


13
G
5

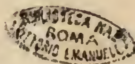


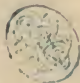
DECRETALES
D. Gregorij Papæ IX.
SVAE INTEGRITATI
VNA CVM GLOSSIS.
Restitutæ ad Exemplar Romanum.

Nunc recens perutilibus Additionibus Preclariss. Iuriscon.

D. ANDREÆ ALCIATI ILLVSTRATÆ.

Pars II.







VENETIIS. M D C V.

Apud Socios Aquilæ Renouantis

DECRETALES

D. Gregorij Papæ IX.

SVAE INTEGRITATI VNA CVM GLOSSIS.

Restitutæ ad Exemplar Romanum.

Nunc recens permultis Additionibus Præclariss. Iuriscon.

D. ANDREAE ALCIATI ILLVSTRATAE.

Pars II.

VENETIIS. M D C V.

Apud Socios Aquilæ Renouantis.

LIBER TERTIVS.

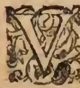
TITVLVS I.

De Vita & honestate clericorum.

¶ Ex concilio Mogontino. †

¶ Cum celebratur, diuisus esse debet clericus à populo.

CAP. I.



VT laici a sec⁹ altare b quādo sacra mysteria celebrantur, stare vel sedere īter clericos nō præsumāt. Sed pars c illa quæ † cancellis ab altari diuiditur, tantum psallentibus pateat clericis. Ad orandum verò & communicandum laicis & d feminis (sicut mos est) pateant sancta sanctorum. e

¶ Ex concilio Pictauien. †

CAP. II.

Clerici † arma f portantes, & vsurarij g excommunicentur.

¶ Ex concilio Maticen. †

¶ Presbyter habens populum debet habere clericum, qui secum cantet, & in alijs hic expressis, eum iuuet.

CAP. III.

VT † quisque presbyter, qui plebē h regit, clericum habeat, i q

---

LIBER TERTIVS. DE VITA ET HONESTATE clericorum.

¶ Quia s. visum est de iudicijs, & iudices maxime clerici nō debēt eē i peccato, maximè cū iudicant. 3. q. 7. iudicet. ideò post tractatū iudiciorū subijcitur qualiter clerici debeant se habere in vita & honestate, vt sic vitent omnē maculā peccati. Itē potest cōtinuari: vt s. i prooemio continuatur. Nam in primo libro dixit de psonis, & officijs earum. In secundo de actibus hominū i iudicio: restat videre de actib⁹ hominum extra iudiciū tā respectu clericorū q̃ laicorū. Et quia clerici sunt digniores laicis, primo hic tractat i tertio d actibus clericorū: In quarto verò de actib⁹ laicorū. Tractatur⁹ igit auctor in hoc tertio lib. de actib⁹ clericorum, voluit pmittere istam rubricam de vita & honestate clericorū: qa p omnib⁹ debēt clerici vita & honestate fulgere. Et sic q verbum, vita, concernit necessaria ad victum clericorum: verbum autē, honestate, cōcernit ipsos respectu morum, & sic nihil superfluit.

De hac materia habetur 12. q. 1. & 21. q. 4. & 23. dist. c. clerici comam. vsque ad finem dist. & cap. his bene ergo. & 35. & 41. & 43. & 44. & 86. & 91. & 92. dist. p totum. & de consecra. dist. 5. nunquam, vsque ad capitulum de spiritu.



VT laici.] Laici ppe altare vel in choro dum officia celebrantur, stare non debent, sed causa orandi ire vel accedere possunt. hoc dicit. Tria sunt dicta Secundum: ibi, Sed pars. Tertium: ibi, Ad orandum: Abbas.

CASVS. Dr in hoc capitulo, q laici non debēt sedere in choro inter clericos, quando cantant diuina officia, sed in sancta sanctorum. Nota, q laici inter clericos sedere non debent. Itē ecclesia debet habere duas partes, s. chorum, qui per cancellos diuiditur ab altari, & sancta sanctorum, idest, partem inferiorem ecclesiæ, quæ vulgariter dicitur, nauis ecclesiæ.

a Vt laici.] supple, statuimus.

[Glo. seq. reddit causam, & textum fortificat.]

b Secus altare.] Laici enim ibi stare non debent, sed tantum clerici, vt liberius intendant diuinis officijs. 1 vt de consec. dist. 2. sacerdotum consecratæ etiam mulieres incensum circa altare portare non debent 23. dist. sacratas. & in c. non liceat. & de consec. dist. 1. in sancta. & j. tit. proxi. c. 1. in fi.

[Glo. seq. cum seq. ponit quadruplex nomen loci inter cancellos: sed in quarto aliqui variant.]

c Sed pars illa.] idest, chorus in quo morantur clerici ad cantandum. qui diuiditur ab altari per cancellos, vt patet, per exemplum in ecclesia Benon. & locus infra cancellos appellatur sacrarium. vnde insacrati homines ibi sacrata vasa contingere non debent. de consec. dist. 1. in sancta. & appellatur sacrarium diaconum, eo quòd diaconus ministrat ibi altari. 23. dis. non oportet dicitur etiam presbyterium. de consecrat. dist. 2. sacerdotum.

d Sicut mos est.] & ita est hic argu. p consuetudine.

e Sācta sanctorū.] i qua summus sacerdos intrabat: sed hodie laici & feminæ ad orandū, & cōicādum tantum pōt intrare. Alij exponunt, sancta, idest, maior pars ecclesiæ, siue corpus.

ADDITIO. Quę p. s. dr nauis ecclesiæ a vulgaribus.

CLerici.] Pro sūmario nota, q armorū delatio clericis est inhibita, in tm q q̄ facietes grauiter peccāt. hoc colligitur ex eo, q a tale delictum est excōmunicatione dignū vt hic, sed excommunicatio non infertur nisi pro graui crimine, vt in c. nullus. & in c. nemo. 11. q. 3. Abbas.

CASVS. patet. Nota quòd clerici arma portare non debēt: nec vsurarij esse debent.

f Clerici arma.] clerici arma portare non debent. 23. q. vlt. clerici. & c. quicunque. sine iusta causa. 2 Iustā causā intellige si p loca periculosa trāsitū faciāt, tunc possunt portare arma ad terrorem latronum, licet percutere non debeāt. arg. 23. q. 3. Maximianus. aliter portare nō debent: si tertio admoniti non destiterint, per dun: priuilegium illius canonis. 17 q. 4. si quis suadente. & j. de sent. excom. in audientia. & c. contingit.

[Glo. seq. differentiam ponit, à qua in fine recedit.]

g Vsurarij.] hoc intellige 3 de laicis, qui sunt excōicādi nisi restituant vsuras. j. de vsur. præterea. & clerici ab officio & bñficio suspendendi, vt ibi dr, & repellēdi sunt ēt à dignitatibus. j. de excep. pla. inter dilectos. & ēt deponi debent si de hoc cōuincant. 47. dist. quoniam multi. & nihilominus excōicandi sunt, si eas nō restituant.

VT quisque.] CASVS. Statutum fuit in concilio Maticesi. q qlibet rector ecclesiæ habeat clericū, qui secum cantet, & epistolā & lectionem legat, & qui possit docere pueros, & parochianos suos monere, vt mittant filios suos ad discendam fidem catholicam, idest, Credo in Deum quos ipse doceat diligenter. Nota ex hac dec. quòd duo ad minus debēt esse in ecclesia. Itē nota q solus presbyter non debet diuina officia celebrare. Itē nota q sacerdotis interest docere parochianos suos symbolum, & eos inuitare ad fidem.

h Plebem.] i. populum: quæcunque sit ecclesia, siue plebis, siue capella, vt s. de filijs presbyterorū, pposuit.

[Glo. seq. arguit.]

i Clericum habeat.] arg. q ecclesia dedicari non debet nisi dos pro duob⁹ ad minus sufficiat clericis. 1. q. 2. placuit. & de conse. dist. 1. nemo.

ADDITIO. De hoc dic vt j. de consec. eccl. vel alta. c. cum sit. in glo. nec etiam.

[Glo. seq. signat prim, & soluit, demū qrit, & soluit.]

---

† Cap. 13. vt refert Burchardus lib. 3. decre. cap. 102. & Iuo par. 3. ca. 137. sed Antonius Augustinus in notis antiquæ cōpilationis, ca. 1. eo. tit. ait hoc cap. in cōcilijs esse ex concilio Turonēsi 2. c. 4. & vide l. nemo Apostolorum ff & ibi glossam & Doctor. C. de sacro. san. eccle.

† al. itaque a cancellis.

1 Pro laicis qui cantant in ecclesia nō in pulpito arguit Io. 92. dist. non liceat. Ioan. And.

† Pictauien.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compil. vide in Clemen. de excessib. prælato. Adde notus huius capitis.

† Maticen.

† Burchardus lib. 2. de cr. c. 156. Iuo par. 6. ca. 152 & ca. … eo. tit. in 1. compila.

2 Concor. tex. in auth. statuimus. cū no. C. de episc. & cler. & Baldus 10 col. de pa. te. c. si clericus.

3 Secūdum Tanc. & Vincen. Io. An.

a Epistolam.] sic acolythus debet legere epistolam. ꝯ 34. dist. si subdiaconus. hoc intellige in necessitate, in ecclesijs illis, vbi non sunt subdiaconi, alias intellige s'm illud 49. dist. q̃m videmus. Nec diaconus etiam epistolam legere debet, quia videtur ab ordine suo recedere 1 74. dist. si qui clerici. arg. de cõse. dist. 1. c. 1. & in fin. & 92. dist. in sancta. Sed pone q̃ ibi non sit subdiaconus, sed presbyter, diacon⁹ & acolythus: qs dicet epistolam? Acolyth⁹ & diacon⁹ dicet Euãgeliũ, quod est eius officiũ: sed acolyth⁹ si dicat ꝓphetiã, diaconus dicat epistolam. Vin.

b Scholas.] docendo pueros Psalteriũ, & cantare.

c Ad fidẽ.] idest, Symbolũ. idest, Credo in Deum patrem: q̃d antiquitus ante baptismũ didicerãt baptizãdi. de cõsec. dist. 3. ante viginti. & 10. q. 1. placuit.

SI quis ex clericis. CASVS. Dicitur in hoc cap. q̃ si aliquis ex clericis comam relaxauerit, scilicet in contẽptũ ecclesiæ, anathema sit. Nota, q̃ clericus qui comã nutrit, excõmunicandus est.

d Si quis ex clericis.] idest cap. habes 23. dist. si quis ex clericis.

[Gloss. seq. casum excipit, & ponit versus.]

e Relaxauerit.] habitũ semel susceptũ nõ debet dimittere. 20. q. 3. procliuis. nisi ex iusta causa. ꝯ. eo. clerici. vnde cum quidã reprehenderetur à Papa, respondit.

Tutius vt peterem laici sub imagine Romam,
Fas fuit vt sinerem luxuriare comam. Ber.

f Anathema sit.] i. fiat. non enim est excommunicatus ipso iure. 30. dist. quasi per totum.

CLericus.] CASVS patet. No. quòd clericus comam nec barbam nutrire debet, nisi ex iusta causa scilicet ex timore.

g Nutriat.] nisi ex iusta causa, vt dictum est in proxi. c. & ꝯ. eo. clerici. imò detonso capite & patentibus auribus incedere debet. 2 23. dist. non liceat 2.

CLericus.] Legi potest hoc cap. sic, quod principiũ & finis ponãt vnũ casũ, mediũ aliũ, & secundũ hunc ĩtellectũ h. d. Si clericus nõ ĩ sacris cõtrahat matrimoniũ, vxorẽ nõ dimittat; & si ꝓfessus cõtrahat, separabitur ab vxore, & iterũ tondebit. Abb. CASVS. aliquis clericus, qui non est in sacro ordine, nec est professus aliquam religionem, accepit vxorem, & dimisit tonsuram: quæsitum est in consilio Triburieñ. quid sit de isto clerico faciendum? statuit conciliũ; q̃ vxorẽ retineat, & iterum tõdeatur, nec in vita sua eam dimittat. Nota q̃ clericus cõiugatus debet portare coronam.

h Sine gradu.] sacro. sim. 32. dist. si quis eorum.

i Traditus.] si enim traditus fuisset ita q̃ monach⁹ esset, non posset habere vxorẽ, quam postmodũ accepisset. aliàs nõ ꝓhibetẽ redire ad sęculũ. ꝯ. de reg. & trãs. ad religiõ. cũ simus. & 20. q. 1. quã progenitores. & 32. d. placuit, & c. seriati. & c. si q. verò.

[Glo. seq. signat ꝯ rium, & remittit.]

k Tõdeatur.] arg. est hic q̃ clericus cõiugatus dẽt portare coronã. arg. ad hoc, 20. q. 3. eos qui. & c. ꝓcliuis. Sed arg. ꝯ. ꝯ. de cleri. coniuga. Ioannes. vbi de hoc.

CLericis.] Capitulum istud ponitur 23. dist. clerici. & est pars illius. ꝯ. ne cleri. vel mo. c. clericis Bernardus.

CASVS. Dicit in hoc cap. q̃ clerici, q comã nutrierint, tõdeãtur ab archidiaconibus suis etiã inuiti. Nota q̃ clerici tõsuram portare debent.

[Gl. seq. duo elicit argumenta.]

l Inuiti.] argu. q̃ aliquis cogendus est ad bonũ, & ad id p̃cipue quod iã suscepit. 45. di. de Iudęis, in fi. & ꝯ. de bap. & eius effec. maiores. versus finẽ, aliàs nemo debet cõpelli ad bonum, vt ibi dr. & 23. q. 5. ad fidem. Itẽ arg. q̃ beneficia conferuntur in inuitos. 45. dist. & qui emendat. & 23. q. 5. non vos. circa me. & q. 4. displicet. & 74. dist. placuit. & cap. consuluit.

MOnasteria.] CASVS. Quidam clerici monasteria monialium nimis frequentabant: statuit Lateraneñ. concilium, q̃ sine manifesta & rationabili causa vlterius frequentare non præsumant. q̃d si fecerint, p̃ ep̃m arceantur: & si non destiterint, ab officio suspendantur: si laici fuerint, excõicentur. Nota q̃ cum aliquis facit ꝯ prohibitionem canonis, nõ sufficit ad hoc q̃ excusetur causa rationabili, nisi sit manifesta. Item hoc verbum, frequentare, in vitium sonat. Item crimen p̃ q̃ quod excommunicatur laicus, deponit clericum.

m Rationabili.] 18. q. 2. perniciosam. & c. diffinimus. & 91. dist. clericus, nec sufficit causa rationabilis, nisi sit manifesta, vt hic videtur.

ADDITIO. Et argum. 11. q. 3. non sunt. & 12. q. 1. nolo.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

n Frequentare.] Solam frequentiam reprobare videtur: sed frequentia videtur ex duabus vicibus. 25. q. 2. ita nos. arg. opt. 26. distin. vna tantum nec repetita: quia remissionem veniæ crimina nisi semel commissa non

---

secum cantet: & epistolam a & lectionẽ legat: & qui possit scholas b tenere, & admonere suos parochianos, vt filios suos ad fidẽ c discendã mittant ad ecclesiam: quos ipse cum omni castitate erudiat.

¶ Gregorius nonus †.

CAP. IIII.

SI quis †ex clericis d comã relaxauerit, e anathema sit. f

¶ Ex cõcilio Carthaginẽsi. †

CLericus neq. comã nutriat, g neque barbam.

¶ Ex concilio Tributieñ.

¶ *Clericus non professus nec in sacris existens potest vxorem ducere, sed iterum tondebitur, si vult gaudere priuilegio clericali, vel dispensatiuè tenere beneficium. h. d. secundum modum, qui est magis consentaneus litteræ, secundum quem ponit vnum casum dumtaxat.*

CAP. VI.

CLericus †si tonsura dimissa vxorem acceperit, qui quidem sit sine gradu, h nec monasterio à parentibus traditus; i vxorem permittatur habere, & iterum tõdeatur, k nec in vita sua vxorem dimittere audeat.

Alexan. iij. Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ *Clericus debet tonsuram deferre: & si non vult, potest inuitus à suo superiore tonderi.*

CAP. VII.

CLericis: † & infra. ¶ Clerici qui comã nutriunt [& barbam] †] etiam inuiti l à suis archidiaconis tondeantur.

¶ Idem in concilio Lateraneñ. †

¶ *Frequentãs monasteria monialium, & monitus nõ desistẽs, si clericus est, deponitur: si laicus, excommunicatur.*

CAP. VIII.

MOnasterio sanctimonialiũ si quisquã clericus sine manifesta & rationabili m causa frequẽtare n p̃sumpserit,

---

1 Hoc non ꝓbant iura seq. nec approbat consuetudo. secundũ Hos. Si presbyter dicat Euãgeliũ, nunquid vtetur stola vt diaconus, scilicet sup sinistrũ humerũ tm̃, vt 25. dist. vnum. not. 23. dist. ecclesiastic. Ioan. And.

† In pluribus antiquis deest vox, nonus.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. compila.

† Conciliũ Carthaginẽse 4 cap. 44.

† Burchar.⁹ lib. 8. decret. cap. 97. Iuo. par. 7. c. 11. & c. 6. eo. tit. in 1. compila.

2 Et q̃d significet ratio capitis, habes 11. q. 1. duo sunt. sc'dm Phil. & Gof. & dicam sc'dm Host. ꝯ. eod. clerici. ver. coronam. Ioan. And.

3 Sano modo hoc intelligas, videlicet non prohibetur redire ad seculum ante professionẽ emissam. & ita loquuntur, & intelligunt iura hic citata.

† Cap. 6. tit. ne clerici vel monachi. in 1. cõpilat.

† Hæc duo verba, & barbã, desunt in omnibus manuscriptis.

† Conciliũ Laterã. sub Alexan. iij. c. 11. & cap. 8. eo. tit. in 1 compil.

sa non habent. C. de epis. audi. l. 3. sic ergo vltra vnam vicem sine manifesta & rationabili causa, nullus illuc ire debet: quia statim malum præsumitur.

a Non destiterit.] Arg. quod admonitio semper præcedere debet vindictã, vt se corrigat quis ante quam puniatur. 12. q. 2. indigne.

Voniã.] Tria sunt dicta. Secundum: ibi, Si qui. Tertium: ibi, Indulgemus. Abbas.

CASVS. Quia tot clerici instituebant in ecclesijs, quod honeste de bonis ipsorũ non poterant commode sustentari: statuit Gre. VIJ. vt secũdũ facultates ecclesiarum, consideratis expensis, certus numerus clericorũ statuatur i eis, & bona clericorũ veniant in cõi, & in vna domo comedãt, & dormiãt sub vno tecto: & si q. contra hoc statutum facere præsumpserint, per suspẽsionem officij & beneficij ad hoc cõpellatur, & etiã si opus fuerit grauius puniantur; secundo dicit, quod si aliquis eorũ, qui simul viuũt manus violentas in sociũ miserit, indulget Papa prelatis eorũ potestatẽ absoluẽdi eos, & pœnitentiã imponendi: nisi forte atrocitas facti grauiorem pœnam exigat. Nota ex hac decretali, quod secundum facultates ecclesiarũ clerici sũt instituendi in eis. Itẽ canonici regulares de iure cõi debẽt cõiter viuere. Item cum regularis verberat regularem, prælatus eius potest eum absoluere, nisi delictum sit enorme.

Glo. seq. no. triplicis expensæ rationem habendam, & de residuo numerum taxandum alleg. 5. concord.]

b ¶ Et expensis.] istud notabile est, quod in facultatibus æstimãdis habẽda est ratio expensarum 1. quæ sint in hospitalitate, ad quam tenentur ecclesię. Itẽ in episcopalibus persoluendis. infra de præb. de monachis. & recipere nũcios & legatos Apostolicæ sedis, infra de cẽsi. cũ instantia, & arg. ad hoc. 2. q. 5. nobilis. Illi enim fructus æstimandi sunt qui supersunt deductis expensis. C. de fru. & li. expen. l. 1. 2. & ita tot sunt ponẽdi in ecclesijs, quot ex fructibus illis possint honestè sustẽtari, vt hoc euidenter patet. & infra de insti. c. 1. & c. auctoritate. & infra de conces. præb. ex parte in fi. & supra de const. cum M. Ferrarieñ. & infra de verb. signi. c. vlti. & hæc exceptio legitima est cum facultates non sufficiunt, siue 3 sint distinctæ præbendæ in ecclesia, siue non.

[Glo. seq. alle. tres canones pro, & duos contra, quos dupliciter soluit.]

c ¶ In vna domo.] sic 32. dist. præter hoc, & de conse. dist. 5. in omnibus. & 12. q. 1. necessaria. arg. contra 12. q. 1.

Margin notes (left):

† al. ita: ab episcopo arceatur.

† Vide l. nemo. C. de epis. aud. & l. 1. cũ gl. §. Iulianus. ff. de iti. actu. priua.

† nonus. octauus. quartus. tertius. Sed vt plurimum legitur: octauus, tam in vetustissimis, quam in recentioribus.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. compilat. cõfert conciliũ Toletanum 4. ca. 23. refert Gratianus 12. q. 1. ca. 1.

† al. ita: atque prouentibus. &c.

1 Concor. text. in l. 4. cũ gl. ff. vbi pupil. educ. deb.

2 Hoc fructuum noie continetur, qd iustis sũptibus deductis superest. Ioan. And.

3 al. ita: siue sit distinctus numerus canonicorum, siue non.

---

per episcopum † arceatur: & si non destiterit[a], ab officio ecclesiastico reddatur immunis. Si laici, excõicationi subdantur†, & à cœtu fidelium fiãt penitus alieni.

¶ Gregorius septimus. †

¶ *Episcopus potest statuere in ecclesia certum numerum clericorum, secundum ipsius facultates, qui viuant in communi, & contradictores ad hoc compellere: & istos in communi viuentes potest absoluere ab excommunicatione incursa, propter iniectionem manuum in socium.*

CAP. IX.

Voniam †(vt ait scriptura) & infra. ¶ Statuimus, vt facultatibus ecclesiarũ vestrarum, prouẽtibus† & expensis [b] diligenter inspectis, certũ in eis valeatis ponere numerum clericorum: & statuere vt bona eorum veniant in cõmune: in vna domo [c] vescãtur, atque sub vno tecto dormiant & qescãt, ¶ Si qui verò contradictores extiterint, licitum nobis sit per suspensionem officij & beneficij, aut grauiori etiã pœna, si opus fuerit, ad hãc obseruantiam eos appellatione compellere non obstante. ¶ Indulgemus etiam, vt si quisquam eorum, qui simul viuunt, [d] pro manus† iniectione i socium, à communione meruerit fieri alienus reconciliandi & pœnitentiã imponendi, potestatem plenariam habeatis nisi fortè atrocitas [e] facti pœnã grauiorem expectet. †

¶ Innocentius tertius.

¶ *Ecclesiastici iudices & de legati gratis iudicare debẽt, nec exigere possunt decimam vel aliam quotam litis etiã si hoc habeat consuetudo.*

CAP. X.

Vm † ab omni specie mali præcipiat Apo

---

quia tua. & 32. dist. si qui verũ. Solu. quod dicitur hic, & in concor. signatis, ius cõe est, & honestum esset, vt seruaretur: sed derogatur huic iuri per contrariam consuetudinẽ, quam Papa scit & tolerat. Capitula contraria loquũtur secundum antiqua tempora, de quibusdã clericis coniugatis, quibus dabantur beneficia extra consortiũ aliorũ, potius de gratia quam de iure: quia de nouo cõuersi fuerãt, & loquitur in vtroq; capitulo de epo Anglorum. sic. 35. q. 3. quędam lex. & c. qd scripsi. Si vis intelligere capitulũ istud de regularibus, planũ esset: quia non dicitur hic de quibus loquatur: & hoc videtur ex eo quod dicitur infra indulgemus, vt si quisquam eorum qui simul, &c. q. simul in eo. refectorio comedere, & dormitorio dormire debent. infra de sta. reg. cum ad monasterium.

Glo. seq. reci. per q. de quibus clericis hoc intelligatur.]

d Qui simul viuunt.] ex hoc videtur, quod loquatur hoc capitulũ de regularibus, qui simul viuunt & dormiũt, quibus tñ concessum est vt à suis prelatis absolui possint. infra de sent. excom. monachi. & c. cũ illorum. & hoc idem priuilegium concessum est Hospitalarijs Hierosolymitanis, vt per suum Priorẽ, qui sacerdos est absoluantur infra de sen. excõ. canonica. Alij verò prelati sæcularium ecclesiarum hoc priuilegiũ non habent: quia cũ regularibus tñ cõcedatur, vt patet per iura prædicta, alijs denegatur. 25. dist. qualis. & argu. supra de præsum. c. nonne. & ff. de iudi. cum prætor. Non enim quod vni personæ per priuilegium sigillatim conceditur, alijs conuenit, denegari. 16. q. 1. hinc est etiam, in fi. & 7. q. 1. petisti. Omnibus enim illud beneficium est prohibitum nisi specialiter sit concessum, & sic intelligitur hoc capitulum tantùm de regularibus. Ber.

e ¶ Atrocitas.] hoc semper excipitur. infra de sent. excõ. cum illorum.

Vm ab] Primò reprehendit auaritiam iudicum. Secundò ponit reprehensionis causam. Tertiò concludit iustitiam, partes patent Abbas.

CASVS. Quidam iudices à sede Apostolica delegati faciebant pactum cũ litigãtibus super decima parte litis, vel etiam alia, secundũ consuetudinẽ loci, more sæcularium, recipiẽtes de hoc pignora pro salario pręter expensas victualium, non cõsiderantes quòd ecclesiastici reditus ad hoc sint eis deputati, vt inde honestè viuãt: peruenit hoc ad notitiã dñi Papæ, vñ mãdat quod de cetero ab his idebitis exactionib. dẽant abstinere, & gratis

Margin notes (right):

† manuum

† exposcat

† Cap. 1. eo. titu. in 3. compil.

Et quibus personis sint causæ ecclesiasticę committendę: vide cõcilium Triden. sessio. 25. de reforma. c. 10.

tis iudicium suis litigātibus debeat impertiri; eo nō obstante quod quidam dicebant, qd illud faciebant nomine assessorum; cum non liceat iustum iudicium vēdere, & venales sniæ secularibus legibus improbentur. Nota ex hac decretali, quod non solū a malo, sed ab omni specie mali abstinēdu est. Itē expēsæ pōt peti à delegatis, & hoc intellige cū proficiscuntur extra domiciliū suum cū expensę hic nō reprobentur. Itē delegati, qbus beneficia sua sufficiunt, salariū accipere non debēt, & multò min⁹ ordinarij, sed gratis reddere debēt iudiciū. Itē venales sniæ non valent, ita quod appellare non est necesse.

1. Thes. 5.

† In codice Barbatię ita, more sęcularium iudicū.

† Vide l. 3. ff. quod cuiusque uni. & in. l. quæ onerandæ. ff. de optio. legata.

1 Host. dicit qd redimere vexationem non est malum, nec species mali. 22. q. 4. q. peccat. canō ille ad hoc inducitur ad ꝯriū, qa dās tepe ut pro solu. vide qd ibi not. & 11. q. 3. qui recte. Ioan. And.

stolus abstinere a: & infra. ¶ Sanè ad audientiā Apostolatus nostri peruenit, quòd cum ex delegatione nostra causas suscipitis pertractandas: more † sæcularium b super decima litis vel parte alia, pro diuersa terrarum consuetudine præter expensas c victualiū cū litigantibus receptis pignoribus pro salario conuenitis. ¶ Nos attendentes, quòd ab hoc vobis & alijs clericis sint ecclesiastici reditus deputati, vt ex ipsis honestè viuere debeatis: & infra. Ideòq; mandamus, quatenus ab huiusmodi exactionibus de cæterò abstinētes†, vigorem iudiciarium gratis d studeatis litigantibus impertiri, non obstante quòd in fraudē a quibusdam proponitur quod id exigatur nomine assessorum e: cum nec iustū iudicium iudici uēdere liceat: & uenales sniæ† ab ipsis etiam secularibus legibus reprobentur f.

† al. ita: & venales sniæ ipsis etiam sæcularibus legibus reprobantur.

Idem Liuonieñ⁹. episcopo & eis qui cum ipso sunt fratribus.

Ad euitandum scandalū possūt religiosi diuersi habitus missi ad prædicādum de nouo conuersis, se in unū superiorem habitum, & propositum confirmare.

CAP. XI.

DEus† qui ecclesiam suam noua semper prole fœcundat: & infra ¶ Ne igitur, si dispar in vobis obseruātia fuerit, & dissimilis habitus, apud eos, quibus vnū Euangeliū prædicatis, scādalū suscitetur: ¶ Mandamus, quatenus eo nō obstāte, quod inter vos monachi sunt, & canonici regulares, vel alij

[Gl. seq. casum ex cipit, quem determinat & signat ꝯ iū.]

a Abstinere.] nisi vbi quis redimit ius suum. vt 1. q. 3. quæsitū. arg. ī. de simo. dilectus. vbi de hoc. semper tamen præsumū esse malum, ut 1. q. 1. nullus 2. 1 nisi manifestè probetur contrarium: videtur enim corrumpere iudicem, licet sit arg. contra. 14. q. 5. nō sane. Vincen.

[Glo. seq. reci. per q. an secūdum l. & c. soluit quod non. allegat contrarium, & soluit.]

b More sęcularium] nios iste de decima parte litis exigenda contra legem est, ut in auth. de iud. §. ne autem coll. 6. Vbi delega. etiam à principe non habet nisi duos aureos in principio litis, & duos in fi. & hoc cum causa excedit centum aureos: aliàs nihil, vt ibi dicitur. arg. C. de testamentis consulta. ordinarius 2 autem non debet habere nisi sportulas 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur. arg. C. de epis. & cle. auth. generaliter. sed ibi decima pars datur aduersario, sed non iudici: vndè non contradicit. Aduocatus etiam super certa parte litis cum clientulo pacisci non debet. C. de postula. l. si quis aduocatorum.

2 Ciuilis fori: quia in ecclastico sportulæ nō debentur. super quo vide qd no. de pl⁹ peti l. c. vnico, super gl. pen. Ioā. And. Adde oīno Romanum singul. 183. incipien. Tu scis. & quę dixi. libr. 3. commēt. in Directo. Inquisi. Scho. 148.

[Glo. seq. recitetur, per q. an debeantur expensæ iudici. & distinguit inter delegatum Papæ, & ordinarium, vel delegatum ordinarij.]

c Pręter expensas.] delegati enim iudices debent habere expensas quando proficiscuntur extra domicilium suum sicut testis. 4. quæst. 3. c. si testes. §. uenturis. quia nemo cogitur suis sumptibus militare. infra de simon. cum sit Romana. & supra de pręscri. cum ex officij. & 28. quęst. 1. iam nunc. & de suo non tenetur quis facere beneficium. 10. quęst. 2. precariè. Munera enim nō sum ptus prohibentur. 1. q. 1. iudices. & modica xenia recipere possunt. ff. de offic. præsi. l. plebiscita. xenia 3 .n. non sunt lucra. de offic. procon. l. solent. §. vlt. ea, tamen moderatione, ne perducantur ad nimiam quātitatem, vt ibi: & ne litigatoribus enorme damnum infligant. argumen. 10. quæst. 3. illud. imo si pauperes sunt litigantes, debent etiam à sumptibus abstinere quia tunc et ordinarius habet sportulas: in authent. de man. princ. §. si tibi quoque. coll. 3. Ordinarius autem nunquam debet habere expensas. nam ideo stipendia sunt ei constituta. 23. q. 1. militare. imo & cum de mandato principis ad aliam prouinciā proficiscitur, debet expendere illa, quæ domi expēderet. in authen. de man. prin. §. illud tñ. coll. 3. qñq; tñ ordinarius recepit expensas cū ecclesiā consecrat. ī. de simo. cum sit Romana. & cum visitat prouinciā suā ī. de censi. cū Apostolus. & c. sopitę. & c. cū nup. Itē si ordinarius dat delegatum, tunc ordinarius dēt ei facere expensas, ī. de offi. ord. inter cętera. licet quidā ꝯrium faciāt. 4 quod tñ facere non debēt: unde possit ab eis repeti tamq̄ indebitū. ar. ī. de magrs. prohibeas. & ī. de cēsi. procurationes, i fi. & 18. dis. quoniam, & cap. seq.

3 In esculētis & poculentis tātū. quod dic vt ī. de rescri. statutum. §. insuper. lib. Io. Andr.

4 De hoc articulo vide Spec. rit. de sala. §. 1. ibidem habes pleraq; alia huc spectātia.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōpila.

Et de materia huius decretalis vide omnino extrauagantē Alexan. iiij. incip. cū hora. insertā post Directoriū Inqsitor. inter litteris Apostolicas.

d Gratis studeatis] gratis ergo debet iudex iudiciariū ordinē impertiri. nō tñ propterea reprobātur expensæ. testis enim gratis dēt ferre testimoniū, & tñ recipit expēsas. 4. q. 3. c. si testes §. vēturis. Sic & procuratori nō prohibētur sumpt⁹, sed pacisci de certa parte litis prohibetur. ff. de pac. l. sumpt⁹. & fideiussori prohibetur de certa parte pacisci, i. q. fideiusserat indicatum solui. ff. mandat. l. si remunerandi. §. maritus. Bernar.

e Nomine assessorū.] assessor enim bene potest petere mercedem: quia suis sumptibus ad hoc non cogitur. 28. q. 1. iam nunc. nemo enim de suo beneficium facere cogitur. 10. q. 2. precariè, & ī. de præs. cū ex officij. & merces sibi pro labore suo constitui debet. 12. q. 2. charitatē. & iuriconsultus bene potest uēdere rectū consiliū. 11. q. 3. non licet. & 14. q. 5. non sanè. 5 & dicit lex quod spe præmiorum inuitandus est assessor. C. de asses. l. 1.

5 Concord. tex. cum gl. & Bar. in l. 1. ff. de var. & extraord. cognit.

f Reprobentur.] ita quod nō sit opus appellare. 2. q. 6. §. venales. & C. quando prouoca. non est necessè l. uenales. Si autem fuerit sententia arbitri, tenet; sed agens ex ea repellitur doli exceptione. C. de arbit. l. 3. Ber.

DEus qui.] Primò ponit exordium. Secundò causam mandati: ibi, Ne igitur. Tertiò mandatum: ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

CASVS. Liuonienses de nouo conuersi erant ad fidē: datus fuit eis eps, & quidā alij fratres ad prædicandum Euangelium: quia isti prædicatores dissimilē habitum habebant, murmurabant, & scandalum inter Liuoñ. suscitabatur ex tali diuersitate: scribit Papa epo Liuoñ. & alijs fratribus, dicens, ne propter dissimilem habitum scandalum suscitetur inter illos, quibus unum Euangelium predicant: mādat eisdem, quod omnes debeant se confirmare in unum regulare propositum, & honestum habitum, quantùm spectat ad hoc officium, non obstante eo, quod quidam illorum sunt monachi, quidam verò canonici regulares. Ex hac

deci-

secret. nota, quod propter scandalum receditur à iure, & ab habitu regulari: sed istud fit ad tempus ex causa. Item in ijs, quæ spectant ad professiones, auctoritas Papæ intelligitur excepta, sicut dicitur de iuramento.

[Glos. seq. arg. & illud determinat.]

a Professi.] arg. quod sicut in quolibet iure auctoritas Papæ intelligit excepta, vt s. de electi. cõstitut. à prio sensu. & s. de iureiur. venientes. ita & in professione. arg. j. de reg. & trãs. ad relig. quia in insulis. hoc verũ intelligere quantum ad solemnitates: secus tñ est in ijs quæ sunt de substantia ordinis, vt j. de sta. reg. cũ ad monasteriũ, in fi. Cum aũt isti sint diuersarũ professionũ, simul non possunt esse in vna ecclesia: quia dicit canon: Homines diuersæ professionis, nõ sociantur in vno, eodemq; officio. 16. q. 7. in nouâ. quia quilibet se cõformare dêt moribus eorũ inter quos viuit, vt 41. dist. quisque. nã ex diuersitate habitus generatur scandalũ. 33. q. 5. quod Deo pari. Cõformabunt aũt isti se in superiori habitu: sed interius ferãt vestes congruentes suæ religioni. Et est hic arg. pro opin. Hugo. quod canonicus regularis possit fieri canonicus in ecclesia sæculari. arg. 74. dist. quorundã. & 58. dist. c. 2. sicut monachus potest esse episcopus in ecclesia sæculari. 18. q. 1. cap. 1. Ioan.

¶ distinctio-nes.

† Hunc textũ dicit hic Abb. esse singul. ad hoc quod vbi ex difformitate habitus oritur scãdalũ, aut ex varietate obseruãtiæ, põt se conformare in vnum honestum habitum & propositum.

† Cap. 4. eo. tit. in tertia compilatio. concil. Trid. sessio. 24. de reforma. capi. 12. §. vesti tu insup. r. Vide Nauarrum in manuali cõfessariorum, capit. 19.

etiam regularem vitam sub alia districtione † professi:[a] omnes pariter in vnum regulare propositum & honestũ habitum, quantum ad hoc spectat officium, conformetis. †

¶ Idem.

¶ Ludi theatrales etiam prætextu consuetudinis in ecclesiis, vel per clericos fieri non debent.

CAP. XII.

Cum †decorem domus Dei: & infra. ¶ Interdum ludi fiunt in ecclesijs theatrales, & nõ solum ad ludibriorũ spectacula introducũtur in eis monstra laruarum,[b] verum etiam in aliquibus festiuitatibus[c] diaconi, presbyteri, ac subdiaconi insaniæ suæ ludibria exercere præsumũt: & infra. ¶ Fraternitati vestræ mãdamus, quatenus ne per huiusmodi turpitudinẽ, Ecclesiæ inquinetur honestas, prælibatam ludibriorum consuetudinẽ, vel potius corruptelã,[d] curetis à vestris ecclesijs extirpare.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ Clerici debent continere, & castè viuere: contra facientes punit: & seuerius puniuntur illi, qui possunt legitimo matrimonio vti.

CAP. XIII.

Vt clericorũ mores & actus in melius reformẽtur, continenter & castè viuere studeant vniuersi, præsertim in sacris ordinibus constituti: ab omni libidinis vitio præcauentes, maximè illo, propter quod venit ira[c] Dei in filios diffidentiæ, quatenus in conspectu omnipotentis Dei, puro corde, ac mundo corpore, valeant ministrare. ¶ Ne verò facilitas[f] veniæ, incentiuum tribuat delinquẽdi, statuimus, vt qui cõprehẽsi fuerint incon-

punctionem, quàm ad lasciuiam vel voluptatem: sicut in Pascha, sepulchrum Domini, & alia repræsentantur ad deuotionem excitandam. Et quod hoc possit fieri, est arg. de consec. dist. 2. fere cl. & dist. 4. queris, versus fin. Et quodlibet festũ est signũ & repræsentatio præteritarum rerũ. 75. distinc. quòd die dominico.

c Festiuitatibus.] scilicet sancti Stephani, sancti Ioãnis, & Innocentum.

d Corruptelã.] Temporis cõsuetudo potius est corruptela, quàm cõsuetudo: quæ citius est extirpãda. 8. dist. mala consuetudo. & s. de consue. cum inter vos. & c. cũ venerabilis. & j. de excess. præla. c. inter dilectos.

Vt clericorum.] Quinq; sunt dicta. Primo indicit clericis honestatẽ & castitatẽ. Secũdo imponit pœnã. Tertio aggrauat. Quarto punit prælatos negligentes, & corruptibiles. Quinto punit Græcos incontinentes. Secũda: ibi: Ne verò. Tertia: ibi, Si qs igitur. Quarta: ibi, Prælati. Quinta: ibi, Qui autem. Abb.

CASVS. In prima parte huius ca. statuit conciliũ Lateranẽ. quod clerici mores & actus suos reformẽt in melius, & viuant castè, & præcipue in sacris ordinibus cõstituti, ab illo vitio præcauẽtes propter quod ira Dei venit in filios diffidẽtiæ. Secũdo dicit, ne facilitas veniæ incentiuum tribuat delinquendi, statuit, vt qui deprehensi fuerint vitio incontinentiæ laborare, puniantur secundum canonicas sanctiones, prout plus vel minus peccauerint, vt quos timor diuinus à malo non reuocat, pœna temporalis compescat: & si quis propter hoc suspensus diuina præsumpserit celebrare, ecclesiasticis beneficijs spolietur: & etiã pro duplici culpa perpetuò deponatur. prælati verò qui tales sustinuerint in suis iniquitatibus, & præcipue obtentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari pœna puniantur. Illi verò qui matrimonio possunt vti secundum morem regionis suæ, si lapsi fuerint, grauius puniantur. Nota quod aliqui puniuntur, vt cæteri similia facere pertimescant. Item qui plus peccat, plus debet puniri. Item quos timor Dei a malo non reuocat, pœna temporali puniantur. Item qui suspensus ab homine celebrat, diuina, debet deponi. Item agentes & consentientes pari pœna puniri debent.

c Ira Dei.] vt j. de exces. prælat. clerici. & 32. q. 7. flagitia. & in auth. vt non lux. cont. nat. coll. 6. † & tales vltimo supplicio puniuntur. C. de adult. cum vir.

f Facilitas.] 23. q. 4. est iniusta. Et si ea quæ male vsurpãtur omittimus, excessus viã alijs aperimus. 35. q. 9. lon. & 93. dist. peruenit.

† Concilium generale Lateranẽ. sub Innocentio iij. c. 14 & c. 2. eod. titu. in 4. compilat. Iam de continentia clericorũ, & de pœnis incontinẽtiũ vide quid nouissimè statuerit concilium Trid. sessio. 25. de reforma. c. 14.

† Hanc & seq. vide in præ. c. clerici, super 1. & vlt. gl. Ioan. And.

Cum decorem.] Primo ponit factum reprehensibile. Secundo illud præcipit emendari: ibi, Fraternitati. Abb. Siculus.

CASVS. Quidã ludi, qui dicuntur theatrales, fiebant in ecclesijs in quibus introducebantur monstra laruarum: propter quos ludos, honestas ecclesiæ deformabatur: & presbyteri & diaconi ad quibusdam festiuitatibus, scilicet sancti Stephani, sancti Ioannis, & Innocẽtum, ludibria sua exercebant: mandat Papa prædictam consuetudinem ludibriorum, imo potius corruptelã de prædictis ecclesijs penitus extirpari: ne propter huiusmodi turpitudinem honestas ecclesiæ inquinetur. Nota quòd consuetudo inhonesta & turpis dêt ab ecclesia aboleri.

[Glossa sequens distinguit inter ludos lasciuiæ, & compunctionis.]

b Monstra laruarum.] prohibitum est etiam causa ludibrij vti habitu monachali, vel alio religioso, & grauiter punitur qui hoc facit in Auth. de sanct. episc. §. vlt. coll. 9. & arg. C. de episc. aud. l. minimè. Non tamẽ hic prohibetur repræsentare præsepe Domini, Herodẽ, Magos, & qualiter Rachel plorabat filios suos, & cætera quæ tangunt festiuitates illas, de quibus hic fit mentio, cum talia potius inducant homines ad com-

tinentiæ vitio laborare, prout magis† aut minus peccauerint, puniātur,† secundū canonicas sanctiones, quas efficacius & districtius pcipimus obseruari, vt quos diuinus timor à malo nō reuocat, tēporalis saltē pœna [a] cohibeat à peccato. ¶ Si quis igit' hac de causa suspensus pręsumpserit celebrare diuina: nō solū ecclesiasticis beneficijs spolietur, verū etiā pro duplici culpa perpetuò deponatur.[b] ¶ Prælati verò, q tales pręsumpserint in suis iniquitatibus sustinere, maximè obtētu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari subiaceant vltioni. ¶ Qui autē secundum regionis suæ morē nō abdicarūt copulā coniugalē, si lapsi fuerint, grauius puniātur: cum legitimo matrimonio vti possint.

¶ Idem in eodem. †

¶ *Clericus crapulosus, vel ebriosus monitus non desistens, ab officio vel beneficio suspenditur.*

CAP. XIIII.

A Crapula [d] & ebrietate omnes clerici diligēter abstineāt: vnde vinum sibi temperēt, & se vino: Nec ad bibendum quispiā incitetur: cū ebrietas & mētis inducat exiliū, & libidinis prouocet incentiuum. ¶ Vndè illū abusum penitus decernimus abolēdum, quo in quibusdam partibus ad potus æquales, suo modo se obligāt potatores. & ille iudicio taliū plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fœcūdiores exhaurit. ¶ Si quis autē super his se culpabilem exhibuerit, nisi à superiore commonitus satisfecerit, ab officio† vel beneficio[e] suspendatur.

¶ Idem in eodem. †

¶ *A negotijs, personis, locis, ludis, vestibus inhonestis, & ornatu minus honesto præcipit clericos abstinere, & habitu honesto vti: cuius vanitatem in pluribus exprimit, & detestatur.*

CAP. XV.

ij Clerici officia vel commercia secularia non exerceāt,[f] maximè inhonesta: Mimis, ioculatoribus, & histrionibus non intēdant: Et tabernas [g] prorsus euitēt, nisi fortè causa necessitatis in itinere constituti. Ad alcas [h] & taxillos nō

a Pœna.] simile dicit lex: quos ad vitæ decora domesticę laudis exempla non reuocant, correctionis saltem medicina compellat C. de emend. propin. l. vnica. & s. de elect. cum in cunctis, in fine. & 62. dist. docendus est populus. & necesse est vt ferro abscindant vulnera, q. &c. 82. dist. plurimos. in fin. & ferrum, quippe nostræ mentis, &c. 7. q. 1. c. aduersitas, §. cum autem.

b Deponatur.] ecce quanta est pœna illius qui celebrat suspensus. j. de cler. excom. min. clerici. & c. latores.

ADDITIO. Nisi probabili ignorantia excusetur. eo. tit. Apostolicæ.

c Regionis.] hoc dicit propter Orientales, qui vtunt matrimonio iam contracto, etiā in sacris ordinibus. j. de cler. coniuga. cum olim. 31. dist. aliter. Bern.

A Crapula.] Primo phibet crapulā & ebrietatem. Secundò abusum illorum obligantium ad potum: ibi, vnde illū. Tertiò pœnas statuit: ibi, Si quis. Abbas.

CASVS. Primò dicitur, q clerici abstinere debent à crapula & ebrietate, & vinum sibi temperare, & se vino. Secundo dr, quòd non inuitent se ad ęquales pot9, vt qui plus bibit laudetur. Quarto dicit, q tales, nisi cessauerint, suspendant ab officio & beneficio. Nota q clerici sobrij debent esse. Itē ebrietas parit vitium libidinis, & mentis exiliū inducit. Item æquales potus sub pœna officij & beneficij prohiberi debent.

d A crapula.] 4. dist. deniq;. Crapula dicitur quantū ad superfluitatem ciborū: & dicitur crapula quasi cruda epula. 2. Ebrietas quantū ad potum, & dicitur ebrietas ab e, quod est sine, & bria, quod est mensura. Vnde ebrius est qui sine mensura bibit: vnde Horatius.

Fœcundi calices, quem non fecere disertum.

[Glos. seq. quærit, & remittit.]

e Vel beneficio.] hoc relinquitur arbitrio superioris, vt delinquentem suspendat ab officio vel beneficio. Quid si dicat iudex, suspēdo te ab officio vel beneficio? Dic super hoc vt not. j. de cler. excom. min. latores. in notula, quæ incipit, etiam Bern.

ij Clerici.] Aduerte ad vnum verbum Innocentij dicitur diligēti enim, quòd hoc cap. loquitur de honestate. Petrus verò dicebat, quòd quædam sunt honestatis, & quædam præcepti. Abbas.

CASVS. In hac cōstitutione ponuntur quattuordecim articuli, s. q clerici officia sęcularia nō exerceant, nec sint ioculatores, neq; intrent tabernas, nisi ex iusta causa, nec ludant ad talos, nec huiusmodi ludis intersint, coronā habeant congruētem, clausa deferant desuper indumenta in longitudine & breuitate decētia, pannis rubeis & viridib non vtātur, sotulares & manicas non habeant cōsutitias, frœnis, sellis, pectoralibus, calcarib. deauratis nō vtant, cappas manicatas ad diuinum officiū nō gerāt, nec alibi nisi ex iusta causa, s. timore, sacerdotes & psonæ fibulas omnino non ferant: neq; corrigias auri vel argēti ornatum habētes: vel annulos, nisi qbus cōpetit ex dignitate. Secundo dr q Pontifices habeant in publico superindumenta linea nisi sint monachi, qui habitum semper habebunt monachalē, pallijs diffibulatis non vtantur in publico, nisi post collū, vel ante pect9 cōnexis. Quicqd i ista constitutione continetur, notabile est.

f Non exerceant.] quod q fecerint, ab officio suo degradētur. 91. dist. clericus. immo nunquam de manu sua exeat psalterium. de consecrat. dist. 5. nunquam, in princ.

g Et tabernas.] 44 dist. cap. clerici.

[Glos. seq. tex. fortificat. Secundo obijcit, & soluit. Tertio quærit, ponit opin. Pla. & cōtrariam, & soluit.]

h Ad alcas.] hic prohibetur clericis non tm̄ ludere, sed ne intersint ludo, in tantum q qui publicè aleator est, repellitur à promotione. j. de exces. prælat. inter dilectos. Nec debent esse inspectores ludi huiusmodi. in Auth. de san. epis. §. inter. iciar9, coll. 9. & tribus annis arceantur à ministerio, vt ibi dicitur. Sed videtur q primo sit admonendus antequam puniat, vt 35. dist. c. 1. sed hoc credo in beneficio obtento, secus in obtinendo; quia multa impediunt promouendum, quæ non deijciunt.

† al. ita: put magis, vel minus peccauerint, &c.

† Videl. ex diuersa. §. 1. cū not. ff. de rei vendi. & Inst. de pub. iudi. §. item lege Iulia.

† Hoc dicitur propter Græcos.

† Eodē concilio Lateranen. sub Innocentio iij. cap. 15. & capit. 3. eo. tit. in 4. compilatione. Adde concilium Tridē. sessio. 22. de reform. c. 1. & de materia vide plenè p vtrūq;. Thom. 2. 2. q. 148. per totum. vbi de gula. & Nauarrū in manuali cōfessariorū, c. 23.

1 Vide ad hoc de con.secra. dist. 5. ne tales. & Ecclesiastici cap. 17. vide Hieronymū ad Rusticū, 2. cap. & ad Titum, c. 1.

† In concilio ita: beneficio vel officio suspendantur.

† In eodem concilio Lateran. sub Innocētio iij. c. 16. & c. 4. eod. tit. in 4. compilat. Idem cōfirmat concil. Triden. sess. 14. de reformat. cap. 6. & sessio. 22. de reforma. c. 1.

ludãt; nec huiusmodi ludis intersint.† Coronam & tonsuram habeant cõgruentem: [a] Et se in officijs ecclesiasticis, & alijs bonis studijs exerceant diligenter. Clausula deferant desuper indumẽta, nimia breuitate vel longitudine non notanda.[b] Pannis rubeis aut viridibus, nec non manicis aut sotularibus cõsutitiis, sceanis, sellis pectoralibus, calcaribus deauratis, [c] aut aliam superfluitatẽ gerentibus, nõ utantur. Cappas manicatas ad diuinum officium intra ecclesiam non gerant, sed nec alibi, qui sunt in sacerdotio & personatib. constituti: nisi iusta causa [d] timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omninò non ferant: neque corrigias auri vel argenti ornatum habentes, sed nec annulos, [e] nisi quibus competit ex officio dignitatis. ¶Pontifices autem in publico, & in ecclesia, sup indumentis lineis omnes vtantur; nisi monachi [f] fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem. Pallijs diffibulatis non utantur in publico, sed uel post collũ, uel ante pectus hincinde connexis.

¶ Honorius iij. Ambianẽ. † episcopo.

¶Clericus, qui tertiò monitus a negotiationibus secularibus non abstinet, interim perdit quo ad pœna priuilegium clericale. h. d. Et est textus multum notabilis, & qui quotidie allegatur.

CAP. XVI.

EX † litteris Pontini comitis intelleximus quòd quidam clerici terræ suæ, potius secularib. negotiationibus† quã officijs diuinis intẽdunt: & gaudere volentes priuilegio clericali, †nolunt statutis patriæ (quibus quoties expedit sicut laici se tuẽtur [g]) in negotiationum suarum quæstibus† subiacere: & infra. ¶Mandamus, quatenus si tales tertiò [h] a te commoniti, ab huiusmodi non resipuerint: sed prætermissis diuinis officijs, negotiationibus [i] institerint† supradictis; cum [k] facto priuilegium abijciant clericale: † tu quominus, dum his se impli

† Ambieñ. Abieñ. Abianeñ. Abieneñ.

† Vide Geminianũ in c. fi. de offic. dele. in 6. Lapũ allegat. j. & Alexand. consi. 212. in ci. i statutis. in 4. vol.

† negotijs.

† al. iet: priuilegijs clericorum.

† In aliquot vulgatis legit qõnibus, sed in antiquis, & recẽtioribus magis emendatis, vt est impressum.

† vtuntur.

† Vide l. quęstiones. C. de re iud. & l. si proponas. §. 1. ff. de inoff. test.

deijciunt. 15. q. 1. § vlt. & s. de iureiu. quemadmodum. & j. de exces. præla. inter dilectos. Sed nunquid [1] pôt repeti quod perditur in alea? Dicunt quidã, quòd nõ, sed pauperib. est eroganda pecunia illa. arg. 14. q. 5. non sane. Nã cum turpitudo versatur ex vtraque parte, melior est conditio possidẽtis. ff. de cõd. ob tur. cau. l. si ob turpẽ. §. porro. & l. vbi autẽ. hęc fuit opi. Pla. Alij dñt & melius, quòd possit repeti. ff. de alea. l. vl. in fi. vbi dr, quòd si seruus, vel filiusfa. amiserit in ludo, patri, vel dño dabit repetitio: & etiã vsq; ad 50. ann. vt dicit græca cõstõ. Et si quis existẽs in alea rẽ suã vendidit, non tenet de euictione, ff. quarũ re. ac. non da. l. 2. §. 1. & C. de reli. & sum. fu. in auth. alearum vsus. Seruandum est quod ibi dr.

a Congruentem.] vt videantur differre a monachis.

b Non notanda.] arg. pro medio spectando. s. de off. deleg. quęrenti. ff. de acqui. rer. do. l. adeo. §. cũ quis.

c Deauratis.] hoc sine licentia principis et laicus hre nõ dẽt. C. de vesti. olo. & aura. l. nemo. lib. 11. tñ conformabunt se in vestib. consuetudini regionis, ne videãtur hypocritæ. vt 30. dis. si quis virorum. & 4. dis. erit aũt. ne vilescat dignitas clericalis, 80. dist. in epi. De hac materia dr. 21. q. 4 in summa. Io. an.

d Causa.] tunc n habitus monacalis propter hoc susceptus, nõ pjudicat s. quod metus causa, perlatum. & ita clericus iusta de cã pôt postponere habitum clericalem, nec censetur Apostata.

e Annulos.] per annulum enim præsumitur matrimonium arg. 30. q. 5. fęminę & s. de pręsum. illud. in fi.

[Gl. seq. arg remittit, & signat contrarium.]

f Nisi monachi.] argu. quòd monachus [2] factus eps non penitus absoluitur a regula monachali De hoc no. 16. q. 7. inuentum [3] arg. contra, 18. q. 1. statutum. Bern.

EX litteris.] Primò ponitur querela. Secundò prouisio, ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. In terra Comitis Pontini erant quidã clerici, qui potius se intrudebant negotijs secularib. quam diuinis officijs: isti volentes gaudere priuilegio clericali, nolebant subiacere statutis patriæ: sed quando statuta illa pro se faciebant, tanquam laici statutis illis se volebant defend. tali isti comes Pontinus significauit hoc domino Papæ, unde mãdat Papa episcopo Ambiañ. vt clericos illos moneat tertiò: & si non se correxerint, & prætermissis officijs diuinis talibus negotiationibus se immiscuerint, non defendat eosdẽ, quo minus de facultatib. suis subiaceant statutis patriæ, dum talib. se implicant: quia ipso facto renunciant priuilegio clericali. Ex hac decre. not. quod vsque ad tertiã admonitionem gaudet clerici priuilegio clericali. Item ipso facto renunciat quis priuilegio suo. Item clerici clericaliter viuentes in rebus proprijs debent defendi ab ecclesia: quod est benè notandum.

[Gloss. seq. signat contrarium.]

g Se tuentur.] cũ isti statuta patrię approbãt pro se, tenentur ea recipere cõ se, 19. dis. si Romanorũ. & 4. q. 3. §. si quis testibus. & 3. q. 8. c. accusatores. §. cuius in agendo. & si illa reprobent, non dẽnt ex eis commodũ hre. s. de censib. c. cũ olim. C. de reb. cred. l. generaliter. 1. respon. in fi arg. cõ. 10. dist. c. 2. & 37. dist. si quid veri. [4] & 2. q. 7. si hęreticus & ar. s. de excep. c. cum venerabilis.

h Tertiò.] hæc est canonica admonitio 17. q. 4. §. si quis domini. & c. de presbyterorũ. & 24. q. 3. de illicita. post quã admonitionẽ nisi destiterint perdunt priuilegiu illius canonis. 17. q. 4. si quis suadente. & j. de sent. excõ. in pñtia & c. cõtingit. Admonitio. n. et per præcedere dẽt uindictã. 12. q. 2. c. indignè. 16. q. 7. oẽs decimæ, j. de sent. excõ. sacro approbante cõcilio. in prin. veruntũ non loqr hic de illo priuilegio, si qs suadẽte

i Negotiationibus.] talia enim clericis sunt prohibita. s. eod. c. clerici. & 88. dist. fornicari. & 14. q. 4. clerici. & j. ne cleri, vel mona. per totum.

[Gl. seq. not. quod ipso facto, &c. rationem ponit, & duo similia. & quomodo verbum differt a facto.]

K Cum facto.] no. quòd ipso facto amittit quis priuilegium suum, ut hic patet, & j. de sen. exc. cõtingit: Vñ frustra implorat ecclesię auxilium, qui committit in eam. ut in eo. c. contingit quia frustra implorat legis auxilium qui committit in legem. j. de vsur. quia frustra [5] & seipsos reddunt indignos priuilegio suo. sim. infra de immu. eccl. c. vlt. & sim. 17. q. 4. c. frater, & coepiscopus. sic ipso facto appellatur, s. de app. dilecti. & c. vt nostrum. & facto renunciat quis appellatio. s. de offic. dele. gratum. & j. de ijs quæ fi. a ma. par. ca. ex ore. Sed ipso verbo clericus priuilegio suo renunciare non pôt. s. de fo. compe. si diligenti. & j. de sent. excom. cõtingit.

¶Quibus ludis pñt clerici interesse & ludere, vide per Gal. ĩ l. fina. ff. quar. re. act. non da. & C. de epi. & cleri. auth. interdicimus.

1 De materia huius gl. vide plene p Couarruuiã in regu. peccatũ. de reg. iu. li. 6. in 2. par. relectionis. §. 4. & Dominicũ Sotum li. 4. de iust. & iu. q. 5. ar. 2.

2 De hoc artic. vide plene per Thomam. 2. 2. q. 185. ar. 8.

3 Et melius q. 1. c. 3. in fi. ibi soluitur. Io. And.

4 Ibi solui, & circa hoc contrariũ videq; dixi de exceptio. cũ venerabilis. in gl. quasi dicat. versi. sed cõtra. Io. And.

5 Concord l. si §. fin verò postquã. C. de iur. delibe. & l. auxiliũ. in fin. ff. de minor.

[Gl.seq.not.ã contrario sensu,quòd clerici, &c.]

a Suis facultatibus.]bene dicit, suis: qa p p hoc facultatibus ecclesię non fit praeiudiciū: qa delictum personae.&c.16.q.6.si epm.Et nota quod dicit:dum his se implicant,quasi dicat,si non implicant se his, privilegio ecclesiastico gaudebunt in rebus suis, sicut in reb. ecclesię. qđ est benè notādū. ꝙ res clericorū & ecclesiarū eodē privilegio gaudent 1 12.q.2. ecclesiarū servos. 16.q.1. similiter. Si verò se implicāt,tūc cessat privilegiū, & ita suspendit privilegiū alicuius ad tēps p p delictū.15.q.6.iuratos.& c. nos sancto rū.sim.C.de cur.fut. l.cū alijs. & ĩ.de sẽ. excō.sacro.& 81.dist. si qui sunt. & ca.seq. De eodē privilegio dicit decr.ꝙ clericus vxoratus ēt tōsurat privilegio clericali gaudere non pōt. ĩ. de cleri.coniuga.Io.

1 Rationem q̃re. de pig. ex fris.in gl. pen.& patet hoc de censi. ca.pe.de im. ecc.c.1. li.6. & in cle. de censi.p̃centi.

† Hoc reperio in conci. Nannetensi. cap.3. refert Burchardus lib.2.decr.c. 116.Ivo par. 6.c.192.&c. 1.eo. ti.in 1. compil. Vide Conci. Trid.sess.25. de reforma. c.14.& notas huius capit. 8

DE COHABITATIONE clericorum & mulierum.

¶Quia mulierū consortia reddūt uitam clericorū de incontinentia suspectam: iō post p̃cedentem subijcitur haec rubr. Abb.

De hac materia tractatur 32.dist.nullus.vsque ad §. prohibentur. & c. interdixit.& 33.dist.c.vl. 34.dist.per totū. 18. q.2.pro huius. vsque ad §. item sunt alij. & 34.q. 4. per totū.

cant,de suis facultatib.[a] statutis & consuetudinibus patriae subiaceāt, & defendas eosdem.

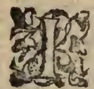
TITVLVS II.

De cohabitatione Clericorum, & mulierum.

¶Ex Concilio Maguntiñ.†

¶ *Clericus non debet retinere in domo mulierem suspectam de incontinentia, etiam si sit mater, vel alia consanguinea.*

CAP. I.



Inhibēdum est, vt null9 sacerdos foeminas, de quibus suspicio pōt esse, retineat.b Sed neque illas quas canones c concedunt, matrem,amitam,& sororē: quia instigante diabolo, & in illis d scelus perpetratum reperitur: aut ēt in pedissequis earundē. †Sed si qua de his necessitatem habuerit presbyteri habeant in vico aut in villa domum longe a sua conuersatione,& ibi eis, quae sunt necessaria, subministrent. e Prohibendum quoque est, ut nulla foemina ad altare f praesumat accedere, aut presbytero ministrare: aut infra cancellos stare, siue sedere.

¶ Ex decreto Eugenij, Papae.

¶ *Excommunicatur clericus in sacris, qui a suspectarum mulierum colloquio, vel earum consortio monitus non desistit.*

CAP. II.

Si†quisquam Sacerdotum, g idest presbyter,diaconus, vel subdiaconus, de quacunque foemina crimine fornicationis suspectus, post primā, secundā, & tertiam

Inhibendum.Sacerdos mulieres, quas etiam antiqui canones permittunt,si suspectae sūt, retinere non debet. h.d. Et habet quattuor dicta.Primò ponit,quòd nullus clericus dēt tenere extraneam.Secundò, quòd nec consanguineam. Tertiò,quòd consanguineae indigenti extra hospitium suum pōt prouidere. Quartò quòd nulla fęmina tamq̄ ministra in ecclesijs cū clericis misceať.Secūda ibi,Sed neque.Tertia ibi,Sed si. Quarta ibi, Prohibendū. Abb.

CASVS. Clerici indifferenter retinebant secū mulieres etiam suspectas:statuit conciliū Magūti.vt clerici fęminas secum non retineāt,de quibus suspicio possit haberi,nec ēt illas quas canones permittunt, s. matrem, amitam,sororem: quia diabolo instigante, in illis scelus qñque perpetratur,vel cum illis, quae cum eis morātur:sed si qua de his habet necessitatem. eis longè ab ecclesia necessaria ministrent. In fine dicit,quòd nulla fęmina ad altare accedat,uel ministret presbytero, nec infra cancellos sedeat vel stet. No. quòd clericus nullam foeminam habere debet secum in domo sua. Item presbyter de rebus ecclesię potest matri suae prouidere, aut etiam sorori,siue consanguineę.Item nulla fęmina dēt ministrare presbytero,nec in choro sedere.

b Retineat.]vt 32.dist.interdixit.& c.nullus.& c.praeter hoc.& 81.dist. cum omnibus.

[GL.seq.obijcit,& soluit.distinguit inter suspectum, & inter collateralem, & descendentem.]

c Canones.]32.dist.interdixit.81 dist.cum omnibus. Vĩ quòd canon iste corrigat omnes illos canones, cum illi permittant huiusmodi mulieres cum clericis habitare matrem,sororem,& amitam,& idem permittit Innocentius.ĩ.e. cap.a nobis.cōcordās prioribus canonibus. Sic solue hanc c̃rietatē, quod dr̃ hic, intellige de suspectis & clericis & iuuenibus, & de mulieribus suspectis :quia si suspectae sunt, non debent secum manere. 34.dis. quorundam.c̃ria loquuntur de illis mulieribus de quib. nulla est suspicio mali: quia in talibus naturale fędus nihil sęui criminis suspicari permittit.ĩ.eo. a nobis & C. de epis. & cler.cū qui. & ĩ. de p̃sum.cū in iuuentute.Itē in linea transuersali vsque ad tm̃ gradū pñt hře clerici consanguineas, ut 81.dis.cū oīb. In descendentib.vel ascendentib. vř quòd vsq. ad quartum gradū, ibi,amplius pōt extēdi permissio quam in collaterali.

d In illis.] i.occasione illarum qñque aliae cōmorant cū illis, vel veniūt ad illas: vñ dicit August. Nō oēs q̃ cum mea sorore sunt, sorores meae sunt,81. dist.legit. Vel intellige ,p prie ut lřa dicit. & hoc vult litera sequens,aut pedissequis illarum.

[Gl.seq.recitatur per contrarium.]

e Subministrent.]& sic patet,quòd clerici possunt sustentare consanguineos pauperes, de quibus capitulum hoc intelligitur: quibus potius quam extraneis tenentur. 3 86.dist.non satis.alias non, si diuites sunt,vel vt diuites eos faciant,ut eo.c.& 12.q.2.c.quisquis.ad idē. 31.dist.omninò.

f Ad Altare.]vt 23.d.sacratas.& de c̃sec.d.1.in sancta.

Si quisquam sacerdotum. CASVS. Si quis de clero suspectus fuerit de aliqua fęmina crimine fornicationis,admoneatur tertiò:& si post primam, secundam & tertiam commonitionem inuentus fuerit fabulari cū ea vel conuersati, excommunicetur, foemina verò canonica poena puniatur.Nota hic quòd nomine sacerdotis omnes inferiores intelliguntur.Item trina admonitio est necessaria antequam procedatur cōtra aliquem. Item ratione criminis efficitur mulier de foro ecclesię.

[Glo.sequens allegat 4.concord.& vnum ad conuersum.]

g Sacerdotum.] nomine sacerdotis intelliguntur inferiores, 4 ut patet hic,quia inferiora intelliguntur in superioribus,vt 93.dist.legimus.in fi.& 14.q.5.pęnale.& ff.de reg.iur.in toto.sim.52.dist.c.1.& e conuerso appellatione clericorum superiores,vel maiores intelligūtur.11.q.1.de persona. au ñ.

† Vide l.eū qui. C. de epis.& cle.

2 Vel nobilibus,q secum hñt pedissequas, quasi secus si solę maneāt, sm Tancr.Io.An.

†Cap 3. eo. tit.in 1.cōp. Vide concil. Lateranē. sub Leone x. sess. 9.de reform curię,& alio rū, versi.concubinarij ad de quod postremo statuit Concil. Trid.in sess.24. de refor. matrim.c.8.

3 Cōtra.1. 3. peruenit, vbi dr̃: grauius peccatū dare consanguineis. ibi sol.in vl. gl. Io. And.

4 Etiā in minorib. ĩ. e. si āt de diacono spāliter quod conuenit noie sacerdotis, hec 15.q.5. c.1. § fiu. Io.And.

a Admo-

a Admonitionem.] ſic in Auth. vt lit. ma. & aui. §. pen. & c. vlt. col. 8. & j. de ſent. excom. in audientia. & c. contingit. & ſ. tit. prox. c. vlt.

b Canonice.] id eſt, in monaſterio ponatur. 33. diſtin. fraternitatis. Alij exponunt, id eſt, in ſeruitutẽ redigat, ut 32. diſt. eos. imò & ipſa concubina ſi hoc publicũ eſt, debet excõmunicari. j. de ſent. excom. ſi concubinæ. Ber. 1

† Adde pro intellectu huius glo. quia eſt anceps, q̃d no. Cyn. in l. 2. C. q̃ ſit lon. conſu.

CLericos.] Habet tria dicta. Secũdum: ibi, Verum. Tertium: ibi, Et ſi qui. Abbas.

CASVS. Clerici publicè tenent cõcubinas: quæſitum fuit, an deberent compelli abiurare illas? Reſpondet Papa, q̃ non vult illos ad eas dimittendas compelli per iuramentum, ne inſtinctu diabolico incidant imperiuriũ redeundo ad eas: ſed per ſententiã ſuſpenſionis & interdicti eas dimittere compellãtur, ita q̃ de eis nulla ſuſpicio poſſit haberi: & ſi ad eas redierunt, vel alias receperint, excõicẽtur donec eas dimittãt, vt eorum exemplo alij arceant. Nota, q̃ nõ debet aliq̃s compelli ad abiurãdum de quo præſumptio ſit in contrariũ, ſcilicet q̃ nõ ſeruet iuramẽtum: & hinc ſurgit illud generale. Nemini parãdus eſt laqueus. Item creſcẽte ꝯtumacia, creſcere debet & pęna. Itẽ aliquando pęna imponitur alicui, vt alij terreantur: quia pęna vniꝰ, debet eſſe metus multorum.

¶ Cap. 4. eo. tit. in 1. cõp. Et poſt conciliũ Lateranũ. ſub Alexan. iij. par. 18. c. 1. & vide conciliũ Triden. loco pximè citato. & ſeſſio. 25. de reformat. c. 14.

admonitionẽ [a] inueniatur fabulari, & aliquo modo conuerſari cũ ea, excommunicationi ſubdatur, fęmina verò canonicè [b] iudicetur.

¶ Alexander tertius Salernitano archiepiſcopo.

¶ *Non debet prælatus clericum cogere ad concubinam abiurandam, ſed eam nolentem dimittere poteſt excommunicare.*

CAP. III.

CLericos † in ſacris ordinibus conſtitutos, qui publicè [c] tenent concubinas, ad eas abiurandas [d] nolumus à tua fraternitate compelli: ne in eãdem fornicationem inſtinctu diabolicę fraudis redeuntes, [e] periurij reatum incurrant. ¶ Verum ipſos per ſuſpenſionis & interdicti ſententiam debes arctius cogere, ut mulieres ipſas à ſe ita remoueant, q̃ de illis ſiniſtra ſuſpicio non poſſit haberi. Et ſi qui eorũ ad ipſas redire, uel aliàs accipere fortè præſumpſerint: in aliquos eorũ debes perpetuam [f] excõmunicationis ſententiã proferre, ut alij eorum † exemplo [g] perterriti à ſimilibus arceantur.

¶ Idem Cantuarien. archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.

¶ *Si clerici moniti concubinas non dimittunt, ſuſpenduntur a beneficijs: & ſi ſe non corrigunt, deponuntur.*

CAP. IIII.

SIcut † ad extirpãda: & infra. Fraternitati veſtræ mandamus, quatenus clericos ueſtrę iuriſdictionis, qui in ſubdiaconatu & ſupra, [h] fornicarias habuerint, ſtudio ſè monere curetis, ut à ſe illas remoueant, eas vlterius minimè admiſſuri. Si verò acquieſcere contẽpſerint, eos ab eccleſiaſticis beneficijs vſque ad ſatiſfactionem cõgruã ſuſpendatis. [i] Et ſi eas ſuſpenſi præſumpſerint detinere, ipſos ab eiſdem beneficijs perpetuò remouere curetis. [k]

¶ Idem Eboracen. archiepiſcopo.

¶ *Littera a clerico concubinario ſuſpenſo ſuper abſolutione (tacita facti ſerie) obtenta, non ualent.*

† In codice Barbatiæ ita, vt alij exẽplo eorũ a ſimilibus arceantur.

¶ Cap. 5. eo. ti. in j. cõpil. Et poſt concilium Lateran. par. 18. cap. 2. & vide omnino conciliũ Tridentinũ locis præcitatis, & annotoriꝰ. fornicariꝰ ſit eligibilis, tradit Oldradus ꝯſil. 86. quem videto.

3 Videto hic Ioannẽ Andr. exponẽtem ex multorũ ſnĩa, quid ſignificet hic perpetua excõicationis ſententia.

4 Vinc. dicit notoriũ fornicatorẽ ipſo iure ſuſpenſum, vt tñ augeatur pœna ab hoĩe neceſſaria eſt admonitio, vt hic & j. c. 2. Itẽ ſecũdum Hoſt. hic nõ loquitur de ſuſpenſione officij, ſed beneficij, & ſic diuerſitas eſt, non cõtrarietas. Io. And.

l. 2. & hæc ratio eſt etiam quare iuuenibus non iniungatur ſolemnis pęnitentia, 50. diſtinct. pęnitentes. Ber.

f Perpetuã.] id eſt, donec reſipiſcant 3. ſic Inſt. loca. §. adeo. & ff. de pecu. id veſtimẽtũ. & j. de ma. cõ. cõtra interdic. e. cle. & mulie re. ſim. 10. q. 1. quia ſacerdos. vt ceteri timeant, vt ibi dicitur.

g Exemplo.] pœna vnius, debet eſſe metus alterius, vt ff. de pœn. l. capitaliũ. §. famoſos. 45. diſt. ſed illud. & 2. q. 7. quapropter. & j. de exce. præla. tanta. & 10. q. 1. quia ſacerdotes. in fin.

SIcut ad.] Habet tria dicta, quæ patent in textu. Secundum. ibi, Si verò. Tertium: ibi, Et ſi. Abbas.

CASVS. Clerici de archiepiſcopatu Cãtuarien. publicè tenebãt ꝯcubinas: mãdat Papa Cantuarienſi archiepiſcopo, & eiꝰ ſuffraganeis, quatenus clericos illos moneant, vt illos cõcubinas abijciant à ſe, & eas vlterius nõ admittant: quod ſi facere ꝯtempſerint, ab eccleſijs ſuis eos ſuſpẽdant, vſque ad debitam ſatiſfactionem: & ſi eas ſuſpenſi retinuerint, eos ab officio. i. ab eiſdem eccleſijs perpetuo remoueant. Nota hic quòd epiſcopi poſſunt diſpenſare cum publicis concubinarijs, ſi ſe corrigere voluerint, cum de iure poſſint priuari. Item ſi clericus ſuſpenſus retinuerit concubinam, perpetuo beneficio ſuo debet priuari.

c Publicè.] quæ ſunt excommunicandæ, ex quo publicum eſt. j. de ſen. exc. ſi concubinæ.

[Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit.]

b Abiurandas.] ne contempto iuramento reuertãtur ad eas, propter præſumptionẽ, vt ſequitur. g. ꝯ. j. qui cle. vel vo. ex litterarum. ibi abiurare. ſed ibi cõtraxerat matrimonium cum ea, licet de facto tunc eſſet ſubdiaconus: & quando quis ab vxore ſeparatur, ſic debet iurare. 35. q. 6. ab iſto die. 2 Vel hoc intellige de ſuſpectis, & illud cap. ex litterarum. de non ſuſpectis, de quibus veriſimile eſt quod debeant iuramentum ſeruare.

2 Sic etiam ſoluitur. 37. q. 1. ſi quis ſacro. vbi de hoc.

[Glo. ſeq. arg. alleg. quinque iura. & vnum ſimile.]

e Redeuntes.] argu. colligitur ex hac litera, quod non eſt iniũgendum alicui per iuramentum, quod veriſimile ſit quod non debeat illud obſeruare. arg. 12. q. 3. ita ergo. & c. non eſt contra. & j. de ſent. excom. ex tenore. & ſupra de præſum. litteras, & C. de ind. vid.

[Glo. ſeq. recitetur per quęſtionem.]

h Et ſupra.] alij nihilominus ſunt compellendi, ſed non cum tanto rigore, vt vel contineant, vel beneficia dimittant infra eod. ſi autem. & 32. diſtin. lectores.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.]

i Suſpendatis.] ita iſti non ſunt ſuſpenſi ipſo iure, videtur ꝯ 32. diſt. nullus &c. præter hoc. Sol. quod dicitur hic, & j. eo. c. ſi autem: intelligitur de his qui adhuc tolerantur ab eccleſia, quia illi ipſo iure non ſunt ſuſpenſi. Quod dicitur in ꝯtrijs, locum habet quando factum eſt notorium, vel quando ſunt condemnati per ſententiam: aliàs quantumcunque ſit aliquis criminoſus, non eſt vitandus. 4 j. eod. veſtra. & 28. diſt. conſulendum. & j. eod. c. vlt.

K Curetis.] quia creſcente contumacia creſcere debet & pœna. ſ. ut lit. non conte. quoniam, in fi. & ff. de pœ. l. relegati,

SVper eo.] CASVS.] Quidam sacerdos habebat publicè concubinam, monitus à suo epo eã dimittere nolebat: pp qđ eps eum ab officio suo suspendit: ipse appellauit ad sedem Apostolicam. Eboraceñ. archieps significauit hoc dño Papæ: respondet Papa, q̃ si dictus sacerdos litteras impetrauerit, quæ facti seriẽ non contineãt, litteræ non valebũt. Nota quòd clericus concubinarius audiẽ appellans, quod verum est de occulto. Item nota, q̃ ad hoc vt litteræ appellationis, q̃ sup aliquo negotio impetrant, valeant, facti seriẽ continere debent, aliàs tacita veritate impetratæ sunt.

a Suspensum.] ab episcopo suo.

b Seriem.] scilicet quare fuit excõicat⁹ vel suspẽsus ꝓ fornicaria: vel si ex alia cã, vt exprimat oẽs causas excõicationis & suspensionis: aliàs non habetur ꝓ absoluto. ĩ. de sent. excõ. cũ pro cã. & sup. de off. or. ex parte. aliàs litteræ essent impetratæ tacita veritate. vnde nõ valerent. š. de rescrip. super litteris, & c. dilectos.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. cõp. Et post concilium Lateraneñ. par. 18. c. 5.

† Laudeñ. Lundoñ.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõpi. Et post concil. Lateraũ. par. 18. ca. 8.

† minoribus.

† In codice Barbatiæ ita: liceat tibi ab ecclesijs suis, vel earum portionib. appellatione, &c.

CAP V.

SVper † eo verò quod asseris A. presbyterũ fornicariam detinẽtem, propter hoc ab offõ suo suspensum a: & infra: ¶ Porro si litteras à nobis obtinuerit, quæ facti seriem b non contineãt, nolumus illas sibi prodesse.

¶ Idem Londoñ. † episcopo.

¶ *Si clerici moniti nõ dimittunt concubinas, suspenduntur a beneficijs: & si se non corrigunt, deponuntur.*

CAP. VI

SI † autẽ clerici tuæ iurisdictonis (siue in sacris ordinibus, siue in inferioribus † constituti) fornicarias detinẽt: nisi eas ad secundam vel tertiam commonitionem à se dimiserint, easdem de cętero contempturi: liceat † tibi eos ecclesijs vel earũ portionibus c appellatione postposita spoliare, d officio ipsis nihilominus interdicto.

SI autem.] Habet tria dicta, quæ patent. Abbas.

CASVS. Clerici Londonieñ. epi habebant publicè concubinas: quæsiuit eps qualiter deberet procedere circa illos? Respondet dñs Papa dicẽs, q̃ i quibuscunq; ordinibus sint constituti, si admoniti secundo & tertio eas non dimiserint, eos de cetero non permittat ministrare in ecclesijs suis, vel earum portionibus appellatione remota spoliare procuret, officio eis nihilominus interdicto. Nota, quòd hic additur de clericis inferioribus, quòd si post tertiam admonitionem, supple & suspensionem, concubinas non abiecerint, beneficijs debent priuari; & sic nota q̃ trina admonitio debet præcedere vindictam.

c Portionibus.] cũ habeãt partẽ in ecclesia ꝑbendata.

[Gl. seq. signat contrarium & dupliciter soluit.]

d Spoliare.] quæ spoliatio perpetua intelligitur, ex quo sine tpis præfinitione hic dr̃. C. de pę. seruus. Sed contra videtur sup. eo. sicut. vbi post admonitionem suspenduntur antequam priuentur ecclesijs, & hic statim post admonitionem spoliantur. Sol. hoc intellige secundum illud, vt primo suspendantur: & si se non correxerint, spolientur. sed certè de iure fit quod hic dr̃, q̃a si se non corrigunt post trinam admonitionem, rectè pñt spoliari beneficio, & quòd ibi suspenduntur, intelligo quòd fiat ex gratia, vt si expectentur adhuc. Bernar.

VEstra.] Famosum est tum pp materiã intrinsecã ipsius, tũ pp materiã extrinsecam, scilicet nototij: & vtraq; est multũ difficilis & periculosa. Diuidit. Primo ponitur decisa consulatio. Secundo decisa rñsio. Secunda, ibi, Alicubi, quæ subdiuiditur. primo allegat pro & contra. Secundo distinguit, tres qualitates criminis, & contra. Secundo distinguit animum abstinentis, ibi, Item aliud. Quarto & vltimo ex omnibus prædictis solutionem cõcludit: ibi, Sine dubitatione. Abb. Sicu.

¶ Lucius tertius.

¶ *A clerico fornicario, quamdiu toleratur, nec habet operis euidentiam licitè audiuntur diuina, & percipiuntur ecclesiastica sacramenta. à notorio verò abstinendũ est, non quia in sacramento sit defectus, sed ad ipsorum fornicatorum emendationem. h. d. inherẽdo verbis literæ.*

CAP. VII.

VEstra †, duxit deuotio inquirendũ; & infra. ¶ Alicubi dicitur, nullus audiat e missam sacerdotis, quem scit indubitanter concubinam habere. alibi verò legitur; non potest aliquis quantumcunque f pollutus fuerit, diuina polluere sacramenta, quæ purgatoria cũctarum contagionum existunt. Qualiscunque † enim sacerdos sit, quæ sancta sunt coinquinari non possunt. Sume ergo ab omni sacerdote Christi mysteria; quia omnia in Christi fide g purgantur. ¶ Ceterum h aliud est crimen notorium, i

CASVS. Quidam canones dicunt nullus audiat missã sacerdotis, quẽ scit cõcubinã indubitanter habere: alij canones dñt: Non põt aliq̃s quantumcũque pollut⁹ diuina sacramẽta polluere, sed idifferenter sunt iu nenda ab ipso: quæsitũ fuit à Lucio Papa, qualiter ista, q̃ ɔ̃ria videbant̃, essent itelligẽda. Et rñdet Papa, aliud est crimen notoriũ, aliud est occultũ. Notorium est de quo presbyter canonicè condẽnatus est: in quo casu loq̃tur cap. illud, nullus audiat, &c. occultũ qđ ab ecclesia toleratur, in quo casu loq̃tur c. illud, Non põt aliquis q̃tumcunque pollutus, &c. Itẽ aliud est notoriũ qđ non diffitet̃ presbyter, & aliud penè occultũ, qđ ab ecclesia toleratur. Sed aliud est abstinere à missis eorum, q̃ occulti sunt & tolerant̃ ab ecclesia, vt peccandi licẽtia cęteris auferat̃, & ipsi ad pęnitẽtiã reuocẽtur: & hoc licet: quia fit bono zelo, & nõ cõtẽptu; & aliud est si à missis eorundẽ qui tolerant̃, aliqui abstineant ex eo q̃ in fornicatione iacent quod non licet. Sine dubio à clericis q̃uis fornicarijs ex quo tolerant̃ ab ecclesia, nec hẽnt operis euidentiã, licitè diuina officia audiantur, & alia recipiantur ecclesiastica sacramenta. Ex hac decre. hic solum colligitur: quòd à notorio fornicario non sunt recipienda diuina officia uel ecclesiastica sacramenta: ab occultis fornicarijs qui tolerantur ab ecclesia, licitè recipiuntur, nec sunt contemnendi.

e Nullus audiat.] 32. dist. nullus. & c. præter hæc.

f Quantumcunq;.] vt 15. q. ult. vsq; ibi, cętetum.

g In Christi fide.] id est per fidem Christi. hucusq; sunt uerba capituli quod inducit T.

h Ceterum.] hinc incipit respondere distinguendo inter crimen notorium, & occultum.

[Gl. seq. distinguit inter famã & notoriũ, & manifestum & notoriũ triplex, facti, iuris, & præsumptionis.]

i Notoriũ.] ad i intelligentiam terũ q̃ hic dicuntur, nota, q̃ aliud est fama, aliud manifestum, & aliud notorium. Fama sic ɔ̃suevit describi. Fama est illæsæ dignitatis status, vita & moribus comprobatus, & in nullo diminutus. ff. de var. & extraor. cog. l. cognitionum. §. existimatio. & qui talem famam negligit, crudelis est.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp. Et post concil. Lateraũ. sub Alexan. iij. par. 50. cap. 38. Et de propria materia huius c. vide Nauarrũ in manuali confessariorum ca. 25.

† In codice Barbatię ita: Qualiscunque sacerdos sit, quæ sacra sunt &c.

i De materia hui⁹ glossæ vide plene p Salicetum in l. ea quidẽ. C. de accusat. & Antoniũ Gomeziũ tom. 3. variarũ resolut. cap. 1. & Iuliũ Clarũ in pract. crim. §. fin. q. 9. & Specu. tit. de notorio crimine.

lis est. 12. q. 1. nolo. Fama verò quandoque ex scientia, quandoque ex suspicione procedit, quãque ex certo auctore, qñque ex incerto. de consecra. dist. 4. sanctũ est. Manifestum dicitur quod ex scientia & certo auctore procedit, & quod potest probari. ff. de testa. & q. testa. fa. post hæredes palã. & 11. q. 3. eorũ qui accusantur. Item etiam qñque dicitur occultum quod potest probari. C. de app. eo. §. si quis autem. sed & manifestum dr̃ qñque d: quo cõstat per confessionem, vel probationem, vel per euidentiam facti. j. de verb. sign. cũ olim. sed tale manifestũ potius dr̃ notoriũ. j. eo. c. vlt. Circa notoriũ distingue, aliud est notoriũ facti, aliud iuris, aliud præsũptiõis. Notoriũ facti est, quod ita exhibet se cõspectui hominũ, quod nulla potest tergiuersatione celari. j. eo. c. prox & c. vlt. & de tali hic intellige: in quo nullus auditur appellãs. s. de ap. cũ sit Romana. in fi. & c. peruenit. & in tali notorio creditũ simplici officiali. 4. q. 4. c. nullus. §. aliqñ. Nec requirit scientia omniũ, sed plurium, vt qñ omnes admissũ scelus. proclamãt: vt 2. q. 1. c. scelus, & c. de manifesta. Notoriũ iuris est, de quo aliqs condẽnat, vel est in iure cõfessus; vt hic, & ff. de sta. ho. l. vlt. & ff. de re iud. tes iudicata. & j. eo. c. vl. & in hoc notorio qñque requirit probato, si negetur. s. de re iud. sicut Notorium præsumptũ est, vt paternitas, filiatio. ff. de in ius voc. quia semper, & s. de fil. presby. conquerente. & consanguinitas dr̃ notoria præsumpta. j. de diuor. porro. §. 1. Quod aliquis sit filius alterius, non posset verè probari. ff. de cond. & demon. Lucius.

a Condemnatur.] hoc est notorium iuris.

b Occultum.] quod non habet uindictã: qa latentia peccata vindictam non habent. 32. q. 5. christiana. & tandiu reputatur occultum, licet plures sciant, quãdiu ab ecclesia toleratur, vt hic dicitur. & 15. q. vlt. c. vlti.

c Non diffitetur.] immo confitetur in iure, & sic est notorium iuris. & sic duobus modis dicitur notoriũ iuris per confessionem, & per sententiam. j. e. c. vlt. vt dicitur in notula ad intelligentiam & hic Bern.

d Canonicè condemnatus.] in quo casu nullus debet audire officium illius; quo etiam casu loquitur prima auctoritas nullus audiat, &c. Ber.

e Occultum.] hic distinguitur prout sequitur.

f Taliũ.] scilicet, qui penè occulti sunt, 3 seu ab ecclesia tolerati. ab officijs taliũ abstinere bono zelo, vt per hoc ad pœnitentiã reuertantur, permittit. sed ex contemptu abstinendũ non est: quia licet in fornicatione iaceant, non sunt contẽnendi, vt sequitur, aliud est si tanquam iacentium, &c. quia illud non licet.

g Tolerantur.] in quo casu loquitur secunda auctoritas, non potest aliquis, &c. Ber.

h Operis euidentiam.] hic explicat notoriũ facti: in quo casu & duob. præmissis: scilicet cum sunt condemnati, vel cõfessi in iure, officia ipsorum sunt respuenda. j. eo. c. vlti.

aliud occultum, Notorium diffinitur, de quo presbyter canonicè condemnatur.[a] Occultum[b] quod ab ecclesia toleratur. Cæterum aliud est quando crimen notoriũ nõ diffitetur[c] presbyter[d] vel de ipso est canonicè cõdemnatus.[d] Aliud est pene occultũ,[e] quod ab ecclesia toleratur. Item aliud est à taliũ[f] officijs abstinere, vt peccandi licentia cæteris auferatur, & huiusmodi ad pœnitẽtiæ fructum trahatur: atque aliud si talium tanquam in fornicatione iacentiũ mysteria† respuãtur. Sine dubitatione itaque teneatis,† quod à clericis & presbyteris quãquam† fornicarijs, quandiu tolerantur,[g] nec habent operis euidentiã,[h] licite diuina mysteria audiantur, & alia recipiantur sacramenta ecclesiastica.

¶ Innocentius tertius Exon. epiścopo.

¶ Si fornicatio clerici est ita publica, quod transit in notorium, nec accusator nec testis necessarius est: sed si est publica per solam famam, non sufficiunt ad condemnationem sola testimonia, id est, testium dicta non iuratorum. sed si ex hoc oriretur scandalum, inducitur purgatio in qua deficiens, canonice punitur.

CAP. VIII.

TVa† nos duxit fraternitas consulẽdos, si de clericis publicè concubinas habentibus, qui quando à te conueniuntur,[i] se esse concubinarios diffitentur, nec apparet contra eos legitimus accusator: credendũ sit testimonio[k] bonorum viroũ, inter quos[l] viuere dignoscũt. ¶ Nos igitur consultationi tuæ taliter respõdem⁹, quod si crimen eorum ita publicum est, vt meritò debeat appellari notoriũ: in eo casu nec testis nec accusator,[m] est necessarius: cum huiusmodi crimẽ nulla possit tergiuersatione celari.[n] Si verò publicum est, non ex euidentia,[o] sed ex fama in eo casu, ad cõdemnationẽ

TVa nos.] Communis diuisio. Secunda, ibi, Nosigitur. Abbas. Sicu.

CASVS. Quidam clerici publice habẽtes cõcubinas, qñ interrogabãtur ab epo suo, negabant se concubinarios esse: & circa eos ñ appareat accusator: qrebatur, vtrũ credendũ sit testimonio bonorũ virorũ, inter quos huiusmodi clerici cõuersani? Rñdet Papa, q si crimen est ita publicũ, vt meritò dici possit notorium, tũc nec testis nec accusator sunt necessarij, cũ inficiari non possint. Si verò publicũ est, nõ ex euidentia, sed ex fama, tunc talia testimonia ñ sufficiunt ad cõdemnationẽ alicuius: quia testibus, nõ testimonijs est credẽdũ: Sed si de illis talis hēat suspicio, quod scandalũ generet, illis est purgatio indicẽda: quã si præstare noluerit, vel defecerint in præstando, canonice puniantur. Nota quod in notorijs facti non est necessaria probatio. Item notatur quod testibus credendum est, nõ testimonijs. Item qui deficit in purgatione, punitur, & tũc fama pro veritate accipitur præsumptiuè. Item deficere in purgatione, & non subire purgationem, paria sũt quia in vtroque casu deponitur quis.

i Conueniuntur.] id est, interrogantur.

K Testimonio.] simpliciter dato sine iuramẽto. B.

l Inter quos.] & ideò magis præsumitur, quod vitam illorum agnouerunt. 23. q. 1. paratus. s. de præsump. quosdam. & c. quãto. & 12. q. 2. qui & humanis. & 16. dist. quod dicitis.

m Nec accusator.] 2. q. 1. de manifesta. j. de accu euidentia. & s. de iureiur. ad nostram.

n Celari.] quia & si vellet celare, negatio nulla esset. C. de pœn. qui sententiam. 4 ff. de tribu. illud. §. penult.

o Ex euidentia.] si constet aliquẽ hẽre suspectã mulierẽ secũ in domo, eo ipso vr̃ probata fornicatio. s. e. si quã. & c. clericos. & si publicè eã detineat, eo ipso conui-

v Ponebat hic Petrus versus: Quæ vel nemo negat, populo, vel teste probantur. vel se subijciũt oculis, notoria dicas. Io. And.

† ministeria

† retineatis.

† tanq̃ legitur in quibusdam manuscriptis, & male, vt dicat glossa hic verbo ta- lium.

z Intellige sano modo, quia non puniuntur hic humano iudicio, sed diuino relinquuntur puniẽda.

3 Idẽ Host. sed contra dicit huic lecturæ illa lr̃a, vt peccandi, & sic posset dici taliũ, quorum fornicatio est notoria, & ab ecclesia nõ toleratur. vnde nõ determinat, qñ non debeat euitari, sed quo animo, sm Pet. & Abb. Io. And.

† Ca. 1. e. tit. in 3. compi. Et de materia vide Antoniũ Gomeziũ com. 3. variar. resolu. c. 1. & Iuliũ Clarũ in prac. crim. §. fi. q. 9. vbi plenè inquirũt an in notorijs requiratur ordo iuris.

4 Iudex in cã capitali non dãnat reũ, nisi sit cõuictus, q vix q cõmisit negare sufficiat. Io. And.

conuictus est, vt in c. clericos. aliàs enim nō posset esse certum, nisi per huiusmodi præsumptionem, s. de præsum. litteris. & c. 3. ergo si hæc notoria non sunt, sed tamen fama sit, testimonia requiruntur, vt sequit in litera.

a Testimonijs.] ff. de testi. l. 3. §. item diuus. & 4. q. 3. ca. si testes. §. alia est fides. & in Authe. de instr. cau. §. si uerò. coll. 6. valēt tñ talia testimonia, ad infamiam alicuius. arg. de conse. dist. 1. iubemus. 24. di. c. 1. & 2. q. 7. cum pastoris.

b Scandalum.] ex hoc uidetur q̄ pp solam suspicionē siue famam, non est indicēda purgatio, nisi scādalum oriatur. ar. 2. q. 5. psbyter. & 3. q. 1. audiuimus. & 2. q. 2. nomen. & j. de accu. qualiter. & quādo. Ber.

† In codice Barbatiæ ita: uel si defecerint in præstanda.

† debes

nem eorum sola testimonia non sufficiunt: cum non sit testimonijs, [a] sed testibus iudicādum. Sed si de clericis ipsi talis habeatur suspicio, vt ex ea scandalum [b] generetur in populo, licet contra ipsos non apparuerit accusator, eis tamen est canonica purgatio indicenda quam si præstare noluerint, vel defecerint † in præstanda, eos canonica debetis † animaduersione punire.

¶ Idem Pistoriensi episcopo.

CAP. IX.

A † Nobis tua fraternitas requisiuit: & infra. ¶ Cum clericis quoque nō permittas mulierculas [c] habitare: nisi fortè de illis personis [d] existāt, in quibus naturale [e] fœdus nihil permittit sæui criminis suspicari.

A Nobis tua fraternitas.] CASVS. Præcepit Papa episcopo Pistorieñ. q̄ mulieres non pmittat cū clericis habitare, nisi tales sint, cū quibus naturale fœdus nihil mali suspicari permittat, ut est mater, soror, amita. Nota q̄ naturale fœdus excludit suspicionem mali.

c Mulierculas.] 32. dist. interdixit, & 81. dist. inc. cum omnibus.

d De illis psonis.] arg. contra s. eo. ca. 1. Dic sup hac materia ut ibi notatū est.

e Naturale.] sic s. de psum. cū in iuuentute, & C. de epi. & cler. l. eum qui. Bernar.

†Ca. 2. eo. ti. in 3. compi. Et uide l. eū qui probabi 18. C. de epi. & cler. vbi similis est dispositio, & similia dispō nis uerba, & concilium. Triden. sessio. 25. de reformat. c. 14.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Clericus concubinarius in officijs vitandus non est, nisi sit notorius.*

CAP. X.

Q Væsitum † est de clericis in fornicationem prolapsis, si eorum sit officium priusquā pœnituerint audiēdum. Verum etsi quemlibet pro mortali peccato, quo ad seipsum [f] constet esse suspensum, non debet tamen in officiis euitari, [g] quia quantum ad alios etiā in casu proposito [h] suspensus nō est: nisi peccatū huiusmodi sit notorium per sententiā, [i] seu per confessionem factam in iure, aut per euidentiam rei, quæ tergiuersatione aliqua celari non possit.

†De materia huius decretalis uide plene p Turrecrematā in c. nullus. & c. præter. 32. dist. & p Nauarrū in manuali cōfessariorum. ca. 25.

Q Væsitum.] Cōmunis diuisio. Secunda pars ibi Verum. Abbas Siculus.

CASVS. Aliqui clerici prolapsi sunt in fornicationem: quæsitum fuit à Papa vtrum eorum officium sit audiendum, antequam pœniteant. Respondet Papa q̄ licet quilibet suspensus sit pro mortali peccato, quoad se, quantum ad alios tamen suspensus non est, & ideo non debet in officiis euitari, nisi peccatum illud notorium sit uel per sententiam, uel per confessionem in iure factam, uel per euidentiam facti, quæ negari non possit. Nota per hanc decreta. quod quilibet pro mortali peccato suspensus est quoad se. Item notorium tribus modis dicitur, ut hic patet.

[Glo. seq. tractat triplicem suspensionis speciem.]

f Ad seipsum.] nota, quod aliquis dicitur suspensus quoad se tantū & non quo ad alios, ut quilibet in peccato mortali constitutus, ut 6. distin. testamentum. & 2. q. 1. sacerdotes. in fi. s. de temp. ordi. c. ul. & hic, & s. eod. uestra. Quandoque tamen quantum ad se & quantum ad alios 32. dist. nullus. & c. præter hæc. & j. de simo. tanta. & hic in fin. & s. eod. vestra. quandoque aliquis dicitur suspensus quo ad alios, & non quo ad se, vt cum ciuitas vel villa est interdicta propter delictū ciuium vel secularis potestatis [1] tunc clerici nō sunt suspensi quo ad se: quia in alio loco possunt celebrare [2] non interdicto, sic s. de cleri. pereg. tur.

g Euitari.] & ita licet aliqs sit criminosus, nun debet in officijs euitari, quandiu ab ecclesia toleratur, vt s. eo. ti. vestra duxit, & 15 q. vlti. c. vl. nisi in tribus casibus sequētibus, cum quis de hoc sit condēnatus, vel in iure confessus, uel euidentia rei sit factum notorium. De hoc satis dictum est supra eo. vestra.

h Proposito.] bene [3] dicit in casu pposito, scilicet de fornicatione, vt in princip. cap. in isto enim casu magis videtur vitādus, cum in alijs non sit quis ipso iure suspensus, quantumcunq; crimē sue tit notoriū, excepto simoniæ crimine, vbi suspensus est ipso iure, etiam si crimen sit occultū. 32. dist. c. præter. §. verū. 1. q. 1. reperiunt. j. de simo. tanta. & sic notauit Vincen.

i Per sententiam.] diffinitiuam. 3 sup. & ordi. cogn. cum dilecti. & s. de exceptio. denique.

1 Hæc distinguūt inter se, ut j. de sen. excō. si sñia. li. 6. 2. respō Ioan. And.

2 Alta uoce. nā sub missa possunt celebrare, et ī eo dē loco. q̄ dic. ut j. de sen. excō. ca. ul. l. 6. l. An.

3 Hāc glossā & sequentē, nō inueni in antiquis exēplaribus necputo Bernardi esse.

TITVLVS III.

De Clericis coniugatis.

¶ Alexander tertius.

¶ *Matrimonium contractum per clericum existentem in sacris, non tenet, secus in minoribus, sed tunc cogitur dimittere beneficium.*

CAP. I.

S I † qui clericorum infra subdiacona-

DE CLERICIS. coniugatis.

¶ Visum est s. de cohabitatione cleri. & mulie. illicita. restat videre meritò de eorum cohabitatione licita: Vel sic quia quandoque clerici habitant cum mulieribus sine figura matrimonii quandoque uerò contracto matrimonio: ideo cum in præcedenti rubrica fuerit uisum de prima cohabitatione, & an, quando sit licita, meritò subijcitur de secunda, maximè quia poterat dubitari nunquid clerici coniugati possint tenere beneficia, & gaudere priuilegio clericali. Abbas. Sicul.

†Ca. 1. eo. tit. in 1. compi. Et post cō. Lateran. sub Alexan. iij. c. 2. ubi est integra clausula.

De hac materia tractatur 28, & 31. & 32. dist. in. per totum & 27. q. 1. ut lex.

S I qui.] Duo sunt dicta. Secundum ibi. Sed si. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quod si aliquis infra sacros ordines uxorem acceperit, ecclesiastica beneficia dimittere compellatur & vxorem retineat. Si uerò in sacris ordinibus acceperit uxorem, eam dimittat, & pænitentiam agat: quod si noluerit, per sententiam suspēsionis & excommunicationis

cationis compellatur. Nota, quod clericus coniugatus in minoribus ordinibus constitutus, debet vxorem retinere, & amittere beneficiũ ecclesiasticum. Item clericus in sacris ordinibus constitutus contrahens, debet vxorem dimittere.

in fine glo. quæ incipit, sed nunquid.

[Glo. seq. argu. & all. g. 3. iura alle. 2. in contrarium: ponit opinionem. & soluit.]

e Virginem.] arg. q qui corrupit vxorem suam antequam eam duceret, promoueri non potest. 24. dist. curãdum. & c. præcipimus, & desponsata debet esse in virginitate. 30. q. 5. qualis. argum. contra. 34. distin. Valentino. & s. de biga. debitum, Quidam dicunt q iste non potest promoueri, sed verius est quod potest promoueri: quia causa impedimenti cessat: quia iste non diuisit carnem suam i plures: vndè bene pōt promoueri, arguměto prædic. Valětino. & debitum. Ber.

† Adde qđ tales ex hoc facto suspecti fiunt de hæresi. Bernard. Diaz in pract. cri. cano. ca. 74. Simancas catholicis inst. tit. 40.

De hoc articulo an clericus ducens uxorem sit ipso iure beneficio priuatus, an veniat priuandus, uide Ioannem And. hic, & plenius infra hoc tit. capi. Ioannes.

† Capitul. 3. eod. tit. in 1. compil. Et post concilium Lateraneñ. par. 18. cap. 5.

[Gloss. seq. reddit causã, & exponit, & ponit simile: allegat duo iura in contrarium, & soluit.]

a Relinquěda.] & meritò compellědi sunt vt ea dimittăt; quia vacare intelliguntur ipso iure. Vnde quo ad factũ solum siue possessioně retorquetur ista compulsio sic j. đ. ĩ oces. præben. litteras. & c. cum nostris. contrario enim factũ iuri suo renunciauerunt. ar. C. de fur. l. i. ar. ff. de trib. quod in hærede. §. eligere. sicut quis ipso facto renũciat priuilegio clericali. s. đ vita & honest. cleri. c. vlt. j. de sět. excõ. cũ non ab homine. & c. contingit. 2. arg. contra. 32. dist. si q. verò. & 12. q. 1. quia tua. illa cõtraria itelliguni de misericordia, & hodie non tenent ipso iure: ergo clericus cõiugatus beneficiũ amittit, vt dictum est; nec alicui coniugato potest cõferri; & si conferatur, debet priuari ipso iure. j. ca. pxi. & ca. q a te. & c. sanè. & ca. diuersis fallacijs, & ita ius commune est, quod hic statuitur.

tũ acceperint vxores, ipsos ad relinquěda a beneficia ecclesiastica, & retiněndas vxores, districtione ecclesiastica compellatis. ¶ Sed si † in subdiaconatu, & alijs superioribus ordinibus: vxores accepisse noscuntur: eos vxores dimittere, b & pęnitentiam ăgere de commisso, per suspěsionis & excommunicationis sententiam compellere procuretis.

¶ Idem Herfordeñ. episcopo.

¶ Coniugatus ad administrationem & ad ordinem ecclesiasticum vel beneficium non promouetur, nisi castitatem promittat, & non sit bigamus.

CAP. II.

Sanè: † & infra. ¶ Prouideas attentius ne deinceps clericus cõiugatus ad ecclesiastica beneficia, vel sacros c ordines, aut administrationes ecclesiasticas admittat: Nisi fortè castitatem d voueret perpetuã: & qui vnicam, & virgině e habuisset vxorem.

¶ Idem Verulaneñ. † epo.

¶ Si clericus in minoribus beneficiatus matrimonium contrahat, priuatur beneficio: & quod dedit ecclesiæ, sibi restituitur. hoc dicit. Et in hoc vltimo est casus notabilis, & multum allegabilis.

† Vetañ [Veruleñ. Ierulaneñ. Velineñ.

CAP. II.

Qvod † à te: & infra. ¶ Vtrum clerici infra subdiaconatus ordinem constituti, qui carnis deuicti vitio continere non valentes, f vxores accipiunt, ecclesiastico beneficio canonicè debeăt spoliari: rd volum9 te tenere, quod cũ simul voluptatibus & carnalibus desiderijs, ac diuinis & ecclesiasticis obseqjs vacare nõ valeăt, ob immunditiam g suam ecclesiasticis sacraměntis indigni tractădis, ecclesiasticis proculdubio beneficijs sunt priuandi. h ¶ Sa

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cum pilat. & post concilium Lateraneñ. sub Alexan. iij. par. 50. c. 7. Et de materia uide Iasonem, & alios in Authent. ingressi. C. de sacrosan. eccles.

Qvod à te.] Cõmunis diuisio. Secunda ibi, id. volumus. quæ subdiuiditur in duas partes. Secunda ibi, Sane. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clerici in minoribus ordinibus constituti accipiebant vxores, dicentes, quod non poterant continere: quæritur vtrum debeant beneficia retinere? Respondet Papa, quod sunt beneficijs ecclesiasticis spoliădi: qa carnalibus desiderjs & diuinis officijs seruire nõ possunt, ppter indignitatem ipsorum: verumtamě si ecclesijs illis, in quibus intitulati fuerant, aliquid de bonis suis cõtulerint: cum ab ecclesijs illis fuerint sequestrati, bona illa restituantur eisdem. Not. quod clerici cõiugati beneficia ecclesiastica retinere nõ debent. Item cũ quis recedit ab ecclesia, quod secum attulit, ei dãdum est. quod uerum est quando auctoritate iudicis recedit, & nõ sua culpa.

f Non valentes.] propter cõsuetudinem: quia difficile continentiam seruat qui illicito concubitu se maculare non desinit. 34. dist. §. quod verò.

[Glossa sequens reci. per contrariũ de cap. Nicęna. & soluit.]

g Immunditiam.] quæ tamen castitas est cum propria vxore. 31. dist. Nicæna. sed hic appellatur immunditia quo ad obsequiũ ecclesiæ. vnde illi quibus licitũ erat habere vxores tempore vicis suæ non discedebant de templo, vt non iungerentur vxoribus. 31. dist. tenese. sed hodie semper est abstinendum, vt ea. dist. c. ante triennium v. §. causa. & c. seq. & c. eos.

h Priuandi.] supra eod. cap. & cap. 2. & infra eod. diuersis.

[Glo. seq. alleg. sex concor. alle. in contrarium. 4. iura ponit opi. quæ distinguit, an sponte, & cui opponit demum aliam opinio. quæ distinguit inter ingressum & non. tertio. in aliam. quarto soluit distinguědo inter tacitum & expressum.]

b Dimittere.] quia non tenuit matrimonium. & priuandi sunt beneficijs suis, nisi cum eis dispensetur. j. eod. sanè. & 28. distin. presbyterum.

Sane.] Primo ponitur dictum. Secundò exceptio: ibi, Nisi. Abb. Sic.

CASVS. Quia coniugati ad beneficia ecclesiastica promouebantur, præcipit Papa, ne de cęterò clericus cõiugat9 ad beneficia ecclesiastica, vel ad sacros ordines, vel ad aliquam administrationem admittatur, nisi forte castitatem voueret perpetuam, & qui vnicam tantum & virginem habuisset vxorě. Nota, quod clerici coniugati beneficia ecclesiastica habere nõ debent, nisi castitate præmissa. Item nullus coniugatus debet promoueri nisi q vnicam & virginem habuit in vxorem.

c Vel sacros.] 28. dist. nullum. & 31. dist. ante triennium. Bern.

[Glo. seq. reci. per contrarium de decr. cũ sis, &c.]

d Castitatem.] sequestrato mansionis cubiculo. 77. dist. eps benedictionem. & hoc intelligo cũ ambo processerint in dies suos, vt sine omni suspicione possint separatim manere; aliàs si essent iuuenes, non possent promoueri, nisi pariter ad religionem transirent. inf. de cõuer. coniuga. cum sis prædictus. & c. ad Apostolicam. Vel dic prout not. j. de cõuersi. coniugat. coniugatus.

a Redi-

a Redite.] simile 16.q.6.de lapsis cognouimus. & ca.illud.s.de renun.ex transmissa.17.q.4.c.vl.ff.d col. illicitis.l.1.in fi.arg.j. q non debeant ad eum redire. 12.q.2.nulli liceat.17.q.4.sunt qui opes.j.de cõdi.ap. verum. in Auth.de mona.§.si verò relinquens. coll. 1. Sup hoc diuersæ solutiones recitari consueuerunt. Aliud est cum quis sua spontè recedit,& tunc nihil ei restituitur: in quo casu loquuntur contraria. Aliud cũ iudicis auctoritate: in quo casu intelligitur hoc capitu.& cõcordãtiæ hic assignatæ. Sed huic solutioni opponitur: i iste culpa sua ad hũc casum puenit: ergo dẽt sibi imputari.s. de æta. & qual.c.1. Propter hoc dicunt quidã, q omnis donatio facta ecclesiæ vel monasterio tempore ingressus, tacitam habet cõditionem vt duret, eo ibidẽ perseuerante, ad instar dotis.C.de rei vxo.act.l.vnica.§.cũ autem. & j.de do. post diuor res.nuper & sic clerico recedẽte quocunque modo restituuntur ei sua. & idẽ i monacho,vt illa transferat secundo monasterio, ad quod transit: secus est vbi aliquis donat ecclesiæ ad illam nõ transiens: quia tunc non reuocatur donatio,quia perfecta donatio amplius non reuocatur.32.q.1.non.n.C.de reuo. dona.l.2.& 3.& l.generaliter.& C.de do.quæ sub modo vel condi. perfecta. nisi aliqua conditio in donatione expressa fuisset.j.de condi. app. verum. Verius videtur quod istud dictum sit de benignitate: & cetera consimilia contraria de iure stricto. Vel potest dici, q si expresse res donatæ sunt tempore ingressus, nunquã sunt postea restituendæ.arg.C.si pen.app. mors interuenerit.l.3.& C.si te vel accu.mor.fue.l.vl.nisi gratiã vellet facere clericis. Si uerò tacitè, tunc sequuntur personam:& sic potest intelligi quod hic dicitur: quia bona sunt accessoria,& ideo principale sequuntur. ADDITIO. Istam solutionem posuit Azo.C.de sacro san.eccle.super authen.ingressi.

† atitulati.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compilat. & Vide Felinum in cap. ita nos: supra de iure iuran.

† dicenda

† Aduerte tamen, quia ex tali facto contrahendi matrimonium postquam sunt in sacris, suspecti fiunt de hæresi, vt nota supra hoc tit.ca.1.

1 Hæc obiectio non procedit, qa vtitur licentia sibi data ab Apostolo 28. distin. de his. vnde puniri non debet, C. ad l. Iu.d adul.l. Gracchus. pterea si eccl. posset retinere illius bona, iam indirectè cogeret illum cõtinere, quod esse non debet, vt 32.q. 1. integritas. & facit opt.ff. de cõditio. instit. quæ sub conditione. §. qui sub iuris iurandi. secundum Goffred. & Phi. Ioan. And.

2 Sequitur non potest esse sconnubiũ: quia ex huiusmodi contubernio serui nascuntur. Ioan. And.

ne ecclesiis quibus intitulati† fuerant, de possessionibus, aut alijs bonis aliqua contulisse noscuntur; cum ab earũdem ecclesiarum ministerio fuerit & beneficio sequestrati, ad ipsos recta via debent absquè cõtradictione redire a.

¶ Idem.

¶ *Peracta pœnitentia dispensant episcopi cum sacerdotibus, qui matrimonium de facto contraxerunt.*

CAP. IIII.

ij SAnè sacerdotes illi, qui nuptias contrahunt, quæ nõ nuptiæ, sed cõtubernia b sunt potius nuncupanda: †post longam pœnitentiã, & vitã laudabilem cõtinentes, officio c suo restitui poterunt;† & ex indulgẽtia d sui episcopi ei9 executionem habere.

¶ Innocentius tertius Noruicen. episcopo.

ij Sanè] CASVS. quidam sacerdotes cõxerunt nuptias, quæ potius contubernia sunt dicẽda, propter quod fuerunt suis ecclesijs spoliati: quæritur vtrum possit episcopus cum talibus dispensare? Respondet Papa, q post longam pœnitentiam & vitam laudabilem possunt per episcopum dispensatiuè ad officium suũ restitui:& eius executionem habere: Not. q episcopus potest dispensare cum sacerdotibus, qui contrahunt nuptias dummodo vxor illa virgo fuerit.

b Contubernia.] impropriè. inter seruos propriè dicuntur contubernia: C.de incest.nup.cum ancillis.2. de pœna filiorum talium habes.15.q.vlt.cum multæ.

[Glo.seq.signat contrarium,& soluit.]

c Officio.] ar.j.28.dist.presbyter.Sol.illud de rigore & ante pœnitentiam, & hoc de gratia & post pœnitentiam peractam.

[Glo.seq.signat contrarium, & soluit.]

d Ex indulgentia.] sic epi possunt cũ talibus sacerdotibus dispensare, qui contrahunt in sacerdotio.arg. contra. s. de big. nuper Sed illud intellige de eo qui primò in laicali habitũ habuerit vxorem, postea sacerdos cõxit, ille tãquam bigamus reputatur, propter intentionẽ cũ opere subsecuto. Vndè non possunt ibi episcopi, dispensare. hic verò de his tantum qui cõtrahunt post ordinem sacrum, & cum virgine.

† Cap. 1. eod. tit. in 3. compilat.

¶ *Auferenda sunt clerico beneficia, quæ habebat tẽpore contractus matrimonij: collata verò postmodum scienter per episcopum, per eundem auferri non possunt, sed per superiorem. hoc dicit.*

CAP. V.

DIuersis† fallaciis: & infra ¶ Accepimus autem, quod quidam clerici tuæ diœcesis, qui matrimonium cõtraxerũt, ecclesiastica beneficia detinere cõtendunt: in quorum cõuersatione cithara cum psalterio male concordat. ¶ Cum ergo vir cogitet quomodo placere possit vxori: & ideo minus quæ Dei sũt valeat cogitare: cum quasi diuisus in duo† plenam sui non habeat potestatem, vt ei, à quo stipendium recipit, pleni9 famuletur: Mandamus, quatenus huiusmodi cle-

DIuersis.] Clerici in minorib. beneficiati, qui matrimoniũ cõxerũt, beneficijs spoliant. Diuiditur: nam primo narrat factum, quod secũdo iprobat; ibi, Cum ergo duas rõnes reddens:& illud per diœcesanum corrigi mãdat vnum casum excipiens: ibi, Nisi. Abbas.

CASVS. Quidam clerici contraxerunt matrimonia: nihilominus beneficia ecclesiastica retinere cõtendunt quæritur quid iuris sit? Dicit Papa, cum ergo uir cogitet quomodo placere possit vxori, & ideò circa ea, quæ sunt, minus valeat cogitare: quia quasi in duo diuisus plenam sui non habet potestatem, mandat episcopo Noruicen. quod huiusmodi clericos ecclesiasticis beneficijs debeat spoliare, cum ecclesiasticarum rerũ substantia per tales soleat deperire: nisi ipse scienter contulerit beneficia:& tunc non per ipsum, sed per suũ superiorem spolientur beneficijs illis. Nota quod iura ad ea adaptantur, quæ frequentius accidunt. Item coniugati de iure beneficia ecclesiastica habere non debent. Item substantia ecclesiasticarum rerum sæpe deperit per tales, vnde ad administrationem earum admitti non debent. Item quis non potest contra factum suum venire.

† Vide I. si plures. ubi glos. & doctor. ff. de pactis.

e Cithara.] per citharam intellige vitam actiuam, seu laicalem. per psalterium intellige vitam cõteplatiuam siue clericalẽ: sed aliquis non posset esse simul contemplatiuus & actiuus.& sic coniugatus ecclesiam habere non debet. quia non benè conueniunt. s. eod. quod à te. Contra s. de renun. nisi cũ pridem, vbi quis potest esse contemplatiuus pariter & actiuus. Sed de alia contemplatione dicitur hic.

f Diuisus.] quia pluribus intentus minor est ad singula sensus:& dũ ad vtrumque festinat, neutrum bene perficit. 16.q.1.presbyteros. C.de assesso. nemo.

ADDITIO. Vnde versus.

Qui binos lepores vna sectabitur hora:
Vno quandoque, quandoque carebit vtroque.

a Deper-

a Deperire.] 28.dist.de Siracusanæ.

b Scienter.] secus 1 si ignoranter: quia tunc posset eos priuare.s.de electio.cum Vintonien.

[Glo.seq.arg.alleg.quattuor iura. in contrarium alleg.sex.ponit duas opi.scilicet Ioan.& Lau.]

c Non per te.] arg. quòd nemo pôt venire ꝯ factum suum. simile de fil.presby. veniens.12.q.2. monemus. ff. de adopt. post mortem. & ff. de ser.rust.prædi.per fundum.arg. ꝯ. sup. de elect.nosti.inf.de præben.cũ non ignores.j.de re eccl. non alie.si quis presbyterorum.55.dist. pœnitentes.& 35.q.9.qđ quis commisit.& C. de agric.& censi.quẽ admodum.libro 11. Ad hoc dicit Ioan. quòd vbi agitur de reuocatione rei male alienatæ, idem q alienauit, potest repetere:quoniam quilibet in alienatione rei ecclesiasticæ auditur uolens contradicere.12.q.2. non liceat Papæ. tum in fauorem ecclesiæ,tũ in odium illius,qui recipit rem ecclesiæ minus legitimè. 2 Vbi verò agitur de repetitione beneficij, secus est: & hoc iõ,ne detur via male volentibus reuocare liberalitates suas, vc 16.q.2.visis.& C.de do.si quis argentum.§.fi.& q̃a hic est tantum fauor, & non odiũ.Laurentius dixit,quòd ibi factum reprobat a iure,ille idem qui fecit, potest venire ꝯ factum suum, nisi in pœnam ei interdicatur,vt hic.in vere. undiam epi hoc fit,qui scienter talibus contulit beneficia.vbi autẽ factum non tenet ex alia causa,puta in re cõi,ibi qui cõcessit non potest uenire contra,ut in l.per fundum, quia quod suum proprium erat concessit. Ca. illud veniens. loquitur dispensatiuè,& illud soluitur ibi. Cap.monemus. intelligitur postquam tam depositus est alienator;ne fit ꝯ. c.illud quod quis commisit.

[Glo.seq.quærit,& soluit.]

d Spoliandos.] sed quis conferet illa beneficia post spoliationem?Credo quòd conferri debeant secundum dist.illius c.s.de elec.cum in cunctis,in fin.& cap.nihil est,ut si canonici consenserunt episcopo,per archiepiscopum conferantur. si non consenserunt per Capitulum conferantur. & hoc in illis beneficijs, in quibus deuoluitur potestas a Capitulo ad episcopum, & è conuerso:in alijs per archiepiscopum, per quem isti remouentur.

ricos beneficijs ecclesiasticis, quæ in tua diœcesi sunt adepti,priues appellatione remota: præsertim cum rerum ecclesiasticarum substantia per tales soleat deperire.[a] Nisi fortè tu talib. scienter[b] cõtuleris ecclesiastica beneficia: quibus eos non p te,[c] sed † per superiorẽ decernimus spoliãdos.[d]

¶Idem Archerontino Archiepiscopo.

¶Filius Sacerdotis Græci ex vxore genitus, licitè inter Latinos promouetur, si scandalum non obsistat. h.d. Et est casus notabilis.

CAP. VI.

CVm† olim ad nostrã audientiam peruenisset,ꝙ canonici Anglorieñ. † cantorem Tricariceñ. † sibi elegerant in pastorem;& infra.¶Licet tibi de forma electionis canonicæ, ac idoneitate personæ, in † alijs constitisset:mouit tamẽ, quòd cum pater eius Græcus fuerit, † & iuxtà ritum Græcorum vxorem duxerit † in minoribus[e] ordinibus constitutus,cantorem ipsum ex vxore legitima in sacerdotio suscepisset. ¶Nos igitur attendentes, quòd Orientalis ecclesia votum[f] cõtinentiæ nõ admisit:quoniam Orientales in minoribus ordinibus†contrahunt:& in superiorib. vtuntur matrimonio iã contracto: Mandamus quatenus nisi pro eo, ꝙ inter Latinos Græci huiusmodi conuersantur, regionis consuetudo repugnet: g si aliud [canonicum†]non obsistat, ad confirmationem, & consecrationem eiusdẽ, sine dubitatione procedas.

CVm olim.]Communis diuisio. Secunda ibi, Nos igitur. Abb.Sic.

CASVS. Vacante Anglorieñ.ecclesia, canonici eiusdẽ cantorem Tricarieñ.in epm elegerunt: archiepiscopus Archarontinus electionem illius examinans & personam,inuenit quòd pater eius sacerdos,& Græcus fuit,& iuxta morem Græcorum in minoribus ordinib.constitutus vxorem duxit, & ex illa in sacerdotio suscepit eundem: dubitauit archieps, vtrum electionem illam dñet confirmare? Consultus Papa rem considerãs,quòd orientalis ecclesia non admisit votum continentiæ, immo in minorib.ordinib. contrahere possunt, & in superioribus matrimonio uti ꝯtĉto:mandat quod si aliud nõ obsistat, illum confirmet,nisi consuetudo regiõis repugnet pro eo, quòd inter Latinos Græci huiusmodi conuersantur. No.quòd occidẽtales clerici tenẽtur ex voto ad continentiam, licet quidam dicant quòd ex cõstitutione ecclesiæ tm. Item Græci possunt contrahere in minoribus ordinibus constituti,& in superiorib.uti matrimonio. Item consuetudo regionis eum facit ineligibilem qui aliàs est eligibilis.

e In minoribus.] vt 32.distinc. si quis eorum.

[Gl.seq.arg.quod clerici occidentales, &c. & ponit duas opiniones, & suam solutionem.]

f Votum continentiæ.]31.dist.Nicæna. & c.quoniam. & ca. aliter. Et sic est arg. ex hoc, quòd occidẽtales clerici ex voto ad continentiam tenentur, quod quidã negant dicentes, ꝙ tantum ex constitutione ecclesiæ hoc fit.argu.84.dist.cum in præterito.vnde 3 dicunt,quòd Papa potest dispensare, vt aliquis cõtrahere in sacro ordine,etiam si concederetur,quòd contra uotum dispensare non posset.Vin.dixit, ꝙ ubi clericus in ordinñ promotione exprimit votum,tenetur ad id:& si Papa dispẽsaret in hoc,contra votum dispensaret. Si verò non exprimit, si promouendus est iurisperitus eodem modo teneretur. Si verò est iuris inscius,non tenetur ex uoto, sed ex constitutione. Et si Papa dispensat cum tali,non intelligitur dispensare contra votum,sed contra constitutionem ecclesiæ. tamen non dispensat quòd aliqs in sacro ordine contrahat. Illud verum est,quod ex constitutione ecclesiæ introductum est, ut qui ad sacros ordines vult promoueri,prius continentiam debeat profiteri expressè. 28. dist. c.nullũ.aut etiã tacitè, vt ea. dist. diaconi.arg. Eo enim ipso quod quis promouetur ad sacrum ordinem,tacitè intelligitur vouere continentiã, & si nulla fiat mentio de voto continentiæ.

g Repugnet.] sic ergo consuetudo facit aliquẽ ineligibilem,qui aliàs eligibilis est.4 sic & qui legitimus est ad matrimonium contrahendum, per consuetudinem fit illegitimus.j.de cogna.spiri.c.super eo & 32. dist.placuit. & sic cõsuetudo arctat & ampliat iurisdictionem. supra de offic.de leg. quod translationem. ff. quod vi aut clam.l.3.§..non tantum. Et sic consuetudo in electione præcipuè consideraŕ. supra de cau. pos. cum ecclesia. & supra de consue. cum dilectus. & 24. quæstio.1.punenda.arg.ff.de decu.l.non tantum.argu. contra,supra de consue. cum venerabilis. Ioan. And. Ioan.

1 Hæc glossula, nec est Bernar. nec hr in antiq. exemplarib.

† In codice Barbatię ita: sed per superiorem tuũ, &c.

†Cap. 2.eo.ti.in 3.cõpi.

† Agloñ.

†Triacañ.

2 Ioannes Monachus i decre. si tibi absen.de pb. li.6. dicit,ꝙ plátus nõ agit nomine suo,sed alieno,sicut procurator non dominus, s. de noua. ca. 2.de dil. litteræ. & ob hoc male agens alienãdo, de quo non hẽt mãdatum, agere pôt de reuocando, de quo hẽt mãdatũ ad hoc. de procur. q duos.& lege seq.Io.And.

† al. ita: & in alijs, &c.

†fuerat

† duxerat

† al. ita: in minorib.ordinibus constituti contrahunt.

† Vox, canonicum,deest in antiquioribus.

3 De materia huius gl: grauis est cõcertatio iter doctores,sed vide B. Thomam, & ibi Caietanum 2.2.q.88. ar. 11. & Turrecrematam i c.de illo clerico.dist.32.

4 Et ecõuerso.12.distin. nos consuetudinem, 1. dist. ca.penult. Inn. sup ru. de consue. quod tamen scripsi eo.ti. ca.fin. super gl. & quam. post prin. dicit,quòd hic scandalũ facit istum ineligibilẽ potius q̃ cõsuetudo, sic ecõuerso in cap. nos consuetudinẽ. fuit disputatio ꝓpter scãdalũ potius quam cõsuetudo. Idẽ H. de temp.or. cũ secundũ. vbi vide super ver. Latini. ad finẽ. Ioan.

IOannes.]Primo ponitur quæstio.Secundo Papæ diffinitio:ibi.Quoniam igitur Abbas Siculus.

CASVS. Quidam nomine Ioannes in acolythatus ordine constitutus contraxit matrimonium cum quadã muliere dimissa tonsura: episcopus loci compellebat eũ tonsuram clericalem portare,propter quod vxor eius scandalizabat,de consuetudine tamẽ loci clerici non compellebantur inuiti portare coronã:vnde iste Ioannes cõquestus est domino Papæ sup hoc: scribit Papa episcopo dicens, quod idẽ clericus etiam tõsuratus non potest priuilegio clericali gaudere: vnde mandat, quatenus dictũ Ioannẽ super tonsuratione huiusmodi non molestet, dũmodo nullum beneficiũ ecclesiasticũ recipiat, ratione cuius debeat portare tonsurã: qa huiusmodi tõsura redundaret in opprobrium ordinis clericalis,cũ ipsum oportet negotijs sæcularibus immisceri. Nota ꝙ clericus coniugatus etiam tonsuratus non gaudet priuilegio clerici. Itẽ clerici coniugati nõ debẽt compelli ad portandum tonsurã clericalem in scandalũ vxorum, dummodo beneficium ecclesiasticũ nõ percipiant.

[Glo.seq. obijcit, & soluit distiguẽdo duplex priuilegiũ.]

a Non potest.]arg. contra, quòd clericus etiam non tonsuratus gaudet priuilegio clericali vsque ad trinam admonitionem ꝟ.de sent.excom.si verò aliquis. & ca.in audientia.& c.contingit.imò nec posset renunciare, vt c.contingit & ꝟ.de foro compe.si diligenti. ergo multo fortius tonsuratus retinet priuilegiũ,& clericus vxoratus tenetur portare coronam.ꝟ.de vi.& hone.cle.clericus. De quo ergo priuilegio intelligitur? Dicas ꝙ nõ loquitur de illo priuilegio 17.q.4.si quis suadente. qa clericus tonsuratus volens vti priuilegio clericali,etiã vxoratus,habens intentionem redeundi ad clericatum illi priuilegio non potest renunciare, 1 pręcipue si recipiat beneficium ecclesiasticum,vt patet per iura prædicta:& talis tenetur portare tonsuram. ꝟ. de vi.& hone.cle.clericus.cum clericus etiam depositus teneatur viuere secundùm regulam ecclesiasticam 81. distin.dictum. Vbi clericus coniugatus nullum percipit beneficium ecclesiasticum,& qui nullam spem habet redeũdi ad clericatum,nullo priuil.gio clericali gaudere debet,nec est compellendus aliquid de clerico ostendere,vt ille qui contrahit cum vidua.84.dist.quisquis. 2 vnde iste non erat compellendus ad tonsuram, cũ nullum beneficium ecclesiasticum habuit.infra eo.c.vlt.

† De materia huius decretalis,an si clericus coniugatus gaudeat priuilegio clericali, vide Geminianũ in c.1.eo.tit.li.6. & Lapum allega.40.

1 Adde textum in l. pe. §.ad crimen. & ibi Barto. ff. de pub. iud. Spec.in titul. de sta. mo.ver.36.

2 Adde & ꝟ. de big. alter cationis.lib. 6.Ioan.And.

¶ Idem episcopo Pictauiẽn.

¶ *Clericus coniugatus non beneficiatus, non cogitur deferre tonsuram.*

CAP. VII.

IOannes †nobis conquerendo monstrauit, quod tu eum quamquã iam dudum vxorem legitimã duxerit, ꝓ eo qđ prius in acolythum fuerat ordinatus, compellere niteris, vt tõsurã deferat clericalem,ex qua inter ipsum & vxorẽ suã posset scãdalum generari:cum de consuetudine terræ tuæ clerici vxorati non cogantur inuiti portare tõsuram. ¶ Quoniã igitur idem etiam tonsuratus nõ potest a priuilegio clericali gaudere. Mãdamus, quatenus ipsum super tonsuratione huiusmodi nõ molestes: dummodo nullũ percipiat beneficium ecclesiasticum,b cuius ratione teneatur clericalem deferre tonsuram: quia cum eum oporteat sæcularib. negotijs immisceri, tonsura ipsi⁹ sæcularia exercentis, videretur profectò in ministerij nostri vituperium redundare.

Quod ergo dicit;etiam tonsuratus priuilegio non potest clericali gaudere,intellige de priuilegio, ꝙ clerici habent,ne vexentur aliquibus exactionibus in persona,vel rebus proprijs.& C.de episc.& cleri.l.2.hoc priuilegium perdit clericus post trinam admonitionem. ꝟ.de vi.& hone. cle. c.vlt.ꝟ.eodẽ. ex parte. ergo multò fortius ꝯiugatus & tõsuratus, qui exercet negotia sæcularia, isto priuilegio gaudere non potest,sicut iste de quo loquitur decre. Priuilegium clericorum in multis ꝯsistit, & licet in vno amittatur,in alio adhuc retinetur.

ADDITIO. Vide c.1.eod.tit. [lib.6.] quod est singulare pro materia ista.

b Beneficium ecclesiasticũ.]clericus 3 coniugatus;ex dispẽsatione Papæ potest beneficium habere. Vel ſm Hos. intelligitur de clerico coniugato habente stipẽdium ab ecclesia, nõ tamẽ in titulum: nã si consuetudo est, tõsuram ferre debet.

† Cap. 4. eo. t.de vita & hone. cleri.i 3.compil.

3 Hæc glossula,vt patet non est Bernardi:nec habetur in antiquis codicibus.

¶ Idem

¶ *Vxorati non admittuntur ad ecclesiasticas dignitates, & coguntur dimittere quas habent.*

CAP VIII.

CVm † decorẽ: & infra: ¶ Eos qui sunt publicè vxorati,non admittaris c de cæterò ad ecclesiasticas dignitates: dimissis d eis, quas non possunt sine prauo exẽplo; & graui scandalo e retinere.

CVm decorem.] CASVS. Dicitur hic, quod clerici vxorati non debẽt admiti ad ecclesiasticas dignitates; & si quas habent, illas amittant: quia sine scãdalo & malo exẽplo eas retinere non possunt. Nota quòd clerici vxorati nõ debẽt admitti ad ecclesiasticas dignitates, & habitas amittere debent.

c Non admittatis. sic ꝟ.eo.c.sane.

d Dimissis.]quia coniugati simplicia beneficia possidere non possunt,& ideò eis sunt priuandi.supra eod. c.1.& c.diuersis.& c.quod ad te.&c.sane Bern.

e Scandalo.]ob hoc solum quandoque repellitur q̃s à beneficio infra de præb.cum teneamur, quia nihil cũ scandalo faciendum est,supra de præscri.nihil prodest, supra de temp.ordi. ad aures.

¶ Hono.iij. H.cuidam reginæ Anglorum.

¶ *Clerici coniugati in rebus suis non gaudent priuilegio clericali.*

CAP. IX.

EX †parte tua fuit propositum, quòd nonnulli litterati terræ tuæ (habitu & tonsura cleri-

† De materia vide Geminia.Glossam & alios in c.1.eo.tit. lib.6.& Baldum in Margarita verbo clericus.

Ex parte.]Communis diuisio. Secunda pars:ibi, Cũ igitur. Abbas Siculus.

C A S V S. Quidam literati de terra & regione Anglorum,habitu & tonsura admissis ducunt vxores: tamen ad hoc vt declinent iurisdictionem reginæ,& eam defraudent debitis obsequiis,tonsuram resumunt. Insuper quidam alij prima tonsura recepta similiter contrahunt,& eã deferunt,vt excusari valeant à prædictis: significauit hoc regina domino Papę,& ipse respõdẽt, cum ergo reddenda sint Cæsari quæ sunt Cæsaris, & Deo quæ sunt Dei:patienter sustinebit si à talibus clericis iustitias suas exegerit, sicut ab alis cõiugatis. Nota quod cuilibet ius suum seruandum est. Item clerici vxorati amittunt priuilegium clericale.

a Consuetis iustitijs,] prætextu huiusmodi clericatus declinant subire iudicium reginæ, nec volunt ibi respondere alicui conquerenti.
b Obsequijs.] id est angarijs,& perangarijs, à quibus clerici debent esse immunes. j.de immu.eccl. non minus.& C.de episc. & cler.l.2.& 16. quæst. 1.§.nouarum.
c Quæ sunt Dei Deo. verba ista sunt 23.q.8. c.conuenior. in fine.& c. seq.vndè ecclesia de agris suis tributum soluit imperatori.11.q.1.si tributū,& ca.magnum. & 23.qō.vlt. tributū & c.conuenior.
ADDITIO. Vnde versus:
Mat. 22. Mar. 12. Luc. 20. *Reddite (Christus ait) ea quæ sunt Cæsaris illi. Reddat quisq. Deo quæ esse Dei.*
[Gl.seq. signat cōtrarium & remittit.]
d A talibus.] & sic patet, quod clericus coniugatus & tonsuratus non gaudet priuilegio clericali, vt supra eod. Ioannes. De hac materia dic vt ibi, immo & clerici non coniugati perdunt hoc priuilegiū post trinam admonitionem, dum se immiscent negotiis sæcularibus,ut supra de vi.& hon.cle.ca. vlt. Item arg.contra, de sent. excom. contingit. Solue ut ibi.

† dimissis. † duxerunt † reassumūt. † eo. † legit. † al.ita, vt à talibus &c. sed in antiquis legitur vt est impressum.

1 Dicebat hic Abbas, φ in his, q̄ pertinēt ad res sublunt dño tēpali. In his verò quibus vrgetur persona, secus. dic vt infra eod. c. vni li.6. Io. And.

relictis†)publicè ducūt† vxores,& infra:¶ Vt tamen consuetis iustitijs,[a] & debitis obsequijs [b] te defraudent,tonsuram resumunt† abiectam, & infra.¶ Quidam enim accepta prima tonsura similiter contrahunt, & eandem tonsuram deferunt,ut eodem† prætextu excusari ualeant a prędictis,& inf. ¶ Cum igitur reddenda sint quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo,[c] æquanimiter duximus tolerādum, si † a talibus [d] iustitias debitas uelut ab alijs uxoratis exigas, & seruitia consueta.

¶ Idem.

¶ *Si clericus in minorib. militet, non est cogendus deferre tonsuram, uel habitum clericalem.*

CAP. X.

VT cōsultationi tuæ breuiter satisfiat, Respondemus,quod R. miles tuæ diœcesis, qui cum olim in minori esset constitutus [e] ętate, tōsuram tantum & coronam clericalē assumpsit, non est cogendus [f] deferre habitum clericalem.

VT cōsultationi.] CASVS. Quidā constitutus in minori ætate, tonsuram & coronā clericalem accepit, postea factus fuit miles: quærebat an deberet compelli portare habitum clericalem? Et respōdet φ non debet compelli. No.quod si tonsuratus ad militiā se trans fert, non est compellendus deferre tonsurā.
[Glo.seq.ponit opinionem quam reprobat.]
e Constitutus.] ob hoc sumunt quidam arg.quod propter minorem ætatem excusetur ne portet coronam.sed hoc non est uerum unde dicas, maximè, vt supra eod. Ioannes.vbi de hoc.
f Non est cogendus.] quia licitum est ei renunciare huic priuilegio clericali,cum nullum recipiat beneficium ecclesiasticum,ut dicit decret. Ioannes.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBUS,&c.

¶ Quia clerici nō solū inhonestè uiuūt sectando mulierū consortia,sed et in beneficijs eorū non residendo & fructus eorū capiēdo,meritò subijcit hæc rubrica. Abb.
De hac materia tractatur 7.q.1.per totum. & principaliter,c.quia frater.§.ambitiouis.

TITVLVS. IIII.

De clericis non residentib.† in ecclesia † vel præbenda.

¶ Ex concilio † Sardicensi.

¶ *Episcopo non licet sine licē tia Papæ transire ad alium episcopatum,ipsum acceptando:aliàs priuatur habito & ambito, & hoc intendit cum glossa.*

CAP. I.

NON liceat epō de ciuitate sua trāsire [g] ad aliā: Manifesta ē enim causa,[h] pro qua facere hoc attentat, Cum nullus sit inuentus eps, qui ad minorem[i] de maiori ciuitate transiret.

NON liceat episcopo.] primo ponitur dictum. Secundò ratio: ibi, Manifesta. Tertio rationis ratio: ibi, Cum nullus. Abbas.
CASVS. Statuit concilium Sardicense, quod nullus episcopus transeat ad aliam ciuitatem de sua ciuitate. cum causa quare hoc fiat, videatur manifesta, s. ambitio: quia nullus reperitur,qui de maiori ciuitate transire uelit ad minorem. Nota hic dubia in peiorem partem interpretari. Item qui crescit,de minori ad maius crescere debet.
g Transire.] sine licentia domini papæ, vt 7.q.1.si.quis.aliàs perderet habitam & ambitam. supra de transla. inter corporalia.& capitu. quanto.nec alij inferiores sine licentia sui episcopi.s. de renunciatione.admonet.
h Manifesta est enim causa.] scilicet ambitio maioris dignitatis. Et est hic argum. dubia in peiorem partem esse interpretanda.supra de elect.c.2.Arg. contra infra de reg.iur.estote.& ff.de rebus dub. quoties. 2.
ADDITIO. Sed istud est propter talē præsumptionem.
i Ad minorem.] nec tamen illud est faciendum : quia qui crescit, de minori ad maius crescere debet.93.dist.legimus, in fi.& s. de transla. c.1.& 74.distin.c.gesta. argum. Facilius enim dispensatur, vt quis transeat ad maiorem, quam ad peiorem. vel ad minorem propter maiorem utilitatem.supra de translat.licet.Bernard.

† De materia huius tituli vide q. in nouis sanctionibus concilij Trid. sess. 6. de resor.cap. 1.& 3. & sess. sio.23.de reforma.c.1.
† al. ita, ecclesia præbendaria.
† Cōcilium Sardicē.c.1. Burchar. li. 1.decre.cap. 19.Iuo par. 5.capit.185. huc spectat canon.Apostolorū 14. vbi vide Theodorū. Balsamonē.

Leo tertius.

Deponitur Cardinalis,qui in suo titulo non residet. h. d. Et est iste textus,multum notabilis.

CAP. II.

EX†gestis, & infra. In Synodo Anastasi⁹ presbyter Cardinalis tituli beati Marcelli, ab omnibus [k] canonicè est depositus.[l] Eo quod pa-

† Cap.2.eo. ti.in 1.cōpi.

EX gestis.] primo narrat depositionem Cardinalis. Secundo eius causam:ibi, Eo quod. Abbas.
CASVS. Quidam presbiter Cardinalis tituli sancti Marcelli,per quinque annos deseruit parochiam suam contra canones:& quia admonitus redire noluit, in synodo priuatus fuit dignitate sua. Nota quod prælatus non debet ecclesiam suam derelinquere, quod si fecerit,priuari debet per sententiam.
K Ab omnibus.] idest,omnibus approbantibus suam depositionem : quoniam solus papa ipsum depo- suit.
l Depositus.] idest, a dignitate sua remotus, & eo primo monito legitimè vt rediret. infra eo.c. inter quatuor.& c. vlt.& aliàs non debet priuari quantumcunque vagabundus discurrat.infra eod.ex tuę.

2 Et plures testes requirūtur ad eū cōuincēdū. 2.q. 3. psul & c. sequen Io. And.

rochiā suā per annos quī que, contra canonum institutaᵇ deseruiuit: et in alienis usque hodie demoratur.

¶ Ex concilio Lateran.†

¶ *Vni plures dignitates vel ecclesiæ conferri non debent, & ecclesia est conferenda illi, qui residere & regere valeat per seipsum: alias perdit ecclesiam, & donans conferendi potestate priuatur.*

CAP. III.

QVia nōnulli modū auaritiæ nō imponentes, dignitates[a] diuersas ecclesiasticas, et plures ecclesias parochiales contra sacrorū canonū institutaᵇ nitutur accipere, ut cum unum officiū uix[c] implere sufficiant, stipendia sibi uendicent plurimorū: nāid† ne de cætero fiat, districtius inhibemus. ¶ Cum igitur ecclesia uel ecclesiasticū ministerium † committi debuerit, talis ad hoc persona quæratur, quæ residere in loco, et curam eius per seipsum[d] ualeat exercere. Quod si aliter actum fuerit: et q receperit, quod cōtra sacros canones accepit, † amittat: et qui dederit, largiendi potestate priuetur.[e]

¶ Alexand. iij. Eboracen. archiepisco.

¶ *Præsentatus ad ecclesiam non confirmatus, si apparet quod nolit residere, non debet institui per superiorem: confirmatus autem & ex nō iusta causa non residens priuatur appellatione remota.*

CAP. IIII.

RElatum† est nobis, ꝙ cum in in Lateranen. cōcilio[f] statutū sit, ut personæ tali ecclesia uel beneficium ecclesiasticum conferatur, quæ residere in loco, & curā eius per se valeat exercere; nonnulli ad ecclesias præsentati hoc se posse affirmant, sed efficere cōtradicunt:[g] & infra.

¶ Cum igitur verba accipienda sunt cum effectu,[h] tales si † præsentati fuerint, non debent admitti, & admissi poterūt amoueri:[i] nisi forte de li

QVia nonnulli.] Tria facit. primo ponit vitium. Secundo adhibet remedium: ibi, Cum igitur. Tertio imponit pœnam: ibi, Quod si. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam cupiditate ducti diuersas dignitates, & plures parochiales ecclesias contra canones recipiunt, quibus deseruire nō possunt, cum etiā uni ecclesiæ vix sufficere possunt: statuit Lateranen. concilium, quod istud de cætero nō fiat: sed cùm beneficium ecclesiasticum committi debuerit, tali committat personæ, quæ residere in loco possit, & per seipsum officium suum exercere: & qui contra hoc fecerit, quod accepit amittat: & ille qui dedit, conferendi potestate illa vice priuetur. Nota quod nullus potest habere plures dignitates, vel plures parochiales ecclesias. Item per seipsum debet quis residere, & non per vicarium. Item qui indigno confert beneficium, debet priuari potestate conferendi beneficium illud, & ut indignus debet remoueri.

† Statuta.

† Cōcilium Latera. sub Alex. iij. ca. 13. nā cū aliud non dicitur, intelligendū est Latera. sub Alex. iij. & hīc c. 3. eod. ti. in 1. cōpil.

[Glossa sequēs ponit quinque modos, quibus accipitur dignitas.

† al. ita, ut id de cætero nō fiat.

† officium.

a Dignitates.] dignitas dicitur quandoque quædam prærogatiua in ecclesia, quæ alio nomine personatus appellatur, vt hic, & s. de rescr. ad aures. & i. de pb. de multa, quandoq. enim accipit pro sęculari pręrogatiua. 23. q. 5. administratores. & 43. di. c. 1. Interdum pro potestate accipitur. ff. de off. quęstio. l. vnica. in princ. Interdum pro ordine. 4. distin. denique. Quādoq; pro conditione accipitur. vestire enim dēt fructuarius seruos secundum dignitatem eorum, idest, conditionem. ff. de vsufr. & quemadmodum quis utatur, sed si quid, §. 1. De pœna istorum qui retinent plures dignitates, habes. i. de præb. de multa. & supra de elec. dudū. 2. i. eo conquerente. Vinc.

b Instituta.] ut 21. quæst. 1. per totum & 10. quæ. 3. vnio. & 16. quęstio. vlt. per laicos. & 89. distin. singula. & supra de ætate & qualitate, eam te. & infra. eo. cum querente.

c Vix.] 16. quæstio. 1. presbyteros. & C. de assesso. l. nemo.

d Per seipsam.] hoc quidem ius commune est, vt in ea ecclesia in qua intitulatus est, debeat deseruire 21. q. 1. c. & 70. dist. sanctorum. & 71. dist. cap. clericos, & 91. dist. Eleutherius. Quandoque tamen 1 in casu potest quis seruire per vicariū: ut cum parochialis eccle-

1 Vide concilium Tridē. sess. 6 de reforma. ca 2.

sia annexa est dignitati vel præbendæ. infra de præbendis, extirpandæ. §. qui verò, & cap. exposuisti. Sunt autem quædam, quæ per alios fieri non possunt de iure, vt officium in ecclesia, nisi in casibus vt dixi, vt hic patet. ff. de solutionibus, inter artifices. & supra de officio delegati, quoniā apostolica. §. 2. argu. 2. q. 3. c. si quē. §. abolitio. Quędam verò sunt, quę per alios fieri possunt C. de cadu. toll. l. unica, §. sin autem.

† receperit.

e Priuetur.] inf. de præben. de multa. & s. de electio. cū in cunctis & ibi augetur pęna, & dic, priuetur ea vice. Ber.

REelatum:] primo ponitur excessus. Secundo prouisio. ibi, Cum igitur. Abb.

CASVS. Dictum est in prædicto concilio, quod ecclesia vel beneficium ecclesiasticum tali personæ debet committi, quæ per se curam ipsius valeat exercere. sed quidam affirmant se hoc facere velle, sed illud efficere contradicunt: peruenit hoc ad papam; vnde mandat papa archiepiscopo Eboracen. quod cum uerba cum effectu sint accipienda, si tales præsentati fuerint, ipsos nō admittit, & qui recepti sūt, remoueantur, nisi de licentia suorum prælatorum fuerint absentes, puta studio litterarum, uel alijs honestis causis: & si contra hoc appellauerint, eorū appellatio non valebit. Nota quod ex promissione sua quis obligatur. Item verba cum effectu sunt accipienda. Item non debet quis se absentare ab ecclesia sua sine licentia sui prælati, quantūcunque causam habeat honestam. Item si aliquis appellet ne faciat residentiam, non ualet appellatio. sed hoc intellige de eo, qui promisit residentiam.

† Cap. 4. eo. ti. in 1. cōpi. Et post conciliū Lateranen. sub Alexan. iij. par. 15. ca. 1.

† In codice Barbatiæ ita: tales si pñtari fuerint, nō admittani, sed admissi poterunt amoueri.

f Lateran. concilio.] s. c. proxi.

g Contradicunt.] ipso facto, recedendo scilicet.

h Cum effectu.] not. quod verba cum effectu sunt accipienda. de pœnit. distinct. 1. cap. hęc autem uerba & ff ne quis eum qui in ius uoca est. l. 1. per alium. §. dore. ff. quod quisque iur. l. 1. §. hoc autem. C. communia de leg. l. 2. & 17. quæst. 4. si quis suadente. & 23. distinctio. Psalmista. & 16. quæstio. 1. in canonibus, versicu. custodes chartarum. & c. 9. quæstio. 2. institui. ex quo enim intitulati sunt, debent ibi perpetuò permanere. 70. distinct. sanctorum. & 71. dist. ca. clericos. & 21. q. 1. capitulo 1.

i Amoueri.] infra de pręben. quia intantum. & c. cum

non

non ignores, præmissa tamen admonitione. infra eod. inter. & c. vlt. & c. ex tuę.

Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a Prælatorum.] clericus enim sine licentia sui prælati abesse non debet, etiam ex iusta causa, siue causa studiorum, vt hic patet: siue alijs iustis causis, puta cã peregrinationis, de c. sec. dis. 5. non oportet. vel pro negotijs suis. 7. q. 1. præsentiũ, ergo multo minus abesse debet ex non iusta causa.

b Diffugiũ.] arg. contra. s. de appella: petuenit 2. Sol. hic loquit de eo q. habet curã animarum, & qui expresse pmisit residere: ibi de simplici bñficio, & de eo q. expresse nõ promiserat residere: ibi tm̃ pendente appellatione per alium deseruitur in ecclesia de beneficio illius.

c Decreti.] de hoc no. s. e. c. prox. Ber.

Fraternitati.] CASVS. Dicitur q̃ clerici alterius diœcesis, non recipiãtur sine literis cõmendatitijs suorũ episcoporũ, nisi sup hoc Apostolicũ habeat mãdatum. Not. quòd creditur litteris episcoporum.

d Cõmẽdatitiis.] litteræ commendatitiæ siue dimissoriæ dicuntur, quibus dimittit & absoluitur à potestate sui episcopi, in quib. perhibet testimonium 1 de vita & ordinib. illius De istis litteris satis habes 71. dis. c. primatus, & c. extraneo. & duobus capitulis sequenti, & sine istis literis episcopus non debet recipere clericum alterius episcopi, vt ibi dicitur; nec ordinare, nec retinere, vt 72. dist. per totum & clericus sine licentia sui episcopi ecclesiam suam dimittere non debet. supra de renun. admonet. Item dicunt dimissoriæ, quæ dantur appellantibus. quæ vulgo apostoli dicuntur. ff. de ver. significatione, dimissoriæ.

centia suorum prælatorum[a] vel studio literarum, vel pro alijs honestis causis contigerit eos abesse, nec patrocinari debet eis appellationis diffugium,[b] si contra huiusmodi intentionem decreti fuerit interiectum. †

¶ Idem

CAP V.

FRaternitati tuę: & infra ¶ Præterea clericũ alterius diœcesis, absque commendatitijs[d] litteris episcopi, non debes recipere: nisi pro eo receperis ab Apostolica † sede mandatum.

¶ Idem.

¶ Qui non residet in beneficio etiam modicę æstimationis, illo priuatur.

CAP. VI.

COnquerente † nobis R. presbytero accepimus, quod G. clericus ab eo, pro quo ecclesia sua, de qua vitæ[c] necessaria[f] vix potest percipere,[g] annuatim viginti solidos extorquere conatur, asserẽs beneficium illud in eadẽ ecclesia sibi fuisse collatũ, & infra. ¶ Fraternitati tuæ mãdamus, quatenus si tibi constiterit quòd dictus G. habeat ecclesiastica beneficia sibi sufficientia:[h] vel quod eidẽ ecclesiæ non deseruiat,[i] sibi super præscripto beneficio silentium, sublato † impedimento appellationis, imponas.

¶ Idem.

¶ Qui est in seruitio episcopi, percipit fructus beneficij tamquam residens, pręter distributiones quotidianas. Abbas.

CAP. VII.

DE cætero: † & infra. ¶ Statuim', ne canonicis, donec in seruitio,[K] habeat 3

Conqu. rente. Primò ponitur impetrãtis quęrela. Secundò commissionis forma: ibi, Fraternitati. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam presbyter R. conquestus est dño Papæ, q̃ clericus requirebat ab ipso xx. solidos annuatim pro ecclesia sua, de qua idem presbyter vix necessaria percipere poterat: dicens beneficium in eadem ecclesia sibi fuisse collatum, cum alia beneficia sibi sufficiẽtia obtineret, nec idem ecclesiæ deseruiret: mãdat Papa, si constiterit quòd dictus clericus habeat alia beneficia sufficientia, vel quòd ipsi ecclesiæ non deseruiat, dicto G. super beneficio ipso silẽtium imponatur. No. quòd qui beneficium sufficiens habet, super alio non est audiendus. Item si non deseruiat, nihil percipere debet.

e Vitę.] verbo victus, vestis etiam continetur. ff. de verborum significatione, verbo victus.

f Necessaria.] vñ potius fuit sibi subueniendum, arg. i. de censib. licet. & C. noua vecti. l. 1. & 10. q. 3. vno.

g Percipere.] ad 2 hanc non se refert Papa in sequentibus, & hoc ideo quia tẽpore collationis potest illud opponi, non postea 8. q. 2. dilectissimi ex quo cõsentit in eum, licet, pauper tate laboret, nõ potest dissentire. 91. dis. clericus. Vinc.

h Sufficientia.] in hac sufficientia cõsiderãtur plura, nobilitas, scientia: q. a tales p̃sonæ maiorib. p̃ redditib. sunt honorãdę i. ti. px. de multa. in fi. Dignitas consideranda est. ff. de vsufru. sed & si quid. §. 1. ita q̃ possit sufficere sibi & suis, & hospitalitatẽ seruare. & iura episcopalia soluere. i. tit. prox. de monachis.

i Deseruiat.] q̃d cunq; istorũ cõstiterit sufficit ad repulsiõné ipsius argu. s. de rescr. inter cætera. & sic patet q̃d clericus residẽtiã facere debet in ecclesia sua; alias põt ea de iure cõi priuari, s. de app. peruenit 2. & i. e. inte. & c. vl. & pci pue cũ habet in ecclesia aliq̃ dignitatẽ. i. eod. ex parte. nec i absẽtia aliq̃d percipere debet s. c. prox. ar. nisi consuetudo in c̃triũ se habeat. s. de cõstit. cũ oẽs. & i. eo. ad audiẽtiã. argu. quia ibi ius cõmune fuit iure firmatũ. Et est atg. q̃d de iure cõmuni nullus põt habere plura bñficia, quorum alterum sufficiat. i. tit. prox. cum teneamur. & s. de rescr. cũ adeo.

DE Cętero.] Ponit dictũ, a quo excipit: ibi, Nisi. Et hoc dicit. qui est in seruitio prelati, fingitur residere. Abbas.

CASVS. Quidam episcopus quandoque ducebat secum aliquos de canonicis ecclesiæ suę: alij subtrahebant illis qui cum episcopo erant, quod consueuerant percipere de communitate: statuit Papa, ne canonicis illis, qui in seruitio episcopi fuerint, aliquid subtrahi debeat vel auferri; nisi forte sint victualia, quę absentibus dati non cõsueuerunt. No. quod dum quis est in seruitio episcopi, pro præsente, & deseruiente debet haberi: & sic ecclesiæ deseruire intelligitur.

K In seruitio.] no. quòd q. est in seruitio episcopi p præsente reputatur quo ad perceptionem beneficij. & ecclesiæ seruire intelligitur. argum. 7. quæst. 10. scire. & 6. quęst. 1. similiter. & 12. qu. 2. hęc huius placiti. & infra eodem, ad audientiam. argum. ff. de excus. tuto. iuris peritos & C. de excus. tuto. l. vlti. & qui est in seruitio Papæ, pro pręsente habetur, infra. eodem. cum dilectus.

† idem l. si qua pęna, cũ concor. ff. de ver. signifi.

† Cap. 1. eo. ti. in 2. cõp. Et uide Abbatem in c. cũ iã dudũ. i. de præb.

† al. ita: Apostolicæ sedis &c.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cõp.

1 Et hoc respectu dicũtur commendatitiæ: ad hoc i. tit. 1. in Laterañ. in fi. dicunt ẽt formatæ q a dant sub certa forma vt patet 73. dist. p totũ. vbi ponitur earũ tenor. Si tñ essent amissæ, poterunt probari per testes de cle. peretuę fin Vin. Gof. & Hos. Ioan. And.

2 Hanc glosulam non puto esse Bern. nec eã habent uetustiores codices.

† al. sublato appellationis obstaculo.

† Cap. 4. tit. de præbend. in 1. compi.

3 Dic hodie put diffiniuit conciliũ Trid. sessio. 6. de refor. c. 2. & sessio. 23. de refor. c. 1.

a Vi-

a Victualia.] huiusmodi victualia siue distributiones non dantur studentibus in Theologia. infra de præben. licet.

EX parte.] Communis diuisio. Secunda: ibi. Quia ergo. Abbas Siculus.

CASVS. Decanus cuiusdã ecclesiæ trãstulit se ad partes Gallicanas, & ibi per x. annos moram fecit, ita quòd nõ fuit reuersus ad ecclesiã suam capitulum ipsius eccl'æ significauit hoc dñ Papæ R[illegible] det Papa, quod nõ vult quòd ipsa eccl'a decani officio defraudetur: mãdat capitulo, vt scribant ei, quod ad suam ecclesiã reuertatur, & ibi exerceat officiũ decani: quod si venire noluerit ad terminũ sibi datum, dat eis licentiam decanum aliũ eligẽdi. No. quòd licet aliquis longo tẽpore absens fuerit ab ecclesia sua semper tamen citandus est vt redeat, antequam ipse beneficio suo priuetur.

†Clemens

†Ca. 8. eo. ti. in 2. comp. Et vide Felin. in c. 2. s. de rescrip. & Oldradũ cõsil. n. 25. inc. articuli dñi Arnoldi.

Al. itaq; iam per decem.

b Per decẽ annorũ.] & ita vr ecclesiam habere pro derelicto, per minus spatiũ priuari potuit. s. e. c. 2. & 7. q. 1. præsentiũ. tñ primo debet moneri vt redeat. j. e. c. proxi. & c. inter. & c. vlt. aliàs non dẽt priuari iure suo nõ citatus, non cõuictus vel cõfessus, vel per cõtumaciam absens s. de maio. & obed. c. inter quattuor imò & si esset vagabundus, primo ad ecclesiam suã citari debet. j. eo. ex tuæ. Et sic patet, quod quantocunque tempore aliquis sit absens ab ecclesia sua, semper est monendus, 1 vt redeat. Tamen si alibi se in titulari permisit: secundum beneficium recipiendo ipso iure videtur vacare primum: potestque priuari ipso iure quæ tuitu ad possessionem. infra de conces. præben. litteras, & capitulum nostris.

1 Nisi licentiatus fuisset ad certũ tps: quo casu si vltra illud tps absfuerit priuari per illud iustã cãm habeat. 7. q. 1. præsentium, vt sic dies iter pellet. j. de loc. c. potuit sm Goffr. istud procederet, si in ratione licẽtiæ monitus fuisset redire termino, vt etiam dixi vt lite non cõtestata quoniam. §. porro. in glos. de pac. Io. n. And.

c Officio. quod sit officium decani, ex consuetudine potius colligitur, & sic, decanus ad residentiam tenetur: aliàs priuatur decanatu, vt hic patet.

d Ex tunc.] idest, nisi redierit ad terminum sibi præfixum, ex tunc, idest, post terminum eligant.

e Concedimus.] nisi iustam causam ostenderit, quare venire non possit. j. eo. c. inter. & c. vlt.

QValiter.] Communis diuisio. Secundo: ibi. Discretioni. Abb. Sic.

CASVS. Archiepiscopus Ragusinus ab ecclesia sua recessit iam per quadriennũ expectatus & reuocatus etiam per literas domini Papæ, nec redire voluit: mãdat Papa capitulo Ragusino, vt post mẽsem à receptione litterarum aliam personam idoneam sibi eligant in pastorem, nisi fuerit interim reuersus. No. quod citandus & expectandus est quis antequam priuetur ecclesia sua, & de gratia datur huic vnus mensis post primã citationem. Item not. quòd non eo ipso quòd clericus recedit ab ecclesia sua, habet ipsam pro derelicta, sed cum vocatus non redit.

tuo fuerint, quicquam subtrahi debeat, vel auferri, quod de communitatis sibi beneficio debetur: Nisi fortè victualia[a] quæ non consueuerunt absentibus exhiberi.

¶ Cælestinus iij. †

¶ *Priuãdus est prælatus vel clericus non residens, qui citatus non reuertitur in termino sibi præfixo, nisi habeat iustum impeditum. h. d. cum duobus sequentibus.*

CAP. VIII.

EX † parte vestra nostro fuit Apostolatui reseratũ, quòd ecclesiæ vestræ decanus, qui in partibus Gallicanis sibi potius habitationẽ elegit iam † per decẽ annorum [b] spatium ecclesia vestra ipsius præsentiam habere nequiuit. ¶ Quia igitur nolumus, vt eadem ecclesia decani officio[c] defraudetur: Mãdamus, quaten⁹ scribatis eidem, quod suum ibidem officiũ vt decanus debeat exercere. Quod si vocatus venire noluerit, eligendi alium, qui præesse ecclesiæ vestræ valeat, & prodesse. vobis ex tunc [d] concedimus [e] liberam facultatem.

¶ Innocentius iij. capitulo Ragusino.

¶ *Summatum est in capitulo præcedenti.*

CAP. IX.

QValiter † archiepiscopus vester temeritate propria recessit ab ecclesia Ragusensi, nec iã vltra quadriennium [f] expectatus redierit, [g] per litteras ẽt vestras reuocatus, & infra. ¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus (nisi forsitan iã redierit) vos post mensẽ [h] à receptione præsentiũ, personã vobis idoneam in archiepiscopum eligatis.

¶ Idem Constantinopolitano patriar. hæc.

¶ *Summa vt in capitulo, ex parte. supra eodem.*

CAP. X.

INter † quattuor animalia; & infra. ¶ De clericis, qui ecclesias vel præ

f Quadriennium.] i no vltra annũ abesse non debet, nisi iussio Imperialis eũ detineat, in Authẽ. quomodo oporteat episcopos ad ordi. §. & illud etiam diffinim⁹ colla. 1. & Auth. de sanc. epi. §. interdicimus. collat. ix. tamen quamdiu non renunciat, clericus semper est, & licet vagetur, non habet ecclesiã pro derelicto, nisi contra hat cõtrariã negotiationem, vt si hat miles, vel si contrahat matrimonium, vt s. de cle. coniu. c. 1. vel nisi admonitus non redierit, vt s. eo. tit. c. proxi. & ca. ult. & 7. q. 1. peruenit.

[Gl. seq. notat tẽpus receptionis, & c. [illegible] contrarium.]

g Redierit.] sufficit si reuersus fuerit tẽpore receptionis litteratum, vel vsq; ad mensem reuertatur post receptionem: quod est notabile, vt tempus receptionis consideretur. argu. s. de loto cõpe. licet. & s. de appell. super eo. & j. tit. proxi. dilectus 2. vbi de hoc. s. de rescr. eam te. & j. de vsu. quia frustra in litteris cõtra vsurarios consideratur tempus sub sequens, non tempus datæ. 2 Argu. contra. supr. de rescrip. eam te. & c. constitutus.

ADDITIO. Quod soluetur. j. tit. prox. dilectus.

h Post mensem.] adhuc indulget ei vnum mensem post receptionem litterarum, si non sit reuersus.

INter quatuor.] Primo ponitur dictum: Secundo exceptio: ibi, Dummodo. Abbas.

CASVS. Quidam clerici patriarchæ Cõstantinopolitani. sine licentia ipsius absentabant se ab ecclesiis suis, sine iusta & necessaria causa: quæsiuit patriarcha qualiter cum illis esset agendum? Respondet Papa, quòd expectet illos cõgruo tempore, secundum quod ei videbitur: & nisi redierint ad terminum eis præfixum, possunt priuari ecclesiis suis; dummodo nõ sint iusto impedimento detenti. No. quod sine licentia sui prælati clerici ab ecclesiis suis se absentare non debẽt. Item clerici absentantes sunt citandi sunt, & expectandi congruo tempore antequam priuentur beneficiis suis. Item iusto impedimento detenti non debent suis beneficiis spoliari.

[Glo. seq. dicit arg. à contrario cessare, & arg. quod bonum est.]

†Ca. 1. eo. ti. in 3. cõp. & qualiter hodie procedat cõtra prælatos non residentes, præscribit conc. Tridẽtin. sessio 6. de refor. c. & sess. 23. de refor. ca. 1. quod vide ibi.

†C. 2. eo. ti. in 3. comp. pars huius c. et. j. de relig. domib. inter quatuor. & obedien. inter quatuor. & de cleri. peregrin. inter quatuor.

2 Vt si impetrans etiã post datam exigit vsuras, non audiat petitũ nisi prius illas restituat. Ioan. An. Itẽ concor. text. in l. cũ quidam. §. diuus. ff. de vsur. Bal. in l. aduersus. C. e. in l. memini nisses. cum gloss. ff. eod.

a Sine iusta causa.]quod facere non debet, imò si iu sta causa subsit, debet petere licentiam ab epo suo. s. eo.c.relatum.& de conse.dis.5.nō oportet, & sic [non est arg.à ↄrio sensu,s.vt iusta causa possint esse absentes sine licentia prælati. Vndè est argu. ꝙ bonum non est faciendum sine licētia prælati.s.eo. relatū & 16.q.1.mo nachi. Et hoc iō est ne obedientia cōtēnatur: quiá propter obediētiam etiā bonū debet intermitti.11.q.3.quid ergo.

b Deserūt.] huiusmodi clerici qui ita deserūt ecclīas suas desertores appellātur in canone.21.q.2.placuit, & capi possunt ab his, quorū cōsortiū declinare nituntur.ar.18.q.2.abbates.

c Congruo tempore,] hoc ad arbitriū episcopi refertur cōsideratis circunstantijs viarum, & distātiæ,s.de appellatio. cum sit Romana.

d Iustè priuari.]nisi redierint in termino eis ↄstituto post admonitionem inf. eo.c.vlt.& s.c.prox. in fin.s.iusto impedimēto cessante, ut dicit litera seq.

e Impedimento.] quo probato sunt restituendi.7.q.1. præsentium,& j.eo.tit. c.vlt.Ber.

EX tuæ.] Duo sunt dicta. Secundum:ibi,Contra Abbas.

CASVS. Quidā prælati ecclesiarum subditi archiepiscopo Pano.absentarūt se ab ecclesijs suis, ita qđ citari nō poterant:quæsiuit archieps a Papa,qualiter cū illis esset agendum? Respōdet Papa,qđ edictū trinæ citationis faciat proponi apud ecclesias ipsorum. & si non venerint,& vltra sex menses ecclesias deseruerint, debent ecclesijs spoliari,sed prius procedat contra eos p sententias suspensionis & excōmunicationis,ut ad obediētiam ipsius archiepiscopi redeant:& si eorum malitia sit compesci non poterit,Cardinalis Apostolicæ sedis legatus remoueat eos ab administratione suarū ecclesiarum,& ecclesijs illis de personis idoneis faciat prouideri:sed eos nō deponat,vt cū eis si expedierit, misericorditer agi possit.No.quod qui non apparet, apud domicilium suum debet citari trinis edictis. & antequam procedatur contra eum,debet expectari per sex menses.Item arg.quod cū deposito nō sit dispēsandū.

f Publicari.] sic s.de dol.& contum.causam quæ.& capitu.vltim.ff.de dam.infe.l.4 §.prætor. ff. de liber. agno.l.11.respon.nec ob.ff.quæ sen. sine ap restin. l. 1.§.Item cum ex edicto. i quia ibi non sollemniter positum est edictum.

bendas sibi concessas, sine iusta [a] & necessaria cā deserūt, [b] tuo præsertim non accedente cōsensu, hoc tibi duximus respondendū:quod posťq̃ congruo tēpore [c] fuerint expectati,nisi redierint ad illas possunt eis iustè priuari:[d] dūmodo non sint iusto īpedimēto [e] detēti.

¶ Idem archiepiscopo Panormitano.†

¶ *Si nescitur vbi sit clericus trib.publicis edictis citabitur in ecclesia sua:& si inf. sex menses nō reuertatur, priuabitur ecclesia sua. h.d.vsquè ad ver.contra eos.*

CAP. XI.

EX tuæ deuotionis;† & infra.¶ In ecclesijs eorum,qui se fraudulenter absentant,†nec ad ipsos valet citatio perueni re: trinæ citationis edictū facias publicari: [f] & si nec sic curauerint obedire & ultrà sex mēses [g] suas deseruerit ecclesias, [iuxta† sanctiones canonicas]& eis debent meritò spoliari.[h]

[Gl.seq.signat contrarium,& soluit. contra solutionem allegat duo iura.]

g Sex menses.]arg.ↄ.s.eod.c.2.& ca.qualiter. & in Authen.de san.episco.& interdicimus.collati 9.Arg. contra.sol.hoc tempus statutum ab homine interpellat,& loco admonitionis habetur.infra de loc.potuit.16. q. 3. placuit. vndè in casu isto mora non purgat,arg. 20. qō. 2.puella. nisi iustū impedimētum ostēderit, quare venire nō potuit,vt 7.q. 1. præsentium & j.eo. c.vlt. Arg.contra.ꝙ mora purgetur100. distinc.quoniam,& argu.88.distin. perlatum.

¶ *Iste versiculus non summatur propter varietatem lecturarum,& quia secundum vnum intellectum non facit ad rubricam.*

¶ Contra eos etiam ꝓcedatur,ut ipsos [i] per suspensionis & excōmunicationis sententiam, ad tuam obedientiam ueni re cōpellas. Quod si nec sic eorum† malitia poterit emolliri, eos B. tituli sanctæ Susannæ pͣsbyter Cardinal. Apostolicæ sedis legatus à spiritualiū[k] administratione remoueat. [l] † & quibus pͥsunt ecclesijs,de personis idoneis faciat ꝓuideri. Sed in eos degradationis sententiā non promulget,ut cū eis misericorditer (si expediat) facilius agi pos sit. [m]

h Spoliari.] idest, suspendi iuxta canonicas sanctiones ab administratione tēporalium procedendo postea cōtra eos prout sequit in litera.

i Vt ipsos.]scilicet vagabundos prælatos;quia hic loquitur litera de prælatis tantùm, ex eo ꝙ dicit;ab administratione remoueat, & quib.præsunt eccl'ijs Qualiter sit ꝓcedēdum contra istos & alios absētes, plenè dictū est s. vt lit. ñ contesta.qm frequēter.§.porro.

K A spiritualiū.]a aliàs a spiritualiū; aliàs ab episcopali: vel melius ab episcopatu,& ita est in registro,vt dicit Innocentius.

l Remoueat] ex isto mādato specia li si sunt epi, alias non posset legatus ex generali mandato.s.de offi.legati,quòd translatio nē quo ad alios prælatos potest ex generali mādato etiam lite non contesta.priuantur ecclesijs suis suprà. ut lit.non contesta.quoniam frequenter: secus si de crimine ageretur,vt not.sup.de dolo & contum.ſveritatis.in notula magna.Bern.

[Glo.seq.quærit,& soluit.Item arg.alleg.3.iura,& duo alle.in contrarium.]

m Agi possit.]sed nunquid surrogati remouerētur? Non credo,sed dispensabitur cum eis,si necesse fuerit vt in ordinibus tolerentur.Argu.est hic,quod ille qui deposuit,non possit restituere.ti.gom.de pœ.dis.6.placuit. in fin.& ff.de quęst.l.1.in fin. & ff.de pœnis. diui fratres. Arg.contra.11.q.8.episcopus 46.dist. c. clericus.Ber.

¶ Idem Altissiodorensi † episcopo.

¶ *Priuilegiatus vt absens in studio fructus prabendæ recipiat:Existens in villa vel castello,vbi nullum est,vel minus competens studium, priuilegio non vtitur.*

CAP. XII.

TVæ† fraternitatis discretio postulauit:&

TVæ fraternitatis.] primo ponitur quæstio Secundò responsio:ibi,Ad quod. Abbas Sicu.

CASVS.Quidā clerici obtinuerunt indulgentiam, ut causa studendi beneficia sua perciperent in absentia sua, & sic accepta licentia a suo prælato transferūt se ad

Margin notes:

†Patracen. Patricen. Patricen. Patrecen. vt plurimū

†Cap.3. eo. ti.in 3.cōpi. Et uide cōc. Triden. citatum.s.eo.c. qualiter.

†dilectiōis.

†Vide l. hæres meus.ff. de cōd.& de mon.& l.in fraudē.ff. de iure fisci.

†Parēthe si inclusa desunt in antiquis, & in omnib. manuscriptis.

† Dicit Hostiensis cum latitāt sufficit edictū publicari ad domos vl ecclesias p prima iura sed si j. ꝓuinciā faciūt sui copiam,ꝓprocedi nō posset ex edicto qđ nō perueniret] adeos, nec cōtra latitantes ex edicto nō sollemniter ꝓposito;& sic loquitur cōtrarium. Io. And.

est Bergā pi,nec.

† istorum illorum.

† amoueat

†Alidian.]

a Hæc glossa nō habetur in uetustis libris.

†Cap.4. eo. ti.in 3.cōp. Et de materia uide plenè per Horatiū Latin. trac. de priuil. Scholarium priuil. 98. & cōcil. Tridē. sess. 5. de refor. in ca.1.in fi.

cætero. & ℸ. tit. proxi. non licet, nā si de illis Papa intellexisset, mandasset vt tamquā vni ex residentibus prouideret eis. ℸ. de ver. sig. olim. arg. ℸ. de translatio. inter corporalia. de deci. ad audientiam. & C. de cadu. tol. l. vnica. §. si verò nemo. in fi. arg. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. sciendum.

a Cum familiares.] nam & ipsi pars corporis eius esse intelliguntur. 6. q. 1. c. si qs cum militibus. versic. nā & ipsi. C. ad leg. Iul. maiesta. quisquis.

b Obsequiales.] ex eo enim eorum conditio deterior esse nō dēt: imò tunc gaudent priuilegio, quia excusantur a tutela. ff. de execu. tu. iuris pe ritos. & C. eod. titu. l. vlti. Et sic dicuntur præsentes qui in seruitio Papæ sunt: sic qui etiam in seruitio episcopi sunt. ℸ. eod. de cætero.

† Vide l. sed & reprobari §. pen. & ibi Bal. ff. de ex cu. tut.

AD audientiam.] Duę sunt partes. Secunda: ibi, Decernimus. Abb.

CASVS. Canonici Melden. quandā constitutionem fecerunt iuramento interposito confirmatam, quòd canonici nihil perciperēt, nisi cum in ecclesia residerent, illis exceptis qui propter infirmitatem excusarentur & qui essent in seruitio Apostolicæ sedis episcopus quandoq; habebat aliquos in seruitio suo de canonicis, & capitulū occasione illius constitutionis subtrahebat illis fructus præbēdarum suarum, & ita episcopus non poterat eos habere quando volebat, vel sibi expediebat peruenit hoc ad notitiam domini Papæ & super hoc statuit papa, vt duo de canonicis existentes in seruitio episcopi integrè percipiant fructus præbendarum suarum, quia absentes dici non debent, qui in seruitio episcopi cōmorantur. No. ꝙ qui infirmus est, quasi deseruire intelligitur, vnde integre percipit præbendam. Item non dicitur absens qui in seruitio episcopi vel ecclesiæ commoratur.

c Constitutio.] isti constituerunt quod ius commune statuit, & iurauerunt seruare ius commune: absentes enim nihil percipere debent, nisi sit de consuetudine approbata. ℸ. de consti. cum omnes.

[Glo. seq. cum seq. iustificat duos casus exceptos.]

d Infirmitas.] hoc ipso satis puniuntur, quia non debet addi afflictis afflictio. 7. q. 1. cum percussio. & ℸ. de cler. ægro. c. 1. & ca. ex parte. ɪ non enim debet ei pœna in culpam verti. dist. 5. c. 1. in fine & cap. ad eius vero. imò potius est miserandum & compatiendum. 3. q. 9. iudicas. & ℸ. de censi. licet. nec duplici damno dēt aliquis affici, ff. de iu. dot. l. iure succursum est. & ff. de condi. ob cau. si pecuniam. §. sed si a. ceperit. vnde prelatus infirmus non repellitur, sed datur ei coadiutor. 7. q. 1. quamuis. & famuli ægri, quos curamus, nobis seruire intelliguntur. ff. de sta. l. 3. §. Stichus. & tempore infirmitatis pascendi sunt. ff. cōmo. in rebus §. possunt.

ɪ Concor. l. diuus Marcus. in prin. ff. de of. præ si. & l. si idē ff. de iurisd. om. iud. Io. And.

e In Apostolicæ.] & si hoc non fuisset appositum, nihilóminus intelligeretur, quia præsens censetur. ℸ. c. prox. & ℸ. e. ex parte. vbi absens præsēs censetur, nec periurium incurrit, vt ℸ. vbi dicit: cum absentes dici, &c. & eius auctoritas semper intelligitur excepta. ℸ. de iureiur. venientes. ff. ad munici. l. Imperatores. & ℸ. eod. ex parte 2.

præbendæ suæ assignetis eidem, in nostro seruitio cómoranti? Cū familiares ᵃ nostri, qui circa nos se obsequiales ᵇ exhibent vniuersis, † minori non debeant prorogatiua gaudere, quā vestrū singuli, quorū negotia per ipsos sępius promouentur.

¶ Idē Melden. episcopo.

¶ Duo canonici absentes cum episcopo seu in eius seruitio, fructus prębendarū suarū percipiūt in absentia cōstitutione ecclesia contraria nō obstante.

CAP. XV.

AD audiētiam nostrā peruenit, ꝙ cùm in Meldensi ecclesiā quædā sit constitutio, ᶜ vallata iuramento, & auctoritate sedis Apostolicæ cōfirmata, vt canonici, qui resident in eadē, suarum priuentur fructib. præbendarū, illis exceptis, quos infirmitas ᵈ excusaret, siue in Apostolicę ᵉ sedis seruitio contingeret detineri: & infra. Decernimus, vt duo ᶠ ex canonicis ecclesiæ memoratæ, in tuo seruitio existētes, suarum fructus integrè ᵍ percipiant præbendarū: cum absentes dici non debeant, sed præsentes, qui tecum pro tuo & ipsius ecclesiæ seruitio cōmorantur. ʰ

¶ Gregorius ix. patriarchæ Antiochiæ, Apostolicæ sedis legato.

¶ Si ecclesia patitur ministrorum defectum, priuilegiati super absentia per subtractionem prouentuum redire coguntur. h. d. Et est bonus textus: & potest multum prædicari.

CAP. XVI.

CVm † ad hoc sint ecclesiastica beneficia deputata. & infra. ¶ Sanè nobis innotuit, ꝙ ecclesia Antiochena, † multis ex seruitorib. eius

[Glo. seq. recitetur per q. an plures quā duo.]

f Vt duo.] per hoc intellige supra eod. de cæterò, vt duo ex canonicis possint esse in seruitio episcopi. ita quòd non priuentur beneficio suo interim. si verò plures essent, priuarentur; ex eo quòd concedit de duobus, intelligitur prohibere de pluribus. argu. 25. dist. qualis. ꝙ supra de præsump. nomine. & credo hoc statutum fuisse ne in fraudem hoc aliqui procurēt: & ecclesię seruitium diminueretur, ꝓpter illorum absentiam: & ex hoc videtur, ꝙ vltra duos non posset cogere episcopus vt in seruitio suo essent.

g Integrè.] non tamen percipiunt vi ctualia, quæ tantum præsentibus dantur. supra eod. de cætero. vbi de hoc. & infra titu. proxi. licet.

h Commorantur.] & ita qui est in seruitio episcopi, seruire ecclesiæ intelligitur, vt supra eo. de cætero. vbi de hoc.

† Et quamuis hic vr in dicare bñficia etiā simplicia residentiam postulare, vide Cardinalem clemē. r. de foro compe. q. 12. & 13. & Felin. in c. dilectus filius supr. de rescrip.

† Antiochiæ.

CVm ad.] Primo narrat factum. Secundo prouidet, ibi, Vnde mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Anthiochena ecclesia propter absentiam illorum, qui seruire debebant in ecclesia, destituta erat ministris, occasione quarundam indulgentiarum, quas super hoc se habere dicebant: petijt patriarcha super hoc ecclesiæ suæ prouideri. vnde mandat Papa Patriarchæ, quatenus, non obstante siue obstantibus Apostolicis indulgentijs, & prædecessorum ipsius Patriarchę silentio, reuocent canonicos absentes, & quosdam alios, qui appellantur assisij, i. continuè residentes: & si non venerint, de beneficijs ipsorum faciat ecclesiæ deseruiri, dum sunt absentes: &, quod superfuerit, in vtilitatem ecclesiæ conuertatur: de iure tamen poterant priuari: sed Papa uoluit in hoc eis facere gratiam. Nota, quod clerici absentes possunt reuocari à prælatis suis, quamuis indulgentia Papæ sint muniti. Item ex causa cessat siue perditur priuilegium.

a Destituta ministris.] hæc est iusta causa reuocandi eos, vt ar. q. 2. placuit. & quia in eo manere deberent, in quo vocati sunt. ca. causa. q. 1. cap. 1. & 70. dist. sanctorum.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

absentibus est ferè destituta[a] ministris: Vñ mandamus, quatenus nō obstantibus[b] apostolicis indulgentijs,[c] † & prædecessorum tuorum licētia[d] absentes canonicos & assisios[e] reuoces ad residendum † in ecclesia supradicta: & si non venerint,[f] tu de ipsorum beneficijs, dum absētes fuerint, ipsi ecclesiæ facias congruè deseruiri, † in vtilitatem eiusdem, quòd ex præfatis beneficijs superfuerit, conuertendo.

¶ Idem.

¶ *Priuatur beneficio clericus non residens, si monitus non redeat, nec iustam excusationem alleget. h. d. & est casus notabilis.*

CAP. XVII.

Clericos, † in ecclesijs tuę iurisdictionis beneficia, quæ residentiam exigunt assecutos, si ad alterius diœcesim absque licentia[g] tua morandi causa transierint, liceat tibi, si moniti non redierint,[h] dictis beneficijs (nisi excusationē[i] rationabilem ostēderint) spoliare.

TITVLVS V.

De præbendis, & dignitatibus.

¶ Ex concilio Pictauień. †

¶ *In bonis ecclesiæ non succeditur iure cōsanguinitatis.*

CAP. I.

Vt † nullus[k] de clero, siue de populo, ecclesiastica bona † iure consanguinitatis[l] sibi requirat habenda.

¶ In corpore canonum. †

¶ *Non licet episcopo aliquem ordinare sine titulo.*

b Nō obstantib⁹.] nisi, hoc diceret, non posset illos prætextu istarū litterarum reuocare, cum de indulgentia concessa non faceret mentionē. supra de præscri. venientes.

c Indulgentijs.] similis reuocatio est infra de deci. suggestum.

d Et prædecessorū tuorum licentia.] & si de hoc non fuisset facta mentio, nihilominus valuisset litteræ. quia indulgentia non extendebatur post mortem illorum, vnde statim expirauit, cū in præiudicium ecclesiæ nil facere possit: quod si fecerit successor poterit reuocare. j. de do. c. 3. & penulti.

e Assisios. vocat assisios beneficiatos, qui non sunt canonici, qui deseruire debent ecclesiæ, nec vocātur ad omnes tractatus cum canonicis & dicūtur assisij quasi assidui. in multis ecclesijs sunt plures tales qui mansionarii dicūtur.

[Glossa seq. signat contrarium, & soluit.]

f Venerint.] ar. contra s. e. inter quatuor. & c. ex tuę. & s. de app. peruenit 2. & 7. q. 1. præsentium. & vbi ex toto priuatur, non redeant ad terminum sibi præfixum. Hic papa mitius voluit agere cū eis propter indulgentiam, vnde non priuant statim, sicut illi qui non habēt indulgentiam. j. c. prox. & satis priuanē, quia beneficiatis subtrahuntur ex toto, vt sic indirectè fiant volentes per amissionem beneficiorum, sic s. de æta. & quali. quæris. tñ si diu perdurarent in sua contumacia, poterit illos ex toto priuare per iura prædicta. j. c. prox.

Clericos.] Non diuiditur. Abbas.

CASVS. Quidā clerici assecuti sunt bñficia, q requirunt residentiam in ecclesijs diœce. tuę. Isti clerici trāsibāt ad alienā diœcesim causa morandi sine licentia sui epi: cōsultus papa q. d de talibus sit agēdū. Rñde, q si moniti nō redierint ad terminum sibi datū, spoliandi sunt ecclesijs illis, nisi ostenderint rationabile cām quare non possint redire. Nota, quòd qualitercūque clerici sint absentes de licentia vel sine licentia plati sui, semp vocādi sunt anteq̄ pcedatur cōtra eos. Itē si cām rationabilē ostēdāt, quare venire non pñt, nō puniunt.

g Licentia.] sine licentia epi clericus se absentare nō debet. s. eo. inter quatuor. etiam de iusta causa. s. eo. relatum. & de consec. dist. 5. non oportet 2. Ber.

[Glo. seq. distinguit an pro delicto, & remittit.]

h Redierint.] quod quod clericus siue de licentia sui epi, siue sine licentia sit absens, prius est monēdus vt redeat q̄ priuetur beneficio suo, vt hic patet, & s. eo. inter. & c. ex tuæ. Super hoc tamen distingue: quia aut habet ecclesiam pro derelicto, aut non. Si habet eā pro derelicto, puta q̄a cōtraxit matrimoniū, vel factus est miles, vel ioculator: cū de hoc cōstiterit, episcopus statim potest ecclesiā illius alij cōferre j. de cle. cōiug. c. 1. & 63. dist. si quis. Vel si recepit aliam ecclesiam habentem curam animarū, cū prius talem haberet. j. tit. prox. de multa. Si verò nō habet eā pro derelicto: monēdus est: si comparet: tūc fiet prout hic dicitur: si non comparet, quia vagabundus discurrit, tunc fiat q̄ dr. s. e. ex tuę. De hac materia pleni⁹ dictū est. s. vt lit. non cōt. qm̄ frequenter. §. porro. ver. si verò.

i Excusationē rationabilem.] puta, quia erat infirmus, quare venire non potuit. 7. q. 1. pñtiū. vel quia habet ibi capitales inimicitias, ita q illuc venire nō audet. s. de elect. bona. 2. vel alia quacūque iusta causa. 2 ita q venire non possit. tunc si procederetur contra ipsum, nō præiudicaretur ei. argu. supra de test. i nomine. Dñi. Et arg. ē hic semper rationem esse reddēdam de omnibus. sic s. de rescrip. c. si quando.

DE PRAEBENDIS ET DIGNIT.

¶ Quia clerici non possunt honestè viuere nisi habēat præbendas, vnde uitæ necessaria percipiant, meritò post rubricas præcedentes subijcitur ista. Abb. Sic.

De hac materia tractatur. 21. q. 1. & q. 2 per totum. & 70. dist. sanctorum. 16. 7. nullus.

Vt nullus.] CASVS. Dicitur hic q nullus debebit ecclesiastica bona quærere iure consanguinitatis. No. quòd hæreditaria successio non hēt locum in spiritualibus.

k Vt nullus.] supple statuimus.

[Gloss. seq. distinguit inter ecclasiastica. & patronalia bona.]

l Iure cōsanguinitatis.] hoc intellige de bonis ecclesiasticis, 3 ut dicit littera, vel de his q intuitu ecclesiæ q̄sita sunt. illa eñ neq; ex testamento, nec ab intestato transeunt ad cōsanguineos, siue sint bona mobilia, siue nō, sed ecclesiæ remanent. Alia verò bona q intuitu psonæ vel de hrditate alicuius puenerūt ad eos trāseūt ad cōsanguineos ab intestato vt testamento, sm dispositionē clericorū. j. de testa. c. 1. & c. cum officijs & ca. ad hæc. & c. relatum. & ita hrditaria successio in ecclesia locū non hēt. 7. q. 1. Apostolica. & de fil. presby. præsentiū. & c. cōquerente. & c. ex trāsmissa & j. de deci. ad hoc. & j. de iur. pa. consuluit. & j. de insti. ad decorem.

† Vide l. 2. & ibi Bal. ff. ne quid in loco pub.

† residētiā.

† deseruire

1 Putat AEgid. hoc uerū qn̄ tēpore indulgentię impetratæ ecclesia nō patiebat ministrorū defectū vel patiebat.] & de hoc fuerat expresū in indulgētia. ¶ aliàs putat indulgentiā non ualuisse a principio datā in pīudiciū enormē diuini cultus. s. de cōstit. ex parte Io. A.

† Vide Ancharanū cōsil. 8. & Lapū allega. 116. Adde Burchardū li. decretorū. c. 74. 75. & seq.

† Hoc conciliū nondū repertū est, sicut pleraq; alia.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōpi. Et de materia vide B. Thomā 2. 2. q. 185. art. 6. & 7. & Sotū li. 10. de iu. & iu. q. 4. ar. 1. & seq.

† beneficiū

† Vt sumptū ex Auth. vt determinatus sit num. clericis. §. in alijs autem.

2 Puta iure peries aeris, vel timor mortis. 74. disti., quorūdā. de ienū. ad supplicati. vt tractio pontis. vel simi. & habes exempla ff. si qs cautio. l. 2. vel papali indulgentia. s. c. pxi. sm Hos. Io. And.

3 Vt de ipsis dignitatib. & pbendis, vt magis faciat ad titulum. Io. An.

NOn liceat.] CASVS. Dr̃ hic, quod eps, aut ñ faciat clericos: aut si fecerit, dẽt illis prouidere, vñ possint viuere. No. quod episcopus debet ꝓuidere ordinatis ab ipso.

[Gl. seq. recitetur per q. an etiam in minoribus & c.]

a Clericos.] indistincte dicit de oĩbus & ideo vr̃ ꝙ oĩb. teneant̃ in qbuscunque ordinib. ar. s̃. de filijs pſby. ꝓposuit. & 28. di. de his. Applone. n. clericorũ oẽs ĩmmoribus ordinib. & maiorib. constituti ꝯtinentur. 11. q. 1. c. de persona. 21. di. cleros. & clericos, nisi hẽat de suo: vnde viuere possit. ĩ. e. eps. & c. tuis. Ecclesia tñ Romana non consueuit cogere epos, nisi pro his qui sunt in sacris ordinib. ĩ. eod. cum secundum Apostolum.

[Gl. seq. signat ꝯtrium, & soluit.]

b Viuere.] Ar. ꝯ 70. dist. c. 1. & 2. illud corrigit in odium episcoporum. ĩ. e. cũ s̃m Apostolum.

RAtio.] CASVS. Dr̃ hic, ꝙ nulla ratio finit, quod aliquis ꝓprijs applicet vsib. quod pro cõi vtilitate est datũ. Nota quod nullus rẽ ecclesiç ita sibi appropriare debet, vt ita suã reputet, s. quod possit eam alienare.

c Applicetur.] i. approprietur. s. vt tãq̃ ꝓpriũ reputet quod est ecclesiæ. & sic nõ obuiat qd̃ hic dr̃. diuisioni præbendarũ. sic exponir̃. 33. q. 1. q̃ ad perpetuã. 12. q. 1. c. nulli. §. si ergo.

EPiscop⁹.] Primo ponit dictũ. Secũdo eius exceptionem: ibi, Nisi, &c. Abbas.

C A P. II.

NOn † liceat vlli epo ordinare clericos[a] & eis nullas alimonia[s] ꝑstare; sed duorũ alterũ eligat: vel nõ faciat clericos, vel si fecerit, det illis vnde viuere[b] possint.

¶ Greg. † Anthemio subdiacono.

¶ *Bona ecclesiarum communia sunt, nec debet quisquã tamquam propria sibi vendicare.*

C A P. III.

RAtio nulla ꝑmittit, vt quod pro cõmuni vtilitate datũ esse cognoscitur, proprijs cuiusdam vsibus applicetur.[c]

¶ Alex. iij. in concilio Lateranẽ. †

¶ *Qui ordinauit aliquem ad sacros ordines sine titulo, non habentem de suo vnde viuat, prouidere tenetur ei de suo, donec aliquem titulum fuerit consecutus.*

C A P. IIII.

EPiscopus si aliquem sine certo titulo, de quo necessaria vitç percipiat, in diaconum[d] vel presbyterum ordinauerit: tamdiu ei necessaria[e] sub ministret, donec in aliqua ecclesia ei conuenientia stipendia militiæ clericalis assignet: Nisi talis ordinatus de † sua vel ¦paterna hæreditate subsidium[f] vitç possit habere.

¶ Idem in eodem.

¶ *Non debent episcopi permittere quem plures ecclesias obtinere.*

C A P. V.

QVia in tantũ quorundam processit ambitio, vt non duas vel tres, sed plures[g] ecclesias perhibeantur habere, cum nec duabus[h] possint debitam prouisionem impendere: Per fratres & coepiscopos nostros hoc † emendari præcipimus: & de multitudine (præbendarũ†) canonibus[i] inimicã, quæ dissolutionis materiam & euagationis inducit, certumque continet periculum animarum[k] eorum, qui ecclesijs deseruire valeant, indigentiam volumus subleuari.

CASVS. Statuit Later. concilium, quod episcopi nullum dẽant ordinare sine certo titulo in diaconũ, uel presbyterum, & idem intellige de subdiacono, quod si fecerint, tandiu ministrens illi necessaria, donec in aliqua ecclesia sibi conuenientem bñficium assignent, nisi de sua vel paterna hr̃ditate, subsidium uitæ possit hr̃e. Not. quod nullus dẽt ordinari certo titulo: & si ordinatus fuerit, dẽt ei ordinator prouidere. Item ad titulum sui patrimonij potest quis ordinari.

d Diaconum.] idem est de subdiacono. infra eo. cum secundum, & idem uidetur de minoribus ordinibus s̃. eo. cap. non liceat.

e Necessaria.] consideratis facultatib. ecclesiæ & dignitate ipsius clerici. arg. ff. de ali & cib. leg. cum alimẽta, & ff. de iu. dot. quæro. & s̃. de vi. & hone. cle. quoniam & ff. de vsufruc. sed & si quid. §. 1. & infra eo de multa.

f Subsidiũ.] innuitur hic, quod aliqs sine titulo ecclesiastico possit ordinari, ex quo hẽt de suo vñ viuere possit. & est verũ. ĩ. e. tuis. & facit ad hoc 12. q. 1. illi qui & 16. q. 1. c. vlt. & 1. q. 2. clericos. & c. seq. quia intelligit̃ ordinari ad titulum sui patrimonij. & talis censet̃ in pſona & reb. gaudere priuilegio clericali, 12. q. 2. ecclesiarũ seruos. & 16. q. 1. sunt 2 q̃ de foro ecclesiç fa ctus est, licet nõ hẽat ecclesiam.

QVia in tantum.] Primo ponit̃ excessus. Secũdo prouisio; ibi, Per fratres. Abb. Sic.

CASVS. Quidam ambitione ducti nolunt esse contẽti vna vel duab. ecclesijs, aut ẽt trib. sed quotcunq; põt, acquirũt. cum ẽt duab. seruire nõ possint: ꝑcipit Lateranẽ. cõciliũ, ꝓ ambitio istorum corrigat̃ ꝑ epos, in quorũ iurisdĩone clerici cõsistunt, & de bñficijs istorum quæ obtinẽt contra canones, & periculũ aĩarum inducunt, prouideat̃ pauperib. clericis, q ecclesijs valeãt deseruire. No. ꝙ nemo põt hr̃e duas ecclesias sine pĩculo aĩæ, nisi dispensatiuè ꝑ Papam. Itẽ indigentib. & deseruire volentibus debent ecclesiæ conferri.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

g Plures.] quid iuris sit de hoc, plenè dr̃. s̃. de ele. dudũ. 2. Sed q̃d si aliqs hẽat plura beneficia ꝑ dispẽsationẽ, nunquid vocabit̃ ad capitulũ vtriusq; ecclesiæ pro negotijs siue electionib.? Credo ꝙ sic, si est in tali loco, vñ commodè vocari possit: nisi cõsuetudo ecclesiæ approbata faceret ĩn contrarium: quia ex quo cum eo dispensatur in ecclesia, per ꝯñs in oĩb. accessorijs dispensatur. & sic seruatur s̃. de ele. in Genesi & coram vno episcopo conuenietur tantum de his, quæ ad vnam pertinent ecclesiam: sicut conuenitur quis ratione possessionis vbicunque res sit, rei vendicatione, licet non habeat domicilium. C. vbi in rem act. l. vl. & s̃. de fo. compe. sane, & c. fin. Et sic qui habet duas ecclesias in diuersis episcopatibus, vtrobique intelligitur habere domicilium argumento sup. de rescrip. dilectus filius 2.

h Nec duabus.] Sic sup. ti. prox. c. quia nonnulli. & 16. q. 1. c. presbyteros.

i Canonib.] quos habes 79. dist. c. sanctorum. & 21. q. c. 1. per totam quæstionem.

K Animarum.] nisi per dispensationem obtineant illas, vt sup. de ele. dudum. 2.

2 Concord. tex. in l. 2. C. de episc. & cle.

† al. ita: de sua paterna hæreditate, &c. quod nõ probo.

† Ca. 14. & c. 6. eo. ti. in cõp. & ꝯcordat concil. Trid. ꝙ nouissime hæc roborauit, ses. 7. de reform. c. 2. & 3. & ses. 24. de refor. c. 17.

† hæ

† Vox præbẽdarum, non est in antiquis, nec in concilio.

Cum

. eo. cõpi. ꝙ cir lanci i. Tri. de re c. 2. 11. epi 36. siue 31. in 5. regi c. 3. e. 1. cõp. ide l. a. 1c. §. La ff. pro o. Idest, in enam, vt ibi expositum est. Cap. 5. eo. i. in 1. cõp. & unde con- ci. Trid. cita 12, s. c. non liceat.

CVm teneamur.] Non recipit congruam diuisionem. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis habens sufficiens beneficium, impetrauit litteras pro alio bñficio in alia ecclesia obtinendo nec fecit mētionem de beneficio quod hēbat: quæsitū fuit à Papa, vtrum teneretur ille cui litteræ dirigunt, ꝓuidere illi auctoritate illarū litterarū? Rñdet Papa, si māda tū nr̄m rece peris sup ꝓuisione illi⁹ q̄ hēt aliud sufficiens bñficium, patienter sustinebimus, si nō feceris ꝙ mandamus, nisi de bñficio suo in litteris nostris fiat mentio, vel si nō potes ei prouidere sine scādalo. No. ꝙ oportet mādatū dñi Papæ adimplere, nisi subsit rō non adimplendi. Itē si quis hñs bñficium competēs, litteras impetrauerit ad aliud obtinēdum: nisi fecerit mentionē de alio bñficio, nō valēt. Itē ꝑp scandalum multa sunt dimittenda, quæ aliàs fieri deberent.

† Cap. 7. eo. ti. in 1. cōpi. & post coci. Lateraneñ. par. 30. c. 2. Et vide l. imperator. ꝑ Bar. ff. ad Treb.

† In oīb. manuscriptis ita: aut si nō potes ei sine graui scādalo ꝓuidere, æquanimiter sustinemus, &c. in vno, sustinebimus.

¶ Idem.

¶ Ad mandatum Papę non tenetur quis prouidere illi, qui beneficium in litteris tacuit, vel cui sine scandalo prouideri non potest. h. d. Et in vltimo est iste textus semper menti tenendus.

CAP. VI.

CVm† teneamur: & infra.

¶ Si mandatum nostrum pro alicuius prouisione receperis, qui aliud beneficium [a] habeat, de quo valeat commodè sustentari: [b] nisi fortè in litteris ipsis de hoc mentio habeatur: aut † si non potest [c] ei sine scandalo prouideri, ęquanimiter [d] sustinemus, si pro eo mandatum nostrum non duxeris exequendum.

¶ Idem.

¶ Habens plures ecclesias, alteram eligere, & alteram dimittere compellitur.

a Aliud bñficiū.] & ita si q̄s hēat aliud beneficium, pōt exci pi contra eum. ꝫ. de rescr. cum adeo, & c. si proponente. vbi de hac materia plenè tractatur, nisi excipiens similiter hēat plura beneficia. ꝫ. de exceptio. cum ecclesia.

[Gl. seq. arg. à contrario, & illud determinat.]

b Commodè sustentari.] ergo vr̄ ꝙ si non pōt commode sustentari, non oportat fieri mētionē: quod satis vr̄ æquū. Sed tutius est ꝙ de ipso faciat mentionē, q̄tūcunq; sit modicū: q̄a vr̄ dolose tacuisse. ut citius obtineat lr̄as, q̄a simpl̄r se clericū appellauit: Si verò dixisset se nullū bñficiū assecutū, tū habuerit tenue, non valent litteræ. ꝫ. de rescr. si proponente aliquo.

ADDITIO. Vide ca. si motu ꝓprio eo. ti. [lib. 6.]

[Gl. seq. cum sequenti elicit duo argumenta.]

c Si non pōt.] arg. id solum fieri posse, ꝙ cōmode vr̄ iure fit, & sine scādalo. ff. de verb. sig. l. nepos. ff. de vsu & hab. l. non aliter 12. q. 2. faciat homo. Et si ꝑp scandalum quandoq; receditur à iure. arg. ꝫ. de cler. coniu. cum ōlim.

1 Sequit: mulier hospitē recipere potest. ꝙ si is fiqui honestè cū ca q̄ vlum hēat, habiturus st. Io. And.

d Aequanimiter.] arg. ꝙ mādatū superioris non est necesse adimplere, vbi rō non adiplendi pōt reddi arg. ꝫ. de rescr. si quando. arg. ꝫ. ti. prox. c. vlt.

REferente.] In prima ponit impetrantis cōquestio. In secunda ipsius absolutio, & causæ cognitio: ibi. Nos autem. Abb.

CASVS. Quidam presbyter in archidiaconatu cuiusdam archidiaconi hēbat duas ecclesias archidiaconus spoliauit illum altera illarum, & assignauit illam cuidam alij presbytero G. nomine: propter quod presbyter appellauit ad metropolitanum suum, s. Remensem archiepm̄, & sic archieṗs restituit illi ecclesiam: post hoc archidiaconus vocauit illum presbyterum ad ꝑsentiam suam: & q̄a ille non venit, archidiaconus excōi auit eundem: ꝑsbyter conquestus est dño Papæ, vñ Papa fecit illū absolui à snia, qua tenebatur. Mandat eṗo diœcesano, vt ille presbyter vnam d̄ ꝑdictis ecclesijs eligat q̄ voluerit alterā assignet ꝑdicto G. cui archidiaconus eā ꝯtulerat, si nō hēt aliud bñficiū: alioqn ꝯcedat illā alij ꝑsonę idoneę bñficiū nō habēti. No. ꝙ hic appellat ad metropolitanū omisso medio: ꝙ est contra ius. Sed ꝯsuetudo est, vt ad illum metropolitanum appelle omisso medio. Itē no. ꝙ archidiaconus pōt excōicare, q̄d patet, ꝑ hoc ꝙ à tali snia absoluitur iste hic. Itē no. ꝙ ōli ſm hāc decretalē, q̄ hēbat plures ecclās, eligere poterat q̄ volebat, altera relicta. hoc hodie nō hēt locum: q̄a recipiēdo secūdā vacat prima. Itē nemo pt̄ hr̄e duas eccle sias, vt hic patet. Itē beneficium non habenti est dandum.

CAP. VII.

† Cap. 9. eo. ti. in 1. cōp. post concil. Lateraneñ. sub Ale. iij. par. 30. c. 34.

REferente† I. presbytero accepimus, ꝙ cum duas haberet ecclesias, archidiaconus tuus ipsum altera spoliauit, & cuidā presbytero G. nomine assignauit [e] eandē, prædictus autē I. sentiens se in hac parte grauari, ad metropolitanū, videlicet Remeñ. archiepiscopum appellauit. [f] Cumque de mandato eiusdem archiepiscopi, in prædicta ecclesia restitutus fuisset, præfatus archidiaconus eundem I. eo quod ad præsentiā suam vocatus venire cōtempsit, vinculo excommunicatiōis adstrixit. [g] ¶ Nos† autem ipsum à sentētia qua tenebatur, faciētes absolui, tibi mādamus, quaten⁹ præsenti pto I. de ꝑdictis † ecclesijs, vna, quā voluerit, [h] relicta, alteram præfato G. si ecclesiā nō habet, †

† al. itat Nos autem à sētētia qua detinebatur cum facientes, &c.

† præscriptis.

† habeat.

e Assignauit.] q̄d hic dr̄, vr̄ de iure cōi spectare ad eṗm 16. q. 7. c. nullus., & ꝫ. de off. archid. c. cū satis. nisi hoc habeat archidiaconus de consuetudine ꝑscripta. arg. ꝫ. de exces. præla. c. 2. & ꝫ. de offic. archi. capitulo vltimo.

ADDITIO. De hac materia quęre supra de offi. ord. pastoralis.

[Gl. seq. alle. concordantiam, signat ꝯtrariū, & ibi remittit opi. ponit Lauren. quam reprobat.]

f Archieṗm appellauit. & sic remittit medius. sic inf. de no. ope. nun. significātib. Arg. contra ꝫ. de app. dilecti filij Prior. Dic vt ibi Lau. dixit, ꝙ iō q̄a omisit medium, non tenuit apprō: vñ postea tenuit suia excōicationis lata ab archidiacono in psbyterum. sed hoc non est verum, q̄a apprō illa finita erat postq̄ fuit restitutus sacerdos in pristinum: & de consuetudine appellat ab Archidiacono ad archieṗm: 2 sed archidiaconus post illam restitutionem iterum vocauit presbyterum ad se: & q̄a non uenit, ipsum excōicauit: & sic tenuit snia non obstante appellatione, quæ diu terminata erat & finita.

2 Hoc planè Hos q̄ dicit se scire, quod archieṗs Remeñ. talibus consuetudinibus utitur alleg. de appe. Romana lib 6. Ioan. And.

g Adstrinxit.] & sic patet, ꝙ archidiaconi pñt excōicare ꝫ. de eo qui furt. ord. rece. c. 1.

[Gl. seq obijcit, ponit opi. Alani, q̄ ipse reprobat.]

h Quam voluerit.] iste uolebat vtrā q̄ tenere, sed vr̄ ꝙ vtrāq; debuit spoliari. 7. q. 2. si q̄s eṗs. q̄d cōcedebat Alanus, & dispēsatiue reseruat ei alterā: quod nō credo, q̄a aliud decretū spāliter loquit in ipso: & licet non debuerit iste recipere secundam, tñ non dēbat ꝑpea ꝑdere vtrāque ſm illa tempora, sed alterā tm̄, vt ꝫ. c. præterea.

erea hodie verò illud verum est, qui recipit secũdam habentẽ curã aiarum, cũ prius talẽ habeter, ipso iure acat prima:& si vtramq; retinere contẽderit, spolieẽ traq;.j.e.de multa.aliàs nihil adijceret ꝯstitutio illa.

Ecclesiastico carenti.] arg.ꝙ qui habet vnum bñfisum, non pôt obtinere ẽm, vel lr̃as impetrare, nisi de prio faceret mẽtionẽ. c.ꝓx.& j.de rescr. ũ adeo.& c.si ꝓpoẽte. qa habenti da e, nihil aliud est q̃ erdere.vt 1.q.2.pa ot.nisi ꝑ dispensaonẽ.j.de elect. dum 2. & qui vnum ñficium habet, non putatur idone⁹ ad liud.j.eo. super.

Maioribus.] Prohibetur diuisio bendarũ,& ꝑmutao dignitatũ. In pria ponitur causa ꝓibitionis. In secuna ꝓhibitio, ibi, Idrcò. Abbas Sicul.

ASVS. Quidam ꝑ ati bñficia minorũ ericorũ diuidebant plura bñficia, marib. bñficijs in sua tegritate manenti us.ꝯciliũ Turoñ. vi ens ꝙ hoc erat inins ꝙ, statuit ꝙ ecclea seruet vnitatẽ sie aliqua sectione in inorib.bñficijs, sit in maiorib. vt de tero nulla fiat diisio ꝑbedarũ, aut ẽt gnitatũ ꝑmutatio. o.ꝙ ad vnam ꝑbẽ im plures eligi nõ ossunt: & si fiat, nõ let.

non differas assignare: alioquin ipsam alteri personæ idoneæ beneficio ecclesiastico carenti,[a] incunctanter assignes.

¶ Idem in concilio Turoneñ.

¶ *Prebenda & dignitates nõ debent diuidi, nec etiam permutari.*

CAP. VIII.

MAioribus† ecclesię beneficijs in sua integritate manẽtibus, indecorum nimis videtur vt minorum clericorũ præbendæ patiantur sectionẽ. Idcirco, vt sicut in magnis, ita quoq; in minimis[b] membris suis firmatã ecclesia habeat vniuersitatem: † diuisionem[c] præbendarũ, aut dignitatum permutatio nem[d] fieri prohibemus.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ *Receptus in canonicum ex promissione Capituli, debet quando facultas se obtulerit, habere præbendam. vide c.2.de concessio. pręben.in 6. cum glossa.*

CAP. IX.

REIatũ † est:& infra. Quoniã igitur dignum est, vt postquã magister I. in ecclesia tua canonicus est institutus,& à te habuit in ꝓmissis[e] de conferẽda sibi prima ꝑbenda, cum in ecclesia ipsa vacaret, vt debeat ꝑbendæ integritate gaudere: Mandamus, quatenus si idem I. in ecclesia tua est canonicè institutus,& in choro,& Capitulo,& in alijs, quorum vsus est communis, potestatẽ sicut canonicus habet: ei præbẽdam, si qua nunc vacat, vel cum ibi primò vacauerit,[f] secundùm promissionem tuã, concedas liberaliter[g] & assignes: quia non est cõgruum vt præbenda careat qui in canonicũ nõ scitur esse receptus.

Relatũ.] Præmittit & submittit causas mandati, ipsum mandatum inferendo. Abbas Siculus.

CASVS. Archiep̃s Cantuarieñ. instituit ĩ ecclesia sua magistrũ Iacobũ in canonicum & in fratrem,& ꝓmisit eidẽ cõferre primã ꝑbendã, q̃ in ipsa ecclia vacauerit; & assignauit eidem aliq̃ portionẽ, quousq; ꝑbendã integrã conferret eidẽ. Sed cũ postmodũ in eccla ipsa ꝑbendæ vacassent, archiep̃s nõ adimpleuit suã ꝓmissionem: vñ iste Iacob. accessit ad Papã, & exposuit ei qualiter archiep̃s se habuerat erga eũ: Scribit Papa archiepõ dicens, ꝙ post ꝗ dictus Iacob. est institutus canonicus in ipsa ecclesia, & ꝓmisit ei dare præbendã primò vacaturã, dignũ est, vt integrã dẽat hẽre præbendam: vñ mãdat ipsi archiepõ quatenus si dictus Iacob. fuerit ĩ ecclesia canonicè institutus, & ĩ choro & Capitulo & alijs, quorũ cõmunis est vsus, hẽt sicut canonicus potestatẽ, ei præbendã si qua vacat, vel quã primo vacare contigerit; assignet, secundũ qđ ipse promisit qa incõueniens est, vt præbenda careat, qui in canonicũ est receptus. Not. ꝙ aliquis pôt recipi in canonicũ, & vacaturã expectare præbendã, ita tñ ꝙ aliqd percipiat, vt hic percipiebat. Item ꝓmissum adimplendũ est. Itẽ qui est canonicus receptus, non debet carere præbenda.

† Ca.1 t.eo. ti.in 1.com. Et nũ hodie sit correcta hæc decretalis ꝑ c.2. de cõcess. præb. li.6. vide ibi per glossã. adde Deciũ in c.ex parte i.j.de off.dele.& Feli.in c.nõnulli.j.de rescrip.

Itẽ idem iuris est in minorib. sicut in maiorib. ẽ ꝑbenda diuidi nõ dẽt. Item ꝑmutatio dignitatum eri non. dẽt qđ verum est sine auctoritate superioris. [Gl. seq. arguit ad duo.]

In minimis.] arg. quòd idem iuris est in paruis qđ magnis. 14.q.vlt.c.vlt. supra de appel.c.de apponis & ita magnum iudicabis vt paruum. supra de iudi. uit. Item est arg. quòd idem est iuris in parte quod toto. arg.j.q.1.si quis episcopus. Ber.

Diuisionem.] sine iusta cã.j.eo.cũ cã. Ex iusta caupôt vna præbenda diuidi in duas cum vacat, si facultes sufficiant.j.eo.c.vacante.ar.j.eo.significatum.& de eccl.ædi.ad audientiam,& sic erũnt duo iura, sed uo ad vnam præbendam elici non pñt, vt vnus vnam editatem habeat, & alter alteram, vel quòd vnus expectet quousque alia vacabit, immo talis electio est casnda infra eo. tuæ fraternitatis.& c.dilecto. Ber.

Dignitatum ꝑmutationem.] permutatio dignitai, aut etiã præbendarũ, sine auctoritate superioris fieri on pôt: qđ si fecerint, ei sdem sunt spoliandi.j.de re. ꝑ mutatio.cũ olim nisi dispensatũ fuerit cum illis.j.eo. t.c.cũ vniuersorum. superior verò si viderit expedire, oc facere potest, vt infra eo.tit. quæsitum. Ber.

e In ꝓmissis.] ar. ꝙ ea q̃ ꝓmituntur, sunt opere adimplẽda.j.de pact. qualiter.& 12.q.5.quia Ioannes.& 32.q.vlt.ca.fi. 1 Sed vr̃ quòd talis promissio non teneat, quia bñficium nõ poteſt promitti, vel concedi antequam vacet.j.de concessio.præb.& eccl.non va.nulla. Sol. dicas quòd hæc promissio licita fuit: quia hic primò receptus fuit in fratrẽ & canonicũ,& eo purè recepto, promisit ei episcopus conferre primã prębendã vacaturam, & hoc non est ꝯ ius, imò ad hoc tenebat episcopus de iure, qa eo ipso ꝙ dedit canonicatum, per consequens obligauit se ad prębendam, etiã sine ꝓmissione expressa: quia alterum sine altero diu esse non potest.1.q.3.si quis obiecerit. ff. de decurionib. Herennius. vñ iste taliter institutus pôt agere contra episcopum, vt conferat ei præbendam in ecclesia illa, in qua est receptus, vt dr̃ in fine. Promissio verò siue collatio beneficij non vacantis nulla est, & sic loquitur capitulum.j. de concessione præb. nulla.&c. relatum,& c.ex tenore.& iste nullam habet petitionem ex tali promissione, seu collatione.

1 Cõcor.tex. in l.1.& ibi Barto. ff. de pac. & ff. ad l.Fal.l.fin.

f Vacauerit.] arg. contra, infra. eo. dilectus filius. ibi soluitur.

g Liberaliter.] imò videtur quòd ex necessitate, qa episcopus nõ hẽt liberalitatem necessariæ electionis, ar. ff. de leg.2.vnũ ex familia. & in necessitate nõ est liberalitas. ff. de adimen.lega.l.rem legatã.& ff. de donatio.inter uirum & vxo.si quis pro vxore. quia nec eam potest sibi retinere j. de offi. archipresby. vt singulæ. Sol. liberalitas est. vt ei prouideat sine conditione: & licet

licet necesse habeat conferre beneficiū, non tñ hēt necesse conferre isti vel illi, & ita si cōferat tibi gratiam facit, cum eam tibi non teneatur conferre, & sic liberalitas & necessitas circa diuersa referuntur, sed hic necesse habebat conferre, cum iam esset institutus, & ꝓmiserit ei conferre primam præbendam, quæ vacaret ibidē.

¶Vox, diœcesis, deest in quibusdam antiquis.

AVaritiæ.] Primo ponitur excessus Secundò correctio Secunda: ibi, Ideoq; Abbas.

CASVS. Quidam monachi & canonici reĺares, de ecĺijs suis certas pēsiones annuatim recipere cōsueuerūt: sed ipsi portiones & antiquos reditus, quos clerici ipsarū ecclesiarū percipiebant, diminuerunt, & parochias suas diuidebant sine ɔ̄sensu archiepi sui: vñ mandat Papa prædictis regularib. quatenus si quas portiōes, vel antiquos reddit⁹ clericorū sine cōsensu archiepi diminuerunt, vel parochias diuiserunt, ad integritatē pristinā debeāt reuocare. Not. ꝙ monachi, certas portiones vel redditus, quos percipiunt clerici ī ecclesijs ipsorum, sine cōsensu diœcesani sui diminuere non possunt, vel diuidere vnam parochiam in duas.

†C. 12. c. tit. in 1. compi. & post cōci. Lateranñ. pa. 13. c. 1.

¶Idem canonicis regularibus & monachis Eboraceñ. diœcesis.

Religiosi, redditus ecclesiarum suarum diminuere non possunt, respectu portionis, quæ debetur rectoribus, seu vicarijs, nec parochias diuidere.

CAP. X.

AVaritiæ, †quæ est idolorum ᵃ seruitus: & infra. ¶Intelleximus qđ in ecclesijs vestris, de quibus certas pensiones cōsueuistis percipere, portiones, ᵇ vel antiquos redditus ᶜ minorastis, quos nonnulli clerici ecclesiarum ipsarū olim habuisse noscuntur: & infra. ¶Ideòq; mandamus, quatenus si quas portiones, vel antiquos reddit⁹ clericorum sine consensu archiepiscopi vestri minuere, vel parochias diuidere præsumpsistis, ad integritatem pristinam reuocetis.

¶Idem præposito & capitulo Insul.

Possunt prælatus & capitulum præbendæ vacanti honestum onus imponere, ad quod præbendarius teneatur.

CAP. XI.

SIgnificatū† est nobis, ꝙ cuidā sacerdoti prębendā vnā in ecclesia vestra cōi volūtate dedistis, ita ꝙ ᵈ Missam de sancta Maria (nisi corporis infirmitate grauatus sit) debeat quotidie celebrare, & ecclesiam vestrā, non nisi communi tam præpositi quàm capituli ᵉ cō[sensu]

†Cap. 11. c. ti. in 1. cōp. & post cōci. Lateranñ. pa. 50. c. 9.

† Hęc glossula non reperitur ī vetustioribus exemplarib.

a Idolorum.] 28. q. 1. idolatria, & 47. di. c. bonorum. & in auth. vt iudi. sine quoquo suffra. §. cogitatio. vltra med. col. 2.

b Portiones.] hoc † potest intelligi quando monachi certam portionem assignant presbyteris, & totum quod superest appropriant vsibus suis.

c Redditus.] hoc intellige, quando monachi certam partem percipiunt, & totum aliud dimittunt capellanis: & tunc in nullo diminuere dēnt quod relinquunt capellanis suis, sine consensu archiepiscopi sui, vel epi sui: & idem esset si clerici certam partem percipiunt, & monachi totum aliud & ex eo quod dicit; sine consensu archiepi, videtur, quòd de consensu ipsius hoc facere possint, & diminuere, & parochias diuidere, quod verum est iusta de causa 2. infra de le. cle. ædi ad audiētiam, & infra de excessibus, prælatorum, sicut venire, & 16. q. 1. pręcipimus. §. sicut duo. & arg. infra de his quæ fiunt à præla. sine consensu c. cum Apostolica. & ī. de censibus, quanto & sic possunt diuidere parochiam iusta de causa, vt patet per iura prædicta: possunt etiam redditus diminuere, puta, si ecclesiæ facultates essent ampliatæ, vt sic de augmento & monachis sentiant vtilitatem, cum huiusmodi ecclesiæ subsint eis quo ad tēporalia: quia de huiusmodi videtur loqui c. & infra. eo. de monachis.

† De hoc 10. dis. ca. 1. dic hoc verū cō sentiēte prælato & clericis: aliàs nō, de ecc ędifi. ad audiētiā. 56. dis. satis. si nollēt cōsentire, & iusta cā subesset, cōpellentur p̄ supiorem, ad quē recurrēdum est. infra de iure pat. nullus, dicit ēt prælatū hoc non facere vacan. eccle. de cuius diminutione q̄rit de re eccle. nōalien. uddum. lib. 6. Ioā. And.

SIgnificatum.] Primò ponitur ordinatio tria continens. Secundò confirmatio cum limitatione: ibi, Quam si quidem. Abbas.

CASVS. Quædam præbenda vacauit in quadam ecclesia: præpositus, & capitulum illius ecclesiæ communi consensu & voluntate statuerunt, vt quicunque ad ipsam præbendam eligeretur, Missam de sancta Maria quotidie celebraret, nisi esset corporis infirmitate grauatus, nec ecclesiam dimitteret, sine cōsensu ꝓpositi, & capituli, & quod iura illius præbendæ non alienaret: quo facto electus est quidam sacerdos ad illā præbendam: præpositus & capitulum petierūt à Papa, vt institutionem ipsius deberet cōfirmare: & dominus Papa ipsam cōfirmauit, ita ꝙ sacerdos ille assidue debeat officium suum impēdere ipsi ecclesiæ, nisi fuerit corpori infirmitate grauatus & quāto frequētius poterit salua honestate sua Missarū solemnia celebrare, nec liceat sibi hoc officiū subtrahere illi ecclesię, nec ad aliā se trāsferre. Not. ꝙ vacāte beneficio potest onus imponi ipsi bñficio, dum tñ onus sit licitum & honestum. Item cōditio (vt hic dr̄) locū habet in spiritualib. sed nō ita intelligitur, imo oneris est determinatio. Item sacerdos pōt aliquid accipere vt Missam celebret.

c Ita quòd.] Arg. cōsueuit hic notari, quod in spiritualib. potest interuenire pactio siue conditio supra de elect. significasti. arg. de trans. c. 2. argu. contra supra de pact. c. vlt. & 1. quæst. 2. quàm pio. sol. vt nulla sit dubitatio, sic intellige, quod nulla conditio siue pactio hic apposita fuit cum aliqua persona. sed præpositus & capitulum vacante illa præbenda constituerunt, vt qui ad illam prębēdam eligeretur, onus istud subiret, vt sic res transiret cum suo onere. ff. de pig. ac. si conuenerit. §. 1. & infra de pign. ex litteris. & ff. de vsufr. l. vsufructu. legato. & l. si pendentes. §. penul. & opt. arg. infra vt ec. be. sine di. confe. vt nostrum. ad fi. & hæc conditio licita est & honesta pro diuino cultu apposita. Quidā etiā dicunt quòd similiter posset eligi tali conditione apposita. Sed quid esset si conditio esset illicita? Videtur qđ conditione facta collatio, siue institutio teneat. argum. instit. de hære. instru. §. hæres & pure. & infra eod. dilecto. & turpis conditio pro non adiecta habetur. infra de conci. app. cap. ult. hæc vera essent, nisi obstaret simonia Vincen. ita arg. quòd sacerdos potest recipere pecuniā, vt celebret diuina, quia sic operas suas videtur potius locare. argum. 10. q. 3. relatum, & 12. q. charitatem, & c. quicunque 2. infra de simo. cum sit. & 1. quæst. 1. cap. vlt. quia suis stipendijs hoc facere non cogitur. supra de præscrip. cum ex officij: Argu. contra. intra de simonia, cum in ecclesiæ corpore. Si nullum habet beneficium ecclesiasticum, ratione cuius ad hoc teneatur, potest locare operas suas ad certum tempus, & recipere mercedem pro labore suo, nec simoniam committit, aliàs si habet beneficium, non licet ei hoc facere.

e Quàm capituli.] istud præter ius fuit appositum, quoniam sufficit consensus prælati. supra de renunc. c. admonet.

a Dele-

Delegare.] i.non poteſt committere alicui officiũ ...um,& dic,anniuerſarium,id eſt,officium.

Salua honeſtate ſua.] hoc ideo dicit,quia non eſſet ...oneſtũ,vt bis,vel ter miſſam in die celebraret,de con... e.diſt. 1 ſufficit,& ĩ.de celebr. miſſ. te referente vel ...lua:ideſt, ſine pec...ato mortali, q̃ eſ...t inhoneſtum.

Voluptatis.] tñ ...eligionis cã poſſet ...d aliã eccl'ã ſe trãſ...rre petita licentia, ...nis nõ obtẽta. ĩ. de ...g. licet q̃buſdam.

De monachis.] ...reputat materia ...nus c. difficilis p p ...ra vario modo lo...uẽtia. Et hodie hoc ...pitulũ extendit ẽt ... religioſos exem...tos,vt in c.1. ĩ. eo ... lib.6. Et adde no... ꝓuiſionẽ, q̃ circa ...oc habetur in cle.j. ... iure pa & vide de ...cleſijs iſtorũ regu...riu ii textũ in cle. ...ia regulares. de ſu...en.negl.præla. Ab...s Siculus.

CASVS. Quidam ...onachi habent ec...cleſias ſuas, in quib. ...nũt vicarios ſuos ... iſtos vicarios intã ...m grauãt,ꝙ hoſpi...itatẽ ſeruare non ...ſũt,nec ep̃alia iu... ſoluere. Mãdat Pa... Vigorieñ. archi...o in cuius iuriſdõ... sũt iſti monachi: ...nullũ recipiat ad ...entationẽ mona...orũ, niſi tñ ei de ...uẽtibus eccl'ę corã ...o fuerit aſſignatũ, ...poſſit hoſpitalitatẽ ſeruare,& ep̃alia iura pſoluere. ...nc portionem non poterunt monachi diminuere, ...e conſenſu ep̃i.& ſic põt intelligi capitulũ ſ.eo.aua...iæ. No.ꝙ clerici teneñ ad hoſpitalitatem. Itẽ con...tenter dẽt quis bñficiari, ita ꝙ poſſit commode ſu...tentari & iura epiſcopalia perſoluere.

Hoſpitalitatem.] ad quam clerici præcipuè 1 teneñ ...:.& 62.diſt.§.1.& 85.diſt. Florentinũ. quia quicq̃d ...bent clerici,pauperum eſt.16 q.1.c.vlt.

... Gl.ſeq.tractat quomodo monachi interdum ex cõ...ſſione epiſcoporum, interdum ex fundatione habẽt ...cleſiam quo ad temporalia,interdum ius patronatus ...tum.& ſubdit quo caſu locum habeat hoc cap.]

De prouentibus.] per hoc patet, ꝙ loquitur de ec...ſijs quæ ſunt monachorum quo ad temporalia: in ...b.poſſunt monachi ſibi omnia appropriare, reſer...a honeſta ſuſtentatione pbytero,vt hic dicit, mul...magis vbi habent eccleſias quo ad ſpiritualia, & ...nporalia. Si verò habent eccleſiam ex conceſſione ...ci,vel cõfirmatione epiſcopi,idem eſt: quia tempo...ia tunc habent arg.15.q.1.c.vlt.& ĩ.de priuile.cum ...plantare.§.in eccleſijs.ſi non accedit conſenſus epi...pi,nihil ualet 2 conceſſio laici.ĩ.de iure patr.c.ꝙ ...tem.in fi.& c.illud. Si habent eccleſiam ex cõceſſio...e ep̃orum,ſi certa forma fuit appoſita,illa. ſeruet. ff. ...pact.in traditionib.ſi pleno iure ipſam cõtulit, ple...no iure habent eam.ſi ſimpliciter contulit eccleſiam, cathedraticum,& coerctionem retinet epiſcopus ĩ. de do.paſtoralis. Si uerò ex fundatione monachi eccleſias obtinent, habent eas tantùm quo ad temporalia. 16.q. 2.c.1.& pen.& ult.niſi eſſent priuilegiati cum omnibus capellis & habitis,& habendis, & ſi nõ habẽt priuilegiũ, habebunt temporalia,reſeruata ſufficiẽti ſuſtentatione preſbytero,& ep̃s hẽt ibi inſtitutionẽ ad præſentationem monachorum, & ei ſubeſt presbyter quo ad ſpiritualia, & ſic põt intelligi hæc dec. & ĩ. de priuile.cũ & plantare §.in eccl'ijs. Qñque monachi habẽt ius 3 patronatus tñ: & tunc nihil habent niſi ſolam pſentationem.ĩ. de iure patr. cum ſcl'in.cum tranſeat cũ vniuerſitate, vt ibi. In quo ergo caſu locum habet q̃d dr̃,ꝙ cenſualis pẽſio non augeat.ſ.de pacũ clerici,& ĩ.de cẽſi.ꝓhibemus.& ſ.e. auaritiæ? Poteſt dici, ꝙ vbi monachi hñt eccleſias ex donatione ep̃orũ quo ad tẽporalia,cenſus prius impoſitus nõ dẽt augeri:vel cum ex donatione laicorũ ius tñ recipiũt patronatus,cẽſus qui ab initio fuit impoſitus, augeri non dẽt.ĩ. de cenſi.ſcientes.ſine iuſta cauſa & rationabili, & de conſenſu epiſcopi,vt dictum eſt ſ.eo.auaritiæ. In alijs verò caſibus,puta,cum pleno iure habẽt eccleſias quoad temporalia, & ſpiritualia,poſſidere eas poſſunt pleno iure. Qñq; tamen monachi totum applicant vſibus ſuis, reſeruata honeſta ſuſtentatione presbytero vt hic. Qñque certam partem recipiunt, ſiue certam dimittunt presbytero,aliud totum ſibi retinent, vt ſ. eod. auaritiæ. & hoc ſecundùm conſuetudinem diuerſorum locorum. Dic de hoc vt 16.quæſtio.2.in ſumma. Bernar.

ſenſu poſſit dimittere: vel cuiq̃ præbẽdæ illius anniuerſariũ delegare.[a]

¶ Quam ſiquidem inſtitutionem† eatenus cõfirmamus,vt pdictus ſacerdos, niſi infirmitate corporis fuerit impeditus,aſſiduè debeat obſequiũ ſuũ impendere eccleſiæ memoratę,& quãtò frequentius pot(ſalua honeſtate ſua,[b] & debita deuotione) Miſſarum ſollẽnia celebrare: nec ſibi liceat hoc illi ſubtrahere,ſiue cauſa voluptatis,ſiue ſe ad aliã eccleſiam transferendo.

¶ Idem Vigorieñ.† archiepiſcopo.

¶ *Ad præſentationem religioſorum in eorum eccleſiis nullus debet inſtitui per epiſcopum niſi prius ei cõgrua portio redituum aſſignetur.*

CAP. XII.

De† monachis,q̃ vicarios parochialiũ eccleſiarũ grauãt,vt hoſpitalitatẽ[d] tenere non poſſint, eam prouidẽtiã habeas,quod ad præſentationem monachorũ nullũ recipias, niſi tãtũ ei de prouẽtibus[e] eccleſiæ corã te fuerit aſſignatũ, vnde iura epiſcopalia poſſit pſoluere, & cõgruã ſuſtentationẽ hẽre.

¶ Idem Salernitano† archiepiſcopo.

¶ *Plures dignitates, vel perſonatus in vna, vel in diuerſis eccleſiis quis habere non poteſt.*

CAP. XIII.

AD† hęc licet;& infr. ¶ Illud eſt omni rationi contrarium, vt vnus clericus in vna[f] vel diuerſis eccleſijs plures dignitates, vel perſonat⁹ obtineat. Cũ ſingula officia[g] in eccleſijs aſſiduitatẽ exigãt pſonarũ

3 Ius patronatus quib. hẽre liceat, conci. Trid. ſeſſio.14. de reformat. c. 12.& ſeſ.25. d refor.c.9.

† Sal⁹.ep̃o.

† Cap.7.ti. de teſtamẽ. in 1.compi. & poſt cõc. Lateraneñ. par. 29. c.6. Et vide l.fi. p Bal.C. de indi. vid. & l. his C. de reuo.don.

AD hæc.] Ponit dictum,& eius rationem ſubdit: ibi, Cum ſingula. Abbas.

CASVS. In hoc capitulo,& ſequenti dicitur,ꝙ nullus poteſt habere plures dignitates, vel perſonatus in vna eccleſia,aut etiam in diuerſis:& hoc ius continetur in iſtis duobus capitulis. Not. ex iſtis duobus capitulis, quod nullus poteſt habere plures dignitates, vel perſonatus.

f In vna] ĩ eo.de multa in fi.idem in diuerſis, vt ibi & ĩ.c.proxi.& ſ.eo.quia intantum,& ſ.de cleri. nõ reſi.quia nonnulli.

g Singula officia.] id eſt dignitates, uel perſonatus. 89.diſtinct.c.ſingula.& 21.quæſt.2.ſicut.& infra eod. cum non ignores.& infra eod.de multa.niſi per diſpenſationem Apoſtolicę ſedis,ut ibi,& ſupra de elect. dudum.2.

Præte-

Præterea.] Primo narrat casum, quem secundo corrigi mandat: ibi mandamus. Abbas.

a Regulariter] arg. ꝙ canonicus regularis potest fieri archidiaconus. arg. 58. dist. c. 1. & 74. dist. quorundã. & ĩ. de sta. reg. quod Dei timorem. Sic nec monachus in diuersis monasterijs esse põt, nec abbas præfici. ĩ. de reli. domi. c. vl. Sic non potest q̃s habere plures pↄnatus in eadẽ ecclesia, aut ẽt in diuersis. ĩ. eo. de multa & s. c. ꝓx.

[Gl. seq. alleg. cõ corponit ius nouũ & inducit tria similia.]

b Maluerit.] sic s. eo. c. referẽte. & sic habuit optionẽ ẽm ista iura 1, hodie nõ habet optionẽ, imò recipiẽdo ẽm dignitatẽ ipso iure vacat prima: & si ↄ tenderet retinere vtrãq; priuatet vtraq; s. eo. de multa, cũ .n. militiæ sint distinctæ & ꝑsonę illis deputatę dẽt esse distinctæ. vñ nemo põt esse in duobus collegijs simul. ff. de col. illi. l. 1. §. vlt. nec duas militias habere. C. q̃ mili. non pos. l. 4. & l. 5. §. in posterũ. li. 12. nec duos honores. ff. ad mun. libertus. §. præscriptio, ergo multò fortius hæc sunt in spiritualib. honorib. obseruãda.

Cum nõ ignores] Hodie potetis seruare hoc c. in bñficijs residentiã reqrentibus, & ẽt in curatis, si de facto nollet dimittere primam ecclesiam. Primò ponit causa mandati. Secundò mandatum: ibi, Cum igitur. Tertiò soluit obstaculum: ibi, Quòd si Abbas.

†Ca. 4. ti. de excessib. prælã. in 1. cõp. & post concil. Lateran. par. 24. c. 5.

1 Quę hodie locũ habẽt ĩ casu ĩ. de rescr. gratia. li. 6. posset etiã locũ hẽre cũ ẽm bñficiũ est minus & vtilius, ẽm Host. qui dicit æquum i scholis: fatetur tñ in iudicijs & in curia simpliciter teneri decr. de multa. Ioã. And.

†C. 1. eo. tit. in 2. cõp. Et vide quid ꝑ hũc textum scribat Abbas in c. 2. ĩ. de iure patron.

¶ Idem Burdegalen. archiepiscopo.

Habens plures dignitates, alteram dimittere compellitur.

CAP. XIIII.

Præterea† de G. q̃ in tua & Tolosana ecclesia est archidiaconus constitutus, & in utraq; ecclesia regulariter[a] professus. Mãdamus, quatenus eũdẽ, altero, quẽ maluerit,[b] archidiaconatu, facias esse contentum.

¶ Idem Genuen. archiepiscopo.

Si electus ad secundam ecclesiã noluerit dimittere primam, eligẽtes possunt resilire & electum non acceptare.

CAP. XV.

Cum† non ignores, ꝙ vna ecclesia[c] unius debeat esse sacerdotis, & infra. Cum igitur nũtius presbyteri, qui in duab. ecclesijs locũ habere cõtendit,[d] & quidã clerici alterius ecclesiæ ad nostrã presentiã accesserint contra eũ: Nos attendentes nõ esse côueniens, vt idẽ presbyter locum habeat† in duabus ecclesijs: Mãdamus, quatenus ipsum beneficio, quod hẽt, facias manere cõtẽtum.[e] ¶ Quòd si forte archipresbyter, & clerici alterius ecclesiæ in eum consense rint,[f] eis nunc dissentiẽ tibus, †cum ipsorum scãdalo[g] non debet totum in ipsa ecclesia quærere, vel habere,

¶ Innocentius tertius Zamoren. †episcopo.

Ordinato ad sacros per episcopum sine titulo, nemine prę sentante, ordinator successor compellitur in necessarijs prouidere, donec titulum habuerit.

CAP. XVI.

Cum † secundũ Apo-

CASVS. Archipresbyter & clerici cuiusdam plebis elegerunt quendam presbyterum rectorem cuiusdam ecclesiæ in suum presbyterũ, siue in capellanum suum, & ipse consensit electioni, volebat tñ locum habere in vtraq; ecclesia: archipresbyter & clerici contra dicebant, volentes quòd in sua eccl̃a resideret: & sic orta fuit super hoc qõ inter ipsos: Vnde nuncius presbyteri, & quidam clerici alterius ecclesiæ ad sedem Apostolicam accesserunt: dominus Papa auditis hinc & inde propositis, considerans quòd non est conueniens, vt idem presbyter locum habeat in duobus ecclesijs, mãdato archiepiscopo Ianuen. vt dictum presbyterum beneficio quod habet faciat manere contentum & si archipresbyter & clerici cõsenserint, & modo dissentiãt, non debet cum ipsorum scandalo in eorum ecclesia locum habere. Not. quòd vna ecclesia vnum tantũ debet habere rectorem, cum in vno corpore duo capita esse non debeant, nec vnus rector debet præesse pluribus ecclesijs. Item propter scandalum aliquis repellitur ab obtinendo beneficio. Itẽ arg. quòd ex quo aliqui cõsentiunt in aliquẽ, possunt dissentire: & hoc propter scandalum: & isti dissentiebãt: quia presbyter ille nolebat dimittere primam ecclesiam.

c Vna ecclesia.] hoc generaliter verum est, ꝙ vnus dẽt esse sacerdos vnius, vt s. eo. c. proxi. & ĩ. de multa De hac materia dicitur s. de elect. dudum 2.

d Contendit.] vñ hodie priuari debet vtraq; ĩ. e. de multa

e Contentum.] s eo. c. ꝓx. & c. ad hęc.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

f Consenserint.] si semel consenserũt in eũ, nõ pñt amplius dissentire, s. de ele. cum inter canonicos. & 8. q. 2. dilectissimi & 32. qu. 5. horrendus Quid est ergo qđ dr̃, eis nũc dissentiẽtibus: & sic cõtradicit hæc decr. ꝓdictis iurib[9]. 2 So. sic ĩtellige quod dr̃ hic, ꝙ sacerdos ille electus fuit ad curã animarũ, & simul ad continuã residentiã, ad q̃ de iure tenẽt. s. de cle. nõ resi. quia nõnulli, sed ipse volebat retinere priorẽ eccl̃am cũ illa ad q̃ electus erat scdo ab archipsbytero & clericis, vñ cũ ipse nollet primã dimittere, licitũ fuit archipresbytero & clericis ab electione ipsa recedere, & meritò, q̃a vtranq; de iure hẽre nõ poterat. Si aũt vellet dimittere primã, & secũdã recipere: tũc nõ possent archipsbyteri & clerici ab electione eius discedere, ex quo semel in eum consenrunt, & sic intelliguntur prædicta iura.

g Scandalo.] arg. quòd propter scandalum quandoque receditur à iure. supra eod. cum teneamur. & supra de tempo ordi. ad aures.

†habere[...]

2 Concor[...] text. in l. [...] frat[...] ibi Alb. [...] Rosa. ff. [...] test. in l. fi. [...] ibi Cyn[...] ad Mace.

†Disedentibus.

† Vide V[...] seũ in an[...] li. Hispani[...] c. 21.

†Ca. 1. eo. ti[...] in 3. comp[...]

Cum secundùm Apostolum.] Primò ponitur cã constitutionis, & correctionis iuris antiqui, & noui ꝓmulgatio Secũdò determinatio casus propositi specialiter. Secunda ibi, Inde est. Abbas. Sume casum ad medietatem capituli: ibi, Inde est, &c.

CASVS. Episcopus Zamoren. ordinauit in subdiaconum quendam clericum. C. nomine, sine aliquo titulo: tñ morte pręuentus eidem clerico in beneficio ecclesiastico nõ prouidit, & postmodum successor illius requisitus non prouidebat eidem, accessit ad Papam exponens eidem qualiter prædecessor illius ordinauerat ipsum in subdiaconum, scripsit Papa quibusdam, vt illum subdiaconum examinarent si dignus esset ad eccl̃asticũ beneficium obtinendum prius episcopo Zamoren. citato, vt examinationi interesit: vnde scribit Papa Zamorensi episcopo, quòd cum clericus ille à prędecessore ipsius ordinat[9] fuerit sine certo titulo, si examinatores prædicti eo citato, vt examinationi ipus intersit per se, vel per alium, & vt liceat sibi p. ponere quicquid rationabiliter duxerit proponendum. tam super

super idoneitate personæ, q̃ etiam super quantitate & qualitate beneficij, illum inuenerint esse dignũ: tamdiu necessaria vitę sibi ministret, donec in ecclesia Zamoreñ. vel alia, per ipsum beneficiũ fuerit competens assecutus: sciturus pro certo, ꝙ si dignus repertus fuerit & ipse episcopus neglexerit prouidere, cum Papa super hoc fuerit requisitus, compellet ipsum ꝑ districtionem ecclesiasticam ad ꝓuisionẽ ipsius. occasione huius negotij Papa ꝯmittit illa q̃ præcedũt, hoc modo; dicit Apostolus: Quia altari seruit, viuere debet de altari: & q ad onus assumitur, emolumentum inde debet habere, ergo patet, ꝙ clerici, q deputati sunt obseq̃o Iesu Christi, de ipsius patrimonio viuere debẽt; clerici enim à cleros, quod est sors appellantur: & ideo dum ordinantur, vel assumuntur in hæreditatem Domini, vł assequuntur hæreditatẽ in ipso. licet autẽ prędecessores Innocentij, ordinationes eorum q sine certo titulo ꝓmouetur, quantũ ad executionem irritas esse voluerint & inanes in iniuriã ordinãtium: Innocentius tamen volẽs benignius agere cum taliter ordinatis, statuit, ꝙ per ipsos ordinatores, vel successores eorum tãdiu prouideat̃ ordinatis, donec per eos bñficia ecclesiastica fuerint consecuti. No. quòd q altari seruit, de altari dẽt viuere. Itẽ ad quem spectat onus, & emolumentum. Item qui aliquẽ ordinat, vel ordinari facit ad sacrum ordinem, ꝓuidere tenet̃ eidẽ, donec per ipsũ ordinatus beneficium ecclesiasticum fuerit assecutus. Item si ep̃o simpliciter scribat̃, vt alicui prouideat in ecclesia sua: non solum in cathedrali ecclesia potest prouidere, sed etiam in parochiali.

stolum qui altari seruit, viuere debeat de altari: [a] qui ad onus eligitur, repelli [b] non debeat à mercede: patet à simili, vt clerici viuere debeant de patrimonio Iesu Christi, cuius obsequio [c] deputantur, vt ipsa nominis [d] ratio persuadet. Cũ enim à cleros, quod est sors [e] vel hęreditas, clerici appellentur: quia in sui † ordinatione vel assumuntur [f] in hæreditatem Domini: vel assequuntur [g] hęreditatem in ipso, † vt verè possint psallere cum propheta: Dominus pars hęreditatis meę: dignum [h] est, vt ecclesiæ stipendijs sustententur, in qua & † per quam diuinis obsequijs adscribuntur. Licet autem prædecessores [i] nostri, ordinationes [k] eorum, qui sine certo titulo promouentur, in iniuriam ordinantium irritas [l] esset voluerint, & inanes: Nos tamen benignius agere cupientes, † tamdiu per ordinatores, vel successores [m] eorum prouideri volumus ordinatis, donec per eos ecclesiastica beneficia consequantur.

¶Inde est, ꝙ cum G. lator pręsentium, a prædecessore tuo fuerit ad † subdiaconatum nullo ꝑsentante promotus, Mãdamus, quatenus, si eum hi, quibus examinationẽ ipsius duximus committendam, te citato legitimè, vt per te ipsum vel idoneũ responsalẽ interfis: & tã super idoneitate personę quã etiam super quantitate, ac qualitate beneficij proponere tibi liceat [n] quicquid rationabiliter duxeris proponendũ, idoneum esse repererint, tãdiu ei vitæ necessa

a De altari.] 12.q.1.ex his.

b Repelli.] ad quem spectat onus, & emolumentum. & 11.q. charitatem, & c. quicunq; & c. ecclesiasticis. r & e cõuerso nõ est ferendus is qui lucrũ amplectit̃, onus autẽ subire recusat. C. de ca. toll. l. vnica. §. pro secundo. ADDITIO. Vnde versus.

Commoda qui sentis, iungas onus emolumentis.

Concord. ...z. in l. sm ...aturam. ff. ...e re iud. & ...fi. §. sed cũ ...de fur.

c Obsequio.] non tibi, sed dño grauis est cui seruit egestas. arg. 93. dist. diaconi versi. mendicat. Lau.

d Nominis ratio.] 21. dist. cleros. & clericos. & 16. q. 1. si cupis, & nomina debent esse consonantia rebus. insti. de do. §. est & aliud.

e Sors.] 12. q. 1. cui portio.

f Assumuntur.] vt qui ordinantur sine beneficio, vel assumuntur, vt habeant hæreditatem Domini.

g Assequuntur.] s. qui ad beneficium recipiuntur, isti in sua ordinatione statim consequuntur hæreditatem Domini.

h Dignum.] 12. q. 2. ecclesiasticis.

i Prædecessores.] 70. dist. neminem. & c. sanctorum.

K Ordinationes.] nisi promotus sit ad titulum patrimonij sui, j. eod. tuis. & s. eo. ep̃s si.

l Irritas.] quo ad executionẽ, nõ quo ad veritatẽ, quia ordĩnem non admittũt.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit, & sol. determinat.

m Successores.] sed quare conuenit hic successor ex delicto defuncti, cũ regulariter etiã morte extinguant̃. 23. dis. quorũdã. & C. si reus vel accu. mor. fue. l. 2. & successor nõ cõuenit̃ ex delicto defuncti. C. ne ex deli. defun. l. vnica? Rñdeo, ne in clerici opprobriũ mẽdicare cogant̃. 93. dis. diaconi. arg. s. de cle. cõiu. Ioannes. in fin. Vel dic, ꝙ non tã successor q̃ ecclesia [2] punit̃ in hoc casu, q̃ nõ resistit dño ĩ tali ꝓmotione: nã sine ꝯsilio ecclesiæ, nõ facit ordinationẽ 24. dist. c. pe. vñ punit̃ si ei d̄linquẽti nõ resistit. 2. q. 7. c. quapp. & hoc intelligo qñ ipse ep̃s examinauit: si ãt alij examinauerunt, ipsi tenebũt̃. 54. dist. si seruus. 24. di. qñ. & hoc innuit quod r̃d j. nullo ꝑsentante. Et in hac prouisione dignitas promoti est attendẽda. arg. 41. dist. nõ cogantur. ff. de iu. l. sed & si susceperit. §. 2. ff. de vsuf. sed & si quid. §. 1. & j. co. c. de multa. & ff. de do. l. si filius familias. Item considerantur facultates ecclesiæ. arg. ff. de admi. tu. l. cum plures. §. cum tutor. & ff. de rel. & sumpt. fu. si quis sepulchrum. §. sumptus, & hic inferius. Bern.

[Gl. seq. in prin. reci. ꝑ obie. & solutionẽ. Deinde dat duo similia. Iterum obijcit, & soluit. Tertio obijcit, & soluit.]

n Liceat.] si scriberetur ipsi ordinatori, ipse non posset aliq̃d obijcere, nisi hoc lr̃is cõtineret̃: q̃a quos idoneos reputauit ad ordines, dẽt reputare idoneos ad bñficiũ, s. de æta. & qual. c. accepimus. sed successor põt. & ita semel approbatus iterum probat̃ & reprobat̃, sicut medicus. [3] ff. de mune. & ho. l. vt gradatim. §. reprobari. & virgo semel ꝓbata iterum probat̃. [4] 27. q. 1. nec aliqua & melius s. de prob. c. pe. & ul. & 2. q. 5. hẽt hoc ꝓpriũ. & c. Mẽnã. sed hoc totum gratia est. q̃a de facto vnius sæpius quæri non dẽt. ff. de nau. cap. stabu. l. licet in fi. Sed nonne ꝑsumi dẽt pro ordinato? Sic arg. s. de prob. post cessionẽ nisi ꝓbet̃ cõtrariũ. Item qualiter cognoscit̃ postea de eius idoneitate: cum sñia ep̃i, qua pronunciauit ipsum idoneum, trãsiuit in rem iudicatam, à qua non fuit appellatum. s. de elec. cum dilecti. in fi. Rñdeo. totum fit de gratia. Vel dicas, ꝙ tantum quęrit̃ de noua causa postea emergente. arg. s. de æta. & qual. ordi. c. 1.

[Glo.

† Vide l. cũ i testõ. ff. de re iud. & l. quoties. ... tit.

† al. Ita: in subdiaconum.

2 Nõ video quo puniatur ecclesia, vel capitulũ cum ep̃alis mẽsa grauat̃ s̃m Hos. Io. And.

3 Quod est sp̃ale pp hominum sanitatem. Ioã. And.

4 Quia sæpè mens fallitur, & c. vt ibi.

[Gl. seq. quærit, soluit. alle. pro & contra. ponit opi. Vin. demum soluit.]

a Donec per te.] quid si eps ordinauit eũ ad aliquem titulũ, & ille est euictus ab eo, nunquid eps tenet̃ de euictione? Arg. ꝙ non: quia donator non tenetur de euictione. ff. de ædi. edi. l. ad res donatas, arg. ꝯtra. 7. q. 1. ꝓsētiũ. & ꝫ. eo. inter cætera. Dixit Vin. ꝙ eps spāliter nō tenet̃ si dedit ei bñficium suffic. r., & factum sit insufficiens & exinanitum: suffi. ir enim minori ab initio adire locupletem hæreditatē. ff. de mi. verum. §. si locupleti. tenetur tñ gñali obligatione, qa tenet̃ ꝓuidere & ordinar̃ ecclesias oēs sui epatus. de conse. dist. 1. oēs. Tu dicas melius cũ T. si fraudulēter cōtulit ei beneficiũ alterius, quo alius non fuit instè priuatus, siue alij debitum, & ipse cui cōtulit, hoc ignorauit, tūc spāliter tenet̃ eps ei prouidere in æquiualēti beneficio. arg. 7. q. 1. ꝓsētiũ. & ꝫ. eo. īter cętera. & ꝫ. de iure pat. c. pasto ralis.

Nter cætera.] Narrat primo factũ. Scdo mādat decerni, & cām exprimit: ibi. Supradicto episcopo. Abb. s.

CASVS. H. & G. 2. pmutatione suarum pbēdarum affectantes, eas in manu Papæ renunciauerunt: postmodũ mādauit Papa decano Remē. vt de præbenda G. inuestiret H. sed eps lo ci hoc intelligēs ꝯtulit eā magistro P. vñ orta lite inter magistrũ P. & H. dñs Papa reuocauit præfatā renunciationē, & vtriq; restituit bñficiũ suum: & ne magister P. remaneret frustratus spe sua. Mandat Papa epo ut præbēdā alicui nō cōferat, donecc assignauerit magistro P. bñficiũ præbēdale ī ecclesia: & si cōtra fecerit, illud cassat: ne fraudulenter visus sit illi cōtulisse præbendā. Ber. No. ꝙ vbi ponit̃ clā: ꝙ si cōtra factum fuerit, decernimus irritũ & inane: quòd sit postea, ipso iure nō tenet. Item qui dat beneficium quòd dare non pōt, tenet̃ ad beneficium quod dare potestne fraudulenter visus sit beneficium contulisse.

[Gl. seq. reci. per obie. vlt. alle. concor. remittit, signat contrarium, soluit, & distinguit.

d Assignari debebat.] ex quo G. resignauit tali modo, vt daretur H. & non fuit ei dāta, sed magistro P. non videbatur ei renunciasse: ne vr̃ eam perdidisse, sicut non admittit possessionem qui eam sub modo alij tradidit, nisi modus existat. 3 vr̃. n. sub conditione eam tradidisse. ꝫ. de resti. spo. olim. 1. & ff. de acq. pos. qui absenti. §. si quis. & qui sub conditione tradit possessionem, & recedit à possessione, non pdit eam. ff. eo. si eum nie. vnde iste non videbatur amisisse possessionē bñficij sui: certè verum est quòd amiserat per renunciationem, sed Papa postea ex officio suo vtrunq; restituit propter discordiam suscitatam.

c Irritũ.] simile C. de legi. nō dubiũ. 4 & C. de reb. eccl. nō alie. l. sancimus. & 10. dis. c. vides. si hoc verbũ nō contineretur in litteris, & ipse conferret, vr̃ ꝙ cessio teneret, licet esset facta cōtra mādatũ Papæ. ꝫ. e. dilectus filius, G. vbi de hoc.

d Assignauit.] hic expresse hēs, quòd si eps ꝯcessit bñficium ꝙ cōcedere nō potuit, tenet̃ mihi ad aliud cōsimile. 7. q. 1. præsētium. de hoc dr̃ ꝫ. c. prox. sim. ꝫ. de si. præ sby. veniēs, arg. ff. de pig. act. l. eleganter. §. q. reprobos. ff. ad Velleia. quāuis. §. si cōuenerit. & ff. q. satisd. cog. quoties. ff. de le. 1. l. si filiusfam. §. si q. alicui. & ff. de leg. 3. l. mor uo. §. Labeo. quia adiuuari beneficijs nos oportet. nō decipi. ff. commodati. l. in commodato. §. sicuti si. & ꝫ. de cō mo. c. vn. in fi. Et sic est cōtra id q. d. dicit lex, ꝙ donator non tenetur de euictione. ff. de ædi. edi. l. ad res donatas sed hic ī veritate nō dr̃ donare, quia necesse hēt eam donare, & in necessitate nemo liberalis existit ff. de adimen. leg. l. rem legatam. in fi. & de hoc dictum est ꝫ. eo. c. regulam. & hoc intellige quando episcopus sciuit quòd eam donare non poterat, & ille qui recepit. ignorauit, vt supra. proxi. si enim recipiens hoc sciebat, non credo, quòd habeat petitionem contra episcopum ad aliam præbendam, instar illius qui sciens emit liberum hominum, quia emptio nulla fuit: secus si ignoranter emit. ff. de contrahen. emp. l. liberi hominis. Ioan.

ria cōgrue subministres, donec[a] p te in Zamoreñ. ecclesia, vel alia fuerit cō petens beneficium ecclesiasticum assecutus, scituri pro certo, quod si p examinationem eorũ † fuerit repertus idoneus, & tu ei iuxta mandatũ nostrum neglexeris ꝓuidere, cum hoc nobis per litteras eorum innotuerit, ad id exequendũ te per districtionem ecclesiasticā cōpellemus.

¶ Idem episcopo Senoñ.

¶ *Qui hoc ignoranti scienter contulit præbendam, quam non potuit, illa euicta aliam quam potest, conferre tenetur h. d. & est singularis dispositio.*

CAP. XVII.

INter † cætera: & inf. ¶ Facta resignatione à G. † quondam canonico Lauduñ. † de præbenda eiusdem ecclesiæ, quę per commutationem p̄bendarum H. tunc Siclunen. † canonico auctoritate Apostolica assignari[b] debebat: magister P. per Lauduñ. † episcopũ de præbenda fuit inuestitus eadē. Super quo cum inter magistrum ipsum & dictum H. cōtrouersia suborta fuisset, per C. Papam prædecessorem nostrũ omnia retractata fuerunt: & infra.

¶ Supradicto epo dedimus in præceptis, † vt donec idē magister in eadē ecclesia fuerit præbēdale beneficiũ assecutus, nulli alij præbendā assignare præsumat: quod si forte presumpserit, id irritum[c] decernimus & inane. decet enim, vt qa præbendam ei, quam de iure non potuit, assignauit,[d] eam quam de iure potest, assignet: ne præbendam ei fraudulenter visus sit assignasse.

¶ Idem episcopo & cantori Tornaceñ.

¶ *Cassatur electio illius, qui possidet plures dignitates, atque præbendas, & idem si detinetur aliquo vitio hic scripto.*

CAP. XVIII.

CVm † iam dudũ: & infra. ¶ Verũ quo-

CVm iam dudum.] Opponenti plura contra electum, sufficit alterum probare quod ad cassationem eius sufficiat. h. d. Primò ponit sex, quę opponebantur contra electum. Secundo diffinitionem quæstionis conditionalem. Tertio respondet tacitę questioni vel obiectioni. Secunda: ibi, Mandamus. Tertia: ibi, cum multas Abb. Siculus.

CASVS. Vacante præpositura Siclunen. à quibusdā canonicis ecclesiæ Siclunen. electus fuit quidam nomine Ioannes de Bythinia maiore parte capituli prius appel-

† illorum.

a Ad hoc ꝫ. eo. si benefi cia li. 6. Io. And.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cōpi.

† Vr.

† Laudensi

† Sideñ.

† Laudeñ.

a Hic casus Bern. est, & in antiquis exemplarib. reperitur.

3 Tex. est in l. verba. ff. de cond. inst. & l. 1. act. s. ff. de reg. iu.

4 Pactũ ꝯtra legē hr̃ pro infecto. Io. And.

† mandatis

† Cap. 4. eo. ti. in 3. cōp. Et de materia vid. Car. cōs. 3. & Oldradũ cons. 67.

appellante, & quibusdā canonicis absentib. & nō vocatis: ad petitionē ipsius Ioannis cōmissa fuit causa quibusdā iudicibus: iudices illi confirmauerunt electionē ipsius Ioannis: tandem causa cōmissa fuit alijs iudicibus ad petitionē partis aduersę, & illi cassauerunt confirmationē priorū iudicum: demum Papa cassauit ꝓcessus primorū & secūdorum iudicū, reducens causam in eū statum in quo erat ante primā cōmissionē, istis omnib. sic peractis R. Siclunen. canonicus opposuit se isti Ioanni. proponēs multa ɔtra ipsum, s. pluralitatē dignitatū & beneficiorū, ɔtra cōcilium Lateran. & ꝙ die intrusionis suę ante cōfirmationē, administrare præsumpsit. & post cassationē cōfirmationis electionis suæ ministrauit. his & alijs auditis; Mandat dñs Papa quibusdam iudicibus, ꝙ si inuenerint prædictū Ioannē habere plures dignitates atque prębendas, aut aliqd aliud de pmissis. (qđ sufficiat) inuenerint esse verū, eidē Ioanni super ipsa prępositura silentium imponant, ab impetitione ipsius Siclun. ecclesiā absoluentes. In fine respondet Papa quasi tacitæ quæstioni: posset quis opponere dño Papæ, quare vos istum repellitis? multi sunt qui habent pluralitatem dignitatum & beneficiorum? Rñdet. Multa per patientiā tolerantur, quæ si in iudicium deducerentur, exigente iustitia cassarentur. No. quod q habet plures dignitates seu personatus, sine dispensatione Papæ ineligibilis est. Item ante confirmationem nemo debet administrare. quod si fecerit, debet eius electio cassari. Item per patientiam multa tolerantur, quia non denunciantur uel accusantur: quæ si in iudiciū deducerentur, secundum iustitiam cassarentur.

† Bitunia Bitumia

† sub Alex. iij. cap. 13. & 14.

† Sideñ.

† al. ante cōfirmationē suam.

† al. ita: aut aliquod præmissorū, &c.

niam ab R. Siclun. canonico, I. de Bythinia † quędam obiecta fuere: multitudo[a] videlicet tam dignitatum, quam etiam præbendarum, ambitionis & auaritiæ[b] vitium: cui nōdum finem imponens, cōtra diffinitionis nostræ[c] tenorē, & Lateranen.[d] statuta concilij † ad obtinendam prępositurā Siclunen. † se ingerit & ingessit: & ꝙ die intrusionis suæ ante cōfirmationem[e] † præsumpserit ministrare: sicut & post cōfirmationē cassatam. ¶ Mādamus, quatenus si inueneritis pdictum I. habere plures alias dignitates, atque prębendas;[f] aut † aliquid aliud[g] præmissorū quod ad cassationem eius sufficiat, iueneritis esse verū: ei super iā dicta prępositura silentiū imponatis, ab impetitione ipsius, Siclunen. † ecclesiā[h] absoluentes. Cum multa p patientiam[i] tolerētur, † quę si deducta fuerint in iudiciū, exigente iustitia ñ debeant † tolerari. †

† Sideñ.

† In antiquis: tolerantur.

† deberent.

† Vide l. 1. §. pen. ff. de his, qui not. infa. & l. 1. §. 1. ff. si quis in ius voca. non ierit.

¶ Idem archiepiscopo, & archidiacono Senonen.

¶ *Recepto in canonicū quam cito facultas se obtulerit debetur præbenda, & interim habebit quotidianas distributiones.*

CAP. XIX.

Dilectus † filius T. canonicus Linconien. † proposuit, quod cum de mandato C. Papæ prædecessoris nostri Linconien. † episcopus quādā præbendā assignauit eidē in ecclesia Linconien. † quia capitulū ipsum ad eādem recipere contemnebat; & inf. ¶ Ad instantiā Remen.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. compilat.

† Lingon.

† Lingoñ.

† Lingoñ.

a Multitudo.] quæ est canonibus inimica. supra eo. quia intantum.

b Auaritiæ.] quæ à promotione repellit. 85. distin. c. Florentinum. quam etiam dixit lex legitimis ictibus feriendam C. de inoffi. testa. l. si quis suo. & est seruitus idolorum. s. eo. c. auaritiæ. Bern.

c Diffinitionis nostræ.] quam non habes in compilatione, quæ olim erat de instit. cap. tua nuper.

d Lateranen. statuta concilij.] s. eo. quia intantum.

e Confirmationem.] hoc ita intellige, quod sup hac electione fuit causa cōmissa ad petitionem illius electi, & iudices illi electionem confirmauerunt, & postea alij iudices, quibus eadem causa fuit commissa, confirmationem illam cassauerunt, sicut hoc totum habetur in compilatione Innoc. s. de re iudic. c. 1. de quibus hic fit mentio.

f Præbendas.] de hoc dictū est s. de elect. c. dudum, 2.

g Aliud præmissorum.] scilicet quod ante cōfirmationem ministrauit. s. de elect. qualiter. vel quod ministrauit post cassationem confirmationis: quia Papa etiam totum cassauit quicquid factum fuit per iudices priores & posteriores.

[Glo. seq. alleg. vnam concor. in contrarium alleg. 7. iura, & soluit.]

h Ecclesiam.] & ita vr ꝙ ecclesia, quę ipsum elegit, sciens ipsum habere plures dignitates atq; præbendas, nō possit ipsum repellere. arg. s. eo. cum non ignores. ar. ɔ s. de except. cum ecclesiasticæ. & melius s. de elec. cū inter canonicos. 8. q. 2. c. dilectissimi. & 32. q. 5. horrendus. j. de cōcess. præb. cū super. & s. de cler. coniug. c. diuersis fallacijs. & j. de don. c. inter dilectos. Sed hęc locū nō habent: quia iste non fuit electus ab ecclesia: immo ecclesia se sibi opponebat, & electus fuit à quinque solūmodo, alijs appellantib. prius, & quibusdā absentibus, vt hic patet, in decret. q olim erat in cōpilatione Inno. de re iu. c. 1. hæc decr. de illa electione loquit. Ber.

i Per patientiam.] hic rñdet tacitè qōni diceret aliquis, multi sunt hñt s plura beneficia, quare ipsum reprobatis dñe Papa? & ipse rñdet: multa per patientiā, &c. & tamen per talem patientiam non fit dispensatio. argu. j. de cognat. spir. super eo. & s. de iureiur. mulieri. arg. talis patientia voluntatem requirit. ff. de tribu. l. j. r

r Dñs sciens seruū mercari in repu. tenetur tributoria, nō tamen requirit quod uelit, sed satis est; quod nolit, ex quo s. init. Ioan. And.

Dilectus filius.] Continet quattuor dicta. Primo mādatū Apostolicum. Secundò ibi, Ad instantiam. iustū & iniustū præceptū legati. Tertiò ibi, Cū ergo, iusti processus confirmationem, & iniusti reprobationem. Quartò ibi, Facientes, Papalem subiunctionem. Abbas. CASVS. Eps Linconñ. de mandato dñi Celestini Papæ, cuidā clerico G. nomine, quandam præbendam in ecclesia Linconñ. assignauit: sed capitulum Linconñ. noluit ipsum recipere ad eādem: tandem ad instantiam Remen. archiepiscopi, tunc episcopi Prænestini, Apostolicæ sedis legati, talis compositio inter capitulum & G. intercessit, quod receptus fuit in canonicum & in fratrem, concesso sibi stallo in choro, & loco in capitulo, & participatione diuinorum, ita tamen quod fruct⁹ prębendæ recipere non deberet, nisi loco proximo uacaturę: sed quia plures prębendæ postmodum vacauerunt, nec eidem G. aliquā assignauerunt, accessit ad Papam, proponens eidem omnia supradicta: scribit Papa iudicibus dicens, dictū G. in canonicū recipi canonicis non obuiare institutis, sed vacaturā expectare prębendam, esse contra Lateranen. concilium: vnde Papa factum legati in eo quod dictum G. recipi fecit in canonicū & in fratrē, approbauit: sed quod nihil reciperet nisi loco proximo vacaturæ, reprobauit: quia verò indignum est, vt receptus in canonicum beneficio careat; Mandat iudicibus, vt epm & capitulum compellant, ut ei præben-

dam

dam (cum se facultas obtulerit) assignent: & portiones quotidianas, quæ fiũt in ecclesia, faciant assignari eidẽ. No. quod aliquis potest recipi in canonicũ sine assignatione præbendæ, dummodo aliquid sibi assignetur tanquã canonico: & si additur quod nihil percipiet nisi cũ vacauerit præbenda, hoc non licet, sed sic potest recipi: Recipimus te in fratrem, & puidebimus tibi cũ facultas se obtulerit, istud non est contra conciliũ. Item sententia pro parte tenet, & pro parte non tenet. Item vtile non vitiatur per inutile, nec licitum per illicitum.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & soluit.]

a Percipere nõ deberet.] istud fuit contra conciliũ. ꝟ. de cõcess. præben. nulla. Sed ꝯtrariũ videtur s. eo. relatũ. vbi tenet promissio vacaturæ præbendæ. Sol. hic nihil percipiebat, sed ibi sic, vt patet, ex illo verbo; integritate ꝑbendæ gaudere: & ex eo quod dicit; quorũ cõis est vsus: & hic hoc solũ additur ꝙ percipiat ea quæ de cõi conferuntur, & ita nõ cõtradicit, sed concordat: & hic vitium fuit expressum.

[Glos. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

b. Illicito.] arg. contra s. de consti. cũ M. ver. quattuor recepetunt ad vacaturas, &c. Sol. Papa illud reprobauit. vnde præcepit quod eis prouideatur ex superexcrescentibus, &c. & ita concordat cum ista. uel ibi recepti fuerunt simpliciter, vt ibi nota.

ADDITIO. Vel non reprobatur receptio in ius canoniæ, sed receptio ad vacaturas.

[Glos. seq. arg. instruit, quærit, opin. ponit, & soluit.]

c Approbantes.] ar. quod sententia siue donatio tenet pro parte, & pro parte non. sic s. de arbi. cum tempore. 12 q. 2. si quos. & 17. q. 4. questi. & 22. q. 4. inter cætera. & ꝟ. de testa. Raynetius, & c. Raynaldus. Caueas tamen qualiter fiat electio. si dicatur: eligimus te ad proximã vacaturam, nulla est electio. ꝟ. de concess. præb. c. nulla. & c. relatum. & c. ex tenore. Si verò dicatur: eligimus te in fratrem & socium, & promittimus tibi conferre beneficium cum primum vacauerit, tenet electio talis. s. eo. relatum. & ꝟ. de concess. præb. cum super. assignando eidem quotidianas distributiones, aliàs compellẽtur ad hoc, vt dicitur hic in fi. & ille intelligitur electus ad quoddam ius de nouo creatum. ꝟ. eo. dilecto. & illud ius petit quam cito assignatur beneficium vacans. non enim diu posset manere tale ius sine re corporali. 1. q. 3. si quis obiecerit. & talis canonia auget numerum canonicorum, sed non præbendarum. Sed nunquid plures possunt taliter eligi, si duo possunt eligi, eadem ratione & plures, s. tres & quattuor, & quotcunque? Dicit Io. quod secundum numerum præbendarum possunt plures vel pauciores eligi. sed certe non uidetur ꝙ tot possunt eligi quot sunt ibi canonici, propter diutinam expectationem: sed sufficit ꝙ pauci eligantur, saltem duo vel tres, vel quinque. s. de constl. cum M. Ferrarieñ.

d Defraudetur.] sic s. eo. relatum.

e Cum se facultas.] hoc idem erat ei promissum in illa cõpositione: sed archieps auctoritatẽ præstare non potuit, immo illud solũ cassatur ꝙ nihil percipere deberet. Lau. Itẽ ex eo quod dicit hic, patet ꝙ legatus non potest dispensare contra conciliũ. 2 ꝟ. de cõcess. præb. nulla. sed solus Papa. Itẽ aliud est dicere, cum facultas se obtulerit, & aliud cum beneficium vacauerit, vt hic patet. & ꝟ. de concess. præben. accedens.

[Glos. seq. recitetur per obiectionem & solutionem.]

f Assignare.] hoc idẽ poterat consequi ex illa cõpositione, vt vr. dicit Io. ꝙ non quia tẽpore compositionis vacabant ibi beneficia, & volebant ipsum expectare proximam vacaturam. Item aliud additur cõpositioni: ꝙ ipse habeat quotidianas distributiones siue victualia, q̃ de cõi conferuntur: quæ tantũ præsentibus dantur. s. de cler. nõ resi. d. de cætero. & ꝟ. eo. licet. Perceptio. n. talium præbendarũ non facit canonicum, quia sola salarij perceptio non facit decurionem. ff. de decur. sola. 3 & infra eod dilecto.

archiepiscopi, tunc episcopi Prænestiñ. Apostolicæ sedis legati, & auctoritate ipsi[9], talis inter eũ & episcopum & canonicos Linconieñ.† compositio intercessit: quod ipso ab eis recepto in canonicũ, & concesso sibi stallo in choro, & participatione qualibet diuinorũ idẽ fructus præbendæ ꝑcipere nõ deberet,[a] nisi loco ꝓximo † vacaturę: & infra. ¶ Cum ergo dictum T. in canonicũ recipi, canonicis non obuiet institutis, & vacaturam expectare præbẽdã Lateraneñ. concilio† nõ sit dubium obuiare: Nos facto eiusdem legati illicito[b] reprobato, quod est licitum approbantes:[c] † quia uidetur indignũ, ut receptus in canonicũ ꝑbẽdę beneficio defraudetur:[d] Mandamus, quatenus dictos episcopum et canonicos, vt ei præbendam (cũ se facultas[e] obtulerit) non differant assignare,[f] appellatione postposita cõpellatis: Facientes eidẽ portiones quotidianas, quæ fiunt in ecclesia memorata, sine diminutione qualibet assignari.

¶ Idem episcopo Brixieñ. †

¶ *Non tenet electio cum ad vnam præbendum duo simpliciter eliguntur.*

CAP. XX.

TVę † fraternitatis deuotio: & infra. ¶ Cum sæpè contingat, quod ad vnam prębendam duo clerici propter importunitatem[g] petentium eligantur; Nos attẽdentes, quod si duo vnã præbendam tenerent, illud esset cõtra cõcilium Turoneñ.[h] ꝙ præbendarum inhibet sectionẽ;[i]

TVæ fraternitatis.] Primò ponitur decisa facti narratio, & consultatio. Scđo responsio: ibi, Nos. Abbas.

CASVS. Aliquando contingit quod ad vnam præbendam uacantem, duo eliguntur propter importunitatem petentiũ: quæsitum fuit a Papa an talis electio de iure teneat: Papa considerans, quod si duo vnam præbendam tenerent, esset contra concilium Turoneñ. quod præbendarum inhibet sectionem: & si vnus illorum prębendam haberet, alter illorum sub expectatione contra Lateraneñ. concilium remaneret. Respondet quod talis electio de rigore iuris est cassanda. Nota, quod quæ per importunitatem fiunt, ualere non debent. Item præbenda diuidi non debet. Item electiones contra iura factæ non ualent, & ipso iure nullę sunt.

g Importunitatem.] electio facta ad importunum clamorem non ualet. s. de elec. Osius, 61. dis. miramur. & per importunitatem non concedenda sępè concedimus, dicit Imperator. C. de petit. bon sub. l. 1. lib. 10.

h Concilium Turoneñ.] s. eo. maioribus. & ꝟ. vt eccl. bene. vt nostrum. & 1. q. 3. c. si quis præbendas.

[Glos. seq. duas obiectiones soluit.]

i Sectionem.] sed cum vna parochia possit diuidi in duas. 16. q. 1. præcipimus. & 10. q. 3. cap. vnio. de consec. dist. 1. omnes. ꝟ. de eccl. ædi. ad audientiam. quare vna præbenda non potest diuidi in duas? Respondeo, duæ parochiæ licitè fiunt ex una, iusta causa interueniente quod uta-

¶ Lingoñ.

¶ proximà

¶ sub Alex. iij. c. 8. & habetur ꝟ. de concess. ꝑb. cap. nulla.

¶ Vide l. si conuenerit. cum glo. ff. de pign. act. melius in l. necnon. §. 2. cum gl. non ꝓhibeat. ff. ex qui. cau. maio.

1 Regulariter enim nõ vitiatur utile p inutile. ꝟ. de reg. iu. vtile. lib. 6.

2 Concedendo ius in vacatura, põt tñ reseruare. q̃ dic ut ꝟ. de iu. pat. cũ dilectus. de off. leg. c. 3. & 4. li. 6. Ioan. And.

† Burdeg.

† Cap. 6. eo. tit. in 3. compilat.

3 al. Herennius. & vide in c. dilecto. super 3. glo. Ioan. And.

℘ vtraq; sit parochia per se,& habeat propriā limitationem: sed ℘ duæ sint sub vna limitatione, non potest.16.q.1.plures,& eodē mō vna præbenda pōt diuidi in duas, ita quòd sint ibi perpetuo duo canonici,dū mō facultates illius præbendę sufficiant competenter duob. ĵ.eo.c.vacāte sicut vna dom⁹ pōt diuidi, & de cætero erunt duæ dom⁹: & vnus fundus si diuidatur,erūt duo fundi.ff.cōia prædiorū.l.si qs duas.§.1.sed præbenda diuidi nō dēt, vt sub nomine vnius præbendæ cēseatur vterq; quasi dimidius canonic⁹. qa vnitas non recipit diuisionē.24.q.1.loqĩ.nulla.n.seruitus diuidit, licet vsusfructus diuidat.ff.ad leg. Fal.l.1.§.si vsusfruct⁹,& ff.de vsus & habita.vsus pars.Sed nonne hoc mō pōt diuidi præbenda,℘ idem ius apud vtrumq; remaneat:quia & iura incorporalia apud plures pñt in solidū residere.ĵ.de iur.pat.c.1.& ff.de serui.l.viæ.& ff.de bo.liber.l.libertus.in fi.in præbēda hoc esse non potest, vt dictū est ĵ.e.dilecto licet .n.dicatur idem ius esse apud plures, reuera tñ quilibet speciale & separatū i⁹ habet.ff.quemad.serui.amit.l.aq̃. Et not.quòd sicut de vna præbenda possunt duæ fieri, si facultates sufficiant: sic ex causa necessaria possunt & debent diminui præbendæ ĩ infra.de ver.sig.c.vlt.

&†si vnus illorum ipsā obtineret præbendā,sub expectatione alius cōtra Laterañ.†concilij [a] statuta remaneret. Inquisitioni†tuæ taliter respondemus, quod talis electio de rigore [b] iuris penitus est cassanda.

¶Idem

¶Si duo electi ad aliquam dignitatem compromittant in iudices, poterit iudex alterū confirmare,& alteri pro bono pacis de prouentib.prouisionē facere. Ista est pulcherrima dispoitio, & in toto corpore iuris non habes consimilem.

CAP. XXI.

NIsi† essent viri prouidi & honesti,[c] tā q ordinationem fecerunt, quàm illi circa quos est facta ordinatio in ecclesia vestra, super negotio Prioratus,ordinationē illam valde suspectam, ꝓpter exempli perniciem haberemus. ¶Quod ergo post concertationem diutinā ordinatum est circa vnum de duob.electis, vt ipse habeat Prioratū, hoc ex iurisdictione delegata,secundū iustitiam videtur esse statutum. quod autē ordinatum est circa reliquum, vt ipse viginti†libras de reditib. capituli,& quadraginta de prouētibus Prioratus percipiat†annuatim: hoc secundum prouidentiam intelligitur esse præceptum ex arbitraria [d] potestate:cum in delegatos†fuerit compromissum,qui auctoritatem sibi retinendo cōmissam, se pro bono pacis & vtilitatis hoc ordinasse fatentur. ¶Quia igitur hæc ordinatio ab

a Lateranẽ.concilij.]infra de conces.præb.nulla.

b De rigore iuris.]innuit quòd de patiētia possit tolerari & confirmari,quasi dispensando, quod satis potest concedi: quia talis dispensatio non est perpetua, sed ad tempus:nec proprie dicitur facere contra concilium. Ad quid ergo diceret,de rigore iuris? aliàs simpliciter respondisset dicendo,quòd talis est cassanda, & multæ tales electiones tolerantur, & ex causa posset iuris rigor relaxari.arg.op.infra eo. c. vacante,& c. cum causam.vbi tenetur integrare præbēdam tali modo collatam,nec mandatur cassari.

NIsi essent viri prouidi.] Primo recusat suspectam ordinationem,& ipsius duo membra declarat.Secūdo præmissis motiuis sub certa moderatione illam approbat.secunda ibi,Quia igitur.Abb.Sic.

CASVS. Vacante quodā Prioratu duo fuerunt electi ad ipsum,cū cōmissa fuit super his duabus electionib. vt negotium posset facilius expediri, partes compromiserunt super istis duabus electionibus in iudices delegatos:retenta sibi iurisdictione delegata;iudices isti siue arbitri, pro bono pacis & concordiæ ordinauerunt,quòd vnus electus prioratum haberet, alter,verò viginti libras perciperet annuatim de redditibus capituli,& 10.libras perciperet annuatim de prouentib. prioratus: & hæc ordinatio ab omnibus recepta est & approbata:tandem petiuerunt illam ordinationē per sedem Apostolicam cōfirmari:Super hoc scribit Papa, dicens,quòd illā ordinationem haberet valde suspectam ꝑ malum exemplum,nisi tā illi qui eā fecerūt,q̃ illi circa quos facta fuit,essent viri prouidi & honesti: quod.n.factū fuit per illos,vt vnus de duob.electis habeat prioratum, hoc factum fuit secundum iustitiam ex delegata iurisdictione: quod de altero factum est, vt ipse habeat viginti libras de redditib. capituli,& xl.de prouentibus prioratus percipiat annuatim hoc secundum prouidentiam fuit ordinatum ex arbitraria potestate, cum in delegatos fuerit cōpromissum qui retenta iurisdictione delegata, ꝓ bono pacis & concordiæ confessi sunt se hoc fecisse: quia ergo ordinatio ista ab omnib. est recepta, & Prior & capitulum prouisionem istam sine grauamine possunt exhibere,quæ facta fuit nō ex actione partium, sed ex iudicum prouisione ꝓ bono pacis: Papa eam tolerat hoc mō,vt vide licet dignitas prioratus non remaneat onerata,ita quòd defuncto Priore,successor ei⁹ ad pręstationem quadraginta librarum nullatenus teneatur,ne circa prouentus prioratus aliqua sectio fieri videat. No.propter honestatē ꝑsonę præsumitur ꝓ ipso.Item aliquis pōt vti simul delegata & arbitriara potestate.Item pro bono pacis aliqua sunt tolerāda,q̃ aliàs reprobarentur.Item quæ fiunt ex pactione partium circa spiritualia,illicita præsumuntur.Itē prouisio ista fuit personalis,non tñ transit ad successorem.

c Honesti.]ex qualitate personę præsumitur licitum quod alias esset illicitum.arg.9.q.2.Lugdunẽ.

[Gl.seq.obijcit,& soluit.Secundo quærit.arg.affirmatiuè,& contrarium soluit.]

d Ex arbitraria.]& ita pōt aliquis simul vti arbitraria & delegata potestate.sic s̄.de præsum.cap. lr̄as.sed istud non videtur posse cōstare, quia si rōne delegatæ potestatis adiudicauerunt alteri prioratum,s̄m hoc ℘ constabat eum canonicè electum,qualiter per arbitriū poterunt ipsum condemnare ad soluendum alteri parti indebitum,cū alij solui nō possit quod est alij debitum,s̄.de iureiur.eā te.quia si prioratus fuit isti debitus,constat quòd solutio pecuniæ est indebita? Pōt dici,quòd isti non fuerunt arbitri,sed arbitratores,quorum arbitrium si iniquum sit,auctoritate superioris retractatur.supra de arbi.non sine.vel reducitur ad arbitrium boni viri.ff.pro socio.si societatem. Sed nunqd ratione talis arbitrij possent ipsi adiudicare alteri prioratum? Arg.quòd sic,supra.de trās.c.de cętero.sed nō est verum:quia talia spiritualia possideri non possunt. nisi ex iusta institutione canonica.2.q.1.legum. sic & in matrimonio non potest interuenire arbitrium.s̄.de transa.c.vlt.& supra de in integ,resti.c.pe.in fin.& hic ver.hoc ex iurisdictione delegata.B.

† al. triginta

† recipiat

† In iudice delegatū potest compromitti. Doct. in c.cum tēpore. supra de arbit. Specu.tit. de arbit.§.1. adde Lāfrancum trac. de arb.

nis astringens.: & infrà. ¶Quia verò quod per dictum archiepiscopũ, de memorato magistro auctoritate nostra ꝓuide [a] factum est, firmitatẽ volumus obtinere: Mandam⁹, quatenus si vobis cõstiterit prędictos canonicos, indulgentiã q̃ habẽt de certo canonicorũ numero, non seruasse, & aliquem vltra constitutum numerũ in canonicũ auctoritate ꝓpria recepisse: [b] cũ nobis legẽ imponere non debeant, quam ipsi negligũt obseruare, latam in ipsos excõicationis sententiam à prædicto archiepiscopo, tãdiu denuncietis sublato appellationis obstaculo seruandam, †donec sæpè dictum magistrũ recipiãt in canonicũ, [c] & ea quæ ad canonicatum [d] pertinent, cum stallo chori, & loco capituli, ei studeant assignare.

¶ Idem Bisuntino archiepiscopo.

¶ *Non beneficiatus habens sufficiens patrimonium, ad sacros legitimè promouetur.*

CAP. XXIII.

TVis† qõnib. respondemus, ꝙ clericos in minorib. ordinib. constitutos, de patrimonialibus [e] bonis habentes vnde possint congruè sustẽtari, [f] & si nondum fuerint beneficium ecclesiasticum assecuti: (Dummodo aliud canonicum non obsistat) ad superiores poteris ordines promouere.

siasticam, &c. vel facias cõpetens beneficiũ assignari: ꝙ possit mitti in possessionẽ ipsius ecclesiæ, nec inuestiri, cum hoc ei non mandetur, cum certa forma ſm q̃ procedere debet, sit præfixa. Quidã tñ dicunt' ꝑ hanc decr. ꝙ per talem formam potest mittere in possessio. siue inuestire, quod ego nõ credo, ꝓut not. j. de conces. pb. cum nostris. Arg. ꝯ. s. de except. cum ecclesiasticæ. Non est ꝯ: quia ille iã fuit ꝑ Papam inuestit⁹, & in corporalem possessionem de mãdato ipsius inductus, vt patet in integra. Et q̃d dixit hic; inuestiuit, fecit vltra formam sibi datã: quod patet ꝑ rñsionem Papę, q̃ de inuestitura nullã fecit mẽtionẽ, sed excõicatione, q̃ præcepit obseruari quousque ipsum reciperent, & ideo dicit, prouide.

a Prouide.] z excusauit eum Papa, sed reuera nõ benè processit inuestiẽdo: sed refert vtrum mãdetur; facias prouideri vel, facias beneficiũ assignari. In primo casu delegatus non potest inuestire: q̃a prouisio non est sibi demãdata, sed faciat prouideri. In secundo potest inuestire, & faciet beneficium assignari: quia modo sibi est prouisio reseruata, & illi sic inuestito fructus postea debebuntur. s. eo. dilectus. & c. relatum. & hoc: quia forma rescripti seruanda est. supra de rescript. cum dilecta, cum similibus.

[Glos. seq. arg. alleg. duo iura, & remittit. alle. 4. in contrarium, quærit, & soluit.]

b Auctoritate ꝓpria recepisse.]. & ita qui semel facit contra priuilegium suum, sibi præiudicat in illo. s. de rescr. constitutus, & s. de const. cum M. & c. cum accessissent. vbi de hoc. arg. j. de priuileg. accedentib. & c. si de terra. §. 1. & C. de excul. tut. l. voluntariæ. Et hoc attẽde, quòd dicit; auctoritate propria, quia si hoc auctoritate Papæ fecissent, non intelligerentur venisse contra priuilegium suum, etiam si esset iure firmatũ: q̃a auctoritas Papæ semper intelligitur excepta. s. de iure iur. venientes, & suprà de elec. significasti. Sed quid si venissent contra indulgentiam auctoritate Cardinalis legati Apostolicæ sedis, nunquid excusarentur? Non credo: quia non posset illos compellere ad hoc vt contra indulgentiam Papæ aliquem reciperent.

[Gl. seq. not. quòd excommunicati canonicos recipere possunt. alle. duas rationes, & duo similia: ponit lecturam contrariam, quam non approbat.]

c In canonicum.] & ita ea quæ faciunt excõicati in eorum præiudicium, bene valent. & ita excõicati recipiunt aliquẽ in canonicũ, & valet talis receptio: & ea quæ faciunt excõicati in eorum præiudicium, bene valent. s. de excep. cũ inter. cum suis sim. sicut excõicatur quis vt in causa procedat. s. de off. ord. significauit. & quia isti non debent absolui nisi satisfaciant, vt suprà de offi. deleg. ex litteris. sed satisfacere non possunt nisi ipsum recipiant, nec per talem participationem erit excõicatus. sit excõicati admissione ad iurm q̃sq; antequã absoluantur. j. de sent. excõ. ex tenore, & s. de rescri. c. capitulum sanctæ crucis. Vel expone, donec dictum magistrum recipiant, id est, donec cautionem; pręstent quòd iuri parebunt in hoc, vbi habent causam defensionis, sed in hac decr. non habebant iustam causam defensionis, imò falsam, vt littera dicit.

[Gl. seq. no. quòd fracto numero canonicoru n, &c.]

d Ad canonicatũ.] mãdat hic Papa dari huic illa q̃ pertinent ad canonicatũ & nõ ꝑbendã, & sic dabunt ei quotidianas distributiones quousq; vacabit ꝑbenda, vel quousq; fructus fuerint augmentati. Et sic patet hic, ꝙ licet canonici aliquẽ recipiãt vltra numerũ, ẽt sua auctoritate, non augent numerũ prębẽdarũ, licet augeant numerum canonicorum. supra de cõst. cũ M. habuisti idẽ supra eo. dilectus. & infra eo. tit. dilecto.

TVis qõnib.] Ponit dictũ, cuius vnam determinationẽ interse it. ibi, Dũmodo. Abb. Sicul⁹.

CASVS. Quidã clerici in minorib. ꝯstituti, nondũ fuerãt beneficiũ ecclesiasticũ assecuti: habebãt de bonis patrimonialib. vñ poterant cõmodè sustentari: volebant ꝓmoueri ad sacros ordines: Rñdet Papa ꝯsultus, ꝙ benè possunt ad superiores ordines ꝓmoueri, dũ aliud canonicũ non obsistat: & intelligitur ordinatus ad titulũ sibi patrimonii. Not. q̃ q̃s põt ordinari ad titulum sui patrimonij.

[Glos. seq. quærit, & soluit.]

e De patrimonialib.] habent ergo isti patrimoniũ ꝓ titulo sic, s. eo. c. episcopus si aliquẽ. nec debuit ab episcopo beneficiũ petere, ex quo tali mõ intitulati sunt: & iudiciũ sibi mãducãt & bibunt, q̃ de suo habent, & alienum recipiunt. 16. q. 1. qm̃ quicq̃d. & 12. q. 2. ca. & si illi. & 1. q. 2. clericos. Sed quid si patrimoniũ istorũ periret chasmate vel alluuione, nunquid tenebit istis prouidere? Dominicalis z qõ consueuit esse, tamen satis videtur quòd episcopus debeat eis prouidere in beneficio ecclesiastico: quia cum isti ad sæculum redire non possint, redundaret in opprobrium ordinis clericalis. arg. 93. dist. diaconi. & arg. suprà de cle. coniug. Ioannes, & supra de renun. ad supplicationem.

[Gl. seq. soluit dubium. Secundo q̃rit. arg. pro, & ꝯ. ponit opinionem Vin. ꝯ q̃ alleg. decr. tua. Ponit opin. Tanc. & soluit. Tertio quęrit, & soluit. Quarto q̃rit, ponit primo opi. Vin. secundo opi. Tan. quam approbat.]

f Cõgruè sustentari.] aliàs non debet ipsum promouere: quod si fecerit, tenetur ei ad supplementum. suprà eo. c. 2. & c. cum ſm Apostolum. Sed nunquid tenetur soluere decimas de tali patrimonio ad quod est promotus, quasi ad titulum? Argu. quòd non. 16. q. 1. similiter. & j. de deci. nouum genus. Arg. contra. 16. q. 1. si quis laicus. Dixit Vinc. quòd tenetur soluere decimas. arg. illius c. si quis laicus. Arg. contra, quòd non debeas

†Ca. 9. eo. tit. in 3. compilat. huius verò decretalis decisionẽ hodie accipere debem⁹ iuxta ordinationem concilij Tridentini sessio. 23. de reform. cap. 2.

z Dñicalem qõnẽ vocat quam olim iuris canonici Doctores diebus Dñicis solebant tractare, extra cursum legendi ordinariũ: sicut Sabbathinã q̃stionẽ appellant Legistæ, quã in sabbathis, cũ ab ordinarijs lectionibus cessabatur, suis discipulis explicabant.

deat soluere, vt j. de simon. tua. T. dixit, q si ab alijs clericis recipit diuinum officium, & alia sacra, debet eis soluere decimas, alioquin c: quia de beneficio suo non tenetur soluere decimas. credo q p p clericatũ istius, licet sit ordinatus ad patrimoniũ suũ, ecclesia quę primũ decimas pcipiebat pdiales iure suo nõ debeat defraudari: quia res semp remanet cũ sua cã, & sine culpa sua priuari non debet, nec est ẽt iusta cã quare priuari debeat. Item q̃rit, an iste possit trãsire ad aliã ecclesiã sine licentia epi? Dicas q non. 71. dis. primatus. Sed nunquid põt 1 vẽdere patrimoniũ tale? Vr q ñ quia inde viuere dẽt & eccľasticũ onus sustinere, quod cõfitet Vinc. sed Tanc. dixit, q põt vẽdere: q a qui ptio fruit, rẽ habere vr. ff. de vsufr. quia q pretio. & põt illud donare, q a & bñficio eccľastico posset renũciare, quod credo verius.

† Latorieñ. Baioñ.

1 Tene de hoc qđ statuit concil. Trid. supra proximè citatum nec cũ glossa fallaris.

†Vide c. si tibi absente. e. tit. li. 6. & l. qui mihi donatum. per Bar. ff. de donat.

¶Idem episcopo Zamoreñ.†

¶*Absenti potest conferri beneficium alio mediante: nec refert vtrũ absens inuestiatur per personam mediam, vel persona media inuestiatur pro absente. h. d. coniungendo vtrunque intellectum. Et est casus notabilis, & quotidie practicatur.*

CAP. XXIV.

Accedens† ad Apostólicam sedẽ: & infra. ¶Inquisitioni tuę taliter rñdemus, q clericus absens p aliũ, vel alius a magis p ipso, poterit de bñficio ecclesiastico inuestiri.

¶Idem Treceñ. episcopo.

¶*Si ad vnum canonicatũ & ad præbendam duo sunt recepti simpliciter, receptio nõ tenet etiã interueniente Apostolica auctoritate hoc dicit, & est notabile capitulũ, quare tene semp mẽti, & nota ipsũ.*

Accedens.] Absens põt inuestiri de beneficio alio mediante. Vel si potest summari. Põt quis inuestiri de beneficio pro absente. Communis diuisio. Secũda ibi, Inquisitioni. Abbas Siculus.

CASVS Quærebatur hic, vtrũ aliquis absens de beneficio ecclesię possit inuestiri? Rñdet quòd aliquis nõmine ac vice absentis de beneficio ecclesiæ potest inuestiri quia ille dicitur inuestiri, cuius nomine alius inuestitur. No. quòd absens potest per alium inuestiri.

[Gloss. ista quirit, & tripl'r soluit. secundo obiicit, & soluit.]

a Vel alius.] sicut vnus noĩe alterius possidet. ff. de acq. poss. quicquid vterq; enim possidet. ff. eo. tit. quod meo. & ĩ. vt li. nõ cont. qm. §. in alijs. & ĩ. de rest. spol. cũ venissent. & ĩ. de præscr. si diligenti. ita & vterque potest dici inuestiri. Sed quæ fuit dubitatio? Fortè iste episcopus dubitabat, an carnale matrimoniũ inter absentes c hatur, & ideo dubitauit an & spirituale. Prima qõ expeditur 32. q. 2. honoratur. & j. de conuer. coniu. ex parte & ff. de ri. nupt. deniq;. Secunda dubitatio hic explicatur, vtrũ clericus absens possit inuestiri per aliũ. vel dubitatio fuit illa, an inuestiret quis p absente & ignorante, & certè bene, & acquirit ei possessionem: & cu iste sciuerit, habebit causam vsucapiendi. C. de acq. poss. l. 1. Vinc. Vel ideo dubitauit: quia sicut hæreditas temporalis per procuratorẽ acquiri non põt. ff. de acq. hær. per procuratorem. 2 ita videbatur quòd hæreditas spiritualis acquiri non posset, sed non vr quòd dñium sit quæsitum per traditionem absenti. ff. de acq. re. do. res ex mandato. Item nec possessio vr acquiri per inuestituram. j. de his q̃ fi. à ma. par. cap. ex ore. & infra de do. per tuas. Dicas, quòd si vel dans, vel accipiens intẽdit acquirere dominium absenti, tunc est ei quęsitum: & sic loquitur ff. de acq. re. do. si procurator. ff. de do. q mihi donatum. Sed si neuter hoc intendit, non statim acquiritur dominium. & sic loquitur ff. de acquir. re. dom. res. dominium tamen vel possessio non acquiritur per gestorem negotij ff. de neg. gest. si ego. Io.

2 Dicunt Legistæ quòd tẽporalis hęreditas non potest per pcuratorẽ acquiri. pro eo quòd acquiritur, & aditur solo animo, ex quo verè dedi pcuratorẽ ad adeundum iam apparet animus aditionis: & idõ impossibile ẽ illã aditi, sed illud verum de hæreditate iam delata: & q̃ scio delatã, in desecunda locum habeat quod statim dicã. an. And.

Dilecto.] Diuiditur in quatuor partes. Prin. ò ponitur factum, & allegatio pro cellerario. sec vnde allegatio contra eum ibi, Procurator. Tertio diffinitio ibi, Vnde. Quarto protestatio ibi, Iti quòd: Abbas.

De quo vide motus ad c. 35. supra de e iect.

CASVS. Archieps Remeñ. qui in Francia legationis officio fungeret, intẽdebat puidere cuidam nepoti suo G. noĩe i Treceñ. ecclesia: cellerarius Treceñ. vt gratiã legati sibi acquireret, in manib. legati renũciauit præbendã, q̃ in Treceñ. ecclã obtinebat: dict⁹ legatus nepotẽ suũ & dictũ cellerariũ instituit in canonicos Treceñ. & Archieps & capťm cõiter assignauerũt vtriq; stallũ in choro, & locũ in capitulo, vt fruct⁹ illius præbendę diuiderẽt inter se, donec idem G. integraliter esset beneficiũ assecut⁹: & pcurator generalis episcopi tũc absentis ista oĩa cõpbauit, & dict⁹ Cellerarius lectionẽ & Euangeliũ legit in sua septimana, & alia fecit, q̃ alij canonici consueuerunt defuncto episcopo tpe cuius hæc facta fuerunt, alter successit: & dum accederet ad ecclesiã cõsecrat⁹, dictum Cellarium recepit ad osculũ pacis, & tunc non recipiuntur ad osculum nisi canonici: & per biennium sine quæstione sic permansit: Postmodum episcopus excitatus à somno, cœpit mouere quæstionem c ipsũ Cellerarium super præbenda prædicta, & sic qõ inter Episcopum & Cellerarium ad sedem Apostolicã est delata: datus fuit quidam Cardinalis vtriq; parti auditor, coram quo Cellerarius proposuit omnia supradicta: petens dictum episcopum à sua molestatione compesci: procurator episcopi proposuit ex aduerso, quòd ad vnicum beneficium quod vacabat in ecclesia Treceñ. non licuit ipsi legato duos instituere, allegando ad hoc concilium Turoñ. quod præbendarũ inhibet sectionem, & concilium Lateraneñ. quod præbendarũ phibet expectationem. Præterea in ecclesia vbi non est certus numerus præbendarum, nulla ẽt præbenda vacante, potest aliquis in canonicũ assumi: quia intelligitur eligi ad quoddã ius, quod de nouo creatur, & cũ electo nascitur: sed vbi est certus numerus præbendarũ, duo ad vnam præbendam eligi nõ possunt cũ illud ius spirituale diuidi nõ possit: propter qđ dictus procurator asserebat institutionem præfatã non valere, cũ in Treceñ. ecclesia certus sit numerus præbendarum, quẽ capitulũ vel legatus augmentare non intendebant, vel ius aliquod creare de nouo. His & alijs auditis, Papa dictũ Cellerarium condemnauit ad restitutionem eorum, q̃ tenebat ratione prædictæ institutionis, imponẽdo silentiũ eidem super dicta præbenda, vel parte ipsius: ita tñ quòd per hoc prædicto G. nepoti legati, nullum præiudiciũ generet: q a res inter alios acta, aliis obesse nõ debet. No. quòd legatus nõ põt instituere duos ad vnã præbẽdam contra concilium Turoñ. Item beneficii spũalis perceptio non dat ius, sed sola canonica institutio. Item res inter alios acta, aliis obesse non debet.

CAP. XXV.

Dilecto filio P. sãctæ Pudentianæ† psbytero Cardinali, Cellerario Treceñ. & R. procuratori tuo, auditore concesso, idẽ Cellerarius proposuit corã eo, q cum in manib. Remeñ. Archiepiscopi tunc Apostolicæ sedis legati, intendentis prouidere G. nepoti suo in Treceñ. ecclesia præbendam, quam ibi obtinebat, liberaliter resignauit: b † dictus legatus

† Cap. 1. eo. tit. in 4. compilat.

†Pudẽtianæ nomen hic etiam restitutum, est cum Prudẽtianæ legat in omnibus contra historiæ veritatem.

†resignaret.

b Resignauit.] purè sine aliqua conditione & mõ, aliàs simoniacus fuisset. 1. q. 2. quàm pio. & supra de pact. pactiones.

[Glos. seq. obiicit, & soluit.]

a Gene-

præfatū G.& eundē Cellerariū i canonicos Treceñ.instituit,& ambob⁹, capitulum Treceñ. stallū in choro, & locum in capitulo, & idem archiepiscopus supradictę prębendæ fructus diuidendos cōmuniter assignarunt, donec idem G. integrum esset præbendale stipendiū † assecutus, & infra. Quorū receptionem procurator generalis [a] pdecessoris tui, in partibus Cōstantinopolitanis tūc agentis, postmodum approbauit.

¶ Dictus quoq; Cellerarius lectionem & Euangeliū in hebdomada sua legisse dignoscit: & tā decani quàm episcopi electioni, & aliorū negotiorū tractatibus, sicut canonicus Treceñ. interfuit: & domū quandā p capitulum memoratum obtinuit, quę non nisi canonico consueuerat assignari: tuque † cum ad eandem accessisses ecclesiam consecratus, eū cū canonicis alijs ad osculū recepisti: [b] cum tunc nō nisi canonici ad osculū admittantur: & eidē super prædictis non mouisti per bienniū quęstionem: propter quod petijt, vt te ab ipsius super hoc molestatione [c] indebita, compescere dignaremur: & infra. Procurator tuus proposuit ex aduerso, quod ad vnicū ius spirituale, quod vacabat ibidē, insimul duos canonicos instituere prędicto legato non licuit: nam si duo vnicam præbendam haberēt, id esset contra Turoneñ. concilium, [d] quod præbendarum inhibet sectionē. Si verò duob. receptis vni tātùm præbēda daretur, sub expectatione alius cōtra Lateraneñ. † concilium [e] remaneret. ¶ Præterea licet in ecclesia, ī qua non est certus numerus præbendarum, nulla etiam vacante in canonicum quis possit assumi, cū intelligatur ad quoddam ius eligi, quod ex electorum assensu de nouo creatur, † & cum electo in canonicum nascitur, & desinit cum defuncto: in ecclesia tamē quæ determinatū habet numerum præbendarum, vno indiuiduo iure vacante, duo simul eligi non possunt ad illud: eo q huiusmodi spirituale ius, diuidi [f] seu communicari nequeat inter eos quamquam interdū hi, ad quos spectat electio, de cōmuni assensu augmentare [g] valeant numerum præbendarum, quoddam ius spirituale de nouo creando: nisi fortè statutum aliquod obuiaret, quod esset iuramēto firmatum: vel cui sedis Apostolicæ confirmatio accessisset: huiusmodi clausula [h] prohibitionis adiecta, vt si quicquam contra id fieret, nō valeret; propter quod institutionem præfatam nullam fuisse dictus asseruit procurator: cum in Treceñ. ecclesia certus sit præbendarum numerus, quē capitulum vel legatus augmentare [i] † minimè intēdebat, vel ius aliquod de nouo creare. ¶ Vnde dictū Cellerarium ad restitutionem eorū, quæ ratione prædictæ īstitutionis tenebat, sentētialiter duximus condemnandū, ei super præbenda ipsa, vel eius parte silētium imponētes; Ita quòd per hoc prædicto G. nullū pręiudicium generetur cū res inter alios acta, regulariter alijs non obsistat.

† Lateraū. sub Alexan. iij.c.8.

† crearetur

† al. non intendebat.

a Generalis.] vnde videbatur q dñs ɔ̄ factū pcuratoris venire non debebat. arg. s̄.de offic. deleg. cū olim. qa factū pcuratoris, qui generalē habet administrationē, dño p̄iudicat. ff. de iureiu. iusiurādū. §.vlt. ff. de pac. nam & nocere. sed tñ secus est, qa generali mandato nō vr̄ delegasse, nisi id qđ legitimè i fieri pōt. ff. de cōd. in deb. si procurator. & ff. de his q̄ fi. in frau. credi. si pater. vel qa fraudulenter aliquid faciat. ff. man. creditor. §. Lucius. vnde cū talis institutio ɔ̄ ius esset, nō tenebat̄ eps illam ratam habere. s̄. eo. tit. tuæ. & c. maioribus.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b Recepisti.] Per hoc videbatur cōsentire institutioni ipsi⁹ 2 si. 63. dist. Hadrianus. & ī. de his q̄ fi. à maio. par cap. ex ore. & ī. đ priui. cū olim. ar. C. ad Velleia. aut siue à me & ī. đ spō. ad id qđ. Itē qa i p̄sētia sua gessit se tāq̄ canonicū: vnđ qa ipsū nō remouit, statim vr̄ ipsum approbasse. arg. s̄. de offi. deleg. coram. C. de acquir. poss. l. i. C. de pa. po. si filiū. 20. q. j. quē pgenitores talis patientia ; non facit canonicū, sed tm̄ canonica electio. ff. de Decur. Herennius. & ī. de inst. ex frequētibus. & C de lib. can. non. idcirco. Ber.

c Molestatione.] & sic agebat īterdicto, vt possidetis.

d Turoneñ. concilij.] s̄. e. maiorib⁹. B.

e Lateraneñ. concilium.] ī. de conces. p̄ben. nulla.

f Diuidi.] qa vnitas non recipit diuisionē. 24. q. i. loquitur. De hoc dictū est s̄. eo. tuæ fraternitatis. simile ī. eod. c. ī ter cætera.

g Augmentare.] s̄. de consti. cum M.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

h Hmōi clausula.] imò & si clausula illa non esset adiecta tū sine eius auctoritate nō vr̄ q possit ɔ̄uenire ex quo confirmatio Papæ accessit. s̄. de confir. c. i. & 2. Nā vbi princeps confirmat, idē est ac si ferat snia:m. C. de vete. iur. enu. l. i. §. sed neque. versi. oia nostra facimus, &c. Verius ē, q nō obstat eis talis ɔ̄firmatio, cū eorū fauore facta sit, quin possint ɔ̄uenire si volunt. s̄. đ cōsti. cū M. & c. cum accessissent nisi clausula hmōdi sit apposita: đ cernatis irritū, & iane. Io.

i Augmentare.] hæc fuit sufficiēs rō, quia intendebat idē ius, & eandem præbēdam cōferre plurib⁹ quare non valuit. s̄. eod. tuæ. sed si intendisset vtrūq; eligere in canonicū, talis electio non valuisset. s̄. eo. dilect⁹. & c. relatū qa ad duo iura intelligūt eos elegisse, ita tñ q facultates sufficerēt duob⁹. ī. c. px.

[Gl. seq. remittit, secūdò obijcit, & soluit tertiò q̄rit. arg. pro, & ɔ̄ solu. quarto soluit quæstionem.] hanc regulam & ei⁹ expositionē hēs s̄. de re iud. c. penul. Sed vr̄ q causæ istorū ita sunt coniunctæ, q snia lata ɔ̄ vnum obest alij. sic 3. q. 6. hæc quippe. & 81. distin. tantis Daniel. fin. ī. de accusa. ad petitionē. & 58. dist. ordinatos. sed secus est hic: quia

quia agendo ꝯ vnum, nõ agit de iure alterius: sed in p̃missis casib⁹ agit de vtroq; . sic ĩ. de adul. significasti. ff. de adul. de nunciasse. 1 sed q̃d si postea agitur ꝯ fm, & ille secundus obtinet, nunquid ꝓdest alij, vt p hoc retractetur snia lata? Vr̃ quòd sic: q̃a snia lata pro vno ex socijs, ꝓdest alijs, vt 2. q. 6. cap. ei q. §. diffinitiua. ver. q̃nq; & s̃. de appel. c. pen. & ff. si ser. vend. loci. §. 2. sed nõ est ita, q̃a illa intelliguntur cũ snia processit ꝯ oẽs ĩ cõi causa. lex illa, lo ci. §. 2. loquit̃ de seruitute, quæ cõis ẽ & idiuidua: & ꝓ parte q̃s agere nõ potest. Per decre. istã bene vr̃ solui illa q̃õ, qua q̃ritur, duo fratres ex eodẽ patre & matre eadẽ ꝯxerunt matrimonium cũ duabus sororibus ex eodẽ patre & matre eadem: fuit lata snia ꝯ matrimoniũ inter vnũ virũ & eius vxorẽ p p cõsanguinitatẽ: Quæritur vtrũ snia ista p̃iudicet alteri fratri & eius vxori, q̃ non fuerunt i lite? Dicas q̃ n̄ fit eis p̃iudiciũ.

1 Vide de si mo. dilectus 2. sup 3. glo. Ioann. And.

† Cap. 3. eo. tit. in 4. cõp. Et de materia, an ex cã rõnabili de vna p̃benda possint fieri duę, vid. Doctores s̃. hoc tit. c. au: zitiæ.

† assensu

† contigerint.

¶ Idem.

¶ De vna præbenda vacãte possunt fieri duæ, si eius suppetant facultates, aliàs diuidens integrare tenetur.

CAP. XXVI.

Vacante † quadã p̃bẽda i ecclesia tua, duas ex ea cõstituens, ad illa de consensu † capituli tui duos canonicos assumpsisti: quorũ altero viã vniuersæ carnis ingresso præbendã, quam defunctus habuerat, q̃dã clericus nomine Hippolytus, fuit auctoritate sedis Apostolicę assecutus. Verùm cũ idem Hippolytus te super integritate præbendæ per quasdam nostras litteras inquieter, & alius idẽ ius aduersus te se habere ꝓponat, q̃d facere debeas requisisti. ¶ Super quo sic duximus respondendum, quòd cũ Turoneñ. statuta a cõcilij sectionẽ inhibeãt prębendarum, teneris vtriq; de his, quę vacare contigerit, † integrare b præbendam: nisi rationabili causa de vacante supradicta præbẽda duæ fuerint constitutæ: c ac tot sint vtriusq; prouentus, quòd per utramq; sit vtrique prouisum in beneficio competenti.

Vacante.] Duæ sũt partes. Secũda, ibi, Sup quo. Abbas Sic.

CASVS. Vacante quadam præbẽda in quadã ecclesia cathedrali, ep̃s ex illa præbenda cõstituit duas & ibi instituit duos canonicos: altero illorũ defuncto, quidã clericus nomine Hippolytus p̃bẽdã illi⁹ defuncti auctoritate Apostolica fuit adeptus: iste Hyppolitus ĩpetrauit lr̃as à dño Papa ꝯ ep̃m, vt integraret illi p̃bendam illã: & alius dicebat se habere idẽ ꝯ ipsum ep̃m: q̃siuit ep̃s, q̃d facere deberet? Rñdet Papa, q̃ cũ Turoñ. concilij statuta diuisionẽ præbendarum inhibeãt, ep̃s tenetur illas præbendas redintegrare de vacaturis, nisi ex certa & rõnabili cã de prædicta præbenda constituerit duas, & tot sint prouentus vtriusque, q̃ possint cõpetẽter vtriq; sufficere. Nota, quòd vna præbẽda põt diuidi in duas, dũ tñ vtriq; sufficiant illius ꝓuẽtus, aliàs nõ põt; & si diuisa fuerit, redintegrari debet.

a Turoneñ. statuta concilij.] s̃. eo. maioribus.

[Glo. seq. obijcit & tripliciter soluit.]

b Integrare.] sed quare tenetur integrare, cum talis electio nulla fuerit. s̃. eo. c. proxi. 2 Rñdeo, isti duo simpliciter fuerunt electi in canonicos, vnde tenuit electio. s̃. eo. relatum. & c. dilectus: Io. dicit 2 q̃ licet nõ valuerit talis electio, ep̃s tñ tenetur integrare præbẽdam, cũ non possit reuocare q̃d fecerit. arg. ĩ. de don. inter dilectos. & ĩ. de conces. præb. cum super. & s̃. de cler. cõiu. diuersis fallacijs. Vel alia ratio potest reddi; Isti electi fuerunt ad duo iura de nouo creata, & non ad vnicum, & non intendebat ep̃s facere ꝯ conciliũ cum duas cou- 3 stitueret 3 p̃bendas ex vna, credẽs sufficere facultates ad duos: vnde si reperiatur q̃ non sufficiat duobus, tenetur integrare de vacantibus. ĩ. eo. cum causam. & sic vr̃ q̃ episcopus possit tolerare si aliq̃n aliqui eliguntur ad vnum beneficiũ, vt dicit s̃. eod. tuæ.

2 Alternatiue: q̃a etiã eius fuit solutio. ĩ. pxi mo. Io. And.

3 Quod postuit. ĩ. de ex cess. p̃la. sicut vnire, fm Inno. q̃d est vetũ ex causa, fm Hos. vt dixi. Ioã. And.

c Constitutæ.] hic ergo patet, q̃ de vna p̃benda possunt fieri duæ. 4 & fm hoc erũt duo noua iura, sicut vna parochia põt diuidi ĩ duas. 16. q. 1. p̃cipimus. & ĩ. d̃ eccle. ædi. ad audiẽtiam 1. De hoc dictum est s̃. eo. tuæ.

4 Hic vides posse ep̃o ex cã diuidere præbendas: pñt ẽt, & beneficia diuersa vnire, vt patet i ꝯcil. Trid. ses. 21. de refor. c. 5. & sessio. 24. de refor ma. c. 13. q̃d videto.

¶ Idem Vercelleñ. episcopo.

¶ Si Papa mandat capitulo, vt aliquem in canonicum recipiãt, & prębendam, si qua vacat conferant: si de mandato scientes alij conferunt, coguntur primum recipere, & de redditibus ecclesiæ loco beneficij prouidere, donec præbendam habeat.

CAP. XXVII.

ij Dilectus † filius G. clericus nobis exposuit † conquerendo, quòd cum pro eo ad Nouarieñ. capitulum mãdatum Apostolicũ mi ssemus, vt eum in canonicum reciperent & in fratrem, prębendam (si qua tunc vacabat†) conferentes eidem, & infra. ¶ Fraternitati tuę mandamus quatenus si tibi constiterit, quod in Nouarieñ. ecclesia præbẽda vacaret d

† Cap. 4. tit. de conces. p̃bẽ. i 4. cõpi.

† proposuit

† vacaret.]

ij Dilectus filius.] Si Papa mandat ei ad quẽ spectat vt beneficiũ cõferat vni, collatio p eũ alteri facta tenet, ipse tñ ex transgressione punit: vt hic dr̃. Prima pars querelã deci sã cõtinet: Secũda iudices p̃bet, ibi, Fraternitati. Abb. Sic.

CASVS. Quidã clericus G. noie obtinuit lr̃as à dño Papa ad capitulum Nouarieñ. p quas mãdabatur eidẽ, vt dictũ G. reciperent in canonicum & in fratrẽ, & p̃bendã (si qua vacaret) conferrent eidẽ: capl̃m mãdatũ Apostolicũ noluit adimplere, imò p̃bendam vacantẽ, quã dñs Papa prædicto G. cõferri mandauit, alij assignauerunt: vnde idẽ G. petijt à dño Papa vt quod de ipso mandauerat, faceret adimpleri. Ex parte capituli allegabatur, q̃ pręb enda non vacabat. ibidem Papa his auditis mandat, quatenus, si cõstiterit quòd in Nouarieñ. ecclesia, præbenda vacarit eo tempore quo Nouarieñ. canonici litteras receperunt, dictum clericum faciant recipi in canonicum & in fratrem, cum præbendam illam in derisionem mandati Apostolici duxerint conferendã; & de prouentibus illius ecclesiæ aliquos redditus annuatim faciant assignari eidem, donec prębendale beneficiũ fuerit assecutus. Nota, q̃ licet Papa mandet, vt alicui conferatur præbenda, & canonici eam alij conferunt, tenet collatio: sed ipsi compellendi sunt vt illum postea recipiant: & quod dicit in fine; de redditibus prouideatur, &c. credo appositum fuisse in pęnam capituli, quia mandatum Apostolicum cõtempsit, quia illud non 5 erat in antiqua.

5 Imò in antiqua cõpilatio. idẽ continebat his verbis: & eidem de redditib⁹, ipsi⁹ ecclesiæ singulis annis cõpetẽtes assignari prouentus, &c.

[Glossa sequens recitat, per q. an vnum sit mandatum, &c.]

d Vacaret.] ergo videtur à contrario sensu, quod si tunc nulla vacabat, non tenerentur ratione illius mandati eum recipere, & sic videtur tantum vnum mandatum. sed videtur quod duo, quia mandauit eum recipi in fra-

pi in fratrem: quod vnum mandatum est, & præbendã conferri; & vnum est consecutiuum alterius: vndè statim tenebantur illum recipere, & postea beneficium conferre, vel statim, vel quam cito possent.

[Glo. seq. primò arg. tempus receptionis inspiciẽdũ. Secundò de tempore datæ. Tertiò de vtroque. Quartò argu. ad quęstionem quã sol. vlt. sol. contraria.]

tempore quo eiusdem ecclesię canonici nostras literas receperunt: a cum eam alij in elusionẽ mãdati nostri duxerint cõferendam, b eundem clericum, si non habet† sufficiens beneficium ecclesiasticum, in canonicum recipi d facias: & sibi de redditib. ecclesiæ singulis annis assignari e ,puẽtus, donec ei sit ĩ beneficio præbendali prouisũ.

¶Idem in concilio generali. †

¶ *Habens personatum, vel beneficium curatum, si secundo tale receperit, vacat primum: quod si retinere contenderit, etiam secundo priuabitur, hoc primo. Et is ad quem spectat beneficij curati collatio, sicut confert statim cum institutus aliud recepit. & si infra sex menses non conferat, deuoluitur ad alium collatio, & alter punitur. hoc secundo. Cum sublimibus verò & litteratis personis circa pluralitatem beneficiorũ incompatibiliũ solus Papa dispensat hoc tertiò. Hoc dicit istud capitulum vtile & famosum.*

CAP. XXVIII.

De multa ,puidẽtia

a Receperũt.] hic consideratur. tẽpus receptionis litterarũ, & non datæ. sic. s. de foro competẽ. licet. s. de rescrip. capitulũ sanctæ crucis. Sic in litteris impetratis ꝯ vsurarios. j. de vsu. quia frustra. sic quandoque consideratur tẽpus oblati libelli, licet tũc nõ rectè agatur: si tamen postea incipit ius competere, perfici potest iudicium. ff. de pig. act. si rẽ. §. vlti. & ff. de rei vend. si in autem. §. 1. arg. contra quia tempus datæ est considerãdum. sup. de rescr. eam te. & cap. constitutus. Item arg. contra. ff. ad exhi. l. tigni. §. vlt. Item argu. ꝙ si iudex tempore impetrati rescripti sit excõicatus, & tpe receptionis absolutus quod valeant litteræ: arg. sup. de ap. super eo. ar. sup. de rescrip. pastoralis. ad fi. & ff. de iud. cum furiosus. & supra de ęta. & qual. pręterea. ff. de acq. hær. mutum. Io. quod non credo. immo litteræ non valent. cum ab initio nullæ fuissent: vndè postea per absolutionem conualescere non possunt. Quare ergo potius hic considera tur tempus receptionis, & in illa, eam te. & cap. constitutus. tempus datæ? Hic consideratur tempus receptionis, & non datæ, quia quamcitò uacat benefi.ium, pertinet collatio ad capitulum seu episcopum. cum statim possint beneficium conferre quousque interdicatur eis, uel mandatum recipiant super hoc: vnde si vacat tempore quo litteræ dabantur, non præiudicat capitulo quousque ad ipsos mandatum perueniat: quia non tenẽtur diuinare. infra vt eccle. bene. vt nostrum; vndè collatio medio tempore facta legitima est, sed mandato recepto tunc primo præiudicatur eis, vnde postea non debent contrarium facere: quod si fecerint, procederetur contra eos prout dicitur hic, nisi diceretur in mandato, quod si secus feceretis, illud decernimus irritum & inane, sup. c. inter cętera. & cap. dilecto. sed in decr. eam te, cõsideratur tempus datæ, quia tempore datæ, & tẽpore receptionis vacauit præbenda, & quia mandatum fuit capitulo de conferenda præbenda: & capitulũ non poterat conferre, quia non pertinebat ad ipsum, sed ad episcopum, & archidiaconus fuit postea electus: & sic mandatum sequitur ibi illum, qui potuit conferre: & satis mandabatur illi quando mandabatur capitulo, cum ipse tempore datæ esset de capitulo: vndè ipse episcopus non poterat se excusare, quod non recepisset mandatum. In illa, constitutus, dicas, quod cum aliquis impetrat litteras super beneficio: tunc si numerus statutus iuramento est firmatus in ecclesia contra quã impetrat, illud debet tunc dicere, aliàs non valerent litteræ. Sed si tunc nullus esset statutus numerus, de eo quo non est, mentio fieri non potest: vnde si postea medio tempore statuatur, non præiudicat impetranti.

[Glo. seq. obijcit inducens quattuor, & soluit.]

b Duxerint conferendam.] videtur quòd talis collatio non teneat. arg. j. de conces. præben. proposuit, q̃a Papa ibi consimilem 2 donationem cassauit. Item eo ipso ꝙ Papa pręcepit isti dari, prohibuit alij dare. ff. de cond. & demon. cum ita. & ff. de procur. Pomponius. §. sed & is qui. Item talis electio facta est ꝯ legem animatam: quæ durius agit quã inanimata. ff. de arbit. Celsus. & l. pręcedenti. in fine. & ita nulla est. 10. dist. vides. Itẽ ratione pcedentis denunciationis non valet quod factum est. C. de rei vendi. si fundum. j. de no. oper. nunci. ca. 3. ff. ad leg. Falci. dolo. ff. de eden. quædã. §. is autem. Sed verũ est ꝙ hęc collatio tenuit, licet ꝯtra mãdatum Papę, vt satis patet hic, & j. de ꝯces. præbẽ. proposuit. nec solum mãdatum Papæ sufficit ad hoc vt ius habeat. ff. de pigno. actio. non est mirum. §. sciendum. & sup. de re iudicum aliquib. Item licet canonici obligari v deantur, ipsa tamen præbenda non est illi obligata. arg. ff. de pollici. l. 2. & ff. de ꝯtrahẽda emptio. l. vl. in fine. Et ita electio talis quantum ad canonicos non videtur canonica, sed quantum ad electũ sic: sicut sacerdos in mortali existens quo ad se illicitè celebrat, quo ad alios 3 licitè supra de cohabitatio. clerico. & mulie. cap. finali. sic donatio potest esse vitiosa, & tamẽ donum tenet arg. inf. de iure patronat. cura pastoralis. & C. de rei ven. quoties. Vel licet peccent recedendo a mandato Papæ, non tamen peccant aliũ eligendo: simile 27. q. 1. nuptiarum. & ideo puniuntur: quia compelluntur illũ recipere pro quo mandatũ receperunt? : & hoc verum est licet Papa mandet beneficiũ vacans, uel cum primum vacauerit, alicui concedi, valet tñ collatio alij facta: 4 nisi clausula illa adiecta fuerit: quod si contra feceritis, id decernimus irritum & inane. sup. eo. inter cętera. & cap. dilecto.

ADDITIO. Nisi Papa aliàs suam intimauerit voluntatem. infra de concess. præben. quia in cunctis. lib. 6.

c Non habet sufficiens.] & ita si non habet sufficiens, non nocet, si de illo non fecit mentionem. argumentũ est hic, & sup. eo. cum teneamur: & c. postulasti. De hoc dixi supra de rescrip. si proponente.

d Recipi.] & sic patet quod prior electus non remouetur, ut dictum est: licet contra mandatũ sit receptus. sic infra de ijs quę fiunt à maio. par. cap. ex ore.

e Assignari prouentus.] sic 5. s. e. dilectus. in fin. Illud additum fuit, qđ non erat in antiqua compilatione.

De multa.] Diuiditur: quia primo narrat ius antiquum. Secundo subijcit nouum: ibi, Pręsenti. Vel potest diuidi in tres partes: prout videntur tria dicta. Secundum: ibi, Is quoque ad quem. Tertium: ibi, Circa sublimes. Abbas Siculus.

CASVS. In Lateran. concilio statutũ fuit, quod nullus diuersas dignitates & plures eccl'as parochiales reciperet, alioquin recipiens sic acceptum amitteret, & conferens concedendi potestate priuaretur: sed quia istud statutum male obseruabat, Innocentius volẽs obuiare huiusmodi cupiditati, statuit, vt q̃cunq; de cetero receperit aliquod beneficiũ curã habẽs animarum annexã, si pri9 tale beneficiũ obtinebat, ipso iure sit priuat9 eodem.

2 Non [illegible] consimilis: quia ibi datus fuerat executor ad prouidendum: hic non. Io. And.

3 Idest, alij non peccant ipsũ audiendo cũ ignorent eũ esse in peccato mortali.

4 Quod dic hodie vt infra de cõ. pben. si capitulo & c. seq. & ibi plene de hoc lib. 6. in fin. licet sit ar. contra C. de leg. non dubium. Io. And.

5 Hãc glossã non reperio in manuscriptis, nec puto Bernardi esse.

te- los Fe- õsi- eli- c. eã tesc. uissi- ide n in titu- de re- ncilũ ale La . sub centio. . 29. & od. titu. cõpila.

eodem: & si illud contenderit retinere, alio spolietur: & ille ad quē spectat collatio prioris beneficij, illud cōferat cui viderit conferendū: & si vltra sex mēses cōferre distulerit, ipsius collatio ad alios deuoluatur s̄m statutū Lateraň. concilij: & insuper tm̄ cogatur de prouentibus suis in vtilitatem ipsius ecclesiæ assignare, quantū à tēpore vocationis cōstiterit esse perceptū: & hoc idem in p̄sonatib. siue dignitatibus obseruer̄; addit insup̄, vt nullus ī eadē ecclesia plures dignitates vel personatus habere præsumat, etiam si curam non habeant animarum: tū circa sublimes & literatas p̄sonas, quę maioribus bñficijs sunt honorandæ, per sedē Apostolicā poterit dispēsari. Not. q̄ qui hēt curam animarū, vel p̄sonarū, si ad consimile beneficiū eligatur, postquā illud receperit, ipso iure vacat primum. Itē q̄ non vult dimittere qđ suū nō est, debet priuari eo quod suū est. Itē cum quis receptus est ad s̄m beneficiū, s̄m iura primum alteri debet cōferri. Item nota pœnam negligentis conferre beneficiū. Item nota pro venerabilibus & literatis personis. Item solus Papa potest dispēsare, vt aliquis habeat plures dignitate, vel curā animarum.

¶ In Lateraneň. concilio sub Alexādro iij. c. 13. & cum hoc decreto conuenit cō cilium Tridentinū sessio. 7. de reformat. c. 2. & 4. & sessio. 24 de reformat. c. 17.

fuit in Lateraň.[a] † concilio prohibitum, vt nullꝰ diuersas dignitates ecclesiasticas, & plures ecclesias parochiales reciperet cōtra sacrorum canonum instituta: alioqn recipiens sic acceptum amitteret, & largiendi potestate conferens priuaretur. Quia verò propter p̄sūptiones & quorundā cupiditates, nullꝰ hactenus aut rarus de p̄dicto statuto fructus prouenit. Nos euidentius & expressius occurrere cupientes: Presenti decreto statuimus, vt quicunque receperit aliquod beneficium curam habens animarum annexam, si prius tale beneficiū habebat, eo sit ipso iure priuatꝰ; & si fortè illud retinere cōtenderit,[b] etiam alio spolietur. ¶ Is quoque ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionem[c] alterius libere conferat cui meritò viderit conferendū: & si vltra sex menses cōferre distulerit, non solum ad alios secundū Lateraň. † cōcilij[d] statutum eius collatio deuoluatur, verum etiam tantū de suis cogatur prouētibus,[e] in vtilitatem ecclesiæ cuius ē illud beneficiū, assignare, quātum à tempore vacationis ipsius constiterit † esse perceptum. ¶ Hoc idem[f] in personatib. esse decernimus obseruandum; addentes vt in eadem[g] ecclesia, nullus plures dignitates aut p̄sonatus habere præsumat, ēt si curam nō habeāt animarum. ¶ Circa sublimes[h] tamen & literatas personas, quæ maiorib. sunt bñficijs honorādæ; cum ratio † postulauerit per sedem Apostolicā[i] poterit dispensari.

a Lateran. ꝯcilio.] sup. de cleri. nō resi. c. qa nōnulli.

[Gl. seq. recitatur per quæstionem quando dicetur. contendere, & ante litem contest. &c.

b Contēderit.] i. in iure contentioso retinere voluerit. Si enim ante litem contestatam destiterit, non priuabitur vtraque, sicut est in alijs statutis sub pœna. ff. rem ra. habe. hoc amplius. ff. de in ius vocan. l. quamuis. sic ponitur 16. q. 1. statuimus 1 & sic ipso iure hodie priuatus est qui recipit secundum beneficium habens curam animarum, si prius tale obtinebat. Olim habebat optionem, vtrum primum vel secundum vellet retinere. sup. eo. referente. & c. præterea.

[Glo. seq. ponit casum exceptum, & exponit de qua receptione loquatur hæc litera.]

c Post receptione. 2.] fallit in episcopatu, quia non statim vacant priora beneficia nisi post tempus consecrationis. sup. de ele. cum in cunctis. §. cum verò. nec per solam receptionem perdit primum, sed per recepționē corporalem, vt hic dicit. & 21. q. 2. si quis iam translatus. Qui enim habet plures personatus, sine dispensatione Apostolicæ sedis, ineligibilis est, supra de elec. dudum. vbi de hac materia satis dicitur.

d Lateraň. concilij.] ī. de conces. præben. nulla.

[Glo. seq. reci. per q. de quibus prouentibus intelligatur litera.]

e Prouentibus.] benè dicit, de suis, idest, proprijs, si proprium habet. 25. de app. reprehensibilis alioquin delictum personæ. & c. supra de exce. cū venerabilis. & 16. q. 6. c. si ep̄m. aliàs si propriū non habet, puniatur alia pœna ad arbitrium iudicis. 16. q. 6. illud. & 14. q. 6. si res. vel repetatur ab eo, qui recipit illud tamquam indebitum, quia tanquā inuasor possidebat: cū vacauerit ipse iure post receptionē secundi, & mala fide vnde fructus omnes ab eo tempore restituere debet 3 C. de rei ven. certum. supra eo. c. dilecto.

f Hoc idem in p̄sonatibus.] quia de similib. simile debet esse iudicium. ī. de elect. dudum. quę facit mētionē de hoc & ī. de trāslatio. inter corporalia. & ī. de cōfir. cum dilecta.

[Gl. seq. ponit opi. Ioan. quā reprobat.]

g In eadem ecclesia.] not. q̄ nō facit mentionem de præmissa pęna, vnde vr̄ q̄ si q̄s in eadē ecclesia plures recipiat dignitates, non ideò p̄dit priorē: quia pœnę potius sunt arctādæ quam extendendæ. de pœ. dist. 1. pœnæ. & ff. de pę. l. interpretatione hoc cōfitebatur Io. Contrarium credo: quia idē iudiciū est habendū de personatibus non habentibus curā animarum, & habentibꝰ. ī. de ele. dudū. & pęna præmissa repetita intelligitur. quæ enim in præfationibus præmittūtur, in stipulationibus repetita intelliguntur. ff. de verb. oblig. Titia. §. 1. & 22. q. 7. c. Apostolus.

[Glo. seq. arg. alle. octo. iura, & vltimum remittit, alle. 2. in contrarium.]

h Sublimes tñ & literatas.] est ergo arg. quod secundum qualitatem personarum beneficia sunt conferenda. arg. 41. distin. non cogantur. & ff. de vsufruct. sed & si quid. §. 1. & 12. q. 2. Vulteranæ. & c. seq. & 74. dist. consuluit. & 1. q. 2. c. vlti. & is gradus cæteros antecellat, quem stipendia longiora, & labor prolixior fecerint anteire. C. de off. ma. offi. l. nemo. & sup. de maio. & obe. c. statuimus. vbi de hoc. Argum. contra. 16. q. 7. ca. 1. & sup. de constit. cum omnes. Et ita scientia nobilitat hominem, quæ pretio numeratio comparari non potest. ff. de var. & extraor. co. l. 1. §. est quidam. Et si vis appellari philosophus, non debes esse auarus. C. de mu. pat. professio. lib. 10.

[Gl. seq. arg. a contrario, quod dupliciter fortificat & approbat, & ponit opi. Io. contrariam. Secundo reci. per q. (sed aliter) arg. à contrario, & remittit. & ponit opi. contrariam.]

i Per sedem Apostolicam.] ex eo quod dicit per sedem Apostolicā, patet à contrario sensu, quod p̄ alios in talibus non potest dispensari: quia qđ de vno conceditur, de alio negatur: sicut quod de vno negatur de alio, conceditur. 25. dist. qualis. & sup. de præsump. nō ne. argu.

1 Dicit Ho. ibi intelligē dum contenderit, vt dixi. sup. vnde in fin. illius c. sequit̄ excōmunicatio, quā non litis ꝯte. sed monitio præcedere dēt. 12. q. 2. indignē. Io. An.

2 Vel dic, suis. i. sui beneficij, quos suos facit. ad hoc infra de fideius. c. 2. s̄m Ho. Ioan. And.

† sub Alexan. iij. c. 8.

3 De iure pat. cum dilectus. in fi. Ioan. And.

† In concilio iam: constiterit ex eo esse perceptum.

† Est autē triplex ratio, vtilitas ecclesiæ, necessitas, & prærogatiua personæ.

arg. 95. dist. illud, & j. de ijs quæ fi. a præla. sine consensu cap. c. cum Apostolica. ff. de cond. & demon. cũ ita. Et sic restricta est potestas episcoporum circa dispensationem huiusmodi beneficiorum: imò præter istã constitutionem videbatur ꝙ dispensare non possunt: quia episcopus priuabat potestate conferendi illud beneficium, qui illud conferebat habenti cõsimile. s. de cle. non resi. quia nonnulli. Vnde sequit ꝙ nõ poterat dispensare: quia si posset, non puniretur. Et sic planum est dicere, ꝙ solus Papa põt in talibus dispensare. Et ꝙ ita sit intelligenda ista cõstitutio, ꝓbat a pte. s. de ele. dudũ 2. vbi de hoc. Ioa. notauit hic qđ epi adhuc poterãt in talibus bñficijs dispensare, & vaga & indiscreta dispensatio tñ ꝓhibet epis per hanc constitutionem, vt dixit: & posuit hic magnã notulam, quę non multum est hic necessaria. Olim enim, per antiqua iura bene dispensabãt epi, vt aliqs haberet plura beneficia curã animarũ habentia. 70. dist. sanctorum. sed illud hodie recipit immutationem p hanc cõstitutionem: & hoc mutatũ fuit propter indiscretas & stultas dispensationes epõrũ. Ité, & illud notabis: quia hic prohibetur tñ dispensare in psonatibus & beneficijs curã animarum habentibus, & ita circa alia beneficia possũt epi dispésare sicut prius: quia vnum negando, aliud cõcedere videtur. s. de præsump. nonne. De hoc dixi in decrę. prædicta, dudũ 2. Alij dicunt & idem in beneficijs intelligendum. nam canon antiquus prohibet ne dispensent episcopi in præbendis 70. dist. sanctorum. Et nisi expresse vetus ius corrigatur, remanet simul cum nouo. C. de ap. præcipimus, in fi. & quoties noua actio inducitur, vetus non tollitur. ff. de actio. & obl. l. quoties. & arg. s. eo. cum iamdudũ. vbi dicit Papa, cum multa per patientiam tolerantur, & c. sic infra de conces. præb. litteras, quæ satis facit ad hoc. 2

¶ Idem in eodem. †

¶ Concilium generale à beneficiorum collatione suspendit eos, qui post secundã correctionem indignis beneficia conferunt. prouidet etiã quis interim beneficia conferat. et illam suspensionem relaxat solus Papa, vel solus Patriarcha.

CAP. XXIX.

GRaue † nimis est, & absurdũ, quòd quidam ecclesiarum prelati cũ possint uiros idoneos ad ecclesiastica beneficia promouere, assumere nó verentur indignos, quib. nec morũ honestas, nec litterarum sciétia suffragatur, carnalitatis sequétes affectum, nó iudiciũ rationis: vnde quanta ecclesijs dãna ꝓueniãt, nemo sanę mẽtis ignorat: ¶ Volentes igitur huic † morbo mederi, præcipimus, vt prętermissis indignis idoneos assumant, q Deo & ecclesijs velint & valeant gratum impédere famulatum. fiatque de hoc in Prouinciali cõcilio diligés inquisitio [a] annuatim: ita vt, q post primam & secundã correctionem [b] fuerit repertus culpabilis, † à beneficijs conferendis per ipsum concilium suspédatur: [c] instituta in eodem concilio persona [d] prouida & honesta, quæ suspési suppleat defectũ in beneficijs conferendis. Et hoc ipsum circa capitula, q̃ in his deliquerint, obseruetur. Metropolitani verò delictũ superioris iudicio reliquatur, ex parte concilij núciandũ. ¶ Vt autem hæc salubris ꝓuisio pleniorẽ cõsequatur effectum, huiusmodi suspensionis sententia, ꝑter Romani Põtificis auctoritaté, aut proprij Patriarchæ minimè relaxetur: [e] ut in hoc quoque quatuor † patriarchales sedes spẽaliter honorétur.

¶ Idem in eodem. †

¶ Rector ecclesiæ non obstante consuetudine episcopi vel patroni, debet de redditibus ecclesiæ sufficientem habere portionem. h. d. vsque ad §, qui verò.

GRaue.] Primò narrat delictum. Secundo prouidet ibi, Volentes. Abbas.

CASVS Quidam p̃lati ecclesiarum carnali affectione ducti non iudicio rationis promouent indignos: vndè multa pericula imminẽt ecclesijs uolẽs cõcilium huic morbo mederi, præcipit, vt prætermissis indignis promoueãt idoneos, qui Deo & ecclesijs valeant deseruire, & de hoc fiat diligens inquisitio in concilio annuatim, & si quis post trinam admonitionem culpabilis repertus fuerit, per ipsum concilium suspendatur: & ibi persona idonea instituatur, quæ suppleat suspensi defectum in beneficijs conferendis, & hoc idé circa capitula obseruetur: delictum verò metropolitani ex parte cõcilij dño Papę nuncietur, & vt istud statutũ meliꝰ obseruetur, sñia huiusmodi suspẽsionis sine licẽtia Romani Põtificis, vel ꝓprij Patriarchæ non relaxetur. No. hic pœnã illorum, qui promouẽt indignos. Itẽ aliquis potest condẽnare non tñ absoluere. Itẽ vbi conditor iuris sibi reseruat absolutionẽ, alijs prohibere videtur.

a Inquisitio] cũ ꝑ famã seu clamorem de hoc ad superiorẽ ꝑuenerit imò ex officio suo põt inqrere superior semplé nè inqrẽdo, vt j. de accusa. sicut olim.

[Glo. seq. obijcit, ponit opi. Io. solu. & permittit.]

b Correctionem.] cũ ergo in hoc casu possit se eps corrigere, hõ vr̃ qđ eo ipso ꝙ cõfert bñficiũ indigno, ꝓdat ius cõferendi, & sic est ꝯ. s. de electio. nihil est. & c. cũ in cũctis. Io. dixit, qđ illa ꝯstitutio intelligenda est cũ dicto istius. sed tu solue vt dixi in illa constitutione, q̃ legitur de maiorib. dignitatibus curam animarũ habẽtibus. hæc & illa ĩ diuersis casibꝰ loquit, & circa maiora maius periculũ vertitur. ff. ad Carb. l. 1. §. si qs vero 43. dis. quiescamus. & ideo plus ibi puniuntur.

c Suspendatur.] & etiã ordinati, qui non sunt idonei, remouent, vt uidetur, licet hoc non dicatur, sed verius videtur quod isti nõ remoueãtur: nisi forsitan essent irregulares: aliàs non haberet locum admonitio.

[Gl. seq. signat contrarium de decre. nulla. & soluit item de decre. cum in cunctis. & soluit.]

d Persona.] ar. ꝯ j. de conces. præb. nulla. ubi transfertur potestas ad capitulũ: sed illud contingit propter negligentiam: quia non eligunt infra tẽpus statutũ: istud propter culpam prælatorum: quia eligunt indignũ infra tempus. sed propter culpam prælati non transfert potestas ad capitulum, vt j. de concef. pręb. quia diuersitaté. sicut nec vacante sede j. ne se. va. ca. 2. Item arg. s. de elect. cum in cunctis, in fi. vel in alio casu loquitur ibi q̃ hic: istud in dignitatib. hoc in bñficio simplici.

e Relaxetur.] ex hoc patet, quod vbi conditor canonis non reseruauit sibi absolutionem, cæteris indulsisse videtur. j. de sen. excom. nuper.

† Vide l. 3. et vulg. C. de epis. aud. & l. seruos. C. ad l. Iul. de vi. pub.

† De quibus vide Cassaneũ in catalogo gloriæ mundi par. 4. consideratio. 9.

† Cap. 32.

Extirpa-

EXtirpandæ.] Principium istud vsque ad §. Qui verò, diuiditur: quia primò ponitur excessus. Secundo prouisio. ibi, Cum igitur. Abbas Sicu.

CASVS. Patroni ecclesiarũ, & alij quidam prouentus ipsarum ita sibi vsurpant, ꝙ presbyteri de sua portione nequeãt sustẽtari, ita ꝙ presbyteri in quibusdã locis nõ obtinẽt nisi quartã quartæ, idest, sextamdecimam decimarum: & ideò ibi nullus sacerdos inuenitur, qui habeat peritiã litterarũ: cũ ergo qui altari seruit, viuere debeat de altari, statuit concilium, vt non obstante aliqua consuetudine alicuius personæ, presbyteris ipsis sufficiens portio relinquatur.

† Ca. 6. e. ti. in 4. compi. & vide cõc. Trid. sessio. 25. in decreto. de reforma. c. 9. §. patroni aũt bñficiorum.

† nequeunt.

a Personæ.] s. episcopi: 1 & alii q̃ habent ius restituẽdi, vt ĩ. sequitur.

1 Qui maxime in his delinquunt, ꝯ quos Hieronymus. 93. di. diaconi. ibi, solꝰ epũs &c. sm Ho. Ioan And.

b Triturantis.] vt 13. q. 2. cap. ecclesias ver. item non alligabis.

[Glo. seq. recitatur per qu. quæ dicatur sufficiens.]

c Sufficiens.] sic ĩ. eo. exposuisti talis vt sufficiat sibi & suis, vt 50. dist. studeat, & vndè honestè sufficiẽter se possit procurare, & hospites recipere. s. eo. tit. de monachis. tñ hæc sufficientia perpenditur ex qualitate personarũ. s. eo, de multa, in fi. 2 q̃ minus sufficit pauperi quã diuiti. 41. d. non cogantur.

2 Cõcor. tex. in g. in l. fi. ff. de acc. & ol. l. & ibi doct.

QVI VERO. Iste §. habet duo dicta. Secundũ: ibi, Illud.

CASVS. Dicitur ĩ §. isto, ꝙ qui habet parochialẽ ecclesiã, in propria persona deseruiat ibidem in ordine debito & nõ ꝑ vicariũ: nisi fortè illa parochialis ecclesia sit annexa dignitati, vel præbendæ: in quibus casibus, per vicarium ibi poterit deseruire canonicè institutum, qui habeat de prouentibus ipsius ecclesiæ congruam portionem, alioquin sciat se illa priuatum auctoritate huiusmodi decreti: & alij conferatur qui velit & possit quod dictum est adimplere, id est, deseruire in ecclesia per seipsum. in fine dicit, quòd nullus de prouentibus ecclesiæ, quæ debet habere curam proprij sacerdotis, alicui cõferat pro beneficio pensionem. Nota quod laici & patroni bona ecclesiarum sibi vsurpare non debent, nulla consuetudine obstante. Item qui altari seruit, de altari viuere debet. Item presbyteris debet competens beneficium assignari. Item quilibet rector parochialis ecclesiæ per se, & non per vicarium debet deseruire in ipsa: nisi in duobus casibus, qui hic ponuntur, scilicet cum annexa sit dignitati, vel præbẽdæ. Item vicarius debet habere congruam portionem. Item qui renuit ordinari, priuari debet beneficio. Item nulla pensio constitui debet pro beneficio in parochiali ecclesia.

CAP. XXX.

EXtirpandæ† consuetudinis vitium in q̃busdã partibus inoleuit, q̃d scilicet parochialiũ ecclesiarum patroni, & aliæ quædam personę, a prouentus ipsarum sibi penitus vendicãtes, presbyteris earundẽ seruitijs deputatis, reliquũt adeo exiguã portionem, quòd ex ea nequeant† cõgruè sustentari. nã (vt pro certo didicimus) in q̃busdã regionibus, parochiales presbyteri pro sua sustẽtatione nõ obtinẽt nisi quartã quartæ, idest, sextam decimã decimarũ. Vndè fit, vt in his regionibus pęnè nullus inueniatur sacerdos parochialis q̃ vllã vel modicã hẽat peritiã litterarũ. ¶Cum igitur os bouis ligari non debeat triturantis, b seu qui altari seruit de altari viuere dẽat, statuimus, vt (consuetudine qualibet episcopi, vel patroni, seu cuiuslibet alterius non obstante) portio presbyteris ipsis sufficiens c assignetur.

¶Priuatus est parochiali ecclesia rector in ea non residẽs nisi sit annexa dignitati vel præbendæ: quo casu debet ibi habere perpetuum vicarium. Et in fine prohibet in fraudẽ rectoribus de ipsius prouentibus pensionem in beneficium dari. hoc dicit. vel sic. Non residens in ecclesia parochiali, vel ponens vicarium quando est annexa benefici o maiori, priuatus est ea. h. d.

¶Qui verò parochialem habet ecclesiam, non per vicarium, sed per seipsũ illi deseruiat, in ordine d quem ipsius ecclesiæ cura requirit: nisi forte dignitati vel præbendæ parochialis ecclesiæ sit annexa: in quo casu concedimus, vt qui talẽ habet præbendam e vel dignitatẽ, cum oporteat eum in maiori f ecclesia deseruire, in ipsa parochiali ecclesia, idoneum & perpetuum g habeat uicarium canonicè institutum, qui (vt prædictum est) congruẽtẽ habeat de ipsius ecclesiæ prouentibus portionem. alioquin† illa se sciat auctoritate huius decreti priuatum, h liberè alij conferenda, qui velit & possit quod dictum est adimplere. Illud† autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem de ꝓuentibus ecclesiæ, quæ curam habere debet pro

† al. ita: alioquin ipse illa se sciat, &c.

† Vide cõcilium Trid. sessio. 24. de reformat. c. 13.

d In ordine.] s. de cleri. non resid. quia nõnulli, & s. de ele. cum in cũctis. & s. de æta. & quali. cap. 1. & 24. dist. presbyteri.

e Præbendam.] ex hac littera colligit, q̃d si quis habet curã animarũ, & recipiat talem præbendam, quod ipso iure non vacat prima, imo licite potest vtrãque habere ex dispensatione episcopi, vt hic dr. & hoc cõcedunt quidã quia cessat ratio ꝓhibitionis, vt hic quidã dicunt, quia in tali ecclesia annexa præbendæ non oportet residere. & sic illa constitutio, de multa. nõ habet locum in hoc casu, vt dicunt: sed cõtrarium credo.

f Maiori.] hic manifestè videtur, q̃d non põt quis simul habere præbendã & ecclesiam, dummodo ecclesia sit sufficiẽs. De hoc dicitur supra de elect. ca. dudum. 2.

g Perpetuum.] eo ipso intelligitur ꝑpetuus, quod auctoritate episcopi est ĩstitutus. s. de offi vica. ad hęc. 3 In istis ergo casibus tantũ licitum est constituere vicariũ, aliàs non.

3 Adde ad hoc l. eu debere. cũ ibi not. ff. d. sec. vt prædi.

[Glo. seq. rec. per contrarium de dec. inter & dat quatuor solutiones.]

h Priuatum.] ipso iure. simile. s. eod. de multa. quod potest intelligi post admonitionem, aliàs contra, s. de cleri non resi. inter. & c. ex tuæ. cum suis similib. Vel posset referri ad proximè dictum, de illis qui per vicarios seruire debent: cum quibus durius est agendum. Vel dic, & verius, alioquin. i. si non resideat per seipsum in ecclesia, quæ dignitati, vel præbendæ est annexa, sciat se priuatum illa ipso iure. & sic respicit principium. §. & non ver. nisi fortè, &c. & ita sine aliqua admonitione priuatus est. 4 & sic videtur corrigere illa iura prædicta vbi dicitur, quod prius monendus est quis antequam priuetur ecclesia: quod est honestius.

4 De hoc vide hic Host. & Io. An. declarantes qualiter hoc intelligat.

Sed.

Sed hoc est rigor quo hic statuitur, vt ipso iure sit priuatus. Vel qd dici; alioquin, pōt respicere vtrumq; casum, s. qñ ꝑ se debet seruire & qñ per vicarium. sed verum est ꝙ tm̄ primum casum respicit, & non secundū. ADDITIO. Et ex hoc potes dicere, ꝙ illa capitula inter. & ex tuæ. nō obstāt qa ibi erāt absētes, & fortè habebāt iustā cām absentiæ, vñ merito primitus sunt monēdi, hic aūt secus. Vel dic, ꝙ prius dictum intelligat cū habet præbēdam, & ecclesiam q̄ non est ei annexa: quas simul habere nō pōt. j. eo. exposuit unde priuatus est ipso iure. ꝯria autem loquūtur in alio casu, qñ non sunt annexa.

a Pro benefi io.] hoc enim posset i posterum esse pernicio sum ecclesiæ simile s. de arbi. ꝑuenit. qa ecclesia videret quasi censualis, & portio presbyteri diminueretur, quod esse non dēt. sup. eo. auaritiæ:

IN Lateranē.] Primò ponit tenorē concilij Lateranēsis. Secūdò approbat & reuocat: ibi, Nos aūt. Tertio addendo declarat: ibi Sane. Abb. Siculus.

CASVS. Quod dr̄ hic, nr̄ j. de priuilegijs, cū & plātare vsque ad §. sane, in quo ꝑdicto ꝯcilio præcipit vt tales repræsentare procurent in ecclesijs q̄ ad ipsos ꝑle no iure non ꝑtinēt, quos vel cōuersatio illorū notos red at: vel commēdet testimonium prælatorū. Nota, ꝙ patroni nō debēt aliquos ꝑsentare nisi discreti sint & honestæ famæ.

b Concilio.] j. de priuileg. c. cum & plantare.

c Laici.] 16. q. 1. quoniam quicquid.

d Sane.] hucusque sunt verba concilij. & ab hoc loco j. additur prædicto concilio.

e Conuersatio.] hoc ideo dicit, qa pro nouendus dēt esse bonæ famæ & opinionis, ita qd in nullo vacillet eius opinio 33. dist. laici. ad idem facit 24. dist. quando

f Prælatorum.] & etiam ab ijs, quis foris sunt, oportet promouendum bonum habere testimonium. 8. q. 1. licet ergo. & 63. dist. vota ciuium.

Licet.] summatur in rubro. Vel sic secundum alium intellectum. Dispensatus super habendis fructibus in absentia, quotidianas distributiones non percipit. h. d. Primò ponit priuilegij tenorem. Secundò eius interpretationem: ibi, Nolumus. Abb. Siculus.

CASVS. Mandauit dñs Papa Abbati & Priori sanctæ Genonesæ, quaten⁹ magistro R. archidiacono Eboracen. in sacra pagina studere volenti, prouentus suos ecclesiasticos facerent integra ministrari dubitabatur, vtrum deberent ei facere dari distributiones, quæ tm̄ residentibus concedūtur? Rñdet Papa, quod non vult quod ei faciant dari distributiones, q̄ tm̄ residētib. conceduntur, & his qui intersunt horis canonicis. Nota, qd cōstitutio Honorij nō intelligitur de huiusmodi distributionib. quotidianis, li et dicat qd integrè percipiāt sua beneficia in theologia studentes. & hoc est quod dicit.

prij sacerdotis, pensionē alij quasi pro beneficio a conferre præsumat.

¶Idem in eodem.†

¶Non debent religiosi ecclesias vel decimas a laicis sine diœcesanorum consensus recipere, excommunicatos, vel interdictos ad diuina admittere in ecclesijs, quoque, quæ ad eos non pleno iure pertinent, instituere vel destituere, sed præsentabunt diœcesanis ad eas viros idoneos.

CAP. XXXI.

IN † Lateranē. cōcilio b noscitur fuisse ꝓhibitum, ne quilibet regulares eccle as, seu decimas sine episcoporū cōsensu, de manu laici c ꝑsumāt accipere: nec excōmunicatos, vel nominatim † interdictos admittant aliquatenus ad diuina. ¶Nos autē id fortius inhibētes, transgressores digna curauimus † animaduersione punire statuētes nihilominus, quatenus in ecclesiis, q̄ ad ipsos pleno iure non pertinent, iuxta eiusdē cōcilij statuta, episcopis instituēdos presbyteros repræsentent, vt illis de plebis cura respondeāt, ipsis verò pro rebus temporalibus rationē exhibeant competentem: institutos verò remouere nō audeant episcopis inconsultis. ¶Sanè d adijcimus, † vt illos repræsentare procurēt, quos vel conuersatio e notos reddit, vel cōmēdat ꝓbabile testimoniū ꝑlatorū. f

† Vide concilium Trident. sessio. 25. de reformat. cap. 9.

¶ Honorius tertius Abbati & Priori sanctæ Genou-fę.

¶Absens in theologia studio fructus beneficiorum suorū percipit in absentia sed quotidianas distributiones non.

CAP. XXXII.

Licet † vobis direxerimus scripta nostra, vt magistro N. † Eboracēn. † archidiacono in sacra pagina cupiēti studere, prouentus suos ecclesiasticos faceretis integre ministrari: Nolumus tamē, vt quotidianas distributiones, g quę tantū residētibus in ecclesijs, & his q intersunt horis canonicis, exhibētur, ei tribui faciatis.

† Vide concilium Trident. sessio. 5. de refor. c. 5. in fine. & Horatiū Lutium tracta. de priu. sch. priui. 98.

† R.

† Ebroycen.

¶Idem Vesprimeñ. tēpo.

¶Propter paupertatem pręb endarum ecclesię cathedralis possunt eis annecti capellę reseruata ipsarum presbyteris congrua portione.

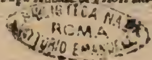
† Vespri. Vespreñ. Vespertimieñ. Vespanienſi. Vesprimīceñ.

[Gl. seq. exprimit quomodo hæc decretalis it rpretat decr. super specula. secundo quærit, & soluit.]

g Distributiones.] simile s. de cle. non resi. de cętero. vide qualiter ista decr. interpretatur illā constitutionem, super specula. j. de magistris q.: licet dicat, i tegre pcipiant fructus suarum pbendarum, tñ nō percipiūt integrè qa de hmōi distributionibus seu denarijs qui dantur illis qui intersūt horis statutis, non intellexit Papa, sed de corpore præbendæ suæ, quā alij de iure cōi i absentia sua pcipere nō debent clerici: arg. s. de const. cum omnes. Et sic intelligitur ista indulgentia: & ita pretextu huiusmodi indulgētię pñt habere integrā pręb endam, ac si essent pręsentes, nisi sint huiusmodi distributiones vt in q busdā ecclesijs cōsuetudo reseruatur, vt p ter præbendam, qui horis intersint, certum quid percipiāt: & ita quod hic dicitur, respicit consuetudinem ecclesię: In quibusdam verò est talis consuetudo, vt qui non intersunt horis, non percipiant aliquid de huiusmodi distributionib. licet sint pręsentes: ergo multo fortius in absentia nō debent talia percipere. Et sic potest intelligi hæc constitutio, quia principis beneficium potius debet ampliari quam restringi. j. de verb. sig. olim. ff. de consti. prin. l. vlti. quia vbi Dominus largus est, non debemus esse tenaces, 26 q. 7. alligant, in fi. Sed quid dices si pbendæ distinctæ non sint, sed omnia percipiunt de cō muni. nec dat aliqd illis, q non inter sunt horis? Tunc credo quod integre debeant habere beneficia in theologia studētes, habita ratione victus quotidiani: alias parum ualeret talis indulgentia, quantum ad illos, qui non habent beneficia distincta.

† Idem Hostien. sup. ti. proxi. de cetero dicebat Inno. quod ꝓuidebitur studentibus detracto eo qd cōi mensę debetur de communibus prouētibus.

Exposui,



Expoſuiſti.] Primò ponitur petitio. Secundò prouiſio: ibi, Si euidens. Abbas Siculus.

CASVS. Canonici Veſprimen. ante conciliũ generale. ſ. eo. extirpandæ conſueuerũt hẽre capellas ad ſui ſuſtentationem, cum de maiori eccleſia nõ poſſent commodè ſuſtentari, ſed occaſione pdicti cõcilij ſubtractæ fuerũt capellæ canonicis illis, vndè nõ potuerũt de redditib. pbendarũ ſuarũ ſuſtentari; eps ſignificauit hoc dño Papæ. Mandat Papa epo, ſi euidẽs neceſſitas, vł vtilitas exigat, bene poterit pbẽdas eccleſiæ ſuæ augmẽtare adiũgẽdo capellas in perpetuũ eiſdẽ præbẽdis reſeruata cõgrua portione capellanis. Not. ꝙ eps põt & dẽt augere pbẽdas canonicis ſuis, ſi non pñt de ſuis præbẽdis ɔmodè ſuſtẽtari, & hoc de capellis vel aliũ de reſeruata tñ portione debita capellanis.

¶ De hac materia vide d creta cõcilij Tridentini ſeſſio. 21. de reform. c. 5. & ſeſſio. 24. de reforma. c. 13. & 15.

† nequiuerint.

a Cõcilij gñalis.] ſ. eo. extirpandæ.

b Ante fieri.] & intellige ꝙ capellæ iſte non erant annexæ prębẽdis, quia ſi fuiſſent priuati canonici ſi annexę fuiſſent, ſed de cętero erũt annexę, vt dicit litera, in ppetuũ annectendis. Ber.

† de Ber. Bech. Iñ vno peruetuſto codice ita. epiſcopo Pictauie. & Priori. &c.

[Gl. ſeq. rñ. p q. quis dicatur prælatus eccleſiæ, canonicus, vel ſacerdos. ponit duas opi. & primam approbat.]

† expoſuit.

c Neceſſitas vel vtilitas.] iſta duo frequenter dipenſationem inducunt, vt 1. q. 7. tali. propter neceſſitatem licitum eſt alicui habere duas eccleſias. 10. q. 3. vnio. & ſupra de ætat. & qualit. eam te. Et propter hanc neceſſitatem adiunguntur capellæ prębendis maioris eccleſiæ, reſeruata congrua portionẽ presbytero. Et credo ꝙ canonici iſti erunt pręlati illarum capellarum, & ſacerdos erit loco vicarij perpetui, vt ſupra eo. extirpãdę. §. 1. & ita ex cauſa, capella ſiue parochialis eccleſia poteſt adiungi præbendæ. ſic ex eadem cauſa vna eccleſia vnitur alteri, 10. q. 3. vnio. cum ſuis concor. Vel dic, quod ſi clerici iſti certam portionem percipiunt de capellis, nec exercent ibi iuriſdictionem aliquam: ſed ſacerdos habet ibi curam ſpiritualium, & ſacerdos erit pręlatus, & habet ibi curã animarum, & per epiſcopũ inſtituetur: neſcio tamen quod iſtorum ibi obſeruetur. Sed verius videtur quod ſacerdos ſit loco vicarij, vt in capit. extirpandæ.

d Diſcretione.] quæ eſt mater omnium virtutum ſup. de offi. cuſto. c. 1. & 1. q. 5. præſentium.

e Augmentare] & ita tenetur epiſcopus redintegrare præbendam, ſi fuerit diminuta vel diuiſa ſine iuſta cauſa. ſ. eod. vacante. & j. eo. c. cum cauſam.

f Congrua.] vndè iura epiſcopalia ſoluere poſſit, & hoſpites recipere. ſ. eo. de monachis. vbi de hoc. Bern.

CAP. XXXIII.

Expoſuiſti † nobis, qđ eccleſiæ tuæ canonici, diminuta ipſorum ꝓuiſione à tempore cõcilij generalis,[a] cũ eis ex tũc nõ fuerint ad eorum ſuſtentationẽ conceſſæ capellæ, ſicut ante fieri [b] cõſueuit, de redditibus præbendarum ſuarum nequeũt † ſuſtẽtari: & infra. ¶ Si euidens neceſſitas [c] vel vtilitas exigat, præbẽdas eccleſiæ tuæ poteris de capellis in perpetuũ annectendis eiſdem (ſicut diſcretione [d] præuia expedire videris) augmentare:[e] reſeruata tamen cõgrua [f] capellarũ presbyteris portione.

¶ Idem epiſcopo & Priori, & archidiacono Herforden. †

¶ *Licet eccleſia ex donatione laici beneficium conferat, tenet illius beneficij impetratio de hoc mentione non habita.*

CAP. XXXIV.

iij Dilect⁹ filius G. clericus nobis propoſuit, † quod cum decano & capitulo Andegauen. preces direxerimus & præcepta, vt ipſum quamcito facultas ſe offerret, in canonicum reciperent & in fratrem, vobis ſuper hoc executoribus ſibi datis: quia decani & capituli procurator excipiendo propoſuit literas nõ valere, pro eo ꝙ in eis mentio nõ fiebat, quod præfatus decanus ex donatione regis,[g] præbendarum eiuſdem eccleſię collationem haberet: vos mandati noſtri executores non eſſe interloquendo dixiſtis: † & ſic duæ præbendæ, quę medio tẽpore vacauerunt: alijs ſunt collatæ:[h] & infra. ¶ Mandamus, quatenus occaſione huiuſmodi (quã reputamus friuolã[i]) nõ obſtãte, mandatũ noſtrũ exequi[k] ꝓcuretis.

¶ Gregorius ix. Argentinen. epiſcopo.

¶ *Pueri, & alias beneficiati, non ſunt idonei ad beneficia conſequenda. h. d. inhærendo verbis litteræ,*

iij Dilectus.] In prima ponit impetrantis querelã. In ſecunda prouiſio: ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Papa mãdauit decano & capitulo Andegauen. vt quendã G. noĩe reciperẽt canonicũ & in fratrẽ, quãcito facultas ſe offerret, ꝗbuſdã ſuper hoc executorib. deputatis, corã quib. cũ ex pte capituli eẽt excipiẽdo ꝓpoſitũ, qđ lrę nõ valebãt, ꝓ eo qđ non faciebãt mẽtionẽ, qđ collatio pbẽdarũ ad ipſum decanũ ex donatione regis ptinebat ipſi executores interloquẽdo ꝓnũciauerũt, ſe p illas litteras ꝓcedere ñ dẽre: vñ mãdat Papa, ꝙ exceptione hmõi ñ obſtãte, ad executionẽ mãdati Apoſtolici ꝓcedãt. No. ꝙ dñs Papa friuolas exceptiones non admittit.]

† Infertur ꝙ ſi à iudice pronunciante ſe non iudicẽ, appelletur, nõ extinguit ſua iuriſdictio. notant Do. & Co. in l. ſi prudẽtiam. ff. de euict.

[Glo. iſta reci. p obieć. & ſoluit.]

g Ex donatione regis.] hæc rõ mouit iſtos ad exceptionẽ hmõi ꝓponẽdã: qa ſi rex ɔferret rõne iuris patronat⁹ hmõi pręben das, ñ poſſet cõpelli per Papã, ad hoc de iure, j. de iu. patrõ. cũ dilect⁹, v ñ decanus cũ ſuccedit in hoc iure regi, nõ dẽret cõpelli ad hoc: qa qui in locũ alterius ſuccedit, vtitur eodẽ iure. C. de temp. in integr. reſti. ea quæ. arg. ſed hoc nõ eſt verũ in caſu iſto, quia ex quo colllatio iſtorum bñficiorum incipit pertinere ad eccleſiaſticã perſonam, ſtatim res ſortitur naturã aliorum beneficiorum: quia res eccleſiaſtica nõ debet duplici iure cenſeri. 12. q. 2. cognouimus in fi. & j. de deci. cum in tua, & ita ex hoc exceptio non valuit. vnde male interlocuti fuerunt iſti iudices.

a De legato probat c. ſ. leg. de Papa non, vnde ſecundum Hoſtien. Papa cõferre poſſet tale beneficium propter connexionem ſpũalitatis. de iud. quanto. & de gratia tolerat laicos ĩ illo iure, de iur. pa tro. c. 3. Io. And.

[Glo. ſeq. arguit, & remittit.]

h Collatæ] arg. quod ſi Papa mandat alicui dari pręben dam, & canonici eam alij conferant, tenet collatio licet ſit contra mandatum Papę. De hoc dictum eſt ſ. eod. inter cętera. ſic ſupra eod. dilectus.

i Friuolã] & meritò, quia iã incipit præſentare decanus ex donatione non tamq̃ laicus, ſed tãq̃ clericus, & ita ſubeſt dño Papæ; nec præiudicatur patrono, ſi qñque etiam per legatum ſedis Apoſtolicæ aliquis inſtituatur eo inconſulto. ſup. de offi. lega. dilectus.

[Glo. ſeq. quęrit & ſoluit, & ponit opinio ɔ̃riam.]

k Exequi.] ſed qualiter exequent mandatum iſtud? nunquid dabunt huic aliquã de prędictis prębẽdis, q̃ alij ſunt collatæ? Nõ credo, ſed exequent mãdatũ, q̃ñ facient.

facieat ſtatim illum recipi in fratrem, & quam citò facultas ſe obtulerit, facile ei beneficium aſſignari ſm tenorem prioris mandati. De hoc dixi ſ. e. dilectus. & c. inter cętera. licet quidam contrarium dicant. Ber.

CAP. XXXV.

SVper inordinata ordinatione, & infra. ¶Cum autem illi ſint in eccleſijs idonei reputandi, qui ſeruire poſſunt & volunt in ipſis: Conſultationi tuę taliter reſpódemus, ꝙ pueri, a & beneficiati, b qui nó poſſunt in eadem eccleſia deſeruire, in ea non debent idonei reputari.

¶Idem archiepiſcopo, & magiſtro R. Turonen.

¶Pro vnius prębēdę integratione alia diuidi non debet.

CAP. XXXVI.

CVm cauſam, quę inter Aurelianeñ. epiſcopum, & I. de Bleſis canonicum ſanctę Crucis, ſuper integratione præbēdę ipſius canonici vertebat, vobis duxerimus committēdam: & infra. ¶Cōſultationis veſtrę taliter reſpondemus, quòd noſtræ intentionis c nō extitit, vt ꝑ integratione d præbēdæ ſupradicti canonici, prębēda de nouo aliqua ſcinderetur.

¶Idem.

¶Clerici ignobiles, & non eminentis ſcientię, propter hoc non debent à præbendis repelli, etiam in eccleſia quę tales admittere nō cōſueuit.

CAP. XXXVII.

VEnerabilis frater nr̄ Portueñ. epiſcopus ſupplicauit, † vt cum quandam præbendam, quę in Argentiñ. eccleſia tādiu vacauerat, quod donatio eius erat ad ſedem Apoſtolicam deuoluta, I. clerico contulerit, dū † in illis partibus legationis officio fūgeretur, ſuā collationem benigno proſequeremur affectu. ¶Verùm procurator Argentin. capituli

† al. ſupplicauit nobis.

† con.

SVper.] In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecūda rōnis ratio. In tertia reſpōſio. ſecunda: ibi, Cum autem. tertia: ibi, Cōſultationi. Abb. Sic.

¶ De ætate req. ſita vide Iapū alleg. 36. & Geminianū in c. ī. dēnitatibus. de elect. li. 6.

CASVS. Quærebatur vtrū pueri & beneficiati dicant idonei ad beneficiū aliquod obtinendū: & rūdetur, ꝙ cum pueri & beneficiati ſeruire nō poſſint, vel nō poſſint in eccleſia, non debent dici idonei in eadem. Nota ꝙ qui ſeruire nō poſſunt in eccleſia, non reputantur idonei in eadem.

[Gloſſ. ſeq. quærit obijciendo, & dupliciter ſoluit.]

a Pueri.] ſed quos dicimus pueros? vſq; ad xiiij. annum dr̄ quis puer. 1 22. q. 5. pueri. & ſ. de æta. & qualit. indecorum. & c. ex ratione. ſed tales bene poſſunt habere beneficia, & ordinari vſque ad ſacros ordines. ſim. 28. diſt. de his. & 77. diſt. in ſingulis. & c. quicūque. Quid eſt ergo qđ dicit ꝙ pueri non ſunt idonei, quia ſeruire non poſſunt? dicas ꝙ pueri hic appellātur quantum ad hoc vſque ad ſeptem annos, 2 qa tunc ſeruire non poſſunt, quia nec diſcretionem habent: vnde non reputantur idonei. Poſt ſeptem annos benè reputantur idonei ad ordines minores, qm̄ ſunt doli capaces. ī. de delic. pue. pueris. & hoc per iura prædicta. c. de his. c. in ſingulis. c. quicunque. Vel poteſt intelligi quantum ad dignitatem vel curam animarum], 3 ad quam non reputantur idonei. 1. q. 1. pueri. & c. eſtote. & ſ. de æta. & qualit. ex ratione. & c. ſeq. & ſ. de elec. cum in cunctis. Sed huic ſtandum eſt tāquam poſteriori, vel ad receptionem talium nulli ſint compellendi, cum ſeruire non poſſint, vt hic dicit, quia propter ſeruitutem tantum datur beneficium.

1 De hoc vide qđ no. i ꝓœ. 6. li. circa fi. Io. And.

2 Adde quòd dr̄ ēt puer q ē ī. decimū octauū annū l. 1. §. pueritia. ff. de poſtu.

3 Vel regimē eccleſiarū ſm Gof. ad hoc ſ. de æta. & qual. indecorum. Ioan. And.

ADDITIO. Iuuenis dicitur qui præcedit adoleſcentiam, & durat quouſque poterit inter ſenes computari. ff. de leg. 3. non aliter.

b Beneficiati.] not. ꝙ qui beneficiū n habet ſufficiens, non reputatur idoneus ad aliud beneficium primo retento, quia in vtroque ſeruire non poteſt: quia dum ad vtrunque &c. 16. q. 1. presbyteros. Et ſic patet ꝙ in duabus eccleſijs de iure quis intitulari non pōt. 4 ar. ſ. eod. extirpandæ. §. 1. & 70. diſt. ſanctorum. & ſ. de elec. dudum. vbi de hoc, & eſt hic argumentum, ꝙ qui non fecit mentionem de beneficio ſuo, non valent litterę. ſ. eo. cum teneamur. & ſ. de reſcrip. ſi proponente. Bern.

4 Hinc ꝓbat Hoſt. hic. ꝙ ꝓbēda requirit reſidētiā: & hoc mō reſidentia ꝓbendæ præiudicat reſidentiæ parochialis eccleſię. ſ. c. extirpandæ. §. fin.

CVm cauſam.] Communis diuiſio. Secunda pars: ibi, Conſultationi. Abbas Sic.

CASVS. Quidam canonicus ſanctæ crucis noīe Ioannes non habebat integrā præbendā, vnde orta fuit ɔtētio inter ipſum & epm Aurelianeñ. ſuꝑ integratione præbendæ: impetrauit cauſam cōmitti ſuper hoc, vt ꝓbendā ei facerent integrari: dubitauerunt iudices, vt cū alia præbenda deberet ſcindi ꝓ integratione ꝓbēdæ ꝓdicti Ioānis: ɔſultus Papa rūdet, ꝙ non fuit intētionis dñi Papæ, ꝙ aliqua ꝓbenda de nouo ſcinderet ꝑ ꝑ redintegrationem ꝓdictam. Nota ꝙ præbenda non debet diuidi: & ſi diuidatur, tenet diuiſor ad redintegrandam præbendam: & ſic talis diuiſio poteſt tolerari: ſed de rigore iuris talis collatio deberet caſſari.

c Intentionis.] nota recurrēdū eſſe ad intentionē mādātis. ī. eo. c. vlt. ſ. de ꝑcu. petitio. ſ. de arbi. expoſita. ſ. de reſti. ſpo. audita. & ſ. de reſcr. mandatum.

d Integratione.] & ita præbenda diuidi non debet, ſed integra ɔferri. ſ. eo. vacante. & 1. q. 3. c. vlt. & ī. vt eccl. benef. vt noſtrū. qđ ſi fiat, ille q hoc fecerit, tenet illam redintegrare de vacantibus, vt hic patet. & ſ. eod. vacante, & aliud beneficium diuidere, vt hic in fi. dicit. Et ē argu. ꝙ ſi ſectio aliqua fiat præbendarum: ꝙ tolerari poſſit quouſque integretur. De hoc dixi ſ. eod. tuæ fraternitatis.

VEnerabilis.] defectus nobilitatis vł eminentis ſciētiæ nō repellit quem à conſecutione prębēdæ, etiā in eccleſia, q̄ nobiles duntaxat viros & eminentis ſcientiæ recipere conſueuit. In prima ponitur facti narratio. In ſecunda exceptionis repulſio, & cauſæ commiſſio: ibi, nos igitur. Abbas.

CASVS. In eccleſia Argentinenſi quædam præbenda vacauerat tanto tempore, ꝙ ipſius collatio ad ſedem Apoſtolicam fuerat deuoluta: epiſcopus Portueñ. tunc legatus in partibus illis, contulit præbendam illam cuidā clerico I. nomine, ſed capitulum illius eccleſię nō recipiebat eundem: Vnde præfatus eps petijt à Papa, vt ſuam collationem faceret obſeruari: ex aduerſo propoſuit procurator capituli, quod hoc audito, capitulum allegauit antiquā conſuetudinē illius eccleſiæ, ꝙ nullū adhuc receperat in ſuum conſortium, niſi nobilem, liberum, & ab vtroque parente illuſtrem, honeſtæ conuerſationis, & eminentis ſciētiæ: & ne ɔtra hoc fieret, ad ſedē Apoſtolicā fuit appellatum, cū nulla ꝓbenda vacaret, antequam monitorias litteras recepiſſent: Dn̄s Papa conſiderans, quòd nobilitas generis nō facit Deo gratū & idoneū ſeruitorem, ſed potius virtutum & vitæ honeſtas, & dominus non ſolum nobiles & potentes ad ſuū elegit ſeruitium, ſed ignobiles & pauperes, cum non ſit perſonarum acceptio apud Deum, & vix ad dignitates inueniantur eminentis ſcientiæ viri, nedum ad præbendas: unde Papa huiuſmodi exceptiones non admiſit:

admisit:vnde mandat Papa, ꝙ si constituerit prędictam præbēdam vacasse, qñ legatus dicto Io. ipsam contulit, illum faciant recipi ad eandē. Nota, ꝙ nobilitas generis non est attendenda in collatione beneficiorum, in ecclesia Dei, sed potius virtutū & vitę honestas. Itē nō est acceptio ꝑsonarum apud Deum.

a Consuetudinē.] hæc cōsuetudo quantūcūque sit obtēta, & etiā antiqua, non est obseruāda: qa in talibus nulla distinctio nobilitatis ē cōsideranda, sed vndecunque nati fuerint legitimè, dummodò honestæ vitæ fuerint, admittēdi sūt. 40. dis. nos qui, & 56. dis. vndecunque, & c. nunquam. j. de insti. ad decorē. qui non sanguini, sed vitæ meritis beneficia sunt cōferenda. 8. q. 1. Moyses. vt hic sequitur. ver. nos igitur.

b Liberum.] hæc fuit bona exceptio, quia serui ꝓmoueri nō possunt, nisi libertatē primo fuerint cōsecuti. s. de ser. nō ordi. ca. 1. & 2. & 54. dist. null. & quasi p totū. sed hic nō assumit liberum, eo ꝙ ille fuisset, seruus: qđ si fuisset bona fuisset exceptio.

c Non generis.] vt 32. q. 4. c. recurrat. §. is ita.

d Nō multos.] hoc dicit pp Paulum, & pp beatū Bartholomęū, qui nobiles fuerūt. Alij verò Apl̄i ignobiles & pauperes fuerunt, & tñ electi fuerūt ad regimen ecclesiæ. 1 quia apud Deum nō gradus elegātior, sed vitæ melioris actio comprobatur. 23. q. 4. sicut excellentiā. nec considerandum est quis maior sit in loco vel ordine, sed quis iustior. 40. dist. non loca. & c. multi. in fi. Argu. contra. 60. dist. c. vlt. & s. eo. de multa. in fi.

e Personarum.] s. de iudi. nouit. 32. q. 4. c. recurrat. §. is ita. & 3. q. 9. c. vlt. & 4. q. 4. c. 2. 2

f Eminentis.] sufficit enim prælato quòd sit sufficiētis scientiæ, licet non sit eminentis. s. de elect. cum nobis. alias pauci ad dignitates promouerentur, vt hic dicit: & ita multo fortius toleratur mediocris scientia in beneficijs, vt hic dicit. merito ergo hæc consuetudo & exceptio non fuit admittenda.

g Contulit. aliàs non potuit ei beneficium non vacans conferre. j. de conces. preb. nulla. solus Papa hoc posset facere. potest tamen donationi suæ reseruare primam vacaturam. j. de iure pat. cum dilectus.

Cvm olim. Rescriptū quo mādat alicui de bñficio. ꝓuideri, rectoriā vel dignitatem nō includit. h. d. Prima pars narrat executoris pro cessum. Secunda reuocari mandat, dicens quare: ibi, Cum igitur. Abb. Sicu.

CASVS. Papa mandauit Priori S. Mariæ, vt V. diacono faceret ꝓuideri ī aliqua ecclia ciuitatis vel dięc. Lucanæ: dictus prior præfatum V. designauit in rectorē ecclesiæ S. Petri de vico, in qua p clericos eiusdē eccłæ rector eligi consueuit: & quia clerici non recipiebant eundem, excōicationis vinculo innodauit eosdē: significatū fuit hoc dño Papæ, & ipse rñdet dicens, cum mandatū Apostolicū ad talia se nō extēdat, nec sit intētio dñi Papæ de conferenda rectoria vel dignitate, cū pro simplici beneficio scribit: mandat quatenus institutionē & excōicationem denunciet nō tenere. Nota ꝙ qñ scribitur p simplici bñficio, prouidere nō pōt huiusmodi executor in rectoria vel dignitate. Item cum sic mādatur: prouideas siue facias ꝓuideri in aliqua ecclesia ciuitatis vel diœcesis: forma ista ad simplex beneficiū tm̄ extēdit. Itē intentio mandantis semper attendenda est & seruanda.

proposuit ex aduerso, ꝙ idē capitulū hoc audito, consuetudine a allegans antiquā inuiolabiliter obseruatam, iuxta quam nullum, nisi nobilem † & liberum b & ab vtroq; parēte illustrem, honestæ conuersationis, ac eminētis scientiæ, in suum consortium hactenus admiserant, ne contra hoc fieret (maximè cum nulla tūc præbēda vacaret, antequam monitorias vel executorias litteras recepisset) ad sedē Apostolicam appellauit: & inf. ¶ Nos igitur attendentes, quòd non generis c sed virtutū nobilitas, vitæque honestas, gratum Deo faciunt, & idoneum seruitorem: ad cuius regimen, non multos d secundùm carnem nobiles et potētes elegit, sed ignobiles ac pauperes: eo quod nō est persona rū e acceptio apud ipsum: † & vix ad culmina dignitatū (nedū præbēdas) viri eminentis f scientiæ valeāt reperiri, exceptiones huiusmodi non duximus admittendas: & infra. ¶ Discretioni vestrę mādamus, quatenus si vobis cōstiterit, prædictam prębendam vacasse, quando ipsam dicto I. contulit g Ep̄s memoratus, ipsum ad eam recipi faciatis.

¶ Idem.

¶ Si mandatur prouideri in ecclesia, non potest de ecclesia prouideri.

CAP. XXXVIII.

Cvm † olim Priori sanctæ M. dederimus † in mādatis, vt G. † diacono ī aliqua ecclesia ciuitatis vel dięcesis h Lucañ. auctoritate Apostolica prouideret: i idē præfatum G. † ecclesiæ sācti Petri de Vico rectorē auctoritate huiusmodi nisus † ē designare: in qua rector ab eiusdē ecclesiæ clericis eligi consueuit, excommunicationis sentētiam nihilominus proferēs in rebelles.

h Diœcesis.] nisi hoc adiunxisset, non posset ei ꝓuidere nisi in ecclesia aliqua ciuitatis. s. de re scri. Rodulphus.

[Gl. seq. distinguit inter executorem ad prouidendū, & ad cōpellēdū, dicens, &c.]

i Prouideret.] cum mandatur alicui sub hac forma: ꝓuideas tali ī aliqua ecclesiarū ciuitatis, vel diœcesis, vł cōferas tali beneficiū in aliqua ecclesiarū, &c. potestas prouidendi sibi data intelligitur: & per consequens Papa abstulit potestatem canonicis illius ecclesiæ prouidendi. ar. illius decre. j. de conces. præb. constitutus. Potest etiam talis iudex reseruare sibi primam vacaturam, vel interdicere ne eligant, & decernere irritū qđ ꝯ fieret, sicut video in generali legato, qui pōt sibi reseruare donationem primæ vacaturæ. j. de iure patro. cū dilectus. Et qđ dicit abstulit potestatem prouidendi, hoc intellige post quā executor insinuauerat illi ad quē potestas pertinet cōferendi, ꝙ velit conferre præbendam illi pro quo mādatur, collationem illius interdicendo, vel decernendo irritum si secus fieret, vt hic probatur: & j. de conces. preb. quia in cunctis. §. ex parte. ver. non sic autem. [lit. 6.] Sed anteq̄ hoc fiat per executorem, bene potest cōferre ꝑbendam ille ad quem collatio pertinet, nō obstāte tali mandato, vt dicit decre. q̄a in cunctis. §. ex parte. secus est si datus esset executor ad compellendum: tūc etiam non potest interdicere nec conferre, nec inuestire, sed tantum per excommunicationem compellere: & si canonici alium eligant, valet electio seu collatio illius beneficij. s. e. dilectus filius. De hoc no. s. de rescri. abbatem. in gl. per hanc.

† De materia nobilitatis, quatenus ad hunc locū spectat, ꝑter doctores hic, uide Cassaneū in catalogo glorię mūdi p. 8. cōsiderat. 5. cū multis sequen. Ad. de Paulū de Castro cōsi. 103. & 209. & Ferdinandū Vasquiū li. 1. cōtrouersiarū illust. c. 25.

Rom. 2. Gal. 2. Ephe. 6. Col. 3.

† al. Deum.

1 B. Bernardus: Licet magna & diuina plane fuerint miracula, q̄ dominus gessit in terris, hoc tñ super omnia alia eminuit, ꝙ i paucis simplicib. & pauperib. totū mūdū, & omnē eius altitudinem sibi subiugauit. Io. An.

2 Concor. l. hos accusare. ff. d accu. & in Authē. de mona. §. hinc autem coll. 1.

† vide Oldradū cōsi. 306.

† dedimus in antiquis.

† V.

† V.

† visus.

a Ad talia.] scilicet ad dignitates vel rectoriam: qa nec intentio dñi Papæ talis fuit, ergo nec intentio iudicis seu executoris alia debet esse. s. eo. cum causam. & s. de arbi. exposita. Et eadem ratio, quæ mouet delegantem, moueat delgatum. s. de rescri. super litteris. in fi. Et forma mādati diligēter seruari debet. s. de rescri. cum dilecta. & s. de offi. dele. cum olim. & c. cū venerabilis. & C. de pc. l. si procurator. 1 ergo quicquid factū est ꝯ formam mādati, non tenet. Et ita nec excōicatio, nec īstitutio talis tenuit: qa vires mandati nō patiebātur. Et sic patet ꝙ cum Papa mandat alicui prouideri, de simplici beneficio tm̄ intelligendū est, nisi in litteris hoc cōtineatur. s. de rescri. abbatē in fi. quia non omnis qui censet dignus ad beneficiū, dignus est ad dignitatē vel psonatū 2 vel rectoriā: qa pueri simplex bñficiū possunt habere, non tñ dignitatem. sup. de æta. & quali. ex ratione. & c. indecorum. & s. eo. super. vbi de hoc dr. Et in dignitatibus is gradus cęteros antecellat, quē labor. & c. C. de of. magistri officiorū. l. nemo. & 61. disti. miramur. Hoc quod dr hic, ꝙ pueri possunt habere bñficium, intellige sm quod no. s. eo. super. in fi. illius glos. sed quos, & cętera.

b 5. indicas. & 5. distin. ad eius vero.

c Militaret.] 23. q. 1. militare. & 1. q. 3. saluator. circa medium. C. de epis. & cle. Authen. sed hodie.

d Ordinem.] sm ordinē cuiuscunq; & dignitatē constituēda sunt bñficia. 12. q. 2. concesso. De hoc dixi s. de ma. & obe. statuim⁹.

e Aegrotanti.] qa famuli ægri quos curamus, nobis seruire intelliguntur. ff. de sta. lib. l. 4. §. Stichus. & tpe infirmitatis pascendi sunt. ff. com. in rebus commodatis. §. possunt. Sic & clerici in ægritudine stipendijs suis priuari non debent.

¶ Cum igitur mandatū huiusmodi se ad talia [a] ñ extendat, nec ad rectoriam vel dignitatem nostra feratur † intentio, cum pro simplici beneficio iussio nostra manat: † Madamus, quatenus tā institutionē huiusmodi, quam excommunicationis sententiam propter hoc latam, denuncies non tenere.

TITVLVS VI.

De clerico ægrotante, vel debilitato.

¶ Gregorius Candido † episcopo Vrbeuetañ.

¶ Clericus infirmus integrè percipit fructus beneficij sui.

CAP. I.

CVm percussio corporalis: & infra. ¶ Fraternitatem tuā hortamur, quaten⁹ latorem præsentiū, ad percipienda quæ cōsueta sunt ab ecclesia tua, ægritudo sua ñ debeat impedire: [b] Quia si alij ei⁹ essēt exēplo deterriti, fortè ñ posset, qui militaret [c] ecclesiæ, inueniri: sed secūdū eius ordinem. [d] quæcunque ei si sanus esset, poterant ministrari, de ipsa exiguitate, quæ ecclesiæ potest accedere, fraternitas tua pbeat ægrotāti. [e]

¶ Eugenius. † Papa.

¶ Presbyter cui medietas palma cum duobus digitis est abscissa, Missā nō celebrat, sed cęteris sacerdotalibus officijs fungi potest.

CAP. II.

PResbyterum † cuius duos digitos cū medietate palmæ à pdone abscissos significasti, Missam nō permittim⁹ [f] celebrare: quia nec securè ppter debilitatem, nec sine scandalo [g] ppter deformitatē [h] † mēbri, hoc fieri posse cōfidimus. Ipsum autē cęteris officijs sacerdotalib. fungi minimè prohibemus.

¶ Lucius tertius.

¶ Si rector ecclesia sit leprosus, dandus est ei coadiutor.

CAP. III.

DE † rectoribus ecclesiarū lepræ macula

DE CLERICO ægrotante vel debilitato.

Supra visum est de clericis non residentibus, & de præbendis non conferendis eisdem. Sed qa dubitari poterat, nunquid eis ægrotantibus sint prouentus ecclesiæ subtrahendi, meritò subijcit istā rub. Abb.

De hac materia tractatur 7. q. 1. & q. 2. & 33. dist. per totum. 3. q. 9. indicas. & 17. q. 1. Gonsaldus.

CVm percussio.] Diuidit: qa primò ponit dictā, cui⁹ ration ē interserit ibi, Quia si. Abb.

CASVS. Quidam sacerdos infirmitate detentus nō poterat ecclesiæ deseruire, propter qđ episcopus suus subtrahebat ei consueta stipendia sua: Sacerdos conquestus est dño Papæ: mandat Papa illi epo, quod propter hoc consueta stipendia sua ei nō subtrahat, sed oia sibi tribuat, q̄ si sanus esset, ab ipsa ecclesia percipere posset: quia si alij exēplo hmōi essent deterriti, inueniri fortè non posset qui uellet ecclesiæ militare. Nota, quod infirmus seruire intelligitur ecclesię, & omnia percipere debet ac si sanus esset. satis enim affligitur ipsa infirmitate.

b Impedire.] simile 7. q. 1. cum percusso, & 3. quæst.

PResbyterum.] Primò prohibet, & cām reddit. Scđo permittit: ibi, Ipsum autem. Abbas Siculus.

CASVS. Quidā sacerdos amiserat duos digitos cū medietate palmæ, p quendā predonē abscissos, eps illius, q̄ siuit vtrum deberet pmitti celebrare Missam? dicit Papa ꝙ ñ pmittat illū Missā celebrare: qa nec ppter debilitatē securè, nec sine scādalo ppter deformitatē pōt celebrare: tn̄ aliis sacerdotalib⁹ officijs pmittit illū celebrare. No. quod ab initio liberè pōt exequi, ex postfacto infirmatur vt patet in isto sacerdote. Itē deformitas & scandalū remouēt aliquem ab executione sacrorum ordinū. [Gl. seq. arg. alle. 2. iura, ad contrariū alle. vnam legem.

f Nō permittim⁹.] arg. qđ ab initio valuit, ex postfacto infirmatur. 33. dist. vsque adeo. & c. cōiter diffinimus. 3 arg. contra, quod enim factum est rectè, ex superueniente delicto corrumpi non potest. ff. de itinere, actuque pri. l. nec enim. Ber.

g Scandalo.] propter scandalum enim multa sunt dimittenda. j. c. proxi. & s. de temp. ord. ad aures. & s. tit. prox. cum teneamur.

h Deformitatem.] ex hoc verbo apparet quæ deformitas impediat ordinandum, cum suspendat ordinatum. hoc tamen potest ipso facto melius perpendi, q̄ aliquo statuto exprimi. j. de do. Apostolicæ. Ber.

DE rectoribus.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Hoc volumus. Abbas Siculus.

CASVS. Dicit in hac decret. ꝙ leprosi nō possūt nec debent ministrare altari propter scandalū aliorū, qui sani sūt, sed dādus est illis coadiutor, q habeat curā animarū, & de facultatibus ecclesiæ habeat suam portionē, vñ possit sustētari. No. ꝙ nihil ē cū scādalo faciēdū. Itē pp scandalū remouet aliqs ab officio suo. Itē ęgrotanti dād⁹ est coadiutor, & hoc verū est, & speciale 1 leproso.

† perferatur

† maneat

1 Vide vt lit. non contę. c. 1. super gl. fin. Ioan. And.

2 Vide qđ no. j. eod. cū in illis li. 6. Io. And.

† Gregorius lib. 2. epistola 5. vbi extat integra. & cap. 1. eo. tit. in 1. compilatione.

Et vide l. seruus. ff. de euic. & glossam in l. nauis. §. cum autem verbo, duplici. ff. ad legem Rhod. de iactu.

† Gregorius sed in omnibus manu scriptis, vt est impressū.

† Post concilium Lateraneñ. sub Alexan. iij. par. 26. c. 15. & cap. 2. eo. tit. in 1. compilatione.

† deformationem.

† Post concilium Lateraneñ. sub Alexan. iij. par. 37. ca. 4. & cap. 3. eo. tit. in 1. compilatione.

3 Concor. text. in l. si tibi decē. & ibi Bart. §. pactus. ff. de pact. Ioan. And.

a Scandalo.] nota nihil cum scandalo esse faciendum. supra cap. proxi. dummodo sine peccato mortali possit omitti. infra de no. oper. nunc. cum ex iniuncto.

[Glos. seq. signat contrarium, & remittit.]

b Coadiutor.] & ita vr quod propter lepram non remoueatur prælatus, & sed contra j. e. prox. vbi de hoc dr.

c Habeat animarum.] ergo ille coadiutor videtur esse prælatus, ex quo habet curam animarum. j. eo. c. prox.

d Portionem.] & sic prouidebit ei de bonis ecclesiæ. j. eo. c. proxi. Sed pone quod ecclesia nō possit sufficere vtrique? Rñdeo ille qui seruit ecclesiæ, habebit redditus, & illi infirmo prouidebit eps. 2 82. dist. §. 1. & c. 1. & ex hoc verbo est ar. quod non sit prælatus.

ADDITIO. Ex eo quod dicit, cōgruā recipiat portionem.

Vincent. contra, nisi ex toto remoueatur prælatus: & tunc ille non dicitur coadiutor. Ioan. And.

a Vinc. dixit hanc sibi nō placere: debiliori bus enim in loco consulitur. 18. q. 2. in nullo. Io. And.

In vno ita: Clemens 3. Pict. auitū. episcopo.

Cap. 2. eo. tit. in 2. compilat.

percussus respersus

TVa nos.] Cōmunis diuisio. Secunda: ibi, Dicimus. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam sacerdos diuino iudicio fuit lepra percussus: quærebatur an deberet propter hoc remoueri ab officio prælationis? Rñdet Papa, quod remoueri debet ab administratione populi: ita tñ, quod necessaria secundum facultates ecclesiæ sibi, dū vixerit, ministrent. No. quod propter scādalū aliqs remouetur ab administratione sua. Item nota, quod leprosi & clerici ægrotantes, licet ecclesiæ non seruiant, non tamen debent beneficia amittere, sed eis debet ecclesia prouidere.

vsqueadeo infectis, quod altari seruire nō possunt: nec sine magno scādalo[a] eorum, qui sani sūt ecclesias īgredi: Hoc volum⁹ te tenere, quod eis dād⁹ est coadiutor,[b] qui curam[c] habeat animarū: & de facultatib. ecclesię ad sustentationē suam, congruā recipiat portionē.[d]

¶ Clemens tertius.

¶ Si rector ecclesiæ sit leprosus, ab administrationis officio remouetur: sed de bonis ecclesiæ sustentatur.

CAP. IIII.

TVa nos duxit fraternitas consulendos: & inf. ¶ De sacerdote, qui diuino iudicio lepræ morbo repercussus, in parochiali ecclesia prælationis officio fungitur: Dicimus, quod pro scandalo[e] & abominatione populi, ab administrationis[f] debet officio remoueri: ita quod iuxta facultates ecclesiæ, sibi necessaria, quandiu vixerit, ministrentur.[g]

¶ Innocentius iij. Arelaten. archiepiscopo.

¶ Episcopo, qui propter morbum incurabilem pastorale officium exercere non potest, dandus est coadiutor.

CAP V.

EX parte tua fuit propositum, quod cum Aurasiensis episcopus graui & incurabili morbo ferè per quadrienniū laborauerit, ita quod pastorale officium non potest vllaten⁹ exercere: princeps terræ illius, ac ciues[h] ciuitatis eiusdem, à te postulant incessanter, vt ipsis (cum sis metropolitanus eorū) studeas prouidere. ¶ Verum cum ipsum ad cessionem compellere non possis,[i] nec debeas vllo modo, nec afflicto afflictio[k] sit addenda, immo potius ipsius miserendum, eo quod idem vir bonus extiterit, & ecclesiam salubriter sibi commissam gubernauerit. Nos volentes tam episcopo quam ecclesiæ prouidere, Mandamus, quaten⁹ illi coadiutorem[l] associes virū prouidum, & honestum: per quem tam episcopo, quam populo vtiliter consulatur.

talis coadiutor prælatus est ex toto. Et hoc patet ex eo quod dicit, quod habet curam animarum, & est hoc speciale in lepra propter abominationem populi & scandalum, sicut etiam iudex mutatur si non potest dare operam iudicio, 3 vt ff. de iudi. si longius. aliàs autem obtinet sententia. H. & Lau. & datur tunc coadiutor. j. cap. prox. Et sic est casus vbi aliquis punit sine culpa, sed non sine causa. s. m. supra vt li. non contest. quoniā frequenter. §. si verò aliter, in fine. In quibus casibus priuatur quis sine culpa, 4 sed non sine causa. dicitur j. de priuil. antiqua.

g Ministrentur.] s. c. proxi. ex quo eū infirmitas nō crimē abduxit, vt 7. qō. 1. quamuis triste. quia non est afflictis addenda afflictio. 7. q. 1. cum percussio. crimi noris enim dignus est vt egeat. ff. depositi, bona fides. Laur.

EX parte.] Sunt duæ partes. Secunda: ibi, Verum. Abbas Siculus.

CASVS. Eps Aurasiēsis graui morbo & incurabili fere per quadriennium laborauit, ita quod epale officiū non potuit exercere: propter quod & ciues illius terræ petebant ab archiepiscopo Arelateñ. metropolitano suo instanter, vt eis super hoc prouideret: archi. ps significauit hoc dño Papæ: Rñdet quod non pōt illum ad renunciandū compellere, nec addenda est afflictis afflictio: sed est ei potius miserendum, cum ille in officio suo laudabiliter se habuerit: vnde Papa volens tam episcopo quam ecclesiæ prouidere: mandat archiepiscopo, vt dēt illi coadiutorium siue coadiutorem virum prouidum & honestum, per quem & episcopo & ecclesiæ consulatur. Nota quod aliquis non debet compelli ad renunciandum propter infirmitatem. Item afflictis non est addenda afflictio. Item dare coadiutorium episcopo morbo detento, spectat ad archiepiscopum.

3 Et propter nimiā senectutē, C. de off. præf. ori. si quos di sit quidā idem in plato: quod non placet Phil. Ioan. And.

† Cap. vnico, eod. tit. in 3. compil.

† Areñ. Aurasiceñ. Auraiceñ.

4 Tex. est ad hoc in l. fin. & ibi Barto. C. de naui. lib. 11. Adde Bald. in l. 1. ff. de officio eius, cui mā-da. est iuris-dic.

† miserandum.

† al. ita: eo quod ipse bonus extiterit.

e Scandalo.] supra cap. proximo.

[Glos. seq. obijcit, poni 1 opi. Hug. & Lau. Secundo opi. Bar. Tertiò opi. Vin. & Tan. quam approbat.]

f Administrationis.] ex hoc videt quod propter morbum lepræ sit remouendus prælatus. Sed contra vr. s. eo. ca. prox. & ita siue culpa punitur; quod esse non debet. 56. dist. satis peruersum. & 16. q. 7. inuentum. Super hoc est diuersitas inter doctores. Hu. dixit, quod nunq̄ substituit aliquis viuo, nisi eo renunciante & in hac opin. fuit Lau. & dandus est ei coadiutor, vt s. ca. proxi. & j. eo. c. pe. & vlti. Et quod dicit hic: ab administrationis officio debet remoueri, dicit Lau. ab officio quod est in actu, sed quo ad ius retinebit officium. B. distinxit, vtrum morbus sit curabilis vel incurabilis. Dicas cum Vin. & Tanc. quod quandiu aliquis potest remanere in collegio suo sine scandalo & horrore, non substituitur ei aliquis: aliàs alius erit substituendus, vt hic, qui erit prælatus in totum, & infirmo prouidebitur de bonis ecclesię. s. eo. c. proxi. Ad idem satis concordat, quia

h Ciues.] sic 7. q. 2. nuper.

i Non possis.] 7. q. 1. scripsit qualiter, & cap. quamuis triste.

K Afflictio.] simile 7. q. 1. cum percussio. 3. q. 9. indicas. & 5. dis. ad eius verò. ff. ad leg. Rho. de iac. l. nauis. §. cum autem. In leproso tamen secus consueuit dicisa quibusdam, vt s. c. proxi. vbi de hoc idem Io. dicit circa leprosum quod Hug. & Lau.

[Glo. ista notat alle. 6. iura, & alleg. tria in contrariū.]

l Coadiutorem.] sic j. c. pxi. & ita patet, quod propter infirmitatem superuenientē non priuatur prælatus, quia ecclesia-

ecclesiastica beneficia non sunt temporalia. 55. dis. præcepta. & ff. de adop. si tibi. ff. de hæredi. insti. hæreditas. ff. de reg. iur. actus legitimi. sic. ff. de manumis. testa. libertas. ff. de pecu. peculium. §. 2. quod est verum. Argu. contra. ff. de off. præ. si forte. & 7. q. 1. pastoralis r 12. q. 2. nobis. Sol. verū est quòd beneficia ecclesiastica ꝑpetua sunt, & ideo ꝑꝑ casum superuenientē sine culpa non priuatur prælatus: sed datur ei coadiuror, vt hic patet. & c. seq. In casu tamē alius viuenti substituitur secundū quosdam. supra c. proxim. vbi de hoc. & 7. q. 1. pastoralis. oī tñ casu prouidebitur īfirmo de bonis ecclesiæ, & coadiutor illi datur etiam inuito. argum. infra de eccle. ædifi. ad audientiam.

1 Dic vt ibi, & sup. & fil. presbyr. veniens. in vl. gl. Ioā. And.

† Hæc est synodus Atelatensis 4. sub Carolo Magno Imperatore, & hī hoc ibi ca. 8. & c. r. eo. ti. in 2. compi.

CONsultationib⁹.] CASVS. Quidā archidiaconus morbo paralytico laborās officium linguæ amisit: quæritur quid iuris? Dicit Papa, quòd dandus est ei coadiutor. Nota quòd prælatis impotentibus officium suum exercere, dandi sunt coadiutores.

a Officium linguæ.] idem est si amiserit officium oculorum. arg. 55. dis. si Euangelica. & qa est oculus episcopi 94. dist. diaconi ecclesiæ.

b Coadiutor.] & de hoc dictū est in proximis duob. capitulis.

¶ Honorius iij. epo Auersano.

CAP. VI.

COnsultationib⁹: & infra. ¶ Archidiacono autem, quem morbo paralytico laborantē officium [a] linguæ asseris amisisse, coadiutor [b] est merito adhibendus.

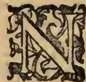
TITVLVS VII.

De institutionibus.

¶ Ex concilio Arelateñ. †

¶ *Numerus clericorum debet institui in ecclesiis collegiatis, secundum facultatem ipsarum.*

CAP. I.



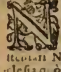
NOn ampli⁹ suscipiant in monasterio monachorum aut clericorum, seu etiā puellarum, quàm quot se regere de bonis ecclesiæ absque penuria [c] possint.

DE INSTITVTIONIBVS.

¶ Supra visum est de collationibus præbendarum, sed quia parum est conferre nisi sequatur institutio, ideo subiicitur hæc rubrica. Vel aliter: quia dubitari posset ad quem pertinet collatio seu institutio præbendarū & bñficiorū: iō post rubricam de prẹb. subiicit hanc. Ab.

De hac materia tractatur. 16. q. 7. omnes. vsque ad ca. quoniam in quibusdā n.

1 Et C. de sacrosan. eccl. non plures, & hoc ne ad mensurā personarum, q. ramus possessiones: qđ nimis auarū ē, sed ex possessionibus q̄ sunt, metiamur expensas; vt in Auth. vt deter. sit nu. cler. vltra med. 1. cl ll secundem Goffr. Ioan. And.



NOn amplius.] CASVS. Dicitur quòd nō plures recipiantur in monasterio monachorum aut clericorum, vel etiam monialium, quā qui possint commode de bonis ecclesiæ sustentari. Nota quòd non debent tot esse canonici in ecclesia q. ò l sint pauperes.

c Absq; penuriā.] semper. n. considerandi sunt redditus ecclesiarū vt ſm eos clerici instituantur in eis. sup. de vita & ho. cler. quoniam vt ait 1 vbi de hoc. Ita etiā quòd hospitalitatem seruare possint, & soluere iura episcoj alia. supra de præb. de monachis, & sup. de sup. neg. præla. sicut nobis, & econuerso tot sunt ponendi quod ex ipsis facultatibus possint commodè sustentari. supra. de const. cum M. & infra eo. auctoritate à contrario sensu. & infra de cēsi. cum instantia. ar. 12. q. 1. præcipimus. 16. q. 7. omnes basilicæ. Tamen propter nimium incrementum non credo recedendum à numero consueto. arg. C. de allu. l. pen. & vlt. ergo tantum debet esse augmentum de quo alius æquale stipendium cum alijs habeat, vel saltem sufficiens & honestum. supra de consti. cum M. F erra neñ.

IN ecclesia.] Primò decise narrat factum. Secundò ꝓuidet: ibi, Cum laici. Abbas Siculus.

¶ Eugenius. †

¶ *Laici in canonicos non possunt institui.*

CAP. II.

IN† ecclesia vestra certū numerū canonicorū (sicut nobis innotuit) cōiter instituere curauistis: & infra. ¶ Cū laici [d] non debeant in canonicorū numero cōputari, nec vos debeatis differre [e], quo minus statutū numerū, de alijs clericorū personis idoneis [f] suppleatis, tales [g] ad supplēdum numerum inueniri curetis, per quos Deo in diuinis officijs, per ecclesiasticos ordines congrue seruiatur.

¶ Alex. iij Cantuarieñ. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ *Institutio beneficiorū, spectat ad episcopos, vel eorum officiales.*

CAP. III.

EX † frequentib. querelis didicimus, in partibus vestris cōsuetu

CASVS. In quadam ecclesia erat certus numerus canonicorum, & tandem vacauerunt ibi quædam præbendæ: in eadem ecclesia quidam laici erant intitulati; quærebatur vtrum tales laici deberent computari in numero clericorum vt sic numerus clericorum: reputaretur plenus. Respondet Papa quod laici non debent in clericorum numero computari, nec differaut numerum canonicorum adimplere de personis idoneis: & tales assumendi sunt per quos in diuinis Deo congrue valeat deseruiri. Nota quòd ius canoniæ nō cadit in laicum. Item vbi certus numerus clericorum est constitutus, non debet diminui, sed adimpleri. Itē personæ idoneæ debent in ecclesiis institui.

d Laici.] & merito, quia homines diuersę professionis in eodem officio associari non debent. 15. q. 7. in nona actione. & supra de elect. cum causam.

e Differre.] vltra sex menses; 3 alioquin transfertur potestas ad superiorem infra. tit. proxi. nulla. Be.

f Idoneis.] qui dicantur idonei, habes supra de præb. super inordinata.

[Glo. ista reci. per q. an in laicum conuersum, cadat ius canoniæ.]

g Tales.] sunt idonei & morum honestate, & litterarum scientia. supra de præben. graue. aliás puniuntur, vt ibi dicitur. Hæc fuit quæstio, vtrum laici intitulati in ecclesia ista possint computari in numero clericorum; Et dicitur quòd non: quia non reputantur idonei. cum sint laici. Et ita ius canoniæ non cadit nisi in clericum sicut ius eligendi in ecclesia collegiata non cadit in laicum. supra de elec. sacrosancta. & c. Massana. hoc tamen intelligendum est de laicis professione & habitu, & non de conuersis. Si enim conuersus aliquis alicuius ecclesię incedat tonsuratus, volens esse clericus, cum iam destinatione animi sit clericus. vt 23. quę stio. 1. paratus. iam ecclesiastica persona censetur, vnde tale ius cadit in eum: & ius conuersi spirituale est. vnde qui emit illud, simoniam committit. vt 1. quęst. 3. Saluator.

EX frequentibus.] Primo ponitur abusio. Secundò refrænatio, ibi, Vnde. Tertio Papæ confirmatio, ibi: Nos itaque. Abb.

CASVS. In archiepatu Cantuarieñ. qđā praua consuetudo inoleuit, ꝗ clerici bñficia ecclesiastica recipiebant

† In aliquot manuscriptis ita s Eugenius Papa.

† C. 3. eo. ti. in 2. compi. Recte autē Contius addit hic omissa a Raymūdo. ex antiqua cōpila.

† Post conc. Latera. part. 28. c. 11. & c. r. eo. ti. in 1. compilati.

3 Quasi dicat secūdum Host. si recipitis laicum curret vobis semestre tēpus quasi nihil inter sit nullum vel minus idoneum recipere supr. de sup. neg. ꝓl. c. 2. vide q̄d dicam infra tit. 1. cū nostris. in gl. ergo vacabat. Ioan. And.

bant sine licentia epõrum, vel officialiũ suorum, non cõsiderantes, quòd illud erat cõ instituta sanctorũ patrum & ecclesiasticã honestatem: ppter quod archieps volẽs illã consuetudinem penitus extirpare, oẽs illos qui scienter bñficia taliter detinent temere occupata, vel q de cætero psumpserit occupare, excõicauit, & dñs Papa confirmauit eãdem, mandans, quatenus prædicti clerici, q sñiam illã icurrerint, nullatenus absoluantur, nisi prius satisfecerint. Nota, quòd cõcessio ecclesiæ facta à laico, non valet sine consensu episcopi. Itẽ bñficia ecclesiastica recipienda nõ sunt nisi ab his ad quos pertinent, s. ab episcopo, vel eius officiali qui gerit vicem episcopi, vel ab alijs ad quos ptinet collatio, qui cõ fecerit, excõicand' est. Itẽ constitutio, trãsit ad pterita, vt hic dr, quia priuat iã institutos, & similiter instituendos: quod v. rum est cum facit mentionem de præteritis.

† assensu, in antiquis. † apostolorum.

† Vide l. omnes. C. de Decurio. li. 10.

dinem prauã, à multis retroactis temporib. inualuisse, quod clerici ecclesiastica beneficia, sine consensu † epi diœcesis vel officialium [a] suorũ † (qui hoc de iure possũt) recipiunt: [b] minus q̃ deceat cogitantes, quò id à sanctorum patrũ est institutionibus alienũ, & ecclesiasticæ cõtrarium honestati. Vnde cum tu frater archiepiscope ex officio [c] tibi commisso, tam iniq̃ consuetudinẽ de prouincia tua velis (sicut debes) radicitus extirpare, † tam in illos, q ecclesiastica beneficia taliter occupata scienter detinent [d] q̃ in eos, q de cætero occupare præsũpserint, excõicationis sententiam protulisti. ¶ Nos itaque, eandem sententiam ratam habentes, & eam auctoritate Apostolica confirmantes, [e] Mandamus, quatenus clericos ipsos, qui ipsam sententiam incurrerint, † nisi congruẽ satisfecerit, absoluere minime præsumatis.

a Officialium.] officiales dicuntur quib. episcopi cõmittũt vices suas: qui possunt instituere vice episcopo rum, vt hic dicitur.

[Glo. ista ponit 2. dicta. primo signat cõtrium, cui dicit stãdũ Secundò signat contrarium, & soluit.]

† incum...

b Recipiunt.] si à laicis recipiant, suspensi ipso iure per canones antiquos vñr. 16. q. 7. si quis deinceps. Arg. cõtra infra de iur. pat. cum dilectus ...amus sic ergo patet quòd auctoritas instituẽdi est penes episcopũ, licet capitulũ quandoque eligat. infra tit. proxi. nulla. tamen de consensu capituli episcopus instituere debet. infra de his quæ fiunt à prælat. n... uit. nec obstat 70. dist. sanctorum. quia ibi capellæ subditæ sunt præposito quo ad sustentationem, non quo ad institutionem & administrationem. Lau.

c Ex officio.] legationis quantum ad suffraganeos diœce. supra de of. leg. c. 1.

d Detinent.] vnde nullam possunt habere excusationem quantocunque tempore ea tenuerint, quia diuturnitas temporis peccatum non minuit, sed auget. infra de simo. non satis. & c. cum in ecclesiæ corpore. & 24. q. 1. schisma. supra de consue. quanto. secus si ignoranter, quia ignorantia nisi sit crassa & supina, tales excusat. supra de ordi. ab episcopo, qui renun. episcopa. c. 1. & 8. dist. consuetudo.

e Confirmantes.] post q̃ confirmationem archieps sententiam relaxare non posset, nisi illud quod sequit: fuisset appositum. arg. supra de confir. c. 1. & 2. & de cõsec. di. 5. c. vlt. & i. de temp. ordi. cũ in distribuẽdis. Ber.

Auctoritate.] CASVS. Statuit hic, quòd in ecclesijs non instituantur vltra quam de ipsarum facultatibus commode sustententur. Not. quòd cum clerici institui debent in ecclesijs, prouentus ecclesiarum considerandi sunt.

¶ Clemens iij. clero Constãtinopolitano.

¶ Vltra facultates non debet quis institui inuitis clericis ecclesiæ.

CAP. IV.

Auctoritate † Apostolicæ sedis, & infra. ¶ Statuimus insuper, vt nullus in ecclesijs vestris, vltra quam facultates [f] earum sustineant, † vobis instituatur [g] inuitis. [h]

f Facultates.] hę semper sunt considerandæ. vt i. eo. c. 1 vbi de hoc. & i. de vita & honesta. cle. qm. vbi habes similiter de hoc.

g Instituatur.] instituere est ius canoniæ in ecclesia vel i ecclesiastico beneficio tribuere. j. de iur. ...cũ ex iniuncto. Inuestire ẽ quasi possessionem illius iuris conferre. indifferenter th vnũ accipitur pro altero. verbi gratia. instituere ẽ spiritualis bñficii vel dignitatis possessionẽ corporalem tradere. supra de of. archid. ad hæc. c. vt nostrum qđ spectat de iure cõmuni ad archidiaconum vt ibi dr. & sic intelligẽ. j. eo. cũ venissent. Inuestire est ius canoniæ vel dignitatis tribuere, quod põt fieri per annulũ vel librũ. & sic intelligit i. eo. cum venissent. sed p hoc non adipiscit qs possessionem nisi postea corporaliter instituatur. j. ti. prox. cum nostris, & de præben. pro illorum.

† Cap. 1. tit. de iudi. in 2a compi.

† sufficiant

¶ Innocentius iij. † sancti Marcelli & sanctæ Susannæ Cardinali Apostolicæ sedis legato.

¶ Cum in ecclesijs oportet extraneos institui, non debent institui clerici certæ originis tantum, sed vndecũque sint, dũ tamen sunt idonei.

† P. sancti Marcelli, Vnus vetus ita: P. sancti Marcelli, & M. Sanctæ, &c.

CAP. V.

Ad decorem: & infra. ¶ Sicut nostris † auribus est suggestum, Constantinopolitanus Patriarcha aliarũ nationum clericos spernens, Venetos tantum in Cõstantinopolitanis ecclesijs satagit collocare: nõ attendẽs, quòd in omni gente, qui facit iustitiã

[Gloss. ista argu. à contrario.]

h Inuitis.] nullus episcopus est dandus inuitis. 61. dist. nullus. dum tñ iustam causã ostendãt. ergo eis nolentib. potest dari. licet facultates nõ sufficiãt: & ita pñt sibi in hoc piudicare, & viuũ postea sibi q̃rant. 91. dis. clericus victum & in c. seq.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp.

† al. ita: Sicut nostris ē auribus intimatum.

i Dum tamẽ ex his licet parcius viuere possint. Goffr.

Ad decorem.] Primò ponit excessum patriarchę. Secundò illum corrigi mandat, & non parenti comminatur. Secunda ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Patriarcha Constantinop. in eccclesiis Constantinopolitanis instituebat Venetos tantum, non considerans quòd qui iustitiam facit acceptus est Deo, & beneficia ecclesiastica per successionem possideri non possunt. vnde Papa mandat cuidam legato existenti in partib. illis, quatenus moneat eundem patriarcham, vt clericos litteratos & idoneos vndecunq; fuerint instituat in ecclesiis prædictis, & præcipue in maiori ecclesia: quod si non fecerit, indignum se reddet, vt isti legati compellant aliarum nationum clericos ad suã obedientiam venire: nec dissimulent quin significent hoc dño Papæ, vt ipse p hoc intelligat, vtrum sit verum q ipse patriarcha (vt dr) hoc pmisit. Nota q in ecclesia Dei non debet locum habere successio hæreditaria. Itẽ qui iustitiam facit, Deo acceptus est. Item qui iustitiã alijs non facit, est illi deneganda iustitia.

a Acce-

a Acceptus,] 32.q.4.c.recurrat.§.his ita.
[Glo.iſta alle.concor.ex generali verbo. arg. & reſpondet.arg.tenens contrarium.]
b Hæreditario.] ſic.8.q.1.Apoſtolica.& ſic vr q nō ſolū filijs, ſed nec collaterales in eccleſiaſticis bñficijs nō ſuccedāt. j.de iu.pat.conſuluit.ſed tñ poſsit.arg.ſ.de off.dele.ex parte. dūmodo ñ fiat iure ſucceſſionis, vt ſ.de elec.venerabilē, verſus fi.
[Gl.iſta all.ↄcor.ſignat ↄria, & ſoluit.]
c Vndecūq;] argu. quod nihil refert de quo loco ſit natus clericus. vl de quib.parētib.arg.40.diſ.nos qui & c.nō loca.& 56.diſt.vnūcūq; & c.naſci.& c.dñs. Ar.ↄ.de ſer.nō ord.c.1.& ſ.de fi.pſb.c.1.& 2.& p totū.& 98.di.Afros ſ.de elec.c.fi.vbi dr q p latı qdā inſtituebāt clericos de alienis epatibus ignorante epo: qd eſſe nō dēt: ſed hic oēs erāt extranei[1] tā Veneti q̄ alij, & ideo vndecūque eſſent debebant in eccleſia Conſtan. inſtitui, & nō Veneti tm̄. verū eſt, q locus nō obſtat, dūmodo conſtēt de bonitate pſonæ & illud c. Afros.de incognitis loquitur ſ.de elect.bonæ, ad fi. Si autē ex dānato coitu natus ſit aliquis, non obeſt inquātū ad uitā æternā, ſed obeſt ei quātū ad obtinenda beneficia eccleſiaſtica.arg.ſ.de elec.innotuit.
d Indignum.] ſimile. j.de viu.qui fruſtra.& 2.q.6.quis ſcit.& eſt hic ar. culpa a culpa compenſandam.[2] 95.di.eſto.ff.ad l.Aquil.item Mela.1.rñ.[3] j.de diuor.ſignificaſti.j.de adult.c.pe.& vl.& j.de pę.ↄſtitutus.
e Compellatis.] & hoc primò petierat Patriarcha a domino papa.
f Poteſtis.] id eſt, debetis.ſin 22.q.2 faciat homo.
g Promiſiſſe.] quod eſſet iniquū, quia nullo pacto & nulla conditione beneficia eccleſiaſtica ſunt conferenda.1.q.2.quam pio.ſ.de pact.pactiones.j.ut eccle.ben.,ut noſtrum.unde ſimoniacum eſſet.

acceptus [a] eſt Deo, nec ſanctuariū Dei cōuenit iure hæreditario [b] poſſideri. Quocirca mādamus, quatenus moneatis eundē, vt viros litteratos & alias† idoneos, vnūcūq; [c] originē duxerint, in pdictis eccleſijs, & maximè in maiori, inſtituere nō poſtponat alioquin indignū [d] ſe reddet, vt uos aliarū clericos nationū ad eius obedientiā cōpellatis. [e] Nec † diſſimulare poteſtis, [f] quin hoc noſtris aurib. intimetis, vt ex hoc ipſo, an verū ſit q ſup hoc Venetis dr pmiſiſſe, [g] cōijcere valeam⁹.

¶ Idē Helien. epiſcopo, & archidiacono Noruicen.

¶ *Inſtitutiones & cuſtodia poſſunt de iure ſpeciali ad nō epiſcopum pertinere, & pendente lite cum diœceſano defenditur in poſſeſſione. h d. Vel ſic, ſi poſſidet ius inſtituēdi is adquem de iure communi non ſpectat, pendente iudicio proprietatis in poſſeſſione defenditur.*

CAP. VI.

Cvm † veniſſent ad Apoſtolicam ſedem archidiaconus Richemundiæ, & procuratores Eboracen. archiepiſcopi, ex parte archiepiſcopi fuit propoſitū, qd inſtitutio perſonarū, & cuſtodia eccleſiarum vacantium, ad eum in diœceſi ſua ſpectat, tā de iure† cōmuni, [h] quam de conſuetudine generali. verum quidā prędeceſſores ipſius qbuſdā archidiaconis Richemundię tam inſtitutionem, quā cuſtodiam perſonaliter commiſerunt: & infra. ¶ Inter alia verò archidiaconus ipſe† rńdit: † q archiepiſcopus tā inſtitutiones quā cuſtodias, [i] nō perſonaliter archidiacono, qui tunc erat, ſed

Cvm veniſſent.] Diuiditur in tres partes. In prima ponit allegatio pro archiepiſcopo. In ſecunda allegatio pro archid. ibi, Inter alia. In tertia interlocutio, & ſub certa forma diffinitiuæ commiſſio: ibi Nos igitur. Abbas.

CASVS. Inter archiepiſcopum Eboracen. ex vna parte, & archidiaconū Richemūdię ex altera, qō vertebatur, ſuper inſtitutionib. perſonarū & cuſtodia eccleſiarū vacantiū. vnde procurator archiepiſcopi, & archidiaconus acceſſerūt ad Papam procurator archiepiſcopi pponebat, quod inſtitutio perſonarū & cuſtodia eccleſiarū vacantiū ſpectabant ad ipſum in diœceſi ſua tā de iure cōi q̄ de cōſuetudine gñali, ſed qdā añceſſores illi⁹ cōmiſerūt qbuſdā archid. Richemūdię pſonaliter, tā inſtitutionē q̄ cuſtodiā: vñ petebat pcurator ut archi. illas dimitteret libetas, & qetas; ex aduerſo rñdit archidiaconus, quod archiepſ nō pſonaliter ſed reāl'r perpetuò cōceſſit tā inſtitutionē q̄ cuſtodiā archid. qui tūc erat de cōſenſu capituli ſui, & archidiaconatus fuerat in cōtinua poſſeſſione iſtarū dignitatū, & aliarū libertatū tpibus multorū archiepōrū, & archidiaconōrū, & ipſe archiepſ ſine aliqua ↄditione archidiaconatū ipsū cōceſſit eidē, & poſt cōceſſionem dicebat archiepſ qd cōceſſerat ei archidiaconatū exceptis inſtitutionib. & cuſtodia eccleſiarū. Præterea dicebat archiepſ, q archiadiaconus abiurauerat illas dignitates: Dñs papa his & alijs auditis, interlocutus fuit quod arch. defendēdus eſſet in plena poſſeſſione ipſarū libertatū, donec ex parte archiepiſcopi pbaretur, q libertates prædictæ cōceſſæ fuiſſent archidiaconis perſonaliter, & in hoc caſu & ante conceſſionē archidiaconatus & poſt, & in ipſa cōceſſione dictas dignitates potuit licitē retinere, vl donec pbatū fuerit archidiaconum illas abiuraſſe: ſed in caſu iſto ſi cōceſſio fuit realis, nihil utilitatis accreuit archiepiſcopo, quia papa ad petitionem Eboracen. eccleſiæ; vel ēt per ſeipsū archidiaconatui puidebit: ſi alterutrū iſtorū fuerit probatum ſilentiū imponatur archid. ſuper libertatibus illis. & ſi neutrum probatum fuerit, imponatur ſilentium archiepiſcopo. Nota, quod qui eſt in poſſeſſione dēt defendi in ea donec conſtet de iure. Item conceſſio perſonalis cū perſona finitur, realis perpetua eſt, quæ fit non perſonæ, ſed eccleſiæ. Item factum prælati in damnum eccleſię nō præiudicat eccleſiæ. Itē iurm plati in dānū eccleſiæ præſtitum, ipſi prælato non eccleſiæ piudicat. Item eccleſia ſine prælato agere poteſt: ſed hoc eſt propter iuramentū, quod ſeruari poteſt ſine præiudicio eccleſiæ ab ipſo prælato.

h Communi.] arg. ad hoc ſupra de off.ord. cum vos.& 70.di.c.2.1.q.3.c.3.& c.res eccleſiæ & c.peruenit.& 16.q.7.nullus omnino.ſed contrariū eſt verū, quia de iure communi inſtitutio perſonarum & cuſtodia vacantium eccleſiarum ſpectat ad archidiaconum. ſupra de offi.archi.ad hæc.& c.vt noſtrum, 63.diſ.ſi in plebibus niſi conſuetudo repugnet, ut hic videtur ad fi.cap. & ex confeſſione archidiaconi hoc poteſt colligi, & hic loquitur de inſtitutione corporali: quia collatio dignitatum & prębendarum pertinet ad archiepiſcopum infra tit.proxim.quia diuerſitatem, & c.poſt electionem.& hic, vt patet ex ↄfeſſione archidiaconi. Ber.
ADDITIO. Secus obtinet alicubi de conſuetudine. at gu.ſupra de app.bonæ.
i Cuſtodias.] ſcilicet, vacantium eccleſiarum.

†& alios

†al.ita: Nec vos.

1 Quia nulli erant ibi clerici: quia terra erat de nouo cōuerſa. Io.And.

2 Hoc ſano modo intelligas: non.n. faciēda ſunt mala vt veniant bona.

3 Adde q d.l.3.itē Mela, non bñ pbat. facit melius l.ſi ambo ff. de cōpen.

†Cap. 3. eo. ti. in 3. cōpi. Adde quid per textum hunc dicat Felinus. ſ. c.1. de præſcr.

† iuriſdictione in uulgatis, ſed ī oib. antiquis ut in textu.

† ille

† al. ita; reſpondit dicens.

perpetuo de cõsensu capituli archidiaconatui reali concessione donauit. Cum autẽ archidiaconatus ipse in cõtinua possessione tam istarum q̃ aliarũ libertatũ, multorũ archiepõrũ & archidiaconorũ tẽporib. extitisset, & archiepiscopus sine conditione † qualibet concessisset ipsum[a] eidem, post concessionem asseruit, quod ipsum concesserat, institutionibus & custodijs vacantium ecclesiarum exceptis. Ipse[b] † verò timens, ne si negaret expresse cum nondum esset archidiaconus † possessionem adeptus: vel impediret † penitus factum eius; vel diutius differretur, respondit, quod nõ solum in illo, sed de omnibus redditibus suis faceret quod sibi placeret: & infra.

¶ Nos igitur interlocuti fuimus, archidiaconum esse in plena libertatum eiusdẽ archidiaconatus possessione tuẽdum, donec probatũ[c] legitimè fuerit ex aduerso, libertates † ipsas archidiaconis, ab archiepiscopis p̃sonaliter fuisse[d] concessas: cũ in hoc casu, tã ante, q̃ post, & in ipsa etiam concessione, archiepiscopus eas † retinere potuerit licite tanquam suas: vel donec legitimè probatum fuerit easdem libertates archidiaconũ abiurasse.[e] Sed in hoc casu, si concessio illa fuerit realis, archiepiscopo nihil iuris, vel utilitatis accederet: q̃a nos vel ad petitionem Eboracẽn. ecclesiæ,[f] vel per nos ipsos, super hoc archidiaconatui consulemus. Si ergo alterutrum ipsorũ fuerit legitime cõprobatum, † archidiacono[g] super libertatib. ipsis: si neutrũ, archiepiscopo silẽtium imponatur.

¶ Idem episcopo Trecen. & archid. Parisiensi.

¶ *Is ad quem spectat collatio dignitatum, seipsum instituere non potest.*

CAP. VII.

Cvm † ad nostrã. & infrã. ¶ Illud autem nolumus vos ignorare, ꝙ postquã M. fuit abbas

† contradictione.

† Idem verò

† archidiaconatu

† al. ita easdem libertates.

† ipsa

† approbatũ

† Cap. 4. eo. ti. in 3. compil.

a Ipsum.] scilicet archidiaconatum.

b Ipse.] scilicet archidiaconus.

[Glo. ista obijcit quare archiepiscopo pro quo facit ius cõe, indicitur onus probãdi. Respondet id fieri p̃ duas præsumptiones posses. & confess. demum distinguit inter donationem factam personę & factam ecclesiæ.]

c Probatum.] sed quare incũbit onus p̃bandi archiep̃o, cũ de iure cõi hæc spectẽt ad ipsum, vt hic vr̃: vñ eo ipso vr̃ fundata eius intẽtio. 16. q. 7. oẽs basilicę. C. de p̃b. siue & j. de cẽsi. olim. Rñderi põt, ꝙ hic duæ fuerũt p̃sũptiones bonæ pro archidiacono ɔ archiep̃m: q̃a archiadiaconus & ipsius añcessores fuerũt in pacifica possessione. vñ pręsumit cõcessionẽ fuisse realem: & quia archiep̃s cõfessus fuit ꝙ añcessores sui concesserunt illas dignitates, licet personalr̃ & archidiaconus dicebat cõcessionẽ fuisse realẽ, vñ præsumit cõtra archiepiscopũ, & iõ onus p̃bãdi incũbit archiepiscopo, quod ɔcessio fuit personalis. & licet persona inserat pacto, nõ iõ est personale, sed vt ostẽdat cũ qua p̃sona sit factum. ff. de pac. iurisgentiũ. §. pactorũ, & l. tale pactũ. plerũq. n. cõsulimus successorib. nostris sicut & nobis. ff. de p̃b. si pactũ, sed transactio potius pręsumit personalis q̃ realis, nisi fuerit per superiorẽ cõfirmata. s̃. de trãsa. veniens, & c. de cætero. & s̃. de præb. nisi. hoc tñ adiecto, ꝙ si episcopus alicui personæ det rẽ ecclesiasticã, potius præsumitur donatio personalis quam realis, 10. q. 2. hoc ius. 16. q. est possessiones. Sed si dona. eccl'ę pręsumitur realis donatio, & perpetuo donasse. 16. q. 1. c. ult. j. de his, q̃ si. a præla. cũ Apostolica. arg. hoc ideo est, quia ecclesia non potest mori. 12. q. 2. liberti. 2.[1] Sed hic præsumitur concessionem fuisse realem, ut dixi: quia archidiaconus ille & antecessores sui fuerunt in quieta possessione. Io.

d Fuisse.] præsumitur hic concessionem realem fuisse, ex quo est in possessione. & ideo tuẽdus est in illa quousq; probetur contra eum cessionem factam fuisse personalem. imo si personæ facta sit, præsumi debet personalis: si dignitati realis.[2]

[Gl. ista ponit opi. Lau. & sol. deinum elicit 4. no.]

e Abiurasse.] obijciebatur archidiacono, quod abiurasset huiusmodi libertates, vñ ɔ iur̃m non fuerat audiendus. Sed quare non auditur archidiaconus licet abiurauerit huiusmodi libertates, cum iur̃m illud temerariũ fuerit, & in præiudiciũ archidiaconatus, & ĩõ nõ reseruandũ? s̃. de iureiu. sicut 2. & c. intellecto. Lau. dicit quatenus iur̃m tangit rẽ familiarẽ. obseruãdum est, ut nihil utilitatis vel honoris ad ipsum perueniat rõne illarũ dignitatũ, si eas abiurauerit. s̃. de iurei. quẽadmodũ. Vel dic qđ bene potuit renũciare & abiurare ius instituendi, vt nũq̃ vteretur eo, & tñ dignitati p̃pter hoc nõ præiudicet, quia ecclesia posset tũc uti iur̃ suo vt hic colligitur. Et sic põt seruari iur̃m sine præiudicio ecclesiæ, & sine interitu salutis æternæ. s̃. de iureiu. si uero. §. 1. fini. j. de spõs. cõmissũ. abiurõ talis siue renũciatio nõ tenet in dãnũ eccl'ię. Tria notabilia notãt hic. Primũ, quod factum prælati nõ præiudicat ecclesiæ. Secũdũ quod iur̃m præstitũ a prælato in dãnũ ecclesię seruat ab ipso prælato, qđ est ɔ id s̃. de iureiu. sicut. Tertiũ ẽ, quod eccl'a hñs prælatũ sine ipso agere põt, quod est ɔ id quod dici consueuit, q̃a nec prælatus sine cõsensu capituli, nec cap'lm sine consensu prælati agere põt. s̃. de proc. c. 1. & s̃. de iud. cãm, & nota qđ agẽti interdicto, uti possidetis, nõ põt opponi quod rẽ illã abiurauerit, p̃ qua agit sicut nec agẽti int. rdicto, Vnde vi. s̃. de testi. ipol. c. solicitè.

f Ecclesiæ. arg. bonũ quod ecclesia vacante capitulũ fungitur vice prælati: sed ɔ rium arg. colligitur.

g Archidiacono.] sed nõ archidiaconatui.

Cvm ad nostram.] primò ponit dictum. Secundo ipsius rationem: ibi, Quia cum ratione. Abb.

CASVS. Vacãte quadã abbatia custos illius ecclesiæ electus in abbatem sibi nihilominus retinebat custodiã: quærebat, vtrũ de iure illam posset retinere, cum collatio ipsius ad ipsum abbatẽ p̃tineat: Rũdet papa, ꝙ postq̃ fuit abbas effectus, custodiã de iure non potuit obtinere, quia cũ donatio illius custodię, & aliarũ dignitatum illius ecclesię pertineat ad abbatẽ ipsum, a seipso eam non potuit recipere, cũ inter dantem & & recipientem debeat esse distinctio personarũ, & ab alio eam non potuit habere, cũ alius ius nõ haberet cõferendi. Not. qđ eo ipso quod aliquis adeptus est aliq̃ dignitatẽ, vacat prima si quam habet. Item nullus potest dare sibi ipsi. Item differentia dẽt esse inter dantem, & accipientem. Item nota decretalem istã contra episcopos, & prælatos, qui postquã sunt p̃moti, dignitates p̃ [illegible] vacantes retinere.

1 De rescr. si gratiosè lib. 6. Ioã. And.

2 Concord. tex. in l. donationes. §. species. & ibi Bar. ff. de do. idem in l. 1. C. de pe. bo. sub. & in l. pater filię. ff. de ser. le.

a Ad ipsum.] scilicet abbatem.
b Dantem & recipiente] simile 24. q. 1. dicimus. j. tu. l. iur. par. per nostra. j. de bapti. debitum. ff. de auct. tu. l. 1. & ff. de tu. & cur. da. l. ius dādi. §. ptor. aliās, lex est nemo enim vicē pluriū psonarum sustinet. 16. q. 1. psbyteros. & C. de asses. neme. 89. dist. singula. ff. de pact. si plures. ff. de of. psi. l. vlt. Arg. ɔtra. de adop. si ɔsul. & s. de elec. cū inter canonicos. Sed quid si ipse conferret alij potestatem conferēdi illam dignitatem, nunquid posset ab illo illā recipere, vt sic nō videtur eā recipere à seipso? Nota argu. s. de resti. licet. & argū. 18. q. 4. questi. ff. de auct. tut. pupillus. §. 1. ff. de ad mi. re. ad ci. perti. l. 2. §. 1. s. de pb. de multa. in fin. arg. contra qa multa possumus per alios. quæ nō possumus p nos. 88. di. episcop9. 5. q. 3. c. vlt. ff. quę res pig. ob pos. Aristo. in fi.

us

effectus † custodiā de iure nō potuit obtinere: qa cum ratione abbatię ad ipsam [a] pertineat donatio tam custodiæ, quàm aliarū dignitatum, ac ēt prębēdarum in ecclesia Patrineñ. custodiā ipsā recipere non potuit à seipso. Cum iter dantē & recipiente [b] debeat esse distinctio personalis; sed nec ab alio, cum ius cōferēdi alius nō haberet.

TITVLVS VIII.

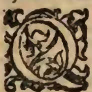
De concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis.

no ve- nulla riptio.

DE CONCES- sione præbendæ, &c.

¶ Gelasius† Papa ad Romanos.

¶ *Institutus scienter in beneficium viuentis, deponendus est.*



CAP. I.

QVi † in viuo rū sacerdotū loco ponuntur, hoc ipso sūt ab ecclesiastica cōmunione [c] pellendi, [d] quo se passi sunt successores viuis [e] sacerdotibus adhiberi.

¶ Supra visum ē de præbēdis & dignitatibus ac earum institutionibus: sed quia sæpè præbendę & dignitates cōferūt seu promittuntur antequam vacent, & quādoque ipsæ vacantes non conferunt, sed remanent diu vacantes, meritò restabat videre, & prouidere tam circa prouisione non vacantium, quàm circa negligentiam in conferendo vacantia. Abbas.

p. 1. eo. 1. cōp. 2. tit. de e & qua n j. cōpi.

De hac materia tractatur 1. q. 2. & q. 5. per tot. & q. 3. in quibusdam. & 15. q. 7. §. cum ergo. & seq. c. & 3. q. 3. audiuimus. 2. q. 1. in primis. 7. q. 1. non furem.

QVi in viuorū.] Faciens se poni in beneficium viuentis, ab ecclesiastica communione repellitur. Vel clarius sic vt in rubro: & non diuiditur propter breuitatem. Abbas.

c Communione.] idest, participatione corporis & sanguinis Domini. 7. q. 2. cum qui.

d Pellendi.] & nihilominus deponendi. 2. q. 1. in primis. 7. q. 1. non furem. & c. enim qui, nisi ignorans quis instituat aliquo remoto: quo casu excusatur. ff. de posi. si quis inficiatus. & episcopus tenet ei in alio beneficio prouidere. 7. q. 1. præsentium. & s. de præb. inter cætera. Sed pone, q aliqs est iniustè depositus, aliūs hoc ignorans in locum eius substituitur, & stetit ibi p xl. annos, & postea scit de iure ad alium pertinere, nunc qui debet cedere, & illi restituit? Videtur quòd sic. s. de præscri. vigilanti & c. si diligenti. 34. q. 2. virgo. & de re iud. ɔsanguinei. & c. latot. ar. ɔtra. 16. q. 3. c. placuit. §. quas actiones. & s. de præscrip. de quarta. Sol. Dicūt quidam theologi, quòd qñcūque sciuero rē ptinere ad alium, teneor tem restituere. De hoc dictum est s. de præscr. vigilanti. Sed hoc non credo q teneatur dimittere, quia eo ipso quòd condemnatus non appellauit, acquieuit sententiæ, & ita transiuit in rē iudicatam. s. de sent. & re iudic. quod ad consultationem, & sic alius iuste fuit institutus.

e Viuis.] nisi iusta ratione depositis. 6. q. 1. eos. 50. distin. postquā. Ber.

NVlla.] Duæ sūt partes. Secunda: ibi, Cū verò. Prima puidet circa bñficia nō vacātia, & diuidit in tres partes; nā primo ponit prohibitionem. Secūdo eius causam, ibi: Ne desiderare. Tertio fortificat, ibi: Cū enim. Secūda pars principalis puidet circa beneficia vacātia. Et primo statuit tēpus ad cōferēdū. Secundò ponit negligētiam nō ɔferentium ibi, Si autem. & coti die allegatur in practica, maxime in 2. parte & ideo nota bene ipsum. Abb.

¶ Ex concilio Lateraneñ. †

† sub Alexan. iij. c. 8.

¶ *Beneficia non vacantia cōcedi vel promitti non debent: & cum vacauerint: concedi debent infra sex menses: quibus elapsis de episcopo ad capitulum, & cōtra, demum, ad proximum superiorem deuoluitur collatio.*

CAP. II.

NVlla † ecclesiastica ministeria, [f] seu ēt beneficia vel ecclesię tribuātur alicui, seu pmittāt antequā vacēt: [g] Ne desiderare quis mortē pximi videat, in cuius locum & beneficiū se crediderit successurum. Cū enim ī ipsis ēt legib. gēti

CASVS. Quidā plati ante conciliū Lateraū. conferebāt ecclesias, seu bñficia, & etiam dignitates, antequā vacarent, & sic desiderabāt mortē proximi sui in cuius locum credebant se succedere, & ideo statuit cōciliū Lateraū. q de cęterò nulla ecclesiastica beneficia ministeria, vel ecclesia cōcedantur alicui, seu promittantur, antequam vacent, ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cuius locum se credit successurum cum in legibus gentilium hoc sit inhibitum: Turpe enim est, quod expectatio futuræ successionis in ecclesia Dei habeat locū. Cu enim prædicta officia, ministeria, vel ecclesia vacare cōtingerint, nondū maneant in suspenso, sed infra sex mēses personis idoneis conferantur, si hoc eps distulerit, per capitulum postea ordinentur. quod si ad capitulum pertinuerit, & infra dictum tempus hoc non fecerit, episcopus hoc secundum Deum cum consilio religiosorum exequatur: & si omnes fuerint negligentes, metropolitanus absque alicuius contradictione de illis fm Deum disponat. No. quod ex prouisione beneficij vacaturi, de facili causatur votum captandi mortem proximi: ideoque à tali prouisione abstinendum est. Nota quod capitulum potest habere potestatem conferendi beneficia episcopo excluso. Nota, quod potestas conferendi beneficia deuoluitur gradatim ad superiorem. Item plura sunt notatu digna, quæ per se patent in ipso contextu.

† Cap. 2. eo ti. in 1. cōp. Et concordat concil. Triden. sessione 24. de refor. ca. 19. vbi hoc decretū roboratur. & ca. de testāda e. tit. lib. 6.

f Ministeria] idest, officia, siue dignitates.

g Vacante.] Nota quòd beneficium antequam vacet non potest promitti quod fiat, non valent. j. c. proxi. j. eo. ti. ex tenore. Et sic obligatio nulla contrahit ex tali pmissione, qa est ɔtra ius. ar. ɔtra, s. d pb. relatū. & ibi soluitur. imò ibi receptus fuit statim in fratrem,

lium inueniatur inhibitũ, turpe est, & diuini plenũ animaduersione iudicij, locũ in ecclesia Dei, & futurę successionis expectatio habeat, quã ipsi et gentiles condẽnare [a] curarunt. ¶ Cum verò p̃bendas ecclesiasticas seu quęlibet officia, in aliqua ecclesia vacare contigerit, non diu maneant in suspenso: sed infra sex mẽses [b] p̃sonis quæ dignè administrare valeãt, conferantur. ¶ Si autem ep̃s, vbi ad † eũ spectat, [c] conferre distulerit, per capitulum ordinetur. † Quod si ad capitulũ [d] p̃tinuerit, & infra prescriptũ terminũ hoc non fecerit, ep̃s secundũ Deũ hoc cum religiosorũ virorum [e] consilio exequatur. Vel si omnes fortè neglexerint, metropolitanus de ipsis secundum Deum absque illorum cõtradictione disponat.

¶ Alexan. iij. Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ Beneficia vacantia conferuntur non obstante appellatione illorum quibus promissa fuerant antequam vacarent.

CAP. III.

RElatum † est aurib. nostris: & infra. ¶ Consultationi tuę taliter respondemus, q̃ cum in Lateraň. cõcilio [f] p̃missiones factæ de ecclesijs nõ vacãtibus sint cassatę: pretextu appellationis [g] eorũ, qui dictis promissionibus innituntur, omitti nõ debet, quin ecclesię cum vacauerint, de personis idoneis ordinentur.

¶ Inno. iij. prępoſito & Capitulo Cameraceñ.

¶ Si scribitur ei ad quem spectat collatio, dato executore ad prouidendum per præsentationem litterarum collatori factam afficitur prębenda: ita quòd collatio alteri facta non tenet, hoc dicit secundum verum intell. vide cap. si capitulo. eodem titu in 6.

a Condemnare.] quia pactum de futura successione non valet. C. de inuti. sti. ex eo instrumẽto. C. de pac. l. vlt. nisi de consensu eius cuius est hr̃ditas, vt in l. prædicta. C. de pact. eodem modo non tenet promissio de præbenda non vacante. etiam de consensu eius, qui tenet eam, cum nulli possit eam cõcedere. j. de iure patro. q̃d autem. in fin. sim. in li. feud. ti. 1. §. si verò archiepiscopus.

b Infra sex menses.] tẽpus istud sex mensiũ incipit currere à tempore scientię generaliter, & nõ à tẽpore vacationis. j. eo. quia, ĩ fi. arg. ff. de calũ. annus. C. qui adm. ad bon. pos. l. 2. & qui scit, certiorari non debuit. ff. de act. emp. l. 1. in fi. s̃. de elec. cum inter vniuersas, in fi. & expressũ est s̃. de sup. neg. præ. licet. & s̃. d p̃b. de multa. §. 1. argu. Item tẽpus istud vtile est, quia tẽpus illud non currit à tempore suspẽsionis suię quo eligere non possint. j. eo. quia diuersitatẽ. Ar. c̃tra q̃ currat, licet eligere non possint. s̃. d elect. ca. vlt. Nũquid possunt canonici eligere post tẽpus elapsũ? Quidam dicit q̃ sic, sed c̃triũ ẽ verũ, q̃ nõ possint: & si eligant, non tenet electio. j. de supp. negl. prælat. c. licet. & c. vl. nisi d patientia tolleretur. j. e. tit. litteras, quia pro non dato habetur q̃d ab illo datur qui non potest de iure donare: j. de iure patr. quod autem. in fi. Ar. c̃tra. ff. si q̃s cau. & si post tres. ff. de arbit. Celsus. & auctoritate huius canonis, semestri tempore statim elapso, potest eligere ille ad quem deuolta fuerit eligendi potestas, nulla licentia a superiore petita. & constitutio ista tm̃ locũ habet vbi distinctæ sunt præbẽdæ, & certus est canonicorum numerus constitutus. j. eo. ex parte. Item locum habet in dignitatibus & personatib. oibus. sed ĩ ep̃atibus [1] & archiep̃atibus olim locũ nõ habebat. j. eo. dilectus. hodie locum habet in ep̃atibus & archiep̃atibus, & abbatijs vt potestas eligendi transferatur ad superiorem: sed minus tempus datur in his. s. trium mensium s̃. de elec. ne pro defectu. & ita in hoc æquiparantur, & differunt à minoribus beneficijs, & dignitatibus: q̃a minus tempus datur propter maius periculum: quia mora periculosa est in talibus. s̃. de elec. cum inter. & s̃. vt li. non cont. q̃ñ frequenter. §. porro.

c Spectat.] j. de ijs quæ fiunt a præla. si. con. ca. cum ea noscitur. & s̃. de elect. cum ecclesia Vulteran. ad fin.

d Capitulum.] s̃. de elect. cum in cunctis. sim. 9. q. 3. cum simus.

e Religiosorum virorum.] sic j. de elec. ne pro defectu. vbi dicitur qualiter hæc verba intelliguntur. & 63. dist. obeuntibus vbi de hoc. Ber.

REIatum.] duæ sunt partes, decisa consultatio & responsio. Secunda, ibi: Consultationi. Abbas.

CASVS. Aliqui recipiebant p̃missionem de ecclesijs nõ vacantibus; post modũ cũ vacabãt, illi appellabant ne alijs cõferri deberẽt: q̃rit an tali appellationi sit deferendũ? Rñdet Papa, cũ tales p̃missiones ĩ cõcilio Lateran. p̃dicto sint cassatæ, nũq̃ p̃textu talis appellationis d̃ bet omitti, quin ordinẽt cũ vacauerint. Nota. vbi non tenet p̃missio, sup hoc nõ tenet appellatio. Itẽ si nõ tenet principale, nec accessorium.

f Lateraň. concilio.] s̃. c. proxi.

g Appellationis.] tali appellationi nõ est deferendũ, cũ eorũ nõ intersit. 2. q. 6. non solent. & s̃. de elec. cũ iter R. q̃a ex tali p̃missione nihil iuris acquirit, sic nec emptor habet actionem furti in re vẽdita subtracta, si ei res nõ fuit tradita. ff. de fur. l. eum q. emit. B.

PRopoſuit.] CASVS. Celestinus Papa mãdauit p̃posito & capitulo Cameraceñ. vt T. presbyterũ reciperent in canonicũ & in fratrẽ, & assignarent ei p̃bendam proximo vacaturam, q̃ ad donationem suam spectaret in ecclesia sua, de cano Remensi super hoc executore cõcesso: sed cum decanus inuenisset eos, contumaces, dictum presbyterum inuestiuit de præbenda primo vacatura in ecclesia Cameraceñ. pertinente ad donationem ipsorum: tandem vacauit vna præbenda. & ipsi eam alijs assignauerunt: Celestinus hoc intelligens, & volens ratum haberi quod ab eodem decano factum fuit, cassauit collationẽ factam à capitulo, & dictum presbyterum de ipsa per annulum inuestiuit: sed cum dictus presbyter præbendam illam adhuc quiete habere non posset, cum alius eam possideret, accessit ad dominum Innocentium & exposuit ei omnia p̃dicta: Dicit ergo Innocentius; licet non sit intentionis suæ inuestituras de vacaturis factas habere ratas, qui potest super ius dispensare; tamen considerans, quòd dictus presbyter non fuit inuestitus de vacatura, sed de vacante per Celestinum, quæ post cassationem concessionis, quam fecit capitulum, intelligebatur vacare, mandat Papa præposito & capitulo Cameracensi, quatenus amoto ab eo quolibet detentore, dictam præbendam præfato presbytero assignare procurẽt. No. hic, q̃ collatio facta c̃tra mãdatũ Papæ, valet ex eo quòd Celestinus irritauit concessionem capituli, ex eo

† In codice Barbatię ita vbi ad eũ spectat collatio.

† ordinẽtur.

1 Vide c̃cil. Tri. sessi. 24. de refor. c. 1. quales & qualiter p̃lati eligendi.

† Cap. 39. ti. de app. ĩ 1. cõpi. Et post cõciliũ Lateraň. par. 47. ca. 7.

Et vide Federicum cõsil. 299.

C A P. IIII.

PRoposuit † nobis T. presbyter, quod cū C. Papa prædecessor noster, pro receptione ipsius in fratrē, & assignatione [a] præbendæ ad donationē vestrā spectātis in ecclesia vestra ꝓximo vacaturæ mandatū Apostolicū vobis destinasset, decano Remensi executore [b] cōcesso, decan⁹ ipse vos contumaces inueniens, ipsum de præbenda primo vacatura in ecclesia vestra, q̄ ad donationē capituli pertinet, auctoritate Apostolica īuestiuit: [c] & inf. Sed cū præbenda, quæ ad donationem vestram spectabat in ecclesia Cameracen̄. vacasset, eā alij assignastis: [d] & inf. Idē autem prædecessor noster quod ab eodem decano factū fuerat ratū [e] volēs haberi, collationem præbendæ factam à vobis penitus irritauit, [f] & eū de ipsa per annulum inuestiuit. [g] ¶ Licet autem intētionis nostræ nō sit, īuestituras ď vacaturis [h] factas cōtra canonū instituta [i] ratas habere, qui secundū plenitudinē potestatis de iure possum⁹ supra [k] ius dispēsare: [l] † attendentes tamē quod idē p̄sbyter, nō de vacatura, sed de vacante per p̄decessorē nostrū fuit inuestitus, [m] vtpote q̄ post cassationem [n] concessionis [o] à vobis factę intelligebatur vacare. [p] Mādamus, quatenus amoto ab ea præbenda quolibet detentore, eam ipsi cum plenitudine honoris canonici assignetis. [q]

ex eo ꝙ dicit Innocentius; que post cassationem concessionis à capitulo factæ, & sic tenuit cōcessio capituli cōtra mandatū Papæ, & contra inuestiturā decani. & sic est arg. quod per inuestituram ius non acquiritur. Item no. quod Papa potest dispensare contra ius.

a Assignatione.] facienda, cum vacauerit, eidē presbytero. & hoc ꝓbatur in antiqua compilatione, vbi est illud verbū, facienda. [1] vnde vr̄ ꝙ nihil valuit. s̄. de præ. inter cætera. vbi de hoc.

b Executore.] dato fortè sub hac forma; mandatum nostrum exequaris.

c Inuestiuit i. assignauit, vt patet ꝑ hoc qđ dicit s̄. e. assignatione præbendæ, &c. executor hoc fecit, & malè, vt satis patet per literam inferiorem: sed litera illa, ratum volens, &c. contradicere vr̄. sed Cælestinus hoc ideo dicit, vt excusaret decanum, & assumeret causam cassandi collationem capituli & hoc satis patet ꝑ verba Inn. factum n. decani fuit causa quare Cælestinus cassauit concessionem capituli, aliàs nō debuisset cassasse. sup. de præb. dilectus filius G. non est alia ratio, nisi qa ipse voluit, quia de eo [2] quod nihil est, potest aliquid facere. de conse. dist. 2. re vera. verius si. & simile. sup. de præb. c. proxi. illorum. ibi, quod de memorato magistro prouide, &c.

d Assignastis.] vnde videtur ꝙ nihil valuit. s̄. de præben. inter cætera. immo benè valuit, vt supra de præb. dilectus filius. & hoc probatur per hoc c. vt infra patet, vbi de hoc.

e Ratum.] cum effectu.

f Irritauit.] i. irritum nunciauit Io. immo proprie tenetur vt seq. probant. Ber.

g Inuestiuit.] per talem inuestituram conulit ei ius canoniæ, cum nihil prius debuerit per Decanum.

h De vacaturis.] Innocentius & Cælestinus videntur diuersi. Innocentius non vult habere ratum factum Cælestini: Cælestinus videtur habere ratam inuestituram de præbenda uacatura facta per decanum, vbi dicit; ratum uolens factum decani haberi, cum tamen decanus non haberet illud in mandatis. Innoc. voluit habere tatam inuestituram de vacatura: quia Cælestinus inuestiuerat presbyterum de vacante ꝓst cassationem concessionis, & sic non poterat ratam habere institutionem de vacatura, cum iam esset inuestitus de vacante per Cælestinum: nec etiam Cælestinus ratam habuit inuestituram de vacatura: immo inuestiuit illum de uacante. Ex hac decre. uolunt quidam dicere, quod si Papa mandat aliquē recipi in canonicū, & alius recipiatur, ꝙ dēt cassari, ut hic fecit Cælestin⁹, vnde signatur contra s̄. de prębus dilectus 2. sed hoc fecit Cælestinus ex plenitudine potestatis, & iniuriam fecit illi instituto, quem cassauit, cum de iure teneret electio, vt colligitur.

i Instituta.] s̄. eo. c. 1. & s̄. de præb. dilectus.

K Supra ius.] pro nihilo hoc dicit, quia hic non dispensat. sed propter hoc dicit, quia decanus illum inuestiuit de vacatura: & poterat illam eandem confirmare, & ita dispensasset supra ius, sed non habebat hoc solū hic, quia Cælestinus illū postea inuestiuit de vacante.

[Glo. ista ponit 5. casus quibus Papa dispensat, & 5. quibus non dispensat, sed quintum determinat.]

l Dispēsare.] nā [3] cōtra Apostolū dispēsat. 34. di. lector. & ꝯtra canones Apostolorū 12. dist. p̄sbyter. Itē ꝯtra vetus testm̄ in decimis non dandis. j̄. de deci. ex parte & c. se Itē in voto j̄. de vo. & vo. redēp. c. 1. Itē in iuramēto. 15. q 6. c. 2. & s̄. de rescrip. constitutus. A contrario sensu. de his duob. dixi. s̄. de iureiu. quanto. tn̄ contra vniuersale ecclesiæ statū dispēsare n̄ pōt. 14. q. 1. memor sum. Nec pōt dispensare quod monachus habeat proprium j̄. de stat. mo. cum ad monasterium, in fin. Nec contra quatuor Euangelia: 14. dist. sicut. Nec contra præceptum Apost. 25. q. 1. sunt quidā. quod intelligo in ijs quæ spectant ad articulos fidei. Item secundum quosdam non dispensat in secundo gradu consanguinitatis. supra de ref. spo. litteras. quod non est verum. infra de diuer. Deus qui quod intelligo de collaterali.

m Inuestitus.] per talem inuestituram contulit ei ius canoniæ.

n Post cassationem.] quoad factum referas secundum Ioan.

[Gl. ista arguit, & remittit.]

o Concessionis.] argu. expressum, ꝙ si Papa mandat alicui dari p̄bendam, & det alij, tenet collatio, contra mandatum. De hoc dicitur supra de præb. dilectus. 2.

[Gl. ista signat contrarium, & soluit.]

p Vacare.] sic ergo vr̄, quod per sniam statim perditur dñiū, inst. de of. iu. §. vlt. contra id. ff. de rei ven. in fundo, & C. de pac. l. traditionib. & inst. de re. di. §. per traditionem. Sed hoc ideò quia Papa cassauit concessionem illam: à qua sententia non appellatur, vndè statim dominium perditur.

[Gl. seq. recitatur per obiectionem, & triplicem solutionem.]

q Assignetis.] i. collatū dimittatis. vel intellige assignetis, i. cōferatis iterum de facto. sic. j̄. de iu. pat. si vero. Vel istam assignationem pōt referre quo ad possessionem, cum de iure eam habuerit per Cælestinum Papam & etiam per decanum de mandato Cælestini: vndè dr̄ supra ratum volentes habere quod ab eodem decano factum fuerat, vt dicebat I. sed factum decani nullum fuit, ut dictum est supra,

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cōp. Et vide Federic. consil. 299.

1 Antiquæ cōpilationis uerba loco initio huius capitis citato ita hēnt: Et assignatione p̄bēdę ad donationē uestram spectātis in ecclesia uestra ꝓximo uacaturæ ei dem facienda, &c.

2 Intellige hoc dictum glossæ iuxta id quod notatur s̄. de transac. c. 3. super gl. in uerbo: ueri Dei vicem.

3 Hæc glossa in multis recentiorib⁹ est deprauata, quę restituta est ex antiquis codicib. ut est impressa. itā ut eā rectè intelligas uīd de Turrecrematā in sū. de ecclesia. lib. 3. ca. 53. 54. & seq. & Melchiorē Canū lib. 3. ď locis Theolog. c. 5. vide & notas vr̄as in hunc locum vbi omnia hęc dogmata declarantur.

† De hoc articulo uide Felinū in c. postulasti. s̄. de rescri. uer. quartus casus. Adde notas huius loci q̄bus declaratur glossa, in verbo, dispēsare.

QVia diuersitatem.] CASVS. Archiepiscopus Eboraceñ. fuit suspensus à Papa, tempore suspensionis suæ, & etiam postea quidam præter auctoritatem ipsius intruserant se in ecclesiam Eboraceñ. & alias ecclesias, in quibus collatio beneficiorum pertinet ad ipsum: sup his conquestus est archieps dño Papæ: mãdat Papa legato Apost. sedis, q erat in partib. illis, quatenus compellat oés, qui acceperunt pbendas, vel ecclesias & dignitates ptinentes ad collationẽ archiepi pręter auctoritatem ipsius, ad resignationẽ ipsarum p sniam excõicationis, & subtractionẽ aliorũ bñficiorum suorũ non obstante confirmatione aliqua à sede Apostolica, in forma cõi obtenta, nisi fortè aliqua illa habuissent spãli auctoritate Apost. sedis vł auctoritate Lateranẽsis ɔcilij, ita tñ q tps suspẽsionis intra sex mẽses, nullatenus cõputet: quia conciliũ Lateranense contra negligentes tantum fuit promulgatum: & tunc archieps non potuit vti ppria potestate in conferẽdis beneficiis: & si propria culpa suspensus fuisset à prãte conferendi, tñ ad capitulũ pp illam culpã collatio beneficiorum nõ erat deuoluta, sed ad dñm Papam donatio pertinebat, qui præter culpam aliquam potest conferre præbenda rge etiam, quo accessit ad Papam, & permansit ibidem, & recessit infra sex menses nullatenus computetur. tps sex mensium computatur, non à tempore vacationis præbendarum, sed à tempore notitiæ ipsius archiepiscopi. Nota quod per confirmationem in forma communi, nihil iuris acquiritur. Item suspensus ab homine non poterit eligere. Item tempus, quo quis suspensus est, non currit, nec computatur in sex mensibus. item sex menses currere incipiunt à tempore scientiæ non à tempore vacationis.

†Cap. 1. eod. ti. in 3. cõpi. Huc spectat illud: quod sæpe animi mores corporis temperaturam sequantur. de quo Alfonsus Castrus lib. 2. de iusta heret. punit. c. 9.

†Hinc dices qs dicitur intrusus, de quo uide Calderinum cons. 7. tit. de ver. signifi.

¶ Idem P. Sanctæ mariæ in via lata diacono Cardi. Apost. sedis legato.

¶ Semestre ad eligendum seu conferendum à iure præfixum non currit legitimè impedito: nec incipit currere, nisi à die notitiæ vacationis. h. d. Et est textus multum allegabilis, & cotidianus.

CAP. V.

QVia † diuersitatem corporum, [a] diuersitas sæpe sequitur animorum: & infra.

¶ Conquerebatur inter cetera Eborace. archiepiscopus, quod cum ad eũ in ecclesia Eboracen. & alijs [b] suis ecclesijs collatio pertineat præbẽdarum, tempore suspensionis ipsius, & postmodũ etiã quidam præter eius auctoritatem se intruserunt † in ipsas: & infra. ¶ Mandamus, quatenus eos, qui præbẽdas uel dignitates ecclesiæ Eboracen. vel aliarum ad donationẽ eius spectantes, pręter auctoritatem acceperunt † ipsius, ad eas resignãdas monitione pmissas per excõmunicationis sententiam, & subtractionẽ aliorũ beneficiorum, [c] nõ obstante confirmatione à sede Apostolica obtẽta sub forma communi, [d] quæ confirmat beneficia & præbẽdas, sicut iuste, & pacifice possidentur, appellatione remota cõpellas: Nisi forte aliqua ea vel ex speciali mãdato Apostolicæ sedis, vel auctoritate Lateranẽ. cõcilij [e] ab Eboracen. capitulo sint adepti: Si tamẽ, vt tempus suspensionis [f] in sex mensib. nullatenus computetur: cum illa Lateranen. concilij constitutio contra negligẽtes [g] tantum fuerit promulgata: & † tũc si voluerit, non tamen [h] valuerit archiepiscopus ipse in confe-

† receperint.

†Codex Bat batiæ ita: & tunc si voluit, non tñ valuit, &c. alij duo vetusti ita: & tũc si voluerit, non tñ valuit.

[Gl. seq. ponit quattuor similia.

a Diuersitatem corporum.] quia quot sunt capita, tot sunt sententiæ. de consec. distin. 4 sicut in sacramentis. ff. de arbi. item si vnus. §. principaliter. Et voluntates hominum sunt variæ. ff. ad Trebell. quia poterat. & illud.

Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno.
Item Ouidius.
Pectoribus mores tot sunt, quot in orbe figuræ.

ADDITIO. Et illud vulgare: Quot capita, tot sensus.

b Alijs suis ecclesijs.] sic infra de excess. prælat. ad aures. & 16. q. 6. nullus omnino.

c Beneficiorũ.] sic s. de æta. & qua. quæris. & 13. q. 1. §. 1. circa fi. versi. nedum quæritis vsurpare quod vestrum non est, &c.

[Gl. seq. dat vnum simile, & ponit tres effectus confirmationis.

d Forma communi.] per confirmationem enim non creatur ius nouum. s. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. c. 1. & quasi per totum. sic & innouatio priuilegij. j. de priuil. quia intentionis. quia qui confirmat, non donat. s. de fi. instru. inter dilectos. & ff. de iur. om. iud. & quia. Veruntamen tria operatur confirmatio. Per confirmationem fit maioris auctoritatis tes. 11. distin. quis nesciat. & si fuerit minus valida, fit magis valida per confirmationẽ, si ex certa sciẽtia hoc fiat. s. de transac. c. 1. Item qa nullus præter auctoritatem confirmantis potest de illo iudicare. s. de con. vti. ca. 1. & 2. qualiter hoc intelligatur, ibi exponitur.

e Laterañ. cõcilij.] s. eo. nulla.

[Gl. seq. dat duo similia, & remittit, vltimo determinat.]

f Suspensionis.] & ita tẽpus in quo quis eligere non põt, non currit. Sed contra. s. de elect. c. vlt. sic & impedito agere, non currit tps. C. de an. exc. l. 1. §. ult. & C. de iure dot. in rebus sic nec tempus deliberationis [i] imputatur creditori. C. de iure delibe. sancimus. §. donac in fi. argum. ff. quemad. serui. amit. si quis alia. §. vltim. & l. si, locus. Quando non currat præscriptio, dictum est supra de prescrip. illud & cap. cum non liceat. & hoc dicit littera ista. sed si ante suspensionem uel post absolutionem capitulum suppleuit negligentiam archiepiscopi, valebit factum capituli. & hoc quod tempus illud non currit, intellige cum non est negligens in petenda absolutione sicut archiepiscopus non fuit negligens: qui statim post suspensionem suam iuit ad curiam pro absolutione, alias imputaretur ei argum. dicto c. quoniã. & supra de præscrip. si autem. simile. ff. de reg. iu. qui potest & ff. de re milita. non omnes. §. qui captus. Lau.

i Idest, tps quo deliberat hæres an uelit adire non imputatur creditorib. hæreditatis in aliqua temporali prescriptione. Ioa. And.

g Negligentes.] sicut ceteræ præscriptiones supra de præscrip. vigilanti. & 17. q. 3. capitulo placuit. §. potest.

[Gl. seq. inducit duas concor. & vnum contrarium, demum signat contrarium, & remittit.

h Non tamen valuerit.] hæc tñ bona ratio est, C. iõ non præiudicat ei C. de anna. excep. l. 1. §. vlt. & ff. de vsur. cum quidam. §. si pupillo. argum. contra. ff. ex quibus cau. ma. item ei. Item signatur contra. quod suspensus eligat. j. de cleri. excom. min. si celebrat. ibi absoluitur.

a. A qua.] Ex hoc loco colligitur quòd archiepiſcopus eſſet ſuſpenſus ab officio & iuriſdictione, vt dicebant Lau. & Ioan. ſupra de conſue. cum dilectus.

[Gl. ſeq. ſignat contrarium.

b Suſpẽſus.]ſic patet, ꝙ licet culpa ſua inciderit in excõicationẽ, vel ſuſpenſionẽ, nõ iputat̃ ei qđ ex illa culpa ꝓceſſerit. 15. q. 1. ſi cõcupiſcentia. & c. inebriauerũt. & eſt ſimile, vbi culpa ꝓcedit. & tñ non imputant ea, q̃ ex culpa ſua ꝓceſſerunt. j. de ſponſa. veniens ad nos. ff. de fur. l. verũ. & l. q iniuriæ. in prin. ff. de pub. & vect. ſed ij q. §. ſin aũt ar. ꝯ. 50. di. ſæpe. & c. ſtudeat. ff. quod metus cau. l. ſi mulier. Ioan.

c Præter ei⁹.]q a dñs Papa põt concedere præbendas ſiue fuerit negligẽs, ſiue vigilã. ar. 9. q. 3. ꝑ principale. C. de quadriẽ. præſcri. l. bñ à Xenone. & ſ. eo. ꝓpoſuit. Item argu. eſt hic ꝙ bona clerici dãnati deuoluenda ſunt in fiſcum eccleſiæ. ſ. de cle. non reſi. c. penu.

d Acceſſit.] ſic miles commeatu accepto, i. ſtupendijs quibus cõmeare, i. abire dẽt. reipublicę cã abeſſe vr̃ quouſq; in domum ſuam perueniat: cum eſt i domo, non abeſt cã reipublicæ q̃diu eſt in itinere hẽt priuilegio. ff. ex quib⁹. cau. maio. l. miles. & l. q mittunt. in fi. ſic & totum iſtud tp̃s quouſq. receperit ſe ĩ domum ſuã, nõ currit.

†fuit

†ipſius.

†Vide l. pupillus ff. de priuil. creditor. & l. graui. ff. de his qui no. infa.

†al. ita: Baſilius epiſcopo al. ita Baſilieñ. & Beliceñ. epiſcopis & abbati &c.

rendis præbendis vti ꝓpria poteſtate, à qua[a] etſi fuerit †ſua culpa ſuſpenſus,[b] non tamẽ ad ipſũ capitulum ea illa culpa præbendarũ erat donatio deuoluta: ſed ad illũ tp̃e ſuſpenſionis illius† præbendarum donatio pertinebat, q p̃ter[c] eius deſidiam & negligentiã poterat præbẽdas donare. †Tempus etiam quo ad Apoſtolicam ſedẽ acceſſit,[d] & apud illã permanſit, vel receſſit ab illa: infra ſex menſes nullatenus computetur. Semeſtre autẽ tempus nõ à tempore vacationis p̃bendarum, ſed notitiæ[e] ipſius potius volumus computari.

¶Idem Baſilienſi †epiſcopo, & abbati ſanctæ Mariæ.

¶Non valent litteræ ad beneficium impetratæ, quæ de alterius colorato facti poſſeſſione non faciunt mentionẽ. h. d ſecundùm verum & cõmunem intellectum: Et eſt textus multum allegabilis, & habet materiam cotidianam, & fuit deciſio multum ſubtilis.

e Notitiæ.]ſic ſ. de ſ. negl. præl. licet de hoc dictum eſt. ſ. eo nulla. nam is qui neſcit, poteſtatem experiendi non habet. ff. de calum. annus. in fi. & 2. q 6. biduũ. & ff. de ædil. edi. cum ſex menſes.

CVm noſtris fuerit olim.] Diuiditur: nam primò ponit gratiam & executionem theſaurario conceſſã. Secundò exceptionem contra illam. Tertio proceſſus executorem. Quartò pronũciationem auditoris. Quinto pronunciationis confirmationem. Secunda: ibi, Verum Tertia: ibi, Quod dixi. Quarta ibi, Auditor. Quinta: ibi, Nos verò. Abbas. Sic.

CASVS. Significatum fuit domino Papæ, quòd præpoſitura Lauſañ. eccleſiæ tanto tempore vacauerat, quòd donatio illius ad ſedem Apoſtolicam fuerat deuoluta Vnde Papa mandauit epiſcopo & canonicis Lauſañ. vt præpoſituram ipſam conferrent theſaurario Lauſañ. quibuſdam ſuper hoc executoribus ſibi datis: epiſcopus & canonici coram executoribus propoſuerunt, quòd illa præpoſitura non vacabat, quia licet ille, qui fuerat prępoſitus, electus fuit in epiſcopum, tamen poſt ſuam conſecrationem fuit electus denuo in præpoſitum, & eam ſicut antea poſſidebat: executores dicentes hoc eſſe contrarium iuri, ipſam præpoſituram de iure vacantem præfato theſaurario aſſignarunt: hæc omnia propoſita & allegata fuerunt coram auditore dato à Papa & alia plura: auditor de mãdato Papę decreuit, vt quicquid factum fuerat à prædictis executoribus obtentu prædictarum litterarum, haberetur irritum & inane, eo quòd ꝑ falſi ſuggeſtionem, & veri ſuppreſſionem fuerãtim petratæ, cũ illa præpoſitura nõ vacaret de facto, quãuis de iure vacaret, quia talis poſſeſſio plus haberet facti, q̃ iuris, & dñs Papa ſẽtẽtiam illam ratam habet & firmam, & mandat quibuſdam, vt vbi præfatus epiſcopus ſufficienter oſtẽderit, quòd vel ex indulgẽtia ſedis Apoſtolicæ ſpeciali, vel ex alia iuſta cauſa & neceſſaria poſt conſecrationem ſuam p̃poſitura cõceſſa fuiſſet eidem, cõpellant ipſum ad reſignationem ipſius præbendæ, deinde moneant & inducant capitulum Lauſañ. vt theſaurario conferre ꝓcurent. Nota, quòd cum aliquis tranſit de vna dignitate ad aliam dignitatẽ, prima vacat, ſiue vacat de iure, licet ille de facto primam retineat cũ ſecunda. Itẽ per ſurreptitias litteras non datur iuriſdictio. Item licet beneficium de iure vacet, & non de facto, tamen mentio facienda eſt in litteris ſuper hoc impetratis de ipſo facto, aliã non valẽt, vt hic patet. Item in iure canonico ſunt quædam quæ plurimum habent facti, & parum iuris. Item propter iuſtam & neceſſariam cauſam poteſt epiſcopus, vel alius prælatus habere plures dignitates etiam inconſulto Papa.

CAP. VI.

CVm† noſtris fuerit olim aurib. intimatum, ꝙ præpoſitura eccleſiæ Lauſaneñ. † tp̃e† tanto vacaſſet, vt ſecundum ſtatuta Lateraneñ, concilij ad nos eſſet eiuſdem donatio deuoluta: ep̃o & canonicis Lauſañ. †mandauimus, vt p̃poſiturã ipſam theſaurario Lauſaneñ. conferrẽt, quibuſdã ſuper hoc executorib. deputatis: & infra. ¶Verũ pręfati epiſcopus & canonici, litteris †receptis, prædictam p̃poſiturã non vacare dixerunt: quia licet ille, q Præpoſitus fuerat, in epiſcopũ fuiſſet aſſumptus, ad ipſam tamen præpoſituram poſt conſecrationẽ ſuã denuo fuerat ab ipſis canonicis electus, & eam ſicut antea, poſſidebat. Qđ dicti executores dicentes contrarium eſſe iuri, ipſam præpoſiturã de iure[f] vacantem auctoritate Apoſtolica p̃fato theſaurario aſſignarũt.[g] & infra. ¶Auditor

†C. 3. eo. tit. in 3. comp.

†Lauſoñ.

†al. tanto tẽpore vacauiſſet.

†Lauſoñ.

†al. ita: litteris noſtris receptis.

1 In antiquis exemplaribus ita: quib. hoc ſolum mandatum ẽ, vt aliquos cõpellant recipere aliquẽ in fratrem.

2 Illa allegatio caderet in caſu conuerſo cõpulſio enim bene eſſet acceſſoria ad prouiſionẽ, ſed non prouiſio ad cõpulſionẽ. & glo. intellexit, quòd cõpulſio nõ venitur in prouiſionẽ, ſed per compulſus, ſiedam. Ioan. And.

f De iure.]de facto tñ non vacabat, vt infra ſequitur.

[Glo. ſeq. quærit, arg. pro ſoluit contrarium. in fine quærit, ponit opin. Io. ſed contrarium ſoluit.

g Aſſignarunt. Sed nunqd poſſunt hoc facere executores, quib. ſi hoc ſolũ mãdatũ eſt, vt aliquos moneãt recipere aliquẽ in fratrẽ, eoſdem ſi noluerint compellendo? Vr̃ ꝙ ſic, cum omnia acceſſoria intelligantur ſibi commiſſa. 2 ſ. de offic. del. præterea. & c. prudentiã. in fi ff. de procur. ad rem mobilem. & l. ad legatum. Sed non eſt ita, quia forma mandati diligenter eſt ſeruanda. ſ. reſcr. cum dilecta. & ſ. de off. dele. venerabilis. & 27. q. 1. ſi cuſtos. ſed ſi mandetur ſub hac forma Mandatum exequi non tardetis, ſecundum quod mandabatur iſtis executoribus, vt patet in integra: tunc

poſſunt

possunt facere qd dicit litera ista, s'm q isti fecerunt: sed factum istorũ effectũ non habuit, qa non vacabat præpositura de facto: & litteræ non valebant impetratæ racita veritate, vt dr in fine. Si verò simpliciter mãdetur sub hac forma, Mandamus, vt tales compellatis, vt talem recipiãt in canonicum & in fratrẽ, tunc nõ possunt illum ponere in possessionẽ siue inuestire, sed simpliciter cõpellere, hoc vidi de facto. Sed si mãdet, vt illum mittant in possessionem præbẽdæ, nunquid possũt excõicare cõdictores & impedientes? Io. dicit q nõ: qa executio tm̃ & non coercitio eis mãdata est. Ego credo quod possunt: quia illa executio nulla esset si coercitionem aliq̃ nõ haberet. ꝛ. de offi. delega. ex litteris. & ff. de iurisd. omn. iud. l. 3.

[Gl. seq. notat & remittit.

a Falsi suggestionem.] ex hoc vr̃ q si commissio per falsi suggestionẽ sit impetrata, & iudex eam secutus tulit sententiam, quòd sententia non teneat ipso iure. 1 argum. supra de rescrip. constitutus, & supra de re iud. cum I. & A. & C. si ex fal. instr. falsam. secus videtur si eam non sequitur, vt in c. cum I. & A. De hoc dictum est supra de rescrip. ad audientiam 3.

[Glo. seq. arg. ad quæstionem quid de primo rescripto, quando non sit mentio in secundo.

b Non vacaret de facto.] ex hoc videtur quòd ad hoc vt rescriptum non sit vitiosum, non solum ea quibus iuris sunt, narranda sunt, sed etiam ea quæ sunt facti: pari ratione videtur quòd secundum rescriptum non faciat mentionem prioris rescripti inualidi: quòd non valeat secundum, sed non est ita. 2 supra de confir. vti. bonæ. quia litteræ priores nõ dicuntur priores, sed nullæ potius exceptione opposita. 7. q. 1. factus est. nec litteræ, quæ non vallent, debent præstare impedimẽtum secundis quæ valent. infra de iure pa. illud. ff. de leg. 1. si seruus legatus. §. si seruus. ff. de ver. oblig. si dari stipuler. vbi stipulatio, quæ potest elidi per exceptionẽ, non impedit secundam. sic possessio non dicitur vacua quam alter quocunque modo possidet, vel detinet, licet reuera nullus possessor sit. ff. de acti. emp. & ven. l. 2. §. vacua. Ber.

c Talis possessio, scilicet quæ habetur ab eo qui habet plures dignitates.

[Gloss. seq. tractat de triplici possessione.]

d Plus habet facti.] not. quòd alicui possessio acquirit qñq; qui habet plurimum iuris, & minimum facti & sic acquiritur mihi possessio p seruum, vel eũ quem habeo in potestate, vt ff. de acquir. pos. possessio quoq; & tunc ignoranti acquiritur possessio & currit vsucap. ff. pro soluto. l. 2. in fi. Quandoque possessio habet multum iuris & facti, cum acquirit per pcuratorẽ, & ignoranti acquiritur. sed vsucapio non procedit nisi scienti. C. de acqui. pos. l. 1. ff. pro solu. l. 2. cũ l. seq. & ff. de acqui. pos. possessio quoque. §. 2. quandoque possessio habet parum iuris, & plurimum facti, vt illa quæ corpore nostro acquiritur, quia ibi animus noster necessarius est. C. de acqui. poss. licet. & tunc vsucapio non pcedit sine corporali possessione. ff. ex qui. cau. ma. l. deniq; si emptor. cum l. seq. & talis est hæc possessio, quia habet plus hic facti q̃ iuris, imo nihil iuris habet hic: nisi ostendat q post consecrationẽ pposítura iusta de cã fuerat ei cõcessa: quia si hẽret aliquid iuris, nõ cõpelleretur ad renunciandum sine cã. 16. q. 7. inuentũ. 56. dist. satis peruersum. Item in acquirẽda possessione plurimum facti consistit, & parum iuris: quoniam sine corporali actu non procedit, vt prædicta l. licet in retirẽdo plurimum iuris est: qm̃ solo animo retinet. C. de acqu. pos. nemo ambigit. & l. licet: & solo aio perditur. ff. de acq. pos. possideri. §. ĩ amittẽda.

[Gl. seq. qrit, & soluit. & huic decr. duplíciter respondet.]

e Iusta causa.] not. quòd ex iusta causa potest quis habere plures dignitates secundum antiqua iure incõsulto dño Papa, vt hic colligitur. hodie vero nõ licet sine speciali dispẽsatione domini Papæ. supra. de præben. de multa. iusta cã posset esse paupertas episcopatus, arg. 19. q. 3. vnio. & supra de præben. exposuisti. Sed pone q aliquis habens beneficium cum cura animarum, recipit aliud beneficium cum cura animarum, & nihilominus retinet primum quod vacat ipso iure: alius dicens beneficium vacare: impetrauit lr̃as à domino Papa ad delegatum, vt illud beneficium sibi conferat, si est ita, nulla mentione habita in litteris de tali possessione, nunquid valent litteræ taliter impetratæ? Credo quòd sic valeãt. & sicut ille ad quem pertinet collatio illius beneficii, põt illud conferre possessore irrequisito, vt dicit decr. illa, de multa. & supra de ele. cum in cunctis. quæ loquitur in episcopo sicut hic: ita delegatus iste potest conferre beneficium illud, cum in hoc eandem habeat potestatem: non obstante quòd de hoc in litteris mentio non habetur. Sed hic non valuerunt litteræ, quia ex noua causa potuit eligi de nouo post suam consecrationem ad præposituram eandem vacantem, prout Papa mandat inquiri secus, si non fuisset postea electus, sed præposituram retinuisset ex prima concessione, credo q tenuisset collatio executorum per decr. prædictas. Vel dicas, 3 litteras tales non valere iure nouo illius decre. de multa. & idem credo in personatibus & beneficijs curam animarum habentibus, secus in beneficiis simplicibus, 3 aut si vnum beneficium sit cum cura vel personatu, & aliud sine cura vel personatu, tunc est facienda mentio de possessione facti, aliàs non valent. Ber.

[Glo seq. quærit, & soluit.]

f Inducere.] & nunquid possunt, ad hoc eos compellere, vt eum recipiant, secundum quòd possunt episcopum compellere, vt renunciet? Non credo q possint compellere eos: quia monitores tantum esse videntur.

Post electionem.] Contra agentem possessorio adipiscendæ, nõ obstat exceptio resignationis, & abiurationis. sed iste intellectus non facit ad titulum, & ideo summatur secundo, quòd dignitas non vacans alteri conferri non potest. Et duæ sunt partes. In prima facti narratio. In secunda ipsius diffinitio: ibi, Quoniam & quælibet pars subdiuiditur, vt de se patet. Abb. Sicu.

igitur super hoc datus à nobis, de mãdato nostro decreuit, vt qđ à memoratis executorib. factum fuerat, obtentu litterarũ nostrarũ, eo q p falsi suggestionẽ[a] & veri suppressionẽ fuerant impetratę, cũ pposítura illa nõ vacaret de facto,[b] qa talis possessio[c] plus hẽt[d] facti q̃ iuris, haberet irritũ & inane. Nos vero sñiam eius dẽ ratã habentes, Mãdamus, quatenùs nisi pdictus eps sufficiẽter ostẽderit, qđ vel ex indulgentia sedis Apostolicæ speciali, vel ex alia iusta cã[e] & necessaria, sibi post cõsecrationẽ suã præpositura concessa fuerit memorata, ipsum ad resignationẽ ipi⁹ (si spõte noluerit) cõpellatis. † Deinde Lausan. capitulum ad conferendam eam thesaurario supradicto diligenti⁹ inducere[f] procuretis.

¶ Idem † archidiacono Richemundiæ.

¶ *Vbi constat beneficium collatum per habentem potestatem, per exceptionem abiurationis & renunciationis & non debet possessio retardari.*

CAP. VII.

Post † electionem &

CASVS.

---

1 Adde pro decis. huius q. l. quærelã & ibi Cy. C. de fal. l. 4. op. & l. 1. C. si ex fal. instr. Io. And.

2 Idem non supra de res. ex tenore. in §. 1. gloss de hoc infra de reg. iur. non præstat. Ioã. And.

† Vid. l. fili⁹ §. inuitus. ff. de procura. & l. inuitum & vtrobique Alexã. ff. de ser. vrb. pd.

† In antiquis ita. magistro H. Archidiacono.

† Ca. 4. eo. ti. in 3. comp.

3 Innocenti⁹ dicit idem ĩ bñficijs vel præbẽdis qñ receptione secundæ vacat prima, puta, si ho hẽt statutũ vtriuſq; eccl'a secundum Hosti. vel synodale, vel pone in iure communi in casu. 3. eo. lrs Io. Aud.

CASVS. Magister H. & R. de sancto Cadmundo cōtendebāt ad inuicem de archidiaconatu Richemundię, propter quod accesserunt ad dñm Papam. In præsentia eius ex parte R. de sancto Cadmundo, in hunc modum fuit propositum: Vacante archidiaconatu Richemūdiæ, Archieps Eboracē. in remotis agēs hoc audito, archidiaconatū ipsum contulit magistro H. mandans capitulo Eboracē. vt eu in archidiaconū reciperēt: sed ipsi mādato ipsius acq̄escere noluerūt: quia p̄decessor Innocētij inter cætera q̄ decano & capitulo Eboracē. sub priuilegio concessit decreuit ordinōnē canonicorū seu p̄sonarum liberā esse, vt videlicet idonea & honesta p̄sona, cui archieps vacantē p̄bendā vel dignitatem in ecclesia Eboracē. duceret cōferendā, secundum antiquam consuetudinem ecclesiæ præsentaretur decano & capitulo Eboracē. & si quis contra hoc esset introductus, nec pro persona, nec pro canonico haberetur & si archieps. ĩ. tempus Lateranē. cōcilij secundum formam priuilegij hoc non faceret, tunc liceret decano & capitulo prædicta conferre: Sed quia de ipso decano in litteris archiepiscopi mentio non fiebat, per quem debebat in capitulo inuestiri: ipsius mandato fuit contradictū, & sic collatio archiepiscopi reprobata, credentes auctoritatē cōferendi ad capitulum deuolutam R. de sancto Cadmundo archidiaconatum contulerunt installantes eundem: proponebat insuper dictus R. quod magister H. renunciauerat & abiurauerat collationi archidiaconatus, quam sibi fecerat archiepiscopus, & post illam renunciationem eidem archiepiscopus contulit archidiaconatū, unde dictus R. tam ratione primę concessionis, quam secundæ, petebat assignatum sibi archidiaconatum confirmari. His & alijs auditis, quia constitit domino Papę archidiaconatum prædictum magistro H. per archiepiscopum primo fuisse concessum, & quod institutio facta de ipso H. non fuisset secundum iuris ordinem reprobata, archidiaconatus non vacans alteri conferri non potuit: sed magistro R. qui contra iustitię regulā in locum alterius prouehi se consensit, super ipso archidiaconatu silentium imposuit, decernens, vt institutio facta per archiepm de magistro H. sortiat effectū; & si postmodū aliquis apparuerit, q̄ ꝯ ipsum aliquid uelit opponere super renūciatione uel abiuratione, vel aliquo præmissorū, ordine iudiciario poterit experiri. No. ꝙ prima electione celebrata, ea non cassata, non est alia facienda. Item qui in locum viuentis institui consentit, debebit repelli. Itē post factam constitutionem potest apponi abiuratio, vel renunciatio: ne per surreptionē habeat dignitatem.

[Glo. seq. rec. per contrariū de dec. cum in cunctis. ꝙ dupliciter soluit.]

confirmationem [a] episcopi Elieñ. vacante archidiaconatu Richemūdiæ, quem tenuerat Eboraceñ. archiepiscopus eū tibi propria liberalitate concessit, dans Eboraceñ. capitulo in mādatis, vt te in archidiaconū recipere procurēt: cuius noluerūt mādato parere, quia prædecessor noster inter alia, q̄ decano, & capitulo Eboraceñ. suo priuilegio noscitur indulsisse, ordinationē [b] canonicorū seu personarū, liberā esse decreuit: vt videlicet idonea & honesta persona, cui archiepiscopꝰ vacantē in ecclesia Eboraceñ. præbendā uel dignitatē duxerit † cōferēdā, secundū antiquā, ipsius ecclesiæ consuetudinē, præsentaret decano & capitulo supradictis: & infra. ¶ Si † quis contra consuetudinem huiusmodi, in ecclesia ipsa esset per aliquem introductus, nec pro p̄sona, nec pro canonico haberetur. Quod archiepiscopum infra terminum Laterañ. † concilii secundum formā pręscriptam personæ idoneæ nō conferret, liceret decano & capitulo auctoritate Apostolica iuxta eiusdem concilij statuta cōferre. ¶ Cū igitur in litteris archiepiscopi directis capitulo de decano mētio nullatenus [c] haberetur, per cuius manum debebas in capitulo inuestiri: eiꝰ mandato extitit contra dictū: & infra. ¶ Ipsius igitur institutione [d] p̄pter pręmissas rationes a capitulo reprobata, [e] ipsi intelligentes archidiaconatus donationē ad eos tā auctoritate Lateraň. cōcilij, quā indulti sibi priuilegij, deuolutā, R. de sancto Cadmūdo † illū vnanimiter cōtulerūt, inuestientes eū dē de ipso, & solēniter installātes. Processu vero tēporis præfatus archiepiscopus, post resignationē [f] & abiurationē a te factā, & receptā ab ipso, eidem R. archi-

a Confirmationē.] supple, & cōsecrationem, quia alias non dicitur vacare plene. s̄. de elec. cum in cūctis. vel ipse electus cōsensit, vt archidiaconatus ipsius daret magistro H. & sic vere uacauit.

[Glo. seq. signat cōtrarium, & soluit. impugnat allegationē, q̄ in fine coadiuuat.]

b Ordinationem.] i. institutionem. Sed contra. ĩ. eo: ver. q̄d si archiepiscopus infra terminum Lateraneñ concilij secundū præscriptam formam personæ idoneæ nō cōferret. Solu. ad capitulū & decanum pertinet institutio in capitulo & in stallo. ad archiepiscopum autem pertinet institutio in prębenda & dignitate. idest, collatio beneficij vel dignitatis, vt ĩ. ver p̄sonæ idoneæ.

c Mentio nullatenus.] nec erat necesse facere mentionem de parte, idest, de decano: cū pars teneatur in toto. 94. dist. legimus. in fi. & 14. q. 5. pœnale. de consecr. dist. 5. non mediocriter. ff. quod met. cau. l. 1. ff. de reg. iu. in toto. sic etiam episcopus in ecclesia 7. q. 1. scire. Sic nomine populi continentur senatores. inst. de iur. nat. §. plebs. Sic & familiæ appellatione, ipse dominus familiæ continetur. ff. de ver. signi. familiæ. quandoque tamen nomine ecclesiæ non comprehenditur episcopus. 63. dis. c. sacrorū. §. ex his. & ĩ. de ver. sign. cum clerici. & 56. dist. Apostoli a ꝛc. infra de testam. requisisti 1. argum. contra prædicta quod plus valet specialis nominatio, quam generalis, 23. distinct. quamquam cum suis concordan. & supra de rescript. sedes Apostolica. cum suis concordan. cap. eam te.

d Institutione.] idest, collatione 2.

e Reprobata.] idest, non admissa.

f Resignationem.] hoc proponebatur sed non fuit probatum; sed si probaretur, quia tamen petebatur confirmatio ratione primæ concessionis, quæ non tenuit, non prodesset, sed forte tenuisset ratione secundæ concessionis ab archiepiscopo factæ: immo videtur, quod non, dummodo locum viuentis scienter occupauerit. 1. q. 1. in primis versus princi.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

a Confit-

† sub Alex. iij. c. 8.

† Radmundo.

1 Hæc ista loquunt q̄n expresso episcopo submittitur eccl̃a: vel q̄n d̄r per ecclesiā episcopum eligi. Ioan. And.

2 Concor. l. illud. ff. de minor. & l. itē apud. §. hoc edict. ff. de iniur.

3 Secus si ignoranter. 7. q. 1. præsētiū. Inno. de prębē. inter cætera. secūdum Host. Ioan. And.

et.

multis uis ita: quis.

dinem prauã, à multis retroactis temporib. inualuisse, quod clerici ecclesiastica beneficia, sine consensu † epi diœcesis vel officialium [a] suorũ † (qui hoc de iure possũt) recipiunt: [b] minus q̃ deceat cogitantes, quõ id à sanctorum patrũ est institutionibus alienũ, & ecclesiasticæ cõtrarium honestati. Vnde cum tu frater archiepiscope ex officio [c] tibi commisso, tam iniq̃ consuetudiné de prouincia tua velis (sicut debes) radicitus extirpare, †tam in illos, q ecclesiastica beneficia taliter occupata scienter detinent [d] q̃ in eos, q de cætero occupare præsũpserint, excõicationis sententiam protulisti. ¶Nos itaque, eandem sententiam ratam habentes, & eam auctoritate Apostolica confirmantes, [e] Mandamus, quatenus clericos ipsos, qui ipsam sententiam incurrerint, †nisi congruẽ satisfecerit, absoluere minime præsumatis.

bant sine licentia epõrum, vel officialiũ suorum, non cõsiderantes, quòd illud erat cõ instituta sanctorũ patrum & ecclesiasticã honestatem: ꝑ ꝑ quod archieps volẽs illã consuetudinem penitus extirpare, oẽs illos qui scienter bñficia taliter detinent temere occupata, vel q de cætero psũpserit occupare, excõicauit, & dñs Papa confirmauit eãdem, mandans, quatenus prædicti clerici, q sẽtiam illã incurrerint, nullatenus absoluantur, nisi prius satisfecerint. Nota, quòd cõcessio ecclesiæ facta à laico, non valet sine consensu episcopi. Itẽ bñficia ecclesiastica recipienda nõ sunt nisi ab his ad quos pertinent, s. ab episcopo, vel eius officiali qui gerit vicem episcopi, vel ab alijs ad quos ptinet collatio: qui cõ fecerit, excõicand9 est. Itẽ constitutio, trãsit ad pterita, vt hic dr̃, quia priuat iã institutos, & similiter instituendos: quod v. rũm est cum facit mentionem de præteritis.

a Officialium.] officiales dicuntur quib. episcopi cõmittũt vices suas: qui possunt ĩstituere vice episcoporum, vt hic dicitur.

[Glo. ista ponit 2. dicta. primo signat cõtrarium, cui dicit standũ Secundò signat contrarium, & soluit.]

b Recipiunt.] si à laicis recipiant, suspensi ipso iure per canones antiquos vñr. 16. q. 7. si quis deinceps. Arg. cõtra infra de iur. pat. cum. a cui statuimus sic ergo patet quòd auctoritas instituẽdi est penes episcopũ, licet capitulũ quandoque eligat. infra tit. proxi. nulla. tamen de consensu capituli episcopus instituere debet. infra de his quæ fiũt à prælat. in uit. nec obstat 70. dist. sanctorum. quia ibi capellæ subditæ sunt præposito quo ad sustentationem, non quo ad institutionem & administrationem. Lau.

c Ex officio.] legationis quantum ad suffraganeos diœcese. supra de of. leg. c. 1.

d Detinent.] vnde nullam possunt habere excusationem quantocunque tempore ea tenuerint, quia diuturnitas temporis peccatum non minuit, sed auget. infra de simo. non satis. & c. cum in ecclesiæ corpore. & 24. q. 1. schisma. supra de consue. quanto. secus si ignoranter, quia ignorantia nisi sit crassa & supina, tales excusat. supra de ordi. ab episcopo, qui renun. episcopa. c. 1. & 8. dist. consuetudo.

e Confirmantes.] post q̃ confirmationem archieps sententiam relaxare non posset, nisi illud quod sequit: fuisset appositum. arg. supra de confir. c. 1. & 2. & de cõ se. di. 9. c. vlt. & s. de temp. ordi. cũ in distribuẽdis. Ber.

† assensu, in antiquis. suorum.

† Vide l. omnes. C. de Decurio. li. 10.

† incum rit.

A Vctoritate.] CASVS. Statuit hic, quòd in ecclesijs non instituantur vltra quam de ipsarum facultatibus commode sustententur. Not. quòd cum clerici institui debent in ecclesijs, prouentus ecclesiarum considerandi sunt.

¶Clemens iij. clero Constãtinopolitano.

¶Vltra facultates non debet quis institui inuitis clericis ecclesia.

CAP. IV.

A Vctoritate † Apostolicæ sedis, & infra. ¶ Statuimus insuper, vt nullus in ecclesijs vestris, vltra quam facultates [f] earum sustineant, † vobis instituatur [g] inuitis. [h]

¶Innocentius iij. † sancti Marcelli & sanctæ Susannæ Cardinali Apostolicæ sedis legato.

¶Cum in ecclesiis oportet extraneos instui, non debent instui clerici certæ originis tantum, sed vndecũque sint, dũ tamen sunt idonei.

CAP. V.

A D decorem: & infra. ¶Sicut nostris † auribus est suggestum, Constantinopolitanus Patriarcha aliarũ nationum clericos spernens, Venetos tantum in Cõstantinopolitanis ecclesijs satagit collocare: nõ attendẽs, quòd in omni gente, qui facit iustitiã

f Facultates.] hæ semper sunt considerandæ. vt s. eo. c. 1 vbi de hoc. & s. de vita & honesta. cle. qm. vbi habet similiter de hoc.

g Instituatur.] instituere est ius canoniæ in ecclesia vel i ecclesiastico beneficio tribuere. j. de l ær. cũ ex iniuncto. Inuestire ẽ quasi possessionem illius iuris conferre. indifferenter tñ vnũ accipitur pro altero. verbi gratia. instituere ẽ spiritualis bñficii vel dignitatis possessionẽ corporalem tradere. supra de of. archid. ad hæc. c. vt nostrum qđ spectat de iure cõmuni ad archidiaconum vt ibi dr̃. & sic intelligẽ. j. eo. cũ venissent. Inuestire est ius canoniæ vel dignitatis tribuere, quod põt fieri per annulũ vel librũ. & sic intelligit j. eo. cum venissent. sed p hoc non adipiscit qs possessionem nisi postea corporaliter instituatur. j. ti prox. cum nostris, & de præben. pro illorum.

[Gloss. ista argu. à contrario.]

h Inuitis.] nullus episcopus est dandus inuitis. 61. d. sti. nullus. dum tñ iustam causã ostendãt. ergo eis volentib. potest dari. licet facultates nõ sufficiãt. & ita pñt sibi in hoc piudicare, & victũ postea sibi q̃rant. 91. di. s. clericus victum & in c. seq.

A D decorem.] Primò ponit excessum patriarchæ. Secundò illum corrigi mandat, & non parenti comminatur. Secunda: ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Patriarcha Constantinop. in ecclesiis Constantinopolitanis instituebat Venetos tantum, non considerans quòd qui iustitiam facit acceptus est Deo, & beneficia ecclesiastica per successionem possideri non possunt: vnde Papa mandat cuidam legato existenti in partib. illis, quatenus moneat eundem patriarcham, vt clericos litteratos & idoneos vndecunq; fuerint instituat in ecclesiis prædictis, & præcipue in maiori ecclesia: quod si non fecerit, indignum se reddet, vt isti legati compellant aliarum nationum clericos ad suã obedientiam venire: nec dissimulent quin significent hoc dño Papæ, vt ipse p hoc intelligat, vtrum sit verum q ipse patriarcha (vt dr̃) hoc pmisit. Nota q in ecclesia Dei non debet locum habere successio hæreditaria. Itẽ qui iustitiam facit, Deo acceptus est. Item qui iustitiã alijs non facit, est illi deneganda iustitia.

† Cap. 1. tit. de iudi. in ar compi.

† sufficiant

† P. sancti Marcelli, Vnus vetus ita: P. sancti Marcelli, & M. Sanctæ, &c.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp.

† al. ita: Sicut nostris ẽ auribus intimatum.

† Dum tamẽ ex his licet parcius viuere possint. Goffr.

a Acce-

acceptus [a] est Deo, nec sanctuariũ Dei cõuenit iure hæreditario [b] possideri. Quocirca mãdamus, quatenus moneatis eundẽ, vt viros litteratos & alias† idoneos, vñcũq; [c] originẽ duxerint, in pdictis ecclesijs, & maximè in maiori, instituere nõ postponat alioquin indignũ [d] se redder, vt uos aliarũ clericos nationũ ad eius obedientiã cõpellatis. [e] Nec † dissimulare potestis, [f] quin hoc nostris aurib. intimetis, vt ex hoc ipso, an verũ sit q sup hoc Venetis dr̃ pmisisse, [g] cõijcere valeam[9] i

¶ Idẽ Helien. episcopo, & archidiacono Noruicen.

¶ Institutiones & custodia possunt de iure speciali ad nõ episcopum pertinere, & pendente lite cum diœcesano defenditur in possessione. h d. Vel sic, si possidet ius instituẽdi is adquem de iure communi non spectat, pendente iudicio proprietatis in possessione defenditur.

CAP. VI.

CVm † venissent ad Apostolicam sedem archidiaconus Richemundiæ, & procuratores Eboracen. archiepiscopi, ex parte archiepiscopi fuit propositũ, qđ institutio personarũ, & custodia ecclesiarum vacantium, ad eum in diœcesi sua spectat, tã de iure† cõmuni, [h] quam de consuetudine generali. verum quidã prędecessores ipsius qbusdã archidiaconis Richemundię tam institutionem, quã custodiam pęrsonaliter commiserunt: & infra. ¶ Inter alia verò archidiaconus ipse† rñdit:† q archiepiscopus tã institutiones quã custodias, [i] nõ personaliter archidiacono, qui tunc erat, sed

a Acceptus,] 32. q. 4. c. recurrat. §. his ita.
[Glo. ista alle. concor. ex generali verbo. arg. & respondet. arg. tenens contrarium.]
b Hæreditario.] sic. 8. q. 1. Apostolica. & sic vr̃ q nõ solũ filijs, sed nec collaterales in ecclesiasticis bñficijs nõ succedãt. j. de iu. pat. consuluit. sed tñ possũt. arg. s. de off. dele. ex parte. dũmodo ñ fiat iure successionis, vt s. de elec. venerabilẽ, versus fi.
[Gl. ista all. ɔcor. significat ɔria, & soluit.]
c Vndecũq;] argu. quod nihil refert de quo loco sit natus clericus. vl̃ de quib. parẽtib. arg. 40. dis. nos qui & c. nõ loca. & 56. dist. vñcũq; & c. nasci. & c. dñs. Ar. ɔ. de ser. nõ ord. c. 1. & s. de fi. psb. c. 1. & 2. & p totũ. & 98. di. Afros s. de elec. c. si. vbi dr̃ q p la:i q.lã instituebãt clericos de alienis epatibus ignorante epo: qđ esse nõ dẽt: sed hic oẽs erãt extranei 1 tã Veneti q̃ alij, & ideo vndecũque essent debebant in ecclesia Constan. institui, & nõ Veneti tm̃. verũ est, q locus no obstat, dũmodo constet de bonitate psonæ & illud c. Afros. de incognitis loquitur s. de elect. bonæ, ad fi. Si autẽ ex dãnato coitu natus sit aliquis, non obest inquãtũ ad uitã æternã, sed obest ei quãtũ ad obtinenda beneficia ecclesiastica. arg. s. de elec. innotuit.

† & alios

† al. ita: Nec vos.

1 Quia nulli erant ibi clerici: quia terra erat d̃ nouo cõuersa. Io. And.

d Indignum.] simile. j. de vsu. qui frustra. & 2. q 6. quis scit. & est hic ar. culpa 2 culpa compensandam. 95. di. esto. ff. ad l. Aquil. item Mela. 1. rñ. 3. j. de diuor. significasti. j. de adult. c. pe. & vl. & j. de pę. ɔstitutus.
e Compellatis.] & hoc primò petierat Patriarcha a domino papa.
f Potestis.] id est, debetis. sin 22. q. 1 faciat homo.
g Pro uisisse.] quod esset iniquũ, quia nullo pacto & nulla conditione beneficia ecclesiastica sunt conferenda. 1. q. 2. quam pio. s. de pact. pactiones. j. ut eccle. ben-, ut nostrum. unde simoniacum esset.

2 Hoc sano modo intelligas: non. n. facięda sunt mala vt veniant bona.

3 Adde q d. l. 3. itẽ Mela, non bñ pbat. facit melius l. si ambo ff. de cõpen.

CVm venissent.] Diuiditur in tres partes. In prima ponit allegatio pro archiepiscopo. In secunda allegatio pro archid. ibi, Inter alia. In tertia interlocutio, & sub certa forma diffinitiuæ commissio: ibi Nos igitur. Abbas.

CASVS. Inter archiepiscopum Eboracen. ex vna parte, & archidiaconũ Richemũdię ex altera, qõ vertebatur, super institutionib. personarũ & custodia ecclesiarũ vacantiũ, vnde procurator archiepiscopi, & archidiaconus accesserũt ad Papam procurator archiepiscopi pponebat, quod institutio personarũ & custodia ecclesiarũ vacantiũ spectabant ad ipsum in diœcesi sua tã de iure cõi q̃ de cõsu:tudine gñali, sed qdã ãncessores illi[9] cõmiserũt qbusdã archid. Richemũdię psonaliter, tã institutionẽ q̃ custodiã: vñ petebat pcurator ut archi. illas dimitteret libetas, & q̃etas; ex aduerso rñdit archidiaconus, quod archieps nõ psonaliter sed realr perpetuò cõcessit tã institutionẽ q̃ custodiã archid. qui tũc erat de cõsensu capituli sui, & archidiaconatus fuerat in cõtinua possessione istarũ dignitatũ, & aliarũ libertatũ tpibus multorũ archiepõrũ, & archidiaconõrũ, & ipse archieps sine aliqua ɔ litione archidiaconatũ ipsũ cõcessit eidẽ, & l post cõcessionem dicebat archieps qđ cõcesserat ei archidiaconatũ exceptis institutionib. & custodia ecclesiarũ. Præterea dicebat archieps, q archiadiaconus abiurauerat illas dignitates: Dñs papa his & alijs auditis, interlocutus fuit quod arch. defendẽdus esset in plena possessione ipsarũ libertatũ, donec ex parte archiepiscopi pbaretur, q libertates prædictæ cõcessæ fuissent archidiaconis personaliter, & in hoc casu & ante concessionẽ archidiaconatus & post, & in ipsa cõcessione dictas dignitates potuit licitè retinere, vl̃ donec pbatũ fuerit archidiaconum illas abiurasse: sed in casu isto si cõcessio fuit realis, nihil utilitatis accreuit archiepiscopo, quia papa ad petitionem Eboracen. ecclesiæ, vel ẽt per seipsũ archidiaconatui puidebit: si alterutrũ istorũ fuerit probatum silentiũ imponatur archid. super libertatibus illis. & si neutrum probatum fuerit, imponatur silentium archiepiscopo. Nota, quod qui est in possessione dẽt defendi in ea donec constet de iure. Item concessio personalis cũ persona finitur, realis perpetua est, quæ fit non personæ, sed ecclesiæ. Item factum prælati in damnum ecclesię nõ præiudicat ecclesiæ. Itẽ iurm plati in dãnũ ecclesiæ præstitum, ipsi prælato non ecclesiæ pindicat. Item ecclesia sine prælato agere potest: sed hoc est propter iuramentũ, quod seruari potest sine præiudicio ecclesiæ ab ipso prælato.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cõpi. Adde quid per textum hunc dicat Felinus. s. c. 1. de præscr.

† iurisdictione in uulgatis, sed i oib. antiquis ut in textu.

† ille

† al. ita: respondit dicens.

h Communi.] arg. ad hoc supra de off. ord. cum vos. & 70. di. c. 2. 1. q. 3. c. 3. & c. res ecclesiæ & c. peruenit. & 16. q. 7. nullus omnino. sed contrariũ est verũ, quia de iure communi institutio personarum & custodia vacantium ecclesiarum spectat ad archidiaconum. supra de offi. archi. ad hæc. & c. vt nostrum, 63. di. si in plebibus nisi consuetudo repugnet, ut hic videtur ad fi. cap. & ex confessione archidiaconi hoc potest colligi, & hic loquitur de institutione corporali: quia collatio dignitatum & prębendarum pertinet ad archiepiscopum infra tit. proxim. quia diuersitatem, & c. post electionem. & hic, vt patet ex ɔfessione archidiaconi. Ber.
ADDITIO. Secus obtinet alicubi de consuetudine. ar gu. supra de app. bonæ.
i Custodias.] scilicet, vacantium ecclesiarum.

perpetuo de cōsensu capituli archidiaconatui reali concessione donauit. Cum autē archidiaconatus ipse in cōtinua possessione tam istarum q̃ aliarū libertatū, multorū archiepōrū & archidiaconorū tēporib. extitisset, & archiepiscopus sine conditione † qualibet concessisset ipsum[a] eidem, post concessionem asseruit, quod ipsum concesserat, institutionibus & custodijs vacantium ecclesiarum exceptis. Ipse[b] † verò timens, ne si negaret expresse cum nondum esset archidiaconus † possessionem adeptus: vel impediret † penitus factum eius; vel diutius differretur, respondit, quod nō solum in illo, sed de omnibus redditibus suis faceret quod sibi placeret: & infra.

† contradictione.

† Idem verò

† archidiaconatu

¶ Nos igitur interlocuti fuimus, archidiaconum esse in plena libertatum eiusdē archidiaconatus possessione tuēdum, donec probatū[c] legitimè fuerit ex aduerso, libertates † ipsas archidiaconis, ab archiepiscopis psonaliter fuisse[d] concessas: cū in hoc casu, tā ante, q̃ post, & in ipsa etiam concessione, archiepiscopus eas † retinere potuerit licite tanquam suas: vel donec legitimè probatum fuerit easdem libertates archidiaconū abiurasse.[e] Sed in hoc casu, si concessio illa fuerit realis, archiepiscopo nihil iuris, vel utilitatis accederet: qa nos vel ad petitionem Eboracēn. ecclesiæ,[f] vel per nos ipsos, super hoc archidiaconatui consulemus. Si ergo alterutrum ipsorū fuerit legitime cōprobatum, † archidiacono[g] super libertatib. ipsis: si neutrū, archiepiscopo silētium imponatur.

† al. ita easdem libertates.

† ipsa

† approbatū

¶ Idem episcopo Trecen. & archid. Parisien. ii.

¶ Is ad quem spectat collatio dignitatum, seipsum instituere non potest.

CAP. VII.

† Cap. 4. eo. ti. in 3. compil.

CVm † ad nostrā. & infrà. ¶ Illud autem nolumus vos ignorare, q postquā M. fuit abbas

a Ipsum.] scilicet archidiaconatum.
b Ipse.] scilicet archidiaconus.

[Glo. ista obijcit quare archiepiscopo pro quo facit ius cōe, indicitur onus probādi. Respondet id fieri pp duas præsumptiones posses. & confess. demum distinguit inter donationem factam personę & factam ecclesiæ.]

c Probatum.] sed quare incūbit onus pbandi archiepō, cū de iure cōi hæc spectēt ad ipsum, vt hic vř: vñ eo ipso vř fundata eius intētio. 16. q. 7. oēs basilicę. C. de pb. siue & ī. de cēs. olim. Rñderi pōt, q hic duæ fuerūt psūptiones bonæ pro archidiacono ꝯ archiepm: qa archidiaconus & ipsius añcessores fuerūt in pacifica possessione. vñ pręsumit cōcessionē fuisse realem: & quia archieps cōfessus fuit q añcessores sui concesserunt illas dignitates, licet personalr & archidiaconus dicebat cōcessionē fuisse realē, vñ præsumit cōtra archiepiscopū, & iō onus pbādi incūbit archiepiscopo, quod ꝯcessio fuit personalis. & licet persona inserat pacto, nō iō est personale, sed vt ostēdat cū qua psona sit factum. ff. de pac. iurisgentiū. §. pactorū, & l. tale pactū. plerūq. n. cōsulimus successorib. nostris sicut & nobis. ff. de pb. si pactū, sed transactio potius pręsumit personalis q̃ realis, nisi fuerit per superiorē cōfirmata. ī. de trāsa. veniens, & c. de cætero. & ī. de præb. nisi. hoc tñ adiecto, q si episcopus alicui personæ det rē ecclesiasticā, potius præsumitur donatio personalis quam realis, 10. q. 2. hoc ius. 16. q. est possessiones. Sed si dona. ecclę pręsumitur realis donatio, & perpetuo donasse. 16. q. 1. c. ult. ī. de his, q̃ fi. a præla. cū Apostolica. arg. hoc ideo est, quia ecclesia non potest mori. 12. q. 2. liberti. 2. 1 Sed hic præsumitur concessionem fuisse realem, ut dixi: quia archidiaconus ille & antecessores sui fuerunt in quieta possessione. 10.

1 De rescr. si gratiosè lib. 6. Ioā. And.

d Fuisse.] præsumitur hic concessionem realem fuisse, ex quo est in possessione. & ideo tuēdus est in illa quousq; probetur contra eum cessionem factam fuisse personalem. imo si personæ facta fuit, præsumi debet personalis: si dignitati realis. 2.

2 Concord. tex. in l. donationes. § species. & ibi Bar. ff. de do. idem in l. 1. C. de pe. bo. sub. & in l. pater filię. ff. de se. le.

[Gl. ista ponit opi. Lau. & sol. demum elicit 4. no.]

e Abiurasse.] obijciebatur archidiacono, quod abiurarat huiusmodi libertates, vñ ꝯ iurm non fuerat audiendus. Sed quare non auditur archidiaconus licet abiurauerit huiusmodi libertates, cum iurm illud temerariū fuerit, & in præiudiciū archidiaconatus, & idō nō reseruandū? ī. de iureiu. sicut 2. & c. intellecto. Lau. dicit qnatenus iurm tangit rē familiarē. obseruādum est, ut nihil utilitatis vel honoris ad ipsum perueniat rōne illarū dignitatū, si eas abiurauerit. ī. de iurei. quēadmodū. Vel dic qđ bene potuit renūciare & abiurare ius instituendi, vt nūq̃ vteret eo, & tñ dignitati pter hoc nō præiudicet, quia ecclesia posset tūc uti iur suo vt hic colligitur. Et sic pōt seruari iurm sine præiudicio ecclesiæ, & sine interitu salutis æternæ. ī. de iureiu. si uero. §. 1. fi. ī. de spōs. cōmissū. abiurō talis siue renūciatio nō tenet in dānū ecclię. Tria notabilia notāt hic. Primū, quod factum prælati nō præiudicat ecclesiæ. Secūdū quod iurm præstitū a prælato in dānū ecclesię seruat ab ipso prælato, qđ est ꝯ id ī. de iureiu. sicut. Tertiū ē, quod eccła hñs pręlatū sine ipso agere pōt, quod est ꝯ id quod dici consueuit, qa nec prælatus sine cōsensu capituli, nec capłm sine consensu prælati agere pōt. ī. de proc. c. 1. & ī. de iud. cām, & nota qđ agēti interdicto, uti possidetis, nō pōt opponi quod rē illā abiurauerit, p qua agit sicut nec agēti interdicto, Vnde vi. ī. de resti. spol. c. solicitē.

f Ecclesiæ. arg. bonū quod ecclesia vacante capitulū fungitur vice prælati: sed ꝯrium arg. colligitur.

g Archidiacono.] sed nō archidiaconatui.

CVm ad nostram.] primò ponit dictum. Secundo ipsius rationem: ibi, Quia cum ratione. Abb.

CASVS. Vacante quadā abbatia custos illius ecclesiæ electus in abbatem sibi nihilominus retinebat custodiā: quærebat, vtrū de iure illam posset retinere, cum collatio ipsius ad ipsum abbatē ptineat: Rñdet papa, q postq̃ fuit abbas effectus, custodiā de iure non potuit obtinere, quia cū donatio illius custodię, & aliarū dignitatum illius ecclesię pertineat ad abbatē ipsum, a seipso eam non potuit recipere, cū inter dantem & & recipientem debeat esse distinctio personaru, & ab alio eam non potuit habere, cū alius ius nō haberet cōferendi. Not. qd eo ipso quod aliquis adeptus est aliq̃ dignitatē, vacat prima si quam habet. Item nullus potest dare sibi ipsi. Item differentia dēt esse inter dantem, & accipientem. Item nota decretalem istā contra episcopos, & prælatos, qui postquā sunt pmoti, dignitates prius habitas vel de nouo vacantes retinere.

a Ad

a Ad ipsum.] scilicet abbatem.
b Dantem & recipiente] simile 24. q. 1. dicimus. j. tu. l. iur. pat. per nostra. j. de bapti. debitum. ff. de auct. tu. l. 1. & ff. de tu. & cur. da. l. ius dādi. §. ptor. alias, lex est nemo enim vicē pluriū psonarum sustinet. 16. q. 1. psbyteros. & C. de assess. neme. 89. dist. singula. ff. de pact. si plures. ff. de off psi. l. vlt. Arg. ɔtra. de adop. si ɔsul. & s̄. de elec. cū inter canonicos. Sed quid si ipse conferret alij potestatem conferēdi illam dignitatem, nunquid posset ab illo illā recipere, vt sic nō videtur eā recipere à seipso? Nota argu. s̄. de resti. licet. & argū. 18. q. 4. questi. ff. de auct. tut. pupillus. §. 1. ff. de ad mi. re. ad ci. pertil. l. 2. §. 1. s̄. de pb. de multa. in fin. arg. contra quia multa possumus per alios. quæ nō possumus p nos. 88. di. episcopus. 5. q. 3. c. vlt. ff. quę res pig. ob pos. Aristo. in fi.

effectus † custodiā de iure nō potuit obtinere: quia cum ratione abbatię ad ipsam [a] pertineat donatio tam custodiæ, quàm aliarū dignitatum, ac ēt prębēdarum in ecclesia Patrineā. custodiā ipsā recipere non potuit à seipso. Cum iter dantē & recipiente [b] debeat esse distinctio personalis; sed nec ab alio, cum ius cōferēdi alius nō haberet.

TITVLVS VIII.

De concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis.

no ve- nulla iptio.

DE CONCESSIONE præbendæ, &c.

¶ Supra visum ē de præbēdis & dignitatibus ac earum institutionibus: sed quia sæpè præbendę & dignitates cōferuntur seu promittuntur antequam vacent, & quādoque ipsæ vacantes non conferunt, sed remanent diu vacantes, merito restabat videre, & prouidere tam circa prouisiones non vacantium, quàm circa negligentiam in conferendo vacantia. Abbas.

3. 1. eo. 1. cōp. 1. tit. de & qua 1. cōpi.

De hac materia tractatur 1. q. 2. & q. 5. per tot. & q. 3. in quibusdam. & 15. q. 7. §. cum ergo. & seq. c. & 3. q. 3. audiuimus. 2. q. 1. in primis. 7. q. 1. non furem.

¶ Gelasius † Papa ad Romanos.

¶ *Institutus scienter in beneficium viuentis, deponendus est.*



CAP. I.

QVi † in viuorū sacerdotū loco ponuntur, hoc ipso sūt ab ecclesiastica cōmunione [c] pellendi, [d] quo se passi sunt successores viuis [e] sacerdotibus adhiberi.

QVi in viuorū.] Faciens se poni in beneficium viuentis, ab ecclesiastica communione repellitur. Vel clarius sic vt in rubro: & non diuiditur propter breuitatem. Abbas.

c Communione.] idest, participatione corporis & sanguinis Domini. 7. q. 2. cum qui.

d Pellendi.] & nihilominus deponendi. 2. q. 1. in primis. 7. q. 1. non furem. & c. enim qui, nisi ignorans quis instituat aliquo remoto: quo casu excusatur. ff. de poss. si quis inficiatus. & episcopus tenetur ei in alio beneficio prouidere. 7. q. 1. præsentium. & s̄. de præb. inter cætera. Sed pone, quod aliquis est iniustè depositus, alius hoc ignorans in locum eius substituitur, & stetit ibi p xl. annos, & postea scit de iure ad alium pertinere, nunc quid debet cedere, & illi restituit? Videtur quòd sic. s̄. de præsen. vigilanti & c. si diligenti. 34. q. 2. virgo. & de re iud. ɔ sanguinei. & c. latorē. ar. ɔtra. 16. q. 3. c. placuit. §. quas actiones. & s̄. de præscrip. de quarta. Sol. Dicūt quidam theologi, quòd quicúque scienter rē ptinere ad alium, tenetur rem restituere. De hoc dictum est s̄. de p scr. vigilanti. Sed hoc non credo quod teneatur dimittere, quia eo ipso quòd condemnatus non appellauit, acquieuit sententiæ, & ita transiuit in rē iudicatam. s̄. de sent. & re iudic. quod ad consultationem, & sic alius iuste fuit institutus.

e Viuis.] nisi iusta ratione depositis. 6. q. 1. eos. 50. distin. postquā. Ber.

NVlla.] Duæ sūt partes. Secunda: ibi, Cū verò. Prima puidet circa bñficia nō vacātia, & diuidit in tres partes; nā primo ponit prohibitionem. Secūdo eius causam, ibi: Ne desiderare. Tertio fortificat, ibi: Cū enim. Secūda pars prīcipalis puidet circa beneficia vacātia. Et primo statuit tēpus ad cōferēdū. Secundo ponit negligētiam nō ɔferentium ibi, Si autem. & coti die allegatur in practica, maxime in 2. parte & ideo nota bene ipsum. Abb.

¶ Ex concilio Lateranē. † sub Alexan. iij. c. 8.

¶ *Beneficia non vacantia cōcedit vel promitti non debent: & cum vacauerint: concedi debent infra sex menses: quibus elapsis de episcopo ad capitulum, & cōtra, demum, ad proximum superiorem deuoluitur collatio.*

CAP. II.

NVlla † ecclesiastica ministeria, [f] seu ēt beneficia vel ecclesię tribuātur alicui, seu pmittātur antequā vacēt: [g] Ne desiderare quis mortē pximi videatur, in cuius locum & beneficiū se crediderit successurum. Cū enim ī ipsis ēt legib. gēti

† Cap. 2. eo ti. in 1. cōp. Et concordat concil. Triden. sessione 24. de refor. ca. 19. vbi hoc decretū roboratur. & ca. de testāda e. tit. lib. 6.

CASVS. Quidā plati ante conciliū Laterañ. conferebāt ecclesias, seu bñficia, & etiam dignitates, antequā vacarent, & sic desiderabāt mortē proximi sui in cuius locum credebant se succedere, & ideo statuit cōciliū Laterañ. quod de cæterò nulla ecclesiastica beneficia ministeria, vel ecclesiæ cōcedantur alicui, seu promittantur, antequam vacent, ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cuius locum se credit successurum cum in legibus gentilium hoc sit inhibitum: Turpe enim est, quod expectatio futuræ successionis in ecclesia Dei habeat locū. Cū enim prædicta officia, ministeria, vel ecclesia vacare cōtingerint, nondū maneant in suspenso, sed infra sex mēses personis idoneis conferantur, si hoc eps distulerit, per capitulum postea ordinentur. quod si ad capitulum pertinuerit, & infra dictum tempus hoc non fecerit, episcopus hoc secundum Deum cum consilio religiosorum exequatur: & si omnes fuerint negligentes, metropolitanus absque alicuius contradictione de illis sm Deum disponat. No. quod ex prouisione beneficij vacaturi, de facili causatur votum captandi mortem proximi: ideoque à tali prouisione abstinendum est. Nota quod capitulum potest habere potestatem conferendi beneficia episcopo excluso. Nota, quod potestas conferendi beneficia deuoluitur gradatim ad superiorem. Item plura sunt notatu digna, quæ per se patent in ipso contextu.

f Ministeria] idest, officia, siue dignitates.

g Vacante.] Nota quòd beneficium antequam vacet non potest promitti quod fiat, non valent. j. c. proxi. j. eo. ti. ex tenore. Et sic obligatio nulla contrahit ex tali pmissione, quia est ɔtra ius. ar. ɔtra, s̄. d pb. relatū. & ibi soluitur. imò ibi receptus fuit statim in fratrem,

ex eo ꝙ dicit Innocentius; que post cassationem concessionis à capitulo factæ, & sic tenuit cõcessio capituli cõtra mandatũ Papæ, & contra inuestiturã decani. & sic est arg. quod per inuestituram ius non acquiritur. Item no. quod Papa potest dispensare contra ius.

ret electio, vt colligitur.

i Instituta.] s̃. eo. c. 1. & s̃. de præb. dilectus.

K Supra ius.] pro nihilo hoc dicit, quia hic non dispensat. sed propter hoc dicit, quia decanus illum inuestiuit de vacatura: & poterat illam eandem confirmare, & ita dispensasset supra ius, sed non habebat hoc solũ hic, quia Cælestinus illũ postea inuestiuit de vacante.

[Glo. ista ponit 5. casus quibus Papa dispensat, & 5. quibus non dispensat, sed quintum determinar.]

CAP. IIII.

Proposuit † nobis T. presbyter, quod cũ C. Papa prædecessor noster, pro receptione ipsius in fratrẽ, & assignatione [a] præbendæ ad donationẽ vestrã spectãtis in ecclesia vestra ꝓximo vacaturæ mandatũ Apostolicũ vobis destinasset, decano Remensi executore [b] cõcesso, decan⁹ ipse vos contumaces inueniens, ipsum de præbenda primo vacatura in ecclesia vestra, q̃ ad donationẽ capituli pertinet, auctoritate Apostolica inuestiuit: [c] & inf. Sed cũ præbenda, quæ ad donationem vestram spectabat in ecclesia Cameracen. vacasset, eã alij assignastis: [d] & inf. Idẽ autem prædecessor noster quod ab eodem decano factũ fuerat ratũ [e] volẽs haberi, collationem præbendæ factam à vobis penitus irritauit, [f] & eũ de ipsa per annulum inuestiuit. [g] ¶ Licet autem intẽtionis nostræ nõ sit, inuestituras d̃ vacaturis [h] factas cõtra canonũ instituta [i] ratas habere, qui secundũ plenitudinẽ potestatis de iure possum⁹ supra [k] ius dispẽsare: [l] † attendentes tamẽ quod idẽ p̃sbyter, nõ de vacatura, sed de vacante per p̃decessorẽ nostrũ fuit inuestitus, [m] vtpote q̃ post cassationem [n] concessionis [o] à vobis factę intelligebatur vacare. [p] Mãdamus, quatenus amoto ab ea præbenda quolibet detentore, eam ipsi cum plenitudine honoris canonici assignetis. [q]

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cõp. Et vide Feceric. consil. 299.

a Assignatione.] facienda, cum vacauerit, eidẽ presbytero. & hoc ꝓbatur in antiqua compilatione, vbi est illud verbũ, facienda. 1 vnde vr̃ ꝙ nihil valuit. s̃. de præ. inter cætera. vbi de hoc.

1 Antiquæ cõpilationis uerba loco initio huius capitis citato ita hñt: Et assignatione p̃bẽdę ad donationẽ uestram spectãtis in ecclesia uestra ꝓximo uacaturæ ei dem facienda, &c.

b Executore.] dato fortè sub hac forma; mandatum nostrum exequaris.

c Inuestiuit i. assignauit, vt patet ꝑ hoc qđ dicit s̃. c. assignatione præbendæ, &c. executor hoc fecit, & malè, vt satis patet per literam inferiorem: sed litera illa, ratum volens, &c. contradicere vr̃. sed Cælestinus hoc ideo dicit, vt excusaret decanum, & assumeret causam cassandi collationem capituli & hoc satis patet ꝑ verba Inn. factum n. decani fuit causa quare Cælestinus cassauit concessionem capituli, aliàs nõ debuisset cassasse. sup. de præb. dilectus filius G. non est alia ratio, nisi q. a ipse voluit, quia de eo 2 quod nihil est, potest aliquid facere. de conse. dist. 2. re vera. verius si. & simile. sup. de præb. c. proxi. illorum. ibi, quod de memorato magistro prouide, &c.

2 Intellige hoc dictum glossæ iuxta id quod notatur s̃. de transac. c. 3. super gl. in uerbo: ueri Dei vicem.

d Assignastis.] vnde videtur ꝙ nihil valuit. s̃. de præben. inter cætera. immo benè valuit, vt supra de præb. dilectus filius. & hoc probatur per hoc c. vt infra patet, vbi de hoc.

e Ratum.] cum effectu.

f Irritauit.] i. irritum nunciauit Io. immo proprie tenetur vt seq. probant. Ber.

g Inuestiuit.] per talem inuestituram contulit ei ius canoniæ, cum nihil prius debuerit per Decanum.

h De vacaturis.] Innocentius & Cælestinus videntur diuersi. Innocentius non vult habere ratum factum Cælestini: Cælestinus videtur habere ratam inuestituram de præbenda uacatura facta per decanum, vbi dicit; ratum uolens factum decani haberi, cum tamen decanus non haberet illud in mandatis. Innoc. voluit habere ratam inuestituram de vacatura: quia Cælestinus inuestiuerat presbyterum de vacante post cassationem concessionis, & sic non poterat ratam habere institutionem de vacatura, cum iam esset inuestitus de vacante per Cælestinum: nec etiam Cælestinus ratam habuit inuestituram de vacatura: immo inuestiuit illum de uacante. Ex hac decre. uolunt quidam dicere, quod si Papa mandat aliquẽ recipi in canonicũ, & alius recipiatur, ꝙ dẽt cassari, ut hic fecit Cælestin⁹, vnde signatur contra s̃. de præbus dilectus 2. sed hoc fecit Cælestinus ex plenitudine potestatis, & iniuriam fecit illi instituto, quem cassauit, cum de iure tenere

l Dispẽsare.] nã 3 cõtra Apostolũ dispẽsat. 34. di. lector. & ꝯtra canones Apostolorũ 12. dist. p̃sbyter. Itẽ ꝯtra vetus testm̃ in decimis non dandis. j. de deci. ex parte & c. se Itẽ in voto j. de vo. & vo. redẽp. c. 1. Itẽ in iuramẽto. 15. q. 6. c. 2. & s̃. de rescrip. constitutus. A contrario sensu. de his duob. dixi. s̃. de iureiu. quanto. tñ contra vniuersale ecclesiæ statũ dispẽsare ñ põt. 14. q. 1. memor sum. Nec põt dispensare quod monachus habeat proprium j. de stat. mo. cum ad monasterium, in fin. Nec contra quatuor Euangelia: 14. dist. sicut. Nec contra præceptum Apost. 25. q. 1. sunt quidã. quod intelligo in ijs quæ spectant ad articulos fidei. Item secundum quosdam non dispensat in secundo gradu consanguinitatis. supra de res. spo. litteras. quod non est verum. infra de diuer. Deus qui quod intelligo de collaterali.

3 Hæc glossa in multi recentiorib⁹ est deprauata, quę restituta est ex antiquis codicib. ut est impressa. iã ut eã recte intelligas uiđ de Turrecrematã in sũ. de ecclesia. lib. 3. ca. 53. 54. & seq. & Melchiorẽ Canũ lib. 3. đ locis Theolog. c. 5. vide et notas vr̃as in hunc locum vbi omnia hęc dogmata declarantur.

† De hoc articulo uide Felinũ in c. postulasti. s̃. de rescri. uer. quartus casus. Adde notas huius loci q. bus declaratur glossa, in verbo, dispẽsare.

m Inuestitus.] per talem inuestituram contulit ei ius canoniæ.

n Post cassationem.] quoad factum referas secundum Ioan.

[Gl. ista arguit, & remittit.]

o Concessionis.] argu. expressum, ꝙ si Papa mandat alicui dari p̃bendam, & det alij, tenet collatio, contra mandatum. De hoc dicitur supra de præb. dilectus. 2.

[Gl. ista signat contrarium, & soluit.]

p Vacare.] sic ergo vr̃, quod per sñiam statim perditur dñiũ, inst. de of. iu. §. vlt. contra id. ff. de rei ven. in fundo, & C. de pac. l. traditionib. & inst. de re. di. §. per traditionem. Sed hoc ideò quia Papa cassauit concessionem illam: à qua sententia non appellatur, vndè statim dominium perditur.

[Gl. seq. recitatur per obiectionem, & triplicem solutionem.]

q Assignetis.] i. collatũ dimittatis. vel intellige assignetis, i. cõferatis iterum de facto. sic. j. de iu. pat. si vero. Vel istam assignationem põt referre quo ad possessionem, cum de iure eam habuerit per Cælestinum Papam & etiam per decanum de mandato Cælestini: vndè dr̃ supra ratum volentes habere quod ab eodem decano factum fuerat, vt dicebat I. sed factum decani nullum fuit, ut dictum est supra,

Quia

¶ Idem P. Sanctæ mariæ in via lata diacono Cardi. Apost. sedis legato.

¶ Semestre ad eligendum seu conferendum à iure præfixum non currit legitimè impedito: nec incipit currere, nisi à die notitia vacationis. h. d. Et est textus multum allegabilis, & cotidianus.

CAP. V.

QVia † diuersitatem corporum,[a] diuersitas sæpe sequitur animorum: & infra. ¶ Conquerebatur inter cetera Eborace. archiepiscopus, quod cum ad eũ in ecclesia Eboracen. & alijs [b] suis ecclesijs collatio pertineat præbẽdarum, tempore suspensionis ipsius, & postmodũ etiã quidam præter eius auctoritatem se intruserunt † in ipsas: & infra. ¶ Mandamus, quatenus eos, qui præbẽdas uel dignitates ecclesiæ Eboracen. vel aliarum ad donationẽ eius spectantes, prẹter auctoritatem acceperunt † ipsius, ad eas resignãdas monitione p̃missas per excõmunicationis sentẽtiam, & subtractionẽ aliorũ beneficiorum,[c] nõ obstante confirmatione à sede Apostolica obtẽta sub forma communi,[d] quæ confirmat beneficia & præbẽdas, sicut iuste, & pacifice possidentur, appellatione remota cõpellas: Nisi forte aliqua ea vel ex speciali mãdato Apostolicæ sedis, vel auctoritate Lateranẽ. cõcilij[e] ab Eboracen. capitulo sint adepti: Si tamẽ, vt tempus suspensionis in sex mensib. nullatenus computetur: cum illa Lateranen. concilij constitutio contra negligẽtes [g] tantum fuerit promulgata: & † tũc si voluerit, non tamen[h] valuerit archiepiscopus ipse in conse-

QVia diuersitatem.] CASVS. Archiepiscopus Eboraceñ. fuit suspensus à Papa, tempore suspensionis suæ, & etiam postea quidam præter auctoritatem ipsius intruserant se in ecclesiam Eboraceñ. & alias ecclesias, in quibus collatio beneficiorum pertinet ad ipsum: sup his conquestus est archieps dño Papæ: mãdat Papa legato Apost. sedis, q̃ erat in partib. illis, quatenus compellat oẽs, qui acceperunt p̃bendas, vel ecclesias & dignitates p̃tinentes ad collationẽ archiep̃i prẹter auctoritatem ipsius, ad resignationẽ ipsarum p̃ sñiam excõicationis, & subtractionẽ aliorũ bñficiorum suorũ non obstante confirmatione aliqua à sede Apostolica, in forma cõi obtenta, nisi fortè aliqua illa habuissent spãli auctoritate Apost. sedis vl̃ auctoritate Lateranẽsis ɔcilij, ita tñ q̃ tp̃s suspẽsionis intra sex mẽses, nullatenus cõputet: quia concilij Lateranense contra negligentes tantum fuit promulgatum: & tunc archieps non potuit vti p̃pria potestate in conferẽdis beneficijs: & si propria culpa suspensus fuisset à p̃tãte conferendi, tñ ad capitulũ p̃ illam culpã collatio beneficiorum nõ erat deuoluta, sed ad dñm Papam donatio pertinebat, qui præter culpam aliquam potest conferre præbenda tp̃e etiam, quo accessit ad Papam, & permansit ibidem, & recessit infra sex menses nullatenus computetur. tp̃s sex mensium computatur, non à tempore vacationis præbendarum, sed à tempore notitiæ ipsius archiepiscopi. Nota quod per confirmationem in forma communi, nihil iuris acquiritur. Item suspensus ab homine non poterit eligere. Item tempus, quo quis suspensus est, non currit, nec computatur in sex mensibus. item sex menses currere incipiunt à tempore scientiæ non à tempore vacationis.

[Gl. seq. ponit quattuor similia.

a Diuersitatem corporum.] quia quot sunt capita, tot sunt sententiæ. de consec. distin. 4 sicut in sacramentis. ff. de arbi. item si vnus. §. principaliter. Et voluntates hominum sunt variæ. ff. ad Trebell. quia poterat. & illud.

Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno.
Item Ouidius.
Pectoribus mores tot sunt, quot in orbe figuræ.

ADDITIO. Et illud vulgare: Quot capita, tot sensus.

b Alijs suis ecclesijs.] sic infra de exces. prælat. ad aures & 16. q. 6. nullus omnino.

c Beneficiorũ.] sic s̃. de æta. & qua. quæris. & 13. q. 1. §. 1. circa fi. versi. nedum quæritis vsurpare quod vestrum non est, &c.

[Gl. seq. dat vnum simile, & ponit tres effectus confirmationis.

d Forma communi.] per confirmationem enim non creatur ius nouum. s̃. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. c. 1. & quasi per totum. sic & innouatio priuilegij. ĩ. de priuil. quia intentionis. quia qui confirmat, non donat. s̃. de fi. instru. inter dilectos. & ff. de iur. om. iud. & quia. Veruntamen tria operatur confirmatio. Per confirmationem fit maioris auctoritatis res. 11. distin. quis nesciat. & si fuerit minus valida, fit magis valida per confirmationẽ, si ex certa sciẽtia hoc fiat. s̃. de transac. c. 1. Item q̃a nullus præter auctoritatem confirmantis potest de illo iudicare. s̃. de con. vti. ca. 1. & 2. qualiter hoc intelligatur, ibi exponitur.

e Lateran. cõcilij.] s̃. eo. nulla.

[Gl. seq. dat duo similia, & remittit, vltimo determinat.]

f Suspensionis.] & ita tẽpus in quo quis eligere non põt, non currit. Sed contra. s̃. de elect. c. vlt. sic & impedito agere, non currit tp̃s. C. de an. exc. l. 1. §. ult. & C. de iure dot. in rebus sic nec tempus deliberationis [1] inputatur creditori. C. de iure delibe. sancimus. §. donec in fi. argum. ff. quemad. serui. amit. si quis alia. §. vltim. & l. si, locus. Quando non currat præscriptio, dictum est supra de prescrip. illud & cap. cum non liceat. & hoc dicit litera ista. sed si ante suspensionem uel post absolutionem capitulum suppleuit negligentiam archiepiscopi, valebit factum capituli. & hoc quod tempus istud non currit, intellige cum nõ est negligens in petenda absolutione sicut archiepiscopus non fuit negligens: qui statim post suspensionem suam iuit ad curiam pro absolutione, alias imputaretur ei argum. dicto c. quoniã. & supra de rescrip. si autem. simile. ff. de reg. iu. qui potest & ff. de re milita. non omnes. §. qui captus. Lau.

g Negligentes.] sicut ceteræ præscriptiones supra de præscrip. vigilanti. & 17. q. 3. capitulo placuit. §. potest.

[Gl. seq. inducit duas concor. & vnum contrarium, deinum signat contrarium, & remittit.

h Non tamen valuerit.] hæc tñ bona ratio est, C. iõ non præiudicat ei C. de anna. excep. l. 1. §. vlt. & ff. de vsur. cum quidam. §. si pupillo. argum. contra. ff. ex quibus cau. ma. item ei. Item signatur contra. quod suspensus eligat. ĩ. de cleri. excom. min. si celebrat. ibi absoluitur.

† Cap. 1. eod. ti. in 3. cõpi. Huc spectat illud: quod sæpe animi mores corporis temperaturam sequantur. de quo Alfonsus Castrus lib. 2. de iusta heret. punit. c. 9.

† Hinc dices q̃s dicitur intrusus, de quo uide Calderinum cons. 7. tit. de ver. signifi.

† recepe-rint.

† Codex Batiæ ita: & tunc si voluit, non tñ valuit, &c. allj duo vetusti ita: & tũc si voluerit, non tñ valuit.

1 Idest, tp̃s quo deliberat hæres an uelit adire non imputatur creditorib. hæreditatis in aliqua temporali prescriptione. Ioa. And.

Aqua.]

A qua.] Ex hoc loco colligitur quòd archiepisco-
us esset suspensus ab officio & iurisdictione, vt dice-
ant Lau. & Ioan. supra de consue. cum dilectus.

[Gl. seq. signat contrarium.

Suspẽsus.]sic patet, ꝙ licet culpa sua inciderit in

rendis præbendis vti ꝓpria potestate, à qua[a] etsi fuerit† sua culpa suspensus,[b] non tamẽ ad ipsũ capitulum ea illa culpa præbendarũ erat donatio deuoluta: sed ad illũ tpe suspensionis illius† præbendarum donatio pertinebat, q p̃ter[c] eius desidiam & negligentiã poterat præbẽdas donare.† Tempus etiam quo ad Apostolicam sedẽ accessit,[d] & apud illã permansit, vel recessit ab illa: infra sex menses nullatenus computetur. Semestre autẽ tempus nõ à tempore vacationis p̃bendarum, sed notitiæ[e] ipsius potius volumus computari.

¶Idem Basiliensi† episcopo, & abbati sanctæ Mariæ.

¶Non valent litteræ ad beneficium impetratæ, quæ de alterius colorato facti possessione non faciunt mentionẽ. h.d secundùm verum & cõmunem intellectum: Et est textus multum allegabilis, & habet materiam cotidianam, & fuit decisio multum subtilis.

xcõicationẽ, vel suspensionẽ, nõ iputat i qđ ex illa culpa ꝓcesserit. 15. q. 1. si cõ upiscentia. & c. inebriauerũt. & est simi e, vbi culpa ꝓcedit. & tñ non imputant ea, q̃ ex culpa sua ꝓcesserunt. ĩ. de spon ã. veniens ad nos. ff. de fur. l. verũ. & l. q niuriæ. in prin. ff. de oub. & vect. sed ij q. . sin aũt ar. ꝯ. 50. di. sæpe. & c. studeat. ff. quod metus cau. l. si mulier. Ioan.

c Præter ei⁹.]q̃a dñs Papa põt concedere præbendas siue fuerit negligẽs, siue vigilã. ar. 9 q. 3. ꝑ principale. C. de quadriẽ. præscri. l. bñ à Xenone. & ŝ. eo. ꝓposuit. Item argu. est hic ꝙ bona clerici dãnati deuoluenda sunt in fiscum ecclesiæ. ŝ. de cle. non resi. c. penu.

d Accessit.] sic miles commeatu accepto, i. stupendijs quibus cõmeare, i. abire dẽt. reipublicę cã abesse vr̃ quousq; in domum suam perueniat: cum est i domo, non abest cã reipublicæ q̃diu est in itinere hẽt priuilegio. ff. ex quib⁹. cau. maio. l. miles. & l. q mittunt. in fi. sic & totum istud tp̃s quousq. receperit se ĩ domum suã, nõ currit.

e Notitiæ.]sic ŝ. de ŝ. negl. præl. licet de hoc dictum est. ŝ. eo nulla. nam is qui nescit, potestatem experiendi non habet. ff. de calum. annus. in fi. & 2. q. 6. biduũ. & ff. de ædil. edi. cum sex menses.

CVm nostris fuerit olim.] Diuiditur: nam primò ponit gratiam & executionem thesaurario concessã. Secundò exceptionem contra illam. Tertio processus executorem. Quartò pronũciationem auditoris. Quinto pronunciationis confirmationem. Secunda: ibi, Verum Tertia: ibi, Quod dixi. Quarta ibi, Auditor. Quinta: ibi, Nos verò. Abbas. Sic.

CASVS. Significatum fuit domino Papæ, quòd præpositura Lausañ. ecclesiæ tanto tempore vacauerat, quòd donatio illius ad sedem Apostolicam fuerat deuoluta Vnde Papa mandauit episcopo & canonicis Lausañ. vt præposituram ipsam conferrent thesaurario Lausañ. quibusdam super hoc executoribus sibi datis: episcopus & canonici coram executoribus proposuerunt, quòd illa præpositura non vacabat, quia licet ille, qui fuerat prępositus, electus fuit in episcopum, tamen post suam consecrationem fuit electus denuo in præpositum, & eam sicut antea possidebat: executores dicentes hoc esse contrarium iuri, ipsam præposituram de iure vacantem præfato thesaurario assignarunt: hæc omnia proposita & allegata fuerunt coram auditore dato à Papa & alia plura: auditor de mãdato Papę decreuit, vt quicquid factum fuerat à prædictis executoribus obtentu prædictarum litterarum, haberetur irritum & inane, eo quòd ꝑ falsi suggestionem, & veri suppressionem fuerãtim petratæ, cũ illa præpositura nõ vacaret de facto, quãuis de iure vacaret, quia talis possessio plus haberet facti, q̃ iuris, & dñs Papa sẽtẽtiam illam ratam habet & firmam, & mandat quibusdam, vt vbi præfatus episcopus sufficienter ostẽderit, quòd vel ex indulgẽtia sedis Apostolicæ speciali, vel ex alia iusta causa & necessaria post consecrationem suam p̃positura cõcessa fuisset eidem, cõpellant ipsum ad resignationem ipsius præbendæ, deinde moneant & inducant capitulum Lausañ. vt thesaurario conferre ꝓcurent. Nota, quòd cum aliquis transit de vna dignitate ad aliam dignitatẽ, prima vacat, siue vacat de iure, licet ille de facto primam retineat cũ secunda. Itẽ per surreptitias litteras non datur iurisdictio. Item licet beneficium de iure vacet, & non de facto, tamen mentio facienda est in litteris super hoc impetratis de ipso facto, aliã non valẽt, vt hic patet. Item in iure canonico sunt quædam quæ plurimum habent facti, & parum iuris. Item propter iustam & necessariam causam potest episcopus, vel alius prælatus habere plures dignitates etiam inconsulto Papa.

CAP. VI.

CVm† nostris fuerit olim aurib. intimatum, ꝙ præpositura ecclesiæ Lausanen̄.† tpe† tanto vacasset, vt secundum statuta Lateranen̄. concilij ad nos esset eiusdem donatio deuoluta: ep̃o & canonicis Lausañ. †mandauimus, vt p̃positurã ipsam thesaurario Lausanen̄. conferrẽt, quibusdã super hoc executorib. deputatis: & infra. ¶Verũ prefati episcopus & canonici, litteris †receptis, prædictam p̃positurã non vacare dixerunt: quia licet ille, q Præpositus fuerat, in episcopũ fuisset assumptus, ad ipsam tamen præposituram post consecrationẽ suã denuo fuerat ab ipsis canonicis electus, & eam sicut antea, possidebat. Qđ dicti executores dicentes contrarium esse iuri, ipsam præpositurã de iure[f] vacantem auctoritate Apostolica p̃fato thesaurario assignarũt.[g] & infra. ¶Auditor

f De iure.]de facto tñ non vacabat, vt infra sequitur.

[Glo. seq. quærit, arg. pro soluit contrariam. in fine quærit, ponit opin. Io. sed contrarium soluit.

g Assignarunt. Sed nunq̃d possunt hoc facere executores, quib. si hoc solũ mãdatũ est, vt aliquos moneãt recipere aliquẽ in fratrẽ, eosdem si noluerint compellendo? Vr̃ ꝙ sic, cum omnia accessoria intelligantur sibi commissa. 2 ŝ. de offic. del. præterea. & c. prudentiã. in fi ff. de procur. ad rem mobilem. & l. ad legatum. Sed non est ita, quia forma mandati diligenter est seruanda. ŝ. rescr. cum dilecta. & ŝ. de off. dele. venerabilis. & 27. q. 1. si custos. sed si mandetur sub hac forma Mandatum exequi non tardetis, secundum quod mandabatur istis executoribus, vt patet in integra: tunc possunt

†C. 3. eo. tit. in 3. comp.

†Lausoñ.

†al. tanto tẽpore vacauisset.

†Lausoñ.

†al. ita: litteris nostris receptis.

1 In antiqs exemplarib. ita: quib. hoc solum mandatum ẽ, vt aliquos cõpellant recipere aliquẽ in fratrem.

a Illa allegatio caderet in casu conuerso cõpulsio enim bene esset accessoria ad prouisionẽ, sed non prouisio ad cõpulsionẽ. & glo. intellexit, quòd cõpulsio nõ venitur in prouisionẽ, sed per compulsus, fiẽdam. Ioan. And.

poſſunt facere q̄d dicit litera iſta, ſm q̄ iſti fecerunt: ſed factum iſtorũ effectũ non habuit, q̄a non vacabat præpoſitura de facto: & litteræ non valebant impetratæ tacita veritate, vt dr̃ in fine. Si verò ſimpliciter mãdetur ſub hac forma, Mandamus, vt tales compellatis, vt talem recipiãt in canonicum & in fratrẽ, tunc nõ poſſunt illum ponere in poſſeſſionẽ ſiue inueſtire, ſed ſimpliciter ꝯpellere, hoc vidi de facto. Sed ſi mãdet, vt illum mittant in poſſeſſionem præbẽdæ, nunquid poſſũt excõicare ꝯdictores & impedientes? Io. dicit q̄ nõ: q̄a executio tm̃ & non coercitio eis mãdata eſt. Ego credo quod poſſunt: quia illa executio nulla eſſet ſi coercitionem aliq̃ nõ haberet. ſ. de offi. deleg. ex litteris. & ff. de iuriſ. omn. iud. l. 3.

[Gl. ſeq. notat & remittit.

a Falſi ſuggeſtionem.] ex hoc vr̃ q̄ ſi commiſſio per falſi ſuggeſtionẽ ſit impetrata, & iudex eam ſecutus tulit ſententiam, quòd ſententia non teneat ipſo iure. 1 argum. ſupra de reſcrip. conſtitutus, & ſupra de re iud. cum I. & A. & C. ſi ex fal. inſtr. falſam. ſecus videtur ſi eam non ſequitur, vt in c. cum I. & A. De hoc dictum eſt ſupra de reſcrip. ad audientiam 3.

1 Adde pro deciſ. huius q. l. quærelã & ibi Cy. C. de fal. l. 4. op. & l. 1. C. ſi ex fal. inſtr. Io. And.

[Glo. ſeq. arg. ad quæſtionem quid de primo reſcripto, quando non fit mentio in ſecundo.

b Non vacaret de facto.] ex hoc videtur quòd ad hoc vt reſcriptum non ſit vitioſum, non ſolum ea quibus iuris ſunt, narranda ſunt, ſed etiam ea quæ ſunt facti: pari ratione videtur quòd ſecundum reſcriptum non faciat mentionem prioris reſcripti inualidi: quòd non valeat ſecundum, ſed non eſt ita. 2 ſupra de confir. vti. bonæ. quia litteræ priores nõ dicuntur priores, ſed nullæ potius exceptione oppoſita. 7. q. 1. factus eſt. nec litteræ, quæ non vallent, debent præſtare impedimẽtum ſecundis quæ valent. infra de iure pa. illud. ff. de leg. 1. ſi ſeruus legatus. §. ſi ſeruus. ff. de ver. oblig. ſi dari ſtipuler. vbi ſtipulatio, quæ poteſt elidi per exceptionẽ, non impedit ſecundam. ſic poſſeſſio non dicitur vacua quam alter quocunque modo poſſidet, vel detinet, licet reuera nullus poſſeſſor ſit. ff. de acti. emp. & ven. l. 2. §. vacua. Ber.

2 Idem non ſupra de reſ. ex tenore. in ſi. 1. gloſſ. de hoc infra de reg. iur. non præſtat. Ioã. And.

c Talis poſſeſſio, ſcilicet quæ habetur ab eo qui habet plures dignitates.

[Gloſſ. ſeq. tractat de triplici poſſeſſione.]

d Plus habet facti.] not. quòd alicui poſſeſſio acquirit qñq; qui habet plurimum iuris, & minimum facti & ſic acquiritur mihi poſſeſſio p ſeruum, vel eũ quem habeo in poteſtate, vt ff. de acquir. poſ. poſſeſſio quoq; & tunc ignoranti acquiritur poſſeſſio & currit vſuca. ff. pro ſoluto. l. 2. in fi. Quandoque poſſeſſio habet multum iuris & facti, cum acquirit per ꝓcuratorẽ, & ignoranti acquiritur. ſed vſucapio non procedit niſi ſcienti. C. de acqui. poſ. l. 1. ff. pro ſolu. l. 2. cũ l. ſeq. & ff. de acqui. poſ. poſſeſſio quoque. §. 2. quandoque poſſeſſio habet parum iuris, & plurimum facti, vt illa quæ corpore noſtro acquiritur, quia ibi animus noſter neceſſarius eſt. C. de acqui. poſſ. licet. & tunc vſucapio non ꝓcedit ſine corporali poſſeſſione. ff. ex qui, cau. ma. l.

igitur ſuper hoc datus à nobis, de mãdato noſtro decreuit, vt q̄d à memoratis executorib. factum fuerat, obtentu litterarũ noſtrarũ, eo q̄ p falſi ſuggeſtionẽ[a] & veri ſuppreſſionẽ fuerant impetratę, cũ ꝓpoſitura illa nõ vacaret de facto,[b] q̄a talis poſſeſſio[c] plus hẽt[d] facti q̄ iuris, haberet irritũ & inane. Nos vero ſñiam eiuſdẽ ratã habentes, Mãdamus, quatenùs niſi ꝓdictus eps ſufficiẽter oſtẽderit, q̄d vel ex indulgentia ſedis Apoſtolicæ ſpeciali, vel ex alia iuſta cã[e] & neceſſaria, ſibi poſt cõſecrationẽ ſuã præpoſitura conceſſa fuerit memorata, ipſum ad reſignationẽ ipſi⁹ (ſi ſpõte noluerit) cõpellatis. † Deinde Lauſan. capitulum ad conferendam eam theſaurario ſupradicto diligenti⁹ inducere[f] procuretis.

¶ Idem † archidiacono Richemundiæ.

¶ *Vbi conſtat beneficium collatum per habentem poteſtatem per exceptionem abiurationis & renunciationis & non debet poſſeſſio retardari.*

CAP. VII.

POſt † electionem &

† Vid l. ſi li. §. inuitus. ff. de procura. & l. inuitum & vtrobique Alexã. ff. de ſer. vrb. ꝓd.

† In antiquis ita. magiſtro H. Archidiacono.

† Ca. 4. eo. ti. in 3. comp.

deniq; ſi emptor. cum l. ſeq. & talis eſt hæc poſſeſſio, quia habet plus hic facti q̄ iuris, imo nihil iuris habet hic: niſi oſtendat q̄ poſt conſecrationẽ ꝓpoſitura iuſta de cã fuerat ei cõceſſa: quia ſi hẽret aliquid iuris, nõ cõpelleretur ad renunciandum ſine cã. 16. q. 7. inuentũ. 56. diſt. ſatis peruerſum. Item in acquirẽda poſſeſſione plurimum facti conſiſtit, & parum iuris: quoniam ſine corporali actu non procedit, vt prædicta l. licet in retinẽdo plurimum iuris eſt: q̃m ſolo animo retinet. C. de acqu. poſ. nemo ambigit. & l. licet: & ſolo aio perditur. ff. de acq. poſ. poſſideri. §. ĩ amittẽda.

[Gl. ſeq. q̃rit, & ſoluit. & huic decr. dupliciter reſpondet.]

e Iuſta cauſa.] not. quòd ex iuſta cauſa poteſt quis habere plures dignitates ſecundum antiqua iure incõſulto dño Papa, vt hic colligitur, hodie vero nõ licet ſine ſpeciali diſpẽſatione domini Papæ. ſupra. de præben. de multa. iuſta cã poſſet eſſe paupertas epiſcopatus, arg. 19. q. 3. vnio. & ſupra de præben. expoſuiſti. Sed pone q̄ aliquis habens beneficium cum cura animarum, recipit aliud beneficium cum cura animarum, & nihilominus retinet primum quod vacat ipſo iure: alius dicens beneficium vacare: impetrauit lr̃as à domino Papa ad delegatum, vt illud beneficium ſibi conferat, ſi eſt ita, nulla mentione habita in litteris de tali poſſeſſione, nunquid valent litteræ taliter impetratæ? Credo quòd ſ valeãt. & ſicut ille ad quem pertinet collatio illius beneficii, põt illud conferre poſſeſſore irrequiſito, vt dicit decr. illa, de multa. & ſupra de ele. cum in cunctis. quæ loquitur in epiſcopo ſicut hic: ita delegatus iſte poteſt conferre beneficium illud, cum in hoc eandem habeat poteſtatem: non obſtante quòd de hoc in litteris mentio non habetur. Sed hic non valuerunt litteræ, quia ex noua cauſa potuit eligi de nouo poſt ſuam conſecrationem ad præpoſituram eandem vacantem, prout Papa mandat inquiri ſecus, ſi non fuiſſet poſtea electus, ſed præpoſituram retinuiſſet ex prima conceſſione, credo q̄ tenuiſſet collatio executorum per decr. prædictas. Vel dicas, ſ litteras tales non valere iure nouo illius decre. de multa. & idem credo in perſonatibus & beneficijs curam animarum habentibus, ſecus in beneficiis ſimplicibus, 3 aut ſi vnum beneficium ſit cum cura vel perſonatu, & aliud ſine cura vel perſonatu, tunc eſt facienda mentio de poſſeſſione facti, aliàs non valent. Ber.

3 Innocenti⁹ dicit idem ĩ bñficijs vel præbẽdis q̃n receptione ſecundæ vacat prima, puta, ſi ho. hẽt ſtatutũ vtriuſq; eccl'a ſecundum Hoſti. vel ſynodale, vel pone in iure communi in caſu. ſ. eo. lr̃s Io. And.

[Glo ſeq. quærit, & ſoluit.]

f Inducere.] & nunquid poſſunt, ad hoc eos compellere, vt eum recipiant, ſecundum quòd poſſunt epiſcopum compellere, vt renunciet? Non credo q̄ poſſint compellere eos: quia monitores tantum eſſe videntur.

Poſt electionem.] Contra agentem poſſeſſorio adipiſcendæ, nõ obſtat exceptio reſignationis, & abiurationis. ſed iſte intellectus non facit ad titulum, & ideo ſummatur ſecundo, quòd dignitas non vacans alteri conferri non poteſt. Et duæ ſunt partes. In prima facti narratio. In ſecunda ipſius diffinitio: ibi, Quoniam & quælibet pars ſubdiuiditur, vt de ſe patet. Abb Sicu.

CASVS.

CASVS. Magister H. & R. de sancto Cadmundo cõtendebãt ad inuicem de archidiaconatu Richemundiç, propterquod accesserunt ad dñm Papam. In præsentia eius ex parte R. de sancto Cadmundo, in hunc modum fuit propositum: Vacante archidiaconatu Richemũdiæ, Archiepũs Eboraceñ. in remotis agẽs hoc audito, archidiaconatũ ipsum contulit magistro H. mandans capitulo Eboraceñ. vt eũ in archidiaconũ reciperẽt: sed ipsi mãdato ipsius acq̃escere noluerũt: quia p̃decessor Innocẽtij inter cætera q̃ decano & capitulo Eboraceñ. sub priuilegio concessit decreuit ordinõnẽ canonicorũ seu p̃sonarum liberã esse, vt videlicet idonea & honesta p̃sona, cui archiepũs vacantẽ p̃bendã vel dignitatem in ecclesia Eboraceñ. duceret cõferendã, secundum antiquam consuetudinem ecclesiæ præsentaretur decano & capitulo Eboraceñ. & si quis contra hoc esset introductus, nec pro persona, nec pro canonico haberetur & si archiepũs. ĩ. tempus Lateraneñ. cõcilij secundum formam priuilegij hoc non faceret, tunc liceret decano & capitulo prædicta conferre: sed quia de ipso decano in litteris archiepiscopi mentio non fiebat, per quem debebat in capitulo inuestiri: ipsius mandato fuit contradictũ, & sic collatio archiepiscopi reprobata, credentes auctoritatẽ cõferendi ad capitulum euolutam R. de sancto Cadmundo archidiaconatum contulerunt installantes eundem: proponebat insuper dictus R. quod magister H. renunciauerat & abiurauerat collationi archidiaconatus, quam sibi fecerat archiepiscopus, & post illam renunciationem eidem archiepiscopus contulit archidiaconatũ, unde dictus R. tam ration: primę concessionis, quam secundæ, petebat assignatum sibi archidiaconatum confirmari. His & alijs auditis, quia constitit domino Papę archidiaconatum prædictum magistro H. per archiepiscopum primo fuisse concessum, & quod institutio facta de ipso H. non fuisset secundum iuris ordinem reprobata, archidiaconatus non vacans alteri conferri non potuit: sed magistro R. qui contra iustitię regulã in locum alterius pro ehi se consensit, super ipso archidiaconatu silentium imposuit, decernens, vt institutio facta per archiepm de magistro H. sortiat effectũ; & si postmodũ aliquis apparuerit. q. ꝯ ipsum aliquid uelit opponere super renũciatione uel abiuratione, vel aliquo præmissorũ, ordine iudiciario poterit experiri. No. ꝑ prima electione celebrata, ea non cassata, nõn est alia facienda. Item qui in locum viuentis institui consentit, debebit repelli. Itẽ post factam constitutionem potest apponi abiuratio, vel renunciatio: ne per surreptionẽ habeat dignitatem.

[Glo. seq. rec. per contrariũ de dec. cum in cunctis. q̃ dupliciter soluit.]

confirmationem [a] episcopi Elieñ. vacante archidiaconatu Richemũdiæ, quem tenuerat Eboraceñ. archiepiscopus eũ tibi propria liberalitate concessit, dans Eboraceñ. capitulo in mãdatis, vt te in archidiaconũ recipere procurẽt: cuius noluerũt mãdato parere, quia prædecessor noster inter alia, q̃ decano, & capitulo Eboraceñ. suo priuilegio noscitur indulsisse, ordinationẽ [b] canonicorũ seu personarũ, liberã esse decreuit: vt videlicet idonea & honesta persona, cui archiepiscopꝰ vacantẽ in ecclesia Eboraceñ. præbendã uel dignitatẽ duxerit † cõferẽdã, secundũ antiquã, ipsius ecclesiæ consuetudinẽ, præsentaret decano & capitulo supradictis: & infra. ¶ Si † quis contra consuetudinem huiusmodi, in ecclesia ipsa esset per aliquem introductus, nec pro p̃sona, nec pro canonico haberetur. Quod archiepiscopum infra terminum Lateraneñ. † concilij secundum formã prę scriptam personæ idoneæ nõ conferret, liceret decano & capitulo auctoritate Apostolica iuxta eiusdem concilij statuta cõferre. ¶ Cũ igitur in litteris archiepiscopi directis capitulo de decano mẽtio nullatenus [c] haberetur, per cuius manum debebas in capitulo inuestiri: eiꝰ mandato extitit contra dictũ: & infra. ¶ Ipsius igitur institutione [d] ꝓpter prẽmissas rationes a capitulo reprobata, [e] ipsi intelligentes archidiaconatus donationẽ ad eos tã auctoritate Laterañ. cõcilij, quã indulti sibi priuilegij, deuolutã, R. de sancto Cadmũdo † illũ vnanimiter cõtulerũt, inuestientes eũ dẽ de ipso, & solẽniter installãtes. Processu vero tẽporis præfatus archiepiscopus, post resignationẽ [f] & abiurationẽ a te factã, & receptã ab ipso, eidem R. archi-

a Confirmationẽ.] supple, & cõsecrationem, quia alias non dicitur vacare plene. s. de elec. cum in cũctis. vel ipse electus cõsensit, vt archidiaconatus ipsius daret magistro H. & sic vere uacauit.

[Glo. seq. signat cõtrarium, & soluit. impugnat allegationẽ, q̃ in fine coadiuuat.]

b Ordinationem.] i. institutionem. Sed contra. ĩ. eo: ver. q̃d si archiepiscopus infra terminum Lateraneñ concilij secundũ præscriptam formam personæ idoneæ nõ cõferret. Solu. ad capitulũ & decanum pertinet institutio in capitulo & in stallo. ad archiepiscopum autem pertinet institutio in prębenda & dignitate. idest, collatio beneficij vel dignitatis, vt ĩ. ver. p̃sonæ idoneæ.

c Mentio nullatenus.] nec erat necesse facere mentionem de parte, idest, de decano: cũ pars teneatur in toto. 94. dist. legimus. in fi. & 14. q. 5. pœnale. de consecr. dist. 5. non mediocriter. ff. quod met. cau. l. 1. ff. de reg. iu. in toto. sic etiam episcopus in ecclesia 7. q. 1. scire. Sic nomine populi continentur senatores. inst. de iur. nat. §. plebs. Sic & familiæ appellatione, ipse dominus familiæ continetur. ff. de ver. signi. familiæ. quandoque tamen nomine ecclesiæ non comprehenditur episcopus. 63. dis. c. sacrorũ. §. ex his. & ĩ. de ver. sign. cum clerici. & 56. dist. Apostoli a 2 & infra de testam. requisisti 1. argum. contra prædicta quod plus valet specialis nominatio, quam generalis, 23. distinct. quamquam cum suis concordan. & supra de rescript. sedes Apostolica. cum suis concordan. cap. eam te.

d Institutione.] idest, collatione 2.

e Reprobata.] idest, non admissa.

f Resignationem.] hoc proponebatur sed non fuit probatum 3 sed si probaretur, quia tamen petebatur confirmatio ratione primæ concessionis, quæ non tenuit, non prodesset, sed forte tenuisset ratione secundæ concessionis ab archiepiscopo factæ: immo videtur, quod non, dummodo locum viuentis scienter 3 occupauerit. 1. q. 1. in primis versus princi.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

† sub [illegible] iij. c. [illegible].

† Radmundo.

1 Hæc [illegible] loquunt q̃n expresso episcopo submittitur ecclesia: vel q̃n dr̃ per ecclesiã episcopum eligi. Ioan. And.

2 Concor. l. illud. ff. de minor. & l. itẽ apud. §. hoc edict. ff. de iniur.

3 Secus si ignoranter. 7. q. 1. præsẽtiũ. Inn. de prębẽ. inter cætera secũdum Host. Ioan. And.

iure, qui se fatentur te cõtra statuta præfati concilij recepisse: Sententialiter † decernimus, vt tibi quamcitò se facultas obtulerit, prębendale beneficium in Tridẽ. † ecclesia conferatur: cum ex quo receptus es in canonicum, non debeas carere prębenda. [a]

¶ Idem ẽpo, & magistro. † P. canonico Hildesemensi.

¶ *Si habens prabendã in eadem ecclesia recipit dignitatem cum prabenda, vel aliã prabendam vacat prima: & quamuis a superiore sibi confirmetur, tamen valet impetratio per alium facta de ipsa, etiam tacito de possessione alterius, quę colorata non est. h. d. secundùm verum intellectum. Panor.*

CAP. IX.

Litteras † vestras accepimus, ꝙ cũ pro D. clerico vobis scripserimus, vt eũ de præbenda vacãte sancti Vuiscardi Bremẽ. quã dicebat ad donationem nostrã fuisse iuxtà Lateranen. concilij statuta deuolutam, curaretis auctoritate Apostolica inuestire: et inf. ¶ De facto fuit propositũ [b] corã nobis, † ꝙ H. ꝓpositus, quondã simplex canonic⁹ eiusdẽ ecclesię, de ipsa † ĩ maiori ecclesia in canonicũ est electus: [c] & postmodũ anni spatio euoluto, in ipsa ecclesia sancti Vuiscardi in prępositum est assumptus priorẽ † præbendam nihilominus retinens, quam in ipsa ecclesia tunc habebat, & infra. ¶ Sed prępositus allegabat è cõtra, ꝙ erat ex cõsuetudine [d] generali, ꝙ vnus in eadẽ ecclesia plures haberet præbendas, & cũ archiepisco pus Bremẽ. prępositum ipsum, de præpositura in plena synodo inuestiret, tam pręposituram illã, quàm præbendam ei de communi. † canonicorum confirmauit [e] assensu: & infra. ¶ Vnde cum vobis dubium videretur, vtrum cum aliquis de vna prębenda eligitur ad aliam, statim prior vacare incipiat, an per sententiã debeat adiudicari † eidem: an propter confirmationem huiusmodi, quæ superius est expressa, præbenda illa dici debeat non vacare: nos consulere voluistis. ¶ Cum igitur, si ita est, prębenda illa, etsi nõ de facto, de iure tamen vacare noscatur [f]: Mandamus, quatenus dictũ Præpositũ, vt illam sine

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a Carere præbenda.] nota quòd qui receptus est in canonicũ, diu præbenda carere non debet. sic s̄. de præb. & digni. relatum. & c. dilectus. sed illa, dilectus. ꝯdicere videtur: ibi enim mãdat Papa, ꝙ distributiones cotidianę conferãtur, & hic expectat quousq; vacauerit bñficium: quare nõ mandat hic dari distributiones? Respondeo, hic fuit receptus simpliciter in fratrẽ & socium nulla mẽtione habita de aliqua vacatura: & sic debet expectare vacaturã, vt hic dr. & in c. dilectus fuit receptus in fratrem, ita ꝙ nihil perciperet nisi loco proxime vacaturæ, quod non licuit. & ideo fuit illud cassatũ. vnde Papa noluit ꝙ illi darẽtur distributiones propter vitium expressum: qđ credo fuisse factũ ex gratia. hic noluit facere hanc gratiã. antequam iste C. fuit receptus in fratrẽ vacauit præbenda, & alius eam habuit, vt habetur in integra. Bernar.

Litteras.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Cum igitur, Prima subdiuiditur. Nã primo ponit formã mandati ꝓ actore directi. secundo allegationem actoris: ibi, De facto. Tertio defensionem rei: ibi, Sed ꝓpositus. Quarto elicit dubia ex ꝓdictis: ibi, Vnde. Ab. CASVS. Significatum fuit dño Papæ, ꝙ in ecclesia sancti Vuiscardi Bremẽsis quædã præbenda vacauerat tanto tempore, ꝙ ipsius donatio s̃m cõciliũ Laterañ. ad ipsum fuerat deuoluta. vñ Papa mandauit quibusdã, quatenus D. clericum inuestirent de ipsa: corãm istis executoribus ex parte illius D. fuit propositum, ꝙ H. præpositus quondam simplex canonicus illius ecclesiæ fuit electus in canonicũ maioris ecclesię, & postmodum annò elapso elect⁹ fuit in præpositum sancti Vuiscardi, nihilominus retinens priorem præbendã, quam in ipsa ecclesia tunc hẽbat: vnde petebat illã præbendã sibi cõferri, quę de iure vacabat: sed præpositus allegauit e contra, ꝙ erat de cõsuetudine generali, ꝙ vnus in eadem ecclesia plures præbẽdas haberet: & qñ archiep̃s Bremẽ. ipsũ de præpositura inuestiuit, tam præpositum ꝙ̃ præbẽdã illam de consensu capituli, ei confirmauit: dubitabãt isti executores cum aliquis de una ꝓbenda eligitur ad aliã vtrum statim prima vacare intelligatur, an per sententiam debeat adiudicari eidem: & an ꝓp confirmatioem prædictam, præbenda illa debeat dici non vacare: si ꝓ hoc consuluerit dñm Papam: & ipse respondet, ꝙ si est ita, ꝓbenda illa, & si dẽ iure vacet, de facto tñ nõ vacat: vnde mandat, quatenus dictũ præpositum cõpellãt, vt illam resignet: & cũ de facto vacauerit, illam prędicto clerico assignare procurent. Nota, ꝙ præbẽda dicitur vacare de iure, & non de facto: & sic de ipso facto facienda est mẽtio in litteris domini Papæ super illo beneficio obtentis.

b Propositum.] ab ipso D. clerico.

c Electus.] nihilominus retinuit præbendam: & canonici minoris ecclesię, ꝓut sequitur.

d Ex consuetudine.] hæc consuetudo potius fuit censenda corruptela. s̄. de consuetu. ad nostram. & duobus ca. seq. quia quot præbendæ vł ꝑsonatus sunt in ecclesia, tot canonici debent constitui. arg. s̄. eo. nulla. & s̄. de instit. i ecclesia. & 89. dist singula. & s̄. de præb. de multa.

e Confirmauit.] quod facere non potuit. s̄. de elect. dudum 2.

[Glo. seq. recit. per quæstionem, an episcopus possit eidem confirmare plura beneficia in vna vel diuersis ecclesijs. alle. quòd non subdit illud verum in prohibitis ꝑ decr. de multa. vel i beneficijs ecclesiasticis alleg. 2. iura, & remittit. Demũ tenet etiam in vna dispensari posse ex causa.]

f Vocare noscatur.] per hoc videtur quòd episcopus non potest alicui cõferre plura beneficia. supra de præbendis, de multa, quia non potest dispensare quòd aliquis habeat plures ecclesias vel præbendas intitulatas. 70. distinct. sanctorum. Item eo ipso quòd transiuit ad secundam ecclesiam, vacauit prima. 22. quæst. 2. si quis iam translatus. & supra de elect. cum in cunctis. & supra de præbendis, de multa. & est sim. ff. de re iud. l. 4. §. si quis ex conuentione. ff. de diuort. l. vlti. in fine. Et hæc quę dicta sunt locum habent quar

reciȝat

† In oĩb. antiqs ita. de ipsa in maioris ecclesiæ canonicũ est electus.

† In codice Barbatię ita: priorẽ ẽt prębẽdã nihilominus detinens.

† Dicto, cõi deest in recẽtiorib. q̃ habent veteres vt plurimũ.

† abiudicarĩ, legiẽ ĩ oĩb manuscriptis, & ponĩẽ pro auferri, qđ & series ĩdicat, vnde colliges ꝓpterã in aliquot vulgatis legi, adiudicari. in alijs abdicari ꝙ est sanius.

recepit secundam ecclesiam tãquã intitulatam cum cura animarum: secus si recipiat simplex beneficiũ, quia per constitutionem illam, supra de præbendis, de multa. non vr̃ epis adempta dispensandi facultas circa beneficia simplicia, vel circa beneficium & ecclesiam, sed in personatibus & bñficijs curã animarũ habẽtibus. Sed vt in eadẽ ecclesia habeat quis plura beneficia eps dispensare nõ potest, vt hic colligiĩ cum dicatur, ꝙ talis pbẽda de iure vacet, non obstante confirmatione archiepi p̃dicti. præterea simile habes s̃. eo. cum nostris. ff. ad municipa. l. municeps 2. & C. de pac. dotalib. si mulier. 26. dist. acutius. in fi. Ar. 5̃. ff. de actionibus & obliga. quoties. 1 & C. de rei vxo. actio. l. vnica. §. sciendũ. Ioan. de hac dispensatione dixi s̃. de preb. de multa sed melius s̃. de electio. dudum in glos. nota ergo in gl. Vel dic ꝙ ideo confirmatio non valuit, quia p talem confirmationẽ non intẽdebat dispẽsare cũ illo, q̃a semper est necessariũ vt dispensatio exprimatur. ĩ. de schismaticis capitulo secundo, & ita confirmatio non valuit, cũ iam vacaret d̃ iure, licet nõ d̃ facto, nec archieps intendebat dispẽsare cũ ipso.] & si cã fuisset, poterat dispensare cum ipso, vt s̃. eo. cum nostris. Ber.

a Non est sic iuri inimicũ habere duas actiones ex eadem re, sicut habere dua pbẽdas in eadẽ ecclesia q̃ non sic effectiuè recidunt in vnã. sicut actiones. & in §. sciẽdũ, q̃ sequiĩ, mulier hẽt dotẽ & legatũ q̃a maritus hoc voluit: quia in his nulla est absurditas: sed in casu decre. secus. Io. And.

† Ca. 7. eo. ti. i 3. compil.

† constituit

difficultate resignet appellatione remota cogatis: unam cum de facto vacauerit, clerico memorato cõferre curetis.

¶ Idem episcopo & archipresbytero Papieñ.

¶ *In ecclesiis non numeratis, vacatio præbendarũ seu canonicatuum possibilis non est: nec fit ibi reuolutio ad superiorẽ ex negligẽtia semestri, in non prouidendo ecclesiæ de ministris h. d. & est casus notabilis.*

CAP. X.

EX † parte Astensis ecclesiæ nostris est auribus intimatũ, quòd cum quędam præbendæ in ipsa per quatuor annos & amplius vacauissent, Astensis episcopus quosdam ibidem instituit, † credens sibi hoc ex Lateranñ. concilio licere. Instituti autẽ scientes non esse firmam institutionem huiusmodi, ad Mediolaneñ. archiepiscopum recurrerunt, qui eosdem in canonicos Astensis ecclesiæ ordinauit, & in corporalẽ possessionẽ præbendarũ induxit, capitulo eiusdẽ ecclesiæ p̃bẽte assensum, † tribus tantum exceptis, qui se institutioni huiusmodi opponere[a] curauerunt: & infra. Tandem vtraque pars[b] concorditer est confessa, quòd ĩ prædicta ecclesia nõ erãt distinctę[c] præbendæ, nec canonicorum numerus erat certus. ¶ Nos igitur intelleximus euidenter, statutum Lateraneñ. † concilij de beneficijs ultra sex menses vacantibus, locum in hoc articulo nullatenus habuisse: & si forte Asteñ. ecclesia canonicorũ pateretur defectũ: vnde institutio per archiepiscopum vel episcopum facta, occasione cõcilij memorati, carere debet robore firmitatis. ¶ Quia verò totum capitulum[d] tribus exceptis, prædictorum receptionem affectat, nec ab illis trib. aliquid rationabile contra ipsos obiectũ est

† cõsensu

† Lateranensis 9cilij sub Alex. iij. c.

EX parte. Concilium Lateranense locum non habet vbi non sunt distinctę præbendæ, nec certus canonicorũ numerus. hoc dicit. Prima pars ponit facti narrationem. Secunda partium confessionem: ibi, Tandem. Tertia sententiam: ibi, Nos igitur. quarta gratiam: ibi, Quia verò. Abbas Si.

CASVS. In ecclesia Asteñ. quædam præbendæ per quatuor annos & amplius vacauerunt. Eps Asteñ. quosdam instituit in eis, credens sibi hoc licere auctoritate concilij Lateraneñ. instituti sentientes institutionẽ illam firmam non esse, ad Mediolañ. archiepiscopum accesserũt, qui eos ordinauit, & in corporalem possessionem præbendarum ipsarum de consensu capituli induxit, exceptis tribus, q̃ se opponere curauerunt. propter quod vtraque pars ad sedem Apostolicam accessit: & dum causa tractabatur ibidem, vtraque pars confessa fuit, quòd præbendæ non erant ibi distinctæ, nec certus canonicorum numerus constitutus: vñ Papa euidenter considerans, quod Laterañ. concilium in hoc casu locum non habebat, quamuis ecclesia canonicorum pateretur defectum, ꝙ institutio per episcopum vel archiepiscopum facta occasione Laterañ. concilij non valebat: verumtamen quia totum capitulum tribus tantum exceptis, prædictorum receptionẽ affectat, nec ab illis tribus aliquid rationabile obiectum est & ostensum, mandat Papa, ꝙ si facultates ecclesiæ suppetunt, secundum consuetudinem hactenus obseruatam prædicti clerici pro canonicis habeantur. Nota. ꝙ vbi certus numerus canonicorũ statutus non est, non habet locum canon Laterañ. concilij, nec dicitur ibi ꝓpriè vacare præbenda. Itẽ minor pars, etiam vnus põt se opponere maiori, dummodo iustã causam ostendat. Itẽ secundum facultates ecclesiæ canonici sũt instituendi secundũ consuetudinem obseruatam.

[Glo. seq. ĩ princ. & fine ar.] collegium vel ecclesiam p vnũ posse defendi: dummodo, &c. argum. idem in agendo etiã sine cautione, sed tenet contrarium.]

a Opponere.] videtur ergo, ꝙ duo vel tres de collegio defẽdere possunt ipsum collegiũ inuitis alijs, sicut & agere. c. 12. q. 2. c. non liceat. ver. liceat. ff. de li. cau. l. 2. & 3. sed tamẽ isti reportauerunt 9̃riã sententiam, a quia nihil rationabile ostenderunt quare possẽt cęteris obuiare. & ẽ arg. ꝙ si vnus canonicus velit agere ꝓ ecclesia, ꝙ nõ sit necesse ostendere literas de rato. sed hoc non est verum. s̃. de iudi. causam. & s̃. de offi. dele. corã. & est hic notandum, ꝙ vnus vel duo pñt se opponere pro defensione ecclesiæ, si rõnabilem causam ostendant. ĩ. de ijs quæ fi. à maio. pa. cap. cum in cunctis. & hic.

a Immo habuerunt pro se iniam, licet Papa postea fecerit gratiam alis receptis. Ioan. And.

[Glo. seq. no. de suppletione, & remittit.]

b Vtraque pars,] not. ꝙ dominus Papa supplet hic de facto, sed hoc dictum est s̃. de elect. cum nobis. & s̃. de postu. prælato. bonæ 1.

c Distinctæ.] & ita vbi præbendæ distinctæ non sunt nec certus canonicorũ numerus definitus, non dr̃ vacare præbenda: nec locum habet sua constitutio. s̃. e. nulla vt hic patet. sic etiam dicit de cõiter viuentibus, ꝙ non debent facere portiones inter se arg. 12. q. 1. quia tua. ibi ergo nõn dicitur vacare præbenda, sed vbi certum q̃d datur quotidię cuilibet personæ per se viuenti, & vbi est certus numerus tantum constitutus. Ian.

[Glo seq. arg. ad idem, & signat contrarium.]

d Totum capitulũ.] arg. quòd si aliqua ratio allegatur, & alia ratio monet iudicem, quæ non allegatur, iudex ex officio suo potest eam supplere, & secundum illã ꝓcedere. s̃. de elect. cum nobis. ff. de pecul. quæsitum. §. pe. & ff. de pos. l. 1. §. si apud. & ff. de petiti. hære. l. vl. Sed arg. contra. s̃. de iudi. examinata.

3 Dic vt ib & s̃. de post. c. 3. in 1. g sa. adde h c Ioan. And.

a Suppe-

a Suppetant.] hoc semper considerandum est. s. de insti. c. 1. & c. auctoritate. C. de sacrosan. eccl. l. in ecclesijs. & sup. de vi. & hone. cle. c. quoniam vt ait. & ita obtinet hic pars ista, non ex illa causa, quam allegant per se. s. institutionem epi & archiepi. sed quia Papa inuenit eos institutos per epm de consensu capituli, & si certus numerus esset constitutus, adhuc non valebat institutio archiepi, vel epi, cum potestas conferendi præbendas illas translata fuisset ad Papam, cū iam per quattuor annos vacauissent. supra eo. nulla.

[Glo. seq. no. secūdū cōsuetudinē, &c.]

b Consuetudinē.] not. quod cum dñs Papa scribit pro aliquo eligēdo, semper facienda est interpretatio secundum cōsuetudinē ecclesiæ illius sup. de cōsue. cū olim. 1 nec enim minuendi sunt redditus consueti. j. de censi. prohibemus. & quilibet eum gradū & honorem retineat, quē ex consuetudine pristinę conditionis meruit. C. de off. præfe. vrb. l. vlt. & ita licet non sit numerus constitutus, tñ tot sunt ibi cōstituendi, quod consueuerunt ibi esse, dum tamen sufficiāt facultates: aliàs si nō sufficerēt, deberet reduci 2 numerus ille ad eum numerum quod possent congruè sustētari. in auth. ut determ. sit nu. cle. in vlti. col. coll. 2. §. inuestigantes. Ber.

& ostensum: Mādamus quatenus si Astē. ecclesiæ supperāt, facultates, secūdum cōsuetudinē[b] hactenus obseruatā, prædictos clericos pro canonicis faciatis haberi.

¶ Idem episcopo & capitulo Laudunensi. †

¶ *Habens potestatem conferendi, potest de iure alteri tradere potestatem conferendi primum beneficium quod vacabit.*

CAP. XI.

COnstitutus † in præsētia nostra H. ecclesiæ vestræ canonicus humiliter intimauit, quod tu frater episcope potestatē ei dedisti sacerdotalem conferendi præbendam, quæ † primo in ecclesia vestra esset vacatura: & Reme. archiepiscopus tunc Apostolicæ sedis legat[9] vobis filij capituli † auctoritate nostra præcepit, vt cū præbenda ipsa vacaret, personam illam cui vellet idem H. eam conferre, sine interpositione alterius personæ reciperetis ad ipsā. & infra. ¶ Quocirca mandamus, quatenus personā illam, cui memorat[9] H. sacerdotalem prębendam, cum cōtigerit eam † vacare, duxerit canonicè[c] conferendam, sine contradictione qualibet admittatis: & tu interim frater episcope, præbendam huiusmodi contra formam concessionis[d] tuæ, conferre alicui non præsumas: & infra.

¶ Quia verò cōcessiones tales (si ad cōsequentiam traherētur) fieri possent in fraudem[e] canonicæ †

COnstitutus.] Diuiditur, quia in prima ponitur gratiæ petitio. In secunda exauditio ipsius: ibi, Quocirca. In tertia futuræ fraudis prouisio: ibi, Quia vero. Abbas.

CASVS. Eps Lauduñ. contulit H. canonico suo potestatem conferendi præbendam sacerdotalem, quæ primo in ipsa ecclesia vacaret. & archieps Remeñ. Apostolicæ sedis legatus præcepit capitulo Lauduñ. vt cū præbenda vacaret. personam illam reciperent ad eam, cui dictus H. illam duceret conferendam. Iste H. adhuc dubitans de iure suo, accessit ad dñm Papam, vt quod super collatione dictæ præbendæ factum fuerat, ratū haberet: mandat Papa epo & capitulo, quatenus personam illam cui dictus H. præbendam illam, cum vacare contigerit, duxerit confeeendam, sine contradictione recipiant, & eps interim præbendam illam contra formam concessionis suæ alicui non conferat. In fine dicit Papa, si concessiones huiusmodi ad consequentiam traherentur: fieri possent in fraudem Lateraň. concilij, per quod beneficia antequam vacent, conferri prohibentur: vnde præcipit Papa, quod occasione huius mādati, quod continet gratiam specialem, fraudem adhibere volentibus licentia nullatenus tribuatur. No. quod eps ex causa potest delegare præbendarum collationes, quia hoc est iurisdictionis. Item concessiones vel donationes factæ in fraudem iuris, non valent. Item priuilegium personale ad ius commune trahi non debet.

[Glo. seq. soluit tres quæstiones solutas iure nouo, vlt. adhuc quærit. & soluit.]

c Canonicè.] hoc enim intelligebatur in illa concessione, vt personæ idoneæ, & modo canonico illam conferret. sup. de elec. c. causam quæ arg. j. vt eccl. bene. vt nostrum. ff. de serui. si cui. ff. de ri. nup. quamquam. Sed quid si ille conferat indigno, nunquid iterum posset dare? Certè nō, sup. de elec. cū in cunctis. Idem credo si electus ille non vult consentire, quia ius redit ad pristinū statū. sup. de elec. causa Vintonieñ. 3 Sed nunquid eps & capitulū eam dare pñt? Ita: quia dolus procuratoris nō obest dño ff. de dolo. & eleganter. §. pen. s. de testi. in inte. c. 2. & s. vt lite non cont. c. 1. vbi de hoc. Vin. Sed pone quod eps ante collationē ipsius H. conferat eā, nunquid valet collatio? sic. Sed si clausula illa: si contra fecerit decernim[9] irritū & inane, & c. adiecta fuisset, tunc non posset cōferre. sup. de præb. inter cętera. aliàs si eps cōferret, credo quod collatio teneret. sup. de præben. dilectus filius G. Bernar.

[Gl. seq. primò allegat vnam concordationem reddit. dubiū soluit, & argu. secundò quærit. sol. & contra solutionem alleg.]

d Contra formam concessionis.] sic s. de præb. relatum. Non enim reuocatur perfecta donatio. 22. q. 2. non enim. & C. de vsuca. pro donato. l. vlt. & C. de cōdi. ob causam da. cum ancillam, nisi ob culpam donatarij. 16. q. 7. inuentum. 56 dist. satis peruersum; & j. de do. c. vlt. C. de reuo. dona. l. vlti. & insti. de don. §. sciendum. Sed si ante istud mandatum illam contulissent eps & capitulum, si qua præbenda vacasset, valeret collatio. quia talis donatio vel concessio non tenuit ut hic patet, & si. sup. eo. relatum. & j. eo. c. vlti. Itē hic habes quod concessio quæ nulla est, efficitur valida per consensum Papæ. simile 3. q. 6. hoc quippe. Sed nunquid eps potest istud ius delegare alij, cum illud sibi cōpetat? Arg. quod sic. s. de elec. suffraganeis de conse. dist. 1. missarum. & c. nullus 2. maxime cum instituere sit iurisdictionis, non episcopalis officij. s. de elect. nostri. & c. transmissam. Respondeo in genere 4 potest episcopus ex causa delegare tam institutionem quam administrationem rerum suarum. 16. q. 1. statuimus. & supra de insti. ex frequentibus. sed non in specie per hanc decr. & infra eod. c. vlti. quia illud posset fieri in fraudem constitutionis. & supra eod. nulla: verum tamen ius instituendi in aliqua ecclesia donare posset. infra de donation. pastoralis. argum. contra infra de iure patrona. cum dilectus. vbi legatus reseruat sibi donationem primæ vacaturæ. Io.

e In fraudem.] no. hic arg. quod si aliquid prohibetur vna via, non conceditur alia uia, quia fraus fit legi. sic supra de procuratoribus, tuæ fraternitati. vbi de hoc, & optime habes hoc ff. de tutoribus & curatoribus, si

† capitulum

3 Vide c. si cōpromissarius. de elect. lib. 6. vbi de his omnibus.

† illam.

† In concilio Lateran. sub Alexan. iij. c. 8. & c. 2. s. eo. adde concil. Trid. sessio. 24. de refor. c. 19.

4 De hoc articulo praeter tradita hoc loco a Panormitano, & alijs, ad. de Oldrad. consil. 77.

bus. si rem. §. 1. & ff. de condi. insti. quæ sub conditione, §. si quis. & ff. de bo. libet. queritur. & C. si mancipium ita venerit ne prosti. l. vlt. ff. ad Mace. l. 3. §. is autem. in fi. & ff. de spon. l. oratio. ĩ. de priuil. q̃to. vbi de hoc.

Dilectus.] Cõis diuisio. Primo petitio. Secundo repulsio ibi, Nos. Abbas.

CASVS. Magister G. canonicus cuiusdã ecclesiæ cathedralis accessit ad Papã exponens eidẽ, ꝙ epo suo viam vniuersæ carnis ingresso, archiepũs sãctæ Seuerinæ credẽs, ꝙ p negligẽtiẽ canonicorũ, qui non elegerant intra sex mẽses, ad ipsum esset eligẽdi auctoritas deuoluta, dictũ G. eligit in epm: Papa videns ꝙ canõ Lateran. cõcilij ꝯ negligentes editus, ad epat⁹ vel archiepatus nõ solet extendi, sed ad psonat⁹ alios, & ad minora bñficia electionẽ hmõi, exigẽte iustitia cassauit. Per hãc decr. declaratur illa decretalis, nullã. de quibus bñficijs intelligaĩ, nec corrigitur ista per illã cõstitutionem, ne ꝓ defectu. Nota ꝙ canon Lateran. cõcilij ꝯ negligentes editus, ad epatus vel archiepatus nõ extẽditur, sed ad personatus alios & minora beneficia.

[Gl. seq. ponit quomodo Lateranẽ. cõcilium in deuolutione cõcordat concilio gñali: sed discordat in tempore.]

a Extendi.] hodie verò si cathedralis ecclesia vel regularis p tres menses vacauerit, eligendi potestas deuoluitur ad proximum superiorem. s̃. de elect. ne pro defectu. & ita hodie valeret talis electio facta per tres menses. constitutio illa, s̃. eo. nulla. loquitur de minoribus dignitatibus & beneficijs. vnde non extenditur ad episcopatus, vel archiepiscopatus, sed poterat conferre eos auctoritate illius canonis. 50. dist. postquam. & 63. dist. obeuntibus. vndè non valuit hic electio facta auctoritate ipsius: illa, ne pro defectu. locum habet tantum in epatibus, archiepiscopatibus, & abbatijs. B.

† tribuatur

† Capit. 9 eod tit. in 3. compilat. Et de materia vide Romanum consil. 338. & Geminianũ in cap. 2 variũ. de elect. lib. 6. adde Felinum supra in Rubrica de maio. & obed.

† Alex. iij. in cõcil. Lateran. cap. 8.

† In codice Barbatiæ ita: ad archiepat⁹ vel epatus, &c.

1 Consule antiquam decretalẽ initio capitis citatã, vnde facilius percipies facti speciem.

sanctionis, per quam ꝓhibentur ecclesiastica beneficia concedi siue promitti antequam vacent, nolum⁹ quod huiusmodi occasione mandati, quod gratiã continet personalem, fraudem adhibere volentibus, licentia concedatur.†

¶ Idem.

¶ Lateranen. concilium de beneficijs vltra sex menses vacantibus, ad episcopatus non extenditur

CAP. XII.

Dilectus† filius magister G. Canonic⁹ vester nobis suggessit, quod episcopo vestro viã vniuersæ carnis ingresso, archiepiscopus sanctæ Seuerinæ asserẽs, quod propter negligẽtiam vestrã ad ipsum erat eligẽdi auctoritas deuoluta, in episcopum vestrum elegit eundem. ¶ Nos igitur attendẽtes, quod canõ Lateranẽ. concilij ab Alexandro† Papa contra negligentes editus, ad† archiepiscopatum uel episcopatum non solet extendi,[a] sed ad psonatus alios, & minora ecclesiastica beneficia coarctari electionẽ huiusmodi iustitia cassauim⁹ exigẽte.

Ex tenore.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Nos igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Inter I. clericum ex parte vna, & abbatem & conuentum de Bello ex altera, vertebatur quæstio super diuisione ipsius. I impetrauit causam committi super hoc quibusdam iudicibus: coram quibus petebat dictũ abbatem & monachos cõpelli ad prouisionẽ ipsius fin quod sibi promiserant: lite contestata dictus I. exhibuit quandã chartam, continentẽ, ꝙ monachi promiserant ei dare primam ecclesiã ad donationẽ suam pertinentem: Monachi dicebant se ad hoc non teneri, cũ talis promissio fuerit ꝯ Lateranẽ. cõciliũ dubitauerũt iudices quid iuris esset? Papa consultus rñdet, ꝙ ꝓmissio prędicta non tenet facta ꝯ cõciliũ Lateranẽ. vnde mandat, ꝙ prædicto clerico super hoc silentiũ imponat. Not. ꝙ hic auditur allegans turpitudinem suã, & ꝯ factũ suum excipiendo. Itẽ promissio ꝯtra cõcilium Lateranẽ. nõ tenet, nec obligationem inducit.

b Chartam quandam.] sibi imputet, qui chartã huiusmodi ꝯ se exhibuit, quia potuit præuidere an ei prodesset vel obesset. sic s̃. de fide inst. imputari: & s̃. de prescrip. c. pen. quasi ad finem.

[Glo. seq. recitatur obijciendo quod turpitudinẽ suam allegãs, & c. soluit, ponẽs quattuor casus, in q̃bus auditur. signat et cõtrarium, remittit, & soluit.]

c Statuta.] sup. eo. nulla. & c. relatũ. Hic auditi fuerũt monachi isti turpitudinẽ suam allegantes, in odium illius recipiẽtis turpem promissionem. 28. dist. diaconi. sic audiĩ qs vbi vertitur periculum animæ. 2. s̃. de re iudi. lator, & ꝯsanguinei. immo generaliter in excipiendo bene potest quis allegare turpitudinem suam. ff. de cõdi. ob turpẽ causam. per totum. & etiam in agendo, cum eum allegat cõtra eum q eam exigit. C. de iureiur. l. 1. & 2. Arg. cõtra sup. eod. cum super quæstione. sed ibi soluitur. plus fuit ibi processum, quia receptus fuit in canonicum hic sola promissio interuenit, quia ibi non fuit probatum quod contra concilium ille receptus fuisset, alioquin benè fuisset repulsus. Ber.

Accedens.] Prima pars factum narrat. Secunda approbat ibi, Nos. Et hodie propter abusiones prælatorum, qui in fraudem concilij Lateran. promittebant bñficia, cum facultas se obtulerit, est correctũ hoc c. p c. 2. ĩ. e. ti. li. 6. nã nullo modo hodie valet ꝓmissio, siue fiat de vacatura, siue i gñe, cũ facultas se obtulerit. Ab.

CASVS. Quidam monachi ꝓmiserũt cuidam clerico

¶ Idem Priori † Hostieñ. & superiori sancti Fridi.

¶ Non valet promissio beneficij vacaturi.

CAP. XIII.

Ex † tenore litterarũ vestrarũ accepim⁹, quod cũ causa, quæ inter I. clericũ ex vna parte, & abbatem & cõuentum de Bello ex altera, sup ꝓuisione ipsius vertebatur: & inf. ¶ Dictus clericus post litem cõtestatam chartam quãdã[b] monachorum exhibuit, continentem, quod primam ecclesiam ad donationem suam spectãtem assignarent eidem: & infra. ¶ Nos igitur attendẽtes, quod promissio prædicta non tenet, vt pote contra statuta[c] Lateraneñ. † cõcilij attentata: mandamus, quaten⁹ memorato clerico sup hoc silentium imponẽtes, ab ĩpetitione ipsius dictos abbatem & monachos absoluatis.

¶ Idem.

¶ Obligatur prælatus, qui promittit prouidere cum poterit

CAP. XIIII.

Accedens† ad Apostolicã sedem R. clericus, sua nobis insinuatio

† Priori Hostieñ. & sub priori sancti Fridi. al. ita: Priori de Oseñ. & sub priori sanctæ Fridesuuidę.

† Capit. 10. eo. tit. in 1. compila.

† sub Alex. iij. cap. 8. & nunc ꝯ concil. Trid. sess. 24. de refor. c. 19.

2 Adde q̃liter & qñ audiãĩ allegãs turpitudinẽ suã in l. iusiurandũ ꝙ ex cõuentione. §. si. ff. de iureiu. & ibi per Doctur. Ioan. And.

† Cap. 1. eod. tit. in 4. compila. Num autem hæc decretalis sit correcta per ca. 2. eo. tit. lib. 6. vide ibi glossam finalem. Adde c. detestanda. eod. tit. lib. 6.

R. co-

R. nomine prouidere in eccl'astico bñficio qñ possent: siue cum obtulerit se facultas: sed quia non ꝓuidebant eidem, impetrauit litteras ꝯ ipsos ad quosdam iudices delegatos, coram quib. petebat monachos compelli, vt prouiderent eidem ꝯm quod promiserant: Rñdebāt monachi, ꝙ non tenebātur ei prouidere ꝑ illam promissionem, cum sit facta ꝯ cōcilium Lateranēñ. Iudices super hoc dubitātes, significauerūt hoc dño Papæ: & ipse sup hoc rescribit monachis illis dicēs ꝙ aliud est prælatū ꝓmittere collationem beneficij cū poterit, & aliud cū vacabit: cum in multis casib. facultas se possit siue posset offerre, in quib. collatio non esset sub expectatione vacaturi bñficii differēda: vnde mandat illis, vt pfato clericū cū potuerint beneficium ecclesiasticum debeāt assignare. Nota, ꝙ ꝓmissio de non vacante non valet. Itē aliud est promittere beneficium cū vacauerit (quod non licet) & aliud cum facultas se obtulerit: quod licet: vñ patet promissionē non vacantis factam in genere, non valere.

a Casib.] generalior est.n. illa cōcessio: cum potero, quā ista, cū vacabit: nec etiam in ea contingit expectare mortem alterius; sicut in alia: nam possunt aliqui priuari ecclesiis. supra de præb. referente. Item quandoque aliqui renunciant. Item quia possunt aliqui adiungi aliis tanquam socij in ecclesia. Item possunt fieri de vna præbenda duæ. supra de præbend. vacante. Item quia possunt augeri facultates ex testamento alicuius vel donatione: & sic non semper timetur quòd aliquis desideret mortem alterius, quæ fuit causa huius prohibitionis, vt supra eo. capit. 2. sæpe enim permittitur aliquid in genere, quod non permittitur in specie. 13. quæstio. 2. non æstimemus. 23. quæst. 4. non potest. ff. de quæstionibus. l. 1. §. quæstionem. & supra de offic. ordinarii, si sacerdos. Et eodem modo videtur quòd huiusmodi promissio valeat; promitto tibi beneficium ecclesiasticum: cum sit generalis.

ne monstrauit, ꝙ cum ꝓmiseritis vos prouisuros eidem in ecclesiastico beneficio cum possetis; sicut per litteras iudicum delegatorum inde confectas liquidò apparebat: & infra. ¶ Nos autem considerantes, quod aliud est prælatum promittere beneficij collationem, cū poterit, aliud cum vacabit: cū in multis casib.[a] se facultas offerre posset, in quib. collatio non esset in expectatione vacaturi beneficij differēda: Mandām⁹, quatenus memorato R. (cū poteritis) ecclesiasticū beneficium assignetis.

¶ Idem.

¶ Si ad capitulum & prelatū vt prelatum potestas conferendi pertinet, de vno ad alterum lapsu temporis non transit. secus si prelatus intersit vt canonicus: quia tunc de capitulo transit ad prelatum, nisi dolum committat. h. d. & est textus multum allegabilis.

POstulastis.] In prima ponitur consultatio. In secūda responsio: ibi, Ad quod à quo vnum casum excipit: ibi, Nisi. quem determinat, ibi, Et in hoc. Abbas.

CASVS. In quadam archiepiscopali ecclesia collatio præbendarum siue beneficiorum pertinet communiter ad archiepiscopum & capitulum: quærebatur si ꝯ. sex menses præbendam vacantem neglexerint ordinare, vtrum collatio ipsius præbendæ penes archiepiscopum remaneat? Respondet Papa, si capitulū & archiepiscopus infra prædictum tempus circa hoc fuerint negligentes, nec ab archiepiscopo ad capitulum, nec a capitulo ad archiepiscopum potestas deuoluitur conferendi; sed ad superiorem, ꝯm Lateran. concilium trāsit collatio: nisi forte archiepiscopus non tanq̄ prælatus, sed tanq̄ canonicus cum capitulo ius habet conferendi: in eo casu si archiepiscopus dolose impedierit collationem, dolus ei prodesse non debet. Nota casum in quo metropolitanus nō potest purgare negligentiam capituli. Item istud est ius cōmune, quòd collatio beneficiorum simul ad capitulum & episcopum pertinet: & tunc per negligentiam transfertur ad superiorem proximum. Itē quandoque archiepiscopus residet in capitulo vt prælatus, quandoque vt simplex canonicus. Item dolus nemini debet suffragari.

CAP. XV.

POstulastis † per sedē Apostolicam edoceri, vt cum ad vos & archiepiscopum vestrum simul donatio præbendarū ecclesiæ vestræ pertineat, vtrum præbendæ vacātis donatio penes archiepiscopum ipsum remaneat si eam infra semēstre tempus neglexeritis ordinare ¶ Ad quod breuiter respōdemus, ꝙ si vos & idem archiepiscopus infra tempus præscriptum circa hoc negligentes extiteritis: sicut nec ab illo ad vos, ita nec à vobis ad illum potestas deuoluitur conferendi: sed secūdum statuta Lateranēñ. concilij † ad superiorem transit donatio: Nisi[b] forte archiepiscopus, non vt prælatus, sed vt canonicus[c] † vobiscum ius habeat cōferendi. Et in hoc casu cū

† C. 12. eo. tit. in 4. comp.

† sub Alex. iij. c. 8.

† Vide quid per hunc te. scribit hic Panormitanus de munerib. quæ dantur legatis.

b Nisi.] mutat casum, quando scilicet non pertinet simul ad episcopum & ad capitulum ius eligendi. sim. supra de offic. dele. consultationibus.

[Glos. seq. quærit obiiciendo, & sol. Iterum obijcit, ponit dictum Ioan. & soluit.]

c Sed vt canonicus.] hic patet, quòd vbi eligendi ius cōmuniter pertinet ad archiepiscopum & capitulū, huiusmodi ius eligendi non deuoluitur de vno ad alium. de hoc ēt dictum fuit supra de offic. ord. irrefragabili. Sed qualiter episcopus potest stare in capitulo quasi canonicus; quia quàm cito fuit consecratus in episcopum, vacant priora beneficia sua. supra de elect. cū in cunctis. & municeps esse desijt senatoriam dignitatem adeptus. ff. ad munic. l. municeps. nec potest dici, quòd eligi possit postea in canonicum: quia secundum hoc oportet ipsum confirmare suam propriam electionem quod esse non debet. supra de iudi. cum ad nostram? Potest dici, quod licet dignitates priores perdat, ius tamen canonici retinet: non quod prius habebat, 1 sed quod episcopus prius consueuit habere per vicarium, eo ipso quòd quis eligitur in episcopum, eligitur ad tale ius canonici de consuetudine loci. & ex causa intelligo hanc consuetudinem introductam fuisse. argume. supra eod. cum nostris. Sed obiicio fortius: si episcopus eligitur quasi canonicus de nouo electus, ergo in eligendo nō habet primam vocem: quia sic eligeret seipsum, quod esse non debet. supra de insti. cum ad nostram. Dixit Ioan. quòd illud ius canonici ad quod electus est episcopus, est priuilegiatum, & excedit alia iura, & hoc ideo, quia illud ius annexum episcopali est dignitati, & ratione connexitatis sæpe sortitur aliquis priuilegium, vt 18. quæst. 4. §. quis contumax, ff. d. rei ven. quæ religiosis. & supra de iud. quanto. Quod prius dictum est, verius est, quia simul eligitur ad vtrunque, eo ipso quòd eligitur in episcopum, eligitur in canonicum, & de speciali consuetudine hoc obtinet.

1 Facit clemen. de præben. si iuxta. Ioan. And.

quia tñ hæc vnio† aſſerebatur à vobis in graue p̄iudiciū Glaſton. eccleſiæ redundare, cū per ipsā diſſolueret religio a & fraudaretur eleemoſyna, & hoſpitalitas b tolleretur: Nos ad releuandū eccleſię veſtræ ſtatū cœpimus c intendere diligenter: & infrà. ¶ Vos aūt poſt obitum Bathonieñ. d epi humiliter poſtulaſtis, vt quia tēpus aduenerat, quo ſine ſcandalo eccleſiæ veſtræ luina poterat releuari,† cū & Bathonieñ. eccleſia id ipſum pariter poſtularet: Rex quoque cū regni magnatib. & qdā epi cū multis abbatib. depoſcerent illud idē, vt vnione penitus diſſoluta, monaſteriū veſtrū reducerem⁹ in ſtatū antiquū, ſub abbatis regimine gubernandum. ¶ Attēdentes igiť q̄ epali ſede vacante e nō debet aliqd innouari: cum non ſit qui epale ius tueatur: maximè ne plus fauiſſe perſonæ, q̄ eccleſię f videremur, ſi quod eo viuente cōceſſim⁹, poſt obitum eius ſubito mutaremus, petitionē veſtrā nequimus g exaudire, auctoritate† prædicta indulgentes, h vt cum Bathonieñ. eccleſia de præſule fuerit ordinata, ius veſtrū apud ſedem Apoſtolicam proſequendi, facultatem liberam habeatis: interim autem ſub cura Prioris idē monaſteriū gubernetur,

eccleſiæ canonici, ſunt in alia, & tā iſti q̄ illi ſinteręrunt in electione prælati, & in alijs negotijs: ſed in hac vnione diſtinguitur: quia aut vna eccleſia vnitur alteri, aut illæ duæ vniuntur inſimul: quæ duo diuerſa ſunt: ſed ſi vna vnitur alteri, ſm hoc illius naturam 1 & conſuetudinem & priuilegia aſſumit cui vnitur. j. de ſtatu mon. recolentes. §. vlt. ſi aūt ſimul vniunť: tunc cōſuetudines & priuilegia, q̄ meliora sūt & humaniora in altera eorū debēt vniri, vel retineri in vnitate. ar. de pęn. diſt. 1. medicamentū. 32. q. 1. nō eſt culpā d⁹. Sicut cū Imperator vnit actionē bonæ fidei & ſtricti iuris, illud vnitum retinet ea q̄ meliora fuerūt in altera actione, vt C. de rei vxo actio. l. vni. in princ. ſicut cū legata & fideicommiſſa vniuntur id qđ humanius erat tā in vna q̄ ī alia, retinuit illud vnitū. C. com. de leg. l. 2. circa fin. Tertio mō pñt vniri ita q̄ vtraq; remaneat epalis, & ſm hoc ſunt duo epat⁹, licet idem ſit eps vtriuſque eccleſiæ, vt 16. q. 1. & temporis qualitas, & ſm hoc ſi ille eccleſię diuerſis ſuberant metropolitanis, propter illam vnionē neuter metropolitanus perdit ius ſuum. 1 infra de relig. domibus quia monaſterium. Ioan.

† De materia vnionis vide quod ſalubriter ordinauit concil. Triden. ſeſſ. 7. de refor. c. 6. & 7. & ſeſſ. 24. de refor. c. 9. & ſeſſ. 24. de refor. ca. 13. & 15. vbi pleniſſime.

† Vide l. æquiſſimum cum notatis ibi. ff. de vſufr.

1 Dicebat Innocentius q̄ dicta ſunt, n̄ ſunt perpetua: & iō inſpicendus ē tenor priuilegiorum, & priuil.! porrò idē Hoſ. alle. de offi. ordi. duo ſimul. Ioann. And.

[Gl. ſeq. addit tres rationes, textus addit duas.]

a Diſſoluetur religio.] quia epiſcopus erat abbas: vnde non poſſet conuenienter ſeruari religio, cum eſſent diuerſæ profeſſionis: quia non debent promiſcuis actib. turbari officia. arg. C. de teſt. conſulta. diualia. & 89. diſ. ſingula. Item quia cōmunia materiam diſcordiæ creare ſolent. ff. de leg. 2. cum pater. §. dulciſſimis, & naturale vitium eſt negligi quod communiter poſſidetur. C. quando & quibus quarta pars debetur l. 2. lib. 10. ex huiuſmodi cauſis videbatur vnio damnoſa. Ioan.

b Hoſpitalitas.] ad quam præcipue clerici & monachi tenentur. ſupra de præb. de monachis. & 16. q. 1. quoniam quicquid epiſcopus enim redditus illos percipiebat, de quib us eleemoſyna fieri conſueuit.

c Cœpimus.] mandauit Innocentius quibuſdā, vt monaſterium ipſum ſub Prioris regimine facerent gubernari, & epiſcopus certis redditib. eſſet contentus vnione manente, & quòd epiſcopus res monaſterii non expenderet, nec epiſcopus bona eccleſiæ vacantis ſibi ſubiectę alienare poſſet: ideo dicit, ad releuandum eccleſiæ veſtræ ſtatum cœpimus intendere, &c. & hoc Inn. ad petitionem Bathon. epiſcopi ſuo priuilegio confirmauit: iō dicit, infra: quòd eo viuente conceſſimus, &c.

ADDITIO. Hoc intelligas, quòd dicit in principio, nouit ille qui ſcrutator eſt cordium, quòd licet, &c. nota quòd ante vacationem iſtam dominus Inn. præcepit q̄buſdam iudicibus, vt deberent inſtituere Priorem in illo monaſterio, per quem illud monaſterium regeretur & ita factum fuit, & ita poſtea vacante eccleſia hac petierunt à domino Papa, vt ipſe ſolueret vnionem.

d Bathonieñ. epiſcopi.] de iſto epiſcopo nomine Sauatico dixit quidam verſificator:

Hoſpes erat mundo, per mundum ſemper eundo:
Sic ſuprema dies ſit ſibi prima quies.

Item dum deſcriberentur debita ſua, dixit quidā alius: Domine pone me creditorem in legione. 2.

2 idest, in ſocietate multorū creditorū, quos moriens reliq̄t epiſcopus.

[Glo. ſeq. recit. p̄ quam propter neceſſitatem vacante eccleſia poſſint clerici &c. ponit opi. Hug. quę reſpicit eccleſiā cathedralē. Deinū circa contractus factos ſede vacante ponit opin. Ioā. quam reprobat.]

e Sede vacante.] vacante enim eccleſia clerici non poſſunt diſponere aliquid de rebus eccleſiæ. 12. q. 2. ſi qua de rebus, vbi de hoc. Nec epiſcopus bona eccleſiæ vacantis ſibi ſubiectæ alienare poteſt. 10. q. 2. ſi q̄s epiſcopus. & 75. diſt. quoniam Hugo tamen dicebat, quòd ſi ſit magna neceſſitas, clerici poſſunt aliqua alienare. & ī ducebat ad hoc 71. diſt. fraternitatem, quod potius contradicit. 3 & 12. q. 2. p̄cariç. dumtamen ad ſit auctoritas metropolitani, ſed non eſt ille caſus ī quo metropolitanus debeat ſe intromittere de clericis ſuffraganeorum ſuorum. & eſt arg. ad hoc quòd iudex p̄ſtat auctoritatem facto minoris, eo tpe quo non habet curatorem. C. qui admitt. ad bon. poſ. l. bonorum. Item in minorib. eccleſijs pōt epiſcopus aliqua alienare pp neceſſitatem, mortuo ſacerdote. 10. q. 2. ſi quis epiſcop⁹ Item ſi canonici faciant aliquem contractum mortuo epiſcopo, dicit Io. q̄ tenet contractus: licet debeať reſcindi ſi læſa eſt eccleſia. 12. q. 2. ſi qua de rebus. ſicut eſt in ꝯtu minoris, qui non habet curatorem. C. de in integ. reſtit. mino. ſi curatorem hoc ego non credo: imo talis contractus nullus eſt, & ſine aliqua reſtitutione reuocatur, quatenus de facto proceſſit idem ēt ſi haberet prælatum: & hoc etiam dico per d. c. ſi qua de reb. quia daē optio epiſcopo, verū velit ſtare ꝯtui, vel non, circa aliq̄ reſtitutionem: & hoc in fauorem eccleſiæ. & ſic intelligit Hug. illud c. ſi qua de reb. & incipit tunc tenere talis ꝯtus, ſi epiſcopus ratum habeat & quòd ſit verum hoc, patet infra c. vlt. vbi atteſtationes receptę, vacante eccleſia: non valent infra eo. c. prox. arg. & hic etiā: q̄a ſede vacante nihil eſt innouandum. Item nec valet ſententia contra eccleſiam lata, ſicut nec contra minorem, qui non habet tutorem vel curatorē. ff. de re iud. l. 2 & a §. vlt. C. qui da. tut. poſſ. vniuerſis.

† al. auctoritate præſentium.

3 Quia ibi clericus eccleſiæ vacantis petitus fuit à Papa. Ioan. And.

f Quàm eccleſiæ.] plus enim vtilitas eccleſiæ quā perſonæ fuit attendenda. arg. 12. q. 5. quia Ioan. nec aliquis debet inuenire viam ad impugnandum, vel reuocandū iudicia ſua. arg. ff. de mil. teſt. l. 3.

g Nequiuimus.] & ideo potius damnū veſtrū, q̄ noſtrā infamiā p̄elegim⁹. s̄. de auct. & vſu pal. niſi ſpālis.

h Indulgentes.] indulgentia fuit ex hoc: quia vnio illa facta fuit auctoritate Celeſtini, & per dñm Innocentium confirmata, vt patet in antiqua compilatione, & beneficium principis debet eſſe perpetuum. 25. q. 2. c. 1. in auth. conſti. quæ de dig. li. à patria po. §. illud. coll. 6.

Illa deuotionis. Capitulum sede vacante, non confert pbendas spectātes ad collationem plati. h.d. Primo decisę narrat factum. Secūdo diffinit. Tertio soluens obstaculum probat deuolutioni locum nō fuisse. Secunda ibi, Ecclesiam. Tertia ibi, Non obstante. Abbas.

† al. ita: epo Cañ. & magistris I. & P.

† Calimeñ.
† Suessioneñ

CASVS. Collatio præbendarū in eccl'a S. Leucini ptinet ad episcopum loci: vacāte sede episcopali, vacauit qdā præbenda in dicta eccl'a S. Leucini: capitulum illi⁹ ecclesiæ credens collationem præbendarum vacante sede deuolutā ad ipsum, prębendā illā vacantem cōtulit cuidā clerico: postmodū archieps Capuanus de mandato dñi Papæ inuestiuit magistrum R. de illa præbenda, cui Papa illam pbendā ɔtulerat, & ita orta fuit discordia inter magistrū R. & illū cui capitulum præbendā illā contulerat: vñ qō sup hoc delata fuit ad sedē Apost. Papa auditis rōnib. vtriusque partis, confirmauit præbendā illā dicto magistro R. non obstante concessione per capl'm alij factā, vl' confirmatione in forma cōi obtēta: qa nullo iure cauet, ꝙ vacāte sede capitulū fungatur vice epi in beneficijs conferendis, nec in eo casu potest dici, quòd potestas conferendi beneficia vl' præbēdas per superioris negligentiam ad capl'm sit deuoluta cum nullus sit tunc superior, qui de iure vel facto possit præbendas conferre. Nota quòd collatio, quæ nulla est, non impedit secundam. Item quod non est concessum, intelligitur prohibitum. Item sede vacante ius conferēdi præbendas non deuoluitur ad capitulum. Item non currit præscriptio tūc: quia cum nullus sit ibi prælatus, nulla est negligentia.

¶ Vide Hos. in c. ad abolēdam. ꝟ. de hær. & Geminianū in c. presbyteri. 21. dist. vbi plene de materia huius decretalis. adde Felinum in c. cum olim. de maior. & obed.

‡ appareat. appareret.

¶ Honorius iij. episcopo † Clameñ. & magistris V. & S. canonicis Suessaneñ. †

¶ *Beneficia spectantia ad collationem prælati, non possunt conferri per capitulum sede vacante.*

CAP. II.

Illa[t] deuotionis syncęritas: & infra. ¶ Ecclesiam sancti Leucinii, de qua magistrū R. donationis nostræ gratia præcedente, prębēdæ nomine de mandato nostro Capuanus archieps inuestiuit, sibi duximus confirmandam:[a] Non obstāte concessione per capitulū facta alij, seu confirmatione nostra, si qua in forma cōi[b] apparet† obtenta: cum nusquam inueniatur[c] cautū in iure, ꝙ capitulum vacante sede fungatur vice episcopi ī collationib.[d] præbendarum: nec in eodem casu potest dici potestas cōferendi præbendas, ad capitulum per superioris negligentiam[e] deuolutam: cum non fuerit ibi superior, q eas posset de facto, vel de iure conferre.

a Confirmandum.] Hic dominus Papa ex certa scientia confirmauit huic ecclesiam istam: vnde plenum ius consecutus fuit, nec erat licitum alij de ipso iudicare. supra de confir. vti. c. 1. & 2. vbi de hoc.

b In forma communi.] sic supra de conces. præb. quia diuersitatem. & sic patet, quòd talis confirmatio modicum operatur. De hoc dictum est satis s. de confir. c. 1.

[Glo. seq. alleg. 4. concor. obijcit, & remittit.]

c Cum nusquam inueniatur.] & ita intelligitur esse prohibitum quod non inuenitur concessum. sic sup. de translat. inter corporalia. 55. dist. si euāgelica. & 2. q. 5. consuluisti. & 31. qu. 1. ꝙ si dormierit. Sed contra quia quod non est prohibitum intelligitur esse concessum. Dic super hoc, vt dictū est s. de trāsla. inter corporalia.

[Gl. seq. signat contrarium, quærit, arg. negatiuè ponit opin. H. quam approbat.]

d In collationib.] de hoc dubitari consueuit, vtrum[1] vacante sede deuoluatur ad capitulum collatio præbendarum: qd hic determinat. arg. ɔ̄ sup. de mai. & obe. his quæ. & c. cum olim. vbi vacante sede ius plati deuoluit ad capitulum. & ibi soluitur hæc contrarietas. Item an potestas absoluendi deuoluatur ad capitulū sede vacante dubitari cōsueuit. arg. ꝙ non: quia hoc facit successor 11. q. 3. si episcop⁹ ante. Hug. dicit quòd sic a pp periculum animæ. argu. quòd potest. infra de hære. ad abolendam, 1. rñ. q a capitulum sede vacāte condemnat de hæresi. & ita si potest cōdemnare, multo fortius absoluere. 21. di. inferior. alienare dantem non potest. De hoc dixi supra eo. ca. proxi.

ADDITIO. Hodie potest capitulū, vel is ad quē administratio pertinet vacante sede, eos absoluere, quos posset episcop⁹ si viueret, nisi à sede Apostolica id fuerit inter dictū. ca. vnico. de ma. & obed. li. 6.

e Negligentiam.] propter negligentiā solam transfertur potestas eligendi ad superiorem. s. titu. proxi. nulla. & ca. q. vel cum indignum eligant. supra de elect. cū in cunctis. sed vbi nullus est prælatus, non est negligētia, vt hic, vel etiam cū eligere non potest s. tit. prox. quia Ber.

1 De materia hui⁹ glosæ vide late per Host. in c. ad abolendam. infra d hæret.

a Et sic est expeditū de ma. & obed. c. vnic. lib 6. Ioan. And.

¶ Idem episcopo Burgineñ. †

Sede vacante iudicium habitum contra ecclesiam non tenet.

CAP. III.

Constitutis corā I. prędecessore nostro procuratore ecclesiæ sanctę Marię de Castro Forti, & Burginensi †episcopo prædecessore tuo, dictus procurator petebat ab eodem episcopo restitutionem, super libertate libere eligendi sibi plātum: [& infra. †] ¶ Nos igit' depositiones testiū, qui vacāte[f] Burgineñ. † ecclesia, & carente legitimo defensore fuerint † recepti, duximus reprobandas.

† Burgeñ. habent omnes codices Vaticanæ bibliothecæ, tā in titulo q̄ in textu, vno recentiori excepto, ī quo legitur, Burgenensi.

† al. Burgd'

† Hęc verba & infra, desunt in magis vetustis. sed habētur iam in recētioribus.

† al. Burgd'.
† fuerunt.

Constitutis.] Primo narrat factum super quo attestationes fuerunt receptæ. Secundò illas reprobat dicens quare: ibi, Nos igitur. Abb. Sicu.

CASVS. Inter episcopum Burgineñ. & ecclesiā sanctæ Mariæ de Castro Forti, quædam quæstio vertebatur: pcurator ecclesiæ sanctæ Mariæ petebat ab Episcopo Burgineñ. restitutionem super libertate liberè sibi eligendi prælatum in dicta ecclesia, & super terris ipsius & reb. alijs, quib. ecclesia fuerat spoliata: lite contestata corā Innocentio, & postmodum factis positionib. & rñsionibus, siue concessionib. coram delegatis iudicibus, & receptis quibusdam testibus, causa iterum delata est ad sedem Apost. Papa examinato processu depositiones testium, qui vacante Burgineñ. ecclesia, & carente legitimo defensore recepti fuerant, reprobauit. Not. quòd sede vacante causa tractari non potest, nec testes recipi: quia non est cum quo ista fiant, & altera parte absente processus causæ nullus est.

f Vacante.] hic patet manifestè, ꝙ ecclesia, quæ caret legitimo defensore, conueniri non potest: quia ea vacāte nihil est innouandum: quia nō habet defensorem. s. eo. c. 1. nec etiam alienatio fieri potest, vt dictum est s. eod. c. 1. Laur. dixit, quòd vacante sede œconomus ecclesiæ potest interim agere. argument. suprà de iur. calum. in pertractandis. sed in fauorem ecclesiæ expectatur quousque habeat prælatum; sed non est verum, vt hic patet. Et ita vacante sede nihil fieri debet vnde possit ei præiudicari. In alijs verò, in quibus non præiudicatur episcopo, potest capitulum supplere vicem episcopi. suprà de maior. & obed. his quibus. & ca. cum olim. vbi de hoc.

DE HIS QVAE FIVNT A PRAELATIS sine consensu capituli.

¶ Supra visum est, quòd sede vacãte nihil debet attẽtari per capitulum: sed quia poterat dubitari nunquid sede repleta possit prælatus disponere de rebus ecclesiæ sine capitulo. ido sub ijcitur hæc rubrica. De hac materia tractatur. 16. q. 5. & q. 7. per totum.

TITVLVS X.

De his quę fiũt à prę latis † sine consensu Capituli.

¶ Ex concilio apud Valentiam. †

¶ *Non tenet alienatio rei ecclesiasticæ absque approbatione capituli.*

CAP. I.

Irrita [a] erit episcoporũ donatio, & vẽditio, vel commutatio [b] rei ecclesiasticę, absque † collaudatione, & subscriptione [c] clericorũ.

¶ Alex. iij. Noruicen. episcopo.

¶ *In temporali alienatione, quam facit prælatus, taciturnitas capituli habetur pro consensu.*

CAP. II.

Continebatur: † & inf. ¶ Consultationi tuæ taliter respõdemus, quod concessio decimæ ab abbatissa prius facta, si conuentu sciente, & non cõtradicente [d] facta est robur firmũ debet habere. ¶ Verum si ignorante conuentu, aut contradicente, [e] decimã prius prædicto H. concessit, & non post multũ [f] temporis † de assensu conuentus eandem decimam dedit eidem, secunda concessio debet præiudicare [g] priori.

¶ Idem Vigorien. † epo.

¶ *Alienatio temporalis facta sine consensu capituli, per ratificationem eius roboratur.*

CAP. III.

Cum † nos iã pridẽ: & inf. ¶ Certum est, de rigore iuris concessionem illam nõ tenere, quã reclamante [h] capitulo per prædecessorem tuũ cõstat factum fuisse: Nisi eam ratam [i] postmodum habuisset. †

Irrita.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd irrita erit epõrum venditio, vel donatio, vel cõmutatio rei ecclesiasticæ absque consilio capituli. Nota quòd epĩs nec vendere, nec alienare potest rẽ ecclesiæ sine cõsensu capituli; quod verũ est de magna re, paruam enim per se alienare potest. vt 12. q. 2. terrulas.

a Irrita.] 12. q. 2. sine exceptione.

b Commutatio rei ecclesiasticæ.] magnę, paruam enim rẽ sine hac solemnitate alienare potest. 12. q. 2. terrulas. & j. de do. cęterum. Ber.

c Subscriptione.] alias non tenet. 12. q. 2. non liceat. & c. alienationes. & c. sine exceptione.

Continebat.] In prima ponit decisa cõsultatio. In secunda distinguens responsio: ibi, Consultationi. Abbas.

CASVS. Quædam abbatissa fecit quandam donationem cuiusdam decimæ cuidam nomine H. postea verò aliquanto tempore elapso, eandem decimam concessit eidem: qua rebatur, quæ concessio præualeret? Respondet Papa, quòd concessio decimæ prius facta, si conuentu sciente & non contradicente facta est, tenet & valet: sed si ignorante conuentu, aut contradicente, decimam prædicto H. priùs concessit, & postea de consensu capituli eandem decimam dedit eidẽ, secunda donatio debet valere, & præiudicare priori. Nota, quod qui non contradicit, consentire videtur. Item prælatus sine consensu capituli concessionem facere non potest.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

d Contradicente.] & ita in venditione rerum ecclesiasticarum taciturnitas pro consensu habetur. Arg. contra. s. cap. prox. & 12. q. 2. sine exceptione. & 10. q. 2. c. etenim. §. hoc ius. in fi. Solu. hic ad tempus facta fuit concessio alicui clerico pro beneficio: in contrarijs in perpetuum: & ideo necessarius ẽ ibi expressus consensus & subscriptio, per quam appareat de consensu. & est simile 54. dist. si seruus.

e Aut contradicente.] j. cap. proxi.

[Glo. seq. ponit arg. quod reprobat.]

f Non post multum.] arg. quòd si multum tempus elapsum esset, & conuentus semper tacuisset, videretur consensisse. 1 Argu. j. de priuile. si de terra. quod non credo, sed solum factum hic narrat, quòd semper potsunt contradicere tali contractui, imò non posset præscribere qui emit à solo prælato, cum sciat episcopum non habere ius distrahendi: quia contra leges mercat, & ideo non præscribit. C. de agric. & censi. quem admo. li. 11. 2 16. q. 3. si sacerdotes.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

g Pręiudicare.] sed videtur quod donatio talis non teneat: quia prælatus nõ potest donare vel vendere, nisi vt meliora prospiciat. 12. q. 2. sine exceptione. arg. 16. q. 3 si sacerdotes. iam solutum est. hic non fuit donatio pperua, sed temporalis.

Cum nos.] Primo ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, Nisi. Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Vigorien. sine consensu capituli sui cõcessit quandam ecclesiam quibusdam religiosis: successor illius donationẽ illam reuocare volebat: quæritur an possit? Respondet Papa, quod donatio illa de rigore iuris non valet, quam fecit antecessor illius capitulo suo reclamante, nisi capitulum eam ratã post modum habuisset. Nota, quòd prælatus sine consensu capituli sui donationem in damnum ecclesiæ facere non potest. Item ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. Item subsequens consensus valet. Item quod ab initio non valet, interdum ex post facto conualescit.

[Glossa sequens ponit quatuor casus cõmunicandos capitulo.]

h Reclamãte.] & ita patet, quòd in negotijs ecclesiæ, necessarius est consensus vniuersitatis, vel maioris partis. s. c. proxi. 12. q. 2. sine exceptione, & in ordinatione clericorũ. 24 dist. episcopus sine. & in dignitatibus conferendis. j. eo. cap. proxi. & 93. dist. legitimus. idem est in causarum ventilatione. 15. q. 7. episcopus nullus. fęlix. & cap. si autem.

[Glossa sequens alleg. tres concor. & duas leges in contrarium. Iterum arg. conualescere quod ab initio non valet. alleg. sex iura, & quinque alleg. in contrarium, & soluit.]

i Ratam.] & ita alienatio, quæ de iure non tenet, ratihabitione confirmat. 16. q. 1. c. vlt. & j. de iur. pat. cum. & 12. q. 2. si qua de rebus. Arg. j. Instit. de aucto. tuto. §. tutor. ff. eo. tit. obligari. circa finem. 3 Item arg. quòd ea quæ ab initio non valent, ex post facto conualescunt. j. de coniug. ser. proposuit. j. de despon. impu. de illis 2. 31. quæstio. 2. cap. 1. & 2. ff. de rit. nupt. si quis in sena-

Margin notes:

† prælato

† Burchard. lib. 3. decret. cap. 170. Iuo. par. 3. c. 231. Panormia lib. 2. c. 86. & c. 1. eo tit. in 1. compilat.

† in vno vetustissimo ita: si absque collaudatione, & subscriptione clericorum facta fuerit.

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 47. c. 5. & c. 2. eod. tit. in 1. cõp.

1 Concordat tex. in l. fi. cũ gl. notabili. ff. si ex nox. cau. ag.

2 Vide de § scri. si diligẽti. Ioan. An.

† tempus

† Vrigoren.

† Cap. 3. eo tit. in 1. cõp.

† habuisset.

3 Host. dicit aliud in tutore, qui nõ põt ratificare f̃ctum, in quo debuit auctorizare, nisi paulo post. ff. de acquir. hære. si quis mihi. §. iussũ. aliud in capitulo, quod nõ auctorizat, sed cõsentit: nec ratificat nisi quo ad eius cõr mptu n pertinet. de elect. qd si cut § si aũt. Ioan. And.

senatorio.& 1.q.1.c.eos qui.§.cū ergo.circa finem.Arg. ḡ.24.q.1.schisma.& ī.de sim.non satis.& ff.de reg.iu. quod ab initio.32.q.7.flagitia.& 16.q.3. placuit.§.pōt. ver.quòd si priuatus Prima rñsio est vera qñq.i malefi cijs,vt teneatur ex maleficio qui ratum habet,sicut qui ab initio mandauit. s̄.de resti.spol.cū ad sedē.in fi.ff.de vi, & vi arm.l.j.§.quoties. dum tñ eius noīe fue rit factū.ff.de preca. l.si seruꝰ.in negotijs aūt,sacramētis,& cęteris ḡctibus, quæ de iure sortiuntur effectū,eius ratihabitione potest res rata haberi ab eo q̄ talia ab initio mandare potuit,si eiꝰ noīe factū est.ff.rem ratā haberi.l.3.§.falsus.& 9.q. 3.Lugdunē.& ff.de iud.licet verū.& hic, & ī.de dona.pastoralis.in fi.In his autem quæ ꝑ alios explicari non possunt, sicut est,vt quis per alium ferat sententiam, vel testimonium faciat, non habet locum ratihabitio. C.de sent. ex breuicu recitan.l.1.& 2.nisi sit il lustris ꝑsona , vt ibi, & in his quæ ḡ natu ram sunt vel fiunt,& quæ sine peccato detineri , vel fieri, vel possideri nō possunt, & q̄ ipso iure nulla sunt ab initio. Et sic loquuntur cōtraria.

† Post concilii Laterañ. sub Alexan. iij. par.50.c. 18.& c.4. eo. tit.in 1.cōpi.

† a.l sic: ita q̄ tu caput, & illi membra esse dicūtur.

† Constitutionibus.

N Ouit.] Tres sunt partes.In prima ponitur exordiū , in quo ratio & dictū in genere.In secunda factum : ibi, Innotuit, In tertia prohibet & cassat:ibi, Ideoque . Abb.Sic.

¶ Idē Hierosolym.Patriarchæ.

¶ Prælatus sine consilio capituli instituere vel destituere.vel alia negocia ecclesiæ tractare non debet, h. d. cum cap. sequenti.

CAP. IIII.

N Ouit † tuę discretionis prudentia , qualiter tu & fratres tui vnū corpus sitis, ita † q̄ tu caput, [a] & illi mēbra esse probantur : vnde nō decet [b] te omissis membris,aliorum consilio in ecclesię tuę negotijs vti: cum id nō sit dubium,& honestati tuę, & sanctorum patrū institutionibus † contrarię. ¶ Innotuit si quidē auribus nostris,quod tu sine cōsilio fratrū tuorum , abbates & abbatissas,& alias ecclesiasticas ꝑsonas instituis & destituis:& infra. Ideoque id auctoritate Apostolica prohibemus: & infra.Nos enim tales institutiones & destitutiones carere [c] decernimus robore firmitatis.

CASVS. Patriarcha Hierosolymitanus sine consensu fratrum suorū,abbates & abbatissas & alias ecclesiasticas ꝑsonas instituebat, & destituebat: peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ,vnde super hoc scribit ipsi patriarchæ dicens,q̄ cum ipse & fratres sui sint vnum corpus, ita q̄ ipse sit caputꝰ, & illi membra , non decet ipsum vti consilio aliorum omissis fratribus suis in negotijs ecclesiæ suæ:cū illud sit ḡ instituta sanctorum Patrū: vnde præcipit ei,q̄ de cætero illud non faciat,& tales īstitutiones & destitutiones decernit carere robore firmitatis.Nota quòd non decet membrum à capite recedere , nec ē conuerso . Item prælatus negotia ecclesiæ suæ de consilio fratrum suorum facere debet , & percipuè huiusmodi specialia:aliter enim facta non tenent.

a Caput.] sed nunquid episcopus auditur sine litteris capituli,de rato , volens agere pro ecclesia sua ? De hoc dic vt dictum est supra,de procu.c.1.& supra de rescrip.edoceri.

[Glo.seq.quærit,& soluit.]

b Non decet.] 12.dist.non decet. 12.q. 2. alienationes.& 15.q.7.episcopus ... 1.& s̄.de præscrip. cum nobis licea. & arg.86.dist.si quid. & ī.eod.c. proxi.de quibus constitutionibus hic fit mentio.

[Glo.seq.quærit,& soluit.]

c Carere.] sed nunquid ipso iure tales constitutiones irritæ sunt? Videt̄ q̄ sic,ex hac littera:quod satis potest cōcedi: 1 quia factæ cōtra iura.C.de legi. non dubium.

¶ Idem eidem.

¶ Summatum est supra capitulo proximo.

CAP. V.

Q Vanto: & infra. ¶ Fraternitati tuę mandamus,quatenus in concessionibus,& confirmationibus, [d] & alijs ecclesiæ tuæ negotijs fratres tuos requiras , & † cum eorum consilio, vel sanioris partis eadem peragas & pertractes: & † quæ statuenda sunt statuas, & errata corrigas , & euellenda , dissipes & euellas. ¶ Absentium [e] quoque fratrum nomina inscribi non sinas:† quia talia munimenta irrita sunt & falsa, & tu exinde quæstionem falsi poteris meritò formidare.

¶ Cęlestinus tertius.

Si ecclesia collegiata habet præsentationem, præsentabit prælatus de consensu capituli, vel maioris partis : nisi de consuetudine vel priuilegio competat soli prælato.

Q Vanto.] Diuiditur: nam primò prohibet.Secundo ꝑcipit:ibi, Absentiū. Abbas.

CASVS. Prædictus patriarcha , omissis fratribus suis,in confirmationibus,& cōcessionibus , & alijs negotijs ecclesiæ suæ vtebatur cōsilio aliorum : mandat Papa eidem,quòd de cætero id nō faciat,sed de consilio fratrum vel maioris & sanioris partis eadem pertractet & disponat.Præterea idem Patriarcha i priuilegijs suis & alijs instrumentis nomina absentiū fratrum inscribi faciebat: præcipit Papa, q̄ hoc nō faciat; quia talia munimenta irrita sūt & falsa & ipse quæstionem falsi poterit formidare.Nota, quod prælatus de consilio fratrum suorum negotia ecclesiæ suæ pertractare & disponere debet. Item episcopi possunt conferre priuilegia . Itē de falso tenetur (vt hic dicitur) qui nomina absentium scribit in litteris ac si essent pręsentes.

1 Idē Gof.& placet archidiacono de elect. c. vlti. lib. 6. vbi vl de sup vers. irritas. Io.A.

† Post conc. Laterañ. sub Alex.iij.par. 50. c.16.& c. 5.eod. tit.in 1.compil.

† al.ita:vt cū

† In codice Barbatię ita: & q̄ statuenda fuerint statuēs errata corrigas, &c. quæ lectioꝰ planior videtur.

† al. facias.

d Confirmationibus.] s̄.c.ꝓx.cū alijs concor.ibi po itis.& ī.c.ꝓxi.& ita patet,q̄ ep̄s negotia ecclesię suę cū cōsilio canonicorū suorum tractare debet. 12.q.2.sine exceptione. & c.alienationes.& 86.dist.si quid.16 q.1.ecclesia habet.

[Glo.seq.recitetur per q. an subscribens necesse habeat scire,&c.]

e Absentium.] nota q̄ crimine falsi tenetur , qui nomina absentium fratrum facit inseri. C.ad leg. Corne. de fal.qui veluti.& ipsa instrumenta sunt irrita.C.de testa.l.iubemus. 2 & in authen.de instru.caut. & fi.§.2. coll.6.non tñ oportet testem scire q̄ in carta vel in instrumento continentur,cui sigillum apponit.ff.de,pig. actio.l.Caius.C.de testa.hac consultissima. nec in hoc casu fit ei ꝑiudicium quin possit postea ḡdicere si sua interfuerit,vt in l. Caius. sed si sciret , postea reclamare non posset,vt ff.de pig.& hypo.fideiussor.§.1.& 1.q.7. saluberrimum:& s̄.de transa.ex litteris.27.q.1. oēs feminæ.& 20.q.1.vidua.Sic & crimen falsi incurrit qui sigillum surripuit furtiuè nomine capituli.s̄.de testib. tam litteris.Et qui litteras iudicium aperit.s̄.de offic. deleg. cum olim.& s̄.de rescrip.olim.vnde tales deponendi sunt,per iura prædicta.

2 Si testator scribere nesciebat , nec articulate loqui,falsū est testamentū. Ioan.And.

Ea no-

CAP. VI.

EA † noscitur: & inf. ¶ Cum in prouincia tua sæpè cõtingat, quod ad ecclesias in quib. collegia ius præsentãdi habere noscuntur, eorũ abbates aut per se, aut per literas, [a] psonas idoneas episcopis diœcesf. præsentant, † & eis presentatis & receptis aliquãdo ante, aliquãdo post, monachi cõtradicunt. [b] ¶ Respondemus, quod in presentationibus prelatorũ intelligi debet, [c] quod fiant de collegiorũ suorum assensu, sine quo nõ obtinẽt firmitatem. Vnde si constiterit conuentus vel maioris & † sanioris [d] partis nõ affuisse cõsensum, institutiones huiusmodi cõuenit euacuari: [e] nisi ex antiqua & approbata cõsuetudine, [f] † vel cõcessa libertate, [g] aliqui eorum probauerint cõmissi sibi collegij non debere in ecclesiarũ seu beneficiorum collationibus requiri consensum.

¶ Innocen. iij. archipresbytero † & magistro Scholarium † Bituricen.

¶ Tenet donatio, quam de solius diœcesani consensu, facit laicus ecclesiæ, de decimis quas ab alia ecclesia habet i feudum ab antiquo, id est ante Lateranen. cõciliũ.

CAP. VII.

CVm † Apostolica sedes: & infra. ¶ Sanè sicut accepimus, cum ex vna parte capitulum sãcti Stephani, et ex altera monachi de Platea, † super decima quadam in vestrum cõpromisissent arbitrium: Dicti monachi proponebant, donationem ipsius decimæ sibi à quodã milite factã, & Bituricen. archiepi-

EA noscitur.] Prima pars factum narrat. Secunda pars respondet ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Abbates & conuentus habent ius psentandi in ecclesijs: contingit aliqñ, quod ipsi abbates psentãt psonas idoneas epis. diœc. ad ecclesias illas vacãtes, & eis receptis per epm, monachi aliqñ ante psentatiõnẽ aliqñ post, ꝯdicũt: q̃rit an talis institutio valeat? Rñdet Papa, ꝙ qñ plati faciunt huiusmodi præsentationes, intelligendũ est, ꝙ fiant de consensu fratrum suorũ, sine quo non valent: & ideò si constiterit, ꝙ ꝯsensus fratrum vel maioris partis nõ interuenerit, tales institutiones debent cassari, nisi ex antiqua & approbata cõsuetudine, vel ex aliqua speciali concessione abbates ipsi probauerint, ꝙ cõsensus monachorum in talibus collationibus non sit requirendus. Not. ꝙ abbas non põt psentare aliquẽ, vel cõferre bñficium ecclesiasticũ alicui, sine consẽsu sui capituli. Itẽ collatio, aut psentatio, seu electio cõiter pertinet ad platũ & capitulũ hoc enim est ius cõe, nisi aliud in cõtrarium probetur à platis. Item ex antiqua consuetudine vel priuilegio, abbas solus potest conferre beneficia irrequisitis monachis.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

a Per litteras.] potest ergo quis per litteras præsentari. arg. 64. dist. c. 1. 2. & 3. Quid si ꝯ dicatur litteris? Stabitur eis donec contrarium probetur. sup. de prob. post cessionem. vbi de hoc. & sup. de testi. cum à nobis.

b Contradicunt.] cum ab initio nesciuerunt: aliàs non videtur ꝙ postea contradicere possint 1. sup. e. c. 2.

c Intelligi debet.] præsumptiuè, quia non est verisimile, ꝙ hoc faciant sine consilio fratrum suorum. supra eo. cap. proxi. Hæc præsumptio probationem recipit in contrarium, vt hic dicitur, secus si esset præsumptio iuris, & de iure. ꝯ. de spon. ad id quod & 54. dist. fraternitatem. & infra de Iudæ. cap. vltimo.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

d Maioris & sanioris.] sed nonnè eo ipso maior est qđ est sanior. 31. dis. Nicœna & ꝯ. de his quę fi. à maior. par. cap. c. 1. & 40. dist. multi, in fine? Dic ꝙ vbi aliqua pars non est sana, puta quia indignum eligit, vel quia in damnum ecclesiæ aliquid facit, ibi di o maiorem partem illam quæ sanior est: & præferenda est sup. de postu. præla. gratum. aliàs nisi veraq; pars in electionibus esset sana, non statim diceremus maiorem saniorem, immo quandoque minorem esse præferendam. sup. de electio. ecclesia vestra. vbi pars maior non obtinet. sup. de appella. constitutus. Ber.

e Euacuari.] cum non sint factæ fm ius: sed contemptis illis qui requiri debent. ꝯ. de ele. quod sicut. & c. quia propter. & sup. e. nouit. & c. quanto. vbi hoc videtur expressum.

f Consuetudine.] dummodò sit talis, quæ iure cõi non præiudicet, scilicet præscripta. ꝯ. de consuet. cum dilectus. & cap. vlt. quia tunc præscripsit prælatus ius instituendi contra alios fratres suos.

[Gl. seq. arguit & remittit.]

g Libertate.] puta, quia priuilegia habet prælatus, ꝙ solus sine consensu fratrũ instituat. & ita est hic arg. expressũ, [a] ꝙ ius eligendi de iure cõi simul pertinet ad epm & capitulũ, cum eps sit caput capituli. sup. eo. nouit. nisi consuetudo ꝯriũ inducat vel priuilegiũ, vt hic patet. De hoc dixi sup. de electio. cum . ecclesia Vulterana. Ber.

CVm Apostolica.] Duæ sunt partes principales. In prima consultatio. In secunda rñsio: ibi, Taliter respondemus. Prima subdiuiditur. Nam primò ponit partiũ compromissum. Secundo vnius partis allegationem ibi, Dicti monachi. Tertiò allegationem alterius partis ibi, E contrario. Quarto consultationem arbitrorum ibi, Quia. Secunda pars principalis subdiuiditur. Nã primo respondet consultationi. Secundo soluit & corroborat contraria, ibi, Auctoritates. Tertiò responsionẽ corroborat: ibi, Nam. Quarto solutionem limitat: ibi, Hoc autem. Abbas. Siculus.

CASVS. Inter capitulum sancti Stephani ex vna parte, & monachos de Platea ex altera, quæstio vertebatur; super quæstione illa in quosdam arbitros est compromissum, coram quibus proponebant monachi, donationem ipsius decimæ sibi factam fuisse, & a quodam milite de consensu, Bituricen. archiepiscopi diœcc. ipsius sibi confirmatam fuisse: & ad confirmandam concessionem suam inducebant auctoritatem Hieronymi dicentis: Si aliquando fuerint à laicis, quæ diuini iuris esse noscuntur, male detenta, & in vsum transierint monachorum, episcopo loci præbente consensum, constabunt omnia perpetua firmitate subnixa. E contrario pars altera respondebat, quod consensus episcopi sine consensu capituli non sufficiebat ad hoc inducebat auctoritatem Leonis, quod episcopus de rebus ecclesiæ quicquam donare, vel commutare, aut vendere non audeat, nisi vt meliora prospiciat, & de consensu capituli sui id faciat, quod non sit dubium esse ecię profuturum: dubitauerunt isti arbitri quando decima tenetur à laico, si conferatur ecclesiæ, vtrum sufficiat consensus episcopi sine clericorum consensu? & Papa respondet quod monendus est laicus, qui decimam tenet, vt illam restituat illi ecclesiæ ad quam spectat quod si noluerit, & de con-

† Cap. vnico. eo. tit. in 2. compil. Et quatenus per litteras potest fieri presentatio, vide Lapum allega. 75.

† præsentent.

† Vel

† Adde quæ dicatur antiqua consuetudo, & approbata, per Docto. in l. hoc iure. §. duct° aquæ. ff. de aqua. quo. & æsti.

1 Host. remittit ad ea quæ ibi not. & dicit quod contra dicere possunt infra vj. menses post notitiam. Io. An.

2 Hostiensis ꝙ tenet contrarium dicit, ꝙ narratur factum non ius: & si de iure etiã intelligas, loquitur cũ sunt omnia ꝯcõia. Ioan. And.

† archiepo, in pluribus antiquis.

† scholarum, legit in omnibus fere Vaticanis.

† Cap. 1. tit. de his quæ conceduntur ab epo sine cõsensu capituli, in 3. compil.

† Prætoa.

de cõsensu episcopi alteri ecclesiæ concesserit, valebit donatio; & auctoritates pdictæ licet sint diuersę, non tamen sunt aduersæ: quia aliud est alienare quod ab ecclesia possidetur, in quo casu intelligitur auctoritas Leonis, & tunc non sufficit cõsensus episcopi sine cõsensu capituli: Et aliud est ad vsum ecclesiæ reuocare quod a laico detinetur: in quo casu intelligitur auctoritas Hieronymi: & tunc sufficit cõsensus episcopi: quia per vtranque auctoritatē vtilitati ecclesię prouidetur: & hoc probatur per concilium Lateran. sumpto argu. a cõtrario sensu, i quo prohibet̄, ne aliqua religiosa persona ecclesias & decimas de manib. recipiat laicorum sine consensu episcoporum; per qđ dat̄ indirecte intelligi, quod sufficit cõsensus episcopi, vt licitum sit ecclesiæ decimas de manu recipere laicorum. Hoc quod dictum est, de illis decimis debet intelligi, quæ laicis in feudum sunt concessæ. No. quod licet cõpromittere in arbitros de rebus spiritualibus. Item ille potest iura distinguere, qui potest ius constituere. Item sicut ad cõsultationē iudicum respondet Papa ita & arbitrorum. Item argu. à contrario sensu benè valet. Itē decimæ datæ laicis in feudum possunt reuocari.

† al. aliqua, sed apud Hieronymū aliquando, vt etiā apud Gratianum cap. vlt. 16. q. 1.

† Facit ad hoc l. preter. in princ. cū glo. nota & Barto. ff. ne quid in loco pub. & l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut clam.

scopi diœcesani eius accedente consensu cõfirmatam fuisse: seque auctoritate Hieronymi [a] munitos existere, q scribēs ad Damasum ait. Si aliquando † fuerint à laicis male detēta, quæ diuini iuris esse noscūt̄, & in vsum transierint monachorum, episcopo loci pbente consensum, cõstabunt eis omnia perpetua firmitate subnixa. E cõtrario pars allegabat adūersa, consensum episcopi sine cleri consēsu minus sufficere, auctoritate Leonis [b] Papæ dicentis: Ne quis episcop[9] de rebus ecclesiæ quicquam donare, vel commutare, vel vendere [c] audeat: nisi fortè aliqd horum faciat, vt meliora prospiciat: † & cum totius [d] cleri [e] cõsensu atque tractatu id eligat, quod nõ sit dubiū ecclesiæ [f] profuturū. [g] ¶ Quia verò nos cõsulere voluistis, vtrum quando decima tenetur [h] à laico, si cõferatur ecclesiæ, ad cõfirmandam donationē cõsensus episcopi sine cleri consensu sufficiat; Taliter respõdemus, quod monēdus est [i] laicus, qui decimam detinet, † vt eā restituat ecclesię, ad quā spectat: qui si fortè induci nequiuerit, & eam cum diœcesani cõsensu alteri ecclesiæ assignauerit, præsertim [k] religioso conuētui, cõstabit ipsa † donatio ppetua [l] firmitate subnixa. ¶ Auctoritates enim pmissæ, licet diuersæ sint, nõ tamen aduersę; cū aliud sit alienare [m] quod ab ecclesia possidetur; & aliud qđ detinetur à laico, ad vsum ecclesiasticū reuocare. In alienatione quoq. iuxtà Leonis Papę decretum consensus episcopi sine clericorum cõsensu † nõ sufficit. In reuocatione autē iuxtà scriptū † Hieronymi sufficit cõsensus episcopi; cum per vtrunque † utilitati ecclesiæ consulatur: ¶ Nam & in Lateranē. † concilio [n] est inhibitum, ne qualibet religiosa persona, ecclesias & decimas de manibus laicorum sine cõsensu episcoporū recipiat; per quod indirectè dat̄ intelligi, [o] ꝙ sufficit con

a Hieronymi.] 16. q. 1. quoniam quicquid. & s. de consti. c. cum omnes.

b Leonis.] 12. quæstione 2. sine exceptione.

c Vendere.] nisi fortè sit parua & sterilis possessio. 10. q. 2. terrulas.

d Totius.] vel maioris partis ibi seruientis 16. q. 2. cap. ea cnim. §. hoc ius.

e Cleri.] idest, capituli sui. bona enim aliarum ecclesiarum uendere non debet, nec venditionis auctoritatem præstare. 12. quæst. 2. abbatibus. & 17. quæst. 4. in venditionibus.

f Ecclesiæ.] s. episcopali.

g Profuturum.] quantum ad opinionem ipsorum, & sic tenebit alienatio, quamuis contrarium eueniat. 1. ff. de admin. tut. tutor qui. §. 2. tamen si probaretur læsio. restitueretur, vt s. de in integ. rest. c. 1.

h Tenetur.] de facto: quia veram possessionem habere non potest, cum laici decimam de iure possidere non possint. s. de præscrip. causam quæ. & 16. q. 7. c. 1. 2 & tā tolerat ecclesia, quod laici decimas, quas antiquitus habuerunt in feudum, detineant, de quibus loquitur hæc decr. vt in fi. dicitur. Ber.

[Glo. seq ponit lect. Lau. quam reprobat.]

i Monendus est.] & etiam compellendus, cum mortaliter peccat 7. q. 1. illi, qui. & 22. q. 1. c. vlt. Vel hoc intellige de eo cui[9] scādalum timetur. 23. q. 4. non potest. Nam si hoc esset verū, posset episcop[9] per alios laicos multas ecclesias spoliare, & alias ditare: quod si faceret, appellandum esset, cum hoc sibi non liceat. j. de rebus eccle. nõ alie. c. 1. Hoc qđ dicit Lau. intelligē de decimis non in feudum concessis: sed decr. loquitur de decimis in feudum concessis, vt dicit in fine. Bern.

k Præsertim.] i. maximè: qa ad hoc agitur vt de manu laici reuocetur. Ber.

l Perpetua.] & ita videtur valere donatio sine consensu capituli. sed hoc i eo est, quia p hoc vtilitati ecclesiæ consulitur, & illi q. decimā detinebat: quia hoc solum benè agit, vt vita hominū corrigatur. 23 q. 5 prodest seueritas. alias semp requiri debet consensus capituli, vt s. eo. per totum. Ber.

[Gl. seq. recitetur per obiectione m.]

m Alienare] ideò nõ intelligitur alienare: quia transfertur à laico ad ecclesiam. Sic non dicit̄ alienatio quādo trāsfert̄ de fratre ad sororem: sicut dixit lex. si testator prohibuit rem alienare, dando sorori, non videtur alienare. C. de fideicommis. voluntas. ff. de leg. 2. vnū ex familia. §. 2. & l. peto. §. fratrem. Et qui transfert columnas de loco vno ad alium locum eiusdem ciuitatis, 3 non videtur facta translatio. C. de ædifi. priua. si quis post. sed reuera talis reuocatio est quædam alienatio. 12. q. 2. Apostolicos. & j. cap. proxi. quia si remansisset apud illum laicum decima illa, spes esset quod posset redire ad priorem ecclesiam, ad quam spectat, si decederet sine hærede, nisi hæredes succedant in decimis, siue sint collaterales, siue descendentes: & est simile quod Deus magis voluit sibi hostias immolari, quam dæmonibus. 22. q. 1. consideră.

n Lateranē. concilio.] j. de priuileg. cum & planta [2] nec laici in alios laicos decimas possunt transferre. infra de deci. prohibemus.

[Glo. seq. dicit arg. à ɔ̃rio sensu esse fortissimum.]

o Datur intelligi.] à contrario sensu: & est fortissimum ar-

† tenet · † illis. · † assensu. · † scripturam rescriptum. · † vtranque · † sub Alexandro iij. cap. 9.

1 De hoc, & quid iuris si ecclesia sit locupletata, nec damnificata not. 12. q. 2. sine exceptione. in glo. pen. Ioan. And.

2 Vbi de hoc. & 14. q. 2. §. 1. & j. de deci. ꝗ nis. Io. An.

3 Idē si ad aliā ciuitatē columnas, pariectum marmora, vel colfinas deferr de ppriis domibus in domos proprias. & hoc vult lex illa ꝙ ornatus ciuitatis nō transferantur ad rura. Ioā. And.

mũ argumentum.ff.de offi.eius cui mãda.eſt iuriſd. l.1.& 25.diſt.qualis.& 45.diſt.diſciplina.verſ. deſcende,peccauit populus tuus.quaſi dicat: ergo non meus ex quo peccauit:puta ꝓpter peccatum receditur à Deo, 32.q.1.cum renunciatur.Lau.

[Gl. ſeq.querit,& ſoluit.]

h Tractatu.]ſed qualiter fiet tractatus? Conueniene omnes,& q̃libet dicet qđ ſibi videtur.4 C.de venden. reb.ciui.l.vlt.lib.11.& tit.ſeq.l.vlti.hoc de immobilibus.vel mobilibus pretioſis:quia ſi ſint pretioſa,neceſſaria eſt ſollemnitas. C.de admi. tut. lex. quæ.ſecus in his quæ ſeruando ſeruari nõ poſſunt, vt l. prędicta. & ff. de' petitio. hæred.l.diuus.Vinc.

4 Supple ſicut ſit cum alienari dēt res ciuitatis: & tũc bene continuatur qđ ſequitur.

ſenſus epiſcopi,[a] vt licitum eccleſiæ ſit decimas de manibus recipere laicorũ. Hoc autem de illis decimis intelligimus, q̃ laicis in feudum [b] ꝑperpetuò ſunt conceſſæ.

¶ Idem Meteñ.† archidiacono.

¶ *Non poteſt epiſcopus ſine conſenſu capituli concedere eccleſias alijs eccleſiis, etiam ſi habeat ius patronatus in eccleſiis conceſſis.*

† Meteñ.

† Cap.2.tit. de his q̃ conced. ab ẽpo ſine cõſen.capituli in 3. compilat.

CAP. VIII.

TVa† nuper: & infra. ¶ Adieciſti etiam, vtrum epiſcopo, vel electo cum ſolo archidiacono præter aſſenſum maioris eccleſiæ, cum ab ipſa eligatur epiſcopus, & archidiaconus aſſumatur de ipſa, cœnobijs vel eccleſijs conuentualibus, ad quas ius pertinet patronatus, liceat conferre[c] perpetuo vacantes [d] eccleſias baptiſmales: & infra ¶ Alterius [e] etiã quæſtionis ſolutio ex epiſtola Leonis [f] Papæ colligitur euidenter, in qua legitur: Ne quis epiſcop⁹ de rebus eccleſiæ quicquã donare, vel permutare', vel vendere [g] audeat: niſi forte aliquid horũ faciat ut meliora ꝓſpiciat: & cũ totius cleri tractatu [h] atque cõſenſu id eligat, quod non ſit dubiũ [i] eccleſiæ profuturum. Irrita† enim epiſcoporum donatio, vẽditio, & † cõmutatio, rei eccleſiaſticæ erit abſque conniuentia & ſubſcriptione clericorum per hoc [k] enim noueris ſolutam ſecũdo loco propoſitam quæſtionem: cum† conceſſiones eccleſiarum perpetuas, [l] ad alienationes non ſit dubium pertinere.

¶ Idem epiſcopo Helieñ.

¶ *Epiſcopus parochiales eccleſias, vel obuentiones ipſarum de conſenſu patroni ſine conſenſu Capituli ſui monaſterio conferre non poteſt.*

CAP. IX.

PAſtoralis officii diligentia: & infra. ¶ Præterea quæſiuiſti (cum au

† In omnibus Vaticanis ita Irrita. n. epiſcoporũ vẽditio, & cõmutatio rei eccleſiaſticę erit, &c.

† Vel

† Ex antiquis exẽplaribus ita reſtitutũ eſt, vt eſt impreſſum nã in vulgaris ita legit: cũ conceſſiones eccleſiarum ad perpetuas alienationes nõ ſit dubiũ ꝑtinere.

a Epiſcopi.] vide modum argumentandi: ex quo dixit de ẽpo, ergo tantum de epiſcopo intelligendũ eſt ſic.25.diſ. qualis.& 95. diſt. illud ff.de cond. & demõ. cum ita. Arg. ꝯ. quia aliud eſt dicere, ẽpm & aliud, ſolum ẽpm ĩ.de teſta. requiſiſti 1 & ita hic eſt vn⁹ caſus, in quo ſol⁹ ẽps poteſt alienare: alios habes.12.q.2. terrulas.& tribus capitulis ſeq.& 12.quæſ. 2. bonę.

b In feudum.] de alijs vero non eſſet verum quod hic dr: quia eccleſia poteſt illas vendicare, cum ille nullum ius habeat, ſed hæc eccleſia ad quam ſpectant: nec poteſt petere ꝓpter ius feudi quod antiquitus ex cauſa fuit promiſſum: quia epiſcopus ius vnius eccleſiæ non põt alii dare, vt ĩ.de rebus eccl.non alie.c.1.Io.

1 Ibi ẽtiã ver. ſi vero relinquatur: ꝓbatur ꝓprij, ſ. quod idẽ ſit dicere epiſcopo, & ſoli epiſcopo quare dicas ex circunſtantijs hoc diſcerni an hæc ſint eadẽ, an diuerſa. facit qđ nota. de don. ad Apoſtolicæ. in 3. glo. & quod dicam ſuper eo. Ioã. And.

TVa nuper.] Communis diuiſio. Secunda pars: ibi, Alterius. Abb. Sicul.

CASVS. 2 Archidiaconus Meteñ. q̃ſiuit à Papa, vtrũ ẽps ſiue electus de conſenſu archidiaconi tm̃ ſine conſenſu capituli, conferre poſſit vacantem eccleſiam baptiſmalem alicui monaſterio vel alteri eccleſiæ, quæ habet ius patronatui in illa eccleſia vacante? Et reſpondetur quod non poteſt, auctoritate Leoni Papæ: quia conceſſio vacantium eccleſiarum pertinet ad alienationem. Bernardus.

Nota ꝙ prælatus ſine conſenſu capituli bona eccleſiæ tẽporalia vel ſpiritualia non poteſt alienare. Itẽ donatio epiſcopi cũ conſenſu archidiaconi non valet. Itẽ perpetuæ donationes nomine alienationis continent.

2 Hic caſus Bernardi eſt & in antiquis exẽplaribus reperitur.

c Conferre.] vt monachi habeant fructus illarum, & retineant eccleſias ad vſus proprios, & ſic læderetur eccleſia unde non valet talis conceſſio.

d Vacantes.] 3 arg. contrarium: quia ſede vacante nihil eſt innouandum: ĩ.ne ſede vacan. nouit. & c.2. & 3. Reſpondeo. contraria loquuntur in epiſcopatib. & conſimilibus.

3 Hanc Gloſſulam nõ inuenio in antiquis Codicibus nec puto Bernardi eſſe.

e Alterius.] ideſt iſtius præſentis quæſtionis. ſed ideo dicit, alterius, quia alia quæſtio præcedit, quæ ponebatur in antiqua compilatione in tit. de inſtit. ſed in hac non ponitur.

f Leonis.] 12.q.2. ſine exceptione & ĩ.c. proxi.

g Vendere.] niſi forte ſit res, quæ ſeruando ſeruari nõ poſſit C.de admini. tut. lex quæ in ſi.

i Dubium.] probabili iudicio, licet forte ſecus contingat. argum. ff. de mino. verum. §. ſi locupleti. & intellige, non ſit dubium quãtum ad ſe: quia ſufficit ab initio bene geſtum. ff. de nego. geſt. ſed an vltro. §. 1.

ADDITIO. Vel dic dubium, ſcilicet cõmuni opinione clericorum.

K Per hoc.] ideſt, per capitulum Leonis. 16. quæſt. 1. c. poſſeſſiones.

l Perpetuas.] perpetuæ enim intelliguntur ex eo, quia fiunt eccleſijs & non perſonis 5, vt ſupra ca. proxi. & ff. de annu. leg. annua. & 12. q. 2. lib erti quia eccleſia non moritur, vt ibi dicitur, & ſupra de inſti. cũ veniſſent ſi fiunt perſonis ſine temporis præfinitione, durabunt in eorum vitam. 10. q. 2. hæc vſus præſtatio. & 16. quæſt. 1. poſſeſſiones.

5 Adde qđ dicat perpetuũ, & quid ꝑpetua alienatio no. in l. na imperator. ff. de le. & in l. 1. ff. de vſufruct.

PAſtoralis.] Communis diuiſio: Secunda: ibi, Ad quod. Abbas Siculus.

CASVS. Epiſcopus Helieñ. fecit talem quæſtionem domino Papæ; Parochiæ auctoritate Dionyſii [a] fuerunt limitatæ & diſtinctæ, ut prouentus cuiuslibet parochiæ in vſus cederent miniſtrorum: quæſiuit vtrum liceat epiſcopo ſine auctoritate Papę, vel ſine conſenſu capituli ſui conferre viris religioſis obuentiones alicuius parochialis eccleſiæ reſeruata ſuſtentatione vicarij. Secundo fecit aliam quæſtionem. Lateraneñ. concilium prohibet nonam penſionem imponi eccleſiis, vel veterem augeri, quæſiuit epiſcopus Helieñ. vtrum epiſcopus poſſit religioſis locis totam eccleſiam, vel de nouo conferre aliquam portionem de conſenſu patroni? Ad hoc reſpondet Papa, quod epiſcopus nec primum nec ſecundum facere poteſt ſine licentia Papæ præter capituli ſui voluntatem, ſalua conſtitutione canonica, quæ dicit, quod epiſcopus poteſt conferre pijs locis quinquageſimam portionem. Nota quod epiſcopus nec eccleſiam poteſt dare monachis nec penſionem augere ſine conſenſu Capituli ſui. Item centeſimam vel quinquageſimam portionem poteſt dare pijs locis ſine conſenſu capituli ſui, vt hic probatur.

a Diony-

ctoritate Dionysii a † fuerint parochiæ limitatæ) quatenus singulorũ parochiarum prouẽtus, in vsus ecclesiæ cederẽt necessarios, & stipendia ministrorum: si episcopo liceat sine auctoritate sũmi pontificis, vel saltem sine capituli sui voluntate, viris religiosis conferre obuentiones b alicui⁹ parochialis ecclesiæ, sustentatione c vicarij reseruata. Et cum Lateranẽ. † concilij d statuta prohibeant, ecclesiis nouã imponi, vel augeri veterem pensionem, postulas edoceri, an episcopus valeat religiosis, cõsentiente patrono, totam ecclesiam, vel de nouo conferre aliquam portionem. ¶ Ad quod breuiter respondemus, quod salua constitutione e canonica, de concedenda pijs laicis quinquagesima f portione, neque primum neque secũdum facere potest episcopus (nisi de licentia Romani Pontificis) præter capituli sui voluntatem.

¶ Innocentius † tertius archiepiscopo Senonẽ. & eius † suffraganeis.

¶ *Ad concilia prouincialia vocari debent, & admitti cathedralium ecclesiarum capitula.*

CAP. X.

ET † si mẽbra corporis: & infra. ¶ Prouinciæ Senoñ. capitula cathedralium ecclesiarum ad nos querimoniã trãsmiserunt, quod archiepiscopus Senẽ & eius suffraganei, procuratores eorũ † nuper ad prouinciale g concilium conuocatos, ad tractatum eorum admittere noluerunt: & infra. Visum fuit nobis & fratribus nostris, vt capitula ipsa ad huiusmodi concilia debeant inuitari, & eorum nũcij ad tractatum admitti: maxime super illis, quæ ipsa capitula contingere h dignoscuntur.

TITVLVS XI.

De his quæ fiunt a maiori parte capituli.

¶ Ex concilio Lateranẽ. †

¶ *In vniuersitatibus ecclesiasticis præualet regulariter qđ fit a maiori parte, nisi minor pars rationabiliter contradicat, hoc dicit.*

a Dionysij.] 13. q. 1. ecclesias 1. 90. distin. c. 1. & 80. distin. c. episcopi.

b Obuentiones.] idest, fructus, vel redditus, retenta sibi ecclesia cum sustentatione vicarij.

c Sustentatione.] sufficienti. s. de præbend. de monachis vbi de hoc. & s. de supplen. neglig. prælа. sicut.

d Lateranẽ. cõcilij.] vt j. de censib. prohibemus.

[Glo. seq. reci. per q. alleg. pro & contra, ponit op. Hug. & Tãc. quã dicit tutiorẽ, sed cõtrariũ approbat.]

e Salua cõstitutione canonica.] 12. q. 2. bonæ rei. Ex hac littera vr manifestè, quod episcopus posset dare quinquagesimam vel cẽtesimã partem sine consensu capituli, vt in prædicto c. bonæ rei, nõ obstãte iuramẽto de non alienandis reb. ecclesiæ. j. de eccle. ædi. tua. & s. de iureiur. intellecto. nemo enim põt episcopũ accusare de eo qđ tẽplũ Dei ędificat. 12. q. 2. autẽ. Itẽ quia sufficit semel a iure fuisse concessum: vñ nõ est vlterius necesse adire prætorẽ. ff. de cõd. instit. q sub cõditione. §. vlt. Arg. contra j. de donat. pastoralis. & s. e. c. prox. 12. q. 2. si episcop⁹ & s. eo. cũ nos. H. & Tãc. cũ eo dicũt, quod ẽt in hoc casu requirit consensus capituli: licet .n. ei permittat a iure alienare causa necessitatis vel vtilitatis, requiri tamẽ debet consensus capituli. 12. q. 2. sine exceptione. Littera tamẽ ista contradicit: & Ioã. idem dicit super illo. c. bonæ rei: illud q. dẽ securum est dicere, & expone hanc litteram secundum quod Tancre. exponit, idest salua constitutione: quia non derogatur per istud responsum illi canoni, bonæ rei, nec dicitur ibi quod episcopus posset illam donationem facere sine consensu canonicorum: sed hæc littera contrarium innuit, & j. de donatio. Apostolicæ. vbi de hoc. & ita credo verum, & statuendũ hic.

f Quinquagesima.] imo quandoque maiorem portionem, si multum abundat. de auctoritate tamen superioris, quandoque non tantam, quandoque nihil, si grauatur ecclesia. j. de do. Apostolicæ Io.

ET si membra corporis.] Prima pars ponit querelã. Secundo prouidet: ibi, Visum fuit. Abbas Siculus.

CASVS. Statutum fuit in cõcilio generali, quod habetur. j. de accusationib. sicut olim. qđ metropolitani singulis annis debeant prouinciale cõcilium celebrare. Archiepiscopus Senoneñ. & suffraganei eius ad concilium illud non recipiebant procuratores & nuncios cathedralium ecclesiarum. verumtamen capitula cathedralium ecclesiarum Senoneñ. prouinciæ deposuerunt super hoc corã dño Papa quæstionem: Scribit dominus Papa archiepiscopo & suffraganeis eius dicens, quod capitula prędicta ad huiusmodi concilia debeant inuitari, & eorũ nuncij ad tractatum admitti. & præcipue super his, quæ contingunt ipsa capitula: & hæc est ratio, quia cum archiepiscopus & episcopi sint vnũ corpus cum capitulis suis & ipsi caput, sine membris suis talia vel talia facere non debent. Nota, quod omnes tangit, ab omnibus debet tractari. Item nõ debet caput à membris recedere nec mẽbra a capite.]

g Prouinciale.] de quo habes 18. distin. per totum. & infra de accus. sicut olim. De concilio monachorum habetur j. de sta. reg. in singulis. & c. ea quæ.

h Contingere.] & merito: quia quod omnes tãgat, ab omnibus debet comprobari. 63. distin. ca. 1. & 66. distin. cap. 1. & 8. q. 1. licet ergo. & s. de tempo. ordin. si archiepiscopus. vbi de hoc. & ff. de ado. nam ita. & ff. de mino. in causæ. §. causa. & l. etiã. §. vlt. & ff. de iure annu. aureo. diuus. & ff. de aqua. pluuiarcen. in concedendo. & in Auth. vt sponsal. lar. §. ad hoc quoque colla. 8. Laici 3 vero huiusmodi concilijs interesse non debent, nisi specialiter inuitentur. 63. dist. Hadrianus in fine. Vel etiam nisi specialiter tractaretur causa fidei. 96. dist. ver. nam. Vel nisi tractaretur de matrimonio. quia cum tales causæ eos tangant, possunt interesse. 35. q. 5. ad sedem.

DE HIS QVAE FIVNT A MAIORI parte capituli.

¶ Supra visum est de his quæ fiunt a prælato & capitulo: sed quia quædam pertinent ad capitulum tantum. in quibus peragendis sæpe discordant, & dubitari posset quid iuris, merito subijcitur ista rubrica.

De hac materia tractatur 16. dist. c. vl. 5. q. 3. hoc ius.

Cum.]

¶ Prouinciæ vero, & diœcesæ prius diuisæ fuerunt. 8. dist. c. 1. & 99. dist. prouinciæ. Vincẽ. Vtrobiq; de hoc. I. A.

† Dionysius Papa epistola 2. ad Seuerũ episcopũ.

† Concilium Laterañ. sub Alex. iij. c. 7. §. prohibemus

† Honorius tertius hr in omnibus antiquis.

† De his prouincialib. cõciliis Triden. sessio. 24. de refor. c. 2. ad de Melchiorẽ Canũ li. 5 de locis Theolo. c. 4.

† al. capitulorum.

† Cõcilium Lateranẽ. sub Ale. iij. c. 16. & ca. viii. o. co. ti. in 1. cõpilat.

2 De reg. iur. qđ oĩs. li. 6. in fi. Io. An.

3 De hoc articulo vide plenius hic per Ioãnem And. Panormitanum, & alios. adde Bullã Iulii tertii ante sessionem. 11. in concilio Trid. & Turrecrematã 1 sum. de eccl. lib. 3. c. 12. & seq.

CVM.] Ordinatio maioris partis capituli, per contradictionem & appellationem minoris partis, nil rationabile opponentis, impediri non debet. Primo ponit factum reprehensibile. Secundo prouidet per statutum: ibi, Quocirca. Abbas Siculus.

CASVS. In quibusdam ecclesijs minor pars clericorum non secundum rationem, sed propria voluntate ecclesiasticam ordinationē, quod graue & dignum erat reprehensione: cū in ordinationibus ecclesiarum semper debeat præualere qđ a maiori & saniori parte capituli fuerit ordinatum ideoque statuit cōcilium Lateraneñ. vt nisi à paucioribus & inferioribus aliquid rationabile obiectū fuerit, & ostensum, appellatione remota præualeat, & suum consequatur effectū, quod a maiori parte capituli fuerit ordinatum: non obstante si aliquis dicat se iuramento adstrictū ad seruandum ecclesiæ suæ consuetudinem: quia non sunt dicenda iuramenta, sed potius periuria, siue temeraria iuramenta, quæ in damnum ecclesiæ & contra sanctorum Patrum ueniunt instituta: & si aliquis cōsuetudines quæ nec ratione iuuātur, nec canonicis consonant institutis, iurare præsumpserit, a perceptione Dominici corporis, donec pœnitentiam egerit, sit penitus alienus. Nota, quod in maiori & saniori parte capituli residet potestas capituli. Item vt cōtra dictio minoris partis capituli valeat, duo sunt necessaria, s. quod rationabile quid obijciatur, & probetur. Itē iuramenta contra vtilitatem ecclesiasticam præstita, nō iuramēta, sed potius periuria uel temeraria iuramenta dici debent: & ideo non sunt seruanda. Item si quis iurat seruare consuetudinem ecclesiæ, non adstringitur ad illicita: sub tali enim iuramento nihil nisi licitum comprehenditur. Item qui consuetudinem illicitam iurat seruare, donec egerit pœnitentiam, a perceptione corporis Christi debet abstinere.

† Dictio ad deest in aliquot antiq͂s in concilio vero aperti⁹ hęc continētur ita: ordinationē mul toties impediunt, & ordinationem ecclesiasticā procedere, &c.

† vel.

CAP. I.



Vm in cunctis ecclesijs q̄ pluribus [a] & sanioribus fratribus visum fuerit, incūctanter debeas obseruari: graue nimis est, & reprehensione dignissimū quod p quasdam ecclesias pauci quandoq; non tam de ratione, quam de propria volūtate ad † ordinationem ecclesiasticam procedere non permittunt. [b] ¶ Quocirca præsenti decreto statuimus, vt nisi a paucioribus & inferiorib. aliquid rationabiliter [c] obiectum fuerit & † ostēsum, [d] appellatione remota præualeat semper, & suum cōsequatur effectum quod à maiori & saniori parte capituli fuerit cōstitutū. [e] Nec constitutionem nostram † impediat, si forte aliquis ad conseruādā, † ecclesiæ suæ consuetudinē, se iuramēto dicat adstrictū: Nō enim iuramēta, [f] sed potius periuria sunt dicenda, quæ contra vtilitatē ecclesiæ, † & sanctorum patrum veniunt instituta. ¶ Si quis autem † huiusmodi consuetudines, quæ † nec rōne iuuātur, nec sacris cōgruunt institutis, iurare præsumpserit: donec dignam egerit pœnitentiā a perceptione sit Dominici corporis alienus.

¶ Cælestinus † tertius Claremoñ. † episcopo.

¶ *Canonicus non interdicit ecclesiam, sed hoc facere debet episcopus cum capitulo.*

CAP. II.

Quæsiuit: † & infra. ¶ super eo qđ ecclesiam [g] tuam quidam ex

a Pluribus.] 65. dist. ca. 1. 2. & 3. supra de electio. licet. 23. distin. in nomine Domini 20. dist. de quibus: & ff. de re iud. duo ex tribus.

b Permittunt,] appellando & impediendo de facto.

[Gl. seq. arg. quod non statur, & c. alleg. 5. iura. alleg. duo in contrarium, & soluit.]

c Rationabiliter.] argum. quod non statur semper maiori parti nec pluralitati, vt hic, & 31. distin. Nicena s. de electio. ecclesia vestra. ff. de serui. rust. prædi. p fundum 12. distin. non liceat. & ff. de pact. maiorem. Argumen. contrā 63. distin. plebs Dioceñ. Instit. de satis. tut. §. sed si ex testamento. Sol. illud regulare ē, vt sē per stetur maiori parti. sed maior pars est illa quæ maiori ratione & pietate nititur 9. disti. sana quippe. 60. di stin. multi in fi. & 4. q. 3. c. si testes. §. item iurisiurandi. præsumitur pro pluralitat. 61. dist. nullus. in fi. nisi cō trarium probetur, vt hic patet, & 23. distin. illud. & s. de electio. dudū R.

d Ostensum:] ergo non sufficit obijcere, nisi probetur. & hoc probabitur coram superiore. s. de elec. venerabilem.

e Constitutum.] & ita capitulum potest constitutionem facere dum tamen intersint omnes, quos constitutio tangit. De hoc no. sup. de const. cum omnes alias p̄sentes in præiudiciū absentium nihil constituere possunt, vt hic. Circa alia negotia ad min⁹ duæ partes debent esse præsentes. ff. quod cuiusque vniuer. l. nulli. & l. plane. & ff. de decr. ab or. fa. l. 3. T.

f Iuramenta.] sic s. de iureiur. sicut nostris. & ita si iuramēta sint facta in genere [1], restringenda sunt circa bonas & licitas consuetudines argum. s. de iureiur. quanto: & cap. ad nostram 3. Si speciali ter iurāt, statim sunt periuri. B.

Qværsiuit.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Fraternitati. Ab. Sic.

CASVS. In ecclesia Claremonteñ. obseruabatur, vt si quis parochianus pensionem debitā ecclesiæ non solueret, vel clericus aliquis delinqueret aliquis de canonicis etiam minimis interdicebat ecclesiam, sine consensu episcopi, & aliorum canonicorum, quæsiuit episcopus an hoc fieri deberet? Respondet Papa, quod interdictum in aliqua ecclesia positum sine consensu episcopi, & fratrum suorum per aliquem de canonicis, obseruare non debet nec sustinere vt ab alijs obseruetur. Sed si aliquis deliquerit, ipse puniatur. quia peccata suos auctores tenere debent: nec pœna debet vlterius protrahi, quam delictum fuerit in committēte repertum. No. quod excōmunicatio, & interdictum fieri debent de ꝯsensu episcopi & capituli. Item ille qui peccat, solus puniri debet, & non illi, qui nō peccauerunt. Itē pœna debet suos auctores tenere. Item pœna non debet excedere delictum.

g Ecclesiā tuam.] idest, tuæ iurisdictioni subiectam simile supra de auctor. & vsu pal. cap. 1. & intelligitur hoc vbi canonicus non habet ius episcopale in ipsa ecclesia. alias si haberet, & ei denegaretur debita pensio, vel aliqua offens⁹ digna excommunicatione committeretur, bene supponeret ecclesiam interdicto: [2] non nego tamen honestius esse personas interdicere non enim ecclesiæ delinquunt, sed personæ. in Authen. de man. princ. §. oportet colla. 3. argume. infra de pœnis. licet. 16. quæst. 6. illud. hoc dicit Lau. sed ecclesia p p delictum

† vel statuti

† obseruandam.

† ecclesiasticam.

† enim.

† Hæc periodos aliter recitatur in cōcilio prędicto loco, qđ omnino videas.

† Clemens iij.

† Claromoñ. Claramoñ. Claremoñteñ.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōpi.

1 Vide Deciū in Rubrica. C. qui ad mitti. Albericum trac. de stat. par. 1. q. 15. vnde intelliges verā esse hāc glossā.

2 De hoc articulo vide hic plenius per Host. & Ioan. And.

dolo & contuma. contingit. ff. de dam. infec. l. si finita. §. vlt. Item hic patet, quod si Papa mandat alicui dari præbendam, & capitulum aliũ eligit, tenet electio. De hoc dictum est s. de præbendis. dilectus filius. Io.

a Ratione.] quia erat in minoribus ordinib. cõstitutus, vt patet in integra, & quia reuerentiam faciendo illi H. iuri suo renunciauit, vt hic sequitur.

[Glo. seq. arg. de tacito cõsensu, inducẽs 13. iura. alleg. 2. in cõtrarium. Tertio fortificat primum dictũ. Quarto quærit, & soluit. Quito elicit duo argumenta.]

b Renũciasse.] nota hic arg. de tacito consensu. & licet verbis nõ renunciet, ant non consentiat, ipso facto tñ cõsentit. 32. q. 2. honoratur. & s. de transact. ex litteris. & 43. distin. sit rector. ff. mandati. l. si procedente. §. Lucius. ff. ad munici. l. 2. & s. de off. dele. gratum. & ca. cum olim. in fi. à contrio sensu. ff. de inof. testamen. l. si propo nas. §. 1. & l. nihil. & l. vl. & ff. de public. l. si ego. §. 1. & ff. de mino. l. si filius. & C. de iure do. impe. l. 2. Ar. contra ff. de decurio. l. Herennius. §. vlti. & s. de præben. dilecto. Ioã. Præterea licet renunciatio sit tacita, valet etiam citra auctoritatẽ superioris, licet expressa nõ valeat sine auctoritate superioris. s. de renũciat. admonet. sicut plus valet tacita prohibitio quam expressa, cũ scilicet litem contestatur. ff. de solutioni. l. si quis stipulatus fuerit x. in melle. ff. eo. titu. vero procuratori. §. vlt. Laurẽ. Sed quid si alius ageret contra illam præpositum, & cassaretur illius electio, nunquid iste qui exhibuit reuerentiam, potest agere pro præpositura? Non: quia filius exhæredatus si approbauit testamentum patris, non põt postea impugnare. C. de inoff. testamen. parentibus. & si alius impugnaret testamentum, ipse tamen non potest petere vltra quã sibi est relictum. ff. de legatis præstã dis. l. 3. §. is qui. Vincẽ. Item argumentum quod actio semel extincta non reuiuiscit. ff. de solutio. l. qui res. §. aream. & de consec. dist. 4. quæris. Item argumentum, quod licet res deueniat ad eũ casum à quo potuit habere principium, non valet. Ber.

c Per appellationem.] sic s. de elec. cum inter R. quia eius non intererat appellare post reuerentiam præstitam. 2. q. 6. non solent. appellatio enim non impedit ne id fiat quod perpetuo edicto decernitur. ff. de appellatio. recipit. vel non. l. vlt. Laurẽ.

† In codice Barbatię lita q dẽt pposito exhibeñ.

† Vide l. tale §. j. ff. de pac. & l. si exhæredatus. ff. de inoff. test.

† Cap. vnico eo. tit. in 4. compil.

Et vid. q. d. p hoc ca. dixit Calderinus cõsi. 6. tit. de his q fiũt à præla. refert Felinus i ca. cũ dilecta. s. de rescrip.

stitus fuisset, inuestitura eius per prædecessorem nostrum certa fuit ratione[a] cassata: quæ nec etiã si cassata fuisset, per hoc quòd dicto H. reuerentiã exhibuit, quæ † debetur præposito, iuri suo renũciasse[b] videtur: † Nos attendẽtes sibi de iure nõ potuisse cõpetere, vt per appellationẽ[c] ob id interpositam, cõem ordinationẽ ecclesiæ impediret: intelligentes etiam te à maiori parte, tam dignitate, quàm numero eorum, quos eligẽdi ius cõstabat habere, electũ fuisse canonicè in præpositum: electionem tuã auctoritate Apostolica confirmamus: prefato B. super præpositura silentiũ imponentes.

¶ Idem.

¶ *Prælatus cum maiori parte capituli contradicente minori statuere potest, quod ad necessariam reparationẽ fabricæ quilibet canonicus conferre teneatur.*

CAP. IIII.

Ex † parte tua nobis fuit frater archiepiscope intimatũ, quod ad restaurãdã fabricam[d] Rothomageñ. ecclesiæ, tractatum cõiter habuistis, te postulante, vt quilibet canonicorum tecum pariter aliquam suorũ redditũum portionẽ operi tam pio & necessario deputaret: & inf. ¶ Statuimus, vt † vt si quis vestrum tuis, frater archiepiscope, & maioris & sanioris partis capituli statutis super hoc duxerit † resistẽdum, obtineat sentententia plurimorum.[e] †

EX parte tua nobis fuit frater.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Statuimus. Abbas. Sicu.

CASVS. Archieps Rothomagensis cum fabrica ecclesiæ suæ restauratione indigeret, habuit tractatum cum fratribus suis, vt quilibet eorum cũ ipso archiepo, aliquam portionem redditũum suorum tam pio & necessaria operi deputaret: & hoc ipsi facere noluerũt: vñ ipse significauit hoc dño Papæ. super hoc statuit Papa, vt si aliqui contradixerint statutis sui archiepi, & maiores partis capituli & sanioris, obtineat sententia plurimorũ. Nota, quod sententia maioris & sanioris partis capituli præualet. Item in casu isto non tenentur, nisi maior & sanior pars consentiret.

d Fabricam.] licet enim ille solus teneatur ad restaurationẽ fabricæ, qui partem deputatã fabricæ recepit, vt 10. q. 3. vnio. & q. j. decernimus. tamen ille conferre tenetur. 17. q. 1. si monachus. & de eccle. ædificandis. c. 1.

e Plurimorũ.] hic ergo valet sententia plurimorum: quia euidens est illos ratione iuuari. s. eo. ca. 1. sic 75. dist. c. 1. & 2. s. de tempo. ordi. nec episcopi. Ber.

ADDITIO. Glo. in verbo, ratione iuuari, &c. Dixit Vinceñ. hoc esse, quia Papa hoc approbat, alias nullus compelleretur dare de proprio nisi vellet: quia tenentur vt singuli. vnde potior est causa prohibentis: & quia si tenẽtur vt collegium, cõmunis mensa habet hoc sustinere, non priuata stipẽdia. Dicit Inno. hoc verum si non essent res ecclesiæ, sed propriè canonicorũ: de rebus verò ecclesiæ, licet sigulariter & specialiter ad singulos canonicos pertinentibus, poterit episcopus cum maiori parte capituli pro vtilitate ecclesiæ talia statuere. Item Innocen. & Abbas. vide quod dixi supra de constitutionib. cum omnes. supra prima gloss. Ioan. And.

† al. vt si q.

† duxeritis

† Vide l. & suũ hrdẽ. §. si cũ l. seq. ff. de pact. & l. qd maior. ff. ad muni.

TITVLVS XII.

Vt ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.

¶ Innocentius tertius Mediolaneñ. archiepi copo.

¶ *Rubrum sufficit pro summario. vel summa sic secundum abbatem: Occulta collatio beneficij, licet sit suspecta, bene valet, dummodo aliàs legitimè facta probetur. hoc dicit. Et est casus notabilis, non tamen facit ad titulum, nec omnes indistinctè hoc tenent, sed maior pars concludit cum hoc summario.*

VT ECCLESIASTICA BENEFICIA sine diminutione conferantur.

¶ Supra visum de collationibus beneficiorum faciendis tam à prælato cum consensu capituli, quàm ab ipso capitulo tantum: Veruntamen quia beneficia ipsa debent conferri sine diminutione, merito subijcitur ista rubrica. Abbas.

Vt quo.

VT nostrū.] Diuiditur ī quatuor partes. Primo assignatur Papalis responsionis causa & ratio. Secundo processus Papæ executio & ad obiecta responsio: ibi, Cum enim Tertio archiepiscopi inconuincibilis reprehensio: ibi, Omnib. Quarto cautę & necessarię istructionis ꝓuisio: ibi, Vñ credimus. & pone casū in terminis vt in gl. 1. Abbas,

CAP. I.



VT† nostrū[a] prodeat de vultu Dei iudiciū,[b] & infra. ¶ Præterea ꝓponebas, ꝙ cū nullus debeat sine accusatore[c] † damnari, nec aliquid circa negotium illud ſit actū i forma iudicij, depositiones testium non poterāt ibi præiudicium generare.

†Cap. vnico eo. ti. in 3. cōpila.

Alia pars huius ca. est ī. de appel. ca. ut nostrum.

a Vt nostrum.] vt plenie intelligas hāc decretalem sic pone casum: aliter nō bene intelligas. Intellexit dñs Papa quòd cancellaria Mediolaneñ. ecclesiæ vacauerat vltra annum, & sic potestas conferendi illam deuoluta fuerat ad Papam: vnde mandauit Papa Mediolaneñ archiepiscopo, vt ipsam conferret cuidam H. subdiacono domini Papæ: & si post receptionem litterarum aliquid faceret in contrarium, illud cassaret. Archiepiscopus receptis litteris rñdit, 2 ꝙ illi cancellariam non contulerat: quia propter grauamina debitorum retinebat fructus ipsius: de qua rñsione factum fuit publicum instrumentum: visis litteris die sequenti rñdit contrarium, ꝙ mandatum dñi Papæ adimplere non poterat: quia reseruatis sibi prouentibus iam decem mensibus elapsis contulerat eam cuidam H. noīe: & de hac rñsione fuit factum aliud instrumentum. Ista relata fuerūt dño Papæ, & instrumenta ostensa: Papa verò intelligens varietatem huius rñsionis, statim mandauit archiepō, vt ad præsentiam suam mitteret procuratorem idoneum, & ostenderet, ꝙ ipse cancellariam contulisset personæ idoneæ, & modo canonico, & tempore competenti, & idem H. veniret si vellet defendere ius suum: accessit procurator archiepī, & ille H. 3 & produxerūt duos testes in pñtia Papæ, qui iurati dixerunt, quòd parū post mortem cancellarij, archiepūs contulit cancellariam dicto H reseruatis sibi prouentibus, & illum inuestiuit per librum, præcipiendo ꝙ illud esset secretum, & vnus testis adiecit quòd post mandatum dñi Papæ eo vidēte tradidit ei sigillum, alter dixit se hoc audiuisse, & procurator hoc idem fuit confessus: quod audiens Papa mādauit quibusdam, 4 ꝙ si post secundum mandatum, ꝑ quod totum negotium reuocabatur ad curiam, ei tradidit sigillum, talem traditionem decernerent nullā esse, & inhiberent illi H. ne sigillo vlterius vteretur, quod totum factū est, & prohibitus fuit vti sigillo. Per hoc intellige illā decretalem. ī. de appel. vt nostrum. quæ est pars istius, & illam debes hic legere in principio: quia præcedit istam, vt patet, in antiqua compilatione. Propter hoc archiepiscopꝰ misit nuncios ad dñm Papam post multas allegationes & excusationes ipsius archiepiscopi, vltimo proponebat dictus archiepiscopus, ꝙ cū nullus dēat sine accusatore dānari, nec aliquid sit actum in prædicto negotio in forma iudicii, testes contra eum recepti non poterant sibi præiudicare: quia hæc allegatio videbatur tangere personā domini Papæ, apertius vult exprimere in hac decretali causam quare mandauit inquiri de prædictis, ne quis crederet, quòd in facto isto perperam processisset. Et prosequaris postea vt sequit in littera: hoc intellecto, quod præmissum est satis patet intellectus capituli, & sine hac suppletione non bene intelligere. Et hæc omnia & alia continentur in integra. Bernar.

1 Hic casus Ber. est & in antiqs exemplarib. reperitur.

a Innocētius dicit ꝙ archiepūs hoc priꝰ viua voce dixerat Papæ. Io. An.

3 Facit ad qōnē q̄ disputa ui ī ver. sig. c. 2. respō. 2. lib. 6. Io. An.

4 Ideo q a ille H. nō fuerat i iudicio, nec eius procurator, ſm Host. vel dic si vis tenere, ꝙ ille fuerat ꝓcurator illius H. ꝙ ipse ꝓcurator cōfessꝰ ē, ꝙ post primū mādatū & Papa mādat inquiri de facto: vel ille H. q ibi erat ꝓ se, nō cōfitebat, licet id cōfiteret procurator Archiepī Io. And.

ADDITIO. Causa verò inquisitionis est. Cum enim donatio fuisset occulta, ꝓpter qđ non carebat suspicione, & elapso anno nullus cancellarius apparere: merito credebatur quod ad papam esset donatio deuoluta secundum Lateraneñ. concilium: & ideo illam poterat sine culpa conferre: quia Papa de occultis diuinare non potest: & præsumptio erat pro Papa, cum ipse prima uice rñderet, ꝙ cancellariam non contulit: vnde nō fuit grauamen, sed gratia ꝙ ei concessit facultatem probandi pro se. Item quod de nouo vel de modo canonico fidem sibi fieri mādauit, ipse archiepiscopus dedit causam illi mandato: quia mandauit per litteras, & ꝓbaui: per testes, ꝙ retentis sibi prouentibus, officium illud concessit: vnde Papa contra talem concessionem fuit merito suspicatus, & ideo Papa ex officio suo illā inquisitionem commisit faciēdam, cum ad ipsum pertineat de subditorum excessibus inquirere veritatem: omnibus prædictis diligenter examinatis Papa inuenit archiepiscopum culpabilem in tribus, circa contrarietatem rñsi, cum nulli debuerit ex certa scientia contraria respondere: circa carnalitatem animi, quia non debuit cum affectu carnali committere: & illud officium circa inhonestatem facti: quia ex pacto, vel aliqua conuentione committere non debuit nundum officium, & retinere prouentus, cū hoc in Lateraneñ. concilio sit prohibitum & in alio canone reperitur, quòd ecclesiastica beneficia sine diminutione sunt conferenda: Vnde circa hoc est distinguendum, vtrū ille, qui dat beneficium spirituale, percipiat prouentus añ donationē: si enim non percipit prouentus ante donationem, sed alius, & ex donatione consequitur vt fructus percipiat, simonia committitur: si vero ante donationem percipit ipse ꝓuentus, hoc distinguendum est, vtrum constituat ante donationem, vt ex cā necessaria retineat prouentus, & istud licitum ē: an conueniat cum eo qui accepit beneficium, vel cum alio mediatore retineat prouentus, & concedat beneficiū: istud quidem non licet, ne aperiatur via illis qui prauitatem suam student palliare. Ex hac decretali no. ꝙ nullus debet sine accusatore damnari. Item cum aliqua præsumptio apparet ꝯ aliquem, debet se excusare, & reddere rationem super hoc, vt fecit hic dñs Papa. Item actore non probāte, reus quamuis nihil ꝓbet, debet absolui. Item quando præsumptio est ꝯtra reum, onus probandi transfertur in eum, vt hic erat ꝯ archiepiscopum. & ideo Papa imposuit ei onus probandi super tribus articulis prædictis. Item tria sunt consideranda in collatione beneficij personæ idoneitas, modus canonicus, & tempus competens. Item occulta donatio non caret suspicione, quare non debet valere. Item nemo diuinare tenetur. Item superior ex officio suo debet inquirere de inferiorum excessibus. Item contraria proponens, non est audiendus. Item carnalitas non debet attendi in beneficijs conferendis. Item in spiritualibus omnis pactio & conuentio illicita debet cessare, Item beneficia integra concedi debent. Item si ecclesia est onerata debito, vel propter aliam iustam cām & honestam præest episcopus ad tempus, prouentus tamen alicuius dignitatis vel præbendæ, licet illam conferat, potest retinere. Item nemini aperienda est via malignandi.

† accusatore

b De vultu Dei iudiciū.] qui enim iudicat, æquitatē ꝑ oculis semper dēt habere. ff. de eo quod certo loco, quod si Ephesi. §. in summa. & 4. q. 4. capi. 1.

[Gloss. seq. ponit vndecim casus exceptos à regula. quod sine accusatori &c.]

c Sine accusatore.] hoc est generale, vt 2. q. 1. de manifesta. 22. q. 4. quisqs potestatē. Excipiunt qdā casus. Primo. Si suspecta scriptura in iudicio ꝓferat C. de probationibꝰ, iubemus. Si ꝓcax testis fuerit, & vacillanetti ī iure. C. de testibus. nullum. & infra de pœnis. sup his. Si tutor suspectus est. ff. de suspectis tutoribus. l. tertia. §. ꝑterea videndum. Si maritus accusauerit vxorē de adulterio, & ipsa replicat de lenocinio. ff. de adulterijs. l. j. §. si pu-

§. si publico. Si iudex reperiat accusatorem calumniari. ff. ad Turpilianũ. l. 1. §. 1. & 2. q. 3. capitulo, si quem §. notandum. & j. de calum. c. 1. & 2. Si in modo inquisitionis cognouerat de crimine. infra de accusationib⁹, qualiter & qñ: & capitulo, inquisitionis Si infamat⁹ deficit in purgatione. j. de simonia. ꝺ hoc cũ suis concordantijs. Si crimen est notoriũ. 2. q. 1. de manifesta. & j. de accusationibus, euidentia. Si corrumpit testes aduersarij. 3. q. 7. cap. infames. versi. si quis autem. Io.

ADDITIO. Nota ex hac glossa regulam & plures casus exceptos & vide quasi cõsimilem glossã in canone, de manifesta. 2. q. 1. Alios ponit Specul. in titulo, de inqsitio. §. qñ autẽ. in prin. & de ista materia per Bar. in l. 2 §. si publico. ff. de adulterijs, vbi satis elegãter tractatur, an & qñ iudex possit ꝓcedere ex officio sine accusatore. Panor. dixit plenã rã respectu iuris ciui. q̃ canonici ĩ c. qualiter & qñ. 2. de accu. j. vbi plenı⁹ de hac materia vide per eundem Panormitanum.

a Commissæ.] quapropter mãdauit fieri inquisitionẽ ꝯ archiepiscopum, ꝗn tradiderit illi H. sigillum post secundum mandatum, vt dixi in casu. & ꝙ probaret illa tria quæ sequuntur.

[Glo. seq. ponit 13. casus exceptos à regula, ꝙ accusatore non ꝓbante, &c.]

Quia verò hæc allegatio personam nostrã tangere videbatur, dignũ duximus causam cõmissæ[a] inquisitionis & ordinẽ plenius explicare, ne qs quomodolibet suspicetẽ, quod nos ĩ hoc negotio perperã processerimus: præsertim cum ratio assignãda debeat esse posteris profutura. ¶ Cũ enim iuris sit explorati quod actore non probãte, [b] is qui conuenitur, etiam si nihil præstiterit, debet † absolui: videri poterat, quod nos tibi, qui conueniebaris à nobis, maliciosè vel indiscretè onus probationis, super trib. prẽmissis articulis impo suimus: videlicet vt ostẽderes, quod prædictam Cancellariã personæ idoneæ, modo canonico, & tempore competenti donasses. ¶ Porrò [c] cum donatio fuisset occulta, [d] & ideo suspicione non careat, & elapso iã anno, nullus omnino Cancellarius appareret, nõ immerito credebamus, ꝙ secundum: Lateraneñ. † concilij [e] statuta, ad nos esset ipsius Cancellariæ donatio deuoluta: & ideò potuissemus ipsam sine culpa conferre: quoniã etsi locũ Dei teneam⁹ in terris, non tamẽ ꝺ occultis potuimus † diuinare. [f] Quia † ergo contra illud, quod prima facie iustè præsumebatur ꝓ nobis, præsertim cum responderis prima vice, quod Cãcellariam alicui non contuleras, facultatem tibi pro te probãdi cõcessimus, non fuit grauamẽ, [g] sed gratia: [h] nec ex malitia, sed ex benignitate ꝓcessit. Quod ẽt[i] de modo canonico fidẽ nobis fieri mandauim⁹, tu causam præstitisti mãdato, qui sæpè nobis per litteras tuas intimasti, & tandem probasti per testes, [k] quod retentis tibi prouentibus, officiũ concesseras memoratum: ex quo nõ immeritò cõtra talem cõcessionẽ fuimus suspicati. Et ideò nos, [l] qui nõ tam ex plenitudi

fert onus probandi in ipsum: quia à probata solutione si eam negauit, tenebitur probare se debitũ recepisse: vt in l. prædicta, cũ de indebito. circa prin. & j. de solutio. is qui. Item negatiua, quæ habet in se affirmatiuam implicitiam, probari debet à reo. s. de renũciatio. super hoc. & j. ꝺ suc. ab intest. c. cum dilectus arg. ff. de proba. tio. ab ea parte. §. si quis. & l. si fili⁹. & 3. q. 9 indicas. Tanc.

c Porrò.] hic incipit assignare causam commissæ inquisitionis, quare sibi fidẽ fieri mãdauit super tribus articulis: & primò ostẽdit de tertio: postea de secundo circa prin. §.

d Occulta:] not. ꝙ præsumitur cõtra occulte dãtes vel facientes vel iudicãtes, s. de off. deleg. cõiuiuiũ. & 19. dist. Anastasi⁹. & ff. de iure fis. ita fidei in prin. ff. de admin. tu. non existimo. & & 18. q. 3. perniciosam 2. & tenebræ aptæ sunt ad fabricandũ falsum. ff. de ven. inspiciendo. l. 1. §. de inspiciendo. tamen si ille cui datum est occulte, sit capax: occulta donatio non vitiat donationẽ. C. de dilatio. l. 1. lib. 10. & electiones clãdestinæ nõ ualẽt s. de elect. quia propter, in fin. Tanc.

e Lateraneñ. concilij.] s. de conces. præben. nulla.

f Diuinare.] sicut & Paulus, licet esset spiritu Dei plen⁹, nõ tamẽ potuit secreta diuini consilij agnoscere 22. q. 2. beatus. nec tenetur quis diuinare. ff. mãda. si fideiussor. §. si cum debitor. & ff ad leg. Aqui. si putator.

b Actor. non probante.] simile 6. q. vlti. actor. Hæc regula fallit: nam ratione præsumptionis aliqñ transfertur probatio ad reum, vt hic. & s. de procuratori. ex insinuatione. & sup. de iureiuran. c. vlti. ff. de dona. inter virum & vxorem. Quintus. Mutius 1. Item fallit cum actor fundauit intentionem suam iure communi 100. dist. contra morem. & 16. q. 7. omnes basilicæ. & C. de probat. siue possidetis. Item cũ reus spõte assumit onus probandi. ff. de probatio. circa. Item in cõibus iudicijs vtriusq; probatio audit sup. de probatio. ex litteris. Itẽ cũ vterque dicit se possidere sup. de ꝓb. licet. & ff. de iudi. in tribus. Item in crimine falsi vtriusque testes audiuntur. C. de fal. vbi. Item in crimine læsæ maiestatis, in sacramentis desertis, in proditione patriæ, & in crimine peculatus, vtriusque testes audiuntur. C. de aboli. fallaciter. in fi. Peculatus dicitur furtũ de re publica 23. q. 4. quid ergo. ff. ad leg. Iul. pec. l. 1. Io. Item priuilegium actoris transfert onus probandi in reum, puta si pupillus vel mulier repetat solutum tanquam indebitum, reus tenetur probare debitum. ff. de probat. cum de indebito. §. sin autem. Item delictũ ipsius rei à trans

g Grauamen.] immo de iure fuit. C. de proba. siue.

h Sed gratia.] cum tamen primæ confessioni ipsius esset standum. s. de probatio. per tuas. & s. de præsumptio. litteras 4 nisi probaret se errasse. j. de censi. olim C. de erro. aduo. l. vlti. & s. de appell. cũ causam. & s. de confes. c. vlti. sed in hoc non videtur quod posset errare: quia de facto suo certus esse debet. s. de rescrip. ab excommunicato. ex varietate ergo responsi præsumitur contra ipsum archiepiscopum 4. q. 3. c. si testes. §. item qui falsò. vel varie. j. de pœ. super his. ff. de quæstionibus, de minore. §. tormenta, in fi. & l. ex libero. in prin. Ioan.

i Quod etiam.] hic respondet secundæ obiectioni archiepiscopi.

K Per testes.] productos in præsentia Papæ: vt dixi in eo casu.

l Et ideo nos.] hic respondet ad id quo dixit, quod nullus debet sine accusatore damnari, ostendendo causam quare commisit inquisitionem.

† debeat

† Laterañ. sub Alexan. iij. c. 8.

† possumus

† Quod ergo.

3 ibi de mulierculis sub specie religionis in priuatis receptaculis habitantibus: Idẽ ꝺ occulte prædicantibus. de hære. dũ ex iniuncto. cõuenticulas faciẽtibus. C. de epi. & cl r. conuenticulam occulte mulieribus cohabitantibus. de præsum. c. 4. ẽm Hostiẽ. Ioan. And.

1 Diuidebat Hostiẽ. hic aliũ casum, scilicet pp vitationem suspicionis turpis qst⁹: ad. sit casũ sauere ecclesiæ vt cũ petit bona quæ rector possedit tpe mortis, & remittit, de pecu. cleri. c. 1. Io. And.

2 Scilicet à quo repetitũ indebitum. Ioan.

4 Concor. l. generaliter. C. ꝺ non nu. pec. & l. cum de indebito. ff. de proba.

1 Hęc glossula non est in vetustis libris.

† Qualiter differant cā & occasio, ui de hic præ alijs Panormitanum.

†Dictio, ex, deest in quibusdam.

† Concor c.constitutis 2. s. de appellat. & vide ibi citatos.

† Et ius tibi, &c.

† Lateran. sub Alexan. iij.c.7.§.prohibemus.

2 Adde quod conditio interdū dicit modus pendens ex futuro l. cum ad præsens. & l.seq.ff.de condi.apoo.

3 Titio Stichum lego, vt eū manumittat: cauers dem manumittendo statim illū petit, idē n legato ad monumentū. Io. And.

a Inquisitionem. 1] scilicet vtrum sigillum dedisset archieps illi H.post secundum mandatum, propter qđ reuocauit ad se inquisitionem, inquirendo & discutiendo negotium, & iniungendo vt probet super tribus articulis, videlicet si cōtulisset personæ idoneæ, modo canonico, & tempore competenti.

b Cōtrarietatem.] qm̄ q allegat ɔ̄ria, non debet audiri. C. de liber.cau.cum pre cum.& s.đ appel. sollicitudinē.& 74.dist. gesta.23.q.7.qđ autem.Lau.

[Glo. seq. ponit opinionem Lau.]

c Carnalitatem.] ĩ hoc casu dicit Lau. epm simoniam committere, vbi pp cōsāguinitatem cōcedit alicui beneficium, aliàs nō cōcessur⁹: qa si quis iniusto sordis amore, vel sordidis p̄cibus sacerdotalē dignitatē receperit, & c.1.q.1.si qs neque. Arg.j.de sim.veniēs. & c. nemo. & c. tua. Nā ex quo fauor tertij nimiū fauoris inducit, multò magis fauor illius qui ordinat.1.q.1. sunt nonnulli.Lau.& sic consanguinitas inducit suspicionē, ꝙ donatio sit vitiosa.10.q.2. eps.89.dist.decenter. Nam in clandestinis & domesticis donationibus facile q.đ cōfingitur pro negotij qualitat.C.đ dona. donatio.§.1. Sicut aliàs cōsāguinitas elidit suspicionem.s.đ cohabi.cleri.& mul. à nobis.& cap.tua.& par affectionis causa omnem elidit suspicionem. ff. de ritu nupt.non solum.§. đ vno.Io.

d Sub modo.] no. ꝙ sicut cōditio inducit simoniam.1.q.2. quam pie.& s d pactis, pactiones. ita & modus: quia modus æquipollet conditioni 2 j.de cōditio. ꝑ posi.c.2.& 3. 28.q.2. si ifidelis C. de ijs q sub modo leg.vel fideicom.relinque.l.1. Immo magis ē obligat⁹ sub modo, quā sub conditione: nam cui aliquid relinquitur sub modo, etiam statim potest illud petere si caueat de eo modo adimplendo. ff. d fidecom.lib.cum in testamento 3. & ff. de conditio. & demonstratio.qbus diebus.§.vlt.Si verò sub conditione aliquid relinquitur, nō potest peti nisi cōditione extante ff de condi & demonstrat.qui hæredi.§.vlt. Ioa.

e Partem.] j.de censi.prohibemus.

f Diminutione.] 1.q.3.si quis præbendas.s. de preb. maioribus, & c. vacante. & c. cum causam.

g Consequatur.]ex pactione in eo apposita.Vinc.

h Vt ipse.] donator, vel alius qui percipiebat ante. Vinc.

i Constituat.] cum capitulo suo, non cū eo, qui habiturus est beneficiū: & hoc publicè faciat, vt vitet suspicio sicut potest intelligi,s. de preb. significasti. Et sic patet, ꝙ episcopus potest ad tempus ex iusta causa retinere fructus vacantis beneficij, si fortè grauatur debitis.ar.j. đ verb. sig.c. penult.

ne potestatis, quā ex officij debito possumus & debemus, de subditorū excessibus ad correctionē inquirere veritatem, te maximè causam † & occasionem præstāte, inquisitionem [a] commisimus faciendam. ¶ Omnius ergo diligenter auditis, te in tribus compe rimus fuisse culpabilē: Circa contrarietatem [b] responsi, quia non solū nobis, sed nec cuiquam debuisses ex certa sciētia contraria respōdere: Circa carnalitatem [c] animi, quia non ex † affectu carnali, sed discreto iudicio debuisti ecclesiasticū officium & beneficiū in persona magis † idonea dispēsare: Et circa inhonestatem facti, quia non licuit ex pactione, uel cōuentione quacūque, sub modo [d] vel tenore præscripto concedere nudū officium, & † tibi retinere prouentus: cum in Lateranen. † cōcilio prohibitum sit: ne quis conferendo ecclesiasticū beneficium, partem [e] prouētuum suis vsibus retinere præsumat: & alibi cautum reperiatur in canone: quod ecclesiastica beneficia ne diminutione [f] debent conferri. ¶ Vnde credimus distinguendum, vtrū qui dat spirituale beneficiū, prouentus ipsius ante donationem percipiat: Nā in prouētus ante donationem non: perceperit † ipse, sed alius, & ex donatione consequatur, [g] vt ipse [h] prouentus percipiat: † non est dubium (circa † hæc) intercedere simoniacam prauitatē. Si vero aute donationē perceperit ipse prouentus, credimus distinguēdum, vtrum ante donationem constituat, [i] vt ipsi prouentus, retineātur ad tēpus pro causa iusta & necessaria: an conueniat cum eo, qui accepit beneficium, seu cum mediatore quocunq; vt officio illo concesso retineat ipse sibi prouētus. Primum enim mēbrū credimus esse licitū: Secundum autem dicim⁹ non licere: ne viam aperiamus his, qui prauitatē suam satagūt palliare.

† percepit

† consequitur.

† recipiat

† Hæc duo uerba: circa hæc, desunt in antiquis.

TITVLVS XIII.

De rebus ecclesiæ alienandis † vel non.

DE REBVS ECclesiæ alienandis vel non.

Supra visum est đ collatione p̄bēdarū & beneficiorū: sed quia p̄lædati & beneficiati interdū alienant bona præbendarum.& beneficiorū, ideo subijcit hæc rubrica. Abb. Siculus. De hac materia tractatur 10.q.2. & 17. q.4.c.id cōstituim⁹. §. occasione. vsq; ad §.sed notandum. per totum.& 16.q 6. per totum.4

4De iure ciuili tractat hęc materia auth.eod.ti.

† al.ita: alienandis uel nō alienandis.

¶ Ex concilio Lugdunen.iiij.†

† Lugdun.

¶ *Nō potest prelatus res vnius ecclesię alteri dare, nec inuicem illas res cōmutare sine ambarum consensu.*

CAP. I.

NOn † licet episcopo vel abbati, terrā vnius ecclesiæ verte

NOn licet.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod episcopus vel abbas, qui præest pluribus ecclesijs, nō debet terras vnius ecclesiæ vertere ad aliam: & si fuerint mutandæ ex causa iusta, cum uoluntate ambarum partium fiat. Nota quod [a] Albas vel episcopus nō potest rem unius ecclesiæ applicare alij, quamuis ambæ sint suæ, sine iusta causa. Item si episcopus vel abbas uoluerit res unius ecclesiæ permutare cum rebus alterius ecclesiæ, permutatio debet fieri de consensu ambarum partium,

† Burchardus li.3. decre.c.24.Iuo par.3 ca.29. & c.1.eo. ti. in 1. compi. & uide Calderinū cons.4. hoc ti.

a Ad

a Ad aliam.]passim & sine causa:ex causa tñ posset. argu.12.q.2.bonæ rei.ĩ.de eccle.ædi.ad audiẽtiã. & 16. q.1.præcipimus.§.sicut duo.& ĩ.de exces.prælat. sicut vnire.Quidam tamen hoc concedunt, vt Ala. Dic de hoc vt ĩ.de reli.do.constitutus.

b Commutare.] 10.q.2.hoc ius.§.sed & permutare.

re ad aliã,[a] quamuis ambæ in eius sint potestate: tamen si cõmutare[b] voluerit terras earum,cum cõsensu ambarum, (partium†)faciat.

Qui res]hoc cap. non diuiditur. Abbas.

CASVS. Olim quidam petebant à regibus res ecclesiæ, & obtinebãt aliq̃n: q2 istud iniquũ erat,statuit cõciliũ Lugdun. q̃ illa quæ sic tradũtur, irrita & vacua habeantur,& illi excludãt a cõione ecclesiæ,qui taliter accipiunt bona ipsius. Not.quod hic ñ excusat auctoritas maioris.Itẽ nõ ualet cõcessio laici facta de re ecclesiastica. quia pro nõ dato habetur: &c.Item p̃textu laicę donationis vel cõcessionis vsurpans sibi rem ecclesiæ, ex communicãdus est.

c Regibus]16.qu.1.in canonibus.

d Egentiũ.] 16.q.1.quoniam quicq.

e Irrita.]12.q.2.q cunque militum & c.de rebus argu. contra.C.de quadr.p̃scr.bene a Zenone. Sol. lex ista non obtinet secundũ canones. V.

f Excludant.] vt sic puniantur in quo deliquerũt.sic ĩ de tẽpo ord.litteras.& ĩ. de iure pat. pastoralis.& 17.q.4. frater. & cap.seq. ĩ. de immu.eccle.c. vlt. Ber.

† Vox, partium, deest, in antiquis.

†al.Idẽ.Burchardus lib.15.ca.36. & Iuo par. 16. c.37.habent d sumptum hoc ex concilio Lugdunẽ c.1.sed in to tis cõciliorum reperit in concilio Aruernensi c.4. & c.2.eo. ti.in 2.compi.

¶ Ex eodem.†

¶Principes sæculares res ecclesiæ donare non possunt & qui ab eis recipiunt excõmunicantur: & perdunt omnia quæ ab ecclesia alias legitime obtinebant. hoc dicit secundum vnum intellectũ, qui satis placet.

CAP. II.

Qvi res ecclesiæ petũt à regibus,[c] & horrendæ cupiditatis impulsu egentium[d] substantiam rapiunt,irrita[e] habeantur quæ obtinẽt: & a communione ecclesiæ(cuius facultatem auferre cupiunt) excludantur.[f]

¶ Ex concilio Toletañ.†

¶Rector ecclesiæ,qui dat ecclesiæ rem duplæ æstimationis seruos ecclesiæ manumittere potest:ipse tamen manumissus, & eius posteri erunt sub patrocinio ecclesiæ. ita communiter summatur, tamen non placet Panor. id q̃ dicitur de æstimatione.

†Conci. Toleta.4.c.68. Burchardus lib.3.decr.c.177.Iuo pa.3.c.238.& c.3.eo. tit in 1.compil.

Consensus] Primò ponit dictũ. Secũdo adducit vnã limitationem: ibi, Ita. Abbas Sic.

CASVS.Statuit concilium Toletañ.q̃ sacerdotes, qui bona sua relinquunt ecclesijs,aut aliqua p̃dia ecclesiæ suæ acquirunt;possint aliquos de seruis ecclesiæ tradere libertati secundum quantitatem bonorum, quæ contulerunt ecclesiæ,sm quod canones dicunt ita tamen vt cum peculio & posteritate sua maneant in seruitio ecclesiæ vtilitatem ecclesiæ secundum q̃ potuerint, prosequentes. No.hic duos casus, in quibus sacerdos potest manumittere seruum ecclesiæ,scilicet,cum bona sua relinquit ecclesiæ,aut aliqua prædia ecclesiæ acquirit, q̃ duplum valeãt q̃ seruus. Item posteritas manumissi, licet sit ingenua,debet esse obnoxia ecclesię,& præstare operas impositas,tempore manumissionis.

[Glo.seq.recitetur per obiectionem.]

g De familia.] non benemeritos: nam benemeritos posset manumittere,licet ecclesiæ nihil contulisset.12 q.2.si quos de seruis.Ala. & hoc de consensu episcopi. 12.q.2.placuit.

h Modum.]id est,quantitatem,vel æstimationẽ in duplum,ut res quam dedit,valeat duplum quam mancipiũ,vt canones dicunt.12.q.2.episcopus,qui mancipiũ, de quibus hic fit mẽtio Tanc.

[Glos.seq. recitet per obiec.& duplicẽ solutionẽ, & subdit tertiam, quam non approbat.]

CAP. III.

Consensus totius cõcilij diffiniuit,vt sacerdotes, qui aut aliquid ecclesiæ suæ relinquunt, aut nihil habẽtes,aliqua prædia vel familias ecclesijs suis acq̃rũt, liceat illis aliquos de familia[g] eiusdem ecclesiæ manumittere,iuxta rei collatę modum,[h] quem antiqui canones decreuerũt: Ita vt cum peculio & posteritate sua sub patrocinio[i] ecclesiæ maneant,vtilitates[k] iniunctas sibi, iuxta quod poterunt,prosequentes.

i Posteritate.] cũ parẽtibus manumissa: quia post manumissionẽ proles a libero suscepta,nulli patrocinio est obnoxia.C.de ope.li.l.antepen.Vel est speciale in prole liberti ecclesiæ,vt semp̃ sit ecclẽ obnoxia,vt hic, & 12.q.2.liberti 1. & c. longinquitate. idẽ est in alijs,vt q.dã legistæ dicunt, dum viuit patronus & pater libertinę cõditionis.C.de lib.& eorũ lib.l.vlt. sed illam legem quidam intelligunt de filiis manumissis cũ patre: vñ videtur melius quod speciale sit hoc in ecclesia.

K Vtilitates.] id est operas tpe manumissionis impositas ipsi liberto a dño. ff.de ope. liber.l.3. & 4 & 5.quę tñ imponi non debent venientj ad clericatum 54.dist. quicunque.

¶Vbi & hoc & plenius ĩ c. de liberis. ea.q.Ioann. And.

¶ Ex eodem.†

¶Si prælatus nil de suo dans ecclesiæ,seruum ecclesię manumittit,non tenet manumissio.

†Ex eodem scilicet concilio Toletano 4.ca.66. Burchardus lib.3.decre. cap.189.Iuo par.3.c.249. & c.5.eo.ti. in 1.compi.

CAP. IV.

Episcopi,[l] qui nihil ex pprio ecclesiæ Christi conferũt[m] libertos ex famulis ecclesiæ ad condemnationem suã facere non præsumãt. Impiũ est enim,vt qui res suas ecclesiæ nõ attulerit,dãnum inferat.[n] Tales igitur libertos,† successor[o] episcopus absque aliqua oppositione,ad ius ecclesiæ reuocabit.

† libertos, duo vetusti codices.

Episcopi] Primò ponitur prohibitio.Secundo rõ.Tertiò reuocatio. Secũda ibi,Impium.Tertia.ibi.Tales.Abb.

CASVS.In capitulo isto dr̃ cõtrium eius quod dicitur in p̃cedenti videlicet q̃ episcopi, q. nihil de suo conferunt ecclesiæ,libertatem seruis ecclesiæ dare non possunt, q2 iniquum est,vt qui res suas ecclesiæ non contulit,damnum inferat eccl.siæ:& success. illius, qui hoc fecerit,illos ad ius ecclesiæ reuocabit. No.q̃ prælatus q. nihil de suo dedit ecclesiæ vel acq̃siuit, seruis ecclesiæ libertatem dare non potest. Item successor reuocare potest,& debet quod antecessor malè alienauit.

l Episcopi.]hoc cap. est pars illius.12.q.2.& si illi.

m Conferunt.]ergo a contrario sensu,si de suis cõferunt,aliquos manumittere possunt.c.prox. 12.q.3.episcopus qui.Tanc.

[Gl.seq.signat contrarium,& dupliciter soluit.]

n Inferat.]argum.contra.12.q.2.si quos.Sol.ibi de consensu capituli hic nõ 2.Vel ibi de benemerito: hic de male merito.

2 Vel ibi manumisit retento iure p̃onat,hic non Io. An.

o Successor.]infra de precar.c.2.35.q.9.quod quis.

NVlli.] Primò ponitur alienationis prohibitio. Secundo quid sit alienatio. Tertio pęnæ impositio. Secunda ibi, Alienationis. Tertia: ibi, Vnde. Abbas.

CASVS. Quia prælati & clerici ecclesiarum indifferenter obligabant res ecclesiæ mobiles & immobiles propter quod damna multa proueniebant ecclesijs, statuit conciliū, quod de cætero nullus debeat alienare rē immobilem ecclesię suæ: siue agrum, siue rusticum mancipiū, nec pignori obligare & alienationis verbū continet conditionē, permutationem, & emphyteuticum contractum perpetuum: & ideò omnes sacerdotes abstineant ab huiusmodi alienatione, pęnas constitutionis Leoninæ formidando. Nota, quod nullus debet alienare res ecclesiæ immobiles, & est sententia generalis, fallit enim in casu vtilitatis. Item verbo alienationis cōtinetur omnis alienatio, quæ transfert dominium, vt puta venditio, & omnis illa per quam res obligatur. Item alienanti illicitè res ecclesiæ pœna constitutionis Leoninæ infligitur.

† Burchard. lib. 3. decr. c. 144. Iuo pa. 3. c. 181. vbi rectius quā apud Burchardū legitur vn̄ hoc sit sumptū. & c. 4. eo. tit. in 1. compi. Et vide notas alicuius Decretalis.

† conductionem. | conditionē

† In Romana synodo tertia habita circiter annum Domini. 506. vel 507 c. 4. 5. 6. 7. & 8. vt recte adnotat hic Contius & c. 6. eo. tit. in 1. compi.

¶ Ex concilio apud Siluan.†

¶ Res ecclesiæ alienari non debent.

CAP. V.

NVlli liceat alienare[a] rem immobilem[b] ecclesię suæ, siue agrum, siue rusticum mācipiū, neque specialis hypothecæ[c] titulo obligare. ¶ Alienationis[d] autē verbum continet conditionem, †donationem, venditionem, permutationem, & emphyteusis perpetuum contractū. Vnde omnes sacerdotes ab huiusmodi alienatione abstineant: pœnas timentes, quas Leonina[e] cōstitutio comminatur.

¶ Symmachus Papa.†

¶ Alienatio de rebus ecclesiæ facta non tenet & alienatores nisi rem restituant, excōmunicantur: & quilibet clericus potest contradicere, & rem cum fructibus repetere. h.d. Et est textus notabilis, & quotidie allegatur.

CAP. VI.

SI quis presbyterorū, diaconorum, seu defensorum,[f] alienanti prędium ecclesiæ subscripserit,[g] quo iratus[h] Deus animas percutit, anathemate feriatur: nisi forte & alienator,[i] & qui acceperit, †celeri[k] restitutione sibi prospexerint[l] Quod si minore animæ suæ cura remedium.†[m] oblatum neglexerint, pręter pęnā[n] super hoc adscriptam, confectum ex inde documentum, viribus (quamuis ab initio nullas[o] habuerit) vacuetur. ¶ Sed etiam licet.† quibuscunq; ecclesiasti-

a Alienare.] nisi per vtilitate ecclesiæ. 12. q. 2. sine exceptione & iuris sollemnitate, quæ habetur 10. q. 2. c. ea enim. §. hoc ius. Alanus.

ADDITIO. Hodie non seruatur. infra eod. du[...]lum.

b Immobilem.] mobilia verò, quæ seruando seruari non possunt, potest prælatus alienare, ad instar tutoris C. de administratione tutorum. l. lex quę in fine & quādo decre. opus non est. l. vlt.

c Hypothecæ.] Hypotheca est obligatio rei immobilis, pignus rei mobilis, quasi a pugno. Insti. de actionibus. §. inter pignus.

[Glo. seq. ponit de alienatione quomodo large & stricte sumitur.]

d Alienationis.] verbum, alienationis, in hoc loco largissime accipitur. & sic. C. de re. eccle. alie. vel non ali. sancimus. & in Auth. de nō alie. re. ec. §. nos igitur. coll. 2. alibi strictius accipitur pro eo contractu quo transfertur dominum. C. de fun. do. l. 1. ff. de verb. sig. alienationis. ff. de alie. iu. mu. cau. fac. ex hoc. §. 2. C. de iure emph. l. 1. Ala. & ita neque vendere, neque sub conditione tradere, neque permutare, vel donare, vel emphyteuticum contractum potest facere prælatus.

e Leonina.] C. de sacrosan. ecclesiis. l. iubemus. §. œconomus. & 12. q. 2. monemus.

SI quis.] Sunt tres partes, quæ patent, sicut sunt tria dicta. Secunda: ibi, Quod si. Tertia, ibi, Sed etiam. Abb.

CASVS. Quia prælati ecclesiarum frequenter alienabant bona ecclesiæ, & alij subscribebant in damnum ecclesiæ: Statuit Symmachus Papa, quòd si aliquis presbyterorum, vel aliquis aliorum subscripserit alicui alienanti prædium ecclesiæ, excōicetur, nisi fortè & alienator, & qui acceperit, per restitutionē sibi celeriter prospexerint: quod si non fecerint, instrumentum inde confectum non valebit, propter pęnam quam propter hoc sustinebunt: & licitum erit quibuslibet ecclesiasticis personis contradicere, & male alienata repetere cum fructibus. No. quòd qui alicui contractui subscribit, videtur illi consentire. Itē fallit hic regula illa, Nemo pōt venire, cōtra factū suū: quia vt hic, dicitur alienator pōt repetere alienata. Itē vbi nō valet alienatio, nec valet instrumentum de ea confectum. Itē res male alienatas, cū fructibus percipit.

f Defensorū.] i. aduocatorū, vel procuratorū 16. q. 1. de psētiū. Ala.

[Gl. seq. arg. all. 4. iur. alleg. in cōtrariū vnam legē, & soluit. demum distinguit.]

g Subscripserit.] ar. quod q. de facto alterius subscribit, consentire videtur. ff. de in rē verso. l. pe. ff quòd iussu. l. 1. §. sed & ii. 12. q. 2. nō liceat. & c. cū redemptor. arg. cōtra. si. de pig. ac. Cai. sed ibi ignorauit qd continebat. sed verū est vbi ad auctoritatē contractus subscriptio desideratur. quod intelligas ex hac distinctione: quia aut subscribit quis noie alieno, aut suo: si alieno, non obligatur quod subscribit, nec intelligitur cōsentire. ff. de inst. acti. l. vl. ff. de rescin. vē. Titius.[1] Si noie suo, aut sciēter, aut ignorāter: si sciēter, tūc obligatur, & cōsentire, videtur, vt hic, & in primis cōcor. & ff. de pig. si fideiussor. §. 1. si ignorāter, nō videtur cōsentire, nec ei nocet. C. plus va. quod agit. l. vl. C. de do. nec ignorās. & l. pdicta. Cai. Tanc.

† receperit

† al. remedio.

† liceat.

1 Titius procurator Sei, ab eo mortuo instituit hæres hoc ignorās subscripsit seruo hæreditario vendenti fundum: ex subscriptiōe non obligatur. Io. And.

[Glo. seq. soluit contrarium.]

h Iratus.] humano more loquitur quoniam Deus nō irascitur. 2 22. q. 4. incommutabilis.

[Glo. seq. signat contrarium & soluit.]

i Alienator.] quod alienat i preiudiciū ecclæ, et si iurasset nō repetere, reuocare dēt alienationē, non obstante iuro cū sit illicitū. s. de iurei. intellecto. arg. cōtra s. de inst. cū venissent. sed ibi aliàs poterat cōsuli ecclæ per capitulū i decr. itellecto. si erat alius per quē posset cōsuli regno. B.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

K Celeri.] simile s. de loca. c. pe. & vlt. vbi dicitur qualiter intelligatur de celeri. Celeriter intelligo in hoc casu antequam lædatur ecclesia ex tali alienatione.

a Nec per membra distinguit de his vide i Hic. 5. c. B.

l Prospexerint.] per repetitionē: & ita quod male alienauit rē ecclæ, pōs repetere, vt hic patet. & 35. q. 9. quod qs. & s. de ele. nosti. qd, verū est, si in administratione tolerat, secus si remotus fuerit. 12. q. 2. monemus Ala.

[Glo. seq. arg. & remittit.]

m Remedium.] & ita est arg. quòd si dilapidator vult seruare ecclesiam indemnem, quod nō remoueatur. De hoc dixi supra de elec. quòd sicut.

n Pęnam.] sc. depositionis 12. q. 2. diaconi. & C. de sac. san. eccl. iubemus. § œconomus. & si satisfacere non posset, excommunicabitur quousque satisfecerit.

[Gl. seq. alleg. tria iura, signat cōtrariū, & remittit.]

o Ab initio nullas.] ex hoc manifestè patet, quod alienatio,

natio,quæ fit contra formam iuris, nulla est ipso iure. ī.de restit.in integ.cōstitutus.& ī.de his quæ fi. a ma. par.cap.c.1.& 12.q.2. sine exceptione. 1 argu. ꝯ 12.q. 2.si qua de rebus.hoc soluit ī.ne sede vác.c.1.Vinc.

1 Concord. tex. in auth. hoc ius. & ibi. Barto.& Bal.C.de sacrosf.eccl.

a Personis.]idest,clericis omnibus & conuersis & patronis. 16.q.7.filijs vel nepotib. & parochianis, quia eorum interest. sed personæ alterius ecclesiæ non admittentur,cum sit priuatum iudicium.

cis personis [a] vocem contradictionis offerre.& vt cum fructibus possint alienata [b] reposcere:& ecclesiastica auctoritate fulciri.

[Gl.seq.facit quatuor.Primo notat optionem eccłę dari, &c.Scđo q̄rit an cedere ten.at. Tertio obijcit ad id qđ hic dicitur alienatorem repetere. Vltimo ponit opi.& remittit.]

†Vuigor. Vigorniensi.

¶Alex.iij.Vigor.†episcopo.

¶Terra non fertilis ecclesiæ, dari potest in emphyteusim ei, cuius studio reducatur ad culturam:

CAP. XII.

AD † aures: & infra. ¶Illas terras,quæ de syluis extirpatę,sunt arabiles factæ, eis hæreditario [c] iure poteris concedere sub annuo censu tenēdas,à quibus suo, vel parentum suorum labore constiterit extirpatas. Nisi forte tunc [d] alijs possint ad maiorem ecclesię vtilitatem cum eodem labore & onere conferri.

b Alienata.]de facto,quia ipso iure nō tenet,vt dictū est. Et no. ꝙ ecclesia habet actionē personalē ꝯ alienatorē,si est soluendo, vel habet in rem actionem cōtra possessorem. 12.q.2. Apłicos.& est expꝰssum.C.si tut.vel cur. l.3.& vlt.sed si obtineret contra vnū,alter liberaretꝰ. ff.de eo per quē fac. erit.l.1. §.si plures. & si cōueniat vnum,non fit ei præiudicium quo ad aliū:sola.n. solutio imponit ei silentium ff. depo.l.§.j. si apud. & C.si tut. vel cur. l. vlt. Sed nunquid ecclesia tenetur cedere actiones suas soluenti contra alium. Non: cum enim conueniatur ex delicto suo vel ex maleficio, non potest petere cessionem actionum.ff.de admin. tut. l.si plures.tutelam.Præterea alienator potest repetere, vt hic dicitur.Sed contra videtur, quòd non sit audiēdus, cum teneatur de euictione:& dicit regula.Quem de euictione tenet actio,eundem agentem repellit exceptio. C.de euic.exc. ptione.& l.si ob causam. Respondeo,illud generale est:sed hic si repellatur,replicabit ꝙ rē ecclesiæ repetat:quia contractus nullus est, & ideo nō tenetur:sicut excipitur contra mulierem de re vendita & tradita,sed ipsa replicat factū n esse contra Velleianū. ff.ad Velleia.si mulier.§.itē si mulier.nec mirum si cōtingit hoc in prælato:quia interdum accidit hoc in priuato.C.de agri.& censi.quemadmodū,li.11. & est specialis casus & si nihil habet prælatus,non dabit pretiū. C.de rei vendi.si mancipium 2 Vin.Item ex hoc c. dicunt quidam,quòd prælatus, vel etiam quilibet de ecclesia potest agere pro ecclesia sine litteris de rato. De hoc dixi supra de pro cur.c.1. & supra de rescr. edocere.sim.12.q.2.non liceat.& sunt eiusdem auctoris. 3

† Post concilium Lateran.sub Alexan. iii.part. 29.c.4.& ca. 7.eo.tit.in 1. compilat.

2 Vendicans mancipiū vi vel furto sublatum, & distractū, non habet necesse restituere pretium. Io. And.

AD aures.]Ponit casum litteralem Io.And.in eo qui confisus de prælato. nulla interueniente scriptura recipit syluam ab ecclesia reducendam ad culturam:& quòd ea reducta cōcederetur sibi in emphyteusim:postmodum prælatus dubitauit ex quo res erat culta, an posset dari in emphyteusim,& respondetur vt in littera. Abbas. Diuiditur:quia in prima parte decisè ponit factum.In secunda ponitur prouisio:ibi,Illas.In tertia exceptio:ibi.Nisi.Ioan.de Imo.

3 al.lactoris.

CASVS. Quidam de syluis ecclesiarum fecerunt terras arabiles,illas extirpando: quærebatur vtrū terræ illæ arabiles factæ,possent sub annua pensione concedi hæreditario iure tenendæ illis vel hæredibus eorum, q̄ labore suo illas extirpauerunt?& respondet Papa,ꝙ bene possunt illis concedi:nisi forte possint alijs ad maiorem utilitatem ecclesię cōferri sub eodem onere ac labore. Nota,quòd ecclesia vtilitatem suam semper facere debet, & res suas meliorare debet.

¶Cælestinus iij. Rauen̄ archiepiscopo.

¶Iurans non alienare bona ecclesiæ, non potest alienare ea quę sunt de mensa.vel ea de quibus dubitatur an sint de mensa.hoc dicit vsque ad § possessionem.Abbas.

c Hæreditario.] idest, in emphyteusim perpetuam.10. qu.2. hoc ius.ver.perpetuo quoque.Tancr.

CAP VIII.

VT † super aliqua: & infra ¶Sanè quæsiuisti à nobis, possessiones [e] siue redditus regalium decimationum,& aliunde ex certis locis ꝓuenientes,quos prædecessor tuus quousque diem clausit extremū, ad manus suas tenuit,& in ꝓpriū vsum excepit, [vel expendit,†] nec alijs infeudauit, de mēsa sint archiepiscopi intelligēdi: & de eis [f], cum ex sacramēto [g] fidelitatis tenearis

d Nisi forte tunc.] s. tempore contractus. simile infra de emp. & vend. cum dilecti. & supra de elec. dudum.1.& ff.de emꝰ. ex mille.§.1.4. & sic ꝓ stat initium cō tractus: & si tunc lædit ecclesia restituit: alias si postea res fieret melior per solicitudinem colonorū,si possessiones istas reddiderūt meliores, nō expelluntur, ex quo in principio ecclesia decepta non fuit. C. loca. ædem quam & l.legem quidem. C. de rescin. vendit, ad rescindendā,ne negligentia sua sit eis dānosa.C. de allu.l.vlt.

†Cap.1.eod. t t. In secunda compil.

Et quę bona dicantur esse de mēsa prælati, tradit hi. præ. alijs Innocētius.

† Hæc duo verba: vel expedit:desunt in oībus antiquis, quæ velut expositio præcedetis verbi e margine perperam irrepserunt in ꝯ textum.

VT super.]Qui iurauit non alienare ea, quæ sunt de mensa,ea de quibus dubitatur an sint de mensa, alienare non debet.Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Rauen̄.recepit quasdam possessiones siue redditus a rege, aut etiam aliunde,ex certis locis in recompensationem decimarum subtractarum,& redditus illos siue possessiones retinuit ad vsum suum,quousque diem clausit extremum:Quæsiuit successor illius,vtrum redditus illi siue possessiones intelligantur ad mensam archiepiscopi pertinere 4 Item cum ipse archiepiscopus teneatur iuramento fidelitatis,quod fecit Apostolicæ sedi,s.non alienare de nouo:quæsiuit,vtrum de redditibus illis possit fieri cō tractus cuiuslibet alienationis? Respondet Papa, quod siue intelligantur de mensa archiepiscopi,siue non,debent alienari;concedit tamen Papa archiepiscopo,vt ipse de consilio,& assensu fratrum suorum, vel maioris partis, possit alienare possessiones ecclesiæ suæ minus vtiles,vel commutare pro alijs utilioribus habendis. Nota ꝙ archiepiscopi & episcopi iuramento tenentur non alienare de nouo possessiones ecclesiæ Item prælati ecclesiarū possessiones minus utiles alienare uel commutare possunt pro utilioribus de cōsensu fratrū suorū.

4 Si fundo vēditio cuius pars euincit, vel decreuit, vel accreuit per alluuionem prioris status habebit ratio. vnde re deterio rata non diminuitur, nec re aucta augetur euictionis,quantitas Ioann. And.

[Glo.seq.recitetur per obiectionem.]

e Possessiones.]solent enim plerumque reges, possessione,& redditus certos dare ecclesijs loco decimarū & hoc satis potest fieri pro decimis subtractis, siue retentis,sed pro futuris non uidetur admittenda talis cō mutatio.ī.de rerum permut.c.vlt.Ala.

f Excepit.]i.recepit.s.ī.ut li. non conte. quoniam. si.23.q.5.non est nostrum.

g Sacramento.]iam quilibet eps, qui immediatè

domino Papæ subest, iurat ei fidelitatem, ꝙ non alienabit bona ecclesiæ. nec infeudabit de nouo: & idem iuramentum præstant alij episcopi suis metropolitanis.
a Alienationis.] largè sumpto vocabulo, siue transferatur dominium, siue non s.eo. nulli. & C. de reb. eccl. non alien. sancimus.

[Gl. seq. recit. per q. vel obiectionem.]
b Intelligantur.] ad qōnem primam nō rñdet: forte ideò q̃a non expressit quāto tempore innuit, & vtrum bona fide, an mala fide j. de spō. de muliere. Ala.
c Siue non.] psumitur tñ esse de mensa archiepi, cū sit in possessione earū. C. de rei vēd. l. vlt. Lau.
d Cōsultius.] quia tertius. j. de sponsa. iuuenis. Laur.

[Glo. seq. signat ꝯriū, & sol. dupliter.]
e Assensu.] 12. q. 2. torturas. ꝯ so. hic vocat possessiones minus vtiles cōparatōne magis vtiliū: ibi verò minus vtiles dñr simpliciter & absolutè. hic est necessarius cōsensus capituli, ibi nō. Vel ex honestate requirit in his, non ex necessitate, ut il i Bern.

A D audientiam.] Cōmunis diuisio. In prima narrat factu. In scdo q̃ui 'et: ibi, Ideoq. Abbas.
CASVS. Quidā de canonicis Exoñ. ecclesiæ, q̄dā pdia ipsius ecclesię, alijs fratribus incōsultis, locauerūt in perpetuū in damnum ecclesię peruenit hoc ad notitiam dñi Papę: vndè mandat Exon. epo; quatenus si est ita, locatiões illas studeat reuocare: si verò nō possint reuocare, nisi pecunia, cōpellat locatores ad pecuniā restituendam cōductoribus. No. quod male alienata in damnum ecclesiæ sunt reuocanda. Item conductores habent actionem contra locatores ad pretium repetendū.
f Inconsultis.] vnde contractus nullus supra eo. c. 1. & 12. q. 2. sine exceptione.
g Legitimè reuocare.] de facto, quia ipso iure non tenuit contractus. s. de his quæ fiunt a pralat. sine consensu cap. tua arg. 24. q. 1. audiuimus. sicut alias exponitur separari, idest, non fuerunt mixta bona paterna & materna. C. de leg. hæred. l. 2.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]
h Refundendam.] sed nunquid habent actionem de iure tales conductores. contra locatores ad repetēdā pecuniā? Sic, si fuerint bonæ fidei. 12. q. 2. Vulteranæ. in Auth. de reb. eccl. non alie. §. si quis, col. 2. si malæ fidei fuerint, nō. 16. q. 3. c. placuit. §. potest, ver. vniuersitas. C. ne rei do. vel templo. l. vniuersitas. 10. q. 2. hoc ius, in fi. §. qui verò. nisi de euictione prospexerint. C. de euic. si fundū. in casu tamen speciali malæ fidei emptor agit ad pretium C. cōmunia de leg. l. vlt. Lau.

Apostolicę sedi nihil alienare, contractus alienationis cuiuslibet possit interuenire. Tuæ ergo inquisitioni taliter respondemus, quod siue intelligantur [b] de mensa, siue non, [c] vt non alienentur cōsultius [d] existimamꝰ. †

¶ Possessiones ecclesiæ minus vtiles pro vtilioribus, de consēsu capituli potest episcopus permutare, vel alienare, hoc dicit.

¶ Possessiones verò, quæ ecclesiæ tuæ minus sunt vtiles pro alijs vtiliorib. de fratrum tuorum, & † sanioris partis cōsilio, & assensu, [e] alienandi seu commutādi liberam cō cedimus facultatem.

¶ Idem Exoñ. episcopo.

¶ Canonicus prædium ecclesiæ perpetuo locare non potest

CAP. IX.

AD † audientiam nostram noueris peruenisse, quod quidam de canonicis Exon. ecclesię quædam prædia eiusdē (inconsultis [f] alijs fratribus) in damnū eius † in perpetuum locauerunt. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus (si verum est, quod asseritur) locationes, illas legitimè reuocare [g] procures: ita quod si eadem prædia non aliter reuocari potuerint, † eos quos noueris harum locationum auctores, † ad susceptam inde pecuniam conductoribus refundendam, [h] † appellatione remota, compellas.

¶ Innocen. iij. archiepiscopo Montis regalis.

¶ Possessiones aq̃ sunt de mensa non possunt alienari; Et ecclesia consueta regi per regulares, sæcularibus clericis cōferre non debent, hoc dicit. Ioan. de Imola.

CAP. X.

POssessiones † ad mensam tuam, vel capituli pertinentes, alienare [i] non debes. Aut ecclesias in quibus monachi, [k] ministrare consueuerūt, clericis [l] vel laicis [m] assignare.

¶ Idem episcopo Maurieñ. & Præposito Vlcoñ. †

¶ Restituitur ecclesia contra alienationem, per quam enormiter fuit læsa, h. d. secundū lecturam veriorem.

CAP. XI.

AD † nostrā noueritis audientiam perue-

Offessiones.] Sūt duo dicta. Secundū: ibi, Aut. Abb. Sic.
CASVS. Quæsiuit archieps iste, vtrum possit alienare possessiones ad mēsam suā vel capituli pertinētes? Rñdetur quod non. Item quæsiuit, vtrum posset ecclesias in quibus monachi esse cōsueuerūt, cōcedere clericis vel laicis: & rñdetur, q̃d non. No. quod episcopus possessiones ad mensam suā, vel capituli pertinentes, alienare non potest. Item ecclesiæ regulares amplius sæculares esse non debēt, sed reformari debēt per homines eiusdē religionis, quę prius ibi fuerat.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & dupliciter soluit.]
i Alienare.] supra. eo. vt super Arg. cōtra. 12. q. 3. c. vl. Sol. hic prohibetur perpetua alienatio possessionū, ibi conceditur specialiter tertiarū, vel ꝙ ibi dr, ꝙ potest alienare, intelligitur de cōsensu capituli, & si cā subest.

[Glo. seq. reci. per q. quid è conuerso.]
K Monachi.] è cōuerso bene possunt seculares amoueri ab ecclesia aliqua, & in ea institui regulares si epi'copi diœce. consensus accesserit: dumtñ clericis alibi equè puideatur. j. de eccle. ædifi. ad audientiam. 2. non tamen intelligas illud inuitis clericis faciendum; inuito enim vsufructuario nō potest proprietarius deteriorem causam eius facere etiam, in meliorem statum mutādo. ff. de vsu & habitat l. vlt. Laur.
l Clericis.] quia quamdiu inueniri possunt regulares nunquam ponendi sunt sæculares. j. de religio. domib. inter quatuor.
m Laicis.] hoc ideo dicit, quia postquam locus factus est religiosus, amplius ad sæculares vsus redire non debet. sic & de vestimentis altaris, & lignis ecclesiarū. j. de relig. dom. ad hoc. & de cōse. dist. 1. ligna. & c. altaris.
AD nostram.] Primò ponitur petitio. Secundo causæ commissio: ibi, Quocirca. Abb.
CASVS. Monasterium Tusien. grauatum erat onere maximo

† æstimamus
† vel
† Concord. leg. 2. & ibi Bal. C. de agri. & cens. lib. 11.
† Cap. 3. eo. tit. in 2. compilat. Et vide Anch. cō sil. 115.
† al. ita: & in damnum ecclesiæ.
† poterint poterun
† actores † referēdam
† Cap. 1. eo. ti. in 3. cō pi. Et de materia vide Oldr. cōs. 263. & Card. consil. 131.
† Vltien. Vlticen. Vlcien.
† Cap. 2. eo. ti. in 3. cōpi. vide Hos. in cap. salubriter. & Ioan. And. in cap. conquestus, j. de vsur.

nisse, quod cum Tusień.† monasterium expressum esset onere maximo debitorum, Abbas & conuẽtus eiusdem, villam quã dã necessitate coacti, B. laico concesserunt in feudum, tali cõditione apposita, ꝙ idem octoginta libras persolueret, pro qbus eadẽ extiterat obligata: quod nõ distulit effectui mãcipare: & infra. ¶Vndè humiliter supplicarunt, vt feudum prædictũ faceremus ad vtilitatẽ monasterij reuocari: prȩsertim cum idem laicus primo anno de ipsi⁹ prouentibus vltra summam perceperit p'ȩtaxatã, & per multos [a] postmodum annos sumpserit eius fructus: & infra. ¶Quocirca † mãdamus, quatenus si prȩdictũ monasteriũ propter hoc inueneritis enorme [b] dispẽdium incurrisse, dictum laicum vt (pecunia quã pro exoneratione feudi, seu etiam pro vtilitate ipsius monasterij expẽdisse noscitur, ab eisdẽ Abbate & cõuentu recepta, cũ sibi fructus pcepti sufficere [c] debeãt pro labore) prȩfatũ feudum eidẽ monasterio dimittat liberũ & quietum, appellatione postposita cõpellatis.

¶Idem in concilio generali.†

¶ Alienatio rei ecclesiasticȩ facta sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu, nõ tenet, licet approbetur per constitutionem laicorum.

CAP. XII.

CVm † laicis, [d] quãuis religiosis, disponendi de rebus ecclesiæ nulla sit attributa potestas, † quos obsequendi manet necessitas, nõ auctoritas imperãdi: dolemus in quibusdam ex illis † sic refrigescere charitatẽ, ꝙ immunitatem ecclesiasticæ libertatis, quã non tantũ sancti patres, sed ẽt principes [e] sȩculares priuilegijs multis munierũt, non formidant suis constitutionibus, vel potius destitutionibus impugnare; nõ solum de alienatione [f] feudorum, ac aliarũ possessionũ ecclesiarum, & vsurpatione iurisdictionum, sed etiam de mortuarijs, † necnõ & alijs q̃ iuri spirituali annexa [g] videtur, illicitè prȩsumẽdo. ¶ Volentes igitur super his idẽnitati-

maxima debitorum, propter quod abbas & conuentus eiusdem tali necessitate ducti, quandam villã suam concesserunt in feudũ cuidam laico, tali conditione apposita, ꝙ idẽ laicus solueret octoginta libras, pro qbus villa ipsa erat obligata: qđ ipse nõ distulit effectui mãcipare: videntes monachi, ꝙ monasteriũ ex tali ꝯtu enormiter esset læsũ, supplicarunt humiliter dño Papæ, vt feudũ ipsũ faceret ad monasteriũ reuocari, cũ idem laic⁹ primo anno de redditib⁹ ipsius feudi ultra summã pcepit quã psoluit, & postmodũ etiam per plures annos pcepit fructus eius: vnde mandat Papa quibusdã, quatenus si prædictũ monasteriũ pp hoc īuenerint enorme dispẽdium incurrisse, cõpellãt dictũ laicũ, vt pdictum feudũ liberũ & quietũ dimittat monasterio pdicto, recepta prius pecunia à monachis, quã l. p vtilitate monasterij p pdicto feudo dr expendisse, cũ fructus percepti sibi debeant sufficere pro labore. Not. ꝙ cum ecclesia enormiter lȩditur in aliquo contractu, debet restitui.

[Glo. seq. tenit. p obiect. & solutionẽ.]

a Per multos,] fortè p duos, vł p tres: quia pluralis locutio duorum numero cõtẽta est, 4. q. 3. c. si testes. §. vbi numerus. hoc ꝓ ꝯdicit: quia post quadriennium nõ subuenit ecclesiæ per beneficium restitutionis. C. de temp. in integ. resti. l. vlti.

[Glo. seq. quȩrit, & soluit distinguendo. in fine ponit opi.]

b Enorme.] hoc ideò dicit quia p leui damno non datur restitutio. ff. de re. in inte. scio. & s. de integ. re. ca. 1. Sed nunquid in hoc casu cum lcdis enormiter, subuenitur ei per beneficium restitutionis, vel ipso iure tuta est? 2 Dico ꝙ ex quo consensus capituli affuit, & ideo credebant vtiliter ꝯhere, tenuit ꝯtus; licet læsa sit ecclesia. j. de emptio. & vendit. cum dilecti. & 12. q. 2. fine. sed potest restitui si læsa sit enormiter. s. de in integrum restitu. c. 1. sed si decepta esset vltra dimidiam partem iusti pretij, subuenitur ei iure communi, & etiam cuilibet. C. de rescindẽda venditione. l. 2. & j. de emp. & vendi. cum dilecti. & c. cum causam. secundum hoc vsque ad legitimã præscriptionem potest agere, licet quidam dicant, quod in hoc casu agendum sit iudicis officio. Io.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c Sufficere.] sed non vr ꝙ ille debeat lucrari fructus perceptos supra id quod ipse dedit ecclesiæ: nã cum aliquis restituitur, omnia debent restitui in pristinũ statum, vt neutra pars sit in damno vel in lucro. C. de repu. l. 1. ff. de minori. ꝙ si minor. §. restitutio: sed hoc est propter laborẽ suũ, vt hic dicit. nõ enim omnino emptor dãno afficiendus est, vt l. pdicta, ꝙ si minor. §. restitutio. Itẽ ꝙ bona fid pcepit. j. ff. đ acqui. re. do. bonæ fidei. j. de feudis. c. 1. arg. 12 q. 2. Vulteranæ. Ioã. & si vellet petere laboris mercedẽ necesse haberet restituere fructus, qui excederent labores. ff. de rei vẽd. sumptus. Lau. Et sic est arg. ꝙ nemo cogit suis stipẽdijs militare. & de labore suo mercedem quis recipere dẽt. 12. q. 2. charitatem. & c. ecclesiasticis. & 12. q. 3. precariæ.

CVm laicis.] Alienationes, de feudis vel alijs rebus ecclesiȩ nõ tenent etiã si per constitutiones laicorũ approbent. h. d. vel aliter. & sic vt in rubro. Cõis diuisio. Secunda ibi, Volentes. Abb. Sic.

CASVS. Laici quãtuncunque religiosi sint, non habent aliquam potestatem disponendi de rebus ecclesiæ: sed si in ꝯrium faciunt, immunitatẽ ecclesiasticæ libertatis impugnant suis cõstitutionibus, imò potius destitutionibus, vsurpando iurisdictionem ecclesiæ: & etiam de spiritualibus illicite præsumẽdo: volens conciliũ huiõi grauaminibus obuiare, oẽs ꝯstitutiones & alia oia, quæ faciunt in piudicium ecclesiarum, decernit conciliũ penitus non tenere. Not. p laici in præiudicium ecclesiȩ nihil statuere possunt: & si qua in contrarium faciunt, non tenent: & sic istam constitutionem inducas contra eos.

d Cum laicis.] 96. dist. bene quidem. & s. de constitu. ecclesia. & 16. q. vlt. laicis & c. non placuit.

[Glo. seq. arg. allegat contrarium.]

e Principes] no. arg. quòd laici principes possunt dare ecclesijs priuilegium. 16 q. 1. generaliter. & 27 disti. §. hinc etiam. j. de immu eccle. non minus. arg. imò, vt vr, possunt dare priuilegium libertatis. 63. dist. in synodo. & melius. c. Agoathoia. argu. s. de in integ. rest. auditis. arg. contra: 10. q. 1. nouerint. Ioan.

f Alienatione.] s. de consti. quæ in ecclesiarum.

g Annexa.] vt ius patronatus. s. de iud. quanto.

† al. Secusień. vñ originẽ duxit Hostiẽsis, & vocatur monasterium Sancti Iusti. als Cussień. Vel, Cussiñ. in antiquioribus.

† De intellectu hui⁹ textus vid latissim e per Couarruuiã l li. 1. varia. reso lu. c. 3. & Ferdinãdũ Vasquiũ lib. 3. ꝯtrouer. vsu frequentiũ. c. 71.

1 Nam duo dicunt multi. Inst. de iure perso. in fi. Ioan. An.

3 De hac q̃stione vide p doctores in l. 1. C. de filiofami. & ĩ l. si. ff. si tut. vel cura.

† Lateranẽse cõcilium generale sub Inn. iij. c. 44.

† Cap. vnico eod. tit. in 4. compila.

† facultas

† istis

3 Et vt vasallus, q ex vtili dominio & bona fide faciebat fructus suos: nec est vis ẽm In no. an nõ tenuerit ꝯtus pp defectũ sõlẽnitatis, an tenuerit, sđ pp lȩsionẽ dat restitutio. Ioan. And.

† Vide Abbatẽ consil. 26. incip. q. dam officiales. in 1. vol. & Romanũ singu. 254. in ci. Reuerendus Dñs.

a Assensu.] s.eod.c.1.& 12.q.2.sine exceptione.
b Compellendis.] i.imò sunt ipso iure excommunicati, vt j.de excom.nouerit.

¶ Hæc glossula nō inuenitur in vetustioribus.

DE PRECARIIS.

¶ Supra visum ē de cōtractibus, per quos transfertur dn̄iū, restabat videre de cōtractibus, per quos trāsfertur vtilitas rei dūtaxat. Vel sic. Quia precariæ sunt quædā species alienationū, ideo post titul. precedētem subijcitur hic titulus. Abbas.

De hac materia habet 10.q.2. precariæ. 12.q.2. præcariæ. 16.q.3. clerici.& c.seq.

Precariç.] potest sū mari: Precariæ cōcessę de rebus ecclesiæ, debēt secundū antiquā cōsuetudinē de quinquennio in quinquēniū renouari. Et habetur istud capitulū & sequens pro palea 12.q.2.c.precariæ.& seq. Fin Jo.de Imol.

† iurisdictionis.

CASVS. Dicitur in hoc capit. q̄ precariæ de quinquennio in quinquenniū sunt renouandæ. Nota q̄ precariæ de quinquēnio in quinquenniū debent renouari.

[Gloss. seq. distinguit precariū à precaria & precariæ, ponit triplicem speciem.]

c Præcariæ.] Precarium est quod precibus petenti vtēdum conceditur tamdiu, quamdiu is, qui concessit patiē. ff.de preca.l.1.j.eo.c.fi. Precaria dicitur ad preces aliquorum vsque ad quinquēnium cōtractus initus, vt hic. Itē dr̄ precaria ad preces facta donatio vsque ad mortē accipientis. 12.q.2.sæpe.16.q.3.clerici. Itē precaria dr̄ contractus ad preces factus vsq; ad mortem accipentis: cuius contractus natura talis est, quæ habetur 10.quæst.2. precariæ.& j.eod.c.vltim. qui contractus innominatus est.

† Beluacen. Burchardus lib.3.c.169. Iuo par.3.c.230.& c.1.eo.tit.in 1.cōpila. vide concil. Meldense.c.17.20.& 22.

bus consulere ecclesiarū, ac tantis grauaminibus prouidere, cōstitutiones & venditiones huiusmodi feudorum, seu aliorū bonorū ecclesiasticorū, sine legitimo personarū ecclesiasticarum assensu[a] præsumptas, occasione constitutionis laicę potestatis: (cum non constitutio, sed destitutio, vel destructio dici possit, necnō vsurpatio iurisdictionū) sacri approbatione concilij decernimus non tenere, præsūptoribus per censuram ecclesiasticam compellendis.[b]

TITVLVS XIIII.

De Precarijs.

¶ Ex concilio apud Beluacū. †

¶ *Breue est, nec potest breuius summari.*

CAP. I.

Precarię[c] de quinquennio in quinquennium,[d] secundum auctoritatem & antiquā consuetudinē renouentur.[e]

d In quinquennium.] quid si eplapso quinquennio cum taciturnitate prætereatur? intelligitur contractus innouari. ff.de preca.in rebus.§.vlt.C.loca.l.legem qui dem, arg.12.q.2.longinquitate. Lau.

a Hęc glossa non hr̄ in antiquis codicibus

e Remouentur.] a ne longitudine temporis pereat memoria contractus.

De precarijs.] Primo præmittit factum. Secundo prouidet ibi, Præcipimus. Abbas.

CASVS. Quidam prælati ecclesiarum faciebant precarias in damnum ecclesiarum, obligando se & suos successores sub certa pœna statuit concilium Carthag. vt nullus successor sit obligat⁹ in pœna sui antecessoris: sed si antecessores ecclesiæ irrationabiliter distraxit, ad ius ecclesiæ debeat reuocare. No. q̄ vbi cōtractus non tenet, nec pęna super hoc opposita. Itē successor non obligat ex cōtractu habito in dānū eccl'æ facto ab antecessore. Itē successor malè alienata reuocare debet ad ius eccl'e.

¶ Ex concilio Cathaginensi. †

¶ *Reuocat successor precariam per prædecessorem irrationabiliter factam.*

CAP. II.

De precarijs[f] irrationabiliter factis à rectoribus ecclesiarum, se suosque successores pęna[g] graui obligantibus, vt facta ipsorum dissoluere nequeant: Præcipimus, vt nemo successor antecessoris sui pęna sit obligatus: sed tuæ prouidentiæ sit concessum, vt si antecessor eius res ecclesię irrationabiliter distribuit, ab eo[h] ad eius eiusdem ecclesiæ reuocentur.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Concessio precarij extinguitur voluntate concedentis, aut ei succedentis: precaria autem concessio non.*

CAP. III.

Precarium[i] † vtēdū cōceditur, quamdiu

f De precarijs.] Precaria hic accipitur pro contractu, de quo, vel quibus fit mētio in notula prædicti capituli.

[Gl. seq. alle. dictū ponit alleg. cōtrium.]

g Pęna.] promissa super contractu irrationabiliter habito. in hoc enim casu loquitur capitulū; cum enim contractus non valeat: nec pœna ei apposita. C.de leg. non dubium. s.de foro compe. si diligēti. 15.q.6.c.1.& 2.C.de cōd ob tur.cām. da.l.1. sed si contractus rationabiliter habitus est, valet pœnæ adiectio. arg. s.de arbit. dilecti. tamen si ecclesia non agnouit contractum, soluere nō tenetur. ff.de pig. act. si pignor. §. vltimo. ff.de euict. illud. §.vlt. arg. cōtra. ff. de iure fisci. si procurator Cæsaris. Ala.

† Antonius Augustinus in notis antiquę collectionis eod. tit.c.2. ait se nō inuenisse in cōcilijs hoc caput; sed citat, inquit, cōstitutio Lotharij totidē verbis. lib.3. tit.8.ca.3. legū Lōgob. in alijs est tit: 10 qn̄ liceat rectoribus ecclesiarū acta antecessorū suorū rescindere.

h Ab eo.] & etiam ab eo, qui alienauit, si toleratur. s.de reb. eccl. non alie. si quis presbyterorū. ita successor potest reuocare quod prædecessor illicite fecit. 35.q.9. quod quis.

3 Ipso iure vel ex quo p sniam reuocat principaliter ergo & successoriū, im Inn.& Host. alleg. casē iura. Io. An.

Precarium.] Sūt duæ partes, quæ patent. Secunda: ibi, Porro. Abbas.

CASVS. Rogasti me, vt rem meam concederem tibi ad vtēdū: ego si precibus tuis cōcessi tibi rē illā precario: voluisti postea reuocare istud precarium: tu nolebas mihi restituere: quæritur, vtrum ego possim reuocare cum mihi placuerit? Respondetur, quod benè possum illud reuocare quandocunq; mihi placuerit. Item soluitur precariū mortuo illo, cui concessum fuit, sed non soluitur illo mortuo, qui concessit. Item soluitur precarium, si ille, qui concessit precarium alienauerit: quia per talem cōuentionē rem alienā inuito dn̄o possideri nō licet. Secūdo dicit, q̄ precarię, quę aliquādo fiunt de possessionib. ecclesiarū, nō debēt reuocari p volūtate concedētium. Nota, quod precariū reuocatur p voluntate cōcedētis. Item cōtractus, qui precariæ nominat, nō possunt reuocari ad voluntatem concedentium: & ita differentia est inter precarium & precarias.

† Vide l.1.& ibi gl.& Barto. ff.eod.tit.

[Glo. seq. recitetur p modum summæ, q̄d sit p̄cariū, quātum duret, &c. vt notata ē regione demōstrant.]

i Precarium.] est autem precarium, vt dictum est in cap.

Precarium & commodatum conueniunt & differunt.

in cap. 1 quod precibus ad vtendum datur, & tamdiu durat, quamdiu patitur, qui concessit, vt hic, & ff. cod. l. 1. & est simile commodato: qui enim commodat rem suam, sic commodat, vt nō faciat eam accipientis, sed vt permittat ei vti re commodata. & sicut reuocatur precarium, ita cōmodatū, vt ff. eo. l. 1. sed distant in hoc, quod commodatum non reuocat intempestiue. ff. commoda. in commodato. §. sicut. nisi post vsum completum. ꝟ. tit. proximo. c. vnico §. 1. Precarium verò quandoq; reuocatur etiam si ad certū tēpus sit concessum. ff. eod. cum precario. Consistit autem precariū, tam in re mobili, quā immobili, & in seruitutib. vt si me rogaueris, vt per fundum meum ire vel agere tibi liceat, vel vt in tectum meum, vel in area alium mearum tignum: vel stillicidium immissum habeas. ff. eod. l. 2. §. vlt. & l. 3 & 4. in princip. Item in re propria non cōsistit precarium. ff. eod. l. 4. §. item si rē. nisi cum debitor pignus rogat precariò à creditore possidere. ff. e. si debitor. ratione possessionis, & non proprietatis. ff. eo. certé. §. vlt. Itē iam ille, qui concedit precariū, & qui rogat, possidet: vnus ciuiliter, & alter naturaliter. ff. eo. & habet. §. penult. sed duo insolidum precario possidere non possunt. ff. eo. duo. & restitui debet precariū in pristinam causam alias condemnabitur in tantum quanti interfuerit actoris ff. eod. quęsitum. §. ex hoc interdicto. & precarium constituitur inter presentes & absentes, & per epistolam. ff. eo. precario. Item si precario durante prorogatur in vlterius tempus, non mutat causa possessionis. ff. eod. sed si manente. vndè non dicitur precarium nouum.

† Host. legē dū, seu corrigēdū hic admonet ita: sed non concedentis.

patitur qui concessit: soluitur [a] quoq; obitu eius cui concessum est, non † etiam concedentis: aut cum ipsum alienari contingit alicui hoc reuocare volenti: quia per conuentionē [b] huiusmodi, nō licet rem alienatā inuito domino possideri. ¶ Porro precariæ, [c] quæ quandoque de ecclesiarum possessionibus fieri solent, non sunt pro voluntate concedentium reuocandæ. †

Precariū in q̃bus rebus consistat.

† Vide l. creditores. & qd ibi not. Barto. C. de pigno.

ADDITIO. Item qui precario rogat, dolum & culpam dolo proximam præstat. ff. eod. quæsitum. §. & illud.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a Soluitur.] obitu eius cui conceditur precarium, finitur, & non concedemus immo ad hæredē eius, qui concessit, transit. ff. eo. cum precario. §. precarij. & l. quæsitū §. quod à Titio. quia ipsi non hæredi recipienlis cōceditur, ut ibi dr̄, & hic idem dr̄. Itē finitur si concedēs precarium rem alienauerit, nisi de uoluntate noui domini res eadem permaneat penes eundem. ff. e. quæsitum. §. quod à Titio. & §. illud. Item soluitur precariū pignorii debitore soluente pecuniam creditori. ff. eo. si debitor arg. ꝯ ff loc. l. 4. ibi finitur precarium morte cō cedentis. Sed hoc ideò est, quia ille, qui concessit precarium, hoc voluit, & expressit uoluntatem concedendo precarium, & ideo finitur per mortem ipsius, sed hic, & ff. de precarijs. l. cum precario. §. 1. simpliciter concessum fuit precarium sine temporis præfinitione, & ideo non finitur per mortem concedentis. Ber.

Precarium qualiter finitur.

† Locatio uel precarij datio, quam fecisti donec uoles, morte tua finitur. Io. And.

b Per conuentionem.] & si ad certum tempus precarium concessum sit, nihilominus ante tempus illud poterit reuocare. ff. eo cū precario, vbi sunt hæc verba; & non licet rem alienam, &c. & culpam nō præstat, sed dolum tantum, & etiam culpam, si dolo sit proxima. ff. eo. quæsitum. §. illud. Bernar.

c Precariæ.] in alia significatione accipitur hic hoc nomen, precariæ pro contractu scilicet de possessionibus ecclesiarum, de quo habes ꝟ. eod. tit. cap. 1. & 2. & 10. quæst 2. hoc ius. ad fi. & cap. precariæ. nec potest reuocari ante constitutum tempus, vt hic, ni si irrationabiliter sit factus talis ꝟ. tus. ꝟ. eo. c. 2. & ita aliud precarium est, & aliud præcariæ siue precaria. Ber.

ADDITIO. Vnde Host. dat tales versus:

Ria, ria, riū, tria
sunt quibus est caput vnum.
Ria sunt solite
post singula lustra renasci.
Ria fit ad mortem, nec citra vult reuocari.
Rium finitur tūc
quando vult suus auctor.

TITVLVS XV.

De commodato.

¶ Idem Gregorius nonus.

Commodatarius gratia sui tenetur etiam de leuissima culpa, non de casu. nisi in tribus casibus hic positis: Et commodatum ante vsum completum non reuocatur.

CAP. I.

Cum † gratia sui tantum quis commodatum [d] accepit, de

DE COMMODATO.

Visum est de contractu, qui fit gratia recipientis tantum, meritò subijcitur, rubrica de ꝯtractu sibi similis: nam communiter commodatum fit gratia recipientis tantum, licet quandoque fiat gratia concedentis, vel vtriusque. Abbas. Sicu.

† Vide text. in §. item is, cui res. Inst. q. b. modis re ꝯhitur obli. & ibi latissime p Areti. & Docto. Et quid de ꝯmodato lege diuina caueretur uide in Exo. c. 22. & refert ith c. t. & 2. ī 1 cōp. eod. tit. quod Raymundus omisis.

De hac materia habetur 1. dist. ius naturale.

Cvm gratia.] Habet duo dicta. Secundum: ibi, Contra. Primum subdiuiditur. Nam primo ponit vnum dictum. Secundo, aliud, a quo tres casus excipit: ibi, Licet. Secundū subdiuiditur: nam primò ponit dictum. Secundo ponit rationem: ibi, Cum non decipi. Abbas.

CASVS. Commodaui tibi equum meum, vbi etiam rem aliam: res ista deteriorata est: quærebatur, vtrum tenearis mihi super hoc? Rñdet Papa, cum aliquis recepit commodatum gratia sui tantum, propter propriā vtilitatem procurandam, tenetur non solum de culpa lata & leui, sed etiam de leuissima, verumtamen de casu fortuito non tenetur, nisi per culpam suam casus ille acciderit, vel nisi pactum interuenerit, quod de certo casu & expresso in pacto teneretur, vel nisi fuerit in mora in restituendo commodatum. Secundo quærebatur, vtrū commodatum possit repeti ante vsum expletum, ad quem res fuit cōmodatata; & dr̄, quod contra illum, qui rem commodatam accepit, commodati agi nō potest ante vsum completū: qui non decipi beneficio nos oportet, sed iuuari quod esset si ante finitum vsum commodatū reuocaretur. Nota, quod in commodato venit leuissima culpa. Item de casu fortuito quis non tenet, nisi in casib. qui hic continentur: scilicet si per culpam suam casus ille acciderit. vel pactum interuenerit de certo casu, vel fuerit in mora in restituendo commodatum. Item intempestiuè commodatum non reuocatur. Item b. nefi io decipi non debemus, sed iuuari.

[Glo. seq. recitat per modum summæ, quid sit commodatum, & vnde dicatur, &c.]

d Commodatum.] est autem commodatum 2 alicuius rei ad aliquem specialem vsum gratuito facta cōcessio, & non translatio. & ideò dicitur facta concessio & non translatio: quia is qui commodat, dominium retinet & possessionem. ff. eo. l. rei commodatæ, dicitur commodatum quasi vtentis commodo datum. & ideo dicitur gratuito: quia si interueniat merces transit in locationem, vel in contractum innominatum: do, vt des: facio, ut facias. Institut. manda. §. vlti. Ad alquem vsum ideò dixi, ut notetur differentia inter precarium & commodatum. Precarium enim conceditur sine præfinitione certi usus: vnde

a De materia textus & harū glossa ru uide ple nè p Antoniū Gomeziū tomo 2. uaria. resol. c. 7. de ꝯmodato & deposito.

vndè qñcunque potest reuocari p̄carium. ff. de prec. cũ precario. & s. tit. proxi. c. vlt. sicut & depositũ. j. tit. px. bona fides. Cõmodatum autem ad certũ vsum conceditur: quia statim subijcitur vsus ad quem res commodatur, vt si commodem equũ tibi, vt ad villam duceres, & tu, duxisti ad bellũ, tenebris: quia ad alium vsum duxisti, q̃ dixisti. ff. eod. si vt certo. §. sed interdũ. Et consistit commodatũ in reb. mobilibus & se mouentibus, & immobilib. & incorporalib. puta seruitute habitandi. ff. eod. l. 1. quia ibi dicit cõmodari rem mobilẽ, & etiã soli. & adiecit Iulian⁹ ẽt habitationem posse cõmodari, & in ijsdẽ rebus consistit precarium, vt dixi s. ti. proxi. c. vl. sed quod vsu consumitur, non commodatur, nisi ad põpam, vt ditior appareat. ff. e. l. 3. §. vlt. & l. seq. & qui põt obligare, potest cõmodare, & ei commodari. vnde pupillus nõ est obligatus, sed alius ei obligat. ff. de ac. emp. & ven. l. Iulianus. §. antepen. Ber.

† Londoñ. Ludoñ. Lugdoneñ. Lindonieñ. Linconieñ.

uissima a ẽt culpa tenetur: Licet casus fortuitus (nisi acciderit culpa sua, vel interuenerit pactũ, seu in mora fuisset) sibi non debeat imputari.

¶ Contra eum quoque rectè commodati nõ agitur, nisi post b vsũ expletum, cuius gratia res fuerat commodata: Cũ non decipi c beneficio nos oporteat, sed iuuari.

TITVLVS XVI.

De deposito.

¶ Alexan. iij. Londoñ. † episcopo.

¶ Ex deposito facto apud clericum ecclesia non tenetur ecclesiã: nisi in vtilitatem ecclesia sit versum.

precario p̄rium est, s. tit. proxi. cap. vlt. & ff. de prec. cũ precario. Item qui cõmodauit vasa vitiosa, tenetur contraria actione pro vino effuso, ignorans tamen excusantur. ff. eod. in rebus, §. possunt. & §. item qui sciens, & l. penul. Bernard.

c Decipi.] ff. eo. in cõmodato. §. sicut. in fin.

CAP. I.

GRauis † illa querimonia vsq; ad nos super deposito tuo tibi hacten⁹ denegato peruenit: & infra. ¶ Cũ enim non constet pecuniam tuam, quã ille vir Belial furatus est, in ecclesię vtilitatẽ d conuersam: non debemus de iure contra canonicos eiusdẽ ecclesiæ præcisè intentare iussionis instantiam, vt tibi eandem reddant pecuniam, personæ e non ecclesiæ commendatam. ¶ Quocircà suadem⁹, vt in illum furẽ tuã dirigas

DE DEPOSITO.

Visum est de contractu, qui fit gratia recipiẽtis, nunc subijcit de p̄tu, qui fit gratia concedẽtis. iõ merito subijcitur de deposito. Abb. Sicul De hac materia habetur 1. dis. ius naturale. 22. q. 2. ne quis.

GRauis.] Primo ponitur decisa narratio. Secundo ecclesiæ absolutio. Tertiò deponentis instructio. Quartò iudicis p̄ceptum. Quintò cõpositionis persuasio. Secunda: ibi, Cũ enim. Tertia: ibi, Quocirca. Quarta: ibi, Nam. Quinta: ibi, Si autẽ, Abbas.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõp. & post concil. Lateraũ. sub Alexan. iij. par. 50. c. 35.

[Glo. seq. dicit ad quid teneatur cõmodatarius, & quomodo restitui debeat commodatum: & casum quomodo tenetur commodans cõmodatario.]

a De leuissima] cum enim gratia sui tñ quis commodatum accepit, tenetur de dolo, & lata culpa, leui & leuissima, vt hic dicit. quia exactiam diligentiam qualẽ in rebus suis adhibere debet. ff. eo. in rebus. immo nnn sufficit talem adhibere qualem in suis rebus, si tñ alius diligentior custodire potuit. ff de actio. & obl. & l. 1. §. is quoque cui. & dolum & culpam. ff eo. si vt certo. §. commodatum. Si uerò gratia dantis 1 tñ commodatum detur. tunc uenit dolus, & lata culpa. ff. e. si ut certo. §. interdum. & l. si mei causã. ff. de actio. & obl. l. 1. §. is quoque apud quem. Si uero gratia utriusq; tunc præstat dolum & latam culpam. ff. eod. in reb. 1. rñso, ad finem. & l. si ut certo. §. nunc uidendum. ad fi. Casus uero fortuiti, qui præuideri nõ possunt, nõ ueniũt. C. eo. l. 1. & ff. eo. in rebus. & ff. de act. & obl. l. 1. §. is quoq; cui. j. de homi. Ioannes. & cap. ult. nisi ista tria aliud inducant, culpa, pactum, uel mora, ut in p̄dicto §. is quoq; cui. in fi. & l. in rebus. & ff. de reg. iu. contractus. & hic, & j. tit. prox. c. 2. C. eo. l. 1. Culpa põt imputari, si rem sibi commodatã remiserit mihi p nõ idoneã 2 personam. ff. eo. qui non tã idoneã. secus si p idoneã p̄sonã, licet p̄riũ euenerit. ff. eo. argẽtũ. & j. de pig. c. significante. Item ex pacto præstantur casus fortuit, ut hic dicit. & C. commoti. 1. ita q̄ casus fortuiti cõnumerentur specialiter, ut ff. si quis cautio. sed & si §. quęsitum. & mora imputatur, puta si morã fecit in restituendo. j. tit. proxi. bona fides. & intelligendũ est etiã si apud cõmodantem res fuisset eodem modo peritura. ff. de lega. 1. l. cum res. §. ult. & in authen. de deposito, & denun. inquilinorum. 1. respon. ad fin. coll. 6. Et commodatũ restitui debet ad pristinã causam. ff. eo. sed mihi. §. 1. alias quanti interest eius, cõdemnatur, vt ibi dr̃. B.

b Post usum.] ff. co. l. in commodato. §. sicut. sed In

1 Vt si cõmodauit sponsæ, uel uxori ornamenta ut ad me ueniret ornata, tũc uenit dolus & lata culpa, fm̃ Gofr. idem scd̃m Hostiẽ sem, si cõmodaui tibi tradendas eo modo uxori, uel uolẽs uidere ludũ scenicũ cõmodaui tibi uestes scenicas ut in cõcor. glo. Io. And.

2 Ce hoc articulo, qui frequẽter solet contingere, vide Antoniũ Gomez um loco sup. citato.

CASVS. Episcopus London. quãdã summam pecuniæ deposuit penes quendã canonicũ cuiusdam ecclesiæ, nomine Belial: ille Belial sæpè interpellatus fuit vt depositum restitueret, sed illud facere denegauit, & pecuniam illã subripuit & asportauit: vndè conquestus fuit episcopus domino Papę de ecclesia illius Belial: Dominus Papa respõdet non cõstat quod illa pecunia, quam Belial furatus est, in vtilitatem ecclesiæ sit conuersa: unde non possumus canonicis illius ecclesiæ præcipere, vt illam pecuniam tibi reddant cum non fuerit deposita penes ecclesiam. sed penes illum Belial quem iubet vt ponant sub duris cõnib. & si oportuerit, ponant illũ in vinculis, vt sic dictã pecuniã restituat: In fine dicit, si episcopus poterit amicabiliter conuenire de redditibus illius cum canonicis ecclesiæ, Papa gratum habebit. Notã quod ecclesia non tenetur cum depositum non sit ecclesiæ, sed personæ: tamen si tale depositum factum alicui de ecclesia, versum sit in vtilitatem ecclesiæ, tenetur ecclesia, non actione depositi, sed de in rem verso. Item depositarius torqueri potest, vt reddat depositum.

3 Ego non puto nomen p̄priũ illius fuisse Belial, sed hoc ei nomẽ ob iniquitatẽ impositum est. nam Belial Hebraice Latine peruersum significat.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

d Vtilitatem.] & si in vtilitatẽ ecclesiæ uersa esset. licet apud ecclesiam deposita non fuerit, tenetur ecclesia in quantum in rem eius uersa est. infra de fideiuss. quod quibusdam arg. C. quod cum eo qui ali. po. l. ei qui 4 10. q. 2. hoc ius. §. is creditor. & ff. de po. l. 1 §. an in pupillum Alanus.

[Gl. seq. quærit. soluit, & solutionem determinat.]

e Personæ.] & ita depositum factum personæ non obligat ecclesiam: quia delictum personæ in damnum, & c. s. de institu. cum venissent. 16. q. 6. si episcopum. & c. ep̃scopo non licet. s. de exce. cum uenerabilis. Sed qualiter dicitur commendata esse ecclesiæ? Respondeo ex eo quod defertur in thesaurum ecclesiæ. sicut en ipso quod, res missæ sunt in nauem, tenetur nauta, & de

4 Qui damutuum seruo, si versũ est in rem dñi, habet actionem de in rẽ uerso Ioan. And.

bet habere custodiam omnium quæ sunt inuecta & illata. ff. na. cau. sta. l. parui refert. §. si recipit. & ignorans teneri videtur. C. de his qui latro occul. l. 1. 1 ff. de furt. aduersus nautas. l. vnica: quod tamen non credo, nisi depositio facta sit in præsentia prælati & capituli, vt hic Vinc.

1 Qui sciens lationem suscepcrit, vel offerre iudicibus supersedit, pro qualitate personæ punietur corporali supplicio, vel rerum dispendio. Io. And.

a Actionem.] idest petitionem, vt supra de iudi. dilecti. vbi de hoc.

b Loculos habet.] & dominus loculos habuit, vt indigentibus subueniret. 12. q. 1. habebat.

c Quæstionibus.] nota quòd suspecti sunt torquendi, & in vinculis detinendi: & verberibus afficiẽdi, vel subijciendi. 14. quæst. 6. si res & 12. quæst. 2. fraternitas. & 23. quæst. 5. capitul. 1. & 5. quæst. 5. illi qui. & infra de rapto. in archiepiscopatu 2. T.

d Reddere.] cũ nota infamiæ. actio. n. depositi infamat. C. depo. l. qui deposi-tum.

†Hinc colliges clericos & religiosos posse ex causa torqueri, de quo articulo vide plene Bernardinum Diaz. in pra cõ. crimin. cano. capitu. 117. & Simaneam in cathol. institu. titu. 65. adde quę dixi sup Directorio. lio. 2. schol. 118.

actionem, [a] eo quod (vt audiuimus loculos [b] habet: & ea quæ tibi subrepta sunt, asportauit. Nam & iudicibus dedimus in mandatis, vt illum iniquum sub quæstionibus †ad rationem ponant, etiam (si oportuerit) vinculis alligatum, vt dictam pecuniã reddere [d] compellatur: & infra. ¶Si autem cum eis amicabiliter poteris de reddituum perceptione pacisci, noueris id nobis acceptum.

¶Gregorius nonus.

¶Dicit ad quid teneatur depositarius, & quomodo repetatur depositum.

CAP. II.

Bona † fides abesse præsumitur, si rebus tuis saluis [e] existentibus, depositas amisisti. De culpa [f] quoque teneris, si teipsum deposito obtulisti: vel si aliquid pro custodia recepisses. Pacto vero, culpa, vel mora præcedentibus, casus etiã fortuitus imputatur. Sane depositori licuit, pro voluntate sua depositum reuocare. [g]

Bona fides.] CASVS. Deposui penes te res meas: illæ res amissæ sunt, de rebus tuis nihil amisisti: quæritur an tenearis mihi ad eas restituendas actione depositi? Respondetur, si res tuæ saluæ sunt & res depositas amisisti hoc ipso præsumitur quod bona fides abest circa res depositas, & ita dolus affuit: & ideò tenetur ad restituendum depositum: & de culpa ẽt tenetur depositarius si obtulit se deposito, vel si aliqd accepit pro custodia; sed de casu fortuito non tenetur, nisi pactum interuenerit, vel nisi culpa vel mora præcesserit casum. Secundo quæritur vtrum depositori liceat reuocare depositum quandocunque voluerit? Respondet, quòd sic: sed si depositarius opponeret cõpensationem, vel in toto, vel in parte compensatio non est admittenda, ne contractus qui ex bona fide oritur, ad pfidiam referatur: sed in aliis contractibus bene admittitur compensatio, si causa ex qua compensatio postulatur, liquida sit, & facilem exitum credatur habere. Nota, quod ille qui recipit depositum, de solo dolo tenet, de culpa etiam tenetur, si obtulit se deposito, vel aliqd recepit pro custodia. Item depositarius de casu fortuito non tenetur, nisi pactum interuenerit, vel nisi culpa vel mora præcesserit casum. Item depositum potest reuocari quandocunque voluerit depositor. Item contra depositum non admittitur compensatio. Item contractus depositi ex bona fide oritur.

[Glo. seq. reci. per quæst. an præsumptio sufficiat ad sententiam.]

2 Concor. l. ob carmen. alias ob crimen. & igno ti. ff. de test. no. in l. 1. C. de naufra. li. 11.

e Reb. tuis saluis.] ex hac præsumptione condemnabitur. sic C. loca. l. 1. & ff. eo. ti. quod Nerua. qa non minorem 3 diligentiam q̃ in suis reb. præstare debet, vt in l. quod Nerua. sic ff. commo. si vt certo. §. quod verò senectute. & ita si bona fides abest, dolus adesse præsumitur. nam contraria sunt. C. de resc. in. venditio. si dolo. & est sim. 32. q. 1. cum renunciatur. & præsumptio sufficit ad condemnationem in casu isto. 32. q. 1. dixit Domin. & 54. dist. c. fraternitatem. infra de Iudæis c. vlt. Ber.

3 Caute dicit, quia iterdum maiorem pręstare dẽt, vt latius hic prosequitur Io. And. & alij.

f De culpa.] nota, quod depositarius tenetur de solo dolo, si dolose versatus est in deposito. ff. eod. l. 1. §. in conducto. & §. vlt & ff. commo. si vt certo. §. 2. & ff. de reg. iur. l. contractus. & de lata culpa, quam Nerua dixit esse dolum. ff. eod. quod Nerua. quod Azo intelligit dolũ præsumptum. ff. mand. l. fideiussor. 1. resp. Ideò sic expone. quia in ea lege dicitur ipsam latam culpam prope dolum esse. ff. de leg. 1. cum res. & §. vlt. & ff. de actio. & oblig. l. 1. §. is quoque apud quem & alibi dicitur latam culpam dolo comparari. ff. si mensor fals. mo. dixerit l. 1. §. lata est. & ita non dolus est: quia nihil est id cui ipsum est simile. Quandoque tamen in casibus præstat culpam depositarius, si ipse obtulerit deposito, vt hic, & ff. eod. l. 1. §. sæpè. idem si mercedem accipiat pro custodia vt hic & ff. eod. l. 1. §. si quis seruum. Item & in tertio casu si cõueniat inter eos. ff. eod. l. 1. §. si conueniat. & ff. commo. si vt certo. §. nunc vidẽdum. Sed si cõueniat ne dolus præstetur, hæc conuentio nõ valet: quia contra bonos mores est. ff. eod. ti. l. 1. §. si conueniat. & ff. de pactis. si vn⁹. §. illud. Item & in alio si causa depositarij res penes ipsum deposita sit ff. eo. l. 1. §. si pecuniam. & ff. si cer. pet. l. si quis neque. & tunc venit leuissima culpa, & si morã facit in restituendo. ff. eod. si in Asia. §. vlti. Præsumitur autem lata culpa vel dolus si non adhibeat diligentiã qualem in rebus suis. ff. eod. quod Nerua. vel quia res suæ saluæ sunt, & depositæ non apparent, vt hic dicitur. & hoc exemplum pone: Res suas ponebat in arca secura, & res depositas dimittebat in domo super banchas. Casus tamen fortuitus non imputatur, sicut nec in commodato. supra tit. proxim. cap. vnico. & ff. commoda. in rebus. nisi in casibus hic contentis, vt si pactum interueniat, vt præstetur. C. eod. l. 1. contractus enim ex conuentione legem accipiunt, & seruari debent, nisi improbatum sit à iure. ff. eodem l. 1. §. si conueniat. ff. de re iudi. contractus. ita tamen quòd casus nominetur in pacto, sicut dixi in commodato. sic supra cap. proxim. propter culpam vel dolum casus imputatur, vt hic dicitur si enim rem depositam vendidit, & postea eam redimat, vt eam habeat in causa depositi, etiam si sine dolo malo illius perijt, tenetur: quia sufficit semel dolum commisisse. ff. eodem l. 1. §. si rem. Item propter moram præcedentem casus imputatur, etiam si apud deponentem perijsset sufficit enim quod res potuit non perire. ff. de leg. 1. cum res. §. vltim. ff. eodem, si in Asia. §. vltim. ff. de constit. pecu. qui autem. §. 2. & ex eisdem causis imputatur casus in commodato. supra tit. proxi. capitul. vnic. Item res deposita non deteriorata debet reddi: alias reddita non videtur. ff. eodem. l. 1. §. si res depositæ, sic in commod. ff. commo. sed mihi. §. 1. Consistit autem depositum in rebus mobilib. & se mouentibus tantum, nisi forte vbi apud sequestrum deponitur, cum res aliqua inter plures in controuersiam deducitur supra de iud. examinata. & talis depositio non potest fieri nisi à pluribus. ff. eo. licet. 1. respon. Item & rei depositæ sicut & commodatæ proprietatem retinemus, & etiam possessionem. ff. eod. licet. §. 1. & ff. commod. l. rei commodatur.

†Vide textũ & ibi plene per Doctores in §. præterea. & is. in stitu. quibus mod. re contrah. obli. & Antoniũ Gomezium to. 2. varia. resolut.

g Reuocare.] qñcunque potest reuocare depositum, vt hic dicit, & ff. eod. l. 1. §. est autem. & §. pen. & si non restitui-

ne potestatis, quã ex officij debito possumus & debemus, de subditorũ excessibus ad correctioné inquirere veritatem, te maximè causam † & occasionem præstãte, inquisitionem [a] commisimus faciendam. ¶ Omnius ergo diligenter auditis, te in tribus comperimus fuisse culpabilé: Circa contrarietatem [b] responsi, quia non solú nobis, sed nec cuiquam debuisses ex certa sciẽtia contraria respõdere: Circa carnalitatem [c] animi, quia non ex † affectu carnali, sed discreto iudicio debuisti ecclesiasticũ officium & beneficiũ in persona magis † idonea dispẽsare: Et circa inhonestatem facti, quia non licuit ex pactione, uel cõuentione quacũque, sub modo vel tenore præscripto concedere nudũ officium, & † tibi retinere prouentus: cum in Lateranen. † cõcilio prohibitum sit: ne quis conferendo ecclesiasticũ beneficium, partem [e] prouẽtuum suis vsibus retinere præsumat: & alibi cautum reperiatur in canone: quod ecclesiastica beneficia ne diminutione [f] debent conferri. ¶ Vnde credimus distinguendum, vtrũ qui dat spirituale beneficiũ, prouentus ipsius ante donationem percipiat: Nã in prouẽtus ante donationem non: perceperit † ipse, sed alius, & ex donatione consequatur, [g] vt ipse [h] prouentus percipiat: † non est dubium (circa † hæc) intercedere simoniacam prauitaté. Si vero ante donationẽ perceperit ipse prouentus, credimus distinguẽdum, vtrum ante donationem constituat, [i] vt ipsi prouentus, retineãtur ad tẽpus pro causa iusta & necessaria: an conueniat cum eo, qui accepit beneficium, seu cum mediatore quocunq; vt officio illo concesso retineat ipse sibi prouẽtus. Primum enim mẽbrũ credimus esse licitũ: Secundum autem dicim⁹ non licere: ne viam aperiamus his, qui prauitatẽ suam satagũt palliare.

TITVLVS XIII.

De rebus ecclesiæ alienandis † vel non.

¶ Ex concilio Lugduneñ. iiij. †

¶ Nõ potest prelatus res vnius ecclesię alteri dare, nec inuicem illas res cõmutare sine ambarum consensu.

CAP. I.



On † licet episcopo vel abbati, terrã vnius ecclesiæ verte

---

a Inquisitionem. 1] scilicet vtrum sigillum dedisset archiep̃s illi H. post secundum mandatum, propter qđ reuocauit ad se inquisitionem, inquirendo & discutiendo negotium, & iniungendo vt probet super tribus articulis, videlicet si cõtulisset personæ idoneæ, modo canonico, & tempore competenti.

b Cõtrarietatem.] qñ q allegat ɔ̃ria, non debet audiri. C. de liber. cau. cum precum. & s̃. đ appel. sollicitudinẽ. & 74 dist. gesta. 23. q. 7. qđ autem. Lau.

[Glo. seq. ponit opinionem Lau.]

c Carnalitatem.] ĩ hoc casu dicit Lau. ep̃m simoniam committere, vbi pp cõsãguinitatem cõcedit alicui beneficium, aliàs nõ cõcessur⁹: qa si quis iniusto cordis amore, vel sordidis p̃cibus sacerdotalẽ dignitaté receperit, & c. 1. q. 1. si qs neque. Arg. ĩ. de sim. veniẽs. & c. nemo. & c. tua. Nã ex quo fauor tertij nimiũ fauoris inducit, multò magis fauor illius qui ordinat. 1. q. 1. sunt nonnulli. Lau. & sic consanguinitas inducit suspicionẽ, ꝙ donatio sit vitiosa. 10. q. 2. ep̃s. 89. dist. decenter. Nam in clandestinis & domesticis donationibus facile qđ cõfingitur pro negotij qualitate. C. đ dona. donatio. §. 1. Sicut aliàs cõsãguinitas elidit suspicionem. s̃. đ cohabi. cleri. & mul. à nobis. & cap. tua. & par affectionis causa omnem elidit suspicionem. ff. de ritu nupt. non solum. §. đ vno. Io.

d Sub modo.] no. ꝙ sicut cõditio inducit simoniam. 1. q. 2. quam pio. & s̃ đ pactis, pactiones. ita & modus: quia modus æquipollet conditioni 2 ĩ. de cõditio. app. pos. c. 2. & 3. 28. q. 2. si infidelis C. de ijs q sub modo leg. vel fideicom. relinque. l. 1. Immo magis ẽ obligat⁹ sub modo, quã sub conditione: nam cui aliquid relinquitur sub modo, etiam statim potest illud petere si caueat de eo modo adimplendo. ff. đ fideicom. lib. cum iu testamento 3. & ff. de conditio. & demonstratio. qbus diebus. §. vlt. Si verò sub conditione aliquid relinquitur, nõ potest peti nisi cõditione extante ff de condi & demonstrat. qui hæredi. §. vlt. Ioa.

e Partem.] ĩ. de censi prohibemus.

f Diminutione.] 1. q. 3. si quis præbendas. s̃. de pręb. maioribus, & c. vacante. & c. cum causam.

g Consequatur.] ex pactione in eo apposita. Vinc.

h Vt ipse.] donator, vel alius qui percipiebat ante. Vinc.

i Constituat.] cum capitulo suo, non cũ eo, qui habiturus est beneficiũ: & hoc publicè faciat, vt vitet suspicio sicut potest intelligi, s̃. de præb. significatũ. Et sic patet, ꝙ episcopus potest ad tempus ex iusta causa retinere fructus vacantis beneficij, si fortè grauatur debitis. ar. ĩ. đ verb. sig. c. penult.

DE REBVS ECclesiæ alinandis vel non.

Supra visum est đ collatione p̃bẽdarũ & beneficiorũ: sed quia p̃bẽdati & beneficiati interdũ alienant bona præbendarum. & beneficiorũ, ideo subijcit hæc rubrica. Alb. Siculus. De hac materia tractatur 10. q. 2. & 17. q. 4. c. id cõstituim⁹. §. occasione. vsq; ad §. sed notandum. per totum. & 16. q 6. per totum. 4

N On licet.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod episcopus vel abbas, qui præest pluribus ecclesijs, nõ debet terras vnius ecclesiæ vertere ad aliam: & si fuerint mutandæ ex causa iusta, cum uoluntate ambarum partium fiat. Nota quod Albas vel episcopus nõ potest rem unius ecclesiæ applicare alij, quamuis ambæ sint suæ, sine iusta causa. Item si episcopus vel abbas uoluerit res unius ecclesiæ permutare cum rebus alterius ecclesiæ, permutatio debet fieri de consensu ambarum partium,

a Ad

---

1 Hęc glossula non est in vetustis libris.

† Qualiter differant cã & occasio, uide hic præ alijs Panormitanum.

† Dictio, ex, deest in quibusdam.

† Concor c. constitutis 2. s̃. de appellat. & vide ibi citatos.

† Et ius tibi, &c.

† Laterañ. sub Alexan. iij. c. 7. §. prohibemus.

2 Adde quod conditio interdũ dicit modus pendens ex futuro l. cum ad præsens. & l. seq. ff. de condi. appo.

3 Titio Stichum lego, vt eũ manumittat: cauers de manumittendo statim illũ petit, idẽ in legato ad monumentũ. Io. And.

† percepit

† consequitur.

† recipiat

† Hæc duo uerba: circa hæc, desunt in antiquis.

4 De iure ciuili tractat hęc materia auth. cod. ti.

† al. ita: alienandis uel nõ alienandis.

† Lugduñ.

† Burchardus li. 3. decre. c. 24. Ivo par. 3 ca. 39. & c. 1. eo. ti. in 1. compi. & uide Calderinũ consil. 4. hoc a.

a Ad aliam.] passim & sine causa: ex causa tñ posset. argu. 12.q.2. bonæ rei. ⁊ de eccle. ædi. ad audiētiā. & 16. q.1. præcipimus. §. sicut duo. & ⁊ de exces. prelat. sicut vnire. Quidam tamen hoc concedunt, vt Ala. Dic de hoc vt ⁊ de reli. do. constitutus.

b Commutare.] 10.q.2. hoc ius. §. sed & permutare.

Qui res] hoc cap. non diuiditur. Abbas.

CASVS. Olim quidam petebantā regibus res ecclesiæ, & obtinebāt aliqñ: qa istud iniquū erat, statuit ɔcilium Lugdūn. ꝙ illa quæ sic tradūtur, irrita & vacua habeantur, & illi excludātā cōione ecclesiæ, qui taliter accipiunt bona ipsius. Not. quod hic ñ excusat auctoritas maioris. Itē nō ualet cōcessio laici facta de re ecclesiastica, quia pro nō dato habet: &c. Item ꝑtextu laicæ donationis vel cōcessionis vsurpans sibi rem ecclesiæ, excommunicādus est.

c Regibus] 16.qu.1. in canonibus.

d Egentiū.] 16.q.1. quoniam quicq.

e Irrita.] 12.q.2. quicunque militum. & c. de rebus argu. contra. C. de quadr. ꝑscr. bene a Zenone. Sol. lex ista non obtinet secundū canones. V.

f Excludant.] vt sic puniantur in quo deliquerūt. sic ⁊ de tēpo ord. litteris. & ⁊ de iure pat. pastoralis. & 17.q.4. frater. & cap. seq. ⁊ de immu. eccle. c. vlt. Ber.

Consensus] Primò ponit dictū. Secūdo adducit vnā limitationem: ibi, Ita. Abbas Sic.

† Vox, partium, deest, in antiquis.

† al. Idē. Burchardus lib. 15. ca. 36. & Iuo par. 16. c. 37. habent. d. sumptum hoc ex concilio Lugdunen. c. 11. sed in tomis cōciliorum reperit in concilio Aruernensi c. 4. & c. 2. eo. ti. in 1. compi.

† Conci. Toleta. 4. c. 68. Burchardus lib. 3. decr. c. 177. Iuo pa. 3. c. 138. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

re ad aliā, a quamuis ambæ in eius sint potestate: tamen si cōmutare b voluerit terras earum, cum cōsensu ambarum, (partium †) faciat.

¶ Ex eodem. †

¶ Principes sæculares res ecclesiæ donare non possunt & qui ab eis recipiunt, excōmunicantur: & perdunt omnia quæ ab ecclesia alias legitime obtinebant. hoc dicit secundum vnum intellectū, qui satis placet.

CAP. II.

Qvi res ecclesiæ petūt à regibus, c & horrendæ cupiditatis impulsu egentium d substantiam rapiunt, irrita e habeantur quæ obtinēt: & a communione ecclesiæ (cuius facultatem auferre cupiunt) excludantur. f

¶ Ex concilio Toletañ. †

¶ Rector ecclesiæ, qui dat ecclesiæ rem duplæ æstimationis seruos ecclesiæ manumittere potest ipse tamen manumissus, & eius posteri erunt sub patrocinio ecclesiæ. ita communiter summatur. tamen non placet Panor. id ꝙ dicitur de æstimatione.

CAP. III.

Consensus totius cōcilij diffiniuit, vt sacerdotes, qui aut aliquid ecclesiæ suæ relinquunt, aut nihil habētes, aliqua prædia vel familias ecclesijs suis acqrūt, liceat illis aliquos de familia g eiusdem ecclesiæ manumittere, iuxta rei collatæ modum, h quem antiqui canones decreuerūt: Ita vt cum peculio & posteritate i sua sub patrocinio ecclesiæ maneant, vtilitates k iniunctas sibi, iuxta quod poterunt, prosequentes.

¶ Ex eodem. †

¶ Si prelatus nil de suo dans ecclesiæ, seruum ecclesiæ manumittit, non tenet manumissio;

CAP. IV.

Episcopi, l qui nihil ex ꝓprio ecclesiæ Christi conferūt m liberos ex famulis ecclesiæ ad condemnationem suā facere non præsumāt. Impiū est enim, vt qui res suas ecclesiæ nō attulerit, dānum inferat. n Tales igitur liberos, † successor o episcopus absque aliqua oppositione, ad ius ecclesiæ reuocabit.

q.2. si quos de seruis. Ala. & hoc de consensu episcopi. 12.q.2. placuit.

h Modum.] id est, quantitatem, vel æstimationē in duplum, ut res quam dedit, valeat duplum quam mancipiū, vt canones dicunt. 12.q.2. episcopus, qui mancipiū, de quibus hic fit mētio Tanc.

[Glos. seq. recitetur per obiec. & duplicē solutionē, & subdit tertiam, quam non approbat.]

i Posteritate.] cū parētibus manumissa: quia post manumissionē proles a libero suscepta, nulli patrocinio est obnoxia. C. de ope. li. l. antepen. Vel est specia le in prole liberti ecclesiæ, vt semꝑ sit ecclesiæ obnoxia, vt hic, & 12.q.2. liberti 1. & c. longinquitate. idē est in alijs, vt q. qdā legistæ dicunt, dum viuit patronus & pater libertinæ cōditionis. C. de lib. & eorū lib. l. vlt. sed illam legem quidam intelligunt de filiis manumissis cū patre: vñ videtur melius quod speciale sit hoc in ecclesia.

K Vtilitates.] id est operas tpe manumissionis impositas ipsi liberto a dño. ff. de ope. liber. l. 3. & 4. & 5. quę tñ imponi non debent veniētī ad clericatum 54. dist. quicunque.

Episcopi] Primò ponitur prohibitio. Secundo tō. Tertiò reuocatio. Secū da ibi, Impium. Tertia. ibi, Tales. Abb.

CASVS. In capitulo isto dr̄ ɔtrium eius quod dicitur in ꝑcedenti videlicet ꝙ episcopi, q nihil de suo conferunt ecclesiæ, libertatem seruis ecclesiæ dare non possunt, qa iniquum est, vt qui res suas ecclesiæ non contulit, damnum inferat eccl. siæ: & successor illius, qui hoc fecerit, illos ad ius ecclesiæ reuocabit. No. ꝙ prælatus q nihil de suo dedit ecclesiæ vel acquiuit, seruis ecclesiæ libertatem dare non potest. Item successor reuocare potest, & debet quod antecessor malè alienauit.

l Episcopi.] hoc cap. est pars illius. 12.q.2. & si illi.

m Conferunt.] ergo a contrario sensu, si de suis cōferunt, aliquos manumittere possunt. c. prox. 12.q.3. episcopus qui. Tanc.

[Gl. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.

n Inferat.] argum. contra. 12.q.2. si quos. Sol. ibi de consensu capituli hic nō. 2. Vel ibi de benemerito: hic de male merito.

o Successor.] infra de precar. c. 2. 35.q.9. quod quis.

ı Vbi & hoc & plenius ĩ c. de liberis. ea. q. Ioann. And.

† Ex eodem scilicet concilio Toletano 4. ca. 66. Burchardus lib. 3. decre. cap. 189. Iuo par. 3. c. 249. & c. 5. eo. ti. in 1. compi.

† libertos, duo vetusti codices.

2 Vel ibi manumisit retento iure ꝑonat, hic non Io. An.

CASVS. Statuit concilium Toletañ. ꝙ sacerdotes, qui bona sua relinquunt ecclesijs, uel aliqua ꝑdia ecclesiæ suæ acquirunt; possint aliquos de seruis ecclesiæ tradere libertati secundum quantitatem bonorum, quæ contulerunt ecclesiæ, ꝑm quod canones dicunt ita tamen vt cum peculio & posteritate sua maneant in seruitio ecclesiæ vtilitatem ecclesiæ secundum ꝙ potuerint, prosequentes. No. hic duos casus, in quibus sacerdos potest manumittere seruum ecclesiæ, scilicet, cum bona sua relinquit ecclesiæ, aut aliqua prædia ecclesiæ acquirit, q̄ duplum valeāt q̄ seruus. Item posteritas manumissi, licet sit in genua, debet esse obnoxia ecclesiæ, & præstare operas impositas, tempore manumissionis.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

g De familia.] non benemeritos: nam benemeritos posset manumittere, licet ecclesiæ nihil contulisset. 12

NVlli.] Primò ponitur alienationis prohibitio. Secundo quid sit alienatio. Tertio pœnæ impositio. Secunda ibi, Alienationis. Tertia: ibi, Vnde. Abbas.

CASVS. Quia prælati & clerici ecclesiarum indifferenter obligabant res ecclesiæ mobiles & immobiles propter quod damna multa proueniebant ecclesijs, statuit concilium, quod de cætero nullus debeat alienare rem immobilem ecclesiæ suæ: siue agrum, siue rusticum mancipium, nec pignori obligare & alienationis verbum continet conditionem, permutationem, & emphyteuticum contractum perpetuum: & ideò omnes sacerdotes abstineant ab huiusmodi alienatione, pœnas constitutionis Leoninæ formidando. Nota, quod nullus debet alienare res ecclesiæ immobiles, & est sententia generalis, fallit enim in casu vtilitatis. Item verbo alienationis continetur omnis alienatio, quæ transfert dominium, vt puta venditio, & omnis illa per quam res obligatur. Item alienanti illicitè res ecclesiæ pœna constitutionis Leoninæ infligitur.

† Burchard. lib. 3. decr. c. 144. Iuo pa. 3. c. 181. vbi rectius quàm apud Burchardum legitur vnde hoc sit sumptum. & c. 4. eo. tit. in 1. compi. Et vide notas alicuius Decretalis.

† conductionem. conditionem.

† In Romana synodo tertia habita circiter annum Domini. 506. vel 507 c. 4. 5. 6. 7. & 8. vt recte adnotat hic Contius & c. 6. eo. tit. in 1. compi.

¶ Ex concilio apud Siluan. †

¶ *Res ecclesiæ alienari non debent.*

CAP. V.

NVlli liceat alienare[a] rem immobilem[b] ecclesiæ suæ, siue agrum, siue rusticum mancipium, neque specialis hypothecæ[c] titulo obligare. ¶ Alienationis[d] autem verbum continet conditionem, †donationem, venditionem, permutationem, & emphyteusis perpetuum contractum. Vnde omnes sacerdotes ab huiusmodi alienatione abstineant: pœnas timentes, quas Leonina[e] constitutio comminatur.

¶ Symmachus Papa. †

¶ *Alienatio de rebus ecclesiæ facta non tenet & alienatores nisi rem restituant, excommunicantur: & quilibet clericus potest contradicere, & rem cum fructibus repetere. h. d. Et est textus notabilis, & quotidie allegatur.*

a Alienare.] nisi pro vtilitate ecclesiæ. 12. q. 2. sine exceptione & iuris sollemnitate, quæ habetur 10. q. 2. c. ea enim. §. hoc ius. Alanus.

ADDITIO. Hodie non seruatur. infra eo. l. dudum.

b Immobilem.] mobilia verò, quæ seruando seruari non possunt, potest prælatus alienare, ad instar tutoris C. de administratione tutorum. l. lex quæ. in fine & quàdo decre. opus non est. l. vlt.

c Hypothecæ.] Hypotheca est obligatio rei immobilis, pignus rei mobilis, quasi à pugno. Insti. de actionibus. §. inter pignus.

[Glo. seq ponit de alienatione quomodo large & stricte sumitur.]

d Alienationis.] verbum, alienationis, in hoc loco largissime accipitur. & sic. C. de re. eccle. alie. vel non ali. sancimus. & in Auth. de nõ alie. re. ec. §. nos igitur. coll. 2. alibi strictius accipitur pro eo contractu quo transfertur dominum. C. de fun. do. l. 1. ff. de verb. sig. alienationis. ff. de alie. iu. mu. cau. fac. ex hoc. §. 2. C. de iure emph. l. 1. Ala. & ita neque vendere, neque sub conditione tradere, neque permutare, vel donare, vel emphyteuticum contractum potest facere prælatus.

e Leonina.] C. de sacrosan. ecclesiis. l. iubemus. §. œconomus. & 12. q. 2. monemus.

SI quis.] Sunt tres partes, quæ patent, sicut sunt tria dicta. Secunda: ibi, Quod si. Tertia, ibi, Sed etiam. Abb.

CASVS. Quia prælati ecclesiarum frequenter alienabant bona ecclesiæ, & alij subscribebant in damnum ecclesiæ: Statuit Symmachus Papa, quòd si aliquis presbyterorum, vel aliquis aliorum subscripserit alicui alienanti prædium ecclesiæ, excõicetur, nisi fortè & alienator, & qui acceperit, per restitutionē sibi celeriter ꝓspexerint: quod si non fecerint, instrumentum inde confectum non valebit, propter pœnam quam propter hoc sustinebunt: & licitum erit quibuslibet ecclesiasticis personis contradicere, & male alienata repetere cum fructibus. No. quòd qui alicui contractui subscribit, videtur illi consentire. Itē fallit hic regula illa, Nemo pōt venire, ꝯ factū suū: qa vt hic, dr alienator pōt repetere alienata. Itē vbi nō valet alienatio, nec valet instrumentum de ea confectum. Itē res male alienatas, cū fructibus percipit.

CAP. VI.

SI quis presbyterorū, diaconorum, seu defensorum,[f] alienanti prædium ecclesiæ subscripserit,[g] quo iratus[h] Deus animas percutit, anathemate feriatur: nisi forte & alienator,[i] & qui acceperit, †celeri[k] restitutione sibi prospexerint[l] Quod si minore animæ suæ cura remedium.†[m] oblatum neglexerint, præter pœnā[n] super hoc adscriptam, confectum ex inde documentum, viribus (quamuis ab initio nullas[o] habuerit) vacuetur. ¶ Sed etiam licet.† quibuscunq; ecclesiasti-

† receperit

† al. remedio.

† liceat.

f Defensorū.] i. aduocatorū, vel ꝓcuratorū 16. q. 1. de ꝓsētiū. Ala.

[Gl. seq. arg. all. 4. iur. alleg. in cōtrariū vnam legē, & soluit. demum distinguit.]

g Subscripserit.] arg. quod q. de facto alterius subscribit, consentire vr. ff. de in rē verso. l. pe. ff quòd iussu. l. 1. §. sed & si. 12 q. 2 nō liceat. & c. cū redemptor. arg. ꝯ. ff. de pig. act. Cai⁹. sed ibi ignorauit qd continebat. sed verū est vbi ad auctoritatē contractus subscriptio desiderat. quod itelligas ꝗ hac distinctione: quia aut subscribit q̄s noie alieno, aut suo: si alieno, non obligatur quod subscribit, nec intelligitur cōsentire. ff. de inst. acti. l. vl. ff. de rescin. vē. Titi⁹.[1] Si noīe suo, aut sciēter, aut ignorāter: si sciēter, tūc obligat, & cōsentire, vr, vt hic, & in primis cōcor. & ff. de pig. si fideiussor. §. 1. si ignorāter, nō vr ꝯsentire, nec ei nocet. C. plus va. quod agit. l. vl. C. de do. nec ignorās. & l. ꝑdicta. Cai⁹. Tanc.

1 Titius procurator Sei, ab eo mortuo institutus hæres hoc ignorās subscripsit seruo hæreditario vendenti fundum: ex subscriptiōe non obligatur. Io. And.

[Glo. seq. soluit contrarium.]

h Iratus.] humano more loquitur quoniam Deus nō irascitur. 2 22. q. 4. incommutabilis.

[Glo. seq. signat contrarium & soluit.]

i Alienator.] q. alienat ī ꝑiudiciū eccl'æ, et si iurasset ñ repetere, reuocare dēt alienationē, non obstante iurō cū sit illicitū. s̄. de iurei. intellecto. arg. ꝯtra s̄. de inst. cū venissent. sed ibi aliàs poterat cōsuli eccl'æ per capitulū ī decr. itellecto. ñ erat alius p quē posset cōsuli regno. B.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

2 Nec p mē bra distiguit de his vide i Hie. 5. c. B.

K Celeri.] simile ī. de loca. c. pe. & vlt. vbi dr qualiter intelligatur de celeri. Celeriter intelligo in hoc casu antequam lædatur ecclesia ex tali alienatione.

l Prospexerint.] per repetitionē: & ita q. male alienauit rē eccl'æ, pōt repetere, vt hic patet. & 35. q. 9. quod q̄s. & s̄. de ele. nosti. q d. verū est, si in administratione tolerat, secus si remotus fuerit. 12. q. 2. monemus Ala.

[Glo. seq. arg. & remittit.]

m Remedium.] & ita est arg. quòd si dilapidator vult seruare ecclesiam indemnem, quod nō remoueatur. De hoc dixi supra de elec. quòd sicut.

n Pœnam.] sc. depositionis. 12. q. 2. diaconi. & C. de sac. san. eccl. iubemus. §. œconomus. & si satisfacere non posset, excommunicabitur quousque satisfecerit.

[Gl. seq. alleg. tria iura, signat cōtrariū, & remittit.]

o Ab initio nullas.] ex hoc manifestè patet, quod alienatio,

ratio,quæ fit contra formam iuris, nulla est ipso iure. ī.de restit.in integ.cōstitutus.& ī.de his quæ fi. a ma. par.cap.c.1.& 12.q.2. sine exceptione. 1 argu. ꝯ 12.q. 2.si qua de rebus.hoc soluit ī.ne sede vac.c.1.Vinc.

1 Concord. ex. in auth. hoc ius. & ibi Barto.& Bal.C.de sacrosc.eccl.

a Personis.]idest,clericis omnibus & conuersis & patronis. 16.q.7.filijs vel nepotib. & parochianis, quia eorum interest. sed personæ alterius ecclesiæ non admittentur,cum sit priuatum iudicium.

[Gl.seq.facit quatuor.Primo notat optionem eccl'ę dari, &c.Scđo q̄ric an cedere ten.at. Tertio obijcit ad i.l.qđ hic dicitur alienatorem repetere. Vltimo ponit opi.& remittit.]

†Vuigor. Vigorniensi.

b Alienata.]de facto,quia ipso iure nō tenet,vt dictū est.Et no. ꝙ ecclesia habet actionē personalē ꝯ alienatorē,si est soluendo, vel habet in rem actionem cōtra possessorem. 12.q.2. Apłicos.& est expſsum.C.si tut.vel cur. l.3.& vlt.sed si obtineret contra vnū,alter liberaret. ff.de eo per quē fac. erit.l.1. §.si plures. & si cōueniat vnum,non fit ei præiudicium quo ad aliū:sola.n. solutio imponit ei silentium ff. depo.l.1.§.j. si apud.

† Post concilium Lateran.sub Alexan. iii.part. 29.c.4.& ca. 7.eo.tit.in 1. compilat.

cis personis [a] vocem contradictionis offerre.& vt cum fructibus possint alienata [b] reposcere:& ecclesiastica auctoritate fulciri.

¶Alex.iij.Vigor †episcopo.

¶ Terra non fertilis ecclesię, dari potest in emphyteusim ei, cuius studio reducatur ad culturam:

CAP. XII.

AD † aures: & infra. ¶Illas terras,quæ de syluis extirpatę,sunt arabiles factæ, eis hæreditario [c] iure poteris concedere sub annuo censu tenēdas,à quibus suo, vel parentum suorum labore constiterit extirpatas. Nisi forte tunc [d] alijs possint ad maiorem ecclesię vtilitatem cum eodem labore & onere conferri.

& C.si tut. vel cur. l. vlt. Sed nunquid ecclesia tenetur cedere actiones suas soluenti contra alium. Non: cum enim conueniatur ex delicto suo vel ex maleficio, non potest petere cessionem actionum.ff.de admin. tut. l.si plures.tutelam.Præterea alienator potest repetere, vt hic dicitur.Sed contra videtur, quòd non sit audiēdus, cum teneatur de euictione:& dicit regula.Quem de euictione tenet actio,eundem agentem repellit exceptio. C.de euic.exc ptione.& l.si ob causam. Respondeo,illud generale est:sed hic si repellatur,replicabit ꝙ rē ecclesiæ repetat:quia contractus nullus est, & ideo nō tenetur:sicut excipitur contra mulierem de re vendita & tradita,sed ipsa replicat factū esse contra Velleianū. ff.ad Velleia.si mulier.§.itē si mulier.nec mirum si cōtingit hoc in prælato:quia interdum accidit hoc in priuato.C.de agri.& censi.quemadmodū,li.11. & est specialis casus & si nihil habet prælatus,non dabit pretiū. C.de rei vendi.si mancipium 2 Vin.Item ex hoc c. dicunt quidam,quòd prælatus, vel etiam quilibet de ecclesia potest agere pro ecclesia sine litteris de rato. De hoc dixi supra de pro cur.c.1.& supra de rescr. edocenti.sim.12.q.2.non liceat.& sunt eiusdem auctoris. 3

2 Vendicans mancipiū vt furto sublatum, & distractū, non habet necesse restituere pretium. Io. And.

AD aures.]Ponit casum litteralem Io.And.in eo qui confisus de prælato. nulla int.rueniente scriptura recipit syluam ab ecclesia reducendam ad culturam:& quòd ea reducta cōcederetur sibi in emphyteusim:postmodum prælatus dubitauit ex quo res erat culta, an posset dari in emphyteusim.& respondetur vt in littera. Abbas. Diuiditur:quia in prima parte decisè ponitfactum.In secunda ponitur prouisio:ibi,Illas.In tertia exceptio:ibi.Nisi.Ioan.de Imo.

3 al.lectoris.

CASVS. Quidam de syluis ecclesiarum fecerunt terras arabiles,illas extirpando:quærebatur vtrū terræ illæ arabiles factæ,possent sub annua pensione concedi hæreditario iure tenendæ illis vel hæredibus eorum, q. labore suo illas extirpauerunt? & respondet Papa,ꝙ bene possunt illis concedi:nisi forte possint alijs ad maiorem utilitatem ecclesię cōferri sub eodem onere ac labore. Nota,quòd ecclesia vtilitatem suam semper facere debet, & res suas meliorare debet.

c Hæreditario.] idest, in emphyteusim perpetuam.10. qu.2. hoc ius.ver.perpetuo quoque.Tancr.

d Nisi forte tunc.] s. tempore contractus. simile infra de emp. & vend. cum dilecti. & supra de elec. dudum.1.& ff.de euict. ex mile.§.1.4. & sic ip ctatur initium cō tractus: & si tunc lædit ecclesia restituit: alias si postea res fieret melior per sollicitudinem colonorū,si possessiones istas reddiderūt meliores, nō expelluntur, ex quo in principio ecclesia decepta non fuit. C. loca. ædem quam & l.legem quidem. C. de rescin. vendit, ad rescindendā,ne negligentia sua sit eis dānosa.C. de allu.l.vlt.

¶Cælestinus iij. Raueñ archiepiscopo.

¶Iurans non alienare bona ecclesiæ, non potest alienare ea quę sunt de mensa.vel ea de quibus dubitatur an sint de mensa.hoc dicit vsque ad § possessionem.Abbas.

CAP VIII.

VT†super aliqua: & infra ¶Sanè quæsiuisti à nobis, [f] possessiones [e] siue redditus regalium decimationum,& aliunde ex certis locis ꝓuenientes,quos prædecessor tuus quousque diem clausit extremū, ad manus suas tenuit,& in ꝓpriū vsum excepit, [vel expendit,†] nec alijs infeudauit, de mēsa sint archiepiscopi intelligēdi: & de eis [f], cum ex sacramēto [g] fidelitatis tenearis

†Cap.1.eod. t t. in secunda compil. Et quę bona dicantur esse de mēsa prælati, tradit hi. præ. alijs Innocētius.

† Hæc duo verba: vel expedit:desūt in oibus antiquis, quæ velut expositio præcedentis verbi e margine perperam irrepserunt in textum.

VT super.]Qui iurauit non alienare ea, quæ sunt de mensa,ea de quibus dubitatur an sint de mensa, alienare non debet.Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Raueñ.recepit quasdam possessiones siue redditus a rege, aut etiam aliunde,ex certis locis in recompensationem decimarum subtractarum,& redditus illos siue possessiones retinuit ad vsum suum,quousque diem clausit extremum:Quæsiuit successor illius,vtrum redditus illi siue possessiones intelligantur ad mensam archiepiscopi pertinere: Item cum ipse archiepiscopus teneatur iuramento fidelitatis,quod fecit Apostolicæ sedi,s.non alienare de nouo:quæsiuit,vtrum de redditibus illis possit fieri cōtractus cuiuslibet alienationis? Respondet Papa, quod siue intelligantur de mensa archiepiscopi,siue non,debent alienari;concedit tamen Papa archiepiscopo,vt ipse de consilio,& assensu fratrum suorum, vel maioris partis, possit alienare possessiones ecclesiæ suæ minus vtiles,vel commutare pro alijs utilioribus habendis. Nota ꝙ archiepiscopi & episcopi iuramento tenentur non alienare de nouo possessiones ecclesiæ Item prælati ecclesiarū possessiones minus utiles alienare uel commutare possunt pro utilioribus de cōsensu fratrū suorū.

4 Si fundo vēditio cui' pars euincit, vel decreuit, vel accreuit per alluuionem prioris status habebit ratio. vn de re deterio rata non diminuitur , nec re aucta augetur euictionis,quantitas Ioann. And.

[Glo.seq.recitetur per obiectionem.]

e Possessiones.]solent enim plerumque reges, possessiones, & redditus certos dare ecclesijs loco decimarū & hoc satis potest fieri pro decimis subtractis,siue retentis,sed pro futuris non uidetur admittenda talis cōmutatio.ī.de rerum permut.c.ult.Ala.

f Excepit.]i.recepit.si.ī.ut li. non conte. quoniam. si 23.q.5.non est nostrum.

g Sacramento.] iam quilibet eṗs, qui immediatè

maxima debi torum,propter quod abbas & conuentus eiusdem tali necessitate ducti,quandam villā suam con cesserunt in feudū cuidam laico,tali conditione apposi ta,ꝙ idē laicus solueret octoginta libras,pro qbus villa ipsa erat obligata: qđ ipse nō distulit effectui mācipare:videntes monachi,ꝙ monasteriū ex tali ꝯtu enormiter esset læsū, supplicarunt humiliter dño Papæ,vt feudū ipsū faceret ad monasteriū reuocari,cū idem laic⁹ primo anno de redditib⁹ipsius feudi ultra summā ꝑcepit quā ꝑsoluit, & postmodū etiam per plures annos ꝑcepit fructus eius: vnde mandat Papa quibusdā, quatenus si prædictū monasteriū ꝑꝑ hoc inuenerint enorme dispēdium incurrisse, cōpellātdictū laicū, vt ꝑdictum feudū liberū & quietū dimittat monasterio ꝑdicto,recepta prius pecunia à monachis, quā ꝓ vtilitate monasterij ꝓ ꝑdicto feudo dr expendisse, cū fructus percepti sibi debeant sufficere pro labore. Not. ꝙ cum ecclesia enormiter lędi tur in aliquo con tractu,debet restitui.

[Glo. seq.re.it. ꝑ obiect. & solutionē.]

a Per multos,]fortè ꝑ duos,vl' ꝑ tres: quia pluralis locutio duorum numero cōtēta est,4.q.3.c.si testes.§.vbi numerus. hoc ꝗd ꝯdicit: quia post quadriennium nō subuenit ecclesiæ per beneficium restitutionis. C.de temp. in integ. resti.l. vlti.

[Glo.seq.quęrit,& soluit distinguendo. in fine ponit opi.]

b Enorme.] hoc ideò dicit quia ꝓ leui damno non datur restitutio.ff.de re. in inte. ſ·io. & ʒ.de integ.re.ca.1.Sed nunquid in hoc casu cum ledit enormiter,subuenitur ei per beneficium restitutionis, vel ipso iure tuta est? 2 Dico ꝙ ex quo consensus capituli affuit,& ideo credebant vtiliter ꝯhere, tenuit ꝯ-ctus,licet læsa sit ecclesia.ȷ.de emptio. & vendit. cum dilecti.& 12.q.2.fine.sed potest restitui si læsa sit enor mitter. ʒ.de in integrum restitu.c. 1. sed si decepta esset vltra dimidiam partem iusti pertij , subuenitur ei iure communi,& etiam cuilibet.C.de rescindēda venditione.l.2.& ȷ.de emp.& vendi.cum dilecti. & c.cum causam.secundum hoc vsque ad legitimā præscriptionem potest agere,licet quidam dicant, quod in hoc casu agendum sit iudicis officio.Io.

[Glo.seq.obijcit,& soluit.]

† al. Secusieñ. vñ originē duxit Hostiēsis, & vocatur monasterium Sancti Iusti. als Cussieñ. Vel , Cussiñ. in antiquioribus.

† De intellectu hui⁹textus vid latius e per Couarruuiā ꝗ li. 1. varia. reso lu.c.3.& Ferdinādū Vasquiū lib. 3. ꝯtrouer. vsu frequentiū. c.71.

1 Nam duo dicunt multi.Inst. de iure perso. in fi.Ioan. An.

3 De hac q̄stione vide ꝑ doctores in l.1.C. de filiofami. & ī l.fi. ff.si tut. vel cura.

nisse,quod cum Tusieñ.† monasterium expressum esset onere maximo debitorum, Abbas & conuētus eiusdem, villam quādā necessitate coacti , B. laico concesserunt in feudum , tali cōditione apposita,ꝙ idem octoginta libras persolueret, pro qbus eadē extiterat obligata:quod nō distulit effectui mācipare:& infra. ¶Vndè humiliter supplicarunt,vt feudum prædictū faceremus ad vtilitatē monasterij reuocari: pręsertim cum idem laicus primo anno de ipsi⁹ prouentibus vltra summam perceperit p̄taxatā,& per multos [a] postmodum annos sumpserit eius fructus: & infra. ¶Quocirca † mādamus, quatenus si prędictū monasteriū propter hoc inueneritis enorme [b] dispēdium incurrisse, dictum laicum vt (pecunia quā pro exoneratione feudi, seu etiam pro vtilitate ipsius monasterij expēdisse noscitur, ab eisdē Abbate & cōuentu recepta,cū sibi fructus ꝑcepti sufficere [c] debeāt pro labore) pręfatū feudum eidē monasterio dimittat liberū & quietum , appellatione postposita cōpellatis.

¶Idem in concilio generali.†

¶ *Alienatio rei ecclesiasticę facta sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu,nō tenet, licet approbetur per constitutionem laicorum.*

CAP. XII.

CVm † laicis, [d] quāuis religiosis,dispo nendi de rebus ecclesiæ nulla sit attributa potestas, † quos obsequendi manet necessitas,nō auctoritas imperādi : dolemus in quibusdam ex illis † sic refrigescere charitatē, ꝙ immunitatem ecclesiasticæ libertatis , quā non tantū sancti patres,sed ēt principes [e] sęculares priuilegijs multis munierūt,non formidant suis constitutionibus , vel potius destitutionibus impugnare;nō solum de alienatione [f] feudorum,ac aliarū possessionū ecclesiarum, & vsurpatione iurisdictionum, sed etiam de mortuarijs , † necnō & alijs q̄ iuri spirituali annexa [g] videtur,illicitè pręsumēdo. ¶ Volentes igitur super his idēnitati-cium ecclesiarum, decernit concilium penitus non tenere. Not.ꝙ laici in præiudicium ecclesię nihil statuere possunt:& si qua in contrarium faciunt,non tenent: & sic istam constitutionem inducas contra eos.

c Sufficere.]sed non vř ꝙ ille debeat lucrari fructus perceptos supra id quod ipse dedit ecclesiæ:nā cum aliquis restituitur, omnia debent restitui in pristinū statum,vt neutra pars sit in damno vel in lucro. C.de repu.l.1.ff.de minori.ꝙ si minor.§.restitutio: sed hoc est propter laborē suū, vt hic dicit.nō enim omnino emptor dānō afficiendus est,vt l.ꝑdicta,ꝙ si minor. §.restitutio.Itē ꝙ bona fid ꝑcepit. ȷ.ff.đ acqui.re.do.bonæ fidei.ȷ. de feudis.c. 1. arg.12.q.2. Vulteranæ.Ioā.& si vellet petere laboris mercedē necesse haberet restituere fructus,qui excederent labores. ff. de rei vēd. sumptus. Lau. Et sic est arg.ꝙ nemo cogit suis stipēdijs militare.:& de labore suo mercedem quis recipere dēt.12. q.2. charitatem.& c. ecclesiasticis.& 12.q. 3.precariæ.

CVm laicis.] Alienationes, de feudis vel alijs rebus ecclesię nō tenent etiā si per constitutiones laicorū approbent. h.d. vel aliter.& sic vt in rubro.Cōis diuisio.Se unda ibi, Volentes.Abb.Sic.

CASVS. Laici quātuncunque religiosi sint, non habent aliquam potestatem in disponendi de rebus ecclesiæ:sed si in ꝯrium faciunt , immunitatē ecclesiasticæ libertatis impugnant suis cōstitutionibus,imò potius destitutionibus,vsurpando iurisdictionem ecclesiæ: & etiam de spiritualibus illicite præsumēdo:volens concilium huiōi grauaminibus obuiare, oēs ꝯstitutiones & alia oīa, quæ faciunt in ꝑiudi

d Cum laicis.]96.dist.bene quidem.& ʒ.de constitu. ecclesia.& 16.q.vlt.laicis & c.non placuit.

[Glo.seq.arg.allegat contrarium.]

e Principes]no.arg.quòd laici principes possunt dare ecclesijs priuilegium.16 q. 1.generaliter.& 27 disti. §. hinc etiam.ȷ.de immu eccle.non minus. arg. imò,vt vř, possunt dare priuilegium libertatis.63.dist. in synodo.& melius c.Agoathosā.argu.ʒ.de in integ.rest.audi tis.arg.contra:10.q.1.nouerint.Ioan.

f Alienatione.]ʒ.de consti.quæ in ecclesiarum.

g Annexa.]vt ius patronatus.ʒ.de ind.quanto.

† Lateranē. se cōcilium generale sub Inn.iij.c.44.

† Cap.vnico eod. tit.in 4. compila.

† faculus

† istis

3 Et vt vasallus,q ex vtili dominio & bona fide faciebat fruct⁹ suos:nec est vis ꝯmīn no. an nō tenuerit ꝯtus ꝑꝑ defectū solēnitatis, an tenuerit, sđ ꝑꝑ lęsionē dat restitutio. Ioan. And.

† Vide Abbatē consil. 26. incip. q. dam officiales. in 1.vol. & Romanū singu.254.in ci. Reuerendus Dñs.

Precarium & commodatum conueniunt & differunt.

in cap. 1 quod precibus ad vtendum datur, & tamdiu durat, quamdiu patitur, qui concessit, vt hic, & ff. eod. l. 1. & est simile commodato: qui enim commodat rem suam, sic commodat, vt nō faciat eam accipientis, sed vt permittat ei vti re commodata. & sicut reuocatur precarium, ita cōmodatū, vt ff. eo. l. 1. sed distant in hoc, quod commodatum non reuocat intempestiue. ff. com moda. in commodato. §. sicut. nisi post vsum completum. ̄J. tit. proximo. c. vnico §. 1. Precarium verò quandoq; reuocatur etiam si ad certū tēpus sit concessum. ff. eod. cum precario. Consistit autem precariū, tam in re mobili, quā immobili, & in seruitutib. vt si me rogaueris, vt per fundum meum ire vel agere tibi liceat, vel vt in tectum meum, vel in area

† Host. legē dū, sen corrigēdū hic admonet ita: sed non concedentis.

patitur qui concessit: soluitur [a] quoq; obitu eius cui concessum est, non† etiam concedentis: aut cum ipsum alienari contingit alicui hoc, reuocare volenti: quia per conuentionē [b] huiusmodi, nō licet rem alienatā inuito domino possideri. ¶Porro precariæ, [c] quæ quandoque de ecclesiarum possessionibus fieri solent, non sunt pro voluntate concedentium reuocandæ. †

Precariū in qbus rebus consistat.

† Vide l. creditores. & qd ibi not. Barto. C. de pigno.

ædium mearum tignum: vel stillicidium immissum habeas. ff. eod. l. 2. §. vlt. & l. 3 & 4. in princip. Item in re propria non cōsistit precarium. ff. eod. l. 4. §. item si rē. nisi cum debitor pignus rogat precario à creditore possidere. ff. e. si debitor. ratione possessionis, & non proprietatis. ff. eo. certè. §. vlt. Itē iam ille, qui concedit precariū, ꝙ qui rogat, possidet: vnus ciuiliter, & alter naturaliter. ff. eo. & habet. §. penult. sed duo insolidum precario possidere non possunt. ff. eo. duo. & restitui debet precariū in pristinam causam alias condemnabitur in tantum quanti interfuerit actoris ff. eod. quæsitum. §. ex hoc interdicto. & precarium constituitur inter presentes & absentes, & per epistolam. ff. eo. precario. Item si precario durante prorogatur in vlterius tempus, non mutat causa possessionis. ff. eod. sed si manente. vnde non dicitur precarium nouum.

ADDITIO. Item qui precario rogat, dolum & culpam dolo proximam præstat. ff. eod. quæsitum. §. & illud.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a Soluitur.] obitu eius cui conceditur precarium, finitur, ꝙ non concedemus immo ad hæredē eius, qui concessit, transit. ff. eo. cum precario. §. precarij. & l. q̄st. tū §. quod à Titio. quia ipsi non hæredi recipientis cōceditur, ut ibi dr, & hic idem dr. Itē finitur si concedēs precarium rem alienauerit, nisi de uoluntate noui domini res eadem permaneat penes eundem. ff. e. quæsitum. §. quod à Titio. & §. illud. Item soluitur precariū pignorii debitore soluente pecuniam creditori. ff. eo. si debitor arg. ̄J ff loc. l. 4. ibi finitur precarium morte cō cedentis. Sed hoc ideò est, quia ille, qui concessit precarium, hoc voluit, & expressit uoluntatem concedendo precarium, & ideo finitur per mortem ipsius, sed hic, & ff. de precarijs. l. cum precario. §. 1. simpliciter concessum fuit precarium sine temporis præfinitione, & ideo non finitur per mortem concedentis. Ber.

Precarium qualiter finitur.

a Locatio uel precarij datio, quam fecisti donec uoles, morte tua finitur. Io. And.

b Per conuentionem.] & si ad certum tempus precarium concessum sit, nihilominus ante tempus illud poterit reuocare. ff eo. cū precario, vbi sunt hæc verba; ꝙ non licet rem alienam, &c. & culpam nō præstat, sed dolum tantum, & etiam culpam, si dolo sit proxima. ff. eo. quæsitum. §. illud. Bernar.

c Precariæ.] in alia significatione accipitur hic hoc nomen, precariæ pro contractu scilicet de possessionibus ecclesiarum, de quo habes ̄J. eod. tit. cap. 1. & 2. & 10. quæst. 2. hoc ius. ad fi. & cap. precariæ. nec potest reuocari ante constitutum tempus, vt hic, ni si irrationabiliter sit factus talis ̄J. titu. ̄I. eo. c. 2. & ita aliud precarium est. & aliud præcariæ siue precaria. Ber.

ADDITIO. Vnde Host. dat tales versus:

Ria, ria, riū, tria sunt quibus est caput vnum.
Riæ sunt solitę post singula lustra renasci.
Ria fit ad mortem, nec citra vult reuocari.
Rium finitur tūc quando vult suus auctor.

TITVLVS XV.

De commodato.

¶ Idem Gregorius nonus.

Commodatarius gratia sui tenetur etiam de leuissima culpa, non de casu. nisi in tribus casibus hic positis: Et commodatum ante vsum completum non reuocatur.

CAP. I.

Cvm† gratia sui tantum quis commodatum [d] accepit, de

DE COMMODATO.

Visum est de contractu, qui fit gratia recipientis tantum, meritò subijcitur, rubrica de cōtractu sibi similimam communiter commodatum fit gratia recipientis tantum, licet quandoque fiat gratia concedentis, vel vtriusque. Abbas. Sicu.

† Vide text. in §. item is, cui res. Inst. q̄b. modis re cōhitur obli. & ibi latissime p Areti. & Docto. Et quid de cōmodato lege diuina caueretur uide in Exo. c. 22. & refert in c. 1. & 2. ̄I 1 cōp. eod. tit. quod Raymundus omisit.

De hac materia habetur 1. dist. ius naturale.

Cvm gratia.] Habet duo dicta. Secundum: ibi, Contra. Primum subdiuiditur. Nam primo ponit vnum dictum. Secundo, aliud, a quo tres casus excipit: ibi, Licet. Secundū subdiuiditur: nam primò ponit dictum. Secundo ponit rationem: ibi, Cum non decipi. Abbas.

CASVS. Commodaui tibi equum meum, vbi etiam rem aliam: res ista deteriorata est. quærebatur, vtrum tenearis mihi super hoc? Rñdet Papa, cum aliquis recepit commodatum gratia sui tantum, propter propriā vtilitatem procurandam, tenetur non solum de culpa lata & leui, sed etiam de leuissima, verumtamen de casu fortuito non tenetur, nisi per culpam suam casus ille acciderit, vel nisi pactum interuenerit, quod de certo casu & expresso in pacto teneretur, vel nisi fuerit in mora in restituendo commodatum. Secundo quærebatur, vtrū commodatum possit repeti ante vsum expletum, ad quem res fuit cōmodata; & dr, quod contra illum, qui rem commodatam accepit, commodati agi nō potest ante vsum completū: quia non decipi beneficio nos oportet, sed iuuari quod esset si ante finitum vsum commodatum reuocaretur. Nota, quod in commodato venit leuissima culpa. Item de casu fortuito quis non tenet, nisi in casib. qui hic continentur: scilicet si per culpam suam casus ille acciderit. vel pactum interuenerit de certo casu, vel fuerit in mora in restituendo commodatum. Item intempestiuè commodatum non reuocatur. Item beneficio decipi non debemus, sed iuuari.

[Glo. seq. recitat per modum summæ, quid sit commodatum, & vnde dicatur, &c.]

d Commodatum.] est autem commodatum alicuius rei ad aliquem specialem vsum gratuito facta cōcessio, & non translatio. & ideò dicitur facta concessio: & non translatio: quia is qui commodat, dominium retinet & possessionem. ff. eo. l. rei commodatæ, dicitur commodatum quasi vtentis commodo datum. & ideo dicitur gratuito: quia si interueniat merces transit in locationem, vel in contractum innominatum: do, vt des: facio, ut facias. Institut. manda. §. vlti. Ad aliquem vsum ideò dixi, ut notetur differentia inter precarium & commodatum. Precarium enim conceditur sine præfinitione certi usus: vnde

a De materia textus & hariū glosa ru uide plenè p Antoniū Gomeziū tomo 2. uaria. resol. c. 7. de cōmodato & deposito.

vndè qñcunque potest reuocari pcarium. ff. de prec. cũ precario. & s. tit. proxi. c. vlt. sicut & depositũ. j. tit. px. bona fides. Cõmodatum autem ad certũ vsum conceditur: quia statim subijcitur vsus ad quem res commodatur, vt si commodem equũ tibi, vt ad villam duceres, & tu duxisti ad bellũ, tenebris: quia ad alium vsum duxisti, q̃ dixisti. ff. eod. l. si vt certo. §. sed interdũ. Et consistit commodatũ in reb. mobilibus & semouentibus, & immobilib. & incorporalib. puta seruitute habitandi. ff. eod. l. 1. quia ibi dicit cõmodari rem mobilẽ, & etiã soli. & adiecit Iulian⁹ ẽt habitationem posse cõmodari, & in ijsdẽ rebus consistit precarium, vt dixi s. ti. proxi. c. vl. sed quod vsu consumitur, non commodatur, nisi ad põpam, vt ditior appareat. ff. e. l. 3. §. vlt. & l. seq. & qui põt obligare, potest cõmodare, & ei commodari. vnde pupillus nõ est obligatus, sed alius ei obligat. ff. de ac. emp. & ven. l. Iulianus. §. antepen. Ber.

† Lundoñ. Ludoñ. Lugdoneñ. Lindonieñ. Linconieñ.

uissima a ẽt culpa tenetur: Licet casus fortuitus (nisi acciderit culpa sua, vel interuenerit pactũ, seu in mora fuisset) sibi non debeat imputari. ¶ Contra eum quoque recté commodati nõ agitur, nisi post b vsũ expletum, cuius gratia res fuerat commodata: Cũ non decipi c beneficio nos oporteat, sed iuuari.

TITVLVS XVI.

De deposito.

¶ Alexan. iij. Londoñ. † episcopo.

¶ *Ex deposito facto apud clericum ecclesia non tenetur ecclesia: nisi in vtilitatem ecclesiæ sit versum.*

CAP. I.

Grauis † illa querimonia vsq; ad nos super deposito tuo tibi hactẽn⁹ denegato peruenit: & infra. ¶ Cũ enim non constet pecuniam tuam, quã ille vir Belial furatus est, in ecclesiæ vtilitatẽ d conuersam: non debemus de iure contra canonicos eiusdẽ ecclesiæ præcisè intentare iussionis instantiam, vt tibi eandem reddant pecuniam, personæ e non ecclesiæ commendatam. ¶ Quocircà suadem⁹, vt in illum furẽ tuã dirigas

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõp. & post concil. Lateraň. sub Alexan. iij. par. 50. c. 35.

[Glo. seq. dicit ad quid teneatur cõmodatarius, & quomodo restitui debeat commodatum: & casum quomodo tenetur commodans cõmodatario.]

a De leuissima] cum enim gratia sui tñ quis commodatum accepit, tenetur de dolo, & lata culpa, leui & leuissima, vt hic dicit. quia exactam diligentiam qualẽ in rebus suis adhiberẽ debet. ff. eo. in rebus. immo non suffi. it talem adhibere qualem in suis rebus, si tñ alius diligentior custodire potuit. ff. de actio. & obl. & l. 1. §. is quoque cui. & dolum & culpam. ff. eo. si vt certo. §. commodatum. Si uerò gratia dantis 1 tñ commodatum detur. tunc uenit dolus, & lata culpa. ff. e. si ut certo. §. interdum. & l. si mei causã. ff. de actio. & obl. l. 1. §. is quoque apud quem. Si uero gratia utriusq; tunc præstat dolum & latam culpam. ff. eod. in reb. 1. in fi. ad finem. & l. si ut certo. §. nunc uidendum. ad fi. Casus uero fortuiti, qui præuideri nõ possunt, nõ uenisit. C. eo. l. 1. & ff. eo. in rebus. & ff. de act. & obl. l. 1. §. is quoq; cui. j. de homi. Ioannes. & cap. ult. nisi ista tria aliud inducant, culpa, pactum, uel mora, ut in pdicto §. is quoq; cui. in fi. & l. in rebus. & ff. de reg. iu. contractus. & hic, & j. tit. prox. c. 2. C. eo. l. 1. Culpa põt imputari, si rem sibi commodatã remiserit mihi p nõ idoneã 2 personam. ff. eo. qui non tã idoneã. secus si p idoneã psonã, licet contrariũ euenerit. ff. eo. argẽtũ. & j. d pig. c. significante. Item ex pacto præstantur casus fortuit, ut hic dicit. & C. eo. mmoti. 1. ita q casus fortuiti cõnumerentur specialiter, ut ff. si quis cautio. sed & si §. quæsitum. & mora imputatur, puta si morã fecit in restituendo. j. tit. proxi. bona fides. & intelligendũ est etiã si apud cõmodantem res fuisset eodem modo peritura. ff. de lega. 1. l. cum res. §. ult. & in authen. de deposito, & denun. inquilinorum. 1. respon. ad fin. coll. 6. Et commodatũ restitui debet ad pristinã causam. ff. eo. sed mihi. §. 1. aliàs quanti interest eius, cõdemnatur, vt ibi dr. B.

b Post usum.] ff. eo. l. in commodato. §. sicut. sed in precario contrarium est, s. tit. proxi. cap. vlt. & ff. de prec. cũ precario. Item qui cõmodauit vasa vitiosa, tenetur contraria actione pro vino effuso, ignorans tamen excusantur. ff. eod. in rebus, §. possunt. & §. item qui sciens, & l. penul. Bernard.

1 Vt si cõmodauit sponsæ, uel uxori ornamenta ut ad me ueniret ornata, tũc uenit dolus & lata culpa, sñi Gofr. idem scđm Hostiẽsem, si cõmodaui tibi tradendas eo modo uxori, uel uolẽs uidere ludũ scenicũ cõmodaui tibi uestes scenicas ut in cõcor. glo. Io. And.

2 Ce hoc articulo, qui frequẽter solet continge re, vide Antoniũ Gomez um loco sup. citato.

c Decipi.] ff. eo. in cõmodato. §. sicut. in fin.

DE DEPOSITO.

Visum est de contractu, qui fit gratia recipiẽtis, nunc subijcit de contractu, qui fit gratia concedẽtis. iõ merito subijcitur de deposito. Abb. Sicul De hac materia habetur 1. dis. ius naturale. 22. q. 2. ne quis.

Grauis.] Primo ponitur decisa narratio. Secundo ecclesiæ absolutio. Tertiò deponentis instructio. Quartò iudicis pceptum. Quintò cõpositionis persuasio. Secunda: ibi, Cũ enim. Tertia: ibi, Quocirca. Quarta: ibi, Nam. Quinta: ibi, Si autẽ, Abbas.

CASVS. Episcopus London. quãdã summam pecuniæ deposuit penes quendã canonicũ cuiusdam ecclesiæ, nomine Belial: 3 ille Belial sæpè interpellatus fuit vt depositum restitueret, sed illud facere denegauit, & pecuniam illã subripuit & asportauit: vndè conquestus fuit episcopus domino Papæ de ecclesia illius Belial: Dominus Papa respõdet non cõstat quod illa pecunia, quam Belial furatus est, in vtilitatem ecclesiæ sit conuersa: unde non possumus canonicis illius ecclesiæ præcipere, vt illam pecuniam tibi reddant cum non fuerit deposita penes ecclesiam. sed penes illum Belial quem iubet vt ponant sub duris cõnib. & si oportuerit, ponant illũ in vinculis, vt sic dictã pecuniã restituat: In fine dicit, si episcopus poterit amicabiliter conuenire de redditibus illius cum canonicis ecclesiæ, Papa gratum habebit. Nota quod ecclesia non tenetur cum depositum non sit ecclesiæ, sed personæ: tamen si tale depositum factum alicui de ecclesia, versum sit in vtilitatem ecclesiæ, tenetur ecclesia, non actione depositi, sed de in rem verso. Item depositarius torqueri potest, vt reddat depositum.

3 Ego non puto nomen pprium illius fuisse Belial, sed hoc ei nomẽ ob iniquitatẽ impositum est. nam Belial Hebraice Latine peruersum significat.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

d Vtilitatem.] & si in vtilitatẽ ecclesiæ uersa esset. licet apud ecclesiam deposita non fuerit, tenetur ecclesia in quantum in rem eius uersa est. infra de fideiuss. quod quibusdam arg. C. quod cum eo qui ali. po. l. ei qui 4 10. q. 2. hoc ius. §. is creditor. & ff. depo. l. 1 §. an in pupillum Alanus.

4 Qui damutuum fert, si versũ est in rem dñi, habet actionem de in rẽ uerso Ioan. And.

[Gl. seq. quærit. soluit, & solutionem determinat.]

e Personæ.] & ita depositum factum personæ non obligat ecclesiam: quia delictum personæ in damnum, & c. s. de institu. cum venissent. 16. q. 6. si episcopum. & c. ep scopo non licet. s. de exce. cum uenerabilis. sed qualiter dicitur commendata esse ecclesiæ? Respondeo ex eo quod defertur in thesaurum ecclesiæ. sicut eo ipso quod res missæ sunt in nauem, tenetur nauta, & debet ha-

bet habere custodiam omnium quæ sunt inuecta & illata. ff. na. cau. sta. l. parui refert. §. si recipit. & ignorans teneri videtur. C. de his qui latro occul. l. 1. ff. de furt. aduersus nautas. l. vnica: quod tamen non credo, nisi depositio facta sit in præsentia prælati & capituli, vt hic Vinc.

1 Qui sciens lationem susceperit, vel offerre iudicibus supersedit pro qualitate personæ punietur corporali supplicio. vel te rum dispendio. Io. And.

actionem, [a] eo quod (vt audiuimus loculos [b] habet: & ea quæ tibi subrepta sunt, asportauit. Nam & iudicibus dedimus in mandatis, vt illum iniquum sub quæstionibus †ad rationem ponant, etiam (si oportuerit) vinculis alligatum, vt dictam pecuniã reddere [d] compellatur: & infra. ¶ Si autem cum eis amicabiliter poteris de reddituum perceptione pacisci, noueris id nobis acceptum.

a Actionem.] id est petitionem, vt supra de iudi. dilecti. vbi de hoc.

b Loculos habet.] & dominus loculos habuit, vt indigentibus subueniret. 12. q. 1. habebat.

c Quæstionibus.] nota quòd suspecti sunt torquendi, & in vinculis detinendi: & verberibus afficiẽdi, vel subijciendi. 14. quæst. 6. si res & 12. quæst. 2. fraternitas. & 23. quæst. 5. capitul. 1. & 5. quæst. 5. illi qui. & infra de rapto. in archiepiscopatu 2. T.

d Reddere.] cũ nota infamiæ. actio. n. depositi infamat. C. depo. l. qui depositum.

†Hinc colliges clericos & religiosos posse ex causa torqueri, de quo articulo vide plene Bernardinum Diaz. in pracõ. crimin. canonic. capitu. 117. & Simancam in cathol. institu. titu. 65. adde quę dixi sup Directorio. lib. 2. schol. 118.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Dicit ad quid teneatur depositarius, & quomodo repetatur depositum.*

CAP. II.

Bona † fides abesse præsumitur, si rebus tuis saluis [e] existentibus, depositas amisisti. De culpa [f] quoque teneris, si teipsum deposito obtulisti: vel si aliquid pro custodia recepisses. Pacto vero, culpa, vel mora præcedentibus, casus etiã fortuitus imputatur. Sane depositori licuit, pro voluntate sua depositum reuocare. [g]

†Vide textũ & ibi plene per Doctores in §. præterea. & is. institu. quibus mod. re contrah. obli. & Antoniũ Gomezium to. 2. varia. resolut.

Bona fides.] CASVS. Deposui penes te res meas: illæ res amissæ sunt, de rebus tuis nihil amisisti: quæritur an tenearis mihi ad eas restituendas actione depositi? Respondetur, si res tuæ saluæ sunt & res depositas amisisti hoc ipso præsumitur quod bona fides abest circa res depositas, & ita dolus affuit: & ideò tenetur ad restituendum depositum: & de culpa ẽt tenetur depositarius si obtulit se deposito, vel si aliqd accepit pro custodia: sed de casu fortuito non tenetur, nisi pactum interuenerit, vel nisi culpa vel mora præcesserit casum. Secundo quæritur vtrum depositori liceat reuocare depositum quandocunque voluerit? Respondet, quòd sic: sed si depositarius opponeret cõpensationem, vel in toto, vel in parte compensatio non est admittenda, ne contractus qui ex bona fide oritur, ad perfidiam referatur: sed in aliis contractibus bene admittitur compensatio, si causa ex qua compensatio postulatur, liquida sit, & facilem exitum credatur habere. Nota, quod ille qui recipit depositum, de solo dolo tenet̃, de culpa etiam tenetur, si obtulit se deposito, vel aliqd recepit pro custodia. Item depositarius de casu fortuito non tenetur, nisi pactum interuenerit, vel nisi culpa vel mora præcesserit casum. Item depositum potest reuocari quandocunque voluerit depositor. Item contra depositum non admittitur compensatio. Item contractus depositi ex bona fide oritur.

[Glo. seq. reci. per quæst. an præsumptio sufficiat ad sententiam.]

2 Concor. l. ob carmen. alias ob crimen. & ignoti. ff. de test. no. in l. 1. C. de naufra. li. 11.

e Reb. tuis saluis.] ex hac præsumptione condemnabitur. sic C. loca. l. 1. & ff. eo. ti. quod Nerua. quia non minorem 3 diligentiam q̃ in suis reb. præstare debet, vt in l. quod Nerua. sic ff. commo. si vt certo. §. quod verò senectute. & ita si bona fides abest, dolus adesse præsumitur. nam contraria sunt. C. de rescin. venditio. si dolo. & est sim. 32. q. 1. cum renunciatur. & præsumptio sufficit ad condemnationem in casu isto. 31. q. 1. dixit Dominus & 54. dist. c. fraternitatem. infra de Iudæis c. vlt. Ber.

3 Caute dicit, quia interdum maiorem pręstare dẽt, vt latius hic prosequitur Io. And. & alij.

f De culpa.] nota, quod depositarius tenetur de solo dolo, si dolose versatus est in deposito. ff. eod. l. 1. §. in conducto. & §. vlt & ff. commo. si vt certo. §. 2. & ff. de reg. iur. l. contractus. & de lata culpa, quam Nerua dixit esse dolum. ff. eod. quod Nerua. quod Azo intelligit dolum præsumptum. ff. mand. si fideiussor. 1. resp. Ideò sic expone. quia in ea lege dicitur ipsam latam culpam prope dolum esse. ff. de leg. 1. cum res. & §. vlt. & ff. de actio. & oblig. l. 1. §. is quoque apud quem & alibi dicitur latam culpam dolo comparari. ff. si mensor fals. mo. dixerit l. 1. §. lata est. & ita non dolus est: quia nihil est id cui ipsum est simile. Quandoque tamen in casibus præstat culpam depositarius, si ipse obtulerit d eposito, vt hic, & ff. eod. l. 1. §. sæpè. idem si mercedem accipiat pro custodia vt hic & ff. eod. l. 1. §. si quis seruum. Item & in tertio casu si cõueniat inter eos. ff. eod. l. 1. §. si conueniat. & ff. commo. si vt certo. §. nunc videndum. Sed si cõueniat ne dolus præstetur, hæc conuentio nõ valet: quia contra bonos mores est. ff. eod. ti. l. 1. §. si conueniat. & ff. de pactis. si vnus. §. illud. Item & in alio si causa depositarij res penes ipsum deposita sit ff. eo. l. 1. §. si pecuniam. & ff. si cer. pet. l. si quis neque. & tunc venit leuissima culpa, & si morã facit in restituendo. ff. eod. si in Asia. §. vlti. Præsumitur autem lata culpa vel dolus si non adhibeat diligentiã qualem in rebus suis. ff. eod. quod Nerua. vel quia res suæ saluæ sunt, & depositæ non apparent, vt hic dicitur. & hoc exemplum pone: Res suas ponebat in arca secura, & res depositas dimittebat in domo super banchas. Casus tamen fortuitus non imputatur, sicut nec in commodato. supra tit. proxim. cap. vnico. & ff. commoda. in rebus. nisi in casibus hic contentis, vt si pactum interueniat, vt præstetur. C. eod. l. 1. contractus enim ex conuentione legem accipiunt, & seruari debent, nisi improbatum sit à iure. ff. eodem l. 1. §. si conueniat. ff. de re iudi. contractus. ita tamen quòd casus nominetur in pacto, sicut dixi in commodato. sic supra cap. proxim. propter culpam vel dolum casus imputatur, vt hic dicitur si enim rem depositam vendidit, & postea eam redimat, vt eam habeat in causa depositi, etiam si sine dolo malo illius perijt, tenetur: quia sufficit semel dolum commisisse. ff. eodem l. 1. §. si rem. Item propter moram præcedentem casus imputatur, etiam si apud deponentem perijsset sufficit enim quod res potuit non perire. ff. de leg. 1. cum res. §. vltim. ff. eodem, si in Asia. §. vltim. ff. de constit. pecu. qui autem. §. 2. & ex eisdem causis imputatur casus in commodato. supra tit. proxi. capitul. vnic. Item res deposita non deteriorata debet reddi: alias reddita non videtur. ff. eodem. l. 1. §. si res deposita, sic in commod. ff. commo. sed mihi. §. 1. Consistit autem depositum in rebus mobilib. & se mouentibus tantum, nisi forte vbi apud sequestrum deponitur, cum res aliqua inter plures in controuersiam deducitur supra de iud. examinata. & talis depositio non potest fieri nisi à pluribus. ff. eo. licet. 1. respon. Item & rei depositæ sicut & commodatæ proprietatem retinemus, & etiam possessionem. ff. eod. licet. §. 1. & ff. commod. l. rei commodatur.

g Reuocare.] quicunque potest reuocare depositum, vt hic dicit, & ff. eod. l. 1. §. est autem. & §. pen. & si non restitui-

restituitur condemnatus suo nomine infamis efficitur. C. deposi. qui depositū. ff. de his qui not. infa. l. furti. §. il lud. sicut & precarium qn̄cunq; reuocatur. ī. de preca. c. vlt. secus in cōmodato, qđ non reuocatur, nisi post vsū expletum. ī. de commo. c. vnico. ff. eo. in commodato. §. sicut. Bern

contra [a] quod compēsationi vel deductioni loc⁹ non fuit: vt cōtractus, q ex bona fide oritur, ad p fidiá minime referatur, † licet compēsatio admittatur in alijs, [b] si causa, ex qua postulatur, sit liquida, ita quod facilem exitum credatur habere.

a Contra quod.] nota quod contra depositū nō admittitur cōpensatio. C. eo. tit. si q̄s vel pecunias vnde sumit. §. iste. nec ēt depositū cū deposito cōpēsatur. sed qui primo deposuit, primò recipiat, ut ibi dī, & C. de compensa. l. vl. & qđ dicit, cōpensatiōnē in toto scilicet deductionē. s pro parte, & ita nec in toto nec in parte admittit cōpēsatio ꝯ depositū. & ī hoc priuilegiata est actio depositi. & q̄a prædoni restitui debet depositū. ff. eo. l. 1. §. si pdoni tamen si dominus cum fure simul petat dño resti tui debet de æquitate. ff. eo. bona fides. & sic non erit perfidia, cum sit ꝯtus bonæ fidei. Quare dicātur bonæ fidei, dixi ī. de excep. cum venerabilis. b In alijs.] scilicet cōtractib. siue in realibus siue in personalibus actionib. si causa sit liquida C. de ꝯpensa. l. fin. in prin. ēt si non liqueat incontinēti, dum tñ possit liquere itra duos mēses. 1 ff. de iure fis. au ferstur. §. qui compensationem. Et nota ꝙ compensatio fit in pecunia, & in pondere, & in quantitate. C. de compen. si constat & nō in speciebus ad pecuniam. ff. de pig. ac. si conuenerit. ff. de condi. indeb. si nō sortem §. si centum. C. de rei ven. si ea pecunia. absurdum est enim diminutionē rerum fieri propter pecuniam. ff. de impen. in re. do. fa. quod dicitur primo responso. Contra tamen videtur C. de compen. l. vlt. in princ. vbi dicitur; tam in rem quàm in personam illud intelligitur si agatur in rem, & restitui non possit, potest admitti compensatio cum æstimatione in pecunia. & in delictis fit etiam cōpensatio. 32. q. 6. nihil iniquius. & infra de adul. c. pen. & vlt. & ff. solu. matrim. vi ro atque vxori. & in pœnis fit compensatio. infra de pœnis constitutus. Ber.

† reducitur

† Aluim Aluernam Aluerum Aluceñ.

† Buchardus li. 2. decret. c. 68. Iuo p. 6. ca. 259. Et c. 2. eo. tit. in 1. compi. Et de materia vide plene p S. Thomam & ibi Caietanum. in 2. 2. q. 77. ar. 1. vide omnino Couarruuiā. li. 3. c. 14. varia. resol.

1 Nec ex hoc tēporis spatio fit deterior conditio repetentis debitum, de quo constat cum & vsq; ad quatuor menses non debeat distingi ad soluendum. C. de excep. rei iud. l. 3. & 3. & no. d offi. del. querenti. secundum Hosti. Ioan. And.

TITVLVS XVII.

De emptione & venditione.

¶ Ex concilio apud Valeñ. †

¶ *Cogit episcopus ne carius vendatur trāseuntibus, quā in mercato venderetur.*

CAP. I.

Placuit † vt presbyteri plebes suas admoneāt vt & ipsi hospitales [c] sint, & non carius vendant transeūntibus, quam † in mercato vendere possunt. Alioqui ad presbyterū [d] transeuntes hoc referant, vt illius iussu cum humanitate sibi vendant.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.

¶ Visum est supra de contractibus, qui fiunt gratia dantis vel recipientis, restabat videre de contractibus, qui fiunt gratia vtriusque, inter quos est contractus emptionis & venditionis, qui præ cæteris magis frequētatur: facit quod habetur in l. 1. ff. de contrahen emptio. ideò de ipsa post ciuiles præcedentes, & ante sequentes voluit tractare. facit l. singularia. ff. si cert. peta. & pro tāto fuit hic posita ista rub. Ioan. de Imo. Vel sic: Supra visum est de contractibus, in quibus rei commoditas, vel simplex custodia in aliū trāsfertur: Restat merito videre de alijs contractibus, in quibus transfertur dñium, & ēt possessio, si venditor erat dominus: vel vsucapiendi conditio, si alius erat dominus, ideo subijcitur rubrica de emptione & venditione.

De hac materia habetur de pæn. dist. 5. qualitas. 1. q. 1. cos. & q. 2. & 3. in multis c. Placuit.] Non potest commode summari secundum Ioan. Andre. sed pulchre summatur, vt in rubro secundum Card. & Abbatem Siculū. Potest diuidi in duas partes: Nam primo ponit modum denunciationis. Secunda. ibi, Alioquin. Abbas Sicul. CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ presbyteri debēt admonere plebes suas, vt cum humanitate vendāt res suas transeuntibus: ad quod si opus fuerit, compellātur. Nota quod transeuntibus nihil carius vendendū est, quam in mercato. c Hospitales.] pñt enim ad hoc cōpelli per excommunicationem 42. dist. c. si quis despicit. §. hinc etiam Ala. d Ad presbyterū.] idest, episcopum. 95. distin. olim qui forte per hoc c. de hoc cognoscere pōt, sed forte consuetudo nō est in hoc Tanc.

† In plurib. antiquis ita: quā in mercato vendere possint.

†. Recte ait Antoni⁹ Augustinus sei cōciliis hoc caput nōdū inuenisse. Refert Burchardus li. 19. decret. ca. 148. Iuo par. 15. c. 1 58. & c. 3. eo. titu. in 1. compi.

¶ Ex concilio Maguntiñ. †

¶ *Fraudans mensuras & pondera xxx. diebus in pane & aqua pœnitere debet.*

CAP. II.

Vt mensuræ [e] & pondera iusta fiant: & infra ¶ si q̄s iustas mensuras & iusta pōdera, [f] causa lucri mutare præsumpserit triginta dies in pane & aqua pœniteat. [g]

Vt mensuræ.] Sunt duę partes, sicut duo dicta. Secūda: ibi, Si quis. Abbas. Sic. CASVS. Dicitur in hoc c. quòd qui iustas mensuras & iusta pondera causa lucri mutauerit per xxx. dies in pane & aqua pœnitere debent. Nota ꝙ iustæ & legitimæ debent esse mensuræ. Item qui iustas mensuras, & iusta pondera causa lucri mutauerit, xxx. diebus pœniteat. e Vt mensurę.] supple statuimus. f Pondera.] 24 q. 1. nō afferamus, & q. 3. si quis Romipetas, 45. dist. omnis qui 2 ff. de pœnis, in dardanatios. & infra nec cle. vel mon. c. multa. g Pœniteat.] Et insuper l. Cornel. de fals. puniri debet. ff. de extraor. cri. annonum. in fi.

2 Per quę iura probatur quòd etiam in iudicijs vtidemus iusta statera: ad idem de re iudi. cum ... lib. 6. Ioan. And.

¶ Alex. iij Attrebateñ. epo.

Tenet venditio licet venditor sit deceptus vltra dimidiā iusti pretij: potest tamen venditor agere vt restituatur res, vel iustū pretiū suppleatur, & si alterum præcise perit, succumbit.

CAP. III.

Cvm † dilecti filij Beluaceñ. canonici con

† C. 4. eo. tit. in 1. compi.

Cvm dilecti.] Cum res venditur minus dimidia iusti pretii, in arbitrio emptoris est, vtrum rem restituat recuperato pretio, vel iustum pretium suppleat. h. d. Primò ponit factum. Secundò diffinit. Secunda: ibi, Quia verò. Abbas. CASVS. Abbas & monachi Cariloci emerunt quādam syluam, quæ Nigrauallis appellatur, a quibusdā canonicis Beluaceñ. ignorante capitulo Beluaceñ. prodecem libris, quæ tunc valebat quadraginta marchas: Ad petitionem capituli Beluaceñ. causa fuit commissa super hoc episcopo Moriñ. & decano Remeñ. cum clausula illa, Vt si vterque interesse non posset, alter in eodem negotio

negotio procedere non differret: & cum eps causæ inter esse non posset, decanus in causa processit: & quia constitit ei, quod prædicti fratres prædictā syluā minus dimidia iusti pretij cōparassent, pronūciauit prędictā vēditionē nō tenere, & syluā illā adiudicauit canonicis Beluacen. & eos in possessionē ipsius syluæ induxit. causa ista per appellationē ad sedē Apostol. est delata: dñs Papa auditis rationibus & allegationibus vtriusque partis sniam prioris iudicis cassauit tāq̄ iuri cōtriā, & præcepit syluā prędictam monachis esse restituēdā: quia cū res minus dimidia iusti pretij cōparatur, in arbitrio emptoris est, an velit cōtractū rescindere, an iustū pretiū supplere, salua qōne canonicis Beluacen. super receptione pretij, vel cōsensu capituli in venditione non habito, seu alia causa rationabili, q̄ canonici contra monachos duxerint proponendam. Nota, q̄ sententia iuri cōtraria non valet. Itē cū res minus dimidia iusti pretij comparatur, in optione emptoris est supplere iustū pretiū, vel recedere a cōtractu, & recipere pretiū qd dedit. Itē alienatio sine cōsensu capituli nulla est, & citra aliq̄ appellationē rescinditur. Item si quis ex vna cā petat rē aliq̄ & succūbat, nihilominus potest eā petere ex alia causa, & hoc per illam literam; alia rationabili causa.

† Karoli loci.

† Morisien.

† Hęc duo verba, per testes, desunt in omnibus manuscriptis, & alijs antiquis exēplaribus.

† Verbū, pronunciauit, deest in antiquis: quod tñ adesse debere postulat series cōtextus.

tra abbatē & fratres Cariloci † proponerent querimoniam, quod syluam quæ Nigrauallis dicitur, à quibusdam eorū ignorante capitulo, a pro decem libris, quadraginta marchas tunc valentē b comparassent: causam ipsam Morin. † episcopo, & decano Remen. commisimus terminādam: adijcientes, quod si vterque causę cognitioni interesse nequiret, alter in eodē negotio procedere nō differet: & infra. ¶ Tandem decanus in illius causę cognitione processit: & cū ei per testes †] constitisset, quod prædicti fratres syluā minus dimidia iusti pretij comparassent, pronunciauit † venditionem non tenere: & syluam Beluacen. ecclesiæ adiudicans, canonicos in possessionem induxit: & infra. ¶ Quia verò in arbitrio c emptoris est, si velit supplere iustum pretium, aut vēditionem rescindere, cum res minus dimidia iusti † pretij cōparatur: sententiam ipsam tanquam iuri cōtrariam irritantes, possessionem monachis iudicauimus esse reddendam: d salua quæstione e canonicis super deceptione f pretij, vel consensu capituli in venditione non habito, & alia causa rationabili; quam canonici cōtra monachos duxerint proponendam.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Si vir habeat alia bona vnde vxor possit sibi consulere: & consentiente vxore rem propter nuptias donatam vxori vendiderit: emptorem qui spatio triginta annorum rē possederit, nō potest vxor inquietare super ea, maximè si pretium fuit conuersum in communē vsum viri, & vxoris. hoc dicit secundum intellectum, quem tenet Panormitanus. Et est casus notabilis limitans ius ciuile, secundum Ioann. Andr. non oportet adijcere, maxime sed omnia illa tria necessariò requiruntur.*

a Capitulo.] vndè nō tenuit vēditio ipso iure, etiam vbi deceptio non fuisset in pretio. 12. q. 2. fine. & s. de his quæ fiunt a prelat. c. 1. 10. q. 2. hoc ius. vnde in fine reseruatur capitulo hæc exceptio. Tancr.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b Tunc valentem.] scilicet tempore cōtractus. Sed pone, quod tempore venditionis valeret decē, tempore litis contestatæ valeret triginta, siue studio monachorū vel alio modo, nūquid modo reuocabitur vēditio? Nō, quia tempus venditionis spectandum est. ff. de euic. ex mille. §. 1. C. de rescin. ven. si voluntate. 1 s. de el. & du dum. & si deterior facta esset, non peterent: & ita cum petituri non essent contrarium, meliorationem petere non debent, C. de sol. l. pen. ff. de dam. infec. qui bona. § si quis Vin.

c In arbitrio.] sic i. eod. cum causam. & C. de rescind. vend. l. 2.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

d Reddendam.] sed cum venditio nulla fuerit: quia facta fuit ignorante capitulo: & vltra dimidiam decepta est ecclesia; nullum ius acquisitum fuerit monasterio, quare fit restitutio monasterio? Respondeo, si ad hoc actum fuisset, non fuisset restitutio facta: sed quia per iniquam sentētiā spoliati fuerint monachi, restituuntur, nec fuit vēditio iudicata nulla: quia nec agebatur ad hoc: Vnde dicitur hic, quod in arbitrio sit emptoris, &c. non fit cōdemnatio nisi agatur ad hoc. supra de ordi. cog. cum dilectus. Tanc.

e Quęstione.] hoc ideo dicit: quia q. rē petit ex vna causa expressa, & succumbit, eandem rem ex alia causa petere nō prohibetur. ff. de except. rei iud. & an eā dē. supra de cau. poss. c. vltimo. De ha materia satis dicitur supra de libel. oblatio. cap. 2.

[Glos. seq. distinguit cōtractus bonę fidei, & stricti iuris, & an dolus cōtrahētis vel alterius det causam contractui, an incidat, an sine dolo decipiatur in pretio, & tunc aut vltra dimidia, aut non vltra.]

f Deceptione.] cū dolus dat causam cōtractui. puta, dolo induxi te ad vendendā rem, alias non venditurus, nō tenet cōtractus, ff. de dolo. & eleganter. arg. 12. q. 2. quisquis episcopus in fi. & i. de rer. permuta. cum vniuersorum. Si vero incidit in contractum, quia venditurus eram, sed per dolum tuum minus vendidi, vel per dolum meum plus emisti: tenet quidā contractus, sed agitur ad supplementum residui. ff. de act. emp. & vend. Iulianus. §. sed si venditor. Si vero dolus non dat causam contractui, nec incidit in contractū sed deceptus sum vltra dimidiā iusti pretij in venditione, obtinet quod hic dicitur, & i. eo. cum causa, & C. de rescin. vend. l. 2. Si autem sum deceptus minus dimidia iusti pretij, non possum agere ad aliquid: quia licitum est contrahentibus sese inuicem decipere a vsq; ad dimidiam iusti pretij. ff. de minor. in causæ. §. in pretio. & hoc habet locū in contractibus bonæ fidei. In contractibus stricti iuris etiam si dolus det causam contracti, tenet contractus, sed agens ex eo elidi tur ope exceptionis. ff. de verb. obl. si quis cū aliter. C. de pactis. cū postea. Et not. quod in cōtractibus bonæ fidei filius dat causam contractui, non per contrahentes, sed per intermediam personam, tenet contractus, sed datur actio de dolo contra mediatorem. ff. de dolo. & eleganter. §. primo in quolibet tamen contractu bona fides exigitur. C. de actio. & obligat. bonam. Et nota, quod quandoque non tenet contractus, & tamen ex eo agitur. ff. de act. empt. & vendit. Iulianus. §. si quis colludente. Laur.

† Vide l. 2. C. de resc. vēdi. & ibi latissime per Pinellum & alios.

a Ibi deceptus in pretio nō agit, nisi deceptus fuerit vltra dimidiam, cōsiderato cōtractus tempore. l.

a Hęc iure fori inducta sunt: nā in foro cōscientiæ nō licet: & de hoc articulo vide in terminis per B. Tho. 2. 2. q. 77. ar. 1. ad 1. argumentum.

Perue-

Peruenit.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Quia igitur. Abbas.

CASVS. Quidam miles P. nomine, quandam domum assignauit vxori suæ in donationem propter nuptias: postmodum de consensu vxoris suæ vendidit domum illam cuidam mulieri B. nomine, pro certa quantitate pecuniæ: quo defuncto relicta illius contra illam venditionē venire præsumpsit, allegans, quòd domus illa sibi donationis titulo assignata, non potuit alienari, quāuis ipsa consenserit. Prædicta B. rñdebat, quòd triginta annis constante illorū matrimonio, bona fide & iusto titulo domū illā quiete possedit, & in cōes vsus pretium domus est conuersum: & tempore venditionis tūc habebat in bonis maritus mulieris, quòd sibi cōsulere poterat: iudex, qui de hoc cognoscebat, consuluit dominum Papam, quid iuris esset: & respondet, si prędicta vera sunt, dicta B. sup domo prædicta, non debet vlterius fatigari. Nota, ꝙ in re empta potest allegari præscriptio. Item nota, quòd si res donata in donatione ꝑpter nuptias cōstāte matrimonio alienetur de consensu vxoris soluto matrimonio tenet alienatio, cum donatio propter nuptias soluto matrimonio ad virum, vel eius hæredes debet redire, nisi consuetudo vel pactum aliud inducat. infra de dona. inter vir. & vxo. cap. vlti.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōp. Et de materia huius decr. vide plene per Palatium Rubiū in repetitio. rubr. de dona. inter vir. & vxo. §. 17.

† Vide auth. siue à me. C. ad Velleia.

† al. ita: ꝙ p triginta annos constante, &c.

CAP. IIII.

PEruenit† ad nos, ꝙ P. miles A. vxori suę quandam domum in donationem propter nuptias assignatam, muliere ipsa expressum dante consensum, B. mulieri vendidit pro certa pecuniæ quantitate: & infra. ¶ Prænominato verò milite viā vniuersæ carnis ingresso, relicta eius venire cōtra hoc præsumit allegans dictam domū titulo donationis ꝑpter nuptias sibi concessam, alienari nō potuisse, licet eius cōsensus ipsi noscatur contractui accessisse. †præfata verò B. ex eo nititur se tueri, quòd† trigīta annis cōstante illorū matrimonio, domū ipsam bona fide, tituloque iusto possedit: & quia in communes vsus viri & vxoris illius pretium est conuersum: ac factæ venditionis tempore, vnde sibi ꝑfata mulier consulere potuisset, in viri facultatib. cōsistebat. Quia igitur super his nos consulere curasti: Respondemus, prædictam emptricē (si vera sunt, quæ præmisimus) præscriptis occasionibus super ipsa domo, non debere vlterius fatigari.a

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

a Fatigari.] videtur quòd dominus Papa minus bene pronunciauerit hic, quoniam res donatæ vxori propter nuptias alienari non possunt, etiam consentiente vxore, nec currit ei præscriptio in rebus dotalib. C. de iure dot. in reb. nisi soluto matrimonio, vt ibi dicitur, & C. de anna. excep. l. 1. §. ulti. & C. de præsc. xxx. ann. cum notissimi. §. illud. nec sufficit, quòd in communes vsus pretium versum est: quia pro parte mariti nō potuit obligari. C. ad Velleia. auth. si qua mulier. Sol. si vis vt omnis obiectio conquiescat, dicas, quòd mulier illa donationem istam pp nuptias lucrari non debuit: quia sicut dos soluto matrimonio debet redire ad vxorem vel eius hæredes, ita donatio pp nuptias ad maritum, vel eius hæredes. C. de pact. conuen. super do. l. pe. & vlt. & auth. æqualitas. nisi ex pacto de lucranda dote, vel donatione, vel de cōsuetudine secus obtineat. ī. de dona. inter vir. & vxor. c. vlt. C. de rei vxor. actio. l. j. §. illo proculdubio, in quo casu intelligitur illa auth. C. ad Velleia. siue a me. scilicet illo casu, quando ex pacto vel ex consuetudine debet donationem lucrari. vnde bene rñdet Papa, quòd si mulier debeat lucrari hāc donationem, intellige decret. hanc secundum authen. quod tantum erat in bonis mariti, quod potuit sibi consulere, & post biennium secundo alienationi tacitè vel expresse præsumitur consensisse, ratione tanti temporis. argumen. infra de iur. patr. cura. C. de peti. hæred. si filius. Illa verò ratio non est multum efficax, quòd in communes vsus pretium est cōuersum, nisi velis dicere, qđ vir & vxor hēant omnia damna & lucra cōmunia. argu. ī. de don. int. vir. & vxor. c. . . imo quia soluto matrimonio vel cedit in substantiā viri vel communib. liberis applicatur donatio ꝑpter nuptias in auth. vt immobilia ante nupt. do. §. & hoc dicimus. col. 5. & ideò non intererat mulieris petere matrimonio soluto, ex quo non habebat liberos, aut etiā si haberet. Ber.

Intellectus auth. siue à me. C. ad Velleia.

¶ Innocentius iij. episcopo. Pallieñ.†

Si in vēditione apponitur pactum de recuperanda re post certum tempus, modico constituto pretio præsumitur pignus, & non venditio.

† Palliensi. Al. capitulo Pallion.

AD nostram.] Fictus emptor, qui verus est creditor, cogitur restituere rem in veritate pignoratam, sed ficte venditam, si satisfactum est sibi de sorte fructibus computatis. ita communiter sūmatur: sed hæc summatio est de indubio. Ideo sūmo, iuxta litteram notabilius sicut in rubro, & est casus singularis. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicē: ibi, Quia igitur. Abbas.

CAP. V.

AD† nostrā noueris audientiam peruenisse, quòd cum R. laicus (lator præsentium †) ab M. mutuum recipere voluisset, creditor ne per canonem b cōtra vsurarios

† Cap. 1. tit. de emptore. in 3. compi.

† Hæc duo verba, lator præsentium desunt in omnibus antiquis codicibus.

CASVS. Quidam laicus R. nomine, quandā quantitatem pecuniæ mutuo accepit à quodam vsurario M. nomine: creditor ille ne possit, vel posset per canonem contra vsurarios editum in posterum conueniri, recepit ab illo domos quasdam, & oliuas titulo emptionis, cum in veritate contractus vsurarius esset patet ex eo quod est in instrumento venditionis expressum, vt quandocunque à septennio vsque ad nouennium debitor solueret creditori quadraginta vncias tarenorum, quæ vix dimidiam iusti pretij contingebāt, creditor domos & oliuas restitueret debitori: consultus Papa an creditor compelli debeat ad restituendas domos & oliuas: Respondet quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent: Mandamus, quatenus, non obstante prædicto instrumento confecto in fraudem canonis promulgati contra vsurarios, compellat prædictum creditorem per pœnam in cōcilio Lateranen. statutam contra vsurarios, ad restituendas domos & oliuas ei, cui debent de iure restitui. Ex hac decretali nota, quod ex forma cōtractus apparet quandoque, an contractus sit vsurarius, & ex pretio apparet, an contractus sit vsurarius, an vera sit venditio. Item fraus & dolus nemini debent patrocinari. Item potius consideratur quod agitur, quam quod dissimulate concipitur. Item sicut ille, qui dedit vsuras potest repetere, & agere contra vsurarium, ita & eius hæredes.

b Canonem.] infra de vsuris, quia in omnibus.

a Empti e-

editum† posset in posterum conueniri, domos & oliuas recepit ab eodē titulo emptionis,[a] cum reuera contractus vsurarius ageret: † quod patet[b] ex eo, quod creditor debitori promisit, quod quandocunque à septēnio vsque ad nouēniū daret quadraginta† vnias tarenorum, quæ vix dimidiam[c] † iusti p̄tij contingebāt, domos eius restitueret, & oliuas. ¶ Quia igitur fraus & dolus cuiquā patrocinari nō debent,† Mandamus, quatenus, si res ita se habet, instrumēto venditionis cōfecto in fraudē canonis promulgati cōtra vsurarios non obstante, prędictum M. ad restituēdas domos & oliuas ei, ad quem debēt hæreditario iure deuolui (cum debitor sit viā vniuersæ carnis ingressus) per pœnam in Lateranen. † cōcilio[d] cōtra vsurarios promulgatam, appellatione remota compellas.

¶ Idem episcopo & archidiacono Vrbinaten.†

Venditor deceptus vltra dimidiam iusti pretij, agere potest, vt res sibi reddenti pretium acceptum restituatur, vel iustum pretium suppleatur, & in hoc electio est emptoris. hoc dicit secundum Antoninum.

CAP. VI.

CVm † causa, q̄ īter œconomum monasterij sancti Martini de monte ex parte vna, ac ciues Viterbienses super casamentis ex altera vertebatur, fuisset aliquamdiu ventilata: cū constitisset nobis, monasteriū in venditione vltra dimidiā[e] iusti pretij fuisse deceptum, sententiando decreuimus, vt præfati ciues aut recepto pretio possessiones restituerent[f] memoratas aut supplerēt quātum constaret legitimæ venditionis tempore iusto pretio defuisse.

a Emptionis.] emptione pignoris causa facta, non quod scriptum est, sed quod suggestum est inspicitur. C. plus valere quod agitur. l. 3. ꝗ. qui filij sint legit. per tuas.

b Paret.] idest, præsumitur, infra de pig. illo uos. si autem non ageretur in fraudem secus esset, & haberet emptor fructus, licet venditio rescinderetur, & res esset vendita iusto pretio. C. de pact. inter empto. & vendit. l. 2. Et ita potius considerandum est quid agitur inter contrahentes: argumen. 28. quæst. 2. Eleutherius. ff. de verborum obligatio. eum qui calendis. ꝗ. de cond. ap. cap. verum. Lau.

[Glossa sequens al leg. 3. iura in contrarium.

c Dimidiam.] & ita quantitas 1 pretij est. argumen. doli. ff. de transactio. cum his. §. modus sic argumen. supra de deposit. bona fides. & concessio simulata præsumitur propter modicum pretium. C. manda. per diuersas argument. contra. infra de simon. & si quæstiones. C. de rescinden. vendi. l. dolus. 2. & ff. de iure dot. l. si vsufructus. Laur.

[Glossa sequens recitat per quæstionem.]

d Lateranen. concilio.] de vsu. quia in omnibus. & maiorem etiam imponere potest. infra de vsuris. conquestus. per tuas. & capit. dudum. scilicet per excommunicationem. supra de iureiuran. ad nostram. Et ideo in omnibus commissionibus fit mentio de pœna illius concilij, ut ab ea iudex incipiat si viderit expedire: ad alteram postmodum processurus, si hoc meruerit, &c. supra vt li. non conte. quoniam frequenter. §. vlt.

CVm causa.] Idem dicit in summa quod cap. cum dilecti. supra eo. Diuiditur. In prima recitat factū. In secunda diffinit. Io. de Imo.

CASVS. Monachi sancti Martini de monte vendiderunt quędam casamenta F. & R. ciuibus Viterbien. in qua venditione dicebant monachi, quod monasterium deceptum erat vltra dimidiam iusti pretij: causa super hoc delata est ad dominum Papam, quia constitit domino Papæ monasterium deceptum fuisse in illa venditione vltra dimidiam iusti pretij, sententiando decernit, vt prædicti ciues, aut recepto pretio restituant possessiones, aut suppleant quantum constiterit iusto pretio defuisse tempore venditionis. Nota, quod in optione emptoris est aut prætium recipere, & rem restituere, aut supplere iustum pretium. Item in contractibus initium est spectandum.

[Gloss. seq. reci. per quæstionem, ponit 2. solutiones, approbat secundam.]

e Dimidiam.] istud sic est intelligendum: ecce res valet decem: vendidisti illā pro quatuor: patet quod tu es deceptus in sex: sed sunt plus quam dimidia iusti pretij, quod est quinque, & ita es deceptus in dimidia, quæ est quinque & plus, scilicet vno: sufficit si illud plus valet vnū bologninum tantū, & hoc intellige in venditore, qui decipitur in pretio. 3 Et sic etiam in emptore decepto pone, quod res valeat decem, & emptor soluit sexdecim, potest agere ad pretium recipiendum, quod plus dedit, vel in totum recedere à contractu; quia sic patet, quòd est deceptus vltra dimidiam iusti pretij. soluit enim sex vltra dimidiam iusti pretij, quod fuit decem. Si enim deciperetur in quinque tantum non ageretur: quia quinque sunt dimidia decem. & ita non est deceptus emptor in aliquo vltra dimidiam iusti pretij. sed quia sex dedit, vltra dimidiā decept⁹ est, ideo aget. Azo. intelligit ista verba ita. Alij dicunt, quòd necessarium est vt duplum iusti pretij, & vltra dederit emptor: vt ecce res valet decem, & ego emi pro viginti vnum, quod nulla lex dicit, & nihil est quod dicunt: quia hic decipitur emptor in plus, quàm sit totum iustum pretium. sed primum verius est. Et dom. Iacobus dicit eodem modo cum Azone.

[Gloss. seq. reci. per q. an idem sit in transactione. Secūdo quærit quo iure agatur, ponit tres opin. & tertiam approbat. Tertio quærit de iuramento, & soluit.]

f Restituerent.] ita agebatur hic ad rescissionē contractus, nisi emptor vellet supplere iustum pretium, s. eod. cum dilecti. & hic. C. de rescin. ven. l. 2. secus 4 est in transactionibus, secundum quosdam. tenet etiā transactio, licet quis decipiatur vltra dimidiam iusti pretij. argum. infra de religio. domi. constitutus. vbi episcopus omnia iura dimisit, solum octo denarijs p̄ pensione retentis, &c. & est expressum, quod si post transactionem inueniuntur publica instrumenta, per quæ appareat quod deceptus sit transigens in quadruplum, non tamen rescinditur transactio. ff. ad Treb. l. Lucius. §. vlt. Et est ratio in transactione: quia eo ipso quod à lite receditur, magnum commodum est: vnde indebitū solutū ob transactionē nō repetit. C. de tras. l. 2. ff.

† al. edictū

† extitisset

† sexaginta

† dimidium

† dēt: Vide l. si in fraudē. C. de legi. & l. ex dolo. ff. de dolo.

† Conciliū Lat. sub Alc. iij. c. 25.

1 Vide Bartholomæū Cepollam, trac. de simul. cōct. in 6. casu pricipali.

2 Vbi dr̄ dol⁹ ēptoris qualitate facti, nō q̄titate pretij æstimat: ed hic etiā qualitas facti. q̄a ꝗ. certū tp̄s restituebatur. Adde hic Io. An. c. illo nos. ꝗ. d pig.

† Vrbeuet.

3 Cōco. l. 2. & l. si q̄s cū aliter. & ibi Bar. ff. de ver. obli.

† Ca. 2. eod. tit. in 1. cōpi. Et de materia huius decret. vid. plenissime p̄ Ariū Pinellū ī l. 2. C. de rescidē. & p̄ Ant. Gomeziū tō. 2. uari. resol. c. 2. de emp. & ven.

4 De hoc articulo p̄ter Pinellū paulo ante citatū, vide Alc. 31. 89. uol. 2 & Franci. Curtium cō si. 66.

l.2.ff.de cōdi.inde.in summa.Vin. Et hoc verū, nisi aliquis velit agere iudicis officio,vt minor, vel ecclesia; qa si lædat̃ in transactiono,restituit̃, sicut si læsus est i lusa,vel i i aliquo ꝯtu.C.si aduer trāsa.l.1. sed si directè velit agere ꝯ trāsactionē,secus esset.Io. Sed quo iure agit̃ hic ad res indendū ꝯtum? Dicūt quidā, ꝙ iudicis officio C.de r·scin.vē.l.2.C.de ac.emp.l.4. Sed ſm hoc ageret tātū ad quadrieniū: qa vsq; ad tēpꝰ illud competit ī inte. rest. C.de tēp.ī inte. rest. l.vlti. Hæc fuit opi. Pla.Alij dicunt,ꝙ cō dictione exilla lege. C.de res ven.l.2. & ſm hoc vsq; ad xxx. annos quia oēs cōdictiones cum sint personales, ꝑpetuæ sunt Credit Vin.ꝙ agatur cōdictione ex eo cōtractu ex vendito alternatiuè, vt̃ ad supplēdū iustū pretiū,vt̃ ad rescindēdā venditionē 1 nec est mirū si per actionem ex eo ꝯtu agit̃ vt recedat̃ à ꝯtu.ff. de act.emp.l.ex empto.§.si quis virginē. Vin. quia in ꝯtibus bonæ fidei multa veniunt de quibus nec est dictū nec cogitatum,vt ff.de ꝯtr.emp. quoties. & l.seq. & l. sed & si quid.C.de ac.emp.l.1.Io.hæc fuit opi.Ia. But. Sed quid dices si maior iurauerit,se non venire ꝯ venditionem: nunquid audietur quia deceptus est vltra dimidiā iusti pretij? Non credo quòd audiat̃,secus de minore:quia per iuramentum non excluditur nisi per beneficium ætatis,non tñ renunciat iuri cōi: & ita potest agere vel ad supplementum pretij, vel ad rescindendu contractum,sed restitutionem in integrum petere non potest: quia iuramentum repræsentat eum maiorem, nisi iuraret non repetere rem ex eo quòd deceptus esset vltra dimidiam:tunc vtraque via esset ei præclusa præter iuramentum.Ber.

¶ Gregorius nonus.

¶ Ponit tres casus, in quibus re euicta non tenetur venditor emptori de euictione.

CAP. VII.

SI † vēditori post institutū [a] contra se iudiciū, quis omiserit, vt rē vēditam sibi defenderet, nūciare: vel contumaciter [b] absuit† tempore sētētiæ promulgatæ: seu ꝑ iniuriā [c] sententia lata fuit, † de euictione iuxta legitimas sanctiones [d] agere non valebit.

SI venditori.] Euicta re tenetur venditor de euictione nisi in casibus hic expressis.Abbas.Sic.

CASVS. Aliquis vendidit rem suam Titio: mouet̃ Titio qō de re illa sibi vendita:dr̃ hic,ꝙ si Titius non denunciauerit venditori,iudicio instituto cōtra ipsum:vt rē sibi venditam defendat:vel si Titius contumaciter se absentauerit tempore sn̄iæ:vel per iniuriam iudicis sententia lata fuerit contra ipsum contra suum vēditorē de euictione agere non valebit.Nota hic tres casus, in quibus venditor non tenet̃ de euictione,scilicet,si nō denūciauerit emptor venditori,vt rē sibi vēditā defendat:vel si cōtumaciter se absentauerit tpe sententiæ, vel si per iniuriam iudicis sententia lata fuerit contra ipsum [Glo.seq.trac.de denunciationis necessitate,& cui, & quo tempore fiat,& quid si per venditorem stat. finis addit duos casus,reliqui reci.in textu.]

a Institutum.]nota ergo,ꝙ emptor ad hoc vt venditor teneatur ei de euictione,debet ei denunciare vt ipsum defendat, super re ab ipso sibi vendita, de qua qō ei mouetur,alioquin non tenet̃,vt C.de euictioni. emptor fundi.& l.auctore.nec fideiussores tenentur, quos ꝓ euictione recepit, vt ibi dr̃. 2 & si actor sit absens, denuncietur fideiussori,vt ex prædictis legibus tenetur. Quidam tamen dicunt,quòd non tenetur denunciare fideiussori. Et hęc denunciatio pōt fieri quolibet tempore,dummodo non nimis iuxta sententiam.ff.de euic. si tem.§.quoli,et. Et illud scias,ꝙ si per vēditorē steterit quo minus, sit ei denunciatum, puta quia latitat,vel quia impedit ne possit ad eū citatio peruenire, nihilominus tenet̃ de euictione.ff. de eui.si ideo. §. præsenti.& l.si dictum.§.si præsente, & idem est si denuncietur fideiussori præsente venditore, vt in d.§. si præsente.ar.ꝯ.vt li.non con.qm̃.§ porro.Item si emptor conpromittit in arbitrū. & ꝯriam sententiam reportauerit, vēditor nō tenet̃. 3 ff.de eui. si dictum.§. si cōpromisero.Itē si emptor potuit vsucapere, & non vsucepit,imputatur ei: quia & venditor non tenetur ei,si res euincatur ab eo, vt in l. dictum. §. sicut potest.Ber.

b Cōtumaciter.] si contumax fuerit emptor, quia citatus nō venit ad sn̄iam, sibi imputet̃,si lata fuerit ꝯ ipsum;quia tunc vēditor non tenetur ei de euictione:quia vr̃ potius ꝯdēnatus ꝑꝑ suā cōtumaciā q̃ ꝑꝑ aliam cām.ff.de eui. si ideo.1.respō.C.eo.tit. emptor fundi.nec pōt appellare tanq̃ contumax. 24.q.3.de illicita.2.q.6.c ei q.§.sunt et quorum.Ber.

c Iniuriam.]C.de eui.emptor fundi.vnde sumpta est hæc decr.& hoc ideo,quia iniuria,quæ fit emptori,non contingit venditorem.ff.de eui.si per imprudentiā. sic si iudex per iniuriam pronunciat contra hæredem non nocet legatarijs.ff.de lega.1.si seruus plurium.§.1.

d Legitimas sanctiones.] de quibus iā ꝑmissum est ī l.emptor fundi,& l.si per imprudentiā. Et sic in tribus casibus hic contentis non tenet̃ venditor,emptori si non denunciauit, si contumax fuit, si per iniuriam iudicis condemnatur.tunc enim iudex facit litem suam.& ipse tenetur.ff.de iu.l.filius familias.& C.de pœ.iu. qui ma.iu.l.2.& 11.q.3.c.1.& 2.Ber.

† De materia huius capitis,uid̃ plene & luculēter per Antoniū Gomeziū tō.2. varia.resolu. c.2.ꝺ emptio. & uendit.

† abfuerit

† fuerit

1 Et sic ñ obstat ꝑ alternatiuā legē, q̃ dicit ꝙ uēditi actio nō datur ad rescindēdū. C. de acti. emptio.l.vendi.il 2.per q̃P. hāc opi.re,ꝓbat Itē illa lex dicit, ꝙ nō facile dat̃ quasi q̃nque detur, ut ibi no.Io.And.

a Sufficit ab̃t denūciasse actori ut ibi. & si.ff.de uer. ob mora.Io.And.

3 Hac rōne vr̃ ꝙ cōpromitti possit ī uēditorē. & quo in Spe de arb.§.2. ver. sed nunquid in uenditorē.& uers si.seq.Io.And.

† Ca.un.e.ti. in 2.compil.

† Vide Hostiū Lutium trac.de priuileg. Scholar. priuilegio. 39.40. & seq.

TITVLVS XVIII.

De locato & conducto.

¶ Clemens tertius.

¶ Excommunicati sunt magistri,& scholares Bononienses, qui ante tempus conductionis conducunt hospitia aliorum magistrorum, vel scholarium, sine eorum consensu.

CAP. I.

EX † rescripto litterarū [e] Tusculañ.epi

DE LOCATO ET CONDVCTO.

¶ Supra visum est de emp.& ven.sed qa locatio habet magnam similitudinem & vicinitatem cum venditione,adeo ꝙ in quibusdam casibus probabiliter dubitatur an sit locatio vel emptio,vt l.1.ff.eo.merito post præcedentem rubricam subijcitur ista.Et ad modum clarè discernendi contractum locationis à venditione, uide Bar.in l.cotem.§.qui maximos,de publica. & in l.cum in plures.ff.loca.Abbas Sic.

De hac materia hr̃ 10.q.2.c.ea em.§.ꝑpetua. & seq.

EX rescripto.] Primo ponit̃ decisa relatio lega. Secundo constitutio,quā confirmat:ibi,Constitutionem.Tertio publicari mandat:ibi,Statuētes.Abbas.

CASVS.Dicitur hic,quòd nullus scholaris, nullus magister conducat hospitium aliorum ꝯ. tempus conductionis,sine licentia inquilini,nisi prius tempus conductionis elapsum fuerit: qui ꝯfecerit, excommunicationem incurret.Nota,ꝙ transcripto creditur sine originali. Item nota ꝯ superbiam & elationem scholarium,qui nolunt apparere potentes in pecunia. Item unus legatus potest statutum alterius confirmare.Item statutum legati perpetuum est, licet eius iurisdictio sit temporalis.Item nota contra fraudes, & deceptiones mercatorum.

e Litterarum.]huic dominus Papa fidem adhibuit. eius assertionem pro rato habens,quod Portueñ.episcopus sic primo statuerat:aliàs prima constitutio, de qua fit hic

fit hic mentio, exhibenda esset. ī. de fide instr. c. 1. C. de eden. auth. si quis in aliquo. 1 nisi aliter de illa constare possit. ī. de cler. pereger. tuæ fraternitati.

[Gl. seq. recit. per quæstionem, an scriptores, &c. arg. quod non, ponit opin. Laur. & sol.]

a Scholariū.] soli ergo magistri & scholares prohibent conducere hospitia aliorū scholariū: sed alij nō prohibent conducere hospitia scholariū: & pp potētiores cōstitutio ista emanauit: & p hanc litterā vr̄, q̄ scriptores qui scholares non sunt, sed vxorati, nō ligentur hac cōstitutione: q̄a de illis nō fit mētio. Laur. dixit hanc pœnā extendi ad eos, q. gaudēt priuilegio scholastico, largē sū pto vocabulo scholarium, & gratia scholariū ibi sunt, dūmodo non sint meretrices, q̄ non sunt dignę laqueis legum. C. de adul. quæ adulteriū. nec obijcias q̄ pœna non dēt extēdi: quia odia & pœna q̄que ampliantur. ff. de his q̄ no. infa. l. 2 §. exercitum. & arg. ad hoc ȷ. de verb. sign. cū in partibus. Lau. Sed nō credo q̄ ad scriptores vxoratos extēdat ista constitutio, licet sint ibi pp scholares. eadem ratione extendere ē ad chartarios & chartarū rasores. B.

[Gl. seq. princ. reci per q. Secūdo quærit & dupliciter soluit.]

b Sub excōicatione.] ex hoc verbo colligitur, q̄ fuerat constitutio latæ sniæ, & facit ad hoc 63. dist. Salonitanç. ȷ. de eo q̄ fur. or. re. c. 1. ita etiā obseruamus & tenemus q̄ sit eanō latæ

† Vide in ꝑ. ll. c. r. super glos. 1. Ioan. And.

† Adde q̄ pp̄one magistrorū comprehendūtur doctores unusquisque iu. l. milites & l. hi qui. & oi Doct. ff. ex quib. cau. maio.

† al. sub pœna excōmunicationis

† ratum

† Lexonoñ. Londeñ.

scopi nobis inotuit, q̄ cū ciuitatem Bonoñ. tempore suę legationis intrasset & infra. ¶ Constitutionē factam ab episcopo Portueñ. Apostolicæ sedis legato, & à prædicto Tusculañ. episcopo postmodū confirmatā, videlicet, ut null⁹ magistrorum† siue scholarium,a super cōducendis aliorū hospitijs ī læsionem vel pręiudiciū habitantiū, audeat hospitem conuenire, nisi prius constiterit tempus cōductionis elapsum: vel inquilini in hoc suum fauorē prępstiterint & consensū: cum idem Portueñ. sub† excommunicationeb hoc prohibuerit, & alter sub pœna anathematis idem decreuerit obseruādum: ratam† esse decernimus, & auctoritate Apostolica confirmamus: Statuētes, vt à te frater episcope, & tuo quolibet successore, hoc singulis annis in cōmuni audientia c magistrorum atque scholarium recitetur.

¶ Innocentius iij. abbati & conuentui sancti Petri de Pratel. London. † diœces.

¶ *Personę ecclesiasticę locā*

sententiæ, & Tusculanus sub pœna anathematis hoc obseruandum decreuit, ut sequitur in littera. Sed quare non imposuit legem locatoribus? Respondeo, quia non habebat iurisdictionem in eis: sed scholaribus, qui clerici sunt pro maiori parte. si ile 89. dist. iudicatum. Item quia noluit legi derogare. C lo. a. ne cui.

[Glos. seq. reci. per obiect. & solutionem.]

c Audientia.] hoc fieri debet pp illos qui cōstitutionem ignorāt: sed quo ad alios non, quia sufficit qualitercunque sciant etiā sine aliqua contestatione. ff. de admi. tut. quidā. §. ex quo. & qui scit, certiorari nō debet. ff. de a. empt. & vend. l. 1. in fi. Immo certè vr̄ q̄ omnes teneantur ex quo constitutio fuit semel publicata. 16. dist. quod dicit, vnde potius ad cautelā fit huiusmodi recitatio, ne quis alterum de facto, dicat se ignorasse, sic ff. de inst. sed & si pupillus. §. 1. & 2. sup. de st. instr. pastoralis.

VEstra.] Primo ponitur decisio, & monachorū querela. Secundo prouidet, cum determinatione: ibi, Diœcesanorum. Abbas.

CASVS. Quidam epī statuerunt, q̄ nullus deberet locare fructus decimarū suarum ad firmam, nisi parochialib. presbyteris p illud statutum, ecclesię non modicum lędebatur, unde monachi isti petierunt à dño Papa sup hoc sibi prouideri: scribit Papa monachis illis, q̄ non obstante ȷ: io statuto epōrum, possint locare fruct⁹ decimarū suarū personis illis, cum quibus cōditionem ecclesiæ poterūt facere meliorem, ita tā q̄ ista locatio non extēdatur ad feudum uel alienationem. Nota, q̄ fructus decimarū & aliarum rerum spiritualium possunt locari, & vendi, & obligari. licet res ex quibus prouentus tales percipiuntur, alienari nō possunt. Item isti prouentus non possunt dari in feudum, vel alienari ꝑpetuò.

d Statuto.] statuerunt epī, q̄ huiusmodi decimæ parochiales presbyteris solūmodo locarētur: per quod vtilitas ecclesiarū non modicum impediebatur: petierunt isti monachi sibi super hoc prouideri: epīscopi enim benè possunt facere 2 statutum. de consec. dist. 3. c. 1. & ī. de maio. & obe. si quis venerit. & ȷ. de sent. excō. à nobis fuit. Sed q̄a illud uertebatur in detrimentum uel præiudiciū ecclesiarum & quia non est cōtraius, vt hic patet expressè q̄ fructus decimarum taliter ad tempus locentur, ideò Papa tollit statutum illud, licet ius decimarum taliter vendi uel locari non possit, cum spirituale sit, in'ra de iure patr. c. 1. & cap. de iure, ȷ. de simo. quętelam. Bern.

re possunt prouentus decimarum his, cum quibus conditio ecclesia fit melior, statuto diœcesani contrario non obstante. & eadem ratio est de alijs rebus ecclesiæ.

CAP. II.

VEstra nobis relatio declarauit, q̄ cum ad firmam † fructus vestrarum dare consueueritis decimarum: & infra. ¶ Diœcesanorum episcoporum statuto d cōtrario non obstante, vestrarum decimarum prouentus illis liberè locare potestis, cum quibus ecclesiæ vestræ cōditionem poteritis facere meliorē: ita tamen, quod huiusmodi locatio ad feudume vel alienationem f non videatur extendi.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Propter sterilitatem grauem cōductori sine culpa sua contingentem remittitur pensio pro rata, nisi possit cum vbertate præcedentis vel sequentis temporis compensari. hoc dicit, vsquè ad §. verum.*

CAP. III.

PRopter † sterilitatem afficientem magnoī

† Hoc est, ad afflictū, siue pensionē est autem firma vox Anglica & q̄ñ proprie dicat da ri ad firmā, declarat hic Hostiē. hui⁹ ȷ̄. ꝑus exempli extat in c. qu relam. ȷ. re prælati vices suas.

† De materia huius ca. quæ frequēs est, vide Antonium Gomeziūm no 2. varia. resolut. c. 3. Ariū Pinellū in l. 2. C. de resc. uendi par 1. c. 3. Parisiū cōs. 88. lib. 1. Adde etiam Guido Papę decis. 630.

2 De hoc articulo prętet Innocentiū, Host. & Ioa. An. hic ubi de glos. in Gemin. ia. & Doctores in c. 2. de constitu. lib. 6.

marum taliter ad tempus locentur, ideò Papa tollit statutum illud, licet ius decimarum taliter vendi uel locari non possit, cum spirituale sit, in'ra de iure patr. c. 1. & cap. de iure, ȷ. de simo. querelam. Bern.

e Ad feudum.] & ita patet, q̄ prælati ecclesiarum in fraudare non possunt de nouo. ȷ. de feu. c. 2.

f Alienationem.] perpetuam scilicet, secundum quod dicitur, alienatio est contractus per quem dominium transfertur. C. de fun. do. l. 1. Quandoque uerbum, alienationis, largè accipitur. ī. de reb. eccl. non alien nulli liceat. C. de reb. eccl. alien. uel non. sancimus. & in Authen. de reb. eccl. non alie. §. nos igitur. coll. 2. & eodem modo hic large accipitur, vt in ca. nulli.

PRopter.] Diuidit in duas partes illud cap. principales. Nam primo loquitur in prædio rustico. Secundo in prædio urbano. Secunda ibi, in §. verum. Abb.

CASVS. Ecce, locaui alicui prædium meum pro certa pensione annuatim reddẽda: sterilitas magna ɔtigit, & sic magnũ damnũ dedit conductori sine culpa sua, vitio tñ ipsius rei, seu casu fortuito: quærit vtrũ colonus totã tene. ẽ soluere pensionẽ? Rñdet Papa, ꝙ pensio re mittẽda est pro rata, nisi sterilitas possit ɔpẽsari cum vbertate præcedentis uel subsequentis anni. Secũdo quærit, vtrũ locator possit expellere inquilinũ de domo sua in uitũ? Rñdei; Si modo immineat necessitas, q̃ non imminebat tpe locationis, locator inuito inquilino poterit domũ inhabitare, & inquilinũ expellere, vł si refectione indiget, quæ non imminebat tpe locationis, remissa sibi pẽsione p residuo tpe. Itẽ si inquilinus peruersè morat ibidem, põt inde amoueri: vel si non soluit canonẽ per bienniũ; nec sibi celeri satisfactione prouidit, põt expelli. No ꝙ pensio aliqñ remittẽda est. Item sterilitas pẽt ɔpensari cum vbertate. Item nota, ꝙ in quattuor casibus potest inquilinus expelli: s. si immineat necessitas, quæ non imminebat tempore locationis, uel si refectione indigeat domus, uel si inquilinus peruerse moratur ibidem, uel si non soluit canonem per biennium.

[Gl. seq. tractat quid sit magnum casuum, & quid de modico intersit casum exceptum, & de quo colono loquitur hæc littera.]

a Magno incommodo.] quando magno incommodo afficitur conductor, tunc fit remissio pensionis. ff. eo. ex conducto. §. 1. vbi dicit: si omnẽ fructum tulerit, ut fructus etiã seminis non superfit. & l. si uno. §. vbicunque. & C. eo. l. licet certis. & l. excepto. nisi aliud in locatione sit actum, vt in l. licet. alioquin si tale damnum non interuenerit, secus est. ff. eo. si merces. §. uis maior. quid modicum damnum debet sustinere, ut ibi dicitur. & l. habitatores. Intellige quod hic dicitur de eo colono, qui certam pecuniam annuatim debet, uel certas corbes: & non de partiario, qui cum domino lucrum & damnum partitur, ut dicitur in §. uis maio. quia pro modico damno non datur restitutio, ut ff. de in integ. rest. scio. & ī. de in inte. rest. c. 1. & ī. de reb. e. c. nõ alie. ad nostram. & modicum damnum ecclesia sustinere debet. 12. q. 2. bonæ rei. nec pro modico retractatur uenditio. ff. de contrahen. empt. l. res bona. nec pro modico datur actio de dolo. ff. de dolo, si oleum. in fine.

[Glos. seq. signat contrarium, & soluit.]

b Vitio rei.] quia forsitan non potuit pati multam pluuiam, nec multã siccitatem, nec potuit colonus occurrere quam suffocaretur semen. Sed contra videtur. ff. eo. ex conducto. §. 1. vbi dicit ꝙ si vitia ex re oriuntur, damnum esse coloni: ut si uinum coacuerit, vel si herbis segetes corruptæ sint. Sol. ibi potuit colonus occurrere, hic non: quod patet ex eo quod dicit hic, sine culpa coloni casus etiam fortuitus domino nocet, 1 & nõ colono, vt non habeat pensionem nisi pro rata, & si nihil perceperit, nihil soluat, ita ꝙ remissio facienda est in totum uel in partem, nisi vbertate præcedentis anni vel sequentis possit compensari sterilitas. C. eod. l. licet. & hoc etiam si dominus remisit pensionẽ propter sterilitatem, si anno sequenti contingat vbertas, petere potest pensionem integram, vt ff. eo. si vno anno. Bern.

c Verum inuito.] hoc sumptum est ex illa lege C. e. ædem, quam.

d Non imminebat locationis tempore.] hęc potuit esse necessitas, quæ postea superuenit si domus corruit, vel minatur ruinam, quam ędificare vult. vel forsitã vxorem duxerit, & indiget domo illa, vel si qua cõsimilis necessitas, quæ tunc nõ imminebat. arg. ff. vt in possess. l. si is à quo. §. plane. 2 aliàs est lex. & ff. de interr. act. de ætate. §. ex causa. & ī. de off. delega. insinuante. Et est hic ar. principium considerandũ. ī. tit. proxi. cũ dilecti. ī. de elec. dudum. vbi de hoc. Ber.

[Gl. seq. ponit opi. quam reprobat.]

e Peruersè.] in isto casu dicunt quidam nihil remittendũ esse quasi compensandũ: sed ñ est verum quia potest dominus agere cõtra inquilinum pro damno dato actione legis Aquiliæ, & ex locato.

f Canonem.] hoc intellige quando ad longum tempus cõduxit, puta ad decem annos, vel plus, nam minus, etiam 6. uel 5. ff. eod. quæro. §. inter Bern.

g Celeri.] sic ī. de reb. ecc. ali. uel non. si quis presbyterorũ. & ī. eo. c. proxi. vbi dr̃ qualr̃ hoc verbũ sit intelligendũ. Et ita in quatuor 3 casib. expellit inquilinus.

commodo a cõductores, vitio rei b † sine culpa coloni, seu casu fortuito cõtingenté, † colonis ecclesiæ tuæ pro rata est pẽsionis remissio faciẽda: nisi cum ubertate præcedentis uel subsequentis † anni, valeat sterilitas compensari.

Ponuntur hic quattuor casus in quibus inquilinus potest ante tempus cõductionis finitæ licitè expelli. Abbas.

¶ Verum c inuito inquilino domũ inhabitare, vel reficere poteris, si necessitas (quæ tamen non imminebat d locationis tempore) id exposcat: remissa sibi pro residuo temporis pẽsione: qui etiam inde rationabiliter amouetur, si peruersè e ibi fuerit conuersatus, vel cũ canonem f per bienniũ non soluisset, si sibi satisfactione celeri g non prouidit. †

¶ Idem.

Emphyteuta ecclesiæ meliorationes suas vendere non potest, nisi seruatis his de quibus hic. Et si contra fecerit, vel canonem per biennium non soluerit, nec moram post ea celeriter purgauerit, iustè potest expelli.

CAP. IIII.

POtuit † emphyteuta h ecclesia primitus

POtuit.] Primo ponit requisita, ut ius emphyteutic. si pellit uendi. Secundo contrafacientes punit: ibi, Emphyteuta. Tertiò soluit obstaculum: ibi, Non obstante. Abbas Siculus.

CASVS. Ecclesia dedit rem aliquã alicui in emphyteusim: iste emphyteuta meliorauit rem illam: quæritur utrum possit uendere meliorationes suas? Respondetur, ꝙ emphyteuta debet primo requirere ecclesiam si uelit emere ius suum, & debet denunciare illi quantum potest habere ab alijs: & si dixerit se nolle emere, tunc potest ius suum uendere: uel si nihil dixerit, debet expectare ecclesiam per duos menses: quibus elapsis potterit emphyteuta uendere alijs suas meliorationes, quia ab huiusmodi emptione non prohibentur: & si contra hoc fecerit, uel biennium in solutione pensionis cessauerit, licite potest expelli, nisi celeriter post biennium satisfecerit, non obstante quod ei non fuit denunciatũ: quia tempus in hoc casu ipsum interpellat. Nota quod emphyteuta semper debet denunciare domino, si ult uẽdere ius suum, alias cadit à iure suo. Item si per biennium non soluit canonem, potest expelli. Item in solutione canonis potest mora purgari. Item tempus est hic pro admonitione.

[Glos. seq. recit. per q. an. emphyteusis sit locatio.]

h Emphyteuta.] ur̃ ꝙ emphyteusis sit locatio, ex eo ꝙ ponitur in tit. de loca. sed non est uerum. Inst. locati. §. adeò. Locatio enim potest fieri tam de rebus mobilibus q̃ immobilibus 4 & se mouentibus: emphyteusis uerò tantum de immobilibus: Contractus autem emphyteuticus medius est inter uenditionem & locationem: in hoc autem accedit ad uenditionem, quia quando talis

† & sine culpa

† contingente

† sequentis

1 Adde quis dicat casus fortuitus, in l. fortuitis. & ibi Bal. C. de pign. act. & gl. in §. Thesauros. in ver. fortuito casu. Instit. de rer. diuis.

† prçiudi

3 Vide iur. ea. rũ sup gl. Joan. An.

† Huius cretalis materia ualde utilis & quens est, qua uide té per Docto. C. de iure emphyt. ... lĩ in ... rem. C. de ... cros. eccl. plenissime Iul. Clar. lib. 4. re sent. §. emphyteu. de intellect p Coua. uiam lib. uaria. re. cap. 17.

3 Hos casus explicat ... tonij Go ... ius præ ... to loco, q ... uideto.

4 Itẽ in emphyteusi quiritur ... ptura. C. ... l. 1. in ... tione nõ ... conductor ... uẽdit nec dicat: ... phyteuta sic. C. e. ... ff. si ager ... uec. l. 1. ... And.

requisita,[a] eique nunciato quantum sibi ab alijs offertur, si nolle se emere dixerit: vel a denũciationis tempore duorum mensiũ spatium sit elapsum.) meliorationes & ius sibi competens alijs vendere,[b] qui ab emptione huiusmodi minime prohibentur.[c] ¶Emphyteuta quoq; secus p̄sumẽdo, vel cessando in solutione canonis p bienniũ,[d](nisi celeri[e] satisfactione postmodũ sibi cõsulere studuisset) iustè potuisset expelli.[f] Non ob-

talis contractus celebratur, aliquid datur, sicut in venditione datur pretium. sed tamen differunt: quia per venditionem trãsfertur dominiũ, sed hic retinet dñs dominium. sed magis videtur accedere ad naturam locationis: quia sicut locator retinet dominium, & singulis annis aliquid recepit, ita & hic: quia emphyteuta singulis annis soluit canonem constitutum: & ideo potius ponitur hæc decret. in isto titulo quam in præcedenti. Ber.

a Requisita.] hoc sumptum est. C. de iure emphy. l. vlt. Primò requiri debet dominus ab emphyteuta, in emere meliorationes ipsius velit secundum quod hic dicitur, aliàs cadet à iure suo, vt in l. prædicta. Ber.

ADDITIO. Vnde versus.

Qui sine consensu templorum res alienat,
Vel censum bino qui soluere negligit anno,
Et careat tota, qui sic facit emphyteuta.

[Glo. seq. querit & ponit duas opiniones cõtrarias.]

b Alijs vendere.] sed nunquid possunt donare? Videtur quòd non, quod quidam 1 concedunt. Alij dicunt, quòd donare potest etiã sine consensu domini. C. de fun. p. l. 1. lib. 11. & pignori date. ff. de pignoribus l. lex vectigali. & ff. de pigno. actio. tutor. §. vlt. Ber.

1 Vin. l. pro qualib. de do. int. vir. & vx. super & in l. feu. do. de feu. non alienãdo. l. imperialẽ. Dicit etiam Vinc. quòd de alienatione sit mentio in l. & donatio ẽ alienatio. I. And.

[Glos. seq. quærit, & soluit.]

c Prohibetur.] sed quæ personæ prohibentur ab huiusmodi emptione? Potest dici quòd serui ecclesiæ, capitanei, & omnes personæ maiores, qui non sunt idonei facilitate conueniendi, vnde posset dominus præiudicium pati. ff. qui satisd. cog. l. 2.

[Glo. seq. quærit & respondet:]

d Per biennium.] vt 10. q. 2. hoc ius § qui rem. in priuato triennium requiritur. C. de iure emphyt. l. 2. Sed si promisit soluere pœnam, rato manente pacto si non soluat pensionem, & petat pœnam, nihilominus vult eum expellere: nunquid potest? Dicas quòd sic. arg. ff. de transact. qui fidem, & l. pacto. & C. de pact. cum proponas. in fauorem domini dictũ est hoc. & facit ad hoc ff. de reg. iur. cum par. Bern.

[Gl. seq. quærit, ponit quatuor opiniones, & soluit.]

e Celeri.] & ita patet quòd emphyteuta potest purgare moram offerendo canonem post biennium. Sic supra c. prox. sicut alienator. s̄. de rebus eccle. alienan. vel non, c. si quis presbyterorum. & arg. supra de elec. quod sicut, in fine. & ff. de verb. obl. interdum. § vlt. Sed quantum tempus dabitur ad purgandam istam moram? Videtur quòd ante sententiam, vt ff. de inoffi. test. Papinianus §. meminisse & C. quibus vt indig. alia est. Vel etiam vsque ad litem cont. ff. rem rat. habe. amplius hoc. & C. de plus peti. l. vnica. & supra eo. tit. c. vnico. Vel modicum tempus dabitur forsan decem dierum. ff. de constit. pecu. promissor. §. 1. & ff. ex quib. caus. maio. in integ. rest. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. & ff. si quis cau. l. & si post tres. vel quam cito potuit. ff. ad Tertullia. l. 2. §. confestim, & supra de elect. quia propter. vbi plura argumenta de hoc inuenies. Quidam dicunt, quòd vsq; ad litem contestatam potest emphyteuta vitare pœnã huius constitutionis, offerendo canonem. per iura prædicta Sed non credo quòd vsque ad litis contestationem possit purgare morã: quia hoc posset differre vsque ad duos annos: vel vnum, vel tres, vel plures post tempus statuti biennij, & ita non esset celeriter: & propterea hoc vr̄ potius facere timore pœnæ quã voluntate, & interpellatur coram iudicẽ. sed tempus statutũ ipsum interpellat, vt dicit i fine, & vltro se debet offerre, vt C. de iure emphyt. l. 2. Dabo ei modicum tempus post biennium elapsum Talis enim celeritas ad modicum tempus refertur post biennium respectu ipsius biẽnij, sicut hęc adiectio plus ad modicam quantitatem respectu quantitatis nominatæ. ff. de uerb. sig. hæc adiectio. & illud modicum considerabitur arbitrio iudicis, ex quo non est determinatum in iure. supra de offi. dele. causis. & ff. de iu. deli. l. 1. §. ait prætor. & quòd appellatur arbitrium boni viri. ff. de ver. obli. cõtinuus actus. §. 2. Ber.

[Gl. f seq. format sex quæstiones, Primam soluit, & eius contrarium consulit. Secundò quærit, & soluit distinguendo inter priuatum & prælatum ecclesiæ collegiatæ, vel non T. rtio quærit de potestate, & soluit. Quartò quærit, & ponit duas opiniones, & secundã approbat, signat contrarium, & soluit. Quinto quærit de sterilitate, & soluit. Sexto quærit de pluribus cohæredibus, & soluit.]

f Expelli.] sed 2 nunquid auctoritate sua propria potest dominus expellere emphyteutam, si canonem debito tempore non persoluat? Videtur quòd sic. C. de iure emphy. l. 2. & tis potest dici, quod sic, auctoritate huius decre. & prædictæ legis. 10. quæst. 2. hoc ius porrectum. §. qui rem huiusmodi, dicit enim; lex pertimescat crimẽ cum sibi arbitrium suæ vltionis sciat concessum. C. de meta. deuotum. lib. 12. & argument. ff. de pig. l. lex vectigali. & argum. C. de seruis. expor. l. 1. & 2. Sed melius faciet si auctoritate iudicis hoc fecerit. C. de pign. l. 3. & infra de priuileg. pastoralis. Sed si alij tradidit possessionem, vel ab alio expellatur, non deijciet possessorem auctoritate sua argu. ff. de vi & vi armata. l. colonus. Itẽ si emphyteuta cessauit per biennium, & tantum amplius quòd non potest purgare moram, si dominus postea receperit pensionem: nunquid dominus postea poterit expellere emphyteutam? Respondeo, in priuato planum est: quia recipiendo pensionem iuri suo renunciauit. ff. de lege com. l. post diem. & l. præce. §. fin. ipso enim facto renunciat iuri suo. supra de his quæ fi. a maiori par. capituli ex ore. cum suis concor. Sed quid dices de ecclesia? Respondeo, si prælatus de consensu capituli recipiat pensionem, expellere non pot. rit postea emphyteutã, cum liberum sit ecclesiæ vel emphyteutam expellere, vel pensionem petere. in Authen. de ali. & emphyt. contractus. §. si quis verò locator. coll. 9. & eligendo vnum, alteri renunciasse videtur, vt in prædictis legibus. post diem. & l. præceden. §. ultimo. Sed si solus prælatus sine consensu capituli recipit pensionem, non credo quòd obsit ecclesiæ quo minus possit expellere emphyteutam, nisi postea capitulum consensisset. argument. infra de his quæ fiũ. a præl. sine consensu Capituli c. pastoralis, cum suis similibus. Et si vnus sit sacerdos siue rector solus in ecclesia siue in capella, & recipiat pensionem, idẽ, credo quod a modo non poterit emphyteutam expellere, vt dictum est. Item quid si dicat dominus: recipio pẽsionem 3 saluo iure meo, vt per hoc non fiat mihi præiudiciũ quo minus possim te expellere; Credo quòd valeat protestatio, nec per hoc præiudicatur ei: quia & si ipsum vellet expellere, nihilominus posset petere pensionem. 10. quæst. 2. hoc ius porrectum. §. qui rem. & arg. ad hoc. ff. si quis cau. l. 2. & respon. & ff. de eo quod cert. loc. l. vlt. Item si fundus emphyteuticus clade vel casmate perierit vltra medietatem, vel plus vel minus: nunquid debet pensio diminui? Dicunt quidam quod si vltra medietatem perijt; non tenetur emphyteuta soluere integram pensionem C. de iure emphy. l. 1. ex eo quod ibi dicitur: si verò particulare damnum, &c. quia nomine partis

2 De materia huius gl. vide Iasonẽ & Iuliũ Clarum supra̅ci tatos in principio huius decretalis.

3 Temporis præteriti secundum Io. Hos. & Lau. vt not. in Spec. de act. §. 1. licet quidam idẽ dixerint de futuro, vt ibi no. Io. And.

stante quod ei vt canonem solueret, nõ extitit nũciatum: cum in hoc casu dies statuta [a] ꝓ dñ ĩterpellet ĩterpellator.†

TITVLVS XIX.

De rerum permutatione.

¶Ex concilio apud Siluañ.†

¶*Princeps potest rem ecclesiæ immobilem per permutationem acquirere, data re meliori vel æquali h. d. Et in hoc quod dicit, vel æqualis, est casus notabilis.*

CAP. I.

SI princeps voluerit rẽ immobilẽ sanctis locis præstare, & accipere ab eis aliam immobilem, eoque modo de cõi voluntate [b] per mutationem cõtrahere: liceat [c] ei hoc facere, si causa rationabilis [d] id exposcat, & res quã præstiterit, maior fuerit, vel æqualis: pragmatica [e] sanctione super hoc promulgata.

¶Ex concilio Beluaceñ.

¶*Permutatio rerum ecclesiasticarũ, facta in casu nõ concesso, seu non seruata solemnitate iuris, est reuocanda per successorem*

CAP. II.

VT cõmutationes [f] rerum ecclesiasticarum, quæ ab antecessore inconsulte [g] factæ sunt, ab eo qui successor est, emendentur.

¶Ex concilio apud Siluanectum.†

¶*Mancipia ecclesiæ non debent permutari nisi ad libertatem, vel nisi sint fugitiua. hoc dicit cum cap seq.*

CAP. III.

MAncipia ecclesiastica, nisi ad libertatẽ, non cõuenit cõmutari: [h] videlicet vt mancipia, quæ pro ecclesia-

tis medietas intelligitur, ff. de verb. signi. nomen filiarum. §. 1. ff. de vsufruct. etiam partis. Alij dicunt, & melius, quòd totam pensionem soluere debet. adhærentes litteræ illius legis, vbi dicitur; ex qua no ipsa re penitus substantia læditur. Instit. loca. §. adeo. in fin. Secundum hoc signat contra. C. de allu. l. 2. sed illud specialẽ ẽ in tributo. Sed nũquid propter sterilitatem rei emphyteuticariæ debet pensio diminui? Et certe non, licet aliud sit in locatione. supra capitulo proxi. Item si sunt plures cohæredes, & vnus nõ soluit pensionem, nunquid propter hoc sit ꝑ iudicium alijs? Non credo, si soluant pensionem totam, & postea contra cohæredem agant iudicio familiæ erciscundæ. ff. famil. ercis. hæredes. §. si vnus. Et quod dicit, expelli, respicit alteram partem disiunctiuæ, scilicet cũ canonẽ non soluit quoniam in altero casu scilicet quando alienetur domino requisito, emptor non potest expelli sine auctoritate iudicis sui. B.

a Statuta.] non est ergo requirẽdus emphyteuta: quia tempus ipsum admonet. C. de cõtrahenda stipulatio. l. magnam. & C. de iure emphyt. l. 2. vnde sumuntur ista verba. sic & creditor ad petitionem vrgeri non potest vt C. de pignor. creditor. ff. de administratione tutor. quidam. §. vlt. & C. si propter publicas functiones. ven. su. cele. l. vlt. in fi. Ber.

DE RERVM PERMVTATIONE.

¶Visum est supra de emptione & venditione. Item de quodam contractu emptioni vicino, vt de locato, merito subiicit alium contractum emptioni proximum vt est permutatio: Et hoc nomen, permutationis, est multum generale: Nam conuenit omnibus rebus quæ inter hominum manus versantur, & propter hoc non habet nomen speciale, sed remansit in suo genere; quia plura sunt negotia seu res quam vocabula. l. natura. ff. de præscrip. ver. Abbas Sic.

De hac materia tractatur 10. q. 2. ca. ea enim. §. sed & permutare: & 12. q. 2. in multis. cap.

SI princeps.] Primò ponitur quæstio: Secundo solutio: ibi, Liceat. Abbas. Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit in concilio isto, vtrum ecclesia posset rem immobilem permutare cum principe? statuit concilium, ꝙ si princeps voluerit permutare rem immobilem cum sanctis locis, & ab eis rem aliam accipere, & de communi voluntate permutationem facere, & hoc licitum sit, dummodo causa rationabilis hoc exposcat, & res quã princeps præstiterit, maior fuerit, vel saltem æqualis, & super hac permutatione principis sanctio promulgetur. Nota. quod princeps potest rem suam immobilem cum re ecclesia immobili permutare, dũmodo ecclesia non lædatur. Item pragmatica sanctio est confirmatio ab Imperatore facta.

b Voluntate.] alias certe non posset, sicut cum communi consensu emptio contrahitur, & etiam dissoluitur. C. de actio. & oblig. sicut ab initio. Ber.

c Liceat.] sic 10. quæstio. 2. hoc ius porrectum. §. sed & permutare.

d Rationabilis.] puta, quòd vtilitas ecclesiæ in hac permutatione procuratur. 1 aliàs non debet fieri. infra capitulo prox. sicut nec alienatio fieri debet nisi vt meliora ꝓspiciat. 12. questio. 2. sine exceptione. & supra de his quæ fiunt a præla. cum Apostolica. Ber.

e Pragmatica.] pragina, idem est quòd cã vnd. pragmatica 2 sanctio, est constitutio super aliqua re promulgata: hic tamen ponitur pro confirmatione siue scriptura facta ab Imperatore cum causæ cognitione super tali permutatione Ala.

VT commutationes.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd concessiones factæ ab antecessore in damnum ecclesiæ, poterunt reuocari à successore. Not. quòd res ecclesiæ caute commutari debent. Item successor potest reuocare res male alienatas a ꝑdecessore.

f Vt commutationes.] supple statuimus.

g Inconsulte.] idest, in damnũ ecclesiæ: quod esse non debet: imo rationabilis causa debet subesse ad hoc vt fiat commutatio. supra cap. proxi. vnde successor reuocauit inconsultam permutationem. simile supra de preca. c. 2. imo & illã quæ fecit, successor reuocare potest, quod in damnum ecclesiæ datum est siue alienatum. 35. q. 9. quod quis commiserit. supra de rebus ecclesiæ non alienandis. si quis presbyterum. & 12. q. 2. monemus. dum tamen toleretur in administratione. Ber.

MAncipia.] breue est, & tolle principium capituli ꝓ summario, quod autem sequitur hic, & in c. seq. est eius expositio, Abbas Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit in concilio isto, vtrum mancipia ecclesiarum possint permutari cum mancipijs laicorum statuit concilium, quod mancipia ecclesiastica permutari non debeant nisi ad libertatem, ita videlicet quod mancipia, quæ dantur pro mancipio ecclesiæ, permaneant in seruitute ecclesiæ, & mãcipium ecclesiæ in libertate perpetua maneat: quia quod semel Deo dedicatum fuit, ad humanos vsus non debet redire. Nota, ꝙ res ecclesiarum ad humanos vsus redire non debent.

h Commutari.] 10. q. 2. precariæ, in fin. Argu. contra, sed hic determinat illud. & fauore libertatis hoc fit.

[Gloss. seq. signat contrarium, & soluit. alle. quatuor concord. signat unum contrarium. & soluit.]

a Semel

†Desumptũ ex Auth. seu nouella 7. & nõ alieñ. re. eccl. c. 2. Burchardus lib. 3. decre. cap. 165. Iuo pa. 3. capit. 184. & c. 1. eo tit. in 1. compil.

†Refertur in cõcilio Meldensi. ca. 13. tanquã ex cõcilio apud Beluacum Burchardus lib. 3. decre. cap. 171. Iuo. pa. 3. c. 231. & c. 2. eo. titul. in 1. compil.

1 Videto quæ de hoc dicit sentiat hoc loco. Io. An.

† Siluanectañ. Burchardus lib. 3. decre. 173. Iuo pa. 3. c. 234. quibus locis scriptum est. Ex concilio apud Carisia cum. & c. 3. eod. tit. in 1. comp.

2 Pragmatica dispositio est, quã princeps alicuius suggestione mittit, vt eligitur ex l. fi. C. de proxi. sacro. scrinio.

stico homine dabuntur, in ecclesiæ seruitute permaneant, & ecclesiasticus homo, qui commutatur, fruatur perpetua libertate. qđ enim semel a Deo[a] consecratum est, ad humanos[b] vsus transferri non decet.

¶ Ex eodem.†

¶Serui ecclesiæ cũ profanis permutari non possunt, nec alienari, nisi sint fugitiui.

CAP. IIII.

INiustũ videtur & impium, vt mãcipia, quæ fideles Deo & sãctis ei⁹, pro aĩæ suę remedio consecrarũt, cuiuscũq; muneris mancipio, vel cõmutationis commercio iterum in seruitutẽ secularium redigantur: cum canonica auctoritas seruos tantummó permittat distrahi fugitiuos.[c] Et ió ecclesiarum rectores sũmoperè caueant, ne eleemosyna vnius, alterius peccatum fiat. Et est absurdum, vt ab ecclesiastica dignitate seruus discedens, humanæ[d] sit obnoxius seruituti.[e]

¶ Vrbanus tertius.

¶Præbendæ pacto præcedente permutari non possunt: episcopus tamen potest de loco ad locum permutare personas.

CAP. V.

QVæsitũ † est ex parte tua, si commutationes fieri valeant præbendarum, cum cõmutatio dignitatum[f] in Turoñ. concilio fuerit interdicta: & infra. ¶Generaliter itaque † teneas, ꝙ commutationes præbendarum de iure fieri non possunt:[g] præsertim pactione præmissa, quæ circa spiritualia, vel connexa spiritualibus, labem semper continet simoniæ.[h] ¶Si autem episcopus[i] causam inspexerit necessariã, licite poterit de vno loco ad aliũ transferre personas: vt q̃ vni loco[k] minus sunt vtiles, alibi se valeant vtilius exercere.

a Semel Deo consecratum.] 12.q.2.episcopus qui. & c.nulli licet.19.q.3.semel.& j.de relig.domib.ad hæc. Arg.contra.54.dist.ex antiquis. Sol. illud est præter regulam statuta in contra eos, qui ordinati sunt sine consensu dominorum suorum, cum in hoc ipso delinquũt & maximè ad terrorem, ne alij hac occasione subtrahãt se dominis suis. arg. 2.q.7.quapropter.& ff. de pęn.l.capitalium, §.famosos.

[Gl.seq.signat cõtrarium, ponit duas solutiones. vnã Ala. & aliam Lauren. Tertio soluit.]

b Ad humanos.] id est, sęculares. de consecra.dist.1.ligna. vestimenta. Sed contra videtur 12.q.2. ecclesiasticis. vbi seruus ecclesiæ seculari personæ datur: ergo multo fortius permutare potest. dicit Alan. ꝑ loquitur hoc cap. & sequens de seruo ecclesiæ dato & conuerso facto, qui cum sit religiosa persona, sæculari personæ seruire non debet. Lau. dicit. ꝙ ex causa prohibitum fuit, quia ad laicorum suggestionẽ sæpè inutilia mancipia pro vtilibus permutabãtur, quod ne fiat, statutum est, vt non nisi ad libertatem cõ nutentur sed cessante causa cessabit cõstitutio.61.dist. §.his omnib⁹, & ff.de pac.quod dictum. T Vel dic: factum principis non est trahendum in consequentiam: ipse enim non subijcitur legibus. & si loquitur contrarium in principe. Bern.

Bur rchard. lib.3. c.174. uo par.13.c. 35.habent, ex eodem, s. ocilio apud Carisiacum .3. id non- um inuen- um est, & c. eo.titul.in compi.re- ert Et Gra- ianus 12.q. .c.54 quã- nis in mul- is sit palca.

r Quoad rim cõdi- iam, vt no- atur sup.de onstit. c. 1. uper glossa n verbo, ab omnibus.

a Adde ꝙ vendens ani mal non pa efaciens vi ium latens, enet redhi bitoria. ff.de edil. edic.l. edhibere, & .si is qui hę es, ff. de ex ept.rei iud. u autem & quando ven ditor teneat manifestare itium rei enditę ipsi mptori, vi- e per 3. ho. 2. 2.q. 7.arti.3. & otũ de iust. e iure li.6. .3.art.2.

INiustum.] Breue est, & idem dicit ꝙ s̃ proxi. capit. Et tres dici possunt partes, sicut tria sunt dicta. Secũda: ibi, Et ideo. Tertia ibi, Et est. Ioan.de Imola.

CASVS. Idem dicitur in capitulo isto quod in primo, scilicet ꝙ mancipia, quę fideles Deo & sanctis ecclesijs pro remedio animarum suarum contulerunt, occasione alicuius commutationis in seruitutem sæcularium iterũ non rediguntur, quia vt canon dicit, Serui fugitiui solummodo distrahi possunt: eleemosyna enim vnius, peccatum alterius fieri non debet, nec ad humanos vsus seruus ecclesię redire debet. Nota, quod mancipia ecclesiastica in seruitutem sęcularium redigi non debent. Item serui fugitiui distrahi possũt. Item vnius eleemosyna, alterius peccatum esse non debet.

c Fugitiuos.] 12.q.2.fugitiui. Arg.cõtra C. ad legem Flaui.de plag.in fuga. Solu. dum est in fuga, non debet vendi. sed cum fuerit reuersus, & patefacto vitio emptori, a ne postea fiat redhibitio. ff.de contrahen.empt.l.quod sæpe.§.si quis amico.& §.vlt. R.

d Humanæ.] sic suprà cap.proxi. cum suis concord. ibi positis.

e Seruituti.] est & alia ratio, quę assignatur in seruis minorum. C.de admin.tuto.l.lex, quæ tutores. ff.de fideicom.liber.cum quasi.§.in furiosi. Laur.

QVęsitum.] Primò ponitur quæstio. Secundo solutio. ibi, Generaliter. & ibi duo dicta. Secundum ibi, Si autem. Abbas Siculus.

CASVS. In concilio Turoñ. statutum fuit quod commutatio dignitatum fieri nõ debet: quæsitum fuit a Papa, utrum cõmutatio præbendarum fieri possit cum hoc in concilio non fuerit prohibitum, vndè videbatur permissum: Respondet Papa, generaliter verum est, quod commutatio pręeendarum fieri non potest, pręcipuè aliqua pactione præmissa, quæ in spiritualibus, vel eis annexis simoniacam continet prauitatem: si verò episcopus causam viderit necessariam, poterit de loco ad locũ trãsferre personas. Nota quod permutatio tam in præbendis quam in dignitatibus est prohibita. Itẽ in spiritualibus omnis pactio illicita reprobatur. Item non solum in spiritualibus, sed etiam in eis annexis committitur simonia. Item episcopus propter causam necessariam, potest facere commutationes præbendarum, & translationes personarum: quod intellige non præmissa aliqua pactione.

†C.1.eo.tit. in 2.comp. Vide notata in ca. maioribus. supra de præbend. & de materia p'ene p Aegidium Bellamerã tract. de permutatiõe sbeneficiorum. † igitur.

f Dignitatum.] & etiam diuisio præbendarum. 3 s̃.de præb.maioribus. quod est concilium Turoñ. de quo fit hic mentio.& 12. q.2.alienationes.

3 Cur ita loquatur hic glossa videto hoc ipso loco p Ioannem And.

g Non possunt.] j.eod.l.cum vniuersorum.& c.cum. olim. nisi hoc fieret auctoritate superioris. s̃. de præb. inter cætera. & hic prout sequitur. Bern.

h Simonię.] quia in spiritualibus vel spiritualibus annexis, nulla pactio vel conuentio debet interuenire. 1.q. 2.quam pio.& s̃.de pact.cum pridem.& c.vlt. in spiritualibus annexis, vt est ius patronatus. s̃.de iudic.quanto. & s̃.de præbend.significasti.dic vt ibi.

i Episcopus.] Innocentius quartus dicit, quod hoc verũ est quando isti commutare volentes habent præbendas in diuersis ecclesijs, vel in eadem: si enim est pręben dæ onus annexum, intelligitur hoc cap. si sunt in diuersis ecclesijs: si aũt in eadem & sine onere, tunc possunt permutare auctoritate propria. & potest esse ratio. licet ipse non assignet, quæ sequitur in 70.dist.c. sanctorum & 74 dist.quorundam. Bern.

K Vni loco.] 7.quęst.1.mutationes.& cap.scias.& omnis qui.& valet interdum mutatio loci. 81.dist.in.valet. Bern.

AD quæstiones.] Communis diuisio. secunda ibi, Respondemus. Abbas Siculus.

CASVS. Duæ conuentuales ecclesiæ cõstitutæ erant in diœcesi, istius epi, vtraque illarũ habebat ecclesiam parochialẽ cũ possessionibus suis, & vtraq; parochialis ecclesia magis erat vicina alteri, quam illi cui erat subiecta. Istæ conuẽtuales ecclesiæ volebãt adinuicẽ permutare illas parochiales ecclesias, sed altera parochialis ecclesia plurib. possessionibus abũdabat & ideo conuentualis eccl'a, cui subest, postulat sibi adijci certam pecuniæ quantitatẽ, vt sic cõtractus permutationis possit ad æqualitatẽ perduci: quærebatur, vtrũ hoc licitè fieri posset? Rñdet Papa, quod vnus cõtractus fiat de parochialibus ecclesijs per se, & alius cõtus de possessionib. fiat per se: & si ratione possessionũ vna ecclesia præfertur alteri, ab alia ecclesia certa sibi pecuniæ quãtitas adijciatur, ita quod contractus sibi inuicem nullatenus misceantur. Nota, quod monasteria possunt habere ecclesias parochiales. Itẽ permutatio temporaliũ, & spiritualiũ adinuicẽ fieri non possunt: sed spiritualia inter se, & temporalia inter se rectè permutari possunt. Item commutatio ecclesię fieri potest, licet venditio sit interdicta.

¶Cap. 2. eo. ti. in 2. cõpi. Et de intellectu videto omnino Couar. lib. 1. vari. resol. c. 5. & de materia Bella. in tract. de permut. beneficiorum.

† permutationes

† de prædictis.

a Prouentuũ.] scilicet temporalium, vnde admittitur cum temporalibus mutatio, quod aliter non fieret. j. eod. c. vlt. & hic prout sequitur.

a Est enim necesse, qđ vtraque habeat tpalia, quorũ possit fieri hic separatio. Io. And.

[Gl. seq. tria dicit, & primum determinat. De secundo & tertio rationem reddit.]

¶Clemens tertius.

¶Ecclesiæ iure proprietatis possunt adinuicem permutari: & possessiones earũ etiam permutari possunt, & pro minus valentibus pretium suppleri.

CAP. VI.

AD † quæstiones soluendas: & infra. ¶Intelleximus ex litteris tuis, quod duę conuẽtuales ecclesiæ sunt in tua diœcesi constitutæ, quarũ vtraque parochialem habet ecclesiam cũ possessionibus, magis alteri, quàm sibi vicinam. Illis autem eas desiderãtibus permutare, cum illarũ altera respectu meliorum prouẽtuũ [a] plus abundet, & ideo sibi postulet adijci certam summam pecuniæ numeratæ, vt sic ad æqualitatem permutationis† valeant peruenire vtrum possit id licitè fieri, extitit dubitatum: & infra. ¶Respondemus, quod cũ de dictis† parochialibus ecclesijs per se queat [b] commutatio celebrari, & in permutatione, possessionum per se non sit inhibitum: [c] si altera ratione possessionum alteri præponderet, pecuniã posse refundi de ipsarũ possessionibus adinuicẽ, prout visum fuerit expedire, refusa certa pecunię quãtitate, poterit cõtractus [d] permutationis iniri: sic tamẽ, † quod ipsi cõtractus nequaquã sibi inuicem misceantur.

† al. ita: sic tamẽ, quod cõtractus nequaquã sibi adinuicẽ misceantur.

b Per se queat.] & ita spirituale cum spirituali potest commutari, sicut temporale cum temporali. De hoc dixi s. de transa. super eo. ar. 16. q. vlt. nemini. & Io. cũ auctoritate superioris. arg. ff. de his qui no. infa. furti. § qui iussu. & cum indẽnitate vtriusque. 10 q. 2. hoc ius. alias non liceret. s. de præben. maioribus, 12. q. 2. diaconi. & c. fine, aliàs non, j. eo. c. vlt. Item nota, quod ad hoc, quod aliquid habeatur tanquam beneficium, non potest ex permutatione prouenire, quia esset munus à manu, sicut nec transactione, s. de transa. super eo. Item licet permutatio locum habeat in spiritualibus, non tenet emptio & venditio; & est ratio, quia nulla est emptio sine pretio, vt Instit. de empt. § item pretium. quod in quantitate, & in numerata pecunia consistit. C. de contrahen. emp. & vend. empti fides. quod non est in permutatione. ff. de rer. permu. l. 1. Sed vterque est quasi emptor & venditor. ff. de ædil. edic. secundum. § emptorem. Laur.

c Inhibitum.] vnde videtur concessum. arg. 30. q. 4. qui spiritualem. & j. de spons. cum apud. ff. de procur. mutus. § 1. De hoc dicitur s. de transac. inter corporalia.

[Glo. seq. recit. per quæst. an permutata vna, &c.]

d Contractus.] duo enim erunt contractus; nõ se aliquo modo tangentes. tamen si vna villa commutaretur cum alia, ita quod vtraq; ecclesia esset accessoria ad villas, bene permutaret cũ vniuersitate, arg. j. de iure patr. ex litteris c. cum sæculum. ad instar fundi dotalis. ff. de fun. do. l. 1. C. eod. tit. l. 2. nec aliquid intelligitur esse pretiũ ecclesiæ, sicut nec pretium peculij est, cum seruus venditur cum peculio. ff. de pecu. si ex duob. § vlt. & l. seq. Laur.

¶Innocentius tertius, Senonen. † archiepiscopo.

¶Beneficia sua perdunt, qui ea, propria permutant auctoritate.

† Sen.

CAP. VII.

CVm † olim magister S. & B. archidiaconatum & præposituram adinuicem commutassent: & infra. ¶Licet prędictus magister ab initio sponte fuerit de permutatione cõfessus, [e] idẽ tamen B. eam inficiabatur omnino, proponens, quod ipse præposituram sine conditione qualibet resignauit, & post resignationem prædicti magistri archidiaconatum fuerat assecutus: & infra. ¶Cum ergo nobis constaret, quod ipse B. suum pstiterit† permutationi cõsensum, [f] pdictus aũt magister suũ publice fateretur errorẽ: & hũc pposi

† Cap. vni. eod. tit. in 3. compil.

† al. ira: pstiterit pmutationi assensum.

CVm olim.] In prima parte narrat processum. In secũda diffinit: ibi, Cũ ergo. Abbas Siculus.

CASVS. Magister S. Archidiaconus, & B. præpositus adinuicem suas dignitates permutarunt propria temeritate; orta fuit postmodũ super ipsa permutatione quęstio inter eos, ppter quod partes accesserunt ad dñm Papam in cuius pñtia magister S. spontè fuit confessus de pmutatione, sed B. præpositus eã inficiabat omninò, dicens, quod ipse præposituram suã sine aliqua cõditione resignauit, & post resignationem prædicti magistri archidiaconatum fuerat assecutus: Papa auditis hinc & inde propositis, constitit ei, quod dictus B. permutationi consensit, & prædictus magister publicè fuit errorem suum confessus, unde vtrumque sua dignitate per sententiam diffinitiuam priuauit. No. quod qui dignitates vel beneficia auctoritate propria commutant, illis dignitatibus & præbendis sunt priuandi. Item confessus in iure pro conuicto habetur. Item cum sponte confesso mitius agitur, quam cum conuicto, sed hoc forsitan fit propter connexitatem.

e Confessus.] quæ confessio ei præiudicauit. s. de cõfess. c. 2. & 3. Sed aduersario non debet præiudicari. j. de adult. significasti & 2. q. 5. interrogatum.

f Consensum.] & sic fuit particeps simoniæ, unde debuit priuari dignitate illa, s. eo. quæsitum.

[Glos.

[Glo. seq. no. & soluit contrarium, ponit rationem quare beneficia non permutantur.]

a Diffinitiuā.] ergo in ciuili causa aliquæ sunt partes iudicis in cōfitentē, similiter & in criminali. 2. q. 1. nos in quēquā. nec obstat. ff. ad l. Aqui. l. perinde. Nam nullæ sunt partes in cognoscendo, sed aliquæ sunt in pronunciādo. † Io. Sic ergo patet ex hoc ca. & s. eod. quæsitū. ꝙ nulli possunt de iure sua auctoritate adinuicē sua beneficia permutare, vt i. c. prox. & illa potest esse ratio, quia nō ꝯhit permutationē, qui rem aliená tradidit. ff. eo. l. 1. §. vlti. Et arg. ad hoc ff. de condi. cau. da. l. vlt. Sed beneficiū nō pōt possideri tanquā proprietas, qa null⁹ dñium dr̄ habere sui bñficij cū quasi vsufructuario clerici cōparetr: sed ecclesia benē pōt possideri ab alia ecclesia tāq. ꝓprietas, vñ pħt bene ad inuicē ꝑmutari. s. eod. ad qōnes. Itē ꝑmutatio vicina est emptioni. ff. eo. l. vlt. & quasi successit ꝑmutationi. ff. e. l. 1. sed spūalia emi vel vēdi non possūt. i. d̄ simo. querela. & 1. q. 1. qui studet. B.

vel dignitatis. s. de præbend. maioribus. sed superior hoc facere potest. s. eo. quæsitum. Ber.

c Vtilitati vtriusque.] quia altera alteri magis vicina erat: vel alia conueniens causa. simi. s. eo. l. ad quæstiones. & 10. q. 2. hoc ius. §. sed & permutare. & s. eo. cap. 1. T.

tura, & illum archidiaconatu curauimus spoliare: super hoc diffinitiuam a contra eos sententiam proferentes.

¶ Idem archiepiscopo & præposito sancti Andreę Coloniensi.

¶ Si permutatio beneficiorum completa est ex vna parte, & per alterā stat quo minus impleatur, restituitur pars ad suum beneficium. & secundū hoc continet ius.

CAP. VIII.

CVm † vniuersorū: & inf. ¶ Intelleximus G. canonico referēte, quod cum ipse & L. clericus, de permutatione præbendarum suarū inter se tractare b cœpissent, quam vtilitati vtriusque c imminere credebant, tandem idem L. prębenda eiusdem G. cuidam consanguineo suo assignata, præbendam suam ei, sicut promiserat, noluit resignare: d & infra. ¶ Cum igitur deceptis, e & nō decipientibus iura subueniant, licet ipsi per se de iure non possunt ecclesiastica beneficia permutare, vt tamen simplicitati f venia tribuatur: † Mandamus quatenus, si constiterit prætaxatum G. taliter fuisse deceptum, amoto à præbenda sua consanguineo ipsius L. vel quolibet alio illicito detērore, g eā restitui faciatis eidē.

¶ Gregorius nonus Beton. † & Fungiñ. abbatibus.

¶ Spirituale cum temporali permutari non potest.

CAP. IX.

EXhibita nobis abbatis & conuentus sancti Martini de Pannonia petitio continebat, quòd cum super causa, quæ inter ipsos ex vna parte, & præpositum Alban. † ex altera super quibusdā decima-

CVm vniuersorū.] Dicit Ioan. Andr. ꝙ gratiam continet, & potest summari secūdum eum in ea parte, quæ continet ius, hoc modo: Clerici per se sua beneficia non permutāt. In prima parte ponit narratio. In ea gratiosa ꝓuisio: ibi, Cū igit. Abb.

d Resignare.] & sic decepit eū, vñ et iura non subueniūt, & infra dicitur.

e Deceptis.] sic s. de rescr. ex litteris. ff. ad Velle. l. 2. §. verba C. eo. titu. si fine. qa stultis nō ꝯsueuit succurri, sed errātib⁹. ff. de iu. & facti igno. l. pe. §. si quis ius. & C. si mi. se ma. dixe. si is & i. de dona. inter di lectos. Lau.

f Simplicitati.] cui parcendū est. s. de re scr. super litteris. & i auth. de istr. & fi. cau te. §. hæc aūt omnia. ff. si quis in ius voc. nō ierit. l. 2. ff. d edē. l. 1. §. vlt. & ff. de iur. om. iud. si quis id. §. doli. 86. dist. tāta neq tia. & s. de transl. inter corporalia. sed de iure debet vterque amittere suam prębēdā, s. c. prox. & c. q si tū. Sed nō est verū, quod alter renunciauerit. Vr̄ tñ ꝙ iste G. de iure possit repetere suā ꝑbendam, tum quia cōtractus talis reprobatus est. s. de prebē. maioribus. & s. eo. quæsitum. ergo potest venire contra. C. de agricol. & cēsi. quēadmodū. lib. 11. tū quia non fuit res secuta propter quā data est. C. eo. tit. rebus. Lau. sed T. dicit, ꝙ non potest eam per se repetere. 2 ar. s. de renun. qd in dubijs. Ber.

g Detentore.] sic s. de conces. præb. proposuit.

CASVS. G. canonicus Leodien. & L. clericus cœperunt inter se tractare de permutatione præbendarum suarū, quam permutationē credebant sibi expedire. G. canonicus præbendā suam isti L. resignauit: dictus L. contulit eā cuidam consanguineo suo, sed suam præbēdā (sicut promisit) noluit resignare: & sic dictus G. spe sua frustratus remansit, & super hoc corā Leodien. epo fuit diutius litigatum: tandem dictus L. appellauit ad Papam, sed dictus G. ad sedem Apostoliam accessit: dictus L. nec iuit nec misit: dictus G. prædicta exposuit domino Papæ: vnde super hoc scribit Papa quibusdam dicens: Cum igitur deceptis & non decipientibus iura subueniant, quamuis ipsi non possent de iure beneficia ecclesiastica ꝑmutare, vt tñ simplicitati venia tribuaī, mandat Papa, quatenus si constiterit prædictum G. taliter fuisse deceptum, consanguineus illius L. ab ipsa remoueatur præbēda, & quilibet alius illicitus detētor, & eam restitui faciant dicto G. Not. hic duas regulas, ꝙ deceptis & non decipientibus iura subueniunt. Item fraus & dolus nemini debet patrociniari. Item permutatio præbendarū nō pōt fieri à possessoribus ꝑbēdarū sine auctoritate superioris. Itē simplicitati parcēdū est.

b Tractare.] quod non licet a possessore præbendæ

EXhibita.] In prima ponitur facti narratio. In secūda diffinitionis commissio: ibi, Quocirca. Abb. Si.

CASVS. Inter abbatem & conuentum sancti Martini de Panunonia ex vna parte: & præpositum Albanen. ex altera, super quibusdam decimis quęstio vertebatur: causa super hoc commissa fuit cuidā capellano domini Papę in Hungaria commoranti: tandem super quæstione illa compromissum fuit vtrinque in dictum capellanum & magistrum M. tanquam in arbitros: qui taliter arbitrati sunt, quòd si dictus præpositus obtineret possēt à rege Hūgarię decem milla solidorum concedi monasterio prædicto, monachi cessarent à petitione decimarum: monachi dubitantes an forsan talis permutatio valeret, significauerunt hoc domino Papæ. vnde mandat Papa quibusdam, quatenus si cōstiterit de præmissis, tale arbitrium decernant irritum & inane, & quicquid secutum est ex eo, vel ob id, cum permutatio de spiritualibus ad temporalia sit inhibita. Not. quòd temporalia cum spiritualibus permutari nō debent. Item si principale non tenet, nec accessorium, vel quod ex eo est secutum.

† Adde pro hoc text. & ibi bonā rōnē in gl. in l. ꝑ C. d̄ cōfes.

† Cap. 2. tit. de ꝑbē. in 3. cōpil. Et de intellectu vide Couarr. lib. 1. varia. resol. c. 5.

† Vide l. 1. ff. de do. & l. tutor. ff. d su spe. tutor.

† De Boten. & Singiē. abbatibus, Beton. & Simugien. De Beconē. & Sinugiē. abbatibus. De Becan. & Simigien.

† Alben. Albanen.

2 Idem Inn. Host. Pet. & Abbas huic gratię cām dedit, ne alter ex suo dolo cōmodū reportaret. sed hodie ꝑ ꝯst. cle. si bñficia ꝑmutationis cā resignata cōferant alijs q̄ ꝑmutare volētibus, non tenet collatio. vt eo. tit. ne ꝯcessione. Io. And.

a Compromissum.] & sic patet quod de re spirituali potest in arbitros compromitti. sic s. de arbit. cum olim.& c.contingit.& c.penult.

b Arbitrati.]& male,prout sequitur.

c Temporalia.]ergo tēporalia cum spiritualibus commutari non possunt. s. eo.ad quæstiones. quia nec vēdi, nec redimi possunt. j.de simo. querelā. r & ita nō permutari: sed cū alio spirituali benè, vt i c.ad quæstiones. & s.de transact. statuim⁹.sic & trāsactio nō valet, dummodo spūale detur pro spūali: sic & permutatio,sed fructus decimarū bene possunt vendi & locari.s. tit. proxi.c. 2.sed ipsum ius nequaquam. Bet.

[Gl. seq.notat, signat contrarium, & remittit:vltimo quęstionem soluit.]

d Secutum.] & sic patet,quod arbitriū nullū fuit ipso iure: quia contra formam iuris ꝓlatum fuit de re spirituali ad temporalē. sic s.de confirm.vtili vel inuti. examinata.& sic si principale non tenet, nec accessorium.s. de electio. qualiter.s.de for.cōpeten.si diligēti.etiā si iuramētum interuenisse,vt ibi. C. de legi.nō dubiū.& s.de fide instru.inter dilectos.& 16.q.7 & hoc diximus.Sic patet quod temporale non pōt dari loco decimarū. arg.j.s.de rebus eccle.non aliena.vt super.vbi vr quod temporale possit dari ꝓ decimis:sed ibi soluit. Ex hac decr. 2 soluitur quæstio,quę multum occurrit de facto: quandoq; aliqui volunt certas possessiones tradere quod ad proprietatē vel vsum fructū ecclesijs,quibus tenentur soluere decimas possessionū suarū,vt sic aliæ possessiones liberæ remaneant ab exactione decimarū:patet, quod hoc fieri non potest: & hoc idem habuimus in antiqua compilatione de decimis, intelleximus.quæ non debuit remoueri.

† Gl.

1 Concor. tex.in l.omni.& ibi no. Bar.C.de sa. san.eccle.

† Salium legit,ī x.codicibus manu scriptis: in vno solo hr̄ solidorū, in alio, solinarū. addit in vno vetustissimo hęc ex positio: gē⁹ est monetæ, vel mensura salis idē annotat hic Hostiē. si legas, solidorū.vide Couarruiam, tract.de numismat. c.3 .§. 2.

† Maurien.

2 Et ex cau. 16.q.7. omnes.& s hoc p B. Brixi.i q.cū quædā. eccle. & est dominicalis 46.vbi tenet B.quod tale pactū factū ad deceniū ecclesia seruare teneī,et si res pro deci mis p̄mutata chasmate pereat. Ioā. An.

tionibus vertebatur, ad C. † capellanum nostrū tunc in Hungaria commorantem,nostras litteras impetrassent:ipse ac magister M.in quos vtrique tāquam in arbitros extitit cōpromissum, a arbitrati b fuerūt, quod si dictus prępositus obtineret decē millia solidorū † regaliū a rege Hungarię cōcedi monasterio memorato,ipsi ab earūdem decimationū petitione cessarent:& infra. ¶ Quocirca mandamus, quatenus si vobis cōstiterit de præmissis (cum ꝑmutatio de spiritualibus ad tēporalia c improbetur) prædictū arbitrium,& quicquid secutum d est ex eo, vel ob id, irritum decernatis.

TITVLVS XX. De Feudis.]

¶ Innocentius iij. Marieñ. † episcopo.

¶ *Si dominus a vasallo recepit feudum in pignus, abstinendo ab eius seruitio, non tenetur computare fructus in sortem hoc dicit secūdum intellectum communem & est casus singularis, qui alibi non legitur.*

CAP. I.


INsinuatione † pręsentium declaramus, quod gageria e quā de feudo ecclesiæ tuę ab M.dignosceris recepisse, † à te potest liberè detineri, † fructib.nō computatis in sortē: Ita videlicet,vt quādiù fructus illos perceperis in sortem minimè computandos, idē M.a seruitio,in quo tibi & ecclesiæ tuæ pro feudo ipso tenetur, interim sit immunis. f

¶ Idem Mediolañ. archiepo.

¶ *Ponit tres casus, in quib. non obstante iuramento de non infeudādo potest episcopus antiquum feudum ad ecclesiam reuersum nouo vasallo concedere.h.d.Et est casus notabilis interpretans iuramentum de non alienādo.*

CAP. II.

EX † parte tua nr̄o ē Apostolatui relera-

eidem : quas dictus M.ab ecclesia Matieñ. tenebat in feudum:quærebatur vtrum episcopus deberet computare fructus in sortem? Respondetur, quod episcopus potest licitè retinere gageriam prædictam fructibus non computatis in sortem, quamdiu sortem restituerit totam . ita tamē quod quamdiu fructus illos receperit non cōputandes in sortem, dictus M. à seruitio quo ecclesiæ illi pro feudo ipso tenet, interim sit immunis. Not. hic casū,in quo fructus nō computātur in sortem,nec tamē committitur vsura.Itē fructus succedūt loco seruitij. Itē proprietas fructuum siue possessio penes feudatarium est, & non penes dominū feudi.

e Gageria.]idest, 3 pignus siue feudum, & est vulgare Theutonicorum.

[Glo.seq.redditrationē, & dat simile, deniū q̄rit,& soluit.]

f Immunis.] i hoc casu ꝑmittitur ecclesiæ fructus non computari in sortem, vt res illa citius perueniat ad ecclesiam simile j.de vsur.c.1.& c.conquestus.& in alio casu non computantur fructus in sortē j.eo.tit.de vsur.salubiter.Sed qd si vellet seruire ecclesiæ ad hoc vt cōputaret fructus in sortē? Dico quod in hoc casū nō est audiendus.Io.

EX parte.]Cōmunis diuisio.Secūda ibi, In primo.Abbas Siculus.

CASVS. Archiepiscopus Mediolañ.fecit tres q̄stiones dño Papæ:vasallus ecclesiæ decessit,feudum qd ab ecclesia tenebatur deuolutū est ad ipsum:quæsiuit vtrum feudū illud liceat ei alij dare nōn obstante iuramento quo tenetur non infeudare de nouo,Romano Pontifice incōsulto.Secundo q̄siuit:ecce vasallus alienauit feudū, qd ab ecclesia tenebat,sine licētia dñi,& sic amisit feudum:vtrum possit filiū illius vel consanguineū cōsortē eiusdē feudi inuestire de illo. Tertia q̄stio est talis: Vasallus ecclesiæ alienauit feudum qd ab ecclesia tenebat,& iam non pōt feudum illud de facilè recuperare:q̄siuit,vtrū feudum illud possit alij laico dare in feudum, qui illud recuperet , & ab ecclesia recognoscat. Ad quālibet quæstionem respōdet,quod licitè feudū illud concedi potest. Not.quod iuramentum de non infeudando de nouo,non extenditur ad feuda antiqua , sed ad illa tantum, quæ nunquam fuerunt infeudata,& ab ecclesia possessa.Item si vasallus feudum alienat sine licentia domini,debet illud amittere.Item valet donatiō illius rei,quam consequi non possumus.

† Cap.1.eo. tit. ī 3. cōp. Et de intellectu vide Couarruuiā li. 3.variar.resolut.c.1.& de materia tituli plene Iul. Clar⁹ tracta.d feudo.

† accepisse

† retineri.

3 Gageria qd significet docet hic plene Hostiensis.

† Cap.1.eo. tit.in 3.cōp. Et de materia vide Iuliū Clarū in tract. de feudo.

DE FEVDIS.

¶ Visum est supra de quibusdam ɔ̄tibus, quib⁹ rerum dominia transferuntur, sed quia ꝑ infeudationem trāsfertur vtile in vasallū,directo remanente apud dominum, & sic est species cuiusdam alienationis,ideo post rubricas præcedentes subijcitur ista. Abb.Sic.

De hac materia tractatur 22.q.vlt de forma.


INsinuatione.]Primo ponitur dictum.Secundo limitatio ibi,Ita videlicet. Abb.Sic.

CASVS.Episcopus Matieñ. recepit in pignus quasdam possessiones ab M. pro quadam pecuniæ quantitate, quam mutuauit

tum, quod sępius dubitasti, vtrum cum cōtingit, vasallum tuū decedere, & ad te feudum [a] ipsius redire, feudū eius alij liceat tibi dare, quāuis iuramēto tenearis astrict⁹ non infeudare de nouo, Romano Pontifice incōsulto? Ad hæc † si vasallū tuum feudum alienare [b] contingat, an ipsius filiū vel consanguineū † eiusdem feudi cōsortem, [c] de ipso valeas inuestire? [d] Alia quoq; dubitatio cōtinebat, vt cum feudum alienatū repereris, quod per te facilè recuperare non potes: vtrum possis alicui laico in feudū illud cōcedere, q & illud recuperet, & in feudum per ecclesiam recognoscat: & infra. ¶ In primo ergo casu feudū decedentis liberè (si videris expedire) concedas: Atque in secundo filium [e] vel consāguineū alienātis inuestiens: in tertio feudum alienatum poteris ei licēter † concedere, per quē ipsa † ecclesia valeat rehabere.

DE PIGNORIBUS & alijs cautionibus.

TITVLVS XXI.

De Pignorib. & alijs cautionibus.

¶ Ex concilio Remēn.

¶ *Res ecclesiæ pignorari non debent, nisi ex necessitate, & rationabili causa.*

CAP. I.

NVll⁹ † pśbyter p̄sumat calicem vel patenā, vel vestimentū sacerdotale, aut librum [f] ecclesiasticū tabernario, vel negotiatori, aut cuilibet laico, vel fœminæ in vadiū † dare: nisi iustissima necessitate [g] vrgente.

¶ Gregorius iij. Exonīēn. episcopo.

¶ *Liber homo non potest pignorari.*

CAP. II.

LAtor præsentium: &

a Feudum.] feudum alienari non potest, sed dari potest in dotē vsque ad vitam feudarij 1 ∵. de donatione inter vtrum & vxorem, nuper 1. Ioan.

b Alienare.] si vasallus alienat totum feudū, vel maiorem partem, perdit feudum: & dñs à quolibet possessore potest illud reuocare: si vero minorē partē eiusdē dat in libello, vel obligat pignori, dummodo remaneat ī seruitio domini, ꝓpter hoc non perdit feudū 2. vt in libro feu. quib. modis feudū amittatur. §. 2. & 3. Tancre.

c Consortē.] quasi iure accrescēdi. ff. d vsufruct. accrescendo. per totum titulū. & in lib. feu. qui bus mo. feu. amitta. §. præterea.

[Glo. sequens aperit quod fuerat dubium.]

d Inuestire.] videbatur ꝙ non, quasi delictum alienantis feudum sint licētia dñi respiceret hmōi consortem, vel filiū. Vel illud mouebat q̄onem, quia videbatur sufficere, ut haberet iure successionis, nec esset necesse eū inuestire. Io. G. & Tan. dixerūt, ꝙ qui alienat feudum domino inconsulto, ius feudi perdit, & consanguineus non habet ius in illo, vt in lib. feu. si clientulus, & in constitutione Friderici imperialē. §. igitur habito cōsilio. & tamen episcopus, qui sacramento tenetur non alienare bona ecclesiæ de nouo sine licentia domini Papæ, dare potest tali consorti feudum illud, non obstante sacramento præstito; quia aliud est alienare de nouo, & aliud antiquum concedere. arg. ∵. de Iudęis, consuluit. & ff. de noui ope. nunci. l. 1. §. opus nouum. ∵. de bona. per tuas. 24. quæst. 1. Achatius. & 12. distin. præceptis. Tan.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem arg. pro, & ∵ Secundo ponit tres casus, quibus vasallus feudum perdit, & reuertitur ad dominum, & quartum in quo perdit, seu ad dominum non reuertitur.]

e Filium.] videtur ꝙ ob delictum patris non debeat filius 3 feudum admittere argu. ff. de in ius vocan. ad optimum. in fi. ff. de decurio. l. 8. §. nullum. & ff. de bonis damnatorum ratio naturalis. 1. resp. §. si plures & argum. ff. de bonis libertorum. quæritur pro & cōtra. & C. de quæst. diuo ff. de iure patro l. iura. Arg. cōtra. ff. eo. tit. l. qui contra legem. Ioan. De hoc scire debes, quod si vasallus infra annum & diem inuestituram feudi ab hæredibus domini non quæsierit, vel dño petente iuramentum fidelitatis tertiò commonitus non præstiterit, vel aliquam feloniam ∵ tenorem iuramēti fidelitatis fecerit, perdit feudū, & reuertitur ad dominum. Si verò aliquid graue ∵ dominum perpetrauerit puta fratrem eius vel patrē interfecerit, vel aliud graue, si feudum est paternum, amittit illud: & nō ad dominū, sed ad confeudatarios suos pertinet. vt in libro feudorū. quibus mod. feud. amit. §. vlt. sed ad filios illius nō pertinet. Tā.

Visum est ∵. de ꝗbusdā speciebus alienationis: Videndum restat de obligationibus realibus, ideo subijcit rubrica de pignoribus. Abb. Sic. De hac materia tractatur 12. q. 3. & q. 4 per totum. & ∵. i. rubrica de solutionib.

NVllus. [Vasa eccl(es)iæ, & alia deputata ad cultum diuinum, nisi ex iustissima necessitate pignorari nō debet. hoc dicit. Abbas. Et primo ponit dictum. Secūdo exceptio ibi, Nisi. secundum Floren. CASVS. Dicitur in hoc capitulo, ꝙ nulli pśbytero licet ornamenta eccl(es)iastica laicis impignorare, nisi i sūma necessitate. Not. ꝙ ornamēta ecclesiæ impignorari laicis non possunt, nisi iustissima necessitate vrgente.

[Glo. seq. rec. per obiect. cui dupliciter respondet.]

f Librum.] non prohibet obligari quasi sacrū: q(ui)a non benedicuntur libri 4 sed ideo, q(ui)a ex quo fuerint in sacro vsu, ad manus laicorum venire non debent. de conse. dist. 1. ligna. altaris palla. vestimēta. in sancta. Vel eodem modo prohibentur obligari liber vel calix, 5 sicut. prohibentur aliæ res ecclesiæ. nisi in casibus necessitatis. ∵. de reb. eccl. alie. uel non nulli. ut hic patet. T.

[Glo. seq. quærit, & soluit, signat ꝯriū, & respōdet.]

g Necessitate.] q̄ erit illa necessitas, puta si parochiani illius ecclesiæ caperentur 12. q. 2. sicut oino, & ꝓ pauperibus alendis, & consimilib. 12. q. 2. aurum habet. Et causa captiuitatis pignori dari possunt, ut in Auth. de non alie. rebus eccl. §. his autem pœnis coll. 2. Sed ∵ uidetur. C. quæ res. pig. ob. pos. l. 3. & ff. eod. tit. l. 1. §. eam rem. & ff. de pigno. l. d & quod. §. quod emptionem à contrario sensu, sed canones præualent. G.

LAtor.] Liber homo pro debito detinere nō debet. etiam si nō habeat unde satisfaciat. hoc dicit. Ab. CASVS. Dr ꝙ homo liber capi uel detineri non dēt, scilicet ꝓ debito, etiā si res defuerint. Not. ꝙ homo liber ꝓ debito capi, uel detineri non debet. q(uo)d uerū est si bonis cedere uoluerit, ut C. qui bonis cede. pos. l. 1.

[Glo. seq. alleg. concor. & excipit tres casus.]

a Lex.]

1 Concord. l. imperialē. & ibi Bal. §. 1. de prohi. feu. ali. per Fri. col. 10.

† al. Ad huc

† In codice Barbatiæ ita: uel consortē eiusdem feudi, de ipso, &c.

2 Hoc uidet correctū, q(ui)a & si pauca uendat sine consensu domini, feudū amittit, in lib. feu. de prohibita feu. alie. per Fri. imperialē. §. habito, secūdū Hos. sed glo. ibi, & cōmuniter dñi legū ∵, ꝙ si partē vendidit, illā solā pdat Ioan. And.

3 De hoc articulo uide q̄ breuiter not. lib. 3. cōment. in Director. inquisitorū. Schol. 154. ubi citātur, qui de hoc differunt.

† licitè

† ipsum.

† Non inditū est in cōcilio Remensi, ei tamen tribuūt Burchardus lib. 3. decre. cap. 104. Iuo par. 2. c. 139. & c. 1. eod. tit. in 1. comp.

† Idest, obligare, est. n. modus loquendi vulgaris Gebenneñ. ut hic ait Hostien.

† Sardiñ. defensori. Sancidem defensori. Sanctio defensori. Sed scribendū ita: Gregorius Fātino defensori, ex epistola 43. lib. 3. registri, & c. 2. eod. tit. in 1. compi.

4 Excepto Missali, q(uo)d hēt certas orationes in pontificali.

5 Vide hic Ioan. And. distinguentē inter consecrationem quæ fit cum certis unctionibus, & eā q̄ fit absque unctione.

infra. ¶ Lex [a] habet, vt homo liber pro debito nō teneatur: & si res defuerint, quæ possint pro debito addici. [b]

† Exoñ. Exoneñ.

¶ Alexander iij. episcopo Exonieñ.

¶ Si rector ecclesiæ pro facto proprio rem ecclesiæ obligauit, cogitur eius hæres rem redimere, & ecclesiæ restituere.

CAP. III.

† Cap. 3. eo: tit. in 1. cōp. Et post concilium Lateraū. sub Alexan. iij. par. 29. c. 1.

† Offcñ. Offic.

Ex † præsentium latoris isinuatione accepimus, quod sacerdos ecclesiæ de Offitona, † calicem argenteū, & medietatē unius breuiarij eiusdem ecclesiæ, pro sua necessitate [c] pignori obligauit: & ea morte præuentus minimè recollegit. ¶ Vndè quoniā indignū est, vt eidem ecclesiæ res suæ, præsertim quę sacris ministerijs deputatæ sūt taliter debeant deperire: Mandamus, quatenus si verum est quod asseritur filium [d] eius, q ex successione [e] ipsius patrimonij ius dicitur obtinere, moneas & compellas, vt ea recolligat, & restituat ecclesiæ memoratæ.

¶ Innocētius tertius G. subdiacono nostro, & P. canonico † Pisano.

† Canonicis Pisanis

¶ Si vsurarius emit rem eo pacto, quod post tempus restituat eam venditori, recipiendo aliquid vltra sortem, fructibus tamen in ea computatis, iudicatur contractus fœneratitius.

CAP. IIII.

Illo † vos credimus sciētiæ dono vigere & infra. ¶ Sanè intimastis nobis, q causam, quę vertitur īter H. & B. filios G. đ Cosa † ex vna parte, & G. filiā T. & hæredes ipsius ex altera, super quibusdā terris præfatis personis pro viginti tribus libris pignori obligatis, [f] vobis duximus committendā: & infra. ¶ Ex parte prædictæ G. & hæredum [g] eius fuit propositum, terras, quas ijdē H. & B. repetebant ab eis ñ esse pignori obligatas,

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōp. Et de intellectu vide Couarruuiā lib. 3. varia. resolut. ca. 9.

† Chosa.

---

a Lex.] C. de act. & oblig. ob æs. & C. quæ res. pig. ob. pos. l. filios. ff. de le. 1. senatus. §. vlt. in auth. vt nulli iudi. §. quia verò coll. 9. Nisi in casib. vt qui ab hostibus detinentur. C. de ca. & post. re. l. ab hostibus. & l. vlt. Pater enim pôt filium obligare qñq; qm, & vendere pôt i maxima necessitate. C. de patribus qui fil. distraxe. l. 2. Itē ex cōsensu libera psona obligari pôt, scilicet in obstagio, vt s. de iureiur. ex rescripto. a aliàs ordinariū est vt q. bonis cedit, liber vadat quo vult. C. qui bo. cede. pos. l. 1. & infra de solu. Odoardus. Ala.

a Alios casus commemorat hic Hostiensis, quos uideto.

b Addici.] idest adiudicari. qđ verū est si bonis cedat, aliàs in carcerē detrudatur. C. qui bo. ce. pos. l. 1. 1. respon.

Ex præsentium.] Primo narrat factū. Scdo dat iudicēs sibi, Vndè. Abb. CASVS. Sacerdos ecclesiæ de Offitona p sua ppria necessitate, obligauit calicē argēteū, & medietatē vni9 breuiarij eiusdē ecclæ, & morte pnētus, ea ñ recuperauit: filius illius defuncti reqsitus p successorem, vt res quas pr obligauerat recolligeret, facere noluit; vñ sacerdos cquestus est dño Papæ: vñ mādat epo Exoñ. quaten9, si verū ē q asserit, filiū illi9 q successit eidē cpellat, vt res pdictas recolligat, & ecclæ restituat supradictæ; qa indignū est, vt res ei9 debeāt deperire. No. q platus nō pôt obligare bona ecclæ pro suo facto pprio: qđ si fecerit, hæredes illi9 pñt cōueniri. Itē bona illius tacitè sunt obligata ecclesię pro facto rectoris. Item filius hæres cōuenitur ex cctu defuncti.

[Glo. seq. obijcit, & tripliciter soluit.]

c Necessitate. Si p sua necessitate obligauit, non tenuit obligatio. arg. C. si res alie. pig. da. sue. curator. & C. quæ res. pig. oblig. possunt. qui filios. quia non obligantur nisi quæ quis de rebus suis obnoxia facit. Quare ergo præcipitur quod hęres luat, cum ecclesia liberè à creditore possit repetere. 10. q. 2. hoc ius. §. q. verò tes. s. de reb. eccle. alien. uel non, si quis presbyterorū? Fortè de facto. quia nisi recolligerentur, ecclesia rehabere nō posset. Vel voluit hic Papa creditori prospicere: quia aliter ab hærede presbyteri suum debitum consequi non potuit. vel est in optione ecclesiæ, utrum uelit alienantem uel recipientē conuenire. 12. q. 2. si qua de rebus. & c. si quis qualibet, Ala. & C. si tu. vel cura. l. etiam. & l. vlt. ad instar minoris: ut ibi dicitur. B.

ADDITIO. Et dic pro sua necessitate patrimoniali, non personali.

d Filium.] de matrimonio natum ante clericatum.

e Ex successione.] ex facto defuncti conueniuntur hæredes. C. de euict. l. si parentes. & 12. q. 2. episcopus qui filios. & quia pater eius tutor ecclesiæ fuit, hæres tenetur in solidum. C. de hæredi. tuto. l. vlt.

Illo vos.] Cōmunis diuisio. Secunda ibi, Repōdemus. Abbas, CASVS. Henricus & B. eius frater, filij G. đ Cosa receperūt viginti tres libras mutuo à quadā muliere G. noie, filia Theobaldi, & ab hæredibus suis, pro qua pecunia obligauerunt ei quasdam terras: sed cū dicta mulier terras illas restituere nollet, Ipetrauerūt litteras c ipsā ad quosdā iudices, corā quib. petebāt terras illas sibi rstitui. Ex aduerso rñdebatur ex parte mulieris, q terras illas nō tenebat restituere, cū pignori obligatę non essent: sed venditæ: sm quod in instrumento inde confecto continebatur: prædictus H. pro se & fratre suo dicebat terras illas non esse vēditas, sed pignori obligatas; qa in instrumento venditionis talis erat adiecta conditio, vt si à tempore cctus vsq; ad duos proximos annos præfato T. patri ipsius mulieris emptio displiceret, G. pater H. ab inde vsque ad vnum annū solueret viginti tres libras fructibus perceptis cōputatis. Iudices dubitauerunt vtrum pura & absoluta esset vēditio, an cōtractus pignoratitius iudicari deberet: cōsultus Papa respondet, q qualiscunque fuerit intentio contrahentium, & ex forma contractus non appareat venditio conditionalis, sed pura: quamuis per conditionem possit resolui, tamen ex duobus, quæ in instrumento cōtinentur, videlicet, q fructus percepti in soluenda pecunia debeant cōputari, & quod ultra sortem viginti tres libræ debeant persolui, c ipsum emptorē præsumitur uehementer, maximè cum ipse consueuerit exercere vsuras. Nota q cum dubitatur de intentione chentium, for[m]ę cctus standum est. Itē cū aliquid vltra sortem percipitur, vsura præsumitur. Itē c eū psumitur q sit vsurarius, qui vsuras recipere consueuit.

f Obligatis.] eo cōsiderato, q inter ctrahētes agebatur. ff. de verb. obli. eum qui. quia non quod scriptum est, sed quod gestum est, inspicitur. C. plus valere qđ agi. q qđ simu. cci. l. 2. & 3. & c. q. fil. sint legi. p tuas.

g Hæredum.] idest, filiorū eius: quia non dr hæreditas viuentis, sed defuncti. ff. de hære. uel ac. ven. l. 1.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

a Proxi-

sed pure vēditas. sicut in instrumēto cōfecto exinde continebatur. †Præfatus verò H. pro se ac fratre suo firmiter asserebat, terras non esse purè venditas, sed pignori obligatas: cū venditioni p̄dictę talis fuerit adiecta cōditio: vt si à tpe cōtractus vsq; ad duos proximos annos [a] præfato T. emptio displiceret, [b]. G. pater H. abinde vsq; ad annū viginti tres libras (pceptis fructib. computatis in ipsis) dare deberet. ¶Verū qa ambigitis vtrū pura [c] sit & absoluta vēditio, an p̄fatus cōtractus pignus [d] debeat iudicari: Rn̄demus, ꝙ qualiscunq; fuerit intentio cōtrahētiū, & ex forma [e] contractus venditio non appareat conditionalis, sed pura, q̄uis per cōditionē [f] possit resolui: ex duob. tamen, q̄ in pacto fuerunt expressa, videlicet, quòd fructus percepti [g] deberent in soluenda pecunia numerari: & quòd vltra sūmam [h] receptam sexaginta † solidi deberent persolui, contra ipsum emptorem præsumitur [i] vehementer: præsertim cum vsuras consueuerit [k] exercere.

¶Idem episcopo Aquinati.

¶Mulier agit pro dote contra quemlibet detinentem bona mariti.

CAP. V.

EX † litteris tuæ fraternitatis accepim⁹ quod causam, quæ vertitur inter R. & A. mulierem, tibi duximus committendam: & infra. ¶ Siquidē probatū est, ꝙ pro facinore à marito prædictæ mulieris commisso, eo fugam petēte, tam † frater mariti, præfatus videlicet R. q̄ ipsa mulier (licet minus iustè †) a regio iustitiario capti fuerint, & de ipsius mandato bonorum omnium delinquētis facta distractio, & soluta pecunia mercatori, q a marito mulieris vulnerat⁹ fuerat, & rebus propriis spoliatus: sed quædā possessiones illius penes eūdem R. remanserant: † quas idem de mandato curiæ retinuit, soluta ꝓ eis pecunia p̄dicto mercatori: quia emptor ali⁹ propter possessionū minutias [l] † non extabat: pars verò mulieris æstimationem dotis instantius petebat sibi restitui vel in possessiones, quæ mariti fuerant, † ex officio delegationis induci: & infra. ¶Mandamus,

a Proximos annos.] cum contractus sub hac forma celebratur, vt liceat emptori à contractu discedere, si emptio displiceat sibi: tunc vsque ad sexaginta dies potest emptor a contractu discedere, non vltra, nisi hoc dictum sit, quòd quandocunque velit, possit recedere à cōtractu † ff. de ædil. edic. ꝙ si nolit. §. vlt.

b Displiceret.] ff. de rescin. ven. si conuenerit.

c Pura.] idest, certis verbis, scilicet, vt à verbis non recedatur. Lau.

d Pignus.] scilicet mente contrahentiū considerata. Lau.

e Ex forma.] forma tamen inspiciēda nō est, ex quo constat de contractu. C. plus valere quod agi. l. 1. & 2. Si autem dubium esset, standum esset scripturæ. ff. de exer. act. l. 1. §. si is qui in nauem.

f Per conditionem.] C. de ædil. edic. si prædium. ff. de contrahē. empt. l. 3. † ff. de leg. com. l. 1. ff. de in diē addic. l. 2.

[Gloss. seq. obiicit, & soluit.]

g Percepti.] hoc videtur potius facere ꝓ ipso, quòd contractus vsurarius non fuisset: sed hoc fuit contra naturā pacti: quia si aliquis rē vendit eo pacto, quòd qn̄cunque pretium restituerit rē ipsam recipiat emptor lucratur fructus perceptos, quousq; pecuniam recipiat, C. d pact. inter emp. & vē. si fundum. Et ideo p̄sumptio erat contra istum, sed dic ꝙ non fuit venditio, sed pignus: quia in pignore computantur fructus sed in venditione nō computantur. vt s̄. de reb. eccl. alie. vel nō, ad nostram. & in legibus prædictis: quia iste creditor vsurarius erat.

h Summam.] fuit expresse vsurarium. 14. q. 3. plerique & c. putant.

[Gloss. seq. obiicit, & soluit.]

i Præsumit.] sed vr̄ ꝙ hoc non dēat obstare emptori, ꝙ aliqd vltra recipiat, ex quo fructus pceptos cōputat in pecunia recipiēda, nā pcipiēdo fructus suos facit. ff. de ī diem addic. l. 2. Rn̄deo, verū est, sed tn̄ tenet eos restituere. ff. de in diē addi. item qđ dictū est. & hoc verum est, qn̄ alius emptor meliorem conditionem attulerit. Io.

k Consueuerit.] ita ex qualitate personæ præsumitur talis contractus in fraudem vsurarum factus. Idem pōt dici in contractu vbi pęna apponitur, quæ excedit legitimum modum vsurarum. ff. de actio. emp. Iulianus. §. idem. & C. de vsur. cum allegas. & est simile vbi p̄sumitur contra aliquem ex eo quod facere consueuit, vt ff. de pign. act. l. vel vniuersorum. ff. de vsur. qui semisses, §. 1. & ff. ad Maced. item. §. quod dicitur. ff. de leg. 3. nūmis indistincte. Io.

EX litteris.] Primo ponitur consultatio. Secundo respōsio: ibi, Mādam⁹. Ab. Sic. CASVS. Quidā spoliauit quendam mercatorem, & etiam vulnerauit grauiter, & sic aufugit de terra: Iustitiarius regis cepit fratrem & vxorem illi⁹ malefactoris: & de mādato ipsius oia bona illius distracta fuerūt & pecunia soluta fuit mercatori, qui spoliatus fuerat & vulneratus à marito illi⁹ mulieris: sed quædā possessiones minutæ remanserāt, quas frater illius malefactoris retinuit de mandato iustitiarij: quia emptor alius non inueniebat: vnde cum mulier illa dote sua pp maleficium viri fuerit spoliata, īpetrauit lr̄as ad iudicem contra fratrē mariti sui, qui quædā bona mariti possidebat, corā quo petebat dotem suam sibi restitui, vel saltem mitti in possessionē bonorū mariti, quæ ille possidebat: ipse respondebat, quòd bona illa retinuerit de mandato iustitiarij, soluta ꝓ eis pecunia mercatori prout superius est narratum: & hæc omnia probauit coram iudice: dubitabat iudex q̄d iuris esset? & Papa cōsultus respondet, ꝙ si constiterit ei ex his q̄ in præsentia sua proposita sunt, & probata, quòd si mulier tn̄ dedisset viro suo ī dotem, quantum ipsa petit, condēnet fratrem sui mariti eidē ad restitutionē dotis ī tn̄, quātū de bonis mariti nosc̄it possidere: qa mulierib. fauor multus debet in dotib. recuperādis, & iure ciuili cauet, ꝙ pp maleficium viri, mulier remanere non dēat indotata: & quia bona mariti obligata sunt ꝓ dote sua, & ad quēlibet transeunt cū suo onere. Not. ꝙ fauor multus debet mulierib. in dotib. suis recuperandis. Item propter maleficiū viri vxor dotē suā non debet amittere. Itē bona mariti tacitè sunt obligata vxori ꝓ dote sua. Item res transit cū suo onere suo ad quemlibet possessorē.

l Minutias.] & est simile, qa exactio & solutio partiū non minima incōmoda hēt, vt ff. fami. ercis. plane. Ber.

† Vide l. qđ si nolit. in fin. ff. de ædi edi.

† Vel aliud tempus determinandū sit in contractu, vide qđ dicam infra de do. p tuas super 4. glossa. Io. An.

† Nō est emptio condōnalis sic facta vt si displicuisset sit inēpta, sed resoluit sub condōne. Io. And.

† quadraginta.

† C. 2. eo. tit. in 3. compi. Et an ob delictum mariti possit dos publicari, vide Albericū trac. de sta. par. 3. q. 6. & quæ not. lib. 1. in Direct. inquisitor. Schol. 153.

† al. ita: tam frater mariti præfati, videlicet, R. &c.

† Vide l. j. quasi per totum C, ne vxor ꝓ marito. quod facit ī casu l. scire. C. qui. mod. pig. ta. contra.

† remanserunt.

† In multis vetustis hic legit, inimicitias, quam vocem sensus non admittit.

† fuerunt.

a Viro

a Viro dedisse.] de duobus constare debet, quanta scilicet fuerit dos, quia alias non potest fieri restitutio ipsius, & quòd ille R. aliqua possideat de bonis mariti illius mulieris, vt eatenus condemnetur.

[Glos. seq. reci. per q. quibus creditoribus mulier præfertur.]

quatenus si tibi constiterit ex his, quæ in præsentia tua fuere proposita, & probata; ꝙ mulier dicit viro dedisse[a] in dotē: & prædictum R. de bonis fratris aliqua possidere: cum mulierib. fauor [b] multus in recuperandis dotib. debeat: & cautum sit in iure, ꝙ pp maleficium viri mulier remanere non debeat indotata: cum etiā bona viri mulieri sint pro dote tacitè obligata,[d] & † cū suo onere [e] transierint ad quemlibet possidentem: R. prædictum eidē mulieri ad restitutionē dotis eatenus condemnes, quatenus de bonis fratris sui p̄fati noscitur possidere.

¶ Idem R. de monte Fortino.

¶ *Si creditor, vel is qui ab eo causam habet, tot fructus percepit ex pignore, quod satisfactum est sorti, debet pignus restitui debitori.*

CAP. VI.

CVm † cōtra G. ciuē Anagninum, † super quibusdam possessionibus, quas quondam pater tuus L. de Saul † pro certa quātitate pecuniæ obligauerat, & ipsi⁹ creditoris hæredes prædicto G. pignorauerant, mouisses in nostra præsentia quæstionem: legitimè probauisti, quod ex earum prouentibus tantum fuerat tam † ab eodem G. quā ab alijs, q eas tenuerāt a tpe quo fuerant obligatæ perceptū [f] qđ † fructus [g] sorti poterant adæquari.

¶ Nos igitur attendētes quòd in talibus perceptio fructuū, in solutione sortis accedat: cū secūdum canonicas [h] sanctiones fructus restitui, & in sortem debeant cōputari: [i] considerantes etiā, quod possessiones ipsæ iam extenuassent [k] penitus totum onus, & debitum annullassent: ipsas tibi restituēdas [l] esse decreuimus, & te per nuncium nostrū in possessionem induci fecimus corporalem.

¶ Idem.

¶ *Si is, qui sub pacto legis cōmissoriæ pignorauit rem suā & iurauerit non contrauenire, iustè impeditus infra diem statutum non redemit, post diem redimere poterit.*

CAP. VII

SIgnificāte † R. ciue Pisano nobis innotuit,

b Fauor] qm̄ mulier præfertur oīb. creditorib. qui habent ꝑsonales actiones, vel qui habent tacitas hypothecas quantū ad dotem, sed nō quo ad donationem pp nuptias. C. qui potior. in pig. ha. assiduis. sed si præfertur creditorib. habentib. expressas hypothecas. Nam fiscus simile habet priuilegium cum muliere. C. de priui. fisc. q̄uis. & fiscus non præfert priorib. creditoribus hētib. expressas hypothecas. ff. qui po. in pig. ha. si pignus. ergo nec mulier præfertur eis: p̄cipua est enim causa dotis. ff. sol. matr. l. 1. Io.

† Dictio, & deest in antiquis.

c Maleficium.] propter maleficium viri mulier puniri non debet. C. de dona. inter vir. & vxo. res vxoris. 1 & C. ne vxor ꝓ mari. l. 2. & C. ad le. Iul. maiest. q̄quis. §. vxoris. & C. de bo. dam. si quis. & auth. bona nec etiam propter delictū patris. C. so. mat. l. 2. nisi in casu. C. q. mo. pig. ta ꝯ. satis. Bern.

1 Damnato marito, vel ex pœna in seruilē cōdonē deducto, res ante ita tum quocunque modo ad vxorē spectātes apud ijsam remanēt illibatæ. Io. An.

d Obligata.] hoc priuilegium dotis, quòd omnia bona mariti sint obligata vxori, non extenditur ad paraphernalia. C. de pac. conuent. super dote. l. vlt. nec ad donationē propter nuptias. C. q po. in pig. ha. l. vlti. in fi. & sic omnia bona prælati sunt obligata ecclesiæ, si male administrauerit. Et forte ob hoc dicit capitulum quod res episcopi eodem priuilegio gaudent, quo & res ecclesiæ. 16. q. 1. similiter. Sicut & res tutoris pupillo. C. quibus mo. pign. ta. contra. si mater Hoc priuilegiū non hēnt mulieres 2 quæ catholicam non percipiunt communionem. C. de hær. l. 1. & authen. ibi signata. Laur.

† Cap. 3. e. ti. in 3. compi.

† Anaginen. Anagnum

† Salu

2 Vide c. de creuit. & ibi Doct. de hæret. lib. 6.

e Cum suo onere.] sic ĵ. de deci. pastoralis. & c. cum non sit in homine. 16. q. 1. si quis laicus. C. de distr. pi. si debitor. 3 C. qui mo. pi. ta. contra l. 2. & 3. & ff. de cōtrah. emp. l. alienatio, ff. de pact. inter debitorem.

3 Pignus a d̄bitore distractū sine ɔsēsu creditoris transit cum sua cā ī emptorē. I. An.

CVm contra.] Primò ponitur factum. Secundo diffinitio: ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Quidam nomine Laurentius, quandā pecuniæ quantitatem recepit à quodam creditore, pro qua pecunia obligauit ei quasdam possessiones: tpe procedente mortuus est creditor ille: hr̄des creditoris illius possessiones illas obligauerunt G. ciui Anagnino; mortuo postmodum Laurentio debitore, R. de Monte Fortino filius illius in præsentia dñi Papę mouit quōnem super possessionib. prædictis contra dictum G. ciuē Anagninū dicens, ꝙ de fructib. illarū tm̄ fuerat perceptū, tū ab ipso G. tum ab illis, q̄bus illæ possessiones fuerant obligatæ, ꝙ fructus illi sorti poterant adæquari, vnde petebat illas possessiones sibi restitui. ad hoc probandum suas probationes induxit: Dñs Papa considerās quòd in talib. fructus percepti debeant cōputari in sortem. & si qui vltra sortem percepti sunt, restitui, videns etiam, quòd fructus illarum possessionum extenuassent, & annullassent totū debitum, decreuit possessiones illas restituendas dicto R. & in corporalem possessionē illarum ipsum fecit induci. Not. quòd pignus mihi obligatū alijs possum obligare. Item hæres potest per se pignora parti obligata. Item fruct⁹ pignoris debent computari in sortem. Itē ad officium iudicis ꝑtinet non solum ferre sententiam, sed mittere in possessionem.

† In codice Barbat. ita: tū ab eodē G tū ab alijs qui eas, &c.

† al. ita: in quo fructus &c.

f Perceptum.] imo & quod percipi potest computandum est C. de partu pig. & omni causa. l. 2.

g Fructus.] fructus intelliguntur, qui supersunt deductis expēsis. C. de fruct. & litis expen. l. 1.

h Canonicas.] infra de vsu. quoniam. C. de pig. act. l. 1. & 2.

† Cap. vni. e. ti. in 4. cōpi. & de intellectu vid. Cou. in c. q̄uis de pact. li. 6. in 2. par. relect. §. 3.

i Computari.] nisi in casibus. supra de feu. c. 1. & infra de vsu. c. 1. & c. conquestus. & c. salubriter.

K Extenuassent.] Non enim potuit primus creditor in plus obligare pignus secundo creditori, 4 quam ei fuerat obligatum, infra de don inter vi. & vxo. nuper. & ff. de reg. iur. l. nemo plus & ff. de vsufru. quod nostrum & infra de iur. patr. quod autem. in fi. arg. contra, ff. de acquir. rerum domi. non est nouum. T.

4 Nunqd secundus creditor possit iterū obligare, vide in Specu. o. ti. § j. vers. sed cū pignus. I. A.

l Restituendas.] tenetur enim creditor pignoratitia actione, si pignus deteriorauit. C. de pign. actio. l. 2. sic & res commodata reddita non videtur, si deteriorata reddatur. ff. commo. si mihi. § 1.

SIgnificante.] Primo ponitur querela. Secundo datio iudicum. ibi, Cum igitur. Et pro intellectu scias, qđ pactum

pactum legis commissoriæ fuit inuentum ad dissoluendum contractum emptionis & venditionis; & pone exemplum prout dicitur in glo. 2. Abbas Siculus,

bus improbat per l. j & 3. C. de pa c. pig. vt dicit hic R.

[Glo. seq. notat, & signat contrarium.]

c Certum]ergo non imputatur domino malitia nuncij, vel procuratoris, si modo credebatur idoneus; vt hic videtur, & ff. cõmoda argentũ. sic C. qui pe. tu. cũ a matribus. arg. ꝯ. s. de offi. dele. cũ olim & ff. de pscri. verbis. apud §. vlt. & 3. q. 7. in grauibus. lo.

quòd cũ domũ suã : † G. Pisano ciui pro ducentis qnquaginta libris pignori obligasset, ac promisisset præstito iuramẽto, ꝙ nisi domum ipsam stato termino recolligeret, [a] creditorẽ vlterius super ea minimè molestaret: ĩfra statutum tempus per certum & fidelem † nuncium (vt ei videbatur) creditori pecuniam numeratã remisit: q̃ idẽ nũcius infideliter agens, sicut ei iniunctũ fuerat nõ persoluit: & postmodũ idem R. ab Imperatore detentus, dicto G. satisfacere non potuit, vt debebat: & infra. ¶ Cũ igitur pactũ legis cõmissoriæ [b] † sit in pignorib. improbatum: & prædictus R. quãtum in eo fuit, iuramenti debitum adimpleuit: cum per eum, quem certu[c] nuncium esse sperabat, pecuniam remiserit termino statuto, † sed in captione detentus satisfacere nõ potuit creditori: Mandamus, quatenus si est ita, [d] prædictum creditorẽ, vt sorte cõtẽtus, pẽsionibus pignoris computatis in eam, illam † p̃fato R. omni dilatione post posita resignet, (pacto tali, vel iuro[e] nequaquam obstante) censura ecclesiastica cogatis.

¶ Gregorius nonus.

Vsufructuarius cauet, quòd fruetur rebus immobilibus salua ipsarum substantia: & pecuniam & æstimationem mobilium, quæ consumuntur vsu, finito vsufructu restituat.

CAP. VIII.

CVm † cõstet l. mulierem vxorẽ Ogerij † quoad vsufructum filio suo successisse [f] in bonis quorũ proprietas ad M. mulierem vxorem C. dignoscitur pertinere; Mãdamus, quaten⁹ eam ad

† Vox, suam, deest in antiquiorib.

C A S V S. Quidam ciuis Pisanus R. nomine, accepit mutuo 250. libras à G. ciue Pisano: pro qua pecunia obligauit ei quãdam domum, & promisit ei præstito iuramento, quod nisi domũ ipsã recolligeret termino constituto, vlterius creditorem super ea non molestaret: sed dictus R. infra tempus statutum p certum & fidelem nuncium (vt credebat) pecuni numeratam creditori remisit: sed nuncius ille perfidè agens, pecuniam illam, sicut sibi iniunctum fuerat non persoluit; & postmodũ idem R. ab Imperatore detentus, creditori satisfacere non potuit; vt debat; sed postmodum ab Imperatore liberatus pecuniam soluere voluit creditori, & ipse eam recipere noluit: quia non fuit in termino psoluta: vndè dictus R. significauit hoc dño Papæ: super hoc scribit Papa quibusdã dicens: Cum ergo pactum legis cõmissoriæ sit in pignoribus improbatum, & præfatus R. quantum in eo fuit iuramentum seruauit. quia per eũ quem certum nunciũ esse credebat pecuniã remisit termino constituto: mãdat Papa, quatenus si est ita, prædictum creditorem ecclesiastica cẽsura compellãt, vt sorte sua contentus, pensionib. illius domus in eam computatis, domũ præfato restituat debitori, pacto tali vel iuro nequaquam obstante Not. ꝙ pactum legis commissoriæ in pignoribus appositum non obstat, quominus pignus restituatur, nisi iuramentum interuenisset. Item iuramentum in casu illo præiudicat legi, cum sine periculo animæ non possit seruari. Item posse suum faciens, mandatum legis adimplet. Item malitia nuncij non obest dominio, dummodo ab initio credatur fidelis nuncius. Item fructus pignoris computandi sunt in sortẽ.

† Vide Antonium Gomeziũ tom. 2. varia. resol. c. 7.

† De hoc articulo uide Couarruuiã lib. 3. varia. reso. c. 2. vbi plene & luculenter.

† constituto.

a Recolligeret.]id est, redimeret.

[Glo. seq. declarat quid sit lex commissoria. signat contrarium, & soluit.]

b Commissoriæ.] Sic pactum legis commissoriæ fit hoc modo: [1] Vendo tibi fundum Titianum certo pretio, puta 10. pacto tali adiecto, quod si vsque ad mẽsem non solueris 10. fundus sit inemptus, quod hic pure vẽditum est, potest sub conditione resolui, & est in potestate venditoris vtrum velit venditioris resolui: quia istud pactum venditoris causã apponitur. ff. de leg. cõ. l. 1. & 2. argu. contra, quod sit conditionalis talis venditio. ff. de pig. si fundus. §. fi. & ff. de contrahe. emp. l. fi. 1. respon. Sed ibi potius conditionalis venditio contrahitur. Sed pactum istud legis commissoriæ in pignoribus

[1] Adde qualiter fiat per Bartol. in l. quãuis. ff. de solutio. Cy. in l. 1. C. de pact. pign.

[Glo. seq. arg. allega. contrarium, & ibi remittit.]

d Si est ita.] argu. ꝙ iuramentum ꝯ legem factum seruandum est, quasi diceretur, si non est ita, seruabitur iuramẽtum verba ista, si est ita, referruntur ad id quod dicit per eum quem certũ nũcium, & c. ar gu. ꝯ. s. de foro cõp. si diligenti, in fin. vbi de hoc.

† Perperam in vulgatis legit, illud, cum ad domum referri debeat, cuius initio capitis facta est mentio.

[Gloss. seq. signat contrarium, & ibi remittit.]

e Iuramẽto.] argũ. ꝯ. s. de iureiur. cũ contingat. ibi soluitur.

CVm cõstet.] Pertinet ad secundã partẽ rubricæ, & primò ponitur quæstio. Secundò mandatum ibi, Mãdam⁹. Secũda pars ꝑtinet duo dicta Scdũ. ibi pecun ã. A. CASVS. Quidam fecit testamentũ, & in testamento illo reliquit proprietatẽ bonorum suorum Mariæ vxori, C. vsumfructũ verò I. mri suæ vxori Ogerij † Maria proprietaria mortuo testatore petebat ab I. vxore Ogerij præstari sibi idoneam cautionem ꝙ ipsa vteretur & frueretur salua rerum substantia in rebus immobilibus ad arbitrium boni viri: mandat Papa quibusdã, quatenus compellant ipsam ad cautionem idoneam præstandam, quod ipsa vtatur & fruatur rebus immobilib. ad arbitrium boni viri, quæ vsu non consumuntur pecuniam verò si quam habuit; vel habebit, & æstimationẽ aliorum bonorum, quę usu consumuntur, & in hæreditate inuenta fuerunt, post mortem ipsius restituet, siue restituat dictæ Mariæ, vel hæredibus eius. No. quod vsufructuarius tenetur præstare cautionem, quod utatur, & fruatur ad arbitrium boni uiri: alias repellitur, ut quidam dicunt.

† Vide l. 1. C. de usufru. & Speculat. tit. de pign. §. sequitur. vidẽre.

† Aegidij.

f Successisse.] scilicet ex testamento filij: quia si ab intestato decederet. & filius non habuisset descendentes, parentes in totum succedunt secundum tenorem illarum Authentica. C. ad Tertull: Authentica defuncto. & C. de suis, & leg. lib. ab intestat. Authentica in successione, & etiam in Authentica de hæred. ab intest. ueni. §. consequens. & §. 1. & 2. collat. 9. unde sumptæ sunt Authenti. C. de his quæ ab inte. dese. Authent. in successione.

[Glo. seq. cum sequentibus per modum summæ recitari potest, & sic, scilicet quærendo de nouem primò quid sit usufructus, & cętera quę per glo. patent.]

¶ Cautio-

cautionem idoneã [a] exhibēdam, quòd vtatur [b] & fruatur [c] salua rerum substātia [d] rebus† immobilibus, [e] & quę vsu nõ cõsumuntur ad arbitriũ boni viri. [f] ¶Pecuniam [g] verò si quam habuit, † vel habebit, ac æstimatione bonorum, quę consumũtur vsu, & in hæreditatē inuenta fuerint, in morte sua, dictę mulieri, vel hæredib. eius restituat, p censuram ecclesiasticam compellatis. [h]

TITVLVS XXII.

De fideiussoribus.†

¶Ex concilio Cantuarieñ.†

¶Breue est, nec potest breuius summari.

CAP. I.

Clericus† fideiussionibus† inseruiens [i] abijciatur.

¶Lucius iij Elieñ. episcopo, & archidiacono Noruiceñ.

Compellitur clericus seruare fideiussorē indemnem per assignationem redditũum suorum.

CAP. II.

PEruenit† ad nos ex conquestione R. clerici, quòd cũ ipse p C.† & F. clericis, mercatoribus Bononiensibus fide

a Cautionem idoneã.] nomine cautionis, nuda promissio intelligitur. C. de verb. sig. sancimus. sed cũ additur idonea vel sufficiens, pignoratitia vel fideiussoria intelligatur. ff. mandat. si mandato Titij. §. vlt. ff. de fideicom. lib. l. 4. §. adijci. & instit. de re diu. §. venditæ. Et sicut in casu isto pignora vel fideiussores dãtur, sic s. de sequestra. ad hoc satisfactionem desiderat hæc cautio ad arbitriũ boni viri. C. de vsu. l. vsufructu cõstituto. Et hæc cautio nõ põt à testatore remitti. C. e. l. 1. & C. vt in poss. le. scire, cũ fauore hæredis sit introducta, sed ipse hæres põt remittere. ff. ad leg. Fal. potest.

b Vtatur.] vsufructus est ius vtendi fruendi reb. alienis, salua rerum substantia ff. de vsufru. l. 1. & est ius in corpore, quo sublato ipsum tolli necesse est. ff. e. l. 2. & ideò dr̃ rebus alienis, quia res sua nemini seruit. ff. de serui. vr. præd. l. in re communi. & ff. si vsufru. petatur. l. vti frui. in prin.

b Vtatur.] hoc dr̃ ad differẽtiam vtilis dominij, quod in rebus alijs habetur, vt est emphyteuta, & feudatarius, qui habent vtile dominium.

c Fruatur.] hoc dicitur ad differẽtiam nudi vsus: quia minus est in vsu quam in vsufructu inst. de vsu. & habi. §. minus. & clerici possunt dici [1] vsuarij: quia nec possunt vendere, nec testari, nec donare, sed victu tantũ & vestitu contenti esse debent, vt 10. q. 2. episcopus habeat. Bern.

d Salua rerum substantia.] idest, ne in totum pereat substantia, vnde tenetur reficere ædes quoniam ad eum omnes fructus pertinent. ff. de vsufru. l. vsufructu leg. & l. hactenus: alias est. §. illius prædictæ legis. & C. eo. tit. cum ad quem. vnde cautio præstatur.

e Immobilibus.] hęc autem cautio interponi debet siue res sit mobilis, siue immobilis, siue soli, vt hic. & ff. vsuf. quemad. cau. l. 1. & appellatione mobilium etiam sese mouentia continentur. ff. de verb. sig. mouentium, arbitrio boni viri præstare debet, vt hic dicit, & C. de vsufru. l. vsus fructus. & ff. eo. item si fundi continet cautio istas duas causas. Vnam de vtendo fruendo arbitrio boni viri: Aliam de restituendo finito vsufructu ff. vsuf. quemad. cau. l. 1. in fi. & §. hęc stipulatio. Quãdoque tñ remittit hæc cautio, [2] cũ incertum est proprietatē rediturã ad vsufructuarium ff. de vsu. quemadmodum. cau. l. si vsusfructus. §. plane. Item in fisco vsufructuario. ff. vt leg. seu fideicõ. cau. cau. l. 1. §. si ad fiscũ. Itē cũ vsusfructus pertinet ad patrē in reb. filij. C. de bon. q̃ lib. l. vlti. §. hæc proculdubio. Cõstituit aũt vsusfructus in fundo rustico, & in ædibus, & in seruis, & cæteris reb. scilicet gēmis, annulis, libris. ff. eo. sed & si quid. §. & 2. & l. statuæ. & l. item si fundi. in prin. §. 1. & l. 3. §. 1. & 1. rñ.

f Viri.] i. iudicis. ff. de verb. obl. continuus. §. cum ita.

g Pecuniã.] in his verò q̃ vsu consumuntur, proprie vsusfructus non põt constitui. quia neq; naturali iure potest fieri: quia non potest esse salua rei substantia; neque ciuili: quia ita dantur vsufructuario, vt fiant huiusmodi recipientium vsumfructum puta vinum, oleum, frumentum, & consimilia. Itē pecunia numerata, quæ assidua permutatione & cõmissione consumitur, inst. de vsufru. §. constituitur, & ff. de sol. si nummi alieni, vtilitatis tñ causa constituitur vsusfructus, vel quasi vsusfructus: quia ille cui dantur hmõi res satisdat de tanta pecunia restituenda, vel æstimatione aliarum rerum, vt hic dicit, & insti. de vsuf. §. cõstituitur. & ff. de vsufr. earũ rerũ q̃ vsu cõsumuntur l. 1. 2. & 3. & l. si tibi vini. & finit morte fructuarij, & capitis diminutione, vt l. prædicta, si tibi vini maxima & media. insti. eo. §. finitur.

h Cõpellatis.] sed si nõ põt satisfacere, qd erit? Dicũt qdam sufficit si iuret, in auth. vt nulli liceat hre loci cõseruatorē. §. si vero crimē. coll. 9. argu. Azo dicit quod si habebit vsumf. ff. de vsufru. leg. vxori. B.

DE FIDEIVSSORIBVS.

¶Supra visum est de rebus, quæ pro debitis pignori obligant: restat videre de fideiussoribus, qui pro alienis debitis intercedunt. Abbas.

De hac materia habetur 23. q. 5. cum homo. & de cõse. dist. 4. nos autem. & c. queris.

Clericus.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, qđ clericus inseruiens fideiussionibus à clero debet remoueri. No. quod clericus fideiubere nõ debet: quod verum est frequẽter, per illud verbum, inseruiens.

i Inseruiens.] frequentiam denotat, vel verum est qđ clericus fideiubere non debet. 11. q. 1. te quidem. vbi de hoc. si tamen fideiussit, tenetur. [3] j. c. proxi. & c. constitutus. sic & regulares fideiubere non debēt. j. eo. quod quibusdam.

Peruenit.] si intelligeretur textus de redditibus beneficiorum, vt est cõis doctorum intellectus, esset hic casus notabilis, & valde singularis: probatus, quod ex redditibus beneficiorum potest satisfieri creditoribus clericorum, [de quo latius hic tractatur per Panor.] In prima ponitur impetrantis conquestio. In secunda causæ commissio ibi, Ne igitur. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam clerici C. & F. Anglici receperunt quandam quantitatem pecuniæ mutuo à quibusdã mercatoribus Boñ. Quidã clericus R. nomine fideiussit pro prędictis clericis apud mercatores: Vnus C. super fidem suam, & alter per iuramentum promisit ad terminum constitutum soluere pecuniam, sed illis pecuniam non soluentibus, dictus R. clericus satisfecerat creditoribus de eadem. vnde conquestus fuit domino Papæ. scribit Papa epõ Elieñ. & archidiacono Noruiceñ. dicens, ne dictus R. dispendium patiatur. vnde videtur præmium meruisse, mandauit Papa Boñ. episcopo, vt inspiciat instrumenta super debitis illis. quæ sunt apud creditores, & eorum transcripta sub sigillo suo signata mittat iudicibus istis, mandans, eisdem, quatenus si per confessionem clericorum prædictorum, vel alias eis constiterit rem taliter se habere, moneant illos, & compellant, vt prædicto R. pecuniam quam pro eis soluit, restituant,

† al. in rebus &c.

† habuerit.

† De materia huius tit. vide Antonium Gomezium to. 2. varia. resol. cap. 13.

† Cartuarieñ Carthaginiẽ.

1 De hoc articulo vide plene p Couaruuiã in c. cũ in officijs. de test.

2 Vide gloss. sam in §. cõstituit. verbo, satisdat. Instit. de vsufr. & glossam, & Bartol. in l. pactum. ff. de pact.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. & uide to notas nostras in hoc cap.

† fideiussoribus

† Cap 4. eo tit. in 1. cõp. & post concilium Lateraneñ. sub Alexan. iij. par. 23. c. 5.

† Aut hic legēdum I. & F. aut in c. cęterũ. j. de iuramento calum. C. & F. quũ idem est casus in vtroque ca. vt ibi not.

3 De hoc articulo uide to hic latius per Hostien. sem & Io. And.

restituant, & ipsum conseruent indēnem: alioquin de redditibus eorū, debita ipsa psolui faciant, & dāna illa resarciri, aut redditus illos sibi assignent tandiu detinendos, donec de ipsis ei fuerit satisfactū. Præterea, si ɔstiterit pdictos clericos religionē fidei & iurā sui violasse, eos ab officio & bñficio suspēdāt. Nota ꝙ si clericus fideiusserit, tenet. Itē qs nō dēt pati dispēdiū de quo meruit pmiū obtinere. Itē sigillo epi statur tāq̄ veræ ,pbationi. Itē cōfessus in iure ,p iudicato habet. Itē cū omni interesse satis faciēdū est fideiussori. Itē stipēdia clerici, vl bñficiū detineri debēt ,p debito suo, quod verū ē per iudicē. Itē fides & iuramentū æquiparantur. Itē periurus priuari debet officio & beneficio.

a Nō soluētibus.] primo fuit in optione creditoris quē vellet primo cōuenire, pricipalē, vel fideiussorē. C. de fideiu. iure nostro hodie corrigit illud p auth. qa quamdiu pricipalis inuenitur, fideiussor nō molestat. C. e. ti. auth. psente. nisi ipse fideiussor renūciauerit huic iuri. C. de duo. re. sti. aut. hoc ita. & huic iuri renūciāt fideiussores, & ɔstitutioni diui Hadriani, quæ ē C. d cō sti. pecu. diui Hadri. & huic iuri iste clericus fideiussor renunciauit.

[Gloss. seq. arg. ꝙ officiū, &c. all. 7. iura. & 2. ad casū conuersum: & signat vnum contrarium.]

b Dispendiū.] argu. officium suum nulli esse dānosum. ff. de fur. si suus cōis. §. quod vero. 4 q. 3. c. si testes §. venturis. & ff. ad Velleia. l. 2. §. 1. ff. quemad. testa. ape. sed & si qs. ff. qbus ex cau. ma. l. videlicet. & 2. q. 6. hoc et placuit, sic s. de renun. sane. 1 Similiter ē conuerso nō debet præmium consequi vnde pœnā meretur. 26. q. 1. legi. ff. de nego. gest. siue hæreditaria. arg. contra. ff. de his quibus vt indig. auferuntur. & l. 1.

c Sigillo.] nota scripturā authenticam illā, quæ continet sigilium episcopi. arg. s. de fi. instr. scripta. 2 Al

d Ex confessione.] confessus in iure pro iudicato habetur. C. de confess. l. vnica. s. de confess. cum sup. c. vl. & semper statur confessioni contra se factæ. 14. q. 2. §. 1. & ff. de integra. acti. aleætate. §. si quis. & s. de confes. cap. vlti.

[Gloss. seq. obijcit vsuras per fideiussorem nō repeti. dat solu. alia ponit contraria. Item opinionem Tanc.]

e Seruent indemnem.] ergo petet vsuras, si eas soluit creditoribus. Sed oppono tibi, vsuræ indebitæ fuerunt. s. de iureiu. debitores ergo si ad eas etiam soluēdas exceptione opposita fuit condemnatus, hoc per iniuriam iudicis factum est, quare principalis debitor nō tenetur ei ad hoc. ff. de fideiussoribus exceptione. ff. de euict. si per imprudentiam. & s. de emp. si venditori.

1 Et j. d ele. cū n̄ deceat. li. 6. ɔ̄. 7. q. cō stitutū. vbi hoc. Io. An.

2 Adde ꝙ illi creditur l. Lucius. & ibi Bart ff. d fi. īstru. & in l. q̄ dotis. ff. sol. ma.

iusserit, illis prescriptam pecuniam non soluentibus, [a] coactus est satisfacere de eadem. ¶ Ne igitur dispendium [b] patiatur, vnde videtur pmiū meruisse: Bononiēsi episcopo dedimus in mandatis, vt super debitis illis, instrumēta, quę sunt apud creditores, inspiciat, & eorū transcripta suo sigillo [c] signata, vobis mittere non postponat. Mandamus itaque discretioni vestræ, quatenus si ex confessione [d] prędictorū clericorū, vel aliàs legitimè vobis rem ita se habere cōstiterit, moneatis eosdē, vt memorato R. pecuniā, quā pro eis soluit, restituant, ipsumque seruent indēnem: [e] alioquin de redditibus [f] eorum, pręscripta debita faciatis exolui: & damna etiam, quę propter hoc pertulit, resarciri: aut prędictos redditus sibi assignetis tandiu sine molestia detinē dos, donec ipsa dāna resarcita fuerint, & debita sine diminutione soluta. Pręfatos verò clericos, si religionem fidei, & iuramenti [g] sui eos violasse constiterit: ab officio & beneficio suspendatis.

¶ Idem Cantuariēn. † archiepiscopo.

¶ Per districtionem canonicam compellitur debitor à fideiussione absoluere fideiussorem, qui à creditoribus molestatur.

CAP. III.

CONstitutus † in pſentia nostra magister S. sua nobis assertione monstrauit, quod ,p Cācellario tuo tempore Lateran. concilij, in quadam summa pecunię intercessit, quam quoniā

& ff. mand. idemque. §. generaliter. Vbi dr: exceptio, q̄ competit reo & fideiussori: & si eam sciēter omittat, ei est imputādum. ff. de exceptio. omnes exceptiones. Item debitor nō intelligitur mandasse, vt soluat indebitum. ff. de condi. indebi. si procurator. Sed dicerent ꝙ si fideiussor iurauerit soluere sortem & vsuras, propter iuramentum exceptionē proponere non poterit. s. de iureiuran. debitores. nisi primo impetrasset absolutionem iuramenti. 3 eo. tit. ex admi. nistrationes. vnde tacis potest petere vsuras, & expensas, quas fecit: quia totum est interesse suum. ff. mand. si mādato. §. si fideiussor. ff. de admi. re. ad ci. perti. l. 1. §. vlti. & hoc prout sequit. & j. cap. ,pxi. Sed obstat illa decret. debitores quia ipse debet repetere vsuras. sed si nō iurasset, & potuit opponere exceptionē & non opposuit, non repeteret vsuras: qa indebitū soluit. hoc dicit. Ala. Vl dic ꝙ idē ē cū iurauit: qa debuit impetrare absolutionē iuramēti antequam solueret vsuras: si potuit, sed si non potuit, ipsemet repet. ab vsurario. Al j vt Tanc. ɔ̄dixerunt.

[Glo. seq. no. alleg. vnam legem, & aliā allegat in contrarium & soluit.]

f Redditib.] nota clericis ob causam iudicati quotidiana stipendia interdici. ff. de re iudi. commodis præmiorum arg. contra. C. quæ res pigno. obli possunt spe præmiorum sed licet speciali conuentione nō possunt obligari, vt l. proxi. tamē ex causa iudicati à iudice possunt pro iudicato obligari. arg. C. de execu. rei iudi. stipēdia. & C. de prædi. min. non alie. l. 1. ff. de re. eorum, qui sub tut. vel cur. magis. Vin.

[Glo. seq. quærit obijcendo, & soluit.]

g Religionē fidei & iuramenti.] puniri enim debent: quia periuri sunt, & infames, sm canones. 6. q. 1. quicunque. 22. q. 5. si quis. & s. de iureiu. querelam. C. de transl. si quis maior. & idem est venire ɔ̄ fidem ,pmissam, sicut contra 4 iuramentum, vt hic patet. & s. quod met. cau. ad aures. quia inter simplicem loquelam & iuramentum non facit Deus differentiam 22. q. 5. iuramenti. Sed quare mandat eos suspendi, cum ad hoc non sit actum? Potest dici ꝙ hoc facit ex officio suo: cum per denunciationem ad Papam peruenerit: quia vndecumque crimina claruerint, punienda sunt. 24. q. 3. ecce.

COnstitutus.] Communis diuisio. Secunda ibi, Ideoque. Abb. Sicul.

CASVS. Cancellarius Cantuarieñ. tēpore Lateran. cōcilij recepit mutuo quandam quantitatem pecuniæ à creditoribus Boñ. pro qua pecunia magister Simon fideiussit: & quia Cancellarius pecuniam non soluebat, molestias plures prædictus magister à creditoribus

3 Dicit O. licet teneat excipere, nō tenet agere: ptereа qa talis petitio quasi inhonestatē inducit, excusati dēt fideiussor ff. man. l. idē. §. gñraliter. vbi fideiussor inhonestam exceptionē ex sui psona cō petētē omittere pōt. Io. And.

† Cantuarieñ.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cōp. Et q. b. casib. eximatur fideiussor à fideiussione, tradit Antonius Gomezius to. 1. varia. resol. ca. 13. & Giudo Papæ decisio. 117.

4 Grauius tā peccat veniēdo contra iuramentum.

inter se possunt fideiubere cũ conueniuntur.C. de epis. & cler.omnes.§.in hac. Item nec adstrictus curiæ potest fideiubere.C.locati.curialis.Io.

[Glos.seq.nõ facit ad sol.quõniam.tertio arguit à contrario.]

a In vtilitatẽ.] istud bene notabile est, quod creditor probet in vtilitatẽ ecclesiæ credidisse.10.q.2.§.hoc ius.ver.is creditor. 1 Sed nec tunc agetur ex illo contractu, cu ille nullus sit, credendo monacho sine cõsensu capituli, sed agit actione de in rẽ verso, vt hic patet, & ff.de in rem verso l.j. & l.si pro parte. A contrario sensu vr, quod vsque ad summam a capitulo constitutã non tenet creditor probare in vtilitatem ecclesiæ processisse, ex eo quod de alia probare tenetur, vt hic dicit Bernard.

b Grauiori.] sed ẽt ad arbitriũ iudicis, cum hic non sit certa pœna statuta.ff.de offi.deleg.de causis.

EVm pro quo.] CASVS. Obligasti te pro aliquo fideiussorio noie: quæritur, verũ possis agere contra principalẽ debitorẽ, vt te liberet ab obligatione? Rñdet Papa, quod si debitor diu cessauit in solone debiti, vel si dissipare icipit bona sua, aut si condemnatus fuisti, rectè agere poteris contra ipsum, vt te liberet à fideiussione.

Nota quod in tribus casibus potest fideiussor agere cõtra debitorem antequam soluat, scilicet, si debitor diu cessauit in solutione debiti, uel si dissipare incipit bona sua: aut si condemnatus sit fideiussor.

[Glos.seq.tres casus litteræ repetit, alle.concor.& addit quartum, dicens, quod alias ante solutionem non agir, & dicit quare. In fi.exponit istud, diu.]

c Si diu.] nota hic tres casus, quibus fideiussor potest agere contra principalem debitorem, ut eum liberet à fidejussione. Primus est, si diu stetit in obligatione. ff. mad.l.Lucius Titius. Secundus si reus incipit vergere ad inopiam, vt l. Lucius Titius. & C.mand.si pro ea contra q. Tertius si fideiussor condemnatus sit, vt in l.si pro ea contra q. & istos tres casus habes hic. Quartus est si hoc ab initio conuenit, vt in l.prædicta, si pro ea.& ff.de fideiuss. fideiussor pro uenditore. Et ita in casib.ante solutionẽ potest agere fideiussor ut liberetur. ar.ff.mand. si mandato.§ quoties. & ff. om no.l.si ut certo loco.§. §.item tibi dedi. aliàs no potest. quia & hoc ipsum vr ei mandatum vt soluat: & hoc promittit: & sunt quasi duo mandata, ut se obliget, & vt soluat: unde ad vtruq; tenetur, arg.ff.de condi.indeb. indebitam. & est supra de do.& contu.cum dilecto.ubi duo intelliguntur mandata.ff.de arbit.Celsus. & quia intempestiue nõ debet reuocare beneficium suum, ne omnino inutile fuisset. quia adiuuari nos beneficijs oportet, & non decipi.sup. de commo.c.vnico.ff.eo. in commodato.§ sicut, secus est in precario.ff.de prec.cap.vlt. Et quod dicit, diu, referendum est ad arbitrium iudicis, sicut illud, celeriter, ff.de locato & conduc.c potuit.Bern.

d Dissipare.] in isto casu potest mulier petere dotẽ constante matrimonio C.de iu.dot.l. vbi. 2 aliàs non potest. C.si constau.matr.dos solu.fu.l.vnica.Bern.

Vid. Bald. in auth. hoc ius porrectũ C. de sacro san.eccl. vbi de hoc.

1 Vbi de hoc & de depos. c.1.ubi inde ibi Io. And. super 1.glo.

† De materia & intellectu huius decretalis elegãter Guido Papæ decisio.117.in cip. fideiussor potest.

nus respondere: Nisi forte in vtilitatem[a] † dom[9] ipsius manifestè constiterit redundasse. Et qui cõtra istud statutũ venire præsumpserit, grauiori[b] disciplinæ subdatur.

¶ Gregorius nonus.

¶ Ponit tres casus, in quibus fideiussor contra debitorem agit antequam soluat, vt à fideiussione liberetur.

CAP. V.

EVm, †pro quo te fideiussorem obligasti, si diu[c] in debiti solutione cessauit, aut dissipare[d] bona sua cœpit: seu super hoc condemnatus fuisti: iure poteris cõuenire, vt te a fideiussione debeat liberare.

TITVLVS XXIII.

De solutionibus.

¶ Alex.iij.decano & capitulo Morin.†

¶ Successor in beneficio tenetur soluere debita prædecessoris pro necessitate ecclesiæ contracta.

CAP. I.

AD † hoc in Apostolicæ: & infra. ¶ Sicut filius[e] debita[f] patris soluere tenetur ita prælatus sui prædecessoris† pro ecclesiæ necessitate[h] contracta.

¶ Gregorius nonus † vniuersis ecclesiarum Prælatis.

Si prælatus obligat ecclesiam pro alienis debitis, est suspensus ipso facto ab administratione spiritualium & temporalium, & ecclesia non tenetur

CAP. II.

SI quorundam: & infra. ¶ Firmiter inhibem[9], ne quis præsumat

DE SOLVTIONIBUS.

Visũ est ff.de obligationibus, q̃ tollũt ex solutionibus (nã solone eius qđ debetur, omnis tollit obligatio Inst.quib.mod. tol.obl.in prin.) meritò post rubr.præcedentes subijcit ista de solutionibus, Abb. Sic.

De hac materia habetur de pœnit.dist.1. medi ina, & distin 4. in tribus primis capitulis.

AD hoc in Apostolicæ.] CASVS. Dr in hoc cap.quod sicut filius debita patris, cuius est hæres, tenetur soluere, ita prælatus debita anteceßoris sui pro vtilitate ecclesiæ contracta. Nota quod filius tenetur soluere debita patris ex cõtractu vel quasi; ex delicto non tenetur nisi in quantum ad ipsum peruenit, vt C.ne de sta.defun.l.1. vt quidã dicunt secundũ canones verò tenetur ex delicto in solidum; & hoc intellige de filio qui est hæres. si enim hæreditatem non haberet, in nullo tenetur. Item nota, quod prælatus prædecessoris sui debita soluere tenetur, si pro vtilitate ecclesiæ contracta fuerint.

e Filius.] hoc verum est, si est hæres.

[Glo.seq.distin.an fecerit hæres inuentarium, & an obligatio sit ex delicto, uel contractu.]

f Debita.] omnia, si non fecerit inuentarium: si fecit, tunc non tenetur nisi quantum vires hæreditatis se extendunt. C.de iure deliber.sancimus iam duas & hoc in debitis ex contractu descendentibus, uel quasi; sed in debitis quæ ex delicto, uel quasi procedunt, non tenetur nisi inquantum ad eum peruenit, vel nisi cum defuncto lis fuerit contestata. C.ne ex delic.defunc.l.vni. Ala. Secundum canones tamen videtur quod hæres tenetur ex delicto defunc. ff.de sepult. c.ult.& ff. de rapt. in litteris. Tan r.

P ædecessoris.] est enim quasi hæres ipsius.23.q.8.cõuenior.12.q.2.c.vlt. 3 Ala.

h Necessitate.] alias non tenetur ecclesia.10.q.2.hoc ius §.& is creditor.& ff. tit.prox quod quibusdam & ff. de depos.grauis.& sic successor ad id tenetur quod prædecessor facere debuit. 4 12.q.5.quia.Io.& 16.q 6.illud. Bernar.

SI quorundam.] tria facit. Primo prohibet. Secundo decernit. Tertio pœnam imponit. Secunda ibi, Decernentes. Tertia ibi, Si quis. Abbas.

CASVS. Quidam prælati ecclesiarum obligabant ecclesiam sua n pro debitis alienis: concedebant etiam litteras,

2 Et ff.de pignor.ex litteris.Io. And.

† Noruicen.

† Cap.1.extit.in prima compilat. Et post concilium Lateran.sub Alexan.iii. par. 29 ca.9. ubi ex integra clausula intelligas hoc fragmentũ.

† al.Gregorius tertius & illa uerba i Vniuersis ecclesiarũ prælatis: omittit Contius, & alij: sunt tamen in vetustioribus.

3 Vbi plenè de hoc. & 12.q. 2. cps q filios. Io. And.

4 Cum esse ctu, & nomine ecclesiæ, sm Ala. Io. And.

litteras, vel sigilla, vt pecuniam reciperent cum sigillis ipsorum prælatorum. Præcipit Papa, ꝙ de cętero ista non fiant, decernens ecclesias non teneri (si secus fuerit attentatum) ad solutionem talium debitorum: & si aliquis prælatus contra hoc venite præsumpserit, ab administratione temporalium & spiritualiũ nouerit se suspensum. Nota ꝙ ex contractu prȩlati non tenetur ecclesia, nisi versum sit in vtilitatem ipsius. Item prælatus qui obligat ecclesiã pro alienis debitis, suspensus est ipso facto ab administratione spiritualiũ, & temporalium.

ecclesiam sibicómissam, pro alienis grauare [a] debitis: aut litteras [b] alicui seu sigilla [c] cócedere, quibus possent ecclesiæ obligari: † Decernentes si secus fuerit attentatum, ad solutioné talium debitorũ ecclesias non teneri. [d] ¶ Si quis † autem contra præmissa de cæterò venire prȩsumpserit, ab administratione spiritualiũ, & temporalium nouerit se suspensum. [e]

¶ Idem Decano & I. canonico Tulleñ.

Si clericus non habeat vnde satisfaciat suis creditoribus, non debet excommunicari, nec aliter molestari: prȩstabit tamen cautionem saltem iuratoriam de soluendo, cum venerit ad pinguiorem fortunam.

† Vide l. quȩ dotis. ff. sol. mat. & in l. Lucius. & vtrobique Barto ff. de fide instrũ. [1]

† Inferior epõ: q̃a hæc pȩna nõ habet locũ in episcopis, c. q: periculo-sum, de sen tent. excom. lib. 6.

1 Hȩ duȩ glossulȩ nõ sunt Bernardi, nec habentur in vetustis exẽplaribus.

a Grauare.] 1 mutuum accipiendo. & alij tradendo: vel pro contrahente fideiubẽdo vltra. c. penult. supra tit. 1.

b Litteras,] 1 per quas concedunt prælati, ꝙ aliquis possit recipere pecuniã mutuo nomine suo & ecclesiȩ suæ. Vel tradũt sigilla, vt inde sigilletur instrumentũm si cut creditor voluerit dictare. Vel dic, litteras, seu sigilla, idest, litteras sigillatas.

[Glos. seq. argu. al leg. 5. iura, & vnam decr. in contrarium, secundo obij. it quærendo, & soluit.]

c Litteras seu sigilla.] arg. ꝙ litteris prælatorum credatur. s. de probat. post cessionem. & 11. q. 3. curæ. & supra de fide instrum. c. 2. & s. de cler. pereg. c. 1. & sigillo ecclesiæ creditur 73. dist. in nomine Patris, in fi. Ar. contra s. de prob. quoniam contra. Sed quare dicit hic, pro alienis, cum hic creditor intelligatur, &c. 10. q. 2. c. ea enim. §. hoc ius, uerfic. & his creditor. & s. tit. proxi. quod quibusdam. & supra de depos. grauis. & sic nec nomine suo, nec nomine alieno tenetur ecclesia. Ad factum referas hoc: quia sic fatigaretur ecclesia de facto, & non de iure. Bernardus.

d Non teneri.] nisi quatenus versum est in utilitatem ecclesiæ. s. tit. prox. c. quod quibusdam.

[Gl. seq. exponit, supplet. arg. & remittit. finis recitetur per quæstionem alleg. 3. cano. contrarium soluit.]

e Suspensum.] ipso iure. & insuper ecclesiam ipsam reddere debet indemnem, si in aliquo grauata est s. de reb. eccle. alien. si quis presbyterorum. Et est arg. optimum, ꝙ si aliquis dilapidauerit ecclesiam, ꝙ licet ue lit eam reddere indemnem, nihilominus 2 mouendus est. 2 De hoc dixi s. de elect. quod sicut. in fine. Et sicut ipso iure suspensus est, ita ipso iure videtur restitutus, cum ecclesiam reddiderit indemnem. arg 81. distin. si qui sunt. 16. q. 7. si quis deinceps & 15. q. 6. nos sanctorum. Sed non credo, quod propter hoc sit restitutus: quia iam suspectus est: & satisdatio non immutat maleuolum animum tutoris. Instit. de suspec tut. §. nouissimè. & ff. eod tit. suspectus. & l. seq. immo remouendus est de facto, si administrationem non dimisit. ff. de suspect. tut. suspectus. De hoc dixi s. de offi. deleg. venerabili. Bernar.

2 Hoc non concedo, licet sit hoc ɔmissum superioris arbitrio: cum nec Papa sibi hoc reser uet. Io. And.

Odoardus.] Debitor, qui non est soluendo, excommunicatus quia non soluit, absoluitur cum cautione de soluendo, cum ad pinguiorem fortunam peruenerit. h. d. Et est casus singularis iudicio Panormitani: cum nullam faciat mentionem iste tex. decessione bonorum, licet glossa & Doct. aliter sentiant. Et diuiditur in duas partes. Nam primo ponit querelam impetrantis. Secundo dat iudices: ibi, Mandamus. Abbas.

CAP. III.

Odoardus † clericus proposuit, quod cú P. clericus, D. & laic⁹, & quidam alii ipsum corá officiali [f] archidiaconi Remeñ. super quibusdá debitis cóuenissent, idé in eum recognoscenté [g] huiusmodi debita, sed propter rerum inopiam soluere non valentem, [h] excommunicationis sententiam promulgauit: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si constiterit, quod prædictus O. in totum, vel pro parte, non possit soluere debita supradicta, sententiá ipsá sine difficultate qualibet relaxetis: recepta prius ab †

† Odoardus habent antiqua exemplaria.

Et de materia vide late per Bal. in §. fin. Instit. de actio. adde Lud. Gomeziũ in reg. Cancell. de annali possessore. q. 5. & latius in trac. signaturȩ regularũ.

† al. ab ipso

CASVS. Odoardus clericus obligatus erat P. clerico, et D laico, & quibusdã alijs in quadam quantitate pecuniæ: ipsi conuenerunt ipsum Odoardum coram officiali archidiaconi Remeñ. ipse confessus fuit debita illa, sed propter inopiam soluere non valebat: officialis nihilominus excommunicauit eũdem: propter quod côquestus fuit domino Papȩ: Mandat Papa quibusdam, quod si constiterit, ꝙ idem O. non possit soluere debita prædicta in totum vel in partem, sententiam ipsam debeant relaxare sine aliqua difficultate, recepta prius ab eo idonea cautione, ꝙ si ad meliorē statum peruenerit, debita ipsa persoluat. Nota ꝙ qui soluere, vel satisfacere non potest, non est excommunicandus, sed præstet idoneam cautionem ꝙ soluat quam cito poterit.

f Officiali] officialis dicitur ille, cui episcopus vices suas committit. supra de instit. ex frequentibus querelis. Bernardus.

g Recognoscentem.] idest, confitentem debita. Qui enim cedit bonis antequam recognoscat debitum, vel antequam condemnetur, aut in iure confiteatur debitum, audiri non 3 debet. ff. de cess. bon. l. pen.

ADDITIO. Quod est verum, si placet creditori, aliàs statim probabit debitum suum, secundum quod illa lex potest legi cum non, & sine non, ut ibi notatum est.

3 In quibusdã exemplarib⁹ deest dictio, non, ut notat Accursius ĩ d. l. penul. ff. de cessio. bon. cæterũ in Pandectis Florentinis habetur dictio, non.

[Glos. seq. recit. per obiec. quod sententia tenere non debuerit: & soluit.]

h Non valentem.] & ideo inanis est actio, quam inopia debitoris excludit. ff. de dolo. nam is, & supra de restitut. spoliat. olim. quia qui nihil habet, nihil dare potest, ut 1. quæst. 7. Daibertum. & eius periculo nihil est. ff. de furt. itaque fullo. in princip. vnde videtur quod non tenuit excommunicatio, sed debuit eum expectare, quousquè soluere posset. argumen. decret. prȩdictæ, olim. & impossibile prȩceptum non obligat. ff. quæ sent. sine appell. rescin. l. Paulus 2. & impossibiliũ nulla est obligatio. ff. de reg. iur. impossibilium, sed hic tenuit sententia forte propter dubium: quia non plene constabat, an in totum uel in partem posset soluere; & ideo cum de hoc constiterit, relaxatur, vt hic dicitur. sed si certus esset iudex, quia nihil soluere posset, vel si cessisset bonis, sententia non tenuisset: uel si tenuisset, iniusta tamen fuit: & ideo sine difficultate debet absolui: & iudex tenetur sibi ad interesse. infra de sententia excommunicat. sacro. hoc totius est.

a Ide-

a Idonea.] & vt? quòd per pignora, vel fideiussores. ff. man. si mandaro. §. vlt. sic supra de pig. uin constet. & hoc intelligo si potest: alias præstet quam potest. s. iuratoriam: infra de do. post di. te. per vestras, vbi de hoc & infra de verb. sign. ex parte, vbi de hoc.

[Gloss. seq. not. quod cessio non liberat, &c. in fin. signat contrarium & soluit dupliciter.]

b Ad pinguiorem.] & ita patet, quòd licet quis cedat bonis, non ideo liberatus est, sed obligatio remanet in efficax propter inopiam, sed in hoc prodest ei quòd non detruditur in carcerem. C. qui bo. ce. pos. l. 1. sed si postea peruenit ad pinguiorem fortunam (vt hic dicitur) soluere debet. ff. de cessio. bo. l. is qui. sed non in totum nisi in quantum facere potest, vt dicitur in illa l. is qui habitea ratione ne eg. at: sed non est fraudandus alimentis quotidianis. ff. eod. qui bonis. insti. de act. §. vlt. & ff. de reg. iur. in condemnatione

eo idonea [a] cautione, vt si ad pinguiorem [b] fortunam deuenerit, debita prædicta † persoluat.

¶Idem.

¶Conquerens se indebitè soluisse, hoc probare debet, nisi in casu hic posito.

CAP. IIII.

IS, † qui conqueritur indebitam [c] pecuniam se soluisse, probare tenetur, [d] quod indebitè sit soluta: Nisi eius aduersarius solutionem inficians, exinde conuincatur: [e] tunc enim diffitenti onus incumbit probandi, quod debitum recepisset.

TITVLVS XXIIII.

De donationibus.

¶Gregorius † A. Patricio Gallorum.

¶Potest intelligi duobus modis. & secundum primum intellectum hoc dicit: Liberalis in donando existimat se debere quòd donat Vel sic secundum alium intellectum. Promittentes aliquid donare, illud tamquam debitum adimplere tenentur.

Sed contra videtur. s. de fideius. peruenit, vbi de redditibus ecclesiæ satisfit creditoribus: quare non hic eo modo? Fortè quia periuri erant: ideò redditus assignantur creditoribus: dignum est enim, vt malè meriti egestate laborent. ff. depositi bona fides. & 86. dist. nō satis, vel hic non fuit actum ad hoc. 86. dis. non satis. ante medium.

IS qui.] Primò ponitur dictum. Secundò exceptio secunda, ibi, Nisi. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis credens se teneri alicui creditori, soluit ei pecuniam: videns postea, quòd non tenebatur, quia plene satisfecerat ei, repetebat pecuniam indebite solutam: quæritur quis debeat probare quòd indebita fuerit illa pecunia: Respondet, quòd ille qui dicit quòd indebite sit soluta, debet hoc probare, nisi ille negaret solutionem sibi factam: tunc si ei probetur solutionem factam ipse qui conuenitur debet probare, quòd pecuniam debitam recepisset. Not. quòd qui repetit indebitum solutum, illud debet probare. Item qui negat solutionem sibi factam, si de hoc conuenitur, in eum transfertur onus probandi, quod debitam pecuniam recepit.

[Glo. seq. distinguit quadruplex indebitum.]

c Indebitam.] no. quòd indebitum aliud dicitur iure ciuili tantum: & aliud iure naturali tantum: aliud iure naturali & ciuili. Qui soluit indebitum iure ciuili tantum per ignorantiam facti repetere potest illud, qualecunque id quod pōt retineri per l. Fal. C. de iur. & fa. ign. cum quis & C. ad l. Fal. error. quia credebat se plus habere in hæreditate quam haberet sed si per ignorantiam iuris non repetit, vt in legib. prædictis. fallit, cum persona facit locum repetitioni. ff. ad Velleia. l. quamuis §. interdum. & ff. de condic. indebit. l. interdum. C. si aduersus ven. l. fin. Indebitum iure naturali, tantum, vt est illud quo per chyrographum obligamur spe futuræ numerationis, quod tale indebitum si soluit rep. tu, vt hic, & 1. q. 4. ... turb. tut. §. notandum vbi de hoc. & ff. de prob. cum de indebito. l. tū vn de sumpta sunt hæc de re. & ff. de cond. indeb. indebita & ff. de condi. p. c. q. si maritus. §. & Instit. quib. mod. re contrah. o. § is quoq; Er ... vtrum est ante bienniū, non post quia tunc et posset per eum effectu, vt Instit. de litterarum ob. in fi. C. de non nu. pec. l. 1. in contractib. in prin. Solutum verò indebitum vtroque iure, quacunque ignorantia repetitur, vt C. de cond. indeb. l. 1. Quod dictum est hic, & in præcedenti membro, fallit in casibus, quos habemus Instit. de oblig. quæ ex consen. nasc. §. ex quibusdam. & in tex. & in glo. ibi signata. Si sciens se non debere soluit, non repetit, quia donare videtur ff. de condi. indeb. l. 1. & ff. de reg. iur. cuius per errorem. Aliud verò dicitur indebitum per exceptionem, sed debitum iure naturali, siue ciuili, siue vtroque hæc exceptio, aut est temporalis, aut perpetua: si est temporalis, cessat repetitio. ff. de cond. indeb. quod in diem. & leg. nam & si maritus, & l. quā si cum moriat. Si verò exceptio perpetua est, distinguitur, aut est fauorabilis, aut odiosa. Si est fauorabilis, per errorem solutum repetit. C. ad Velleia. quamuis. & ff. de condi. in deb. qui exceptionem Si est odiosa, vt Macedoniani, quæ datur in odium creditoris, solutum non repetitur siue ignorātia iuris, vel facti. ff. de cond. indeb. qui exceptionem. & l. si is qui. Aliud est indebitum ad iuris rigorem seruandum. hoc sciens si sol uit, non repetit. ff. de cond. inde. iudex. & l. Iulianus. quia sña de iure ciuili est, ideo ea quæ iuris naturalis sunt tollere non pōt: quare si soluat, non repetit, vt l. Iulianus. Si verò incertum sit an exceptio sit temporalis, an perpetua: procedatur, ac si esset perpetua, ff. de cond. indeb. sufficit. Ciuilis tantum dicitur obligatio quando spe futuræ numerationis me chyrographo obligaui. Instit. de litterarum ob. in princ. Naturalis tantum, quæ re ipsa tollitur, vt puta numeratione pecuniæ: & iusto pacto & iuramento tollitur, sicut & numeratione pecuniæ. ff. de solu. Stichum. §. naturalis. Ber.

d Probare tenetur.] quia præsumitur eum debitū soluisse, nisi probet contrarium: quia non est verisimile quod aliquis diligens pecuniam suam iactet ff. de proba. cum de indebito. 1. respon. Et hoc intelligo de eo, qui maior est vigintiquinque ann. secus in priuilegiatis personis, vt sunt pupillus. siue minor, mulier, miles, agricultor, & simplicitate gaudens. illæ enim personæ non tenentur probare pecuniam indebitam, sed ille qui recepit, debet probare pecuniam debitam fuisse. de probat. cū de indebito. §. sin autem.

e Conuincatur.] legitimis probationibus, ut ff. de proba. cum de indebito. §. sin autem. in princ.

f Probandi.] nota quòd onus probandi reo incumbit propter delictū infitiationis. a sic etiam actio legis Aquiliæ propter infitiationem crescit in duplum ff. ad l. Aquil. inde Neratius. § hæc actio. & alibi punitur infitiator. C. de non nume. pecu. auth. contra qui propriam, & in auth. de tri. & semis. § illud quoq; coll. 3. Item cum est præsumptio contra reum, transfertur probatio in ipsum. C. de probat. si ue possidetis. De hac materia dictū est; supra vt ecclesiastica beneficia vt nostrum.

DE DONATIONIBVS.

¶Supra visum est de contractibus non gratuitis, restabat videre de gratuitis; ideo meritò subijcitur hæc rubrica de donationibus. Abbas.

De hac materia habetur 86. dist. non satis. & in aliis cap. indem. 16. q. 3. placuit. & q. 6. illud & q. 1. post. filiones. 12. q. 2. ecclesiasticis. si quis bonæ. & ca. religiosam.

Fff 3 Pru-

† præscripta.

† De materia huius decretalis vide late per Aretinum, Portiū, & alios in § is quoque inst. quibus mod. re cōtrahat. oblig.

1 Hostiensis hic indicat, quòd indistincte hoc casu intelligitur idonea iuratoria: quia ex quo bonis cedit, notum est, quod aliam præstare nō potest: faciat ergo quod pōt. 22. quæst. 2. ... Ioann. And.

De indebito eiusque materia, accurata disputatio.

† Libr. 12. in dict. 7. epistola 17. Aschel pidato patricio Gallorum. sed Raymundus A. solū scripsit.

2 Concor. l. eius qui. ff. & iureiu. & autb. contra qui propriam C. de nō num. pe un.



Rudentes.] Duo sunt dicta, quæ patent. Secundum ibi, Et nisi. Abbas.

CASVS. Si, nobilis homo sponte donet aliquid alicui, æstimare debet se ad hoc teneri, & hanc legem sibi debet imponere, vt nisi amplius fecerit, & creuerit in beneficio, nil se credat fecisse. Nota, quod si aliquis nobilis tribuit, tanquam debitum peti potest. Item parũ est dare, nisi datum augeatur. Item apud mentes nobiliũ semiplenum donum videtur qđ sine adiectione relinquitur.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compil.

† sponit

† existimet.

† nec.

a Prudentes.] pone 1 casum in hoc cap. per decre. quam habes infra de consecr. ecc. vel alta. cũ sicut.

b Vt debere.] vnde dixit dominus: Beatius est dare quam accipere. 16. q. 1. prædicator. & infra de celebratione miss. cum Marthę. vnde Martialis coquus reprehendebat quendã qui tota die discurrebat ꝑ hospitia aliorum.

1 Hæc glossula non est Bernar. nec ẽ in ctustis libris.

Sceuola tu comedis apud omnes, nullus apud te:

Alterius siccas pocula, nemo tua.

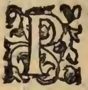
Aut tu redde vices, aut desine velle vocari.

Dedecus est semper sumere, nilq; dare. Vinc.

† Ca. 2. eo. ti. in 1. comp.

† In codice Barbatię ita: cõditionẽ ecclesiæ meliorem potest, facere verò deteriorẽ nõ debet.

CAP. I.



Rudẽtes:[a] † & infra. ¶Hanc sibi quodãmodo nobilitas legem imponit, † vt debere[b] se quod sponte tribuit, existimet: † Et nisi in beneficijs suis creuerit,[c] nihil † se præstitisse putet.

¶Alexander tertius Parisien. episcopo.

¶Non valet donatio, quam facit prælatus inconsulto capitulo, & in damnũ ecclesiæ.

CAP. II.

FRaternitatem † tuã credimus nõ latere, quod cum episcopus & quilibet prælatus ecclesiasticarum rerum sit ꝑcurator,[d] non dominus: conditionem † ecclesiæ meliorare potest, facere verò deteriorẽ[e] non † debet[f]. ¶ Accepimus aũt, quòd ꝑdecessor tuus grauesg donationes in reb. episcopatus fecit in detrimentum ecclesiæ, suis canonicis inconsultis[h] Vndè qm̃ donationes huiusmodi de iure non tenẽt, indulgemus[i] † tibi, vt liceat donationes huiusmodi, tã à clericis quã a laicis legitimè reuocare.

c Creuerit.] saltem per bonam voluntatem: quia hilarem datorem diligit Deus; & qui dat propter præsenrẽ pudorem, & rem & meritum perdit 23. q. 6. c. iam verò. §. ex his omnibus. 2 Tancr. vnde versus.

Da facie læta: sine lætitia faciei.

Si dederis, perdis rem, meritumque rei.

† al. non potest.

2 Antiq. hic & de simo. & si quæstiones. dabant versus: In poscente nouem, sex in donãte notanda: Causa, fides, modus, & locus, & penuriæ tempus. Aetas, debilitas cũ conditione petentis. Mens hilaris, festina manus sit, sitque facultas.

FRaternitatem.] Tres sunt partes. In prima ponitur exordium, in secunda narratio: ibi, Accepimus. In tertia conclusio: ibi, Vnde Abbas.

CASVS. Episcopus Parisien. prædecessor istius, graues fecit donationes de rebus episcopatus in detrimentum ecclesiæ, inconsultis canonicis suis: petebat iste successor à Papa, vtrum posset eas reuocare; scribit et Papa dicens, quòd episcopus & quilibet prælatus ecclesiæ procurator est, & non dominus & ideo conditionẽ ecclesiæ meliorem facere potest, deteriorem verò facere non debet: vnde donationes illæ iure nõ tenent quare indulget, vt donationes illas tam a clericis quam à laicis debeat reuocare. Nota, quòd prælatus non est dominus, sed procurator rerum ecclesiæ. Item conditionẽ ecclesiæ meliorare potest, deteriorare non. Item donatio episcopi facta sine consensu capituli, non valet.

d Procurator.] prælatus enim ecclesiæ procurator est non dominus 12. q. 1. c. vlt. & q. 2. sine exceptione. 10. q. 2. casellas.

e Deteriorem.] sic supra de in integr. rest. cap. 1. sim. ff. pro empt. qui fundum. §. si tutor. & ff. de procu. ignorantis.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

f Non debet.] in faciendo, sed omittendo tamen potest. 16. quæst. 3. placuit. & supra de præscrip. capitulo. 1. in faciendo etiã modicè, nam modicum donare potest si est consuetudo. infra ca. proxi. & in hoc differt à procuratore 2 quia procurator nil donare potest etiam generalissimam habens administrationem. ff. de procura. ꝑcurator tutorũ. Al.

[Glo. seq. quærit, arg. pro & solu.t, & allegat cõtrarium.]

g Graues.] ergo à 3 trario sensu si nõ sũt graues, non reuocant quod verum est. j. c. proxi. T. Sed quid si permutas, vel paruas donationes ecclesiam lædat vel modicũ excedat? Videt quòd totum debeat reuocari. ff. de iur. patr. si libertus. §. si quis plures. imo qd vltra licitũ est, reuocat. arg. C. de dona. si quis argentum: §. in seruis autem 12. q. 2. si quos de seruis. imo vr̃ quòd nõ sit attendẽda coacceruatio, sed singularis quantitas argu. ff. de iurisdict. om. iud. si idẽ. argu. contra. ff. de appel. si quis separatim. §. si quis cum vna. ff. de pact. si plures. Laur.

h Inconsultis.] maxime cum nec eorum consilio potest facere donationem damnosam ecclesię. 10. q. 2. hoc ius, § qui res. 12. q. 2. sine exceptione. Tanc.

[Glo. seq. recit. per obiectionem.]

i Indulgemus.] i. indultũ esse ostendimus: qa de iure cõi hoc facere poterat, vt 35. q. 9. quod quis commisit. s̃. de reb. eccle. non alie. si quis presbyterorum. & s̃. de ꝓcur. c. 2. Similem indulgentiam habes s̃. de iureiu. & si Christus. in fi. & supra de vsu. pal. ex tuarum. Ber.

Dulcior affectus, discretio dãtis & ordo. Io. And.

† al. ita: indulgem⁹ vt tibi liceat.

¶ Idem Vigorien. episcopo.

¶In considerando an valeat donatio facta per prælatum, debet attendi quantitas rei donatæ, & loci consuetudo. h. d. inhærendo literæ.

† vvigor. Vuigorien.

CAP. III.

CAeterum † si abbatẽ, donationem cũ Priore & quibusdã de cõuentu, vel solũ abbatem facere cõtigerit, & postea cõuentus pars reclamauerit; Datæ rei quãtitas, & illius terræ cõsuetudo[k] (q̃ tamen sacris canonibus nõ obuiet) est diligẽtius attendenda, & secũ-

† C. 3. eo. tit. in 1 compi. & c. 2. tit de consuet. in 1. compila. & post concil. Lateran. si. par. 29. ca. 5. integrã clausulam quanto post dictũ cõciliũ pa. 6. c. 9. & par. 21. c. 3.

CAEterum.] Prælatus modicã rẽ ecclæ donare põt, vbi hoc hẽt consuetudo. ita cõiter summat. sed hęc summatio multum restringit litteram. Abb. Siculus. Et potest dici, quòd primò ponit factum ex quo tacita resultat quæstio. In secunda ratio: ibi, Datæ rei. Imola.

CASVS. Abbas fecit donationem cũ Priore & quibusdam de conuentu, vel solus abbas: postea pars conuẽtus reclamat & contradicit: quæritur quid iuris sit? Rñdet, ꝙ q̃titas rei donatæ & consuetudo loci dẽt considerari in tali donatione; ita ꝙ consuetudo non sit contra canones: & s̃m hoc donum ratum, debet esse vel irritũ. Not. quòd consuetudo in donationibus debet obseruari. Itẽ quantitas rei facit donum licitum, vel illicitum.

k Consuetudo.] 1. dis. in his & c. catholica. s̃. de his q̃ fi. a præla. si. conf. Cap. ea noscitur. & 9. q. 3. cõquestus. q̃ tñ non sit canonib. inimica, vt hic dicit, & s̃. de re iud. cũ causa, 12. dis. sit sancta, & ff. de sepul. vio. l. 3. §. diuus.

[Glo. seq. obiicit, & dupliciter soluit. prima fuit Alani, secunda Lauren.]

a Ra-

1 Ratum.] & ita vr q abbas possit facere donationē. Sed contra vr, quia nihil habet: ergo nihil dare potest. 1.q.7. Daibertum. 54. dist. abbati. & 12.q.2. quisquis. & ʒ. de iure patro. quod autem. in fi. & ʒ. de statu. monachor ad monasterium. in fi. Item procurator est, non dñs. 12.q.1. si priuatum. ergo donare nō potest. C. de adm. tu. non omni 1 & ʒ. tit. px. Dicit Ala quod istud pōt intelligi de pauperū erogatione quā potest facere q libet ꝑlatus ecclesiæ, ita tñ q non proroget ad nimiā quantitatē, vt hic innuitur arg. 85. dist. nō satis. ff. de offic. proconsu. solent. §. vlt. considerata consuetudine, & facultate ecclesiæ ʒ. de cēsi. cum Apostolus. in fi. Vel et ā potest intelligi de vera donatione, quam pōt facere ꝑlatus 2. si cō suetudo loci habet hoc: nam consuetudo loci dat iurisdictionē & liberiorem tribuit administrationē. ff. quod vi. aut clam. ꝓhibere. §. non tantum ver. hoc ita. & ʒ. de his quæ fi. a præla. si ne cōs. n. cap. ea noscitur. ita tñ vt ecclesia enormiter nō grauetur. ʒ. c. proxi. Ber.

1 Tutor non omni titulo alienat res pupilli: sed administrationis tantū causa. Ioan. And.

†Cap. 23. ti. de iure patr. in 1. compi. & post conciliū Later. part. 15. cap. 20.

2 De monacho notatur 12. q. 1. nō dicatis. & 16. qu. 1. alia. & vide in cle. de vi. & hone. cler. qm. versi. cæteri in prima gl. Ioan. And.

† debent

dū hoc est donum ratū 1 vel irritum iudicandū.

¶ Idem abbati sancti Alberti.

Ecclesia non vacans in beneficium concedi non potest, sed in proprietatē sic, de auctoritate tamen episcopi. & sine præiudicio prælati.

CAP. IV.

Consultationibus: † & infra. ¶Donationes verò vel cōcessiones ecclesiarum, si quæ fiant priuatis personis, viuentibus b illis, qui ipsas ecclesias possident, nullius debent esse momenti. ¶Si religiosis fiant locis ab episcopo, vel eius auctoritate, c ratę debēt haberi. Ita quod personæ, quæ iam dictas ecclesias possident, sine ipsorum assensu, eis in vita sua non debeant † spoliari. d

Consultationib9] Potest diuidi: q a distinguit duo membra: Secundum: ibi, Si religiosis. quod determinat in ver. Ita quod. vel secundum Ioan. And. In prima ponitur consultatio decisa: In secunda distinguens responsioi ibi, Donationes: Imola.

CASVS. Aliquis patronus, vel prælatus concessit ecclesiam alicui clerico, viuente rectore illius ecclesiæ: quæritur an talis concessio valeat? Respondetur, quòd nullius est momenti: si autem concessio fiat religiosis locis ab episcopo, vel ipsius auctoritate, tenet: sed persona, q ecclesiam tenet sine assensu ipsius, remoueri non dēt. Nota quòd ecclesia non vacans priuatæ personæ cōcedi nō potest: Item ecclesia concedi potest locis religiosis, viuentibus personis earum: quod verum est auctoritate episcopi. Item nullus sine culpa iure suo priuari debet.

b Viuentibus.] supra de concessione prebendæ. c. 1. 2. & 3. & c. vlt.

[Glo. seq. signat contrarium, ponit opinionem, & remittit.]

c Auctoritate.] aliter non valerent. infra de iure patr. quòd autem. in fine. & c. nullus. cōtra infra de iure patr. illud. Quidam dicunt 3 quòd patronus sine consensu episcopi ius patronatus potest donare loco religioso: & sic loquitur contrarium: ecclesiam verò non, vt in primis concor. vt hic. De hoc dicetur in cap. illud. Ber.

d Spoliari.] quia sine culpa sua non est aliquis beneficio suo spoliandus. ff. de const. cognoscentes. & 56. dis. satus peruersum. & 16. q. vlt. inuentum 4 Bern.

3 Et bene, vt ʒ. de iu. pat. c. vnic. lib. 6. Ioan. And.

4 Facit ad hoc tex. in l. si quis a se fundum, ibi, & ita glos. magna & Bart. C. ad legem Iul. de vi.

¶ Innocentius iij. episcopo Floren.

Non obstante iuramento de non infeudando de nouo, prælatus integrare potest feudum, si appareat vasallum in mensura fuisse deceptum.

CAP. V.

Per † tuas litteras proponere procurasti, q cum quidā nobiles Florentini tēpore schismatis † episcopum Florentinum in domo sua tenuerint: idem episcopus sedata schismatis tempestate, de mandato Alexādri Papæ quattuor modios terrę in feudum cōcessit e eisdem: & successor ipsius (prout est moris f) de certo g feudo ꝑfatos nobiles inuestiuit. Verum cū ipsi assignatā terrā mēsurari fecissent non nisi duos modios inuenerunt, h feudum integrari cum instantia postulantes: super quo dubitas, eo quod nō sūt in possessione i ipsius, ne de nouo k videatis illud conferre: & infra. ¶Nos igitur attendētes, quod ecclesia in actibus

Per tuas.] In prima consultatio: In secunda responsio: ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Quidam nobiles Florentini, tempore schismatis tenuerunt epm Florētinum in domo sua: sedato schismate eps de mandato Alexandri Papæ, dedit in feudum prædictis nobilibus quatuor modios terræ: & successor ipsius præfatos nobiles de certo feudo inuestiuit: sed cū ipsi terrā illam mensurari fecissent, non inuenerunt nisi duos modios; vnde petebant feudum illud sibi redintegrari. dubitabat episcop9 an posset, cum nō essent in possessione illius, ne de nouo videretur cōferre: Cōsultus Papa respōdet, quòd ecclesia in actibus suis nō debet fraudem adhibere, vel dolum: vnde secure poterit feudū integrare, cum terra quatuor modiorū illis fuerit assignata. Nota, quòd episcopus ratione seruitii personæ sibi ꝑstiti, potest rem ecclesiæ infeudare: Item ex inuestitura nanciscitur qs possessionem. Item ecclesia in factis suis non debet fraudē, vel dolum adhibere. Item beneficium promissum redintegrari debet, non minui.

e Concessit.] sicut & Papa quandoque concedit priuilegiū ob gratiam præstiti obsequij. 25. quæst. 1. capitulo vlti. circa fi. Lau.

f Moris.] & etiam iuris, vt in constit. Friderici imperialem. §. præterea.

g De certo.] idest, de certa terra non mensurata, vt infra dicit Bern.

[Gl. seq. distinguit, an quis decipiatur in quantitate rei, aut in quantitate pretij.

h Inuenerunt.] Nota, quòd vbi quis decipitur in quantitate rei, agitur ad supplemētum, etiam si deceptio fuerit citra dimidiam rei: quod verum est, nisi fuisset terminus appositus ad mensurandum rem illam: quia tunc vltra terminum non audiretur: & nisi qui rem acceperit, renunciauerit de quantitate ff. de contrah. empt. qui fundum. secus si decipiatur in pretio: quia toleratur 5 vsque ad dimidiam iusti pretij. supra de empt. & vendit. cum dilecti. & c. cum causa. C. de rescind. vend. l. 2.

i In possessione.] ergo non adipiscitur quis possessionē ex inuestitura. ʒ. de his q fiunt a maio. p. Caq. ex ore.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

K De nouo.] quia forte iurauerat non infeudare de nouo; sed hoc non obstaret supra de feu. ex parte. & ʒ. de censi. cum venerabilis. quia non dicitur nouum quod ab alio fuit factum. Item alia ratione, quia licite potuit perficere donationem, licet eam non potuerit inchoare. ʒ. de Iudæis, consuluit. & ff. de noui oper. nunc, leg. 1.

†Cap. 2. eo tit. in 3. compilat.

† Schismata q varijs tēpibus ecclesiā Dei infestarunt, enumerat Turrecremata in summa, de eccl. lib. 4. par. 1. cap. 9. id verò cui9 hic fit mentio, contigit circa annum Dñi 1160. inter Alexādrum iij. & Octauianū, & alios, vide Turrecrematā præcitato loco in schismate, 19.

5 De iure cōi per restitutionis tamen bñficiū etiā eo casu consuli posset scdm Phil. de resti. in teg. c. 1. Ioa.

§.opus noi um. ff. de don. inter vir. & vxo. l. donatæ §. si. sponsus. nihil enim tunc dat, sed datum declarat, vt ibi dicitur. ff. de testam. hæredes palam. §. 1. Item quia mul ta permittuntur fieri ex prioris actus consequentia. C. ad Velle. si mulier. 1 & ff. de minorib. l. 3. §. scio. quia de mandato Papæ, hoc factum fuit ab initio. Ioan.

1 Si mulieri suscipienti alienā obligationē succurritē p Vellcianū. creditori in pristinū debito rē restituit actio. Ioan. And.

a Fraudem.] sic 20. quæst. 3. constituit. & supra de his quæ vi metusve causa fiunt, cum dilecti: arg. nec ecclesia debet alicui inijcere laqueū. 27. q. 1. de viduis.

† al. ita: R. G. de Burg. & G. Burge abbatib.

b Integrare.] sim. s. de solut. c. 1. & s. de præb. vacante. c. cū causam quia adiuua ri bnficijs nos oportet, non decipi. suprà de cōmod. c. vnico. & ff. co. in commodato. §. sicut, in fine. si. 25. q. 2. quæcunque. Io.

c Assignata.] licet nō tanta inuenta. B.

CVm dilecti] Clausula onerosa post duas, vel plures donationes posita, proximā tantum respicit, non superiorem, quę habet suam clausulā. h. d. & est hæc lectura etiā notabilis: tamen nō est hoc speciale in donatione, sed idē est in qualibet clausula apposita in fine cuiuscunq. dispositionis. In prima ponitur iudicum decisa consultatio. In secunda Papæ respon sio: ibi, Mandamus. Abbas.

†Cap. 3. eo. tit. in 3. cōpilatione.

Ad materiā uide Felin. in c. causam. de rescript. tam adde Barto. in l. fi. ff. de reb. dub. & in l. si idem §. fi. ff. de iurisdi. omniū iud.

† eleemosynas

CASVS. Quidā nobilis contulit quasdā terras purè & simpliciter sine aliqua conditione pro remedio animę suę in eleemosynam monasterio de Melios: Item aliam terram dedit eidem monasterio sub conditione pensionis, vt si forte pensio debita non solueretur redigere posset terram illam in forestam. Alanus dicti nobilis filius donationes illas volebat per uiolentiam redigere in forestam; super hoc causa fuit commissa iudicibus: iudices examinato negotio dubitauerunt pro qua parte deberent ferre sententiam: remiserunt causam instructā cū instrumēto donationis ad Papam. Rescribit Papa eisdē iudicibus, mādans, quatenus pro monasterio ferant sniam appellatione remota: quia ex tenore instrumēti apparet, quod ista fuit intentio donatoris, ut clausula illa, de foresta, quę ponitur in fine instrumenti, non debeat referri ad primam donationem, quæ libera & pura fuit ab omni cōsuetudine sæculari, sed respiciat inferiorē concessionem, quæ habet pensionem insertam secundum rectum intellectum: quia in contractibus plena debet interpretatio adhiberi, in testamentis plenior, in beneficijs plenissima Nota, quod donationem a parte factam filius non potest reuocare. Item quando dubitatur de intentione testatoris, uel donatoris, & ipse decessit, recurrendum est ad superiorē, & eius interpretatio tenenda est super hoc. Item in donationibus ad intentionem donatoris recurrendū est. Item determinatio quęque respicit proxime posita, quęque alia. Item nota regulam, quod in cōtractibus plena, in testamentis plenior in beneficijs plenissima dēt interpretatio ad hiberi.

† apparet

suis, fraudem [a] non debet aliquā adhibere: Respondemus, quod feudū ipsum secure poteris integrare: [b] cum terra illa quatuor modiorū ipsis fuerit assignata.[c]

¶ Idem R. † de Burg. & G. Berbur. Abbatibus.

¶ *In donationibus plenissima fit interpretatio: & ob hoc clausula onerosa post multas donationes apposita, proximā donationem tantum respicit, hoc dicit, & est casus singularis.*

CAP. VI.

CVm† dilecti filij Abbas & monachi de Melios proposuerint coram nobis quod nobilis vir Alanus quasdam terras à patre ipsius eorum ecclesiæ in eleemosynā† assignatas, violenter redigere cupiat in forestā: [d] & infra. ¶ Mandamus, quatenus ad sententiam pro ipso monasterio proferendam, appellatione postposita procedatis: cū ex tenore instrumēti euidenter appareat, † quod hæc fuit mens & intentio [e] donatoris, vt clausula, de foresta, † quæ in fine ponitur instrumenti, non ad superiorem [f] donationem, quæ tam libera & pura fuit, vt immunis esset a † vexatione & cōsuetudine sæculari, sed ad inferiorem concessionem, quæ pensionem & determinationē habet insertam, iuxta sanum referri debeat intellectū: quia in cōtractibus plena, [g] † in testamentis plenior, [h] in beneficijs quoque plenissima [i] est interpretatio adhibenda.

¶ Idem episcopo Heliensi. †

¶ *Si episcopus in ecclesia quā de consensu capituli pro loco concessit, percipiebat certos prouentus, illos donasse videtur alioquin omnes prouentus præter cathedraticum, cedūt pio loco. Et si episcopus concessit de consensu patroni, intelligitur patronus donasse iuspatronatus.*

CAP. VII.

PAstoralis † officij: & infra ¶ Tua nos duxit

d Forestam.] foresta est locus in quo feræ includuntur, & habet quis vsum venandi. Vinc.

e Intentio.] & sic semper recurrendum est ad intentionē donantis sine scribentis supra de rescript. ad aures. & supra de præben. c. vlt. & cap. cum causam. & ff. de verborum oblig. in conuentionibus.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

f Ad superiorem.] sed quare non spectat determinatio ad omnia pcedētia vel sequētia. s. de appell. secūdò requiris. & ff. de leg. 3. si quis, in prin. ff. de leg. 1. talis scriptura. §. vlt. & l. si qu. Sed hoc ideo dicit, quia verba donationis largissimè interpretāda sūt, vt hic dicit: quia plures fuerunt hic donationes vna pura, & sine aliqua cōditione, de qua dicit; & altera sub cōditione, quā respicit clausula illa, de foresta. forsitan cōditio apposita erat ī vltima donatione, vt posset ibi habere vsum venandi, & illam cōditionem volebat nobilis iste referre ad primā donationē vt sic clausula illa, de foresta, respiceret omnia præcedentia ADDITIO Scilicet, vt liceret sibi & hæredibus suis, possessiones illas, quandocunque vellent, redigere in forestam.

g Plena:] C. quæ res pign. oblig. pos. l. vlt. ff. si certum per l. 3. verumtamen si vinum quod est in dolio venditum fuerit, hoc videtur actum, vt in tempore competenti, expediantur dolia propter nouam vindemiam. ff. de peric. & commo. rei venditæ. l. 1. in fi. & l. 2.

h Plenior.] ff. de reg. iur. in testamentis. ff. de vi. & tri. lega. l. 3.

i Plenissima.] s. de verb. sign. olim. 16. q. 2. visis. & q. 1. frater noster. s. de deci. ex parte s. de priuil. quia circa. & 2. q. 3. si quem. § notandum. in fi. ff. de iu. immu l. 3. C. de vsufr. antiquitas. ff. de cōst. prin l. beneficium.

PAstoralis.] In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, Nos autem. Abbas.

CASVS. Eps de consensu patroni concessit ecclesiam quandam quibusdam religiosis sub hac forma; Concedimus vobis talem ecclesiam; quæritur utrum eo ipso videatur in eorum usus fuisse concessa, uel solummodo ius

2 De hoc uide hic latius per Hostiensem.

† Foresta, uulgo locus est patēs, arboribus consitus, nullo muro clausus, uenationi aptus: idē muro clausus in Gallia & Anglia Parcus dicitur.

† ab omni, in recentioribus.

† Adde quod est facienda interpretatio in meliorē partē, ut res ualeat. l. quoties. ff. de reb. dub.

† Heliensi.

3 De materia huius clausulæ pro intellectu textus, & glossæ, uide plene per Antoniū Gabrieliū li. 6. com mu. cōclus. ti. 1. de clausulis cōcl. 9.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compilatione.

Reliquas partes huius decretalis, q re s. de rescr. pastoralis & in alijs ut.

discretio † consulendos, si eps consentiente patrono, viris religiosis aliquam ecclesiam cōcedēdo, hac vtatur simplicitate verborum: Concedimus vobis illam ecclesiam: verùm eo ipso videatur in eorū vsus fuisse concessa, vel ius tantummodo patronatus? ¶Nos autem inquisitioni tuæ duximus respondendum, quod si episcopus ecclesiam illis cōferat de cōsensu patroni, profectò patronus quod suum [a] est cōferre videtur, ius videlicet patronatus: † & eps quod tēporaliter [b] obtinet in eadem: vt si fructuū eiusdem ecclesię aliquam recipiat portionem, in eorum vsus illa portio conuertatur. Quòd si ex ipsius prouentibus nullam debeat portionem habere, omnes prouentus pter cathedraticum, [c] in eorū vsus credimus conuertēdos. Sed vt episcopi donatio sit legitima consensus est sui Capituli [d] requirendus.

¶ Idem Florentiñ. & Fesulañ. episcopis.

¶Possūt hospitalarij in præiudicium suum, se & domū suam alteri religiosę domui subijcere & donare. hoc dicit secundum intellectū glossa.

CAP. VIII.

INter † dilectos filios hospitalarios sancti sepulchri, ac fratres hospitalis, sancti Allucij, super eodem hospitali quęstione suborta, cum ijdem hospitalarij super possessorio, qđ semel &

† fraternitas

do ius patronatus? Rñdet q si eps illam ecclesiā illis conferat de consensu patroni, patronus vr̄ cōferre quod suum est, scilicet ius patronatus, & eps cōferre vr̄ quod tpaliter obtinet in ipsa ecclesia, vt si aliquam portionē fructuum eiusdem ecclesiæ pcipiat, portio illa cōuertatur i eorū vsus. Si verò de fructib9 illius ecclesię nullā pcipit eps portionem, oēs puētus pter cathedraticū cōuertunt in vsus monachorū: sed vt epi donatio sit legitima, consensus capituli ē requirēdus. Nota q quædā sunt, quæ in generali concessione nō trāseūt, inter quæ est cathedraticum. Itē donatio epi nō valet sine cōsensu capituli. Itē cōsensus capituli valet, licet tpe cōcessionis non si pstitus. vñ nota, quod ad initio non valet, ex post facto conualescit.

[Glo. seq. alle. 4. cō cor. & vnum crriū, deinde quærit, & soluit.]

† Vide l. Caius. cū no. ff. de pig. actic.

a Suum.] qui ergo cōcedit ecclesiā, qđ suum ē, intelligitur concessisse. j. de iure pa. quod aūt. §. j. ff. de cōhen. emp. q. tabernas. ff. de leg. 1. si domus. §. vlt. ff. de vsu & habit. si ita. Arg. cō. ff. d leg. 2. l. Męuius. §. vlt. Sed quid si laicus concedit ecclesiā [1] de consensu epi? In eo casu non vr̄ epi aliquid cōcessisse, sed donationem laici tantum ratam habuisse, in eo quod laicus donare potuit. j. de iure pat. quod autem. Ioan.

1 Host. recitabat istud dictū Io. de cōcessione facta laico vltra dictū gl. addens etiā rōnem, q ēt expsse non posset eps ecclesiā laico cōcedere. allegat de iudi. decemim9. cū sim. habuit glos. corruptam. Ioan. And.

[Glo. seq. reprobat opinio. & dat duo similia, alleg. pro opinio illa quatuor iura.]

b Temporaliter.] per hoc reprobatur qđ dici consueuit 16. q. 2. c. 1. scilicet, q idē est si eps concedat ecclesiā cū omni iure suo, vel simpliciter dicat; cōcedo vobis ecclesiā nostrā: nā vt hic patet, aliud iuris est hic in vno, & aliud in alio: sicut aliud est, si qui cōhunt societatem simpliciter, aliud si cōhunt societatē omniū bonorū. ff. p socio. l. 3. §. 1. & l. coiri societatem, sicut aliud est dicere, à munere: & aliud, ab oi munere. 1. q. 1. sūt nōnulli. Arg. cō. 31. q. 1 qđ si dormierit. ff. de seru. si cui. j. de iu. patro. ex litteris. ff. de cōhen. emptio. si aquæductus Io.

[Glo. seq. ponit dictum, soluit obstaculum, demum obijcit, & soluit.]

c Cathedraticum.] si ita generaliter dat eps ecclesiā: tunc etiā dedisse intelligitur ius instituendi. 12. q. 2. visis sed quantumcunq; generaliter eximat ecclesiā à se, semper intelligitur sibi correctionem retinuisse, vt in c. visis & procurationem, & visitationem. j. de censibus. cum venerabilis. & cathedraticum, vt hic. nec obstat, j. de relig. domi. constitutus vbi dicitur, q episcopus in totum possit eximere ecclesiā: quia illa donatio fuit confirmata ex certa scientia per dñm Papam; sicut vides q quantumcunq; generaliter patronus remittit ius patronatus, iura quædam tñ retinet in liberto. C. de bonis liber. l. vlt. & mirum videtur, q eps plus intelligitur dedisse quando minus habet. [2] sed hoc ideo est quia donationem interpretari debemus, vt potius valeat q̄ vt pereat. j. de priuileg. in his. & j. de verb. signi. abbate. & ff. de reb. dub. quoties. & s. de fide instrum. inter dilectos. Io.

2 Sim. de priuile. si Papa. lib. 6. Sæpe expetimur: hoc q scholares & cliētuli min9 habētes meli9 puidēt plus habentibus. Ioann. And.

d Capituli.] aliter non valeret. s. de his quæ fiunt à prælat. cū nos. & ca. tua. & c. pastoralis. Bern.

INter.] Potest legi hoc cap. intelligēdo. q istud erat hospitale priuatū. Et quatuor sūt partes. In prima actorū petitio. In secūda: ibi. Procurator eorū respōsio. In tertia: ibi, Attēdētes. causę diffinitio. In quarta: ibi, Ita q protestatio, & ipsius respōsio. Abb. Siculus.

CASVS. Inter hospitalarios sancti Sepulchri, & fratres hospitalis sācti Allucij vertebat quęstio super hoc hospitali, cū hospitalarij sup possessorio semel & iterum quæstionem intentassent, ipsi cōtrā sniam reportarūt: tādem ad petitoriū recurrūt, & proponētes in psentia papæ, q G. rector & fratres & patroni hospitalis sancti Allucij, habito cōi tractatu deliberauerūt ipsū hospitale supponere hospitalarijs supradictis cōmittētes in hoc trib9 pcuratorib. vices suas, vt qđ super hoc per eos fieret, approbarent; illi pcuratores cum hospitalarijs taliter statuerūt, vt aliqui mitterentur ad ipsum hospitale. qui eorum nomine reciperent assignationem ipsius: duo missi ad ipsum hospitale fuerunt, qui receperunt donationem & assignationem hospitalis à magistro & procuratoribus, & alijs fratribus hospitalis. Ex aduerso respondebatur, quod prædicta donatio non valebat: quia donatio illa facta fuerat à prædicto rectore: & fratribus paucioribus periuris & excommunicatis, multis ex alijs fratribus inconsultis, & in fraudem plebani de Piscia, qui super ipso hospitali contra eos mouerat quæstionem: dominus Papa his & alijs intellectis, considerans quod fratres, & patroni sancti Allucij pro se, imò potius contra se suam turpitudinem allegabant, excōmunicationem scilicet periurium, & fraudem ab ipsis commissam, & intelligens donationem, ab ipsis factā, puram & simplicem extitisse. quia deceptis, & non decipientibus iura subueniunt, & per ea quæ proposita sunt, contra proprium factum defendere se non possunt: adiudicauit hospitale prædictum cum omnibus pertinentijs suis hospitalarijs sancti Sepulchri; ita tamen quòd per hanc sententiam nullum præiudicium generetur diœcesano episcopo & plebano de Piscia: cum res inter alios acta, alijs obesse non debeat. Nota, quod licet quis succūbat in possessorio, nihilominus potest intentare petitorium. Item allegans turpitudinem suam non est audiendus. Item deceptis & non decipientibus iura subueniunt. Item res inter alios acta, alijs non præiudicat.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cōp. Hoc faciunt q̄ tradit Bar. in l. fin. ff. de actio. empt. & Oldra. cōsilio 264. an vna ciuitas possit alteri subijci.

a Dissimilibus.] quod licitè fieri potest, vt nunc agatur de adipiscenda possessione, quam nunq̃ habuerunt, & postea de recuperanda. sic ff. de acq. possess. naturaliter. §. nihil. & eadem res diuersis causis peti potest. s. de iudiciis. examinata, & s. de causa possessionis. c. vlt. & C. đ petitione hæreditatis. hæreditas. 1 ff. de exceptio. rei iudicatæ. cũ quærit. & l. an eadẽ. Ioã.

b Ad petitorium.] s. de causa possessionis, pastoralis. & s. đ testib. significauerũt. sed ibi conuerso modo.

c Eorũ nomine.] talia enim possũt fieri per procuratorem s. de præb. accedens. & s. de præscrip. si diligenti. Ioan.

d Quæstionem.] & ita rẽ religiosam trãstulerunt in aliũ; vnde non valuit trãslatio. C. de litig. l. 2. 2 & C. cõi diuidũ. l. 1. in fi. & s. vt lit. pẽd. ecclesia, & 12. q. 1. §. res litigiosa. vnde re seruatur ius suũ plebano de Piscia super hac quæstione. in fi.

[Gl. seq. ponit bro car. ad primã partẽ negatiuã, alleg. 7. iura, ad contrariã quin que. & soluit. Ioan.]

e Turpitudinẽ allegabant.] arg. ꝙ allegãs turpitudinem suã non est audiendus. 3 C. đ seruo. pig. da. ma. si creditorib. C. đ reuo. don. cum profitearis. C. de trãsac. transactione fini ta. ff. đ lega. 1. l. si ser uus plurium. §. 1. 15. q. 3. nemini. & s. de concess. præben. cum sup quæstione. & s. de testi. sicut. Argu. s. C. de lib. cau. l. 1. & l. interrogatã. Et 35. q. 3. extraordinaria. & s. de re iudi. lator. & c. consanguinei. 4 Solu. generale est illud, ꝙ allegãs turpitudinẽ suã non audi tur. ff. đ ꝯdi. ob turp. cau. l. 2. & 14. q. 5. nõ sane. 5 Argu. nisi vbi vertit periculũ animæ, vt i c lator. & c. consaguinei. vel nisi propter fauorẽ ecclesię. 35. q. 9. qđ qs commisit. vel fauore libertatis, vt in l. interrogatam.

f Deceptoribus.] s. de rerum perm. cum vniuersorum & C. si minor se ma. dixe. l. 2. ff. ad Velleianum. l. 2. §. 1.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

1 Hæreditatẽ ex vna cã petitã, ex alia petere possum. Io. And.

† contractu

2 Actiones vel res lite pendẽ. in cõsanguineos, vel extraneos donatione, emptione, vel alio titulo transferẽdæ nõ sunt. Io. And.

† reciperent

3 Vide Alex. in l. iusiurandũ. §. procurator. & ibidẽ Iasonẽ. ff. de iureiurand.

4 Et s. de ꝓ scrip. tertio. vbi etiã de hoc. Io. An.

5 Vide de hac materia Bar. ĩ l. si cõfessus. ff. de custo. reo.

iterum, ex causis tamen dissimilib.[a] intentarũt, contrariam sententiã reportassent: deniq; ad petitoriũ [b] recurrẽtes, proponere curauerũt, quod cum G. quõdam rector, & fratres, ac patroni eiusdẽ hospitalis, habito cõi tractatu † deliberassent, hospitale ipsum hospitalarijs supponere supradictis: commiserunt in hoc tribus procuratoribus vices suas; cõiter statuentes, vt quod per ipsos fieret, acceptarẽt: qui cum eisdem taliter statuerunt, vt ad ipsum hospitale aliqui mitterentur, qui eorum [c] nomine, acciperent † assignationem ipsius. cum autem duos illuc de suis fratribus transmisissent, ipsi donationem, & assignationem hospitalis, tã a magistro, quàm a supradictis procuratoribus, et alijs eiusdẽ domus fratribus receperunt: & infra. ¶ Procurator autem partis alterius ex aduerso respondit, quòd prædicta donatio debebat nõ immeritò retractari: quoniam multis ex fratribus inconsultis, a prædicto rectore, ac paucioribus fratribus excommunicatis & periuris, de re litigiosa in fraudẽ plebani de Piscia, qui super eodem hospitali mouerat quæstionem, [d] fuerat celebrata: & infra ¶ Attendentes igitur, qđ fratres, & patroni sancti Allucij pro se, immo potius contra se turpitudinem [e] allegabant, videlicet, periurium, excommunicationem, & fraudem, non vtique contra ipsos, sed ab ipsis commissam: & intelligentes donationem ab eis hospitalarijs factam, puram ac simplicẽ extitisse: quia non deceptoribus, [f] sed deceptis iura subueniunt: vnde per ea, quæ superius proposita sunt, se contra factũ proprium legitimè defendere nõ valebant: hospitalarijs sancti Sepulchri adiudicare [g] curauimus: Ita quod per hanc sententiam diœcesano episcopo, & plebano de Piscia, nullum præiudicium [h] generetur; cum res inter [i] alios acta, non debeat alijs præiudiciũ generare. †

¶ Idem episcopo S. Andreę.

¶ *Donatio quinquagesimę vel centesimę quã facit episcopus cũ graui ecclesia sua detrimento, potest legitimè reuocari: nec etiã potest vltra quinquagesimã vel centesimam conferre, etiam cessante lęsione ecclesię sine auctoritate superioris.*

CAP. IX.

Apostolicę † sedis oraculo: & inf. ¶ Inquisitioni tuę taliter re-

g Adiudicare.] sed qualiter poterant isti se supponere, cũ talia ad epm spectẽt. s. de exces. ꝓl. sicut vnire & arg. s. de cõsue. cum dilectus. nec enim aliquis põt eximere se à iurisdictione sui prælati. s. de foro compet. si diligẽti. & c. significasti. Rñdeo, licet isti nõ potuerint se subijcere, tñ per talẽ subiectionẽ sibi poterat fieri ꝑiudiciũ, sic s. đ renũ. qđ ĩ dubijs. & 7. q. 1. si qs ꝑsbyter sub cõditione, tñ põt se subijcere, vt s. de rest. spo. olim. Itẽ ꝑsonas suas possent subijcere. s. qđ metus causa. cum dilectus. so.

h Præiudiciũ.] & sic s. đ capellis monachorũ. c. 2. & s. de re iudicata. suborta.

i Inter alios.] de fide iustru. inter dilectos. & s. de re iud. c. penul. vbi ponit hæc regula, & ibi de hoc.

Apostolicæ.] Primo ponitur consultatio. Secundo rñsio: ibi, Inquisitioni. Et ibi primo repetit ius antiquum. Secundo illud declarãs soluit propositam quæstionẽ: ibi, Hoc. Abbas.

CASVS. Epi sue cessiuẽ locis religiosis de redditib⁹ ecclesiarũ suarũ conferũt vltra qnquagesimã portionẽ, qnq; vsq; ad tertiam vel quartam partem: quærebatur vtrũ successores possent reuocare quod vltra quinquagesimam datum ẽ? Ad hoc rñdet Papa, licet sit diffinitum ĩ canone, vt si aliquis epõrum in parochia sua voluerit cõstruere monasterium, & ipsũ dotare de reb⁹ ecclesiæ suę, non amplius cõferat q̃ quinquagesimam portionẽ cẽsus ipsius ecclesiæ. si vero ecclesiã secularẽ vellet facere monasteriũ, vel eã ampliare ꝓ suis sepulturis, nõ amplius ei cõferat q̃ cẽtesimã partẽ cẽsus ecclesię, cui ꝑest; hac æq̃tate seruata, vt cui tribuit, ꝯpetẽs subsidiũ cõferat: & cui tollit, dãna grauia non infligat; ita tñ ꝙ vnã de ꝑdictis remunerationibus, quã voluerit, tm̃ assumat: & hoc seruandum est, ꝙ vnus eps, vel alius non debet vltra quinquagesimam, vel centesimam portionem conferre; sed nec tam-

† Vide l. trãsactionẽ. C. de pact. & l. si petitor. ff. đ iud. & l. si vn⁹. §. pacta. ff. de pact.

† Cap. 6. edi tit in 3. cõpi.

nec tm, vel etiam minus cū graui detrimento ecclesiæ suæ, siue simul & semel id facere velit, siue pluries successiuè eidem ecclesiæ uel diuersis: vndè quicquid cum graui detrimento, siue de possessionib. siue de prouentibus ad ecclesiā cathedralē, uel mensam epi pertinentibus constiterit esse collatū, poterit legitimè reuocari, nisi pscriptione, vel alia legitima exceptione hmôi actio excludatur. Tādē rñdet quasi tacitæ qōni: diceret aliquis: non videtur quod collatio quinquagesimæ, uel cētesimæ partis possit graue damnū inferre: & ipse rñdet, siue semel tm id fiat, siue pluries, ex varijs circūstantijs potest deprehēdi esse ualdè damnosum, & hoc potius potest cognosci ipso facto q̄ p aliquod statutum: & ita nec quinquagesima, nec cētesima debet cū graui damno concedi, semel aut sæpe. Si verò intantū abundet eps, vt sine dāno ecclesiæ suæ amplius q̄. quinquagesimā, vel centesimam possit cōferre necessitati alterius ecclesię licet per se nō debeant excedere summam à canone cōstitutā, tñ de superioris auctoritate pôt etiām in maiori summa necessitati alterius ecclesiæ subuenire. Not. q̄ æquitas est seruanda non solum in iudicijs, sed etiam in donationibus. Item donationē potest eps facere non tm de rebus episcopatus, sed etiam canonicorum. Item: non solum de prouentibus, sed etiam de possessionibus. Item successor potest reuocare donationem factam a prædecessore, si vergat in damnum ecclesiæ. Item in donationibus valet præscriptio. Item hic probatur, quod episcopus potest conferre quinquagesimam, vel centesimam portionem. Item licet aliquid præsumatur prima facie non esse dannosum: tñ probatio admittitur in contrariū. Itē quædā melius sciūtur ipso facto, quā iuris expressione: Itē sūmam taxatam à canone potest prælatus in donatione excedere. non tñ propria auctoritate sed superioris.

† Hunc canonē habes in concilio Toletano nono, cap. 5. refert Gratianus 12. q. 2. cap. 73. incip. bonæ rei. eius canonis uerba hic inserit Innocentius vsque ad uersi. Hoc semper.

† vt per hoc temperamē ta, &c.

spōdemus,[a] quod licet sit in canone[b] † diffinitum, vt si quis episcoporū in parochia sua monasteriū cōstruere voluerit, & de rebus ecclesiæ cui præsidet ipsum dotare, non amplius ibidem, quam quinquagesimam, ecclesiæ[c] uerò quam monasticis regulis informare, vel pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius quam centesimam partē census ecclesiæ, cui præest, debeat elargiri:[d] Quia tamē in eodem canone cōsequēter adiungitur, vt † hæc tēperamēti æquitas obseruetur, quod cui tribuit, competens subsidium conferat: & cui tollit, dāna grauia non infligat: ea quidem cautela seruata, vt vnam tātummodo, quæ placuerit ex his duab. remunerationem assumat. Hoc semper est obseruādum, quod vnus episcopus uel alius non solum non debet amplius, sed nec tantum nec minus cū graui ecclesiæ suæ detrimento conferre: siue simul & semel id facere velit, siue pluries successiuè, eisdem † vel diuersis ecclesijs cōferēdo. undè cum graue detrimētum siue de possessionibus, siue de prouentibus ad episcopalē mēsam, vel cathedralem ecclesiam pertinentibus, in quātalibet portione cōstiterit esse collatum, poterit legitimè reuocari:[e] nisi præscriptione,[f] vel alia exceptione[g] legitima, actio huiusmodi excludat̃. Nā etsi[h] prima facie psumat̃, q̄ collatio quinquagesimę vel cētesimæ partis, graue non īferat detrimētum: quia tamen non solum si sępe

li. sufficit enim à iure semel concessū fuisse. ff. de condi. institu. quæ sub conditione, §. vlti. & s. de his quæ fiunt a præla. sine consensu capituli, pastoralis. vbi de hoc, quæ uidentur determinare hanc dubitationem. & s. e. c. vbi dicit: p se nō debet excedere, &c. ergo per se illā pôt ɔcedere:[1] quia quod de vno negatur, de alio conceditur. 25. dist. qualis, & s. de præsumpt. nonne. & s. de his quæ fi. à præla. sine consi. capituli, cum Apostoli ca. in fin.[2] Et in alio nationib. semper dr̃ q̄ consensus capituli requiratur. s. eod. pastoralis. 12. q. 2. sine exceptione. & sup. de his quę fi. a pla. sine cōsensu capituli, cū nos. Quidā dicūt ut Lau. & T. & Io. super illo c. bonę rei. q̄ hāc donatiōē facere dēt de ɔsēsu capituli, argumēto illi⁹ cap. 12. q. 2. si eps. Hug. dicit q̄ hoc pôt fieri de cōsēsu clericorū, & tūc post mortē epi nō reuocatur: uel sine consensu clericorum, & tūc reuocat̃ post mortem epi per successorem. Et ista quinquagesima, uel cētesime intelligenda est quo ad fructus tm; & hoc patet ex uerbo illo, quinquagesimā, uel cētesimā ptē census, ita itelligit Hug. sup c. bonæ. & de fructib⁹ formata fuit qō. Sed ɔdicere vr̃ inferior lr̃a, vbi dicit: siue de possessionibus, &c. Io. intelligit[3] q̄ etiā de possessionib. ppetuò possit donare cētesimā, vr̃ quinquagesimā. & hoc satis pt cōcedi. Et est argumētū vbi dicit, nisi legitima pscriptione, &c. ita tamē hoc facere pôt, siue de redditibus, siue de possessionibus, q̄ ecclesia nō lædatur. B.

1 Imò nec p se suā facere potest sine capitulo, cū non sit ibi totus, cum mēbra deficiant. de his q̄ fiūt à pla. nouit. & ca. quāto. secundum Hostie. Ioan. And.

2 Concord. text. in l. si maritus. i si. cum vulg. ff. de procu.

† eidem.

3 Secundum Goff. & Innocentiū. & hoc teneas. nam expedientius est ecclesiæ dare ex nunc quinquagesimam possessionū, q̄ singulis annis dare quinquagesimā redditū. Dicit tñ Aegi. quod putat hoc esse de mente iuris, quod ecclesia cathedralis teneat directum dñiū vnde hoc fu mit, non uideo. Io. And.

[Glo. seq. inchoat casum.]

a Respōdemus.] quæstio fuit de hoc: qñq; epi successiue locis religiosis de redditibus ecclesiarum suarū conferunt vltra quinquagesimam portionē qñque vsque ad tertiam, vel quartam partē. quę rebatur vtrum successor possit reuocare quod vltra quinquagesimam datum est? Ad hoc respondet Papa prout sequitur.

b In canone.] 12. q. 2. bonæ rei.

c Ecclesię.] sęculari iam constitutę.

[Gl. seq. recit. per q. an sine consensu capituli, &c. tenet q̄ sic ponit opinio: contrariam, & opinio. Hug. mediam. Secūda pars recitetur per quæstionem, an de fructibus, vel etiam de possessionibus, ponit duas opiniones, & secundam approbat.]

d Elargiri.] hoc potest facere sine consensu capitu-

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

e Reuocari.] hic rñdet quæstioni, q̄ reuocabitur tantum ultima, si plures fuerint factæ alienationes. ff. de iure patro. si libertus. §. 1. si vna tātū fuit & enormis, de ipsa detrahetur quod plus est 12. q. 2. si quos de seruis.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

f Præscriptione.] sed videtur q̄ hoc stare non possit, quia dicit lex. Qui ɔ leges mercat̃, malę fidei possessor dicitur: & ideò non præscribit. G. de agri. & censi. quemadmodum. lib. 11. & nulla temporis longitudo. iuuat malę fidei possessorem. s. de præscriptio. vigilanti. & cap. si diligenti. & capit. quoniam omne. & iuris ignorantia non prodest in vsucapione. ff. de iur. & fact. igno. iuris ignorantia. ff. de vsuca. nunquam. Respōdeo, hæc est ignorantia facti, & non iuris. facti. n. quæstio est, utrū, lædatur ecclesia grauiter, & ideò ecclesia quæ recipit, cum habeat titulum & bonā fidē, præscribere potest, secundum quod dicit T. quia hæc donatio permissa est per canonem illum bonæ rei. sed in alijs exceptionibus loquuntur prædicta iura. Bern.

g Exceptione.] puta, rei iudicatæ. s. de re iudi. cum inter vos. & ff. de excep. l. 2.

h Nam etsi.] responsio tacitæ quæstionis.

a Ex ostensione.] ut si ostendatur ecclesia ære alieno grauata, uel graues imminere expensas in proximo, vel quia defecit ecclesia in expensis consuetis propter talem donationem, quam si non fecisset, leuiter subiret expensas sine grauamine.

b Quam expressione.] quædam enim sunt, quæ melius possunt intellectu percipi quam elocutione exprimi. ff. de sol. ratum. & ff. rem ratam haberi. quo enim tutore. §. Iulianus.

c Non debeat.] ex eo quod dicit, per se, non debet excedere summam à canone præfixā, ergo per se illam facere potest. vt dixi.

d Canone.] prædicto, bonæ rei.

Propter.] primo ponit dictū, quod exemplificando specificat ibi, Si forte. Secundo moderatur: ibi, Quod tamen. Abbas.

CASUS. Aliquis (pone Titius) aliquā liberalitatē siue donationem contulit in aliquem: quæritur, vtrum talis liberalites seu donatio aliquo casu posset reuocari? Rndet, quod de iuris rigore donatio in casib. pōt reuocari, si fortè donatarius impias manus in suū donatorem iniecit, vel si atroces iniurias sibi intulit, seu graue damnum rerum suarum, vel periculum vitæ datori suo inferre præsumpsit: sed si donator in uita sua de his nihil dixit: successores illius hanc liberalitatem, seu donationem reuocare non poterunt. Not. hic quattuor casus in quibus propter ingratitudinem donatio reuocatur, s. si donatarius impias manus in suū donatorem iniecit: uel si atroces iniurias sibi intulit, seu graue damnum rerum suarum, uel periculū vitæ sibi inferre præsumpsit. Item nota, quod si donator de his in vita sua tacuerit, successores liberalitatem seu donationem reuocare non possunt.

† Vox, pontificis, deest in vetustioribus codicibus.

sed etiam si semel id fiat, ex varijs circumstantijs deprehendi potest interdum valdè damnosum: quod quidem magis potest ex ostensione [a] facti, quam expressione [b] alicuius statuti cognosci: nec quinquagesima, nec centesima semel, aut successiue debet cum graui ecclesiæ damno cōferri. Si verò in tantum, abundet episcopus, vt sine dāno ecclesiæ suæ, possit amplius etiā quā per quinquagesimam, vel centesimam partem necessitati alterius ecclesiæ subueniri, quamuis per se nō debeat [c] summam excedere à canone [d] præfiniā, per quam incautè largiri volentib. est occursum: de superioris tamē auctoritate (pontificis †) potest etiam in maiori summa inopiæ alterius prouideri.

Gregorius nonus.

Donatio potest per donatorem non per hæredem eius, qui tacuit ob ingratitudinē donatarij reuocari in casibus hic expressis.

CAP. X.

Propter [e] † eius ingratitudinem, in quem liberalitas est collata, donatoris persona de rigore iuris, eam potuit reuocare. [f] Si fortè in ipsum impias manus iniecerit: † aut [1] hi atroces [g] iniurias: seu graue rerum suarum damnum: vel vitæ periculum inferre præsumpserit: Quod tamen ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur successores: [h]

patrono. C. de reuoc. dona. si vnquam. si. 17. q. vlt. c. vlt. Sed illud iure poli, non iure fori, aliàs autem totā non reuocat. C. de in officio. don. si totas. Si autem in extraneū collata sit donatio, reuocatur ex ingratitudine: cuius quattuor causæ hic notantur. Puta si donatarius impias manus in donatorem iniecerit, ipsum vulnerando: uel atrocem iniuriam ei intulerit, vt ipsum vulnerādo, vel fustibus cædendo: Si graue damnum rerum suarum vel periculū vitæ inferre præsumpserit. Itē ad quintam quæ hic non ponitur: Si conditionē appositam non adimplenit. argu. ī. eo. cū dilecti. & hoc totum habes. C. de reuoc. do. l. vlti. & ī. de cond. ap. verum. si vero mater donationē filio faciat, & postea transit ad secundas nuptias. ex tribus tantum causis eam donationem poterit reuocare: puta, si vitæ eius insidiatus est: Si atroces manus intulerit in eam: Si totius substantiæ ipsius molitus est iacturā. C. de reuo. don. Authe. hac quoque: in Authen. de nup. coll. 4. §. mater. aliter nō fit reuocatio. Instit. de don. §. aliæ.

† De materia huius decretalis vide late per R. pā in repetitio. l. fin. C. de reuocan. donat. Aretinum, & alios, in §. aliæ autem. Instit. de donat.

† ingerit.

ADDITIO. Istas quinque causas reuocandæ donationis habes in his versibus.

Quinque modis perdo, mihi quæ donata fuere.
Infero si damnum grauiter donantis in ære.
Huic per me si sit atrox iniuria facta.
Si sit persona manuali vulnere tacta;
Quando suę vitę crudeliter insidiabor.
Ingratus domino, re donata spoliabor.
Ingratum factum dicme cum fregero pactum.

[Glo. seq. dicit unde sumpta fuit, & dat regulam. secundo distinguit.]

e Propter.] hæc decr. sumpta fuit ex lege C. de reuo. dona. l. ulti. Nota ergo, quod donatio semel perfecta non reuocatur etiam prætextu imperialis rescrip. C. de reuoc. dona. si donationem. & 22. q. 2. non enim. nec ex sola pœnitentia reuocatur. C. e. possessionem. nec recipit conditionem postea perfecta donatio. C. de dona. quæ sub mo. perfecta [1] in casibus tamen reuocatur propter ingratitudinem: Vnde distingue, aut donat quis liberto, aut extraneo. si liberto, reuocatur donatio, sola ratione obsequij non præstiti. & est mirabile: quia reuocatur res empta ex pecunia donata. C. de reuo do. l. 1. sed lib. ..tas non reuocatur solo obsequio non præstito C. de lib. cap. solo. sed propter easdem causas quibus donatio reuocatur, libertus ecclesiæ in seruitutem reuocatur. 12. q. 2. octaua discussio & in Auth. ut liberti de cætero aureo annulo non egeant, §. illud. coll. 6. Reuocatur etiam donatio tota propter liberos susceptos à

1 Siue sit perfecta stipulatione uel pacto: siue sit impleta per traditionē, ut notatur. & quo tribus modis diuerso respectu perficitur ... not. C. de peric. & com. mo. rei. vē. l. 1. in 1. gl. Ioan. And.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

f Reuocare.] reuocatur ergo donatio vtili rei uendicatione, uel condictione ex lege. C. de reuo. dona. his solis & C. de contrahen. emp. cum res. ff. de don. causa mortis l. si mortis causa. Ber.

g Atroces.] quæ considerantur ex tribus causis. scilicet ex facto, loco, & persona. Insti. de iniu. §. atrox. ut si quis vulneratus fuerit, uel fustibus cæsus. [2]

2 Adde quæ dicat atrox iniuria: per l. prætor. §. posse. ff. de iniur.

[Glossa sequens in fin. arg. ad quæstionem inducens duas leges.]

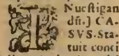
h Successores.] hoc ius reuocandi personale est, quia non competit primordium huius causæ hæredibus donatoris, vel contra hæredes, uel successores donatarij, qui hoc in uita sua tacuit, ut hic dicit. & C. de reuo. do. l. vlt. ad fin. & l. 1. in fi. quia per taciturnitatem remissum uidetur. Et sic est arg. quod feudum non est auferendum filio propter feloniam patris, si patri quæstio mota non fuit [3] sic C. de inoffic. testa. omnimodo. argu. ff. ad Syllani. l. 1. §. ult. Bern.

3 Immo quandoque non auffertur etiam si patri quæstio mota fuit, vt dixi. ī. de feu. c. 2. sup gl. fi. Io. An.

DE PE-

DE PECVLIO CLERICORVM.
¶ Supra visum est de donationib. sed q̄a dubitari poterat nunquid clerici possent donationes facere de eorum peculio, meritò sub icit hanc rubricam Abbas Sicul.

De hac materia tractatur 12.q.1.& q.3.& q.4.per totū.& q.2.de laicis. & capitulo sequen.



Inuestigandū.] CASVS. Statuit concilium Arelaten. quòd si presbyter nihil habens promotus fuerit ad regimen alicui⁹ ecclesiæ, & postea emerit prædia, illius ecclesiæ dēant esse ad q̄ nihil habens promot⁹ est. Nota hic arg. oia q̄ p̄latus possidet. præsumi de bonis ecclesiæ acquisita fuisse.
a Inuestigandum.] a iudicibus, q. de hoc cognoscunt.
b Ad q̄.] sim. 12.q.3.placuit.& q. 4.quicunque.& qu.5.nulli.& c.fixum.
c Dēnt.] quia præsumuntur de bonis ecclesiæ empta. 12.q.3.c.1.& C. de donationib.inter virū & vxorem, etiam.& ff.eod. Quintus Mutius. Sed contra hanc præsumptionem admittur p̄batio.12.q.1. sint manifestę & q.4.c.1.& 2.

PResbyter.] CASVS. Dr̄ in hoc capitulo, quòd si presbyter, qui tenet parochiam aliqua emerit ad nomen ecclesię cō ficiat instrm̄ : & qui contra fecerit, ab eius ordinatione remoueatur. Nota quòd cum presbyter aliq̄d emit, debet facere instrumētum in quo contineatur illud esse ecclesię: quod verum est, cum emit de reb. ecclesiæ: secus est si de patrimonio suo emit.
d Presbyter.] hoc cap. habetur 12.q.4.c.vlt.
e Super emerit.] de reb.eccl siæ.q̄m si de suis & ecclesiæ reb. emisset, pro rata pretii res diuideretur inter ecclesiā & hēdes presbyteri, si de hoc constaret.12.q.4.c.1. Et ita pro ea parte faciat instr̄n. pro se: quia tutius est quòd non faciat instrumentum commune, sed separatim, T. aut non datur ei optio, sed comminatio est. Ber.

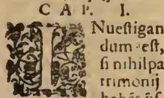
VT vnusquisq;.] Iste text⁹ potest intelligi de episcopo, & tunc verbū, consecratione, stat proprie, & verbum presbyter. debet exponi, idest, episcopus per ea quę dixi in c.præcedenti. Scdo potest intelligi in quolibet rectore ecclesiæ, & tunc verbum, presbyter, stat p̄prie: & verbū consecrationis, dēt exponi, i. ordinationis seu promotionis: quia proprie ep scopus cōsecratur, & presbyter ordinatur, vt in c.1.de sac.vnct. Abbas Siculus.

TITVLVS XXV.

De peculio clericorum.

¶ Ex concilio Arelatensi. †
¶ *Quæsitum à rectore ecclesię tempore promotionis nihil habente, presumitur de bonis ecclesiæ quęsitum.*

CAP. I.



Inuestigandum ᵃ est, si nihil patrimonij habēs p̄sbyter, qn̄ promotus † est ad ecclesiasticū ordinē, postea † emerit prædia, cuius iuris sint: qm̄ ecclesiæ, ad quam ᵇ nihil habens promotus est, esse debent ᶜ iuxta canonicam auctoritatem.

Ex eodem. †
¶ *De emptis per prælatum de bonis ecclesiæ, debet instrumentum confici nomine ecclesię. aliàs debet prælatus ab administratione remoueri.*

CAP. II.

PResbyter ᵈ cū diœcēsim tenet, de eis † q̄s superemerit ᵉ ad ipsius ecclesiæ nomen, scripturā faciat: aut ab eius ordinatione discedat.

¶ Ex epistola Pij Papæ. †
¶ *Quæsita per episcopum post consecrationem suam, ecclesiæ relinquenda sunt.*

CAP. III.

VT vnusquisq; ᶠ presbyter, res quas post dies consecrationis acquisierit, ᵍ propriæ ecclesiæ relinquat.

¶ Ex concilio Remen̄. †
¶ *Empta per prælatum ex emolumentis, ecclesiæ, efficiuntur ecclesię, licet prælatus emerit nomine alieno.*

CAP. IIII.

INquirendū ʰ est, si † qs presbyterorū redditib. ecclesiæ, vel oblationib. vel votis fideliū, alieno nomine res cōparauit ⁱ † qa sicut nec suo, ita nec alieno ᵏ noīe presbyter fraudē facere de facultatib. ecclesiasticis † debet: qm̄ hoc sacrilegiū ˡ † est, & par crimini Iudæ furis, q sacras oblationes asportabat ᵐ & furabat.

¶ Ex concilio Toletano. †
¶ *Meliorationes factæ per p̄latum in rebus ecclesię, sunt sua in vita, etiam si dimittat beneficium: sed de his testari non potest. h. d. secundum intellectum satis notabilem.*

CAP. V.

SI quis sane clericorū agella vel vineolas,

CASVS. Dr̄ in hoc capitulo, quòd quicquid presbyter acquisiuit a tpe p̄motionis suæ, post mortem eius remaneat ecclesię. Nota q̄ q̄cquid p̄latus acqrit post institutionem suā de rel. ecclesiæ vel eius occasione, eccl'æ est.
f Vt vnusquisque.] supple, statuimus.
Gl. seq. arg. allegat quatuor iura.]
g Acquisierit.] occasione ecclesiæ. ī. ti. p̄xi. quia nos, & c. requisisti. & est argu quod tenetur tibi restituere quod occasione rei tuæ ad me peruenit. arg. ī. de iureiur. ad nostrā. & ff. māda. ex mādato. & l. idemq; §. 1. & 2. & ff. de procur. q. proprio §. procurator. ver. vt in cæteris.

INquirendum est.] CASVS. Statuit cōciliū Remen̄. q̄ si aliquis presbyterorū de redditib. ecclesiæ, vel oblationib. ecclesiæ vel votis fidelium res aliquas cōparauerit, non noie ecclesiæ, sed alieno, ecclesia poterit res illas petere, si cōstiterit quòd de bonis ecclesię fuerit cōparatæ: & ipse qui hoc fecit, dēt puniri: quia sicut non suo nomine, ita nec alieno de suis facultatibus ecclesiæ fraudem facere debet hoc enim sacrilegiū est, & par crimini Iudæ, qui sacras oblationes furabantur. Nota quòd de reb. ecclesiæ non potest prælat⁹ aliquid alicui acquirere vel emere, nisi ecclesiæ. Item qui de rebus ecclesiæ fraudem facit sacrilegium committit, & furtum.
h Inquirendum.] sc̄. à prælatis ecclesię. Ber.
i Comparauit.] supple, si hoc fecerit, puniēdus est, & ecclesia poterit eas vēdicare, ³ licet suæ non sint, & est speciale in ecclesia. sic & miles. C. de rei vend. si vt proponis. sic & pupillus. C. arbitrium tute. l. 3. in alijs vero secus est de iure communi. C. de rei vendic. si ex ea C. de dona. inter vir. & vxor. & si de tua. C. communia vtriusque iudi. si patruus.
K Alieno nomine.] simile 46. dist. sicut non suo.
l Sacrilegiū.] largè sūpto vocabulo sacrilegii. 7.q.2. prædia. & egloria epi. & ī. de foro comp. conquestus.
m Asportabat.] sic. e.23.q.4. quid ergo. 17.q.4. si forte. B.

SI quis. Varij intellectus possunt colligi ex hoc ca. vt dicit Panor.
CASVS. Statuit concilium Toletanum, quòd si aliquis clericus pro sua sustentatione in terra ecclesiæ vineolas, aut agella fecerit, meliorando terram ecclesię possideat ea vsque ad mortem ı. & tunc ecclesiæ restituat; nec iure testamenti, aut iure successionis alicui relinquat.

† In cōciliis editis nondū inueni. est Burchardus lib. 3. decre. c. 118. & Iuo p. 3. c. 94. cōcilio Remē si tribuūt Et c. 1. eo. tit. in 1. comp. tribuitur cōcilio Lateranensi.
† prouectus
† si postea
1 Ob vitandā suspicionem turpis quæst⁹ dicitā viro vel his qui in ipsius potestate sunt p̄uenisse quod acquisiuit. vxor. Io. An.
† Desumptū ex cōcilio Agathē. & 54. vt recte ait Iuo p. 3. ca. 95. refertur à Burchardo li. 3. decre. c. 119. & in 1. comp. eo. ti. cap. 2. vbi ex aliis conciliis desumptum dicit, sed minus bene.
† de his
† Videt̄ sumptum ex cōcilio Carthaginensi. 3. ca. 49. refert Burchardus lib. 3. decret. ca. 121. Iuo par. 3. c. 96. Gratian⁹ 12. q. 3. c. 1. & c. 3. eo. ti. in 1. compilat.

2 Et maxime in subsidium. argu. ff. de eo per quem fac. e. l. fi. Ioā. An.
† In cōcilio impresso nōdum iuueni tamen tribuunt Burchardus lib. 3. decre. cap. 123. & Iuo pa. 3. c. 96. & hēntur in c. 6. eo. ti. in 1. compila.
† si aliquis presbyter
† comparauerit
† ecclesiæ
† sacrilegū
† Cōcilium Toletanū 2. c. 4. & c. 7. e. tit. in 1. compi. Et de materia textus & glossarū, plene p Couarruuiā in c. 1. & in ca. cum in officiis de testamen.
3 Vide hic Host. & Io. An. & doctores in l. minime. ff. de legibus ad. de Ioannem An. in c. 1. ī de voto. & ī. de offi. deleg. gati. c. 2.

i Inquantum forsan episcopus velit eam assignare alicui ad tempus pro seruitijs ecclesiæ præstitis. Nota q nec prælatus nec clericus bona ecclesiæ potest alicui post mortem suam relinquere. Item episcopus potest cōferre alicui terram ecclesiæ pro seruitio ecclesiæ præstito.

Q 16.quæst.1.c.commoue.t.& cap.seq.13.q.8 §.quamuis.
Vorundam.] Primò ponitur factum. Secundo decisio: ibi, Hortamur. Abbas Siculus.

in terra [a] ecclesiæ sibi fecisse probabitur, sustentandæ vitæ causa, vsque ad diem obitus [b] sui possideat: verum post suum decessum ecclesiæ restituat, nec testamentario, aut successorio iure cuiq̃ heredum prohæredumve [c] relinquat: nisi forsan cui episcopus pro seruitiis, ac præstatione [d] ecclesiæ largiri voluerit.

TITVLVS XXVI.

De testamentis † & vltimis voluntatibus.

¶ Gregorius nonus † Antonio subdiacono.

Episcopus de rebus patrimonialibus testari potest, de rebus verò ecclesiæ seu intuitu ecclesiæ quæsitis testari non valet.

CAP. I.



Vorundam ad nos relatione peruenit, q̃ I. Attellanæ ciuitatis episcopus, conditio testaméto, in octo vnciis [e] substantiæ suæ nurum hæredem instituit, ecclesiam suam in residuis quatuor. ¶ Hortamur [f] ergo, vt solicite hoc [g] discutias: & quicquid ipsum habuisse patuerit, à qualibet persona detineri nullatenus patiaris: [h] nisi † hoc solū quod eum ante [i] episcopatus ordinem propriū habuisse [k] constiterit. Quicquid verò ecclesiæ ante ipsius consecrationem fuisse cognoueris, vel in episcopatus ordine prædictum episcopū acquisiuisse, [l] † in eiusdē ecclesię dominio conseruetur.

¶ Idem.

¶ Abbatissa testari non potest, etiam si nunquam induisset habitum monachalem.

CAP. II.

QVia ingredientib. & infra ¶ Gabina † Abbatissa cōquesta † est, S. quondam abbatissam monasterii sui, postquā regendi suscepit officiū, tunc ratum habere quod fecit, pro ea parte pro qua est hæres. 12.q.2. episcopus qui filios. ff. de reg. iur. ex qua p sona. C. de rebus alienis non alienan. venditrici nisi fecerit ecclesia inuentarium tunc enim non tenetur nisi in quantum vires hæreditatis se extendunt C. de iure deliberandi. l. sancimus. §. sin autem locis.

a In terra.] quæ sterilis erat. prius enim æquum est illis relinqui, quorum labore ad fertilitatem redacta est, vt supra de rebus eccl. alie. vel non ad aures. & C. de alluuio. l. vlt. vel loquitur de terra prius culta & clerico pro beneficio assignata. 16.q.1. possessiones. & qu.3. clerici. Tancr.

b Obitus.] arg quòd beneficiati ab ecclesijs vsufructuariis cōparantur: nā & morte finitur vsusfructus. Inst. de vsu fru. §. finitur. Similiter morte clerici, vt hic & supra de pigno. c. vlt. sed nō per omnia comparantur clerici vsufructuario, quia de terra aratoria potest hic facere vineam, quod illi non licet. & ff. de vsufruc. quamuis. & l. vsufructuarius. Item vsufructuarius percipiendo fructus facit suos, & inde potest testari: quod non potest clericus. infra titu. proxi. quia nos. 12. qu. 5. quia Ioannes nisi cū quodam moderamine, quod habetur infra titul. prox. ad hoc & c. relatum. §. licet. immo potius clerici possunt comparari vsuarijs, quibus tātū ad vsum quotidianū vtilicet. Instit. de vsu & habita. §. 1. R.

c Prohæredumve.] prohæres est qui putat se hæredem esse, cum non sit. ff. de peti. hære. prohærede, & Inst. de interdict. §. adipiscendæ, vel potest appellari hic pro quolibet decedenti post primum hæredem siue pro quolibet decedente, cui relinquitur aliquid.

d Pro seruitiis ac præstatione.] idest, pro seruitiis præstitis ecclesiæ. infra tit. proxi. de latum. 2. §. licet r quia forte poterit possessionem illam assignare alicui clerico pro beneficio, vsque ad tempus vitæ suæ 16.q.1. possessiones, & q.3. clerici. Ber.

DE TESTAMENTIS ET VLTIMIS VOLUNTATIBUS.

¶ Supra visum est de dispositione inter viuos. restabat videre de vltimis voluntatibus. Vel sic, supra visum est de peculio clericorum, sed quia dubitari potest nūquid de omni peculio valeant clerici condere testamenta, ideo subiicit hanc rubricam. Abbas. Siculus.

De hac materia tractatur 12.q.5.& q.3.& 18.q.4. per totum. & 19.q.vl.c.quia, vsque ad fi. & 13.q.2.§. si aliud. & capit. sequenti. 12.q.2. de laicis. 4.q.3. ver. ob causam.

CASVS. Ioannes Attellanæ ciuitatis episcopus fecit testamentum, & nurū suam in octo vnciis substantiæ suæ sibi hæredem instituit, & ecclesiam suam in residuis quatuor. Mādat Papa Antonio subdiacono, vt hoc diligenter inquirat, & quicquid de bonis ecclesiæ ipsum constiterit habuisse ad ius ecclesiæ a quali bet persona debeat reuocare, nisi illud solum quod ante suā promotionem nosci tur habuisse: & quicquid acquisiuit post suam consecrationē, in dominio ecclesiæ conseruetur. Nota q prælatus de bonis ecclesiæ testari nō potest. Item quicquid acqrit prælatus post suam cōsecrationem remanere debet ecclesiæ.

e Octo vnciis.] idest, in duabus partibus hæreditatis, quæ dicitur as, & in 12. vncias diuiditur. Instit. de hæred. instit. §. hæreditas. T.

f Hortamur.] idest præcipimus.

g Ho..] idest, testamentum suum. Tan.

h Patiaris.] hoc non habebit locum in rebus ab episcopo alienatis: si ecclesia agnoscat hæreditatem illius, tenetur

i Ante.] simile 28. distinct. de Syracusanæ. 12.q.5. nulli. C. de epis. & cleri. Authen. licentiam. & Authen. prohibitum.

K Habuisse.] hoc ideo dicit: qa renunciauit propriis: vel quicquid postea habuit, totum fuit contemplatione ecclesiæ, & non personæ acquisitum. Alanus.

l Acquisiuisse.] intuitu ecclesiæ, vel de rebus eius: secus est de aliis. 12 quæst. 3. cap. 2. & q.5. fixum. & infra eo. quia nos. Ber.

QVia ingredientibus.] Primo ponit quæstionem. Secundo solutionem: ibi. Necessarium. Abbas.

CASVS. Quædam abbatissa cuiusdam monasterii S. nomine, fecit testamentum in quo plura quibusdam legauit:

† In hūc titulū eruditos scripsit Couarruuias cōmentarios.

† In vetustiori sib. ita: Gregori⁹ A. sub diacono al's Gregori⁹ iij &c. Contius in margine addit: ita immo primus lib.7. indict. 2. epist. 52. Et hēc c. r. e. ti. in 1. cōpi.

† Et 3 tit. 1. per tuas. Io. And.

† Vide B Thomā 2.2 q.185. art.6. & 7. & ibidē Caietanū. & concil. Trid. sessio 25. de reformatione. c.1.

† acquisisse, in antiquis.

† Idē ſ. Gregori⁹ Ianuario Carabitano epistola 7. eiusdē lib. 7. registri. refert Anselmus Lucen. lib.7.c.182. Gratianus 19.q.3.ca.7. Et c.3. eo. ti. in 1. compil.

† Sabina

† quæsta

2 Vt glossā & textum intelligas, vide libellum Volusii Metiani de assis distributione, & Vigliū Zuichemū i §. hēditas. Insti de hære. instituend.

legauit, quæ vsque ad mortem non induit habitum monachalem, sed stetit in vestibus, quibus presbyteri illius loci vtuntur, sicut & illa, & quæ ipsam precesserat, dicēs hoc sibi licere ex consuetudine: Gabina abbatissa eiusdem monasterij, quæ successit, conquesta est domino Papæ, quod illa taliter legata relinqueret. Rñdet Papa. Postquam illa abbatissa ordinata est, & in monasterio morata, ad culpam episcopi pertinuit, qui illam in secularibus vestibus stare permisit; non tamen propter hoc monasterio præiudicare potuit, sed postquam monasterium intrauit, se, & sua ei monasterio dedicauit. Nota, quod delictum subditorũ ad culpā prælatorum pertinet. Item delictum personæ in dānum ecclesiæ redundare non debet. Item intrādo monasteriũ, se & sua intelligitur quis contulisse, nec amplius potest, inde testari.

condito testamento[a] legata[b] quibusdam reliquisse, dicens eam vsque in diem obitus sui, non induisse habitum monachalem, sed in vestibus quibus vtuntur loci illius † presbyteri permāsisse, sicut & illa, quę ante ipsam fuerat abbatissa: & hoc pene † ex consuetudine[c] licuisse. & infra. ¶Necessariũ ergo visum est, postquam abbatissa ordinata[d] est, & in monasterio per annos plurimos vsque ad obitum præfuit, vestis qualitatem ad culpam fortè[e] episcopi pertinere, qui eā sic esse permisit: non tamē potuisse præiudiciũ[f] monasterio irrogare, sed res ipsius eidem loco, ex quo illic ingressa, & Abbatissa constituta est, de iure competere.[g]

¶ Idem. †

¶Si infra annũ a die monitionis non fit executio testamenti per debentem exequi, deuoluitur executio ad episcopum.

CAP. III.

Nos quidē: & infra.

a Testamēto.] testamentum est testatio mētis, qua disponitur, quid de rebus suis aliquis velit fieri post suum decessum. 13. q. 2. cap. placuit. §. sed aliud. ī. de celebrat. missa. cum Marthæ. Instit. de testamen. ordi. in prin. Tan.

b Legata.] legatũ est donatio quædam à testatore relicta ab hærede præstāda. Instit. de leg. §. 1.

c Ex cōsuetudine.] hic consuetudo non prodest, quia nō quid fiat, sed quid fieri debeat, considerandum est. 12. q. 2. gloria episcopi, & ī. de elect. cum causam. & ff. de offic. præsi. sed licet, & factum vsurpatum, præscriptionem non inducit. 93. dist. illud 16. q. 3. licet & in talibus nullus numerus defendit annorum. 33. q. 5. quod Deo.

d Ordinata.] idest, benedicta vel consecrata: quia abbatissa, vel monialis non recipit ordinem propter vilitatem sexus. arg. ī. de pęn. & remissio noua.

e Fortè.] non est nota dubitationis, sed assertionis 13. q. vlt. habentur forsitan illi & in Euāgelio: Si cognouissetis me, forsitan & patrem meũ, &c. ff. de rei ven. item si. §. 1. 2 & ff. de arbit. si duo. & ff. de procu. si filius familias. de pœniten. distin. 1. quamobrem 33. q. 2. admonere: ī. de procurato. tuæ. Vincen.

f Præiudicium.] votum enim præscriptione non tollitur. vt 33. q. 5. quod Deo pari.

g Competere.] ipso enim ingressu se & sua dedicauit Deo 19. q. vlt. quia ingredientibus, & est pars huius. 3 & Auth. Si qua mulier. & C. de sacrosan. eccl. Auth. ingressi. 12. q. 1. nolo. & cap. non dicatis. Ber.

Nos] Propter negligentiam hęredis ep̄s exequitur pias voluntates defuncti. h. d. Primo ponitur narratio. In secunda prouisio: ibi, Quamobrem, vbi primo monere mandat, secundo suppleri, ibi, Quod si. Tertio reddit rationem, ibi, Sic. Abbas.

¶Peruenit ad nos S. de hac luce migrāte supremæ voluntatis elogio[h] † monasterium præcepisse fundari: cuius desiderium à T. religiosa fęmina eius hærede protrahitur.[i] ¶ Quamobrem te hortamur, vt eam commoneas, † quatenus infra annũ,[k] monasteriũ quod iussum est, debeat ordinare: & cuncta secũdum voluntatem defuncti sine altercatione construere. ¶ Quod si infra p̄dictum tempus, siue in loco,[l] quo constitutum fuerat, seu si ibi non potest, & alibi placet ordinari, tecũ implere neglexerit: tunc per te ædificetur, & omnia per te loco ipsi sine diminutione qualibet assignentur. Sic enim secundum pijssimas leges,[m] dilatas defunctorum pias voluntates, episcopali decens est studio adimpleri.

¶ Idem †. Petro Subdiacono.

¶Debetur legatum, quamuis nudis verbis a testatore sit relictum.

CASVS. Quidam S. nomine fecit testamētum, & T. mulierem sibi hæredē instituit, pręcipiens monasterium de bonis suis debere fundari: cuius desideriũ ab illa muliere ipsius hr̄de protrahitur: puenit hoc ad dñm Papam: unde mandat ep̄o loci, qđ mulierem illam moneat, vt infra annum monasterium qđ testator fieri p̄cepit, debeat construere in loco vbi fuit cōstitutũ: quod si hęc non fecerit, episcopus illud faciat fieri, & oīa per episcopum designētur illi loco sine aliqua diminutione: quia etiam s̄m leges volũtates defunctorũ per episcopos adimpleri debent. No. quod volũtas defuncti ad pias causa adimpleri debet ab hærede infra annum. Item si hęres negligens est, episcopus loci hoc faciat: quia secundum leges volũtates defunctorũ per episcopos adimpleri debent.

h Elogio.] i. testamento. C. de testa. l. iubemus.

i Protrahitur.] idest, differtur.

K Infra annũ.] infra annũ dēt mādari executioni voluntas testatoris C. de fidei. Auth. amplius. & hic. & in Auth. de eccle. tit. §. si quis ędificatione colla. 9.

[Gl. seq. reci. per q. scilicet, qui si locus non fuit designatus. ponit dictum Lau. & secundum opi. Tan.]

l In loco.] demōstrato vel comprehēso a defuncto, si enim de loco incertus sit non videtur obligatus ad faciendum: sicut in promissore liquidum est. ff. de eo qđ cer. lo. l. 3. §. si quis insulam. & ff. de ver. obli. qui insulam nisi aliud quid dicatur, tum causa religionis, tum extremę voluntatis fauore. Io. & Lau. Alij dicunt, quod si incertus est locus vbi debuit ædificari, ad hanc causam relictum, fieret caducum. C. de ca. tol. l. vnica. §. si verò. ff. de dona. l. 2. §. vlt. Et ideo dicitur hic, in loco quo constitutum fuerat T. dicit ꝙ non erat caducum: quia testamenta sunt interpretanda largissime. ī. de do. cum dilecti, in fin. & res ad pias causas relictæ, liberæ sunt a lucratiuorum inscriptionibus, 23. quęst. 8. c. tributum, §. quamuis. & in l. sancimus.

m Leges.] C. de epi. & cle. nulli. ibi habes, quod episcopus debet illud facere.

† supplicio.

† Hic ī vulgaris legitur plene: sed in manuscriptis, & registro B. Gregorij pene, lego in de est restitutū ium in vno vetustissimo exēplari habetur ita: & hoc penè ex loci consuetudine licuisse.

† Scilicet Gregor⁹ Ianuario episcopo Caralitano lib. 3. epistola 10. registri. Et ca. 12. co. tit. in 1. compilat. Et vide præ alijs Couarruuiā in hāc decretalem.

1 Concord. tex. in §. legati. & §. facto, Insti. de leg.

2 Si quis res necessitate distraxit, fortassis huic officio iudicis succurretur, dum tamen pretium restituat. Ioā. And.

3 Et ibi habetur pars. de prin. decisa. Ioan. And.

† seu elogio.

† Huc spectat qđ nouissime constituit concilũ Trident. sessio. 22. de reformat. ca. 8. & sessio 25. in decreto de purgatorio.

† Scilicet Gregori⁹ in registro. lib. 12. epist. 30. & ca. 13. e. tit. in 1. comp.

Indi-

INdicante.] Primò narrat factum. Secundò prouidet. ibi, in quibus. Abbas.

CASVS. Mulier quædam vxor Redempti moriens, concham argenti iussit venundari, & dari libertis suis, & quandam scutellam argenteam reliquit cuidam monasterio; mandat Papa, quod voluntas illius per omnia debet adimpleri. No. quod vxor potest testari viuente marito. Item voluntas testatoris per omnia adimpleri debet.

[Gl. seq. arg. allegat tria iura.]

a Nudis verbis.] talle legatum etiã valet secundum leges. C. de fideicom. l. vlt. & est arg. quod per nuda verba quis obligatur. arg. 13. q. 2. quicunque 22. q. 5. quacunque. c. iuramenti. & C. de suf. l. vnica.

[Glo. seq. quærit & soluit. Secundò quærit, arg. pro legatario soluit pro hærede, respondens ad contraria. Tertio quærit argu. contra legat. & eius soluit contra hæredem.]

b Monasterio.] pone & reliquit monasterio sanctæ Mariæ. sed nõ determinauit cui, cũ sint plura monasteria sãctæ Mariæ dabitur pauperiori in Auth. de eccl. ti. §. si quis in homine. coll. 9. Item pone quod plures habeat scutellas, sed vna est melior alijs: cuius erit optio? põt dici, quod legatarij. ff. de legat. 1. si domus & melius. l. qui duos. Sed cõtra ff. eo. tit. l. si quis à filio. §. si quis. & quod l hæredis est electio. & C. de condi. indebi. si quis seruum. ff. de l g. 1. legato. & ff. de seru. rusti. prædi. l. si via. quibus statur. Contraria loquuntur quando hæres in mora est. 2 Item pone quod legauit seruum in fuga constitutum cuius expensis quæritur? videtur, quod legatarij, qa ad ipsum spectat emolumentum: ergo & onus. C. de cadu. tollen. l. 1. §. pro secundo in fine immo hæredis. ff. de legat. 1. cum seruus. & l. seq. Laurent.

ADDITIO. si seruus legatus est in fuga tempore testamenti: quæret eum hæres sua impensa, ff. de leg. 1. ser uo legato. § fi. Sed post testamentũ, & ante mortẽ quæret eum hæres sumptu legat. rij. ff. eo. tit. si seruus legatus. Si post aditã hæreditatem, si culpa hæredis soluat æstimationem, alias non cauebit. ff. eo. l. cum res. §. itaq;

CAP. IV.

INdicante; & inf. ¶ Cognouimus R. referẽte quod moriens vxor Redempti, †concham argenteam nudis [a] verbis iussit venundari, & suis dari libertis; & scutellã argenteam cuidã monasterio [b] reliquisse: †In quib. volũtatem eius, per omnia volumus adimpleri.

¶ Idem † T. episcopo.

¶ *Non debetur legatum cum testator rem non suam, sed ecclesiæ legauit hoc dicit simpliciter inhærendo litteræ.*

CAP. V.

FIlius [c] † noster F. cõquestus est, quod quondã P. pater suus aliqua ecclesiæ vestræ, sepulturæ suæ gratia iuris alieni [d] reliquit. Et quidem leges sęculi hoc habent, vt hæres ad soluẽdũ cogatur, si actor eius rem legauerit alienam: [e] sed quia lege Dei, non autẽ lege huius sæculi viuimus, † valde mihi videtur iniustum, vt res tibi legatæ, quæ cuiusdam ecclesiæ, esse perhibentur, a te teneantur, qui aliena restituere [f] debuisti.

FIlius noster.] hoc cap. habet multos intellectus, vt dicit Panor. Primo ponitur conquestio. Secundo prouisio: ibi, Et quidem. Abb.

CASVS. Quidam P. nomine, fecit testamentum, & in testamento illo quædam, quæ ad ipsum non pertinebant, causa suæ sepulturæ reliquit cuidã episcopo filius eius petebat bona illa, ut ea restitueret illi cuius fuerat sed episcopus hoc facere nolebat: vnde conquestus est dño Papæ: scribit Papa illi episcopo dicens, quod leges sæculi habẽt, vt hæres soluere cõpellatur, si testator rẽ legauerit alienã: sed quia episcopus viuere debet lege Dei non aũt lege sæcularium, iniustum est, vt res quę dicuntur esse cuiusdam ecclesiæ, teneantur ab ipso, qui aliena restituere debuit. No. quod si testator scienter rem alienam legauerit, quod hæres tenetur rem legatam dare legatario, vel æstimationem eius: sed secundum legẽ Dei non compellitur.

[Gl. seq. quærit opponendo, & soluit.]

c Filius noster.] sed quid ad eum; cũ res essent alienæ? Forte intererat ipsius, quia res ipsæ depositæ fuerunt penes patrem suũ vel pignori obligatę. Alanus.

[Gl. seq. distinguit an scienter vel ignoranter legetur alienũ.]

d Alieni] cum quis scienter legat alienũ, tũc hæres tenetur res redimere, vel legatario pretium dare, si res sit talis quæ vẽdi possit, alias non Inst. de lega. §. non solu. & §. quod autem Si ignoranter legat rẽ alienam nõ valet legatum nisi cum legatur coniunctæ personæ 3 C. de leg. cum alienã. & legatarius debet probare scientiam, vt in §. quod autem. & ff. de probat. verius. Tan.

e Alienã.] scienter.

f Restituere.] de benignitate canonica. sic 17. q. 4. quicunque de iure stricto non tenebantur reddere iuxta prĕmissam distinctionẽ. T. immo reddere tenebatur, sed poterat agere contra hæredẽ si scienter res illa legasset. Bet.

¶ Ex concilio Maguntino. †

¶ *Hæredi non adimplenti iussa testatoris, ab episcopo interdicitur res a testatore relicta hoc dicit in hærendo litera.*

CAP. VI.

SI hæredes iussa testatoris non adimpleuerint: [g] Ab episcopo [h] loci illius omnis res, quæ eis relicta est, canonicè interdicatur [i] cum fructibus. & cęteris emolumẽtis: Vt vota defuncti adimpleantur. †

¶ Ex concilio Laterañ. †

¶ *De bonis per ecclesiam acquisitis clerici testari non possunt.*

SI hęredes.] Vario modo põt intelligi, vt dicit Pan. primò ponitur casus. Secundo prouisio: ibi, Ab episcopo. Tertio ratio: ibi, Vt nota. Abb.

CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod si hęredes non impleuerint iussa testatoris, per episcopum loci interdicantur illis oĩa relicta cum fructibus inde perceptis, vt vota defuncti impleantur. No. quod hęres tenetur adimplere voluntatem testatoris. Itẽ episcopus põt cõpellere hęredẽ, & ei interdicere res sibi relictas cum fructib. a testatore, donec fecerit, qđ sibi iussum est a testatore.

g Adimpleuerint.] infra annum. C. de fideicõ. Auth. hoc amplius. ĩ. eo. nos quidem.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

h Ab episcopo.] C. de testa. consulta. diualia 4 Sol. publicatio testamenti non pertinet ad episcopũ, vt ibi dr pertinet tamen ad eum testamenti defensio siue executio testamenti vt voluntas defuncti seruet. ff. de petitio hæredi. l. hęredi l hęreditas. §. si defuncto. arg. ĩ. eo. nos quidem, & ĩ eod. Ioannes. & hoc præcipue in his quę ad pias causas relinquuntur. ĩ. eod. tua.

[Gl. seq. recitat, per quęstionẽ, an filius nõ adimplẽs &c. & ponit concorda. iuris canonici & ciuilis.]

i Interdicatur.] secundum legem antiquam hęres qui non adimplebat voluntatem defuncti priuat omni successione. C. de fideic. l. [illegible] & 11. q. 1. Sylucster. Hodie autem tenet hoc in extrañ o hæredẽ sed filius institutus hæres non adimplens voluntatem defuncti. priuatur

†Recepti puto autẽ esse proprium viri nomen.

†al. reliquisset, sed reliquisse, in nostris antiqs.

† Idem scilicet Gregorius Dono episco. Messaneñ. lib. 7. registri. in dict. epistola 4. & c. 44. eod. tit. in 1. compilatio.

† De intellectu pręter Couaruuiã hic, vide Ferdinãdũ Vasquium lib. 3. de successi. creatio. §. 21. Rom. num i rep titio Auth. similiter. C. ad l. Falcidiã. & Buetardum in loco a libertate ad piam causam.

† De articulo huius glossę videto hic pręaliis Couaruuiã ad de notata in l. hæredes, §. si incerto: & ibi glossã ff. fami. erci. scundæ.

2 In antiquis exemplarib. ita reperio h: ç glossam, vt impressa est, & definit ibi, Laurent. ideo cetera additamenta putaui.

†viuimus

† In vulgatis [illegible] concilijs non reperio. habet post conciliũ Lateran. sub Alexand iij. par. 43. ca. 5. & c. 11. eod. tit. in 1. cõp. vide Synodum Mogũtinã celebratam multis seculis, post Raymundũ ann. 1549. c. 97. & Lapũ allegat. 87.

† Impleant.

† Sub Alex. iij. c. 15. & c. 4 eod. tit. in 1. comp.

3 Puta, vxori, vel alteri cui de iure tantum reliquisset Io. And.

4 Hodie episcopi executores sunt piarum voluntatum tamquã sedis Apostolicæ delegati. cõcilium Trident. sess. 22. c. 8. refor[illegible].

uatur.ſucceſſione,relicta tantum ſibi legitima, C.de ſi deicõ. Auth. hoc amplius.& præualet lex in hoc caſu canoni. in hoc tñ vr̃ In. concordare p̄dicto canoni, Syluester.& huic decre. j̃.de voto.licet.i ſi.vbi de hoc. Sed illud ideo contingit,quia regnum diuidi non poteſt,ſicut nec aliæ dignitates ſ̃.de præbẽ. maioribus.& in conſti. Friderici de feudis.§.prætérea.Bern. Et hic nõ dicitur expreſſe, ꝙ priuentur hæredes,ſed interdicat eis q̃ ſicquid relictum e,vt ſic indirecte compellant ad implere volũtatem defuncti. vel reducitur ad auctoritatem, vt ſal em reſeruetur hæredibus legitima, vt in Authen.de hære.& Fal. §. primũ. & §. ſi quis non implens.coll.1.alia Authen.vr̃ dicere,ꝙ hæres q̃ relicta ad pias cauſas cõferre diſtulerit, totũ amittere debet.in Auth.de eccle.tit.§.ſi quis autẽ ꝓ redemptione.ver. ſi autem qui. coll.9. Et i iſto caſu poteſt intelligi hæc decr.& hoc ĩtellige in extraneo hærede.B.

CVm in officijs.] Primo ponit̃ exceſſus.Secũdo prouiſio; ibi,Hoc igitur. Abbas.

CASVS. Inter alia opera charitatis primo loco id ſeruãdũ eſt,vt illis teneamur obnoxij,à quibus beneficia recepim⁹:ſed quidam clerici contrarium faciũt: cum enim multa bñficia p̄cipiãt ab eccleſijs, ipſi bona illa per eccleſiam acquiſita in alios transferre præſumũt: ſed quia hoc inhibitum eſt per canoné,ſtatuit concilium Laterañ. ꝙ clerici ſiue teſtati ſiue inteſtati deceſſerint, ſiue alij conferre voluerint, bona illa penes eccleſias debeant remanere. No. ꝙ qui ab alio beneficium percepit,obligatus eſt ei. Item clerici de rebus eccleſiæ teſtari non poſſunt.

a Teneamur.]donatarius enim donatori naturaliter eſt obligat⁹ ad antidora. ff.de pe.hæ.ſed & ſi lege.§. cõſuluit.8.q.1.illud.Ala.

b Acquiſita.]quod enim acquirit ſacerdos, vel quilibet alius clericus intuitu eccleſiæ,ad eccleſiam p̄tinet. ſ̃.eo.quorundam.& j̃.eo. ad hæc. & c. quia nos. & ff. de caſtren.pecu.l.caſtrenſe.& 12.q.3.c.1.& 2. de quib. canonibus hic loquitur.Tan.

c Canonibus.12.q.2.placuit.& cap.quicunque.& q.5. obitum.& quaſi per totum.

d Penes eccleſias.]ſic j̃.cap.ſequen.

AD hæc p̄ſentibus.] Diſtinguit,& ſecundum membrum: ibi, Viuentes.Abb.Sicul.

CASVS. Clerici de bonis eccleſiæ teſtari non pñt, tñ viuentes & ſui compotes,poſſunt aliqua de bonis ipſis intuitu eleemoſynæ erogare in ægritudine conſtituti.Nota ꝙ de rebus mobilibus per eccleſiã acq̃ſitis nõ põt cleric⁹ teſtari, ꝑt tñ ĩtuitu eleemoſynæ aliqua de bonis eccleſiæ erogare.

e De mobilibus.] multo fortius nec d̃ immobilibus.Ala.

f Non poſſunt.]in morte tñ poſſũt largiri i tam cõſanguineis q̃ alijs extraneis intuitu ſeruitij recepti,d̃ mobilib⁹. j̃.eod.relatũ.§.licet. & 12.q.2.eccleſiaſticis.Tanc.

[Gl.ſeq.arg.alleg. 2.iura,& tria in contrariũ, & remittit.]

g Erogare.] argu. ꝙ admittit̃ q̃s vna via,q̃ui alia repellatur.1.q.2.cap.1.ff.d̃ inoffi.teſta.Papinianus.§.ſi q̃s.Arg ſ̃.ſ̃. de procu.tuæ.vbi de hoc. & ff. de admi. tuto.ſcire.& ff.d̃ bo. lib. quæritur.

QVia nos.]i prima ponit̃ deciſa quæſtio.Ii. ſecunda diſtinguẽs rñſio' ibi, Conſultationi Abbas Sic.

CASVS.Dicit̃ in hoc capitulo,ꝙ licet clerici de his quæ paterna cognatione,vl̃ ſucceſſione,vel artificio,vt dono amicorũ ſũt adepti, nõ habito reſpectu ad eccleſiã,poſſint cõdere teſtamẽtũ: de his tñ quę cõſideratione eccleſiæ perceperũt,de iure teſtari non poſſent. Nota ꝙ clerici de bonis paternis, vel de his quæ intuitu perſonæ acquiſierunt,poſſunt libere teſtari.Item de bonis ratione eccleſiæ acquiſitis teſtari non poſſunt.Ber.

h Diſponere.]12.q.3.c.1.& 2.& j̃.eo.relatum.§.cæterum & c.requiſiſti.§ illud.Ber.

i Teſtamentum.]clerici enim de rebus eccleſiæ nullum,poſſunt facere teſtamentum: cum eorum proprietas non ſit ſua,cũ ſolũ vſum habeant:ſed tñ victu & veſtitu contenti eſſe debent.12.q.1.clericus,qui.& c.duo. & 10.q.2.c p̄s.& totum ſuperfluum erogandum eſt pauperibus.12.q.1.c.vlt.moderatam tñ donationem cauſa ſeruitij recepti facere poſſunt j̃.eod.relatum.§.licet cũ quaſi filiuſfamiliâs comparetur, qui non poteſt facere teſtamentum,niſi de caſtrenſi peculio.C.de aſſeſ.l.vl. & C.de aduo.diuer.iud.l.fori.Ber.

CVm eſſes.]Hoc ca.legitur varijs modis. Communis diuiſio.Primo narrat factum.Secũdo prouidet:ibi, Quia verò.Abbas,

†Præter Couarruuiã hic vide B.Thomam 2.2.q. 185.ar.6.& 7. & Dñicũ Sotũ lib.10. d̃ iuſt.& iu. q.4.art.3.ad de q̃ dixi li. 3.ſuper Directorio inquiſitorum Schol.154.

† alij

†poſt conci. Lateran. ſub Alex.iij.par. 29.c. 8. & c. 5.eod.tit.i 1. compilatio. Et de ĩtellectu vide Couarruuiã in c. cum in officijs. de teſtamen.

CAP. VII.

CVm † i officijs charitatis primo loco illis teneamur [a] obnoxij,à q̃bus beneficiũ nos cognouimus recepiſſe:ècõtra quidã clerici cum ab eccleſijs ſuis multa beneficia perceperint,bona p eas acquiſita,[b] ĩ alios trãsferre p̄ſumunt. Hoc igitur q̃a antiquis canonibus [c] conſtat inhibitũ, nos indemnitati eccleſiarum prouidere volẽtes, ſiue inteſtati deceſſerint, ſiue alijs † cõferre voluerĩt,penes eccleſias [d] eadẽ bona p̄cipimus remanere.

¶ Alexander tertius.

¶ *Moderatam eleemoſynam de bonis per eccleſiam acquiſitis clerici facere poſſunt. etiã in ægritudine conſtituti.*

CAP. VIII.

AD † hęc præſentib⁹ innoteſcat,quòd clerici de mobilibus, [e] quæ per eccleſiã ſunt adepti, de iure teſtari non poſſunt:[f] Viuentes tamẽ,& ſui compotes, moderatè valent aliqua de bonis ipſis,non ratione teſtamẽti,ſed eleemoſiynę ĩtuitu erogare, [g] in ægritudine conſtituti.

¶ Idem Vigilenſi † epiſcopo.

De bonis proprijs, vel acquiſitis intuitu perſonæ, clerici teſtari poſſunt, de acquiſitis intuitu eccleſiæ non.

CAP. IX.

QVia † nos & infra. ¶ Cõſultationi tuę taliter reſpondemus, ꝙ licet clerici de his, quæ paternę ſucceſſionis, vel † cognationis ĩtuitu,aut d̃ artificio ſunt adepti, ſeu dono cõſãguineorũ, aut amicorũ, non habito reſpectu ad eccleſiam,peruenerunt ad ipſos,liberè diſponere [h] valeãt: d̃ his tamen quæ conſideratione eccleſiæ perceperunt, nullum de iure poſſunt facere teſtamentum.[i]

Idem Hoſtieñ.epiſcopo.

Valet teſtamentum quod parochianus facit coram presbytero parochiali, & duobus teſtibus: nec valet cõtraria conſuetudo.hoc dicit inhærendo verbis literę

CAP. X.

CVm † eſſes ĩ noſtra præſentia cõſtitut⁹, propoſuiſti talem in tuo

† Vigilſeñ. habent antiqui.

† Poſt cõcil. Lateran. ſub Alex.iij.par 29.c.5.& ca. 6.eo.tit.in 1. compilatio. Et de intellectu vide Ferdinãdũ Vaſquium lib. 1. de ſucceſ. reſolut.§.9.

† &,pro,vel, in antiquis.

i Vnde dixit Vincẽ.ꝙ etſi tradere p̄ſ ſit, non põt dimittere poſt mortẽ tradẽdũ. 12. q. 2. bonæ. ſed poſt mortẽ erogãdũ diſponere nõ põt.12. q.5.q̃a Ioannes. vbi de hoc. dixit ẽt ꝙ nõ credit ꝙ gñalis cõſuetudo excuſet clericos dãtes in morte oĩa mobilia parẽtib⁹.Ioan. And.

† Poſt concilium Lateran. ſub Alex.iij. par.50.c.20. & c. 9. eod. tit.i 1.cõpil. Et multa q̃ requirunt̃ vt diſpõ huius cap.hẽat locap.hẽat locum, tradit Guido Papæ deciſiõe 543 adde Alexã. conſi.41.vo. 1.& conſi. 47.volum.2

CASVS,

CASVS. In ep̄atu Hostien. talis erat consuetudo, quòd testamēta, q̄ non habebant subscriptionem septem testium, s̄m q̄ leges statuunt, rescindebant. Hostien. eps hoc proposuit in presentia Papæ: quia talis consuetudo aliena est à diuina lege, & patrium sanctorum institutionibus, & à generali consuetudine ecclesiæ, cum scriptum sit: In ore duorū uel triū testiū, stet omne verbū: Papa præscriptam consuetudinē reprobauit, & testamenta, quæ parochiani fecerunt corā presbytero suo, & tribus vel duabus idoneis personis ī extrema voluntate, firma decreuit p̄manere: & p̄cepit sub pœna excōicationis, ne aliqs rescindere audeat huiusmodi testamenta; & idē dr̄ in sequenti capitulo, in quo scribit Papa iudicibus Velletrensibus. & intelligunt ista duo capitula, super relictis ecclesiæ, vel ad pias causas. vt ibi sufficiāt duo vel tres testes. No. q̄ vbi ius legale ɔ̄dicit iuri canonico, p̄ualet ius canonicū. Itē generalis consuetudo ecclesiæ pro lege habēda est. Itē in ore duorum vel triū testiū stat oē verbū. Item secūdum canones duorum testimonium suffi. it in testamento.

Deut. 17.

episcopatu cōsuetudinē obtinere, q̄ testamenta, quę fiunt in vltima volūtate, penitus rescinduntur, nisi cum subscriptione septē, vel quinque testium fiant, secūdū q̄ leges[a] humanę decernūt. ¶ Quia verò a diuina lege, & sanctorum patrū institutis, & a generali ecclesię cōsuetudine, id esse noscitur alienū, cū scriptū[b] sit: In ore duorū vel trium testium stet oē verbum: præscriptam consuetudinem improbamus: & testamenta, quæ parochiani coram presbytero suo, & tribus vel duabus alijs p̄sonis idoneis, in extrema fecerint voluntate, firma decernimus p̄manere, sub interminatione[d] anathematis prohibentes, ne quis huiusmodi audeat rescindere testamenta.

† Vellenc. a Leges.] C. de testa. si vnus. l. vlt. & l. hac consultissima. B. b Scriptum.] in lege Mosaica, & ī Euāgelio. 2. q. 4. cap. 1. 1 ꝰ. de testa. licet vniuersi. Ber.

1 Nec obstat. q. præsul. & c. nulli. vt in §. ibi 2q. 10. Aud.

¶ Idem iudicibus Velletren.†

¶ *Valet vltima voluntas ad pias causas coram duobus testibus, & est casus singularis.*

[Glo. seq. reci. per q. an etiam circa non pias causas valeat testamentum non habens debitum numerū testium, ponit opi. q̄ non: & hanc approbat, ponit opin. contrariam quòd valeat, quam reprobat, demum sub dir duas opiniones.]

c Improbamus.] super relictis ecclesiæ. Decretalis ista intelligitur p̄ sequētem, quia de eodem facto & eiusdē loci loquunt. nā in his q̄ pietatis cā relinquunt̄, min⁹ solemnis volūtas sufficit, sicut & inter liberos. C. de testa. hac ɔsultissima. §. ex imperfecto. C. fami. ercisc. l. vlt. & C. de fideicom. l. vlt. in his enim cessat Falcidia. C. ad l. Fal. Auth. similiter. & ī Auth. de eccl. rū. §. sinaūt. coll. 9. in his canonica portio non deducitur. ꝰ. eo. tit. cap. vlt. Quidam tamen dicunt, q̄ per hoc ca. quod generaliter loquit̄, derogat omnibus legibus, q̄ dn̄t minus solemnē voluntatem non valere, quod non credo: quia non est verisimile, q̄ dn̄s Papa voluerit vno verbo legibus derogare. arg. C. de inofficio. testa. l. si q̄n. & ꝰ. de elec. ecclesia vestra. nec forte posset tollere leges quantum ad eos qui non sunt de sua temporali iurisdictione. 2 arg. ꝰ. de appella. si duobus. & ꝰ. de iudic. no-

2 De hoc lo. di. t. cōstitutiones. & ꝰ. de re iu. i 2. reg. lib. 6. lo. And.

uit. quæ leges ne quid falsitatis in testamento cōmitteretur fuerunt, quòd certus numerus testium adhiberetur. C. de fideicom. l. vlti. Ita etiam credo q̄ istud locū habeat super relictis ecclesię, sine ad pias causas fauore religionis. ꝰ. ca. proxi. sic non derogabitur legibus. Vel dic, q̄ Papa statuit hoc tm̄ in his obseruādum, in quibus habet tēporalē iurisdictionem, quia quārum ad illos potuit legib. derogare. Ciuitas ista Velletrēsis pertinet ad Papā quo ad vtranque iurisdictionem. Sed verius videt, quod primo dixi. Alij volunt dicere, q̄ si agatur in foro sæculari, seruanda est legalis solēnitas. si ī ecclesiastico, stabit̄ istis decre. sed prius dictum magis placet.

CAP. XI.

RElatum † est; quòd cum ad vestrū examē super relictis[e] ecclesiæ, causa deducitur, vos nisi septē vel quinq; idonei testes interuenerint, id e postponitis iudicare: & inf. ¶ Mādamus, quatenus cum aliqua cā talis ad vestrū fuerit examen deducta, eam non secundum leges, sed secūdum decretorum[f] statuta, tractetis, tribus aut duobus legitimis testib. requisitis: Quoniam scriptum est. In ore duorum vel trium testium stat omne verbum.

† Cap. 10. eod. tit. in 1. compila. & post concil. Lat. sañ. sub Alex. iij. par. 50. cap. 8.

Vide Antoniū, in ca. quod cleri cis. ꝰ. de for. compe. & Salicetū in Authen. Cassa. C. de sacr. sau. eccle.

[Glo. seq. argum ē tatur, signat contrarium, & soluit.]

d Sub interminatione.] & ita videtur, q̄ qui ɔ̄ faciat, sit excōmunicatus. ꝰ. de locato. c. 1. quam decr. tenem⁹ canonem latæ sententiæ, & sunt ibi quasi eadem verba, q̄ & ī ca. 63. dist. Salonitanæ. Arg ɔ̄ ꝰ. de iur. patro. relatū. ī fi. vbi de hoc. 3 Nō credo q̄ sit canon latæ sententiæ, sed ferendæ, per. ca. relatū. Ber.

Deut. 17. Matth. 18.

¶ Idem electo & Capitulo Castellan.

¶ *De proprijs potest testari clericus: in acquisitis per ecclesiam etiā si sint mobilia, succedit ecclesia, vel successor, potest tamē aliqua, seruitoribus vel pauperibus elargiri: si autē defunctus habet plures ecclesias vel beneficia, fiet ęquè diuisio inter illa.*

3 Et ꝰ. de sagit. c. vnico. Ioann. And.

RElatū.] Primo ponitur factū reprehensibile: q̄ secundo corrigi mandat: ibi, Mandamus. & mandatum tertio probat: ibi, Quoniā. Abbas. Sic.

CAP. XII.

RElatum † est auribus nostris, quòd

† Cap. 2. e. ti. in 2. compi. & vide præ alijs hic Hostiensem, & Couarruuiā.

¶ Ex hac decreta. nota, q̄ cum de testamētis agitur, non secundum leges, sed secundum canones iudicandum est. Item causa testamentaria ad iudicem ecclesiasticum pertinet: quod verum est in relictis ecclesiæ, & ad pias causas. Item duorum testimoniū ualet in causa testamētaria. Item in ore duorum vel trium testium stat omne verbum.

e Relictis ecclesiæ.] ad hunc casum restringe cap. pr. ꝰ. in quo fauore ecclæ sufficiunt duo vl̄ tres testes. T.

f Decretorum.] quæ dicunt, quòd in ore duorum, vel trium testium stat omne verbum. 2 q. 4. §. 1. & ca. 1. & 48. dist. in. quoniam multa. Sic nota causas vltimæ voluntatis defunctorum ad ecclesiasticum iudicem pertinere, quod verum est relictis ecclesiæ, & pauperib. 13. c. 2. clerici: & c. qui oblationem, C. de epis. & cle. l. nulli licere. 4 per quæ c. confirmatur quod dixi ꝰ. in prox. ca. quod tantum de relictis ad pias causas intelligendum est: quod hic & ibi dicitur. Ber.

4 Legarū pro redēptione captiuorū non designata p̄sona q̄ distribuat, distribuet eps originis vel habitationis; si origo est incerta.

ii RElatum est.] Quinque sunt partes: secunda ibi, Nominatim. tertia ibi, Licet. quarta ibi, Cæterum, quinta ibi, Quia verò. Et venit hoc ad declarationem cap. cum in officijs. ꝰ. eo. Abbas Sic.

CASVS.

CASVS. In capitulo. ī.co. cum in officijs, dr: Bona per ecclesiā acquisita ad eam deuoluantur in obitu clericorū:quæsitum est à Papa,vtrum de immobilib.tm̄, vel de mobilib.sit intelligēdum? Rn̄detur generaliter bona quęlibet per ecclesias acquisita eis debent iuxtà Lateranen. conciliū post acquirentis obitū remanere: sed per hoc vocabulū, ecclesia,nō intelligit episcopus, vel successor clerici morientis in ecclesia collegiata,sed ipsum collegiū intelligitur. Vbi aūt in locū defuncti vnus tm̄ est ordinandus, ille bona illius, & alia bona ipsius ecclesiæ debet habere. Et licet dicatur, mobilia per ecclesiā acquisita in alios transferri non possunt: consuetudo tn̄ non est improbanda,vt de mobilib. illis clerici possint aliqua cōferre pauperibus,& alijs locis religiosis,& illis qui clericis seruierant, siue sint cōsanguinei,siue alij,secundum seruitij meritum: si verò clerici de hæreditate vel aliter intuitu personæ suæ aliqua acquisiuerint, de illis disponant pro arbitrio suo. In fine dicit:clerici qui plura habēt beneficia in pluribus ecclesijs,bona illorū debēt diuidi inter ecclesias pro rata secundum congruā distributionem. No.q̄ nomine bonorum tam mobilia,q̄ immobilia dicuntur. Itē nota casum vbi nomine ecclesiæ non episcopus,sed capitulum tantum intelligitur. Item clericus de rebus ecclesiæ acquisitis potest dare pauperibus, locis religiosis,& seruientibus in eis. Item clericus de rebus intuitu personæ suæ acquisitis potest test. ri. Item bona clericorum plura beneficia habentium debent diuidi inter ecclesias,in quibus habent beneficia.

¶ Cap. 15.

† Vide Ariū Pinellum in Rubr. C. de bon. mater. in 1. parte.

† Codex Barbatiæ ita: ei debeant,&c. cōuenit. antiqua cōpil.

† cum Dei, &c.

† possunt

1 De hoc articulo, vide latè per Conarru. lib. 1. varia. resol. cap. 13.

2 Et reuocata sunt contraria priuilegia,consuetudines, & statuta. ī. de elec. quæ sæpe. lib. 6. & Clemen. eo. titu. statutū. Ioan.

quia statuimus in Lateranen. cōcilio, [a] † vt bona per ecclesiā acquisita, ad eam in clericorū obitu deuoluantur: dubitatis, an hoc sit de immobilibus tātum,vel de mobilibus sentiendum:& inf. ¶ Respondemus, q̄ generaliter bona [b] † quælibet per ecclesiam acqsita,eis† debent iuxtà Lateranen. concilium post acquirentis obitū remanere. [c] ¶ Nomine autē ecclesiæ non episcop⁹, [d] vel successor clerici morientis,vbi est collegiū, clericorū , sed cōmunis cōgregatio [e] intelligitur, quę rerum illarū debet canonicā distributionē, & curā habere. Vbi autem in loco defuncti tātū vnus est [f] ordinādus, is ea bona (sicut & alia ipsius ecclesiæ) in † Dei timore dispenset. ¶ Licet autem mobilia per ecclesiam acquisita, de iure in alios pro morientis arbitrio transferri non possint: † consuetudinis tamen est nō improbādæ vt de his pauperib.& religiosis locis,& illis, qui viuēti seruierant, siue cōsāguinei sint, siue alij, aliqua iuxta seruitij meritū conferantur. [g] Cæterum quæ ex hęreditate, vel artificio, aut doctrina, proueniunt, distribuātur pro arbitrio [h] decedētis. Quia verò nōnulli in diuersis ecclesijs beneficia possident, diuidantur quæ habuerāt per æstimationē cōgruam [i] inter ipsos. †

¶ Innocentius tertius [Altissiodoreñ. † episcopo.]

¶ Tenet testamentum, si quis extremam volūtatem suam alterius dispositioni committit, & dicitur testatus ad pias causas. h.d. secundum intellectum notabiliorem.

CAP. XIII.

CVm † tibi de benignitate: & infra. ¶ In secunda [k] quęstione dicimus, q̄ qui extremā voluntatem in alterius dispositionem [l] † committit, non videtur decedere intestatus.

est idem in bonis archidiaconi? Dicunt quidā, q̄ non sed collegio ecclesiæ deuoluuntur. Alij dicunt, & melius si bona archidiaconatus distincta sunt, & diuisa à rebus canonicorum, tunc successori seruari debent arg ī. de rescrip. edoceri. si verò communia sunt omnia bona archidiaconi, & canonicorum, tunc ad capitulū deuoluūtur arg. 12. q. 2. quia cognouimus. & ī. de dec. cum in tua. & 8. dist. quæ contra mores. Tancr.

g Conferantur.] sic s. eod. ad hoc non ita amare istud prohibitū est: sicut dicit lex de donatione inter uirum & vxorem. ff. de don. inter vir. & uxo. si id quod. §. si quis serui operas. Laur.

h Pro arbitrio.] s. eo. quia nos.

i Congruam.] ut ei plus dēt, à qua plus percepit. 3 videtur tamen attendēdum vtrum vni etiam plus seruierit quam alteri. arg. ī. de feud. c. 1. & arg. de præb. cum secundū Apostolum vbi dicit: Qui altario seruit, viuere debet de altari. ergo si non seruiuit, vel si parum seruiuit, plus ei tenetur restituere. Laur.

CVm tibi.] Vario modo legit. Primo pon[itur] decisa consultatio. Secundò responsio; ibi, In secunda. Et aduerte, quod iste tex. est multum allegabilis, & frequētatur tam per canonistas q̄ legistas, & est breuis decisio: sed aliquātulum obscura, ideo nota bene ipsum,& tene menti, quia quotidianus. Abb. Sic.

3 Vt si Bonon. & Parisien. can. dimisit iii. & x. habebat a Boñ. & xx. Parisieñ. Bonon. habebit vnū: & Parisieñ. habebit duo. Ioann. And.

† ipsas.

† Inclusa de sunt in antiquis.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cōpi. Et de materia uide plene per Antonium Gomezium & Palacium Rubium in 31. legem Taurinam.

† dispositione

CASVS. Aliquis commisit extremam voluntatem suam in dispositionem alicuius amici sui, & sic mortuus est. quæritur an ille dicatur decedere intestatus? Respondet: Papa, quod non videtur decedere intestatus. Nota, quod qui extremam voluntatem in alterius dispositionem committit: non videtur decedere intestatus.

a Lateranē concilio.] ī. eod. cum in officiis.

b Bona.] arg. indefinitè [et] dictum generaliter accipiendum. 19. dist. si Romanorum. ī. de priuil. quia circa. ī. de verb. sign. cum tibi, & c. quærenti. & ff. de contrahen. empt. l. 3. & ff de ser. vrb. præd. l. si seruitus.

c Remanere.] sic 12. q. 2. per totum.

d Non episcopus.] qui tamen est in ecclesia, & ecclesia in episcopo. 7. q. 1. scire.

e Congregatio.] hoc bene dicitur. 12. q. 2. de laicis. & C. de hære. decu. l. 1. & 2. Lauren.

[Glo. seq. quærit & soluit, iterum quærit, ponit opin. & distinguit.]

f Vnus est.] sed nunquid bona episcopi debent deuolui ad collegium maioris ecclesiæ moriente epō? Dicas quod non, immo reseruanda sunt successori. 12. q. 2. hæc huius placiti. & c. de laicis. & c. illud. 2 Nunquid

K In secunda.] primam habes infra de verb. signif. cum tibi.

[Glos seq. recitetur per quæstionem, an iste vere sit testatus, & soluit, & distinctionem ponit.

l Dispositionem.] licet de benignitate canonica videatur testm̄ fecisse, re vera non est testatus, quia nullum est testamentum ubi nomen hæredis non exprimitur. C. de testa. l. iubemus, §. quod si non fuerit obseruatum, circa fi. & ff. de his quæ in testa. delen. l. proxime. & institutio hęredis, totius testamenti est fundamentum, vt instit. de leg. § ante hæredis. sed sicut nunc possunt aliqua relinqui. C. de fideicom. & in epistola. ff. de leg. 3. nutu. & sicut nutu deprehendit voluntas obmutescentis 26. q. 6. qui recedunt. sic nutu de æquitate canonica

canonica sic testm̄, sicut & sufficit ad locutionem alterius, quod quis annuat testibus præsentibus, & dr̄ decedere testatus, 1 tale testm̄ dr̄ nuncupatiuum. C. qui testa.fac.poss.hac consultissima. Licitè ergo potest quis voluntati alterius committere factionē testamēti sui.i. an qs sit ei hæres. Distinguit tn̄: quia aut in voluntatem hæredis cōmitto factionē testamenti, aut in voluntatē alterius. si in voluntatem hęredis, licitè possum, licet expressè eius voluntati cōmittam. ff. de cōd.instit.verba hęc. sed si confero in expressam voluntatem alterius, non valet, vt si dicam; instituo hæredē, quem Titius voluerit. ff.de hæred. inst.illa institutio.& l.si quis Semproniū. & l.captatorias. immo captatoria, idest, adulatoria appellatur talis institutio. C. de remitit. captatorias. secus si tacitè. ff. de hær.instit.l.illæ autē institutiones. 2 vt si dicam: instituo te hęredē, si Titius ascēderit Capitolium, ut ff.de hæred.instit.l.si quis Sempronium & ff.de cond.& demō.l.non nunquam. Sed legatum potest cōmitti arbitrio alterius tacitè. ff.de legat.2.l 1. sed alterius arbitrio expressè non potest committi. ff.de leg.i. l.captatoriæ & l.prædic. & incertæ personæ benè possunt institui hæredes, vt instituo pauperes hęredes. C.de epis.& cler. si quis ad declinandam.& l.nulli. Ioan.

1 Hanc glossam dicit Baldus esse singularem in l.1. C.de sacrosanct. eccl.

† Cap.2.eo. tit. in 3.cōp. prima pars infra de pœn. officij, secūda hic, tertia infra de sent.excō. officij. vbi declarantur reliquæ qōnes & de varijs portionib. ubi de Couarr. hic. adde Fedricum de Senis, consi. 154. incipiē. Ioannes sernus.

2 Quando in pteritum, nō in futurū institutio est collata, non est captatoria, vt si dicatur: qua parte Titius me hæredem instituit, meus hæres esto. Ioan. And.

Officij.] Cōs.linisio. Secunda pars: ibi, Cōsultationi. Abbas Siculus.

¶ Idem C. tituli sancti Laurentij in Lucina presbytero Cardinali.

¶ De relictis ecclesiæ petit episcopus partem suam, licet aliquid fuerit sibi à testatore relictum: nisi eo modo, & non in fraudem fuerit relictum à testatore, quod maneret ea parte contentus, & legatum agnouerit.

CAP. XIIII.

Officij: † & infra. ¶ Secūdo quæsiuisti, cum quis in testamēto relinquit episcopo propriam portionē, & alia multa monasteriis vel ecclesijs, vtrū episcopus ex illis legitimam [a] possit petere portionem; & infra. ¶ Cōsultationi tuæ taliter respōdemus, quod si portionem illam, cū conditione [b] legauit episcopo, vt esset ea sola cōtētus, & episcopus acceptauit, quia per hoc alijs renunciasse [c] videtur, de cæteris nō poterit exigere portionem. Quod si eam ipsi absolutè [d] reliquit, portionē sibi debitam poterit nihilominus de cæteris vēdicare. [e] Si verò cōstiterit [f] quod in fraudem modicū constituit mortuariū, vt in cæteris episcopus portione debita fraudaretur [g] (qa fraus & dolus alicui patrocinari non debēt†) episcopus portionē ex illis poterit exigere a canone constitutā, [h] saluis indulgentijs [i] Romani† Pontificis, quæ quibusdā regularibus sunt concessę.

CASVS. Aliquis in testamento suo reliquit epō propriam portionem, & alia multa monasterijs, vel ecclesijs: quæritur vtrū eps de illis possit petere legitimam portionem? Rñdet Papa, quod si portionem illam legauit epō sub cōditione, vt ea esset contentus, & eps conditionē acceptauit, de alijs nihil poterit petere, quia per hoc alijs renunciare vr̄: sed si portionem illam absolutè reliquit, de alijs nihilominus legitimam portionem poterit vendicare. Si verò constiterit, quod fraudulenter modicam portionem reliquit, cum conditione, vt in cęteris episcopus portione debita fraudaretur: quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, eps de illis portionem exigere poterit à canone cōstitutam, saluis indulgentijs Rom. Pōt. quæ quibusdam regularibus sunt concessæ. Capitulum istud & sequens loquuntur sm̄ consuetudinem quorundam locorum. No. quod electione vnius quis renunciat alteri. Item fraus & dolus nemini debent patrocinari. 1

a Legitimam.] quæ sm̄ variam locorum consuetudinem varia est & diuersa. infra de sepul. certificari. Vinc.

b Conditione.] conditio 3 quid sit & modus, tractatur infra de condi.app. in cap. verum.

c Renunciasse.] ff. de inoff.testa.si pars. §.vlt.& l.seq. & l.vl. & C.eod.tit.l. parentibus. Bern.

d Absolutè.] cum enim absolutè relinquit, potest episcopus vtrāque consequi. infra cap. proxi. & vr̄ hoc notare, quia si eps dedit simpliciter aliquod beneficiū ei, qui prius habebat aliud: non videtur ei prius ademisse. ff.ad munici. l.municeps Lau.

[Glo.seq.arg.alle. tria iura, & duo in contrarium.]

e Vendicare.] arg. quod recipiendo vnum, non intelligit alij renunciasse, nisi hoc sit dictū. ff.de act.& obl. l quoties. sic vxor recipiens legatum, nō intelligit renunciasse doti. C.de rei vxo. act.l. vnica. §. sciendum. arg. C. de pact. conuent.l. si mulier. arg. cōtra. ff.de inoff. testam.l.vlt.& ff. ad leg Falc.l.si debitor.

f Constiterit.] etiā apponendo conditionem, aut si ipsam acceptauerit, si postea de fraude cōstiterit, quia non potuit testator auferre illam partem epō, quæ ei ex constitutione debetur infra cap. prox.

g Fraudaretur.] videtur tn̄ quod agere debeat ad supplementū episcopus in hoc casu, si minus ei reliquit legitima portione. C.de inoff.test l.si quando. §. generaliter. & l.omnimodo. quia non admittit grauamen ista portio, sicut nec quarta debita de iure naturæ. arg. ff.de adopt.si arrogator. §.sed an impuberi. Laur.

h Canone.] loquitur de illis canonibus. 10. q. 1. decernimus. & c.de his.

i Indulgētijs.] infra de sepul.in præsentia & infra e.c.ul.B.

3 Hāc glossā non inuenio in aliquis libris nec puto esse Bernardi.

† Vide l.hæres meus. ff. de condit. & demonstra. l.in fraudē. ff.de iu.fisci.

† Romanorum Pontificum.

¶ Idem.

¶ Relictum episcopo contemplatione personæ, non diuiditur cum ecclesia cathedrali: secus si contemplatione ecclesiæ, siue nihil relinquatur ecclesiæ, siue aliquid siue coniunctim, siue separatim. Si autem soli ecclesiæ est factū relictum, episcopus habebit portionem canonicam. Præsumitur autem relictum contemplatione ecclesiæ factum, quando fit ab extraneo habēte administrationem: secus si fiat ab administrationem non habente. Cū ecclesiis verò inferioribus episcopus non diuidit sibi relictum, quia non est sibi tanta communio cum ecclesiis inferioribus, sicut cum cathedrali.

CAP. XV.

Requisisti † de his, q̄ testator pro anima sua legat in vltima volū

Requisisti.] Diuiditur. Nā primo ponitur quæstio. Secundo generalis solutio: ibi, Et quidem. Tertio specialis: ibi, Sed considerandum. & ibi distinguit quatuor membra, quæ patent in textu. Abbas.

CASVS. Aliquis fecit testm̄, & multa pro anima sua legauit: quæsitum fuit à Papa qualiter illa diuidenda sunt inter episcopum & ecclesiam? Respondet, quod regulariter obtinet, quod eps sm̄ diuersas consuetudines locorum debet habere tertiam uel quartam portionem: sed uidendū est, utrum testator dicat, relinquo illud episc.

† Cap.3. eo. ti. in 3. cōpil. Et de materia uide latè post Barto. p Bartholomæum Socinum in l.ciuibus. ff. de reb. dub. & Petrū de Perusio tracta. de quarta canonica, adde Alexand. cons.196. incip. uiso testamento, in 2. vol.

tate, qualiter sint inter episcopū & ecclesiā diuidenda. Et quidē regulariter verū est, quod episcopus debet de his secūdum diuersas consuetudines tertiā [a] vel quartā [b] portionē habere.

¶ Sed considerandū est diligenter, vtrū testator leget hoc modo; relinquo † istud episcopo: an relinquo istud ecclesiæ vel relinquo illud episcopo & ecclesiæ: [c] an relinquo istud episcopo, & illud [d] ecclesiæ. In primo casu distinguēdū est, vtrū reliquatur episcopo ab extraneo, an à propinquo. ab extraneo generaliter verū est, ꝙ psumitur [e] relictū intuitu ecclesiæ, non personæ: vñ cathedralis ecclesia de illo potest canonicam petere portionē: queadmodū episcopo cōpetit sua portio si aliqd ecclesiæ [f] relinquatur. & hoc verū est, nisi testator exprimat, quod velit illud tātū esse episcopi, [g] nō ecclesiæ. in quo casu seruāda est dispositio testatoris, secus aūt si exprimat, [h] ꝙ velit esse illud tm̄ ecclesię, nō episcopi, quia priuata dispositio testatoris, nō pōt generalem constitutionē canonis [i] immutare. Nec est [k]

† In codice Barbatię: ita relinquo istud epo; aut reliquo istud ecclesiæ. aut relinquo istud ecclesię & episcopo: aut relinquo istud ecclesię, & illud episcopo.

epo, an relinquo istud ecclesiæ: vel. sic, relinquo istud epo, & ecclesiæ; an sic, relinquo istud episcopo, & illud ecclesiæ: in primo casu cum dicit, relinquo isto episcopo, distinguendum est, vtrum relinquatur epo ab extraneo, an à propinquo: si ab extraneo præsumitur relictū intuitu ecclesiæ, & nō personę: vnde ecclesia cathedralis debet habere suam partem, sicut in secundo casu, si aliquid relinquitur ecclesię, episcopus debet habere suā partē: sed istud verū est, nisi testator exprimat, qđ velit istud esse tantū episcopi, & non ecclesiæ: in quo casu voluntas testatoris seruanda est: secus est si dicat, quod velit illud esse tm̄ ecclesiæ, & nō epi: quia priuata dispositio testatoris, nō pōt immutare generalem constitutionē canonis sed huic dicto canon obuiare vr: dicit em̄ canō: si aliquid legatur pontificio ab extraneis, aut cū ecclesia, aut sequestratim: quia ille qui hoc donat, pro remedio animæ suæ donat, non pro commodo sacerdotis: non proprium, sed quasi ecclesię dimissum computabunt: Rñdet Papa illi canoni dicens, quod dicitur in canone, verum est, qñ testator non exprimit, quod velit illud esse tantum episcopi, & non ecclesiæ: & sed hęc exprimit hic testator: & ita nō ꝯtradicit: si veró a propinquo legatur episcopo, præsumitur, quod intuitu personæ, & non ecclesię, nisi contrarium ostēdatur, & de isto ecclesia nihil habebit: si autem relinquatur episcopo & ecclesię coniunctim, canonica diuisio inter eos est facienda. si vero diuisim legauit istud episcopo, & illud ecclesiæ, siue ęqualia siue inęqualia sint relicta: reducenda sunt ad canonicam diuisionem, nisi vtraque pars velit esse contenta suo relicto. si veró testator dicat, lego hoc episcopo, & illa capellis, vel monasterijs: in casu isto, quod legatur episcopo, eius erit precipuum cum ecclesia: sicut si cuilibet alteri legaretur; & de alijs quæ legantur monasterijs, vel capellis, portionem canonicam obtinebit; in fine dicit, si aliqua legantur clericis prælationem vel administrationem aliquam non habētibus, & qui possunt proprium habere: siue relinquatur ab extraneo siue a propinquo; intuitu personæ præsumitur omne relictum, & de illo nec episcopus nec ecclesia aliquid habebit, nisi aliquid in contrarium ostendatur; quæ hic dicuntur, localia sunt, quia nō seruatur hoc generaliter. No quod relictum episcopo ab extraneo, regulariter & generaliter præsumitur intuitu ecclesiæ esse relictum; si autem a propinquo intuitu personæ tamē in vtroque casu probatio admittitur in contrarium. Itē quod obtentu alicuius, quare illi est restituendum, & valet vocari contra nuncios, procuratores, negotiorum gestores. Item voluntas testatoris semper debet obseruari, vbi ius vel aliquis non offenditur. Item soluitur quæstio, cui ab episcopo quæsita cedant. Item relictum priuatæ personæ siue habeat beneficium siue non, semper præsumitur esse relictum intuitu personæ.

a Tertiam.] 10. q. 1. decernimus. & c. de his. & ĵ. de sepul. c. 1. Ber.

b Quartam.] 12. q. 2. nobis concesso. & quattuor. & ĵ. de sepul. cum super. Quãque etiã medietas appellatur. ĵ. de sepul. c. 2. & 10. q. 1. antiquos. [1] In his enim locis consuetudo seruāda est. ĵ. de sepul. ca. certificari. Capitula tamen, quæ dicunt res ecclesiæ diuidendas in quattuor partes, de matricibus ecclesijs loquunt. Vinc.

[1] In quibusdā est locis nihil accipiō ſm Vinc. & Hostien. Io. And.

c Et ecclesię.] coniunctim.

d Illud ecclesię.] separatim.

e Præsumitur.] præsumptione iuris, non de iure. vnde probatio in contrarium admittitur, puta, si longa & magna fuit dilectio. 12. q. 3. c. 2. sed e conuerso si relinquitur a propinquo, præsumitur relictum intuitu personę. ĵ. eo. c. vertic. si vero ecclesię. & s̄. eo. quia nos. 12. q. 3. c. 1.

f Aliquid ecclesiæ.] hoc exemplificat ſm membrum distinctionis. Ber.

g Episcopi.] id est, proprium.

[Gloss. seq. quærit obijciendo, ponit solutionem Laurentij, sed aliter soluit.]

h Secus autem si exprimat.] sed quæ est ratio diuersitatis, qđ quando relinquitur aliquid ecclesiæ tantum, quod episcopus habet inde suam partem; & si relinquatur episcopo tantum, ecclesia nihil habet: cum episcopus sit in ecclesia, & ecclesia in episcopo. 7. q. 1. scire? Lauren. dixit hoc euenire propter iuris impossibilitatem: quoniā ius non offenditur si episcopo legetur tantum, sed si tātum legatur ecclesiæ, secluso episcopo, ex hoc offenditur ius [2] arg. ff. de lega. 1. nemo potest. Vel potest dici, quod nomine ecclesiæ intelligitur episcopus tanquā caput supra de his quæ fiunt a pręla. sine consensu capituli. cap nouit. & cum scribitur capitulo, scribitur decano, qui est caput capituli. supra de concess. prębend. post electionem. sicut qui pręest exercitui, de ipso exercitu intelligitur. ff. de his qui notantur infa. l. 2. ff. quis & a quo appell. l. 1. §. si præses. [3] & appellatione familiæ princeps continetur, ff. de verborum significatio. l. familiæ. Nomine veró episcopi quandoque non intelligitur ecclesia, vt in eo qui renunciauit episcopatui. supra de transla. inter corporalia. & supra de eo qui renunc. episco. c. 1. Et cum aliquid datur ecclesiæ, nullæ personæ determinatæ intelligitur dari. ergo episcopus inde habere debet partem, cum sit caput ecclesiæ: sed cum relinquitur tm̄ episcopo intuitu tm̄ personæ, ipsius relictū intelligitur: & ideo ecclesia nihil inde habebit, imó episcopus inde potest facere testamentum. s̄. eod. quia nos.

[2] Hoc est ꝙ quęrit, quare ius offendit in vno, & nō i alio. Ioan.

[3] al. est ver. sub §. solēt. vide de app. dilecti. vl. in fin. vlti. glo. Ioan. And.

i Constitutionem canonis.] 12. q. 3. pontifices. argum. 10. q. 1. sic quidā. & 16. q. 1. ad hoc. sic nemo facere pōt ꝙ in testamento suo leges locum habere non possint. ff. de leg. 1. l. nemo pōt. ff. de pact. inter debitorem. & l. ius publicum. ff. ad l. Fal. quod de bonis. 1. respon. C. de condi. inser. l. 2. s̄. de fo. compe. si diligenti. ĵ. de sent. ex com. contingit. & ĵ. eo. tua.

[Glo. seq. distinguit inter legata & donata, & allegat contrarium.]

K Nec est.] hic respondet tacitæ quæstioni, quæ posset fieri per canonem illum 12. quæst. 7. pontifices. cuius verba hic ponuntur; & hæc distinctio sumitur ab illo canone, & licet relinquatur episcopo sui pro-

R. valuit liiij. omnibus cōputatis, in quibus Clera mater ipsius habuit tertiam partem, scilicet xviij. quę tertia deducebatur iure Longobardorum. modo remanent xxxvj. in quibus Adelasia vxor ipsius R. habuit similiter tertiam partem, scilicet xij. quę tertia similiter deducebatur iure etiam Longobardorū: modo remanent xxiiij. sed in illis xviij. quę sunt tertia pars Cleræ, habuit Alterocha tertiam debitam iure naturæ, in qua grauari non potuit. quę tertia sunt tria, quæ ambæ neptes de iure cōi pro legitima habere debebāt tertiam partem de xviij. quæ sunt sex, & sic quælibet tria, & tātum habuit Alterocha in tertia Cleræ: modo remanent tutori pro adiecta xv. de tertia Cleræ tam iure naturę, quam ratione donationis. Itē in duodecim, quæ sunt tertia pars Adelasiæ, eodem modo habuit Alterocha tertiam debitam iure naturæ, s. duo: quia tertia pars de duodecim, sunt quatuor quorum medietas sunt duo, pro Alterocha, & reliqua duo pro sorore sua adiecta tutor habet decem, in ista tertia Adelasiæ, tam propter ius naturæ, quam propter venditionem residui: habuit ergo Alterocha in tertia Cleræ & Adelasiæ quinque, & ita sententia retractatur. tutor verò habuit in illis tertijs viginti quinque, quia quindecim habuit tertia Cleræ, & decem pro tertia Adelasiæ; quæ omnia sunt viginti quinque. Item in vigintiquatuor, quæ remanebant pro hæreditate R. quælibet soror habebat suam tertiam debitam iure naturæ. quæ est quatuor: modo Alterocha potest sibi computare pro domo, horto, & dote, illa quatuor pro sua legitima, si tantum ualuerint: & tutor pro adiecta tantum recipiet, scilicet quatuor: modo remanet hęreditas R. sexdecim, i. quæ restituenda sunt Alterochæ: tamen tutor extrahet inde quartam per Trebellianum, scilicet quatuor: & hoc verum est quando nihil est in fructibus; quia si aliquid est in fructibus, tutor extrahet Falcidiam tantum pro rata, fructibus computatis in ea: & residuum dabitur Alterochæ, & ita remanēt duodecim pro hæreditate R. extractis legitimis, & quarta per Trebellianū, & illa duodecim reddenda sunt alterochę: habuit ergo alterocha duodecim ex hæreditate R. quæ erant vigintiquatuor, extractis tertijs matris, & auiæ: & quatuor habuit pro sua legitima in illis vigintiquatuor, ecce xvj. & habuit ex tertij matris & auiæ, V. quæ omnia sunt xxvj. quæ xxvj. tantum habuit Alterocha: tutor verò habuit ex tertijs Cleræ, Adelasię vigintiquinque, & quatuor ex hæreditate R. pro legitima Adiectæ, quatuor per Trebellianum, quæ omnia trigintatria; modo adde vigintiunū, sunt quinquagintaquatuor, & hęc est tota hæreditas R. & sic est plana decretalis ista. No. quod tutori dato in testamento, potest testator præcipere, ut sic de reb. suis disponat. Item sic fit lis cum pupillo, tutor conuenitur. Item sententia fertur in personam tutoris. Item iudex appellationis potest in quibusdam sententiam confirmare, & in quibusdam infirmare. Itē a tempore litis contestatæ dicitur quis esse in mora, ut hic uidetur posse colligi. Item pater non potest priuare filium quarta legitima, vel etiam in ea grauare.

† cętera, habent vetusta exemplaria. in recentioribus certa, legitur, mēdose vt puto.

Cleram & vxorem nomine Adelasiam,[a] in extremis positus condidit testamētum: Alterochæ filiæ puberi vltra dotem quam ei dederat, domū & quendam hortum in eodem testamento relinquēs,[b] Adiecta verò impuberi reliquit cætera † bona sua adijciēs, vt Alterocha, & soboles, quā gestabat in vtero, eidem impuberi succederent, si absque liberis[c] moreretur. Mortuo itaque testatore, tutores impuberis eam cum omnibus bonis eidē relictis a patre, iure Lombardo † cuidā

† Ita in antiquis. sed in recentiorib. Lōgobardorū, legitur.

a Et vxorem nomine Adelasiam.] matrem puellarū de quibus sequitur. Hæreditas Raynutij valuit quinquagintaquattuor cōputatis dote, domo, & horto, in quibus Alterocha fuit instituta hæres.

[Glo. seq. recitat per tres quæst. an necesse fuerit relinqui filiæ puberi: & an iure institutionis, & an institutus in certa re, &c.]

b Relinquens.] si nihil sibi in testamento reliquisset, non valuisset testm̄. C. de inoffi. testam. omnimodo, & l. seq. & tam dotem q̄ legatum computabit in legitima. C. eo. tit. q̄m. & l. si q̄n. & l. generaliter, & si nō sufficeret, agere posset ad supplementum, ut in l. prædictis. & C. eo. tit l. quoniam nouella. & l. si quando. §. generaliter. Et quod dicit, relinquens, intellige quod instituit eam hæredem sibi in illis rebus: alias nō valuisset testamentum iure nouissimo: 1 Auth. vt cum de app. cog. §. aliud quoque, & §. hoc autē, coll. 8. & in Auth. de triente, & semis. §. frequenter, coll. 3. concordant p̄dictis legib. veteribꝰ, sed stādū est illi Auth. ut cum de appel. cog. tanquam posteriori. C. de inoffi. testam. sunt illæ duæ authenticæ. 2 Et tales qui in certis reb. instituuntur, loco legatarij habentur, nec tenentur creditoribus. C. de hæred. insti. l. quoties.

1 De hoc plenius J. eo. ti. c. 1. lib. 6. in gl. nunquid Io. And.

2 Vna incipit, nouissima, & habetur C. de inoffi. testa. altera incipit, non licet. & est C. de liberis præter.

ADDITIO. Et si nō sufficeret, agere posset ad supplementum, ut in legibus prædictis.

[Glo. seq. habet duas partes. prima tractat distinctionem institutionum, &c. Secunda pars ponit tria, primū an remitti possit fideicommissum: an rogatus alienet: & quid de illo, qui se obtulit monasterio.]

c Si absque liberis.] ex 3 hoc vſ, quod hæc substitutio fuerit cōmpendiosa, s. quandocūque decederet sine liberis, ei succederet soror cum sobole. Vñ nota, quod est, q̄dam substitutio vulgaris, quædam pupillaris, quędam exemplaris, quædam compendiosa; & tales substitutiones dicuntur directæ. Item est & fideicommissaria. 4

Substitutio 5 vulgaris est: quæ ab omnibus vulgaribus fit, & fit sub hac forma: Instituo te hrd̄ē: & si tu n̄ eris hæres, ille sit hæres. Inst. de vulg. subst. in prin. & expirat adita hr̄ditate. C. de impub. & alijs subst. l. post aditā. Pupillaris est, q̄ fit talibus verbis: Filius meus mihi hæres esto, & si tu non eris hæres, vel si eris hæres, & infra tempus pubertatis decesseris, ille sit hæres. Insti. de pupil. subst. in prin. Hæc autem expirat adueniente pubertate. Inst. eo. §. masculo. & ff. de uulg. subst. in pupillari. Exemplaris, est quæ fit ad exemplum pupillaris, quæ fit furioso in his verbis: si filius meus decesserit priusquam peruenerit ad sanam mētem, ille sit hæres. C. de impub. & alijs subst. l. humanitatis. & Instit. de pup. subst. §. 1. hæc similiter expirat eo redeunte ad sanā mentem. Insti. de pupil. substit. §. qua ratione.

Compendiosa fit talib. verbis. Qñcunq; filius meus decesserit, ille sit hęres C. de impu. & alijs subst. precibus. Fideicommissaria dicitur quę fit sic: Instituo te hęredem & rogo te ut hrd̄itatem restituas Titio tali die, vel sub tali conditione, s. si decesseris sine filijs: & ita substitutio pōt fieri per uolo. mando, vel rogo. & hæc substitutio pōt fieri à quocunque, & cuicunque ante pubertatem, & post, Inst. de pupil. subst. §. vlt. ff. de vulg. subst. l. cohæredi. §. cū filiæ, talis fuit substitutio ista, & substitutio vulgaris expirat, q̄ cito adita est hr̄ditas. C. de impub. & alijs subst. post aditā pupillaris statim expirat post tempus pubertatis, Instit. de pupil. subst. in prin. & ff. de vulg. subst. in pupillari. hęc fuit fideicōmissaria substitutio, siue precaria in casu huius decretalis Ioan. Et hoc incertum conditionis potuit soror remittere sorori, licet sit contra voluntatem testatoris. C. de pact. l. 1. & l. cum proponas. & hoc propter remouendum uotum captandæ mortis. C. de transactio. de fideicommisso, nec potest alienare taliter grauatus. C. comm. de leg. l. vlt. §. sed quia nostra. & §. sed in omnibus. & in Authen. ibi posita, res quę. nisi in casibus in Auth. ibi positis. libertatem tamen præstare potest pre-

3 Hæc glossa deprauata est in vulgatis codicibus cū suos restituimus ex antiquis exēplarib. Idē p̄stitimus in ceteris.

4 Et hęc est indirecta, & alia reciproca vſ breuēloqua. C. de impub. & alijs subst. l. precibus.

5 De substitutione vulgari, & cæteris substitutionibus, & cur ita appellētur, & quo, ac quibus verbis fiant, tradit Accursius in §. qua ratione. verbo ad exēplū. Inst. de pupil. substitu. & ibi plenissime Doctores.

tio soluto.ff.ad Trebell.quidam.§.vlt.nec diceretur mori sine liberis,si monasterio dederit se & sua,§. de probat.in præsentia.vbi de hoc.Vinc.

ADDITIO Aduerte quod vltra illas species substitutionis,est vna,q̄ vocatur breuiloquia. quia breuib. verbis fit,&.sub verborum breuitate continet multas substitutiones : Aliqñ duas vulgares tm̄,vt si duobus hæredib. institutis dicat,uos inuicem substituo: Aliqñ duas pupillares tm̄, vt qñ fit duob.impuberibus exhæredatis : Aliqñ duas fideicōmissarias tm̄,vt qñ fit in codicillis,ut l.Scæuola.ff. ad Trebell.Aliqñ continet quattuor: duas vulgares, & duas pupillares, vt qñ fieret duobus impuberibus institutis, & in potestate cōstitutis,ut l.iā hoc iure. & l. Lucius. ff.de vulg.& pup.Aliqñ continet sex, ut si dico:filios meos impuberes instituo : & eos inuicē substituo si decesserint,in pupillari ætate, vel qñcunque: nam hæc continet duas uulgares, si non adeatur hæreditas,& duas pupillares si decesserint in pupillari ætate, & duas fideicōmissarias si decesserint postea. Aliquando cōtinet octo, vt si quis hr̄et duos filios impuberes mente captos, & eos institueret uel substitueret per hæc uerba,si decesserint in pupillari ætate,vel post dementiam, vel aliàs quandocunque,inuicem substituo : nam tunc continet duas uulgares,duas pupillares,duas exēplares, & duas fideicommissarias:& sic octo, meritò rectè dicitur breuiloquia.appellatur etiam reciproca quasi repetita. ff. de vulg.& pup l.iam hoc iure. Notandum tamen quod hæc substitutio non est propriè substitutio per se, sed est quædam adiectio substitutionis:nam sub se continet vulgares,pupillares,exemplares, & fideicommissarias, vt clare patet per supradicta. uerba sunt Bartoli in l. Lucius.ff.de vulgari & pupillari. De materia substitutionum est bona gloss.Insti.de pupill.substit.§. qua ratione.

¶al. ita : dicta bona cōdam Ranutii,&c.

ª Per hūc §. & §. seq. dicas idem si simul decessissent mater & filius: nec apparet quis prius : præsumit. n. filius præmortuus : & hoc uerū si erat impubes: secus cum pubes erat, ff. de reb. dub. qui duos, in fine.& l. cū pubere. & l. seq.Io. And.

tæ percepti a prædicto Petro & filijs eius.

ADDITIO. Hoc non est necessarium,quia nihilominus possunt conueniri hæredes lite non contestata.

e Suscitata.] ³ non dicit orta,sed suscitata:quia Petro viuente fuit orta:suscitare est ortum aliquid mortuum reuiuiscere.

³ Neq; hæc glossula habetur in antiquis codicib.

[Glo.seq.obijcit,& soluit.

f Vel substitutionis.] sed vr̄ quod istud petere non potuerunt : quia substitutio euanuit statim post tp̄s pubertatis,quia pupillaris videretur fuisse substitutio. Dico qd̄ non, quia substitutio facta talibus verbis q̄, docunque iste decesserit sine liberis, substituo Alterochā: in hoc casu etiā post tp̄s pubertatis tenet substitutio,q̄a illud verbū,substituo,trahitur ad fideicōmissariā substitutionem,ff.ad Trebe.l. Scæuola, si autē substitutio fuisset facta talib.verbis, si Adiecta non sit hæres, Alterocha sit hæres. Vel sic, qñcūq; Adiecta filia mea impubes decesserit, ei Alterocha sit hæres:tūc nisi Adiecta decederet infra pubertatē, Alterocha non succederet ei,nisi testator fuisset miles.ff.de vulg. substit. l. Centurio. & l. verbis.& C.de im pu. & alijs sub.l.p̄cibus, quia talis substitutio non potest fieri nisi a milite,vt in l.Centurio.vel dicas, vt dictum est in notula ex hoc q̄ hæc fuit fideicommissaria substitutio,ut innuit hæc littera tanquam ex causa fideicōmissi uel substituti.Io.

P.nomine tradiderunt: quæ filium ª ex eo susci piens,tandem sine liberis est defuncta, ᵇ cuius bona idem P. maritus eius superstestes, aliquāto tempore possedit ᶜ in pace : qui cum alia muliere matrimonium cōtrahens , & filios suscipiens ex eadē, diē clausit ᵈ extremum.Postmodū inter Alterochā & filium eius ex vna parte, & filios eiusdem P. & Rayneriū tutorē eorū ex altera,super bonis p̄ dictis eiusdē Adiectæ suscitata ᵉ materia quęstionis,cœperūt corā G.iudice Tuscanen.ad inuicem litigare:coram quo Alterocha,& filius ei⁹ bona † quōdā Raynutii,tā q̄ ex cā fideicōmissi,vel substitionis ᶠ sibi debita petierūt tutore filiorū p̄ dicti P.ex aduerso dicēte,q̄ obstabat illis annalis p̄scriptio ᵍ usucapio ʰ pro dote,ac lōgi tēporis ⁱ silentium diuturnū. Insuper allegabat,quod de bonis illis,tam tertia ᵏ Clerę matris testatoris, & tertia Adelasiæ vxoris eiusdem,quam quarta per Trebellianū,nomine ipsius Adiectę erāt ante omnia deducendæ Dictus verò iudex supradictū Rayneriū tutorio nomine pupillorū in restitutione bonorū Raynutij cōdēnauit. tertia Clerę primò deducta,q̄ Adiectæ, ac uiro suo donauerat : de qua in substitutione, q̄ fecit Raynutius,non videtur aliquatenus cogitasse : deducta quoque tertia Adelasiæ,quā ipsa P.vēdiderat supradicto:

a Filiū ex eo.]qui decessit ea uiua.& ita perinde est, ac si non fuisset,j.de verb.sign.nam & ego. cum mortis tp̄e liberos non haberet,ff.ad Treb.ex facto.§. si qs aūt susceperit.ª nec habuit ex illo nepotem superuiuētē quia tunc idem esset,ac si haberet filium.C.de cond. inser.l.1.& C.ad Trebel.l.iubemus,§.finautem.Vin.

b Est defuncta.]& intelligo,quo ipsa instituit maritum,& tunc soror admittitur ex causa fideicommissi,vt sequitur j.Si verò non instituisset eū,tunc peteret soror totam hæreditatem ab intestato.C.de fideicom. si in p̄sona & maritus non fuit indignus, aliàs non tenuisset institutio.C.de inoffic.testam.fratres.Vinc.

ª Hæc glossula non est Bernardi, nec habet. in antiquis libris.

c Possedit] a p̄r ho. notatur,quod Petro viuēte mota fuit quæstio ei,& lis etiam contestata,ut j.sequitur.

d Clausit.]lite prius contestata cum Alterocha & filio eius ut colligitur,j.ver.ita,à tempore litis contestatæ

g Annalis præscriptio.]hæc allegatio hodie cessat.Instit.de vsucap.§.1.& C.de anna.excep.l.1.in princ.

[Glo.seq.dicit quando locum habet actio de dote. Secundo obijcit,& soluit.]

h Vsucapio pro dote.]tunc prodest usucapio pro dote,qñ res inæstimata traditur pro dote,& sequitur inde matrimonium,de iure, & de facto,sed si res æstimatæ traduntur,& tunc vsucapitur res pro emptore,ff.de vsuca.pro dote l.1.2.& 3.C.eo.tit.l.vni.a.Ioannes.Sed quare non profuit hæc præscriptio? Respondeo,actio quæ cōpetit ex testamento p̄sonalis est. C.com.de leg. l.1. & Insti.de lega.in princ. & actio personalis non tollitur nisi spatio xxx.annorum.C.de const.pecu.l.2.nec currit præscriptio contra eam,nisi ex quo cœpit competere, idest,ex quo potuit agere ex testamento.C.communia de leg.l.1.& Insti.de leg.in prin. C. de præscript. xxx. ann.sicut in rem.& C.de iure dot.in reb.Tanc.

i Longi temporis]longum tempus dicitur spatiū x. vel xx.annorum,C.de præscript.lon.temp.super longi.

[Glos.seq.obijcit,& dupliciter soluit.]

K Tam tertia.]sed quid ad matrem,vel vxorē de bonis Raynutij,cum descendentes semper excludant matrem in Auth.de hær ab intest.veni.in prin.coll.9.similiter & vxor excluditur.C.vnde uir.& vxo.l.unica?Sed dic quod istud erat secundū consuetudinē ciuitatis,quę matri & vxori defert tertiā in bonis mariti,etiam si filios

præcipit etiam idē iudex de his rebus illas tertias deducendas, de quibus deduci poterant † ſm Tuſcanæ † conſuetudinem ciuitatis. Deduci preterea quartā per Trebellianum idem iudex iniunxit, cum ēt quilibet extrane[9] restitutione grauatus, eam deducere potuiſſet, ſed vtraq; [b] pars ab illa ſententia prouocauit, & infra. ¶Cum autem coram C. † diacono Cardinali auditore a nobis concesso, fuiſſet diutius litigatum, ipſe de mandato noſtro, ſententiā ſupradicti iudicis, videlicet in eo quod dixit tertiam Cleræ, & tertiam Adelaſię integraliter deducendas, [c] pronūciauit iniuſtā, & ab ea legitimè prouocatum: diffiniens, ſic illas tertias deducendas, vt legitima portio iure naturæ debita [d] Alterochę, illi ſalua ſit ī vtraque: ad cuius reſtitutionem dictum Rayneriū condēnauit. ¶In eo verò quod quartā per Trebellianū [e] idem iudex cenſuit retinēdam, ſententiā confirmauit eiuſdem; ita videlicet quod fructus de bonis ipſius, a tempore litis conteſtatę [f] pcepti, a prædicto [g] P. & filijs eius poſt mortem Adiectę, computentur, in ea: qui ſi ſuffecerint † ad quartam, & fructus eius, eo nomine, alia deductio nulla fiat: alioqn iuxta quantitatem fru-

ſios habeat: qńq; tñ defertur vxori quarta pars in bonis mariti, ſi ipſa eſt inops. C. vnde vir & vxor. Auth. p̄terea. Itē cū vir eā ſine cā dimittit. C. de repu. iubemus. §. 1. Io. [1] Verius dicas quòd iſtæ tertiæ non deducuntur ſecundū ius ciuile, ſed ſm ius Lombardū, vt hic dr 7. in litera vbi dr. iure Lombardo. nam cautū eſt in Lōbardia, [2] q̄ ſi maritus moriaī anteq̄ vxor, vxor lucratur tertiam partē bonorum mariti vnde tā mater q̄ vxor deducet illas tertias ſecūdū legem Lombardam, & in ciuitate Tuſcana ſeruatur lex illa, & conſuetudo eſt ſecundum illam, vt dicit in prin. gloſſæ.

a Scdm Tuſculanę ↄſuetudinē.] forte cōſuetudo erat quòd de mobilibus non deducerentur. Laurent.

b Vtraquè.] ſic infra eod. Raynaldus. ī. de appe. ſi duobus. & C. d̄ appella. l. vlt. Ber.

[Gloſſ. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

c Integraliter deducendas.] petierat .n. Alterocha legitimā in bonis matris & auiæ, in quibus ipſa legitimam habere debebat. Inſti. de exhæred. lib. §. mr. in Auth. de hære. & Fal. §. primum itaquè. & ff. de inoffic. teſta. l. 1. & 2. & l. filius non impeditur. Sed quare reuocatur donatio. Cleræ in partes? Dic q̄ fuit inoffícioſa. C. de inoff. do. l. 1. & 2. & C. de inof. teſtam. Auth vndè & ſi parens. Idē enim credo quòd vēditio Adelaſiæ facta fuerit in fraudem & ſimulatē: vñ non debuit obeſſe Alterochiæ quātum ad legitimam, vt hic dicit: & donatio, & venditio in morte fuit facta, vnde Alterocha priuari non potuit ſua legitima. ī. de ſepul. de his. vbi de hoc.

d Debita.] ideſt, tertia iure naturæ.

[Gloſſa ſequens diſtinguit, & proſequitur de triplici quarta.]

e Quartam partem per Trebellianum.] nota ergo quòd quartarum, alia eſt debita iure naturali, quæ dicitur bonorum ſubſidium, & hæc debetur filijs tantum; qui ſine cauſa exhæredari nō poſſunt, C. de inoffi. dona. ſi totas. & C. de inoffi. teſta. parentibus. & Auth. vt cum de appel. cog. §. cauſas. collat. 8. & huic quartæ nullum grauamen poteſt imponi. C. eo. tit. omnimodo. & duabus legibus ſequentibus: & hæc hodie eſt aucta ad trientem & ſemiſſem ſecundum numerum filiorum: & vt ſi ſint quatuor filij, & infra, debent habere tertiam partem: ſi ſunt quinque, vel vltra, debent habere medietatē eius, quod eis deferebatur ab inteſtato. [3] C. eod. Authen. nouiſſima. & in Authenti. de trien. & ſemiſ. § hæc nos, collat. 3. & in hac veniunt omnia quę profecta ſunt ab eo cuius fuit hæreditas, & computatur in ipſa. C. de inoffi. teſta. quoniam nouella. & l. ſi quando, §. & generaliter. & C. de collat. l. pen. Item eſt & alia quarta Trebellianica, vt cum aliquis eſt inſtitutus hæres, & rogatus vt alij reſtituat hereditatem, ſi moriatur ſine liberis, vt hic fuit, iſte taliter inſtitutus poteſt retinere quartam partem de tota hæreditate p Trebellianum; & ſic appellata eſt trebellianica à Trebelliano auctore. de hac habes Inſtit. de fideicō. hære. §. ſed quia. & C. ad Trebel. per totum; & hæc detrahit de vniuerſitate hæreditatis, & ī hac imputant legata & donationes. ff. ad l. Falci. ī quarta. Itē ē & alia quarta, quæ debeē iure inſtitutionis, vt cū aliqs ē inſtitut[9] hęres: & illa hæreditas ē exhauſta p legata vel fideicōmiſſa, tūc iſte inſtitut[9] hęres pt detrahere quartā partē d̄ ſingulis legatis vl' fideicommiſſis. C. ad leg. Falc. p totū. infra eo. c. Raynaldus. ad fin. verſi. & ſaluo. in iſta ſcilicet Falcidia, ſola hæreditaria imputantur non donata, vel legata vel fideicōmiſſa, ff. ad l. Falcidiam. Neſennius. & l. id quod & l. qd̄ autē & l. in quartam. ADDITIO. Eſt & alia, quæ debetur arrogato in bonis arrogatoris. ff. de adop. ſi arrogator. Vñ verſus.

Tūc Trebellaris cum reddere cūcta rogaris.
Sed defalcaris ſi p legata grauaris.
Olim quarta fuit ſemis vel tertia; ſed nunc
Quattuor aut infra dant natis iura trientem.
Semiſſem verò dant natis quinquè vel vltra.
Arbitrium ſequitur ſubſtantia cætera patris.

[Glo. ſeq. primo ponitur circa imputationē fructuū in quartam, ponit tres caſus diuerſos, ſecundo obijcit, & ſoluit.]

f A tempore litis conteſtatæ.] ex quo à tempore litis conteſtatæ fuit in mora, computantur fructus in quartam, & quicquid ex his habet ſupra quartam, reſtituit, ſimiliter & cū mora nō eſt, ſed percipit fructus ex volūtate defuncti, vt qa poſt tēpus rogatus eſt reſtituere hæreditatem, eos computat in quartā: ſed qd̄ ſupra quartā habet, nō reſtituit. ſi autē hæres pcipiat fructus negligētia nō petētis fideicōmiſſū: tūc nō cōputat in quartam nec reſtituit. hæc probant, ff. ad Trebell. l. in fideicōmiſſaria. & l. mulier. §. ſi hęres. & l. ita tamē. §. hęres. ex aſſe. Sed obijcit ↄtra decretalem iſtā. nonne hic filia primi gradus rogata erat reſtituere hæreditatem ſorori? Et dicit lex, q̄ vbi qs primi gradus rogatus eſt reſtituere hæreditatē filijs ſuis vl' fratribus, ſi deceſſerit ſine liberis, dēt retinere quartā p imputationē fructuum, licet hoc teſtator rogauerit: Sed in ipſis hæreditatis rebus retinebit quartā, & dodrans reſtituiē, vt C. ad Trebell. l. iubemus. & hic dicitur q̄ fructus debent cōputari in quartam. [4] Dicas q̄ lex illa, iubemus. loquitur de fructibus ante litem conteſtatam perceptis, q̄ illi non imputatur filijs primi gradus, ſed percepti poſt litem conteſtatam imputantur in quartam: quia poſt litē conteſtatam dicitur malæ fidei poſſeſſor, vnde illos tenetur reſtituere. C. de rei vendic. certum eſt. & ita non contradicit Io.

g A prædicto.] per hoc tollitur quod cum ipſo P. litis conteſtatio facta fuit, vt dixi. ſ.

Poteſt Tuſcaā. Tuſculanę.

† C.

† Dictio, videlicet deeſt in pluribus antiquis.

1 Sed illa nō tangūt hoc, cū de tertia loquaī hic, nec de inopia, vel repudio aliquid hic dicitur. Ioan. And.

2 Liber ſic dict[9] vbi ſpecialia iura ſtatuunē ſuper dote ſm Inno. & notat Hoſt. ius Lōbardū p canonicū approbatū. ad idem de ſer. nō or. conſuluit. & multæ ipſius ll. ſunt canonizatæ. 18. q. 4. & in alijs locis, qd̄ qualiter accipiēdū, pſequiē hic. Io. And.

3 Et interdū neceſſe hēt relinquere filijs tres partes ſuæ ſubſtantiæ: quarta ſuo arbitrio reſeruata. ſ. cū filiæ sūt curiales, vl' filiæ nuptæ curialib[9] ī Authen. de triē. & ſem. §. phibem[9]. col. 3. Ioā. And.

† ſufficiunt

4 Dixerunt Lau. & Vin. ſoluat q. poterit, &c. Io. And.

 2 Non

ctuum perceptorum cōputationis ratio habeat. Quia verò pr̃ Adiectę ipsam in legitima † non potuit [a] aggrauare, legitimam [b] ipsam, videlicet eius partis, quę sibi debebatur ab intestato, deducendam censuit, & etiam retinendam: ita quod deductio fiat tantúmodò de his rebus, de quibus ſm Tuscanæ † consuetudinem [c] ciuitatis fieri consueuit.

¶ In eo autem, quod prę nominatus iudex condē nauit Raynerium nomine pupillorum, ad residui [d] restitutionem Alterochæ, ac eius filio faciendam, ipsius sententiā confirmauit. Nos igitur eiusdem Cardinalis sententiam ratam habētes, ipsam auctoritate Apostolica cōfirmamus.

¶ Gregorius ix. Nomoñ. † episcopo.

¶ *Episcopus compellit fideicommissarios seu executores testamenti ad exequendas pias voluntates defunctorū, etiam si testator hoc interdixisset.*

CAP. XVII.

TVa † nobis fraternitas intimauit, quod nonnulli tam religiosi, quam clerici sęculares & laici, pecuniam & alia bona, quę per manus eorum ex testamentis decedentium debent in vsus pios expendi, non dubitant alijs vsibus applicare. ¶ Cum igitur in omnibus pijs volūtatibus [e] sit per locorū

† Vide de hac materia glo. in l. de quarta. ff. de l. Fal. p Bar. & an & qn̄ in illa cōputent fructus ĩ l. Iulianus p Doc. C. de inof. testā.

† legitimā

† Tuscañ.

[2] Vt q̄ a naturalis est, qui legitimis extātib⁹ nō capit nisi unciā C. de na. lib. l. 2. Io. And.

a Non potuit.] C. de inoffi. testa. qm̄ in prioribus.

[Glo. seq. reci. per quæstionem, an filius rogatus restituere, detrahat duas quartas. & ar. ꝙ sic. ponit opinionem ꝯtrariam, vltimo ponit opinionem distinguentē.]

b Legitimam ipsam.] retinebunt ergo isti duas Falcidias, vnam debitā iure naturæ, & alteram Trebellianicam quartam, s. quam retinet, quilibet extraneus restitutione grauatus. j. c. Raynaldus. Et ꝙ etiā d̄ iure ciuili hoc fieri possit probatur pluribus argumentis. Et primo pater dū rogat filiū de restituenda hæreditate, nō grauat eū in legitima, vnde fideicommissum in illa legitima nō tenet ipso iure, quia in ea nullū grauamen potest imponi filio. C. de inoff. testa. qm̄ in prioribus. & ideo in alio rogatus vr̃. & de eo in quo ē rogatus debet quartam deducere in auth. de resti. & ea q̄ pa. §. quāobrē. coll. 4. & in auth. de restit. §. nobis igitur. coll. 8. Et ē arg. ad hoc ex eo qđ dicit lex, ꝙ si legatū relinqtur alicui vltra in quod capere possit, [2] & lex Falcidia locū habeat, primo deducitur Falcidia, at si totum caperet, postea detrahitur qđ capere p legē non potest, vt illud præter Falcidiam habeat hæres. & si id quod remanet, non excedit summā quā capere pōt, totum debetur. ff. ad legē Falci. quoties cuidam. & l. qđ autem dr̃, & ff. a.l Trebel. cum hæres. Item legitimā iure naturæ capit vt debitum quoddā. i Auth. de hære. & Fal. §. primū itaq; . & §. si qs aūt nō, coll. 1. & hic supra. vbi dicit; iure naturæ debita Alterochæ. & j. e. Raynaldus. vñ de residuo vr̃ ꝙ detrahat quartam, ar. C. ad leg. Fal. l. irritum. & est arg. ad hoc, ff. ad Trebel. l. petijt a filia. & in hac opi. fuit Inn. hic, & G. j. eo. Raynaldus. Et ita tenendū est ſm canonicā æquitatē [3] in qua opinione fuit dñs M. Sed do. Iac. de Bel. dicebat ꝙ de iure ciuili filius cū vna Falcidia dēt esse cōtentus. hac ratione, quia si eligit habere quartam Trebellianicā, illā habet de bonis patris vt hæres: ipsam ergo tenetur computare in legitimam, quę de iure naturæ debetur: nā in ea cōputat ea quę capit de bonis patris iure hr̃ditario, & etiā alio modo. C. de inoff. testa. qm̄ nouella. Rursus si eligit illā legitimam, quæ de iure naturæ debetur, illā debet computare in quartā Trebellianicā: nā si eligit illam habere, quæ iure naturæ sibi debetur, negari nō potest quin iure institutionis capiat eā, q a in ea fuit institutus sicut in alijs bonis. C. de inoffi. testa. cum quęritur & in l. parentibus. & l. ex tribus, Cum igitur constet, ꝙ eā capiat iure institutionis, cōstat ꝙ p consequens eam debet in quartā Trebellianicā imputare, quia in ea imputant ea q̄ iure institutionis capiuntur. ff. ad l. Fal. in quartā. & l. acceptis. & ff. ad Treb. deducta. §. nummis: Nec obstat qđ dr̃, ꝙ illa legitimā capit vt debitum, q a nihilomin⁹ verū est, qđ ea capit vt hęres. & in ea tenet institutio, nō est cū debitū a patre, vt p hoc sit aliqua actio q̄ cōpetat filio ꝯtra partē, sed ex natura debitū dr̃ ita etiā ꝙ pater filiorū non defraudet, nisi iustā ingratitudinis cām cōmittat filius: vnde institui pōt in ea: & tenet institutio. Cum ergo vna in alio computetur, manifeste apparet, ꝙ ambabus deductionibus vti non pōt. Itē dicit lex, ꝙ in testamento patris & filij, vna sola quartæ deductio sufficit. ff. ad l. Fal. l. in ratione. §. quod vulgo. & ff. d̄ inof. tes. Papinianus. §. si cōditioni. & §. si qs impubes. & ff. ad Trebel. l. mulier. §. si hęre. & l. scribit Celsus tū si eligit Trebellia. nihilo minus & illa q̄ debetur iure naturæ, habere pōt, s. quatenus plus est in ea q̄ in Trebellia ni a, & ècōuerso. [3] Hæc ē cōis opinio doctorum legū, sed magis æqua vr̃ opinio canonica. prout hic dr̃. & j. e. Raynaldus in qua opinione fuit dñs M. & eius sequaces. Alij voluerunt distinguere vtrū pure & simpliciter filius roget de restituēda hr̃ditate: aut sub conditione, vel in diē, vt si purè, tunc vnā Falcidiā tātū habere debet: si in diem vel sub ꝯditione, vtrā que habebit. B. r.

c Consuetudinē.] vt si consueuit deduci in ipsis rebus hæreditarijs, & nō fructibus, inde deductio fiat. lex tamen vult ꝙ fructus in ea computantur. ff. de inoffi. testa. contra veteranum. §. si conditioni, vt dictum est. s. eo. cap.

d Residui.] excipi tamen debuerunt iura sepulchrorum, & operarū actiones. [4] ff. ad Treb. quia perinde. §. restituta. & l. si patroni. rñ. 1. sed & actiones, quas Adiecta hæres quæsiuit personaliter credendo pecuniam hæreditariam, vel pignus accipiendo pro debito, non transeunt ex sola restitutione, nisi cedantur. ff. ad Trebellianum si hæres pecuniam. sed actionem habet vt cedantur, vt ibi dicitur. I.

TVa nobis.] Cōis diuisio. Primo consultatio. Secundo responsio. Secunda ibi, Cum igitur. Abbas.

CASVS. Quidam vltima voluntate sua pecuniā & alia bona relinquunt expendenda ad pias causas: & ad hoc faciendum deputant tam religiosos quam clericos sæculares, & etiam laicos executores: isti cum deberent bona prædicta in pios vsus expendere, alijs usibus contra uoluntatem testatoris applicare præsumunt: significatum fuit dño Papæ: & cum episcopi locorum debeant prouidere, omnes piæ uoluntates defunctorum debeant adimpleri, etiam si testator illud prohibeat, mādat Papa episcopo diœcesis, quatenus compellat executores huiusmodi testamentorum, vt bona ipsa fideliter & plenariè in pias causas expendant secundum uoluntatem defuncti. No. quòd episcopi possunt compellere executores testamentorum, ut uoluntatem defuncti ad pias causas adimpleant.

e Pijs uoluntatibus.] nota, ꝙ relicta ad pias causas. [5] p diœcesarium epm̄ debent executioni mandari si illi quibus hoc cōmissum fuerat, non adimpleuerint. j. eo. Ioannes.

† In uetustis terè omnibus exēplaribus ita cp̄o Nouiomeñ. Nouidō. Nouionieñ.

† Epi hodie tāquam sedis Apostolicę delegati omniū piarū disposi ionū sūt executores. conci. Trid. sessio. 22. de reform. c. 8. adde idē conciliū sessio. 25. in decreto d̄ purgatorio, tam unde sumat hoc c glossa indicat.

[3] Pōt enim minus esse tertia respectu suæ partis, vt q a diuidit eā cū fratribus. Ioann. And.

[4] hoc intendit, ꝙ filius rogat⁹ restituere, hēt r⁹ sepulchra hęreditarij & operarum quas debebāt liberi testatori, & descēdētibus, ēt post restitutionem. Ioan. And.

[5] Multa de his exemplis uide in Spe. de inst r. edi. §. nunc uero aliqua. alis est sub §. cōpēdiosè 18. eo. uersi. & scias ꝙ iter, Io. And.

Ioannes. ff. de pet. hær. hereditas. §. 1. & C. de episcop. & cle. nulli. & ꝫ. eo. si heres qui ad hunc casum restringitur, in quo etiam casu duo vel tres testes suffi iunt. ꝫ. e. tit. cum esses. & c. relatum ut ibi dr. & ho. quod dicit hic sumptum fuit de authen. de ecc. tit. §. si quis autem pro redẽptione. coll. 9. ubi dicit Imperator; in omnibus talibus pijs voluntatib. defunctorũ, volumus sanctissimos episcopos prouidere, vt scdm uoluntatem defuncti omnia procedant, licet testator uel donator prohibuerit.

[Glo. seq. pro ultima rationabili volũtate seruanda inducit 4. iura, & pro non rationabili duo ponit exempla dicens vltimam confirmatam per mortem.

† Vide l. si pupillorum §. si prætor. ff. de reb. eo. per Bal.

episcopos prouidendum vt secũdum defuncti voluntatem [a] vniuersa procedant, licet etiã à testatoribus id contingeret interdici: [b] Mãdamus, quatenus executores testamentorum huiusmodi, vt bona ipsa fideliter & plenariè in vsus prædictos expendant † monitione [c] pmissa cõpellas.

a Voluntatem.] quæ omninò seruanda est. 13. q. 2. vltima voluntas. & vt ultimum testi hominis immobile perseuerat. ꝫ. de cele. miss. cum Marthæ. §. ceterum. & nihil est quod magis debeatur hominibus, quam vt supremæ voluntatis liber sit stylus. C. de sac. san. ecc. l. 1. & tanquam lex vltima uoluntas seruari dẽt. in auth. de nupt. §. disponat. coll. 4. & hoc intellige cum uolũtas est rationabilis: nam si quis uult filium suum exhæredare sine causa, talis uoluntas non est seruanda. in auth. ut cum de appel. cog. §. aliud quoque. coll. 8. vbi enumerantur causę ex quibus filius potest exheredari. Item si quis præciperet ossa sua proijci in mare: talis uoluntas non est seruanda ff. de conditi. instit. quidam. Sed uoluntatem talem moriens potest mutare, qa ambulatoria est uoluntas defuncti quousq; morte cõfirmetur. ff. de adi. leg. l. 3. & 4 & in prædicta decre. cũ Marthæ.

b Interdici.] testator enim non potest prohibere ꝙ eps non exequatur huius uoluntatem, ut in auth. de ecc. tit. §. si quis autem pro redemptione uer. in omnibus col. 9. & est ratio: quia priuata dispositio testatoris non potest generalem constitutionem legis uel canonis immutare supra eo. requisisti. & ff. de leg. 1. nemo potest. sim. 10. q. 1. sic quidem. sic etiam lex Falcidia contra voluntatem testatoris inducitur. C. ad l. Fal. si ut allegas. & arg. ff. ad l. Fal. Titia testamento. & l. quod de bonis. in fi. & ꝫ. tit. proxi. in fi. ubi de hoc.

c Monitione.] quæ semper præcedere debet uindictam. 12. q. 2. indignè. & nisi hoc facerent, deberent perdere omne lucrum quod inde essent habituri: & eps illud postea exequatur, ut in prædicta auth. de ecc. tit. Ber.

Raynaldus.] Hæc decretalis est famosa, & hẽt materiam, quæ multum depẽdet a legibus. Et diuiditur principaliter in tres partes: In prima ponitur facti narratio. In secunda auditoris pronunciatio, In tertia sententiæ confirmatio. Secunda: ibi, Dilectus. Tertia; ibi, Nos igitur. Prima subdiuiditur nam primò ponit testamentum Raynaldi: Secundo factum post eius mortem emergens: Tertiò ponit quæstionem ex testamento, & ex facto prædicto postmodum ortam, & partium allegationes: Quartò iudicis diffinitionem: Quintò utriusq; partis appſonem. Secunda: ibi, Porrò. Tertia. ibi, Demum. Quarta, ibi, Præfatus. Quinta: ibi. Alicuius snia: Secunda principalis subdiuidit in quatuor: nam primo corrigit iudicis sniam tantum in uno articulo. Secundo in alio articulo ipsam confirmat. ibi, Ceterum in eo. Tertiò supplet quod primus iudex emiserat: ibi, Verum: Quarto sniam quo ad alia confirmat: ibi, eodem. Imola.

d Raynaldus.] ad intelligendam huius decretalis Raynaldus. pone casum, quod tota hereditas Peponis ualuit sexagintaquatuor, in trigiuta duobus factum fuit cõpromissum inter Raynaldũ & patruos, & latum arbitrium. & in ipsis habebat Raynaldus quartã Trebellianicam, scilicet octo, quę sunt quarta pars de triginta duobus. adhuc remanēt uiginti quatuor, in quib. habet tertiam iure naturę debitam scilicet alia octo, quę bis octo, faciunt medietatẽ: alia uero medietas pertinebat ad patruum ex testamẽto Peponis: deducat ergo medietatẽ suã primo patruus, scilicet sexdecim modo remanent alia sexdecim Raynaldo: Raynaldus iste condens testamentum diuisit ista sexdecim per medium, & legauit octo auunculis: in alijs octo instituit hrdes patruum & filios. dabuntur ergo octo auunculis pro legato suo: quia sniatu est pro eis: dabit ergo istis patruus medietatem, quattuor s. quia confessus est pro medietate se possidere prædicta, & de istis quatuor deducet quartam partem per Falcidiam; unum s. habebunt ergo auunculi tres, & patruus unum: aliam vero medietatem legati, s. 4. dabunt filijs: quia & ipsi instituti sũt hæredes in bonis. R. sicut & patruus: & non deducent inde Falcidiam: quia Falcidia non deducitur nisi quando hæreditas est exhausta legatis: habebunt ergo auunculi quattuor à filijs, & tres a patruo. & ita septem, & patruus per Falcidiam vnum: & ecce completa sunt octo, & ita expeditum est de istis octo quę Raynaldus legauit auunculis. Modò videamus de alijs octo, in quibus instituit patruum & filios: de istis dentur quatuor filijs sine aliqua diminutione, alia uerò quatuor debebat habere patruus: quia si quis instituat patrem & filios hæredes, tantum debet habere pater solus, quantum omnes filij. ff. de vsufr. accrescendi l. si quis Titio. sed quia patruus uenit contra testamentum R. punitur: & dabuntur illa quatuor auunculis; neque deducet inde Falcidiam; quia Falcidia in pænis locum non habet; sic habent auunculi septem ex legato, & quatuor ex pœna; & ita vndecim: & filij habebunt quatuor, ecce quindecim, & patruus vnum quod deduxit per Falcidiam, & ita sunt sexdecim: & sic diuisa sunt ista trigintaduo, super quibus fuit compromissum. Nunc videamus de alijs trigintaduobus; in ijs similiter R. habebat medietatem rõne quartę & tertiæ, & patruus aliam medietatem ex testamento Peponis. deducat ergo patruus primo suam medietatem, scilicet sexdecim: nunc remanent alia sexdecim Raynaldo, in quibus instituit hæredes patruum & filios; modo ista sexdecim debent diuidi per mediũ inter patruum & filios: sed quia patruus peccauit veniens contra testamentum R. (vt iam dictum est) punietur, & dabitur pars sua, s. octo, auunculis: de quibus octo nihil deducet patruus: quia in pœnam soluet illa, vt dictum est de alijs quatuor: alia vero octo dabuntur filijs: Habet ergo patruus sexdecim ex prima computatione ex testamento Peponis, & vnum quod extraxit de legato per Falcidiam, & ita decem & septem. & ex secunda computatione habuit sexdecim. & sic computatis omnibus habet trigintatria: auunculi vero ex prima computatione habent vndecim, & ex secunda octo, ratione pœnæ, & ita habent decem & nouem. filij vero ex prima computatione habent quatuor, & ex secunda habent octo, & sic habent duodecim: iunctis itaque

¶ Idem.

¶ *Filius rogatus restituere hæreditatem detrahit tertiam iure naturæ, & quartam Trebellianicam: in quibus potest legata relinquere, hęredes instituere, & pęnam imponere.*

CAP. XVIII.

Raynaldus [d] † Peponis filius, hæres ab

† De materia & intellectu uide ꝑ alijs hic Couarruuiã. & de itellectu breuiter Ferdinandum Vasquium lib. 2. de succe. creatio. §. 20. Ternicellũ & Marianũ Socinum in rub. ff. de leg.

itaq; duodecim filiorũ, cum decẽ & nouẽ auunculorũ, faciunt triginta vnũ, si ergo ꝯiungas triginta vnũ cũ triginta trib. quę hẽt patruus, habebis sexaginta quatuor, sine aliqua fractura vnciæ vel dimidiæ, vel quartæ, vel octauæ: Et intellige ꝙ ẜm istã computationẽ auunculi debebant hẽ octo de toto legato, si patru' non venisset contra voluntatẽ Raynaldi: sed qa ꝯtra venit, perdit totã partẽ suam quã debuit in bonis habere. s. duodecim ꝑ pœnam, sed recuperauit, vnum, s. Falcidiã: de alijs, s. quattuor quæ restituit auunculis pro medietate legati eis debiti ex testamento R. & ita perdidit vndecim & ita vndecim accreuerunt auunculis, & ita habent modo decẽ & nouem ꝑ pœnã. No. quod modus ꝑ ꝯditione seruatur.

ipso institutus hoc modo, [a] vt patruis suis hæreditatem restitueret, si absque filijs masculis [b] moreretur: cum eis [c] (mortuo Pepone) super quibusdam [d] bonis hæreditatis eiusdem, in tres arbitros compromisit: quorum duo, mortuo reliquo (prout ex forma compromissi [e] poterãt) procedentes, taliter arbitrati fuerunt: quod neutra pars [f] haberet licentiã transferendi quocunque modo in alium, res prædictas, [g] nisi in eorũ filios masculos, ex ipsis legitimè [h] descentes: & quod contra hoc fieret, non valeret. Porro dictus R. prolem non habens cõdidit testamẽtum, in quo medietatẽ [i] partis suæ, de rebus prædictis [k] quibusdam auũculis suis, aliam verò medietatẽ, & reliqua bona paterna, vni ex patruis [l]

bi. l. r. & sic non obstante illo arbitrio, tenuit legatum ut ĩ. dicitur. Sed illud potest quæri, an pœna sit cõmissa si aliquas de reb. illis legauit auunculis suis, perinde ac si inter viuos alienasset? Et vr̃ quod pœna cõpromisi committatur, ff. de uerb. oblig. si ita quis promisetit, decem tibi dabo, §. ea lege ar. ff. de leg. 2 peto. §. vlt. Est tñ contrarium ar. ff. de leg. 3. pater. §. fundum. vnde dicit Cardinalis, ꝙ non obstãte arbitrio tenuit legatũ, nec alia alienatio ꝑ arbitrium potuit impediri, si pœna compromissi committat, vt dictũ est: iudex tñ qui primò tulit sñiam, hoc non putauit, immo credidit ꝙ arbitrium impediret legatũ & hæredes, & ideo absoluit, ut sequentia docent.

Item forma compromissi seruanda est: vñ si in plures sit compromissum, tertio absente vl̃ mortuo, cæteri pñt ꝓcedere, si hoc sit dictũ in cõpromisso, vt hic: alias nõ. Itẽ si plurib. relictum fuerit fideicommissum, & vnus solus superstes est, illi dentur qui tpe existẽtis conditionis solus inuenitur. Item verbum, qñq; ponit̃ propriè & impropriè, sicut hic est i verbo, legauit. Itẽ testator põt imponere pœnam hæredi, si suæ non pareat voluntati. Item legatum petendum est ab hr̃de, non auctoritate propria occupandum. Item ambæ partes pñt à sñia appellare. Item litis contestatio facienda est coram iudice appellationis. Item duæ quartæ possunt deduci, s. debita iure naturæ. & Trebellianica. Item in legitima, quę iure naturæ dẽtur, nullum grauamẽ põt imponi. Item sñia pro parte confirmatur, & pro parte infirmatur. Itẽ lex Falcidia inducitur contra voluntatem testatoris. Item si hæres fecerit inuentarium, vtetur beneficio legis Falcidiæ, aliàs non potest.

[Gl. seq. sequitur per obiectionem.]

a Hoc modo. i. hac conditione [1] si sine liberis masculis moreretur, & ita modus pro conditione seruatur, C. de his quæ sub modo relin. l. 1. Quæ sit differentia inter modum & conditionem, dicetur ĩ. de cond. app. verũ, & hæc verba hoc modo, potius fuerunt verba illius, qui condidit decretalem.

b Filijs masculis.] nec sufficit ipsum filios masculos habuisse nisi tẽpore mortis superstites fuerint. ŝ. e. Raynutius. super hoc dic ut ŝ. de prob. in præsentia. in gl. q incipit, ingressus. & fuit hæc substituto fideicommissaria. & de hoc dic vt ŝ. eo Raynutius.

c Cum eis.] scilicet patruis.

d Quibusdam bonis.] isti patrui fortè aliqua possidebant de bonis Peponis ex institutione vel causa legati, vel etiam sine aliqua cã: & idcò dicit ita quod neutra pars haberet licentiam transferendi in aliam personã vel fortassis ipse Raynaldus omnia possidebat, quia fortè remanserunt indiuisa inter Peponem & fratres, vñ dicebant se habere ius in bonis illius.

e Ex forma compromissi.] quia dictum fuit in compromisso, vt si omnes interesse non possent, duo arbitrarentur, aliàs non possent. sic & cum plures sint iudices. ŝ. de offi. de lega. vno de legatorum. vt ibi.

[Gl. seq. ponit dictum: quærit, allegat duas leges & vnam contra, & soluit.]

f Neutra pars.] in forma huius arbitrij non est uis facienda [2] quia nihilominus transferri pñt bona illa, quia sñiæ arbitri non paretur nisi metu pœnæ. C. de ar-

g Res prædictas.] super quibus fuerat compromissum. de alijs verò arbitri nihil dicere potuissent. ff. de arb. non distinguemus. §. de officio. & ĩ. de arbi. cum dilectus.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

h Legitimè.] vt etiam ꝙ naturales filij dẽnt intelligi ꝑ hoc uerbum, qa & ipsi excludunt substitutum, vt si qs sit rogatus restituere hæreditatem, si sine filijs decesserit: sed & si, habet naturalem [3] euanescit substitutio ff. ad Trebel. ex facto. §. si quis rogatus & l. hæredibus. in fin. C. de instit. & subst. generaliter. in fin. ff. de leg. 2. cũ pater. §. volo. si dixisset si decesserit sine liberis, tunc locum habet quod dr̃ de naturali: sed ex quo addidit, de legitimis, intelligendum est tantum denatis ex libero matrimonio: aliàs nihil operaretur hæc adiectio, legitimis: sed dẽt operari arg. ff. de leg. 1. si qñ quis vxori.

i Medietatem.] s. tertiæ & quartæ quam poterat legare, cuius dñium transiuit in legatarios adita hr̃ditate; sed intendisset legare medietatem omnium rerum suæ partis, quarum medietas ptinebat ad patruum ex testamento Peponis, tunc dñium illarum non transisset in legatarios, cũ res illæ sint patrui, & illud locum hẽt cũ testatator rẽ suam legare intendit: sed legatarius põt agerẽ ꝯ hr̃dẽ actione ex testamento ad totam rẽ vel ęstimationem, & non actione in rẽ; sed quantum pertinet ad casum præsentem, non est multum circa hoc curãdum: quia Raynaldus non legauit auunculis ultra illas partes, quas poterat legare, nam tertiam & quartam habebat in bonis patris, quæ faciunt dimidiam totius hr̃ditatis: Nam sua pars erat tertia & quarta, & ipse legauit auunculis medietatem suæ partis idest tertiæ, & quartæ, & sic non possunt agere auunculi cõtra hr̃dem nisi ad medietatem tertiæ & quartæ: & hoc notare voluit ĩ. ubi dicit; propter quod in reb. prædictis, &c. usq. pronunciauit. Ber.

K De rebus prædictis.] de quibus extitit compromissum, & potest intelligi, quod res illæ diuisæ fuerunt inter R. & patruos. Ber.

[Glo. seq. reci. per quæstiones, quare dixit de uno solo patruo, & dupliciter soluit. & quomodo inter patruum & filios, hic fiat diuisio.

l Ex patruis.] qui fortè solus supererat, & alij mortui erant un fideicommissum soli qui superstes erat, debetur: qui tempore existentis conditionis solus inuenitur, ei debet in totum præstari, & filijs præmortuorũ nihil debet, qui sunt mortui ante diem fideicommissi cedentem, s. antequã ille, Raynaldus esset mortuus, ut C. de

[1] Hoc dicit qa legatum sub mõ statim petit̃ ꝑ stita cautione de modo adimplẽdo. nõ sic in eo qđ sub cõditione dẽt. ff. de ꝯdi. & demõstrat. qui hr̃di. & l. qui bus diebus.

[2] Quo ad partẽ R. nã vtic quiſ quo ad aliã q̃ restituenda erat sufficiebat ꝓhibitio le. C. cõia de lega l. fi. & authẽ. ibi signa. Io. And.

[3] Secus si legalẽ uel ciuilem tantum ff. de lega. 2. ita qs in fin. de utriusque no. ĩ. qui fil. sint leg. tanta. in gl. fin.

C.de cad.tellend.l.vnica.§.si autem aliquid.& argum. C.de fideicom.si in persona,& ff.de leg.1.cum filiosfamilias.in fine,& ff.ad Treb.l.apud. §.verum,& accedit ad hoc quòd totum ei debeatur,ff de cond. & demon.si quis legata.§.1.& cum sic legatur patruo & filijs eius, patruus solus hēbit dimidiā,& filij cōiter aliam dimidiam ff.de vsufr.accr.si qs Titio.& si alij patrui superessent, bene potuit instituere quem voluerit de patruis ratione tertię & quartę, sed fideicōmissū debet oibus patruis.

[Glo.seq.recitetur pro obiec.de §.ante hæredis.

a Legauit.]istud verbū ponitur ꝓpriè & impropriè. ꝓpriè q̄tū ad auunculos. q̄b. legauit:impropriè q̄tū ad patruū & eius filios,q̄bus non legauit, sed eos instituit hr̄des. 1 vn̄ ꝟ.vocat eos hr̄des,sic ff.de of. procon. & lega. l.2. vbi dicit, manumittit tam liberi quā serui.sic 28.dist. presbyterum. & infra eo.c. verb.executioni mandari,.& auunculi gerunt contra ipsos tanquam contra hæredes petentes legata:aliàs non valuisset testamentum,quia non inueniretur aliquis institutus.inst.de leg.§.ante hæredis institutionem,nisi dictum esset:si non valet iure testamenti valeat saltem ratione cuiuslibet vltimæ voluntatis . C. de codici.l.vlt.§.de quoque.

suis & eius filijs legauit: a adijciens, b vt bona in quibus ex testamento, vel ab intestato dicti hæredes R. possent succedere, si venirent contra legatum dictis auunculis suis debitum, ad ipsos c pro determinatis portionibus, deuenirent. Demum eodem R.naturæ debitum persoluente, ac vno ex patruis d hæreditatem adeunte e prędictam:cum dicti auunculi, aduersus eundem patruum ac filios eius, coram iudice communitatis † Vrbenatēn.† mouerunt quæstionem, petendo f pro rata g quæ ipsos contingit, legatum prædictum: & restitui eis, si contra ipsum illi venirent, h quæcunque i occasione testamenti eiusdem R.ad ipsos peruenerant,vel poterant peruenisse. præfatus iudex ab illorum impetitione super legato ipsos absoluens, ad restitutionem aliorum bonorū k sententialiter cōdemnauit l eosdem: A cuius sententia cū ambę partes m ad nostram audientiam appellassent, petēte vtraque parte dicti iudicis sēntentiam infirmari,quatenus contra se fuerat promulgata, & quatenus ꝓ

† communi, in antiquis.

† Vrbeneta- neū.

Vrbeuetan̄.

Vrbenetan̄.

Vrbe venta- rino.

1 Et ī.dixit, quòd facit testamentum: quòd nō est sine hæredis institutione; vide hoc ī.eo. cum tibi.id autquòd eos infra noīauit hr̄des, sufficeret, et secundum legem,quāuis in nulla re eos instituisset : sed solū legasset ff.d hęr.inst.l.1. §.si autē sic & in auth. vt cū de ap. cog. §. cæterum si hæredes,colla. 8. Io.And.

b Adijciens.]hoc bene facere potuit testator,quia potest pœnam imponere hæredibus si non paruerint voluntati suę. Simile inst.de leg.§.pœnæ quoque nomine est,§.vlt.& C.de his,quæ causa pœnæ.l.vnica.dū tamen non sit turpe vel inhonestum quod testator percepit, vt ibi dicitur,& ff.de cond.inst.quidam, & C.de instit. vel subst.reprehendenda.

c Ad ipsos.]s.auunculos.

d Vno ex patruis.] illo.s.qui fuit institutus .vn̄ plenius dixisset,patruo adeunte hr̄ditatem prædictam.

ADDITIO. Et si quis patrem & filios instituit hr̄des, tn̄ habeat solus quantum & omnes filij. ff. de vsufr. accre.si quis Titio.& si alij patrui superessent , hic potuit instituere quē voluit de patruis rōne tertia & quartæ,sed fideicommissum debetur omnibus patruis.

e Adeunte.]& sic locum habet legati petitio :nam si ex testō non adeatur hæreditas,deficit legatum,nisi sit ita relictum quòd à venientibus ab intestato præstetur, 2 ff.de test.tute.si nemo.aliàs est,§ sub l.præcedenti.& C.de fideicom.l.eam quam.

f Petendo.]legatum.n.ab hærede petendum est,C.de fideic.eam quam,& si citra voluntatem hr̄dis legatarius occupet legatum , tenetur interdicto quorum legatorū ipsum restituendum hæredi.ff.quorum leg.l.1.in prin. tamen postquam est adita hæreditas, ipso iure dn̄ium rei legatæ transit,ad legatarium recta via.ff.de fur. a Titio.ff.de leg.1.tibi homo.§.si seruus.vnde re legata non dum comprehensa,datur legatario rei vendicatio ꝓ ipso legato. C. cōia de le. l.1. ff.de cond. fur.sed nec legatarius,& sic agebatur pro legato rei vendicatione.

g Pro rata.]i.pro dimidia.

[Gl.seq.q̄r.a.negatiue,ponit opi.ɔtrariā,q̄ approbat.]

2 Fallit etiā in multis casib.not.in l. eam quā. ī. all.& de hoc in Specu. de institu.edit. §. nunc vero aliqua, ver.

h Si contra ipsum venirent.]sed nunquid potuit ita formari libellus de iure,peto talē rem , & si contradixeris mihi,peto pœnam?vr̄ q̄ non,quia iudicium non dēt esse in pendēti.ff.de iud.non queadmodū dicunt qdā contra;& lex illa loquit̄ in his q̄ pendent extrinsecus, non ex his q̄ in ipso iudicio agunt a & ꝓ posset sic formari libel° est arg.C.locati. conductores , quod satis potest cōcedi arg.huius,c.& propter lites dirimendas.Ber.

quid igitur si hr̄s,& seq. & eo.titu.de test.§.1. ver. pone nullus Io.And.

[Hęc gl.& pce.q̄ incipit,petendo:circa actionē distinguūt inter legatū & fideicōmissū singulare,& fideic.vniuersitatis.]

i Quæcunq; occasione.]de hoc agebatur actione ex testō:& nō rei vendicatione, qa istud erat quasi fideicōmissum vniuersitatis,quia qui rogat restituere, quicquid ad eum peruenit ad hr̄ditate rogatus vr̄, ff. ad Treb.l.cog. & l.pcedenti vn̄ nō trāsit dn̄ium in fideicommissarium, nisi facta restōne re & verbo, vel saltē verbo.ff.eo. restituta. & facta restitutione tunc dn̄ium transit in fideicommissarium,et si nondū sit nactus possessionem.ff.ad Treb.facta . Hæc est dr̄ia inter fideicommissum singulare & vle:quia in singulari sine aliqua restōne transit dn̄ium in fideicōmissarium sicut in legatarium.C.cōia de leg.l.1.& 2.secus in fideicommisso vniuersitatis: ibi non transit nisi facta restitutione. 3 vnde ista alia non petebantur rei vendicatione:sed actione ex testamento.

3 Textus est ad hoc cum suis fallen. l.sancimus, C.ad Treb.

[Glo.seq.quærit:& tripliciter soluit.

K Aliorum bonorum.]oium,& hoc fecit iudex pp verba testōris,qui dixit,q̄ si patruus & filij venient cōtra legatum,q̄cunq; ad ipsos ex successione istius poterant peruenire,deuoluerentur ad auunculos.Sed quare nō dixit sic̄ de reb.legatis,sicut de alijs q̄ deuenirent ad ipsos auunculo? Pōt rn̄deri,q̄ de reb.legatis non dixit:qa non putabat iudex,quòd res dēret possent transire in alium aliquo mō:& hoc pp preceptum arbitrorum,vel fortè ideo non dixit de reb.illis quia non putauit iudex quòd testōr senserit de reb.illis legatis,dum dixit q̄ bona in quib.ex testō vel ab intestato dicti hr̄des possent succedere,deuenirēt ad auunculos:quasi ista gn̄alia verba nō pertinerēt ad res de quib.dixerat spāliter.ar.ff.de verb.obl.doli cl'a.nec visum fuit iudici , quòd easdē res noluerit illos auunculos hr̄e cū alijs reb. arg.ff.de pœ. sanctio legum,& arg.ff.de leg.3.hr̄s meus . §.1.illi etiā vr̄ esse melior ratio:quia nulla fuisset absolutio de reb. legatis,si postea condemnatio 4 facta fuisset in eisdē, & sic delusoria videtur:ne alia via fiat quod alia ꝓhibetur,verum est,patruus totū perdere debet,& satis colligitur per hanc lr̄am aliorum bonorum;& ī.ver. vtrū in portione,quia quicquid patruus potuit capere ex testō Raynaldi,debuit quidē re, nō obstāte arbitrio,vt ibi dr̄,& illud totum fuit petitum per auunculos.& ex alia causa absoluit,& ex alia causa condemnauit eosdem.

4 Poterat tamen ex vna causa absolui.& ex alia statim condemnari. ad hoc ī. de ac cu.ad petitionem.Ioā. And.

l Condemnauit eosdem.]scilicet patruum & filios.& in hoc scilicet quòd filios condemnauit , & in alio etiā pronunciauit,idest iudicem male pronunciasse.

m Ambæ partes.]sic ī.eo,Raynu.& ī. de ap.si duob.

[Glos.

se faciebat, executioni mādari: †Dilectus filius †noster O. sancti Nicolai in carcere Tullian. diacon⁹ Cardinalis lite coram se legitimè contestata,[a] q̄m idē R. habebat in bonis quōdam Peponis patris sui tertiam partem debitam iure naturæ, in qua grauari nequiuit,[b] nec non quartam Trebellianicam,[c] q̄ quilibet extraneus restitutione grauatus deducere potuisset, † propter quod in reb. prędictis auunculis legatis, portiones,[d] easdem habuit R. præfatus, easque[e] potuit in vltima volūtate legare: ac per hoc legatum tenuit vsque † ad tertiam & quartam: præfatus, licet[f] ipsas non exp̄sserit in legando: pronunciauit[g] (non obstante p̄misso arbitrio, qđ nec † legatū teneret, non poterat impedire) iudicem ipsū[h] in eo quod super hoc dictū patruū in totū absoluit, qui confessus est se ꝑ medietate possidere prædicta, perperam iudicasse: condemnauitque ipsum ad restitutionē medietatis tertię & quartæ partis ipsius legati[i] pro rata,[k] quæ dictos auunculos de ipso contingit: & in residuo[l] præfati iudicis sententiam confirmauit.

¶Cæterum in eo, † quod idem iudex dictum patruum & eius filios totaliter in alijs, quæ in secundo articulo[m] petita fuerant, condemnarat, malè ipsum pronunciasse[n] decreuit: quia filij eius contra volunta-

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

a Contestata.] & ita videtur quòd litis contestatio facienda sit coram iudice appellationis. Sed contra videtur dicere lex, quòd non debeat fieri contestatio: cū iam sit facta in prima causa. C. de temp. ad. l. vi. §. illud. & s. de appel. per tuas. Satis potest dici, quòd in causa appellationis fiat cōtestatio de nouo. 2. q. 7. c. si autē §. si quis in quacunque. nec tñ dicitur ꝑpter hoc fieri super principali: quia sup alio videtur fieri cōtestatio, q̄ in principali. Primò fuit contestatio facta directè super repetitam in causa verò appellationis super ipsa sententia, q̄ sit iusta, vel iniusta; & super alijs q̄ adducuntur, super quib. nulla fuit contestatio in prima cā, tñ al tera parte absēte possit iudex procedere sine litis contestatione, vt dicit lex prædicta. C. de temp. ap. & decre. ꝑ tuas. de app. & supra de renun. veniens.

b Nequiuit.] hoc planum est, quia in legitima q̄ iure naturæ dātur, nullū grauamen & nulla conditio apponi potest, & pro nō adiecta habetur si apponatur. C. de inoffi. testamen. quoniam in prioribus, & in auth. de hær. & Falc. §. primum itaque, & §. si quis autem non implens, & supra eod. Raynutius.

c Trebellianicam.] & ita duæ quartæ possunt deduci. De hoc dicitur. supra eo. Raynutius, vbi idem dicitur.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem, an filius rogatus singulis reb. vel vna tantū, &c. sol. quod in singulis ponit opi. contrariam, quam probat tribus legib. ad quas respondet.]

d Portiones easdem.] imo habuit tres ipsas in totum: nam quamdiu viuus fuit, habuit dominium omnium rerum: dicitur autem habuisse pottiones easdem in reb. prædictis, i. facultatem deducendi easdem portiones in singulis reb. quia de singulis debet fieri deductio tertię & quartæ, licet quidam contrarium dicāt, quòd filius in vna re sola deducere possit tertiam iure naturæ, & quartam Trebellianicam, argu. C. fam. erc. filium, 1 & ff. de le. 1. potest. ff. ad l. Falcidiam, si ex pluribus. Sed verum est, quòd de singulis rebus debet fieri deductio, & illa lex filium, non obstat: quia illud fuit ex voluntate patris & illa lex, potest, non obstat: quia ibi loquitur cum legata erat pars hæreditatis: vnde vnum legatum censetur, vel illud contingit de voluntate legatarij & hæredis, vel ex officio iudicis, vt ibi dicitur. Illa, si ex plurib. potest intelligi quando vni plures res legatæ sunt: tunc si soluat aliquas integraliter in alijs plenam Falcidiā retinere potest per doli exceptionem. Ber.

e Easque.] s. partes, tertiam & quartam. Bernardus.

f Licet ipsas non expresserit.] non legauit tertiam & quartam expresse, dicendo de tertia & quarta, immo dixit de dimidia: vnde recta fuit computatio, tantum facit tertia & quarta, quantum dimidia, & econuerso, verbi gratia: hæreditas diuiditur in duodecim vncias. Institu. de hær. inst. §. hæreditas, si filius detrahit tertiam iure naturæ, detrahit quatuor vncias, & remanent octo, in quibus videtur, quòd teneat fideicommissum, & de illis detrahitur quarta scilicet duæ vncię: & ita tertia & quarta faciunt sex. & sic habebat dimidiam totius hæreditatis.

g Pronunciauit.] scilicet Cardinalis. Ber.

h Ipsum.] scilicet patruum.

i Legati.] quartæ scilicet Ber.

K Pro rata.] quæ quidē vitilis est: nā cum vna res plurib. legatur, quilibet ibi habet virilem: nisi alia mens appareat testatoris. ff. de leg. 1. si pluribus.

[Gl. seq. declarat quid sit residuum.]

l In residuo prætati iudicis,] de quo residuo absolueiat prior iudex patruū & filios, nam prim⁹ iudex in totū absoluit patruum in legato, & male, sed quo ad filios bñ, sed Cardinalis cōdemnauit patruum pro parte. scilicet in dimidia ipsius legati tertiæ & quartæ pro rata, in hoc infirmauit sententiam prioris iudicis: in residuo autē confirmauit, & hoc totum intellige quātum ad legatū fuerunt, de quibus compromissum fuit. In alia autem parte sententiæ statim sequitur qualiter processit Cardinalis; ibi, cæterum, &c.

l Residuo.] auunculi petebant iure legati medietatem bonorum, de quibus fuit compromissum. Residuum istud consistebat secundum intentionem priorisiudicis in illa medietate, a qua medietate absoluit patruum & filios, non habito respectu ad testamentum Peponis, & hoc propter præceptum arbitrorum, quod tamen non impediebat legatum, & consistit in sexdecim secundum computationem nostram, & male pronunciauit in eo quòd patruum absoluit in totum, sed quantum ad filios bene pronunciauit: sed postea Cardinalis ostenso testamēto Peponis, correxit pro parte sententiam primi iudicis, condemnans patruum pro parte sua, scilicet in quatuor, & in residuo scilicet in octo, quā tum ad filios, & in quatuor, quantum ad patruum confirmauit, & tamen in sequenti articulo perdit patruus illa quatuor, propter pęnam vno retento per legē Falcidiam, & sic in veritate in octo constabat legatum ratione tertiæ & quartæ, alia virilis pertinebat ad patruum, & filios ex testamento Raynaldi: & hoc secundum cōputationem prædictam.

m Secundo articulo.] duo fuerunt articuli. Primus in quo petebantur res legatæ. Secundus in quo petebantur omnia, quæ ad patruum & filios poterant peruenire ex testamento Raynaldi, si veniret contra legatum auunculo relictum.

n Male ipsum pronunciasse.] quantum ad personas filiorum malè pronunciauit: quia non venerant contra voluntatem testatoris in aliquo: male etiam pronunciauit

† Vide l. etiā vbi datur ratio huius dicti. ff. de mino.

† Idest, filius nr̄: nam Papa singulares Cardinales filios vocat, non fratres, exceptis Osti. Alban. Portunē. Sabinē. Tusculan. & Prænestē. episcopis & ita seruat stylus curiæ Romanæ.

† Vide l. in ratione. §. qđ vulgo. & ibi Bar. ff. ad l. Fal. & in auth. de hǣr. & Fal. in prin.

† al. ita, vsq; ad tertiā & quartam par tē præfatas.

† quòd nō &c.

2 Vt quia apparcat euidēter primo legatario adēptum: vel q̄ testator voluit q̄ vterque in solidū reciperet: quia tunc vni res debetur, & alteri æstimatio, electione huius rei data, ei q̄ prius contestatus fuerit litem. & vno electo nō redit ad alterum. hoc vult hęc lex si pluribus.

† hoc.

1 Ibi filius rogatus restituere, si in fundo, sibi quartam retinuit, si aliquid s. quartam ibi hēt, restituere cogitur Ioan. Aud.

cauit contra patruum, q̃a cõdemnauit eũ de oĩb. alijs quæ peruenerunt ad eũ ex testõ Peponis: quia in his q̃ subiacebant restitutioni, ipsum non debuit condemnare, sed de his tm̃, quæ contingebant eum ratione tertiæ & quartæ: pro qua parte confirmatur snia: pro alia quæ debebat restitui ei, infirmatur, vt ĩ. dicit.

a Cum nihil de petitis.] & ita hæc est bona ratio: quia hic agebatur rei vendicatione, saltem quo ad legatum, vt s. dictũ est: vnde cum illi nihil possiderent, non poterant conueniri rei vẽdicatione. C. de alie. iu. mu. causa facta. l. vnica: & s. de re iud. examinata. quòd sic ageretur, patet ex eo quod dicit, ꝙ patruus fuit cõfessus se possidere, quia in reali actione quærendũ est, an possideat quis an non. ff. de rei vẽdicatione. qui petitorio & l. officium. & si dixerit se non possidere cum possideat. & hoc probetur, trãsfertur possessio in actorem, quamuis non probet rem suam esse. ff. eo. l. in rem actio & quia nondum adiuerant hæreditatem, non poterant conueniri. & ante litem contestatam hoc debet q̃ri, ne delusorium sit iudicium, vt hic patet.

† prędicta tñ. † eiusdem.

tem testatoris non inueniuntur aliquid commisisse, cũ nihil de petitis [a] reperti fuerint possidere. Verum in portione, quã patruus habebat [b] in bonis illis, [c] ratione quartę & tertiæ prædictorum, † quas R. habuit in bonis [d] eisdem, † in quibus eius institutio, [e] & legatio, ac adiectio pœnæ tenebat, pro rata eosdem [f] auunculos contingente de prædicto legato, [g] confirmauit sententiam iudicis supradicti: Eodem patruo & eius filiis in residuo, [h] absolutis, & saluo [i] nihilominus ei ex iure institutionis beneficio [k] legis Falcidiæ, † in restitutione [l] præfati legati, si infra tempus legitimum [m] voluntati paruerit testatoris: cum † inuentarium [n] fecerit, & contra voluntatem testatoris [o] lex Falcidia inducatur. ¶ Nos itaque ipsius Cardinalis sententiam ratam habẽtes, eã auctoritate Apostolica confirmamus.

¶ Idem. †

¶ Executor testamentarius qui suscepit illud officium, exequi compellitur.

b Habebat.] ratione illius institutionis, quam fecit R. de ipso.

c Bonis illis.] scilicet in alijs bonis & rebus, exceptis rebus legatis. vel posset intelligi de omnibus.

d In bonis eisdem.] in singulis enim rebus habuit tertiam & quartam, vt dixi. Ber.

[Gl. seq. recitetur per obiect. de l. irritum.]

e In quib. eius institutio.] ergo vr̃ ꝙ in sola tertia & quarta teneat institutio: quod falsum est: imò tenet in omnib. C. ad legem Falcidiam, irritum. sed dr̃ in eis tenere, quia in eis potest institutus patruus grauari: in eo verò ꝙ subiacet restitutioni, grauari non potest, imò illud deducitur tanquam æs alienum, residuum verò diuiditur inter patruum & filios eius, fideicommissum. n. hæreditatis ex testamento Peponis soli patruo debebatur non autem eius filijs. Raynaldus autem instituit patruum cui hæreditatem Peponis restituere tenebatur, cũ illud quod est patruo restituendum ex testõ Peponis, illud habeat præcipuum, & illud primo deducitur sicut æs alienum, vt in l. prædicta, irritũ. In quo aũt adiectio pœnæ non tenuit, illud autem quod Raynaldus restituere non tenebatur, & in quo grauari non potuit, quòd est tertia & quarta, illud diuiditur inter patruum, & filios eius, quos Raynaldus instituit sibi hæredes, arg. C. ad legem Falcidiam. quamquam. & in hoc solo, scilicet tertia & quarta tenuit adiectio pœnæ, vt hic dicit.

† Et istud satisfacit ꝯtra legistas, in his, quę de duab. quartis nõ deducendis, tenẽt vt not. s. eo. Raynuti[9] ad gl. super gl. antepen. Ioã And.

f Pro rata eosdem.] quasi dicat. pro qua parte legatum contingit quemlibet de auunculis, pro ea parte quemlibet contingit illud quod pœnæ cã adimitur illi patruo quia patruus noluit parere testatori dãdo legatum auũculis, ideo perdere debet illud quod capere poterat ex testamento Raynaldi. Vel dic pro rata, id est, pro medietate tertiæ vel quartæ patris bonorum Raynaldi, in quibus fuit institutus, quam medietatem amittit patruus: quia contradixit legato, vt hic dicitur & istam medietatem restituit patruus tanquam legatum.

† In aliquot antiquis ita: qđ amittit patruus nomine pęnę, idest duodecim vnicas.

g Legato.] quod s. amittit patruus nomine pœnæ, idest, vno retento. Itẽ amittit alias duodecim vncias.

h In residuo.] istud residuum potest intelligi dupliciter: quo ad bona Peponis quantum ad patruum, quia in illis condemnatio iudicis non tenuit, quæ contingebant patruum per restitutionem ex testamento Peponis, in quibus nullam pęnã potuit ĩponere Raynaldus: & ideo absoluitur patruus. Item quo ad bona Raynaldi quantum ad filios quos Raynaldus instituit; & quia nõ venerant contra voluntatem testatoris, & nihil inuẽti sunt possidere de rebus petitis, condemnari non debuerunt: vnde absoluti fuerunt per Cardinalem.

† Vide l. ex facto. §. si. ff. de vulg. & pup.

† Cumque legitur in vulgatis, sed male.

i Saluo nihilomin.] scilicet patruo.

[Gloss. seq. cum sequenti recitetur per quæstionem an in eo quod de pęna soluit detrahit Falcidia.]

K Beneficio legis Falcidiæ.] istud est ita intelligendũ, patruus id quod sibi restituendum est, primo vt æs alienum (vt dixi) deducit de rebus illis, de quibus compromissum fuit quæ continebuntur in primo articulo. De residuo, quod est tertia & quarta, tenetur p̃stare legata, & de illis detrahit quartam Trebellianicã per legem Falcidiam. C. ad l. Fal. in imponenda. & l. irritum. & l. quamquam. & ff. ad l. Falcid. quod bonis. §. cum fidei. & C. de bon. auth. iud. pos. l. 1. deducet autem Falcidiam de rebus legatis. Et fortè intellexit Cardinalis, quòd deducet etiam de alijs; quæ causa pęnæ diminuntur eidem, quia illa legata sunt illis auunculis. Si fieret eis controuersia de alio relicto. & ideò fortè dicit infra de Falcidia, quæ inducitur contra voluntatem testatoris sed hoc non est verum: quia id quod pœnæ causa accreuit, non incidit in legem Falcidiam. ff. ad l. Falcidiam. cum pater, in fi. & l. seq. arg. opt. Et quod prouissum est ad pęnam, non debet trahi ad gratiam. supra de trãs act. inter corporalia.

l Restitutione.] idest pręstatione.

m Legitimum.] quod dicitur tẽpus anni, hoc temp[9] computandum est iussu iudicis. Si autem infra illud tẽpus non paruerit, tunc non potest vti beneficio Falcidiæ, imo perdit omnia excepto illo quod sibi debet ex fideicommisso in authentica de hæredibus & Falcidia. §. illud quoque coll. 1.

n Inuentarium.] aliter enim beneficio legis Falcidiæ vti non potest: vt dicitur in auth. de hæred. & Falcidia. §. si verò non fecerit inuentarium.

o Contra voluntatem testatoris.] hoc ideo dicit, quia contra voluntatem testatoris videtur hic retineri Falcidia de rebus specialiter legatis: quia illas voluit testator omnino præstari illis auunculis, ita quòd nulla contradictio fieret eis: vndè contra eius voluntatem Falcidia retinetur, & tamen retinetur nihilominus, quia contra voluntatem testatoris inducitur Falcidia. ff. ad legem Falcidiam, Titia Sed & in aliis rebus, quæ causa pœnæ auferuntur, si verum est, quòd quarta retineatur inducitur contra voluntatem testatoris: sed non videtur quòd quarta retineatur in his, quæ causa pœnę auferuntur, vt dixi supra in notula, istud est, &c. Nã testator causa pœnę omnia voluit auunculis præstari. inducitur ergo Falcidia contra voluntatem defuncti.

C. ad

¶ Si pater filium quē rogauit restituere certa re. per Falcidiā iussit esse contentū: filius stare non tenetur Ioan. And.

C. ad legem Falcidiam. si vt allegas 2 & l. pen. & ff. eo. tit. quod de bonis §. vlti. Hodie verò Falcidia non potest induci contra voluntatem testatoris expressam a si testator certus de quantitate patrimonij sui, hoc prohibeat. in authē. de hære. & Falcidia. si verò expressim. sed contra tacitā bene inducitur, vt bene dicunt leges prædictæ, si vt allegas & sequentes. Ber.

De hac materia vide quod sanciuit concilium Tri. sess. 22. de refor. cap. 8. & sess 25. in decreto de purgatorio. ad. de Spec. tit. de instrum. edit §. nunc vero aliqua.

IOannes.] Diuiditur, quia primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, Post. Abb. Siculus.

CASVS. O. clericus sāctæ Crucis legauit de bonis suis in vltima voluntate venerabilibus & pijs locis, & hanc voluntatem suam exequendā cōmisit Ioanni clerico & P. laico. & mandauit eidem, vt creditoribus satisfacerent: dicit Papa, quod post mādatum susceptum, per diœcesanum episcopum cōpelli debent explere voluntatem defuncti si fuerint negligentes. No. quod voluntates defunctorū ad pias causas per diœcesanum episcopum mandari debent executioni.

† al. ita: per diœcesanum epm, &c.

† adimplere

CAP. XIX.

IOannes † clericus, & P. laicus, executores vltimæ voluntatis O. clerici sanctæ Crucis, qui venerabilibus & pijs locis,[a] de bonis suis[b] in vltima voluntate legauit: mandans insuper satisfieri creditorib. per eosdem; Post mādatum susceptum,[c] per † diœcesanum[d] cogi debent, testatoris explere † vltimam voluntatem.

¶ Idem.

¶ Ponit quædam legata, in quibus non soluitur canonica portio, nisi fiat in fraudem.

CAP. XX.

DE his, quæ in ornamentis, vel pro eis, † seu fabrica, luminaribus anniuersario, † septimo, † vigesimo, trigesimo die, siue aliis, ad perpetuum cultum diuinū legantur ecclesijs, vel reliquis pijs locis, canonica[e] portio, (dummodò in fraudem[f] non fiat, vt ea episcopus seu parochialis ecclesia debeat defraudari) deduci[g] non debet.

† In vulgatis ita: præceteris.

† seu anniuersario.

† In antiquis ita: septimo, vigesimo, trigesimo, siue aliis, &c. nā dictio, die, nusquam apparet.

a ¶ Pijs locis. in quibus sufficit minus legitima voluntas. 3. supra eo. cum esses. & cap. relatum.

b De bonis sui.] proprijs. s. quia de rebus ecclesiæ nihil posset legare. supra eo. quia nos.

c Mandatum susceptum.] mandatū suscipere nemo cogit, susceptum verò necesse est adimplere. ff. commodati, in commodato, §. sicut. ff. mandati. si quis alicui. §. qui mandatum. C. de procuratoribus. in initus. ff. de arbi. l. 3. §. 1. Ber.

d Per diœcesanum.] sic intelligitur sup. eod. si hæres. cap. tua nobis. vbi de hoc. Ber.

2 Cōcor. tex. in auth. sed cū testator. & ibi Cyn. C. ad le. Falcidiam.

3 De hoc articulo vide quæ hic sentiant Hosti. & alii doctores, est enim satis ambiguus.

DE his.] primo ponit dictum in quo interserit exceptionem: ibi, Dummodo. Abbas Sic.

CASVS. De his quę legantur in ornamentis ecclesię vel ad cultum diuinum, vel pro anniuersario, vel aliis pijs locis, canonica portio deduci non debet: dummodo ista legata non fiant in fraudem vt episcopus vel parochialis ecclesia portione debita defraudetur. Nota, quod episcopus vel parochialis ecclesia non debet habere portionem de his quæ legantur in ornamentis ecclesiæ, vel ad cultum diuinum.

e Canonicā portio.] portio ista diuersimode deducit secundum varias consuetudines locorum. infra de sepu. certificari. & sup. eo. requisisti quandoque est tertia, & quandoque media, infra de sepul. c. 1. & 2. & 10. q. 1. de his. & c. antiquos. & c. decernimus. & quandoque quarta infra de sepul. cum super.

f In fraudem.] tunc non prodesset. sup. eo. officij.

[Glos. seq. reddit rationem, & dat simile, & causam addit.]

g Deduci.] hoc dictum est propter reuerentiam diuini cultus multa enim propter religionem admitti solent; nam summa est ratio quæ pro religione facit. ff. de religio. & sumpti funer. sunt personæ. in fi. vnde i casu isto minus legitima voluntas sufficit. s. eo. cum esses. & c. relatū sic in his quę ad pias causas relinquuntur, cessat Falcidia. C. ad l. Fal. auth. similiter & in auth. de ec. tit. §. fin anté. col. 9. vnde sumptū est auth. prędictum, similiter & sic cessat Falcidia in testamento militis priuilegio militari. C. de testa. mil. in testamento. C. ad l. Fal. in testamento. Itē cessat deductio istius partis in equis & armis fauore terrę sanctæ. s. de sepul. in nostra. Et hoc idē quod hic dicitur, habes supra de verb. sign. ex parte.

TITVLVS XXVII.

De successionibus ab intestato.

¶ Ex concilio apud Alteñ. † habito.

¶ Clericus bona propria dare potest cui vult: sed si decedat intestatus, & non habet consanguineos, succedit ecclesia. h. d. iuncta glossa.

CAP. I.

SEd hoc ibidem inuentum est episcopis, presbyteris, & clericis, vt † si per hęreditatem, vel alio modo intuitu personæ,[h] aliquid acquisierint, donare eis liceat cui voluerint dum viuunt. ¶ Si autem ante obierint, quàm hoc fecerint, † altari cui seruiunt omnia perpetuò sanctificentur,[i] & in ius eius tradantur.

DE SVCCESSIONIBVS ab intestato 4.

¶ Supra visum est de successionibus ex testamento: verum quia sæpe homines decedunt ab intestato, & dubitari potuisset de successione, iō post rubricam præcedentem subijcitur ista. Et scias, quod intestatus dicitur qui nullū vel non iure fecit testamentum. l. fin. C. si. certis. Abbas.

† Aliteñ. Alteneñ. Alteum, sed Burchardus lib. 1. decreti c. 227. ita: Ex concilio apud Altheim habi to, c. 37. cui interfuit rex Conradus.] Adde c. 1. e. tit. in 1. cōp.

4 Quot modis dicatur quis intestato decedere tradit textus, & ibi doc. in §. 1. Institu. de hæred. quæ ab intest. defer.

5 Dictio, vt, deest in omnibus manu scriptis.

† perfecerit.

† Scias etiā quòd materiam successionum quo ad descendētes & collaterales plene tradit Hostiē. in sum. eo. tit. §. fi. & Spec. eo tit. per tot. Ioā. And.

De hac materia tractatur 12. q. 3. c. 2. & q. 5. cap. vlt.

SEd hoc.] Duę sunt partes. Secunda: ibi, Si autem Abbas.

CASVS. Omnes clerici gñaliter de his quæ habent per hæreditatem, vel alio modo intuitu personæ acquisierint: dum viuunt, possint de facere quicquid eis placet: si verò ante moriantur quam de his disposuerint, si consanguineos non habēt, in ius ecclesiæ debet tradi. Nota, quòd clericus potest testari ad libitum suum de omnibus acquisitis intuitu personæ suæ, puta artificio, hæreditario iure, donatione amicorum, & huiusmodi.

h Intuitu personæ.] si. sup. tit. prox. quia nos.

i Sanctificentur.] i. tanquam sancta deputentur. sup. de rerum permutatione. mancipia. 12. q. 2. de laicis & q. 3. quicunque. Ala.

[Glo. seq. recitatur per contradictionem.]

K Tradantur.] intellige hoc cum non habent consanguineos qui eis ab intest. io succedant. si enim admitterentur, & non eccle. 12. quæst. vlt. & cap. vlt. & q. 3. quicunque. & in autheu. de eccle. titul. §. si quis episcopus. coll. 9.

San-

Sancto.] Si presbyter intestatus decedat de patrimonio suo fiunt quatuor portiones, prout hic hr. Et non tenet hoc hodie secundum gloss. & sic vult quod hodie istud cap. sit correctum. sed huic lecturæ obstat quod hr. s. in procemio, resecatis superfluis. Primo ponit excessus relatio. Secũdo eius prohibitio: ibi, Interdicimus. Tertio peculij diuisio: ibi, Peculiũ. Quarto pœnæ inflictio: ibi, Et si quis. Abbas Sic.

† Tribuzicā.

CASUS. Laici qui dã habebant seruos: manumiserunt illos, & ordinati sunt in presbyteros: qñ presbyteri isti moriebãtur, totã substãtiam illorũ laici sibi vendicabãt, tanquã de proprijs seruis: ista relata sunt in cõcilio. vnde statuit cõciliũ, quod ista de cætero nõ fiãt, sed sicut liberi facti sunt ad suscipiẽdum gradũ & diuinũ officiũ, ita nihil ab eis exigatur præter diuinũ officiũ: sed peculiũ illorũ diuidatur in quatuor partes, quarũ vna assignetur epo, altera ecclæ cui seruierũt, tertia pauperib. quarta consanguineis. quos nisi habuerit, eps eã in vsum ecclesiæ conuertat. Nota quod laici nihil dẽnt occupare de rebus clerici morientis. Itẽ patronus in liberto potest retinere operas spirituales. Itẽ substantia clerici moriẽtis, diuidi debet in quatuor partes, vna epo, alia ecclesiæ, tertia pauperibus quarta parentib. idoneis danda. Item parentib. non idoneis nihil potest testari clericus moriens. vt puta hæreticis, vt j. de hæret. vergentis.

† Burchardus li. 2. decreti ca. 206. Ino; par. 5. c. 281. & c. 2. e. tit. in 1. cõpi.

† al. ita: altera vero ecclesiæ.

† sunt.

¶ Ex concilio Tribur. †

¶ *Si olim seruus presbyter factus intestatus decedat, eius bona diuidantur secundum formam hic contentam. h. d. secundum intellectum singularem, qui hodie etiam tenet.*

CAP. II.

Sancto † cõcilio allatum est, quod quidam laici improbè agunt contra presbyteros suos, ita vt de morientiũ [a] presbyterorum substantia, partes sibi vendicent, sicut de proprijs seruis. Interdicimus itaq; ne hoc vlterius fiat: sed sicuti liberi facti sunt ad suscipiendum gradũ, & agẽdum officium diuinum, ita nil ab eis prĕter diuinũ [b] officium exigatur. ¶ Peculium verò ipsorũ diuidatur in quatuor partes, quarum vna episcopo, altera † ecclesiæ, tertia pauperib. quarta parentibus assignetur: & si non sint † idonei [c] parẽtes, episcopus eam recipiat, & in vsum ecclesiĕ diligẽter distribuat. Et si quis contra hoc prĕsumpserit, anathematizetur.

¶ Innocentius tertius Murnen. † episcopo.

¶ *Attingendo duos notabiles & singulares intellectus huius capit. summatur, secundum quemlibet intellectum, Et primò sic, valet testamentum ad pias causas conditum per verba enunciatiua, etiam propter aliud prolata, quamquam successio seu testatio veniat ad exclusionem alterius ecclesiæ. Vel aliter secundum alium intellectum, & sic. Per vnum testem de veritate, & per confessionem etiam incidenter factam, probatur oblatio, etiã quo ad effectum consequendi bona oblata.*

CAP. III.

Cvm † dilectus filius Abbas de Brusia, pro causa, quã aduersus episcopum Heduen. habebat, diutius expectasset,

[Glo. seq. distinguit, au: prælatus testatur, aut non. Secundo casu, aut res eius sunt distinctæ, aut permistæ: & hoc casu aut dubitatur an habuerit proprium, aut certum est habuisse signat contrarium, & soluit.]

a Morientium.] Cum decedit prælatus 1 de omnibus tam ante promotionem quàm post acquisitis in tuitu personæ, liberam habet potestatem testandi. s. c. proxi. & s. de testamen. tua nobis. & 12. q. 3. quicunq; & q. 5. fixum. in auth. de ec. tit. coll. 9. §. interdicimus. Si verò decedat intestatus, si sunt distinctæ res, eius consanguinei succedunt sibi 12. q. 1. sint manifestè. Si verò res prælati sunt permistĕ cũ rebus ecclesiæ, tunc distingue, aut dubitatur an habuit proprium, aut certum est quod habuit si dubitetur, semper pro ecclesia est præsumẽdum, & totũ vendicabit ecclesia, arg. 12. q. 3 quicunque. ff. de reb. dub. ciuilibus. 2 sic in vxore ff. de don. inter vi. & vxo. Quintus Mutius. & C. eo. ti. ẽt. Si verò certũ est, quod aliquid habuit, sed nescitur quantum, obtinet huius capituli distinctio: nec immerito, quia nullus hr nobis proximior est, quam qui nos Deo sociauit. j. de pœnis, presbyteri, licet contradicere videat 12. q. 4. c. 1. vbi dr, quod fit distributio bium, quod ĕqua debeat fieri distributio inter ecclesiam & hæredes sacerdotis: Sed dic quod in alio casu loquitur hoc capitulũ quam illud. hoc capitulũ intelligit de illis presbyteris, qui ex seruis facti sunt presbyteri, quod vr verius vt dicit Laur. 3 Non credo quod hodie haberet locũ talis diuisio, imò credo quod si aliquid haberet in tuitu personæ, quod cõsanguinei ei succedũt ab intestato. Si cõsanguineos nõ hẽret, tunc ecclesia ei succederet. 12. q. vl. c. vlt. j. cap. prox.

1 De materia huius glossæ, vide plene per Couarruuiã in ca. 1. j. de testa. adde B. Thomam & Caietanũ 2. 2. q. 185. art. 6. & 7.

2 Vide s. eo. requisisti. sin per glos. hic gaudet. Io. A.

3 Goff. & Host. Pet. & Abbas. qui hoc probant per ver. s. presbyteros suos. s. olim. sed melius probat ver. sicut liberi facti sunt &c. & ver. peculiũ, s. respũ prioris status Io. And.

b Præter diuinũ.] argu. quòd patronus põt tenere opas spũales i liberto, quẽ ma numittit ad clericatum. arg. s. de ser. nõ ordi. nullus. 54. dist. frequens. Alanus.

c Nõ sint idonei.] puta hæretici. 24 q. 2. sanè profertur. j. de hære. si quis episcopus.

Cvm dilect.] Rector ecclesiæ dr intestatus, si nullũ facit testamẽtũ, vel fecit, sed furiosus, & tali succedit ecclesia, si nõ habet consanguineos: secus autẽ si apparet illũ fuisse monachũ, vel sana mente testatum, sic summat Io. And. & cõiter doctores sequentes, sed hæc summatio de nihilo prouidet, nec continet in se aliquam difficultatem. Diuiditur in quatuor partes. In prima parte ponit factum decisum. In secunda motiuũ Papæ ad sniam. In tertia allegatio epi diffiniẽtis. In quarta diffinitiuĕ commissio: Secunda ibi, Sufficienter. Tertia ibi, Quia verò. Quarta ibi, Nos causam. Abbas.

† Luneñ. Niuernen.

† Cap. vnic. eod. tit. in 3. compilatio. Et quatenus in textu tangit de probando aliquẽ nõ esse tanquam mõtis, vide plene per Frãciscũ Herculanum tra. de proba. negatiuæ i 2. mõ.

CASUS. Archipresbyter de Alerio, se & sua obtulit monasterio de Brusia: tandem dum ageret in extremis voluntatem vltimã exprimẽdo asseruit se & sua monasterio contulisse: & sic decessit. Eps Heduẽ. diœcesanus eius, occupauit quædam bona quondã ipsius archipresbyteri, & ẽt quædam bona monasterij: vnde super bonis causa commissa fuit iudicibus; coram quibus petebat Abbas de Brusia, monasterio suo restitui quicquid eps de bonis archipresbyteri, aut etiam monasterij occupauerat: & è conuerso petebat eps sibi restitui nomine parochialis ecclesiæ, cuius ille fuerat archipsbyter, quicquid de bonis dicti archipresbyteri monasterium detinebat: ad probandam intentionẽ suam abbas testes induxit: Tandem causa delata est ad Papam: ipse verò examinato negotio diligenter, intellexit esse probatum, quod archipresbyter dum agere in extremis, voluntatem vltimam exprimendo, asseruit se & sua monasterio contulisse, & cum requisitus fuisset vt cõderet testm, respõdit se non posse testari: q. se & sua dederat monasterio: & vnus de testibus dixit se vidisse quod se & sua obtulit monasterio, & testes alij dicebant se audiuisse ipsum

Abbas proposuit antedictus, quod archipresbyter de Alerio ad participationē[a] orationū monasterio de Brusia, obtulit se & sua:[b] & infra. ¶ Sufficienter intelleximus esse probatū, quòd dictus archipresbyter agens in extremis, velut vltimā[c] exprimēs volūtatem, asseruit se & sua monasterio[d] contulisse. vndè cū requisitus esset vt cōderet testamētum, respōdit se non posse testari: † quia se & sua cōtulerat[e] monasterio supradicto: & licèt vnus testis[f] solus dixerit se vidisse, quādo se & sua obtulit monasterio: quia tamen alij testes dixerūt se audiuisse ipsum in abbatis præsentia quod prędictum † est confitentē,[g] non tanquam sufficienter probantes,[h] sed tanquàm vehemēter adminiculātes assertionē abbatis, plurimum adiuuabāt. Quia verò pars epi asserebat se velle probare, q dictus archipresbyter in extremis laborās, tanquàm phreneticus alienatus † erat mente, vnde non valuit quod expressit. ¶ Nos causam illam † tibi sub hac forma duximus committēdam: quod nisi præfatus eps legitimè probauerit sępedictum archipresbyterum, suæ mentis compotem[i] non fuisse, cum vltimam[k] voluntatem expressit, super impetitione monasterij perpetuū ei silentium imponatur: & compellatur restituere monasterio q̄cunque de bonis ipsius archipresbyteri, vel etiam monasterij occupauit. Si verò legitimè probauerit, archipresbyterū, q̄ super vltima volūtate præmissa sunt, alienata mente dixisse: ad faciendam ei

archipresbyterū in præsentia abbbatis cōfitētem qđ p̄dictū est: adiuuantes plurimū assertionem abbatis. nō tanq̄ probatent sufficienter, sed tāquam uehemēter adminiculū p̄stabant: sed qa ex aduerso pars epi asserebat, q dictus archipsbyter ī extremis agens alienatus erat à mēte, vnde nō valuit quod dicebat, Papa causam ipsam cōmisit sub hac forma, q nisi epi ,pbauerit archipresbyterū nō fuisse sanæ mētis, cum vltimam voluntatē expressit, imponatur ei silentium sup impetitione monasterij, & cōpellat̄ restituere monasterio qcq̄d occupauit đ bonis illius archip̄sbyteri, aut etiā monasterij: Si verò ,pbauerit illum alienata mente dixisse p̄dicta, condemnetur monasteriū ad faciendam epo restitutionē nomine parochialis ecclesię, omniū bonorū quæ fuerunt ipsius archipresbyteri cū ipse archipresbyter ab intestato decesserit, nec habuit ɔsanguineos, & ipsi monasterio silentiū imponat̄. Not. q vnus testis cū alijs adminiculis vehemētius fauore religionis sufficit ad fidē faciendam. Itē furiosus nō potest facere testamētum: idest, q est mente captus. Item publicatis attestationibus pñt testes induci sup nouo articulo pendente ex priori. Item quis pōt probare negatiuam, si includit in se affirmatiuam. Item eps potest agere pro ecclesia sibi subiecta.

† contestari

† dictum

a Participationem] propter hoc non fuit monachus, nec etiā stetit in habitu monachali, vt apparet ex antiqua. 1 cum hoc non sufficiat ad monachatum.

1 Hæc antiquā hés i loco citato initio huius capitis.

b Se & sua.] & postmodū in extremis agens confitebatur publicè, quòd non poterat facere testamentum, quia se & sua contulerat monasterio, & hoc vltimum probauit Abbas per testes, primum articulum non probauit nisi per vnicum testem: quod non sufficit. Bern.

c Vltimam.] quasi dicat: si hæc verba non expresse hoc dicant, tamen tacitè vim obtinent vltimæ voluntatis. Ber.

d Monasterio.] per hanc probationem obtinebit Abbas, si eps nō probauerit archipresbyterū verba ista alienata mente dixisse. nec intelligas, q ex his verbis probetur dictum archipresbyterum fuisse oblatum dicto monasterio cum suis reb. siue monachum fuisse: sed probatur q voluit sua bona ad monasterium peruenisse: & quælibet verba, p quæ declaratur intentio testantis, sufficere videntur. ff. de fun. in. & instr. l. cum de lanionis. §. asinam. ad fi. & ff. de sup. lega. l. Labeo. ad fi. nemo enim æstimandus est dixisse quod non mente cogitauerit. Ber.

e Contulerat monasterio.] vnde ex tunc cessat eius iudicium. 19. q. vlt. cap. si qua.

f Vnus testis.] vnus testis solus non sufficit ad probationē. s̄. de test. licet vniuersis. 4. q. 3. si testes. § iusiurandi. Tamen si aliæ præsumptiones adsint, sufficit, vt hic dr̄, & s̄. de testib. præterea. & s̄. de præsum. litteris. & c. 3. Sed non vident̄ sufficere huiusmodi adminicula ad probandum intentionem abbatis. scilicet q dictus archip̄sbyter monasterio obtulit se & sua, 2 cum litera dicat, non tanquam sufficienter ,pbantes, sed adminiculantes, &c. vnde non debuit admitti eps ad probādū, q archipresbyter fuisset mēte alienatus, qñ in extremis agēs dicebat, q non poterat facere testamentū. Vel dic q ista adminicula sufficiūt cū vnico teste, & ideo audiri debet eps ad ,pbādū q iste archipresbyter erat furiosus, cū uerba illa expressit: quo probato solus testis remanet, & sic obtinebit eps: alias succumberet: quia si obtulit se ,pbaturū p̄dicta, mos ei gerēdus fuit. ff. de proba. circa eum. Ber.

2 Verū est q ista verba nō sufficiebant ad probandū monachatū, sed ad probādū vltimā voluntatem bene, vt dictum est in 4. glo. Io. A.

† al. ita. alienatus erat à mente.

† ipsam

g Cōfitentem.] v? q talis cōfessio deberet sufficere ad hoc vt testatus decessisse dicat̄, licet nullum aliud testm̄ appareret ff. de donationibus, ex hac scriptura. vbi omninò stat̄ verbis testantis. Quare ergo requirit̄ hic alia ,pbatio? Rñderi potest, q lex illa loquit̄ in eo casu, qñ per talia verba aliquis exprimit vltimam voluntatem, alias talibus verbis non est credendum, nisi hoc iurasset in testamento. C. de prob. auth. quod obtinet. 3 & tunc heredes necesse habent stare illi voluntati. C. de fideicom. auth. hoc amplius. Vinc. Scriptura illius legis solēniter facta fuit dū viuebat testator, qui fecit testamentum, sed ille archipresbyter dū videbat nullam fecit scripturā de verbis illis, ideo post mortem illa concessio dēt ,pbari per testes, prout abbas dicebat in sua petitione, ad hoc vt sufficeret vnus testis, & tñ per se sufficerēt. Ber.

3 Hic autem nō loquitur in donatione vel legato: sed in debito quo qs in testō se cōfitetur obligatū: in quo maius fit p̄iudiciū hæredi. quia non deducit Falcidiā, sed in primo deducit: & đ hoc & an confessio p̄iudicet filio quo ad legitimam ī Spe. de confes. § nūc uidendū versi. nunc sequit̄ videre. Io. A.

h Probantes.] s. quod obtulit se & sua. Ber.

i Compotem.] hoc ideo dicit, quia furiosus non pōt facere testamentum C. qui testamen. fac. pos. furiosum. & ita eps ille ,pbauit istam negatiuā: & hoc est, qa habet in se implicitā affirmatiuā, hāc scilicet: q tūc erat furiosus sic s̄. de renun. super hoc. & C. de cōdi. nec codicillos, & ff de cōdi. instit. quidam. ff. de prob. si filius familiās. contra. 3. q. 9 iudicas. sed ibi archieps tenebantur probare, episcopum illum fuisse sanæ mentis, quia constabat illum prius fuisse furiosum. Tanc.

K Vltimam voluntatem.] testamentum enim hominis tantum morte confirmatur, & immobile perse fuerat post mortem. ī. de celebrat. Missa. cum Marthæ. & 13. q. 2. vltima voluntas. & C. de sacrosan. eccl. l. 1. Lauten.

a Restitutionem.] si intelligas donationem hanc factam de bonis ecclesiasticis, de quibus intelligendum est, certe illa donare non potuit. s. de testa. cum in officiis. & c. quia nos. si de patrimonialibus, in istis nihil iuris habuit episcopus. Dicas quod de proprijs siue patrimonialibus hoc est intelligēdum: & hoc constabat: aliàs præsumatur ecclesię, & loquitur in eo casu cū non appatet hæres. 12. q. vlt. cap. vlt. & in auth. de eccl. tit. §. si quis eps. coll. 9. ecclesia enim est proximus hęres. j. de pœnis. presbyteri. simile. s. eo. ca. 1. Ioan.

† Dictio, ipse, deest vt plurimū in a.t quis.

† Idem Innocetius & Hostiēsis. Ioan. And.

b Impetitione.] sed nōne episcopus dixit sibi ius, ergo debuit cadere a iure suo? Sed hoc non debet redundare in damnum ecclesię, 16. q. 6. si epn. immo verius dicas, quod pœna illius constitutionis, si quis in tātum. C. vnde vi. non habet locum in bonis iacentis hæreditatis. vnde legatarius qui legatum auctoritate sua capit. ante aditam hæreditatem, non punitur in alio, nisi quia restituit possessionem. ff. quorum legato. l. 1. respon. t. secus est si post aditā hæreditatem. C. de leg. non dubium.

† In vno vetustissimo Vaticano ita. De sepulturis mortuorum.

c Silentium.] si primo sana mente sua obtulit Deo: nonne debet Papa tueri suā donationem inter viuos, licet in morte nō fuerit sanæ mentis, cum adhuc in eodem proposito intelligatur durare, j. de baptismo & eius effectu, maiores, ad finē? Pręterea cū ille qui ab intestato debet succedere, immensam donationē defuncti reuocat, non in totū reuocat, sed quantum ad quartā sufficiat. C. de inoff. don. l. 1 s. tit. proxi. Raynum. immo in vita sua omnia donare potuit. s. eo. c. 1. Sol. Abbas non probauit donationē factam fuisse inter viuos, nisi per vnum testem: & aliqui probant illā quā expressit in vltima voluntate dum ageret in extremis, non probant oblationem inter viuos. Illa autem obiectio de inofficiosa donatione non habet hic locum: quia querela de inofficiosa donatione non datur nisi illis quibus aliquid relinqui necesse est. C. de inoff. don. si totas. sed ecclesiæ sacerdotes non tenentur aliquid legare de suis proprijs, nisi velint. Laurent.

† Post concil. Laterañ sub Alexan. i. j. patr. 43. cap. 2. & c. 3. eod. tit. in 1. cōpilatione. Et vide c. 2. eo. tit. lib. 6.

nomine parochialis ecclesiæ (cuius ipse† administrationem gesserat dum vixisset) restitutionem [a] bonorum, quæ ipsius archipresbyteri fuerant, monasterium condemnetur. cū idem archipresbyter ab intestato decesserit: ipsique monasterio superimpetitione [b] episcopi silentium [c] imponatur.

TITVLUS XXVIII.

De Sepulturis.†

¶ Leo tertius.

Decedens intestatus sepelitur in sepulchro maiorum vel vbi eligitur sepultura: parochialis tamen ecclesia habebit canonicam portionem eius quod reliquerit ecclesię sepultura hoc dicit. secūdum veriorem intellectum.

DE SEPVLTVRIS.

Supra visum est de successionibus ex testamento, & ab intestato, quę capiunt effectū post mortē, vt in c. cū Marthę. de cele. Mis. vnde cū fuerit visum de bonis defunctorū, meritò restabat videre de sepulturis eorū: nā omnes morimur, & sicut aqua dilabimur super terram 2. Reg. 14. c. & in c. in ecclesiastico. 13. q. 2. ideo. Abb.

De hac materia tractatur 13. q. 2. & q. 1. c. 1.

CAP. I.

Nos †, instituta maiorum Patrū considerantes: Statuimus, vnumquemque in maiorū suorum [d] sepulchris iacere, vt Patriarcharum [e] exitus docet. Nulli tamē negamus propriam [f] eligere sepulturam, & etiam alienam: Dominus enim & magister, alienam elegit [g] vt propriam.

¶ Sed quia dignus est operarius mercede sua, tertiam partem [h] sui iudicii, [i] illi ecclesiæ dari censemus, in qua cælesti pabulo [k] refici consueuit: vt iuxtà Apostolum sint consolationum [l] socii, vt fuerunt passionum; & sic demum vbicunque libitum fuerit, eligat sepulturam: Aliter ne † fiat auctoritate Domini nostri, qui per Prophetā locutus est dicens; Ne transgrediaris [m] terminos antiquos, quos posuerunt patres tui, sub anathematis vinculo detestamur, & contradicimus.

Nos instituta.] Tria sunt dicta. Secundum ibi Nulli. Tertium ibi, Sed quia. Abbas.

CASVS. Statuit Leo Papa, quod quilibet debeat sepeliri in sepulchris parentum suorum, secundum quod fecerunt antiqui Patriarchæ; verumtamē nulli negandum est propriā eligere sepulturā, etiam alienam: quia & dñs hoc fecit. sed quia dignus est mercenarius mercede sua, tertiam partē iudicij sui, illi ecclesiæ præcipit dari, in qua sepeliri debeat, vel debebat si nō elegisset alibi sepulturā, & vbi dñs viuebat cælesti pabulo refici cōsueuit: quod si fecerit, vbicunque voluerit eligat sepulturam: & ne aliter fiat, præcipit Leo Papa sub pœna excōmunicationis. No. quod debemus eligere sepulturā vbi maiores nostri sepulti sunt, quod verū est de honestate. Itē licitū ē alienā eligere sepulturā, i. in alieno loco, vt patet per exēplum Dñi, qui sibi elegit sepultura Ioseph. Itē ecclesiæ parochiali relinquenda est sua portio, cum quis eligit sibi sepulturā. Itē nullus dēt terminos transgredi à sanctis Patrib. cōstitutos

Gen. 49. Exod. 49.

Luc. 10.

1. Thess. 5. 2 Cor. 1.

† Aliter verò ne fiat, &c.

Prou. 22.

d Suorum.] & ita loquitur de indigena. Laur.

e Patriarcharum.] qui in sepulchris patrum suorum sunt sepulti. 13. q. 2. cap. vnaquæque. §. Ioseph.

f Propriam eligere.] & sic videtur, quod quilibet adultus & discretus possit sibi eligere sepulturam, vbi voluerit. arg. infra eod. in nostra. hoc verum est, dum tamen eligat locum magis religiosum. j. eo fraternitatem. vbi de hoc, & j. c. prox. Ala.

g Alienam elegit.] quia natus in Bethleem, nutritus in Nazareth, sepultus fuit in Hierusalem in sepulchro Ioseph Tancre.

h Tertiam partem.] in sequenti cap. dicitur de medietate. j. eo. cum super. dicitur de quarta. hæc diuersitas, siue contrarietas determinatur secundum diuersas consuetudines locorum, j. eo. certificari.

i Iudicij.] s. quod reliquit huic ecclesiæ, in qua elegit sepulturam: & non de relictis alijs locis, vt infra eo. l. in nostra. Ber.

k Pabulo.] pabulum cæleste exposuit Alanus, idest, doctrinam secretorum fidei, vt solida cibaria; pabulum enim dicitur prædicatio verbi Dei. supra de offic. ord. inter cætera. Bern.

l Consolationum.] ad quem spectat onus, & emolumentum. 2 12. q. 2. ecclesiasticis. & c. charitatem. 13. q. 1. §. 1. Ala. & 16. q. 6. de lapsis. & ff. de reg. iur. secundum naturam, circa princ. tit.

m Ne transgrediaris.] transgreditur quis terminos proximi sui, cum quis parochianum alterius admittit ad se-

2 Dist. 100. ca. rationis. ubi de hoc & plenius j. de re. iu. qui sentit. lib 6. ponit Host. versi. Commoda & tentis, iungas onus emolumentis Ioā. And.

ad sepulturam, vt hic. Item alterius subditum excommunicat vel interdicit. 9. q. 2. c. 1. & 2. Tertiò cum euel lit terminos possessionum vicini sui. 86. dist. tanta nequitia. Quartò cum prædicat contrarium fidei. 24. q. 3. transferunt. Item cum alterius parochianum recipit ad pœnitentiam. de pœnit. dist. 6. placuit. ꝗ. de pœnit. & remissio. ois vtriusque Vinc.

¶ Leo Papa omnibus fidelibus per Dardaniam constitutis.

¶ Qui conuertitur, ad monasterium, medietatem bonorumque pro anima sua disposuit, tenetur relinquere ecclesiæ parochiali.

CAP. II.

RElatum † est auribus nostris; & infra,

¶ Mandamus, vt quicunque amodo in monasterio [a] conuerti voluerit, siue in morte, siue in vita,[b] omnium rerum & possessionum, quas pro salute animæ suæ decreuerit,[c] disponere, medietatem [d] ecclesiæ,[e] ad quam digno scitur pertinere, relinquat.

¶ Innocentius iij. † Genuensi [al. Ianuensi] archiepiscopo.

¶ Vbi quis sepulchro maiorum relicto, eligit sepulchrũ in loco minus religioso, dolo inductus, seu ex contemptu, seu non dimissa ecclesiæ suæ canonica portione expresse vel tacite, non tenet electio. hoc dicit saluando istũ tex

tum quantum fieri potest.

CAP. III.

FRaternitatem † tuam non credimus ignorare, mortuorum sepulchra & cœmiteria apud illas ecclesias & monasteria, ex antiquo [f] esse disposita, in quibus religiosorum [g] fratrum conuentus sunt constituti, & orationes atque missarum solemnia tam pro viuis quam pro defunctis, frequentius [h] celebrantur. Vndè ipsorum deuotioni & extremæ voluntati, qui apud huiusmodi ecclesias sepeliri desiderãt, minimè contradicendũ est. Qui verò relictis antiquis ecclesiis, & patrũ aliorumque parentum [i] suorum sepulchris, contra consuetudinem Patrum veteris testamenti, qui cum † patribus suis sepulti esse leguntur, ad noua [k] & minus religiosa loca se transferunt, irrationabiliter, & contra antiquam ignorare, qualiter ab antiquo fuit dispositum apud monasteria & loca religiosa corpora defunctorum debere sepeliri, in quibus orationes & missarum solemnia frequentius celebrantur: vnde qui volunt ibi sepeliri, non est eis contradicendum: Qui verò relinquunt antiquas ecclesias & sepulturam patrum, & aliorum parentum suorum, & ad noua & minus religiosa loca se transferunt ꝯtra antiquam institutionem sanctorum patrũ facere dignoscun tur: vnde si prædictus P. contra constitutionem vel consuetudinem istam antiquã & rationabilẽ, corpus suum sepeliendum mandauit, hoc non præiudicat rõni: & ideò mandat, quatenus corpus ipsius reddi faciat monachis sãcti Stephani, & cum patribus suis sepeliri. Not. ꝙ qui vult eligere sibi sepulturã relicta sua propria ecclesia, eligere debet locũ magis religiosum, aliter non põt. Item si dimisso loco magis religioso, elig t quis locũ minus religiosum, non valet electio talis sepulturæ ꝑ illã litteram ibi: qui verò relictis antiquis, &c. & ita non sequitur, quod extrema voluntas sit sem per effectui mancipanda.

Relatum.] Communis diuisio. 2 pars ibi, Mandamus Abb. Sicul.

CASVS. Leo Papa statuit in capitulo isto, ut quicunque voluerit amodo in monasteriũ ꝯuerti, siue in vita, siue in morte medietatem omniũ rerũ suarũ & possessionũ, quas decreuit disponere pro aĩa sua, relinquat illi ecclesiæ ad quã pertinet. Not. ꝙ parochialis eccl̃a dẽt hẽre medietatem (vt hic dr̃) de omnibus quæ relinquit parochianus in vltima voluntate sed circa hoc attende consuetudinem locorum.

a Monasterio.] arg. ꝙ quis debet eligere locum religiosum ad sepulturam.

b In vita.] in ægritudine tñ, de qua decedit: alioquin nihil daretur ecclesiæ parochiali. ꝗ. eod. de his. Vinc.

[Gl. seq. ponit tres casus exceptos.]

c Decreuerit.] supple ecclesijs: nisi relinquatur in ornamentis ecclesiæ, & sine fraude, & tunc nihil detrahitur. ꝗ. de test. c. vlti. aut si relinquẽte pauperibus vel consanguineis pro remedio animę suæ, nihil detrahitur inde, ut dixit Ala. Item de armis & etiã equis pro subsidio terræ sanctæ relictis, nihil detrahitur infra eo. in nostra.

d Medietatem.] si per hoc standum est consuetudini loci. ꝗ. eo. certificari.

e Ecclesiæ.] scilicet, apud quam fidei sacramenta recepit. sic intelligit Gratianus hoc cap. 13. q. 2. c. placuit. §. sed aliud. in fi. Ber.

FRaternitatem tuam.] Hoc cap. hodie recipit determinationem, seu correctionem ꝑm alios per c. 2. eo. tit. lib. 6. vbi habetur, quod quis potest relicto quidẽ sepulturã suam antiquam, eligere sepulturam in loco minus religioso. Diuiditur in tres partes. In prima ponit ius. In secunda narrat factum. In tertia concludit. Secunda ibi, Vnde. Tertia ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Quidam ciuis Ianuensis P. nomine, de Castello habebat sepulturam ab antiquis temporib. & sui maiores apud monasterium sancti Stephani: apud aliã ecclesiã minus religiosam elegit sepeliri: orta est quæstio de corpore illius coram archiepiscopo Ianuen. significatum fuit hoc domino Papæ: vnde ipse rescribit archiepiscopo Ianuẽ. dicens, quod non credit ipsum

f Ex antiquo.] sup. eod. c. 1. Ber.

g Religiosorum.] 13. quæst. 2. vbicunque. & cap. placuit.

[Glo. seq. obij. it. & soluit.]

h Frequentius.] hæc est ratio quare potius sepeliuntur homines in locis religiosis, quia frequentius ibi diuina officia celebrantur. Sed nonne tantu ualet generalis oratio quantum specialis? ita, de consecratio. dist. 5. non mediocriter: illa est causa, quia spiritus sanctus ad mensuram non datur. de consecratione, dist. 4. quæris. vel præsumptio est, quod plus prosit specialis oratio quàm generalis. & quidem honor amplius videtur de fetri illis pro quibus specialiter fit oratio. Ber.

i Parentum.] 13. q. 2. Ebron. & §. Ioseph.

[Glo. seq. rescitat per q. an in sepultura sit necesse locum plus religiosum eligere. ponit opinio Hug. & se quacinm, quo hic ponit contrarium Lau. & primam approbat, & respondet contrario.]

K Ad noua & minus religiosa.] ex hoc cap. patet, quod qui vult eligere sibi sepulturam, sua relicta, debet eligere sibi magis religiosam. arg. ꝗ. eo. cap. proximo. in hac opinione fuit T. H. & Ala. & mihi hoc idẽ videtur. & facit ad hoc 13. q. 2. vbicunque. & est simile qui enim de una religione transit ad aliam ad strictionem transire debet. ꝗ. de regu. & transeunt. ad relig. iane. & cap. licet. Alij dicunt, vt Lau. & Vin. & Io. 2 ꝙ liberum est unicuique sibi eligere sepulturam, etiam in

---

† Iuo part. 7. decreti. c. 150. Anselmus lib. 5. c. 51. & c. 4. eo. titu. in r. comp. Vide cap. 2. & ibi tradita per doctores de sepul. lib. 6.

† Immo secundus, ait hic Cõtius.

† al. Ianuensi. sed lã alibi no. olim. Genuam, Ianuam vocant.

† Cap. 5. tit. in 1. Vide con Matt... se ... adde qd hac mate... post hanc cretalẽ ... citum est c. 2. de se... turis, lib...

† Genes. c... 50. & ... Reg. c. 1. ... alibi sup...

1 De hoc d... bio quid ... sentiendum vide per N... uarru in c... chyridio c... oratione ... 20. c. rotem... te 13. & ... manuali co... fessariorũ c. 25. uers. 15...

2 Hoc no. 13. q. 2. c. ... tates. § ... alias ... nunc quæ... & Raynal... ma. Go. h... & ꝗ. c. 1. & ... sum. §. apud quem & ap... ... batur ... opi. ꝗ. eo. c... quis. in fin... lib. 6. ...

loco minus religioso, argum. infra eod. in nostra. & si qua contraria inueniantur, intelligantur cum illectus fuit, vel cum ex temeritate vel ex contemptu transiuit, vel cum debitam portionem non reliquit suæ ecclesiæ. & sic intelligunt illud cap. Primam opinionem præfero, & quod dicit infra eod. in nostra. nō contradicit, quia illud contingit ꝑpter priuilegiū quod habent illi Hospitalarij, & Templarij, vt liberum sit cuicunq; apud eos eligere sepulturam, vt ibi patet. sicut & Prędicatores habent idem priuilegium: aliàs non possent illos recipere ad sepulturam.

ADDITIO. Secunda opinio est hodie approbata. per ca. 2. eo. tit. lib. 6.

a Præiudicat.] quoniam minus legitima voluntas defuncti defendi non dēt. ff. de condit. instit. si filius quidam 1 & 13. q. 5. c. 1. ff. de religiosis & sumptib. funerū. l. at si quis. §. hęc actio. quandoque tñ minus legitima voluntas quantum ad sollemnitatē testiū defenditur. puta in relictis pijs locis. s. de testam. relatum, & cap. præceden.

b Corpus.] sic i. e. cum liberum. & oblationes quas ipsius occasione habuerūt. infra e. tit. in nostra. & in c. cum liberum. Tancredus.

Vide de sē. com. si ve. super vlt. Glos. Ioann. and.

Post conc. Lateran. sub Alex. iij. pa. 9. c. 6. & ca. eo. ti. in 1. compile. Vide Petrū de Perusio tract. de quar. canonica. Alex. con. il. 196. inci. viso testamento in 2. vol.

cōsuetudinem facere videntur. ¶ Vndè si P. de Castello contra antiquā & rationabilem consuetudinem, aliquid de corpore suo sepeliendo mādauit, hoc non præiudicat [a] rationi, sed viribus debet carere. Quocirca mādamus, quatenus corpus [b] ipsius monachis sācti Stephani reddi facias & cum suis patribus sepeliri.

¶ Alexander tertius episcopo Spaleñ.

Si quis in ægritudine, de qua decedit, offert se & sua monasterio, ecclesia parochialis habet inde canonicam portionem, secus si in sanitate.

CAP. IIII.

DEt his, qui in infirmitate vel sanitate cum bonis suis, ad religiosa loca se transferunt, nihil tibi vel ecclesiis, a quibus receperunt salutis pabula, relinquentes, hoc tuę volumus prudētiæ innotescere; quòd si in ægritudine ipsa ad religionem trāseant, dummodò de ægritudine illa decedant, [c] de bonis suis ipsis ecclesiis, a quibus [d] assumpti fuerint, canonica debet portio exhiberi. ¶ Si verò ad religiosa loca se in sanitate transtulerint, [e] de his quæ locis ipsis conferunt, cogi non possunt aliquid præscriptis ecclesiis impertiri, quia liberum est eis tunc bona sua, non solum religiosis, sed etiam quibuslibet priuatis [f] conferre personis.

¶ Idem.

Qui sepeliunt parochianū alienum, quem sepelire non debent, coguntur restituere corpus, & quę ratione ipsius obtinuerunt. h. d. cum capitulo sequente.

DE his.] Duæ sunt partes. Secunda ibi, Si verò Abbas. Siculus.

CASVS. Aliqui quandoque se transferunt ad loca religiosa cum bonis suis in infirmitate, vel etiam in sanitate, & nihil relinquunt ecclesijs à quibus receperunt salutis pabula: quærebatur quid iuris esset de his? Respondet Papa, quod si in ægritudine ad religiosa loca se trāsferunt, & de illa ægritudine moriuntur, canonica portio debet exhiberi illis ecclesijs à quibus assumuntur, & in quibus sepeliri debebant, si verò in sanitate se transferunt, tunc nihil dare compelluntur ecclesijs suis prioribus, quia liberum est tunc bona sua cuilibet impertiri, etiam priuatis personis. Not. quòd cum aliquis transit ad religionem in ægritudine, illum tamen ex illa ægritudine decedat, canonicam portionem debet habere parochialis ecclesia de his, quæ legat illi monasterio. Item cum quis in sanitate sua transfert se ad religionem, nihil potest parochialis ecclesia petere: quia tunc non solum pijs locis posset res suas dare, imo etiā cuicunque vellet.

[Glo. seq arg. licere multa, &c.]

c Decedant.] quia tunc donatio causa mortis confirmatur 2. ff. de dona. causa mortis. non videtur. Et est argu. quod non licet alicui in morte, quod in vita non licet. argu. supra de testam. cap. ad hoc. Nec mirum: quia potest qui sanus est, omnia bona sua consumere: in morte tamen non potest filios vel nepotes suos præterire. Insti. de in offi. testa. de exhær. lib. per totum. Tamen & sic intellige supra de testa. Raynutius. de tertia Cleræ & Adelasiæ, quæ donata, vel vendita fuerunt in morte, vnde non potuit Altherocha defraudari sua legitima: tale in sanitate poterat defraudari, vt hic dicit. in fine. B.

a Ex quo in ægritudine donationem facit de morte faciēs mētionem, causa mortis hoc fecisse videtur. ff. de do. cā mor. l. 2. & 3. & C. eo. l. fi. secus si simpliciter donet: quia tunc videtur inter viuos donare. ff. de don. causa mort. l. Seia §. fin.

[Glos. seq. quærit, ponit tres opiniones Prima quod diuidēt Secūda pro ecclesia dimissa. Tertio pro parochia.]

d A quibus assumpti.] quid si in vna ecclesia audiat diuina officia, & pcipiat ecclesiastica sacramenta. & in alia habeat ab antiquis tēporib. ipse & sui maiores sepulturam, & in tertia eligat sepulturam: quæ istarum ecclesiarū habebit canonicā portionem? Rñdeo, diuidere debent illā canonicam portionē, arg. s. eo. c. 1. & s. de testamētis relatum. in fine, nisi cōsuetudo repugnet. arg. i. eo. c. certificari. & c. de vxore. in fi. & i. de decimis, cum sint homines, & i. tit. prox. ca. vlt. T. [3] H. dixit, & melius, quod illa ecclesia, in qua est sua sepultura debet habere canonicam portionē, & nō illa in qua audit diuina. Nulla enim iniuria facta est [illegible] rōne sepulturæ in alia ecclesia, quia non dicitur derelicta, nec offensa: nec ex tali electione ius acquiritur illi.

Item [4] quid si in vna ecclesia percipit sacramenta, & in alia est sua canonica sepultura, quæ illarum habet canonicam portionem? Respondeo, eodem modo diuidere debent illam canonicam portionem, arg. supra e. c. 1. & 2. & arg. ad hoc supra de test. relatum. in fine. nisi consuetudo repugnet arg. infra e. certificari. & c. de vxore. & infra de deci. cum sint homines.] Si tñ ecclesia sua solebat aliquid percipere de iudicio sui parochiani, cum sepeliebatur in illa ecclesia, in qua parentes istius, qui in alia sepulturam elegit, pro rata eius quod solebat accipere, accipiet de canonica portione, quæ dabitur parochi isti ecclesiæ. hoc notatur per Hu. 13. q. 2 placuit. §. sed aliud, in summa ipsius. Alij dicūt contrarium, scilicet quòd ecclesia in qua consueuit sepeliri, nihil debet habere, sed parochialis in qua consueuit audire diuina, quod mihi non videtur. Ber.

3 Idem Go. & Phil. & idem dixerunt omnes prædicti & Iun. quando i capella audit diuina, & in baptismali ecclesia recipit sacramenta, quòd ille inter se diuident.

4 Quæ sequūtur ab hoc loco vsq; ad versiculū: si tñ. desunt in antiquis. exemplarib. nec puto Bernardi esse. ideo que diuersis sunt clausula veteribus impressa.

e Transtulerint.] se & sua reddendo; quod patet per principium capituli. si autem corpus suum tantum tradiderit sepeliendum post mortem, & relinquat ei aliquid de hoc debet dari legitimam.

ADDITIO. Quæ est tertia, vel quarta, vel medietas secundum consuetudinem locorum infra eo. c. certificari.

f Priuatis.] honestis tamen. 86 dist. donare. & nō hæreticis. C. de apost. l. hi qui. & infra de hæreticis. si quis episcopus & c. sequenti. T.

CAP. V.

EX† parte canonicorum Obrigeñ.† nobis est intimatum, quod Prior de Insula quendã parochianum [a] suũ, post appellationem [b] ad vos factam in sua ecclesia sepeliuit: & infra. ¶ Mandamus: quatenus præfatũ Priorem compellas, vt memoratis canonicis pdicti parochiani corpus restituat: & † exinde [c] amicabiliter conueniat cum eisdem.

¶ Idem decano & magistro Rauennateñ.

Summatum est supra cap. proximo.

CAP. VI.

CVm † liberum sit: & infra. ¶ Ad audientiam nostram peruenit ex conquestione Abbatis, & fratrũ sancti Martini Laudoñ. quod cum presbyter quidam corpus cuiusdam mulieris (prout in vltima voluntate disposuit [d] ad eandem ecclesiam sepeliendum deferret, monachi sancti Vincẽtij Laudoñ. corpus ipsius violenter rapere, & in ecclesia sua sepelire minimè dubitarunt: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si ita esse inueneritis, præfatos monachos compellatis, vt ossa præfatæ mulieris, & beneficia, [e] quæ occasione sepulturæ ipsius recepisse [f] noscuntur, memoratis fratribus cum integritate restituant, & † de cætero talia facere non præsumant.

¶ Lucius tertius.

Mulier nupta liberè potest sibi eligere sepulturam.

CAP. VII.

DE † vxore verò, vtrũ quemadmodũ vir, liberam debeat habere sepulturam: Nobis videtur, qđ nulla super hoc inter virum & mulierẽ † sit faciẽda distinctio, sed vtrique in casu isto, æqualem [g] esse credimus facultatem: cũ electio ista ad eum potius statum pertineat, in quo mulier soluitur a lege viri. † [h]

Pater filios impuberes, vbi voluerit, potest sepeliri facere, si hoc habet consuetudo loci, hoc dicit.

EX parte.] In prima parte ponitur querela. In secunda iudicis datio: ibi, Mandamus. Abbas. Sic.

CASVS. Prior de insula quendam parochianum canonicorum Obrigeñ. post appellationem, in sua ecclesia sepeliuit: vndè canonici conquesti sunt domino Papæ, mãdat ipse, quatenus dictus Prior compellatur, vt corpus parochiani prædicti præfatis canonicis restituat & de his quæ habuit occasione sepulturæ illius, amicabiliter cõueniat cum eisdem. Not. quòd monachi põt habere populũ. Item nõ solum iuris vel rei petitur restitio, sed etiam cadaueris. Itẽ officium iudicis est, vt admoneat partes ad concordiã.

a Parochianum.] iste parochianus non elegerat sepulturã apud ecclesiam dictis Prioris, vel fuit dolo inductus, vel fuit infra legitimos annos, & iõ corpus illius debet restitui cum bonis perceptis occasione illius, aliàs tantum quarta, vel tertia, vel medietas secundum consuetudinem loci. infra e. in nostra. & infra eo. certificari. & quod dicit de appellatione idẽ esset sine aliqua appellatione, vñ tãple, maximè. Tanct.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b Post appellationem.] arg. cõ. C. de sepul. vio. l. fin. & authẽ. itẽ q domũ, 1 & in auth vt cũ de app. cog. §. pe. coll. 8. & in auth. vt defuncti, seu fune. non iniuri. a credito. circa principiũ colla. 5. Solu. hic fuit appellatum ne Prior inuad. tertius canonicorum, in contrarijs autem non recipitur appellatio, ne corpora sepeliantur: & ita nõ condicunt, quia diuersimodè loquuntur. T.

c Exinde.] id est de cæteris, quæ obuenerunt occasione illius corporis amicabiliter conueniat: alias tenetur ea restituere, infra c. proxi. & c. in nostra. Ber.

CVm liberũ.] Diuidit in duas partes. In prima cõquestio. In secũda parte responsio: ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Quidam presbyter corpus cuiusdam mulieris deferri faciebat ad monasterium sancti Martini Laudon. sepeliendum. prout ipsa in vltima disposuerat voluntate: monachi sancti Vincentij corpus illud violenter rapuerunt: & illud violenter in sua eccl'ia sepelierũt conquesti sunt monachi sancti Martini dño Papæ: mandat Papa, quatenus si est ita, monachi sancti Vincentij cõpellantur, vt ossa pfatæ mulieris & bñficia, q̃ occasione sepulturæ illius habuerũt, restituãt monachis S. Martini. Not. quòd liberè quis testatur, hoc hẽt ex iuris beneficio, & tam quod vniuersaliter est dictũ, recipit dictum actionem. Item quod obtentu vel occasione alicuius quæritur, illi est restituendum. & est notabile contra nuncios pro dominis & contra negotiorum gestores.

d Disposuit.] & sic mulier ista elegit sepulturam apud ecclesiam sancti Martini, quæ erat magis religiosa. quã ecclesia sancti Vincentij, cuius erat mulier ista parochiana: aliàs non poterat ibi eligere sepulturã, sua relicta supra e. frater nitatem. Vel forsitã non erat eorum parochiana, quod verius puto, ex quòd Papa non reseruat eis canonicã portionem. Ber.

[Glo. seq. exponit. & q. sol.

e Beneficia.] id est, oblationes, & quicquid propter hoc perceperunt sic supra e. ex parte. & infra. eo. in nostra & agũt isti ad repetendum corpus, & beneficia ista, condictione ex canone isto. & supra e. fraternitatem. & cap. ex parte. vbi enim iure nouo obligatio inducitur nec cauetur ibi quo genere actionis agendum sit, agendũ est condictione ex illo canone, vt l. 1. ge. tit. de condictio. ex lege l. vnica. Ber.

f Recepisse.] vel q de iure percipere potuerunt, sicut contingit de violento possessore. supra de rest. spolia. grauis, & C. vnde vi, si de possessione. ff. de peti. hær. l. 1. in fi.

DE vxore.] Sunt duo dicta: Secundum ibi, Vtrum. Ab. Siculus.

CASVS. Sicut liberum est viro eligere sepulturam, ita liberum est mulieri: nulla est in hoc cãn inter eos differentia, cum a lege viri soluta esse intelligatur. Illa fuit dubitatio, quia dicitur 13. q. 2. vnaquæque, quòd mulier siue in vita, siue in morte, virum suum sequatur. In fine dicit, quòd de filijs minorib. vbi debeant sepeliri a sanctis patrib. diffinitum nõ est: & ideo consuetudini loci relinquendum est. Nota q vxor potest eligere sibi sepulturam sicut vir. Item consuetudo loci attendenda est.

[Gl. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

g Æqualem.] arg. contra 13. q. 2. vnaquæque, & 33. q. 2. quos Deus coniunxit. Solutio illud intelligitur secũdum istud. vel sic, illud locum habet cum mulier eligit sibi sepulturam. si verò non eligat, locum habet quod dicitur ibi. arg. C. de digni. lib. 12. mulieres. ff. ad municipia. filij. 1. respon. & l. vlt. Ber.

h A lege viri.] vt 7. q. 1. sicut. & C. de donatio. ante nuptias, quod sponsæ, & ff. de dona. inter vir. & vxo. si quis vxori. ca. §. vlt. & l. seq. Ber.

---

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compil.

† Oburgeñ. Obligeñ.

† In aliquot vetustis ita: aut exinde, &c.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compil. & vide Turrecrematam in c. facultates, §. nunc quæritur. 13. q. 2.

1 Qui mortui exequias prohibet, circa funus ab actione cadit & tantumdẽ soluit hæredibus iniuriati publicatur que tertia pars bonorũ ipsius, & notatur infamia. Io. An.

† In antiquis codi. ib. & de cætero similia non præsumant.

† Ca. 7. eo. ti. in 1. cõpil. & & post conc. Lateranẽ. sub Ale iij. c. 63. vbi integra est decretalis, & plures aliæ conquestiones cõtinẽt.

† vxorem

† Vide l. in tempus. ff. de hær. instit. & l. cum sponsæ. cum notatis C. de dona. ante nupt.

a Diffini-

a Diffinitum.] & licet non sit diffinitum, vt rñ filio possit eligere sepulturam: quia potest ei facere testamentum. Inst. de pup. sub. §. igitur. 1 quod potest concedi dummodò & ipse sibi eligat sepulturam, tamen consuetudini loci relinquendum est, vt hic dicitur.

¶ Vtrum autem pater quo magis voluerit, minores filios valeat sepelire, nõ inuenimus à sanctis Patrib. diffinitũ: a & propterea terræ consuetudini b decernimus relinquendum.

¶ Idem preposito & capitulo Fauentiñ.

¶ *Si parochianus ecclesiæ cathedralis alibi sepelitur, de ipsius funerabilibus, seu relictis ecclesia sepultura, debetur quarta capitulo ecclesia cathedralis.*

CAP. VIII.

CVm † super quodã capitulo: & infrà. ¶ Præsentium auctoritate statuimus, vt si aliquẽ parochianorum vestrorum alibi contigerit eligere sepulturam, de testamento c ipsius quarta d vobis portio relinquatur.

¶ Clemens tertius.

¶ *In quãtitate canonicę, quę debetur ecclesiæ parochiali, statur loci consuetudini.*

CAP. IX.

CErtificari † voluisti à nobis, quomodo illa clausula, quæ in priuilegijs solet apponi: salua e iustitia illarum ecclesiarum, a quib. mortuorũ corpora assumuntur, intelligi debeat &

b Consuetudini.] si consuetudo non repugnat, sepeliuntur in sepulchro maiorum suorum. arg. j. eod. in nostra. in fi. Bern.

CVm super.] Non solet summari, sed vt afferat aliquid vltra iura cõmunia, summa sic vt in rubro. & in hoc est casus singularis. Abb.

CASVS. Quæritur quantum debeat defunctus, qui eligit sepulturam, dimittere parochiali ecclesiæ, vndè assumitur. & rñ. ad minus quartã partem. Not. hic dicitur, ecclesia parochialis debet habere quartam partem testamẽti: sed hoc consuetudini relinquendum est.

Gl. seq. reci. per q.]

c De testamento.] idest, de his quæ testator relinquit pro sua anima iure legati illi ecclesiæ, in qua elegit sepulturam: & de oblationibus quarta portio relinquatur illi ecclesiæ, à qua corpora mortuorũ assumuntur. j. eo. c. proximo, & c. in nostra.

[Gl. seq. ar. ecclesiã cathedralẽ, &c.]

d Quarta.] vel medietas, seu tertia pars secundum loci cõsuetudinem. j. eod. proxi. Ista quarta semper debet deduci, nisi in casu. j. eod. in nostra. & in casibus s. de testamen. cap. vlt. Et est argum. quòd maior ecclesia cathedralis, nõ sit magis religiosa, quam monasteria secũdum illam opinionem, quæ dicitur, q semper eligendus est locus magis religiosus.

CErtificari.] Communis diuisio. Secunda pars ibi Cum ante n. Abbas.

CASVS. Quidam impetrauerũt priuilegium, vt qui apud eorum ecclesias elegerunt sepulturam, licitum sit eis eos recipere ad ecclesiasticam sepulturam cum ista clausula: salua debita iustitia illarum ecclesiarũ, à quibus mortuorum corpora assumuntur, quæsitum fuit à Papa qualiter clausula ista: salua debita iustitia, &c. sit intelligenda, & exponenda? Respondet Papa, quod super hoc articulo diuersa antecessorum suorum constituta emanarunt: Leo Papa quandoque appellauit illam iustitiam, tertiam partem, quandoque mediam: Vrbanus & Lucius quandoque appellant illam canonicam iustitiam, quartam partem: vndè Papa respondet secundum quod beatus Hieronymus inquit, Vnaquęque prouincia in suo sensu abundet: & ita secundum rationabilem consuetudinem loci, illa iustitia erit aliquando medietas, aliquando tertia vel quarta, pro diuersitate locorum. Nota q nihilominus in mortuarijs consuetudo loci seruatur.

1 De materia vide latius hic per Hostiens. & Ioan. And.

† Cap. 8. eo. tit. in prima compil.

† Cap. 3. eo. tit. in secunda compil.

exponi. Cũ autẽ super hoc articulo diuersa antecessorũ nostrorũ manauerint instituta: Leone iustitiã illã quandoq. tertiam, f partem, qñq; mediam, g & Vrbano quartã h fore censentib. Nos tale præbemus in hac varietate responsũ: vt sicut Beat⁹ Hieronymus i † inquit, Vnaquæque prouincia in suo sẽsu abundet, secundum rationabilem consuetudinem k regionis, † illa iustitia circa medietatem, vel tertiã aut quartam partem † pro locorum diuersitatibus attendatur.

¶ Innocentius tertius Episcopo Claremonteñ. & abbati Maurieñ.

Priuilegiati super iure funerandi sepelire possunt illos, qui apud eos eligunt sepulturam, soluendo tamen canonicam portionem ecclesia parochiali. Si verò alios sepeliunt, tenentur restituere quicquid occasione funeris receperunt.

CAP. X.

IN nostra † præsentia cõstitutis Priore ecclesiæ Montis Ferrandi, † & procuratore Hospitalariorũ Claremõteñ. diœcesis, idẽ Prior proposuit

e Salua iustitia.] q exhiberi debet illis ecclesijs a quibus dũ viuebant, percipiebãt ecclesiastica sacramẽta de bonis illis, quæ in testamento reliqt ecclesię ubi eligit sepeliri.

f Tertiam.] s. eod. cap. 1.

g Mediam.] s. eod. relatum.

h Quartam.] capitulum Vrbani non habemus, sed Lucij tertij. s. eod. cap. proxim. Bern.

i Hieronymus.] cap. Hieronymi habes 76. distinct. vtinam. Bern.

[Glos. seq. quærit, & soluit

K Cõsuetudinem.] quid si de consuetudine dubitetur, vel varię sint consuetudines in vicinis ecclesijs? De minori summa erit intelligendum: quia in illa omnes cõcordãt. ff. de arbit. diẽ proferre. §. si plures 2 Bern.

IN nostra.] Diuiditur in tres partes principales. Primò actoris petitio. Secundo, ibi. E contra, reorũ defensio. Tertio, ibi Talem, causę diffinitio. Abbas.

CASVS. Prior ecclesiæ Montis Ferrandi. & Hospitalarij Claremonteñ. diœcesis habebãt inter se q̃stionẽ super iure de tunerando, vel funerandi: Hospitalarij recipiebant ad ecclesiasticam sepulturam parochianos dicti Prioris: causa super his commissa fuit iudicibus, coram quibus petijt dictus Prior satis fieri sibi de damno, quod sustinuerat ab illis Hospitalarijs, quia parochianos suos receperunt ad sepulturam; & quod de cetero non reciperent ad ecclesiasticam sepulturam parochianos ipsius. Ad probandum suam intentionem testes induxit: Tandemq; causa ad sedem Apostolicam est delata, in præsentia Papæ Prior prædictus proposuit prædicta: ex parte Hospitalariorum fuit propositum, quod ex priuilegijs sibi concessis licitum est eis omnes, præter excommunicatos & interdictos, In ecclesiasticam recipere sepulturam, qui apud eos elegerint

† Hieronymus ad Lucinium.

† Vide l. Labeo. ff. de supel. leg. & l. cum de lanionis. §. asinam. ff. de fun. instr.

† Dictio, partem, deest i antiquioribus.

2 Si tres sũt arbitri. & unus cõdẽnat in 15. alter in 10. valet sententia. in 5. Ioa. And.

† Cap. 1. eo. tit. in tertia compil.

† Montis Ferrati

gerint sepeliri: & fideicommissa in vltima voluntate sibi relicta, recipere, soluta tantummodo quarta parochiali ecclesiæ, de cuius parochia mortuorũ corpora assumuntur præterquam de equis & armis, de quibus quartam deducere nõ tenentur: Papa auditis rõnibus vtriusque partis talem protulit sñiam ꝙ prædicti Hospitalarij de cætero nõ recipiãt parochianos dicti Prioris ad ecclesiasticã sepulturam nisi apud eos elegerint sepeliri; & tũc parochialis ecclesia recipiat quartã partẽ de oblationib. lectis, & alijs, q defunctus pro aĩa sua ibidẽ reliquit præterquã de equis & armis: Hospitalarij residuũ habeãt, nisi dolo vel fraude Hospitalariorum defunctus inductus fuerit ad huiusmodi electionem, vel dispositionem faciendam. Insuper iniunxit eisdem Hospitalarijs, vt eidẽ Priori satisfaciant de quarta parte trium millium solidorum, quos constat eos à parochianis illius recepisse, cũ probatum non fuerit. ꝙ eorum oblati vel conuersi fuissent. ptereа præcepit eisdem, vt satisfaceãt Priori de oĩbus, quæ habuerunt à quodam, qui fuit interfectus in campis, nisi probauerint quod apud eos elegerit sepulturã: alioquin ei restituãt quartã partem. Item restituant oĩa, q habuerunt pro quibusdam alijs occasione sepulturæ ipsorum, quos constat infra annos legitimos decessisse. Not. ꝙ monachi põt habere populum. Item cum dolo inducitur quis vt aliã eligat sepulturã, non præiudicat talis electio parochiali ecclesiæ. Item quod occasione rei meæ per alium quæritur, mihi de iure restituendum est.

†De ordine Hospitalariorum vide Cassaneũ in catalogo gloriæ mundi, par. 4. cõsideratione 65.

† ad

† prædictæ ecclesiæ

† illos

quod prædicti Hospitalarij † quosdã parochianos [a] suos, quorum duo erant infra annos legitimos, [b] receperunt ad ecclesiasticam sepulturã. E contra prædictus; proposuit procurator, quod tam ex priuilegio, quã ex indulgentia speciali, licet Hospitalarijs omnes passim, præter excõmunicatos, & interdictos ad ecclesiasticã sepulturam recipere, qui apud illos elegerint sepeliri: fideiq; cõmissa in vltima voluntate relicta, possunt licenter accipere, soluta tantummodo quarta parochiali ecclesiæ, de cuius parochia [c] mortuorũ corpora assumuntur, præterquam de eqs, & armis, [d] quæ indulta sunt in ipsis in † subsidiũ terræ sanctæ, de quibus quartam deducere non tenentur: & infrà. ¶ Talẽ super his duximus, sententiam proferendã: quòd prædicti Hospitalarij de cætero [e] non recipiant [f] parochianos ecclesiæ † supradictæ ad ecclesiasticam sepulturam, nisi apud eos [g] † elegerint sepeliri: & tunc parochialis ecclesia de oblationibus, lectis, & aliis, quæ defunctus pro anima sua in vltima dispositione reliquit, [h] præterquam de equis & armis, recipiat quartam partem, & Hospitalarij residuũ habeãt, nisi dolo [i] vel fraude eorum defunctus inductus fuerit, ad dispositionem huiusmodi faciẽdam. Nihilominus ipsis Hospitalarijs iniungentes, vt de quarta triũ millium solidorum Priori satisfaciant memorato: cum cõstet eos a parochianis [k] eius illos solidos recepisse: nec † sit sufficienter ostẽsum, quòd eorum oblati vel cõuersi fuissent. ¶ Eisdem præterea duximus iniungẽdum, quod nisi probauerint, quod G. † parochianus Prioris, qui fuit interfectus in cãpis, apud ipsos elegerit sepulturã, vniuersa quæ ipsius intuitu receperunt † Priori restituãt memorato: † alioquin quartam partẽ solũmò restituere teneãtur. Pro illis verò quos cõstat infra annos [l] legi-

cræ, siue ad cultũ diuinũ, nihil deducit, ĩ. de test. c. vlt.

Glos. seq. notat tractum futuri temporis, & c. determinat, signat contrarium, & soluit.]

c De cætero.] & ita tractatus futuri temporis hic ad iudicem spectat simile ĩ. eo. cũ liberũ, in fi. Et sic est ꝯ illud ff. de vsur. l. 1. §. 1. qđ obtinet in his iuribus & seruitutibus, & in annuis præstationibus: quia in talibus actio pertinet ad futurum. ff. si ser. vend. harum. & l. egi, & l. Labeo. & l. illa. de vsur. nõ ꝯ dicit, quia ibi nõ cõstabat adhuc de vsuris futuri temporis.

f Recipiat.] Immò debent cauere neque per se neq; per successores eorũ hoc facturos: & hæc est executio iudicis, quo ad futurum tempus. arg. ff. si serui. vendi. harũ & a iudice posset iniungi sub pœna excõicationis ne hoc facerẽt.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit, & opinionẽ soluit.]

g Apud eos.] & ita vr, quod quis possit eligere sepulturam apud locũ minus religiosũ: q a Hospitalarij minus religiosi sunt q monachi. arg. 12. q. bong. arg. ꝯ ĩ. eo. fraternitatẽ. dic vt ibi notatum est. De hac materia cũ q s vult eligere sepulturã, illũ ordinẽ seruabit, q tradit, 13. q. 2. vbicũque. qđ cap. quidã intelligũt de peregrinis, qui nõ hñt propriam sepulturã, qui debẽt sepeliri apud ecclam maiorẽ: Hugo intelligit illud cap. de ciuibus, q hñt propriã sepulturã in ecclesia maiori, q quandoque morantur extra ciuitatem per villas vel castra. qui si ibi decedãt non debent suas sepulturas dimittere sine iusta causa, vt ibi dicitur: aliãs præsumitur illectus vel ex contemptu, vel ex temeritate transire, vt plenè dixi ĩ. eo. fraternitatem.

†Hic in vulgatis erat dictio, nisi, tamen legendum sit, nec sit, & c. vt in oibus manuscriptis, & in veteri compilatione. † VV.

†receperint

† Vide locum not. C. de instit. & subst. & l. q sub cõditione. §. quoties, cũ ver. seq. ff. de cõdit. instit.

1 Ad eius acquisitionem & defensionẽ sunt Hospitalarij, & templarij specialiter deputati: vnde talia non recipient diuisionẽ. Ioan. And.

a Parochianos.] Iuã & monachi habent populum 16. q. 1. Agapitus.

b Annos legitimos.] vnde non potuerunt sibi eligere sepulturam, quia nec testamentum facere potuissent, vt ĩ. de prob. in præsentia, & 2. q. 6. c. et qui. §. diffinitiua. Sed pater potest eligere filio sepulturam, vt dictum est ĩ. eo. de vxore, quia potest ei facere testamentum. Inst. de pup. sub. §. igitur, quod verum est si ipse faciat sibi alias si non fecerit, sibi nec filio impuberi facere potest Inst. de pup. sub. §. liberis. & ff. de inoff. testa. Papinianus, §. sed nec impuberis. T.

c Parochia.] sic ĩ. c. proxi. Ber.

d De equis & armis.] hoc inductum fuit fauore terræ sanctæ. 1 sic de his, quę relinquuntur in ornamentis ec-

h Reliquit.] Hospitalarijs iure legati.

i Nisi dolo.] & ita dolus superueniẽs in spiritualibus rescindit ꝯtum: quod est contra id ĩ. quod met. cau. cũ dilecti filij. vbi de hoc. & tũnc de rebus suis nihil deberent habere Hospitalarij. arg. 20. q. 3. cõstituit. ff. si quis cau. si duo. arg. ĩ. de testib. requisisti. & c. officij. & ff. de arbitr. si duo. & sic propter dolum cessat priuilegium.

K A parochianis.] qui elegerũt sepulturam apud Hospitalarios, & ideò quartam debent restituere parochiali ecclesiæ.

l Annos.] isti non elegerunt sepulturam: nec eligere potuerunt. 2 vnde restituere debent Hospitalarij prædicti, quicquid ipsorum occasione receperunt. Bern.

2 Nec partes eis elegerũt, vel si elegerũt, nõ habebat hoc consuetudo loci ĩ. eod. licet. lib. 6. Io. And.

Ex p

ij EX parte.] Communis diuisio. Secunda ibi, Quocirca. Abb. Sic.

CASVS. Quidam nobilis solicitauit sæpe quandã puellã de stupro, & cũ non ꝯsentiret eidẽ, posuit ei insidias super quodã ponte, & dũ fugeret, casu cecidit de ponte, & mortua est: q̃ritur vtrum debeat in cœmiterio sepeliri? mãdat Papa, ꝙ cũ illa nõ sponte ꝑcipitauerit se de põte, sed casu ceciderit, corp⁹ eius dẽt in cœmiterio sepeliri: maximè cũ ex honesta causa fugisse noscat: & cui cõicabatur viuenti, cõicandũ sit iam defunctæ. No. ꝙ qui casu & nõ sponte submergitur, vel morit, nõ priuatur ecclesiastica sepultura. Item nota regulã. Cui viuo cõicamus, & mortuo cõicare debem⁹.

[Glo. seq. recitatur per quæstionẽ, & soluit distinguendo.]

a Non sponte.] q.a. si sponte nõ esset se pcliẽda ĩ cœmiterio ecclesiæ. 23. q. 5. placuit. sed si sic i credebat euadere posse, nõ imputaret ei, etiã si sponte se ꝑcipitasset de põte, vbi videbat ꝙ euadere posset ar. 13. dist. nerui. cũ pro bono aut licito hoc facere posset: vnde si quid ꝯtrium eueniat, nõ imputatur. 23. q. 5. de occidendis.

[Glo. seq. ponit 7. vel 8. casus, quib⁹ fal lit regula.]

b Cõicabatur.] vel cõicare debuim⁹: qm̃ tunc post mortẽ absolueret excõicatus: & ei postea cõicaret. ĩ. đ sen. exc. à nobis. simile. 24 q. 2. c. 1. & c. sane fallit hæc regula in furibus & latronibus. ĩ. de fur. fu r. s. Itẽ in his q̃ moriunt ĩ torneamẽtis. ĩ. de tornea. c. j. Itẽ in raptoribus. ĩ. de rap. super eos. Item in his qui seipsos interficiunt, vel pro suis sceleribus ꝫ interficiunt 23. q. 5. placuit. Item in his, qui presbyteros instituunt in testamentis tutores filijs suis. 88. dist. neque apud. Item in quolibet, quem cõstat in mortali peccato decessisse. 13. q. 2. non æstimemus. & cap. proꝑbeuntibus. Item in his qui post mortem conuincuntur de hæresi. 4 24. q. 2. sane profertur.

timos decessisse, quæ sepulturæ eorũ gratia receperunt, restituãt vniuersa.

¶ Idem archiepõ Turonen.

¶ *Casualiter mortuus, priuari non debet ecclesiastica sepultura.*

CAP. XI.

ij EX † parte parentum M. nobis est intimatum, quod cum nobilis vir dominus I. de insula Butardi † eidem posuisset insidias, quam solicitauerat sæpe de stupro, & ipsa Gartionibus † qui ea rapere nitebantur; super quendam pontem occurreret, tandem fugiens manus illorum, in amnem de ponte cadens fuit casu submersa. ¶ Quocirca mandamus, quatenus cum illa non † sponte a præcipitauerit se de ponte, sed (sicut superius est expressum) casu ceciderit, corpus eius tradi facias ecclesiasticæ sepulturę: præsertim cum ex honesta causa fugisse noscatur: & cui communicabatur b viuenti, communicandum sit iam defunctæ.

¶ Idem Nidrosieñ. archiepiscopo.

¶ *Si ossa excommunicatorũ sunt sepulta in ecclesiastico cœmiterio, & discerni possunt, debent exhumari, & proijci; aliàs secus.*

CAP. XII.

SAcris † est canonibus institutum, vt quibus non communicauimus viuis, non communicemus c defunctis: & vt careãt ecclesiastica sepultura qui prius erant ab ecclesiastica vnitate præcisi, † nec in articulo mortis ecclesiæ reconciliati fuerint. ¶ Vnde si contingat interdum, quòd vel excommunicatorum corpora, per violentiam aliquorum, vel alio casu in cœmeterio d ecclesiastico tumulentur, si ab aliorum corporibus discerni poterunt, exhumari e debent, & procul ab ecclesiastica sepultura iactari. Quod si discerni non poterunt, expedire non credimus, vt cum ex communicatorum f ossibus corpora extumulentur fidelium: cum licet non † obsit iustis sepultura nulla vel vilis, impijs tamen celebris, & vel speciosa g † non prosit.

¶ Innocentius iij. episcopo Magalon. †

¶ *Terra cœmiteriata pro sepultura facienda, vendi non debet.*

Ij S Acris.] Diuiditur: nam præmittit exordium ad probationem dicendorum. Secundo soluendo distinguit. ibi, Vnde. Et secundum mẽbrum distinctionis: ibi, Quod si. Abbas.

CASVS. Aliqñ contingit, quòd corpora excõicatorũ per violentiam aliquorum, vel alio casu in cœmiterio sepeliuntur: quæritur an debeant exhumari: Rñdet Papa, si ab aliorum corporibus discerni possunt, exhumari debent, & longè ab ecclesiastica sepultura iactari: si verò discerni non poterunt, non debent corpora illorũ excommunicatorum cum aliorũ corporibus exhumari, cum sicut sepultura pretiosa illis non prodest, sic nulla vel vilis nõ obest iustis. Nota ꝙ cui nõ ꝯmunicamus viuo, nõ est communicãdum defuncto. Item ratione dubietatis aliqd admittitur, quod si certũ esset, repelleretur. Item vtile non vitiatur per inutile. Item nec pretiosa sepultura prodest defuncto, nec vilis nocet.

c Non communicemus.] sic 24. q. 1. c. 1. & 2. nisi viuentes reconciliationem petierint, nec p eos steterit: quia tunc absoluẽdi sũt post mortem ĩ. de sent. excõ. à nobis. & 26. q. 6. q recedunt. Ber.

d In cœmiterio.] cœmiteriũ s dicitur à cęmẽ Græcè, quod est aurum latine, & teron qđ est terra, inde cœmiteriũ quasi aurea terra, quia est cęteris pretiosior.

e Exhumari.] immo forte nec religiosum locum facit cadauer excõmunicati, si per ignorantiã sacerdotis vel eo inuito inferatur, arg. ff. de rel. & sumpt. fun. sunt personæ. Laur. Et ossa ide proijciẽda sunt antequã consecretur. de conse. dist. 1. ecclesiam. Bernardus.

[Glo. seq. arg. propter dubium, & c. dat similia de connexitate & difficili separatione, alleg. tria iura in contrarium.]

f Excommunicatorum.] nota arg. ꝙ ratione dubietatis aliquid admittitur, quod aliter non admitteretur. 11. q. 3. nolite. 6 & 13. q. 2. non æstimemus. & ff. de adimen. leg l. 3. §. si duobus. Item contingit ratione connexitatis. 14. q. 5. denique. & 81. dist. cum omnibus. & ff. de sol. si alieni nummi. & ff de mi. etiam. Item ratione difficilis separationis. ff. de neg. gest. cum eum actum. ff. de ad. ni. tut. l. tutorem qui tutelam. Arg. contra de pęn. dist. in. 5. sunt qui. & c. 2. & ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. ff. de testa. tut. duo sunt Titij. ff. de manu. test. cum ex pluribus. Io.

g Speciosa.] 13. q. 2. animæ defunctorum.

1 Vid. B. hom. & Archidiaconũ supra citatos.

† Cap. 2. eo. tit. i 3. cõpi.

† Dictio Butardi, deest in oĩbus antiquis exemplaribus.

† Vox, Gartionũ, vulgaris est Italorũ, qua iuniores famulos significant.

† Rectè dicit, non sponte, nã ẽt ob castitatẽ seruandã nõ licuisset ei spõte se interficere. B. Thomas 2. 2. q. 64. arti. 5. ad tertiũ argumẽtũ. & Archidiacon⁹ ĩ c. nõ est nostrũ. 23. q. 5.

† Vitrosieñ. episcopo.

2 Idẽ concil. Trid. sess. 25. đ refor. c. 19.

3 Vide oĩno Antoniũ Gomeziũ tom. 3. vari. resol. c. vlti. nu. 8.

4 Vide c. 2. đ hæret. lib. 6. & ibidẽ glossam & doctores.

† Cap. 3. eod. tit. in 3. cõp. Et vide Alphõsum Castrũ. li. 2. c. 18. de iusta hære. punit.

† Vide Bart. in l. 2. ff. de cadauer. punitor.

5 Hæc glossula nec est Ber. nec hr̃ ĩ vetustis codicib⁹. Et autẽ cęmeteriũ dictũ a verbo, κοιμάω ꝙ est sopio, quasi dormitorium mortuorum.

† Hæc sunt B. Augustini in libro de cura ꝓ mortuis gerẽda, ca. 2.

† pr cosa.

† Magaleñ. Et ĩ aliquot vetustis pro Inn. iij. Honorius iij. hr̃.

6 Et facit ad ea q̃ ibi noc. & 44. dist. q scamus. de quo vide qđ dicã de homi. significati 2. ver. ꝙ si discerni. I. And.

A Bolendæ.] Primo premittit abusum, quem secundo tolli mandat: ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Apud Montem Pessulanũ erat ꝯsuetudo, ꝙ clerici nõ permittebãt effodi sepulturam, nisi prius eis certũ pretiũ ꝑsolueret: ꝑcipit Papa, istam cõsuetu dinẽ aboleri, & clerici nihil audiant exigere hac de causa. Not. ꝙ pro terra in qua sepeliendi sunt defuncti, nihil est exigẽdum.

[Glo. seq. dicit sepulturã dupliciter sumi, ꝓ loco, & ꝓ officio, & loc⁹ tripliciter scilicet, priuatus, religiosus, & sacer. In primo ꝓcedit vẽditio, in reliquis non.]

a Sepultura.] sepultura dr̃ loc⁹, siue terra in qua fit sepultura. Si in tali terra nullus vnquã fuit sepultus, nec aliàs est loc⁹ sacer, vt cœmiteriũ, licitè põt vẽdi, & ex ea pretiũ recipi: quia nemo cõpellẽdus ẽ de suo beneficiũ facere. 10. q. 2. ꝑcariæ. & quilibet suæ rei moderator & arbiter est C. mand. in re mandata. & iustũ est vnicuique sua cõmittere. C. de Iudæ. nemo exterus. põt ergo talis terra vẽdi, cum nõ sit religiosa vl̃ sacra, sed purus dr̃ talis locus. ff. de rel. l. 2. §. pur⁹ aũt. & C. eo. tit. l. locum. & 12. q. 2. iursũ. si enim in tali terra aliquis sepultus fuerit, & de voluntate ei⁹ cuius erat locus, amodo sacer factus est. C. de religio. l. 2. ff. eo. l. 2. §. sed & alius. quare vendi non põt vel obligari, vt si l. ꝑdicta. C. de reli. l. 2. & ff. de re. diui. sacra loca. in fi. & 1. q. 1. dictũ est, De tali terra põt hoc ĩtelligi, vel de terra cœmiterij, q̃ religiosa & sacra dr̃, licet in ea null⁹ sepultus sit. argu. ff. de rei vendic. q̃ religiosis. & 19. q. 4. q̃ squis. & c. sicut antiquitus. & talis terra vendi non potest. 13. q. 2. questa est, & c. ꝑcipiẽdũ. Item dr̃ sepultura officiũ sepulturæ: qđ similiter vendi non põt, si clerici ad hoc teneant̃, cũ habeant bñ ficiũ ab ipsa ecclesia, imò simoniam committunt. j. de sin. o. non satis. & c. cũ in ecclesiæ corpore. & 13. q. 2. in ecclesiastico. & c. questa est. Si verò nõ teneantur ad hoc rõne beneficij, pñt inde accipere [1] pretiũ: quia de suo hoc facere non tenentur 12. q. 2. charitatem. & s. de præscri. cum ex officij.

1 Non ex pacto sin Hos. aliàs esset simonia sin cũ. j. de sim. in tm. & ca. nõ satis. I. A.

b Exigere.] licet clerici exigere non possint, laici tñ compelli pñt pios & laudabiles ꝯsuetudines obseruare, si quæ super hoc fuerint. j. de sim. ad Apostolicã. mul ta. n. inhonestè petuntur, q̃ honestè recipi pñt. 18. di. de elogijs 13. q. 2. questa est. 1. quæst. 2. placuit. & c. quam pio. ff. de var. & extraor. colla. l. 1. § est quidem. 14. q. 5. non sane.

CAP. XIII.

A Bolendæ consuetudinis, peruersitas apud Montem Pessulanũ (vt dicitur) inoleuit, vt decedentibus non prius permittatur effodi sepultura, [a] quam pro terra, in qua sepeliendi sunt, certum pretium ecclesiæ persoluatur: & infra.

¶ Mandamus, quatenus cum loci diœcesanus existas, inhibeas clericis, ne quicquam omninò præsumant exigere [b] hac de causa.

¶ Gregorius ix. episcopo N.

P Arochiano.] Diuiditur: quia duæ sunt partes. Secunda ibi. Sed eius. Abbas.

CASVS. Quidam parochianus fuit excõicatus ꝓ manifestis excessibus, homicidio, incendio, & pro violenta manuum iniectione in ꝑsonas ecclesiasticas, & ꝓ violatione ecclesiarũ, & incestu; dũ ageret in extremis, fuit absolutus per presbyterum suũ iuxta formam ecclesiæ: quæsitum fuit, vtrũ deberet in cœmiterio sepeliri? Rñdet, ꝙ non debent ei cœmiterium & alia suffragia ecclesiæ denegari, sed hęredes eius & propinqui, ad quos bona peruenerunt ipsius, compellendi sunt vt satisfaciant pro eodem. Not. ꝙ cui vnum sacramentum conceditur, omnia alia quæ sunt eiusdem censuræ, sunt concedenda. Item sacerdos in necessitate potest absoluere à qualibet excõicatione. Item hæredes tenẽtur ex maleficio defuncti, licet ad eos nihil ex illo maleficio ꝑuenerit.

Excommunicatus, qui per suum presbyterũ fuit absolutus in morte, in cęmiterio sepeliri debet, & ad satisfaciendum coguntur heredes.

CAP. XIIII.

P Arochiano suo, qui excommunicatus pro manifestis excessibus, videlicet, homicidio, incendio, [c] violenta manuũ iniectione in personas ecclesiasticas, [d] ecclesiarũ violatione [e] vel incestu, fuit, dum ageret in extremis, † per presbyterum suum iuxta [f] formam ecclesiæ absolutus, non † debent cœmiterium & alia ecclesiæ suffragia denegari. [g] Sed eius hæredes [h] & † propinqui, ad quos bona peruenerũt ipsius, vt pro eodem satisfaciant, censura sunt ecclesiastica compellendi.

† Adde q dicat constitutus in extremis fact l. 3. cum l. se ff. de don. ca. mor Bart. in l. 41. C. de sacrosan. eccl.

† al. ita: non cẽt cœmiteriũ, vel alia, &c.

† vel.

c Incendio.] incẽdiarij vtrũ sint ipso iure excõmunicati, dicetur j. de sẽ. excom. tua nos.

d Ecclesiasticas.] isti ipso iure sunt excommunicati. 17. q. 4. si quis suadente.

e Violatione.] violatores ecclesiarũ nõ sunt ipso iure excõicati, sed tanquam sacrilegi excõicãdi. 17. q. 4. sicut antiquitus. & c. si quis domum. & c. omnes. Idem est si quis res ecclesiæ inuadat, tanquam sacrilegus excõicetur. s. de foro competen. conquestus.

f Iuxta formam.] de qua habes. j. de sent. excom. ex tenore. & ca. cũ desideres. & respõ. & c. à nobis.

[Glo. si q. arg. alle. 3. iura, duo alleg. in cõtrariũ, & soluit.]

g Denegari.] quia ex quo cõmunicauimus ei viuo, & mortuo communicare debemus. s. eo. ex parte & 24. quæstio. 2. sane. Item est hic argum. cui vnum sacramentum conceditur vel negatur, & alia intelliguntur concessa vel negata. 5. dist. ad eius. 95. distin. illud. & 13. quæstio. 2. cap. vltim. Contra infra de tornea. cap. primo, & infra de rapt. super eo. vbi conceditur pœnitentia & eucharistia, & tamen denegatur ecclesiastica sepultura, sed illud fit ad terrorem aliorum. [2]

[Glo. seq. reci. per contrarium, & soluit.]

2 Concor. l. cũ pror. ff. de iu. & l. si maritus. in fi. ff. de procur.

h Sed eius hæredes.] similem casum habes j. de rap. in litteris. Et ita ex hoc cap. & illo patet, ꝙ hæredes conueniuntur ex maleficio defuncti, licet nihil inde peruenerit ad eos, quamuis lis contestata non fuerit cum defuncto, cum ad eos bona defuncti peruenerint, vt hic dicit, & 16. q. 6. si episcopum, infra de vsu. tua nos. & intellige hæredem esse hæredis hæredem. ff. de verbo. signi. hæredis. sic hæres hæredis testatoris est hæres. C. de hære. insti. l. vlti. nam & secundum leges hæres tenetur condictione furtiua. ff. de cond. fur. si pro fure. §. si condictio. In casu etiam tenetur filius pro patre, licet non sit hæres. C. de primipilo, cum ex sola. lib. 12. quælibet enim actio ad hęredem, & aduersus hęredem transmittitur. C. de contrahend. & committen. stipul. veteris. & l. vlti. C. vt actiones ab hæredibus & contra hære. inci. l. vnica. & in delictis [1] licet ad hæredem nihil peruenerit. argum. 1. q. 4. c. ecclesia. §. item peccato Israhelitarum. ver. maximè cum ex eo vtilitas deferatur ignoranti. Tamen secundum leges non tenetur hæres ex delicto defuncti, nisi in quantum ad ipsum peruenerit, vel nisi lis contestata fuerit cum defuncto. C. si ex delic. defun. l. 1. Sed ex contractu vel quasi, defuncti hæres indistinctè tenetur. C. de actio. & obli. ex deposito. & ff. de re iud. ad ea. §. in contractib. nisi in duobus casibus: vnus est ff. si mẽ. fal. mo. dixe. l. si duobus. §. vlt. alius est ff. de tribu. o illud, §. vltimo, Ber.

DE PAROCHIIS ET ALIENIS parochianis.

Supra visum est de quodam iure parochiali, qd cõsistit in funerando: Sed quia poterat dubitari de alijs iuribus parochialibus. ideò subijcitur ista rubrica. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 10.q.2. & 16.q.5.& 13.q.1.per totum.

TITVLVS. XXIX.

De parochijs & alienis parochianis.



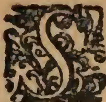
I episcop⁹.] Habet quinque dicta ad idem tendentia, quæ patent in textu. Abbas Siculus.

CASVS. Sic 1 põt poni: Episcop⁹ alicuius ciuitatis cũ magna parte plebis incidit in hæresim Donatistarum: Vnde sunt ꝓcisi ab ecclesia: in plebe residua constitutus est nouus eṗs, priore reuertente ad fidem, tum pro multitudine sequentium eum, tum pro utilitate dispensatur cum eo, vt dignitatẽ recipiat: sed qa alter canonicè ordinatus est, non debet ex toto deponi, sed inter se diuidunt omnia, ut patet in littera. Hodie vero non fieret talis dispensatio: & non continet ius hoc cap. Ber. Not. hic habes vnũ casum, in quo duo episcopi possunt esse in eodem episcopatu. s. qñ alter labitur in hæresim. & alter canonicè eligitur. Item melior est conditio minoris: quia maior diuidet, & minor eliget. Itẽ voluntas pluriũ præferenda est paucioribus. qd est verũ, nisi à paucioribus opponatur aliquid rationabile & probet, ut sup. de his quæ fiant à maio par. cap. cum in cunctis.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ *Inter episcopum substitutum episcopo hæretico & ipsum episcopum hæreticũ reuersum, & ex dispensatione receptum, diuiditur episcopatus modo hic expresso.*

CAP. I.



I † episcopus a ex Donatistis b ad catholicam est vnitatem conuersus, c æqualiter inter se diuidant d eas, quæ sic inuentæ fuerint, ubi ambæ partes e fuerint, idest, vt alia loca ad illum, alia ad alium pertineant, ita ut ille diuidat, qui amplius temporis in episcopatu habet, & minor f eligat. Quod si forte vnus fuerit locus, ad eum pertineat quem plebs elegerit. g Sed si antiqui catholici suũ voluerint, & illi suũ qui ex Donatistis conuersi sunt, plurimorum h voluntas paucioribus præferatur. † Si autem partes æquales sunt, maioris temporis i episcopo deputetur. k † ¶ Si autem ita plurima loca inueniuntur, in quibus ambæ partes fuerint, † ut non possint æqualiter diuidi, velut † si in impari numero fuerint, distributis locis, qui parem habent numerum, quicunque locus remanserit. hoc in eo seruetur quod dictum est, cum de vno loco superius tractaretur,

a Episcopus.] idest, episcopatus. & sic ponitur contentum pro continẽte, uel è conuerso continens pro contento. de cons. dist. 2. cum omne. R.

b Ex Donatistis.] qd dicitur in hoc capitulo, dispensatiuè dictum est 2 23.q.4. ipsa pietas. Ber.

c Conuersus.] cum alius episcopus in illo episcopatu iam erat creatus. Laur.

d Diuidant,] scilicet villas, vel parochias vel plebes.

e Partes.] idest, æquales nomine. n. partis dimidia intelligitur. ff. de verbor. significa. nomen. ff. de vsui etiã parte. Ber.

f Minori.] Not. meliorem conditionem minoris. Ber.

g Elegerit.] vt si pares sint competitores mulieris, moribus & genere, is potior existimetur, quem ibi consulens mulier approbauerit. C. de nuptijs viduæ.

h Plurimorum.] 65. dist. c. 1. 2. & 3. & sup. de his quæ fiunt à maiori parte capitu. capitulo primo. & sup. de electio. licet in fi.

i Maioris temporis.] hoc ideò dicit, quia præsumitur citius mori. 13. q. 2. illud, & in hoc est melioris conditionis.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

k Deputetur.] qd si non côueniant inter se; Alternis annis percipient redditus. ff. communi diui. l. communi diuidundo. §. cum de vsufructu. Vinc.

¶ Ex concilo Maneteñ.

¶ *Presbyteris parochiales. Dominicis diebus & festiuis, parochianos alienos ad Missam admittere non dẽnt, si ex contemptu ad eorum ecclesiam accedunt.*

CAP. II.

VT Dominicis, vel festiuis diebus presbyteri antequam Missam celebrẽt, plebem interrogent, si alterius l parochianus in ecclesia sit, qui proprio contemptu m presbytero, ibi velit missam audire: quem si inuenerint statim ab ecclesia abijciant.

VT Dominicis.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, ꝙ sacerdotes ĩ dieb. Dominicis, & ĩ alijs diebus festiuis dẽnt ꝓponere in ecclesia, vt si est ibi aliquis q ex contemptu dimisit suum presbyterũ, statim recedat. Not. ꝙ nullus ṗsbyter alterius parochianum recipere dẽt ad diuina, quod verũ est, contẽptu ꝓlato suo audire velit ibi diuina. absens enim iusta de causa põt audire diuina in ecclesia ad quam venerit

l Si alterius.] alienus parochianus dr, licet ibi comparauerit domum non causa habitandi, solam enim habitationem comparare in aliena ciuitate non facit domicilium. ff. ad muni libertus. §. sola. Secus si in vtraq; causa inhabitandi. ff. eo. assumptio. §. iuris prudentib. Vinceñ.

m Cõtempto.] benè dixit. contempto: quia ex iusta causa absens benè potest audire diuina in ecclesia ad quam venerit, argum. 7. q. 1. episcopi. vel presbyteri. 81. dist. cap. vlt. & est simile de pœn. dist. 6. placuit. 71. dist. primatus. & 9. q. 2. per totum. Ber.

Hadrianus Papa. †

¶ *Episcopus parochianum alterius sine ipsius licentia ordinare non potest, nec eum aliter iudicare.*

CAP. III.

NVllus episcopus alterius parochianum iudicare præsumat: n &

NVllus.] CASVS. Dicitur, quod nullus eṗs alienũ parochianum iudicet; quia qui eum ordinare, nõ potest, nec iudicare. No. quod nullus potest iudicare parochianũ alterius: quia ad quem spectat ordinatio alicuius, & eius iudicatio. ergo qui non potest ordinare, non potest iudicare. hoc intellige de eṗo: de alijs enim non: quia licet archidiaconus non possit ordinare. potest tamen iudicare, sicut & alij iudices.

n Præsumit.] nisi eo domicilium transtulerit. C. de Inco. & vbi quis do ha. si in patria. libro. & infra e. significauit, & nisi ibi deliquerit. infra de rap. capitulo primo.

[Glo.

† Capitu. 85. in concilijs latinis.

1 Hic casus Bern. est, & in antiquis exemplaribus reperitur.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp. Et ad verũ intellectum huius capitis, vide totas litteras in hunc locum.

† Vide l. & suum hæredem. §. fin. cum l. seq. ff. de pact.

† deputentur.

2 Et loquitur de his, qui erant in partibus Africæ, vbi præualebant Donatistæ, s. m Inn. Io. And.

† fuerunt.

† velut sub impari. Velut si impari.

† Vaneteñ. Naneteñ. sed legendũ Nãneteñ. estq; hoc decretũ ibi c. 1. non ca. 419. vt refert Burchardus li. 2. dec. c. 92. nec. c. 19. vt refert Iuo par. 2. c. 122. habetur c. 2. eo. ti. in 1. cõpilatione. cõcordat cõcilium Trident. sess. 22. in decreto de obseruandis. in celebratione Missæ. §. moneant.

† Burchardus. lib. 2. decret. capitulo 39. Iuo, par. 6. c. 140. & c. 3. eo. tit. in 1. comp.

Et vide totas notas in hunc locum.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit. Secundo argu. & remittit.]

a Ordinare.] sic. 9. q. 2. per totum. arg. ꝯ 25. distin. per lectis. vbi dr ꝙ archidiaconus pōt iudicare, 1 sed non ordinare. Illud sic expone; sicut episcopus non potest alienum parochianū ordinare, sic nec iudicare; Secus est de inferioribus iudicibus, sicut sunt archidiaconi, & ceteri ꝑlati, qui pñt iudicare, sed non ordinare. Et ita arg. habes hic ꝙ sententia à non suo iudice lata non tenet. ī. de iud. at si clerici. vbi de hoc. & C. si à non compet. iud. l. 2. & ī. de cōsuet. ad nostram. nisi in casibus qui notātur ī. de foro compet. cum sit generale.

1 Quid hodie prohibeātur archidiaconi iudicare, uide cōcilium Tridēt. sessio. 24. de refor. cap. 20. §. ad hæc. & sessio 25. de refor. c. 14.

† Post concilium Lateranē. sub Alexan. iij. cap. ultimo. & c. 5. eo. tit. in 1. comp.

ꝫ Vide Felinum in cap. quia iudicante, supra de præscrip. & Oldradum consil. 283.

S Vper eo.] Cōmunis diuisio. Secunda pars ibi, responde mus. Abb. Siculus.

CASVS. In canonibus reperitur, ꝙ limites prouinciarum siue diœcesum, & ea quæ limitibus adhærent, non pręscribuntur: quæsitum fuit, vtrum idem sit iudicium in limitib. parochiarū? Rñdet, ꝙ idem seruandum est in vtroque dummodo cōstiterit limites canonica ordinatione fuisse distinctos. Not. ꝙ limites legitimè distincti, & ea q̃ limitibus adhęrent, prouinciarum, siue diœcesum. & parochiarum, nō præscribuntur. Item idem iuris est in minori quod in maiori.

† vel

† liminib.

† Clemens.

infra. ¶ Nam qui eum ordinare a non potuit, nec iudicare potest.

¶ Vrbanus tertius.

Fines parochiarum, de quibus constat, vel finibus cohærentia, præscribi non possunt.

CAP. IIII.

SVper † eo verò quod apud vos intelleximus dubitatum, an quod de finibus & † his, quæ finibus cohærent, b non præscribedis, statutum per canones c esse dignoscitur, sit in parochiarum limitibus † sicut in prouincialibus admittendum: Respondemus, quod bene videtur in vtroque d seruandum, si fines legitima probatione, vel aliàs indubitata fide constiterit ecclesiastica ordinatione statutos.

¶ Celestinus † tertius.

Si parochianus seu diœcesanus domicilium transfert, primus prælatus in eo iura episcopalia seu diœcesana sibi non uendicat: decima tamen prædiales illius parochiæ sibi debentur, nisi alteri debeantur ex consuetudine.

b Cohærent.] principaliter: sicut intelligunt illud: Quę religiosis adhęrent, religiosa sunt, vt C. de rei vendi. quæ religiosis. & ff. de contrahen. empt. in modicis. Vinc.

c Per canones.] 2 qui dicunt, ꝙ limes præscribi non potest, ne prouinciarum termini confundantur. 16. q. 3. quicunque, & c. licet in regulis, & c. inter memoratos. Quod dicit, parochiarū exponunt quidam, idest episcopatuum: nam canon prædictus, quicunque de prouincialibus limitibus tantum loqui uidetur, sed ſm hoc non traditur hic aliquid de capellis. Sed uerius uidetur quæstionem fuisse propositam de parochiis nam canones prædicti loquuntur de diœcesibus, i. episcopatib. & quod dicit, sicut in prouincialibus, potest exponi, idest, episcopatibus: sed idem intelligo in limitibus episcopatuum, & parochiarum, & prouinciarum, ex quo ibi distincti sunt fines, præscribi non possunt per iura prædicta, cum eadem ratio sit in omnibus: & quod idem sit in omnibus patet satis ex hac decr.

2 Qualiter & quando facta fuerit diuisio prouinciarum, & epatuum ui de 80. dist. cap. 1. & 99. dist. cap. 1. & 13. q. 1. c. 1.

[Glo. seq. dicit tria argu.]

d In vtroque.] arg. quod idem iuris est in minorib. quod in maioribus arg. ī. de præben. maioribus & sup. de ap. ca. de appellationibus. Item argumen. quod de similibus simile debet esse iudicium. sup. de rescri. inter ceteras. & ī. de transla. inter corporalia. ff. de leg. non possunt. Item argum. ꝙ vbi est eadem ratio, idem debet esse ius. ff. de consir. vlti. cum dilecta. & 2. de const. transla. & c. nam concupiscentiam.

ADDITIO. Argu. ff. ad leg. Aquil. illud. & C. ad l. Aquil. l. fin. Ber.

CAP. V.

SIgnificauit † nobis Aconeñ. † episcopus, quod cum post recuperationem Aconeñ. † ciuitatis, ad habitandum in ea, se quamplurimi contulissent, qui ante generalem occupationem terræ sanctæ, in aliis ciuitatibus regni. Hierosolymitani elegerant mansionem: & infra.

¶ Fraternitati, tuæ † mādamus, quatenus prædictorum locorum prælatos, ut sibi nullam in prædictos Aconeñ. † habitatores e iurisdictionem vsurpent, nec ab eis temporalia exigant, quibus spiritualia non ministrant, districtione, qua conuenit, compellatis: ita quod si de agris in eorum parochia constitutis, fructus percipiunt, & in vltra marinis partibus ratione prædiorum f decimæ persoluuntur, deinde

S Ignificauit nobis.] Duæ sunt partes. Secunda: ibi, Fraternitati. Abbas Siculus.

CASVS. Postquam ciuitas Aconensis recuperata fuit à Christianis, multi se transtulerūt ad habitandum illuc, qui ante generalē occupationem terræ sanctæ, in alijs ciuitatibus regni Hierosolymitani morabantur: prælati prædictarum ciuitatum volebāt exercere iurisdictionem in prædictis habitatoribus Aconensib. & alia spiritualia & tēporalia exigebant ab eis, quibus non ministrabant spiritualia; Episcopus Aconeñ. conquestus est domino Papæ: vnde mandat iudicibus, quatenus compellant prælatos prædictorū locorum, vt nullam iurisdictionē vsurpent in prædictos Acoñ. habitatores, nec ab eis temporalia exigant, quibus spiritualia non ministrant: verūtamē si de agris in eorum parochijs constitutis fructus percipiunt, & in partibus vltra marinis ratione prædiorum decimæ soluuntur, decimas illas de cetero integre precipiant, & dicto Acoñ. tanquam suo diœcesano de cætero respondere cogantur. Not. quod licitum est alicui domicilium mutare Item nota contra episcopos, & archidiaconos, & alios prælatos, qui redditus suos percipere non debent, nisi officium suum in verbo prædicationis & alijs exercuerunt. Item decimę, prædiales illi ecclesiæ sunt dandæ, in cuius territorio prædia sunt constituta.

† Cap. vni. co. eod. titu. 2. compi.

† Ancoñ.

† Ancoñ.

† Fraternitati vestræ.

† Ancoñ.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

e Habitatores iurisdictionem.] quia translato domicilio subtracti sunt eorum iurisdictioni. sup. de for. comp. proposuisti. 13. q. 1. ecclesias. §. quia ergo, & ibi dicitur quis habere domicilium, vbi habitat. ff. ad munici. municeps §. miles. Sed videtur contradicere quędam lex. ff. de sena. senatores. ubi dicitur quod licet senatores domicilium habeant in vrbe retinent tamen ius in prouincijs undè sunt oriundi. Sed illud uerum est quo ad honores, non quo ad onera. ff. ad municipa. municeps. La.

[Glo. seq. notat, quærit, & soluit.]

f Prædiorum.] no. quod decimæ prædiales 3 regulariter illi ecclesiæ dēnt dari, in cuius parochia prædia sunt sita. argu. 16. q. 1. si quis laicus. & ī. de decl. quoniam. & c. cum cōtingat. sic & ciuitati tributum soluendum

3 De materia hui9 glossæ uide Oldradū consi. 168. & glossam 13. q. 1. in summa: faciunt tradita per Albericum tract. d stato. par. 2. q. 137.

uendum est: vbi sunt agri. ff. de censi. forma. §. si verò p sonales verò decimæ illi ecclesiæ debent dari, in qua diuina audiunt officia. 16. quæst. 1. questi. & hic in fi. idem dicit. Sed quid de illis qui inhabitant ciuitatem, & habent prædia & vineas extra, quæ non sunt in parochia alicui⁹, sed sita in terminis ciuitatis? Videtur esse hoc in episcopi potestate. argu. infra de deci. quoniam. quia non possunt negari quin sint in parochia eius: nō tamē à ratione extraneum est, vt ratione domicilij decimæ persoluantur si consuetudo ita se habet, in talib. enim consuetudo p iudicat. infra. de decimis. ad Apostolicæ. & c. in aliquibus. in fi. Ber.

rum non vult derogare. supra de restit. spolia. litteras, & infra de sen. excō. officij. Et dicit lex, q ius constare non potest, nisi sit aliquis iurisperitus, per quē possit in melius perduci. ff. de ori. iur. l. 2. §. post originem Lau.

ADDITIO. Ex hoc textu nota, quòd licet magistri possint glossare sicut placet quo ad primitias non tamē quo ad decimas.

Ancoñ.

† De materia huius tituli, vide plene p B. Thomā, & Caietanum. 2. 2. q. 86. & 87. & per Dominicum Sotum li. 9. de iustitia & iure q. 3. & 4. p totum.

† C. 45. Et c. 1. eo. tit. in 2. compila. Et de materia vide Nauarrum in Manuali. ca. 21. tit. de tertio præcepto ecclesiæ, & plene per Couarruiam, li. 3. varia resolut. cap. 17. Et vide notas huius capitis.

† Dictio, & deest in aliquot antiq.

ceps eis ipsas cum integritate persoluant. dicto vero Acon. tanquam diœcesano suo cogantur de cæteris respondere.

TITVLVS XXX.

De decimis, † primitijs & oblationibus.

DE DECIMIS primitijs & oblationibus.

¶ Quia decimæ, & primitiæ, & oblationes sunt de iure parochiali, ideò post rubricam præcedērem meritò subiicit ista. Abbas.

De hac materia tractatur 16. q. 1. c. cunctis §. de his vero. vs qu. ad fi. & q. 7. per totum. 13. q. 1. per totum. de consec. dist. 5. quadragesima. De oblationibus tractat 10. q. 1. & 2. & 25. q. 1. per totum. & 13. q. 2. §. nimirum. vsque ad §. Item quæritur.

Decimā.] Diuidit, quoniam primo agit de quantitate decimarum, exprimēs quatuor genera ipsarum. Secūdò de quātitate primitiarum: ibi, At verò. Abbas Sicu.

¶ Hieronymus super Ezechielem. †

¶ *Exprimit quatuor genera decimarum, quæ ex veteri lege debebantur.*

CAP. I.

Decimam partem omnium frugum Leuiticę tribui populus ex lege debebat. Rursus ex ipsis decimis Leuitæ, hoc est, inferiorum ministrorum gradus, decimas d. bant sacerdotibus. Erant quoque & † aliæ decimę, quas vnusquisque de populo Israel in suis horreis separabat, vt comederet eas, cum iret in templum in vrbe Hierusalem, & in vestibulo templi sacerdotes & leuitas ad conuiuium a inuitaret. Erant autem & alię, quas pauperibus reconde-bant. ¶ At verò primitiæ, quæ de frugibus offerebant, non erant speciali nomine diffinitæ, b sed offerentium arbitrio derelictæ. Traditionem quoque accepimus Hebræorum, non lege præceptam, sed arbitrio magistrorum c inolitam, quod qui plurimum, quadragesimam partem dabant sacerdotibus: qui minimum, sexagesimam: inter quadragesimam & sexagesimam licebat d quodcunque voluissent offerre. Quod igitur in Pentateucho e dubium derelictum est, hic † specialiter diffinitur propter sacerdotum auaritiam, ne amplius à populo exigant in primitijs f offerendis.

¶ Pascalis secundus.

¶ *Non potest congrue summari propter varietatem lecturarum.*

CAP. II.

Nouum † genus exactionis est, vt clerici à clericis g decimas exigant, cū nusquā in lege Domini hoc legamus: non enim Leuitæ a Leuitis h decimas accepisse leguntur. Illi profectò clerici, qui a clericis spiritualium ministeriorum la-

d Licebat.] non licentia dispensationis sed iuris cōis.

e Pentateucho.] liber est sic dictus à pē te, quod est quinque, & teuchos, quod est volumē, quia in vno volumine quinque libri i Moysi continentur Ala.

[Glo. seq. quærit. opi. ponit, ex qua iterū quærit, & soluit.]

f In primitijs.] primitiæ enim tāquam debitæ exiguntur, sicut & decimæ. argu. 16. q. 1. reuertimini. 32. dis. præter hoc. & infra c. quam sit graue. Sed nūquid in pecudibus datur primogenitum? Hug. dicit de ducentis vnū dandum loco primitiarum. Sed quid si tot non habeat capita? tunc soluat æstimationem secundum q̄titatem illius numeri. Durum videretur dare primo genitum si forte non haberet vltra duo capita vel tria, alias minimum esset si haberet quadringenta vel quingēta siue mille. Laurentius.

i id est Genesis, Exodus. Leuitic⁹, Numeri, & Deuteronomiū. Cōciliū Triden. sessio. 4. in decreto de canonicis scripturis.

† al. hoc

† Post concilium Lateranense sub Alex. iii. par. 13. c. 16. & c. 7. eo. tit. in 1. compi. Et hanc decretalem intellige prout declarat eam B. Thomas. & ibi. Caietan⁹. 2. 2. q. 87. ar. 4.

Nouum genus.] CASVS. Quæsitum fuit à Papa vtrum clerici à clericis decimas exigere possint? Respondet, quod hoc esset nouū genus exactionis, vt clerici a clericis decimas petant, cum in lege Domini non legatur: Leuitæ enim à Leuitis decimas non accipiebant: illi verò clerici, qui ab alijs clericis spiritualia recipiunt, de laborib. suis eis debent decimas dare. Not. clericos clericis dare decimas nō debere.

CASVS. Primò ponit tria genera decimarum, secundum quòd olim in veteri testamento soluebantur. Secūdo dicit. quòd primitiæ, quas de frugibus offerebant, non erant aliquo speciali nomine designatę, sed pro voluntate sua quilibet offerebat: postea traditio Hebræorū inoleuit arbitrio magistrorum, q qui plurimū dabant, quadragesimam partem afferebant sacerdotib. qui minimum, sexagesimam partem: & sic inter quadragesimam & sexagesimā licebat offerre quod volebant, & ita quod prius dubiū erat postea diffinitium fuit propter auaritiam sacerdotum.

a Ad conuiuium.] 13. q. 2. ecclesias. §. his itaque. Ber.

b Diffinitæ.] in qua quantitate dari deberent. Ber.

[Glo. seq. arg. opi. magistrorum, &c.]

c Magistrorum.] nota hic arg. quòd opiniones magistrorum sunt fouendæ. vnde Inn. opinionibus magistro-

[Gloss. seq. re. per obiect.]

g A clericis.] hoc intellige de dote ecclesiæ, de qua clerici non debent dare decimas, vt 16. q. 1. questi. Sed de prædijs proprijs siue patrimonialib. clerici debent soluere decimas, vt 16. q. 1. si quis laicus. & hoc siue prędia sint in propria parochia clericorum siue in aliena. B.

h A Leuitis.] scilicet paribus, quoniam summis sacerdotibus inferiores, decimas soluebant. supra eo. c. prox. Vel non accipiebant Leuitæ à Leuitis, quibus spiritualia non ministrabant.

[Glo. seq. reci. per obiect. quam dupliciter soluit.]

a De-

a Debent.] videtur contradicere principio: sed intellige principium capituli de dote ecclesiæ, vt dixi. quod hic dicit, intellige de patrimonialibus. Vel posses intelligere, quòd hic dicit de clericis coniugatis, qui ab aliis clericis spiritualia recipiunt, 2 & hoc innuit lr̃a, & ita planum est. B.

2 In his. n. cõiugati, etiã tonsurati, ñ gaudent priuilegio. j. de cle. coniu. c. vnico. in fi. li. 6 Io. An.

EX multiplici.] Primo ponitur querela. Secundo iudicum datio: ibi, Vnde. Abb. Sic.

CASVS: Inter abbatem & conuentum de Brudeia ex vna parte, & quendã presbyterum pro ecclesia sua ex altera, talis compositio intercessit scripto authentico monachorum roborata, quòd monachi deberẽt soluere annuatim dicto presbytero dum viueret, decimas de blado & vniuersis leguminibus, exceptis minutis decimis, quas eis remisit: post ea Abbas impetrauit priuilegium, vt de laboribus suis, quos ꝓpriis sumptibus excolunt, decimas soluere non teneantur, nulla de compositione prædicta mentione facta, statim cœperunt excolere suis sũptibus possessiones; super quibus compositio facta erat, & ea occasione subtrahebant decimas: vnde presbyter cõquestus est domino Papæ super hoc, dicit Papa, quòd non fuit suæ intentionis, per priuilegium prædictæ compositioni derogare: quare mandat, quatenus Abbas & monachi compellantur prædictam compositionem seruare, vel cum ipso presbytero amicabiliter conuenire, nisi de ipsa compositione in priuilegio contineatur expresse. Nota quod Papa per priuilegium suum non intẽdit reuocare compositionem, de qua in priuilegio mentio non habetur. Item priuilegium veritate tacita impetratum non valet.

† Credo hũc esse Hadrianũ iiij. qui proximè ꝓcessit Alex. iij.

¶ Hadrianus† Vigor. & Herforden̄ episcopis.

¶ Compositio super decimis nõ tollitur, per priuilegium sequens, si de illa mentionem non facit.

CAP. III.

† Ca. 17. e. ti. in 1. cõp. Et post concil. Lateran̄. sub Alex. iij. pa. 13. c. 11.

EX † multiplici conquestione V presbyteri accepimus, quod cum inter Abbatem de Brudeia, de consensu totius conuentus, & prædictum presbyterum talis intercesserit † conuentio, scripto monachorum authentico roborata: quod monachi dicto presbytero & ecclesiæ suæ, de blado & vniuersis leguminibus, quãdiu viueret b decimas persoluerent, exceptis minutis decimis, quas idem presbyter quietas c † clamauit: idem Abbas à nobis priuilegium obtinuit vt de laboribus, quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, nulli decimas soluere tenerentur: & infra. ¶ Vnde quia non fuit nostræ intentionis, d per priuilegium nostrum conuentioni derogare prædictæ: Mandamus quatenus Abbatem & monachos, vt eandem e conuentionem (non obstante dicto priuilegio, nisi de ipsa contineatur f in eo) inuiolabiliter teneant & obseruent: vel exindè secum pacificem conueniant, appellatione postposita compellatis.

† interuenerit.

† Quietas lego ex antiquis nõ, qui bus, vt in nõ nullis recentioribus.

[Gloss. seq. recitetur per quæstionem.]

b Quandiu viueret.] hic simpliciter & pure facta fuit compositio super decimis; ergo de omnibus præsentibus & futuris intelligendum est: vnde si postea allas possessiones monachi acquisierunt, sub eadem compositione intelliguntur, infra de priuileg. quia circa.

a Modus dicendi vulgaris Italorũ, hoc est, lechiamo frãche.

c Quietas 2 clamauit.] arg. quòd rebus nondum habitis possit quis renũciare. ff. de acquir. hære. is qui. Ar. contra ff. de reg. iur. qui potest. Sol. non potest quis renonciare iuri antequam sibi competat, vt ibi dicitur: pacisci tamen potest, vt ff. de pactis. & l. hæredi. §. filiusfamilias. & C. de pact. l. 1. & hic R.

3 Vide text. in l. non dubium. & ibi Bar. & glos. C. de legib.

[Glo. seq. arg. in contrarium, & soluit.]

d Intentionis.] nota secundum intentionem domini Papæ priuilegium fore intelligendum. 3 sic etiam rescriptum quo conceditur beneficium. supra de præb. cap. vltim. & supra de rescrip. mandatum. Item argu. ꝙ Papa per suum priuilegium, siue rescriptum, non vult facere alicui præiudicium. supra de offi. ord. licet. & s. de vsu pal. ex tuarum. supra de offi. deleg. super e. & hoc ideo est hic, quia priuilegiũ illud fuit tacita veritate impetratũ: vñ nõ valuit. quod si dixisset, priuilegiũ non fuisset concessum. s. de rescrip. super litteris.

e Eandem conuentionem.] & ita patet. ꝙ conuentio põt interuenire in spiritualib. saltẽ inter ecclesiasticas personas. j. eo. suggestum. & ca. nuper abbates. & s. de transac. cap. 2. Sed ad hoc vt cõpositio sit ꝑpetua, debet auctoritas epi. interuenire vt s. de transf. de cæterò, & c. 2. aliàs erit personalis, vt s. de trãs. veniens. & hic fuit cõpositio ꝑsonalis: qa auctoritas superioris non interuenit, vt patet ex eo quod dicit, s. quamdiu viueret. & sic in vita sacerdotis tantum durauit compositio.

¶ Idem Thomæ Cantuarien̄. † archiepiscopo.

† Hunc existimo esse B. Tho. Cantuarien̄. Archiepiscopũ, qui circa annum Christi 1171. pro libertate ecclesiæ asserenda martirio traditur sub Alex. iij.

¶ Monachi tenentur soluere decimas prædiales de prædijs nouiter cultis, de quibus, decima prius soluebantur.

CAP. IIII.

† C. 3. eo. tit. in 1. compil. Et post concilium. p. 13. c. 12.

COmmissum † nobis: & infra. ¶ Peruenit ad nos, quòd monachi g de Bosse, ecclesiæ sanctæ Mariæ, in cuius parochia commorantur, decimas ex integro non persoluunt. ¶ Ea propter mandamus,

f Contineatur.] nã si de cõpositione facta fuisset mentio in priuilegiis, & ex certa scientia, Papa derogasset huic compositioni. argu. supra de rescrip. non nulli. & infra de capel. mo. ex parte. Ber.

4 Quid operetur clausula: ex certa sciẽtia, tradit late Antonius Gabriel⁹ li. 6. cum. conclusi. titu. de clausulis, cõclusio. 1.

COmmissum.] Primo ponitur querela. Secundo iudicis datio: ibi, Ea propter. Abbas.

CASVS. Monachi de Bosse, ecclesiæ sanctæ Mariæ, in cuius parochia commorantur, decimas integre non soluebant. conquestus rector illius ecclesiæ dño Papæ: vnde mandat archiepo Cantuarien̄. quatenus monachos compellat, vt decimas de terris cultis, in quib. olim domus constructæ fuerant, ecclesiæ prædictæ cum ea integritate persoluant, qua prius solui consueuerant, anteq̃ in eadem parochia moraretur: & sicut decimæ olim soluebantur de pascuis, ita & nunc soluantur de eisdem, ad frugum fertilitatem translatis absque diminutione. Nota, decimas integre persoluendas.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

g Monachi.] non dicit hic de qui monachis: vnde si intelligis cap. de Cisterciẽ. loquitur de possessionibus, quas non excolunt suis sumptibus & laboribus de quibus soluere debent decimas. infra e. ex parte Vel forte per subtractionem illarum decimarum parochialis ecclesia enormiter lædebatur, quod esse non debet. infra de ver. sign. quid per noualε. arg. C. de preci. Impe. offer. quoties rescripta. 5 Si vis intelligere de aliis monachis, planum est qui decimas soluunt nisi de non alibus cultis sui. sumptibus, & de nutrimentis animalium. infra eo. ex parte.

5 Vide de testi. 1 causam 2. super vlti. glo. Io. An.

a Inte-

quatenus eos, vt decimas de terris cultis, in quibus olim domus cõstructæ fuerant, præfatę ecclesiæ cũ ea integritate [a] persoluant, qua priusq̃ in eadẽ parochia morarentur, solebant psolui compellas. Et sicut etiam de pascuis [b] olim decimæ persoluebantur ita nunc de eisdem ad frugum fertilitatẽ translatis, decimas volumus absque dimnutione persolui.

¶ Alexander tertius Cantuarieñ. Archiepiscopo, & eius suffraganeis.

Per excommunicationem compellitur quis ad soluendas decimas de molendinis, & alijs hic contentis. & ca. seq. hoc dicit cum seq.

CAP. V.

PEruenit † ad nos: & infra. ¶ Mandamus, quatenus parochianos vestros monere curetis, & si opus fuerit sub excõmunicationis districtione cõpellere, ut de prouẽtib. molẽdinorũ, [c] † piscariarum, fœno, [d] & lana, [e] decimas, ecclesijs quibus debẽtur, cum integritate persoluant.

¶ Idẽ Vintonieñ. † episcopo.

Summatum est cum pręcedenti, & declara vt in precedenti dictum est.

CAP. VI.

NVncios: † & infra. ¶ Mandamus, quatenus parochianos tuos de apibus, [f] & de omni fructu decimas persoluere ecclesiastica districtione compellas.

¶ Idem Exonieñ. episcopo.

Decimæ fructuũ, statim cũ collecti sunt solui debet, non deductis expensis.

CAP. VII.

CVm † homines de Hortona de frugib. nouem partibus sibi retentis, decimam ecclesię cuius parochiani [g] sunt sine diminutione soluere teneantur: & anteq̃ id faciant, seruientibus & mercenarijs suis, de frugibus nõ decimatis [h] debita totius anni pro seruitio suo impendant; tunc demũ de residuo decimã persoluẽtes: Mãdamus quatenus eos cogatis, vt decimã statim † fructibus [i] collectis psoluãt atque de subtractis & retentis dignam satisfactionem [k] exhibere procurent.

¶ Idem monachis de Neucleñ. †

Priuilegiati super decimis non soluendis de his prædijs, quæ ab alijs conducunt, decimam soluere tenentur.

CAP. VIII.

DIlecti † filij Abbas & fratres sãctę Crucis, sua nobis conquestione monstrarũt, quod pdia vndè decimas, &

a Integritate.] sic infra eo. c. prox. & c. non est. & c. cũ homines. & c. tua nobis. & 16. quæst. 1. si quis laicus. ff. de pub. & vecti. Imperatores. Ber.

[Glo. seq. quærit & soluit.]

b Pascuis.] quæ ergo dicuntur noualia, à quib. oẽs religiosi sunt exẽpti? Dicas quod illa dicũtur noualia, quorum non erat memoria, q̃ culta fuissent. ꝗ. de ver. sig. quid per nouale. & q̃ prius erant quasi inutilia, vt montana paludes, vñ parochialis ecclesia nihil añ pcipiebat, vel ita modicũ q̃ sine lęsione poterat amittere illud & ita ista pascua non erant prius inutilia, vel area sine dom⁹, vndè nõ deberẽt dici noualia per ca. quid per nouale.

Peruenit.] Capitulum istud & sequens per se patent.

c Molendinorum.] etiã si sit ad ventũ. ꝗ. eo. ex trãsmissa. Bern.

d Fœno.] de omnibus enim quæ fidelis homo acquirit, debet soluere decimas ꝗ. eo. ex transmissa, & de venatione, & de militia. 16. q. 1. decimas. & q. 7. quicunque B.

e Lana.] in pecudũ fructu, lac, lanaq; fœtus habet, ff. de vsu. l. in pecudum. & Insti. de rerdiui. §. in pecudum.

f NVncios.] De apib.] & omni fructu licitè acq̃sito. ꝗ. eo. ex transmissa siue de animalib. ꝗ. c. prox. siue intuitu prædiorum, siue intuitu psonæ, ꝗ. de paroch. c. vlt. & ꝗ. eod. pastoralis. Ber.

CVm homines.] primo ponit factum reprehẽsibile. Secundo corrigi mãdat ibi: Mandamus. Abb.

C A S V S. Homines de Hortona tenentur soluere decimas parochiali ecclesię: sed antequam id faciant de fructibus non decimatis satisfaciunt seruientibus & mercenarijs suis pro debito totius anni & de residuo decimas persoluunt: mandat Papa, vt statim collectis fructibus ante aliquam deductionem decimam soluere compellantur, & de subtractis faciant competenter. Nota decimas persoluendas ante aliquam deductionem.

g Parochiani.] argum. decimas esse dãdas illi ecclesię vbi quis accipit ecclesiastica sacramenta etiã prædiales tamen contrariũ est verũ, q̃ prdiales potius dari debẽt illi ecclesiæ, in cuius territorio sita fuerit prædia. sup. tit. prox. ca. vlt. nisi consuetudo in contrarium esset. ꝗ. eo. cũ sint homines. Ber.

h Non decimatis.] de oĩbus enim satis, & plãtatis, & de omnibus fructibus possessionum & animalium, & omnibus fructib. ratione prædiorum prouenientibus, nullis expensis deductis decimæ sũt soluẽdę. ꝗ. e. nõ est in potestate. & c. tua nobis. De alijs verò q̃ pueniunt ex negotiatione & artificio deducendæ sunt expensæ, & de residuo persoluenda decima. ꝗ. c. pastoralis.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

i Fructibus collectis.] idest, quã citius & competentius solui possunt: quia tardius dare peccatum est 16. q. 1. decimę. & qui nõ facit statim, in mora intelligitur vndè periculum decimarum ad ipsum spectat. ff. de leg. 1. cum res. §. vlt. & ꝗ. de commo. c. vnico. Sed quid si sacerdos tunc recipere noluerit? nõ est periculum illius. ff. de solu. q. decem 1 si tamen postea sacerdos voluerit recipere rursus incipit esse rusticus in mora. ff. de actio. empt. & vẽdit. si per emptorem. §. quod si c. ff. de nou. ope. nun. prætor. §. penul. ff. quor leg. 1. 2. §. vlt. semper enim posterior mora nocet ei per quem fit. ff. de peric. & commo. rei vendit. illud. ff. de vsur. de bitor. Ala.

K Dignam satisfactionem.] sic. 16. qu. 7. quicunque & c. omnes decimæ. & q. 1. si monachus.

DIlecti.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Vnde. Abbas Siculus.

C A S V S. Monachi de Neucleñ. habebãt priuilegium de non dandis decimis de terris, quas colunt suis sumptibus: ipsi conducebant prædia aliorum in parochia monachorum sanctæ Crucis, de quibus prædijs monachi sanctæ Crucis, percipere decimas consueuerunt, de quibus in magna parte sustentationem habebant: & occasione priuilegij prædicti decimas non soluebant monachis sanctæ Crucis, de prædijs conductis: unde cum ipsi monachi enormiter grauarentur, conquesti sunt domino Papæ: vnde scribit eisdem monachis de Neucleñ. dicens, quod non fuit in

l Debens x. si obtulit illa creditori qui recusauit sine iusta causa illa recipere si perdit ille sine culpa, doli mali exceptione tutus est, etiam si aliquãdo interpellatus nõ soluisset. Io. And.

† Cap. 2. eo. tit. 1. comp. Et post cõcilium par. 4. ca. 2. uide B. Thomã, 2. 2. q. 86. art. 2. Cõcilium Tridẽnt. sessio. 25. de refor. cap. 12.

† Vide quod dicit Barto. in l. si manifeste. C. de serui. & aqua. & in l. 1. ff. de aqua pluu. arcen.

† Vitorieñ. Vuintonieñ.

† Cap. 15. eod. tit. in 1. comp. Et post concilium part. 4. cap. 3. vbi integra clausula. adde B. Thomã superiori capite citatũ.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cõp. Et post concilium part. 4. c. 4. & vide B. Thomam 2 2. q. 87. ar. 2. ad quartũ argumentũ. & Guidon. Papæ decisio. 383.

† statim de fructibus, &c.

† Nembio. Noruolo. Neuolo. Neuelo. Nouolesia.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cõp. & post cõcilium part. 13. cap. 2.

fuit intentio antecessorum suorum, vt de possessionib. quas conducunt, decimas non persoluant: quare mandat eisdem, vt de prædijs conductis, monachis prædictis integre decimas persoluant, vel cum eis amicabiliter conueniant. Nota priuilegia sic intelligenda, vt intellexit auctor ipsorum.

& varietatem rerum priuilegia sunt varianda. argu. 63. dist. cap. quia sancta. §. verum, & j. de consan. & affi. non debet. 12. q. 1. videntes. Sed contra: quia priuilegia perpetua firmitate constare debent. 25. q. 2. c. 1. & 2. Solu. quod ibi dicitur, verum est, & generale, & perpetua sunt, & immutabilia: sed quod ibi dicitur, caulale est; & causa non superueniente bene perditur priuilegium; puta si quis abutatur priuilegijs. 11. q. 3. priuilegium. & 74. dist. vbi ista didicisti. Item propter delictum ciuium perditur priuilegium 25. q. 2. ita nos. Item per negligentiam spatij x. anno. ff. de nundi. l. 1. Item per contrariũ factum. sup. de præb. pro illorum. & sup. de constit. cum accessissent. & j. de priuil. si de terra. Itẽ cũ enorme præiudiciũ alij inducit. vt hic, & j. de verbo. sign. quid per nouale & sup. prox.

ADDITIO. Vnde versus;

Indultum tollit contemptus, crimen, abusus.

Oppositum factũ, damnum, tẽpus variatum.

Item priuilegia non sunt amplianda, quia sunt odiosa.

[Glossa seq. recit. per obiectionem, & solutionem.]

† ad firmã. id est, ad certam pensionem titulo locationis, vt notaui in ca. vestra, j. de locato.

a Conduxistis.] si propria non sufficiunt, licitum est clericis conducere aliena prædia, vt hic patet: & in Auth. de san. episc. §. aliud. colla. 9. & sic non obstant quæ consueuerunt signari pro contrarijs. j. ne cleri. vel mo. ca. 1. 2. & 3. & 86. distin. peruenit. Bernar.

† conductis.

b Enormiter.] in hoc casu perditur priuilegium. j. c. prox. & j. de verb. sign. quid per nouale.

c Nec fuit intentionis.] forte habebant isti etiam monachi priuilegium, vt de laborib. suis decimas nõ darent: sed istud priuilegium Papa non vult extendi ad conductitias possessiones: & sic debet considerari scribentis intentio. j. de rescriptis. mantit. in 1. cõp. datum & c. ad aures. & supra de præbend. cap. vlti. & capit. cum causam. 35. quæst. 3. quod scripsi. & sup. cap. 3.

† Doloñ.

† Cap. 9 eo. tit. in 1. cõp. & post concilium Lateranñ. sub Alexand. iij. par. 13. c. 4.

d Componatis.] & sic compositio bene potest fieri super decimis. De hoc dixi supra. eo. ex multiplici.

in magna parte sustentationẽ consueuerũt habere, a plerisque laicis conduxistis [a] & recepistis ad† firmam. Vndè quoniã ijdẽ fratres ex hoc grauantur enormiter, [b] nec fuit intentionis [c] nostræ aut antecessorũ nr̃orũ vt de possessionibus, quas conduxistis, †decimas non soluatis: Mãdamus, quatenus de prædijs quæ cõduxistis in parochijs suis, de quib. cõsueuerũt decimas percipere, plenario soluatis eisdẽ: vel cum ipsis amicabiliter componatis. [d]

¶ Idem Abbati & fratribus Doloñ. †

Reuocatur priuilegium, si ex post facto incipit enormiter nociuum esse.

CAP. IX.

SVggestũ† est ex parte vestra, qđ Abbas & fratres monasterij de Vrsiñ. decimas a vobis auferre conãtur: & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus cum prædicto Abbate & fratribus, super ipsis decimis componatis: nã qñ Romana ecclesia ordini vestro priuilegia [e] de decimis dederat, ita erãt ratæ Abbatiæ vestri ordinis, qđ exinde nulli poterat de iure scandalũ suboriri; sed tũc intantũ augmẽtatæ sunt, ac possessionibus ditatæ, ꝙ multi viri ecclesiastici, de vobis apud nos quærelam † sæpè proponunt. [f]

¶ Idem Terraconeñ. †archiepiscopo.

Cistercienses, Templarij & Hospitalarij, decimã prædiorum suorũ, quæ proprijs manibus aut sumptibus excolunt, soluere non tenẽtur alij verò religiosi non soluunt decimas de hortis, & nutrimentis animaliũ, nec de noualibus, quæ proprijs manibus ac sumptibus excolunt.

CAP. X.

EX† parte tua ad nos noueris peruenisse, qđ alibi monachi & nigri, & qdã, †alij religiosi, ecclesias tuæ iurisdĩ

f Querelam sępe proponunt.] vbi enim priuilegiũ ex post facto recidit ad iniquũ cõpẽdium, principis est æstimõ. ff. de reg. iuris Neratius in fi. quia bñficia principalia ipsi principes solẽt interpr. tar. ff. de vul. sub ex fa cto. sim. 63. dist. c. quia sancta. §. verum.

1 Adde quod rescĩdat priuilegiũ per Oldradum cõsil. 96. adde Iasonem in l. 6. de cõstit. princ. & Felinum in c. cum accessissent. j. de constit.

† querimoniam.

† Turoñ. Terrasco.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. compilat. & post concilium par. 13. cap. 5. & de intellectu vide Crauettam in l. 1. ff. de leg. 1.

† quidã alij viri religiosi, & c.

SVggestum.] Communis diuisio, consultatio & responsio. Secunda pars: ibi. Discretioni. Abb. Sic.

CASVS. Abbas & fratres Doloñ. monasterij conquesti sunt Domino Papæ, quod cum ipsi habeant priuilegia de non dandis decimis, monachi de Vrsiñ. decimas auferre conantur ab eis, contra tenorem priuilegiorum suorum: Vnde mandat abbati & fratribus, vt super decimis illis componant: quia quando Romana ecclesia ordini illorum priuilegia de non dandis decimis concessit, ita erant ratæ abbatiæ illius ordinis, quod nulli poterat de iure scandalum suboriri: sed modo intantum sunt augumentatæ, & possessionibus ditatæ, quod multi viri ecclesiastici, de ipsis proponunt querelam. Nota quod super decimis compositio fieri potest inter ecclesiasticas personas. Item si priuilegium ex post facto incipiat enorme detrimentum inferre, reuocandum est priuilegium.

[Glo. seq. arg. alleg. 3. iura. & duo alleg. in contrariũ & soluit dans regulam, & quinque casus.]

e Priuilegia.] arg. quod secũdum diuersitatem tporũ

EX parte.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Sanc. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam monachi albi, & nigri, occasione priuilegiorum, quæ super non dandis decimis sibi concessit Romana ecclesia, spoliare præsumebant ecclesias iurisdictionis Terracoñ. archiepiscopi: vnde ipse significauit hoc domino Papæ. & ipse rescribit ei dicens, quod prædecessores Alexandri fere omnibus religiosis concesserunt decimas de laboribus suis, sed Hadrianus postmodum fratribus Cisterciensis ordinis, Templarijs, & Hospitalarijs decimas laborum, quas proprijs manibus & sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum. & de hortis & de noualibus suis: quas proprijs manibus & sumptibus excolunt, & alijs concessit vt decimas non persoluant: & Alexander super hoc imitatus est Hadrianum: vnde præcipit, quòd illi quibus hoc indultum est, occasione decimarum de alijs rebus ecclesiarum suarum decimas subtrahere non præsumant, vel sibi aliquid vlterius vendicare. Nota quòd priuilegium non debet ad aliud extendi quàm ad ea quæ continentur in ipso.

¶ Præ-

a Prædecessores.] scilicet Pascalis ij. & Gregorius. 16. q. 1. decimas. 12. q. 1. quia tua.

[Glo. seq. tractat tria tempora circa decimas monachorum primitiuorũ, Paschalis & Hadriani, & vltimo 4. casus excipit.]

b Laborũ suorũ.] hoc intellige de proprijs possessionibus, & non de conductis ad firmam. s. eo. dilecti. Quia verò de decimis monachorũ variè loquuntur iura, ideò nota quod monachi in primitiua ecclesia decimas dabãt de prædijs & laborib. suis, tanquam laici. ar. 16. q. 1. alia causa. 1 & c. gñaliter. & 12. q. 1. duo. in fi. vsque ad tẽpus Paschalis ij. Postea verò idẽ Paschalis & concilium Moguntinum statuerunt, quod nec monachi, nec religiosi nec aliqui cõmuniter viuentes, decimas de suis laboribus soluerent. 16. q. 1. questi. & c. decimas. Tempore verò procedẽte Hadrianus Papa solis Cistercieñ. Hospitalarijs, Hierosolymitanis, seu Tẽplarijs cõcessit hoc priuilegiũ, vt de laborib. suis, quos proprijs manibus excolunt, decimas soluere non tenerentur: Alijs verò monachis concessit decimas tñ de noualibus, quæ colũt suis manibus, & de hortis, & nutrimentis animalium suorum, vt hic dicitur. & sic modò seruatur. Et ita est tenendum, quod Cister. Templarij, & Hospitalarij decimas de suis possessionibus quas suis laboribus excolunt, soluere non tenenẽ, vt hic dr, & in duob. proxi. c. seq. nisi pacto ad hoc teneant. s. eo. ex multiplici. vel nisi parochialis ecclesia enormiter læderetur. s. e. dilecti. & c. suggestum. & j. de verb. sig. quid per nouale. uel nisi soluendo renuntiauerint priuilegio suo. j. de priui. accedentibus. & c. si de terra. Et hæc quæ dicta sunt vera sunt de monachis qui populum non regunt, sed si monachi habent populum, bene possunt recipere decimas personales & prædiales. 16. q. 1. moderamine. Hodie verò abbates Cistercieñ. & alij, qui simili gaudent priuilegio de possessionibus, quas acquisierunt post cõcilium generale, uel de cætero acquirent, soluere tenentur decimas. j. eo. nuper. Tanc.

c De noualibus] quid sit nouale, dicitur j. de ver. sign. quid per nouale. & j. de priuile. c. vlt.

Licet.] CASVS. Religio, quibus cõcessum est, vt de laboribus suis, quos proprijs manib. aut sumptibus excolunt, decimas non persoluant, si possessiones suas alijs tradunt excolẽdas, decimas de illis soluere tenent

nis redditibus decimarũ occasionẽ priuilegiorum, quæ sibi Romana indulsit ecclesia, spoliare præsumunt. ¶ Sanè nolumus te latere, quòd prędecessores a nostri ferè omnibus religiosis decimas laborum suorum b concesserant. † Sed prędecessor noster Hadrianus, solis fratribus Cisterciẽsis † ordinis, & Templarijs, & Hospitalarijs decimas laborum suorũ, quos proprijs manibus vel sumptibus colunt, indulsit: cęteris verò, vt de noualibus c suis, quę proprijs manibus vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis animaliũ suorum, & de hortis suis decimas non persoluant: quẽ sumus super his imitati. Quia re hi, quibus hoc indultum est, hac occasione decimas de alijs rebus ecclesiæ suæ non possunt subtrahere, vel sibi aliquid vlterius vendicare.

¶ Idem.

¶ Priuilegium super decimis laborum non extenditur ad terras, quæ alijs traduntur excolenda.

ecclesijs parochialibus, in quibus priuilegium locum non habet.

d Proprijs manibus.] & sic loquitur de Cisterciẽs. Templarijs, & Hospitalarijs, quibus hoc priuilegium concessum est. 2 s. eo. cap. proxi. Bern.

CAP. XI.

Licet † de benignitate sedis Apostolicę sit vobis indultum, vt de laboribus, quos proprijs manibus d vel sumptibus colitis, nemini decimas soluere teneamini: propter hoc tamen non est licitũ vobis, decimas de terris vestris subtrahere, quas alijs tradistis e excolendas.

¶ Idem.

¶ Priuilegiũ super decimis laborum, etiam ea quę non sunt noualia comprehendit.

CAP. XII.

Ad † audientiam nostram: & infra. ¶ Illud priuilegii capitulum praua quidem interpretatione f peruertentes, quo Cisterciẽsib. indulgetur, ne de laboribus, quos proprijs manibus aut sumptibus excolunt aliquis decimas ab eis exigat: asserunt, g quod pro laborib. noualia intelligi debent: & infra. ¶ Mandamus, quatenus nõ permittatis hoc fieri: nam si intelligeremus h tantummodò de noualibus, vbi ponimus † de laboribus, de noualibus poneremus. †

e Traditis.] ad hoc enim non extenditur priuilegiũ, nec ad illas, quas conducunt ab alijs ad firmã. s. eo. dilecti. Et sic priuilegium intelligit de proprijs possessionibus, quas, colunt proprijs sumptibus.

Ad audiẽtiã.] Primò ponit prauã interpretationẽ, quã sedes reprobat ibi, Mãdamus. istud c. emanauit ad declarationẽ ca. ex parte. & s. eod. CASVS. In priuilegijs Cisterciẽsium continetur, quod de laboribus quos proprijs manibus, aut sumptibus excolũt, decimas non persoluant: quidã malitiosè interpretãtes verbũ illud, de laboribus dicunt de laboribus, idest, de noualibus: verbũ illud ad noualia restringẽtes: peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ: vnde mandat quatenus prælati hoc de cætero fieri non permittant si enim Papa intellexisset de noualibus: ubi posuit, de laboribus: posuisset, de noualib. Nota, quod priuilegiũ principis malitiosè nõ est interpretãdũ. Itẽ non est recedẽdũ à forma verborum.

f Interpretatione.] & malè: quia priuilegium principis largissimè interpretãdũ ẽ. j. de ver. sig. olim. s. de do. cum dilecti. & C. de bon. quæ liber. cum multa. in fi. ff. de consti. prin. l. vlt. & ff. de re iud. quidam consulebant. & infamiam iuris incurrit qui priuilegium principis strictè interpretatur. C. de leg. l. 2. & verba calumnianda non sunt. ff. ad exhi. l. penul.

g Asserunt.] & malè: quia si verbum esset ambiguũ, latissima esset interpretatio facienda. ff. de cõsti. prin. beneficium. vel ipse idem princeps deberet suum priuilegium interpretari. C. de leg. l. vlt. & j. de sen. excõ. inter alia, & s. de iudi. cum venissent. 11. quæst. 3. §. ex his. & priuilegium aliquid debet concedere: alias inutile esset. j. de priuilegijs. in his.

h Intelligeremus.] arg. quod à forma verborum sine certa scientia non est recedendum 31. dist. omnino. ff. de leg. 3. non aliter & 32. q. 1. §. quomodo virginibus. C. de cad. tol. l. vnica. §. si verò. & de consec. di. 4. si quis præsbyter. & s. de transla. inter corporalia. & C. de proc. eius qui libertatem meruit. l. vnica. 28. q. 1. si cenim. vere. cum verò dicit, ego dico, non dominus.

Quoniam,

† cõcesserũt

† De Cisterciensib. & alijs hic noiatis vide plene per Cassanẽũ in catalogo gloriæ mũdi par. 4. cõsider. 58 & 65. & par. 9. considera. 4.

1 Quidã reprehendunt vt Gu. hanc cõcor. & 2. seq. dicentes, quod non faciunt. tu dic quòd bene faciũt prima. n. probat exponẽ do: vt ibi no. munus, s. de cimã secũda probat monachos laicos. tertia probat laicos teneri ad decimas. Ioan. And.

† Cap. ii. eo tit. in 1. cõp & post cõcliũ part. 13 cap. 6.

a Idẽ tñ in quibuscunque alijs, & nõ religiosis, q. b. idẽ cõpeteret in spãli priuilegio, licet non in corpore iuris clauso. Ioan. And.

† Cap. 13. eo. tit. i 2. cõpi. & post cõcilium Later. sub Alex. iij. par. 13. c. 8. Et Couaruuiã ĩ li. 1. varia. resolut. ca. 17. num. 3.

† posuimus

† Vide l. ab hostib. §. sed qd simpliciter. ff. ex qb. caulis ma. & l. 3. ff. de offi. præsid.

QVoniam.] Primo ponitur consultatio: Secundo rñsio: ibi, Respondemus. in qua distinguit. secundum membrum prosequitur ibi, Alioquin Abbas.

CASVS. Eps Brixien. qsiuit a dño Papa, quid de decimis noualiũ suæ dioc. esset statuendũ. Rñdet Papa, q si noualia illa sũt infra certã parochiã alicui⁹ ecclesiæ, decimas illas faciat assignari illi eccłæ, sua parte sibi retenta: si verò non sunt infra certam parochiã, de illis disponat put sibi placuerit. Nota q decimę noualium illi eccłã dari dent, i cui⁹ parochia surgũt noualia alioquin in dispositione sũt epi.

[Gl. seq. quærit. & soluit.]

a Parochiã.] qd si sint intulę? Considerandũ est cui prouinciæ adhęreant, & de illa ꝓuincia sunt, & ibi debent decimas, & ibi iudicetur. ff. de iudi. insulæ.

[Gl. seq. signat ꝯtrium. & remittit.]

b Tua parte.] eadẽ quã de antiquis principis, & nõ maiorẽ: qa nõ debent in his duplicib. ꝓcedere. 12. q. 2. cognouim⁹. & j. eo. cũ in tua. & j. de cẽsi. ecclesijs. hæc est quarta. 10. q. 3. vnio. Vel intellige ꝫm diuersã cõsuetudinẽ locorũ, s. de sepul. cer. tificari. Arg. ꝯ. j. e. cũ cõtingat vbi dr, q de iure cõi ad parochiales ecclesias pertinet perceptio decimarũ, & ibi soluitur.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c Eidem ecclesiæ.] sed nõne dabunt vbi coloni recipiũt spiritualia. 16. q. 1. questi? Rñdeo, non, qa decimæ & tributa dãtur ratione ꝓdiorũ, & nõ ꝑsonarũ. ff. de publ. & vectig. imperatores. 16. q. 1. si quis laicus. & ca. decimæ. & ff. de censi. forma censualis. §. si verò quis.

†Ca. 25. e. ti. in 1. compil. & post concil. Lateraň. sub Alex. 3. par. 50. c. 40.

† alijs ecclesijs, &c.,

†Post concilium par. 26. c. 21. deest in scriptio. cap. 26. eodẽ. in 1. compilat. Vide beatũ Thomã 2. 2. q. 87. art. 1. & omnino cõcilium Tridẽ. sess. 25. de refor. c. 12.

† Abienen. Ambien.

†Cap. 27. eo. tit. in 1. cõpi. & post concilium par. 50. cap. 29.

¶ Idem Brixien. episcopo.

¶ Decimę noualium debentur ecclesię, in cuius parochia surgunt, si verò nõ sunt in certa parochia, debentur diœcesano, qui potest sibi retinere, vel alteri ecclesię concedere.

CAP. XIII.

QVoniam † à nobis sollicitudo tua requirit, quid de decimis noualium tuæ diœcesis tibi sit statuendum: Respondemus, vt si terræ, quæ arabiles sunt, infra certã alicuius ecclesiæ parochiã [a] fuerint, decimas earum (tua parte [b] retenta) eidem [c] ecclesiæ facias assignari: Alioquin ipsas secundum discretionem à Deo tibi datã, alij † ecclesiæ deputare, vel ad opus tuum poteris retinere.

¶ Idem Remensi † archiepo.

¶ Decimę possunt exigi.

CAP. XIIII.

PArochianos: & infra. ¶ Cum decimæ non ab homine, sed ab ipso Domino [d] sint institutæ: quasi debitum [e] exigi possunt.

¶ Idem Ambianen. † epo.

Decima laico iure hæreditario concedi non potest.

CAP. XV.

AD † hæc donationẽ decimæ, quam Abbas sancti S. de Monstrali cuidam laico concessit, per successionem tenendam: Quoniam sanctuarium [f] Dei iure hæreditario possideri nõ debet (viribus carere decernas: & laicum (nisi decimam ipsam ipsi ecclesiæ liberè resignauerit [g]) vinculo excommunicationis adstringas.

PArochianos.] Littera per se patet.

d Domino.] vt 16 q. 1. reuerrimini. & c. decimæ sunt. & q. 7. omnes decimę.

e Quasi debitũ.] istud quasi nõ est similitudinariũ: sed expressiuũ ueritatis, sicut illud: quasi unigeniti à patre & ex debito requirunt j. e. tua nobis. & 16. q. 1. decimæ. & ca. statuimus & 13. q. 2. qui oblationes.

AD hęc.] primò recitat factum, quod secundò reuocari mandat ibi, Quoniam. Abbas.

CASVS. Quidã Abbas fecit donationẽ de quadam decima cuidã laico, & hæredibus eius: qrit an talis donatio teneat? Rñdet Papa, quia sanctuariũ Dei hæreditario iure possideri non debet, mandat epo diœcesano, quatenus donationem virib. carere decernat. & nisi laicus ille decimã ipsi ipsi eccłæ liberè resignauerit, ipsũ excõicet. Nota, q in spiritualibus successio locũ habere non debet.

f Sanctuariũ.] 8. q. 1. Apostolica. & j. de iure pat. consuluit. B.

g Resignauerit.] & ita laic⁹ decimas possidere non põt. 16. q. 7. ca. 1. & s. de ꝑscrip. cãm q. & sic in feudũ dari non põt de nouo. De hoc dr j eo. q. uis. & ro si non restituat, debet excõicari.

† Masilien.

¶ Idem Marsilien. † episcopo.

Iudęi coguntur prędiales decimas soluere, aut prędia dimittere.

CAP. XVI.

DE † terris, quas Iudæi colunt, tuæ prudentię respondemus, vt eos ad decimas ꝑsoluẽdas, [h] vel possessiones penitus renunciandas, cum omni [i] districtione compellas: [l] ne forte occasione illa ecclesiæ valeant suo iure fraudari.

DE terris.] CASVS. Quærebatur, vtrum Iudæi cõpelledi sint ad decimas ꝑsoluẽdas? Rñdet Papa, q cõpellendi sunt ad decimas ꝑsoluendas, vel possessiones penitus dimittẽdas, nec hac occasione iure suo ecclesiæ valeãt defraudari.

h Persoluẽdas.] is enim a quo ꝑ ꝑfectus prædiorum perceptio, fructuũ onera subire cõpellit. ff. de vsufru. si pendentes. §. pen. & l. hæc. n⁹ & ff. de pac. inter debitorẽ. & ff. de censi. forma. §. si verò quis. & ita rõne ꝑdiorum soluere debent decimas: & non rõne ꝑsonarũ: qa nõ sunt de corpe eccłæ: vnde ꝑsonales decimas non persoluunt.

i Cõpellas.] prout traditur j. de vsu. post miserabilẽ. & c. q̃to.

† Cap. 28. eod. tit. in 1. cõpi Vide ꝑ alijs hic Panormitanũ. adde Felinũ in c. cãm. s. de ꝑscrip. & omnino vide Ancharanũ in c. quanto. j. de vsur. in 7. notab.

¶ Idem.

Decimę vel oblationes ecclesię, laicis concedi non possunt, & prælatus contrafaciens est puniendus.

CAP. XVII.

QVamuis † sit † graue nimis, & diuini dignum animaduersione iudici j habeatur, quod laici quidam quod sacerdotum est, in ecclesiasticis rebus vsurpant: maiorem tamen incurrunt formidinem, quòd fomitem sui erroris dicuntur in ipso clero aliquoties inueniri: dum quidam prælatorum ecclesiæ decimas, & ecclesias disponere [K] eis

QVamuis.] Primo ponit factũ reprehẽsibile, Scdo pœnã: ibi, Statuimus. Abb.

CASVS. Quidã laici vsurpãt sibi in rei ecclesiasticis, qđ ad sacerdotes nõ pertinere, qd quidẽ graue nimis est, & dignum pœna diuini iudicij, & maiorẽ et incurrũt formidinẽ, q ipsi fomitẽ, sui erroris i clero iueniũt, ex eo q qda plati ꝓcedũt decimas ecclesiasticas laicis disponendas, vñ ip illũt eos in ꝓmptũ piculũ: cũ poti⁹ eos ad viã dẽant pducere. & iõ statuit Papa, vt si qs platus alicui remanẽti in sæculo cõcesserit decimã, vel eccłã, vel oblationẽ à statu suo remoueãt sicut arbor q ẽ inutilis, donec emẽdet & satisfaciat. Nota, q laico nulla spualis administratio concedi dẽt.

K Disponere.] qđ omninò eis nõ licet: qa de reb. ecclesiasti-

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cõpil. Cui aũt solis sacerdotibus nõ laicis decimæ debeant, docet egregie. B. Thomas 2. 2. q. 87. ar. 3.

† Verbũ, sit, deest in aliquot antiqs

indulgēt:& eos in deuia mortis impellūt,qui prædicatione eorum ad viā vitæ fuerant reuocandi: & infra. ¶ Statuimus,vt si quis alicui laico in sæculo remanenti, ecclesiam,decimam, oblationemq; cōcesserit, [a] à statu suo, sicut arbor, quæ inutiliter terrā occupat, succidatur: [b] & donec emendet, dolore suæ iaceat ruinæ prostratus.

¶ Idem.

¶ *Statur consuetudini,an colonus soluat decimam ecclesiæ, in cuius parochia sita sunt prædia, an ecclesiæ, vbi audit diuina, & percipit ecclesiastica sacramenta.*

CAP. XVIII.

CVm † sint hoīes in parochia vnius ecclesiæ(sicut asseris)q terras in alia parochia excolunt:tua discretio nos cōsuluit, cui ecclesiæ de terris illis decimas soluere debeant:& infra. ¶ Sanè non est [c] nobis facilè super hoc certum † dare responsum:cum auctoritates sanctorum Patrum ēt sint diuersæ. [d] Et ideo in huiusmodi dubitatione,ad consuetudinem [e] duximus recurrendū, † & attendendum, etiam si illæ ecclesię ī vno sint, vel in diuersis episcopatibus constitutæ: qa diffi cilē [f] nimis vr̄, vt vna ecclesia in episcopatu alterius recipiat decimas;cū ex hoc episcopatuum fines confundi non immeritò viderentur.

¶ Ex Concilio Lateraneñ.

¶ *Non potest laicus transferre decimam in alium laicū, etiam si cum titulo illā possideat.h.d.cum glos.*

clesiasticis nulla est laicis attributa ptās,96.dist.bene q dē,16.q.7.laicis,& s̄.de cōst.eccl̄a. & s̄.de reb. eccl.nō alien.cū laicis.& 89.di.qm̄ in qbusdā,& c.indicatū, & tales laici excōicādi sunt. [1] 16.q.vlt.nullus laicorum.

[Gl.seq.quærit,& sol.4.rōnes inducēs,& vnū simile.demū solonē declarat,& antiquę pmissionis causā reddit.]

a Concesserit.] laici.n.decimas sine peccato non pñt retinere.1.q.3.puenit.& ĭ.eo. prohibemus.Sed nunquid, pñt dari laicis in feudū? Dicēdū est, ꝙ non.quia decimæ sunt cibus in domo dñi.16.q.1.reuertimini, & q.7.decimas, dēnt eis dari à qbus spūalia recipiūtur.13.q.1. ecclesias, §. his ita. & præterea feudū transit ad hæredes,sed decimę nō. ĭ.eo.ad hæc,& ita laicis concedi non pñt in feudum: quia eas possidere non pñt, s̄. de præscr. causam q̄. & 16.q.7.c.1. & 1.q.3.§.pōt.in ver. Itē decimæ Deo mandante,&c.& hoc ideo:qa dantur intuitu diuini obsequij.13.q.1.c.ecclesias,§.his ita.& 16.q.1.questi. & s̄ eo.nouū,& ĭ.eo.tua nobis. vnde in laicū cadere non pñt,sicut nec ius eligendi, s̄.de ele.sacrosancta,& c.Massana. Fructus verò decimarum bene pñt concedi laico, ex causa ad tempus uitæ suæ,sed in feudum, s̄. de loc.c.2. quia etiam possent vendi ad tempus, ĭ. ne præla.vices suas,c.vlt. Sed ius percipiendi quod est merè spirituale, non potest eis in feudum dari,vel ēt ad tempus,rationibus præmissis cōcedi.Et est simile cum dicimus, vitulum fructū vaccæ demonstramus, non ius,sed corpus,ff.de euict. vaccæ,& sic hodie decimæ in feudum dari non pñt, sicut nec alia feuda, s̄.de feud. cap.1. Et ea fuit causa quare olim antiquis temporibus dabantur in feudum laicis,& etiā alia feuda, vt videlicet defenderent ecclesias ab hæreticis,& ab alijs oppressoribus,postea verò cum causa cessauit,non fuerunt concessæ, imò expresse fuit prohibitum:quia sine peccato laici non possunt eas retinere,s̄. de his,quæ fi. à præla.sine consen. cap.c.cum Apostolica.& ĭ.eo.prohibemus. Et decimas ab antiquo concessas adhuc possident laici & eorum successores; tamen si aliqua noualia consurgunt,in decimatione non accrescunt eis.ĭ.eo.tua nobis,propter rationem,quæ ibi redditur in fine.Bernardus.

b Succidatur.] idest, suspendatur, vt innuit litera sequens; donec,&c.vel succidatur,idest,deponatur.& hæc expositio probatur 23.quæst.4. ipsa pietas.sed primum verius videtur.

CVm sint.] Primò ponitur consultatio. Secundò responsio tibi,Sanè.Abbas.

CASVS. Aliqñ contingit,ꝙ morantes in vna parochia, excolūt terras in alia, qritur cui ecclesiæ decimæ sint reddēdæ? Rñdet Papa,ꝙ super hoc nō est facilè dare rñsum, cum auctoritates sanctorū Patrū sint in hoc diuersa; vnde in talibus recurrendū est ad consuetudinem,& videndum, vtrū illæ ecclesiæ in vno sint epātu, vel diuersis episcopatib.cōstitutæ;qa graue & difficile foret, si vna ecclesia in alio epātu reciperet decimas, cū ex hoc fines epātuū videretur confundi. Nota quòd in decimis considera tur consuetudo. Item decimæ in parochia alterius præscribi nō possunt,vt colligitur hic:ne fines episcopatuum, vel parochiarum confundantur.

c Non est nobis facile.] qa quod à sanctis Patribus non est diffinitū,nec nos diffinire debemus, 2.q.5.cōsuluisti. & quod Apostolus non diffiniuit, nec nos diffinire debemus,31.q.1. quod si dormierit.

[Glo.seq.recitetur per quæstionē qualis erat ista diuersitas.]

d Diuersæ.]non tñ aduersæ,sic s̄. de his, quæ fiūt à præla.sine consen.cap.c.cum Apostolica. Quidā.n. ibi dñt dandas esse decimas,vbi recipiūtur ecclesiastica sacramenta, s̄.eo.nouū genus.& 16.q.1.q̄sti. Alij dñt, ꝙ ibi debēt dari vbi prædia sita sunt,s̄.eo.qm̄,& s̄.de paro.c.vlti.& 16.q.j. si quis laicus. Sed facile est soluere hāc diuersitatē: ibi debēt dari personales decimæ, vbi quis recipit ecclesiastica sacramenta; & si hēt prædia in alia parochia, ibi debet dare decimas illorū prædiorum,vt s̄.tit.prox.c.vlt.& ĭ.eo. ad Apostolicæ. Si habet prædia in eadem parochia, vbi audit diuina, ibi debet dare decimas prædiales & personales,& sic diuersitas illa potest intelligi,nisi consuetudo præscripta sit contraria,vt dicit hic Bern.

e Ad consuetudinem.] Nota,ꝙ in decimis persoluendis consuetudo attenditur, sic ĭ.eod.ad Apostolicæ, & c.in aliquibus, in fi. Et intelligo,ꝙ illa consuetudo sit præscripta,per quam iuri communi præiudicatur, quæ est optima legum interpres,aliàs non credo locum habere consuetudinem,vt s̄.de consuet.cum dilectus.

[Glos.seq.ponit duas lecturas.]

f Difficile.] non tamen impossibile: quia quod vix fit, tamen fit. sim.ff.de iud. vix certis. quia si decimæ illæ sint infra limites alterius episcopatus non adhærentes limiti,benè possunt tunc pręscribi:dummodo habuerint titulum, ex quo causam habent pręscribendi, ĭ.eod.dudum,supra de pręscrip. ad aures, quę sic intelligitur. Si vis intelligere difficile, idest, impossibile, quasi non possit percipere decimas in alieno episcopatu:tunc intellige de decimis in limite positis, & limiti adhęrentibus: quia illæ præscribi non possunt, quia sic per consequens & limes præscribi posset: quod fieri non potest, ne fines episcopatuum confundantur, vt hic dicit. & 16.quæst.3. quicunque. & cap. licet in regulis.& c.inter memoratos. & idem est in parochijs limitatis. s̄.de paroch.super eo. & sic intellige quod hic dicit Bernardus.

1 Licet soluant æstimationem ei[9], qd perceptura erat ecclesia à catholico parochiano. qd dic, vt ĭ.de vsur. quāto, in fi. Io.And.

† Cap.3.eo. tit.in 2.cōp.

† certum responsum tibi dare.

† Vide l.minimè. & in l.si de interpretatione, ff.de legib.

† Conciliū Lateraū.sub Alexan. iij. c 14.§. prohibemus etiā. & c.23.eod. tit.in 1.cōp.

1 lam q̄ sit periculosū detinere decimas, tradit Guido Papę decis. 283.

2 Sed Ioan. Aud. hic difficile hoc putat,& qualiter hæc diuersitas sit cōcilianda, vide latius hic per eū.

PRohibemus.] Primò ponitur prohibitio. Secundò pœna: ibi, Si quis. Abbas.

CASVS. Quia laici sine periculo animarũ decimas detinere non possunt, prohibet Lateraneñ. conciliũ, ꝙ ipsi in alios laicos decimas ipsas transferre non præsumãt aliquo modo: & si quis eas receperit, & non restituerit ecclesiæ ad quam pertinẽt, christiana careat sepultura. No. quòd laici sine periculo animæ decimas retinere non possunt.

a Periculo.] sic 16. q. 1. c. vlt. & s̄. de his, quæ fiũt a præla. sine consensu capitu. cap. cum Apostolica.

[Gl. seq. prorogat, quærit, & soluit distinguendo.]

b Laicos.] nec ẽt in clericos sine auctoritate episcopi. 16. q. 1. c. vlt. & s̄. de his quæ fiunt à præla. c. cum Apostolica. & ĩ. de iu. patro. nullus. Sed nunquid de consensu ep̄i pñt transferri in alios laicos, si laici isti hẽnt decimas in feudũ ab antiquo? Satis vr̄ quòd illas pñt dare i alios laicos de consensu ep̄i in feudũ, sicut ipsi hñt: nec dr̄ episcop⁹, tũc illas dare in feudũ. sic s̄. de feud. c. 2. sed si aliàs de facto possident: illas in laicos nec clericos pñt trãsferre, ẽt de consensu episcopi, vt dicit prędicta decret. cũ Apostolica. in fi. Ber.

c Sepultura.] sic ergo qui decimas, quas iniustè possidet, detinet, & non restituit ecclesię ad quam spectant, christiana sepultura priuari debet, sicut in vsuris. 1 ĩ. de vsur. quia in omnib. Ber.

CAP. XIX.

PRohibemus, ñe laici decimas cum animarum suarũ periculo [a] detinentes, in alios laicos [b] possint aliquo modo trãsferre. Si quis verò receperit, & ecclesiæ non reddiderit, Christiana sepultura [c] priuetur.

¶ Lucius tertius Strigonieñ. archiepiscopo.

¶ *Decima personalis debetur ecclesię vbi quis percipit sacramenta, licet alibi lucrum contigerit. In prędiali verò statur consuetudini, si in aliena parochia colonus prædium coluit.*

CAP. XX.

AD † Apostolicæ sedis regimen, & infra. ¶ Intelleximus, ꝙ q̃dam consuetudo in Hungaria inoleuit, vt multitudo populi plerumq. de parochia vnius ep̄i, in diœcesim alterius transferatur: [d] in qua licet per multa tẽpora morã traxerit, vterque tamen episcoporum tã is cuius parochiam reliquerunt, quàm is cuius parochiani sunt facti, decimationem requirit: Ideoq; tua nos duxit fraternitas cõsulendos, cui potius decimæ sint reddendę ¶ Noueris igitur, ꝙ æquũ est, vt illi ecclesiæ decimę personales [e] reddant ab eis, in qua ecclesiastica percipiunt sacramenta. Decimas † verò messium, vel fructuum arborum, si coluerint in alia parochia, quàm in ea in qua habitant (quoniã à diuersis diuersa consuetudo [f] tenetur) tu eligas in hoc casu, quod per consuetudinem diu obtẽtam ibidẽ noueris obseruatum.

¶ Clemens † tertius.

¶ *De omni fructu prędij soluenda sunt decimę.*

CAP. XXI.

ij EX † parte canonicorũ ecclesiæ tuæ, nobis est querela ꝓposita, quòd quidam agricultores, cũ simul vel diuersis temporibus anni, in eodẽ horto vel agro diuer-

AD Apostolicæ.] Decimæ personales debentur ecclesiæ parochiali, prædiales prædiali, nisi aliud habeat consuetudo. Sic communiter summant Doctores, sed hæc summatio non congruit textui in vers. Super. qui ponit casum capituli cum sint homines, supra eod. Communis diuisio. Secunda pars ibi, Noueris. Abbas.

CASVS. Consuetudo quædam inoleuit in Hungaria, vt plerumq; populi de parochia vnius episcopi, transferantur in parochiam alterius episcopi, & tamen vterque episcopus decimam ab eis requirit: quæsitum fuit cui episcopo potius decimæ sint reddendæ? Rñdet Papa, quòd decimæ ꝑsonales illi ecclesiæ sunt reddẽdæ, in qua populi ecclesiastica perceperunt sacramenta: decimæ verò prædiorum, vel fructuum arborum, si coluerint in alia parochia quàm in ea in qua habitãt, quia in casu isto de diuersis diuersa consuetudo seruatur, archiepiscopus iste id eligat in hoc casu, & obseruet, quòd per legitimam & præscriptam consuetudinem erit obseruatum. No. quòd de iure decimæ personales dandæ sunt vbi quis audit diuina: prædiales, vbi sita sunt prædia: nisi consuetudo præscripta repugnet.

d Transferatur.] 13. q. 1. per totum. & suprà de parochijs, cap. vlt.

[Gl. seq. præmittit tria circa decimas personales: secundo quærit de animalibus, & soluit. Item quærit, & soluit. per quam solutionem duas alias expedit quæstiones.]

e Personales.] hic ergo patet, quòd decimæ personales semper dandæ sunt, vbi quis percipit ecclesiastica sacramenta, sic s̄. de parochi. ca. vlt. Et dicuntur personales decimæ, quæ potius contemplatione personæ soluuntur, vt puta de negotiatione, artificio, & de militia. 16. quæst. 1. decimæ. & ĩ. eo. non est, & cap. pastoralis. de quibus expẽsæ ante solutionem decimarum deducendæ sunt, vt in cap. pastoralis. Sed decimæ animalium an inter personales, an inter prædiales sint, quæritur: & potest dici, quòd inter prædiales. vbi ergo pascuntur continuè, ibi decimæ solui debent. argum. s̄. eod. commissum. & ff. de ser. rust. prædiorum. pecoris pascendi. C. de verb. signifi. l. 2. Sed quid si per medietatem anni in territorio vnius ecclesiæ, & per aliam medietatem in territorio alterius ecclesię pascuntur? Aequum est vt diuidantur. argum. sup. de testib. relatum. in fi. & 1. q. 2. c. 2. & vlt. & 12. q. 2. Vulterranæ eodẽ modo si continuè iaceant hic, & continuè pascantur ibi. argum. ff. ad municip. assumptio. idem esset si aliqui iacerent in vna parochia, & larem haberent in alia, debent diuidere decimas personales & oblationes.

f Consuetudo.] ius tamen commune in promptu est, quòd illi ecclesiæ debent dari in cuius territorio sunt prædia, vt s̄. de parochi. c. vlt. & s̄. eod. quoniam. tamen statur consuetudini loci si est præscripta, vt dixi s̄. eod. cum sint homines. Nam & mulier ibi subit munera patrimonialia, vbi hẽt patrimoniũ siue prædia: 2 personalia verò vbi habet domicilium, C. de mulierib. & in quo loco munera sexui congruentia & honores agnoscant. l. 1. lib. 10. Lauren.

ij EX parte.] Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem: ibi, Mandamus. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam agricultores in eodem agro simul in anno vel diuerso tempore seminant diuersa semina, nec decimas persoluunt, nisi de vno semine: Mandat Papa, quòd de omnibus fructibus prædiorum sine aliqua diminutione decimas persoluant,

† Cap. 29. e. tit. in 1. cõp. & post concilium Lateraũ. sub Alexan. iij. c. 39. & pro intellectu tex. & glossarũ vide Nauarrũ in Manuali Cõfessariorum, ca. 21. tit. de tertio præcepto ecclesiæ.

1 Et in alijs casibus qui not. & quos dixi s̄. de sepult. ex par. te. Io. And.

† In vulgaris libris legit. ita: Sup decimis verò, &c. in oĩbus manuscriptis codicib. vt est impressum.

† Celestin.

† Cap. 5. e. tit. in 2. cõp. Et de materia & pro decisione huius decretalis vide omnino B. Thom. & ibi Caietan. 2. 2. q. 87. artic. 2.

2 Concor. l. si vxorẽ. & ibi Cy. C. de condi. inser. & in l. fi. C. de incol. libro 10.

a Vnius.]& male:quia qua ratione soluũt de vno semine,& de alio 1 soluere tenentur,siue eodem tempore,siue diuerso eiusdem anni : quia vna & eadem res diuerso iure censeri non debet.12.q.2. cognouimus.& j.eodem,cum in tua.& de conse.dist.2.comperimus.

1 Rationem inuenies apud B.Thomã loco proxime citato.

b De omnibus prædiorum.]& etiam arborum.s.ca.proxi.& de fœno, & de lana. s.eod.peruenit.j.eo.c.proxi.

c Diminutione.] i.nullius expensis deductis.s.eo.cum homines.& j.eod.cap.prox.& j.eod.ca.tua nos.Ber.

† illis

† prędictorũ

sa semina sparserint, non nisi de vnius a illorum seminum fructibus decimas illi † persoluunt; & infra. ¶ Mandamus,quatenus si rem noueris taliter se habere, agricultores illos,vt de omnibus b prædiorum † fructib. decimas absque diminutione c persoluant,ecclesiastica censura compellas.

¶ Celestinus tertius.

¶ Decimę prædiales soluendæ sunt, expensis non deductis.

C A P. XXII.

NOn † est in potestate hominum,cum plantant arbores,vel aliqua semina terrę mandant: & infra ¶ Reuera sicut sancti patres in suis tradiderunt scripturis,de vino, grano, fructib. arborum, pecoribus, hortis. negotiatione,de ipsa etiam militia, de venatione, & de omnibus d bonis, decimę sunt ministris ecclesię tribuendæ, ita vt qui de his eas soluere neglexerint, ecclesiastica districtione debeant percelli: e & infra. ¶ Volumus ergo & districtè præcipimus, quatenus antequam f vllas † deducatis de bonis prędictis expensas, decimas ecclesiis, ad quas pertinent,cum integritate debita persoluatis.

NOn est.]Primo ponit exordiũ. Secũdo narratio ibi, Reuera. Tertio conclusio ibi,Volumus. Abb.Sic.

CASVS. Quidam ante solutione decimarum deducebant expẽsas. Rñdet Papa,ꝙ sãcti Patres statuerũt, ꝙ de omnibus bonis q̃ fidelis homo acquirit,decimas soluere debet. ad qđ etiã compellendus est.vnde pcipit,quatenus anteq̃ deducãt expensas de bonis pdictis,persoluant ecclesijs quibus debentur, cum debita integritate. Nota,ꝙ decimæ tam personales q̃ prædiales đ omnibus bonis solui debent integraliter.

† Cap.4.eo.tit.i 2.cõpi. Vide B.Thomam pcitato loco,& cõcilium concilium Tridẽ.sessio.25.de reforma.c.12.vbi grauiter coercet nõ soluẽtes decimas.

d De omnibus.] sic 16.q.1.decimæ.& q.7.quicunque.& c.omnes decimæ.Bernardus.

e Percelli.] & potest etiam ecclesiastica sepultura priuari, qui decimas non restituit.s.eod.prohibemus. & qui decimam non soluit,ad decimam partem(vt dicit Aug.)reuocari meret.16.q.1.decimæ.& In fame & in penuria maledictus erit,vt ea.causa,q.1.reuertimini.

f Antequam deducatis expensas.] hoc verum est in prædialibus decimis,vt s.c.prox.& j.eod.c.tua nobis. Secus in personalibus.j.eod.cap.pastoralis.

EX transmissa.]Primo ponit decisam querelã. Secũdo dat iudicem ibi.Quia.vbi præmittit generalem rationem ex qua infert conclusionem: ibi, Mandamus.

¶ Casus de se patet.Et potuit esse ratio dubitandi in isto textu, quia venti non nascuntur in loco,nec videnẽ moueri ex Dei bñficio,ideo videbatur ꝙ decima ex tali molendino ad ventum non esset soluenda. Sed contrarium dicitur,quia & mare & venti obediunt Deo. Math.8.cap. Item quia terra in qua est tale molendinũ,subiacet oneri decimarum vnde sicut ecclesia ex tali terra perciperet fructus si coleretur,ita debet cõsequi de redditibus ædificij ibi constructi, per hoc c.& ca.cum missum.s.eo.Abb.Sic.

[Gl.seq.recipit q. an de illicitè acquisitis soluenda sit decima. argu.ꝙ non à contrario huius literæ.alleg. etiam cano.tres auctoritates & vnam legem ad contrarium alleg.tres leges & vnam auctoritatem.ponit opi. Demum soluit distinguendo.

g Licitè.]ergo videt ꝙ de illicitè acquisitis 2 non teneatur decimam soluere.arg.1.q.1.non est putãda. vbi de hoc. & sic meretrix đ meretricio suo decimam soluere nõ debet:iuxta illud,nõ accipias mercedẽ pstibuli.& Esaias: Nõ accipias mercedẽ meretricis nec ptiu sanguinis.& illud: Honorabis dñm Deum tuũ de tuis iustis laborib⁹,vt in cap. nõ est putãda,& illicitè acquisita nõ sunt in bonis nostris. ff. pro socio, cum duobus. §.vlti.Arg.contra,ꝙ meretrix debet decimã soluere,quia non turpiter accipit.ff.de condict. ob turp.cau sam. idẽ & si.§.quoties. præterea delictum nõ præstat immunitatem. ff.de interdi.& releg.relegatorum. §.vlti.Criminosum enim non dignitas, sed pœna dẽt comitari C.de Decu.ne quis.lib.10.& illud Euãgelij:Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.vt 14.q.5.qui habetis.& §.sequẽ. Quidam dicũt,ꝙ de nullo illicitè acquisito potest fieri eleemosyna, vel etiã decima solui.Et sic nec meretrix, nec aleator,nec simoniacus, nec histrio põt facere eleemosynam, vel decimam dare de tali lucro,propter priora iura. argu. ex hac littera.Alij dicunt,(quod verius credo) ꝙ de illicitè acquisitis potest fieri eleemosiyna,& dari decima,si de illis non competat repetitio,& dñium transferatur: & si meretrix,histrio,simoniacus, & qui de mammona iniquitatis viuunt,idest per solicitudinem temporalem aliqua acquirunt, decimam dare, & eleemosynam facere possunt: & de eo quod extorquetur ratione officij.14.q.5.non sane.quia in his dñium transfertur, & non competit repetitio, sacerdos tamen non debet recipere decimam à meritrice : ne videatur ei impunitatẽ pstare:sicut quandoque oblationes 3 aliquorum expuuntur ratione criminis. 50.dist.oblationes. 17.q.4. miror.Aliàs si dñium non transfertur, aut si transfertur & competat repetitio, non potest inde fieri eleemosyna,vel dari decima,cum non sit illius: 4 quia aliena non potest aliquis concedere præter dñi voluntatem.j.eo.tua nobis.vt in vsuris,& in simonia.s.de iureiu. de bitores.& j.de.simo.de hoc.& c.veniens.in furto,& rapina. Decimæ autem quæ dantur ratione prædiorum, iustè accipiũtur ab ecclesia,& a quocunque etiam inuasore,ex quo non dantur ratione personæ: ecclesia enim suum recipit.

2 De materia huius gl. vide oĩne B. Thomã 2.2. q.87.ar.2.ad 2.arg.& Sotũ lib. 9. de iust. & iu.q.3.ar.3.Adde Cyn.in l.2. C.de cõd.ob turp.cãm.& Iasonem & Pau. Castr. in l 4.§. sed quod meretrici. ff. de cond.ob turpẽ cãm.

† Dictio vllas, deest in oĩbus antiquis codicibus.

† Cap.7.eo.ti.i 2.cõpil. Vide concil. Trid.ses.25. de reform.c.12.& concil. Marisconense.2.c.5.addẽ B. Thomã, 2.2.q.87.art.2.

3 Vide B. Thom.2.2. q.86.arti.3. vbi latè de hoc.

4 vide l.falsus.in princ. & ibi Bal.ff. de fur. & in l.1. C.de cõdi.ob tur.ca.

¶ Idem.

¶ De redditibus molendini ad ventum soluendæ sunt decimæ.

C A P. XXIII.

EX † transmissa querela rectoris ecclesiæ de N.intelleximus:& infra. ¶ Quia fidelis homo de omnibus, quę licitè g potest acquirere, decimas erogare tenetur: Mandamus,quatenus H militem ad solutionem decimarũ de his, quæ de molendino h ad ventum prouenniunt, sine diminutione aliqua compellatis.

¶ Innocentius iij. Pistorien. episcopo.

¶ Locator vel conductor possessionum tenentur ad decimas, nisi se immunes ostendant.

h De molendino.]s.eod.peruenit.& j.eo.pastoralis.

A Nobis.] Primò ponit decisũ exordium. Secundo ratio generalis: ibi, Cum igitur. Tertio solutio: ibi, Fraternitati. Quarto exceptio: ibi, Nisi. Abb. Sic.

CASVS. Nobilis aliqs locat aliqũ possessiones suas ad firmam: locator de parte sua decimas non soluebat: quæritur quid iuris? Rñdet Papa, ꝙ cũ q libet decimas soluere teneať, & dantes & recipiẽtes possessiones ad firmã, decimas soluere tenenť: nisi ostẽdere possint quare ab huiusmodi sint immunes.

ideo quantumcunq; Imperialis concessio generaliter fiat, neminem potest eximere à solutione decimarum, quæ diuina institutione debentur. Secundo dicitur: alicui laico decimæ alicuius loci sunt in feudum concessæ: surgunt in eodem loco noualia, quæriť vtrum laicus ille habere dẽat decimas noualiũ? Rñdet Papa, licet decimę sint laico in feudũ cõcessę, nõ tñ sũt ea occasione ab eodẽ decimę noualiũ vsurpãdæ: qa in talibus non est licentia extendenda, sed potius restringẽda. Nota, ꝙ laici qualitercũque sint præeminentes, de spiritualibus disponendi non habent potestatem. Iꝰ cui cõcessum est qđ est maius, non tamẽ conceditur quod est minus.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõpi. Et de materia textus & glo. vide Couarruuiã li. 1. varia. reso lu. c. 17. Guidonẽ Papæ decisio. 266. & decisione 284. adde Syluestrũ in sum. verbo, decima. § 5.

A † Nobis tua fraternitas requisiuit: & infra. ¶ Cum igitur quilibet [a] decimas soluere teneatur, nisi à præstatione ipsarum specialiter sit exẽptus: [b] Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod à dantibus & recipientibus [c] possessiones ad firmam, † de fructib. quos percipiunt decimæ sunt soluendę. Nisi ab eis ostendatur, [d] quare ab huiusmodi sint immunes.

† Quid hoc sit, dixi s. hoc tit. e. dilecti.

a Quilibet.] laicꝰ indistinctè nulla tẽporis pscriptione obstante. s. de pscripti. causam quę. clerici verò secũdum quod dicitur. s. eo. nouum.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

b Exemptus.] cum enim decimæ sint tributa egentium aĩarum, & eas in signũ vniuersalis dñij sibi retinuerit. 16. q. 1. decimę. & ꝫ eo. tua nobis. & quæ debentur diuina cõstitutione. ꝫ. eo. tua. q̃ꝛo potest Papa cõcedere priuilegium de non dandis decimis ꝯ præceptum diuinæ legis, ꝯ quam dispensare nõ potest: imò vsque ad animam & sanguinẽ debet defendere. 25. q. 1. sunt quidam. & 5. dist. in prin. & 8. di. quæ ꝯ mores? Dic ꝙ non dat alicui priuilegium de non dãdis decimis: sed concedit ei administrationem decimarum, vt inde suscipiat sustentationem, & residuum conuertat in vsus pauperum: tali modo concedit monachis: sic posset etiam laici concedere. Vel dic ꝙ ꝯ ius naturale dispensare potest remittendo decimas alicui specialiter, non tamen constitutionem posset facere, quę omnino tolleret illud pceptum: quia ius naturale immutabiliter permanet, 5. distin. in princ. verum est in simul, sed non in indiuiduis. s. non potest omnino tolli, sed potest in quibusdam remitti: sicut illud ius naturale, ꝙ homines ab initio sint liberi. in Auth. qui mo. nat. effici. legi. § si quis verò. versi. postea verò. coll. 6. immutatum est in quibusdam, sed non in omnibus; hoc enim fuit impossibile ꝙ omnes essent serui propter naturam correlatiuorum.

c Recipientibus.] sic ꝫ. eo. tua nobis.

d Ostendat.] puta, priuilegium exemptionis à præstatione decimarum; vel nisi haberet decimas illas in feudum ab antiquo; tunc dominus illas retinet si bi licet hodie non possint dari in feudum, vt dixi s. e. cap. quamuis.

† Cap. 4. eo. tit. in 4. cõp. Vide hic p alijs Hosti. & Oldradũ consil. 109.

† al. † de spiritualibꝰ rebus.

¶ Idem Vercelleñ. episcopo.

Imperialis concessio sub quacunque forma, à solutione decimarum eximere non potest.

CAP. XXV.

TVa: † & infra. ¶ Porrò cum laicis nulla sit de † spiritualibus cõcedendi vel disponẽdi facultas: Imperalis concessio quantumcũque generaliter [f] fiat, neminem potest a solutione decimarũ eximere, quæ diuina [g] constitutione debentur.

Decimę noualium non pertinent ad laicũ, qui decimas habet in feudum hoc dicit.

¶ Nec (occasione decimationis antiquę licet in feudum decimæ sint concessæ) sunt decimæ noualium vsurpandæ: cum in talibus non sit extendenda licentia, [h] sed potius restringenda. †

† Vide decisionẽ capellę Tolosanę. 440.

[Gl. seq. ponit tres casus in quibus laicus. &c.]

e De spiritualib.] nec de temporalibus etiam si ad commodum ecclesiarum respiciat. 96. dist. bene quidem. & s. de iud. decernimus. In c. fi. lꝰ tñ laici potestatẽ habent super clericis de licẽtia ecclesię. ꝫ. de fal. ad falsariorũ in clerico deposito incorrigibili. supra de iud. cum non ab homine. Item vbi schisma faciunt, cum nõ possunt corrigi p ecclesiã. 2 17 distin. nec licuit. 23. q. 5. de Liguribus. & ꝫ. de senten. excommu. vt famæ. Tanc.

† Vid l. cũ q dã. cũ vulg. ff. de libe. & posthu.

¶ Idem eidem.

Sine deductione seminis & sumptuum debent dominus & colonus decimam soluere, & non cui voluerint ecclesiæ vel pauperibus, sed ecclesiæ cui debentur: nec ab hoc excusantur propter malitiam clericorum.

CAP. XXIIII.

ij TVa † nobis fraternitas intimauit, quod

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. Vide quæ mox citabo.

f Generaliter.] puta, cum dicit: Concedimus cum omni honore & districtu tibi possessiones tales, & sine aliquo onere, vel grauamine: per talem concessionem non concedit decimas, etiam si specialiter decimas concederet: quia ipsas de iure nõ posset possidere: ergo ipsas nõ potest alicui concedere. ꝫ. eo. dudum. quia lex humana non est supra legem Dei: sed subtus, 10. dist. cap. Imperatorum.

g Diuina constitutione.] quasi ex debito. supra eo. parochianos. & infra. cap. prox. quia debent esse cibus in domo Domini. 16. quęst. 1. reuertimini. & q. 3. §. potest. ver. item decimæ Deo mandante. & q. 7. primum. & sunt tributa egentium animarum, vt ea. causa. q. 1. decimę.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

h Extendenda licentia.] hoc dicit quia laici sine peccato decimas possidere non possunt. 16. q. 1. cap. vlt. & s. eod. prohibemus & s. eod. quamuis. Et ideo licentia ista non potest extendi ad noualia. Argu. contra ꝫ. eo. ex parte. vbi soluitur. simile s. de rescri. nonnulli quia odia sunt restringenda, & fauor ampliandus. ff. de lib. & posthu. cum quidam.

a Et in casu ꝫ. de ele. vbi periculũ. § p terea. lib. 6. & quandam q̃stionẽ Vin. hic an incidẽter cognoscat de numero, vide ad literã in Spe. de recõ. § 2. post pri. & quod hic subdit, ibi vide in vers. & no. 10. And.

TVa.] Duo sunt dicta, vt in rubro. Secundũ ibi, Nec occasione. Abb. Sic.

CASVS. Imperator concedit alicui possessiones aliquas liberas & immunes ab aliquo onere, & sine præstatione decimarum quęritur an talis concessio liberet a prestatione decimarum? Rñdet Papa ꝙ laicis de spiritualibus nulla est disponendi attributa potestas, &

a De hoc articulo vide omnino Syluest. in sũma verbo, decima. § 9. adde decisionẽ Capellę Tolosanę. 440.

TVa nobis.] Diuiditur. Primo ponit tres machinationes. Secundo ad eas respondet: ibi, Verum. Tertio concludit: ibi, Quoniam. Abbas Sicul.

CASVS. Quidam laici dicebant, ꝙ semẽ & sumptus, qui

quidam laici decimas † ecclesijs & clericis tuis, peruersis machinationibus subtrahere moliũtur Quidam enim ex eis semen & sumptus, qui fiũt in agricultura, dicunt primitus dedu cendos, & de residuo impendẽdam decimam asseuerãt. Alij verò de portione fructuum quam a colonis accipiũt, partem decimæ separantes, eam capellis suis, aut aliis clericis, aut etiam pauperibus conferũt, vel n vsus alios pro sua volũtate conuertunt. Nonnulli etiam vitam clericorũ tanquam abominabilem detestantes, decimas eis ob hoc subtrahere nõ verentur: & inf. ¶ Verum si ad Deum (a quo cuncta bona procedunt) asserto res huiusmodi, debitum respectum haberent, ius ecclesiasticũ diminuere non contẽderent, nec decimas (quæ tributa a sunt egentiũ animarum) præsumerent detinere. Cum enim Deus, cuius est terra & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo, deterioris b conditionis esse non debeat, quam dominus temporalis, cuius statutum c de terris, quas exhibet aliis excolẽdas, nõ quidem deductis sumptibus aut semine separato, necessario cum integritate persoluitur: nimis pfectò videtur iniquũ, † si decimæ, quas Deus in signum vniuersalis dominij sibi reddi pcipit, suas esse d decimas & primitias asseuerans, occasione præmissa, vel excogitata magis fraude diminui valeant: cum Deo debita sit solutio decimarum, intãtum, vt ad eas clericis exhibendas, quib. eas ipse pro suo cultu cõcessit, laici si moniti reddere † noluerint, ecclesiastica sũt† districtione† cogendi. Et cum de cunctis omnino prouentibus decimæ sint reddendæ: sicut colonus de parte fructuum, quæ sibi remanet ratione culturæ: sic & dñs e de portione, quam percepit ratione terrę, decimam reddere sine diminutione te

qui fiunt in agricultura, sunt primitus deducendi, & de residuo decima persoluenda. Alij verò erant, qui de portione fructũ, quam recipiunt à colonis, partẽ decimę separabant, & eam assignabant capitulis suis, vel alijs ecclesiis, vel pauperibus vel in alios vsus pro sua voluntate distribuebant. Alij sunt qui vitam clericorũ tanq̃ malã vel pessimã detestantur: & ob hoc decimas sibi subtrahũt: episcopus diœcesis significauit ho dño Papæ. Rñdet Papa, q si isti ad Deũ à quo omnia bona procedunt, respectum haberẽt, ius ecclesiasticũ taliter nõ diminuerent, nec decimas egentiũ aiarum detinerẽt: & primo soluit primũ dictũ prędictũ, quasi p locũ à minori: Deus cuius est terra, non debet esse deterioris conditionis q̃ dominus tẽporalis, qui terram suam alij tradit excolendã, & partem suam integraliter recipit à colono sine aliqua deductione expensarũ: ergo multò fortius decimæ, quas dñs sibi retinuit i signum vlis dñij, siue deductiõe aliqua expensarũ clericis procul dubio sunt soluendæ: & si laici moniti eas soluere noluerit, ecclesiastica censura sunt cogendi. Scdo rñdet ad scdm dictũ prædictorũ: sicut colonus de parte fructuũ, quæ sibi remanet rõne culturę, sine diminutione decimã soluere tenetur: sic & dñs de portione, quã recipit à colono. Tertio rñdet ad vltimũ dictum: q̃uis clerici mali sint, prætextu eorum malitiæ, ecclesiis aliis q̃ his quibus de iure tenentur, non sunt soluendæ: quia non licet alicui concedere aliena præter dñi voluntatem. In fine mandat episcopo, quatenus appellatione remota compellat omnes, ad decimas persoluendas clericis & ecclesię suæ diœcesis, quibus exhibere tenentur tam ratione personarum q̃ etiam prædiorum.] Nota decimas prædiales, sine deductione expensarum soluendas. Item decimæ dantur clericis pro cultu diuino. Item nulli licet concedere aliena præter domini voluntatẽ: quia propter hoc non remittitur debitum, sed augetur.

[Glos. seq. ponit tres op. mediam approbat, & ponit obstaculum.]

a Tributa.] ut 16. q. 1. decimæ. sed impropriè dicũtur tributa, quia in tributis non admittitur appellatio, ut 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. & §. quoties sed super decimis bene admittitur 1 sicut in alijs causis vbicunque aliquis grauatur. ẽ. de app. vt debitus. Item in tributis non currit præscriptio. 16. q. 3. placuit. §. potest, ver. ad hoc ecclesia. sed in decimis bene currit. ẽ. de præscr. de quarta. & c. ad aures. Sed qua actione petuntur decimę? Dixit Io. q petuntur per actionẽ confessoriam, quia ius prę standi decimas est quędã seruitus. Vel potest dici, q petunt rei vendicatione. 16. q. 1 moderamine. & c. reuertimini. Ecclesia enim dr habere dñiũ decimarũ, licet nondũ habuit possessionẽ, vt quidã dicunt: & satis rõnabile est. Sed verius est, q in hoc cõsistit priuilegiũ ecclesiæ, vt re nõdũ tradita ipsa facta sit dña ar. de cõsuetudine, ex litteris. & C. de sacro san. eccl. vt inter diuinum. & sic C. arbi. tute. l. 3. & C. de rei vẽ. si vt pponis. vbi hoc priuilegium obtinet in minore, & in milite. Nec obstat, qđ dr. ff. de pollicit. l. 2. in fi. vbi dr, q nisi decima sit segregata ab aliis, nõ desinit esse in bonis prioris dñi: sed aliud est cũ decima debẽt ex voto, vt ibi aliud cũ debẽt de iure, vt hic. vl petũt condictione ex canone. 16. q. 1. decimę & c. reuertimini. & arg. ff. de cõdictione ex lege. l. vnica.

b Deterioris.] immo melioris: qa plus punire, & plus bene facere potest. C. de modo mul. eos. 11. q. 3. qui resistit.

c Statutum.] 2 id est, pars conuenta, siue pensio.

d Suas esse] 16. q. 1. reuertimini.

[Gl. seq. qrit, & dubiũ aperit, & soluit.]

e Sic & dominus.] hoc intellige cũ recipit partẽ suã ante solutionem decimarũ: secus si post: quia tunc illa iam decimata est: & hoc verum est, cum dñs aliquoram partem, puta tertiã, vel quartã, vel etiam medietatem percipit tunc. n. vterque & colonus & dñs tenetur soluere decimam de parte sua: sic ẽ. eo. à nobis. Si verò certam partem, puta, duos corbes, vel tres tñ colonus reddat dño, quantumcunque percipiat iste colonus, tunc dñs de illis tenetur soluere decimas: quia pars illa nõ est decimata, neque diminuta, licet de decimato aceruo descendat. Sed illud quæri potest, cui danda sit decima de illis tribus vel duobus corbibus: Illi ecclesiæ in 1 cuius territorio sita est illa terra? Non, quia iam percepit decimam totius a colono, & est ꝯ illam regulã: Bona fides nõ patitur, vt bis idẽ exigat. ff. de reg. iur. bona fides Parochiali ecclesiæ nõ debet dari: quia nõ est decima personalis. Satis põt dici, q debet dari rõne prædiorum. licet descẽderit à decimato aceruo. sicut si aliquis donet alicui hunc corbẽ decimarum: illi. n. tenetur soluere decimã, quia ex lucro habet: colonus verò ille qui duos corbes tãtum, vel

† In recentioribus impressis ita: decimas ecclesiæ à clericis tuis, &c. sed ex antiquis exemplaribus Gregorij repositũ est, vt est impressũ, quã lectionẽ agnouit Hostiensis.

1 De hoc articulo vide to hoc p Hẽricum Boich optimè distinguẽtem.

Et ob id nõ deductis expẽsis psolui debẽt, vt in fine capitis concludit & vide Nauarrũ in manuali Confessariorum, cap. 21. titu. de tertio præcepto ecclesiæ.

† soluere

† sint

† Vide concilium Tridentinũ sessione 25. de reform. c. 12. adde conciliũ Matisconense. 2. c. 5. & synodum Ticinensem, §. in sacris.

2 Hæc glossula Hostiẽsis est, non Bernardi.

† Et iustius ſm Hostien ſem, qui & hic no. φ di xi ſecũdum eum ſ. eod. cum ſint. Io. And.

tres ſolus tanto minus pōt ſoluere parochiali eccleſiæ de toto aceruo, vt vr̄ arg. opt. j. eo. cum non ſit. in ſi. & iſtud æquius: i. vr̄ tñ eccleſia poteſt conuenire poſſeſſorem ſiue ſuo, ſiue alieno nōie ſit in poſſeſſione: ſiue & ſit creditor. 16. q. 1. ſi quis laicus. ff. de vſufr. hactenus. decima. n. tanq̃ onus ſequit poſſeſſorem, q̃a res tranſit cũ one re ſuo. j. eo. cum non ſit. ſ. de pign. ex litteris nec etiã pactũ tue tur poſſeſſorem. ſ. de pact. plerique. ff. de pact. inter debitorẽ.

[Gloſ. ſeq. q̃rit, ar. negatiuè, ſoluit q̃ſtiõ

a Prætextu verò ne quitiæ.] hoc ideo dicit, q̃a decimę potiꝰ dant intuitu eccleſię q̃ pſonæ. Sed nũqd teneor dare decimas pſonales ei, quẽ ſcio eſſe ſimoniacũ, cũ ipſe ſit ſuſpẽſus, 32. di. c. pter hoc. §. verum? Decimę dantur rōne diuini obſequij, vt hic dr̄, ſ. in ver. quibꝰ eas pro ſuo cultu cõceſſit. & ſ. eo. nouũ, & 16. q. 1. quæſtio. Itẽ quia ordine non dẽnt ab eo. recipi. j. de ũmo. p tuas. Dico φ decimę ſunt dãdæ illi, nã & Iudęus præſtat perſonales decimas quaſdã q̃nque, ſed non oẽs, licet nõ ratione diuini obſequij, & prædiales. j. de vſu. quanto. Io. & ſ. eo. de terris. & per quãdam decr. q̃ eſt I antiqua compilat. 2 eo. tu. ad audiẽtiam.

† Vide hic Henricum Boich

† ſanctę Columbanæ ſancti Columbani.

netur. Prætextu [a] verò nequitiæ clericorum, ne queunt eas (niſi quib. ex mãdato diuino debẽtur) pro ſuo arbitrio erogare: cum nulli ſit licitum, aliena [b] cuiquam concedere, præter Domini volũtatem: [c] & infra. ¶ Quoniam igitur pati nolumꝰ vt eccleſiarum & clericorum iura præſumptione qualibet minuantur: Mãdamus, quatenus omnes qui ratione perſonarum, aut etiam prædiorum decimas eccleſiis et clericis tuæ diœceſis exhibere tenẽtur, ad eas cum integritate reddẽdas appellatione † remota compellas. [d]

¶ Idem Abbati ſanctę † Columbæ Senoñ.

¶ *Priuilegium ſuper decimis non ſoluendis eccleſiaſtica perſona conceſſum, neualia comprehendit. h. d. ſecundum intellectum, qui placet Panormitano.*

e Cõceſſit.] ſic 12. q. 1. præcipimus. & 16. q. 2. viſis. 95. diſt. illud. & ff. de reg. iur. non debet. 4 j. de do. poſt di uor. reſti. per v̄ ſtras. Et ẽ conuerſo, cui interdicitur minus, & maius prohibitum eſſe vr̄. j. de ſent. exco. cum illorum. arg. 74 diſt. geſta. & ff de ſenat. qui indignus.

CAP. XXVII.

EX † parte tua: & infra.

¶ Cum tibi quod maius eſt, ſit conceſſum, vt videlicet decimas de laboribus terræ parochiarum tuarum cum integritate percipias: de noualibus eas exigere ſatis potes: quia vbi maius cõceditur, [e] minus conceſſum [f] eſſe videtur.

Idem Helieñ. epiſcopo.

¶ *Negotiator de lucro decimam ſoluit deductis expenſis, quas facit de pecunia decimata: expenſa verò, quæ fiunt pro habendis fructibus non deducuntur, & de fructibus ſoluitur decima etiã non deductis expenſis factis pro re reſtauranda.*

CAP. XXVIII.

PAſtoralis † officij: & infra. ¶ Explicari poſtulaſti, vtrũ quis poſſit de molendinis [g] & piſcarijs neceſſarias [h] expẽſas

& ff. de ſer. expor. cui pacto. Item eſt arg. φ bñficia largè ſint interpretanda. j. de verb. ſign. olim. ſ. de dona. cũ dilecti. in ſi. ff. de cõſti. prin. l. vl. arg. j. ſ. eod. tua. Sed ibi donatio decimarũ laico facta, odioſa eſt, cum peccato. & ideò nõ eſt extendenda licẽtia, ſed eſt reſtringenda, vt ibi dr̄.

f Conceſſum.] arg. j. j. eo. cum contingat. ſed ſoluitur ibi.

PAſtoralis.] Duæ ſunt partes: Prima cõſultatio. Scda rñſio: ibi, Ad quod. Et hæc ſubdiuiditur, q̃a primo tractat de expenſis negotiationis. Scdo de expẽſis, q̃ fiunt pro fructibus hñdis. Tertio de his, quæ fiunt pro re reſtauranda. Scda ibi, Expenſas. Tertia ibi, Nec. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis 5 habens molẽdinum, & piſcarias ſuas facit ibi expẽſas neceſſarias ad cõſeruationẽ ipſarum rerũ: q̃rebat eps Heliẽ. vtrũ expenſæ iſtæ neceſſariæ ſint deducẽdæ de fructibus illarum rerum, anteq̃ decimæ

4 Sequitur, cui plus licet qđ minus eſt non licet. Io. And.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compilatione. Et faciunt tradita per Iaſon. in l. ... ff. de tranſactio.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. compilatione. Et vide Tur recrematam in c. reuertimini. 16. quæſtio. 1.

5 Hic caſus Ber. eſt, & in antiquis exẽplaribus reperitur.

2 Hanc decretalem habes in 2. cõpilat. cap. 8. quam Raymundus omiſit in hac collectione.

3 Idem concliũ Tridẽ. loco proxime citato.

b Aliena.] ideſt, eccleſiaſtica. 16. q. 1. in canonibus. & 12. q. 3. placuit. & 12. q. 1. expedit. Sæcularia verò poteſt princeps concedere alij. C. de quadri. præſcipt. per totum. excipe creditorem. ff. de acquir. re. dom. non eſt nouum. & in alio caſu 19. q. 3. ſi qua mulier. Vinc.

c Domini voluntatem.] quia non remittitur propter hoc debitum, ſed augetur. ſ. de iureiur. eam te.

d Compellas.] excõmunicari 3 debent qui decimas admoniti non ſoluunt, ſ. eo. cap. & 32. di. præter hoc. & bannum dñi Papę componat. 16. q. 1. ſtatuimus. Bern.

iij EX parte.] Primo ponitur deciſa conſultatio. Secundo reſponſio: ibi, Cum tibi. Abbas Siculus.

CASVS. Abbas S. Columbæ Senoñ. impetrauit priuilegium, vt decimas de labore terræ parochiarum ſuarum cum integritate perciperet: poſt impetratũ priuilegium ſurrexerunt ibi noualia: quæſiuit Abbas, vtrum deberet percipere decimas noualium auctoritate priuilegij ſibi conceſſi? Reſpondet Papa, φ cum ſit ei conceſſum quod maius eſt, videlicet, ut poſſit percipere decimas de labore terræ parochiarum ſuarum percipere: poteſt & quod minus eſt: quia vbi maius conceditur, & minus conceſſum videtur. Nota φ priuilegium trahitur ad res futuras, & res conſecuturas. Item priuilegium large interpretari debet in hoc caſu. Item cui conceditur maius, & minus conceſſum eſſe videtur.

[Gl. ſeq. allegat quinque cõcor. & quattuor ad caſum ſpecialem arg. alleg. tria iura ſignat cõtrariũ, & ſoluit.]

perſoluantur, ſm φ in negotiatione deducuntur? Anteq̃ Papa huic quæſtioni reſpondeat, oſtendit, quid iuris ſit de illis expenſis, quæ fiunt circa res emptas de pecunia decimata cauſa negotiationis: Et dicit, quod illæ expenſæ, quæ fiunt in rebus illis, debent deduci cum res illę venduntur, & de reſiduo quaſi de lucro decima eſt perſoluenda: Sed expenſæ, quæ fiunt pro percipiẽdis fructibus illarum rerum, non ſunt deducendæ, quamuis factæ ſint illæ expenſæ de pecunia decimata, quia fructus illi ſunt illorum, qui faciunt impenſas ſalua decima, & fructus illi non poſſunt alienari ſine onere decimarum. Deinde rñdet ad quæſtionem propoſitam dicens, φ expenſæ, quæ fiunt pro reſtauratione molendinorum, ſeu piſcariarum, & aliarum rerum, non ſunt deducendæ de prouentibus decimandis, quia res illæ ſic reſtauratę remanent penes dominos. Bernardus.

Nota, quod expenſæ quæ fiunt in negotiatione deducuntur ante ſolutionem decimarum. Item res ſemper remanet cum onere ſuo obligata. Item deducuntur expenſæ, quę fiunt pro fructibus percipiendis, vel rebus reſtaurandis.

g De molendinis, & piſcarijs.] permanentibus non emptis cauſa mercimonij. Bern.

h Neceſſarias.] neceſſariæ dicuntur impenſæ ſine quibus res fit deterior. ff. de impen. in reb. dotal. fact. l. impenſæ. & l. quod dicitur. & ff. de verb. ſign. impenſa. Bernardus.

a Con-

k Concessum.] non iure scripto, sed tantummodò hic inuenitur, & non aliàs: sed consuetudine approbatum, vel ratione, quæ est optima legum interpres, sup. de consue. cum dilectus. Bern.

b Acquisitas.] vel factas causa mercimonij. Ber.

[Gl. seq. reci. per q. exquirentem rônem, & duplicem reddit.]

c Deducẽdas.] hæc est ratio quare deducunt expensæ de mercimonijs, & non de fructibus & redditibus aliarum rerum, quia in negotiatione operatur manus hominis, sed in alijs pci pue operatur manus Dei. argu. 56. dist. nasci. s. eo. non est, & s. eo. cũ non sit, hanc rõnem assignat Vinc. 1 Et tu adde aliam, ne bis eadem res decimaretur. quia tunc sunt decimę personales. Laur.

d Expensas.] factas 2 in eundo & redeundo & negotiando, & faciendo meliorem.

[Gloss. seq. not. de omni quod acquirit gratuito titulo, decimam deberi, &c.]

e Quasi de lucro.] ex hoc vr ꝙ de oi eo quod peruenit ad aliquẽ gratuito titulo, decima sit soluenda: sic ergo hæres, legatarius, donatarius de hęreditate, legato, & donato dẽt soluere decimam, quia de omni licitè acquisito decimæ sunt soluendæ, s. eod. ex transmissa. & arg. 16. q. 1. decimæ, & q. 7. c. 3. Super hoc dicas, quòd filius hæres hæreditate decimã soluere non debet: quia vna persona reputatur cum patre, C. de impub. & alijs substi. si quis duobus. §. vlt. & Insti. de inuti. stip. §. ei qui. & 35. q. 3. c. contra dicimus, & hac auctoritate, & quia de iure naturæ sibi debita est vnde viuente patre dñs est. Instit. de hære. quali. & diffe. §. sed sui quidem, & sola administratio deest ei. ff. de liber. & posthum. in suis. Quidam dicũt, ꝙ extraneus hæres, donatarius, legatarius (quia totum est ei lucrum) decimam dare debet. Alij dñt, & melius, ꝙ de immobilibus non tenetur quis soluere decimam, quia res ad quemlibet possessorem transit cum onere suo, vt inf. eod. cum non sit, quoniam cum Deus alienam terram dedit filijs Israel, tantum de fructibus sibi dare decimas mandauit, & si de possessionibus decima daretur, cito possessiones deuoluerentur ad ecclesias. Sed nunquid doctor de collecta, & aduocatus de aduocatione mercenarius de mercede tenentur soluere decimam? vtique, 16. quæstio. 1. decimæ.

f Merces.] emptę causa matrimonij de pecunia decimata. Bern.

g Deducendas.] quia tunc intelliguntur esse prædiales decimæ. 3 Bern.

deducere, priusquam soluat decimas ex eisdem, sicut est in negotiatione concessum: [a] Ad qđ respõdemus, qđ licet circa res acqsitas [b] vel factas de pecunia decimata, cũ ipsæ vendunt, credamus deducẽdas [c] expẽsas, [d] & de residuo quasi de lucro [e] decimas persoluendas, vt si vendat domus, ager, vinea, clibanus, molendinum, grex, aut quælibet merces: [f] Expensas tñ, quæ fiunt pro fructib. percipiendis, ex illis, de quib⁹ fructus puenıũt, non credimus deducendas [g] ét si fuerint decimatæ: [h] qm̃ [i] salua decima, fructus efficiũtur eorum, qui faciunt ipsas expensas. Fructus autẽ ipsos † alienari posse nõ credimus, nisi cum onere [k] decimarum. ¶ Nec pro restaurãdo [l] detrimẽto quarumlibet rerũ ex quibus decimæ persoluuntur, credimus [m] deducendas expensas, de prouentibus decimandis: [n] quia penes dominum res permanent restauratæ, vt si pars aliqua moriatur armenti, deterioret vinea, portio mercis [o] depereat, vel totus clibanus destruat. [p]

¶ Idem.

¶ Qui præscribit decimas in aliena parochia, si ibi insurgunt noualia, ipsorum decimas non habebit.

CAP. XXIX.

CVm † cõtingat interdũ in tua diœcesi; & infra. Cum in quibusdã parochijs, ad quasdam ecclesias vel personas ecclesiasticas, ab antiquo [q] pertineat perceptio decimarũ, & de nouo fiant noualia in eisdem, quæris à nobis ad quem huiusmodi noualiũ decima incipiat pertinere? Vnde inqsitioni tuę taliter respõdemus, quod cum perceptio decimarũ ad parochiales ecclesias de iure [r] communi

h Decimatæ.] etiam si possessiones illæ sint emptæ de pecunia decimata, vel sic etiam si expensæ illæ sint factæ de pecunia decimata, qđ meliu. videtur. Bern.

i Quoniam.] istud, qm̃, potius illatiuè quàm causatiuè ponitur secundum Vinceñ. vel propriè, & melius.

K Nisi cũ onere.] nota ꝙ res transit cũ onere suo. 16. q. 1. si quis laicus, ff. de contrah. empt. alienatio. 4 s. eod. cum nõ sit. s. de pigo. ex litteris circa finem. Bern.

l Nec pro restaurãdo.] hic rñdet quæstioni propositæ.

m Credimus deducendas.] hoc speciale est in decimis, ꝙ nõ deducuntur expensæ pro fructibus colligẽdis: vel etiam pro cõseruatione alicuius rei: aliàs etiam malæ fidei possessor deducit sumptus necessarios, ff. de peti. hære. si à domino. §. vlt. & s. de in integr. restit. requisiuit, ff. de solut. fructus. Io.

n Decimãdis.] sed si emissem ad hoc vt venderem, & antequam rem illam vẽdam, fecissem sumptus pro illa conseruanda, benè deducerẽ sumptus.

o Mercis.] mercis appellatio ppriè ad res pertinet mobiles, ff. de verb. signi. mercis appellatio.

p Destruat.] si aliquid expendit necessario ad illius cõseruationẽ, illud nõ deducit, vt dictũ est s.

CVm cõtingat.] Diuiditur: quia primò ponitur quæstio. Secundò responsio. Secunda pars ibi, Vnde. Abb. Sic.

CASVS. In quibusdam parochijs quædam ecclesiæ & ecclesiasticæ personæ ab antiquo perceperunt decimas: de nouo fiunt noualia in parochijs illis; quæritur ad quem decima istorum noualium incipiat pertinere? Respondet Papa, quòd cum perceptio decimarum de iure communi pertineat ad parochiales ecclesias, decimæ noualium, quæ fiunt in parochijs earundem, ad ipsas pertinere noscuntur, nisi illi, qui antiquas decimas percipiunt, causam rationabilem ostenderint, per quã decimæ noualium ad eos debeant pertinere. No. quòd de iure communi decimæ pertinent ad parochiales ecclesias. Item vna ecclesia potest præscribere decimas in parochia alterius. Item qui præscribit in vno capitulo, non præscribit in alio.

q Ab antiquo.] fortè ex pręscriptione, s. de præscrip. ad aures.

[Gl. seq. not. quòd de iure, &c. alle. duas concor. Denium duo contraria, & vni dupliciter, alteri tripliciter respondet.]

r De iure cõi.] patet hic expresè, ꝙ decimæ de iure cõi pertinent ad parochiales ecclesias, vt 16. q. 1. statuimus.

1 Pl⁹ placet Hostiẽsi ista rõ, q̃ sequit, q̃ prima, qa verũ est, ꝙ sine Deo nil possumus: addit aliam ne clerici ui deant impio bi exactores, s. de cẽsi. ex parte. & ne nimis locupletent cum aliena iactura, ff. de cõd. indebi. nam hoc. Io. An.

2 Hæc glossula non est Bern. nec hr̃ in vetustis libris.

† illos.

3 Plus placet quòd loquat de decimal lucri, q̃ psonalis est: qđ vr̃ in eo, qui percepit fructus: sed si nõ percepisset, vr̃ deducẽda expensa cul turæ, ꝑ q̃ est vẽditura carius. Io. And.

4 Vide in c. ex litteris. su per glo. vlti. Io. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cõp. Et vide omnino Couarruui. lib. 1. varia. resol. c. 17. circa finem.

tuimus,& c.de decimis,& c.si quis laicus. ergo nō spectant ad epm̄. vnde in decimis parochialium ecclesiarū non dēt eps aliq̄ hr̄e portionem. Nam capitula quæ dant episcopo partē decimarū,loquunt de decimis episcopalis ecclesiæ. Sed ꝯ.s.eo.q̄m.vbi dr̄,quòd eps pōt retinere partē suam de noualibus, quæ surgunt in parochia alicuius ecclesiæ,ꝯ.e.dudū.vbi eps petit decimas ī diœcesi sua positas fundata intētione sua de iure cōi, & ita non pertinēt de iure cōi ad parochiales ecclesias,qa ibi obtinet eps. Dicas ꝙ de iure cōi tm̄ baptismalibus ī ecclesijs decimæ debēt dari. 16. q.1.de decimis,prout no. Hugo ibi.& c.sta tuimus.Quid ergo rn̄ debis illi decretali, q̄m? Dicas ꝙ illa intelligitur p istā, vel potius loquit ſm cōsuetudinē loci, & illa,dudū.ꝯ.eo.pōt intelligi de decimis in parochia epi positis: quia illæ pertinēt ad eundē iure cōi, & de illis dēt facere quattuor partes. 12.q.2. quattuor.& c.Vultetanę: & c.vobis concesso. Vel illę decimæ quas petebat eps Brixień. ad nullum pertinebant: quia nō erant in parochia alicuius ecclesiæ parochialis, vnde ad epm de iure cōi pertinebant :qa decimæ in potestate episcopi sunt, 17.q.1.in sacris,& s.e.q̄m. Vel dic quòd illa decre. dudum. loquitur de consuetudine, vt ibi notatur in fi.illius glo.quæ incipit, sic.

† accipiunt.

† Vide text. in l.non omni.cū glo. & Bar.ff.de legi.

1 Idē Inn.s.eo. ad Apostolicæ,& facit qđ post eū scripsi. s. tit. pxi.sup rub.Io.And. Vide synodum Ticinēsem,§.in sacris canonibus.

† Cap.2.eo.tit.in 4.cōp. Et an minutæ decimæ necessario solui debeāt vide per B. Tho. 2. 2.q. 87.art.2. ad 3.arg. & per Turrecremata in c. reuertimini. 16.q.1.

2 Posset tñ allegare prę scriptionē p diorū noualiū hoc mō: quia de pascuis,vel piscarijs valliū vel canneto aliquid prius percipiebatur, licet fortè modicū,& de illo præscribēs antiquas decimas ēt percipiebat decima.Ioā. And.

muni pertineat,decimæ noualium [a] quæ fiunt in parochijs earundem, ad ipsas proculdubio pertinere noscunt: nisi ab his qui aliàs percipiūt † decimas,rationabilis [b] causa ostendatur, † per quā appareat noualium ad eos decimas pertinere.

¶ Idem episcopo Beluaceń.

¶ *Decima omnium fructuum prædij debetur ei, qui decimas ibi præscripsit, sed ad aliud prædium præscriptio nō extenditur.*

CAP. XXX.

CVm † in tua diœcesi quædam monasteria,& cōuentuales ecclesiæ, in multis parochijs maiores decimas percipiāt & minutas,[c] de quibusdam fructib. annuatim perceptis nō fuerūt decimę persolutæ;& infra. ¶Rn̄demus,quod si fructus prædicti de illa terra proueniunt,de qua monasteria,vel conuentuales ecclesiæ, aliquos percipiebant rōne decimarum prouentus: eis proculdubio decimæ fructuum debētur eorum: cū ipsis terra illa ab antiquo [d] fuerit decimalis, & non debeat vna eadēque ecclesia † diuerso iure cēseri;[e] alioquin parochialibus ecclesijs exsoluantur, ad quas de iure communi spectat † perceptio decimarum.

¶ Idē Vesprimeń. † episcopo.

¶ *Laici ecclesias, vel decimas donare non possunt etiā si sunt reges: nec ex eorum titulo præstatur causa præscribendi.*

CAP. XXXI.

DVdū taduersus fratres Hierosolymitani Hospitalis sancti Stephani, te proponente in

fructus prædicti proueniunt ex illa terra, de qua monasteria, vel conuentuales ecclesiæ decimas percipiebant, & eis decimæ illorum fructuum debent dari, cum terra illa ab antiquo illis fuerit decimalis:quia vna & eadem res non debet duplici iure cēseri : alioquin decimæ parochialis ecclesijs ꝑsoluantur,ad quas de iure cōi pertinet perceptio decimarū.Nota quòd vna ecclesia potest præscribere decimas in alterius parochia : quod hodie intelligēdum est cū habes titulum. Item vna & eadem res diuerso iure censeri nō debet. Item decimæ de iure communi ꝑtinent ad parochiales ecclesias.

[Glossa sequens recitatur per quæstionem.]

c Minutas.] minutæ decimæ appellantur partus animaliū, & de pullis, ouis, & hortis, vt s.e.ex parte. de quibus etiam loquitur s.e.ex multiplici.

d Ab antiquo.] q̄a præscripserunt decimas illas,s.cap.proxi. Bern.

[Gloss.seq.alle.4. concor.& vnum contrarium.]

e Censeri.] 12.q. 2.cognouimus, & ꝯ. de priuil.quia circa & s.eo.ex parte.ff.de vsuca.cum qui.in fi. arg.contra. ff.de pec. l.hinc quæritur, §.1. vbi dicitur, quod peculium quandoque duplici iure censetur. 3 Bern.

† al. ita:vna eademque res,&c.

† pertinet.

† Vesprimeń.

Vespertinień.

† Cap.3.eo. tit.in 4.cōp. vide Oldra. cons.1. & de multis hoc spectantib. vide Couarruuiā lib. 1. varia. resol. c.17.

3 De hoc dicto uide latius hic per Io. And.

a Noualium.] hic ad alium pertinent nouaIia, & ad alium decimæ. Vnde signatur ꝯ.s.eo ex parte M. illud intelligitur cū aliquis obtinet decimas per priuilegiū: in quo casu debet habere noualia : quia ex quo eis concessæ fuerūt decimæ simpliciter,& noualia, quę postea ibi surgunt,ꝯ.de priuile.quia circa. Nam verbo generali simpliciter posito significabit decimas præsentis tēporis & futuri. ff.de serui.vrb. prædio.si seruitus,& C. quæ res pign.obl. pos.l.vlt.& 19.dist. si Romanorum. Sed hic loquitur cum hēt decimas ex præscriptione: quia per hoc non pręscribit noualia : & sic intelligitur c.sequens. sed hoc intellige allegato titulo probato. ꝯ. eod.dudum, & in quadam decr.extra compilationem, quæ incipit,venerabilium.

b Rationabilis causa.] puta, priuilegium aliud non possent ostendere, cum de iure communi pertineat ad parochiales ecclesias,vt s.eo ex parte 2.& præscriptio allegari non potest Ber.

CVm in tua.] Communis diuisio.Secunda pars: ibi, Respondemus.Abb.Sic.

CASVS. Quædam monasteria & conuentuales ecclesiæ percipiunt decimas maiores & minutas in alijs parochijs, sed de quibusdā fructibus annuatim perceptis sibi non fuerunt decimę persolutę: quæritur, quis debeat percipere decimas illorum fructuū ? Respōdet Papa,si

DVdum.] Primò ponitur facti & processus narratio. Secundò ibi, Nos igitur. ipsius diffinitio. Prima subdiuiditur in tres.Primò ponit actoris petitionem,& auditoris dationem. Secundò reorum defensionem,iudicis interlocutionem, & defensionis fortificationem. Tertiò ipsius defensionis impugnationem. Secūda ibi, Prior.Tertia ibi, Cęterum.Abbas.

CASVS. Inter episcopū Vesprimeń. & fratres hospitalis Hierosolymitani S. Stephani, super quibusdā decimis quæstio vertebatur: partibus propter hoc in præsentia dn̄i Papæ constitutis, datus fuit eis auditor:corā quo petit eps decimas terrarum,quæ per rusticos hospitalis prædicti in Vesprimeń.diœcesi excoluntur : petijt insuper quasdā ecclesias, quę per ipsos hospitalarios detinebantur: in quibus dicebat intentionem suam de iure cōi fundatam : Prior verò prędictus in prędictis ecclesijs & decimis præscriptionem allegans, ꝓposuit, se super his nō teneri episcopo rn̄dere : auditor hoc audiens,significauit illud dn̄o Papę,& ipse mandat eidē, ꝙ idem Prior probaret titulum pręscriptionis, quem allegabat:qui se statim exhibuit priuilegium regis ac reginę Hungarię, qui contulerunt ecclesiam sancti Stephani hospitali donationis titulo in ꝑpetuā eleemosynam, ad quam dictę ecclesiæ & decimæ pertinebant, induxit etiam quoddam scriptum confirmationis Clementis Papæ, per quod probare volebat prædictam con-

concessionē valere. Ex parte epi fuit propositū, q in decimis & ecclesijs donatis à rege & regina, pscriptionē allegare non poterat pars aduersa, quę nō poterat hre initiū à donatione ipsorum, nec à confirmatione Clementis tm tps affluxerat, q posset pręscriptio cōfirmari: & sic talis titulus non valebat, imò vt dicunt canones sacri legiū incurrit q decimas vel ecclesias de manu recipit laicali; Dñs Papa his oibus ɔsideratis dicit, q donatores prędicti alijs cōferre nō potuerūt, qđ de iure cōi nō poterant possidere: & p confirmationē Clemētis super ecclesia sancti Stephani, & alijs ad ipsum ptinētibus, factā hospitali, iuri epi non derogatur, quāuis scriptū authenticum appareret; quare phibet ne fratres hospitalis psumāt vlterius impedire, quo minus prędictꝰ eps decimas pcipiat antedictas, & pacifice possideat in futurū. Nō. q eo ipso q ecclesiæ vel decimæ sunt in diœcesi epi, de iure cōi ad eū ptineant. Itē titulꝰ dēt pbari i qualibet pręscriptione canonica. Itē laici in alios trāsferre non pnt, qđ eis possidere non licet. Itē si donatio nō valet, cōfirmatio super ea facta nō valebit. Item per huiusmodi confirmationem nō fit præiudicium dięcesano episcopo. Itē si scriptum authenticum nō ostendatur, ad transcriptum nihil fieri potest.

[Gl. seq. notat titulum probandum, signat contrarium, ponit opi. Ioan. & remittit.]

nostra præsentia quęstionē, quòd ipsi decimas [a] de laboribus rusticorum suorū Vesprimeñ. ecclesiæ debitas, non permitterent tibi solui: & infra. ¶ Comparētibus igitur te ac ipsis, statuto termino corā nobis, G. presbyterum Cardinalem tibi & eis concessimus auditorem: coram quo decimas terrarum, quæ† per rusticos hospitalis Vesprimeñ. diœcesis excoluntur, & de Ciroga† & de Nouacularia ecclesias, quæ per ipsos hospitalarios detinentur; intentione tua de iure cōmuni [b] fundata, petisti. Prior autē hospitalis in prędictis decimis & ecclesijs, præscriptionem allegans, proposuit se tibi non teneri super his respondere: quod cū per auditorē ad nostram audientiā peruenisset, mādauimus, q idem Prior præscriptionis titulum, quem allegauit, probaret; [c] qui B. regis ac reginæ Hungariæ priuilegia exhibuit, qui ecclesiā sancti Stephani, ad quam dictæ ecclesiæ cum eisdē decimis pertinebant, in perpetuam eleemosynā hospitali donationis titulo cōcesserunt; cōfirmationis† Clemētis† Papæ prædecessoris nři scriptū exhibens, per qđ probare volebat concessionem [d] prædictā, plenū habere vigorem; & infra. ¶ Ceterū ex parte tua fuit propositum, q in decimis & ecclesijs à rege & regina donatis, præscriptionē non poterat opponere pars aduersa, quę nec à donatione ipsorū initium habere poterat, nec à cōfirmatione pręfata tantum effluxit temporis, quòd possit pręscriptio confirmari; & sic donationis regis ac reginę allegatus titulus nullus erat; cū sacrilegii crimē incurrat, qui ecclesias vel ecclesiasticum aliquid† de manu receperit† laicali; [e] & infra. ¶ Nos igitur cum donatores prędicti, conferre non potuerint [f] alijs, quæ ipsi de iure nō poterant possidere, [g] & per cōfirmationem prędicti Clementis super ecclesia sancti Stephani hospitali cum decimis, & alijs pertinentibus ad se† facta, etiam si authenticum† appareret, iuri episcopali nullatenus [h] derogetur, sēten-

† In omnibus manuscriptis ita: quæ per rusticos in Vesprimieñ. diœcesi excoluntur.

† Chiropha. Curgo. Sirogañ. Cirogran.

† Quid operetur cōfirmatio facta per Papā, tradit Felinꝰ in c. 2. sup. đ resc. & in c. inter dilectos. ʒ. de fide instr.

† In aetustioribus exēplarib. ita: C.p.p.n.q. verba i recētioribus iā sunt extensa, vt impressa.

† aliquod.
† reciperet.

† à se, in recentib. sed in antiquis, ad se habet, id est, ad ecclesiā sancti Stephani.
† authentica, in recentibus, sed in antiquis authenticum, legitur.

a Decimas.] sine inquietatiōe, vt liberè pcipi posset, talis videtur fuisse petitio per sententiam latā vt dicitur in fi. Ber.

[Gl. seq. alle. duas cōcor. signat contrarium, remittit, & dupliciter soluit.]

b De iure cōi.] sic 16. q. 7. oēs basilicæ. & 18. q. 2. monasteria. Itē vř hic, q de iure cōi pertineat perceptio decimarum ad epm. Sed ʒ. sup. eo. c. prox. & c. cum cōtingat. vbi de hoc dictū est. vel potest dici, qđ vř verius q hæc allegatio non ponit ius quantum ad decimas: & sic nullū contrarium. & de cōsuetudine loci pertinebāt hæ decimæ ad epm, & nō de iure cōi: sed quantū ad ecclesias, quas petebat eps, fundata erat intētio sua de iure cōi: verius puto, quòd decimæ istæ non erant infra certam parochiā alicuius parochialis ecclesiæ, licet dicatur ʒ. q pertinebant ad ecclesiam S. Stephani, vt dixi sup. eod. cum contingat. in gl. quæ incipit, patet hic.

c Quem allegauit, probaret.] hic aperte vř, q qui allegat præscriptionē, tenetur probare titulum, ex quo habuit causā pręscribendi. ʒ. de prob. licet. arg. & expressum vř ʒ. de præscri. si diligēti. Nā fm canones longa & longissima pscriptio nō differunt: sed in longa pscriptione oportet probare titulum. C. de præsc. lon. tem. po. diutina. C. đ vsu. pro hærede. l. vlti. ergo & in longissima secundum canones. Arg. ɔ. ʒ. de pręscri. qm omne. & c. vigilanti. vbi dř sufficere bona fides, & est ɔ id quod dici consueuit, q sufficit allegare titulum, sed non oportet probare. Io. dixit, q isti erant suspecti, & ideo oportuit eos probare titulum, & iustum: quia propter suspicionem quoq; trāsfertur probatio in aliū, q alias non cogitur. sup. vt eccl. bē. vt nostrū. vbi de hoc notatur. sed super hoc dic vt dixi in c. si diligenti. sup. de præscr. vbi inuenies in quo casu probari debeat titulus, & in quo non.

d Concessionē prędictam.] quam si Papa ex certa scientia ɔfirmasset, valuisset, & ex ea sūpsisset vigorē, licet ex se nulla fuerit. arg. sup. de pac. quoties. sup. de trāsa. c. 1. & 96. dist. bene quidem. & 2. q. 1. in primis. r Ber.

e Laicali.] vt 16. q. 7. si quis deinceps. vnde titulus talis habetur pro nō titulo.

f Non potuerint alijs.] 1. q. 7. Daibertum. ɔ. de donationibus inter virum & vxorem. c. nuper, qa pro non dato habetur, quod ab illo donatur, qui non potest de iure donare. infra de iure patr. quod autem. in fin. Argu. contra. ff. de acquiren. re. dom. non est nouum. ff. de vsufr. quod nostrum. ff. de contrahen. emp. l. rem alienam.

g Possidere.] 16. q. 7. c. 1. & sup. de pręscr. c. causam quę, quia spiritualia non cadunt in laicum. ʒ. de electio. sacrosancta. & c. Massana. 96. dist. bene quidem, ver. nunquam licuit laico anathematizare.

h Nullatenus derogetur.] nunquam enim intelligitur derogari iuri alterius, nisi hoc exprimatur. 85. dist. Florentinum. & 99. dist. ecce. sup. de aucto. & vsu. pal. ex tuarum. & sup. de offi. dele. super eo. Ber.

i Secundū Io. qui etiā allegat ff. đ adop. l. adoptio, ...

Prohi-

taliter prohibemus,[a] ne fratres hospitalis præsumant vlterius impedire, quo minus decimas percipias memoratas, & pacificè possideas in futurum.

¶ Idē in concilio generali. †

¶ *Domini prædiorū cogi possunt, vt prædia dent colenda talibus, à quibus sine contradictione ecclesiæ possit decimas consequi. h. d. vsque ad § illa.*

CAP. XXXII.

IN † aliquibus regionibus quędam permistę sunt gentes, quæ secundum suos ritus decimas de more nō soluūt, quāuis censeantur nomine Christiano: his nonnulli domini prædiorū ea tribuunt excolēda, vt decimis defraudantes ecclesias, maiores inde redditus assequantur. Volētes igitur super his ecclesiarū indemnitatibus prouidere, statuim⁹, vt † ipsi domini talib⁹ personis, & taliter sua prędia exco lenda committāt, quòd absque contradictione, ecclesijs decimas cū integritate persoluant, & ad id si necesse fuerit per censuram ecclesiasticam compellantur.[b]

¶ *Iste §. propter sui breuitatem non summatur.*

¶ Ille quippe decimę necessariò soluendæ sunt, quæ debentur ex lege diuina,[c] vel loci consuetudine[d] approbata.

¶ Idem in eodem. †

¶ *Prius soluendæ sunt decimæ, quàm census seu tributa & si prius illa soluuntur, postea decimari debent.*

CAP. XXXIII.

CVm non sit in homine quid † semen serenti respondeat, quoniam iuxta verbū Apostoli: † Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus: ipsum, † qui de mortificato semine plurimum fructum affert, nimis auarè quidam in decimis defraudare nituntur; census & tributa quæ interdum indecimata prætereunt, de frugibus primitus deducentes.

¶ Cum autem in signum vniuersalis dominij, quasi quodam titulo speciali, sibi dominus decimas reseruauerit; nos & ecclesiarum dispendijs, & animarū periculis obuiare volentes; Statuimus, vt in prærogatiuā dominij generalis, exactionem tributorum & censuum, præcedat[e] solutio decimarum; vel saltem hi ad quos census, vel tributa indecimata peruenerint, (quoniā

a ¶ Prohibemus.] ex hac sententia vr̄ q̄ actum sit iudicio Vti possidetis, & ex eo quod dr̄ s̄. in prin. non permitterent tibi solui: per petitionem ep̄i videtur actum petitorio. Sed standum est sententiæ: talia enim sunt subiecta, qualia permittunt prædicata. Ber.

IN aliquibus.] Prima pars ponit excessum, quem secundò corrigi mandat: ibi, Volentes. Abbas. CASVS. In aliquibus regionibus quædam sunt gētes p̄mistæ, quę s̄m rit⁹ suos decimas non soluūt, licet Christiano nomine censeātur: q̄dā dn̄i prędiorū talib. p̄sonis sua p̄dia tradunt excolēda: vt inde maiores redditus consequātur: statuit conciliū, vt ipsi dn̄i talibus personis, sua p̄dia ↄmittāt, q̄ absq; aliqua ↄ̄dictione, cū itegritate p̄soluāt decimas eccl'ijs q̄b. debent, & si necesse fuerit ↄpellant: in fine dicit, q̄ illæ decimæ q̄ debent de iure diuino, vel ēt de loci cōsuetudine ap̄pbata, necessario sunt soluēdæ. Not. q̄ res transit cū onere suo. Item decimæ de iure diuino debentur. Item loci cōsuetudo attendenda est in solutione decimarum.
b ¶ Cōpellātur.] pactū.n. nō nocet ecclę. quin à quolibet possessore possit petere decimā: q̄a est onus qđ sequit ipsā rē. s̄. c. pastoralis. & c. ꝓx. s̄. de pactis. plerique. ff. de pac. iter debitorē. ff. de insti. si cū villico. Arg. ↄ̄. ff. de pac. epistola. §. pactū. Si possessor partē fructuum recipit, & dn̄s partē teneat, vterque cōueniēdus est. s̄. e. à nobis. & c. tua nobis.
c ¶ Ex lege diuina.] quas dn̄s suo dn̄io seruauit, & tāq̄ dubitare quirūt. s̄. e. parochianos. & ĩ. e. tua nobis. & 16. q. 1. decimæ. B.
[Gl. seq. ponit dictū, ad qđ inducit duo similia, qđ postea fortificat, & determinat. scd̄a pars reci. per q.]
d ¶ Loci consuetudine.] sic ergo attēdit cōsuetudo in decimis: nec mirū: quia † & in baptismo attenditur. de cōsecra. dist. 4. de trina. & in matrimonio. ĩ. de cogn. spiritu. super eo. & merito seruat cōsuetudo: q̄a æq; punit transgressor cōsuetudinis sicut trāsgressor legis. 11. dis. in his rebus. Et hoc pōt intelligi de ↄsuetudine illa, de qua habuisti. s̄. eo. cū sint homines. & c. ad Apostolicæ, vbi de hoc, & dic de ↄsuetudine approbata & p̄scripta: aliàs nō abesset cōsuetudo. s̄. de cōsuet. c. vlt. Si verò cōsuetudo est q̄ det duodecima pars, vel minor, talis cōsuetudo non sufficit, nisi sit approbata à papa: q̄a nō valet talis cōsuetudo, q̄ absq; mortali peccato seruari non valet, quantuncunq; longa. s. de p̄scri. q̄m oē. Sed hic nō potest hr̄e bonā fidē, q̄a de iure diuino debent, q̄ ita nō posse p̄scribere, ergo nec cōsuetu lo ibi locū habere pōt: hoc ideo in laicis: q̄a clerici vel eccl'a ↄ clericos nō solū partē p̄scribere potest, sed ēt totā decimā. vn̄ dicit decretū: q̄ minus dedit decimas, modo emēdet. 16. q. 7. quicūq; 1. B.

CVm.] Diuidit.] Primo p̄missa ratione punit excessus. Scd̄o alia rō, & excessus ꝓhibitio: ibi, Cū autē. Tertiò alia rō: ibi, Q̄n̄. Abb. Sicul⁹. CASVS. Quidam ante solutionē decimarū, deducebāt de fructibus decimādis census & tributa, & alias expēsas: Cū igitur dn̄s in signū vniuersalis dn̄ij quodā speciali titulo sibi decimas reseruauerit: volēs ↄsilū & ecclesiarū dispēdijs & animarū periculis obuiare, statuit, q̄ an̄ exactionē aliq̄ tributorū vel censuū, pręcedat solo decimarū, vel saltē illi q̄ cēsus vel tributa idecimata percipiūt, cōpellātur ea decimare: quia res transit cū onere suo, Not. q̄ decimæ dant in signū vniuersalis dn̄ij. Itē omnē deductionē dēt p̄cedere solo decimarū prædialium. Itē res transit cū onere suo.
[Gl. seq. obijcit, & soluit.]
e ¶ Præcedat solo.] q̄a vt hic dr̄ illas sibi Dn̄s in signū vniuersalis dn̄ij reseruauit, s̄. eo. tua nobis. & iō sine aliqua diminutione expensarū sunt soluēdæ vt ibi dr̄. & c. cū homines. sed nō refert multū, vtrū pręcedat solutio decimarū exactionē tributorū vel census: quia soluere dn̄s de parte sua, & colonus de sua tenet. s̄. eo. à nobis. & c. tua nobis. R̄ndeti pōt, licet vterq; conueniri possit melius & cōmodius est ecclesiæ cōuenire vnū q̄ plures. ff. de exercito. l. 1. §. vlt. & l. seq. Et distinguit in casu isto, vtrū dn̄s p̄cipiat certā partē, tertiā, vl' quartā, siue duos corbes vel tres tm̄. De hoc dr̄ s̄. eo. tua nobis.

† Innocentius iij. in cōcilio generali Lateran. c. 53. & c. 5. eo. tit. in 4. compi.

† Vide Guidonem Papę decisione 284.

† In codice Barbatię ita: vt ipsi dn̄i de cetero, talibus, &c.

† Hoc intellige circa solemnitates accidētales, seu exteriores cæremonias, nō circa substantialia sacramentorum.

† Cap. 54. & cap. 6. eo. tit. in 4. cōp.

† quod.

† 1. ad Cor. c. 3.

† Hāc periodus ex antiqs restituimus vt est impressa, nā in vulgatis perperam legebatur. Sed uide notas huius loco.

a Cum

a Cum onere.] sic s.eo.pastoralis.ff.de contrah. emptio.alienatio.& s.de pignor.ex litteris.Ber.

NVper.] Duæ sunt partes. Primo ponitur statutum Cistercieñ. Secundo cõfirmatio & prouisio Papæ, ibi, Ne occasione. Abb.

quæ. Sed vr hic ex quo nomine compositionis eas põt habere, q eas possunt pscribere. Satis posset sustineri q non possint pscribere decimas, vt in pdicto ca. causam quæ.& s.e.tit.dudum.decimæ enim intuitu diuini officij tm debitæ sunt iure diuino. s. eod.tua nobis.

CASVS. Abbates ordinis Cistercieñ. habebãt priuilegiũ, de nõ dãdis decimis de laborib. quos excolunt sumptib.suis, vnde grauiter lædebant ecclesiæ, cũ ipsi quotidie multas acquirẽti possessiones, de quib. ecclesijs decimæ soluebant: pp qđ prædicti Abbates ad cõmotionem concilij statuerũt, ne de cæterò fratres ipsi⁹ ordinis emãt possessiones, de qbus decimæ debeant ecclesijs, nisi fortè p monasterijs fũdãdis de nouo: & si tales possessiones đ q b. decimę soluebant, eis fuerint collatę, aut empte p monasterijs de nouo fũdãdis, cõmittant alijs excolẽdæ, ne occasione priuilegiorũ suorũ ecc'æ vlterius aggrauent: pp qđ statuit cõciliũ, vt de alienis terris, et đ his ẽt, quas de cæterò acqrẽt, decimas ecclesiis soluant q b. debentur, etiã si pprijs sumptibus eas excolãt, nisi cũ ipsis ecclesijs amicabiliter duxerint componendũ. Et hoc quod dictum est de Cistercieñsib⁹, extẽditur ad omnes alios, qui habẽt similia priuilegia: pcipit cõciliũ, vt ecclesiarũ, prælati prompti existant ad exhibẽdum prædictis priuilegiatis de suis malefactoribus iustitiæ complementum, & eorum priuilegia diligenter obseruent. No. q si priuilegium aliquorum incipiat vergere in enorme detrimentum aliorum, derogandum est vel in toto vel in parte. Item compositio potest inter uenire in decimis.

† Cap. 55. Et c. 7. eo. tit. in 4. compilat.

† Pro voce, cõcilio, q est in antiqs oib. condicibus, in antiqua cõpilatione ponit, capitulo qđ nõ est in cptũ in a gñales mõachorũ cõuentus, capitula vulgo dicitur.

res cum onere a suo transit) ea per censuram ecclesiasticam decimare cogãtur ecclesiis, quibus de iure debentur.

¶ Idem in eodem.†

¶ Cistercien. Templarij, & Hospitalarij de fructibus possessionem, quas acquisierunt post concilium generale, de quo hic, decimas soluere tenentur, si de illis possessionibus prius soluebantur decima.

CAP. XXXIIII.

NVper abbates Cisterciensis ordinis, in generali concilio † congregati, ad commonitionem nostram prouidè statuerunt, nè de cætero fratres ipsius ordinis emant possessiones, de quibus decimæ debeantur ecclesiis: nisi fortè pro monasteriis nouiter [b] fundandis. Et si tales [c] possessiones eis fuerint pia fideliũ deuotione collatę, aut emptæ pro monasteriis de nouo fundandis, committantur [d] aliis excolendæ, à quib. ecclesiis decimæ persoluantur. Ne occasione priuilegiorum suorum ecclesiæ vlterius prægrauentur, † decernimus, vt de alienis terris & amodo acquirendis, etiam si eas propriis manibus aut sumptibus excolant, decimas persoluant ecclesiis, quibus ratione prędiorum antea soluebantur: nisi cum ipsis ecclesiis aliter duxerint componendum. [e]

¶ Et hoc ipsum ad alios [f] regulares, qui gaudent similibus priuilegiis, extendi volumus & mandamus: vt ecclesiarum pręlati promptiores, & efficaciores existant ad exhibendum eis de suis malefactoribus iustitiæ complementum: eorumque priuilegia diligentius & perfectius studeant obseruare.

¶ Gregorius nonus.

CAP. XXXV.

INterdicimus vniuersis personis ecclesiasticis, vt decimas detentas à laicis, ad alienas [g] ecclesias pertinentes, in pignus recipere ab eisdem laicis non præsumant.

sed isti nemini subministrãt spũalia, & decimæ istis tm per priuilegia cõceduntur qa de iure cõi eas habere nõ põt: alias su perfluũ esset priuilegiũ: qa q de iure cõi competit, superfluũ est pcib⁹ impetrare. C. de thesau l. 1. lib. 10. ff. ad muni. l. 3. vñ si isti allegarẽt pscriptionẽ, necesse habe rẽt ostẽdere titulũ, q eis daret cãm pscribẽdi. s. eo dudũ. q loquit de hospitalarijs Hierosolymitanis, q de iure cõi decimas possidere non põt: & iõ in his psonis, quę de iure cõi possidere nõ põt, necessari⁹ est titulus, & sic potest intelligi. s. de præscrip. si diligenti. vbi de hoc.

f Alios.] hic habes argumentũ. q res inter alios acta alijs p iudicat.

INterdicim⁹ vniuersis psonis ecclesiasticis. CASVS. In hoc capitulo phibetur, ne aliqua ecclesiastica psona præsumat in pignus accipere decimas detẽtas à laicis, quę ad alienas spectãt ecclesias. Nota q decimæ detentę à laicis in pignus accipi non debent nisi ab eo ad quem de iure spectant.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem de quibus decimis hic loquatur.]

† In codice Barbatiæ post verbũ, prægrauent. ita: Nos igit statutũ & ratũ hñtes, decernimus. &c.

b Fortè pro monasterijs nouiter.] & ita in casu isto obtinet adhuc priuilegium antiquum.

c Tales.] s. de quibus decimæ solui debeant. Ber.

d Committantur.] interim antequam ædificentur ecclesiæ, vt illi coloni soluant decimas de illis terris. idẽ esset si ipsi ijdem colerent eas. j. eo. cap.

[Glo. seq. quærit, arg. pro, & contra, & soluit.]

e Compendium.] & sic compositio in decimis potest fieri p sacerdotem. s. eo. ex multiplici, quæ personalis vr, nisi per superiorem fuerit confirmata. s. de transact. veniens. Sed nunquid Cistercieñ. & alij monachi non habentes populum, põt præscribere decimas? Non vr. quia decimas de iure habere nõ põt, vt 16. q. 1. perueniti: ergo eas non põt pscribere. s. de præscript. causam

g Ad alienas.] istud potest intelligi de decimis laicis in feudum concessis, vt nulla persona ecclesiastica, ad quam non pertinet, recipiat illas in pignus, vt si penes laicum remaneant, citius redeant ad ecclesiam, ad quam pertinent saltem post mortem, cum in decimis non habeat locum successio. s. eo. ad hoc, licet succedeant hæredes in decimis antiquitus concessis in feudum: & hac ratione sufficit si laicus de consensu episcopi, decimas tales alij ecclesiæ donauerit. s. de his quæ fiunt à prælatis sine consensu capituli. cap. cum Apostolica: Ecclesia uerò ad quam pertinent, benè potest eas in pignus recipere, quia per hoc citius rehabebit decimas suas, cum tunc non teneatur cõputare fructus [1] in sortem. j. de vsur. cap. 1. & c. conquestus. & s. de feud. cap. 1. Idem esset & multo fortius, si laicus de facto tantum decimas retineret. & hæc fuit prohibitionis causa, vt per hoc prouideretur ecclesijs, ad quas istæ decimæ peruenire debent.

1 Si abstinet à seruitio vasalli. Io. And.

DE REGVLARIBVS ET TRANSEVNTIBUS AD RELIGIONEM.

¶ Supra visum est de clericis sæcularibus, & de rebus eorum : merito restat videre de regularibus & reb. eorum. Vel sic; quia virorum ecclesiastico rũ duo sunt gñа, q̃dam clericorũ sæcularium, quoddã religiosorum: ideo viso de primo gen: e:,merito subijcitur de secundo. Abbas.

De hac materia tractatur. 27.q.1.& q.2. & q.3.& q.4.c. hanc ergo. §.sed & notandum. vsque ad fi.q.et 19.q.1.& q.2.& q.3. & 20.q.1.& q.2.& q. 3.& q.4.& 1.q.2.per totum.

† De materia huius tituli vide Conc. Trid. sess.25. tit. de regularibus.

† Ex cõcilio Maguntino seu Magũtiaco celebrato an.813. sub Carolo Imperatore. c.23.& c.3. eo.ti.in 1.cõpilatione.

† Vid. B.Th. 2.2.q.189. arti.5 & cõcil. Trident. ꝟ. citatum.

† Dictio, in, deest in oib. antiquis codicibus.

† scilicet cõcilio Mogũtino, sed recte ait Antonius Augustinus se in libetis editis ꝯciliorũ hoc cap. non inuenire.

† Burchard. lib.8.decret. c.3. Iuo par. 7.c.16. & c. 4.eo. tit. i 1. cõp. adde beatum Thomã ꝑcitato loco.

TITVLVS XXXI.

De regularibus † & transeuntibus ad religionem.

¶ Ex Concilio † Maguntiñ.

¶ Non potest quis ad religionem admitti nisi volens, & in ætate idoneus.

CAP. I.

Nullus a † tõdeatur, nisi in † legitima b ætate & spontanea c voluntate.

NVllus tondeatur.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd nullus debet intrare religionem, nisi in legitima ætate & spontanea volũtate. Nota q̃ ætas & volũtas attendenda sunt circa intrantes religionem.

[Glo. seq. rec. p ob iect. & soluit, cui solutioni signat contrarium.]

a Nullus tondeatur.] scilicet ad profitendũ, vt sic sit monachus. 20.q.1. illud. clericus tamen post septimũ annum potest fieri: quia tũc est doli capax. 28. dis. de his. & 77. dist. quicunque. & c. in singulis. Sed arg. ꝟ. ꝟ. de præben. super. ibi dicit, q̃ pueri nõ sunt idonei ad beneficium obtinendum.

b In legitima ætate.] scilicet 14. annorum.

c Spontanea voluntate.] quia si coactus, non valeret. 20.q.3. præsens clericus.

¶ Ex eodem. †

Impubes monasterium ingressus, post annum à parentibus reuocari non potest: h. d primò. Pubes per vim ingressus post annum exire, vel à parentibus reuocari non potest. hoc dicit secundò. Abbas Siculus.

CAP. II.

SI † quis ante annos legitimos tonsuratus d est, sine consensu parentum suorum : si parentes ipsius infra annum e non reclamauerint ad principem, f aut ad proprium episcopum, vel ad g missum dominicum, in clericatu permaneat. h

¶ Si verò post legitimos annos, per vim i † clericus k factus est, & nec ipse nec parentes eius infra annum ad memoratas ꝑsonas reclamauerint, in clericatu permaneat, l sicut is de quo superius dictum est.

SI quis.] Communis diuisio: quia duo sunt dicta, vt patet in rubro. Secundum: ibi, in §. si verò. Abbas. CASVS. Statuit concilium Maguntiñ. q̃ si aliquis infra legitimos annos religionem intrauerit cum consensu parentum suorum, si parentes infra annum non reclamauerint ad Papã, vel epm, vel eius vicariũ, post annum ipsum nõ poterunt reuocare. Si verò post legitimos annos per vim religionem intrauerit, & infra annum, nec ipse, nec parentes eius reclamauerint. ad prædictas personas, postea exire non poterit, cum præsumatur consentire. Nota quod ab initio non valuit, tractu temporis conualescit.

d Tonsuratus.] vt fiat monachus, vel regularis canonicus. 20.q.2. si in qualibet.

e Infra annum.] & dic. 20.q.2. puella. & tutor contradicere potest infra idem tempus, vt ibi dicitur.

f Ad principem.] i. ad Papam. de consec. dist. 1. corpora. vel ad principem, id est, ad prælatum ecclesię. &

g Ad missum.] id est, vicarium episcopi, q. gerit vices sua. ꝟ. de insti. ex frequentibus.

h Permaneat.] quo ad parentes: quia post annũ filiũ reuocare non possunt, vt hic patet. & 20.q.2. puella. ipse verò puer quãcunque vsque ad finẽ 14. ann. posset resilire. ꝟ. eo. significatum. & c. cũ simus. postea verò non poterit exire. 20. q.1. illud.

i Per vim.] illatã sibi à parentibus.

k Clericus.] id est, monachus.

l Permaneat.] q̃a ex mora tanti tẽpis ꝑsumitur consensisse, & intellige si potuit reclamare. ꝟ. de spõ. ad id quod. & 1.q.1. constat. ꝟ. de despon. impube. de illis. 2. aliàs autem nõ teneret monachatus. ꝟ. quod met. cau. perlatum.

¶ Ex concilio Toletano. †

¶ Clericus sæcularis vtens habitu & nomine monachali, cogitur vt fiat monachus, vel ab hoc desistat.

CAP. III.

VT clerici, qui se fingunt m habitu & nomine monachos, & non sunt, corrigantur, vt † veri monachi sint: vel † veri clerici. n

VT clerici.] CASVS. Clerici q̃ fingũt se monachos, compellantur vt fiãt vel veri monachi, vel veri clerici. Nota q̃ qui fingit se monachum debet fieri monachus, aut habitũ dimittere. Item habitus non facit monachum, sed professio regularis.

[Glo. seq. distinguit dissimulationis causam honestam & inhonestam, & arg. ad quæstionem.]

m Fingunt.] nota q̃ fictio siue simulatio 2 q̃nq. fit ex honesta causa, q̃nq; ex inhonesta. Ex honesta causa. 22.q.2. vtilem. & 23.q. 2. dñs. & si aliquis simulat religionem ex honesta causa, ita q̃ ꝓtestatio præcedat, non nocet. ꝟ. de his quæ vi metus ve cã fiunt. platum. vbi de hoc Simulatio verò ex inhonesta facit monachum, & compellitur redire ad monasterium pp dolum suum. 27. dist. q̃d interrogasti. 27.q.1. vidua. & ꝟ. cap. proxi. ita isti clerici fingunt se monachos ex honesta causa ab initio, ex qua datur eis optio: Sic etiam dico in matrimonio quòd si aliquis per dolũ eo ꝓposito copuletur alicui mulieri, quòd nolit stare legitimè cũ ea, & hoc sit paratus probare, non est audiendus : quia in sponsalibus siue matrimonijs recurritur ad communem intelligentiam verborum, ꝟ. de spon. ex litteris. 3 Argumentũ est hic ad quæstionem illius qui finxit se mulierem: & suscepit habitum, in monasterio monialium, vt possit corrumpere monacham, & ꝟ in c. quod interrogasti Ber.

[Glo. seq. alleg. duo iura, in contrarium allega talia duo, & soluit.]

n Veri clerici.] & sic datur eis optio, verum velint esse clerici vel monachi. sim. ꝟ. de elect. cum cãni. & arg. 16.q.1. nemo potest. Arg. contra. ꝟ. c. proxi. & 27. dist.

¶ Ex concilio Atelateñ. †

Nouitia, quæ spontè se ingerit actibus professarum, per hoc censetur professa hoc dicit, & est casus multum notabilis

1 Vide cõcil. Trid. sess.25. ti. de regularib. c.15. vbi tẽpus annorum xvj. ꝑfinitũ te q̃d ꝓfessio facta nulla est.

† Vide cõci. Trid. sess.25. tit. de regularib. ca.15.

† Ex Iuone par.7.ca. 30. & 31. colliges hoc esse concil. Toletanũ 4. vbi c. 52. similiẽ sententia. Burchardus lib. 8.c.7.& c.5. eo. ti. 1. cõp.

† aut

† aut

† al. Aurelia. sed hĩ in 1. cõ. ci. Triburiẽ. ca. 25 refert Burchardus li 8.c.36. Iuo par.7. ca.55. & c.6. eo. ti. in 1. compil. Quib. locis alijs ꝯcilijs tribuit, sed fortassis non recte.

2 De hoc articulo vide Caietanum 22.q.3.ar.2. & q̃ dixi li. 1. in Directoriũ schol.22.

3 Q† dic vt e. ti. tuo nos. lo. And.

dist. quod interrogasti ubi cõpellũtur ĩ monasterio remanere. Sic pôt solui: hic constabat eos tales esse, licet starent in habitu monachali: in contrariis non constabat, immo tanquam veri monachi stabant, & se gerebant, unde non audiuntur uolentes iurare contrarium.

CAP. IIII.

Vidua si spõte [a] velũ conuersionis, quam uis non sacrum sibi impo suerit,[b] & in ecclesia inter velatas oblationem [c] Deo obtulerit, velit nolit sanctimoniæ habitum vlterius debet habere: Licet [d] sacramento firmare velit, eo tenore uelamen sibi imposuisse, vt deponere posset.

¶ Gregorius † Anthe. subdiac.

¶ Monachus temerè ad aliud monasterium transire, vel peculium habere non potest.

CAP. V.

Ioannes frater: & infra. ¶ Præsenti iussione mãdamus, vt neque monachum de monasterio in monasterium [e] temerè migrare liceat, nec eorum aliquem peculiare [f] † quicquam habere. Sed si hoc præsumpserit, monasterio, in quo ab initio conuersatus est, sub Abbatis sui regula cõpetenti coerctione reddatur.[g]

¶ Ex registro Gregorij.†

¶ Vbi est dura congregatio vel religio, requiritur in profitente plena pubertas, scilicet tempus decem & octo annorum. hoc dicit habito respectu ad mentem literæ. Et est textus singularis.

CAP. VI.

Quia [h] in insulis dura est congregatio monachorum, pueros [i] nicorum monasteriis ante decimum octauum annũ [k] suscipi prohibemus.

¶ Alexander iij. archiepiscopis & alijs ecclesiarum prælatis per Galliam † constitutis.

¶ Si Cisterciensis sine licentia sui abbatis ad aliud monasterium transit, ad proprium monasterium regredi cogitur.

Vidua.] Primo soluitur dubiũ. scdõ solutionẽ ampliat: ibi, Licet. Ab. CASVS. Si qua vidua spõte uelũ cõuersiõis sibi imposuerit quis non sacrũ, & in ecclesia iter alias velatas oblationẽ Deo obtulerit, velit nolit vlterius habitũ religionis debet habere, quis per sacramentũ firmare velit, eo tenore velũ sibi iposuisse, vt ipsũ deponere posset. Not. ꝙ vidua pt sibi velũ iponere; & itellige de velo conuersionis. Itẽ ipso facto psumit qs monachus. Itẽ ex quo quis assumpsit habitu nõ auditur reclamans, nec statur iuramento ipsius in præiudiciũ voti, ex quo apparuit monachus.

a Spõtè.] secus si p vim ĩ. de his q vi metusve cã fiunt, c. perlatum. Tancred.

b Imposuerit] ipsamet vidua velũ cõuersionis sibi pôt imponere, vt hic patet, & 27.q.1.viduas pôt etiã illud recipere à sacerdote.ĩ.q cle.vl vo.cõsuluit.& 20.q.1.vidua.aut ab epõ. ĩ.quod me. cau. perlatum, velum uerò consecrationis à nullo recipiunt. 20.q.1.deuotis, solæ enim virgines consecrantur, vt ca. de voris, & c.placuit, ea.q.

c Oblationem Deo obtulerit.] respicit loci consuetudinem, vbi fortè velatæ offerunt panẽ ad Eucharistiam cõficiendã. a simile 27 q.1.vidua. & ita 20 ipso, ꝙ sic stetit in ecclesia cum alijs, monacha iudicatur, 17.dist. qđ interrogasti.& 20.q.1.quem progenitores. Si verò aliàs habitasset ibi etiã lõgo tpe, non iudicaretur monacha in authẽ.ut constit quæ interpreta.circa mediũ, coll.6.& ideo consueuit dici, quod habitus sine professione non facit monachum.ĩ. eo.c. porrectum.

d Licet sacramento.] s.tm, sed si adiuuet aliis bonis psumptionib.& psona honesta sit: tunc fortè ad plenã probationem posset sibi deferri sacra nẽtum.C.de reb. cred.in bonæ fidei, ĩ.de prob.sicut cõsuetudo.ĩ.de iureiu.c.vlt.3 & ẽt sine iuro, si haberet alias probationes sup.quod met.cau.perlatum. Vinc. Sed hæc uidua non potuit probare per legitimas probationes, sed allegabat fictionem ex alia causa honesta, & iurare uolebat sed iuramentum suum non sufficit, & ideò remanet in monasterio. Et sm hoc intelligitur illud cap.& illa palea.27.q.1.viduas autem uelare.de fictione ex honesta causa: & aliàs si fictio ex inhonesta causa fuisset, nulla probatio istius audiretur propter dolum suũ, etiã si illud pbaretur. sic pôt intelligi c.illud, 27.di.quod interrogasti.vt dr ĩ.e. px. quicunq. ergo ficte monasteriũ vult intrare ex honesta causa, ptestet illud psentibus testib. ut fecit illa in c.perlatũ, & c.illud, quod interrogasti.pôt intelligi in eodem casu cũ ista decr. vt intelligatur de fictione ex honesta cã: sed mulier illa hoc probare nõ potuit, & ĩõ cõpellitur redire ad monasteriũ, put intellexit Hugo. Ber.

Ioannes.] Diuidit. Primò ponit decisa pstatio. Scdõ rñsio: ibi, Præsẽti.q duo facit. Primo phibet. Scdo si ĩ fiat, corrigi pcipit; ibi, Sed si. Ab. CASVS. Statuit Papa, ꝙ monachus de monasterio in monasteriũ temerè non trãseat, nec aliqs monachus peculium habeat, & q ĩ fecerit, monasterio primo restituat, cõpetẽti coerctiõe adhibita. No. ꝙ si licet monacho trãsire đ vno mõasterio ad aliud monasteriũ nisi sit arctioris religiõis; & tũc cũ licentia sugioris sui trãsire dẽt. Itẽ monachus ñ dẽt hre peculiũ, & idẽ đ oĩb. rlarib. intelligẽdũ est. Itẽ monachus cã leuitatis exiẽs de monasterio ad monasteriũ, dẽt cõpelli redire ad primũ, & ibi coerceri.

[Glo. seq. recit. per q.& vnum õrium.]

e Monasterium.] hoc c. loqĩ de his, q cã leuitatis trãseũt; aľs licitũ eẽt trãsire ad arctiorem religionem petita licentia, licet non obtenta.ĩ.eo.licet.

f Peculiare] nisi cã administrationis.ĩ.de statu mona. monachi. aliàs nisi in morte resignauerit, cum ipsa pecunia in sterquilinio subterretur. ĩ.de stat. mon. & cano.regu.cum ad monasterium.

g Reddatur.] quẽ tenet Abbas recipere, ne vagabundus in animæ incurrat detrimentum, & cõpellitur Abbas si noluerit,4 ĩ.eo.c.vlt.& arg.18.q.2. Abbates. Itẽ signatur contrariũ, 27.q.1.si qua monacharũ & c. si quis rapuerit, vbi dr, ꝙ monachi delinquentes debent tradi arctiori monasterio. Sol. illa intelliguntur cum priora monasteria redarguuntur de dissolutione. Quid hodie debeat fieri de istis fugitiuis, dicitur ĩ.eo.c.vl.

Quia.] Prĩo ponit rõ. Scdo phibitio: ibi, Pueros. Ab. CASVS. Quia nimia erat asperitas religionis in insulis, præcipitur, ne quis ante xviij. annum monachari volens, recipiatur. Nota, quod propter austeritatem uitæ, regula instituta à canone, extenditur.

h Quia.] hoc c. in quibusdam libris habetur pro palea. 5 20.q.1.c.quia autem.

i Pueros.] nota, ꝙ puer dicitur vsque ad decimum octauum annum.ĩ.de despon.impu.c.puberes.

k Decimumoctauũ annum.] hoc speciale est pter asperitatem locorum, aliàs regulare est quod post tempus pubertatis tam masculi, q fœminæ possunt profiteri 20 q.1.c.j.& q.2.si in qualibet.& c.puella.

† In plurib. vulgatis legit, Grego. ix. aľs Greg. iij. sed ĩ oĩb. manuscriptis, quę nos vidimus habetur ut est impressum quæ lectio vera est, ut cõstat ex epist. 40. li.1 registri B.Greg. & c.7.e.ti.in 1. compi. Vide Iuonẽ pa.7.c.122. & omnino B.Thom.2.2.quęst.189. art.8.

† peculium quodquam habere.

1 De multiplici velo q re notata 2. q.1.c.illud. §. uelamen. in gl. & hoc per G.& H. Ioan.And.

2 Fortissis respexit hic glo. ad consuetudinem ecclesiæ Mediolanensis, vbi mulierculæ qdam simplices hosrias deferunt ad altare, post Euãgeliũ in solemniorib. Missis: nam alibi, ubi sit hæc consuetudo, cuius glos. meminit, non inuenio.

3 Vide quod de matrimonio carnali notatur eo. tit. mulieri. Ioan.And.

† Lib.1. epistola 48. ad Anthemiũ. refert Gratian. 20. q. 1.c.quia autẽ.& c.1.eo. tit.in 1.cõp.

† in Gallia.

4 al. noluerit

5 Verum dicit Bernardus, immo in uetustissimis Gratiani codicibus non hr hoc c. vt intelligas postea adiectũ, & ob id signari ut palea.

Non

NOn est.] Primo ponitur exordium. Secundo mandatum: ibi, Vniuersitati. Tertio aliud mādatum: ibi, Et qui. Abb. Siculus.

CASVS. Mandat Papa prælatis per Galliam constitutis, ꝙ non permittant recipi per epatus suos monachos vel conuersos Cistercien. ordinis, postq̄ fecerint ibi professionē, sine licentia Abbatū suorum & si aliquis ꝯ hoc fecerit, & monitus ad suū monasterium non redierit, compellāt ipsum ad monasterium suū redire. No. ꝙ Cistercien. monachi ad aliā religionē transire non possunt: quia nō reperitur arctior. Itē monachus suū monasterium non pōt deserere sine licentia sui Abbatis. Item deserentes monasteriū suum, monendi sunt vt redeant: & nisi redierint, per sententiā excōicationis sunt cō pellendi.

[Gl. seq. recitatur per duas quæstiones, scilicet quæ sit ratio, & an licentia sufficiat.]

a Permittatis.] & merito quia qui mutat locū, de minori ad maiorem mutare debet. 93. dist in legimus. in fi. ī. de transla. licet. & c. j. & hoc ideo præcipitur: quia nō reperitur ordo arctior, & pro eo quod dicit, licētia, supple, maximè; quia nec Abbas posset in hoc dispensare, vt ad minorem transiret Vel intellige ꝙ de licentia Abbatis posset trāsire ad æqualem iusta de cā.

[Glo. seq. reci. per quæstionem, quando dicatur celeriter fieri.]

b Celeriter.] post admonitionem. & celeritas ista ad arbitrium iudicis refertur, ex quo non determinatur. ī. de offi. de leg. de causis. ff. de iure de li. l. 1. in fin. De istis vagabundis tene vt dicitur. ꝯ. eo. c. vlt.

ADDITIO. De hoc, celeriter, dicitur, supra de locato & condu. c. vlt.

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iii. par. 27. c. 6. & c. 2. eo. tit. in 1. cōp. Vide Archidiaconū in c. statuimus. 19. q. 3. & Io. An. in c. si religiosus de elect. in 6.

† Ciuitaten. aliàs desideratur in scriptio in codice Barbatię, & alijs.

† Post. ꝯcil. Laterā. par. 21. c. 1. & c. 8. eod. tit. in 1. compi. Et de materia huius decretalis tene qđ nouissimè diffiniuit conciliū Trid. sess. 25. tit. de regularib. & monialib. c. 15.

CAP. VII.

NOn † est vobis dubium: & infra.

¶ Vniuersitati vestræ mandamus, quatenus monachos vel conuersos Cistercienses ordinis, post professioné, sine licentia Abbatum suorū per episcopatus vestros recipi nullatenus permittatis. [a] Et si qui ex eis sine licentia Abbatum suorum, de monasterio exire præsumpserint & commoniti celeriter [b] non redierint, eos regredi compellatis.

¶ Idem magistro F. Ciuitaten. † canonico.

¶ *Professio facta ante decimum quartū annū non obligat post decimumquartum verò si fit per susceptionem habitus professorum, etiam non obligat, nisi detur perseuerantia tridui.*

CAP. VIII.

AD † nostram noueris audientiam peruenisse, quòd eremitæ de Montefoll'. quosdam pueros seduxerunt, intātum, quod quidam suasionibus eorum assensum præbentes, statim religionis habitum in ipsorum monasterijs suscepe unt: quorum vnus T. nomine, statim [c] pœnituit quod habitum induisset: & infra.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si constiterit, quod præfatus T. ante consumationem [d] decimi quarti anni, susceptum habitum deposuerit, aut si post decimumquartum annum habitum ipsum sine probatione susceperit, & infra triduum [e] deposuerit: eum ab impetitione prædictorum eremitarum denuncies absolutum: & eam, quam postquam exiuit, iurauit accipere in vxorem liberé posse traducere, si alia † caūsa rationabilis non obsistat. †

AD nostram.] Minor xiiij. annis per professionem, religioni non obligatur: idem in maiori, qui sine probatione suscepit habitum professorum, quem dimisit infra triduum. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem. ibi, quocirca. Abbas.

CASVS. Eremitæ de Montefollio quosdam pueros seduxerunt in tantum, ꝙ quidam suasionibus eorum consentientes, statim religionis habitū in suo monasterio receperunt: vnus eorum T. nomine, statim pœnituit, & infra triduum indè exiuit: postmodum iurauit quandam recipere in vxorem; sed illi eremitæ non permittebant ipsum illam ducere, vt iurauit: significatū fuit hoc dño Papæ; unde mandat, quatenus, si constiterit, ꝙ præfatus T. ante xiiij. annū completum, habitū susceptū deposuerit, aut si post xiiij. annum habitum ipsum sine probatione susceperit, & infra triduū deposuerit, eum ab impetitione dictorum eremitarū denunciet absolutum; & eam, quam iurauit accipiat in vxorem, si aliud non impediat. Not. ꝙ ante xiij. annum votum non obligat. Item qui illectus habitum suscepit, præsumitur non voluisse.

Glo. seq. arg. allegat quattuor iura ꝓ & 4 cōtra, & soluit.]

c Statim pœnituit.] argū. nō dicifactū quod non durat. 1. q. 1. constat. ff. quod cum eo qui in alie. po. si fili⁹, ff. de l rē ver. si ꝓ parte. §. versum. & 23. q. 6. vides. Ar ꝯ. qa ex quo semel placuit, amplius displicere nō potest. 32. q. 5. horrendus. C. de ꝯh. emp. n idcirco, & 4. dist. erit autem, & c. in istis. & 8. q. 2. dilectissimi. Sol. vbi cōstat de facto & eius qualitate, [1] non est quærendū de eius perseuerantia: Nam sufficit ꝙ ab initio constitit cum verò constat de facto, sed de intentione nescitur, recurrimus ad præsumptionem perseuerantiæ, vt in casu isto & consimilibus.

[Gl. seq. notat annum inceptum &c. alle. quatuor iura: in contrariū alleg. tria, & soluit.]

d Ante consummationem.] not. ex hoc verbo, ꝙ in casu isto ann⁹ inceptus [2] pro completo non habetur. 20. q. 1. illud. & q. 2. si in qualibet. & ꝯ. eo. significatum & in alio casu ī. de elect. cum in cu ctis. arg. contra. ff. de mune. & ho. ad rem publicam & 78 dist. presbyter. & in cap. prædicto, cum in cunctis. §. inferiora. Solut. in dignitatibus fauor consideratur: & ideò annus inceptus pro completo habetur: sed in epo est speciale in regulæ obseruatione grauitas est & labor, & sic odium: & ideo annus completus exigitur. arg. ī. eo. quia in insulis.

[Glo. seq. signat contrarium, ponit opinionem quam reprobat: demum soluit.]

e Triduum.] Arg. contra 10. q. 1. c. firma. & 17. q. 1. per totum. 20 q. 3. eos qui semel. sol. Quidam dicunt, quod istud dispensatiuè dictum est, alias regulare est, quod pubes ingrediens etiam post momentum exire non potest, ut dicunt contraria. Sed hæc solutio non ualet: quia contra uotum continentiæ [3] non admittitur dispensatio quia continentia castitatis & abdicatio proprietatis ita inhærent ossibus monachorum, ut nec summus pontifex valeat dispensare. ꝯ. de sta. mo. cum ad monasterium. in fin. Dicas ergo quod iste sine deliberatione & ex mentis impetu intrauit, & illectus fuit; & ita quod ad Deum non fuit obligatus, qui considerat cor, & non opus, 14. q 5. si quid inuenisti. & 15. q. 6. cap. 1. in fin. & ideò nec apud ecclesiam, cum habeat certa indicia de tali voto facto impetuosè, ex eo quod sine probatione habitum suscepit, & quia infra tri-

† aliqua.

† obstat.

1 Aut obligatione firmiter & pure ꝯtā secundum Host. Ioan. And.

2 Tempus inceptū quā habeatur ꝓ cōpleto, aut non, tradit Ioannes de Platea in §. ꝑterea. Inst. q̄bus nō est per. nis. facere testa.

3 De hoc articulo uide B. Thomā, & ibi Caietanum, 2. 2. q. 88. ar. 12.

fra triduum pœnituit, & quia propè pueritiã fuit, iste ergo communi ecclesia ipsum absoluere debuit, & ita non fuit obligatus quantum ad Deum, & eius ecclesiam.arg 22.q 4.vnusquisque.& 15.q.1.sane.ar.17.q.4. sunt qui opes.Ber.

Super.] Cōis diuisio.Secunda ibi, Respondemus. Quæ distinguit inter ꝓfessos & nouitios. Abb. CASVS. Quidam clerici susceperūt habitum religionis eo animo, vt ad sęculū non redirent:& ante factam professionem ad priorem statum sunt reuersi:quæsitū fuit de his clericis, vtrū sic remanere possint? Respōdet Papa, ꝙ si austeritatem religionis ad quam migrauerūt, seruare noluerint:ad minorem religionē compellēdi sunt transire, nec amplius in ecclesijs sæcularibus debent assumi,ne contra votum suum venire ꝓbentur.Sed si ante susceptum habitū positi in probatione recedere voluerint ad priorem statum redire non prohibentur. Not.ꝙ qui habitum religionis assumit eo animo, vt in religione perseueret, ad sęculum redire non pōt, sed ad largiorē ordinem si voluerit transire potest. Item qui causa probationis habitum religionis assumit,ante professionem ad sæculum redire potest.

† Cap 9.eo. tit.in 1.cōp. & post concil. Laterañ. sub Alex.iij. par.21.c.2.

¶Idem Elieñ. Episcopo.

¶ *Qui recipit habitum professorum, vbi distincti sunt habitus, compellitur ibi vel alibi esse religiosus, sed si recipit habitum nouitiorum, potest ad sæculum redire.*

CAP. IX.

SVper† eo quod quęsitum fuit de clericis, qui religionis habitum susceperunt, [a] & ante professionem ad priorē statum sunt reuersi: Respondemus, quòd si austeritatem religionis ad quam migrasse noscuntur, seruare noluerint, ad minorē religionem sunt cogendi trãsire, nec amplius in ecclesijs sæcularibus debent assumi: ne contra votum [b] quod Domino fecerūt, venire probentur. Verum si ante susceptum huiusmodi habitum [c] in probatione positi recedere voluerint, secūdum regulam† beati Benedicti, non vidētur prohiberi ad priorem statum redire: [d] quę videtur præcipere, vt in eadem veste, [e] in qua venniunt reuertatur.

† Quid de hoc articulo disponat hęc regula, refert hic Hostiēsis, regulę et verba commemorans.

a Susceperunt.] eo animo vt ad sęculū non redirēt, nulla facta ibi professione. ꝗ. eod. statuimus. ita quòd de hoc constabat, vt ibi dicitur.

b Ne contra votum.] quo renunciauerunt sæculo generaliter. nondum facta professione alicuius religionis. vnde cogendi sunt remanere vel ibi, vel ad mitiorem transire, si sponte voluerint, vt hic dicit, & ꝗ. eodem consulti. 1

1 Post hæc verba ĩ quodã antiquo exemplari mox subsequūtur hæc Et intelligo istã decretalē. ꝗ.e.cōsulti.ſm illam ꝗ. eo.statuimus. Hug.

c Habitum. de quo præmisit, ex quo renunciauerunt sæculo.

d Redire.] moribus emendatis.ꝗ.eo.consulti. Ber.

[Glos.seq.quærit in qua veste,& c.alleg.quòd in prima.soluit contrarium,& ad legem respondet.]

e In eadem veste.] sed in qua veste positi in probatione debent esse? videtur quòd in illa in qua venerūt. 53.dist.legē.& 54.dist.multos. in fi.argum. 17.q. 2. si quis incognitus. Dic ꝙ in monachali habitu, vt hic dicitur,& ꝗ. eod.statuimus. alioquin nō possent probare austeritatem monachalem, quæ in vestibus pro magna parte consistit. Et quod dicitur hic insti. in eadem veste redeant, in qua venerunt, sic intellige: quia finita probatione si noluerint ibi remanere, restituentur eis vestes cum quibus venerunt, & cum recedent, & sic seruatur pro regula monachorum. Etc. a quæ dicunt, quòd probari debent in veste laicali, non seruantur; sed intelligas de veste, in qua venerunt. Vel dic, in veste laicali, id est, in veste nouitiorum, qui sunt in probatione: quæ differunt ab illis quæ dantur profitentibus. ꝗ.eo.statuimus.

a Scilicet illud ca. multos.Io.And.

¶Idem Ambianeñ.episcopo.

¶ *Canonicus regularis potest effici monachus, si religio ad quam transit, est strictior sua: aliàs secus.*

CAP. X.

SAne† de canonico, qui in ecclesia Aromateñ. professionem fecerat, & fugerat ab eadem, in monachum à quodam Abbate receptus: Id tuæ fraternitati significamus, quòd si locus vbi nunc permanet, maioris religionis quàm ecclesia Aromateñ. existat,† ipsum in eodem loco cum pura conscientia remanere permittas: [f] alioquin cum ad priorem ecclesiam redire compellas.

† Cap.10.eo. tit.in 1.cōp. & post concilium Later. par.50.c.29.

† existit.

Sane.] Si canonicus regularis fit monachus: aut strictioris religionis, & manet monachus: aut laxioris,& redire cōpellitꝰ. Et est textus notabilis. Diuiditur. Nam primo narrat factum. Secundò distinguendo diffinit: ibi. Id tuę. Abb. Sic. CASVS. Quidam canonicꝰ Aromateñ. professus ibidem, ab ecclesia Aromateñ. aufugit, & à quodã Abbate in monachū est receptus: quæsitū fuit, an deberet ibi remanere: Respōdet Papa episcopo Ambiañ.quòd si locus ille vbi nūc est, maioris religionis existit quã ecclesia Aromateñ.ipsum in eodem loco cum pura conscientia remanere permittat, alioquin ad primam redire compellat eundem. Not. quòd de minori religione ad maiorem transire licet, & non econuerso.

¶Idem Beluaceñ. episcopo.

¶ *Minor xiiij annis, profitendo non obligatur religioni, nisi factus maior ratum habuerit.*

CAP. XI.

SIgnificatum† est nobis:& infra. ¶Mandamus, quatenus si inueneris, quòd G. nō fuisset

† Cap.11.eo. tit. in 1.cōp. & post cōc. Lateran.par. 50.ca.10.vbi est integra clausula. Et vide cōc. Trid. sess.25. tit.de regul. sub. ca.15.ex quo cessant nūc difficultates textus & glossaru. 3 De solutione huius ꝗ. rij, vide plenius hic per Hostiēsem, Ioan. Andr. & alios.

[Gl.seq.signat cōtrarium,& soluit.]

f Remanere pmittas.] sed contra videtur 19.q.3.mãdamus vbi dicitur, quòd si canonicus regularis ad monasteriū transeat, ad canonicam reducatur, & in vituperium memoriale cucullam portet. sed illud intellige quando causa leuitatis vel vanitatis non petita licentia transit: 3 hic quando causa maioris religionis & bono zelo. ꝗ. eod.licet.Ber.

SIgnificatum.] In prima ponitur consultatio. In secunda responsio:ibi, Mandamus. Abb. Sic. CASVS. Quidam G.nomine infra xiiij.annū constitutus, timore magistri sui habitum religionis assumpsit,& inde infra annum exiuit, & sic vagabundus discurrit: significatum fuit hoc dño Papæ: vnde mandat epō Beluaceñ. quatenus si inuenerit, quòd ille G. non fuisset oblatus à parentibus, & infra xiiij. annum à religione recessit: ab illo voto quod fecit, ipsum denunciet absolutum. ¶Si verò à parentibus fuit oblatus, aut xiiij.annum compleuerit, quando religionem intrauit, siue post xiiij. annum professionem à se factam ratam habuerit, compellat eundem ad eandem religionem, vel aliam transire Not.quòd votum ante xiiij. annum non obligat. Item votum quod ab initio non tenuit, per ratihabitionem subsequentem tenet.

a A pa-

a A parentibus oblatus.] si fuisset à parentibus oblatus ante xiiij. annum exire non debuit, sed post xiiij. annum ibi stare non cogitur. ǁ. eo. cum simus, aliàs si non fuisset traditus à parentibus, quandocunque vellet possent exire, vt hic innuitur.

intelligitur de puella nubili, quæ non cogitur sequi voluntatem parentum, cum habeat liberum arbitrium in vouendo: hic loquitur de illa, quæ adhuc erat ǁ. annos discretionis, quæ adulta facta professionem fecit: vel si coacta fuit, postea consensit. Not. quod ex deuotione & oblatione parentum obligatur filius ad religionem. Item professus in ætate discreta, vlterius ad seculum redire non potest. Item votum quod ab initio non valuit, tractu temporis per ratihabitionē tenet. Item no. quòd argumentum à contrario sensu validum est, dummodo in eundem casum fiat: sed hic erat diuersus casus.

à parentibus[a] oblatus: & infra decimumquartum annum facti voti pœnitens, à religione recesserit: ab illo voto professionis, quod fecit, denūcies absolutum. Si autem à parentibus fuerit oblatus,[b] seu decimumquartum annum compleuerit, cum religionem intrauit,[c] seu post decimumquartum annum professionem à se prius factam, ratam[d] habuerit: cum ad eandem, vel ad aliam religionem[e] transire compellas.

¶ Clemens tertius.

¶ Si filia minor duodecim annis à parentibus, monasterio tradita, maior facta sponte veletur, ad seculum redire non potest.

CAP. XII.

CVm † virū: & infra. ¶ Vtrū[f] ea, quæ infra discretionis[g] annos, à parētibus monasterio tradita, habitum religionis indués, benedictionem accepit, & exiens postmodum se cuidā militi copulauit, ad monasterium redire cogatur: Cōsultationi tuæ taliter respōdemus, quòd cum iuxta Cōcilij Toletani †[h] censuram, monachum aut paterna deuotio,[i] aut propria professio faciat: quicquid horum[k] fuerit allegatum, † tenebit, reuertēdi ad seculum aditu penitus iterdicto. Nō enim videtur ille monasticæ professionis à se posse iugum excutere, cum eam non constet euidēter cōtradixisse, cum benedictionē accepit, quā non nisi in ætate discretionis recipiūt,[l] quæ velantur: præsertim si ratihabitione secuta † (& si eam quandoque contradixisse constiterit quod ante gestum fuerat, ro-

b Fuerit oblatus.] supple maximè. Ber.

c Intrauit.] quia tunc tenet quod fecit. 20. q. 1. illud.

[Glossa sequens recitetur per quæstionem.]

d Ratā habuerit.] quod intellige si expressè consentiat: immò certè etiam tacitè, si vltra illud tempus remaneat. † ǁ. de despon. impuber. litteras. & cap. accessit. tamē cauta maioris certitudinis in principio xv. anni eius voluntas requirēda est. 20. q. 1. cap. illud. & sic seruant plures religiosi, & benè. Item est hic arg. quod ea quæ ab initio non valet, tractu temporis conualescunt. si. ǁ. de despons. impuber. de illis 2. Sed dic valet vt ex nunc, sed non vt extunc. ff. de officio Proconsulis. obseruare. in fine.

[Gl. seq. obicijt, & soluit.]

e Ad aliam religionem.] hoc non videtur probare: quia si fecit professionē ibi, ad aliam postea minorem transire non est. arg. ǁ. eod. non est. Sed dic ad aliam eiusdem religionis vel maioris.

† Per annū. ǁ. eo. c. t. li. 6. vbi hēs 4. modos qb. ratificatur pfessio minoris facti maioris. Io. And.

† Ca. 3. eo. ti. in 2. compil. vbi est integra clausul. Vide Conc. Trid. ses. 25. ti. de regularib. c. 15. & c. 19. & c. 1. & ca. non solū, eo. tit. lib. 6.

f Vtrum.] supple hic, quæsiuisti.

g Discretionis annos.] idest, infra annos ad votū vel matrimonium contrahendum aptos, qui in puella xij. in puero xiiij sunt, vt 20. q. 1. c. 1. & 2. nam ante discitur carere iudicio. ff. de iudi. cum prætor. § non autem, & 3. q. 7. c. infamis. §. tria. in princ. Et dic iudicio, idest discretione: sed quo ad beneficium restitutionis implorandum, vsque ad xxv. annum dicitur esse fragile & infirmium huiusmodi ætatis consiliū. ff. de minori. l. 1. Lau.

† Id est cōcilium Toletanum. 4. c. 4[illegible]

† Alligatum legit in concilio, & in manuscriptis, quod hic [illegible] gnouit H[illegible] i codice [illegible] batiæ [illegible] dus fundi [illegible] ita q. quod [illegible] rū fuerit allegatū tenebit. quod ponit Hostiensis.

† sequenti[illegible]

CVm virum.] Si impubes etiam inuitus à parentibus monasterio traditus, factus maior sponte recipit habitum professorum, ad sæculum amplius redire non potest. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, Consultationi. Tertiò soluit contrarium: ibi, nec obloquitur. Abbas.

CASVS. Quædam puella ǁ. annos discretionis monasterio tradita fuit à parentibus, & habitum religionis assumens, benedictionem accepit, quam recipiunt quæ velantur: postmodum de monasterio exiens, cuidam militi se copulauit: quæritur, vtrum ad monasterium redire teneatur? Rūdet Papa, quod secundum Toletanū Concilium, paterna deuotio, aūt propria pfessio, monachum facit: & quandocunque istorum allegatum & approbatum fuerit, obligata erit: & ideò ad sæculum redire non potest, nec potest vlterius iugum professionis reijcere: cum non contradixerit qn benedictionem accepit, quam benedictionem tantum in ætate discreta recipiunt, quę velantur. & quia etiā si cōdixerit, postmodum ratum habuit. Postea rūdet tacitę quæstioni, quæ posset fieri per decretū Leonis Papæ à cōrio sensu, vbi dr: puellæ, quæ nō coactæ parentum imperio, sed sponte virginitatis habitum susceperunt, habitum non pūt deserere, ergo per cōriu sensum datur intelligi, quod si coactæ habitum suscipiunt, ipsum deserere possunt? Respondet Papa: non obstat illud decretum: quia illud

h Concilij Toletani.] 20. q. 1. monachum.

i Paterna deuotio.] paterna deuotio quandoque facit monachum occasionaliter: aliquando enim filius obtemperat voluntati paternæ ex debito honestatis, non necessitatis. 20 q. 1. illud. & c. puellæ. sic & in matrimonio intellige. infra de despon. impub. cap. 1. Aliàs non cogitur filius ad hoc obtemperare patri, vt hic, in fi. & in prædicto cap. puellæ. & ǁ. eod. cum simus. quia res est voti, non præcepti. 32. q. 1. integritas. & c. puellæ. Et expone, aut, pro, & : quia paterna deuotio facit monachum, cum sequitur ratihabitio filij, & eadem expositio fit C. de verbo. signif. l. penul. vbi aut, ponitur pro, &.

K. Quicquid horum.] ex hoc verbo videtur, quòd per se sufficiat alterum istorum. sed non est verum: vnde sic intellige, paterna deuotio cum ratihabitione filij adulti sufficit: propria professio filij sine patris deuotione sufficit: & ita si incipias à primo, vtrunque necessarium est: si à secundò, sufficit secundum tantum. similiter ǁ. de rescriptis. olim.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

l Recipiunt.] sed quid si ante reciperent? Respondeo, Non obstat exire volenti: quia non tenet professio infra discretionis annos. 15 q. 1. illud. & c. 1. ǁ. eo. significatum. & ǁ. eo. cum simus. sicut nec matrimonium, nisi malitia suppleret ætatem. ǁ. de despon. impub. puberes. & cap. à nobis. & c. vlt.

[Glos. seq. arg. & determinat.]

a Ro-

Argumentũ à 9trio sẽsu, an, & qñ valeat, tradũt latè Docto. post gl. in l. 1. ff. de off. eius cui mand. est iu risd. & Euerardus, in loco à contrario sensu.

† Leo Papa I. epistο 90. ad Rusticũ Narbonensem epm, c. 14.

† assumis.

† receperũt.

† Dictio, rectè, deest in vetustiorib.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cõp. Vide ꝓ alijs hic Henricũ Boich. adde B. Tho. 2. 2.

a Adde qđ idem dixit Bald. in l. in terdũ §. diu quoq; ff. de publicanis.

a Roboratur.] arg. ꝙ ea, q̃ ab initio non tenẽt tractu tẽporis cõualescunt. sic s. eo. significatũ, & j. de despõ. impub. de illis, 1. q. 1. constat. Dic, quòd ex nunc incipit valere, & non ex tunc, vt dixi s. eod. significatum.

b Nec obloquitur.] hic rñdet tacitæ q̃oni, quæ posset fieri per c. illud, puellæ, 20. q. 1. à 9trio sensu, vbi dr, ꝙ puellæ, q̃ suscipiũt habitũ virginitatis, non coactæ imperio parentũ, deserere non pñt habitũ susceptum: ergo si coactæ fuissent, à 9trio sensu bene pñt deserere; at ista fuit coacta, ergo non dẽt cõpelli redire ad monasteriũ. Non obstat illud ca. à 9trio sensu inductum, quia illud intelligit de adultis, qui non pñt habitũ semel susceptum relinquere, & hic loq. tur de ea, q̃ adhuc erat infra annos discretionis, q̃ facta adulta professionẽ fecit, nec cõtradixit. Vel si coacta fuit, postea consensit: vnde exire non põt, & est simile C. qđ met. cau. l. 2. §. de his q̃ vi, metusve causa fi. ad audientiam.

boratur.[a] ¶ Nec obloquitur,[b] quod de prędecessoris nostri Leonis † Papę constitutione per cõtrariũ sensum sumitur: † vt puellæ, quę coactæ parentum imperio, virginitatis habitum suscepe runt, † ipsum possint sine prævaricatione deserere: cum de ea rectè † possit intelligi, quæ in ętate nubili noscitur constituta: tunc enim quia liberum hẽt arbitrium in electione proposi ti, se qui parentum non cogitur voluntatem.

¶ Idem.

¶ *Valet professio facta sine susceptione habitus religionis.*

CAP. XIII.

Porrectum † nobis ex parte tua petitorium continebat, quòd I. canonicus Acherõtinus infirmitate grauatus, votum vt fieret monachus, se asserit emisisse: vnde metuens, ne voto decederet non cõpleto, iunctis manibus tibi se reddidit in monachũ, & in fratrẽ: & infrà. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respõdemus, quòd † cum monachũ non faciat habitus,[c] sed professio[d] regularis: ex quo à conuertendo votũ emittitur, & recipitur ab Abbate, talis vt fiat monachus, & reddat Domino, quæ promisit, erit vtiq; compellẽdus.

¶ Celestinus † tertius.

¶ *Si pater se cum bonis suis & filio impubere obtulit monasterio, filius factus maior exire potest religionem, & legitimã à monasterio petere.*

CAP. XIIII.

Cum † simus: & infra. ¶ Sanè nostris auribus est relatum, quòd cũ

P Orrectum.] Monachum facit ꝓfessio, nõ habitus tantum. Cõis diuisio. Secunda ibi, Inquisitioni. Abb. Sicul.

CASVS. Quidã canonicus Acherontinus I. noie, votũ emisit, vt fieret monachus, in infirmitate constitutus: ipse verò timens, ne voto incõpleto decederet, iunctis manibus tradidit se Abbati in monachum & in fratrem: quæritur, an talis sit compellendus promissum adimplere. Rñdet Papa, ꝙ cum monachũ non faciat habitus, sed professio regularis, talis compellendus est, vt fiat monachus, & reddat Dño quod vouit, & quod promisit, ex quo votũ emisit, & Abbas ipsum recepit. No. ꝙ sola professio sine habitu monachũ facit. Item qui votum facit, vt fiat monachus, compellendus est reddere Dño quod promisit.

[Glos. seq. alleg. tres concord. & tria iura in contrarium, & soluit.]

c Non faciat habitus. 2] hic euidenter apparet, ꝙ habitus non facit monachum, sed sola professio regularis, sic j. qui cle. vel vouen. cõsuluit. & j. eo. ex parte, & s. eo. vt clerici. Sed contra vr 27. dist. quod interrogasti. & s. eod. vidua. & c. super eo. Sol. illud verum est, ꝙ habitus sine professione non facit monachum: sola. n. professio vera vel præsumpta monachũ facit, & solẽnizat votum. Dicas ergo, ꝙ quicunque facit professionem in manu Abbatis, seu etiam alicuius monachi, & vbicunque, dummodo recipiatur eius professio ab Albate & fratribus, monachus est, & sollemnizatum est votum illius j. qui cle. vel vou insinuante. & hic. Et illa capitula, quod interrogasti. & c. vidua. intelliguntur de præsumpta professione, ex quo enim moratur inter alias moniales, & gerunt se tanquam monachas, monachæ sunt censendę. 20. q. 1. quem progenitores. &

quia ab initio eo proposito, & eo animo intrauerũt, vt monachæ essent taciię, ex quo nullam protestationem fecerunt, & multo tpe ibi fuerunt, saltem per annum in habitu professorum, j. eo. ex parte. vnde postea non audiuntur et si velint iurare contrarium, illud c. super eo. intelligit de illis, qui habitu recipiẽdo renunciauerũt seculo tacitè vel expressè, vt ibi dr. & j. eo. consulti. & cap. statuimus, quod in eodem casu loqui vr cum illo cap. consulti.

[Gl. seq. dat duas lecturas.]

d Professio.] quæ hic intercessit, ex eo qđ dicit; iunctis manibus tibi se reddidit in monachũ & in fratrem, saltẽ tacitè, licet fortè non expressit formã ꝓfessionis, quam habes, 20. q. 1. vidua. & perinde fuit ac si formã illam ser uasset. Sed litera sequens vr contradicere huic, vbi dicit: talis vt fiat mona chus, & reddat Dño q̃ promisit, &c. Sed tu expone, 3 fiat monachus, i. viuat & viuat vt monachus. V. l interpretare, ꝙ votũ fecit solummodo, vt fiat monachus, tradendo se in manus Abbatis, vt j. de voto & voti red. per tuas. vbi fuit similis promissio. & hoc ꝓbat litera, ex quo à conuertẽdo votum emittitur, vt s. fiat monachus, talis ergo, qui sic promisit & vouit, ꝙ intrabit religionem, cõpellendus est, vt fiat monachus & reddat Domino promissum & votum suum, & sic planè sonat litera. Et ita collige ex hoc, quòd qui promittit se intraturum aliquam religionem, tenetur cõplere promissum, & potest & debet compelli. 4 j. de vo. & vo. red. per tuas. Quod prius dixit, verius puto: quia reddendo se in manibus Abbatis in monachum & fratrem, statim fuit monachus.

† al. ita: qđ cum monachũ faciat, nõ habitus, sed, &c.

† Clemens iij.

3 Eodẽ modo exponũt Tanc. Inno. Host. & alij antiqui.

† Cap. 5. eo. tit. in 2. cõp. Et de intellectu vide Ferdinandũ Vasquiũ li. 1. cõtrouer. illustrium, c. 37.

4 Si tñ profitet aliã religionẽ etiã laxiorem, tenet ꝓfessio: quia ßm uotũ sollẽne derogat primo simplici. j. eo. l qui post uotũ. lib. 6. 10. A.

Cum simus.] Communis diuisio. Secunda ibi, Discretioni. Abbas Siculus.

CASVS. Quidem miles B. nomine, se cum filio infra decimumquartum annum constituto, ad quoddam monasterium cum bonis suis transtulit. & dictum filiũ suum fecit habitum suscipere monachalem: sed cum ipsi puero displiceret monastica disciplina, infra modicum tẽpus à monasterio recessit, & bona paterna cępit cum instantia postulare: sed Abbas dicebat, quòd non erat audiendus, cum tempore suæ oblationis extiterit maior 14. annis. Consultus Papa rñdet dicens, quòd si dictus puer ad annos discretionis iã peruenerit, & habitum retinere noluerit monachalem, non est ad hoc vllatenus compellẽdus; quia tunc liberum sibi erit habitum ipsum dimittere, & paterna bona, quæ ipsum ex successione contingunt, poterit postulare. Nota, quòd intrans religionem ante decimumquartum annum cũ venerit ad annos discretionis, habitum dimittere potest, & paterna bona postulare.

a Discretionis.] Dic de hoc vt dictũ est, s. eo. cũ virũ.
b Ad annos discretionis.] xiiij. annorum: quia tunc liberum est ei stare si voluerit remanere, vel recedere, si ei non placet. 20. q. 1. illud. & q. 2. si in qualibet.
c Et bona paterna.] quibus priuari non potest legitima iure naturæ, reliqua parte monasterio competente, quæ in ipso ingressu competit. 19. q. 3. si qua mulier, quæ erit tertia illius partis, quæ sibi ab intestato debetur. vel medietas sm numerum filiorum, C. de inoffic. testam. in auth. nouissima.
d Prouenium.] s. de testa. Raynutius, & c. Raynaldus. vbi de hoc.

Sicut tenor.] Primo ponit decisa consultatio. Scdo inibi: ibi, Consultationi.

† al. ita: non est ad hoc vllatenus, &c.

[Gl. seq. ponit casũ.]
e Sicut.] CASVS. Sacerdos 1 iste infirmitate grauissima laborabat, ita q ex se posit⁹ desperabat de vita præsenti; & in tali articulo cõstitutus indutus fuit habitu monachali; & ad monasteriũ deportatus: tandem conualuit, & habitum dimisit, & de Abbatis licentia monasterium dereliquit: consuluit sacerdos dñm Papam qd esset ei faciendum: & ipse respõdet sm qd sequitur in litera. Ber. No. quòd contraria, allegans auditur. Itẽ nota, quòd mente alienatus non obligat, cum nec consentire valeat nec dissentire, tanquam dormiens. Item quod ab initio non valet, ex postfacto conualescit.

1 Hic casus Bern. est, & in vetustis codicibus reperitur.

† Gagilleñ. Targin. Argin.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. vbi est integra clausula. Et de materia vide latè p Barbat. consil. 60.

f Repugnãtia.] Vnde non videbatur audiendus, s. de appel. solicitudinem, 23. q. 7. quod autem, C. de liber. causa, cum pretium.
[Gl. seq. recit per quæstionem, quam soluit, & solutionem obijcit.]
g Extra mentem.] si autem integrum haberet iudicium, licet grauissimam pateretur infirmitatem, benè obligaretur, si veniret. arg. Instit. quib. non est permis. facere testam. §. præterea. 2 tenetur autem hoc probare, se tunc temporis extra mentem fuisse. s. de succes. ab intest. cum dilectus. Argum. contra 3. quæst. 9. indicas. Lau.

2 Furiosus tpe quo furor declinauit, testari potest. Ioã. And.

h Habitu monachali.] ita quòd votum fecisset; quia solus habitus non facit monachum, sed professio. s. eo. porrectum. & s eo. ex parte.
i Absolutum.] & ita nullum est votum, siue obligatio, quæ fit mente alienata. sic 17. q. 2. Gonsaldus.

AD Apostolicam.] In prima parte ponitur duplex consultatio decisa. In secunda responsio: ibi, Quæstionibus. Primo respondet ad primam. Secundo ad secundam ibi, Prohibendum. Abbas.

B. miles se cum filio suo discretionis [a] annos nullatenus attingẽte, ad qddam monasterium cum bonis suis etiam contulisset: dictum filium suũ fecit habitum suscipere monachalem: & infra. ¶ Discretioni tuæ taliter respondemus, quòd si dict⁹ puer ad annos discretionis [b] peruenerit, & habitum retinere noluerit monachalem: si ad hoc induci nequiuerit, nõ † est vllatenus compellendus; quia tunc liberum sibi erit eum dimittere, & bona paterna, [c] quæ ipsi ex successione proueniunt, [d] postulare.

¶ Innocentius iij. episcopo & Capitulo Targileñ. †

¶ Furiosus profitẽdo non obligatur, nisi factus sana mentis ratum habuerit.

CAP. XV.

Sicut [e] † tenor literarum, & infra. ¶ Consultationi vestræ taliter respõdemus, q licet ista duo inter se repugnantia [f] videantur, vt quisquam, scilicet sit extra se positus, & de præsenti vita desperet: si tamen eo tempore, quo P. sacerdos lator præsentiũ, positus † extra mentẽ [g] asseritur, indutus fuit habitu monachali: [h] cum alienatus non sentiat, ac per hoc non valeat consentire, cum denũcietis ab obseruatione monastici ordinis absolutũ: [i] nisi postquam mẽtis suę factus est compos, spontanea voluntate professionem fecerit monachalem.

¶ Idem Pisano archiepiscopo.

¶ Professio nec fieri nec recipi dẽt infra tẽpus probationis, sed facta & recepta tenet. h. d. & est casus notabilis, & quotidie allegatur.

CAP. XVI.

AD † Apostolicã sedem: & infra. ¶ Cum monachum fieri ante vnius anni [k] probationem, regularis institutio interdicat: & infrà. ¶ Quæstionibus tuis taliter respondemus, quòd licet tẽpus probationis à sanctis Patrib⁹ sit indulgentiam prohibitionme, ...

CASVS. Regularis institutio prohibet monachum fieri ante vnius anni probationem: verumtamen quidam ante tempus illud aut etiam statim faciunt professionem quæ recipitur ab Abbate: quæritur, verum tales monachi, sint censendi? Respõdet Papa, licet tempus probationis vnius anni, à sanctis Patrib. sit institutum tam in fauorem conuersi quàm monasterij; tñ si ante tempus probationis, ille qui cõuerti desiderat, habitum recepit, & pfessionem faciat, Abbate per se, vel per alium, habitum concedente; & professionẽ recipiẽte, vterque iuri suo renunciare videtur, quod pro se noscitur introductum, & ideo monach⁹ est censendus; quia multa fieri prohibentur, facta tamen tenent. In fine prohibet abbatibus, ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionem recipiant, & si contrafecerint, puniantur. No. quòd regulare ẽ vt nullus ante vnius anni probationem in monachum, vel regularem canonicũ recipiatur. Item nota hic rationes, quare tẽpus probationis fuit inuentum. Item receptio & professio monachi potest delegari. Item quilibet renunciare potest iuri, quòd pro se noscitur introductũ. Item multa fieri prohibentur, facta tamen tenent. Hæc regula locum habet in his, quæ non habent perpetuam prohibitionme, quia non cauetur in prohibitione: quod si factum fuerit, non valebit. Item tempus probationis est institutum in subsidium fragilitatis humanæ.

† al. ita, positus extra mentem, vt assertũ, &c.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp. vbi est integra clausula. Et vide Conc. Trid. sess. 25. ti. de regula. c. 15. ex quo cessant dubia tex. & glossarum.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem, quam dupliciter soluit, sed primam approbat.]
K Anni.] vt 17. q. 2. Gonsaldus. quandoque tamen statuitur biennium. 19. q. 2. monasterijs. quandoque triennium, 18. q. 2. si quis incognitus. quia diuersa tempora statuuntur, videtur esse arbitrarium, quod satis potest concedi; quia etiam statim posset recipi, & renunciare beneficio huius probationis, vt j. eod. c. dicitur. & c. statuimus. Dici consueuit, quòd clericus ignotus & laicus notus probantur per biennium: sed clericus notus per annum, laicus ignotus per triennium, & sic intelligi consueuerunt capita prædicta. Sed non credo, quòd hodie seruetur illa diuersitas; imò quilibet statim potest admitti, vt dictum est. Bern.

[Gl.

[Glo. seq. recitari potest per contrarium, quod alter solus renunciet de l. quid fauore. secundo quod etiam vterque non renunciet per c. si diligenti.]

a Monasterij.] ergo alter alteio inuito huic beneficio renunciare non pōt; quod est verum, quia cōiter in fauorem vtriusque [1] introductum fuit; & quod fauore alicui[9] introductū est, in odiū eius nō debet retorqueri. C. de leg. quod fauore. & in re cōi potior est conditio prohibentis, vt arg. ff. de serui. rusti. prædi. per fundum. & ff. cōi diui. Sabinus. T. de cōi tamē cōsensu potest vterque renūciare iuri suo, vt hic dicit, cū sit p̄sonale & singulare beneficiū. ꝭ. de offi. dele. gratū. C. de pact. si quis in cōscribendo. ff. de mino. si iudex. & 7. q. 1. quam periculosum. secus si esset cōe beneficiū, & fauore omniū introductum. ꝭ. de fo. cōp. si diligēti. vbi de hoc & 4. q. 3. c. si testes §. item parentes.

b Obtinent roboris firmitatē.] vt 17. quæstio. 2. ca. nos nouimus. & 27. distin. si vir. & 2. q. 6. c. biduū. Bernardus.

c Prohibendum.] quia graue est inexpertos Dei seruitio applicare. 19. q. 3. monasterijs. C. de re mili. ꝭ publicam. lib. 12. & ff. de vac. mune. p̄tor. §. vlt. & tenet q̄s de mala electione. ar gu. 23. distin. tales. ff. nau. caupo. stabu. l. vl ti. §. 2. C. d̄ colo. Illy. l. vnic. li. 11. vbi tenet quis eo ips̄ quod admisit ignotum.

d Corrigendi.] arbitrio iudicis, ex quo pœna non adijcitur. ꝭ. de offi. dele. de causis. ff. de iure deliberan. l. 1. in fi.

Sicut nobis.] Diuiditur; quia primo ponitur consultatio. Secundo responsio ibi, Fraternitati. Abbas.

CASVS. Quidam clericus nimia ægritudine laborans, quasi de morte securus, & de recuperāda sanitate desperās, habitum canonicorū regulariū petit & accepit; sed ad ecclesiam non trāsiuit

[1] De hoc articulo videto lati[9] hic p̄ Ioā. An. & p̄ Panormitanū, docentes qn̄ quis possit iuri suo renūciare.

† Dictio, facta, deest in oībus antiquis exemplaribus.

† Conciliū Tri. sess. 25. tit. de reg. c. 15. oppositū diffiniuit: q̄ vide eo.

† Dictio, roboris, deest in antiquis & in emendatioribus codicibus.

† Item deest dictio, iūt, q̄ habet codex Barbatiæ.

† Ancon. Adenen. Acomen.

tum, non solum in fauorem conuersi, sed etiam monasterij:[a] vt & ille asperitates istius, & istud mores illius valeat experiri: (quod vtrūque diligenter est obseruādum, præsertim cum ab vtroque de reliquo facta † certa notitia non habetur) si tamen ante tempus probationis regulariter præfinitum, is qui conuerti desiderat, habitum recepit, & professionem emittit, Abbate per se, vel per alium professionem recipiente monasticam, & monachalem habitū concedente: vterque renunciare videtur ei, quod pro se nascitur introductum: Ideoque obligatur † per professionem emissam pariter & acceptam, ad obseruantiam regularem, & vere monachus est censendus quia multa fieri prohibētur, quæ si facta fuerint, obtinēt [b] roboris † firmitatem. ¶ Prohibēdum [c] est autē † Abbatibus, ne passim ante tēpus probationis, quoslibet ad professionem recipiant: & si contra formam præscriptam quoslibet indiscretè receperint, animaduersione sunt debita corrigēdi: [d] cum in subsidium fragilitatis humanæ, spatium probationis sit regulariter institutum.

¶ Idem Aconen. † ep̄o.

¶ *Qui professionem fecit, licet in claustro nunquam permanserit, sed in seculo, & suis bonis vsus fuerit, ad obseruantiam regularē compellitur.*

CAP. XVII.

Sicut † [e] nobis fuit p̄positum, quidā clericus cum ægritudine nimia laboraret, quasi de morte [e] securus, & † de recuperanda sanitate desperans, habitū canonicorum regularium petiit & accepit, sed nec ad ecclesiam transiuit, nec bonis suis [f] vti cessauit, videntibus & scientib. [g] episcopo & canonicis ecclesię Nazaren. † a quib[9] habitum susceperat regularem; & infra. ¶ Fraternitati tuę taliter respōdemus, quod si regularē habitum se postulāte suscepit, & ad obseruationem religionis canonicè sua se professione [h] ligauit, ad resumendum habitum ecclesiastica est districtione cogēdus; cū, quod tanto [i] tempore extra canonicā † mansit, † nō in excusationē eius, sed in maioris transgressionis augmentū merito valeat allegari.

¶ Idem Priori & Conuentui Dimoliensi. †

¶ *Potest religiosus zelo sanctioris vitæ, ad religionem transire strictiorem, petita prius licentia prælati sui, licet non obtenta, etiam si primum monasterium sit priuilegiatum, quod de illo ad aliud etiā arctius transire non possit h. d. Et est casus notabilis, & quotidie allegatur.*

nec bonis suis vti postposuit, videntib[9], & scientibus ep̄o & canonicis ecclesiæ Nazaret h, à q̄b[9] habitum susceperat regularē: & p̄ mula tempora seculariter se habuit: quæsiuit ep̄s, vtrum esset compellēdus habitū resumere regularem? Respōndet Papa, q̄ si regularem habitum petijt & accepit, & p̄fessionem fecit, cōpellendus est, vt habitum regularem assumat: nec prodest illi, q̄ tanto tempore extra canoniam mãsit; imò in augmentum maioris transgressionis ipsius, potest merito allegari. Nota, q̄ monachi compellendi sunt habitum depositum reassumere & ad claustrum redire. Item contra votū non præscribitur. Itē diuturnitas temporis peccata non minuit, sed auget.

[Glo. seq. q̄rit obijciendo, & soluit.]

e De morte securus.] si tñ sanę mētis fuit: alias nō obligaretur, ꝭ. eod. sicut tenor. 17. quæst. 2. Gonsaldus. 32. quæstio. 7. c. neque furiosus. & C. de transactio. l. sana mente. Sed nūquid necessitate alias [illegible] mortis impedit monachari. ꝭ. quod mē. caus. perlatum. & nō hic? Respōdeo, monachatur ibi vt euadat mortē corporis, hic non monachatur, vt euadat mortē corporis, sed potius mortē animæ. Ioan.

f Bonis suis.] quōdam; sic tenuit monachatus. sic 27. q. 1. si quis rapuerit. & ꝭ. qui cle. vel vouen. ca. vlti.

g Et scientibus.] vnde tenebant eum reuocare. ꝭ. eod. cap. vlt. sed ad bona ipsi[9] si mortu[9] esset, & ipsum nō reuocauerūt aspirare nō deberet; quia quem viuū contempserunt, nou possunt mortuum suum dicere. C. d̄ lati. liber tollen. l. vnica, §. sed scimus & ꝭ. de isalt. & lāg. expo. c. vnico. Bernardus.

h Sua se professione.] alias solus habitus nō facit enm monachum. ꝭ. eod. porrectum.

i Tanto tempore.] nullus annorum numerus ipsum excu-

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cōp. De materia vide Spe. tit. de statu monach. & Hostiē. in sum. tit. d̄ regul. §. & qualiter.

† al. ita: & recuperāda sanitate desperatus.

† Nozaren.

† Canonicū, habēt oēs antiq. codices.

† Religios[9] ꝭ bonu obedientię non pōt p̄scribe. re. facit l. 1. C. d̄ ser. fug.

† Dimolie. nen. de Moléd. Dubeolen. Dunolien.

excusat.33.q.5. quod Deo pari. immo tanto graui⁹ delinquit.s.de ꝯsue.c.vlti.& ī.de simo.non satis.& ridiculū esset (vt dicit lex) meliorem esse furis conditionem propter continuationē furti.ff.de furtis,inficiando §.infans.Io.Simile huic hēs ī de testa.quia ingrediētibus.

emeretur amittere,qui permissa sibi abutitur potestate. Item sicut subditus tenetur prælato, ita prælatus tenetur subdito in hoc casu. Item episcopus sine licentia Papę non potest episcopatū[illegible] mittere. Item maius bonum minori bono præfertur. Item communis vtilitas præfertur priuatæ.

Licet.] Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponit exordiū: ex quo secundo factum diffinit ibi, Cū ergo. Prima facit quinque. Nā primo ponit formā priuilegij. Secundo ipsi⁹ interp̄tationē, & interp̄tationis causam: ibi, Quia tñ. Tertio illam fortificat: ibi, cum etiam. Quarto illam teassumēdo specificat: ibi, Quocirca. Quīto specificationē determinat: ibi, Illa. Abb. Sic.

CASVS. Quidā monachus sine licentia Prioris sui transiuit ad ordinē Cistercień. Prior & fratres molestabant eū dicēdo, ꝙ sine licētia nō potuit proprium monasteriū deserere; peruenit hoc ad notitiā dñi Papæ; vnde ipse [illegible] negotio scri[illegible] & fratrib⁹ Dimislioń. a qb⁹ monach⁹ p̄dict⁹ recessit dicens: Licet quibusdā regularib⁹ à sede Apostolica sit concessum, vt postquā aliquis apud eos professus fuerit, ad alium locum ipsis inuitis, etiam causa maioris religionis transire non possit; sed hoc ea ratione fuit illis concessum, ne quis ex temeritate vel leuitate, in iniuriam sui ordinis, sub prætextu maioris religionis, ad alium se possit ordinem transferre; non ꝙ ei debeat licentia denegari, qui cū humilitate ac puritate, eam duxerit postulandam: qui ergo taliter à suo prælato licentiam postulauerit, ex lege priuata, quæ legi cōi præiudicat, absolutus, ad arctiorem religionem liberè poterit se transferre, non obstāte proterua indiscreti ꝯdictione prælati: quia priuilegiū meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate: vnde nouerint vniuersi, quibus hoc priuilegium fuerit concessum, se de iure teneri taliter postulantibus transeundi licentiā impertiri: quia sicut subditus licentiam à suo prælato cum humilitate & puritate postulare tenet; sic prælatus sine difficultate tenetur subdito licentiam indulgere, ne videatur propositum impedire diuinitus inspiratum. Si verò probabiliter dubitat, vtrum quis velit ad ordinem arctiorem aut laxiorem ex charitate aut ex temeritate transire, superioris est iudiciū requirēdum, ne fortè Angelus Satanæ, in lucis Angelum se transformet. Illud tamen regulariter est obseruandum, vt nullus episcopus sine licentia Romani pontificis præsumat deserere præsulatum: quia sicut maius bonum, minori bono præfertur; ita communis vtilitas priuatæ præfertur. Mandat igitur Papa prædictis fratribus, quatenus prædictum monachum, qui de puro corde & consciētia bona ad ordinem Cistercień. transiuit, vlterius non molestent. No. ꝙ qui lege priuata ducitur, a lege communi est exemptus. Item petita licentia à prælato licet non sit cōcessa: potest quis ad arctiorē religionem transire, quasi ab ipsius lege solutus. Item priuilegium

CAP. XVIII.

Licet † quibusdā monachis [a] & canonicis, [b] necnon & Hospitalarijs & Templarijs à sede Apostolica sit indultum, ne postquā aliquis p̄fessus fuerit apud eos, ad alium locum possit ipsis inuitis arctioris etiā religionis obtentu, transire, vt vnusquisque secundum Apostolum in ea [c] vocatione permaneat, in qua dignoscitur esse vocatus: Quia tamē vbi spiritus Dei est, ibi libertas; & qui Dei spiritu aguntur, non sunt sub lege, [d] quia lex non est posita † iusto; ea ratione videtur hoc illis fuisse cōcessum, ne quis ex temeritate, [e] vel leuitate, in iacturam vel iniuriā sui ordinis, sub p̄textu maioris religionis, ad aliū ordinem transuolaret, sicut frequenter à multis constat esse præsumptū, non quidem vt ei transeundi licentia denegetur, qui eam cum humilitate ac puritate duxerit postulādam, vt nō fictè, sed verè, ad frugem melioris vitæ valeat trāsmigrare. ¶ Talis ergo postquam à prælato suo transeundi licentiam [f] postulauerit, ex lege priuata [g] (quæ publicè legi præiudicat) absolutus, [h] liberè potest sanctioris vitæ propositum adimplere; non obstante proterua

¶ Cap. 4 con. tit. i 3. cōpi. Et de materia huius decretalis vide omnino B. Tho. 2.2.q.189 ar. 8. & Hosti. in su. e. tit. de regularib⁹. §. & qualiter.

1. Cor. 7.

2. Cor. 3.

† imposita

a Monachis.] 13. eo. non est.

b Canonicis.] 19. q. 3. statuimus. & ca. mandamus. B r.

c In ea vocatione.] 21. q. 1. c. 1. & q. 2. placuit. & 7. q. 1. non oportet.

d Sub lege.] 19. q. 2. duæ sunt. Ber.

e Ex temeritate.] aduerte qualiter interpretatur priuilegiū istorū, s. ꝙ nullus talium possit trāsire ad strictiorē religionē, hoc ē verū (vt dicit) temeritatis causa: sic enim cum prohibetur iuramentū temeratium tantum intelligitur prohibitum. 22. q. 1. ita ergo. Io.

[Glo. seq. allie. tres concor. & vnum contrarium. quærit & soluit, solutioni dupliciter opponit. Demū obijcit ad textum & soluit.]

f Licentiam postulauerit.] sufficit ergo petere licentiam, licet non obtineatur. sic supra de arb. cum olim, & ī. de loca. & conduc. potuit. C. de iu. emphy. l. vlt. Arg. contra ī. de electio. cum in veteri. & ad idem etiam posset induci circa prin. Sed quid si aliqs non petita licentia recesserit ad strictiorem vitam nunquid est reuocandus? Consueuit dici ꝙ non, dummodo leuitatis causa non transeat, vt hic in fine innuitur. Sed obstat 19. q. 3. mandamus. & illud potest intelligi quando leuitatis causa transit, adhuc videtur contra, ī. de ætat. & qualit. intelleximus. vbi transiuit quidam sine licentia ad aliud monasterium, nec inde punitus videtur. Sed qualiter potest quis inuito prælato suo personam suam alienare, cum rem alienare non possit, & maior sit alienatio personæ quam rei. 12. q. 1. præcipimus. & 17. q. 1. c. 2. 2 cum fortè clericus teneatur iuramento obedire. 8. q. 1. sciendum. & ī. de maio. & obe. cum in ecclesijs; nec etiam potest peregrinari sine licentia sui episcopi. de consec. dist. 5. non oportet. & sæpè propter obedientiam bonum intermittitur. 11. quæst. 3. quid ergo, cum obediendum sit, vbicunque non est contra præceptum Domini, vel dubium sit ꝙ non contra præceptum Domini sit. 23. q. 1. quid culpatur. in fi. Sed illud auctoritate canonis fit instinctu Spiritus sancti, & ita non constringitur per legem. 19. q. 2. duæ. arg. ī. de diuor. gaudemus.

g Ex lege priuata.] quæ est amor Dei siue Charitas, de qua dr. Habe charitatem, & fac quicquid vis. de pœ. dist. 2 radicata. Lau.

[Glo. seq. quinque personas excipit.]

h Absolutus.] ab hac vniuersitate excipit vxor carnaliter cognita, impubes, & seruus. infra de conuer. coniug. quidam intrauit. 20 quæstio. 3. ca. 1. & 2. & 54. distinct. si seruus. Item excipitur episcopus. infra eodem c. ver. illa semper regula. & curiæ adstrictus 53. distinc. legem.

1 Hæc clari⁹ patens in decretali. inci. si qua libera q̄ ē i 2. cōpi. titu. de statu regula. quā omisit Raymundus in hac collectione.

2 Facit ad hoc bonum arg. in l. sed & si. §. si ipse seruus. ff. de pecu.

a Mere-

indiscreti cōtradictione prȩlati: quia priuilegiū meretur amittere, a qui concessa sibi abutitur potestate: Cum etiam Romanus Pontifex, qui supremam in ecclesia obtinet potestatē, Archiepiscopis & episcopis † cedendi licentiam ex iusta causa petentibus, sine difficultate concedat. b

¶ Quocirca nouerit vniuersitas quib⁹ huiusmodi priuilegium est concessum, se ad concedendā licentiam transeūdi taliter postulātibus de iure teneri: quia sicut subditus à prælato, cum humilitate, & puritate debet transeundi licentiā postulare, ne bonum obedientiæ contēnere videatur: sic profecto prælatus subdito, sine difficultate & prauitate qualibet, debet transeūdi licētiam indulgere, ne uideatur propositum impedire diuinitus inspiratum.

¶ Si verò probabiliter dubitetur, vtrū quis uelit ad ordinem arctiorē, aut laxiorē ex charitate, an ex temeritate trāsire, superioris est iudicium requirendum: ne forte Angelus satanę in lucis d Angelum se transformet. Illa semper regula inuiolabiliter obseruata, ut nullus absque licētia Romani Pōtificis prȩsumat occasione quacunque deserere prælulatum: quoniā sicut maius bonum minori bono præponitur ita communis utilitas e speciali vtilitati prȩfertur. † Et in hoc casu rectè præponitur doctrina silētio, solicitudo cōtemplationi, f & labor quieti. Ad quod vtiq designādum vnigenitus Dei filius Iesus Christus, non de Rachele g secundum carnē natus est, sed de Lia: † nec legitur eū in domū suā Maria recepisse, sed Martha. Vnde q̃do potest episcopus præesse pariter & prodesse, non debet cedendi licentiā postulare, aut etiam obtinere. ¶ Cum ergo R. monachus vester, ad fratres Cisterciēsis ordinis transmigrauerit, non vt ordini vestro aliquatenus derogaret, sed ut apud eos vitam duceret arctiorē: Mandamus, quaten⁹ super eo quod de corde h puro, & conscientia bona, & fide non ficta fecisse dignoscitur, eum nullatenus molestetis: quia charitas est fons propri⁹ cui non communicat alienus. i

¶ Idem Præposito, & Decano, & scholastico Demeten. † Colon. diœcesis.

¶ *Coniuges religionem profitendo ab inuicem diuertere possunt: aliter si se abiurant, & non continent, illicitum est iuramentum.*

Cap. XIX.

VEniens † ad Apostolicam sedem G. mulier, supplici nob is insinuatione monstrauit, ꝙ cū matrimonium cū E. in facie ecclesię cōtraxisser, & diutius cohabitasset eidem, orta est dissensio inter ipsos, intātum, vt quod † deinceps alter non requireret alterum, vterque corporaliter p̄stitit iuramentum: hanc vir ipse diuortij causam assignans, quod quondā ipsius mulieris amitā k

a Meretur amittere.] 11. q. 3. priuilegiū. 74. dist. vbi ista. C. de Iudę. l. 3. Iudęus. i Bernard.

b Ex iusta causa petentibus, sine difficultate ꝯcedat.) Quę sit iusta causa, & q̄ non, ostēditur ī. de renū. nisi cum pridem. Io.

c Superioris.] simile 11. q. 1. ꝯuenit. ȷ. de iu. patr. nullus. in Auth. de san. epis. §. si à clero. coll. 9. VI.

d In lucis.] 26. q. 5. nec mirum. & 29. q̄stio. 1. §. 1.

[Glos. seq. recit. p obiectionē, & solutionē. & remissionē. Ioan.]

e Ita cōis vtilitas.] simile 7 q. 1. scias. & in auth. de rest. & ea q̄ par. §. licet. coll. 5. & s. de postu. præla. c. 2. hoc intellige cū per publicā nō impedit priuata: quia ordinata charitas incipit à se. 23. q. 5. si nō licet. & de pęni. dist. 3. qui vlt. & 19. q. 2. duę. 14. dis. quod ait. ff. de indi. si longius, i fi. 2 ff. de p̄sc. verb. qui seruandarum. sic nō debet prȩlat⁹ sua negotia p̄ponere negotijs ecclesię. 12. q. 4. quicunque. De hoc etiā dicitur s. de postul. prælat. cap. 3.

f Solicitudo contēplationi.] id est, vita actiua, quæ in hoc casu præponitur cōtemplatiuæ.

g De Rachele.] Rachel significat vitā cōtemplatiuam, quę est formosa, sicut illa fuit. Lia significat vitam actiuam, quæ fęcunda est in sobole, & ideo præfertur pulchritudini Rachelis. s. de renūcia. nisi cum pridem. Bern.

h Corde puro.] quia prȩsumitur prima facie ex ipso facto, ꝙ habet speciem boni, nisi probetur ꝯrium. s. de sepult. c. vnico. & s. de p̄sump. Iudum.

i Non communicat alien⁹.] scilicet à charitate, de pęnit. dist. 1. c. resuscitatus. §. item vt Christus. Bernard.

VEnieas.] Prima pars ponit petitionē mulieris. Secunda prouidet, & iudicem dat ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Quædam mulier contraxit matrimoniū cū quodā viro ī facie ecclesiæ, & diutius cohabitauit eidem: tādem orta fuit discordia inter eos, ex eo, ꝙ vir dicebat quandam amitā ipsius mulieris antequā eam duceret, cognouisse; sed de hoc non fuit ecclesiæ facta fides, vnde contigit, quod vterq; illorum iurauit, ꝙ deinceps alterum non requireret: & postmodum ad secunda vota transiuit vterque: viro secundo de medio sublato: mulier viro priore uiuente, ad agendum pęnitentiam, quoddam monasteriū intrauit, postulans sibi cōsiliū salutare impendi: Papa verò considerans, ꝙ iuramētum illud illicitum fuit, mandat quibusdam, quatenus præfatum virum moneant, & compellant, ut illam, quam superinduxit, dimittat, & uxorē suā recipiat, audituri postmodum si quid fuerit quæstionis: & si cōtra matrimonium nihil fuerit probatū, si vir ad religionem trāsire uoluerit, ei licentiā tribuant transeundi, vt & illa mulier in suo possit proposito remanere. Nota, quod iuramentum cōtra matrimonium, illicitum est, & non seruandum. Itē si uir adulteriū cōmittit, mulier tamen non potest intrare religionem ipso in seculo remanente.

K Amitam cognouisset.] Si hoc uerum fuit, non fuit matrimoniū quo ad Deum: Vnde si probaretur, separarentur, infra de eo, qui cogno. consang. vxo. suæ, super eo. alias non separarentur, sut eo. tit. de illo.

1 Si Iudæi crucē urendo, uel aliàs fidem offendunt, p̄dent hactenus sibi permissa. Ioan. An.

† Vide B. Tho. 2. 2. q. 185. art. 4.

2 Vide ȷ. de eo. quod super his. p 3. glo. Io. And.

† Vide l. actione, §. Labeo. in uer. eo t̄pe. ff. pro soc. gl. in l. f & ibi Barto. ff. sol. matr.

† Hoc ita patet: Iacob genuit Iudam ex Lia, Gen. cap. 29. in fi. Iudas genuit Phares & Zaram de Thamar: de hoc semine descendit Dauid, & Christus s̄m carnē, Matth. 1. sic ergo de Lia natus est Christus, id est, de genere suo.

† de Miren. de Moren. sed ut plurimū in antiquis legitur ita. de Miren.

† Cap. 6. conti. in 3. cōpil. Et de materia p̄ter Doctores hic, uide Turrecrematā in ca. qđ Deo pari. 33 q. 5. & Sotum li. 4. sent. dist. 27. q. 1. art. 4.

† quod ut

[Glos. seq. quærit, arg. pro, & ponit duas opiniones.]

a Illicitum iuramentum.] & ideo non seruandum. sic ī. de iureiu. tua. 2. Sed nunquid aliqui possunt licitè se abiurare, & promittere perpetuam continentiam? Vī q sic: quia talia matrimonia sanctiora sunt alijs. 33. q. 5. q Deo pari. Ad hoc dñt quidam, q tali modo nō pñt se abiurare, vt remaneant in seculo, nisi transeant ad religionem. Arg. j. tit. ꝓx. ex parte 2. ad fi. Ioa. cõtrariũ dixit, & isti non abiurauerant se ꝑꝑ perpetuã cõtinentiã, sed vt possent adulterari, & quod neuter illorum alterum accusaret: talis abiuratio ꝓhibetur hic. & ī. de iureiurã. tua 2. immo sine aliquo iuramento se possent obligare ad ꝑpetuã continentiã arg. prædicti cap. quod Deo pari. nullũ enim iuramẽtũ obstat, quin alter crimen alterius denunciare saltē possit. supra de iureiur. quemadmodum.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

b Præfatam mulierē recipiat.] Ar. ꝯ j. ð diuor. significasti. sed hic locũ habet: nihil mihi tu, vī ego tibi, nil Catilina Cethego. 32. q. 6. p tot. & ī. de iureiu. tua 2. & j. de adult. c. pen. & vlt. Ioan. & ff. soluto matr. viro atque vxore. Bern.

c Audituri postmodum.] & ita quæstio restitutionis piæcedit. debet. ī. de rest. spol. ex conquestione. & ī. de ordine cognitionum, sup spolitione.

d Possit in suo proposito.] & cõpellenda esset i ꝑposito remanere, si maritus vellet ratum habere vel obseruare propositum Ar. j. tit. ꝓx. quidã intrauit & 33. q. 5. quod Deo. Ioan.

† præmissa

† cogatis

a Hoc uerũ si se uoto ad strinxisset. Io. An.

cognouisset antequã eã duceret in vxorē: quod licet assererent quamplurimi, non fuit super hoc ecclesiæ facta fides. Cũ autem postmodũ ad secũda vota cõuolasset uterque, secundo viro viã vniuersæ carnis igresso, priore superstite, dicta mulier se fecit i arcto loco, ad pœnitentiam agendam includi, postulans, vt ei dignaremur impēdere consilium salutare. ¶ Nos igitur attendētes, quod illud fuit illicitum iuramentum: [a] Mandamus, quatenus præfatũ virũ monitione præuia† compellatis, † vt ea, quã superduxit, exclusa, præfatam [b] mulierem recipiat: auditurí [c] postmodum si quid fuerit quæstionis. Si verò contra matrimonium nihil fuerit ostensum, & vir seculo derelicto maluerit ad regularem vitam migrare, vos ei super hoc licentiam tribuatis, vt & illa [d] possit in suo proposito permanere.

¶ Idem Ablati de Affligen. & magistro R. & G. canonicis Traiecten.

Qui ad monasterium conuertitur sumendo habitum nouitij, potest infra tempus probationis redire ad seculum, nisi appareat eum vitam voluisse mutare omnino.

CAP. XX.

CONsulti† sumus frequenter à multis, vtrũ is, qui monasteriũ ingressus est, habitũ sumendo nouitij, [e] si ante professionē emissam infra tēpus probationis exire voluerit, licitè possit absque apostasiæ nota vel noxa, [f] † præsertim cum debita morum correctione ad seculum remeare. ¶ Licet autem super hoc senserint diuersi diuersa, nos tamen credimus distinguēdum, [g] vtrum is, qui conuertitur, proposuerit absolutè [h] vitam mutare, vt sub habitu regulari omnipotēti Deo de cętero famuletur: an conditionaliter experiri obseruantiã regularem, vt ita demũ si (infra annum†) sibi placuerit, profiteatur ordinis disciplinã: aut si forte non placuerit, moribus emendatus † ad statum pristinũ reuertatur. In primo casu [i] debet, vt regulariter viuat, ad laxiorē saltē regulam pertransire. In secundo potest ad seculum, non tamēvt viuat seculariter, [k] remeare. [l] Vt ergo quę sit eius intētio plenius agnoscatur, propositũ suum

tiã ex periri, vt si sibi displicuerit, ad seculũ reuertatur: In primo casu saltē ad laxiorē regulã transire tenetur, vt regulariter viuat: In secũdo verò casu, potest ad seculum redire. Vt ergo appareat, quæ fuerit eius intentio, ab initio ꝓpositũ & intentionē suã protestetur. hanc intellige secundum illam. j. ea. c. penul. Nota q eadē est substãtia religionis apud omnes religiosos, sed in qualitatibus differunt. Itē no. vtilē distinctionē, q̃ ponit litera, circa conuertēdos. Itē ꝓtestatio in omni cõtractu debet fieri, vt sciãt contrahentium volũtas.

e Nouitij.] scilicet causa ꝓbationis. habitꝰ nouitiorũ debet discerni ab habitu ꝓfessorũ. j. e. statuimꝰ.

f Vel noxa.] nota versum:

Noxia delictũ, delinquens noxa uocatur.

qñq; tñ vnũ ponitur ꝓ alio, ut hic, vñ me liꝰ dixisset, noxia. infi. ð noxa. circa pri.

g Distinguēdum.] distinctio ista hodie nō vī hřē locum per decre. j. eo. statuimꝰ ex quo em simpliciter assumit habitum nouitiorũ, libere añ annum potest redire ad seculũ, nisi euidēter appareat contrarium, ut ibi Lau.

h Absolute.] ita q euidenter appareat, infra eo. cap. proxi.

i In primo casu.] sic intelligitur, ī. eo. super eo. eo em ipso q absolutè religionē intrauit, licet non fecerit ꝓfessionē, in telligit renũciasse seculo, cũ nullã præmiserit protestationem Vnde vel ibi remanere dēt, vel ad laxiorē trãsire, ut dictũ est ī c. sup eo. Ar. ꝯ j. eo. statuimꝰ. ubi de hoc.

k Seculariter.] i. dissolutè. ar. 81. dist. dictum. Ber.

† Cap. 7. eo. tit. in 3. compil. Et vide omnino concil. Trid. ses. 25. tit. de regularib. c. 15. perqđ cessat distinctio huius decretalis.

† Vide Alciatum, lib. 4. de ver. signi. Cor. Fronto. lib de differentijs ait: noxa pœna est, noxia culpa

† Hæc duo verba: infra annum, quæ sunt in recētioribus, desunt in omnibus man scriptis paulo antiquioribus.

† emēdatis.

2 Sed distingue de conditione ꝑut Theologi, vt latè refert Dñicus Sotꝰ li. 4. sen. dist. 29. q. 2. artic. 1. 2. & 3. & Sylu ester in sum. verbo, matrimonium, 2.

COnsulti sumus] Communis diuisio. Secunda: ibi, Licet. In qua distinguit duo membra. Secũdum ibi, An conditionaliter. Abb. Sic. nus.

CASVS. Aliquis intrauit monasterium, habitum sumendo nouitij: quæritur, utrum infra tempus probationis, ante facta professionem licitè possit ad seculum redire? super hoc diuersi diuersa dixerunt: Innocentius tamen distinguit, vtrum ille, qui conuertitur, proposuerit absolutè uitam mutare, ut in habitu regulari de cætero Deo famuletur, uel regularem obseruan

[Glo. seq. quærit, opi. ponit, & soluit.]

l Remeare.] nunquid licebit tali contrahere matrimonium ex quo licet ei redire ad sæculum? Dicunt quidam quod non, cum sit simpliciter uouens. 17 q. 2. nos nonimus. Si autem ꝯxerit, tenet. 27. dist. si uir. 27. q. 1. nuptiarum. & j. qui cleri. vel uo. rursus. q non est verum: quia nec fuit expressum votum, nec intendit continere, qui tm sub conditione vouet: sicut nec obligatur, qui sub conditione 2 contrahit matrimonium, conditione deficiente, infra de condi. appo. cap. de illis.

[Glo.

[Gl. seq. quærit, alle. proponit opi. Io. In fine, soluit, contrarium interserit, arg. de protestatione, alle. 4. iura, & duo in contrarium.]

a Protestetur.] quid si non protestetur: 1 nunquid psumitur p religione? Vr q sic: quia summa est ratio, q p religione facit, ff. d relig. & sum. fune. sunt psonæ, dixit Io. q præsumi dēt, q potius voluerit absolutè mutare seculū, q̃ cōditionaliter: nisi ptestatio pcedat. Et sic est hic arg. quòd ptestatio necessaria est, s. de his q̃ vi metusve cau. fi. placuim. 31. q. 2. Lotharius. 7. q. 1. Pontifices, & de electio. Cumana. Argu. j. s. de cōsti. cum M. & s. de appel. solicitudinē. vbi nō valet ptestatio illi qui j illā facit, & ita psumitur hic in dubio in securiorē partem: q̃a religio securior est, j. de re iud. estote, ff. eo. tit. semper in obscuris, sicut cū durior est, j. de re iud. estote. ff. eo. tit. semper in obscuris sicut cū dubitatur, an aliq̃s sit excōicatus, præsumit ipsum excōicatū, vt absoluatur saltem ad cautelā, & tūc postea debet abstinere rōne dubij, j. de cler. exc. mini. illud. & j. de sent. exc. per tuas. Sed j vr, ex quo assumit habitū nouitij, nec facit pfessionē, nec renunciat sęculo expressè, quòd non intendit se obligare simpliciter. j. eod. statuimus. vbi de hoc dr, nisi euidenter appareat quòd tales, &c. quod verum est; & sic intellige istam decre. secundum illam.

† Sed hodie siue ptestet, siue nō, ante annū pbationis nō tenet pfessio, vt diffiniuit concil. Trid. initio capitis relatum: & sic cessat quæstio gl.

† Cap. vnico eod. tit. lib. 4. compil. Prima r̃ qōnem hēs. s. de su. cōpet. postulasti. scdam j. de homic. postulasti, & vide concil. Tridē. initio præcedētis, & citatum.

in principio ptestetur.[a]

¶ Idem.

¶ Qui infra annum probationis non facta professione redit ad seculum, licitè potest ad ordines & beneficia promoueri.

CAP. XXI.

POstulasti: † & infra. ¶ Tertio quæsiuisti, vtrū illi, qui in annis minoribus[b] cōstituti nouitiorum habitū susceperunt, & infra annū postmodum nō facta professione, ad seculū sunt reuersi, & episcopis suis hoc scientibus, ad sacros ordines sunt promoti, sustineri debeāt in illis ecclesijs ministrare, in quibus sunt ab eisdem episcopis instituti: Nos fraternitati tuę taliter respōdemus, qđ propter hoc non sunt ab ecclesijs ipsis amouendi, sed in eis pñt liberè ministrare.

¶ Honorius iij. Veneteñ. † episcopo.

† Venetrañ. Veneñ. Verteneñ.

POstulasti.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Nos. Abb. Siculus.

CASVS. Aliqui infra xiiij. annum assumpserunt habitum nouitiorū, postmodū infra annum ante factam professionē ad suas ecclesias sunt reuersi, quæritur, vtrū debeant tolerari? Rñdet Papa, quòd pp hoc non sunt à suis ecclesijs amouendi. No. quòd qui habitum nouitiorum assumunt, infra annum probationis possunt redire ad pristinum statum, nisi fecerint professionem.

[Gl. seq. dupliciter legit quod hic dicitur de minore, & secundum alteram declarat quale fuit dubium, & ponit opi. Hug. & Inno.]

b Minoribus.] hæc qō 2 non habet dubitationem: quia si erant infra xiiij. annum, non tenuit ingressus, & ita possunt liberè exire, s. eo. ad nostrā. significatum. & c. cum simus, & 20. q. 1. illud. sed tamen verbū istud dubium est; quia pōt intelligi quòd fuerunt infra xiiij. annum, & sic videtur quęstio, & quod fuerunt minores xxv. & maiores xiiij. s. de prob. in præsentia, & tunc dicas, quòd nō constabat euidēter, quòd seculum vellent mutare qñ habitum susceperunt: quare possunt redire ad pristinum statum, j. eo. statuimus. Si vis intelligere quòd essēt infra xiiij. annos, hæc potuit esse dubitatio: quia fortè erant doli capaces, & sic videbatur q malitia suppleret ætatē, sicut in matrimonio carnali, j. de despon. impu. à nobis, & c. tuæ. quia & poterat se obligare diabolo, sic & Deo. j. de deli. pue. pueris. Sed Papa respondet, q liberè possunt ministrare in ecclesijs postea receptis: & sic non obligantur ante xiiij. annum. Hug. verò dicebat, quòd bene obligatur doli capax, & tenebat monachatus: quia poterat se obligare diabolo, p illud c. pueris, & Innoc. fuit in eadem opinione, qui in decret. ista rñdet, quòd ingressus tenuit, si malitia supplebat ætatem, vt in antiqua decretali patet. 3 sed hodie nō prodest. B.

2 Quęstio et huius gl. cessat hodie p concil. Trid. supra citatū initio præcedentis cap.

† Pro intellectu huius c. vide oīno B. Tho. in 4. sent dist. 18. q. 1. art. 3.

3 Verba aũt antiquæ decretalis in 4. cōp. hoc tit. c. 1. ita habēt, nisi prudentia fortè suppleuerit ætatē i illis, vt trāsire debeant ad regulā laxiorē; q̃a cū ipsi absq; protestatione religionis habitū assumāt, vitā psumūtur pposuisse mutare, hæc ibi. quæ cōsulto resecauit Raymundus.

¶ Qui vltra annum portat habitum monachalem in monasterio, vbi sunt habitus indistincti, censetur professus.

CAP. XXII.

EX † parte tua fuit ppositum, quod nonnulli sunt, qui licet pluribus annis gestauerint habitum monachalē, pfessionem tamen monasticam nō fecerunt: vnde cū super eo quod habent proprium, & aliàs irregulariter viuunt, à te, vel ab alijs arguūtur non erubescant dicere, se ad carentiam proprij & cōtinentiam, ac alias regulares obseruantias nō teneri: cum habitus[c] non faciat monachum, sed pfessio regularis: & infra. ¶ Ideoque fraternitati tuæ mandamus, quatenus quoslibet tibi lege diœcesana[d] subiectos, qui prędicto modo terrā duab.[e] vijs ingredi non verentur, vt postquam per annum gestauerint habitum monachalem, regulam secundum formam ordinis profiteantur & seruent.

EX parte.] Cōis diuisio. Secunda pars ibi, Ideoq;. Abb.

CASVS. Quidam sunt, qui plurib. annis portauerunt habitū monachalem, tñ professionem monasticam non fecerunt: Cum isti postmodū arguuntur, super eo quòd propriū habēt, & aliàs irregulariter viuunt, dñt se non teneri ad carentiam pprij, nec continentiā, cum habitus non faciat monachum, sed professio regularis: significatum fuit hoc dño Papę: mandat epo loci, quatenus quoslibet sibi subiectos, qui pdicto modo terram duab. vijs ingredi nituntur, cōpellat per censuram ecclesiasticam, vt postquam per annum gestauerint habitum monachalem, regulam secundum formam ordinis profiteantur & seruent. Nota quòd nemo debet terram duabus vijs ingredi. Item qui per annum gerit habitum monachalem, præsumitur monachus: vnde compelli debet vt profiteatur regulam illius ordinis.

c Habitus.] sup. eod. porrectum. vbi de hoc. & j. qui cle. vel vo. consuluit.

d Diœcesana.] id est, lege iurisdictionis: nam regulares non subsunt episcopo quantum ad legem diœcesanam, 16. q. 1. cum pro vtilitate, sed lege iurisdictionis. Quæ differentia sit inter legem diœcesanam, & legem iurisdictionis, dicitur sup. de offi. ordi. conquerente, & c. dilectus. Bernar.

[Glos. sequens inducit tria similia, & arg. alle. duo iura. Ioan.]

e Duabus vijs.] & male; quia in vno eodemq; officio non debet esse dispar professio. 16. q. 7. in nona actione. & sic s. de elec. cum causam. & est simile quod dr, vsquequo claudicatis in duas partes? 49. dist. c. vlti. & nemo potest duobus dominis seruire, vt 26. dist. Acutius. & de pe. dist. 1. c. sciscitatus, §. item vt Christus ait. Item arg. est quòd allegans contraria non est audiendus, s. de app. solicitudinē, 23. q. 7. quod autem. & ideo isti non fuerunt auditi.

quam per annum [a] gestauerint habitum monachalem, regulam secūdum formam ordinis ꝓfiteantur & seruent, ecclesiastica censura compellas.

¶ Gregorius nonus.

¶ Infra probationis annum liberè quis redit ad seculū, nisi professionem fecerit tacitè vel expresſè, vel appareat eum vitam mutare voluisse. hoc primo. Secundo dicit, ꝙ ad hoc vt dignoscantur nouitij à professis, debet habitus professorum benedici in locis vbi habitus non est distinctus.

CAP. XXIII.

STatuimus † nouitios in probatione positos, ante susceptū religionis habitū, qui dari profitentibus [b] cōsueuit, vel ante professionē emissam, ad priorem statū redire posse libere infra annū: Nisi euidenter appareat, [c] qđ tales absolutè voluerint vitam mutare, & in † religione perpetuo Dño deseruire: Cum quilibet renunciare valeat ei, qđ pro se noscitur introductum. † ¶ Nihilominus statuentes, ad omnem ambiguitatem penitus amouendam, ꝙ cum in quibusdam locis religiosis, nouitiorum habitus non distinguatur ab habitu professorum, professionis tēpore benedi-

[Glo. seq. declarat præsumptionem, quæ insurgit ex lapsu anni: alleg. concor. dicens locum id habere cum est habitus indistinctus.]

a Per annum.] hoc ideo dicit, quia per annū debet qs esse in probatione antequam fiat monachus, 17. q. 2. Gonsaldus, & s. eod. ad Apostolicam, nisi renunciet illi beneficio, vt ibi dr, & j. ca. proxi. Qui ergo post annū remanet in habitu monachali, & non reclamat, intelligitur tunc ipso facto tacitè vouere, vnde postea exire non potest, vt hic patet: imò compellitur expressè profiteri, nisi protestatio præcessisset, s. quod met. cau. perlatum, & hæc est ꝑsumptio iuris, & de iure, ita quòd non admittitur probatio in contrarium, ex quo nulla ꝓtestatio ꝓcessit. 27. dist. quod interrogasti. s. eod. vidua. 20. quæst. 1. quē progenitores. similis præsumptio est j. de spon. ad id quod. & c. is q. & j. de Iudæ. c. vlt. & 54. dist. fraternitatem. Et quod dicit, per annum, posset suppleri, maximè: si intelligatur de habitu monachali, qui dari profitentibus consueuit, vt infra cap. proxi. aliàs locum habet quod dicitur de anno vbi non est distinctus habitus nouitiorum ab habitu professorum. Bern.

† Huc referas cōcil. Trident. sess. cita tū sessio. 25. tit. de regularibus, & cap. 15. & vide ꝑ alijs hic Henricū Boich, & Panormitanum s. ca. ex parte.

STatuimus.] Duo sunt dicta. Secundum ibi, Nihilominus. Primum subdiuiditur. Primo statuit. Secundo excipit: ibi, Nisi. Tertio rationem subdit: ibi, Cum. Abbas.

CASVS. Statuitur in cap. isto, quòd nouitij in probatione positi, liberè possunt ad priorem statum redire infra annum, antequam suscipiant habitum, qui dari ꝓfitentibus consueuit, vel ante professionem emissam, nisi appareat euidenter, ꝙ tales voluerint vitam mutare, & in religione perpetuo Dño deseruire: quia licitū est cuilibet renūciare iuri suo. Statuitur insuper ad omnem ambiguitatem tollendā, quòd cum in quibusdam locis religiosis, habitus nouitiorum non distinguatur ab habitu professorum, tempore professionis benedicantur vestes, quæ profitentibus cōceduntur, vt per hoc habitus professorum, discernatur ab habitu nouitiorū. Nota, quòd nouitij in probatione positi infra annum liberè possunt redire ad seculum, nisi euidenter appareat, quod voluerint vitam mutare. Item differentia debet esse inter habitum nouitiorum & professorum, quę in benedictione vestium consideratur.

[Gl. seq. distinguit duplicem habitum; demum quærit: ponit tres opiniones, & soluit.]

1 De variis habituū generibus quibus religiosi distinguunt, vide hic præ alijs Henricum Boich.

b Qui dari profitentib.] nota quòd est habitus 1 ꝓfessionis, qui votum hēt annexum, & eo ipso quòd q̄s talē habitū recipit, monachus efficit, & per talē habitum intrādo religionem sollemnizat votum, quare postea reclamare non potest ex quo cœpit cum alijs canere, & de tali habitu loquitur hic. & sic potest intelligi, s. eod. vidua. & 27 dist. quod interrogasti. & 27. q. 1. vidua. & 20. q. 1. quem progenitores, & talis habitus impedit & dirimit matrimonium, 27. q. 1. c. 1. Item est habitus probationis, qui differt ab habitu professorū, vt hic in fi. dr, & talis habitus nō obstat, quo minus possit redire ad seculum infra annum ante factam professionem, vt hic dicitur: & supra eod. consulti. nisi euidēter appareat, quòd voluit seculum mutare vt statim dicit. Sed pone: clericus est in probatione: nunquid expectabit episcopus vsque ad tempus probationis, vt conferat 2 beneficiū: cū ecclesia uacare nō debeat ultra sex menses. s. de conces. præb. nulla? Dicit Io. ꝙ si auctoritate episcopi recessit, videtur ei dedisse licentiam vsque ad tempus probationis: si verò sine licentia recessit, tunc poterit eum legitimo tēpore elapso, priuare. Vel dicas, ꝙ si euidēter appareat ꝙ voluit absolutè mutare seculū, statim pōt beneficiū illius eps cōferre: si verò non constet de hoc, tūc vr̄ ꝙ eps teneat ipsum expectare, vsque ad tēpus probationis: cum habeat illud tempus à iure ille conuertendus: supra eodem, ad Apostolicam, & dicit decretum, quod licentiam ab Apostolo datam nemini auferre possumus. 28. distin. de his. si iudex minus tempus dederit, quam sit statutū à lege, suppleretur a iure ff. de re iudica. l. 4. §. si quis, quia videtur iusta de causa abesse: vnde non debet priuari. supra de cleri. non resi. inter quattuor. & capit. vltimo. Verius tamen videtur, quod si episcopus non vult eum tantum expectare, & ecclesia propter huiusmodi absentiam damnum incurrat, debet eum citare, vt redeat, vel vt profiteatur: & si ad terminum non redierit, potest ordinare ecclesiam per iura proximè allegata: nec credo illam esse iustam causam expectandi, quia priuata vtilitas non debet præferri communi vtilitati. supra eo. licet, supra de postul. prælat. cap. 3. Idem credo seruandum, si alter sponsus intret religionem, & infra certum tempus profiteatur: alioquin compellitur redire ad sponsam: quia & ibi periculum imminet fornicationis: infra de conuer. coniug. ex publico. argumen. supra vt lit. non contesta. quoniam frequenter. §. satis posset dici, quod episcopus non posset illum priuare vsque ad tempus statutum, & interim faciat deseruiri in ecclesia per alium cui prouideat de bonis ecclesiæ. argum. supra de appella. peruenit. 2. & supra de cleri. non resi. cap. pen. secus in muliere cui consuli interim non potest. hoc æquius videtur fauore religionis. summa enim est ratio quæ pro religione facit. ff. de relig. & sumpt. fune. sunt personæ. Bern.

2 Hæc quæstio iā est hodie declarata per decisionē Pontificiā in c. beneficiū. de regularib. li. 6.

† al. ita: & in religione ꝑpetua.

† Vide l. si qs in cōscribendo. C. de pac. B. r in l. lecta. ff. de re iudi.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

c Nisi euidēter appareat.] & hoc vr̄, quòd q̄ simpliciter intrat religionem, dum tñ non faciat professionem, vel non recipiat vestes, quæ profitentibus cōceduntur, licet nullam faciat protestationē, quòd semꝑ possit redire ad pristinū statum infra annū, & sic præsumitur, quòd conditionaliter voluit experiri obseruātiā regularē,

nisi

nisi appareat euidenter, quòd seculum mutare voluerit. Sed qualiter apparet, quòd hoc voluit? Dico, quòd si renunciauerit seculo expresse, vel si aliud dicat vel faciat, per quod voluntas eius appareat; vel si statim recipiat vestes, quæ tantum dantur profitentibus. sed si nihil dicat, vel faciat, non apparet euidenter 1 quod voluerit mutare. infra. qui cle. vel vouē consuluit, optime facit; & sic pōt intelligi s̄ eo. cō sulti. & sic non præsumitur pro religione, si voluerit redire ad pristinū statū; quia non est veri simile, quod sit immemor suæ saluris. 1. q. 7. sancimus. & quod ei sit credendū. est arg. de rap. cū causa. & ita nō præsumitur pro religione vbi simpliciter intrauit, ex quo vult ante annū exire; imo præsumimus, quod cōditionaliter habitū assumpsit: sic ergo debet apparere, quod voluerit seculum mutare, quod patet ex eo, quod dicit, cum quilibet valeat renunciare ei, quod pro se, &c. & ex eo quod dicit s̄. eo. consulti. in fi. propositū suū in principio protestetur, scilicet quod vult seculū mutare, hoc expresse dicēdo: in contrariū tamen cōsueuit ibi dici, prout dixit ibi Io. & sic intelligimus hodie illam decretalem secundum istam.

a A professorum habitu discernatur.] & sic patet, quòd alius est habitus professionis: & alius habitus probationis, siue nouitiorum, vt dicitur supra, vt per hoc appareat, qui sint professi, & qui non. a Ber.

cantur vestes, quæ profitentibus conceduntur, vt nouitiorum habitus† à professorum habitu discernatur. a

¶ Idem.

¶ Religiosi fugitiui annuatim sunt requirendi, & cogendi, vt ad monasterium reuertantur.

CAP. XXIIII.

NE † religiosi vagandi occasionem habentes, salutis propriæ detrimentum incurrāt, & sanguis eorum de prælatorum manibus requiratur: b Statuimus, vt præsidentes capitulis celebrandis, secundum statutum Concilij generalis, c † seu patres Abbates, seu Priores, fugitiuos† suos † & eiectos de ordine suo, requirant sollicitè annuatim. Qui, d si in monasterijs suis recipi possunt, secundum ordinem regularē, Abbates seu Priores eorū, monitione præuia † per censuram ecclesiasticam compellantur ad receptionem ipsorum, salua ordinis disciplina. e Quod si hoc regularis ordo non patitur, auctoritate nostra prouideāt, vt apud eadem monasteria in locis competentibus, si absque graui scandalo f fieri poterit, † alioquin in alijs religiosis domibus eiusdem ordinis, ad agendam ibi pœnitentiam, talibus vitę necessaria ministrētur. g ¶ Si verò huiusmodi fugitiuos vel eiectos inobedientes inuenerint, eos excommunicēt; & tamdiu faciant ab ecclesiarum prælatis excommunicatos publicè nunciari, donec ad mandatum ipsorum humiliter reuertantur.

TITVLVS XXXII.

De conuersione coniugatorum.

¶ Alexander tertius Vbergen. † episcopo.

¶ Si vir de vxoris licentia profitetur, & vxor ipsa suspecta nec continentiam voueat; nec religionem ingreditur episcopus vxori virum restituet. hoc dicit iuxta literam.

NE religiosi.] Diuiditur. Primo constitutionis causa ponitur. Secundo constitutio submittitur, ibi, Statuimus, quæ duo facit: Primo prouidet, circa eiectos & fugitiuos. Secundo circa inobedientes: ibi, Si verò. Abbas.

CASVS. Cum prælati corrigere teneantur subditorum excessus, & oues vagabundas reducere ad ouile, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur: statuit Papa Gregorius, vt præsidentes capitulis celebrandis secundum statutum concilij generalis, siue Abbates aut Priores requirant fugitiuos suos & eiectos de ordine suo, solicite annuatim, reducēdo eos ad claustrum, ne vagabundi discurrant in animarum suarum periculum: & si in monasterijs suis recipi possunt, compellantur Abbates seu Priores eorum, vt eos recipiant salua ordinis disciplina. Si autem regularis ordo hoc non patitur prouideant, vt apud eadem monasteria in locis competentibus, vitæ necessaria talibus ministrentur, si absque graui scandalu fieri potest; alioquin in alijs domibus eiusdem ordinis prouideatur eisdem: si autem ibi fugitiui inobedientes extiterint, excommunicentur, & tamdiu ab ecclesiarum prælatis excommunicati publicè nuncientur, donec ad mandatum suorum prælatorum humiliter reuertantur. No. quòd monachi vagabundi reducēdi sunt ad monasterium suum, ne dānabiliter euagentur.

b De prælatorum manibus requiratur.] & ita prælatus tenet de facto subditi, nisi eum correxerit. s. de offi. or. irrefragabili. & i de statu regula. cum ad monasteriū ad finem. & 43. dist. Ephesijs.

c Concilij generalis.] quod habes infra de statu monac. in singulis.

d Qui.] scilicet præsidentes, vel Abbates.

ADDITIO. Vel dic & melius: qui, scilicet, fugitiui, & eiecti.

e Salua ordinis disciplina.] hoc est dicere, imposita eis pœnitentia, secundum quod regula illius ordinis requirit & præcipit.

f Si absq; graui scādalo.] nihil omnino cum scandalo faciēdum est. supra de tēpor. ordi. ad aures. supra de præscrip. nihil prodest. & væ homini illi, per quem scandalum venit. infra de no. oper. nunciа. cum ex iniuncto. Ber.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

g Vitæ necessaria ministrentur.] & quis ministrabit ei necessaria? Abbas prioris monasterij, vel secundi? Credo, quòd Abbas prioris monasterij 3 vt si aliquid habeat de suo prouideat ei de illo. 16. q. 6. de lapsis. & etiam si non habuisset aliquid, prouidebit monacho suo tempore pœnitentiæ, alias monasterium illud secundum quare grauaretur?

DE CONVERSIONE CONIVgatorum.

¶ Supra visum est de regularibus in genere, sed quia coniugati quandoque intrant monasterium, & dubitari posset de eorum ingressu, ideo ad clariorem doctrinam auctor posuit speciale n rubricam.

De hac materia habetur 33. quæst. 5. & 27. quæst. 2. cap. sunt qui, cum duobus cap. seqq. & conuenit j. de rapt. cap. pen. Abbas.

† Dictio, habitus, deest hic in pluribus antiquis exēplarib.

1 Quæ sint euidentia signa, quibus appareat, quod seculū mutare voluerit, plenius prosequitur hic, Ioan. And.

† De materia præter doctores hic, vide Ancharanū in cap. cū in ecclesijs. de maior. & obed.

† Lateranē. sub Innoc. iij. c. 12.

† Quis dicatur fugitiuus vide ff. de ædil. edi. l. quis sit fugitiuus.

† Dictio, suos, deest in antiquis codicibus: & redundare docent sequentia, videlicet illa, de ordine suo.

† Præmissa.

a Aliàs difficile discernerentur, sicut difficile discernit liber à seruo ff. de contra. empt. quia difficile secundum Vinc. Io. Andr.

† Vide l. sq. si fimum. ff. de vsufr. & l. 1. h. oleum. cum notatis. ff. de dona.

† Vrbergen. Helien. Vercell.

3 Argumentum est pro hoc in l. si reus. C. de quæstioni.

PRaeterea.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Dicimus. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam laicus praesentibus sacerdotibus & monachis, ignorante epo, de licentia & permissione vxoris monasteriũ intrauit, & professionẽ fecit, vxore in seculo remanẽte, nec transeunte ad religionem, aut continentiã vouente: quęritur, vtrũ laicus ille possit ab epo suo ad torũ vxoris de monasterio reuocari; an illa debeat cõpelli ad continentiã obseruãdam? Respõdet Papa, quod vir põt & dẽt de monasterio reuocari, nisi vxor ad religionem transierit, aut castitatẽ perpetuo seruare promiserit: cũ sit illius aetatis, quod sine suspicione non possit in seculo remanere. No. quòd alter coniugum non potest ad religionẽ transire altero in seculo remanente, nisi castitatem seruare promiserit.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp. & post Cõcilũ Lateran. sub Alexan. iij. p. 5. c. 4. Et de materia vide Turrecrem. in c. quod Deo. 33. quęst. 5. & Dominicũ Sotũ lib. 4. sent. dist. 27. q. 2. art. 4.

CAP. I.

PRaeterea, a † vtrum laicus vxoratus, qui praesentibus sacerdotibus & monachis ignorante episcopo, de licentia & permissione vxoris, monasterium ingressus professionem fecit vxore in seculari habitu remanente, nec trãseunte ad religionẽ, aut perpetuam cõtinentiam vouente, ab episcopo suo possit ad torum reuocari vxoris, an illa compellenda sit continentiam obseruare: Dicimus, quòd nisi vxor ad religionem transierit, b aut perpetuo castitatem seruare promiserit: c vir, potest & debet de monasterio reuocari. d

¶ Idem Salernitano Archiepiscopo.

¶ Ante matrimoinum consummatum potest alter coniugum, etiam altero inuito religionem ingredi; sed remanens in seculo potest ad secunda vota transire.

a Praeterea.] supple quaesiuisti.

b Transierit.] cum non possit esse in seculo sine suspicione turpitudinis. 27. q. 2. scripsit. & ex sunt qui dicunt.

c Promiserit.] manendo in domo propria, si est senex. j. eod. cum sis. & c. ad Apostolicam.

[Gl. seq. alleg. tria iuta pro cõcor. & duo pro contrarijs, & sol. distinguendo. ponit opi. Iterum signat aliud contrarium, & soluit.]

d Reuocari.] sic patet. 1 quod non sufficit vxoris licentia, vt vir possit intrare monasterium. sic j. eo. ex parte 1. 33. q. 5. notificasti. & j. eo. coniugatus. Sed contra, 33. q. 5. qui vxorem. 27. q. 2. Agathosa. Solu. Dicas, quod si talis est vxor, quae non possit esse in seculo sine suspicione fornicationis, non sufficit sola licentia vxoris, nisi & ipsa similiter conuertatur: quo casu haec decretalis potest intelligi, & omnia similia. Si verò senex est, sufficit sola licentia interueniente auctoritate episcopi, & ipsa voueat, & remaneat in seculo. inf. eod. cum sis. & cap. ad Apostolicam. & cap. vxoratus. & in casu isto intellige illa iura, quae videntur dicere, quòd alter coniugum potest ad religionẽ transire de consensu vxoris, ea in seculo remanente. Alij volunt dicere quòd sufficit vxoris licentia infra eod. ex parte, & cap. consuluit, & in hoc cap. loquitur de licentia extorta, vel quia fuit iuris ignara sed tene primum. Tancred. Item signatur contra. j. eo. veniens. Sol. illa fuit fornicata, & ita obstabat ei exceptio fornicationis. sic 27. quaest. 2. Agathosa. Ber.

1 De materia huius glossae vide quos paulo ante citaui.

VErum.] Primo ponit dictum. Secundo ipsius rationem: ibi, Quia. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quòd si aliqui per consensum mutuum de praesenti matrimonium contraxerint, antequam sint carnaliter coniuncti, Potest alter religionẽ intrare altero inuito, sicut quidã sancti de nuptijs vocati fuerunt: & ille, qui remansit in seculo, poterit matrimoniũ contrahere, cum nõdum sint vna caro effecti. Nota, quòd ante carnalem copulam potest alter cõiugum altero inuito intrare religionem.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõp. Et post concil. Lateran. par. 5. cap. 1. Decisionem huius decretalis, valide tenet Sotus ab impugnatione haereticorum. li. 4. sen. d. 27. q. 1. artic. 4. Adde Turrecrematam in c. feriatim. 32. dist.

CAP. II.

VErum † post consensum legitimũ de presenti, licitum est alteri, altero etiam repugnante eligere monasteriũ, e (sicut f sancti quidam de nuptijs vocati fuerunt) dummodo carnalis cõmistio non interuenerit inter eos: & alteri remanenti (si commonitus continentiam seruare noluerit) licitum est ad secunda vota transire. Quia cum non fuissent vna caro simul effecti, satis potest vnus ad Deũ transire, & alter in seculo remanere. g

¶ Idem Pisano Archiepo.

¶ Qui inuita vxore professionem fecit & ei postea restituitur, non compellitur mortua vxore ad monasterium redire: matrimonium tamen contrahere non debet.

CAP. IIII.

QVidã † intrauit monasterium inuita vxore: qua ipsum repente coactus est ad eam redire; ea mortua, quaeris

[Gloss. seq. signat contrarium, & remittit.]

e Monasterium.] 27. quaest. 2. desponsatam. infra eod. ex publico. argument. contra infra de spon. commissum. ibi soluitur. Ber.

f Sicut sancti quidam.] sicut beatus Macharius & Alexius. 27. quaest. 2. cap. scripsit. §. ecce.

[Gl. seq. ponit opi. quam reprobat Io.

g Remanere.] & cũ alia contrahere. j. e. ex publico. Et dicũt quidam, quod nihilominus remanet vinculũ prioris matrimonij, sed prorsus inefficax propter ingressum: & sic habebit duas vxores, sed non obest tale vinculum. arg. de cõsec. dist. 4. c. 2. Sed contra eos facit 31. q. 1. quomodo virginibus. & j. de diuor. gaudemus. Vnde primi matrimonij vinculũ soluitur per ingressum religionis, vt in auth. de sanct. §. si vero constante adhuc matrimonio coll. 9.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. Et post cõcilũ par. 5. c. 2. vide glos. in c. mulier. 33. qõ. 5. & ibi doctos.

QVidam.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Consultationi. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam intrauit monasterium vxore inuita, coactus est ad eam redire: tandem mortua est illa: quaeritur, vtrum debeat compelli ad monasterium reuerti, an possit aliam accipere vxorem? Respondet Papa, quòd votum non tenuit: vnde ratione voti ad monasterium non tenetur redire: tamen alterius non poterit vxorem accipere, quia promisit se non exigere debitum carnis: quod fuit in eius potestate, & quantum ad hoc tenuit votum: sed non reddere, non erat in potestate viri, sed vxoris; vnde dicit Apostolus: Vir non habet potestatem sui corporis: sed mulier, & econuerso. Nota, quòd alter coniugum altero inuito ad religionem transire non potest. Item votum ex parte tenet, & pro parte non tenet. Item votum meum obligat me, ad id quod in me est. Item mutuam seruitutem sibi debent vir & mulier, ex quo sunt vna caro effecti.

[Glo.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

a Votum non tenuit.] plene, tenuit tñ quo ad ea q̃ erant in eius potestate, scilicet non exigere debitum carnis: quod in ipsius fuit potestate, sic ĩ. eo. placet. vnde compellitur continere, sed non compellitur ad monasteriũ redire, vt ĩ. eo. placet. Arg. ɔ. ĩ. e. ex parte. & c. consuluit. vbi compellitur ad monasterium redire. sed ibi soluitur.

b Non tenetur.] id est non debet ab ecclesia compelli, ipse tñ peccat si nõ ꝑficit qd vouit, ex quo impedimentum cessauit. arg. 17. q. 2. nos nouimus Ber.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. Secundo quærit. ponit opin. Tan. cõtrariam, quam approbat, & alternatiuè reuertitur ad primã. Tertio quærit, soluit distinguendo, sol. opponit, & respondet.]

c Nõ exigere.] hic ĩ. eo. placet. Sed hæc ratio nõ videt bona: sic enim beata Maria 1 contrahere non debuit, cũ proposuerit se non exigere 27. q. 2. beata Maria. & tñ legitime ɔxit, vt ibi dr. Rñdeo immo bona est hæc rõ, quia post tale votum ɔhere non debuit, ꝑ ꝑ ꝑnitatem quam hẽt exigendi debitum. & qd dr̃ d̃ beata Maria hoc fecit ex reuelatione diuina. Sed pone quod ɔhat, quid erit? Tancredus dixit, ꝙ tenet matrimonium: quia votum non fuit sollemne. arg. ĩ. qui cleri. vel vo. rursus. Alij dicunt, ꝙ non tenet matrimonium, & debent separari. ĩ. eo. ex parte & c. consuluit, & hoc verius vr̃. quia quantum ad continentiam seruãdam, satis sollemnizauit ipsum votum per suã ꝓfessionẽ. Vel si uis dicere quòd matrimonium teneat, ipse tñ debitum ab vxore exigere non debet: quanquam reddere debet exactus: quia faceret ɔ conscientiam. ar. s̃. de restit. spol. litteras. & ĩ. de sen. excõ. inquisitioni. Itẽ quæritur vtrum mulier possit intrare monasterium in casu isto inuito. Hic põt distingui, an sit reconciliatus ei, & eductus de monasterio, & tunc non põt eo inuito intrare. ar. 33. q. 5. quod Deo pari. si verò non est reconciliatus ei, potest transire ad religionem eo inuito. 27. q. 2. Agathosa. & 33. q. 5. qui vxorem. Sed vr̃ ꝙ non obstante eo ꝙ est reconciliatus; ꝙ ipsa possit intrare religionem eo inuito: quia ipse iam non potest ab ea exigere debitum: & sicut ille ea inuita renunciauit exactioni debiti coniugalis, ita & ipsa eo inuito põt renunciare seruituti, quam habet in ipsum. Hoc uerum est quantum ad huiusmodi seruitutem: quia & ipse debet ad monasterium redire vbi fecit professionem. ĩ. e. placet. quo ad alia tamen quæ vir debet vxori, & econtrario, non vr̃ ꝙ viro inuito possit transire, postquam illa eduxit eum de monasterio, & ei est reconciliatus: quia non solum tenentur coniungati ad debitũ carnale reddendum, sed ad mutuum auxilium & obsequium: quia in quibusdam matrimonium est legis obsequium, 27. q. 1. nuptiarum. Ber.

1. Cor. 7.

1 De hoc articulo vide B. Augustinũ li. 24. ɔ Faustum Manichæũ c. 8. & 9. magistrũ li. 4. sen. dis. 30 §. pmissis aliqd addendũ. & ibi Sotũ q. 2. art. 1. & 2. vbi late d̃ mr̃monio B. Virginis.

† Cap. 4. eod. ti. in 1. com. Et post cõci. Lateranẽ. par. 5. c. 23.

Et de articulo huius c. vide Turrecrematã in ca. sunt q̃ dñt. 27. q. 2. i fin.

an ipse cogatur reuerti ad monasterium, an aliam possit ducere in vxorem? Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd votum a non tenuit: vnde ratione voti ad monasterium non tenetur b redire: vlterius verò non poterit vxorem accipere: promisit enim se non exigere c debitum, quod in eius potestate erat: & iõ quo ad hoc votum tenuit: non reddere autem, non erat in eius, sed mulieris potestate. vnde Apostolus: Vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier.

¶ Idem. Exoneñ. episcopo.

Vxoratus religionem intrare non potest, nisi etiam vxor ingrediatur: vel nisi suspecta non sit, & continentiam promittat. hoc dicit. Et est vnum caput de principalioribus tituli.

CAP. IIII.

Cum † sis prædictus scientia literarum, ignorare non debes, sanctorum Patrum constitutioni d esse contrarium, vt vir vxore sua, aut vxor viro eius † non assumente religionis habitum, debeat ad religionem transire: & infra: ¶ Inde est quòd auctoritate Apostolica prohibemus, ne in episcopatu tuo, virũ vel vxorem (nisi vterque ad religionem migrauerit) transire permittas. Verum si ita vxor senex est & sterilis, e quòd sine suspiciõe f possit esse in seculo, dissimulare g poteris, vt ea in seculo remanẽte, & castitatem promittente, ad religionem transeat vir eiusdem.

¶ Idem Strigon. & Colon. † Archiepiscopis.

¶ Coniugatus nõ est ordinandus ad sacros ordines, nisi vxor continentiã promittat.

CAP. V.

Coniugatus: † & infra. Nullus cõiugatorum est ad sacros h ordines promouendus: Nisi

Cum sis.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Inde est. vbi ex genere præmisso infert speciem. Abb. Sicu.

CASVS. Præcipit † suo Papa epo Exoneñ. ne in epatu suo, permittat uirum vel vxorẽ ad religionem transire, nisi vterque ad religionẽ migrauerit: tñ si vxor est senex, q̃ sine suspicione possit in seculo remanere dissimulare potetit, vt in seculo remaneat castitate ꝓmissa, & vir poterit ad religionem transire. Nota, quod alter coniugum non debet ad religionem transire sine reliquo. Item si mulier sit senex, & castitatem promiserit, potest vir ad religionem transire. Item nota hic argumentũ pro senibus, quod sint continentes.

d Constitutioni.] 27. q. 2. sunt qui dicunt. & c. Agathosa. qa Agatho. & c. scripsit nobis. in istis cõstitutionibus dicitur: quod vir & vxor post quã copulatione coniugij vna caro effecti sunt, non potest alter ad religionem transire altero in seculo remanente.

e Sterilis.] ratione ætatis, & non naturæ: quoniam multę sunt steriles & iuuenes, quæ continere non possunt, 2 nec volunt.

f Sine suspicione.] sic ĩ. eo. vxoratus. & cap. ad Apostolicam.

g Dissimulare.] dissimulatione approbationis: quia talis transitus bene approbatur, si consentit mulier. ĩ. eo. vxoratus. & c. ad Apostolicam.

Coniugatus.] Diuiditur: quia primo ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, Nisi. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ nullus coniugatus ad sacros ordines recipiatur, nisi prius continentiam vouerit, & ab vxore fuerit absolutus. Nota, ꝙ non sufficit viro licentia mulieris, vt ad ordines ꝓmoueatur, immo exigit quòd continentiam voueat.

[Gloss. seq. recitet per qnæ argu pro, & soluit contrarium. Ioan.

h Ad sacros.] ex eo qd prohibet, & coniugatus nõ promoueat ad sacros ordines, dat itelligi, ꝙ possit ad minores. qa quod de vno negat, de alio cõsequẽs intellectus patet 25. dist. qualis. sed non est verum: qa cõiugati promoueri non debent. s. de cleri. coniu. diuersis fallacijs. immo si clerici sunt in minoribus ordinibus, beneficijs debent priuari. eo. tit. ca. 1.

† suo

† Strigonieñ &

† Colnien. Coloceñ.

† Ca. 5. eo. ti. in 1. compil. & post conci. par. 5. c. 6. Et de vero intellectu vide Durãdũ li. 4. sen. dist. 27. c. 2. & ibidẽ Palud. q. 3. & latius ibi Sotũ q. 1. art. 4. ver. pterea ɔ eãdẽ primã ɔclusionẽ.

2 Sano mõ hoc dictum accipias, iõ .n. ɔtinere non pñt qa reuera ad cõtinẽtiã se ñ disponunt, neq; ea faciunt, q̃ ꝓ cõtinẽtiæ dono à Deo impetrando fieri oportet.

[Glo. seq. quærit, ponit opi. Ala. ponit contrariam, & reuertitur ad primam.]

a Ab vxore cōtinentiam profitente.] sed nunquid sufficit hoc? vr̄ ꝙ sic. 32. dist. teriatim. & 77. dist. eps̄ bene dictionē. q potius ꝯdicit. sed ibi exponit religionem, i. castitatē. sic ī de cleri. cōiuga. sanè. quod cōcedebat Ala. si vir remaneat in seculo. Alij dicūt ꝙ ordinati nō dēt, nisi ad religionē conuertat vterque. Qd dr̄ hic, intellige in eo casu, ī quo esset senex & sterilis. ita ꝙ nulla est suspicio de vxoris incōtinentia: & sic intelligitur illa decr. sane. de cleri. cōiug. nā qui ꝓmouetur ad sacros ordines, eo ipso intelligitur cōtinentiam ꝓfiteri. & si iuuenis esset vxor, ꝓsumptio esset ꝯ vtrunque; atq. ī. ca. ꝓxi. in fi. vnde nō debet promoueri talis nisi ambo transierint ad religionē. secus si sit senex, & sine suspicione. Vel dicas vt dixit Ala. quòd aliud est in eo, qui ꝓmouet ad sacros ordines remanendo in seculo: quia ibi sufficit ꝙ communi consensu continentiam promittāt, vt dicunt iura primo inducta: quia etiam cōi consensu, sine susceptione ordinum pn̄t cōntinentiā profiteri remanendo in seculo. 33. q. 5. quod Deo pari. & aliud est in his q conuertuntur: quia locum ibi hēt quod dr̄ ī. c. proxi. & ī. eo. ad Apostolicam.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cōpi. & post cōcilium Later. par. 5. cap. 7. Et de materia & intellectu vide citatos paulo añ, in c. cōiugatur. adde Dñicum in c. si se cuidā. 28. dist.

† In aliquot impressis exēplaribus ita: & religiosā vestē vel vitā assumat.

† Cap. 7. eo. ti. in 1. cōpi. & post cōcil. par. 5. ca. 8. Vide Turrecrematā in c. sūt qui dicūt. 27. q. 2. & oino Dñicū Sot. li. 4. sen. dist. 27. q. 1. art. 4. ubi egregiè defendit decisionē huius decretalis.

ab vxore cōtinentiā [a] profitente, fuerit absolutus.

¶ Idem eisdem.

¶ *Vxoratus in episcopū promoueri non potest, nisi vxor religionem profiteatur.*

CAP. VI.

SAne † si coniugati consenserint ordinari, vxoris voluntas prius requirenda est: & infra. ¶ Fraternitati vestrę auctoritate Apostolica prohibemus, ne vxoratum [b] præsumatis in episcopum ordinare: nisi vxor prius professa continentiam, sacrum sibi velamen [c] imponat, & religiosam vestem † assumat.

¶ Idem Brixieñ. episcopo.

¶ *Sponsa de præsenti non cognita, quę dicit se velle religionem ingredi, compellitur infra certum tempus profiteri, vel adhærere marito.*

CAP. VII.

EX † publico instrumento nobis innotuit, quòd cum Veroneñ. episcopus causam matrimonij, quæ inter A. virum & M. mulierem vertebatur, suscepisset terminandam, iudiciali sententia matrimonium approbauit, & eidem mulieri præcepit, vt ad virum rediens, exhiberet eidem coniugalem affectum: quod cum renueret, † fuit vinculo excommunicationis adstricta. ¶ Ceterum quia licet à præfato viro desponsata fuerit: adhuc tamen (sicut asserit) ab ipso est incognita: Mandamus, quatenus si prædictus vir ipsam carnaliter non cognouerit, † & eadem ad religionem [d] transire voluerit, recepta ab ea sufficienti [e] cautione, quod vel ad religionem transire, vel ad virum suum redire infra duorum [f] mensium spacium debeat, ipsam à sententia, qua tenetur, absoluas.: ita quòd si ad religionem transierit, vterque

† renuerit in antiquis.

† cognouit

SAne.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Fraternitati. Abbas Sicu.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ si coniugati ordinari voluerint, voluntas vxoris prius debet requiri, & obtineri, vt dicitur in præcedenti c. prohibet etiam ne vxorat⁹ possit in episcopum promoueri, nisi vxor sua continentiam profiteatur, & intret religionem, sacram vestem assumendo. Nota, ꝙ vxoratus non dēt ꝓmoueri sine licentia vxoris. Item nota speciale in vxore epi, quòd dēt cōtinentiam profiteri: & intrare religionē antequam vir eius promoueatur in episcopum.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

b Vxoratum.] si de fraude non sit suspectus ratione vxoris & filiorum, à prælatura, & ab administratione non repellitur: in quo casu intelligitur hoc 31. di. omnino: secus si suspectus: quia sępe per tales substantia ecclesiastica deperire solet. 28. dist. de Syracusanæ. & ī. de cleri. coniu. diuersis fallacijs. 61. dist. Cathinensis.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

c Sacrum sibi vellamen.] sed quid si esset vetula, nunquid sufficit si continentiam profiteatur. ī. c. vxoratus. & ī. eo ad Apostolicam? Respondeo non sufficit, nisi conuertatur, & est speciale in vxore episcopi: aliàs contradiceret cap. præced.

ADDITIO. Quidam dicunt ꝙ non sufficit, & est speciale in epo. credo ꝙ sufficeret. & hoc intelligit de iuuene. arg. ex fine huius capituli.

EX publico.] Prima pars narrat factum. Secunda ibi, Ceterum. mulieri petenti dat iudicem. Tertia soluit obstaculū: ibi, sane. Abb.

CASVS. Inter A. virum, & M. mulierē qō matrimonij vertebatur, quæ fuit commissa epo Veroneñ. qui pro matrimonio sententiam promulgauit, præcipiens mulieri, vt ad virū rediret, & ei coniugalem exhiberet affectum: quod cum facere nollet, fuit excōicata. sed illa se virginem asserens, dicebat se velle religionē intrare: significatum fuit hoc dño Papæ, vnde mandat epo Brixieñ. quatenus si pdictus vir eam carnaliter nō cognouerit, & illa ad religionē transire voluerit, absoluat à sñia excōicationis, recepta prius sufficiēti cautione ab ipsa, ꝙ debeat ad religionē trāsire, vel ad virū suum redire infra duos mē ses: & si ad religionē transierit, vterque restituat alteri qd̄ ab eo recepit. In fine rñ det tacitæ qōni. quæ posset fieri de auctoritate Euangelij, qua dicitur: nō liceat alicui dimittere vxorē suam excepta causa fornicationis: quia illud intelligendum est de his, quorum matrimonium est carnali copula consummatum. Nota quòd ante carnalem copulam potest alter coniugum religionem intrare, altero in seculo remanente. Item cum dissoluitur matrimonium iusta de causa, vterque debet alteri restituere quicquid ab eo habuit. Item priuatur quis iure suo sine culpa sua. item per carnalem copulam matrimonium consummatur.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

d Religionem.] quid si vellet remanere in domo propria, & seruare religionem? Non est audienda. ī. eo. ex parte 2. in fi. quia ad bonum & malum se posset hēre. & ideo quod certius est, tenendum est. vt ī. de spon. iuuenis. & de pęnit. dist. 7. §. 1. Ber.

e Sufficienti.] noīe sufficientis cautionis intelligunt pignora, vel fideiussores. ff. mā. si mandato. §. vlti. satis putarem in casu illo dari cautionem ad arbitrium iudicis. 24. dist. quanquam.

f Infra duorum.] nunquid istud tempus est ordinarium & regulare, vt semper tantum tempus indulgeatur, & non minus, licet ordinatur de duob. mensibus? Credo quòd istud committetur arbitrio iudicis, vtrum plus vel minus tempus indulgeat ad profitendum dicenti se velle etiam intrare religionem. & currit a tempore illo quo iudex statuit terminum. Sed pone quod elapsum est tempus statutum, nunquid adhuc potest intrare

intrare religionem? Dico quod sic, semper ante carnalem copulam iudex tñ debet præfigere terminum peremptorium infra quem profiteatur, vel conuertatur ad virũ alioquin illam excommunicet, nec dabit ei tpš probationis episcopus nisi marit⁹ cõsentiat. De ho. dic vt s. tit. ex. statuimus.

a Restituat.] quod obtinet vbicunq; matrimonium dissoluitur ex iusta causa. j. de do. post diuor. resti. c. 1. & j. de ꝯiug. ser. proposuit. C. de spõ. l. vlt. C. de episc. & cleri. Deo nobis.

b Consummatũ.] sed ꝯ vr̃ quia matrimoniũ mãdato Dei perficitur. 26. dis. de inde opponitur. Sol. Est consummatio q̃ fit quo ad matrimonij essentiam. q̃ fuit facta in Paradiso ab ipso Dño per coniũctionem animorum quæ designat conformitatem fidelis animæ ad Christum, vt ibi. Et est quædã consũmatio, quo ad sacramẽtũ Christi ad ecclesiam, per incarnationem verbi Dei in vtero virginali: quod designat p illud mr̃imoniũ quod est carnali copula cõsũmatũ, vt hic. & s. de big. debitũ 27. q. 2. in oĩ, vel saltẽ quo ad hoc quod impedire possit propositum religionis. La. Notauit hic Alanus quod matrimoniũ non consummatum sortitur naturam ex constitutione ecclesiæ, ideò circa illud latissimè patet Papæ potestas ¹ Vincentius dixit, quod Papa per dispensationem posset dissoluere tale matrimonium: posset etiam statuere, quod per secundũ matrimonium romperetur primum secus de consummato quod ab ipso Dño naturam suã sortitur, & ideò sola interpretatio circa illud pertinet ad Papam non dispensatio, vel contraria constitutio. Contra tamen arg. j. de spon. duorum c. vlt. Ber.

Matth. 5. & 19.

† Vide concilium Tri. sessio. 24. tit. de sacramento matrimonij, can. 6. & seq.

† cõfirmari

† Cap. 8. eo. tit. in 1. cõp. Et post concilium par. 5. cap. 9. Vide quos citaui s. e. c. cõiugatus.

† existat ita

1 De materia hui⁹ glossæ, quæ ualde est cõtrouersa inter canonistas & Theologos uide Turrecrematã, in c. sunt q dicũt. 27. q. 2. versi. ad tertium sic proceditur. & latius per Sotum li. 4. dist. 27. q. 1. art. 4. versic. Alia verò argumenta.

restituat[a] alteri, quod ab eo noscitur recepisse: & *infra*. ¶ Sane quod Dominus in Euangelio dicit, non licere viro † nisi ob causam fornicationis vxorem suam dimittere, intelligẽdũ est secũdũ interpretationem sacri eloquij, de his quorum matrimonium carnali copula est consummatum,[b] sine qua consummari † non potest.

¶ Idem Priori & fratribus sancti Ioannis.

¶ Summa vt supra eod. cap. cum sis.

CAP. VIII.

VXoratus † sine licentia vxoris inter vos nullatenus recipiatur:[c] quæ integræ opinionis ita existat, † quod nulla marito suspicio habeatur, eam ad secunda vota velle migrare, vel quod minus continenter[d] debeat viuere: quæ si talis extiterit, marito eius in consortio vestro recepto, ipsa publicè in conspectu ecclesiæ cõtinentiam professa, in domo propria cũ filiis suis[e] & familia poterit permanere.

¶ Si autem talis fuerit quæ suspicione non careat: voto continentiæ celebrato, a secularium hominum se conuersatione remoueat, & in loco religioso, vbi Deo seruiat, perpetuò commoretur. ¶ Nullus vestrum mulierem aliquam tonsurare,[f] vel ad habitandum[g] secum præsumat assumere.

¶ Vrbanus tertius Priori sanctæ Crucis.

¶ Coniugatus faciens professionem vxore consentiente, licet nunquam intrauerit monasterium: si mortua cõiuge cum alia contrahat, non valet matrimonium, & monasterium intrare compellitur.

CAP. IX.

EX † parte Abbatis sancti Petri ad audientiam nostram peruenit, quod cũ D. in infirmitate

VXoratus.] Diuiditur principaliter in duas partes. Primò prohibet per hospitalarios sancti Ioannis uxoratũ recipi sine vxoris licentia. Secundo prohibet per ipsos recipi mulieres, Secunda ibi, Nullus. Prima pars subdiuitur, secundum quod distinguit qualitatem vxoris licentiam dantis. Abbas.

CASVS. Primò dicitur, quod cum vxoratus nõ recipiatur ad religionẽ, nisi uxor primo promiserit continentiã, si est talis, quod sine suspicione possit in sęculo remanere in domo propria cum familia sua stare poterit. Secũdo dr̃, quod si est iuuenis, compellatur recedere à conuersatione secularium hominũ, & intrare religionem. Tertiò dr̃, quod nullus clericus uel monáchus tondeat mulierem, vel secum teneat. Not. quod vxoratus ñ potest trãsire ad relegionẽ nisi vxor prius vouerit castitatem. Item uotum publicè factum, vr̃ esse sollemne. Item si mulier non caret suspicione. non sufficit viro eius licentia conuertendi, nisi ipsa intret religionem.

Item moniales non debent habitare cum monachis.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

c Nullatenus recipiatur.] sed pone, quod de licentia vxoris recipiatur, & professionẽ faciat solemniter, & habitum recipiat, sed vxor non promittit cõtinentiã, nec promisit trãsire ad religionem, siue sit senex siue iuuenis. nunquid tenet monachatus, cũ non sit seruata forma huius cap. s. e. cum sis. & j. eo. ad Apostolicã? Ego credo, quod monachus sit, & votũ sollẽnizauit omnino quo ad se, ita quod non possit exire monasterium, nec uxor potest eum repetere iure seruitutis: quia renũciauit illi seruituti dando ei licẽtiã episcopus tamen per officium suum a potest virum de monasterio reuocare, & reddere uxori, ne illa incidat ĩ fornicationem, cum hoc ad ipsum pertineat, si suspecta est, 93. distinc. diaconi. & ita intelligunt iura de hac materia loquentia. sed ea mortua compellitur redire ad monasterium. & sic intelligitur. s. eo. cap. 1. & j. eod. ex parte. consuluit. & sup. quod met. cau. c. 1. & licet dicatur hic, & supra eo. cum sis. & j. eo. ad Apostolicã. quod alter coniugum non recipiatur, nisi alter transeat ad religionem, uel promittat continentiam, uerum est hoc quod non debet recipi, nec ille etiam debet transire: tamen si recipiatur prædicto modo, tenet monachatus, ut dictum est: quia multa fieri non debent, facta tamen manent. De hoc not. infra eo. c. proxim. nec dicitur in aliqua istarum decret. quod monachatus non teneat, sed quod ita fieri debeat. B.

a Idem notatur j. cap. proxi. ad fi. vlt. gl. & idẽ Innocentius s. e. quidam. Ioan. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp.

d Minus continenter.] sic s. eo. cum sis. & j. eod. ad Apostolicam.

e Cum filijs suis & familia.] sic 20. q. 1. uidua. 27. q. 1. mulieres. arg. contra ea. causa. q. 2. scripsit.

f Tonsurare.] 30. dist. si qua mulier.

g Ad habitandum.] quia huiusmodi duplicitas reprobatur. 18. q. 2. diffinimus. & 32. disti. interdixit. 7. q. 2. cognouimus. Ber.

EX parte.] Professus religionem de consensu uxoris in seculo remanentis, licet uxori fuerit restitutus, ea mortua ad monasterium redire compellitur. ita communiter summatur. textus tamen iste nihil dicit de restitutione. Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem ibi, Quia verò. Abb.

CASVS. Quidam D. nomine in infirmitate positus, uxore sua consentiente uotum castitatis emittens, suscepit habitum monachalem. & postmodum liberatus, uxorem suam retinuit. & ea defuncta aliam superinduxit: quæritur utrum cum ea ualeat remanere? Re-

spondet

spondet Papa, licet ille D. ad religionem de iure nequiuerit proficisci vxore in seculo remanente, ea tñ sublata de medio, votum suum violare non potuit: vñ mandat, quatenus si verũ est quod asseritur, prædictus D. compellatur per excommunicationem, vt mulierē suam dimittat, & ad suum monasterium reuertatur; de cetero ī habitu regulari moraturus. Nota, ꝙ vir nec ītrare religionē, nec votũ vouere potest sine cōsensu vxoris. Item non sufficit viro intranti religionem, licentia vxoris in seculo remanentis. Item vouentes ꝯpellendi sunt per sententiam excommunicationis votum suum seruare.

positus, consentiente a vxore votum vouens castitatis, monachalem habitum suscepisset, postmodum liberatus, vxorem retinuit, & aliam, ea defuncta, sibi temerè copulauit. ¶ Quia verò licet prædictus D. vxore sua remanente in seculo, de iure ad religionem b nequiuerit proficisci, ea tamen sublata de medio, votum sine salutis suę periculo, non potuit violare: Mandamus, quatenus si verum est quod asseritur, prædictum D. per excommunicationē compellas, vt muliere dimissa ad suum monasterium reuertatur: sub regulari habitu de cętero Domino seruiturus.

¶ Clemens † tertius.

¶ Professus religionem vxore sciēte, & dissimulante, ea mortua ad seculum redire non potest. h. d. secundum intellectum veriorem, & singularem in materia.

CAP. X.

CONsuluit † nos G. sacerdos, vtrũ vir ad religionem transiés, c & in ea per annum & amplius moram faciens, vxore sua, postquā ad domum transierat d regularem, de præsenti vita sublata, secularem habitum resumere valeat, & aliam ducere in vxorem, vel si ductam ei liceat retinere.

¶ Cōsultationi huiusmodi taliter respondemus, quod prædictus vir nec habitum potest abijcere, quem assumpsit, nec aliquam sibi matrimonio † copulare. Quod si contraxerit, matrimonium

[Gl. seq. quærit & ponit opinionē Lau. & remittit.]

a Consentiente vxore.] sed esto, ꝙ sit inuenis, nunquid vouet dando licentiā? nam non potest i seculo remanere. ī. eo. cum sis. Lau. dicit, ꝙ si scit ius, vel ei dicatur, itelligitur vouere, aliās nō 1 & dic consentiente & promittente intrare religionem, 27. q. 2. Agathosa arg. Vel dic vt in notula seq. dicit.

† Ad hoc. j. eod. ueniens. Io. And.

† Celestinus iij.

[Gl. seq. arg. alle. duo iura, in cōtrariū alle. alia duo. ponit tres opin. & tertiam impugnat. ponens dictũ Hu. & soluens decre. 1. ī. eo.]

b De iure ad religionem.] colligitur 2 hic ar. ꝙ vxoris licētia nō sufficit, ad hoc vt ad monasterium possit transire vir eius sim. ī. eo. tit. c. 1. & 33. q. 5. notificasti. Sed cōtra videtur. 27. q. 2. Agathosa. & 33. q. 5. qui vxorem. Quidam dicunt, ꝙ licentia vxoris non sufficit nisi & ipsa conuertatur. & c. qui vxorem. loquitur de consilio. & c. Agathosa, exponitur ita ꝙ huic dicto concordat. Alij dicunt ꝙ sufficit licentia vxoris, & dādo ei licentiam intelligitur sollemnizare votum. arg. 32. dis. seriatim. 28. distin. diaconi. & cap. si qua vidua. & hoc cap. & similia loquuntur de licentia extorta. Tan. & quidam alij dicunt, ꝙ hoc intelligi debet ſm distinctionem illius cap. ī. eo. cum sis. & j. eo. ad Apostolicam. Sed hæc distinctio non videtur hic habere locum: quia si fuit inuenis, non sufficiebat dare licentiā, nisi ipsa conuerteretur, vt ibi dicitur: vnde non tenuit votum. nec debet compelli redire ad monasterium, vt ī. eo. quidam, si erat senex, bene potuit transire de licentia vxoris, vt ea iura dicunt: & hic dicit, ꝙ de iure transire non debuit. Hugo dicebat, quod illa decre. quidā intrauit. non tenebat. quia bene debebat ille compelli ad monasterium redire: quia votũ tenuit. & hoc idem potest dici secundum eum de illa. j. c. placet. prope fi. vbi non cogitur redire ad monasterium, & sic stabitur huic: & j. eo. c. prox. hoc satis videtur. Sed dicatur quod in decre. illa, quidam intrauit. tenet, & ille non compellitur redire ad monasterium: quia votum non fuit sollemne: quia inuita vxore hoc fecit, nec fecit ibi professionem: hic verò consentiente vxore professionem fecit. j. c. proxi. & sic omni modo quo potuit votũ sollemnizauit: vnde quamuis non debuerit vir transire vxore in seculo remanente, tamen tenuit votum, & monachus fuit: quia multa fieri non debent, facta tamen remanent. ī. tit. prox. ad Apostolicam. vnde compellitur redire ad monasterium uxore mortua: sed contradicere videt. ī. c. 1. vbi mulier dedit licentiam viro, & tamē de monasterio reuocat, & restituitur uxori, nisi vxor castitatem promiserit, aut ad religionē trāsierit; Sed nō dicitur quod monachatus non tenuerit, vnde mortua uxore cōpelli debuit ad monasteriū redire: & ita concordat cũ ista; & hoc probatur j. quod met. causa. c. 1. Hugo dixit, quod decreta. illa non tenet: quia consentit marito, & debebat compelli ad castitatem, vel monasteriū intrare si inuenis esset. & præterea non dicitur ibi, quod mulier posset reuocare maritum, sed episcopus ex officio suo: tamē compellitur illa redire, ꝓpter ea quæ dixi j. eo. placet. ibi similiter nō fuit sollemne votum: quia nō habuit licentiam viri, vnde nec illa cōpellitur redire ad monasteri um. Bernardus.

2 De materia huius glossæ uide plenissimè p Henricum Boich. ī. eo. ca. vxoratus.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōpi.

† Al. ita: in mrīmoniū copulare al. ita; in matrimonio copulare.

ADDITIO. Vł ꝓmisit vitā mutare. 27 q. 2. Agathosa.

COnsuluit.] Legitur varijs modis, & secundum primum intellectum hoc dicit: si coniuges profitentur religionem, altero mortuo alter ad seculum redire non potest. & iste intellectus elicit ex textu, intelligendo, quod uxor ēt intrauit religionem. Legitur & secundo, quod solus maritus intrauit, & hoc intendi. Professus religionem de consensu uxoris in seculo remanentis, ea mortua ad seculum redire non potest. sic communiter summāt doctores. sed iste textus non patitur aliquem istorum intellectuum. Communis diuisio. Secunda ibi, Consultationi. Abbas.

CASVS. Quidam consentiente vxore sua transiuit ad religionem, tandem vxor illa mortua est; quæsitum fuit, vtrum possit habitum secularem resumere, & aliam ducere in uxorem, uel si ductam sibi liceat retinere? Rñdet Papa, quod ꝓdictus uir nec habitum quē assumpsit, abijcere pōt, nec aliquam sibi in matrimonium copulare. & si cōtraxerit, matrimonium ipsum est dirimendum. Nota, quod sufficit uxoris licentia ad hoc ut uotum uiri teneat, ut hic colligitur.

c Transiens.] de consensu 3 uxoris, quæ senex erat, uel promisit uitam mutare. 27. q. 2. Agathosa. uel ipse post mortem uxoris ratum habuit quod prius fecit. sim. ī. quod met. cau. perlatum. Ber.

d Transierat regularē.] ipse maritus. & ita idem est in canonico regulari, quod in monacho, cum parua sit differentia inter eos. 20. q. 3. præsens clericus. j. de statu monacho. quod Dei timorem.

3 Vt dixi ī. ca. proxi. Petrus & Abbas intelligunt hoc c. qñ sciēte & tacente cōiuge, religionē ꝓfitet; q si prius morit q reuocet, ille manet monachus Ioa. And.

[Glo.

[Gl. seq. soluit contrarium.]

a Dirimendum.] ergo votum eius fuit sollemne, ex quo separat matrimonium. ∫. qui cleri. vel vouen. rursus. q̄d verum puto: q̄a de licentia vxoris intrauit, & ita tenuit ingressus: aliàs esset contra ∫. eo. placet. in fi. B.

terius debitum carnis, q̄d erat in eius p̄tāte. redire verò ad sęculum, non erat in p̄tāte ipsius, sed mariti, & ideò quo ad se vnū tenuit, & post obitū viri tenere non desijt, cum ad eum casum deuenerit, in quo efficax potuit habere principiū: tñ saluti suę melius prouideret, si ad monasteriū rediret: si verò ad hoc induci non poterit, non est compellenda. No. q̄ votum pro parte tenet, & pro parte non tenet. Itē iuri suo licitum est cuilibet renunciare, sed iuri alterius nemo renūciare potest. Item si res venit ad eum statū à quo incipere potuit, tenet etiam si ab initio non tenuit.

CHarissim⁹.] Cōmunis diuisio Secūda pars ibi, Fraternitati. Abbas.

CASVS. Vxor regis Suetiæ graui infirmitate depressa cōtinentiam vouit: vir suus ad tempus voto continentiæ consensit; ipsa postmodum liberata, viro suo adhærere matrimonialiter recusabat: vnde rex petijt à Papa sibi super hoc prouideri, & compelli vxorem sibi matrimoniali adhærere affectu. mādat Papa quibusdā, quatenus si inuenerint vxorem regis p̄dicti graui infirmitate detentam, continētiam vouisse: & virū suum ad tēpus præbuisse consensum: maximè si idem vir non uouit perpetuā continentiam, prædictam dominam viro suo faciāt adherere, & vtrunque ad inuicē matrimoniali affectu tractare. No. q̄ vir & vxor pari consensu possunt continentiam vouere: sed alter sine altero vouere nō potest. Item votum ad tempus emissum non obligat vouentem.

[Glos. seq. arg. & remittit, iterum arg. & approbat.]

b Præbuisse consensum.] arg. q̄ sufficit alterius cōsensus ad hoc vt alter possit intrare religionem. De hoc dic, vt dictū est ∫. eod. c. 1. & ex eo quod dicit, ad tempus, videtur si simpliciter licentiam dedisset, quòd sufficeret, & ex eo quod dicit, maximè si vir eius continentiam vouisset: quod verum est: quia vir & vxor communi consensu possunt continentiam vouere perpetuo remanendo in domo sua 33. q. 5. quod Deo pari. & ad tempus. 33. q. 4. Apostolus.

c Maximè.] idest, tantum, secundum quosdam. 1 Ber.

ipsum decernimus dirimendum.[a]

¶ Celestinus tertius.

¶ *Coniunx, quæ cōtinentiam vouit, tenetur reddere debitum coniugi, licet ad tempus voto consenserit.*

CAP. XI.

CHarissim⁹: † & infra. ¶ Fraternitati vestræ mandamus, quatenus si inueneritis vxorē regis Sueuię graui infirmitate depressam, continētiam vouisse, & virum eius ad tēpus præbuisse consensum,[b] maximè[c] si nō idē vir continentiam vouit perpetuam, eādem viro cohabitare faciatis, & vtrunque inuicem matrimoniali affectione tractare.

¶ Idem.

¶ *Si alter coniugum altero ignorante religionem profitetur, & propter hoc de monasterio educitur, illo mortuo ad monasterium redire non cogitur.*

CAP. XII.

PLacet† nobis: & īfra. ¶ Solicitudo tua consuluit, vtrum mulier, quæ credens mortuum maritum, habitum religionis assumpsit, & eo reuerso de monasterio educta fuit, post obitum viri sit ad regularem obseruantiā compellenda. ¶ Super quo respondemus, quòd licet votum eius vsquequaque non tenuerit,[d] eatenus tamē fuit obligatoriū, quatenus se poterat obligare: promisit enim intrādo monasteriū, se non exacturam carnis debitū, † quod erat in potestate ipsius;[e] redire verò ad seculum, in eius potestate[f] non erat, sed in potestate mariti: & ideo quantum ad ipsam tenuit[g] votum: quod post viri obitum tenere non desijt: cum ad eum casum, à quo poterat[h] efficax habere principium, peruenisse noscatur. Cōsultius itaque dicimus, & ei congruentius ad salutē, vt ad monasterium redeat, vbi bona ducta intētione professionem fecit, & habitum religionis accepit. Si verò ad hoc induci nō poterit, ipsam inuitam credimus non cogendā.[i]

¶ Innocentius tertius Pisano Archiepiscopo.

¶ *Summa vt supra eodem, capitulo, cum sis.*

d Vsquequaque non tenuerit.] quia remāsit obligata viro ad debitū reddendum. 33. q. 5. si dicat.

e In potestate ipsius.] sic ∫. c. quidam intrauit. Ber.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

f In eius potestate nō erat.] & sic auctoritate ꝓpria exire nō poterat. Quid si exiuisset de facto, nunquid esset compellēda redire? Vī q̄ nō, p̄ id q̄d dicit in fine. ADDITIO. Et 27. q. 2. si vir. Sed ∫ ∫. e. quidam. in fine.

[Gl. seq. arg. ponit duas leges, & vnum canonem, & soluit.]

g Quantum ad ipsam tenuit.] arg. q̄ sententia pro parte tenet, & ꝓ parte nō tenet. ff. de re. iud. de vnoquoque. ff. de minor. etiam. §. 1. arg. ∫. C. de repu. l. vnica. ff. fami. ercifcun. l. in hoc iudicio. de consec. distin. 2. comperimus. Dic quod si sententia continet plures articulos, siue plura capitula, a id est, diuersa, potest pro parte valere, & pro parte non valere, & sic pōt pro parte confirmari, & pro parte infirmari. exempla patent ∫. de testa. Raynutius. & cap. Raynaldus. & l. prædicta, etiam, aliàs aut tota confirmatur, aut tota cassatu. de consec. dist. 2. comperimus.

h A quo poterat.] sic econtra soluitur iudicium, quod firmum erat si ad eum statum deuenit à quo incipere non potuit. ff. de iudi. si à me. & l. si alter 3 secus in matrimonio. 32. q. 7. illi qui sani. & c. neque furiosus. ∫. de eo qui cog. consan. vxo. suæ discretionem.

[Glos. seq. quærit, & remittit.]

i Non cogendam.] sed nunquid tenet matrimonium si mulier ista cōtraheret? Dic vt dictum est ∫. eo. quidam intrauit. hic non fuit votum sollemne: quia nec habuit licentiam viri: vnde non compellitur redire ad monasterium. sic ∫ eo. quidam.

PLacet.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Super quo. Abbas.

CASVS. Quædam mulier credens maritum suum esse mortuum, habitum religionis assumpsit: tandem eo reuerso de monasterio educta fuit: viro suo postmodū defuncto, quærit vtrū compellenda sit ad monasterium redire? Rñdet Papa, q̄ votū suū nō tenuit omnino, tñ in tm̄ tenuit, quatenus se potuit obligare: intrando enim monasterium promisit se non exacturam vl-

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. Vbi integrā hēs facti hic truncati narrationē, quæ & Contius affert.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cōp. Vide Turrecrematā ī c. feriatim. 32. d. & latè hic Henrichum Boich. vide magistrum sen. li. 4. dis. 38. §. hic quęritur.

1 Scilicet Gof. Phil. & Innocentiū. quod placet Hostiensi p̄ id q̄d dixit glossa prox. Ioan. And.

† Vide Sotū li. 4. sen. dis. 32. q. 1. ar. 1. & 2. & 3.

a Vel vnū solū separabile de hoc q̄re de reg. iu. ea quę lib. 6. Io. And.

3 Cōiter incipit Iulianus a. vide de ele. quærelam sup. 1. gl. Io. And.

ADDI-

ADDITIO. Vel dic verius, quòd non habuit viri consensum in suo ingressu, sed de professione emissa constat per responsionem domini Papæ.

AD Apostolicam sedem.] Istud c. est pars c. ad Apostolicam, s. tit. proxi. Primò ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, nisi. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quod cũ vir & vxor sint vna caro, non potest vir ad religionẽ intrare, nisi mulier similiter castitatem voueat, & religionẽ ingrediatur: nisi forte sine suspicione incontinentiæ possit in seculo remanere. No. quod vir & vxor per carnis commistionẽ fiunt vna caro. Item vir non debet cõuerti, nisi vxor cõuertatur. Item nota hic argumentum pro senibus quod sint continentes.

† Cap. 2. tit. de regularibus in 3. comp. Vide Turrecrematã in c. sũt q dñt 27. q. 2. in fi. adde Ancharanũ i c. tua nos de iure iur.

a Vt sine suspicióne.] sic s. eo. cum sis, & c. vxoratus. Ber.

ii EX parte.] Cõmunis diuisio. Secunda ibi, Nos autem. quæ tria facit. Primò cõtra solutionem allegat. Secundò soluit: ibi, Nos tamen. Tertiò solutionem determinat: ibi, Porrò. Abb. Sic.

† Luduñ.

CASVS. Quædam mulier corã duobus abbatibus velum viduitatis assũpsit, cũ celebratione Missæ ac litania, sicut moris est: post hæc q̃dã nobilis proponebat se mulierem illã mediantibus internuncijs per verba de præsenti despõsasse: mulier illa cõfitebatur se consensisse in illum, sed quia audierat illum lepra percussum, nolebat sibi vlterius adhærere: quærebatur vtrum huiusmodi veli susceptio matrimonium impediat inter eos? Respondet Papa, licet videatur, quod ex quo matrimonium contractum est inter legitimas personas per verba de præsenti, in illo casu possit, id est, in nullo casu possit illis viuentibus dissolui, vt altero viuente alter possit ad secunda vota transire, etiam si vnus fidelium fieret hæreticus: nisi fortè secus fieret ex reuelatione diuina, sicut de quibusdam sanctis legitur esse factum: tamen Papa non vult declinare à vestigijs antecessorum suorum, qui dixerunt, quod antequam matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licitum est alteri coniugum reliquo inconsulto ad religionem transire, & alter poterit se alij copulare: & hoc idem Papa consuluit obseruandum in casu præmisso, quamuis causa sit falsa, per quam mulier prædicta ad veli susceptionem fuit inducta: quia & sine tali quali et causa, mulier propter religionem id facere potuisset: verumtamen licet mulier illa videatur religionis habitum assumpsisse in veli susceptione, tamen si velit in domo propria permanere, quasi seruatura propositũ religionis, compelli debet ad matrimonium consummandum, nisi voto sollemni se astrinxerit ad obseruantiam regularem: in quo casu compellenda est religionis propositum adimplere. Not. quod matrimonium potest contrahi per nuncios, & ita possunt pallium cõferre. Item antequã matrimoniũ carnali sit copula cõsummatum, alter coniugum potest altero inuito ad religionem trãsire: aliàs compelli debẽt insimul permanere. Item falsa causa non impedit susceptionẽ religionis. Item velum viduitatis nõ impedit matrimoniũ contractum, si religionem certam nõ intrat mulier. Item votum solemne impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. De materia vide citat. s. eo. c. verũ. & c. ex publico.

CAP. XIII.

AD†, Apostolicam sedem: & infra. ¶ Cum autem vir & vxor vna caro, sint per copulam coniugalem effecti: nec vna pars cõuerti possit ad Dominum, & altera in seculo remanere: profectò non est alter coniugum recipiendus ad obseruantiam regularem. Nisi reliquus perpetuam continentiã repromittat: sed & vitam debet mutare: nisi forte sit eius ætatis, vt sine[a] suspicione incõtinentię, valeat in seculo remanere.

¶ Idem Lugduneñ. † Archiepiscopo.

¶ Per religionis professionem, non per propositum castitatis seruanda in seculo, dissoluuntur sponsalia de præsenti.

CAP. XIIII.

ii EX † parte tua est intimatum, quod cum quędam mulier velum viduitatis[b] coram duobus Abbatibus assumpsisset, benedictione sollemni cum celebratione Missæ ac litania† (sicut debuit) accedente, quidã nobilis proponebat, se prius mulierẽ ipsam, mediãtibus internũcijs,[c] †per verba de præsenti, arrha[d] ẽt interposita, desponsasse: & infra. ¶ At illa se in illũ cõsensisse confessa, dixit, quod audierat eum esse lepra† percussũ, & ob hoc eius fuerat abominata cõplexus:[e] & infra. ¶ Nos autem inquisitioni tuę taliter respondemus, quod etsi possit non incõsultè videri, quod ex quo matrimoniũ inter legitimas personas, per verba de præsenti contrahitur, illis viuẽtibus in nullo casu possit dissolui, vt viuẽte reliquo alter ad secunda vota transmigret: † etiam si vnus fideliũ inter quos est ratum cõniugiũ,[f] fieret hęreticus, † & nollet permanere cũ altero sine contumelia creatoris: nisi forte secus fieret ex reuelatione diuina quę superat omnẽ legem:[g] sicut à quibusdã sãctis[h] legitur esse factũ. ¶ Nos tamen nolentes à

† Litania quid tradit Concilium Moguntiacũ sub Carolo Magno anno 813. c. 32. & 33.

† Vide Sotũ li. 4. sen. dis. 27. q. 1. art. 3. vers. sed alia hinc nascitur. & Turrecrematam in c. nec illud. 30. q. 5. & in c. honorantur. 32. q. 2.

† De hoc Sotus li. 4. sen. dis. 32. q. 1. art. 1. ex quo intelliges glossam finalẽ hic veram esse.

† migraret.

† Quia p hæresim nõ dissoluitur matrimoniũ. cõcilũ Tridẽ. ses. 24. tit. de sacramento matrimonij canone 5.

b Viduitatis.] id est, velum quod datur viduis. arg. 27. q. 1. viduas quoque nec dicit hic, quod votũ emiserit: vnde postea distinguitur circa finẽ: nec dicit velũ professionis: licet enim affirmat habitu sũ vel velũ religionis, psumitur quod vouerit, sed nõ est sufficiens psumptio, nisi deuoueat se alicui religioni, vt dicitur in fine. Lau.

c Internuncijs.] no. quòd matrimonium potest contrahi per nuncios inter absentes, vt hic videt 32. q. 2. honorantur. ff. de spon. sufficit. & l. vlt. ff. de ritu nuptiarum. mulierẽ.

d Arrha.] licet arrha possit apponi in contractu matrimonij, non tamen pęna. C. de spon. l. vlt. ff. de verb. obl. Titia. j. de spon. Gemma mulier. & hęc arrha postquã mulier intrauit monasterium, potest repeti à viro & exigi. s. eo. ex publico. C. de epis. & cle. Deo nobis olim non poterat, vt ibi dicitur.

e Complexus.] Quærebatur vtrum veli susceptio impediret matrimonium inter eos.

f Ratum coniugium.] quia contumelia creatoris non soluit ius matrimonij inter fideles, licet alter labatur in hęresim: quia matrimonium ratum est inter eos. Sed si duorum coniugum infidelium alter conuertatur ad fidem, tunc contumelia creatoris soluit ius matrimonij, secundum quod dicitur. j. de diuor. quanto.

g Omnem legem.] 19. q. 2. duæ sunt s. de reg. licet j. de diuor. gaudemus.

h Sanctis.] s. eod. verum 27. q. 2. cap. scripsit. §. ecce. vers. item beatus.

[Glo.

prædecessorum † nostrorū vestigiis declinare, q respondere consulti, ante quam matrimoniū sit per carnalē copulā consummatum, licere alteri coniugū reliquo inconsulto, ad religionē transire, ita q reliquus ex tūc legitimè poterit alteri copulari: hoc ipsum tibi consulimus obseruandū in articulo pnotato: q̄uis falsa sit causa, a per q̄ ad susceptionē veli, prędicta mulier est inducta; cū sine qualibet tali causa idipsū religionis obtentu facere potuisset. ¶ Porrò licet pdicta mulier videat in veli susceptione [b] religionis habitum assumpsisse, si tamē velit in domo propria remanere, quasi propositum castitatis [c] in seculo seruatura, nihilominus consummandū est matrimonium iam contractū: nisi se voto [d] astrinxerit ad obseruantiā regularem: in quo casu compelli potest, vt relicto seculo, religionis propositum exequatur.

¶ Idem Rudinen. † episcopo.

¶ Maritus factus monachus a coniuge adulterata, reuocari non potest.

CAP. XV.

CONstitutus † in pręsētia nostra H. sua nobis cōfessione mōstrauit, q in acolythatus ordine constitutus, quandam puellā R. nomine in facie ecclesiæ duxit vxorē; q̄ cum carnaliter cognouisset, orta discordia inter eum et amicos puellæ, ipsa fuit cuidam alii V. nomine copulata: & tu memoratū H. vsque ad gradum sacerdotii [e] ordinasti. Cū autē cū sua cōscientia remorderet, habitū ordinis Cisterciē. assūpsit: & infrà. ¶ Ideoq; mādamus, quatenus si res ita se habet, prædictam mulierem, vt à dicto V. recedat, cui per adulteriū est coniuncta, nec prędictum monachum impetat, † quo minus regulare votum valeat adimplere, per cęsuram ecclesiasticam cogere [f] non omittas.

¶ Idem Pictauien. episcopo, & Abbati de Boribarden. † Pictauien. diœcesis.

¶ Vxor non potest repetere maritum, de cuius licentia religionem intrauit, si post ingressum non continuit, licet ad consentiendum, seu ad dandam licentiam dolo fuerit inducta.

[Gl. seq. alleg. concor. & demum contraria tria.]

a Falsa sit causa.] falsa. n. demonstratio vel causa legatum nō perimit. C. de fal. cau. adie. leg. l. 2. ff. de cōd. & demon. falsa demonstratio. nec mendaciū obligātis impedit obligationem. arg. j. eo. veniens, ff. de pig. act. l. 1. & l. si rē alienā. nec vitiat dispēsationem, j de consan. q. a circa, & ita non cōsideratur q̄ fuerit causa impulsiua. ar. s. de iureiur. quemadmodum. §. vlt. Arg. contra. j. de voto & vo. redēp. magnæ, i fi. 1 Nā in huiusmodi spiritualibus etiā dolus aduersarij non vitiat ꝯtractū. s. de his quæ vi, metusve cau. fi. c. cū dilectus. & j. eod. dudū. & c. accedens. nec considerat causa vel intentio ꝯhentis. C. de cōdi. ob cau. da. si repetendi. & s. de regu. & transe. ad relig. vidua. 27. dist. qd interrogasti. Tanc.

b In veli susceptione.] sic j. qui cler. vel vouen. consuluit. 33. q. 5. quod Deo pari. tū solus habitus non facit monachum, sed professio s. tit. proxi. porrectu. nisi feratur per annū. s. de reg. ex parte tua, vel nisi sit habitus professionis, qui dat profitētibus. s. tit. prox. statui n°. & c. vidua. & 20. q. 1. quē progenitores, & est hic ar. q susceptio veli siue habit° nō facit monachum.

[Glos. seq. re. i. per q̄st. an clericatus, vel vita eremiti a, &c. in fi. quærit, & soluit.]

c Propositum castitatis.] bene dicit propositum: quia si verè castitatis votu deuouerer, alicui religioni, s. sancti Augustini, vel Benedicti, in propria domo manēdo, bene sollemnizaretur votū n. 27. q. 1. de viduis. & c. mulieres, 20. q. 1. vidua. j. qui cle. vel vo. insinuante. Vel dic, q talis religio non soluit sponsalia de præsenti, sicut nec dissoluerē: nt, si vir fieret clericus. 27. q. 2. si vir. De vita eremitica dicunt quidam, q soluit sponsalia de præsenti. arg. 27. q. 2. c. scripsit §. ecce. Alij dicūt quòd non. vnde si eremita contraheret matrimonium, teneret: quia potest habere proprium. 19. q. 3. c. perlatum. §. è contra. Io. Sed quid si in veritate leprosus fuisset? Si sit sponsa de futuro, soluuntur sponsalia propter lepram: vnde non tenetur contrahere. s. de iureiur. quemadmodum. si essent sponsalia de præsenti, bene compelleretur consummare matrimonium, nisi vellet intrare religionem, sicut hic innuitur.

d Voto.] idest, professione.

COnstitutus.] Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Quidā acolythus H. noie, quandam puellā duxit in facie ecclesiæ in vxorē, & eā carnaliter cognouit: tandē orta est discordia inter illū, & amicos puellę: quare fuit alij copulata, & dictus acolythus fuit ad sacros ordinatus; & tandem habitū Cisterciem. assūpsit. Dubitauit ipse H. an licitè posset in suo pposito remanere: accessit ad Papā exponēs sibi prędicta: vnde mādat diœcesano epo, quatenus, si res ita se habet, prædictā mulierē compellat, vt ab illo recedat, cui per adulteriū fuit copulata, nec prędictū monachū impediat, quo minus votū suū valeat adimplere. Nota, q si vxor alicuius publicè adulterat, vir licitè potest postmodū promoueri ad ordines, & intrare religionem: hoc intellige, si post adulterium commissum eam non cognouit.

e Ad gradum sacerdotij.] qd bene fieri potuit, 2 cū illa vxor sua publicè fuit adulterata; vnde amisit ius quod habebat in eum. j. de diuort. significasti. Itē si fuisset vidua, vel ab alio cognita, promoueri nō debuit. 34. distin. curandum. si 'nius.

[Glos. seq obijcit, & soluit.]

f Cogere.] sed videtur, quòd talis coactio ei obesse nō debet, quo minus repetat virum: quia in facie ecclesię nupsit tolerante ecclesia, quādiu saltem appareat an fuerit matrimonium inter illos. Argumē. j. de frig. & malefi. fraternitatis. 3 j. de diuor. gaudemus, in fine. Respondeo, non excusatur propter hoc: imo magis puniri debet: quia taliter nupsit, nulla sententia separationis præmissa, vnde illa debet separari ab eo, cui iuncta fuit per adulterium; quia viuente viro priori, altero non potuit copulari, licet perdiderit ius, quod habebat in illum: quia manent coniuges etiam separati propter adulterium. 32. q. 7. ca. 1. & 2. & sic obstat ei exceptio fornicationis. 4 j. eo. c. prox. & 27. quæst. 2. Agathosa. aliàs si fornicata fuisset: posset ipsum repetere, vt in cap. Agathosa. nisi de consensu illius promotus fuisset, vt ibi. 33. quæst. 5. qui vxorem.

† Per pdecessores pōt intelligi Alex. iij. cui° sunt decretales i c. versi. & in c. ex publico. s. eod. is enim Inno. iij. q hic loquit pcessit.

1 Ibi cessatio causę nō liberat à voto, sed ex illa votū facilius cōmutatur. Io. And.

† Tluden. Tudimen. Tudinen. Audin. Rudouen.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cōpi. vide Turrecre. in ca. dixit dñs, & in ca. in coniugio. 32. q. 1.

2 Adde qd dicam post Innoc. in c. prox. i fine. Ioan. And.

† In omnib. antiquis, impetit, legiit in recētioribus, inquietet. habetur.

† Barudien. Barrubabrund°.

3 Ibi fuerat matrimoniū separatū p iudiciū ecclesiæ. Io. And.

4 Quę q a notoria erat, obstaret ē petēti restitutionē, de diuor. significasti. I. A.

Veniens.] Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem: ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Quidam coniugatus nomine Lambertus, proposuit monasteriũ intrare pñtibus pluribus sacerdotibus: institit apud vxorem suam, vt super hoc suum p̃staret assensũ, asserens, ꝙ nisi hoc faceret, tã sibi, q̃ toti mũdo redderet se inutilem: & sic illa tã ipsius, q̃ aliorũ precib. & fletibus deuicta, caput illius spontè altari supposuit manu sua: & ea p̃sente ibidẽ extitit tõsuratus, & postmodum finito tẽpore ꝓbationis fecit professionẽ: illa in seculo remanens inhonestos amatores admisit dictus L. timens ne factũ illius sibi posset imputari, accessit ad Papã exponens sibi prædicta: vnde Papa mandat episcopo Pictauiẽ. & cuidã abbati, quatenus si est ita, prædictũ L. permittant liberè ꝑmanere in monasterio quod intrauit, q̃uis multum deliquerit, in eo q̃d ipse maliciosè asseruit, ꝙ nisi illa consentiret, iã sibi quã toti mundo redderet se inutilem: & q̃si rogauit presbyteros, ne mulieri prædictæ exponerent, ꝙ ipsam seculum relinquere oporteret, si licẽtia ñ daret viro: tñ ex quo caput viri altari spõtè supposuit, & postmodũ nõ continuit, ipsũ vlterius reuocare nõ poterit, cũ exceptione fornicationis possit repelli, maximè cum anteq̃ fuerit fornicata, ipsum nõ repetijt. No. ꝙ dolus in spiritualibus nõ rescindit contractũ, nisi mulier non continuit, secus si continuisset, vt in c. seq. Item postquam alter coniugum publicè fornicatur, alter potest religionem intrare altero inuito.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cõpi. Et de intellectu vide Dom. Sot. li. 4. sinten. dist. 27. q. 1. art. 4. circa finem.

CAP. XVI.

Veniens† ad p̃ntiam nostrã L. nobis intimauit, quòd cum olim intrandi monasteriũ ꝓpositum concepisset, pluribus sacerdotibus p̃sentibus, apud vxorem suã institit, vt super hoc suũ impertiretur assensum: & infra. ¶ Ipsa demum tam ipsius, q̃ multorum astantium precibus, fletibusque deuicta, caput eius altari supposuit manu sua:[a] qui ea præsente tonsuratus ibidem, monasterium adijt; & finito probationis tempore, professionem fecit[b] sollẽniter monachalẽ: illa verò in seculo remanẽs, inhonestos amatores admisit: & infra. ¶ Quocirca mãdamus, quatenus si est ita, prędictũ L. in monasterio q̃d intrauit, p̃seuerare liberè p̃mittatis: licet enim in hoc videatur nõ modicum deliquisse, quòd captiosè asseruit:[c] quia† nisi sibi eadẽ mulier cõsentiret, tam sibi, quàm toti mundo se inutilem redderet: & cum presbyteros exorauit, ne prędictæ mulieri exponerent, ꝙ eãdem relinquere seculum oporteret, si forte licentiam daret viro, ex quo tamẽ eadem caput viri altari spontè supposuit,[d] & postmodũ non continuit, super reuocatione ipsius non est aliquatenus audiẽda: cum ipsius intẽtio exceptione possit commissæ fornicationis elidi; maximè cum antequam fuerit fornicata: ipsum non duxerit repetendum.[e]

† al. ita: q̃d si nõ sibi eadem mulier consentiret.

¶ Idem.

¶ Vxor maritum professum repetere potest, non obstante licentia profitendi, ab ea metu extorta.

CAP. XVII.

Accedens† ad pręsentiam nostrã I. mu-

† Cap. vni. eod. tit. in 4 compil.

a Manu sua.] & ita iuri suo renunciauit. arg. sup. de consue. ex litteris.

b Professionem fecit.] quod facere non debuit ea in seculo remanente. s. eo. cum sis, & c. ad Apostolicã, & s. eo. c. 1. cum esset iuuenis, secus si senex, vt ibi dicitur.

c Captiosè asseruit.] hic est arg. ꝙ licet dolus interueniat in spiritualibus, tenet cõtus. j. eo. dudũ. & s. de his quæ vi, metusve cau. fi. cũ dilectus, vbi de hoc. aliud si minis inducta fuisset, vt daret viro licentiã: talis licentia nulla est, 33. q. 5. notificasti, & ideò præiudicatum est huic mulieri: q̃a non continuit, sed inhonestos amatores admisit, vt expressè dr̃ in fine: alias si cõtinuisset, non p̃iudicasset sibi 1 per hoc quod fecit, ꝙ non promiserit trãsire ad religionẽ, nec ẽt cõtinentiã promiserit cũ esset iuuenis, vt s. eo. ad Ap̃licam. & s. eo. c. 1. Io.

1 Adde ad hoc q̃d not. Bald. in l. ea q. C. si man. ita fue. alie.

[Glo. seq. notat à contrario, tripliciter quærit, & sol.]

d Spontè supposuit.] bene dicit, spontè: quia etiam si vir inuita muliere intrasset religionẽ licet talis ingressus nullus fuerit. j. eod. c. prox. si tñ postea fornicetur, non pôt ipsum repetere. 27. q. 2. Agathosa. j. de diuort. significasti. Sed pone, quòd vir nolit excipere, quia nemo cogitur excipere, sicut nec compellitur agere. C. vt ne. inuit. age. vel accus. cog. l. 1. & quilibet iuri suo pôt renunciare. s. de reg. ad Apostolicam. & cap. statuimus. quid erit? Dicas, ꝙ monasterium eo inuito potest excipere, & eum defendere: ne permittat eum in peiorem statũ detrahi. ff. de lib. cau. l. 1. & 2. licet. n. primo non tenuerit votum: tamen quantum ad ipsum voluentem tenuit. s. eo. quidam intrauit. & c. placet. & q̃ cito ipsa fuit fornicata, statim perdidit ius exigendi: ergo cũ sit liberatus à seruitute mulieris, statim monasterium habet plenum ius in eũ; & sic exceptio, quæ competit viro, acquisita est monasterio, cum res ad eũ statũ peruenit, à quo potuit habere principium. s. eo. tit. placet. Sed q̃d si exiret, 2 & nollet excipere? q̃a pôt ei remittere. s. de iureiu. quẽadmodũ, i fi. Credo, ꝙ bene pôt illã recipere, non obstãte ꝯdictione monasterij; quia votũ ex toto nõ tenuit, cum decepta fuerit: nec ipsa ẽt vouerit. arg. op. s. eo. c. prox. nisi vir professionem fecisset, postquam illa fuit fornicata: quia tunc non posset episcopus eũ de monasterio educere, nec eum compellere, vt eam reciperet propter fornicationem. Sed quid si vir fornicetur in monasterio, cui mulier dedit licentiam: nunquid ipsum repetere potest? Nõ. 33. q. 5. quod Deo pari, quia perdidit omne ius quod habuit in viro: quia propter consequens delictum, non renascitur seruitus amissa, de consec. dist. 4. quæris, licet secus esset si ambo essent in seculo, 3 & propter fornicationem alterius ambo essent diuisi. j. de diuor. ex literis, & s. de iureiu. tua. & hoc ideò, quia ius quod monasterium habet in ipso, propter suum delictum perdere non potest. Ioan.

2 Scilicet, anteq̃ emitteret professionem.

3 Dicit G. notabiliter, j. de adul. c. vlt. vt hic refert Io. An. quòd cõpensatio adulterij nõ habet locũ q̃n sdo adulterans mutauerat statũ. adde hic. Io. An.

[Glos. seq. arg. subueniri etiam ignoranti, &c.]

e Repetendum.] potuit ergo prius eũ repetere. Et ita est arg. ꝙ si quis ignoret ius illud, s. ꝙ si dederit licẽtiã viro, teneatur relinquere seculum, iterũ potest eũ repetere: & sic subuenitur ignoranti hoc ius naturale. Lau.

Accedens.] Primo partis narratio. Secundo iudicis datio, ibi, Quocirca. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam coniugatus volens assumere habitum monachalem, petijt ab vxore sua, vt super hoc suum præstaret assensum; quæ propter multa verbera, & alia grauamina, quæ inferebat eidem, dicens quòd ipsam dimitteret, annuit volũtati ipsius, & sic vir ille assumpsit habitum Cisterciẽ. & mulier domũ quarundam monialium intrauit, nullo habitu assumpto, vel

voto

voto conuersionis emissio: tandem vir ille habitum dimisit, ad seculum redeundo: mulier statim petijt illũ sibi restitui, propter hoc ad Papam accedens: vnde mandat, quatenus si est ita, vir compellatur eã recipere, & ei exhibere coniugalem affectum. Nota quod licentia fraudulenter extorta nõ valet, nec vir possit monasterium intrare.

a Votis.] inuita & coacta, vt patet p præmissa verba: vnde votum viri nõ tenuit: quia alter inuito altero vouere non potest. s. eo. quidã. 27. q. 2. Agathosa. & 33. q. 5. notificasti. & c. si dicat. vbi idem casus ponitur.

[Gl. seq. obijcit, & soluit, secundò q̃rit soluit, & remittit.]

b Processu verò temporis.] sed videtur p spatium sequens temporis, & patientiam ipsius mulieris, ratificari ingressus viri. Arg. j. qui cle vł vo. insinuante cum vxor que post ingressum tanto tempore tacuerit, & patientiam adhibuerit, nec videtur q postea audiat, imò vir debet compelli redire ad monasterium. Arg. j. de spon. ad id quod. j. de fri. & malefi. ca. 1. & 1. q. 1. constat. Sed hoc non est verum, imò cum ipsa non mutauerit seculum, nec p miserit continentiã: semp adhuc intelligitur dissentire: quod apparet ex eo q quã cito exiuit, eum repetijt, & sic per primum & vltimũ colligitur, q medio tempore non cõsẽserit. sic 28. distin. quia sunt culpæ. & p

† Huic colligitur licentiam fuisse metu extortã, & ideò non tenuit. 33. q. 5. notificasti. Turrecremata.

† Vender. Vandeñ. Vade. Vende.

† eo.

a Cũ ergo. si ne his nõ sufficeret expssa licẽtia, minus tacita. si m. s. de pb. dilecto. & in Ioan. Tancr. & Vinc.

† Honor. iij.

lier proposuit, quòd cũ V. vir eius eam sibi matrimonio copulasset, voles tandem idem vir habitum assumere monachalem, postulabat humiliter ab eadem, vt tam pio pposito faueret ipsi: quæ propter multa verbera † & alia grauamina, quæ dictus vir inferebat eidẽ, se ipsam afferens dimissurum, annuit votis [a] eius. Cumque idem vir in domo de Vader. † Cistercieñ ordinis, religionis habitum assumpsisset: mulier in domo monialium, nullo ibi habitu religionis assumpto, vel voto conuersionis emisso, permansit: processu [b] verò temporis, cum idẽ vir ad seculum rediens, religionis habitum reliquisset, eadem mulier se instanter ab ipso † petiit reassumi: & infra.

¶ Quocirca discretioni vestræ mandamus, quatenus si res ita se habet, dictum virum, vt eam recipiat, eique affectum exhibeat coniugalem appellatione remota, cogatis.

¶ Inno. † iij. epo & Decano. & Thesaurario Linconeñ.

bat, q mulier illa debebat religionem intrare: sed illud primò sibi non expressit: quod si expressum fuisset, viro licentiam non dedisset. Sed decanus ad hoc compellebat eandem: vnde mulier illa, hæc omnia significauit domino Papæ: vnde mandat quibusdam, quatenus si est ita, & mulier talis ætatis existat, de qua suspitio non possit haberi, non permittant illam compelli religionem intrare, votũ cõtinẽtiæ obseruantem. Nota, quod mulier corã iudice ecclesiastico debet dare licẽtiam viro intrandi religionem. Item nota argumentum; quod si mulier dat licẽtiam viro religionem intrandi: si iuuenis est, debet compelli vt ipsa similiter religionem intret: alioquin sufficit eius licentia continẽtiæ voto emisso.

c Talis ætatis de qua suspicio.] & ita videtur quod si mulier iuuenis sit, non sufficit quod continentiam pmittat, ad hoc vt marit[9] possit religionem intrare: nisi & ipsa similiter mutauerit vitã. s. eodẽ ad. Apostolicam. & c. cum sis. Ex eo enim quod dicit: de qua suspicio haberi non possit, non debet compelli, intelligo quod si sit suspecta, debet compelli religionem intrare, ex quo pmisit continentiam, cum verisimile non sit, q eam seruet, si remanserit in seculo. argu. s. eo. ex parte; in fi. licet nõ intẽderet ab initio religionẽ itrate. & argu. ad hoc 33. q. 5. q. vxorem, quia eo ipso q licẽtiã dedit viro, & pmisit continentiam, intelligitur tacitè promisisse intrare religionem, cum sit iuuenis. argum. bo. supra eod. veniens, versus fin. & quæ sine conditione vouentur, sine conditione soluantur. 32. quæstio. vlti. c. vlti. & Dominus exigit oblatum, quod non exegerat offerendum. 27. quæst. 1. nuptiarum. in fi. & 45. distin. de Iudæis. Et sic cum teneatur ad continentiam per suam promissionem, tenetur ad id sine quod eam seruare non potest, argum. s. de offic. delega. præterea, & c. prudentiã. ad fin. & sic inuita compellitur intrare religionem quia fecit id propter quod compellitur: sicut quando que ex officio suo compellitur intrare monasterium. 50. distinct. si ille. 27. q. 1. si quis rapuerit C. de adulte. Authen. sed nouo iure. & Authen. sed hodie. infra. cap. proxi. Alij dicunt, q vir sibi debet restitui ex officio iudicis. s. e. c. 1. quod satis potest dici, vt notatur s. vxoratus.

Vxor professi, quæ dedit viro licentiam profitendi, nõ compellitur ingredi religionem, si continens est, & non suspecta.

CAP. XVIII.

Significauit † nobis A. mulier, quod cum ipsa F. viro suo coram decano sancti Quiriaci, vices † archiepiscopi Senoneñ. in hac parte fungente, licentiam concesserit religionem intrandi: continentiæ tamen voto eidem iniuncto, & recepta fide ab ipsa, quod perpetuò contineret: idem decanus post factam professionem a viro prædicto in monasterio, in quo habitum assumpserat monachalem, asseruit ipsam debere religionem intrare, quamquam id primò nõ expressisset eidem, & hoc expresso illi † licentiam non dedisset: & inf.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si est ita, & est talis ætatis, de qua suspicio [c] haberi non possit, ipsam votum continentiæ obseruantem, intrare monasterium compelli non permittatis inuitam.

† Vide Ludouicũ Roma. sing. 674. ut in meo codice inci. Non sumus in materia.

† Vices, habet antiqua exẽplaria, ut impsũ est.

† illi scilicet uiro suo.

cipuè cum præsumatur ex hoc q sit iuuenis: siue sit iuuenis, siue vetula, nunquam dẽt intrare sine licẽtia vxoris: sed seruare q̃d dr. s. eod ad Apostolicã. Sed nũquid iste cũ fuerit redditus vxori, poterit exigere debitum. Dicas quod non poterit exigere debitum, quia renunciauit illi iuri, quod habebat in uxore, intrando monasterium, quod fuit in eius potestate: sed exactus reddere debet, ut dixi s. eo. c. quidam intrauit. De hac materia consuevit notari 27. q. 2. Agathosa. & 33. q. 5. qui uxorem.

Significauit.] Primò ponit mulieris querelam. Secũdò dat iudices: ibi, Quocirca. Abb. Sic.

CASVS. Quædam mulier A. nomine coram decano sancti Quiriaci fungente uice archiepiscopi Senoneñ. dedit licentiam uiro suo religionem intrandi, uoto continentiæ sibi iniuncto, & recepta fide ab ipsa, q perpetuò continentiam seruaret, & sic uir professionem fecit. Decanus uerò post factam professionem à uiro, dice

GAudemus.] Cõmunis diuisio. Secunda pars, mulieres. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquæ mulieres condẽnatæ sunt de adulterio, si ꝓpter quod à viris suis sunt relictæ, dr̃; ꝙ ad frugem melioris vitæ cõuersæ fuerint, si mariti eorũ cõmoniti eas recipere noluerint in monasterijs cũ religiosis mulieribus debẽt poni, vt perpetuam pœnitentiam ibi agant. Nota, ꝙ quandoque ꝓpter culpam suam compellitur quis intrare religionẽ, vt ibi pęnitentiam agat.

a Ceciderunt.] & sunt condemnatę p sententiam, vel adulterium earum publicum, & notoriũ est secuta sententia, vnde viri eas recipere non cogũtur. ĩ. de diuor. signi ficasti. etiã si sint emendatæ, vt hic dicitur. Ber.

b In claustris.] & ita mulier de adulterio condemnata, vel publicè deprehensa, detruditur in monasterium 1 ad agẽdã perpetuã pęnitentiã, si eam emendatã vir recipere noluerit, tñ infra bienniũ potest eam recipere, si vult: si verò noluerit eã recipere, vel priꝰ moriatur, quam eam recipiat, tũc tõdeatur, & habitũ monachalẽ recipiat ibi perpetuo moratura, vt expressè habetur in authen. vt nulli iudi. li. ba. lo. ser. §. si quãdo verò adulterij, crimẽ coll. 9. vnd' sumpta 2 fuit hæc decre. & C. de adul. auth. sed hodie. & cum rebꝰ suis ne sit onerosa monasterio, vt in authen. illa, sed hodie continentur: nõ tñ propter hoc erit monacha, nisi amplius processum fuerit. Et sic quandoque propter culpã suã aliquis cõpellitur intrare monasterium. 50. dist. si ille. & 16. q. 6. de lapsis, 27. q. 1. si quis rapuerit. & idem videtur dicere decre. 32. q. 1. de benedicto. & 2. q. 1. in primis. versus prin. & 34. dist. fraternitatis. in fi. Olim verò alia pœna puniebantur adulterę, quia lapidabantur conuictæ de adulterio secundum legem Mosaicam. 33. q. 5. hæc imago. & C. de adul. castitati. vbi legitimis pœnis subijcitur. sed 3 hæc pœna nõ imponitur, cum non agitur criminaliter. ĩ. de ꝓc. tua.

†Vid. Ludouicũ Romanũ sing. 674 ut in ueteri codice inci. Nos sumus in materia. & de materia uide ĩ. de adul.

1 De hoc uarii sũt terrarũ statuta, q̃ si iusta sint, seruari debent.

† Plonca. Plonta.

2 Vide locũ unde sumpta est hęc decr. ut apertiꝰ eã intelligas.

3 In antiqs codicibꝰ, ita, sed hęc pęna nõ impon., cũ non agit ciuiliter, u supra, de ꝓce. tua.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Adultera, quam maritus reconciliare non vult, ad agendum pœnitentiam in aliquo claustro collocatur.*

CAP. XIX.

GAudemus † in Domino: & infra. ¶ Mulieres verò, quæ relicto maritali toro, lapsu carnis ceciderunt, a si mariti earum a te diligenter commoniti, eas ad frugem melioris vitæ cõuersas, noluerint recipere propter Deum; in claustris b cum religiosis mulieribus studeas collocare, vt perpetuam pęnitentiam ibi agant.

¶ Idem I. Moniali monasterij de Plauda. †

¶ *Si coniuges se adinuicem absoluerunt continentiam promittendo, & vterque vel alter eorum religionem profitetur, alter alterum repetere non potest.*

CAP. XX.

DVdum † a C. laico mota contra te (quã vxorem suam dicebat) materia quæstionis R. sanctæ Marię in Colmidin. diaconum Cardinalem dedimus auditorem, coram quo dictus C. conquerendo proponens, quod indebitè recusabas eidem (cuius vxor eras per consensum de præsenti, & carnis † copulam subsecutam) matrimonialiter adhærere, se sibi restitui postulauit: Ad quod fuit responsum, quod ipse pro animę suę remedio, pura & spontanea voluntate, præsentibus duobus religiosis sacerdotibus, & adhibitis quinque testibus fide dignis, omni iuri, quod in te habuerat, renunciauit omnino; c resignando illud in manibus alterius eo sacerdotibus supradictis, qui in personam ecclesiæ resignationem huiusmodi recipere procurauit: & quod idem C. se castitatem seruaturum promisit, pauperumque hospitalis de Ponte obsequio se deuouit: d

† De materia huius decretalis uide toplenè Turrecre. ĩ. sępè cĩtatũ, & Sotũ in 4. sen. dist. 27. q. 1. ar. 4. & dist. 32. q. 1. art. 3. adde Syl. in sum. uer. uotũ. 5.

† carnalem.

DVdum.] In prima ponitur facti & processus narratio. In secunda diffinitio: ibi, Nos itaque. Prima subdiuiditur. primò ponitur datio auditoris. Secundò actoris petitio: ibi, Coram quo. Tertio ibi, Ad hoc rñsio. Quarta ibi, Verum, actoris replicatio. Quinta ibi, Sed ad ista, rei triplicatio. Abb. Sic.

CASVS. Inter C. laicum & I. vxorẽ suam matrimonij qõ vertebatur, datus fuit eis auditor: coram auditore petebat dictus C. sibi vxorem restitui, cũ qua per verba de pſenti contraxerat, carnali copula subsecuta; ad quod fuit ex parte mulieris responsum, ꝙ ipse ꝓ animæ suę remedio, spontanea voluntate, præsentibus duobus sacerdotibus & testibus quinq; adhibitis, renunciauit omni iuri quod habebat in ipsa, resignãdo illud in manibus alterius sacerdotis, promittens se castitatẽ seruaturum, deuouẽdo se hospitali de Põte voto sollẽni, & ipsi dedit licẽtia monasteriũ intrãdi; & versa vice ipsa dedit ei licẽtiã simili modo, & resignauit omne ius, qđ habebat in ipso, ꝓut ista continebãtur in publico instrumẽto: verum pdictus C. ꝓposuit, ꝙ instrumentũ illud mutatũ fuerit, q̃a cũ ea sit amissum fuerat, illud qđ prius fuerat in tertia persona, mutatũ fuit in prima postea, & plus in vno, quam in alio cõtinebatur: Insuper, ꝙ quidã deceptoriè eũ allexerũt proponentes eidem, ꝙ i hospitali pdicto cibis ad voluntatem suam posset vti, & ꝙ ardorẽ libidinis ibi extinguere posset, & sic seductus, iratus, & illectus, non dẽt sibi obesse, quod dr̃ in hac parte fecisse; sed ad pdicta sic fuit rñsum, ꝙ non nocet an instrumentũ loquat in prima, vel in tertia persona, dũmodo veritas nõ mutetur. Præterea quãuis aliquando dicto C. spes data fuisset, tamẽ eo tẽpore quo pdicta facta fuerũt, purè, simpliciter, & ꝓpria voluntate ea noscitur fecisse; vnde compelli debet vitam mutare: Dñs Papa super his habito consilio cum fratribus suis, mulierẽ pdictã ab impetitione dicti C. absoluit, perpetuũ silentiũ imponendo eidẽ. No. ꝙ vir & mulier ab omni iure, quod alter habet in alterũ, se absoluere possunt, & religionẽ intrare: quia iuri suo quisque põt renunciare. Itẽ per instrumẽtum aliqđ probatur sicut per testes. Itẽ nõ refert diuersitas narrãdi vbi eadem dicitur, & veritas non mutatur. Item dolus in spiritualibus non rescindit contractum: quia non fit conditio illius per dolum talẽ deterior. Itẽ licet aliqđ calore iracundiæ factum sit ab initio, si postmodum per consensum ratificetur, ualet.

c Renunciauit omninò.] quod ei licuit, etiam si non tenuisset uotum ex toto: quia hoc erat in potestate ipsius. ĩ. eo. quidam. & c. placet.

c Omninò.] simile omnino habes ĩ. de rese. cum contingat. ff. de fideiuss. l. Græcè. §. illud. ubi dicitur quòd fideiussor in duriorem causam non obligatur omninò.

d Obsequio se deuouit.] & sic sollemnizauit uotum deuouendo se religioni illius hospitalis; unde compelli debet, ut relicto seculo suum exequatur propositum, ĩ. eod. ex parte. in fine.

[Glo.

[Glo. seq. reci. per q. al leg. pro, & vnum canonē 3.]

a Calore iracundiæ.] si hoc esset verum, non teneret votum: quia inconsultus calor, calumniæ vitio caret 2. q. 3. si quem. §. notandum 2. & c. si quis iratus. Tempore. n. furoris iustum putat esse quod facit. 11. q. 3. illa præpositorum. & ita sæpè innocentes ad crimen indu it. ead. causa, & ea. q. ira sæpè. & lubricum linguæ facilè ad consequētiā trahi, nō dēt. ff. ad l. Iul. maiest. fa mosi. C. si qs Impe. maled. l. vnica. Arg. contra 17. q. 4. sunt qui opes. & hoc verum est nisi post calorem iracundię cō sentiat, vt in c. si quis iratus. & i. de regular. si aut. in fine.

[Gl. seq. fortificat textum & arg. pro te stibus, &c.]

b Substantia veritatis.] hæc erat satis bona defensio; quia nihil refert narrandi diuersitas, vbi eadē dicūtur, vt i. & verb. signi. nihil obstat. sic quolibet loquēdi genere formata institutio valet, si modo p eam liquebit volun tatis intentio. C. de testib. quoniam indi gnum. in princ. & est argu. pro testibus di uerso modo narranti bus: dum tñ in substantia facti non discordent. 3 8. q. 1. in scripturis. & de cōsec. dist. 2. quotidie. B.

c Spes.] No. hic argu. immo quasi expressum est, q in huiusmodi spiritualib' dolus aduersarij nō vitiat actum. sic i. de his quæ vi, metusve causa fi. cum dilect. i. eo. ex parte. & c. ueniens, aliàs si dolus dat causam contractui, non tenet cōtractus. ff. de dolo, & ele gāter. 2 Sed quare ī huiusmodi spiritualibus, licet dol' alterius interueniat, non viti itur talis contra ctus? Quia talis dolus bonus dolus est, & bonus dolus non prohibetur. ff. de do. l. 1. Dolus, calliditas ad decipiendum dicitur, ut in præ dicta l. sed per talem dolum non decipitur, nec ad malum inducitur, immo conditionem suam facit meliorem; & ideo non vitiat contractum.

d Tempore.] no. q 3 si quis renunciationis tempore non habeat metum vel violentiā, licet præcesserit vis vel metus, non aget interdicto quod vi. C. quod vi, metusve cau. l. 2. & hic.

e Voluntariè.] & sic licet ab initio deceptoriè inductus fuisset: ex quo postea spōte hoc fecit, proxima causa turpitudinis ablata esse videtur. sim. intra de desponsatio. impub. de illis, in fi. & C. quod met. cau. l. 2. ff. de condi. ob tur. cau. l. si, ob tu pem.

f Suspicione.] vnde cōpelli debet uitam mutare. i. eod. significauit. maximè cum hoc promiserit, vt patet supra. Bernardus.

† Arctini

† Vide de hoc articulo Hēricum Boich hic, & omnino Guid. Papę decisio 244. incip. Quispiam in cau sa.

† Sensus. n. tollēdus est, & nō casus. 34. q. 2. non satis. de consec. dist. 4. retulerunt & lex non imponitur verbis. C. cōia de leg. l. 2. & de elect. co. missa. lib. 6. Ioan. An.

2 Et de hoc i. de emp. & ven. cum di lecti. Ioann. And.

† al. ita: asseruit esse factum.

3 Hæc glossula non est Ber. nec habetur in antiquis exemplaribus.

promittens voto sollēni omnia & singula supradicta, & tribuens tibi licentiam ad monasteriū transeundi te versa vice similiter promittente, ac tribuente illi licentiam, & ius quodlibet resignāte: sicut hæc omnia diceban tur per publicum instrumentum esse probata, manu B. notarij Aretiñ † confectum.

¶ Verum prænominatus C. proposuit, quod casu, amisso instrumēto† præfato, illud in prima persona, quod prius erat in tertia, insertis pluribus in vno, aliter quam in alio fuit ab ipso formatum: & cum tibi iratus fuisset, sicut verba & verbera indicabant, nōdum calore iracundiæ a quiescente, quidam ipsum deceptoriè allexerunt, proponentes eidem, quod in hospitali prædicto cibis ad libitum posset vti, ac proprium retinere, præfato B. sibi, nihilominus promittente, quod non solum ardorem, sed etiā appetitum libidinis extingueret in eodem; propter quod quicquid in hac parte fecisse dignoscitur, iratus, seductus pariter & illectus, & sub spe promissionis, ac sub ea conditione vel modo, si posset continentiā obseruare, asseruit † a se factum.

¶ Sed ad ista respondebatur è contra, quod an tabellio in tertia persona instrumentum conficiat, vel in prima (dummodo non mutetur substantia veritatis b) nihil interesse videtur. Insuper quamuis aliquando spes c memorato C. data fuisset, per quam ad hoc se proposuit † inductum, eo tamen tempore d quo talia facta fuerunt, purè, simpliciter, ac voluntariè, e pro amore Dei, & remedio animę suę, solū modò ad votum & ad alia supradicta noscitur processisse: † propter quod a consortio secularium hominum debet discedere, vitamque mutare: cum se illius ætatis esse proponat, ut sine suspicione f incontinentiæ non valeat in seculo remanere.

¶ Nos itaque habito fratrum nostrorum consilio, te ab impetitione dicti C sentētialiter duximus absoluendum, perpetuū illi super hoc silētium imponentes.

† Proponit.

¶ Idem.

¶ Breue est, sed per alia verba potest sic summari. Post sētētiā diuortij quæ ad torum latā ob fornicationē spiritualem mariti, potest uxor liberè religionem intrare.

CAP. XXI.

MVlier, † quæ in fide remansit, g potest uolente viro, qui ab infidelitate reuertitur, ꝓpter quā ab eo fuerat iudicio ecclesię h separata, ad religionem liberè conuolare

MVlier.] istud capitulum ꝓpter suam breuitatem nō diuiditur. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis coniugatus transiuit ad infidelitatē, vxore sua remanente in fide, propter quod illa fuit à viro iudicio ecclesiæ separata: uir reuersus est ad fidem: vir eam repetebat, ipsa nolebat redire ad eum, sed potius uolebat religionem intrare: quæritur verum possit ad religionem transire eo inuito, & respondetur quod potest: sed si nollet religionem intrare, debet cōpelli redire ad virum. Nota q uxor potest à viro p iudicium ecclesiæ separari, si sit infidelis. Itē si uxor propter infidelitatem viri ab eo separata fuerit, viro nolent. potest ad religionē transire, licet vir sit reuersus ab infidelitate.

g Remansit.] viro transeunte ad infideles: puta Sarracenos, vel Iudęos, vel etiā Hæreticos.

[Gl. seq. arg. a cōtrario, & argumentum determinat, ex quo diuersitatem infert, & tunc ipsius rationem quęrit, & dupliciter soluit.

h Iudicio ecclesię.] ergo ꝯtrio sensu vr, q si non fuit iudicio ecclesiæ separata, q eo inuito religionem intrare nō possit: & ita aliud est qñ iudicio ecclesiæ fuit separata ab illo, & aliud qñ non fuit separata, sed ab illo propria auctoritate recessit. sim. i. de diuor. de illa, sed si nollet intrare religionem, compelli debet ad ipsum redire vtroq; casu. siue fuerit iudicio ecclesiæ absoluta, siue non. i. de conuer. quanto.

† Vide l. cū plures. § locator. ff. locati.

† De materia vide Magistrum sent. lib. 4. di. 39. & ibi plenè p Bonauent. Sot. & alios, vbi copiosè de fornicatione spirituali & matrimonijs fideliū cum infidelibus & infideliū inter se.

quanto, in fine. non obstante illa spirituali fornicatione, cum iam sit emendatus, & incipiat esse quod non fuit. 50. dist. ferrum. Secus in carnali fornicatione, siue iudicio ecclesiæ sit separata, siue publicè sit fornicata: quia non tenetur illam recipere nisi velit, quamuis emendatam. ꝟ. eod. gaudemus. & hęc separatio fit tãtũ quo ad mutuam seruitutem: quia vinculum matrimonij non dissoluitur 1 in hoc casu cũ alter fidelium transit ad infidelitatem, vt in c. prędicto quanto. Sed quæ est ratio quare in fornicatione carnali non compellitur maritus recipere vxorẽ, etiã emendatam: sed in spirituali cõpellitur. Hęc potest esse ratio si maritus cognósceret vxorem post carnalẽ fornicationem: postea ꝓmoueri nõ potest ea mortua ꝓpter defectum sacramenti: & sic præiudicium ei fieret. 34. di. si laici. & c. si cuius vxorem. sed hoc non contingit in fornicatione spirituali: quia per pęnitentiam purgata est. Item alia ẽ ratio: In fornicatione carnali anima & corpus polluitur. sed in spirituali tm̃ anima, & in carnali fornicatione nõ tantum fit i anima, quod displiceat marito: sed etiam in corpore: qđ non fit in spirituali: & vir magis scã dalizatur ex eo quod fit in corpore, & magis offenditur, quam ex eo quod fit in anima. & ita causa maioris scandali illa ti viro fit, vt post carnalem fornicationem nõ compellatur: sed post spiritualem fornicationem cũpellitur, nisi ad religionem transire voluerit, vt hic dicitur.

¶ Pro intellectu huius circuli uide Soto li. 4. sent. dist. 39 q. 2. art. 3.

1 Hoc est uerissimum, & diffiniuit cõcilium Tridẽ. sess. 24. ritu. de sacramento matrimonij, can. 5.

† Cap. 2. eo. tit. in secunda compil. Et pter Doctores hic uide Panormitanũ in ca. 1. & cap. super hoc c. ꝟ de eo qui dux. in matr. quam polluit per adult.

† ducere

† Vide conciliũ Triburiense. c. 40. & c. 51. sed ibi non sunt hæc eadem uerba,

TITVLVS XXXIII.

De conuersione † infidelium.

¶ Cęlestinus tertius.

¶ Nõ potest quis illam habere in vxorem, cuius maritum occidit machinatione ipsius mulieris. secus, si sine machinatione. Et est pulcher & quotidianus casus.

CAP. I.

Laudabilem: & infra. ¶ Interrogasti de Sarracenis q dũ in captiuitate essent, quarundam Christianarum viros earum insidijs & machinationibus occiderunt, vtrum, quia postea per ipsas ad fidem Christianam conuersi sunt, eas de iure possint accipere † in vxores: vel si duxerint, coniugium teneat eorundem Hic Triburiensis † concilij[a] regula cõtenti sumus asserentis, quod si in mortem ipsorum malitiosè fuerint machinatæ, licet earum studio ad fidem accesserint, tamen nec eis adhęrere debent, nec sunt si adhæserint etiam tolerandi: cum tale damnum tali lucro [b] ecclesia compensare non velit.

¶ Ad hoc Sarraceni quidam in bello sunt Christianos interfecisse notati, & Christiani similiter [c] Sarracenos: postea verò Sarraceni ad fidem conuersi, vxores eorum, quos in belli certamine occiderunt, sibi matrimonialiter copularunt: & idipsum Christiani de Sarracenis mulieribus conuersis ad fidem fecisse noscũtur: q̃ postquam de priorum uirorum morte compererint † veritatẽ, diuortium instanter † exposcunt.

¶ In his igitur respondemus, quod cum tales non procurauerint [d] virorum interitum defunctorum, matrimonium inter huiusmodi personas licitè po-

a Triburiensis concilij] quod habes 31 quæst. 1. si quis viuẽte quia eas non possunt habere, si i mortem ipsorũ aliquid machinatæ fuerunt, ut hic dicit. Idẽ est si fidem dederũt, ut ea. causa, & q. c. 1. relatũ. ꝟ. de eo q dux. in matr. c. 1. Vel si de facto contraxit, ut ꝟ. eo. super hoc, & ca. cum haberet. Ita tamen, ꝙ post fidẽ datam cognouit eandẽ uxorem, uxore sua uiuente, aliãs sola fides data nõ impedit matrimoniũ. ꝟ. eo. qui dux. in matrimonium quam polluit per adult. cap. ult.

b Tali lucro.] sic 14 dist. quod ait. 33. q. 5. si dicat. simile 1. q. 1. non est putanda. ꝟ. de usur. sup eo ue rò. 22. q. 2. ne quis ar bitretur.

AD HOC. Quidam Sarraceni interfecerũt quosdã Christianos in bello, & quidã Christiani quosdam Sarracenos similiter interfecerũt in bello. postea uerò Sarraceni illi ad fidẽ conuersi sunt, & contraxerunt matrimonium cum uxoribus illorum quos in bello interfecerunt: & Christiani cum mulieribus conuersis ad fidem illorum, quos in bello interfecerunt mulieres istæ, postquam intelligunt ueritatem, de morte priorum virorum, diuortium petunt: quæritur quid iuris sit? Respondet Papa, quod cũ tales non procurauerint mortem virorum, matrimonium inter huiusmodi personas licitẽ potest contrahi, nec debent aliquatenus separari, cum hic causa illa non subest propter quam debeant separari. No. quod mulier non potest contrahere cum illo, qui uirum suum interfecit, si mortem eius fuerit machinata. Idem compensatio non habet locum in delictis. Item quod per me non stetit, mihi imputari non debet.

c Et Christiani similiter.] pugnantes ꝓ patria & fide ob quam pater in filium. & filius 2 in patrem insurge debet. ff. de relig. & sumptib. fun. minimè & maritus in vxorẽ. 28. q. 1. uxor. in fine 23. q 3. vlt. legi Syromastẽ.

[Glo. seq. not. duo requiri, & ponit casus quibus sufficit alterum. in fine quærit. arg. pro. soluit contrarium

d Procurauerint.] ex eo quod hic dicit, & 31. q. 1 sĩ quit viuente. ꝟ. de eo qui duxe. in matri. c. ult. ad hoc ut matrimonium impediatur, duo exiguntur, scilicet affectus cum opere subsecuto: 3 & est sim. ff. de cond. & demon. l. 2. in fi. hic enim tunc puniuntur cum concor

† compeperiunt

† constanter

2 Vide Alfonsum Castrum lib. 2. c. 26. de iusta hæretic. punitione.

3 De hoc ꝟ. de eo q du in matri. si per hoc. & c. si. Io. Andr.

DE CONVERSIONE INFIDELIVM.

Supra visum est de conuersione coniugatorũ ad religionẽ: nunc subijcit de eorũ conuersione ad fidem, hr de hac materia 28. q. 1. & 2. & 32. q. 8. c. vnico. Abb. Sic.

Laudabilem.] Sarracenus, qui machinatione Christianæ mulieris ipsum maritũ occidit: si cum ea matrimonium ꝯxit, separatur, licet per eam sit reuersus ad fidem. Diuiditur, nã duæ sunt partes principales, Secũda ibi, Ad hoc. Et quælibet subdiuiditur in consultationẽ, & responsionem, vt hic patet in textu. Abbas Siculus.

CASVS. Quidã Sarraceni erant in captiuitate Christianorum, & interfecerunt viros quarundam mulierũ Christianarum, insidijs & machinationibus ipsarum. postea ipsi Sarraceni per mulieres illas ad fidem Christianam sunt conuersi quæritur, vtrũ de iure illas possint accipere in uxores: & si eas duxerint, an tale coniugium teneat? Rñdet Papa, quod ista quæstio determi

stter ad hoc procedunt, 15.q.1.c.1.in fi.& c.si quis non iratus, quandoq; punitur opus sine affectu quo ad legē promotionis.15.q.1. si quis non iratus. qñque affectus sine opere, vt 1.q.1.qui studet.s̄.de biga. nuper. ibi tamen interuenit opus non cum affectu. Quid ergo si ratum habuerunt nos interfectos esse? Idē videtur: quia i maleficijs ratihabitio retrotrahitr, & mādato comparatur. ff.de vi & vi ar.l.1 §.sed & si cum quis. Cōtra credo. 1 argu. j.de spō. cum apud. cum edictū de matrimonio contrahendo sit ,phibitorium, vt ibi. Ber.

r Idem no. Io. in prædi. ca. si quis vi uente. Vinc. hic. & Host. Ioan. And.

test contrahi; & taliter copulari diuortium nequeunt postulare.

¶ Gregorius nonus Argentin. episcopo.

¶ Si alter infidelium coniugum venit ad fidem, altero remanente in infidelitatis errore, communis proles assignatur conuerso.

CAP. II.

EX † litteris tuis accepimus: qd quidā de Iudaicæ cæcitatis, † errore, ad Christum verū lumē adductus, vxore sua in iudaismo relicta. i iudicio postulauit istāter, vt corū filius quadriēnis assignaretur eidem, ad fidem catholicam, q̄ ipse susceperat, perducendus.a † ¶ Ad quod illa † respondit, quod cū puer adhuc infans existat, ,pter qd magis materno indiget solatio, quam paterno,b sibique ante partū onerosus, dolorosus in partu, † post partū laboriosus fuisse noscatur, ac ex † hoc legitima coniunctio c maris & feminæ, magis matrimoniū quàm patrimoniū nūcupetur, dictus puer apud eā debet conuenientius remanere: & infra. ¶ Cū aūt filius in patris potestate d consistat, cuius sequitur familiā, & nō matris; & in ætate tali quis non † debet apud eas remanere psonas, de quibus possit esse suspicio, quod saluti vel vitæ insidientur e † illius: & pueri

EX litteris.] Si vxore in Iudaismo relicta Iudæus ad fidē conuertitur, cōmunis proles assignatur eidem. hoc dicit. Vel, quo ad intellectum, maximè iuxta glossam, dic vt in rubro, & est casus notabilis. Primo ponitur consultatio. Secundo rñsio: ibi, Cū n autē. Cōsultatio verò duo facit. Primo ponit viri petitionem. Secundo defensionem mulieris: ibi, Ad quod. Responsio verò Papę quadruplicē præmittit causam. Abb. Siculus.

† De casu huius. cap. Vide B. Tho. li 4. sent. di. 39. q. 1. art. 4. ad 4. argumentum.

† prauitatis

† producendus.

† alia.

CASVS. Quidam Iudæus conuersus ad fidem vxore sua in iudaismo relicta, petebat in iudicio, vt eorū filius quadriennis assignaretur eidem, per ipsum ad fidē quā susceperat perducendus: Mulier rñdebat, quod cum puer infans existeret, magis indiget materno solatio, q̄ paterno, qui sibi ante partum fuerat onerosus, dolorosus in partu, & post partū laboriosus. Vnde potius coniūctio viri & mulieris dicitur matrimoniū, q̄ patrimonium: & ideò apud ipsum debebat potius remanere: quæsitum fuit à Papa, quid iuris esset cum filius in potestate patris consistat, cuius familiam sequitur, & non matris, & in tali ætate apud suspectas personas aliquis remanere non debeat, quæ vitæ ipsius insidientur: & pueri post triennium apud patrem non suspectum ali debeat & morari: & si apud matrem maneret, posset illum trahere ad infidelitatis errorem: & ideò propter fauorem fidei rñdet Papa puerum illum patri assignandum. Nota quod filius conditionem patris, vel matris cōuersi ad fidem sequi debet. Item nota diffinitionem matrimonij: Matrimonium est legitima coniunctio maris & feminæ indiuiduā vitæ consuetudinem retinens. Item filius est in potestate patris, & non matris. Item filij apud suspectas personas morari non debent. Item filij post trienniuni a patre sunt alendi. Item fauor fidei attendendus est.

[Glos. seq. primo argum. quod causa, &c. & remittit Secundo notat patrem etiam contra matrem, &c. Tres casus excipit Tertio distinguit duo membra, & in secundo subdistinguit. Quarto notat filium sequi, &c.]

a Perducendus.] iusta fuit cā petitionis & honesta: & ita sumitur hic arg. q̄ causa petitionis semper inserenda est in ipsa petitione: aliàs repellit. s̄. de libel. oblatio. ca. 2. & 3. vbi de hoc. Sed nota q̄ pater, potest petere filium in potestate sua constitutum, per interdictum de liberis exhibendis contra matrē, & contra quēlibet detinentem: mater tñ qñque habet exceptionem cōtra maritum, puta si est minor triennio, cum apud eā tunc debeat educari: Vel etiam si iudicatū esset in contrariū. ff. de lib. exhi. l. 1. §. si verò. Et in alio casu habet exceptionem ob nequitiam patris, vt sine diminutione patriæ potestatis apud eam filius moretur, ff. eo. deinde, §. etiam si maximè Circa hoc distingue, aut filius à nullo detinetur, aut ab aliquo; si ab aliquo, & tunc volens aut inuitus. Primo casu petere possum per officium iudicis. ff. de libe. exhiben. l. 3. §. hoc autē. Si ab aliquo volens detinetur, potest peti rei vendicat. adiecta causa de iure Quiritū cognitione propria. ff. de rei vēdi. l. 1. §. 1. quod ius propriè Romanorum est. Insti. de pa potesta §. 1. In tertio casu locum habet interdictū de lib. exhi. vt ff. d li. ex l. 1. §. rñ. & ff. de rei vēdi. l. 1. §. 1. Et nota q̄ filius cōditionē patris vel matris cōuersi ad fidem sequi debet. 28. q. 1. Iudæi. & in hoc casu filius infans non doli capax sequitur meliorem cōditionem: aliàs si doli capax esset, non deberet baptizari nisi sponte. 2 23. q. 5. ad fidem. 45. dist. de Iudæis: quandoque tamen sequitur deteriorem conditionem, scilicet matris si serua sit. 32. q. 4. c. vlt. Ber.

† ac post partum, &c.

† ac per hoc.

† Non debeat apud illas, &c.

† insidiātur.

2 Vide B. Thomā 2. 2. q. 10. ar. 12. & par. 3. q. 67. ar. 10.

b Paterno.] s̄. de præsumptio. illud.

c Legitima coniunctio.] matrimonium dr̄ legitima. coniunctio maris & feminę indiuiduā vitæ consuetudinē retinens. 27. q. 2. §. 1. Insti. de pa. po. in prin. Et hæc est ratio, quæ consueuit assignari a Doctoribus, quare potius dicatur matrimonium quam patrimonium illa coniunctio. B.

d Potestate.] pater enim dicitur habere filiū in potestate, & non mater. Insti. de patria potestate. §. vlt. & C. de adoptionibus, mulierem. vnde filius patris familiam sequitur, & non matris. Instit. de legitima agnato. tutela. §. 1. vnde ista verba fuerunt sumpta, & expone, familiā, id est, agnationē, licet aliàs hoc nomen, familia, multas habeat significatione. ff. de verb. sig. pronunciatio. §. familiæ. & facit ad hoc Insti. de pa. potestate in fi. & C. de verb. sign. l. vlt. non enim denominatur filius à cognatione matris sed pr̄is. ar. ff. ad mu. l. 1.

[Glo. seq. reci. per quæst. vbi pupillus debeat educari. & distinguit an mortuus est pater, an viuit, &c.]

e Insidientur.] no. q̄ mortuo patre pupillus educari non debet apud illas personas quæ ipsius pudicitiæ possunt insidiari. ff. vbi pupil. educ. de vel mo. l. vltim. Prætor enim decernere debet, vt sine vlla suspicione alatur partus, etiam contra voluntatem patris ff. eo. l. 1. & æstimabit ex affectu singulorum quis magis ad suspicionem & spem successionis sit prior C. eo. l. 2 verumtamen educatio pupilli nulli magis committenda est quam matri, nisi vitricum ei inducat 3 C. cod. l. 1.

3 Et tñ vitricus pōt esse tutor. C. de cōtrio iud. tu l. fin.

post trienniū a apud patrem non suspectum ali debeant & morari, materq; pueri, si eum remanere contingeret apud eā, ipsā posset illū adducere ad infidelitatis b errorem, in fauorē maximè fidei Christianę. Respōdemus, patri eūdem puerum assignandum.

TITVLVS XXXIIII.

De voto † & voti redemptione.

¶ Alexander tertius Exonē. episcopo.

¶ Vota possunt eleemosynis redimi, vel in aliud commutari, intercedente superioris auctoritate, & iusta causa redimendi, vel mutandi.

CAP. I.

De † peregrinationis votis, an eleemosynis redimi possint, vel pro necessitate in aliud commutari: Respondemus, quod ab eius, qui præsidet, pendet arbitrio,[c] vt consideret diligentius qualitatem personæ, & causam commutationis:[d] scilicet, an ex infirmitate, seu affluētia diuitiarum, an † alia causa probabili, peregrinatio an † recompensatio[e] melior fuerit, & Deo magis accepta: & secundum hoc habet, exinde dispensare.

¶ Idem Norwicen. episcopo.

¶ Commutat Papa votum vltramarinum, in his maximè, qui in puerili ætate vouerunt.

CAP. II.

Venientis † ad nos R. narratione accepimus, quòd in puerili[f] æta-

si verò viuo patre quæstio est, apud quē educetur filius facto diuortio, olim æstimabat prætor quando apud patrem, & qñ apud matrem alatur. C. de diuor. l. vni. hodie distinguitur, vt si pater causam diuortij pstitit, tunc ali debeat apud matrē, si verò mater causam pręstitit diuortij, tūc ali debet apud patrem. C. eo. auth. si pater. ergo hic ali dēt apud patrē: qa mater pstat causā diuortij. ī. de diuo. gaudemus, & c. quanto, quæ nō s. q. tur maritū conuersū ad fidē, quē sequi debet. 13. q. 2. vnaquæque. & qa insidiaret vitæ ipsius. vt hic dr, & per iura prædicta.

a Post triēniū.] filius minor triennio, apud matrem debet ali; maior triennio, apud patrē. C. de pa. pot. nec filium. argumen. C. de infan. expo. l. 2. & ī. eo. c. vni. ADDITIO. Vnde Versus.

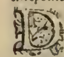
Mater alit puerum trimum; trimeque minorem.
Maiorem verò pascere patris erit.

b Ad infidelitatis errorem.] hæc de causa etiā si esset minor triēnio, vel pater vellet eū pducere ad fidē, cū sit in eius potestate, patri debuit assignari in fauorē fidei Christianæ: cum aliàs si esset maior, & proclamat se velle fieri Christianum, debeat de manibus illorum eripi. arg. ī. de Iudæ. sicut Iudæi.

DE VOTO ET VOTI REdemptione.

Supra visum est de quodam voto in specie, quod scilicet emittitur per ingressum religionis, vel per susceptionem fidei: nūc subijcit de voto in genere, & ipsius voti redemptione.

De hac materia habetur 27. q. 1. per tot. & 32. q. 1. c. fi. repetitur in 6. & in cle. de fi. instr. c. quod super. Abb.


De peregrinationis.] Episcopus ex causa mutare potest votum peregrinationis in aliud quod sit Deo magis acceptum. Vel summa generalis sic, vt in tulro. Et duæ sunt partes. Secunda ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Aliquis fecit votum peregrinationis: quæritur, vtrum tale votum possit redimi eleemosynis, vel commutari in aliud necessitate instante? Respondet ipsa, quod de arbitrio superioris pendet, vt ipse consideret diligenter qualitatem vouentis, & causam commutationis, scilicet an ex infirmitate, vel affluentia diuitiarum, aut alia probabili causa, vt scilicet peregrinatio vel commutatio magis sit Deo accepta, & secundum hoc super hoc dispenset. Nota, quod circa votum peregrinationis potest episcopus dispensare. Item in commutatione voti qualitas vouentis, & causa commutationis considerari debent. Item in votis commutandis considerari debet, quid Deo magis placeat.

[Glo. seq. arg. ad commutationem pęnarum alle. 7. iura, & tria in contrarium. sol. & arg.]

c Arbitrio.] arg. de pœna excommunicationis 82. di. presbyter. 22. q. 4. innocens. de pœnit. dist. 1. medicina. 36. quæstio. 1. de raptoribus. 41. dist. non cogātur. ī. de maledic. c. 2. 12. quæst. 2. fraternitas. argum. contra. 16. q. 1. decimæ & c. de decimis. 32. quęst. vlt. c. vlt. Sol. r Commutatio pęnæ adhibenda est quandoque, hac consideratione præhabita, vt illud quod vice commutationis præstatur in tantum, vel amplius sit Deo acceptum, vt hic in fi. & ī. eod. scriptu. ę, & est ar. quod episcopi possunt dispensare in voto. Tā.

d Causam commutationis.] causa semper cōsiderari debet quare fiat commutatio. argum. ī. eod. magnæ in fi. & c. quod super his.

[Glo. seq. dat regulam, quam exponit. vnū casum excipit.]

e Recompensatio.] in omni voto, siue cōsistat in faciēdo, siue in non faciendo, siue sit sollemne, siue simplex, potest habere locum compensatio, dummodo ante votum fuerit liberæ voluntatis: Hoc dicitur propter articulos fidei, quos vnusquisque vouit in baptismo, quia illud votum ante baptismum est necessitatis: sed in voto continentiæ secus est, cui æquè bonum vel maius inueniri non potest. argumen. 32. quæstio. vltima. cap. vltimo. Et castitas sola est, quæ potens est Deo animas præsentare. in authenti. de leno. §. sancimus. colla. 2. & quæ madari potest, imperari non potest. 27. q. 1. integritas. infra de statu monach. cum ad monasterium. Ber.

Venientis.] Duo facit. Primo ponit formam voti. Secundo eius absolutionem & mutationem. ibi, Nos, autem. Abbas Siculus.

CASVS. R. clericus dum esset in puerili ætate constitutus, & doli capax, disposuit proficisci Hierosolymam: & cuidam, qui illuc accedere volebat, fidem dedit, & suam ab eo accepit, quod in via fideles socij existerent: tandem factus discretus, & adultus, accessit ad Papam petens eius consilium: Papa illum absoluit à voto, quod in ætate puerili faceret, ex facilitate potius, quam arbitrio discretionis: ita tamen quod votum redimat eleemosynis: & toto tempore vitæ suæ, si poterit, vni pauperi debeat prouidere. Nota, quod votum redimi potest eleemosynis, iusta de causa.

[Glo. seq. reci. per obie.]

f In puerili.] intellige, quod erat doli capax, alioquin compensatio, quæ sequitur, non erat imponenda: vel

† In aliquot vetustis ita: De votis, & votorū redemptione. Iam de materia voti plurima canonistis valde necessaria tradit B. Tho. lib. 4. sent. di. 38. q. 1. ar. 1. 2. 3. & 4. & 22 q. 88. per totā qōnē.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. & post cōc. Lateran. sub Alexan. iij. par. 55. ca. 3.

r Adde; quod iura allegata in glossa loquunt de cōmutatione pęnitentiæ; dic ergo esse textū cū glo. in l. q. ergo. §. pœna grauior. & ibi Bar. ff. de his qui not. infa.

† aut
† aut

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Latera. par. 50. c. 15. Vid. B. Tho. 2. 2. q. 88. ar. 9. & Syluestrū in sum. ver. votum. 3. §. 5.

a vel forsitan in maiori ætate ratum habuit; vnde tenebatur illud adimplere, aliàs non. 10. q. 1. illud. & ī. de reg. significatum. & c. sicut. Tan.

a Disposuit.] procedendo ad actum exteriorem, vt patet ex litera sequenti. vnde mortaliter peccasset, nisi compleuisset votū, si commutatio non fuisset subsecuta. ar. 17. q. 1. qui bona.

[Glos. seq. quærit, & soluit.]

b Socij fideles.] sed nunquid Papa potuit illum absoluere ab obligatione, qua socio tenebatur? Vtique, argu. 6. quæst. 3. per principalem. C. de quadrien. præscriptio. bene à Zenone. C. de precibus Imperato. offerē. quoties. nec erit dicendus voti transgressor. ī. eo. non est. Alan.

[Gl. seq. arg. alle. canonem ibi contrarium. alle. tria iura, & soluit.

c Facilitate.] arg. quòd votum ex facilitate emissum obligat. simile 17. quæst. 4. sunt qui opes. arg. contra ī. de reg. ad nostram. 22. quæst. 4. vnusquisque. & 27. q. 1. nuptiarum. Sed hoc, vt dictum est, postea ratum habuit factus maior.

d Sufficiāt.] nā possibilitas semper sub auditur. ī. de iureiu. querelam, & c. breui. arg. 4. dist. erit autē. & ff. de statu liber. l. cum hæredes. §. Stichus. & 47 dist. quod ad nos. Sic impossibile præceptum non obligat. ff. quæ senten. sine appellatio. rescinda. l. Paulus 2. Lauren.

† al. vestrū quā lectionē iā olim impugnauit hic Host.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōp. & pter doctores hic vide Nauarrū in Manuali confessariorū. c. 12. nu. 26. & 52. in latino nup impresso.

te constitutus, Hierosolymam disposuit[a] proficisci, cuidam quoque, qui sepulchrū Dominicū proposuerat visitare, fidem dedit, & suam recepit ab eo, quòd sibi inuicē in via socij fideles[b] existerent: & infra. ¶ Nos autem ipsum à voto, qd in ætate tenera, facilitate[c] potius quam ex arbitrio discretionis promisit, absoluimus; ita tamen, quòd idem votum eleemosynis redimat: & iuxta consiliū nostrū, † toto vitæ suæ tempore, vni pauperum Christi (dummodo ad hoc suæ facultates sufficiant[d]) debeat prouidere.

¶ Idem magistro A. de Mandeforde.

¶ *Ex sola conceptione boni explicandi, non obligatur quis ad bonum conceptum exequendum.*

CAP. III.

Literaturam † tuam; & infra. ¶ Cum ex quadam minutione, nimio fuisses mortis pauore perterritus, hæc verba protulisti: Non diu hic morabor: proponens[e] in animo, quod religionis habitum esses aliquando suscepturus: & infra. ¶ Tibi igitur respondemus, quòd si plus non est in voto processum, trāsgressor iudicari non poteris, si non impleas quod dixisti.[f]

¶ Idem.

¶ *Omne votum mutabile est in votum religionis.*

CAP. IIII.

Scripturæ: † & infra. ¶ Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obsequiū[g] in perpetuam nouscitur religionis obseruantiam commutare.

¶ Innocentius iij. Strigonien. Archiepiscopo.

¶ *Executio voti vltramarini auctoritate Papa potest ex causa differri.*

CAP. V.

Non † est voti dicendus transgressor, q his auctoritatibus sic nō frāgit ꝓpositū, q illud in melius cōmutat. ī. de iureiu. peruenit. Et ita est arg. ꝙ intranti monasterium, non est imponenda 3 pœnitētia ꝓ peccato ante commisso. Sic enim remittitur Astulpho pœnitētia publica, si monasterium voluerit ingredi. 33. q. 2. admonere, & hoc pp continuatione pœnitentiæ & exercitij, in quo semper debēt esse monachi. arg. 16 q. 1. vos autem si verò postquā monasterium ingressi fuerint, delinquent, benè subijciuntur pœnitentiæ, & disciplinę Abbatis secundum regulam illius loci ī. de reg. c. vlt. & ī. de sen. excom. cum illorum.

Literaturam.] Hoc cap. continet notabilem & singularem decisionem: & potest sic summari: Simpliciter proponens religionem ingredi, licet non ingrediatur, non est reus voti. Primò ponitur consultatio. Secundò responsio: ibi igitur Abbas. Sic.

CASVS. Magister A fecit sibi minui in brachio; brachiū eius intumuit ex illa minutione, ita ꝙ perterritus fuit ad mortem; dū esset in tali statu, ꝓtulit hæc verba: non diu hic morabor; proponens in animo religionem intrare; dubitauit, an ex tali facto teneretur religionem intrare? Rādet ei Papa, ꝙ si plus nō est in voto processum, non debet dici transgressor, si nō adimpleat quòd dixit. Nota, quòd per simplicia verba nō obligatur quis nisi habeat animum adimplendi votum. Item nota hic arg. ꝙ ex nuda promissione non oritur obligatio.

[Glos. seq. recitetur per obiectionem.]

e Proponens.] non tñ animo obligandi, nec firmiter hoc proponendo seu eligēdo: quia tunc mortaliter peccasset, si non impleuisset propositum. 17. q. 1. q. bona. & §. 1. & ī. eo. c. prox. vbi dicit, disposuit ꝓficisci. & iō dicit ī. si plus nō est in voto ꝓcessum. quia non dicit hoc animo se obligandi, vnde non fuit mendacium. 22. q. 2. quod autem ait. & nemo se obligat, nisi qui animum habet se obligandi. ff. de actio. & obligatio. l. obligationum. arg. ff. si cer. peta. si ego.

[Gl. seq. signat ꝯrium. Item arg. & ī ꝯrium alle. 3. iura.]

f Quod dixisti.] argu. ꝯ. 22. q. 5. iuramēti. Itē argumentū, † ꝙ ex nudo pacto nō oritur actio, licet sit arg. cōtra. 12. q. 2. quicumq; suffragio 2 & q. 5. qa Ioannes. & 27 q. 1. hæ verò. in fi. Lauren.

Scripturæ.] Per ingressū religionis soluit votū religioni nō cō:onū. h. d. & est notabilis decisio, intelligēdo, ꝙ hoc fiat sine auctoritate superioris. Pro declaratione tex. pone casū litetalē. Quidam vouerat visitare sepulchrū sanctū demum intrauit religionē voto non cōpleto dubitatur, an iste esset vere reus fracti voti: & rādetur, ꝙ nō per rationem, quæ habetur in litera. Abb. Sicu. Nota, ꝙ non frangit votū, qui illud in melius cōmutat. Itē magis seruire videtur, q temporale seruitiū in ꝑpetuū cōmutat.

[Gl. seq. arg. dat simile, & reddit cām.]

g Temporale obsequiū.] non enim est illi necessaria certa delicti satisfactio cuius totū vitę tempus obedientiæ impendit sui conditoris. de pę. dist. j. c. quis aliqn. §.

† Istud arg. nō sumitur hic, cū nec pactū fecerit, nec verbū emiserit fm Host.

2 Vbi d̄ hoc. & 1. qō. 7. quoties. & de pact. c. 1. Jean. And.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cōp. & ꝓ intellectu vide B. Tho. 2. 2. q. 88 ar. 12. ad 1. arg. & lib. 4. sent. dist. 39. q. 1. art. 4. in corpore articuli.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōp. Et vide B. Tho. 2. 2. q. 88. art. 12.

3 Hoc nō ē, qa talis à satisfactione absoluatur, sed quia eo ipso qd suā volūtatē, et in seruitutē redigit pp Deū, plenarie, iā ꝓ oī peccato satisfecit, quā chariorē habet oib. reb. mūdi. ita B. Thom. i 4. sen. dis. 4. q. 3. ar. 3. quæstiūcula 3. ad 3. argumētum.

Non est.] Tria facit. Primò præmittit exordium. Secundò submittit narrationem: ibi, sanè. Tertiò conclusionem; ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Archieps Strigoniē. votū emiserat Hierosolymā visitādi: rex Hūgarię significauit dño Papę, ꝙ cū regnū Hūgariæ in ꝑturbatione esset, ꝯsiliū, & auxiliū archiepi erat sibi multū necessariū: vñ petijt à dño Papa, quatenus mandaret archiepiscopo, vt Hierosolymā non accederet, donec regnum ad tranquillitatē perueniret; vnde mandat Papa archiepiscopo, quatenus iret nō

arripiat Hierosolymā adeundi, priusquā regnum tranquillitati pristinæ fuerit restitutum, vel super hoc ab Apostolica sede recipiat mandatū; & ideò transgressor voti non habebitur qui de mandato Papæ votum distulit adimplere. Nota, quòd non dr̄ transgressor voti, qui ipsum differt adimplere: quia quod differtur, non aufertur: & sic ex causa pr̄ differri executio voti.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a Auctoritate sedis Apostolicæ.] arg. ꝙ Papa pōt dispensare in voto, 1 & episcopi eriā, s. eo. c. 1. Sed cum vota ex necessitate sint soluenda, 17. q. 1. c. 1. & de iure naturali nō vr̄, ꝙ ibi habeat locum dispēsatio. q̄a dictum est, Vouete & reddite Dño vota vestra. ī. e. magnę. & c. ꝓx. vnde in his votis nō dispensat, sed declarat. cū enim quis vouet peregrinari, subintelligit, si cōmode fieri pōt, vt sup. de iureiu. quanto. vbi de hoc & de voto, & iuramento dic vr ibi; sicut nec frangit votum qui illud in melius commutat. sup. c. prox. & de hoc dictum est sup. eo. c. 1.

[Gl. seq. recitetur p r quæstionem.]

b Adimplere.] si iusta causa subest. sup. eo. c. 1. aliàs non est securus quo ad Deū, cū quo Papa dispensat, nisi subsit cā dispēsandi: sicut nec dicitur absolutus q̄ cau sā excōicationis supprimit. s. de offi. or. ex parte. & ī. de sēt. exc. cū pro causa. habebit tamē exceptionem quo ad ecclesiā ille cū quo sine causa dispensatū. ff. arg. ff. de furtis. inter omnes. §. penult. quo ad Deum sibi allegatio non valebit, vbi indicabitur eo teste quo iudice. 9. q. 3. aliorū hominum. & 11. q. 3. audi.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

c Regnum ipsum[.] sic ergo Papa præfert vtilitatem priuatā cōi vtilitati, 2 ꝯ id qđ habes sup. de post. c. 3. & 7. q. 1. scias. & 8. q. 1. i scripturis. & sup. de reg. licet. Non sunt ꝯria, q̄a hic non præfert, sed differt: & qđ differtur non aufertur. 32. q. 2. ancillam. de pę. dist. 36. nemo.

quod vouit auctoritate[a] sedis Apostolicæ distulit adimplere.[b] Sane significauit nobis rex Hungariæ, ꝙ cum in regni perturbatione † cōsilium & auxiliū tuū sibi senserit hactenus profuisse, vtilitati eius non modicum derogaret, si Hierosolymam (sicut ex voto teneris) regno pergeres impacato: & infra. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus non prius iter arripias Hierosolymā adeūdi, q̄ regnū ipsum[c] fuerit trāquillitati pristinæ restitutum: vel super hoc receperis ab Apostolica sede mandatum.

¶ Idem Andreæ Duci.

¶ *Ecclesia cōpellit hæredem laicum per excōicationem, & bonorum subtractionem, ad executionem voti vltramarini, ad quod se obligauit pro defuncto.*

CAP. VI.

LIcet † vniuersis liberū sit arbitrium[d] in vouendo, vsque adeò tamen solutio necessaria est post votū, vt sine proprio † salutis dispēdio alicui nō liceat resilire.[e] Accepimus siquidē, quòd cum rex Hūgariæ pater tuus agens in extremis, votū quod vouerat Dño, Hierosolymatanā ꝓuinciam in forti manu, humili corde visitare, sub interminatione maledictionis paternæ commiserit † tuę fidei exequendū;[f] & tu assumpto crucis signaculo, te impleturū sine dilatione qualibet promisisti: & infra. ¶ Mandamus, quatenus postpositis ceteris sollicitudinibus vsq; ad festū exaltationis sanctę Crucis, debitū acceptū crucis exoluens, propositū iter arripias, & humiliter prosequaris: Ne si onus † tibi à patre iniunctū, & a te sponte susceptum, occasione qualibet[g] detrectaueris, paterna te reddas successione indignū, & hr̄ditatis emolumento priueris, cuius recusaueris onera supportare; sciturus ex tūc anathematis te vinculo subiacere; & iure ꝙ tibi, si dictus rex[h] sine prole decederet in regno Hungarię competebat, ordine geniturę, † priuandū;[i] & regnum ipsum ad minorem fratrē tuum, appellatione postposita, deuoluendū.

Licet.] Primò ponit exordium. Secundò, ibi. Accepimus narrat factum. Tertiò: ibi, Mandamus concludit. Quartò comminatur: ibi. Ne si onus. Abb. Siculus.

CASVS. Rex Hungariæ votū emiserat Hierosolymā adeundi, tandē voto non completo agens in extremis, filio suo Andreæ duci sub interminatione maledictionis patris patrem iniuxit exequendum; & ille signo crucis assumpto, promisit votum patris sine dilatione adimplere: patre sublato de medio, collecta multitudine quam plurima bellatorum, Hierosolymā adire simulauit; & tandem aciē bellatorū ꝯ fratrē suū regē Hungariæ cōuertit: papa hoc intelligēs, mādauit eidē, quatenus oībus alijs postpositis; vsque ad festū exaltationis sanctæ Crucis iter arripiat Hierosolymam adeūdi, sibi onus iniunctū & sponte receptū exequēdo. ne successione paterna se reddat indignū: qđ si non fecerit, ex tūc se nouerit excōicatū, & priuabitur iure qđ sibi cōpetebat ordine geniturę, si dictus rex frater eius sine ꝓle decederet, & regnū ad minorē fratrē ipsius deuoluet. Not. ꝙ vouere est voluntariū, sed adimplere est necessariū. Itē aliqs votū suum potest exequi per alium. Item qui non adimplet voluntatē defuncti, priuari debet successione illi'.

d Liberum sit arbitrium.] vnde dicit Aug. Quæ nō cœpit, delibere, quę egressa est, perficerec. 17. q. 1. nuptiarū. & ea sūt in nostris officijs gratiora, quæ cū liceret ea nobis non impendere, causa tamen dilectionis impendimus. 28. q. 1. iā nunc.

e Resilire.] in aliud tamen potest cōmutari de auctoritate superioris, & iusta de causa, vt s. eo. c. 1. & 2. & ī. eo. c. magnæ.

[Gl. seq. arg. quem posse pro alio, & c.]

f Commiserit tuæ fidei exequendum.] Arg. ꝙ aliquis potest ieiunare pro alio, & votū alterius adimplere, q̄a mortuus soluit votū suum per superstitē. arg. 13. q. 2. animæ defunctorum. & 26. q. 6. si aliquis fuerit.

g Occasione quamlibet.] supple minus idonea, quòd in generali verbo subintelligitur argum. sup. de elect. causam, quæ, & supra de offi. delega. ex parte. 2. ff. de titu. nuptia. quamquam: 3 & de iureiur. veniens. & cā Quintauallis.

h Si dictus rex.] & frater ipsius ducis, contra quem dux ipse conuerterat aciem bellatorum, quam contra inimicos crucis dirigere simulauit.

[Gl. seq. signat contrarium, & tripliciter soluit.]

i Priuandum.] dicit hic Vincentius, ꝙ qui non adimplet voluntatem defuncti, sit ei auferenda tota hæreditas, & idē dicit canon. 11. q. 1. Siluester. & hoc cō ordat legi an-

† turbatione.

1 De materia hui' gloss, vide B. Thom. loco proximè citato.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. De intellectu Couarruuias in c. si hæredes. sup. de testa. & d magna voti obligatione B. Thomas. 2. 2. q. 88. art. 3.

† propriæ.

2 Quā vocet hic vtilitatē priuatam, & quā cōem, tradit Ioan. And. què videto.

† commiserit.

† Defunctorū vota quā hæredes persoluere teneant, vide Hostiensem in sum. de voto §. & item rum: adde Nauarrū in manuali cōfessariorum cap. 12. nu. 56. & 57.

† Adde ac ordine geniturę, vel electione succedi debebat in regno. Bald. in l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iu.

3 Vide ī. de verb. sign. c. Ablate. in gl. penult. Ioan. And.

legi antiquæ C. de fideicommissis. l. vltima. in fine, attamen illud obseruatur in extraneo hærede. Sed licet filius institutus hæres non adimpleat voluntatem defuncti, non ideo totum perdit, sed reseruatur ei legitima. C. de fideicommiss. auth. hoc amplius. Et satis potest dici, ꝙ lex i hoc casu prꝗiudcet canoni ratione ęquitatis. Vel hic auxit pœnā legis ob fauorē terrę sanctæ. Vel meliꝰ dic ꝙ id quod dicit lex de legitima relinquēda, nō potest habere locū in huiusmodi dignitatibus, cū diuidi non possint: quia regnum vnicum dēt esse: & si contingeret ꝙ aliter diminueret̄, cito destrueretur, sed aliæ hæreditates bñ diuiduntur inter hæredes, sed hic vnus tātum debet esse rex & iō dicit ꝙ totū regnum deuoluetur ād alium fratrem. 1

† Cap. 3. eo. ti. in 3. com. Et ꝑter Hostien. & alios videto hic Henricum Boich. & quatenus agit de cruce dominica, in signū deuotionis terræ sanctę.

1 De hoc videto hic copiosius per Host. Io. A. & alios.

¶ Idem Trecensi episcopo.

¶ Commutat Papa votum vltramarinum in vigilias, orationes, & ieiunia: tunc maximè, cum cessat causa quę induxit ad vouendum, ita etiam quòd expensa fienda in eundo, morando, & redeundo, integraliter mittantur in terra sancta subsidium.

CAP VII.

Magnæ † deuotionis: & infra. ¶ Cū Trecen. ecclesia cōtra libertatē ecclesiasticā grauaretur, nec per alium quā per Cāpanie comitē in vltramarinis partib. constitutū, eidē ecclesię crederes posse de facili subueniri, ad ipsū ꝓposuisti accedere: ac ī signū peregrinationis, & deuotionis terræ Orientalis, crucē Dominicā assūpsisti: & infra. ¶ Quāuis autē audita morte ipsius, intentionē tuā conspiceres iam frustratā, noluisti [a] tamen sine consilio Apostolicæ sedis ad propria remeare, sed ingressus Vrbem, † intentionis tuę propositum, ac statū Trecen. ecclesiæ, nobis humiliter expressisti, & infra. ¶ Et quidem tria præcipuè duximꝰ † in hoc negotio attendenda, quid liceat [b] secundum ęquitatem, quid deceat secundū honestatē, & quid expediat secundum vtilitatē. Sane non [c] videbatur cōtra votum licitum, vt venires, [d] cum vox clamet prophetica: [e] Vouete, & reddite Domino Deo vestro: vt primum [f] ad cōsilium, secundum [g] ad imperium referatur. Sed nec decens videbatur, [h] cum sit scriptum in Euāgelio: Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciēs retro, [i] aptus est regno Dei. ¶ Pręterea, non videbat̄ expedire, cū ex absolutione tua scandalum

Magnæ.] Diuiditur ꝑcipaliter in tres partes. Primò ponitur facti narratio. Secundo allegatur pro, & cōtra: ibi, Et qdē. Tertiò diffinitio ibi, Cum igitur. Abb. Sic.

CASVS. Dum comes Campaniæ ī vltramarinis partibus moram faceret, & ecclesia Trecen. contra ecclesiasticā libertatē plurimum grauaretur, Trecen. eꝑs cōsiderās ꝙ per alium eidem ecclesiæ non posset de facili subueniri, ad ipsum proposuit accedere: & in signum peregrinationis & deuotionis terræ Orientalis, signum crucis assumpsit: & sic arripuit iter peregrinationis; dum esset in via, intellexit ꝙ dictus comes mortuus erat, & licet intentionem suam conspiceret iam frustratam, noluit tamen redire sine consilio domini Papæ, & sic ad vrbem accessit, & intentionem suam, & statū ecclesiæ suæ dño Papæ exposuit: dñs Papa considerans hæc dicit, ꝙ in hoc negotio tria sunt consideranda: qd liceat secundum æquitatem, quid deceat sm honestatem. qd expediat sm vtilitatem, ostendens ꝙ ipse votū suum debeat perficere auctoritate Prophetæ dicentis: Vouete & reddite: & hoc est quod dicit; quid liceat. Item auctoritate Euangelij dicentis: Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei: & hoc est quod dixit, quid deceat. Item non expediebat ꝑꝑ exemplum aliorum: quia qd̄ agitur à prælatis, facile trahitur in exemplū ab alijs: & hoc est quod dixit; quid expediat. Postmodum allegat in contrarium ꝙ votum perficere non debeat propter ætatem, cum vix posset sustinere labores, propter necessitatem Treceñ. ecclesiæ, cui e obligatus: Ipsum etiam votum, qd̄ licet ex sui natura sanctum esset, non tamen sine licentia sedis Apostolicæ uouere potuit: postea ostendit ꝙ uotum commutari possit auctoritate veteris testamenti: vnde considerauit, quod votum possit commutari in aliud opus pietatis, non curando quid homines iniquè loquantur, exemplo Domini dicentis. Sinite illos, quia cæci sunt, concedit episcopo licentiam votum peregrinationis taliter commutare, vt expensas, quas esset facturꝰ eundo, & morando, & redeundo, transmittat in subsidiū terræ sanctæ, laborē orationib. & ieiunijs recōpēsans: & quia episcopus specialiter ꝓ libertate Treceñ. ecclesiæ per dictum comitē assequenda votum peregrinatiōis emisit, eo sublato de medio cā cessauit, & ideo cessare potuit & effectꝰ. & hac causa inspecta Papa hanc indulgentiam sibi fecit. Nota quod ecclesia potest implorare auxilium & brachiū seculare cum iniustè aggrauatur. Itē in quolibet voto tria consideranda sunt, quid liceat, quid deceat, quid expediat. Item factum prælatorū de facili trahitur ab alijs in exemplū, & ideo valde cauere debent qd eis liceat, qd deceat & quid expediat. Itē clericus vel eꝑs sine licentia sui superioris votum peregrinationis non dēt emittere. Item votum iusta de causa potest commutari. Item veritas propter scandalum non est dimittenda. Item in voto locum habet recompēsatio. Item causa voti in ipso commutando consideranda est. Item cessante causa cessat effectus.

a Noluisti tamen sine consilio] & bene: quoniam nemo iuramentum suum vel votum debet interpretari. 2 s. de ele. venerabilē. & ī. eo. ex multa, nisi certius esset quod non esset obligatus. arg. ī. de sen. excom. in quisitioni. Tanc.

b Liceat.] hæc tria semper consideranda sunt. arg. 11. q. 1. aliud. & 4. dist. denique. in fi.

c Sane non.] hic incipit ostendere, quòd votum suum perficere teneatur.

d Vt venires.] non obstante quod causa voti cessat, cum etiam si sine causa vouisset, nihilominus teneretur. s. de conuer. coniug. ex parte. Facilius enim dispensati potest cessante causa, vt dicit in fi. causa enim non impedit. nisi exprimatur. C. de condict. ob tur. causā, ꝰ si repetenni. nisi à iure subintelligatur, ff. de iure do. stipulationem. Io.

e Propetica.] scilicet, Dauid.

f Primum.] scilicet, vouete. Ber.

g Secundum.] scilicet, redire.

h Sed nec decens videbatur.] vt venires contra votum.

i Retro.] apostatando. simile infra de apostat. quidam. Nam apostata dicitur retro stans. 26. quæst. vlti. non obseruetis. & 3. quæst. 4. beatus, de pœn. distinct. 2. penata.

† Scilicet Romā ꝑ excelētiā. §. sed ius. insti. de iure natur.

† diximus

Psal. 75.

Luc. 9.

2 Facit ad hoc tex. in l. 1. ff. de auct. tut.

a Agi-

sibi victum quærere possunt: vnde Papa distinguit, inter illos, qui tẽporalẽ causam habere noscuntur, & inter illos qui perpetuam: primis danda est dilatio, secundis est redemptio indulgenda: ita tamen ꝙ expensas, quas essent facturi, transmittant in subsidium terræ sanctæ,

de his, qui pro succursu terrę sanctę, signo crucis assumpto, propter infirmitatem, vel paupertatẽ vel aliam iustam causã, votum non possunt vtiliter adimplere, cum sine distinctione, receperis ĩ mandatis, vt eos qui signum crucis assumptũ abiecerũt, ad resumptionem ipsius, & executionem uoti compellas. ¶ Nos† autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod debiles & inopes magis illuc in defectum, quam ad profectũ accedunt: cum [a] isti pugnare nõ possint, & illi [b] mendicare cogãtur: nisi forte sint nobiles & magnates, qui suis secũ expensis bellatores adducant: vel artifices, & agricolæ, qui de laboribus suis sibi possint acquirere necessaria, et terrę subsidia ministrare: quamuis non multi taliũ, propter breuitatẽ possessionum, & pauci tamen inhabitãtiũ ibi sint opportuni. ¶ Vnde credimus distinguendũ inter illos qui temporalẽ, [c] & eos qui perpetuã impedimẽti causã credunt hr̃e: ꝙ primis indulgẽda est dilatio, [d] secundis autẽ est redemptio iniũgẽda; ac rerum facultate pensata quas possunt, aut quas facturi essent expensas, personarum præterea compensato† labore, [e] in subsidium terræ sanctę trãsmittant, exequentes per alios, quod per se nequeũt adimplere. ¶ Rursus inter illos, qui pro defensione terræ sanctę uotũ peregrinationis emittunt, & eos quibus pro satisfactione suorum criminum, iter peregrinationis iniungitur, credimus distinguendũ: qđ circa primos, [f] plus terrę sanctę succursus: & circa secundos, [g] plus labor itineris secũdum intentionem vouentis, vel pęnitentis debet attendi. Vnde si quis hoc modo uouentium [h] est inutilis ad pugnandum, quãuis habilis, [i] sit ad eundum, melius est redimere votũ, quam expensas cõsumere: quod & de pœnitente, qui propter debilitatem non potest iter iniũctæ peregrinationis implere, sanè ualet intelligi non autem de illo, qui quamuis sit impotẽs ad bellãdum, potens tamẽ [k] est ad eundum: † & inf. ¶ De mulieribus [l] autem hoc credimus obseruandum, ut quæ remanere noluerint, uiros suos [m] sequantur: [n] ceteræ verò [o] (nisi forte sint diuites, quę secũ in suis expensis possint ducere bellatores) votum redimãt, quod vouerunt.

¶ Idem eidem.

¶ Votum vltramarinũ certis casibus redimi & commutari potest, non tamen per alium quam per Papã, vel cum ipsius speciali mandato. hoc dicit, vsque ad §. secundo quæsiuisti.

a Cum isti.] scilicet, debiles.
b Et illi.] scilicet, inopes.
c Qui temporalẽ. eãdem distinctionẽ facit lex in iudice, vt si non potest interesse propter temporalem impotẽtiam, expectandus est; & si habebat perpetuũ impedimentum, remouendus est. ff. de uaca. mune. l. vlt. & ff. de iudicijs. si lõgius. & argumentum ad idem s. de rescriptis. sciscitatus. Io.
d Dilatio.] expectãdi. n. sunt quousq; causa impedimenti cessauerit. sic j. de senten. excom. de cetero. & c. quamuis. in fi. Idem est si per fortuitos casus impeditur, nihilominus cum potest adimplere tenetur. ff. de uer. obl. l. int. stipulantẽ. §. sacram. nisi certa res esset pmissa: nõ in genere. C. si cer. pet. l. incendium. Io.
e Compensato labore.] ieiunijs & orationibus, vt s. c. proxi. circa fi. La. Vel vr̃ ꝙ tantum mittere teneantur pro quanto nollent sustinere laborem hunc, sed uix potest æstimari. prima expositio melior est.
RVRSVS. In isto §. distinguitur inter illos, qui pro defensione terræ sanctæ votũ pegrinationis emittunt, & illos quibus pro satisfactione suorum peccatorũ iter peregrinationis iniũgitur. Circa primos plus cõsideratur succursus terræ sanctæ: Circa secũdos labor itineris, secundum intentionem vouentis uel pęnitentis: & ideo si aliquis de uouentibus est inutilis ad pugnandum, melius est uotum redimere quam expẽsas consumere. Et de pęnitente qui non potest pp̃ debilitatem iter peregrinationis implere, idem est dicẽdũ, scilicet ut redimat uotum: sed non de illo qui põt ire: licet non possit pugnare quia principalis causa consideranda est: Mulieres uerò, q̃ nõ uouerũt, si remanere noluerint, uiros suos sequãtur; illæ uerò quæ uouerũt, nisi sint diuites, ut possint secũ ducere bellatores redimant votum. Not. ꝙ uotũ pro terræ sanctæ subsidio factum ex iusta causa potest redimi vel differri. Itẽ ĩ uoto peregrinationis cã subsidij terræ sanctæ, & cõmutatio potest interuenire, non autẽ cũ causa laboris & pęnitentiæ tm̃ imponitur. Item principalis causa uoti consideranda est: & secundum illam dispensari debet.
f Circa primos.] scilicet, qui pro succursu terræ sanctæ votum emiserunt.
g Circa secũdos.] s. quibus pro satisfactione suorum criminum labor peregrinationis est iniunctus.
h Vouentium.] s. sponte, & non per pęnitentiam iniunctã.
i Quamuis habilis sit.] hic formatur secunda qõ sequentis capituli. §. secundo quæsiuisti.
k Potens tamen.] unde non subest causa cur debeat immutare; aliàs qui iniunxit, uel quilibet maior eo ea posset immutare iure cõi, sed immutationẽ huiusmodi pęnitentiæ uidetur reseruare sibi, & illis quibus specialiter à sede Apostolica iniungitur, & est speciale, j. e. c. prox. Vinc.
l De mulieribus.] nõ uouẽtib. scilicet.
m Viros suos.] & hic formauit archiepiscopus tertiã quæstionem. j. c. proxi. quod autem.
n Sequantur.] qui de uxorum licentia uouerunt, uel ex causa concedit Papa, ꝙ uiri possunt uouere se ituros in subsidiũ terræ sanctæ inuitis vxoribus, infra cap. proxi. uersic. In tantũ quoque.
o Ceteræ uerò.] scilicet uouentes.

† al. ita; Nos inquisitioni tuæ rñdem⁹.

† Hæc l. loquitur etiam cum subest longa pfectio, licet nõ perpetua infirmitas, necessaria profectio, vel rei familiaris periculum. Ioan. And.

† recompensato.]

† Consilium, eundem addit in margine, al. consilium. vtrũque præter fidẽ ueterũ exemplariũ.

Ex mul.

EX multa.] Quinque sunt dicta: Secundum ibi, Secundo. Tertium ibi, Quod autem. Quartum ibi, In tanta. Quintum ibi, De clericis. Abbas Siculus.

CASVS. In cap. præcedenti, dr, ꝙ circa crucesignatos dispensat, vt illi votũ redimant, qui ꝑpetuo impedimento detinẽtur: q̃siuit archieps̃ ille Cantuarieñ. vtrũ id qd in decretali ꝑdicta dr, ius generale ꝯstituat, vt licitũ sit ꝑlatis absoluer sibi subiectos ſm formã sibi expressam. Præterea, i dicta decretali in parte decisa dr: ꝙ viros religiosos potecit dispẽsari: q̃siuit idẽ archieps̃, de q̃b. religiosis intelligat: Rñdet Papa ad primã q̃ñe, ꝙ i ꝯsultatione ꝑdicta ius ꝯstituitur gñale, & licet dicat ibi, ad quales. s. viros religiosos, ñ tñ explicatur ibi ad quos eius executio specialiter spectet dicit Papa, executio illius iuris ad illos tñ ptinet, q̃bus à sede Apostolica fuerit iniunctum: per hãc rñsionẽ soluta est secũda q̃ñ, de quibus religiosis sit illud intelligẽdum, scilicet, vtrũ de regularibus, an de epis: ad neutros istorũ executio illi⁹ iuris spectat, sed ad illos tñ, quibus à sede Apostolica specialiter indulgetur.

a Expressam.] s. cap. proxi.

b Ad quales.] s. viros, religiosos, de quibus fiebat mẽtio in c. prox. quod sup sed illa clausula remota fuit, quæ posita erat sub illo, & ĩ. ante §. illum de mulieribus.

c Incumbit.] ecce hic vnũ mirabile, ꝙ est ius cõe, vt dispẽtetur in voto cũ debilibus, & hmõi. arg. s. eo. c. 1. & tñ eius executio non ꝑmittitur alicui, nisi cui Papa specialiter cõmittit. quod tñ restringendum est circa uotum huiusmodi, scilicet pro succursu terræ sanctæ emissum: ergo cum hic Papa sibi dispensationem reseruet, in aliis uotis episcopis dispensationem indulget. arg. s. c. 1. de sent. excom.

d Religiosi.] religiosi dicuntur non solum monachi & regulares sed & clerici, ut 1. q. 1. nullus. & etiam laici dicuntur religiosi. 28. dist. si qua vidua.

e Religione.] 1. q. 1. uilissimi. s. 8. q. 1. qualis erit.

† Cap. 5. eo. tit in 3. cõp. Et quatenus hic agitur d cruce signatis pro terræ sanctæ subsidio, vid post concil. Lateran. sub Innocen. iii. in expeditione ꝓ recuperanda terra sancta adde tractatũ de forma procedendi contra inq̃sitos de hæresi, ti. de officio cruce signati. Doct. in c. excõicam⁹, §. catholici. ĩ. de hæret. & plene Cãpegium apud Zãch in num. c. 37.

† tantum, in uno uetustissimo exẽplari.

† Religiosi, qui & quot modis dicãtur, uide per Archidiaconũ, Ioãnem An. & alios in c. vt officiũ. §. uerũ qa, de hæret. lib. 6. tradit plenè Albertinus. in ca. q̃m. de hæret. lib. 6. q. 5. per totam quęstionẽ.

CAP. IX.

EX † multa tuę sollicitudinis prouidentia & infra. ¶ Ex consultatione, quam ad inquisitionem tuã, super negotio Cruce signatorum olim edidimus, viã inuenisti ad aliàs quæstiones: & vtrũ quod in ea dicitur, ius cõstituat generale, ut passim prælatis quibuslibet illos secundum formam expressam [a] absoluere liceat, qui eorũ sunt iurisdictioni commissi, solicite requisisti. Ad hoc igitur respõdemus, quod in cõsultatione nostra i⁹ edit & licet ad quales, [b] ad quos tñ † specialiter spectet ei⁹ executio, nullatenus explicat: illis at solummodo ius hoc exequendum incumbit, [c] q super hoc mandatum receperint à sede Apostolica speciale. sic ergo illi ẽ inquisitioni responsum, qua consequenter tua fraternitas requisiuit, de quibus religiosis intelligendum hoc esset: Vtrũ scilicet ibi religiosi [d] † vocentui hi tantum, qui religionis habitũ suscepetunt quorum plures idiotę sunt & iuris ignari: an episcopi, qui sicut dignitate præcellunt, sic & religione [e] debent aliis præeminere, nam ad neutros [f] illius executio iuris spectat, nisi per Apostolicã sedem eis specialiter delegetur.

¶ *Habiles ad eundum, sed inhabiles ad pugnandum, si sunt strenui consilio. uel milites bellatores possunt secum ducere, votum vltramarinũ non redimunt. hoc dicit. Abbas Siculus.*

¶ Secundò quæsiuisti, vtrum quod dicitur, si qs uouẽtium est inutilis ad pugnandum, quamuis sit habilis ad eundum, melius est, ut redimat votum, quam cõsumat expensas, generaliter accipi debeat, vt † nobiles & magnetes, qui sunt consilio strenui, & multos secum possunt trahere bellatores, an minorestãtummodo uerbum huiusmodi comprehendat? Verum si ad superiora oculum tuæ considerationis extendas, quæstionem istam † iuenies in serie cõsultationis nostrę solutam, vbi dicitur quod debiles & inopes, magis in defectum terrę sanctæ, quam ad eius ꝑfectum accedunt, &c. Quamuis † possit aliter respõderi, quod nõ sunt inutiles ad pugnãdum, qui etsi per se pugnare ñ possunt, maturitate tamen consilii [g] adesse ualent pugnantibus, & personæ defectum per alios releuare: & infra.

f Ad neutros.] arg. generaliter dictum nulli esse dictum. s. de offi. deleg. ex parte. 2. arg. C. de pig. l. 2. Io.

SECVNDO. In præcedenti decretali dr, ꝙ si quis vouentium est inutilis ad pugnandũ, q̃uis, sit habilis ad eundum, melius est redimere votũ q expensas consumere: q̃siuit archieps, vtrũ sit gñaliter intelligendũ tam de nobilibus, qui secum possunt ducere bellatores, an de minoribus tm? Rñdet Papa si diligenter considerasset, q̃õnem istam solutã inuenisset in decretali ꝑdicta, vbi dr, ꝙ debiles & inopes magis in defectũ q profectũ accedũt, &c. Quod autẽ dr in fine præcedentis cap. mulieres q̃ remanere voluerint, de illis intelligitur, quæ ꝑ votum non sunt adstrictæ. Itẽ in voto isto viri vouere possunt sine consensu vxorũ, ꝑp necessitatem populi Christiani. Clerici vero q vouerunt ire ad subsidium terræ sanctæ, cum clericatus officiũ eos red dat inhabiles ad pugnandum, votum redimunt, nisi uel cõsilio sint strenui, vł officio prædicationis instructi, aut sint magnatu obsequio stipati: vł sint adeo diuites, vt secũ possint ducere bellatores: hoc ait de vouẽtib., intelligẽdũ est, ñ de illis quib. labor peregrinationis in pęniẽtia est iniunctus. No. hic ab initio vnũ mirabile, ꝙ ius cõe est, ut dispensetur in uoto terræ sanctæ: & tñ ei⁹ executio nulli ꝑmittit, nisi cui Papa specialiter committat. Itẽ ꝙ gñaliter dictũ est, generaliter est intelligendũ. Itẽ nota casum, vbi vir potest sine uxoris cõsensu vouere, & in eius præiudicium Item clerici pugnare non debent.

g Maturitate tñ cõsilij.] idẽ dicit lex in aduocatis, qui non minus ꝓuidẽt generi humano, q̃ si patriã armis defenderent. C. de ad uo. diuer. iud. l. aduocati. Et lex dicit, ꝙ oib. æque postliminiũ est, non solũ his q pugnare pñt, sed oibus, qui eius naturæ sunt, ut consilio uel auxilio, uel aliis modis vtiles esse possint, vt ff. de cap. & postl. reuer. l. postliminiũ. §. vlt. & consilio pollet cui tum natura negauit. 1 ꝙ est si. ff. de uac. numetũ. l. 2. §. quoniam ita. & §. seq.

† al. ita: vt nobiles etiã magnates.

† Dictio, istã, deest in aliquot uetustis exemplaribus.

† Quamuis possit & aliter.

1 Et iterum; Grandior in tauro uirtus sed paruula vulpes, Pleni⁹ angustia sub breuitate sapit. secũdũ Gof. & Ouidius, Parua necat morsu spatiosum uipera taurum; A cane non magno sæpè tenet aper. Ioan. An.

Supe-

a Superius ponit.] s.c., px. in fi. & hoc statim sequitur.
b Viri præter vxorū.] specialissimus casus est iste, quòd vir potest emittere votū pter licentiā vxoris, ɔ illa iura 33.q.5. qđ Deo. & 27.q.2. si tu abstines, & per hoc vr, ꝙ aliquod votum sit maius voto 1 continentiæ: nam pp continentiā etiā ad tēpus non liceret hoc fieri, vt 33.q.5. c.1. sed in voto abstinētiæ secus videtur, dum tamen per tale votū neutri fiat præiudicium. 33.q.5. noluit. Ioan.

c Inhabiles ad pugnādum.] clerici vero pugnare nō dēnt. Arma enim clericorū sūt lachrymę. 23.q.8. clerici, q. in quacunque. c. quinque. & c. conuenior. licet nō minus pugnet q consilio pugnat, vt dictū est in notula, idem dicit lex.

d Obsequio deputati.] qui ex debito officij eos sequi tenerētur. j. de sen. excō. inter alia.

[Gl. seq. arguit & signat contrarium.]

e In pęnitentia est iniūctis.] vr ergo ꝙ mutatio voti nō possit fieri in his pęnitētijs imponēdis. arg. cōtra 82. dist. presbyter si fornicationem.

PEr tuas.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Quidam emisit votum sollēniter suscipiendi habitum regularem in Gratinopolitana ecclesia: & postea promisit, ꝙ infra certū tempus votum quod emiserat adimpleret tandē termino transacto, votum suū nō adimpleuit: postmodum vocatus fuit ad regimen ecclesię Gebē. iste considerans quòd votum emiserat, nec fecerat quod promisit, petijt consilium à domino Papa: & ipse consuluit ei, vt si suam sanare desiderat conscientiam, resignet regimen ecclesię Gebē. & reddat Domino votum suum: si postmodum capitulum ecclesiæ prędictæ ipsum duxerit eligendum, electionem poterit recipere de se factam. Not. quòd qui promittit sollemniter religionem intrare, omnino intrare tenetur.

[Glos. seq. quærit, & soluit.]

c dictum vide B. Tho. 2.2. q.88 art.11. & Sotū li.7. de iust. & iure q.4. art.2.

† valeant.

† De materia huius §. & cur clericis & epis pugnare nō liceat: vide oīno B. Th. 2.2.q.40. artic.2.

¶ Vxores possunt sequi viros vltra mare si volunt, sed non tenentur, nisi & ipsæ vouerint. h.d. Abbas.

¶ Quod autem superius ponitur,[a] mulieres, quæ remanere noluerint, etc. de illis intelligendum esse videtur, quę se ad peregrinationis propositum, nullius voti vinculo adstrinxerunt: & infra.

¶ Viri sine consensu vxorum emittere possunt votum vltramarinum. hoc dicit. Abbas Siculus.

¶ In tanta quoque necessitate populi Christiani, ne terræ sanctę impediatur subsidiū, viri præter vxorū [b] assensum, huius peregrinationis propositū vouere liberè valent:† & quod vouerint, liberè adimplere. Vt autem cōsentiant, sunt attentius commonendæ.

¶ Clerici tamquam inhabiles ad pugnandum redimunt votum vltramarinum, nisi in certis casibus. hoc dicit. Abbas Siculus.

¶ De clericis† verò duximus respondendū, ꝙ cū clericatus officiū eos reddat inhabiles ad pugnādū, [c] nisi vel cōsilio strenui, vel officio prædicationis instructi, aut magnatum sint obsequio deputati, [d] aut vsq; adeo diuites fuerint & potentes, vt in expensis suis aliquos secum ducere valeant bellatores, magis ab eis expedit redemptionem accipere, quàm ad votum illos cogere prosequendum, si necessitas exigit, vel vtilitas persuadet. Hæc autem de vouentibus dicimus, non de his, quibus labor peregrinationis, in pœnitentia est iniunctus. [e]

¶ Idem.

¶ Qui vouit religionē ingredi, si voto non completo fiat episcopus, renunciare debet, & votum implere. Sic communiter summatur.

CAP. X.

PEr tuas nobis litteras intimasti, te i Gratiōnopolitana† ecclesia suscipiendi habitū regularē votū sollemniter emisisse, & postea promisisse in manibus prælati eiusdē ecclesię, te infra duos mēses[f] postquā ab Apostolica sede redijsses, votū qđ emiseras impleturū: Cūque termino ipso transacto, nō curasses qđ voueras adimplere, tādē existēs voti transgressor, vocatus fuisti ad regimē ecclesię Gebennensis: & infra. ¶ Nos igitur tuæ discretioni consulimus, vt si tuam sanare desideras conscientiam, regimen resignes ecclesiæ memoratæ, ac reddas altissimo vota tua.† Quòd si Capitulum eiusdem Geben. ecclesiæ, te postmodum canonicè duxerit eligendum, [h] electionem recipere poteris de te factam.

f Duos menses.] si hoc apposuisset, nihilo minus tenebatur suscipere habitum regularem, & deberet ad hoc compelli, cum ad hoc voto sollemni se adstrinxerit. s. de conuersione coniugatorum, ex parte, in fi. s. de reg. porrectum. 2 Sed quid si prælatus & fratres prædicti loci nolēt ipsum postea recipere? Tunc non diceretur transgressor voti. si per eū non stetit infra tempus statutum. si j. de spō. sicut. sed ipsi possunt compelli, vt eū recipiant, ex quo ꝓmiserunt illum recipere: quia qua ratione, ille compellitur ad votum reddendū per decretalem prędictam, porrectum, eadē ratione & illi, ex quo votum suum emittit, & recipitur ab abbate. argum. supra de reg. cap. vlti. nisi aliud rationabile obsistat.

g Reddas altissimo vota.] sic s. eod. magnæ: cum hoc sit pręceptum, vt ibi: quia Dñs exigit oblatū, quod non exigeret offerendum. 27.q.1. nuptiarum, in fine.

[Glo. sequens notat regularem eligi posse, &c. arg. contrarium.]

h Eligendum.] & sic patet, 3 quòd canonicus regularis potest eligi ad regimen ecclesiæ secularis: quia hæc Gebē. ecclesia secularis est: aliàs quare diceret; redde Domino vota tua? & de iure communi ex quo dicit, duxit eligendum. & ad idem facit j. tit. prox. quòd Dei timorem. vbi de hoc. tamen ibi contra potest sumi arg. quod non de iure communi, vbi dicit; sicut annuendum duximus postulationi, &c. sed tamen aliud videtur hic: quia ecclesia Gebē. cathedralis est, & monachi regulares de iure communi possunt eligi in episcopos. 18. quæst. 1. c.1. & sic non probatur per hanc decretalem, quod de iure communi eligi possunt ad inferiores dignitates curam animarum habentes. & iste monachus fieri non poterat existendo episcopus, nisi resignaret episcopatui, cum ecclesia Geben. secularis esset.

2 Et j. de frig. fraternitatis. & optime facit ff. de verb oblig. eū q calendis. §. quoties.

† Gratinopolitana Granopolitana, sed Grationopolitana legit, cuius ecclesiæ epo ordinis sancti Augustini canonici regulares obediūt, & is & Gebēnēsis suffraganei sunt archiepi Viennēsis oēs ī Burgundia.

3 Hęc glossa deprauata erat, restituimus ex fide veterum exemplarium.

† Vide Cōc. Trid. sess. 24. ti. de regularibus c.1.

Postu-

¶ Honorius tertius Haresbeñ. † & Bengad præpositis.

¶ *Prælatus etiam professus potest votum vl tramarinum emittere, & in suos, vsus vicesimam prouentuum ecclesiæ conuertere.*

CAP. XI.

POstulastis à nobis, ant† vobis professis ordinem regularem, quorũ alter Cruce signatus est, & reliqu' charactere crucis d̃siderat† isigniri, liceat vicesimã[a] prouentuum ecclesiarum vestrarum deputatam succursui terræ sanctæ deferre vobiscum: & infra. ¶ Discretioni vestrę taliter respõdemus, quod si ecclesiæ vestrę per absentiam vestram enormiter[b] non lędãtur, & vos vtiles fueritis terræ sanctę verbo[c] pariter & exẽplo,[d] (quod conscientiæ[e] vestrę duximus relinquendum) dimissis procuratoribus[f] idoneis in ecclesiis vestris, potestis & tenemini[g] votum peregrinationis implere: & sic potest in vsus vestros transire vicesima ecclesiarum vestrarum terrę sanctę subsidio deputata.

TITVLXS XXXV.

De statu† monachorum, & canonicorum regularium.

¶ Gregorius † Archiepiscopo Neapolis.

¶ *Diœcesanus non debet molestare monasteria, prętterquam pro causa correctionis, nec eis oblata sibi vendicare.*

CAP. I.

THeodosius † & infra. ¶ Alicui monasterio nec tu, nec presbyteri tui, pręter diligentiam disciplinę,[h] ali-

POstulasti.] Diuiditur, primo ponitur consultatio. Secundo responsio, ibi, Discretioni. & pro casu pręmitte quod habetur in glos. Abb. sic.

CASVS. Duo Priores regulares, quorum vnus erat Crucesignatus, & alter signo crucis desiderabat insigniri, petierũt à dño Papa, vt liceret eis secũ deferre vicesimã prouentuum ecclesiarum suarũ, deputatã succursui terræ sanctæ. Rñdet eis Papa? Si ecclesię suæ pro ipsorũ absẽtia enormiter non lædantur, & ipsi vtiles fuerint terræ sanctæ verbo & exẽplo, (quod tñ cõmittit illorum conscientiæ) dimissis procuratoribus idoneis in ecclesijs suis, tenent votum suũ explere: & sic poterunt vicesimã ecclesiarum suarũ, deputatam subsidio terræ sanctæ, secum portare. Not. q̃ cum prælatus se absentat ab ecclesia sua, tenet dimittere procuratorem, qui vice sua procuret negotia eccl'æ suę, tam in iudicio q̃ extra iudicium, & istud tenent omnes.

a Vicesimã.] quam soluere tenebant omnes, tam clerici seculares, q̃ regulares ad subsidium terrę sanctæ, sm quod fuerat constitutum in concilio generali in decretali illa, ad liberã dam. quæ non est in hac cõpilatione: sed qui erãt crucesignati vel qui etiam vellent signari, non tenebantur ad hoc immo, sibi poterant retinere, vt hic dicit.

[Gl. seq. arguit, signat contrarium, & remittit.]

b Enormiter.] & ita vult non Papa propter succursum terræ sanctæ, ecclesias istas enormiter agrauari in absentia istorum, in quo casu cessat priuilegium. ĩ. de decimis, suggestum. & ỹ. de verb. sign. quid per nouale. & si non potest alteri subueniri quin alter lædatur, commodius est neutrum iuuare quàm alterum lædere. 14. quæst. 5. denique. 22. q. 2. primum. ff. de condict. indeb. nam hoc natura. Item nota quòd hic non præfertur publica vtilitas priuatæ. 1 argum. ad hoc supra eod. non est. & est argum. contra id 7. q. 1. scias. ĩ. de post. c. 3. vbi de ho..

c Verbo.] scilicet prædicationis: quia licet per officium suum inhabiles sint ad pugnandum, possunt tamen in alijs se vtiliter habere. ĩ. eo. ex multa.

d Exemplo.] bonæ vitę scilicet: quia verbo & exemplo dicimur prędicare. 43. dist. sit rector.

e Conscientiæ vestræ.] ecce quòd relinquitur aliquis propriæ conscientiæ suę. sic ĩ. prox. & 33. q. 4. vir cum propria. ĩ. de renun. nisi cum pridem, in fi & 33 distin. habuisse. & 4. dist. denique & 15. q. 8. c. 1. & ĩ. de sureiu. mulieri. quia de nemine pręsumendum est quòd sit immemor suę salutis, 1. q. 7. sancimus.

[Glos. seq. arguit.]

f Procuratoribus.] nota arg. quòd prælatus a quando se absentat ab ecclesia iusta de causa, & de licentia superioris, dimittere debet procuratorem in loco sui, qui procuret vtilitatem ecclesiæ.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

g Tenemini.] sed quare dicit, tenemini, cũ alter istorũ nõ dum fecerit votũ, sed dicat tm̃, desiderat insigniri? Sed dic q̃ iste, licet votum adhuc non emiserit, tñ iã in animo suo plenè deliberauerat, & propositum suum in hoc fixerat: vnde sine peccato cõtrauenire non poterat. 17. q. 1. qui bona. sic ĩ. eo. c. 2. aliàs non diceretur transgressor. ĩ. eo. literaturam.

DE STATV MOnachorum, & canonicorum regularium.

¶ Supra visum est de cõuer. cõiug. Itẽ de voto: sed quia quersi ad religionẽ, vel vouẽtes ingredi, efficiunt vt plurimum monachi, vel canonici regulares, ideo post rubricas pcedentes subijcitur ista. Abbas.

De hac materia tractat 58. dis. & 16. q. 1. 18. q. 1. & q. 2. p totũ. & generaliter à 16. causa vsque ad 21.

THeodosius.] Monasteria sunt, exẽpta à lege dięcesana, non à lege iurisdictionis. Sic communiter summatur: sed hęc vocabula sunt potius magistralia quàm iuris. & ponit duas prohibitiones, & tertio rationem subijcit. Secunda ibi, Aut. tertia ibi, Cum. Abbas Siculus.

CASVS. Archiepiscopus Neapolitanus monasteria sua grauabat: & ea quæ offerebantur ibidem sibi vendicare volebat: vnde Papa mandat eidem, quatenus nec ipse, nec presbyteri sui alicui monasterio aliquid molestiæ inferant, præter solam disciplinam: & si aliquid illic à fidelibus accesserit, nihil sibi debeat vendicare, sed totum monachis ibi seruientibus proficiat. Nota, quòd episcopus nihil iuris habet in monachos, nisi causa disciplinæ. Item de eo quòd monachis offertur, nihil debet episcopus vendicare.

[Glo. seq. reci. per obiectionem, quam soluit, & remittit.]

h Disciplinæ.] hoc intellige cum monachi populum non habent: quia tunc solam disciplinam debent. 16. quæst. 1. cum pro vtilitate nisi sit honestum seruitium debitum ex constitutione, vel consuetudine. 18. quæst. 2. seruitium. & 1. quæst. 3. quæsitum. Si enim haberent populum, tunc monasteria subsunt episcopo ratione populi, quo ad legem dięcesanam. argum. 18. quæst. 2. Eleutherius de hoc dictum est ĩ. de offi. or. dilectus filius.

a Infera-

† Haresberieñ. & Beregadeñ. pręposítis.
Harestieñ. & Ferecganieñ.
† Habeneñ. & Beregabẽ.

† vtrum.

† Quo ordine recipiant q crucis charactere desiderãt isigniri, tradit Cãpegius i fine tractatus Zãchini de hęreticis, in instructione de modo crucesignandi.

a Dixit V. hoc contingere: qa priuata oino cõfundit, & pu blica ñ multũ iuuat. dixit Gof. hoc idõ qa priuata nõ includebatur sub cõi. idẽ Hostiensis. I. A.

a Prælati, erãt isti, & positi, vt patet in superscriptione decretalis.

† De materia tituli vide Cõc. Trid. ses. 25. tit. de regular. & quo differat monachi & canonici regulares, tradit Iason in Auth. ingressi. C. de sacrosan. ec.

† Theodorus.

† Hic in quibusdã recentiorib. legit̃ Gregorius, nij i alijs, non' sed recte ait Cõtius, immo primus, lib. 7. indict. 2. cap. 15. Et c. 1. eo. ti. in 1. compil.

a Inferatis.] nisi hoc solum quod canones iubent. 18. q. 2. hoc tantum. & c. quàm sit. & c. luminoso.

[Glo. seq. recitatur per obiectionem.]

b Accesserit.] in vita: quoniam si in morte causa sepulturæ aliquid relinqueretur, inde episcopus debet habere canonicam portionem. s. de sepultu. de his. & cap. cum super. & s. de testa. requisisti. 1 nisi cōsuetudo repugnet.

e Parochiales.] & sic patet, q monachi singuli in parochialibus ecclesijs esse non debent. Et istud quidem ius commune est, quod hic dicitur ex di pelatione: tamen videtur q monachus potest præfici in parochiali ecclesia. 16. q. 1. in parochia. & c. cum pro vtilitate. & c. doctos. & c. si monachus. & c. si quis monachus in collegiata verò ecclesia videtur quòd de iure cōmuni possunt eligi. j. eod. quod Dei timorem. arg. s. tit. proxi. per tuas. T.

qd molestiæ inferatis.[a] Aut si quid illic pro diuersorum † deuotione accesserit,[b] vobis vendicare æstimetis: Cum monachis ibi seruientibus debeat proficere, quicquid à fidelibus taliter offerri contingit.

¶ Ex Concilio Lateran. †

¶ *Monachi non debent poni singuli per parochias. hoc primò Si pro monachatu aliquid detur, receptus à sacris ordinibus prohibetur: & recipiens ab officio suspenditur; hoc secundò. Monachus habens peculium sine licentia abbatis, ab altaris communione remouetur: & sic decedens, sepultura & fratrum communione priuatur. hoc tertiò. Si pecunia confertur pro habendo aliquod officiū in monasterio, dans & recipiens deponuntur. hoc quarto. In prioratibus conuentualibus per electionem instituti non sunt remouendi sine causa rationabili, & de causa rationabili, tria ponit exempla. hoc dicit comprehendendo substantiam.*

CAP. II.

Monachi non pretio[c] recipiātur in monasterio, nec peculiū[d] † pmittant habere: nec singuli per villas & oppida, p quascunq; parochiales[e] ponant ecclesias: sed in maiori conuentu, aut cū aliquibus fratribus maneāt: nec soli inter seculares homines spiritualiū hostium cōflictū expectent, Salomone † dicente, Ve soli:[f] quia cum † ceciderit, nō est qui subleuet eum.

¶ Si quis autem exactus p sua receptione aliqd dederit, ad sacros ordines[g] nō ascendat: Is verò qui eū receperit, † officii suspensione multet. ¶ Qui † verò peculium habuerit: nisi ab Abbate fuerit ei p iniūcta administratione permisū,[h] a cōmunione remoueatur altaris: & qui in extremis cū peculio inuētus fuerit, & dignè non pœnituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres † accipiat sepulturam:[i] quod etiā de vniuersis religiosis præcipim⁹ obseruari. Abbas autem, qui diligenter ista non cauerit, † officii sui

Monachi.] In hoc c. q cōiter non summatur, quinque sunt dicta. Secundum ibi, Si quis. Tertium ibi, Qui verò. Quartum ibi, Prioratus. Quintum ibi, Priores. Abbas.

CASVS. Statuit Lateran. concilium, q monachi nō recipiantur pretio in monasterijs, nec peculium habeant, nec soli per parochias habitēt: qa væ soli: qa nō est qui subleuet eū si ceciderit: & qui dederit, & qui receperit, puniat. Qui verò peculiū habuerit, nisi forte ab abbate fuerit ei p iniūcta administratione pmissum, à cōione remoueat altaris: & qui cū peculio in extremis inuētus fuerit, & nō restituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres accipiat sepulturam, qd intelligendū est de omnib. religiosis. Abbas aūt qui ista diligenter non cauerit, officij sui iacturā se nouerit incursurum. Item nullū officium pretio alicui pcedat, alioquin dātes & accipiētes à ministerio fiāt ecclesiastico alieni. In fi. dicit, q Priores, qui per electionē canonicā capti sui fuerint instituti, non mutentur, nec remoueat nisi pro manifesta causa. No. q monachus pro sua receptione in monachū, nihil debet dare. Item non debet habere peculiū. Item solus habitare non debet. Item pœna dantis pecuniam pro sua receptione, est q non potest ad sacros ordines promoueri. Item in casu monachus potest habere peculiū, s. causa administrationis. Item pœna habentis peculiū est penitus in morte carere sepultura. Item Prioratus vel officia pro pretio alicui dari non debent. Item no. hi differentiā inter Priorem conuentualē & alium: quia Prior conuentualis deponi non potest nisi pro manifesta & rationabili causa, puta, si sit dilapidator, vel viuat incontinenter.

c Pretio.] j. de simo. quoniam simoniaca.

d Peculium.] nisi pro iniuncta administratione, vt j. sequitur.

[Glos. seq. reci. per obiectionem de canonibus. 16. q. 1. & cæte.]

f Væ soli.] 7. quæstio. 1. illud. 81. dist. in omnibus.

g Ad sacros ordines.] & insup de monasterio expellatur s. s. n q traditur j. de simo. quoniam simoniaca. Vel debet sibi pecunia restitui, & intretaliud monasteriu... eo. tit. veniens.

[Gl. seq. signat cōtrarium, opin. ponit, cui signat contrariū, & ponit opinio. Hugo. quam approbat, cui signat cōtrarium de decret. dudum.

h Administratione permissum.] aliàs, pprium habere nō potest. 12. q. 1. non dicatis. 27. q. 1. monacho. 18. q. 1. c. 1. & j. eod. cū ad monasterium. Arg. cō 27. q. 1. de viduis. Illud planū est, q monachus pprium habere non potest: 3 immo si & sub ea cōditione fieret monachus vt habeat proprium, conditio frangitur, & remanebit monachus. arg. j. de conditio. appo. quicunqu. vbi tenet matrimonium, & conditio frangitur. argu. ad hoc ff. si vsusfru. peta. l. 1. §. 1. ff. de vsu & habi. sed neque. & C. de institut. sub condi. reprehendenda. Arg. contra. manifestum. j. de conditio. appoli. c. vlt. vbi dicitur, q si conditio, quæ fit contra substantiam matrimonij, apponitur in matrimonio, matrimonium nullum est: sed hæc conditio de proprio retinendo, est contra substantiam monachatus, vt videtur: quia dominus Papa in eo dispensare non potest, sicut nec in continentia. 4 j. eo. cum ad monasteriu in fi. & est arg. ad hoc 32. q. 2. solet. In hac opin. fuit Hug. & idem credo q non sit monachus: quia proprietatis abdicatio & continentia castitatis sunt de substantia monachatus sicut in matrimonio carnali. Arg. contra, s. de conuer. coniug. dudum.

i Sepulturam.] sic infra eod. tum ad monasterium. & c. super quodam. & hoc idem locum habet in quolibet, quem constat decessisse in mortali peccato. 88. dist. neque apud. 13. q. 2. pro obeuntibus. & 23. q. 5. placuit. Ala.

† al. clericorum.

1 Vel loquitur in religiosis priuilegiatis eo. ti. c. fin. Goffr. vel phibet totū vendicari: sed non partē canonicam, & sic cessant contraria, secundū Hostien. Ioan. And.

† Cōcilium Lateran. sub Alex. iij. c. x. Est ca. 2. eo. tit. in prima compilat.

† Peculium. id est, proprium. vide l. cogi. ff. ad Trebell.

† Ecclesiastes, cap. 4.

† si

† recipit.

† Vide concilium Trident. sessio. 25. tit. de regularib. c. 2.

† Qui dicantur tr. res, & q. monachi, & qūo differat à canonicis regulari ⁹, tradit Iasin au thēt. ingr. s. si. C. de sacros. eccl.

† curauerit, in concilio.

2 Nec obst. 20. q. 3 constituit. quod loquitur de illectis, qui non sunt simoniaci, secundū Tāc. Vincent. & Goff. Io. A.

3 De hoc vide c. ncilitū Tridētinum paulò ante citatum.

4 De hoc articulo vide citatos infra hoc tit. cap. fi. in vltimis verbis istius cap.

a Nulli tradantur.] vt fiat ibi custos, vel procurator ibi cōstituatur.1.q.1.si quis episcopus.& q.3. saluator.
[Glos. seq. recitatur per contrarium de §. tales.
b Non mutentur.] hoc intell'r de illis, qui instituuntur perpetuo per canonicā electionem capituli, & confirmationē superioris. Isti sine certa causa remoueri non debent: quia sine culpa nemo priuari debet iure suo.56.dist. satis peruersum. & 16.q. vlt. inuentu n. s. de iudi.ca 1. Alij Priores, q p electionē canonicā non creantur: ad voluntatem abbatum suorū remouentur. j.eo.cum ad monasterium, §. tales. & huiusmodi regularibus non confirmantur Priorat⁹. s. de cōfirmatio. porrecta. T.
c Dilapidatores.] propter hoc bene remouetur, 3.q.2. quia ea quæ.& j. de simo. licet Hely. & cap. p tuas. & s. de off. dele. venerabilis, & hoc si probetur, & propter incontinentiā remouetur abbas. 18. q. 2. si quis Abbas.

† al. ita: vt videlicet, sed in antiquis, & in ɔcilio, vt est impressum.
† aliud

Recolētes.] Diuidit in quattuor partes. Primo Cistercien. ordo secundum antiqua ipa multipliciter cōmēdatur. Scdo modernis tpibus cōsideratis reprehēditur. Tertio vt Cistercienses suis terminis sint contenti monentur. Quarto, q domus ei aggregatę debēt se moribus isti⁹ cōformare, instruuntur. Secūda ibi, Dolētes. Tertia ibi, Ideoque. Quarta ibi, Cæterum. Abb. Siculus.

CASVS. Abbates & cōuentus Cistercien. ordinis in multis recesserūt à sua prima institutione, in tm, vt multi ex illis s regulam ordinis, sibi ven dicēt villas, ecclesias, & fidelitates, & alia, quæ ab honestate regulari discrepant; de quibus Papa dicit se cōdolere: vnde mandat eis; quatenus domus illorum suis terminis sint contentæ, & m qd à prima sui origine fundatę sūt: Si enim suas institutiones reliquerint, &

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cōpi. Et d ordine Cistercien-siū, eorūq; origine, vide Antoninū par. 2. historiali. tit. 15. §. 18. & plenè Cassaneū in catalogo gloriæ mūdi, par. 4. consider. 58.

In vno vetustissimo.

iacturā se nouerit incursurum. ¶ Prioratus quoque seu obedientiæ, pretii donatione nulli tradātur,[a] alioquin dantes & accipientes, à ministerio fiant ecclesiastico alieni. ¶ Priores autem cum in ecclesiis cōuentualibus, per electionem capitulorū suorū canonicè fuerint instituti, nisi pro manifesta & rationabili causa non mutentur;[b] videlicet † si fuerint dilapidatores,[c] si incontinēter vixerint, aut tale aliquid † egerint, pro quo amouendi merito videantur; aut si etiam pro necessitate maioris officii, de consilio fratrum fuerint transferendi.

¶ Alexander tertius Abbatibus & conuentibus Cistercien. ordinis.

¶ Monet Cistercienses, vt seruent regulam secundum primæuam institutionem. h. d. primo. Et domus religiosa aggrauata Cisterciensibus, eorum mores seruare tenetur. h. d. secundo.

CAP. III.

Recolētes † qualiter hæc sancta plantatio; & infra. ¶ Dolentes dicimus, quod etsi non ab omnibus, neq; in omnibus, a plerisq; tamen & in pluribus, ab illa sācta institutione dicitur declinatum, intantū, vt aliq ex vobis primæ institutionis obliti,[d] contra ordinis vestri regulā villas, ecclesias,[e] & altaria[f] possident, fidelitates † & hominia[g] benignè suscipiunt, iustitiarias, &[h] tributarias[i] tenent: & infrà. ¶ Ideoque precibus & monitis exhortamur, quatenus domus illę, quę à prima sui origine, in ipso ordine sunt fundatæ, constitutis terminis[k] sint cōtentæ; & infra. ¶ Si enim relictis originalibus ordinis institutis, ad cōia vo lueritis aliorum monasteriorum iura diuertere, oportebit vos cōi iure censeri;[l] quia dignum est, vt qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. ¶ Ceterum domus illæ, quæ de aliis institutionibus ad vestrum ordinē se transtulerit, vestris omnino se satagant vsibus cōformare, & relictis possessionibus, vel ēt cōmutatis,[m] quas institutio vestra non recipit, † sic se in oibus religioni vestræ coaptent,[n] vt quemadmodum gaudent se in societatē ordinis, & habitus idētitatem assumptas, sic etiam in paupertate secularium rerum se lætentur vestris institutionibus cōformatas.

¶ Clemens tertius.

¶ Regularis canonicus, qui non resignauit proprium in morte, non debet in cœmiterio sepeliri: & si de facto sepultus fuit, inde debet exhumari, si sine scandalo fieri potest.

CAP. IIII.

Super † quodā canonico regulari, q in ar-

conuerti ad cōia iura aliorum monasteriorum voluerint, oportebit eos iure cōi censeri, quia dignum est, vt qui similem cū aliis suscipiunt vitam, similem sentiāt in legibus disciplinam; in fine dicit, quòd domus aliæ q ad istorū ordinē sunt translatæ: vel se transtulerunt, Institutionib. istorū se conforment. No. q qui similē vitam ducūt, simili dēnt foro ɔuenīri, vel priuilegio gaudere. Itē qd alij aggregatur, eius naturā dēt imitari.
d Obliti.] qui eam sciuerunt.
e Ecclesias.] quas possunt habere nigri monachi.
f Altaria.] 1.q.3.q sitū. vbi ecclesię vulgari vocabulo altaria nūcupant, sed hic restrigit ad decimas, 1 p p verbū, ecclesias.
g Hominia.] à vasallis, feudum ab eisdem tenentibus.
h Iustitiarias.] id est, officia iudicii sæculariū, qui iustitiarij in aliquibus locis appellantur.
i Tributarias.] id est, officia colligētiū tributa: qui enim deseruiunt Deo, talibus se implicare non deqent. 21.q.3.c.1.& 2.
K Constitutis terminis.] quia quilibet debet esse contentus terminis suis, 13.q.1.c.1.& s. de sepult. c.1.
l Cōi iure censeri.] quia per hoc, priuilegio suo renunciare vicētur, ex quo abutuntur eo. 11.q.3. priuilegium. si. s. de vita & hone. cler. c. vlt & supra de cle. coniug. ex parte. 2 quia dupli ci iure cēseri non debent. 12.q.2. cognouimus, in fi. & supra de deci. cum in tua.
m Vel etiam commutatis.] datis villis pro agris: quia villas habere non debent, vt supra dicitur.
n Coaptent.] & ita id quod aggregatur alij, ipsius naturam imitari debet. 16.q.1 temporis qualitas, & ca. seq. supra ne sede vacante. c.1. vbi notatur de hac vnione.

Super.] Cōmunis diuisio. Secunda ibi, Inquisitionem. quam prorogat, ibi, Hoc autem. Abbas.

CASVS.

exēplari ita: fidelitates, hominia, & onera suscipiunt, &c. in alio paulo recētiori ita: fidelitates & homagia suscepe-runt, &c. nā dictio, benignè, deest in omnibus, & quid sit hominia, latè explicat hic Host. quem videto.

† Vel alios redditus, q propter altaria pueniūt. Ioan. And.

† recepit

2 Concor. l. Iu'æo, C. de Iudę. & l. q fine. ff. de neg. gest. & de pecu. l. liberam.

† Cap. 6. eo. tit. in 2. compilat.

CASVS. Quicunq; regularis in morte cum peculio inuentus fuerit, inter fratres non debet sepeliri: & si sepultus fuerit, debet inde eijci, dummodo sine scandalo fieri possit. No. ꝙ monachus habens propriũ, in morte non debet cum fratribus sepelliri. Item in similibus idem est iudicium.

debent prædicationis officium exercere, quod priuilegiatum est: sic ergo annuit postulationibus prædictorum parochianorum, vt ibi exerceat plebani officium, ita, quod vnum canonicum regularem (si fieri potest) habebat secum. Nota quod qui promittit regularem vitam assumere, tenetur religonem intrare: & posset ad hoc compelli. Item monachi soli habitare non debent. Item licet eadem sit substãtia ordinis canonicorũ regulariũ & monachorum: est tamẽ differentia in qualitatibus. Item monachi possunt habere populum. Item officium presbyterorum est prędicare. Itẽ officium prædicationis priuilegiatum est.

a Proprium quod contra.] cum talibus nõ dignatur Dñs fieri pars calicis eorũ. 12 q. 1. clericus. & c. nolo.

b Sepultura.] pro eo ꝙ in mortali peccato mortuus est. sic s. eo monachi. §. qui verò. & j. eod. cap. 2. pro talibus .n. sancta nõ orat ecclesia. 13. q. 2. pro obeuntibus. & 23. q. 5. placuit. Ber.

† Et sic nota sm Inn. ꝑ scandalũ nõ exhumari, q. aliàs exhumandus esset. Io. And.

c Maximo scandalo.] pro quo vitãdo multa fiunt & omittuntur, dũmodo sine peccato mortali possint fieri vel omitti. j. de noui operis nunciatione, cum ex iuncto.

† potuerit, habent vetustiores, qđ & series postulat.

d Proijci.] si ossa illius possunt discerni ab alijs. s. de sepul. sacris.

e In similibus.] sic s. de rescrip. inter cęteras. & ita de similibus ad similia procedendum est, ff. de legatis. non possunt. Ber.

† Gauini † Grauini.

QVod Dei.] Diuiditur in tres partes. Primò ponit exordiũ. Secundò facti narratio & suplicatio. Tertiò supplicationis admissio cum duplici motiuo. Secũda ibi, Sanc. Tertia ibi, Licet. Abbas.

† Cap. 1. eo. tit. i 3. cõpi. Et vide præ alijs hoc ipso loco Henricũ Boich. & an religiosi ꝓ noti in ꝑlatos teneãtur ad obseruantias regulares, tradit luculenter B. Tho. 2. 2. q. 185. ar. 8.

CASVS. Quidam pleban' sancti Gauinij desiderans ad frugẽ melioris vitæ trãsire, coram fratribus sancti Victoris, renũciauit officiũ plebani, promissionem faciens de sua conuersione: professionem tamen sollẽnem non fecit, nec habitum assumpsit: parochiani illius considerantes laudabilem administrationem ipsius, impetrauerunt à Florentino episcopo, vt adhuc administraret ibidem: & hoc idem obtinuerunt à quodam legato Apostolicæ sedis: postmodum petierunt à Papa, quod hoc ratum haberet, pręcipuè cum illud fecisset de licentia Prioris sancti Victoris: super hoc rescribit Papa eidem plebano, dicens, ꝙ licet in concilio Lateranẽ. de monachis caueat, ne soli per villas & oppida esse debeant: de regularibus tamen hoc non cauetur, qui etsi non putentur coniuncti à monachis, regulæ tamen inseruiunt laxiori, & monachi per canones antiquos ad curam parochialium ecclesiarum ordinãtur, ex quo

ticulo mortis agẽs, licet à Priore suo commonitus, proprium, [a] quod contra regulam latenter habuerat, noluit resignare, & sic diem clausit extremũ, & fuit inter alios fratres traditus sepulturæ: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, ꝙ ille canonicus, non tantũ fuit Christiana sepultura [b] priuãdus, verumetiã si sine maximo scandalo [c] potuit † fieri, de ipsa proijci [d] dignus est ecclesia. Hoc autem cum forte contigerit, in similibus [e] est agendum.

¶ Innocentius IIJ. V. plebano sancti Gauinij. †

¶ *Canonicus regularis potest præfici ecclesiæ parochiali, etiam seculari: sed debet habere socium secum sui ordinis, si commodè fieri potest.*

CAP. V.

QVòd † Dei timorẽ prę oculis habeas, ex fructibus tuis colligitur euidẽter, cum opera quæ facis, testimonium perhibeant veritati. ¶ Sanè quõdam desiderans ad frugem melioris vitę transire, officiũ plebani resignãs coram fratrib. sancti Victoris Bo-

nonieñ. promissionem [f] de tua conuersione fecisti, neque professionem sollemnem emittens, neq; habitũ religionis assumẽs: sed parochiani plebis eiusdem, attendẽtes te laudabiliter pręfuisse, a Florentino epo impetrauerunt, vt ministrares [g] ibidem. hoc etiam P. presbyter Cardinalis tunc Apostolicæ sedis legatus proponitur annuisse, quod iam dicti parochiani a nobis ratum haberi suppliciter † postularunt, præsertim cum de licentia Prioris sancti Victoris noscaris hactenus id fecisse. ¶ Licet autem in Lateran. [h] † concilio de monachis caueatur, ne singuli per villas & oppida, per quascũque parochiales ponantur ecclesias, & cætera: quia tamen istud de canonicis regularib. specialiter non cauetur, qui etsi a sanctorum monachorum consortio non putentur seiuncti, regulæ tamen inseruiunt laxiori; [i] & per antiquos canones [k] etiam monachi possũt ad ecclesiarum parochialium regimẽ [l] in presbyteros ordinari, ex quo

f Promissionem.] ex qua obligat' fuit ad obseruantiam regularem seruãdam, licet non fecerit professionem, vnde posset compelli ex sua ꝓmissione si nollet, s. de reg. porrectum. & s. tit. ꝓximo. per tuas.

† simpliciter.

g Ministrares ibidem.] aliter non poterat ibi ministrare, nisi de licẽtia episcopi, cum iam renunciasset officio plebaniæ quantum in se fuit. s. de renũ. quod in dubijs. tamen intelligo ꝙ renũciatio tenuit.

† Conciliũ Lateranen. sub Alexan. iij. cap. 10.

h Lateraneñ. cõcilio.] s. eod. monachi.

i Laxiori.] aliàs æquiparantur monachi & canonici regulares in multis. 20. q. 3. præsens clericus. & j. ne cleri. vel mona. super specula. & s. de postula. ex parte.

k Canones.] 16 q. 1. doctos. & 55. dist. priscis.

[Gl. seq. querit, ponit duas opi. & solu. Secundò obijcit de decre. per tuas. & soluit.]

l Regimen in presbyteros.] vtrum monachi de iure communi, vel dispensatione, possint ad regimen animarum assumi, dubitari consueuit: Dicunt quidam, ꝙ hodie possunt de iure communi, olim tamen ex dispensatione, vt 55. dist. priscis. Alij dicũt, ꝙ nec hodie possunt nisi ex dispensatione, cum Lateraneñ. concilium hoc prohibeat. s. eod. cap. 2. Satis potest dici, ꝙ olim monachi non poterant præfici ecclesijs, nisi ex necessitate, vt 55. distinctio. priscis. hodie possunt etiam vtilitate suadente. Sed regulares, vt dicit hic, licitè possunt eligi ad regimen ecclesiarum vtilitatis causa, & de iure communi, vt videtur. argumen. supra tit. proximo, per tuas. Sed in hoc est differentia inter monachos & canoni-

canonicos regulares, † quod monachus tenetur habere socios secum sui ordinis.s̃.eo.cap.2. & ĩ.de capel.monna.cap.penult.& vltimo. Sed regulares ad hoc non tenentur,nisi commodè possint, vt hic dicitur: sed litera sequens contrarium innuit,vt ibi dicit;sic annuendum, &c. & hoc tutius est dicendum. Præterea dicit hic circa principium, ꝙ plebanus iste ꝑmissionem fecerat solūmodo de sua conuersione, nec professionē fecit,nec habitum religionis assumpsit,& ita non fuit canonicus regularis,nec amplius in voto fuit processum: quod patet per hanc literā: Quare ergo Papa non mandat ꝙ votū suum Dño reddat, ne dicatur voti trāsgressor: pp quod signatur ĩtrium.s̃.ti. proxi.per tuas.vbi dicit Papa, ꝙ resignet regimen ecclesię Geben.& reddat Dño vota sua,& postea si electus fuerit,poterit electionem recipere de se factam: potest rñderi,ibi necesse habebat resignare eꝑatum,aliter non poterat fieri monachus, aut regularis canonicus,cum ecclesia Geben. esset secularis, & postmodū sine aliqua dispēsatione potest eligi i eꝑm siue cathedralis ecclesia sit regularis, siue secularis, pp excellētiā eꝑalis dignitatis:

debent prędicationis † officiū (quod priuilegiatū [a] est) exercere:sic annuendū duximus postulatis, vt exercēs plebani officium (si cōmodè fieri poterit) vnum canonicum regularem tecum habeas ad cautelam:cuius in his quæ Dei sunt & regularis [b] obseruantiæ,tam cōsortio, quam solatio perfruaris.

¶Idem Abbati † & conuentui Sublaceñ.

¶ *Primo tractat de vestibus monachorum. Secundo de abdicatione proprietatis. Tertio de silentio. Quarto de cibis. Quinto de officijs in genere & in specie.*

CAP. VI.

CVm † ad monasteriū Sublaceñ.& īfr. ¶ Firmiter inhibuimus, ne quis de cętero monachorum, lineis camisiis vteretur:& inf.¶ Prohibemus quoque districtè in virtute obedięntiæ, sub obtestatione diuini iudicii, ne quis monachorū propriū [c] aliquo modo possideat: sed si quis aliquid habeat proprii, totum incontinenti resignet. [d] Si verò post hoc, proprietatem aliquā fuerit deprehensus habere, regulari monitione pręmissa,de monasterio expellatur, [e] nec recipiatur vlterius,nisi pœniteat secūdum monasticā disciplinam: Quod si proprietas apud quemquā inuenta fuerit in morte, [f] ipsa cū eo in signum perditionis,extra monasteriū in sterquilinio [g] subterretur:secundum quod beatus Gregorius narrat in Dialogo se fecisse. Vnde si quaquā alicui fuerit specialiter destinatum, nō pręsumat illud accipere, sed Abbati, vel Priori, vel Cellerario assignetur.

sicut clericus secularis pōt eligi in eꝑm: siue ecclesia sit secularis, siue regularis: Hic verò ēt si esset iam canonicus regularis,nihilominus poterit dispensatiuè assumi in plebanum.ergo multò fortius poterat ibi remanere de licentia eꝑi & Prioris dispensatiuè.sed ꝯ ꝑmissionē nō poterat dispensare,cum renunciatio ua non tenuisset simpl̃r: & ideo dispensat Papa cum ipso propter promissionem,vt remaneat in officio plebani pp maius bonum,non facta aliqua professione, & ex hac promissione debet viuere regulariter tamq̃ professus, vt dicit in fi. Quidam tamen dicunt, ꝙ fecerat professionem, sed ex litera hoc non colligitur: sed in illa de fre.per tuas.non petebatur dispensatio,vt ibi remaneret tamq̃ monachus, sed petebat consilium,quid ei faciendum esset super uoto quod fecerat.Papa respondet sibi de iure,quod reddat Domino vota sua, & sic non contradicit huic:& si idem fuisset petitum,idem fuisset responsum.Ber.

a Priuilegiatum.]in hoc est priuilegiatum officium prædicandi : quia nemo debet prædicare , nisi ei sit commissum ab episcopo loci,vel ab Apostolica sede. infra,de hæret.excōmunicamus.§.quia verò.& illi qui per electionem ad hoc eliguntur.

[Glo.seq.quærit,& soluit.]

b Et regularis.] sed nunquid tenetur regulam obseruare propter illam promissionem? Dico quòd sic, vt dixi s̃.eod.cap.in princ.& ita patet , quod per solam promissionem obligatur quis ad obseruantiam regularem. 2 Bern.

CVm.] Non potest congruè summari pp multitudinem dictorum, sed cape diuisionē pro summario. Diuidit enim principaliter in quinque partes: secunda ibi,Prohibemus.tertia ibi, In oratorio. quarta ibi,In refectorio.quīta ibi, Tales. Et primo ibi tractat de officijs in genere, secūdo de claustrali Priore.ibi,Prior.tertio de Abbate: ibi, Abbas.Et confirmatur hæc decre.in clemen.ne in agro.eod.tit.Abbas.

CASVS. In capitulo isto traditur qualiter monachi viuere debeant, & qualiter etiā in alijs officijs tā prælati quam alij debeāt se habere. In fine dī is, ꝙ Abbas cum aliquo monacho dispensare non potest , vt proprium habeat: quia abdicatio ꝑprietatis,& custodia castitatis, ita sunt annexa regulę monachali, vt cōtra ea summus Pōtifex non possit licentiam indulgere. Nota. ꝙ monachus lineis camisijs vti nō debet. Item monachus ꝑpriū habere non dēt. Item monachus habens proprium , in sterqlinio sepeliri debet. Itē in oratorio, dormitorio, refectorio,& claustro silentium seruari debet.Itē monachus ī refectorio carnes comedere non dēt.Itē nihil est cū scādalo faciendū.Item nulli officiū alicui monacho ꝯcedi debet ī ppetuū.Itē Prior conuentualis sub Abbate existens , potest monachos corrigere Item tota cura monasterij ad Abbatem pertinet . Item propter negligentiam potest prælatus deponi . Item cum monacho,vt habeat proprium,non solum Abbas non potest dispensare, sed nec etiā Papa.

c Proprium.]sic supra eodem.cap.2.& cap.super quodam.

d Resignet.]supra eo.monachi.

e Expellatur.]etiam ab altaris ministerio remouendus est in vi ta.s̃.eod.monachi;& ca.super quodam.vel potest mitti in arctiꝰ monasterium,ne euagetur , vt sic pęniteat,& restituat illud.arg.16.de lapsis.& 27.q.1.si quis rapuerit.

f In morte.] secus si in vita,quia tunc debet conuerti in vtilitatem ecclesiæ,supra de offi.ordi.quanto.& 18. q.2.Abbates.

[Glo.seq.signat contrarium,& soluit.]

g In sterquilinio.]sic s̃.eo monachi.& c.super quodam.quia in mortali peccato decessit, vt ibi dr̃.argu.ꝯ. 23.quæst.vltim.quicunque.sed illud intelligitur de pęnitente. sed ad terrorem aliorum non orat pro eo ecclesia,sicut contingit de his,qui moriuntur in torneamentis.ĩ.de tornea. cap. 1. 3 & infra de raptoribus. cap.2.

Vide alias differentias per Iason in Auth. ingressi C. de sac. san. eccl. ad de Fel. in c. in pręsentia. de probatio.

† Vide conc. Trid. sessio. 5. de refor. c. 2.& sessio. 24. de refor. c.4. vbi multa valdè vtilia d̃ officio ꝑdicationis.

† al. ita: Abbati Lublaceñ.

† Cap.2.co. tit.in 3. cōp. Vide conci. Trid. sessio. 25.tit.de regularibus. c.1.& 2.& d̃ itellectu huius decretalis circa verba vltima, vide Alberti nū tractatū de agnoscendis assertio. catho.& hære. q.23.

2 C. e lo ꝙ iste postea plus ꝑcessit solemnē ꝑfessiōē emittendo , sm Lau. Io.An.

3 Concordat concil.Trid. sessio. 25.de refor. ca.2 ꝑ

¶ In †oratorio verò, refectorio, & dormitorio cótinuum semper silentiũ obseruetur. In claustro quoq. certis horis, & locis, secundum antiquã cósuetudinẽ monasterii, laudabiliter obseruatam ¶ In refectorio verò† nullus omninò carne vescatur.[a] Nec in quibusdam sollẽnitatibus (sicut aliquando fieri consueuit) cõuentus exeat cum Abbate paucis ibi relictis, vt extra refectoriũ edãt carnes: cũ illis dieb. præcipuè regularis disciplina sit studiosius obseruanda. Sed nec extra refectoriũ: nisi ĩ infirmitorio esum carnium credant sibi licere. Quamquam ex indulgentia [b] possit Abbas interdum aliquos fratrum, nunc hos nunc illos (prout necessitas postulauerit) aduocare, ipsosq. secum in camera sua melius & plenius exhibere. Porrò debiles & infirmi, q̃ mi nutione indigent, vel aliqua medicina, non seorsum in cameris, sed omnes in infirmitorio, quæ necessaria fuerint sibi tã in carnibus, quã in aliis recipiant competenter; Quòd si quis eorum debilis fuerit, aut etiam delicatus, [c] vt non possit cõmunibus cibis esse cõtentus, sic ei prouideatur sine scandalo aliorũ, ut si Abbas vel Prior voluerit in refectorio misericordiam facere specialem, cibum aliquem competentem nõ ante illum, sed ante se faciat apportari, de quo ipse illi faciat pitantiam, pro sustentatione naturæ. ¶ Tales autem ad agenda officia monasterii deputentur, qui fideles fuerint †& discreti. Nec alicui committatur aliqua obediẽtia perpetuò [d] possidenda, tanquam in sua sibi vita locetur, sed cum oportuerit amoueri, [e] sine contradictione qualibet reuocetur. ¶ Prior autem præ cęteris post Abbatẽ, potens sit ĩ opere & sermone, vt exemplo † vitæ, verboque doctrinæ fratres suos & instruere possit in bono, & a malo etiam reuocare: zelum religionis habẽs secundum conscientiã, vt delinquẽtes corripiat & castiget, obedientes foueat & confortet. ¶ Abbas verò (cui omnes in omnibus [f] reuerenter obediãt) quanto frequentius poterit, sit cum fratribus in conuentu: vigilem curam & diligẽtem sollicitudinem gerẽs de omnibus: vt de officio sibi commisso dignã Deo possit reddere rationẽ. Quod si preuaricator ordinis fuerit, aut contemptor, seu negligens, [g] aut remissus, procul dubio noueri non solum ab officio deponendum, † sed & alio modo secũdũ regulam castigandum: cũ offensa non solum propria, verum etiam aliena, de suis manibus [h] requiratur. ¶ Nec æstimet† Abbas, quod super habẽda proprietate possit cũ aliquo monacho dispensare: quia † abdicatio [i] proprietatis, sicut & custodia castitatis adeò est annexa regulæ monachali: ut contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.

a Carne vescatur.] de consecra.] dist. 5. c. carnem.

[Gl. seq. ponit quatuor casus. in quibus Abbas dispensat.]

b Indulgentia.] sic ergo Abbas potest dispẽsare in regula monachali, quantum ad esum carniũ, vt hic: & arg. de cõsec. di. 5. carnem. Item in cella speciali cõstituenda. 20. q. vlt. monachum. Item dispensat in ordine. ĩ. de eo qui fur. or. recepit cũ. H Item dispẽsat cũ eo, qui excommunicatus ordines suscepit. ĩ. de sent. excom. cum illorum. l. 10.

c Delicatus.] arg. ad hoc 41. dist. nõ cogãtur. ff a l l. Fla. de plagia l. fin.

d Perpetuo.] hoc verũ est, qñ nõ eligitur canonice à capitulo, sed abbas cõmittit ei administrationẽ. De hoc habes s. eo. c. 2.

e Amoueri.) isti etiã regulares canonicè electi ex leuib. causis remouentur ĩ. de simonia, per tuas.

f In omnibus.] quia tota potestas monasterii ad abbatẽ pertinet. 18 q. 2. nullam etiam si durum esset mandatum, ei parendum est. 23. quæst. 1. c. quid culpatur.

g Negligens.] quoniam pro negligẽtia potest remoueri. 18. q. 2. si quis abbas. 2 & 81. dist. dictum & 86. di. c. 1. & 11 q. 3. placuit. & 100. dist. quoniam. & 1. q. 1. c. si qui epis opi. §. ecce cum honoris. & C. de offi. præfec. Oriẽ. si quis. ff. de cust. & exhi. reo. carceri. & l. milites. ꝙ verũ est, si est magna negligẽtia. ff. de verbo. signi. magna. Ioan.

h De suis manib⁹.] sic s. de offic. ord. irrefragabili vbi inuenies con ord. de hoc

[Gl. se. ponit quosdam casus, in quibus Papa non dispensat Ponit demum opin. Vin & Io. Item opi. contrariam, & soluit Io. & notat quatuor, quibus monachatio præiudicat.]

i Abdicatio proprietatis.] & ita habes hic, quod Papa in multis præter articulos fidei dispẽsare non potest, s. vt monachus proprium habeat, & in voto continentiæ. item in secundo gradu consanguinitatis. s. de rest. spo. litteras ité nec cõtra Apostolũ. 25. q. 1. sunt quidã. Itẽ nec contra quattuor cõcilia. 15. dist. sicut. quod vsquequaq; verum nõ est, quoniã Papa dispensat cõtra multa statuta quattuor conciliorũ: quã uis concilia non audeat reprobare: & tamen quod hic dicit, verũ est, ꝙ Papa non potest in his dispensare: quoniã abdicatio ꝓprietatis & custodia castitatis sunt de substantia monachatus Vinc. & Ioa. dixerunt, ꝙ Papa nõ potest dispensare, vt monachus habeat ꝓprium existendo monachus. sed de monacho pñt facere nõ [4] monachum. Alij dicunt, ꝙ pot. dispẽsare propter plenitudinem potestatis, ꝙ monachus habeat ꝓprium: quoniam potest auferre substantiam rei, ar. C. de rei vxo. act. l. 1. in pri. & ꝗ nihilo [5] potest aliquid facere. 3. q. 6. hoc quippe. arg. de cõse. di. 2. ceterea. Et exponunt quod hic dicit: non potest licentiã indulg. i. non congruit potestati illi⁹. simile 32. q. 5. si Paulus. Puto verum esse ꝙ Papa in his duo⁹ licentiam indulgere non potest, ut littera ista dicit, etiã si uel legitimam contra votum castitatis dispẽsare non potest: quia nullum inuenitur quod bonum: in quo possit cõmutatio fieri: quia nihil est melius cõtinentia: quia virginitas replet paradisum. nuptiæ que primo nuptæ & castitas sola est, quæ cum

† Al. ita: In codice Barbatiæ ita: In oratorio, nec non refectorio, & dormitorio, &c.

† Dictio, verò, deest in antiquis.

[1] Hoc nõ ꝓbatur hic cum hic de carnibus nil dicat: facit tñ ad hoc finis cap. fin. Pet. & Abbatem, quia si prohibet dispẽsare in illis, ꝑmittit in aliis. Ioa.

[2] Hic debet esse con ord. & 81. dis. dictum. & bene est de gl. & adde ibi hanc glos. & s. de off. ar. ea q. Ioan.

† Fuit

[3] Vide glossam de simili materia ĩ c. proposuit. 4. s. de conces. præb. & quos ibi citaui, & notas nostras in d. ca. proposuit vbi illa, & hęc glossa declarantur.

† al. ita: vt exemplo uitæ, verbis doctrinæ fratres, &c.

† Vide l. carceri. & l. milites. ff. de custo. reo.

† extimet

† De hoc articulo, q valde est cõtrouersus vide B. Thom. & Caieta. 2. 2. q. 88. art. 11. Late p Turrecrematam in c. de illo cler. no. 32. dist. adde Ferdin. Vasquiũ lib. 1. controuers. illustr. ca. 25. & Albertinũ initio capitis citatum.

[4] Vide B. Thomam, & Caietanũ in fine huius decretalis citatos.

[5] Intellige hoc dictum prout not. in c. quanto. s. de trãslatione epi. super glos. in verbo, veri Dei vicem.

fiducia potest Deo animas præsentare. in Auth. de lenonib. §. sancimus, coll. 2. & nullam cõmutationem potest dare homo pro anima sua, cum sit pretiosior omnibus rebus. 24. q. 3. si habes. arg. 12. q. 1. præcipimus. Itẽ no. quod monachatio præiudicat omnibus votis: voto scilicet peregrinationis. s. de vo. scripturæ. Item præiudicat etiam iuramento. j. de sponsa. commissum. Itẽ maior est, quam pœnitentiæ impositio. 33. q. 2. admonere. Item præiudicat matrimonio ante carnalem copulã. s. de conuersio. cõiug. ex publico. & capitulo, verum. & ca. ex parte. Be n.

¶ Cõcilium generale Lateranen. sub Innoc. iij. c. 12. & c. 2. de statu religiosorum in 4. compilatio. Et vide ꝯci. Tri. sess. 25. tit. de regularibus, c. 8. vbi hæc renouantur.

IN singulis.] Diuiditur i duodecim partes. Secunda ibi, Hoc adhibito. Tertia ibi, Aduocent. Quarta ibi, Huiusmodi. Quinta ibi, Et ꝙ. Sexta ibi, Prouiso. Septima ibi, Et qui. Octaua ibi, Ordinentur. Nona ibi, Hoc ipsum. Decima ibi, Si verò. Vndecima ibi, Porro. Duodecima ibi, Ad hoc. Abbas Siculus.

CASVS. Innocentius Papa uolẽns intẽdere circa reformationẽ & statum monachorum, i generali cõcilio residẽs statuit, ꝙ in singulis ꝓuincijs siue regnis, fiat de triennio in triennium commune Capitulum abbatũ & Priorum, abbates proprios non habentium, & qui non consueuerunt tale Capitulum celebrare, saluo iure diœcesanorum episcoporũ; ad quod uniuersi conueniant, nisi fuerint legitimè ĩpediti, apud vnũ de monasterijs ad hoc aptum, ita ꝙ nullus plusquã sex equitaturas, & octo ꝑsonas adducat: & in hac nouitate aduocent duos abbates uicinos Cisterciẽn. ordinis, ad præstãdum sibi consiliũ & auxiliũ opportunum, cũ in huiusmodi Capitulis melius sint instructi, & illi duo aduocent duos abbates de ipsis, quos uiderint expedire, & ipsi iiij. præsint ipsi capitulo; ita tñ quod per hoc nullꝰ eorũ auctoritatem prælationis sibi assumat: unde possunt mutari cum uisum fuerit expedire; In quo Capitulo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis & obseruantia regularij & quod statutũ fuerit illis quattuor approbantibus, irrefragabiliter obseruetur, & in eodem Capitulo cõstituantur certæ personæ, quæ singulis abbatias eiusdem regni, siue prouinciæ monachorum & monialium debeant visitare, corrigẽtes & reformãtes, quæ correctionis & reformationis officio uiderint indigere: ita ꝙ si rector aliquis fuerit remouẽdus, denuncient hoc ẽpo diœcesano vt illũ remoueat: qđ si nõ fecerit, visitatores hoc referant ad Apostolicã sedẽ: Et hoc quod dictũ est de monachis, de canonicis regularibꝰ ꝑcipit obseruari. Itẽ diœcesanus ẽps monasteria sibi subiecta studeat reformare, ut cũ uisitatores illuc accesserint, plus inueniant ibi cõmẽdatione, q̃ reformatione dignũ: in fine ꝑcipit Papa ẽpis & personis, q̃ præsunt capitulis celebrãdis, vt cõpescant ꝑ cẽsurã ecclesiasticam aduocatos, patronos, rectores, cõsules & magnates, ne monasteria ꝓsumant offendere in personis uel reb. No. hic arg. pro antigoribus, ꝙ sint sapiẽtiores. Item aliquis potest esse delegatus ex ꝯstitutione. Item dominus Papa sic vult iura superiorum firmare, ut inferiorũ iniurias nolit sustinere. Item ad iudicem sęcularem ꝑtinet tueri ecclesias; ad quod, si non fecerit, poterit cõpelli.

¶ Idẽ in concilio generali. †

¶ *Primo statuit de concilijs regularum prouincialib. celebrandis singulis triennijs Secundo moderatur numerũ euectionum & personarũ venientium. Tertiò disponit de instructoribus, & præsidentibus capitulo. Quarto de tẽpore quo duret capitulum, & quid ibi fiet Quinto quod obseruetur, quod ibi fiet. Sexto de capitulo sequenti. Septimo de communi vita ducenda. Octauo de visitatoribus eligendis, & ipsorum officio. Nono extendit ad canonicos regulares. Decimo prouidet super discordia visitatorum. Vndecimo hortatur diœcesanos ad monasteriorum reformationem. Duodecimo præcipit proteruos, & similes compesci ab offensis monasteriorum. Et hæc diuisio sufficit pro summario.*

CAP. VII.

IN singulis regnis siue prouincijs, fiat de triẽnio in triennium (saluo iure diœcesanorum pontificum) commune Capitulum Abbatũ atque Priorum Abbates proprios non habentium, q non consueuerunt [b] tale Capitulum celebrare: ad quod uniuersi conueniant pręceditionem canonicam non habentes apud vnum de monasterijs ad hoc aptum: [c] Hoc adhibito moderamine, ut nullus eorum plusquam sex euectiones & octo † personas adducat. † ¶ Aduocent autem in huiusmodi nouitatis primordijs, duos Cisterciẽ. ordinis vicinos abbates ad pręstandum sibi consilium & auxilium opportunum: cum sint in huiusmodi Capitulis celebrandis ex longa consuetudine plenius informati; qui absq. contradictione duos sibi de ipsis associent, quos uiderint expedire, ac ipsi quattuor præsint Capitulo vniuerso, ita quod ex hoc nullus eorum sibi auctoritatem prælationis assumat, vnde cum expedierit, prouida possit deliberatione mutari. ¶ Huiusmodi verò capitulũ aliquot certis dieb. cõtinuè, iuxta morẽ Cisterciẽn. ordinis celebretur: in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis, & obseruantia regulari. Et quod statutum fuerit illis quatuor [d] approbãtib. inuiolabiliter obseruetˀ, omni excusatione, contradictione, & appellatione remotis [e] Prouiso nihilominꝰ vbi sequẽti termino debeat Capitu-

[Gl. seq. ar. alleg. duo iura.]

a Saluo iure diœcesanorum.] in visitationibus, procurationibus, & correctionibus. 1 & est ar. quod ꝓcuratio necessaria est simile. 9 q. 3. salu. & 7 q. 1. pontifici.

b Non consueuerunt.] per hoc vr̃, ꝙ abbates exẽpti tenẽtur uenire ad tale capitulũ, quod uerum est. j. in c. ꝓx. §. si uerò. & § quod si. Abb.

c Ad hoc aptum.] habita ratione dictæ quo ad omnes 63. distin. cum longè.

d Illis quattuor.] quid iuris sit, quando plures sunt iudices, & in pari vel impari numero discordant; dicitur s. de re iud. c. ult. sed isti non uidentur delegati, sed potius ordinarii, auctoritate huius constitutionis à se de Apostolica, vnde secundum hoc si dissentiunt in numero pari, tenet sententia eorum qui absoluunt. ff. de re iud. inter pares. & s. de re iud. c. ult.

e Et appellatione remotis.] Inquisitio ista fit causa correctionis & reformationis, quare locũ nõ habet appellatio. s. de appel. reprehensibilis. & c. cum speciali, & fin. &

† al nouem, sed in concilio octo, legitur.

† De hoc articulo uide citatos in c. cum ex officij. s. de præscriptionib.

1 Vel quia per hoc in nullo enervatur iurisdõ episcopi, vt j. e. §. ordinetur. ẽm Hostiẽ. Ioan. And.

ene, & s. de offi. ordi. irrefragabili. nisi fortan modum excederent, vt ibi, vbi de hoc: nec etiá recusare pñt, qa cú eos el gerit, eorú personas approbauerút. 3. q. 3. c. indu iæ. § offeratur, & s. de causa pos. cú olim. nisi ex noua causa superueniente. s. de offi. deleg. insinuante, quia iusta recusatio nulli est denegāda. 3. q. 5. qd suspecti. & C. de sen. & interlo. om. iudi. l. vlt. arg.

d Denuncient epō pprio.] sic j. c. prox. §. si verò.

e Vt cū ad ea pdicti visitatores ac esserint.] hic patet quòd visitatores isti possunt visitare; etiam si epī scopi non fuerint negligentes.

f Iniurias sustinere.] ne inde nascatur iniuria, vnde iura nascuntur. j. de ac u. qualiter, & qñ. & C. vnde vi, meminerint. B. r.

Secundum Io. fm quē vr quòd si qs capitulo à pricipio j diceret, & iustā cām ostē deret, esset audiendus: & hoc īnuit ibi, q abíq; pdictione. Idē Vinc. & Ph. Ioā. An.

2 Et eq tatu tarū, & hoc tenet Vinc. nō enim esset bñ ppor tionatum si tm solueret q ducit tres equos sicut q ducit, sex fm Host. Ioann. And.

a Proportionabiliter.] i. p numero psonarū, & secundū facultates cuiuslibet, sicut in naui fit collatio fm proportionem & æstimatio nem rerū. ff. ad legē Rhod. de iactu. l. 2. §. cum in eadem.

b Singulas abbatias.] & sic exēptas. j. c. proxi. §. q si abbas. versi. hęc eadem. [Gl. sic qrit, & soluit, & ēt soluitz qōnes.]

c Vice nostra.] tam quam delegatus auctoritate huius cōstitutionis. simile. s. de off. ord. irrefragabili. Nuquid p hoc fit pjudiciū epō loci? Vr q non. p hoc qd dicit i prin. saluo iure, &c. vnde satis pōt dici, q isti tunc demū corrigent, cū eps est negligens: quia aliàs nulla visitatio vr correctio necessaria est, imo grauarent monasteria ex eorū accessu: & aliorū iurisdictionē vsurparent, cū suaiurisdictio epo nō seruatur: vnde ordo eporum cōfunderetur. 11. q. 1. peruenit. Vr etiā q si eps esset negligens, q primo deat admoneri. arg. s. de offi cio ordina. quanto. & 9. q. 3. nūc verò. Sed veri9 vr, p sine aliqua admonitiōe possit visitare, & qa negli9 sūt hoc q epī nec epō fit pjudiciū, q si inuenīat aliquē amouendum, denunciant epō, vt illum amoueat, & ita saluo iure epī ho of ficiū exercent. Tñ si eps vellet visitare lo cū, ipsi pręp o eretur epo q avisitet q eps ho faceret maliti o sè cā ipediēdi eos. 3 Monasteria vero exe pta sine aliqua di ctione visitabunt j. co. c. px. immo non obstante visitatione eporum, imo ex. tunc officium suum, vt dicit inferius, j. co. c. §. porrò.

† In codice Barbatiæ ita: hoc ipsū circa regulares canonicos, &c.

3 Videto hic Hos. & I. A.

lum celebrari. ¶ Et q cōuenerint, vitam ducant communem, & faciant proportionabiliter [a] simul omnes communes expensas; ita quod si nō omnes poterunt in eisdem, saltē plures simul in diuersis domibus cōmorentur. ¶ Ordinētur etiam in eodem Capitulo religiosæ ac circunspectæ personę, quę singulas abbatias [b] eiusdem regni seu prouinciæ, nō solum monachorum, sed etiam monialium, secundum formam sibi præfixam, vice nostra [c] studeant visitare, corrigentes & reformantes, q correctionis & reformationis officio viderit indigere; ita quod si rectorē loci cognouerint ab administratione penitus amouendum, denuncient [d] episcopo proprio, vt illum amouere procuret. Quod si nō fecerit, visitatores hoc referant ad Apostolicæ sedis examē. Hoc† ipsum regulares canonicos, secundum ordinem suú, volumus & pręcipimus obseruare. ¶ Si verò in hac nouitate quicquam difficultatis emerserit, quod per prædictas personas nequeat expediri, ad Apostolicæ sedis iudiciū absq; scandalo referatur; cęteris irrefragabiliter obseruatis, q concordi fuerint deliberatione prouisa. ¶ Porrò diœcesani episcopi, monasteria sibi subiecta ita studeāt reformare, vt cum ad ea prędicti visitatores [e] accesserint, plus in illis inueniant quod commendatione, quàm quod correctione sit dignum: attentissimè præcauentes, ne p eos dicta monasteria indebitis oneribus agrauētur: quia† sicut volumus superiorum iura obseruari, ita inferiores nolumus iniurias [f] sustinere. ¶ Ad hoc districtè pręcipimus tam diœcesanis episcopis, quā personis, quæ præerūt Capitulis celebrandis, vt per censuram ecclesiasticam appellatione remota cōpescāt aduocatos, patronos, vicedominos, rectores & cōsules, magnates & milites, seu quoslibet alios, ne monasteria pręsumāt offendere in personis, aut rebus, & si forsan offenderint, eos ad satisfactionem† compellere non omittant, vt liberius & quietius Deo valeant famulari.

¶ Honorius iij. abbatibus & monachis in Lombardia & Marchia Taruisina constitutis.

¶ Primo tractat de correctione monachorum. Secundo de correctione abbatum. Tertio visitatorum. Quarto de secularibus in monasterijs beneficiatis. Quinto constitutionem extendit ad moniales: hoc sufficiat pro summario.

CAP. VIII.

Ea quæ p religionis honestate, & infra.

Ea q.] Huius capituli quinq; sūt partes. Scda ibi, Si verò Tertia ibi, Sequentes. Quarta ibi, Præcipimus. Quinta ib, Hæc aūt. Abbas. CASVS. In pcedenti cap. Cō ilij gñalis statuit qualiter cōe Caplm de triēnio in triēniū dēnt abbates & priores celebrare. & Honorius i caplo isto, q visitatores ordinati fm cōsiliū pdictū, cū pcesserint ad visitādū, de statu monachorū & obseruantijs regularib9 diligēter inquirant, & tā in spūalib9 q tpalibus corrigāt et reformēt, q fuerint reformāda fm regulā B. Bndicti, & puniāt delinquētes iuxta modū culpę sine psonarū acceptione: Si verò abbates fuerint negligētes in corrigendis monachis, aut ipsis iuxta mandatū visitatoris ita publicē puniant i caplo gñali, q pęna illoru n sit cęteris in exēplu. Si vero abbas ñ exēpt9 a visitatori b9 iuēt9 fuerit negligēs vr remis9, tenētur hoc diœcesano epō, & q epus det ei fidelis & fuid9 coadiutor, vsque ad caplm gñale: Si verò dilapidator iuēt9 fuerit, vel alis merito remouēdus, p diœcesanū epm remoueat, postq ibi à visitatori b9 fuerit denūciatū, à regimine abbatiæ, q si eps hoc nō fecerit Apost. sedi visitatores ipsi studēat nūciare: Sequētes visitatores diligēter pquirāt vestigia pitorū visitatorū, & eorū negligētiā referāt caplo gñali, vt ipsi inde puniant: & idē facieū est d psidentib9 capitulo generali: Itē pcipit q abbates & monachi de cętero nō recipiant ad pbendas clericos seculares, & hi qui recepti sunt, in capitulo locū vel vocem sibi non

† In codice Barbatiæ ita: Quia sic volumus superiorū iura seruari, vt inferiores nolum9 iniurias sustinere. In alijs nōnullis itē vetustis ita: qa sic volumus superiorū iura obseruari vt inferiorū nolum9 iniurias sustinere. In concilio & alijs ita: qa sic volu mus superiorum iura seruari, vt inferiorū noli m9 iniurias sustinere, qa tñ lectio impressa recta est, licet in paucis reperiatur, non fuit mutata.

† Satisfaciendum.

sibi non audeant vendicare, sed beneficijs suis sint contenti: & si qui de prædictis clericis inuenti fuerint criminosi, per epm diœcesanũ puniantur. Si verò sint exẽpti, per visitatores, vel præsidentes puniantur. Hæc omnia in monasterijs, quæ non habent Abbates proprios sed Priores, & in monasterijs monialium quo ad articulos congruẽtes abbatissis & monialibus præcipit obseruari No. q correctio monachi primo loco spectat ad abbatem. Item pęna non debet excedere culpam: sed secundũ modũ culpæ puniendi sunt delinquẽtes. Itẽ pœna vnius de[...]et esset metus aliorum. Item clerici sęculares in ecclesijs regularibus præbendari non debent.

conuenit esse seueros. 2. quęstio. 5. quanto. ɔ̃. de postula. cap. 1. si verò sine scandalo hoc fieri non posset, referatur ad Apostolicæ sedis iudicium. arg. ɔ̃. eod. c. proxi. versi. si verò in hac nouitate.

e Ouẽ morbidã.] qa resecandæ sunt putridæ carnes. 3 24. q. 3. resecãdę. qa vna ouis morbida totum gregem inficit. 45. dist. sed illud.

ADDITIO. Vnde versus.

Morbida sola pecus, inficit oẽ pecus.

¶ Porrò cum visitatores secundũ statutũ generalis Cõcilij † ordinati à generali Abbatũ Capitulo, ꝓcesserit ad visitationis officiũ exequendũ, de statu monachorũ, & obseruantijs regularib. diligenter inquirant, & tam in spiritualib. quam in tẽporalib. corrigant, & reforment quæ viderint corrigenda: ita tñ, quod monachos delinquentes, ꝑ abbatem loci a corrigi faciant, eisque iniungi pęnitentiam salutarẽ, iuxta beati Benedicti regulam, † & Apostolica instituta, non secundũ normam prauæ consuetudinis, q̃ quasi pro lege in quibusdã ecclesiis inoleuit. Ipsi etiã visitatores, monachos, quos contumaces inuenerint & rebelles, iuxta modum culpę, b vice nostra, regulari cẽsura percellant, absque personarum delectu, c nõ parcẽdo rebellibus d ob suam pertinaciã, vel potentiã amicorum, quin ouem morbidã e eiciãt ab ouili, ne inficiat sanas oues. ¶ Si † verò abbates ĩ corrigendis, iuxta visitatorum mãdatum & regularia instituta, ĩ seipsis, f seu monachis, inuenti fuerint negligentes, proclamentur, & corripiantur, & ita puniantur publicè g in capitulo generali, quod pęna ipsorum sit aliis in exemplum. h ¶ Quod si abbas non exemptus fuerit à visitatoribus nimis negligẽs, & remissus inuentus: id loci diœcesano denuncient sine mora: & per illum detur ei fidelis, & prouidus coadiutor vsque ad capitulum generale. Si autẽ dilapidator inuẽtus fuerit, vel aliàs meritò amouendus, per diœcesanum, postquam hoc sibi à visitatoribus denunciatum fuerit, amoueatur absque iudiciorum † strepitu i a regimine abbatiæ, ac monasterio ꝓuideatur interim administrator idoneus, qui temporalium curam gerat, donec ipsi monasterio fuerit de abbate prouisum. Quod si forsan episcopus hoc adimplere noluerit, vel neglexerit, visitatores, vel præsidentes capitulo generali, defectum episcopi Apostolicę sedi nõ differant intimare. Hæc eadẽ circa exẽptos abbates fieri pcipimus per visitatores, vel præsidentes capĩo generali: depositione † ipsorum sedi Apostolicæ reseruata: ita

a Per abbatem loci.] Correctio monachi primo loco spectat ad abbatẽ. ɔ̃. de offi ordi. quanto. qui si negligẽs fuerit, deuoluitur potestas ad superiorem, vt ibi, & aliàs punitur de negligentia, vt sequitur ɔ̃. §. proxi.

b Iuxta modũ culpæ.] vt in quo maior fuerit culpa, maior exerceat vindicta. 1 50. d. qa sãctitas tua. & 24. q. 1. non auferamus. in fin. & si stultus fuerit in culpa, sapiens sit in pœna. 46. dist. quia ea: nec pœna amplius extendatur quam delictum fuerit repertum. ɔ̃. de his quæ fiunt à maiori parte cap. quæsiuit. & C. de pœn. sancimus.

[Gl. seq. alleg. duas concur. in contrariũ alleg. 5. iura. soluit, & solutioni signat contrarium.]

c Absque personarum delectu.] simile ɔ̃. de iud. nouit. & ɔ̃. de præb. cap. penult. argum. contra: quia plus punitur quandoque vnus, quam alter. 24. quæstio. 1. qui contra pacem. 40. distin. homo Christianus. 11. quæstio. 3. præcipuè. 15. q. 1. nulli. & C. de modo mul. eos. in fi. hic ergo non habet locum distinctio personarum, cum omnes sunt ęquales, nec aliquis censetur ammodo nobilis, vel potens: quia iam non habet propriam voluntatem. 12. q. 1. non dicatis. 20. quæst. 3. præsens clericus. & 27. q. 2. scripsit. & ideò sine delectu personarum sunt percellendi, qui ibi delinquunt, 2 argumentum tamen contra, ɔ̃. eo. c. cum ad monasterium.

d Rebellibus.] quia in contumacia ꝑsistentibus nos

f Seipsis, seu monachis.] primò. n. debẽt seipsos corrigere abbates, demum monachos. 42. distin. §. 1. & 47. dist. c. sicut. §. necesse. simile. ff. de neg. gest. si pupilli. §. vlt. ff. de pact. cum in eo. ff. de fideiusso. nuto. & à quo dẽr suos monachos prohibere, multò fortius, & seipsum, ff. si ser. vẽd. altius, nec potest alios corrigere cũ tacitus respõdeat eadem quæ corrigit, cõmisisse. 25. dist. primũ, & 26. dist. una tantum. quia primò debet eij cere trabem de oculo suo, quam festucam de oculo fratris. 3 q. 7. c. fames. §. postò. in fi. & 1. q. 1. multi. 4

ADDITIO. Vnde versus.

Extersis oculis aliorum facta videmus.

Ad discernendum propria, sensus hebet.

g Publicè in capitulo.] quia publicè deliquerant, & quia ad monitũ, fuerant negligentes. arg. 2. q. 1. si peccauerit.

h In exemplum.] vt 2. q. 7 quapropter, & C. ad l. Iul. repetũ. l. 1. & ff. de pœnis. l. capitalium. §. famosos 5 ff. depositi, bona fides. 1. responso, in fine.

[Glo. seq. primo reddit rationem, subdit duo dicta, quorum primum recitetur per quæstio. secundum per obiectionem.]

i Absque iudiciorum strepitu.] quia de plano & sine iudiciorum strepitu. ɔ̃. de accusa. olim. & hoc ideo, quia huiusmodi regulares de facili remouent à suis administrationibus. ɔ̃. de simo. per tuas, nõ est ordo iudiciarius vsquequaque seruandus in huiusmodi inquisitionibus regularium. ɔ̃. de accu. qualiter & quando. in fine, & in casu isto non est amplius quærendum de talibus, cum

† Scilicet Lateranẽsis sub Inn. iij. c. 12 quod est relatum supra cap. proxi. & statutum, cuius hic meminit, l. ff. ibi in §. ordinetur etiam.

† Vide Hos. ɔ̃. in eod. in c. cũ ad monasteriũ, §. 1. sup verbo; monasticã disciplinã. & plenius eũdẽ. ɔ̃. de regularibus, c. vlt §. 1. in fi.

1 Nisi ex cã fiat ɔ̃riũ, vt ĩ vxoricida: qui grauius punit q̃ matricida: p grefrenãdam maritorũ sæuitiã, vt no. 1. q. 1. cito turpẽ. in gl. & qs. Io. A.

† Vide Concil. Trid. sessio. 25. tit. de regularibus cap. 14.

2 Ad hoc de cõiu. seruor. c. 1. Io. And.

3 Hieronym⁹ ad Amãdũ: Putridæ carnes ferro indigent & cauterio.

† Qualiter hæc verba sint accipiẽda, vide in cle. sa pe cõtingit. de verbo. signi. & Eymericũ ĩ Directorio Inquisitor. par. 3. q. 55.

4 Adde qd no. ɔ̃ de electio. c. circa prin. Io. An.

† Vide concil. Tri. sess. 24. de refor. cap. 5.

5 Vide de ca lũ. 2. ca. su p vl. glo. I. A.

bus, cum iam conſtet per inquiſitionem viſitatorum, quia de delicto vnius hominis ſæpius non eſt quærendum. ff. naut. caupo. ſtabul. l. licet. in fin. Item habes hic quòd iudex poteſt de cauſa cognoſcere, non tamen poteſt ſententiam ferre 1 ſimile in cauſa epiſcoporum. 3. q. 6. quamuis. & c. dudum, ſed hoc ideò fit, ne præiudicetur epiſcopo diœceſano: & in hoc caſu ſaluū eſt ius eorum. ſupra eodē. c. proximo, in princ. idem eſt etiā in exemptis, quorū depoſitio ſedi Apoſtolicæ reſeruatur, vt ī. dicitur. Ber.

1 Adde idē ſentire Barto. in l. & an eadem. §. actiones. ff. de exceptio. rei iud.

a De cōi contributione.] ſimile ff. ad l. Rhod. de iactu. l. nauis in prin. & §. cum autem iactus. & l. 1. & 2 in princ.

[Gl. ſeq. ponit duo ſimilia.]

b Et eorum neglig ētias.] & ſic aliquis poſt depoſitum officium tenēt reddere rationem de his quæ male geſſit, vel q̄ malè adminiſtrauit 2 ſic curator, tenetur de ſua adminiſtratione, & conuenitur poſt depoſitum officium. C. de tranſact. l. 3. ſic etiā magiſtratus reipublicæ de lata negligentia tenetur. ff. de admin. rerum ad ciuita. perti. magiſtratus.

2 Ad hoc infra de immunitate eccle. aduerſus. in glo. ſeq. Io. And. Itē adde ꝓ hoc text. in l. magiſtratus. ff. de ad min. rer. ad ciui. perti.

† Vide quod per hunc §. determinat Ludouicus Roman⁹ ſin gulari 663. inci. An ſim plex capellanus.

c Clericos ſeculares.] quia in vno eodemque officio diſpar non debet eſſe profeſſio, nec eſt arādum in boue & aſino. 16. q. 7. in nona. ī. de elect. cum cauſam. Ber.

DE RELIGIOſis domibus.

¶ Supra viſum eſt de ſtatu religioſorū, & quibus ſubijciuntur, nunc de eorum domibus, & eccleſijs, & quibus ſunt ſubiectæ, eſt videndum ideò, &c.

De hac materia habetur 11. q. 1. per totam, & 16. q. 7. omnes baſilicæ. cum ſequenti. 18. q. 2. quidam cum ſequenti. Abbas.

NVnc autem.] continet vnum conſtructum, in quo approbat vnum modum cognoſcendi, ad quem epiſcopum pertinet conſecratio eccleſiæ, & alium modum improbat: ibi, Non enim. Abbas.

CASVS. Quædam eccleſia conſtructa fuit circa confines duorum ep̄atuum: populus petebat illam conſecrari: contentio erat inter epiſcopos, quis eorum deberet eam conſecrare: quæſitum fuit à Papa quid iuris ſit. Reſpondet Papa: debet inquiri cuius ciuitatis ep̄s baptizauerit incolas illius loci ante quā eccleſia fundaretur, & ad cuius conſignationē annuatim concurrerint: non enim hic diffinitur terminus aut locus: Sic ergo ille vocādus eſt ad cōſecrationē, qui prędicta contulit ſacramēta. No. quod per collationem ſpiritualiū probatur cui ſubſit eccleſia, ſiue populus, & non per terminos, vel loca.

† Dictū epiſcopum deeſt in antiquis, & in recentioribus magis emendatis

vt abbate, q amouēdus videbitur, interim p viſitatores, vel in capitulo præſidentes, ab adminiſtratione ſuſpenſo, adminiſtrator idoneus monaſterio deputetur. Illorū aūt exceſſus, & alia, quæ viſa fuerint intimāda, capitulo pręſidentes nobis denunciēt per fideles nūcios & prudētes; quibus de communi cōtributione[a] abbatū, iuxta cuiuſlibet facultatem ſufficiēter miniſtrētur expenſę. Sequentes autem viſitatores, perquirant priorū viſitatorum veſtigia diligenter, & eorū negligentias[b] & exceſſus referat ſequenti capitulo gn̄ali, vt iuxta culpā publicè debitā pęnā portent. Idē etiā de abbatib. pręſidētibus gn̄ali capitulo p̄cipimus obſeruari. ¶ Pręcipim⁹ † quoque vt in illo monaſterio ad præbendas recipiant decetero abbates & monachi clericos ſeculares, nec hi, qui iam recepti ſunt, locū vel vocē in capitulo, dormitorio, vel refectorio ſeu clauſtro ſibi vēdicare cōtendant, ſeu monachorū cętibus importunè ſe præſumant miſcere: ſed beneficijs ſibi conceſſis cōtenti, cōuerſentur honeſtè, opportuna obſeq. in monaſteriis fideliter impendentes, nihilque vltra in ſpiritualibus aut temporalibus exigant in ipſis monaſteriis, vel vſurpent. Si qui verò taliū à viſitatoribus inuēti fuerunt criminoſi, per diœceſanum epiſcopū † in non exēptis, & per viſitatores vel pręſidentes generali capitulo in exēptis, beneficiis priuētur eiſdem. ¶ Hęc autem omnia etiā in monaſteriis, quę non habent abbates proprios, ſed Priores, necnon in monaſteriis monialium, quo ad articulos abbatiſſis & monialibus congruentes, præcipimus obſeruari.

TITVLVS XXXVI.

De religioſis domibus, vt epiſcopo † ſint ſubiectæ.

¶ Gregorius Victori archiepiſcopo Neapol'. †

¶ Si dubitatur in cuius diœceſi ſit baſilica conſecranda, ille epiſcopus conſecrabit, qui prius in illo loco epiſcopalia exercebat.

CAP. I.

NVnc † autē ad baſilicā, quæ dedicanda[d] eſt, debet diſquiri cuius ciuitatis epiſcop⁹, antequā fundaret baptizauerit incolas, & ad cui⁹ cōſignationē[e] ſub annua deuotione cōcurrerint. Nō enim terminis[f] hęc aut locis[g] cōue-

d Dedicanda.] id eſt, conſecranda. tūc enim appellat eccleſia, ſicut electus ī cōſecratione nomen aſſumit ep̄i: ſic monachus tunc dedicatur Deo cum facit profeſſionem. 27. q. 1. virginibus. & cap. ſi quis ſacro. Ber.

e Ad cuius cōſignationem.] ex iſtis duobus, ſcilicet, quod dicit baptizauerit, & ad cuius ꝯſignationē ſub annua deuotione concurrerint, apparebit ad cuius iuriſdictionem debeat pertinere 16. q. 3. licet in regulis. & q. 5. poſſeſſio territorij. Et hoc videtur habere locū vbi limes certas parochias nō diſtinguit: Sed ſi limes diſtinctus eſſet, non vr̄ eſſe dubitatio quis eam cōſecraret: niſi alter ꝓſcripſiſſet populū.

† Epiſcopus.

† Neapolitano.

f Terminis.] diſtinctis inter ciuitates per ciues, 1 o. diſt. lege & 3. q. 6. hæc quippe, vel terminis nouis ſcilicet quoniam antiquis bene diffinitur. argum. ſupra de paro. ſuper eo. 3 & 16 quæſt. 3. inter memoratos. & c. dilectio. Io.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. à quo hæc ſumpta ſint nondū inueni.

g Locis.] id eſt, proprietate locorum: quia proprietas loci nō facit diœceſim 16. q. 3. licet. & q. 5. poſſeſſio. & c. ſi quis epiſcoporum. Eius ergo auctoritate conſecrabitur eccleſia, qui populo hæc duo ſacramenta ſub annua conſignatione contulit. Ber.

3 Vide quod ibi dixi poſt Hoſtien. in princ. quod facit ad ꝓpoſitum. & voto, quod ſuper, ad finem magnę gl. Io. And.

a Vocetur.] & si ei quæstio moueatur, interim in possessione defenditur. 18.q.4.nonne.& s. vt lite pendente, à memoria.& cap. seq.

1 Posset tñ postea apparere loc⁹ de alteri⁹ dñio sm Vin. Io. Andr.

QVia.] Primò ponit vnionem, & eius causam. Secūdò ibi, Ipsum aūt. vnā determinationē cuius subdit generalē determinationē: ibi, Nā. Ab. CASVS. Quoddā monasteriū sitū erat in fundo Martiano, quod fuit hostilitate desolatu: Papa vniuit illud monasterio Agapiti abbatis cū oībus reb. suis, iuribus & actionibus, ita tñ, & eps Surrētinus, in cuius ciuitate est monasteriū huiusmodi abbatis Agapiti, non hēat ibi iurisdictionē, sed eps Nucerin⁹, in cuius diœ. esi est illud monasteriū. vt tñ iura sua singulis epis inuiolata seruentur. Not. φ per hāc vnionē non fit ꝑiudiciū epo, in cuius diœcesi est illud monasteriū. Itē Papa iura sua cuilibet conseruare intendit. Itē priuilegiū, seu indulgentia sine præiudicio alterius dari debet.

† Agabito Agapeto rñ legit in antiqs, & in registro B. Gregorij lib. 9. epis. 67. & c. 3. eo. tit. in j. cōp. abscissa refert Antonius Augusti ius in notis primæ collectionis loco proximè citato.

nit diffiniri: sed ille ad consecrationē vocetur,[a] cui per hunc modum quem scripsimus, constat debere permitti.

¶ Idem Agapito† Abbati.

¶ *Nihil iuris deperit episcopo, in cuius diœcesi sita est ecclesia, quam Papa vnit ecclesiæ alterius diœcesis, & est casus quotidianus.*

CAP. II.

QVia monasterium, qđ in fundo Martiano [1] tum est, hostilitate faciente, dicitur desolatum: illud tuo monasterio, cum omnibus rebus suis, vel quæ ei competunt actionibus, perspeximus vniendum:[b] & infra.

¶ Ipsum autem monasterium, sic tuę nos ordinationi commisisse cognoscas, vt tamen iurisdictionem illic non episcopus Surrentinus, in cuius ciuitate monasterium tuum est situm: sed Nucerinus, cuius c† est diœcesis, habeat.

¶ Nam sic huius† loci ordinationē disponimus, vt tamen iura sua singulis episcopis inuiolata seruemus.

¶ Ex decretis Eugenij Papæ. †

¶ *Episcopo subsunt omnia*

[Gl. seq. remittit.]

b Vniendum.] de hac vnione 2 dic vt s. ne sede vacan. c. 1.

2 Et de materia vnionis, vide quę sanciuit Cōcil. Trid. qđ citaui s. ne sede vac. c. 1.

[Gl. seq. arguit.]

c Cuius est diœcesis.] per hanc vnionē nō fit ꝑiudiciū epo, in cui⁹ territorio est. Et sic ē arg. φ Papa nō intendit iuri alterius derogare ꝑ suū priuilegium. s. de consuet. cū olim. & s. de vsu pal. ex tuarū. & s. de offi. ord. licet. & ff. ne quid in loco publi. l. 2. §. si qs à pri. i pe. & §. merito, & s. de maio. & obe. cū inferior. q. si vnicuiq; eporū sua iurisdictio nō seruatur, ecclesiasticus ordo cōfunditur 11. q. 1. peruenit. sim. sup. de Io. inter dilectos. Ber.

† In codice Barbatiæ ita: in cuius est diœcesi, habeat.

† huiusmodi.

† Hoc reperi i 1. cōp. e. tit. c. 2. & hic, non alibi.

DE xenodochijs.] CASVS. Ordinatio & dispositio xenochiorū, & monasteriorū, aliorumque locorum similium pertinet ad epm, in cuius diœcesi sunt constituta. Not. quòd omnia monasteria & loca religiosi subsunt episcopo, in cuius diœcesi sunt constituta ipso iure, nisi aliud in contrarium ostendatur.

d Locis.] supple, statuimus.

e In quorum diœcesi.] hic manifeste pat. t, quòd monasteria & alia loca religiosa pertinent ad epm loci de iure communi. 16 q. 5 si quis [illegible] rum. & q. 7. omnes basilicæ. & 18. q. 2. [illegible] ostendant exemptionē. 18. q. 2. abbatibus, sup. de præ[illegible] non licear.

3 Hæ duæ glossulæ nō sunt Bernę h[illegible] antiquis exemplaribus.

f Ad easdem.] id est, 3 ad eundem [illegible], qui fuit impositus in fundatione debeant dare. infra de censib. prohibemus. 18 q. 2. Eleutherius. vel ex præscriptione. 18. quæst. 2. seruitium. vel ex visitatione. s. de præscripcum ex officij.

g Ordinentur.] 3 id est, ordinate exponantur, vel regantur.

loca pia, & ad eius sollicitudinem debent ordinari ad vsum destinatum.

CAP. III.

DE †xenodochiis, & aliis similibus locis,[d] per sollicitudinem episcoporum, in quorum diœcesi[e] existunt, ad easdem[f] vtilitates qui bus constituta sunt, ordinentur.[g]

¶ Vrbanus tertius Ariminensi episcopo.

¶ *Locus auctoritate episcopi ad vsum hospitalitatis deputatus, & religiosus, & ad mundanos vsus redire non debet.*

CAP. IIII.

AD† hæc: & infra.

¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, φ si locus ad hospitalitatis vsum, & pauperum prouisionem fuerit (sicut moris est) auctoritate pontificis[h] destinatus, cum sit religiosus, non debet mundanis vsibus[i] deputari: sicut de vestibus, & ligneis vasis, & aliis vtensilibus ad cultum religionis per pontificem deputatis, antiqua consuetudo indubitanter obseruat, & venerabilium patrum edocent sanctiones.

AD hæc.] Primò ponitur decisa consultatio Secundò responsio ibi, Inquisitioni. CASVS. Quæsitū fuit à Papa, virū locus deputatus ad hospitalitatē possit i sęculare habitaculum commutari? Respondet, φ si loc⁹ ille ad vsum hospitalitatis & prouisionē paupe rum auctoritate pōtificis deputatus fuerit nō debet amplius mundanis vsibus deputari, cū sit religiosus: sicut de vestib⁹, & vasis ligneis, & alijs ad diuinū cultū ꝑ epm deputatis antiqua indubitater obseruat cōsuetudo, & sacri canones edocēt. Not. quòd ad hoc, vt loc⁹ sit sacer, necesse est, quòd accedat auctoritas pōtificis. Itē q semel diuino cultui deputata sūt, ad humanos vsus ampli⁹ redire nō debēt.

h Auctoritate pontificis.] hoc iō dicit quia priuatus locum non fac t sacrū. ff. de rerū diuisione, in tātum. §. sacrę. ff. de sepulchro viola. l. 3. §. si quis in sepulchro dolo malo. & §. si quis in sepulchro.

[Gl. seq allegat se ꝑ tem concor. in ꝯtriū duo iura, & soluit.]

i Mundanis vsibus.] qđ enim semel Deo dedicatū est, ad humanos vsus amplius redire non debet. 12. q. 2. nulli licet. & s. de re. permut. [illegible]pia. & c. seq. & de consec. dist. 1. ligna. & c. vestimenta. & 16. q. 3. quæ semel. & ff. de reli. & sumpti. fu. si quis sepulchrum. §. 1. 4 Arg. contra 54. dist. ex antiquis. & c. frequens. Prima rubrica vera est regulariter. Contraria loquuntur de seruis, quia eo ipso quod promoti sunt dominis eorum ignorantibus, peccauerunt & ideo in eo puniuntur, quia reuocantur in seruitutem, excepto sacerdote, diacono, & subdiacono, qui regimen se diaconus dabit vi[illegible], vt in capitulo ex antiquis, & subdiaconus eodem priuilegio gaudet cum diacono. s. de seruis non ordinandis, miran ur. Secus est in ecclesiasticis possessionibus, quæ spirituales non sunt, quia & illæ possunt alienari, si expedit. 12. q. 2. sine exceptione. & 10. q. 2. §. hoc ius. Ber.

† Xenodochiū Alciat⁹ lib. 1. præter missorū, verbo: Nosocomū, rectè interpretatur, hospitale. De materia vide Cōcil. Trid. ses. 25. de refor. c. 8. Adde notas nostras in hanc Decretalem.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cōp. Vide Archi. in c. nemo. de cōse. d. 5. & Calder. cōsi. 5. & 6. tit. de relig. domibus.

4 Senat⁹ ꝓhibet sepulchrū priuati. i. alter us conuersatio[illegible] nis vsum accipere. lo. A.

Inter

INter quatuor.] Distinguit duo membra. Secundum prosequitur:ibi, Sed si Abbas.

CASVS. Quærebatur à dño Papa, vtrum ecclesię regulares possint fieri seculares. Ad quod rñdet, ꝙ ecclesiæ regulares non debent fieri seculares, nisi deficientibus regularib. & ita necessitas subijcit legi. No. ꝙ ecclesia debet semper reformari ꝑ homines eiusdẽ professionis. Itẽ necessitas nõ subijcitur legi.

a Per regulares.]in ecclesia regulari nõ potest eṗs ponere canonicos ı seculares, vt hic patet. & 19. q. 3. ꝙ semel. & 18. q. 2. peruenit. & ṡ. de reb. eccl. ali. possessiones. ṡ. de sta mona. ea ꝗ sed homines districtioris vitæ sunt ibi ponendi, vel alteri⁹ religionis. ỹ. ne clerici. vel mona. relatũ. dũ tamẽ haberi possint, aliàs ponerent seculares, vt hic dr: qa necessitas legẽ nõ habet. ṡ. de consuet. quãto. & ỹ. d reg. iu. quod nõ est. & de cõsec. dist. discipulo ꝛ sicut & ꝺ seculari ecclesia potest fieri monasteriũ. ỹ. de eccle. ædifi. ad audientiam. Bern.

† Imò nec ꝑbendarios. de hoc ṡ. tit. 1. c. vlt. §. penul. Io. And.

† Cap. 1. e. tit. in 3. compil. reliquę partes ꝗrendæ ṡ. sub varijs titulis ı capitibus incipit inter quatuor. & vide concil. Trid. sess. 14. de refor. c. 10.

ꝛ Cõcor. l. 1. ff. de off. ꝯsu. & l. nõ solũ cũ vul. §. fin. ff. de excu. tuto.

¶ Innocentius tertius Constãtinopolitano patriarchæ.

¶ Locus religiosus debet reformari de religiosis dumtaxat, non de secularibus, nisi in defectu religiosorum.

CAP. V.

INter † quatuor, & infra. ¶ Quamdiu monasteria per regulares a remanere potuerint ordinata, non sunt ad seculares clericos transferẽda. Sed si regulares defuerint propter eorum defectum, in eis seculares clerici poterunt ordinari.

¶ Idem Abbati & fratribus Cryptæ ferratæ.

¶ Ecclesia sita in diœcesi episcopi, tenetur sibi in episcopalibus respondere, nisi appareant remissa legitimè, & potest episcopus remittendo episcopalia censum sibi retinere.

CONstitutus.] Primò ponitur facti seu causę narratio. Secundo ipsius diffinitio:ibi, Cũ autẽ. Prima subdiuidit ı tres partes. In prima actoris petitio. In sa reorũ defensio:ibi. Verũ. In tertia actorum replicatio:ibi, Cæterũ Abbas. Sicu.

† Cap. 2. e. tit. ı 3. cõpi.

CAP. VI.

COnstitutus † in ꝑsentia nostra episcopus Alban. † in ecclesia Castri, quod Pauli dicitˀ, ı qua iuspatronatus monasterio vestro rocognoscebat, a vobis ius c episcopale petebat, quoniã sita erat in diœcesi Alban. & ideo de iure cõi d ei tenebatur in episcopalibus respondere: & inf. ¶ Verum œconomus vester proposuit ex aduerso, quod etsi ecclesia sita esset in diœcesi Alban. e ei tamen non tenebatur in aliquo respondere, cum Dominicus Lauitanus † episcopus, qui fuerat episcopus Alban. vniuersas ecclesias ad vestrum monasteriũ pertinentes, f in diœcesi eius sitas, & quicquid iuris tã in monasterio vestro, ꝗ in eis habebat, in emphyteusim sub annua octo denariorũ vsualiũ pẽsione g monasterio vestro cõcessit: ita videlicet, vt liceret abbati & fratribus, a quocũq; h vellent

CASVS. Eṗs Alban. in præsentia dñi Papæ constitutus, petebant ius eṗale in ecclesia Castri, quod Pauli dicitur, ab abbate & fratrib. monasterij Cryptæ ferratæ in qua monasterium ius patronatus habebat, ex eo, qđ erat sita in diœcesi Alban. & ideò de iure cõi debebat sibi de iuribus episcopalibus respondere: si verò contrarium appareret, petens compelli monasterium ad soluendam pensionem pro prædicta ecclesia & restitutionem pensionis subtractæ à xl annis & citra: Sed œconomus monasterij ex aduerso rñdit, quòd licet ecclesia illa sita esset in diœcesi Alban. non tamen ei tenebaẗ rñdere ı aliquo, ex eo, quòd Dominus Lauitañ. eṗs, qui fuerat eṗs Alban. omnes ecclesias sitas in diœcesi Alban pertinentes ad monasterium istud, & qcqd iuris habebat tam in monasterio, ꝗ in ecclesijs illis, concessit monasterio in emphyteusim sub annua pensione 8. denariorũ. ita quòd licitũ esset abbati & fratrib⁹ omnia sacramenta recipere à quocunque vellent eṗo, tã in monasterio, ꝗ in alijs ecclesijs in quibus etiam ecclesijs concessit eis tertia mortuariorum, & C. Papa qđ factum fuerat ab illo episcopo confirmauit. Insuper proposuit, quòd etsi ecclesia illa aliquãdo fuisset subiecta ecclesiæ Alban. monasterium per xl. annos & amplius in pace posedit eandem: Ad hoc rñdet procurator eṗi, concessionem Lauitan. eṗi non tenere, vt puta continentem simoniacam prauitatem, ex eo ꝙ episcopus spiritualia concessit, recipiendo pro eis annuam pẽsionem, & sic commisit vitium simoniæ: vnde ꝯcessio illa non tenuit: & confirmatio Papæ fuit obtenta per subreptionem, cũ in cõfirmatione illa nõ fuerit mẽtio facta ꝺ illa pẽsione. Ad hoc fuit ex parte monasterij rñsum, ꝙ nõ ẽ insolitum nec nouũ, vt cum eṗi cõcedũt ecclesias pijs locis, aliqd sibi reseruẽt ı eis nomine pẽsionis, & Papa cum priuilegiũ libertatis⁹, vel ꝓtectionis præsidium aliquibus ecclesijs ꝯcedit, aliquem cẽsũ sibi reseruat in eis, & ı litteris cõcessionis cẽsus exprimitur ad ꝑpetuam memoriã. His & alijs auditis: dñs Papa condemnauit œconomum monasterij œconomo episcopi in solutionẽ ꝑdictæ pensionis de cętero faciẽdam, iuxta ratam quæ cõtingit ꝑdictam ecclesiã & in restitutionem pẽsionis subtractæ à xl. annis secundum ratam eandem: Sup omnibus alijs absoluit œconomum monasterij ab impetitione œconomi ipsius episcopi, eidẽ ꝑpetuũ silẽtiũ imponẽdo. Not. ꝙ eo ipso quod ecclesia sita ẽ ı diœcesi alicui⁹ eṗi, ꝓbatur sibi esse subiecta, nisi aliud ostẽdatur. Item eṗs potest remittere iura eṗalia ꝓ annua pensione, vt hic colligitur, nec est simonia & præcipuè cum accedit confirmatio Papæ. Item sententia concipienda est in persona procuratoris, siue ab initio, siue post litem. conte. interueniat. vt hic colligitur. Itẽ not. hic arg. ꝙ licet quis cesset in solutione pensionis vltra biennium, non ideo cadit à iure suo.

† Albanẽsi Alben.

† Leuitanus. Lauican. Lucan. sed ı oibus manuscriptis legiẗ Lauicanus.

b Recognoscebat.] id est, confessus fuerat ius patronatus ad vestram ecclesiam pertinere.

c Ius episcopale.] quid sit ius episcopale, & in qb. cõsistat, habes ṡ. de offi. ordi. conquirente. & cap. dilectus. in glos.

d De iure cõmuni.] 16. q. 7. omnes basilicæ. & 18. q. 2. monasteria. & ṡ. eo. de xenodochijs.

e Alban.] forte diuersis temporibus, vel vno tempore potuit habere per dispensationem domini Papę. 21. quæst. 1. relatio.

f Pertinentes.] sed non pleno iure. tunc verbum, pertinere, lat issimam habet significationem. ff. de verbo. significatione, verbum, pertinere.

g Pensione.] id est censu.

[Glo. seq arg. reprobat & remittit, ponit opinio. Io. & contrariam Hu. quam approbat.]

h A quocunque.] hic vr, quòd eṗs possit aliq̃ ecclesiã eximere in totum à iure eṗali. ỹ. de cẽ. cum venerabilis. arg.

arg. q non est verũ, vt ibi not. & arg. ad hoc s. de dona. pastoralis. Tamen eps potest conferre priuilegia. s. de his q̃ fi. à præl. sine cons. cap. quanto. & s. de re iud. cum inter. sed i præiudiciũ aliorũ priuilegiũ cõferre nõ põt, vt vr: quia solus princeps potest auferre vni, & dare alteri. 9. q. 3. nũc verò.

episcopo, tam ordinationem clericorum, quàm consecrationem altariũ in monasterio ipso, & prędictis ecclesiis obtinere; in quibus etiam vobis tertiam [a] partẽ † mortuariorum indulsit: & C. † pp. p. n. quod ab eo factũ fuerat, confirmauit. [b] verum etsi ecclesia ipsa fuisse aliquando ecclesiæ Alban. † subiecta, monasterium † vestrum nihilominus legitima se poterat pscriptione tueri, cum per quadraginta annos ipsã pacificè possedisset. Cæterum œconomus [c] episcopi concessionem episcopi Lauitani non tenere dicebat, vt potè continentem simoniacam prauitatem: cũ enim tertiam partem † mortuariorum monasterio concessisset, & tam in ordinationibus clericorum, quàm altarium consecrationibus, indulsisset ei plenariam libertatem, non est dubium quin cũ spiritualia hæc existant, eo ipso, quod super his recompensationem [d] certæ pensionis accepit, commiserit vitium simoniæ: † vnde contractus huiusmodi nullam obtinet firmitatem, confirmatio aũt Apostolicę sedis fuerat per subreptionem obtẽta, cum in ea † de pensione nulla mentio habeatur, & infra. ¶ Cum autem nec insolitum sit, nec nouum, vt cum episcopi ecclesias concesserint pijs locis, aliquid [e] sibi reseruent in eis nomine pensionis [f]: nos quoque cum libertatis priuilegium vel protectionis prędidiũ aliquibus ecclesiis indulgem⁹, gratis accipiamus censũ gratis oblatum: & in literis nostris, ad successorum nostrorum memoriã census exprimamus etiam quãtitatem: auditis ppositis œconomum monasterii vestri, œconomo [g] eiusdẽ episcopi, ecclesiæ nomine, in solutionẽ pensionis [h] prædictæ, iuxta [i] ratam, quæ contingit ecclesiam prædictam, & restitutionem subtractæ à quadraginta annis, secundum ratam eandẽ, per diffinitiuam sententiam cõdemnamus: & eundem œconomum vestrũ ab impetitione, œconomi eiusdem episcopi, super

& cap. per principalẽ & C. de quadr. ẽ. pręscr. bñ à Zenone. nã eps rem vnius ecclesię alteri dare non põt. s. de rebus eccl. nõ alie. c. 1. & episcopus in præiudicium archidiaconi aliquẽ priuiligiare nõ põt. j. de exces. pl. ad hęc arg. ad hoc s. de his, quæ fi. à pręl. sine cõsen. ca. cum Apostolica. Io. dixit, 1 q eps benè potest dare priuilegium uni eccl'æ in præiudicium alterius, & inducebat 16. q. 1. statuimus. vbi dicit, q nullus pręter conscientiam epi debet dare decimas extra baptismalẽ ecclesiã: inde argumentat à 3rio sensu, q de cõsensu epi põt. & Gratianus sic argumẽtatur in seq. §. Hug. tñ dicit contra, q hoc non potest eps. & intelligit c. statuimus. de decimis ad epm pertinẽtibus. Verius credo qđ dicit Hug. q eps nõ dare posset res vni⁹ eccl'æ, clericis inuitis, alteri eccl'æ, p iura pręmissa, nisi cã ostẽderet, qa licet priceps hoc possit, episcopi tñ hoc non possunt.

a Vobis tertiam.] secundum consuetudinẽ illius loci, j de test. requisisti. & s de sepul. c. 1.

b Cõfirmauit.] ex certa scientia supple.

c Oeconomus.] in pricipio fuit eps Alban. in causa, vt dr in principio, postea creauit œconomum, vt hic innuitur.

[Gl. seq obijcit, & soluit.]

d Recompensationem.] videtur, q simoniacus fuerit talis contractus: & præcipuè si pactũ interuenit, qa temporale p spirituali dari nõ potest. s. de re. permu. ad quæstiones. & c vlt. 2 sed sine pacto est arg. quòd possit, s. vt eccle. bene. si. c. vni. Quare ergo i dubio potius interpretat cõtractũ esse nõ simoniacũ, nisi qa in dubio accipiẽdũ est id quod vitio caret. ff. de leg. in ambiguo? Dico, q nõ cõmittit hic aut i cõsimilib. exẽptionib. simonia, qa plus pcipiebat eps tẽporalis cõmodi ab illa eccl'a, quã cẽtũ isti denarij. & ita potuit remittere totũ retẽtis sibi octo denarij. & illud nõ dicit percipere propter aliquam recompensationem: sed potius in signum subiectionis. j. de cens. cap. 2. Io.

e Aliquid.] quod potest: quia etiam patronus hos facere potest. j. de iure patr. c. præterea. & j. de cens. cum venerabilis. & 16 q. 2. visis. & s. de donat. pastoralis.

f Pensionis.] idest, census.

g Oeconomo.] & ita formatur hæc sẽtentia in personam œconomi, epi, & monasterij. & in principio fuit eps in causa, vt patet in principio c. & sic est contra sententiam M. & de hac materia dic, ut dixi s. de elec. querelã. sẽtentia tamen mãdabitur executioni in personam domini. ff. de re iud. l. 4 §. 1.

h Pensionis.] idest census.

[Glos. seq. tãgit obiectionem, & soluit, cui solutioni opponit, & propter id aliter soluit.]

i Iuxta ratã.] hoc ideò dicit, quia pẽsio ista pro pluribus ecclesijs soluebat. Itẽ est hic arg. q si quis steterit vltra biẽniũ 3 q nõ soluerit canonem, non cadit a iure suo, quia isti condemnantur ad restitutionem pensionis subtractæ à xl. annis & citra. sed hoc ideò contingit, quia non fuit actum in illo iure, idest, ad reuocationẽ rei emphyteuticarię. imò satis videtur actum ad hoc petendo iura epali q. q eps ɔcesserat monasterio sed nõ expresẽ. qđ patet ex petitione p. Vel dic. q verè priuari debuit monasterium iure qđ hẽbat in pdicta cõcessione: si v s. ɔctus ille fuisset emphyteutic⁹. ex eo q non soluerit pẽsionẽ debito tẽpore. j. de loca. & cõdu. potuit. & si actum fuisset ad hoc, quia secundum modum agendi, &c. j. de accu. qualiter & qñ. 2. & j. de simo. licet Hely. uersus fi. Sed re u. ta hic non fuit cõtractus emphyteuticus, in quo ɔctu non transfertur dominium directũ in emphyteuta, sed vtile: sed fuit censualis 4 ɔtractus, in quo directum & vtile dominium transiuit in monasterium, & hoc apparet ex illa litera, vbi dicit, & quicquid iuris tã in monasterio, quam in ecclesijs in diœcesi eius sitis, &c. vnde quantocu quæ tempore steterit, quod censum non soluerit, non perdit propter hoc res donatas, sed censum totius temporis tenetur restituere 3 & bene fuit census petitus petendo ius episcopale, vt patet in principio, & ideo condemnatum fuit monasterium ad integram pensionem, idest, ad censum totius temporis, scilicet xl. annis subtractum.

† Dictio parte. deest i antiquis.

† Id ẽ, Celestinus Papa prædecessor noster.

† Alben.

† al. monasterium tũ vestrum.

† Hic et vox parte, deest i antiquis, & in recentioribus magis emendatis.

1 Et Goff & Vin. hic, q opinio ẽ vera sm Host. qñ eps facit id de cõsẽsu cap. & ex cã rõnabili his duobus deficiẽtibus, vel ipsorũ altero, vera ẽ opi. Hu. sm eum Io. An.

† Faciũt ad hoc, q nota. Bar. i l. Titio cẽ ff. de cõdi. & demõ.

2 Et s. de trã s. c p terea. Io. And.

† eadem

3 De hoc att ulo vide otno citatos s. si de loca. lo & cõduc. c. potuit emphyteuta.

4 Cõtractus ẽ talis qualis sit, & in dubio si an p umat, ɔ⁹ ẽ uali vel emphyteuticus tradit plenè Couarr. lib. 3. c. 7. varia. resol. & qualiter sit census celebrãdus vide in extrauag. Pij V. Pont. Max. in. i. § onus Apostolica.

eam

nam sub hac petitione, Petri ius episcopale: nõ solum comprehenditur ius episcopale quod ipso iure cõmuni debetur: sed & quod constitutum est pacto vel consuetudine. 1 ī. de præscrt. auditis. arg. & vbicunque inueneris in hac decretali pensionem, expone, i. censum. & hæc expositio ꝓbatur ꝑ illud quod Papa dicit: gratis censũ accipiamus, & vbi dicit: census exprimimus quãtitatem, & ita plana ẽ decre. B.

a Alijs reddimus.] episcopalib. scilicet, & ita pensio ista comprehendebatur in petitione episcopi. Be.

CVm venerabilis Sunt duę partes. Prima factũ narrat. Secunda diffinit, ibi, Quia igit. & vera que subdiuiditur, vt per se patet. Abbas.

CASVS. Eps Sabinen. petebat ecclesiam sancti Angeli de Cauceia à monasterio Farben. cum pertinentijs suis, & possessionibus, dicẽs illã ad se pertinere tam in spiritualibus q̃ in temporalib. iure cõi, eo ꝙ erat sita in diœcesi Sabinen. Quod in temporalibus ad se spectaret, nitebatur ostendere per publicum instrumentum, in quo continebatur expresse, ꝙ I. Sabineñ. eps H. Farbeñ. Abbati, & duobus alijs abbatibus post illum, dictã ecclesiam cum pertinẽtiis suis locauit, pro annua pensione quatuor solidorum. Papien. Cõtra instrumẽtum illud ex parte monasterii fuit ꝓpositum ꝙ nulla fides est ei adhibẽda, ꝓpter superlinearẽ scripturã, & rasurã, in loco suspecto in annotatione indictiõis. His & aliis intellectis, quia constitit dño Papæ ecclesiam prędictã sitã esse in diœcesi Sabinen. adiudicauit epo ius epale in omnibus spiritualibus in eadem ecclesia, exceptis quibusdam capitulis, quæ per authẽtica scripta ei subtracta esse noscuntur. Sed quia instrumentũ prædictũ insuffiriens fuit ad probandũ, ꝙ ecclesia ipsa ei subesset quo ad temporalia, ut puta de iure ꝑꝑ prædicta suspectum, absoluit monasterium ab impetitione epi quo ad temporalia. Not. eo ipso, ꝙ ecclesia sita est in diœcesi episcopi, de iure cõi subest ei quo ad spiritualia. Item Instrumentũ suspectum est propter superlinearem scripturã, & rasuram in indictione, idest, in annis domini, & in aliis locis suspectis. Item illa dumtaxat, quæ continẽtur in priuilegiis, sunt obseruanda.

[Glo. seq. arg. & remittit, alleg. in contrarium quatuor iura, & ultimum soluit.]

1 Facit ad hoc l. sol eamus. & l. si q intentione. cũ nota. ff. de iudi.

† Fassen.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cõp.

† Cancia. Cantia.

† Farsen.

aliis reddimus a absolutum, perpetuum illi silentium imponentes.

¶ Idem abbati & conuentui Farben †

¶ *Episcopus petens ecclesiã quo ad temporalia & spiritualia, obtinet in spiritualibus eo ipso, quod probat esse in sua diœcesi, si non appareat exempta: sed in temporalibus succumbit, nisi alliter doceat de iure suo. & in hoc vltimo est casus notabilis.*

CAP. VII.

CVm† venerabilis frater noster. I. Sabinẽ. episcopus ecclesiam[b] sancti Angeli de Cauceia† cum suis pertinentiis & possessionibus petiisset, asserens eam ad se, tã in spiritualib. quam ĩ temporalibus pertinere: allegauit ante omnia ius cõmunè, quia cum cõstituta sit in diœcesi Sabinẽ. sub ipsius debebat consistere potestate. In temporalibus quoque ad se dictam ecclesiã pertinere nitebatur ostendere per publicum instrumentũ, in quo continebatur expresse I. Sabinen. episcopũ H. Farben. †abbati, & duabus personis post ipsum, dictam ecclesiã cũ suis pertinentijs[c] locauisse,[d] pro annua quattuor solidorũ Papiẽsiũ pẽsione. Sed pars vestra ꝓposuit instrumẽto prædicto nullam fidẽ penitus adhibẽdam, propter superlinearẽ scripturã, & rasurã † loco suspecto factam, vbi videlicet annotatio[e] temporis recensetur: & infra. ¶ Quia igitur nobis constitit ecclesiam supradictam, cõstitutam in diœcesi Sabinen.[f] episcopale[g] ius in omnibus spiritualib. eidẽ episcopo adiudicauimus in eadem: illis tatũ exceptis, quæ per authẽtica scripta ei dignoscuntur esse subtracta: & inf. ¶ Quia verò instrumentum prędictũ, per quod episcopus ecclesiã intendebat quo ad tẽporalia vendicare, ad faciendã super hoc fidem, inualidum esse cognouimus; vtpote propter prædicta[h] de iure suspectum: vos ab impetitione ipsius quo ad temporalia eiusdem ecclesiæ duximus absoluendos.

b Ecclesiã sancti.] hic vř, ꝙ si vna ecclesia agat de subiectione alterius, ꝙ nõ sit agendũ ꝯ ipsam ecclesiã, sed potius ꝯ ipsam, q̃ est in possessione illius. ŝ. de elec. querelam, & 16. q. 3. inter memoratos. & ŝ. de præscr. auditis. vbi de hoc. ff. de libe. exhi. l. vlt. ff. de serui. l. vlti. 2. respõ. & ff. si ser. vendi. is cuius familia. argu. contra. ŝ. de appellatio. ad audiẽtiam & ŝ. vt lite non contestata. quoniam frequẽter. §. quod si. 12. q. 2. quicũque militum. & sup. de ele. querelam. Sed ibi cõuenitur subditus suo nomine, & non nomine ecclesiæ.

c Pertinentiis.] petitio ista nimis larga videtur, sic supra de restitutione spoliatorũ, cum ad sedem. quia verbum, pertinere, latè patet. ff. de verborum significatione. uerbum pertinere. Quid iuris sit de hoc, dictũ est supra de libelli oblatione, capitulo secundo & ŝ. de donation. inter dilectos.

d Locauisse.] sed hoc non sufficit, supra de fide instrumẽtor. inter dilectos. 2 & C. locati. ad probationem.

e Annotatio temporis.] idest, in annis Domini. idem esset in indictione, in qua citius cõprehẽditur falsitas. supra de fide instrumentorum. inter dilectos. Ioan.

f In diœcesi Sabinen.] vnde iure communi ad eum spectabat. supra eodem de Xenodochijs, & 18. quæstio. 2. monasteria. & 16. quęstio. 7. omnes basilicæ, 100. distinctio. contra morem. Ber.

g Episcopale ius.] hoc in multis consisti. ŝ. de offi. ordi. conquerente.

[Glo. seq. exponit, & successiuè de duobus quærit. in vtroque arguit & soluit.]

h Propter prædicta.] scilicet propter rasuram in loco suspecto, & interlinearem scripturam. sic ŝ. de fide instrumento. inter dilectos. ad hoc enim vt credatur instrumento, oportet, quod sit sine omni suspicione. arg. ŝ. de rescriptis. cum adeo. & c. ad audientiam. & C. de edicto diui Hadriani tollen. l. ult. Sed quid si rasura reposita fuerit de eadem manu? Non videtur, ꝙ obstet. arg. ĵ. de priuilegiis, cum olim. C. de fide instrumentorum, comparationes. Si constet, quod eadem manu, & in loco non suspecto, non obest. Item quid si rasura fit in vno loco, & tamẽ per alia, quæ posita sunt in instrumento, probetur bene propositum? Videtur quod suffi-

† De hac materia vide plenè ꝑ Ias. & Deciũ in l. fi. C. de edi. diui Hadria. toll. & Alexã. consi 59. incip. viso ꝓcessu. in 2. volu. adde Fel. in ca. ex litteris. ŝ. de fi. inst.

2 Et intelligas hoc, vt ibi notabiliter dicebat Abb. ꝙ non erat superflua hæc probatio: quia licet nõ sufficiat ꝯ extraneũ. sufficit ꝯ cõductorẽ. Io. And.

sufficiat ad probandum. ar. bonum supra de re iudicata. cum Ioannes. & A. & C. si ex falsis instrumentis vel testimon. lege tertia. 1 & hoc satis potest concedi: quia non est præsumptio ꝙ in fraudem factum sit: quia & sine illa rasura constabat. Item hoc ipso quod instrumētum falsatū fuit, sufficiebat ad imponēdum ei silētium, supra de rescriptis, olim. Ber.

Item delictum siue factum prælati non præiudicat ecclesiæ. Item fraus & dolus nulli prodesse debet. Item potest quis se tueri priuilegio vel præscriptione sub alternatiue, sed simul coniunctiuè non potest: quia contraria sunt priuilegium & præscriptio. Ber.

1 Et melius ſm Hostiē. ff. de lega. 1. si seruus plurium. §. si numerus. & sup. de fide inst. pastoralis. Io. An.

† Cap. 2. eo. tit. in 4. cōp. Videto hic ꝑ aliis Hostiensem, & Henricum Boich. Adde concilium Tridē. sessio. 25. tit. de regularibus, cap. 11.

¶ Idem.

¶ Monasterium subiectū est episcopo, in cuius diœcesi situm est, nisi probetur exemptū, hoc dicit quo ad titulū.

CAP. VIII.

CVm † dilectus filius & infra. ¶ Quia causa non poterat in nostra præsentia terminari, cū nuncius monasterij sup ꝓcuratione, uel ratihabitione a litteras nō haberet, eam vestro duximus examini cōmittēdam: Mandantes, quaten⁹ si constiterit abbatem, ad sedem Apostolicā antequam episcopus in eum suspensionis vel excommunicationis, & in monasterium interdicti sententias tulerit, legitimè appellasse, vel monasterium a iurisdictione episcopi eiusdem exemptum: eo non obstante quod abbas ab eo circumuentus, præter fratrum suorum assensum, ei obediētiam repromisit b (cum fraus & dolus ei patrocinari non debeant) iudicetis illas sētentias non tenere. † ¶ Quod si abbas in exēptionis probatione defecerit, nec legitima se poterit præscriptione c tueri; licet probet se ante ꝓdictas sententias appellasse, nihilominus tamē monasterium indecetis Aurieñ. ecclesiæ subiacere, in cuius est diœcesi fundatum. † ¶ Similiter eo in probatione appellationis deficiente, si vobis constiterit de exemptione, vel legitima præscriptione, tā abbatē, quam monasterium, ab impetitione episcopi absoluatis.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ Nouam religionem non licet constituere sine auctoritate Romani Pontificis. Nec in diuersis monasterijs potest quis esse abbas vel monachus sic principaliter summatur, licet plura dicta habeat.

CVm dilect⁹.] In prima instituitur delegat⁹, qualiter super sententiis pronūciēt. In secūda & tertia qualiter supèr subiectione ponunciare debeat. Secunda ibi, Quod si. Tertia: ibi, Similiter. Abb.

CASVS. Eps Aurieñ. per circunuētionem fecit sibi pręstari obediētiam ab abbate cuiusdā monasterii, quod sitū erat in sua diœcesi, ꝑter fratrum suorum assensum, cum monasteriū ipsum diceretur liberum & exemptum, & sic orta fuit quæstio inter eꝑm & monasterium sup subiectione ipsius monasterii. Abbas timens se per eꝑm aggrauari, ad sedē Apostolicam appellauit; eꝑs non obstante appellatione tulit sētētiam suspensionis & excōicationis in abbatem, & monasterium interdixit; propter qđ nuncius monasterii & nūci⁹ episcopi ad sedem Apostolicam accesserūt: Coram Papa] proposuit nuncius monasterii prædictas sententias non tenere, cum monasterium exemptum esset, vel saltē tutum erat legitima præscriptione. Sed quia nuncius monasterii mandatum procuratorium non habebat, causa non potuit in præsentia Papę terminari; vnde committit causam quibusdam sub hac forma. Quatenus si constiterit iudicibus, abbatem ad sedem Apost. antequam episcopus tulisset sententias prædictas in abbatem, & in monasterium legitimè appellasse, vel constiterit monasterium prædictū exemptum esse à iurisdictione episcopi, iudicent prædictas sententias non tenere, non obstāre ꝙ abbas ab episcopo circūuentus præter fratrum assensum, ei obedientiam promisit, cum fraus & dolus ei patrocinari non debeant: sed si abbas defecerit in probatione exemptionis, nec legitima præscriptione poterit se tueri, adiudicent monasterium Aurieñ. ecclesiæ subiacere, quamuis probet se appellasse ante sententias supradictas, cum monasterium sit in ipsius diœcesi constitutum. Item & si abbas defecerit in probatione appellationis, si cōstiterit de exemptione, uel legitima præscriptione, tā abbatem q̄ monasterium absoluant ab episcopi impetitione. Not. ꝙ sine mandato non admittitur quis ad agendum. Item excommunicatio vel interdictum post appellationem legitimam promulgata, nulla est,

[Gl. seq ponit differentiam, quam demum approbat.]

a Ratihabitione.] notare vult differentiā inter litteras procuratorias, & litteras de rato: nam vbi q̄s simpliciter cōstituitur procurator, licet generaliter cōstituatur, tamen trāsigere siue componere non potest, vt s̄. de arbi. per tuas, & C. de transact. l. transactionis. & sic intelligitur ff. de proc. mandato. 2 Sed si adijciat clausula illa: & quicq̄d aliud etiā super hoc fecerit, ratum habebit: tunc poterit transigere siue componere, aliàs nihil operaretur illa adiectio, & sic videntur differre ista duo argu. ff. iud. sol. l. 3. §. procuratorem. simile habes s̄. de offic. deleg. corā. Vel dic quod nō est differētia 3 īter mādatū ꝓcuratoriū, & litteras d̄ rato; Mādatum procuratoriū appellat hic litteras de rato, & sic intellige s̄. de officio dele. coram: s̄. de transac. contingit. & ideo dicuntur litteræ de rato: quia in mandato procuratorio, constituen. semper adiicit in fine, quod ratum habebit quicquid procurator fecerit super causa illa, ad quam datus est. ff. de procu. l. si procuratorem. Et cautio rati danda est q̄n de mandato dubitatur. C. de procura. l. 1. Bern.

b Repromisit.] non enim potuit propter hoc renunciare priuilegio suo. sup. de arbi. cum tempore. & quia non habuit assensum fratrum suorum, non obfuit, quia delictum personæ, &c. & 16. q. 6. si episcopum. & sup. de exceptionibus, cum uenerabilis.

c Præscriptione. tueri.] hic de vna defensione siue exceptione transit ad contrariā. ar. sup. de præscri. auditis. de excep. nemo similiter de una actione transit ad cōtrariam, arg. sup. de iud. examinata. C. de inof. testam. contra maiores. arg. contra supra de appellationibus, solicitudinem. ff. de tribu. quod in hæredē. §. eligere, C. de non nurpecu. Auth. contra qui propriam 4 Sed quid si debuit proponere omnes exceptiones ī certum terminum? Non uidetur quod postea sit audiendus. sup. de excep. pastoralis. Et qui in una exceptione succumbit, volens aliam statim proponere, non auditur, nisi hoc faciat infra terminum præfixum. Insti. de excu. tut. § qui autem. Dicas ꝙ si alicui competūt plures exceptiones, quæ non sunt contrariæ, in eo casu si non proponit omnes, scilicet infra terminum, postea non auditur. & sic intelligitur. §. Insti. de excu. tuto. §. qui autem,

† Hinc patet sentētias censurarum post appellationē latas nō tenere, de quo uide Panormitanū ī c. considerauim⁹. supra de electio.

2 Et ī. de procu. qui ad agēdum. li. 6. Io. An.

† situm.

† Cōcilium generale Lateranē. sub Innocentio iij. ca 13. & c. 3 eod. tit. in 4. comp.

3 Idē Guil. in Specul. de ꝓc. §. 1. ver. in præmissis. Ioa. And.

4 Sol. casus e specialis, & facit. ff. de reg. iur. l. nemo ex his. & quod ibi not. Io. An.

autem, nisi secundũ tenorẽ illius decr. pastoralis. Si autem sint contrariæ, puta, quia primò dixit se exemptũ & succumbit, postea potest aliam proponere, puta, præscriptionẽ, 1 vt hic, & c. auditis. & l. prædicta, ꝯ maiores. Cõtrariũ tñ est in actionibus: qa tunc ab initio debet eligere, aliàs postea non auditur volẽs aliam intẽtare ꝯ riam, vt in l. prædicta, quod in hæredem. §. eligere,

1 Etiã simul poster hoc ꝓponi, cũ non sint ꝯria. de priu. cũ pso næ. li. 6. l. A. † religionis. † Vide Card. cõsi. 39 inc. ĩ aliq̃b. locis. & Fel. in c. ecclesia S. Mariæ, ꝟ. de consti. adde cap. vni. eo. tit. lib. 6.

CAP. IX.

Ne nimia religionũ† diuersitas graue in ecclesiam Dei confusionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cætero nouam † religionem [a] inueniat: sed quicunque ad religionẽ conuerti voluerit, vnam de approbatis[b] assumat. Similiter, qui voluerit religiosam domum de nouo fundare, regulam, & institutionem accipiat de approbatis.

¶ Illud etiam prohibemus, ne quis in diuersis monasteriis locum monachi habere præsumat, nec vnus abbas pluribus monasteriis[c] præsidere.

Ne nimia.] Diuiditur. Primò nouam religionẽ prohibet in personis & locis. Secundò pluralitatem locorum monachis & abbatibus ibi. Illud. Abb.

CASVS. Prohibet hic conciliũ, ne aliq̃s de cętero nouã religionẽ iueniat, sed q̃ vult ad religionẽ trãsire, vnam de approbatis assumat. Itẽ q̃ voluerit nouã domũ fundare, & regulã & institutionẽ accipiat de approbatis: in fine prohibet, ne in pluribus monasterijs monachus existat, nec vnus abbas psit pluribus monasterijs. Not. quod diuersitas religionum reprobatur. Item qui fundat ecclesiam, non nouã religionem debet cõstituere, sed vnam de approbatis debet assumere. Item vnus monachus nõ debet habere locum in diuersis monasterijs, nec vnus abbas præesse debet pluribus abbatijs.

a Nouam religionem.] nam nouum collegiũ non potest constitui inconsulto principe. ff. de colleg. illi. l. 3. sic nec noua dignitas sine auctoritate Papæ. 2 ꝟ. de consue. cum olim. & 22. dist. c. 1.

2 Nec nouus sanctus, vel nouę religiones ꝟ. de reli. c. 1. & 2. nec nouę feriæ repẽ tinę. C. de ferijs. à nullo iudice. ẽm Host. Io. A.

[Glos. seq. inducit duo similia.]

b De approbatis.] sic qui nouã dignitatem instituit in ecclesia, constituet eã ẽm consuetudinẽ aliarum dignitatũ. ꝟ. de consue. cũ olim. similiter noua ecclesia debet regi secundum consuetudinẽ aliarũ. ꝟ. de censi. sup eo.

[Glos. seq. inducit alia duo similia.]

c Pluribus monasterijs.] sic patet, quòd nullus potest esse monachus vel abbas in pluribus monasterijs: sic etiam de iure nullus potest præfici in diuersis ecclesijs secularibus. ꝟ. de præb. de multa. nec simul præbendam & dignitatem habere. ꝟ. de conces. præb. cum nostris, & c. litteras. nec abbas cum fratribus posset dispensare, vt monachus haberet locum in diuersis monasterijs. arg. ꝟ. de elec. constitutis.

TITVLVS XXXVII.

De capellis monachorum & aliorum religiosorum.

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Ad curam monasterio subiectam, non monachi, sed seculares clerici præficiuntur & episcopis subsunt.*

CAP. I.

In† ecclesiis vbi monachi habitant populus p monachũ nõ regatur: sed capellanus qui populum regat, ab episcopo per cõsilium monachorũ[d] instituatur: Ita vt ex solius[e] episcopi arbitrio, tam ordinatio eius, quam depositio, & totius vitæ pendeat conuersatio.

DE CAPELLIS MONACHORVM, ET aliorum religiosorum.

¶ Supra visum est de religiosis, item de domibus religiosorum in genere: nunc autem subijcit in specie de domibus religiosis, seu capellis monachorũ. Abb. Sic.

De hac materia tractatur 16. quæst. 2. & quæst. 1. per uenit. & in alijs c.

In ecclesijs.] Primò ponit dictum. Secundò ampliat, ibi, ita vt. Abbas.

CASVS. Statuit Vrbanus Papa, ꝙ monasteria quæ populum hẽnt, habeant capellanũ suum institutum ab epõ de ꝯsilio monachorũ, qui populũ regat, & visitet cũ necesse fuerit: cuius ordinatio & dispositio ad epm ptinet. Not. ꝙ monachi curã populi habere non debent. Item ordinatio & dispositio presbyterorum ad episcopum pertinet.

[Gl. seq. alle. vnã concor. in cõtrarium all. 4. cano. & soluit.]

d Monachorum.] hoc ius cõmune vñ, vt ꝟ. de sta. mon. monachi. vbi prohibent poni p parochias. Signãtur ꝯria. 16. q. 1. doctos. & c. vos autẽ. & c. in parochia. Sol. quod hic dicitur, intellige de monacho claustrali, qui nõ est à populo electus, nec ab episcopo institutus. monachi debent habere capellanum, q̃ ministret populo sacramenta, ab epõ institutũ de consilio monachorum, vt hic dicit: qui circũeat parochiam cum necesse fuerit, quod monachi facere non dẽnt. Ibi de illis q̃ præficiuntur parochialibus ecclesijs per episcopum, hic non. & hoc c. loquitur vbi est congregatio monachorum.

† Cap. 1. eod tit. in 1. cõp. Et vid. Cõc. Trid. ses. 25. tit. de regularibus cap. 11. adde gl. & Archi. 16. q. 2. in sum.

¶ Innocentius iij. Archipresbytero, & clericis S. Cęcilię.

¶ *Si ecclesia non cathedralis vendicat sibi ius in alia ecclesia, obtinebit solum quo ad ea, quæ probabit sibi deberi præscriptione, vel alio legitimo modo. h. d. secundum communem & verum intellectum.*

CAP. II.

Dilectus† fili' M. syndic' ecclesię vestræ

† Ca. vnic. eo. ti. in 3. cõpil. Vide præ alijs Hẽticũ Boich. hoc ipso ca.

[Gl. seq. recitetur per contrariũ de cano. 15. q. 7. &c.]

e Solius.] hoc ideo dicit: quia monachi nõ possunt remouere eũ, sed si delinqueret, per episcopum debet remoueri ordine iudiciario, & ita excluduntur monachi quantum ad hoc. sed si deberet deponi: tunc necessarij sunt alij episcopi. 15. q. 7. fęlix. & cap. si quis tumidus.

Dilectus.] Tria facit. Primò ponit petitionem actoris. Secundò defensionem rei. Tertiò Papæ diffinitionẽ. Secunda ibi, Ad hæc. Tertia ibi, Nos. Abb. Sicu.

CASVS. Syndicus ecclesiæ sanctæ Cæciliæ, nomine ipsius ecclesiæ petebat ab œconomo sancti Laurentij de Piscinula subiectionem in scrutinijs, baptismate, capitulis, & similibus, possessorium & petitorium intentando, dicens, quod cum ecclesia sancti Laurentij sit in parochia sanctæ Cæciliæ sita, de iure communi debet ei in prædictis omnibus subiacere: cum priuilegium exemptionis non habeat: nec præscriptionem pro se poterat allegare, cum ecclesia sanctæ Cæciliæ præscripsisset prædicta, sicut per testes dicebat esse probatum: præterea cum inter prædictas ecclesias coram C. Papa super prædictis, quæstio verteretur, M. presbyter ecclesiæ sancti Laurentij fuit sponte confessus, quòd ecclesiæ sanctæ Cæciliæ debebat scrutinium & ba-

& baptisma: & cum ecclesia sanctæ Cæciliæ vellet producere testes ad probandum, quod ille presbyter diuersis temporibus vocatus fuerat ad capitulum, & quod ad ipsum venerat, dictus presbyter confessus fuit se vocatũ ad capitulũ venisse: vnde C. restituit ecclesiam sanctæ Cæciliæ, quo ad capitulum, quo cõquesta fuerat se spoliatã, saluo iure proprietatis ecclesiæ sancti Laurẽtij. per hoc ergo syndicus sanctæ Cæciliæ probare volebat proprietatẽ quo ad scrutinium & baptisma, & possessionem quo ad capitulũ. Ad hoc œconomus S. Laurẽtij ex aduerso rñdit, quod ecclesia ipsa nullo medio ptinet ad Romanam ecclesiam: pterea ipsa ecclesia fuit monasteriũ monialiũ, & generaliter seruatur in Vrbe, vt nullũ monasteriũ titulo sit subiectũ: qua re incongruũ videbatur, vt regulares seculatibus supponantur: & dñs Papa in ipsa ecclesia institutionẽ liberam exercebat & destitutionẽ. dñs Papa his & alijs intellectis, condẽnauit œconomũ sancti Laurentij syndico ecclesiæ S. Cæciliæ in scrutinio, & baptismo, ita tñ quod per hoc nullũ præiudiciũ generetur Romanæ ecclesiæ, si quã ius suũ fortè duxerit psequendum. In institutione verò, & destitutione, & capitulo œconomũ sancti Laurentij ab impetitione syndici S. Cæciliæ prorsus absoluit, sibi super hoc perpetuum silentiũ imponendo. No. quod in eodem libello potest quis intentare possessorium & petitoriũ super diuersis articulis, & etiam super eodem. Item confessio syndici vel pcuratoris præiudicat ecclesiæ. Item obedientia probatur p hoc, quod quis vocatur & venit ad capitulũ vel cõciliũ. Item protestatio facienda est, ne factum proprium suæ ecclesiæ noceat. Item in persona syndici formanda est sententia: & ideò cõdemnationis & absolutionis sententia potest in procuratorem vel syndicum proferri.

ab œconomio sancti Laurẽtii de Piscinula, in scrutiniis,[a] baptismate, & capitulis,[b] & similibus subiectionem postulãs, possessorium & petitorium[c] intentabat. Cum enim ecclesia sancti Laurentii sit in parochia vestra sita, debet de iure cõmuni[d] ecclesiæ vestræ, in prædictis omnibus subiacere; quia nec priuilegiũ exemptionis habet, nec præscriptionem,[e] pro se poterat allegare, cum illa† ecclesia sanctæ Cæciliæ præscripsisset, sicut per testes dicebat legitimè comprobatum. Præterea, cũ coram C. Papa prædecessore nostro super prædictis, inter vestram & prædictã ecclesiam quæstio verteretur.[f] M. presbyter eiusdem ecclesiæ fuit spõte[g] confessus, quòd ecclesiæ sanctæ Cæciliæ scrutiniũ, & baptisma debebat. Cumq; pars vestra testes, qui se illum diuersis temporibus, ad capitulum vocasse, ipsumque venisse asserebant, in medium produxisset: eis iurare paratis, prædictus presbyter se vocatũ[h] iuisse ad capitulum est confessus. vnde prædictus prædecessor noster ecclesiam vestrã, capitulo, quo se conquesta fuerat spoliatam, saluo iure pprietatis ecclesiæ sancti Laurẽtii, reuestire curauit,[i] sicut in eius litteris continetur. Per hoc ergo proprietatem quo ad scrutiniũ[k] & baptisma, & possessionem quo ad capitulũ, vester voluit syndicus comprobare. Ad hæc† sãcti Laurentii œconomus ex aduerso respondit, quod ecclesia illa † nullo medio ad Romanam ecclesiam pertinebat. Cum enim monasteriũ monialium fuerit, & generaliter ser-

bello possunt proponi:[1] sicut & de possessione sola interdicto vnde vi possum experiri, & de rebus vi ablatis, ad exhibendum, vel vi. bo ra. ff. de vi. & vi. arm. l. j. §. si fundus. de quo & pro eadem re possunt ista duo simul intentari, & ab eadem parte, vt hic, & ĩ. de cau. pos. c. 2. 3. & 4. & c. cũ dilectus. vbi materia ista expeditur. & c. pastoralis. Item & vnum iudicium sufficit ad plures societates. ff. pro soc. cum duobus. §. si plures. aliàs incipit, lex ista, sub qua est iste §. si inter fratres. arg. ff. fam. ercisc. hæredes. §. de pluribus. & §. seq. & hoc fit causa dirimendarum litium. arg. ff. de act. emp. l. non est nouum. & sup. de cau. pos. c. ad vltimum.

d De iure communi.] ĩ. tit. prox. c. constitutus.

e Præscriptionem.] immo & si allegasset eam, non iuuaretur, nisi allegaret eã ex alterius persona. ĩ. de præscri. cum ex officij.

f Verteretur.] super diuersis articulis, scilicet petitorio quantum ad scrutinium, & baptisma, & possessorio quo ad capitulũ; vt patet ex ipsa litera. Sed modò coram Innocentio agebatur possessorio[2] & petitorio, & quia nõ fuit modò probatũ de pprietate quoad capitulum, absoluitur ecclesia S. Laurẽtij quo ad capitulum, vt in fine dicitur, dum ecclesia Romana habuit ibi institutionem & destitutionem, & ecclesia sanctæ Cæciliæ illa solummodo habebit postea, quæ presbyter confessus fuit quantum ad proprietatem coram Celestino Papa, cum in omnibus alijs ecclesia sancti Laurentij pertineat ad ecclesiam Romanam, vt in fine patet.

g Sponte confessus.] Et sic confessio procuratoris præiudicat domino. iste presbyter procurator erat ecclesiæ sancti Laurentij. De hoc notatur supra, vt lite non contestata. ca. 1. Et sponte dicit, quia secus si coactus. ĩ. de accusa. ca. si constiterit. Et confessio in vno iudicio facta coram Celestino, valet hic in alio coram Innocentio. vt patet. Ber.

[Glos. seq. alleg. vnam concor. & signat vnum contrarium.]

h Vocatum.] per hoc igitur probatur possessio[3] obedientiæ, quod aliquis vocatus ad synodum venit. argumento supra, de his quæ fiunt à maiori parte capituli. cap. ex oic. argumen. contra. supra de resti. spoliator. olim.

i Curauit.] eodem iure debuit pronunciare diffinitiuè super prædictis duobus articulis, sed noluit. Ber.

K Scrutinium & baptisma.] in his duobus obtinuit, in omnibus alijs succubuit, vt ĩ. sequitur.

[Glos. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

a In scrutinijs.] sic ĩ. de maio. & obe. his quæ. Scrutinium hic & ibi appellantur catechismi, siue exorcismi, qui fiunt baptizandis per 20. dies ante[1] baptismũ. de quibus legitur de consec. dist. 4. ante baptismum, & c. ante viginti. & 10. q. 1. peruenit. Et est vulgare Romanorum: aliter accipitur scrutinium ĩ. de scruti. c. vnico. & aliter accipitur in Concilio Lugd. ĩ. de elec. in electionibus. & c. quia propter.

b Capitulis.] id est, synodo siue conuentu, vbi vitia corriguntur.

[Gl. seq. no. in eodem libello, & c. inducit duo similia & subdit causam.]

c Et petitorium.] super diuersis cap. scilicet petitorium quo ad scrutinium & baptisma, possessorium quo ad capitulum[1] & sic duæ actiones simul in eodem libello possunt proponi

Marginal notes:

† al. illã, & tũc expone. scilicet ecclesiam S. Laurẽtij. quæ possidebat ab ecclesia S. Cæciliæ, cũ sita esset ĩ. parochiã suam, non e cõtra. Aliàs illa, scilicet iura, quæ petebantur quibus vsa erat ecclesia S. Cæciliæ, non eccl'a S. Laurentij. ita notat Hostien. quẽ sequor.

1 Hæc scrutinia in septimana sãcta fieri õsueuerunt circa pueros postea in magno sabbato baptizãdos, vt refert Host. & Io. And. hic ex Goff. & vide Arch. & Io. And. in c. 2. de electio. lib. 6.

1 Concor. & de tes. signi ficauerũt. de cã pos. cũ in per. Io. And.

† Ad hoc.

† ipsa.

2 Et tñ super possessorio non pnunciat, sm Innoc. sed põt dici, quod pronũciauit in decisa sm Petrum & Abbatem. Ioan. And.

3 Sed non proprietas. Ioan. And.

a Titulo.] i. plebi seculari. 18. q. vlt. peruenit. & c. dudum. Sed nonne subijcietur epo, qui est secularis? Sed illud est, vt dixit Vin. pp excellentiã dignitatis. t immo verius vr, vt T. dixit, ꝙ de iure cõi monachi possũt subesse titulo, i. plebi seculari. 16. q. 1. alia. & c. ecclesia habet. & c. legi. argu. 93. dist. à subdiacono.

† Facit q not. de elec. nullus. lib. 6 in vlt. glos. Ioan. And.

b Oeconomũ sancti Laurẽtij.] hic format sententia in persona procuratoris siue œconomi, non tñ ipse cõueniet vel cõueniet actione iudicati, nisi esset defensor tm, vel datus in rem suã. ff. de procu. Plautius. Arg. ꝙ in psona dñi. s. de pb. licet. De hoc tradit s. de elect. querelam.

c Generet.] & ita Papa iudicat, ꝙ ei nõ obsit exceptio rei iudicatę. simile s. de re iudi. c. suborta. vnde bene præscribitur ꝯ monasteriũ exẽptũ spatio legitimo 40. ann. licet nõ ꝯ Papã. 16. q. 4. volumus.

d In institutione.] Hic patet, ꝙ in quibusdam iuribus epalibus potest pscribi, ita ꝙ non pp hoc in alijs. & ita fallit regula illa, ꝙ p partẽ tota seruitus retinet, vt ff. de ser. rust. pd. vna est via. de hoc dicitur s. de præscr. auditis, & hoc ideo est, quia ius epale est genus multas habens species sub se, quarũ multę enumerantur s. de offi. ord. conquerente. & c. dilectus.

EX parte tua.] Diuidit. Primo ponitur consultatio. secundo responsio: ibi, Cum autem. Abbas.

CASVS. Abbas & conuentus Riuen. Veneten. diœcesis litteras Apostolicas ad quosdã iudices impetrauerunt, ne episcopus diœcesis eos compelleret plures monachos ponere in quibusdã prioratibus suis vbi singuli monachi esse consueuerunt, cum pluribus facultates non sufficerent eorũdem, inquisita prius veritate de facultatib. prioratuũ: occasione istarum litterarũ dicebant sibi esse concessum, vt in singulis prioratibus suis singuli monachi cõmorentur, dummodo pluribus facultates non suppetant eorũdem: Episcopus Venetensis significauit hoc dño Papæ: & ipse rescribit ei dicens, cum istud obuiet Concilio Lateranensi, de quo nulla fit mentio in litteris prædictis, respondet, ꝙ nõ credit huiusmodi litteras à sede Apostolica emanasse; ꝙ si forsitan per occupationem emanauerint, non vult per hoc derogari concilio antedicto. No. ꝙ monachi in ecclesijs soli commorari non debent. Item si quis litteras impetrat contra aliquod ius, siue concilium, de ipso iure siue concilio mentionem facere debet, aliter non valent. N. P.

uetur in vrbe, vt nullum monasterium titulo [a] sit subiectum, incongruum videbatur, vt regulares secularibus supponãtur. Præterea, vsq; hodie nos in ea institutionẽ & destitutionem liberã exercemus: & infra. ¶ Nos igitur auditis ppositis, œconomũ sancti Laurentij [b] syndico vestro in baptismo & scrutinio cõdemnamus; ita vt p hoc ecclesiæ Romanę nullũ præiudiciũ generetur, [c] si quãdo fortè ius suum duxerit prosequendum. In institutione [d] autem & destitutione, & capitulo, œconomũ ipsum ab impetitione syndici vestri prorsus absoluimus, syndico vestro super hoc perpetuum silẽtium imponentes.

¶ Honorius iij. episcopo Venetensi.

¶ *In prioratibus monachorum non possunt singuli monachi commorari, etiam si super hoc habeant rescriptũ Apostolicum, nisi in illo fiat mentio de Lateranensi Concilio.*

Glossa sequens incipit casum.]

CAP. III.

EX parte tua fuit propositum: & infrà. ¶ Abbas & cõuentus Riuen.† Veneten.† diœcesis occasione litterarũ [c] Apostolicæ sedis asserunt [f] sibi esse concessum, vt in singulis ipsorũ Prioratibus singuli monachi cõmorẽtur, si pluribus nõ suppetunt facultates eorundem. ¶ Cũ autem id obuiet Lateranensi Concilio,† de quo nulla mentio [g] est in litteris antedictis: Fraternitati tuæ breuiter respõdemus, quòd huiusmodi litteras ab Apostolica sede non credimus emanasse. Quòd si per occupationem [h] forsitã emanauerint, nolumus [i] per hoc derogari Concilio supradicto.

¶ Idem Burdegalẽ. archiepo.

¶ *Ordinarius compellit abbatem, vt monachos à Prioratibus reuocet ad claustrum, vel eis socios adiungat.*

CAP. IIII.

AD audientiam nostram peruenit, ꝙ nõnulli monachi, lege ti

e Litterarum.] Litteræ istæ tales fuerunt: Impetrauerunt monachi isti litteras ad quosdã iudices, 2 ne eps diœcesanus cõpelleret eos, plures monachos instituere in quibusdam prioratibus suis, vbi singuli monachi esse consueuerunt, cũ pluribus non sufficerent facultates eorũdem: inquisita prius veritate de facultatibus prioratuum, occasione talium litterarum dicebant secundum quòd inferius continetur.

f Asserunt.] & malè: quia licet in ecclesijs illis non possent esse plures monachi, non tñ Papa cõcederet, ꝙ soli monachi in singulis prioratib. singulariter ponerentur: quia illud esset contra conciliũ Lateranẽ. supra de sta. monac. c. 2. & est expressum j. c. proxi. vnde litteræ istæ de conscientia Papæ nõ emanauerunt. Bernard.

g Nulla mẽtio.] & sic patet, ꝙ si quis litteras impetrat cõtra aliquod ius, siue concilium, nõ valet, nisi fiat mẽtio de illo iure. supra de rescript. nonnulli, & supra de æta. & qual. cum te.

h Occupationem.] sic j. de sent. excom. si aliquã. Io. C. de lib. causa iubemus. idem esset si per importunitatem petentis. C. de pe. bo. sublatis. l. 1. lib. 10. arg. s. de rescrip. si quando.

i Nolumus.] tamẽ si vellet, 3 bene posset dispensare contra conciliũ: quia auctor illius cõcilij in parẽ non habuit potestatem. supra de elect. innotuit. & Papa maior est quàm concilium. s. de elect. significasti.

2 Host. dicit istos fuisse conseruatores contra Diœcesanũ. Io. And.

† Riuenen. Rinen.

† Nancten.

† Lateranẽ. concil. sub Alex. iij. c. x. refert s. de statu mona. c. monachi.

3 Sed hoc non debet velle p p periculũ peccati carnalis concupiscentiæ; qd imminet specialiter, & est sequela solitariæ vitæ religiosi inter homines conuersantis: & hoc cõsiderauit Concil. Latera. vt ibi patet Io. A. ex Host.

AD audientiam.] Primo ponit transgressionem concilij: quam secundo mandat corrigi. ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Significatum fuit domino Papæ, quòd quidam subiecti archiepiscopo Burdegalen. solitarij habitabant in quibusdam Prioratibus contra statutum Lateranensis concilij: vnde mandat Papa eidem archiepiscopo, quatenus abbates, seu Priores ipsorum, vt vel ipsos reuocent ad claustrum, facientes per clericos facultates in eisdem ecclesijs deseruiri, vel associent sibi alios monachos, cum quibus vitam regularem obseruent, per censuram ecclesiasticam monitione præmissa compellat. Nota, quòd monachi in ecclesijs soli, sine alijs monachis habitare non debent, contra Concilium Lateranense. Item episcopi possunt compellere abbates ne monachos solos per villas dimittant.

a Diœceſana.] i.iuriſdictione. De hac lege no. ȷ̄. de off.ord.dilectus.

b Generalis concilij.] hic vocat Papa Lateran.concilium generale, quod habet ȷ̄.de ſta.mona.c.2.ſed concilium Innocentij ſemper ſic appellatur.

[Gl. ſeq.ponit differentiam quam im probat.]

c Eiſdē aſſocient.] & ita epi cōpellere debent abbates, ne monachos per villas ſolos dimittant, ſecus i canonicis regularibus, ſi eligerētur ad regimen animarum, tam illi non cōpelluntur alios ſecū habere, niſi id commodè facere poſſint. ȷ̄.de ſta.mo.qd Dei timorem. ſed ibi eſt collegium: vnde idē vr̄ de regularibus, ſci licet, ꝙ nō deberent eſſe ſoli in capellis.

† Quod citatur ȷ̄.c.præcedenti.

† clauſtra.

bi diœceſana [a] ſubiecti, in quibuſdā Prioratibus habitant ſolitarii, cōtra ſtatutum generalibus [b] cōcilii.† Ideoq; mandamus, quatenus ipſorum Abbates ſeu Priores, vt vel ipſos ad Clauſtrū † reuocent, facientes in ipſis eccleſiis deſeruiri per clericos ſeculares: vel alios monachos eiſdem aſſocient, [c] cum quibus vitam poſſint ducere regularē, monitione præmiſſa, per cenſuram eccleſiaſticam compellas.

DE IVRE PAtronatus.

Supra viſum eſt de præb.& dignit.item de relig. dom. itē de capel.mona.ſed quia ad iſtas fit inſtitutio nonnunquam per p̄ſentationē patroni, & ſic poſſet dubitari de iure patronatus, & de modo pręſentā di:merito poſt ſubiicas p̄cedētes ſubijcitur iſta. Abb. Sicu.

De hac materia tractat.16.q.6. piæ mentis. §. cum ergo, vſq; ad fi.q.16.q.1.ſi quis epiſcoporum.

† De materia totius tituli vide latè per Lambertinum in libris de iure patronatus. adde Cōcilium Trident. ȷ̄.ſuis locis citandum.

† In omnib. antiquiſitas: ex concilio Mediomatricis. idem Burchard⁹, lib.2.decre. c.42.& in 1. compil. eo. tit.ca.1. Iuo parte 3.c.46 habet ex cōcilio Mediomatricenſi', ca.10. extat tñ hoc decretū in concilijs vulgatis in ſynodo Cabilonenſi ſecunda, habita ſub Imperatore Carolo Magno, ca. 26.

TITVLVS XXXVIII.

De iure † patronatus.

¶ Ex cōcilio Mediolanenſi.†

¶ Si propter diſcordiam patronorum eccleſia caret adminiſtratore, ceſſatur in eccleſia à diuinis, tolluntur reliquiæ, & oſtia clauduntur, ſi aliter ſine ſcandalo eccleſia prouideri non poteſt. hoc dicit cū cap. ſequenti.

CAP. I.

Relatū eſt:

Relatum eſt.] Duo facit conciliū. Primo prohibet eccleſiam inter patronos diuidi: Secundo ponit quid facere debeat epiſcopus cum patroni non ordinant eccleſiam. Secunda ibi, Et ſi. Abbas Siculus.

CASVS. Aliqū contingit, ꝙ vnus patronus eccleſiæ relinquit plures hæredes: quilibet hęredū vult pro ſuo arbitrio eccleſiā ordinare cum vacat: ſtatuit cōcilium, ꝙ inter hæredes patroni eccleſia diuidi non debeat: & ſi diſcordia fuerit inter eos, propter quam ſacerdos ibi ordinari non poſſit, epiſcopus pręcipiat vt nullo modo Miſſarum ſollemnia celebrentur ibidem, donec ad concordiam redeant, & canonicè prouideant eccleſiæ. Nota, quòd eccleſiæ diuidi non debent. Item epiſcopus poteſt compellere patronos eccleſiarum diſcordantes per ſubtractionem diuinorum vt ad concordiam redeant.

[Gl. ſeq. fortificat tex. per rationē, ad quam inducit quattuor iura. Secundo tractat, an ius patronatus cuiq; patrono competat in ſolidum. In fi. quærit & arguit.]

d Non debeat.] quia ad mutabilitatem mundanarum neceſſitatum eccleſia turbari non debet. 10. diſt. lege.& 3.q.6. hæc quippe.& 100. diſt.c.1.& ȷ̄.cod.q̄rimoniam. Et nota quòd ius patronatus apud vnumquemque hæredum eſt in ſolidum quo ad omnē eius effectū.ff.de bo.li.ſi lib ertus.in fi. præter ſacerdotis pręſentationem, quæ eſt apud oēs, 1 ita quòd apud nullum, vt hic patet.& ȷ̄.c.prox. ſicut electio. quia res ſimplex eſt & indiuiſibilis, & ſic ad quemlibet hæredem in ſolidum tranſit, etiam ſi ex diuerſis & inęqualibus partibus ſint hæredes. argum.ff.de ſeru. via. C.de relig. ſi ſepulchrum.& ff. eodem. l.quod ſi loc⁹.& ff.ad l. Fal.l.1.§. ſi vſusf. & ff.de vſu, & habit. vſus. quia incorporalia diuidi nō poſſunt. argum 7.q 1. nihil. Quid ſi nō conueniant, poſſent paci ſci adinuicem, vt alternis vicib. præſentarēt? Arg. quòd ſic. ff.de vſufru. quoties. ff. de ſeruit. via, in fi. ADDITIO. Et ff. cōi diuidundo.l. cōmuni diuidundo § ſi de vſufructu. Inn. cōtra, cum ſit res ſpiritualis. vide clem. plures, eod. titu.

¶ De hoc articulo quid ſit tenendū, vide clemētinam, plures de iure patronatus.

& infra. ¶ Nobis viſum eſt, ꝙ eccleſia inter hæredes patroni diuidi nō debeat. [d] Et ſi ſimultates inter eos ſurrexerint, propter quas ſacerdos ſuo ibi officio canonicè fungi non poſſit; ſi aliter prouideri non poterit, præcipiatur ab epiſcopo, vt nullo modo ibi Miſſarum ſollēnia celebrentur, [f] donec ad concordiā redeant, & eccleſia ſacerdotem canonicè habeat, qui liberè ſuum miniſterium valeat exercere.

Ex concilio Triburieñ. †

¶ Summatum eſt in capitulo proximo.

† Cōcilium Triburieñ, cap.32. Burchard. li. 3. decreti cap. 224. Iuo pa. 3. ca. 283. & c. 2. eod. tit. in 1. compi.

e Simultates.] id eſt, latētia odia, ſiue diſcordiæ.

f Celebrentur.] ſic 16. quæſt. ſeptima, conſiderandum.& capitulo, ſi plures. ſed hoc hodie ſeruari nō debet, ſi aliquo modo ſine ſcādalo poſſit eccleſia ordinari†. infra eodem, quoniam. Bern.

CAP. II.

QVęcūque eccleſia, & infra. ¶ Si contingat pro eccleſia diſſidere patronos, vt eam nolint ſub vno presbytero procurari, † epiſcopus (ſi aliter non poterit ipſi conſulere) tollat inde reliquias, [g] atque eiuſdē eccleſiæ claudat oſtia, vt ſacrū myſteriū†

† In vno veteri codice alterius manu erat ſcriptum: ordinari.

† al. miniſterium. quod agnoſcit hic Hoſtienſis.

Qvæcunque.] CASVS. Si patroni eccleſiæ diſcordes fuerint, vt eam nolint de vno presbytero ordinare: ſi epiſcopus aliter eccleſiæ conſulere non poterit, tollat inde reliquias, & claudat oſtia eccleſiæ, nec diuinum ibi celebretur officium, donec canonicè vnum elegerint presbyterum. Iſta duo capitula reducenda ſunt ad cap. ſequens. Nota quòd epiſcopus poteſt compellere patronos diſcordantes, ad ordinādam eccleſiam de vno presbyter .

[Gl. ſeq. ponit triplicem lecturam, Melen. Ioan. Fauen.& Alani.]

g Reliquias.] quidam dicunt, ſicut Melendus, quòd hoc capitulum non tenet, & illa capit. ſimiliter non tenent. 16. quæſtione ſeptima, conſiderandum. & capit. ſi plures. & capit. ſequen. quoniam.& capit. eam te. niſi forſitan ex facto epiſcopi magnum ſcandalum oriretur, tunc poſſet ſeruari hoc, quod hic dicitur ad tempus, quod ſatis videtur. Ioannes Fauen. dicebat, tollat reliquias, id eſt, non ponat. Ala. intelligit de reliquijs, quæ ſunt in capſis extra altare, quod eſt verum, quia de illis, quæ ſunt in altari non intelligitur.

Quoniam.

QVoniam.] Primo ponit abusum patronorum. Secundo constitutionem: ibi, Præsenti. Abbas.

CASVS. In quibusdam locis patroni ecclesiarum, vel eorum hæredes abutuntur potestate sibi ab ecclesia concessa: quia, cum ecclesia vnius debeat esse rectoris, ipsi in discordia plurimos præsentant: vnde statuit Lateranen. Cōcilium vt si fortè vota patronorum in plures partes se diuiserint, ille præficiatur ecclesiæ, q plurimorū eligitur & approbat assensu, & alias idoneus fuerit: Si autem hoc sine scandalo fieri non poterit, episcopus ordinet ecclesiam secundū qđ melius sibi visū fuerit; In fine dicit si de iure patronatus quæstio emerserit inter aliquos: & illa ī. quattuor mēses non fuerit diffinita, ex tūc superior ordinet ecclesiā. Nota ꝙ ex fundatione ecclesiarum acquiritur ius patronatus. Item plures rectores non debent institui in vna ecclesia. Item electio maioris partis tenet, dūmodo electus sit idone⁹. Itē propter scandalum aliquādo receditur à iure. Itē si quæstio iuris patronatus infra quattuor mēses nō finiaī, episcopus postea ordinare potest ecclesiā.

[Gl. seq. recitet p q. an refectione, &c. & ponit opi. Lau. quā determinit, secūdò quærit argu. ꝓ, & ꝯ. & tenet vltimū.]

a Fundatores.] no. ꝙ ex fūdatione 1 ecclesiæ acquiritur ius patronatus, vt hic, & 16. q 7. filijs. & ī. ea. nobis. sed ex refectio ne vł reparatione nō acquiritur, vt dicebat Lau. arg. ff. ne quid in loco publi. l. prætor, §. vicinales. ea videlicet ratione, quia qđ humani iuris esse desijt, seruitutem non recipit. ff. cō mu. prædi. tam vt. quam tu. l. caueri, 2 quod intelligo cum omnino non est destructum monasterium vel ecclesia: sed si funditus destructam sit, & de consensu episcopi aliqui velle treædificare ecclesiam, credo ꝑ hēat qs ius patronatus, quia perinde est ac si ab initio ecclesiam construxiss. s. ī. de Iudæ. consuluit. argum. Item quid si reædificata est ecclesia de eadem materia, nunquid prior patronus remanet patronus? Videtur ꝙ sic, quia eadem ecclesia intelligitur. ff. de iud. proponebatur. & 7. quæst. 1. denique. & argum. ff. de vsufru. si in area. & ff. de ser. vr. prædi. si fundum. & hæc ecclesia loco prioris succedit. vnde eadē intelligitur. argum. ff. si quis cau. si cum. §. qui iniuriarum. & ff. si ex noxa. cau. l. 2. in fi. ff. de vsuf. dominus. in prin. ff. de ser. ru. præ. di. Attilicinus. arg. contra quia desinit esse patronus, & obligatio semel extincta, &c. ff. de solu. quia res. §. aream. & de consecra. dist. 4. quæris. quod verius videtur.

† Cōcilium Lateran. sub Ale. iij. c. 17. & c. 4. eo. tit. in 1. compi.

† De intellectu & materia vide Hostien. in sum ma eo. tit. §. quid iuris. Lapū alleg. 77. adde Bal dū I l. 1. ff. de senator. & Lambertinū de iure patr. lib. 2. par. 2. art. 8. q. 2.

† Dissensione, legit in ꝯcilio; aliās, dispēsatiōe.

† al. personas.

† De intellectu huius §. vide Lābertinum trac. de iur. patr. art. 9. quæstio 1. part. 2. lib. 2.

1 Vide concil. Trid. sessio. 14. de reform. c. 12. & sess. 25. de reform. c. 9.

2 Per hanc l. dixit Vin. ī. c. significasti i ꝙ si aliqs ꝯstruxit ecclesiā, & eam fecit cōsecrari, quòd ali⁹ eā dotando patronatū sibi non pōt acquirere. Ioan. An.

nullus in ea celebret, antequā vnum eligant presbyterū, qui sacrosancta sit idoneus procurare.

¶ Ex Concilio Lateran. †

¶ Si patroni præsentando discordant, præfertur præsentatus a maiori parte, si est idoneus, & si hoc sine scandalo fieri non potest, vel patroni infra tempus debitum non præsentant, episcopus ordinabit ecclesiam.

CAP. III.

QVoniam † in quibusdā locis fundatores a ecclesiarum, aut hęredes eorū, potestate, i qua eos ecclesia huc vsq; sustinuit, abutuntur. b & cum vna ecclesia vnius dēat esse rectoris, ꝑ sua dissensione † plurimos repręsentāt: Præsenti decreto statuimus, vt si fortè in plures partes † fundatorum se vota diuiserint, ille pręficiatur ecclesiæ, qui maioribus c iuuatur meritis, & plurimorū eligitur & approbat assēsu. ¶ Si † aūt hoc sine scandalo d esse nequiuerit, ordinet e antistes ecclesiam, sicut melius eā secundum Deū viderit ordinandā. Et idipsum etiam faciat, si de iure patronatus quęstio emerserit inter aliquos, & cui cōpetat, infra quattuor f menses non fuerit diffinitum.

¶ Ex eodem. †

¶ Excommunicantur patroni laici, qui clericos instituūt & destituunt in ecclesijs etiā patronatis, vel bona ipsarum aliter administrant: Et clerici qui institutionem laicorum recipiunt, communione priuentur.

CAP. IV.

PRęterea, quia in tantum quorundā laicorū processit audacia, vt epōrum auctoritate neglecta, clericos īstituāt g in ecclesijs, & remoueāt cum voluerint, possessionem quoque, atque alia ecclesiastica h bona, pro sua voluntate plerumq; distribuāt, ipsos anathemate decernimus feriendos. Clericus autem, qui ecclesiam per laicos i sine proprij episcopi auctoritate receperit, communione priuetur: k & si perstiterit, à ministerio ecclesiastico, & † ordine deponatur.

b Abutuntur.] & ita perdere debet priuilegium. 11. q. 3. priuilegium. & 74. dist. vbi ista didicisti.

c Qui maioribus.] simile. 63. dist. si fortè. Sed nunquid requiritur ꝙ maioris 3 sit meriti, & ꝙ plures eū ꝑsentent? hoc videtur velle hæc litera, sed vr̄ sufficere si sit idoneus, dū tā habeat maiorem partē, licet alius sit melior. De hac materia dicitur s. de elec. ecclesia vestra.

d Sine scandalo.] arg. ꝙ ꝑꝑ scandalū receditur à iure. s. de præbend. eum teneamur. & ī. de no. ope. nun. cum ex iniūcto. & s. de tēp. or. ad aures. vbi de hoc.

e Ordinet antistes.] ponendo ibi rectorem, ita quod ipsum postea repræsentet, si voluerit. arg. ī. eod. si verò.

f Infra quattuor.] ī. eod. cum propter. cōtra ī. c. eam te. ibi soluitur.

PRæterea.] Duo sunt dicta. Secūdum ibi, Clericus. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam laici patroni in tātā audaciā ꝓrumpūt, vt sine auctoritate epōrū clericos instituant in ecclesijs, & destituant. & possessiōes & alia bona ecclesiarum pro sua voluntate distribuant: ꝑꝑ qđ Lateran. cōcilū decernit illos anathemate feriēdos: Clerici verò, qui ecclesias de manib⁹ recipiūt laicorum sine auctoritate epi sui, cōione priuētur: & si eas non dimiserint, à ministerio ecclesię & ordine deponant. Not. ꝙ laici ēt patroni de rebus ecclesiarum spiritualibus vel tēporalibus, sine auctoritate epi sui nihil disponere debent. Itē sine auctoritate epi clerici non debent institui in ecclesijs. Item pœna clerici recipientis beneficium de manu laici est, vt cōmunione priuetur. Item pœna clerici non dimittentis beneficium receptum a laico est, quod deponi debet.

g Instituant.] 16. q 7. laici. & c. per laicos.

h Ecclesiastica.] 16. q. 7. decimas.

i Per laicos.] ī. de priuileg. cum & plantare.

[Gl seq. ponit opi. signat litteræ ꝯriū, & remittit.]

k Communione priuetur.] & ita non est ipso iure suspēsus 4 q recipit ecclesiā à laico. & ꝑ hoc intellige illos ca-

3 De hoc articulo vide quos citaui s. in cap. cōstitutis. 46. de appella.

† Scilicet cōcil. Lateran. sub Alex. iij. c. 14. §. præterea. & c. 5. e. tit. in 1. comp.

† al. vel

4 Quod credo. Tanc. & Vin. idē Hostien. cū nec laici sint excōmunicati s. proximo responso. Io. And.

illos canones. 16.q.7. si quis deinceps. 1 cū alijs cap. seqq. quæ hoc dicere videtur. Item alia pœna etiā imponitur ei, qui per abusum laicorum consentit suæ electioni, quia fit ineligibilis. s. de elec. quisquis. arg. ꝯ. j. eo. cura. q. s. ecclesia possit haberi per laicum. ibi soluit.

1 Vbi de hoc & s. de renū. quod in dubijs. & hab ē locū hæc iura vbi laicus dat ecclesiā ī titulū, secus si in ꝓprietatē. ſm Vincen. Io. And.

QVod autē.] Duo sūt dicta. Secūdū ibi, De cetero. Abbas Sic.

CASVS. Patronus ecclesiæ ad vacantē ecclesiā præsentauit prælato suo (ad quē pertinet institutio) clericū idoneū; clericus ille non fuit à ꝑlato admissus: postmodū patronus volūtate mutata aliū idoneū præsentauit, qui fuit ab epō institutꝰ & in possessionē inductus: quæritur qs istorum alteri ꝑferri debeat? R. ſdet, ꝙ in casu isto melior est cōditio possidentis, quia antequā præsentatio per epm approbetur, ratum non est quod à patrono fuit inchoatū. No. ꝙ licitū est laico patrono variare ante institutionem ꝑsentati. Itē nota casum, in quo melior est ꝯditio possidētis, scilicet qn̄ laicus patronus præsentat primo vnū, nec recipitur & præsentat secundo aliū, & recipitur: secus est in clerico patrono.

† Post cōcil. Latera. sub Alex. iij. par. 15. c. 1. §. q a ant. & c. 7 e. tit. in 1. cōp.

a Possidentis.] sic j. eod. pastoralis. hoc intellige cū laicus ꝑsentat secꝰ si ecclesiastica persona, cui taliter variare non licet. j. eo. cū autē. sed eps punitur, vt in c. pastoralis. Et est simile qđ dicitur C. de rei ven. quoties. simile s. de ꝑscr. ad aures. & ita ille potior est in iure. q prior possessionem fuerit adeptꝰ. 2

2 Si verò laicus ꝑsentās nō variasset; ꝑsentatꝰ ab eo remoueret quēlibet institutū de re iud. cum Bertholdi s. Ioann. And.

ADDITIO. De hac materia tractatur s. de offi. ordi. cum vos. & melius s. de off. leg. dilectus.

DE CETERO. Aliquis laicus patronus concessit ecclesiam, & instrumentum fecit sub hac forma: Ego talis concedo & do ecclesiam talibus clericis, siue collegijs & præsenti charta confirmo, quęritur, an talis concessio teneat? Respondet Papa, si consensus episcopi nō accedat, nihil agitur: quia pro non dato habetur, quod datur ab illo, qui donare non potest. Not. quod laicus ecclesiam nemini, dare pot est sine consensu episcopi. Item pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure donare non potest.

[Glo. seq. quærit, ponit sol. Lau.]

b Sine consensu.] & ita si cōsensus episcopi accesserit valet talis donatio vel concessio. j. e. c. illud. & c. nullꝰ. Sed quid intelligitur dare patronus? ecclesiam dare nō potest: quia ad eum non pertinet: imò ad episcopum. Lau. dixit, quod iuspatronatus solummodo intelligitur donare, quod suum est, de consensu tamen episcopi. supra de dona. pastoralis. ne delusoria intelligatur donatio, vt res potius valeat, quā pereat. & arg. ff. de leg. 1. si domus. §. vlt. & hoc probatur ex eo quod dicit, pro non dato habetur, &c.

[Glo. seq. signat contrarium.]

c Pro non dato.] sic ergo pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure dare non potest. ff. de acqui. re. domi. traditio. & C. de pœ. l. 2. ff eo. l. 2. §. 1. l. i. & j. de do. post diuo. restit. nuper. & C. q. ꝓ sua iurisdi. date dari ve. pos. l. vnica. & 1 q. 7. Daibertum. Arg. contra. j. eo. cura. & melius c. consultationibꝰ. Supple hic, nec est in possessione vel quasi: alias si esset in quasi possessione nō vi, non clam, nō precario, nulla quæstione sibi mota: quia tunc ius acquiritur præsentatio, & obtinet. j. eo. ex litteris. & c. cōsultationibus sed isti laici erāt in possessione saltē de facto: & nisi cōsēsus episcopi accesserit, nō valet donatio, & ita concordat cum illa. j. eo. cura.

¶ Alexander iij. Eboracen. archiepiscopo.

¶ *Si patronus laicus successiuè præsentat duos, & secundus instituitur ab episcopo, valet institutio h. d. primò. Patronus non potest clerico vel alteri ecclesiæ conferre ecclesiam patronatam, vel alteri donare.*

CAP. V.

QVod † autem cōsulis, si clericus idoneus ad vacantem ecclesiam præsentatus nō fuerit ab episcopo diœcesano admissus, & postmodum alius idoneus præsentatus, & institutus ab episcopo, possessionē tenuerit corporalē: an primo clerico ecclesiam petente, debeat posterior remoueri, vel posterior priori præferri; Dubium non est, quin in casu isto melior sit conditio possidentis: a quoniam antequā præsentatio per diœcesanum episcopū approbetur, ratam non est quod à patrono fuerat inchoatū.

¶ De cetero tuæ prudentiæ respōdemus, quod si laici clericis, vel collegijs, de concessionibus vel donationibus instrumenta confecerint † in hæc verba vel similia: cōcessi, vel dedi ecclesiam, & pręsenti charta firmaui: si consēsus b episcopi nō accesserit, nihil agi videtur: quia pro nō dato c habetur, quod ab illo datur, qui no potest de iure donare.

† al. concesserint.

¶ Idē Exonen. † episcopo.

† Exon.

¶ *Comparans vel emens ius patronatus, eo spoliari debet. Vel sic. Qui emit ius patronatus vt possit præsentare filiū vel nepotem suū quem vult, eo priuari debet hoc dicit. Et vtraque lectura potest sustentari.*

CAP. VI.

QVia † clerici quidē aduocatias d † ecclesiarum comparant, e vel quocumque modo possunt, acquirūt, vt postmodum eorum filij, f vel

QVia clerici.] Primò ponitur excessus. Secundo pœna: ibi, Eosdem. Abbas.

† Cap. 8 eo. tit. in 1. cōpi. & post Cōci. Latera. par. 15. c. 4. & de itellectu Lābertinus de iure patron. ar. 2. q. 5. par. 2. lib. 1.

CASVS. Quidam clerici comparāt ius patronatus ecclesiarū vel alio mō, quo possunt acquirunt. vt postmodum cum vacauerint, eorum filij vel nepotes præsentētur ad eas. præcipit Papa epo Exoniē. vt hoc districtè prohibeat, & eosdem clericos aduocationibus taliter acquisitis appellatione remota spoliet. No. quod qui iuspatronatus emit, eo debet priuari.

† Aduocatione, s in vno solo codice manuscripto paulo recētiori.

d Aduocatias.] id est, iuspatronatus, 3 quod quandoque dicitur aduocatio, vt hic; quandoque vicedominatus, vel custodia, siue guardia, vt j. eo. præterea. Item dicitur ius frequentationis vel processionis. 16. quęst. 7. piæ mentis. & ca. Frigentius. quandoque gratia. 16. q. 5. si quis episcoporum. T.

3 Q. patet ex eo, q a vt dicit tex ad hoc emebāt vt fieret pręsentatio, ſm Inn. Io. And.

[Glo. seq. reci. per contrarium. de decre. j. c. proxi.]

e Comparant.] per se tantum: quod esse non potest. cum sit spirituali annexum. j. eo. de iure. sed cum vniuersitate potest obligari. j. eod. c. proxi. & vēdi. j. eo. c. cum seculum 4 ad instar fundi dotalis. ff. de fun. do. l. 1. ff. de acqui. rerum dom. l. quædam.

4 Concor. l. bonorū. & l. hǣditas. ff. de pet. hę. & ibi plenè p Do.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem, quam soluit, signat contrarium, & ibi remittit.]

f Filij.] licet aliquis sit patronus, se præsentare non potest. j. eod. per nostras. filios autem satis credo quod possit præsentare. 5 ff. quod cuiusque vni. l. illud. Arg. contra. j. eo. consuluit vbi de hoc.

5 Sed nō intrudere; & sic loquitur ꝯtrium; Io. A.

[Glo. seq. quærit, & soluit, refert aliam quæstionem. arg. negatiuè, & illud tenet.]

a Spo-

a Spoliando.] sed cui applicabitur? Potest dici ꝙ ecclesię, cui per huiusmodi emptionẽ facta est simoniaca iniuria. arg. ī. de sim. de hoc. & 17. q. 4. si qs in atrio. 1 & sic ecclesia erit patrona suipsius. Sed quid si ipsa eadem ecclesia emisset iuspatronatus à suo patrono, nunquid amittit patronus ius patronatus, vt sic remaneat apud ipsam ecclesiam? ar. ꝙ nõ. ī. eo. illud. quia venditio nõ tenuit: qa spirituale uel spirituali annexũ uẽdi nõ pôt. ī. de simo. querelam. & ī. eo. de iur. & sic remanebit penes patronũ restituta pecunia. Ar. ꝙ posse hic colligi, qa hic dicitũ ꝙ emptor spolietur, & non uẽditor: vnđ eo ipso ꝙ imponitur pęna emptori, & non uenditori, uidetur remanere penes ipsũ patronum iuspatronatus: quia si voluisset priuari, hoc dixisset sicut de alio. Vel dic qđ prius dixi. Ber.

1 Per quę iura dixit hic Innocentius ꝙ ecclesia libera erit ab aduocato. Io. And.

† Herfordeñ. Herefordeñ.

nepotes ad easdem ecclesias præsententur: Præcipimus, vt id arctius inhibere procures: Eosdẽ aduocationibus taliter acquisitis, appellatione postposita spoliando. a

¶ Idem Herfordeñ. † episcopo & abbati de Forde.

¶ *Ius patronatus consistẽs in aliqua vniuersitate temporalium, transit cum ipsa vniuersitate, etiam si vniuersitas transeat tantum quo ad vtile dominium, nisi ius patronatus specificè sit exceptum. hoc dicit. Et est notabilis casus, & quotidie allegatur.*

CAP. VII.

EX † litteris I. Salabrieñ. † episcopi accepimus, quod defuncta persona ecclesię de Latoñ. G. miles, qui uillam in qua ecclesia sita est, à monasterio de Vinton. ad firmam b tenebat, ad eandem uacantem; G. † clericum prædicto episcopo præsentauit: postmodum abbatissa prædicti monasterij alium præsentauit c eidem, 2 d ecclesiã suprascriptã: † quo nolente præsentatũ ab ea recipere, apud Cãtuariensem d archiepiscopum, grauem de episcopo deposuit quæstionẽ: & inf. ¶ Mãdamus, quatenus si vobis cõstiterit, quod præfato militi præscripta villa fuerit, non excepto e iure patronatus, ad firmam concessa: vel antequem f de iure patronatus inter

EX litteris.] Diuiditur in duas partes. Primò ponit q̃rela epi. Secũdo dat sibi iudices, & istruũtur quomodo debeãt diffinire: ibi, Mandamus. Abbas Siculus.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. cõp. & post concilium Lateraū. par. 15. c. 5. Et ꝓ intellectu uide Bal. in l. à ꝓcuratore. C. mandati. & in l. si quis. C. de secun nupt. & in c. quanto. de iud.

† Salebertieñ. Salesbtrieñ.

CASVS. Abbatissa & moniales monasterii de Vintoñ quandam villã suam, in qua sita erat ecclesia de Latoñ. pertinens ad monasterium ipsum, locauerunt ad firmã G. militi. miles ille ad ecclesiã ipsam postmodum vacantem præsentauit episcopo V. clericum, quem episcopus instituit; postmodum abbatissa prædicta episcopo alium præsentauit: sed episcopus admittere noluit præsentatum ab ipsa: vnde abbatissa apud archiepiscopum Cantuarieñ. de episcopo deposuit quęstionem: qui primum præsentatum fecit remoueri & secundum sibi præsentatum fecit institui, vnde orta fuit contentio inter eos Salabrieñ. episcopus qui primum instituerat, significauit hoc domino Papæ: vnde mandat iudicibus, quatenus si constiterit quod prædicto militi prædicta villa fuerit concessa; non excepto iure patronatus, vel etiam si constiterit, quod antequã de iure patronatus inter abbatissam & militem controuersia orta esset, præfatus V institutus fuisset per episcopum ad præsentationem militis, ecclesiam eidem adiudicent, dummodo idoneus sit: ita quod abbatissa obtineat aduersus militem, prædictus V. illi de temporalibus debeat respondere: & sic in vtroque casu obtinebit. No. ꝙ ius patronatus transit cum vniuersitate, nisi specialiter excipiatur. Item lite mota super iure præsentandi vel eligendi, præsentatio postea fieri non debet, uel electio: & si fieret, non debet confirmari vel infirmari pendente quæstione iuris patronatus uel electionis. Item præsentatio facta ab illo qui in possessione iuris patronatus est, valet.

[Glos. seq. ponit opinionem.]

b Ad firmam.] dicunt quidam, ꝙ talem cõtractum celebrauerunt inter se, ꝙ utile dominium transiret in conductorem, & sic in ipsum transiuit ius patronatus: secus in creditore. ī. de re iud. cum Bertholdus. B.

c Præsentauit.] supple & episcopus ipsum recepit.

d Apud Cantuariensem.] qui fecit primum remoueri, & institui præsentatum per abbatissam, vnde orta fuit contentio inter eos.

e Non excepto.] arg. concessum videri quod non est nominatim exceptum. ī. de spons. cũ apud. 2 Item ar. ꝙ idem iuris est in toto & in parte. arg. ff. de off. pręf. vrb. l. 1. §. 3. & 12. q. 2. cognouimus. 3 De hoc tractatur ī. de transslat. inter corporalia.

[Gl. seq. reci. & q. an is cui mota est q̃stio, &c. ar. negatiuẽ per hoc c. ponit opi. cõtrariam, soluit dupliciter, & respondet ad contraria. Iterum reassumit opi. cõtrariam. in fi. obijcit, & soluit.]

f Vel antequam.] arg. est hic a ɔrio sẽsu, ꝙ res litigiosa ñ debet transferri in aliã personã lite pendẽte. 11. q. 1. qa res. & 16. q. 4. uolumus. & ī. ut lit. pẽd. à memoria. & quasi per totũ. Et ita videtur ꝙ si moueatur alicui quæstio de iure patronatus, & interim vacet eccl'a, ꝙ nõ possit præsentare ante finẽ causæ. Sed non est verũ hoc secundum quosdam, prout dicitur ī. de in integ. restitu. cum venissent, immo si quis est in quieta possessione præsentandi, non debet inde amoueri, ut dicunt quidã vsque ad finem causę. 16. q. 4. volumus. & ī. vt li. pend. à memoria. & sufficit esse in possessione. ī. eo. consultationibus. & supplent hic, maximè. Sed litera ista manifestè contradicit, & certè verius videtur, ꝙ eligere vel præsentare quis non possit, postquam ei mouetur quæstio super proprietate. Vel si dicat, quod possit præsentare lite mota, tamen præsentatus non debet institui pendente controuersia, ex qua pendet. ī. de in integ. rest. c. 2. & est arg. opt. ī. de elect. Cumana. vbi clerici & capellani erant in quasi possessione eligendi, & mota fuit eis quæstio super iure eligendi vacante ecclesia: & quia non probauerunt de iure suo, non valuit eorum vox. 4 Nec obstant contraria quæ dicunt, ꝙ lite pendente non est priuandus possessor sua possessione: quia ibi alia ratio est: ibi, enim omnia restituũtur, & fructus pôst litem contestatam. Sed hic nõ debent restitui fructus præsentationis: quia canonicè institutus non remouetur sine culpa, & hoc uerius credo. Contra tamẽ notauit Ioan. f. ꝙ potest licitè eligere, qui est in quieta possessione, licet moueatur ei q̃stio. ī. de in integ. rest. cum venissent, & ita si fuit iste præsentatus ante quæstionem motam, obtinebit: quia ille credebatur patronus, cum esset in possessione totius villæ, & ita credebat se esse patronum, & bona fide. sic ī. eo. consultationibus. & si postea obtineat abbatissa in iure patronatus: quia probabit quod excepit ius patronatus, respondebit illi de temporalibus. 16. q. 2. sanè. & ī. de priuil. cum & plantare. §. in ecclesiis. & hoc dicit hic in fine. Contra hoc tamẽ ī. de re iudic. cum Bertholdus. & ī. eo. consultationibus. vbi dicit, si tempore præsentationis fuæ ius patronatus ecclesiæ possidebat. sed hic non erat i possessione iuris patronatus, licet possideret uillam:

2 Concor. l. i. & ibi Doctores. ff. de procur.

† V.

3 Nota etiã quædam ex generalitate transire, quæ spẽcialiter transire non possent. sed con tra. ff. de pignor. l. obligatione, & ī. de offi. legã. qđ transslationẽ. ibi soluitur p̃ Hostiẽsem. Ioan. And.

† supradictam.

4 Sed hoc fuit ex virtute protestationis cõtra eos factę: cui ipsi clerici ɔsenserunt, vt ibi notatur. Ioan. And

Iam: quia hoc non colligitur per literã: sed intellige q erat in possessione iurispatronatus, & sic cessant cõtraria. & satis bene colligitur, q miles erat in possessione iurispatronatus, ex eo quod dicit in fine: ita q si abbatissa obtineat aduersus militem, illi de temporalib. debeat respondere. Ex hoc apparet q miles re⁹ erat, & abbatissa cõtra militem agebat: & sic relinquitur q miles credebatur patronus, & sic agebat vt patronus, vnde tenuit præsentatio & institutio eo tẽpore facta, quo quiete iuspatronatus ecclesiæ possidebat. ȷ. eo. consultationib. & ȷ. de ... querelã. & ita lite mota non debet præsentare: vel si præsentat, suspẽditur institutio in euẽtum sententiæ, vt dictum est.

† V. vv.

abbatissam & militẽ cõtrouersia esset suborta, pfatus G. † in præscripta ecclesia per episcopũ, ad præsentationem militis institutus fuisset: ei (dũmodo aliàs sit idoneus) adiudicetis ecclesiã: ita quod si abbatissa obtineat aduersus militem, illi de temporalibus debeat respondere.

† Vintoñ. Vvintoñ.

Idem Vintonieñ. † edo.

¶ *Si laicus, clerico vel religioso loco concedit ecclesiam sine consensu episcopi: non obstante tali concessione, quæ non valet, ad ipsam ecclesiã cum vacauerit, poterit præsentare, & eam alteri ecclesiæ de consensu episcopi poterit concedere. hoc dicit cum cap. cum laici, & cap. suggestum. infra eo.*

CAP. VIII.

ILlud † prætereundum non duximus, quod si laicus episcopo incõsulto ecclesiam, a non vacãtem cõcedit religiosæ domui, & postea cum vacauerit, ad præsentationem eiusdem laici, clericus ibi fuerit per diœcesanum episcopũ institutus, prior cõcessio secundam institutionem, quo minus habeatur rata, & firma, non potest aliquatenus impedire b cum illa concessio de iure nullius possit esse momenti; tum quia de re non vacãte c facta est: tum quia laicus sine auctoritate episcopi, nemini d potest ecclesias † dare: Licet religioso loco e iuspatronatus † conferendi liberam habeat facultatem. Si verò iuspatronatus vacante ecclesia, religioso loco cõtulerit, f & aliquis sine præsentatione fratrũ eiusdem loci fuerit in ipsa ecclesia institutus, eius secundum rigorem iuris est institutio irritanda.

† ecclesiam

† Patronatus ius conferendi, &c.

¶ Idem eidem.

¶ *Instituti in ecclesiis patronatis, per nouos patronos mutari non possunt, nec vicissitudines ecclesiarũ per eos fieri.*

CAP. IX.

QVerimoniam: † & infra. ¶ Absurdum videtur omnino, vt ad singulas patronorum secundum humanam cõditionẽ, mutationes, g ecclesia

† Cap. 10. eo. tit. in prima compil. & post concilium Lateraneñ. par. 15. c. 6. Et vide concilium Trident. sessio. 14. de refor. c. 13. adde concilium Moguntieñ. tempore Arnulphi c. 4. & concilium Salegustadien. c. 13. & de intellectu uide Libertinum de iure patron. artic. 2. q. 2. parte 3. lib. 2.

† Cap. 11. eo. tit. in prima compil. & post concilium Lateran. par. 15. cap. 7. Et de intellectu vide Libertinum de iure patron. art. 36. q. 2. par. 2. lib. 1. & art. 4. q. 1. part. 3. lib. 2.

ILlud.] Diuiditur: quia ponit duo dicta. Secundum ibi, Licet. Abbas.

CASVS. Patronus ecclesiam non vacantẽ concedit alicui religiosæ domui incõsulto epo, postmodũ vacãte ecclesia, patron⁹ præsentauit clericum epo, ad ecclesiã illã vacantem, & eps illũ instituit: q̃ritur vtrũ prima concessio impediat secũdam? Respondet Papa, q secũda concessio tenet non obstante prima, q̃ de iure nullius est momẽti, tũ quia de re non vacante facta est: tum quia laici sine auctoritate episcopi, nulli põt ecclesias dare, q̃uis iuspatronat⁹ possint loco religioso cõferre. Si autem ecclesia vacante iuspatronatus loco religioso cõtulerit, & aliquis sine præsentatione fratrum eiusdem loci fuerit institutus, eius institutio est de iuris rigore irritanda. No. quod non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum. Item ecclesia non vacans concedi non potest. Item laici sine auctoritate episcopi ecclesias dare non possunt. Item laici possunt dare iuspatronatus loco religioso.

[Glo. seq. ponit opinionem.]

a Ecclesiam.] quidam intelligunt, quod p hanc cõcessionem laicus ille intẽdebat dare ecclesiã quo ad proprietatem, vel ecclesiam in vsus proprios. quod facere non poterat ȷ. de donat. pastoralis. 10. q. 1. nouerint. & c. sic quidam. cum alius eam possideret: secus si dedisset iuspatronatus etiam sine consensu episcopi, 1 vt dictum, ut not. ȷ. eo. c. in notula. hæc litera innuit, &c.

1 De hoc videto hic Iauius per Io. And.

[Glos. seq. argum. alleg. duo iura. & tria alia in contrarium.]

b Aliquatenus impedire.] arg. quod non præstat impedimentum qđ de iure non sortitur effectum. arg. ȷ. eo. quod autem, ȷ. de elect. bonæ. Arg. ȷ. s. de elect. considerauimus. & c. auditis, & ȷ. de sponsal. ad audientiam.

c De re non vacante.] & ita patet, q ecclesia non vacans cõferri non potest priuatæ personæ, vt ȷ. de dona. cõsultationibus. sed loco religioso de auctoritate episcopi ecclesia non vacãs põt concedi, vt in decret. consultationibus.

d Nemini.] idest nulli priuatæ personæ licet.

e Licet religioso.] hæc litera innuit, q laicus possit dare iuspatronatus loco religioso sine auctoritate epi, sed ecclesiam non, arg. 16. q. vlt. nemini ... sed ñ ... do. vnde supple hic de consensu epi. quia siue concedat ecclesiam, siue iuspatronatus, necessaria est auctoritas episcopi. ȷ. eo. quod aũt. & ȷ. de donat. consultationibus. & ȷ. eod. nullus.

ADDITIO. Hæc opi reprobat per ca. vnicum, eo. tit. lib. 6.

[Glos. seq. quærit, ponit opin. Vinc. & respondet cap. quod Vinc. alle.]

f Contulerit.] de auctoritate episcopi, vt dixi. Sed nunquid laico potest dari iuspatronatus? Vinc. dixit q sic. arg. ȷ. e. ex insinuatione. sed ibi non fuit donatio, sed frater cessit fratri suum, seu renunciauit ei quãtum ad se ius præsentandi: & ita nõ fuit donatio, cum ipse in solidum esset patronus, vt ibi dicitur, sed cum vniuersitate bene potest dari, vel vẽdi & obligari. supra eo. ex literis. & ȷ. eod. cum seculum.

QVerimoniam.] Habet duo. dicta. secundum ibi, Et vicissitudines. Abbas.

CASVS. Dicitur in capitulo isto, quod propter mutationes patronorum ordinatio ecclesiarum mutari non debet ab ipsis patronis, uel ab aliis: quod esset absurdum, cum in patronorum potestate ecclesia non consistat. No. propter mutabilitatem rerum mundanarum mutari non debet dispositio ecclesiarum.

[Glo. seq. exponit, signat contrarium, & soluit.]

g Mutationes.] licet patroni mutentur successione vel alio modo, ecclesiæ status p hoc mutari no debet, cũ in ipsorum dispositione ecclesia non sit, sed pon⁹ eporũ: nec possunt illam extrahere de sua potestate, 10. q. 1. sic quidã. & c. nouerint. ar. ȷ. 16. q. vlt. decernimus. & c. filiis. sed hic habent tantum potestatem defendendi ecclesiam, & denunciare sacerdotis excessus epo, sed super rebus nullam habent potestatẽ. ȷ. eo. præterea.

a Mutatio-

b Mutentur.] simile.10.dist.lege.& 101. dist. peruenit 1. & 3.q 6.c.hoc quippe.
b Vicissitudines.] 1 id est, permutationes, vt puta si patroni haberent plura iura patronatus, nō possunt illa permutare sine auctoritate episcopi. Hostieñ.

1 Hæc glossula Host. est, vt finis indicat, nec in antiquis Raymundi exēplaribus reponitur.
† Verbū fieri, q̄d hic est in quibusdā īsertū, deest in oībus antiquis codicibus, & in recētioribus magis emēdatis.

† Cap.12.eo. tit.in 1. cōp. & post Cōcil. Laterañ. par.15.c.3. Et vide Cōcil. Trid. citatū s. hoc tit.ca.illud.

CVm laici.] Summatū est s. eo.c. illud.primo ponit dictum. Secundo ratio, ibi, Non enim. Abb.

CASVS. Aliqs laicus patronus cōcedit ecclesiam vacātē alicui clerico, ignorāte epo, aut nō cōsentiēte, postea pęnitentia ductus clericum aliū psentauit epo, & eps ipsum instituit: quærit quæ concessio valeat? Dr̄ q institutio illius valere debet, q auctoritate epi est instititus, non obstante prima cōcessione, quæ nulla est: quia non licet laicis clericos in ecclesijs ordinare. No. q locus est pęnitenti vel pœnitentiæ, & ex hoc surgit illud, q aliquis potest ꝯ factū suum venire. Item nō præstat impedimentum quod de iure nō sortitur effectum. Item laici ecclesias ordinare non debet.

[Gl. seq. ponit bro car. quod licitum sit pęnitere. alle. 9. iura, in ꝯtriū alle. 5. sol. ponēdo regulam, & sex casus ꝯ illā.]

rū ordinationes mutentur: [a] Et vicissitudines [b] ecclesiarū ab aduocatis vel alijs† præsumantur.

¶ Idem Eboraceñ. archiepo.
¶ Patronus ecclesiam clerico conferre non pōt epo ignorāte aut nō cōsentiente, & si contulerit, potest hoc non obstante ad ecclesiam præsentare rectorem.

CAP. X.

CVm† laici episcopis nesciētibus, aut nō consentientibus, ecclesias clericis cōcedunt, in quibus habēt ius patronatus: postea pęnitētia [c] ducti, alios ad eaīdē episcopis repræsentāt, & illi ad eorum præsentationem, in eisdem ecclesijs ab episcopis instituuntur; eorum debet institutio stare, qui auctoritate sūt episcopi instituti: cōcessione priori (quę nulla est [d]) omnino euacuata. Non enim licet laicis, [e] clericos in ecclesijs præsumptione propria ordinare.

¶ Idem Abbatibus, Prioribus, & clericis per archiepiscopatum Eboraceñ. constitutis.

¶ Religiosi vendicare vel retinere non possunt ecclesias sibi concessas à laicis, sine diœcesani cōsensu: nisi legitimè præscripserint, vel postea diœcesanus consenserit.

CAP. XI.

CVra† pastorali: & infra. ¶ Mādamus, quatenus ex donatione laicorum, [f] nisi auctoritas diœcesani episcopi, & cōsensus adsit, nullus vestrū aliquas sibi ecclesias vēdicare pręsumat, vel retinere taliter acquisitas, nisi legitima [g] † fuerint pscriptione muniti, vel postea consensū habuerint diœcesani episcopi: quia enim laici non possunt in alios, nisi ius quod habent transferre, hmōi concessiones irritæ sunt cēsendæ. Nota q laici ecclesias conferre nō possunt. Item titulus non idoneus acquiritur alicui. Item ratihabitio retrotrahitur. Item nemo plus iuris in alium transferre potest, quam ipse habeat.

Secundo exceptionem ibi, Nisi. Tertio rationem ipsius ibi, Cum enim. Abbas.

CASVS. Quidā religiosi & alij ēt clerici, recipiebāt ecclesias de manibus laicorū sine auctoritate eporum, quod erat ꝯtrium iuri: vnde mandat Papa prædictis religiosis, q nullus eorū ecclesias recipiat ex donatione laicorum, sine auctoritate & consensu diœcesani epi, vel retinere sumat taliter acquisitas: nisi legitima fuerint pscriptione muniti, vel postea consensū habuerint diœcesani episcopi: quia enim laici non possunt in alios, nisi ius quod habent transferre, hmōi concessiones irritæ sunt cēsendæ. Nota q laici ecclesias conferre nō possunt. Item titulus non idoneus acquiritur alicui. Item ratihabitio retrotrahitur. Item nemo plus iuris in alium transferre potest, quam ipse habeat.

† Cap.13.eo. tit.in 1.cōp. & post Cōcil. Laterañ. par.15.ca.9. Et de intellectu vide Couarruuiā in regula: possessor. de regulis iuris lib. 6. & in 2 parte relectionis, §.11. & Lamberti nū de iu.pa. art.11.q. 1. par. 2. li. 1.

f Laicorum.] laici.n.ecclesias cōferre non possunt. 16. q.6. si quis deinceps. & c. si quis eps. & c. si qs clericus per laicos. & j. de priuileg. cum & plātare. nec debēt īteresse electionib⁹, vt ibi habeāt vocem in eccl̃a collegiata. s. de ele. Massana. & c. sacrosanctæ.

[Glo seq. obijcit per locum à diuisione, & tripliciter soluit.]

g Legitima.] id est, quadragenaria, quæ sola currit contra ecclesiam, vt 16.q.3.c. placuit. versi. quas actiones. Sed obijcit contra hoc: isti monachi vel clerici, q præscripserunt has ecclesias, aut habuerunt bonā fidē, aut malam; Si dicas bonam, hoc non potuit esse, nisi quia ignorabant ius: sed ignorantia iuris non prodest ad vsucapiendum, 2 ff de vsuca. nunquam. & qui contra legū interdicta mercatur, nō præscribit. C. de agri. & censi. quemadmodū. lib. 11. & isti contra interdicta canonum receperunt ecclesias. 16.q.7. si quis deinceps. si quis episcopus. si quis clericus per laicos. s. e. ptereà. & c. quod autem, & c. illud. & ita præscribere non possunt. Si malam fidem habuerunt, nulla præscriptione iuuantur, s. de præscri. vigilanti, & c. quoniam omne. & 34.q.2. si virgo. Potest dici, quòd hic tolerat huiusmodi præscriptio propter scandalum, quia ecclesiæ non poterant reuocari sine scandalo. Quidam dicunt, quòd eo ipso quòd episcopo sciente, & non contradicente possederunt, intelligitur episcopus consentire: & quod sequitur; aut diœcesani habuerint postea consensum supplent, expressim: & tunc non est necessaria præscriptio, cum habent consensum episcopi. Vel potest dici, quod illi qui ecclesias receperunt de manu laicorum, nō possent præscribere, quia contra iura recipiunt: sed eorum successores præscribere possunt, qui hoc ignorant, & bonam fidem habent, ex quo inueniunt ecclesiam in possessione: 3 quia qui in locum alterius succedit, iustam habet ignorantiæ causam ff. de regul. iur. qui in alterius.

1 al. longa quā ēt vocē hic agnoscit Hostiensis.

3 Et quoad hoc æquiparam⁹ vsucapionē pscriptioni nr̄æ: in vtraq; n. requirit bona fides. fin Vin. Io. An.

3 Istā glossā dicit hic Panormitanus singularē in suo effectu.

c Pęnitentia.] & ita licitum est pęnitere, & ꝯ factum suum venire, vt s. de elect. nosti & 2. q.6. c. ei qui. §. si quis libellos. 12.q.1. certe. ff. de mino. si minor. C. qui bo. ce. pos. l. 2. ff. de mu. & hon. vt gradatim. §. sed & reprobari. ff. deposi l. 1. §. si verò depositero. & s. de depo. bona fides. & ff. de act. emp. & vend. si sterilis. §. vlt. Arg. s. de cler. coniug. diuersis fallacijs. & 17.q.4. sunt qui opes. j. de despo. impub. de illis 1. & 3.q.3.c. induciæ. §. offeratur. Solu. non est locus pœnitentiæ nisi in casibus, puta si iusta causa subest. 12.q.1. certe 63. dist. quia sancta. §. verum. vel si aliquid inopinatum emergat. 22. q.2. ne quis arbitretur. & in omnibus delictis & maleficijs. arg. 50 dist. ponderet. & supra de re. eccle. alie. vel non, si quis presbyterorum, vel in his quæ fauore sui tantum sunt introducta, quibus renunciare potest. 7.q.1. quum periculosum, & in his quæ recepta non sunt plenè, ff. de iurisd. om. iud. si conuenerit. Vin. & in casu isto, vt hic pat. t, & j. eo. cum autem. & c. pastoralis.

[Glo. seq. not. alleg. tria iura. & vnum alleg. in contrarium, & ibi remittit.]

d Quæ nulla est.] sic. s. eod. illud. & ita prima electio quæ nulla est, non impedit secundam. s. de elec. bonæ memoriæ. & cap. congregato. & s. de appel. constitutis. Arg. contra, s. de elec. audiuis, vbi colligitur, quòd electio quæ nulla est, impediat secundam, sed illud contra. ibi soluitur.

e Laicis.] nec etiam clericis patronis licet ecclesiam ordinare: vnde habes similem casum de clericis, ei qđ dicitur hic de laicis, j. eo. c. vlt. Ala.

CVra pastorali.] Tria facit. Primo ponit dictum.

a Consensum.] Arg. quod ratihabitio retrotrahitur. 16. q. 1. c. vlt. arg. contra. ff. de re iur. l. penul.

[Glo. seq. ponit brocar. quòd nemo plus iuris, &c. alleg. quinque intra pro, & quinque contra: & soluit.]

b Nisi ius.] nemo enim pôt plus iuris in aliû transferre, quàm ipse habeat. ff. de reg. iur. nemo. ĩ. de do. post diuor. rest. nuper. ff. de acq. re. do. traditio. s̄. eo. quod aût. in fin. 54. dis. abbati. arg. contra. ff. de acq re. do. non est nouû. Inst. qui. alie. non licet. §. econtra. C. de distr. pig. quâdiu, & l. si cessante. ff. de vsufru. quod nostrû. ff. de acqu. poss. interdi. Sol. primû verû est, & ista contraria specialia sunt, nec etiâ istud ius quod habêt, scilicet ius patronatus, possunt côferre sine auctoritate epi, vt dixi s̄. eod. illud, & ĩ. eo. nullus.

S I verò.] Primo ponitur quæstio. Secundo solutio, ibi, Fas. Tertio limitatio, ibi, Ita. Abbas.

CASVS. Inter aliquos vertitur controuersia de iure patronatus sup aliqua ecclesia, p p quâ côtrouersiam differtur vltra têpus à iure côstitutum ordinatio ipsius: dixit Papa, quod eps appellatione remota ordinet ecclesiâ de psona idonea, ita, quod institutus repsentet ab eo, qui ius obtinuerit patronatus. No. quòd dr̃ hic, quod dictû fuit in illa decre. s̄. eo. qm̃ in q̃busdâ. Item persona idonea debet institui in ecclesia. Itê licet institutus pleno iure gaudeat, tamen repræsentari debet à patrono, qui ius euicerit patronatus: quod verû est, non vt ius aliquod sibi crescat, sed ne de facto postea vexetur.

c Prorogatur.] vltra quattuor menses. s̄. eo. quoniam. & ĩ. eo. cum propter.

[Glo. seq. quærit opponendo, & soluit.]

d Repræsentetur.] sed quid valet hæc repræsentatio cum iam sit institutus, & ius habeat? Per hanc repræsentationem nullum ius acquiritur huic, sed psentatur vt patronus per hoc sit in quasi possessione sui iuris, ne postea vexetur de facto. 1 ĩ. e. c. consultationibus.

C Vm seculum.] Primo exordium decisum. Secundo prohibitio, ibi, Prohibemus. Abb. Sic.

CASVS. Hospitalarij aliquando acquirunt ius patronatus in ecclesijs parochialibus ratione feudorum emptorû, aut etiam alio modo: prohibet eis Papa, ne ius episcopale hac occasione diminuant epo diœcesano. Not. quòd ius patronatus transit cum vniuersitate in venditione. Item religiosi viri nô habent plus iuris in ecclesijs, in quibus ius patronatus habent, quâ alij.

[Glo. seq. ponit quattuor, vel quinque modos, q̃bus transit ius patronatus, & ponit versus.]

e Emptorum.] sic ergo ius patronatus trâsfertur venditione cum vniuersitate: & hoc verû est, nisi specialiter sit exceptû, ĩ. e. ex litteris, & venditio feudi facta intelligit de voluntate dñi, aliter non valeret. in constitutione Friderici de feudis. transferri etiâ successione. 2 s̄. eod. qm̃ in quibusdam. & c. 1. & 2. & 16. q. 7. filijs. & permutatione. 16. q. 6. nemini regum. & alienatione vniuersitatis, vt hic, & donatione cû côsensu epi facta. s̄. eo. quod aût. & cap. illud. & ĩ. eo. nullus. Vnde versus.

Iura patronatus transire facit nouus hæres.

Res permutata, donatio, vêditioq̃.

Bernardus.

f Minuere.] & ita nihil plus iuris debent isti religiosi habere, quam illi à quibus ius habuerunt: & sic episcopus ius suû integrum habebit: quia permutationê talê ecclesię ordinatio mutare nô dêt, s̄. eod. quæ imoniâ. & s̄. eod. cura, simile s̄. de dona. inter dilectos, s̄. de relig. dom. quia monasterium.

E X insinuatione.] Primo narrat factû. Scdo dat iudices ibi, Mâdamus. Abb.

CASVS. O clericus conquestus fuit domino Papæ, quod cum frater eius concesserit ius patronatus, quod côiter habebant in quibusdâ ecclesijs, q̃dam clerici sine ipsius assensu & præsentatione, illas ecclesias occupant, & detinent occupatas: mâdat Papa, quatenus, si est ita, detentores illarum compellantur, vt illas prædicto clerico restituant, per eum liberè ordinandas. Not. quòd patronus pôt dare ius patronatus, siue ius præsentationis personæ priuatæ.

[Gl. seq. reci. per obiectionê, quâ dupliciter soluit.]

g Liberaliter contulisset.] sic ergo videtur, quòd laicus ius patronatus possit donare priuato, êt sine consensu episcopi, sed supple, quòd de consensu episcopi hoc fecit. Verius vr̃, quòd hæc nô erat vera donatio: q̃a vterque istorû fratrum erat verus patronus in solidum. s̄. eo. ca. 1. & de ope. lib. si libertus. in fi. quia res est indiuisibilis. argu. ff. si ser. vend. loci corpus. §. si fundus, & ideò nihil dedit in veritate, sed côcessit fratri tantû liberam ordinationê ecclesiarum, vt ipse solus posset psentare. & est simile. ff. de ser. seruitutes. § seruitus.

h Restituant.] quia non habuerunt canonicum ingressum: vnde debent expelli. sic 16. quæstio. vltima. decernimus.

---

rit præscriptione munit[a], aut diœcesani episcopi habuerit postea consensum. [a] Cum enim laici non possint in alios nisi ius, [b] quod habent, transferre, huiusmodi concessiones irritas penitus esse censemus.

† Lingon. Lundon.

¶ Idem Lingonen. † epo.

¶ Si patroni ecclesiæ vacantis infra tempus à iure concessum non præsentant, episcopus ordinabit ecclesias.

†Cap. 15. eo. tit. in 1. côp. & post Concil. Latera. par. 15. c. 12.

CAP. XII.

S I† verò ordinatio alicuius ecclesiæ ad tuâ institutionê spectat, & pro côtrouersia laicorû de iure patronatus inter se disceptantium, prorogatur:[c] Fas tibi sit appellatione remota, in eadê personam idoneam instituere: Ita quod repręsentetur [d] ab eo, qui ius euicerit patronatus.

¶ Idem Hospitalarijs.

¶ Si ius patronatus ecclesiæ deuenit ad exemptos, per hoc in nullo debet lædi ius episcopale.

CAP. XIII.

C Vm† seculû relique ritis: & infra. ¶ Prohibemus, ne cû ratione feudorum emptorum, [e] aliterve acquisitorû, vel etiâ alio modo ius patronatus in ecclesiis parochialibus acquisieritis, episcopo ius parochiale minuere [f] præsumatis.

¶ Idem.

¶ Sine consensu patroni non potest quis ecclesiâ occupare.

CAP. XIIII.

E X† insinuatione O. clerici accepimus, quod cum ei frater eius, ius patronat[us] quod in quibusdâ ecclesiis habebat, liberaliter contulisset: [g] eas quidâ sine ipsius assensu occuparunt, & detinent occupatas: & infra. ¶ Mandamus, quatenus (si est ita) earû detentores, vt easdê prędicto clerico restituant, [h] per cum liberè, [& † pacifice] ordinandas, monitione præmissa compellas.

2 Quod intelligas tam de suis, si instituant hǽdes vel alio mô succedât, quàm de extraneis 16 q. 7. considerâdû. vbi de hoc, & ca. si plures. quidâ eñ dñt ad solos hǽdes sâguinis debere. ca. q. filijs Io. And.

† Cap. 16. eo. tit. in 1. côp. & post Côcil. Latera. par. 15. c. 13. Et pro intellectu vide Bal. in l. 1. C. de bon. li be. & in l. j. C. de edi. di. Hadr. tollê.

† Ca. 17. eo. tit. in 1. côp. & post Concil. Latera. par. 15. c. 14. Et de intellectu vide Lâbertinû de iu. pa. ar. 12. q. 1. par. 2. lib. 2.

† Hæc duo verba: & pacificè, desût in antiquis libris, & recêtibus magis fidis, sût in veteri côpilatione.

1 Ipse patron[us] vel psbyter à patrono, fm Ala. Ioann. And.

Consu-

Consuluit.] Primò ponitur ratio. Secundò dispositio, ibi, Non decet. Abbas.

CASVS. Dr hic, ꝙ sanctuarium Dei hæreditario iure possideri non potest: & ideò sustineri non debet, quòd clerici auctoritate propria detineant ecclesias à parentibus eorũ fundatas, nec laici possunt ecclesias ꝯcedere filijs, aut aliquibus alijs, cũ sola præsentatio, & non concessio, ꝑtineat ad patronũ. No. ꝙ successio hæreditaria in ecclesia reprobatur. Itẽ laici patroni ecclesiarum aliquibus ecclesias cõcedere non possunt auctoritate propria.

a Hęreditario.] successio hæreditaria in ecclesia esse non debet 8. q. 1. Apostolica. s. de fil. presb. ex transmissa. & c. ad extirpandas.

[Gl. seq. cum seq. recitatur per q. an pater filiũ, & c. secũdò quærit de plurib. patronis, & soluit.]

b Propria auctoritate.] secus si ad præsentationem parẽtũ: quia ipse se præsentare non posset, j. eo. ꝑ tuas. vnde non videt hic prohiberi pręsentatio filij, t vnde permitti intelligitur, ar. j. de sponsa cũ apud.

c Concedant.] auctoritate propria. idẽ intellige de clericis. j. eo. tit. cap. vltimo. sed epo ꝓsentare potest patronus filiũ, vt dictum est s. quia suffragiũ patris valet filio. ff. quod cuiusque vniuer. illud notandũ. Sed si plures sunt patroni, nunquid possunt vnum de se præsentare? Credo, quod sic. 2 arg. sup. de elect. cum in iure.

† Adon. Andrensi. Andron. Abdon.

† Cap. 18. e. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Latera. par. 15. c. 15.

† Cap. 20. e. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Latera. par. 15. c. 17. & de materia vide Archi. in c. qui studet. 1. q. 1.

1 Adde qđ Doct. dicũt. ꝯ hãc gl. qa patet & fili⁹ censent eadẽ ꝑsona. l. fin. C. đ imp. & alijs subst.

2 Idem Vin. Gof. & Hos. sicut & decuriones vnũ ex se dãt tutorẽ. ff. de tut. & cura. da. ab his, vbi absunt idem Gu. in Spe. e. tit. ad fi. Io. And.

¶ Idem Adonen. † episcopo.

¶ Non potest patronus ecclesiam sibi retinere, vel etiam alteri concedere propria auctoritate.

CAP. XV.

Consuluit † nos: & infra. ¶ Cum sanctuarium Dei iure hęreditario[a] teneri non possit: non decet aliquatenus sustineri, vt clerici ecclesias à parentib. suis fundatas, propria auctoritate[b] detineant; aut laici filiis, vel aliquib. aliis, concedant[c] easdem.

¶ Idem.

¶ Ius patronatus per se vendi non potest.

CAP. XVI.

De † iure verò patronatus: & infra. ¶ Mãdamus, quatenus si R. illud comparauit, (cũ inconueniens sit vendi[d] ius patronatus, quod est spirituali annexum[e]) cõtractum illum irritũ[f] esse decernas.

De iure.] CASVS. Dicitur hic, quòd ius patronatus cum sit spirituali annexum, vendi vel emi non potest: & ideò qui illud comparauerit, talis contractus irritus est decernendus. No. quòd spirituale vel spirituali annexum vendi vel emi non potest.

d Vendi.] per se tantum, sed cum vniuersitate bene potest vendi. sup. eo. cum sæculum. & etiam obligari. sup. eo. ex litteris.

e Annexum.] sup. de iudi. quanto.

[Glos. seq. quærit, & remittit.]

f Irritum.] ipso iure, quia spirituale vel spirituali annexum vendi non potest, nec etiam redimi. j. de simo. querelam. ff. de contrah. emp. hanc legem. quia res sacra non recipit æstimationem. ff. de re. di. sacra loca. in fi. si tamen res sacra ab ignorante ematur, ad interesse agitur ex contractu. ff. de contrah. emp. l. 4. & Inst. eod. tit. §. vlt. sed quis habebit ius illud, numquid ille qui vendidit, perdet illud hoc ipso quod vendidit? De hoc dixi sup. eod. quia clerici.

Nvllus.] habet duo dicta. Secundum ibi, Et si quis, Abbas Siculus.

CASVS. Statuitur hic, ꝙ nullus laicus decimas, vel ecclesiam, aut quicquid ecclesiastici iuris est, sine consensu epi sui monasterijs vel canonicis conferre præsumat: Si verò eps improbitatis causa vel auaritiæ consentire noluerit requisitus, Romano Pontifici nuncietur, vt de ipsius licentia quod offerendum est offeratur.

¶ Idem.

¶ Patronus non potest sine episcopi vel Papa consensu, etiam loco religioso conferre ecclesia decimas, vel aliud spirituale.

CAP. XVII.

Nvllus † laicus decimas,[g] aut ecclesiã,[h] aut quicquid ecclesiastici[i] iuris est, sine concessione sui pontificis, monasteriis vel canonicis conferat:[k] † Et si quis episcopus improbitatis vel auaritiæ causa consentire noluerit, Romano pontifici nuncietur; & quod offerendum est, tunc eius licentia offeratur.[l]

¶ Idem.

¶ Si quis episcopus in ecclesia alterius diœcesis est patronus, præsentatus ab eo debet admitti si est idoneus.

CAP. XVIII.

Significasti:[m] † & infra. ¶ Si episcopi post

Not. ꝙ laicus nullũ spirituale, vel spũali annexũ cõcedere potest alicui, sine auctoritate episcopi.

g Decimas.] s. de his quæ fiunt à pręl. sine consen. ca. cum Apostolica.

h Ecclesiã.] sup. eo. quod autẽ, in fi. Et expone ecclesiam, idest ius patronatus, 3 qa donando ecclesiã, qđ suum est, donare vr de cõsensu episcopi, s. ius patronatus. s. de do. pastoralis.

[Gloss. seq. ponit opi. Vin. quam reprobat.]

i Ecclesiastici iuris.] s. spiritualis: qa si esset tẽporale ius ibi, nulli⁹ auctoritas requiritur, dũ tñ res sit donãtis. Dicũt tñ qdã, sicut Vin. quòd ius patronatus põt laicus donare loco religioso, etiam sine auctoritate episcopi supra eod. illud, sed contra dixi ibi.

ADDITIO. Hodie opinio Vincentij est approbata per capit. 1. eodem titulo lib. 6.

K Conferat.] si tamen contulerit, & subsequatur postea consensus episcopi, bene valet talis donatio, supra 16. quæstio. 1. cap. vltimo. & infra eod. suggestum. supra eod. curã pastoralis, & supra eod. quod autem. in fine.

l Offeratur.] nisi iusta causa subsit quare episcopus hoc denegauit: quia tunc Papa non concederet, nec episcopum compelleret ad dandam licentiam. arg. 63. dist. literas. & 85. dist. archidiaconum. in fi. Ber.

3 Qđ nõ placet. qa licet ecclesiã, dare nõ possit, ius tñ patronat⁹ dare potest. sup. e. illud. ſm Ho.

† Cap. 21. e. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Later. c. 18. & de intellectu vide Lãbertinũ de iure patro. ar. 14. qõ. 1. par. 2. lib. 1. & ar. 20. q. 1 † offerat.

† Cap. 22. e. tit. in 1. cõp, & post Cõc. Latera. par. 15. ca. 19. & đ intellectu Lãbertinus de iure patr. art. 14. q. 7. par. 1. lib. 2.

Significasti.] Legitur varijs modis. Primò, quòd eps habebat ius præsentandi in alia diœcesi: Sed secundũ aliam lecturam nõ refert, an sit patronus in alia vel in propria diœcesi. Tertiò potest secundum aliam lecturã intelligi, quòd non ius patronatus, sed mera præsentatio fuit concessa episcopo. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis eps postquam adeptus est epatum, acquisiuit ius patronatus in aliquibus ecclesijs a patronis ipsarũ pro ecclesia sua: Dr hic, quòd si personas idoneas ad illas ecclesias vacantes præsentauerit, admittendæ sunt. No. quòd si quis episcopus habet ius patronatus in ecclesijs alterius diœcesis, tenetur ei præsentare clericum. Vel pone casum aliter, vt in sequenti.

m Significasti.] Casus 4 literalis est talis: Quidam episcopus nomine ecclesiæ suæ, obtinuit ius patronatus in aliqua capella diœcesis alterius: clericum quem ipse præsentauit, ille ad quem spectat confirmatio, recipere tenetur, etiam de alio episcopatu.

4 Hic casus nõ est Bernardi, nec habetur in antiquis libris.

a Per-

a Hęc glossula non est Bernardi, nec reperitur in antiquis exemplaribus.

a Personæ idoneæ.] vt s. eo. cap. illud. quod videtur concordare opinioni Vincentij.

[Gl. seq. reci. per q. an episcopus alienigenam, & c. ponit opin. Hug. quam improbat.]

b Præsentauerint.] episcopis vel alijs inferioribus prælatis, in quorum parochijs ecclesię sitę sūt, & clericum cuiuscūque diœcesis possunt præsentare, vt 16. q. 5. si quis epōrum. & sic intelligit Hug. illud cap. & est priuilegiū episcopi, vt dicit; sed litera illud nō dicit expressè, sed dicit, ordinet quos desiderat clericos ibi ponere. & sic est contra illud 71. dist. hortamur. & c. clericos. & s. de cle. pete. c. vlt.

promotionem suam, pręsentationes personarum ad ecclesias, à patronis earum, pro ecclesiis sibi commissis adepti fuerint: personę[a] idoneæ, quas ad eas vacantes præsentauerint[b] sunt admittendæ.

† Alberij, in vno solo, in ceteris, Alberti.

¶Idem Abbati S. Alberti. †

¶ Institutus ad præsentationem eius, qui tunc ius patronatus ecclesiæ possidebat, remoueri non debet, licet illud ius ab eo postmodum euincatur: secus si nō possidebat. sed tantum credebatur esse patronus.

CAP. XIX.

Consultationibus: † & infra. ¶Si aliquis clericus ab ordinario iudice in ecclesia fuerit institus ad pręsentationem illius, qui eiusdem ecclesię credebatur[c] esse patronus, & postea ius patronat⁹ alius euicerit in iudicio, institutus nō debet ab ipsa ꝓpter hoc remoueri,[d] si tempore præsentationis suæ, ille qui eum pręsentauit, ius patronatus ecclesię pos-

† Cap. 23. eod. tit. in 1. compil. & post Cōcil. Lateranen. par. 15. c. 20. Et de materia vide Abbatē consil. 54. inc. Christi eiusque matris pręsidio. in 1. vol.

Consultationib.] Duæ sunt partes. Secunda ibi, Si verò. Abb.

CASVS. Aliqs credebatur patronus alicuius ecclesię: pręsentauit aliquē ordinatio ad illam ecclesiā vacātem, & ille fuit per episcopum institutus: postea alius cōtra illū euicit ius patronatus in iudicio: quæritur, vtrum ille institutus ꝓ hoc debeat remoueri? Rñdet Papa, si tpe præsentationis suę illę q præsentauerit eū, ius patronatus ecclesiæ possidebat, & credebat patronus, nō debet ꝓpter hoc ab ipsa ecclesia remoueri, cum ꝑ hoc patrono nullum præiudiciū in posterum generetur: Si verò non possidebat ius patronat⁹, sed tantum credebatur esse patronus cū non esset, ab ipsa potest ecclesia remoueri. No. ꝙ ex sola possessione, cum bona fide acquiritur ius. Item arg. quòd plus valet quod est in opinione, quàm quod est in veritate. Item quod legitimè factum est, non debet irritari, licet ad eū casum deueniat, à quo non potuit incipere. Item ex sola opinione non acquiritur ius.

[Glos. seq. arg. opi. præferri, & c. alle. 5. iura, & duo in contrarium.]

c Credebatur.] & erat in quasi possessione iuris patronatus, quia tunc tenet præsentatio, etiam si in veritate non sit patronus, sup. de elec. querelam. & sup. de cau. pos. & propriet. cum olim. & hic. Item est hic arg. quòd plus valet quod est in opinione, quam quòd est in veritate. 1. q. 1. si quis à simoniacis 3. q. 7. c. infames. §. tria & §. verum. s. qui fil. sint legi. cum inter & c. per tuas. & sup. de biga. nuper. in fi. argum. contra 29. quęst. 2. si quis. & 8. dist. veritate. Et ita sola possessione acquiritur titulus, a licet ille dominus non sit qui præsentat, sed hoc facit bona fides.

a Cōcor. l. 1. §. denique. ff. de aqua plu. arc. no. Bar. in l. Celsus. ff. de vsu. cap.

d Remoueri.] quia quod legitimè factum est, non debet irritari, licet ad eum casum deueniat à quo incipere non potuit. 55. dist. præcepta. ff. de iti. ac. priua. l. 2. & ff. de postul. l. 1. §. casum 32. q. 7. neque furiosus 3 & quod ritè & secundum leges factum est, ex alio euentu resuscitari non debet. C. de admi. tu. sancimus. Et quod legitimè factum est, pęnam nō meretur. C. de adu. l. Gracch⁹.

a Et s. de reiur. factum legitimè. li. 6. Ioā. And.

[Gl. seq. quęrit, & remittit.]

e Possidebat.] bona fide, vt dixi, & non vi. arg. C. de præscri. 30. vel 40. annor. si qs emptionis. §. sed hoc, & 16. q. 3. licet in regulis. Sed nunquid ille, qui est in quasi possessione pręsentādi, si ei moueatur qstio proprietatis, poterit interim pręsentare ante sentētiam? Dic de hoc vt dixi s. eo. ex litteris. propter hoc tamē nullum fit præiudiciū vero patrono in posterum, vt hic dicit. Ber.

f Remoueri.] quia non pręsentatus à patrono. 16. q. 7 decernimus. & sic credulitas sine possessione non valet, vel nō prodest.

sidebat:[e] cum ex hoc ei qui de iure debet habere, nullum in posterum præiudicium generetur. Si verò non possidebat, sed tantum credebatur esse patronus, cum non esset, poterit ab eadem ecclesia remoueri.[f]

¶ Idem Eboraceñ. Archiepo.

¶Valet secunda concessio ecclesiæ facta alteri ecclesię per episcopum & patronum, non obstante priori facta per patronum solum.

CAP. XX.

Suggestum † est, quòd cum ecclesię quędam de assensu domini fundi auctoritate Eboraceñ. archiepiscopi, ecclesię beati P. Eboraceñ. concessæ & assignatæ sint in præbēdam, canonici de Nouoburgo cōcessionem illam irritare nituntur, occasione donationis, quā sibi asserūt prius[g] factā. ¶Vnde licet in donationibus ecclesiarum requirendus sit & expectādus patronorum consensus: quia tamen ecclesiæ, nisi auctoritas[h] interuenerit

† Cap. 25. eo. tit. in 1. compil. & post Cōcil. Lateranēse, par. 15. c. 23.

Suggestum.] Summatum est s. in c. illud. Communis diuisio. Secunda ibi, Vnde licet. Abb.

CASVS. Quidam patronus quarūdam ecclesiarū de assensu archiepi Eboraceñ. ecclesias illas cōcessit ecclesiæ beati Petri Eboraceñ. vt illas haberent in præbendam: canonici de Nouoburgo cōcessionē illā annullare intendūt, ex eo ꝙ dicebāt concessionem illarū ecclesiarū, prius sibi factam: quæritur, quę concessio valere debeat? Respōdet Papa quòd licet in donationibus ecclesiarū requirēdus sit & expectandus patronorum assensus, tamen nisi auctoritas pontificalis interuenerit, concedi non possunt: & ideò prima concessio, si cum assensu patroni, & auctoritate diœcesani facta est, aut etiam postea eius assensus fuerit subsecutus, posteriori concessioni pręfertur, alioquin illa debet valere, quę de auctoritate diœcesani facta est, quamuis posterius facta dicatur. Nota quòd patronus sine auctoritate episcopi ius quod habet in ecclesia conferre non potest. Item quod ab initio non valuit, per subsequentem consensum confirmatur. Item concessio quę non tenet, non impedit secundam.

g Prius factam.] similiter casum habes s. de his quę fiunt à pręla. c. continebatur.

h Auctoritas.] episcopalis, s. eo. quod autem. & c. illud. & c. nullus, & sup. de dona. consultationibus, & supra eo. c. cura. & hic, & c. pręterea. & c. significantibus.

[Glos. seq. arg. alleg. quattuor iura.]

Sub-

a Subsecutus.] arg. quod ab initio erat inualidum, per sequentē consensum confirmaṫ, & fit validū. s. eo. cura. & 16. q. 1. c. vlti. 1 simile s. de his quæ fiūt à pla. sine cōs. ca. c. cū nos. & s. de do. pastoralis. & s. eo. cura.

tus sub interminatione anathematis, si fecerit ꝯ, non est excommunicatus, sed excommunicandus.

i Coram seculari.] ſm illam regulam, Actor forū rei sequatur. s. de fo. compe. cum sit generale. 11. q. 1. experientiæ. 5 Sed nonne committunt isti sacrilegiū, q taliter spoliant eccl'as? ergo sunt p ecclesiā iudicandi, vt ꝓbatur s. & fo. cōpe. cōqstus. & arg. 12. q. 2. nulli liceat ꝑdia. & homicidæ dn̄t. 12. q. 2. q abstulerit. Est ergo verū, ꝙ isti malefactores sub ecclesiastico iudice sūt ꝯueniēdi: & fauore eccl'æ ē hoc introductū. s. de fo. compe. cū sit gn̄ale. & ſm illā regulā nō consequeretur intentionem suā. Sed pone ꝙ ecclesia agat ꝯ eos corā iudice seculari, & ipsi laici volūt recōuenire ecclesiā, q̄a forte hæc erat itēctio ipsorū, nūquid sunt audiendi? Dicas ꝙ non. ff. de iudi. l. 2. §. sed si agāt. 6 & alia etiā ratione: quia qō spoliationis priuilegiata ē, vt eā itentās reconueniri non possit, nisi de alia spoliatione. s. de or. cog. sup spoliatione. & s. d iud. significauerūt.

[Glo. seq. notat, & remittit.

K Excōicationi subdatis.] hic patet, ꝙ si q̄s ꝓhibeat sub pœna anathematis siue excōicationis, licet q̄s ꝯfacit, nō ē excōicatus, sed dēt excōicari: secus uṙ 7 si dicaṫ sub interminatione anathematis. s. de eo q fur. ord. rece. c. 1. Vl si dicaṫ sub excōicationis iterpositione: quia qui ꝯ facit, excōicatus est. 63. dist. Salonitanæ. & s. de loc. & condu. c. 1. q̄a per illa uerba innuit, ꝙ excōicationis sententia lata sit. Dic de hoc, vt dicitur s. de sim. sicut 2.

1 Cōcor. l. & si quis cōtra, C. de empt. & l. si q̄s i se natorio. ff. d ritu nup.

† Vox, epi deest in antiquis.

2 Pro milite q audiit post sn̄iam oppo nēs perēptoriā, q p ignorātiam iuris omiserat, faciunt tria, vt ibi notaṫ; ꝙ miles, ꝙ res, ꝙ certat de dāno vitādo. ꝯ ū duo, res iudicata, & iuris ignorātia. Io. And.

†Cap. 27 eo. tit. in 1. cōpi. Et post cōci. Lateran. par. 50. c. 33. Et vide concil. Trid. sess. 14. de reforma. ca. 3.

3 Non modo Angliæ, sed & Galliæ, Burgūdiæ & Prouinciæ, ut hic notat Hostiensis.

4 Hęc glossa nec ē Bernardi, nec hr̄ in antiquis codicibus.

b Quamuis posterius.] arg. ꝙ litteræ q̄ possent elidi p exceptionem, non ꝑstant impedimentū, secū dis, quāuis de primis nō faciāt mētionem. s. de cōsi. vti. c. bonæ.

c Fulcitur.] arg. ꝙ vbi plura faciunt ꝓ aliquo q̄ ꝯ obtinere debet, arg. 13. dis. duo mala. & c. nerui. C. d iur. & fa. igno. l. 1. 2 & s. de re iud. cau ā quæ, vbi sunt arg. de hoc. Arg. contra 22. q. 1. mouet te.

Relatum.] Sunt duæ partes. Secūda ibi, Ad hoc. Abb. Sic.

CASVS. Quidam clerici occasione concessionis sibi factæ p laicos, non requisita epi auctoritate, in ipsis ecclesijs beneficia sibi vendicare præsumūt; q̄a huiusmodi ꝑsonæ nō intrant p ostium, sed aliunde cōscendunt, ac p hoc se reddunt indignos: mandat Papa ꝑlatis ipsorum, quatenus si cōmoniti ꝑdicta nō resignauerint, ab officio & bn̄ficio remoueant, nisi ep̄ali fuerit ꝯcessione muniti.

d Recognitionis.] idest, confessionis in iure factę donationis vel concessionis prius factę de re quacunque, quod nullius est, & est vulgare Anglicorum, 3 Alanus.

e Vendicare.] idest retinere.

f Per ostium.] 7. q. 1. nō solum. & 23. q. 4. tres ꝑsonas. & 1. q. 1. ordinationes.

pontificalis, canonicè cōcedi nō possunt: Significamus, ꝙ prior concessio, si cum assensu patroni, & auctoritate diœcesani epi † facta est, aut eius assensus fuerit postea subsecutus, a posteriori concessioni præfertur: alioquin illa debet præferri, quamuis posterius b facta, quę consensu dn̄i fundi, & episcopi auctoritate fulcitur. c

¶ Idem archiepiscopis & episcopis per Angliā constitutus.

¶ Ab officio & beneficio remouetur, qui monitus nō dimittit ecclesiam consensu episcopi sibi concessam. h. d.

CAP. XXI.

Relatum † est nobis, quod nonnulli occasione laicę recognitionis, d non requisita epi audientia, beneficia ecclesiastica sibi præsumūt in vestris parochijs vendicare. e Quoniam igiṫ huiusmodi personæ nō intrant per ostium, f sed aliunde conscendunt, g ac per hoc indigni h sūt pastoris nomine, vel prę rogatiua gaudere: Mandamus, quatenus eos si cōmoniti ꝑdicta minimè resignauerint (nisi ep̄ali cōcessione † muniti fuerint) de officio reddatis & beneficio alienos: & infra.

¶ Laici spoliantes ecclesiam excommunicantur h. d.

¶ Ad hoc quoniam quidam laici ecclesias possessionibus spoliant, vt sic viros ecclesiasticos faciant corā seculari i iudice litigare: vobis iniungimus, vt id publicè sub interminatione curetis anathematis prohibere. Si quis aūt prohibitionis vestræ contemptor extiterit, eum excommunicationi subdatis. k

¶ Idem.

¶ Si quæstio iurispatronatus infra sex menses non terminatur à tempore vacationis, liberò potest episcopus sine præsentatione ibidem instituere rectorem. h. d. Sed intellige de patronis ecclesiasticis: nam in laicis sufficiunt quattuor menses.

CAP. XXII.

Eam † te decet: & infr. ¶ Illas autē ecclesias, de quarum patronatu controuersia fuerit, si infra sex menses l postquā vacauerint, non fuerit controuersia † terminata: licitum tibi sit de persona idonea ordinare.

† beneficio.

5 Cōcor. l. iiē crimina li. C. de inr. om. iud. l. fi. C. vbi in rē act. exerc. deb.

6 Vide & fo. cōp. c. fi. i fi. vltimæ glos sæ. Io. And.

7 al. dicit, & ē hoc ꝯ hūc textū, secūdm Ho. Pet. & Abbatē. Io. And.

†Cap. 5. ti. d ętate & qualitate, in 1. cōp. Et de intellectu Lāberti de iure patr. ar. 9. q. 1. par. 3. lib. 2.

† Vox, ꝯtrouersia, deest in oībus antiq̄s exēplaribus.

g Cōscendunt.] 4 & sic fures sunt. s. de elec. dudum.

h Indigni.] in tātū ꝙ deponi dēnt, & excōcationi subijciēdi sunt. 16. q. 7. si q̄s deinceps. si q̄s. ep̄s si q̄s clericus. hodie tn̄ nō imponit pęna ꝑdictorū cano. ū. sed staṫ ei qđ hic dṙ. Et si quis ꝯsentiat electioni de se factæ, per abusum laicorum ineligibilis fit, nec pōt promoueri sine dispensatione. s. de ele. quisquis.

AD HOC. Quidā laici spoliant eccl'as possessionib. suis, vt sic viros ecclesiasticos faciāt litigare corā iudice seculari, mādat Papa ꝑlatis ꝑdictis quatenus id publicè sub interminatione anathematis dēant inhibere: & si contra hoc fecerint, excōicentur. Nota, quòd ex concessione laici sine auctoritate episcopi, nullus eccl'am recipere dēt. Item actor forum rei sequi debet: Itē prohibi-

Eam te.] CASVS. Si de iure patronatus alicuius ecclesiæ controuersia fuerit inter aliquos, & infra sex menses non fuerit terminata postquam vacauerit, ex tunc licitum sit superiori eandem de persona idonea ordinare. Not. quòd quæstio iurispatronatus infra sex menses terminari debet.

[Glo. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit, & secundum approbat.]

l Sex menses.] ꝯ. s. c. quoniam. & s. eo. cum propter, vbi dantur tantum quattuor menses. 16. q. 7. si plures. & c. considerandum. & s. eo. quęcunq; Sol. cum est contētio de electione inter Patronos, tūc ol tinet qđ dṙ s. eo. quoniam. 1. rā. Si autem ecclesia ordinari non possit sine

sit sine nimio scandolo patronorum, tunc satis posset dici, ꝙ eps tollat reliquias, & claudat ostia: & sic possumus tenere decreta pdicta, si plures. & cōsiderādum quia pp magnū scādalū ea q̄ sine peccato mortali possunt omitti, quandoque omittimus. ȷ. de no. ope. nun. cum ex iniuncto: alias ꝓpter modicum scandalum non dimittat eps ecclesiam ordinare, vt dr in c. quoniā. Tn̄ consueuit dici, ꝙ nō statur hodie illis decre. sed illi decreta. q.in. vbi dr de sex mēsib. Si verò est cōtentio inter aliquos de iure patronatus, tūc eps expectet vsq; ad sex mēses, & tunc auctoritate sua ordinet ecclesiam, si īfra sex mēses postquam vacauerit, illa qō diffinita ñ fuerit, vt hic dicit, saluo iure illi[a] q postea euicerit ius patronatus in posterū. ȿ. eo. si verò. & c. consultationibus. & ȷ. eo. cū ꝓpter. Sed si nō vult tātum expectare, post quatuor mēses ordinet ecclesiam. ȿ. eo. quoniam. & ȷ. eo. cū propter. quibus standum est, vt dicit Lau. quia licet illa decr. quoniā, præcesserit istam, In no. tamen concor. cū illa decre. quoniam. quæ est Lateran. concilij. Quidā 1 tn̄ ita dicebant, ꝙ hic cōputantur sex menses à tempore vacationis: & ita concord. Concilium Lateran. ȿ. de concessione præben. nulla. & illa, quoniam. & cap. cum propter, intelliguntur à tempore motæ litis: quod satis potest concedi. & hoc satis innuitur per literam illarum decr. in quibus dicitur, si quæstio emerserit, & hic dr, postquam vacauerit, tn̄ eps pōt facere quod istorum magis placet. Si verò contentio sit inter epm & patronū, puta, eps dicit præsentatum indignū, patronus idoneum: tunc eps ponet œconomum ibi pro fructibus conseruandis, quousq; fuerit expeditum. ȿ. de offi. ord. cum vos. Credo potius standum ei quod dicit Lau. si eps voluerit, quod dr, à tempore motæ litis, non habet rationem: quia sic posset vacare ecclesia quasi per octo menses, & decr. illa præcessit tpe illam, quoniam. ȿ. eo. licet hæc sit posterior in tit. quia ambæ sunt eiusdem auctoris. 2 Ber.

† Cap. 29. eo. tit. 11. cōpi. extat integra clausula in c. 11. ti. de hæret. in 1. cōp. est. n. pars c. ad abolēdā. vt obseruat Cōcius. & ꝓ intellectu vide notata p Gemi. in c. ei in eccle-sijs. de præb. lib. 6.

1 Scilicet Petrus Hispan[a] hic.

2 Facit quod no. de offi. ar chid. ad hæc. Io. And.

¶ Lucius tertius.

¶ *Patronus iuspatronatus propria auctoritate alienare non potest, nec ab ecclesia aliquid temporale exigere, nisi tempore fundationis à diœcesano illud fuerit sibi reseruatum.*

CAP. XXIII.

ij PRæterea † qm̄ aduocati a ecclesiarū ius aduocationis, b donationis, vel emptionis c titulo, alijsque pro sua voluntate contractibus, in alios transferre præsumunt, fodrum, d albergarias, e regium, f & similia tanquā a propriis rusticis, ab ecclesijs extorquētes: Præsenti decreto statuimus, eos sine aduocati, siue patroni, vel vice dñi, siue custodes, vel guardias habentes, seu quocunque alio nomine censeantur, à grauaminibus ecclesiarum cessare, nihilque in ipsis præter antiquos & moderatos redditus a locorum epis institutos g exigere: aut † si aliud exegerint, excōmunicationi subdantur. Contractus quoque huiusmodi, h quos fecerūt, vel facient in futurum, vim aliquam decernimus non habere.

¶ Idem Nomicen. episcopo.

¶ *In pluribus successiuè præsentatis à patrono laico, episcopo datur gratificatio: sed in præsentatis à persona ecclesiastica, potior est primo præsentatus. h. d specialiter, & est unum de principalioribus capitulis tituli.*

CAP. XXIIII.

CVm † autem aduocatus clericum idoneum episcopo præsentauerit, & postulauerit postmodum eo nō refu-

ecclesia debent habere, quod à canonibus reperitur concessum: Item contrafaciens excommunicari dēt. Item iuspatronatus vendi vel emi non potest.

a Aduocati.] idest, patroni.

b Ius aduocationis.] i. iuspatronatus, vel potius ius aduocationis: nā alij dicuntur patroni, & alij aduocati, 3 vt ȷ. eo. cap. patet.

c Emptionis.] qualiter iuspatronatus transferat vēditione, seu alijs modis, dictū est ȿ. eod. cum seculum.

d Fodrum.] fodrū est collecta, quā imponebant isti patroni ecclesijs, & est vulgare Lombardorū.

e Albergarias.] 4 idest, pactiones, quæ debentur pro comestionibus.

f Regium.] quod regi debetur, siue tributum regi debitū. 11. q. 1. si tributum. & 23. q. 8. conuenior.

[Glo. seq. recitet per quæstionem, an census possit patrono constitui.]

g A locorū episcopis institutos.] statui ergo possūt redditus patrono vice tributi siue pensionis, vt hic patet, & 23. q. vlt. tributum. & arg. 18. q. 2. Eleutherius. & hoc ante consecrationem ecclesiæ, & nō post. 5 argu. C. de dona. quæ sub modo. l. perfecta. & 16. q. vlt. filijs. possunt etiam statui vice beneficij & ante, & post. 16. q. 6. illud. & q. 1. possessiones. & q. 3. clerici. & c. si episcopus. amplius verò habere non dēnt, quam reperiatur in iure permissum. ȷ. de pæn. in quibusdam. quod si præsumpserint, puniantur, vt hic dicitur, & in c. in quibusdam. & ȿ. de statu mona. in singulis. in fi.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

h Contractus quoque huiusmodi.] de quibus præmissum est, scilicet donationis, venditionis, & alijs: & sic patet quod iuspatronatus vendi non potest. supra eodem, quia clerici. & cap. de iure. vel donari sine consensu episcopi. supra eo. nullus. arg. contra. ȿ. eo. illud. ibi soluitur.

3 Ad hoc ȷ. de ele. g̃nali li. 6. Io. And.

† In codice Barbatiæ ita: aut si aliud exegerit, excōicabunt.

4 Hæc glossa non est Ber. qd aūt sit Albergaria, tecti[a]. tradit hic Hostiensis.

† Ca. 30. e. ti in 1. compil. & post can. c. l. Lateran. par. 15. c. 1. 8.

5 Vide qd di ci de tradē. te dotē prius oblatā: de ele. g̃nali. li. 6. sup gl. fundans. I. And.

Et de intellectu Libert. de iure pat. ar. 19. q. 7. par. 2. li. 2. & ar. 13. q. 6. par. 1. lib. 2

PRæterea.] Primo ponitur duplex factum reprehensibile. Secundò ꝯ secundum statuit, & pœnam imponit. Tertio contra primum discernit. Secunda ibi, Præsenti. Tertia ibi, Contractus. Abbas Siculus.

C A S V S. Patroni ecclesiarū ius patronatus titulo donationis, uel emptionis, vel alijs ꝯtibus pro arbitrio suo in alios transferre præsumunt, & alias exactiones ab eis exigunt, tanquam à proprijs rusticis: vnde statuit concilium, ꝙ ab huiusmodi grauaminib. cessare debeant, & nihil aliud exigant præter antiquos redditus ab epis institutos: & si aliud exegerint, excōcentur. Contractus huiusmodi, si quos fecerint, statuit Papa non tenere. No. ꝙ patroni ecclesiarum id solum ab

CVm autem.] Laicus patronus vno præsentato potest alium præsentare, secus in patrono clerico. Et secunda pars ibi, Verum. Abb.

C A S V S. Patronus ad vacantem ecclesiam clericum idoneum præsentauit episcopo a, & eo non reprobato, postmodum alium præsentauit idoneum: quæritur quis præferri debeat? Respondet Papa, iudicio episcopi est relinquendum. Et hoc verum est, si laicus fuerit præsentator: sed si collegium vel ecclesiastica persona præsentationem habuerit, qui prior est tempore, potior est iure. Nota quod laicus patronus variare potest in præsentando, antequam præsentatus sit admissus: collegium vel ecclesiastica persona non potest uariare. Item qui prior est tempore, potior est iure.

a Alium.]

a Alium.] dando sm vr. recedere à priori: sicut ille qui plures constituit procuratores diuersis temporibus ff. de procurato. si quis cum procuratorio. §. vlti. & sup. de procuratoribus, non iniustè.

[Glo. seq. no. de gratificatione, alle. 5. iura; in contrariũ al le. 3. & soluit.]

tato alium[a] æquè idoneũ in eadem ecclesia admittit: quis eorum alteri præferatur, iudicio[b] episcopi credimus relinquendum, si laicus fuerit cui ius competit præsentãdi Verum si collegium, vel ecclesiastica persona[c] præsentationem haberet, q priorᵗ est tempore,[d] iure potior esse videtur.

Clemens tertius.

Ex cõstructione ecclesiæ facta de consensu episcopi, acquiritur iuspatronatus. hoc primo. Patronus non eligit prælatum in conuentuali ecclesia sed in capella sic. hoc secundo. Patrono debetur processionis honor, & alimentatur ab ecclesia si vergat ad inopiã hoc tertio. Et iste textus est de principalioribus.

b Iudicio epi.] & sic locus est gratificationi ff. loca. i naue. in fi. ꝫ. de off. dele. ꝺ causis. arg. 26. q. 7. tẽpora. ff. de relig. l. vl. ff. qui satisd. cog. de die. Sed ꝫ est ꝫ. eo. c. in fin. C. de dila. qm plerumq;. ff. de fidei com. liberta. generaliter. §. q d ergo, Sol. cum dubitatur qs potior sit in iure, locus est gratificationi, vel cũ aliquis nõ pôt subuenire vtriq. ff. ad Syllania. si quis ĩ graui. §. si cũ omnes.

c Ecclesiastica pſonã.] quia clerici patroni pingui⁹ ius habent q laici. arg. 16. q. 5. si quis eporum. vel quia clerici variare non debent, in pœnam eorum hoc statutum est. Ala.

d Qui prior est tẽpore.] sic ꝫ. eo. pastoralis. & ita habes hic, q qui prior est tempore, potior est iure. ꝫ. de maiori. & obedi. c. 1. vbi de hoc.

1 Vt de refer. c. pinult. lib. 6. Ioan. Andr.

† De hoc axiomate ut de q latè scri bit Casane⁹ in catalogo gloriæ mundi, par. 12. cõsideratione 96. adde Dynũ & Ioan. And. in regula, qui prior, de regul. iur. lib. 6.

2 Concor. l. si fundũ. & l. gñaliter. cũ multis aliis. C. cui pot. in pig. habe.

NObis.] Tria sunt dicta. Secundum ibi, Ceterum. Tertium ibi, Pro fundatione. Abb. Siculus.

CASVS. Quæsitũ fuit à Papa, vtrum aliquis efficiatur patronus ex sola constructione ecclesiæ? Item quæritur, vtrum patronus sit ad electionem plebani cũ clericis admittendus, vel repellendus, quãuis allegauerit se ex lõga consuetudine interesse debere: taliter rñdet Papa, q si aliquis de assensu epi ecclesiam construxerit, ex hoc ipso ius patronatus acquirit. Ad secundam qõnem rñdet, quòd in ecclesia conuentuali consensus patroni ad electionem faciendã non est requirendus, sed electioni iam factæ eiusdem requiri debet consensus. nisi aliter de sua iurisdictione obtineat. Sed in capella vbi vnus presbyter eligitur, patronus ipsum epo præsentare potest, & debet, de iure. Item patrono honor processionis seruatur: & si ad inopiam vergat ab ecclesia illi secundum facultates ipsius succurritur, sicut est in canonibus constitutum. Nota, quod ex sola constructione ecclesiæ acquiritur iuspatronatus. Item in collegiata ecclesia ius electionis non cadit in laicum patronum: secus in capella: ubi vnus tantum eligitur. Itẽ patrono debetur honor processionis. Item si patronus ad inopiam vergat, ecclesia illi succurrere debet.

e Assensu diœcesani.] aliàs non potest, de consecra. dist. 1. nemo. & in auth. de mona. §. illud. col. 1.

f Construxit.] & ita ex constructione acquiritur iuspatronus, 16. q. 7. Frigentius. & capit. piæ mentis. & ca. filiis.

g In conuentuali.] conuentualis dicitur, ex quo duo vel tres in collegio sunt. ꝫ. de elec. c. 1. Sed videtur q tres ad minus debeant esse. ff. de verb. signi. Neratius. tamen in vno retinetur ius collegij ꝫ ff. quod cuiusq. vniuersita. sicut. §. vlt.

ADDITIO. Quidam dicitur contrarium.

h Honestius.] Imò necesse est quod requiratur, vt vr. ꝫ. de elec. cũ terra. & melius eo. ti. sacrosancta, qa posset excipere ꝯ ipsum si non esset idoneus, etiã post confirmationem, si male versatur, tenetur denunciare episcopo. 16 q. 7. filiis. & arg. opti. 18. q. 2. abbatem.

3 De hoc ꝫ. de postu. c. 2. & 65. dist. si forte. Dixit hic Vin. q pluralitas facit collegiũ, cum ad hoc sint instituti, ut corpus faciant; & remittit ad not. p eũ de elec. sacrosancta. Io. An.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

CAP. XXV.

NObis ᵗ fuit: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taleᵗ damus responsum, quod si quis ecclesiam cum assensu[e] diœcesani construxit,[f] ᵗex eo iuspatronatus acquirit. ¶ Ceterum in cõuentuali[g] ecclesia, non electioni prælati facienda, sed iã factæ honestius[h] patroni postulatur assensus: nisi aliter de sua[i] iurisdictione obtineat, vt partes suas interponere debeat electioni tractãdæ. Sec⁹ tamen est in capella:[k] in qua vn⁹ presbyter à pa

i Nisi alter de sua iurisdictione.] nõ vr q istud fiore possit qa si intelliga s hoc gñaliter de quocũq. patrono, obstat manifestum ꝯrium. ꝫ. & ele. sacrosancta. & c. Massana. vbi habes, q ius eligendi nõ cadit in laicũ in collegiata ecclesia, nec valet aliqua ꝯsuetudo, vt laicus intersit cũ clericis in electione ꝑla. i. ut hic vr ꝑmittit; qualiter ergo rñdebim⁹ ꝯrijs? Potest dici sm q notauit hic Tancr. q hoc intelligi dẽt cũ ecclesiastica pſona ius obtinet patronatus: puta abbas, vel alias ecclesiastica pſona: q i hmõi pſonæ bene possunt interesse electioni faciendæ cũ clericis ex quo cõsueuerunt ibi interesse electioni faciendæ: vel qa in fundatione reseruauerũt sibi istud ius de cõsensu epi, & sic de iurisdictione sua interesse põt. ar. 18. q. 2. Eleutherius. & sic nõ ꝯdicit, vt notat. in c. sacrosancta. vel potes hoc intelligere gñaliter etiã de laico. Vel expone de sua iurisdictione sibi specialiter concessa in suã fundatione, quã cõcessionẽ ostendere debet. ar. 100. dist. ꝯ mortẽ. & ab eo q hoc cõcedere potuit, scilicet à dño Papa, quia eps nõ posset hoc ꝯcedere: sicut credo 4 ar. prædictæ decre. Eleutheri⁹. & hoc bene probatur. 16. q. 1 hinc ẽt vbi datum fuit tale priuilegium quod rex simul cũ monachis eligat abbatem; aliter vero patronus in electione esse non dẽt. & sic vtroque modo cessant prædicta contraria. consuetudo enim hic non prodest.

† Cap. 2. eo. ut. in 2. cõp. Et ui. de cõc. Trid. sess. 14. de refor. c. 12. & sess. 25. de reformat. c. 9.

† al. taliter respondem⁹

† constru. xerit.

4 Idem Ho. Nec ob. in auth. de ecc. tit. § si quis ædificationẽ colla. 9. quia ei nõ est stãdum in talibus. 10. di. c. 1. sm cum põt & aliter intelligi ut dixi sm cũ sup ver. tractandæ. Ioã. And.

[Glo. seq. quærit, alle. pro, & contra. dat vnam solutionem, cui opponit, & oppositioni adhæret. finis reciper quæstio. an perdat patronus ius præsentandi, & c. sol uit respondens ad contrarium.]

K In capella.] sed nunqd inuito patrono posset fieri hæc capella collegiata ecclesia, 5 & sic amitteret præsentationẽ? Nõ vr. arg. ad hoc. ff. si serui. uendi. is cuius familia. in fi. & ff. de usu & habita. l. vlti. & 10. q. 1. c. 1. arg. 10. q. 1. decretũ. ubi ordinatio ecclesiæ ꝑtinet ad. epum & c. nouerint. & ff. de vsu. & habi. l. ulti. in fine. Satis posset concedi. q posset in fauorẽ ecclesiæ, & sic punietur patronus sine culpa, sed non sine causa. ꝫ. ut lite non contesta. quoniam. §. si verò, in fi. & 22. dist. renouantes in alijs omnibus remanet patronus præter quã in electione prælati. ius psa enim fundatione hoc euenire posse patronus ꝓspicere debuit, & sic cauere per superiorem. ff. loca. si quis domum. §. 1. & 23. di. in nomine dñi. & ꝫ. de electio. licet. Sed his non obstantibus vr, q inuito patrono capella in præiudiciũ patroni nõ possit fieri collegiata ecclesia, ut vr bene ꝓbari 16. q 7. monasteriũ & c. seq. ubi dr expresse q eps non potest auferre ecclesiam à dispositione patroni. & ita eo inuito collegiata fieri nõ pôt; sicut eo inuito nõ potest ei auferri directè ius præsentandi. 16. q. 7. decem mus. &

5 De hoc ui de notata in c. dilectæ. de excessib. præla. de Hostien. in ꝫ. eo. suggestium. & Io. And. hic.

nium,& j.eo tit. cum dilectus. vbi de hoc argu. nec in directè. & ubi aliquid ei vna via prohibet, alia via non conceditur. s. de procu. cap. tux. cum suis concord. ibi positis. Item & alia ratione non debet fieri collegiata inuito patrono. Cum enim ecclesia teneatur prouidere patrono, si ad inopiã vergat: si hoc fieret, nõ posset sibi postea prouidere sicut prius poterat, ergo sua interest ne fiat collegiata: qd probat 16. q.7. quicunque. directè ergo non põt priuari iure præsentandi, ut dictũ est, ergo nec indirectè faciendo ecclesiã collegiatã. Hoc credo verũ, & æquũ & honestũ. vt per hoc laici inuitentur ad cõstructionẽ ecclesiarum: sicut per cõtrarium à prouisione ecclesiarum reuocarẽtur, & ita patrono inuito capella nõ potest fieri collegiata: sicut dominus rei non potest vsum rei immutare, etiam in melius inuito vsufructuario: vt dr lex prædicta. ff. de vsu & habi. l. vlt. in fi. Sed dato secũdum dictũ alicuius, quod capella possit fieri collegiata ecclesia inuito patrono, non perdit propterea ius præsentandi rectorem. Si verò consentiat, vt possit fieri collegiata sine protestatione iuris sui in eo casu dicerẽ electionẽ rectoris ad collegiũ tantũ pertinere; & hoc etiã tempore fundationis fieri potuit. arg. eo. præterea 2. & 18. qõ. 2. Eleutherius. vtroq; tñ casu remanet patronus quantum ad alia. & hoc c. & alia iura, quæ dicunt, quod in ecclesia collegiata patronus ĩ electione esse nõ dẽt intelligitur de illis ecclesiis, quæ ab initio de voluntate patroni factæ sunt collegiatæ. Ber.

¶ Vox, ecclesiæ, deest in antiquis.

† moderatè.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp.

trono eligitur, & pro institutione habenda, loci episcopo præsentatur. ¶ Pro fundatione quoq; ecclesiæ† honor processionis fundatori seruatur: & si ad inopiam vergat, ab ecclesia illi modestè a† succurritur, sicut in sacris est canonibus b institutum.

¶ Innocentius tertius Rothomagen. archiepiscopo.

¶ *Patronus ecclesiæ vacantis, quãquam sit clericus, ad eã se præsentare non potest.*

CAP. XXVI.

PEr† nostras postulasti litteras edoceri, vtrũ clericus ad vacantem ecclesiam, in qua ius obtinet patronatus, se ipsum (si est idone⁹) valeat præsentare. Cum igitur nullus se ingerere c debeat ecclesiasticæ prælationis officiis: Respondemus, qđ nullus se potest ad personatum alicuius ecclesiæ præsentare: d quamtũcunq; idoneus sit, & quibuscumque studijs & meritis adiuuetur.

¶ Idem Conuentren. episcopo.

¶ *Si quæstio iurispatronatus inter patronos non diffinitur infra quattuor menses, episcopus ordinabit ecclesiam sine præiudicio eorundem.*

a Modestè.] habito respectu ad facultates ecclesiæ, & ad qualitatem personæ. 10. q. 3. c. vlt. & ff. de vsufr. sed & si quid. §. 1.

ADDITIO. Vnde versus.

Patrono debetur honor, onus, vtilitasque;
Præsens vt præsit defendat, allatur egenus.

b Canonibus.] 16 q. 7. quicunque.

PEr nostras.] Alias, Per tuas. Consultatio ponitur & responsio. Secunda pars ibi, Cum igitur. Abbas.

CASVS. Clericus habet ius patronatus in aliqua ecclesia: quæritur, vtrum possit ad eam vacantem præsentare se ipsum: & respondet, quod non, quantuncumque sit idoneus: quia nullus se ipsum eligere debet. No. quod nullus debet se ipsum ingerere alicuius prælationis officio. Item nullus potest se ipsũ præsentare, quantuncunque sit idoneus.

[Glo. seq. contrarium signat.]

c Ingerere.] hoc ipso tãquam ambitiosus debet repelli. 8. q. 1. in scripturis, & 1. q. 6. si is qui. fin. C. de episc. & cler. si quem quæ. & ff. de proc. quod omnia 1 quia nõ ambitione, sed labore vnumquemq; ad honorem conuenit peruenire. C. de re mil. cõtra publicã. li. 12. & 61. dist. miramur. ad fi. arg. cõtra s. de elect. cum in iure.

d Præsentare.] quia differentia debet esse inter præsentatum & præsentãtem: dantẽ & recipientem. s. de insti. cum ad nostrã. & inter baptizatum & baptizãtem. j. de baptis. & eius effe. debitum. & ff. de tut. & cura. da. ab his. prætor. & ff. de offi. præt. l. vlt. 2 & hæc est rõ quare persona electa non videtur computanda inter eligẽtes, vt augeat numerum eligẽtium: quia à se ipso oriri nõ debet. 24. q. 1. didicimus. & intu ortus occidit. q. 1. quibusdam.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp. Vide Geminianũ in ca. 1. §. verũ. de iure patr lib. 6. adde Lapũ allegatio 75. & 95.

† Hæc duo verba, ab eo, desunt in codice Barbatiæ in antiqua cõpila. & in omnib. manuscriptis Vatic. & seriis antiquæ compila. iudicat omnino abesse oportere.

1 Vide de procu. mãdato. in fin. 2 gl. Ioan. And.

2 Est. n. natura correllatiuorũ, quod vnũ nõ sit reliquũ. ff. de pscr. verb. l. 1. in princi.

CAP. XXVII.

CVm† propter discordias laicorum: & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus, si de iure patronatus quæstio emerserit inter aliquos: & (ab † eo) cui cõpetit, infra quattuor e menses nõ fuerit diffinitum, ex tunc ecclesiam ipsam de personę non differas idonea ordinare; Ita quod illi ex hoc non debeat in posterum præiudicium generari, qui ius euicerit patronatus.

¶ Idem Archidiacono & Cancellario Altissiodoren.

¶ *Legatus de latere ecclesiã cuius alia ecclesia est patrona, collationi suæ reseruare potest, licet non vacet, & conferre cum vacat. hoc primo. Ex duobus præsentatis a patrono laico, potest superior instituere secundum. hoc secundo. Et sic quo ad intellectum iste textus habet duo dicta diuersa: licet quo ad litteram ambo commisceantur.*

CAP. XXVIII.

CVm† dilectus fili⁹: & infra. ¶ Cum Hostiensis episcopus tunc Apostolicæ sedis legatus archidiacono Carno

CVm propter. Diuiditur, quia primò dictum ponit. Secundo protestationem subdit: ibi, Ita quod. Abbas.

CASVS. Dr hic, quod si qõ emerserit inter patronos de iure patronat⁹, & ĩfra quattuor mẽses nõ fuerit diffinita, liceat ex tũc epo ecclesias ordinare, ita tñ quod nõ fiat in posterũ pıudiciũ illi, q ius euicerit patronat⁹. No. quod qõ iurispatronat⁹ ĩ. quattuor menses terminari debet. Itẽ propter discordias patronorũ: nõ debet ecclesia priuari diuino officio. Itẽ ordinatio pı. nõ facit pıudiciũ patrono euincẽti iuspatronatus.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp. Vide concil. Trid. sess. 24. de refor. ca. 19. vbi huiusmodi reseruationes videnẽ prohiberi.

[Glo. seq. allegat vnam concordan. signat vnum cõtrarium, & vtrobique remittit.]

e Quattuor.] sup. eo. qm arg. contra. sup. eo. cam te. ibi soluitur. Quod dicitur hic, intellige per id quod dicitur sup. eod. quoniam, & c. cam te.

CVm dilectus.] Diuiditur. Nam primo ponitur petitio. Secundo diffinitio, ibi, Nos igitur. Abb. Siculus.

CASVS.

CASVS. Eps Hostien. Apostolicę sedis legatus mandauit archidiacono Carnoten. vt ecclesiam quæ primo vacaret in archidiaconatu suo donationi suæ reseruaret, prohibēdo eidē ne alicui ɔferret eādē, de qua V. clerico suo prouidere volebat. Tandē vacauit eccl'a de Berouilla: archidiacon⁹ ꝯ mādatū legati G. subdiaconum pſentauit ad ipsam dięcesano epo, q tñ nō fuit admissus: legat⁹ hoc audiēs cassauit qđ archidiaconus fecerat, & ecclesiā illā præfato V. concessit sic vacantē: post ho. vacauit quædā prębenda in ecclesia S. Martini Carnoteñ. quæ assignari debebat de iure H. clerico: dięcesanus eps cōsiderans ꝙ prębenda sancti Martini magis congruebat V. præfato, q ecclesia de Berouilla, & ecclesia de Berouilla magis cōgruebat H. clerico, præbendam sancti Martini assignauit V. clerico legati, & ecclesiā de Berouilla post assignationem ipsius V. ad præsentationē ipsius archidiaconi pdicto H. clerico ɔcessit: vñ orta fuit cōtrouersia īter H. clericū, & G. subdiaconū, cui archidiaconus ecclesiā de Berouilla contulerat: vnde dictus H. & pfatus G. subdiaconus ad curiā accesserunt, diu super ipsa ecclesia litigādo: dñs Papa auditis hinc & inde ꝓpositis cōsiderās, ꝙ si archidiaconus Carnoteñ. prędictus pręfatū G. subdiaconū tāquā laicus pręsētauit, & ipse nō fuit per dięcesanū admissus, sed dictus H. ab archidiacono præsentatus, & ab epo institutus: ſm decre. Alex. non primus, sed secundus dēt ecclesiā obtinere: Si verò archidiaconus prædictū G. subdiaconū tāquam clericus præsentauit: qⁿ in eo quòd tāquam clericus faciebat, suberat iurisdictioni legati: vnde non ꝯ probationē, sed ꝯ prohibitionē legati, qui donationi suæ collationē ipsius ecclesiæ decernebat reseruādā, ad eā non potuit alium postmodum præsentare: vnde Papa præsentationem ipsius G. minus canonicè factam decreuit: & ea non obstante pronunciauit concessionē ipsius ecclesiæ H. clerico factam, canonicā extitisse, adiudicando eidem ecclesiam ipsam cum fructibus medio tempore perceptis, aduersario perpetuum silentium imponendo. Nota ꝙ legatus potest sibi reseruare collationē vacaturi beneficij. Item laicus patronus siue clericus patronus ratione patrimonij quantum ad præsentationem non subest legato: vnde eo inuito ecclesiam concedere non potest: quod est valde notandum. Item clericus patronus ratione patrimonij sui variare potest quia in hoc non reputatur clericus, sed laicus. Itē præsentatus quousque non fuerit institutus, non dicitur habere plenum ius. Item qui canonicè non habet ecclesiā, fructus quos medio tempore percipit, restituere dēt.

† V. ... teñ. mādauerit, vel ecclesiam, quā in archidiaconatu suo primò vacare contingeret, donationi suę seruaret, inhibēs, ne alicui cōferret eandem: de qua G. † clerico dispo-suerat ꝓuidere: & ecclesia de Berouilla ibi vacasset; idem archidiaconus contra mandatum eiusdem legati, ad ipsam G. subdiaconū pręsētauit: a cuius facto ab eodem legato cassato, ipse præfato G. † cōcessit ecclesiam sic vacantem: & infra. ¶ Vacante verò quadam præbenda in ecclesia sancti Martini Carnoteñ. dięces. episcopus dictam ecclesiā, ad præsentationem archidiaconi H. clerico, præbendam verò pręfato G. † assignare curauit. vnde ipse H. supplicabat eandē sibi ecclesiam confirmari, vtpote quàm ad præsentationē archidiaconi veri patroni se dicebat adeptū: & infra. ¶ Nos igitur attendētes, quod & si præfatus archidiaconus memoratum G. tanquam laicus, c † ad illam ecclesiam præsentasset, quia † tamen per dięcesanum episcopum admissus nō fuit, sed dictus H. ab eodem archidiacono præsentatus, à dięcesano episcopo institutus, iuxta statutum d Alexandri Papæ, non primus, sed secundus ius est assecutus in ecclesia memorata, & si archidiaconus præfatum G. tāquam clericus pręsentauit: quoniam in eo quod tanquam clericus faciebat, suberat iurisdictioni legati: vnde postquam idem legatus donationem illius ecclesiæ sibi decreuerat reseruādam, e ad eam tanquā clericus f nō potuit quēpiam præsentare; g præsentationē ipsius minus

† V.

a Præsentauit.] episcopo dięcesano, sed non fuit admissus, vt ꝭ sequitur.

[Glos. seq. ponit partem casus.]

b Ecclesiā.] de Berouilla. s. in qua legatus instituerat pdictū G. sed dięcesanus eps fecit ibi quandā cōmutationē de cōsensu partiū: pbenda illa, q vacabat in ecclesia sancti Martini Carnoteñ. debebat assignari H. clerico: vñ G. renūciauit illi ecclesiæ de Berouilla, quā habuit à legato, & eps ei ɔtulit illā prębendā in ecclesia S. Martini, quā debuit habere H. & illā ecclesiam de Berouilla sic vacantē ad pręsētationē prędicti archidiaconi contulit H. clerico: vnde orta fuit contentio inter istū H. & pdictū G. quē primò pręsentauit archidiaconus cōtra mandatū legati.

c Tanquam laicus.] rōne patrimonij: & Papa argumētat duobus modis, & vtroq; modo ducit ille ad incōueniens: Primò sic, si pręsentat eū tāquā laic⁹, melior est cōditio possidētis. s. eo quod autem. 1. rñ. Si tāquam clericus, ergo præsentatio nō tenuit: qa erat interdicta per legatum, & ita pro non dato habetur. s. eo. quod autem 1. responso.

d Statutum.] Alexandri, s. eo. quod autem 2. respon.

† Infertur ꝙ clericus ī patrimonia- lib. censetur vt laicus. no tat Alberic. de Rosat. in l. fin. C. si cō tra ius vel vti. pub.

† al. ita: quia tñ p dictum dięcesanum admissus, &c. & vox, episcopum, deest in antiquis, & recētioribus magis emendatis.

[Glos. seq. quærit, & soluit.]

e Decreuerat reseruandam.] sed quid si exiret prouinciam a & vacaret? Credo quòd archidiaconus tunc illā posset conferre: quia egrediendo prouinciam finitur legatio. s. de offi. le. nouit. & c. vlt. sed si reseruasset donationi Papæ, tunc non credo quòd posset illam conferre: secus in negotijs iam cęptis antequam egrediatur prouinciam. s. de offi. lega. cap. vlt.

f Clericus.] secus si tanquam laicus: quia tunc posset, non obstante reseruatione legati.

[Gl. seq. obijcit de decreta. dilectus. & soluit. Secundò obijcit de fraude vacaturæ, per decret. constitutus, & soluit. Tertiò obijcit de absurditate & soluit, quærit, alleg. pro, soluit contra.]

g Quempiā præsentare.] & ita patet hic, ꝙ legatus pōt reseruare suæ donationi primā vacaturā. 3 & si ꝯ fiat, nō valet. sed vr ꝙ talis ꝓhibitio nō valeat. ar. s. de pb. dilectus. qa concessio de prima vacatura facta à legato nō tenuit ibi. Sed nō est ꝯ: quia hic nō dedit, sed reseruauit suæ donationi, sed ibi dedit. Pręterea istud vr fieri in fraudē canonis. vnde non deberet valere. s. de conces. præb. constitutus aliud est de episcopo: qa uō habet tantā potestatē sicut legatus: vnde episcop⁹ nō posset 4 sibi reseruare primam vacaturam, cū talem potestatē non habeat: imò si vacaret, cum ad eum nō pertineret, cōferre non posset. Item vr quòd liberam electionem posset

a Expendit est ꝭ. de off. le. c. pen. 1. rñ. lib. 6.

3 Vide Cōc. Trid. ses. 24. de refor. ca. 19. vbi huiusmodi reseruationes ꝓhibentur.

4 Qđ posset legat⁹ de latere. ꝭ. de of fi. leg. c. 1. li. 6. Ioā. And.

1 Prouisum est, quia in vna ecclesia collegiata pendēte vna reseruatione nō pōt facere aliā, j. de officio le. p̄senti. 2. rñ. li. 6. Io. An.

† decreuim⁹

† Vox irritā, deest in oīb. antiqs exēplaribus.

possit legatus auferre capitulo: quia qua ratione potest reseruare sibi primam vacaturam, & secundam & tertiam, & sic non eligeretur. 1 Dicas ꝙ liberam electionem non potest auferre: quia si sic esset, priuaret eos in totum, quod non posset: licet tempore suæ legationis posset interdicere & reseruare sibi electiones. Sed nunquid legatus posset dare ecclesiam inuito patrono laico? Quod videtur: quia plus iuris habet in concessione prælatus, quā in præsentatione patronus, s. de offi. le. dilectus. quia quilibet patronus vndecunque habeat patronatū, subest legato quantum ad ius patronatus, id est, quantum ad cognitioné iuris patronatus. arg. s. de iudi. quanto. sed hoc videtur speciale in legato dñi Papæ: quia eps inuito patrono non posset ecclesiam dare. 16 q. 7. decernim⁹. Sed certè quāuis patronus subsit legato quātum ad ius patronatus, idest, quantū ad cognitionem iuris patronatus: non tamen videtur ꝙ ei possit auferre præsentationem prouenientem ratione patrimonij, sicut posset ꝓuenientem ratione ecclesiæ: & hoc innuitur hic ex hac distinctione: aliàs quare distingueretur inter p̄sentatum à laico, vel clerico? Licet enim Papa concederet, ꝙ legatus concederet ecclesias inuitis patronis, non tamen sequitur, quod concesserit inuitis patronis habentibus ius patronatus ratione patrimonij. argum. ff. ne quid in loc. publ. l. 1. §. si quis à principe. Quidam præferunt primum dictum. 2 Sed istud maiori nititur æquitate, vt patronus ratione patrimonij quo dotauit ecclesiam, non priuetur iure suo: nec fiat ei hæc iniuria. & propter hoc subtraherentur & ipse & alij à fundatione ecclesiarum, & hoc est verum.

† Ca. 4. eo. ti. in 3. comp. & ꝓ intellectu vide Archidiaconū in c. decernimus. 16. q. 7. ad. le Geminianū in ca. ꝑ simoniā 20. distin. & Hostiens. in sūma. tit. de iure patr. §. in quibus.

2 Vr̄ placuisse Guil. in spec. de legato §. nūc tractemus. & G. Na. in decr. dilectus. Io. And.

canonicè factam decernimus † irritam, † & ea non obstante, concessionem eiusdem ecclesiæ factam prænominato H. pronunciauimus canonicam extitisse; adiudicantes eidem præfatam ecclesiam, cum fructibus medio tempore perceptis [a] ex ea, plenè ac pacificè possidendam prædicto G. super hoc perpetuum silentium imponendo.

¶Idem Elien. episcopo.

¶ Si laicus patronus duos successiuè præsentet, valet institutio de secundo, non obstante appellatione prius facta per primum: episcopus tamen qui malitiosè primum repulit, eidem in competenti beneficio prouidere compellitur, & in hoc vltimo est casus singularis.

CAP. XXIX.

PAstoralis † officii: & infra. ¶Postulasti edoceri, an clericus ad aliquam ecclesiam à patrono laico præsentatus, si diœcesanus episcopus ipsum nō duxerit admittēdum, ex huiusmodi præsentatione aliqd iuris assequatur in illa: Et si fortè idem ad sedē Apostolicā appellauerit,[b] & post appellationem ab ipso interpositam, idem patronus alium curauerit præsentare, ac secundum instituit † episcopus præsentatū, idem ab ipsa ecclesia debeat amoueri.

¶Nos igitur Alexādri † Papæ vestigijs inhærētes, q inter præsentatos à clerico & laico patronis distinguēs,[c] inter p̄sentatos à laico conditionē possidentis cēsuit[d] meliorem: Dicim⁹, quòd institutio præsentati, secundo loco à laico patrono, robur[e] obtinet firmitatis. Verūtamen constituimus, vt episcopus, q præsentatū idoneū maliciose[f] recu-

a Cum fructibus inde perceptis.] quia malæ fidei possessor fuit, ex quo præcessit mandatum: nec fuit per episcopum admissus, vt hic dicitur, & ita nullam habet excusationem. C. de rei vendic. certum. imò & quos percipere potuisset legitimè institutus: quia est violentus possessor. s. de restit. spoliato. grauis. vbi de hoc. Ber.

PAstoralis.] In prima ponitur consultatio. In secunda responsio. ibi, Nos. Et vtraque pars subdiuiditur, vt patet in textu. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis est præsentatus episcopo à patrono laico. ad aliquam ecclesiam vacantem: sed episcopus ipsum non admisit: quæritur vtrum ex tali præsentatione ius sit illi acquisitum in illa ecclesia, & si ille appellauerit vel alius instituatur, & post appellationē patronus alium præsentauerit, & episcopus secundum præsentatum instituerit; quæritur, vtrum ille ab ecclesia debeat remoueri: Innocentius verò volens inhærere vestigijs Alexandri, qui distinguens inter præsentatos à laico & clerico patronis, possidentis conditionem censuit meliorem, rñdet ꝙ institutio secundo loco præsentati à laico patrono, robur obtinet firmitatis: Sed quia episcopus idoneum clericum sibi præsentatū malitiosè admittere recusauit, statuit vt ad prouidendū eidem in cōpetenti beneficio cōpellatur, quatenus puniatur in eo in quo peccauit. Nota quòd laicus patronus potest variare ante institutionem. Itē inter præsentatos à laico & clerico, melior est conditio possidētis. Item aliquis punitur in eo in quo peccauit, & meritò, quia iniuriam fecit primo præsentato.

[Gl. s. q. dat vnam concordan. quę argumentatur pro, & soluit.]

b Appellauerit.] similis appellatio est j. eo. ca. vl. Sed nunquid tali appellationi erit deferendum? Videtur ꝙ sic: quia ex sola p̄sentatione facta à vero patrono acquiritur ius præsentato: ita ꝙ si alium nō præsentauerit, obtinere debet aduersus alium institutum. s. de re iudi. cum Bertoldus. & 16. q. 7 decernim⁹. & ita tenet appellatio, cum nullus alius sit adhuc præsentatus. Potest dici, quòd appellatio ab initio tenet: sed si patronus postea alium præsentauerit, & episcopus instituerit ipsum, iam non obstat appellatio, cū ei pmissum sit à iure variare. 3 s. eod. quod autem. & cap. cum autem. Episcopus verò punitur, qui illum primum præsentatum non admisit, vt hic dicitur. sed non ex vi appellationis, sed quia malitiosè ipsum repulit.

c Distinguens.] s. eo. cum autem.

d Censuit.] s. eo. quod autem.

e Robur obtinet.] ecce vnam differentiam 3 inter præsentatos à laico & inter præsentatos à clerico, quia laicus variare potest, clericus non, s. eod. cum autem. vnde videtur quod si laicus præsentet indignum, non perdit ius eligendi. argum. s. de offi. ordi. cùm vos. vbi de hoc.

f Malitiosè.] sed quis probabit quòd malitiosè nō admiserit? episcopus non, quia pro ipsius facto præsumitur. s. de elec. bonæ. 1. & s. de proba. possessionem. Itē nullo aliquid obijciente, ipse potest eum repellere. s. de elect. venerabilem. & ca. cum nobis olim. argum. 28. distin. priusquam. & 39. distin. Petrus, sed potius contrarium est verum. 4 quia qui malitiam obijcit, eam probare debet, ff. de prob. quoties. § qui dolo, & 6. q. 2. placuit. c. si tantum Dicēdum est hic, quod episcopus debet ostendere, quod ille non sit idoneus, quia quilibet præ-

† instituerit

† al. Lucij. q̄ varietatē notat ēt Host. hic, & luculenter declarat, cum videto.

3 Et multa impediunt faciendū q̄ non cassant iam factum s̄m Innoc. Ioan. And.

3 Al. plures differentias recenset Panormitanus in ca. cū pp. s. eod. tit.

4 Hoc reprobat hic Ioā. And. ex aliorū sñia, quā videto.

set præsumitur bonus nisi probetur malus. s. de seru. in or. fac. c. vni. & s. de præsump. dudum. aliàs præsumitur malitia epi. arg. ff. de rei vẽd. is qui dolo. & fuit hoc nouum ius & exquisitum, vt episcopus propter dolum suum teneatur ei prouidere. arg. prædictæ l. is qui dolo. & in hoc præiudicat successori, sicut si ordinaret illum sine titulo. s. de præb. cum sm Apostolũ, & est simile; qui enim recusat idoneũ fideiussorem, tenetur actione iniuriarũ. ff. qui satisd. cog. l. si verò. in fine. & eo ipso probat malitia, ꝙ eum repellit, nulla examinatione facta de ipso.

† Aureñ.

a In quo.] sic ergo punit aliqs in eo in quo deliquit. sup. de trãsla. q̃ to. & c. inter corporalia. & j. d im mun. eccles. c. vlt 17. q. 4. frater & coeps.

† Cap. 5. eo. tit. in tertia compilatio. Videto hic inter alios Henricum Boich, & de intellectu Lãbertinũ de iure pat. artic. 8. q. 5. par. 3. lib. 2. & art. 6. q. 5. lib. 3.

Postulasti. Nullũ ꝑiudicium generat patrono, qui non cõsentit ꝑsentationi factæ per rectorẽ, de ordinando ad titulũ ecclesiæ suæ. Primo ponitur consultatio. Secũdo rñsio: ibi, Ad quod breuiter. Abb. CASVS. Primo format talis qõ: Vtrum sacerdos parochialis ecclesię possit aliquẽ ꝑsentare ad ordines ad titulum ecclesiæ suæ irrequisito patrono. & si possit intitulati irrequisito patrono: quæritur, vtrum per talem intitulationem fiat præiudicium patrono, quo minus possit præsentare quem voluerit, cum ecclesia vacauerit illo intitulato ex. [illegible] Ad primam quæstionem non videtur Papa respondere: sed ad secundam respondet, ꝙ per talem intitulationem nullum præiudicium generatur patronis in posterum, quin possint ad illas ecclesias cum vacauerint, quos voluerint præsentare, nisi illi de assensu patronorum intitulati fuissent. Nota ꝙ per factum prælati non præiudicatur patrono in præsentatione futura: nisi patronus consentiat facto rectoris.

[Gl. seq. primo obijcit, & soluit. Secundo quærit, argu. pro, sol. &c. Tertio ponit lecturam Ioan. cui obijcit, sul dens rationem ipsius I. quam approbat.]

b Vtrum electio.] duæ proponuntur hic quæstiones: Vna est, si sacerdos parochialis possit aliquem ordinandum præsentare ad titulum ecclesiæ suæ: irrequisito patrono. Secunda, si vacante ecclesia ille sic intitulatus sit alij præferendus, quem patronus præsentauerit? Ad primam quæstionem non videtur respondere: Ad secundam respondet, quòd non fit præiudicium patrono, quin possit præsentare quem velit. Per hoc potest dici, quòd vtrique quæstioni responsum est, vt sic illi intitulati maneant in ecclesia, patronus tamen potest præsentare quem velit, qui erit prælatus ecclesiæ. & isti intitulati ius non habent in ecclesia: quia nec sunt ibi vt collegium, sed simplicem sustentationem habent: nec eorum consensus requiritur in electione sacerdotis, sed solus patronus eliget: & ita nõ fit præiudicium patrono per talem intitulationem, quantum ad præsentationem, cum eo inuito possint intitulari: sed si consentiret intitulationi: tunc fit ei præiudicium, quia postea tenetur illũ præsentare, vt dicit in fine. Et quòd fieri possit inuito patrono, est arg. s. de fil. presby. proposuit. & 7. q. 1. illud aliud videtur in patrono episcopo. 16 q. 5. si quis episcoporũ. Sed quid si præsente & non contradicente patrono intitulatur? Videtur cõsentire, ex quo non protestatur ius suum arg. 54. dis. si seruus, & ff. de exercit. l. 1. §. magistrum. & ff. ad municip. l. 2. sed hoc non est verũ: quia non nocet ei taciturnitas, si eo inuito possent fieri talia. Vel posset intelligi aliter qđ dicit interius, vt nullũ patronis præiudicium generetur. dixit Ioannes: non præiudicatur, quin possit remoueri ab ipsis patronis post mortẽ sacerdotis. Sed contra videtur, ꝙ successor tenetur nihilominus illis prouidere. s. de præb. cum secundum Apostolum. & H. dicit, quia ad patronũ videtur spectare non tantũ pręsentatio sacerdotis, sed aliorum clericorum. 63. dist. principali. & 18. q. 2. Eleutherius. & 16. q. 5. si quis episcoporũ. in Auth. de sanctiss. epis. §. si quis oratorij domum. collat. 9. dum tamen adsit consensus prælati, argum. s. de fil. pres. yt. proposuit. nam patroni iudicium multum est sequendum, qui ita dilexit ecclesiam, vt ei sua conferret. arg. ff. de confirm. tuto. si patronus. Contrarium tamen notauit Ioan. in cap. principali. quòd electio clerici non pertineat ad patronum, sed ad prælatum. Credo potius standum (vt hic notatur) vbi sunt tantum duo in ecclesia, scilicet rector & clericus, ꝙ patronus præsentet vtrumque cum ecclesia non dicatur collegiata, 1 vt not. s. de electio. cap. 1. sed in collegiata ecclesia nullum potest præsentare Bern.

† generetur

1 Quæ dicatur ecclesia collegiata, & quibus signis cognoscat esse collegiata, & alia plura huc spectantia tradit hic latè Hẽr. Boich.

sauit admittere, ad prouidendum eidem in cõpetenti beneficio compellatur: quatenus puniatur in eo, in quo [a] ipsum nõ est dubiũ deliquisse.

¶ Idem Aurieñ. † episcopo.

¶ Si ad præsentationem rectoris ad titulũ ecclesię aliquis fuerit ordinatus: patronus, qui nõ consensit, ad ipsam cũ vacabit, poterit pręsentare.

CAP. XXX.

Postulasti † per sedẽ Apostolicam edoceri, vt cum rectores parochialiũ ecclesiarũ quosdam præsentent ad suarũ ecclesiarum titulos ordinandos, vtrũ electio [b] talium ad ipsos rectores pertineat, vel etiam ad patronos: & si in his patronorum non est requirendus assensus, vtrũ ius illis saluum maneat eligendi: vt cum ipsas ecclesias vacare cõtigerit, intitulati huiusmodi nõ sint alijs pręferendi? Ad quod breuiter respondemus, ꝙ per intitulationem huiusmodi, nullũ patronis præiudiciũ generetur, † quin possint alios ad illas ecclesias cũ vacauerint, præsentare: nisi de patronorum processisset assensu.

¶ Gregorius nonus Archiepiscopo Eboraceñ.

¶ Patronus etiam clericus ecclesiam vacantem conferre non potest: & si contulit, potest nihilominus ad illam pręsentare.

CAP. XXXI.

Transmissę ad nos tuę litterę continebãt, ꝙ cũ capitulũ Eboracen. ecclesiam de Gamesforde vacantẽ, in qua

Transmissæ.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Consultationi. Abbas.

CASVS. Capitulum Eboraceñ. ecclesiæ, ecclesiam quandam, in qua ius obtinet patronus, concesserunt R. clerico: postmodum voluntate mutata L. clericum præsentauerunt archiepiscopo ad eandem ecclesiã post appellationem à dicto R. ad sedem Apostolicam interpositam: quæsiuit archiepiscopus, vtrum clericũ illum sibi præsentatũ deberet instituere, non obstante appellatione prædicti R. respondet Papa, ꝙ illum præsentatum instituere poterit in ecclesia illa, ad quam extiterit præsentatus, tanquam potiorem; dummodo aliquid aliud canonicum non obsistat; cum ex vi iuris patronatus, sola præsentatio pertineat ad patronũ, & non concessio ecclesiæ. Nota ꝙ aliud est concedere ecclesiam, & aliud præsentare. Ille dicitur concedere ecclesiam, ad quem ordinatio ipsius ecclesiæ & collatio pertinet: hoc non potest facere patronus.

[Glo. seq. tect. per q. an valuerit appellatio.

a Post appellationem.] quæ appellatio non tenuit, cum nullu ius haberet, cu ad ipsum non pertineat concessio, sed præsentatio, vt j. sequitur. quia pro non dato hr, &c. s. eo. quod autem, in fi. & ita non intetreat eius appellare: quia non soleut audiri, &c. 2. q. 6. non solent. s. de elec. cu inter R. & s. de his quę fi. à maio. parte cap. ex ore.

[Gl. seq. arg. item obijcit, & soluit.]

b Ex vi iuris patronatus.] no. ergo vim & potestatē, quā haber patronus, qa patronus in eo ꝙ patronus, ecclesiā donare nō potest. 1 s. eo. qd autē. & c. illud. sed solam pntationem, vt hic patet. vnde nil aliud sibi vēdicare debet. s. eo. cu sęculum. & ita ꝯcessio ista nulla fuit. vnde non præstitit impedimētum secundæ pñtationi, q̄ idē caplm postea fecit. sic s. e. illud. & c. cu laici. & est arg. hic, ꝙ nō pręstat impedimentū, quod de iure non sortitur esse ẽtum. Sed vr, ꝙ capitulū Eboracē. faciendo quod nō licet, cōcedendo ecclesiā, priuari debuit potestate, saltē ea vice, præsentandi, quia dixit sibi ius, & vt puniat in eo, i quo deliquit. s. eo. pastoralis. s. de transl. quāto. & arg. 16. q. 6. placuit. Propter hoc nō puniunt: quia & ipsi ijdē correxerunt factū suum, pręsentando, ꝑut debebāt, nec est iste casus, in quo priuetur quis ptāte eligēdi, quia cū sit illud pœna, nō debet imponi, nisi exprimat ꝙ sit imponēda. Præterea, nō peccauerunt eligendo; quia non elegerūt: ergo puniri non debent in eo, in quo non peccauerunt.

c Potiorem.] & verè potior est, quia nullum ius habuit alter, a vt dictum est.

†Non repręsentādo, qd facere potuerunt, sed cōferendo qd facere non possunt.

1 Nō pōt vti patron⁹ his verbis, cōcedo, do, trado, dono ecclesiam: pōt tñ dicere. cō cedo, vt habeas hāc ecclesiā, & tūc ponaī conce dere pro cōsentire. ponitur rñ ecclesia qñq; pro iure patronatus. 16. q. vlt. nemini. & c. si plures. & dñiū ponit ꝑ cura. ead. q. monasterium, fm Vinc. & Goff. Io. A.

† Vide Turrecre. in c. q̄ sitū. 1. q. 3. & Couar. li. 3. varia. resol. c. 7. & Sotū li. 6. de iust. & iure, q. 5. art. 1.

† Garmaciā. Garmaciam; sed vt plurimum hñt antiqui codices, vt st impressum.

1 Propter qd ponitur electiuē, nō cōpositiuē, fm Hostiē. Ioan. And.

ius obtinēt patronatus, R. clerico cōcessissent, † ipsi postmodum L. clerico cum tibi ad eandem ecclesiā præsentarunt post appellationem a ab eodem R. ad sedem Apostolicam interiectam; & infrà.

¶Consultationi tuę taliter respondemus, quòd cum ex vi b iuris patronatus, non concessio, sed præsentatio pertineat ad patronum, pręsentatum (si ei aliquid non obsistat canonicum) instituere in ipsa ecclesia poteris, vtpote potiorem.c

TITVLVS XXXIX.

De censibus, † exactionibus, & procurationibus.

¶Ex cōcil. apud Guarmaciā. †.

¶ Ecclesia fundanda debet pro dote tribui mansus liber à quolibet seruitio tēporali: ad ecclesiasticum tamen tenetur: sed si aliquid confertur ecclesiæ vltra mansum, tenetur ecclesia ex eo soluere onera consueta. hoc dicit inhærendo litteræ.

DE CENSIBVS, &c.

Visum est supra de vno onere ecclesiarum, vt est ius patronatus, restabat meritò videre de alijs oneribus, ideo subijcitur hæc rubrica.

De hac materia hr 10 q. 2. & 3. p totā. & 23. q. vlt. §. ecce. vsque ad §. hinc datur, 11. q. 1. si tributū. & c. seq.

S Ancitum est.] Vario modo intelligitur; ideò vario modo summari potest. Tria sunt dicta. Secundū ibi, & presbyteri. Tertium ibi, Et si. Abb. Sic.

CASVS. Statutum fuit in concilio Guarmacien. vt vnicuiq; ecclesiæ vnus mansus integer tribuatur, absque vllo seruitio, & presbyteri in eis constituti nullum seruitium faciat, neque de decimis, neque de oblationib. fidelium, nec de domibus, nec de areis, vel hortis iuxta ecclesiam positis, neque de manso prædicto, præter ecclesiasticū: Si autem amplius habuerint, senioribus suis debitum seruitium impendant. Nota quòd dos ecclesiæ immunis debet esse ab omni tributo. Item res transit cum onere suo.

CAP. I.

S Ancitum d † est, vt vnicuique ecclesiæ vnus mansus e integer, absque vllo f seruitio tribuatur. Et presbyteri in eis constituti, non de decimis, neque de oblationibus fidelium, nō † de domibus, neque de areis, † vel de hortis iuxta ecclesiam positis, neque de prædicto manso aliquod seruitium faciant prętet ecclesiasticum. g Et si aliquid amplius habuerint, inde senioribus h debitum seruitium i impendant.

¶ August. † super epistola ad Romanos.

¶ Solutio tributi arguit subiectionem.

CAP. II.

O Mnis anima sublimiorib⁹ potestatibus subdita sit: & infrà.

d Sancitum.] istud cap. habes 23. q. vlt. sancitum.

e Mansus.] mansus dicitur in vulgari Italicorū quantitas terræ, quæ sufficit duobus bobus in anno ad laborandum.

[Gl. seq. quęrit, ponit opinionem Ala. contrarium soluit.]

f Vllo seruitio.] sed quid dices, si mansus ille primo fuit tributarius alterius eccl'æ, quia eccl'a alia parochialis decimas inde pcipiebat? Ala. dicit, ꝙ mãsus iste in fauo rē ecclesię à tributo liberat: sicut seruus factus pbyter, à seruitute liberat. & ad hoc iduxit 23. q. 8. fm canonicā. Alia aūt pdia collata ecclesiæ a tributo non liberantur, vt hic in fi. quia res transit cum onere suo s. de pigno. ex litteris, & de deci. cum non sit. & C. sine cens. vel reli. l. 1. 2. & 3. ff. de pign. act. si anē. & l. seq. §. si fundus. & 23. q. vlt. tributum. & 11. q. 1. si tributum. & C. de epis. & cle. l. 3. in fi. nisi forsitan quid spirituale dicatur in dote ecclesiæ. arg. s. de dec. nouum genus. Sed verius crēdo, ꝙ mansus ille, qui datur ecclesiæ, etiam in ipsa fundationē, si primo erat tributarius, vel soluebantur decimæ de ipso ecclesiæ parochiali, non debet ecclesia propter hoc suo iure priuari. 16. q. 1. ecclesiæ antiquitus. 23. q. 8. tributum. nisi fortassis modicum læderetur, quod de facili pati posset. Sed si ex hoc læderetur, non debet iure suo priuari: quia tunc etiam priuilegium perditur, propter enorme detrimentū. j. de verb. signific. quid per nouale. & hoc benè licitum est, quòd tale seruitium tributum ecclesiasticum appellari potest, ad quod tenetur ecclesia, vt inf. sequitur.

g Præter ecclesiasticum.] ecce quòd ecclesia potest soluere tributum ecclesiasticum. arg. 18. q. 2. seruitium. & 12. q. 2. ecclesiarū. & 11. q. 1. si tributum. & 23. q. vlt. tributum. vt dictum est.

h Senioribus.] i. dñis. 3 & est arg. ꝙ res transit cum onere suo. 16. q. 1. si quis laicus. & 100. dist. c. rationis. B.

i Seruitium.] id est, censum.

O Mnis.] CASVS. Dr hic, quòd oīs anima regibus subdita debet esse, & in signū subiectionis dat tributū. Nota, ꝙ tributi præstatio signū est subiectionis.

[Gl. s. q. recitetur per quæstionem quit us loquatur, & tripliciter soluit.]

† Burchard. lib. 3. decre. cap. 52. Iuo parte 3. c. 55 & c. 1. eo. tit. in 1. cōp. sed in concilijs editis extat in concilio Vormaciensi, cap. 50.

† neque] al. atrijs, sed oēs Vaticani vt est impressum.

† In codice Barbatię ita: Eugeni⁹ Papa. Sed forte mendosè. inuenit aūt hoc in scholijs veterib⁹ sacrorum librorum, quę glossę dicūtur ordinariæ, & interlineares ca. 13. illius epistolæ Pauli. ita Antonius Augustinus.

3 Etiā tēporalibus, q̄ intelligas q̄ tū ad feudalia & seruitia rebus annexa. j. c. t. de maio. & obed. soli. aq. Io. And.

a Vos subditi.] hoc dictũ fuit laicis, sicut illud. 11. q. 1. magnum. & ȝ. de maio. & obedi. solitæ & potest extendi ad clericos circa exteriora. 23. q. vlt. tributũ. Vel quia obedire debent prælatis suis. 23. dist. quamquam. ȝ. de elect. significasti. Vin.

b Probatio. 10. q. 5. illud. C. de episc. & cleri. nulli.

¶ Et vos subditi [a] esse debetis. Ideo enim tributa præstatis: quia hæc est probatio [b] subiectionis.

¶ Gregorius Stephano Cantori. †

¶ Non potest episcopus nouũ censũ monasterio imponere.

CAP. III.

SCientes; † & infra. ¶ Asseruit prædictus abbas presbyterũ [c] Massę nouas monasterio cõsuetudines velle imponere; & infra. ¶ Mandamus, quatenus si ab [d] initio fuerit, etiam labentibus temporibus aliquid nouiter non permittas imponi.

¶ Idem Constantino ep̃o. †

¶ Cæcus & pauper ad collectas non tenentur.

1 Consule epistolã 3. Gregorij vñ sumitur hæc decretalis, vt verius effingas facti speciem.

† Cartulario. li. 12. epistola 20. indict. 7. Contiu..

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cõpi.

† Restitue hãc Iscriptionẽ, put obseruaui in cap. 1. ȝ. de restit. spolia 10.

Sciẽtes.] CASVS. 1 Quidã abbas cõquest⁹ est dño Papæ, ꝙ ep̃s Massæ nouas ꝯsuetudines siue possessiones monasterio suo volebat imponere: vnde mandat cuidam cantori, quatenus sup hoc veritatẽ inquirat, & si ab initio hæc imposita nõ fuerint, de cętero non uiter imponi non pmittat. Nota ꝙ initium spectãdum est. Item nouus census, siue cõsuetudines noue ecclesijs imponi non debent.

c Presbyterũ.] idest, ep̃m 93. dist. legimus. & 95. dist. ecce. & 18. q. 2. hoc tantũ. [Glo. seq. ponit brocar. de initio spectando, alleg. 12. iura, pro si. alleg. 7. ꝓ medio, sex ȝ medium, vnde soluit & remittit.]

d Ab initio.] sic ergo ab initio potest imponi census ab ipso patrono de consensu ep̃i. ȝ. titu. prox. præterea 2. & 18. q. 2. Eluthe ti us. ȝ. eodem, quanto. postea verò imponi non potest, nec impositus augeri. ȝ. eodem: prohibemus, & ita est hic argumen. initium esse spectandum. C. de bon. quæ liber cum oportet. in fi. ff. de pœ. si quis §. qui abortionis. 1. q. 1. quibusdam. C. communia de vsucap. l. 1. & vlt. de consecra. dist. 1. placuit. & ff. commo. l. 1. in fi. & 6. dist. in testamentum. & ȝ. de loca & conduct. propter sterilitatem §. 1. & ff. de nego gest. sed an vltro §. 1. in fi. de verbor. obligationib. continuus § cum quis. ff. de cõtra. & vtili. act. tute. quid ergo §. sufficit. arg. contra scilicet finem esse spectandum. ȝ. qui fil. sint leg. tanta, in Authen. de nup. § quia ver 1. collati. 4. 22. q. 2. quod autẽ ait. ff. qui satisd. cogan. si antequã. de pœnit. dist. 3. §. 1. in fi. 7. quæst. 1. suggestũ. & ȝ. de renun. c. 1. argumẽ. contra, scilicet medium esse spectandum. vnde illud.

Cum media semper gaudebam ludere forma:
Maior enim medijs gratia rebus inest.

ȝ. de testi. cum tu. & 45. distin. disciplina. & cap. sunt namque. & ȝ. de offic. deleg. quætenti. & 23. q. 4. quidam cum bonorum in fi & ff. de pœn. respiciendum. C. de custod. & exhib. reo. si quis, argum. contra, quod medium non sit inspiciendum. C. de hære. institu. sed & si. §. solemus. Solu. medium spectandum est in dissensione opinionum, & opinio media magis est amplectenda. supra de offi. deleg. quætenti. 2 Quod dicitur initium esse spectandum, & finem esse spectandum soluitur supra de electio. dudum. vbi de hoc inuenies alias concordantias.

2 Adde an & qñ medium sit spectãdũ gl. not. in l. solẽt. §. fi. in ver. auarissimũ. ff. de off. pro.

LIcet multum.] Hæc est pars illius. ȝ. de resti. spolia. licet. Abbas Sic.

CASVS. Quidam cæcus conquestus est dño Papæ, ꝙ ipse compellebatur ad soluendas collectas pariter cũ alijs, non habito respectu ad cęcitatem suam: mandat Papa episcopo loci, quod hoc fieri nõ permittat: quia iniquum est, vt qui ita iter afflictus est, in collecta affligere, cũ ei debeat potius ex collecta, si esset necessitas, subueniri. No. quod miserabiles psonę ab ecclesia debẽt defendi. Itẽ afflictis nõ est addẽda afflictio.

CAP. IIII.

LIcet † multum: & inf. ¶ Dixit quoque prædictus cæcus, ꝙ ad collectas inter alios pariter compellatur: quod fieri nõ permittas: [e] quia eum quem cæcitas sua grauat, inhumanũ est nimis in collectione affligere cui debuerat ex collectis, si esset necessitas, misereri. [f]

¶ Paschalis secundus comitissæ Mathildæ.

¶ Petens censum debet rationem exprimere.

CAP. V.

PEruenit † ad nos: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respõdemus, quod cẽsus ignorantiæ [g] debeat amplius affligi. supra de cleri. ęgrotan. c. 1. & 7. q. 1. cum percussio. & 3. q. 9. indicas.

[Glos. seq. allegat duo. quærit obijciendo, & soluit.]

e Non permittas.] quid ad Papam de isto cęco, cum non videatur esse de sua iurisdictione, sed potius ad secularẽ pertineat? Imò cum sit miserabilis persona, eius protectio pertinet ad ecclesiã. 87. dist. 1. & 2. & pone peccati. saltẽ ptinet ad ecclesiã ȝ. de iudic. nouit & argu. ar. q. 1. relatum. Vicen.

f Misereri.] potius est consulendum talibus quam auferendum. C. de no. vect. l. 1. qui enim morbo corporali laborant, a personali⁹ muneribus excusantur. C. qui mor. se excu. l. 1. & 2. libro 10. sed priuilegiũ illud non extenditur ad filios. C. eo. l. l. vlti. & satis iste affligitur, nec

† Cap. 7. tit. de resti. spol. in 1. compi. Alia pars huius decretalis extat in c. 1. ȝ. de resti. spol. hãc adiũge illi, & habebis pulchram clausulam.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cõp. Et de materia vide Cal de. consil. 1. titulo de libe. obla.

PEruenit.] Iste est bonis textus, & habet subtilem materiam, & hoc intendit. Non debetur census, cuius causa ignoratur. Abbas.

CASVS. 3 Abbas Fraxionorent. depredatus fuit ecclesiam Carpenẽm, occasione cuiusdam census, quẽ abbas petebat ab ecclesia Carpeñ. dicebat archipresbyter Carpen. quòd nesciebat causam, quare soluere deberet illum censum: quæsiuit. 4 à Papa quid iuris esset, & ipse respondet prout sequitur in litera. Iste duæ ecclesiæ sunt in diœcesi Mutineñ. & comitissa Mathilda fuit domina & patrona in vtraque ecclesia. Bernardus. Nota, quod cẽsus ignorantiæ idest, cuius causa ignoratur, solui non debet. Item qui petit aliquid, causam petendi allegare debet.

[Glosa sequens quærit, argu. negatiuè & affirmatiuè ad quamlibet partem, inducens quinque iura, & soluit.]

g Census ignorantiæ.] idest, cuius causa ignoratur. ff. de fideiussor. si quis postquam, & l. si quis pro eo. & ff. quando dies leg. ced. huiusmodi legatum. Sed nunquid talis census siue consimile seruitium potest acquiri tempore? Videtur quòd non, quia sicut tempus non tollit oblationem. ff. de act. & o. li. obligationem, §. placet. ita nec inducit. 5 C. de pact. si certis annis. 1. quæstio. 1. nullus episcopus. ad fin. quæst. vbi de hoc. 10. quæstio. 3. quia cognouimus C. ne vxo. pro ma. l. vlt. argu. contra 18. q. 2. seruitium. 1. q. 3. quæsitum, in fi. ff. de vsur. cum de in rem verso. ff. de aqua plu. arc. l. vlt. ff. si ser. vendi. si quis diuturno, licet ius non probetur, vt ibi dicitur. Sol. licet ex tempore non acquiratur obligatio: tamen huiusmodi seruitia siue seruitutes benè acquiruntur, etiam si non habeant continuam causam. C. de serui. & aqua. l. 1. &

3 Hic casus Bern. & est in antiquis exẽplaribus reperitur.

4 Imò quęsiuit comitissa, vt patet ĩ supscriptione, & p litterã inquisitioni. Ioan. An.

5 De hoc dicto vide notata per Io. And. & Doct. in c. non formas. de regu. iur. li. 6. & de cẽsu ignorantiæ, an solui debeat, vide Syluestrũ in sum. verbo. Gabella. 5. §. sexto quæritur.

l. 1. & 2. ff. de aqua plu. arcen. l. vlt. & de seruitijs tépore acquirendis loqui vř lex. C. de agr. & cen. libus. li. 11. arg. 18. q. 2. seruitium. & ideò huiusmodi seruitia acquiri pňt spacio 40. annorum. & hoc intellige de his q̄ ius cóe possideri non vetat: alia verò quæ possideri nō possunt, non p̄scribútur sine titulo, vt ibi dixi, s̄. de p̄scrip. si diligenti. q̄a nec possessor in talib. defenderet. Et si q̄s aliq̄d perat tale sibi deberi, sufficit allegare causam in libello quamuis illam nō probet, dum tň probet tempus. 1 arg. ff. si ser. vendi. l. si q̄s diuturno, vt dixi s̄. de consuet. c. vlt. Alij dicũt ꝙ non est necesse aliquā causam exprimere. sed hęc litera in fine ꝯdicit, ibi, ad q̄d solui debeat præsciatur. sed priori dicto concordat.

a Nec diuinis.] idest, canonicis. 3. q. 5. quia suspecti.

b Inuenitur.] supple, quod solui dẽat sine causa: & ideo q̄ petit causā alleget, vt dixi. Ber.

CVm Apostolus] Diuiditur in tres partes pricipales. Et prima pars subdiuidi potest in duas, vt patet in textu. Sécũda ibi Quocirca. Abb.

CASVS. Quidam scilicet, archiepiscopi, epi, & alij iferiores cũ eccl'ias visitabãt grauabãt eas in ꝓcurationibus exigẽdis, vt quandoq; ornaméta ecclesiastica subditi vendere vel obligare compellerẽtur, & breuis hora lõgi temporis victum cõsumebat. vnde statuit concilium Lateraň. ꝙ prælati prædicti secundum facultates ecclesiarũ recipiant procurationes, statuendo certum numerum cuilibet prædictorum, tam personarum, q̄ equorum q̄bus contenti existant, recipientes cũ gratiarum actione quod illis fuerit ministratum, ab illicitis abstinendo, quærendo non quæ sua sunt, sed quę Iesu Christi quærere videantur; prohibet insuper ne subditos suos indebitis exactionibus aggrauare præsumant, nisi quando necessitas superuenerit: vt si manifesta & rationabilis causa extiterit, moderatum auxiliũ ab eis poterũt postulare: tum dicat Apostolus, non debent filij thesaurizare parentibus, sed è conuerso. In fine dicit, quod dictum est de prædicto numero personarũ & euectionis, secundum tolerantiã dictum est, in illis locis, in quib⁹ ampliores sunt redditus: in pauperibus locis illam teneant mensuram, vt minores non debeant aggrauare: & illi qui paucioribus equis vti solebant, non credant sibi prædictam indulgentiã fortè cõcessam. No. ꝙ ꝓcurationes recipiendæ sunt s̄m facultates ecclesiarum. Itẽ hic determinatur numerus euectionũ in visitationib⁹ faciendis. Item prælati visitantes subditos suos, canes venaticos vel aues habere non debent. Item sumptuosas epulas q̄rere non debẽt. Itẽ q̄d eis in ꝓcuratione cõpetẽter ministratũ fuerit, recipere debẽt. Itẽ epi subditos suos talliare nõ debent sine causa. Itẽ causa facit licitũ q̄d aliās ñ liceret. Item filij non debẽt thesaurizare parẽtib⁹: sed è cõuerso. Itẽ q̄d ꝓuisum ẽ ad leuamen, extendi nõ debet ad grauamen.

c Exhibendos.] i. ꝓcurandos 28. q. 1. iã núc. in fi. 21. q. 1. ca. 1.

d Graues] q̄d facere non debẽt, imò si grauat ecclesia, suis expẽsis debẽt visitare. 10. q. 3. cauẽdum. & 1. q. 2. placuit.

e Consumat.] vsq; ad exinanitionẽ extremæ virtutis. 10. q. 3. c. cauendũ. & cap. inter cętera 1. q. 1. placuit.

f Archiepi.] arg. ꝙ archieps debet visitare prouinciam, & ꝓcurationes à subditis suffraganeorũ suorũ exigere. ī. eo. sopitæ.

[Gl. seq signat cõtrarium, & soluit.]

g Episcopi.] 10. q. 3. inter cetera. ꝯ: vbi dr̃, ꝙ quinquagenarius numerus non excedatur: sed illud corrigitur per istud.

h Decani.] idest, archipresbyteri rurales.

[Gl. seq. quærit, arguit, & soluit.]

i Contẽti existãt.] q̄d ergo si plures ducat, nunquid poterũt in superfluo prohiberi? Vř ꝙ sic. ff. d aqua quoti. & æsti. l. 1. §. Trebatius. & 10. q. 3. quia cognouimus. 64. dist. quia per ambitiones. ī. de excessib. prælatorum ad quorundam. Potest dici, ꝙ potest denegari in superfluis: sed si propterea subditi excõicẽtur, tenet forte sententia: quia sententia pastoris siue sit iusta, siue iniusta, timenda est. 11. q. 3. c. 1. & 2. & ista decr. cum ad quorundã. continet specialem indulgentiam, vt quidam dicunt. Tanc.

k Canibus.] ī. de cle. vena. c. 1. & 2. & 33. dist. quorundam. & 86. dist. Esau. & c. an putatis.

l Quæ sua.] 63. dist. nosse. & 8. q. 1. sunt in ecclesia. 65. dist. licet.

m Sumptuosas.] 35. dist. ecclesiæ principes, 4. dist. deniq;. sed epi in ꝯtrarium faciunt: nã vix cautela diuersorũ coquorũ eos põt satiare: vnde dicit lex, ꝙ ex nimiã ingurgitatione olet os. ff. de ędil. edi. qui clauũ. §. is cui. habeat ergo pauperem cibum. 42. dist. c. vlt. 35. dist. ecclesiæ principes. 12. q. 1. gloria episcopi. Lau.

nec diuinis, a nec humanis legibus inuenitur. b oportet quippe, vt omnis census, ad quid, & quando persolui debeat, præsciatur.

¶ Ex Concilio Lateraň. †

¶ Determinat concilium numerum equorum, quos secũ ducere possunt prælati visitantes: & prohibet eis tunc vti venationibus, & sumptuosas epulas quærere. hoc primo vsque ad uersic. prohibemus.

CAP. VI.

CVm Apostolus † se ac suos ꝓpriis manibus decreuerit exhibẽdos, c † vt locum prædicandi auferret pseudo apostolis, & illis quibus prędicabat, nõ existeret onerosus: graue nimis esse dignoscitur, quod quidam prælatorum, ita in procurationib. graues d existant, vt interdum ecclesiastica ornaměta subditi exponere compellãtur: Et longi temporis victum breuis hora cõsumat. e † ¶ Quocirca statuimus, q̄d archiepiscopi f parochias visitãtes, pro diuersitate ꝓuinciarum & facultatib. ecclesiarum quadraginta vel quinquaginta euectionũ numerum, epi g autem viginti vel triginta, Cardinales vigintiquinque nunquam † excedant. archidiaconi verò quinq; vel septẽ: Decani h cõstituti sub epis, † & duob. equis contenti existãt. i Nec cum canibus k venatorijs, & auibus proficiscantur, sed ita procedant, vt non quæ l sua sunt, sed quæ Iesu Christi quærere videantur. Nec sumptuosas m epulas quærant, sed cum gratiarum actione recipiãt, quod honestè ac competenter illis fuerit ministratum.

¶ Prælati non debent grauare subditos tallijs & exactionibus, permittitur tamen ex iusta causa petere ab eis moderatum auxilium. h. d. vsq; ad §. sanè.

¶ Prohibemus etiam, ne subditos suos tallijs & exactionibus epi grauare præsumant. Sustinemus autẽ pro multis necessitatibus, quę aliquo-

† Vide glo. & Doct. in l. 1. §. fin. ff. de aqua plu. arcend. & in l. seruitutes p̄diorũ. 2. ff. d seruit. adde Ioan. An. s̄. de caus. pos. & ꝓ. [sic: "& fiu."]

† Scilicet sub Alex. iij. c. 4. & 6. eo. tit. in 1. cõpil. iam de materia vide q̄ citaui ĩ c. cũ ex offi ij. s̄. de præscr.

† 1. Thes 2. 2. Thes. 3. 2. Cor. 11. Actuũ 20.

† Alendos. in cõcilio in margine, sed eadẽ est alterius verbi significatio.

† Vide l. ius alimentorũ. ff. vbi pupil. edu. debeat.

† nusquam

† al. ipsis

a Ratio-

† Archiepiscopi, si agit subditus: si conuenitur, ad arbitros: hoc probant iura allegata. & supra tit. 1. nullus. & de regu. licet. Io. And.

a al. ita; qui successit filio suo ordine, &c.

† 2. ad Corinth. c. 12.

3 Concord. l. 1. ff. §. 1. ff. de nouat. & l. illud. cum not. C. de sacrosf. eccl.

a Rationabilis.] si de hoc dubitetur, superioris arbitrio determinetur. arg. 10. q. 3. quia cognouimus. 11. q. 1. si clericus.

b Parentes filiis.] 16. q. 1. prędicator. Ordine. n. naturæ filius succedit patri, & non e conuerso. ff. vnde li. ex. ri pto. §. non sic parentib. iste tñ ordo plerũque turbatur. ff. de inoff. test. nam & si. vnde dixit dñs Bulgarus cũ a suus vnicus filius decessisset: Ordine turbato, succedis Bulgare nato, & sic nota pro filiis.

c Exactiones.] ad opus suũ sine mandato epi, vel supple nisi in casu p̃missõ nã quę præmittuntur ĩ prefationibus, in subditis repetita intelliguñt. ff. de verb. obl. Titia. §. 1. & 32. q. 7. Apostolus. & de appel. secũdo requiris.

d Potestatẽ.] quia quod pro ꝑuisum est ad leuamẽ, extendi non debet ad grauamen. 45. dist. licet. s. de appel. cũ speciali. & ca. suggestũ. & ĩ. de pę. in quibusdã. 3 Lau.

PRohibemus.] Primo ponit duplicẽ prohibitionẽ, q̃ iustificat. Secũdo ponit decretum: ibi, Si quis verò, Abbas.

CASVS. Præcipit cõcilium Lateranẽ. ꝙ archiepi, epi, abbates, & alii prælati nouum censum non imponãt ecclẽiis, nec veteres augeant, nec partem prouentuũ ecclesiarum suis vsibus appropriare præsumant, sed lib. r. atẽ inferioribus conseruent, quam sibi volunt à suis superioribus conseruari: quod contra factum fuerit, irritum habeatur. Nota, ꝙ noui census ecclesiis imponi nõ debent, nec veteres augeri. Item episcopus non potest sibi appropriare redditus ecclesiæ. Item quod tibi vis fieri, alteri facere debes: & quod tibi non vis fieri, alteri non facias.

e Noui.] idest, de nouo, cum ab initio impositi non fuerint. supra eod. scientes. & qui ab alijs ecclesiis non soluuntur. ĩ. eo. cap. ecclesiis.

[Glos. seq. alleg.: 1. concor. & quattuor ꝯria, & sol.]

f Census.] qui imponitur in ipsa fundatione, puta, vt singulis annis soluat vnũ cereum, siue libram ceræ uel piperis, siue etiã certam quantitatẽ pecuniæ puta x. solidos, vel minus, vel etiã plus, quod præstatur in signum subiectionis. s. eo. c. 2. & 3. & s. de cau. pos. c. vlt. Non credo ꝙ possit augeri ab epo vel abbate, licet augeanẽ possessiones: secus in procuratione. ĩ. eo. quanto quia procuratio non dicitur propriè census, sed pensio: videt ꝙ possit imponi siue augeri auctoritate episcopi. ĩ. c. prox. hoc intellige si iusta causa subest: aliàs non.

g Nec veteres.] nota ergo census non esse augendos siue imponendos de nouo. C. de pascu. priua. l. 1. lib. 11. & s. de trãsac. de cętero. arg. ff. de acqui. re. dom. locus. ĩ. de præb. auatitiæ. vbi etiam de hoc tangitur. & C. de no. vect. l. 1. 2. & 3. vbi dr ꝙ noua vectigalia nõ possunt imponi nisi a princi pe. ĩ. e. significauit. & ĩ. de verb. sign. su per quibusdã. & 18. q. 2. seruitiũ. & 1. q. 1. nullus episcopus grauamen. in si C. de al lu. l. vlt. arg. ff. de fideicõ. lib. l. generaliter. §. si quis alienũ. ff. de flu. n. l. 1. §. ripã & ff. qui & à quib. si mortis. & ĩ. e. quãto Sol. si per vbertatem fructuum fiat incremẽtum: cum eorum sit casus fortuitus & dubius C. de vsur. si ea lege. ꝓpterhoc augeri nõ debet cẽsus, sed si accedat nouũ prędium, noua parochia, vel aliquid ratione iustam uidet habere rationem eius. arg. ff. de vsufr. item si fundi. §. sed si insula. arg. contra supra de vi. & hon cle. quoniam. ut ai; & ĩ. eo. tit. quanto. Laur.

h Appropriare pręsumant.] vbi tantum censum habere debent. & est argum. ꝙ episcopus fructus parochialium ecclesiarum, siue etiam præbendarum sibi retinere non debet ultra modum sibi permissum, 10. q. 3. quia cognouimus. supra vt eccle. benefi ca. vniar. ad hoc s. de deci. quoniam. Alex.

i Minoribus.] 95. dist. esto. & 22. q. 5. de forma. & si iura vniuscuique ecclesiæ non seruentur, ecclesiasticus ordo confunditur. 11. q. 1. peruenit. & 2. q. 6. qui se scit.

K Irritum.] etiam si iurauerit hoc, ĩ. eod. grauis. & c. significauit. 2. q. 6. qui se scit.

ties superueniunt, vt si manifesta ac rationabilis a causa exstiterit, cum charitate, moderatũ ab eis valeant auxilium postulare. Cum enim dicat Apostolus. † Non debẽt filii thesaurizare parentibus, seu patẽtes filiis: b multum lõgè à paterna pietate videtur, si præpositi subditis suis graues existant, quos in cunctis necessitatibus pastoris debent more fouere. Archidiaconi verò, siue Decani, nullas exactiones. siue tallias, in presbyteros seu clericos exercere pręsumant.

¶ *In effectu dicitur quod numerus equorum statutus in principio cap non debet trahi ad augendum numerũ aliàs solitum. Abbas.*

¶ Sanè quod de prædicto numero euectionis, secũdum tolerantiam dictũ est, ĩ illis locis poterit obseruari, in quib. ampliores sunt redditus & ecclesiasticæ facultates. In pauperioribus autem locis, tantã volumus teneri mẽsuram, vt ex accessu maiorũ minores meritò nõ doleant se grauari. Nec sub tali indulgentia illi, qui paucioribus equis vti solebant, hactenus plurium sibi credant potestatem d indultam.

¶ Ex eodem. †

¶ *Nouus census ecclesiis imponi non potest, nec antiquus augeri, hoc dicit, & est de principalioribus huius tituli.*

CAP. VII.

PRohibemus insuper, ne ab abbatibus, episcopis, vel alijs prælatis, noui e census. imponantur ecclesiis, nec veteres g augeantur, nec partẽ reddituum suis vsib. appropriare pręsumãt: h sed libertatem, quã sibi maiores conseruare desiderãt, minoribus i suis bona voluntate conseruent. Si qs verò aliter fecerit, irritum, k quod egerit, habeatur.

¶ Alexander iii. Vigoriẽ. † episcopo.

¶ *Prælatus seu rector ecclesiæ nõ potest præsertim post mortem ecclesiam suam, propria auctoritate constituere censualem.*

CAP. VIII.

PRæterea † illi, qui epi

PRæterea.] Ponit casum generalem rationem subdens: ibi, Non enim. Abbas.

CASVS. Quidam rectores ecclesiarum, collusione quadam facta cũ religiosis, qui habent in illis ecclesiis ius patronatus, soluunt eisdem ecclesiis annuatim pensionem, & illi eam recipiunt epo ignorante quæritur an successores pensionem istam soluere teneantur? Rñ. ꝙ monachi non sunt audiendi in receptione pensionis, si auctoritas epi uel eius officialis, qui auctoritatem præstare possit, non interuenerit super hoc: quia simplices sacerdotes uel clerici, non possunt ecclesias quibus præsunt constituere censuales, præsertim post ipsorum decessum. Nota, ꝙ sine auctoritate epi pensiones ecclesiis imponi non debent. Item census à priuata persona ecclesiæ impositus, vitam soluentis excedere non potest.

† Scilicet concilio Lateraneñ. sub Alexãd. iii. c. 7. §. prohibemus. & c. 7. eod. tit. in 1. compilat. & de materia vide Doctores in ca. non minus. ĩ. de immuni. eccl. adde latè per Syluestrum in sum. verbo, Gabella.

† Vigor. Vigorneñ. Vvigorñ.

† Cap. 8. eo. tit. in prima compilat. & post concilium Lateraneñ. sub Alexãd. iii. par. 28. cap. 9.

a Ignorante.] pone exemplum, quando volunt isti sacerdotes constituere censum, ut eorum consanguinei succedant post mortem illorum. ꝭ. eo. cum clerici.
b Soluerint.] supple, sunt puniendi. ꝭ. eod. cũ clerici.
c Siue.] pro, &.
d Eis defunctis.] qa pẽsio illa nõ ligabat successorẽ eius, qui ecclesiam 1 non potuit constituere censualem, vt dicit hic in fine. & ꝭ. de trãsac. de cętero. vnde si petãt monachi pẽsionem à successore, nõ debet soluere.
[Glos. seq. arg. & remittit.]
e Qui de iure id facere potuerit.] hic ẽ arg. bonũ, ꝙ cẽsus de auctoritate epi possit imponi d nouo, siue etiam augeri. Dic vt no. ꝭ. eo. c. prox. Ber.

Ecclesiis.] Vt intelligas, ratio dubitandi fuit: qa sicut tpe fundationis, vel perceptę libertatis, põt eps sibi certũ cẽsum cõstituere, vt in c. cõstitutus. ꝭ. de relig. dom. & in c. prætereа 2 de iu. patr. ita videbatur ꝙ si eripiebat ecclesiã de manibus laici, cum eam quasi de nouo duceret ad libertatẽ, ꝙ in recõpensationem beneficij põt ĩponere nouum censum; Sed ꝯrium deciditur: qa eps ad hoc tenebat ex officio suo, & in necessitatibus nemo liberalis existit, vt l. 1. rem legatam ff. de adimen. lega. Abbas.
CASVS. Aliqñ laici tenẽt ecclesias epi liberant eas de manibus laicorũ: quærit, verũ plus iuris habere debeant in istis ecclesiis q̃ in aliis. Rñ. Papa, ꝙ nullam exactionẽ imponere eis possunt, nec debent, pter cathedraticũ & oĩa alia iura, q̃ aliis ecclesijs imponuntur. No. ꝙ idem ius quod epi habent in antiquis ecclesiis, idem & non plus debent habere in nouis, siue in illis, quas liberant de manibus laicorum. Item non debent ecclesiæ diuerso iure censeri.
f Alijs ecclesiis.] vt 10. q. 3. illud.
[Glos. seq. alleg. duo iura.]
g Prohibemus.] per decret. Lateranẽ. concilij ꝭ. eod. prohibemus. & 18. q. 2. hoc tantum. arg. est ergo hic, ꝙ consuetudo aliarum ecclesiarum seruari debet. ꝭ. eo. su per eo. ait qu. supra de consuetud. cum olim.

INnouamus.] Primo ponitur prohibitio. Secundo pęna: ibi, Si quis. Abbas.

1 Vide hic latius per Io. And.

† Collusione, legitur post cõciliũ & fortassis optius.

† Carnotcen. in vno, cæteri Carnoteñ. habent.

† Cap. 10. e. tit. in prima compilatio. Et post concilium Lateranen. par. 2. cap. 8.

† Scilicet Alexãder 3. in ꝯcilio Lateranñ. ca. 22. & c. 2. tit. de treuga & pace, in prima compilatio. Et uide Syl uestrum in sum. verbo, Gabella 3. vbi plenè de materia huius decretalis.

scopo ignorante,[a] auctoritate sua pensionem annuam de ecclesiis quadã illusione † soluerint,[b] siue[c] receperint, eis defunctis[d] in receptione pẽsionis non sunt aliquatenus audiẽdi: si pontificis, aut alterius, qui de iure id facere potuerit,[e] auctoritatẽ & assensum super hoc non interuenisse cõstiterit. Nõ enim simplices sacerdotes vel clerici possunt ecclesias, quibus p̃sunt, auctoritate sua (præsertim post decessũ suũ) efficere censuales.

¶ Idem Carnoteñ. † episcopo.

¶ Breue est, vel per alia verba summatur sic. Episcopus ecclesia de manu laici per se erepta non potest ob hoc censum imponere.

CAP. IX.

ECclesiis, † quas de nouo episcopi d manibus laicorum eripiũt, præter cathedraticum, & iura omnia, quę alijs ecclesiis [f] imponuntur, exactionem prohibemus [g] imponi.

¶ Idem. †

¶ Noua pedagia sine consensu principis imponens, communione priuatur.

CAP. X.

INnouamus: [h] & infra. ¶ Nec quisquam alicui † nouas pedagiorũ exactiones, sine auctoritate & cõsensu Regum [i] & Principum, statuere aliquo modo præsumat. Si quis autem contra hoc fecerit, & commonitus † non destiterit, donec satisfaciat, cõmunione careat [k] Christiana.

¶ Idem Cantuarieñ. Archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ Qui per collusionem constituit ecclesiam censualem, illa priuabitur.

CAP. XI.

CVm † clerici: & infra.

¶ Ad hoc quia clerici quidam cum religiosis collusione[l] facta, citra auctoritatẽ diœcesani episcopi,[m] ecclesias quas tenent, eis constituunt censuales, vt post decessum eorũ, eædem ecclesiæ per reprę sentationem eorundem religiosorũ, ad filios vel nepotes[n] clericorum ipsorum possint trãsferri præcipimus, vt si qui inuẽti fuerint facere talia, eos à præscriptis ecclesiis, non differatis appellatione postposita remouere.

¶ Idem.

¶ Si collectores grauant ecclesias, priuari debent officio.

CAP. XII.

EA † quæ de auaritiæ: & infra. ¶ Cum au-

CASVS. Noua pedagia sine auctoritate Regum vel Principum constitui non debent: & qui contra fecerit communione careat Christiana. Nota, ꝙ soli Principes noua pedagia constituere possunt.
h Innouamus.] quod iam statutum erat. 24. q. 3. patemaræm.
i Regũ.] Reges. n. & Principes tm̃ potestatẽ habent noua pedagia cõstituendi. 2 ff. de publ. & vectig. l. vectigalia. & C. no. vectig. l. 1. 2. & 3. alia omnia pedagia inter dicta intelliguntur, nisi ex cõsuetudine, cuius non extat memoria exigãtur. ꝭ. de verb. significat. super quibusdam. 3 §. 1.
K Cõione careat.] hæc est pęna canonica, sm̃ leges exilio ꝑpetuò puniri debet. C. noua vectig. l. vlt.

CVm clerici.] Primo ponitur excessus. Secũdo pęna: ibi, Pręcipimus. Ab.
CASVS. Quidam clerici cũ quibusdã religiosis sine auctoritate episcopi faciũt collusionem, constituendo eis censuales ecclesias, quas tenẽt, vt post eorum decessum ad præsentationem religiosorũ, ad easdẽ ecclesias filij vel nepotes clericorum ipsorum repræsentẽtur præcipit Papa, vt qui inuẽti fuerint facere talia, ab ecclesijs ipsis appellatione postposita spoliẽt. No. ꝙ clerici ecclesias, quas tenẽt, nõ possunt cõstituere censuales, & spoliãdi sunt ipsis ecclesiis qui hoc faciunt.
l Collusione.] collusio est inter reũ & actorẽ occulta, & illicita pactio, per quã alter in iudicio 4 se superari permittit. si mile ꝭ. eo. pręterea.
[Gl. seq. recitetur per obiectionem.]

m Citra auctoritatem diœcesani episcopi.] maximè quia collusio mala non excusaretur auctoritate episcopi: quia nec ipse nouum censum siue pensionem potest imponere supra eo. prohibemus. vbi de hoc. aliàs iusta & honesta causa interueniente videtur quod possit, vt ibi Dicitur.
n Ad filios vel nepotes.] hæc est causa quare ista constituebant, & mala: & ideo eius causatum est malum: cuius enim causatum est malum, ipsum quoque malum est: unde puniuntur, ut hic dicitur. Ber.

EA quæ.] Primo ponitur excessus. Secundo pœna: ibi, Quod. Abbas.

† Alicubi, legitur vt plurimũ, in antiquis, & rectius quam, alicui.

† monitus

2 peccant tamen si hoc faciunt sine causa, secundum Innocentium. Io. And.

† Ca. 17. tit. de simonia, in 1. compi. & post concilium Lateranñ. par. 28. cap. 8.

3 Ibi etiam agitur plenè per Doctores de materia huius decretalis.

† Cap. 15. eo de simonia, in 1. compi. & post concilium Lateranñ. part. 3. cap. 4.

4 Putabat Host. ꝙ hic extra iudicium facta fuisset hæc collusio. Io. And.

CASVS.

CASVS. Quidam archidiaconi faciebant collectā denariorum beati Petri p archidiaconatus suos, & sub tali occasione ecclesias & parochias plurimū aggrauabant: præcipit Papa, quòd hoc nō faciant: quod si secus præsumpserint, id quod videntur habere, auferetur ab eis. Nota quòd ptextu officij sibi cōmissi, non debet qs illicitas exactiones præsumere: quod qui fecerit, officio illo priuari debet. Item priuilegiū meretur amittere, q permissa sibi abutitur potestate.

tem propter beati Petri visitationem, denariorū collectā [a] per archidiaconatus vestros feceritis, ecclesias vel parochias nō grauetis: [b] Qd si secus præsumpseritis, id quod videmini habere, auferetur [c] † à vobis.

¶ Lucius tertius.

¶ *Qui recipit iuramentum nouo censu imposito ecclesię persoluendo, compellitur iurantem absoluere.*

CAP. XIII.

Significauit † nobis T. rector ecclesię de Fulsig. † quod cum à monachis de Castig. † ad regimē ipsius ecclesiæ fuisset electus, † de soluendo eis annuo censu trium marcharū, quas prędecessor ei⁹ soluerat, præstitit sacramentum; postmodū episcopus diœcesan⁹ ne ipsum cēsum monachis solueret, nisi prius cōstaret quod episcopali [d] auctoritate fuisset impositus, in periculū ordinis sui interdixit: [e] & infra. ¶ Quocirca mandamus, quatenus si prefatū censum † auctoritate præsulis, & non de nouo [f] impositum fuisse cōstiterit, episcopo præcipias, vt prohibitionem sine dilatione relaxet. Si verò cēsus sit de nouo impositus, siue auctoritate episcopi [g] hoc factū fuerit, siue non, eosdem monachos, vt clericum a iuramēto absoluant, appellatione remota cōpellas.

¶ Idem Rauēn. archiepō.

¶ *Archiepiscopus visitans prouinciam etiam à monasterijs prouinciæ procurari dēt.*

CAP. XIIII.

Sopitæ. † & infra. † Sanè cū inter te & monasteria Bononię, super pcurationibus, quas ab eis exegeras, controuersia verteretur: & infra.

a Collectam.] præstatio qdam est, quā Anglici soluunt Romanæ ecclesiæ: & debet esse moderata, vt certū & determinatū qd dēt. ff. de dā. infe. ex dāni. arg. C. de Iudęis. Iudęos. Alanus.

Mat. c. 25. & Luc. c. 19. §

b Grauetis.] scilicet, quoniam sub specie tributorū non debent illicitæ exactiones fieri, vt hic patet, & ff. de of. præsi. illicitas. §. illicitas.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōp.

† Fulcig. Furtigeñ. sed vt plurimum in antiquis habetur, Fulcig.

† Claustig. Claustrigeñ.

§ assumptus

c Auferet.] ne dū quæritis vsurpate qd vestrum non est, perdatis quod vobis cōpetere videbatur. 13. q. 1. §. 1. circa finē qōnis. & 25. q. 2. si decet quia priuilegium meret amittere, &c. 11. q. 3. priuilegiū. B.

Significauit.] Primo ponit casum perplexu. Scdo ibi, quocirca, distiguēdo puidet. Secūdū mēbrū ibi, Si verò. Abb.

CASVS. Monachi de Castig. elegerūt quēdā clericū T. nomine ad regimen ecclesiæ de Fulg. ipsum iuramēti vinculo adstringētes, de soluēdo eisdē annuatim censum trium marcharū, quas prædecessor eius soluerat: postmodum episcopus diœcesanus pcipit eidē in periculū ordinis, ne cēsum illū eis solueret, nisi primo cōstaret, quòd auctoritate episcopali fuisset impositus: Sacerdos pdictus hoc significauit dño Papæ: vnde mandat cuidā, quatenus, si constiterit præfatū canonē auctoritate epi; & non de nouo fuisse impositū, pcipiat epo, vt prohibitionem suā relaxet: Si verò census de nouo sit impositus, siue auctoritate episcopi factū sit, siue non, cōpellat monachos illos, vt clericū illū a iuramento absoluant. No. quòd noui census etiā de auctoritate epi ecclesijs imponi non debent. Item iuramentum de nouo censu soluendo præstitū relaxandū est.

d Episcopali auctoritate.] quod vr̄ sufficere, iusta tamen de causa. ŝ. eo. præterea. ŝ. de preb. auaritia. ar. j. de eccle. ædifican. ad audientiam.

[Gl. seq. qrit, arg. p, & 5. ponit opi. Lau q̄ ap pbat.]

e Interdixit.] sed in hoc dubito, cui potius debuit obtemperare. Vr̄ quòd epo. 11. q. 3. qui resistit. & 23. q. 1. quid culpat. Sed vr̄ potius quòd seruare debeat iuramētum, maximè cum habeat probabilem cām, quia prædecessor soluit, & sic erunt monachi in quasi possessione: vndè non debent priuari vsquequo constet. ŝ. vt lite pēden. c. 1. Laurentius dixit, q potius seruari dēt mandatū epi, & litera illa præstat arg. ad hoc vt prohibitionem relaxet: quod satis potest concedi: qa conditio [1] subintelligebatur in iuramento hæc, scilicet, nisi rationabile aliquod impediat [1] & quia psumptio est contra eos, ex eo q ipsum iurare fecerunt, ad quod non fuerat compellendus, etiā si de iure solui debeat.

1 Faciūt nota per Albericū trac. de statu. pa. 1. q. 25.

[Gl. seq. qrit, & tripliciter soluit.]

f De nouo.] & ita ab initio pōt imponi. ŝ. eo. scientes. ŝ. de in. pat. præterea. & argu. ŝ. vt eccl. bene. ca. vnico. sed ex postfacto non potest imponi census, nec etiā p cōpositionem. ŝ. de trāsac. de cętero. Sed quē dicit cēsū nouū? Potest dici nouus, q non est impositus in fundatione [2] ipsius ecclesiæ. 18. q. 1. Eleutheri⁹. & ŝ. de iure pa. præterea. vel qui non est præstitus tanto tēpore, q ad legitimā præscriptionem peruenit. [3] Sed multum refert, vtrum quis alleget præscriptionē. quia ea probata obtinet, licet in veritate fuerit nouus: an verò censum ab initio cōstitutum: quia tunc non iuuatur tempore, nisi cōstet q legitimè fuerit constitutus. vel pōt appellari nou⁹, q ipositus fuerit post Lateranēñ. Cōciliū. ŝ. e. phibem⁹. & j. eo grauis. Lau.

† Canonem habent oīa exemplaria manuscripta, cuius vocis est eadē significatio, cum voce, censum.

2 Vel exemptione. de religio. do. cōstitutus sm Gof. Io. An.

3 Adde q contra censū non præscribit. l. cōpetit. C. de psc. xxx. annor.

[Glo. seq. supplet, & remittit]

g Siue auctoritate episcopi.] hic euidenter appatet, quod episcopi nouum censum non possunt imponere: & tu supple, verum est sine rationabili & iusta causa, vt not. supra eod. prohibemus. Dic vt ibi.

Sopitæ.] Primo narrat factum. Secundo diffinit: ibi, Ea propter. Abb.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōp. Et quaten⁹ hic agit̄ icidenter de visitatione monasteriorū, vide Cōcil. Tridē. sessio. 21. de refor. c. 8. & sessio. 25. tit. de regularibus. c. 20.

CASVS. Inter archiepiscopum Rauennateñ & monasteria de Bononia cōtrouersia vertebatur, super procurationibus recipiendis causa visitationis: Abbas sancti Proculi aliorum monasteriorum de Bononia procurator, & pro monasterio suo, propter controuersiam istam ad Apostolicam sedem accessit, & super causa ista diutius litigauit: archiepiscopus asserebat pcurationes ipsas in alijs monasterijs suæ prouinciæ, sibi sine contradictione præstari, & probauit per testes, procurationes exhibitas fuisse prædecessoribus suis in monasterijs Bonon. Papa videns intentionem archiepiscopi iure communi fundatam: & antecessorum suorum consuetudine adiuuari, condemnauit monasteria supradicta, ad procurationem pręstandam dicto archiepiscopo & successoribus suis, secundum facultates eorum. Nota quod archiepiscopus cum visitat suam prouinciam, procurationes de iure cōmuni recipere debet. Item consuetudo in procurationibus recipiendis attendenda est. Item procurationes secundum facultates ecclesiæ sunt exigendę. Item sententia lata pro prædecessore prodest successori.

¶ Abbas sancti Proculi omnium aliorum procurator, a sicut ex litteris quas portauit, apparuit, super hoc diutius litigauit: & infra. ¶ Sed tu procurationes ipsas in aliis b monasteriis tuæ prouinciæ, asserens tibi sine contradictione præstari, eas per decessoribus tuis in monasteriis Bonon. exhibitas, per testes idoneos probauisti. Inde vtique vidimus intentionem tuam iure c communi, & prædecessorum tuorum consuetudine, d adiuuari; ea propter monasteria supradicta condemnauimus, ad procurationem secundum facultates e eorum, tibi tuisque successoribus exhibendam.

¶ Clemens tertius.

¶ Patroni etiam clerici nouum censum ecclesiæ imponere non possunt, nec veterem augere: & si super hoc iuramenta vel cautiones exegerunt, coguntur absoluere.

CAP. XV.

Grauis † admodum: & infra. ¶ Ecclesiasticæ personæ, cum ecclesias vacare contingit, non aliter quenquam ad ipsarum regimen volunt vocare, nisi aut nouum censum ecclesiis illis imponant, aut veterem contra constitutionem concilii f Lateran. † augmentent, ad ipsius solutionem instituendum presbyterum, iuratoria, g vel fideiussoria h cautione cogentes: & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus quicunque constiterit contra constitutionem prædictam, super ecclesiis, vel earum censu, à tempore constitutionis i huiusmodi attentata, in irritum reuocantes: presbyteros, quos super his iuramenta illicita præstitisse noueritis, congrua satisfactione imposita, faciatis absolui: k eos qui de cætero contra formam canonum super his venire præsumpserint, canonicè punientes. l

¶ Innocentius iij. abbati & conuentui Bellæuillæ †.

¶ Qui tenetur procurare fratres alicuius domus, obligatur ad procurandum omnes, licet illorum numerus nunc creuerit, sed si ex hoc grauaretur nimium, per iudicis officium sibi prouidebitur. h. d. secundum lecturam magis communem.

CAP. XVI.

Quanto † creatori: & infra. ¶ Accepimus, quod ab ipso domus ve-

a Procurator.] & tamen constitutus erat ab vniuersitatibus pluribus sed procurator propriè dicitur, qui mandato domini res ipsius tractat. ff. de procu. l. 1. non est differentia in nominibus secundum canones. dum tamen constet quòd ei detur potestas agendi. s. de procur. petitio. vbi de hoc, & in auth de san. episc. §. alium autem. & §. si verò episcopi. coll. 9. & 1. q. 3. saluator.

b In alijs.] ergo & in monasterijs bonon. quia idem ius debet habere in his & in alijs. s. eo. ecclesijs. j. eo. sup eo. quia vna & eadem res diuerso iure censeri non debet. 12. q. 2. cognouimus, & supra de deci. cum in tua, & ita est hic ar. ex eo quod alij faciunt, quod censetur eodem iure, & sub eodem domino, & tu facere debes, nisi ostendas contrarium 1 100. di. contra morem.

[Glo. seq. alleg. cor. & solum contrarium.]

c Iure communi.] quod solum sufficit, & hoc ius est, 10. q. 1. decernimus episcopum. & c. placuit. nec obstat quod dicitur 18. q. 2. lumi nosos. quia intelligitur de exempto.

d Consuetudine.] & sic duplici iure censet: vnde fortius debuit pro ipso iudicari, cum vtrumque per se sufficeret. C. de edic. diui. Adria. toll. l. fi.

e Facultates.] quod quidem semper considerandum est. sup. e. cum Apostolus. 10. q. 3. cauendum inter cætera & j. c. vlt. j. e. quanto. & c. cum nuper. & hoc intellige quando causa correctionis & visitationis accedit j. eo. cum nuper. sed si ex alia causa, puta pro negotijs proprijs, tunc non habebit procurationem 2 arg. 10. q. 3. relatum. & j eo. tit. procurationes. Ber.

Grauis admodum.] Prima pars narrat factum. Secunda prouidet: ibi, Discretioni. Ab. Sic.

CASVS. Quidam ecclesiastici seu religiosi, habentes præsentationem in ecclesijs, nolunt ad eas vacantes aliquos præsentare, nisi aut nouum censum illis imponant, aut veterem pensionem augmentent contra concilium Lateran. & ad solutionem ipsius instituendos presbyteros iuratoria vel fideiussoria cautione compellunt, peruenit hoc ad notitiam domini Papæ. vnde mandat quibusdam, quatenus quidquid constiterit contra constitutionem concilij super huiusmodi à tempore præfati concilij attentatum, in irritum debeant reuocare; & presbyteros, qui super his iuramenta illicita præstiterunt, faciant absolui, congrua satisfactione imposita: & qui contra formam canonum de cætero super his venire præsumpserit, canonicè puniatur. Nota quod nouus census ecclesijs non debet imponi, nec vetus augeri. Item constitutio trahitur ad futura, & ea tantum respicit: nisi dicatur in ea, quod præterita respiciat. Item iuramenta contra formam canonum præstita illicita sunt, & ideò non seruanda. Item quæ contra formam canonum aliquid attentant, puniendi sunt.

f Concilij.] s. eo. prohibemus. & cap. præterea.

g Iuratoria.] quod potius periurium, quam iuramentum potest dici. s. de iureiur. sicut nostris.

[Glo. seq. rationem reddit alle. 7. iura. & tria, quibus fallit ratio.]

h Fideiussoria.] hæc fideiussio non tenet, cum sit accessoria ei quod non tenet. sic C. de leg. non dubium. s. de foro comp. c. diligenti. & s. de re. permutat. c. vlt. sup. de fi. instru. inter dilectos. C. de sacrosan. eccle. sancimus nemini. ff. de cond. sine causa, auunculo. j. de dote post diuor. re. & si necesse. Fallit hoc sup. de iureiu. uel nores. & c. cum contigat. C. in aduc. vend. l. 1 ff. q. mo. vsusfr. ami. quid tamen. rañ. lo.

i A tempore constitutionis.] arg. constitutiones ad futura tantum extendi. sup. de const. cognoscentes, nisi dicat in eis; quòd præterita respiciat. s. de consti. ca. vlti. vbi de hoc & de hoc habes 82. dist. c. 2. & 3. i fi. & 32. q. 4. dixit Sara.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

K Absolui.] arg. j. s. de iureiu. tua nos. hic verò vnum tantum fuit iuramentum & temerarium, ibi verò duo, ita quod periurium vitari non poterat, & ideò ibi ab ecclesia remouentur. Et dic, absolui, id est absolutos nunciari.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

l Punientes.] Pœna verò illorum qui contra canones veniunt, multiplex est, prout no. s. de elect. nihil est. & s. de offi. ord. ad reprimendam. Sed qualiter puniuntur in isto casu? Pôt dici, quòd ecclesia priuabit ex eo quòd scienter post prohibitionem contrarium facit. Ber.

Quanto creatori.] Diuiditur. Primo recitat factum. Secundo indulget, & indulgentiam moderatur: ibi, Indulgemus Abbas.

CASVS. Fundatores monasterij Bellæuillæ, ab ipsa fundatione ipsius monasterij, constituerunt vt fratres illic domino seruientes, fratribus S. Irenæi vnam procurationem annis

1 Vnde dicebat Innoc. quòd huic archiepiscopo sufficiebat ius commune, vel generalis consuetudo; quia cum non esset contra ius, erat extendenda ad ecclesias similis conditionis. Io. And.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. comp. Et de materia vide Cardinalem in cle. 1. §. 1. de excessib. prælat.

2 Etiam si per illam diœcesim iret ad aliam visitandam. vt dicam e. tit. Romana. §. 1. sup ver. visitationis. Io. And.

† Lateran. sub Alex. iij. c. 7. §. prohibemus.

† Belliuillę.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. comp.

annis singulis exhiberent: quamuis ab eis nihil teneāt, sed ab initio p̃p paucitatē fratrum & seruientiū sancti Irenęi, ꝓcuratio illa fratres monasterij Bellæuillæ nō grauabat, postmodū intantū creuit numerus eorūdem, ꝙ ad procurationem vix sufficiunt quatuor marchæ, quæ pro vna fieri cōsueuit: quare monachi isti prouideri sibi sup̃ hoc postularūt: Papa indulget eis, ne vltra primā mensurā in procuratione sint vlteriꝰ p̄dictis fratribus obligati, sed expēsis, quæ cōsueuerunt fieri sint contenti, nisi facultates sui monasterij intātū excreuerint, ꝙ sine grauamine possint exhibere procurationem prædictā. Nota, ꝙ in fundatione ecclesiarū potest imponi cēsus de voluntate fundatoris. Item nota, ꝙ augmētatis facultatib. procuratio potest augmentari, & canonicorum numerus potest augeri, & sic est arg. ꝙ cēsus ex causa potest augmentari & diminui.

a Voluntate.] sic ergo patet, quòd ab initio de volūtate [1] fundatoris potest imponi census. s. de iure patro. præterea. 18. q. 2. Eleutherius. arg. 16. q. vlt filijs decernimus.

[Glos. seq. reci. per obiect. & solutionem.]

b Teneatis.] & ita sine causa constituta videtur, vndè non videtur quòd teneat, s. eo. peruenit. sed bene seruāda est huiusmodi liberalitas. arg. s. de dona. per tuas. C. de dona. si quis argentum. §. sin autem.

c Indulgemus.] in hoc fuit indulgentia: quia constituta fuit simpliciter nulla certa quantitate taxata pro illa procuratione: vnde simpliciter tenebantur procurare fratres illos quotcunque essent. arg. j. de priuileg. quia circa. & ff. de ser. vrb. pręd. si seruitus. vbi verbū, simpliciter positum generaliter intelligendum est, vt ibi, & 19. dis. si Romanorū. Sed ex eo, quòd nō determinatur, debebatur conuēniens siue mediocris. [a] ff. de au. & argen. lega. qui lancem. ff. de ædil. edi. sciendū. §. illud. ff. de leg. 3. nummis. C. cōia de leg. duobus. §. sed & si quis. Sol. quia grauabatur ecclesia, dabitur tantum ad primā mensurā: & tot fratres procurabūt modo, quot ab initio consueuerunt. Si verò quantitas constituta fuisset pro illa procuratione, illa non augeretur etiā auctis facultatibus. arg. 10. q. 3. relatū. Iudibriū enim esset si qd statutum fuit ab initio, momento quolibet mutaretur. arg. C. de bon. quæ lib. l. vlti. §. vbi autem puellis. non enim quod rite, & secundum leges ab initio actū est, ex alio euentu suscitari debet. C. de admi. tut. sancimus.

[Glos. seq. arguit, & signat contrarium.]

d Intantum excreuerint.] quocunque modo. supra de constitut. cum M. si verò parum excrescerent, non augeretur procuratio, nec modicum lucrum auferretur conductori; quia & modicum damnum sustinet. ff. loca si merces. §. vis maior. Est ergo euidens arg. quòd si excrescant res, debet procuratio crescere; sicut èconuerso diminuitur propter sterilitatem. ff. loca. si vno. & s. eo. tit. propter sterilitatem. Contrariorum enim eadem est

stre primordio, de fundatoris voluntate [a] processit, vt fratribus sancti Irenęi procurationem vnā, annis singulis liberaliter exhiberet: cum nihil teneatis [b] ab eis, † propter quòd huiusmodi ꝓcuratio ipsis debeat exhiberi: verum tunc propter fratrum & seruientiū paucitatem, talis procuratio non grauabat: sed nunc in tantū excreuit numerus eorundem, quod ad procurationem vix quatuor marchę argēti † sufficerent, quæ pro vna fieri consueuit: & infra.

¶ Indulgemus [c] igitur, ne vltra primam mēsuram in procuratione ipsa sitis vlterius prędictis fratribus obligati; sed expensis, quę cōsueuerunt sufficere, sint contenti: nisi facultates ecclesiæ in tātum excreuerint, [d] quòd sine grauamine ampliato fratrum numero, ad soluendum debitum procurationis extendi possit quantitas expensarum.

¶ Idem Primicerio & clero Mediolanen.

¶ Omnes ecclesię, nisi qua ab hoc per priuilegium Apostolicum sint exempta: procurare tenentur legatos sedis Apostolica, seu etiam eius nuncios, nec in hoc præscriptione iuuantur. hoc dicit vsque ad §. sanè.

CAP. XVII.

CVm † instātia nostra

disciplina. ff. de verb. obl. inter stipulantē. §. sacram rē. arg. idem melius Insti. de his qui sunt sui vel alī. in. in prin. arg. cōtra. C. de allu. l. vlt. C. de fun. rei priua. l. 2. li. 11. Sol. illa locū habēt cū diligētia cultorū res vel fruct⁹ augmētat, hic cū Dei ꝓuisione, & fideliū oblatione res augmētat: sicut ꝯtingit cū casu fortuito res deteriorant, merces remittit. Si verò vitio rei siue culpa coloni, puta, qa vinū acuit, vel si segetes herbis corruptæ sūt, ꝯductori obest. §. loc. l. ex ꝯducto. §. vitiū rei. tñ sine culpa coloni dānū ꝯtingēs si obē colono. s. e. ti. p̃p sterilitatē. Itē ē ar. optimū ꝙ crescentib. facultatib. ecclesiæ, crescere dēt numerus: ēt si sit numerus canonicorū statutus. s. de cōst. cū M. quæ nō admittit hanc distinctionem, vtrū facultates crescūt prouisione Dei, an diligentia hominū, [3] q̃ etiā nec i isto casu debet admitti: sufficit enim ꝙ res augmētatę sunt. La.

CVm instātia.] Diuidit: qa duę sūt partes principales. Scda ibi, Sanè. Abb. CASVS. Primicerius, & clerus Mediolanēn. per quosdā nūcios suos ꝯquesti sunt dño Papę, quòd cū ipsi legatos & nuncios Apostolicæ sedis deuotè recipiant & ꝓcurent, ordinarij maioris ecclæ Mediolanē. ipsos procurare renuunt, & ad faciendas expensas subsidium denegant impertiri: vndè in procurationibus exhibendis plus debito aggrauant: quare sibi super hoc prouideri postulabant. Papa sic eorum postulationi vel petitioni rñdet, quòd cum oēs ecclesiæ legatis & nuncijs Romanæ curiæ ꝓcurationes impendere teneantur, nullā hēri vult ab hmōi procurationibus excusatā: nisi fortè p̃ speciale priuilegiū Apostolicæ sedis sit exēpta, quod tā Papa nō credit, ēt si longissimo tp̃e ꝓcurationē nō p̄stiterit, cū in talib. locū non habeat p̄scriptio: qa & Papa circa ꝓuisionem & sollicitudinē omniū ecclesiarū non cessat: veruntā in his exigēdis, eū modū & ordinem vult obseruari, vt nullus p̄latus vel ecclesia, sup̃ hoc rōnabiliter cōqueratur: Si verò de cōi collecta expēsas legatorū & nunciorū Apostolicę sedis facere voluerint, hoc eis Papa non prohibet: tñ per hoc nullū vult pręiudicium gñari nuncijs & legatis suis, quo minus possint à quocunque voluerint ꝓcurationes debitas postulare: ita tñ quòd si aliquis in hoc fuerit grauatus, sibi ab alijs restauret, & nuncijs Apostolicæ sedis in necessarijs exhibendis pateat, quicunque fuerit requisitus: ita tamen quòd in fraudē nihil fiat, nec compellantur procurationem recipere per cōes ministros: & qui contumaciter eis restiterint, per ecclesiasticam censurā sunt compellendi. Nota, quòd omnes ecclesiæ legatos & nuncios Romanæ ecclesiæ ꝓcurare tenent. Itē ꝯ procurationē, quę debetur nuncijs Apostolicæ sedis, non currit p̄scriptio. Item dñs Papa omniū ecclesiarū curā & solicitudinem gerit. Itē secundum facultates ecclesiarum procurationes exhiberi debent. Item cōpelli possunt ecclesię nuncijs Apostolicę sedis procurationes exhibere.

a Quo-

† Inferno, quòd solutio census non denotat dñium. arg. l. neque tales. C. de probat.

† Vox, argenti, deest in antiquis, & in recentioribus magis emendatis.

1 Quæ in hoc est necessaria sm Vin. & Gof. Ioan. And.

a Arg. s. tit. 2. pastoralis. in fine. Lau. de hoc j. de regu. iur. in obscuris. li. 6. Ioan. An.

3 Et maximè religiosorū, qui sibi non pñt acqrere: & tales erant isti. vel aliter si bona ecclesiæ crescūt & augētur tacitè, & per latēs incrementū: non ideò augebit cēsus. si verò patēter, secus; ad hoc C. de al lu. l. 1. & 2. Insti. de re. diui. §. quod per alluuionem secūdū Vin. Io. An.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. Vide Abbatē cōsil. 94. incip. vr primò in 1. volu. & Felinū in c. accedentes, supra, de prescrip.

a Quotidiana.] quia pro republica noctes ducit in somnes. in auth. vt iudices sine quoquo suffragio. in princ. colla. 2. & voluntarios labores appetimus (dicit Imperator) vt quietem alijs præparemus. in auth. vt diuinæ iussio. coll. 9. in prin. Ber.

b Non credimus.] quia Romana ecclesia non solet aliquẽ priuilegiare contra se. arg. C. de sacrosanct. eccl. iubemus nullã. arg. ĩ. de præscri. cum ex officij. 1 & ibi etiam dicitur, quod in procuratione non currit præscriptio. Ber.

[Gl. seq. tractat de modo procurandi legatum, signat contrarium, & sol.]

c Indebite prægrauari.] illud semper est obseruandũ, vt fm̃ facultates ecclesiarũ, procuratio exhibeatur. 10. q. 3. inter cetera & c. vlt. ĩ. eo. cũ Apostolus. ĩ. eo. cũ nuper. & cap. proxi. si enim tenuis est patria extraordinario auxilio iuuãda est. C. no. vec. l. 1. imò à paupere non debet exigere. 1. q. 2. placuit. quia nec iudex exigit sportulas à pauperibus. in auth. de mãda. princ. §. si ti bi quoque. collat. 3. nec etiã tenuis vitæ homines sub aduẽtu officialiũ iniurijs affici debent. ff. de offi. præsi. illicitas. §. 2. ĩ. eo. cap. ea q̃ dabit. n. legatis lac ad bibendũ, vt dicit Ioannes ne rubentibus buccis prædicent ieiuniorũ doctrinam. 35. dist. cap. 6. die. & cap. ecclesię nec bibẽt vltra tertiã vicẽ. 44. dist. in illa palea, qñ, & comedẽt lardũ vel carnes cum aceto. C. de erogat. mil. an. l. j. li. 12. arg. ĩ. 41. dist. non cogantur. cui statur, & in hoc casu esset eis denegandũ, si vltra vires 2 peterent. ĩ. de excessi. prælato. cum ad quorundã. ff. de aqua quo. & æsti. l. 1. §. Trebatius. & 10. q. 3. quia cognouimus. & ĩ. de offi. ordi. conquerente.

d Procurationes.] ĩ. eo. procurationes.

e Ab alijs.] cessis actionibus sibi à legato. arg. ff. de tensibus. cum possessor. vel condictione ex hoc canone. arg. ff. de cond. ex lege l. vnica. Dabit enim legatus litteras suas, illi, qui eum procurauit, vt ab alijs recipiatur quod vltra partem suam expendit: sic obseruatur de facto. arg. l. prædictæ, cum possessor.

f Requisitus.] etiam in prouincia, in qua non est legatus, in eundo & redeundo. ĩ. de iureiur. ego N.

g In fraudem.] Vt 3 si descendit in domũ amici, vt ab eo procuretur, & ille datis sibi litteris per eum ab alijs duplum vel triplum recipit.

h Compellantur.] quoniam particularis exactio & solutio non modica habet incommoda. ff. fami. erciscun. l. planè. arg. contra. ff. ad legem Falc. lineam. & l Plautius. & ff. de pactis. l. epistola. §. vlt. & C. de pactis. debitori.

1 Dic etiã idem facere Imperatorẽ. l. cõpetit. C. de p̃scri. xx. ann. Io. An.

† haberi.

† Impenderit.

2 Impossibiliũ enim nulla ẽ obligatio. ff. de reg. iu. impossibiliũ. & de hoc ĩ. eo. cum Apostolus. Io. And.

3 Hãc glossulam non inuenio in antiqs exẽplaribus nec credo Ber. esse.

quotidiana: [a] & infra.

¶ Postulationi vestræ taliter respondemus, quòd cum omnes ecclesiæ, legatis & nũcijs sedis Apostolicę procurationes impendere teneãtur, ab earum prestatione nullam haberet† volumus excusatã: nisi fortè per speciale priuilegiũ sedis Apostolicæ (quod non [b] credimus) sit exempta, etiã si longissimo tẽpore procurationis obsequium nõ impenderint: † cũ in talibus præscriptio sibi locũ nequeat vendicare: quia nos à prouisione pastoralis sollicitudinis circa omnes ecclesias nunquã omnino cessamus.

¶ *Tractat de modo procurationis ipsorum legatorum & nunciorum. Abbas.*

¶ Sane in his exigendis eum modũ & ordinem volumus obseruari, vt nulla ecclesia, vel prelatus se indebitè prægrauari, [c] rationabiliter conqueratur. Si verò de cõmuni collecta legatorum & nunciorũ nostrorum expensas duxeritis faciendas (quod vobis non duximus inhibendum) ex hoc nobis, & nostris, nullũ præiudiciũ volumus generari, quo minus possint à quocunq; maluerint, procurationes [d] sibi debitas postulare: ita quòd si exactus vltra suã grauatus fuerit facultatẽ, sibi ab alijs [e] restauretur. Nunciis tamen nostris in necessarijs [expẽsis†] exhibendis pareat, quicunque fuerit requisitus, [f] ita quòd in fraudẽ [g] nihil penitus attentetur; nec per cõmunes ministros procurationis obsequium, si noluerint recipere, compellãtur. [h] Qui verò contumaciter eis duxerint resistendum, districtione sunt ecclesiastica compellendi.

¶ Idem Zamorensi. † & Salamantino Episcopis.

¶ *Si ad vnicam mensuram solui solet quod debetur ex voto, ad illam in posterum solui debebit: si verò ad diuersas, liberabitur soluens etiam ad minorem.*

CAP. XVIII.

Ex† parte Cõpostellani archiepi fuit propositum, quod cum hi qui vota [i] beati Iacobi cõtinuè persoluerunt, ad communẽ terrę suę mẽsuram, cum qua videlicet emunt & vendũt ipsa, persoluerint hactenus & persoluant, quidam

Ex parte.] CASVS. In archiepiscopatu Cõpostellano, quidã vota beati Iacobi cõtinuè persoluerunt ad cõmunem mensuram terræ, cum qua emũt & vẽdunt: quidã alij à lõgis retro temporibus ab eorũ solutione cessaruntide nouo incęperũt soluere vota illa, ad quandam mensuram paruissimam & ignotam, & cum eadẽ soluere nituntur, quæsitũ fuit à Papa, vtrum illi cogẽdi sint soluere vota prædicta, ad cõem mensurã terrę, sm̃ quod alij soluerunt continuè? Rñdet Papa, quod cũ nõ cõstet, ad quã mensurã antecessores eorũ prędicta vota persoluerũt, distinguẽdum est, verũ habitatores regionis ipsius, qui vota illa cõtinuè persoluerũt, ad vnam & eandẽ mensuram persoluerint, an ad varias, & diuersas; si ad vnam mensuram persoluerunt, & illi ad eãdem mẽsurã soluere sunt cogendi: Si verò ad diuersas soluere cõsueuerunt, & illi volunt soluere ad minorẽ, non sunt cogendi, vt ad maiorem persoluant; quia cũ hmõi vota gratuita fuerint ab initio, benignè sunt ab hmõi viris ecclesiasticis exigẽda, ne videantur lucris temporalibus inhiare. Nota quod successor tenetur ad id quod antecessor soluere consueuit. Item minor pars tenetur facere quod maior facit. Item in votis locum habet coactio. Item in dubijs liberum est sequi quod magis placuerit. Item quæ gratis sunt oblata, benignè sunt exigenda. Item clerici lucris temporalibus inhiare non debent.

Et vt intelligas, incipias sic casum literalem. Quidã vouerunt dare ecclesijs certos sextarios frumenti: in illo loco reperiuntur plures sextarij minores & maiores; dubitabatur, an sm̃ minorẽ vel maiorem vota essent exoluenda. Et respondetur vt in litera. Abbas Sicul.

i Vota.] annua ab Hispanis 4 tempore cladis promissa. Laurentius.

† Dictio, expẽsis, deest in antiquis, & in recentiorib. magis emẽdatis.

† Samorẽs. & Salamantiñ. de quib. vide Vasæũ in annalibus Hispaniæ c. 20. & 21.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp. Et quatenus obiter tãgitur hic materia implẽdi voti, vide B. Thom. 2. 2. q. 88. art. 3. & q. 189. art. 3. & quod ex simplici promissione oriat actio, vide notata i c. 1. de pact. adde glossã & Bar. in l. si vnus. §. pactus. ff. de pact.

4 Eo præsertim rpe quo Hispaniã à fęda Maurorum colluuie, circa annos Dñi. 809. & aliãs purgare nitebant, vide Vasæum in annalibus Hispaniæ.

quia † longis tpibus ab eorum solutione cessarunt, nunc quandā mensuram exhibēt paruissimam, a & ignotam: & infra. Cum ergo non cōstet ad quam mensurā, antecessores eorū prædicta vota persoluerint, credimus distinguendum: vtrum habitatores regionis ipsius, qui ea cōtinuè persoluerunt, ad vnā & eandem mensuram huiusmodi vota persoluerint, an ad varias & diuersas. In primo.n. casu, b ad eandē & illi solue re sunt cogendi. c In secundo, volentes soluere ad minorē, non sunt cogēdi, vt ad maiorem psoluant: quoniam cum huiusmodi vota gratuita fuerint ab initio, d benignius sūt à viris ecclesiasticis exigēda: ne tanquā exactores videant lucris temporalibus inhiare.

¶ Idem Cęsaraugusten. † epo.

¶*Ecclesiæ tenentur episcopo, in cuius diœcesi sunt, respondere de procuratoribus, quarta decimarum, & alijs episcopalibus. hoc dicit quo ad titulum.*

CAP. XIX.

CVm † olim: & infr. ¶ Quia nobis fides facta fuit, quod ecclesiæ de † Luna & de Bes, in tua sunt diœcesi constitutę, non solum per alia, e verum etiam per hoc ipsum, quòd in instrumentis f compositionum continetur expressè, vt abbas sancti Ioannis Prilaten. † tam de quarta decimarum, quā de cæteris episcopalibus tibi debeat respondere: abbatem ipsum ad integram solutionem quartę g omnium decimarū

a Paruissimam.] quod s. cere non debent, quoniam omnes ad communem mensuram terræ soluere dēnt. ff. de contrah. emp. Imperatores.

b Primo casu.] s. cum omnes ad eandem mensuram soluunt: & ita quod maior pars facit, illi seruate tenentur. 100. dist. ꝯ morē. s. đ cap. mo. dilectus & arg. s. eo. sopitæ. Item arg. est, ꝙ i dubijs seruanda est cōsuetudo vicinorū ar. s. de cōsue. cū olim. & j. eo. sup eo. & s. e. ecclesiis. ff. de l g. 1. si secus pluriū. §. vl. Itē in dubijs nō sequimur qđ maximū est, sed quod minimū. ff. de leg. 3. nūmis. ff. de reg. iu. semper in stipulationibus. 1 arg. tñ est hic, ꝙ mediocritas est sequenda. de hoc notātur argu. plura. s. eo. quando. in notula in hce.

c Sunt cogendi.] supple, si soluentes plures sint non soluētibus. s. de his quæ fi. à ma. par. cap. c. vlt. & s. de elect. ducū 1. & 19. dist. in canonicis. ff. de pac. & suū hęredē. in fi. vel etiā pares dignitate pcellētes. s. đ testib. i nostra. & ff. đ pact. maiorē. verius vr, ꝙ siue sint plures, siue pauciores, ex quo nō apparet đ mēsura antecessorum, sequi debent mensurā soluētium: illam enim pręsumo fuisse institutam, & ad eos à suis maioribus peruenisse. Vin.

d Ab initio.] simi. s. de vo. & vo. redem. licet. in prin. ideo ꝓ eis bona fit interpretatio, ne ipsorum munificentia erga ecclas retardaret. ar. C. de bo. quæ lib. l. 2. aliàs dona. plenius sunt interpretanda. s. de don. cū dilectus. in fi. ne excogitata fraude aliquis posset obuiare suæ donationi. 16. q. 2. visis. & 17. quæst. 4. sunt qui opt. C. de do. si quis argentum. §. vlt. Ber.

CVm olim.] Diuiditur primò diffinit. Secundo soluit vnū obstaculum. ibi, Licet. Tertiò aliud ibi, Absonū: Et quia textus est aliquātulum intricatus ꝑp nimiā discussionē facti, sic pono casum. Eps Augustā. impetebat quēdā abbatē rōne duarū ecclesiarum possessarū ab eodem abbate, petendo illarum vigore procurationem, & alia iura episcopalia: Abbas verò & conuentus opponebāt illas ecclesias non esse in diœcesi illius epi. Item producebat quoddam instrm, in quo continebat, ꝙ episcopus illas ecclesias vel fortè aliqua iura in eis concesserat abbati, & ꝯ quædam instra cōpositionū producta per episcopum, obijcebat ille abbas, ꝙ per metum regium illæ compositiones emanauerant, vel fortè dicebat instra esse falsa: Papa verò diffinit vt hr in litera. & est capitulum satis difficile. Abbas.

Vel pone sic casum: Eps Cæsarien. conquestus est dño Papæ de abbate sancti Ioannis, qui eum fraudabat super quart. s decimarū & quibusdā alijs, quæ habere debeat in ecclesijs quibusdam, quæ spectabant ad ipsū epm, quo ad ius patronatus, q̄ omnia abbas sibi denegauit, dicēdos illas non esset in sua diœcesi, quare dictus eps de diœcesi esse ꝓbauit: & idem abbas induxit q̄dā instrumenta ꝓ se, in quibus continebatur, ꝙ idem abbas cōposuerat cum ipso epo super prædictis tanq̄ diœcesano ecclesiarū dictarū: quare dñs Papa de ꝯsilio fratrū suorū cōdemnat dictū abbatē in omnibus petitis ab epo, sine deductionib. aliqbus faciēdis ab abbate in pdictis ecclesijs, quāuis.n. abbas potuisset aliqua ddu cere de petitis, occasione compositionis cuiusdam initę iter epm pdictū, & monasteriū ipsū: qa tñ abbas nō approbauit dictā ꝯpositionē, sed impugnauit, sicut potuit: quare vr illi tacitè renūciasse, & nullū debet idē cōmodū sētire; pterea negare ñ poterat, ꝙ nō essēt de diœcesi epi illius ec clesiæ, sup quibus instrumēta ostēdebat: qa illæ ecclesiæ ꝯcessæ fuerāt à pdecessorib. epi monasterio, per q̄ petebat abbas ꝓ epo, & ꝓ eo ꝓbabat nō ex ꝓposito vl directè, sed ꝑ quādā cōsequentiā. No. ꝙ eo ipso, ꝙ ecclesia sita est in diœcesi alicuius epi, ei tenetur in epalibus rñdere. Itē super iuribus epalibus potest fieri compositio. Itē ex eo qđ quis impugnat, non dēt aliqđ beneficiū ꝯsequi ex hoc tacitè ei renūciare videat. Item tacita renunciatio pręiudicat. Itē nō dēt qs instra ꝓducere, p quæ aduersarius probet intentionem suam. Item ꝯria proponens non est audiendus.

d Per alia.] fortè per testes.

f Instrumentis.] ex quo continet in aliqua scriptura publica de finib. alicuius epatus, ei stādū est, donec probet ꝯrium, licet illa scriptura principaliter facta sit ob aliud. C. de ꝯh. & commit. stip. optimam. C. de iu. delib. cū aliquis. & s. de præsump. illud. & per libros antiquos ꝓbantur confines epatus. s. de prob. cū causam. vbi de hoc. & arg. s. de parochi. super eo. in fine.

[Glo. seq. rec. per obiect. & ponit soluit. Lau.]

g Quartæ omnium.] hoc ius diuersum est, quandoque enim dr medietas. 10. q. 1. antiquos. quandoq; tertia, vt eadem cau. q. 1. de his. quandoque quarta. 16. q. 1. constitutum. s. de præscrip. de quarta. & hic, & quandoque dicitur, ꝙ nihil debet habere. 10. q. 3. c. 1. Laurētius dicit, ꝙ cap. illa loquuntur secundum diuersa tempora. Eps debet habere medietatem omnium redditū episcopalis ecclesię, de parochialib. ecclesijs tertiam, postea ista tertia mutata est in quartam. 12. q. 2. quattuor, concesso, de redditib. demum statutum fuit, ꝙ nihil perciperent nisi velint subire onus fabricæ. 10. q. 3. c. 1. & c. vnio. hodie potius locum habet consuetudo, sicut dicitur de quarta, vel tertia, vel medietate testamentorum, ꝙ ibi seruatur consuetudo loci. s. de sepul. certificari. a Quid iuris sit de decimis. dicitur s. de deci. cum contingat. cum in tua. & c. dudum.

† al. ita: qdā q à longis, &c.

1 Et j. de re. iu. in obscuris. li. 6. dixit Vin per hęc iura, & p l. ff. de leg. 1. si ita scriptū, ꝙ cū dubietas est in re, dr minor. sed si ē ī personis, oēs repelluntur ab instituto legato. vel libertate. ff. de reb. dub. si fuerit. Io. And.

† Cęsaraugustan. epo. hic fortè est eps Cæsaraugustę ciuitatis, q̄ est in Aragonia, nā vā uēte Inn. iij. cuius ē hęc decretalis, epm hēbat, sed tpe Ioā. xxij. Papæ metropolitana dignitate donata est.

/ Ca. 4. eo. ti. i 3. compil.

† De Luna & de Taust.

† Platen Prælate Pramatem. sđ fortè legēdum Pinnaten.

2 Videl. observare. §. an teq̄. ff. đ off. procon.

a Nullis

nullis factis deductionibus, [a] & ad præstationẽ procurationum & aliorum episcopaliũ iurium in prædictis ecclesiis cōdẽnamus. Licet [b] enim ex forma secundæ cōpositionis, deductiones essent aliquæ faciẽdæ: quia tñ compositionem idẽ abbas nullatenus approbauit, sed studuit multipliciter impugnare, ex ea non debuit beneficiũ cōsequi, [c] cui renunciasse tacitè [d] videbatur. Absonum erat præterea, vt negaret illam ecclesiam in tua diœcesi cōstitutã, super qua instrumenta prædecessoris tui ostẽdebat [e] in iure monasterio fuisse concessa, per quæ episcopale ius petebat [f] † expressè.

¶ Idem Spoletano Episcopo.

¶ Soluendi sunt census ad antiquam monetam, in qua instituti fuerint, nisi sit in alterius moneta solutione præscriptum h.d. & est casus notabilis, & multũ allegabilis.

CAP. XX.

OLim † cām, quã aduersus clericos plebis Rupinę, sup Synodatico proponebas, Tudertin. ep̄o & collegis suis commisimus terminandam: coram quibus ex parte fuit propositum, quo cum ijdem clerici prædecessoribus tuis tres ĩ festo Natiuitatis, & tres in festo Resurrectionis Dominicę, pro Synodatico soluerint denarios Papien. nunc tantũ tres Lucenses pro singulis denarijs Papien. psoluebant: cum † tñ vnus denarius Papien. valeat sex Lucen. vnde petebas eos ad Papien. solutionem compelli: cũ etsi tu Lucen. primo anno receperis, semper tamen ius tuũ postmodum fueris protestatus: [g] & inf. ¶ Cũ igitur constet, quod Papien. olim pro synodatico soluebantur; quod ex eo ẽt sequitur, quod Lucen. soluti sũt postmodum pro eisdem, cum ex dictis testium, & confessione † aduocati alterius partis non reuocata, [h] postmodũ appareat euidenter, quod tempore L. prędecessoris tui pro Synodatico Papiensis fuit

a Nullis factis deductionibus.] hoc contingit culpa abbatis, qui reprobauit quantũ in eo fuit instr̄m. ĩ quo cōtinebatur, ꝙ deductiones fieri poterant, vt ĩ. sequitur.

b Licet.] responsio tacitæ quæstionis.

[Glo. seq. ponit dictũ, quod statim determinat. Secũdo arg. al leg. 3. iura. & 2. alleg. in ɔ̄riũ.]

c Beneficium cōsequi.] no. ꝙ aliqs fructũ ex eo cōsequi nō debet q p nitit reprobare. [1] arg. 13. q. 2. q. præposterum. s̄. de testi. præsẽtiũ. qđ uerũ ẽ, si vsq; ad s̄niam perseuerauerit. ff. de testi. test. Papinianus, §. meminisse. C. đ his quib. vt indi. alia est. Item hic habes, ꝙ instrumentum qđ qs approbat ꝑ se, tenet̃ recipere ɔ̄ se. 4. q. 3. c. si testes. §. si quis testibus. 19. dist. si Romanorũ. C. de reb. cre. l. generaliter. arg. ɔ̄. 37. dist. si qđ veri. 2. q. 7. si hęreticus.

d Tacitè.] C. de re. cre. l. si qs iusiurãdũ. C. ad l. Cor. de fal. q falsas. s̄. de his q̄ fi. a ma. par. Cap. q̄ siuit. & c. ex orc. vbi đ hoc.

e Ostẽdebat.] erat .n. abbas ipse ɔ̄trius sibi, & ideo non erat audiendus, saltem in eadẽ instãtia iudicij. arg. s̄. de app. solicitudinẽ. in fi. Et ĩ instrumẽtis istis continebat̃, ꝙ episcopus ecclam istã cōcesserat monasterio, vł al' qđ iuris cōcesserat in ecclesia, vnde per hoc apparebat, ꝙ esset in eius diœcesi.

f Petebat.] aliàs patebat, & melius.]

OLim causam.] Primò narrat factum. Secũdò decidit exprimendo motiua ibi, Cũ igitur. Abbas.

CASVS. Inter ep̄m spoletan. & clericos plebis Rupinę qō vertebat̃ super synodatico. cã super hoc cōmissa fuit ep̄o Tudertino & collegijs suis, coram quibus ꝓponebatur ex parte episcopi, ꝙ ijdẽ clerici prædecessorib. ipsius ep̄i soluere ɔsueuerunt tres Papien. in festo Natalis Dñi, & tres in festo Resurrectionis Dñi pro synodatico: nunc tm̄ soluunt tres Lucen. pro singulis denarijs Papien. cum tamẽ denarius Papien. valeat sex Lucen. vnde petebat eos compelli ad Papien. solutionem & cum ipse primo anno recepisset Lucen̄. ius tñ suum postmodum sp̄ fuit protestatus, ꝙ per hoc non fieret ei præiudicium quo ad denarios Papien. Ex aduerso dicebatur ꝙ etsi aliqñ denarij Papien. pro synodatico fuerunt persoluti, iã per xlv. annos & amplius, tã huic ep̄o, q̄ prædecessoribus suis Lucen̄ fuerant persoluti, & sic videbantur se præscriptione tueri. Lite contestata super prædicta petitione, recepti fuerunt testes ab vtraque parte, & positiones, & rñsiones hincinde factæ, & tãdẽ iudices causam remiserũt ad Papã: ipse verò examinato negotio, quia constitit sibi, ꝙ Papien. olim fuerãt persoluti pro synodatico, quod ex eo probatur, ꝙ Lucen. soluti sunt postmodum pro eisdem, cum ex dictis testiũ & cōfessione aduocati clericorũ nō reuocata, euidẽter appareat, ꝙ tẽpore Lotharij prædecessoris huiusmodi ep̄i, Papien. moneta ꝓ synodatico soluta fuit: & à tẽpore dicti Lotharij nō nisi xxxvj. annorũ, ad plus tempus effluxerit: & ꝓbatum ẽt sit, ꝙ tres Lucen. qui pro vno Papien. soluebãtur post mortẽ ipsius L. quinque vel sex valebant de illis, q̄ modo sũt in vsu; & vidẽs ꝙ ꝓpter mutationẽ monetæ acciderit, ꝙ vsque ad tp̄s huiusmodi episcopi, Lucẽ. dati fuerant pro synodatico, sicut erant in vsu, condemnauit ꝓcuratorem partis aduersæ noĩe clericorũ plebis prædictæ ep̄o, ad solutionem denariorum Papien. ꝓ synodatico, vel eorum ęstimationẽ, p diffinitiuã sententiã. No. ꝙ protestatio nō prodest vbi protestãs venit contra suam protestationẽ vt colligitur hic: quia si clerici isti ꝑscripsissent, non profuisset ep̄o protestatio. Itẽ confessio aduocati præiudicat nisi fuerit reuocata. Itẽ pars pensionis vł alicuius alterius protestationis potest pręscribi. Item per partẽ nō retinetur totum. Item sentẽtia formatur in persona procuratoris. Item solutio pensionis vel census fieri debet ad illam monetam, quæ ab initio fuit constituta, si est in vsu: aliàs ad eius æstimationem; & ita principium considerandum est.

g Protestatus.] hinc ergò colligitur, ꝙ non prodest protestatio cum aliquis in contrarium facit, per id quod hic dicitur in fine: quia si præscriptio [2] cōpleta fuisset, clerici obtinuissent non obstante tali protestatione. si. s̄. de consti. cum M. & s̄. de app. solicitudinem, ad finem. Ber.

[Glo. seq. reci. per quæst. an & quando confessio aduocati reuocari possit.]

h Non reuocata.] & sic patet, ꝙ confessio aduocati sicut ẽt ꝓpria ɔfessio præiudicat nisi fuerit reuocata, vt hic patet, & s̄. de app. cũ cãm. Quædã tñ ɔfessio reuocari pōt qñcũq; ante s̄niam. C. de iur. & fa. igno. l. error facti. & s̄. de confes. c. vlt. & hoc intellige. si ꝓbat quis se errasse. ff. ad l. Aqui. inde Neratius. §. vlt. ff. de confes.

non

[1] Videto hic Host. & latiꝰ de hoc ꝑ Io. And.

† al. patebat qđ agnouit glossa hic & Hostiensis.

† Ca. 5. eo. ti. in 3. compil. Et de materia vide docto. in l. Paulꝰ. ff. de sol. Albertũ Brunũ tracta. de augmento Frãciscũ Curtium tra. de moneta, posito in l. cũ quid. ff. si cert. pet. Couar. trac. de numis. n. c. 7. & latè Antō. Gabrielium lib. 3. cōmu. cōclu. t. de Aut. & tot.

† al. ita: cum tñ denarius papiẽsis valebat vj. Lucen. &c.

† In aliquot antiquis non sũt hæc suis pũctis distincta: & cōfessione aduocati alterius partis nō reuocata. postmodũ, appareat, &c.

[2] Quæ ꝑ protestationem nō interrũpitur, nisi in casib. C. de anna. exce. vt ꝑ sectius de of. fi. or. pastoralis, ad fi. Inn. & 16. q. 3. c. placuit. § prouersi. is aũt fm Abbat.

non fatetur qui errat. Sed si confessio aduocati fuerit in continenti reuocata, siue eadem die: quia tunc non videor eam ratam habere, ex que eodem die eam reuoco: sufficit reuocatio simplex. 1 arg. decr. prædi. cũ câm q. alia ratio est ibi. Sed vt ante litẽ contestatã possit in distincte error reuocari. ff. de noxa. act. l. electio. § pe. & etiam post, si nulla captio est aduersarij. ff. de int. act. & ætate. § vl. quãdoq; et post sniã reuocatur error probabilis ff. quãdo act. & pe. est an. l. 2. aliãs est § vlti. in l. 1. Nec obstat quod dicitur de triduo C. de er. ad uocat. l. 3. quia sic ibi contingit de facto, & non ponit ius. Io.

1 De hoc articulo uide zo hic latius per Io. And. & Abbatẽ.

[Gl. seq. no. 5. pte stationẽ, & illud coadiuuat. alle 2 iu.]

a Non nisi triginta sex.] ex hoc colligit, φ si Lucenses recepti fuissent ꝑ Papien. xl. annis, quod præscriptũ esset i solutione Papie. & sic ꝑtestatio nõ valuisset, ut dixi s. i prima notula: Nam si quis vtitur alia aqua q̃ inter partes cõuenerit præscriptum est in illa. ff. quemadmodũ seruit. amit. si quis alia. & l. si cõmunẽ. § 1. & si qs pau iori Lus iurib. vtit ꝑ pluribus, præscriptũ est pro pluribus ff. de seruitu. rust. prædio vna est via co. tra, de præscrip auditis. Sed contra uidetur, quod non esset præscriptum in Papien. quia qui aliquid recipit lo o alterius illud recipere uidetur. 21. dist. in nouo. & 94 distin. cap. 1. & supra de præscript. auditis. ff. de admini. tuto ita ta i en. § gessisse. Item qui pretio fruitur, & re frui uidetur. ff. de vsufruc. quia penes eum est peculium, pe ies quem est pretium. ff. de pec. sed si quis ferum. Sed contrarium est uerum, ut patet per primas concor. Ber.

† extimationis.

moneta soluta, & à tempore dicti L. non nisi triginta sex [a] annorum, ad plus, tempus effluxerit: & sit legitimè comprobatum, quod tres Lucenses, qui pro vno Papien. post mortẽ ipsius L. soluebantur, quinque vel sex valebant ex illis, qui hodie sunt in vsu: Intelligentes ex hoc, quod per monetę declinationem acciderit, vt vsque ad tempus tuum Lucen. dati fuerint pro synodatico, sicut erant in vsu: procuratorẽ aduersæ partis nomine clericorum plebis prædictę, tibi ad solutionem denariorum Papiensium, vel æstimationem [b] † eorum, pro synodatico per diffinitiuã sententiã cõdemnamus.

¶ Idem Priori S. Stephani.

¶ *Episcopus remittens ecclesiæ seruitia, quæ sibi debebat, & statuens, quod aliud seruitium non imponatur, procurationem non intelligitur remisisse.*

CAP. XXI.

CVm † venerabilis frater noster. Fauẽ. † episcopus: & infra. ¶ Cognouimus, & quod præfatus episcop[us] spallas quas ab eadem ecclesia tam ipse, quam prędecessores sui recipere consueuerant, ecclesiæ præfatæ remisit, & statuit, quod aliud ei seruitium non imponeret, sibi & ecclesiæ suæ annuatim trium librarum cereo pensionis nomine reseruato. ¶ Quia ergo visitationi annexa est procuratio, [c] & episcopus ratione episcopalis iurisdictionis, quam habet in ea, teneatur causa correctionis [d] ecclesiam visitare † præfatam: nec intelligatur qua

poterat, exhibens quoddam instrumentum, in quo continebatur expressè, quod episcopus Fauentinus uolens ab omni exactione, tam sua, quam suorum successorum, dictam ecclesiam prorsus absoluit, & remisit eidem spallas, quas ipse & antecessores sui ab ipsa ecclesia recipere consueuit, retento sibi & ecclesiæ suæ vno cereo trium librarum ceræ annuatim soluẽdo, statuens, quod nullum aliud seruitium imponeret. Dominus Papa viso instrumento prædicto. & aliis auditis & intellectis, quæ partes proponere voluerũt, cognouit, quod præfatus episcopus spallas prædictas, quas recipere cõsueuerat, ipse & antecessores sui, ecclesiæ prædictę remisit, & quod nihil aliud ei imponeret retento sibi & ecclesię suę cereo ꝑdicto: tamen quia visitationi annexa est ꝑcuratio: & episcopus ratione episcopalis iurisdictionis quã habet in ea, tenetur ecclesiam causa correctionis visitare, nec itelligatur quasi nouum imponi, quod ab ipsa fundatione de iure communi intelligit impositũ 3 Statuit Papa, quod idem episcopus cum ad ecclesiã illam accesserit causa correctionis, moderatam procurationem ab ea recipiat bis in anno: & nihil aliud à dicta ecclesia exigere vel extorquere præsumat præter pensionem, & procurationes præscriptas. Nota, quod visitationi annexa est procuratio. Item quantumcumque episcopus eximat ecclesiam, & quibuscumque verbis, nihilominus sibi retinet visitationem, & procurationem. Item episcopi procurationem habere non debent, nisi quando causa correctionis accedunt ad ecclesiam. Item moderata debet esse procuratio.

† Cap. 6. extr. in 3. cõp. ità eps a qui b[us] nõ possit eximere ecclesiã, præter Panormica. hic vide Oldradũ cõsil. 182. Feder. consil. 147. adde gloss. in summa 25. q. 2.

† Fauentin. Fauen.

† Vide cõci. Trid. citatũ s. hoc tit. in c. sopitę.

[Glo. seq. arg. ad q alleg. duo iura.]

b Vel æstimationem.] argument. ad quæstionem Dominicalem, quod ad antiquam monetam, & mensuram antiquam facienda est solutio, licet noua sit melior. sup. de iureiurando. quanto. & est expressum infra eodem, cum canonicis. argument. ff. si certum petatur. l. 3. argumen. contra 32. quæstio. 4. quis ignoret. 2 & argum. ff. de contrahenda emptione. imperatores. Idem esset, si moneta minor sit modo in vsu; quia soluere debet æstimationem antiquæ, vt hic patet.

2 Vbi & hoc & uide in Spec. de sol. §. nunc aliqua. Io. An.

CVm venerabilis.] Prima pars decisè narrat factũ. Secunda partis allegationem. Tertia diffinitionis motiuum Quarta diffinit. Secunda ibi, Cognouimus. Tertia ibi, Quia. Quarta ibi, Decernimus. Abbas Siculus.

CASVS. Inter episcopum Fauen. & Priorem sancti Stephani super iuribus episcopalibus controuersia vertebatur; quia à dicto Priore dictus episcopus petebat; Priorẽ cõtra respõdebat, quod ab ipso nihil petere

c Annexa est procuratio.] contra quam non currit præscriptio. s. eo. cum instantia. & s. de præscrip. cum ex officij.

[Gl. se. no. quod quibuscunque, & c. alle. 2. iura in fi. fortificat, in medio soluit contrarium.]

d Causa correctionis.] hic patet quod quibuscunque generalibus verbis episcopus eximat aliquã ecclesiã tamen semper retinet 3 cathedraticum, & procurationem, & visitationem; aliàs enim esset contrarium quod habes 16. quæst. 2. visis in fi. s. de dona. pastoralis. nec obstat sup. de relig. domib. constitutus. vbi uidetur, quod generaliter possit eximere: quia illud fuit confirmatum auctoritate Papæ; sicut enim subditus non potest à se eijcere, siue eximere iurisdictionẽ episcopalem, supra de for. comp. si diligenti. supra, de renun. admonet. si nec prælatus suam iurisdictionem, ita nec puto quod patronus quantumcumque verbis generalibus vtatur, aliqua iura tamen retinet in liberto. C. de bo. liber. l. 3. Io.

3 Præter illos quos initio capitis citaui, uide hic Panor. & alios referentes ea, q̃ ep̃ remittere nõ põt.

a De communi.] ergo de cōi iure procuratio peti post, ī. eo. sopitæ. & ita non fuit remissa procuratio per illa verba: aliud seruitium non imponeret. Et ita no. arg. quod in generali remissione, non veniunt ea q̄ in speciali non remittuntur: sicut in obligatione gñali. C. quę res pig. oblig. pos. l. i. ff. de pig. obligatione.

b Moderatā.] ī. i e. cū Apostolus: &c. cum instantia. Ber.

[Gl. se. obijcit, ob iec. fortificat ꝓ opi. cui resistit. & obiec. dupliciter soluit.]

c Bis i anno.] hoc nouū vī; q̄a semel i in anno sufficit visitare, ī. de offi. archi. mandamus. & hoc si ue liqueat esse necesse siue non, vt vī 10. q. i. decernim⁹. e. sm. placuit. Vin. Sed nō credo; quia si certus est ꝙ ecclesia non indigeat visitatione, ñ debet eam visitare: quia causa correctionis visitate debet: ut hic dicit. ergo cessante causa cessabit esse ctus. ergo quod dicit hic; bis in anno, intelligo si toties op⁹ fuerit. 18. q. 2. visitandi: & c. nō semel. & 10. q. 1. regēda. Sollemnis procuratio semel tantum in anno dari debet, videlicet cum eps solito ordine antecessorum suorum visitat. ff. de off. procon. obseruare. aliæ dabuntur non eā tāta sollemnitate; q̄a etiam dātur hospitibus. ar. ī. de præben. & monachis. Vel forsitan imposita fuit hæc seruitus ab ipsa fundatione. arg. ex litera illa. nec intelligitur imponi quasi nouum, quod ab ipsa fundatione de communi iure fuit impositum, & cū eam non visitauerit, nihil recipiat. ī. eo. procurationes. 10. q. 1. relatū, Ber.

1 Hæc glossula nec est Bernardi, nec in antiquis codicibus reperitur.

2 Vide Concil. Trid. sess. 24. de refor. c. 3.

† accipiat

† Vide cōcil. Trid. infra citatum super uerbo, bis in anno.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cōp. De intellectu uide hic Hostiensem & de materia seruādæ uicinę cōsuetudinis glossam in c. cōsuetudo. di. 1.

3 Sic est differētia inter has duas, In casu cle. eo. ti. ad nostrū. §. nos igitur. Ioan. And.

si nouum imponi, quod ab ipsa fundatione de cōmuni [a] fuerat iure impositum: Decernim⁹, quod idem episcopus, cum ad ipsam ecclesiā causa correctionis accesserit, moderatam [b] ab ea ꝓcurationem recipiat† bis † in anno: [c] sed nihil aliud præter pensionem, & ꝓcurationes præscriptas ab eadem ecclesia exigere vel extorquere præsumat.

¶ Idem Compostellano archiepiscopo.

¶ *Ecclesię de nouo conuersę, in procurationibus & alijs, seruabunt consuetudinem uicinarum.*

CAP. XXII.

SVper † eo, quod fraternitas tua nos consulere voluit, vt quia fere tota prouincia Compostel'. de nouo est ad iurisdictionē ecclesiæ tuæ cōuersa: qualiter tibi ꝓuinciam, vel partem prouinciæ visitanti obsequi debeat & seruire, necnō & in procurationib. prouidere; Tibi duximus respōdendum, quod illud obseruare tenetur, quod in vicinis [d] prouinciis obseruatur.

¶ Idē in concilio generali. †

¶ *Prælati tunc sunt procurandi, cum personaliter visitant: & debent tunc seruare concilium Lateran. & prædicationi, correctioni, & reformationi vacare: legati & nuncij Apostolici pro his diebus tantum, pro quibus moram trahunt, procurari debent: & contra hanc constitutionem exactum, restituitur duplicatum.*

CAP. XXIII.

PRocurationes, † quæ ratione visitationis [e] debentur [f] episcopis, vel archidiaconis, vel quibuslibet aliis etiam Apostolicæ sedis legatis, aut nūciis, absq; manifesta, & necessaria causa nullatenus exigātur, nisi quādo personaliter [g] † officium visitationis impendunt: & tūc euectionū, & personarū mediocri-

¶.de ele. cū ecclesia Vulterana. ī. de cognatio. spiri. super eo. Arg. ꝙ 12. dist. illa. & c. illud. 76. dist. vtinā. de cō secr. dist. 2. quotidie. Prima pars vera est: Cōtrariā verò signata non contradicunt. quia ibi vnusquisque locus suam habet consuetudinem, sed hic non erat certum quid statutum esset, vel de cōsuetudine 4 obtentum, & ita nō obstant. Ber.

PRocurationes.] Primo prohibet Secundo docet ibi, Porro. Tertio punit ibi, Qui autem. Ab. Siculus.

CASVS. Quidam prælati aliquādo recipiebāt procurationes causa visitationis, nec visitabant. Statuit cōcilium generale, vt procurationes, quæ debentur p̄latis ratione visitationis, nullaten⁹ exigātur ab eis, siue sint epi vel archidiaconi vel ēt Cardinales, vł alii, absq; rōnabili cā & necessaria, nisi qñ psonaliter visitationis impendunt officium; & tūc seruent modū & mensurā in Lateranēsi cōcilio statutum, hoc adhibito moderamine circa legatos & nūcios Apostol. sedis. vt si apud aliquā ecclesiā morā fecerint longiorē & necessariā, ne lo.⁹ ille nimiū aggrauet, ꝓcuratiōes recipiāt ab aliis ecclesiis moderatas, ita ꝙ numerus ꝓcurationū non excedat numerū dierū: & si vna eccl'a nō sufficit, duæ vel plures simul ꝯiungātur ad vnā ꝓcurationē faciendā: visitatores nō q̄rāt q̄ sua sunt, sed q̄ Iesu Christi: & q ꝯ hoc statutum venire præsumpserit, quod accepit reddat, & tantundem ecclesiæ quam taliter grauauit impendat. No. ꝙ procuratio peti non debet, nisi quando visitationis officium impenditur. Item in procurationibus exigendis, ecclesiæ grauari non debent.

4 Si diuersæ essent cōsuetudines, dic, ut legit, & notatur sup. de cōsue. c. olim. fm Goff. Io. A.

† Lateran. cap. 33. & c. 2. e. ti. in 4 compil.

† Vide omnino concil. Trid. sess. 24 de refor. c. 3. ubi plenè de materia huius capitis, adde quos cītaui c. cū ex officii. sup. de præscrip.

† Præsentialiter, in concilio.

SVper eo.] Primò ponitur consultatio: Secundo responsio ipsius. Secunda ibi, Tibi Abb.

CASVS. Ferè tota prouincia Cōpostellana, ad iurisdictionem Compostellanæ ecclesiæ, de nouo conuersa erat: quæsiuit Compostellanus archieps à dño Papa, qualiter ei obsequi debeat & seruire, tum ipse prouinciam visitat vel prouinciæ partem; & qualiter in procurationibus & aliis prouidere? Rñdet Papa, ꝙ illud obseruare tenetur quod in vicinis prouinciis obseruatur. Nota, ꝙ in visitationib. & procurationibus exigendis, consuetudo vicinarum prouinciarum debet attendi.

[Glo. seq. not vicinarum, &c. allc. sex iura, & quattuor in contrarium, & soluit.]

d In vicinis.] nota ꝙ in ꝓcurationibus faciendis & alijs seruitiis, si certū q̄d statutū non sit, consuetudo vicinarū ecclesiarū est attēdenda. ī. eo. ecclesiis. & sup. eo. sopitæ. & ī. de capel. mo. c. 2. & ī. de cōsuetu. cū olim. &

[Gl. seq. tractat de tripliā i procuratione]

e Visitationis.] hoc idcò fortè dicit, quia triplex est procuratio: Vna quæ ratione visitationis debetur, ut hic, & supra eod. cum venerabilis. & ī. eod. cum nuper. Alia ratione consuetudinis 18. quęst. 2. seruitium. Tertia ratione pacti 5 quod appositum fuit in ipsa fundatione. sup. tit. proxi. præterea 2. & eod. quando. & 18. q. 2. Eleutherius. & sup. eo. quanto.

f Debentur episcopis.] hoc 6 dicit ad differentiam procurationum, quæ dantur ratione census, ut Albergariæ. vt sup. tit. proxi. præterea.

g Personaliter.] vel etiam per alium, cum ipse interesse non possit propter latam & diffusam diœcesim. sup. de offi. or. inter cetera. Et procuratio exigi non debet, nisi 7 cum visitat. sup. eo. cum uenerabilis.

5 Quarta ratione priuilegii. arg. ī. de excessib. prælat. accedentibus. secundū Hos. Ioan. And.]

6 Hæc glossulam non habent uetusta exemplaria, nec ordo Bernardi esse.

7 al. ita: nisi causa uisitationis.

a Conci-

a Concilio.] s. eo. cum Apostolus.
b Non quærant quæ sua sunt.] 43. dist. nosse. & 8. q. 1. sunt in ecclesia. & 10 q. 3. quia cognouimus. & c. cauendum. & s. de renun. quidam.
[Glos. seq. signat contrarium, & ibi remittit.
c Impendat.] sic ergo qui grauat ecclesiã in procuratione, punitur in duplum: & qui grauat eam in xenijs, punit in quadruplum 1 18. dist. quoniam cõtra. s. de immu. eccle. q. a plerique ibi soluitur.

†In Lateranen. cõc. sub Alex. iij. c. 4.
1 Qualiter id sit accipiẽdũ, vide hic Hostien sem, Io. An.

V Enerabili.] Primò ponit querelã episcopi. Secundò iudicũ instructionẽ. secunda ibi, Discretioni. Abbas.

† ipsos.

CASVS. Inter episcopũ Cenomañ. & abbatem & cõuentũ de Cultura Dei, sup procurationib. exhibendis quæstio verte batur; q cõmissa fuit iudicib. corã quibus petebat eps procurationem ratione visitationis; Abbas dicebat, se ad hoc non teneri, ex eo, quod monasterium suũ in Cenomañ. villa sit sitũ, & eidẽ pcurationes hactenus non soluit; Iudices consuluerũt dñm Papam, & ipse rñdet, quatenus nisi aliud rõnabile osten derint, cõpellant abbatem & monachos ad exhibendas eidẽ epo pcurationes. Nota, quòd in procuratione quæ ratione visitationis debetur, non currit pscriptio.

† sufficeret.

• In antiqs k in cõcilio ta: prædicationi, & ex ortationeu cc.

[Gl. seq. respondet ad primam alle. monachorum.]
d In Cenomanensi villa.] hæc allegatio erat potius p monachos q pro eis: q. a si monasteriũ sitũ erat in diœcesi Cenomañ. siue i ciuitate Cenomañ. ergo iure cõi subera epo. 16. q. vl. oẽs basilicæ. & 18. q. 2. monasteria. & s. de relig. domib. de xenodochijs.

† Tiroñ. l. ita: Abbatibus de Iosaphat & Tiroñ. Tuoñ.

tatem obseruent, in Lateraň. † concilio [a] diffinitã: hoc adhibito moderamine circa legatos & nũcios Apostolicæ sedis, vt cum oportuerit eos apud aliquem locum moram facere necessariam, (ne locus ille propter illos † nimiũ aggrauetur) procurationes recipiant moderatas ab alijs ecclesijs, vel personis, quę nõdum fuerant de suis procurationibus aggrauatæ ita quod numerus pcurationum, numerũ dierũ, q bus huiusmodi moram fecerint, non excedat: & cum aliqua non suffecerit † per seipsam, duæ vel plures coniungantur in vnam.
¶Porrò visitationis officium exercẽtes, nõ quærant quæ sua sunt, [b] sed quæ Iesu Christi; prædicationi, † & cohortationi, correctioni, & reformationi vacando, vt fructum referãt, qui non perit. Qui autem cõtra hoc venire tẽtauerit, & quod accipit reddat, & ecclesię quã taliter aggrauauit, tantundẽ impẽdat. [c]

¶ Honorius iij. de Tiro † & Iosaphat Abbatibus.
¶ *Ecclesia etiã Ciuitatensis, tenetur procurare episcopum visitantẽ, quamquam ipsum nunquam procurauerit.*

nis siue consuetudinis, benè currit præscriptio, ar. 18. q. 2. Eleutherius. & c. seruitium.
f Aliud rationabile.] puta, priuilegiũ. s. eo. cum instantia, vel si allegarent præscriptionem nomine alterius, & probarent. s. de præscri. cum ex officij. aliàs se tueri non possunt, vel nisi allegarent tantã paupertatem 2 quòd ipsum pcurare nõ possent, tunc enim suis sumptibus debet visitare. arg. 10 q. 3. cauẽdum. & 18. q. 1. iam nunc. De hoc dicitur s. eo. cum instantia.

2 Adde quod sit censendus pauper. C. vnde vir & vxor, prętere a.

CAP. XXIIII.

V Enerabili fratre nostro Cenomanen. episcopo accepimus cõquerente, quod cũ causa, quæ inter ipsum ex parte vna, & abbatem & cõuentũ de Cultura ex altera, super procurationibus, quas ab eis petit idẽ episcopus, noscitur agitari, vobis fuerit ab Apostolica sede cõmissa; dicti abbas et cõuentus, ex eo frustrari intentionem eiusdẽ epi moliuntur, q eorũ monasteriũ in Cenomanẽsi villa [d] sitũ esse dignoscitur, & ipsi procurationem hactenus non [e] soluerunt. & infra. ¶Discretioni vestræ mãdamus, quatenus nisi aliud rationabile [f] ostenderint, vos eos ad exhibendum eam, sicut ius dictauerit, compellatis.

¶ Gregorius nonus.
¶ *Qui iure metropolitano, vel legationis, visitat prouinciam, inprouinciales qui sibi procurationes denegant, potest ferre sententiam.*

CAP. XXV.

C Vm † nuper archiepiscopus Beneuentanus Beneuentanã prouinciã visitaret: & infra. ¶Mandamus, quatenus cũ eundẽ archiepiscopũ, siue auctoritate [g] propria, siue nostra [h] Bene-

C Vm nuper.] Diuidit: Primò ponit querelã decisam. Secũdò mandatum: ibi, Mandamus. Tertiò comminatur: ibi Alioquin. Abbas.
CASVS. Archiepiscop9 Beneuẽtanus, dum visitabat puinciã suã, tã auctoritate propria quàm auctoritate dñi Papæ, cuius auctoritate pcurationes petebat, clerici nolebant ei procurationem exhibere: vnde cõquestus est domino Papæ, vnde mandat eisdem, quatenus cum archiepiscopus prouinciã suam visitauerit, siue auctoritate propria, siue auctoritate Papę pcurationes ratione visitationis debitas, secundum facultates ecclesiarũ sibi exhibeant: Alioquin sententias, quas tulerit in rebelles, ratas habebit, & eas faciet inuiolabiliter obseruari. Nota, quod archiepiscopus de iure communi potest prouinciam suam visitare, & procurationes recipere, & contradicentes excommunicare.

†Vide breuiter hic per Henricum Boich.

[Gl. seq. ponit dictum, quod determinat, & remittit.]
g Auctoritate propria.] quod ei competit de iure cõmuni. s. eo. sopitæ. & hoc intellige cum episcopus est negligens: aliàs se intromittere non debet. 3 argum. 9. q. 3. cum simus. & cap. conquestus. in quibus casibus ar. hie piscopus possit se intromittere auctoritate metropolitani, de subditis suorum suffraganeorum, notatur supra de offi. ordi. pastoralis.
h Siue nostra.] in quo casu potest se intromittere quandocunque auctoritate priuilegij, & tunc potest adiri tam per appellationem, quàm per simplicem querelam, quod non potest in alio casu. sic s. de offi. leg. cum non ignoretis.

3 Idẽ Vincẽtius, immo pòt et visitare epo nõ negligente 3m formã decretalis Romani iiij. vt s. eod. cap. vlt. lib. 6.

[Gl. seq. respondet ad secundam alle. monachorũ.]
e Hactenus non soluerunt.] hæc excusatio vel allegatio non valebat: quia in procuratione, quæ ratione visitationis debetur, nõ currit præscriptio. s. de præscr. cum ex officij. s. c. cum instantia, sicut nec contra ipsam visitationem. Alius tamen prælatus posset præscribere vtrumque cõtra epm, vt ibi dicitur. Sic & p procuratio nem, quæ debetur legatis dñi Papæ, non præscribitur. s. eo. cum instantia. Et ideò dixit, ratione visitationis: quia in procuratione, quæ competit ratione institutio-

a Ra-

a Ratione visitationis.] aliis non tenetur. s. eo. procurationes. & c. cum venerabilis.

b Iuxta facultates.] quæ semper in his consideranda sunt. s. eo. sopitæ. vbi de hoc.

CVm canonicis.] Primò recitat factum. Secundò prouidet ibi, Damus. Abbas.

CASVS. Rector cuiusdam ecclesiæ soluebat certam pensionem annuatim canonicis maioris ecclesiæ, & illam aliquot annis soluit ad monetam antiquam, in qua pensio fuerat ab initio constituta: postea alia moneta maior fabricata fuit, canonici exigebant pensionem sibi solui de meliori moneta ex integro: Mandat Papa quibusdam, quatenus canonicos illos faciat manere contentos solutione prioris pecuniæ: vel si non est in vsu, contenti sint æstimatione pensionis antiquæ. Nota, quod pensio soluenda est secundum quod ab initio fuit constituta, siue moneta diminuta fuerit, siue augmentata: sic initium spectatur.

† De materia solutionis in mutata moneta, vide Bart. & Doc. in l. Paulus, ff. de solu. & citatos s. eo. ti. in c. olim cam.

† Persolueritis.

† Dictio, Tibi, deest in omnibus manuscriptis.

[Gl. seq. recit. per q. de quot annis intelligat. arg. quod de duobus soluit ꝯrium.]

c Aliquot annis.] videtur quòd duo sufficiant: quia pluralis elocutio duorum numero contenta est 4. q. 3. ca. si testes. § vbi numerus. & de conse. dist. 1. ho. quoque. & si post annos liber esse iussus est, post biennium liber erit. ff. de manumis. testa. liberitas. §. vlti. & si data fuerit conditio in diebus, si nihil adijciatur, biduo conditionem impleri oportet. ff. de verbor. signifi. inter illam. in fine. imò exigitur, quod legitimo tempore præstita sit, ad hoc vt in futurum teneantur, nisi causa esset in euidenti. De hoc dicitur s. eod. peruenit.

d Solutione prioris pecuniæ.] quæ ab initio fuit constituta: & non ad nouam, quæ maior est. Si enim moneta diminuta fuisset, illam recipere noluissent. supra eodem, olim. Cum ergo minorem recipere noluissent, maiorem exigere non debent. ff. de damno infecto, qui bona. §. si quisquam. & C. de solut. l. penultima.

1 Inuito creditori. satisfactum. n. esset, si ab eo scienter approbaretur. ff. de sol. & demo. quis. & iputetur sibi, qui tale elegit ... pro socio, ... socio, Io. And.

[Glos. seq. obijcit. & soluit.]

e Si non sit in vsu.] tunc æstimationem illius antiquæ soluant, vt s. eod. olim. in fi. Sed nunquid posset solui prima, si inueniretur, si non minus valet: si verò minus valet, & non est in vsu, non potest solui, 1 quia reprobata moneta non liberat soluentem. ff. de pig. act. eleganter. § qui reprobos. simi. ff. ad Velle. quamuis. §. si conuenerit. ff. qui satisd. cog. quoties. Ber.

... uentanam prouinciam contigerit visitare, procurationes ratione visitationis[a] debitas, iuxta facultates[b] ecclesiarum vestrarum exhibeatis eidem: Alioquin sententiam, quam ipse ritè tulerit in rebelles, ratam habebimus, & faciemus auctore Domino inuiolabiliter obseruari.

¶ Idem.

¶ *Ad antiquam monetam, vel si non sit in vsu, ad eius æstimationem soluendæ sunt pensiones antiquæ.*

CAP. XXVI.

CVm † canonicis maioris ecclesiæ, quandam summam pecuniæ, pro pensione ecclesiæ tuæ debitam, aliquot annis[c] persolueris, † & iidem summam illam ex integro de meliori moneta exigant sibi solui; Tibi † damus nostris litteris in mandatis, vt canonicos illos solutione prioris pecuniæ[d] vel si non sit in vsu,[e] æstimatione pensionis antiquæ facias manere contentos.

AVctoritate.] CASVS. Religiosi licet aliquando celebrent in oratorijs, quæ in grangijs suis habent, propter hoc ratione visitationis procurationes exhibere non debent. No. quòd in oratorijs religiosorum procurationes peti non debent.

¶ Idem.

¶ *Propter priuatum oratorium procuratio ratione visitationis non debetur.*

CAP. XXVII.

AVctoritate † præsentium inhibemus, ne quis pro eo, quòd in oratoriis, quæ in grangiis † vestris habetis, interdum aliqui vestrûm celebrant, procurationes, quæ ratione visitationis[f] debentur, à vobis exigere, vel extorquere præsumat.

f Ratione visitationis.] talis procuratio non præstatur nisi quando personaliter visitat locum causa correctionis. s. eo. procurationes. sed in grangijs istis nulla fit visitatio, licet ibi quandoque monachi celebrent: sed ad caput 2 accedit prælatus causa visitationis, & ibi non consueuerunt morari monachi, sed conuersi causa colendi agros suos; & ita cum nulla fiat visitatio, nulla propter hoc, quod ibi aliquando celebrant, debet præstari procuratio.

DE CONSEcratione ecclesiæ, &c.

¶ Supra visum est de censibus, sed quia in consecratione ecclesiæ solent dari immunitates, & census imponi, ideò, &c. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur de consec. dist. 1. & 68. di. ecclesijs. 1. q. 2. c. 1. & quæst. 1. in multis.

TITVLVS XL.

De consecratione † ecclesiæ vel altaris.

¶ Alexander tertius.

¶ *Amoto altari vel lapide continente sigillum, reconsecrabitur altare, non autem ecclesia.*

CAP. I.

AD † hæc, si altares motum fuerit, aut lapis ille solùmmodo

AD hæc.] Hêt duo dicta. Secundû ibi, Propter hoc. Abbas. CASVS. Dicitur hic quod si altare motum fuerit, vel lapis superior, qui sigillum continet, contractus, aut diminutus enormiter, iterum consecretur, sed ecclesia propter hoc reconsecrari non debet: licet quidam canones hoc dicere videantur. & hoc dicit in isto capitulo. Nota, quod totum non vitiatur, quamuis pars vitietur.

[Gl. seq. reci. per q. in quo consistat altaris consecratio.]

g Altare.] i. mensa altaris: sic exponitur de conse. dist. 1. si motum. quandoque tabula consecrata de loco ad locum mouetur, nec tamen iterum consecratur de consecr. dist. 1. concedimus. & c. qa. & quod dicit, motum. i. mutatum quo ad formam: ita quod formam amiserit, per diminutionem vel augmentum, cum hæc sit forma rei. arg. 16. q. 2. c. ea enim. §. ho. ius. Idem si mensa altaris sit enormiter fracta: quia consecrandum est altare. s. eo quod in dubijs. & c. ligneis. Consecratio altaris præcipue intelligitur in coniunctione 3 mensæ, scilicet lapidis superioris, & structuræ inferioris. 4 & ita si mensa fuerit remota, vel aliquis de lapidibus tangens mensam ipsam, execratum est altare, & debet iterum consecrari. sed si aliquid addatur altari non execratur, sed factum trahit ad se non factum. 5 s. eo. quod in dubijs.

2 Vel ecclesiam, in cuius parochia habitat. Io. A.

† Pro intellectu, vide distinctionem quàm hic ... fert Henricus Boich.

† In multis Hispaniæ locis granguas vocant, quas Latini ... appellant.

† Vide omnino B. Tho. in 4. sen. dis. 13. q. 1. ar. 2. quæstiuncu. 3. & Syl. in sum. ver. altare.

† Ca. vnic. e... in 1. cõp. Et de intellectu præter Hostié. glossam & doc. hic vide Turrec. in c. si motum de consecr. dist. 1.

3 Quæ fit de signare ... ctione ... lis aix ... Deû. sim de hig. del ... Io. And.

4 In consecratione ... sistit consecratio, ... sit mobile ... ue immobile ... le sm Tan. Io. And.

5 Hoc locum hêt in ... rib. & in ... quæ cõmiss... ne cõfun... tur, in a... nõ, sm H... non th... secrat it... non fit... nis ... Ioan. And.

a Sigillum.] quod in lapide fit in consecratione.
b Confractus aut etiam diminutus.] enormiter. inf. eo. quod in dubijs.
c Consecrari.] ipsum altare, & non ecclesia. Alia. n. est consecratio ecclesiæ, & alia altaris, vt sequitur in litera.
d Canones.] de cōsec. dist. 1. si motū. innuit ibi, quod eccl'a debeat consecrari dū dicit; si motū fuerit altare, denuo consecretur ecclesia. sed exponit; altare, i. mensa siue tabula: ecclesia, i. altare. q'd est dicere, si mota fuerit tabula, consecretur altare. B.

Tva.] CASVS. Quia cōsecrationes clericorum certis tēpib' fieri debēt, quæsiuit ep̄s Tornaceñ. quibus dieb. consecratio ecclesiarum fieri debeat? Rñdet Papa, quod diebus Dñicis & alijs pōt ecclesias cōsecrare. Nota, quod omni die possunt ecclesiæ consecrari.

[Glos. seq. reci. per q. scilicet, quæ fuerit ratio dubitationis.]

e Quàm priuatis.] qualibet ergo die pn̄t fieri cōsecrationes ecclesiarū vel altariū: virgines & pp necessitatē dieb' priuatis velū sacrū accipere possunt. 20. q. 1. deuotis. quia necessitas legem nō habet. de cōse. dist. 1. sicut. & ī. de cōsuet quāto. & sic magna necessitas hoc inducit, vt ibi dr. & ī. de reg. iur. quod non est. ordines verò sacri nō conferuntur nisi certis dieb'. ī. de tēp. ord. c. 1. & 2. 75. dist. c. vlt. & chrisma certo tpe conficitur. de cōsecr. dist. 4. omni tpe, quod in sup̄ficie potius ī. licit: sed exponitur omni tempore, i. omni anno ante Pascha certo die: & quia isti certis temporibus conferuntur, dubitauit an idem esset de consecratione ecclesiarum. Bern.

Qvod in dubijs.] CASVS. Primo dicitur hic, quod si altare motum fuerit, vel tabula superior enormiter fracta, debet iterum consecrari. Item oleum non consecratum potest commisceri oleo consecrato, & dicetur totum consecratum. Notaq; ea quę religiosis adhærent, religiosa censentur. Item magis dignum trahit ad se minus dignum.

f Mota.] de consecr. dist. 1. si motum. & ī. eo. c. 1.
g Consecrari.] de hac consecratione dic vt ī. eo. c. 1. per quod intellige quod hic dicitur.

[Glo. seq. arg. alle. quattuor iura, & duo alle. in contrarium, in fi. arg.]

h Cōsecratum.] & ita sacrum tanquā dignius ad se trahit ad se non sacrum. 13. q. 2. non æstimemus. & ff. de rei vend. quæ religiosis. simile ff. de sol. si alieni. ff. de vsucap. cum qui ædes. secus si vinum apponatur sanguini. ī. tit. prox. cum Marthæ. §. quæsiuisti. vers. præterea. Arg. contra, quòd minus dignum trahit ad se magis dignum. arg. ī. de iure patr. ex litteris. & c. cum seculum. & arg. ī. de offi. deleg. super quęstionū. §. si verò duo sunt. Item argum. quod in reficiēdis sacris vestibus, filum non sacrum, siue pannus nō sacer potest apponi, nec est opus noua consecratione. Ioan.

suprapositus,† qui sigillum [a] cōtinet, cōfractus, aut etiā diminutus [b] debet denuo consecrari. [c] Propter hoc verò nequaquā reiterare suam cōsecrationē ecclesia consueuit; licet id quidam canones [d] innuere videātur.

¶ Innocentius tertius Tornaceñ. episcopo.

¶ *Diebus etiā non festis possunt ecclesiæ consecrari.*

CAP. II.

Tva † fraternitas; & infrà. ¶ Inquisitioni tuę taliter rn̄dem', quod in diœcesi tua, licet tibi ecclesijs dedicationem impendere, tam diebus Dominicis, quā priuatis. [e]

¶ Idem Nidrosieñ. † episcopo.

¶ *Habet duo dicta, & primo idē dicit quod cap. primum, supra eodem. Secundum dictum dicit, quòd oleum non consecratum potest commisceri oleo consecrato, & totum fit consecratum.*

CAP. III.

Qvod † in dubijs: & infrà. ¶ Altare verò, in quo tabula, cui cōsecrationis benedictio pōtificali ministerio adhibetur, si mota, [f] vel enormiter fracta fuerit, debet non immeritò cōsecrari. [g] ¶ Nec negam', quin oleum non consecratum, [h] cōsecrato possit oleo commisceri.

¶ Idem Compostellano Archiepiscopo.

¶ *Reconciliatur ecclesia, quæ propter homicidia & vulnera hominum ibidem perpetrata, polluta est.*

CAP. IIII.

Proposuisti, † quod venietib. ad ecclesiam sancti † Iacobi ex diuersis regionib' peregrinis, & volentibus alijs ab alijs per contentiones & rixas, altaris de nocte custodiam vendicare, homicidia contingunt fieri interdum: & aliquando vulnera inferūtur; & infrà. ¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod manente ecclesia & altari, ipsa reconciliari [i] poterit per aquā cū vino, & cinere benedictam.

¶ Idem.

¶ *Plura altaria simul in eadem ecclesia consecrari possunt, & idem in pluribus episcopis.*

Proposuit.] Primo ponitur consultatio, secundo responsio: ibi, Fraternitati. Abb. Siculus.

CASVS. Peregrini de diuersis mūdi partibus veniunt ad ecclesiā beati Iacobi, inter quos rixas & contentiones pp custodiā altaris fieri contingit: vnde vulnera & homicidia inferūtur ibidē; quæritur, verū propter hoc ecclesia debeat iterum consecrari? Rn̄det Papa, quod non debet recōsecrari, sed debet recōciliari per aquam, cum vino & cinere benedictam. Nota quod propter sanguinis effusionem non reconsecrātur ecclesię, sed reconciliantur.

i Reconciliari.] nota quādo ecclesia debet consecrari vel reconciliari: primo si dubitatur an sit consecrata. Idem de altari qd' pp dubium debet consecrari. de cō. sec. dist. 1. ecclesię vel altaria. quia non dr̄ iterū, quod nescitur esse factū. de cōsecr. dist. 1. solenniter: sic est de baptismo. inf. de baptis. c. 2. & sim 68. dis. presbyteri quos. & §. seq. Item si ecclesia est exusta tota vel maior pars, debet iterum consecrari. de cōsecr. dist. 1. ecclesijs semel. arg. ff. de contrah. empt. domū. si verò tectum corruerit, & parietes illæsi remaneant, vel etiam modicum de ipsis parietibus destructum fuerit, non debet propter hoc consecrari. ī. eod. ligneis. & si tota ecclesia simul destructa fuerit, vel maior pars, debet iterum consecrari: si successiuè 3 sufficit aspersio aquæ benedictæ. de consecr. dist. 1. de fabrica. Pro remotione altaris vel fractura enormi, non reconsecretur ecclesia, vt ī. c. 1. pro sanguinis effusione, & pro adulterio, debet tantum reconciliari, vt hic patet, & ī. de adult. significasti. & arg. ī. eo. c. vlt. Arg. contra, de consecrat. dist. 1. ecclesijs semel. Sed illud intelligitur, secundum hoc, quod sanguinis effusione vel seminis pollutione non consecratur. Per quem debet fieri hæc reconciliatio, dicitur ī. eo. aqua.

¶ suppositus transpositus superposit'.

† Cap. 1. de dedicatione ecclesiarū, vel altariū, in 3. comp.

† Indrosieñ.

† Cap. 2. tit. de dedicatione eccle. vel altarium, in 3. compilat. Et de intelle. ctu vide Turrecremata § c. si motum, de con secr. dist. 1.

De hac regula vide la per Iasonem in l. im perium ff. de iurisd. omn. iudic.

1 De hoc articulo consule B. Thomam 3. par. q. 77. art. 1.

† Cap. 3. tit. de dedicatione ecclesiarū vel altarium, in 3. compilatio. Et vide Turrecrematam ī. citatum, & Syluestrū in Sum. verbo, altare, circa finem. & verbo, cōsecratio 2.

† beati

† Dictio, fieri, deest in antiquis.

† al. ita: breuiter respondemus.

3 De his dubijs pter Hostien. & Ioānem And. vide distinctiones, quas hic recēset Henricus Boich.

ADDITIO. Sed pone ꝙ vir seipsum, vel aliquis alius aliquem in ecclesia suspendat: quid dices? Non videtur reconsecranda, vt hic, sed est reconcilianda.

CVm sis.] Ratio dubitandi in isto tex. fuit, nam vni personæ non possunt plures ordines sacri eadem die conferri, vt in c. litteras, de tēp. ord. Item vnica missa in die per epm̄ dici potest, vt in c. cōsuluisti. ī. tit. prox. & istę cōsecrationes nō fiunt sine missa. De quo tū dic, vt habes ꝑ gl. not. in c. quod sicut, de elec. vbi disputat̄ an celebratio missæ sit de substātia consecrationis: vnde videbatur, ꝙ plura altaria in eadem ecclesia simul consecrari non possunt. & idē est in epis: sed ꝯrium hic deciditur: nam nihil obstat quo minus in eadē missa, & in eodē loco possint plures epi cōsecrari vel plura altaria. Abbas.

CASVS. Cū plures clericos possit eps simul ordinare, quæsitum fuit à quodam archiepiscopo, vtrū plura altaria in vna ecclesia, & plures epi scopos posset simul consecrare? Et Papa rndet, ꝙ potest. No. ꝙ plura altaria & plures episcopi possunt simul cōsecrari.

[Glo. seq arg. contra Bazianum, & dat duo similia.]

a Altaria.] arg. contra. Bazianū, qui dicit, ꝙ cōsecratio maiori altari, oīa alia altaria essent consecrata, si digito demonstrentur. arg. ff. de acq. poss. quod meo. §. si per venditorem, 1 C. de nat. lib. si quis habens. sic plures clerici possunt ordinari ī. de tempo. ordi. de eo. & 75. dist. quod à patribus. & plures epos potest consecrare. modica fuit hæc dubitatio, sed non credebat ꝙ licet plures clericos posset ordinare, ꝙ posset plura altaria vel episcopos cōsecrare. B.

† Cap. vnico, tit. de vsu & auct. pallij. in 4. cōp.

† Cap. vnico, co. tit. in 4. compilat. Et de materia ꝑter Doctores hic, vide plenè per Syluestrum in Summa, verbo, consecratio. 2.

a Ille est casus in quo sufficit affectus, de quo per aliquem actum appareat: hic verò requirit̄ certa forma. Ioan. And.

CAP. V.

CVm † sis: & infra. ¶ Noueris igitur, ꝙ plura i ecclesia vna altaria,[a] & plures episcopos simul poteris cōsecrare.

¶ Idem.

¶ Corruente tecto parietibus illæsis, & mensa altaris non enormiter fracta: nec altare, nec ecclesia denuò cōsecrat̄.

CAP. VI.

LIgneis † ædificijs ecclesię vestrę casu cōsumptis parietibus [b] tamē illęsis, ac mensa principalis altaris in sua extremitate modicam passa fracturam; & infrà. ¶ Inquisitioni tuę taliter duximus respondendū; ꝙ cum parietes in sua integritate permāserint, & tabula altaris mota, vel enormiter læsa non fuerit: ob causam prędictā, nec ecclesia, nec altare dēt denuò consecrari.

¶ Idem Senoñ. episcopo.

¶ Polluitur ecclesia, vel cœmiterium, si excommunicatus in ea sepelitur.

LIgneis.] Duæ sunt partes, consultatio, & responsio. Secunda ibi. Inquisitioni. Abbas.

CASVS. Ligna ecclesiæ cōsumpta sunt vetustate, vel alia causa tectū ecclesiæ destructum est, & consumptū, sed parietes integri remāserunt, sed mensa principalis altaris modicā passa est fracturā: reparatū est tectum; quæritur, vtrum ecclesia vel altare debeat recōsecrari? Rñ Papa, ꝙ cū parietes in sua integritate permāserint, nec ecclesia, nec altare, propter causam prędictā debent denuo cōsecrari. No. quòd parietibus ecclesię in sua integritate permanentibus, non est ecclesia recōsecranda.

b Parietibus.] quam diu parietes integri sunt, non est ecclesia reconsecranda: quia in parietibus 2 consecratur ecclesia, & non in tecto; aut si successiuè reparati essent de consecr. dist. 1. de fabrica. De hoc dictum est ī. eo. proposuisti. & de tabula. ī. eo. c. 1. & quæ ibi dicta sunt hic possent dici.

1

2 In quibus sunt cruces & inunctiones. Io. An.

COnsuluisti.] CASVS. Corpora excommunicatorum in cęmiterio ecclesiæ sepulta sunt: quæritur, vtrum cœmiterium debeat denuo consecrari? Respondet Papa, ꝙ cęmiteria illa recōcilianda erūt per aspersionem aquæ benedictæ sollemniter; sicut in recōciliationib. ecclesiarum fieri cōsueuit, eiectis prius corporibus excommunicatorum, si à corporib. fideliū discerni poterūt. Nota quòd sicut ecclesia reconciliatur, ita & cœmiterium.

CAP. VII.

COnsuluisti: † & infrà. ¶ Cœmiteria,[c] in quibus excōicatorum corpora sepeliri contingit, † reconcilianda erūt aspersione † aquæ sollemniter benedictæ; [d] sicut in dedicationibus ecclesiarum fieri consueuit.

¶ Honorius tertius Reginæ Hungariæ.

¶ Qui fecit ecclesiam consecrari, tenetur eam dotare. hoc dicit, & tene menti hunc casum.

CAP. VIII.

CVm † sicut ex relatiõe capituli. Oradiē. nobis innotuit, † eorum feceris ecclesiam cōsecrari: & infrà. ¶ Cum non sit ecclesia, nisi de dote prouisum ei fuerit consecranda, [e] eo liberalius ad dotādam prędictam ecclesiā aperire man⁹ munificentię tuę debes, quò ad hoc fortius, tanquam ex debito iam teneris. †

c Cęmiteria.] sicut ergo 3 ecclesia reconciliatur, ita & cęmiterium, cum sit consecratum, vt hic patet, & illa corpora si discerni poterunt, sunt exhumanda, & extra cœmiteriū eijcienda. ī. de sepul. sacris. & eadē gaudent immunitate ecclesia & cœmiterium. 16. q. 4. si quis cōtumax. & c. seq. & ita idem iuris est in accessorio quod i principali. ī. de off. deleg. prudentiam. §. vlt. cum suis concordantijs.

d Sicut in dedicationibus.] 4 ī. eod. proposuisti. & de cō. secr. dist. 1. si motum & cap. seq. Bern.

CVm sicut.] In prima ponitur facti narratio, in secunda exhortatio. ibi, cum non sit. Abb. Et hæc decretalis ponit quæ deberēt poni in princípio tit. de donationibus. Abbas.

CASVS. Regina Hungariæ quandam ecclesiam fundauit, & eam fecit consecrari, & in ea fuerunt clerici instituti: sed ecclesiam non dotauit: clerici illius ecclesiæ significauerunt hoc domino Papæ, vnde ipse scribit Reginæ dicens: cum ecclesia non sit consecranda nisi de dote sit ei prouisum: tanto liberalius ad dotandam ecclesiam prædictam liberalitatis, seu prouisionis manus aperire debet. quanto ad hoc ex debito iam tenetur. No. quòd non debet ecclesia consecrari, nec etiam fundari nisi à patrono ei de dote primo prouideatur. Item qui fundat ecclesiam, tenetur dotem assignare eidem.

[Glos. seq. primo ampliat & fortificat tex. Secundo quærit & soluit. & iterum quærit. ponit opin. quam approbat cum certa moderatione.]

e Consecranda.] nec etiam fundanda, nisi prius competens dos fuerit ei assignata. de consec. dist. 1. nemo. in Authen. vt nullus fabri. ora. do. §. 1. coll. 5. & in Auth. vt deter. sit nume. cleri. §. 1. coll. 1. vel si hoc omissum sit in fundatione sicut hic, non debet consecrari ecclesia, nisi dos ei prius fuerit assignata, vt 16. quæst. vlt. pię mentis. 1. quæst. 2. placuit. & hic cum ad hoc ex debito teneatur fundator, vt dicit in fine. Sed quæ erit competens dos? Respondeo, si sit monasterium, tunc dos debet esse tanta, quòd presbyteri, diaconi, & subdiaconi, cantores

† Cap. 1. tit. de celebratione diuini officij. in 4. compilatio. Et de materia vide Syluestrum in Summa, verbo, cęmiterium §. 4.

† contigerit † al. ita: aspsione sollēniter aquæ, &c.

† Vide Petrū de Perus. in tra. canonicę epalis, c. 7. & Bald. tra. de dote, par. 1. adde Ananiā cōs. 22. icip. Primo videtur.

† In aliquot antiquis ita: nobis innotuerit, quòd eorum, &c.

† Vide l. fin. & ibi Alex. ff. de dote prælega.

3 Pro hac glossa facit tex. in cap. cū eccła. de immunit. eccles. & melior text. in c. si ciuitas, de sent. excom. lib. 6.

4 Vnde in Pontificali ponit̄ rubri. de recōciliatione eccła & cœmiterij, simul & cōnexim tractādo, vt doceat vno pollutio reliquum pollutū, qđ dicit ī. e. c. vnico. li. 6. Io. An.

stores & lectores possint ibi esse, prout tradit in auth. vt determi. sit num. cle. §. 1. si verò alia ecclesia collegiata, dos ad minus dēt esse pro duobus. arg. s̄. de fil. prsby. ꝓposuisti. 7. q. 1. illud. aut tribus. de consec. dist. 1. hoc quoq; & ꝙ possit recipere hospites, & tpalia iura persoluere. s̄. de pbē. de monachis. s̄. de sup. neg. pla. c. 2. Sed qd si ep̄s cōsecrat, vl̄ fundat ecclesiā nō assignata dote? Dicit Bazian⁹ & bñ, ꝙ ep̄s tenetur dotare ecclesiā, sicut tenetur ꝓuidere illi quē ordinat sine titulo. s̄. de pbē. c. 2. ep̄s. & c. cum ēm Apostolū. & hoc credo verū, dūmodo sine læsione ecclesiæ suę hoc facere possit: alīs non, nisi haberet ꝓpriū: quia delictū personæ, &c. vt 16. q. 6. si ep̄m. s̄. d̄ except. cū venerabilis. & tūc fundator dotabit eā, & posset ad hoc ꝯpelli argu. 16 q. vlti. piæ mētis. arg. ad hoc. ff. de rit. nu. ꝗ liberos. & hæres fundatoris ad hoc tenetur, in auth. de eccl. ti §. si aūt & §. si quis ædificationem. coll. 9. Bern.

† De intellectu ꝑter doctores hic vide Couarru. lib. 3. varia. resolu. c. 20.

† al. ecclesię. & hoc agnoscit hic Hos.

¶ Gregorius nonus Astoricen. episcopo.

¶ *Ecclesia polluta per sacerdotem simplicem reconciliari non potest, etiam si aliqua fuerit per episcopum benedicta.*

CAP. IX.

AQua † per ep̄m benedicta, ecclesiā reconciliari posse per aliū ep̄m non negamus, per sacerdotes simplices hoc fieri de cętero prohibentes: Non obstante consuetudine [a] prouinciæ † Bracharen. (quę dicenda est potius corruptela) quia licet episcopus committere valeat quę iurisdictionis [b] existunt, quę ordinis tamen † episcopalis sunt, non potest inferioris gradus clericis demandare. ¶ Quod autem mandantibus episcopis, super reconciliatione factum est hactenus per eosdē misericorditer † toleramus. [c] †

AQua.] Tria facit. Ponit dictum. Damnat consuetudinem, causam reddens. Et subdit præteriti tolerantiā, secunda ibi, Non obstāte. Tertia ibi, Quod aūt. Abb.

CASVS. In prouincia Bracharen. qñ ecclesia vel per sanguinis effusionē, vel alio mō fuerat violata, reconciliabitur per simplices sacerdotes peruenit hoc ad notitiam Papæ, vñ super hoc scribit Astoricē. ep̄o, dicēs: ꝙ ꝑ aliū ep̄m quam per ꝓpriū ecclesia pōt reconciliari, aqua per ep̄m benedicta, & non per simplices sacerdotes recōciliatur ecclesia, non obstante ꝯsuetudine ꝓuinciæ Bracharen. quæ dicenda est potius corruptela: quia licet ep̄s cōmittere possit, q̄ iurisdictionis sunt inferioribus clericis: tñ ea, q̄ sunt ep̄alis ordinis non pōt eisdē clericis inferioribus demādare. Quod aūt super reconciliatione hactenus factū est de mādato ep̄orum, duxit de misericordia tolerandu. No. ꝙ ecclesia solūmodo ꝑ ep̄m reconciliari debet, non obstāte ꝯtria consuetudine. Itē ep̄s pōt committere ea, quæ sunt iurisdictionis inferioribus clericis, sed ea quæ sunt ordinis ep̄alis demandare inferioribus non pōt. Item recōciliatio, q̄ nulla ē, ꝑ tolerātiā Papæ fit aliqua: & ita de nihilo. 1 facit aliquid, sicut de sententia, quæ nulla est, facit aliquam.

1 Intellige hoc dictū ꝓut declarat in c. quanto. d̄ trāsl. ep̄i, super glossa in ver. veri Dei vicem.

a Consuetudine.] no. ergo, ꝙ consuetudo, quæ est ꝯ iuris naturam non prodest, & ꝯ illud ius non pōt præscribi. s̄. de consue. cum inter vos. & c. cum venerabilis. & c. quanto. & c. vlti. vbi de hoc.

[Gl. seq. exēplificat, & q̄rit diuersitatis rōnē, & sol.]

b Iurisdictionis.] 2 puta iudicare, cognoscere de causis, instituere, beneficia ꝯferre, & oīa alia, q̄ assecurus est ep̄s in confirmatione. arg. s̄. de ele. transmissam. hæc omnia committere pōt & delegare vnicuiq; maiori vl̄ minori: Sed ea q̄ sunt ep̄alis ordinis demādare non pōt inferioribus, puta clericos ordinare. virgines consecrare, chrisma conficere, & cōsimilia, quæ ministerium cōsecrationis desiderant. Sed quæ est rō quare illa q̄ sunt iurisdictionis possit committere clericis inferioris gradus, & non illa, quæ sunt ordinis demandare? Hæc potest esse ratio: Iurisdictio sola voluntate & verbo cōmittitur, siue delegatus fuerit, siue ordinarius, & reuocatur. s̄. de offi. dele. super quæstionum. § intentionis. &c. §. porro. ff. de iudi. iudicium. sed collatio sacramentorum non confertur sola voluntate vel verbo, imò facto est opus; quia necessaria est visibilis vnctio & exterior: quæ est signum interioris vnctionis ī corde. s̄. d̄ sacra vnc. c. vno. quæ perpetua est, & amitti non potest, si et exe. nunquā, que suspendat. 1. q. 1. quod quidam verū si forte nullitię, &c. Et ita patet, ꝙ non possunt taliter demādari sicut iurisdictio vl̄ reuocari. & talia conferri non possunt, nisi ab eis, qui habent ea per ordinationē. 68. dist. presbyteri quos. & sic recōciliatio talis nulla est, cū sacerdotes illi non habuerunt potestatē illam per talem demandationem, quæ est ordinis ep̄alis sicut cōsecratio. sed vnus episcopus alij episcopo potest hoc demandare, & per huiusmodi demandationem nihil ei committit, cū ipse episcop⁹ habeat ea quæ ministerium consecrationis desiderat, & ei deest tantum auctoritas: quia in alienam messem falcem mittere non debet, nisi de voluntate & mandato illius, cuius est diœcesis, 6. q. 3. scriptum est.

2 Pro intellectu materię huius glossę vide Alfons. Castrum lib. 2. de iusta hęre. puni. capi. 22. & Couarru. initio capitis citatum.

† Dictio tūc deest in aliquot vetustis.

† Mediocriter, alias, misericorditer. Hostiensis.

† Vide l. fi. C. de do. inter vir. & vxo. l. imperialis. C. de nupt.

† Vide hic ꝑ alijs Henri. Boic. & c. is qu, vbi late Doc. de sen. excō. libr. 6.

[Glo. seq obijcit, & soluit.]

c Toleramus] sed videtur, quod ista sola tolerantia non sufficiat sibi, nisi iterum reconcilietur per episcopum, quia nulla fuit reconciliatio: ergo iterum debet reconciliari, sicut si aliquis ordinatur ab eo, qui ordinādi potestatem non habebat, iterū debet ordinari. 68. dist. presbyter. & j. de presbyt. non bap. ca. 1. & 3. Sed dic, quod per talem tolerantiam ratam habet talē reconciliationem, & incipit valere ex nunc, cum prima nulla fuisset, & ita de nihilo. 3 facit aliquid. sic 3. q. 6. hoc quippe. & de consec. dist. 2. re uera. quia potest princeps mutare 3 naturam rei, C. de rei vxo. act. l. vni. circa prin. Ber.

3 Hæ dictę glossę intelligē ꝓut notat in c. quāto. s̄ de trāsla. ep̄i. super gl. in verbo veri Dei.

¶ Idem eidem.

¶ *Ecclesia etiam non consecrata si polluitur, reconcilianda est.*

CAP. X.

SI † ecclesia nō [d] consecrata cuiuscūq. fuerit semine, aut sāguinis

SI ecclesia.] Habet duo dicta, quæ patent in textu. Secundum ibi, est tamen. Abbas Siculus.

CASVS. Aliqua ecclesia non consecrata sanguinis effusione, aut alio modo polluta est: quærit, qualiter sit reconcilianda? Respondet Papa, quod lauetur aqua exorcizata, ne diuinæ laudis organa suspendantur in ea: & quam cito poterit fieri, debet consecrari. Not. quod licet ecclesia non sit consecrata, si tamen polluta fuerit, non debet in ea celebrari, nisi prius aqua lauetur. Item ecclesia non consecrata, gaudet eodem priuilegio, quo & cōsecrata, sed aliter reconciliatur, q̄ consecrata, vt hic patet.

[Glo. seq. arg. à minori, & dat simil.]

d Non consecrata.] not. ꝙ dicit, non consecrata, ergo multo fortius consecrata. s̄. eo. proposuisti, sic & cœmiterium si taliter polluatur, recōciliari dēt, vt s̄. eo. cōsuluisti. arg. ꝙ si aliquis excōicatus, vel paganus ibi sepelitur, sunt inde eijciendi, nec in ea debet celebrari ante eiectionem, & aspersionem aquæ benedictæ, licet cōsecrata prius non fuerit: & parietes sunt radendi, de consecratio. dist. 1. ecclesia. & cap. vbi. & ca. seq. Et ita

ecclesia non consecrata gaudet eodem priuilegio quo & consecrata, vt hic patet: & hoc est expressum. j. de immu. eccle. cap. penul. & ita si aliquis illuc confugerit, debet ab ecclesia defendi: & hoc ideo, quia locus auctoritate epi dedicatus est diuino cultui: & qd semel Deo dedicatũ est ad profanos vsus redire nõ debet. 12. q. 2. nulli liceat. & s. de re. pmu. mancipia. 1 & tñ grauius peccat q sic deliquit, q in non cõsecrata, sicut magis peccat & grauius punitetur, qui in maiorẽ personam quã qui in minorem; nam ex persona consideratur iniuria & crimen. Inst. de iniu. §. atrox. j. de sent. exc. cũ illorũ. & crimẽ augeẽ dignitate prępositi. ff. de re mili. omne delictum. § 1. Sed nunqd & isti violatores sunt dicẽdi sacrilegi sm distictionẽ sacrilegij? Non vr. 17. q. 4. sacrilegiũ. sed credo, q tãquam sacrilegi iudicandi sunt, licet locus adhuc cõsecratus non sit. arg. s. de so. comp. cõquestus. & quia eodem priuilegio gaudet, ac si esset consecrata. j. de immu. eccle. c. pen.

a Lauetur sed per quẽ debet lauari? Vr quod per epm tãtũ. s cap. prox. Innoc. ca su satis credo, q per simplicem sacerdotem possit lauari; quia si intell. xisset Papa, quod per episcopum deberet lauari, illud dixisset, sicut dixit proximo capitulo præcedenti, cum Papa in vtroque capitulo scribat eidem, & quia dixit aqua exorcizata lauetur, quæ fit per simplicem sacerdotem, & non cum aqua benedicta cum vino & cinere, cum qua reconciliatur ecclesia consecrata, supra eod. proposuisti. & argum. ad hoc supra de temp. ordin. cum in distribuendis & arg. de conse. dist. 2. c. fin. arg. tamen contra j. de immunit. eccl. c. pen. Ber.

1 Concor. l. sancimus. C. de sacr. eccl. & Instit. de re. diui. § lo. cus.

¶ Vide cõcil. Trid. ses. 22. in decre. de obseruãdis, & cuitandis in celebratione Missę.

† In cõcilijs editis nõdũ inuentũ est. refert Burchard. lib. 2. decre. c. 104. & 105. & Iuo par. 6. ca. 181. & 182. hr apud Gratianũ 91. dis. c. psbyt. sed signat, vt palea, & c. 2. ti. de suffragijs. in 3. compil.

3 De hac re vid hic lati per Hosti. & Ioan. And.

effusione polluta, aqua protinus exorcizata lauetur: [a] ne diuinę laudis organa suspendant. Est tamen, quam citius fieri poterit, conseruanda.

TITVLVS XLI.

De celebrat. Missarum, † & sacramento Eucharistiæ, & diuinis officijs.

¶ Ex Concilio Agathen. †

¶ *Presbyter tenetur horis debitis dicere horas canonicas permittitur tamen sibi ex causa dicere eas vsque ad vesperas inclusiue. hoc dicit secundum vnum intellectũ.*

CAP. I.

Presbyter mane, matutinali officio expleto, pensum seruitutis suæ, videlicet, Primã, Tertiam, Sextam; Nonam, Vesperamque persoluat: [b] ita tamen, vt horis competentibus, [c] iuxta possibilitatem, aut a se, aut a scholaribus [d] publicè compleantur. Deinde peractis horis, & infirmis visitatis, si voluerit exeat ad opus rurale [e] ieiunus, [f] vt iterum necessitatibus peregrinorum, & hospitum, siue diuersorum commeantium, infirmorum atque defunctorum succurrere [g] possit, vsque ad statutam horam, pro temporis qualitate. Propheta dicente: Septies in die laudem dixi tibi; qui septenarius [h] numerus a nobis implet Matutini, † Primæ, Tertiæ,

Psal. 118.

† Matutinæ li Matutino.

[Glo. seq. recitetur per obiectionẽ & solutionem.]

b Persoluat.] consilium est, vt simul dicat omnes horas, ne superuenientibus occupationibus aliquã horam dimittat: & intelligit hoc de clericus pauperib, quos ad opus rurale oportet exire, vt in litera patet, aliàs suo loco & tempore dicendæ sunt singulæ horæ. ADDITIO. Vnde versus.

Exeat omnis ineps opus ad rurale sacerdos.
Si vult completis horis, agris quoque visis.

c Competẽtibus] signatis campanis, vel alio signo, supra de elect. in causis, & s. de officio cust. c. 1. & 1. di. ius militare.

d A scholaribus.] hic exaudio cum alij qua superueniente necessitate ipse officium suum perficere non potest. 7. q. 1. illud. & facit ad hoc s. de vit. & honesta. clericorum. vt quisque.

e Rurale.] clericus enim cui ecclesia non sufficit, ex artificio suo victum & vestitum quærat. 91. distin. clericus victum absque officij sui detrimento. & 21. quæstio. 1. c. 1.

f Ieiunus.] de conse. dist. 1. liquido. & de conse. dist. 2. sacramenta. & dist. 5. vt ieiuni. & c. vt episcop. & 7. q. 1. nihil. Ber.

g Succurrere.] Missam celebrando vsque ad statutam horam, vt hic dicit, idest, Nonam. de conse. distinct. 1. solent. vel vsque ad Tertiam quandoque. 44. di. non liceat hoc in diebus communibus.

h Septenarius.] sunt septem 3 horę sicut sunt septem dona Spiritus sancti. 30. q. 1. peruenit. septem dies seculi, & septem ætates, quibus completis finietur mundus; septem petitiones in oratione Dominica, septem psalmi pœnitentiales, item septem diaconi, sicut septẽ sunt horæ, ad quas tenentur sacerdotes: de alijs nihil dicit: vnde videtur, quod non teneantur: sed certè tenentur. argum. supra de præbend. cum secundum Apostolum. 91. dist. c. 1. & 2. & 92. distinct. cap. vlt. Bernardus. ADDITIO. Vnde versus.

Hæc sunt septenis, propterque psallimus horis.
Matutina ligat Christum, qui crimina purgat:
Prima repolet sputis, causam dat tertia mortis
Sexta cruci nectit, latus eius Nona bipertit:
Vespera deponit, tumulo Completa reponit.

3 Vide Nauar. in manuali de horis canonicis. c. 3. & notas nostras in hoc c. p.

4 Sic regrĩtur septẽ Doctores i examinãdo & approbando C. de pfe. & me. si quis. lib. 10. & no. eo. tit. Magistros. 10. Aj

DE CELEBRATIONIS MISSARVM, &c.

¶ Visum est supra de consecratione ecclesiæ vel altaris, sed quia in ecclesia consecrata Missæ celebrantur, & alia diuina officia dicuntur, ideo subiungitur hæc rubrica. Abbas.

De hac materia tractatur de consecratio. distin. 5. conuenit. & duobus capp. seqq. 15. distinct. sancta in Pascha. De secunda parte, videlicet de sacramento Eucharistię, tractatur de consecratio. distinctio. 2. per totum.

Presbyter.] Communiter non summatur propter multitudinem dictorum. Primò præcipit officium dici horis debitis, & ex causa permittit anticipationem. Secundo specificat casum, quare permittit sibi anticipare; ibi, Deinde: Tertio concludit: ibi, Ergo. Abbas Sędulus.

CASVS. Presbyter mane oẽs horas suas dicere debet, & peractis horis, & infirmis visitatis, exeat ad rurale opus si vult, & alia faciat quæ sequuntur in litera. Nota, quod omnes horæ mane dici possũt excepto completorio. Item clericus cui beneficium non sufficit, ex artificio potest victum quærere.

QVidam.] Primo ponitur excessus. Secundo prouisio ibi, Ideo. Abbas.

CASVS. Quidam laici habent in consuetudine, ut per singulos dies audiant Euangelium; in principio erat verbum: missas peculiares: vnde statuit concilium, vt vlterius hoc non faciant, nisi suo tempore, nisi aliqñ ex deuotione hoc facere velint, & nõ ꝑpter aliud: sed audiãt Missas de eodem die. Et loquitur in casu, in quo non est nisi vnꝰ presbyter in ecclesia qui debet celebrare de die. No. ꝙ aliquid prohibetur non propter se, sed propter illud quod inde seq potest. Itẽ Missę de die audiendæ sunt, vbi aliquis ex deuotione velit audire.

a Peculiares.] id est, speciales. de consecr. dist. 1. & hoc attendendum est. Ala.

[Glos. seq. causam reddit, dat vnum simile, & arguit.]

b Non fiat.] non quia malum sit audire tales Missas, sed malũ est propter talem dimittere canonicè statutas missas de die, vt dicitur in fine. 21. dist. denique vbi ꝓhibetur minori bene dicere præsente maiore, & dare eleemosynam nõ est peccatum, sed dare ad iactantiam malum est. 1. q. 1. nõ est putanda. & cap. vide quantũ. & ita est ar. ꝙ aliquid prohibetur, non propter hoc quod malum sit, sed propter id quod ex eo sequi potest 5. de iureiur. & si Christus. & 22. quæstio. 1. in nouo. & 11. quæst. 3. nolite. 63. distin. cap. quia sancta. §. verum.

c Deuotione.] quasi melius sit Missas istas audire, quam alias canonicas de die. Ber.

Sextæ, Nouæ, Vesperæ, & Completorii tempore, nostræ seruitutis officia persoluamus. (nam de nocturnis vigiliis idẽ ipse Propheta ait: Media nocte surgebam, & cætera. Ergo his temporibus laudes Creatori nostro, super iudicia suæ iustitiæ referamus.

¶ Ex concilio Triburieñ. †

¶ *Propter Missam specialem Missa de feria dimittenda non est.*

CAP. II.

QVidam laicorũ habent i consuetudine, vt per singulos dies audiant Euangelium: In principio erat verbũ; & Missas peculiares: [a] hoc est, † de sancta Trinitate, & de sancto Michaele: & ideo sancitum est in eodem concilio, vt vlterius hoc non fiat, [b] nisi suo tempore, & nisi aliquis velit propter reuerentiam sanctæ Trinitatis, non pro alia deuotione [c] audire. Sed si voluerint, vt sibi Missæ cantentur, de eodem die Missas audiant, pro salute viuorum, & etiam defunctorum. †

Innocentius iii. Vigoreñ. † episcopo.

¶ *Sufficit sacerdoti semel in die celebrare: et excepit duos casus, scilicet necessitatem & festum Natiuitatis.*

CAP. III.

COnsuluisti: † & infra. ¶Respõdemus, quod excepto die Natiuitatis [d] Dominicę, nisi causa necessitatis [e] suadeat, sufficit sacerdoti semel in die vnam Missã solummodo celebrare.

Idem archiepõ Bracareñ.

¶ *In Missa commemorationis, licet dicatur propria præfatio nõ tamen dicitur hymnus angelicus, nec symbolũ.*

CAP. IIII.

COnsilium † nostrũ: & infra. ¶Requisisti, vtrum in dieb. profestis, [f] in quibus ad honorem sancti Spiritꝰ, beatę

Missa, illa prophetia: Populus gentium, qui ambulabat in tenebris. Secunda quæ dicitur in aurora, repræsentat tempus sub lege, in quo iam incipiebant ex parte scire Christum, sed non plenè, propter dicta legis & Prophetarum: & ideo cantatur inter diem & noctem: & dicitur offi ium: Lux fulgebit hodie. Tertia dicitur in die, per quã designatur tẽpus gratiæ, s. præsens; vnde dicitur officiũ; Puer natus est, &c. quod potes intelligere his versibus.

Tres in Natali debent missæ celebrari.
Quarũ prima sacram Christi signat genituram.
Altera uenturi designat gaudia Christi;
Tertia sã factum ꝙ lex foresacra designat.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

e Necessitatis.] sed quam dicit necessitatem? Respõdeo, si celebrauit de die, & postea ẽt moriatur aliqs, vel etiam causa honestatis vel vtilitatis, vt si dicta missa de die superueniat aliqua magna persona, quæ velit missã audire, argumen. supra eod. cap. 1. & 2. aliàs ergo sufficit, ꝙ vnam Missam celebret quis in die. de consecr. dist. 1. sufficit. & 7. eo. te referẽte. nec expressè ꝓhibetur, quin plures possint celebrari, ex eo ꝙ dicit, sufficit: vnde potest vnã celebrare de die, & aliã ꝓ defunctis, & quoties celebrat, toties sumat corpus Christi, & sanguinem, de consecr. distin. 2. comperimus. & cap. tribus.

COnsilium. Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Inquisitioni. Et in hoc erant multi sacerdotes, qui cõmunirent in missa commemorationis maximè beatæ Mariæ virginis, dicunt, Gloria. Abbas.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum in diebus feriatis, in quibus ad honorem sancti Spiritus beatæ Mariæ virginis, & sanctæ Trinitatis missa celebrari cõtingit, hymnus Angelicus, symbolum, propria præfatio cantari debeat? Respondet Papa ꝙ apud ipsum in diebus profestis, cum missarum sollemnia in honorẽ beatæ Mariæ uirginis celebrantur, neque hymnus Angelicus, neque symbolum decantatur, licet propria præfatio canterur, ut differentia ostendatur inter commemorationem & festiuitatem: unde, Te Deum laudamus, regulariter dimittitur in laudibus matutinis. Nota ꝙ in officio ecclesię differentia debet esse inter commemorationem & sollemnitatem.

f Profestis.] [2] id est, priuatis, quasi p ocul à festo.

COnsuluisti.] CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrũ sacerdos possit celebrare plures missas eodem die? Respondet Papa, quod excepto die Natiuitatis Domini, sufficit sacerdoti semel in die vnam missam celebrare, nisi necessitas immineat. No. quod necessitas facit licitum quod aliàs est illicitum. Item nota contra sacerdotes, qui plures missas celebrant in die, causa cupiditatis.

[Glo. seq. reci. per q. quare in Natali dicantur tres missæ, soluit, & ponit uersus.

d Natiuitatis.] dies enim Natiuitatis Domini plures missæ celebrantur. de consec. dist. 1 nocte sancta, & celebrantur etiam tres missæ propter mysterium: qm per illa tres missas repræsentatur triplex status, s. status ante legem, sub lege, & status gratiæ, illa quæ cantatur in nocte, repræsentat statum illum, qui fuit ante legem, quando omnes erant in tenebris: unde dr in

† Tribucum Tributum sed in conciliis editis, habetur, in concilio Salegustadieñ c. 10. & c. 3. tit. de suffragiis, in 2. cõpilat.

† aut de sancta, &c.

[1] De materia huiꝰ glossæ uide hic latè per Hostiẽ. Ioannẽ An. & alios. sed vide omnino B. Thomam lib. 4. sent. dist. 13. q. 1. artic. 2. quæstiũcula 4. & 3. par. q. 83. art. 2. ad 2. argu.

† mortuorum.

† Vuigorniẽ.

† Cap. 1. eo. tit. in tertia compilatio. Et de materia, nempe qñ & quãdo possint plures Missę eodem die celebrari, uide omnino Nauatrũ in Manuali Confessariorum, c. 25. titu. de statu clericorum.

† Cap. 2. eo. tit. in tertia compilatio. Et vide Beatũ Thomam lib. 4. senten. dist. 13. q. 1. artic. 2. quæstiuncula 4.

[2] Dies profestos appellat Nonius Marcellus, eos q sunt a fest iuitate uacui.

a Hymnus Angelicus.] scilicet, Gloria in excelsis Deo.
b Symbolum.] idest, Credo in vnum Deum.
c Præfatio.] præfatio beatæ Virginis habetur 70. dist. sanctorū. Reliquas habes de consec. dist. 1. inuenimus.

secundum illos, qui persusionē acceperit, ieiunus erit: Sed potius videtur dubitatiuum illud, forte, & illa opinio hic euacuatur: Sed magis affirmatiuè videtur ponit: quod consuetudo interpretatur, quia sic obseruatur, quæ est optima legum interpres. s. de consue. cum dilectus. sic ponitur 33. q. 2. admonere. & s. de procur. tuæ. & sic est arg. q non est ieiunus quis postquā bibit: Sed post medicinam 3 sumptā, videtur q nihilomin9 possit celebrare: quia medicina non computatur inter alimēta. ff de penu leg. nō omne quod bibitur Sed non est verum: q si nō debet post pfusionē, multo minus post medicinā: quia in honorem tāti sacramenti, prius sumi debet corp9 & sanguis Domini. de consecr. dist. 2. liquido. & 7. q. 1. nihil. & antequam cibus digestus sit, corp9 Christi sumi non debet. de consecratio. di. 2. tribus. q si consideret sacerdos post aliquem cibum vel potum sumptū, malè faceret, tamen conficit. de consec. dist. 2. liquido. Hug. 4 dixit contrarium super decreto illo. 75. distin. quod à patribus.

3 De hoc dubio uide omnino B. Thomam 3. par. q. 8. artic. 8. ad 4 arg.

d Regularius.] idest, regulare est vt dimittatur, nō vt dicatur. simile. 7. q. 1. c. ad uersitas. §. cū autem. ibi cōparatiuum ponitur electiuè: hic ponit negatiuè. sic minus, i. non. ff. de tribut. illud.

EX parte.] Breue est, & secundum Hostien. determinātur quatuor quæstiones: Nam primo quærebatur, an sacerdos post sacramēta sumpta perfundere debeat manus. Secundo cū quo liquore. Tertiò vtrū illam persusionē debeat sacerdos sumere. Quarto, an post illam sumptā, debeat, seu possit iterum celebrare. Et in effectu rñdet hic Papa ad omnes quæstiones. Nā debet man9 primo pfunderet cū vino, & vinū pfusionis sumere, nisi sit celebratur9 aliā missā: & post persusionem sumptam, nō potest aliā celebrare: & intellige, vt dixi in c. cōsuluisti. s. eo. nam hoc pcedit tā in festo Natiuitatis Domini, q̄ i alia festiuitate; & ex hoc declaratur iste textus, Ab.

† Magalōn.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, quo (scilicet aqua vel vino) pfundere debeat sacerdos manus suas, postq̄ totum accepe rit Eucharistiæ sacramentum? Rūdet Papa, quod vino persundere debet, nisi cum eodem die aliam Missam debuerit celebrare. quia si vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret. Nota quod sacramenta à ieiunis sunt percipienda.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compilatione. Et præter F. Thomam citatum super glossa in uer bo, nisi forte. uide Nauarrū in Manuali cōfessariorū, c. 25. titu. de statu clericorum.

Virginis, & sanctæ Crucis, Missam celebrari cō tingit, hymnus Angelicus,[a] symbolum,[b] ac pfatio[c] propria debeat decantari: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod apud nos ī diebus profestis, cū Missarum sollēnia in honorem beatæ Virginis celebrantur, neque hymnus Angelic9, neq; symbolum decantatur: licet in Missa, ppria præfatio decantetur, vt inter commemorationem, & solēnitatem differentia ostē datur. vnde, Te Deum laudamus, regularius,[d] dimittitur, quā dicatur in Laudib. matutinis.

¶ Idem clericis sancti P. Magalon.

¶ *Sacerdos post sumptam Eucharistiam perfundat; nisi aliam Missam sit dicturus.*

CAP. V.

EX † parte vestra: & inf. ¶ Postulationi vestræ taliter respōdemus, quod semper sacerdos vino[e] perfundere[f] debet, postquam totum[g] acceperit Eucharistiæ sacramentum; nisi cum eodē die aliam Missam debuerit celebrare; ne si forte[h] vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret.

¶ Idem 1. quondam archiepiscopo Lugdunen.

¶ *Si qua verba sunt in canone Missæ, quæ ab Euangelistis dicta non fuerunt, credere debemus, quod à Christo Apostoli, & ab Apostolis eorum successores acceperunt. & hoc dicit vsque ad §. quæsiuisti.*

CAP. VI.

CVm † Marthæ: & infra. ¶ Quæsiuisti, quis † formæ verborum, quā ipse Christus expressit, cum in corpus & sanguinē suum, panem trāssubstantiauit & vinum, illud in canone Missæ, quo ecclesia vtitur generalis, adiecerit, quod nullus Euangelistarū legit̃ expressisse. Cum enim in Euāgelio sic legatur: Accipiens calicem, gratias agens benedixit, & dedit discipulis suis, dicēs. Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur, in remissionem peccatorum.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. compilat.

† Ex vetustis codicibus restitut9 est locus, ut est ipssus, nā in vulgatis corruptissimè legebatur ita: Quæsiuisti, q̄ sic forma verborū, q̄ ipse Christ9 &c. ex quibus nullus poterat san9 sensus colligi.

CVm Marthæ.] Tria sunt dicta, quę patēt per §§. Secundum ibi, Quæsiuisti. Tertium ibi, Tertio loco. Abbas.

CASVS. In Euangelio sic legit; Accipiens calicē gratias agens, benedixit, & dedit discipulis suis dicens: Bibite ex hoc omnes, hic est enim sanguis meus, noui testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum: ad vim & prolationem istorum verborum, panis & vinum in corpus & sanguinē Christi transubstantiatur: in canone Missæ, quo ecclesia utitur generalis, additū fuit mysterium fidei, quod verbum, nullus Euangelistarum expressit: vnde mirabatur archiepiscopus iste, quis ausus fuit adijcere verbum illud, quærens à Papa quis illud verbum adiecit: ad hoc respondet Papa, si formam illius canonis inspiciat diligenter, præter verbū illud de quo quæsiuit, alia duo videlicet: eleuatis oculis in cælū: & æterni testamenti: poterit in ipso canone reperire, quæ in textu Euangelij nō leguntur: sed multa tam de verbis quàm de factis Domini omissa fuerunt ab Euangelistis, quæ Apostoli suppleuerunt. In actibus Apostolorum legitur Dominū dixisse. Beatius est date, q̄ accipere; hoc nullus Euangelistarum expressit. Item ipsi etiam Euangelistæ inter se mutuò suppleuisse leguntur, quæ ab aliquo eorum vel

4 Errauit Hugo, necesse ullo modo eius opinio tenēda.

e Vino.] quærebatur quo perfundere debet sacerdos? respondit: quod uino.
f Perfundere.] manus, scilicet post perceptionem corporis & sanguinis Domini.
g Totum.] bene dicit; quia uel totum recipiat, vel nihil. de consecr. dist. 2. comperimus.

[Glos. seq. reci. per q. quare dicat, forte, & dupliciter sol. Secundo de illo, qui sumplit medicinam, & soluit. in fi. quærit, & soluit, & ponit opin. Hug.]

1 V. d B. Thomam 3. par. q. 80. art. 8.

h Ne si fortè.] quia sacramēta à ieiunis sunt percipienda. 7. q. 1. nihil. de consec. dist. 5. vt ieiuni. 75. di. q à patribus. & s. de tempo ord. litteras. Ideo dicit fortè; quia quorunda est opinio, q quicquid admiscetur sanguini, à sanguis efficitur. arg. s. ut. prox. q in dubiis. &

2 Vide F. Thomā 3. par. q. 77. art. 8.

num vel aliquibus sunt omissa: alia verò duo, quæ in canone missæ adduntur, possunt ex alijs locis euangelij comprobari. Ioannes enim describens suscitationē Lazari, asserit Iesum sursum oculos eleuasse, & dixisse, Pater, gratias ago tibi, quia audisti me: si tūc eleuauit oculos ad patrem quando animā Lazari reuocabat ad corpus, probabilius esse vr, quòd tūc oculos leuauerit ad patrem in cœlum; cum panem & vinū transsubstantiauit in corpus & sanguinē suū. Præterea, in textu Euāgelij ponitur: noui testamenti: in canone missæ interponitur: & æterni: quia vetus testamentū tēporalia promittebat, nouum autem, quod fuit Christi sāguine consecratum promittit æterna; & ideò testamētum illud fuit vetus & transitoriū: hoc autem nouum est & æternum; vel alia ratione; vnde nouum, i. vltimum esse describitur, inde ęternum, i. ppetuum comprobatur: nouissimū enim hominis testamētū immobile pseuerat: quia testatoris obitu cōfirmat. alioquin non valet, dum vixerit, qui testat: & non solum scriptura, sed etiam promissio dr testamentum. vn quod dicit Apostol⁹: ideò noui testamenti mediator est, vt repromissionem accipiant, qui vocati sunt hæreditatis æternæ: Sic ergo debet intelligi quod in canone legitur. Hic est sanguis meus, noui, & æterni testamenti, id est nouæ ac æternæ promissionis confirmator. Not. quòd beatius est dare, quā accipere. Item testamētum morte testatoris confirmatur. Item deambulatoria est volūtas testatoris vsque ad mortem.

a Mysteriū.] illud est verbum de quo q̄ siuit, scilicet, qs adiecit illud in canone Missæ.

q Plus dixisse. arg. 2. q. 5. consuluisti. §. de translat. inter corporalia. sed hoc cum ratione est additum. 33. q. 2. quos Deus. & inf. eo. §. ex eo, in fine.

c Alia duo. scilicet, eleuatis oculis in cœlum: & æterni testamenti, prout sequitur.

d Multa.] multa enim seruat ecclesia, q̄ ab Apostolis nō sunt tradita, q̄ tñ cū sint lōga cōsuetudine ap̄ probata, nō sunt minoris auctoritatis, vt 11. di. ecclesiasticarum. 12. dist. illa.

e Beatius est dare.] 16. q. 1. prædicator. quia dādo placet homo: accipiēdo displicet. Vnde versus.

Temporibus nostris quicunq; placere laborat.

Det, capiat, quęrat, plurima pauca, nihil.

f Abortiuo.] Paulus appellat seipsum abortiuū; quia sicut fœtus abortiuus, cū labore, et angustia, & attractione ad lucem attrahit, ita Paul⁹ cū attractione venit ad fidem. 23. q. 4. displicet, & c. quis nos.

g Sunt omissa.] nā quod legibus omissum est, supplendum est à iudice. ff. de test. quęsitum. & s. de electiou. cum nobis. & Dñs qnq; diminute dixit. 16. q. 7. & hęc diximus, & ipsius facta supplemus, & cōtria suis factis facimus. & iuste p vsū ecclesiæ diu factū, ad hoc vt iustum præsumi debeat. de cōsdis. 2. liquido. & sufficit ꝙ aliqd sit diu seruatum, ad hoc vt psumi dēat, vel Apostolum, vel aliū iustū auctoré habuisse. 11. dist. ecclesiasticarū. 12. dis. illa.

h Probabili⁹.] no. arg. ꝙ ex quo qnq; leuauit, ꝙ postea leuauerit. 1. q. 1. iudices in fi. & est arg. ex eo qd qs facere cōsueuit. 18. di. q a sūt culpę. ī de pignus llo vos. ff. d vsu. q. similes. 1. rñ. ff. de vitri. & ole. l. ex vsu ff. de pe. le. dñs Sticho. § testamēto. ff. d fund. ist. cū de lanionis. §. asinā. & ff. de lega. 1. si seru⁹ plurin. §. si numerus numorū. & ff. ad Macedo. inter, 2 §. qd dr. ...

i Et æterni.] hic ostēdi. quæ adiectū sunt & æterni. Ber.

rū: in canone Missæ sermo iste, videlicet mysterium[a] fidei: verbis ipsis interpositus inuenit; vnde cum non Euāgelista Christū hoc dixisse testetur, † miraris, quod aliqs asseuerare tentauerit, eū aliquid plus dixisse,[b] q̄ aliquis Euangelistarum asseueret. Verum si formam ipsius canonis inspicias diligenter, pręter hoc, de quo tua fraternitas req̄siuit, alia duo[c] videlicet. eleuatis oculis in cęlū: & æterni testamēti: poteris in ipso canone reperire, quæ in textu Euāgelico non legūtur. ¶ Sane multa[d] tā de verbis, q̄ de factis Dñicis inuenimus ab Euangelistis omissa, † quæ Apostoli, vel suppleuisse verbo, vel facto expressisse legūtur. Paulus enim i † actibus Apostolorum sic ait. Meminisse vos oportet verbi Dñi Iesu, qui dixit Beatius † est dare,[e] quā accipere. Hæc nullus quattuor Euangelistarū descripsit. Nullus etiam horum expressit, ꝙ Paul⁹ de Christo † ad Corinthios scribens ait. Visus est plusq̄ quingentis fratrib⁹ simul, deinde visus est Iacobo; nouissimè autē tanq̄ abortiuo,[f] visus est & mihi. Ipsi ēt Euangelistæ mutuo inter se suppleuisse legunt, quæ ab eorum aliquo, vel aliquibus sūt omissæ.[g] vnde cūt tres Euāgelistę posuerint. Hoc est corpus meū; solus Lucas adiecit. quod pro vobis tradetur. & cum Mathęus & Marcus dicant. pro multis Lucas dicit. p vobis. Mathæus autem. in remissionem peccatorum, ādiunxit. Cæterū ea, quæ addūtur in canone Missæ, possunt ex alijs locis Euangelij comprobari. Ioānes † enim suscitationem Lazari describens, Iesum sursum oculos leuasse asserit, & dixisse. Pater gratias ago tibi, qm̄ audisti me, & infra. ¶ Si tunc igitur in cęlum oculos leuauit ad patrē, cū ad corpus exanime animam Lazari reuocauit, † probabilius[h] esse videtur, † ꝙ tunc oculos leuauerit ad patrem in cœlū, cū panem & vinū in corpus & sanguinem proprium commutauit. Cęterū sicut superius est expressum, cum in textu Euāgelico. noui testamēti, ponatur, hic interponitur. & æterni;[i] nam vetus testamētum, quod hircorum & vitulorum fuit sanguine dedicatū, temporalia † promittebat, nouum autē, quod est Christi sanguine cōsecratum, promittit æterna, & ideò testamentum illud fuit vetus & transitorium, hoc autem nouum est, et ęternum vel, vt vtamur alia ratione, vnde nouum, id est, vltimum esse describit, inde ęternum, id est, ppetuū comprobatur. † Nouissimum etenim hominis testamētū † immobile[k]

K Immobile.] C. de sacrosanct. ec. l. 1. C. de testamen. quoniam indignum. 13. q. 2. cap. vlt.

† testatur.

† Vide Melchiorē Canū lib. 3. de locis Theolo. c. 3. & seq.

† Act. c. 20. circa finem.

† In omnib⁹ antiquis ita: Beatius est magis dare, quam &c.

† 1. Cor. 15.

† Matt. 26. Mar. 14. Lucas. 22.

† In codice Barbatiæ ita: multa seruat ecclesia, quæ nec ab Euangelistis, nec ab Apostolis sūt tradita, &c. pter lo. ta citata in gl. Vid. Melchior. Canū de loc. theolog. lib. 3. c. 3. & seq.

† Ioan. 12.

† reuocabat

† B. Thom. 3. par. q. 83. art. 3. ad 2. argu.

† Qualiter hoc sit intelligendū pulchrè explicat B. Tho. 1. 2. q. 99. ar. 6. & Domi. Sot. lib. 2. de iust. & iur. q. 2. art. 3. 2 al. sed Iulianus.

† approbat

† Hic post vocē testū, in q̄busdam est dictio, morte, quæ deest in omnibus antiquis; nec est dēt, vt indicāt sequētia.

perseuerat: quia testatoris, obitu confirmatur; iuxta quod Apostolus testamentum in morte asserit confirmatum: alioquin nō valet,[a] dum vixerit, qui testatur. Prętere a non solum scriptura, sed etiam promissio dicitur testamentum, iuxta quod Apostolus ipse scribit. Ideo noui testamenti mediator est, vt repromissionē accipiāt, qui vocati sunt hæreditatis ęternę. Sic ergo intelligi debet, quod in ipso Canone reperit᷑. Hic est enim sanguis meus, noui & æterni testamenti: id est nouæ ac æternæ promissionis, scilicet cōfirmator, sicut Dominus repromittit: Qui māducat (inquiēs) carnē meā, & sanguinem meum bibit, habet vitam ęternā. ¶Ex eo autem verbo, de quo mouit tua fraternitas quæstionem, videlicet, mysterium fidei; munimentum erroris quidam trahere putauerūt, dicentes,[b] in sacramento altaris non esse corporis Christi, & sanguinis veritatē,[c] † sed imaginē tantum, & speciē, & figuram pro eo quod scriptura interdum commemorat, id quod in altari suscipitur, esse sacramentum, & mysteriū, & exēplum.[d] Sed tales ex eo laqueū erroris incurrūt, qđ nec auctoritates scripturę cōuenienter intelligunt, nec sacramenta Dei suscipiūt reuerēter.[e] Si enim quia figura est sacramentū[c] altaris, veritas[f] esse negat᷑, ergo nec mors, nec resurrectio Christi (cum figura sit) veritas est credenda; si quidem mortem & resurrectionem Christi similitudinem & imaginē esse Apostolus manifestat. Christus (inquiens) mortuus est pro delictis nostris, & resurrexit ꝓpter iustificationē nostram. Apostolorum etiā princeps Petrus in epistola sua scribit. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Sic ergo tam mors Christi, quam eius resurrectio, est exemplū, vt & nos peccato mortui, iustitiæ iā viuamus. Quare si non fuit veritas, quia fuit exēplum, ergo nec verè mortuus fuit Christus, nec verè à mortuis resurrexit. sed absit à fideliū cordibus error iste, cum Propheta de ipso testetur, quod verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Dicitur tamen mysterium[g] fidei: quoniam aliud ibi creditur, quā cernatur, & aliud cernitur, quam credatur; cernit᷑ species panis & vini, & creditur veritas carnis & sanguinis Christi, ac virt⁹ vnitatis & charitatis: & infra. ¶Distinguēdū est tñ subtiliter īter tria, q̄ sūt in hoc sacro discreta, videlicet formā visibilē, veritatē corporis, & virtutē spūalē. Forma, est panis

Heb. 9.

Hebr. 12.

Rom. 6.

1. Cor. 15.

1. Pet. 2.

Esaiæ 53.

a Non valet.] ambulatoria enim est volūtas defuncti, vsq; ad supremū vitæ exitū. ff. de adi. lega. l. 4. ff. de donat. inter vir. & vxor. cum hic status. §. pęnitentiam. & C. de codi. l. 3. & C. qui testamen. fac. pos. si quis. vnde potest mutari testamentum, etiam si pactum interuenerit, ne possit mutari C. de pact. pactū quod dotali. etiam si fuerit per principem confirmatum. arg. C. de testam. omnium. q̄ nemo hanc legē sibi dicere pōt, vt à priori testamento sibi recedere non liceat. ff. de leg. 3. si q̄s in prin. 1. respon.

EX EO AVTEM. Antequā respondeat ad quæstionem, dicit Papa, ꝙ ex verbo illo de quo q̄sitū fuit, videlicet: mysterium fidei, sumūt quidam munimentum erroris dicentes, in sacramēto altaris nō esse corporis Christi & sanguinis veritatem, sed imaginē tātum, & speciē, & figuram: pro eo ꝙ quandoque scriptura commemorat id quod in altari suscipitur, esse sacramētum, & mysteriū, & exemplum: sed q̄ hoc dicūt, errant: q̄a nō intelligunt auctoritates scripturæ, nec sacramēta suscipiunt reuerenter. Si sacramentum altaris veritas esse negatur, quia est figura, ergo nec mors nec resurrectio Christi vera fuit; cū figura sit: Sed Apostolus dixit, ꝙ mors & resurrectio Christi fuit similitudo, & imago, dū dixit: Christus mortuus est pro delictis nostris, & resurrexit propter nostrā iustificationem: & hoc etiā dixit Petrus in epistola sua: & ita mors Christi & resurrectio, est exemplum. quæritur, si nō est veritas, quia fuit exemplum: ergo nec fuit mortuus, nec resurrexit: Sed absit error iste à fideliū mētibus: tamen dicitur, mysteriū fidei: quia aliud creditur quam cernatur, & aliud cernitur quam credat᷑: videtur species panis & vini, creditur veritas carnis & sanguinis, & veritas vnitatis & charitatis: & ita inter ista tria distinguendum est, quæ sunt in hoc sacramento discreta, & sub ista forma panis & vini, quam videmus, est veritas carnis & sanguinis, & virtus charitatis & vnitatis. ista non videmus, sed credimus. primum. s. forma, quam videmus, sacramentū est, & nō res: secundū est sacramentū, & res designata per formā panis & vini: tertium est res, & non sacramentum: sed primum, s. forma, est sacramentū geminæ rei; secundū est sacramentum vnius, & res alterius existit: tertiū est res duorum sacramentorum. his pręmissis rñdet Papa ad q̄ōnem credens, ꝙ formā verborum prout in canone reperitur, Apostoli receperunt à Christo, & ab illis Apostolis eorū successores.

b Dicentes.] de cōsecr. dis. 2. ego Berengarius.

c Sanguinis veritatē.] de corpore Christi tres sunt opiniones. Vna dicit, ꝙ illa substantia, quæ prius fuit panis & vinū, postea fit 1 corpus & sanguis Christi. de conse. dist. 2. panis in altari. & c. quia corpus. Secunda tenet, ꝙ substātia panis & vini desinit 2 esse, & tm̄ accidentia ipsorū remanent, scilicet sapor, & pondus, & sub illis accidentibus est corp⁹ Christi, & hoc approbat ī. de summa trinitate & fide cath. c. 1. Tertia 3 dicit, ꝙ remanet substātia panis & vini, & sub eadem specie est corp⁹ Christi. Io.

d Exemplum.] de cōsecratio. dist. 2. nō oportet. & c. nos. n. & ca. forte dicas. & cap. in quibus. & cap. semel mortuus est.

e Sacramentū.] 1. q. 1. multi sęculariū. de consecra. dist. 2. sacrificium.

f Veritas.] sicut ipsi hæretici dicunt.

g Mysteriū fidei.] de consecratio. dist. 1. forte dicas. &c. in quibus. & c. semel mortuus, & hic ostendit quare dicatur mysterium.

1 Scilicet p trāsubstātiationē; & hęc est ꝓpositio catholica, q̄ nouissimè diffiniuit cōcil. Trid. ses. 13. de Eucharistiæ sacramento, ca. 4. & canone 2. & vide B. Thomā 3. par. q. 75. artic. 8.

2 De hac vide B. Tho. 3. part. q. 75. art. 3.

3 Hæc est hęresis demū in cōci. Tridānata, ses. 13. de sacramento Eucharistiæ c. 4. & canone 2.

† Hunc errorē nouissimè cōdēnauit cōcil. Trid. ses. 13. de sanctissimo Eucharistiæ sacramento c. 1. & canone 1. videquoq; B. Thom. 3. pa. q. 75. ar. 1

† B. Thom. 3. part. q. 60. art. 2.

a Sacramentum.] id est, sacræ rei signum. 1 de consecra. dist. 2. sacrificium.
b Secundum est sacramentum.] de consecr. dist. 2. hoc est quod dicimus. & cap. dupliciter.
c Sed primum.] s. forma panis & vini est sacramentum geminæ rei, id est, corporis Christi, & vnitatis: & ita est figurans tantum.
d Secundū.] id est, corpus Christi est sacramētū, scilicet vnitatis, & est res sacramenti. s. specierū panis & vini: & ita est signās & signatum.
e Tertium.] s. vnitas est res siue signatum gemini sacramēti, id est, duorū sacramentorū pcedentiū, i. corporis Christi, qd est sacramentū vnitatis, & specierū panis & vini, quæ sunt sacramentū corporis Christi: & ita istud tertiū, est tm̄ signatū p illa duo sacramenta: species panis & vini, & corp⁹ Christi. Primū verò ē tm̄ sacramētū signans. Scd̄m est signās & signatū. Tertiū est signatum tm̄.
f Credimus.] cōcludit ex præmissis solutionē pricipalis q̄ōnis: Et de hoc hēs 11. dist. ecclesiasticarū.

QVAESIVISTI ETIAM. Scd̄a q̄ō fuit, vtrū aqua cū vino in sanguinē ɔuertaē? Sup ista q̄ōne varie sūt opiniōes apud scholasticos. Quidā dicūt, ꝙ cū duo sacramēta pfluxerint de latere Christi, s. sanguis 2 & aqua, i illa duo sacramēta vinū & aqua ɔmixta in calice, diuina virtute mutanē, vt in hoc sacramēto sit veritas & figura. Alij dicūt, ꝙ aqua cū vino trāssubstantiaē in sanguinē. ꝑterea, dici posset, ꝙ aqua nō trāsit in sanguinē, sed remanet prioris vini accidētibus circūfusa: ita ꝙ vini saporē assumit, quod inde probatur, si post calicis cōsecrationē aliud vinū mittatur in calicē, illud non transit in sanguinem, nec sanguini cōmiscetur, sed accidentibus prioris vini cōmixtū circumfunditur corpori, qd̄ sub illis accidētibus latet, non madidans circumfusum: & sic contingit accidentia permutare subiectū, & hic cedit natura miraculo: Veruntamen inter prædictas opiniones illa ꝓbabilior iudicatur, quæ asserit, aquam cum vino in sanguinem transmutari, vt expressius elucescat proprietas sacramenti & ideò vino aqua vnitur, vt Christo populus adunetur: per hoc enim ꝙ ipse accepit de nostro, & nos accepimus de suo indissolubili vinculo cōiungimur, vt ille qui est vnum cum patre per vnitatem ineffabilem, fiat vnum nobiscum per admirabilem vnionem, & eo mediante efficiamur vnū cū patre. No. quòd accidētia mutant subiectū, & ècontra. Itē natura cedit miraculo. Itē virtus supra consuetudinē operatur.

† Hunc articulū pulchrè explicat B. Thomas 3. part. q. 74. art. 8. & Dominicus Sotus li. 4. sen. dist. 9. q. 1. art. 6.

2 Impropriè loquitur, sed apertius hęc dicunt in ipso contextu decretalis.

& vini: veritas, carnis & sanguinis: virtus, vnitatis & charitatis. Primū est sacramentū,[a] & non res. Secundum[b] est sacramētum & res. Tertium est res & non sacramentum. Sed primum[c] est sacramentum geminę rei. Secundum[d] est sacramētum vnius, & alterius res existit. Tertium[e] est res gemini sacramenti. Credimus[f] igitur, quòd formam verborum sicut in canone reperitur, & à Christo Apostoli, & ab ipsis eorum acceperint successores.

¶ In sacramento altaris, aqua cum vino transsubstantiatur in sanguinem. hoc dicit vsque ad §. Tertio loco. Abb. Siculus.

¶ Quæsiuisti etiam, vtrū aqua † cum vino in sanguinem conuertantur? Super hoc autem opiniones apud scholasticos variātur: Aliquibus enim videtur, quòd cum de latere Christi duo præcipua fluxerint sacramenta, redemptionis in sanguine, ac regenerationis in aqua; in illa duo,[g] vinum & aqua, quæ commiscentur in calice, diuina virtute mutantur: vt in hoc sacramēto plenè sit veritas[h] & figura.[i] Alii verò tenent, quòd aqua cum vino trāssubstantiatur[k] in sanguinē, cū in vinū transeat mixta vino: licet physici[l] cōtrarium asseuerent, qui aquā à vino per artificiū posse asserunt separari. Præterea potest[m] dici, quòd aqua non transit[n] in sanguinem, sed remanet prioris vini accidētibus circumfusa, ita ꝙ vini saporem assumit: qd̄ inde conuincitur, quia si post calicis consecrationē, aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, nec sanguini cōmiscet, sed accidentibus prioris[o] vini commixtū, corpori, quod sub eis latet, vndique circūfunditur, nō madidans circūfusum: ipsa tamen accidentia vinum appositū videntur afficere: quia si aqua fuerit apposita, vini saporē assumit. Cōtingit igitur accidentia mutare subiectum, sicut & subiectū contingit accidentia permutare: cedit quippe natura miraculo: & virtus supra cōsuetudinē operatur. Sed nec incōueniēs creditur aut absurdū, si aqua in corpore Christi esse credatur: cū legatur de ipsius latere † processisse; & infra.[p] ¶ Verum inter opiniones pdictas, illa probabilior[q] iudicatur, quę

g Illa duo.] sacramenta, quæ fluxerūt de latere Christi, scilicet aquam & sanguinem. j. eo. in quadam.
h Veritas.] id est, caro & sanguis.
ADDITIO. Vel dic, veritas transsubstantiationis istius aquæ, in illam verā aquam Christi, & illius vini in sāguinē.
i Et figura.] idest, species panis & vini.
ADDITIO. Vel dic, & figura, quia per aquam figuratur regeneratio, & per vinum redemptio.
K Transsubstantiatur.] ita ꝙ desinit ibi esse aqua & vinum.
l Physici.] q. dicunt, quòd aqua & vinum non cōmiscentur per minima. i. non ita ꝙ iseparabilia sint, sed talis separatio impossibilis, vel difficilis vr̄, postq̄ bn̄ admixta sunt. arg. ff. de acq. re. do. adeò, §. cū q. s. & de consec. dis. 2. cū omne. versus finem.
m Præterea potest dici] hæc est tertia opinio.
n Transit.] contra istos est: quia si quis sumpserit hanc aquā cū sanguine, iam nō erit ieiunus, & ita illa die nō poterit ɔficere. j. e. ex parte. sed ɔ. de ɔsec. dist. 2. relatum. & j. eo. ti. cōsuluisti. & c. ex parte.
o Accidētibus prioris.] licet logici dicāt quòd accidentia non possint permutare subiectū, quod verum est secundū naturam: Sed hic natura cedit miraculo, vt litera dicit.
p Processisse: & j.] sub 3 hoc j. ponitur alia opinio, quę ponitur in antiqua cōpilatione, q̄ est j. eo. tit in quadā.
q Illa probabilior.] nunquid hoc diffinit vt Papa, nobis prohibens alias opiniones: an vt Doctor vt non imponat nobis necessitatem? eius ergo opinio est amplectenda, vt j. de feri. capellanus. & tamen non videtur aliquam reprobare. j. de testi. spoliā. literas.

† corpore, legit vt plurimū in antiquis.

3 Hæc glossula deest vt plurimū in antiqs exēplaribus.

a Cum

asserit, aquam cũ vino [a] in sanguinem trãsmutari, vt expressius eluceat [b] proprietas sacramenti. Nam cùm aquæ multæ sint populi multi, [c] iuxta quod alibi legitur: Beati† qui seminatis super oẽs aquas: ideo vino aqua vnitur, vt Christo populus adunetur: per hoc enim quod suscepit [d] ipse de nostro, & accepimus ipsi de suo, tã insolubili nexu cõiungimur, vt qui est vnum cum patre per ineffabilem vnitatẽ, fiat vnum nobiscũ per admirabilẽ vnionem: ac per hoc, ipso cõmuniter mediãte, cum patre vnum efficimur. Pater, inquit, sãcte, serua eos, quos dedisti mihi, vt sint vnũ sicut & nos: nõ pro his rogo tãtum, sed pro eis, qui credituri sunt per verbũ eorũ in me, vt & ipsi in nobis vnũ sint, & mũd⁹ credat qa tu me misisti.

¶ *Oratio quæ dicitur in secreta, in festo sancti Leonis, immutata est, quia vbi dicebatur. Annue nobis domine, vt animæ famuli tui Leonis hæc prosit oblatio: hodie dicitur: vt intercessione beati Leonis hæc nobis prosit oblatio. & hæc mutatio contingit, quia sancti nostris orationibus non indigent, sed nos suis. hoc dicit vsque ad finem. Abbas.*

¶Tertio † loco fraternitas tua requisiuit, quare fuerit mutatum, quod in secreta beati Leonis, [e] secundũ antiquiores codices [f] continetur, sic videlicet. Annue nobis Domine, vt animæ famuli tui Leonis, hæc prosit oblatio: cum in modernis sacramentarijs habeatur. Annue nobis quæsumus domine, vt intercessione beati Leonis, hæc nobis prosit oblatio? Super quo respondemus, quòd cum sacræ scripturę dicat auctoritas, † quòd iniuriã [g] facit martyri, qui orat pro martyre; idem [h] est ratione consimili † de aliis sanctis sentiẽdum; quia orationibus nostris non indigent, pro eo quòd cum sint perfectè beati, omnia eis vel vota succedunt: Sed† nos potius orationibus eorum indigemus, quos (cum miseri simus) vndiquè mala nostra perturbant; vnde quod in plerisque† orationibus continetur. Prosit vel proficiat, huic sãcto vel illi, †talis oblatio ad gloriam & honorem; ita debet intelligi, vt ad hoc prosit, quòd † magis, ac magis à fidelibus glorificetur in terris; licet pleríque reputent non indignum, sanctorum gloriam vsque ad iudicium augmentari; & ideò ecclesiam interim sanè posse augmentum glorificationis eorum optare. Verum, † vtrum in hoc articulo locum habeat illa distinctio, qua docetur, quòd defunctorum alii sunt valde boni, [a] alii sunt valdè mali, alii mediocriter boni, alii mediocriter mali, vndè suffragia, quæ sunt à fidelibus in ecclesia pro valdè bonis, actiones sunt gratiarum; pro valdè malis, consolationes viuorum; explanationes verò pro mediocriter bonis, & propitiationes pro mediocriter malis, tua discretio inuestiget. [i]

a Cũ vino.] i. vinum aquaticũ: non. n. trãseũt duo ĩ sanguinẽ, sed vinũ quod aquã sibi incorporauit; & ita expone aquã cum vino, i. cõpactũ vel cõpositũ ex eis. hęc expositio est secundum illam opinionẽ, quæ asserit, quòd aqua cum vino transubstantiatur in sanguinem: & illa probabilier est, vt dicitur hic.
b Eluceat.] aliàs elucescat. Ber.
c Populi multi.] de conse. dist. 2. cum omne. & dist. 4. proprie.
d Suscepit ipse.] de conse. dist. 2. in Christo patri.
TERTIO LOCO. In secreta B. Leonis olim ita dicebat: Annue nobis quęsumus Dñe, vt aiæ famuli tui Leonis, hęc prosit oblatio: modo sic dr: Annue nobis q̃sum⁹ Dñe, vt intercessione B. Leonis hæc nobis prosit oblatio; q̃siuit archieps, quare fuit illud mutatũ? Rñdet Papa; Sacra Scriptura dicit, quod iniuriã facit martyri, q orat pro martyre: & idẽ est intelligẽdũ de alijs sãctis, qui orõnibus nostris nõ indigent, sed nos potius eorũ orationibus indigemus; vñ quod cõtinetur in plerisq; orationibus, prosit vel proficiat huic sãcto, vel illi, talis oratio ad gloriã & honorẽ, ita debet ĩtelligi, vt magis à fidelibus glorificet in terris. In fine dicit Papa vtrũ ĩ hoc articulo locũ habeat illa distinctio, qua docetur, quod defunctorũ alij sunt valde boni, alij valdè mali, alij mediocriter boni, alij mediocriter mali, discretio hui⁹ archiepi hoc inquirat. Not. quod iniuriã facit martyri, q orat pro martyre. Itẽ vbi eadem est ratio, debet esse idem ius.
e Leonis.] quia [1] olim orabatur pro ipso: hodie ipse orat pro nobis. & ita mutatum est.
f Codices. [1] idest j. libri missæ, aliàs litera oratorij.
g Iniuriã.] [2] quasi diceret superfluum. simile s. de maiori. & obe. legatur.
h Idẽ est ratione.] argu. vbi eadẽ est rõ, debet esse idẽ ius. ff. ad leg. Aqu. illud. ęquitatis] enim ratio similia iura suadere videtur. C. ad l. Falcidiam l. vlt. & s. de cõfirmatio. vti. cum dilecta, vbi de hoc.
[Glos. seq. quærit obijciendo, & soluit. dubitatiue. item obijcit, & soluit.]
i Inuestiget.] sed quare Papa ponit hunc casum in hanc dubitationẽ, vtrũ habeat locũ hic illa distinctio vel non, cũ Augustinus dicat, quod non pro valde malis propitiationes sunt 13. q. 2. tempus. fortè ideò, quia dubium est, qui mediocriter mali appellantur: si enim illi tantũ appellant mediocriter mali, q non decesserũt in aliquo mortali peccato, sed tñ in venialib⁹ peccatis, sed hoc idẽ est, quod mediocriter boni: si autem appellat illos mediocriter malos, q decesserunt in aliquibus mortalibus peccatis, non tamẽ valde magnis, obstat 13. q. 2. pro obeuntibus. vbi dr, quòd pro nullo est orandũ, q decesserit in mortali peccato. Itẽ si preces valẽt pro illis, qui decesserunt in mortali peccato: pone quod aliqualiter eleemosynę & orõnes valeãt ad tollẽdã partẽ illius pęnæ, secundum hoc possunt tot orationes & eleemosynæ fieri, quod pęna tollat tota: & ita dãnatus saluabitur. Ad hoc posset dici, quod mediocriter mali dicuntur, qui habent multa venialia: mediocriter boni, q pauca. Vel melius dicas, quod mediocriter mali dicuntur, qui mortalia cõmiserunt peccata, licet leuia, & in q bus nõ est necessaria insisti-

Esa. c. 32.

† In vulgata editione legitur sicut est impressum, sed antiqua Raymũdi exemplaria habẽt ita; Beati q seminant super aquas.

Ioan. 17.

† Sũma est sanctos in cęlo cũ Deo regnãtes, nõ egere precibus nostris, sed nos eorũ ĩtercessionibus, vide Conc. Trid. sess. 25. tit. de ĩuocatione, & reliq. sanctorum, &c.

1 Hæ duæ glossulæ nõ habentur in vetustis exẽplaribus nec credo esse Bernardi.

2 Hæc glossula non habetur in antiquis exemplaribus nec credo esse Bernardi.

† Hoc dictũ est B. Augustini de verbis Apostoli, serm. 17. refert Magister sen. lib. 4. d. 45. c. 3.

† al. ita: & de sanctis] al. is sentiendum.

† Vide Soto lib. 4. sen. d. 45. q. 3. ar. 1.

† pluribus.

† illis.

† Al. ita: quod magis ac melius, &c.

† De hoc dubio, qđ valde ẽ anceps, vide præ alijs Dñicũ Sotũ lib. 4. sen. di. 45. q. 2. art. 2. & idem Magistrũ in litera. c. 1.

instriptio ff de accu. leuia. & in quibus procurator constitui potest. ff. an per aliū causæ ap. ref. pos. l. r. Et secū dū hoc dicas, ꝙ si vnus denarius aliquantā partem pœnæ tollat siu quartā, siue tertiam, secundus tollat tm̄: dico in ꝓportione, sed non in quantitate: ſm hoc ēt si totus mūdus effunderet, semper aliquid remaneret: Idē potest dici ď īdulgētiis q̄ fiunt ī dedicationib⁹ ecclesiarū. Ber.

¶ Idem rectoribus Romanæ fraternitatis.

¶ Grauius peccat qui simulat conficere, & non conficit, quā ille qui conficit in mortali.

CAP. VII.

De † homine, & ī fr. ¶ Quæsiuisti, † q d de incauto presbytero videat, qui cū sciat se in mortali † crimine cōstitutū, Missarū sollemnia, quæ non potest pp necessitatē [a] quamlibet [b] intermittere, pp sui facinoris cōscientiam dubitat celebrare, peractisq; cęteris circūstantis, Missā celebrare se fingit, & [c] suppressus verbis, quib. cōficitur corpus Christi panem † & vinum tantūmodo purè sumit: ita credens per id quod prętendit, [d] populo satisfacere, vt per hoc, quod intēdit, Deum nō debeat prouocare. Cū ergo falsa [e] sint abijciēda remedia, quæ veris [f] sūt periculis grauiora: [g] licet is, qui pro sui criminis conscientia reputat se indignū, peccet grauiter, [h] si se īgerat irreuerēter ad illud: grauius tñ videtur offendere, qui sic fraudulenter illud presumpserit simulare: cū ille in solius misericordis Dei manū incidat, iste verò non solum Deo (cui nō veretur illudere) sed populo, quē decipit, se adstringat.

¶ Idem Ferrariensi episcopo.

¶ Hic improbat opinionē, quę habet, quod in sacramento altaris aqua conuertatur in phlegma, & probat Christū fuisse verum Deū, & verū hominem, & quod de ipsius latere exiuit vera aqua.

CAP. VIII.

IN † quadam nostra de conse. dist. 2. quotidie.

DE homine.] Primò ponit quæstio: Scdo solutio ibi, Cum ergo. Abb. CASVS. Quidā sacerdos, cū esset ī mortali peccato ꝯstitut⁹, & oporteret ipsū Missarū sollēnia celebrare, p p conscientiam dubitabat celebrare; peractis cęteris circūstantijs missam celebrare se finxit, & suppressis verbis, qbus cōficit corpus Christi, panem & vinum solummodo purum sumpsit, credens per hoc populo satisfacere, & Deum nō ꝓuocare. Quæsitū fuit quid de hoc presbytero videatur, vtrū minus malum fecerit, q̄ cōficiendo. Rñdet Papa, ꝙ falsa remedia sunt abijcienda, quæ sunt veris periculis grauiora, licet em̄ ille, qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, grauiter peccet, si se ingerat irreuerēter ad illud, grauius tñ offendit, qui sic fraudulenter illud præsumpserit simulare, quia ille qui verè conficit, in manum soli⁹ Dei incidit, ille verò qui sic simulat: & Deo & populo se constringit, quia taliter decipit. Not. ꝙ falsa remedia veris periculis sunt grauiora. Item existens in mortali peccato celebrare non debet.

a Necessitatem.] quia fortè dies festus imminet, vel funus alicuius.

b Quamlibet.] i. aliquam, quęcunque illa sit. 16. q. 1. similiter. & 1. q. 7. si quis omnem.

c Suppressis.] i. tacitis: quia non dicit illa verba, quibus conficitur corpus Christi.

d Prætendit.] idest, fingit se celebrare. Ber.

e Falsa.] quia populus, vana simulatione nō est fallendus. 27. dist. quod interrogasti. & C. de lat. lib. tollē. l. 1. § sed & qui. Ber.

f Quæ veris sunt periculis.] Io. sic exponit, idest, manifestis periculis.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.]

g Grauiora.] quasi diceret, graui⁹ est peccare occultè, q̄ manifestè. 2. q. 1. certè. 11. q. 3. pcipuè. §. in hoc. n. periculosius est, quia occultè peccans, non hēt qui eū corrigat. Alio autē respectu magis peccat, qui publicè peccat, q̄ q occultè: qa pstat alijs exēplū delinquēdi, vt i d. c. pcipuè. quia peccatū suū tuet rōnib. & sic intelligitur illud 32. q. 4. nemo. & 14. q. 5. pœnale. 1 Tancr. intelligit. vt iacet litera: qm̄ grauius peccat sacerdos criminosus, qui simulat celebrare, & non celebrat, q̄ si criminosus celebraret: quia in primò casu, in pluribus delinquit: Deū enim offendit, & proximum decipit; In secundo casu solum Deum offendit. Et iste est bonus intellectus, quia talia remedia nullus dēt inuenire: quia falsa sunt. ex eo, ꝙ nō conficit, cum videatur cōficere: ideo grauiora sūt, q̄ vera pericula peccatoris, q. ꝯficit: & hoc innuit bei ē litera sequens.

h Peccet grauiter.] sic patet, ꝙ quicunq; est in mortali peccato, celebrare non debet. 6. dist. testamentum. & de conse. dis. 2. quotidie. & 1. q. 1. sacerdotes. & c. sacrosācta. & omnis talis suspēsus ē quo ad se, ī. de cohab. cle. & mulie. c. vlt. sed non quo ad alios, vt ibi: nisi sit simoniac⁹ vel notorius fornicator, qm̄ illi suspensi sunt quo ad se, & quo ad alios, vt 32. dis. §. verū nullus. & c. præter hoc. & ī. ď simo. tāta. Sed nunquid talis sacerdos potest celebrare, si ha[b]eat cōtritionem cordis: quia forsitan dum instat necessitas celebrādi, nō potest habere cui cōfiteat? Satis [a] potest dici, quod sic: Idū tamen habeat propositum satis faciendi, & illud postea quā cito potest cōfiteatur, vt ī. de sentē. excom. de cetero. & c. a nobis 2. & cap. quamuis & 26. q 6. qui recedunt.

IN quadam.] Primo ponit quæstio. Secundo solutio: ibi: Nos igitur. Et ibi primò refert duos errores. Secū dò ibi, sed aduersus illos improbat. Tertiò, ibi, Per hoc respondet principali quæstioni, probans, quod de latere Christi exiuit vera aqua. Quarto ibi, Cum autem dicit quare de latere Christi exiuit sanguis & aqua. Abbas.

CASVS. In præcedenti decretali, cum Marthæ. inter cæteras opiniones quæ ibi ponuntur, erat alia opinio, quę dicebat, in sacramento Eucharistiæ aquam in phlegma conuerti: quia de latere Christi dicebant non aquam, sed humorem aquaticum profluxisse. Hanc opinionem tenebat magister Hug. Eps Ferrarieñ. quā opinionem Papa reprobauit in decretali prædicta cum Marthæ: sed ex quo vidit, ꝙ Papa contrarium sentiebat voluit sibi adhærere. Sed auctoritas Ioannis Apostoli mouebat magistrum Hug. quę dicit, Tres sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sāguis, & hi tres vnū sunt. i. de vna & eadem re, scilicet de humanitate Christi, vt Hug. exponebat, dicebat Hug. ꝙ si uera fuit aqua, quæ exiuit de latere Christi, & non aquaticus humor, non vr̄ qualiter probetur per illā auctoritatē, ꝙ Christus sit verus homo glossa super locū illum sic se habet; spiritus, idest, humana anima, quā emisit in passione: aqua, & sanguis, quæ fluxerunt de latere Christi: per hanc auctoritatem probatur, ꝙ Christus sit verus hō: Sed dato ꝙ illa non fuerit vera aqua sed aquaticus humor: verba Apostoli & glossa super illū locū, intelligibilia sibi videbantur: sed dato ꝙ esset vera aqua,

† Ca 6 eo. ti. in 3. compil.

† In antiq. legitur Quęsiuisti.

† Vide B. Th. 3. par. q. 79. ar. 3. & q. 80. ar. 5. & Ludouicū Carrerium trac. de hæret. n. 39.

¶ In codice Barbatię ita: panem & vinū purū tm̄ tm̄. nō sumit.

1 Cōcor. tex. in l. 1. in fi. & ibi Cy. C. vbi de cri. agi opor. But. i l. 2. C. de sum. ttin.

a Vide B. Th. 3. par. q. 83. ar. 6. ad 2. argu.

† Cap. 7. eo. tit. in 3. cōp. pter B. Tho. paulo post citatū. Vide Sot. li. 4. sen. dist. 1. q. 3. ar. 5. & dist. 9. q. 1. ar. 6.

decretali[a] epistola asseris te legisse, illud esse nefarium opinari, quod quidam dicere præsumpserunt, in sacramento videlicet Eucharistiæ aquam in phlegma conuerti: nã de latere Christi non aquam, sed humorem aquaticũ mentiuntur exisse: & infra. ¶Nos igitur ad tuæ supplicationis instantiã respondemus.[b] Quod quidã dixerunt, sed errauerunt, Christum nõ fuisse verum Deũ, sed adoptiuum, vt miseri Ariani.[c] † Alij Chr̃m non fuisse verum hominem, sed phantasticum, vt impij Manichęi.† ¶Sed aduersus huiusmodi hæreses, Ioannes Apostolus in ep̃la sua loquitur dicẽs: Tres sunt, qui testimoniũ dãt in cœlo, pater,[d] verbũ, & spũs sanctus: & hi tres vnum sunt; p hoc intẽdens ostendere, quod Christus sit verus Deus: Et tres sunt, q testimoniũ dãt in terra, spũs, aqua, & sanguis. per hoc intendens ostendere, ꝙ Christus sit verus hõ. Nã ad esse hoĩs duo principaliter[e] exiguntur, videlicet, corp⁹ & anima, ex quorũ coniunctione[f] verus hõ subsistit. Per hoc aũt quod in articulo mortis Christus inclinato capite tradidit spiritũ, de quo voce magna clamauerat. Pater, in manus tuas cõmendo spiritum meũ: manifestè ꝓbatur, quod ipse spiritũ habebat, nõ solum flatũ vitalẽ,[g] sed animam rationalem,† de qua prędixerat. Tristis est anima mea vsque ad mortẽ: &c. Potestatẽ habeo ponendi animã meam, & iterum sumendi eã. ¶Per hoc aũt quod vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò sanguis exiuit & aqua: ꝓbatur apertè, quod Chr̃s

te aqua, non intelligebat auctoritatem Ioãnis, & glossã super locum illum: vnde petijt à Papa vt auctoritatem & glossam sibi exponeret, & ipse rñdet, dicens, ꝙ quidam dixerunt, sed errauerunt, Christũ non fuisse verum Deum, sed adoptium, vt miseri Ariani. Alij dixerunt Christum non fuisse verũ hominem, sed phãtasticũ, vt impij Manichęi. Sed ꝫ istos loqtur Ioannes Apostolus ĩ epistola sua. Tres sunt qui testimoniũ dant in cęlo, pater, verbũ, & spiritus sanctus: & hi tres vnum sunt. per hoc ostẽdens, ꝙ Christus sit ver⁹ Deus. Et tres sunt, qui testimoniũ dãt in terra, spiritus, aqua, & sanguis. per hoc intẽdens ostẽdere, ꝙ Christus sit verus homo. Ad esse.n. hominis duo exiguntur pricipaliter, s. corpus & anima, ex quibus verus homo consistit. per hoc autẽ, ꝙ ĩ articulo mortis tradidit spiritũ, de quo dixerat: Pater in manus tuas cõmẽdo spiritũ meũ, manifestè probatur, ꝙ spiritum habebat, & animam rõnalẽ, de qua dixerat. Tristis est anima mea vsq; ad mortẽ; per hoc ꝙ vnus militũ lancea latus eius aperuit; & continuo exiuit sanguis & aqua, ꝓbat ꝙ Christ⁹ hẽbat verum corpus, & nõ phantasticum, de quo nec aqua, nec sanguis posset exire: vnde ille, q vidit, testimonium perhibuit & testimonium eius verum est. & sic tres sunt, qui testimonium dant in terra, spirit⁹ aqua, & sanguis. Quod Christus sit verus homo ex anima rationali subsistens, probatur ex eo, ꝙ spiritum vitalem emisit: & de verò corpore hoc probatur, quia inde sanguis & aqua exiuit. sed anima rationalis non posset uiuificare nisi corpus humanum, & ita sicut fuit verus spiritus, & verus sanguis: ita & vera aqua, ꝙ si nõ fuisset vera aqua, sed phlegma, ille qui vidit ꝓfectò nõ aquã, sed phlegma dixisset: nec in hoc verum regenerõnis sacramentum fuisset ostensum, cũ per sacramẽtũ baptismi, non regeneremur in phlegmate, sed in aqua; nec per hoc posset probari, ꝙ in sacramento Eucharistiæ admiscenda sit aqua cum vino, si de latere Christi non aqua, sed phlegma cum sanguine fluxisset. Item non fuisset vera figura, quæ super hac re præcessisset in veteri testamento, quando Moyses virga percussit silicẽ, & ex ea, non phlegma, sed aqua manauit, ergo qualiscunque fuerit illa aqua, siue de nouo diuina virtute creata, siue de componentibus resoluta, procul dubio vera fuit, sicut verus exiuit sudor ipsius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. cum.n. ad compositionem humani corporis quattuor elementa concurrant, terra, aqua, aer, & ignis, & ad vegetationem eiusdẽ corporis, quattuor humores consimiles illis conueniant, videlicet sanguis, cholera, phelgma, & melancholia: vt veritatem humani corporis expressius demonstraret, vnum de elemntis, & vnum de humoribus, quæ magis mysterio congruebant, Ioannes expressit ex elemẽtis aquam, & ex humoribus sanguinem. in quib. duo maximè sacramenta relucent redẽptionis per sanguinẽ, & regenerationis p aquã. Not. ꝙ ad esse hominis duo exigũtur, scilicet corp⁹ & anima. Item de corpore phãtastico sanguis exire non potest. Itẽ à forma verborũ non est recedendũ. Itẽ cõpositum in cõponentia & elementatũ in elementa resolui potest.

a In quadam nostra decretali.] s. eo. cum Marthę. sed illa opinio r remota est modo inde.

b Respondemus.] ad quæstionẽ magistri Hug. epi Ferrariẽsis, q opinionẽ prædictã secutus fuit. Dicebat enim Hug. si illa fuit vera aqua, q̃ dẽ latere Christi exiuit, nõ intelligebat qualiter per illam ꝓbat, ꝙ Christus sit verus homo, nec intelligebat s̃m hoc auctoritatẽ illã Ioãnis Apostoli, nec glossam ibi positã, tres sunt qui testimoniũ dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis: & hi tres vnũ sunt. & glossa sup illo loco sic se habet: spiritus. i. humana anima, quam emisit in passione, aqua & sanguis quæ fluxerunt de latere Christi: sed dato ꝙ illa aqua non fuisset aqua, sed aquaticus humor humani corporis, tñ auctoritas Apostoli, q̃ glossa intelligibilia sibi videbanť, vñ q̃siuit à dño Papa, vt exponeret sibi prędictas auctoritates & glossam: & ipse respondet.

c Ariani.] & Bonosiani. 24. q. 3. quidam. ver. Bonosiani. sed Ariani sunt illi, qui dixerunt, filium non coęternum patri. 24. q. 3. quidam ver. Ariani de secta Manichæorum habetur 24. q. 3. quidam. ver. Manichæi; sed de ista non continetur hic, sed fortè alibi. Ber.

d Pater, verbum, & spiritus sanctus.] Pater dedit testimonium deitatis, quando dixit, hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene cõplacui. Filius dedit testimonium deiatis, quando in monte transfiguratus potentiam deitatis & spẽm æternæ beatitudinis ostendit. Spiritus etiam sanctus dedit testimonium deitatis quãdo super baptizatum in specie colũbę requieuit vel quãdo ad inuocationem nominis Christi corda credẽtium adimpleuit.

e Duo principaliter.] & ita Christus est duo neutri generis: quia & est Deus, & homo. infra de hæret. cum Christus Lau.

f Coniunctione.] i. ex quibus cõiunctis inuisibiliter.

g Non solũ flatũ vitalem.] secundum ꝙ physici diuidunt spiritum vitalem scilicet & animam. Lau.

¶ Hos dãnauit conci Nicænum. vide Nicepho: ĩ li. 8. c. 5. 6. 7. & 8.

¶ Vide Epiphaniũ li. 2. ꝯ hæreses, hæresi 66.

1. Ioan. 5.

r Ea tñ opinio, seu veri⁹ loquẽdo error q̃ ex decretali cum Marthæ, abstulit Raymũdus, refertur in princ. huius decr. eisdẽ verbis, quib. extat in antiqua cõpilatione.

Mat. c. 27. Luc. c. 23.

† rõnabilem

Luc. 22. Marc. 15. Mat. 26. Ioan. 10. Ioan. 19. 1. Ioan. 5.

a Nisi

verum corpus habebat Nam de phantastico corpore, nec sanguis nec aqua potuisset exire. vnde ille qui vidit testimoniũ perhibuit, et testimoniũ eius est verum: quia tres sunt, qui testimoniũ dãt in terra, spiritus, aqua, et sanguis. Quod videlicet Christus sit verus homo ex anima rationali † & humana carne subsistẽs, probatur ex eo, quod spiritum vitalem emisit; & de † uero corpore probatur, quoniam ex eo sanguis exiuit & aqua rationalis quippe annima, ñ posset viuificare, nisi corpus humanum, [a] ex quibus uerus homo cõsistit.

¶ Ceterũ sicut fuit uer⁹ spiritus & verus sanguis ita proculdubio vera aqua: cũ Christus sit ueritas: & à ueritate omnis fallacia sit penitus aliena. Nam si non fuisset aqua, sed legma, quod de latere Saluatoris exiuit, ille qui uidit, & testimonium ueritati perhibuit, ꝑfecto non aquam sed phlegma dixisset; [b] nec i hoc verũ regenerationis sacramẽtũ fuisset ostensum, cũ p sacramẽtum baptismi non regeneremur in phlegmate, sed in aqua. Neque per hoc posset uero argumẽto probari, quod in sacramẽto Eucharistiæ admiscenda † sit aqua uino, si de latere Christi ñ aqua, sed phlegma cũ sanguine profluxisset. † Sed nec uera fuisset figura, q̃ super hac repræcessit i ueteri testamento, quando Moyses [c] uirga percussit silicem, & ex ea nõ phlegma, sed aqua manauit. † Restat igitur, ut qualiscũ que fuerit illa aqua, siue naturalis, siue miraculosa, siue de nouo diuina virtute creata, siue de cõponentibus ex parte aliqua resoluta, ꝓculdubio vera † fuit: cum naturaliter possit, & compositũ in componentia, & elementatum in elemẽta resolui: quemadmodũ verus extitit sudor ipsius si cut guttę sãguinis decurrentis in terram. Cũ autem ad compositionem humani corporis, quattuor elementa cõcurrãt, videlicet terra, aqua, aer & ignis: & ad vegetationem eiusdem corporis, quatuor humores illis [d] consimiles conueniãt, uidelicet, sanguis, cholera, phlegma. & melãcholia: vt veritatẽ humani corporis expressius demonstraret, vnum ex illis, & vnum ex istis Ioãnes expressit, illaque potius ex illis, & ex istis q̃ magis mysterio † congruebant, ex elemẽtis aquã, & ex humoribus sanginẽ: in quibus duobus, duo maxime † sacramẽta, redemptionis videlicet & regenerationis elucent.

¶ Idem in concilio generali.

¶ *Præcipit prælatis & clericis in virtute obedientiæ, vt nocturnum officium & diurnum, studiosè celebrent & deuote.*

C A P. IX.

Dolentes referimus, quod non solũ quidam minores clerici, verũ ẽt aliqui ecclesiarum prælati, circa † cõmessationes supfluas, & fabulationes illicitas (vt de alijs taceamus) fere medietatẽ noctis expendũt; & somno [e] residuũ relinquẽtes, vix ad diurnũ concentũ auium excitantur, transcurrendo vndiq; continua † [f] syncopa smatutinũ. ¶ Sunt & alii, qui Missarũ sollemnia vix celebrãt quater in anno, & (quod deterius est) interesse contẽnunt: & si quando dum hæc celebrãtur, itersint, chori silẽtiũ fugientes intẽdũt exterius collocutionib. laicis

a Nisi corpus humanum.] cũ nõ possit habitare in sicco. arg. 32. q. 2. Moyses, nec corpus humanũ vegetari põt, si p anima: nã nisi aliqñ spiritus malignus corpus mortui hõis subintret, vt 26. q. 5. nec mirum non tñ illud viuificat, nec vnũ cum illo efficit. sed illud mouet ad instar venti, qui laruam subintrat, & mouet ipsam

b Sed phlegma dixisset.] simile ĩ. de trãsla. inter corporalia & ĩ. de dec. ad audienriã, & est ar. non esse recedẽdũ de facili a forma verborum. ĩ. de spon. ex litteris. & C. de libe. præte. l. 3. & ff. de iu. do. permittẽ lo. Et hoc si iuri consonat, aliàs ad iurisperiti interpretationem recurrendũ est. ff. de vsufr. leg. si alii. arg. ĩ. de cõsue. ex litteris. ĩ. de verb. sig. præterea. & ff. de leg. 3. nõ aliter. Ber.

c Moyses.] sic ĩ. de cose. dis. 2. reuera & ergo exigit expressa similitudo inter ea q̃ sunt in nouo testamẽto, & eaquæ sunt in veteri, aliõi nõ exigitur diuersitas, ne uideamur iudaizare. ar. ĩ. de sac. vnc. c uni co. ver. veruntñ vnctiones. &c. Lau.

d Illis cõsimiles.] s. in frigiditate, & calíditate siccitate, & humiditate, quã e conuenientiam physicorum ꝓprium est assignare, non iurisperitorum.

ADDITIO. Vide bonam glo. in procemio insti. §. igitur.

Dolentes.] Duo facit. Primo ponit clericorum duplicem excessum. Scdò ꝓhibet: ibi, Hæc igitur. Prima subdiuiditur in duas, ꝓut duo sunt excessus. Secunda ibi, Sunt & alij. Abb. Siculus.

CASVS. In concilio isto reprehendit Papa clericos, & prælatos ecclesiarum, qui circa comessationes superfluas, & cõfabulationes illicitas potius sunt intenti, q̃ circa diuina offi. [?] & quidã eorũ vix missarum sollẽnia quater in anno celebrat. hæc & alia similia, ꝓcipit Papa sub pœna excõmuni. [?] & in virtute obedientiæ corrigi ac emendari. No. q clerici & plati cõmessationib. superfluis, & cõfabulationib. illicitis vacare non debent. Itẽ in officiis diuinis syncopatio reprobatur. Item officium diuinum deuote celebrari debet.

e Somno.] i. requirit natura requiem: tamen captanda est hora cõgrua: vnde Seneca: Quies tibi sit, non desidia Ouidius sine titulo

Stulte qd est sõn⁹, gelidæ nisi mortis imago.

Longa quiescendi tempora fata dabunt.

f Syncopa] de cõsecr. dis. 4. retulerunt. vnde versus.

Syncopa de medio tollit quod. epenthesis auget.

De istis figuris dicit ĩ. de verb. significat. forus.

† rationabili.

† In antiquis ita: & vero corpore probatur &c. absque dictione, de: q̃m intelligitur ꝓcedens participium nempe, subsistens.

† al. ita: admiscẽda sit aqua cum vino.

† fluxisset.

Num. 20.

† emanauit.

† Vide B. Th. 3. par. q. 74. art 7. ad 3. arg. vbi citat hunc locũ, qui perperã tribuit Innocen. ij. in pluribus Diui Thomæ exẽplarib. cum sit Innocentii iij.

† Hæc glossa nec est Bern. nec habetur in vetustis codicibus.

† ministerio.

† maxime

† Silicet Lateranen. sub Inn. iii. c. iy. refert e. 2. ti. de celebratione diuini officii. in 4. comp. Et vide notas huius capitis.

† In codice Barbadæ ita: circa cõmessationes superfluas & confabulatiões, &c.

† continuata, in concilio.

laicorum; dumq. auditū ad indebitos sermones effundunt, aures intētas nō porrigunt ad diuina. ¶ Hæc igitur & similia sub pœna a suspensionis penitus inhibem⁹, districtè percipientes in virtute obedientiæ, vt diuinum b officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis De⁹ dederit studiose c celebrent pariter et deuotè. d

¶ Honorius tertius.

¶ Eucharistia debet mundè seruari, & in eius eleuatione & delatione populus debet se inclinare: & cū defertur ad infirmū, debet deferri in decenti habitu, & cum lumine: transgressores verò grauiter sunt puniendi.

CAP. X.

SAne† cum olim; & infra. ¶ Ne propter incuriam sacerdotum diuina indignatio grauius exardescat, districtè præcipiendo mandamus, quatenus à sacerdotibus Eucharistia, in loco singulari, mundo, & signato semper honorificè collocata, deuotè ac fideliter conseruetur. e ¶ Sacerdos verò quilibet, frequenter doceat plebem suam, & cum in celebratione Missarum eleuatur Hostia salutaris, se reuerēter incliner, †idē f faciens cum eam defert presbyter ad infirmū. Quā in decenti habitu, superposito mundo velamine ferat, & referat manifestè ac honorificè ante pectus, cum omni reuerentia & timore, sēper lumine præcedente, cum sit cādor lucis æternæ: vt ex hoc apud omnes fides & deuotio augeatur. Prælati autem huiusmodi mādati grauiter punire g non differant transgressores: si & ipsi diuinam & nostrā volunt † effugere vltionem.

¶ Idē vniuersis ecclesiarum prælatis.

¶ In ecclesiis collegiatis debent celebrari duæ missæ collegialiter vna pro defunctis, alia secundum exigentiam diei, vt profesto, si festum occurrit: vel pro feria, si feria.

CAP. XI.

CVm† creatura n̄ habeat quid pro meritis respōdeat creatori. & infra. ¶ Mandamus, quaten⁹ nullum in uos torporem negligentiæ obrepere pmittatis, quo minus & p anniuersariis h defunctorum, & p festo uel feria, secundum temporū congruētiam, Missarum sollemnia côuentualiter celebretis.

Idem.

¶ In die cœnæ Domini episcopus tantum in sua ecclesia debet Missam celebrare, & chrisma conficere.

a Sub pœna.] & ita non est canon latæ sniæ, sed potius ferendæ. s. de iure patro. relatum. vbi de hoc.

[Glo. seq. recitur per quæstionem, quæ sit pœna contra facientis.]

b Diuinum officium.] ad quod etiam sine isto præcepto tenētur. s. eo. presbyter. & ita qui contra hoc præceptū faciunt, inobediētiam incurrunt. vnde vr̄ q̄ sint suis beneficiis priuādi pp inobediētiam: arg. s. de maioritate & obedientia, illud: quia peccatū paganitatis incurrit q̄ s quis sedi Apostolicæ obedire ɔtēdit octuagesima prima dist. si q̄ sunt presbyteri. & infidelis esse conuincitur, etiā si fidelis esse videatur. 8. q. 1. sciendū. si hoc est verū, imo q2 est; multi punirētur, de inobediētia, quæ est grauissimū peccatū, vt patet p iura prędicta. Sed dicas, q̄ qui canonis inobedientiam incurrit, cū eo mitius agitur q̄ cū eo q iudicis inobediētiā incurrit arg. j. de cle. excōicato minist. si celebrat 1 & ff. d arbitris. Celsus, Ber.

c Studiosè.] 2 quātum ad officiū oris. idest, sine syncopa.

d Deuotè.] 2 quātū ad officiū cordis.

SAne.] Quattuor sunt dicta. Secundū ibi, Sacerdos. Tertium ibi, Quā. Quartum ibi, Prælati. Abbas Siculus.

CASVS. In capitulo isto pcipit Papa, q̄ sacerdotes in loco mūdo custodiāt Eucharistiā diligenter, ne p eorū incuriā diuina indignatio exardescat; & q̄libet sacerdos frequēter doceat plebē suā, vt qn̄ in celebratione Missarū Hostia eleuatur, se reuerenter incliner & idem faciat, cum portatur ad infirmū lumine pcedēti & plati hmōi mādati trāsgressores puniant, si & ipsi diuinā nolūt effugere ultionē. No q̄ Eucharistia in loco mundo custodiri dēt. Itē qui faciunt contra mandatum Papæ, puniendi sunt.

e Conseruetur.] sub fidelibus clauibus, ne sinistra manus ad ea possit extendi j. de custo. Euc ha. c. 1.

[Glo. seq. rec. per q. quam tripliciter soluit, & solutionem mediam moderatur.

f Inclinet, idē.] flexis genib. & pt dicere ista verba:

Salue lux mundi, verbum patris.

Hostia vera, viua caro, deitas integra, ver⁹ hō.

Vel ista. Transsubstantientur res istæ, in corpus & sanguinē tuū Dn̄e, ad honorē & laudem nominis tui, ad confessionē peccatorū, & ad salutē animarū nostrarum. Vl̄ orationem dn̄icam. Verba ista trāssubstātientur res istæ, & c. debent dici antequā Hostia eleuāt ante illa verba, Hic est sanguis me⁹, & c. postea nō debēt dici, cū iā sint trāssubstātiatæ i corp⁹ & sanguinē, B.

g Punire.] ad arbitriū iudicis punient qui hoc non seruauerint: cum pœna certa hic nō statuatur. ff. d officio delegati, de causis. & ff. d iure de liberan. l. 1. in fi. vbicunq; enim pœna n̄ statuitur, ad arbitriū iudicis imponitur. 4

CVm creatura.] Primo ponit madatū. Secundo p̄mittit causam generalē; ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

CASVS. Prælati & clerici cōuētualiū ecclesiarū. Missas p anniuersariis defunctorū sine ɔuētu celebrabā, i. solus sacerdos cū vno alio: q̄ significatū est dn̄o Papę: vnde mandat Papa oīb p̄latis ecclesiarū. quatenus nullā negligētiā in eos permittāt obrepere quo minus Missarū sollēnia pro anniuersariis defunctorū, & pro festo vel feria conuentualiter [illegible] congruentiā debeant celebrare. Not. q̄ negligētia in p̄latis repiobatur. Itē in officiis diuinis celebrandis congruētia temporis attendenda est.

[Gl. seq. recit. per q. quid hic dicatur anniuersarium.]

h Pro anniuersariis.] anniuersarium dr̄ quod pro defuncto fit anno reuoluto à die mortis suæ: sed dicit hic anniuersariū officiū, scilicet, q̄ fit quotidie p defunctis, q̄ facere debent sacerdotes: q2 animæ defunctorū 5 soluunt, aut orationib. & sacrificiis sacerdotū, aut precib. sanctorū, aut ieiuniis & eleemosynis cognatorū. 13. q. 2. animę defunctorū. & q2 nescimus quib. p sunt p omnib. hæc sunt facienda. ead. causa, & q. non æstimemus, nisi pro illis, quos cōstat in mortali peccato decessisse. 23. q. 5.

1 Adde q̄d no. j. de ele. generali, in glo. ɔ faciēs lib. 6. & s. d treu. & pac. c. 1. Io. An.

2 Hæ duæ glossulæ nō sunt Bern. nec habent i antiquis codicibus.

† Vide concil. Trid. sess. 13. in decreto de sācti ssimo Eucharistiæ sacramēto. c. 6. & canone 7. Et notas nostras in hoc cap. quibus hanc Decretalem aduersus hæreticos tuemur:

† inclinent.

3 Nō putes q̄ sit necessariū hęc verba præmittere, qm̄ absque illis ex ui verborū hic est sanguis &c. species panis. & vini transsubstantiantur in corpus & sanguinem Domini Iesu Christi.

† Voluerint

4 Concor. l. 1. & ibi Bar. ff. vi bon. rap. text. in l. pptor edixit. cum no. ff. de iniur.

† Vide concil. Trid. sess. 22. tit. Doctrina de sacrificio Missæ. c. 2. canone 3. & sess. 25. decreto de purgatorio.

5 De hoc articulo uide late p Sotū. lib. 4. sent. dist. 45. q. 2 per totā, & Syluestrū i sum. verbo: suffragium,

43.q.5.placuit. Isti enim negligentes erant in officijs mortuorum, vnde mandat Papa, vt torporem negligentiae abijciat & Missarum solennia celebret, pro anniuersarijs defunctorum conuentualiter, & pro festo cum aduenerit & Missam de ferijs celebrent quando non est festum, ita quod non dimittat officium mortuorum, & r in conuentu, non singulariter cum paucis forsitan nolebant plures Missas dicere.

r al. ita: & in conuentu verò singulariter cum paucis nolebant forsitan, &c.

† Vide B. Th. 3. par. q. 83. art. 2. ad 2. argum.

CAP. XII.

ET† referente: & infra. ¶ Cum cuilibet sacerdoti quacunque dignitate praefulgeat, vnam in die celebrare Missam sufficiat a nam & valde est felix, qui celebrat dignè b vnam: Fraternitati tuae mandamus, quatenus die caenae Domini in ecclesia Sypontina c duntaxat, in qua teneris chrisma conficere, Missarum studeas sollennia celebrare.

ET referente.] Ponit mandatum, cuius praemittit causam generalem ibi, Fraternitati. & pone casum, vt in glossa finali. Abbas.

a Sufficiat.] de conse. dist. 1. sufficit. & j. eod. consuluisti. nisi in natiuitate Domini, vt ibi dicitur.

b Dignè vnam.] & melius est celebrare illam de illa die, quàm aliam. j. eod. quidam.

c Sypontina.] Archiepiscopus Sypontinus die caenae Domini de antiqua consuetudine conficere tenetur chrisma in ecclesia Sypontina: sed idem archiepiscopus eodem die mane de consuetudine accedit ad Garganicam ecclesiam, vt recipiat ibi peregrinos illius loci, & ibi à clero & populo ipsius loci celebrare compellitur: vnde super hoc implorauit consilium Papae, & Papa respondet, quod tantum in ecclesia Sypontina, in qua tenetur chrisma conficere, debeat celebrare. Et sic est ar. quod Missa sit de solennitate confectionis chrismatis, sicut dici consueuit, quod fit de substantia collationis ordinum. ar. j. de transla. inter corporalia.

† Casalen. Valualen. Vbsalen. hoc vltimum fortè verius.

† Vide omnino B. Th. 3. par. q. 73. ar. 8. & Dominicum Sotum li. 4. sen. dist. 9. q. 1. art. 6.

¶ Idem Archiepiscopo Ablasen. †

¶ *In sacrificio altaris plus de vino, quàm de aqua ponendum est.*

CAP. XIII.

PErniciosus† in tuis partibus inoleuit abusus, videlicet, quod in maiori quantitate de aqua ponitur in sacrificio, quam de vino: Cum secundum rationabilem consuetudinem d ecclesiae generalis, plus in ipso sit de vino, quàm de aqua ponendum: Ideò fraternitati tuae mandamus, quatenus id non facias: nec in tua prouincia fieri patiaris.

PErniciosus.] Primò ponit abusum, quem secundò reprobat. Tertiò fieri prohibet. Secunda ibi, Cum. Tertia ibi, Ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Consuetudo erat in quibusdam partibus, quòd sacerdotes plus ponebant de aqua in sacrificio, quam de vino, mandat Papa episcopo loci, vt hoc de caetero fieri non permittat: cum secundum consuetudinem ecclesiae generalis, plus sit de vino quàm de aqua ponendum. Nota, quòd generalis consuetudo ecclesiae ab omnibus est seruanda: quia turpis est pars, quae suo non congruit vniuerso.

[Glo. seq. notat consuetudinem attendi, inducit quatuor similia addit etiam aliam rationem.]

d Consuetudinem.] nota quòd consuetudo attenditur in sacramento altaris: sic etiam consuetudo attenditur in baptismo de consecra. dist. 4. de trina. & in ipsa Missa consuetudo metropolitanae ecclesiae, & in alijs diuinis officijs ab alijs ecclesijs suae prouinciae debet obseruari. de consecr. distin. 1 institutio. & 12. dist. c. vlt. sic & in matrimonio quandoque attenditur j. de cog. spi. super eo, & in ieiunio j. de obser. ieiuu. cap. 2. §. 1. & sic patet generalem ecclesiae consuetudinem ab omnibus esse obseruandam 100. dist. contra morem. & sic saltem credamus, quod haec consuetudo à sanctis ecclesiae patribus fuit instituta. quasdam enim consuetudines solus vsus approbauit. 11. distinct. ecclesiasticarum. & ita 2 solo vsu antiquorum patrum ponitur plus de vino quàm de aqua. Et talia ratio posset assignari: Vinum delectabilius est ad bibendum quàm aqua, & ideò ponitur plus de vino quam de aqua, nam si plus poneretur de aqua, non transiret ita suauiter, & ne horrorem generaret, vnde posset periculum imminere: quia aqua malum stomachum facit. Quare aqua misceatur cum vino, dicitur supra eod. cum Marthae. §. quaesiuisti, ad finem. sicut dicit de sanguine Christi: quia sub alia similitudine sanguinem Christi bibis, ne aliquis horror sit de consecratione distinctione secunda. panis. Ber.

2 De hoc articulo vide Sotum initio capitis citatum.

¶ Idem episcopo Brixien.

¶ *Ab officio & beneficio deponitur presbyter, qui sine aqua & igne, vel in pane fermentato vel vase ligneo sacrificat.*

CAP. XIIII.

LItteras † tuas recepimus continentes, quod cum super excessibus presbyteri ecclesiae sanctae Brigidae Brixien. inquireres, confessus e est, quòd cum quadam die Hostiam & calicem non haberet, in pane fermentato, f & scypho ligneo g Missarum sollennia celebrare praesumpsit: & infra. ¶ Intellecto iterum, quod praedicta ecclesia per malitiam dicti presbyteri multi-

LIteras.] Primò ponit duos excessus presbyteri. Secundò alios duos ibi, Intellecto. Tertiò puniri mandat ibi, Cum igitur. Abbas.

CASVS. Cum episcopus Brixien. inquireret super excessibus presbyteri ecclesiae sanctae Brigidae Brixien. confessus est idem sacerdos, quod cum quadam die Hostiam non haberet, nec calicem, in pane fermentato, & scypho ligneo Missarum solennia celebrare praesumpsit. Item alia vice intellecto, quod ecclesia illa per eundem presbyterum laederetur multipliciter, iterum coepit inquirere contra ipsum, & ex eius confessione inuenit, quod idem sine igne sacrificabat & aqua: quaesiuit episcopus à Papa, quid faciendum esset de ipso? Respondet Papa, cum ex aperta malitia, vel nimia negligentia siue ignorantia peccasse videatur, mandat quatenus officio & beneficio perpetuo priuet eundem.

† Vide B. Th. q. 74. ar. 4. & q. 83. ar. 3. ad 6. ar. & q. 74. ar. 6. & 7. his enim locis agitur de singulis partib. huius decretalis.

Nota quòd cum pane fermentato, vel in vase ligneo sacrificari non debet. Item sine igne & aqua sacrificari non debet. Item ex aperta malitia, vel nimia desipientia peccanti parcendum non est.

e Confessus.] ergo pro conuicto haberi debet. j. de confessis, cum super. & C. eo. tit. l. vnica.

[Glos. seq. reci. per quaestionem.]

f Fermentato.] quod quidem non licet: quia scriptum est: Non in fermento veteri, sed in azymis syncaeritatis, &c. vnde dixit Hug. 3 quòd si quis conficeret de fermentato pane in ecclesia occidentali, nihil fieret. de consect. dist. 2. in sacramento.

g Ligneo.] quod non licet de conse. dist. 1. vasa. propter hoc tamen non minus conficeret: quia olim in vasis ligneis conficiebant sacerdotes; sed propter decus ecclesiae Syluester Papa viij. 4 instituit vt vasa argentea essent in ecclesia. vt de conse. dist. 1. vasa. De aere, aut aurichalcho non fiat calix: quia ob vini virtutem aeruginem parit, & vomitum prouocat: nec hodie de ligno vel vitro fieri debet. de consecra. dist. 1. vt calix.

3 Et in hoc grauiter errauit. Vide B. Th. 3. par. q. 74. ar. 4.

4 Ita vt hic est impressum, habent omnes glossae, in antiquis libris, verum nullus fuit Syluester octauus, & in Concil. Triburiensi c. 18. vnde sumptum est c. vasa, de conse. dist. 1. ita scriptum est: Tunc deinde Vrbanus xviij. Papa omnia ministeria sacra fecit argentea: inde ergo corrige hanc glossam.

a Ite-

a Iterans.] non super his criminibus super quibus inquisitio facta fuit, sed super alijs. ſ. de accu. de his. ſ. de collu. c. vlt. quia crimina ſemel dimiſſa, iterum in vltionem venire nō patimur. 24. q. 4. ſi illic. & de delicto vnius hominis non eſt ſæpè quærendum. ff. nau. caupo. ſtabul. licet. §. vlti.

in quo verbo intelligitur vnctus, inungens, & per quē vngitur, id eſt, pater, filius, & ſpiritus ſanctus: ſed hodie non ſeruatur forma illa: tamen ſi aliquis ſic hodie baptizaretur ſub his verbis, baptizatus eſſet: licet fieri nō debeat, vt dixit Io. in illo cap. à quodam. hæc eſt ergo forma baptiſmi, quæ hic traditur, quā ſeruat eccleſia, & qui omittit hanc formā, nihil agit. ſ. tit. prox. veniens. ſaluo eo qđ dř in nomine Chriſti, quia illud intelligitur implicitè, qđ eſt in iſta explicitè. Et hoc dicunt quidā dictum fuiſſe ex cauſa ī primitiua eccleſia, vt ampliaretur nomē Chriſti in illo tempore, qđ nomen homines abhorrebāt tunc: & quod tūc implicitè dicebatur, in nomine Chriſti, modo explicitè debet dici nominibus trium pſonarum expreſſis, vt dicitur in hac decre. aliàs Nicolaus decepiſſet illos, quibus reſpōdit, illos eſſe baptizatos, qui baptizati erant in nomine Trinitatis, vel in noīe Chriſti tātum in primitiua eccleſia, vt in actibus Apoſtolorū legitur, vt dicitur in cap. prædicto à quodam vbi Hug. manifeſtè comprobat formam, quæ hic traditur, oſtendendo cauſam, quare in primitiua eccleſia tēpore Apoſtolorū baptizabāt in hac forma, in nomine Trinitatis, ſiue in noīe Chriſti tantum, & Nicolaus in ſua reſponſione, quam fecit in cap. à quodam. retulit ſe ad tempus primiuæ eccleſiæ. dixit Hugo, quòd de hac forma, quæ hic traditur, nihil eſt mutandum vel diminuendum ſecundum quod notauit de conſec. diſt. 4. multi. Ber.

Caietanus & Sotum li. 4. ſen. diſt. 3. q. vnica. art. 6.

b Sine igne.] quod fieri non debet, quia legitur, 1 Ignis in altari meo ſemꝑ ardebit: & ille ignis luxit ſub aqua lxx. annis, & extinctus fuit Antiocho vendente ſacerdotium Iaſoni. 1. q. 1. ſicut eunuchus. Item nec ſine aqua ſacrificare potuit, ſed vtrūque in calice mixtū eſſe debuit: qa vtrūq; de latere ſaluatoris exiuit. ī. e. in quadā, de conſec. diſt. 2. c. 1. & 2. Alios errores de iſto ſacramento habes de conſec. diſt. 2. cum omne crimen.

1 Leuit. c. 6.

c Nimia deſipientia.] vnde ei parcendum non fuit: quia ab alijs querere poterat. 37. diſ. §. 3. & vlt. & 38. diſt. q. ea. & de conſe. diſt. 2. c. 3. Ber.

plicitèr lędebatur, inquiſitionis officium iterās,[a] ex eius cōfeſſionibus inueniſti, quod idem ſine igne[b] ſacrificabat & aqua. Cum igitur vel ex aperta malitia, vel nimia deſipientia[c] peccaſſe probetur: Mandamus, quatenus officio & beneficio, perpetuo ipſum priues.

TITVLVS XLII.

De Baptiſmo, & eius effectu.

¶ Alexander tertius.

¶ *Licet puer ſit ter merſus in aqua in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, ſi non ſit dictum: ego te baptizo in nomine patris, &c. non eſt Baptizatus.*

CAP. I.

SI quis † puerum ter in aqua immerſerit[d] in nomine patris & filii, & ſpiritus ſancti amen: & non dixerit: ego[e] te baptizo in nomine patris,[f] & filii, & ſpiritus ſancti amen, nō eſt puer baptizatus.[g]

¶ Idem.

¶ *Si probabiliter dubitatur, an quis fuerit baptizatus, poteſt baptizari forma hic expreſſa.*

CAP. II.

DE† quibus dubiū[h] eſt, an baptizati fuerint, baptizantur his verbis præmiſſis: Si baptizatus es, non te baptizo:[i] ſed ſi nondum baptizatus es, ego te baptizo, & cætera.

¶ Innocentius iij. Arelateñ. archiepiſcopo.

¶ *Sacramentum baptiſmi vtiliter confertur paruulis, licet non credant nec intelligant, & remittitur eis peccatum originale. hoc dicit vſque ad §. verum.*

† Vide B. Tho. 3. part. q. 66. ar. 9. & B. Clementem lib. 6. c. 15. cōſt. Apoſtolicarum.

DE BAPTISMO, & eius effectu.

¶ Viſo de ſacramēto Euchariſtiæ, quo nihil ī ſacrificijs maius eſſe poteſt, de conſe. diſt. 2. nihil. meritò ſubijcit đ baptiſmo, quod eſt ſacramentū valde neceſſariū, ſine quo nemo poteſt ſaluari. ſ. eod. maiores. de cōſe. d. 4. c. firmiſſimè. Tractatur etiā de eius effectu: producit enim tres effectus: nam remittitur culpa itē: vitatur damnationis periculum, & apetitur regnum cæleſte. ſ. eo. maiores. vide gloſ. de conſe. diſt. 4. c. 2. Abb.

† Ca. 1. tit. de baptiſmo puerorū ī 2. comp. Et de ītellectu vide B. Tho. 3. p. q. 66. ar. 5. & Sotū li. 4. ſent. diſt. 3. q. 1. art. 5.

De hac materia habetur de conſe. diſt. 4. per totum.

SI quis.] Caſus patet. Nota quòd in baptiſmo forma verborum eſt de ſubſtantia ipſius, & ea omiſſa nihil agitur.

d Immerſerit.] i. immergendo dixerit, in nomine patris & filij, &c.

[Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit.]

e Ego te baptizo.] numquid pronomen, ego, 2 eſt de ſubſtantia formę? Non: qa plenum generat ſenſum hęc vox, baptizo, ſine hoc pronomine, ego, ar. de cōſe. diſt. 4. retulerunt. vbi dicitur: ſi quis ita dicit. Baptizo te in nomine patris & fi. &c. baptizatus eſt, quia ex quo baptizaro intendit, pronomen ibi non ponitur.

[Gloſ. ſeq. alleg. duas concord. ſignat vnum contrarium, & ſolu.]

f In nomine patris.] de conſec. diſt. 4. in ſynodo multi. Arg. ↄ. diſt. ea. à quodā. Solu illa litera. In nomine Trinitatis, intelligitur explicitè. & quid ſequitur ibi, in nomine Chriſti tm̄, diſpoſitum fuit illud ab Apoſtolis ex cauſa, vt in principio baptizarent in nomine Chriſti. 3

2 Vide quos citani initio đcretalis, ex qbus intelliges veram eſſe hāc gloſſę ſententiā.

3 De materia huiꝰ gloſſæ, an. ſ. valeat baptiſmus in noīe Chriſti, vel in nomine Trinitatis. vide B. Th. 3. part. q. 66. art. 6. & ibi

g Baptizatus.] arg. quòd vbi aliquid deeſt de ſubſtantia eius quod exigitur ad eſſe rei, nihil actum eſt. arg. 1. q. 7. Daibertum. arg. contra. ī. de ſacra. non ite. c. 1. & vlt. vbi ſupplentur quę omiſſa erant, ſed illa vnctio non eſt de ſubſtantia ſacramenti.

DE quibus dubium.] CASVS. Si de aliquibus ſit dubium, an ſint Baptizati, datur forma, quibus verbis præmiſſis debeant baptizari. Nota, quòd ratione dubij fiunt, quæ aliàs non fierent.

h De quibus dubium.] ſic de conſec. diſtinct. 4. ſi nulla. & diſtinct. 1. ſollemnitates. & cap. eccleſiæ vel altaria. idem & in ordine. 68. diſtinctio. presbyteri. quos & §. ſequenti.

[Gloſ. ſeq. ponit opi. quam reprobat.]

i Baptizo.] dicunt quidam, quòd ſi prius fuit baptizatus, eundem characterem iterare non eſt inconueniens vt reiteretur. arg. illius c. 68. diſt. presbyteri. quod nihil facit & dicunt ſimile: quia eadem poſſeſſio ex pluribus cauſis acquiritur. ff. de acqui. poſſ. poſſidet. 4. ſi ex pluri-

pluribus. sed hoc non est verū: quia si primo baptizatus fuit; nihil secundo additur: sed ad vocem refertur talis reiteratio; & est signum solummodo, quòd sit baptizatus. arg. ad hoc. 68. dis. c. pſbyteri. §. qa ergo. vbi Gratianus. h. d. arg. C. de ind. vid. l. 2. vbi dr̄, sc dam manumissionem nihil addere vel minuere. Ala.

CAP. III.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cōpi. Et pro intellectu & declaratione huius Decretalis vid. notas nostras in eā editas.

Maiores † ecclesiæ causas, pręsertim [a] articulos fidei cōtingentes, ad Petri sedē referendas intelliget, qui eum [b] quęrenti Domino, quē discipuli dicerēt ipsum esse, respondisse notabit: Tu es Christus filiꝰ Dei viui; & pro eo Dominū exorasse, ne deficiat [c] fides eius. ¶ Quibusdam igitur quęstionibꝰ, quas contra Catholicos hæretici mouerant, nos postulas respondere. Asserunt enim paruulis inutiliter baptisma conferri; quod nitunt̄ probare, illud primo & pręcipuè inducētes, ꝙ cum secūdum verbum Iacobi Apostoli dicentis in epistola sua; Charitas operit [d] multitudinē peccatorū; & iuxta illud testimoniū veritatis in Euāgelio de peccatrice, quæ ipsius pedes lauerat, perhibentis. Dimissa sūt ei peccata multa, quoniam dilexit multū: non nisi per charitatem, & in charitate, crimina dimittant̄: paruulis, qui nec sentiunt, nec consentiūt, & charitatē non habent, quę sentientibus & consentiētibus tātum infunditur, peccatum non dimittit̄ in baptismo; & infrà. ¶ Ad id autem taliter † respondemus, quòd † baptisma circūcisioni successit. [e] (Absit enim, vt in illā damnatā hęresim incidamꝰ, quę perperā affirmabat, legem cū Euangelio, & circuncisionē cū baptismo seruādam: quoniam secundum Apostolum dicentē ad Galatas: Si circuncidimini, [f] Christus vobis nihil ꝓdest.) Cum ergo circuncisio tā adultis, quā paruulis ex pręcepto [g] Domini conferretur: ne baptismus, qui successit loco ipsius, & generalior tamen existit, cum † tā viri, quàm fęminę [h] baptizētur, minoris videat̄ effectus, tā adultis, quā paruulis est conferēdus. Sicut enim sine distictione qualibet Mosayca lex clamabat.

Matt. ca. 15. & Luc. c. 22.

Luc. 7.

Gala. 5.

Maiores.] Diuiditur decr. hæc tota in duas partes. Primo, ponit exordium, ꝓbās magnas qōnes, maximè fidē tangentes, referendas esse ad Papā: Scđo ibi, Quibusdā. ponit epistolā, q̄ quattuor habet partes, sicut quattuor sūt qōnes. Scđa ibi, Votū. Tertia ibi, Sed adhuc. Quarta ibi, Itē q̄ritur. Prima subdiuidit. Primo ponitur hæreticorū obiectio duabus auctoritatib. munita. Scđa ibi, Ad id ipsius solo. Tertia ibi, Cęterū. auctoritatibus r̄ndet. Abbas.

CASVS. Quidā hæretici fecerūt quasdā qōnes catholicis: archieps Arelaten. postulauit dn̄m Papam illis qōnibus r̄ndere: dicebāt n. ꝙ paruuli inutiliter baptizant̄, ad quod ꝓbandū inducebant auctoritatē B. Iacobi Apostoli dicētis; Charitas operit multitudinē peccatorū: & auctoritatem Euāgelij de peccatrice, q̄ lauit pedes Domini dicentis. Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum. sed nō nisi per charitatem, & in charitate crimina dimittūtur, & paruuli nec sentiūt, nec cōsentiunt, nec charitatem habent, quæ tantum sentientibus & consentientibus infunditur, & ita paruulis peccatū non dimittitur in baptismo: Ad quod respondet Papa, quòd baptismus circūcisioni successit, sed absit, vt in illā hæresim incidamus, quæ asserit, legem cum Euāgelio, & circuncisionem cum baptismo seruandam: quia dicit Apostolus. Si circuncidimini, Christus nihil vobis prodest: Sed circuncisio & paruulis & adultis cōferebatur, & baptismus, qui successit loco illius generalior est; & cum tam viri, quàm fęminę baptizentur, nō debet esse minoris effectus: & ita tam paruulis. q̄ adultis est conferendus: sicut enim in veteri lege dicebatur. Anima cuius præputij caro circūcisa non fuerit: peribit de populo Dei: ita nunc dicitur. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei, ab ista generalitate nec sexus, nec ætas excipitur: Verumtamen notandum est, quantum plus hodie baptismus cōferat Christianis, quàm Iudæis circuncisio olim contulisset: In fine auctoritatis prædictæ. Anima cuius, &c. dicitur, peribit de populo suo. In auctoritate Euangelij dicitur: non intrabit in regnum Dei.

N. P.

Olim per circūcisionem licet culpa originalis peccati dimitteretur, & periculum vitaretur, non tamen perueniebatur ad regnum cęlorum: sed per baptismum culpa remittitur, vitatur periculum, & ad regnū cęlorum peruenitur, quod omnibus vsq; ad mortem Christi fuerat obseratum. Absit enim, vt vniuersi paruuli pereāt, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin Deus aliquod remedium illis procurauerit, ad salutem: prædictę verò auctoritates, quas inducebāt hæretici, intelligēdę sunt de adultis, qui habēt multitudinem peccatorū: quia de paruulis nō possent intelligi, qui peccato tantū originali grauantur: & eodē modo illa auctoritas: Qui crediderit & baptizatus fuerit, tota intelligit de adultis, cum paruuli non possint credere, sed adulti. No. quòd cū de articulis fidei dubitat̄, ad Romanā sedē est recurrendū. Item baptismꝰ loco circūcisionis successit. Itē per circūcisionem peccatum originale dimittebatur. Item ianua paradisi in morte Christi fuit aperta: & per hoc approbatur: quòd antiquitus sancti Patres descendebāt ad inferna. [1] Itē licet Christus mortuus sit pro omnibus quo ad sufficientiam: tn̄ prædestinatis tantum quo ad sufficientiā. Item vniformis debet esse intellectꝰ cuiuslibet auctoritatis.

a Causas præsertim.] 17. dist. huic sedi. & 24. quæst. 1. quoties.

b Eum.] id est, Petrum.

c Ne deficiat.] ex hoc patet, quòd ecclesia nō pōt esse nulla. 23. q. 1. pudenda. in fi. vbi August. hoc probat. ad idem 21. dist. c. 1. ad fi. in vers. ego pro te rogaui, &c.

d Charitas operit.] hæc est prima obiectio hæreticorum, quòd si non habuerimus charitatem, etiam si sanguinem nostrum effuderimus, & nostram substantiam totam dederimus pauperibus, magis tormenta sunt, q̄ corona victoriæ. 1. q. 1. vide quantum bonum. vnde dicitur, charitas recta voluntas, bonis terrenis ac sumptibus semper aduersa. de pœnit. dist. 2. charitas.

e Circūcisioni successit.] q̄ supplebat vicē baptismi in paruulis, q. erāt de stirpe Abrahæ: in alijs aūt supplebat fides parētū de cōsecr. dist. 4. qđ aūt apud. & c. ex quo.

f Circuncidimini.] 28. q. 1. sic enim. circa fi. per vnam columnam, ver. ecce ego Paulus, &c.

g Ex præcepto.] in veteri Testamento.

h Fęminæ.] sed circuncisio ad fęminas [2] non pertinebat, sed offerebantur. 28. dist. in templum. & ibi nomen imponebatur. vnde baptismus generalior est.

† al. ita. tibi r̄ndemus.

† Hic locus ex antiquis exemplarib. est restitutꝰ vt est impss. lus, qui i vulgatis perperā legit ita. ꝙ cū baptisma successerit circumcisioni, &c. in quibus nullo pacto cohęret orōnis series, vt sequentia indicant.

† al. ita: & tā viri, &c. sed lectio, quā retinuimus, sanior est.

[1] Idest, ad sinū Abrahæ. vbi supernæ pacis ingressū spe fęlici expectabāt; vt ait Beda super Euangel. Luc. 2.

[2] Vide Magistrū sent. lib. 4. dist. 1. §. q̄ritur aūt & ibidem alios Doctores, & Beatū Tho. 3. par. q. 70. art. 1.

Anima, cuius pręputij caro circūcisa nō fuerit, peribit de populo [a] suo; ita nunc indistinctè vox intonat Euāgelica. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sācto, nō intrabit [b] in regnū Dei. ab hac generalitate nec sexū, nec ętatē excludēs. [c] ¶ Cautè tamen notandū est, quātum plus baptismus hódie cōferat Christianis, q̄ quondam Iudæis circūcisio contulisset, dictū est in fine prędictę auctoritatis inductæ de veteri lege: Peribit de populo suo. In Euangelica verò auctoritate subiunctum est; Non intrabit in regnum Dei. quā etsi originalis culpa † remittebat [d] per circūcisionis mysteriū, & damnationis periculū vitabat', non tñ perueniebat' ad regnū cęlorum, quod vsq; ad mortē Christi fuit oibus obseratum; † sed per sacramētū baptismi Christi sāguine rubricati culpa remittitur, vitatur periculum, & ad regnū cęlorū etiam peruenitur, [e] cuius ianuā Christi sanguis fidelib' suis misericorditer reserauit. [f] Absit enim vt vniuersi paruuli pereāt, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin & ipsis misericors De', qui neminē vult perire, aliquod remediū procurauit ad salutem. ¶ Cęterū ex vi literæ satis patet, prædictas auctoritates [g] intelligēdas esse tm̄modo de adultis, qui hn̄t multitudinē peccatorum; cū de paruulis nō possit † intelligi, qui peccato tm̄ originali tenentur. Similiter & illa auctoritas est soluēda; Qui crediderit, & baptizatus fuerit, & cætera; [h] cū nō possint credere paruuli, sed adulti; & ob hoc tota auctoritas [i] hic † intelligenda est de adultis; nec ad alios prima, & ad alios scda clausula referatur: q̄uis nonnulli concedāt, quod paruuli credūt, non per vsum, sed per habitum fidei, quem suscipiunt in baptismo; sicut & alia multa verba, secūdum cōem vsum loquēdi non ad actum, sed ad aptitudinē [k] referuntur. ¶ Illud † verò quod opponentes inducūt, fidē aut charitatem, aliasque virtutes paruulis, vtpotè nō consentientibus, nō infundi, à plerisq; nō con-

Gen. 2.
Ioan. 3.
Gen. 17.
† Hoc intellige prout diffiniuit Côcil. Trid. sess. 5. in decreto de peccato originali. §. si quis per Iesu Christi.
† Idest, clausum, in multis vulgatis mendosè legitur, obseratum.
Leuit. 12.

[Gl. seq. alle. 2. concor. signat vnū contrarium, & sol. dupl'r.]

a Peribit de populo.] hic colli'r, quod per circuncisionem saluabantur in veteri testamento, sic de consec. dist. 4. quod apud. & c. ex quo. Sed contra, de pœn. dist. 1. §. itē vt Christus ait, in fi. vbi dr, quod circuncisio data est Abrahæ; in signū iustitiæ, non in cām iustificationis. Sed illud intelligit quo ad ipsum Abraham, qui iam iustificatus erat, & non quo ad alios. Vel exponit illa littera & suppletur ibi, solum vel tātū. Ber.

b Non intrabit.] de consecr. dis. 4. firmissimè. Bern.

c Aetatē excludēs.] immo includit, quā sub noīe masculino, dū dixit. Nisi quis renatus fuerit, & c. seq. ina cōprehēdit. ff. de verbo. sig. l. 1. & de pœn. dist. 1. si quis cū telo.

d Culpa remittebatur.] i. originale peccatum, nō tñ penitus adhuc est sublatū, sed manet in homine, non tamen obest. de consec. dist. 4. c. 2.

e Peruenit.] de cōsec. dis. 4. per aquam.

f Reserauit.] de cōsecr. dist. 4. propriè.

g Auctoritates.] s. Iacobi. c. charitas operit multitudinē, &c. & illam in Euangelio de peccatrice. Dimissa sunt ei, &c.

h Et cætera.] s. saluus erit: Qui autem nō crediderit, nec baptizatus fuerit, condemnabitur.

[Gl. seq. alleg. vnā concor. & vnū contrariū.]

i Tota auctoritas.] vniformis. n. debet esse cuiuslibet auctoritatis intell's. arg. 16. q. 7. & hoc dicimus. Arg. contra 3. q. 4. hi qui.

k Ad aptitudinē.] sicut & illud participium, retinēs, qd ponitur in descriptione matrimonij, ad aptitudinē non ad actū refertur; quę hr 27. q. 2. §. 1. Matrimoniū est cōiunctio maris & fœminæ, indiuiduā vitæ consuetudinem retinens. intellige quāuis non retineatur quo ad actum, tñ quo ad aptitudinem retinetur, sicut consueuit dici de iustitia. ff. de iustit. & iu. l. iustitia. secundum quod iustitia est in creatura. ILLVD VERO. Opponebant prædicti hæretici fidem, aut charitatem, & alias virtutes paruulis non infundi: quia non consentiunt: sed illud non simpliciter conceditur, cum inter Theologos quæstio referatur: Quidam dicunt, per virtutē baptismi paruulis culpam remitti, sed gratiam non conferri. Alij dicunt, & peccatum dimitti, & virtutes infundi quo ad habitum, non quo ad vsum habentis eas, quousque peruenerint ad ætatem adultam: Sed ex hac responsione quidam viam inueniūt ad alias qōnes, ex eo, quod dr, paruulis in baptismo peccatū dimitti originale: dīnt eadem rōne adultis dormiētibus, & amētibus si baptizent peccata dimitti: quia cū nec isti, nec illi tūc sentiāt vel dissentiant, idē iudiciū est habēdū. Sed hic Papa dicit distinguēdū. Peccatū duplex est, originale, & actuale: Originale qd sine consēsu contrahitur, sine cōsensu, remittitur per baptismū: Sed actuale qd cum consensu contrahitur sine cōsensu nō relaxatur. Sed adhuc quęrit, quare dormientibus, & amentibus originale peccatū nō dimittit in baptismo sicut paruulis? Ad hoc rñdet Papa: Dñs, qui totū hominē sanū fecit in sabbato, opus imperfectionis non nouit: & ideò peccata nō ex parte, sed ex toto dimittit: præterea pœna originalis peccati, est carentia visionis Dei; pœna verò actualis, est cruciat' perpetuus; vnde si primū dimitteretur alicui altero nō dimisso, talis non careret visione Dei propter originale dimissum & cruciaretur perpetuo propter actuale: Sed hęc tanq̄ incōpassibilia se nō cōpatiunt, immo aduersant. Itē quęrit in §. isto, vtrū dormiētibus, & amētibus, si baptizentur. saltē character imprimatur, vt excitati à somno, vel ægritudine liberati, nō sint vlterius baptizādi? Ad hoc dicunt quidā, quod sacra, quæ per se sortiuntur effectum, vt ordo, baptismus, & consimilia: non solū dormiētibus, & amētibus. sed etiā inuitis & contradicentibus conferuntur, & si non quantū ad rē, i. quantū ad remissionē peccatorū, tñ quantum ad charactérem, cū & paruuli, qui nō consentiunt, & ficti, qui non ore corde tñ dissentiunt, recipiant sacrm. Sed istis opponitur, si isti fuissent inuiti & reluctātes immersi, saltē ratione sacri ad iurisdictionem ecclesię pertinerent, vnde compellendi essent ad fidem seruādam. Sed istud esset incongruum Christianæ religioni, vt inuitus & contradicens compelleretur ad fidem: vnde distinguendum est inter inuitū & inuitum, coactum & coactum: Si. n. aliquis terroribus atq; supplicijs violenter attrahitur, & ne detrimentū incurrat, baptismum suscepit, talis characterem suscipit sacramenti; sicut ille, qui fictè baptizatur: vnde cogendi sunt ad obseruationem fidei; in quo casu debet intelligi decretū Toletani concilij, ne nomen Domini blasphemetur: & fides quam susceperunt, contemptibilis

† Possent, sed fortè legēdum, possint.
Matt. c. 18.
† hæc
† Vide B. Tho. 3. par. q. 69. art. 6.

habeatur

Habeatur. Sed ille, qui non consentit, & penitus ɔ̄dicit, nec sacramentū nec effectū recipit sacramenti: sicut nec ille peccatum incurrit, qui thurificare idolis cogitur violenter: Dormientes aūt & amētes, si antequā dormirēt, vel antequam amentiā incurrissent, in ɔ̄dictione p̄stitissent, si fuerint sic baptizati, characterē nō suscipiunt sacramenti, quia adhuc intelligūtur in cōtradictione p̄sistere. Secus aūt esset, si prius cathecumini extitissent, & habuissent ꝓpositū baptizandi, vñ tales cathecuminos cōsueuit ecclesia in necessitate baptizare. tunc enim character imprimit, [cū obicē, voluntatis contrariç sacramētalis operatio non inuenit obsistentem. Not. ꝙ de similibus simile debet esse iudiciū. Item particulariter non dimittitur peccatum: quia aut totum remittit aut nihil. Itē pœna originalis peccati est carētia visionis Dei, pęna actualis ē gehēnæ cruciatus. Itē duo contraria in eodem subiecto esse non possunt. Item baptismus & ordo cōsensu accipientiū conferuntur, si non ɔ̄dicāt expressè. Itē coacta voluntas volūtas est, & qui tali voluntate aliquid facit, valet, & cōpellitur illud seruare, vt hic dicitur, qui verò simpliciter cogit attractus violenter, nihil agit per talē coactionem. Item plus est expressè ɔ̄tradicere, quam minime cōsentire.

† al. ita. & dimitti, &c.

† peruenerint

a Absolute.] idest, indifferenter.

b Ex hac solutione.] & ita oritur quæstio ex solutione. sic s̄. de vo. ex multa.

c In cōsimilibus.] arg. ꝙ d̄ similibus simile iudiciū debet esse. s̄. de rescr. inter ceteras. & s̄. de transla. īter corporalia. & s̄. de re iu. in causis. & ff. de leg. non possunt. & C. de leg. l. vlt. & s̄. de confir. vti. cum dilecta. quia vbi eadem rō & idem ius, ut ibi, & s̄. tit. prox. cum Marthæ. §. fi.

d Duplex.] de conse. dist. 4. non ex quo.

e Sine consensu.] partium. j̄. de reg. iur. omnis res. sim. de conse. dist. 4. filius Dei.

SED ADHVC. Diuiditur iste §. Secūda pars ibi, Ad hoc. Abbas.

f Opus imperfectionis.] duplicitatis, n. Deus asper-

ceditur absolutè, a cū pp hoc inter Doctores theologos quæstio referatur; alijs asserentibus per virtutem baptismi paruulis quidē culpam remitti, sed gratiam nō conferri: nonnullis dicentibus. Dimitti † peccatum, & virtutes infūndi hentibus illas quoad vsum donec perueniāt † ad ętatem adultam.

¶ Originale peccatum, quod sine consensu contrahitur, remittitur in baptismo etiā non consentienti, vt paruulis: secus de actuali: quia sicut non committitur sine consensu ita non relaxatur sine consensu. h. d. vsq; ad §. sed adhuc Abbas.

¶ Verum quidā ex hac solutione b inuenisse se credunt viam ad alias quęstiones, argumentātes ex eo, quod dicimus paruulis in baptismate peccatum originale dimitti, quod & adultis dormientibus vel amentibus, peccatū (si baptizentur) ratione simili dimittatur. cum enim neutri sentiāt tūc vel consentiant, dicunt idē in consimilib. c iudicandū. Hic verò dicimus distinguēdum, qđ pctm̄ est duplex, d originale scilicet & actuale: originale qđ absque consensu contrahitur: actuale quod committitur cum consensu. Originale igitur, quod sine consensu e contrahitur, sine cōsensu pvim remittitur sacramēti: actuale verò, quod † consensu cōtrahitur sine consensu minime relaxatur.

¶ Licet in baptismo dimittatur originale peccatum paruulis, qui tamen consentire non possunt: in adultis tamen, amentibus, vel dormientibus, qui non consentiunt baptismo, non dimittitur actuale: & item etiam nec originale hoc dicit.

¶ Sed adhuc quæritur, quare nō saltem originale peccatum amentibus, & dormiētibus in baptismo, sicut paruulis dimittatur? Ad hoc est taliter respondendum, quod Dominus, qui totum hominem saluum † fecit in sabbato, opus imperfectionis f non nouit: & ob hoc peccata non ex parte, g sed ex toto dimittit. Præterea pœna originalis peccati est carentia visionis h Dei: actualis verò pœna peccati, est gehennæ perpetuę cruciatus; vnde si dimitteretur alicui primū altero nō dimisso, talis nō careret visione Dei pp originale i dimissum & cruciaretur in gehēna perpetuò, propter reatū

nator est. 22. quæst. 5. qui peierare paratus est. §. ex his omnibus.

[Glo. seq arg. alleg. 2. iura in contrarium. Demum elicit tria argumenta.]

g Ex parte.] de conse. dist. 4. regenerante. & de pæn. dist. 3. sunt plures. Et est arg. ꝙ si aliqs excōmunicatus est pluribus excommunicationibus, si absoluatur, omninò est absolutus. Sed est arg. contra j̄. de sent. excom. cum pro causa. 2. quęstio. 3. ca. si quem. §. præuaricator. vers. si crimina plura. Item arg. ꝙ nihil reputat actum dum aliqd superest ad agēdum. 7. quæstio. 1. nihil. 38. distin. quę ipsis C. ad Sylla. l. vltima. Et argumentum, ꝙ sentētia nō debet pro parte valere, & ꝓ parte non valere. ff. famil. erciscun. in hoc iudicio. 1 Itē non valet pro parte aliquid fieri, nisi id totum fiat. ff. de ꝓcur. in causę. ff. pro der 1 &o. l. 3. ff. de transactio. cum hi. sic nec liberatur pignus, licet de parte debiti sit satisfactū. C. de distra. pignor. quamdiu. Et qui aliquid debet facere, faciendo pro parte nō liberat. 2 ff. de verbo. oblig. in executionibus. §. pen. Et impietas est, ab eo, qui iustus ē, dimidiā sperare veniā, vt in pręal lega. §. sunt plures. ADDITIO. Vnde versus.

Larga Dei pietas veniam non dimidiabit.

Nam nihil aut totum te lachrimāte dabit.

h Carētia visionis.] paruuli enim, q. sine baptismo decedūt, i tenebris manēt. de cōsecratione distinctio. 4. nulla præter. & pæna illa mitissima est omnium. de consecratio. distinctio. 4. regenerante & tamen sempiterno igne 3 puniuntur. distinctio. ead. firmissimè. Sed mitis dicitur pœna illa carentia visionis respectu aliarum: sed mors perpetua dicitur. 30. quæstion. 1. ad limina. Bernardus.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

i Propter originale.] sed nonne pp actuale debetur carentia visionis Dei adulto? 4 Quid ergo expedit originale

† Al. ita: q̄ cū ɔ̄ons. non ɔ̄hitur, &c.

1 De hoc j̄. de conuers. con. compla cet. Io. And.

2 De hoc j̄. de pœn. suā. Ioan. And.

† saū, legit vt plurimū in antiquis codicibus.

3 Ita vr̄ sensisse aliqū B. Augustinus; cui est hæc auctoritas, sed vide latè per Sot. li. 1. de natura & gratia, c. 14. & lib. 4. sent. dist. 45. q. 1. arti. 2.

4 De hoc in cōstitutione Benedicti, q̄ incipit, Benedict. Io. An.

criminis actualis: sed hæc tanquam incompassibilia a † sese minimè patiuntur, imò sibi mutuò aduersantur.

¶ *Amentes & dormientes baptizati, si ante dementiam vel dormitionem baptizari volebant, characterem suscipiunt: alias secus, coacti verò causatiuè suscipiunt. hoc dicit vsque ad finem.*

¶ Itē quæritur, † vtrum dormientibus & amentibus sacramenti saltem character in baptismate imprimatur, vt excitati a somno, vel ab ægritudine liberati, non sint denuò baptizandi. Sunt autem nonnulli, qui dicunt, quod sacramenta, quæ per se [b] sortiuntur effectum, vt baptismus, & ordo cęteraque similia, non solum dormiētibus, & amentibus, sed inuitis & cōtradicentibus, & si non quantū ad rem, [c] quantum tñ characterem cōferuntur: cū non solum paruuli, qui non consentiunt, sed & ficti, [d] qui quamuis non ore, corde tamen dissentiunt, recipiant sacramētum. Sed opponitur talibus, quod qui fuissēt inuiti, & reluctantes immersi, saltem ratione sacramenti ad iurisdictionem ecclesiasticā pertinerent: vnde ad seruandam regulam fidei Christianæ forent rationabiliter compellendi. verū id est religioni Christianæ † contrarium, [e] vt sēper inuitus & penitus contradicens, ad recipiendam & seruandam Christianitatem aliquis compellatur. Propter † quod inter inuitū & inuitum, coactū & coactū, alij non absurdè distinguūt, quod is, qui terroribus atq; supplicijs violenter attrahitur, & † ne detrimentum incurrat, baptismi suscipit sacramentum, talis (sicut & is, qui fictè ad baptismū accedit) characterem suscipit Christianitatis impressum, & ipse tanquā cōditionaliter [f] volens, licet absolutè non velit, cogendus est ad obseruātiam † fidei Christianæ; in quo casu debet intelligi † decretum concilij Toletani, † [g] vbi dicitur, quod qui iam pridem ad Christianitatem coacti sunt, sicut factum

ginale dimitti, cū etsi dimittat, tñ debetur carētia visionis Dei ob aliud, s. actuale: nam & vbi aliud debetur ex pluribus causis, vna remissa, alia petitio restat: vñ qui repudiauit successionem p, vnde liberi, admittit ad successionē p, vnde cognanti. ff. de succ. edi. l. 1. §. sed & vidēdum. & argu. ff. de ser. vrb. pdi. si domus. arg. p & ꝯ. s. de exu. pol. pastoralis. & s. de iud. examinata. Sed potest dici, ꝙ hęc ratio superficialis ē & prima verior ē: quia Deus opus imperfectionis non nouit: quia in baptismo oīa crimina dimittūtur. de cōse. d. 4. regenerāte. Vł diuersifica. pro actuali reuera debet ñ solū carētia visionis Dei: sed & maior pęna, & ita nō directe. sed pro originali debet tm̄ carētia visionis Dei directe: & sic nō prodest dimissio originalis peccati, cū postea actualis superuenit tāquā maius, de quo non pęnituit. qa qui peccat in vno, factus est omniū reus. j. de reg. iur. defleat. Sed paruuli nullum peccatū hab̄t actuale, & ideò nō ē simile de amētib⁹ & dormientibus qui originali, & actuali grauātur, & ideò etiā originale non tollitur: qa nō prodesset, nec debet probari, quo pa to nō pdest. C. de p bat. ad pbationē. & s de offi. dele. cū contingat, i illa gl. q̄ icipit, nota, ꝙ non dēt.

[Glo. seq. arg. alle. a. iura.]

a Incōpassibilia.] argu. ꝙ eadē res non operat̄ ꝯrios effect⁹. 57. dist. si qs in ęgritudine. pūmitur em̄ ibi, ꝙ peccata nō sint dimissa ei, qui timore ægritudinis baptizatur, quæ psumptio non tollitur per baptismū, cū baptismus ipsam indicat: vnde non operatur hos cōtrarios effectus. sic eadē res non parit obligtionē & liberationē. ff. de solu. qui hominem § vlt.

ITEM QVAERITVR. In prima ponit qō. In secūda ibi, Sunt autem quorundam opiniones. In tertia: ibi, Sed opponitur, illi qōni opponit. In quarta ibi, Propter quod opiniones veritatē exprimit. In quinta ibi, Dormientes principaliter qōnem soluit. Abb.

b Quæ per se sortiuntur.] idest, absque cōsensu accipiētis. Lau.

c Ad rē.] idest quantum ad solutionē peccatorū. Ber.

d Sed & ficti.] vt 1. q. 1. sicut ficti. & de conse. dist. 4. solet quæri. Ber.

[Glo. ie j. alleg. tr. s concor. signat vnum contrarium

& dupliciter soluit.]

e Contrarium.] arg. ꝙ ad fidem nullus debet cōpelli inuitus: sed sicut libera voluntate perijt, ita libero arbitrio conuertatur. 45. dist. de Iudæis, & c. qui syncera. & 23. q. 5. ad fidem. Ar. ꝯ. 23. q. 6. c. 1. vbi dr̄, ꝙ Paul' coactus venit ad fidē. Sed illud diuino iudicio factū, cuius facta ad consequētiā trahi nō debent; speciale in ipso fuit. vł ita; Paulus persequebat̄ fideles & inter ipsa flagellā mutatus fuit, & fact⁹ volens. 23. q. 4. displicet. vers. qualiter Paulus, &c.

[Glo. seq. arg. pro, & sol. ponit opinio. Ioan.]

f Conditionaliter volens.] & sic coacta volūtas, volūtas ē 15. q. 1. merito quęritur. & ita coactio cōditionalis non impedit sacramētū baptismi, vt hic patet, sicut non impedit sacramentū ordinis. 74. dist. in. vbi ista. 45. dist. de Iud. neque sacramentum matrimonij 22. q. 4 inter cętera. & j. de ipō. veniēs. talia enim iuramēta sine interitu salutis æternā possunt seruari. s. de iureiu. si verò. c. cū cōtingat. impedit tñ matrimoniū spirituale. s. qd met. cau. perlatum. sed ibi fuit iust⁹ metus mortis, i qui cadit in constantē virū. in prædictis verò cunctor. non fuit metus, qui cadere in cōstantē virū, sed coactio q̄dam cōditionalis, quæ non impedit matrimoniū spirituale, siue carnale, qa id ē esset in vtroque. Sed nunquid ill., qui cōditionali coactione recipit ordinem, tenetur continere? Bene videtur. ꝙ sic quia coacta voluntas est voluntas. 15. q. 1. merito maxime si dicatur, ꝙ votum est annexū ordini 28. dist. diaconi. & 84. dist. cū in pterito. Satis vr̄, ꝙ cōtinere cōpellatur, quia licet quodā modo inuitus ordinē susceperit, volens tñ fuit; vnde rōne illius in directę volūtatis cogitur continere Io. dixit, ꝙ non cogitur: qa integritas corporis res est voti, & non pcepti 32. q. 1. integritas. & s. quod met. cau. perlatum. nā continētia non est nisi voluntaria. 31. dist. ante triennium. & ar. 20. q. 3. præsens clericus, & sic ordinatus non habet priuilegiū clerici; si tñ vult uti eo, potest, secus dicit in baptismo, quia illud est sacramentum necessitatis. similiter non valet testamētū eius, qui inuitus testatus est. vel si testes teneantur inuiti. ff. de testa. qui testamento. §. vlt.

g Cōcilij Toletāi.] 45. di. de Iudę. cui⁹ verba hæc sūt;

† al. incompassibilia.

† Vide B. Tho. 3. par. q. 80. artic. 9.

† Vide B. Tho. 2. 2. q. 10. artic. 8. & ibidem Caietanum.

† Hic locus perperam in plurib⁹ vulgatis legitur ita; propter quod inter inuitum coactum. & nō coactū, &c.

† al. ita; ut ne, &c.

† obseruationem

† intelligi illud decretū

4 Scilicet 4. ca. 56.

Hęc oīa per sequūtur latē hic Host. Io. An. & alij, quos vide.

a Plus est.] sic.j. de simo. sicut. & j. de homi. Petrus. & 1. o 4 quia præsulatus. arg. ff. de arbi. nō cogēdū. in fi. C. de filijs fa. l. 1. li. 10. simile est in personis coniūctis, quæ agere possunt sine mandato. s. de rescrip. nonnul. li. & c. ex parte. ff. de procur. Pomponius, ad fi. sed contra mandatum non possunt, ff. eo. sed & hæ personæ.

[Glos. seq. quærit, arg. pro. secūdo obii cit, & soluit.]

b Perdurare.] simi. j. de sent. excō. à nobis. nā semp durare psumit volūtas, nisi probet mutata. s. de his q vi, metusve cā fiūt gplatū. ff. de pb. eū qui. & ff. de le. 2. l. Lu. i⁹, in fi. Sed q si qs ab infantia fuit amēs: nūquid pdest ei si baptizet? ar. q sic. ff. de leg. 2. cū pater. §. surdo. quia per inde hr ac si nūc sit infans. q. a nullo peccato grauat nisi originali. 3. q. 9. indicas Sed quare amens vl dormiens nō recipit sacrm baptismi, & ille qui coactione absoluta cogit, cū i baptismo nō reqratur intētio baptizati, sed baptizātis. 1. q. 1. sicut ficti. & de cōs. di. 4. solet? Hæc qō quā mouet hic Io. soluit p litterā, quia amēs & dormiēs qui ante catechumeni fuerūt recipiūt bene sacrm qui verò semp fuiti fuerūt & cōdixerunt, non recipiunt: vñ adhuc psumunt inuiti, & nemo inuit⁹ ad fidē cōpelliē, ut dr. s. & c. sicut fict. & c. solet non cōdicunt: qa illi ore exprimūt, licet corde dissentiāt, & ideo sacramentū recipiūt, i quia ecclesia dare intendit sed tale sacramentū nō prodest ad remissionem peccatorum nisi cū fictio illa recesserit. de consecra. dist. 4. tunc valere.

c Non suscipiunt.] sed quid si excitati à somno ratū habeāt? Non prodest. quia nihil recipit: & ideo n est quod ratum habeat, sed iterum baptizetur. Bern.

d Tales.] scilicet catechuminos.

e Obsistentem.] simile de consec. dist. 4. quæris à me. ff. ad S.C. Maced. si filius. & ff. de acquir. hæred. l. qui in aliena. §. si is. Bern.

Debitum. Communis diuisio. Secunda ibi, Re-

est temporibus† religiosissimi principis Sisibuti; quia iam constat eos sacris diuinis associatos, & baptismi gratiam suscepisse, & chrismate vnctos esse, & corporis Domini extitisse participes; oportet et, vt fidem, quā necessitate susceperunt,† tenere cogantur: ne nomē Domini blasphemetur: & fides, quam susceperunt, vilis ac contemptibilis habeatur. Ille verò, qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit sacramēti; quia plus est [a] expresse contradicere, quā minimè consentire: sicut nec ille notam alicuius reatus† incurrit, qui cōtradicens penitus & reclamans thurificare idolis cogitur violēter. Dormientes autem & amentes, si priusquam amentiam incurrerent, aut† dormirent, in contradictione persisterent: quia in eis intelligitur cōtradictionis propositū perdurare: [b] & † si fuerint sic immersi, characterē non suscipiunt sacramēti: secus autem si prius catechumeni extitissent, & habuissent propositum baptizandi. vnde tales, [d] in necessitatis articulo consueuit ecclesia baptizare. Tunc ergo characterem sacramētalis imprimit operatio, cūobicem volūtatis contrariæ non inuenit obsistentē. [e]

¶ Idem Metēn. episcopo.

¶ *Nemo potest se ipsum baptizare, etiam instante necessitatis articulo.*

CAP. IIII.

Debitum † & infra ¶ Sanè intimasti, q quidam Iudęus in mortis articulo constitutus, cum inter Iudæos tantū existeret, in aquam seipsum immersit, dicendo; Ego baptizo me in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, amen: & intrà. ¶ Respondemus, q cum inter baptizantem & baptizatū debeat † esse discretio, [f] sicut ex verbis Domini colligitur, dicentis Apostolis. Ite, † baptizate omnes gētes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: memoratus Iudæus est denuo ab alio baptizandus vt ostendatur, quod alius est qui baqtizatur, & ali⁹ qui baptizat. Ad quod etiam designandum ipse Christus, non à se ipso, sed a Ioanne [g] voluit baptizari: quamuis si talis [h] continuo decessisset, ad cælestem patriam protinus euolasset, [i] † ppter sacramenti fidem, & si non † propter fidei sacramentum. In baptismo quippe illa spiritualis generatio † celebratur, de qua veritas ait: [k]

spondemus. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Iudæus in mortis articulo cōstitut⁹ cū inter Iudęos existeret, nec aliquē Christianū habere posset, seipsum in aquā immersit, dicēdo Ego baptizo me in nomine Patris & Filij & spiritus sancti, amen: quritan iste sacrm baptismi receperit? Rñdet Papa, q cū inter baptizātem & baptizatū debeat esse discretio, sm q ex verbis Dñi colligitur, q dixit Apostolis: Baptizate omnes gētes in nomine Patris, & Filij, & Spirit⁹ sācti pdict⁹ Iudęus est ab alio baptizādus; vnde etiā Dñs non à se ipso, sed a Ioanne uoluit baptizari: tñ si statim decessisset, ad patriā conuolasset, nō pp sacrm baptismi, sed pp fidem q habuit sacramēti In baptismo illa spiritualis generatio celebratur, d qua dixit Dñs: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, nō intrabit in regnū Dei: sicut enim i carnali generatione ali⁹ est qui generat, & alius qui generatur: sic & in spirituali alius debet esse qui spiritualiter generat, vel generet, & alius qui spiritualiter generetur. No. q differentia est inter baptizantē & baptizatū; qa nemo debet oriri à se. I tem nota hic tertium genus baptismatis, scilicet baptismum flaminis. Item not. hic regulam Aristotelis q natura correlatiuorū est, q simul nō patiuntur se in eodē subiecto.

[Glossa sequēs inducit duo similia; & vnum dissimile.]

f Discretio.] sicut inter præsentatū & præsentantem. s. de iu. pat. per tuas. alias per nostras, & inter dantem & recipientem. s. de insti. c. vl. quia nemo oriri debet à se ipso. 14. q. 1. didicimus potest tamen apud semet ipsum emācipari. ff. de adopt. li si sul.

g A Ioāne.] de cōse. di. 4. p aquā. 2 & c. cathecuminū.

h Talis] scilicet Iudæus, ille. Bern.

i Euolasset.] de pæn. distin. 7. c. ult. ver. nullus expectet, quando peccare non poterit.

k Veritas ait] 1 q. 1 firmissimè.

Margin notes (left): † in tempore. — a recepe-runt. — a criminis — † vel — † al. ita: si fuerint sic immersi, al. ita: si fuerint immersi — † idest, recipere psum ū tur in foro exteriori.

Margin notes (right): † Cap. 2. eo. tit. in tertia compilatio. Vide Sotū lib. 4. sentē. dist. 4 q. vnica, art. 3. ver. circa secundum. — † In codice Babatiæ ita: debeat distinctio psonarū, &c. — Matt. 18. — † Verbum ite, deest in aliquot antiquis codicibus. — † conuolasset. — † In recentioribus codicibus ita: & non propter, &c. sed ex antiquis restituimus ut est impressum. — † regeneratio. — a Dicit Abbas, q hęc cō cord. melius adaptanti ad verbum, quo Libet. Ioan. And.

[Glos. seq. inducit vnum simile.]

a In carnali.] sicut alia est similitudo inter carnalē & spiritualem generationem, vt sicut vir non potest sibi filium legitimum carnalem quęrere, cuius vxor mater non sit, ita nec spiritualem, quin vxor eiusdem cōmater sit parentibus illius. 30. q. 4. si quis ex vno. & j. de cogn. spirit. Martinus Bertam. Lau.

b Referantur.] natura enim correlatiuorum est, q simul non patiuntur se in eodem subiecto, ar. 35. q. 1. c. 1. Laur.

NOn vt apponeres.] Cōmunis diuisio. Secūda pars ibi, Respōdem⁹. Abbas Siculu.

CASVS. Ecce, aliquis puer erat baptizandus propter periculum mortis: cum aqua non posset haberi nec sacerdos, aliquis simplicitate ductus liniuit puerum in caput, & pectus, & inter scapulas saliuæ aspersione loco baptismi, quæritur, an talis esset baptizatus? Respondet Papa, q cū ī baptismo duo sint necessaria, s. verbum & elementum, cum Dominus dicat. Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cęlorum. dubium non est, q ille non est baptizatus, in quo defuit nō solum alterū, sed vtrū que. No. q forma uerborum est de substātia baptismi. Itē nō potest qs baptizari in alio liquore, quā in aqua.

[Glos. seq. recit. p contrarium, & tripliciter exponit literā.]

c Verbū.] 1. q. 1 de trah, vbi d hoc. Ista duo necessaria sunt in baptismo aque; secus in baptismo sanguinis vel flaminis, de consecr. dist. 4. baptismi uicem. Quod dicit, verbū, sic itellige, si qs baptizat, & non dicit; in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sācti, nō est baptizat⁹, qa nec elementum nec uerbum tantum sufficiūt. Vł verbum, idest, fili⁹; quasi diceret, si quis baptizat & non addit in nomine filij. non est baptizatus de consecr. dist. 4. in synodo. vel verbum, idest, formam; quasi diceret, si non seruetur forma, quæ traditur s. eod. c. 1. & hic non est baptismus.

d Elementum.] idest, aqua, & sic non est baptismus sine aqua.

e Veritas ait.] de consec. dist. 4. § prię.

f De elemento.] de consecr. dist. 4. ca. 1. & 1. q. 1. cap. firmissimè. Hic enim exprimitur forma baptismi; quę si obseruata non fuerit, nō est baptismus. de hoc dictum est s. eod. c. 1.

g Vtrunque.] scilicet aqua, & verbum.

LIcet Græcos.] Pręmittit exordiū, & duplicē narrat Græcorū excessum. Secūdo id fieri prohibet. Tertio pęnam imponit. Secunda ibi, Volentes. Tertia ibi, Si quis. Abbas Siculus.

CASVS. Postquam Gręci se subtraxerūt ab obedientia Ecclesiæ Romanæ, intātū cęperunt abominari Latinos, q inter alia quæ cōtra eos committebāt, si qn sacerdotes Latini in eorum sacrificassent altarib⁹, nō prius sacrificabāt in ipsis, quam ea, tāquam per hoc polluta, lauissent; & baptizatos à Latinis p̄sumebant ausu temerario rebaptizare. Præcipit Papa, vt talia de cætero non præsumant, conformantes se tanquam filij obedientiæ Romanę Ecclesiæ matri suæ, vt sit vnū ouile, & un⁹ pastor. Si qs tale qd præsumpserit, excōmunicationis sententia percussus, ab omni officio & beneficio ecclesiastico deponatr. No. ritus Græcorū reprobatos: qa mēbra debēt conformare se capiti suo. Item ipso iure sunt excommunicati, qui hæc faciunt, quæ hic prohibentur.

h Reuerentes.] de iure. n. ecclesia Græcorū subiecta est Romanę Ecclesiæ 1 24. quæst. 1. rogamus.

i Tanq̄ per hoc.] a dictum est s. de maior. & obed. solitæ.

Oportet vos nasci denuò: qa nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto nō intrabit in regnū cęlorum. Sicut ergo † in carnali [a] generatione, qua † proles ex viro & fęmina nascitur, alius est, qui carnaliter gignit, & alius, qui carnaliter gignitur: sic & in sacramentali generatione qua soboles ex aqua, & Spiritu sancto renascitur, alius debet esse, qui spiritualiter generet, & alius qui spiritualiter generetur. Sanè cum corpus exterius siue cum cor interius baptizatur, oportet vt vtrobique paternitas & filiatio valeat inueniri, quibus baptizans & baptizatus adinuicem referantur. [b]

¶ Idem Morosien. † epo.

¶ *Vbi deest verbum, vel elementum aqua, non est baptismi sacramentum.*

CAP. V.

NOn † vt apponeres: & infra. ¶ Postulasti, vtrum paruuli sint p Christianis habendi, quos in articulo mortis cōstitutos, propter aquæ penuriam, & absentiam sacerdotis, aliquorum simplicitas, in caput & pectus, ac inter scapulas pro baptismo saliuæ cōspersione † liniuit. Respōdemus, quod cū in baptismo duo semper, videlicet, verbum, & elemētum, [d] necessario requirātur, iuxta quod de verbo veritas [e] ait Euntes in mundum vniuersum † prædicate † Euangelium omni creaturæ, &) baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: eademq; dicat de elemento [f] Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit ī regnum cælorū, dubitare non debes, illos verum non habere baptismum, in quibus non solum vtrumque [g] prædictorum, sed eorū alterum est omissum.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Baptizatos à Latinis Græci rebaptizare non debent.*

CAP. VI.

LIcet † Græcos dieb. nostris, ad obedientiam sedis Apostolicæ reuertentes, [h] fouere ac honorare velimus, mores ac ritus eorum (in quantum cum Domino possumus) sustinendo: in his tamen illis deferre non † volumus, nec debemus, quæ periculum generant animarum, & ecclesiasticæ derogant honestati. Postquam enim Græcorum ecclesia, cum quibusdam cōplicibus, & fautoribus suis, ab obedientia sedis Apostolicæ se subtraxit, intantum Græci cœperūt abominari Latinos, quod inter alia, quæ in derogationem eorum impiè committebant, si quādo sacerdotes Latini sup eorū celebrassēt altaria, nō pri⁹ ipsi sacrificabāt ī ipsis, q̃ ea tanq̃ per hoc [i] ignata, lauissēt, baptizatos ēt à Latinis, ipsi Græci rebaptizare, ausu temerario præsume-

† sicut enim

† per quam proles.

† ; Indrosien. Nidiosien.

† Cap. 3 eo. tit. in 3. cop. Vid. B. Tho. 3. par. q. 60. art. 5. 6. & 7. & q. 66. art. 3. 4. & 5.

† aspersione

Matt. 18.

† In lusa de sunt in omnibus antiqs codicib⁹ Vaticanæ.

Ioan. 3.

† Scilicet, Innoc. iii. in cōc. generali Lateran. c. 4. & c. 1. eo. tit. in 4. compil.

† Vide Leonē Papā ix. in epist. aduersus psumptiones Michaelis & Acridani c. 29. & seq. vbi multa de odio Græcorū in Latinos. adde Gennadiū Scholarium de primatu Papæ, cap. 5.

† In aliquot vetustis codicibus, & ī concilio ita: nec volum⁹, nec debem⁹, &c.

† In cōcilio ita: nō prius ipsi sacrificare uolebant in illis, &c.

1 Et illius & aliarū oium ecclesiarum, mr̄ est Romana Ecclesia & magistra. de sum. Tri. & fi. cathol. c. 2. ad fin. & alibi sæpè.

a Hęc glossula nec est Bernar. nec habetur in vetustis codicibus.

a Vtilis

† Hæc glossula nec est Bernardi, nec habetur in vetustis codicibus.

a Vt sit vnum.] ✝ supra de maio. & obedien. solitæ. circa fin.

DE PRESBYTERO NON BAPTIZATO.

Viso de baptismo, quia aliqui sæpè promouētur nō baptizati ad ordines, de quibus dubitari poterat vtrum essent vere ordinati, vel an deberent baptizari: merito post præcedentem subijcitur ista. Abbas.

De hac materia tractatur 1. quæstio. 1. si quis confugerit. &c. si quis per ignorantiam.

SI quis.] Breue est, & ho. summat. c. fi. ✝. co. Abb. Sicul.

CASVS. De se patet. Nota, quòd de iure non fit, pro nō facto habetur.

b Ordinatus.] de facto: quia qui de iure ordinatus non est, presbyter non est censendus, vt 1. q. 1. si quis confugerit. & cap. si quis per ignorantiam.

† al. suspendatur, sed in concilio, & in antiquis codicib⁹ legitur, deponatur.

c Iterum ordinetur.] ex hoc patet, ꝙ nullum ordinem recepit ✝. eod. veniens. quia baptismus est ianua omniū sacramentorum. 32. dist. præter. §. verum. & ✝. eo. veniēs. si ergo primo ordinem suscepisset, iterum non esset ordinandus. 1. quæst. 1. quòd quidam. Ber.

† Cap. 15. vt ait Burchardus lib. 4. decre. ca. 74. & Iuo par. 1. c. 268. refertur sic c. 1. eo. tit. in 1. compi. Et vide B. Tho. in additionib⁹. 3. p. q. 35. art. 3.

APostolicā.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo responsio: ibi, Inquisitioni. Abbas Siculus.

CASVS. Quidā sacerdos credens se baptizatum, & in fide baptismi persistens, mortuus est: postmodum cōpertum est, ꝙ non fuerat baptizatus: quæsitum fuit à Papa, vtrum ecclesia deberet eū habere pro baptizato, vt pro eo posset orare? Respondet Papa, ꝙ si presbyter ille in fide sanctæ matris ecclesiæ, & in confessione nominis Christi perseuerauerit, ab originali peccato solutus, gaudium cælestis patriæ fuit adeptus: In viij. libro Augustini de ciuitate Dei legit. Baptismus inuisibiliter ministratur, quem non contemptus religionis, sed termin⁹ necessitatis excludit: & in lib. Beati Ambrosij de obitu Valentiniani idem legitur: & sic huiusmodi quæstionibus sopitis, ecclesia potest preces & hostias Deo offerre pro presbytero memorato, Nota ꝙ per fidē quā quis habet de baptismo, licet nō sit baptizatus, sed in fide illa decessit, saluatur.

Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

† Antonius Augustinus ait scribēdū, Innoc. ij. sed Vaticani, iij. habent.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp.

...bant & adhuc (sicut accepimus) quidam hoc agere nō verentur. ¶ Volentes igitur tantū scandalum ab ecclesia Dei amouere, sacro suadente concilio directe præcipim⁹, vt talia de cetero nō præsumant; conformantes se tamquam filii obedientiæ, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matri suę: vt a sit ynū ouile, & vnus pastor: Si qs aūt tale quid præsumpserit, ex communicationis mucrone percussus, ab omni officio & beneficio ecclesiastico deponatur. † ρ

TITVLVS XLIII.

De presbytero non baptizato.

¶ Ex concilio apud Compendium.

¶ *Si non baptizatus ordinatur, ordinis characterem nō recipit.*

CAP. I.

SI quis † presbyter ordinatus, b deprehenderit se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur. c

¶ Innocentius tertius † episcopo Cremoñ.

¶ *Omissio baptismi non nocet credenti probabiliter se esse baptizatum.*

CAP. II.

APostolicā † sedem consulere decreuisti: & infra. Vnde inquisitioni tuæ taliter respondemus. Presbyterum, quem sine vnda baptismatis extremum diem clausisse significasti: quia in sanctæ matris ecclesiæ fide, & Christi nominis confessione perseuerauit, ab originali d peccato solutum †; & cœlestis patriæ gaudium esse adeptum, asserimus incunctanter. Lege super octauo † libro Augustini e de ciuitate Dei, vbi inter cætera legitur: Baptismus inuisibiliter ministratur, quem non contemptus religionis, sed terminus† necessitatis excludit. Librum etiā beati Ambrosij f de obitu Valentiniani idem asserentis, reuolue. Sopitis igitur quæstionibus Doctorum patrum sententias † teneas: & in ecclesia tua iuges preces, hostiasque Deo † offerri iubeas pro presbytero memorato.

¶ Innocentius tertius Ferrarieñ. episcopo.

¶ *Non baptizatus ordinari non potest: & si de facto ordinetur, nō recepit ordinis characterem, licet credatur baptizatus.*

CAP. III.

VEniēs ad Apostolicā sedē I. lator præ-

d Ab originali.] & etiam ab actuali peccato. de conse. dist. 4. catechumenum. Sed ✝ de conse. dist. 4. firmissimè. & 1. q. 1. firmissimè. in quib⁹ dicitur, ꝙ sine baptismo nullus saluatur: quod verū est de eo qui potest baptizari, & non baptizatur: iste vero credebat se baptizatū, & in fide illa saluatur: & iste non contēpsit Et est triplex baptism⁹, scilicet fluminis, & flaminis, & sanguinis. hic autem baptismo flaminis inuisibili baptizatus fuit, per fidem quam habuit de baptismo. s. ✝. ti. prox. debitum.

† absolutū.

† al. super octauum librū.

e Augustini.] prout habes de consec. distin. 4. baptismi vicem, & cap. catechumenum. & ca. non dubito, alias, non dubium.

† articulus.

f Beati.] Ambrosij.] legitur beatum Ambrosium dixisse de Valentiniano, qui dum properaret ad baptismum in itinere decessit: Ventrem meum doleo: qa quē regeneraturus erā perdidi: ille tamen gratiā quam poposcerat nō amisit. Lau. sic ergo patet, ꝙ iste per solā fidem, quā habebat de baptismo, saluatus est. Iste credebat se sacerdotem fuisse, sed non erat in veritate. s. eo. ca. proxi. ✝. eo. c. proxi. Nunquid conficiebat? non in veritate: sed quo ad se bene cōficiebat, † & quo ad alios; qui hoc credebant: & tā quam verum sacramentum conficeret, sibi & recipientibus ab ipso, credo ꝙ proficiebat. De hac materia dicitur s. de elect. dudum 2.

† sententiā.

† Domino.

† Hoc est, credebat se conficere.

† Cap. vnico eo. tit. in 3. cōp. Vide Sotū li. 4. sen. dist. 26. q. 2. art. 3. circa fi. & B. Thomā citatū s. hoc tit. c. 1.

VEniens.] Pro summa accipe c. 1. s. eo. Primo ponit de baptismo tradito ei, qui non fuerat ritè baptizatus. Secunda ibi, Cumque. circa ordinem allegat pro, & contra. Tertia ibi, Quia verò diffinit. Abb.

CASVS. Quidam credens se baptizatum secundum formā ecclesiæ promotus fuit vsque ad sacerdotium. tandem inue-

Inuenit, ꝙ non fuerat secundum formam ecclesiæ baptizatus: accessit ad Papam hoc sibi exponēs: vnde Papa fecit eum ritè baptizari: postea disputatum fuit super ordinibus, vtrum videlicet ordines suscepisset: Et quidam dicebāt, ꝙ cum baptismus sit ianua omnium sacramētorum, ante baptismum nō suscipitur aliud sacramētum: quia vbi fundamentum non est, superædificari nō pōt. Sed cōtra videtur, ꝙ per solā fidē baptismi efficitur quis mēbrum Christi: & qui Christum habet p fidem, ēt si baptismū nō habeat, habet vtique fundamentū & ita supædificari posse videtur sicut salutifera opera, sic & q̄libet ecclesiastica sacramenta; ꝓterea sacramentū ordinis pōtificalis, & sacerdotalis, & leuitici ex institutione sua ꝓcessit baptismū: per quod vr̄ ꝙ etiam ante baptismum hmōi ordines possint ritè conferri, maximè his q̄ baptizati creduntur: His ꝓmissis dicit Papa, ꝙ cū in concilio apud Compendium sit constitutum, vt si quis in presbyterum ordinatus deprehenderit se non esse baptizatū, baptizetur, & iterum ordinetur: mandat Papa quatenus iste per singulos ordines, vsque ad sacerdotiū ordinētur, & ministret ī officio sacerdotis: quia non intelligitur iteratū, quod ambigitur esse factum: nec de sacramēto malē sentitur, cum illud nō contēpt⁹ religionis, sed necessitatis articul⁹ impediuit. Si enim aliquis natus est de Christianis parentibus, & inter Christianos fideliter conuersatus, ꝓsumit ꝙ fuerit baptizatus, vt hmōi ꝓsumptio pro certitudine habeatur, donec in contrariū manifestis constiterit argumētis. Nota ꝙ baptismus est fundamentū omniū sacrorum, ita vt qui hunc non habet, ad ordines non poterit promoueri. Itē non intelligitur iteratum, quod nescitur esse factū. Itē ꝓsumitur baptizatus, qui inter Christianos tanquam fidelis fuerit conuersatus: tamen contra huiusmodi præsumptiones probatio admittitur. Et sic nota hic, ꝙ violenta præsumptio recipit probationem in contrarium.

sentium, nobis exposuit, quod cum ad gradum sacerdotii ascendisset, comperit tandem quod non fuerit † secundū formam Euangelii [a] baptizatus, vndè nos eum ritè fecimus baptizari. ¶ Cumque † super ordinibus fuisset diutius disputatū, quidam in eam declinauerunt sententiam, vt cū baptismus sit fundamentum omnium sacramentorum, [b] ante susceptionem baptismi non suscipiatur aliud sacramētū; quoniam vbi fundamētum non est, superædificari [c] non potest. Porrò ècontra videri posset. Nā cum quis non solū per [d] sacramentum fidei, sed per fidem etiam sacramenti, efficiatur procul dubio membrum Christi: & qui Christum habet per fidem, [e] etiam si baptismum non habeat, habet vtique fundamentum, præter quod aliud poni nō potest, quod est Christus Iesus: superædificare posse videtur, sicut salutifera opera, sic & quælibet ecclesiastica sacramenta: cum illud nō sit generaliter verum, neque de nouis, [f] neque de [g] veteribus sacramētis, ꝙ baptismus sit fundamētum illorum: qm̄ & sacramētum coniugii, [h] & Eucharistię, à nō baptizatis [i] recipi pōt. Præterea sacramentū ordinis nō solū pōtificalis, sed sacerdotalis ēt & Leuitici ex institutione sua ꝓcessit baptismum: per † quod forsitā videtur, [k] quod ante baptismū huiusmodi ordines possent ritè conferri, maximè his qui baptizati esse creduntur. † ¶ Quia verò in concilio apud Compendiū [l] legitur cōstitutum: ꝙ si quis in presbyterum ordinatus deprehenderit se nō esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur. Nos circa latorē ꝓsentiū in hoc dubitabili casu, ꝙ tutius est sequētes: Mandamus, quatenus ipsum per singulos ordines, vsque [m] ad sacerdotium promouere procures, & permittas eum in sacerdotio ministrare: [n] quia non intelligitur [o] iteratū, qđ ambigit esse factum: nec male [p]

a Euangelij.] ite per mundum vniuersum, baptizate omnes gentes in nomine patris, & filij, & spiritus sancti quam habes sup. tit. proxi. non vt apponeres. & c. debitum, de conse. dist. 4. proprie.

b Omniū sacramentorum.] 32. dī. c. ꝓterea. §. verū. B.

c Superædificari.] 1. q. 1. cum Paulus.

d Per sacramentū fidei.] in cuius perceptionē gratia conferuntur: secus in sacramento matrimonij, [1] quod est etiam apud infideles. inf. de diuor. gaudemus. & 26. dis. deinde opponitur. & sup. de transla. c. quanto.

e Habet per fidem.] quā quis habet de ipso sacramento, licet ipsum sacramentum nō habeat, sed credat se habere. s. e. c. proxi. & s. tit. proxi. debitū. & ita talis baptismus dr̄ baptismus flaminis. idē est in baptismo sanguinis, p quē saluati sunt Innocētes.

f De nouis.] idest, de sacramentis noui testamenti.

g De veteribus.] i. de sacramentis veteris testamenti.

h Coniugij.] j. de diuor. gaudem⁹. & c. quantum. & 26. dist. deinde.

i A nō baptizatis.] s. baptismo fluminis, sed baptismo flaminis baptizatis, cū illi quo ad gratiam, baptizati intelligātur. & accipere [2] possunt sacramentū Eucharistiæ.

k Vr̄.] sed nō est verū ꝙ cōferat, vt j. pa tet. sā alle. dicit hoc.

l In concilio apud Cōpendiū.] s. eo. c. 1. & hic ponit qōnis solutionē, per concilium apud Compendium [3] celebratum.

m Vsque.] inclusiuè per hoc quod sequitur.

[Gl. seq. obijcit & soluit. deinum quærit & respondet.]

n Ministrare.] sed obijcitur: ille credebat se baptizatū, & sic habebat sacramētū fidei; ergo fuit ordinatus. arg. s. eod. c. prox. & s. eo. c. 1. quare ergo ordinatur, cū per hoc fiat iniuria sacramento. 1. q. 1. quod quidam. Hæc obiectio non valet: quia licet quis habeat sacramētum per fidem; quam citò incipit scire se nō habere sacramentum baptismi, & contemnit illud recipere, statim amittit sacramentum fidei? vnde iterum ordinatur. quia certus est, ꝙ non receperat ordines antè baptismum. Sed quæ forma seruabitur circa istum, si omninò certum esset quòd non fuit baptizatus? Tunc communis forma seruabitur, quàm habes s. tit. proxi. non vt opponeres. sed si illud habetur dubium, seruabitur forma illa sup. tit. proxi. c. 1.

o Intelligitur iteratum.] sic de consecrat. dist. 1. sollemnitates.

[Gl. seq. quærit, & respondet.]

p Nec male.] tacita rn̄sio vr̄, quasi dicat, licet dicamus istum baptizādum, nō ideo malè sentimus de sacramento baptismi: quia si aliquis in articulo mortis

velio

† fuerat.

† In codice Barbatię ita: Cumq; sup ordinib⁹ cotā vobis fuisset aliquam diu disputatum.

[1] Imo in matrimonio gratia ꝯfert, & ꝯtriū dicere est hæreticū ꝯcil. Tri. ses. 24. de sacramēto matrimonij, cano. 1. Dom. Sot. 4. sen. d. 26. q. 2. art. 5.

† al. ita: per qđ forsitam videretur.

† Post verbū, creduntur, in aliquot antiqs sequitur ita: & infra. & rectè: quia nōnulla omittit hic Raymūdus, quæ sūt in veteri cōpilatio.

[2] Vide Sotū 4. sen. di. 12. q. 1. art. 3.

[3] Vide quos citaui. sup. eod. tit. c. 1.

velit baptizari, nec est q velit eũ baptizare: propter hoc non minus erit saluus s. tit. prox. debitum. de consecr. dist. 4. catechumenum. cum illud non religionis contemptus, sed necessitatis articulus impedit.

a Necessitatis.] vel ignorãtię, facti, quę excusat. s. c. px.

b Contrariũ probaretur.] nota violentã præsumptionem admittere probationẽ in contrarium 35. q. 3. extraordinaria. & 27. q. 1. nec aliqua. sup. de prob. proposuisti. & c. causam matrimonij. Ber.

DE CVSTODIA Eucharistię, &c.

¶ In pcedentibus titulis visum est qualiter Eucharistia cõsecrat: ideo meritò subijcit de ipsius custodia. Et quia in baptismate vtimur chrismate, vt in c. 1. de sacra vnct. & supra visum est de baptismo, ideò addit hic de custodia chrismatis, & generaliter de custodia omnium aliorum sacramentorum. Abb. Siculus.

De hac materia tractatur 23. dist. c. clerici qui comam, vsque ad fi. de cõse. dis. 2. q benè. & c. si qs p necessitatẽ. & i alijs ca. & 1. q. 1. intertogo.

Statuimus.] Primò statuit. Secundò rationem submittit. Tertiò addit pęnam. Secunda ibi: Ne possit, tertia ibi, Si verò Abbas.

CASVS. Statuit in hoc capitulo, q chrisma & Eucharistia custodiantur sub clauibus: & si is ad quem ptinet eorum custodia, ea incautè dereliquerit, tribus mẽsib. ab officio suspẽdi debet & si inde aliqd nefariũ ptigerit, grauiori pęna puniatur. No. q chrisma & Eucharistia sub clauib. custodiri debent. Itẽ si p culpã alicuius aliquod nefandũ euenerit, puniri debet ac si fecisset. Et sic nota hic, q qui occasionẽ damni dat, damnum dedisse videtur.

c Fideli custodia.] simile supra de cele. Mis. sanè, & per laicos 1 ad infirmos non debet deferri Eucharistiæ sacramentum, sed presbyter hoc facere debet. de conse. dist. 2. peruenit. vel per diaconum si necesse est. 93. dist. pręsente. & cap. diaconus. secundum formam quæ traditur. ditur. sup. de cele. Mis. sanè. §. sacerdos verò.

[Gl. seq. arg. alle. duo iura pro, in contrarium alleg. alia 2. Item secundo arg. alleg. duo iura. si. reci. per q.]

† De custodia Eucharistiæ, & aliorum sacramẽtorũ.

† Lateranẽsi c. 20. & c. 1. tit. de baptismo, & eius effectu in 4. cõpil. vide Conc. Trid. ses. 13. c. 6. de asse rnando sacræ Eucharistiæ sacramẽto. Adde notus nras in hoc capitulo.

† nefanda.

† In codice Barbatiæ ita: & si per eius incuriã aliquod nefariũ cõtigerit, deindè grauiori, etc.

1 De materia huius glossæ vide omnino B. Th. 3. par. q. 82. art. 3. Adde hic notas nostras.

de sacramento sentitur, cum illud nõ religionis cõtemptus, sed articulus necessitatis[a] excludit. Et certè de illo, q natus de Christianis parentibus, & inter Christianos est fideliter conuersatus, tã violenter præsumitur quòd fuerit baptizatus, vt hæc præsumptio pro certitudine sit habenda, donec euidentissimis forsitan argumentis contrarium probaretur.[b]

TITVLVS XLIIII.

De † custodia Eucharistię, chrismatis, & aliorũ sacramentorũ.

¶ Innocentius iij. in concilio generali. †

¶ *Eucharistia & chrisma debent fideliter sub clauibus custodiri: & contra facientes sunt puniendi.*

CAP. I.

Statuimus, vt in cunctis ecclesijs chrisma & Eucharistia sub fideli[c] custodia clauibus adhibitis conseruentur: Ne possit ad illa temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia vel nefaria † exercenda.

¶ Si verò is, ad quem spectat custodia, ea incautè reliquerit, tribus mensibus ab officio suspẽdatur: & † si per eius incuriam aliquid nefandum inde contigerit, grauiori,[d] subiaceat vltioni.

¶ Idem in eodem. †

¶ *Supellectilia in ecclesiis poni non debent, nisi necessitas vrgeat. hoc dicit primo. Ecclesiæ debent sua vasa & vestimenta munde tenere. hoc secundo.*

CAP. II.

Relinqui nolumus incorrectum, quòd quidam clerici ecclesias[e] sic exponunt supellectilibus propriis, & etiam alienis, vt potius domus laicæ, quàm Dei basilicę videantur: non considerantes, quòd Dominus non sinebat, vt vas trãsferretur per templum. Sunt & alii, qui non solum ecclesias dimittunt incultas, verumetiã vasa ministerii, & vestimenta[f] ministrorum, ac pallas altaris, necnon & ipsa Corporalia tã immunda relinquunt, quòd interdum aliquibus sunt horrori. ¶ Quia vero zelus nos comedit domus Dei: firmiter prohibemus, ne hmõi supellectilia in ecclesiis admittantur, nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu aliàs necessitates vrgẽtes ad eas oporteat haberi † refugiũ: sic tamen, vt necessitate cessante, res in loca pristina reportentur. Præcipimus quoq;, vt oratoria, vasa, Corporalia, & vestimenta prædicta, munda & nitida conseruentur. Nimis enim videtur absurdum, in sacris sordes ne-

d Grauiori.] ar. q p culpã tenet qs ad oia illa, quę sequunt ex illa culpa. 31. q. 2. de neptis. & 1. q. 1. placuit. Ar. cõ. 15. q. 1. inebriauerũt Loth. ff. de fur. verũ. Itẽ arg. q q occasionẽ dãni dat, dãnũ dedisse vr. 50. dist. sæpè. ff. ad leg. Aquil q occidit. §. in hac. & hæc pęna erit ad arbitriũ iudicis, ex quo non determinat s. de offi. dele. de causis, sed s. imponit certa pęna triũ mensiũ.

Relinqui.] Recitat duos excessus, cõ quos scdo puidet. Scda ibi, Quia. Abb.

CASVS. Quidã clerici eccl'as supellectilib. suis & ẽt alienis, sic exponũt, vt potius videant domus laicorũ, q ecclesiarũ: Sunt & alij, q ecclesias dimittũt incultas siue immũdas, & ẽt vasa ministerij, vestimẽta & pallas altaris, & corpalia tã immũda reliquũt, q aliqb. interdũ sunt horrori, vndè pcipit Papa, q hmõi supellectilia in ecclesijs nõ ponãtur, nisi necessitate instãte: sic tñ, vt ea cessante de ecclesijs remoueant. pcipit ẽt, vt oratoria, vasa, & corporalia, & vestimẽta pdicta mũda & nitida cõseruent: absurdũ est enim, i sacris hmõi sordes negligere, q dedecerent ẽt in vestibus priuatorũ. No. q necessitas facit licitũ, q aliàs eẽt illicitũ. Itẽ cessante causa, cessat effectus. Itẽ eccl'a & ornamẽta eccl'arum, mũda & nitida sunt seruãda, & supellectilia in ecclesijs nõ sũt ponenda nisi ex cã.

e Ecclesias.] in ecclesijs tñ põt 2 & dẽt iudiciũ ecclesiasticũ exerceri 2. q. 2. pręceptum. sed non secularia. s. de immunitate ecclesiar. c. 1.

f Vestimenta.] vestimenta ecclesiæ honesta & munda debent esse. de conse. dist. 1. vestimenta.

† Scilicet Cõcil. Lateranẽ. c. 19. & c. 1. titu. de immuni. eccles. in 4. cõpil.

† habere.

2 Vide Nauarrum in Manuali de Horis canonicis, vbi latè disputat hunc articulum.

a In profanis.] i. priuatorum vestibus. Et ita est arg. quod clerici debēt incedere ornati vestibus, non tñ ad iactantiam. 21. q. 4. ois iactantia. quia dissolutos & fractos vestibus non recipimus. 41. dist. parsimonia. & incompositio corporis qualitatē indicat mentis, vt dr ea. dist. §. vlt. in fin. nec tamen prohibitas portare debent. s. de vita & ho. cle. clerici.

† In codice Barbatiæ ita: quas decerent in profanis et sustinere.

gligere, quæ † dedecerent etiam in profanis. a

DE RELIQVIIS & veneratione sanctorum.

¶ Viso de custodia Eucharistię, & chrismatis, & veneratione sacrorū sacramētorū, meritò subijcit rubr. de reliq. js & veneratione sanctorū. Abb. De hac materia habetur 12. q. 1. si quis dixerit. 50 dist. nō. si quis præ postera. de consec. dist. 1. loca.

† Vide omnino concil. Trid. ses. 25. ti. de inuocatione, veneratione, & reliquijs sanctorū, & sacris imaginibus. & B. Tho. 3 part. q. 25. art. 6.

† Cap. vnicu tit. de veneratione sāctorū in 3. compil.

Et de materia vide oīno Zanchinū tract. de hęreticis, c. 22. & Cassaneū in catalogo gloriæ mundi part. 3. considera tione 44. cū multis sequentib. ad. de Molchiore Canum. lib. 5. c. 5. de locis Theolog.

Eph. 5.

TITVLVS XLV.

De † reliquijs & venerarione sanctorum.

¶ Alexander tertius.

¶ Sine Papæ licentia non licet aliquem venerari pro sancto.

CAP. I.

AVdiuimus, † quòd quidā inter vos diabolica fraude decepti, hominem quendam in potatione & ebrietate occisū quasi sanctum (more infidelium) venerantur; Cum vix b pro talib. in ebrietatibus c peremptis, ecclesia permittit orare: dicit enim Apostolus. Ebriosi regnum Dei nō possidebunt. Illum ergo non præsumatis de cetero colere: cum etiam si per eum miracula d fierent, non liceret vobis ipsum pro sancto, absq; auctoritate Romanæ ecclesiæ venerari.

AVdiuimus.] Primò narrat factū, quod audiuit. Secundò illud improbat: ibi, Cum vix. Tertiò Illud prohibet: ibi, illum ergo. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam diabolica fraude decepti, quēdā in ebrietate occisum, quasi sanctū venerabātur, cum etiam pro talib. in ebrietate occisis ecclesia vix orare pmittit: cū dicat Apostolus: Ebriosi regnum Dei non possidebūt. verū tñ mandat Papa, quod illū de cetero colere nō præsumāt: quia & si per eū miracula fierēt sine auctoritate Romanæ ecclesiæ nō liceret pro sācto venerari. No. quod ebrietas est mortale peccatū. Itē nullus debet venerari, quantuncumque miracula per ipsum fiant, nisi prius à Romana ecclesia approbetur.

†Silicet Lateran. c. 62. & c. 2. tit. de immunitate eccl. in 4. comp.

[Gl. seq. recitetur per q. quando ecclesia oret, &c.

b Cum vix.] quasi dicat non in omni casu: quia tunc non orat ecclesia pro eo, cum ebrietas fuerit mortale 1 peccatum, vt puta assidua. de conse. dist. 5. nullus. & 25. dist. §. 1. aliàs, ea demum & 35. dist. episcopus. secus cum ebrietas fuerit veniale peccatum 35. dist. 5. aliàs. ver. quoties.

1 Vide B. Thom. 2. 2. q. 150. art. 2.

[Glos. seq. fortificat textum.]

c In ebrietatibus.] in ebrietate non potuit demereri. 15. q. 1. sanè: & c. si concupiscentia, ita nec meritum augeri, arg. hic & 22. q. 4. vnusquisque.

2 Vide B. Tho. 2. 2. q. 178. art. 2.

d Miracula.] quā miracula fiunt 2 quāque p malos. q. 1. teneam9. ideò nō debet venerari pro sancto quisquis miracula facit, nisi ab eccl'a Romana prius fuerit pro teste legitimos approbatus, vt hie dicit, & j. e. px. & s. de testi. venerabili. vbi testes super vita & miraculis recipiūtur: qa quē ipsa reprobat, reprobādus est]: & quē approbat, approbādus est. 24. q. 1. hæc est fides. & c. qm vetus. & q. 2. sanè, pfertur.

¶ Innocentius tertius in concilio generali. †

¶ Sanctorum reliquiæ vendi non possunt, vel passim ostendi non debent, ne circa illas populus decipi possit.

CAP. II.

CVm † ex eo, quòd quidam sanctorum reliquias exponunt venales, e & eas passim ostendunt, Christianę religioni detractum sit sæpius; Ne in posterum detrahatur, præsenti decreto statuimus, vt antiquę reliquię amodo extra capsam nullatenus ostendātur, nec exponantur venales. Inuentas autem de nouo, nemo publicè venerari præsumat, nisi prius auctoritate f Romani Pontificis fuerint approbatæ. † Prælati verò non † permittant eos, qui ad eorum ecclesias causa venerationis accedunt, variis † figmentis, aut falsis documentis decipi, sicut in plerisque locis occasione quæstus fieri consueuit.

CVm ex eo.] Ponit duplicem excessum, quē phibet distinguēdo inter veteres & nouas reliqas: ibi, Ne in posterum. Tertiò fraudes p plātos phiberi pręcipit: ibi, Prælati. Abb. Sic.

CASVS. Quidam exponūt reliquias sāctorū venales, & eas indifferēter ostēdūt, pp qd sępè detrahit: Christianę religioni: vnde statuit cōciliū, vt antiquæ reliquiæ de cetero extra capsā nullatenus extrahātur, nec exponant ve nales. Inuētas de nouo null9 venerari psumat, nisi prius à se de Apostolica fuerint approbatæ: nec prælati ecclesiarum permittant aliquos decipi hmōi falsis figmētis. sicut in plerisq; locis occasione quęstu fieri ꝯsueuit. No. quod reliquiæ venales exponi nō debēt. Itē reliquię venerari nō debent sine auctoritate Apostolica.

e Venales.] qd esse non debet: qa reliqa sanctorū martyrum, vel ipsi martyres vēdi non pñt. C. de sacros an. eccl. nemo. qa res sacra non recipit ęstimationem. ff. de re. diu. sacra loca. §. vlt. & ideò nō pōt vendi. qa vēditio sine ptio non cōsistit. Inst. de emp. & ven. §. ptiū. & ff. eo. l. 2. §. sine ptio. Et spiritualia vendi non pñt, nec spiritualib. annexa j. de sim. o. querelā. & s. de iure patr. de iure. immo q spiritualia vendit, capitale crimen cum simonia committit. 1. q. 1. qui studēt. ideoq; reliquiæ sacræ vendi prohibentur, vt j. sequitur.

f Auctoritate.] vt s. eo. c. prox. receptis testibus super vita & miraculis illius, s. de testi venerabili.

† Vide oīno Cōc. Trid. s. citatum c. r. hoc ti. & Syluestrū in sūma verbo, reliquiæ.

† comprobatæ.

† In codice Barbatię, & in cōcilio ita: non permittant eos de cetero, qui, &c.

† Vanis legitur in concilio, in aliquot antiq.s Gregorij libris vtraque vox desideratur.

† De materia vide B. Tho. 2. 2. q. 147. & late Couarruuiā lib. 4. variæ resol. c. 20.

TITVLVS XLVI.

De obseruatione ieiuniorum. †

¶ Innocentius tertius clericis sancti Petri Magaloñ.

¶ Vigilia occurrens in Dominica ieiunari debet in sabbato: & ieiunanda est vigilia B. Matthiæ.

DE OBSERVATIONE IEIVNORVM.

¶ Viso de veneratione sanctorum, quia p p eorū venerationē & deuotionem sunt indicta ieiunia ab eccl. sia meritò post rubricā præcedentem subijcitur ista. Abb.

De hac materia tractatur 41. & 76. dist. per totum. & de conse. dist. 3. quasi per totum. & de conse. dist. 5. per totum. & in concor. superius allegatis.

Ex par-

Ex parte.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Ad quod Abb.
CASVS. Si Natiuitas Dñi, vel assumptio beatę Mariæ, aut festiuitas alicuius Apostolorum veniat in secunda feria, die sabbathi præcedēti vigilia dēt ieiunari: & vigilia beati Matthiæ Apostoli debet ieiunari. No. quòd dignitas diei festi non aufert onus ieiunij.
[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

† Ca. 1. eo. ti. in 3. compi.

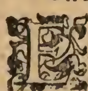
a Die sabbathi.] simi. ī. de verb. sig. q̄ fuit. sic ut q dies sabbathi dēat seruitutē diei lunæ. Sed ꝯ, dies Dñicus, q. ē medius impedire dēt illā seruitutē: nā locus sacer interueniens, impedit illam seruitutē. ff. de ser. seruitutes, §. sacri. & medium prædium quod non fuit in seruitute, impedit seruitutem. ff. de ser. rusti. prædi. qui sella. §. in rusticis. 1 Sed istud nō est seruitus, immò est debitum quoddā: vnde cū non possit solui vna die, dēt solui ali. rg 76. dist. ieiunium ver. & hoc sciēdū est. sic ī. de do. & contu. cū di nē ff. de arbi. Celsus. ī. de p̄ec. §. 1. quia ad duo tenetur, scilicet ieiunare vigiliā Apostoli, & ieiunare: vnde si nō pōt ieiunare vigilia ob reuerētia die Dñicæ, ieiunet die sabbathi. ar. p̄dictę legis & ff. de viuris, debitor.

† præcedent.

† Prælibatæ, legit in recē corib. libris.

1 Si ut locus medius ipedit pollutionē cœmit. ī. de p̄ec. eccle. v. 1 ad e. vni lib. 6. Io. An.

CAP. I.



EX † parte vestra q̄situm fuit, vtrū si Natiuitatem Dñi, vel Assumptionem beatæ Marię, vel festiuitatē alicuius Apostolorum in secunda feria cō tigerit euenire, die sabbathi [a] præcedētis † vigilia debeat ieiunari: & vtrū in vigilia beati Matthię Apostoli, sit ieiuniū iniungendū? Ad quod breuiter respōdemus, quod die sabbathi festiuitates prælibatas † secundę ferię præcedentis, & beati Matthię Apostoli, debet vigilia ieiunari.

¶ Idem Bracharensi archiepiscopo.

¶ Non capit congruam summationē, & textus in se satis clarus est, & multa sunt dicta, quę patent per §§.

CAP. II.

CONsilium † nostrū: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod omnium Apostolorum [b] vigiliæ sunt in obseruatione ieiunij celebrandæ, præter vigilias Apostolorum Philippi & Iacobi, beati Ioannis Euangelistæ: quoniam † ipsorum sollēnitas infra sollemnitatē paschalem, [c] istius autem infra Natalem Dñi celebratur. Ieiuniū ēt apud nos in Aduentu Dñi agitur. Sāctorū † quoq; vigiliæ, quorū festiuitates oportet secunda feria celebrari, in p̄cedēti sunt sabbatho [d] ieiunandæ. De festiuitate verò beati Bartholomæi Apostoli, de cuius celebratione dubietas oritur apud quosdam: Respondemus, quod in hoc consuetudinem [c] tuę regionis obserues: & infra. ¶ Cum aūt quęsieris, quę sit illi pœnitentia iniungenda, qui diebus quadragesimalibus quo † tēpore tantæ famis inedia ingruebat, quod magna pars populi pp inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti: Respondemus: quod in tali articulo illos nō credimus puniendos: [f] † preces tamen Domino pro illis, & cum illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur: quia bonorum [g] mentium est, ibi timere culpam, vbi culpa minimè reperit̄. Item de illis, qui propter debilitatē in sabbatho [h] carnes sumunt, quod in partibus tuis nullatenus fieri consueuit, cum hoc ab alijs molestè feratur, & oriatur inde illis occasio detrahendi: Respondemus, quod super hoc consuetudinem [i]

† Ca. 2. eo. ti. in 3. compil.

Cōsiliū nostrū.] CASVS. Quæsitū fuit, vtrū omnes vigiliæ Apostolorū debeant ieiunari? & rñdet q sic, p̄ter vigilias Apostolorū Philippi & Iacobi, & beati Ioānis Euāgelistę quia festiuitas illorū infra sollēnitatē paschalē celebratur, festiuitas B. Ioannis infra Natale Dñi: & ēt ieiunium in aduētu Dñi agitur: Vigiliæ sanctorū quorū festiuitates secūda feria celebrantur, in præcedenti sabbatho ieiunandæ sunt de celebratione beati Bartholomęi dubitabat apud quosdam. Rñdet Papa, cōsuetudo regionis seruetur. Item q̄dam in Quadragesima pp necessitatē famis coacti sūt comedere carnes: quęritur quæ pęnitentia illis sit iniungenda? Rñdet Papa, q in tali articulo non peccāt. Item quidā pp debilitatem comedunt carnes die sabbathi ꝯ loci ꝯsuetudinem, vnde alij habent molestum: Rñdet Papa, q ꝯsuetudo loci seruet, ita tñ q debilibus & infirmis pp hoc periculū non immineat. Itē quidā infirmātur in Quadragesima & i alijs ieiunijs, & petūt esum carniū sibi ꝯcedi: Rñdet, q desideriū ifirmorū supportādū ē, cū vrgēs necessitas hoc requirit, cū legi nō subiaceat necessitas. No. q bonarum mentiū est ibi culpā timere, vbi culpa nō est. Itē q ꝯsuetudo regionis in esu carnium attendēda est. Itē necessitas legem non habet.

† In antiquis codicibus vt plurimū ita: q̄ illorū restitura ī. sollēnitatē paschalē: istius aūt ī. Natale Dñi celebratur.

[Gl. seq. obijcit de illi versic. Petrus, & Andręas, &c. & sol.]

b Omniū Apostolorū.] qui omniū dicit, nihil excipit, nisi tres vigilias q sequūtur: ergo in oīb. alijs est ieiunandū, 2 nisi cōsuetudo ꝯria sit, vt in §. prox. ex quo excipit tñ d istis, ergo de oībus alijs intelligēdum est, quia doli clausula non refert ad ea, de quibus specialiter cautum est. ff. de verb. oblig. doli clausula. non obstantibus versibus illis:

Petrus & Andręas Paulus cum Symone Iuda:
Vt ieiunemus nos admonet atque Matthæus.

c Paschalē.] inter quam nullū ieiuniū necessitatis est 75. di. c. ieiunium. §. non autem nisi rogatiōes & vigili Pētecoste: de conse. dist. 3. rogationes.

d In p̄cedenti sunt sabbatho.] ī. c. pxi. & ī. de verb. sign. quę fuit.

e Consuetudinē.] arg. cōsuetudinē cuiuscunq; regionis seruādā, 2. dist. illa ī. de sepul. certificari. 76. di. vtinā. ī. eo. c. item.

f Puniēdos.] & sic necessitas excusat, q̄ legem non habet. de conse. dist. 1. sicut. & ī. eo c. §. vlti.

g Bonarū.] 5. dist. ad eius in fi. tamen propter ambiguum duplicitatis potest talibus pœnitentia imponi. 3 23. q. 5. excommunicatorum. 34. q. 2. in lectum.

h In sabbatho.] quæ in sabbatho comedi non debent. de cons. dist. 3. sabbatho. & arg. 1 2. dist. illa.

i Consuetudinem.] à qua recedi non dēt sine magna causa: cum ex hoc scādalum generetur. Imò tanquam contemptores legum puniēdi sunt qui, fa. iuntat. dist. in his.

† al. ita: & sāctorū vigilię quorū quoque festiuitates, &c.

2 Vt eorū sit æqualis festiuitas, quoniā equalis ē sāctitas. 76. di. scire. Io. An.

† al. ita, tpe illo quo tantæ famis, &c.

† In antiqua cōpilatione huius dicti ē rō q̄ hic omisit Raymundus, q̄ hēt ita: quos tam vrgēs necessitas excusauit.

3 Melius est .n. q suffragia superabū dēt q desint. 13. q. 2. æstimemus, sm Host. ēst Ioan. And.

in his. si tamen periculū cōtigerit non est seruanda, vt hic dicit inferius, qa vtilius, ēt scādalum nasci pmittit, q̄ veritas relinquatur. ī. de reg. iur. qui scādalizauerit.
a Indulgeri.] non ex debito, sed ex humanitate.
b Necessitas.] de conse. dist. 1. sicut. & ī. de reg. iur. quod non est.
c Vt mai° i. eis periculū.] s. mortis: sicut olim permittebat da re libellū repudij, vt maiu . periculum vitaretur, vt 33. q. 2. si quod verius.

E Xplicari.] Communis diuisio. Secūda pars ibi, Respondemus. Abbas.
CASVS. Quęritur, si dies Natalis Dñi i sexta feria euenerit, vtrū illa die liceat nobis carnes comedere? rñ. let, q̄ sic si uoto vl regulari obseruātia n̄ sumus adstricti, nec tñ peccamus, si ob deuotionē abstinemus. No. q̄ consuetudo generalis ecclesiæ seruanda est.
[Gl. seq. arg. a contrario.]
d Nec voto.] ergo si voto tenent nō debēt comedere carnes quia quæ sine conditione vouentur, sine conditione soluant. 32. q. vlt. c. vl. quia ex quo ī voto emisso nihil exceperunt, generaliter tenentur. arg. ī. de priu. quia circa. & ff. de seruitu. vrbanor. pdi. si seruitus.
e Consuetudinē.] quæ pro lege seruari debet. 11. dist. in his rebus. & 12. dist. diuturni. & sic consuetudo ecclesię generalis seruanda est tanquam lex. ī. de celeb. missa. perniciosus.
f Voluerint.] imò magis laudādi sūt, qa ea sūt in nostris officijs gratiora, q̄ cū licet nobis nō impēdere, gratia tñ dilectionis ipēdim°. 28. q. 1. iā nuc qa maiores i gratiæ e offerre quod nō debes, q̄ reddere q̄d teneris. 33. q. 5. q̄ sitit. alias ē sub illo c. tūc saluabitur. qa nemo i necessitatibus liberalis existit ff. de admin. le. l. rē le gata. & ff. d. don. int. vir. & vxo. si quis pro uxore. Ber.

† Vide Couar. li. 4. variar. resol. ca. 20. & Sylue. in sum. uer. ieiuniū. cir ca fin.

† iuti

† illi

† Errat hic gl. & de hoc dicto tenet q̄d docet B. Tho 2. 2. q. 88. ar. 9.

† al. ita, de purgatione

tuæ regionis facias obseruari, sic tamen, quod debilibus & infirmis propter hoc periculum non emergat. ¶ Preterea de illis, qui in Quadragesima, vel ī alijs ieiunijs solemnibus infirmātur, & petunt sibi esum carniū indulgeri: a Respondemus, quod cum non subiaceat legi necessitas, desiderium infirmorū cū vrgēs necessitas b exigit, suportare potes & dēs, vt maius ī eis periculū c euitetur.

¶ Honorius tertius Pragen. episcopo.

¶ *Si festum natiuitatis occurrit sexta feria, licitum est omnibus carnes comedere, exceptis professis & uouentibus.*

CAP III.

E Xplicari † per sedē Apostolicā postulasti & infra. ¶ Respondemus quod illi, qui nec voto, d nec regulari obseruantia sunt adstricti, in sexta feria, si festū Natiuitatis Dominicæ, die ipso venire contigerit, carnibus propter festi excellentiā vesci † pn̄t secundum consuetudinem e ecclesiæ generalis. Nec tamē hi † reprehendendi sunt, qui ob deuotionem voluerint abstinere.

TITVLVS XLVIII.

De purificatione † post partum.

DE PVRIFICATIONE POST PARTVM.
¶ Supra visum est de ieiunijs indictis ob reuerentiam

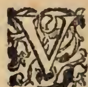


sanctorum, sequitur merito videre de purificatione post partum: quæ fuit inducta ob reuerentiam ecclesiarum. Abbas.
De hac materia tractatur 5. dist.
Olens.] Primo ponitur decisa consultatio. Scdo dubij fortificatio ibi, Licet. Tertio solutio ibi, Quia. Quarto permissio: ibi. Si tamen. Abbas.
CASVS. Quęsitū fuit à Papa, per quantum tempus mulier post partū ab ingressu ecclesiæ dēat abstinere: quia secundū legē Mosaicam, certi dies determinati erant, quibus mulier ab ingressu ecclesiæ post partum abstinebat: Sed quia per Iesum Christum ueritas facta est, Rñdet Papa, q̄ postquā umbra legis, euanuit & veritas illuxit Euāgelij: si mulieres post partū voluerit ecclesiam intrare acturæ gratias Deo, nullū ē peccatum: nec adit° ecclesiæ illis ē denegandus: ne pœna illis videat in culpam cōuerti: tñ si aliquā diu uoluerit abstinere, non est improbandū. Not. q̄ pœna non debet cōuerti in culpam.
g Certi dies. s. scilicet pro masculo xl. dies, p fœmina lxxx. dist. 4. §. 1. & iō ad literā hoc fiebat, quia reputabantur immūdæ vsque ad tempus illud. Ber.
h Intrare voluerint.] prohiberi non debeat: ne pœna eis vertatur in culpam 5. dist. si mulier. & c. ad eius verò. & 7. q. 1. cum percussio.
i Ex veneratione.] de cōse. dist. 2. quotidie. & quia bonarū mentium est, &c. ī. tit. proxi. consilium. §. 2. & 5 dist. ad eius verò concubitum.

¶ Innocentius. iij. Armahā. archiepiscopo.

¶ *Mulier post partum statim potest ingredi ecclesiam, nec tenetur abstinere per aliquos dies secundum legem Mosaicam.*

CAP. VNICVM.



Olens: † & infra. ¶ Licet secundum legē Mosaicam certi g dies determinati fuissent, quibus mulieres post partum à templi cessarent ingressu: Quia tamen lex p Moysem data est, gratia, & ueritas per Iesum Christū facta est. Inquisitioni tuę taliter respondemus, q̄ postquā vmbra legis euanuit, & illuxit veritas Euāgelij, si mulieres post plē emissam, acturæ gratias ecclesiā ītrare voluerint, h nulla pinde peccati mole grauantur, nec est ecclesiarum eis aditus denegādus, ne pœna illis † cōuerti videatur in culpam. si tamē ex veneratiōe i voluerint aliquā diu abstinere, deuotionem earum non credimus improbandam.

† Arinacam. à epo. Armacā. epo. alias ita; Inno. iij. cęteris omissis.

† Ca. vni. eo ti. in 3. cōpi. Et cur purificatio fuerit in lege instituta vide per B. Th. 2. 2. q. 37. ar. 4. & de purifi. legit Leui. c. 12.

† eis.

† De materia huius tituli vide Cōc. Trid. ses. 7. de refor. cap 8. & plenius ses. 21. de refor. c. 7.

TITVLVS XLVIII.

De ecclesijs ædificandis † vel reparandis.

¶ Ex concilio Maguntin. †

¶ *Habentes beneficium in ecclesia tenentur contribuere ad ipsius reparationem.*

DE ECCLESIIS ædificandis, vel reparandis.
¶ Supra visū est de ecclesiarum cōsecratione; Sed quia ecclesiæ consecratę quandoq; ruunt, & sic reparatione indigent: quandoque verò ex necessitate de nouo ædificari debent, merito subijcitur de ecclesijs ædificandis, vel repa-

† In cōcilijs editis habetur hoc decretū in concilio Mēguntiaco sub Carolo Magno. cap. 42. refertur Burchardus li. 3. dec. 30. & Iuo par. 3. c. 35. & c. 4. eo tit. in 1. cōp.

vel reparandis. Vel continua magis ad proxima sici Supra visum est in rubricis præcedentibus, de veneratione ecclesiarum, & sanctorum, Sed quia ad decus ecclesiæ pertinet reparare eam, vel nouiter ædificare. ideo subijcitur hæc rubrica. Abb.

De hac materia tractatur. 16. q. 2. §. hinc etiã. vsq; ad fi. §. irẽ sunt aliqui. de cõsec. dist. 1. in multis capitulis.

Q Vicunq;] Litera huius ca. patet. No. ꝙ cuius est emolumentum, eius debet esse & onus.

a Ad tecta.] nam vbi est emolumẽtũ, ibi debet esse onus: quia non est ferendus is qui lucrũ amplectitur, onus autẽ subire recusat. C. de cadu. tollen. l. vnica. §. pro secũdo. in fi. & §. ne autem. ver. si nec talis. sicut ad quem spectat on⁹, & emolumẽtum. C. de fur. manifestissimi. §. penult. in fi. sic ĩ. de his q̃ fi. a maio. par. ca. c. vlt. & ꝫ. de his. Nã & ipse fructuari⁹ tenet ad sarta tecta. C. de vsuf. eum ad quem. & ff. e. vsu fructu legato. 1. resp. in fi. & §. hactenus. [aliàs est lex] Et hoc intelligo, cum quarta ad hoc deputata non sufficit: de qua habes. 10. q. 3. vnio. aliàs si sufficeret, nõ teneretur.

† Ex conci. Lateranẽ. sub Alexan. iij. c. 23. et c. 1. eo. tit. in 1. comp.

† Constituere, legitur in concilio, & pluribus veterib. Gregorianus.

CAP. I.



Q Vicũque ecclesiasticũ beneficium habent, omnino adiuuent ad tecta [a] ecclesiæ restauranda, vel ipsas ecclesias emendandas.

Ex concilio Laterañ. †

¶ Leprosi permitti debent sine præiudicio antiquarum parochiarum habere ecclesiam propriam & presbyterum, nec tenẽtur soluere decimas de hortis, vel nutrimentis animalium.

CAP. II.

CVm dicat Apostol⁹: & infra. ¶ Constitu† imus, vt vbicumque tot [b] simul leprosi sub cõmuni vita fuerint congregati, quod ecclesiam cum cœmiterio sibi construere, † & proprio gaudere valeant presbytero, sine cõtradictione aliqua permittãtur habere. Caueãt tamen, vt iniuriosi veterib. [c] ecclesiis de iure parochiali nequaquam existant: quod enim eis pro pietatẽ conceditur, ad aliorum iniuriã [d] nolum⁹ redũdare. Statuimus etiam, vt de hortis & nutrimentis [e] animalium suorum, decimas tribuere non cogantur.

CVm dicat.] Duæ sũt partes. Scđa: ibi, Statuim⁹. Prima subdiuiditur. Secunda ibi, Caueant. Abb. Siculus.

CASVS. Quia Leprosi cum sanis habitare non debẽt, ne vna ouis morbida inficiat sanas oues, statuit concilium Lateranẽ. vt vbicunq; tot simul leprosi fuerint congregati sub cõi vita, ꝙ ecclesiã cum cœmiterio possint construere, & propriũ presbyterũ habere: sine contradictione alicuius hoc faciant: caueant tñ, ꝙ de iure parochiali veteribus ecclesiis iniuriosi nequaquam existant: quia quod eis pro pietate conceditur, ad aliorum iniuriã redundare non debet. De hortis tñ & nutrimentis animaliũ suorũ, decimas soluere non cogantur. No. ꝙ noua ecclesia in p̃iudiciũ veterũ ecclesiarũ fieri non debet. Item priuilegium in iniuriam alterius dari non debet. Itẽ quod datur pro pietate, non debet trahi ad grauamen alterius. Item leprosi de hortis & de animalib. suis decimas soluere non coguntur.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b Tot.] sed quot sufficiunt? forte x. vt 10. q. 3. vnio. vel etiam pauciores, dummodò velint ecclesiam dotare. arg. de conse. dist. 1. nemo.

c Veteribus.] veteres enim ecclesiæ p̃ꝑ nouas lędi nõ debent. 16. q. 1. quicunque ecclesiæ tamen de decimis modicum damnum possunt sustinere. ꝫ. cap. proxi.

[Glo. seq. arguit, & arguendo probat.]

d Aliorũ iniuriam.] arg. nullius inopiam releuari cum alterius iactura. 22. q. 2. primũ. & ff. de condi. ind. nã hoc. arg. 14. q. 5. deniq; arg. C. de eman. li. nec auus. quia & si princeps concedit alicui ædificare in loco publico, hoc intelligit facere sine dãno alterius. ff. ne quid in loco publ. l. 2. §. si quis a principe. & ff. ad Tre. 1sed cñ ab hær. ff. de admi. tu. ĩpuberi. & ꝫ. eo ad audientiã. Sic enim interp̃tanda sunt bñficia principis, vt nõ incipiat eẽ iniqua. ff. de vul. & pup. sua. ex facto. ff. de p̃o. stipul. l. Paul⁹. ff. ex quibus causis maio. l. sciendũ. ĩ. de vsu. pal: ex tuarum, & ĩ. de of. ord. c. licet.

e Nutrimẽtis.] de oib. aũt alijs soluãt decimas, ex quo de istis tñ ꝓhibent: qa ꝙ de vno ꝓhibetur, de alio cõcessum intelligitur. 25. di. qualis, nisi religionẽ aliquorũ assumerẽt, tũ gauderẽt eorũ priuilegio. ĩ. c. sta. mona. recolẽtes in fi. & ar. ĩ. de dec. ex parte lo.

† Dictio, pro, deest in plurib. exẽplaribus, & male.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõp.

† quod

¶ Alexander iii. Eboraceñ. Archiepiscopo.

¶ Propter nimiam distantiam ecclesiæ, potest noua ecclesia in ipsius parochia ædificari, & certa portio de antiqua, sibi deputari.

CAP. III.

A D † audientiam. nostram noueris peruenisse, quod villa, quæ dicitur Hytantum perhibetur ab ecclesia parochiali distare, vt † tẽpore hyemali cum pluuiæ inundant, non possint parochiani sine magna difficultate [f] ipsam adire: vnde non valent congruo tẽpore ecclesiasticis officijs itéresse. Quia igitur dicta ecclesia, ita dicitur redditibus abundare, quod præter illius villæ prouentus mini-

A D audientiam.] Primo ponit facti narrationem. Secundo prouisionem ibi, Quia igitur. quæ primo prouidet qñ rector cõsentit secundo quando dissentit ibi, Si vero. Abbas.

CASVS. Quædam villa tñ distabat à parochiali eccl̃a, ꝙ tẽpore hyemali sine magna difficultate parochiani ipsã eccl̃ã adire non poterãt: vnde cogruo tẽpore nõ poterãt diuinis officijs interesse: unde domi nus illius villæ petijt, vt ibi posset ecclesiam cõstituere, q̃ dotare volebat & maior ecclesia intantum abundabat, ꝙ nullũ vel modicum propter hoc fieret ei dẽ sine obuentione illius villæ: vnde mandat Papa diœcesano: quatenus si ita est, ecclesiã ibi ædificet, & in ea sacerdotem instituat, ad præsentationẽ rectoris maioris ecclesiæ. cum assensu patroni, percepturum obuentiones illius villæ: prouideat tamen, vt cõpetens honor secundum facultates illi⁹ loci ecclesiæ mãtrici seruet: quod satis fieri potest, cum dominus eiusdem villę xx. acras terræ illi ecclesiæ assignare velit. Si autem rector matricis ecclesiæ, opus illud voluerit impedire. vel p̃sbyterum idoneum distulerit præsentare, archiep̃iscopus nihilominus idem opus fieri faciat, & p̃sbyterum instituat. No. ꝙ ex iusta causa noua ecclesia fieri põt in parochia alterius ea inuita ita tamen ꝙ pro facultatib. ipsius loci nouiter cõstituti honor matrici ecclesiæ, & præsentatio rector maioris patrono seruetur. Itẽ modicũ dãnũ ex causa sustineri potest. Itẽ negligentia inferioris suppleri debet per superiorem.

f Magna difficultate.] hæc est iusta cã constituendi

ecclæ

ecclesiã in alterius parochia, & in eius preiudicium. & ita difficultas aliquid permittit qđ alia prohibetur. simi. 63. di. cũ longe. & 93. di. c. iuxta. & ff. de iud. si lõgius. & ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter. & C. in quib. cau. tu. vel cur. habenti tu. da. l. ꝑ. late. & l. cũ ob augmentũ. simile. ĩ. de rescri. nonnulli. ĩ. de ele. nihil est. §. vlt. & 7. q. 1. temporis qualitas. §. 1.

† conuenientem.

ſter illius cõueniẽter[a] † valeat sustentationẽ habere: Mandamus, quatenus si res ita se habet, ecclesiam ibi ædifices, & in ea sacerdotẽ, sublato appellationis obstaculo ad presentationẽ rectoris[b] ecclesiẹ maioris, cũ canonico fundatoris assensu instituas, ad sustentationem suam eiusdem villæ obuẽtiones[c] ecclesiasticas percepturũ prouidens tamen, vt competens in ea honor[d] pro facultate loci, matrici † ecclesiæ seruetur: quod quidem fieri posse videtur, cum eius em villẹ dominus viginti acras[e] † terrẹ frugiferæ velit ad vsus sacerdotis cõferre. Si verò persona matricis ecclesiẹ virum idoneum præsentare distulerit,[f] vel opus illud voluerit impedire, tu nihilominus facias idẽ opus ad perfectionẽ deduci, & virum bonũ appellationis cessante diffugio instituere non omittas.

¶ Idẽ Lexonicñ. † episcopo.

† al. ita; ecclesiæ matrici maiori seruetur.

† Acra, inquit Hostiẽsis hic, vulgare est Anglicorum, & tantũ valet acra apud Anglos quãtum iornale apud nos, quantũ arpẽtum apud Gallos, & quantum bubulcata, uel tabula apud Italos & Lõbardos.

† Exoñ. lexoncñ.

a Conuenienter.] aliàs nõ permitteretur. 16. q. 1. quicunq; & c. ecclesiæ. & cap. de deci. & ĩ. cap pro xl. 12. q. 2. bonæ rei.

b Rectoris. presentatio rectoris est necessaria: quia ille est ei subiectus. arg. 24. dist. quando. 50. dist. in capite. & qđ ipsũ tangit, approbare debet. ĩ. de temp. ord. si archiepiscopus C. de au. præstan. l. vlti. & 16. q. 1. statuimus. & ĩ. de offi. archi. quia. in fin. Sed quare præsentatio non spectat principaliter ad patronum, vt ĩ. de iure pa. per totũ? Potest dici ꝙ iõ spectat ad maiorem ecclesiam: quia in eius præiudicium fundatur alia in ipsi⁹ parochia: vñ quasi quadam compensatione præsentat cum assẽsu patroni: & hoc ꝓuidet Papa forte de consensu patroni. Vel potest dici, ꝙ patron⁹ tãtũ eliget & p̃sentabit electũ rectori maioris ecclesiæ, qui illũ postea episcopo p̃sentabit ar. 24. dist. quando. sed primũ veri⁹ videtur. Sed quid si patronus non cõcordat cum illo rectore? Nisi iustam causam contradictionis ostendat, non nocet. vel dic ambo sunt patroni, & ambo debent similiter eligere: quia de bonis vtriusque dotatur ecclesia: & presbyterum præsentabunt archiepiscopo. Ber.

[Glo. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit, & secundæ solutioni signat contrarium.]

c Obuentiones.] & ita uidetur ꝙ debeat habere decimas illius uillæ. sed contra 16. q. 1. quicunque. & c. ecclesiæ. non sunt contraria, sed Papa hoc fecit ex plenitudine potestatis & hoc ideo, quia præter prouentus illius villæ rector maioris ecclesiæ poterat cõpetenter sustentari, vt sup. dr̃: sed episcopus hoc facere non posset, nisi de consensu rectoris maioris ecclesiæ, quia non põt iura illius ecclesiæ dare alteri. sup. de reb. ecc. non alienan. c. 1. & arg. 16. q. 1. constitutum. & §. sicut duo. Gratianus tamen contradicere videtur, vt colligiĩ ex illo. §. sicut duo. a contrario sensu præcedentium capitulorũ. Licet possit dici, ꝙ Papa non intellexit de decimis prædialibus, sed de obuentionibus alijs scilicet oblationibus: & de personalibus decimis, quæ dantur diebus quibus accedunt ad ecclesiã, & ex mortuarijs & cõsimilibus, quia de iure communi perceptio decimarum pertinet ad parochialem ecclesiam ĩ. de deci. cum in tua. & si Papa de illis intellexisset bene expressisset. arg. ĩ. de deci. ad audientiã. sicut expressit de obuentionibus, expressisset supra de decimis: arg. contra. ĩ. de ver. signifi. cum inter vos.

d Honor.] scilicet vt aliquid annuatim in signum subiectionis præstetur[i] argu. ĩ. de censi. omnis anima. moderandum tamen ad arbitrium episcopi. ĩ. de offi. de leg. de causis.

e Acras.] mensura terræ est; & ẽ vulgare Anglorum.

f Distulerit.] & patronus cum eo.

i Et hoc probat Ista pro facultate loci: vel vt veniãt ad scrutiniũ, & baptisma, & capl̃m, & similes de cap pel. mo. dilectus. vel reseruabiĩ illi sepultura. de præscrip. ex transmissa. Ioan And.

¶ Rectores ecclesiarum possunt compelli, vt de redditibus, qui supersunt, teneãtur conferre ad constructionem seu reparationem ecclesia.

CAP. IIII.

DE † his, q parochiales ecclesias habent duximus respõdendum, quod ad reparationẽ & institutionem ecclesiarũ cogi debent,[g] cum opus fuerit de bonis, quæ sũt ipsius ecclesiæ si eis supersint, cõferre, vt eorũ exemplo[h] ceteri inuitentur.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. Et post cõcil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 29. c. 2. Et vide omnino cõcil. Trid. ses. 21. de reform. c. 7.

¶ Vrbanus tertius.

¶ Sæcularis ecclesia sine præiudicio clericorum ad statũ regularem potest reparari: & collegio, quod nõdum est, priuilegium non confertur.

CAP. V.

AD † audiẽtiã nostrã peruenit, ꝙ tu in ecclesia, de qua in episcopum vocatus fuisti, regulares canonicos desideras ordinare; ĩde siqdẽ est, ꝙ hoc deuotioni tuæ auctoritate Apostolica

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cõp.

DE his.] CASVS. Quæritur, vtrũ rectores ecclesiarũ cõpelli debeãt eas reparare: Et respondet, ꝙ cogi debent de bonis ecclesiæ, si eis supersũt, ad reparationẽ ecclesiarum conferre, vt eorum exẽplo ceteri inuitentur. No. ꝙ cuius est emolumentum, eius debet esse & onus. Item qui alium inuitat. in se debet habere quod prædicat.

g Cogi debent.] si partem fabricæ recipiant. arg. 10. q. 1. decernim⁹. & q. 3. vnio imò certè & sine illa si possũt, vt colligiĩ ĩ. de his quæ fi. à maio. par. ca. c. vl. & ar. 12. q. 3. põtifices. & ĩ. de testi. cum in officijs. & supra eod. cap. 1. vbi de hoc.

h Exemplo.] qui alium inuitat ad aliquid faciendum, in se debet habere quod prædicat. 26. distin. vna tantum. & 25. distinct. primum. & ff. de neg. gest. si pupilli. §. vlt. & ff. de fideiu. tuto. ff. si serui, ven. altius. & 61. distinct. miramur. 42. distinct. §. 1. & 47. distinct. c. sicut. §. necesse.

AD audientiam:] Diuiditur in duas partes. Secunda: ibi, Licet autem. Abbas.

CASVS. Quidam canonicus ecclesiæ sæcularis, vocatus fuit in episcopum ecclesiæ alterius episcopatus, desiderabat in ecclesia illa de qua fuerat assumptus, instituere canonicos regulares: petijt a domino Papa vt hoc ei liceret: indulget Papa vt hoc facere possit, si episcopus diœcesanus in hoc sibi consentiat: ita tamen, quod clericis, si qui sunt ibi dum vixerint vel alibi necessaria ministrentur. Item petijt à Papa vt faceret priuilegium cõfirmationis canonicis ibidẽ instituẽdis: in hoc Papa ipsum exaudire non potest, cum nulli canonici adhuc ibi sint, quibus priuilegiũ concedatur. No. ꝙ Papa per suam indulgentiam, vel priuilegium alicui præiudicare non intendit, vt hic patet: quia si episco-

indulgemus,[a] si tibi episcopus diœcesanus consenserit in hac parte. Verum si clerici sæculares in ea adhuc superesse noscuntur, volumus eis, dũ vixerint ibi [b] vel alibi necessaria ꝓuideri. † ¶Licet autem nobis instantius supplicaueris, vt ecclesiæ prędictæ confirmationis priuilegium faceremus, tibi non possumus [c] de iure deferre, cum nulli canonici adhuc ibidem existant, quibus priuilegium concedatur.

¶ Celestinus tertius.[1] †

¶ *Non obstante iuramento de rebus ecclesiæ non alienandis, potest episcopus propter indigentiam nouam ecclesiam ædificare.*

CAP. VI.

TVa † nos duxit: & infra. ¶ Præterea quia occasione iuramẽti, quod de reb. ecclesiæ † non alienandis [d] te asseris præstitisse, in locis tui episcopatus in quibus populi habitantes oratorijs egere vidẽtur, (ne prætextu nouarum ecclesiarũ commissa tibi ecclesia destitui videatur [e]) ecclesias formidas erigere: Fraternitati tuæ mandamus quatenus illius iuramenti [f] occasione, nullatenus prætermittas, quin populo indigenti [g] super basilicarum institutione studeas salubriter prouidere.

TITVLVS XLIX.

De immunitate † ecclesiarum, Cęmiterij, & rerum ad eas pertinentium.

¶Ex synodo Ioannis Papæ.

¶ *In domibus ecclesiarum non debet iudex laicus iudicare, nec hospitium quærere.*

episcopus diœcesanus hoc non permittat, non valet hæc indulgentia, nec etiam clericis illius ecclesiæ præiudicatur. Item rei quæ non est, non datur priuilegium.

[Glos. seq. quærit obijciendo, & soluit.]

a Indulgemus.] sed quid valet ista indulgentia, cum hoc non possit sine licentia diœcesani: quia & hoc idem poterat, si tantum licentia episcopi habuisset: quantum, ad hoc parum valet nisi quia episcopus ocius mouebitur ad consentiendum: & si nõ consentiret facilius compelleret. argu. ?. de iure pa. nullus. sed in hoc prodest, quia hoc facere poterit clericis inuitis, dummodò æquę ibi vel alibi prouideat eis, aliàs eis inuitis hoc facere nõ posset. similis indulgẽtia est ?. de vsu pal. ex tuarum. Et est opti. arg. ꝙ Papa nõ intẽdit alicui facere præiudicium per suũ priuilegium. De hoc not. plura. arg. ?. eo. cum dicat.

[Glos. seq. obijcit & sol. Iterum obijcit & soluit.]

b Ibi.] sed hoc videt̃ contra ius: quia homines diuersæ professionis in eodem officio non debent associari. 16. q. vl. in noua. & ?. de electio. cum causam arg. ?. de postul. c. 1. in fi. In potestate episcopi erit an velit eis ꝓuidere vbi vel alibi, sed honestius est, vt eis alibi prouideat. Argum est hic, quod aliquis punitur sine culpa. quod esse non debet. 56. distin. satis peruersum. & 16. q. vlt inuenium. Et hoc quidem regulare est, sed hoc facit Papa ex speciali indulgentia, vt remoueantur fauore religionis. & est summa ratio quæ pro religione facit, ff. de reli. sumpt. fune. sunt personæ. propter quam multa fiunt, quæ aliàs non fierent, ?. de aposta. c. 2. & ?. de fil. presbyt. c. 1.

[Glossa sequens fortificat textum. signat contrarium, & soluit.]

c Non possumus.] sic ergo patet, quòd rei quæ nõ est, non datur priuilegium: non enim ante ratio quærenda est, quæ persona. ff de iure codicil. quidam referunt 1 & ff. communia prædio. l. 1. & ?. de despon. impube. ad dissoluendum. sic rescr ptum non datur ad lites, quæ nondum sunt. ?. de rescrip. c. vlt. vbi plures concor. sunt ad hoc. Arg. ?. ff. de serui. vrbano. prædio. si seruitus. §. futuro. Solue istud contrariũ cum suis concor & dic, ꝙ futuro ędificio non potest seruitus constitui, vt statim sit seruitus: quia non est cui seruiat, sed aliquis potest obligari ad eam constituendam cum fuerit ædificium. arg. ff. fam. erc. hæredes. §. an ea stipulatio.

TVa nos.] Prima pars ponit dubium episcopi, quod secundò tollit ibi, Fraternitati. Abb. Sic.

CASVS. Quidam eps̃ iurauit, quòd bona ecclesię non alienaret postmodum quidam habitatores sui epatus, non habentes ecclesias vel oratoria in quibus possent audire diuina, petebant ab episcopo, vt oratoria in locis illis erigerent, in quibus audirent diuinum officiũ, episcopus occasione iuramenti prædicti, dubitabat ecclesiam ibi erigere, ne prætextu nouarum ecclesiarum ecclesia sua detrimentum incurrat: quare super hoc consuluit Papam: & ipse mandat, quatenus occasione illius iuramẽti, non dimittat quin populo indigenti super ecclesijs cõstruẽdis debeat ꝓuidere. Not. ꝙ iuramentum ad casum inopinatũ extendi non debet. Item ex iusta causa nouæ ecclesię possũt cõstrui in parochijs aliorum. aliàs non debent construi.

d Non alienandis.] simile 28. di. de Syracusanæ. 10. q. vlt. cap. vlt. & ?. de rebus eccles. non alie. vt super. sic & rex in sua coronatione iurat regni sui iura illibata conseruare. ?. de iureiu. intellecto.

e Destitui videatur.] trepidauit. vbi non fuit timor. in hoc facto videbatur præiudicium fieri ecclesiæ suę, quia parochiani illi veniebant forte ad ecclesiam suam. Ber.

f Iuramenti.] iuramentum enim non extendebatur ad hũc casum licet illi essent parochiani sui: ex quo populus indigebat. argum. ?. de consti. cum M. & ?. eo ad audientiam 1. nec poterat illud seruare iuramentum sine periculo animarum, propter carentiam sacerdotum vndè si propter episcopi negligentiam aliqui perirent, imputaretur ipsi 26. q. 6. si presbyter. & c. seq.

g Indigenti.] ecce causa quare noua potest constitui ecclesia in præiudicium etiam alterius. sic ?. eo. c. 3. 16. q. 1. præcipimus. & q. 7. ecclesias.

DE IMMVNITATE ECCLESIARVM, cęmiterij, & rerum ad eas pertinentium.

¶ Continuatur hæc rubrica ad præcedentia hoc ordine secundum Gof. & Io. And. Viso de ecclesijs ædificatis & reparatis, quia ipsæ cum suo ambitu & cęmiterio & suis rebus grauari non debent oneribus seu laicorum premuntur, ideò rectè post præcedentem rubricam subijcitur ista, vbi de istorum immunitate tractatur.

De hac materia tractatur 41. dist. §. sed licet. vsque ad finem distinct. & 87. & 98. dist. & 14. quæst. 4. & 23. quæst. vlt. ca. si in morte. §. ecce quod, vsque ad §. hinc datur. 16. q. 1. generaliter, vsque ad §. idem. & q. 6. & 2. q 1. in primis.

† Vide l. nec auus. C. de emã. libe. & in l. ex facto ff. de vulg. & pup. substit.

† Alex. iij. in vno aut altero vetusto codice.

† Ca. 5. e. tit. in 2. comp. Et vide Io. And. Antoniũ But. & Imolã in c. extirpandæ. §. qa verò ?. de præbend. † al. ita: ecclesiæ tuæ, &c.

1 Hanc & duas sequentes vide in c. vlt. de rescr. super 4. glo. Io. And.

† Vide Cõc. Trid. ses. 25. de reformatione, ca. 20. vbi ĩmunitates & priuilegia ecclesiarum, & personarũ ecclesiasticarum innouantur, & confirmãtur. adde tractatum Remigij de Gõni de immunitate ecclesiarum.

Vt

VT in domibus.] CASVS. Statuit Papa in capitulo isto, quòd in domibus ecclesiarum placitum vel hospitium nullus sibi debeat vendicare, non obstante aliqua consuetudine, sed in publicis locis hoc faciant. Not. quòd placita sæcularia in ecclesia teneri non debent. Itē iudices sæculares prętextu alicuius consuetudinis, hospitium in ecclesijs vendicare non debent.

a Vt in domibus.] supple, statuimus.

b Missus.] idest, executor vel officialis: vulgare est Italiæ.

c Placitum.] & ita placita sæcularia nō sunt i ecclesia tractāda, sed ecclesiastica, sic 2.q. vlt. cap. vlt.

d Hospitiū.] C. de episcop. & cler. l. 1. in fine. quod quasi debitum nō debent habere, sed charitatiuū hospitiū petere pñt à clericis: ad qđ tenentur 42. dist. §. 1. & s. de supplen. negl. prælato. sicut. & s. ed. tit. cap. de monachis.

Peruenit.] Hoc capitulū multos habet intellectus: iō p multos non summatur. Primò ponit dictū, Sedò rōnē ipsi⁹: ibi, Quatenus. Abb.

CASVS. Statuitur in capitulo isto, q cū necessitas imminet, nullus à custodia ciuitatis seu vigilijs dēat excusari: sed oēs ad hoc gñaliter teneantur: vt omnibus vigilantibus ciuitas melius valeat custodiri. No. quòd in necessitate cessat priuilegium. Item quod oēs tangit, ab omnibus prætaueri debet.

e Nullum.] de hominibus ecclesiæ.

f Aut alio modo.] idest, sub hoc prætextu excusari, quòd sit homo ecclesiæ nostrę vel suæ.

g Oēs.] nisi sint senes, vt eo prætextu excusent. C. de decu. l. vlt. li. 10. & 12. q. 2. eccle siarum seruis contra. sed hoc est speciale ℞ Ber.

h Vigilantibus.] vicissim & successiuè, vel etiam simul si periculum imminet: quia expedit reipublicæ plures habere defensores. ff de no. ope. nun. nā reipublicę. Vin.

Indicatum est.] Hoc capitulum communiter non summatur, & non diuiditur. Abbas.

CASVS. Dr̄ hic, q rustici ecclesiæ, rura ecclesiæ dimittere non debent, transferendo se ad priuatorū rura.

CAP. I.

VT † in domibus a ecclesiarum, neque missus b neque comes, vel iudex publicus, vel minister, quasi pro consuetudine placitum, c vel hospitiū vendicent: sed in publicis locis domos constituant, in quibus placitum teneant, & etiam hospitentur.

¶ Gregorius † Archiepiscopo Tricen. †

¶ *Tempore magna necessitatis non debet aliquis excusari à murorum seu ciuitatis custodia, h. d. secundum intellectum Panormitani.*

CAP. II.

PEruenit: & infra. ¶ Fraternitas tua nullum e per nostræ vel ecclesiæ suæ nomen, aut alio modo, f excusari à murorum vigilijs patiatur: sed omnes g ad hoc generaliter compellantur: Quatenus cunctis vigilantibus, h melius valeat ciuitatis custodia procurari.

¶ Idē Vitali defensori Sard. †

¶ *Rusticus astrictus ad culturam agrorum ecclesiæ non potest illam deserere, h. d. summando generaliter.*

CAP. III.

INdicatū est: & infra. ¶ Dictum est nobis, quod rustici i ecclesię rura eius, deserentes, in priuatorum possessionibus culturam exhibeant: quod experientia tua fieri non permittat.

¶ Ex Concilio Lateran. †

¶ *Laici collectas imponentes clericis vel ecclesiis, seu iurisdictionem eorum vsurpantes, si moniti non desistunt, sunt excommunicati cum suis fautoribus, potest tamen episcopus cum clero eis in necessitate præbere subsidia.*

CAP. IIII.

NOn † minus: & infra. ¶ In diuersis mundi partibus consules ciuitatum & rectores, necnon & alij qui potestatem habere videntur, tot onera frequenter imponunt ecclesiis, vt deterioris conditionis factum sub eis sacerdotiū videatur, quam sub Pharaone fuerit, † qui legis diuinę notitiam non habebat. k ille quidem omnib⁹ aliis seruituti subactis, l † sacerdotes & possessiones eorū, in pristina libertate dimisit, & † eis alimoniam de publico administrauit: Isti verò onera sua ferè vniuersa imponunt ecclesiis, & tot angariis m eas affliguunt, vt eis qđ Hieremias deplorat cōpetere videatur: Princeps puinciarū facta est sub tributo. n Siue qđē fossata, siue expeditiones, vel alia quælibet sibi arbitrentur agenda de bonis ecclesiarum & clericorum pauperumque Christi vsibus deputatis...

Not. hic contra rusticos ecclesiæ, scilicet adscriptitios.

i Rustici ecclesiæ.] de illis intellige, qui glebæ sunt astricti, vt recedere nō possint. C. de agricol. & censi. cū satis oīno. li. 11. & qb. hēs. s. ed. Iulęis. multorū. §. j.

NOn minus.] Prima pars narrat, & aggrauat horridā oppssionē eccl'æ, quam faciebāt Potestates sæculares. Secunda ibi, Quocirca. prouidet. Et hęc tria facit. Primò pęnam comminatur. Secundò ponit casum permissum. Tertiò pęnā comminatam imponit. Abb. Sic.

CASVS. In qbusdam partibus mūdi rectores locorum tot onera imponūt ecclesijs, vt sacerdotes earū deterioris cōdōnis videantur, q̄ fuerint sub Pharaone, q legis notitiā nō habebat imò sacerdotes & iura eorū in pristina libertate dimisit, & de publico eis necessaria ministrabat: sed isti oīa sua onera ferè imponunt ecclesijs, & iurisdictionē ecclesiarū sibi in totū vsurpant: vnde Lateran. concilium sub anathemate phibet ne talia dęcętero attētare psumāt: nisi eps & clerus tantam necessitatē aspexerint vel vtilitatē, vt absq; vlla coactione existiment eis subueniendum, vbi laicorū nō suppetūt facultates: Si verò de cętero ꝯ ista venire pręsūpserint, & cōmoniti nō destiterint, se nouerint excōicatos, ne cōioni restituanť, donec satisfecerint cōpetēter. Not. q laici nō debent onera imponere ecclesijs, nec earū iurisdictionem vsurpare: & si cōmoniti nō satisfecerint, sunt excōmunicati.

K Non habebat.] & ideò minus peccauit Vnde Apostolus. Misericordiam merui, quia ignorans feci. 8. dist. consuetudo. sed isti excusationem hanc habere non possunt.

l Subactis.] idest, redactis.

m Angarijs.] angariæ ℈ dicuntur personalia obsequia, proprijs sumptibus præstita: Parangariæ vbi persona seruit sumptibus alienis.

[Glos. seq. arg. clericos immunes, & c. allegat septem iura, in contrarium allegat quinque, & soluit.]

n Sub tributo.] arg. quòd sacerdotes & clerici debent esse

† Ca. 1. e. tit. in 1. comp. Et de materia vide plenè p Nauarrūm Manuali de Horis canonicis. c. 5.

† Gregorius Agnello Terracon. episcopo.

† al. Terracin. epo.

† Gregorius Agnello episcopo lib. 7. epistola 20. indic. 1. regesti B. Gregorij. vide c. 2. eo. ti. in 1. compil.

1 Nisi ab initio fuisset impositū. de iure pa. præterea. de cēsi. qto. vel trāslatū cēt on⁹ hospitij cū re cui erat annexū. de dona. cū dilecti. ad id de deci. pastoralis. & pig. ex literis. fm Gof. Io. An.

† Idest, Sardiniæ, vt in veteri registro li. 7. epistola 65. indict. 2. & c. 3. eo. tit. in j. compil.

2 Propter nimiā necessitatem. j. eo. non minus

fm Goff. & iunge qđ no tatur de off. archi. māda mus. fm Hostiensem. Io. And.

† Scilicet sub Ale. iij. c. 19.

† Ca. 4. e. tit. in 1. compi. cōcordat cōcil. Late. sub Leone x. ses. 9. ti. de reforma. curiæ. §. & cū à iure. & Bulla i cęna Domini §. Quine collectas.

† Gen. c. 47.

† subiectis.

† Et de publico eis alimoniā ministrauit.

Thre. 1.

Angariæ & parangariæ qualia sint onera, explicat Alciatus i adnotatio. ad duodecimū librū C. Iust. ti. de ꝓpositis sacri cubiculi.

esse immunes ab omni exactione seculari. 23.q.vl. cõ-uenior. & c. tributũ. §. quãuis. & C. de sacrosan. eccle. l. ad instructiones. & l. placet. & 11.q.1. si tributũ. & 16. q.1. c. generaliter. §. nouarũ. & 11.q.1. sacerdotibus, arg. cõtra 23 q.8. tributũ. & 11.q.1. magnum. s. de censi. c.1. in fine. C. de epis. & cler. de his. ff. de pub. & vect. Imperatores. Solu. quę vsib[9] ecclesiasticis deputantur. quo ad fundationem ecclesiarũ & cœmiteriũ, & domos, & hortos iuxta positos, immunia debẽt esse ab omni exactione, cętera autem transeunt cum suo onere ad ecclesiam, arg. s. de cẽsi. c.1. vbi de hoc.

† adimpleri. in concilio verò legitur, compilari.

a Tantã necessitatẽ.] & ita ex arbitrio epi dependet inspicere hãc necessitatẽ, tñ aliquid conferre nõ debẽt: nisi super hoc prius Romanus Pontifex cõsulatur. j. eo. aduersus. 1. respon. in fine.

† inspexerint.

† coactione.

b Releuandas.] cõferre enim debent sicut & alij possessores ad iter faciẽdũ, vel pontẽ ędificãdũ, vel reficiendũ. in authẽ. de eccle. tit. §. ad hoc. coll. 9. C. de sacrosanctis ecclesijs. ad instinctiones.

c Cõmoniti.] admonitio enim semp pcedere debet vindictã. 12 q.2. indignè. & nisi se correxerint post admonitionẽ, sunt ipso iure excõicati 1 vt hic dicit, & fautores ipsorum, & successores ipsorũ si non satisfecerint infra mensem j. eo. aduersus. §. vlt B.

1 Dicit Pet. q̃ iste est casus specialis, qui non habetur alibi. nisi j. de rap. excõicationi, sed vide 3 cor. iuris noui, quas ibi dedi sup vlti. glo. Io. And.

ue expeditiones, seu alia quælibet sibi arbitrẽtur agẽda, de bonis ecclesiarum & clericorũ & pauperũ Christi vsibus deputatis volũt ferè cũcta compleri †. Iurisdictionem etiam & auctoritatem prælatorum ita euacuant: vt nihil potestatis eis in suis videat̃ hominibus remãsisse. ¶ Quocirca sub anathematis districtione fieri de cętero talia prohibemus: nisi eps & clerus tantam necessitatem [a] vel vtilitatem aspexerint †, vt absque vlla exactione † ad releuandas [b] cões vtilitates vel necessitates, vbi laicorum nõ suppetunt facultates, subsidia p ecclesias existiment cõferẽda. Si aũt consũles aut alij de cętero ista cõmiserint, & cõmoniti [c] desistere noluerint, tã ipsi, quàm fautores eorum, excõicationi se nouerint subiacere: nec communioni reddantur, donec satisfactionem fecerint competentem.

Lucius tertius.

¶ *Causę sanguinis in ecclesia vel cœmiterijs agitari non debent.*

CVm ecclesia.] Diuidit: Nã in prin ç pio, & fine ponitur duplex cõstitutionis causa. In medio ponitur constitutio. Secunda: ibi, Seculares, Abbas Siculus.

CASVS. Ecclesia Dei sm Euãgeliũ debet esse dom[9] orationis, & non spelunca latronum, aut sanguinis forũ: & ideò statuit Papa q̃ iudices seculares causas criminales, vbi de sanguinis effusione, vel corporali pœna agitur, ibi sub interminatione anathematis non debeãt exercere; absurdum est enim ibi causam sanguinis agitari, vbi est tutela refugij constituta. No. causas criminales laicorũ in ecclesijs non debere agitari. Item confugientes illuc debent ab ecclesia defendi.

[Glo. seq. inducit simile.]

d Cum ecclesia.] hic ergo propter reuerentiam loci non tractantur causæ secularium in ecclesia sup. eod c.1. sic & alibi expelluntur de ecclesia 2.q.7. accusatio. alibi habes de reuerentia diei; in quo causæ etiam ex consensu partium tractari non possunt. 15.q.4.c.1. C. de fer. omnes. & melius supra de fer. cap. vlti.

Glo. seq. quærit. & dupliciter soluit.]

e Effusione.] maximè: qa nec aliæ ciuiles causæ. sup. eo. c.1. secus de ecclesiasticis. 2.q.2. præceptum. & arg. s. de app. qua fronte. Quid ergo si alteri parti vel vtriq; esset interdictus ingressus ecclæ? Rñder, nihilo min[9] pũt intrare, qa interdictũ nõ extenditur ad hũc casum. arg. q̃ etiam post votũ vl iuramẽtũ d̃ carne nõ comedenda comedere debet, vt se purget si esset suspectus. 30. dist. c. vlt. ar. s. de consti. cũ M. & s. tit. proxi. c. vlt. Vel tũc causę tractantur extra ecclesiã vt illic seruet interdictũ: qa nihilo minus: valeat iudiciũ, nec est pceptũ ita q̃d non possit alibi tractari, q̃ in ecclesia: sed de honestate dictum est, vt p p loci reuerentiam fortè magis caueãt à piurijs & mẽdacijs.

f Cœmiterijs] quæ eodem 2 priuilegio gaudẽt cũ ecclesijs. 17.q.4. quisquis. & c. id constituimus. & s. de conse. eccl. vel alta. c. consuluisti.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

g Anathematis.] nõ credo 3 q̃ ipso iure sint excõicati, sed post admonitionem sunt excõicandi. Ber.

h Tutela.] sic cõfugiens ad ecclesiã tutus debet esse, qa est tutela refugij. vt hic dicit: & j. ca. prox. & 17.q.4. diffiniuit. Ber.

CAP. V.

CVm † ecclesia [d] Dei, secundum Euangelicam veritatem domus orationis esse debeat, nõ spelunca latronum, aut sanguinis forum: Seculares iudices causas, vbi de sanguinis effusione [e], & corporali pœna agitur, in ecclesijs vel cœmiterijs [f] agitare sub interminatione anathematis [g] prohibemus: absurdum enim est, & † crudele, ibi iudicium sanguinis exerceri, vbi est tutela [h] refugii cõstituta.

Innocentius iij. illustri regi Scotiæ †.

¶ *Reus criminis ad ecclesiam fugiens, non est violenter ab ea extrahendus, nec debet amplius pretextu criminis commissi damnari ad mortem, vel ad aliam pœnã corporalem: est tamen aliter legitimè puniendus, fallit in duobus casibus hic expressis. hoc dicit primo. Seruus fugiens ad ecclesiam timore domini sui, est domino de eius immunitate iuranti restituẽdus hoc dicit secundo.*

CAP. VI.

INter † alia: & infra. ¶ Tuis quæstionibus

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõp. Et de materia vide late p Nauarrũ in manuali de Horis canonicis, c. 5.

† al. ita. & valde crudele.

† In oĩbus exẽplaribus Vaticanis p Scotię, legit Conaciæ, vl Conatiæ.

2 Vid Remigiũ de Gonni tra. de immunit. eccl. paulo post pricipiũ verbo, cęmiteriũ. in quarta ampliatione.

3 Secũdum Ala: alle. 10. dist. hãc cõsuetudinem idem Host. Joan. And.

† Cap. vnico eod. tit. in 3. compil. De materia vide latè p Couarruuiã lib. 2. varia. resolut. cap. 20. & Remigiũ tract. de immuni eccle. fallẽtia. 1. & 2.

INter alia.] Malefactor fugiens ad ecclesiã, immunitate gaudet: nisi in duobus casib[9]. seruus verò restituitur domino de ipsius impunitate iuranti. Ita communiter summatur. Duo sunt dicta Secundum ibi, Si verò Abb. Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum confugientes ad ecclesiam debeãt ibi defendi; Papa super hoc distinguit, confugiẽs ad ecclesiam aut est liber, aut seruus: si liber, quantumcunque grauia committat, non est ab ecclesia per violentiam extrahendus, nec inde debet damnari ad mortem vel ad pœnam: sed rectores ecclesiarum vitam sibi reseruent: pũniatur tamen aliàs super eo quod inique fecerit: nisi fuerit latro publicus, vel nocturnus depopulator agrorum: qui publicas stratas obsidet suis insidijs, qui ab ecclesia extrahi possunt nulla defensione sibi tradita. Si autem fuerit seruus ad ecclesiam confugiens, si dominus eius de impunitate personæ, clericis iuramentum præstiterit domino suo

restituatur etiam inuitus, alioquin à dño poterit occupari. Not. distinctionẽ huius decretalis circa fugientes ad ecclesiã. Item confugientes ad ecclesiam debẽt ibi defendi, præter duas personas, scilicet, latronem publicum, & deuastatorem agrorum & vinearum.

Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

a Canonum.] 17. q. 4. diffiniuit. cap. id cõstituimus. cap. reũ ad ecclesiam. & cap. metuentes.

b Legum.] C. de his qui ad ecc. cõfug. l. præsenti.

c Extrahendus.] etiã Iudęus 1 dum modo absit simulatio. C. de his qui ad eccle. confug. l. 1.

1 De hoc articulo vide quęs paulo antea citaui

d Ad pœnam.] ab omni genere pœnarum interim sunt securi. 17. q. 4. id consti tuimus.

e Puniendus.] pecuniariter dumtaxat vel alia satisfactione pręter pœnã corporalem 17. q. 4. reum. & c. id constituimus.

† al. ita: Super eo tñ.

f Nisi publicus latro.] vt 17. q. 4. sicut antiquit⁹. lex tñ plures personas excipit. in auth. de mã. prin. §. ꝙ si delinquentes. coll. 3. ver. neque. vbi homicidæ, adulteri, & raptores virginũ extrahunt ab ecclesia: sm ꝙ isti, de qb⁹ hic dr̃, sed decre. tm̃ duas ꝑsonas extrahit vt hic: & canõ expressè ꝓstat immunitatẽ raptorib⁹ virginũ. 36 q. 1. de raptoribus. & sic in casu isto derogat illi auth. per ista iura oibus alijs immunitatẽ ꝓstat, nisi ĩ casu ĩ. eo. c. vlt. publicos. n. latrones cuilibet impunè occidere licet, & sine peccato 2 23. q. 5. cum homo. & C. qñ li. vnicuiq; si iudi. se vindi. l. 1. & tales famosi latrones capti in furto, in furca suspendunt. ff. de pęn. capitaliũ. §. famosos. sed si famosus nõ est, tũc iubetur castigari sed nec vitam nec membrum perdit. C. de ser. fugi. auth. sed nouo. Vinc.

† Scilicet Lateraneñ. cap. 46.

2 Hoc dictũ glossæ indistinctè acceptũ, falsum est, de quo teneas qđ tradit B. Thomas 2. 2. q. 64. art. 8. & 3. adde Sotum li. 5. de iust. & iure q. 1. art. 9. & 3. & 8.

g Nocturnus depopulator.] de istis duobus habes C. quando lic. vnicuique. l. 1. cuius verba hæc sunt. & l. 2.

h Canonicas.] signatas in prin. decretalis.

i Compellitur.] 17. q. 4. metuentes. & c. id constituimus. & C. de his qui ad eccle. confug. si seruus.

A Duersus.] Ioãnes And. specificè non summat, sed ꝓ summario dicit sic: Generale ꝯciliũ reperit Lateraneñ. s̄. eo. nõ minus, addens quandã prouisionem in ver. Propter & pœnam. in ver. Quia verò. sed dñs Ant. summat sic: Ciuitatibus ꝑsidentes, & ecclesias collectãtes, ꝑter formã ꝯcilij generalis, sunt excõicandi, nisi satisfecerint infra mensem: & sniæ ab eis latæ sunt nullę, quæ pœnæ transeunt ad successores, & eos sequunt officio deposito. h. d. Sed certè hoc summariũ nõ euacuat radicitus intellectũ cap. Vñ dicit Panor. ꝙ istud c. hẽt principaliter tria dicta. Nã primo repetit Cõciliũ Later. s. eo. nõ minus. & q̃ dã determinationẽ annectit: Scđo ibi, Quia vero. pœnã illius ꝯcilij auget. Tertio: ibi, Cæterum. pœnã illi⁹ ꝯcilij determinat, & extendit ad successores, & hęc diuisio sufficit ꝓ sũmario. Ab.

CASVS. Later. Cõciliũ excõicauit rectores ciuitatũ & aliorũ locorũ, qui admonitione ꝑmissa de grauaminib⁹ illatis ecclesijs ñ satisfacerẽt sm tenorem Cõcilij Later. s̄. eo nõ min⁹. Sed qa nec sic eorũ malitia conquieuit, adijcit in isto ꝯcilio gñali, vt ꝯstitutiones & snię, q̃ à talib⁹, vel đ ipsorũ mãdato fuerit ꝓmulgatę, inanes & irritę habeant, nullo vnq̃ tpe valituræ: verũtñ qa fraus & dolus alicui patrocinari nõ debẽt; nullus rector decipiat vano errore, nec credat, vt ĩ. tps sui regiminis tm̃ sit excõicatus, quasi post illud nõ sit ꝯpellendus ad satisfactionẽ: qa tã ipse q̃ satisfacere recusauerit, q̃ successor ipsi⁹ erit excõicat⁹, nisi ĩ. mensẽ satisfecerit, donec satisfecerit competẽter qa in onere succedit, q̃ substituit in honore. Not. ꝙ laici exactiones ab ecclesijs exigere nõ debẽt. Itẽ dñs Papa omniũ vtilitatibus intẽdit. Itẽ snia vel cõstitutio ꝑ excõicatũ prolata nulla est, nec tractu tpis ꝯualescit, & ita quod ab initio non tenet, nullo tpe conualescit. Item fraus & dolus nemini patrocinari debent. Item snia excommunicationis transit in alium, in quem lata non fuit: sed hoc est quia ille successit in vitium. Item qui succedit in honore, succedere debet in onere.

† Cap. 3. tit. de censibus, in 4. compi. Vide q̃ citatur s̄. in ca. non minus. eo tit.

† Lateraũ. concil. sub Alexan. iij. cap. 19.

respõdentes iuxta sacrorum statua canonũ[a], & traditiones legũ[b] ciuiliũ, ita duximus distinguendum: ꝙ fugiens ad ecclesiã, aut liber, aut seruus existit. Si liber, quantumcunq; grauia maleficia perpetrauerit, nõ est violẽter ab ecclesia extrahẽd⁹[c]: nec inde dãnari dẽt ad mortẽ, vel ad pœnã[d], sed rectores ecclesiarũ sibi obtinere debẽt mẽbra & vitam. Super† hoc tamen ꝙ iniq; fecit, est aliàs legitimè puniẽdus[e]: Et hoc verũ est nisi publicus latro[f] fuerit, vel nocturnus depopulator[g] agrorum, qui dum itinera frequentata, vel publicas stratas obsidet aggressionis insidijs, ab ecclesia extrahi põt, impunitate non præstita, secundũ canonicas[h] sanctiones. ¶ Si verò seruus fuerit, qui confugerit ad ecclesiam: postq̃ de impunitate sua, dñs eius clericis iuramentũ præstiterit, ad seruitiũ domini sui redire cõpellitur[i] etiam inuitus: alioquin à dño poterit occupari.

¶ Idẽ ex concilio generali. †

¶ Clerici non debent necessitatibus, seu vtilitatibus ciuitatum, seu aliorum locorum, etiam vbi laicorum nõ suppetunt facultates, subuenire nisi prius, Romanus Pontifex consulatur. hoc primo. Sententia & constitutiones editæ à laicis collectantibus ecclesiam, sunt ipso iure irritæ, nec vllo tempore conualescunt. hoc secundo. Rectores excommunicati ob grauamina præmissa, remanent excõmunicati, etiam post depositum officium: nihilominus excommunicati sunt successores, nisi satisfecerint infra mensem. hoc tertio. h. d. ad maiorem declarationem, & pro nouitijs.

CAP. VII.

ADuersus† Consules & rectores ciuitatũ vel alios, qui ecclesias & ecclesiasticos viros, talijs seu collectis, & exactionib⁹ aliis aggrauare nitunt, volẽs immunitati ecclesiasticę Lateraũ.[k] † conciliũ prouidere, pręsumptionem huiusmodi sub anathematis districtione ꝓhibuit; trãsgressores & fautores, eorũ, excõicationi[l] subiacere ꝑcepit, donec satisfactionẽ impenderint cõpetentem. Verum si qñ fortè episcopus simul cũ clericis, tantam necessitatem, vel vtilitatẽ perspexerit †, vt absq; vlla coactione ad releuandas vtilitates vel necessitates cõmunes, vbi laicorum non suppetũt facultates,

† prospexerint.

K Lateraũ. concilium.] s̄. eo. non minus. cuius verba hic inferius ponuntur. B.

l Excommunicationi.] scilicet, post admonitionem. s̄. eo. non minus.

a Propter imprudentiam.] ab hoc loco vsque ad finem additur prædicto concilio Lateran.
b Mandato.] simi. s. de procu. consulti.
c Tempore valituræ.] sic ergo patet q̄ snia tpe ex cõicationis lata; nulla est. j. de hære. excõicam⁹. §. credentes. nec ẽt anu⁊lle scere põt, vt hic patet imò & si detegatur post sniam, q̄a aliqs fuerit publice excõicat⁹, retractat snia. s. de re iud. ad ꝓbãdũ quia hæc exceptio i qualibet parte litis põt opponi s̄ d̄ exc. exceptioné imò nec priuilegium ipsorũ valet. 3. q. 4. nullus.

[Glo. seq. recitatur per obiectionem, de lege curatores, &c. & soluit.]

d Infra tp̄s] & ita est hic argu. q̄ iudex post offi iũ depositũ cõueniri põt: & hoc iõ, q̄a cõuenit d̄ malesicio qd̄ cõmisit i ipso officio: secus si cõueniret ex ꝯtu: nã administratores ciui tatũ, & tutores, & curatores, nõ ꝯueniunt post depositũ officiũ ex ꝯtu, quẽ fecerunt nomine ciuitatis vel pupilli. ff. d̄ admi. re ad ciuit. pt. curatores. §. i cũ. & C. de admi. tut. cũ qdã. ff. de eui. illud §. 1. sed ex malesicio ꝯuenit deposito officio. 1. q. 1. iubemus. & legib⁹ sc quẽ: ib⁹, ad finẽ qõnis. & illa lex. C. ad le. Iul. r petun. iube m⁹. tñ ꝓcurator negotiorũ bñ conuenitur deposito officio. ff. de procu. procurator qui ꝓcuratione.

[Glo. seq. recitat p obiectio. & solu. in fi ne obijcit & soluit.]

e Successorem.] & ita delictũ p̄decessoris p̄iudicat successori. sed hoc nõ ẽ verũ: imò ẽ ꝓpriũ delictũ, ex quo ipsũ non purgat, q̄a cõsensit, & sic incipit esse propriũ delictũ, vñ punitur eadẽ pœna cũ p̄decessore, sic s. vt li. nõ cõte. c. 1 i fi. Præterea cũ iste generalis successor habeat, si succedit in vitium, eadẽ snia ligat. ff. de diuer. & tẽpo. p̄scri. cũ hæres & vitia à maioribus cõtracta perdurãt. C. de acq. pos. vitia. ff. de acqu. poss. Pomponius. §. 1. & facto auctoris successio damnat hęredis 1. q. 1. ciiõ turpẽ. tñ iste successor q̄a prius cõicauit ei i crimine, statim fuit excõicat⁹ post ambitionẽ j. de seu. excomm. nuper. & c. si cõcubinæ. Sed cum ille iudex nõ excõicat expresso nomine, quare statim nõ trãsit ad successorem s. de offic. deleg. q̃m Abbas. & s. de offi. ordi. pastoralis: Rñdetur, i hoc prouenit ex delicto. vnde non descendit statim ad alios. 24 q. 3. si hæres sed datur tẽpus infra quod purget illud vitium: quo elapso nisi hoc fecerit, præsumitur consentire. 1. q. 1.

† duxerint

† In cõcilio pertius legẽt ita: q̄ ab excõicatis modi, &c.

† Perperã in pluribus exẽplarib⁹, p̄ter in recẽtioribus legit, patenti s, si sensus exigat, quasi, vt est in cõcilio & in antiqs codicibus.

† Secundum Tancre. & glos. Io. An.

subsidia duxerit † p ecclesias conferenda: p̄dicti laici humiliter & deuotè recipiant cũ gratiarũ actione. Propter imprudentiam a in quorũdã, Romanus Pontifex prius cõsulatur: cuius interest cõmunibus vtilitatibus ꝓuidere. ¶ Quia verò nec sic quorũdam malitia contra Dei ecclesiam conquieuit, adijcimus, vt constitutiones, & sententię, quæ † a talibus, vel de ipsorũ mãdato b fuerint promulgatæ, inanes & irritæ habeantur, nullo vnquam tpe valiturę. c Cæterũ, quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, nullus vano decipiat errore, vt infra tp̄s d regiminis sustineat anathema, quasi † post illud non sit ad satisfactionis debitum cõpellẽdus. nã & ipsum, qui satisfacere recusauerit, & successorẽ e ipsius, nisi satisfecerit infra mensẽ, manere decernim⁹ ecclesiastica censura conclusũ, donec satisfecerit competẽter: cum succedat in onere, q̄ substituit in honore.

constat, quia ex quo succedit in honore, debet succedere in onere, vt dicit in fine. Ber.

Quia plerique.] Primo ꝓhibet. Secũdo pœnam imponit contra facienti ibi, Quod si. Tertio superiori negligenti pœnam comminatur ibi, Superior autem, Abb. Sic.

¶ Idem in eodem. †

¶ Prælati plus debito subditis extorquentes prætextu procurationis vel alterius seruitij impensi legato vel alteri, illud restituent, & tantundẽ pauperibus erogabũt.

CAP. VIII.

Quia † pleriq; p̄lati, vt procurationẽ aut seruitiũ aliquod impendant legato vel alij, extorquent a subditis, q̄ soluant, & in eorum damnis lucra sectantes, quęrunt prædam, potius quam subsidium in subiectis, id de cętero fieri prohibemus. Quod si quis fortè præsumpserit, & sic extorta restituat, & tantundem cogatur pauperibus elargiri. Superior aũt, cui fuerit querela deposita, si negligẽs fuerit in huiusmodi executione statuti, canonicæ subiaceat vltioni. †

¶ Gregorius ix. Astoricẽn. †

¶ Ecclesia non consecrata, in qua diuina officia celebrantur gaudet immunitate.

CAP. IX.

Ecclesiæ, in qua diuina mysteria cele-

CASVS. Aliqñ contingit, q̄ epi & alij p̄lati, vt ꝓcurationẽ vel aliud seruitiũ impendant legato vel alij, plus extorquẽt à subditis, q̄ soluant legato vel alij: & sic in aliorũ dãnis lucra sectãt, ꝓhibet ꝯciliũ, ne de cętero hoc fiat qd̄ si qs forte ꝯ p̄sũ pserit, sic extorta restituat: tãtũdẽ de suo cogat pauperib⁹ elargiri, & si de hoc ad superiorẽ querela puenerit, & negligens fuerit in h̃mõdi statuti executione, canonicę subiaceat vltioni. No q̄ cũ dãno alteri⁹ nemo lucrũ q̄rere dẽt. Itẽ si aliqs exigit idebitũ à suis subditis, dẽt illud restituere, & tãtũdẽ pauperibus erogare. Itẽ prælatus negligẽs puniendus est.

[Glo. seq. signat ꝯ riũ, ponit solu. Ioan. quã reprobat, & demum soluit.]

f Pauperibus.] j. de cẽsi. ꝓcurationes. ꝯ i fi. vbi dr̄, q̄ illud dari debet ecclesię, à qua illud accepit, & hic datur pauperib⁹. Solu. hic ignoratur quãtũ q̄libet ꝯtulisset: & iõ iubet dari pauperib⁹, vt dixit Io. Sed hæc solutio nõ ẽ vera, q̄a sicut restituit sic extorta vltra q̄ debuit, ita põt eisdẽ à qb⁹ recepit, tãtũdem dare: & ita nõ ẽ verũ qd̄ dicit Io. q̄ ignorat quantũ q̄libet, cõtulisset, q̄a inde põt fieri scriptura, & q̄libet scit quãtũ dedit: vñ dicas, q̄ illud c. ꝓcurationes. loquit de alio casu, scũ p̄latus visitat ecclesiã sibi subiectã. si tunc exigit plures ꝓcurationes q̄ sint dies, qb⁹ ibi morat, grauius excedit, q̄ in p̄sẽti casu, & pl⁹ grauat ecclesiã, & dr̄ tunc cõmittere crimẽ concussionis, vnde posset puniri in quadruplum. 2. 18. dist. q̃ñ quidẽ, in fi. & 1. q. 7. sancimus. & 23. q. 1. militare, quod optimè dicit hic, q̄a tamq̄ calumniator & cõcussor talis puniri debet: sed in hoc cap. ꝓcurationes. punit illos pœna dupli in casu isto non ita excedit crimen cõcussionis, quia à nullo exigit vltra q̄ soluat, sed facta coactione plus recipit. Sufficit ergo istis, vt recipiãt quod vltra dederũt: & ille in pęnã sui tantundẽ soluat pauperibus. simile j de Iudæis, ad liberandam.

Ecclesiæ.] Primo ponitur dictum. Secundo ratio dicti ibi, Quia Abbas.

† Scilicet concilio Lateran. ca. 34.

† Cap. 4. tit de cẽsi. in 4. compilatio. Et vide Felynũ in c. irrefragabili. §. cęterum. j. de offi. ord.

† Vide notata per Bar. i l. q̃d ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui no. infam.

† Astorẽsi. epo Senonẽ. epo. Cõtius.

† Vide Syluestrũ in sũma verbo, imunitas. 1. q. & Couar. loco citato. in c. seq.

2 Sub quo ẽ rei persecutio & tñ triplũ fit pœnę. quod dicit vt not. 1. q. 7. in eum.

CASVS. Aliqua ecclesia nondum est consecrata, tamen diuina officia celebrantur in ea: quæritur, vtrum censeri debeat eodem priuilegio, ac si esset consecrata: & rñdetur, ꝙ licet nondum sit consecrata, nullo iure adimitur priuilegium immunitatis: quia ex quo diuinis officijs est dedicata, si est temerarijs ausibus quorumlibet ꝓfananda. Not. ꝙ ecclesia nō consecrata, priuilegium habet immunitatis ꝓpter diuina officia quę celebrantur in ea.

e In eo, in quo delinquit.] sic ī. de temp. or. litteras, & ī. de iur. p it. pastoralis. cū suis concordantijs.
f Frustra legis.] j. de vsuris, quia frustra. j. de sentent. excommu. in audiencia. ff. de minoribus. l. auxilium. in fine.

brantur [a] licet adhuc nō extiterit consecrata, nullo iure priuilegium immunitatis † adimit: [b] quia obsequijs [c] diuinis dedicata, † nullius est temerarijs ausibus profananda.

¶ Idem Toletano & Compostellano Archiepiscopis.

¶ *Qui sub spe immunitatis in ecclesijs vel cæmiterijs delinquunt, immunitate non gaudent.*

CAP. X.

IMmunitatē † ecclesiasticam: & inf. ¶ Nonnulli impunitatem suorum excessuū, per defensionē ecclesiæ obtinere sperātes [d] homicidia, & mutilationes membrorū, in ipsis ecclesijs, vel earum cæmiterijs committere non verentur: qui, † nisi per ecclesiā, ad quam cōfugiunt, crederent se defendi, nullatenus fuerant cōmissuri: & infra. ¶ Cū in eo, in quo delinquit, [e] puniri quis debeat: & frustra [f] legis auxilium inuocet, qui cōmittit in legem; Mandamus, quatenus publice nūcietis, tales nō debere gaudere īmunitatis priuilegio, quo faciunt se indignos. [g]

TITVLVS L.

Ne clerici, vel monachi secularib negotijs se immisceant.

¶ Ex concilio Maguntino. †

¶ *Enumerat concilium multa secularia negotia, a quibus iubet clericos & monachos abstinere. Et sunt xiiij. si rectè enumerentur.*

† emunitatis
† dicata.

a Celebrantur.] ex hoc videtur, ꝙ si adhuc ibi nō sunt diuina officia celebrata, nondum gaudeat priuilego illarum, in quibus celebrantur diuina, quia nondum plenè dedicata videtur diuinis obsequijs: vnde sacrilegiū ibi non diceretū cōmitti, nec debet aspergi ꝓpter hoc: quia nullum diuinum officium fuit ibi celebratum: aspergi tamen debet si aliquid turpe ibi factū est, antequā ibi celebretur.

† Vide Couarru. lib. 2. variar. resol. ca. 20. & Remigiū de Gōnictra de immu. eccle. in §. fallentia, vbi plenissime de materia hui⁹ decretalis.

b Adimitur.] sic ergo patet, ꝙ ecclesia non consecrata eodem gaudet priuilegio, quo & consecrata. i. ratione diuini officij quoad priuilegium immunitatis: vndè si cuiuscunque semine vel sanguine fuerit polluta debet aqua exorcizata lauari, antequā celebret in ea. ī. de consec. eccle. uel alta. c. ul. & de consecra. dist. 1. ecclesia. & cōfugientes ad ipsam priuilegium immunitatis, ac si consecrata esset, habebunt. ī. eo. inter alia. cum suis concordan.

† al item: quę, nisi p ecclesiā, ad quam fugerit, &c. sed in magis vetustis, & emendatis hꝭ vt ē impressum.

c Obsequijs diuinis dedicata.] quicquid. n. Dño consecratur, sanctum sanctorum erit Dño. 12. q. 2. nulli licet. vñ ad usus ꝓfanos & ad humanos redire non dēt. ī. de rerum perm. mancipa. & ī. de reli. do. c. ad hæc.

1 Concor. l. pen. cū not. ff. de testam. mi. & ēt hospitalia. l. oia priuilegia. C. de episc. & cler.

IMmunitatem.] Diuiditur: quia primo ponit dictum. Secundo ratio dicti ibi, Cum autem in eo. Abbas.

CASVS. Quidam in ecclesijs vel cœmiterijs earum, committunt aliquādo homicidia, & alia maleficia, sperantes obtinere ibidem impunitatem suorum excessuum, quos nullatenus commisissent, nisi per ecclesiam ad quam confugiunt, crederent se defendi: quęritur an isti debeant, ab ecclesia defendi? Rñdet Papa cum in eo qs puniri debeat, in quo peccauit., & frustra legis iplorat auxilium, qui contra legem delinquit, mandat Papa ꝙ tales publicè nuncietur nō debere gaudere immunitatis priuilegio, quo faciūt se indignos. Not. ꝙ qs puniri debet in eo in quo peccauit. Itē qui offendit canonē, beneficiū illius impetrare nō potest. Item ipso facto amittit qs priuilegiū. Item non debet quis offendere illum à quo sperat auxilium.

d Sperantes.] nemo enim sub spe veniæ peccare debet. j. de cler. excom. mini illud. & de conse. di. 4. quando quis. qa facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi. 23. quæst. 4. est iniusta. & ī. de vit. & ho. cler. vt clericorum.

[Glos. ista inducit hoc capitulum contra Hugonem, & signat contrarium, & sol. in fi. quærit. & respondet.]

g Quo faciunt se indignos.] & meritò quia non iure ad supplicandum debet admitti vbi committere sacrilegium nō expauit. 17. q. 4. frater & coepiscopus. & ca. sequen. vnde sumptū fuit. idē dicit lex. quō illis qui in ecclesia scelus studuerunt perpetrare, permittimus aliquod auxiliū ex terminis ecclesiasticis inuenire. in Auth. vt lic. ma. & auiæ. § qa verò. coll. 8. Et ē hoc contra H. qui dicit super illo c. frater. & coepiscopis ꝙ & isti debent habere immunitatis priuilegium, si confugerint ad ecclesiā [a] & nisi satisfecerint non admittuntur postea ad supplicandum, idest orādum in ecclesia. & pro eo est. ī. eo. inter alia. vbi tantum di zp. rionæ ex. ipiū tur. 17 q. 4. sicut antiquitus: vbi canon tantum publicum latronem excipit. & ita hic contradicit prædictis iuribus proximis, & Hug. Dicas quod non contradicunt, quia illa decre. inter. & omnia illa iura, quæ illud dicunt intelliguntur quando confugientes ad ecclesiam non deliquerunt in ecclesia vel cœmiterijs. sed alibi, vnde ecclesia præstat tunc eis immunitatem. Et Hug male dixit, quod isti non habebant immunitatem ab ecclesia, quia reddiderunt se indignos eius præsidio. & si fuerunt stulti in culpa sint sapientes in pœna 38. dist. c qui ea. Sed quare publicus latro & depopulator potius extrahūtur ab ecclesia, quā alius malefactor, qui forte est deterior? Quia plurimum interest illos puniri quā alios malefactores: cum pluribus exitia cogitent. quā alij. 23. q. 3. est iniusta.

† Extat in cōcilijs editis in cōcil. Maguntiaco sub Carolo Magno c. 14. & in synodo Maguntina sub Rabano archiepō c. 1 [illegible] ferūt Burch lib 8. decr. c. 90. & Iuo par. 7. c. 10 & c. 1. eo. tit. in 1. compilatio.

a Qualiter vera esse potest opinio Hug. vide hic p Hos. & Io. An.

NE CLERICI VEL MONACHI
sæcularibus negotijs se immisceant.

¶ Supra visum est, de his quę clericis competunt: nūc autem de prohibitis est videndum secundum Doctores. vel continuat ad titulū proximè præcedētē sic; qa supra tractatū ē de immu. eccle. & clericorū, ne forte ob hanc immunitatē clerici vel monachi superbirēt, & arbitrarent sibi oia licere, merito subij itur hæc rubrica; per quā ostenditur, quod non debent se immiscere secularibus negotijs. Abbas.

De hac materia habetur 88. distinctio. & 21. quæstio 4. 32. quæstio. vltim. & de pœn. per totum. & 86. distin. c. vltimo.

MVlta.] CASVS. In capitulo isto enumerantur quædam negotia causa exépli, a quibus debent clerici, & monachi, & moniales omnes omnino abstinere: De quibus ait Apostolus: Nemo militans Deo, debet se negotijs secularibus immiscere. Nota quod causæ miserabilium personarum ad ecclesiá ptinent. Item iusta & honesta negotiatio licita est clericis: & hoc intellige, cú nó habêt sufficiens beneficiú. Ité canes vel aues ad venandú habere non debent. Ité nemo militans deo, secularib. negotijs se imiscere dêt.

CAP. I.

MVlta sût negotia sæcularia, de quibus pauca [a] perstringamus, ad quę pertinet omnis carnalis concupiscêtia. Quicquid plus iusto appetit [b] homo, turpe lucrum est: Munera [c] iniusta accipere, vel etiam dare [d] pro aliquo sæculari quæstu, pretio aliqué códucere: [e] Contentiones, vel lites, [f] vel rixas [g] amare. In placitis secularibus [h] disputare, excepta defensione orphanoru [i] aut viduarum: Conductores [k] sæcularium rerum, aut procuratores [l] esse: Turpis verbi vel facti esse ioculatoré, [m] vel iocum sæcularem diligere: Aleas [n] amare: Ornamentum [o] inconueniés ppositio suo quærere: In deliciis [p] viuere velle: Gulam & ebrietatem sequi Pondera [q] iniusta, vel mensuras habere: Negotiú iniustum exercere: Nec tamen iustum negotium est † contradicendum ppter necessitates diuersas: quia legimus sanctos Apostolos [r] negotiatos † fuisse: & í regula beati Benedicti præcipitur prouideri per quorum manus negotia monasterij procurentur: Canes [s] & † aues sequi ad venandum: & omnib. qbuslibet causis supfluis itéresse. Ecce talia, & his similia, ministris altaris Domini, necnon & monachis omnino côtradicimus: de quib. ait Apostolus. Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus.

¶ Eugenius Papa Lucan. † episcopo.

¶ *Clerici non debent esse ministri vel procuratores laicorum, quod si contra fecerint, & deprehendantur in fraude, non subuenitur eis ab ecclesia.*

CAP. II.

SAcerdotibus † & clericis tuis denúcies publice, nę ministri laicorú fiant, nec in rebus eorú procuratores existant. Quod si postmodum facere pśumpserint, & occasione ipsi⁹ administrationis propter pecuniariam causam deprehendantur in fraude, indignú est eis ab ecclesia [x] subueniri, per quos constat in ecclesia scandalú generari.

a Pauca.] vt eorú exéplo omnia similia caueantur, & exépli causa pauca sunt exprimenda. 25. dist. cap. vnum orarium. §. criminis appellatio. 24. q. 5. de Ligurib⁹. & ff. ad l. Aql. ita vulneratus. §. vlt. sic in vni dr, omnib⁹ intelligitur esse dictum. 61. dist. miramur. & de pęnit. di. 1. nunc autem.

b Appetit.] 32. q. 4. origo.

c Munera.] 14. q. 4. clerici. c. quicunque. 11. q. 3. nó licet. & 18. dist. quoniam quidem.

d Dare.] 14. q. 5. non sane.

e Conducere.] ad peccandum. qd non licet. 22. q. 4. si ad peccatú. vel p sæculari quæstu prohibito clericis: quia nec per se, nec per alium licet. 98. dist. negotiatoré. & cap. fornicari.

f Lites.] 11. q. 1. te quidé. & quia criminibus materia creare noscuntur. C. de iud. properádum in principio.

g Rixas.] 46. dist. §. 1. & in alijs per totum.

ADDITIO. Et nota, quod secundum Petrum & Ioannem contentiones in verbis, lites in iudicijs, & rixæ in factis consistunt.

h Secularibus.] ī. de postulando, clerici.

i Orphanorum.] 88. dist. cap. 1. & in alijs pluribus capitulis.

K Conductores.] si tamen conductori si cedút, bene possunt in conductione remanere. ff. de decu. l. decurio. 1 arg.

l Procuratores.] in negotijs sæcularibus. sed p ecclesiasticis possunt in auth. de sanct. episco. §. alium colla. 9. & 21. q. 3. credo & cap. Cyprianus, & ī. cap. proxi.

m Ioculatorem.] 46. dist. clericum scurrilem.

n Aleas.] 35. dist. c. 1. & vlt. & in auth. de sanct. episc. §. interdicim⁹. coll. 9. & ī. de vi. & ho. cleri. clerici 2.

o Ornamentum inconueniens.] 21. q. 3. c. 1. & 2. & 3. & ī. de vita & honest. clerico. clerici.

p In delicijs.] 35. dist. ecclesiæ principes.

q Pondera.] ī. de empt. & ven. vt men suræ.

r Apostolos.] Paulum scilicet 21. q. 1. cap. 1. in fine.

s Canes.] ī. de cleric. ven. cap. 1. & 2. & 86. dist. qui venatoribus, & cap. Esau. & cap. an putatis.

t Nemo militás.] 21. q. 3. c. 1. 2. & 3. & ī. eod. sed nec.

SAcerdotibus.] Si clerici ministri vl procuratores laicorú deprehédunt in fraude, nó debet eis ab ecclesia subueniri. hoc dicit. Primo ponit phibitionem. Secúdo pœnam in transgrediétium: ibi, Quod si. Abbas.

CASVS. Quidam clerici publicè administrabát negotia laicorú, & eorum procuratores fiebant: mandat Papa diœcesano epo vt eis publicè denunciet, ne de cetero hoc faciant: qd si postmodum pśumpserint, & in administratióe, pter causá pecuniariá in fraude dephéśi fuerit, ab ecclesia nó subueniretur eisdem, cum ex hoc scandalú contingat in ecclesia generari. Nota, q clerici non debent esse pcuratores laicorú, nec gestores negotiorum ipsorum. Ité q scandalum facit ecclesiæ, eius pśidio se reddit indignum.

u Procuratores.] sic ī. c. proxi. sacris enim Dei sacerdotes vacare oportet assiduè. 31. di. sacerdotib⁹. & ff. de arb. non distinguemus. §. 3.

[Glo. seq. reddit rationem: ponit opinionem quá reprobat, & huic literæ dupliciter respon.]

x Ab ecclesia.] quia se fecerunt indignos ueniendo ɔ ipsius prohibitionem, administrationem sæcularé recipiendo: & frustra legis implorat auxiliú, q committit in legem. sic ī. tit. prox. c. vlti. sit ex hac litera sumút quidá arg. q laicus auctoritate huius canonis, possit clericum occasione administrationis capere, cessante priuilegio clericali: qd est falsum: q a phibiti sút laici clericos auocare à diuinis officijs 21. q. 3. Cyprianus. & 88. d. c. vl. vnde si ɔtfecerint, nó debet ex delicto pprio commodum reportare. arg. 16 q. 1. legi. & ff. de dona. inter vi. & vxo. l. 3 §. 1. & ff. de reg. iur. noui fraudant. §.

† al. ita: est eis contradicendum, &c.

Act. c. 20.

† negotiatores.

† Sequitur: q phibetur côducere quidam, si iure succedit in côductione, remanet in ea, qd in omnibus firmiter seruádú est. Ioan. And.

a Concor. l. 3. & ibi glo. C. de reli. & sum. fu. & in l. 3. §. milès. ff. de re mili.

† Vel

1 ad Timoth. 2.

† Luceń. Lucæ. Lué. in omnibus Vaticanis.

† Cap. 8. contin. in 1. compilat. & post concil. Lateraneń. sub Alexan. iij. par. 26. c. 17. Et vide Federicum de Sen. côsilio. 260. incip. quid si clericus.

nemo. ff. de furt. itē; fullo. §. sed nemo. & vnde sūt puniendi, priuilegium habere non debent 24. q. 1. didicimus. intelligo ergo, quod tali clerico nō subuenitur ab ecclesia postquā legitimè admonitus est, vt hic dicit in princ. cū p hoc delicto cōmonit⁹ tertiò, ab ecclesia fit alienus, si non desistat ar. j. de sent. exc. in audientia. Vel verius non debet ei ecclesia subuenire in fraude commissa in administratione, i. ec pecunia, nec alio auxilio. cum alias ecclesia teneatur clericos defendere ab oppressionibus laicorum.

† Eodē modo hr̄ in antiquis codicibus, & post conci. Latera. par. 27. c. 2. & c. 2. eo. tit. in 1. compilat.

Alexan. iij. in concilio Turoneñ. †

¶ *Religiosi professi exeuntes ad audiendas leges vel physicam, nisi infra duos menses ad claustrum redeant, excommunicati sunt: & in nulla causa patrocinari possunt. & in choro, & in capitulo, & ceteris erunt vltimi: & sine dispensatione Papæ non promouentur.*

Non magnopere.] diuiditur in tres partes: In prima ponit factū reprehensibil. Secundo id fieri prohibet. ibi, Vnde. In tertia quadruplicem pœnā imponit. ibi, Si vero. Abb.

CASVS. Quidam regulares audiunt physicales cōfectiones, ut cōsuleret fratribus infirmis: audiūt etiā leges, ut negotia ecclesię fratrum melius pertractare; Sed quia huiusmodi regulares mundanis actionib⁹ inuolui nō debēt, statuit cōciliū Turonē. ut nullus post factā i aliquo loco professionē, ad physicā uel leges mūdanas legēdas permittatur exire: qd si fecerint, & infra duos mēses ad claustrū suū n̄ redierint, sicut excōicati ad omnibus euitentur, & in nulla causa, eorum patrocinium admittatur; cum autem redierint, vltimum locum inter fratres in capitulo, & in mensa, & in omnibus alijs habeant, & spem totius promotionis amittant, nisi misericordiam sedis Apostolicæ fuerint consecuti. Nota, quòd ipso iure sunt excommunicati regulares, qui phisicam & leges audiunt: & cum talibus solus Papa dispensat, ut ad honores promoueantur.

† Præter Doctores hic ui de Inno. in c. firmit. j. s. de sum. Tri. & fi. cat. & Archi. in c. non dicatis. 12. q. 1. adde citata j. eo. titu. a. sup. r specula.

CAP. III.

Non † magnopere antiq hostis inuidia. & inf. ¶ Inde nimirū est, quod in Angelum lucis se more solito trāsfigurās, sub obtētu [a] languentiū fratrum cōsulendi corporib. & ecclesiastica negotia fidelius pertractandi, regulares quosdā ad legēdas leges, & confectiones physicales pōderādas, de claustris suis educit. Vnde ne occasióne sciētiæ, spirituales uiri mūdanis rursus actionibus inuoluātur: Statuimus, vt nulli omnino post votum religionis, & post factam in aliquo loco religioso professionem, ad physicam leges vè mundanas legendas permittantur exire. ¶ Si verò exierint, & ad claustrum suum infra duorū [b] mensium spatium non redierint; sicut excōmunicati ob omnib. euitentur: & in nulla causa si patrociniū pręstare voluerint audiantur. reuersi autem in choro, capitulo, mēsa, & ceteris vltimi fratrū existāt, & (nisi forte ex misericordia [c] sedis Apostolicæ) toti⁹ spē promotionis amittant.

¶ Idem † in concilio Lateranen.

¶ *Clericus generalis procurator vel iustitiarius principis sæcularis deponendus est: & si religiosus est, grauius punietur.*

CAP. IIII.

Sed nec procurationes † villarum, [d] aut iurisdictiones etiam sæculares

a Ol tenu.] argumen. quod prætextu siue compensatione boni, malum non est faciendum. 1. quæst. 1. non est putanda. 14. quæst. 5. fortè. & 27. quæst. 1. nou. 2. si tu abstines. & infra de usu super eod. 32. quæst. 4. sicut sanctius. 22. quæst. 2. primum ne quis arbitretur argumen. contra. 1. quæst. 3. quod prædecessor. 33. quæst. 5. tunc saluabitur. j. de iureiuran. peruenit. Solu. multiplex est recompensatio. quandoque enim recompensatur minus malum, vt maius euitetur: & hæc compēsatio penitus inhibetur. 14. distin. quod ait nisi fortè in vna & eadem persona. 13. distin. cap. 1. & 2. & 33. quæst. 2. si quod uerius. Quandoque malum compensatur propter sequelam alicuius boni, ut cum quis committit furtum vel rapinam, ut pascat pauperes, 1 uel subtrahit debitum uxori causa continentiæ. uel facit contra uotum, uel contra matrimonium, ut aliqua efficiatur Christiana, omnis talis compensatio inhibetur, vt in primis concordant. & 30. quæst. 1. nosse 33. quæst. 5. si dicas. 32. quæst. 4. sic non sunt. Quandoque compensatur damnum corporale propter bonum spirituale, & hæc compensatio prohibetur. 55. distin. si Euangelica 2 quandoque compensatur damnum corporale propter bonū corporale, vt cum fęmina amittit florem virginitatis, videlicet: vt ei recōpēsetur in fructu sobolis, hoc non reprobatur, sed laudat, vt 33. quæst. 5. tunc saluabitur. Quandoq; relaxatio iuris ecclesiastici recōpensat per acquisitionem aliorū: & hoc similiter admittitur. 23. q. 4. ipsa pietas versic. item si inquiunt Donatistæ. Quādoq; illicita cōmunio alicui⁹ recompensatur per acquisitionem plurium. 2. quæst. 1. multi. 11. quæst. 3. antecessor. & cap. quod prædecessor. vel potest dici, quod primum verū est: Secundum sic exponitur sub compensatione bona malum non est faciendū, id est, illud quod est de genere mali, quod alias esset malum nisi canonis auctoritate excusaretur, vt patet per cōtraria signata.

1 Et licet talis non habeat animū lucrandi, cōmittit furtū quia species lucri est ex alieno largiri. ff. de fur. si pignore. §. 1 uenot 14. q. 5. ca. forte Ioan. And.

2 Vide tñ distinctionem quam hic affert. Io. An.

† Scilicet Alex. iij. in cōci. Later. ca. 12. §. sed nec procurationes. & c. 3. eod. tit. in 1. compilat.

b Infra duorum.] verba ista habel is. j. eo. c. vlt. vbi de hoc. [Gl. seq. signat cōtrarium & dupliciter soluit.]

c Misericordia.] nota, quod abbates, uel episcopi cum talibus dispensare non possunt. arg. contra j. de sent. excom. cum illorū. in fi. sed hoc ad certiorem aliorum & cautelam statutū fuit, uel quo ad dignitates hoc intelligitur. 3 Ber.

† procuratores.

Sed nec.] Panormitanus intelligit hoc capitulū in pœna excommunicationis, & non depositionis. Diuiditur; Nam primo ponit opinionem. Secunda pœnam transgredientium ibi, Si quis autem. Abbas.

CASVS. Quidam clerici circa negotia sæcularia, & sub sæcularibus uiris plus debito intendebant, & eorum iustitiarij fiebant, statuit concilium Lateranē. quod nullus clericorum talia de cętero exercere præsumat; Si quis uerò contra hoc uenire præsumpserit, ab officio ecclesiastico fiat alienus: pro eo quod ministerio clericali neglecto, ut sæcularibus placeat, fluctibus sæculi se immergit, contra doctrinam Apostoli dicentis. Nemo militans Deo se negotijs sęcularibus implicet. Et si quis religiosorum aliquid prædictorum ausus fuerit attentare, seuerius castigetur. Nota, quod clerici iustitiarij sæcularium principum esse non debent. Item admonitio præcedere debet uindictam, ut in prædictis capitulis patet, & hic. Item dignitas personæ aggrauat peccatum.

d Villarum.] 16. quęst. 1. de pręsentium. 21. quæst. 3. capit. 12. & 3. & supra eod. cap. 1. 2. & 3. cum concordantijs ibi positis.

3 Host. contra, cum expressè & specialiter prohibitū sit. & c. cū illorū. uerum est in suo casu, & facit qd̄ dicā de eo, qui furti. or. re. c. 2. in fine. Ioan. And.

a Nemo.]

a Nemo.] s. eo. cap 1. & 21. q. 3. c. 3. c. 2. [Glo. seq. arguit, & remittit.

b Districtius.] arg. quod dignitas personæ aggrauat peccatũ. 32. q. 5 q. videtur. s. de iureiuran. cum quidã. vbi de hoc. & 40. dist. homo Christianus. & 25. q. 1. nulli fas.

ADDITIO. Vide pro hac materia c. fi. eo. tit. lib 6. cum ibi notatis.

e Præpositi secularis.] s. eod. cap. proxi. & s. de vit. & honesta. clericor. c. clerici.

c Excõmunicationi subiaceat. & sic videtur, quod sit canon latæ sententiæ. s. tit. proxi. c. non minus.

CLericis.] Sunt duo dicta. Secũdum ibi, Iubemus. Abbas Siculus. CASVS. Statuit Toletanum conciliũ, quod clerici iudiciũ sãguinis exercere non audeant: vndè & hic prohibet Papa, ne clerici per se, vel per alios mẽbrorũ trũcationes faciant, nec iudicẽt inferendas: & qui contra fecerint, hon rẽ & locum amittant. Item nullus sacerdos officiũ vicecomitis, vel secularis præpositi habeat: Si quis contra hæc venire præsumpserit, & communitus non destiterit, nouerit se excõicatum. Not. quod clericus iudiciũ sanguinis exercere non debet. Item admonitio præcedere debet vindictam.

c Concilio Toletano.] 23. q. vltim. his à quibus. i. eo. sententiam. i. de rapt. in archiepiscopatu. & 24. q. 3. illud sanè.

[Gloss. seq. docet quomodo prælati per alios causas sanguinis audiunt. in fine quærit, & soluit.]

d Aut iudicent.] per se quidem iudicare non debet prælatus aut clericus quicunq; qui habet iurisdictionem, vel ipsemet inferre, vel consiliũ dare, aut sententiam dictare, nec etiam inter esse. i. eo. sententiam. quia efficeretur irregularis, & deponeretur. i. de excel. prælato. ex litteris. & hic. Debet ergo prælatus habens iurisdictionẽ tpalem committere generaliter alicui laico, vt faciat de omnibus malefactoribus vindictam, iuxta illud, Homicidas & maleficos, non patiaris viuere. 23. q. 5. rex debet. si homicidiũ. qui malos homicidas. quoniã multa licent in genere, quæ nõ licẽt in specie. s. de offi. ord. si sacerdos. & 8. q. 1. quid autem. de cõse. distin. 2. non prohibeat. & si ex mandato generali aliquos interficiat, non imputaretur ei. 23. q. 5. de occidẽdis. argu. 2. q. 8. hortatu. & c. omni tempore. Sed quid si ad eum appellaretur, qui delegauit? iterum delegет alij quia per se hoc facere non debet, vt hic dicit, & 23. q. vlt. his à quibus. i. eod. sententiam.

† In concil. & codice Barbatię ita vt iustitiarij eorũ fiant.

2. ad Tim. 2

† Vide l. si vnus. cũ ibi notatis. C. de testibus.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cõp. & post Cõcil. Laterañ. par. 27. c. 4. Et vide Fel. in c. sicut dignum. de hom.

† Concil. Toletanũ 11. c. 6. referunt Burchardus lib. 1. decr. c. 201. Iuo pa. 5. ca. 315. & Gratian9 in c. his à quibus. 23. q. 8.

† Inhibem9 etiam.

sub aliquibus principib9 & secularib9 viris, vt† iustitiarius eorũ fiat, clericorum quisquã exercere præsumat. Si quis autem aduersus hæc venire tentauerit (quia contra doctrinã Apostoli dicentis. Nemo [a] militans Deo, implicet se secularibus negotiis: † seculariter agit) ab ecclesiastico fiat ministerio alienus: pro eo quod (officio clericali neglecto) fluctibus seculi, vt potestatibus placeat, se immergit. Districtius [b] autẽ decernimus puniendũ, si religiosorũ quisquam aliquid prædictorũ ausus fuerit attentare.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ Clericus iudicium sanguinis exercens, ab officio & beneficio deponitur: & excommunicatus est habens officium præpositi sæcularis, si monitus non desistat.

CAP. V.

CLericis† in sacris ordinibus cõstitutis, ex Cõcilio Toletano.[c] † iudicium sanguinis agitare nõ licet. Vndè prohibemus, ne aut per se truncationes membrorũ faciant, aut iudicẽt [d] inferẽdas. Quod si quis tale quid fecerit, honore priuetur & loco. ¶ Iubemus. † etiã sub interminatione anathematis, ne quis sacerdos officiũ habeat vicecomitis, aut præpositi [e] secularis. Si quis aũt contra hoc venire præsumpserit, & commonitus emẽdare noluerit ex cõicationi [f] subiaceat.

¶ Idem Londoñ. † episcopo.

¶ Non licet clericis vel monachis lucri causa negotiari. hoc primo. Monachi nequeunt nomine proprio conductas possessiones habere hoc secundo Laicis non debet ecclesia titulo cõductionis concedi hoc tertio.

CAP. VI.

SEcundum † Instituta prædecessorum nostrorũ, sub interminatione anathematis prohibemus, ne monachi vel clerici, causa [g] lucri negotientur; Et ne monachi à clericis vel laicis suo nomine firmas [h] † habeant: Neque laici [i] ecclesias ad firmã teneant.

¶ Idem eidem.

¶ Monachi incorrigibiles de monasterio expelluntur, & reformabitur monasterium de fratribus alterius ordinis, si de monachis eiusdem ordinis reformari non potest.

CAP. VII.

REelatum† est nobis, quod monachi de H.

SEcundum.] Tria sunt dicta, & partes patent. Abbas Siculus.

CASVS. Præcipit hic Papa sub interminationem anathematis, ne monachi, vel clerici causa lucri negotient, & ne monachi firmas haberent a clericis, vel laicis, nec laici ecclesias ad firmã teneãt. Nota, quod clerici & monachi causa lucri negotiari non debẽt. Item monachus firmas tenere non debet. Itẽ laicus ecclesias ad firmam tenere non debet.

g Causa lucri. sed causa necessitatis possunt. s. eod. c. 1. ad finem.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem, & soluit.]

h Firmas.] quia suspicionem habet cupiditatis, & quasi negotiatio est. arg. s. e. ca. 1. i hoc intellige suo nomine, vt hic dicit, sed nomine monasterij causa necessitatis licitum est. s. eod. c. 1. in fine.

i Neque laici.] nullam dispositionẽ de rebus ecclesiasticis laici habere debent. supra de æta. & qualita. ea ratione. quos obsequẽdi manet necessitas, non auctoritas imperandi. 16. q. 7. non placuit. & ca. seq. & sup. de consti. ecclesia. vbi de hoc. & supra, de rebus ecclesiæ non alienandis, capitulo finali.

† Londoñ. Londoñ. Londoñi. fi.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cõp. & post cõci. Latera. par. 27. c. 3.

† Firmas, id est, cõductiones, seu locationes vbi alibi pleni9 notatũ est.

1 Vnde prohibet nõ solũ clericis, vel militib9, sed et laicis militibus secu. li. C. d loca. & con. l. fin. C. d re mil. l. milites. & l. militares. lib. 12. Fm Host. Io. A.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõp. & post Coci. Lateran. par. 27. c. 7.

REelatum.] Primo excessus. Secundo corrigi mandat ibi, Ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Monachi cuiusdam monasterij de Brusia seculariter viuebant, religione relicta: vñ mandat Papa diœcesano episcopo, quatenus appellatione remota eos compellat ad obseruantiam regularem: quod si contra dixerint, inde remoueantur. & si non potest reformari de monachis eiusdem ordinis, fratres alterius ordinis in illud inducat, vt labores impiorum iusti edant, & tandẽ illi confusi rubore, ad sui ordinis obseruantiam reuertantur. Nota, quod monachi compellendi sunt

di sunt ad seruandam regulam suam. Itē hic est vnus casus, in quo monachi possunt eijci de suo monasterio: scilicet quando nolunt viuere secundum regulam suam. Item semper reformari debet monasterium de hominibus eiusdem professionis, si fieri potest.

† Dictio sua, deest in pluribus antiquis codicibus.

† regularem

† & si tibi.

a Appellatione remota.] maximè, quia idem etiam si non apponatur: quia in huiusmodi correctionibus non admittitur appellatio. ī. de appellat. reprehensibilis. & c. cum speciali. in fi. & cap. ad nostram. Bern.

[Glos. seq. notat, quod vniuersitas delinquit.]

b Eis eiectis.] in pœnam illorum. episcop⁹ enim illud auctoritate sua facere posset: 1 argu. 16. q. 6. d lapsis. 18. q. 2. Abbates. Sed si non delinquunt, eos expellere nō potest. 16. q. vl. inuentum. 56. dist. satis peruersum. Nec etiam arctiorem regulam potest eis imponere argu. 32. q. 1. integritas. ī. de eccl. ædific. ad audientiā. 2 Itē dicitur hic, quòd vniuersitas delinquere potest. Arg. 25. q. 2. ita nos & 7. q. 1. sicut vir. & ff. quod metus caus. metum. §. animaduertendum.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

c Inducas.] sed qualiter ibi erūt? Refert qualiter introducantur, & qualiter expulsi sint, an in perpetuum, an ad tēpus donec illi corrigātur & reuertātur. Arg. ī. de diuor. gaudemus. C. de pœn. l. sermus. & 81. dist. dictum. & hic in fine dī.

d Impiorum.] 23. q. 7. quicunque. & c. seq.

† Non secularē, sed regularē alteri⁹ ordinis, vt notat hic Ioann. And. quē videto.

† confusi.

† Esul'. Asculano.

† Cap. 1. eo. tit. in 4 cōp.

2 In antiqua cōpil. initio capitis citata ita hr̄: quos ibidē inuenit passim tabelliomatus officiū exercentes.

3 De hoc articulo vide plenè hic per Doctores. & quid sit de alijs cāis ecclesiasticis, dicas quod si eā hæresis non solū clerici seculares, sed et quilibet religiosi tabelliones esse possunt, c. vt officiū. §. ad cōscribēdas de hęret. libro 6. Vide Eymericū in Directorio Inquisit. 3. p. q. 18. & 19 & Annotat. in Director. libro 3. Schol. 84.

seculariter viuūt, et alios exemplo suo † corrumpunt. Ideoque mandamus, quaten⁹ eos ad obseruantiam regulæ † appellatione remota a cōpellas; vel † si tibi restiterint ausu temerario, eis eiectis, b fratres alterius ordinis (si nō potest præscriptū monasterium in suo ordine reformari) in illud inducas: c vt labores impiorum d iusti edant: & illi tandem rubore perfusi, † ad sui ordinis obseruantiam reuertātur.

¶ Innocentius iij. Esculan. † episcopo.

¶ Clerici in sacris compellendi sunt per beneficiorum subtractionem, vt desistant à tabellionatus exercitio.

CAP. VIII.

SIcut † te accepimus referente: & infra. ¶ Fraternitati tuę mādamus, quatenus clericis e in sacris ordinibus cōstitutis, tabellionatus officium per beneficiorum subtractionē, appellatione postposita, iterdicas.

Sicut.] CASVS. Quidam clerici in sacris ordinibus constituti, indifferenter exercebant officium tabellionatus: mandat Papa diœcesano episcopo, quatenus clericis in sacris ordinibus constitutis appellatione remota per beneficiorū subtractionem, interdicat officium tabellionatus. Nota, quod clericus in sacris ordinibus constitutus tabellio esse non debet.

e Clericis in sacris.] sed quare isti prohibentur exercere officium tabellionatus, dum tñ abstineant à sacris scripturis siue sententijs? Dicas quod isti passim vtebantur officio illo in omnibus causis, in quocunque foro, vt habetur in integra: a vel verior est illa ratio, officiū illud extraneum est ab officio clericorū saltem in ordine sacro. 20. q. 3. eos. quia genus negotiationis est etiā abstinendo à criminalibus, maximè si competentia beneficia habent. arg. ī. de post c. 1. Sed nunquid in causa ecclesiastica siue spirituali, coram ecclesiastico iudice possunt esse tabelliones? 3 Videtur quod non, quia simpliciter prohibentur, vnde generaliter intelligendum est. arg. 19. dist. si Romanorum. & ī. de priuile. quia circa. ff. de serui. vrba. prædi. si seruitus. arg. contra. ī. de proba. quoniam. 27. q. 2. multorum. Ber.

SEntentiam.] Habet multa dicta: ideò commodè summari non potest, generaliter pōt sic summari. Clericis prohibētur oīa illa, ex quibus se quis vel seq. pōt virę amissio, vel sāguinis effusio, hoc dicit. Et habet quatuor dicta principalia. Secūdū ibi, Nec quisquam. Tertium ibi, Nullus. Quartum ibi, Nec quisquam. Abbas.

¶ Idē in concilio generali †

¶ Clericus nec dictare, nec proferre sententiam sanguinis debet; nec quicquā aliud exercere, per quod ad vindictā sanguinis tendatur, vel purgationi vulgari opem præstare non debet.

CAP. IX.

SEntentiam † sanguinis f nullus cleric⁹ dictet, aut proferat; sed nec sanguinis vindictā exerceat: aut vbi exerceatur, intersit. Si quis autē huiusmodi occasione statuti, ecclesijs vel ecclesiasticis personis aliquod præsum pserit inferre dispendiū, per censuram ecclesiasticam compescatur. Nec quisquā clericus litteras dictet, aut scribat pro vindicta sanguinis destinādas. Vnde in curijs principum g hæc solicitudo non clericis, sed laicis cōmittatur. Nullus quoque clericus ruptarijs † vel ballistarijs, aut huiusmodi viris sāguinū præponatur: nec vllā † chirugię artē subdiaconus,

CASVS. Statuit cōciliū generale, quod nullus clerici suiam sāguinis dictet vel proferat, nec vindictam sanguinis exerceat, nec vbi exerceat intersit, Si autem occasione hui⁹ statuti aliquis ecclesijs aliquid dispendium inferre præsumpserit, per censuram ecclesiasticā cōpescatur. Item nulli⁹ clericus litteras scribat, aut dictet pro vindicta sanguinis destinādas: sed laicis officiū in curijs principum committatur. Itē nullus clericus præponatur ballistarijs, aut huiusmodi viris sanguinum, & subdiaconus & sacerdos artē chirurgiæ non exerceant, quæ adustionem, vel incisionem inducat; nec impendant ritum alicuius benedictionis purgationi aquæ frigidæ, vel ferri candentis: saluis prohibitionibus de monomachijs siue duellis antea promulgatis. Nota quod iudicium sanguinis clericus exercere non debet. Item litteras vindictam sanguinis continentes scribere, vel dictare non debet. Item clericus viris sanguinum præesse nō debet. Item clericus in sacris ordinibus chirurgiā exercere non debet. Item purgatio aquæ, vel ferri candentis fieri non debet.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f Sanguinis.] epi non possunt snias sanguinis ferre. ī. de excess. prælat. ex litteris. & ī. eo. clericis. vbi de hoc. nec dare consiliū, nec interesse, nec dictare, nec scribere sententiam, vt hic dicit & 23. q. 4. illud. sed alijs debent vices suas committere, vt dictum est ī. eo. clericis. & arg. prædictæ decret. illud. & 2. q. 7. sicut licet secundum leges non possit delegare nisi cū iudex necessariam habeat causam proficiscendi. ff. de offi. eius cui mand. est iurisdi. l. 1. Sed si interest tantum, nunquid propter hoc efficitur irregularis, vt propter hoc deponatur? Nō videtur quòd debeat deponi: sed aliàs debet puniri, quià interfuit contra præceptum huius canonis.

g Principum.] ī. eod. clericis. & c. sed nec. Ber.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

† scilicet Lateranē c. 18. & c. 2. eo. ti. in 4. comp.

† Præter Doctores hic, vid. Felyn in ca. sicut dignū. de homic. & Nauar. in Man. confess. c. 25 nu. de pecc. cleric. quo ad ordines. vers. cleric⁹ verò tabernatius.

† al. ruptarijs.

† al. rotarijs vt obseruat, Hos. sed in oīb⁹ Vaticanis vt est impressum.

† al. ita: nec vllā chirurgiæ partem.

† al. ita: nec illā chyrurgiæ partem.

† al. ita: neo nō vllā chirurgiæ artē.

a Ad-

a Adustionem.] ex hoc videtur, ꝙ ecclesia pęnam adustionis infligere non debet, & sic est contra illud. ī. de cri. fal. ad audientiam, vbi dicitur quòd nota cum ferro candenti ponitur in fronte: sed illud intelligitur ita quòd ad effusionem sanguinis non procedat.

b Monomachijs.] idest de pugnis singularib. Dicit enim monomachia à monos, quod est vnum: & machia, pugna: quasi pugna vnius contra alterum.

SVper.] Pars huius ī. de magistris, & de priuileg. specula. Diuiditur in quinque partes Primò ponitur decisum exordium. Secundò ibi, Contra relatio Turonen. concilij. Tertiò ibi, Verum. opiniones varię circa illud. Quartò ibi, Nos determinatio. Quintò ibi: Quia verò. constitutionem extendit Abbas.

CASVS. Alexāder Papa statuit in concilio Turonē. s eod. non magnoperè ꝯ regulares psonas exeūtes ad audiendas leges vel physicam, vt nisi infra duos menses ad claustrū redirent, sicut excōicati ab oibus vitarentur, & in nulla causa si patrocinium præstare voluerint, audiantur; reuersi autem ad claustrum in choro, mēsa, capitulo, & ceteris, vltimi fratrum existant, & oēm spē pmotionis amittāt, nisi fortè ex misericordia sedis Apostolicę. Sed qa nonnulli pp diuersas opiniones quorundā, excusationem assumebāt, volēs Papa vt de cetero ipso facto sententiā excōmunicationis incurrāt, mandat quatenus tā diœcesani epi, q̄ capitula ipsorū & alij, in quorum diœcesibus tales commorantur, publicè denuncient eos excommunicatos, & prædictis pęnis obnoxios: Verum quia dñs Papa theologię studium desiderat ampliari, vt fides catholica circumcincta sit muro inexpugnabili bellatorum, quibus resistere valeat venientibus ex aduerso: statutum Concilij Turonen. extendit ad archidiaconos. decanos, plebanos, prępositos, cantores, & alios clericos personatus habentes, necnon presbyteros: nisi infra spatium pręscriptum destiterint: & appellatione postposita præcepit obseruari. Nota quòd religiosi nō debent audire leges vel medicinam. Item ipso facto quis excommunicatur. Item constitutio post duos menses à tempore ipsius constitutionis ligat. Itē Theologia super omnes scientias est fauorabilis. Item presbyteri & personatus habentes non debent audire phisicam vel leges, aliàs sicut religiosi audientes puniuntur.

c Leges vel physicam.] C. de epis. & cleri. repetita. & l. parabolani.

diaconus, vel sacerdos exerceat, quę adustionē [a] vel incisionem inducit: Nec quisquā purgationi aquę feruētis vel frigidę, seu ferri cādentis, ritum cuiuslibet benedictionis aut cōsecrationis impendat: saluis nihilo minus prohibitionibus de monomachiis [b] siue duellis† antea promulgatis.

¶ Honorius tertius.

¶Constitutio Turonen. concilij puniens religiosos audientes leges vel physicam, est canon latę sententię: & incidētes in illam debent per ordinarios puniri hoc primo. Secundò extendit dictam constitutionem ad habentes dignitates & personatus, & ad presbyteros.

CAP. X.

SVper specula: & infra. ¶Contra religiosas personas [de† claustris] exeuntes ad audiēdum leges, vel physicā, [c] Alexander† prędecessor noster olim statuit in Cōcilio Turonē. vt nisi infra duorum mensium [d] spatium ad claustrū redierint, sicut excōmunicati ab omnibus euitentur: & in nulla causa (si patrociniū præstare voluerint) audiantur. [e] Reuersi autem, in choro, mensa, capitulo, & ceteris, vltimi fratrum existant, & (nisi fortè ex misericordia sedis Apostolicę) totius spem promotionis amittāt. [f] Verum quia nōnulli ex talibus, propter quorundam opiniones diuersas excusationis aliquid assumebant: Nos volentes vt de cetero ipso facto, [g] sententiam excommunicationis incurrant, districtè† præcipiendo mādamus, quatenus tā à diœcesanis & capitulis ipsorum, quàm à cęteris episcopis, in quorum diœcesibus in huiusmodi studeant, tales excōmunicati, prædictis [h] pęnis obnoxii publicè nuncient. ¶ Quia† verò theologiæ studiū cupimus ampliari, vt dilatato sui tentorii loco, funiculos suos faciat lōgiores, vt sit fides catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorū, [i] quibus resistere valeat ascēdentibus ex aduerso: & archidiaconos, decanos, plebanos, præpositos, cantores, & alios clericos psonatus habētes necnō presbyteros [k]

d Duorū mensium spatium.] à tempore scientiæ huiusmodi cōstitutionis siue publicationis cōnumerandum. & nisi destiterint, ipso iure sententiam excommunicationis incurrūt, vt ī. sequit. Verba ista quæ hic ponuntur vsque ibi, verum quia. sunt Turonen. concilij. s. eod. non magnoperè.

e Audiantur.] tamq̄ ipso iure excommunicati, aliàs etiā monachi & canonici regulares ab aduocatione repellunt. s. de postulatio. c. 2. & 16. q. 1. alia. & c. placuit. & c. monachi. & c. de pręsentiū & 15. q. 2. c. 1. in fi. nisi pro vtilitate ecclesiæ suæ, [l] Abbate nihilo minꝰ imperante, vt in pręd̄icto cap. monachi.

f Amittant.] dic vt sup. eo. cap. non magnoperè.

g Facto.] sic ipso facto negamus Deum. 22. q. 5. cauere & ipso facto amittit qs priuilegium suum sic. s. de vi. & honest. cle. ca. vlt. vbi plures con cor. de hoc.

h Prædictis pęnis.] scilicet, quòd promoueri non possunt sine dispensatione Apostolicæ sedis, & alijs superius positis.

i Bellatorū.] idest, prædicatorum, qui possunt hæreticis resistere auctoritate diuinæ scripturæ, qui contra nos surgunt, & ex aduerso impugnant nos: quos prælati ecclesiarum de sua diœcesi expellere tenentur in tantum, quòd si negligentes extiterint, ab administratione remoueantur. ī. de hæret. excommunicamus. in fi.

[Glos. seq. teci. per q. quid de beneficijs curatis, & personatibus non curatis.]

K Presbyteros.] ad omnes prędictas personas pęna ista extenditur, etiam si huiusmodi personatus curam animarum non habeat: quia idem iudicium est de personatibus curam animarum non habentibus, sicuti de beneficijs curam animarum habentibus annexam. s. de electione, dudum. & quod habentes curam animarum tenentur, patet: quia qui ad curam animarū eligitur, debet primò promoueri ad ordinem sacerdotij, aliàs sit ea ipso iure priuatus. s. de præben. extirpandæ. §. qui

†Vide Concilium Lateranen. sub Alexan. iij. c. 20. & Cōcilium Trident. sessio. 25. de reformat. c. 19.

† Hæc duo verba: de claustris, desunt in omnibus antiquis & manu scriptis Vaticanæ.

† al. ita: Alexād. pp p̄. n. hoc est, Alexander Papa prędecessor noster.

† al. ita; districtè præcipimus, & mandamus.

l Vel pauperū secundum Io. & Phi. vide quę dixi de postul. c. 2. Io. And.

† Vide cap. 1. ne clerici vel monachi. lib. 6. & quod statutum est in concilio Lateranē. sub Leone x. sessio. 8. paulo post principium, in cōstitutione incip. Apostolici regiminis.

§. qui verò. & in propria persona deseruire nisi in duobus casibus, vt ibi dicitur, & idē iudicium de personatibus, & de habentibus curam animarum est habendū, vt prædicta decr. dudum. & ī. de præb. de multa: maior enim ratio est de habentibus curam animarum, quam de personatibus non habentibus curam animarū. Credo quòd nullus archidiaconus, decanus, plebanus præpositus, cantor, & nulli qui habent personatus, & qui habent curam animarum, possint audire leges, vel physicam propter pœnam istius constitutionis, nulla facta distinctione, ex quo tales sunt: nisi aliam interpretationem super hoc viderent: quia Papa nullam adhibuit interpretationem: ergo nec nos adhibere debemus. 2. q. 5. consuluisti. & sup. de transl. inter corporalia, sufficit enim, quòd ita scriptum est, vt 6. q. 3. scriptum est in lege. & ff. qui & à qui. ma. lib. l. prospexit.

† Hæc, pro hoc in multis Vaticanis.

(nisi ab his[a] infra spatium[b] præscriptum desti terint) hoc[c] † extēdi volumus [& † mandamus] & appellatione postposita firmiter obseruari.

† Hæc duo verba: & mandamus, desunt in omnibus antiquis codicibus.

ADDITIO. Dic tamen, quòd hæc constitutio non habet locum in habente curam parochialem, si aliàs non est presbyter, nisi sit talis cura, siue plebania, quæ habeat sub se capellam, vel capellas in quibus clerici perpetuò instituantur. c. 1. eo. tit. lib. 6.

a Ab his.] scilicet legibus, vel physica, de quibus præmissum est supra. Ber.

[Glos. seq. principium reci. per quæstio. finis quærit, & soluit.]

b Spatium præscriptum.] duorum mensium connumerandorum à tempore publicationis 1 huius constitutionis, quia ante publicationem nemo tenetur sup. de consti. cap. 2. ex quo enim constitutio publicè promulgata est & publicata, quilibet tenetur ad eius obseruantiam post duos menses. in auth. vt fac. no. consti. circa prin. coll. 5. 16. dist. quod dicitis. sup. de postu. prǽl. cap. 1. sed ante non. arg. 32. q. 4. dixit Sarra. 82. dist. proposuisti. sed cum ista constitutio sit iam diu publicata, nullus habet excusationem. Sed nunquid episcopi possunt tales absoluere? Credo quòd sic: quia conditor huius constitutionis non retinuit sibi absolutionem: & ideò alijs relicta videtur. ī. de sent. excom. nuper. ī. de cri. fal. dura. & ī. de præben. de multa, in fine.

1 De materia hui' glossæ vide Decium, & Doctores in c. cognoscentes. sup. de cōsti. & Sotum lib. 1. de iustitia & iure q. 1. arg. 4.

[Glos. seq. reci. per q. an habentes personatus egeant dispensatione Papali, sicut & monachi. alleg. quòd sic. & hoc tenet in additione. in tertia glos. tenuit contrarium.

c Hoc extendi.] scilicet, præmissas pœnas, de quibus superius facta est mentio, scilicet quòd sint excommunicati, & in nulla causa patrocinium præstantes audiantur. Et ita videtur, quòd isti spem promotionis amittunt, nisi cum eis per sedem Apostolicam fuerit dispensatum, sicut dicitur supra de monachis: quia pronomē, hoc ostendit omnes pœnas supradictas. Sed hoc non credo, quòd isti propter hoc sine dispensatione domini Papę promoueri nō possint. & quod dicit; hoc extendi, &c. respicit tantum quod dixit s. excommunicati. & quòd in nulla causa eorum patrocinium admittatur: quia si hoc voluisset, hoc dixisset de istis quòd dixit de illis. arg. ī. de transla. inter corporalia ī. de dec. ad audientiā. & pœnæ non sunt ampliandæ, sine odia, sed potius restringendæ, de pę. dist. 1. pœnæ. ff. de lib. & posth. cum quidam. ff. de hære. insti. l. 1. §. vlt. & illa clausula. Nisi fortè ex misericordia, &c. respicit tantum præcedentia, & non subsequentia arg. ī. de app. inquisitioni. Tutius est dicere, quod incurrat omnes pœnas prædictas, cum litera hoc expressè dicat, dum dicit, hoc extendi, &c. & supra dum dicit; prædictis pœnis obnoxij. Bernardus.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER

LIBER QVARTVS, DE SPONSALIBVS ET matrimonijs.

¶ In præcedenti libro visum est de actib. & gestis spectātibus ad clericos, merito nūc restat videre de spectantibus ad laicos. Et hæc rubrica habet duas partes. In prima dicit de sponsalibus: In secunda de matrimonijs. Abbas.

De hac materia tractatur 27.q.2. in plerisq; capitibus.& 29.q.1.& 33.q.2. & 3.& 32.q.1.2.& 3. per totum.& 30.q.5. §. his omnibus. vsque ad fi. q.& 33.q 2.§.sed q. vsque ad finem quæstionis.

†Ca.39 referūt Bur.l.9. decr. c. 76. Ino pa. 8.c. 213.& c.1.eo. tit. in 2. cōpilatio.

D E Fracia.] Diuiditur Primo ponit casum. Secundo diffinit ibi, Diffiniuit.

CASVS. Quidam iuuenis de Francia, duxit vxorem quandam nobilem mulierem de Saxonia s̄m cōsuetudinem Saxonum: iuuenis ille dicebat, ꝙ in matrimonijs ꝯhendis Franci non vtuntur eisdē cōsuetudinibus cū illis de Saxonia,& hoc iō quia desponsauerat eam nō lege sua, sed Saxonū. Dimisit ergo illā,& aliam vxorem duxit. In cōcilio quæsitū est, quid de hoc fieri deberet? Statuit cōcilium, vt ille transgressor Euangelice legis subijciatur pænitentię: & a secūda vxore separet, & ad primā redire cogatur. Nota ꝙ in matrimonio ꝯhendo potius ꝯsideratur intentio ꝯhentium, q̄ verba, q̄bus mediantibus ꝯtrahunt, dummodo animo ꝯhendi hoc faciant. Itē solennitates non sunt de substantia matrimonij. Item uerba debēt seruire intētioni, & nō intentio verbis. Item ad intentionem recurrendum est.

LIBER QVARTVS.

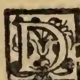
TITVLVS I.

De sponsalibus & matrimonijs.

¶ Ex Concilio Triburiensi. †

¶ Matrimonium solo consensu contrahitur, nec inualidatur, si consuetudo patria non seruetur.

CAP. I.



DE Francia quidam nobilē mulierē de Saxonia, lege [a] Saxonum duxit in vxorē: verum quia non eisdē vtūtur legibus [b] Saxones & Francigenæ, causatus est, quod eam non sua, idest, nō Francorū [c] lege despōsauerat, dimissaque [d] illa, aliam superduxit. Diffiniuit sup hoc sancta synodus, vt ille transgressor Euāgelicę [e] legis subijciatur pœnitentiæ: [f] & a secunda cōiuge [g] separetur, & ad priorem redire rogatur.

a Lege.] idest, consuetudine.

b Legibus.] idest consuetudinibus.

[Glo seq. recitatur per obiectionem, & solutionem.]

c Francorum lege.] quam putabat esse de substantia matrimonij. arg. 30.q 5. aliter. vbi uī, ꝙ matrimonium omissis solemnitatibus non ualeat; sed non est uerum, quia illa quę d̄r in cap aliter. potius ad solēnitates referuntur, quæ tamen seruandæ sunt: sed q̄uis non seruentur, tenet matrimonium, quia solus consensus facit matrimonium, 27.q.2. sufficiat. 1

d Dimissaque.] quod facere non debuit auctoritate sua, ut 33.q.2. seculares 35.q.6. multorum etiā si impedimentum manifestum subesset. j. de diuortijs, porrò.

e Euangelicæ legis.] quia dicit, nullus dimittat vxorem suam excepta causa fornicationis. 32.q.1. dixit Dominus. j. eo. ex parte.

f Pœnitentiæ.] pro eo quod primam dimisit, & secūdam duxit.

g Cōiuge.] scilicet nomine, non re.

PRæterea.] Primo iubet moneri. Secundo diffinit: ibi, Si autem. Abbas.

¶ Innocentius tertius Exonien. † episcopo.

¶ Sponsalia de futuro dissoluuntur, si sponsi se dissoluūt, etiam si fuerint iurata.

CAP. II.

PRæterea † hi, qui de matrimonio contrahēdo purè & sine omni conditione [h] fidem dederunt, cōmonendi sunt & modis oībus inducēdi, [i] vt pręstitam fidē obseruent. ¶ Si autem se adinuicē admittere noluerint: [k] ne fortè deterius [l] inde contingat, vt talem scilicet ducat, quā odio [m] habet: † videtur, quod ad instar eorum, q societatē [n] interpositione [o] fidei contrahunt, & postea eandem sibi remittūt, hoc possit in patientia tolerari. [p]

CASVS. Quidam vir & mulier volunt ꝯhere: promittunt ad inuicem purè & sine condōne, fide hinc inde p̄stita, & ꝯhēt matrimoniū: postea mutant propositū. Quæritur, qd sup hoc sit agendū, an videlicet, sint compellendi, vł non? Rn̄det Papa, ꝙ commonēdi sunt, & modis oībus inducēdi, vt fidem p̄stitū obserueti. Si aūt hoc facere noluerint, non sunt cōpellēdi, ne deterius indè contingat, vt illam ducat, quam odit: sed ad instar illorum q societatem ꝯhunt fide data, & postea illā sibi remittunt, potest in patiētia tolerari. Nota ꝙ licet fides sit pure & simpliciter hic inde data de matrimonio ꝯhendo, si postea displiceat cōtrahentibus, nō sunt. vt contrahant compellendi, ne deterius inde contingat. Idē intellige in societate.

h Sine omni cōditione. per hoc vł, ꝙ solui nō possit, q̄a q̄ sine ꝯditione ꝓmittūtur, sine cōdōne solunt. 32.q. vlt. c. vlt. & 22.q.4. inter cętera.

[Glo. seq. supplet: supplctioni. signat contrarium, &c.]

i Inducendi.] & ēt compellendi si iurassent. j. e. ex litteris. propter periculum iuramenti. arg. j. j. e. requisiuit. sed illud soluitur ibi. Sed cōtra uidetur. j. eo. capi.

K Noluerint.] idest, absolute restiterint.

l Deterius.] scilicet, adulterium cum secunda, uel ꝙ eam fortè interficeret.

m Quam odio.] quia quod quis non diligit, facile contemnit. 20.q.3. præsens clericus. & 31.q.2.§.1. Ber.

n Societatem. ff. pro soc. l. uerum. §. ult. & l. actione. §. diximus. Ber.

o Interpositione fidei.] sine per iurm etiam, quia æquipollent. s. de fideiuss. peruenit. & 22.q.5. iuramenti.

[Glo seq. ponit duas lecturas, scilicet Tanc. & Hug. & secundam approbat.]

p In patientia tolerari.] hoc ideo dicit, quia ex quo non est processum ad matrimonium ꝯria uoluntate accedente, possunt se inuicem absoluere, ut uł: quia omnis res per quascunque cās nascitur, &c. j. de regur. iu. omnis

¶ Eugenius Papa.

¶ Si maior septennio duxit in vxorē minorem septennio, & eam traduxit ad domū. oritur ex tali contractu publica honestatis iustitia. hoc dicit inhærendo litera. Panormitanus.

† Exonien.

†Cap. 11. eo. ti. in 1. cōpi. & post cōcil. Lat. sub Alex. iij. par. 6. c. 33. Et de intellectu & materia huius c. vid. Couar. in epitome li. 4. decre. par. 1. c. 5. in principio.

† habetur.

1 Cōcor. tex. i l. nuptias. vbi glo. & Doct. ff. de reg. iur. & vide oino Magist. sē. li. 4 dist. 27. §. efficiēs aūt. & §. q̄d aūt. vbi pulchre explicat hoc dictum.

uis res.& ff.de reg. iur.nihil tam naturale. quia in tali causa fide pstita sine iuramento subintelligenda est cõditio,s.si in eadem voluntate permanserint. arg. s.de. iureiu.quemadmodum.& 22.q.2.ne quis arbitretur.hęc fuit opinio Tanc. r dicentis, ꝙ hæc decretalis continebatius cõe. Hug.dicebar, & bene, ꝙ loqt de cõparatiua pmissione, vt j. qui cle.vl vo. c.ueniẽs. quod & mihi vr: & loquitur dispensatiuè. Et hoc apertè indicant ista verba, hoc possit in patiẽtia tolerari, ne deterius inde contingat: nam multa per patiẽtiã toleramus, &c. s. de pben.cũ iã dudum. alias de iure mero debẽt cõpelli, vt fidẽ suæ iuramẽ:ũ seruent. De hoc dicitur j. e ex litteris 2. Ber.

†Ca.18.e.ti. in 1.cõpil.& post.cõc.La. par.12.c.8. Et vide cõc.Tri. ses.24.de refor. matri. c. 3.& Couar. i epitome li. 4. decretalium par. 1. c.2.

r Hęc Tanc. opinio vera est, & cõiter sequunt eã Doct.tũ hic, tum alibi vt docet Couar.initio ca p̃leis citatus, quẽ videto.

† al.Mandamus, vt absque vore, quatenus.

CAP. III.

Ivuenis, † qui puellã nondũ septennem duxit, quamuis ætas repugnaret: ex humana tamen fragilitate forsan tẽtauit quod complere nõ potuit. Quia igitur, in his, quæ dubia a sunt, quod certius existimamus, tenere debemus: tum propter honestatẽ ecclesiæ, quia ipsa coniunx b ipsius fuisse dr: tum propter prędictam dubitationem; Mandamus, † quatenus consobrinam ipsius puellæ, quam postmodũ duxit, diuidas c ab eodem.

¶ Alexander tertius Papien. episcopo.

¶ *Ex sponsalibus contractis cum consanguinea, oritur publica honestatis iustitia.*

Ivuenis.] Si maior septẽnio cũ proxima septẽnio, in qua malitia supplet ætatẽ, sponsalia ꝯhit, ex his oritur iustitia publicæ honestatis, maximè si cõmisceri tẽtauerit. Ita cõiter sũmatur. sed i veritate summariũ non colligitur ex litera. Diuiditur. Primo narrat factũ, & casũ dubiũ. Secũdo duplici rõne diffinit, ibi, Quia igitur. Abb S c.

CASVS. Quidam iuuenis duxit quãdam puellam nõdũ vij.annorũ sponsalia ꝯhendo cũ ipsa, & tentauit cũ ipsa quod cõpellere non potuit. Tandem mortua fuit. vel dictus iuuenis ab ipsa recessit, antequã post vij.annũ sponsalibus consentiret: & cum alia consanguinea ipsius puellæ matrimoniũ ꝯtraxit. Quærebat, vtrum possent simul remanere? Rñdet Papa, in his quę dubia sunt, quod certius est, seruari debet: & ideo tam propter honestatem ecclesię, quia dicebat sposa eius, quam propter prædictum dubium, debent abinuicem separari. Notandũ ergo, ꝙ in dubijs semper tenendum est illud, quod securius est & certius.

[Gl. seq. not. in dubijs, &c. & soluit contrarium. Secundo obij. it per locum à diuisione, & soluit.]

a Dubia.] sic ergo patet, ꝙ in dubijs semper certius est tenendũ de pæn.dist.7.c.2.§.itẽ si.vbi dr, tene certũ, & dimitte incertũ.& j.de homi. ad audientiam. & 14. dist.sicut.& in re dubia certa non potest fieri snia. 11. q.3.graue.& 33.dist.habuisse. & 30.q.vlt.§.vlt & Inst. de re diui illud quæsitum. Inst.de act.§.curare.qnq; tñ cum obscura suam iura partiũ, certa fertur sententia s. de sñ.instru.inter dil. &os.in fin. Sed non dr dubia res ibi, quia actor non probauit clare, & ita ꝓ possessore iudicari debet. a Sed quare dicit, in his q dubia sunt? Quia si ex toto ante septenniũ d'cta fuit, & post vij. annũ non consensit, vel ante recessit, res non est dubia, sed certa quia non impeditur matrimoniũ cum consanguinea, etiam cum matre j. tit prox. litteras.& c.accessit. si post septimũ annũ consensit, sponsalia tenuerũt & ita non est res dubia. j.eo sponsam.& j. ti.prox. continebatur.§.si vero. Solu. Si intellige, puella ista post vij.annum non consensit, vel nõ constabat de consẽsu

a Facit qd no. 3 c. 9. de terminis & hic de triplici ambiguitate, vt not. 33.di.c.vl.& qđ dicit his Vi.uide i Sp. de sen. ꝑla. §. qualir r. uersi.itẽ dẽt. Ioan.

quia statim recessit ab eo, vel mortua est, veruntñ quia tentauit forsitan quod complere nõ potuit, præsumitur ꝙ erat doli capax siue quia malitia supplebat ætatem quo ad spõsalia, sicut supplet malitia quo ad matrimonium. j. titu. proxi. de illis.& c. vlt. vnde propter hoc dubiũ, tũ q̃a hoc plene non constabat, tũ ẽt ꝑ p honestatẽ ecclesiæ, non potest habere consobrinam illius. j. cap. ꝓxi. arg. alias non videtur, ꝙ posset stare illa litera, si diceremus, ꝙ post vij. annos cõsensit, vt dixit Tancr. q̃a sic nõ esset res dubia.

b Cõiux.] i. spõsa.

[Glo. s.q. signat cõtrarium & soluit.]

c Diuidas.] arg. ꝯ. 35 q.3. extraordinaria. Sol. ibi extra naturalia eam polluit. & non maritali affectu. hic verò tentauit in naturali ꝑ, & maritali affectu.

CAP. IIII.

AD † audientiã nostri Apostolatus peruenit, quod cum H. Papiensis ciuis, filiam suã cuidam filiorum L. dare vellet vxorem: iurauit, quod si ille d eã habere casu aliquo interueniẽte non posset, alteri filio, quem de alia vxore genuerat, eandẽ matrimonio copularet. Contractis autem à filio priore sponsalibus; quidam cõsanguinitatem inter eos esse, iuramẽtis interpositis firmauerunt: Ideoque pręfatus H. eandem dare alteri filio nititur, vt iurauit. Sed quoniam scriptũ est, † quod sponsam e fratris, frater habere f non potest: Mandamus, quatenus eum suũ

†Ca. 1. eo. tit. in 1. cõpila. & quatenus hic agit de ĩpedimẽto iustitiæ publicę honestatis qđ ea sit, & vñ ꝓueniat vide oĩno p B.Th. i qõnibus additis ad 3. part. q. 55. art. 4. & Sot. li. 4. sen. d.41. q.vni. ca. ar. 2. & ar 3. i fi.& vide ꝯc.Tri. s priori capite citatum.

AD audientiam.] Primo narrat factum. Secundo decidit, ibi, Sed qm. Abb.

CASVS. Quidam ciuis Papien. nomine Hugo, volebat copulare filiam suam matrimonialiter cuidã filiorum cõciuis sui nomine L. iurauit, ꝙ si ille eam aliquo casu habere nõ posset, alteri filio quẽ ab altera vxore genuerat, eandem matrimonio copularet, & sic contraxerunt sponsalia: postea quidam probauerunt consanguinitatem inter eos, vnde præfatus H. eandem filiã dare vult alteri filio. vt iurauit. Quæritur, an possit? Respondet Papa, scriptum est, ꝙ frater sponsam fratris habere non potest: Vnde mandat, quod ille suum propositum non adimpleat, & pęnitentiam accipiat de illicito iuramento, & si opus fuerit, per excommunicationis sententiam compellatur. Nota, quod sponsalia quæ nulla sunt, impediunt matrimonium contrahendum cum consanguinea alterius: sed hoc facit sola publicæ honestatis iustitia. Item illicitum iuramentum non est seruandum. Item ad pœnitentiam quis potest compelli, admoneri tamen prius debet, & postea compelli.

† Vide Leui. c.20. & Mat. c.14 sed hæc nõ de spõsa, verũ de vxore fratris loquunt, fortè ergo respexit Papa hic ad illa decreta, quæ affert Gratian.[a] 27. q.2.c. 10.11. 12.13.& 14.

d Quod si ille.] hæc conditio nulla fuit: ex quo despõsatur uni fratrum, alius eam habere non potest. 27.q.2. si quis vxorem, & cap seq. nisi forte ante septennium contracta essent sponsalia. j. ti. prox. litteras.& c. accessit & c. duo pueri. cessante eo quod dicitur s. titu. ꝓxi. 27 q.3. si quis desponsauerit.

[Glo. s.q. alleg. a concor. signat vnum contrarium, & soluit.]

e Sponsam fratris.] 6. dist. c. vna tantum. §. Ioannes. 27.q.2. si quis desponsauerit. Arg. contrà. 8.q.1. olim.& j. de maior. c.vlt. Solutio, illud mysticũ fuit & obtinuit in fratre sine sobole defuncto hodie secus.

[Glo. s.q. obijcit, allegat pro, & soluit.]

f Habere non pot. it.] sed uidetur, quod hæc rõ nulla fuerit, quia inter eos nullũ obligatorium vinculum de iure fuit contractum, consanguinitate impedienre,

quia

quia impossibiliū nulla est obligatio Instit. de inuiti. stipula. §. si impossibilis. & ff. quæ sent. sine app. rescin. Paulus. Sed impossibile est id quod ꝯ bonos mores est ff. de condi. instit. filius fa. & 22. q. 2. faciat homo. & ei quod esse non potest, nulla est promissio. Inst. de inut. stipu. §. 1. & arg. optimū in decret. Greg. ī. de pact. c. vlti ergo hic nulla spōsalia fuerūt, quæ sunt promissio futurarū nuptiarū 30. q. 5. nostrates. ff. de spons. l. 5. ergo nulla fuerunt prędicta spōsalia. ergo nō præstant impedimētum quo minus illa possit cōtrahere cum alio fratre. ī. tit. ꝓx. literas. & c. accessit. Sed ꝯ matrimoniū plerumque attēditur consideratio facto, nō iure. ī. de big. nuper. & C. de adul. eum q. plus enim in talibus consideratur quandoque opinio, quam veritas. ī. qui fil. sint legi. cū inter Ioannem. Quid ergo respōdes? Potest dici ꝙ publi. ę honestatis iustitia impedit, vt ī. c. prox. & 27. q. 2. si quis despōsauerit. Ber.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Latera. par. 6. c. 12. Et de materia textus & glos. ꝑter Docto. hic, uide Couar. in epitome lib. 4. decretalium part. cap. 5. Sot. li. 4. sen. d. 27. q. 2. arti. 3. & citatos sup glossa in uer. si per eas stete rit.

implere propositū [a] non permittas; sed vt pęnitētiam agat de illicito iuramento, monitione præmissa, ecclesiastica districtione compellas.[b]

¶ Idem Panormitano archiepiscopo.

¶ Si sponsus de futuro ante copulam ad remota se transfert, sponsa libere cum alio contrahit. si tamen per eam stetit, quo minus matrimonium perficeretur, sibi pœnitentia imponitur.

CAP. V.

De† illis autem, qui prestito, iuramento promittūt se aliquas mulieres ducturos, et postea eis incognitis, dimittūt terram, se ad partes aliàs transferentes:[c] Hoc tibi volumus innotescere, quod liberū [d] erit mulieribus ipsis (si non est amplius ī facto processum) ad alia se vota trāsferre; recepta tamen de periurio pęnitentia, si per eas

a Propositū.] quod illicitū fuit, & ideo non seruandum. 22. q. 4. in malis.

b Compellas.] ar. ꝙ quis compelli pt ad satisfaciendū de quolibet crimine. 24. q. 3. itaq; & 6. q. 1. illi q. & 22. q. 1. ꝑlicā dum. 1 & ad ecclesiā pertinet decernere d quolibet peccato, & corripere quemlibet Christianum. ī. de iu. li. nouit. B.

1 Dic ut no. 31. q. 2. quicūq; 10. Au.

De illis.] Communis diuisio. Secūda pars. ibi, Hoc tibi Abbas,

CASVS. Quidam promittunt iuramento interposito, se ducturos in vxores aliquas mulieres, & postea antequam matrimonium ꝯhū: transferunt se ad partes alias. Quærebant quid facere deberent illæ mulieres, vtrū possint cum alijs ꝯhere? Rūdet Papa, ꝙ si non fuerit amplius in facto processum, liberū est illis mulieribus cum aliis ꝯhere, recepta pęnitentia de periurio, si per eas steterit, quo minus matrimonium fuerit cū aliis consummatum. Nota, ꝙ sponsa non tenetur sequi sponsum vagabundum nec diu ipsum expectare sine aliqua pœna dummodo non fuerit in mora.

[Glo. seq. ponit opinionem, quam reprobat.]

c Transferentes.] vnde non tenetur sequi ipsum vagabūdū. ff. de oper. lib. quod nisi fiat. §. ex prouincia. & sic de sponsa intelligunt quidam illud ca. 34. q. 2. si qs. sed non est verum, immo de vxore iam cognita.

d Liberum erit.] post tres annos secundum leges C. de repu. l. 2. Et hoc intellige de spōsa de futuro, de qua hic loquitur: secus in spōsa de præsenti. ī. eo. in præsentia. & ī. de secun. nup. dominus noster.

Glo. seq. obijcit, & soluit, & ponit tres casus, quibus soluuntur sponsalia de futuo.]

e Si per eas steterit.] vnde in culpa fuerunt, quare imponitur eis pęnitentia. Sed si per eas stetit, quare dat ecclesia licētiam ꝯtrahendi? Rūdeo, ne deterius inde contingat. scilicet periculum fornicationis. sim. ī. qui cler. vel vouen. veniens. sed si per eas non steterit, quo minus matrimoniū cōpleuissent, nō imputaretur eis periuriū. ī. eo. sicut. si hoc certum esset. si verò dubiū esset, ꝑ tale dubiū imponitur eis pęnitentia saltem ad cautelā. Habes ergo vnū casum, 2 in quo sponsalia de futuro soluūtur aliū habes ī. de iureiur. quēadmodū. Itē si ꝯait cū aliqua per uerba de præsenti. ī. e. si inter virum. & ī. de spons. duorum. c. 1. Bernar. ADDITIO. Pro illis & similibus dātur tales uersus.

2 Casus, in quibus spon. 1. l. a dirimūtur enumerat. & explicat B. T. in qōnibus additis ad 3. pat. q. 43. ar. 3. Syl. in sum. uer. sponsalia. qō. 10. Dñicus Sot. lib. 4. sen. di. 27. q. 2. art. 5. & Couarru. initio capitis citatus.

steterit, [e] quo minus fuerit matrimoniū cōsummatum.

Idem Paduano episcopo.

¶ Non omnis violentia impedit contractum matrimonij. hoc dicit, quo ad titulum.

CAP. VI.

De† muliere, quæ est inuita tradita viro & detenta: cū inter vim & vim [f] sit differentia, & vtrum postea consensus intercesserit, certū [g] nobis nihil postea exꝑssisti. nihil certum † inde tibi possumus respondere.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Latera. par. 6. c. 19.

Lepra sugueniēs, furor, ordo, sanguis, & absens.

Læsaque virginitas, membri damnum, minor ætas.

Ac hæresis lapsus fideique remissio prorsus:

Sponsos dissociāt, & vota futura retractant.

† Vox certū, deest in operibus antiquis codicibus, in uno peruetusto ita: nihil intentioni tuę possumus & c.

Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ Si aliqui apti ad matrimonium contrahunt per verba obscura, communem verborum intellectum sequi tenentur.

CAP. VII.

Ex† litteris; & infra. ¶ De hoc autem ꝙ

De muliere.] Cōmuniter ñ summatur quo ad titulum, sed quo ad literam sic. Incerto quæsito, non potest dari certa responsio. Abbas.

† Cap 6. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Lat. par. 41. c. 3. Vide Alex. cōs. 152. in 5. uolu.

CASVS. Quædam mulier per uim tradita fuit uiro & detēta: Quærebāt à Papa. an inter eos esset mr̄imoniū? Rñdet Papa: Inter uim & uim est differentia, nec constat, an post uiolentiam consensus interuenerit: & ideo certum Papa non potest dare responsum. Not. ꝙ inter uim & uim est differentia. Item certa & finita debet esse qstio, & non duplex, ad hoc, ꝙ certa dari possit responsio.

f Inter uim & uim.] hoc ideo dicit, quia duplex 3 est uis, siue metus, qui cadit in constantem uirum, & ille metus excusat, nisi postea consentiret. infra titu. proxim. de illis 2. & alius est metus uanus siue uis, & illa uis non excusat. ī. eo. ueniens. & c. consultationi. & ī. de his quæ vi, metusue causa fiunt, cū dilectus. & ff. de re iudi. si quis ab alio. & ff. quod metus causa. l. 2. Ber.

3 Pro intellectu huius glossæ & textus. uide B. Tho. in qōnibus additis a 3. par. q. 47. arti. 1. & seq. & Magistrū sen. & ibi late Soto & Doctores lib. 4. dist. 29.

g Certum.] quia nesciuit quæ violentia fuit illata; vnde certum non potuit dare responsum. 11. quæst. 3. graue. & 30. q. vlt. §. vlt. & ī. c. iuuenis. unde dicit lex. Vt congruum possit habere responsum, insere pacti exemplū. C. de transact. ut responsum poterat tamen si voluisset respondere distinguendo inter uim & uim vt ī. c. veniēs. & c. consultationi, & de eo, qui renunciat episcop. capit. 1. Ber.

Ex litteris.] Diuiditur quia primo ponitur consultatio. Secundo responsio; ibi, Respōdemus Ab Sic.

CASVS.

consuluisti, quid debeat obseruari, quando inter aliquos sponsaiia contrahuntur, nec intelligit alter, quod alter proponit: Respõdemus, ꝙ inspiciẽdum est iudici, si matrimonium contracturi ad id faciendũ sint idonei scientia [a] & ætate [b] quo cognito, si alter non intellexerit [c] quod alter ꝓposuit, [d] ad communẽ verbi intelligentiam [e] recurratur, † & cogatur vterque verba prolata in eo sensu retinere, quem solent rectè intelligentibus generare.

Idem Vigilieñ. episcopo.

¶ *Inter sponsam & consanguineos sponsi oritur impedimentum publicæ honestatis, impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum.*

CAP. VIII.

SPõsam † alterius (maximè si ẽ nubili [f] ætati proxima) nullus consanguineorum aliquo modo sibi potest matrimonio copulare.

¶ Idem abbatibus S. Eadmundi † & Demer. †

¶ *Si vir & mulier inuicem promittunt, quod ab eo tempore se pro coniugibus habebunt, contractum est matrimonium de præsenti hoc dicit, & est casus notabilis.*

CAP. IX.

EX † parte C. † mulieris nobis intimatum est, ꝙ Andreas iuramentum præstitit, quod

CASVS. Quidam vir & mulier ꝯtraxerunt sponsalia, nec alter intellexit quod alter proposuit, & dicebāt se non intellexisse. Quærebatur quid deberet obseruari? Rñdet Papa, iudex primo debet videre verũ contrahentes sint idonei ad hoc discretione & ætate, vt per hoc ꝓsumatur pro eo qđ dicunt, vel contra: quo facto seu cognito, si alter nõ intellexit quod alter proposuit, recurrendum est ad communem ĩtelligẽtiam verborum, & vterque compellatur verba prolata in eo sensu retinere, quẽ solent rectè intelligẽtibus generare. Nota ꝙ in matrimonio discretio & ætas est attendenda & consideranda. Item uerba obscurè prolata ad cõmunem intelligẽtiam sunt reducẽda.

a Scientia.] idest, discretione: Nam furiosus contrahere nõ potest quia non habet cõsensum. 32. q. 7. neque furiosus. & j. eo. dilectus, nisi ꝑ interualla dilucida laboraret. 7. q. 1. quamuis triste. 3. quæst. 9. indicas.

b Aetate.] xij. annorum in muliere & xiiij. annorum in viro. j. tit. prox. attestationes. & cap. continebatur. vel cum malitia supplet ætatem. j. tit. prox. de illis 2. & cap. vlt.

c Intellexerit.] idest, si dicat se non intellexisse siue ꝑ se, siue ꝑ interpretẽ, ff. de verb. oblig. l. 1. in fi. cum tñ contrarium præsumatur, cum sint eiusdem vulgaris.

[Glo. seq. dist. an actor tantum, an reus, an vterque committat dolum. Secundo arg. non recedendũ, &c. alleg. 6. iura. & 2. alleg. in contrarium.]

d Proposuit.] nota ſm canones si actor tantum dolum adhibet, intelligẽda sunt verba, vt reus intelligit, qui non adhibet dolum. 22. q. 5. humanæ. §. itẽ obijcitur. & c. quacunque. Si ergò reus tantũ, tunc ſm quod actor intellexit. 22. q. 5. §. ex his. & cap. quacunq; & q. 2. ne quis. Si verò vterque dolum adhibet, locũ habet quod hic dicitur, vt verba prolata in suo proprio sensu intelligãtur. Et sic est argu. ꝙ non est recedendum à significatione verborum, nisi cum constat testatorem aliud voluisse. ff. de leg. 3. non aliter. & infra de verb. signifi. intelligentia argu. de conse. dist. 4. retulerunt & ff. qui & a q. maio. l. prospexit. quia nõ ex opinionibus singulorum, sed communi vsu nomina sunt intelligenda. ff. de supel. leg. l. Labeo. & s. de deci. ad audientiam argu. contra. C. de verb. signifi. cum quidam. & de consecr. dist. 2. in calice.

[Glo. seq. de ambiguitate uerborum determinat & subdiuidit ponit primo duo membra Et primũ sub diuidit in duos, secundum in tria, & illorum tertiũ iterum in duo.]

e Intelligentiam.] huiusmodi ambiguitas verborũ quandoque incidit in iudicijs, quandoque in cõtractibus: In iudiciis circa litis exordium 1 plus creditẽ actori q̃ reo. ff. de uerb. oblig. inter. stipulantem. §. j. postea in confessionibus urgeri debet confitens, ut certũ confiteatur: alioquin id accipietur quod magis expedit aduersario suo. ff. de confess. certum. ff. de inter. act. de ætate. §. nihil. In contractibus & pactis distinguitur 2 aut certum est quod consenserunt, & tunc quod valet agitur: aut non consenserunt, & tunc non valet quod agitur. ff de contrahen. emp. & ven. in venditionibus 2 & 30. q. 2. vbi, aut dubitatur ꝙ senserint, & tunc sub distingue, q2 aut valet intellectus secundum vnã partẽ, aut ſm vtranque: si ſm vnam partem, commodius est id accipi vt res đ qua agitur magis valeat q̃ pereat. ff. de reg. iur. quoties idem sermo. & ff. de verb. obli. l. quoties. & s. đ fidẽ instrumẽ. inter dilectos. j. đ verbo. signifi. abbate. si secundum vtranque, tunc id quod verisimilius est accipiendum est. ff de verbo. obli. eum qui calendis. & quod quandoq; cõsueuit accidere 1 & d. de Syracusanæ. vel ꝯtra eum fit interpretatio, qui pactum apposuit, qui debet legẽ id est pactũ apertius apponere. ff. de pact. veteribus. & secundum promissorẽ fit interpretatio: qa liberum fuit stipulatori verba latè concipere. ff. de verborum obligat. quicquid.

ADDITIO. De hac materia nota. ff. de verb. oblig. quoties in stipulationibus.

SPonsam. CASVS. Dicitur in hoc ca. ꝙ sponsam alterius maximè nubilem & septẽnem, nullus de cõsanguinitate uiri ducere potest in uxorem: Nota quod sponsam consanguinei consanguineus habere non potest.

f Nulli.] illud, maximè, ponitur propriè comparatiuè: quia ex quo habet vij. annos tenent sponsalia, & ita nullus consanguineorum potest eam habere. j. tit. prox. litteras. & c. accessit. ergo multo fortius impedit cum est proxima nubili ætati. Idem videtur si est ꝓxima septennio, & doli capax. s. eo. iuuenis. Ber.

EX parte.] Primo ponit casum narratum. Secundo diffiniendum committit: ibi, Quia igitur. Abbas.

CASVS. Quidam Andreas nomine, iuramentum præstitit, quod C. mulierem ab eo tempore in antea pro uxore haberet & ei fidem seruaret & illa similiter promisit eidem. Quo facto, dictus Andreas illam dimisit, & aliã superinduxit; vnde illa mulier domino Papæ fuit conquesta. Dicit Papa, nemini licere suam vxorem dimittere sine manifesta causa fornicationis: & tunc aut debet illam sibi reconciliare, aut viuere continenter ea viuente: unde mandat dictum Andream compelli, ut illam quam superinduxit, dimittat, & ad primam redeat, & affectu maritali pertractet. Nota quod qui uxorem suam causa fornicationis dimittit, aliam super inducere ea uiuente nõ potest, & debet cõtinenter uiuere. Item qui dimissa uxore legitima, contrahit cum alia, debet compelli eam dimittere, & ad primam redire.

†Concord. tex. in l. Labeo. & ibi Barto. ff. de supel. leg.

1 De hoc supra de restitu. spo. cũ ad sedem. Ioan. And.

2 Sequitur vtriusq; consensus necessarius est, sed si in venditione dissentiunt in pretio vel corpore, imperfecta est emptio. Io. An.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõp. & post concliũ Lateran. par. 6. cap. ra. Et uide citatos supra eo. tit. ca. ad audientiam. & cõciliũ Tri. sess. 24. de reform. matrimonij. ca. 3. & Doct in c. 1. de sponsalibus, lib. 6.

† Cadmundi & de Mesia.

† Ramensis

† Cap. 8. eo. tit. in 1 cõp. & post cõciliũ par. 6. ca. 25. uide citatos sup glo.

a Pro coniuge teneret.] & sic contractum fuit matrimonium inter eos. Sed nunquid per ista verba tantū cō trahitur matrimonium. Iuro, quòd de cætero habebo te pro legitima coniuge, & ècōuerso, &c. non vr: quia ista verba tantum futurum tempus respicere videntur. hæc quæstio r ponit 30. q. 5. c. si quis diuinis. Et dicit Ioan. q̄ est matrimonium, secūdum quod ex illa nouella latit patet: & hic videt Hugo, aliter intelligere illa verba, scilicet, q̄ post matrimoniū contractum de præsenti accedant illa verba, vt notauit ibi. Arg. contra. s. eo. de illis. Ber.

b Eandem.] supple, & cum alia cōtraxit.

c Manifesta.] probata scilicet, & sentētia subsecuta: quia aliàs non licet dimittere. 33. q. 2. seculares & §. in hoc. & 35. q. 6. multorum. & ĩ. de diuor. porro.

d Continere.] quia non potest cum alia contrahere. 32. q. r. dixit. & si cum alia postea fornicaretur, cōpelleretur redire ad ipsam, non obstante sententia. ĩ. de diuor. ex litteris.

e Cogatis.] & super inductam, si nollet ab ea recedere, vel si impedimentum pręstaret, posset excommunicari. ĩ. eod. veniens. in fi. Ber.

† In codice Barbatiæ ita ab eo tēpore in antea.

† Vide Iaf. in l. serui electione. ff. de legat. 1.

1 De hac qōne vide Archi. & Turr. & alios in d. c. si q̄s diuinis. & Sot. li. 4. sen. dis. 27. q. 2. ar. 3.

† Pictauen.

eam ab †eo tempore pro coniuge[a] teneret, & ei sicut vxori suę fidem seruaret. Ipsa quoque eidē Andreæ iurauit, se illum pro marito habiturā, † & fidem ei tamquā viro proprio seruaturam: quo facto, prænominatus A. reliquit eandem.[b] ¶ Quia igitur nemini licet vxorem suam, sine manifesta[c] causa fornicationis dimittere, & tūc eam sibi reconciliare debet, aut ipsa viuente continere:[d] Mandamus, quatenus eundem, vt super inducta dimissa, ad vxorem suam redeat, & eam maritali affectione pertractet, monitione præmissa, per ecclesiasticam censuram cogatis.[e]

¶ Idem Pictauień. epo. †

¶ *Qui iurauit cum aliqua contrahere, si non subest impedimentum per censuram ecclesiasticam contrahere compellitur.*

ij Ex litteris.] Primò ponit casū narratum. Secundò committit ipsius diffinitionem ibi, Quia igitur. Abb.

CASVS. Duo nobiles viri Syluaneñ. episcopatus, scilicet G. & B. filios & filias impuberes habebant, conuenerunt inter se, quòd eos adinuicem copularent, quod promiserunt adinuicem facturos, & hoc tam parentes, quam filij iurauerunt. vnus illorum, scilicet G. filiam alterius consentiente patre iurauit ducere in vxorem: postmodum verò voluit aliam ducere in vxorem; Episcopus compellebat eum ducere illam, quam iurauerat. Quæsiuit episcopus à Papa, quid esset in hac causa faciendum. Respondet Papa, periculosum esse dicto G. contra iuramentū suum venire. Mandat Pictauień. episcopo, vt si de hoc sibi constiterit, moneat illum & compellat quatenus ipsam recipiat quam iurauit, & eam maritali affectu pertractet, nisi rationabilis causa impediat. Nota, quod sponsalia contrahi possunt per verba generalia. Item iuramentum impuberis tenet. Item compellitur quis accipere illam quam iurauit se ducturum in vxorem.

[Glos. seq. alle. vnam concor. obijcit, & soluit.]

f Tam patres.] sim. 31. quæst. 3. si qui parentes. Sed videtur, quod istud iuramentum non valeat, & sit anceps periurium, cum sit de facto alterius. ff. re. amo. Marcellus. §. 1. & ff. de in lit. iur. videamus. Et argumen. ad hoc ff. de verbor. obligat. stipulatio ista. quia vt ibi dicit, qui alienum factum promittit, non obligatur: tamen hic factum suum potius promiserunt, vt procurarent bona fide, 2 quod filij contraherent, vt ea. lege, & in illa stipulatione. Ber.

[Gl. seq. obijcit, & soluit, secundò quærit alle. pro, & contra, ponit opi. quam reprobat, reprobationem impugnat. Impugnatio ni respondet.]

CAP. X.

ij Ex † litteris Syluani episcopi accepimus, quod cum duo nobiles viri sui episcopatus G. † scilicet de Monstra, & B. filios & filias impubescentes haberent, inter se conuenerunt, quod eos adinuicem matrimoniis copularent: & hoc tā patres,[f] † quam filii, sub iuramento[g] † se promisere facturos: inter quos siquidem G. filiam alterius consentiente patre, se iurauit ducere in vxorem: quo volente ad alia vota migrare, eum episcopus compellere voluit, vt quod iurauerat, adimpleret: & infra. ¶ Quia igitur prædicto G. periculosum est, contra suū iuramentū venire. Fraternitati tuę mandamus, quatenus si hoc tibi constiterit, cum moneas:[h] & si nō acquieuerit monitis, ecclesiastica

g Quam filij sub iuramento.] isti erant impuberes, vndè nō tenuit iuramentum. 22. q. 4. paruuli. & c. pueri. & 4. quęst. 3. c. 1. Sed illa intelligun tur cum ad testimonium perhibendum inducuntur, sed aliàs si sint doli capaces, benè tenet iuramentum. ĩ. de delic. puer. pueris. Hic posuit Lau. talem quæstionem: Aliquis iurauit accipere in vxorē vnā de filiabus Titij, & postmodum dormiuit cum vna illarum: q̄ritur an pcisè debeat compelli eā ducere, cum aliā ducere non possit? Arg. q̄ sic. ff. de contrah. emp. si in empti. §. si emp. & ff. de solutiō Stichū aut Pāphilū. & ipse se ad hoc arctauit. si. si q̄s cau. l. 2. §. vlt. 15. q. 1. si quis insaniens: imò videtur, q̄ statim fit matrimonium ĩ. de con ditio appo. de illis. & ĩ. eo. is qui. arg. contra. ff. de rit. nupt. generali. ff. si quis cau. sed & si. §. quæsitum. & ff. de vsufruct. quoties. Quidam 3 dixerunt eum non compellendum, quia inuitæ nuptiæ, & cætera. 31. q. 2. §. 1. c. 1. & s. eo præterea. Sed contrariū est verum, q̄ debeat compelli. Sed vr, q̄ non sit cōpellendus, eam recipere: quia in veritate nec sponsalia præcesserunt, nec matrimonium: quia cum dixit. Volo accipere vnā de filiabus. Titij, nulla cum aliqua illarum sponsalia contracta sunt: quia in personam certam consentire debuit, & incerta sponsalia non sunt sponsalia. arg. 30. quæst. 5. nostrates. & argumen. ff. de testa. tut. l. duo sunt Titij. & si dico. Exhæredo vnum de filijs meis, cum plures habeam, nullus est exhæredatus. ff. de lib. & posth. nominatim. & certus debet esse hęres, aliàs non valet testamentum. ff. de hære. insti. in tempus. §. quoties. & ff. de manumis. testa. cum ex pluribus. Dic, quod non compellitur ex vi sponsaliorum, sed propter iuramentum forte debet compelli, licet ad illam recipiendam non se obligauerit directè, nisi deterius indè contingeret, vt nota. sup. eod. præterea. & infra. in glos. quæ incipit, arg. contra. Ber.

h Eum moneas.] & si non acquieuerit, argumentum, quod admonitio semper debet præcedere vindictam. 12. quæst. 2. indignè. & infra de sentent. excomm. sacro.

[Glos. seq. assignat contrarium, dupliciter sol. vtramque solutionem impugnat: & in fine ponit tertiam solutionem. Iterum obijcit, & soluit.]

2 Vnde si p eos nō stat, nō sūt periuri, nec deberet pęna pro missa: sm Vinc. ĩ. eod. Gemma. & no. ĩ. eod. sicut in glo. 1. Io. And.

† Ca. 9. eo. ti. in 1. comp. & post Concil. Lateraū. par. 6. ca. 26.

† VV.

† parentes.

† Vide Dūicū Sot. explicantē hunc textū lib. 4. sen. dist. 27. q. 2. art. 3.

3 Hoc tenet Vin. & Phil. q̄ dicunt eū pcisè nō cōpellendū, & pęnitentiā sibi p isè debere imponi de periurio: q̄a per eum stat arg. s. e. de illis. Io. And.

a Compellas.] arg. 5. j. eo tequisiuit. Hoc consueuit intelligi pluribus modis; quod hic dicitur de rigore intelligit, ibi de misericordia, ne deterius indè contingat. arg. s. eo prgterea. Vel cõditionaliter sũt cogẽdi, vt de nolẽtibus fiant volentes, sed non finaliter. 23. q. 6. vides. Sed neutra solutio vr̃ sufficere, q̃a iste mortaliter peccat veniẽdo 5 iuramẽtũ, ergo põt ꝯpelli finaliter 24. q. 3. tã sacerdotes & c. ecce aut crimina. Sed q̃uo põt iste excõicari, quia nondũ venit 5 iurm? Potest dici, ꝙ ille, qui iurauit de iure cõmuni cõpelli debet, vt iuramẽtum seruet, licet nondum sit transgressus. quia post trãsgressionẽ 5hendo cũ alia p verba de prçsenti non posset vlteri⁹ cõpelli, cũ iã fortius vinculũ superuenerit, & ecclesia nõ solũ peccata cõmissa punire debet (vt dicũt iura p̃dicta) sed ẽt committẽda ꝓhibere, 1 vt si videat aliquẽ vicinũ p̃cipitio, vel paratũ ad peccandũ. 93. dis. diaconi. 23. q. 4. ipsa pietas. & 22. q. 5. hoc vr̃. alioqn cõsentire vr̃. 83. dist. quasi p totũ. & sic dẽt ecclesia excõicare, & facere, qđ põt: q̃a excõicatio est medicinalis. 2. q. 1. multi. & 24 q. 3. corripiantur. & c. notandum. & hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur. 23. q. 5. prodest. Hoc quidem ius commune est, casus tñ potest esse vbi non compellit finaliter ex causa, vt in c. requisiuit. j. eo. & causa redditur in litera ipsius c. requisiuit. & s. eo. prgterea. ex causa quandoque detrahitur seueritati, vt 5 o. dist. constitueretur. Vel potest exponi litera ipsius c. tequisiuit. potius monenda, quam cogenda, id est, prius monenda, & postea cogenda. nisi acquiescat. & ita non contradicit isto modo, imò concordat cum ista tamen si contrahat cum alia, tenet contractus, & absoluetur, nec compellitur finaliter. Ber.

† Ca. 13. eo. tit. in 1. cõp.

† al. ita: est exorta.

1 Vnde interdũ punit volũtatem. 27. dist. vouentibus. s̃m Lau. & Phil. Io. An.

censura compellas,[a] vt ipsam (nisi rationabilis[b] causa obstiterit) in vxorẽ recipiat, & maritali affectione pertractet.

¶ Idem archiepiscopis & episcopis & alijs prælatis per Angliam constitutis.

¶ *Per censuram ecclesiasticam pater compellitur restituere filio eius vxorem, quã iniustè detinuit: vel detinet.*

CAP. XI.

NOn † est vobis (sicut arbitramur) incognitum, qualiter rex Anglorum pro discordia, quæ inter ipsum & filios suos est suborta, † vxores eorum detineat: & infra.

¶ Nos itaque attendentes: iustum & honestum esse, vt viri suas petant vxores. Mandamus, quatenus eundem regem, ad eas restituendas sollicitè moneatis: & si iuxta commonitionem vestram, filiis suis vxores[c] suas infra certum terminum non restituerit, † extunc in quacunque prouinciarum[d] vestrarum detinentur vel transferũtur, donec ibi fuerint,[e] nulla diuina officia (prçter bapitismum[f] † paruulorum, & pçnitentias morientium[g]) celebretis, vel permittatis aliquatenus celebrari.

b Rationabilis causa.] puta consanguinitas, vel affinitas, vel aliquod aliud perpetuum impedimentum.

NOn est vobis.] Primò narrat factum. Secundò prouidet ibi, Nos itaque.

CASVS. Inter regem Anglorum & filios eius orta fuit controuersia, propter quod rex Anglorum detinebat vxores filiorum ipsius, ita ꝙ mariti ad eas accedere non valebant. Conquesti sunt domino Papæ filij regis; mandat Papa archiepiscopis & episcopis per Angliam constitutis, quòd cum sit iustum & æquum, vt viri suas petant vxores, quatenus dictum regem moneant, vt filijs suis vxores eorum restituat: quod si infra terminũ statutum nõ fecerit, extunc in quacunque terra vel prouincia detineantur, vel etiam transferantur, donec ibi fuerint, nulla diuina officia celebrentur, vel permittantur aliquo modo celebrari, prçter baptisma paruulorum, & pçnitentias morientium. Not. quòd mitius agitur cũ regibus, & principibus, quàm cũ alijs. Item propter delictũ domini tota terra supponitur interdicto. Itẽ in generali interdicto ista sacramẽta excipiuntur, scilicet baptisma paruulorum, & pçnitentiæ morientium.

[Glos. seq. recit. per quæstionem, quo iure, &c. soluit distinguendo.]

c Vxores.] possunt enim filij regis petere vxores suas per interdictũ de liberis exhibendis, imò de vxore exhibenda. ff. de liber. exhi. imò & C. eod. tit. si ad instar. & C. de nup. si inuita. Et hoc habet locũ cũ inuita detinet vxor, sicut hic. Si verò volẽs detinet, tũc p officiũ iudicis vel epi loci: Cũ enim volens detinetur filius, non datur interdictũ de lib. exhibẽ. nisi inter duos, qui dicunt se esse patres vel dños, & controuersia esset. ff. de lib. exhib. l. vlt.

d Prouinciarum.] sic ergo pro delicto vnius tota prouincia interdicitur, vt s. de of. dele. sanè 2. Ber.

[Glo. seq. arg. à cõtrario, alle. duo iura, & vnam legẽ in cõtrarium. Secundò quærit & soluit.]

e Donec ibi fuerint.] ergo vr̃, ꝙ post quã inde recesserint, possint celebrare. ar. ff de postulan. Imperator. C. ex quib. cau. infa. itro. & si seuerior arg. contra. C. e. tit. ad tempus. Dico ꝙ hic est suspẽsio iuris, & cum temporis diffinitione, & ideò tempore elapso non indiget absolutione, & ita illis recedentibus celebrabunt. 2 sim 81. dist. si qui sunt presbyteri. Vin. Sed nunquid tunc possunt celebrare submissa voce & ianuis clausis? Non nisi essent priuilegiati. j. de priui. quod nonnullis vel nisi esset episcopus. infra de priuileg. quod nonnullis. & singulariter in conuentualibus ecclesijs bini & bini possunt dicere horas suas, vt legere videantur potius, quam cantare. j. de pç. & remis. quod in te. Ber.

f Baptismum paruulorum.] ista duo sacramenta semper excipiuntur de quolibet interdicto, quia sunt sacramenta necessitatis. 1. quæst. 1. c. remissionem. § sed notandum est. & capitu. si quis hæretica. §. ecce si clericus. & melius 32. dist. c. præter. §. verum. vndè etiam in necessitate possunt recipi ab hæretico. 4. quæstio. 1. si quem fortè. secus de alijs. 24. quæstio. 1. cçpit.

g Pçnitentias morientium.] & præter communionem, quæ viaticum appellatur. j. de pçn. & rem. quod in te. & etiam suscipientibus signum crucis & peregrinis pçnitentia conceditur, vt in c. quod in te. Ber.

† Inferẽ ergo, ꝙ matrimoniũ liberat à patria ptãte. cõcor. l. 1. C. de bo. q̃ lib. & l. 1. §. fi. ff. de li. exhi.

† baptisma.

¶ Idem episcopo sanctæ Agathæ.

¶ *Dictum vnius asserentis impedimentum, impedit matrimonium contrahendum non iuratum.*

CAP. XII.

ij PRçterea † de muliere, quç à viro impe-

† Cap. 16. eo. ti. in 1. cõp. & post Cõc. Lateran. pa. 50. ca. 30. Et qñ dicto vnius credatũ, tradit Ias. in rep. l. admonẽdi. ver. Itẽ plenè tradit ff. de iureiu. iam qđ fieri oporteat, vt matrimonij impedimenta detegãtur, vide Cõcil. Trid. ses. 24. de refor. matri. c. 1.

2 Quia non est terra interdicta, sed organa suspẽsa ad tẽpus: tũ irregulares sunt qui ibi celebrãt. Innoc. cõtrariũ no. de of. & or. iudi. irrefragabili & de app. dilectũ. Io. And.

ij PRætetea.] Primò ponitur consultatio. Secundò responsio ibi, Taliter. Abbas.

CASVS. Quidam vir volebat contrahere cum quadam muliere. Consanguineus illius viri dicebat, se deliquisse cum ea, sed illud non audebat confiteri propter potentiã mulieris: Quæritur, quid iuris? Respondet Papa quòd matrimonium illud fieri non permittitur, ne deterius inde contingat, nisi iuramentum interuenisset. Nota, quòd matrimonium ad dictum vnius impeditur, ne contrahatur sed si iuramentum interuenisset, propter dictum vnius non impeditur.

[Glos.

tit,cuius conſanguineus cum ea ſe deliquiſſe proponit, ſed hoc publicè [a] confiteri recuſat propter metum & potentiã mulieris. Taliter reſpondemus, vt matrimonium ipſum fieri (niſi iuramẽtum [b] interueniſſet) diſtrictè prohibeas, ne deterius inde contingat.

¶ Idem procuratori & canonicis Soran.

¶ Si mulier inuita cum aliquo contrahat, nec in eũ poſtea conſentiat, tenet matrimoniũ ſi alteri poſtea nubit. Ita communiter ſummatur. Et ſecundum hũc intellectũ eſſet hic caſus apertus, quòd matrimonium metu contractum, eſſet ipſo iure nullum. hoc tamen clarè non colligitur ex litera.

CAP. XIII.

VEniens † ad Apoſtolicam ſedẽ Mariota ſupplici inſinuatione monſtrauit, ꝙ quendam adoleſcentem adamauit intantum, ꝙ † vterq; de matrimonio contrahendo, ſub triũ perſonarum teſtimonio præſtitit † iuramentum; quod parentes mulieris ipſius ignorantes, eam inuitam & reclamantem, [c] † in vxorem alij tradiderũt: quem ita exhorruit, ꝙ ſe ab eo nullo modo cognoſci [d] permiſit. Cumque publicè fateretur, quòd à priori viro cognita eſſet atque iurata, epiſcopus Soran⁹ cognito, ꝙ proxima inter [e] eos eſſet linea cõſanguinitatis, ipſos ab inuicẽ ſeparauit. [f] Cæterũ cum cauſa ipſa tractarẽt, [g] & viro, cui tradita fuerat à parentibus, conſentire nollet, ipſe aliam in vxorẽ traduxit, & illa cuidam T. nomine, publicè in conſpectu eccleſiæ nupſit. [h] Tandem † cum de illo filium genuiſſet, pater ipſius T. ei oppoſuit, quòd filiũ ſuum non potuit in virũ habere, eo † quòd alij, qui defunctus eſt, prius deſponſata fuiſſet: et infra. ¶ Mãdamus, quatenus ſi inueneritis, quòd prædicta mulier à priori viro, iudicio eccleſiæ fuerit ſeparata, ab eodem T. [1] ne contradictione eccleſiæ in vxorem traducta, & ille cui à parentibus fuit † copulata, de præſenti vita deceſſit, [i] prædictũ T. monitione præmiſſa compellatis; vt præfatã Mariotam recipiat, [k] & ſtudeat maritali affectione tractare: alioquin eum, & ſuperinductam, & patrem eius † (ſi huic rei reſtiterint [l] †) excommunicationi ſubdatis.

[Glo. ſeq. recitetur per qõnem, an publicè confitẽti credendum ſit: & ſoluit quòd non, duplici de cauſa.

a Publicè confiteri.] quid ſi publicè confitetur? Duplici ratione nõ debet ei credi: Primo quia vnius confeſſio in alieno facto nulla eſt. 4. q. 4. c. placuit. §. item in criminali. ver. itẽ vnius teſtimoniũ. & ſ. de teſti. veniens [1]. Secundo quia turpitudinẽ ſuã confitetur. ſ. de donat. inter dilectos. 14. q. 5. non ſanè. & ĩ. de eo qui dux. i matrim. c. 1. [t] ſed conſanguineo reuelare tenetur. 35. q. 3. ſi homo.

b Niſi iuramẽtũ.] & ita ſi iuramentum interuenit, nõ debet matrimonium ꝓhiberi ꝑꝑ ꝯfeſſionẽ illius ſecretã, niſi aliter ꝓbaretur: nã ſi legitima affinitas probaretur, ipediret mͣtrimoniũ, non obſtante iuramento illo, qđ habuit cõditionẽ annexã: ſcilicet, niſi iuſta cauſa prohibeat. ſ. đ iureiu. quemadmodum. immo iã cõctũ ſeparatet. ĩ. de eo q. cog. conſ. vxo. ſuæ. de illo. Si verò iuramentũ non interueniſſet, ad teſtimoniũ vnius, ſiue ad famam impediretur matrimoniũ cõtrahendũ. ſ. de teſti. ſuper eõ. 2. §. 1. & ĩ. de cõſangui. & affinita. ſuper eo. & hic.

VEniens.] Primo narrat factũ. Secundo diffinitionem committit: ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Quædam iuuenis mulier M. nomine, intantum adamauit quendã iuuenẽ, ꝙ vterque illorũ in præſentia triũ teſtium præſtitit iuramentũ d. matrimonio inuicem ꝯhẽdo. Parẽtes mulieris hoc ignorantes, eam inuitam reclamantẽ cuidam alij tradiderũt: ſed illa ipſum ita exhorruit, ꝙ nullo modo ab ipſo cognoſci ſe permiſit, & cœpit publicè confiteri, ꝙ a primo viro cognita fuit & iurata: Tãdem eps̃ diœceſanus cognito, ꝙ illi eſſent cõſanguinei, eos ab inuicẽ ſeparauit. Sed dum cauſa tractabatur, & illa nollet conſentire viro, cui à parentibus tradita fuerat, ipſe vir aliam duxit in vxorem, & illa cuidam alij T. nomine fuit publicè deſponſata, de quo poſtmodum filium genuit; pater illius viri ei oppoſuit, quod filium ſuũ in virum habere non poterat. eo quod ab alio viro, qui iam defunctus erat, deſponſata fuerat. Vnde mulier illa ad dominum Papam acceſſit, exponens ei omnia ſupradicta. Mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi inueniant, quòd p̃dicta mulier à priori viro iudicio eccleſiæ fuerit ſeparata, & ab illo T. ſine contradictione eccleſiæ in vxorem traducta, & ille cui à parentibus tradita fuerat, de præſenti vita deceſſit, moneant dictum T. & compellant, vt præfatã M. recipiat in vxorem, & eam maritali affectione pertractet; quòd ſi non fecerit, eum, & ſuperinductam, & patrẽ ipſius, ſi contradixerit, excõmunicationi ſubijciant. Nota ꝙ coactũ matrimoniũ eſt nullum. Itẽ omnes impedientes iuriſdictionem iudicis ſine exceptione ſunt excommunicandi: quia per hoc efficiũtur de iuriſdictione ipſius iudicis.

c Reclamantem.] ergo non fuit matrimonium. 31. q. 2. c. 1. & 2. & ĩ. eod. c. proximo.

d Cognoſci permiſit.] quod ſi feciſſet, amplius reclamare non poſſet. ĩ. de eo qui duxit in matrimo. quam pol. per adulterium. c. 1. & ĩ. qui matrimo. accuſa. poſ. inſuper. [2]

e Inter eos.] ſcilicet ipſam mulierem, & primum virum.

f Separauit.] 35. q. 3. progeniẽ. & c. contradicimus.

g Tractaretur.] cũ ſecundo, vel potius cum primo. Ber.

h Nupſit.] quod fieri non debuit lite pendente, vt argu. ĩ. de ſpon. duo. tua fraternitas. de hoc habes ſ. eo. cum in Apoſtolica.

i Deceſſit.] maximè, quia idem eſſet ſi viueret: quia ſi inuita tradita ei fuit, nullum fuit matrimonium [3]. infra ca. proximo.

[Glo. ſeq. arguit in fine.

K Recipiat.] ergo ꝑꝑ ſolum ſcandalum non ſeparatur matrimoniũ; quia iudiciũ eccleſiæ non expectauit, ĩ. eo. cũ in Apoſtolica. & ĩ. de matrimo. contra c. cõtra interdi. eccle. c. 1. & [2]. Et eſt hic. arg. quod non præſtat impedimentum, quod de iure non ſortitur effectum. ſ. de iure patro. illud. cum ſuis concor.

l Reſtiterint.] omnes impedientes iuriſdictionem iudicis poſſunt excommunicari. ſ. de off. delega. c. 1. ſ. de teſti. tam litteris. Ber.

[1] Concor. tex. in l. ſi pignoribus. cũ concor. vul. C. de ſer. pigda. ma.

† Capit. 17. eo. tit. in 1. compila. & poſt concil. Lateranẽ. par. 50. c. 31.

† præſtiterit.

† Vt

† Quod fieri nõ debuit, quia libera à coactiõe eſſe debẽt matrimonia. ca. de neptis. & ca. ſi verum. 31. q. 2. Magiſter ſen. & Doct. lib. 4. ſen. diſt. 29. cõcil. Trid. ſeſ. 24. de reform. matr. cap. 1.

† al. ita ſane cum de illo, &c.

† al. ita: eo quod ab alio, &c.

[2] Facit tex. i l. nuptias, cum glo. & Bart. ff. de reg. iur.

† al. ita. copulata fuerat.

† ipſius.

† reſtiterit

[3] Secũdum Ala. ẽm quẽ iõ hoc opponit, q. ĩam manifeſtum eſt impedimentum ſi ſubeſſet, vel tacitu nota & idẽ Vin. Ioan. An.

CVm locum.] Primo ponit regulam Secundo infert genus: ibi, Matrimonium. Tertio speciem: ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Inter duos ciues Papień. quæstio vertebatur sup matrimonio cuiusdam puellæ. vterque dicebat se matrimonium cũ illa cõtraxisse: mulier timebat violentiam sibi inferri à pdictis, q̃ eam petebãt. quæsitũ fuit à Papa quod fieri deberet? Respondet vbi metus vel coactio intercedit, cõsensus locum habere non potest: sed vbi consensus requiritur metus vel coactio debet repelli & matrimonium solo consensu contrahitur: & sic omnis metus vel coactio debet repelli, ne per timorem dicat sibi placere quod odit; vnde mandat Papa episcopo Papień. vt puellam illam de cuius matrimonio quæritur, ponat in domo aliqua, vbi nullo modo timeat, & faciat eam custodiri honestè, donec causa fuerit per sentẽtiam terminata. Nota q̃ matrimonium solo consensu cõtrahitur. Itẽ inuita matrimonia fieri non debent. Itẽ iudex locum securum debet partibus prouidere.

† Ca. 19. eo. tit. in 1. cõp. Vide Concilii Trident. sessio. 24. de refor. mat. matr. c. 9. & Couarruuiã in epitome li. 4. decreta liu par. 2. c. 3 §. 5. & per Mag. & Doct. scholasticos lib. 4. sent. dist. 29. vbi Sotus plenissimè. q. 1. art. 3.

[Glos. seq. distinguit sexum circa metum.

a Metus.] qui possit cadere in constantem virum j. c. prox. & c. consultationi. in fin. & ff. quod met. cau. metum. minor tamen metus magis excusat feminam q̃ virum, argum. 32. quæst. 6. indignantur. & argu. j. de homi. sicut dignũ. 2. respon.

† al. ita, vt sententia.

¶ Idem Papień. episcopo.

¶ *Si timetur inferri violentia puellæ, de cuius matrimonio agitur, debet iudex sibi prouidere locum tutum & honestum, donec causa terminetur. hoc dicit: Et est textus multum allegabilis.*

CAP. XIIII.

CVm†locum non habeat consensus, vbi metus [a] vel coactio intercedit, necesse est, vt vbi assensus cuiusq̃ requiritur, coactionis materia repellatur. Matrimoniũ autẽ solo [b] consensu cõtrahitur: & vbi de ipso [c] quæritur, plena [d] debet securitate ille gaudere, cuius est animus indagãdus [e]; ne per timorẽ dicat sibi placere qđ odit, & sequatur exitus, q de inuitis solet nuptijs ꝓuenire [f]. ¶ Quocirca mãdamus, quatenus puellam, de cuius matrimonio qđ ventilatur, in domo, in qua nihil eã timere [g] oporteat, facias honestè teneri, donec [h] prædicta causa terminata fuerit, & †sententia fine cõ-

b Solo consensu.] 27. q. 2. sufficiat. & ita omnia quæ dicuntur 30. q. 5. aliter. & ca. nostrates. referuntur tantum ad sollemnitatem.

c De ipso.] scilicet consensu. Bernardus.

d Plena debet.] ille vel illa, qui in alium vel aliam consentire debet.

e Indagandus.] Idest, inquirendus ad cõsentiendum.

f Prouenire.] quia quod quis non diligit, facilè contemnit 20 q. 3. præsens. & s. eo. præterea 1. & j. eod. requisiuit & 31. q. 2. §. 1.

[Glo. seq. arguit quòd iudex, &c.

g Nihil eam timere.] est ergo hic arg. quòd ad officium iudicis pertinet, locum securum assignare partibus & honestũ. 3. q. 9 hortamur. & 33. q. 2. siue. & ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter. alioquin potest appellari si requisitus iudex hoc non fecerit 1. s. vt lite non contesta. accedens 2. & s. de appella. ex parte 1.

a Etiam si iudex datus sit appellatione remota. vt ibi Io. And.

h Donec.] idest, quousque constet de matrimonio istius puellæ inter eos qui illam petunt 3, & cui ipsa cõsenserit: sic stabit quasi in sequestro in loco tuto: ista puella timebat sibi inferri violentiam à quibusdã nobilibus ciuibus Papień. & ideò ne raperetur ab illis, ponitur in loco securo: postquam cõstiterit cui cõsenserit, tradetur ei. vt hic in fine.

a 2 Consule antiquã decretalem loco pręcitato, vbi nominantur ciues Papiẽses, & de huius puellæ matrimonio certabant.

traditione cuiusquã valeat executioni mãdari.

¶ Idem.

¶ *Sponsalia de futuro, si secuta est copula, non soluuntur per sponsalia de præsenti, aliàs tenent sponsalia de præsenti, nisi per metum qui potuisset cadere in constantem virum, contracta sint.*

CAP. XV.

VEniens †ad nos G. sua nobis relatione monstrauit, q̃ in domo sua mulierem quandam recepit [i], de qua prolem habuit, & cui fidem coram pluribus pręstitit [k], q̃ eam duceret in vxorem; Interim autem cũ apud domum vicini sui pernoctauerit [l], eius filia nocte illa secum cõcubuit: quos pater puellę simul in vno lecto inueniens, ipsum eam per verba de pręsenti despõsare coegit. Ideoq; mandamus, quatenus si inueneris, q̃ primam post fidem præstitam cognouerit [m], ipsum cum ea facias remanere: alioquin secũdæ, (nisi metu

ij VEniẽs ad nos.] Primo ponit casum: Secũdo diffiniẽdum committit: ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Quidam nomine G. quandam mulierem in domo sua recepit, de qua ꝓlẽ habuit, & ei postmodũ fidem dedit, quòd eam duceret in vxorem: post hoc accessit ad domũ vicini sui, & cum nocte illa in domo vicini stetisset, inuẽtus fuit cum filia vicini dormiuisse. Pater puellę inueniẽs illos simul in lecto, compulit eũ accipere in vxorem filiam suam, per verba de præsenti: iste G. accessit ad Papã, & exposuit ei prædicta: vnde mandat Papa episcopo loci, quatenus si inuenerit q̃ primam mulierem post fidem datã cognouerit cum illa remaneat; Si verò post fidem datam non cognouerit, maneat cũ secunda, nisi per talem metũ fuisset cõpulsus eam accipere in vxorem, qui potuisset cadere in constãtem virum. Nota q̃ si fides data sit de aliqua ducẽda, si postea carnalis copula interueniat, inducitur statim matrimonium præsumptum. Item matrimonium contractum per metum, qui cadit in constantem virum, non tenet.

† Vide cap. 2. eod. tit. in 2. compilat. Et de intellectu textus & glossarũ præter Doctores hic vide eosdẽ citatos in c. pręcedenti.

i Recepit.] vt concubinam.

K Præstitit.] post prolem susceptam: & sic sponsalia de futuro contracta fuerunt; vnde si postea antequam contraheret cum alia, illam cognouit, inductum fuit matrimonium præsumptum: contra quam præsumptionem probatio in contrarium non admittitur. infra eod. is qui. & infra de condit. appo. de illis. Bernardus.

l Pernoctauerit.] pernoctare, totam noctem significat. ff. de verb. signi. Vrbana, §. pernoctare. Sic j. de accusat. si constiterit. Tan.

m Post fidem præstitam cognouerit.] quod si ita est, matrimonium est inter eos, vt dixi: quamuis non credebat tali tacito consensu contrahere. veluti si quis se filium familias existimauerit, cum sit pater familias, poterit acquirere hæreditatem. ff. de condi. & demon. multum interest.

a In vi-

coactus, qui posset † in virũ a † constantẽ cadere, eã desponsauerit) adhærere facias vt vxori. b

¶ Idem Exonen̄. † episcepo.

¶ Qui iurauit cum aliqua contrahere: si vult religionẽ ingredi debet primo contrahere, vt iuramentum seruetur, & ante copulã carnalẽ monasteriũ ingredi poterit.

CAP. XVI.

COmmissum: † & infra. ¶ Significauit nobis fraternitas tua, quod quidam cuidam mulieri de contrahẽdo matrimonio fidem dedit, & se cũ ea infra biennium per verba de præsenti contracturum, præstito iuramento firmauit; nunc autem priuata lege c ductus, ad frugem melioris vitæ transire † suspirat: & infra. ¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod tutius d est ei (religione iuramenti seruata) prius contrahere, & postea, si elegerit, ad religionem migrare, si tamen post desponsationẽ copula non dignoscitur interuenisse carnalis.

¶ Lucius tertius Rapalen. † episcopo.

¶ Qui iurauit cum aliqua contrahere, moneri potius debet quam compelli, vt contrahat. hoc dicit inhærendo littera.

CAP. XVII.

REquisiuit † à nobis tua fraternitas, qua censura mulier compelli debeat, quæ iurisiurandi religione neglecta nubere renuit, cui se nupturam interpositio iuramento firmauit: & infra. ¶ Ad quod breuiter respondemus, quod cum libera e debeant esse matrimonia, monenda est potius, quam cogenda, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere.

¶ Vrbanus tertius.

¶ Litis pendentia super matrimonio non impedit secundum matrimonium contrahi, si primum erat nullum.

a In virum constantem.] quia tunc nullũ fuit matrimonium. ĩ. eo. consultationi. quia libertatem debet habere qui consentit s̃. c. prox. Quis metus excuset, & q̃s non dictum est s̃. de his quæ vt metusue causa fiunt, cũ dilectus. & c. Abbas.

[Gl. seq. rõnẽ reddit. Secũdo arg. alle. duas leges, & vnã alleg. in contrarium.]

b Vt vxori.] quia fortius vinculum superueniens p̃iudicat primo. ĩ. de sponsa duo. c. 1. sicut matrimoniũ ad optionĩ. ff. de rit. nup. non solum §. 2. 1 Et est hic argum. ꝙ licet culpa mea inciderim ĩ metũ, nihilominus, excusor propter metũ. arg. ff. ꝙ met. cau. nec timorem cum l. seq. argu. contra. ff. eod. si mulier. Ber.

COmmissũ.] Cõmunis diuisio. Secũda pars ibi, Fraternitati. Abbas.

CASVS. Quidã dedit fidẽ cuidam mulieri ꝙ eam duceret ĩ vxorem, & ꝙ cum ea per verba de præsenti contraheret infra bienniũ interposito iuramento: postea verò priuata lege ductus, volebat intrare religionem. Dubitabat, an posset ꝓꝑ iuramẽtum: q̃ritur q̃d iuris? Rñdet Papa ꝙ tutius est illi iuramẽti religionẽ seruare, vt prius ꝯtrahat, & postea poterit religionẽ ĩtrare, dũmodo carnalis copula ĩter eos n̄ interuenerit. Nota, ꝙ iuramentũ seruãdũ est, dũmodo sine peccato seruari possit. Item ante carnalem copulam poterit alter coniugum religionem intrare, etiam altero inuito.

c Lege.] 19. q. 2. duæ sunt. & s̃. de reg. licet & ĩ. de renun. nisi c. cum pridem. §. dices.

[Glo. seq. obijcit, & soluit, Iterum obicijt, & soluit.]

d Tutius.] sed contra v̄r: quia dicitur: Qui se dat nuptui, bene facit: qui se non dat nuptui, melius facit, ut 27. q. 1. nuptiarũ, & vtrunq; expedit, sed vnum plus aliud minus 28. q. 1. sic enim neq;. ver. ideò. & sic tuti⁹ esset non ꝯtrahere, saltẽ ꝓꝑ pronitatem exigẽdi postea debitum. Non ꝯtradicit: q̃a hoc faciẽdo potest vtrũque seruare, & iuramentum, & propositum suum, & ideo dicit tutius. Vel dic, tutius, saltem quo ad opinionem, ne de facto dicatur iste venire ꝯtra iuramentum. p̃terea nõ v̄r infringere iuramẽtum, qui illud in melius cõmutat. s̃. de iureiu. peruenit. s̃. de vo. & vo. redẽ. scripturæ. & sic ille intrando religionẽ seruat iuramẽtum, & ita tutius est nõ ꝯtrahere. & q̃ bona agunt, si meliora deliberata non faciunt, ceciderunt in conspectu Dei 17. q. 1. qui bona. & si contrahat, v̄r facere contra conscientiã, & sic peccat: ergo non est tutius. 28. q. 1. cap. omnes. §. ex his. Sed dicas iste nullum votum emisit, sed ad votum suspirat; vnde non debet dici voti transgressor, etiam si non intret religionem, si amplius non processit. ĩ. de vot. & vo. redem. literaturam, & non facit contra propositum suum: quia licet gerat in corde virginitatem, consentire potest in matrimoniũ. 27. q. 2. Beata Maria. Potest ergo seruare vtrunque, vt dixi, si vult; tamen sine peccato põt intrare religionem, & non contrahere. Ber.

REquisiuit.] Duę sunt partes. Cõsultatio & respõsio. Secunda ibi, Ad q̃d. Abbas.

CASVS. Mulier q̃dam iuramẽto interposito ꝓmisit cuidã viro ꝙ cũ eo ꝯtraheret: postea verò volũtate mutata nolebat cũ eo ꝯtrahere: quęritur qua cẽsura sit ad hoc cõpellenda? Rũdet Papa, ꝙ matrimonia libera debẽt esse, & non coacta: & ideo monẽda est potius, q̃ cogenda. quia coactiones huiusmodi frequenter solent difficiles exitus habere. Vel prius est monenda: & nisi acq̃euerit postea compellenda. Nota, ꝙ matrimonia libera debent esse, nõ coacta. Item s̃m vnã lecturam videtur, ꝙ ecclesia dispenset hic ꝯtra iuramentum ꝓꝑ rationem quæ hic redditur. Item coactiones difficiles exitus solent habere.

[Glossa sequẽs allegat septem cõcor. obijcit, & soluit, & remittit.]

e Cum libera. s̃. eo. cum locum. & argu. s̃. de proc. accedens. & s̃ eo. præterea 1. & 2 1. q. 2. §. 1. & c. 1. & 3. 20. quæst. 3 præsens. Sed nunquid erit minus libera, si cõpellatur ex post facto, ad quod iureiurando se astrinxerit? Videtur quod non, quia nec inuitus crescere ad ordines dicitur, qui propter iam susceptum beneficium ad ordines vrgetur. 60. distin. innouimus. & s̃. de æta. & quali. c. 1. & cap. quæris. 2 cum sponte susceperit beneficium & non dicitur inuitus qui propter voluntariam promissionem vrgetur ad promissi solutionem. 12. quæst. 2. quicunque 2. Item propter delictum præcedens quandoq; quis compellitur ad matrimonium. ĩ. de eo qui dux. in matri. quam pol. per adulte. c. 1. & ita videtur quod ista compellenda sit. Simi s̃. eo. ex litteris. argum. 22. q. 4. inter cętera. Sed litera ista contradicit; potius monenda quam cogenda. Sed expone, potius monenda, idest, prius monenda, & postea cogenda propter iuramentum suum similis exposito. 33. q. 4. non inuenitur. in fine 3 Dic super hoc quod dixi s̃. eo. ex litteris. Ber.

† possit

† Vide Alc. cons. 47. vol. 4. vbi late de metu cadente, aut nõ cadẽte ĩ virum constantem.

† Exonien̄. Exomen̄. Geron̄.

1 Ponit casum: Si filius meus illã q̃ tua pupilla fuit, duxit vxorẽ, demũ ipsum filiũ vel me adoptas, impeditur adoptio Ioan. And.

† Cap 4. eo. tit. in 2. cõp. De materia vide Mag. sent. lib. 4. dist. 27. §. hoc aũt cõiugatis. & ibi Sotũ q. 1. ar. 4.

† Verbum, transite, legitur in antiquis, & recentioribus ipsis magis emendatis. ĩ antiquatũ cõpilati. legit̃ ita: ad frugem melioris vitæ suspirat conuolare.

† Rapulen̄. Rabulen̄. Abulen̄. hoc vltimũ placet, nisi Capuano, aut Crapulẽ si legas, vt alij diuinant.

† Cap. 13. eo. tit. in 1. cõp. & post cõcil. Lateran. sub Alex. iij. par. 45. c. 6. Et de intellectu vid. Couarru. in epitome lib. 4. decre. par. 1. c. 4. adde Frãciscũ de Victoria in relectione de matrimonio. par. 1. & concil. Trid. citatum supra in c. cum locũ

2 Et s̃. de cle. cum in cunctis. I. An.

3 De votis aũt habita rõ est, qua potius admonere mini ab errore discedere, q̃ proscelere puniremini. I. A

Cum in Apostolica.] Primo consultatio. Secundo responsio ibi, Consultationi. Abbas.

CASVS. Matrimonialis causa vertebatur inter quendam virum & vxorem eius, corā ordinario ante publicationē testium ille reuersus domū cœpit publicè dicere, ꝙ inter ipsum & vxorem suā sniā diuortij fuerat ꝓmulgata, & sic falsitate suggesta, quādam aliam facti nesciam in vxorē accepit: Postmodū vero per quosdam delegatos, qbus causa fuit commissa snia diuortij fuit lata. Dubitauit diœcesanus, vtrū matrimonium illud teneat cum lite pendente inter virum illum & priorem vxorem cū illa cōtraxit: Quęsiuit à Papa, qd iuris esset? & ipse respondet, ꝙ bene possunt īsimul remanere, imposita illi viro pęnitentia cōpetenti, & infra tps pęnitentię carnali copula interdicta. No. ꝙ matrimoniū, qd de iure nō tenet, licet pro matrimonio ab ecclesia teneatur, nō pstat impedimentum scdo, dummodo primū appareat postmodū non tenuisse.

[Gl. seq. quęrit opponendo, & soluit.]

a Suggesta.] nunquid debuit ei credi? Non, absque litteris iudicis 8. q. 5. cap. vl. sim. 8. q. 4. nonne. C. de mā. prin. l. vnica. Quare ergo excusat mulier, cū lite pendēte nihil debeat innouari, ut lite penden. cap. 1. Ideo excusatur, quia omnes ita credebant, 1 & uerius: quia nullum erat matrimonium cum prima.

b Nesciam.] & ideo videtur ꝙ marito priuari non debuit mortua prima: etiam si fuisset matrimonium cum prima. ī. de eo qui dux. in ma. quam pol. per adult. c. 1. & 17. q. 2. nos nouimus in fi.

[Glo. seq. opponendo quærit, & soluit.]

c Imposita viro pęnitentia.] sed quare imponitur viro pęnitētia, cum nullum fuerit matrimonium primū? Ideo quia lite pendente contraxit cum secunda in contemptum ecclesiæ. ī. de matrimo. contract. contra inter ecclesiæ c. 1. 2. & 3.

[Glo. seq. opponit, & dupliciter soluit.]

d Commercio.] interim. Sed quare punitur hic mulier in debito suo? Potest dici, ꝙ ipsa ex postfacto consensit, vt præsumitur, quia postea causa tractata fuit: vel punitur vir in exigendo, sed non in reddendo, si exigatur debitum ab vxore. sim. ī. de sent. excom. inquisitioni. & ī. de secun. nup. dominus. Si verò illa sciuisset, puniretur, ut dixi. ī. de matrimo contracto contra interdict. eccl. c. 2. & 3.

[Glo. seq. distinguit.]

e Remanere.] sic patet, ꝙ si aliquis habens uxorem licet ea viuente & lite ē pēdente ɔhat cum alia, soluto primo matrimonio tenet secundum, sed hoc locū habet cum primum matrimonium fuit nullū, vt hic. & ī. eod. veniens & ē sciente scda vxore. Et qd dicit ī. facti nesciā. dicas maxime, qa non pstat impedimētum. qd de iure nō sortitur effectū: vt hic, & ī. de iure pa. illud. & c. cū laici. cū suis ɔcor. & ī. dē dspō. impu. lras & c. accessit. & tunc primo apparet per sniam ꝙ nullū fuit primū matrimoniū. sic ī. de frig. & malefi. fraternitatis. ī fi. Arg. ɔ. ī. eo. ad audiētiā 2 & ī. de big. nuper. Si verò ɔhat, cū secūda ignorāte prima vxore, cū qua de iure tenuit matrimoniū. tūc nullū ē matrimoniū cū secūda: sed mortua prima potest remanere cū ea, si ipsa voluerit, & vir cōpellitur eā recipere pp dolū suū. ī. de eo q. dux. ī matr. quā pol p adult. c. 1. & si post mortem prioris sciēter. cōsētiat in illū, tūc primò īducitur matrimoniū. ī. de eo qui dux. in matr. veniēs. & c. significauit. ī. de cōiu. ser. proposuit. si verò sciēter ɔ. xit cū illo, tūc nullū est mrimoniū, nec esse pōt ēt post mortē prioris. ī. de eo q. duxit ī mrimo qpolluit p adulteriū, ex tua rū & c. cum haberet.

CAP. XVIII.

Cum † in Apostolica: & inf. ¶ Intelleximus, quod cū inter villicū de N. & vxorē eius, matrimonij quæstio tractaretur, † ante publicationem testiū villicus reuersus ad propria, † publice inter se & vxorem suam proposuit sententiā diuortij, iudicio ecclesiæ promulgatā: & sic falsitate suggesta, [a] quandā aliā facti nesciā [b] † sibi copulare præsumpsit. Postmodum verò super prioris matrimonij quęstione litteris impetratis, delegati iudices sententiā diuortij protulerunt. Verum quia villicum, & mulierem, quā superinduxit, pendēte lite prioris vxoris, inuicē asseris consensisse: Consultationi tuæ taliter respondemus quod imposita [c] viro pęnitentia cōpetenti, & infra pęnitentiæ tempus carnali commercio [d] interdicto, post modū in maritali copula poterunt remanere. [e]

¶ Clemens tertius Cæsaraugustensi episcopo.

¶ *Vxor non certificata de morte viri, contrahere nō potest, quāuis ignoret quid sit de marito, qui longo tempore abfuit.*

CAP. XIX.

In † præsentia nostra quæsiuisti, quid agendum sit de mulieribus, quæ uiros suos causa captiuitatis vel peregrinationis absentes, vltra septenniū præstolatæ fuerint: † nec certificari possunt de uita, vel de morte ipsorum, licet super hoc solicitudinem adhibuerint diligentem: & pro iuuenili ætate, seu fragilitate carnis, nequeunt continere, petentes alijs matrimonio copulari. ¶ Consultationi ergo tuæ taliter respōdemus, quod quantocunque [f] annorum numero ita remaneant, viuentibus viris [g]

In psētia.] Primo cōsultatio. Secundo respōsio ibi, Consultationi. Abbas.

CASVS. Quidam viri erant in captiuitate, vel alīs absentes causa peregrinationis; Vxores eorū expectauerunt illos p septennium, & vltra, nec poterant certificari de vita vel de morte illorum, quāuis super hoc diligētiā adhibuissent, & quia iuuenes erant, nō poterāt cōtinere petebant alij copulari: Quæritur quid iuris; Respondet Papa, ꝙ quantocunque tpe ita remanserit, viuentibus viris suis ad alia matrimonia non possunt conuolare, nisi primo certum nuncium receperint de morte virorum. Nota ꝙ in matrimonio non currit ꝓscripto, licet omnia iura præscriptione tollantur. Item alter coniugum alterum expectare tenetur, quousq; sit certus de morte alterius. Item per hanc decretalem abrogantur leges, quæ dicunt, mulierem per quinquenniū tantum debere expectare uirum.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

f Quantocunque.] Argu. contra. ff de diuor. vxores. ubi dicitur, ꝙ per quinquennium debet expectari. Sol. Lex illa & consimiles non tenent per authen. C. de repud. hodie.

g Viris.] vbi tamen verisimiliter præsumitur de morte, si mulier nubat, excusatur, & viro reuerso nisi sponte redeat ad uirum, statim merito sunt notandæ de adulterio, vt 34. quæstion. 2. cum per bellicam

Marginalia:

† Ca. 10. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. La. sub Alex. iij. par. 6. c. 21.

† uel reuerteretur.

† idest, ad domū, cum mu. distaret, ciuitas, vnde facilius potuit secundam decipere.

† insciam

1 secundum Vin. & sufficit ad excusationē adulteri, ꝙ nō sit adult. l. non Ioan. And.

† Cæsaraugustano.

2 Tenuerunt ibi spōsalia ex consensu qd dic vt ī. de pęn. lib. 6. Ioan. And.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cōp. Vide Anc. test. ff. de acqui. hæred.

† fuerunt

ream: si verò matrimonio cõtracto dubitãt de morte, non exigant debitũ, sed reddant; & si postea certificatę fuerint de vita, statim recedant. ĩ. de secun. nupt. dñs.

[Glo. seq. alleg tres concor. quærit, & soluit.]

a Donec certum nuncium.] sic ĩ. de secun. hupt. dñs. & C. de repud. authẽ. hodie. & in authẽ. vt lice. ma. & aui. §. qđ autem, coll. 8. Sed pone, ꝙ fuit aliquis in exercitu Sarracenorũ, vel etiam in alijs nec est reuersus, nec potest certificari mulier de morte ꝑ magistrũ militũ, vel ꝑ alium? Tunc mittat ad locum si potest, vel ad vicina loca, vt inquirat, si potest: aliàs expectet quà diu certificata fuerit de morte, vt patet hic, & ꝑ iura ꝓdicta. Ber.

INter opera.] licitũ & piũ opus est, cũ meretrice cõtrahere. hoc dicit. Duo facit; Primo ponit causã statuti. Scđo statutũ ibi, Statuim⁹. Ab. Si.

CASVS. Dr̄ hic, ꝙ inter cetera opera charitatis, magna charitas reputat̄ peccãtẽ ad pęnitẽtiã reuocare: Vnde statuit Clemens Papa, ꝙ quicunque publicas mulieres de lupanari extraxerĩt, & eas duxerint in vxores, in remissionem eis proficiat peccatorũ. Nota ꝙ opus charitatis est errantẽ ab errore reuocare. Item qui meretricẽ ducit in uxorem, meretur. & sic nota, ꝙ castitas debet esse in matrimonio.

b Reuocare.] hoc est vnum genus eleemosynarũ. 45. dist. tria sunt genera. 1 & hoc quantum in te est. 45. distio. Ephesijs & primo a te, aliàs inordinata esset tali eleemosyna: Vnde dicit Augustin⁹; Qui uult dare eleemosynam, à se debet incipere: unde scriptum est Miserere animæ tuæ placens Deo de pęnit. distin. 3. §. sed si uerba & cap. qui uult. sine hac, eleemosyna nulla ualet ad uitam, Ad hoc enim precipuè tenẽtur prælati. 23. quæst. 4. ita plene hic tamen crimen meretricij sub dissimulatione pertransit ecclesia.

c Publicas. ꝙ nulla necessitas excusat. ff. de tit nuptia. palam. §. non est 32. quæst. 5 ita ne arg. ĩ. de pœnit. & rem. c. cum infirmitas. in fin. quas etiam uilitas viræ indignas facit legum obseruatione. C. de adulter. l. quæ adulterium. in fin. Et dicitur meretrix, quæ multorum libidini patet. 34. dist uidua, uel quantum publice uenalis est turpitudo. 32. quæst. 4 meretrices. 2

[Gl. seq. alle. vnam concor. signat ꝯrium, & soluit.]

d In vxores.] 32. quæst. 1. non est culpandus Argu. contra ead. causa q. 1. cap. 1. Sol. contrarium loquitur de illa, quæ meretricari non desinit & illa non est retinenda, ne patronus turpitudinis videatur. hic de ea, quæ continere libenter vellet, si inueniret, qui eam ducere vellet in vxorem. Ber.

suis non possunt ad aliorum consortium canonice conuolare: nec auctoritate ecclesiæ permittas contrahere, donec a certum nuncium recipiant de morte virorum.

¶ Idem.

¶ Contractus matrimonij cũ peccatrice uolente se corrigere, proficit ad remissionem peccatorum.

CAP. XX.

INter† opera charitatis non minimum est, errantem ab erroris sui semita reuocare: [b] & inf. ¶ Statuimus, vt omnibus, qui publicas [c] mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in uxores, [d] quod agunt in remissionem proficiat peccatorum.

¶ Idem.

¶ Matrimonium per vim contractum, cohabitatione spontanea conualescit. h. d. & quotidie allegatur.

CAP. XXI.

AD † id quod ꝑ tuas litteras intimasti, de quadã parochiana tua, quam suus vitricus cuidam Teutonico matrimonialiter copulauit: taliter respondemus, quod quamuis vndecim [e] annos habens, ab initio inuita fuisset ei tradita & renitens: tamẽ quia postmodum per annum & dimidium [f] sibi cohabitans, cõsensisse videtur, ad ipsum est cogenda redire: nec de cetero recipiẽdi sunt testes, si quos memorata mulier ad ꝓbandum, quod non consenserit in eundem, nominauerit producẽdos, cum mora tanti temporis huiusmodi probationem excludat.† Mandamus igitur, vt propter hoc non omittas, quo minus vtrunque compellas ad alterum maritali affectione tractandum: nisi forte vellẽt ad religionem pariter conuolare, pęnitentia eis iniuncta, pro eo, quod

AD id quod.] in prima parte ponitur pars facti. In secunda responsio cum aliquo facto: ibi, Taliter. Tertiò decidit ipsum factum: ibi, Mandamus. Abbas. Siculus.

CASVS. Quædam mulier contraxit matrimonium cũ quodã viro inuita & renitẽs (vt dicebat) in xj. anno. postea per annum & dimidium cohabitauit eidem, tandem recessit ab illo, & tam vitquam mulier ad illicitos cõcubitus transiuit; post hæc dicebat mulier, ꝙ inuita & renitens contraxit cum illo, & hoc volebat probare vñ ab illo separari debebat: quærebatur, quid iuris? Respondet Papa quãuis xj. annos ab initio habens inuita & renitens tradita viro fuisset: quia tñ postmodum ꝑ annũ & dimidium, cohabitans eidẽ, in eum cõsensisse videtur, cogi debet ad ipsum redire nec testes recipiendi sunt si quos mulier vellet inducere ad probandũ, ꝙ non consensit in illũ: qa mora tãti tẽporis ꝓbationem excludit, cũ illa coactio iã trãsiuerit in cõsensum. Vnde mãdat ordinario loci, vt ꝑ hoc ñ dimittat, quo minus cõpellat vtrumq; ad tractandũ alterũ maritali affectu, nisi ambo vellẽt ad religionẽ trãsire, cũ vterque fidem alteri nõ seruauerit. Nota ex ista decretali præsumptionẽ iuris & de iure. Item quis tacitè videtur consentire. Item matrimonium quod ab initio non tenet, tractu temporis conualescit. Item quæ per metũ fiunt per sequentem consensum valent, nec testes in contrarium sunt amodò recipiendi. Itẽ mutua delicta pari cõpensatione tollũtur.

e Vndecim annos.] & sic infra duodecim annos potest esse vxore & hoc si malitia supplet ætatem. ĩ. ti. ꝓxi. de illis 2. c. vlt. Ber.

[Glo. seq. nota per patientiam, &c.]

f Per annũ & dimidiũ.] & ita ꝑ patientiam sequẽtis temporis proxima causa sublata est per consensum sequentem, sicut ĩ. tit. proxi. de illis 2 & ĩ. de eo qui dux. in matri. quam pol. per adult. significauit. & s. qui ma. accus. pol. insuper. Et eo ipso ꝙ in domũ viri traducta patienter perfecit ætatem, & amplius præsumitur consensisse. ff. de rit. nup. minorem, contra quam præsumptionem probatio in contrariũ non admittitur. ĩ. eod. ts qui, & infra de conditio. appos. de illis. & præcipuè quia hæc non posset probare se virginem, si vir dicat quod eam cognouit per aspectum corporis, cum iam sit corrupta, ut dicit in fine. Item est hic argumentum ad multa de tacito consensu. 1. quæstione, 1. constat. 50. distinct. presbyteros & ff. de lib. exhib. l. ult. Vnde versus.

† Cap. 5. eo. tit in 2 cõpi. Et de materia & intellectu vide Ant. Goméținum 10. ȝ. uar. resol. c. 13. versiculo. Quintus casus. Iulium Clarum in practi. crim. §. si. qõ. 98. & Couarru. in epitome li. 4. decret. par. 2. cap. 8. §. 11.

† Cap. 7. eo. tit. in 2. cõp. & ꝓ declaratione huius decretalis vide Old. consi. 36.

1 Prima corporalis, egenti dare quod poteris. Secunda spũalis, dimittere ei, a quo læsus fueris. Tertia delinquentes corrigere, & in viã veritatis reducere, vt ibi scriptum est, eccl. 30. Io. And.

2 Cõco. l. pñ lã. ff. de tit. nup. Cy. in l. mercalem C. de cõd. ob tur. caus. & Bal. in l. natales. C. de proba.

† excludit

sint contrahere, & inueniant cum quibus, eis non debet denegari: qa qđ non possunt verbis, p signa valēt declarare. Nota q̄ dictū de matrimonio ꝓhibitorium est. Itē quod non prohibet, concessum intelligit: Item solus cōsensus facit matrimoniū. Item in matrimonio idē faciūt signa qđ verba; & hoc intellige cum contrahentes voluntatē suam verbis exprimere non possunt. Item non refert an verbis vel signis quis declaret voluntatem suam.

[Glossæ sequentis prin. reci. p q. secūdo quærit de dubitationis causa, quam assignat, illā fortificans: cui respondet.]

a Surdus.] q. prorsus non audit; qa de alio non est dubiū, qm̄ potest postulare. ff. de postulan. l. 1. §. pp causam. sic ergo surdus & mutus possunt 1 cōtrahere matrimoniū. ff. de iure dot. mutus. & j. eod. tuæ. Quæ fuit ergo dubitatio hmōdi quonis? Illa potuit esse dubitatio; quia certa forma est expressa ad cōtrahendū. j. eo. si inter. & j. de spōsa. duorū, licet. Et quia isti nō possunt s. rua re illā, dubitatur qd iuris. & quantum ad ecclesiam verba sunt necessaria. j. eod tit. tuæ. vndè altero sub tracto non videbatur matrimonium. arg. 1. q. 1. d trahe. Sed non est ita: quia solus cōsensus sufficit, vt hic dicit. & 27. q. 2. sufficiat. Vnde 2 si non potest exprimi per verba, exprimatur per nutum vel signum, vt hic patet in fi. & j. eod. tuæ.

¶ Sanè consuluisti nos, vtrū mutus & surdus[a] alicui possint matrimonialiter copulari: Ad qđ taliter respōdem⁹. Quod cum prohibitorium[b] sit edictū de matrimonio contrahendo, vt quicunque nō prohibetur,[c] per consequentiam admittatur; & sufficiat ad matrimonium solus cōsensus illorum, de quorum quarumque coniūctionibus agitur: Videtur, quod si talis velit contrahere, sibi non possit, vel debeat denegari: Cum quod verbis non potest, signis valeat declarare.

¶ Idem Vercel. † episcopo.

¶ *Furiosus matrimoniū contrahere non potest.*

CAP. XXIIII.

Dilectus † fili⁹ R. proposuit, † qđ filiam suā cuidā matrimonialiter copulauit:[d] & infra. ¶ Cum autem eadē mulier cum ipso viro, qui continuo furore[c] laborat morari non possit, & † propter alienationē furoris legitimus nō potuerit interuenire consensus; Mandamus, quatenus si rem noueris ita esse, præfatas psonas cures abinuicē separare.

1 Hic patet, q̄ dixi i tex. glos. intellexisse d illo, q. laborat alteio morbo tm̄. Io. And.

† Verzellenēn. Versel. Vercelleñ.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cōp. Et de materia & intellectu vide Mag. & Docto. li. 4. sē. distin. 34. & Couarruuiā, in epitome lib. 4. decre. par. 2. c. 2.

† al. ita: proposuit corā nobis.

2 Concor. text. in Authē. de nup. § nuptias. colla. 4. & l. nuptias. ff. de reg. iur.

b Prohibitorium.] vt 30. q. 4. qui spirituale vnde oēs admittuntur, q. nō expr sse ꝓhibentur. ff. de proc. mutus. simile ff. de test. i. l. 1. aliter accipitur ꝓhibitoriū. ff. de no. ope. nun. prætor §. hoc enim interdictum.

c Non prohibetur.] arg. id qđ non prohibet, concessum videtur. Arg. contra. ff. de colleg. illi. l. 3. & 2. q. 5. cōsuluisti De hoc tradit s̄. de transla. inter corporalia.

Dilectus.] Primò decisē narrat factum. Secundò causas inferendo respondet: ibi, Cum autem. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam nomine Robertus filiam suam cuidā iuueni matrimonialiter copulauit, ignorans, q̄ ille iuuenis esset furiosus: vndè petebat filiæ suæ prouideri. Rñdet Papa. Quod cū mulier illa cum ipso viro q. continuo furore laborat, morari non possit, & propter alienationem furoris legitimus inter eos cōsensus interuenire nō potuit: mandat Papa episcopo loci, vt si res taliter se habuerit, prędictos ab inuicem studeat separare. Nota, quod qui non potest consentire, non potest matrimonium contrahere.

d Copulauit.] ignorans quod ille esset furiosus B.

[Glo. seq. primo distinguit tēpus contractus & posterius Secūdo obijcit & soluit. Tertio quærit, arg. proponit duas opi. contrarias, quas concordat.]

c Furore.] si tpe ɔ̄cti matrimonij taliter laborabat, non fuit matrimonium, 32. q. 7. neque furiosus. sim. de reg. sicut. si tamen tempore sanæ mentis contraxit, durat, vt in c. neque furor. quia etiā retinet dignitatē, ff. de statu homin. q. furere, & ff. de sponsa. furor. & retinet filios in potestate. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. l. patre furioso. sed quomodo potuit hoc esse, quia si qñ mulier ista ɔ̄xit, laborabat illo furore, stulta fuit: Sed hoc non est veri simile, q̄ aliqua cum tali ɔ̄neret. sed si tūc nō laborabat furore, tenuit matrimoniū: vndè adueniēte furore non dissoluitur ergo nō debent isti separari: quia initium consid randū est, vt 32. q. 7. hi qui & c. neque. Pōt dici q̄ ille tēpore ɔ̄ctus erat furiosus, & pater ille & filia ignorabant 3 illum furiosum: Sæpe enim furiosi sunt cōstituti in conspectu vmbratæ quietis. ff. d acq. pos. qđ meo. §. si furioso. nec tñ sunt mentis sanæ, licet videantur: & si tunc mulier ista cū eo xit, ñ tenuit matrimoniū: & si hoc probauerit, seperabunt. Et qui tali furioso tradit possessionem non transfert eam in ipsum, nec adipiscit possessionem, sed tradens eam perdit: sufficit enim si existimat se transferre ff. de acq. pos. p meo. §. si furioso. qñq; tamen furiosus per dilucida interualla redit ad sanam mentem, & tunc si contrahat, tenet. arg. 7. q. 1. quamuis & 3. q. 9. indicas. & ff. de offic. præsi. diuus, & C. de cur. fur. l. penult. Sed pone q̄ mulier contrahat, cum furioso, si consentiat in eum postquam reuersus est ad sanam mentem: nunquid est matrimonium? Videtur q̄ sic. j. de eo. qui dux. in matri. quam pol. per adult. cap. 1. & cap. veniens. & j. de coniu. ser. proposuit. Io. dixit, q̄ non est matrimonium: quia ibi non fuit consensus 30. q. 2. vbi non est. ff. de verb. obli. l. 1. verū est quod dixit Ioannes, si referas te ad primū consensum. Tan. dixit quòd est matrimonium, quod intellige non ex tunc, vt referas te ad primū, sed vt ex nunc ex nouo consensu. Ber.

† Forte legē de: & p p alienationē mentis. sed null⁹ ex antiquis codicibus adstipulatur.

3 Hoc est verū, vt patet ī antiqua cōpilatione, in qua scriptū est ita R. miles ꝓposuit, q̄ Opizoni Rufinā filiā suam matrimonialiter, copulauit, ignorans, q̄ Opizo esset furios⁹, &c.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cōp. Et de materia, & intellectu vid ple ne p Theologos li. 4. sē. dist. 27. vbi Sot⁹ late q. 1. art. 3. adde Couarruuiā in epitome lib. 4. decre. par. 2. c. 4. in principio.

¶ Idem Brixień. † episcopo.

¶ *Solo consensu legitimo contrahitur matrimonium, sed verba requiruntur quo ad probationem: & intellige, vel alia signa æquipollentia. hoc dicit secundum intellectum, quem tenet Panormitanus.*

CAP. XXV.

Tuæ † fraternitati: & infra. ¶ Postulasti vtrum ex solis verbis, & ex quibus matrimoniū contrahatur. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, qđ matrimonium ...

Tuæ fraternitati.] Per legitimum consensum contrahitur matrimonium: inter eos tñ qui loqui possunt, debet consensus verbis exprimi: hoc dicit. Primo ponit quæstionem. Secundo eius solutionem, quam probat exemplis. Secunda ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum per sola verba possit contrahi matrimonium: & si per sola verba, qritur ex quibus. Rñdet Papa, q̄ matrimoniū in veritate contrahitur per legitimum consensum viri & mulieris. sed verba necessaria sunt q̄tum ad ecclesiā, exprimētia consensum mutuū de pñti: & per consensum generatur contrahitur matrimoniū: quia muti possunt contrahere matrimonium per consensum mutuū sine verbis, dum-

dummodo p aliqua signa consensum exprimant. Sed pueri ante legitimos annos per sola verba non contrahunt, cum antea eorũ consensus non sit legitimus. No. ꝙ solus cõsensus facit matrimoniũ expressis verbis, vel signis. Item mutus potest contrahere matrimonium. Item pueri non possunt matrimoniũ cõtrahere, quia nõ possunt consentire.

a Consensum.] 27. q. 2. sufficiat. ī. eod. cum ad locum.

b Verba.] licet enim solo consensu contrahatur matrimonium sine verbis, vt in mutis ī. eod. cum apud, tñ in his qui loqui possunt, nõ contrahitur sine verbis, per quæ exprimatur consensus, q̃ ad hoc inuenta sunt. 22. q. 2. is autem qui Vel per aliquod aliud, puta ipso facto per qđ intelliguntur consentire, ꝯtraherẽt mr̃imonium, sicut dicit lex de fideicõmisso; qđ nutũ relinqui possit, dum tñ possit loq. 1 C. de fideic. l. & ī epistola ff. de lega. 3. nutu. Si tamen parẽtes contrahant pro filijs præsentibus & scientibus, sufficit nutu eorum taciturnitas. 32. q. 2. honorantur. ff. de spon. sed ea quę patris. Et idẽ credo si per alios cõtrahat subsequente annuli subarrhatione, vt no. ĩ. ti. ꝓxi. c. vlt. in prima notula. Et in multis solus consensus nõ sufficit immo signa necessaria sunt consensum exprimentia. Et ita hoc idem faciunt signa in mutis, quod verba in loquentibus. ī. eod. cum apud. Et hoc intellige cum matrimoniũ contrahitur solis verbis exprimentibus consensum mutuum de præsenti; & hoc expressè apparet ex forma consultationis, dum dicit vtrum ex solis verbis; & ad hoc respondet: secus in matrimonio præsumpto, vbi ipso facto præsumptiuè contrahitur matrimonium. ĩ. eo. is qui. Et secundum quod not. ĩ. tit. prox. c. vlt. & s. de re iudi. tenor.

ADDITIO. Et idem credo si per alios contrahatur subsequente subarrhatione, vt no. ĩ. eo. c. prox. in prima notula, & melius ĩ. tit. proxi. c. vlt.

c Nam.] & istud, nam, respicit quod dixit ī. per lĕ gĕtimum viri & mulieris consensum: quia mutus contrahit per consensum.

d Sine verbis.] sed non sine signis vel nutibus. ī. eo. cum apud.

e Verba.] ergo patet, ꝙ duo sunt necessaria ad istud sacramentum, scilicet verba, 2 & signa vel consensus: altero subtracto non est matrimonium, sicut dicitur de baptismo. 1. q. 1. detrahe.

f Non contrahunt.] quia non possunt reddere debitũ. ĩ. de frig. & malef. quod sedem, & consensum non habent, vt hic dicit: quia ætas illa ignorat quid videat. C. de Falsmo. l. 1. Bern.

T Va nos.] Generaliter summari sic potest: Non est matrimonium vbi alter contrahentiũ nõ consentit. hoc dicit. Sed hoc summariũ nullam dubitationẽ hẽt. Primo ponitur cõsultatio. Secũdo rñsio: ibi, Sup quo. Secunda verò est duplex. Prima quo ad forũ iudicialẽ. Secunda quo ad pœnitentialem: ibi, Nos autem. Abbas.

CASVS. Quidã iuuenis sæpè req̃sierat quãdam mulierẽ, vt ei carnaliter ꝯmisceretur, sed ipsa contentire nolebat, nisi desponsaret eandẽ: tandẽ nullo præsente, ac nulla sollẽnitate adhibita dixit illi mulieri; Ioãnes te despõsat: cum non vocaretur Ioannes sed finxit se sic vocari, non credẽs ꝑ hoc matrimonium contrahere cũ eadẽ, ex eo ꝙ ipse nõ vocarẽt Ioannes, nec habebat propositũ ꝯtrahẽdi cũ ea, nec consẽtit in illa. Quæritur, vtrum sit matrimoniũ inter eos? Rñdet Papa, ꝙ cum præfatus vir mulierẽ illã desponsauerit sub ꝓpria persona, & sub nomine alieno, quo vocari se finxit, & inter eos sit carnalis copula subsecuta, vt ꝓ matrimonio præsumendum, nisi expressè dictum fuisset Papæ, quòd ille nec proposuit nec cõsensit illã ducere in vxorẽ. Item dicit Papa, ꝙ si res ita se habet, vt licet ꝙ ille nõ proposuit eã ducere in vxorem, nec consensit in eam, non debet ex illo facto matrimonium iudicari: quia in eo non inuenitur substantia coniugalis contractus, nec forma contrahendi matrimonium: quia ex altera parte dolus solummodo affuit; & defuit omnis consensus, sine quo matrimonium non contrahitur. Nota quod ad hoc vt matrimonium contrahat, necesse est vt vterque contrahentiũ consentiat in alterum, & quòd forma verborũ per q̃ matrimoniũ ꝯtrahitur, expressè vel tacitè exprimat: & sic substantia & forma necessaria sunt: aliàs nõ est matrimonium. Item destructo principali destruitur accessoriũ.

[Glo. seq. obijcit & rñdet. Secũdo quærit, & soluit.]

g Mulierem.] si iste desponsauit istam mulierem, quibuscunque verbis vsus fuerit, potius considerandũ est quod fuerit factum, quam quđ dictũ. arg. ī. de appel. ad audientiam. & ĩ. de ver. sig. in his. C. plus val. quod agi. si quis. Item simulatio siue dolus non impedit matrimonium spirituale. 27. distin. quod interrogasti, ergo nec carnale. Sed hæc non procedunt: quia simulatæ nuptiæ non sunt nuptiæ. ff. de rit. nup. simulatæ. & propter rationem, quæ inferius redditur. Sed pone quod aliquis protestetur coram pluribus, ꝙ oia quę dicet vel faciet, non faciet animo contrahendi matrimoniũ, & postea publicè dicat. Cõsentio in te nũquid est hic mr̃imoniũ, vel nõ; In casu isto dico quòd ecclesia iudicare dẽt pro matrimonio: 3 quia recurrendum est ad communẽ verborum intelligentiã. ĩ. eo. ex litteris 8. Talia enim verba non possunt seruire suæ intentioni,

monium in veritate cõtrahitur per legitimũ viri & mulieris cõsensũ: a sed necessaria sunt quantum ad ecclesiã, verba b consensum exprimentia de præsenti. Nam c surdi & muti possunt contrahere matrimonium, per cõsensum mutuum sine verbis: d & pueri ante annos legitimos, per verba e sola non contrahunt, f cum intelligantur minime consentire.

¶ Idem.

¶ Si alter contrahentiũ vtitur verbis dubijs, animo decipiendi mulierem, & eam postmodum cognoscit carnaliter, iudicatur pro matrimonio in foro iudiciali: secus in pœnitentiali, hoc dicit secundum verum & communem intellectum.

CAP. XXVI.

TVa† nos duxit fraternitas cõsulendos: & infra. ¶ Consequenter quæsiuisti: cum quãdam mulierem g quidã aliter inducere nequiuisset, vt sibi cõmisceret carnaliter, nisi desponsasset eandem: nulla sollemnitate adhibita, vel alicuius p̃sentia, dixit illi. Te Ioannes desponsat: cum ipse Ioannes non vocaretur, sed finxit se vocari Ioannẽ, non credens esse cõiugium, eo quod ipse nõ vocaretur hoc nomine, nec haberet propositum contrahendi, sed copulã tantũ exequendi carnalem: vtrum inter prædictos sit matrimoniũ celebratum, cum mulier consenserit in eundem, & † ille dissenserit & dissentiat, nec † aliud quicquam egerit, quam supe rius est expressum, nisi quod cognouerit eandẽ? ¶ Super quo tibi respondemus, quod cum præfa-

† Dictio, surdi, deest in oib[9] antiqs codicibus.

e Nisi morbus esset ei impedimento, ita dicit lex nutu. Ioan. And.

† Cap. 1. eo. ti. in 4. cõp. Vid. B. Tho. quodlibeto 5. q. 8. ar. 15. Adrianũ super 4. sentẽ. tract. de matrim. q. 2. & Syluestrũ ĩ summa, verbo, mr̃imonium 4. q. 8.

2 Cõcor. gl. inf. l. cũ nouissimi. C. de pscript. xxx. annor.

† In codice Barbatię ita: & ille dissẽserit in candẽ, & dissentiat.

† nec aliud aliqd egerit

3 Et rectè, nam aliter daret oibus mr̃imonia ꝯtrahẽtibus materia fic. ꝓtestãdi. vt postea diuertẽrent a coniugibus si displicerent. Ioan. And.

dioni. præterea si probet quòd illa verba potestatus fuit primo, potuit postea recedere ab illa voluntate, & consentire in illã, & hoc videtur per illud quod postea publicè facit, & si dicat quòd adhuc tẽpore cõtractus erat in eadem voluntate, non creditur ei: quia contra eum debet fieri interpretatio, qui dolum adhibet, vt dictum est supra eod. ex literis.

tus vir prædictam despõsauerit mulierem in propria persona, † & sub nomine alieno quo tunc vocari se finxit, & inter eos sit carnalis copula subsecuta; videtur † fortè pro coniugio præsumendum, nisi tu nobis expressè scripsisses, quòd ille nec proposuit, nec consensit illam ducere in vxorem; quod qualiter [c] tibi constiterit, non videmus.

¶ Nos autẽ quid iuris sit rescribentes; dicimus, quòd si res ita se habuerit, videlicet, quòd ille eã non proposuit ducere in vxorem, nec vnquam cõsensit in prædictam personam, nõ debet ex illo facto coniugium iudicari; cum in eo nec substãtia cõiugalis cõtractus, nec forma [d] contrahendi coniugium valeat inueniri; quoniam ex altera parte dolus solùmmodò affuit, & defuit omnino consensus, sine quo [e] cętera nequeunt fędus perficere coniugale.

a Copula subsecuta.] Per hoc videtur consensisse. j. eod. is qui. & j. de condi. ap po. de illis & cap. per tuas.

b Videtur fortè.] quibusdam non rectè intelligẽtibus est dubium, sed rectè intelligentibus non est dubium.

c Qualiter tibi constiterit.] imò benè potuit constare: quia vir ille hoc ei cõfitebatur: qa hoc dicimus scire, quod ab alijs audiuimus. 22. q. 5. hoc videtur. Vel qa ille hoc ei confessus fuit in pœnitentiali iudicio in quo cuilibet est credendum, vt j. de homi. significasti, quia soli sibi fit praiudicium: & vide non est verisimile, quòd sit immemor suæ salutis. 22. q. 7 sancimus. sed in iudicio pro tribunali non crederetur ei in præiudicium alterius.

d Nec forma.] nota, quòd ad esse matrimonij duo sunt necessaria, scilicet substãtia [1] & forma, sicut ad esse hominis: pro substantia est bi consensus, & pro forma verba ad exprimendũ cõsensum deputata: quam formam habes. j. eo. si inter. j. de spons. duorum, licet præter. & quia hic defuit substantia & forma, nullum fuit matrimonium. Idem esset, & si alterum defuisset. s. eod. cum apud. & cap. tuæ & j. de frigi & malefi. quòd sedem. & matrimonium quamuis duo exigat res tamen simplex est & indiuidua. 27. q. 2. §. j. & in matrimonio præsumpto ipsum factum habetur pro substantia, per quod præsumitur sufficiens consensus. infra eodem, is qui.

e Sine quo.] s. eo. cũ lo. si. & 27. quæst. 2. sufficiat. Ber.

CVm in tua.) Communis diuisio. Secunda pars ibi, Ad quod. Abbas.

CASVS. Quidam vir & mulier volebant contrahere matrimonium secundum consuetudinem loci: propositum fuit publicè in ecclesia, vt qui sciret impedimentum, illud exponeret: Sed nullus apparuit cõtradicens; fama tamen priuatum impedimentum parentelæ deferebat, vt omnis suspicio tolleretur, ex parte contrahentium offerebantur iuramenta maiorum suorum ex propinquitate sua. quia nulla esset consanguinitas inter eos: Quæritur, quid sit in hoc articulo faciendum?

† De multiplici errore circa matrimonium, & qualis error illud impediat, vide Magistrũ & theologos lib. 4. senté. dist. 30.

† videretur.

1 Id est materia & forma, q̃ qualis sit in sacramẽto matrimonij, multis, disceptatur à Theologis scholasticis, sed de hoc articulo vide plenè per Sotum li 4 sent. dist. 1. q. 1. art 6 & distin 26. q. 2. art. 1. ad primum argumẽtum.

Respondet Papa, quòd si persona grauis, cui meritò sit fides adhibenda, denunciat, quòd illi sunt consanguinei, & de fama probat vel scandalo, aut etiam ipse iudex de plano certificari per se possit; iudex non solum debet iuramenta parentum spotè oblata non recipere, sed etiam debet illos cõpellere, vt à tali contractu desistant, ex quo fama vel scãdalum est probatum, si moniti induci non possunt, vel cõtra famam huiusmodi iuramenta exhibeant propinquorum: alioqn si persona denunntians talis nõ fuerit, vel si talis fuerit & de fama vel scãdalo nõ probauerit monẽdi sunt ne cõtrahant, sed non compellẽdi. Nota, quod qui denũciat debet esse honesta persona & grauis alias repellitur à denuntiando. Item fama vel scandalum impedit matrimonium cõtrahendum Item contra famam probatio admittitur.

¶ Idem episcopo Beluacen.

¶ Ad denuntiationem vnius honesti viri, qui defert consanguinitatem, & de fama vel scandalo docet: impeditur matrimonium contrahendum.

CAP. XXVII.

CVm in tua diœcesi; & infra. ¶ Sanè qa contingit interdũ, quod aliquibus volẽtibus matrimonium contrahere, bannis [f] (vt tuis verbis vtamur) in ecclesijs editis, ac nullo contradictore publicè comparente, licet [g] fama † priuatum impedimentum deferat parentelæ, cum ex parte cõtrahentium, iuramenta maiorum de sua propinquitate (vt suspicionis tollatur materia) offerantur † quid tibi sit faciendum in casibus huiusmodi quæsiuisti; Ad quod taliter respondemus, quòd si persona [h] † grauis, cui fides sit adhibenda, tibi denunciet, quòd hi, qui sunt matrimonio copulandi, se propinquitate contingant, & de fama [i] vel

f Bannis.] id est, denunciationibus. 2. & hodie consuetudo ista, reducta est ad ius commune. j. de clande. despon. cum inhibitio.

[Gl. seq. no. rationem, & reddit contrarium, & soluit.]

g Licet fama priuatum.] & sic est fama aliquid quod dicitur occultum siue priuatum. s. de coha. cleri. & mu. tua. & ideò dicitur fama priuatum impedimentũ: quia per famã solam non cõstat de impedimẽto, nisi alia probatio adsit, vt cap. tua. Sed si fama hæc erat de consanguinitate, quare non interdicitur matrimonium: vt infra. de consan. & affi. super eo, quod signatur pro contrario, sed non est contrarium: quia hic non constabat de fama vt infra dicitur, sed denunciatur fama: vel priuatum impedimentum deferebat, vndè primo debet inquiri de fama: contrarium intelligitur quando constat de fama.

[Gl. seq. signat contrariũ, & soluit. arg. & remittit.]

h Persona grauis.] imò & turpis persona videtur mitti ad impediendum. s. eo. præterea. 2. Sed illud obtinet cum impedimentum oritur à persona denunciante ȝ consanguinitatem, quæ tenetur reuelare impedimentum consanguineo. 35. q. 3. si homo. Est ergo hic arg. quòd criminosi nõ admittuntur ad denunciationẽ criminũ. ar. 35. q. 6. episcopus in Synodo. & s. de testib. cogen. præterea. §. 1. De hoc no. 2. q. 1 si peccauerit.

[Gloss. seq. alleg. duas concor. & signat vnum contrarium.]

i De fama.] ergo fama probari potest. s. de testi. tam literis. & c. cum causam 1. Argum. contra. j. de accusa. inquisit.

† Cap. 2. eo. tit. in 4. cõp. Denunciandum est publicè in ecclesijs inter quos matrimonium sit contrahendũ. Cõc. Lateranen. sub Innoc. iij. cap. 51. Conciliũ Trid. ses. 24. in decreto de reformat. matrimonij. c. 1.

† Vide Iuliũ Clarum in pract. crimi. §. fin. q. 6. vnde intelliges quę ad hunc locũ spectant:

† offeratur.

† Vide citatos sup. hoc tit. in c. præterea.

2 Et fortè dicebant bãna, quia sub banno, vel sub pęna excõicationis præcipiebat sacerdos, quòd null⁹ impedimenta celaret. ar. 16. q. 1. statuimus. secundum. Host. Ioan. And.

3 De hoc articulo vide latius hic per Hostiẽsem. & Io. And.

inquisitionis in fin. Item sola denunciatio non impedit matrimoniũ, nisi adsit fama, & ita sola fama impedit matrimoniũ, j. de consang. & affi. sup eo. & vnus testis s. de testi. sup eo 2. sed iste denunciãs nõ testificabatur.

[Glos. seq. elicit vnum notabile.]

a Scandalo.] nota, φ pp scãdalum impedit matrimoniũ, vt hic patet, sic j. de cog. spi. super eo. in fi. Et ita habes, φ scãdalũ siue ꝯsuetudo reddit aliquos inhabiles ad ꝯhendum; secũdum quod notatur in illa decre. super eo.

b De plano.] summaria cognitio sufficit hic. sic j. de accu. sicut olim, & c. olim. sic eodẽ modo vr̃ φ iudex possit inqrere de fama alicuius de plano, & sine iudiciorum strepitu. multiplex enim clamor famam inducit, ita vt prelatũ moueat ad inquirẽdum. j. de accu. qualiter & qñ 2.

[Glos. seq. elicit vnum notabile.]

c Famam.] not. hic, φ si probes famã ꝯ aliquẽ, φ potest probari ꝯrium ad tollendã famã: & ita si ꝓbasti aliquẽ esse malę famæ, ipse potest probare se esse bonæ famæ. 2 q. 5. presbyter. & c. si mala.

d Arbitriũ.] quasi 1 dicat, licet multa dixerimus, & te instruxerimus, & multa dicãt iura circa hãc materiã, tñ cũ ex varijs causis varia ꝓsumantur, nec pp malitiã hominũ, & varietatẽ tporum certa regula dari possit, finaliter arbitrio tuo relinquimus, vt pensatis ꝑsonis, causis & tpibus, facias hoc vel illud arg. j. de homi. sicut. de transac. c. fi. ff. de vsur. mora. ff. de testi. l. 1. ff. de verb. oblig. continuus. & noi. s. c. præterea 2. & cap. sicut. in fi. & j. c. seq. secundum Hostiensem. Ioan. And.

† & de fama, &c.

† Besguenẽ. Besguẽ. Belguecẽ. Besguenñ. Bononiẽ. 1 Hæc glos. vr̃ esse Ioã. And. ut finis indicat.

† Vide præ alijs hic Hẽricu Boich, & Præpositum.

scandalo [a] doceat; aut ẽt per te ipsum possis certificari de plano; [b] non solum debes iuramenta parentum sponte oblata non recipere, verumetiã eos, qui sic contrahere nituntur, si moniti induci nequiuerint, compellere, vt à tali contractu desistant; vel contra famam [c] huiusmodi, secundum tuæ discretionis arbitrium, [d] iuramẽta exhibeant propinquorum. Alioquin si persona denuncians non extiterit talis, vt diximus; vel † de fama, vel de scandalo non poterit edocere; ad desistendum monere poteris, non compellere contrahentes.

¶ Honorius iij. episcopo Berguen. †

¶ *Mulieri, quæ negat se in matrimonium consensisse, nõ creditur, marito probante contrarium: secus si probat se consensisse per metum, qui potest cadere in constantem virum.*

CAP. XXVIII.

CONsultationi † tuæ breuiter respondemus, quòd mulieres, quę veniũt ad valuas ecclesię benedicendę cum sponsis, & ibi reclamãtes affirmant, se nunquam in eorum matrimonium consensisse, audiri (sponsis legitimè probãtibus contrarium) non oportet; cũ legitimis & idoneis testibus nõ debeat illarum simplex assertio [e] præualere.

¶ Sanè illis, † quæ benedictione accepta, mox à sponsis aufugiunt ante carnis copulã [f] subsecutam, asserentes se nunquam in illos veraciter consensisse, sed metu illato compulsas, verba ꝓtulisse consensus, licet animo dissentirẽt non statim est audiẽtia denegãdas sed de illato metu est cũ diligentia [g] inquirẽdum; & si talis metus inueniatur illatus, q cadere potuit in constantem [h] virum, † erunt non immeritò audiendæ.

¶ Gregorius nonus.

¶ *In matrimonijs & sponsalibus debet esse libertas, vndè in eis promissio pęna non obligat.*

CAP. XXIX.

GEmma † mulier nobis exposuit, φ cũ T. filia eius cum C. contraxit † matrimoniũ. B. de Alferio † ea occa-

tim ante carnalem copulam aufugiunt à sponsis, dicentes se nullatenus in illos consensisse; sed compulsæ per metum ꝓferebant verba consensus, sed animo dissentiebant: Quæritur, vtrũ istæ sponsæ sint audiendæ? Rñdet φ sic: & si talis metus ꝓbatus fuerit, qui possit cadere in constantẽ virum, à spõsis meritò sunt separãdę. Nota, quòd potius testibus credẽdum est, quàm simplici assertioni alicuius. Item matrimonium per metũ contractum, q possit cadere in cõstantem virum non valet.

e Assertio.] assertioni illarũ non est credendum, sed potius testibus, q iurati ꝓbauerũt ꝯrium, ergo si vellẽt ꝓbare ꝯriũ videtur quòd sint audiẽdæ: sed non vr̃ φ possent hoc probare, cũ sit negatiua, scilicet, quòd nunq̃ consenserunt. s. de ele. memoriæ. imò possent ꝓbare metum, vt dicit in fin.

f Ante carnis copulam.] secus si post: quia tunc cõsensisse vr̃, 1 ita φ postea in contrarium reclamãtes nõ audiant. s. eo. ad id quod. & j. qui ma. acc. pos. insuper.

g Cum diligentia.] nota, φ dicit, cũ diligentia: qa vbi maius periculũ vertit, cautius & diligẽtius agẽdum est. 7. q. 1. c. vlti. & circa maiora maius periculum vertit. 42. dist. quiescamus. ff. ad Car. l. 1. §. si quis. §. 3. & arg. 61. dist. miramur. vndè causæ matrimoniales non sunt committendæ nisi iurisperitis, 2 & qui potestatem habeant iudicandi. j. de consan. & affi. ex literis. in fi.

ADDITIO. Nec potest compromitti in matrimonijs. s. de transact. c. vlt. & s. de resti. in integ. c. penult.

h In constantem.] sic s. eod. veniens 2. Est talis metus continet mortis periculum, aut corporis cruciatum. C. de transact. interpositas. s. de his, quæ vi metusve causa fiunt cum dilecti. & c. perlatum. 31. q. 2. Lothariu. & ead. causa q. 2. si verum. aliàs vanus timor non excusat. ff. quot met. causa. metum autem 2. ff. de re iudi. si quis ab alio. Ber.

ADDITIO. Hoc autem arbitrio discutitur iudicantis ff. quibus ex cau. ma. l. metus.

† Vide Couar. in epitome lib. 4 decretaliũ par. 2. c. 3. §. 4 & seq. ad de citatos supra hoc tit. i c. cũ locũ.

1 Nisi appareat eas inuitas, detentas & cognitas, ẽm Vincen. Ioan. And.

† Adde qs dicatur talis metus, not. gl. & Doct. in l. qui in aliena. §. fi. ff. de acq. hæ.

† Vide Cõc. Trid. ses. 24. de refor. matri. cap. 9. & Couar. in epitome lib. 4. decretaliũ part. 2. c. 3. §. 7.

† contraxerit.

† de Alfio.

2 Per iurisperitos non intelligas laicos, sed eos q habẽt notitiam vtriusq; iuris, & theologię; nã causę matrimoniales iudicibus ecclesiasticis sũt committendæ. Cõc. Tri. ses. 24. de sacramẽto matri. canone. 12.

CONsultationi.] Duos casus determinat. Secundus ibi, Sanè. Abb.

CASVS. Cõsuetudo est in quibusdã locis, quòd sponsus & sponsa cum debent benedici, veniunt ad valuas ecclesiæ, idest, ad ostia ecclesiæ: sponsa tunc dicit, quòd nunquam consensit in sponsum matrimonialiter: sed sponsus vult probare contrarium: scilicet, quòd in matrimonium illius consensit: Quæritur, vtrum sponsa sit audienda: & dicitur, quòd nõ debet audiri, cũ eius simplex assertio non debeat legitimis testibus præualere. Secundò ponitur alius casus: Quidam desponsauerunt aliquas in vxores: sponsæ benedictione recepta, sta-

GEmma.] Duo facit. Primò ponit mulieri querelam. Secundò dat iudicem ibi, Cum itaque. Abb. Siculus.

CASVS. Teberga filia Gemmæ, dum esset infra vij.

annum

annum constituta, contraxit sponsalia cum Petro filio B. de Alferio, præsentibus ipsa Gemma & B. prædicto: pœnam fuit apposita à parentibus, vt pars, quæ contraueniret, pœna alteri parti persolueret. Postmodum dicta T. contraxit matrimonium cum alio C. nomine. Vnde hac occasione dictus B. à prædicta Gemma pœnam in stipulatione appositã nititẽ extorquere: Vndè cõquesta ẽ domino Papæ; Papa dicit, cum matrimonia libera debeãt esse: & ideo stipulatio pœnæ in matrimonio, vel sponsalibus apposita merito sit improbanda: Mãdat Papa, quatenus, si est ita, iudex dictum C. per excõicationẽ cõpellat, vt à petitione dictæ pœnæ desistat. Nota † matrimonia siue spõsalia libera debẽt esse ab omni coactione personæ vel pecuniæ: & si pœna fuerit apposita, non tenet promissio siue stipulatio pœnæ.

†1 impositionem

[Glossa seq. ponit duas lecturas: secundum primã duplex est causa, iuxta secundam vna tantum.]

sione, quod inter P. filiũ suũ & prædictam puellam intra septennium [a] cõstitutos sponsalia contracta fuerunt, pœnam soluendam à parte, quæ contraueniret in stipulatione apposítam, ab ipsa nititur extorquere. Cũ itaq; libera [b] matrimonia esse debeant, & ideò talis stipulatio, [c] pp pœnæ interpositionem †, sit merito improbanda: Mandamus, quatenus, si est ita, eundem B. vt ab extorsione prędictæ pœnæ desistat, ecclesiastica censura compellas.

¶ Idem episcopo Cœnomañ.

¶ *Sponsalia de futuro transeunt in matrimonium per carnalem copulam subsecutam, sed non per nisum carnalis copulæ tantum. hoc dicit cum cap. fi. inf. eodem.*

a Infra septẽniũ.] vndè non tenuerunt spõsalia. ĩ. tit. proxi. litteras. accessit. & s. de resti. spol. ex parte. ergo nec pœna etiam si licita fuisset aliàs nõ tenuit: quia si principale non tenuit, nec accessoriũ. s. de re iud. cum inter. & C. de legi. nõ dubium, cũ suis cõcor. sed si post vij. annos fortè consenserunt, & tenuerũt sponsalia: pœna tamen non tenuit. Ber.

b Libera debeant.] ab omni coactione s. e. cum locũ. & c. requisiuit & ẽt à pęna pecuniaria vt hic patet.

[Gl. seq. recitetur per q scilicet, an teneat stipulatio arrharum. tenet quod sic. argu. contrarium. redit ad primum.]

c Stipulatio.] stipulatio pœnæ in sponsalibus apposita non tenet propter rationem, quæ redditur in littera: sed arrhas datas pro sponsalibus perficiendis amittit, qui resilit sine iusta causa. C. de spon. l. vlti. & ff. de verb. oblig. Titia vndè hæc decr. sumpta fuit. C. de inut. stip. l. 2. & hic. Sed videtur q idem sit in arrha quod dicitur de pęna: quia eadem est ratio vtrobique: ergo eadem debet esse prohibitio, & idem ius. s. de confir. cũ dilecta. cum alijs concor. ibi positis & s. de transla. inter corporalia sed secus est secundum leges, vt dicit lex prædicta de sponsa. in C.

ADDITIO. Vel dic, q arrha est res fauorabilis, & etiam matrimonium, & ideo arrha potest esse in matrimonio, pœna vero non: quia res est odiosa. vt ibi dicitur.

IS, qui fidem.] Primo ponit thema, ex quo tacite elicitur quæstio. Secundo illam soluit, & rationẽ submittit ibi. Ad primum Abbas.

CASVS. Quidam iuuenis dedit fidem cuidam mulieri, q eam duceret in vxorem, & eam postmodum carnaliter cognouit: postea in facie ecclesię cum alia matrimonium contraxit. Quæritur, quam istarum dẽat habere? Dicitur, q ad primam redire tenetur, quia licet præsumptum primum matrimonium videatur tamen contra talem præsumptionem probatio in contrarium non est admittenda: Vndè sequitur, q matrimonium postea de facto contractum, nullum sit: Nota, q hæc est præsumptio iuris, & de iure, contra quam probatio non admittitur.

CAP. XXX.

IS, † qui fidem dedit M. mulier super matrimonio cõtrahendo, carnali cõpula subsecuta, & si in facie ecclesiæ ducat aliã & cognoscat, ad primã redire tenet: [d] quia licet præsumptum primũ matrimonium videatur, cõtra præsumptionem [e] tamen huiusmodi non est probatio admittẽda: Ex quo sequitur; quod nec verum, nec aliquod censetur matrimonium, q de facto est postmodum subsecutum.

d Redire tenetur.] sic s. eo. veniẽs. & ĩ. de cõd. appo. de illis & c per tuas.

[Gl. seq. distinguit circa præsumptiones in si obijcit, & sol.]

e Contra præsumptionem.] nota circa huiusmodi præsumptionis, 1 q præsumptio alia est iuris, & canonis siue legis, alia hominis, alia naturæ, alia facti. Præsũptio iuris & canonis, siue legis, siue iuris, siue de iure, quod idẽ est, non recipit pbationem in cõtrariũ, vt lex psumpsit, mulierem stipulatã dotẽ sibi reddi, quæ nõ est stipulata. & si qs vellet probare cõtrarium, nõ auditur. C. de rei vxo. actio l. j. §. 2. Idem est in arrogato, q semper intelligitur stipulatus quartam partẽ de bonis arrogatoris, si emãcipatur. ff. de adop. si arrogator. & de tali loquitur hic. Et ita præsumptum dicitur istud matrimoniũ. similis præsumptio est 11. q. 1. si quis clericorum. & ĩ. q. matrimo. accu. post. insuper. sim. s. eo. ad id quod. & 54. dist. fraternitatem. & ĩ. de Iudæ. c. vlti. qd loquitur in eodem casu cum c. fraternitatem. Præsumptio hominis est cum præsumitur contra aliquem hominem propter malam famam 4. contra hanc præsumptionem bene admittitur probatio in contrarium. s. eo. cum in tua. & 2. q. 5. presbyter. & c. si mala fama ĩ. de pur. can. cum P. & ff. quod met. cau. non est verisimile. Præsumptio naturæ est, vt cum exhæredo filium meum, præsumitur ꝯ me, q iniustè exhæredaueri eũ, & hoc pp naturam, & ideò hæredes mei probare tenentur, q iuste exhẽdauerim eum. C. de inof. test. l. omnimodo. ver. si cũ. Presũptio facti alia præcedentis circa futura, vt si semel calumniatus es contra me, & iterum velis me accusare, præsumitur modo te velle iterum calumniari. ff. de a cu. si cui §. idem, 3. q. 10. placuit. & c. si accusatorum. & s. de pręsum. mandata. & c. scribam eis. Pręsumptio facti subsequentis circa præterita est, vt si aliqui fuerint accusati de crimine adulterij, quod depellebant prętextu proximitatis, si postea in matrimonium se coniunxerint, manifestè præsumitur facinus, in quo accusati fuerunt. C. de adulte. si hi qui adulterij. ff. ad Macedo. item si filius. alias incipit sed Iulianus. §. interdum circa fin. & in authent. vt nulli iudi. §. si quis vero. colla. 9. Et est alia præsumptio iuris tantum, ut si vir diu cohabitauit vxori præsumitur ab eo cognita. 32. quæst. 1. dixit dominus. & 27. quæstio 1. nec aliqua. & contra hanc præsumptionem probatio admittitur. s. de probat. proposuisti. & ff. de proba. si chyrographum. 2 sed hic non fuit substantia & forma coniugalis contractus. de qua dr. s. eo. tua. unde non est matrimonium. Satis dr hic fuisse substantia & forma: g a cõsensus & forma fuit hic, licet per uerba de futuro, q per

† Præter Henricũ Boich, & præpositũ hic, vide Couar. in epitome lib. 4 decretal. par. 1. c. 4. §. 1.

1 De materia huius glossæ vide Alciatũ in trac. de præsumptio. & Io. Milleum in pract. criminali, tractatu de præsumptione. & Simancã de catholic. inst. tit. 50.

2 Cãcellatio chirographi pũmptionẽ facit de solutiõe debiti, recipit cũ p bõn ei ꝯriũ, Io. And.

per carnalem copulam subsequentem fiunt de p̄senti præsumptiue: sed, per carnalem copulā subsequentem præsumitur consensus, per verba præcedentia designat forma, licet illa ab initio fuerint de futuro. Ber.

SI inter virum.] Duo sunt dicta. Secundum: ibi, Verum. Abbas Sicu.

¶ Idem.

¶ Sponsalia de præsenti non soluuntur per sequens matrimonium, etiam carnali copula consummatum, sed spōsalia de futuro etiam iurata, soluuntur per sequentia de præsenti.

CAP. XXXI.

SI † inter virū & mulierem legitimus cōsensus interueniat de p̄senti, ita quod vnus alterum mutuo cōsensu, verbis cōsuetis expresso, recipiat, vtroq; dicente. [a] Ego te in meā accipio: & ego te accipio in meū, vel alia verba [b] consensum exprimētia de præsenti: siue sit iuramētū [c] interpositū, siue nō, non licet alteri ad alia vota [d] trāsire: quod si fecerit, secundum matrimoniū de facto contractum (ēt si sit carnalis copula subsecuta) separari debet, & primum in sua firmitate manere. ¶ Verū si inter ipsos accessit † tantummodo promissio de futuro, vtroque dicente alteri. Ego te recipiam in

CASVS. Si inter virum & vxorē consensus de p̄senti interuenerit sub hac forma verborū. Ego accipio te i meā. & ego accipio te in meum: vel p alia verba ꝯsensum exprimentia de p̄senti, siue iuramentum interuenerit, siue non, non licet alteri postmodū ad alia vota transire: qđ si fecerit, etiā si carnalis copula sit subsecuta, debent separari, & primum matrimoniū in sua firmitate manere: Sed si inter eos verba interuenerint de futuro, vtroque dicente alteri. Ego accipiā te in meā, & ego accipiam te in meū: vel similia verba: si alter cū altera p uerba de p̄senti postmodū ꝯxerit, non debēt separari, etiā si inter ipsam & primū iuramentū interuenerit, sed de fide mētita ei est pœnitentia iniungenda. Nota ꝙ iuramētū nō est de substantia matrimonij.

† Vide Dñicu Sotū li. 4. sen. dist. 27. q. 2. art. 5. Syluestrū in summa verbo spōsalia. q. 10. & Couarruuiā in epitome lib. 4. decretaliū, par. 1. c. 5.

[Gl. seq. arg. alleg. 2. iura subdit signa sufficere, alleg. cōtrarium.]

a Dicēte.] ergo altero loquente tm̄, nō est matrimoniū: qa non loquens suū cōsēsum nō exprimit. arg. 30 q. 2. c. 1. Item arg. ꝙ qui tacet, nō ꝯsentit quia verba sunt necessaria ꝯsensum exprimentia. s̄. eo. tuæ. fi. ff. de ꝓcu. filiusfamilias. §. inuitū. 1. & si consensum exprimat alter aliquo signo vel nutu, licet nihil exprimat ore, satis vr̄ idē. Arg ꝯ ꝙ n̄ sit matrimoniū: quia stipulatio nō ꝯhit nisi vtroque loquēte, etiā si annuat sine verbis. ff. de verb. obl. l. 1. in prin. & §. si quis ita ergo idē in matrimonio. arg. istius lr̄æ. vtroq; dicente; muti tn̄ sine ista forma ꝯhere pñt, dum tn̄ consensū exprimant signis. s̄. e. cum apud. & ff. de iure do. mutus. arg. ff. de tute. muto. & illa signa æquipollent huic formæ: & ita non refert dummodo consensus exprimatur, etiam in loquente subsecuta subarrhatione per immissionem annuli: nam multæ propter verecundiam annuunt potius, quam loquantur, maxime præsentibus parētibus 32. q. 2. honorantur.

† accesserit

1 Dr̄ procurator inuitus, qui expresse nō cōsentit. Io. And.

b Alia uerba.] s̄. e. ex parte. & 30. q. 5. §. si quis diuinis.

c Iuramentum.] & ita iuramentum non est de substantia matrimonij.

d Ad alia uota.] ad religionem tn̄ bñ posset ante carnalem copulam transire. s̄. de conuer. cōiug. ex publico.

[Glo. seq. dat unum simile.]

e Non poterit separari.] quia fortius vinculum superuenit, & sic soluuntur sponsalia, non obstante iuramento: sic & votum simplex soluitur superueniente matrimonio. 27. dist. si vir. & 27. q. 1. nuptiarum. & minus punitur propter bonū mr̄imonij subsequētis vt cap. si vir. Ber.

meam: &, ego te in meum: siue verba similia: si alius mulierem illā per verba de præsenti despōsauerit, etiam si inter ipsam & primum iuramētum interuenerit (sicut diximus) de futuro hm̄ōi desponsationis intuitu, secundum matrimoniū nō poterit separari, [e] sed eis est de violatione fidei pœnitentia iniungenda.

¶ Idem.

¶ Nisus ad copulam non facit sponsalia de futuro transire in matrimonium.

CAP. XXXII.

ADolescens, † qui desponsatam sibi per verba de futuro, licet sępe nisus fuerit, carnaliter non cognoscens, cum alia postmodum p verba de pręsenti [f] contraxit: non primam, cū qua nec fuit verum matrimonium ex forma cō tractus: nec pręsumptum, [g] cum conatus [h] non habuisset effectum: sed secundam debet habere vxorem.

ADolescens.] Ponit dictū, cām inferens ibi, Cum qua. Ab. as.

CASVS. Adolescens quidam cū quadam ꝯxit p uerba de futuro, nisus fuit sæpe illam cognoscere sed non potuit: postmodū cū alia ꝯxit p verba, de p̄senti, quæritur, quam illarū debeat habere? Dr̄ ꝙ primā habere nō potest: qa cum illa non fuit verū matrimonium, nec p̄sumptū quia conatus non habuit effectum, & ita secūdā hēbit vxorē, No. ꝙ conatus siue voluntas sine effectu nō nocet: & verba cū effectu accipiēda sūt.

f De p̄senti ꝯxit.] & sic soluta fuerunt priora sponsalia. s̄. c. ꝓxi. & j. de spō. duorū. duob. & sic remanebit cum secūda, & aget pœnitentiam de fide mentita, vt dicit c. duobus. Ber.

g Nec p̄sumptū.] verum non fuit, quia ibi non fuit consensus de præsenti: præsumptum non fuit, quia non fuit carnalis copula subsecuta. De præsumpto matrimonio habes s̄. eo. is qui, s̄. de re iud. tenor. vbi de hoc. & 27. q. 2. si quis vxorem.

† Præter Do. hic, uide Geminianū & Frācū i. c. 1. § idē. de despō. impub. lib. 6. Syluestrū in summa, verbo: mr̄imoniū. 2 q. 16. & Alciatū trac. de p̄sumpt. rla 3. p̄sumptione 38.

[Glo. seq. no. effectum ponderandum, non conatum vel verba, allegans plura iura in contrarium.]

g Conatus.] nota ꝙ conatus siue uoluntas sine effectu non nocet. vt hic patet. & de pœn. dist. 1. hæc autem verba. & §. cogitationis pœnam, & ff. quib. mod. pig. vel hypo. solu. sicut. §. si voluntate. & 17. q. 4. si quis suadente, & ff. quod quisque iu. l. 1. in fi. Et eum condemnatum accipere debemus tantum, qui iure condemnatus est, ita vt sententia teneat: & si nulla est sententia, non dicitur condemnatus. ff. de re iudi. si se. § condemnatum. Item argu. quod verba cum effectu sunt accipienda. s̄. de cler. non resid. relatum. & ff. ne quis eum qui in ius vo. est vi ex. l. pen. §. docete. Arg. contra, quod uoluntas seu conatus delinquentis puniri debeat, quamuis sine effectu. s̄. de Liga. nuper & c. vl. & 50. distin. si quis post acceptum. & de pœni. dist. 1. si quis non dicam. si quis cum telo. & quattuor §. seq. & ff. de extraor. cri. l. 1. & C. si quacūque præd. po. l. 1. in prin. 2 & s̄. eo. iuuenis.

2 Punit̄ ī x. libris auri. p̄dictus p̄tāres, q minas ꝓ nuptijs, īfert subiectæ vl̄ parentibus: ēt si nuptias nō peregerit. Io. And.

DE DESPONSATIONE IMPVBERVM

Supra visum est de sponsalibus in genere,nūc de eis submittit in specie.scilicet,de illis,quæ ɔhūtur per impuberes.Vel aliter,& sic:Quia ad sponsalia contrahenda,certa ætas determinata est à iure: ideò subijcitur ista rubrica, in qua tractat de ętate habili ad sponsalia,ideò, &c.

De hac materia vide 30.q.2.& facit.2.q.1.cap.1. & repetitur in Sexto. Abbas.

TITVLVS. II.

De desponsatione impuberum.

¶ Hormisda.Eusebio epō.

¶ *Pater pro filio impubere sponsalia contrahit,pro pubere verò non nisi consentiat.*

CAP. I.

TVa† fraternitas requisiuit de filio adulto, quē pater matrimonium vult contrahere,si sine voluntate adulti filii facere potest. Ad quod dicimus, si aliquo modo non consentit [a] filius,fieri non posse.¶ Potest autem filium nondum adultum (volūtas cuius discerni non potest) pater,cui vult matrimonio tradere. Et postquam filius peruenerit ad perfectam ætatē, omnino debet [b] hoc dimplere.

¶ Nicolaus Papa.

¶ *Impuberes ambo,vel alter nisi pro bono pacis coniūgi non debent.*

Tva fraternitas.] Habet tria dicta. secūdum:ibi, Pot st tertium ibi,Et postquā Abbas Siculus.

† Cap.2. eo. tit.in 1.cōp. Vide concilium Trid. sessio. 24. de refor. matr. cap.9.B.Thomā. in quæstionibus additis ad 3. par.q.47. ar. 6.& Sotū li. 4.senten. di. 29.q.1.art.4.

CASVS. Pater vult ꝙ filius eius ɔhat cū aliqua muliere,filius adultus nō vult cū illa ɔhere;Quæritur an pater filium compellere possit,vt cū illa ɔhat? Dicit, ꝙ si filius nō cōsentit: hoc fieri non potest Sed filium nondum adultū potest pater cui vult in matrimonium tradere,qa ipsius voluntas adhuc discerni non potest. Sed postq̄ venerit ad legitimā ætatē, debet factū patris ratū habere,si sibi placuerit:sed non compellitur. No. ꝙ libera debet esse voluntas i matrimonio ɔhendo: & filius non adultus in hoc patri subiacet.Item pater non potest cogere filium adultum ad ɔhendum.Filium uerò non adultum cogere potest,ut uidetur,quod uerum est, quo ad sponsalia,non quo ad matrimonium: quod patet cum dicitur in littera;dum uenerit ad legitimā ætatem.& illud quod postea sequitur, debet exponi, de debito honestatis,non necessitatis.

[Glo.seq.reci.per q.quid si filius uel filia coactione patris,&c.]

a Consentit.] si coactione paterna ductus consentiret in aliquā, quam aliàs non esset ductutus, eam voluisse uī,& est matrimoniū ff. de rit nup. parte. cog. tū non debet.ff.eo.non cogitur,& C.de nup.ante filiū nec potest eum cōpellere inuitū.ff.de spon.filio familias.quia inuitæ nuptiæ difficiles exitus consueuerunt habere ti.prox.requisiuit.& 31.q.2.§.1.secus uī de filia s̄m alios;nam illa ɔdicere nō potest,nisi pater dederit ei turpem, vel moribus suis indignum.ff.de spō. sed quæ patris.secus tamen secundum canones. 1 supra tit.prox.cum locum.& 27.q.2.sufficiat.Ber.

1 Neque est à sanctione canonum recedendum, quicquid leges ciuiles iubeant.

b Debet.] debito honestatis,non necessitatis. sup. de testi.c.1.

VBi non est.]Primo ponit dictum.Secundò excipit ibi,Nisi Tertiò exemplificat ibi,Vt potè. Abb.

CASVS. Dī hic, ꝙ aliqui quorum vterque vel alter, ad legitimam ætatē,ad matrimoniū non ꝑuenerit,coniungi non debent,nisi forte aliqua iusta causa interueniente,vt puta pro bono pacis: huius ɔtrium fuit causa huius prohibitionis,puta contrahebāt aliqui in minori ætate,cum ad ætatem legitimā peruenieb ant, displicebat alteri,& sic non ɔhebant,propter quod scandalum & odium inter parentes oriebatur.No. ꝙ pro bono pacis reformando toleratur matrimoniū quod aliàs fieri iter diceretur.

CAP. II.

VBi † non est consensus.. & inf.¶ Districtius inhibemus,ne aliqui, quorum vterq;, vel alter ad ætatem legibus, vel canonibus determinatam nō peruenerit,cō iungātur. [e] Nisi fortè aliqua vrgentissima necessitate interueniente:vt potè pro bono pacis [f] talis coniunctio toleretur.

¶ Isidorus †

¶ *Puberes sunt quo ad matrimonium, qui ex habitu coporis concipere & generare possunt.*

CAP. III.

PVberes à pube sunt uocati,idest,à pudentia [g] † corporis nuncupati;quia hæc loca primo lanuginem ducunt.Quidam tamen ex annis pubertatem existimant:idest,eum esse puberē, qui xiiij. annos [h] impleuit, quamuis tardissimè [i] pu

c Consensus.] vetus,vel præsumptus. d Canonib.] ætas ad matrimonium ɔhēdum tā s̄m leges q̄ secūdum canones est xij. annorum in fœmina. ff. de titu. nup minorē,& j.eo. cōtinebatur. In viro xiiij.annorum.j.eo. attestationes.quantū ad spōsalia ætas vij. ann.ff.de spon. & in sponsalib.j.eo. litteras.accessit.& c.duo. Bernar.

[Gl.se.ponit duas lecturas.

e Coniungantur.] matrimonialiter:qa consentire non possunt.j.de frigi. & malefi.ꝙ sedem.Vel intellige quātum ad spons. lit;& ideò ꝓhibent,qa sæpè mutant postea voluntatem:vnde propterea oritur discordia iter ipsos: & diuertentes consanguineis copulantur,ut s.tit.prox. iuuenis quod esse n. potest s. titulo pro ximo sponsam.Ber.

f Pacis.] nota pro bono pacis admittēdum,quod alias prohibetur. 3.q.6. hoc quippe Vnde uersus:

Pax vt seruetur,moderamen iuris habetur.

† Cap.4.eo. tit.in 1.cōp. Pannormita lib.6.tit.11. ca.3.in ie ca. 122. Gratiā. 30.q.2.cap. ubi.non est. uide Syluestrum 1 summa uerbo. spōsalia.q.3.

† Lib. 11. Etymologiarum.c. 2. & c.7. eod. tit. in 1.compi. Et uide p̄ ceteris hic Hostiensem.

† Fortassis legendum a pudendis, ut apud Isidorum: qd̄ & textui conuenit,sequit.n. quia hæc loca primo lanuginē ducunt , quod rectè obseruat Antonius Augustinus sed de his uocibus consule humaniorum litterarum professores.

PVberes.]Primò narrat dictum,Secundo refert unā opinionem ibi,Quidam.Tertio aliud dictum: ibi, Certum.Quarto aliud ibi,Et puerperę.Abbas.

CASVS. Isidorus interpretatur quis dicat pubes: dī enim pubes à pudentia corporis, quia loca illa primo lanuginem ducūt. Quidam tā computant pubertatem ex annis primis, idest, illum puberem dicunt,qui annum xiiij. compleuit, quamuis tardius pubescat. Sed verum est,illum puberem esse ,qui ex habitu corporis pubertatem ostendit,& generare possit; & puerperę dicuntur,quæ in puerilibus annis pariunt. No.ꝙ in matrimonio contrahendo non debet considerari tempus sed vtrum sit talis,qui generare uel concipere possit, tam in masculo,quam in fœmina.

g Pudentia.]idest, a pudore quē patiebātur inspicientes, & inspecti in partibus siue membris pudendis,ut Insti.quib.mod.ut fin.circa prin.

a Hæc glos. nō inuenitur in antiquis exemplarib.

h Xiiij.annos.] 20 q.1.illud ꝙ j.de regu. ad nostrā.

[Glo.seq.quærit, opi. ponit, contrarium sol.]

i Tardissime.] quid si iste qui iam cōpleuit xiiij. annos,talis appeat, ꝙ nullo modo possit generare,& ɔhai,num

hat, nunquid tenet matrimonium? Dicunt quidam, quod tenet matrimonium: contrarium credo, 1 quia nec est pubes, & infra dicitur; nec in eo reperiuntur tria bona matrimonij, quæ sunt fides, proles, & sacramentum 27. q. 2. omne itaque iste non est talis, qui possit habere prolem, quod etiam satis patet per literam sequentem. Ar. j. eod. de illis.

1 Idem dixit Alanus in c. 3. eo. ti. in 1. compilatio. quod omisit in hac sua collectione Raymundus, hæc tamen glossæ opinio non placet hic Ioan. And. tu eum uide eum.

Herfor. Herfordensi.

[Gl. se. distinguit pubertatem matrimonij & tutelæ.]

a Ostendit, & generare.] ergo pubertas ex vigore naturali, non ex annorum numero comprobatur: quod verum est quo ad matrimonium, ut supra uendit, vt dixi. j. c. de illis 2. & c. vl. vbi malitia supplet ætatem. ex quibus etiam probatur quod matrimonium consideratur ex pubertate tantum, & non ex annorum numero: quo ad tutelam vel curam ætas annorum tantum consideratur. C. quando tu. vel cu. esse de. indecorum. inst. quibus mo. finit tu. in prin. sed quo ad matrimonium benè inspicitur mulier, & etiam uir, an sint apti ad matrimonium. 27. q. 1. nec aliqua. & s. de proh. proposuisti. & c. causa matrimonij. Ber.

bescat. Certum autem est eum puberem esse, qui ex habitu corporis pubertatem ostendit, & generare a iam potest. ¶ Et puerperæ sunt, quæ in annis puerilibus pariunt.

¶ Alexander tertius Herfordensi † episcopo.

¶ Ex sponsalibus contractis cum minore septennio, non erit impedimentum publicæ honestatis; secus si cum maiore vel minore consentiente post septennium: & affinitas sequens dissoluit sponsalia præcedentia de futuro.

CAP. IIII.

Litteras † tuæ fraternitatis accepimus, ex quarum tenore perpendimus, quod cum quidam esset perfectæ ætatis quandam puellam in cunabulis desponsauit: procedente verò tempore, matrem puellæ cognouit, & eam in vxorem accepit; & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod si præfatus vir matrem puellæ antequam septimum annum complesset, in vxorem accepit, matrimonium non dissoluas: b cum desponsationes huiusmodi nullæ sint, quæ in cunabulis fiunt. † Verum si postquam puella septimum annum compleuit, prædictus vir matrem eius accepit vxorem, cum sponsalia extunc c placere consueuerint: d inter eos sententiam diuortij non differas promulgare: nec ipsum filiam, e seu matrem habere permittas:

¶ Idem Eboracen. archiepiscopo.

¶ Sponsalia nulla ex defectu consensus, non creant publicæ honestatis iustitiam: sponsalia verò aliqua, sic, licet legitimo modo fuerint dissoluta.

CAP. V.

Accessit † ad præsentiam nostram: & infra. ¶ Fraternitati tuæ

† Cap. 5. eo tit. in 1. comp. & post conci. Lateranen. sub Alexan. iij part. 12. c. 2.

Et de impedimento iustitiæ publicæ honestatis, uide quod nominatim cauerit conci. Trid. sess. 24. de refor. matri. c. 3. adde cit. tit. s. tit. præcedenti. c. ad audientiam. & de materia uide to Couar. in epitome libri 4. decretalium par. 1. c. 2.

Litteras.] Qui desponsauit minorem septennio, cum ei matrem coniungere potest: secus si tempore sponsaliorum erat maior. quia si tunc fuit minor, & eadem voluntate permanente facta sit maior: si cum matre coniungitur, & eam cognoscit, nec matrem habebit, nec filiam. hoc dicit. Communis diuisio, secunda ibi, Consultationi. Abb.

CASVS. Quidam cum esset ætatis legitimæ ad matrimonium contrahendum, desponsauit quandam puellam in cunabulis: postmodum cognouit matrem, & eam in vxorem accepit: Dubitabatur, an eam in vxorem habere possit? Respondet Papa, quod si præfatus vir matrem puellæ in vxorem accepit, antequam puella septimum annum compleret, matrimonium tenet: quia huiusmodi desponsationes, quæ infra septimum annum fiunt, nullæ sunt. veruntamen, si postquam puella vij. annum compleuit, vir ille matrem accepit: quia extunc placere consueuerunt sponsalia. matrimonium illud separari debet, & nec matrem, nec filiam habere poterit. No. quod sponsalia ante septimum annum contracta nulla sunt, post septimum annum valent, & tenent. Item quod ab initio non valuit, tractu temporis ualere incipit.

[Glo. seq. signat contrarium, & ibi remittit.]

b Dissoluas.] arg. quod sponsalia contracta de facto non inducunt publicæ honestatis iustitiam at. contra. s. tit. prox. ad audientiam. vbi de hoc & cap. iuuenis.

c Ex tunc.] s. post septem annos. 30. q. 2. c. ult.

d Placere consueuerint.] & si placuerint, sola ratihabitione confirmantur, licet ab initio nulla fuissent: & intelliguntur tacitè habere, nisi expresse contradixerint ætate legitima adueniente, vt hic colligitur: sed intelligo quod sponsalia debeant placere, cum simul cohabitant: quia tunc intelliguntur consentire, ex quo non contradicunt. ff. de ritu nup. maiorem. secus credo si seorsum habitant quia tunc non intelliguntur consentire, nisi vel verbo vel ipso facto, puta quia vadit ad domum suam, vel dat aliqua munuscula, & consimilia, quæ sponsi facere consueuerunt. argu ad hoc infra c. prox. in prin. vbi dicit, & postea in eum non consenserit. Item arg. ad ea quæ frequentius accidunt iura adaptari debent. 28. dist. de Syracusanæ. & s. de cle. coniuga. diuersis fallaciis. C. de la. li. tol. l. vnica. §. sed & si quis homini. & 14. q. 5. denique & Insti. de re. diui. §. illud & 19. q. 2. duæ sunt. & ff. de serui rusti. præd. cum essent. §. per plurimos. ff. de vsuca. l. iusto. j. responso. in fin. ff. de leg. nam ad ea, & 3. q. 5. accusatores. imo quandoque ad ea quæ nunquam uel raro accidunt. ff. si pars hære. pe. l. antiqui. 19. dist. in canonicis in fin. ff. de reg. iur. ea quæ raro. de conse. dist. 4. sanctum est baptisma. in fin. C. de leg. hære. si maior. & 51. distin. qui in aliquo. ver. quicunque. ff. de stat. hom. non sunt. & l seq. 2 Sol. regulariter obtinet prima rubrica. Contraria casualia sunt, quæ negotijs non cohærent. ff. de reg. iur. ea quæ raro.

† Vide l. quatum. ff. de sponsalib. cum tibi notatis.

† Cap. 6. eo. tit in 1. comp. & post conci. Lateran. sub Alexand. iij. par. 6. c. 7.

2 Formabis ibi casus de ancilla, cui relicta erat libertas, si tres liberos pareret. peperit vnum, & postea tres vno partu, ultimus est liber. Io. An.

e Filiam.] quam habere non potest propter affinitatem superuenientem. 35. q. 3. nec eam quam. nec matrem propter publicæ honestatis iustitiam, ut j. cap. proxi. & s. tit. proxi. ad audientiam. & j. eo. continebatur. §. ulti. Ber.

Accessit.] Summatum est s. cap. proxim. Distinguit duo membra. secundum ibi. Sane. Abbas.

CASVS. Quidam G. nomine contraxit sponsalia cum quadam puella in minori ætate, siue infra nobiles annos, & cum ipsa in dictum G. consentire nollet, ab eo fuit per archiepiscopum absoluta. postmodum dictus G. cum matre puellæ matrimonium contraxit. & ex ea filios suscepit: Dubitauit archiepiscopus, utrum matrimonium illud teneret, & an filij eorum legitimi sint habendi? Super hoc Papa consultus respondet, & mandat archiepiscopo, quatenus si constiterit ei, quod puella non esset vij. annorum, quando præfato G. desponsata fuit, & quod idem G. fuisset absolutus ab ipsa, matrimonium illud legitimum iudicet, & prolem eorum legitimam denunciet. quia desponsationes infra vij. annum non tenent, si consensus postea non accedat: Si uerò dicta puella ante quam

quā desponsata pdicto G fuisset, vij annū compleuerit, quis ab ipsa absolutus fuisset, quia in eū consentire nolebat, matrē puellæ habere non potest. No. ꝙ diuortiū dr̄ celebrati, inter quos nullū fuit matrimonium. Item spōsalia ī. vij. annū ɔ̄cta nō tenent, & ita non impedit cōiungi, q. contraxit cū matre illius puellæ, dūmodo post septimū annū adinuicem nō cōsenserint. Itē ratihabitio subsequēs cōfirmat cōtractū præcedentem.

mandamus, quatenus si tibi constiterit, quod puella non esset septennis, quando G. † desponsata fuit, & postea in eū nō consenserit,[a] & quod idem G. † ab huiusmodi desponsatione per te fuerit absolutus,[b] † matrimonium inter eundem G. † & matrem puellæ celebratum, præcipias inuiolabiliter obseruari, & eorum prolem[c] denuncies esse legitimam: quia desponsationes & matrimonia ante septē annos fieri non possunt, si consensus postea non accedit.[d] Sanè si præfata puella ante desponsationem[e] septimum annum compleuerat, licet prædictus vir à desponsatione ipsius puellæ, ipso iure[f] fuerit absolutus, cum ea in eum consentire noluerit: inhonestum[g] tamen videtur, vt matrem eius habeat, cuius filia fuit † sibi desponsata.

¶ Idem Noruicen. episcopo.

¶ Si impubes desponsata, & traducta petit licentiam pubes facta alteri nubendi, non auditur, si vir iurat se eam cognouisse: nec auditur, si nondum pubes, sed proxima pubertati prebetur cognita. Et ex sponsalibus contractis cum impubere maiore septennio, oritur publica honestas.

CAP. VI.

Continebatur † in literis tuis, quod cum quædam puella infra nubiles annos, cuidam in vxorem tradita fuerit, & ab ipso traducta: hæc ad nubiles annos perueniens, alij nubendi licentiam postulauit: asserens se in eundem nullatenus consensisse: & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum in decretis[h] † habeatur expressum, quod si vir dixerit, quod vxorem suam cognouerit, & † mulier negauerit, viri standum est[i] veritati, præfato viro, qui dicit se mulierem ipsam cognouisse, fides est adhibenda, si id firmauerit iuramento.[k]

¶ Si autē fuerit ętati pro-

a Consenserit.] dic super hoc, vt s. c. px.

b Absolutus.] maximè. hæc absolutio factū tm̄ respicit, cū nulla fuissent sponsalia. s. c. prox. Ber.

c Prolem.] quia vbi matrimoniū legitimū est, & filij legitimi erunt. 34. distin. si quis viduā. & 32. q. 4. dicat aliquis. & si matrimonium reputatur legitimū, licet nō sit, filij tñ erunt legitimi. ī. q. fil sint legi. cū inter. hodie idem obtinet denunciatione præmissa. 1 ī. de clande. despōs. cum inhibitio.

d Accedit.] tacitè vel expressè, vt dictū est s. cap. proxi.

e Ante desponsationē.] ipsius puellæ. B.

[Gl. seq. ponit opinionem, & lecturam quam reprobat.]

f Ipso iure.] hoc ideò dicit, quia cum maior contrahit spōsalia cū minore, adueniēte ętate, si minor noluerit cōsentire in matrimoniū, ab ecclesia debet absolui: & qa illa noluit cōsentire, fuit absolut' ab epō. Nec intelligas ipso iure, idest, sponsalia nulla fuerunt ipso iure, vt quidam 2 dixerūt, quia ipsa non consenſit in sponsalibus. Sed hoc stare non potest: quia si hoc fuisset, non separaretur matrimonium contractum cum matre, cum nulla fuissent sponsalia, vt patet per princ. c. vbi non separantur.

g Inhonestum.] quia nullam de consanguinitate 3 illius puellæ poterit recipere in vxorem: ergo multo minus matrem. s. tit. proxi. ad audientiam. & c. sponsam. & c. iuuenis. cum illa puella fuerit sponsa illius, vt ī. c. proxi. in fine.

Continebatur.] Primò ponitur consultatio. Secundò responsio ibi, Consultationi. Abbas.

CASVS. Quædam puella infra nubiles annos constituta, tradita fuit in vxorē cuidam iuueni, & ab eo traducta. postmodum cum peruenit ad nubiles annos postulauit licentiam cum alio contrahendi, dicens, quòd in illum non consensit: Iuuenis ille in contrarium allegauit, quod & si fortè cum desponsauit eam, nondum annum xij. attigisset, ita erat ætati proxima, quod eam carnaliter cognouit: & parentes ipsius asserebant eam esse ætatis legitimæ. Quæsitum fuit à Papa cui esset potius credendum? Respondet Papa, quòd in decretis habetur expressum, vt si vir dicat, quòd vxorē suam cognouerit, & mulier negauerit, standum est verbo viri: & in casu præmisso standū est verbo viri, qui dicit se eam cognouisse, si illud iuramento firmauerit: Si verò fuit ætati proxima, vt in xj. anno. vel circa xij. & cum assensu suo desponsata, & cognita ab eo, separari nō debet: præcipuè cum parentes ipsius eā legitimæ ætatis faterētur. In fine dicit, ꝙ si puella infra nubiles annos alicui fuerit desponsata, non licet alicui de consanguinitate illius, cui desponsata fuerat, eam ducere in vxorē, nec sponsus poterit aliquam accipere de cōsanguinitate sponsę. Nota, quòd potius creditur viro, quam mulieri. sed hoc est fauore matrimonij. Itē ab xj. anno dicitur mulier proxima nuptui & apta. Itē sponsalia infra nubiles annos cōtracta, licet ad matrimoniū non perueniant, impediunt matrimonium contrahēdum cum omnibus cōsanguineis alterutrius.

h In decretis.] 33. q. 1. si quis acceperit vxorem. §. 1.

[Glos. seq. signat contrarium, & soluit.]

i Viri standū est veritati.] arg. cōtra. 27. q. 2. quod interrogasti. & 33. q. 1. requisisti. Sol. vbi vir dicit cognouisse vxorē, & ista negat, statur verbo viri, vt hic & 33. q. 1. si quis acceperit. sed c. requisisti intelligitur, qñ vterque confitetur, quòd carnaliter iungi pp frigiditatem nō possunt, & vterque septima manu propinquorū debet iurare, quòd non possunt carnaliter commisceri. c. quod interrogasti. intelligitur, qñ maritus non dicit, quòd vxorē cognouerit: vndè auditur mulier. præterea quod dicit hic, fides est adhibēda viro si iurauerit, hoc intelligo, quando mulier non probat se virginem per aspectum corporis: quia tunc bene auditur. s. de probat. proposuisti. & c. causam. 4

K Iuramento.] sed quare compellitur iste iurare, cum sit reus. 6. quæstio. 5. actor? Ideò compellitur iurare, ne hoc diceret in fraudem, & in præiudicium mulieris, nec credere tenetur ei mulier sine iuramēto, præcipuè in causa matrimonij propter periculum animæ. Lau. dixit, ꝙ hoc ideò, quia fundata videbatur intentio mulieris: quia traducta mulier fuerat minor: vnde ad tollendam præsumptionē illam dēt iurare: secus esset si mulier

† al. V. al. ita: qñ ab G. desponsata, &c. aliàs: ab V. desponsata.

† V.

† Vide citatos c. præcedenti.

† V.

1 Cum alter ignorat impedimentū, secus cum ambo sciūt, vt ibi Ioan. And.

† fuerat.

2 Tanc. s. sed mouebat ex antiqua, vbi pcipiebatur matrimonium simulando sustineri ɔ̄ctum cum matre.

3 De hoc articulo latè disputant Doct. ī c. 2. de spōs. li. 6. sed tene qđ nouissimè diffiniuit Conc. Trid. sess. 24. de refor. matri. c. 3. adde citatos s. ti. pcedēti. c. ad audientiam.

† Ca. 8. e. tit. in 1. comp. & post concilium Lat. sub Ale. iij. par. 6. c. 10.

† In cōcilio apud Compendium c. 20. vt est apud Burchardū li 9. decr. c. 42 & Iuonē par. 8. c. 180.

† cognouit.

4 Facit l. 1. cum no. C. de re iud. & l. 1. C. si aduers. liber.

mulier omnino nihil probasset, vt s. de iureiu. c. vl. vbi de hoc sim. j. eo. attestationes. Et sic est arg. q in causis matrimonialibus non debet omitti iuramentum, ne in fraudē aliquid tentetur. s. de testib. tuis quæstionibus.

[Glos. seq. quærit, & soluit.]

a Proxima.] sed qn̄ dr̄ ætati proxima? Potest dici, q cū distat à pubertate per sex mēses vel minus. j. eo. attestationes. & ff. de excu. tut. nō tm̄. & sic proximus pubertati furti obligatur. Inst. de ob. q ex deli. naf. §. in summa. & intellige nihilominus q malitia supplebat ætatē, alias non esset matrimoniū etiam post xij. annum, vt dixit eo. puber. &.

b Præsertim.] i. maximè. & q parentes confitebantur illam legitimæ ætatis, nullum facit pro viro, & contra puellam.

c Alicui de consanguinitate.] sic s. c. 2 accessit. in fi. s. ti. p. xi. ad audientiā. & c. iuuenis. & c. sponsā.

De illis.] Tria sūt dicta: Secūdū ibi, Si verò. Tertiū ibi, Mulier Abb.

CASVS. Alioqui infra nubiles annos cō stituti maiores vij. annis ɔhunt sponsalia, siue vterque, siue alter anteq̄ ad legitimos annos perueniant, si postulēt separari, nō sunt audiendi: Si verò alter eorum perueniat ad legitimos annos, altero in minoribus adhuc existente, maior si petat separari non est audiendus, nisi cum alter ad ætatem legitimam peruenerit, & petierit separari quia tunc iudicio ecclesiæ possunt separari: Si verò qn̄ contrahunt sponsalia, alter eorum maior fuit, & alter minor, si maior postulet separari, non est audiendus: q a ex quo in eum semel consensit, non potest amplius dissentire: nisi minor cum peruenerit ad ætatem legitimā petierit separari. Nota, quòd illi, qui in minoribus annis contrahunt ante legitimam ætatem non possunt resilire. Item maior debet expectare minorem. Item sufficit semel in aliquem consentire.

1 Pubertati proximus qs dicat̄ docet hic p alijs, Præpositus. vide Areti. & alios, i § i summa. Inst. de obl. q ex delict. naf. ad le gl. De ciū, & alios i l. pupillus. ff. de reg. iu.

† illius. † fuit.

† B non Bathonien. sed vt plurimū Bathonien. Hæc via iu ra à glossa citata, inuenitur ita nunc sūt per Côc. Trid. paulo ante citatū.

xima, [a] vt in vndecimo, vel circa duodecimū annū, & cū suo assensu despōsata, & cognita ab eodem viro, separari non debet: præsertim, [b] cum parentes eius ipsā fuisse ætatis legitimæ faterentur. ¶ Si verò puella infra nubiles annos alicui desponsata fuerit, non licet alicui[c] de consanguinitate ipsius, † cui desponsata fuerit, †eam ducere in vxorem, nec fas est eidem sponso, de consanguinitate sponsæ sibi aliquam copulare.

¶ Idem Bathonien. † episcopo.

¶ Si maiores septennio contrahunt sponsalia, neuter ante pubertatem resilire potest. hoc primò Et ille, qui primò fit pubes, alterum expectabit. hoc secundò Quod si tempore contractus alter erat pubes, non ille, sed alter factus pubes resilire potest. h tertio.

d De illis.] tres articuli continentur in hac decretali, Primus est hic in principio, De illis vsque, Si verò. Secundus est ibi, Si verò alteruter. Tertius ibi, Mulier autem. Ber.

e Vllatenus audiendi.] propter fragilitatem ætatis: & est arg. quòd impubes de eo quod facit ante pubertatē reclamare non valet. arg. 27. dis. de alijs. & 20. q. 1. illud. & ff. de neg. gest. Pomponius. & arg. ad hoc ff. de min. denique. §. 1. Ber.

[Gl. seq. ponit lecturam, quam reprobat.]

f Cum sponsalia contrahuntur.] i. altero existente infra annos pubertatis, sicut existebat quando sponsalia contrahebantur, si alter perueniat ad ætatem, nō est audiendus, si petat separari, sed expectabit quousque alter ad ætatem peruenerit. quidam dicebant, quòd alter eorum erat maior, & alter minor, quando sponsalia contrahebantur: & secundum hoc non differret à sequenti versu. Ala.

g Minoris ætatis.] vr̄, q in optione illius, qui vltimò ad ætatem peruenit, sit reclamare, & tū dic, q idem iuris est de alio, q potest reclamare, etiam si minor velit consentire, aliter non differret à sequenti uersu.

†

CAP. VII.

De † illis, [d] qui infra annos aptos matrimonijs sponsalia cōtrahunt, siue vterque, siue alter reclamet, antequā ad annos matrimonijs aptos peruenerint, & postulent separari, nō sunt vllatenus[e] audiendi. ¶ Si verò alteruter istorū ad annos pubertatis peruenerit, infra eosdem annos altero existente, cū sponsalia[f] contrahuntur: si is qui minoris[g] ætatis est, cū ad annos illos peruenerit reclamauerit, nec in alterum voluerit consentire: iudicio[h] ecclesiæ poterūt ab inuicem separari. ¶ Mulier autem, quę postquā annos nubiles attingit, ei qui nondum ad annos aptos matrimoniis venerat, nupsit, [i] cū in eum semel[k] cōsensit.

[Gl. seq. successiuè signat duo contraria, & soluit.]

h Iudicio ecclesiæ.] sic j. c. px. Et ita pu tet, q sponsalia dissol uūtur iudicio ecclesiæ; tm̄, nisi fortius vinculum superueniat, puta matrimonium cum alio, vel votū solenne: quia tunc ipso iure soluta sunt. arg. s. tit. prox. si inter. & j. de sponsa. duorum c. 1. Arg. ɔ. j. eo. ex literis. vbi soluuntur sponsalia antequā alter perueniat ad ætatē. Sed non est cōtra: quia ibi non tenuerunt sponsalia, vt patet ex fine, hic verò tenuerunt. Itē sim. s. tit. prox i. prętere a. & c. requisiuit, ibi similiter sponsalia, ne de tetius inde cōtingat. & ita sponsalia ɔhen tes, si nolūt vterque, vel alter pficere matrimonium, nō sunt compellēdi, vt colligitur p hęc iura. Sed cōtra est expressum, q omninò sunt compellēdi per ecclesiasticam censuram. s. tit. prox. ex literis 2. & c. sicut. Quid ergo rn̄debis? Dicas, q illa dicere ex literis 2. & c. sicut loquuntur qn̄ iuramentū interuenit, licet illi et essent impuberes, sed erant doli capaces. ita q tenuit iuramētum, vn̄ pp periculū iuri cōpelli dēnt ad ɔhendū. & illa decre. requisiuit, reducitur ad illam ex literis, vt ibi plenè dictū est, & qd̄ dicit illa decr. prętere a potius est dispensatio, vt ibi dictū est: & quia vterq; dissentiebat, ideò facilius tolerat̄. hic ergo loquit̄ de spōsalibus minorū. Si ergo iuramētum interueniat, compellēdi sunt perficere matrimonium, siue sint maiores, siue minores, dum tn̄ fuerint doli capaces: quia ętas illa plena est periurijs. j. de delict. pue. pueris. Si verò iuramentū non interuenit in sponsalibus. non sunt inuiti compellendi quia inuitæ nuptiæ difficiles exitus consueuerūt habere. 3. & ita planum est: ex causa tamen compelluntur. vt dictum est s. de sponsal. ex literis. 2.

i Nupsit.] idest, sponsalia contraxit, quia matrimonium contrahere non poterat. sic j. c. prox.

[Glos. seq. arg. semel probatum, &c. alle. 8. iura. & in contrarium vnam l. secundò arg. claudicare contractum. alle. 7. iura in contrarium alle. 4. & soluit.]

k Semel consenserit.] arg. quod semel probatum est, amplius non possum reprobare 3. q. 3. offeratur. & 8. q. 2. dilectis simi. & 20. q. 3. eos qui. 32. quæst. 5. horrendus. & 5. dist. in istis. & s. de causa pos. cum olim. ff. de neg. gest. Pomponius 1. & ff. de adul. si vxor. in fin. Arg. contra ff. de mi. & ho. vt gradatim. §. reprobari. §. Item arg. quòd cōtractus claudicat. arg. s. de cle. nosti. & 32. quæst.

† Cap. 9. eo. ti. in 1. cōp. & post cōc. Later. par. 26. c. 29. Et pro intellectu text9 & glossarū vide Couarr. in epitome li. 4. decretaliū. c. 5. §. 1.

3 Adde q p hoc facit qd̄ no. ī l. pe. in glos. 2. C. de fideius.

4 Ibi medicus semel probatus reprobatur, & est ipale pp bonū inū tacitate. Iu. A.

q.5. proposito. & q.2. aliqn. & 33. q.5. manifestum. 12. q.2. si qua de rebus. & Instit. de auctor tu. §.1. & C. de procura. non eo minus. Argu. contra ff. de arbi. cum dies. § sed & si. & l. sed si interpellatur. §. vlti. 21. q.5. si quis cuiuslibet. & 4. q.5. quisquis. Solu. verum est, quod multi cōtract⁹ claudicāt, & ex vna parte possunt teneri, & ex altera nō, vt si pupill⁹ ɔtrahat cū minore sine tutoris auctoritate. Insti. de auctor. tu. §.1. & l. prædi nō eo min⁹, & ca. si qua de rebus, secus in matrimonio, quia illud vinculum nō potest constare nisi ex duobus consensibus sup. tit prox. tua. & quod di. it hic non obstat, quia ille tenet expectare nō ratione matrimonij, sed ratione suæ promissionis vndè si contraheret cū alia teneret, etiā si iuramentum interuenisset sup. tit. ꝓx. si inter.

A Nobis.] In effectu idem dicit iste tex⁹ qđ pcedēs nisi qđ addit, de copula & consensu tacito post aduentum pubertatis. Primo ponitur qō. Secundo solūtio: ibi, Ad qđ Abbas.

C A S V S. Quidam ī nubiles annos iunguntur nōie matrimonij: si vterque vel alter anteq̄ ad legitimos annos ꝑueniāt, petierint separari: quæritur vtrum sint audiendi? Respondet Papa, quòd cum ante legitimos annos coniugalem consensum non habeant, vsque ad legitimam ætatem expectare tenentur: & tunc aut confirmetur matrimonium, aut infirmetur, nisi carnalis copula antea interuenerit, cum illa tempus anticipare soleat pubertatis. Nota ꝙ ante annos legitimos non possunt aliqui matrimonialiter consentire. Item matrimonium nō semper consideratur fm annos: quia aliqñ carnalis commixtio anticipat ætatem, & inducit matrimoniū ꝑcedentibus spōsalibus, & malitia etiam supplet ætatem.

a Matrimonij nomine.] scilicet, futuri: quia loquitur de sponsalibus, supra ca. proxi.

[Gl. seq. dat simile quærit, & dupliciter soluit.]

b Consensum non habent.] quousque perueniant ad ætatem legitimam. sic etiam & in voto. 20. q.2. firma. ī. de frigi. & male. fedēr Sed pone ꝙ dicant. Accipio te in meum: & ego te in meā, intendentes etiā cōtrahere matrimoniū? Rñdeo matrimoniū nō cōtrahunt ætate ꝓhibente: sponsalia nō contrahunt, quia nolūt. ff. de spon. quæsitum. argu. ī. de offi. deleg. cum super. & C. si quis alteri vel sibi. multum interest, si in eadē volūtate ꝑsistant vsque ad legitimam ætatem matrimonium prius inutile ratihabitione tacita vel expressa confirmatur. argu. ī. cap. proxi. & ff. de spon. quæsitum. de rit. nup. minorem. Posset tñ probabiliter dici, ꝙ sponsalia ɔtrahunt iuris potestate, licet ea cōtrahere nō intēdāt.

† Vide l. nuptias. cum similibus. ff. de reg. iur.

† Vox eidē, desideratur in pluribus antiquis codicibus.

† Simile not. ī. tit. 1. ex litteris in fi. 2. gl. I. A.

† Ca. 10. eo. tit. in 1. cōp. Pio intellectu vide Couaruuias. citatum ī. eo. ca. de illis.

† al. carnis.

rit, amplius non poterit dissentire: nisi ipse cui nupsit, postq̄ ad legitimam ætatē peruenerit, in eam suum negauerit præstare consensum. †

¶ Idem eidem. †

¶ *Impuberes sponsalia contrahentes ante pubertatem separari non debent, sed post pubertatem possunt, si contradicūt sponsalibus, nisi copula carnalis interuenerit.*

CAP. VIII.

A Nobis † tua discretio requisiuit, vtrū ijs, q infra annos nubiles matrimonij a nomine cōiūgunt, vel eorū alteri, antequā ad annos aptos matrimonio pueniant, liceat à matrimonio tali discedere. Ad qđ respondemus, ꝙ pro eo ꝙ ante nubiles annos cōiugalem cōsensum b nō habent vsq; ad legitimā ætatem expectare tenentur: c & tunc aut confirmetur matrimoniū, aut (si simul esse noluerint) separentur: nisi carnalis † commixtio ante interuenerit, cum inter dum illa tempus anticipare d soleat pubertatis.

¶ Idem Genueñ. † archiepiscopo.

¶ *Minores apti ad matrimonium ex contractu matrimonij obligantur: nisi violentia intercedat.*

CAP. IX.

ij De † illis, qui in minori ętate despon sant: e & infra. ¶ Respōdemus, ꝙ si ita fuerint ætati proximi, ꝙ potuerint copula f carnali cōiungi, minoris ętatis intuitu separari non debent, † si vnus in alium visus fuerit consensisse: g cum in eis ætatem supp⁹ pleuisse malitia h videatur. Sed cuiuscunq; sint ætatis, se possunt per illatam violentiam excusare: nisi post violētiam consensus k accedat.

¶ Vrbanus iij. Cenomañ. episcopo.

¶ *Contractus ante pubertatē etiam cum nisu carnalis copula, non facit matrimoniū.*

CAP. X.

A Ttestationes † sup causa matrimonij,

ī. eo. attestationes. ar gu. & ca. duo, Ala.

c Tenentur.] sup. c. prox. & 20. q.1. illud 18. dist. de his.

d Anticipare.] inf. eo. ca. prox. & ca. vlt. & ī. eo. puberes.

ij De illis.] Primo decisa cōsultatio. Secundò responsio: ibi, Respondemus. Abbas.

C A S V S. Quidam in minori ætate sponsalia cōtrahūt, & traducuntur: postmodū diuortiū petunt minorē allegantes ætatem, aut vim sibi illatam. Quæritur, quid iuris? Rñdet Papa ꝙ si ita fuerint ætati ꝓximi, ꝙ potuerūt carnaliter coniungi, prętextu minoris ætatis non sunt separandi, si vnus in alium vis⁹ est consensisse: quia i eis malitia supplet ætatem: sed cuiuscūque sunt ætatis, se possunt per illatam sibi violentiam excusare, nisi post violentiam consensus accedat. Nota ꝙ malitia supplet ætatē in matrimonio, quod intelligo sapientiam, discretionē, doli capacitatem. Item violentiam omni tempore excusat. Item matrimonium per vim cōtractum, per consensum sequentē fit firmum, quod prius erat infirmum.

e Desponsantur.] & traducunt in domum: postea allegant minorem ætatem vel violentiā.

f Copula carnali coniungi.] hoc solum cōsideratur, vt possint coniugali vinculo sociari, & non numerus annorum, supra eo. puberes.

g Consensisse.] qđ facere potuerunt, licet nondū peruenerint ad ætatem, cum pubertas ꝑuenisset ætatem.

h Malitia.] alibi appellatur prudentia 2 ī. eo. ca. vlt. simile C. si minor se maio. dixe. l. 3.

i Excusare.] sic ī. eo. tit. proxi. veniens 2. & ca. consultationi.

K Consensus.] expressus vel præsumptus: vt si patienter cohabitet illis talis violentia transit in consensum. ī. tit. proxi. ad id quod. & ī. qui cle. vel vo. insinuante. C. quod met. caus. 2. vel si carnalis copula subsequatur. ī. de eo qui dux. in ma. quam pos. per adult. significauit. & ī. qui ma. accu. poss. insuper. Ber.

A Ttestationes.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Consultationi. Abbas.

† Iaueñ.

† Cap. 12. eo. tit. in 1. cōp. & post Concilium Later. par. 50. c. 41. § de illis vero.

† Vide l. penult. ff. qñ di. leg. ce. & l. cōtinu⁹. §. cū ita. ff. de verb. oblig.

† Ca. 13. eo. tit. in 1. cōp. Et de intellectu præter Doctores. hic, vide Couaruuiā in epitome li. 4. decretaliū. par. 1. cap. 4. §. 1. nū. fin.

2 Quod intelligit Tancr. sapientiā, discretionē, & doli capacitatē. & secundū Philosophum bonitas supplet ętatē. C. de ꝓxi. sac. scri. l. vnicuique, & 77. distin. monachus. Ioan. And.

CASVS. Quędam causa matrimonialis vertebatur inter H. iuuenem, & G. mulierem. super causa illa corā ordinario testes fuerunt ꝓducti: Dubitauit iudex, qualiter in causa procederet: misit attestationes testiū dño Papę. Attestationibus illis inspectis, cōstitit dño Papę, ꝙ iuuenis ille nondū attigerat xij. annum qn̄ dictam G. in vxorem accepit: & licet nisus fuisset eam corrumpere, ſm quod vterque cōfitebatur, mulier tn̄ credit se virginem euasisse: Sed ipse antequam peruenisset ad xiiij. annū ab ea recessit, & cū postmodū ad annos legitimos peruenisset, petebat illū in virū suū? Rn̄det Papa eidem epo, dicēs, ꝙ si mulier illa per idoneos testes probare nequiuerit, ꝙ post xiiij. annū ętatis suę, vel circa finē xiiij. anni, prędictus iuuenis cōsensisset in eā recepto iuramento ab ipso quòd postq̄ ad legitimā ętatē peruenit, eam habere, non consensit vxorem: dictum iuuenē à prędicta G. debeat separare, & dare vtriq; licē tiam cum alio contrahēdi, vel alia. Nota, quòd inutilis conatus non facit pręiudicium. Item post publicatas attestationes de nouo possunt testes recipi. Itē hic defertur iuramētum reo, quāuis actor nihil probet cum tā deberet absolui; quia actore non probante reus absoluitur; sed hoc fit propter pręsumptiones, quia tentauit eam corrumpere, & etiam fauore matrimonij.

quæ inter H. iuuenē & G. mulierem vertitur, accepimus: & ipsis inspectis nobis innotuit, ꝙ pdictus iuuenis, nondum duodecimum annū attigerat, cum præfatam G. accepit vxorem: & licet nisus fuisset [a] (sicut vterque confessus est) ipsam corrumpere, mulier tn̄ credit se virginem euasisse [b] verum ipse antequā ad annū decimum quartum peruenisset, a memorata muliere recessit: quem † cum xvij. annos habeat, eadē pro viro sibi vendicare contendit: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respōdemus, ꝙ si mulier per idoneos testes [c] probare nequiuerit, ꝙ post decimumquartum annum ætatis suæ, vel circa [d] finē decimiquarti anni, prædictus iuuenis cōsensisset in eam, ab ipso iuramento [e] recepto, quòd postquam ad legitimam ætatem peruenit, ipsam habere non consensit vxorem: ab impetitione mulieris eum potes & debes absoluere: & ad alia vota vtrique dare licentiam transeundi.

† In codice Barbatiq. ita: quem cum xviij. annos haberet. sed in aliis vt est impressum. in antiqua cōpilatione apertior est hic locus ita: quē eadem mulier instā ter nūc repetit. & pro viro sibi vindicare contendit; sed cum vir x. & vij. annos habeat, ipsam recipere non contradicit.

1 Adde nisi mulier, per aspectū corporis virginem se ꝓbaret de ꝓb. ꝓposuisti. ſm Tāc. vel ſm Innoc. licet mulier corrupta fuisset, & non vir, nō esset matrimonium. remittit ad ea, q̄ not. ꝉ. de eo. q cog. cōsā. fraternitati. Ioan. And.

a Nisus fuisset.] & ita conatus nō pęiudicat, cū nō habuit effectū. s. ti. ꝓx. c. vlt. vbi de hoc. Ber.

[Glo. seq. recitatur per quæstionem.]

b Euasisse.] cui creditur in hoc, quòd ꝯ se cōfitebat. 34. q. 2. §. 1. & ff. de interro. act. de ætate §. 1. aliàs staret verbo viri, vt s. eo. continebatur. c prout ibi dr̄. Ber.

[Glo. seq. recit. per quæstionem.]

c Per idoneos testes.] quod facere poterit non obstāte publicatione aliorum testium, cum iste sit alius articulus de testi. fraternitatis. & c. tam litteris. & c. causam 2. c. ex tenore. & cap. series.

[Glo. seq. recitatur per quæstionem, quando dicatur circa finem: soluit allegans tria iura; allegat vnum contrarium: & demum determinat, quæ dixit.]

d Circa finem.] fortè per sex menses. ff. de excus. tuto. non tantum 2 ff. de mu. & ho. ad rem publicam, & sup. eo. cōtinebatur. arg. cōtra 20. q. 2. illud. hoc intellige, si iuuenis iste tunc esset viripotens, quia malitia præuenit ætatem quandoque. s. eod. cap. proxi. aliàs nō tenet matrimonium, etiam si compleuisset, xiiij. an. vt supra eo. puberes. dictum est. Ber.

[Glo. seq. quærit opponendo, & soluit.]

e Ab ipso iuramento.] Sed quare exigitur iuramentum, cū ipse sit reus. 6. q. vlt. actor? Ideò defertur ei iuramentum, quia præsumptio erat pro muliere: quia constabat, ꝙ cum ipsa contraxerat, & q. aspirauerat ad carnalem copulā vndè ex hoc erat præsumptio cōtra illum. sic s. eo. cōtinebatur. Dic vt ibi. Quando debeat iuramentum deferri reo, vel actori, q̄re illud s. d iureiu. c. vlt. Et iō iurat, ꝙ poterat esse, ꝙ post xiiij. annos ꝯsensisset in illam, & timore iuramenti cō fitebitur veritatē B.

Idem Pisano archiepo.

¶ *Si maior inuita contraxit sponsalia cum minore, non tenetur ipsum expectare donec veniat ad ætatē adultā.*

CAP. XI.

EX † litteris tuæ fraternitatis accepimus ꝙ puella q̄dam anno. † xij. iurata fuit, & desposata [f] cuidam puero nouem vel decem annorum: & tempore procedente, de volūtate parentum potius [g] quā de sua (sicut asserit) ad domum patris pueri adducta † vbi nolens & inuita, minis † parentum impulsa, moram fecit per annū [h] & amplius; & tandem indè recedens, ad domū propriam est regressa: & infra. ¶ Cū autem dictus puer nondū ad decimū quartum annum peruenerit, nec ad eandē carnaliter [i] accessū habuerit: Discretioni tuę taliter respōdemus, quòd si puella cōmonita, vt donec cōpleat idem puer annū decimumquartū expectet, non duxerit expectandum, ei secundum ea, quæ proposita sunt, accipiendi alium

† Cap. 14. eo. tit. in 1. compilatio.

† annorum.

† ducta abducta.

† Vide Paulū de Castro cōsil. 312. & Iaso. in l. Titia. ff. de verbo. obli.

EX litteris.] Communis diuisio. Secunda ibi, Cum autem.

CASVS. Quædam puella duodecim annorū desponsata fuit cuidam puero ix. vel decem annorum: & postmodū de volūtate pris nō de sua, vt dicebat, ad domū patris illius pueri ducta fuit inuita & nolēs, & minis parentū cōpulsa, fecit ibi p annū morā. & tandē ad domū patris est reuersa, dicens ꝙ nunq̄ in eū cōsēsit, nec vult consentire, immo petebat licentiā cū alio ꝯhendi. Quærebatur, quid iuris? Rn̄det Papa, cū dictus puer nō dum ad xiiij. an. peruenerit nec ad eā carnaliter accessum habuerit, mādat ꝙ si puella cōmonita ipsū noluerit expectare; quousq; ad ætatē legitimam peruenerit, si est ita, vt est propositum, liberam tribuat licentiam cū alio contrahendi. Not. ꝙ sponsalia p vim ꝯcta non tenent, & ideò datur huic licentia ꝯhendi. Itē cohabitatio vnius anni non sufficit ad præsumendum consensum matrimonialem: qđ verum est, vbi inuitè quis contrahit, nec vnq̄ consensit.

f Desponsata.] ea non consentiente.

g Potius.] electiuè, & non comparatiuè B.

h Per annum.] si hoc fecisset sponte, sic tenuissent sponsalia ex patientia consequentis temporis, sup. tit. prox. ad id quod. & sic non fuisset ista mulier audita, quousq; alter peruenisset ad ætatem s. eod. de illis 1.

i Carnaliter.] quod si fecisset, statim præsumeretur consensisse ꝉ. de eo qui dux. in matrimo. quam pol. per adul. significauit. Ber.

Glo.]

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a Tribuas] arg. 5. s. eo. de illis i. & c. à nobis. Sol. illud verũ est, qñ certum est, q sponsalia tenuerũt: hic nõ tenuerunt; & ideo datur ei licentia cũ alio ꝯhendi, Ber.

DVo pueri] Primo narrat factum. Secundo respõdet ibi, Quia igitur. Abbas.

† Vide l. si pr. & ibi Bar. C. de sponsa.

† Contius & alij habent, Alexãder. id in oibus anti[qui]s, Clemens in vno aut altero, Cælestinus.

† Cap. vnico e. ti. li. 2. cõp. Vide Siluestrũ in summa, verbo, sponsalia. & Sotum lib. 4. sent. dist. 27. q. 2. arti. 1. & seq.

† al. ita Guilielmã scilicet, &c.

CASVS. Duo pueri, G. sex annos habẽs, & Guilielma vij. matrimonialiter sũt coniũcti, qui sic tres annos manserunt: & sic sponsalia tenuerunt, quæ ab initio nõ valebant: postmodũ pater puellæ, ipsã copulauit cuidã alij M. noie, cũ quo pacifice p septẽ annos p mansit. Tandẽ dimisit eãdẽ, qa credebat ipsam aliũ virũ G. habere; cui fuerat primo desponsata: G. ad annos discretionis p ueniens, cũ alia ꝯhẽdi licẽtia postulauit, qua obtẽta, cõtraxit cũ quadã S. noie consobrina dictę Guilielmæ, & cũ ea p aliqđ tps cohabitans (vt dicebat non cognouit eandẽ; ipsa tñ ab eo se cognitã asserebat: postea verò pr Guilielmæ, cũ vidisset eã à secundo viro dimissam, compulit dictũ G. vt S.neptẽ suã dimitteret, & ad Guilielmã (quæ postmodum p bienniũ cohabitauit eidẽ) rediret: Quæsitũ fuit à Papa, qd sup his esset agẽdũ? & ipse rñdet, q inter Guilielmũ & Guilielmam nõ fuit matrimoniũ, puerili ætate impediente: & licet idẽ (postq̃ illa nupsit alij) potuerit aliam ducere in vxorem, cõsobrinã Guilielmã habere nõ potuit, p p publicã honestatem, siue eã cognouerit, siue non; nec ad G. potuit redire; qa fuit alteri legitime copulata. Cum ergo Guiliel. dicat se non cognouisse S. consobrinam Guilielmæ, aliam, si uoluerit, poterit ducere in vxorem, & S. alteri viro poterit copulari: & cum fuerint separati, pœnitentia debet vtrinque iniungi ad tempus, pro vitando scandalo. Si verò constaret Guiliel. S. cognouisse, neutri altero viuente dabitur licentia contrahendi, & G. manebit cum M. imposita ipsi M. pœnitentia competenti ad tempus, qui pro sua voluntate, sine iudicio ecclesiæ, dimisit eandem. Nota, q publica honestas impedit matrimoniũ cõtrahẽdũ, & dirimit iam cõtractũ. Itẽ matrimoniũ superueniens sponsalibus dissoluit ea. Item vir caput est mulieris. Itẽ p̃p scandalum pœnitentia debet iniungi. Itẽ incestus impedit matrimonium contrahendum. Item nemo sine iudicio ecclesiæ debet vxorem suam dimittere.

¶ Clemens † tertius.

¶ Sponsalia contracta cum minore septennio, per cohabitationem mutuam post septenniũ conualescunt, & inducunt publica honestatis iustitiam; soluuntur tamen per matrimonium de præsenti.

CAP. XII.

DVo † pueri Guilielmus, & Guilielma matrimonialiter [b] sunt coniuncti, puero sextum puella vero septimũ annum agente: qui simul p tres annos [c] manserunt: tunc pater puellę subtrahens eam sponso, ipsam alteri M. nomine copulauit. cum quo per septẽ annos quietè permansit: ipse verò tunc reliquit eandem, quia credebat eam aliũ virum habere, illum † scilicet, cui prius fuerat desponsata. Prior autem sponsus ad annos discretionis perueniens, à prædecessore tuo contrahendi cum alia licentiam impetrauit: qui quandam nomine S. cõsobrinam prioris in vxorem [d] accepit: & cum ea per aliquod tempus existens, eam (vt ipse fatetur) carnaliter nõ cognouit, licet illa † se ab eo cognitam asseueret, cum autem pater memoratæ Gulielmę eã vidisset a secundo viro relictã, prænominatũ Gulielmum, cui prius eam desponsauerat, compulit, vt S. neptem suã omninò dimitteret, & ad Gulielmam suam desponsatam rediret: [e] qui postmodũ per bienniũ cohabitauit eidem. ¶ Quia igitur quid tibi faciendũ sit, postulas edoceri. Breuiter respondemus; quod impediente puerili ætate, matrimoniũ [f] inter G. & G. non fuit. & licet idẽ, postquam illa nupsit alij, potuerit aliam ducere in vxorem: tamen quia dictam S. duxit consobrinam mulieris eiusdem, siue eã cognouerit, siue non: non debet tamen cum eadẽ S. propter publicæ honestatis [g] iustitiam † remanere, nec ad primam habere regressum, quia alteri fuit legitimè [h] copulata: & inf. ¶ Cum vero vir caput [i] sit mulieris, & Gulielmus dicat, [k] se non cognouisse pri9 S. supradictam: aliã, si voluerit, poterit ducere in vxorẽ, & S. viro legitimo copulari: post separationẽ verò: pro vitando populi scãdalo, vtrique ad tempus

b Matrimonialiter.] idest, vt matrimonialiter iungerent ætate aduenięte; sed sponsalia contrahendo. i Ber.

c Per tres annos.] & ita tenuerunt spõsalia ratihabitiõe sequenti. s. eo. ex literis. & quæ patri in sponsalibus non contradicit, cõsentire videtur. ff. de spõsa. sed ea quæ patris. Ber.

d In vxorem.] quã habere non potuit. s. tit. proxi. sponsam.

e Rediret.] redijt iste pater ad id quod damnauerat. 26. q. 5. nec mirum. Ber.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem, quã sol. & signat . rium.]

f Matrimonium.] sed sponsalia fuerũt tunc iuris potestate: qa si ñ valet q ago, vt ago, valeat vt valere potest. Intẽdebant enim obligari adinuicem, & ideo interpretatio fieri dẽt vt res potius valeat q̃ pereat. s. de fide instru. inter dilectos. § cæterum. vt dictum est s. eo. a nobis & hoc patet per sequẽtia. arg. ff. de action. & oblig. obligationum. § verborum obligatio.

g Publicæ honestatis iustitiã.] quæ impedit etiã matrimoniũ ꝯtrahendũ, & dirimit iam cõtract ; quare ille Guilielm9 nõ potest habere aliquã de cõsãguinitate Guilielmæ. s. ti. px. ad audiẽtiam. & ca. iuuenis. & cap. spõsam. & s. eo. accessit. in fin. & cap. litteras. In qbusdã tñ sublata ẽ publicę honestatis iustitia, vt i sobole suscepta ex secũdis nuptijs: & in secũdo & tertio genere affinitatis. j. de consangui. & affini. non debet.

r Imo ꝯtrahẽrũt p verba de p̃senti, p q̃ intelligunt ꝯ[tra]xisse spõsalia, vt j. not. & p q̃ mrĩmoniũ p̃sũptũ inducit, si p p pubertatẽ interueniat tẽtatio, vt no. s. eo. attestatiões s̃m Hos. Io. And.

† Vide cõcil. Trid. sess. 24. de refor. matri. c. 3. & citatos s. e. tit. c. ad audientiã. vñ intelliges, quam vim hodie hẽat s̃nia gl. hic, in verbo: publicæ. honestatis.

h Legitime.] idest, per matrimonium, quod tanq̃ fortius vinculum soluit sponsalia. s. ti. proxi. si inter. & j. de sponsa duorum, ca. i. alias non contraxit legitime, qa nõ debuit frangere fidem: de qua debet agere pœnitentiam. vt c. si inter.

i Caput.] sic 33. q. 5. cum caput. vnde sibi potius creditur, quam vxori s. eo. continebatur. & 33. q. i. si quis acceperit.

K Dicat.] satis fuit de facili credendum, quia nihil iuris

iuris acquirebat alteruter: 1 quia siue cognouerit, siue nõ eam habere non potest. vt s. eo. patet. secus coitus faceret ad probationem obligationis, 2 vt s. de proba. pro posuisti. & j. de frig. & malefi. c. 1.

a Siue antea.] hoc est, postquam fuerit compulsus redire ad Guilielmam: siue ante compulsionẽ siue post cognouit Stephanam.

[Gl. seq. quærit opponendo, & dupliciter soluit.]

b Neutri dabitur licentia.] sed quare hoc, cũ inter Guilielmũ & Guilielmã nõ fuit matrimonium? Potest dici, quod propter scandalũ, vt innuit litera præcedens: vel potius propter delictũ vtriusque, propter spõsalia quæ præcesserãt inter eos & sic orta erat publicæ honestatis iustitia: vnde non poterãt Guilielmus & S. vlterius carnaliter coniũgi: & ideo prohibentur: quia ex certa scientia cõtraxerũt, & carnaliter cõiuncti fuerunt: tamen si contrahũt matrimoniũ tenebit 3 j. de matrimonio contracto cõtra interdictũ eccle. cap. 1.

c Cum M.] nisi voluerit eam repellere prætextu adulterij.

1 Arg. de homi. signific. sti 2. ultra medium. Io. And.

2 Dicebat Host. vbi ex confessione copulæ firmat matrimoniũ credit & mulieri sec⁹ vbi per illã nõ firmat matrimoniũ, sed tñ peccatũ: probat, vt dixi hic sup ver. compulit. Ioan. And.

† Malabrancæ.

3 Arg. ad hoc in l. furor. ff. de sponsali.

est pœnitentia iniungenda. Si verò legitimè constaret ipsam S. ab eo siue post, siue antea [a] cognitã extitisse, neutri viuente altero dabitur [b] licentia contrahẽdi. Remanebit ergo Guilielma cum M. [c] imposita ipsi M. ad tempus pœnitentia competenti, qui pro sua opinione sola Guilielmam (iudicio ecclesiæ non requisito [d]) dimisit.

¶ Innocen iij. C. & P. quondam filijs Malebrancæ. †

¶ *Accusari non potest matrimonium, quod non est, vt si cum minori septennio sit contractum: denunciari tamen potest impedimentum, ne contrahatur in posterum.*

CAP. XIII.

AD † dissoluendũ, quod factũ fuerat inter I. & S. inf. ¶ Accusatione [e] pro puella sup cõsanguinitate pposita, pfatus I. multas exceptiones proposuit: per quas nitebatur, vos ab accusatione multipliciter remouere: & inf. ¶ Interloquendo pronũciamus, inter iuuenem & puellam, nec matrimonium [f] nec sponsalia fuisse contracta: cum cõstet puellam nondũ ad septennium peruenisse. Quocirca nec accusatio locũ habeat, cũ nõ esset, quod posset legitimè accusari. [g] Denunciari [h] † tñ poterat cõsanguinitas, vt interdiceretur matrimonium contrahendũ. Ad denũciationẽ ergo legitimè pbandã, terminũ assignamus, saluis exce-

nos nec matrimoniũ nec sponsalia contrahi possũt. Item matrimonium quod non est, accusari non potest. Item contra accusationem, quæ non tenet, exceptio proponi non põt. Item non solum tenetur quis denunciare crimen quod iam est commissum, sed etiam committendum. Item quod fit contra præceptũ Papæ, non tenet.

[Glo. seq. inchoat casum.]

e Accusatiõe.] hoc intellige ita: 5 Quidã Io. nomine cõtraxit cũ quadã puella infra septenniũ cõstituta, tandem ex parte puellæ accusabatur matrimonium propter cõsanguinitatem, & dum vellent producere testes ad probandã cõsanguinitatem cõtra illos accusatores, exceptiões pposita fuerunt ex parte viri: vt ab accusatione repellerent: super hoc pronũciauit Papa secundũ quod in littera sequitur. Ber.

f Matrimonium.] sim. s. de desp. impu. ex parte. nec cõsẽsit post vij. ann. quia si post cõsẽsisset, teneret sẽt spõsalia, nisi cõsãguinitas impediret. s. e. litteras, accessit. sim. s. de iudi. examinata. sic isti ineptam proposuerunt accusationem manifestè, & ideo statim debent repelli, vt ibi dicitur: vnde adhuc possunt proponere aptam, scilicet, denunciare.

5 Hęc intelligeta aperti⁹, quam antiquam decretalem legerit.

† Vide conc. Trid. ses. 24. de refor. matrimonij ca. 1. & conc. Lateranẽ. sub Inno. iij c. 51.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. Vide Dñicũ Sotum supe riori capi. citatum.

d Non requisito.] nota quod sine iudicio ecclesiæ nullus debet dimittere vxorem suam, cum hæc sit pœna, quæ nulli est inferenda nisi per iudicem. 4 33. q. 2. seculares. & §. in hoc. & 35. q. 6. multorum quantumcunque etiam impedimentum sit manifestum. j. de diuo. porro. tunc circa coitum distingue j. de sent. excom. in quisitioni.

4 Scilicet ecclesiasticũ. concil. Trid. ses. 24. de sacramẽto matrimonij, capi. 12.

AD dissoluendum.] Tria facit. Primo factum narrat. Secundo interloquitur ibi, Interloquendo. Tertio prohibet & decernit ibi, Ne verò. Abbas.

CASVS. Quidam nomine Ioannes contraxit matrimonium cum quadam puella S. nomine infra septennium constituta: tandem ex parte puellæ accusabatur matrimonium propter consanguinitatem: & dum testes producerentur ad probandam consanguinitatem, prædictus Io. multas exceptiones proposuit, per quas intendebat accusatores ab accusatione repellere. Cumque super exceptionibus ipsis fuisset multipliciter disputatum: Papa auditis quæcunque partes proponere voluerunt, interloquendo pronunciauit, inter prædictum iuuenem & puellam, nec matrimonium, nec sponsalia fuisse contracta: quia puella nondum ad vij. annum peruenerat: vnde accusatio locum habere non poterat: cum non esset quid posset legitimè accusari, sed denunciari poterat cõsanguinitas, vt interdiceretur matrimonium contrahendum: Vnde Papa statuit terminũ ad denũciationem probandã, saluis exceptionibus ppositis, ac etiam proponendis: ne verò in puellam aliquid interim attentetur, præcipit Papa, ne in negotio vlterius procedatur de nouo, donec cesset à denunciatione, vel ea pbata ordine iudicario procedatur: quod si contra hoc mãdatũ aliquid in præiudicium puellæ fuerit attentatum: illud decreuit Papa irritum, & inane. Nota, quod infra vij. an-

[Glo. seq. coadiuuat tex. per octo similia, & duo inducit ad contrarium, & soluit.]

g Legitime accusari.] bene dicit: quia primo dẽt existere in rerum natura, id de quo agitur nec ante iuris ratio quam persona quærenda est. ff. de iure codi. quidam referunt. §. 1. ff. & collegio quod nõdũ est, nõ datur priuilegium. s. de ec ædifi. ad audientiam 2. 6 nec rescriptum datur ad lites futuras. s. de rescri. c. vlti. nec potest dici verũ quod nunquam fuit. de pœn. dist. 2. in fi. nec dr mortuũ quod nondũ vixit. 32. q. 2. quod verò non. vbi de hoc. & j. de homi. sicut ex tuarum. & testamentum quod non dum est, rumpi non potest. ff. de iniust. rup. test. nam & sub conditione arg. ff. de ædil. edic. bouem. §. vlt. 7 sic aquæ, quæ nondum apparet, non potest constitui serui tus aquæ ductus. ff. de seru. vendi. l. vlt. & ei quod nondũ natum est, non pscribitur. C. de an. excep. l. 1. §. nemo. 8 & ff. quemad. ser. amit. si quis alia. vbi dr, quod quamdiu paries non est, seruitus non acquiritur. arg. cõtra quia ædificio quod nondũ est, pscribitur. ff. de seru. vrba. prædi. si seruitus, §. futuro. & ff. de seruit. rusti. prædio. Labeo. & vsuris futuris præscribitur. C. de vsur. eos, & argu. s. de consue. cum olim. Sol. verum est, quod rei quæ nondum ẽ, non potest seruitus constitui, vt dicunt primæ concor. potest tamen obligatio acquiri de ipsa constituenda, cum res fuerit in rerum natura: & sic intelliguntur cõtraria.

6 Et per Gofs. de cõsect. cum olim. Ioan. And.

7 Si homo venditus est sub cõditiõe, nihil ... cũ non ... cũ venditio perfecta ... tit. Ioã. And.

8 Actioni ... scribitur ... quo nata e... Ioann. And.

h Denunciari.] & ita denunciari põt crimen nondũ commissum. 93. dist. diaconi. & ff. de dam. in f. ct. l. 2. imò vnus solus potest impedire matrimonium. s. tit. prox. pterea 2. & valet denunciatio in primnã statim dicuntur malæ fidei possessores. arg. C. de rei ven. si fundum. &

a & in matrimonio cõtrahendo, id qđ certius eſt, tenẽdum eſt. ff. de ritu nup. adoptiuus. §. j. in fi. & ſ. tit. ꝓx. inuenis. Ad hanc denũciationem non admittitur niſi grauis & honeſta ꝑſona. ſ. tit. proxi. cum in tua. & quilibet tenetur ad hanc denunciationẽ. j. de cog. ſpi. tua nos: & etiam admittunt qui denunciant famam. ſ. ti. prox. cũ in tua. & de auditu. 22. q. 5. hoc vſ ſine aliqua admonitione ꝓmiſſa: quod non fit in alijs denunciationib. 2. q. 8. ſi peccauerit & ſ. de iud. nouit & eſt ius cõe, qđ qui libet tenet & poteſt denunciare. j. de clã de. de ſpõ. cum inhibitio.

[Gl. ſeq. ſoluit cõtrarium, demum q̃ſit, & ſoluit]

a Saluis exceptionib.] ſic patet, q cũ variatur modus agẽdi, pũt opponi exceptiones omiſſæ 1 in primo iudicio. ſic ſ. de teſti. veniẽs 2. vnde nõ obſtat ſ. de except. paſtoralis. Io Sed quæ fuerit hmõi exceptiones? Poteſt eſſe q excipiebat vir, q accuſatores erant crim inoſi, vel malæ famæ; vel fortè dicebat, q admonitio nõ ꝓceſſerat: ſed in iſto caſu non eſt neceſſe admonitionem ꝓcedere. Vel fortè dicebat, non ſunt admittendi ad accuſandum tanq̃ ſuſpecti: quia tpe ↄtus nihil dixerunt, & erant præſentes quando denunciatum fuerat matrimonium contrahendum. j. qui ma. accuſa. poſſ. cum in tua.

b Interdicimus.] ita q ſi per extorſionem vel uiolentiam quicquam fieret in præiudicium puellæ, ſiue in iudicio ſiue extra, non præiudicaretur ei.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

c Irritũ.] quo ad iudicium, qđ mouetur in præiudicium ipſius. ſimile ſ. de præb. inter cętera, ſec⁹ eſſet ſi clauſula illa non apponatur. licet mandet Papa aliqđ fieri. ſ. de præb. dilectus 1. & c. dilectus 2. Sed quid ſi cõtraherent matrimoniu cõtra interdictũ 2 Papæ, nunquid irritabitur matrimonium? Dico q non: ſed ſeparabuntur ad tẽp⁹. ſ. e ſponſa. cum in Apoſtolica quouſque cognoſcatur de impedimento. j. de mat. cõtract. contra interdi. ecc. ex litteris. & cap. de muliere. nam fortius eſt matrimonium quam interdictum Papæ.

T Væ nobis.] Primo quæſtio. ſecundo diſtinguens reſponſio. ibi, Quia verò. Abbas.

CASVS. Quidam filiam ſuam circiter xij. annos habentẽ, deſponſauit cuidã nobili, qui ſubarrhauit eandẽ ꝑ annuli immiſſionem, conſenſu mutuo accedente; poſtmodum puella ipſa fuit alteri copulata. Dubitatum fuit, vtrum illa puella deberet remanere cum ſecundo: an deberet redire ad illũ, cui fuit primo deſpõſata. Conſultus Papa rñdet, q non conſtitit ei cui⁹ ætatis eſſet puella, qñ cum primo uiro extitit deſponſata, cum dicatur q circiter xij. annos habebat, uel utrum malitia ſuppleret ætatem: Dicit, q ſi puella nubilis nõ erat ætatis, cũ viro extitit deſpõſata, & malitia nõ ſuppleret ætatẽ, ꝓculdubio inter eos non matrimonium ſed ſponſalia fuerunt ↄcta, q̃uis ab ipſo viro eadẽ prel la fuerat ſubarrhata: & ita remanere debet cũ ſecũdo viro, cũ quo ↄxit in ętate legitima. Not. q malitia ſupplet ætatẽ circa matrimoniũ ↄtrahẽdũ. Item matrimonium contractum in ætate legitima, ſoluit ſpõſalia in minori ætate contracta.

[Gl. ſeq. tractat de multiplici ſubarrhatione, et ipſi⁹ effectu.

d Subarrhauit.] ſic 27. q. 2. ſi quis vxorẽ. & c. ſe. Et hæc ſubarrhatio ſ fit qñq; per immiſſionẽ annuli, iuxta illud. Annulo ſuo ſubarrhauit me: qñque. p dationẽ altari rerũ, vel aliorũ inſigniũ: & qñque fit talis ſubarrhatio interueniente cõſenſu expreſſo, ut hic qñq; et nõ interueniẽte; ſed ſiue interueniat ſiue nõ, dũmodo ↄſtet de ſubarrhatione, præſumit matrimoniũ donec probetur ↄriũ, ar. 30 q. 5 noſtrat. s & c. feminæ. 27. diſt. q interrogaſti. & ſup. deſpõ. is qui. qa nihil intereſt an facto an verbo qs declaret voluntatẽ ſuã. 43. diſt. c. 1. ibi, Paſtore recta loq timuiſſe, q. l. aliud ẽ dicere, q̃ terga tacendo præbuiſſe? vel ibi, veſtimẽta ſacerdotis, quid aliud quam recta opera, &c. vbi de hoc ff. de l. g. de quibus. 4 & ſ. de reg. cap. pen. arg. opti. & ſi fiat a patre, præſumuntur ſponſalia, ut cap. noſtrates. ſed inter ſponſos præſumitur matrimonium, ut hic in fi. niſi conſuetudo in contrarium eſſet. arg. ſ. de præſumpt. illud.

e Circiter.] ſic ſ. eo. continebatur. & atteſtationes. Ad modicam quantitatem 5 refertur hæc dictio, circiter, & conſimiles, vt ff. de ver. ſig. hæc adiectio. B.

f Nubilis.] nota nubilis ætas in viro eſt xiiij. ann. femina xij. vt dixi. ſ. eo. cap. vbi. & ita ſi non fuit talis non fuit matrimonium inter eos, ſed ſponſalia tantũ, niſi malitia ſuppleret ætatem, ut j. ſequitur.

[Glo. ſeq. dat ſimile in delictis.

g Prudentia.] id eſt, carnalis concupiſcentia. argu. 33. q. 1. non in ſola alibi appellatur malitia. ſ. eod. cap. de illis 2. ſic etiam 6 delictis doli capacitas ſupplet ętatẽ. j de delict. pu. pueris. & inſti de obl. quæ ex delic. na. §. in ſumma. circa fin. & ff. ad l. Aquiliam, ſed & ſi quæcunque. §. 1. 6 C. ſi minor ſe maiorem dixerit. l. 3. ſi. m. 77. diſt. monachus nouitius. & C. de his qui ue. æta. impe. l. ſecunda.

h Subarrhata.] & ita collige, q per ſubarrhationem contrahitur matrimonium uel præſumptum, ut dixi in prin. niſi ætas repugnet. ut hic patet. & eſt hic arg. 7 manifeſtum, qđ ſi minor in contrahendo vtatur uerbis pertinentibus ad matrimonium contrahendum, contrahit ſponſalia.

---

ptionibus a non ſolũ ꝓpoſitis, ſed etiã proponẽdis. ¶ Ne verò quicquã in puellam interim attẽtetur: auctoritate Apoſtolica interdicim⁹, b ne in negotio de nouo procedat vlterius donec vel à denunciatione ceſſetur vel ea probata ordine iudiciario procedat. Quod ſi contra interdictũ noſtrum in præiudiciũ ipſius aliquid fuerit attentatum, id † irritum c eſſe decernimus, & viribus omnino carere.

¶ Idem epiſcopo Abbatẽſi.†

¶ *Si quis per verba de præſenti contrahit cum impubere, in qua ætatem malitia non ſupplet, intelligitur non matrimonium, ſed ſponſalia contraxiſſe, etiam ſi ſubarrhatio interceſſerit.*

CAP. XIIII.

T Væ † nobis exhibitæ litteræ continebant, quod quidam filiam ſuã circiter duodecim annos habentem, cuidam nobili deſponſauit, qui ſubarrhauit d eãdem, cõ ſenſu mutuo accedente: & inf. ¶ Quia verò nobis conſtare non potuit, cuius ætatis eſſet puella, cum eidem viro extitit deſponſata, cum dicatur quod circiter e duodecim annos habebat, vtrum ne prudentia tũc in illa ſuppleret ętatem. Reſpondemus, quod ſi puella nubilis f nõ erat ætatis, cum ſæpefatus † vir deſponſauit eandem & ætatem in ea prudentia g non ſupplebat, proculdubio inter eos non coniugium, ſed ſponſalia contracta fuerunt: q̃uis ab ipſo uiro eadẽ fuerit ſubarrhata. h

---

1 Subaudi, vel non admiſſę; uel eſt hoc ſpeciale propter periculũ animæ, ſecundum Hoſtiẽſem. Ioa. And.

† illud

† Abertadeñ. Albertadeñ. Alberẽñ. Abbatadeñ.

† Capitu. 2. eod. tit. in 3. compil. Et de intellectu contra Præpoſitum & alios uide Couarr. in epitome lib. 4. decretalium. par. 2. ca. 4. §. 2. num. 2.

2 Ambigua eſt qõ cum multipliciter intelligi poſſit Papæ interdictum pro intellectu ergo uideto hic præ alijs Præpoſitũ, & omninò Henricum Boi h. in cap quanto ſupra de cõſuetu. ubi latè explicat hanc articulum.

3 Quid ſit arrha, uide per Palaciũ Rubium in Rubrica de donat. inter uirũ & uxo. §. 2.

† ſæpe præfatus ſæpedictus.

4 Vide & re iudic. tenor. ſuper 3. glo. Ioan. And.

5 Trium ſcilicet dierum ſm Hoſtiẽ. Ioan. An.

6 Sicut impubes teneẽ furti, ita & Aqliæ, ſi ſit capax iniuriæ. Io. And.

7 Imò caſus ſecundum Phi. quod etiam mihi uidetur. Io. And.

DE CLANDESTINA desponsatione.

¶ Quia matrimonia & sponsalia quandoque contrahuntur palam, quandoque clãdestinè: ideò post generales rubricas præcedentes subijcit istam rubricam specialẽ de clan. de despon. Nam quãque puellæ subducũtur ad contrahẽdum clam parentibus: & qa de tali matrimonio posset dubitari, ideò, &c.

† Clandestinæ desponsationes & coniugia nouissime irrita fecit & annullauit cõci. Tri. ses. 24. de refor. matri. ca. 1. unde cessant de hac re ueterũ altercatiões interpretum.

De hac materia vide 30. q. 5. per totũ. & 3. q. 4 cap. consanguineorum & nõ reperitur alibi. Ber.

SI quis.] Hoc dicit secundum communẽ intellectum: ei qui asserit matrimonium, incumbit probati. Primo ponitur thema. Secũdo determinatio ibi, Viro. Abb. s.

CASVS. Si aliquis occultè despõsauerit aliquam mulierẽ, & ipse eam petat postmodum in vxorẽ, & ipsa neget desponsationẽ, vir debet hoc probare: & è cõuerso si vir hoc negauerit, mulier ꝓbare debet, alias absoluetur vterque. Not. ꝙ qñ negatur matrimonium clandestinè contractum, ei qui stat pro matrimonio, incumbit probatio.

[Gl. seq. obijcit, dat tres solutiones, & primam reprobat, quæ fuit Ala.

a Viro incumbit probatio.] quia caput est mulieris. 32. q. 6. non mœchaberis. 33. q. 5. cum caput. & q. 1. si quis vxorem. hoc dixit

TITVLVS III.

De clandestina † desponsatione.

¶ Ex concilio Arelatẽ.

¶ *Pro clandestino matrimonio non præsumitur, sed illud alleganti incumbit onus probandi.*

CAP. I.

SI quis clam desponsauerit aliquam, & mulier vel vir negat huiusmedi desponsationem: Viro incumbit probatio. [a]

¶ Alexander iij. Beluacẽ. episcopo.

¶ *Qui matrimonium clandestinè contraxerunt, altero negante, vel vtroque non apparẽte legitima ex indè probatione, simul cohabitare ab ecclesia non compelluntur: & si illud publicauerint, tamquam in conspectu ecclesiæ factum comprobabitur: nisi rationabilis causa subsit, qua impediat. h. d. litteræ inhærendo.*

quia idẽ iudiciũ est de muliere ꝙ de viro. sic 32. q. 7. Apostolus. & hoc verum est, & sic seruatur: si vir negat matrimoniũ, mulieri incumbit probatio, & è cõuerso.

QVod nobis.] De matrimonio occulto nõ iudicat ecclesia, approbat tñ illud publicare volentes. Et hẽt duo dicta. Secundum ibi. Verũ. Abb.

CAP. II.

QVod † nobis: & infra. ¶ Si matrimonia ita occultè contrahuntur, quod ex inde legitima probatio non appareat: ij, qui ea cõtrahunt, ab ecclesia non sunt aliquatenus cõpellendi. [b] Verum si personæ contrahentium hoc voluerint publicare, nisi rationabilis causa [c] ꝓpediat, ab ecclesia recipienda sunt, & comprobanda, tanquam à principio [d] in ecclesiæ conspectu contracta.

CASVS. Aliqui cõtrahũt matrimoniũ occultè, ita ꝙ aliqua ꝓbatio fieri nõ põt: Quærit, qd iuris sit? dicitur, ꝙ non sunt ab ecclesia aliquatenus cõpellẽdi, si alter negauerit: verum tamen si illi hoc voluerint publicare, ab eccl'a talia matrimonia recipienda sunt & cõprobanda, tãq̃ si à principio in conspectu ecclesiæ cõtracta fuissent: nisi aliqua rationabilis causa impediat. Nota ꝙ clam contrahentes non sunt compellendi cohabitare. Item viro & mulieri creditur de matrimonio. Item matrimonium quod ab initio ab ecclesia nõ valebat, ex post facto valet, & tũc filij reputantur legitimi.

† Capit. 3. eo. tit. in 1. compilat. & post cõci. Lateranẽ. sub Alexand. iij. par. 50. c. 17. Et quãtũ sit hodie huic decretali derogatũ, vide in cõci. Tri. initio tituli citatum.

b Compellendi.] si alter vel vterque negauerit se cõtraxisse non debẽt compelli vt simul maneãt, ex quo non probatur, quia ecclesia non iudicat de occultis 32. dis. erubescant. & 32. q. 5. Christiana. & hic imo potius sunt abinuicem separandi, quia cõtubernia, vel stupra præsumũtur. 35. q. 5. c. 1 Bern.

† Scilicet Lat. 1. ñ. ca. 51.

¶ Innocentius iij. in concilio generali. †

¶ *Cũ matrimonia sunt contrahenda, debent per presbyteros in ecclesia edicta proponi, assignato termino, infra quem, qui voluerit impedire, impedimentum oppōnat: & si probabilis coniectura fuerit de impedimento, interdicatur matrimonium, donec de hoc cognoscatur. hoc primo vsq. ad §. si quis.*

CAP. III.

CVm † inhibitio copulæ coniugalis sit in

c Rationabilis causa.] puta consanguinitatis. 32. q. 5 horrẽdus. 35. q. 3. contradicimus. vel affinit. s. ud l a liud. j. de eo qui cogno. consan. vxo. suæ. super eo.

† Cap. vnico tit. de clãdestino matrimonio in 4. compilatione.

[Glo. seq. arg. alleg. vnum capitulum. in contrariũ allegat duo. & soluit.]

d A principio.] arg. qd ab initio non ualebat tractu tpis conualescit. s. de elect. ꝙ sicut § si autem. Ar. contra s. de elect. ducunt. 1. vbi de ho. s. de censi. sciẽtes. sed hoc in principio ualebat quo ad Deum, licet non quo ad ecclesiam: sed nũc primo declaratur: sic j. de frigi. & malefic. fraternitatis, in fi. sim. ff. si seruit vendi. si cut autem. § sed si quæritur. ff. de acquir. re. domi. adeo. §. cum quis, in fin.

R. Ex hac littera innuitur, ꝙ siue uir neget desponsationem siue mulier, semper viro incũbit probatio sed hoc non vr, quia negantis factum nulla est probatio. 6. q. 5. accusatot. §. vl. & s. de elec. bonæ 1. & ei q dicit, nõ qui negat, incumbit probatio. ff. de prob. ei qui. Dixit Ala. ꝙ viro incũbit ꝓbatio, vbi ipse negat clandestinè ductã esse uxorem. quia potius negat ius q̃ factũ & qui ius negat, ꝓbare debet. ff. de ꝓbatio. ab ea parte. sed ille intellectus non placet: quia ex quo publicè cõfitetur factũ corã ecclesia, approbatur matrimoniũ. j. c. proxi. Dixit Tanc. ꝙ legit frs ꝙ dixit Gratianus 32. q. 7. c. ꝙ proposuisti. §. sed illud Ambrosij. vt vir dicatur hic à virtute, uel a utilitate, quia stat pro matrimonio, & non à sexu: & mulier a mollitie mẽtis. Et dic, uiro, idest, qui stat ꝓ matrimonio, vel dicas ꝙ c. legit cũ reduplicatione iit. ex hoc modo: si quis clã despõsauerit aliquam, & mulier negat despõsationẽ, viro incumbit probatio: & si vir negat despõsationẽ, mulieri icũbit probatio. & ideò nõ resũpsit expresse,

CVm inhibitio copulæ coniugalis.] Habet multa dicta, & diuisio patet per §§. licet possit alijs modis diuidi. Abb. Siculus.

CASVS. Prohibitio cõiugalis copulæ in trib. gradibus vltimis reuocata est per idem concilium, infra de consanguinitate & affinitate non debet. & ideò Papa eã districtè præcipit obseruari: Vnde inhærẽdo vestigijs præde-

decessorum suorũ omnino ꝓhibet coniugia clãdestina siue occulta, ꝑcipiens, vt nullus sacerdos talib⁹ nuptijs interesse ꝑsumat; statuens generaliter, vt cũ matrimonia fuerint contrahenda: in ecclesijs publicè proponantur per presbyteros, termino cõpetenti statuto; vt infra illũ terminũ, qui voluerit, & valuerit, legitimũ impedimẽtum opponat: & ipsi presbyteri per se nihilominus inuestigẽt, vtrũ aliqđ impedimentũ obsistat: Si autem aliquod rõnabile obiectũ fuerit ꝯ copulã contrahendã, cõtractus interdicat expressè donec impedimentũ ꝓbetur. Si quis aũt huiusmodi matrimonia clãdestina, vel aliter prohibita inire pręsumpserit in gradu ꝓhibito ẽt ignorãter, soboles de tali coniunctione suscepta illegitima sit, nullũ habitura subsidiũ de paterna ignorantia, cum ipsi taliter contrahendo potius affectent ignorãtiã, q̃ scientiã impedimenti: & eodẽ modo filij illegitimi erunt, si ambo parentes sciant impedimẽtũ, & cõtrahunt contra omne interdictũ: Si verò parochialis sacerdos tales cõiunctiones prohibere ꝯtempserit, aut interesse præsumpserit, per triennium ab officio suspendatur, & illis qui ꝯtrahũt ꝯtra huiusmodi formã, ẽt in gradu concesso pęnitẽtia imponatur condigna. Et q̃ malitiosè ad impediẽdã copulã legitimã, impedimentũ obiecerit, si militer puniatur. Nota, ꝙ clandestina matrimonia ꝓhibẽtur. Itẽ qui ꝯtrahũt contra formã expressam in ista decretali, filij eorũ illegitimi erũt, & paterna ignorantia eos non excusat. Itẽ qui põt scire, & non scit, idẽ est ac si sciret. Itẽ ecclesiæ opinio nõ excusat. Itẽ punitur sacerdos q̃ clandestina matrimonia non ꝓhibet, aut q̃ eis interest. Itẽ punitur, q̃ facit ꝯtra canones. Item puniuntur contrahentes contra formam istam, etiam in gradu concesso. Item punitur, qui malitiosè impedimentũ opponit ad impediendũ legitimam copulam.

a Reuocata.] ꝑ illã cõstitutionẽ ꝭ de cõsan. non dẽt.
b Prædecessorum.] ꝭ. eod. c. proxi. & 30. q. 5. c. 1. Ber.
c Clandestina.] dr̃ clandestinũ matrimonium tribus modis: 1 Vno modo cũ nõ hñt testes. ꝭ. c. proxi. Scđo cũ non fit cũ sollemnitate. 30. q. 5. aliter. Tertio dr̃ clandestinum, quod fit contra tenorem huius constitutionis, videlicet non præmissa denunciatione: tenet tamẽ quo ad ecclesiam, a sed filij nati inde det. & impedimento illegitimi erunt, vt ꝭ. sequitur.
d Quorundam locorum.] vt inf. qui matr. accu pos. cum in tua. & ꝭ. de spon. cum in tua.

vltimis tribus gradibus reuocata,[a] eã in alijs volumus districtè seruari. Vndè ꝑdecessorũ [b] nostrorum vestigijs inhęrẽdo, clandestina [c] † coniugia penitus inhibemus: prohibentes etiam, ne quis sacerdos talibus interesse præsumat. Quare specialem quorundã locorum [d] cõsuetudinem ad alia generaliter progãdo: statuimus, vt cũ matrimonia fuerint contrahẽda, in ecclesijs per presbyteros publicè ꝓponantur, † competenti termino ꝑfinito: vt infra illum, qui voluerit, [e] & valuerit, legitimũ impedimentũ opponat: & ipsi ꝑsbyteri nihilominus inuestigent, vtrũ aliquod impedimentũ obsistat. Cum autem apparuerit probabilis [f] cõiectura cõtra copulã contrahendam, contractus interdicatur expressè, donec quid fieri debeat super eo, manifestis constiterit documentis.

¶ Si in gradu prohibito matrimonium clandestinè, vel contra interdictum de quo supra, contractum fuerit, etiam per ignorantes deim pedimento, nati ex illo matrimonio sunt illegitimi. Idem est, si ambo parentes sciunt impedimentum matrimonij, licet in conspectu ecclesiæ contrahant. hoc dicit vsque ad §. sane. Abbas.

¶ Si † quis verò huiusmodi clãdestina, [g] vel interdicta [h] cõiugia inire ꝑsumpserit, in gradu ꝓhibito ẽt ignoranter, soboles de tali [i] coniunctione suscepta, prorsus illegitima censeatur, de parentum ignorãtia nullũ habitura subsidiũ; cum illi taliter contrahendo non expertes sciẽtię, vel saltem affectatores ignorantiæ videanẽ. Pari modo proles illegitima censeatur, si ambo [k] parẽtes impedimentum sciẽtes legitimum pręter omne interdictum, etiam in conspectu ecclesiæ contrahere præsumpserunt.

¶ Sacerdos, qui contempserit prohibere matrimonia interdicta, & quilibet clericus etiam regularis, qui interfuit, per triennium à beneficio suspenduntur: & si culpa exegerit, etiã grauius puniuntur: ipsi etiam contrahentes contra hoc c. etiam aliàs licitè, puniendi sunt: & idem in calumniosè denunciantibus. hoc dicit vsq; ad fin. Abbas.

¶ Sanè si parochialis sa-

e Voluerit.] quasi publicũ crimen videtur: quia quilibet admittitur immo quilĩbet tenetur saltẽ denunciare. ꝭ. de cognatio. spirit. tua. & ꝭ. de spon. cũ in tua. vbi ẽt de hoc consanguinei tamen potius admittũtur, q̃ extranei. 35. q. 6. c. 1. Sed pone matrimonium cõtractũ est nulla præmissa tali denunciatione, aliquibus præsentibus, q̃ ꝯhitur, & scientibus impedimentum, & nihil obijciẽtib⁹, nunquid isti debent admitti postea ad accusandum, vel ad testificandum cõtra illud matrimoniũ in vita vel ẽt post mortẽ? Videtur ꝙ nõ: q̃a qui sciuit, certiorari non debuit. ff. de act. emp. & ven. l. 1. in fi. quia denunciatio nõ fit nisi propter ignorantes. Itẽ licẽt contrahentes nõ fuerint in culpa: tñ scientes impedimentum fuerũt in dolo, & dolus prępõderat culpę. ff. ad l. Aquil. item Mela. in prin. & ex quo factum est publicè nõ admittitur contradictor. 8. q. 1. licet. quare isti quibus videntibus & scientibus impedimentum, matrimonium cõtractum est, non debent amplius admitti: quia non videnẽ carere suspicione. Qui ergo debeant admitti post denunciationem, dicitur ꝭ. qui matrimo. accusa. poss. vel non, cum in tua. post mortẽ etiã admittitur accusatio, propter bona. ꝭ. qui fil. sint legi. causam. C. ne de sta. defun. quamuis.
f Probabilis coniectura.] nota, ꝙ probabilis causa impedit matrimonium contrahendum. ꝭ. de spon. pręterea. & c. cum in tua. & ꝭ. de consan. & affi. super eo.
g Clandestina.] scilicet, non præmissa denunciatione, vt dictum est supra Ber.
h Interdicta.] post causam probabilem allegatam, nec finitam.
i De tali.] scilicet, clandestina vel interdicta.
[Glo. seq. quærit, ponit opi. quam reprobat.]
K Si ambo parẽtes.] Et iõ nõ ꝓdest opĩo ecclesię, si ambo

a Hodie secus p Cõci. Trid. sæpe hic citatum.

† Cõcordat cõci. Tri. sess. 24. de refor. matri. c. 1. §. cui malo. vbi fit mẽtio huius decreti.

† proponat.

† Vide cõci. Tri. sess. 24. de refor. matri. c. 5. & lem. vnicã, de cõsan. & affin.

† Adde de hoc gl. in §. seruũ quoq; in versic. postea. Insti. de nupt. & in gl. in ver. illicitas. ibid.

ambo parẽtes sciant impedimentũ, quin sint filij illegitimi. Sed quid si vnus scit, & alter nescit? dixit Hug. & Lau. 1 ꝙ quantũ ad sciẽtem sunt illegitimi, quantum ad ignorantem legitimi. arg. C. de incestis nup. q. contra. quod non credo: imò legitimi sunt. ĩ. qui fil. sint legiti. ex tenore. monstrum enim esset si aliqs esset partim legitimus, & partim illegitimus, sicut ꝙ aliqs esset partim seruus & partim liber. ff. de statu lib. si duobus. 2 & hoc innuitur cum dicit. Ambo parentes.

1 Et Accursius in l. qui contra. infra alleg. q̃ lex non cõtradicit; si ponderes. Io. And.

2 Antiqui allegabant. ff. de liber. cau. duobus. & melius facit Ioan. And.

a Tales.] scilicet, post allegatum impedimentum.

[Glo. seq. no. causã reddit, & arguit.]

b Pœnitentia.] nota ꝙ puniuntur ꝯtrahentes, & tñ nullum subest impedimentum, sed illud ideò fit, quia ꝯtrahũt ꝯtra īterdictũ ecclesię, vñ puniuntur nõ ꝑp impedimẽtum, scil quia mandatum ecclesiæ ꝯtemnunt. ĩ. de mat. cõtract. contra inter. eccle. c. 1. mandatum enĩ iudicis ꝯtẽni nõ dẽt, vt ibi. & ff. ne qd in loc. pub. l. vl. & ita ẽt arg. ꝙ iudex põt punire illũ, q venire ad eius citationẽ ꝯtẽnit. ff si qs in ius vo. non ierit. l. 2. ẽt si ius non habeat actor.

† malitiosẽ.

c Malitiosè.] qui enĩ calumniosè denũciat, punit, vt hic dicit, & hæc pœna arbitrio iudicis committit. ṡ. de off. deleg. de causis. tñ clericus, q calumniosè denũciat, ab officio & bñficio suspẽdit. ĩ. de calum. c. 2.

† In B. Augustini libris hæc nõdũ inuenit Antonius Augustinus.

dos tales a cõiunctiones prohibere cõtempserit, aut quilibet etiam regularis, qui eis pręsumpserit interesse, ꝑ trienniũ ab officio suspendatur, grauius puniẽdus, si culpæ qualitas postulauerit. Sed his, qui taliter ꝓsumpserint, etiã in gradu concesso copulari, cõdigna pęnitẽtia [b] iniungatur. Si quis autem ad impediendam legitimã copulam, malitiosè [c] † impedimentum obiecerit, canonicam non effugiet vltionem.

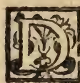
TITVLVS IIII.

De sponsa duorum.

¶ Augustinus † de fide pactionis & consensus.

¶ Contrahens successiuè per verba de præsenti cum duabus, tenetur adhærere primę. Si autem primo contraxit per verba de futuro, secũdo per verba de præsenti, adhærebit secundę.

CAP. I.



DVobus † modis dicitur fides pactionis, [d] & cõsensus. Si aliquis alicui mulieri fidẽ fecerit pactionis, nõ debet [e] aliam † ducere; si aliam duxerit pœnitentiam debet agere de fide mentita: maneat tamen cum illa quã duxit. Non enim rescindi debet tñ sacramentũ. [f] Si autẽ fecerit fidẽ consensus, non licet ei aliam ducere: si aũt duxerit, dimittet ipsã, & adhærebit priori. [g] ¶ Est autẽ [h] fides pactionis, quando aliquis promittit alicui fidẽ, quod eam ducet, si ꝑmiserit [i] eum rẽ secũ habere, vel etiam pro consensu. ¶ Fides autem cõsensus est, qñ & si non stringit [k]

† Cap. 1. contit. in 1. cõp. Vide Ioannẽ Maioris, lib. 4. sen. dis. 27. q. 5. & ibidẽ Soti. q. 2. ar. 4. vers. tertiũ dubium est.

† al. ita: aliã ducere vxorem.

DE SPONSA DVORVM.

Supra visum est de duabus speciebus sponsaliorum, scilicet manifestis & clandestinis: sed quia quandoque quis contrahit successiuè bina sponsalia cum diuersis mulieribus, & posset dubitari quæ præualeant: ideò post præcedentes subijt istam. Abbas.

De hac materia tractatur 27. q. 2. habito. & c. vlt. cætera dic vt supra de sponsalibus.

DVobus.] Habetur hoc capitulum pro palea. 27. q. 2. c. duobus. Et ẽm Hostiensem, & benè istud capitulum idem dicit in effectu cum c. pen. & c. sicut. sup. de spon. Duæ sunt partes. Secũda ibi. Est autem. & secunda subdiuiditur. Secunda: ibi, Fides. Abb. Sic.

CASVS. Augustinus in cap. isto ostendit, ꝙ fides coniugalis ꝯtractus duplex est: Est enim fides pactionis, & fides cõsensus: Si aliqs dedit alicui mulieri fidẽ pactionis, non debet aliam ducere: si autẽ duxerit, valet; sed agat pęnitentiã de fide mẽtita. Si autẽ fidem cõsensus, non debet aliã ducere: & si duxerit, dimittat illã, & adhæreat priori. Est autẽ fides pactionis, qñ aliqs ꝓmittit alicui mulieri ꝙ eã ducet, si ꝑmiserit eũ rem secum habere, vel etiam pro consensu. Fides autẽ consensus, quando per mutuum consensum de præsenti ad inuicem consentiunt: & mutuo se suscipiunt. Nota, ꝙ duobus modis dr̃ fides, pactionis scilicet, & consensus. Item adueniente fortiori vinculo rumpitur minus fortius. Itẽ post sponsalia de ꝓsenti nõ dẽt quis contrahere: & si contrahat, debet redire ad primam.

d Pactionis.] hoc est dicere: vna est fides despõsationis de futuro, & altera consensus de præsenti.

e Non debet.] tñ si duxerit, tenet matrimonium, & agat pœnitentiã de fide mẽtita, vt hic dicitur: & ṡ. de sponsal. si inter. in fin. forsitan trium annorum 3. 27. dist. si vir.

f Sacramentũ.] de isto sacramẽto habes ṡ. de biga. debitũ. qd dissolui non debet ꝑ sponsalia, quæ sunt minus vinculum. ar. ff. de fideiusso. si debitori. 2.

g Priori.] vxori, nõ obstante aliqua consuetudine in contrarium: ĩ. eo. ca. vlt.

3 Vel arbitrariũ. 26. q. 7. tẽpora. ẽm Alanum. Ioan. And.

h Est autem.] exponit quod dixerat in principio.

[Gl. seq. fortificat textum per locum à simili: demũ ponit tres lecturas.]

i Si permiserit] si de fornicario coitu intelligas, conditio turpis est; & ideò ꝓ nõ adiecta debet haberi. infra titu. proxi. & cap. vlti. vndè si postea rem secum habuerit, statim est matrimonium. inf. tit. proxi. de illis. & cap. per tuas si de legitimo intelligas, multo fortius tenet matrimonium, si coitus subsequatur: potius enim videtur hortatio, id est, quod permittat ei rem secum habere; sim. ff. de tutel. muto. §. sub conditione. Ala. dixit, quod istud, si, non tenetur conditionaliter, sed causatiuè: quia in omni matrimonio hæc causa, scilicet carnalis 4 copula, debet interuenire, talem quo ad propositum. 27. q. 2. c. beata Maria. Et expone; si permiserit, idest, quia permiserit. sim. supra de elect. significasti. in verbo, si diligis me. Lau. dixit, quòd per hoc quod dicit, si permiserit, &c. notat conditionalem fidem pactionis. per hoc quod sequitur; vel etiã pro consensu, notat simplicem & absolutam fidem pactionis, vel per vtrumque notatur conditio. Vel potest dici, quod per hoc notatur, quod fides pactionis, idest sponsalia sub conditione contracta, duobus modis transit in fidem consensus, idest, matrimonium de præsenti; scilicet per carnalem copulam, vel per consensum de præsenti, vt infra tit. prox. de illis. & c. per tuas.

4 Cautè hoc legas, nec pates non esse verũ matrimoniũ absq; carnali copula, qd esset falsũ, vt rectè explicat Sotus lib. 4. sent. dist. 26. q. 2. art. 4.

K Et si non stringit manum.] Fortè per annuli immissionem. 30. q. 5 fęminæ, Cum enim stringit manũ, signum dilectionis est. vel fortè alludit consuetudini alicuius loci. Ber.

Accepi

ACcepisti.] Alteri desponsatam ducens in vxorem, & cognoscens, nunquam in vxorem eam habere potest. hoc dicit secundum vnum intellectum; sed clarius hoc videtur in cap. si. de eo qui duxit in matrimonium. Abbas. Siculus.

præcipit fieri interdictum. ibi Hoc arbitramur. Tertiò dicit quid iuris, si violetur: ibi, Et si contra. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis coram suo iudice petit aliquam in vxorem; vel aliqua petit aliquem in virum, quē dicit in eam consensisse per consensum mutuum de præsenti: Ille appellat ad sedē Apostolicā, & appellatione pendente ante causæ cognitionē, siue ante sētētiam, aliā duxit in vxorē, quæritur quid iuris? Respōdet Papa si aliquis ammodò in tali casu duxerit appellādū, iudex interdicat ei publicè, ne ante decisionem causę cū alia contrahat: quod si fecerit, matrimoniū tam psumptuosè contractum debeat irritare: & separare abinuicem vsque ad decisionē causæ. No. q pendente appellatione nihil est innouandum. Itē qui contraxit contra interdictū ecclesiæ, debet separari ab illa, quousque cognoscatur de impedimento.

CASVS. Si aliquis cōtraxerit cū aliqua, q sit alteri despōsata p verba de psenti, illā dimittat: q2 eius vxor esse non pōt, & xl. dies pęniteat. No. qđ ab initio non valet, tractu temporis non conualescit.

a Desponsatam.] per verba de præsenti, vt s.c. proxi.

[Gl. seq. arg. alle. 4. iura & duo in contrarium.]

b Nunquam pōt tibi.] arg. quod ab initio non valet, tractu tpis non cōualescit. sic s. de ele. audius. & c. dudū. & arg. 16. q. 3. placuit. §. pt. versi. q si priuatus. & ff. de reg. iu. l. pen. Arg. cōtra. s. tit. px. c. 2. & s. de elec. quòd sicut.

c Carinā.] vulgare est Italicorū, & dr carina: à carētia hominū, vel ēt cibariorū, nā illis xl. diebus includuntur in aliquo loco secreto iuxta ecclesiā, vbi nō habent cōsortiū hominū. B.

LIcet pter.] Sūmatur vt i rubro: sed clarius hoc habetur in c. fi. & penul. s. de spon. Et diuiditur in quatuor partes. Primò ponit decisa cōsultatio. Secūdò rñsio. Ibi, Consultationi. Tertiò alterius dubij solutio: ibi, Et si nupserit. Quartò obstaculi remotio: ibi, Quamuis. Abb. Sic.

CASVS. Dicitur i hoc c quòd si aliqs cōtraxerit cū aliqua p verba de psenti, dicēdo sic. Recipio te i meā. & illa. Recipio te in meum (etiam si non iurauerint) non possūt ad alia matrimonia conuolare. & si fecerint, separari debent à secundis, & ad primum matrimonium redire, quamuis carnalis copula sit secuta. Idem habes supra de sponsa. si inter. No. quòd sponsalia de præsenti matrimonia sunt, vndè postea dissolui non possunt.

d Præter.] quod dr hic habuisti s. de spons. si inter.

e Iudicatum.] consuetudo fuit olim in Mutinen. ciuitate, sed illa correcta est j. eo. cap. vlt. Ber.

† Ita in antiquis vt est impressum, sed restituēdum ita: ex Burchardo lib. 19. c. 5. tit. de fornicatione. § ac cepisti illā tibi. et c. 2. c. eit. in 1. cōp.

† Carenam. Carentenā, Contius in marg.

1 Carina vox est corrupta, deducta potius à quadragesima, siue quadragēa, q ab hominū, vel cibariorū carentia, vt hic putat Ber. & ante ipsum Tan.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cōp. & post cōc. Lat. part. 6. c. 8. Vide Sotum lib. 4. sent. d. 27. q. 1. art. 3.

† expresso.

manum, corde tamen & ore consentit ducere, & mutuo se concedunt vnus alii, & mutuò se suspiciunt.

¶ Ex Brocardo † lib. 30.

¶ *Ponit penitentiam illius, qui alterius sponsam de presenti sibi accepit in vxorem; nec vnquam in vxorem eam habere potest, hoc dicit iuxta literam.*

CAP. II.

ACcepisti illā in vxorē tibi, quam alter sibi desponsatam[a] habuerat; dimitte illam: quia numquam[b] potest tibi fieri legitima; & quadraginta dies in pane & aqua (quod carinam[c] † vocant) cum septem sequētibus annis pęniteas.

¶ Alexander tertius Salernitano Archiepiscopo.

¶ *Sponsalia de præsenti non soluuntur per sequens matrimonium, etiam carnali copula consummatum.*

CAP. III.

LIcet † præter[d] solitū & infra. ¶ Consultationi tuę taliter respondemus, qđ si inter virū & mulierem legitimus cōsensus interueniat de præsenti, ita quidem, quòd vnus alterum in suo mutuo consensu, verbis consuetis expressè † recipiat, vtroque dicente. Ego accipio te in meam. Et, ego accipio te in meum; siue sit iuramentum interpositum, siue non: non licet mulieri alii nubere: Et si nupserit, etiamsi carnalis copula sit secuta, ab eo separari debet, & vt ad primum redeat, ecclesiastica districtione compelli: Quamuis † aliter à quibusdam prædecessoribus nostris sit aliquando iudicatum.[e]

¶ Idem Genuen. archiepō. †

¶ *Et qui appellat in causa matrimoniali, interdici debet, ne aliud matrimonium contrahat lite pendente: & si contraxerit, debet separari.*

CAP. IIII.

TVa fraternitas nos consuluit; & infra. ¶ De his verò, qui corā te super desponsatione facta per consensum mutuum de præsenti, controuersiam mouent, & appellatione pendente, quam ante sententiam vel cognitionem causæ, ad sedem Apostolicam interponunt, accipiunt alias in vxores; Hoc arbitramur agendum, vt si ammodo in tali casu duxerint appellandum, eis in ecclesia publicè interdicas, ne ante decisionē[f] causæ, aliud contrahant matrimonium. Et si † contra interdictum ecclesiæ publicè factum venire præsumpserint, matrimonium tam pręsumptuosè contractum poteris[g] irritare.

f Ante decisionem.] Appellatione. n. pēdente nihil innouari dēt. 2. q. 6. c. post appellationē. §. appellatione. & ff. nihil inno. appellatio. pe. l. 1.

[Glo seq. alleg. septē concor. in cōtrariū alleg. rub. de matrimonio contracto, sol. distinguendo.]

g Poteris irritare.] sim. s. de despon. impu. ad dissoluēdū. in fi. Ex qbus colligit, q matrimoniū ꝯ interdictū ecclesię ꝯ ctū, sit oino dirimendū, vt 35. q. 3. contradicim᷒ & 33. q. 4. nō oportet. 2 & 10. dist. vides. & C. de legi. in dubiū. & 25. q. 2. imperiali. & C. qui pro sua iurisdictio. l. vni. Arg. cōtra. j. de mat. contract. cōtra inter. eccl. c. 1. & 2. & 3. Solutio. 2 cū matrimonium interdicitur ab ecclesia, aut causa phibitionis est perpetua, aut temporalis. Si est perpetua, separantur à cohabitatione quousque cognoscatur de impedimento, quo probato separantur ex toto, lata sententia diuortij inter eos. j. de matrimo. contract. contra interdict. eccl. de muliere. & sic intelligitur cap. contradicimus, & c. vides. & l. non dubium & sic intellige quod dr hic, & c. ad dissoluēdum. quo nō probato, remanebunt simul. Si verò causa prohibitionis fuerit temporalis, pura tēpus

† Vide Melchiorē Canum li. 6. c. 8. de locis theolog.

† Ianuen. sed idē est.

† Cap. 7. eo. ti. in 1. cōp. & post. cōc. Lat. par. 50. ca. 41. Et cū appellatur ī causis ecclesiasticis, q d obseruari debeat. vide Conc. Trid. sess. 24. de refor. c. 20.

† al. ita: & si ꝯtra interdictū eccl̃ę ita publicè factum, &c.

2 secundū Tāc. & Vin. Host. idē dicens vtebaē alijs verbis, s. q aut matrimoniū, ab ecclesia interdicitur sine cā, aut ex causa: & tunc aut cā est tpalis, aut ppetua, aut falsa, aut vera, cuius distinctionis veritas satis patet ex glos. Ioan. And.

TVa.] Diuiditur. Primo ponitur thema. Secundo,

pus in quo matrimonium prohibetur contrahi propter reuerentiam dierum: vel consensus de futuro cum alio: tunc non deberent separari, sed pœnitentia debet eis imponi: quia contra interdictum ecclesiæ hoc fecerunt. ꝫ. de matrimon. contra. contra inter. eccle. c. 2. tamen ne mandatū iudicis cōtemptibile videatur, si vult, potest eos ad tempus separare. & sic intelligitur capitulū, non oportet, & ꝫ. de matri. contr. & cōtra inter. ecclesię. cap. 1. Interdictum enim ecclesiæ nō est tantæ efficaciæ, vt separetur matrimoniū contra illud contractum nisi subsit causa perpetua: tamen pœnitentia debet sēper imponi, siue causa sit perpetua siue nō, propter contemptum ecclesię, vt patet per iura prædicta ꝫ. de mat. contract. cōtra inter. di. eccl. per totum. & ꝫ. tit. prox. ca. 3.

T Vas.] Diuiditur in duas partes. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio ibi, Ne vero. Abbas.

CASVS. Olim obtinuit consuetudo in ecclesia Mutinen. vt siquis aliquā despon sasset per verba de præsenti, & ante carnalem copulā aliā acciperet & cognosceret: illa sibi adiudicabitur, quam primò cognouerat. quia verò turpis est omnis pars, quæ suo non cōgruit vniuerso, & ecclesia Mutin. tenere debet humiliter & seruare, quod Romana ecclesia & sua metropolis seruat, præcipit Papa, vt ecclesia Mutin. in matrimonijs contrahendis illud obseruet, vt postquam inter personas legitimas, consensus legitimus interuenerit de præsenti, si postea cum alijs de facto contrahant, quod prius de iure factum fuerat, non poterit irritari. Nota, quòd turpis est pars, quæ suo non congruit vniuerso. Item quod Romana ecclesia & sua metropolis seruat, subditi seruare debent. Item carnalis copula, non facit matrimonium, sed consensus.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

a Cognouisset.] videbatur, quòd secundus ideò esset potior, quia illi tradita esset possessio: sicut est in venditione & donatione. C. de rei. ven. quoties. & in matrimonio spirituali. ꝫ. de iure pa. quod autē. & cap. pastoralis. & in obligatione pignoris. ff. qui po. in pig. ha. potior. sed non est ita: imò qui prior est tempore, potior est iure. ꝫ. de maior. & obedien. cap. 1. quia iam contractus perfectus est per solum consensum: licet cum secundo peruentum sit ad carnalem copulam, quę matrimonium non facit sine consensu, vt ꝫ. dicitur. sim. ꝫ. de iure pat. cum autē. & ff. loca. in operis. licèt hic circa matrimonium non stetur consuetudini: aliàs tamen seruatur consuetudo, vt qui legitimus est ad matrimonium, consuetudo facit illegitimum. ꝫ. de cognatione. spiri. super eo.

¶ Innocentius iij. Mutinen. episcopo.

¶ *Qui duas per verba de præsenti desponsat, primam desponsatam habebit in vxorem, etiam si prius secundā cognouerit: nec valet contraria consuetudo: & hoc vltimum additur ad cap. licet. supra eodem.*

CAP. V.

T Vas dudum: & infra. ¶ De consuetudine, quæ diu in Mutinen. obtinuit ciuitate, vt † si quis iuraret se aliquā ducturum, & citra carnis copulam desponsasset, si cōsequenter desponsasset aliā, & etiam cognouisset, [a] primò cognita adiudicaretur viro, nō quæ prius extitit desponsata, & infra. ¶ Ne verò turpis [b] sit pars, quæ suo nō congruit vniuerso, & ecclesia Mutinen. tenere debeat humiliter, & seruare † quod beati Petri [c] sedem, & suam metropolim sequi viderit & docere: In matrimoniis de cetero contrahendis illud te volumus obseruare, vt postquam inter legitimas personas consensus legitimus interuenerit de præsenti, qui sufficit in talibus iuxta canonicas sanctiones; & si solus [d] defuerit, cętera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur: si personæ iunctæ legitimè cū alijs postea de facto cōtrahant, † quod prius de iure factum fuerat, non poterit irritari.

† Cap. vnico eo. tit. in 3. compil.

† In omnibus manuscriptis ita: vt si quis iuraret aliquā & citra carnis copulā, & c. illa cū duo verba: se ducturū. nusquā apparēt in antiquis.

† obseruate.

† cōtrahūt.

b Ne verò turpis.] sic 8 dist. quæ contra mores. & 11. dist. nolite & 12. dist. c. 1. ꝫ. de præscrip. cum non liceat.

c Beati Petri sedem & suam metropolim.] hæc verba sunt. 11. dist. nolite. & 12. distin. cap. vlt. & ꝫ. de postu. præla. cap. 1.

d Et si solus.] solus consensus facit matrimonium. ꝫ. de spon. per totum, & 27. q. 2. sufficiat.

TITVLVS V.

De conditionibus † appositis in desponsatione, vel in alijs contractibus.

DE CONDITIONIBUS appositis in desponsatione, vel in alijs contractibus.

† Vide Soto lib. 4. sent. dist. 1. q. 1. per totū. & Couarruui paulo post citatum.

¶ Ex Concilio Africano. †

¶ *Defectus turpis conditionis in contractu matrimonij apposita, non vitiat matrimonium, sed vitiatur.*

¶ Quia quandoque sponsalia contrahuntur purè. de quibus visum est supra: quandoque sub conditione, meritò de his post præcedentia submittit. Et quia conditio apponi potest non solum in matrimonio, sed etiam in alijs contractibus, ideò nē auctor haberet materiā geminādi rubricam, subnectit ibi, de conditionibus appositis etiam in alijs contractibus.

De hac materia tractatur 32. quæst. 8. & 32. quęstio. 2. solet. & cap. aliquando. & quæst. 1. cap. vlti. 17. q. 4. vxor.

† In concilijs Africanis hoc nōdum inuentum est, tefert Gratianus, siue Palea 27. q. 2. c. quicunque, & habetur post Cōcil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 16. c. 5. & cap. 1. eo. tit. in 1. comp.

CAP. I.

Q Vicunque sub conditionis nomine aliquā desponsauerit, & eā relinquere voluerit: dicimus, quòd frangatur [e] conditio, & desponsatio irrefragabiliter teneatur.

Q Vicunque.] Primò ponitur thema, ex quo resultat tacita quæstio. Secundò responsio ibi, Dicimus. Abbas.

CASVS. Si aliquis desponsauerit aliquam sub conditione, quæ non sit contra substantiam matrimonij, puta, contraho tecū, si furtum feceris: si voluerit eam relinquere, quæritur an possit? Rñdetur, quòd conditio frangatur, & matrimonium firmiter teneatur. Nota turpem conditionem, quæ non sit contra substantiam matrimonij, non impedire matrimonium.

[Glos. seq. recitari potest per q de qua conditione.]

e Frangatur.] intellige in hoc c. de conditione turpi; quæ tamen non sit contra naturam matrimonij, vt ꝫ. eo. c. vlt. per quod intellige hoc c. vt puta, si furtum feceris, si hominem interfeceris, talis conditio non impedit matrimonium: imò pro non adiecta debet haberi, vt ꝫ. eo. cap. vlt. vbi de hoc.

1 Hic est cōmunis intellect⁹, vt ait Couarru. in epitomę li. 4. decretalium, par. 4. cap. 3. §. 2.

Cum

CVm sit.] Pertinet ad secundam partem Rubricæ. Diuiditur: primo ponitur thema. Secũdo respõsio ibi, Tu ergo. Abbas.

CASVS. Quidam diaconus manumisit duos seruos sub hac conditione, vt monachi essent, & permanerent in quodam monasterio, adijciens, vt si cõ facerent, iterũ subijcerentur seruituti: & vnus illorum recessit à cõdõne, & de monasterio exiuit, & inter clericos seculares cõuersatur: Vndè quidã presbyter illius monasterij, de hoc conquestus é dño Papæ: vndè mãdat epo diœcesano, vt si ita esse inuenerit, compellat eum, vt in monasterio pmaneat, nec monasteriũ deserat, & voluntas manumittentis non valeat præteriri. Nota q libertas potest sub cõditione dari. Item ex quo quis monachus est, oportet q monachus pseueret. Item voluntas manumittentis seruanda est.

[Gl. seq. signat cõtrarium, ponit opinionem, & soluit.]

a Hac cõditione.] arg. ĩ. 1. q. 2. q̃ pio. & ſ. de pactis pactiones. Dixerũt quidã, q libertas est res spiritualis, & iõ potest venire in commutationem cum alio spirituali. arg. ſ. de ser. non ordi. nullus. Vel dic. q non contradicunt. quia monachatus hic nõ dat sub cõditione, sed libertas dat si noluerint monachari: aliàs, non erunt isti liberi nec possent ad hoc compelli. 32. q. 1. integritas.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.]

b Vbi ipse fuerat.] potest intelligi, q ipse fuerit clericus, vel patronus, 20 q. 3. præsens. & non monachus: quia monachus libertatem donare non potest, cum nihil habeat. 54 dist. in abbati. nec seruum proprium potest habere. 12 q. 1. non dicatis. nisi hoc fecisset in ipso ingressu. Vel quod dicit, vbi ipse fuerat, scilicet ipse presbyter, & sic planum est.

[Glo. seq. tec t per quæstionem, an hæc verba sint efficacia ad libertatem reuocandam, ponit duas opiniones, & subdit suam.]

c Seruituti iterum subderetur.] sic ergo vr̃, q in seruitutem redigi possunt si inde exierint, ex quo hac conditione liberi facti sunt. argu. ſ. de ser. non ordinand. de famulis. & cap. nullus. C. de episcopis & cleri. Authentica, seruus, quod quidam concedunt. Lauren. & Tancred. dixerunt, quòd hęc verba non fuerunt efficacia ad reuocandam libertatẽ, & sic remanebit liber, & iudicis officio compelli debet iussa testatoris adimplere. ff. de manumissis testa. Mæuia. & l. Imperatores. & litera cap. coadiuuat ad hoc, scilicet, vt nec illi deserendi, &c. Alia ratio videtur fuisse quare iste non reuocatur in seruitutem: quia iste q̃ cito acceptauit conditionem, fuit liber & monachus, & sic monachatum vlterius deserere non potuit, etiam si vellet redire in seruitutem: imò Papa cũ ipso dispensare non posset, vt monachus nõ esset. ſ. de sta. monachorũ, cum ad monasteriũ. in fin. unde dr̃. ĩ. sic te exhibe, vt nec illi deserẽdi monasteriũ sit facultas. ex quo enim semel fuit monachus, sp erit monachus: & iõ conditio apposita nõ põt reuocare illũ in seruitutem, sed cõpelli debet, vt in monasterio pseueret: secus circa alios cõtus, qui reuocari possũt, si pactũ siue modus appositus non seruet, ĩ. c. proxi. & secu in his qui promouentur ad clericatum. ſ. de seruis non ordinan. de famulis. & c. nullus.

¶ Gregorius † episcopo Spoletano.

¶ *Seruus manumissus ea conditione, vt fiat monachus, & monasterio seruiat, alias in seruitutem redeat & si hoc acceptato monachus factus sit, manumittentis voluntatem cogitur obseruare.*

CAP. II.

CVm † sit proprium: & infra. ¶ H. presbyter conquestus est, diaconum quendã manumisisse duo mancipia sub hac condõne,[a] vt monachi fierent, & in eo monasterio, vbi ipse fuerat,[b] permanerent: adijciens, vt si quis contra faceret, seruituti iterũ subderet[c]: atque vnum ex his (hac conditione despecta) monasterium deseruisse, & se inter clericos sociasse. Tu ergo, si ita esse repereris, sic te exhibe, vt nec illi monasterium deserẽdi sit facultas, & manumittentis voluntas non valeat præteriri.

¶ Alexander tertius Panormitañ. archiepiscopo.

¶ *Qui iurauit aliquam in vxorem accipere, si centum sibi donauerit, centum non datis, recipere non tenetur, nisi postea purè consenserit, vel eam cognouerit.*

CAP. III.

DE † illis autem: & infra. ¶ Si verò aliquis sub hmõi verbis[d] iuramẽtum alicui mulieri prestiterit: ego te in vxorem accipiam, si tãtum[e] mihi donaueris, reus periurij non habebitur, si eã nolentem sibi soluere, quod sibi dari petiit, nõ acceperit in vxorẽ: nisi consensus[f] de presenti, aut carnalis[g] sit inter eos commixtio subsecuta.

¶ Idem.

¶ *Res donata ecclesię sub modo, statim est ecclesię, nec reuocatur, modo non seruato, nisi hoc in contractu sit expressum h. d. secundum veriorem intellectum. Et est textus multum notabilis, & valde allegabilis. Abb.*

CAP. IIII.

VErũt † cum alicui ecclesiæ possessio quę

DE illis.] Primo ponitur thema: Secundo determinatio ibi, Reus, Abbas.

CASVS. Aliquis iurauit cuidã mulieri sub hac forma verborũ: Ego accipiã te in meã, si tãtũ mihi donaueris: mulier nolebat soluere illud qđ petiit: Quæritur, utrũ sit periurus, si eã nõ acceperit? Rñdet, nõ erit periurus si noluerit eã accipere in uxorem, nisi cõsensus de præsẽti postea accesserit, uel carnalis copula interuenit subsecuta. Nota, q cõdõ honesta potest interuenire in monasterio. Item ea q̃ sub conditione pmittunt vel iurantur, non obligant, nisi à conditione recedatur.

d Huiusmodi verbis.] statim conditione adiecta: aliàs ex interuallo admitti nõ debet. C. de dona. quæ sub mo. fiunt. l. perfectam.

[¶ Gl. seq. distinguit inter cõdõnẽ dotalẽ & pęnalẽ.]

e Si tantum.] talis conditio licita est in sponsalibus. vt hic patet: & hæc si patri meo placuerit. ĩ. e. ti. super eo & cap. per tuas. si tamen in modum pęnę adijciatur, ut si tecum non contraham, dabo centum, non valet, ſ. de spon. Gemma. & C. de spon. l. vlt. & ff. de verb. obl. Titia. & C. de inut. stip. l. 2.

f Cõsensus psenti.] tunc enim recedit a cõdõne apposita, & simpliciter intelligit cõsentire sim ſ. de despon. impub. de illis. in fi.

g Carnalis.] & per hoc vr̃ recessisse à cõditione. ĩ. e. per tuas. & sic est matrimonium præsumptum cõ qđ nõ admittitur probatio. ſ. de spon. is qui & sic duobus modis recedit à conditione. ĩ. eo. c. super eo B.

VErum. Diuiditur in duas partes primo ponitur dictum, secundo exceptio. ibi, Nisi. Abbas.

CASVS.

† Lib. 7 epistola. 36. indict. 2. registri.

† Ca. 2. eo. ti. in 1. co npil. Vide præ alijs hic Præpositum.

† Grauis est hæc controuersia, de qua late B. Thomas, & ibidem Caietanus. 2. 2. q. 88. arti. 11. adde citatos ſ. de sta. monach. cap. cũ ad monasteriũ. in fi.

† Ca. 4. tit. de sponsalib. in 1. cõp. & post cõc. Latera. par. 6. c. 12. Vide Couar. in epit. lib. 4 decretalium par. 2. c. 3. §. 3. & Sot. lib. 4. sentẽ. dist. 29. q. 2. ar. 1.

† Ca. 3. eo. ti. in 1 cõpil. & post concil. Latera. par. 29. c. 3. & c. 2 tit. de cõsuetudine in 1. compi.

CASUS. Aliquis donauit aliquam possessionem alicui ecclesiæ sub aliqua conditione, idest, sub modo, vt aliquid fiat: & sic donatio tenuit ecclesia non seruabat modum in donatione appositum, vnde donator reuocare volebat donationem quæritur an possit? Rñdet, quòd non potest, nisi tali cõditione, idest, tali pacto donatum sit ꝙ ea cessante donatio debeat reuocari: tũc enim si nõ fiat quod conuenit, donatio reuocatur. Nota, ꝙ donator in traditione rei suæ potest apponere pactũ siue modum, dummodo non sit contra leges.

a Quælibet.] idest, aliqua de quibuslibet. sic 15.q.1. mulier. & 1.q.7. si quis omnem.

[Glo. seq. ponit differentiam inter modum, & cõditionẽ.]

b Conditione donatur.] si aliquis donet aliquod prædium ecclesiæ sub aliqua conditione, puta ut illud restituatur Titio, si consul factus fuerit, vel consimile, statim tenet donatio, vel ꝙ restituatur eidem, qui donauit, vel hæredib. suis, donum reuocari non potest, nisi conditione adueniente. sic 12.q.3. pontifices. in fi. quilibet enim in traditione suæ rei potest apponere pactum legibus non improbatum. ff. de pact. in traditionibus. & C. de ꝯhen. emp. l.3. in fi. & sic donatio statim tenet, licet possit ꝑ cõditionem resolui sicut venditio. s. de pigno. illo vos. & ff. de in diem addic. l.2. sed huic intellectu ꝯdicit uerbum quod est in fin. cap. ea cessante vnde expone, interposita conditione, idest, modo vel pacto. Vnde nota differentiam 1 inter donationem sub conditione, & donationem sub modo. Donatio enim sub conditione facta non tenet, nisi adueniente conditione, siue ea implera ff. de cond. & dem. qui hæredi. §. vlt. & l. qui sub conditione. sic & venditio ff. de ꝯhen. empt. hæc vẽditio ff. de leg. 3. si tibi legatum ff. loca. insulam. §. vlt. argũ. ĩ. eo. sup eo. & ca. per tuas & de tali nõ intelligitur hec decre. Donatio sub mõ statim tenet, & nõ reuocat, q̃diu modus seruatur. modo illo nõ extante potest reuocari, prout dictũ est ab initio, si hoc dictũ sit, vt reuocatur, si modus nõ seruet, vt dicit in fin. & C. de donat. quę sub mo. l.1. & 2. de tali donatione loquit decret. ista. & huic donat oni cõcor. quod dicit: ea cessãte dẽat reuocari. Sic ergo expone, cõditione idest modo vel pacto. hæc expositio ꝓbat. ff. de manu. testamen. l. Mæuia. & fit sic, dono tibi hoc, vt singulis annis hoc facias, vel consimile aliquid, siue vt alimenta mihi præstes, alioquin reuocatur donatio. Donatio sub conditione fit sic, dono tibi vel lego si hoc feceris. Vnde versus.

1 Vt hæc aptius itelligas vide Syluestrũ in sũma verbo, cõdĩ, vbi latissimè.

2 Interdũ tñ vt, ponit conscutiue. & non modali ter. 74. dist. ꝯ soluit. 1. q. 1. bñdictio. vbi de hoc. & c. seq. & ca. cũ liqueat. 1. q. 6. si qs autẽ. Interdũ tñ ut. de appel. ue. vt debit9, cũ ꝯcor. interdũ necessitatem importat. vide in Spe. de disput. & alle. ante finẽ. Io. And.

Scito quod, ut, modus est, 2 si, cõditio, quia causa.

[Glos. seq. no. legem, & c. alleg. quinque iura in ꝯtriũ, alleg. vnam l. & soluit demum quærit, alle. pro, & contra ponit duas opinlones, & secundum approbat.]

c Debeat reuocari.] sic ergo patet, ꝙ lex in donõne dicta seruari debet, aliàs reuocatur. C. de condict. ob cau. da. dicta lege & l. fin. vt. & C. de reuo donat. l. 1. & C. de do quæ sub mo. l. 1. & secunda. Arg. ꝯ. C. de rescin. ven. ea conditione. Sed ibi non fuit dictũ, ꝙ venditio nõ valeret, si non satisfecerit reipublicæ: vnde ibi agit tñ ad interesse, vt fiat quod conuenerit, vt ff. de manu. testamen. l. Mæuia. Et ex hoc videtur, quod res tali modo donata, scilicet, vt non alienetur, alienari non

libet, a interposita conditione, b donat, à donatore donum postea reuocari nõ potest: Nisi forte tali sit cõditione collatum, quòd ea cessante debeat c reuocari.

¶ Vrbanus tertius.

¶ Contrahens matrimonium sub conditione non improbata, non compellitur matrimonium consummare ante conditionis euentum.

posset: qd si fiat, reuocabitur. Sed pone causam necessitatis alienandi imminere, puta debitum, vel redemptionem captiuorm, nunquid poterit res ista alienari, vel alia quæ sic tradita est, ne alienetur: alias reuocetur? Videtur ꝙ sic: quia talis conditio, ne liceat alienare rẽ meam, reprobatur à iure. ff. de pac. l. penult. & casus isti excipiuntur à iure. 10. q.2. §. hoc ius. Argu. contra expressum est ꝙ alienari non potest, ex quo prohibetur a donatore in Authen. de alie. & emphy. contra §. sanctissimas. coll. 9. C. de reb. alien. non alie. l. vlt. & C. pac. inter empto. & ven. l. vlti. T. & alij quidam dicunt, ꝙ in tali casu res tali modo sine cõditione donata eccle siæ, ne alienetur, bñ potest alienari, dummodo alias possessiones non habeat ecclesia: quoniam si alias haberet, non posset alienari propter inhibitionem testatoris siue donatoris: in quo casu dicunt intelligendam dictam Authen. §. sanctissimas. coll. 9. quia vt dicit canon, pro captiuorum redemptione res ecclesiæ alienantur 12. q. 2. aurum. Alij dicunt, quod verius videtur, ꝙ res tali modo donata, ne alienetur, alienari non potest etiam pro redemptione captiuorum, vt dicit dicta Auth. §. sanctissimas. quia non inuenitur expressum contrarium in eo casu, ergo illi stabimus. & cap. aurum non loquitur de talibus rebus, sed de vasis tantum loqui videtur. Ber.

CAP. V.

SVper † eo verò qđ postulasti, vtrũ ille, quin quandam mulierem cõsensit, si pr̃ d eius suum pręstaret assensum, sit ad consumandum matrimonium compellẽdus: Respondemus, quod cũ consensus liber dici nõ possit, q in alieno e arbitrio reseruatur, ac conditionẽ ipsam canonica

† Cap 4 eo. ti. 1. cõp. & post ꝯci. Lat. sub Alex. iij. par. 6. c. 21. Præter citatos s. in c. de illis, hoc tit. vide plene ꝑ Syluestrũ in sũma verbo, mrimoniũ 3. q. 4. adde Boetiũ deci. 263. incip. & primo ꝑsuppono.

SVper eo.] Qui per verba de præsenti cum muliere contrahit sub conditione, si pater consentiret: nisi pater consentiat, ad matrimonium non est cogendus. hoc dicit. Communis diuisio. Secunda ibi, Respondemus. & ibi primo soluit: secundo remouet obstaculũ: ibi, Nam licet. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum aliqua muliere sub aliqua conditione, vt si patri eius placeret. Quæritur, vtrum sit compellendus ad matrimonium consumandum? Respondet, ꝙ consensus liber dici non potest qui in alieno arbitrio reseruatur, & conditio talis non improbatur à iure: ideo nisi voluntas patris accedat, non est ad matrimonium contrahẽdum compellendus. Postea rñdet Papa decretali Alexandri, quę videtur huic rũso contradicere. Dicit Alexander, sponsalia interposita conditione contracta, licet non sit impleta conditio, si consensus de præsenti intercedat vel carnalis copula subsequatur, matrimonium illud dissolui non debet. Illa decretalis non contradicit huic quia talis consensus non est de præsenti habendus, q̃uis per uerba de præsenti exprimatur, qui in alieno arbitrio habendo consistit. Nota ꝙ matrimonium sub conditione contrahi potest, non tamen tenet nisi conditio extiterit, vel recessum sit a conditione per contrarium factum.

[Glossa sequens no. alleg. unam concor. soluit contrarium.]

d Si pater.] sic ĩ. eo. cap. prox. sic ergo matrimonium ꝯhit sub conditione. sicut & emptio vel alij cõtractus. ff. de contrahen. emp. hæc uenditio. nec obstat. ff. de reg. iur. actus legitimi. actus enim illi non sunt contractus, sed quasi contractus.

[Glossa sequens coadiuuat textum, quærit. ar. pro & soluit.]

e Alieno arbitrio.] vbi enim substantia contractus consi-

cõfertur in arbitriũ expressæ personæ, nõ valet ꝗdus, nisi ille arbitr. ẽ.C.de ꝗhen.emp.super rebus,sed testũ in alterius volũtate expresse cõmissum non valet,vt si ita dicã. Instituo te hæredẽ,si Titius voluerit.ff.de hę re.insti.si quis Sẽproniũ. & ff.de cõdi. & demon. non nũquã.sic nec legatũ expresse ꝯmissum in alterius volũtate, ut ipse det: sed ut arbitretur bene ff. de le. 2.l j 1 Sed pone,iste significauit hoc pri absẽnti, sed antequã pater consentiat mutat volũtatem, & dicit, ꝙ nullo modo vult illã,etiã si pater cõsentiret:pater hoc ignorans consentit, nũquid est matrimonium inter eos? vř ꝙ sic.ff.man.di mãdassem.& ꝗ.de rescr.ex parte.& ꝗ. de procu. mandato. dico,ꝙ ex quo pater consẽsit, compelli debet,ut illam recipiat ar.ꝗ.de despon.imp.de illis. in fi. nõ est tñ matrimonium inter illos: vnde si ꝯtrahat cum alia,tenebit: quia nõ dicitur consensus,nisi sit tẽpore quo pater cõsẽsit:quia nec dicitur habere talem potestatẽ,nisi cui cõcessa durat.arg. ff.ꝙ cuiusque uniu.:.item eorũ.§.qđ si actor. 2 quia ubi deest legitimus consensus, non est matrimoniũ. B.

à testibus,& post,dicebat inter eos carnalẽ copulam accessisse.Iudex dubitans qualiter esset in hoc negot.o ꝓcedendum,processum causæ ad dominum papam remisit.Ipse inspectis attestationibus, respondet eidem, ꝙ cũ manifestè constet,quod p st contracta sponsalia carnalis copula sit i. ter eos subsecuta,pro matrimonio est præsumendum: quia recessisse vident à conditione apposita: quia & si cõstet per testes ꝙ postquã pater & patruus viri contradixerunt sponsalibus, idẽ vir carnaliter cognouit eandem,non est tamen in aliquo modo probatum, ꝙ antequam ipse cognouisset eandem, pater & patruus eius contradicere curassent. Nota,ꝙ dubia probatio non facit fidem: & ꝙ aperte & clarè debet quis intentionem suam probare, prout hic patet.

nõ improbẽt a instituta: nisi voluntas patris postmodum intercedat, nequaquam cogẽdus est ad matrimonium cõtrahẽdum.Nam licet Alexander b Papa responderit, quod sponsalia interposita conditione cõtracta, ipsa non impleta, si consensus c de præsenti intercedat,vel carnalis copula subsequatur, dissolui non debeat, sed firmiter obseruari:nequaquam d est nostræ diffinitioni aduersum,cum huiusmodi consensus non sit de præsenti habendus,licet per verba de præsenti euidẽtius exprimatur: qui in alieno arbitrio non habito,sed habendo, cõsistit.

¶ Innocent. iij. Masican.† episcopo.

¶ *Qui sub honesta conditione sponsalia contrahit, & ante conditionis euentum desponsatam cognoscit,a conditione recedit.*

CAP. VI.

PEr† tuas litteras intimasti,quod cum quędã mulier P.nomine N. postularet in virum,asserens inter se mutuũ de præsenti cõsensum interuenisse,& carnalem copulam accessisse; vir ipse quamuis contracta spõsalia,& carnalem copulam nõ negaret, c asserebat se,tamẽ illam i uxorem ducere non teneri; quia spõsalia inter ipsos sub hac fuerũt conditione contracta, si pater eius & patruus sponsalib.cõsentirent.sed ipsi quã cito nouerunt, & sponso contradixerunt, & sponsæ.Verũ mulier replicabat,quod licet fides præstita fuerit ab vtroq; sub conditione præscripta, non tamẽ sibi fuerat à patre viri, vel patruo aliquando contradictũ,& ante tẽpus contradictionis expressum à testibus & post,dicebat inter se carnalem copulam accessisse;& infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respõdemus,quod cum liquidò constet,quod post cõtracta sponsalia,carnalis est iter eos copula subsecuta, f pro matrimonio est præsumẽdum; g quia videtur à conditione apposita recessisse. Nã & si

1 De hoc ꝗ. de testa. cũ ul.i.lo. Ar.

† Marsican. Marsiano Marsitano

2 Qđ loquitur de acto re dato,ꝙ postea decreto decurionum prohibitus sit. Io.And.

† Ca. vni. e. ti. in 3. cõp. vide B. Bonauenturã, in li.4. sent. d.28.& plenè ꝑ Sylue. in sum. ver. matrimonium.3.q.2. 3 Adde ad hoc in l. nuptias. ff. de re.iu. & Insti. de nupt. in princ. cũ glo.

[Gl.seq signat cõtrarium,& soluit.]

a Non improbẽt.] arg.contra ꝗ.c.1. ibi loquitur de conditione inhonesta. quæ tñ non est cõtra substãtiam matrimonij ꝗ. eo.c.vlt. Io.

b Alexãder.] sup. eo.de illis.B.

c Consensus.] de præsenti.sic ꝗ.e.de illis & ꝗ.c.proxi. 3

d Nequaquam] sic hoc facit conditio apposita, quæ suspendit contractũ vsque ad tempus conditionis existentis,ut dictum est sup.eo.verum.

PEr tuas]Communis diuisio.Secunda pars ibi,Cõsultationi.Abbas.

CASVS. Quædam mulier P.nomine. petebat quendam in virum N.nomine,dicens, ꝙ mutuus cõsensus inter eos,& carnalis copula accessit uir: ille non negabat sponsalia contracta,& carnalem copulam dicebat tamen se non teneri illam ducere in uxorem:quia spõsalia inter eos tali conditione contracta fuerunt: si pater eius & patruus sponsalibus consentirent: Sed ipsi quam citò sciuerunt,contradixerunt:Testes super hoc recepti fuerunt:& testibus receptis & publicatis, dicebat mulier, ꝙ licet sponsalia contracta fuissent sub conditione prædicta,non tamen sibi fuerat à parte uiri , uel patruo contradictũ,& ante tẽpus conditionis expressum

e Non negaret.] sed confitebatur se illam pluries diuersis temporib. cognouisse:post sponsalia contracta, & tali confessione procedit tur contra ipsum: quia non ꝓbauit contradictionẽ ante carnalẽ copulam.

f Subsecuta.] pluries & diuersis tẽporibus:alias nõ videret bene sententiatũ, cũ probatum fuerit per testes viri,ꝙ post cõtradictionẽ patris eã cognouisset.sim.ꝗ.& fide instrumen. Joannes.ad fi.& ꝗ. de probat. in præsentia. ita dubia probatio non sufficit.

[Gl.seq.obijcit,& soluit. Secundo format 5. qõnes succ. soluit,& illas soluit.]

g Præsumendum.] sed quare præsumitur: istum recessisse a conditione,quia non est præsumendum aliquem recedere a iure suo.ꝗ.de renuncia.super hoc, cũ præcedens consensus durare intelligatur. arg.ꝗ. de baptismo.maiores.in fi.& ex eo,ꝙ primo & ultimo contradixit.præsumitur,quod medio tẽpore non consensit .28. distinct. sunt culpę.& supra de cele.miss.cũ Marthę: versi.tunc igitur in cœlum.& 1. q. 1.iudices. in fin. & ꝓcedẽs volũtas probatur per sequentẽ 34 q.1. cum ꝑ bellicam.Præterea si pendente conditione res tradatur & postea non existat conditio,res tradita repetitur.ff. de cond.inde.sub conditione.ff.de peri. & commo. rei ven ꝙ si. Præterea conditionalis consensus nullus est ante conditionem extantem.ff.de uerb.lig. edere die. si ergo nullus præcessit consensus.solus coitus matrimonium facit ꝗ.tit.proximo.c.ulti. Dicas ergo, quod consensus præcessit de futuro, vt patet in fine quamuis per verba de præsenti expressit, supra cap. proxi. & ita

ita carnalis copula subsecuta inducit matrimonium præsumptum supra de spon.is qui. & supra eo. ne illis.& supra ca.proxi. & fauore matrimonij inducta est hæc præsumptio;quia per carnalem copulam ipso facto vr consensum exprimere de præsenti, & à conditione recedere;sic p pu ram conditioné recedit à cōditionali. ff. de ꝯh.emp. sed C.l. sus.§.vlt.Sed quid si ante coitum ,ptestet se nolle p p ho: recedere à cōditione?nec illud ,pdest.§.d cōs. cū M. & §.de appellat.solicitudiné. Itē quid si dicat ꝯho tecum, si te uirginē i iuenero?Vř φ sit matrimonium.§.cod.c. 1.& ĵ c.proxi.& 32. q.2.solet.quia nec talis error dirimit matrimoniū.28.q.2.§. nsed nec dirimit em ptionem.ff.de ꝯ hen. emptio alioquin. §. 1.Dicas φ talis cōditio non impedit matrimonium. Item φ si ꝯho cū aliqua sub conditione, deinde

probatum sit,quod postquā pater & patruus viri cōtradixere sponsalibus:ᵃ idem vir mulieré illam carnali coniūctione † cognouerit,non est tamen aliquo modo probatum, ᵇquod antequā ipse cognouisset eādem, pater eius & patruus cōtradicere curauissent.

¶ Gregorius nonus.

¶ Si in cōtractu matrimonij apponitur conditio turpis vel impossibilis,habetur pro non adiecta, nisi sit contra substantiam matrimonij: quia tunc vitiat contractum. hoc dicit hoc ca.notabile,& multum allegabile.

cum alia purè tenet matrimonium. 2 Sed pone φ postea existat conditio? vř φ teneat primum:quia perinde vř ac si à principio purè ꝯtraxisset. ff.qui po. in pig. hab.p.tiot.arg ĵ. de frigi. fraternitatis. in fi. sed securus est in matrimonio:quia non trahitur retro, vbi ab initio nō fuit:quantum tamen ad filios legitimandos retrotrahi videtur ĵ.qui fi.sint le.tanta. Item quid si cōtrahitur matrimonium sub conditione, quæ omninò extitura est? Videtur idem ac si pure contraxisset.ff.de condi.indeb. φ si.& secundum hoc est matrimonium antequam existat conditio. Sed dic φ ibi non est matrimonium 3 sed expectatur euentus conditionis: & tunc primò erit:& si medio tempore contraheret cum alia,teneret matrimonium,licet videatur,quod ex futuro euentu pendeat,an sit matrimonium, vt dixi Ioan. per dec reta.ĵ.de frigi,fraternitatis.

[Gl.seq.argumētat à cōtrario,& rationem reddit.]

a Sponsalibus.] ergo si contraxissent ante carnalem copulam,coitus nihil postea operaretur quia nihil est ibi purū vel conditionale, quod confirmet uel ducat ad esse talis coitus.§.tit.prox.c.ult.in fi.arg.nupta de confirma.examinata.Ber.

[Gl.seq.notat,allegat cōcordan.& causā exprimit.]

b Probatum.] no.quod ꝯ eū fit interpretatio,qui testes produxit,cum expresse non probant id ad quod inducuntur,sed obscurè sic §. de probationi.in præsentia.& quia per confessionem vtriusque constabat, quod pluries post sponsalia contracta carnalis copula fuit subsecuta:& ideò quia non expresse constat per testes, quod contradictio patris præcessit copulam, fit interpretatio pro matrimonio præsumptio, cum iam esset fundata intentio mulieris.

SI conditiones.] Diuiditur quia sunt duæ partes. In prima tractatur de conditione turpi, quæ est contra substantiam matrimonij. In secunda de turpi vel impossibili:ibi,Licet. Abbas.

CASVS. Aliquis ꝯhit matrimonium sub cōditione, q̄ est ꝯ substantiam matrimonij,hoc mō. Contraho tecū,si prolē euites,vel donec inueniā aliā digniorē honore vel facultatibus,vel si pro quæstu te adulterandū tradas.Quæritur, vtrum in talibus casibus teneat matrimonium? Rñdet Papa,quantūcūque matrimonialis ꝯtus sit fauorabilis,tñ in casib prædictis caret affectu. Quis aliæ appositæ conditiones in mřimonio,si turpes fuerint,aut impossibiles debeant ,p non adiectis haberi p p fauorē matrimonij. No. φ conditio apposita in matrimonio ꝯ substantiā ipsius reddit matrimonium nullū.

CAP. VII.

SI † cōditiones contra substantiam cōiugij ᶜ inserātur;puta,si alter dicat alteri contraho tecum, si generationem ᵈ prolis euites:vel donec ᵉ inueniam aliā honore vel facultatibus ditiorē: aut si pro quæstu ᶠ adulterandam te tradas: matrimonialis cōtractus quātumcunque sit fauorabilis, caret effectu. Licet aliæ † cōditiones apposi

Aliæ verò conditiones pro nō adiectis habentur,si apponantur.

c Contra substātiā coniugij.] φ dř hic, sumptū fuit de illo canone.22 q.2.solet. & c.aliqñ. No. ergo φ quædam conditiones apponi possunt i matrimonio licitæ q̄ à iure admittunt, puta si centum mihi dederis,si patri meo placuerit,vt §. eo.de illis.sup.eo per tuas. hmōi.n.conditiones honestæ sūt, nec sūt ꝯ substātiā matrimonij:q.a potest esse cū illis & sine illis:vndè nō ,pbat hoc esse, φ ab hoc contingit abesse. §. de transla. iter corpalia. Est & alia cōditio honesta, quæ est de substantia matrimonij,vt cum Christianus dicat Iudææ vel hæreticæ,ꝯho tecum,si vis fieri Christiana: sine ista non 4 teneret matrimonium. 28 q. 1. non oportet. Sunt & aliæ cōditiones inhonestæ, & turpes,de quib s hic fit mentio; & illarum quædā sunt ꝯ substantiam matrimonij,ita ut illis appositis non teneat matrimonium,de quib hic habes in principio, & c.pdictis, solet aliqñ. Sunt & aliæ inhonestæ, turpes, aut impossibiles,ut si dicatur contraho tecum si furtū feceris ,si homicidiū feceris,istæ enim sunt turpes.Idē est si sit impossibilis,vt si dico.Cōtraho tecū si dederis mihi imperium, si digito cælum tetigeris. ff. de iniu. rup.testa. l.cum in secundo. huiusmodi conditiones non sunt contra substātiā matrimonij, & de talibus intelligitur,quod dicitur in fi.si turpes aut impossibiles:& ideò si apponantur, pro non adiectis haberi debent, vt dicit in fi.& §.eo.c.1.quod de huiusmodi conditionibus intelligitur,& matrimoniū tenet. & sic vř φ omnis conditio,quæ est cōtra naturā contract⁹,ipsū impediat,si apponat. Et hęc est ratio,cū tria debeant esse bona matrimonij saltem quo ad propositum. f.fides,proles,& sacramentum.27.q. 2. omne itaque. Per illas tres conditiones extinguuntur illa tria bona, quæ in quolibet matrimonio necessario requirūtur, aliter, non erit matrimoniū,vt hic patet.Sed ꝯ vř 10.q.1.c.2. vbi tenet contractus non obstante cōditione ꝯ naturā contractus.Et arg.cōtra 28.dist.diaconi. ubi tenet ordinatio,licet dicat se velle habere vxorem,quod est contra ordinis substantiam. Idem quid si dicat, profiteor talem religionem, ita quod possim proprium habere, & vti matrimonio. Videtur quod tenet monachat⁹.ĵ. ti.prox.insinuante. Nō credo quod teneat monachatus sub hac conditione:quia illa est contra substantiā monachatus.supra de statu mona.cum ad monasteriū. in fi.& at.§.de conue.coniug.dudū.hęc fuit opinio Hug. quam inuenies.2 9.q.vlt.c.si qua mulier.§.nunc autem. Alij contradicunt.

d Si generationē.&c.] ista * cōditio est ꝯ bonū ,plis.

e Donec inueniam aliam.] hęc * conditio est cōtra sacramentum,quod debet esse indiuiduum.

f Aut si pro q̄stu.] exemplum * est de conditione, quę est contra bonum fidei.

[Glo.seq.

---

† cōmixtione.

1 De hac quęstione uide Aretinum consil. 82.& omnino Syluestrum in summa, uerbo matrimonium 3. q 8.ubi optime interpretatur sententiam glossæ & Doctorū hic.

2 Idem hic Vin.& Gof. supra c.,px quia ex conditionali obligatione sola spes oritur.Insti.de uerb. oblig. ex conditionali.Io.An.

3 Hæc opinio glossæ cōmuniter probatur,& pretet Doctores hic uide omnino Sotum libr 4. sen.dist. 29. q.2. art. 1. uersi. hinc. colligitur Syluestrum verbo, matrimonium 3 q 2. & Couarruiam in epitome li. 4.decre.par. 2.cap.3.§. 2. ver. est & aliud.

† Illustris est hæc decretalis: de cuius intellectu & materia uide ꝑ alijs Dñicū Sotum lib. 4.sen. dist. 29.q.2. art. 2.& 3. Adrianum super 4.q 7. de matrimonio, & Couaruuiam citatum sup glossa. capi. præcedētis.

† Licet allas

4 Diuersa ratio est in Iudæa seu qualibet alia infideli, & in hæretica: nam cum infideli Christiana nullum cōtrahit matrimonium ob cultus dī spatitatem; cum hæretica verū contrahit, etiā si non conuertat: licet grauiter peccet.B. Thomas lib. 4. sen.distinct. 39.q 1. art. 1.& ibi communiter Theologi Couarruuias in epitome.lib. 4. decret. part. 2.cap 6.§. 2. adde Simācam de cathol.institut. ti.40.de matrimonio.

* Hę tres glossulę nō sunt in antiquis exemplaribus.

[Gl. seq. dat simile in vltimis voluntatibus]
a Impossibiles.] sim. s. de pact. c. vlt. & sic in testamento turpis conditio pro non adiecta habetur. C. de insti. & substi. reprehendenda. & ff. de condi. instit. quidam. & C. de his quæ pœ. nomi. in testa. re, l. vnica, in fine. & ff. de lega. 1. turpia. ff. de vsu & habi. sed neque. sic turpis siue impossibilis stipulatio, etiã in alijs contractibus nõ obligat. ff. de verb. oblig. generaliter. & l. Seq. & ff. de act. & oblig. non solum. Insti. de inuti. stipulatio. §. impossibilis.

tæ in matrimonio, si turpes aut impossibiles[a] fuerint, debeant propter eius fauorem[b] pro non adiectis haberi.

TITVLVS VI.

Qui clerici vel vouẽtes matrimonium contrahere possunt.

¶ Alexander iij. Rhemen. archiepiscopo.

¶ *Diaconus vel subdiaconus matrimonium cõtrahere non possunt, & si contraxerint, etiam si sint facti irregulares, debent separari.*

CAP. I.

De † diacono, qui in sabbato sancto alium diaconem vulnerauit, & vxorem[c] accepit: Hoc tuæ prudẽtiæ respondemus, quod si contrito & humiliato[d] corde ad ecclesiam redire voluerit, dimissa illa, quam accepit in vxorem, & absolutione[e] obtenta: iniuncta † sibi pœnitentia de vtroque excessu, post eam peractam, dispensatiue[f] poteris ei diaconatus officium reddere: & si perfectæ vitæ & conuersationis fuerit, cũ in presbyterum ordinare. Subdiaconem autem, siue hominem interfecerit,[g] siue non, matrimonium non posse contrahere, sacrorum canonum[h] censura demonstrat.

¶ Idem Cenoman. episcopo.

¶ *Subdiaconus matrimoniũ contrahere non potest.*

CAP. II.

Ex † literarum tuarum tenore accepimus, quod lator præsentiũ in subdiaconatus officio constitutus, quandam sibi in coniugẽ copulauit, quam † eundem

b Propter eius fauorem.] sic ergo matrimonium res fauorabilis est: vnde propter ipsius fauorem pater & mater in ipsius prærogatiua ad testimonium admittuntur, qui in alijs cõtractibus repelluntur. j. qui matri. accus. pos. videtur in fine. & plura alia specialia ibi obseruantur, vt notat s. vt lite. nõ cõtestata. ca. 1.

QVI CLERICI vel vouẽtes matrimonium contrahere possunt.

¶ Supra visum est de vno impedimẽto cõtra substantiam matrimonij, nunc restat videre de alijs impedimẽtis. Et aduerte, ꝙ rubrica ista nihil ponit dispositiue, sed procedit interrogatiuè, scilicet, q clerici vel vouentes matrimonium contrahere possunt.

De hac materia tractatur 27. dis. per totum. & 17. q. 1. & q. 2. & 27 q. 1. per totum.

De diacono.] Habet duo dicta. Secundum ibi, Subdiaconem. Abbas.

CASVS. Quidam diaconus in sabbatho sancto alium diaconem vulnerauit, & vxorem accepit: Quid sit agendum de ipso quæritur, Respondet Papa, si corde contrito & humiliato ad ecclesiam redire voluerit, absolutione obtenta, & imposita sibi pœnitentia de vtroque excessu, ea peracta poterit episcopus suus cum ipso dispensare, & officium diaconatus sibi reddere, & si bonæ vitæ apparuerit, in presbyterum ordinare. In fine dicit, quòd diaconus qui homicidium fecerat siue etiam non fecerat, matrimonium contrahere non potest. Nota quòd episcopus potest dispensare cũ his qui in sacris ordinibus contrahunt matrimonium.

c Vxorem accepit.] de facto: quia non potuit de iure a 32. dist. erubescant & ca. placuit.

d Contrito & humiliato.] aliàs non est recipiendus: quia venia nõ datur nisi correctis. 24. q. 2. legatur nec potest gaudere se correctum, nisi prius doleat se fuisse peruersum. 23. q. 7. quemadmodum. Et dicit lex, delicti enim veniam pœnitentibus indulgemus. C. de hære. Manichæos. C. de summa Trini. & fide catho. l. vlt. & de pœn. dist. 1. neminem. & de consecr. dist. 4 omnis qui. & dixit Salomon. Qui abscondit peccata sua, non videbit lumen in æternum.

[Glos. seq. recit. per quæst. s. à quo debeat absolui, & dupliciter soluit.]

e Absolutione obtenta.] non dicit à quo debet peti, vnde vr̃ ꝙ à Papa tm̃. 17 q. 4. si quis suadẽte & præcipuè pp atrocitatẽ facti, vndè & si eẽt monachus, abbas ipsum absoluere non posset. j. de senten. excom. cum illorũ: Vel fortè ex ista indulgentia speciali ipsum potuit absoluere, quod est verũ, vt patet in antiqua.

[Gl. seq. alle. concor signat contrariũ, & soluit, secundò signat contrarium, & ibi remittit.]

f Dispensatiuè.] & ita epi possunt etiam dispensare cum clericis constitutis in sacris ordinibus, si contrahant de facto sic. s. de cler. coniu. sanè 2. Arg. cõtra s. de biga. nuper. sed illud intelligitur de illo, q in sæculari habitu vnam habuit de iure vxorẽ, & in sacro cõtraxit: cum illo tanquam cum bigamo non potest dispensari. argum. contra. j. c. prox. sol. vt ibi. B.

[Glo. seq. reci. per q. quæ fuit dubitationis causa.]

g Interfecerit.] putabat enim fortè iste archiepus pp homicidiũ, ꝙ degradari debeat, & quod amisisset ordinem, quod non est verum: quia character in anima impressus non tollitur, vt 1. q. 1. quod quidam vnde non potest cõtrahere, propter delictum enim non est alicui subueniẽdum. ff. qui ex cau. maio. sed & si per prætorem. §. actio, nec stulti melioris conditionis debent esse quàm periti. ff. quòd vi aut clam. seruus nemo enim delinquendo fit melior, ff. ad l. Fal. pretia. 3 & 16. q. 1. legi. sic malæ fidei possessor nõ debet esse melioris cõditionis quàm bonæ fidei ff. de petitione hæreditatis, si à domino, vel à patre. §. si prædo.

h Canonum.] 32. dist. si quis eorum. & cap. de illo & c. 1. & 84. dist. cum in præterito. Ber.

Ex literarum.] Communis diuisio, consultatio, & responsio. Secunda ibi, Super quo. Abbas.

CASVS. Quidã subdiaconus copulauit sibi quandam mulierẽ in vxorem: Eps suus fecit illũ abiurare ipsam, mittens ipsum dño Papæ, petens quid sit de ipso faciẽdum; Papa commendat ipsum, mandans quatenus si ad religionẽ transire voluerit, & dignus apparuerit, poterit illũ ad maiores ordines promouere: quòd si ad religionẽ transire noluerit, neq; in subdiaconatu permittat illum administrare, neque ad maiores ordines promoueri: Sed in minoribus poterit ministrare. Nota, ꝙ hic non permittit Papa dispensare cũ illo, qui contraxit in ordine subdiaconatus. Sed in præcedenti capitulo dicit Papa, quòd episcopus cum tali dispensare potest: ratio

redditur

Hæc vera sm. Vinc. si apponat in psona legatarij. ff. de leg. 1. ab oibus. secus si apponat in psona hęredis, vel alic ius, & sic intelligit Ins. de leg. in fi. o. And.

Cap. 1. eo. in 1. cõp. post cõc. ate. an. sub lex. iij. pa. 5. c. 21.

ã qui in sacris pstituti matrimonium pfit, suspecti sũt hęresi. Si ancas de ich. instit. 40. de matrimon.

Vide Magistrũ li. 4. dist. 37. ibidẽ Doctores scholasticos & Thom. in õnib. addi. ad 3 par. 53. art. 3. accipiẽt tamẽ hæ decretales, & glossæ.

† al. ita: iniũcta quoq; sibi, &c.

† Ca. 2. e. ti. in 1. comp. & post cõc. pat. 50. c. 59.

† al. ita, quã eãdẽ, &c. in altero veteri itaquàm eundem P. nomine abiurare, &c.

3 Loquit de æstimatione serui q dedit noxam. Ioan. And.

redditur in glossa in capitulo isto signata. Item fauore religionis mitius agitur cum aliquo. Item si subdiaconus contrahit matrimonium in ordine subdiaconali, ministrare non debet.

[Gl. seq. signat contrarium & soluit dupliciter.]

a Abiurare.] arg. cōtra. s. de cohab. cle. & mulie. clericos. illud intelligēdum est vbi suspicio habetur de periurio, vt sæpè faciūt inter se cōcubinarij, tunc nō exigitur iuramentum, vt ibi satis colligit: vel illud circa contubernium, hoc in diuortio cuiuscumque matrimonij. 34. q. 6. ab isto de.

[Glos. seq. obijcit decretali proximę & soluit dupliciter.]

b In subdiaconatu ministrare.] arg. cōtra s. c. px. vbi dispensatur cum eo, q. in pluribus deliquerat, quā iste: Quę fuit ergo ratio? placuit hoc dn̄o Papæ, vt maiorē gratiam [1] faceret illi quā isti. Illa potuit esse ratio: quia nō videbatur verè pœnitens, & præsumptio erat contra ipsū n de sua incontinentia, & cum talibus non est dispensandum, cum pro reuersionis spe prauæ actionis desideria concipere non formidant. 50. d. c. 1. & c. vt cōstitueretur. & ideò Papa prohibet, ne cum ipso dispenset, cum aliàs suo iure dispensare posset, vt s. c. proxi. sed si intrare voluerit religionem, tunc fauore religionis poterit circa ordinem dispensare. sic j. de apostata. c. 2. vel de consilio loquitur cum de iure suo episcopus posset dispensare cum ipso, vt s. c. prox. & s. de cler. coniug. sanè. Ber.

c In minoribus.] sim. 30. distin. placuit. & 35. q. 8. si quis presbyter. Ber.

abiurare [a] fecisti; Super quo prudentiam tuam in Domino commendamus: Mandantes, quatenus si ad monasticum † ordinem transire voluerit, & tibi post laudabilem conuersationem ipsius visum fuerit, eū ad maiores ordines promoueri concedas, quod † si ad religionem se transferre noluerit, eum neque in subdiaconatu [b] ministrare, neque ad altiores permittas ordines premoueri: in minoribus [c] tamen ordinibus poterit ministrare.

† Vox, monasticum, deest in omnib. manuscriptis.

† al. ita, q. si ad religionē se conferre, &c.

† Vvigoriē. Vvigorn.

1 Vin. ponebat talē versiculū, Hic est ergo minor, ibi dispensatio maior.

† Cap. 6. co. tit. in 1. cōp. & post Cōc. Lateran. pa. 6 c. 9. Vide omnò. magistrū sen. ibi Doctores li. 4. dist. 37. & 38. & B. Th. in quæstionib. additis ad. 3. part. q. 53. ar. 1. & 2.

¶ Idem Vigoriēn. episcopo. †

¶ *Votum sollemne impedit & dirimit matrimonium post contractum: votum simplex tantum impedit contrahendum, sed non dirimit post contractum.*

CAP. III.

MEminimus: † [d] & infra. ¶ Respondemus, quod si quisquam, qui se religioni deuouit, & habitu suscepto pfessionem [e] fecit, postmodū sibi aliquam copulauerit, est cogendus ab ea recedere, & ad ecclesiā qui se contulit, sine contradictione transire. Verum si nec habitum [f] suscepit, nec professionem, sed votum solummodò fecit, & se ad religionem transiturum [g] promisit, licet postea matrimonium contraxerit, non est cogendus ad religionem transire, & matrimoniale votum rescindere.

MEminimus.] in prima parte ponitur decisa consultatio. In secunda distinguens responsio. Secundum memoratum ibi, Verum. Abb. Sic.

Aliquis suscepit habitum religionis: quærit, an possit postea contrahere matrimonium? Respondet Papa, quòd si se deuouerit religioni, & professionem fecerit, postea matrimonium contrahere non potest: quòd si contraxerit postea compellendus est eam dimittere, & ad monasterium redire: sed si nec habitum suscepit, nec professionem fecit, sed solummodò votum fecit, si postea contraxerit, non est cogendus ad religionem transire, nec matrimonium debet rescindi. Nota, quòd votum simplex non impedit matrimonium contractum, cum sit fortius vinculum, quam votum simplex.

[Glos. seq. casum inchoat.]

d Meminimus.] CASVS. * Aliquis promisit transire ad religionem, & habitum religionis suscepit, postea contraxit matrimonium, quæritur, quid iuris? & respondetur prout sequitur in litera.

*Hic casus in antiqs codicib. repetit.

e Professionem.] quæ etiam sola facit monachum. s. de reg. porrectū. vndè in sæculo remanere nō debuit, nec cōtrahere [2] matrimonium, imò compelli debet redire ad monasterium. s. de re. si cut vt hic dicitur. argu. 27. dist. quod interrogasti. & 27. q. 1. qui si per totum.

2 Imò cōprehendo suspectus sit de hrsi. Simā cath. inst. ti. 40. de matrimonio. vbi plenè, & rectè.

[Glos. seq. soluit contrarium.]

f Nec habitum.] maximè: quia solus habitus nō facit monachum, sed pfessio regularis. s. de reg. porrectum. nisi gestaret habitum monachalē cum alijs per annū [1]: quia tunc præsumit professionē fecisse, vt postea ei exire nō liceat. s. de re. ex parte. & c. vidua.

g Transiturum promisit.] & ita votum fuit simplex tātum [3]: quod per fortius vinculum tollitur. j. eo. rursus 27. dist. si vir. 17. q. 2. nos nouimus. ęqualiter [3] tñ cū solle nni obligat apud Deū, vt dicit illa decretalis, rursus. vbi de hoc dicetur.

3 Quarē hoc sit intelligēdo, et pulchrè B Thō. d. q. 53. ar. 1. ad 1. argu.

¶ Idem Lucen. episcopo.

¶ *Susceptio habitus professorum extra religionem à non habente potestatem incorporandi religioni, impedit in dubio matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum, hoc dicit secundum intellectum, quem tenet Panormitanus.*

CAP. IIII.

COnsuluit † nos tua fraternitas, quid faciendum sit de nobili muliere, quæ vestibus pretiosis abiectis, mutauit habitum, [h] & de manu presbyteri velamen [i] assumpsit,

† Ca. 7. c. tit. in 1. cōp. & post Cōcil. Lat. par. 45. c. 4.

COnsuluit.] Susceptio habitus sine professione non dirimit matrimoniū cōtractum, sed cōtrahēdum impedit. hoc dicit. sed hæc summatio est nimis generalis. Primò ponit consultatio. Scdò rñsio: ibi, Cōsultatiōi Ab.

CASVS. Quædam nobilis mulier vestibus pretiosis abiectis mutauit habitum, & de manu presbyteri velū assumpsit, sed nō renunciauit proprijs, nec iurauit claustrum, nec in manu alicuius professa est, vel obedientiā promisit; postmodum anno elapso matrimonium contraxit; Quæritur, quid iuris? Respondet Papa, quòd sicut simplex votum impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit iam contractum, ita habitus sine professione susceptus impedit ne contrahatur, sed non dissoluit iam contractum. Nota, quòd votum simplex impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit iam contractum. Item habitus sine professione monachum non facit.

h Mutauit habitum.] nulla facta professione sen voto, vndè non impeditur [4] matrimonium. 17. q. 2. Consaldus. & s. eo. c. prox. Ber.

4 Scdm Pe. & Abb. melius dixisset, non dirimitur: nā benè impedit, cū sit voti simplex, vt patet in fi. Io. And.

i Presbyteri velamen.] scilicet, probationis, qui distinctus esse debet ab habitu professorum. s. de regu. c. penul. qui non dirimit matrimonium iam contractum. s. c. proxi. & j. eo. rursus.

a Non

sed nō renunciauit a pro prijs, nec intrauit claustrū, nec in manu alicuius episcopi, abbatis, vel abbatissæ, aut super altare b professa est, vel obedientiam promisit, postmodū verò elapso anno, abiecto religionis habitu, cuidā nobili nupsit: Consultationi tuę taliter respōdemus, q; sicut simplex † votum matrimoniū impedit contrahendum, & non dirimit c iā contractum: ita habitus sine professione susceptus, d ne contrahatur impedit, sed cōtractum nequaquam dissoluit.

¶ Idem.

¶ Votum castitatis de præsenti impedit matrimonium contrahendum: ecclesia tamen ex causa matrimonium contrahi quandoque permittit. h. d. inhærendo literæ.

C A P. V.

VEniens † ad præsentiam nostrā M. eremita proposuit, quod I. mulier cuidam viro absenti, e fide data, se nupturam promisit: f sed postmodum audiēs plura de seueritate g ipsius, ei noluit copulari. cū itaque timeret, ne illi nubere cogeretur, in manib⁹ suis continentiæ votū h promisit: non tamen locum, aut vestem mutauit: quo audito vir aliam sibi copulauit. ¶ Nos itaque attēdentes tutius esse, vt pręfata mulier post fidem, & votum simpliciter oblatum, matrimonium contrahat, quàm fornicationis i reatū incurrat: Mandamus, quatenus si plus non processit, sibi de fide mētita & voto violato k cōgruam satisfactionem indicas, & ei, cui vult, nubendi in Domino licentiā tribuere non postponas. l

¶ Celestinus tertius.

¶ Votum simplex impedit sponsalia de futuro, non autem dirimit matrimoniū sequens: secus in voto sollēni.

a Non renunciauit.] per hæc, quæ hic enumerantur patet, quòd non assumpsit religionem, nec habuit propositum mutandi seculum: vndè liberè exire potuit infra annum, & etiam anno completo. supra de regular. cap. penult. vbi dicitur, quòd euidenter debet apparere si seculum mutare voluerit; & ita signa mutationis eui denter debēt apparere, ad hoc vt aliquis censeatur monachus aliàs exire poterit ī. annum, & anno finito. 20. q. 1. illud.

b Super altare.] vide qualiter quis potest profiteri in manu episcopi. 27. q. 1. viduitatis. & in manu etiā monachi. 1 ī. eod. insinuante. & coram sacerdote per ipsius benedictionē. 27. quæst. 1. sciendū. & 20. quæst. 1. vidua. & sup altare, vt hic dicit.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c Non dirimit.] 27. distinct. cap. presbyteris. § hinc. distinguendum. & cap. si vir. & infra eod. rursus sup. de regu. porrectum.

d Susceptus.] sed videtur, quòd eo ipso, quòd suscepit habitū & velamen, votum suū sollemnizauerit, ita vt ad monasterium redire cogatur. arg. ī. de regul. vidua. 27. dist. quod interrogasti. litera istius c. satis soluit contraria illa; hic cō stabat, quòd absolutè habitum non mutauit, ibi verò eo animo & ꝓposito habitum & velame su epetunt, vt monachæ essent: vndè postea non audiuntur, etiam si contrarium vellent iurare. Ber.

VEniens.] Primo narrat casum præmissa causa. Secundo ponit mandatum: ibi, Nos itaque. Abbas Siculus.

CASVS. Quædam mulier promisit fide data se nupturam cuidam viro absenti: postmodum audiuit plura de crudelitate ipsius: noluit cum eo contrahere: & cum timeret ne compelleretur contrahere cū ipso, in manu M. eremitæ votum continentiæ promisit, quæ tamen vestem, vel locum non mutauit; Vir hoc audito cum alia contraxit: dictus eremita ad dominum Papam accessit, proponens ei prædicta: ipse considerans tutius esse, vt prædicta mulier post fidem & votum simplex matrimonium contrahat, quàm fornicationem incurrat; mandat, vt si non est amplius in facto processum, de fide mentita, & de voto violato pœnitentiam imponat, & ei det licentiam contrahendi Nota, quòd post votum continentiæ simplex matrimonium contractum non dissoluitur.

[Glo. seq. arg. allegat tria iura.]

e Absenti.] argument. quòd matrimonium inter absentes contrahi potest. 2 32. quæstio. 2. honorantur. & 30. quæst. 5. nec illud. & supra de conuers. coniug. ex parte 2. & eodem modo sponsalia, vt hic. & ff. de spon. l. 4. & 5. Ber.

f Promisit.] per interpositam personam, quæ mandatū habeat ad hoc, aliàs nihil esset.

[Gl. seq. recitetur per quæstionē, an ille timor excusaret.]

g De seueritate.] timor iste van⁹ erat, vndè non excusatur quo minus debeat cōpelli ad matrimonium contrahēdum ꝓpter fidem datā, si ille cum alia non ꝯtraxisset, non obstante voto simplici arg. ī. de spons. ex litteris 2. prima enim 3 fides seruari debet. ī. de sponsa. sicut. nisi fortius vinculum superueniat, vt supra de spon. si inter.

h Continentiæ votum.] mulier ista vouit continentiā, nec mutauit locum, nec vestem, nec etiam fecit professionem, & tamen post votū cōtinētię de præsenti 4 contrahere potest. & ita est arg. opt. q; votū nō sollemnizatur per votum continentiæ tantum. De hoc dicitur ī. cap. prox.

[Glo. seq. arg. allegat quatuor iura.]

i Fornicationis.] ar. minus malū tolerādū, vt mai⁹ euitet. 33. q. 2. si q; vetius. 27. q. 1. hi q; 32 q. 1. ꝯsidera. & 4. d. deniq;

[Glo. seq. ponit duas lecturas.]

K Voto violato.] id est violando. sim. ff. de iureiur. admonendi, in verbo, absolutus, id est, absoluēdus. Vel dic, violato animi destinatione: qua petebat sibi dari licentiam contrahendi. 5 nec intelligo, quòd imponatur pęnitentia nisi sub ea conditione, si contraxit, vel imponetur postquam contraxerit, vel etiam de voluntate mutata agitur pęnitētia. arg. 17. q. 4. sunt qui opes.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

l Non postponas.] sed qualiter datur hic licentia contrahendi contra votum continentiæ, licet sit simplex, cum apud Deum æqualiter 6 obliget cum sollēni. infra cap. proxi. ergo debuit compelli, vt seruet votum sicut fit in sponsalibus. supra de sponsal. ex litteris 2. Dices quòd non dat hic ecclesia licentiam contrahendi directè, sed est hic quædam comparatiua permissio, ne deterius inde contingat, vt ex litera paret. 7 & quia in perturbatione animi votum emisit, argumen. 17. quæstio. 2. Gonsaldus. vnde datur ei licentia contrahendi, aliàs non daretur: nā votum continentiæ seruandum est etiā à coniugatis 8 & 33. q. 5. quod Deo pari.

1 Ad hoc missi. ī. de reg. ad Apostolicā. I. A.

† Vide omnino citatos paulo ante in c. memini⁹. eo. tit.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. cōp. & post Cōc. Trid. Late. par. 4. cap. 10. Vide Magist. sen. 4. d. 38. & ibi B. Tho. 1. ar. 3. q. 1. in c. 2. & 3. 2. 2. q. 88. art. 10. adde dorsetū sin. verbo, de sponsatio.

2 Cōco. tex. ī l. mulierē. ff. de ritu nupt. & ibi Doct. adde Silue. in summa, verbo: matrimoniū 5. q. 13. & se.

3 Quid si nō habent has cōditiones & bn faciunt, q; dicūt aliqui sponderi sic posse dūmodo sciat, uel ratū habeat. Io. An.

4 R. dixit q; fuit hic uotū de futuro. Io. And.

5 Vel forte iā violauerat inhonestè viuēdo. Io A.

6 Vide B. Tho. citatū in ca. rursus.

7 Et hoc tenet Gof. q; mulier iuuenis erat, & suspecta. & idem Ioan. 17. q. 1. in si. Ioan. And.

8 Vide Mag. & Doc. li. 4. sen. dist. 32.

CAP. VI.

RVrsus† quidam votū castitatis [a] emittens, iurauit se quādam ducturum postea in vxorem: Vnde à fraternitate tua req̄siti arbitramur, ꝙ cum simplex votum apud Deū [b] non minus obliget, quam sollemne: pro eo quòd iurauit temere, pœnitentiam agat: & votum; quod Deo fecit, studeat obseruare. [c] Quòd si postquā huiusmodi præstitit iuramentum, ad nuptias motu proprio cōuolasset: cum votū simplex matrimoniū impediat contrahēdum, non tamē dirimat iam contractum, nihil ambiguitatis quæstio tua continere videtur [d].

¶ Innocentius tertius Vlisbon. † & Colimbrien. epis.

¶ *Votum sollemne impedit & dirimit matrimoniū post contractum.*

CAP. VII.

INsinuante † I. nobili muliere, nostro est Apostolatui reseratum, quòd à quibusdā curialibus fuit regi Legionen.

RVrsus.] Votum sollemne dirimit matrimoniū ꝯtractum, scilicet sequens, simplex vero impedit, sed non dirimit Primo ponitur q̄ō. Secundo distinguēs solutio: ibi, Vnde. & secundū mēbrum: ibi, Quòd si, Abb. CASVS. Quidā emisit votū castitatis, & postea iurauit se ducturū q̄dam ī vxorē. Quæsitū fuit ꝙ istorū poti⁹ seruari debeat, votū, vel iuramentū? R̄ndet Papa, ꝙ simplex votū apud Deū nō minus obligat, q̄ sollemne: V̄n̄ ꝓ eo ꝙ iurauit, agat pœnitētiā, & votū suū studeat obseruare. Si vero post q̄ iurauit ꝯtraxit. m̄rimoniū tenet & valet; q̄a votū simplex m̄rimoniū ꝯtrahēdū impedit, sed nō dirimit iā ꝯtractu. Not. ꝙ votū simplex & sollēne quoad Deū æqualiter obligāt. Itē votū simplex īpedit m̄rimoniū ꝯtrahēdū, sed nō dirimit iā ꝯtractum.

a Castitatis.] simpliciter. s̄. e. c. proxi.

[Glo. seq. reci. per obiectio. & sol. Scdo quærit, dicens, quod sit votū simplex, & quod solemne. subdit opiniones diuersorum.]

b Apud deum.] ergo videtur æqualiter obseruandum vt sollēne, quod falsum est, q̄a sollēne seruat̄ post ꝯtractum matrimoniū. j. c. prox. istud vero non. 27. dist. si vir. & hic dicas, ꝙ ab initio sunt æqualiter 1 obseruāda, & vtrumq; in tantum obligat, quòd qui ꝯtrauenit, peccat mortaliter. Et dico, non minus i. non minori tēpore: quia vtrumque in ꝑpetuum obligat, & vtriusq; fractio est mortale peccatū, licet vnus minus peccet alio: quod patet ex minori pœnitentia. 27. dist. si vir. & 27. q. 1. virginibus. & c. deuotā. Vel hoc cōtingit ꝑꝑ adiunctum, s. ꝑꝑ bonū matrimonij. arg. 27. q. 1. nuptiarū. & est simile quod dr̄, inter simplicē loquelā & iuramentū non facit Deus differentiā 22 q. 5. iuramenti. & collige ex hoc quod hic dr̄, votum ex sui natura non dirimere matrimoniū, sed cōstitutio facta sup̄ voto. Quia fit hic mentio de voto simplici & sollēni: vide quid sit vtrūque. Votū sollemne est 2 quod fit interueniēte aliqua illarum sollēnitatū, videlicet ꝑ susceptionem sacri ordinis. 28. dist. diaconi. & 84. dist. cū in præterito. Itē ꝑ susceptionem sacræ vestis, quæ tm̄ profitentibus dari debet. s. de reg. statuim⁹. & maxime si cū alijs incipiat cantare, & obligationē facere in ecclesia 27. q. 1. vidua. & s̄. de reg. vidua. & 27. distin. quod interrogasti. Tertio modo cū ꝑ professionē deuouet se alicui religioni in manu abbatis vel abbatissæ, vel etiam in manu monachi. s̄. de regular. statuimus & sup. eod. consuluit. & inf. eo. cap. proxi. præsentibus testibus, per quos possit probari professio, si ille negaret, & ne hoc negari possit, fiat inde publica scriptura. 27. q. 1. omnes feminæ. in qua scriptura ꝓfiteatur se velle religiose viuere. 20. q. 1. viduæ. & tale votū impedit m̄rimonium ꝯtrahendum, & dirimit iā contractu. 27 q. 1. per tot. vsq; ad c. nuptiarum. Alias autē votū ꝯtinentiæ factū, q̄uis coram multis, dr̄ simplex, quasi nō vestitū, siue institutum aliqua sollemnitate & tale votum impedit matrimoniū ꝯtrahendū, sed non dirimit iam contractu. quasi dicat non debet contrahere post tale votum: tamen si contrahat, tenet. sup. eo. consuluit. & c. veniens. & 27. q. 1. nuptiarum. cum seq. c. & post hoc votum continentiæ, cum quis dicit. voueo continentiam, dat ecclesia licentiam contrahendi. sup. c. prox. Hæc opinio hodie quasi 3 cōmunis est, & in hac opinione fuit Gratianus. 27. dist. §. vlti. & cap. vlt Hug. vero dixit, quod votum continentiæ perpetuæ inter omnia vota impedit & dirimit matrimonium iam contractum, & in nullo casu est matrimonium post votum perpetuæ continentiæ, quo ad Deū: & si postea cōtrahat, de solo facto contrahit, & mortaliter peccat; & hoc dicit esse verum si votum continentiæ proprie teneatur. Proprie dicitur votum continentiæ, cum dico; voueo perpetuam continentiam. Improprie cū dicitur; voueo, siue promitto, quòd post annū, siue post mortem vxoris meæ, vouebo perpetuam continentiam; quod est dicere, votum de præsenti & de futuro. Et dicit Hug. quòd sollemnitates præmissæ, non sunt de substātia voti, sed signa & probationes voti, si votum reuocetur in dubium. Ioannes dixit, quod si aliquis coram tota ecclesia dicat, voueo perpetuā continentiam: non sollemnizatur votum, nisi aliquid de præmissis interueniat: vnde si postea contrahat, tenet matrimonium. Hug. vero contra, vt patet. Sed certe quod dicit Hug. magis videtur tutum: licet enim aliquis non efficiatur monachus, bene potest se obligare ad continentiam perpetuam per votum, sicut potest se obligare ad alia uota: quia uotum continentiæ excedit omnia alia uota, unde non posset commutari in maius bonum. arg. 32. q. 1. nuptiæ. unde & si coniugati continentiam promittant, eam seruare tenentur 33. q. 5. q̄d Deo pari. Hugo contradixit Alexandro supra c. proximo, cui potius standum 4 est.

ADDITIO. Vnde versus.

Votum sollemne demonstrant quattuor ista:
Ordo sacer, scriptum, professio præstita sponte.
Et professorum vestis suscepta scienter.

Vel sic.

Ordo sacer, vestis, professio religionis,
Quæ sit facta palam faciunt sollemnia vota.

c Obseruare.] quod si prius iurasset, & postea uotum simplex emisisset, tene quod dicitur supra de spon. commissum.

d Videtur.] quia remanebit cum illa. s̄. eo. consuluit.

INsinuante.] Primo ponit factū. Secundo diffiniendum committit ibi, Nos igitur. Abbas Siculus. CASVS. Quidam curiales regis Legionen. supplicauerunt ipsi regi, ut I. nobilem mulierem faceret copulari in matrimonium cuidam uiro. Cum istud perueniret ad notitiam consanguineorum, ipsi eidem mulieri consuluerunt, ut uirum acciperet: & ipsa respondit, quod nubere nolebat, consilium recipiens ab eisdem quod uotum emitteret castitatis: quod fecit in manibus cuiusdam de fratribus sancti Augustini, hoc adiecto tenore, quod in domo sua cum omni substantia remaneret, & sic in habitu eiusdem ordinis postea per biennium permansit, coactam & inuitam metu regio id asserens se fecisse; Tandem considerans, quòd inuita uotum emiserat, eo dimisso matrimonium publicè contraxit de parentum consilio

† Cap. 2. eo. ti in 2. cōp. uide B. Tho. citatū in c. præcedenti. & in q̄ōnib⁹ additis ad 3 par. q̄ō. 53 ar. 1. & 2. ubi explicat hāc decretalē & eā tribuit Clementi: sed fortassis inest mēdum.

1 Fodē mō explicat B. Tho. initio decre. citat⁹ d. q. 53. arti. 2. ad 1. arg. ubi addit alia, quæ hūc locum illustrant.

2 Vide Mag. sē. & Docto. scholasticos li. 4 dis. 38. & oīno B. Th. 2. 2. q. 88 arti. 7. & ibi Caiet. & de materia glossæ adeo hic plenissime ꝑ præpositum.

3 Hæc opinio cōis est & uera q̄ sequuntur tā theologi li. 4. sen. d. 38. quam canonistæ tū hic tum in c. se. nec tenenda est opinio Hug. q̄ hic Bernar. dicit magis turā, ut nere & copiose ostendit præ alijs Syl. in sum. uer. m̄rimonium. 7. q. 5. & Sot. li. 4. sen. d. 38. q. 1 art. 1. ad ca. uni. de uoto. lib. 6.

† Vulisbon & Colūbrinen. Vlbon. & Colubrie. sed ex uetustis libris restitutum est ut est impressum. Sūt episcopatus in Portugallia. uide Vasæū in annalibus Hispaniæ in c. 20. sed pro Vlisbon. legendum Olispon.

† Ca. uni. e. tit. in 3. cōp. Vide Sot. li. 4. sē. d. 38. q. 2. art. 3. & citaros in præcedentibus capitulis.

4 Et ita uellet Bernar d⁹, quòd uotū simplex nō dirimat, idē sensit j. de eo q̄ cogno. cons. vxo. c. 4.

pro ipsius copula supplicatū, a quod cū ad consanguineorum eius notitiam peruenisset, vt maritū acciperet, ei sub obtestatione regia suggesserunt: ipsa verò quod tūc nollet nubere ꝓtestans, consilium accepit ab eis, quòd votū emitteret castitatis: quod in manibus b cuiusdā de fratribus sancti Augustini fecit, † eo adiecto tenore, vt in domo c propria cū oī substantia sua remaneret. Sanè in eiusdē ordinis habitu, biennio post permāsit, licet id se inuitam fecisse asserat & coactam, nō tamen metu regio, quam parentum: & infra.

¶Tandem attendens, quod inuita votum emiserit, eo dimisso de parentum consilio, P. Michaeli † publice fuit matrimonialiter copulata: de quo † quatuor sustulit filios tēpore procedente, & infra. ¶Nos igitur attendentes, quod in emissione voti, quod p̄cessit, nulla vel modica e coactio affuisset, quam patiētia f & perseuerantia sequētis temporis penitus profugauit, & quod sequens coniunctio potius iniqua fuit, & violenter extorta. Mandamus, quatenus si prēmissis veritas suffragatur, præfatā mulierē ad malè dimissum religionis habitum resumendum, & seruandum quod vouit, monere & inducere procuretis; & (si opus fuerit) per censuram ecclesiasticam coercere.

TITVLVS VII.

De eo † qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium.

¶ Alexander iij. Abbati Sancti Albani.

¶ Si quis viuente vxore contrahit cum secunda hoc ignorante, prima mortua; ad sui petitionem non separabitur à secunda.

CAP. I.

PRopositū † est nobis, ꝙ vir quidam vxorē habēs sibi aliam

fio: mulier desiderans aīæ suæ saluationem, dño Papa fecit scribere prædicta: Vnde Papa scribit duobus modis, considerans ꝙ in emissione voti quod pręcessit, nulla vel modica coactio interuenit, quā etiam patiētia temporis sequentis profugauit, & coniunctio iniqua fuit: mādat, quaten⁹ si prædicta vera sūt, ꝓdictā mulierē moneant, vt habitū male dimissum reassumat, & seruet q̄d vouit, & si opus fuerit, ꝑ censurā ecclesiasticā compellāt eandē. Nota, ꝙ quis pōt ꝓfiteri in manu monachi. Item votum cōtractum per metum, per patientiā sequentis temporis fit validum, & postea violētia profugat. Item ꝙ habitum regularem dimittit, debet compelli ad reassumēdū.

a Supplicatū.] contra illa iura; nam à principe non est petēda vxor. 36. q. 2. nullus. & pęnam deportationis meretur. C. si nu. ex rescrip. petāt l. 1. & quia debent esse libera matrimonia. supra, de sponsalibus. Gemma.

b Quod in manibus.] & ita solemnizauit votum cōtinētiæ, tradendo se ordini sancti Augustini in manib⁹ illius monachi, vt: j. patet, & habitum professorū suscipiendo.

[Gloss. seq. obijcit ꝓbans p quatuor iura pro textu inducit duo, sed concludit ꝓ obiectione. ponit opinionem & remittit, & ad hanc litteram respon.]

c Vt in domo propria.] ergo non erat monacha, ex quo p̄t propriū retinere. arg. s. de statu monachorum ad monasterium. in fi. cum talis conditio sit contra substantiam monachatus. s̄. de conditio. appo. ca. fi. & 32. q. 2. solet. & argu. ff. de actioni. & obli. non solum. Argum. 10. q. 1. sic quidem. & s̄. de condit. appo. cap. 1. talis enim conditio est contra substantiam monachatus, vnde ea retenta impedit monachatum. Quidam tamen dicunt, quod ea adiecta tenet monachatus, & pro non adiecta haberi debet. arg. huius litteræ. De hoc dixi s̄. de condit. apposi. cap. vlti. verba ista in domo propria, cum omni sua substantia: sic expone, idest, cum vsufructu suæ substantiæ olim ante monachatum; vt de vsufructu illatum rerum victum & vestitum haberet in vita sua: quicquid enim super est, debet esse & est monasterij: & si quid deest ei, suppletur à monasterio. similis enim expositio habet 27. q. 1. si quis rapuerit, & sic ista erit monacha, & potest remanere in domo quondam sua, cum vsu rerum, quas contulit monasterio. sic 27. q. 1. de viduis.

[Glo. seq. arguit, signat ꝯtiū, & arguēdo dat simile.]

d Metu regio.] arg. ꝙ imperiū regiū non sufficit ad iustum metum. argu. C. ꝙ met. cau. ad inuidiam, arg ꝯ. C. eod. l. vlt. & 23. q. 8. conuenior. similiter imperium parentum non sufficit. ff. de ritu nuptia. si patre. 32. quę. 7. omnes causationes.

d Vel modica.] nota, ꝙ leuis metus nō excusat ī voto, vt hic & s̄. quod met. caus. cū dilecti. sed in electione leuis metus sufficit 1. q. 1. si quis autē. similiter in matrimonio, vt videtur: quia plena debet securitate gaudere, vt s̄. de spon. cū locum. ff. de rit. nup. si patre. tamen talis debet esse, qui possit cadere in constantem virū. s̄. de spon. veniens 2. & c. consultationi.

[Glo. seq. no. quod ex tempore, &c. allegat sex iura.]

e Patientia.] notá, ꝙ ratione temporis euanescit exceptio: quia præsumitur cōsentire. 1. quæst. 1. cōstat. s̄. de spon. ad id quod. j̄. de frig. ca. 1. C. quod met. caus. l. 1. ff. de condi ob tur. cau. si ob turpem. ff. de rit. nup. si pater. Bern.

DE EO QVI DVXIT I MATRIMONIŪ, QUAM POLLUIT PER ADULTERIUM.

¶ Supra visū est de quibusdam impedimentis matrimonij, scilicet ordinis, & voti: nunc subijcit de alio impedimento, quod scilicet causat ex adulterio vel machinatione in morte coniugis. Abb. Sic.

De hac materia tractatur 31. q. 1. & 32. q. 4. per totum & q. 7. in multis capitulis:

PRopositum.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Licet autem. Abb. Sic.

CASVS. Quidam habens vxorem, ea ignorante cōtraxit cum alia: Tandem prima mortua vult recedere à secunda: quæritur quid iuris? Respondet Papa, quod licet in canonibus habeatur, vt nullus ducat in matrimonium, quam polluerat prius per adulterium, & præcipue illam cui fidem dedit de ea ducenda viuente vxore, vel quæ machinata est in mortem vxoris: tñ quia mulier fuit nescia, ꝙ ille haberet aliam vxorem viuentem, & ille vir de dolo suo cōmodum non sentiat, dicit Papa, ꝙ nisi mulier illa diuortium petat, ad petitionem viri non sunt aliquatenus separandi. Nota hic duos casus, in quibus non potest quis con-

† al. ita: eo fecit adiecto tenore alias ita, fecit adiecto tenore, &c. absq; voce, eo.

a Vide cōci. Trid. sessio. 24. de refor. matri. ca. 1. & 9.

† al. Michaelis, idest, P. filio Michaelis.

† In antiqua compilatione ita: de qua, &c.

† De materia huius tituli vide Magistrū sent. & ibidem Theologos scholasticos li. 4. dist. 37.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. & ipost. cō i. Lateraneñ. par. 6. cap. 1. Vide Magistrū lib. 4. sen. di. 35. §. solet et sq̄ri.

quis contrahere cum ea, cum qua adulteratus est. Item de dolo suo non debet quis commodum habere. Item argumentum, quod cõtractus pro parte tenet, & pro parte non tenet.

[Gl. seq. tractat quomodo ignorantia valet ad duo, residuum recitat per q̃stionẽ, an mortua prima incipiat esse matrimoniũ. soluit, & dat simile, allegat duo iura in ɔ̃rium.]

a Insciam.] hoc excusauit mulierẽ ab adulterio, q̃a ignorãs non committit adulterium. 34. q. 2. in lectum. & ff. de adul. l. vlt. alioquin si fuisset cõscia, nõ posset postea cũ eo remanere. ĩ. eo. cũ haberet. imò plus ꝓdest. q̃a filij de tali matrimonio legitimi sunt cẽsendi, ꝑp bonã fidẽ vxoris ĩ. q. fi. sint legi. ex tenore, & c. cum inter. & tã non fuit matrimonium inter eos, etiam post mortem primæ vxoris: licet enim ista crederet eũ liberũ, ligatus tñ erat: & in primo consensu; qui nullus fuit, intelligitur perdurare. sicut nec matrimoniũ cõtrahitur cũ seruo, licet credatur liber, aliàs non contractura, etiam si postea manumittere tur eo ignorante: quia post manumissionem factam manendo cum eo, approbare semper intelligitur primũ consensum, qui erroneus fuit, & non alium: vnde matrimonium non procedit. Arg. ɔ̃. ff. de offic. procon. obseruare. §. vlt. imò vr̃ expressum ff. de Iure do. Proculus. prius dictum verum est, tamen si mulier vult, compellitur ipsam ducere propter dolum & fraudem illius, vt in fine dicit.

† al. ita: in canonibus habeatur expressum.

† Vide l. iure gentiũ. & ibi gl. ff. de ritu nup.

huiusmodi rei insciã [a] copulauit. sed prima mortua nitiẽ discedere a secunda, & inf. ¶ Licet autem in † canonib. [b] habeatur, vt nullus copulet matrimonio, quã prius polluerat adulterio: & illam maximè, cui fidem dederat [c] vxore sua viuẽte, vel quæ machinata [d] est in mortẽ vxoris: quia tñ præfata mulier erat inscia, quod ille aliam haberet vxorem viuentem: nec dignum est, vt prædictus vir, qui scienter contra canones venerat, lucrum de suo dolo [e] reportet: † Consultationi quæ taliter respõdemus, quod nisi mulier [f] diuortium petat, ad petitionẽ viri non sunt aliquatenus separandi.

b In canonibus.] 31. q. 1. c. 1. & ĩ. eo. ex tuarum. cum haberet. & c. vlt. in fi.

c Fidem dederat.] vel si de facto eam duxit. ĩ. e. cum haberet, & supple, & eam cognouit viuente sua vxore: aliàs non impediretur contrahere cum ea. ĩ. eo. c. vlt.

d Machinata.] 31. q. 1. si quis viuente. & s̃. e. sup hoc.

e De suo dolo.] s̃. de rescri. sedes Apostolica. & 30. q. 1. dictum.

[Gl. seq. arg. ꝙ contractus claudicat allegat 12. iura.]

f Nisi mulier.] & ita compellitur vir remanere cum ea, si voluerit, ꝑp culpam & dolum ipsius viri, sed ẽ cõuerso. sim. ĩ. de adul. c. 2. & ita est arg. ꝙ ɔ̃ctus pro parte tenet, & pro parte non s̃. de despon. imp. de illis. ff. man. potest. C. de resci. vẽ. l. 2. & insti. de auct. tu. circa prin. ff. locati. sicut emptio. §. interdum. & ff. de act. emp. & ven. Iulianus, §. si quis à pupillo. 29. q. 2. si q̃s ingenuꝰ. 32. q. 5. proposito. & 32. q. 2. aliquando. & 37. q. 2. §. 1. & 21. q. 2. c. 1. & 2. si tamen cõtraheret cum alia, teneret matrimonium. ĩ. eo. veniens.

ADDITIO. Et hoc est verum, ante primum vel nouum consensum.

Significauit.] In prima parte decisa consultatio. In secũda ibi, Mandamus distinguẽs cõmissio. & secũdũ membrum ibi, Alioquin. Abbas.

CASVS. Quidã O noĩe. Andegauensis coactus fuit iuramẽto interposito A. mulierem recipere in vxorẽ; Postmodum aliã in vxorẽ accepit, ꝑp quã dicta A. eũ traxit in cãm corã Eboracẽn. archiep̃o, q cõpulit ipsũ O. iurare, ꝙ ad illam, quã spõte cepit in vxorẽ, non accederet, donec inter ipsũ O. & dictã A. lis esset in ecclesiastico iudicio terminata: Sed anteq̃ dictã cognosceret, p̃dicta A. diẽ clausit extremum, tñ idem O. ñ audebat redire ad illam, quã spõte acceperat. ꝑp iuramentũ vnđ hoc significauit dño Papæ: vnde mandat Papa cuidã Abbati, quatenꝰ si cõstiterit, ꝙ illi O. tãta vis fuerat illata, ꝙ coactus & non sponte in illã A. cõsenserit, nec post iuramentũ p̃stitũ eã cognouit: ad illã quam postea sponte accepit, libere reuertatur: alioquin eidẽ p̃cipiat sub interminatione anathematis, ne ad secundam reuertatur, aliã tñ accipiat, si voluerit i vxore. Nota ꝙ matrimoniũ ꝑ vim actum nõ valet: quia libera debet esse matrimonia. Item licet vis p̃cesserit, verutñ ꝑ sequẽtẽ carnalẽ copulã cõsũmat matrimoniũ. Ite qđ ab initio non valuit, tractu temporis non conualescit.

¶ Idem abbati de Fontibus.

¶ Si viuente prima vxore, & non cognita, quis contraxit cum secunda scienter, & eam cognouit: etiã mortua prima secundam habere non potest, & secus si prima erat non legitima vxor.

CAP. II.

Significauit † [g] nobis O. Andegauensis; & infra. ¶ Mandamus, quatenus si constiterit, quod eidem O. tanta vis [h] illata fuerit; quod non spontè, in primam consenserit, nec post præstitum iuramentum ipsam carnaliter cognouerit, [i] propter hoc non dimittas, quin ad aliam, quam postea in vxorẽ accepit, reuertendi liberam tribuas facultatem. † Alioquin sibi, ne ad secundam [k]

† Ca. 2. e. tit. in 1. compil. & post cõci. Lateranẽ. par. 6. ca. 13.

† Vide Lnec filiũ. C. de ritu nupt. & l. si patr. cogẽte cõ glo. in ner. inuito. ff. eodem.

g Significauit.] iste O. coactus fuit quandam desponsare in uxorẽ p̃stito iuramẽto: postea verò ɔ̃xit cũ alia spontanea uoluntate conscia huius facti: prima petit illum in uirum coram Eboracẽn. Archiep. scilicet epo, qui eũ cõpulit recedere à secunda præstito iuramento, donec lis iudicio esset ecclesię terminata inter ipsum & primam: lite pendente mortua est prima: dubitabat iste O. an deberet redire ad secundam, quam sponte duxerat in vxorem. Respondet Papa prout sequitur.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

h Tanta vis.] q̃ posset 1 cadere in constantem uirum, s̃. de spon. veniens 2. & c. cõsultationi. sim. s̃. qđ me. cau. perlatum. & c. cũ dilecti. Arg. ɔ̃. 15. q. 1. merito q̃rit. & s̃. de iureiu. si uerò. Iuramentu istud poterat seruari sine interitu aïæ, ergo debuit seruari, ut ibi dr̃: & hæc nõ habẽt hic locum: quia matrimonia libera debẽt esse, & nõ coacta. s̃. de spon. cum locum. & cap. pręterea. & c. qui fiuit & c. Gemma.

1 Præter Panormitanũ & alios hic uide Iasonẽ nl Titia ff. de uer. obli. uers. quinto amplia.

[Glo. seq. argumentatur, allegat 5. iura.]

i Cognouerit.] quod si fecit anteq̃ contraheret cum secunda, consensisset uidetur, unde amplius secundam habere non posset s̃. de spon. ad id qđ. s̃. de despon. impube. de illis. & ĩ. de his qui ma. accusa. possunt, insuper. & est argu. ꝙ ratihabitio retrotrahitur. sic s̃. de regu. significatum, ad finem. 1. q. 1. constat. 63. dist. Salonitanæ. de coniug. seruo. proposuit. & s̃. quod metus causa perlatum.

K Ne ad secundam] consciã huius facti: aliàs enim bene posset eam habere. s̃. c. proxi.

[Gl. seq. ponit broc. ad nega. alleg. quattuor iura, ad affir. tria. & soluit.]

a Reuertatur.] arg. est hic: q̃d ab initio nō valet, tractu tpis non conualescit, licet perueniat ad eū casum, à quo potuit habere initium. Institu. de leg. § an serno 2.q.1. in primis circa prin. Insti. qui. test. fa. pos. §. vlt. 36.q.2.c.vlt. 11.q. 1 30.q.1 ad limina. ff. d ser. vt pomū. 34.q. 2. in lectum. Prima rubrica locū habet qñ perpetuum subest impedimentum: contraria adaptinē ad hāc regulā: Multa īpediūt faciē. dum, q̃ iā factum nō dirimunt: q.a quod ab initio legitimè factū est, ex supueniente delicto nō mutat. ff de iti. actuque pri. nec enim. nisi lege vel canone illud ex primat, vt patet p ꝟ ria: quod pp. tuō ꝓhibi fieri quolibet casu superueniente, prohibitio durat, vt in primis concor. & ꝟ.c.proxi.

a Hęc nō sūt directè contraria, vt latius hic ostē dit Ioannes And. vide c. factū de reg. iur. lib 6.

† Bauareñ. Banateñ. Reueren. sed Beluacen. Baiocheñ. Batonieñ. & Bateñ. agnoscēda, cętera reijciēda sunt.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilatario. & post cōc. Lat. par. 6. c. 16. Vide beatū Thomam lib. 4. sentē. distin. 37. q. 2. art. 2.

reuertatur,ᵃ sub intermi natione anathematis inhibens, des ei licentiam ducendi aliā in vxorē.

¶ Idem Baraneñ. † episcopo.

¶ *Nō potest quis cum illa cōtrahere, quam vxore uiuente cognouit, si machinata fuit in mortem uxoris.*

CAP. III.

SVper hoc verò quod q̃suisti, an liceat alicui cū ea cōtrahere matrimonium, quā vxore sua uiuente sibi de facto mr̃imonio copulauit, ᵇ Taliter respondemus, ꝙ si adultera est in mortē vxoris aliquid machinata ᶜ siue fidem ᵈ dederit, (siue † non) quòd ea defuncta hanc esset ductu rus: secundum canones ab eius cōsortio ꝓhibetur: & hæc prohibitio ꝑpetuò est seruanda.

¶ Clemens tertius.

¶ *Qui uiuente uxore etiam ab eo separata quo ad torū, secundam consciam ducit vxorem, prima mortua separabitur à secunda, sed cum alia contrahere poterit.*

SVper hoc.] Præmittit quæstionē. eu, respondet: ibi, Taliter. Abbas.

CASVS. Aliquis viuēte vxore sua de facto aliam sibi matrimonio copulauit. Tādē vxor sua mortua ē: q̃rit an ipse possit cōtrahere cum illa, quā sibi mr̃imonio copulauit viuēte sua vxore? Rñdet Papa ꝙ si adultera in mortē vxoris aliq̃d machinata fuerit, siue fidē dederit, ꝙ eā duceret post mortē vxoris, illam habere nō pōt: & hæc ꝓhibitio est perpetua. Not. ꝙ adulter cū adultera pōt cōtrahere, nisi ei fidem dederit cōtrahendi, uel nisi fuerit machinata in mortem vxoris.

† Hæc duo verba; siue non. desunt in oībus manuscriptis.

b De facto matrimonio copulauit.] & eam viuēte sua uxore cognouit, aliàs non prohiberetur. ꝟ. eo. ca. vl. & ea sciente, ꝙ haberet uxorem, secus si ignoraret. ſ. e. ca. 1. & 2. & ꝟ. e. ti. ex tuarum. & c. cum haberet.

[Glo. seq. exponit, & ponit opi. quam reprobat. secūdò quærit, & soluit.]

a Hic negatur scriptum esse, ꝙ sola machinatio sufficiat. & c. si quis viuēte. expresse loquitur de occiso: & hoc præsupponit vxorē mortuam. Ioan. And.

c Machinata.] 31.q. si quis viuente. & ſ. eo. cap. 1. & intellige cum effectu, ut dicit c. si quis uiuente, ꝙ dicit, machinata quia uerba cum effectu sunt accipiēda, ſ. de cl. non re. i. relatum. & ſ. de spon. c. ulti. de pen. dist. 1. §. hæc autem uerba. & ff. ꝙ quisq; iur. l. 1. §. hoc autem. & arg ꝟ. eo. c. ult. Quidam dicūt ꝙ sufficit conatus siue effectu: & suffi. it quod ita scriptū est. 2 ff. q. & à quibus. prospexit. & 6. q. 3 scriptum. quod non est verum. ꝟ. eo. c. ult. Quid si aliquis interfi iat aliquem in bello, non eo proposito quod uelit uxorē eius sumere, nunquid pot. st illam ducere in uxorē? Dicas ꝙ sic. ſ. de conuer. infidel. l. laudabilem.

d Fidē dederit.] 31. q. 1. relatū. & ꝟ. eo. significasti. B.

EX literarum.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Fraternitati. Abbas.

CASVS. Quidam auctoritate ꝑbri sui dimisit vxorem suam in adulterio deprehensam, quæ postmodū assumpsit habitum monachalem: ille maritus aliā superinduxit illa viuente: tandem prima decessit; quæritur an simul debeant remanere? Rñdet ꝙ ab inuicem sunt separandi, & illi: vir pęnitentia sibi iniūcta de adulterio, potest aliā ducere in vxorem. Nota ꝙ mulier in adulterio deprehensa dimitti potest scilicet quo ad torū. Itē vir viuente vxore aliam habere non potest. Item nota mirabilem casum, ꝙ viro non piu dicatur quo ad cōtinētiam, si vxor non intret religionē; votum viri propter introitū vxoris solemnizatur.

CAP. IIII.

EX † literarum tuarū insinuatione accepimus, ꝙ T. vxorem suam in adulterio deprehensam, ᵉ de tui antecessoris assensu abiecit: quæ post modum accepit † habitum monachalem: sed dictus T. antequam illa decederet, aliam superinduxit: ᶠ † & plures susce pit filios ex eadem: & infra. ¶ Fraternitati tuæ igitur respondemus, quòd illos debes ab inuicē separare. ᵍ Idem verò vir inducta ei de adulterio pęnitentia, aliam ʰ ducere poterit in vxorem.

¶ Idem. †

¶ *Qui uiuente uxore legitima cum secunda contrahit adultera, etiam prima mortua separabitur à secunda, etiam si longo tempore ei cohabitauit, & filios ex ea suscepit.*

CAP. V.

CVm † haberet vxorem legitimam A. nomine, I. lator præsentium, cum M. adulteriū perpetrauit. Cūq. super

e Deprehensam.] idest, conuictam, sola enim deprehensio non sufficeret ad hoc vt separaretur. 2. q 1. c. 2. & 3. licet sufficiat ad infamiā. ff. de ritu nuptia. palam. § ulti.

Glo. seq. recitetur per contrarium.]

f Aliā superinduxit.] vxorem, quæ fuit cōscia, ꝑ aliam habebat vxorē, aliàs non noceret. ſ. eod. ca. 1. & ꝟ. eo. veniens.

g Separare.] ꝟ. eo. cap. proxi. & cap. significasti. 32. quæst. 1. relatum.

h Aliā ducere poterit.] acta pænit. nō tia. argum. ſ. de spō. cum in Apostolici. vel etiam parte pęnitentię, si timetur de incontinentia. 33. q. 2. in adolescentia. Bern.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compilat. Vide concilium Trident. sessio. 24. tit. de sacramēto matrimonij. ca. 7.

† suscepit

† superduxit.

† In ueteri compilatione hoc cap. Cælestino 3. præcedens uero, Clemēti iij. tribuit.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compilatio.

Et qui uiuente legitima uxore, cū alia uel aliis cōtrahit, an sit suspectus de hęresi, & à quo iudice & qualiter puniri debeat, uide Albertinū tractat. de agno. assert. q. 2 4. Simancā, & quos ipse citat catol. instit. tit. 40. de matrimonio.

CVm haberet.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio, ibi, Tale. Abbas.

CASVS. Quidam I. nomine, habens uxorem A. nomine commisit adulterium cum Matilda: & cum super hoc uocatus fuisset in ius, illam adulteram abiurauit: Tandem iuramento cōtempto, uiuente uxore sua, matrimonium cum altera ꝯxit, diutius cohabitando eidem, de qua decem filios suscepit. Quæsitum fuit à Papa, utrum tale matrimonium stare possit. Respondet Papa, quod separentur omninò, & imposita eis pęnitentia, perpetua continentia indicatur, qui tāto tēpore in adulterio & periurio ex certa scientia perdurarunt. Ideo enim Papa statuit, nullus ducat in matrimoniū quam polluit per adulterium, sed hic plus fuit processum, q̃ si fides tantum data esset adulteræ, ut mortua uxore eam duceret in uxorem: q̃a legitima uxore uiuente, copulauit sibi adulteram, & iuramentum uiolauit: Et si etiam iuramentum non interuenisset, tum Gregorius, quam Tribürieñ. synodus tale cōnubiū detestatur: & ꝙ tanto tempore permanserunt insimul. ut simul remaneant, non præstat adminiculum, ul ꝙ decem fi-

vem filios susceperũt: quia diuturnitas tp̄is non minuit peccatum sed augmentat: tñ solicitus sit ep̄s vt vterq; filijs sui secundum facultatem suã necessaria subministret. No. quod nullus potest habere in matrimoniũ illam, cui fidem dedit de ea dn: ẽ la post mortẽ vxoris, si eam cognouit vxore viuẽte. Item plus est aliquam facto ducere, quam fide n dare. Item hęc impedimẽta impediunt & dirimunt matrimoniũ. Item in casu isto multiplicitas filiorũ non inducit dispẽsationem. Item diuturnitas temporis non minuit peccatũ, sed augmentat. Item filij nati ex illegitimo matrimonio vel coitu, alendi sunt à parentib. licet hoc sit contra leges.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & soluit.]

a Perpetua continentia.] hoc fit propter causã, quæ hic ponitur: & quia ambo ꝓcesserãt in dies suos: tñ si timeretur de incontinentia ipsorum puta si essent iuuenes, daretur eis licentia contrahendi 33. q. 2. in adolescentia. & cap. vlt. Sed cõtra videt s̄. c. proxi. vbi datur licẽtia ꝯhẽdi in simili casu, sed ratio redditur ĩ litera, ꝙ isti plus peccauerunt q̃ alij, vñ plꝰ puniuntur: & quia senes videbantur.

b Leo Papa.] 31. q. 1. c. 1.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

c Et qđ hic plus.] sic j. eo. c. vlt. Sed ui det quod casus iste non sit alius ab alijs duobus, đ quibus habes s̄ eod. super hoc. qa si ducit illã, fidẽ dat illi. & ita idem est ducere sic eã de facto, quod fidẽ dare. 1 Satis potest dici, ꝙ iste casus non est diuersus ab illis, & hic non dr̄ ꝙ sit alius omnino, sed ꝙ plus est hic, q̃ si fides tm̄ detur. qa hic primo interuenit fides i desponsatione tali de facto, & postea eã ducit. sed veriꝰ est ꝙ est tertius, & benè differt ab alijs; quia hic est fides de præsenti ꝯhendo cum ea quatenus potest. Sed in alio casu est tantum fides de futuro: & est similis differentia, sicut inter spõsalia & matrimonium. arg. j. c. ulti. & plus est hoc quam fidem dare, vt hic dicitur, & plus peccat.

d Cum eadem.] scilicet, vxore. B.

e Iuramenti.] Iuramentum istud quod fecit iste, ut ei ulterius non adhæreret, non sufficit 2 ꝙ eam habere nõ possit: quia idem esset si eam abiurasset, cum aliud subsit impedimentum, vt patet per hanc litteram,

hoc fuisset ĩ ius vocatus, abiurauit adulteram, & postmodũ iuramẽto cõtempto, viuẽte legitima, cum ea matrimoniũ cõtrahere, & ipsi diu cohabitare pręsumpsit: demũ prædicta A. de præsenti luce subtracta memoratus I. cum adultera per decẽnium est moratus: de qua decem filios procreauit. ¶ Tale ergo damus cõsultationi tuæ responsum: vt separentur omnino, † & eis iniũcta pęnitẽtia, perpetua [a] cõtinentia indicatur, præsertim cum in dies suos ambo processerint, & tã diu publicè in adulterio & periurio ex certa sciẽtia perdurantes, ecclesiã in graui scandalo perturbauerint. Nosti enim quod Leo Papa[b] statuit, vt nullus ducat in matrimonium, quã adulterio polluit: & ꝙ hic plus [c] processum fuit, quam si fides præstita dumtaxat fuisset adulteræ, vt defuncta legitima eã duceret in vxorem, cũ eadem [d] etiam prima † viuente quasi matrimonialiter męchę mœchus adhærere ꝓsumpsit, & sacramẽtum suum temere violare: quod vtique connubiũ (vbi etiam nulla intercessit † religio iuramenti [e]) tam Gregorius Papa, † quam Tribúrien.[f] synodus † detestatur, & vtrũque hoc modo coniũctum, præcipit publicæ † pænitentię subijci, ac perpetuò sine vlla spe coniugij permanere. Nec aliquod eisdem I. & M. adminiculũ afferunt, vt simul maneant, quod decẽnio cohabitauerũt † adinuicem, ac decem filios susceperunt: † cum multiplicitas [g] prolis ita susceptæ, magis eorum crimẽ exaggeret, & diuturnitas temporis peccatum nõ minuat,[h] sed augmẽtet. Solicitudinis tamen tuæ intererit,[i] vt vterque liberis suis, † secundum [k] quod eis suppetũt facultates, necessaria subministret.

¶ Innocentius tertius episco po Spoletano.

¶ Si quis mortua vxore contrahit cum ea, quam viuente vxore sine fidei datione cognouerat, tenet matrimonium dummodo in mortem defunctæ neuter fuerit machinatus.

vnde supple, maxime.

f Quam Triburieñ.] 31. q. 1. relatum. & c. sequenti.

g Multiplicitas.] quandoque tamen fauor filiorum dispensationem inducit. 34. q. 8. de gradibꝰ. & ff. de rit. nup. qui in prouincia, alias incipit, diuus.

h Non minuat.] j. de simo. non satis & cap. seq. & s̄. de cõsuetudine. cap. vlt.

i Intererit.] apud quem debeãt cõmorari filij facto diuortio habes, C. đ diuor. facto. l. vnica. & apud talem cõmorari debẽt, q eorũ vitę ul[?] siguini non insidiet s̄. de conuer. in fi. ca. vlti. vbi de hoc.

[Glo. seq. ponit regulam, ꝙ secundũ facultates, &c. & dat simile secundo not. de alimentis filiorũ & parentũ, ponẽ. quattuor casus, quibꝰ pater nõ tenetur alere filium: undè de ulti. sign. contrarium ad tex. & sol.]

K Secũdum eis.] hoc est regulare, ꝙ s̄m facultates alimẽta ministrentur. ff. de lib. agno. si quis à liberis. 1. rñ. & §. si qs ex his. & C. de alien. lib. si competenti. & l. ult. sic & procuratio exhiberi dẽt s̄m facultates ecclesię. s̄. de cent. sopitæ. & ca. cũ nuper. Et nota ꝙ filius minor triennio ali debet apud matrem, maior triennio apud patrem. C. de pat pote. nec filium. & s̄. de cõuer. infid. cap. vlti. & arg. ff. de lib. agno. si quis à liberis. §. nõ tñ. Illud scias ꝙ sicut parẽtes alere debẽt filios 3. 1. dist. ius naturale. sic & filij parentes, si egeant, vt in l. prædi. si quis a liberis. in prin. & §. si ipubes. & C. de alẽ. lib. l. 1. & 2. & 30. dist. c. 1. & 21. quæst. 4. inter cetera. Tamen recusare potest pater alere filiũ iusta de causa, si fortè cum accusauit ut l. prædicta si quis a liberis. §. siquis ex his. in fin. vbi autem pater & filius egẽt, mater compellitur eos alere, ut ead. l. §. verũ & l. pen. & C. de alen. lib. auth. quemadmodum. & in authen. ut lice. mat. & auiæ. §. illud. col. 8. Si autẽ mater alit filium, dum pater abundat, potest petere expensas si hoc fuerit protestata. ff. de neg. gest. Nesentius post triennium tamen. Sed hæc quæ dicta sunt intelliguntur de legitimis: undè signantur contraria in authen. quib. mod. natu. effi. legi. § ulti. coll. 6. & C. de incest. nupt. authen. ex complexu. & C. de natu libe. authen. licet patri. & j. qui fil. sint legiti. per uenerabilẽ. in fi. sed illa contraria intelliguntur de rigore iuris ciuilis.

Quod

† Vide Bar. in l. Claudius. ff. de his quib. ut indig.

† Vox, prima, deest in antiquis codicibus. nec debet esse, vt constat ex glossa uerbo: eadem.

1 Ad hoc supra de spõ. duo. capit. 1. Ioan. And.

2 Quare illud intelligitur de illicito coitu, & facit qđ notatur 11. q. 3. quod præ.

decesso. 31. q. 1. illud. 35. q. 9. quod qs. Ioan. An.

† interessisset.

† Videte Hostiensem hic inducentem uarias Gregorij auctoritates; in hunc ꝓpositum.

† Cap. 50. & cap. 51.

† publicè

† cohabitauerint.

† susceperint

† Vide Antonium Gabrielium li. 6 commun. conclus. tit. de alimentis conclu. 1.

3 Debita tñ eorum non tenentur soluere, ut d. l. siquis. §. si vel parens. Ioan. And.

Quod videtur inductum in detestationē criminis hoc intelligitur de benignitate canonica, 1 quæ vigorem sumit a iure naturali: nā educatio filiorum de iure naturali est. 1. dist. ius naturale, & ex instinctu naturæ ꝓcedit: vndè ius istud præfertur ciuili, tamen filij non succedent in bonis patris, & illegitimi sunt a s. de clandest. desponsatio. cum inhibitio. §. t. Ber.

Vide Romanum consil. 12. & Bal. Nouellū tr. de dote. par. 6. priuil. 9.

† Cap. t. eo. tit. in 3. cōp.

3 Casus, in q̄bus pr̄ nō tenet altere filios ponit Host. s. de cōuer. infid. c. 2. alios colligit ex hac glo. hic Ioā. And. & Panormitan⁹, quos vide to.

CAP. VI.

SIgnificasti † nobis, ꝙ cum P. ciuis Spoletanus, quādam mulierem duxisset legitimè in vxorem, ea relicta cuidā meretrici adhæsit:[a] & infra. ¶ Verum cū vxor ipsius esset viam vniuersę carnis ingressa, meretricē, cui adhæserat, desponsauit. ¶ Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod nisi alter eorum in mortem vxoris defunctæ fuerit machinatus:[b] vel ea viuente sibi fidem [c] dederit † de matrimonio contrahendo, legitimum † iudices matrimonium supradictum: excommunicato mun⁹ absolutionis (si petierit [d]) iuxta formā ecclesię impensuris.

† dederint.

† Hinc patet excōicatum posse ꝯhere mr̄imoniū, vide Fely. s ea. t. s. vt lit. non cōtesta.

¶ Idem Messaneñ. capitulo.

¶ Siquis viuente prima secundam huius rei insciam duxerit vxorem: mortua prima, licitè remanet cum secunda, nouo consensu interueniente.

CAP. VII.

VEniens † ad præsentiam nostrā G. laicus humili insinuatione monstrauit, qd cum in ciuitate Lemouiceñ. q̄dam sibi matrimonialiter copulasset, ab ea recedens, Messanam aduenit, vbi M. mulieré insciam [e] quod aliam haberet vxorem, sibi sollēniter copulauit; verū cū eidem pœnitentia fuisset iniuncta, vt ad legitimā rediret vxorem, & ipse propter hoc in suam patriam redijsset, vxorem suam inueniens carnis debita psoluisse, ad Messanam redijt ciuitatem, & supradictæ M. tanquā legitimæ cohabitauit vxori: & infra. ¶ Licet autem viuente vxore legitima, prædictam M. sibi copulare nequiuerit in vxorem: † quia tamen vxore defuncta, vtpotè à lege ipsius solutus, in eādem M. de nouo [f] potuit matrimonialiter cōsentire dummodo non præstiterit fidem adulteræ; [g] vel machinatus fuerit in mortem vxoris: Mandamus, quatenus si est ita, eidem G. vt supradictæ M. affectu adhæreat coniugali licentiam concedatis.

† Vide l. cū q. cum gl. & ꝯcor. ff. ad l. Iul. de adul.

SIgnificasti.] Cōmunis diuisio. Secunda pars: ibi, Nos igitur Abbas.

CASVS. Quidam ciuis Spoletanus P. nomine, dimissa vxore legitima cuidam meretrici adhæsit: & quia monitus non dimittebat eādem, fuit excommunicatus: tādē vxor sua mortua est, ipse verò cum ea matrimoniū contraxit. Quæritur, an tale matrimoniū teneat? Respondet Papa, ꝙ nisi alter eorū ī mortem defunctę vxoris suæ fuerit machinatus: vel ea viuēte sibi adinuicem fidem dederunt de matrimonio cōtrahendo: matrimoniū legitimum tenendum est: & si ille absolutionē petierit, absoluatur. Nota quòd licet q̄s adulteretur cum aliqua viuente vxore sua: pōt illam habere in vxorē post mortem vxoris, nisi viuēte vxore fidem ei dederit de contrahendo, vel alteruter in mortē mulieris machinatus fuerit. Item excōmunicatus contrahere potest matrimonium, licet alia sacramenta denegentur eidem.

a Adhæsit.] & quia eam nō dimittebat, fuit excommunicatus: 3 & ideo dicit in fine. Si petierit absolutionem, ipsum absoluas.

b Machinatus.] 31. quæst. 1. si quis viuente. & s. eo. super hoc.

c Fidem dederit.] 31. quæst. 1. relatum. & infra eo. cap. vlti. Idem est si de facto eam in vxorem ducat. supra ca. proxi. & hoc verum est cum mulier ista scit illum aliam haberet aliàs non noceret, quo minus post mortem vxoris posset secum remanere. supra eo. ca. 1. & infra c. proxi.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. Iam diligenter cauendū est, ne aduenis & vagantibus ꝯhendi matrimoniū leuiter facultas concedatur. concil. Trid. ses. 24. de refor. matr. c. 7. qd̄ alno videas. Vide cōcil. Trid. ses. 24. de reforma. matri. c. 8.

[Glo. seq. obijcit contra obiec. opponit, & sol. ponit opinio. quam obiectioni concordat.]

d Si petierit.] imo vr̄ ꝙ compelli debet. arg. 22. q. 1. prædicandum. & 93. dist. diaconi. Sed qualiter potest compelli, cū iam sit excōicatus? Hoc modo, vt alij cōpellantur ne ei cōicent. s. de vsur. post miserabilē. Alij dicunt, ꝙ non est absoluendus nisi petat, vt ista litera satis innuit: 4 quia impęnitenti non datur remissio. 24. quæst. 2. legatur. & 23. quæstio. 7. quemadmodum. sed hæc non est contrarietas. quia vtrumque fieri potest, vt ille indirectè compellatur, & sic petet absolui, & satisfaciet.

4 Facit. 17. q. 3. plerunq; & c. cū aliq̄s: vide qd̄ scri psi de sen. ex cō. c. 1. lib. 6. Ioan. And.

VEniens.] Ponit casum, quē decidendum committit: ibi, Licet autem. Abb. Sic.

CASVS. Quidam S. nomine contraxit matrimonium cum quadam de ciuitate Lemouiceñ. tandem ab ea recessit, & iuit Messanam, vbi cum M. muliere matrimonium ꝯxit, ignorāte quod ipse haberet aliam vxorem: postmodum pęnitentia fuit sibi iniuncta, vt ad legitimā rediret vxorem; ipse redijt ad primā suam; inuenit eam defunctam, & sic reuersus est ad Messanam ciuitatem, & supradictæ M. cohabitauit tanquam vxori: Dubitatum fuit, vtrum deberet manere cum illa: Respondet Papa, quod licet vxore sua viuente dictam M. in vxorem sibi nequiuerit copulare, vxore tamen defuncta solutus fuit à lege ipsius, & de nouo potuit in dictā M. matrimonialiter cōsentire, dummodo non præstiterit fidē adulteræ, vel machinatus fuerit in mortē vxoris: Vnde mandat capitulo Messano, quatenus, si est ita, cōcedat ei licētiam, vt eidem M. affectu adhæreat coniugali. Nota quod ignorantia istam excusat, vt cum isto remaneat. Item cōsensus primus istius nullus fuit, & ideò de nouo debet consentire in illam.

e Insciam.] si hoc fuit verum, legitime poterit remanere cum illo. sim. s. eo. c. 1.

f De nouo.] vt sic teneat matrimonium, vt ex nunc si illa voluerit in eū consentire; aliàs non compelleretur, sed vir. s. eo. c. 1. sic & transactio dolo alterius tm̄ inita, ab eo reuocari non potest. C. de transactio. transactione. sim. ff. de offi. procon. obseruare. §. vlti. sim. de leg. 3. l. 1. §. 1.

g Fidem adulteræ.] hoc ideo dicit: quia etsi illa hoc sciuisset, & quòd haberet aliam vxorē, adultera diceretur: vndè non posset esse cum illo propter fidem datam: & quia etiam plus fuit hic: quia in vxorem eam duxit. supra eod. cum haberet: sed quia fuit ignorans, adulterium non commisit. 34. quæst. 2. in lectum. ff. de adulte. l. penul.

SI quis.] Ponit duo membra. Secundum ibi, Cæterum. Abbas.

CASVS. In pluribus capitulis habuisti, ꝙ nullus potest habere in vxorem illam, cui dedit fidem de ea ducenda post mortem vxoris, vel si de facto cũ ea ɔ̃xit: Ecce, aliquis viuente vxore legitima, dedit fidẽ alicui de ea ducẽda post mortẽ vxoris, vel cum ea cõtraxit de facto; mortua est vxor: ipse contrahit cũ ea; quæritur, an illam possit habere in vxorem: & vr̃ ꝙ non, per regulam p̃dictã: Respondet Papa, ꝙ si nec ante fidẽ datã, nec post, cognouit eandẽ, sua viuẽte nec ante contractum matrimonium de facto eam cognouit, vel post, sua viuente, non est dirimendum matrimonium, quod post mortem vxoris cum illa cõtraxit: pęnitẽtia tamen debet vtrique imponi, pro eo ꝙ grauiter deliquerint: Sed si prius vel post in vtroq; casu vxore sua viuente eã cognouit, tale mr̃imonium tolerari nõ debet. Nota ꝙ sola fides data, vel ꝙ tãtũ de facto cum alia cõtraxit vxore viuente, nõ impedit, quo minus post mortẽ vxoris possit contrahere cum illa, cui fidẽ dedit, vel cum qua tm̃ de facto contraxit.

[Glo. seq. argumẽtatur nõ nocere, &c. alleg. tria iura, & sex in contrarium. finis recitatur per quæstionem.]

† Vide Bart. in l. n. iles §. quærebatur. ff. de adulte.

† vixit

† Vide B. Tho. lib. 4. sent. dist. 32. q. 1. art. 1. & Syluestrum in summa verbo lepra.

¶ Gregorius ix. fratri R.

¶ Contrahens cum secunda viuẽte prima, quam tamen non cognouit, nec ante contractum nec post, mortua prima potest contrahere cum secunda.

CAP. VIII.

SI quis vxore viuẽte, fide data ꝓmisit aliã se ducturũ: vel cum ipsa de facto cõtraxit; si † nec ante nec post (legitima eius superstite) cognouit [a] eandem: quamuis vtriq; ipsorum, pro eo quod in hoc grauiter deliquerit, sit pęnitentia iniungenda: non est tamen matrimonium, quod cum ea cõtraxit, post vxoris obitum dirimendum. Cęterum tolerari non debet, si prius, vel postea dum vixerit † vxor ipsius, illam adulterio polluisset.

TITVLVS VII.

De coniugio leprosorum. †

a Cognouit eandem.] sic patet, ꝙ sola fides data, vel tm̃ de facto contrahere, non impedit matrimoniũ, vxore defuncta: nisi ad carnalem copulam sit processum: & sic intellige omnia illa iura, quæ dicũr, ꝙ nullus ducat in matrimonium, cui dedit fidẽ de ea ducenda post mortem vxoris, vel cum qua cõtraxit de facto. Et ita est argumentũ quòd voluntas siue factũ, nisi fuerit subsecutus affectus, non nocet: quia non obfuit conatus, vbi iniuria non habuit effectum. s̃. de spõsalibus c. vlt. vbi de hoc & arg. 35. q. 3. extraordinaria. & ff. qd quisque iuris. l. 1. in fin. arg. contra. 32. q. 5. qui viderit & s̃. de biga. nuper. & c. vlt. & 51. dist. si quis post acceptum. & de pęni. dist. 1. si quis cũ dolo. s̃. de sponsali. iuuenis. & idem intellige de eo vel ea, quæ machinatur est in mortem alterius, scilicet cum effectu, vt 31. q. 1. si quis viuente. aliàs solus conatus non impediret. arg. istius cap. quia eadem ratio videtur vtrobique.

a Vide hic Hos. & latiꝰ Io. And. hoc declarantẽ.

DE CONIVGIO LEPROSORVM.

Viso de quibusdã impedimentis matrimonij: quia morbus lepræ dissoluit spõsalia de futuro, & potest dubitari, nunquid impediat ɔ̃hendum, vel dirimat ɔ̃tum: ideò competenti ordine subijcitur hæc rubrica. Abbas.

PEruenit.] Primo narrat casum. Secundo diffiniendum committit: ibi, Quoniam. Abbas.

CASVS. Consuetudo erat in Cantuarieñ. prouincia, quod si aliqui lepram incurrerẽt, à communione hominum separarentur, nec viri vxores, nec vxores viros sequuntur; Cõsultus Papa quid fieri debeat de hoc, respondet, quòd cum vir & vxor vna caro sint, non debet aliter sine altero esse diutius: vnde mandat archiepiscopo Cantuarieñ. vt moneat eos, quatenus viri vxores, & vxores viros, qui lepram incurrunt, sequantur, & eis seruiant coniugali affectu: & si ad hoc induci non poterunt, pręcipiat eis, vt vterque altero viuente continentiam seruet. quod si contempserint, excommunicentur. Nota, ꝙ lepra non separat matrimonium, & ad inuicem tenentur sibi reddere debitũ. Item si se ad inuicẽ sequi noluerint, cogendi sunt cõtinere.

¶ Alexander tertius Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ Lepra superueniens non dissoluit matrimonium, nec matrimonij effectum: ideò adinuicem maritali affectione coniuncti se tractare debent: aut ad perpetuam continentiam vouendam induci.

CAP. I.

PEruenit ad nos, quod cum hi, qui lepræ morbum incurrunt, de consuetudine [b] generali, à communione hominum separẽtur, nec vxores viros, nec viri vxores taliter ægrotantes, sequuntur. ¶ Quoniã igitur cũ vir et vxor vna caro [c] sint, nõ debet alter sine altero [d] esse diutius. [e] Mãdamus, quatenus vt vxores viros, & viri vxores, qui lepre morbũ incurrũt, sequãtur, [f] & eis coniugali affectione ministrent, † & si ad hoc induci non poterunt, ... do, vt inf. sequitur, & inf. cap. proxi.

b De cõsuetudine.] quæ est iure canoni. co approbata, sup. de eccl. ædifican. cum dicat. quia (vt ibi patet) cum alijs habitare non debent, & etiam de iure veteris testamenti. 1 33. q. 2. hoc ipsum. sed in hoc quod viri sani non sequuntur vxores, vel econuerso, mala erat consuetu-do, vt inf. sequitur, & inf. cap. proxi.

† Cap 1. eo. tit. in 1. cõp. & post cõci. Lateraneñ. sub Alex. iij. part. 37. c. 1.

Gen. 2.

1 De leprosis vide Nume. ca. 12. & latissimè Leuit. ca. 13. & 14.

c Vna caro.] hoc expositum est s̃. de biga. debitum.

d Sine altero.] 34. q. 2. si quis necessitate. & 32. q. 5. si vxorem.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.

e Diutius.] hic non determinatur quantum extendatur istud, diutius, & ideò in arbitrio boni viri consistit. sup. de offic. deleg. de causis, & ff. de iure delib. ait prætor. permittuntur tamen mariti quandoque ab vxoribus recedere, & abesse per multa tempora, in fauorem tamen terræ sanctæ. s̃. de voto, ex multa. ad finem. Diutius, quandoque extenditur vsque ad biennium. ff. locati. cum domini horreorum. quandoq; vsque ad quinquennium. ff. de sepa. l. 1. §. quod dicitur.

f Sequantur.] nota ꝙ vir tenetur sequi vxorem, sicut econuerso cum non ad imparia iudicentur. 32. q. 1. si quis vxorem, in fine. & hoc cum ex iusta causa recedit vxor, aliàs retineat eam maritali potestate. 33. q. 5. cũ caput. & ca. manifestum. & cap. noluit. & mulier semper tenetur sequi virum ex quacunque causa. 13. q. 2. vnaquæque. nisi ipsam trahere vellet ad infidelitatem. s̃. de diuor. quæsiuit, vel nisi efficiatur vagabundus. 34. q. 1. si quis inceuitabili necessitate. arg. ff. de oper. liber. quod nisi, in fine. Ber.

[Glo. seq. de duobus quærit, & soluit.]

1 Mini-

a Ministrent.] nunquid in eodem lecto & domo morari debent? Non debent ad lectum continuè compelli, sed sufficit leproso, quod suo debito non fraudetur. Sed quare nō cōpelluntur præcisè. 33.q.5.cap. 2.? Respondeo, fortè ideò, ne leprosi nimis improbi efficiantur in exactione sui iuris; tamen si sani omnino recusarent, bene compellerentur, 1 sed primò exhortādi sūt vt hic dicit, vt in fine patet. & ī.c. proxi. in fin. nam illud potest referri ad continentiam, quæ suaderi potest, imperari verò minimè. 32.q.1. integritas. & vnam solam causam excipit dominus. ī.c. proxi. & 32.q.7. omnes causationes. Ber.

Quoniam.] Sunt tria dicta. Secūdum ibi, Leprosi. Tertium ibi. Quòd si. Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur, hic, quod propter lepram, vel aliam infirmitatem, vir ab vxore separari non debet. Itē si leprosi cōtinere nolunt, bene possunt cōtrahere matrimoniū, dummodo inueniāt, qui ipsos accipere velint. Item si vir, vel vxor fuerit ī leprosaria, & infirmus à sano debitum exigat, debitum est soluendum ex generali præcepto Apostolico, sine aliqua exceptiōe. No. quod nō nisi propter fornicationem licet viro vxorē suā dimittere, nec etiam propter lepram. Item leprosi possunt contrahere matrimonium. Itē quod generaliter dicitur, generaliter est intelligēdum. Item vbi ius non excipit, nec nos excipere debemus.

1 Arg. ī. 1. q.1. verū. vi i d hoc & plenius 32.q.5. si vxorē qs. M. dicebat, quod licet sanæ teneat reddere, nō dēt cōpelli. arg. canōis.l.all. in fi. prædi. glos. Io.An.

† Baronen. Baiocen. Rauaten. Sed Beluaceñ. siue Baren. siue Batoniē. siue Baionē. agnoscēdū est, cetera velut nihil significātia consulto reijcienda.

† Cap.2.co. ti. in 1.cōp. & post cōc. Latera. par. 37.cap.3. Vide omnino Dñicū Sot. li.4. sen.dis. 32.q.1.ar.1. vers.id autē quod de leprosis.

nistrent, a sollicitis exhortationibus inducere nō postponas. Si verò ad hoc induci non poterunt, eis actius iniugas, vt vterque altero viuente continentiam seruet. Quòd si mandatum tuum seruare contempserint, vinculo excommunicationis astringas.

¶ Idem Baionen. episcopo. †

¶ Coniuges propter lepram separandi non sunt à coniugio, & contrahere possunt matrimonium; & inuicem sibi reddere debitum tenentur.

CAP. II.

Quoniam† nemini licet (excepta causa fornicationis [b]) vxorem dimittere: constat, quòd siue mulier lepra [c] percussa fuerit, seu alia graui [d] infirmitate detenta: non est à viro propterea separanda, vel etiam dimittenda. Leprosi autem, si continere nolūt, & aliquam, quæ sibi nubere velit inuenerint, liberum [e] est eis ad matrimonium conuolare.

¶ Quòd si virum, siue vxorem, leprosum fieri contigerit, & infirmus à sano carnale debitum exigat, generali [f] præcepto Apostoli, quod exigitur, est soluendum, cui præcepto nulla in hoc casu exceptio [g] inuenitur.

¶ Vrbanus iij. episcopo Florentino.

¶ Sponsalia de futuro præcisè non compellunt ad contrahendum matrimonium cum leprose, lepra post sponsalia superueniente.

CAP. III.

Literas: † & infra. ¶ Quia postulasti, vtrum si post sponsalia de futuro inter legitimas personas contracta, antequam à viro mulier traducatur, alter eorum lepræ morbum incurrat, alius ad consummandam copulam maritalem compelli debeat, Respondemus, quòd ad eam accipiendam cogi non debet, [h] cum nondum inter eos matrimonium fuerit consummatum.

ad primum alleg. 4. iura, ad secundum 5. deinum contra secundum alleg. 3. iura. contra primum quinque. soluit vtrumque.]

f Generali præcepto.] not. quod generaliter dicitur, generaliter est intelligendum. de consec. dist. 4. vt ostenderet. & ff. de procu. procurator cui. 1 3.q. 1. dilectissimis. ff. mā da. creditor. §. Lucius. imò etiam indefinita 3 generaliter intelligitur 20. dist. si Romanorum. & 23. q.5. si non licet. & ī. de priuil. quia circa. ff. de ser. vrba. prædi. si seruitus. & ff. de accep. l. pluribus. 4 Ar. contra, quod indefinita non æquipollet vniuersali. ī. de deci. ad audientiam. ff. de lega. 3. non aliter. de conse. dist. 2. liquido. Item cōtra, quòd generale verbum restringitur. 2. quæst. 2. omnes leges. & dist. 1. omnes leges. & ī. de senten. excomm. si verò. §. si verò. & ff. de pign. obligatione generali. Sol. verbum, generale, intelligendū est generaliter, prout hic dicitur & in primis concor. nisi constet contrahētem vel testatorē aliter intellexisse de quibusdam. C. de transact. cū Geminiano. vel nisi sensus nō patiatur, vt in vlti. concord. & quod dicitur indefinita æquipollet vniuersali, illud regulariter obtinet in iure, si lege vel canone non determinatur. 31. q. 1. quòd si dormierit. Ber.

[Glo. seq. alleg. 6. concor. signat vnum contrarium.]

3 De hoc articulo vide latè per Couar. li. 1. varia. resc. c. 13.

4 Vide de sen. excō. cū pro eā, sup vlti. gl. Io. An.

† Cap.3. eos ti. in 1. cōp. & post cōc. Lateran. sub Alexan. iij. par. 50. c. 63. Et præter citatos ī. vide omnino Tabiensem in sum. verb. matrimonium. 3. §. 6. circa fi. & ver. sponsalia. §. 9. in 3. modo, vbi plenius.

b Excepta causa fornicationis.] 31.q.1. dixit dominus. & q.7. Apostolus. & c. omnes causationes.

[Glos. seq. recitetur per contrarium.]

c Lepra.] sic propter lepram alter alterum dimittere non potest. supra cap. proximo. & supra de iureiuran. quemadmodum. sed sponsa de futuro dimitti potest propter lepram superuenientem, vt ibi, cap. proximo.

[Glos. seq. alleg. 7. concordan. signat contrarium, & remittit.]

d Graui infirmitate.] 32.q.7. hi qui sani. & quæst. 5. si vxorem quis, sim. ī. de cle. ægrotan. c.1.2. & 3. & vot. & ff. de tuto. & curato. nec ille. 2 & 7. q. 1. pontifices. Arg. contra, de cle. ægro. tua. sed ibi soluitur.

e Liberum.] cum non sit eis prohibitum: quia edictum de matrimonio prohibitorium est. supra de sponsal. cum apud.

[Glos. seq. ponit brocar. de generali. & de indefinita

2 Dat curator i locū tutoris, quando reipublicæ cā abest. nec ille propter hoc desinit esse tutor. Io. And.

g Exceptio.] & ideò nos ex consensu nostro recipere non debemus. 2.q.5. consuluisti. & 55. dist. si Euangelica. & 61. dist. miramur. 7.q.1. scripsit & 31. q. 1. quòd si dormierit & ī. de tran. inter corporalia. arg. contra, de consecr. dist. 2. liquido Ber.

Literas.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Respondemus. Abbas Siculus.

CASVS. Aliqui contrahunt sponsalia de futuro: alter ante cōtractum matrimonium efficitur leprosus: Quæritur, an alius sit cōpellendus ad matrimonium cōtrahendum? Rñdet, quod non debet compelli. Not. quod lepra superueniens soluit spōsalia solum, nō matrimonium.

h Cogi non debet.] sic ergo patet, quod lepra superueniēs soluit spōsalia de futuro, & eadē rōne quælibet alia enormis deformitas, vt ī. de iureiu. quemadmodū, secus in matrimonio de præsēti, vt patet ex proximis cap. ī. eo. & cap. quēadmodū. Itē arg. quod ea, quę de nouo emergūt nouo auxilio indigēt. ff. de inter. act. de ætate. §. ex causa, & ī. de offi. deleg. insinuante, & ff. ad Velle. si mulier in iure.

DE CONIVGIO SERVORVM.

¶ Visum est supra de impedimēto lepræ, tan & quando impediat vel dirimat matrimonium: sequitur nunc videre de impedimento conditionis seruilis.

De hac materia tractatur 26. q. 5. per totum.

ri: sed potius videtur quòd vxori ipsius reddat debitū, cum per hoc nullum præiudicium vel saltem modicum fiat dño propter mora modici temporis, nisi fortè dominus in auxilium personæ peteret seruum suum. Quid si dñs vellet vēdere seruum suum alicui, qui vellet eū ducere ad extraneas partes fortè i Greciā? Dixit Ala. ꝙ potest, & vxor tenet eū sequi. Verius vr̄, vt alij dicunt, ꝙ talis venditio prohibēda est arg. C. cōia vtri. iu. possessionū. arg. 54. dis. fraternita 15 & arg. ĩ. de Iudæ. ca. vlt: interest enim reipublicę, ne qs re sua malè viatur. Insti. de his qui sui vel alie. iur. sunt. §. penult. & ff. eod. tit. si dominus. Ber.

TITVLVS IX.

De coniugio † seruorum.

† Vide Magist. & ibidē theologos scholasticos li. 4. sen. dist. 36.

¶ Adrianus Sanctæburgeñ. † archiepiscopo.

† Salzeburgeñ. Satiburgē. Salesburgeñ.

¶ *Seruus contradicente domino matrimonium contrahere potest, sed propter hoc non liberatur à seruitijs domino debitis.*

CAP. I.

DIgnum † est: & infra. ¶ Sanè iuxta verbum Apostoli, † sicut in Christo Iesu, a neque liber, neq; seruus est à sacramentis b ecclesiæ remouendus: c ita nec inter seruos d matrimonia debēt vllatenus prohiberi: & si contradicentibus dominis & inuitis contracta fuerint, nulla ratione sunt propter hoc dissoluenda: e Debita tamen & consueta seruitia f nō minus debēt proprijs dominis exhiberi.

† Cap. 1. co. ti. in 1. cōp. & post cōc. Lateraneñ. sub Alex. iij. part. 45. c. 7.

† ad Gal. 3.

¶ Alexander tertius Præposito & Priori Mortariensi. †

† al. ita: Preposito, & Mortariensi Priori.

¶ *Separatur matrimonium quando liber ignoranter cum ancilla contraxerit, nisi postea hoc sciens, illam cognouit.*

CAP. II.

PRoposuit † nobis M. mulier, quòd cū vir eius cum ea diutius permāsisset, notam ei seruilis † conditionis obiecit, asserens eam esse ancillā quam liberā esse credebat, g cum eam duxit in vxorē: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si cōstiterit, quòd idē vir præfatā mulierē, postquā illam audiuit h esse ancillā, carnaliter cognouit, ipsum monitione pręmissa cōpellatis, † vt eam sicut vxorē maritali affectione

† Cap. 2. eo. ti. in 1. cōp.

† Vox, seruilis, deest in omnibus antiquis codicibus.

† cogatis

DIgnũ est.] Primò ponit dictũ, & eius rationē. Secundò quandam dubitationem soluit: ibi, Debita. Abb. Sicu.

CASVS. Quærebatur, vtrum seruus cōtradicente dño possit cōtrahere matrimoniū? Rñdet Papa, ꝙ secundū Apostolū sicut à sacramētis ecclesię neque seruus, neque liber est remouendus, ita inter seruos matrimoniū prohiberi non debet: ꝙ si dominis contradicentibus ꝯhunt, non sunt p̄ p̄ hoc separandi: tñ seruitia debita nō minus debēt dñis suis exhibere. Nota, ꝙ quilibet pōt matrimoniū cōtrahere, q non prohibetur. Itē à sacramentis ecclesiæ nullius fidelis debet excludi. Item si seruus contrahat, nihilominus debet domino seruitia debita exhibere.

a In Christo Iesu.] idest, in fide Christi suscipienda.

[Gl. seq. obiectionē soluit distinguēdo.]

b A sacramentis.] quæ suscipientis causa conferuntur, vt baptismus, confirmatio, sacramentum Eucharistiæ, viaticum, pęnitentia: ab istis sacramentis nullus fidelis debet excludi: imò tenetur ea recipere. ĩ. de pęniten. & remis. omnis vtriusque. sic à matrimonio nullus debet excludi: quia edictum de matrimonio prohibitorium est ŝ. de spon. cum apud. secus de alijs sacramentis, vt ordo, qui ratione aliorum datur, quoniam nullus seruus debet ordinari pręter domini voluntatem. ŝ. de ser. non ord. consuluit. & per totum tit. nullus illegitimè natus ŝ. de fil. presby. cap. 1. & per totum. & hoc probatur 1. q. 1. c. remissionem. §. si ergo sacramenta. & c. si quis hęreticæ. §. ecce si clericus.

1 Concord. text. in l. cū ancillæ. & ibi Bart. C. de incest.

c Remouendus.] in Authen. de monachis. §. hinc nobis autem. coll. 1.

d Inter seruos.] nec etiam inter liberum & ancillam si contrahere voluerint scienter. 29. q. 2. si quis ingenuus. & ĩ. cap. proxi. 1

e Dissoluenda.] coniunx enim à coniuge separari non debet. C. communia vtriusque iud. possessionum. partus tamen penes dominum ancillæ remanet. ff. de statu ho. l. & seruorum.

[Glossa sequens reci. per q. ponit opi. Ala. approbat contrarium.

f Seruitia.] si dñs seruitiū exigit, 2 & vxor debitum à viro petit eodem tēpore, dño est: potius obediendū. Dicunt quidā ꝙ potius est obediendū dño: nisi periculum fornicationis timeatur, vel magnū pręiudiciū fiat vxo-

2 De quæstionib. huius glossæ vide omninò B. Thomam lib. 4. senten. dist. 36. q. 1. art. 2. & totum dist. 35. q. vnica. art. 1. ad 2. & 3. argumētum.

PRoposuit.] Primò ponit factū, Secūdò diffinitionis commissio: ibi, Mandamus, & ibi, Distinguit. & secundum membrum ibi, Si vero. Abbas Siculus.

CASVS: Quidā vir contraxit matrimonium cū quadā muliere, & cū ea diutius permansit: tandē ei opposuit, ꝙ esset ancilla, credens eam liberam qñ cū ea contraxit. Quærit quid sit agendum? Mādat Papa, quatenus si cōstiterit quòd idē vir præfatam mulierem postquam audiuit & credidit illā esse ancillam carnaliter cognouit, moneat illū & compellat, vt illam sicut vxorem maritali affectione pertractet: Si verò aliter fuerit, & contigerit diuortij sententiam ferri, mulieri pecuniam restituat, quam viro prælato pro dote concessit. Nota, quòd si liber ignoranter cum serua contrahat, non est matrimonium. Si verò postea intelligat illam esse ancillam, & illam postea cognoscit, statim est matrimonium, licet ab initio non fuisset. Item quod ab initio non tenet, tractu temporis tenet. Item dos est restituenda seruæ vel ancillæ, si matrimonium dissoluitur.

g Liberam esse credebat.] & sic nullum fuit matrimonium, si erat ancilla quam credebāt liberam 3 29. q. 2. per totum. error enim conditionis impedit matrimonium. 29. q. 2. c. si quis ancillam. §. his ita.

3 Vide theologos lib. 4. senten. dist. 30. & ibi B. Tho. q. 1. artic. 2.

[Glo. seq. reci. per q. quid de illo qui non credidit. alle. pro eo 6. iura. & duo contra eum, & sol. distinguendo. Secundò quęrit. argum. proponit duas opi. & soluit, & huic literæ respondet.]

h Audiuit.] supple, & credidit: non enim cuilibet referenti credere tenetur. arg. 23. q. 4. quàm magnum. & ff. quòd cum fal. tu. l. 2. titubans enim pro ignorante habendus est. C. de cond. indeb. l. vlti. ff. de lib. homi. exhib. l. 3. §. is qui. & arg. ĩ. de secun. nup. dñs. & 34. q. 2. cum per bellicam. Arg. contra. 22. q. 4. innocens. & ff. de peti. hære. Item veniunt. §. cum antequàm partes. Dic quòd si iste habet conscientiam seruitutis ex probabili causa & discreta, tunc præiudicat sibi si carnaliter cogno-

cognoscat: si ex leui & temeraria, cui credi non debet, nō vr, q ei preiudicet arg. ꝯ de sen exc. inquisitioni. & ꝯ. e. ca. vlt. Sed pone, q iste mouet ei litē cōditionis, ipsa petit, q lite pendente reddat r ei debitū, cū lite pendente iure suo priuari non debeat. ꝯ. vt lite pē. c. 1. & 2. & 16. q. 4. volumus. & 8. q. 4. nonne vnū quid ecclesiā debet ei pcipere, vt debitū reddat, qđ vr p iura pdicta? dicūt quidā, q bene tenet reddere debitū ad mādatū ecclesiæ, sed ipse non debet exigere: nec sibi fit piudiciū. T. dixit, q nō debet exigere, nec exigēti reddere: quia ei fieret piudicium, quod vr per istā litterā innuere: & si cōpellatur, nō reddat. quia si eā cognouit vxoris affectu fit ei præiudicium si habeat conscientiā ex cā probabili & discreta, & sic statim est [est] matrimonium: si fornicatio affectu, peccaret mortaliter: qđ facere nō debet: imò poti⁹ pati debet excōicationē. ꝯ. de rest. spo. literas & hoc dixit arg. illi⁹ de cre. inqsitioni: sed satis vr, q possit reddere ad mādatū ecclesiæ, vt ex primo cōsēsu ei coniugatur quā diu constet per sententiā de impedimento conditionis, & hoc vbi non est certus, licet aliquas inde habeat præsumptiones: secus si sciret pro certo. Et quod dicit lite ta ista, postq̄ audiuit illā ancillā, cognouerit eādē, intellige ante litē motā, & sine mandato ecclesiæ: tūc. n. intelligitur cōsentire, nō obstāte illo impedimēto, & ita secus vr, si ad mandatum ecclesiæ eam cognoscat. Ber.

1 De hoc dubio vide Ioā. Medinā trac. de resti. q. 17. & Couar. li. 4. decret. par. 2. c. 7. §. 2.

† contigerit

† Ca. 3. eo. ti. in 1. compil. Vide B. Tho. li. 4. sē. d. 36. q. 1. art. 4. & omino text. & ibi glo. Aret. & Doc. in §. 1. Inst. de ingenuis.

† legem

pertractet. Si verò aliter fuerit, & sententiam diuortij proferri cōtingat, † mulieri pecuniam, q̄ pfato viro pro dote[a] concessit, restitui faciatis.

¶ Vrbanus iij. Ariminen. epo.

¶ Si consuetudo est in loco, quod partus conditionem patris sequatur natus ex libero & ancilla liber est, & vt liber matrimonium contrahit.

CAP. III.

Licet: † & inf. ¶ Sanè super eo, quod fuit propositum, an mulier possit diuortium postulare, pro eo quòd vir, cum quo suæ cōditionis ignara contraxit, seruus monasterij proponatur, cū econtra idem vir patrē suum, cuius conditionē secūdum leges† prouinciæ[b] sequeretur, tempore mortis pro libero se gessisse, & iā elapso decennio,[c] nec patris, nec suo nomine se statūs controuersiam passum constantet affirmet: Videtur nobis ratione temporis, & fauore libertatis,[d] pro parte viri securius iudicandum.

¶ Innoc. iij. H. episcopo.

¶ Si liber contraxit cum ancilla ignoranter, & ex quo sciuit non consensit, separatur matrimonium, & cum alia contrahere poterit.

CAP. IV.

Ad† nostrā noueris audientiā peruenisse, q G. presbyter Cardinalis Apostolicæ sedis legatus R. militem, à muliere quadam, propter cōditionis[e] separauit errorem. ¶ Ideoque mandamus, quatenus si constiterit, quod miles ignoranter contraxit † cum ancilla, ita quod postquam intellexit cōditionem ipsius, nec facto,[f] nec verbo consenserit

a Pro dote.] i. vice dotis. nō enim fuit dos si fuit ancilla. ff. de iure dot. si mulier. §. vl. aliās l. Proculus. Ber.

Licet.] Primo ponit factum. Secundo determinationem ibi. Videtur. Abbas.

CASUS. Quędam mulier contraxit matrimonium cum quodam, dicebatur, q erat seruus cuiusdam monasterij, volebat ab eo separari. pro eo, q dicebat, quòd ignorabat eum esse seruum ecclesiæ: Respondet, q idem vir conditionem patris debet sequi, secundum legem prouinciæ, qui tempore mortis pro libero se gerebat, & iam elapso decennio, nec nomine suo, nec nomine patris status controuersiam passus fuit. Quæritur, quid iuris sit? Respondet Papa, q ratione temporis & fauore libertatis, pro parte viri iudicandum est, & sic remanebit cum illo tanquam cum libero. No. q p libero habendus est, qui in statu libertatis per decennium steterit. Item fauor libertatis attendendus est.

b Secundum leges prouinciæ.] innuit aliter esse de iure communi, quod est verum. C. de rei uend. partum. ff. de sta. homi. l. & seruorum. & ꝯ. de ser. non ord. cap. vl. vbi de hoc.

c Decennio.] sufficit tamen quinquennium. C. ne de sta. defun. si pater. & l. 1. sed hic ita contingit de facto.

[¶ Gl. seq. soluit contrarium.]

d Fauore libertatis.] fauore. n. libertatis multa ꝯ rigorē iuris statuta sunt. ff. de fideicom. liberta. gñaliter §. si qs seruo. C. cōis de manumiss. l. j ꝯ. de pb. ex litteris. & ꝯ. de iud. c. vlt. 12. q. 2. cū redemptor. Ber.

Ad nostrā.] Duæ sunt partes. Secunda ibi, Ideoque. Abbas.

CASUS. Quidam miles ꝯxit cū quadā muliere, tā iē eioppo fuit coram Cardinali Apostoli ç sedis legato. q esset ancilla: Cardinalis rationib. vtriusq; partis intellectis, eos p p cōditionis errorē abinuicē separauit: lata snia dicebatur, q postq̄ intellexit illā esse ancillā, i. illā consenserat: vñ non poterat ꝯhere cū alia, sed illā retinere debebat, nō obst. te snia Cardinalis: Istud significatū fuit dño Papæ. Vnde mādat quibusdā, quatenus si cōstiterit, q miles ille ignorāter ꝯtē cū ancilla, ita q postq̄ intellexit cōditionē ipsius nec facto nec verbo cōsensit in illā, p p quod Cardinalis separauit eosdē & vt ipsi militi dare debeāt liberā facultatē cū alia ꝯhēdi. No. q error conditionis matrimoniū dirimit iā ꝯtū. Itē idē est cōsentire uerbo & facto. Item matrimoniū quod ab initio non ualet, tractu temporis conualescit. Item de sententia lata ꝯ matrimonium iterū cognoscitur sine appellatione, & hoc ideo quia non transit in rē iudicatā, qa qñcunque pōt reuocari, pbato q malo mō lata sit.

e Conditionis separauit.] quod bene potuit. ꝯ. e. proposuit. & 29. q. si quis ingenuus. quia errantis nullus consensus est. ea. causa q. 1. c. si quis ancillā. §. his ita. & ff de iurisdom. iud. si per errorem. & C. de iur. & fa. ignor. non id circo.

[Gloss. seq. notat ipso facto matrimonium ꝯhi & ratificari. ad id obijcit, & soluit. demum quærit, & soluit. Item quærit. ponit opinio. Io. quam approbat.]

f Nec facto.] puta carnaliter, cognoscendo eam postquam intellexerit illā esse ancillā. ꝯ. eo. pposuit. 29. q. 2. si quis ingenuus, ꝯ. de condi. app. de illis. & ꝯ. de spon. is qui, & ita ipso 2 facto matrimonium ꝯtrahitur, sicut & verbo. 32. q. 3 honorantur. & ff. de sponsa. sed q. Item patet hic, q matrimonium quod nullum est, tractu temporis confirmatur. sic ꝯ. de spon. impuberes. accessit. & ꝯ. eo. proposuit. ff. de rit. nup. si quis. Sed contra videtur, quod verba necessaria sint. ꝯ. de sponsa. & capi. si inter. & de conse. dist. 4. cum pro paruulis In his, qui loqui possunt, necessaria 3 sunt verba. ff. de leg. 3 nutu. sicut in soluendo matrimonio requiritur expressus

¶ In antiquis libris vt plurimū ita: N. episcopo.

† Ca. vni. eo tit. in 3. cōp. Decisionē & materiā hui⁹ decretalis luculēter explicat Dñic⁹ So. li. 4. sen. d. 35. q. 1. ar. 2.

† cōtraxerit

2 De materia glossæ ꝯsule Theologos li. 4. sen. & hēto añ oculos quod nouissimè sanciuit cōc. Trid. sess. 24. de refor. matri. c. 1.

3 Hoc intellige f. m quod docuit glos. sa i c. si inter. ver. dicēte. ꝯ. de spō. adde ibi cōtra ios.

expressus consensus. ff. de rit. nup. in eo. præterea prior consensus non facit matrimonium, quia nullus fuit, sed nouus requiritur. de eo qui dux. in mat. quā pol. veniens. & ca. 1. & ita videtur antiquus perdurare nisi nouus exprimatur. sim. j. de bapt. maiores. in fi. ff. de pre ca. sed si manente. ff. de arbit. si cum dies, in prin. & l. Labeo. §. pen. & ff. d verb. obl. l. 1. §. cum adijcitur. Dicas, ꝙ de facto tūc cōtrahitur matrimonium, quā aliqua verba præcesserunt ad spōsalia vel matrimoniū licet tunc non habuerunt effectum, postea vero ipso facto cōtrahitur matrimonium siue sponsalia. s. de despon. imp. litteras. accessit. & ff. de tran. sed quæ partis. & tale matrimonium p̄sumptum appellat. s. de spon. is qui. Sed pone, ꝙ aliquis cōtraxit cum ancilla ignoranter, & dn̄s postea illā etiā manumittat viro ingnorāte: nunquid est matrimoniū? Dico, ꝙ non: quia adhuc commiscetur ei ex priori consensu, q nullus fuit. arg. C. ad Velle. quāu s. & l. si muliet a. ff. de mino. l. 3. §. scio. Itē si dn̄s ancillæ, tanquam liberam eā alicui tradat in vxorem, qui liber ē, eo ipso intelligitur ei dedisse libertatem. in authen. de nupt. §. si vero ab initio. coll. 4. Sed pone, libera cōhit cum eo, quē credebat liberū, postea sciuit illū esse seruū, nihilominus vult esse cū eo, sed ille non vult remanere? Dicit Ioann. ꝙ non est matrimoniū, tamen illa debet compelli, ex quo vult cū eo esse. simile supra de eo qui dux. in matri. quā pol. per adul. c. 1. Io. quod verum credo.

in eādem, propter quod per Cardinalem eūdem ab eius fuerit consortio separatus, contrahēdi cū alia, liberam ipsi concedas auctoritate Apostolica facultatem.

TITVLVS X.

De natis ex libero ventre.

¶ Gregorius. †

¶ Natus ex libera vel liberta, liber est.

CAP. I.

Indecens esse credimus, ut progeniti ex liberta,[a] siue libera, filij ad seruitium retrahantur. Propterea tibi præcipimus, ut si documenta nulla sint ab ecclesiæ parte, quæ documentis huiusmodi[b] debeant obuiare, ab eius molestia sine aliqua retractatione compescas eādem: durum est enim, vt si alij pro mercede libertates tribuunt, ab ecclesia,[c] a qua tueri[d] debent, reuocentur.

† In aliquot vetustis codicib. additur, nonus. sed mēdose, cū sit Gregori⁹ primus. li. 1. epi. 53. regesti. Iuo pa. 16. c. 73. & c. vni. e. ti. i. 1. cōp. Vix aūt hoc fragmētū intelliges, nisi fontes, vn̄ sumit cōsulas. & d̄ materia vide citatos c. vl. tit. p̄cedentis.

DE NATIS EX LIBERO VENTRE.

¶ Quia error conditionis seruilis impedit matrimonium, & ex hoc sæpè dubitare contingit, vtrum natus ex libero uentre sit iudicādus seruus vel liber. ideo post rubricā p̄cedentem cōgruo ordine ista subijcitur.

Indecens.] Primo ponit generale dictum, ex quo casum diffiniri mandat: ibi, Propterea. CASVS. [1] Quædam ecclesia manumisit quandam suam ancillam, postmodū filios suscepit: ecclesia volebat eos reuocare in seruitutem: mulier ista accessit ad Papam, & ostendit ei instrumenta manumissionis suę, conquerendo de ecclesia, quæ filios suos uocabat in seruitutem. super hoc dicit Papa indecens est, vt filij nati ex libera, vel liberta, ad seruitium ecclesiasticum reuocentur: Vnde præcipit, vt si ex parte ecclesiæ nulla alia documenta ostendantur, quæ obuient instrumentis istius mulieris, compellat iudex ecclesiam ab eius molestatione sine aliqua retractatione; quia durum est, vt ecclesia libertatem debeat reuocare, quæ libertatē defendere debet. Not. ꝙ instrumentum potest reprobari per aliud instrumentum. Itē nō debeo impugnare quod debeo defendere.

1 Hic est casus seu facti specié, verius & incorruptius effinges, si loca, vbi est itegra decretalis, videas. S.

a Ex liberta.] fallit tamen in casibus. 15. q. vl. cum multæ. Item in alio. j. de iudi. ita quorundam. Bern.

b Huiusmodi documētis.] quia dicebat mulier ista se habere d̄ manumissione matris suæ siue de sua, quædam instrumenta, quæ forte ostēdit Papæ, quibus instrumentis stabatur, nisi ex parte ecclesię contraria instrumēta ostendantur. & sic est arg. quod instrumentum per aliud instrumentum potest reprobari [2] & per alias ēt p̄bationes poterit ecclesia reprobare huiusmodi documēta.

c Ab ecclesia.] 87. dist. libertos.

[Glo. seq. alle. 9. iura allegat in contrarium, & soluit.]

d A qua tueri.] ar. ꝙ non debeo id facere, à quo teneor aliū p̄hibere, & qui me defendere tenetur, me non debet impugnare. ff. si ser. ven. l. altius, ff. de cond. inde. frater à fratre. & 16. dist. vna tantum. & 25. dist. c. vlt. & 11. q. 1. Sylueſter. ff. de fideiuſ. tuto. & 42. dist. §. 1. ff. de admin. tut. quoties. §. 2. ff. de nego. gest. si pupilli. §. videamus. secus in marito, q. alios ab uxore prohibere debet. & arg. 3. q. 6. quamuis. Sol. in præmisso generali suppletur. nisi sit tale factum, quod sibi soli ex officio competebat. Bar.

2 De hoc notat s. de fi. instru. c. imputari, vbi vid̄ p Io. An. & alios.

TITVLVS XI.

De cognatione † spirituali.

¶ Alexander tertius Salernitano archiepiscopo.

¶ Filij duorum compatrum, per quorum neutrum deuentum est ad compaternitatem licitè contrahunt, nisi consuetudo repugnet, separantur autem, si per eorum alterū vel vtrumque compaternitas est contracta h. d. cum c. super eo. infra eod.

CAP. I.

Vtrum † autē

† De materia huius tit. præter docto. hic vid̄ Theologos scholasticos & p̄ alijs B. Th. & Sot. li. 4. sen. di. 42. a̓ de oīno qd̄ nouissime decreuit cōci. Tri. ses. 24. de refor. ma. c. 2.

† Ca. 1. eo ti. in 1. compil. & post cōci. Lateran. sub Alex. iij. par. 32. cap. 1.

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

¶ Viso de pluribus impedimentis matrimonij, submittit de impedimento cognationis tam spiritualis quā legalis & carnalis: Et quia spiritualis cognatio inter alias est dignior: ideo tractatur auctor de triplici cognatione, præmisit de spirituali. Abbas.

De hac materia tractatur 30. quæst. 1. & 1. q. 3. & 4. per totum.

Vtrum autem.] primo dubitatio. Secundo duorum canonum contrariorum inductio: ibi, Et licet. Tertio posterioris approbatio, ibi, vnde. Quarto exceptio: ibi, Nisi. Abbas.

CASVS. Aliqui contraxerunt adinuicem compaternitatem, quæritur vtrum sibi istorum nati ante compaternitatem vel post. possint adinuicem copulari: Cōsultus Papa respondet, ꝙ canones secundum diuersorum locorum consuetudinem contrarij reperiuntur, primus canon super hoc editus, prohibet natos post cōpaternitatem adinuicem copulari: Alter canon posterius editus, primum videtur corrigere: in quo dicitur, quod siue ante, siue post nati sint simul possunt coniungi,

iungi, illa persona excepta, mediante qua ꝯpaternitas fuit ꝯtrc̄ta: Vndè secundum posteriorem canonem debet obseruari, nisi ꝯsuetudo ecclesiæ, quæ scandalum generaret, aliter se habeat. Nota ꝙ priora iura trahuntur ad posteriora. Item consuetudo tollit ius, & ei præiudicat.

SI vir.] Cōis diuisio. Secunda ibi, Consultationi, & ibi primo recitat canonum antiquorum contrarietatem. Secundo alteram partem approbat; & rationem addit, ibi, Ideoque. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis vel aliqua, filium suum scienter vel ignoranter de sacro fonte suscepit; Quæritur an debeant separari? Respondet Papa, ꝙ in quibusdā canonibus generaliter statutū est, vt debeāt separari: alij aliter, & melius, statuerunt: vnde dicit Alexāder, siue ex ignorantia, siue ex malitia hoc fecerunt, nō sunt separandi: quia ignorantia eos excusat, & ex malitia commodum habere non debent. Nota quod ignorantia excusat. Itē dolus suus nemini debet prodesse.

† Hæc duo uerba, aut filiæ, desunt in antiquis codicibus.

a Filij.] s. duorum compatrum.

b Posterius.] primus canon est. 30. q. 3 post susceptū, & debet esse Paschalis primi, licet in quibusdā libris dicatur Paschalis secundi: canon posterius editus est ea. causa, & q. ead. super quibus. qui corrigit primum, vt hic dicit sed canon ille ita potest legi ꝙ teneat, prout ibi exponitur. sed Alexander aliter illum intellexit 1 vt hic patet.

1 Vel forte loquitur de alijs canonib⁹, quos non habemus secundū Ala. Goff. & Inno. Io. And.

[Gl. seq. ponit op. Hug. cōtra quam allegat 3. iura. dat duas solu. & primam approbat.]

c Nisi ꝯsuetudo ecclesiæ q̄ scādalū.] Hugo dicit ꝙ Alexāder malè dixit hic: quia inuenit hic, ꝙ legitimè coniuncti debeāt separari, quod esse nō debet ꝑ aliquam consuetudinē vel scandalum: quia à Deo sunt ꝯiuncti: & quos De⁹ coniunxit, homo nō separet. 33. q. 2. quos Deus, &c. ar. pro eo. ꝟ. de spon. duo. c. vlt. vbi non statur cōsuetudini, sed potius iuri. arg. contra, ꝙ consuetudo ꝑsonas legitimas ad contrahendum reddit illegitimas. ꝟ e. super eo. & ꝟ. de cler. coniug. cū olim. & argu. 32. dis. placuit. Solu. potest dici, ꝙ hoc locū habet in matrimonio contrahendo, vt propter scandalum impediatur matrimonium, quod aliis legitimum est, sed non dirimitur iam contractum propter scandalum, ut hic satis patet ex consultatione: & non dixit hic Alexander, quod coniuncti separentur, sed respondet quod coniungi non debent si scandalum est; nam multa fieri prohibentur, facta tamen manent, supra de iureiur quemadmodum. & supra de reg. ad Apostolicam. & 30 q 5. nec illud. §. sed obijcitur. & 15. quæst 1. §. ult. Vel dic, quod propter scandalum derogatur iuri, vt propter scandalum separentur, licet de iure non deberent separari, ut infra eo. super eo sed prius verius uidetur, quia propter scandalum matrimonium, quod Deo auctore in paradiso institutum fuit, per ecclesiam dissolui nō debet, 26. dist. deinde opponitur & ita remanet contraria illa decre. super eo. sed intellige hoc prout ibi dicitur. Ber.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Lateran. sub Alexand. iij. par. 32. c. 2.

† In uno ueteri ita: an ꝑꝑ hoc separari debeāt, quæsiuisti.

filij a (aut filiæ †) ante vel post compaternitatē geniti possint adinuicē copulari, canones secundum diuersorum locorū consuetudines contrarij inueniuntur. Et licet primus canō exinde edit⁹, natos post cōpaternitatem adinuicē copulari prohibeat: alter tamē canon posterius b edit⁹, primum videtur corrigere: per quē statuitur, vt siue ante, siue post compaternitatē geniti sunt, simul possint coniugi excepta illa persona duntaxat, p quam ad compaternitatē venitur. Vndè nobis videtur, vt secundum posteriorem canonem, debeat obseruari. Nisi consuetudo c ecclesiæ, quæ scandalum generet, aliter se habere noscatur.

¶ Idem eidem.

¶ Cōpaternitas scienter vel ignoranter superueniens inter coniuges coniugium non dissoluit.

CAP. II.

SI† vir vel mulier sciēter, vel ignoranter, filium suū de sacro fonte susceperit, an † propter hoc separari debeant? ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod quamuis generaliter sit institutum, d † vt debeāt separari: quidam tamen humanius sentiētes, aliter statuerunt. e Ideoque nobis videtur, quod siue ex ignorātia, siue ex malitia id fecerint, nō sunt ab inuicem separādi: nec alter alteri debitum f debet subtrahere, nisi ad cōtinentiam seruandā pos sint induci; qa si ex ignorantia g id factū est, eos ignorantia excusare videtur: si ex malitia, eis sua fraus non debet patrocinari, h vel dolus.

¶ Idem Vigilieñ. episcopo.

¶ Filij duorum compatrum per quorū neutrum deuentum est ad compaternitatē, licitè inuicem contrahunt matrimonium. si tamen subest consuetudo impediens & dirimens talia matrimonia, seruanda est loci consuetudo. hoc dicit secundum intellectum magis communem, attignendo mentem capituli

CAP. III.

SVper † eo, quod à nobis tua fraternitas requisiuit, de duorum cōpatrum filijs: Responde

† constitutum.

d Institutum.] 30. q. 1. c. 1. & 2.

e Statuerunt.] 30. q. 1. dictum. de eo. ad limina.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

f Debitū dēt subtrahere.] sed nūquid pōt exigere? 2 Potest dici ꝙ ille q hoc fecit ignorāter, pōt reddere & exigere; quia non peccauit; q verò scienter, satis videret ꝙ non deberet exigere, sed reddere tenet. tū nō inuenimus ꝓhibitum in hoc casu ꝙ ñ exigat, ergo nec nos prohibeamus.

2 Vide Sotū lib. 4. sent. dist. 42. q. 1. art 1. versic. at verò in ho. casu.

g Si ex ignorātia.] probabili; aliàs non excusatetur à peccato. ꝟ de eo qui renū. epi. c. 1. in fin. & ꝟ. de cleri. excō. mini Apostolicæ. & est ar. hic, ꝙ ignorātia excusat, vt ibidē, & 1. q. 4. §. vlti. & 8. dist. consuetudo.

† Cap. 3. eo. tit. in 1 cōp. Et vide ꝯcil. Trid. initio tituli citatū

h Patrocinari.] ꝟ. de eo. qui dux. in mat. c. 1. & ꝟ. de collu. audiuimus. 30. q. 1. dictum. & ꝟ. de rescr. sedes Apostolica.

SVper eo.] Primo ponitur quæstio. Secundo, ibi, Respondemus distinguens responsio. & secundū membrum ibi, Cæterum. Abb. Siculus.

CASVS. Aliqui sunt compatres, quæritur vtrum filij eorum possint cōtrahere matrimoniū ad inuicem? Rñdet. ꝙ si tales sunt, per quorum alterum vel vtrunque parentes ad compaternitatem peruenerunt, coniungi non possunt; & si sint coniuncti, separari deben; si verò per neutrum illorum filiorum ad compaternitas ꝯtrc̄ta fuit, de his consuetudo metropolitanæ ecclesiæ, seruari debet, & aliarum ecclesiarum circumpositarum, ita uidelicet, quod si consuetudo metropolitanæ ecclesiæ hēt inter eos matrimonium non fieri, nec factum firmitatem ha-

tem habere:& ipse episcopus in sua ecclesia idem obseruet: veruntamen, si de consuetudine habeat, vt talia matrimonia permittantur, ex quo contracta sunt, ipse episcopus illud in sua ecclesia dissimulare poterit, ita quod nec contradicere, nec consentire videatur: quia sicut graue est super his contemnere consuetudinem circumpositarum ecclesiarum: ita grauius[1] videtur, si propter talem consuetudinem huiusmodi coniugijs praestet assensum, cum posset ab alijs in exemplum assumi. Nota, quod consuetudo ecclesiae metropolitanae obseruanda est, & aliarum circumpositarum. Item consuetudo tacens per personas legitimas vel illegitimas ad contrahendum. Item aliquid omittitur propter exemplum. Bernardus.

a Alterum, uel utrunque.] s. eo. c. 1. & 30. q. 3. super quibus.

b Separare.] quia contra canones coniuncti sunt: vnde separandi sunt: 10. dist. vides. & C. de leg. non dubium. & 35. q. 3. contradicimus.

[Glo. seq. alleg. concordat. signat contraria, & soluit, & iterum arguit.]

c Metropolitanae.] sic 1. 12. dist. de his. Sed contra, quod consuetudo, Romanae ecclesiae potius sit sequenda. de consecra. di. 4. de trina. 11. dist. quis nesciat. in fi. contraria intellige de forma sacramentorum seruanda, quam quilibet tenetur seruare & credere, prout tenet Romana ecclesia. j. de haere. ad abolendam 1. respon. Item est arg. quod prius recurrendum est ad consuetudinem metropolitanae ecclesiae, quam aliarum, ad quarum consuetudinem recurrendum est. s. de censi. super eo. demum ad Romanam. argu. ff. de leg. de quibus. uel potius ad ius scriptum.

[Gl. seq. sol. quandam obiectionem, cui solutioni dat simile. ponit demum opinionem, quam reprobat.]

d Consuetudo.] & intellige de tali consuetudine, quae scandalum generaret, nisi fuerit obseruata. s. e. c. 1. in fin. & surgit consuetudo ista ex quadam affinitate contracta ex compaternitate unius filiorum, ut etiam ai ij coniungi non possint, prout olim obseruabatur secundum intellectum Alexan. vt s. eo. c. 1. & 30. q. 3. post susceptum. licet illud immutatum fuerit, ut omnes possint coniungi, praeter alias personas, quibus mediantibus compaternitas contracta fuerit. 30. q. 3. super quibus. & s. eo. cap. 1. & sic si scandalum magnum sit in aliquo loco, quod tales coniungantur, vel remaneant coniuncti, adhuc propter scandalum seruabitur ibi illud ius, non obstante coniunctione, quae emanauit postea in contrarium. Vnde forte simili modo posset dici; si in aliquo loco esset magnum scandalum & horror, quod aliqui contraherent in quinto gradu; illud non toleraretur, non obstante constitutione illa j. de consan. & affini. non debet. quia propter scandalum multa etiam contra ius omittuntur: ergo multo fortius vbi alia ratio subesse videtur: & ita hic. & s. eod. c. 1. in fi. scandalum impedit matrimonium & dirimit.[2] & est simile, quia consuetudo facit aliquem illegitimum ad eligendum. s. de cle. coniu. cum olim. In prohibitione talis matrimonij nullum est peccatum: ergo si scandalum est, quod coniungatur, propter scandalum prohibendi sunt. arg. j. de no. ope. nun. cum ex iniuncto: sed si nulla prohibitio vnquam fuisset, inter tales personas contractum matrimonium non deberet dissolui propter scandalum quia talis dissolutio sine peccato mortali fieri non posset. arg. praedi. decre. cum ex iniuncto. Quidam tamen volunt intelligere versiculum istum ita quod si eiusdem ecclesiae, & c. de primis personis, de quibus praemittit in prin. c. quia inter eas, de quib. secundo dicit, licitum est matrimonium, vt s. eo. c. 1. nec de tali matrimonio dixit Alexander quod sit dissimulandum, ne in exemplum trahatur: cum ecclesia talia matrimonia approbet: sed verius credo primum dictum: veruntamen si consuetudo habet, ut postquam contracta sunt, tolerentur, poterit iste dissimulare: ita quod nec consentiat, nec contradicere videatur propter rationem, quae infra sequitur.

1 De materia huius glos. vide plenè per glossam & doctores in ca. consuetudo. distin. 1.

mus, quod si tales filij fuerint, per quorum alterum,[a] vel vtrunque parentes ad compaternitatem venerunt, eos coniugi nulla ratione sustineas; & coniunctos Pontificali auctoritate non differas separare.[b] Ceterum, si per neutrum eorum ad compaternitatem ventum fuerit, de his te volumus consuetudinem tuae metropolitanae[c] ecclesiae vel aliarum circumpositarum inquirere, & diligentius imitari; ita quod si eiusdem ecclesiae consuetudo[d] habet, inter eos non sustinere coniugium fieri, nec factum firmitatis robur habere: tu simili modo in ecclesia tibi commissa, coniugium huiusmodi fieri non permittas: et si quos taliter coniunctos inueneris, iuxta earundem ecclesiarum consuetudinem, ipsos separare † ab inuicem non omittas. †

† separari.

† dimittas.

Verum si de consuetudine habeatur, vt talia coniugia permittantur, id in ecclesia tua dissimulare[e] poteris: ita quod nec contradicere,[f] nec tuum videaris praestare assensum: quia sicut graue est, antiquam consuetudinem circumadiacentium[g] ecclesiarum super his contemnere: sic quoque grauius videtur, si propter eam huiusmodi coniugijs tuum indulges assensum, cum posset sic in exemplum assumi.[h]

¶ Clemens tertius.

¶ Inter patrem baptizati, & vxorem leuantis prius ab eo cognitam, contrahitur compaternitas efficax ad matrimonium dirimendum.

CAP. IIII.

Martinus † Bertham duxit vxorem Tebergam sibi copulauit Lo-

e Dissimulare.] ita lis dissimulatio loco probationis tacitae habetur, & merito. cum nullum subsit impedimentum.

[Glo. seq. de taciturnitate notat tria.]

f Nec contradicere.] nota, quod tacet, neque consensit neque negat. ff. de reg. iu. qui tacet. Quandoque tamen taciturnitas[3] habetur pro consensu. 54. distin. si seruus. supra de praesumpt. nonne & aliquando pro contradictione, de consec. dist. 4. cum pro paruulis ff. de procurato. filius familias. §. inuitum. 65. dist. si forte.

g Circumadiacentium.] & ita vicinorum locorum non est contemnenda consuetudo: immo seruanda, ne si contrarium fieret: sumeretur inde exemplum: quia cum illa consuetudo satis sit honesta, non debet iste videri auctor, ut alij recedant ab illa consuetudine; & ita taceant, si sine scandalo id sustineant.

h Assumi.] ab alijs, qui talia coniugia non contrahunt de consuetudine.

Martinus.] Duo facit. Primo ponit quaestionem. Secundo eius solutionem ibi, Nos autem. Abbas.

CASVS. Martinus contraxit matrimonium cum Bertha; & Lotharius cum Theberga: Lotharius filium Martini & Berthae de sacro fonte leuauit; tandem Lotharius & Bertha mortui sunt, & Martinus contraxit cum Teberga; Quaeritur vtrum tale matrimonium teneat & ualeat? Respondet, quod cum vir & uxor per connubium efficiantur una caro, patet quod Teberga non potest

2 Qualiter sit hoc dictum accipiendum, tradit Panormitan. hic, & plenissime Hostiensis in summa, tit. de cognat. spirit. §. quis sit effectus circa medium, quos omnino non indecto. adde glossa. & doctores s. cod. c. 1.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. comp. Est autem illustris diffinitio huius decr. de qua vide praeter alios Durandum lib. 4. sent. di. 42. q. 1. & ibidem Sotum q. 1. art. 3. respiciendum tamen semper concilium Trident. initio tituli citatum.

3 De hac regula uide latè per Felinum in cap. nonnè. s. de praesump. & per Bartholomaeum Socinum in fallentiis regula 484. & seq. uerbo taciturnitas, & tacens.

potest esse vxor Martini, qui fuit compater. Lotharij, cum quo Teberga vna caro noscitur extitisse Nota quòd compaternitas contracta per virum transit ad eius vxorem, & èconuerso, cum sint vna caro.

a Per connubium.] id est, per carnalem copulam. 27. q. 2. Agathosa.

b Vna caro.] 30. q. 4. sciscitatur. & cap. si quis ex vno.

c Eius.] scilicet, Lotharij.

[Gl. seq. ponit versus, quos primò exponit.]

d Cũ quo.] scilicet Lothario. Nota, quòd post matrimonium carnali copula consũmatũ (de quo intelligẽs, qđ dr̃ hic) si alter coniugum suscipit filiũ alterius de sacro fonte, ambo cõiuges compatres efficiũtur parentibus infantis: & ita si vir suscipiat filiũ alteri9 de sacro fonte, vxor mediãte viro cõmater efficitur parentibus infantis, & mater spiritualis efficitur illius, & ècõuerso. 30. q. 4. sciscitatur c. si quis ex vno. si verò cõpaternitas matrimonium præcessit siue carnalẽ copulam, puta, suscepisti filium Berthæ & Martini de sacro fonte, & postea cõtraxisti cum Teberga, & cã cognouisti, vel licet cõtraxisti, nondũ carnaliter illam cognouisti, quamuis illam postea cognoscas, vxor tua non efficitur commater parentib9 illius infantis: quia nondum eras effect9 vna caro cum ea: quia per vnionem carnis sequentem compaternitatem, non transitur ad vnionem spiritus præcedentem matrimonium, vndè te mortuo & mortua vxore Martini, quorum filiũ antequam haberes Tebergam, de sacro fonte leuaueras. Martinus poterit habere Tebergam in vxorem 30. q. 4. qui spiritualem. & c. post vxoris obitum. & sic Teberga. potest habere duos compatres, vnum post alium: Vnde nota versus.

Quæ mihi, vel cuius mea natum fonte leuauit.
Hæc mea commater, fieri mea non valet vxor,
Si qua mea natum non ex me, fonte leuauit:
Hanc post fata mea non inde vetabor habere.

Sic quandoque facto suo alter coniugum solemnizat votum alterius, puta vir qui volente vxore ordinem suscepit. 28. dist. quia sunt.

Contracto.] Duo facit. Primò ponit casum. Secundò ibi, Verum diffiniendum committit: & in commissione prius exprimit diffinitionis causam, vsque ibi, Ideòque. Abbas.

CASVS. Quidã P. nomine cõtraxit matrimoniũ cum

Gen. 2. Matth. 19. 1. Cor. 6. Ephes. 5.

tharius, qui Berthæ & Martini filium de sacro fonte suscepit. L. verò & B. sublatis de medio, M. cum T. prefata cõtraxit. ¶ Nos autem consultationi tuæ duximus respondẽdum, quod cum secundum verbum Domini, vir & mulier efficiãtur per connubium [a] vna caro, [b] liquidum est, Tebergam non posse matrimonialiter copulari Martino, qui cõpater eius [c] fuerat, cum quo [d] vna caro Teberga noscitur extitisse.

¶ Idem.

¶ Compaternitas per catechismum contracta impedit matrimonium contrahendum, sed contractum non dirimit.

CAP. V.

Contracto † matrimonio inter P. & A. vxorẽ suã, qdã cõsanguinei eiusdem A. cõtra matrimoniũ obiecerũt, quod eadem in primo sacrati salis [e] pabulo, filiũ quondam † concubinæ [f] ipsius P. tenuit: & infra. ¶ Verum, si cõstaret vera esse quæ diximus, non ideò tamen contractum matrimoniũ solueretur quæ res vix [g] contrahendo matrimonio impedimentum afferret. Ideoque mãdamus, quaten9 præfato P. auctoritate nostra iniungas, vt memoratã A. sicut vxorẽ maritali affectione pertractet, & carnale debitum ab ea licenter exigat, & persoluat, siue ipsam ante matrimonium cõtractum cũ P. siue postea constiterit hoc egisse: dũ tamẽ si in fraudem hoc fecerit causa matrimonij separandi, pœnitentiam pro præsumptione accipiat, matrimonio in sua firmitate durante.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cõp. Vide citatos in c. proximo pcedẽti: sed Sotum ibi art. 2.

† quendam.

¶ Innocentius tertius episcopo & archidiacono Linconiẽ.

¶ Inter patrem baptizati, & leuantem seu tenentem baptizatum, contrahitur cognatio spiritualis valida ad impediendum & dirimendum matrimonium post contractum.

A. muliere: Tandem consanguinei eiusdem A. contra matrimoniũ obiecerunt, quòd nõ poterat esse vxor ipsius pro eo quod eadẽ A. tenuit filium concubinæ ipsius P. in primò pabulo sacrati salis: iudex dubitauit: Cõsultus Papa respondet, quòd si vera constarent esse prædicta, matrimoniũ cõtractum nõ dissolueretur: quę res vix prestaret impedimentum matrimonio cõtrahendo: Vnde mãdat quatenus pfato P. iudex iniungat, vt dictam A sicut vxorem pertractet, siue hoc fuerit factũ ante cõtractũ matrimonij, siue post: sed si fraudulenter hoc fecit causa matrimonij separãdi: pœnitentiam indè accipiat, matrimonio in sua firmitate durãte. Nota, quòd per ea quæ pręcedũt baptismum, non contrahitur compaternitas.

e Sacrati salis pabulo. [1]] de consecr. d. 4. sal. cælestis.

1 Pabulũ sacrati salis dr̃ dum iter catechizãdum catechumenum sal ori eius apponitur.

f Concubinę] quidã dicunt, quòd ille filius tantũ erat filius concubinæ ipsius P. de alio viro: dicẽtes, quòd compaternitas cõtrahit per illud sacramentũ sacrati salis, sed secundũ hoc nulla fuisset quęstio.

[Glo. seq. recit. per quæstionem, an per catechismum, &c. & tria alleg. quòd nõ, & duo in contrariũ. ponit tres opiniones, & tertiã improbat, huic decre. respondens. demum in fi. illam approbat.]

g Vix cõtrahendo.] ex hoc [2] videtur, quòd per illa, quæ præcedũt baptismũ, non cõtrahitur cõpaternitas. arg. 32. dist. prætor. §. verum. in fin. vbi dicitur, quòd baptismus est ianua omnium sacramentorum. Item propter catechismum non fit aliquis aptus cõtrahere matrimonium. 28. q. 1. caue. Item si decederet sine baptismo, nõ prodesset ei catechismus quin perpetuò damnaretur. de consẽ. dist. 4. firmissimè: & cap. nulla. & sic est adhuc membrum diaboli, ergo nõ potest esse spiritualis filius. Arg. contra, quòd contrahatur compaternitas per catechismũ. 30. q. 1. c. 1. vbi dicitur, quòd à primo pabulo sacrati salis vsque ad confirmationem contrahitur compaternitas. ea. causa. q. 4. si quis ex vno de conse. dist. 4. in catechismo. nam & Christiana dicitur, postquam est catechizata. 28. q. 1. caue. Hugo. dicit super illo cap. peruenit. 30. q. 1. quod sicut septem sunt dona spiritus sancti, ita septem dona baptismi: & per quodlibet illorum contrahitur compaternitas, ita quòd impedit & dirimit matrimonium: Primum est collatio sacrati salis de consecratio. dist. 4. ex hinc. Secundũ aurium & narium linitio cum sputo. distin. ea. postea tanguntur. Tertiũ in fronte & pectore crucis signatio distinct. ea. postea signatur. Quartum olei sacri peruntio-

2 De materia huius gl. vide Theologos scholasticos lib. 4. sen. d. 42. & præ alijs B. Tho. & Sot. q. 1. ar. 2. vbi de opinionibus hic relatis iudicium faciunt.

ctio.dist.ea.deindè. Quintum ablutio baptismi distin. ea. venit. Sotũ in vertice chrismatis perunctio à sacerdote.dist.ea.postquam ascendit. Septimum confirmatio chrismatis in fronte per episcopum.dist.ea.presbyteri. Et illi qui sequuntur Hug.dicunt, ꝙ ille filius non fuit filius Petri, sed tantum concubinæ: & dicunt hanc decr. nõ tenere, dato quòd fuerit fili⁹ Petri. Alij dicunt, ꝙ per tria sacraměta tantum cõtrahitur compaternitas, scilicet per catechismũ, i baptismũ, & confirmationem. de consecr. dist.4 in catechismo.30.q 4.si quis ex vno. & hæc mulier non tenuit illum filium ad totũ catechismum, sed tãtum ad immissionẽ salis: quod satis apparet per hãc literam. Alij dicunt, ꝙ licet compaternitas contrahatur ꝑ catechismum: per illam tamen non dirimitur matrimonium cõtractum, prout innuitur per hanc literam, tali ratione, q̃a baptismus est ianua oium sacramentorũ, vt dictũ est in c.præter.§. verũ.32.dist.& ſ.de presb. non bapt. c.1. & 3. ergo si ianua nõ est aperta, nullũ sacramentũ recipitur. Item alia ratione, q̃a ante baptismum nõ est filius ecclesiæ, q̃a sine eo nullus saluatur, vt dictum est: ergo si non est filius ecclesiæ, non est filius spiritualis: & si non est filius spiritualis, nulla per eum est cognatio contracta: ergo propter hoc non debet matrimonium separari. Sed certè contra istos, qui dicunt, quod etiam per catechismum non dirimatur matrimonium, manifestè faciunt illa duo. c. si quis ex vno.& c. in catechismo, quia ibi æquiparantur ista tria, catechismus. baptismus, & cõfirmatio: Vndè credo, quòd si quis teneat aliquem in toto catechismo, in quo vnus patrinus debet esse, quòd ille sit compater effectus parentibus infantis: sed hæc mulier non tenuit illum filium infantem, nisi in primo pabulo sacrati salis: nec expressè dicit litera, ꝙ fuerit filius P & ideò dicit, ꝙ catechismus impedit & dirimit.a T. dixit, quòd cõpaternitas per catechismũ cõtracta inualida est ad matrimonium dirimendum, quod satis posset tolerari, ratione prædicta.

† Cap.1.eo. tit. in 3.cõp. Cõcor. cõc. Tri.ses.24.d reform.matri. c.2. Adde citatos in superiorib.

† F.

a Qui ita sentiunt, ꝓpriã vocem vñr ignorare, q̃a catechismus nõ est sacramẽtũ, sed sacramentale. ita B Th.ꝑci tata d. 42.q. 1.ar.2.in corpore.

† Cap.2.eo. ti. in 3. cõp. De itellectu vide Sot. li. 4 sent.d.42. q.1.ar.3.ver. secunda cõclusio circa finem.

a Hęc opinio glossę iã olim displicebat theologis lib. 4. send.42.vbi B.Thom. & Sot. ambo, q.1.ar.2 hodie ꝑ cõstitutionẽ Bonifac.viij. reprobata est i c.2. d cogn. spi.lib 6 vbi catechismus ĩpedit m tri moni ꝫhẽdum non tñ dirimit iam contractum.

CAP. VI.

VEniens † ad Apostolicam sedẽ C. † Anglicus, & infra. ¶ Mandamus, quatenus si constiterit H. mulierem prædicti viri filium de sacro fonte [a] leuasse, antequam [b] eam despon sasset vxorem, vos inter eos diuortium, appellatione postposita, celebretis.

¶ Idem magistro S.canonico Herforden.

¶ *Si filij duorum compatrum per quorum alterum deuentum est ad compaternitatem matrimonium contrahant, separantur: & tempore contractus scientes impedimentum illud denunciare tenentur.*

CAP. VII.

TVa † nos duxit discretio consulendos, an natus ante compaternitatem, filiam [c] compatris patris sui, vel commatris sibi possit matrimonialiter copulare? & si contraxit, † an debeant separari? & an conscij talis matrimonij teneantur illud in publico accusare? Super quo respondemus, quòd huiusmodi personæ non possunt matrimonium contrahere: & si contraxerint, possunt [d] abinuicem separari: & qui contractum sciuerint, debent ecclesiæ illud nunciare. [e]

¶ Gregorius nonus.

¶ *Inter baptizatum & filium baptizantis, oritur cognatio spiritualis impediens & dirimens matrimonium inter eos contrahendum. hoc dicit.*

CAP. VIII.

EX † literis vestris accepimus, quod cum M. mulier corã officiali

VEniens] CASVS. Quidam Anglicus C. nomine, contraxit matrimonium cum H. muliere: dicebatur, quòd H. mulier susceperat filium prædicti C. viri sui de sacro fonte: Quærebatur, an propter hoc debeat separari ab ipso. Mandat Papa, quatenus si constiterit dictam H. filium viri sui ante contractum matrimonium de sacro fonte leuasse, omninò separetur, secus esset si post matrimonium contractum. Nota, quòd cognatio spiritualis impedit matrimonium & dirimit, sicut copula carnalis.

[Gl. seq. reci per quæstionem, de qua remittit.]

a De sacro fonte.] idem si non tenuisset eum in catechismo, vel in confirmatione, vt supra ca.proxi. dictum est.

b Antequam.] benè dicit antequam: quia si post contractum matrimoniũ hoc fecisset, non separaretur matrimonium contractum. ſ.eod.si vir.& 30.q.1.ad limina.dictum est de eo.

TVa nos.] Sũt duę partes. In prima trimembris cõsultatio. In secunda cuiq; responsio ibi, Super quo. Abbas.

CASVS. Aliquis, puta Martinus habebat filium; nato isto filio Martinus suscepit filiam Petri de sacro fonte; quæritur, vtrũ filius iste natus ante compaternitatẽ contractã inter Martinum & Petrũ, possit accipere in vxorẽ filiam Petri, per quã cõpaternitas illa cõtracta fuit; & an si cõ traxerint, debeant separari? & an illi, qui cõscij sunt illius matrimonij, debeant illud accusare? Rñdet, ꝙ huiusmodi personæ non possunt contrahere: & si cõtraxerint, debent separari: & qui cõtractum sciuerint, debent illud ecclesię nũciare. Nota, quòd ꝑsona illa, qua mediate compaternitas est cõtracta, non potest copulari alicui de filijs alterius cõpatris: siue sit natus ante compaternitatẽ siue post. Item quilibet tenetur denunciare matrimonia illicitè contracta.

† contraxerint.

† Vide c.1.de cogn. spi.li. 6.B.Th.li 4. sent.d.42.q. 1.artic. 2.& Durandum ea. dist. q.1.

c Filiam.] spiritualem: per quam compaternitas est contracta. ſ.eo.c.1.& c.super eo.in prin.

d Possunt.] i.debent de iure, ſ.eod.c.1.& cap.super eo. in princ.

[Gl.seq.arg.signat contrarium, & remittit.]

e Nunciare.] nota argu. quòd denunciatio criminum ad omnes spectat, & non tantum ad prælatos. Itẽ personæ illæ, quæ sciuerunt contrahi matrimonium, non admittuntur ad accusationem matrimonij, aut etiam ad testificationem. ĩ. qui ma. accus. pos. cum in tua. non tamen repelluntur à denunciatione, vt hic patet. & tamen hic consequitur idem per denunciationem in hoc casu, quod per accusationem: non enim potest pęnitere ille cui denunciatur tale crimen, nisi remota vo re.14.q.6.si res.ar. Item alia via excluditur, & alia admittitur. sic ſ. de iureiu. quemadmodum. ſ. de despon. impub. ad dissoluendum. Arg. contra. ſ. de procur. tuæ. vbi de hoc. Ber.

EX literis.] Diuiditur in duas partes. In prima iudicum consultatio. In secunda mandatum, ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Quædam mulier M. nomine, coram officiali Cantuarien. archiepiscopi petijt quendam A. nomine in maritum, dicens se affidatam ab ipso, & carnaliter cognitam; Ad hoc probandum induxit testes: put li-

tatis attestationibus testiū, per quos mulieris intentio probata erat. dictus A. excipiēdo propo.uit, q eā habere non poterat in vxorē, pro eo q pater eiusdē mulieris, q sacerdos fuerat, ipsum baptizauerit: sed non obstante huiusmodi exceptione, tulit sniam diffinitiuam p matrimonio contra ipsū: à qua sentētia ad sedem Apostolicam appellauit; Mandat Papa, quatenus, si est ita, eundem A. iudex ab impetitione mulieris absoluat, eidē super hoc silentium imponendo. Not. q filius sacerdotis spiritualis vel filia, non potest copulari in matrimonio filio vel filiæ carnali ipsius sacerdotis.

† al. ita, in maritum.

[Gl. seq. fortificat tex. q̄rit, & sol. solutionē respōdet, & dat simile. secundo quærit, arg. negatiuè. sol. contrarium.]

a [Baptizauit.] & ita sunt filij spirituales ipsius sacerdotis. 40. q. 1. omnes quos. vbi de hoc. & cap. nō debet. & 30. q. 4 si qs ex vno. arg ergo & filia illius effecta est soror spiritualis viri, at si ipsum sacerdos de sacro fonte leuasset, quia tunc illā habere in vxorem non posset, quia ea mediante paternitas esset contracta. sup. eo. c. 1. & c. super eo. & 30. q. 3. super quibus. ergo multo fortius cum sit pater spiritualis illius. Sed quid mouit istum officialem ad sententiandum pro matrimonio? Hæc potuit esse causa: quia edictum de matrimonio prohibitorium est. sup. de sponsa. cum apud, sed hoc non inueniebatur prohibitum expressis verbis de his qui baptizant, quò l filij eorum cum talibus non possent contrahere, sed licet expresse non esset prohibitum, satis videbatur esse prohibitum, ex quo pater est ipsius spiritualis: quia in eo quod minus est, prohibitio inuenitur, scilicet in filio illius, qui aliam de sacro fonte leuauit, simile est quod dicit Vrbanus; nulla ratione prohibitum inuenitur, quòd vir & vxor simul non possint filium alterius de sacro fonte suscipere. 30. q. 4 quòd autem hoc est verum verbis expressis: sed in genere prohibitum est, dum prohibetur, quòd plures simul non suscipiant puerum de sacro fonte. de cō se. dist. 4 non plures, & quia prohibetur commisceri filiæ spirituali, vt cap. non debet. Sed nunquid filius sacerdotis potest contrahere cum filia illius, quam recepit ad pœnitentiam? Videtur, quòd non, quia & illa filia spiritualis est sicut illa, quā baptizat 30. q. 1. omnes quos. sed non est ita: quia non contrahitur tanta affinitas in pœnitentia sicut in baptismo: quia per pœnitentiam non efficiuntur filij sacerdotis affines filijs eorum, quibus pœnitentiam iniungunt, nec vsquequaque inuenitur prohibitum directè, vel indirectè, ergo intelligitur esse concessum. s. de spon. cum apud.

† extiterat.

1 Forte legēdum, quod.

2 Quod dic vt infra eo. ca. vlt. lib. 6. Ioan. And.

3 De his filiabus spūalibus vide Mag. li. 4. sē. d. 42. §. spūales filij sūt.

Cantuarien. Alanū peteret in†virum, & se affidatam ab eo, ac carnaliter cognitam, per testes idoneos probauisset: dictorum tandem testium depositionibus publicatis, idem A. excipiendo proposuit, quòd eam habere non poterat in vxorem, pro eo, quòd ipsum pater mulieris eiusdem, qui sacerdos extitit† baptizauit. [a] Sed cū idem officialis exceptione huiusmodi nō admissā diffinitiuam tulerit sniam contra ipsum, & idē ad sedem Apostolicam appellauerit: Mandamus, quatenus, si est ita, eundem A. super hoc ab impetitione mulieris absoluatis ipsius: eidem mulieri perpetuum silentiū imponentes.

DE COGNATIONE LEGALI.

Viso de cognatione spirituali, merito subijcitur de cognatione legali. Et vide ad materiā huius titu tex-

tum cum glo. 30. q. 3. c. 1. & in c. per adoptionem. Et dic quòd adoptio legalis est quædam propinquitas, per quam efficitur quis filius, vel nepos, vel deinceps seu frater, vel affinis, qui non est naturam imitans. l. adoptiones. ff. de adopti. Abbas.

TITVLVS XII.

De cognatione legali. †

¶ Nicolaus ad consulta Bulgatorum.

¶ *Inter adoptatum & filium adoptantis non potest durante adoptione consistere matrimonium.*

CAP. VNICVM.

SI qua † per adoptionem mihi soror esse cœperit, quamdiu [b] durat adoptio, inter me & ipsam nuptiæ consistere non possunt.

† Ca. vni. e. tit. in 1. cōp.

SI qua per.] CASVS. Pater meus adoptauit aliq̄ in filiā: q̄rit, an ego possim illā accipere in vxorem. Dicit Nicolaus, q quādiu durat adoptio inter me & illā, mrīmonium tenere non pōt. Nota, q nō possum 9here cū sorore adoptiua, quamdiu durat adoptio. Item cessante causa, cessat effectus.

† Vide Magist. li. 4. sen. d. 42. & ibi S. Tho. q. 2. ar. 1. 2. & 3. & Durandū q. 1.

[Glo. seq. argumētat à contrario, &c.]

b [Quamdiu.] 30 q. 3. ita diligere. ergo ea finita circa possum contrahere. Instit. de nupt. §. sed & si qua. Itē arg hic, q causa cessāte cessat effect⁹. s. de renun. post translationem. s. de iure. iur. & si Christus. ad fi. & 6. r. dist. cap. statuimus. §. his omnibus. ff. de ritu nup. p adoptionē. Nota ad intelligētiam huius decretalis q cognatio q̄dā est spiritualis, de qua dicitur s. ti. proxi. Quædam et legalis, de qua hic dr. Legalis cognatio fit duobus modis, vel per adoptionem, [1] vel per arrogationem. Dicimur autē arrogare illum, q sui iuris est, & per arrogationem transit in nostram potestatem, & fit arrogatio principis auctoritate: adoptio autē per quemlibet magistratum. Insti. de adopt. §. 2. & s. nec transit in potestatem adoptantis. C. de adop. l. vlt. & insti. eod. tit. sed hodie remanet in potestate sui patris. Et tam arrogati, quàm adoptati dicuntur filij adoptiui siue fratres. Et inter fratres adoptiuos, siue naturales, & legitimos impeditur matrimonium q̄diu durat adoptio, vt hic, & ff. de ritu nupt. per adoptionem & 30. q. 3. ita diligere. Sed inter ascendentes & descendentes, id est inter adoptantem & adoptatum semper impeditur matrimonium. ff. de ritu nuptiarum, adoptiuus. licet soluatur adoptio. ff. eod. tit. quin et. Item posset dici, q filius adoptatus posset copulari filiæ adoptantis, cū adoptatus non transeat in potestatem adoptantis. Insti. de adoptio. §. 2. sic etiam potest dici, quòd filius illegitimus potest copulari filiæ adoptiuæ: quia illegitimus non est in potestate patris, Instit. de nupt. § vlt. Illegitimus non potest copulari filiæ spirituali. Alij dicunt, quòd adoptatus non potest copulari filiæ adoptantis: quia licet adoptatus non transeat in potestatem adoptantis, acquiruntur tamen ei quædam iura per adoptionem, quæ dissoluuntur per emancipationem. C. de adoption. l. penultima. §. fin autem. & hoc idem videtur per decretalem istam, quæ indistinctè loquitur de adoptione, non distinguendo inter arrogatum & adoptatum, & hoc impedimentum definit per emancipationem alterutrius. ff. de adoptio. in omni. ff. de ritu nuptiarum, per adoptionem. Sed nunquid filij adoptiui possunt contrahere inter se? Dici potest, quòd

1 De materia hui⁹ glossæ quatenus agit de adoptione, & arrogatione, vide plenè p Aretinum & Doctores Insti. de adopt.

sic;

sic quia non inuenitur prohibitum. Item quid si adoptiuus durante adoptione contrahat cum legitima? Dicunt quidam 1 quòd non dissoluitur matrimoniũ, cum illud impedimentum sit temporale. Hug dicit quòd non est matrimonium; nec obstat quòd temporale sit impedimentũ: & inducit simile, hodie non possum contrahere cum illa, quæ habet viuum tũ cras potero mortuo viro suo, & hæc decretalis facit pro Hug.

1 Hoc placet Guil. Spec. co. ti. in pri. & omnino vide quod pro hoc dicto ibi scripsi. I. A. † Vide quod nouissimè decreuit Cōcilium Trident. sessio. 24. de reformat. c. 4.

DE EO QVI COGNOUIT CONSANGUINEAM VXORIS SUÆ (vel sponsæ.)

Viso de cognatione spirituali & legali, de carnali videndũ restat; Sed quia ex copula habita cũ consanguinea vxoris, oritur affinitatis cognatio, de qua poterat dubitari vtrum dirimeret, vel impediret matrimonium, ideò subijcitur hæc rubrica. Et virtus totius tituli consistit in hoc, quòd affinitas cōtracta ex copula consanguineæ vxoris, nō dirimit matrimonium prius contractũ, sed soluit sponsalia de futuro Item priuat facultate contrahendi matrimoniũ, & exactione debiti in vxore habita. vt patebit in prosecutione tituli. Abbas.

† Hæc duo verba: vel sposæ. desũt in aliquot antiquis codicibus, & in nō nullis manu scriptis Vatican. 8.

† Med. Mentiam. Meldam. sed in concilijs nōdum repertũ est sicut plæraque alia.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. Vide Burch. li. 19 decret. cap. 5 tit. de fornicatione 2. versi. feci sti fornicationem cũ filiastra tua.

† alijs.

TITVLVS XIII.

De eo † qui cognouit consanguineā vxoris suæ (vel sponsæ.†)

¶ Ex cōcilio apud Mettiam.†

¶ Affinitas superueniens post matrimonium contractum, non soluit matrimonium, sed exactionem debiti impedit; & crimen incestus inhabilitat quo ad matrimoniũ contrahendum.

CAP. I.

SI † quis cum filiastra a sua scienter b fornicatus fuerit: nec à matre debitum petere c, nec filiam vnquam habere potest vxorem: nec filiastra, nec ille d vllo vnquam tempore, alij † se poterunt matrimonio copulare. e

De hac materia tractat 37. q. 7. in multis capitulis.

SI quis.] Primo ponitur thema ex quo triplex elicitur quæstio. Secundo solutio ibi, Nec a matre. Abbas. Siculus.

CASVS. Dicitur hic, quòd si quis cognouit filiastram suam, non potest petere debitum ab vxore, nec filiastram habere in vxorem, nec vnquam filiastra vel ille poterunt se alij matrimonialiter copulare. Nota quòd incestuosi contrahere non possunt.

a Filiastra.] 32. q. 7. quędam. & c. qui dormierit 2 & cap. si quis viduam.

b Scienter.] secus si ignoranter. 3. q. 2. in lectum.

[Glo. seq. cum vltima recitari possunt per quæstiones, vel textualiter, si placet.]

c Petere.] exactus tamen reddere tenetur. 7. eod tit. transmissæ. non obstante affinitate inique ex post facto contracta: & sine culpa priuari iure suo nemo debet. 7. eo. discretionem. & ca. tuæ.

d Nec ille.] post mortem vxoris.

e Copulare propter incestum. 32. q. 7. qui dormierit. & 7. eo. ca. ex litteris. tamen si contraherent, tenet matrimonium: & etiam si essent iuuenes, dispensaretur cũ eis. 33. q. 2. in adolescentia. Ber.

a Sed caute legendi sũt hi canones vt optimè admonet Sotus dũ hoc ipsum decretum interpretaẽ lib. 4. sent. dist. 37. q. 1. art. 2.

VEniens.] Primo ponitur decisionis consultatio. Secundo dicisio incipiens responsio ibi, Inquisitioni. Secundum membrum ibi Cæterum. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam cōtraxit sponsalia de futuro cum quadam, & pater ipsius matrem sponsæ accepit in vxorē: Tandem instigante diabolo matrem sponsæ cognouit. tā pater q. consanguinei sui volebāt vt matrimonium de pśenti consummaret: sed ipse noluit donec factum episcopo proponeret, Episcopus consuluit dñm Papā, & ipse rñdet, quòd si matrē sponsæ cognouit, & sponsæ carnaliter non adhæsit, imponenda est ei pęnitētia paulo maior, q̃ pro adulterio, & illa peracta vel parte ipsius, epṡ dispenset cũ eo vt aliā recipiat (si voluerit) in vxorem Si verò sponsam cognouit ante matrē, vel post, aliam non poterit accipere in vxorem, ppter incestũ, sed à sponsa non separabit: & in hoc nō tenet quod dicit, nũquàm eam, scilicet sponsam, potest accipere in vxorem. Nota hic pœnam illius qui matrē sponsę suę cognouit.

¶ Alexander iij. Pictauieñ. episcopo.

¶ Affinitas superueniēs etiā per illicitum coitum dissoluit sponsalia de futuro, sed non matrimonium: & incestuosus contrahere non potest.

CAP. II.

VEniens † ad nos præsentium lator: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respōdemus, quòd si matrem f sponsæ suæ cognouit, & † spōsæ nunquam carnaliter adhæsit, g imponenda est ei pęnitentia paulo maior, h quam pro adulterio: qua peracta, vel parte i ipsius, poterit ex dispensatione, k cum alia matrimonium cōtrahere. Cæterum si sponsam cognouit, l antequam matrē, vel post, nunquam eam m vel aliam n potest accipere in vxorem.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. & post Concilium Lateraneñ. par. 12. cap. 4.

† al. ita: si sponsæ, &c.

f Matrem spōsæ.] de futuro: vndè affinitate supueniẽte, illam in vxorem habere nō potest solutis sponsalibus. 7. de cōsang. ca. 2. & 7. eod. ex litteris.

g Adhæsit.] postquam cognouit matrem.

Gl. seq. obijcit, & soluit.

h Paulo maior q̃ pro adulterio.] quare maior pęnitentia imponitur q̃ pro adulterio, cum tamen publicæ honestatis iustitiam violauerit, cum illa esset sponsa de futuro? Dicas quòd non solum violauit publicæ honestatis iustitiam, sed adulterium commisit cum matre sponsæ suæ, quæ nupta erat patri suo, vt patet in antiqua: 3 alias si mater sponsæ non esset coniugata, non puniretur plus nec etiam tantum. vndè iste multo plus debet puniri quàm pro adulterio, propter tria, videlicet propter honestatis iustitiam, propter adulterium, & incestum etiam quod perpetrauit cognoscendo. affinem primi generis, & primi gradus.

3 Antiquam decretalem integrā habes locis citatis initio huius cap.

i Vel parte.] atq. sufficit aliquid inchoare, & si nō sit completum. 7. de elect. cum in cunctis. § inferiora.

K Ex dispensatione.] incestuosi enim ɔtrahere nō debent, & ideò dispensatur cum eo, q. iuuenis erat: aliàs sine peccato contrahere nō posset 33. q. 2 in adolescentia, tamen si contraheret citra aliquam dispensationem, teneret matrimonium.

l Cognouit antequam matrem.] vndè statim fuit matrimonium præsumptum. 7. de spons. is qui, & 7. de condi. appositis. vnde matrem vlterius habere nō posset, etiam si non esset cognita: & hoc idem esset, etiam si nunquam cognouisset ipsam sup. de spons. sponsam. Bernardus.

m Eam, scilicet matrem, vt dictum est. Vel dic, eam, idest sponsam suam, & secundum hoc non tenet. 7. eo. discretionem. & ca. vlt.

n Aliam post mortem istius: quia ex quo eā cognouit ante-

tit, antequam matrem, non dissoluit matrimonium, licet postea cognouerit matrem. ⁊.eo.discretionē, & c. penult. & vlt. sed ea mortua cum alia propter incestū contrahere non debet. ⁊.eo.transmissæ in fi.

D E illo.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Quidam dicebat, ꝙ cognouerat vxorē fratris sui antequam cum illa matrimonium contraxisset: quærit quid iuris? Respondet Papa, ꝙ ꝓpter hoc nō sunt separandi, nisi hoc esset notorium, aut per idoneos testes legitimè ꝓbaretur. Nota quod simplici assertioni alicuius nō est credendum.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōp.

[Glo. seq. recitat posse ꝑ contrariū.]

a Occasione.] q. d. confessio illa sola nō præiudicat, sed etiā si rumor viciniæ cōsentiret. ⁊.eo.super eod. secus esset in matrimonio contrahendo ⁊. de spon. præter ea 1. & ⁊. tit. proxi. capi. 2. Ber.

† Et ideo dicit text. illā occasionē, nō dicit, causam. ad hoc de maio. & obed. solite. Ioan. And.

T Ransmissæ.] Primo consultatio. Secundo responsio ibi, Quia verò. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam habebat vxorem, ea mortua filiā vxoris defunctæ cognouit: postmodū aliā accepit, & nihilominus cum priuigna publicè delinquebat; Quæsitum fuit à Papa, qualiter in facto isto esset agendum? Respōdet, ꝙ vxori legitimè cohabitet, & necessaria ei subministret, nec eam cognoscat quādiu vixerit, nisi ab ea fuerit requisitus & donec cum ea permanserit, ꝓ incestu & adulterio pœnitentiam agat pro arbitrio imponentis: & si superuixerit vxori, sine spe coniugij perseueret. Nota quod pœnitentiæ sunt hodie arbitrariæ. Item incestuosi cōtrahere non debent: tamen si contraxerint, tenet matrimonium.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cōp. præ alijs vide Sotū. lib. 4. sen. dis. 37. q. 1. art. 3.

[Glo. seq. dat simile, & tradit regulam.]

b Illicitam rem.] ita stui adulterium adiungendo.

c Legitimæ.] sic patet ꝙ incestus 2 non impedit quo minus matrimoniū sit legitimum, licet ⁊hc tenon debeat, sicut votum simplex ⁊.qui cle. vel vouentes, rursus talia enim crimina impediunt matrimonium ⁊hē dum, sed non dirimūt ⁊tum, nisi in tribus casibus, si machinatus fuerit in mortem alterius, si dedit fidē adulteræ, si duxit eam de facto. s. de eo qui duxit in matri. cum habere & c. super hoc.

a Adde cū q. bus cōmittit incestus: gl. in §. 1. Insti. de nupt. & super rubri. C. de adult.

d Fuerit requisitus.] & sic intellige ⁊.eo.ca. 1.

e Sine spe coniugij.] 32. q. 7. si quis viduam. & 35. q. ⁊. de incestis. ⁊. eod. veniens, & ⁊. de pœn. & remis. ca. 2. vbi de hoc.

¶ Idem.

¶ Non separatur matrimonium ad dictum vnius asserentis affinitatem inter coniuges præcessisse.

CAP. III.

D E illo, † qui vxorē fratris, antequam ei matrimonio iūgeretur, se proposuit cognouisse: Respōdemus, quod nisi hoc publicū & notoriū fuerit, aut idoneis testibus comprobatum: prædictum matrimoniū occasione [a] illa, ipsum impetere non permittas.

¶ Celestinus tertius.

¶ Incestuosus matrimonium contrahere non debet: sed si contrahit tenet: & tunc tenetur reddere, sed non potest debitum exigere, & non minus tenetur vxor necessaria administrare.

CAP. IIII.

T Ransmissæ † nobis tuæ litteræ demonstrarunt, quod G. vxore sua defuncta, filiā eius, priuignam videlicet propriā, copula carnali cognouit: postmodum aliā accipiēs in vxorem, cum priuigna publicæ tanquā canis ad vomitū rediēs, illicitā rem [b] committere nō expauit. ¶ Quia verò super his consilium requisisti, præsenti pagina respondemus, quod legitimæ [c] vxori cohabitās, & necessaria subministrans, non cognoscat eā quamdiu vixerit, nisi ab ea fuerit [d] requisitus: & tunc ad ipsam non sine graui cordis dolore accedat; qui etiā pro incestu & adulterio, donec cum ea permanserit, iuxta moderamē tui arbitrij pœnitentiam agens, postmodū si superuixerit, ei perpetuo sine spe coniugij [e] permanebit.

¶ Idem.

¶ Non separatur matrimonium ad confessionem coniugum, qui dicunt affinitatem præcessisse, etiam si rumor viciniæ consentiat. Et est casus multum allegabilis & notabilis.

CAP. V.

S Vper † eo quod postulas, vtrum coniugatus qui ante contractum matrimonium, vxoris suæ consanguineam carnali commixtione cognouit, cum id fateatur vterque, & aliqua pars viciniæ hoc acclamāt dicāt sit ab vxore sua iudicio ecclesiæ separandus. Tuæ fraternitati respondemus, † quod propter eorum cōfessionem [f] tantū, vel rumorem viciniæ, separari

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cōp. De materia vide præ alijs hic Præpositum.

† rescribimus.

S Vper eo.] Primo ponit quæstionē. Secūdo solutionem: ibi, Tuæ. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cū aliqua muliere: tandem tam ipse quam vxor cōfitebatur, ꝙ quandā consāguineā vxoris suæ antequā cū ea ⁊xisset carnaliter cognouit: & aliqua pars viciniæ illud clamabat: quæritur an sint separādi? Respondetur, ꝙ propter eorum confessionem tantūmodo nō sunt separandi, vel propter rumorem viciniæ: quia multi quandoque colludentes adinuicem, & ad confessionem incestus faciliter prosiliunt, si per eorum confessionem credetent separari: & rumor viciniæ non est adeo validus, quod bene coniuncti debeant separari, nisi rationes probabiles accedant. Not. quod confessio coniugum contra matrimoniū non præiudicat ipsi matrimonio, ꝓpter collusionem. Itē rumor viciniæ non facit probationem: secus de fama.

[Gl. seq. obijcit & soluit. distinguit de triplici confessionis speciem. Item rū obijcit, & soluit.]

f Confessionem.] Sed videtur ꝙ cōfessioni standum sit: quia confessus in iure, pro iudicato habetur. C. de confes. l. vnica & ff. eo. tit. l. 1. & l. certum. & ⁊. de confi. olim causam. Dicas ꝙ in casu isto non statur confessioni contra matrimonium, propter rationem quæ hic in littera redditur. Et est ratio: quia contra se quisq; testificari potest pro se vero minimè. 14. q. 2. § 1. & ff de inter. act. de ætate. §. 1. præterea iste non confitetur ⁊ se, imo pro se: vnde iure communi nō prodest ei talis confessio. Nam iste petit separari ab vxore, qui dicit se cognouisse eius consanguineam: si confiteretur aliquid contra hoc. propter quod ei præiudicaretur, tunc videretur standum suæ confessioni: sed vt dixi, speciale est in matrimonio, vbi non creditur viro vel vxori in præiudicium coniugij, sed si confiteatur pro matrimonio contrahendo, bene statur confessioni: pu-

sioni:puta si petam aliquam in vxorem.& ipsa confiteatur matrimoniū, præiudicat ei, licet ipsa nollet me habere: quia modo directè confitei ꝯ se: secus in confessione q̄ fi: quantum ad tori separationem ꝑꝑ adulteriū: quia ibi statur confessioni. 1 ī.de diuortijs c.ex litteris. Argu ꝯ.35.q.6. si duo. Sol.ibi confitentur consanguinitatē esse inter eos, & fama publica cōfessioni coniugum cōsentit, & tunc statur famæ & confessioni: sed hic tātum est rumor, & aliud est fama, & aliud rumor vt hic videtur.

non debet quæ conscia seu particeps huiusmodi iniquitatis non fuit: cum iure suo sine culpa non debeat defraudari; Alexander tñ in consimili casu dixit distinguendum, prout sequit in littera. Nota ꝙ ei adulterium obijci non pōt quæ ad hoc inuita tracta est. Item nō semꝑ ꝑꝑ adulteriū vir potest dimittere vxorem. Item affinitas superueniens matrimonio ipsum non dissoluit. Item nullus debet sine culpa iure suo priuari.

non debent: cum & quādoque nonnulli inter se contra matrimoniū velint colludere, & ad confessionem incestus facile prosilirent, si suo iudicio crederent, per iudicium ecclesię concurrendū.[a] Rumor[b] autem viciniæ non adeo est iudicandus validus, quod nisi rationabiles † & fictæ dignæ probationes accedant, possit bene contractum matrimonium irritari.†

¶Innocentius tertius Pręposito Magdeburgensi.

¶ *Affinitas superueniens nō dissoluit spōsalia de præsenti.*

CAP. VI.

DIscretionē † tuam: & infra. ¶ Sanè ex parte tua fuit propositum, quod quidam cum muliere quadā, legitimè per verba de pręsenti cōtraxit, quam postmodū a se incognitam, cuidam consanguineo suo tradidit,[c] in quantum potuit renitentem: Ille verò cū ipsa licet inuita, matrimonij solennia celebrauit: sed mulier quā cito fuit reddita libertati, aufugit ab eo, & se priori viro restitui postulauit. ¶ Nos igitur inquisitioni tuę taliter respondemus, quod & viro pro tā turpi faci[3]nore grauis est pęniten[2]tia iniungenda, & mulier propter publicam[d] honestatē, † est monendi solicite, vt nec primum repetat cuius consanguineus, eā licet inuitā, cognouit: nec redeat ad secundum, cui nō potest propter † reatum[e] adulterij cōmisceri: sed in cōtinētia maneat, donec prior fuerit viā vniuersę carnis ingressus. Quod si forsitā ad id induci nequierit, vir prior cogatur redire ad ipsam, maritali eā affectione tractare: cum adulteriū ei nō possit obiicere, qui eam adulterandā tradidit, præsertim[f] inuitā. Nā & si[g] sm Euangelicam veritatē, nunquā nisi propter fornicationis[h] † causam, aut vir vxorē, aut vxor possit dimittere virum nō tamē semper, ꝑpter cām eādē vel vxor virū, vel vir dimittere potest vxorem: cum possit exceptione i

a Concurrendū.] quod faciendū non est ꝑꝑ rationem hic expressam: imò ex colludio puniri debent. 2.q.3. si quenquam & ī de collu. c.1. & 3.

{Gl.seq.obijcit, & soluit.]

b Rumor.] arg. ꝯ. s.d præsumpt. illud. & ca.3. vt dixi, aliud est rumor q̄ fama & illa decre. tertio. loquitur de matrimonio contrahēdo, quod ad solam famam impeditur 2.ī.tit.prox.ca. super eo.

DIscretionem tuā] Communis diuisio. Secunda: ibi, Nos igitur. Et ibi primo dicit mulierē ad continentiam inducēdam. Secūdo: ibi, Quod si. dicit quid iuris si ad hoc nō potest iduci. Tertio soluit tria obstacula: ibi. Nā & si. Abbas.

CASVS. Quidam ꝯxit matrimoniū cū quadam per verba de præsenti, & anteq̄ eā cognosceret, tradidit illā inquantū potuit renitētem & inuitam cuidam cōsanguineo suo in vxorē, & ille eā accepit, licet īuitā. Sed mulier quācito fuit reddita libertati, aufugit ab eo, & primo viro restitui postulauit: q̄rebat, an deberet ei restitui? Rn̄det Papa, ꝙ viro pro tā turpi facinore grauis pęnitentia debet imponi, & mulier monenda est ꝑꝑ publicæ honestatis iustitiam, vt nec primū repetat, cuius consanguineus eā cognouit, licet inuitā, nec redeat ad sm, cui propter adulteriū cōmisceri non pōt; sed in ꝯtinentia maneat, donec primus vir viā fuerit vniuersæ carnis ingressus; Si aūt ad hoc induci non poterit, prior vir cogatur ea recipere, & maritali affectione tractare; nec pōt ei adulteriū obijcere, qui eā adulterādā tradidit, ꝑsertim inuitā: & licet dicatur in Euangelio, ꝙ ꝑꝑ fornicationem vir dimittere possit vxorem; non tā ꝑpter eandē causam vir semper pōt dimittere, nec vxor virum, cum possit per exceptionē repelli, vel replicationem. & affinitas superueniens matrimonio ei obesse

{Gl:seq. distinguit an vir tradiderit, vel occasionem dederit: & ad secundū signat contrarium.]

c Tradidit.] & iō non potest illi oppōnere adulteriū. arg. 32.q.5.§.1.& ca.1.& 4. nec adulterium dicitur hic cōmisisse, vt ibi dr̄, quia nō cōsensit: & hoc patet ex eo, ꝙ quācito potuit, aufugit, vt sequitur. arg. 1.q.1.constat. secus esset si occasionē adulterandi ei dedisset: quia nihilominus imputaretur ei argu. 27.q.2. Agathosa. & c.si tu abstines. ī. de diuor. significasti. ff. sol.mat.cum mulier ff.d adulte.l.2.§ Sed ꝯ videtur per ca. prædictū, si tu abstines. & arg.23.q.4. Nabuchodonosor. & ī Auth. vt lic.ma. & auiæ § q. viro plurimos in fi. coll.8. vir enim debet esse mulieri auctor colendi bonos mores. ff.de adulte. si vxor. §.iudex. & 32. q.6. indignant; alioquin esset detrahenda à viri potestate, C.de episcopa.audi. l.si lenones.

d Publicam honestatem.] idest, affinitatem, quę sic inique contrahitur.

[Glo.seq.not.cum sponsa, & c.allegat tria iura.]

e Relatum adulterij.] quia primus est maritus illius, & non secundus. Et est hoc notabile, ꝙ adulterium committit cū sponsa nondum cognita à viro: vnde si aliàs cō misisset adulteriū, posset accusari a sponso, ff.d adulte. miles §.quærebatur. ī. de iureiu. quēadmodum. quia iniuria facta est ei. ff.de iniur. item apud. §. sponsum.

f Præsertim.] idest, tm̄: quia in talibus quæ sine peccato mortali committi non possunt, mandatum non obligat. 32.quæst.5. ita ne. & supra quod metus causa. cap. sacris.

g Nam & si.] responsio videt tacitæ quæstionis.

h Fornicationis.] 32.q.7. omnes causationes.

i Exceptione.] puta, ꝙ ipse tradidit eam inuitā, vel quia idē similiter fornicatus est. ī. de adul. c. penult. & vlt. 32.q.6. nihil.

[Glos.seq.

1 Maximè q. tunc remanent coniuges, vn̄ nō sic timetur colludiū. 32. q.1. dixit secūdū Gofr. Io.An.

† Probabiles, legit in aliquot magis recētibus libris.

† Adde quæ no. Bal. in l.1. C.de proba. & in l. ea qui lem. C. de accusat.

† Ca.1.e.tit. in 3.compi. Vide Coua. lib. 4 decre. par.1.c.5. nō lōge à principio.

2 Dicebat Laurē. Propter rumorē nō ꝑdissoluo sociatos. Ioa. And.

† Vide cōc. Trid. ses. 24 d refor.ma. cap.3.

† præter.

3 Ad ho. ff. de ritu. nup. palā. §. non est ignoscendū. Io. An.

Mat. 19. Mar. 10. Luc. 16.

† Vide cōc. Trid. ses 24 de sacramēto mřmonij in principio & cano.7.

4 Et ēt pñs & dñi. Io. A.

[Glo. seq. uotat contra opinionem, &c. allegat pro ea duos §§.]

a Nec affinitas.] hic reprobatur illorum opinio, qui dicebant, ꝙ per fornicarium 1 coitum non contrahitur affinitas & ꝫ. eo. c. penul. & vlt. arg. 35. q. 3. nec eã. arg. contra. ff. de gradi. non facilè. §. ſi ſendum. & § affines. ſed illa non obſtant.

1 Vide B. Thomam in quæſtionib⁹ additis ad 3. par. q. 53. art. 3.

[Glo seq. arg. legitimè factũ, &c. al leg. 3. iura in ꝯiũ, & vnam legem.]

† legitimum

b Officere.] arg. ꝙ legitimè factum eſt, nõ irritatur, licet de ueniat ad eũ ca. um, à quo non potuit habere principiũ. ff. de iri. actuque pri. non enim. ff. de poſtu. l. i. §. caſum. & 30. q. 1. ad limina. 2. argu. ꝫ. ff. de iudic. ſi a me.

† exiſtat

2 Et infra de reg. iur. factum legitimè. lib. 6. Ioan. And.

c Sine ſua culpa.] hoc generale ẽ. ſim. ꝫ. eo. cap. vlt. ſi qui ꝯria ſunt, caſualia sũt.

d A prædeceſſore.] ſcilicet Alexãdro, ſed illa decretalis remota eſt de hac compilatione.

vel replicatione legitima impediri. Sed nec affinitas, a quæ poſt contractum legitime † matrimonium inter virum & vxorem inique contrahitur, ei debet officere, b quæ huiuſmodi iniquitatis particeps non exiſtit † cũ ſuo iure non debeat ſine ſua culpa c priuari: quãquam à quodam prædeceſſore d noſtro dicatur in ſimili caſu fuiſſe diiunctum, vtrũ inceſtus vel adulterium manifeſtum fuerit, an occultum: alijs aſſerentibus inter gradum proximum & remotum eſſe potius diſtinguendum.

¶ Idem Biſuntineñ archi ẽpo.

¶ *Copula carnalis habita cum puella ſeptem annorũ, dirimit matrimoniũ poſtea contractum cum conſanguinea. hoc dicit ſecũdum vnũ intellectum.*

CAP. VII.

Fraternitati † tuæ: & infra. ¶ Diuortij ſententiã approbamus, quã in eũ canonicè promulgaſti, qui illã ſibi poſtea copulare præſumpſit, cuius antea ſororẽ adhuc ſeptennem, contractis ſpõſalibus e extraordinaria f libidine noſcitur polluiſſe,

¶ Idem epiſcopo Gerundeñ. †

¶ *Affinitas cauſata ex copula illicita, rumpit ſponſalia præcedẽtia, & priuat facultate contrahendi matrimonium.*

Fraternitati.] Ex ſpõſalib⁹ ꝯtractis cum puella, quę non dũ compleuit ſeptennium, interueniente copulæ attẽtatu, oritur publica honeſtas impediens matrimonium contrahẽdum cum conſanguinea. hoc dicit ſecundum alium intellectum. Communis diuiſio. Secunda ibi, Diuortij. Abbas.

† Capitu. 2. eo. tit. in 3. compilat. Et de intellectu vide Sotũ, lib. 4. ſen. diſt. 41. q. vnica. art. 2. ver. quo 1 ſi obijcias.

CASVS. Quidam ꝯtraxit ſpõſalia cum quadã puella ſeptem annorũ quã polluit extra ordinariã libidine: poſtea ꝯxit matrimonium cum ſorore ipſius: poſtmodum verò archiepiſcopus Biſuntineñ. cum de hoc ad ipſum quæſtio eſſe delata, diuortij tulit ſententiã inter eos quã dominus Papa approbat. Nota. ꝙ poſt ꝯtracta ſpõſalia, ſ. õs⁹ nullã de conſanguinitate ſponſæ poteſt habere vxorem, nec ẽ. conuerſo, nullum de conſanguinitate ſponſi ſponſa poteſt habere.

† Gerundineñ. Fertindineñ. Gradeñ.

3 Præter Hoſtieſem, Ioã. And. & alios veteres interpretes, quid ſit hoc loco dicatur extraordina

[Glo. ſeq ſoluit contrarium.]

e Contractis ſponſalibus.] & ſic maritali affectu, cum eſſet ſponſa ipſius, eam polluit. ſic ſup. de ſpõſali. iuuenis: & ita non eſt contrarium. 35. q. 3. extraordinaria.

f Extraordinaria.] ideſt. 3 extra naturali a cum non dum eſſet idonea.

Ex litteris.] affinitas ſuperueniens rumpit ſponſalia de futuro. Communis diuiſio. Secũda pars ibi Nos autem Abbas.

CASVS. Quidam G. nomine ꝯxit ſponſalia cum quadã puella infra nubiles annos, & poſt modum matrem puellæ carnaliter ſæpe cognouit, & poſtea puellã ipſã carnaliter tractauit adultã, & hęc notoria erãt: petit eps loci, il li viro ꝓuideri, & vtrũ ipſa mulier poſſit cũ alio matrimoniũ ꝯhere: Domin⁹ Papa fecit illi viro pęnitẽtiam iniungi, mãdãs epõ, ut illos debeat ſeparare abinuicẽ. & mulier alteri viro ſi nubat, ſi poſtquã ſciuit delictum viri & matris, ei nõ erubuit commiſceri: & vir & mater mulieris non debent ad alias nuptias cõuolare; ſed cõtinẽter viuere debẽt, & ſuũ flere delictũ, ſi de lapſu carnis nõ timeatur ipſorũ. Nota, ꝙ affinitas ſuperueniẽs ſoluit ſponſalia. Item inceſſus impedit matrimoniũ contrahendum. Itẽ cum inceſtuoſis poteſt diſpenſari vt cõtrahant, ſi timeatur de lapſu carnis.

ria libido, ſi ua pollutiõ plenè tradit Præpoſitus.

CAP. VIII.

Ex † literis fraternitatis tuæ accepimus, quod G. lator earum, matrem puellæ, quam infra nubiles annos deſponſauerat in vxorem, g carnaliter ſæpè cognouit: & poſt carnali h cõmixtione puellã tractauit adultam: & infra. ¶ Nos autem eidem viro pęnitentiam i iniũgi fecim⁹ pro peccato: cõſultationi tuę reſpondentes, quod eis abinuicem ſeparatis, k mulier alteri viro nõ nubat, ſi poſtquã nouit uiri & matris delictum, ei nõ erubuit commiſceri. Vir etiam & mater mulieris, nunquam debẽt l ad alias nuptias cõuolare: ſed ſemper continentiam ſeruare tenentur, et enorme deflere delictũ, quod pro tam † nefanda libidine contraxerũt: ꝑſertim ſi circa perſonas huiuſmodi, d lapſu m carnis minimè timeatur.

† Capitul. 3. eod. tit. in 3. compila. Vide Tabiẽſem in ſumma verbo, ſponſalia. §. 9. in quarto modo.

¶ Idem archiepiſcopo Magdeburgeñ.

¶ *Idem quo ad titulum dicit quod decretalis ſupra proxima.*

CAP. IX.

ij Veniẽs † ad Apoſtolicam ſedẽ E. lai-

g In vxorem.] futuram. ſcilicet.

h Carnali commixtione.] poſt ꝺctam affinitatem: vndè illam in vxorem habere non poterat.

i Penitentiã.] pro inceſtu: ſed maior debet iponi q̃ ꝓ adulterio, q a inceſſus inicit adulterium. 32. q. 7 adulterij. & ſ. eod. cap. 2.

K Separatis.] ſi ita eſſe conſtiterit, aliis fiat ꝙ dicitur ꝫ. cap. proxi. Et nota ꝙ affinitas ſuperueniens ſponſalibus de futuro rũpit ea. ſ. eod. c. 2. & ꝫ. ti. proxi. c. 1. & 2. ſecus in matrimonio. ſ. eo. diſ retionẽ & ꝫ. eod. cap. penul & vlt. 34. q. 2. in lectum.

† dictio, tã, deeſt in aliquot antiquis, ac etiã recentiorib⁹ codicibus magis emẽdatis.

† Capitu. 4. eo tit. in 3. compilat. Vide Conar. lib 4. decret. part. 1. a. 5. no longè à principio.

l Nunquam debent.] inceſtuoſi ꝯhere non debent propter enormitatem delicti, vt dictum eſt ſ. eo. ca. 2.

m De lapſu carnis.] ſi timeretur de hoc, diſpenſaretur cum eis eod. c. 1. & 33 q. 2. in adol. ſcentia.

ij Veniens.] Prima pars narrat factũ. Secunda reſpondet ibi, Cum igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam E. nomine ꝯxit ſponſalia cum quadam puella iuramento interpoſito, ꝙ eam duceret in vxorem,

vxorem, quam citò illa ad legitim ī pueniret ætatē: pater puellæ eũ recepit ī domo: Deinde ille sorori spōsę suæ se carnaliter coniunxit: Postmodum ad instantiam amicorũ suorũ, puellam illã adultam ī vxorē accepit: & postmodũ quãdo facultas se offerebat, cognoscebat vtrãq. postea verò ad cor rediens, cõsilium suæ salutis petiit sibi impendi, epūs suus eũ misit ad dñm Papã, & ipse scribit ei idē dicēs, ꝙ non solũ à malo, sed ab omni specie mali p̄cipit Apostolꝰ abstinere: Mandat quatenus p̄dicto E. ꝓ tãto excessu pænitētiã iponat: & moneat illum, & ꝯsulat ei, vt de cetero se abstineat ab vtraque: & hoc intellige dictũ in iudicio aiæ, sed secꝰ ī iudicio ecclesiæ, cũ factũ sit occultũ: Aliud esset si posset probari. Nota, ꝙ nõ solũ à malo, sed ab omni specie mali abstinendũ est. Itē ꝑ confessionem coniugum tñ, non separatē matrimonium, nisi aliæ probationes accedant.

[Glo. seq. recit. ꝓ obiectionem.]

a Infantiæ.] infantia, i dr̄ ante septenniũ. C. de iure delib. si infanti. Sed tales iurare nõ debēt, nec tenet iuramentũ eorum, cũ ipsi ñ itelligant. 22. q. 5. paruuli nam. & furtum non cadit in infantē. ff. de fur. impuberem. secꝰ post infantiã, si sit doli capax, vt ibi, & ĩ. de delict. pue. pueris. sed hoc potiꝰ videtur sumi pro ętate pueri post septimũ annum.

† De materia huiꝰ glossæ vide late per Decium & Cag. in l. pupillum. ff. de reg. iur.

b Firmata.] obligatio quæ interuenit in matrimonio, non recipit pęnę adiectio r. ē, vt s̄. de spon. Gēma. & C. eo. tit. l. vlt. & C. de inuti. stipul. libera. & ff. de verb. oblig. Titia. & licet alienum factum matrimonio promittatur: tamē promittens non tenetur ad aliud, nisi vt det operam quã potest. ff. de verb. obl. l. stipulatio ista, & l. Titia in prin.

c Carnaliter.] & iõ affinitate interueniente illã quã despõsauerat, habere non potuit de iure, nec illã eandē quam cognouit. s̄. eo. fraternitati. & s̄. de spō. sponsam.

d In uxorem] de facto: quia de iure non potuit, eo sibi viam præcludente.

e Vtranque.] addens iniquitatem iniquitati. sim. s̄. eo. transmissæ.

cus nobis ꝓposuit quod cum tempore infantiæ [a] suæ, quandam puellã se ducturũ iurauerit ī vxorem, quamcito ad legitimam peruenisset ætatē: pater puellæ confœderatione huiusmodi fideiussorum obligatione hinc inde firmata, [b] eum in ꝓpria domo recepit, & nutriuit isimul cũ puella: deinde ex cõuersatione diutina, sorori puellæ carnaliter [c] se coniũxit: tandem amicorum suorum deuictus instantia, quam iurauerat in vxorem [d] accepit, & nuptijs celebratis, quando se illi opportunitas ingerebat cognoscebat vtranque. [e] Verũ licet in præsentia tua sup hoc fuerit accusatus, conuinci tamē nõ potuit, nec suum voluit confiteri [f] delictũ: nunc autem reuersus ad cor, pęnitens de commissis, salutis suæ consilium requirit impendi. ¶ Cum igitur non tantum à malo, [g] sed ab omni specie mali præcipiat Apostolꝰ abstinere: Mãdamꝰ, quatenus prædicto E. ꝓ huiusmodi enormitatis excessu, iniuncta pęnitētia cõpetenti, consulas [h] ei, monēs illũ salubriter & inducēs, vt de cetero abstineat ab vtraque.

1. Thes. 5.

f Confiteri.] tamen talis confessio non profuisset, vt matrimonium separaretur in facie ecclesiæ cõtractum, nisi aliter probaretur. s̄. eo. super eo.

g A malo.] s̄. de vita & hone. cle. cum ab omni.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

¶ Idem archiepiscopo Strigoniensi.

¶ *Affinitas superueniens nõ dissoluit matrimonium.*

CAP. X.

TVæ † fraternitatis deuotio postulauit, vtrum is, qui cũ sorore legitimæ coniugis fornicatur, cum vxore possit postmodum cõmorari, & exigere debitũ, ac soluere requisitus. ¶ Nos igitur respondemus, quod vxor, ut à commixtione viri abstineat ꝓpter publicã honestatem, [i] † & in cõtinētia maneat, donec vir viã vniuersæ carnis ingressus fuerit diligētiꝰ est monēda. Quod si fortè cõmonitioni parere recusans talis fuerit vt de lapsu timeatur ipsius, vir eiꝰ poterit & debebit cũ Dei timore, debitum ei soluere [k] coniugale: cum affinitas [l] post matrimoniũ iniquè contracta, illi nocere nõ debeat, quæ iniquitatis particeps non existit.

† Cap. 3. tit. de cõsanguinitate & affinita. in 3. compilat.

† Vide ꝯcil. Trid. ses. 24. de refor. ca. 3. & 4.

h Consulas.] hoc intellige esse dictũ ī iudicio aię, vt ad neutrã accedat & si ꝑ ea excõicet, sustineat potiꝰ excõicationē, q̃ veniat ꝯ ꝯciētiã, ĩ. de sen. excõ. inquisitionē & s̄. de rest. spo. lras. sed ī iudicio ecclesiæ p̄cipiet, vt ei debitũ reddat. & ita aliud est iudiciũ ecclesiæ, & aliud iudiciũ aiæ. s̄. de offi. ordi. si sacerdos. Sed ꝯtrariũ vr̄. s̄. c. ꝓxi. Nõ ē ꝯtriũ: q2 q̃ritur qd de iure sit ibi faciendũ: & rñdet, ꝙ si ita est separētur hic verò cõsulitur in iudicio aię, qd sit faciendũ cum factũ esset occultũ, & sic nõ ꝯdicit: & illa clausula. si res ita se habet, dēt ibi suppleri sicut erat in antiqua compilatione.

TVæ.] Cõis diuisio. Secũda pars; ibi, Nos igitur. Abb.

CASVS. Quidam ꝯxit cũ quadam matrimoniũ, post cõtractũ matrimoniũ & ꝯsũmatũ, cognouit sororē vxoris: q̃rit, vtrũ possit exigere debitũ ab vxore, ac soluere requisitus? Rñdet Papa, ꝙ vxor monenda est, vt à cõmixtione viri abstineat, & in ꝯtinētia permaneat, donec vir eius mortuus fuerit, ꝑ publicã honestate, Si aūt parere noluerit, & talis fuerit, vt de lapsu eiꝰ timeatur, ipse vir poterit ei debitũ soluere, cũ affinitas post matrimoniũ inique ꝯtcta, illi nocere non debeat, quæ in culpa non fuit. Nota ꝙ affinitas matrimonio superueniēs, ipsum nõ dissoluit. Item iniquitas vnius, alteri nocere nõ debet. Item non debet quis puniri sine culpa.

i Honestatem.] idest, affinitatem. s̄. eo. discretionem. sim. ĩ. c. proxi.

K Soluere.] sed non exigere. ĩ. cap. proxi. & s̄. eo. c. 1. sim. ĩ. de sent. excom. inquisitioni.

l Affinitas.] s̄. eo. discretionem. & ĩ. cap. prox.

¶ Gregorius nonus episcopo Pictauiensi. †

¶ *Summatũ est supra cap. proximo.*

† Pictauēs.

CAP. XI.

IOrdanę † mulieris petitio cõtinebat, quod I. laicus cũ ipsa, quæ nõdum decimũ ætatis suę

† Vide quos citatos in c. à nobis. & in c. fin. sup. de despon. impub.

IOrdanæ.] Diuiditur. In prima parte ponit mulieris petitio. In scd̄a causæ commissio, ibi, Propter. Ab.

CASVS. Quædam puella Iordana noīe, quæ nondum

comple-

cōpleuerat decimū annū, ɔtraxit cū quodā ꝑ verba de futuro, & eam īfra spatium eiusdē anni carnaliter cognouit, & postmodū matrē ipsius in vxorē accepit, & carnaliter cognouit eandē: Vñ petebat dicta Iordana à dño Papa, sibi sup hoc prouideri, cū sine culpa sua iure suo priuari non debeat; nec valeat cōtinere; mādat Papa epo dioecesis, quatenus si ita res se habeat, vtrūq; ipsorū moneat & inducat ad ppetuā ɔtinentiā obseruādam; ꝙ si ad hoc induci nequiuerint, iniūcta penitentia cōpetenti viro ipsius, per censurā ecclesiasticam cōpellatur, vt eidē mulieri cohabitet, & cōiugale debitū reddat exactus. No. ꝙ malitia supplet ætatē. Itē affinitas superueniēs matrimonio ipsum non dissoluit. Itē nemo iure suo sine culpa priuari debet.

a Carnaliter cognita.] & sic statim fuit mrimoniū, malitia supplente ætatem. s. de despon. impube. à nobis: & c. vlt.

[Glo. seq alleg. 3. concor. & 3. iura in ɔtrium, & soluit.]

b Sine sua propria culpa.] null⁹ sine sua culpa iure suo debet priuari. sim. s. eo. discretionē. 56 dis. saris peruersū. 16. q. vlt. inuētū. Arg. ɔ s. vt lit. nō ɔtes. qui frequēter. §. si verò in fi. & ī. de priuileg. antiqua. ɔ. 23. dis. renouātes. sed ibi cā subest quare puniunt sine culpa.

c Pœnitentia.] & maior debet imponi quàm pro adulterio. s. eod. c. 2. quia incestus vincit adulteriū 32. q. 7. adulterij.

d Exact⁹.] sed exigere ipse nō dēt. sim. s. eo. c. 1. & c. trāsmissæ. & post mortē vxoris iste contrahere non debet. ī eo. c. 2. & c. ex litteris.

annum cōpleuerat, per verba de futuro contraxit: & ea infra eiusdem anni spatium carnaliter cognita, [a] matrē ipsius sibi matrimonialiter copulare, & ad damnatæ cōmixtionis amplexus procedere non expauit: & infra. ¶ Quare præfata I. supplicauit, vt cum carnis stimulis resistere nequeat, bi(ne iure suo sine sua [b] propria culpa fraudetur) prouidere salubriter dignaremur. Ea propter mādamus, quatenus (si res ita se habet) vtrūque ipsorum ad vouendam perpetuam cōtinentiam attentè moneas & inducas: & si ad eā induci nequiuerint, memoratum I. (iniūcta ei primitus pro commisso incestu pœnitētia [c] cōpetenti) vt eidem cohabitet, & coniugale debitū reddat exact⁹, [d] ecclesiastica censura compellas.

TITVLVS XIIII.

De cōsanguinitate † & affinitate.

¶ Alexander iij. Cassinē. † abbati.

¶ *Separatur matrimonium contractum inter affines primi generis, & quarti gradus.*

CAP. I.

EX † litteris tuis accepimus, qđ cum quidam secreto quandā viduam subarrhasset, [e] & carnaliter cognouisset: & infra. ¶ Tandem cum vir paratus esset eam in conspectu ecclesiæ subarrhare, surrexerunt duo proponentes, quod iste, qui eam subarrhare volebat, priorem virum quarto gradu [f] consanguinitatis attingit: vnus autem ita se audiuisse iurauit, alius noluit id iuramento [g] firmare: & infra. ¶ Nunc quæstio prima reuixit, & iurauerunt duo coram [h] archipresbytero Plumbarolę † qđ primus vir fuit superstiti quinto consanguinitatis [i] gradu coniunctus. Quocirca mandamus, quatenus vtranq; partē ante tuam p̄sentiam cōuoces, & facias testes coram [k] te iurare: & infra. ¶ Inquisita verò diligēti⁹ veritate, si p testes circūspectos omni exceptio-

DE CONSANGVINITATE & affinitate.

Viso de cognatione spirituali & legali, & de proximitate quadam, quæ contrahitur ex copula cum consanguinea vxoris, merito restat videre de cognatione carnali, quæ consistit in consanguinitate & affinitate: ideò post rubricas præcedentes subijcitur ista. Abbas.

De hac materia tractat 35. q. 1. & q. 2. & q. 4. & q. 5. & q. 8. & 10: per totum.

EX litteris.] Sunt tres partes. In prima casus narratio. In secunda responsio: ibi, Quocirca. In tertia iudicum instructio: ibi, Cęterū. Abbas. CASVS. Quidam secretè subarrhauit quandam viduam per annuli transmissionem, & eam carnaliter cognouit: Tandem cum vellet in conspectu ecclesiæ cūm ea contrahere, duo proposuerunt, ꝙ eam habere non poterat in vxorem, ex eo ꝙ priorem virum attingit quarto gradu consanguinitatis: vnus illorum iurauit ꝙ ita audiuit, alius noluit illud iurare: & sic publicè contraxerunt: Postmodū venerunt alij duo, & iurauerunt ꝙ primus vir fuit isti superstiti quinto cōsanguinitatis gradu coniunctus; Dubitabatur, quid esset in hoc casu agendum. Consultus Papa mādat cuidam abbati, quaten⁹ vtranq; partem ante suam præsentiam conuocet, & testes iurare faciat corā ipso: & si per testes legitimos ɔstiterit, ꝙ primus vir attinebat superstiti quarto gradu, illos dēat ab inuicē separare: quia (vt dicunt canones) mulier illa non poterit aliquē habere de cōsanguinitate prioris viri vsque ad quartum gradum. In fin. dicit, ꝙ causæ matrimoniales nō sunt tractandæ p quoslibet, sed per viros discretos, qui potestatē habeant iudicādi, & qui sciant canones. Nota ꝙ causę matrimoniales tractari debent rām per iudices habētes iurisdictionem ordinariam, vel etiam delegatam, & non per arbitros. Item tractari debent per tales, qui sciant canones.

e Subarrhasset.] sim. s. de despon impub. c. vlt. vbi đ hoc.

f Quarto gradu cō sanguinitatis.] vnde mulier illum habere non poterat, cum esset ei affinis in primo genere affinitatis, & ī quarto gradu. 35. q 5. porrò.

g Iuramento.] & sic matrimonium contraxerunt publicè. & in facie ecclesiæ. [2]

h Coram archipresbytero.] fortè ad hoc delegato, vel de loci consuetudine, quæ tribuit iurisdictionem ī. de offi. archidia. c. vlt. & C. de emancip. l. 1. & vlt.

i Quinto consanguinitatis gradu.] primi dixerunt de quarto: nōn nocet, quia aliud iudicium fuit illud, nec fuit aliquid probatum.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit, arg. & replicat.]

k Corā te iurare.] sed quare post publicationē iterū inducunt testes, ɔ illud in auth. de testi. §. illud coll. 7. & ī. de testi. fraternitatis? Dicunt quidā, ꝙ hoc est speciale in matrimonio. Vel dicas ꝙ non iurant iterum,

† Vide beatū Tho. 2. 2. q. 154. ar. 8. & 9.

† De materia hui⁹ tituli vide Mag. & Theologos li. 4. sen. dis. 40. & 41. vbi plenissimè Dom. Sotus adde vidēdū cōcil. Trid. ses. 24. de reforma. matri. ca. 4. & 5.

† Cassinen. Cassin.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. & post Cōc. Lateranen. sub Alex. iij. par. 6. ca. 93.

† Plumbarolæ.

2 Et dicit Host. quòd ad dictū vnius nō debuit separari, cum ita n hic esset ɔ. ctū de p̄senti. ī. eit. 1. de illo. & c. sup eo. meli⁹ vr ꝙ vnus solus testis impediuisset prā ctū faciē. si, de quo ūrra bar. sed lim. pte testificat de audit. Io. And.

quia isti erant accusatores: vnde necesse habebant testes producere, & nulli testes inducti fuerunt in causa ista. & hic not arg. quòd in causa matrimoniali iterū recipiūtur testes post publicationem, arg. ad hoc, ꝟ. de spon. sicut, in fi. & ꝟ. de coniug. ser. c. vlt. & ꝟ. de proba. causam matrimonij. sed hoc non bene colligitur hic.

a Maiores.] illi dñr oi exceptione maiores, q. repelli nō possūt aliqua exceptiōe.

[Glo. seq obijcit, & soluit.]

b Quarto gradu.] sed quare dicit Papa ꝙ separantur, si sunt in quarto gradu vir iste & maritus prior tuus? nonne idē esset, si essent in quinto vel vlteriori secūdum illa tēpora? Dic quòd dispēsatiuè tolerabant in quito, & vlteriori, si ignorāter ꝯtraxissēt. 35. q 8. de gradib us. & iō dicit quòd separentur in quarto, & nō in quinto, vel vlteriori. Ber.

c Vt canones.] 35. q. 3. æqualiter, nullū de propinquis. in fin.

d A consanguineis vxoris.] istud dicit: si cōtraxisti spōsalia siue matrimoniū cū aliqua, mortua illa nullā poteris postea ducere in vxorem de cōsanguinitate illi⁹: & econuerso illa spōsa vel vxor tua te mortuo, nullū poterit hēre de ꝯsanguinitate tua ꝟ. de sponsa. spōsam, sic ergo mulier ista non poterit illū hēre, q. fuerat priori viro suo in quarto gradu; siue in quinto, vel vlterioribus coniunctus, ſm antiqua iura. hodie vltra quartum non impeditur. ꝟ. eo. nō debet.

ne maiores [a] inueneris, quod primus vir superstitē quarto gradu [b] consanguinitatis attingit, † nō differas diuortij sententiā promulgare; ęquè enī (vt canones [c] dicūt) abstinendum est, à † cōsanguineis [d] vxoris, vt proprijs. ¶Cæterū tuam prudentiā volumus nō latere, quod nō sunt causæ matrimonij tractandæ per quoslibet, † sed per iudices discretos, qui potestatem [e] habeant iudicandi, & statuta canonum non ignorent.

¶ Vrbanus iij. Burdegalen. archiepiscopo.

¶ Affinitas superueniens, de qua saltem constat per famam, soluit sponsalia de futuro.

CAP. II.

SVper † eo, quod iuuenem asseris puellam quandam nondū [f] nubilē fide [g] interposita desponsasse: quæ iam facta nubilis eum repetit, & ille excipit dicens, se nō debere eam ducere, pro eo quod postq̄ puellam affidauit [h] eandem, carnaliter propinquā ipsius cognouit. ¶Inquisitioni tuæ taliter respōdemus, quod si manifestū [i] est, iuuenē cognouisse [k] ꝓpinquam prędictę puellæ, vel si non est manifestum, fama [l] tamen loci hoc habet: cum esset sponsa tantummodo de futuro, idem ab eius impetitione debet absolui.

[Glo. seq. notat & arguit iterum arguit compromitti non posse, &c. & duas rationes reddit.]

e Potestatē.] not quòd duo exiguntur ad cognoscendum & iudicandum de causa matrimoniali. s. scientia canonum, & quòd habeat iurisdictionem ordinariā; vel delegatā. arg. 21. dist. §. 1. & arg. quòd causa nō est delegāda nisi perito, & exercitato. arg. 2. q. 2. c. vlt. de pęn. dist. 6. c. 1. in prin. & C. de iudi. certi. Item habes hic arg. quòd de causa matrimoniali nō pōt in arbitrū cōpromitti, & expressum est de transact. ca. vlt. & sup. de resti. in integ. c. penul. in fi. & arg. ff. de arb. non distinguemus. §. Iulianus. & §. seq. [2] & potest esse ratio: arbitrium enim non constringit nisi metu pęnæ. C. de arbit. l. 1. & pęna non debet apponi in matrimonio. ꝟ. de spon. Gēma. cum libera debeant esse, & ne alia via fiat, quod alia via prohibetur, ꝟ. de procur. tuæ. cū suis concor. Vel quia matrimoniū Deo auctore fuit institutum. ꝟ tit. prox. c. vlt. & ita non potest dissolui quo ad ecclesiam, nisi per illum, qui habet auctoritatem cum iurisdictione quam non habet arbiter.

SVper eo.] Communis diuisio. secunda ibi, Inquisitioni. Abbas Siculus.

C A S V S. Quidam iuuenis contraxit sponsalia de futuro cum quadam puella, quæ non erat nubilis ætatis: sed facta nubilis petijt illum: & ipse excepit dicens, ꝙ illam habere non potest, pro eo, quòd postq̄ affidauit illam, consanguineam eius carnaliter cognouit. Consultus Papa respondet, quòd si manifestum est, quòd illā cognouit: vel etiam si non est notorium, fama tamē loci hoc habet, ille debet ab impetitione ipsius absolui, cum fuerit sponsa tātummodo de futuro. Not quòd affinitas sponsalibus superueniens dissoluit ea. Item fama impedit matrimonium contrahendum.

f Quandam nōdū nubile.] legitima tā fuit ad sponsalia.

g Fide.] i. iuramento. Ex quo mulier fortius ius quæsiuit petendi illum. arg. ꝟ. de sponsa prętterea.

h Affidaui.] [3] per verba de futuro.

i Manifestum.] ita quòd notorium. 2. q. 1. de manifesta.

K Cognouisse.] si cognouit propinquā illius, soluta fuerunt spon. ꝟ. tit. prox. c. 2. & c. ex litteris.

[Glo. seq. inter famam & dictū vnius ponit vnam differentiam, & vnam conuenientiam.]

l Fama.] not. ꝙ fama impedit matrimonium ꝯhendum, ꝟ. de sponsal. cum in tua, & plus facit fama hic, quàm dictum vnius, vbi iuramentum interuenit. ꝟ. de sponsal. prætterea. alias dictum vnius sicut & fama, impedit matrimonium contrahendum. ꝟ. de teste. super eo. §. 1.

¶ Celestinus tertius.

¶ Si dispēsatur cum aliquo, vt possit contrahere in certo gradu aliàs prohibito, requiritur quod vterque contrahentium toto gradu distet à stipite, præsertim si hoc habet consuetudo.

CAP. III.

QVod † dilectio: & infra. ¶Quęsiuisti,

QVod.] Primo ponit casum. Secundo allegat pro, & contra: ibi, Quod videtur. Tertio respōdet: ibi, Nos itaque. Abb. Sic.

C A S V S. Quidam legatus auctoritate domini Papæ fecit quandam indulgentiam hominibus suæ legationis, vt possent contrahere matrimonium in sexto gradu: Duo, scilicet vir & mulier, volebant cōtrahere matrimonium: vnus distabat à stipite per lineam descendentē in sexto gradu: Mulier ex altera linea distabat, secundo vel tertio gradu; Quæritur, vtrum possint mri monialiter copulari propter indulgentiam prædictā: quod videtur posse fieri secundum regulam illā, qua dicitur, Quoto gradu distat quis à stipite, & à quolibet per aliam lineam descendentium ab eodem; Consuetudo tamen illius terræ est, quòd si aliqn̄ talis casus emerserit, homines illi propter proximiorem gradum coniunctos separant, & impediunt copulari volentes: Rñdet Papa, quòd indulgētia illa sic est intelligenda, quod vterq; coniūgendorū distet à stipite sexto gradu, & ita in casu ꝓmisso cōiugi non dēnt: Vñ in hac parte potius deferendū est multitudini, & obseruatæ cōsuetudini.

† contingit.

† In vij. codicib⁹ manuscriptis ita: à consanguineis vxoris, & proprijs.

† Tractari debent p iudices ecclesiasticos Cōci Trid. ses. 24. de sacramen. matri mono. 12.

1 Vide Cōci. Trid. ses. 24. de refor. matri. c. 3. & citat: s in c. ad audientiam. ꝟ. de spon.

† Cap. 1. co. tit. in 2. cōp.

2 De famoso delicto vł publico crimine, cū liberalis ingenuitatis vel libertinitatis non cōpmittitur. Ioan. And.

3 Hæc glossula non est Bern. nec extat in antiquis codicib⁹.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōp. Hodie tenēdum est, qd decreuit Cōci. Late. sub Inn. iij. qd refert ꝟ. hoc tit. c. nō debet. Adde quod dicimus in tric. cognatio is.

tudini, q̃ aliud in scandalum populi adhibita nouitate statuendum. Nota, ꝙ regulæ arboris sunt authenticæ. Item consuetudo siue scandalum preiudicat iuri in matrimonijs, vt ꝑsonas legitimas ad ꝯhendũ faciãt illegitimas. Item nouitas ꝯ consuetudinẽ, ex qua oritur scandalum, est vitanda.

cum dilectus. & in matrimonio seruatur consuetudo. s. de cog. spi. cap. i. in fin. & c. super eo. Item argum. pro scandalo vitando. s. de reg. c. vlt. & j. de no. oper. nun. cum ex iniuncto.

i Nouitate.] nota, nouitates vitandas. s. de consue. cum consuetudinis. & ii. di. quis nesciat. 3.

al. ita: Stipes vocatur ois parens, à quo, &c.

a Stipite.] stipes i appellatur cõmunis parens, à quo plures descenderunt: sicut Isaac fuit stipes Esau, & Iacob. & stipes non facit gradũ. De hoc stipite habes j. eod. ca. vlt.

b Descendentem.] hic ergo habes duas lineas descendentes. sic j. eo. cã. vlt. & istę duæ lineæ descendentes vnam faciunt transuersalem.

[Gloss. seq. soluit obiectionem.]

c Indulgentiam.] q̃ de auctoritate speciali dñi Papæ facta fuit alias nõ tenuisset quia solus Papa ĩ tali facto dispensat. j. eo. quia circa. & s. de transla. c. vlt.

descendẽtem.

d Quolibet.] hanc regulam habes. j. eo. c. vl. & intellige vsq; ad lineam ęqualitatis, quia in sequentibus grad⁹ adijcit. 2

2 Adijcitur, legit in antiquis codicibus, in recentibus, ꝓ adijcit, abijcitur, habetur.

e Proximiorem.] idest, propter eum, qui est in gradu proximiori à stipite.

f Vterque coniungẽdorũ.] arg. contra. ff. de consti. prin. l. vlt. & s. de dona. c. cum dilectus. in fi. & j. de verb. sig. olim. & j. eod. c. vl. Sol. beneficiũ principis latissimè interpretãdum est ab alijs: sed ab eo à quo indultum est, vel eius auctoritate põt interpretari ꝓut ei placet. ff. de legi. l. & ideo. arg. j. de sen ten. excõ. inter alia. & ratio literæ interpretat indulgẽtiam. quia sic obseruabatur de consuetudine,

vtrum is, qui à stipite [a] ꝑ descendentem lineã, sexto vel septimo gradu distat, possit ei, quę ex altera parte per lineã descẽdentem [b] ab eodem stipite, secundo vel tertio gradu distat, matrimonialiter copulari propter indulgentiam [c] Apostolicæ sedis legati, qua permissũ est hominibus terræ illius, in sexto gradu cõiungi? Qd videtur posse fieri, secundum regulam, qua dicitur, Quoto gradu qs distat à stipite, & a quolibet [d] per aliam lineam descẽdẽtium † ab eodẽ: cum tamen de consuetudine terrę, si qñ talis casus emerserit, incolæ propter proximiorem [e] gradum cõiunctos separent, & impediãt copulari volentes. ¶ Nos itaq; respõdemus, quòd indulgẽtia illa sic est intelligẽda, quòd vterque coniungẽdorum [f] distet à stipite sexto gradu. Si verò alter sexto vel septimo gradũ distat à stipite, alter autẽ secundo vel tertio, coniungi non debent: [g] vndè in hac parte consultius duximus multitudini, & obseruatæ [h] cõsuetudini deferendum, quàm aliud in dissensionem & scandalum populi statuendum, quadam adhibita nouitate. [i]

¶ Innocentius iij. Archiepiscopo & capitulo Tireñ. †

† Tiroñ. Ticñ. Turonensi.

¶ *Infideles coniuncti in gradu prohibito à lege canonica, post baptismum non separantur.*

CAP. IIII.

De † infidelibus ad fidem conuersis, [k] vtrum si ante cõuersionem suã, secundum legis veteris instituta, circa gradus consanguinitatis à canone [l] denotatos coniuncti fuerint, separari debeant post baptismum? Consultationi tuæ duximus respondẽdum, quòd matrimoniũ sic contractum, non est post baptismi lauacrũ separandum; cum à Iudæis Dominus requisitus, [m] si liceret vxorem ex quacunque causa dimittere, ipsis respondit: Quos Deus coniunxit, homo non separet, per hoc innuens esse matrimonium [n] inter eos.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõpi. Et de materia huius decretalis vide Mag. sen. li. 4 dist. 39. & ibi late ꝑ Doct. præsertim B. Tho. q. 1. art. 2. & seq.

Gen. 2. Matt. 19. Marc. 10.

¶ Idem Rosañ. Archiepõ. †

† Rosaneñ. Rosameñ. Pisan.

¶ *Consanguinei mariti cum consanguineis vxoris licitè contrahunt. hoc primò. In gradibus prohibitis non possunt matrimonia contrahi, etiam si hoc habeant consuetudo. hoc secundò.*

De infidelibus.] Communis diuisio. Secũda ibi, Cõsultationi. Abbas.

CASVS. Aliq infideles ꝯtraxerunt matrimoniũ i casu ꝓhibito à canone, postmodum cõuersi sunt ad fidẽ & baptizati: q̃ritur, vtrũ post baptismum debeãt separari? Rñdet Papa, ꝙ nõ sunt separandi. quia Dñs à Iudęis requisit⁹, liceret ipsi⁹ vxorẽ ex quacunque causa dimittere: ipse rñdit: Quos Deus cõiũxit, homo nõ separaret. & ꝑ hoc dedit intelligere, ꝙ mrĩmoniũ sit apud eos. Nota, ꝙ baptismus non separat legitimè coniunctos. Item matrimoniũ est apud Iudęos.

K Conuersis.] supple, quæsiuistis.

3 Concord. text. in l. in nouis. & ibi glo. & Bart. ff. de consti. prin.

l A canone.] 35. q. 2. cap. 1. & 2. & c. cõtra dicim⁹. & in alijs ibidem. & q. 5. ad sedẽ.

m Dominus requisitus.] 26. dist. deindè opponitur.

[Gl. seq. obijcit & soluit. Secundò iterũ obijcit, & dupliciter soluit. Tertiò iterum obijcit, & soluit. Vel sic: Successiuè tres obiectiones soluit, & secundã dupliciter.]

n Esse matrimoniũ inter eos.] si matrimonium est inter Iudęos, 4 ibi est indiuidua cõiunctio. 27. q. 2. §. 1. sed ipsi separãtur dato libello repudij. 34. q. 2. non satis. ergo nõ est matrimonium inter eos. Sed hoc nõ fit sine peccato. j. de diuor. gaudemus. Item alter infidelium si conuertatur ad religionẽ, reliquo nolente illi cohabitare sine contumelia creatoris, soluitur matrimonium. j. de diuor. gaudemus. in fi. & c. quanto. ergo non est inter eos indiuidua coniunctio, & sic non est matrimonium. Sed potest exponi indiuidua, idest, apta non diuidi. Vel intellige illam descriptionẽ de matrimonio rato & consummato, quod est tantum inter infideles. Item alia ratione, non est matrimonium inter eos. Ipsi enim contrahunt eo proposito, vt cum voluerint se, separentur dato libello repudij: sed hoc est contra substantiam matrimonij. 32. quæstio. 2. solet aliquando, s. de

4 De materia hui⁹ glos sę, an videlicet sit matrimonium inter ifideles, & quomodo vide latè ꝑ Mag. & Doctor. theologos lib. 4 sẽ. distin. 39. & ꝓter B. Tho. ibi q. 1. ar. 1. vide ibidem Dominieñ. Sotũ q. vnica. art. 1. vndè itelliges plenè hanc glossam i & qualiter loquatur.

vt vterque esset in sexto gradu à stipite, aliàs scandalũ erat, vt j. eod. cap. vlt. & loquitur de iure cõi. sed hodie non habet locum talis indulgentia. j. eo. non debet.

g Non debent.] quia quanto remotiores sunt à stipite, tanto minor memoria consanguinitatis habetur, quod hic considerabatur. 35. q. 3. de consanguinitate. & c. in copulatione.

h Obseruatæ consuetudini.] nota, quòd antiqua cõsuetudo, quæ tñ non sit à iure reprobata, seruanda est, præcipuè ꝑꝑ scandalum 16. q. 3. cõquestus. & mos fidelissimæ vetustatis seruandus est. C. de testa. testamenta. & ff. de pub. & vectig. licitatio. §. earum. & s. de consuetu.

§.de condi.app.c.vlt. Respondeo, si hoc pactum exprimatur in ipso contractu, nec inter eos, nec inter Christianos esset matrimonium: sed non copulantur eo pacto, licet postea abijciant vxores de facto. est ergo matrimonium inter eos, sed non ratum, J. de diuor. quanto.

Quod super.] Sũt duo dicta. Secũdũ ibi, Ne aũt. Ab. Si.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp.

CASVS. Pater & filius cõtrahunt matrimoniũ cum matre & filia, duo cognati cũ duab. cognatis, auũculus & nepos cum duabus sororibus: quæritur, quid iuris? Rñdet Papa, q licet omnes consanguinei vxoris sint affines viri, & e conuerso, tamẽ inter consanguineos viri & cõsanguineos mulieris, nulla affinitas est contracta, per quã inter eos matrimoniũ debeat impediri. Itẽ i fine pcipit vt infra gradus phibitos nulli debeant matrimoniũ contrahere nõ obstãte aliqua cõsuetudine, quę est potius corruptela. Nota q nulla affinitas est inter consanguineos viri & cõsanguineos mulieris. Item consuetudo nõ excusat in delictis.

† al. ita: contrahunt matrimonia liter, taliter tibi, &c.

† Vide Cõc. Trid. sess. 24. de refor. ma trio. c. 5.

a Impediri.] affinitas enim cõtracta inter cõsanguineos viri & vxorẽ ipsius, non transit ad cõsanguineos vxoris, nec ecõuerso, vndè possunt legitimè copulari.

† Vide l. oẽs iudices. C. cũ glos. 1. C. de dec. lib. 10.

b Non obstante cõsuetudine.] ergo consuetudo non excusat in matrimonio. §. de spon. du. cap. vlt. arg. cõtra. §. de cogn. spir. c. 1. & sup eo 32. q. 4. obijciuntur. sed consuetudo qñque p p scandalũ legitimas personas ad contrahendum facit illegitimas. & sic loquuntur illę decre. § de cogn. spi. Et c. obijciuntur. nõ contradicit, quia quando mos ille erat, crimen non erat contrahere cum illis personis, sed modò est sed consuetudo quantumlibet longa, nõ potest personas illegitimas ad contrahendum facere legitimas, prout hic intelligitur, nulla consuetudo posset facere matrimonia inter consanguineos licita: imò quanto plus simul essent, tanto grauius peccarent. J. eo. non debet. sed è conuerso benè, vt in c. super eo. vbicumque consuetudo rationabilis est, & potest seruari sine mortali peccato, & sine scandalo, iuri præiudicat Exemplum habes. §. eo. quod dilectio. & sup. de cog. spi. super eo.

Quia circa.] Primò recitat dispensationem, & eam tacitè damnat. Secundò ibi, Cum tamen tolerat dispensationem ex causa. Abb. Sic.

CASVS. Quidam nobilis contraxit matrimonium cum quadam muliere, quæ ipsum attingit quinto gradu consanguinitatis, de qua filiam vnicam suscepit: tandem mortua fuit ipsa filia: post mortem filię supplicauit nobilis domino Papę, vt fauore filiæ, quam de ipsa susceperat, dispensaret, vt insimul possent remanere: & sic allegata falsa causa dispensauit, vt insimul remanere possent: ps loci visa indulgentia, cum obtenta esset ex causa falsa, dubitauit, vtrũ possent prętextu huius indulgentiæ sic remanere: Significauit hoc dño Papę, addens, q ex separatione illorũ magnum scandalũ imminebat: Rñdet Papa, q ipse poterit dissimulare, vt remaneãt in copula sic §. cta, propter scandalũ quòd imminebat, si separarẽtur. Nota, q propter scãdalum tolleratur dispẽsatio ex falsa causa concessa. Item fauore filiorũ dispensatur in gradu prohibito.

† Quãtũ ad cõtrahendũ vel nõ intra gradus phibitos attinet, tene. de cisionẽ. c. nõ debet. J. eo.

c Quinto.] hodie nõ est necesse in isto gradu aliqua idulgẽtia. J. eod. non debet.

[Gl. seq. not. allegat. iura signat contrariũ, & ibi remittit.]

d A sede Apostolica.] no. q solus Papa potest dispensare circa gradus cõsanguinitatis, & nõ legat. §. de transac. c. vlt. & 35. q. 3. quadam lex. & ca. l. triplit. 27 q. 2. etat. Et arg. §. e. q dilectio. ibi soluitur.

[Glo. seq. notat, q falsitas causæ, &c. obijcit, & soluit.]

e Falsa nobis causa.] no. quòd falsa causa allegata non vitiat dispensationẽ: sic & falsa causa nõ impedit religionem. §. de conuer. cõiug. ex parte 2. & falsa demonstratio non perimit legatum. C. de fal. cau. adiec. leg. l. 2. & ff. de cond. & demon. l. falsa demonstratio & l. cũ tale. §. falsum. Inst. de leg. §. huic proxima. & §. longè & ff. de lega. j. si sic. §. 1. Item causa semel probata siue vera, siue falsa, concessum ex illa causa non reuocatur. Insti. quibus ex causis manumit. non lic. §. semel. 2 Sed contra videtur, quòd isti ex tali dispensatione non sunt securi: quia tacita veritate, & falso suggesto dispensatio est obtenta: vndè non debet valere. §. de rescri. super litteris. & expressum videtur J. de sent. ex. om. cum pro causa vbi de hoc. sit & in voto. & §. de ff. instr. quod super. & 2. q. 3. c. si quem. §. notandum. Arg. est in hoc quod dicit; dissimulare, quod falsa causa non vitiet dispensationem. Item habes hic, quòd proles est causa dispensandi in gradu prohibito. sic 35. quæst. 8. c. 1. & ff. de ritu nup. qui in prouincia. non credo quòd valuisset ista dispensatio sic obtenta, nisi hæc decret. postea emanasset: & ita ex ista dissimulatione ex causa, quæ hic subijcitur, licitè poterant simul esse: aliàs non essent tuti.

† In hoc articulo hæc vr con Iulio tenenda, q expressio falsæ causæ vitiet dispẽsationem. de quo vide latius hic per Doctor.

2 In libertate loquit & dicit. Hæc oĩa ista 3tia sunt specialia, vt ex ipsis patet. q sunt fauorabiliora. sed in tali dispẽsatione, quæ est odiosa.

CAP. V.

Quod† super his: & infra. ¶ Super eo igitur, quòd pater & filius, cum matre & filia, & duo cognati cum duabus cognatis, auunculus & nepos cum duabus sororibus contrahunt matrimonia: † Taliter tibi duximus respondẽdum, quòd licet omnes cõsanguinei viri sint affines vxoris, & oẽs consanguinei vxoris sint viri affines: inter cõsanguineos tamen vxoris & viri ex eorundẽ, scilicet viri & vxoris coniugio, nulla prorsus affinitas est contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri.[a] ¶ Ne† autem infra gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publicè inhibere, & præsumptores ecclesiastica districtione punire: non obstante [b] consuetudine, quæ dicenda est potius corruptela. †

¶ Idem.

¶ *Non valet dispensatio obtenta à Papa super matrimonio inter consanguineos contracto, si ibi causa falsa sit expressa nisi postea eam Papa confirmaret. hoc dicit secundum verum & communem intellectum.*

CAP. VI.

Quia† circa: & ĩfra. ¶ Porrò de nobili viro N. pro cuius dispensatione, indulgentia scilicet remanendi cum ea, quæ ipsum quinto[c] consanguinitatis gradu contingit, à sede Apostolica[d] obtinenda, falsa[e] nobis causa fuerat allegata, proles videlicet: Cum tamen ante dispensationẽ obtentam, vnica filia, quam habebat, viam fuerit vniuersæ carnis ingressa, prout tua consultatio continebat: Dissimulare poteris, vt remaneat in copula sic cõtracta cum ex separatione (sicut asseris) graue videas scandalum imminere.

¶ Idem.

¶ *Testes, qui de consanguinitate deponunt, computationem debent à stipite, vel germine incipere.*

Tua

TVa nos.] Cõis diuisio. Secunda ibi, Nos igit. Ab.
CASVS. Quidam contraxerunt matrimoniũ ĩ gradu prohibito; accusatum fuit matrimonium pp ꝯsanguinitatẽ: inducti fuerũt testes ad matrimoniũ dirimendum pp consanguinitatem: q inceperunt cõputare consanguinitatẽ ab auunculo & filio fratris vel sororis: Quæritur, vtrũ tale testimoniũ sufficiat ad dirimendũ matrimoniũ? Rñdet Papa, ꝙ cũ matrimonium sit res fauorabilis, testes inducti ad probandũ cõsanguinitatem, debent incipere à stipite: id est, à parentibus vel fratrib. & sic p ordinẽ distinguere gradus, nõib. ꝓprijs, vel æquipollentibus indicijs designando ꝑsonas ab vtroque latere: qa cũ frequẽter prohibebãt testimoniũ ð auditu, & illud sit minus validũ, nõ est ĩ hoc articulo laxanda facultas, quia qua rõne inciperẽt à secundo gradu, eadẽ rõne inciperent ab vlterioribus. Nota, ꝙ matrimonium res fauorabilis est. Itẽ in computatione ꝯsanguinitatis incipiendum est à stipite, uel à duobus fratribus. Item iudicia quædã æquipollent ꝓprijs nominibus. Item testimonium de auditu est minus validũ.

a Multũ fauoris.] ſ. de condition. appos. c. vlt. ĩ. q mat. accus. possunt, videtur.

b Vel germanis.] & ita non est necesse incipere à stipite, sed sufficit à fratribus. ſ. de testi. ferè s. & ca. licet, in prin. & 35. q. 5. c. 1. & ĩ. de diuor. porrò, ad fin. sic ergo patet, quod omnes gradus & personæ sunt designandæ. 35. quæst. 6. de parentela. ſ. de testi. licet.

c Æquipollentibus.] non refert an proprio nomine, vel p circunlocutionem expressam aliquid exprimatur quod æquipolleat proprio nomini. ſ. de testi. licet. & ff. si cer. pet. certum.

† Cõ. 2. e. tit. in 4. compil. Et quatenus agit de testimonio ð auditu, vid pl. ne p Cra. et tã tra. de antiquitate tẽporis parte 1. circa fine versi. & fa ma. nu. 304. cum multis seq. adde oino textũ cũ ibi notatis in cap. licet ex quadam. ſ. de testib.

CAP. VII.

TVa † nos duxit fraternitas consulendos, vtrum illorũ sufficiat testimonium ad matrimonium dirimendum, qui consanguinitatis gradus ab auũculo & nepote, videlicet fratris filio, vel sororis incœperint computare? Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod cum coniugium multum fauoris [a] obtineat, testes, qui ad diuortium celebrandum producti consanguinitatis gradus computant, à stipite debẽt incipere, id est, à parentibus vel germanis, [b] & sic per ordinem distinguere gradus, nominibus proprijs, vel [c] æquipollentibus indicijs designãdo personas: præsertim cum sæpius testimonium perhibeãt de auditu: quod qa minus est validum, nõ est in articulo huiusmodi nimiũ laxanda facultas: cũ qua ratione computationem inciperent à secundo, † eadem ab vlterioribus inchoarent.

† Secũa, legit in antiqs codicib. q d magis placet, vt relatio fiat ad personã, non autẽ ad gradum.

¶ Idẽ in concilio † generali.

¶ *In secundo & tertio affinitatis genere tollitur prohibitio, quæ olim erat in matrimonio contrahendo. Similiter tollitur prohibitio de sobole suscepta ex secundis nuptijs, quæ olim non poterat contrahere cum cognatione prioris viri. Et prohibitio cõiugij vltra quartum consanguinitatis & affinitatis gradum non extenditur. h. d. iste textus, qui quotidie allegatur, & est singularis in materia sua.*

† Idẽ, sc. Innocẽ. iij. in cõcilio gñali Lateran. c. 50. & c. 3. eo. tit. in 4. compilat.

CAP. VIII.

NOn † debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem tẽporum, [d] statuta quandoque varientur, humana, præsertim cum vrgẽs necessitas, vel euidẽs vtilitas id exposcit, quoniã ipse Deus ex his quæ in veteri testamento statuerat, nõnulla mutauit [e] in nouo. ¶ Cũ ergo prohibitiones de coniugio in secundo [f] & tertio affinitatis genere minime cõtrahẽdo, et ð sobole susce-

† Vide Dñi cũ Sot. lib. 4. sen. dist. 40. q. vn. ar. 4. vbi late. & Durãdũ eadẽ dist. q. 1.

NOn debet.] Diuiditur: nam primo excusat correctionem iuris antiqui. Scdo ibi, Cũ ergo, excusationem declarans, in duobus illud tollit. Tertio restringit restitutionis causam reddens: ibi, Prohibitio. Quarto prohibitionem restrictam fortificans, constitutiones contrarias tollit, & causas reddit: ibi, Cum ergo. Abb. Sicul.

CASVS. In Prima parte huius constitutionis pmittit conciliũ causam ipsius constitutionis, dicens, ꝙ non debet reprehensibile iudicari, si ẽm varietatem tẽporũ, statuta qñque varient humana, maxime cum urgẽs necessitas uel euidens vtilitas hoc exposcit & hoc probat exemplo Dñi, qui ex his, quæ in veteri testamento statuerat, nonnulla mutauit in nouo: Quia ergo prohibitiones de matrimonio contrahendo in secundo & tertio genere affinitatis, & de sobole suscepta ex scdis nuptijs non copulanda consanguineis viri prioris, difficultatem frequenter inducunt, & aliqñ periculum pariunt aiarum, cũ cessãte causa cesset effectus, cõ iliũ illud huiusmodi prohibitiones reuocat, & statuit, vt sic ꝯhentes de cætero liberè copulentur. In secũda parte dicit, ꝙ ꝓhibitio copulæ cõiugalis de cętero nõ extendat ultra quartum gradũ consanguinitatis & affinitatis: qa in vlterioribus nõ põt absque periculo hmõi ꝓhibitio generaliter obseruari ostẽdens hoc quasi naturali ratione. Quaternarius enim numerus bene cõpetit, ꝓhibitioni corporalis cõiugij, de quo dicit Apostol9, ꝙ vir non habet potestatẽ sui corporis, sed mulier, & e conuerso, qa quattuor humores sunt in corpore, q cõstant ex quattuor elementis; & in istis quattuor gradib. ita debet inhibitio matrimonij ppetuo obseruari, non obstantibus antiqs prohibitionibus sup hoc ꝓmulgatis, vt si aliqs ꝯtra hmõi ꝓhibitionẽ ꝑsumpserit copulari, nullo tractu tpis defendat, cũ diuturnitas tpis peccatũ nõ minuit, sed auget. Nota, ꝙ ẽm varietatẽ tẽporũ iura variãtur. Item cessante ꝓhibitione cessat effectus. Item prohibitio matrimonij vltra quartũ gradum nõ extẽdit. Itẽ nota ius antiquũ innouari. Itẽ diuturnitas temporis non excusat à peccato.

d Temporum.] 29. dist. sciendum 3. dist. erit autẽ 32. q. 4. quis ignoret. & c. obijciuntur, & 23. q. 8. occidit. & ſ. de transac. cap. vlt. & ĩ. de senten. excom. super eo.

e Mutauit.] de pœn. dist. 1. nouit Deus. 22. q. 4. incommutabilis.

[Glos. seq. declarat quid sit primum, secundum, & tertium genus affinitatis, & quare sic dicatur. Secũdo, quærit arg. pro, & contra, & soluit.]

f In secundo & tertio.] vt [1] melius itelligas hanc literam, videas quid sit primum genus affinitatis, quid ẽm & tertium genus. Primum, secundũ & tertiũ inuenire debes per hanc regulam: Persona addita psonæ per carnis copulam mutat genus, & non gradum: genus dico attinentiæ: [2] verbi gratia Ego & frater meus sumus ꝯsanguinei in primo gradu consanguinitatis, frater meus duxit uxorem, illa est persona addita personæ, per carnis copulam, illa mutat genus attinentiæ, id est alio genere attinentiæ attinet mihi, quam frater meus quia ib-

1 De materia hui9 glossæ vide late p Host. ĩsũ. tit. de affin. §. quot sunt gña. & §. quare ipsã genera.

2 Vñ versus, Mutat nupta genus, sed generata gradũ. Io. And.

pta ex secúdis nuptijs, [a] cognationi viri nó copulanda prioris, & difficultaté frequenter inducát, & aliquando periculum pariant animarum: cum cessante ꝓhibitione, cesset effectus: cõstitutiones super hoc editas sacri approbatione concilij reuocátes, [b] præsenti constitutione decernimus, † vt sic contrahentes de cętero [c] liberè copulentur. Prohibitio † quoque copulæ coniugalis, quartũ consanguinitatis, & affinitatis gradũ de cætero non excedat, quoniá in vlterioribus gradibus, iá non potest absque graui dispédio huiusmodi ꝓhibitio generaliter obseruari. Quaternarius verò numerus bene congruit prohibitioni cõiugij corporalis: de quo dicit Apostolus, quod vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier: neque mulier habet potestatem sui corporis, sed vir: quia quatuor sunt humores [d] in corpore, qui † cõstant ex quattuor elementis. ¶Cum ergo iá vsque ad quartum gradum prohibitio coniugalis copulæ sit restricta, eam ita volumus esse perpetuam, nó obstantibus constitutionibus super hoc dudum editis, vel ab alijs, vel a nobis, vt si qs cótra prohibitioné huiusmodi p̃sumpserit copulari, nulla [e] lóginquitate defendatur annorũ: cum diutur

quia ille est mihi consanguineus, & illa est mihi affinis: sed non mutat gradum: quia sicut frater est mihi consanguineus in primo gradu, sic & illa mediãte fratre meo, est mihi affinis in primo gradu primæ affinitatis. Ergo si vis habere primum genus affinitatis, adde per carnis copulã alicui de tua consanguinitate aliquã psonam, & illa psona ẽ affinis oĩbus consanguineis viri sui, ĩ primo genere affinitatis: & hoc genus sm̃ hodie ꝓhibitionem habet unde mortuo uiro illius mulieris, puta fratre tuo, illa nũ potest habere alii quem de consanguinitate uiri sui, ergo patet ꝙ oẽs consanguinei & consanguineæ vxoris meæ, sũt mihi affines ĩ primo genere affinitatis. Si uis habere ẽm genus affinitatis, adde personã p carnis copulã primo generi, hoc modo. Vxor fratris mei ẽ mihi ĩ primo gñe affinitatis mortuo fratre meo adde illi aliũ virũ, & ille erit mihi affinis in secũdo gñe affinitatis: & ille ẽm antiqua iura, mortua illa, nõ poterat accipere aliquam de consanguinitate prioris, mariti vsq; ad quartum gradũ. Et de isto secundo genere habes 35.q.3. de propinquis. sed hodie non prohibeẽ, vt hic dr̃ Si uis habere tertiũ genus, adde personã personæ per carnis copulã secundo gñri, & sic habes tertiũ genus verbi gratia: Seius fuit maritus relictæ fratris tui, mortua illa relicta, maritus eius, q est tibi in secundo gñre, accipit aliam, illa est tibi in tertio genere, & illa olim mortuo viro suo, non poterat copulari alicui de ɔsanguinitate tua, cum illa esset tibi & cõsanguineis fratris tui in tertio gñre vsque ad scd̃um gradũ. De hoc gñe hẽs 35.q.3. porro. & primũ genus ɔhiẽ tm̃ ex una parte, ẽm & tertiũ genus qñque, ex vna parte, vt in p̃dictis exẽplis, qñq; ex vtraq; parte, et ĩ uxoribus duorum fratrũ, quæ sunt inter se in secundo gñe ex vtraq; parte apposito altero fratre mortuo, si illa copulaẽ alteri, ille erit in tertio gñe vxori alteri⁹ fratris. Primum genus dr̃, qa primo emanat de cõsanguinitate, vł qa una persona mediante ɔhiẽ. Secundum dr̃, qa secundo loco emanat post primum, vel quia duab. psonis mediantibus. Tertium, quia in tertio loco, vel quia tribus psonis mediãtibus emanat: sic intellige qd̃ hic dr̃. Sed nunquid publica honestas [a] est sublata? Vr̃ ꝙ nõ: quia de ea nihil dixit. Sed ɔ̃ vr̃ per ca. 35.q.3. porro, vbi ꝓhibeẽ ẽm genus. & p̃ter illud impedimẽtum ẽ ibi publica honestas, vt i vxorib⁹ duorum fratrum, siue ɔsobrinorũ, sed ẽm genus remotum est: ergo illa publica honestas potest dici, ꝙ vbi publica honestas simul incidit i eum dẽ [illegible] cum secundo vel tertio genere, vt in uxorib. duorum fratrum siue cõsobrinorum, vno sublato tolliẽ, & aliud per hanc cõstitutioné; quoties enim vitium ex vna radice nascitur, cõsequens est, vt vna lege tollaẽ. C. de nup. l. vl. in fi. & ff. de iuri. [illegible] duobus §. colonus. & ff. arborum fur. cæ. l. si colonus. arg. & alia publica honestas, ut soboles suscepta ex secundis, nuptijs non copulanda cognationi viri prioris sublata est, vt statim dicit sequẽs littera. aliàs verò publica honestas adhuc est. s̃ de despon. impub. duo pueri.

a Secundis nuptijs.] hoc ita intellige, frater meus habet vxorem, eo mortuo relicta eius ɔhiebat cũ secundo: soboles nata de illis secũdis nuptijs nõ poterat olim copulari alicui ď cõsãguinitate prioris mariti, & hoc pp publicę honestatis [a] iustitiã, q̃ hodie sublata ẽ i hoc casu, in alio casu adhuc durat ut dixi in sponsa de futuro, qa i matrimonijs non quid liceat, sed quid honestũ ẽ cõsideraẽ. ff. ď ritu nupt. semp. & ideo frater impediẽ sumere spõsam fratris pp publicam honestaté: quia scriptum est, spõsam fratris frater habere nõ põt. s̃. de spon. ad audientiam. & ar. ad hoc. ff. de adop. q. in adoptionem. Ioan. dixit ꝙ publica honestas in omnibus est sublata, nisi in spõsa de futuro. ego intelligo esse tantũ sublatam in casibus omnibus, qui hic ponunẽ, & non in alijs.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

b Reuocantes.] Gregorius tñ dicit. qui dissoluit hęc genera affinitatis, negat verbum Dei in æternum manere. 35.q.10. fraternitatis. vltra medium, versus fi. qualiter ergo Innocentius dissoluit? hoc intellige sine causa & ab alio quàm à successore Gregorij.

[Gl. seq. quærit, soluit: solutioni opponit, & in solutione persistit.]

c De cætero.] sic ergo vr̃, ꝙ matrimonium illorum q ante constitutionem istam ɔxerant in quinto vel i sexto gradu, non confirmetur hic, quia constitutiones matrimonij non trahuntur ad præterita matrimonia. 35.q.3. de incestis. & 31. dist. ante triennium. & generaliter constitutiones non trahuntur ad præterita, nisi hoc ibi dicatur. s̃. de constitutio. cap vlt. Sed pone, ꝙ post istam constitutionem publicatam simul steterũt sciẽter? Dico ꝙ hoc ipso intelliguné ratum habere matrimonium. argu. s̃. de coniug. seruorum, proposuit. & s̃. de despon. impub. litteras. & capitu. accessit. ff. de ritu nup. si quis in senatorio. quia & si primus consensus nullus fuit, postea potest confirmari. in Auth. de nup. §. si uerò ab initio. coll. 4. Sed videtur ꝙ verba necessaria sint. s̃. de spõsalib. tuæ. & 29.q.2. si quis ingenuus. & nouus consensus requiritur. s̃. de eo qui dux. in matri. ca. ueniens: nisi expresse consentiat, antiquus consensus vr̃ perdurare, qui nullus fuit. ff. de preca. sed si manente. ff. de arbit. si cum dies, in prin. & l. Labeo. §. penul. ff. de verb. oblig. l. r. §. si quis simpliciter. versic. cum adijcit. Ioan. dicit ꝙ pro matrimonio stãdũ est, ca quo ex certa scientia post publicatam constitutioné simul steterunt. ipso enim facto matrimoniũ inducitur, saltem præsumptum. Ber.

d Quattuor sunt humores.] de quibus habes s̃. de celebr. Mis. in quadam. in fi.

e Nulla longinquitate.] & ita nulla præscriptio curritcon-

† decreuim⁹

† De hoc vide late per B. Tho. li. 4. sen. dist. 40. q. 1. ar. 4.

a Vide quid de ea nouissime statuerit coc. Trid. ses. 24. de refor. matri. c. 3. addẽ citatos in ca. ad audiẽtiã. s̃. ď sponsalib.

a Circa hunc articulũ de impedimento iustitię publicæ honestatis, tene qď decreuit ɔcil. Tri. paulo ante citatum.

† In cõcilio, & aliquot retustis exẽplarib. ita: qď cõstat ex quattuor elemẽtsi.

rit contra matrimonium, sicut olim currebat. Et sic cõtra uotum nulla currit præscriptio. 33. q. 5. quod Deo pari. & ꝭ. de reg. sicut nobis. in fi.

[Glo. seq. dat vnum simile.]

a Infelicem.] sic ꝭ. de consue. cap. vlt. & capitulo quã to, & ꝭ. de simo. non satis. & cap. seq.

nitas temporum non † minuit peccatum, sed

10 auget; tantoque sunt grauiora crimina quanto diutius infelicem [a] animam detinent alligatam.

in Concilio ita, non minuat peccatũ sed augeat.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Distans à stipite quarto gradu vel citeriori, cum distante quinto vel vlteriori contrahere potest. hoc dicit cum glossa.*

CAP. IX.

VIr, † q à stipite quarto [b] gradu, & mulier q̃ ex alio latere distat quinto secundum regulam approbatam, [c] qua dicitur: Quoto gradu remotior [d] differt † à stipite, & à quolibet per aliã

11 lineam descedentiũ ex eodẽ; licite possunt matrimonialiter copulari.

† Vide citatos in c. præcedenti.

† distat.

VIr q.] CASVS. Duo volũt ꝯhere matrimoniũ: vir distat à stipite quarto gradu, mulier uerò ex alio latere distat ab eodem stipite quinto gradu: Quærit, an possint ꝯhere matrimonium? Rñdet ꝙ sic, ẜm regulã illam qua dicitur; Quoto gradu remotior persona distat à stipite: & à quolibet descendentium per aliam lineam ab eodem stipite. Nota, ꝙ si unus coniugum distat à stipite quarto gradu, & aliꝰ quinto, licitè possunt copulari. Item magis consideratur remotus gradus quam propinquuus. Item regulæ arboris sunt authenticæ.

b Quarto.] idem esset si tertio uel secundo, secundũ regulam frequentem: quia nihil attinet ei, qui ex alia linea in quinto, licet magis appropinquet cõi parenti.

c Approbatam.] nota ꝙ regula à magistris tradita, approbatur hic à iure, & sic pro iure seruabimus regulam istam. arg. ꝭ. eo. quod dilectio.

ADDITIO. Et est simile quod de consuetudine dicitur. ꝭ. de cog. spi. c. 1 §. fi. & sic ꝭ. de deci. cap. 1. §. fi. & ff. de dam. infec. si ædibus. habet autem hoc locum cum approbatio fit per Papam: alterius enim approbatio parum prodesset, ut patet, in his quæ not. ꝭ. eo. de infide lib. aliàs autem consuetudo approbata interpretatur. ꝭ. de consue. cum dilectus §. 2. secundum Host. Io. An.

[Glo. seq. docet computare gradus.]

d Remotior.] si uis [1] scire in quo gradu aliquæ duæ personæ diuersarum linearum sibi attineant, recurre ad cõem stipitem siue parentem, a quo descenderunt; & descende æqualiter computando per ambas lineas, quousque altera illarum primo occurrat: & si ambæ simul occurrant, erunt in eodem gradu primo, secundo, tertio, vel quarto: & istæ personæ quæ æqualiter descendunt, non dicuntur distare à gradu, sed potius sunt in gradu æquali descendente à cõi stipite æqualiter: & si sunt infra quartum gradum, non possunt matrimonialiter coniungi. Sed si una primo occurrit quam altera: descende per lineam alterius vsque ad illam: & semper post illum gradum, in quo occurrit prima persona, additur gradus pro numero personarum; & sic habebis quoto gradu una distat ab altera: & istæ personæ non dicuntur esse in gradu, sed distant gradu, sicut istę personę, de quib. hic dicitur, cum una distat quarto gradu, & alia quinto à communi parente, quod planum est uidere: & quoto gradu remotior persona distat à cõi parente, toto distat à quolibet alio descendente per aliam lineã: uerbi gratia: Cõis parens istorum fuit Petrus, eius filijs fuerunt Martinus & Berta, qui sunt in primo gradu. de Marti-

12 no descendit Ioannes. de Berta ex alia parte natus fuit Robertus, qui Ioannes & Robertus sunt in secundo gradu æqualiter descendentes a Petro; de Ioanne natus est Stephanus; de Roberto est Albertus natus, qui sunt in tertio gradu, & æqualiter descedunt à Petro tertio gradu: scilicet, de Stephano natus est uir iste, de quo hic quæritur: de Alberto natus est Titius, qui est in quarto gradu cum uiro isto, æqualiter distantes à Petro. Primo loco occurrit tibi uir iste, qui quarto gradu distat à Petro, & sic est ultima persona in consanguinitate Pe

13 tri ex una linea, & Titius ex alia linea: de Titio nata est hæc mulier, de qua hic quæritur: & distat quinto gradu à Petro & sic exiuit iam consanguinitatem Petri, ergo eodem gradu distat a quolibet alio descendente per aliam lineam, & sic distat quinto gradu à Martino, Ioanne, Stephano, & ab isto. uiro, uidelicet filio Stephani: Ideoque rectè potest illum habere in uirũ, & quemlibet descendentem a Petro per aliam lineam posset accipere, cum omnes illæ personæ huic sint in

14 quinto gradu. Hoc in Arbore melius uidetur.

1 De materia huiꝰ glossæ uide plenissime per Host. ĩ summa tit. de cõ sanguin. §. qualiter cõputetur & §. seq.

LOCVS ARBORIS.

DE FRIGIDIS, ET MALEFICIATIS, & impotentia coeundi.

Viso de pluribus impedimentis matrimonij, quia frigiditas & maleficiũ, & generaliter impotẽtia coeundi sunt impedimẽta matrimonij, ideo post rubricas præcedentes subijcitur ista. Abb. De hac materia tractatur 33.q.1. & q.2. per totum.

† De materia huius tit. vide Mag. sen. lib. 4. di. 34. vbi Doct. & præ alijs B. Thomam in idem. q. 1. per totam quæst.

TITVLVS XV.

De frigidis, † & maleficiatis, & impotentia coeundi.

¶ Ex Brocardico. lib. 18. †

† Aliàs 20. & 14. & 10. sed restitue ita: ex Burchardo lib. 19 decret. 5. tit. de dilig. dio coniugij vel si accepisti. & c. 1. eo. tit. in 1. cõp.

¶ *Si marito prouocante ad diuortium, & se impotentem asserente, mulier hoc idem fatetur, seruata solemnitate canonica matrimonium indistincte dirimitur: sed si decipiatur Ecclesia, primum matrimonium reparatur; si verò muliere agente, vir asserat se potentem: nisi per aspectum corporis, vel alio indubitato modo conuincatur, mulier non auditur: sed si vir hoc idem confitetur, vel conuincitur, matrimonium separatur, & mulieri contrahendi licentia datur. hoc dicit secundũ Hostiensem.*

Accepisti. Diuidit, quia habet tria dicta. Secundum ibi, Illa autem. Tertium ibi, Si autem. Abbas.

CASVS. Aliquis accepit aliquam ĩ vxorẽ, & cum ea mansit per mensem, vel per tres, vel etiam per annum. postmodum dicit vir, quod est frigidæ naturæ, ita quod cum illa vel alia rẽ habere non potest: dicitur hic, quod si illa idem affirmat, quod ille dicit, & põt hoc probari per verũ & rectum iudicium, debẽt separari: ita quod si postmodum aliã acceperit, reus erit periurij, & post pœnitentiam priora cõnubia restaurabuntur. Si verò illa prior post annũ & dimidium ad episcopum proclamauerit dicens, quod eam non cognouit, ille autem contrarium affirmat, ei credendum est, cũ sit caput mulieris: quia si proclamare voluit, cur tantum tacuit? citò. n. potuit scire, si eã cognoscere potuit. Si verò ab initio post mensem vel duos ad episcopũ proclamauerit dicens. Volo mater esse, sed vir quem ego accepi, frigidæ naturæ est: si hoc probari potest per rectum iudiciũ, separentur, & mulier alteri si voluerit nubat in Domino. Nota quod non creditur viro vel mulieri confitenti contra matrimonium, sed exigitur probatio. Item vir caput est mulieris. Item ex taciturnitate præsumitur contra aliquem. Item impotentia coeundi impedit matrimonium & dirimit.

† Vide Durandum lib. 4. sent. disti. 34. q. 2. & [illegible] ibidem Sotum q. 1. art. 2.

CAP. I.



Accepisti † mulierẽ, & per aliquod tẽpus habuisti, per mẽsem, aut per tres, aut per annum. & nunc primũ dixisti te esse frigidæ naturæ, ita vt non potuisses coire cum illa, nec cum aliqua alia: si illa, quæ vxor tua esse debuit, eadem affirmat, quæ tu dicis, & probari potest per verum iudicium, a ita esse vt dicitis, separari potestis: ea tamen ratione, vt si tu post aliam acceperis, reus periurij diiudiceris: b † & iterũ post peractam pœnitentiam, priora connubia reparare c debebis. ¶ Illa autẽ si prior post † annum, aut dimidium, ad episcopum, aut eius missum d proclamauerit, dicens, quod non cognouisses eam, tu autem contrariũ affirmas, e tibi credendum est, eo quod caput f es mulieris: quia si proclamare voluit, † cur tã diu tacuit? g citò enim & in paruo tempore scire potuit, si secum coire potuisses. Si autem statim in ipsa nouitate, post mensem, aut duos, ad episcopum, aut eius missum proclamauerit, dicens, volo esse mater, volo filios procreare, & ideò maritum accepi: sed vir, quem accepi, frigidæ naturæ est, & non potest illa facere, propter quæ illũ accepi: si probari h potest per rectũ iudiciũ, separari i potestis: & illa si vult, nubat ĩ Dño.

† iudiceris

† In aliquot manuscriptis ita: post annum & dimidiũ. quam lectionẽ videtur planè agnoscere glossa hic in verbo, tacuit.

† voluerit Burchardus ita; quia si se proclamare voluerat.

a Iudicium.] scilicet, quod vterque iuret cum septima manu propinquorum. 33.q.1.c.2.

[Glossa sequens notat conuinci mendacium. alleg. tria iura.]

b Diiudiceris.] nota contrarij operis euidentia mendacium conuinci, ẽ. de præsum. littera s. arg. sup. de matrim. & obed. legitur. & 22.q.5. cauere.

[Glo. seq. non quod sententia, & c. ponit distinctionẽ circa fraudem mulieris, quam non approbat in fine signat contrarium, & soluit, & arguit.]

c Reparare.] Nota quod sententia contra matrimonium lata, non transit in rem iudicatã, cũ appareat ex postfacto ecclesiã fuisse deceptã. sic ẽ. de re iudi. lator. & cap. consanguinei. & ĩ. eodẽ fraternitatis. quare priora etiam matrimonia restaurantur, etiam muliere contradicente, si fraudis fuerit cõscia. ff. de adult. si vxor. §. iudex. & §. vlt. vt dixit Ala. Si verò cõscia fraudis non fuerit, poterit repellere eum, si voluerit, prætextu adulterij. argum. 32. q.1. de benedicto. & q.6. nihil sed non credo qd' hoc obstet, quin matrimonia priora debeãt restaurari. ĩ. eod. laudabilem. & capitu. fraternitatis. Item argumen. contra. 33.q.1. si per sortiarias, sed ibi separantur propter maleficium, non propter frigiditatem.

d Missum.] simile ẽ de reg. capitulo secundo. & expone missum, idest, vicarium, qui fungitur vice episcopi. supra, de insti. cap. 3.

e Affirmas.] quod eam cognouisti.

f Caput.] supra de despon. impub. continebatur. 33.q.1. si quis acceperit. & hoc intellige, nisi ipsa velit se probare virginẽ per aspectum corporis. ĩ. de proba. proposuisti. & cap. causam matrimonij.

g Tacuit.] ergo videtur, quod post annum & dimidiũ reclamare nõ poterit, Sed contra videtur. C. de repu. in causis. vbi dicitur, quod vsque ad duos annos poterit reclamare, immo vsque ad triennium. in auth. de nup. §. per occasionem. coll 4. & infra eo. laudabilẽ. Quod dicitur in istis duabus vltimis concor. tenendũ est, & non tenet quod hic dicitur de anno & dimidio. Et est arg. ad præscriptionem, si quis taceat vsque ad cõpletam præscriptionem, quia gesta taciturnitate firmauit. C. de his qui à non dom. ma. l. vlt.

h Probari.] hoc ideò dicit, quia non est standum eorum confessioni cõ matrimonium: & si vterque confiteatur non videtur credendũ, ne in fraudem hoc diceretur, ẽ. de eo qui cognouit consang. vxo. suæ, super eo. nisi

quod

quod asserunt, probauerint cum septima manu propinquorum. 33.q.1.c.2. sed pro matrimonio bene creditur eis. sup. de clandestin. desponsatio.ca.2. & quod dicitur, non creditur eis cõtra matrimoniũ, verũ est quantum ad hoc, vt contrahendi facultatem acquirant: sed si vellent in continentia manere, creditur eis. 33.q.5.qd Deo pari.

†Ambiẽsi.

Qvod sedem.] CASVS. Dicitur hic, q̃ sicut puer non est aptus matrimonio, ita nec vir q̃ coire nõ põt. Nota q̃ impotẽtia coeũdi impedit matrimoniũ.

a Non est aptus.] s. de sponsa. impub. à nobis arg eo. tit. pu beres. vbi de hoc.

[Glo. seq. obijcit, & soluit]

b Impotentes.] hac ratione videtur, q̃ senes qui à naturali calore defecerunt, cõtrahere non possunt; sed cõtrarium est verum. C. de nupt. sancimus. 27. q. 1. nuptiarum. quia in temibus dicit esse legis obsequium, & humanitatis solatium. vt ibi & 31. q. 1. aperiant. &c. qd si dormierit sed hic non loquitur de tali impotentia, sed de eo qui sectus est & qui ppetuo impotens est: sed senes aliquando aliquo beneficio mon. ntur.

Cap. 3. eo. tit. in 1. com. ila. & post conci. Lat. ab Alex. iij ar. 50. c. 28. et pro intel ctu textus glossæ p. er citatos in præcedẽti c. de Syl. in summa, verbo, matrimonium. q. 16.

E X litt. ris.] Communis diuisio, cõsultatio & respõsio, Secunda ibi, Respondemus. Abb.

CASVS: Quidam contraxit matrimonium cum quadam, qui cum debitũ reddere non posset, licet vterq; legitimæ fuisset ætatis, mulier tã grauem cõtraxit infirmitatem, vt omnino inutilis sit facta viro, ita quod nullo modo eam cognoscere potest. Quæritur, an debeant separari? Respondet Papa, si vitium illud à natura contraxit mulier, nec ope medicorum poterit ei subueniri, vir poterit aliam ducere in vxorem. Nota, quod cum inhabili ad coitum, nullum est matrimonium.

[Glo. seq. soluit obiec. cano. dixit.]

c Contraxit] id est, contraxisse apparuit, vel in veritate contraxit, ex eo quod contra naturam vim ei forsan intulit, quia arcta fuit. vnde nullo modo sibi potuit commisceri, vnde magis inhabilis reddita fuit, & sic non fuit matrimonium inf. eo. fraternitatis. si enim non loqueretur de impedimento præcedẽte matrimonium, stare non posset quod dicitur in fi. trigesima secunda quæstione prima. dixit. & q. 5. si vxorem. & supra de coniug. lepros. c. 1. & 2.

d A natura] quia erat arcta, vt dixi.

[Glo. eq. signat contrarium.]

e Medicorum.] infra eod. fraternitatis. & ita non fuit matrimonium. & intellige quod dicit: non poterit adiuuari ope medicorũ, sine p riculo corporali: aliàs non deberent separari, imò modicam violentiã debet sustinere, vt argumen. infra eo. fraternitatis. & si talis fuit, non habuit propositũ reddendi matrimonij debitũ exacta, vel exigẽdi, & sic nullũ matrimoniũ. trigesima secũda q. stione secũda, solet. & cap. aliquando. & supra de condi. appo si. cap. vlti. & secundũ leges esset in causa redhibitionis. ff. de ædil. edic. quærit. §. mulierem. argum. contra. j. cap. proxi.

Ca. 2. eo. ti. in 2. cõm. & e materia ile plene citatos in ecedẽtib. capitulis. & omnino per Tho. li. 4. sen. dist. 34. q. 1. art. 2.

De spadone an contrahere possit, notatur 32. q. 7. hi qui adde hic Ioãnẽ An. & alios recentiores, & videto omnino notata p Aldo trãdinũ & alios in §. sed & illud, isti. de adop. additio de omino Syl uestrũ in sũma verbo mrimoniũ. 8. q. 16. vers. septimũ, quã tũ ad castrationem.

¶ Alexander tertius Ambianensi † episcopo.

¶ Impotens ad copulam, est impotens ad contrahendum matrimonium siue sit impedimentum ætatis, siue naturæ.

CAP. II.

Qvod † sedem: & infra. ¶ Sicut puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus[a] coniugio: sic qui impotentes[b] sunt, minime apti ad contrahenda matrimonia reputantur.

¶ Idem.

¶ Naturale impedimentum ad coitum, irreparabile arte medicorum, matrimonium impedit.

CAP. III.

EX † litteris tuis accepimus, quod quidã sexdecim annorũ quandam annorũ tredecim duxit vxorem: qui cum debitum reddere nõ posset, mulier tam grauem infirmitatem cõtraxit,[c] vt omnino viro sit facta inutilis, & instrumentũ eius impeditũ ita quod vir ei commisceri nõ potest: Respõdemus igitur quod si vitium illud mulier à natura[d] contraxit, nec ope medicorum[e] poterit adiuuari: viro aliã accipiendi liberam tribuas facultatem.

¶ Lucius tertius.

¶ Contrahens scienter cum impotenti ad copulam, ab ea non separatur.

CAP. IIII.

COnsultationi † tuæ, qua nos cõsuluisti, vtrũ fœminæ clausæ, impotẽtes commisceri maribus, matrimoniũ possint contrahere, & si cõtraxerint, an debeat † rescindi: taliter respondemus, quod licet incredibile[f] videatur, quod aliquis cum talibus cõtrahat matrimoniũ: Romana tñ Ecclesia consueuit in consimilibus iudicare,[g] vt quas tanquam vxores habere non possunt, habeãt vt sorores.

†Ca. 2. eo. ti. in 2. cõp. Vide citatos in præcedentib. capitulis.

†debeant.

¶ Celestinus tertius.

¶ Si de impotentia coeundi constet, statim matrimoniũ separatur: aliàs cohabitabunt cõiuges per triennium: & si cũ septima manu propinquorum iurant, quod dederunt operam carnali copulæ, & non potuerunt coniungi, statim separantur. Ita cõmuniter summatur.

COnsultationi Diuiditur: quia primò ponitur consultatio. Secundò responsio: ibi, Taliter. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquæ mulieres ita sunt clausæ & impotentes, q̃ viris carnaliter commisceri nõ possunt, quæritur, an possint matrimonium contrahere? Respondet Papa, licet nõ videatur credibile, quod aliquis cum talibus contrahat matrimonium; tamen Romana ecclesia cõsueuit in talibus iudicare, vt si nõ possunt eas habere vt vxores, habeant eas vt sorores. Nota quod cum arcta matrimoniũ cõtrahi non potest. Itẽ de similibus simile iudicium est habendum.

f Incredibile.] quia conditionem corporis sui sciens, non contraheret de leui. Ala.

[Glossa sequens recit. per quæstio. an sit consilium vel præceptum.]

g Iudicare.] ergo & nos sic iudicare debemus. sup. de re iudi. in causis. C. de legi. & consti. prin. l. vlt. quod verum est, vbi ipsa sic præcipit iudicandum. arg. 11. q. 3. noli te. aliàs non permittitur aliter fieri. 21. distin. quis nesciat. sed hic non præcipit eius consuetudinem esse seruandam, sed potius consilium est.[a] tamen intellige quod hic dicitur secundum illam decret. inf. eo. fraternitatis, vt dixi sup. cap. proxi.

a Sed Laur. exponit iudicare, i tenere Ioan. And.

Lauda-

Laudabilem.] Diuiditur in duas partes. Prima loquitur quando vnus coniugum dicit matrimonium consummatum, & alter diffitetur. Secunda: ibi. Si autem. quando vterque fatetur matrimonium non esse consummatum. Et prima pars subdiuiditur. Nam prima loquitur quādo simul esse nō cōsentiunt. Secunda quando consentiunt; ibi Quod si. Abb.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum quadam: tandem dicitur esse frigidæ naturæ: quæritur hic, quantū tēpus dandum sit eis, ad sciendū experientiam copulæ cōiugalis: Papa respondet, ꝙ ab eo tēpore, quo celebratur cōiugiū, & incipiūt simul cohabitare, simul cohabitēt per trienniū dando operā carnali copulæ, si ante triennium non possit probari frigiditas: quo elapso si simul cohabitare noluerint, & mulier per iustū iudiciū probare potuerit, ꝙ cum ea dormire nō possit, accipiat alium, & si ille aliā acceperit, separētur: Si verò consentiant simul esse, habeāt eā vt sororem. Si autē cōfiteantur, ꝙ nunquam adinuicem se cognouerint, cum se prima manu propinquorū, vel vicinorū bonæ famæ, si propinqui deficiant iureiurādo dicat vterque, quod nūquam vna caro effecti sunt: & tunc mulier potest alium accipere: & si ille aliam acceperit, de periurio notantur, & acta pænitentia cogantur ad propria connubia redire. Nota quod triennium dādum est ad probandum frigiditatem, & ita non tenet quod dicitur de anno vel dimidio sup. eo. cap. 1. & idem tempus datur in maleficiato.

†Ca. 3. e. ti. in 2. cōpil. Et præter citatos in præcedentibus vide Host. in sū. tit. de frigi. & maleficia. §. qualiter & quādo.

† Gregorij ad Ioānem Rauennatē. eō tit. vt referunt Burch. lib. 9. decr. ca. 40. Ivo par. 8. c. 178. & Panor. n. li. 6. tit. de impotentia coeundi. ca. 4 siue c. 115.

CAP. V.

Laudabilem: † & infra, ¶ Requisisti quantum tempus indulgēdū sit naturaliter frigidis, ad experiētiā copulæ nuptialis: & infra. ¶ Nos verò in præsenti cōsultatione sentimus, vt à tempore celebrati [a] cōiugij, si frigiditas [b] prius probari [c] non possit, cohabitent per trienniū: quo elapso, si nec tūc cohabitare voluerint, & iuxta decretū Gregorij, [d] † mulier per iustum [e] iudicium de viro probare potuerit, quod cum ea coire non possit, accipiat alium, si autem ille aliam acceperit, separentur: [f] Quòd si ambo [g] cōsentiant simul esse, vir eam, & si non vt vxorē, saltem habeat vt sororē. ¶ Si autem, quod nunquam se inuicem cognouerint, ambo fatētur, cū septima [h] manu propinquorum vel vicinorum bonæ famæ (si propinqui defuerint) tactis sacrosāctis Euangelijs vterque [i] iureiurando dicat, quod nunquam per carnis copulā vna caro effecti fuissent: & tūc videtur, quod mulier valeat ad secundas nuptias conuolare. Verum si ille aliam duxerit, tunc hi, [k] qui iurauerāt, rei periurij teneantur, & peracta pœnitentia cogantur ad connubia priora redire. [l]

¶ Innocentius tertius Altissiodoren. episcopo.

¶ *Propter arctationem mulieris, si appareat, quod præter diuinū miraculū, absque periculo corporali habilis reddi non potest, separatur matrimonium, redintegratur tamen si postea appareat ecclesiam fuisse deceptam.*

a Celebrati.] & à tempore cohabitationis, nec sufficit cohabitare, nisi dent operam carnali operi. 30. q. 1. requisisti.

[Gl. seq. recit. per q. quid de maleficiato.]

b Frigiditas.] quod hic dicitur de frigido, idem intelligo & de maleficiato, vt vsque ad triennium expectet, maximè quia magis sperandum est, quod impedimentum remoueri possit, quod non processit à naturalibus Laurentius.

1 De hoc articulo præter Docto. hic, vide Spe. tit. de teste, §. nūc tractandū.

c Prius probari.] argumentum quod si prius probari possit impedimentum, non expectabunt per triennium inf. eo. cap. proxi. si verò manifestè constet: tunc cohabitent simul per triennium continuum: in quo debent dare operam carnali operi, vt hic, & argumen. inf. eod. cap. vlt. in authen. de nupt. §. per occasionem, colla. 4.

d Gregorij.] 33. q. 1. quod autem.

e Iustum iudicium.] id est, per testes, vel aspectum corporis, argum. supra de prob. propusuisti. & infra eodem, capitulo vltimo.

f Separentur.] propter naturalem frigiditatem: secus si propter maleficium. 33. quæstio. 1. si per sortiarias.

[Glo. seq. recitatur per q. an vir frigidus, &c.]

g Quod si ambo.] vel solummodo mulier. ille enim, qui scienter cōtraxit, nō videtur ꝙ possit cōtradicere ar. s. de eo qui dux. in mat. c. 1. ff. de lege com. eo. 2. vel dicas & verius, ꝙ necessè est, vt ambo cōsentiāt, sufficit, ꝙ ita scriptū est, & sic per quā durū est. ff. qui & à quibus manu. li. l. prospexit. & 7. q. 3. scriptum est. quia cū nullum sit matrimoniū, non tenetur alter alteri.

h Septima manu.] sic. J. eo. c. vlt. & 30. q. 1. requisisti.

i Vterque iureiurādo.] vterq; vir & mulier iurare debent, ꝙ fide bona dederunt operam copulæ carnali per triennium, nec vna caro effici potuerunt propinqui iurabunt, quod credunt eos verum iurasse, arg. J. de purga. cano. c. quoties.

k Hi qui.] s. vir & vxor. & non alij compurgatores si bona fide iurauerunt.

l Redire.] cū propter frigiditatem se parātur: secus si propter malefi. iū. 33. q. 1. si per sortiarias.

CAP. VI.

Fraternitatis † tuæ literas recepimus cōti-

† Ca. vn. eo. ti. de impotentia coeū di in 3. cōpil. Vide B. Tho. lib 4. sen. dist. 34. q. 1. ar. 2. & citatos in præcedentibus capitulis. adde domino Host. in sum. tit. de frig. & male & § qualiter & quando.

Fraternitatis tuæ literas recepimus.] Primò ponitur quæstio. Secundò distinguens solutionem, ibi, Quia vis. Tertiò infert ad alias duas quæstiones: ibi, per hæc. Abbas Sic.

CASVS. Quædam mulier contraxit matrimonium cum quodam viro, & cum eo per plures annos permansit, nec potuit ab eo carnaliter cognosci: Archipresbyter Altissiodoren. illud negotium significauit episcopo suo: episcopus volens super hoc veritatē inquirere, quasdam matronas ad præsentiam suam vocauit, districtè illis iniungens sub periculo animarum, vt illā visitarent, vtrum esset idonea ad officium coniugale: quæ tandem ea inspecta dixerunt, ꝙ nunquam poterat esse mater: & ideò inter eos diuortium promulgauit, mulierem inducens, vt religionem intraret, perpetuam continentiam seruatura. Viro autem dedit licentiam contrahendi, qui cum alia contraxit: Postmodū illa mulier fuit ab alio carnaliter cognita. abiecta cōtinentia quam promisit, & cuidam G. nomine nupsit: negotium istud Altissiodoren. episcopus significauit domino Papæ, quærens, quid super hoc esset agendum? Rescribit Papa eidem, dicens, ꝙ si implenè ei expressit quod mulier promiserat se continentiam seruaturam, vtrum simplici verbo, an per votum solenne, & vtrum transierit ad religionem sicut promisit: nec dixit etiam qualiter cognita fuerit, vtrum artificio medici,

dici, aut cōcubitu viri, aut alio modo: Vnde Papa considerās, quod impedimentum illius non erat perpetuū, quod remotum fuit sine periculo corporali præter diuinum miraculum, inuenit diuortij sententiam latam fuisse per errorem, licet probabilem; quia ex post facto apparet, quod mulier illa cognoscibilis erat viro, ex quo eius simili cōmiscetur, & ideò pronunciauit ipsam & ipsum matrimonium extitisse. Vndè inter ipsam & G. præfatum pronunciauit matrimonium nō fuisse: & eos præcepit abinuicem separari. Si verò mulier illa transiuit ad religionem, primus vir qui non cognouit eandem, remaneat cum illa cum qua ecclesiæ auctoritate contraxit. Si verò non transiuit ad religionem, dimittat illam, & redeat ad illam, cū qua primo contraxit: nisi ipsa votum sollemne fecerit; quia secundum hoc intelligitur fornicata fuisse cū prædicto G. vel etiam si non fecit votum sollemne, fornicario modo alij se immiscuit: & sic prætextu fornicationis primus vir eam repellat. Si verò simplici voto promisit seruare continentiam, & postea in facie ecclesiæ prædicto G. nupsit, quamdiu articulus iste dubitabilis erat, præsumi non debet, quod fuerit fornicata, sed amodò non debet remanere cum illo, per ea quæ dicta sunt supra in versiculo illo; absque periculo corporali. Alia quæstio soluitur, quæ talis est. Aliqua est ita arcta, quod non potest commisceri carnaliter, nisi per incisionem, vel alio modo violentia inferatur, vt mortis periculum timeatur: Quæritur de tali, vtrum sit apta ad matrimonium contrahendum? Et dicendum est quod non. Similiter ex his quæ dicta sunt supra, soluitur alia quæstio, quæ talis est: Aliqua nupsit alicui, & ita arcta est illi, quod non potest ab eo cognosci, si ab eo per iudicium ecclesiæ fuerit separata, & nubat alteri, cui arcta non sit, & per frequentem vsum secundi reddatur apta primo; quæritur, vtrum debeat redire ad primum. Et dicas quod non, secundum distinctionem superius factam; vbi dicit; absque corporali periculo: De talibus tamen non est facile iudicandum, cum finale iudicium pendeat ex futuro. Nota quod cum in sententia contra matrimonium lata errat ecclesia, quandocunque de errore constiterit, retractatur sententia. Item votum sollemne ante carnalem copulam soluit matrimonium. Item mulier non tenetur subire periculum corporis, vt reddatur apta viro. Item ex futuro euentu, pendet vtrum matrimonium fuerit quandoque inter aliquos.

N. P.

nentes quòd O. mulier, cuidam viro matrimonialiter nupsit: cum quo per multos annos morata, non potuit carnaliter ab ipso cognosci. Licet autem per archipresbyterum tuum super hoc fuisses edoctus, tu tamen volens habere certitudinem pleniorem, quasdā matronas [a] suæ parochiæ prouidas & honestas, ad tuam præsentiam euocasti, districtè [b] illis iniungens, sub periculo animarum, vt mulierem ipsam prudenter inspicerent, & perquirerent diligenter, vtrum idonea esset ad viriles amplexus: quæ tandem in fide sua tibi asseruere cōstanter, quod eadem nūquam poterat [c] esse mater aut coniux, tamquā cui naturale deerat [d] instrumentum: vndè inter ipsam & virum diuortium celebrasti, mulierem inducens, vt ad religionem aliq̃ se transferret perpetuam continentiam seruatura: & viro licentiam tribuisti, vt vxorem duceret, quia pater fieri cupiebat. Contigit autem postea, quòd mulier inuenit [e] qui seras huiusmodi reserauit: & abijciens continentiam, quam promisit, G. latori præsentium supernupsit. Quamuis igitur semiplenè nobis expresseris, quomodo dicta mulier se promiserit cōtinentiam seruaturam, vtrum videlicet simplici verbo, an voto sollemni: vtrumvè ad religionem transierit, vt promisit, an contra promissionem suam † in domo remanserit: & qualiter seras illas fecerit reserari, vtrum videlicet artificio medici, an concubitū viri seu alio quolibet modo: Nos tamen perspicaciter attendentes, quòd impedimentum illud non erat perpetuum, quod præter diuinum miraculum, [f]

[Finis sequentis glossæ recl. per quæstionem.]

a Matronas.] talibus credendum est, si honestæ sint & peritæ in arte illa. ff. de vent. inspi. l. 1. in princip. & supra de probat. proposuisti. & cap. causam, & infra cap. proximo. oculus enim obstetricum in talibus sæpe fallitur. 27. q. 1. nec aliqua. & in hoc casu nō requiritur iuramentum propinquorum, sicut in frigiditate, vt supra c. prox.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

b Districtè.] per iuramentum [r] hoc iuramentum non est remittendum istis testibus ne aliquid in fraudem matrimonij dicerent, sup. de eo q. cognouit cons. vxo. suæ. super eo. & inf. c. proximo.

[Glo. seq. obijcit, soluit & remittit.]

c Poterat esse.] sed qualiter hoc potuit probari, cum sit negatiua? si potuit probari: dicendo, quòd hæc mulier caret mēbro apto ad copulam carnalem. Qualiter negatiua [2] probatur, s. de elect. bonæ. dictum est. Ber.

d Deerat.] nota q. non dicitur esse, quod inutile est. supra de transla. inter corporalia. & ff. q. cuiusque vniuer. l. 1. §. & quidam. nec dicitur habere actionem, qui habet inutilem. ff. de dolo, nam is, & sup. de resti. spol. olim nobis, arg. 3 de solut. cap. penult.

e Inuenit.] non dicit quod per medicum, vel alium.

[Glo. seq. arg. pro opi. dicentium cap. si per fortiarias. non tenere: cui dupliciter respondet, subdens de maleficio.

f Diuinum miraculum.] argum. quod nullum maleficium [3] est perpetuum; cum possit remoueri præter diuinum miraculum, saltem per illum qui ipsum induxit: quia quicquid ligatur, dissolubile est, in authen. de nupt. §. nuptias. coll. 4. & secundum hoc non teneret illud. cap. si per fortiarias. 33. q. 1. vt quidam dicunt. Potest dici, quod aliud est cum allegatur impotentia ex parte mulieris, vt hic; aliud vbi ex parte viri allegatur maleficium, vt in cap. si per fortiarias. & infra, cap. proxi. & hic allegata fuit falsa causa, vt postea apparuit: vndè postea debet restitui viro. argum. sup. de re iudi. lator. & cap. consanguinei. ad hanc causam refertur hæc ratio attendentes quod impedimentum, &c. Vel potest dici quod maleficium est perpetuum: ex quo enim mulier cohabitauit viro per triennium; & dederunt operam copulæ carnalis, nec potuerunt commisceri, præsumitur perpetuum impedimentum, & possunt separari, & alteri nubere: vt in cap. si per fortiarias. quia potest aliquis maleficiatus esse cum vna, & non cum alia, & hoc intelligo

r Hæc verò matronæ nō debēt de veritate iurare, sed solū de credulitate, dicētes se credere mulierem esse aptā, vel nō. ita Hostiensis, quem sequitur hic Ioan. And.

2 Tractatus extat Francisci Herculani, quo plene differitur de modis probādæ negatiuæ, eū videto.

† Dictio, suā, deest in antiquis exēplaribus.

3 De materia huius glossæ, & an sua leficium sit impedimentu dirimens impediēsve mrimoniū, vide B. Thomam lib. 4. sen. dist. 34. q. 1 art. 3. & ibidem latè per totum & Doctor. adde Syluestrū in summa verbo mrimonium 8. q. 16. & per alios Summistas.

telligo de maleficio quod præcessit matrimoniū: nam post matrimonium contractum si superueniat impedimentum, non debent separari. trigesima secunda quæstione septima, hi qui sani, & quæst. 5. si vxorem. si verò post separationem eam cognosceret, matrimonium debet redintegrari, vt hic patet: quia impedimentum non erat perpetuum.

secundum Ioan. & subdit opi. T.

h Fornicario modo.] quia si legitimè contraxisset cū altero, illud ei obijcere non posset, nec prætextu talis fornicationis posset repelli à viro. arg. j. de diuort. gaudemus. immò videtur, quòd nullam fornicationem ei obijcere posset: nullam enim iniuriam fecit, nec intendebat facere viro, quia fornicata fuit tanquam soluta. 15. quæst. 1. illud. ff. locati si ignorans quis. nam adulterium non committitur sine dolo. 34. q. 2. in lectum. ff. de adult. l. penul. 1 Item si aliqui sint separati per sententiam ecclesiæ, & post alter eorū fornicetur, minorem iniuriam committit & minus peccat. 32. quæstio. 7. quemadmodum. Præterea per primam fornicationem non fuit apta viro suo, sed fortè nec per multas alias. ergo illam sola potest opponere cum reddita fuerit apta primo viro, quæ postea secuta est: quia tunc primum læditur ius matrimonij. argumen. supra de donat. Apostolicæ. Potest dici, quod sicut ex futuro euentu apparet retro fuisse matrimonium, vt dicitur in fine, sic ex futuro euentu apparet retro fuisse factam iniuriam priori viro. ff. de capti. & postli. reuer. in bello. §. 1. & ff. ad Macedo. l. 1. §. 1. Sed quid si post primum coitum cum secundo, prior petit eam? dico, quod est ei reddenda; & si non inuenerit eam aptam, est restituenda secundo, & sic etiam post secundum vel tertium coitum 2 secundi, & sic in infinitum, vt dixit Ioan. Tan. dixit, quod vsque ad tertiam vicem tantum, & non vltra debet restitui primo. immo remanere debet cum secundo: quoniam duæ tantum sententiæ post primam sunt ferendæ, quia tertio appellare non licet. 2. quæst. 6. si quis in quacunque. & supra de appellat. sua nobis. Ber.

per opus humanū, absque corporali a periculo potuit remoueri: sententiam diuortij p errorē b licet probabilem, nouimus esse prolatam: cum pateat ex postfacto, quòd ipsa cognoscibilis erat illi c cuius simili d commiscetur: & ideò inter ipsam & primū virum, dicimus matrimonium extitisse: quare inter eam & præfatum G. matrimonium non esse censemus, eosque præcipimus abinuicem separari. Et si prædicta mulier ad religionē trāsiuit [sicut † asserit promisisse] primus vir, qui non cognouit eādem; cum ea remaneat e cum qua postmodum ecclesiæ auctoritate contraxit: alioquin f ea dimissa, debet ad illam redire, cum qua primo contraxit: nisi se voto g mulier illa constrinxerit ad continentiā obseruandam, vt intelligatur per hoc cum præfato G. fornicata fuisse: vel nisi se fornicario h modo alij viro miscuerit, vt primus vir prætextu fornicationis, eius velit consortium declinare, nam si tantum simplici verbo promisit se cōtinentiam seruaturam, & postea in cōspectu ecclesiæ nupsit memorato G. quamdiù articulus iste dubitabilis erat, præsumi i non debet, quòd fornicaretur cum illo, sed amodò k non debet cum illo aliquatenus remanere.

¶ Per hæc † autem quæstionem illam noueris esse solutam l qua quæritur; vtrum ea, quæ adeò arcta est, vt nulli possit carnaliter commisceri, nisi per incisionem, aut † alio sibi modo violentia inferatur, non solum modo leuis, sed fortè tā grauis, vt ex ea mortis periculum timeatur, ad matrimoniū cōtrahēdū debeat idonea m perhiberi. ¶ Similiter n illa, quæ viro cui nupserat, adeò arcta est, vt numquā ab eo valeat deflorari: † si ab eo sit per iudicium ecclesiæ separata, & nubat alteri, cui arcta non sit,

a Corporali periculo.] vbi verò graue periculum timeretur, non est matrimoniū: sed vbi leui periculo potest remoueri, debet illud pati. j. eo. c. §. per hoc à contrario sensu.

b Per errorē.] propter quem excusatur iudex. infra de sent. excommun. sacro, & intellige, quòd error iste interuenit in aspectu corporis, in quo matronæ deceptæ fuerunt; quia manus & oculus obstetricum sæpè fallitur. s. de probat. causam matrimonij. & 27. quæst. 1. nec aliqua. & sic patet, quod sententia per errorem lata, a qua non est appellatum, reuocatur, si error probabilis postea detegatur. j. de purg. vulg. significantibus. & ff. de condit. sine causa. l. 2. Item habes hic, quod sententia per errorem lata contra matrimonium, non transit in rem iudicatam, quo minus possit reuocari quandocunque apparuerit ecclesiam deceptam fuisse, vt hic patet. & s. de re iud. lator. & c. cōsanguinei. & j. eo. c. proxi. & s. eod. c. 1. & c. proxi.

c Erat illi.] scilicet primo viro, à quo fuerat separata.

d Simili.] sic 33. quæst. 1. requisisti. & innuitur hoc, ex eo quod in fine huius cap. dicitur, quòd si prior vir non possit eam cognoscere sine graui periculo, quòd nō sit reddenda primo viro, licet ex postfacto per consuetudinem secundi viri reddita sit apta priori: quod bene potest concedi: quia non fuit matrimonium inter eos, vt dixerunt Vinc. Io. & Tanc.

e Remaneat.] quia si ingressa fuit & professa, statim solutum fuit matrimonium, si quod fuit inter eos, sup. de conuer. coniug. ex publico secus si ingressa fuit causa probationis; quia si ista tunc ad seculum rediret, compellitur redire ad virum priorem.

f Alioquin.] id est, si non transiuit cum affectu.

g Se voto.] sollemni, scilicet, & tunc debet compelli votum seruare, & per hoc intelligitur fornicata cum secundo, cum ipsa contrahere non potuit post votum sollemne.

i Præsumi.] sim. 33. quæst. 2. cum per bellicam. & infra de diuor. gaudemus.

K Amodo.] s. veritate reuelata, quod fuerat vxor primi.

l Solutam.] arg. à contrario sensu sumpto ex illo verbo. sup. eo. c. 1. ibi: absque corporali periculo, &c. & est arg. validum à contrario sensu. s. de his quæ fi. à prælat. cum Apostolica. in fi. & sup. de reg. cum virum.

m Idonea perhiberi.] & certè non.

n Similiter.] resume: per hæc noueris quæstionem illam esse solutam, qua quæritur, vtrum illa, quæ viro cui, &c.

† Hæc verba: sicut asserit promisisse desunt in oib. Vaticanis codicib. hñtur tñ in alijs paulo recētioribus, & in antiqua compilatione.

1 Vide vt lite nō contestata qm̄ sup gl. per famam. Ioan. And.

† al. Per hoc autem, &c.

† al. ita: aut alio simili mō violentia inferat.

† Hæc periodus in oibus antiqs exēplaribus habet ita; si ab eo per iudiciu ecclesiæ separata nubat alteri, cui arcta, &c. sed nos nō sumus recedere a vulgata & recepta lectione

2 Caue ne qd illicitū, vel inhonestum ex opinionib. hic relatis admittatur.

¶ Glo. eq. obijcit, & soluit; demum quærit & soluit

a Debeat.]

a Debeat.] quasi dicat, non debet intellige tamen secundum distinctionē præmissam, an sit graue periculū si reddatur apta, vel non. Vin.
b De talibus.] simile. s. de in integ. rest. cū venissent.
c Non est facile.] quia nesciitur an sit apta viro primo: & hoc aliquo iure perpendi non potest, sed potius p experiētiā facti. sim. s. de dona. Apostolicę. cum suis concor.
d Ex futuro.] sic ff. de reb. dub. quędā. & ff. si cer. peta. ꝓinde. & ff. qui pot. in pig. ha. l. potior. ff. ad Maced. l. 1. §. 1. Nec intellige ꝙ matrimonium retrotrahatur, sed hoc ideo dicit, qa in dubio est, an sit matrimoniū cū primo nec intelligas, ꝙ tunc primo incipiat esse matrimoniū cū primo, cum incipiat esse apta sibi, sed tūc primo declarat̄ fuisse matrimonium. simile. ff. si ser. vend. sicut §. sed si quæritur. & ff. de acq. re. dom. adeò. §. cū quis, in fi. & 33. q. 1. requisisti. ff. q. testamen. facere pos. l: hæredes pa lā. §. 1. Ber.

& per frequentem vsum secundi, reddatur etiam apta primo: vtrum ad eum redire debeat, a cū quo prius fœdus inierat coniugale. De talibus [b] autem non est facile [c] iudicandum: cum finale iudicium pendeat ex futuro. [d]

¶ Honorius tertius.

¶ Si vxor dicit virum, cui cohabitauit per triennium, non habere potentiam coeundi, eis hoc iurantibus cum septima manu propinquorum, matrimonium separatur. hoc dicit inhærendo verbis litteræ.

CAP. VII.

Litteræ † vestræ nobis exhibitę continebant, quod cum causa matrimonij, quę inter M. mulierem, & A. eius uirū uertitur: uobis fuisset ab I. Papa prædecessore nostro commissa, dicta M. proposuit, quod cum octo annis elapsis dicto A. fuisset matrimonialiter copulata, & diu cohabitasset eidem, adhuc integra e permanebat: eo quod prædictus vir eius non habebat potentiam coeundi; quare petebat diuortium celebrari. Prædictus vero A. fatebatur, quod illam nunquam cognouerat, tamen se habere potentiam cognoscendi f alias asserebat: Vos verò, ne id cōfiterentur in fraudem, à matronis bonæ opinionis, fide dignis, h ac expertis in opere nuptiali, dictam se cistis inspici mulierem: quæ perhibuerunt testimonium, ipsam adhuc virginē permanere. Post modum per presbyterum, de cuius parochia vir extitit, fecistis inquiri; vtrum ipse aliquā cognouisset; nec per inquisitionem ipsam vobis cōstare potuit, aliquam esse carnaliter cognitā ab eodem. Muliere autem requirēte diuortium, & dicente, quod mater esse volebat, & filios procreare; proponente verò viro, quod paratus erat stare consilio ecclesiæ, in iunxistis eisdem, vt agerent pœnitētiam de commissis, i & † sic forte

scendi: iudices timentes ne istud cōfiterēt in fraudē, fecerūt illā inspici per matronas fide dignas & expertas in opere nuptiali: quæ perhibuerunt testimonium, illam adhuc virginem permanere, & postmodum fecerunt inquirere per parochiam ipsius viri, si aliquam cognouisset, nec ipsi inuenerunt ꝙ aliquā cognouisset; mulier instanter diuortium postulabat: vir verò dicebat quod paratus erat stare cōsilio ecclesiæ; iudices præceperunt eisdem, vt p pœnitentiam agerēt de commissis, & sic forte Deo volēte matrimonium consumarent; Tandem reuersi ad iudices, dicebant se nō posse carnaliter commisceri: vnde totum negotiū domino Papę p suas literas intimauerūt, petentes quid sit super hoc agendum? Mandat Papa, quatenus si est ita; & eis cōstiterit, ꝙ infra octo annos p cōtinuū triēniū insimul habitassent: si iurauerint cū septima manu ꝓpinquorū, ꝙ non potuerint carnaliter commisceri, sn̄iam diuortij ꝓferāt inter eos. Nota, ꝙ q separant̄ pp frigiditatē, siue pp maleficiū, simul debent cōmorari per trienniū cōtinuum, secutopostea iuramēto tam principaliū personarū, quàm septima manu propinquorum.
e Adhuc integra.] & Intellige ꝙ viri potens erat hæc, quæ virum pati poterat: licet esset virgo, dicit̄ viripotēs. ff. d. verb. sig. mulieris in pri. [Glo. seq. ponit differentiam inter frigidum, & maleficiatum.]

Litteræ.] Legitur tribus modis. Primo quod loquatur in maleficiato: & secundum hunc intellectū summatur sic: Si vir maleficiatus nunquam potuit cognoscere vxorē, cui per triēnium cohabitauit, ipsis cum septima propinquorū manu hoc iurantib⁹, matrimonium separatur, hoc dicit. Secundo modo legitur sic. quod non loquatur in maleficiato, sed ī frigido, vt tenuit Innocentius, cuius lectura communiter non recipitur: sed tamen in se vera est, & dicendum vt habuisti in cap. laudabilem. supra eodem. Tertio modo legit̄ inhærēdo verbis litteræ generaliter, cum vxor dicit virū non habere potentiam secum coeundi nec exprimit ex qua causa; & sic facit ad tertiā partem rubricæ. Et duo ponuntur hic, primo consultatio. secundo respōsio: ibi, Quocirca. Abb. Sic.

CASVS. Quædam causa matrimonialis vertebatur inter M. mulierem, & A. virū: causa illa fuit commissa quibusdam iudicibus, per sedem Apostolicam, coram quibus ex parte mulieris fuit propositum, quod iam octo annis fuit dicto viro matrimonialiter copulata, & diu cohabitauit eidem, & adhuc integra permanebat quia dictus A. non habebat potestatem coeundi, quare petebat diuortium celebrari; prædictus vir fatebatur quod nunquam eam cognouerat: tamen dicebat se habere potentiam coeundi, & aliàs cogno-

f Cognoscendi aliàs.] & ita allegabat iste maleficiū quantum ad istā, & non quantū ad alias, & non frigiditatē; quia si quis est frigid⁹ quo ad vnā, quo ad omnes est frigidus, cum impedimentum à natura procedat. argumen. s. eod. ex litteris secus in maleficiato, vt dictum est supra, cap proxi. vnde postquam constiterit de maleficiato, post triennium debent separari, & ad alia vota transire. 33. quæstio. 1. si per sortiarias. secus in frigido, vt s. eod. ca. 1. & cap. laudab. & 33. q. 1. de his requisisti.
g In fraudem.] confessioni coniugum contra mrīmonium non est credendum: pp collusionem q̄ multi, facerent. s. eo qui cogn. consan. vxo. c. super eo.
h Fide dignis.] s. eo. c. proxi. vbi de hoc.
i De cōmissis.] quia infirmitas corporalis frequenter prouenit ex peccato: & sic causa cessante forte cessabit effectus. j. de pœn. & remis. cum infirmitas.

† Si hāc decretalē intelligas iuxta cōem sensū vt loquatur de eo, q p maleficia fact⁹ erat impotēs ad cōgrediendū cū vxore. vide omnino Dn̄icū Sotū lib. 4. sen. di. 34. q. 1. ar. 3. & Iacobum Sprēgeriū in malleo maleficarū par. 2. q. 1. ca 16. & eadē par. q. 2. c. 1. & 2. vbi plene de his maleficijs, ac remedijs aduers⁹ ea.

1 Verba legis habent ita: mulieris appellatiōe, etiam virgo viripotens cōtinetur.

2 Vide Sotū initio huius capitis citatum.

† In vno vetustiori Vaticano ita: & si forte placeret Deo q. mrīmonij fuit institutor & auctor, opus mrīmonij cōsummaret, &c. in alijs vt in textu: excepto qd in nōnullis ꝓ voce, auctor, est actor.

[Glo.

[Glo. seq. recitetur per quæstioné. per quæ verba fuerit matrimoniũ institutum, & ponit duas opiniones.] a Institutor.] simile 32. distin. deindè opponitur. & arg. s. tit. proxi. de infidelibus. & 32. q. 2. ca. sicut §. his ita. Et quidam dicunt, quod his verbis 1 fuit institutum matrimonium: Hoc nunc os ex ossibus meis, &c. sed illa verba ꝓlata sunt ab Adam, vt s. de bigã. debitum. vnde videtur verius quod ꝑ illa verba. Crescite & multiplicamini, ab ipso Dño prolata. b Continuũ triennium.] qui enim separantur propter frigiditatem naturalẽ, per triennium continuum debent cohabitare simul, & dare operam carnali operi. s. eo. laudabilem, & in authen. de nuptijs. §. per occasionem. colla. 4. idem tempus dico dandũ maleficiato, & multò fortius, cum sit accidentale illud impedimentum.

c Septima ꝓpinquorũ manu.] sed quare requiruntur iuramẽta propinquorum cũ sufficere debeat iuramentũ viri & mulieris, cũ iuramento illarum, quę illã virginem asseuerant, vt s. de proba. ꝓposuisti. & ca. causam matrimonij, vel etiam iuramenta propinquorum sufficiunt, cum vterque id confitetur. 33. q. 1. requisisti. sed hic vterq; id confitebatur: sed hoc ideo, quia sæpe fallitur & manus & oculus obstetricum. 27. q. 1. nec aliqua, ideò iuramenta propinquorũ requiruntur: omnis enim cautela, quæ adhiberi potest in ista libus est adhibenda, propter periculum animæ, & iõ circa maiora cautius est agendum. arg. 7. q. 2. c. vlti n. & 42. dist. quiescamus. & ff. ad Carb. l. 1. §. 2. & 61. dist. miramur. tamen si alterum omitteretur, nihilominus valeret sententia, vt c. requisisti, & c. proposuisti. & c causam matrimonij.

1 Qñ & qui b⁹ verbis fuit mrimoniũ institutum, vide Magistrũ sent. lib. 4. di. 26. §. cõiugij aũt. & §. seq. & ibi Sotũ q. 1. ar. 2. vbi latissimè. adde oĩno ɔci. Trid. ses. 24. tit. de sacro mrimonij in principio.

† Vide ɔcil. Trid. ses. 24. tit. de refor. matri. c. 1.

placeret Deo, qui matrimonij fuit institutor a & auctor, vt opus matrimonij cõsummarẽt: qui post plures terminos ad vestram reuersi præsentiam, consona voce dixerunt, quod non poterant carnaliter commisceri. ¶ Quocirca mandamus, quatenus, si ita est, & cõstiterit vobis, prędictum virum & mulierẽ, infra prædictos cẽto annos, per continuũ trienniũ b insimul habitasse: ipsis cum septima c propinquorum manu firmantibus iuramento, se commisceri carnaliter nequiuisse, proferatis diuortij sententiam inter eos.

TITVLVS XVI.

De matrimonio cõtracto contra interdictum † ecclesiæ.

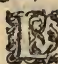
Alexand. iij. Paduañ. episcopo.

¶ *Matrimonium contra interdictum ecclesiæ, vel iudicis factum seu contractum, propter hoc solum non dirimitur: imponitur tamen pœnitentia sic contrahentibus, & separantur, donec cognoscatur de causa interdicti. hoc dicit in effectu totus iste titulus.*

DE MATRIMONIO CONTRACTO contra interdictum ecclesiæ.

Quia interdictum ecclesiæ super matrimonio contrahendo, quandoque impedit ipsum matrimonium, quandoque impedit & dirimit: ideo post multa impedimenta supra contracta, auctor subijcit hanc sul ricã. & vide ad materiam huius rubricę quod no. gl. s. de spon. duorum. in c. tua. Abbas.

De hac materia habetur 33. quæst. 4. non potest, 2. & supra in rub. de spon. versi. an teneat matrimonium contra.



Litteræ.] Sunt duæ partes. In prima facti e narratio. In secunda responsio: ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Quidam iuuenis iurauit sororem suam iam nubilem se daturum cuidã in vxorem ea præsente & consentiente: Postmodum munera & dona secundũ morem terræ recepit ab illo, tanquam proprium sponsum sæpius eum amplexando; tandem mortuo fratre suo, à fratre sponsi se desponsari permisit, dicẽs quod ab eo cognita fuerat. episcopus loci præcepit eidem, ne alicui illorum nuberet, aut etiã alij: ipsa spreto mãdato episcopi, cũ alio contraxit: propter quod episcopus ei præcepit, vt ad domum matris rediret: ipsa verò ad sedẽ Apostolicã appellauit. episcopus factũ significauit domino Papæ. Mandat Papa, quod si est ita, mulierem prædictam ad domum matris redire compellat, impositã sibi pœnitentia cõdigna de tanto excessu, ne mãdatũ iudicis contemptibile videatur, & post mẽsem ad tertium virũ reuertat. Nota, quod mandatũ iudicis cõtemni non debet: alias punitur contẽptor.

CAP. I.



Litterę, † quas tua nobis fraternitas destinauit, expresse declarant, quod cum quidam sororem suam iam nubilem, cuidã se daturum in vxorem, d ea præsente & consentiente, e præstito iuramento firmasset: & illa non post multos dies, dona f & munera viri secũdũ morem terræ spontè suscipiens, ipsum tamquam proprium virum g sæpè amplexata fuisset: tandẽ mortuo fratre, á proprio viri h sui fratre, se despon sari permisit, i & ꝙ ab † illo cognita fuisset, mendaciter asseuerat. Cumq; ei prohibuisses k publice,

† Cap. 2. com. ti. in 1. com. Vide qđ per hũc textum notat Couarruuias lib. 4. decr. part. 1. c. 4. § 2. addẽ oĩno Palaciũ Rubium in Rub. de dona. inter vi. & vxo. §. 3. inc. ɔ̃tis ipõ falib. & seq. & eũdũ sũg lege Taurina. 52. & ibi Antoniũ Gomeziũ, vbi late de donatis inter sponsos.

† ab 20.

d Daturum in vxorem.] futuram scilicet, cum sponsalia tantum contraherentur.

e Præsente & consentiente.] expresse; & hoc agebatur, quod mediante fratre tanquam per procuratorem sponsalia contraherentur, quod fieri potest. ff. de spon. l. vlti. aliàs si per fratrem tantum contraherentur, non valerent, nisi ipsa postea consentiret. 2 frater tantum ad hoc obligatur, vt sororem inducat, vt cum illo matrimonium contrahat. ff. de verb. oblig. in illa stipulatione. & l. quoties quis alium.

f Dona & munera.] differentia est inter donum & munus. 3. ff. de verborum significationi. inter donum.

g Tanquam proprium virum.] spe futuri matrimonij, non rei præsentis: & ita non est matrimonium, & hoc patet per fin. & hoc ipso etiam si ea absente contracta fuissent sponsalia, consentire videatur ipso facto.

h Viri.] id est, sponsi. sic 22. q. genuit.

i Permisit.] & male: quod facere non debuit, s. de spõsa. ad audientiam. & cap. sponsam.

K Prohibuisses.] & benè s. de spon. duorum, tua, & c. sequenti.

2 Quod dic vt s. de despon. impub. c. vno. in fin. lib. 6. Io. An.

3 Sc. m Alamnus ex cõdonũ ex ã & sine causa. Io. An.

a Alij]

ne cui illorum, vel alicui † se copularet, ipsa spretis monitis tuis, alij [a] nubere non expauit. demum cum mulieri pręcepisses, vt ad domum matris rediret, ipsa nostram audientiam appellauit:& infra.¶ Mādamus, quatenus, si est ita præfatam mulierem (ne mandatum [b] tuum contemptibile videatur) ad domum matris redire compellas,& imposita, sibi de tanto excessu [c] pęnitentia condigna postquā in domo materna per mensem steterit, ad tertium reuerti permittas.

¶ Idem Vigorien. † & Baronen. episcopis.

¶ Spolia de futuro cum vna etiam contra interdictum ecclesiæ contracta, non habent dirimere matrimoniū postea contractum cum alia.

CAP. II.

EX † litteris Cantuariē. archiepiscopi ad nos peruenit, quod cum G. de sancto Leodegario M. filiam suā absentē, [d] cuidā R. nomine desponsasset:& infra. ¶ Postea orta suspicione, quod p̄fatus R. ad alia desideraret vota transire, ad examē fuit dicti archiepiscopi causa perlata qui sub anathematis interminatione [e] ꝓhibuit, [f] ne antequam de præscripto negotio plene constaret. vir ad secunda vota trāsiret: sed ipse præscripta prohibitione cōtempta filiam V. in facie ecclesiæ sibi solēniter copulauit vxorem: & infra.¶ Cum archiepiscopus vellet de matrimonio primo cognoscere, dicta M. appellationis vocē emisit: cuius appellationi archiepiscopus deferens, eidem sub excommunicationis interminatione districtius [g] interdixit, ne cui nubere, donec [h] causa ipsa finem debitum sortiretur ipsa tamen de remedio appellationis cōfisa, cuidā alij V. nomine nupsit:& infra. ¶ Mandamus, quatenus, si nihil constiterit, quod impediat pręter cōsensum de futuro, qui inter præfatos † R.& M. asseritur præcessisse, secunda matrimonia inuiolabiliter obseruanda, sublato appellationis obstaculo, iudicetis. Licet enim contra interdictum ecclesiæ ad secunda vota transire non debuerit: non est tamen cōueniens, ut ob [i] id solum, sacramentum cōiugij dissoluatur. alia † tamen pænitentia eis debebit imponi, quia contra prohibitionem ecclesiæ hoc fecerunt.

a Alij.] scilicet, tertio.

b Mandatum.] no. ꝙ. remittitur causa ad eum à quo appellatum est, vel quia non tenuit appellatio, vel quiá ipsa non fuit prosecuta suam appellationem, & eps factum significauit Papæ: vnde mandat ei, vt si est ita, ipsam cōpellat redire ad domū matris: q̄a ipsa cōtempsit mandatum ecclesiæ à tertio viro ꝓpterea nō separabit. Et est hic arg. ꝙ mandatū iudicis non est cōtemnēdū. 34 dist. c. 1. arg. 8. q. 1. sciendum. 11. q. 3. si autē vobis. &c. quādo ergo. & ff. ne quid i lo. publ. l. vlt. & puniri debent cōtemptores, vt hic patet. & j. eo. c. ꝓxi. & l. p̄dicta, & arg. ff. si q̄s ius di. nō ob. l. vni. alias delusoriū videret̄ edictū iudicis ff. de iudi. l. cōtumacia. §. contumax.

c Excessu.] s. de fide violata prioris spōsi. & q̄a despōsate se p̄misit à fratre spōsi, & quia mandarū ecclesiæ contēpsit: & sic patet, ꝙ iudex potest punire contumacem, vt dictum est.

EX litteris.] Summatū est. s. c. ꝓxi. In prima narrat factū. In 2a illud diffiniēdū cōmittit ibi, Mandamus. Abbas. CASVS. Quidam filiā suam M. nomine absentem desponsauit quidā R. noīe: Postmodū orta suspicione, ꝙ idē R. vellet aliā ducere in vxorē, delata fuit q̄ō super hoc ad archiep̄m Cātuarien. qui sub interminatione anathematis ꝓhibuit, ne antequā de causa ista cōstaret: vir acciperet aliā in vxorē: Sed ip̄e non obstante ꝓhibitione, quandam aliā sibi solemniter copulauit. Sed cū archiepiscop⁹ vellet cognoscere d̄ primo matrimonio, mulier ad sedē Apostolicam appellauit archiepiscopus eius appellationi deferens praecepit eidem mulieri sub pœna excommunicationis, ne alicui nuberet, donec causa finem debitum sortiretur: ipsa tamen de appellatione confisa alium in virum accepit. Archiepiscopus negotium istud significauit domino Papæ: Vndè mandat eidem, quatenus si nihil constiterit, quod impediat præter consensum de futuro, qui inter præfatum R. & M. dicitur interuenisse secundum matrimonium legitimum iudicet, non obstante appellatione: & quamuis contra mandatum ecclesiæ contrahere non debuisset non tamen matrimonium debet propter hoc dissolui: pęnitentiam tamen imponat illis, pro eo, quòd cōtra prohibitionem ecclesiæ cōtraxerunt. Nota, ꝙ matrimonium superueniens sponsalibus dissoluit spōsalia: Item qui contrahit contra prohibitionem ecclesiæ puniri debet.

d Absentem.] quæ postea consensit, alias non tenuissent sponsalia; 1 & ita inter absētem cōtrahuntur sponsalia & matrimonium. ff. de spon. l. vlt. & 32. q. 2. honorantur.

e Interminatiōe.] comminatio tātum fuit, non sententia. argum. contra. j. de eo qui fur. ord. re c. 1. & s. de locato. c. 1.

f Prohibuit.] quod facere debuit s. c. ꝓxi. & j. c. proxi.

g Districtius interdixit.] not. ꝙ licet iudex deferat appellationi: nihilominus mihi potest iterdicere, ne faciā id ꝓpter qd̄ appellaui, vel qd̄ ex eo sequitur. nec mirū cū sit ordinari⁹; 2 pōt etiā statuere terminū appellāti. s. de app. sæpe contingit. de causa tamen inniti to appellante postq̄ detulit appellationi cognoscere nō posset quia iam remisit eā ad superiorem 2. q. 1. nomen. & s. de offi. dele licet.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem. allegat quatuor iura ꝓ, & vnum contra, & soluit.]

h Donec causa ipsa.] hic fertur sententia ipsa sub conditione. 63. dist. Salonitane. 5. q. 1. quidā: 17. q. 4. si quis suadente. & s. de app. præterea 3 arg. cōtra 2. quæst. 6. biduum. Sententia excommunicationis benè potest ferri sub conditione, vt in c. præterea aliæ verò. sententiæ non debent ferri sub conditione: latæ tamen tenent, vt in prædicto cap. biduum.

i Ob id:] sic patet, quod interdictum 4 ecclesiæ non dissoluit matrimonium, vt s. c. proxi. quia non est perpetuum impedimentum, vt dixi s. de spon. du. tua. sed pęnitentia debet ei imponi, quia mandatum ecclesiæ contempsit. s. cap. prox. Ber.

† alij, in recentioribus, sed in antiquis, alicui, legitur.

† Vuigoren. & Baron. Vigornien. & B. Sed fere in oibus manuscriptis ita: Vigor. & Baron. epis.

Cap. 3. eo. ... in 1. cōp. ... post cōci. Latera. sub Alex. iij. par. ... cap. 28. Et quatenus ad principalem decisionē attinet, videlicet, ꝙ p̄ subsequens matrimoniū dirimun spōsalia, vide ... Th. li. 4. ... d. 27. q. 2. ... t. 3. & Sot. ... id. ar. 5. ad quos citatis. d spō. ... d illis. &c. ... inter. & ... p. sicut.

1 Cōcor. tex. in l. sufficit. ff. de spō. & i l. i potestate. cū l. seq. eo. tit. I. An.

2 Quasi delegatus hoc non posset. sed Inno. dixit hoc speciale p̄p animarū periculū: & in fauorē matrimonij. de hoc dixi s. de app. cum teneamur. Ioan. And.

† præfatum

† aliqua. in recentiorib⁹ nā in omnib⁹ veterib⁹, alia legitur.

3 Adde de hoc qd̄ not. per Doct. in l. 2. §. biduū. ff. de ver. ob.

4 Sed multū refert videre quale sit id iterdictū

DE muliere.] CASVS. Quidam volunt ɔhere matrimonium: dicitur, ꝙ sunt consanguinei: ecclesia præcepit illis, ne ɔhant, donec de consanguinitate constiterit: ipsi prohibitione contempta, ɔhunt. Quæritur, quid iuris? Rñdet Papa ꝙ debent abinuicē separari, quousque cognoscatur, an de iure possint simul remanere. Nota, ꝙ si suspecti de cōsāguinitate ɔhūt ɔ̄ prohibitionē ecclesię, separandi sunt vsque ad finē causę: alias non essent separādi, quousque de causa plene constaret.

a Contra interdictum.] quod facere nō debuit. vt s. cap. prox. & de spon. duorum, tua. vbi de hoc. 33. q. 4. non oportet: [Glo. seq. reci. per quæstionem.]

b Donec tandiu separent.] hæc sentētia est ad tempus; vnde ex tempore tollit̄ si ne aliqua absolutione, vt hic videtur. argu. s. de spon. non est vobis. & 81. dist. si q. sunt. sed tutius est, quod etiam post separationem absoluātur, saltem ad cautelam, licet videantur excommunicati tantum dum simul manent. [Gloss. seq. signat contrarium, & ibi remittit.]

c Quousque.] arg. contra s. de spō. duorum, tua. in fine. sed ibi soluitur qualiter illud, & ea quæ in hoc titulo dicuntur intelliguntur circa hmōi separationem.

† Capitu. 5. tit. de sponsalib. §. illos. in 1. cōpilatione. & post cōciliū Lateranē. sub Alexand. iij. par. 6 cap. 19. §. illos. pars cap. de muliere supra de spon. salib.

1 Imò necessariū, vt à sētētia excōmunicationis absoluat̄, q̄ e q d hic dicat glossa, & alij ca. cū desideres. & cap. à nobis 2. infra de sent. excō.

¶ Idem Paduano episcopo.

¶ *Si hi, qui dicebātur consanguinei, contraxerunt contra præceptum iudicis, debent separari, donec de causa cognoscatur.*

CAP. III.

DE † muliere: & infra. ¶ Illos autem, qui pro consanguinitate prohibētur cōiūgi, & post cōtra interdictū a ecclesiæ se receperint, excommunicationi debes subijcere, donec b tādiu separētur, quousque c legitime cognoscatur, vtrum eorum matrimonium possit, & debeat iure stare.

TITVLVS XVII.

Qui filij sint legitimi.

¶ Alexander tertius.

¶ *Naturalis ex soluto genitus & soluta, legitimatur per subsequens parentum coniugium, etiam quo ad hæreditatem.*

QVI FILII SINT LEGITIMI.

¶ Supra visum est de multis impedimentis matrimonij: sed quia sæpe filij nascuntur ex matrimonio contracto contra impedimenta ecclesiæ, & dubitari potest, an & quando ipsi filij sint legitimi, ideo subijcitur ista rubrica.

De hac materia habetur 26. distinct. deinde. 34. dist. viduam. 7. quæst. 2. nuper. 32. q. 4. dicat. 15. q. 7. capitu. si. Abbas Siculus.

COnquestus.] Primo ponitur impetrantis querela. Secundo causæ commissio: ibi, Ideoque. Abbas Sicu.

CASVS. Quidam H. nomine quandam in vxorem accepit: R. patruus ipsius mulieris volebat eam priuare hæreditate paterna, pro eo quòd ipsa nata fuit antequam pater suus matrem suam acciperet in vxorem, dicens eam illegitimam fuisse: vnde prædictus H. conquestus fuit dño Papæ, & ipse mandat, quatenus si est ita, eam iudicet legitimam: prædicto R. prohibendo, ne hac occasione super paterna hæreditate eam debeat molestare, ꝙ si contrafecerit, excōmunicetur. Nota, ꝙ matrimonium sequens, legitimat filios natos ante matrimonium. Itē legitimationis causa ptinet ad ecclesiam, q̄a est accessoria mrīmonio.

d Acceperit in vxorem.] & sic legitimata fuit per subsequens matrimoniū. ĩ. eo. tanta.

e Legitimam.] insti. de nupt. §. vlt. 2 in Authen. quimo. nat. effic. leg. §. sancitum. colla. 6. & ĩ. eo. tāta. & 30. q. 5. nullum.

f. Hac occasione.] quia ex quo promunciata fuerit legitima cessabit occasio ista: vnđ si p̄p hoc vellet eā molestare, potest & debet ab ecclesia excommunicari: cū cā matrimonij ad ecclesiam spectet: & ꝑ consequēs legitimatio, quæ est accessoria, arg. ɔ̄ ĩ. eod. causā quæ, Nō est ɔ̄ il. principaliter cōmittitur causa super q̄stione spoliationis, quæ ad Papam non ꝑtinet, inter eos, qui non sunt suæ iurisdictionis, sed ad iudicē secularem, vt ibi patet, & 8. dist. quo iure. hic verò principaliter cōmittebatur causa filiationis, quę ad ecclesiā pertinet: & ea determinata, determinat per cōsequēs causā inquietationis, quę fiebat huic mulieri, eo quod illegitima dicebatur: & ita cessāte illa causa patet ꝙ iniusta esset vlterius inquietatio ex illa causa: vnđ Papa ratione saltē peccati potest se intromitt. re. s. de iudi. no. ait. & argu. 2. q. 1. si peccauerit. vel Papa habebat hic vtraque iurisdictionem, ar. s. de appella. si duobus. & ita nulla ē oppositio.

CAP. I.

COnquestus † est nobis H. quòd cum quandā mulierē i vxorem acceperit, R. patruus mulieris ipsam exhæredare conatur, eo quòd ante desponsationem matris suæ nata fuerit, licet postea pr̄ mulieris p̄fatæ, matrem ipsius acceperit d in vxorem. Ideoque mandamus, quatenus, si est ita, eam legitimam e iudicetis, prædicto R. inhibentes ne dictæ mulieri, hac occasione, f super hæreditate paterna molestiam inferat, vel grauamen. Si autem contra hoc uenire præsūpserit, eum † seueritate ecclesiastica percellatis.

¶ Idem.

¶ *Separato matrimonio in facie ecclesiæ contracto, filii geniti, vel concepti inter sententiam sunt legitimi.*

CAp. II.

CVm † inter I. vtrum, & T. mulierem diuor-

CVm inter.] Primo ponit causam diffinitionis. Secūdo diffinit: ibi. Ideoque. Abbas.

CASVS. Ioan. contraxit matrimonium cum Teberga in facie ecclesiæ, de qua filios suscepit: tandem cum grauida esset, accusatum fuit matrimonium de cōsanguinitate: lata fuit sententia diuortij inter eos: dubitabatur, an filij nati ante sententiam, & qui conceptus ante fuerat, essent legitimi. Respondet Papa, super hoc consultus, ꝙ filij non debent inde sustinere iacturam, cum parentes in facie ecclesiæ publicè contraxissent: & ideo statuit Papa, vt filij eorum quos habuerunt ante sententiam, & qui conceptus fuerat ante ipsam sniam, legitimi habeantur, & in bonis paternis hæreditario iure succedant; & de parentum facultatibus nutriantur. Nota ꝙ qui in facie ecclesiæ publicè contrahunt, quamuis impedimentum subsit, tamen filij de tali matrimonio nati, secundum antiqua iura legitimi erunt, etiam si postea separentur: hodie statur super hoc illi constitutioni, scilicet, de clandestina desponsatione, cū inhibitio.

2 Naturalis, qui non est in patris potestate, redigit in illā p̄ matrimoniū subsecutū. Ioā. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. & post cōcil. Lateranē. sub Alexā. iij. par. 33. cap. 3.

Et de materia vid. Antoniū Gabrielium lib. 6. cōmu. cōclusion. tit. de legitimatione cōclusio. 1. & Couarruuias lib. 4. decretalium, par. 2. cap. 8. §. 2.

† In vulgatis recētioribus ita. ɔ̄ cū sinceritate ecclesiastica p̄cedatis. sed omnit. & in alijs, vt est impressum.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp. & post cōciliū Lateranē. sub Alexan. iij. par. 33. cap. 5.

a Publi-

image
not
available

ferre. C.de adop.l. pen.§.si verò.& C.de inoffi.test.si mater.23.quęst.4.ea vindicta. circa princip. & nullus affectus vincit paternum.C.de cura.fu.l.vlt.§.1. & affectio causam suspicionis remouet. ff. de ritu nup. non solum.§.de vno.& ideo eis etiam creditur : quia iste nūquam fuit in possessione filiationis, quia viciniæ fama hoc habebat, cui in talibus creditur cum verbo viri & mulieris.argum.ī.de præsumpt.illud. & 35.q.6.si duo.

† In aliquot vulgatis i& magis recentibus ita: filiū esse illorū,& cęt.sed in antiqs, vt est impssū.

[Gl. seq.recit.per q. quæ iudicia probent.]

a Indicijs.]per indicia enim fit probatio.C.de rei ven.indicia.& l.cum super.& C. de fi.instrum.l.r.& supra de proba.per tuas.& C.fa.ercisc. l. in ipsius.& C.de pac. pactum.quod ex quo negatur filius, cum non sit possessione filiationis,eum oportet probare.ff.de proba.l.1.& 2.& vlti.Et viderent sufficere huiusmodi indicia, si probet quod illi tenebant eū pro filio, & ille eos pro parentibus,& maxime si fama viciniæ consentiat, vt dic t decr.per tuas. & quia natus est de illorum matrimonio:quia is filius est quem nuptiæ demonstrant. ff.de in ius vo.quia mater,& dicit lex,quod debet probare se filium,si negatur filius à patre, vt ff.de lib. & posth.l.si posthumus §.vlti.versi.si quis ita.& ff.de his qui sui vel alie.iur.sunt nepotes.§.filiū.argumen. aliàs est lex.

† Exoñ.

Et Vincomeñ. sed rectius vt est impressum.

† Cap.4.eo.tit.in 1.cōp. Reliquę partes vbi sint, docet glossa prima verbo:muliere.

1 Vnde per obstetrices probabitur filius dñæ. iā qualiter probet filiatio, vide citatos in c per tuas ī. de proba. adde oīno Couarruuiā lib. 4. decre. p.2.c.8.§.3.

nisi certis indicijs [a] & testibus [b] tibi constiterit, esse † filium iuuenem memoratum.

¶ Idem Exonieñ. † & Vintonieñ.episcopis,& Abbati Herfordeñ.

¶ *Illegitima proles est,quam viro viuente vxor ex adulterio concepit, siue cum adulterio, siue cum viro moretur.*

CAP. IIII.

CAusam † quæ: & infra. ¶ Si constiterit, quod Agatha de Anelina muliere [c] tempore Alani [d] viri sui, ipsa cū eo tanquā cum viro suo moratē, vel R.patræ dictæ Agathæ,ipsam A.adhuc habente virum publice tenente,[e] nata fuit : eam non fuisse legitimam eiusdem R. filiam iudicetis: quia non potuit esse vxor, quæ viri sui [f] torum maculans, alij [g] dum ille viueret, copulari præsumpsit.

¶ Idem Exonieñ.episcopo,& abbati Herfordeñ.

¶ *Quæstio natiuitatis opposita petenti hæreditatem coram iudice sæculari, est ad ecclesiasticum iudicem transmittenda. hoc dicit, & est textus multum notabilis & allegabilis.*

CAP. V.

LAtor † præsentium R. & infra. ¶ Cum autem idem R.H.coram sæ-

[Glo.seq.arguit,& signat contrarium,& soluit & remittit.]

b Ex testibus.]quibus probantur indicia ; quia res ista vere probari non potest,nisi per indicia exteriora, vt dictum est,& hic est arg. quod statur præsumptioni,scilicet dicto patris & matris, donec probetur contrariū.1.q.1.si quis à simoniacis. & quod præsumptio contrariam admittat probationem.ī de præsum. quia verisimile non est.& ī.de tenun. super hoc. & ff.quod met.cau.non est.Arg.ē,scilicet,quia præsumptio præsumptione rescinditur.11. q.3.absit.& 34.dist.quorundam.& ī.de præsum.cum,in iuuentute.& C.de epi. & cleri.eū qui.ff.de in inte.rest.diuus fortiori psumptioni statur semper. De hac materia dicitur ī. de sponsa. is qui.

CAusam quæ.]Pone casum prout ponit glo. in ca. causam quæ.ī. eo.Vel sic.Dicebat,quod Agatha de cuius hęreditate agebatur, non erat nata de legitimo matrimonio. Mandat Papa inquiri de hoc, & si cōstiterit, quod Agatha nata fuit de Anelina muliere Radulphi Sauarici eo tempore, quo ipsa Anelina publice morabatur cum Alano viro suo; vel si constiterit, quod prædictus Radulphus Anelinam virum habentē publice teneret,& eo tempore nata fuerit, pronuntietur illam legitimam non fuisse : quia non potuit esse vxor,quæ viuente viro suo,alij se copulare pręsumpsit. de hoc plene dicitur ī.eo.causam quæ Nota, φ causa natiuitatis ad ecclesiā spectat. Item si aliqua mulier viuente marito,alteri de facto matrimonialiter se coniungat,proles ex tali matrimonio nata,illegitima iudicatur.

[Glo.seq.quærit,& soluit.]

c Muliere.] & de R. prout sequitur in alia clausula.Sed quære quæritur modo & natiuitate Agathæ, vtrum nata sit de legitimo matrimonio vel non ? Ideo quia de hæreditate patris ipsius Agathæ, quæ successit sibi in hæreditatem,agebatur inter R. filiū Agathę, & F.auunculum magnum ipsius R. qui fuit frater patris Agathæ;& iste F.spoliauit illum R. hæreditate aui sui.vt ī.eo. causam quæ. & iste duæ, causam quæ.& illa. ī.de dolo & cōtu causam quæ.& ī. de offi. dele.causam quæ. loquuntur de eodē facto. & olim hæc,& ille duæ erāt vna decret. in hoc tit.2.

d Tempore Alani.] vnde post mortem Alani si R.contraxisset cum Anelina, legitimari non posset per subsequēs matrimoniū,ī.e.tāta.

e Publice tenente.]tanquam vxorem.

f Viri sui.]scilicet Alani. 3 Ber.

g Alij.]scilicet R. patri Agathæ scienti, quod illa habebat alium virum scilicet Alanū ,vnde non posset esse vxor illius ,etiam post mortem Alani viri : quia plus est eam ducere de facto, quam fidem dare. supra de eo qui duxit in matri.cum haberet. secus si ignorasset illam habere alium virum, ex quo bona fide & publice contraxisset cum illa,filij sic suscepti iudicarentur legitimi.infra eod.ex tenore.cum ea post mortem mariti remanere posset.ī.de eo qui duxit in matri.c.1.& c.veniens.

2 Integram adhuc decretalem inuenies ca.4.eo.tit.in 1. cōp.

† Cap.5.eo.tit.in 1. cōp. Et quæ tenor ex hoc c.colligitur, φ qō spūalis remittēda est ad iudicem ecclesiasticū si incidat corā iudice sæculari, vide late p Bart. & Alex.in l. Titia. ff.sol. matri.

3 Vel alterius,cui forte secundo nupsit mortuo.Io.And.

LAtor.]Sunt duæ partes.In prima appellantis quæstio.In secunda causæ commissio sibi,Ideoque. Abbas.Siculus.

CASVS. Quidam R.nomine accessit ad Papam coram ipso proponens, quod auus ipsius duas habuit vxores,de quarum vna patrem ipsius,de altera H. patruum suum recepit. qui hæreditatem aui sui totam detinebat, nec ei volebat partem debitam exhibere: vnde cum ipse H patruum suum super parte hæreditatis paternæ coram iudice conuenisset, idem patruus obiecit, quod pater eius de legitimo matrimonio natus non fuit, & ideo de hæreditate aui sui nihil poterat vendicare successorio iure;tandem fuit tractatum super quæstione natiuitatis coram episcopo Noruicen. propter tergiuersationem ipsius H. patrui sui ad sedem Apostolicam appellauit, vnde Papa mandat iudicibus, quatenus causam super quæstione natiuitatis ipsius R. infra duos menses appellatione remota debeat terminare. Si verò infra duos menses dictus H non probauerat legitimè quod obiecit : extunc sæculari iudici coram quo hæreditatis quæstio vertitur, debeant

debeant intimare, vt pro quæstione natiuitatis non dimittat, quin causam hæreditatis audiat & decidat. Nota, quod certus terminus agere volentibus statui potest, infra quem si intentionem suam non probauerint, vlterius non audiuntur. Item causa natiuitatis præiudicialis est quæstioni hæreditatis etiam si quæstio hæreditatis primò sit mota.

a Iure successorio.] quod verum est, si ei fuisset naturalis, ex quo alia plures[1] ei legitimi superetat, aliàs enim filius naturalis succedit patri ab intesta. in duabus vncijs. C. de nat. lib. authen. vt liceat patri. & in auth. quib. mo. nat. effi. legi. §. si q̃s autem. coll. 6. de quo loquitur. C. eod. titu. l. nec igit. aliàs ille legitimi in nihilũ succedunt.

[1] Vel cõiux legitima, & est iste cas⁹, in quo quis alij nocet, & sibi nõ prodest. de hoc de conce. p̃b. auctoritate. in fin. lib. 6. Ioan. And.

b Quæstione natiuitatis.] quæ ad iudicium ecclesiæ tantum pertinet. infra eod. causam que. & supra eod. cap. tam quam præiudicialis primo dẽt terminari, antequam intentetur quæstio hæredi tatis. supra de ordi. cogni. tuam. Bernardus.

c Appellatum.] ex parte ipsius, idest, prosequẽtis appellationem, altera parte eam non prosequente. Ber.

[Gl. seq. no. termi num statui, &c. & al leg. 3. concor.

d Infra duos.] nota, quod terminus certus statui potest à superiore volenti agere, post quem non auditur iusta causa cessante. s. de clan. despon. cum inhibitio. 2 & j. qui matr. accu. pos. cũ in tua. & C. de ingen. ma. l. dif famari. nec istud tempus prorogari potest, præter consensum partium. s. de offi. de leg. de causis.

[2] Et de prob. licet R. ff. de opt. leg. man cipiorum. & s. de fi. instr. accepimus. Ioan. And.

[Glo. seq. obijcit de vno canone, & soluit.

e Probare legitimè.] sed videtur, quod iste potius debet probare patrem suum legitimum: quia præsumitur adulterium, nisi probetur matrimonium, vt 30. quæstio. 5. aliter. sed ibi agitur contra clam coniunctos: Vnde præsumitur potius adulterium. hic pater ipsius R. erat in possessione filiationis, quia habebatur pro filio, & possidebat bona paterna, & natus fuerat de ea, quæ credebatur vxor: eo mortuo H. iste cœpit totam hæreditatem possidere.

[Glo. seq. obijcit de duabus legibus, & soluit.]

f Non dimittat.] sed videtur, quòd iudex sæcularis possit cognoscere de quæstione natiuitatis, C. de iu di. quoties. & C. de ordi. iu. l. adiræ. quare ergo non processit iudex iste? Dic q̃ cũ causa ista sit mere spiritualis, principaliter spectat[3] ad ecclesiam. s. de ord. cogn. tuam. vndè sæcularis iudex non incidenter, nec alio modo potest de ea cognoscere. j. eo. causam. nec de annexo spirituali. s. de iudi. quanto. Ber.

[3] Vide Federicũ de Sen. consil. 77. & Doct. in l. 2. ff. de off. ei⁹ cui mãd. est iurisd.

culari iudice super hæreditate aui eiusdem R. patris dicti H traxisset in causam, ille sibi præsumpsit obijcere, quòd pater eius non fuit de legitimo matrimonio natus, & ideo de hereditate, aui sui, nihil posset iure successorio [a] vendicare. tandem cum super quæstione natiuitatis, [b] coram Noruicen. episcopo tractatum fuisset, ad nostram extitit audientiam appellatum: [c] & infra. ¶ Ideoque mandamus, quatenus causam, super quæstione natiuitatis patris eiusdem R. infra duos [d] menses sublato appellationis obstaculo terminetis. Si verò infra duos menses præfatus H. non poterit probare legitime [e] quod obiecit, ex tunc sæculari domino sub cuius iudicio de hæreditate causa vertitur, intimetis, vt pro quæstione natiuitatis non [f] dimittat, quin causam super hæreditate audiat, & decidat.

¶ Idem Exoñ. episcopo.

¶ *Naturales legitimantur per subsequens parentum coniugium: spurij vero non. hoc dicit inhærendo verbis litteræ. Et est capitulum famosum, & quotidie allegatur in vtroque foro.*

CAP. VI.

TAnta † est vis matrimonij, vt qui antea sunt geniti, post cõtractum matrimonium, legitimi [g] habeãtur. Si autem vir viuente vxore sua, aliam [h] cognouerit, & ex ea prolem susceperit, licet [i] post mortem vxoris eandem duxerit, nihilominus spurius erit filius, & ab hæreditate repellendus; [k] præsertim, si in mortem vxoris prioris, alteruter eorum, aliquid fuerit machinatus.

TAnta est vis.] Sunt duæ partes. Secunda ibi, Si autem. Abbas.

CASVS. Aliquis filios suscepit de aliqua muliere postmodũ contraxit matrimonium cum eade: quæsitũ fuit, vtrum filij ante matrimonium suscepti legitimi sint habendi? Respondet Papa, quod tãta est vis matrimonij, vt qui ante matrimonium sunt geniti, post matrimonium legitimi habeantur: tamen si vir vxore sua viuẽte aliam cognouerit, & ex ea prolẽ susceperit: nihilominus spurius filius est habendus & repellẽdus ab hereditate, licet post mortẽ vxoris cũ ea cõtraxerit, & pcipue si in mortẽ vxoris alteruter eorum aliqd machinatus fuerit. No. arg. q̃ qui ab initio ñ fuit legitim⁹, tractu tẽporis legiti mus reputatur. Item principium considerandum est.

† Cap. 6. eo. ti. in 1. com. & post cõci. Lat. sub Alex. iij. par. 3. c. 1. vbi est integra clausula. Celebris est decretalis, de cuius intellectu & materia p alijs Ferdinãdus Vasqui⁹ lib. 3. c. 42. controuersiarũ vsu frequentium & Antonius Gabrielius lib. 6. cõium cõclus. tit. de legitimatione, cõclu. 1.

[Gl. seq. alle. 5. cõc. quærit. alle. negatiuè. & contra soluit.

g Legitimi.] ecce quanta est vis matrimonij, vt illegitimo faciat legitimos. Inst. de nup. §. vl. in auth. qũo natu. eff. sui. §. si q̃s igit dotalia. col. 7. & C. d natu. li. l. cũ q̃s. Inst. de hær. quæ ab itest. de. fe. §. qb⁹. vers. necnõ. & s. e. c. 1. sed nunqd dices tales legitimos quo ad ordines & honores? [4] Vr̃ q̃ non: quia non sunt nati de ltimo mr̃imonio. s. de ele. cum in cũctis & ar. 30. q. 5. qualis. sed credo, q̃ legitimi sunt quo ad oia, q̃a matrimonium omnia præcedentia purgat, & sic p xima, siue et pcedens cã turpitudinis sublata est, sim. C. quod me. cau l. 2. ff. de condi. ob tur. cau. si ob turpem.

[4] Vide Curtiũ Iuniorẽ consi. 336. & Ruinũ. cons. 2. & consil. 211. volu. 1

h Aliam.] s. consciẽ adulterij. s. e. cãm q̃. secus si ignoranter. arg. s. eo. cũ inter. arg. j. eo. ex tenore. s. de eo qui dux. in mat. c. 1. cõrium vr̃. s. q̃ talis non sit legitimus, quia hic non distinguitur. sed primum verius est. Ber.

[Gl. seq. arg. sig. contrarium, & ibi remittit, secundo arg. & signat hoc contrarium.]

i Licet post mortem.] ar. q̃ licet res deueniat ad eũ casum, à quo incipere potuit, non tñ valet Arg. j. s. de cõuer. coniu. placet. vl. i de hoc. Item arg. quod ab initio non tenuit, tractu tempore non valere. 16. q. 3. placuit. §. potest. vers. quod si priuatus. Arg. contra hic in prin. [Gl. se. tractat de quadruplici filiatione: incidẽter signat contrarium, & ibi remittit.]

k Repellendus.] nota, q̃ quidam filij dicunt legitimi tantum, vt adoptiui siue arrogati, de quib. habes s. de cog. le. c. vni. Alij dõr ltimi & naturales, vt nati ex le-

ex legitimo matrimonio verò vel putatiuo, siue ab initio, siue ex post facto: isti succedunt parentibus suis s. eo. cum inter. & j. eo. ex tenore. & s. eo. c. 1. C. de leg. her. per totum. Alij dicuntur naturales. & non legitimi, vt nati ex concubinis in domo: isti succedunt in duabus vncijs ab intestato. C. de natur. li. Auth. licet patri. Alij dicuntur spurij, vt nati ex adulterio, vel vulgo cōcepti. ff. de sta. hom. vulgo & isti i nullo succedūt, nec institui possūt à patre. vt in prædicta Auth. licet patri. & 32. q. 4. dicat aliquis. nec ali debent de bonis paternis. C. de incest. nup. Authen. ex complexu. Arg. cōtra s. de eo qui dux. in matrimo. cum habe ret. ibi soluitur.

¶ Idem London. & Vigorien. episcopis.

¶ *De causa ciuili inter laicos non cognoscit ecclesia, cognoscit tamen an quis sit de legitimo matrimonio natus.*

¶ Cap. 7. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Lateran par. 31. cap. 4.

CAP. VII.

Causam, † a quę inter R. & F. super eo, quòd mater dicti R. dicitur non fuisse de legitimo matrimonio nata, agitari dignoscitur, vobis commisimus terminandam. Verum quia litteris nostris inseri fecimus, vt sæpefato R. possessionem omnium, quorum possessor extitit, quando auus suus proficiscendi Hierosolymam iter arripuit, ante principalis causę ingressum faceretis restitui, si eadem possessione fuisset per violentiam spoliatus. Nos attēdentes, quòd ad regem b pertinet, non ad ecclesiam de talibus possessionibus iudicare: ne videamur iuri regis Anglorum detrahere, qui ipsarum iudicium ad se asserit pertinere. Fraternitati vestræ mandamus, quatenus regi possessionum iudicium relinquentes, de causa principali, videlicet, vtrum mater c prædicti R. de legitimo sit matrimonio nata, plenius cognoscatis, & causam huiusmodi terminetis: licet incongruum d videatur, vt matrimonium genetricis e præfati R. impetatur, quod ea viuente non fuit (vt dicitur) impetitum.

¶ Idem episcopo & archidiacono Vincentino.

¶ *Si mulier per iudicium ecclesiæ separata à primo, viuente illo contrahit cum secundo, legitima erit proles, quam ex illo suscepit.*

ij Causam.] Primò ponit cōmissio. Secundò eius forma & limitatio: ibi, Verum. Abbas.

a Causam.] nota ordinē huius facti: 1 Radulphus de quo habes. s. eo. causam quæ. & F. iste de quo habes hic, fuerūt fratres. R. iste suscepit Agatham de Anelina muliere vxore Alani: Agatha ista de legitimo matrimonio suscepit istū R. de quo habes hic, & sic Radulphus fuit auus istius R. Radulphus iste, auus iuit vltra mare, & dimisit istum R. & Agatham matrem ipsius R. filiam ipsius Radulphi in possessione omnium bonorum ipsius: audito quòd Radulphus mortuus esset vltra mare, iste F. statim spoliauit ipsum R. possessione omnium bonorum Radulphi aui sui, in quorum possessione remansit quando iuit vltra mare, quia dicebat Agatham neptem suam matrem ipsius R. non fuisse natam de legitimo matrimonio, vt supra e. causam quæ. & sic nec ipsa nec R. eius filius debebat succedere Radulpho fratri eiusdem F. sed ipse F. vnde iste R. sic spoliatus ab F. auunculo suo, impetrauit litteras super restitutione sua ad istos episcopos London. & Vigorien. sub hac forma, vt ante ingressum principalis causæ deberent cognoscere super eo. quod mater ipsius R. dicebatur de non legitimo matrimonio nata, ita tamen, vt ante principalis causæ ingressum, deberent ei restituere hæreditatem aui sui: sed quia rex turbatus & motus fuit quòd Papa iudicium possessorium cōmiserat illis, reuocauit iudicium istud de restitutione, quod pertinet, ad regem, & mandat, vt procedant super quæstione natiuitatis ipsius Agathæ, prout patet in litera: postea verò quia isti episcopi forsitan non procedebant, iste impetrauit eandem causam committi episcopis Exonien. Vigorien. & eidē London. & quia F. habebat episcopum London. suspectum fecit illum remoueri. & loco illius substitui abbatem Hertfordien. vt s. de offi. dele. causam quæ. & s. eo. causam. & sic habes hic totam continentiam istarum decretalium. & hæc decretalis deberet pręcedere in titulo isto aliam. Ber. Nota, quod iurisdictio temporalis non pertinet ad Papam. Item Papa non intendit iuri alicuius detrahere. Item de statu alicuius quæritur post eius decessum.

1 Hæc facti narratio Bernar. est, & in antiquis codicibus reperitur.

[Glo. seq. pro iurisdictione quę sit distincta alle. 7. infra, in contrarium alleg. 4. & ponit opi. Hug. & cōtriā Ala. & Tanc. quā approbat.]

b Ad regē.] & sic patet, quod iurisdictio spiritualis & tēporalis distincta est & diuisa. de consec. distin. 3. celebritatē. in fin. & in Authen. de fide instr. circa princ. per vnam columnam. & sic Papa nō habet vtrāque 2 iurisdictionem arg. s. eo. lator. & 23. q. 5. regum. & 8. distinct. quo iure & 33. quęst. 2. inter hęc. in fin. & 23. quæst. 4. quæsitū, arg. quod Papa intromittit se de hæreditate. argum. cōtra s. eod. c. 1. & 20 quæst. 3. præsens, in fin. 15. quæst. 6. alius. & 24. quæstio. 1. loquitur. Hug. dixit quod Imperator à solo Deo habet potestatem in temporalibus, Papa verò in spiritualibus, & sic diuisa est iurisdictio. prius enim fuit Imperator quam coronam reciperet à papa & gladiū ab altari. 93. distin. legimus. quia ante fuit Imperium, quā Apostolatus. Sed Ala. & Tan. dixerunt, quod Imperator licet imperium à solo Deo dicatur processisse, executionem gladij temporalis recepit ab ecclesia; Ecclesia enim est vnum corpus: ergo vnum solū caput debet habere. Itē Deus vtroque gladio vsus est, vt not. de iud. nouit. hic adde quod ibi dicitur. Item Moyses vtrumque gladium habuit. cuius successor 3 est Papa præterea Papa ipsum confirmat, & cōsecrat, & coronat: & cum deponit. s. de ele. venerabilē. & 15. q. 6. alius. hoc vltimum verius credo.

c Mater.] scilicet, Agatha.

d Incongruum.] quia crimina morte extinguuntur. C. si reus vel accus. mor. fue. l. 1. & 2 & 3. 23. distin. quorundam. & 33. q. 2. admonere. Et ideo post morté nullus accusari pōt nisi in tribus casibus, vt de hęresi. 24. q. 2. sane profertur. & fortè in crimine lęsę maiestatis propter bona & filios. argu. 6. q. 1. c. quærro. §. verum. & ca. si quis cum militibus. & hic ratione bonorum quęritur de delicto aliquorum post mortem: scilicet, vtrum Agatha fuerit nata de legitimo matrimonio: licebatur enim nata de Anelina & Radulpho: & modo quærit, vtrum inter eos fuerit legitimum matrimonium. sic s. eo. lator. & de statu alicuius quandoque quæritur propter bona. C. de liberali causa, principaliter. & C. ne de statu defunctorum. l. quamuis. Ber.

e Genitricis.] idest matrimonium de quo nata est Agatha genitrix præfati R. vt dixi, & non de matrimonio, de quo natus fuit R. quia non agitur de illo.

2 Similis glossa extat supra de iudic. c. nouit. verbo, iurisdictioné. vbi de hoc articulo plenissimè scripsit Martinus Nauarrus & Turrecremata in c. cum ad verū 96. distin. & in summa de ecclesia lib. 2. c. 113. & 114. sed tene quod declarauit Bonifacius viij. in extra uag. vnam sanctam. de maior. & obed.

3 Melius dixisset, Moysen fuisse typum & figuram Papæ.

Pela-

PErlatum est.] sunt duæ partes. In prima facti narratio. In secunda commissio: ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Quidam H. nomine habens vxorem, ad partes Constantinopolitanas se transtulit: vbi per decem annos & amplius moram faciens, ad vxorem suã non redijt: vnde ipsa corã diœcesano epo aduersus eũ querelã deposuit; & q̃a ipsũ vlteri⁹ expectare nolebat, eps mãdauit parẽtibus, vt ipsum ad propria reuocarent: cum ergo diutius expectatus fuisset, nec rediret, eps auditis rationib. mulieris, inter eos sniam diuortij pmulgauit, & dedit mulieri licentiã ↄ̃hendi cum alio: & sic auctoritate ecclesiæ ↄ̃xit cum alio, de quo filios suscepit. Contra filios istos obijciebat, q̃ nõ erãt legitimi, & ideo ab hæreditate paterna repellendi: Cõsultus Papa rñdet, & mandat quibusdã, quatenus si constiterit, q̃ eps inter eos sniam diuortij tulerit, filios quos de alio ad cui⁹ copulã auctoritate ecclesiæ trãsiuit, tulit legitimos iudicẽt, & hac occasione nõ patiantur eos ab hæreditate repelli. Nota q̃ filij nati de matrimonio auctoritate ecclesiæ ↄ̃cto legitimi sũt habẽdi licet matrimoniũ nõ fuerit legitimum.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compil. & post 3. ci. Lat. par. 50. c. 23.

† rediret.

† Addeq̃ǒ dicat esse lõgũ tps, nõ insti. de vsucapio. §. 1. & in l. fi. C. de pscri. lõgi temp.

CAP. VIII.

PErlatum † est ad audientiam nostram, quod cum H. ad partes Constantinopolitanas transisset, a & ibi moram per decennium & amplius faciens, ad I. vxorem suam non rediens †, ipsa apud bonæ memoriæ Vincentinum episcopum, aduersus eum querelam deposuit: & quod cum nõ posset diutius expectare, nihilominus allegauit; episcopus verò sicut vir prouidus & discretus, parentibus b viri mandauit, vt pro eo mitterent, & ipsum ad propria reuocarent: cumque elapso longi temporis spatio † vir non remearet ad propria, episcopus in conspectu ecclesiæ auditis rationibus mulieris inter eos sententiam diuortij promulgauit; c & mulieri, vt alium duceret, facultatem indulsit. ¶ Ideoque mandamus, quatenus si constiterit quod episcopus inter eos sententiam diuortij tulerit filios quos sustulit de alio, ad cuius copulam auctoritate prædicti episco- pi migrauit, legitimos iudicetis, eos hac occasione ab hæreditate non patientes excludi.

a Transisset.] causa vagandi, secũdũ Innocentium vel in odiũ mulieris. vt sic staret impedita: & sic absẽtia fuit malitiosa. per quod non obstat, sed concordat ſ. vt lite nõ contestata, quoniam. §. sin autem. & ſ. de sponsalibus, de illis secundum Host. Io. And.

a Hæc nota ex lectura I. An. ppera ir repsit inter glossas Bernardi. cum Ber. non fit.

b Parentibus,] & amicis similiter mittere debuit. ff. ex q. cau. maio. in integ. restit. l. ergo. & edictũ publice proponi debet ſ. de dolo & cõtuma. causã, quæ. & c. vlt. sed in hoc casu nõ est taliter pcedẽdũ, nisi se per contumaciã absẽtasset. ſ. ut lite nõ cõtestata, quoniã §. porrò. & §. sequenti. Ber.

[Glo. seq. quærit ar. pro & contra. soluit respondens ad hæc cap.]

c Promulgauit.] probato impedimento perpetuo. Sed nunquid episcopus iste legitime processit lite non contestata, arg. q̃ sic ĩ. tit. prox. c. 1. & illud factum vr̃ ex necessitate, ne ius mulieris periret. Sed contra. ſ. ut lite non conte. c. quoniam. §. porrò. & §. seq. cui hodie standum videtur. Sed utrum eps bene vel male processerit: non quærebatur, sed tantum vt utrum filij nati de alio viro cum quo auctoritate episcopi contraxit, legitimi essent: & respondetur q̃ sic, & non aliud. argu. ff. si quid in frau. patr. l. 1. §. si quid in fraudem, &

a Hæc lătius psequuntur hic Hostiensis, Io. An. & recentiores.

quia de illo quæsitum non fuit, responsum non extitit. sic ſ. de elec. innotuit, ad fi. & ideo filij isti legitimi erũt: quia auctoritate ecclesiæ, & publicæ cõtraxit. ſ. eo. c. 2. Ber.

QVod nobis.] CASVS. Dicitur hic, quod nati de clãdestino matrimonio postea per ecclesiã approbato, iudicentur legitimi. Nota, quod ab initio nõ ualuit, ex postfacto conualescit. Item ratihabitio retrotrahitur.

¶ Idem Beluacẽn. episcopo.

¶ Filij nati ex matrimonio clandestino per ecclesiã approbato, sunt legitimi. h. d. in hærendo littera.

d De clãdestino.] quot modis matrimonium dicat̃ clandestinum, dicitur ſ. de cland. despon. cũ inhibitio.

CAP. IX.

QVod † nobis, & infra. ¶ Si qui autem de clãdestino matrimonio, postmodũ ab ecclesia comprobato, generati fuerint, d eos legitimos iudicet filios & hæredes.

e Fuerint.] post approbatum matrimonium ab ecclesia seruata solennitate quę traditur ſ. de clãdesti. desponsatione, cũ inhibitio. quia legitimi erunt, etiã si postea matrimonium separetur iusta de causa. secus si ante approbationẽ generati fuerunt de clandestino matrimonio ab ecclesia nõ approbato vel non seruata forma prædicta, contraxerunt: quia filij non excusantur, si ĩ matrimoniũ aliq̃ď postea pbetur, vt in prædicta constitutione cum inhibitio. talesergo filij, e licet de clãdestino matrimonio ante approbationem ecclesiæ nati post approbationem legitimi erunt. 32. q. 4. dicat aliquis. & ſ. eod. tanta. arg. si postea cõtra matrimoniũ aliquid non probetur: de qui⁹ hoc intelligitur: ſ. de clandest. despon satio c. 2. cuius pars hęc est. & ſ. eo. tanta. Ber.

† Ca. 3. eo. ti. de clandestina despõsat. in 1. compil. & post cõci. Latera. par. 50. ca. 17. Vide citata in c. cũ inhibitio. ſ. de clã dest. despon.

¶ Celestinus tertius Eboracẽsi archiepiscopo.

¶ Nati ex matrimonio contracto contra publicę honestatis iustitiam, illegitimi sunt, & ab hęreditate parentum excludendi. & tene menti hunc casum, quia sæpe per ignorantiam accidit.

CAP. X.

REferente f † nobis, & infra. ¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus,

REferente. [Si scientes inter se impedimentum, matrimonium contrahant, illigitima est proles eor̃. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio, ibi, Fraternitati. Ab. Sic.

† Ca. 1. eo. tit. in 2. com. & de ipedimẽtoiustitię publicæ honestatis, tene q̃ď diffinivit cõc. Tri ses. 24. de refor. matr. c. 3. ad de citatos ĩ c. ad audientiam. ſ. de sponsalib.

f Referente.] Casum 3 pone per illam ſ. de desponsatione impuberum c. duo pueri, sic: Quidam contraxit sponsalia de futuro cum quadam: tandem illa mutata voluntate contraxit per uerba de præsenti cũ alio, & sic soluta fuerunt sponsalia priora: Ille verò qui sponsalia cum ea contraxerat, matrimoniũ cum quadam consanguinea illius, ex certa scientia vtriusque ↄ̃xit. de tali matrimonio nati sunt filij: Quærebatur an essent legitimi? & respondetur q̃ non, quia publicę honestatis iustitia impediente, non potuit esse matrimonium inter eos: nec ignorantia excusat eos, quia parentes scienter contraxerunt: nec dispensatio ecclesię fuit secuta Bern. Nota q̃ publicę honestatis iustitia impedit & dirimit matrimonium. Item paterna ignorantia non excusat filios.

3 Hic casus Ber. est, & in antiqs Gregorij codicibus repert.

a Separ-

a Separari.] sic patet, quod impedimentum istud perpetuum est, ex quo impedit & dirimit matrimonium iam contractum. sic s. de sponsa. ad audientiam. & c. iuuenis.

[Gl. seq. ponit duas lecturas.]

b Permissionem.] id est, ecclesia non approbante tale matrimoniu vel per missionē id est, dispēsationē; quia postea ecclesia cum eis non dispensauit, & per dispēsationem ecclesiæ approbat matrimonium causa filiorū. s. de consanguini. & affinita. quia circa. s. eod. per venerabilē. & 35. q. 8. c. 1.

[Gl. seq. ponit tres casus, & primū moderatur.]

c Ignorantiā.] paterna enim ignorantia vtriusque vel alterius non excusat filios. siue legitimat eos. j. eo. ex tenore. & s. eo. ca. 2. Item subsequens matrimoniū. s. eo. l. tanta, & ca. 1. Itē legitimatio principis. j. eo. per venerabilē. hodie verò paterna ignorantia non excusat filios omissa illa solennitate. s. de clan. desp. cū inhibitio. Ber.

1 Quot modis illegitime nati legitiment. uide per eos quos s. c. proxime sequēti super glossa, l. ver bo: filiū appellauit.

† Ca. 2. eo. ti. in 2. compil.

quod publicæ honestatis iustitia prohibente, matrimonium inter eos contrahi non potuit, & contractum debuit separari:[a] ac per hoc cum filij, nec per ecclesiæ permissionem,[b] nec per paternam ignorantiam[c] excusentur, ad successionem bonorū paternorum non videntur aliquatenus admittendi.

¶ Idem.

¶ Ad docendum prolem illegitimam, non sufficit probare impedimentum matrimonij si fuit in facie ecclesiæ cōtractum.

CAP. XI.

PEruenit† sanè ad nos ex insinuatione L. viduæ, quod cum inter G. patrē suum, & A. matrem illius, matrimonium fuisset legitimè celebratū, & quamdiu vixerunt, quiete permanserūt,† post illorū decessum quidā asserētes eā de nō legitimo matrimonio fuisse susceptam, à paterna hæreditate, tanquam illegitimam amouere conantur: Mādamus itaque quatenus si est ita,[d] dictam viduam legitimam nuncietis.

P Eruenit.] primò ponitur mulieris querela, sup qua dat iudex. secūdo instruit super mo io deciden di: ibi, Mandamus. Abbas Sic.

† permanserunt.

CASVS. Quidam post mortem parentum Luciæ viduæ, nitebant eam remouere ad hæreditate paterna, dicentes, eam non fuisse de legitimo matrimonio natam: ipsa verò dicebat, quod inter G patrē suū & A. matrē ipsius, matrimoniū fuit legitimè celebratū, & quādiu vixerunt, quietè insimul permāserunt sine reclamatione: & ideò, legitima debebat iudicari: vnde mulier significauit hoc dño Papæ, & ipse mandat quibusdā, quatenus si est ita, ipsam viduam legitimā debeant iudicare. Nota, quod ex quo matrimonium in facie ecclesiæ contractum est, & simul manent tanquam vir & vxor, filij inde nati legitimi debent iudicari.

[Gl. seq. signat contrarium: ponit opiniones, & soluit: iterum signat contrarium, & soluit.]

d Si est ita.] arg. contra s. eo. causam quæ. ibi mandatur inquiri de matrimonio post mortem coniugum: hic aūt vr denegari. Alanus dicit, quod hic lapsum erat quinquennium à morte coniugum, ibi non. arg. ff. ne de sta. defun. l. 1. & 2. C. eo. ti. si is qui. & per totum ti. Vel hic mater dicebatur nata de non legitimo matrimonio impediēte statu. vnde post mortem quæri non debet. Sed hoc est diuinare.[2] Vnde dicimus, quod ex quo constat matrimonium in facie ecclesiæ contractum, & bona fide filij legitimi sunt, vt hic: & ideo dicit, si est ita quod legitimè contractum sit: & hæc mulier probare debet. & sic intelligitur quod dicitur: sed ibi non constabat de matrimonio: quia dicebatur, quòd Agathia nata fuit eo tpe, quo Anelina mater eius habebat alium virum, & hoc aduersarius probare debebat, vt s. eo. causam quæ. & hic non negat quin alia pars possit probare contrarium si voluerit, vnde si nihil probat, eo ipso quod parentes istius in facie ecclesiæ sic contraxerunt, & approbante ecclesia simul fuerunt vsque ad mortem, præsumitur legitimum matrimonium inter eos: quare filij legitimi sunt habendi, quousque cōtrarium ostendatur. Aliud contrariū fortius signatur. s. eo. lator. & s. de ord. cog. tuam. ibi ille qui opponit aduersus legitimè natū, debet hoc probare, hic contra: quod videtur iniquū Potest dici, quod hic nō constabat de matrimonio parētū istius viduæ, nec erāt communis opinio, quod illi fuissent legitimè cōiuncti: & ideò mulier debet probare narrationem suam vnde dicit Papa: si est ita. argu ad prædicta. j. cap. proxi.

2 Intellectus aūt diuinatorii reijciēdi sūt à legibus, nisi cū valde vrget contrarietas, vt sētit Ripa in l. 1. nu. 22. ff de vul. & pupi. subst. ex sñia Bartoli ibi citatis

¶ Innocentius tertius.

¶ Statur dicto testium, qui probant aliquem legitimum, licet fama viciniæ, & tractatus parentum habeat contrarium.

CAP XII.

PEr† tuas litteras intimasti, quod R. ex muliere, quam secundum opinionem maioris partis viciniæ in concubinam habebat, prole suscepta, quandam post, & aliam ea defuncta, duxit in vxorem, & ea,[e] de qua prolem susceperat, virum sibi alium copulauit; processu verò

P Er tuas.] In prima ponit cōsultatio. In secunda respōsio: ibi, Nos autem. Abb. Sicul.

† Ca. 1. eo. ti. in 3. cōpil. Et de materia textus & glossæ latissime hic per alijs agit Præpositus.

CASVS. Quidam R. nomine, quādam habebat concubinā secundum opinionē maioris partis viciniæ: de qua filium suscepit & postmodū ea dimissa, aliam accepit in vxorem: & illa cōcubina alium in maritum: processu temporis idem R. in præsentia mulierū, firmauit proprio iuramento, quod illam, quam videbatur habere pro concubina, affidauerat quod eam haberet in vxorem, & post fidem datam prolem suscepit ex illa; Tandem cum ageret in extremis, illum quem susceperat ex illa, legitimum filium appellans, hæredem sibi instituit. Sed cum dubitaretur, vtrum filius sic susceptus esset legitimus hæres ipsius: commissum sic fuit cuidā iudici, vt de hoc cognosceret. iudex præter illud quod ex quadam decretali Alexandri habetur, vbi dicitur: quod standum est verbo viri & mulieris: testes recepit à filio prædicti R. inductos. quibus probauit, quod dictus R. matrem ipsius affidauerat, antequā illum suscepisset ex ea: & ita illum pronunciauit legitimum hæredem ipsius R. dubitatum fuit postea, an dictus iudex legitimè processisset? Consultus Papa, rēdet eidem iudici, considerans quod plus est quod in veritate agitur, quàm quod simulatè concipitur, licet R. videatur ipso facto matrimonium denegasse, quod inter eos fuerat celebratum, cum ad alia vota transiuit:[3] tamen quia desponsatio per testes legitimos probata fuit, siue per verba de præsenti, siue per uerba de futuro carnali copula subsecuta fuerit celebrata: non tam intentes decretali Alexandri, quę in casu dissimili loquitur, quā inductis probationibus, respondet Papa, iudicē legitime processisse, eius sententiam confirmās. Nota quod veritas opinioni pfertur. Item filij de matrimonio præsumpto suscepti, legitimi sunt.

e Ea.] scilicet 3 uxore, quam duxit, illa concubina dimissa.

3 Hæc glossula hī i vetustis codicib.

a Affida-

† Ex hac glossa habes varios modos, quibus illegitimè nati legimantur: hos & alios recenset latè Cassanęus super consuetudines ducatus Burgundiæ, rubrica 8. des successiones des Bastardz in §. 3. in textu ab intestato. & Sotus li. 4 senten. dist. 41. q. 1. ar. 4.

† dum.

† Præter Doctores hic vide Panormitanum in c. fin. de mutuis petitio. & Iasonem. in l. neque professio. C. de testamē.

† transiuit.

a Affidauerat.] id est, fidem dederat, quòd eam duceret in vxorem.
b Ex ea.] quam affidauerat.
c Filiũ appellauit.] eo ipso ꝙ quis filiũ naturalē in extrema volũtate noiat filiũ, & hæredē instituit intelligit eũ legitimasse. C. de nat. li. Auth. itē si qs. Et hoc intellige, si aliàs legitimos nõ hēt. in Aut. qb. mo. nat. effi. leg. § si verò nõ habers. coll 6. Itē si pater offerat filiũ naturalē imperatori, & fiat curialis, legitim⁹ erit, in Auth. q. mo nat. effi. sui, §. si q̄s vero. coll. 7. Item si nullo alio filio existēte, ipse filius naturalis patre defuncto, offerat seipsũ curiæ, legitim⁹ efficit. i Aut. eo. ti. §. j. & §. si q̄s verò. Itē si pater filiũ naturalem in publico instrõ, vel cu subscriptione testiũ noīauit filiũ, nec adiecit naturalē, legitim⁹ est. In Aut. vt lic. ma. & auię. § ad hẽ, col. 8. Itē est h c arg. ꝙ ex sola noiatione aliqs acquirit ius. 32. q. 4. di ar aliqs. & arg. s̄. de p̄sumpt. illud. & s̄. de p̄bat. per tuas. Inst. de a loptio. § vl. & ff. de proba. l. vlt. arg. 3̄ 2. q. 1. multi. in 6. 27. q. 2 inuenta, 23 q. 4 forte. C. de probat. neque. & l. non epistolis. & C. de li. caus. l. iubemus. De hoc dictum fuit, s̄. eod. transmissæ.
d Commissum.] i. à iudice sæculari cã filiationis fuit huic remissa; arg. s̄. eo. latot. Vel forte à Papa fuit ei cã commissa.
e Ex quadã decretali.] s̄. eo. transmissę.
f Comprobauit.] sic vr̃, quòd aliquis possit probare se filium alicuius. s̄. de fil. presby. Michael. de hoc dicitur suprà eod. transmissæ.
g Affidasse.] supple, anteq̃ ipsum suscepisset ex ea: vnde postea p carnalem copulam subsequutam, fuit matrimonium p̄sum ptum inductum. cõtra quã præsumptionem non admittitur probatio in 3̄rium. s̄. de sponsis qui. aliàs si simpliciter probasset, quod eam affidasset, non determinando tempus, insufficiens fuisset talis probatio. s̄. de probatio. in præsentia. s̄. de condi. appo. per tuas.
h Agitur.] C. plus val. q̃d agit. p toto, i rubro & nigro.
i Ipso facto sicut ipso facto negatur matrimonium, sic & ipso facto renunciatur matrimonio spirituali sicut priuilegio clericali. s̄. de vita & ho. cle. c. vlt. sic opere: rio, vel facto negamus Christum. 22. q. vlt. cauete &. 11. q. 3. existimāt. & sic præsumitur quod à primo odio recessit. 33. q. 1. requisisti. & q. 2. c. r.

temporis idem R. in pręsentia multorum firmauit proprio iuramento, quod eam, quam habere visus fuerat concubinam, prius affidauerat [a] in vxorem, quam ex ea [b] filium genuisset: & postea cum † ageret in extremis, eam, quem ex ea susceperat, in testamento hęredem instituens, legitimum filium appellauit. [c] † Cum autem tuæ inquisitioni fuisset commissum, [d] an filius sic susceptus, legitimus esset hęres ipsius R. & ad eius patrimonium admittendus: tu pręter id, quod ex quadam decretali [e] bonæ memoriæ Alexandri Papæ prædecessoris nostri, standum esse super hoc verbo viri & mulieris credebas: receptis testib. à filio eisdem R. productis, quibus legitimè cõprobauit, [f] prędictum R. matrem suam in capella sancti Sergij affidasse, [g] eum ipsius R. hęredē esse legitimum iudicasti. ¶ Nos autem attendentes, quod plus est quod in veritate agitur, [h] quã quod simulatè concipit: licet dictus R. cum ea dimissa, quam vt concubinã habuerat, ad alia vota transiuerit, † videatur ipso facto [i] matrimoniũ, quod inter eos celebratũ fuerat, denegasse: quia tamen desponsatio per testes legitimos comprobata, eos matrimonialiter fuisse cõiunctos ostẽdit: siue desponsatio ipsa fuerit de præsenti, vt per consensum legitimũ per verba de præsenti expressum, copula matrimonij inter eos fuerit celebrata; siue p verba de futuro, carnali copula subsecuta: nõ tam decretali dicti pręcedecessoris nostri quæ in casu dissimili [k] loquitur, quàm inductis probationibus innitentes, te processisse legitimè respondemus, sententiam tuam auctoritate Apostolica cõfirmantes.

¶ Idem nobili viro G. Montis Pessulani.

¶ *In terris ecclesię Papa potest liberè illegitimos legitimare, in terris verò alienis non: nisi ex causis multum arduis. vel nisi in spiritualibus: tũc tamen indirectè, & per quandam consequentiã intelligitur legitimare, etiam quo ad temporalia. hoc tamen vltimum non est sine scrupulo. hoc dicit secundum intellectum, qui placet Panormitano, & est caput difficile, & multũ famosum.*

CAP. XIII.

PEr † venerabilem fratrem nostrum Arela-

K In casu dissimili.] nam ibi parētes testificabant 3̄ illũ, qui dicebat se eorũ filiũ, hic verò ꝑ ipso a filio: & ita multũ prodest filio dictum parentum. ff. de probat. l. ēt, & ff. de lib. agno. l. 1. §. Iulianus. & s̄. de præsumpt. afferte. & C. de rei vxo. act. l. vni. §. si liceat. & ff. de probat. l. vlt. ff. ad Carbo. l. 1. §. si q̄s. & l. ꝙ Labeo. Io.

PEr venerabilē.] Post Abbatē. Io. An. sũmat sic. Papa nõ legitimat in tpalibus alienæ iurisdictioni subiectos. hoc dicit. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima petitio. In secunda rñsio: ibi, Quod aũt. Scda subdiuiditur in quatuor: In prima probat quinq; rõnib. ꝙ dispensationē petitã facere põt. In secunda: ibi, Videbatur. ponit similitudinē, quã inducebat petitor, q̄ q̄nque rõnib. improbat: in tertia: ibi, Rationibus probat auctoritate veteris testamenti & noui, ꝙ vbique terrarum certis ex causis inter Christianos potest se Papa de tpalibus intromittere. In quarta: ibi, Licet. petitionē exaudire noluit, quia omnis lex contradicebat. Ab. Sic. CASVS. Nobilis vir G. de Monte Pessulano, legitima sua vxore exclusa, aliã superinduxit; de qua filios suscepit tandem per archiepm Arelatẽn. petijt a dño Papa, vt filios suos legitimaret, quatenus eis natalium obiectio, seu exceptio nõ noceret quominus sibi succederent: ꝙ dispẽsare possit, ostẽdit plurib. rationibus: Primò sic: Apostolica sedes diuersis causis inspectis dispensauit cũ q̃busdã minus legitimè genitis nõ solũ naturalibus, sed etiã adulterinis, vt possent in episcopos promoueri; multo fortius videtur, vt eos ad actus legitimare possit sæculares. pręcipue vbi superiorem alium præter Romanum Põtificem nõn cognoscant, qui legitimandi habeat potestatem: quia quod põt in maios multò magis potest in minori:

a Hæc dissimilitudo parum valet: nam si creditur neganti, quare non confitenti? sed dic, quod ibi negabat filiatio, hic qualitas. Itē hic factũ cõtradicebat verbo: ibi secus. Itē hic assertio viri tantum: ibi viri & mulieris Io. An.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp. Et de materia textus & glossarũ pter Doctores hic vide Couarruuia in epitome li. 4 decretalium par. 2. c. 8. §. 8

teñ. archiepiscopum a tua nobis humilitas supplicauit, vt filios tuos legitimationis dignaremur titulo decorare, quatenus eis, quominus tibi succederent, nataliũ obiectio non noceret. Quod autem super hoc Apostolica sedes plenam habeat potestatẽ, [b] ex illo videtur, quòd diuersis causis inspectis, cum quibusdã minus legitimè genitis, non naturalibus [c] † tantum, sed adulterinis [d] etiam dispensauit, sic ad actus spirituales illos legitimans, vt possint in episcopos promoueri; ex quo verisimilius creditur, & probabilius reputatur, vt eos ad actus legitimare valet seculares: presertim [e] si preter Romanos Pontifices inter homines superiorem [f]

minori: Secundo probat idem p similitudinẽ: eo enim ipso, ꝙ aliquis ad dignitatem epãlem promouet, eximitur a patria potestate: Præterea si eps scienter seruũ alterius in presbyterum ordinaret, liber efficit licet ordinator satisfacere Dño teneatur, monstruosum. n. videret, vt q ad actus spirituales legitimus fieret, ad actus seculares illegitim⁹ remaneret: Vnde eo ipso ꝙ in spũalibus dispẽsat, p consequẽtiam intelligit in tpalib. dispensatum. Sed in patrimonio beati Petri illud põt Apostolica sedes libere facere, in quo summi prĩcipis obtinet potestatẽ. Tertio ẽt videbat ex hoc posse trahere audaciã postulãdi: q a rex Franciæ reginã Francorũ vxorem suam dimisit, & aliam supinduxit, ex qua filios suscepit (sicut & iste nobilis) cum q b. Papa dispensauit, sic cũ filijs istius nobilis poterat dispensare. Postmodũ rñdet Papa ad id qđ dictum est, ꝙ dispensauit cũ filijs regis Franciæ, dicens ꝙ res illa non similis, sed valdè dissimilis inuenit: Rex enim Franciæ a regina fuit per legatum sedis Apostolicæ per sñiam separatus, sed iste nobilis temeritate propria vxorẽ suã deiecit, & rex Frãciæ anteq̃ ad eũ ꝓhibitio perueniret de non ꝯhendo cũ alia, supinduxit aliã, ex qua filios suscepit: Sed iste nobilis in contemptum ecclesiæ aliam superinduxit: præterea rex Franciæ cõtra matrimonium impedimentũ affinitatis obiecit, & coram legato testes induxit, q sñiam tulit, quæ reprobata fuit solum p p iudiciarium ordinẽ non seruatum: iste nihil obiecit propter quod separari dẽret: & vtrum filij regis legitimi fuerint, vel illegitimi potest non immeritò dubitari, quandiu pendet qõ affinitatis oppositæ: quia si affinitas opposita approbata fuerit apparebit, ꝙ illa non fuit vxor regis, & ita per consequẽs alia legitima apparebit, & ita quod filij legitimi fuerũt. Præterea cũ rex superiorẽ in tpalibus nullũ habeat, sine iniuria alicuius se poterat sedi Apostolicæ subijcere, in quo videri posset aliquibus, ꝙ per seipsum non tanq̃ pater cum filijs, sed tanq̃ princeps cum subditis posset dispensare: Iste verò nobilis alij est subiectus. Istis ergo rõnibus consideratis Papa dispensauit cum filijs regis Franciæ, causam trahens tã ex veteri testamento q̃ ex nouo: quia non solum in matrimonio beati Petri, in quo plenam habet potestatem in tpalibus, verumetiam in alijs regionibus, certis causis inspectis casualiter iurisdictionem tpalem exerceret, & hoc ostendit per legẽ veteris testamentis. Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse ꝓspexeris inter sanguinem, & sanguinem, causam, & cãm, lepram, & leprã, & iudicium inter portas videris variari, venies ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tpe, qui indicabunt tibi iudicij veritatem. Tandem exponit auctoritatem Deuteronomij quid intelligẽdum sit per eam: exposita auctoritate veteris testamenti, dicit Papa, licet cum filijs regis de quibus ab initio dubitabatur, an legitimi fuerint, duximus dispensandum: q a tñ tam lex Mosaica, q̃ canonica sobolem ex adulterio susceptam detestatur, dicente Dño, ꝙ manseres & spurij vsque ad decimam generationem non intrabunt ecclesiam, & canon vetat tales ad sacros ordines promoueri, & ſm leges a paterna hæreditate repelli debent, & denegari alimenta, etiam petitioni istius nobilis non duximus annuendum. Nota, ꝙ in causa mr̃moniali vbi agitur de fœdere matrimonij, ordo iudicarius est seruandus, alias non tenet sententia. Item matrimonium, quod non tenet, non impedit aliud matrimonium, quod de iure potest valere, cum postea constiterit ꝙ primum nullum fuit, & filij de secundo nati legitimi sunt. Item aliquis facit aliud cum filij non tanq̃ pater, sed tamq̃ rex. Item Papa potest legitimare ad ambos actus spirituales & tẽporales, vbi habet vtramq; iurisdictionem. Item in certis casibus iurisdictionẽ temporalẽ põt exercere in aliena temporali iurisdictione. Item excommunicatus, mortuus reputatur. Itẽ spurij ad sacros ordines non debent promoueri, & secundum leges non succedunt, quibus etiam alimenta negantur.

[Glo. seq. soluit contrarium.]

a Arelaten. archiepm.] nunc: olim fuit sedes epãlis, vt 8. q. 3. Artald⁹. & fuit suffragane⁹ Narbonẽsis, vt ibi.

[Glo. seq. recitet per quæstionẽ, an Papa quo ad successionem legitimet arg. ꝙ non ponit opinionem Ioãnis soluit contrarium, & subdit tertiam opinionem.]

b Habeat potestatem.] ex [1] eo enim ꝙ legitimat aliquem in spũalib. ꝓ cõsequentiam & in tpalibus, prout ipse Papa argumentat hic: p p hoc tñ ꝙ legitimat aliquem in spiritualibus, non probat, ꝙ habeat iurisdictionem in tpalibus: legitimare enim pertinet ad voluntariã iurisdictionẽ. ff. de officio proconsulis. l. 2. itẽ q a ad Papã nihil spectat de tpalibus s̃. eo. causam. q̃ & c. lator & s̃. de iudi. nouit. nisi in casibus. s̃. de foro compe. licet. & c. ex tenore. ibi, vt dr: & sic vr ꝙ Papa quo ad temporalia legitimare non possit, vbi non habet tpalẽ iurisdictionem. Ad hoc dixit Ioannes, ꝙ dñs Papa non habet potestatem legitimandi in tpalibus: sed eo ipso ꝙ legitimat aliquem quo ad spiritualia per cõsequens legitimat eum quo ad tpalia, q̃ sunt minus digna, & sic legitimat per consequentiam, sed non directè: sępe enim permittit aliquid indirectè, quod non permittitur directè. arg. 4. q. 3. c. si testes. §. serui. 1. respon. & ff. de aucto. tuto. l. 1. Ioannes; adhæsit allegationi, quã ponit hic dñs Papa: sed ꝯtrium credo scilicet ꝙ dñs Papa non possit legitimare aliquem quantum ad hoc, vt succedat in hæreditate tanq̃ legitimus hæres. q nõ sit iudico de sua iurisdictione tpali, sic enim esset mittere falcem in messem alienam, & vsurpare alienam iurisdictionem: quod esse non debet. s̃. de iudi. nouit. & 6. q. 3. scriptum est. & priuare aliquem iure succedendi, vnde credo, ꝙ non possit legitimare nisi quo ad actus spirituales: tamen quidam legitimationem extendunt ad honores seculares, vt per hoc intelligat esse legitimatus, vt possit esse iudex, & habere hmõi honores temporales, quos aliàs habere non posset: & in hac sententia fuerunt Laurentius, Vincentius, & Tancredus.

c Non naturalibus.] naturales largè omnes appellãtur, præter adoptiuos & spirituales. 30. q. 3. §. 1. plerumque enim illi tãtum, qui ex liberis concubinis nascunt, vt hic. & 32. q. 4. liberi.

d Adulterinis.] vt puta filij presbyterorum, qui cum fornicantur, adulterantur, cum sint quasi mariti ecclesiarum, vt 56. di. Cænomanensem.

e Præsertim.] idest, maximè, secundum Ioannẽ. secundum alios, præsertim, idest, tantum.

f Superiorẽ.] Papa enim super omnes est 96. dist. duo sunt. & 9. q. 3. cuncta. & s̃. de maioritate & obedientia solitæ.

† Qui dicũtur filij naturales, adulterini, spurij, & alij illegitimè nati quouis nomine appellentur, vide plene per illustrissimũ Cardinalem Paleotũ in libro de nothis & spurijs filijs.

1 De materia huius glossæ in simili disputatione vide Præpositum, Turrecrematã, & alios in c. si quis. 6. q. 1. & Hieronymũ Gigantẽ in tract. de crimine læsæ maiestatis, lib. 3. tit. de pœnis, quas filij incurrũt c. 12.

a Requira-

alium non cognoscant qui legitimandi habeat potestatem, quia cum maior in spiritualibus, tam preuidentia, quàm auctoritas & idoneitas requiratur: [a] quod in maiori conceditur, licitum esse videtur & in † minori. [b] Per simile quoque id videtur posse probari, cum eo ipso, qđ aliquis ad apicē episcopalis dignitatis attollitur, eximitur a patria potestate. [c] Præterea, etiam si simplex eps, scienter seruum alterius in presbyterum ordinaret, [d] licet ordinator satisfacere Domino teneretur, ordinatus tamen iugum euaderet seruitutis: videret † siquidem monstruosū, vt qui legitimus ad spirituales fieret actiones, circa seculares actus illegitimus remaneret. vndè cum in spiritualibus dispensetur, † consequenter intelligitur in temporalibus dispensatum. Id autē in patrimonio beati Petri [e] liberè pōt Apostolica sedes efficere, in quo & summi Pōtificis auctoritatem exercet, & summi principis exequitur potestatem. ¶ Videbatur autem ex eo trahere maiorem audaciā postulandi, quod cum Rex Francorum Reginā dimiserit, & ex alia postmodū superducta puerū susceperit & puellam, & tu similiter exclusa legitima, superduxeris aliā, ex qua filios suscepisti: sicut cū filijs regis eiusdem, sic cum tuis credebatur de benignitate Apostolicæ sedis dispēsandum. Verū si veritas diligenter inspicitur, non res similis, sed valdè dissimilis inuenitur: nam Rex ipse à Regina per Remē. archiepiscopum Apostolicę sedis legatū', fuit per sniam [f] separatus: tu verò vxorem tuā à te temeritate propria separasti. [g] Ipse quoque priusquam ad eum prohibitio de non contrahē do cum altera peruenisset, aliam superduxit, ex qua prolem geminā noscitur suscepisse: sed tu in cōtemptum ecclesię, aliam superducere attentasti. Præterea, rex ipse contra matrimoniū impedimentum affinitatis obiecit, & coram præfato archiepiscopo testes induxit: cuius sententia, quia cassata fuit solummodo propter iudiciarium ordinem nō seruatum: [h] Nos post restitutionem reginæ, alios cognitores duximus deputādos: tu verò vxori tuæ, nihil quod diuortiū induceret obijecisti, cum etsi fides tori sit vnum de tribus † bonis coniugij, [i] non tñ ipsius violatio coniugale vinculum violasset. [k] De filijs ergo eiusdem Regis, vtrū legitimi vel illegitimi fuerint, q̃diu pendet q̃o affinitatis obiectæ, potest non immeritò dubitari. [l] Nā si affinitas fuerit comprobata, [m] prędictā reginā non esse regis cōiugē apparebit, & p consequēs alia videbitur sibi legitimè copulata, & filios ei legitimos peperisse. Insuper cum rex superiorem in temporalibus minimè recognoscat, [n] sine iuris alterius læsione, in eo se iurisdictioni nostræ subijcere

a Requiratur.] supple, quantum ad temporalia.
b In minori.] 95. d. illud. 16. q. 2. c. 2 & s. đ deci. ex parte. Et è conuerso cui interdicit minus, & mai⁹ interdictū esse vr. j. de sen. excō. cū illorū. & 74 dist. gesta. & ff. de ser. exportādis. error. §. cui. & ff. de iterdi & relegat. l. relegatorum. §. solet.
c A patria ptāte.] 53. dist. c. si seruus. & in auth. cōstit. quę de dig. lib. fil. à pa. po. §. palam. coll. 6.
d Ordinaret.] 54. d. si seruus absente. & c. ex antiquis.
e Beati Petri] dicebat Io. maximè. Sed tu dic tñ, vt dixi s. q a quoad, forū sæculare non potest legitimare, nisi princeps ei permitteret. in seruo scienter ordinato secus est, sed ipse tenetur domino satisfacere, vt hic dicitur.
f Per sententiam.] cui standum erat, donec in ꝯriū ꝓbaret. s. đ re iud. sicut: & s. de renun. in p̄sentia. licet iniqua. ff. đ ius. & iu. l. pe. §. 1. & ff. de reg. iur. res iudicata.
g Separasti.] quod facere non debuit, ēt si causa esset manifesta. j. đ diuor. porro. cū talis separatio sit pęna, q̃ nō dēt iferri, nisi p iudicē. [1] 33. q. 2. fine. §. in hoc.
[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit.
h Iudiciarium ordinem nō seruatū.] vt 2. q. 6. c. ei qui §. diffinitiua. & arg. s. de ꝓba. qm̄. & s. de ele. dudum. & s. vt lite. non cont. accedens. ar. ꝯ. s. vt lit. non conte. c. 1. & c. qm̄. §. 1. vbi dr̄, ꝙ ordo iudiciari⁹ nō vsquequaq; seruat in causis matrimonialibus, sed hic cassata fuit pp hoc snia. Illa ꝯria itelligunt qn̄ altera pars est absens p ꝯtumaciā, tūc. n. ordo iuris nō seruat p oia. imo testes recipiunt lite nō ꝯt. & fert snia pp piculū fornicationis, vt i c. qm̄. sed vbi altera pars nō est absēs, sed p̄sēs vtraq; pars, debet ordo iuris seruari: aliàs ñ valet snia, vt hic. [2] Et dic cassata. i. cassa. & irrita nūciata, vt c. accedens. s. vt lit. nō cōt.
i De trib. bonis cōiugij.] nota, [3] ꝙ tria sunt bona matrimonij, vt hic dicit. s. fides, ꝓles, & sacramē tū. 27. q. 2. oē itaq. 32. q. 1. nō. n. in sola. Fides, q a nullū adulteriū dr̄ fides tori ꝯiugalis. vt c. ñ n. Proles. i. ipse Deus Sacr̄m, q a nullū dēt esse diuortiū, vt c. oē. Vbi alterū istorū ñ seruatur, frangit lex mr̄imonij. Iste nō seruauit ista tria. s. fidē, q a cū alia adulteriū comisit, sed rex Frāciæ nō fecit hoc, pp sentētiam, & q̃uis fides nō seruet, mr̄imoniū tñ durat vt hic dr̄.
K Violasset.] i. dissoluisset: q a in nullo casu soluitur matrimoniū post carnalē copulā, nisi in casib⁹. j. de diuor. gaudemus.
[Gl. seq. rec. p. q.]
l Dubitari.] & sic ex futuro euentu pēdet, an sint iudicādi legitimi. ar. s. de frig. & male. c. fraternitatis. in fi. Sed certè ꝯriū vr̄, si ꝺm mr̄imoniū ꝯctū fuit auctoritate ecc. & ex vi sñiæ latę, & toleratū fuit: lite pēdēte sup primo, filij legitimi erūt s. e. perlatū & c cū inter. & c. ie euente. arg. & ita sine aliqua dispēsatione legitimi erūt.
m Cōprobata.] maximè: q a & si nō fuerit cōprobata, & restituatē viro, nihilominus proles legitima erit nata ex secūda vxore, q̃ auctoritate eccl̄æ recepit post sniam latā, vt dixi in ꝓx. no. sed ñ est verū: q a snia ñ renuit pp ordinē ñ seruatū, & iō necessaria esset dispēsatio si nō ꝓbaret affinitas.
n Minimè recognoscat.] de facto, đ iure tñ subest Romano imperio 7. q. 1. in apibus. De hoc dr̄ s. de ele. per venerabilem.

† al. etiam.

† videtur.

† dispensat.

[1] Adde & ecclesiasticū, Cōc. Tri. ses. 24. de refor. matr. de sacramen. matri. can. 12.

[2] Hodie dic vt i cōc. Viēnēsi, de iudi. c. dispendiosam.

[3] De materia hui⁹ glossæ, vide plenè per Dñicū Sot. li. 4. sen. d. 31. q. 1. ar. 1.

† Vide B. Augustinū sup Genesim ad lr̄am. li. 9. c. 7. & Petrū Lōbardum libro 4. senten. distin. 31. vbi plenissimè de his trib. coniugij bonis.

a Subij-

potuit: a in quo uideretur aliquibus, quod per se ipsum (non tanquam pater cum filijs, sed tanquam b princeps cũ subditis†) potuit dispẽsare: tu autẽ nosceris alijs subiacere:& infra. ¶Rationibus igitur his inducti, regi c gratiam fecimus requisitus cãm tã ex veteri, q̃ ex nouo testamẽto trahentes: ꝙ non solũ in ecclesiæ patrimonio, d (super quo plenam in tẽporalib. gerimus potestatem) verum etiam in alijs regionibus, certis e causis inspectis, tẽporalẽ iurisdictionẽ casualiter exercemus, nõ quod alieno iuri præiudicare velim⁹, sed quia sicut in Deuter. continetur: Si† difficile & ambiguum apud te iudiciũ esse perspexeris inter sanguinẽ f & sãguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicium inter portas videris variari, g venies ad sacerdotes h Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore: qui iudicabũt tibi iudicij veritatem:& facies quæcunque dixerint, qui præsunt loco, quẽ elegerit Dominus, sequerisque eorũ sniam. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, decreto iudicis morietur. Sanè i cum Deuteronomium lex secunda interpreteť, ex vi vocabuli k cõprobatur, vt quod ibi decernitur, in nouo testamẽto dẽat obseruari. Locus enim, quem elegit Dominus, Apostolica sedes esse cognoscitur: cũ enim Petrus vrbem fugiens † exisset, volens eum Dñs ad locũ quem elegerat reuocare, interrogat⁹ ab eo, Domine quò vadis? respondet, venio Romã iterum crucifigi: quod † intelligens pro se dictũ, ad locum ipsum protinus est reuersus. l Sunt autẽ sacerdotes Leuitici generis fratres nostri, q nobis iure Leuitico, in executione sacerdotalis officij coadiutores existunt. Is verò super eos sacerdotes (ue iudex existit, cui Dñs inquit, in Petro: Quodcunque ligaueris super terrã, erit ligatum & in cęlis. Eius vicarius, q est sacerdos in æternum secundũ ordinem Melchisedech, constitutus à Deo iudex viuorum & mortuorũ. Tria quippe distinguit iudicia: Primum inter sanguinẽ & sanguinẽ, m per quod criminale intelligitur, & ciuile: n Vltimum inter lepram & lepram, per quod ecclesiasticum & criminale o notatur. Mediũ p inter causam & causã, quod ad vtrunque refertur, tã ecclesiasticum, quàm ciuile: in quibus cum aliquid fuerit difficile, vel ambiguũ, ad iudiciũ est sedis Apostolicę recurrẽdum: cuius sententiam, qui superbiẽs cõtempserit obseruare, mori p̃cipitur, q idest, per excõicationis sententiam velut mortuus r à communione fideliũ separari. Paulus etiam, vt plenitudinem potestatis exponeret, ad Corinthios scribens ait. Nescitis q̃m angelos iudicabitis? quanto magis secularia? ¶Li-

a Subijcere potuit.] ff. de iurisd. om. iud. est receptum.
b Tãquã princeps.] not. ꝙ facit aliq̃d nõ tanq̃ rex, vt s. de ele. ꝙ sicut. §. pen. & cũ inter canonicos. & c. cum inter vniuersas. & 23 q. 4. si eccsa, in fi. & ff. de adop. si cõsul. §. 1. & ff. q̃d cuiu. vniu. iter eorũ. §. 1. & ita rex erit hic actor & iudex ꝓprij facti. & licet fortè rex hoc facere possit, melius tñ facit, si abstinet à talibus. ff. d̃ of. ꝓcõ. ne q. c. q̃. ne videat p̃stare auctoritatẽ suo ꝓprio facto, vt s. de inst. c. vlt. & s. d̃ iure patro. per tuas. Ioan.
c Regi gratiã.] q̃a non potuit rex legitimare filiũ suũ, licet posset alienũ; vel q̃a licet eũ posset legitimare vt subditũ, s. vt succederet alijs: nõ tñ vt succederet sibi. ar. 8. q. 1. in scripturis. & 24. q. 1. didicimus. immo vr̃, ꝙ ipso iure legitimi erãt, cum nati fuissẽt de matrimonio auctoritate ecclesiæ facto sed non est ita: vt s. dictũ est in notula, maximè.
d Patrimonio.] illos tñ d̃ patrimonio suo legitimare põt, vt dictum est supra.
e Certis causis.] s. cũ reqrimur. & hoc probatur auctoritate. Deut. s. cũ variatũ ẽ inter iudices siue ambiguũ, tũc recurritur ad iudiciũ ecclę, vt j. s. q̃tur. ꝙ licet ex certis causis, ñ tñ est ordinari⁹ quo ad tpa lia. s. de of. or. pastoralis. 1 rñ. sed casualiter, vt dicit lr̃a. s. d̃ fo. cõp. licet. c. ex tenore. & ex parte. Et ita est hic. ar. de iurisdictione distincta. s. e. cãm q̃ vbi de hoc. & s. de iudi. nouit. & s. de appel. si duobus.
f Inter sanguinẽ.] hæc verba exponuntur inferius.
g Videris variari.] inter iudices siue sapientes.
h Venies ad sacerdotes.] arg. ꝙ ex defectu iudicis secularis recurrit ad ecclesiasticum. s. de foro cõpe. licet. & 23. q. 5. administratores.
i Sanè.] hic incipit Papa exponere auctoritatẽ Deuterono.
k Ex vi vocabuli.] interpretatur enim noua lex antiquam.
l Reuersus.] ipse Petr⁹, & ibi postmodum martyrium sustinuit 1 2. q. 6. beati Petrus & Paulus.
m Inter sanguinem & sanguinem.] hæc est expositio eius q̃d præmisit in auctoritate Deuteronomij.
n Ciuile.] hoc est seculare iudicium.
o Criminale.] idest ecclesiasticum secundùm canones.
p Mediũ inter causam.] nota, ꝙ ista tria iudicia sic clarissimè secundum Hostiensem possunt exponi: Primum, inter sanguinem & sanguinem istud est criminale, ciuile siue seculare, quod idem est hic, vt q̃a accusator dicit esse probatum ꝙ reus sanguinẽ fudit, id est, aliquid criminal: commisit, puta homicidium, adulterium, furtum, vel aliq̃d aliud simile. Vltimũ inter leprã, & lepram, quia accusator dicit reum esse infectum lepra hæresis, vel simoniæ, siue sacrilegij, vel alteri⁹ criminis ecclesiastici & reus negat. Mediũ inter causã, & cãm, q̃a actor dicit, ꝙ re⁹ tenetur sibi in centũ ex mutuo, vel comodato, vel alia ciuili actione, vel ẽt tenetur mihi ad decimas præstandas, vel hẽo ius patronatus in ecclesia ista, vel alia similι actione ecclesiastica, & re⁹ negat. In his. n. oibus si quid difficultatis emerserit est ad sedẽ Apostolicã recurrẽdũ. s. de ap. vt debit⁹. & s. de bapt. c. maiores.
q Pręcipitur.] 11. q. 3. absit.
r Mortuus.] 11. q. 3. nihil. & c. sic dẽt. & 24. q. 3. corripiantur.

† subiectis.

Deutr. c. 17.
† Hæc Deuteronomij auctoritas ꝓcẽdit vsq; ad illa verba. Sanè cũ Deuteronomiũ. & sunt ãmplia ẽm antiqua & magis emẽdata Gregorij exẽplaria q̃rum ad ver ba tantis p̃differt a vulgata editione, sed eadẽ est sentẽtia.

† Refert hoc B. Ambrosi⁹ li. 5. epistolarũ epis. 32. inci. Dalmatius me tribunus §. video vos. paulo post medium, tomo 3.
† al. ita: q̃d Petrus intelligens ꝓ se, &c.
1 Q̃d dic vt no. j. de ele. fundamẽta: li. 6. 10. An.

Matt. 16.
2 Hęc glossa nõ est Bern. nec hr̄ in antiqs codicib. sed ex lectura I. An. ppe tam collecta hic fuit inserta: nõ est aũt hinc ablata, q̃a vulgo ẽ p̃t in oibus impressis cũ ferri.
Psal. 109.

1. Cor. 6.

a Canonica.] 56.dist.c.1.& ī.de fil. præsb.c.2.& 15. q.8. cum multæ.
b Detestatur] nisi cum eis fuerit dispensatum. 56.dis. Cenomanensem.
c Manzeres.] De his dictum est sup.de renunc. nisi cum pridem. §. personæ.
d Canone.] sup.de electio.cũ in cunctis.
[Glo. seq. signat contrarium, & ibi remittit.
e Etiam aliměta.] C.de natu. lib.auth. licet patri. & C.de incest.nupt.auth.ex cõplexu. Arg.contra ī. de eo qui duxit in matri. cum haberet. Sol. ibi.

g Ignaram.] hæc ignorantia facit quod filij sunt legitimi censendi, aliàs non essent legitimi, vt sup.eo.ti. referente, vbi de hoc.
Glos.seq.not. & remittit: quærit, & soluit. alleg. in contrarium.

præfati.

Deut. 23.

manzeres dicantur, adit. Co ...r.li.4. De ...etal.par.2 8.& 5.

Aliàs ita, ...etitionem ...ã nõ duxi ...us admit...ndam.
Aliàs H. ...P.

Ca.3.eod. ...in 3.com ...il. Et vide ...aldũ ĩ l.q. ...C. de ince...is nupt.

Ex tenore.] Sunt duę partes. In prima iudicium consultatio. In sc̃da responsio. & eius ratio ibi, intelligentes. Abb.
CASVS. Quædam vidua petebat hæreditatem quondam R. mariti sui restitui sibi, & filio pupillo; pars aduersa petitionem suam repellere nitebatur, pro eo quod dictum R. maritũ ipsius de adulterio genitũ asserebat, dicens, quod pr̃ dicti R. viuẽte vxore legitima, aliã M. noĩe sibi perduxit, ex qua dictũ R. maritũ ipsius viduæ suscepit: pars viduæ rñdebat, quod dicta vidua nesciens quod pr̃ dicti R. aliam hr̃et vxorẽ, cũ eo cõtraxit in faciæ ecclesiæ: vñ dictus R. filius ipsius dẽat legitimus reputari; cũ illegitimi dici non dẽant, quod de adultera conscia non nascunt: Iudices qui de hac materia cognoscebant, super hoc dubitantes consuluerunt dñm Papam. Vndè ipse intelligens quod pater ipsius R. matrem eius in facie ecclesiæ ignaram quod sibi aliam matrimonialiter copulasset, duxerit in vxorem, & dum legitimà putaretur vxor, ipsum R. suscepit ex ea, in fauorem prolis dictum R. legitimum iudicauit. Nota quod ignorantia alterius parentis facit quod filij de tali matrimonio nati legitimi sunt, & fauor prolis ad hoc coadiuuat.
¶Glo.seq. potest recitari per obiectionem.

cet igitur cũ filijs sępe dicti † regis (de quibus an fuerint legitimi ab initio, dubitatur) duxerimus dispẽsandum: quia tñ tàlex Mosaica, quã canonica a sobolem susceptam ex adulterio detestatur, b testante Dño, quod mãzeres c † & spurij, vsq; in decimam generationẽ ĩ ecclesiam non intrabũt: canone d verò vetante tales ad sacros ordines promoueri: sęcularib. quoq; legib. non solum repellentibus eos à successione paterna, sed negantibus ipsis etiam e alimẽta, petitioni † tuæ non duximus annuendum.

¶Idem H. † & R. canonicis Beneuentanis.

¶Si coniugatus, viuente prima, in facie ecclesiæ contrahit cum secunda hoc ignorãte: legitima erit eorum proles.

CAP. XIIII.

EX † tenore litterarũ vestrarũ nobis innotuit, qđ cũ G. vidua hr̃itatẽ quondam R. mariti sui sibi, & pupillo filio suo restitui postularet, f pars aduersa petitionem eius nitebatur excludere, pro eo qđ R. maritũ ipsi⁹ viduę de adulterio genitũ asserebat: & inf. ¶Intelligentes, qđ pater pdicti R. mr̃ẽ ipsius in facie ecclesię ignarã, g qđ ipse aliam sibi matrimonialiter copulasset, duxerit in vxorẽ, & dum ipsa cõiux ipsius legitima putaretur, dictum R. suscepit ex eadẽ, in fauorẽ prolis potius declinamus memoratum R. legitimum h reputantes.

¶Idem episcopo Tib. †

¶Proles infidelium, qui postea conuertuntur, legitima est, etiã si parẽtes sunt in gradu prohibito lege canonica.

CAP. XV.

GAudemus: † & inf. ¶Cæterum prolem de infidelium cõiunctionibus natam, qui secundo, tertio, vel vlteriore gradu secundum opinionem i illorum matrimoniali cõtraxerũt affectu, post fidẽ receptã (vtilitate publica suadente) legitimã volumus reputari.

h Legitimum.] ex hoc patet, quod sufficit bona fides alterius parentis, vt filij dicãtur legitimi, & si nascañt lite mota legitimi sunt, licet postea separẽtur, vel si añ sñiam sit conceptus ĩ.eo.cum inter. Circa huiusmodi scientiam vel ignorantiã tenẽdum est, vt dicitur ĩ.de clan. despõ. cum inhibitio. Sed nunquid idẽ esset si aliquis crederetur liber cum esset seru⁹, vt filius eius propter opinionem ecclesiæ iudicetur liber, & legitimus quo ad ordinem? Nõ: vt C. solu. mat. l.3. Argum. contra, ff. sol. matrim. l. si cum dotem. §. vltimo.

GAudemus.] CASVS. Infideles quidam in secundo vel tertio gradu sñm opinionem suam cõtraxerunt matrimoniũ, & filios de tali matrimonio suscepe runt, tandem cõuersi sunt ad fidem: Quæritur, an filij eorum legitimi sint cẽsendi. Rñdet Papa, quod vtilitate publica suadẽte delẽt legitimi reputari. Nota, quod fauor fidei & publica vtilitas attendenda sunt.
i Coniunctionib.] scilicet, Paganorum siue Iudęorũ ad fidẽ postea conuersorum vt ĩ.de cousang.& affin. de infidelibus. & ĩ. de diuor. gaudemus, cuius pars hæc est.

† Tyb. Tubu. Tyber.

† Ca.4.e.tit. in 3.cõp. Et fr Doct. hic, vide Sotũ li.4.sent. d.39 q.vnĩ. ar.3. ad 4. articulum eorum.

f Restitui postularet.] tanquam tutrix. C.qñ mul. tut.off.fun.l.2.& authen.matri. Olim. si mater curam vel tutelam filiorum subire volebat oportebat eam iurare, quod non transiret ad secundas nuptias hodiè verò remittitur illud iurm, quia veniebant contra, sed renunciant beneficio Velleiani. In Authen. vt sine prohi. ma. debit.& credi. §. quia verò multam, coll. 7. & prædicta auth.matri.& si contraxerit, statim expellitur à tutela. C.eod.authen. sacramentum. & ĩ.de appell. ex parte. vbi de hoc.

[Glo.seq.quærit, & soluit, & duas lecturas ponit.
i Opinionem.] talis opinio non legitimat, sed præstat occasionem legitimandi, arg. sup. c. proxi. & c. per venerabilem. & ff. de ri. nup. qui in prouincia. Sed nũquid est matrimonium inter tales? Videtur quod sic. 28.dist. deinde. & sup. de consan. & affi. de infidelibus. Solutionem collige infra de diuort. gaudemus, cuius hæc est pars, & decisa videtur ante illum §. qui autem, & c. vt præcedat sermo de coniunctis cum secundis post diuortium factum adhuc viuentibus repudiatis, in quibus non est matrimonium, vt ibi dicitur. filij tamen eorum reputantur ab ecclesia legitimi vtilitate publica suadente, vt alij facilius conuertantur. Sed si intelligatur de filijs illorum, de quibus dicitur in principio illius c. gaudemus, tunc planum est; quia inter illos est matrimonium, vt patet. & sic decitur ante § quia verò, quod potius credo; & filij talium legitimi sunt.

QVI MATRIMONIVM ACCVSARE possunt, vel contra illud testificari.

Viso de matrimonijs, & de impedimentis eorum, meritò sequitur videre de separationibus, & diuortijs: sed quia ad diuortia peruenitur accusationibus & testimonijs præcedentibus, ideo tractaturus auctor de diuorcijs, præmisit istā rubricam: Qui matrimonium accusare possunt, & contra ipsum testificari. Et sic habet ista rubrica duas partes. tractat enim qui sūt accusatores idonei, qui idonei testes contra matrimonium. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 35.q.9 per totum.

† Aliàs ita; De his qui, matrimoniū accusare, &c. aliàs desunt illa verba, vel contra illud testificari.

† Parmeñ. † Patrinoneñ.

TITVLVS XVIII.

Qui †matrimonium accusare possunt, vel cōtra illud testificari.

Alexander tertius Parisiensi †episcopo.

¶ *Cum agitur de fœdere matrimonij, reo absente cōtumaciter possunt super impedimēto matrimonij recipi testes, dūmodo sint legitimi: & ad dicta eorum fertur sententia.*

CAP. I.

RElatū†est, q̄ cū pr̄ cuiusdā puellę, eā cuidā ciui Parisiensi†nuptui tradidisset, maritus post aliquot[a] annos q̄b. cū vxore pmāsit, pp homicidium quod cōmisit, de ciuitate timore mortis exiuit[b] nunc aūt dicitur posse probari, q̄ pater puellæ eum de sacro fonte leuauit: † sed litteris tuis quæsitus non dū potuit inueniri, licet quinquēnium sit transactum: & infra. ¶ Cęterū consultationi tuæ taliter r̄ndemus, qd̄ si manifestum[c] est, quod asseritur, aut legitimi[d] accusatores & testes[e] appareant: postquam iuuenis fuerit cum omni diligentia requisitus, ēt si nequiuerit inueniri, testes recipere poteris, & fine canonico iudiciū terminare.

¶ *Accusatio & testimonium in causa matrimoniali personaliter & non per litteras fieri debent.*

CAP. II.

A† Nobis est quæsitū, vtrū aliqui sup accusatione[f] matrimonij nihil voce propria depromētes, †debeāt p†solam chartulę cōscriptionē admitti. ¶ Ad hoc respondem⁹ q̄ in talib. nisi quātū eo.cū in tua. Quidam dicit, quod corrigitur per illā decretalem, quoniam. & ex stādum est. Item sic contra videtur s̄. ti. proxi. perlatum. Sed ibi non agitur, an sententia teneret vel non, sed an filij legitimi essent.

RElatum] Communis diuisio. Secūda pars: ibi, Cæterum. Abbas Siculus.

† Cap. 2. eo. ti. in 1. compil.

CASVS. quidam filiam suam, cuidam tradidit, cum qua per aliquot annos permansit; tandem pp homicidium qd̄ commisit, de ciuitate timore mortis recessit; postmodum dicebatur, quod pater puellæ illum de sacro fonte leuauit: episcopus loci fecit illum per litteras requiri, & per quinquēniū expectatus non potuit inueniri: Consultus Papa r̄ndet. quod si manifestum est quod asseritur, aut legitimi accusatores & testes appareant, postq; iuuenis ille fuerit cū omni diligentia requisitus, ēt si non potuerit inueniri, poterunt recipi testes & fine canonico negotium terminari. Nota quod in causa matrimoniali lite non contestata, recipiuntur testes altera parte absente.

† Barmeñ.

[Gl. seq. quærit, & soluit.

a Aliquot annos] sed de quot annis intelliges? Potest dici, quod de duobus, quia pluralis locutio duorum numero contenta est, 4.q.3.ca. si testes, versi. vbi numerus. ff. de verb. sign. inter illam, in fine. & ff. de manum. testam. libertas. §. vlt. ff. de testi. vbi numerus.

a Nō video quare se in hoc gl. fatigat. Io. And.

[Glo. seq. quærit, & soluit.

b Exiuit.] nonne illa sequi eum tenebatur? quod videtur 13.q.2. v. quæque. 2 & 34.q.2. si quis necessitate ineuitabili. Et potest dici, quod tenebatur? quia ibi remanere non poterat iusta de causa, nisi forte vagabundus discurreret: quia tunc non posset ipsum sequi, arg. ff. de op. lib. quod nisi. § ex prouincia.

1 Vbi de hoc & tenet hic Goffr. q̄ ibi loā. & ad id alle. Host. de vo. q̄ super. §. fi. & c. seq. §. quod ait. Io. An.

c Manifestum.] ita quod notorium: aliàs non benè sequeretur aut legitimi, &c. quia quod manifestum est, probatur 11.q.3 eorum qui, in fi.

d Legitimi.] secundum quod traditur infra. eod. cap. cum in tua.

[Glo. seq. signat contrarium & soluit, solutioni obijcit & respondet, opin. ponit, & inducit simile:

e Testes.] Ergo altera parte absente; & non per contumaciam testes recipiuntur lite nōn contestata: & sententia fertur vt dicit. Nam ordo iuris in casu isto non est vsquequaque seruandus. s̄. vt li. non conte. c. 1 Sed contra sup. vt lit. non cont. quoniā. §. secundo cum iste nō sit absens per ɔtumaciā, vt ibi. Posset dici, q̄ cū iste pp culpā suā absens fuerit, nec posset inueniri, 3 illa culpa loco contumaciæ hr̄, vt contra eum procedatur nec debeat mulieri obesse, quæ in culpa nō fuit: iniquum est .n. aliū alterius odio p̄grauari. C. de inof. testa. si q̄s suo, ad fin. nec pp hoc ius mulieris d. bet perire, maximè cū habeat legitimos testes & accusatores, & tāto tp̄e fuerit expectatus, & cū diligentia requisitus, vnde procedi potuit cōtra illū. Et illa decretalis, q̄m, non contradicit, si tu benè videas illam, quia ibi dr̄ cum sine culpa sit absens & non malitiosa voluntate: hic ergo culpa & malitia facientibus est absens. Sed præsumptio in hoc vr̄ contra mulierem, q̄ eo p̄sente tāto tp̄e tacuit. Sed præsumptio tollitur si testes & accusatores legitimi sunt, vt dr̄. j.

† Vide cōcliū Tri. ses. 24. de refor. matri. c. 1.

3 Dixit Tr cre. qd̄ iste impediebat ne ad eum posset peruenire citatio. Io. An.

† Cap. 4. eo. ti. in 2. compilat.

† deponentes.

† pro sola chartulæ conscriptione admitti.

ANobis.] In prima parte ponitur quæstio, in secunda responsio, ibi, Ad hoc. Abbas.

CASVS. Aliquis vult accusare matrimonium, vel ēt testificari contra illud per chartulam, in qua scribit accusationem siue testimonium suum, nihil dicēs voce propria. Quæritur, vtrum talis accusatio vel testimoniū sit admittendum? R̄ndet Papa, quod in talibus nullius est momenti tale testimonium quo ad sententiam proferendam, nisi solum quo ad præsumptionem, nisi alia legitima adminicula suffragentur: & hoc quod dicitur hic, melius intelligitur de testibus q̄ de accusatoribus: sed de vtroque verum est Nota q̄ per scripturā nullus debet accusari.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.

f Accusatione.] Licet litera ista videatur intelligenda de accusatore, tamen de teste potius intelligitur, de vtroque tamen est verum. De accusatore habemus 2.q. vlt. præscripta. quod est de teste verum similiter, testibus enim & non testimonijs est credendum. 3.q.9. testes, & s̄. de coha. cle. & mu. tua nos, & quod debeat intelligi de teste, colligitur ex litera: nisi quantum ad præsumptionem, &c. quia sententia ad dicta testium profertur, non ad dicta accusatoris.

[Glos.seq.notat præsumptionem non probare.

a Ad præsumptionem. No.quòd præsumptio nō probat nisi sit violenta. 32.q.1. dixit. & 2.q.1. primo & hoc est regulare? ff.se test.l.4. §. item diuus, & 3.q.8. testes,& s.de cohab.cle.& mulier tua.tñ psumptio coadiuuat,si adsint alia suffragia. 1 s. de succes.ab intest. cū dilectus,& s.đ testi. præterea,& s.de præsump.illud.& c.3.& pp præsumptionē deferet iurm qnq; auctori, qñque reo, vt s.de iureiu. c.vlt. hic verò ꝯ mrimoniū nō deferi iurm. s. de eo qui cogn. cōsan.vxo.suæ,super eo.

Videtur nobis.] Tria facit Primo ponit dictum Scđa ibi, Ideo, ipsi rōnes. Tertia ibi, Quod verò. soluit cōtrariū quoddā. Et incipe sic ponere casū: Titius petebat quandā i vxorē.& ad pbādū cōtractū in du cebat parentes suos: Ipsa verò mulier cōuenta excipiebat de consanguinitate, ad quam pbandam in ducebat suos consanguineos, qrebat an isti essent admittendi, & responde tur vt in litera.

CASVS. Quærebatur, vtrum parentes & cognati vtriusque sexus admitti dēant in testimoniū suorū consanguineorū ad matrimonium coniungendum vel dirimendum? Rñdet Papa, ꝙ benè admittuntur; & hoc probat tā antiqua cōsuetudine, quam legibus: & ideò maximè admittuntur parētes; & si parentes defuerint, admittūtur proximiores: quia vnusquisque cōsanguinitatē suā scire laborat testib.& chartis,& recitatione maiorū,& illi reci pi debēt, qui melius sciūt,& quorū interest: Quod autē dr pater nō recipiat p filio, nec filius p patre, in causa, illud verū est in criminalib.causis, vel cōtractibus, sed in matrimonio cōiugēdo vel disiungēdo admittūntur fauore matrimonij. Nota ꝙ in causa mrimoniali pr admittit p filio, sed non in alijs. Itē matrimoniū res fauorabilis est.

[Glō.seq.secunda, quarta,& penultima tractāt vacillando, an ad pbādum contractū parentes admittant.]

b Antiqua consuetudine.] No quòd antiqua consuetudo pro lege seruanda est, 11.dis.in his,& 12.dis. diuturni.& 9.q.3. conquestus. & mos fidelissimæ vetustatis seruandus est. C.de test. tastamēta & hæc cōsuetudo seruat quo ad parentes, tñ in mrimonio coniūgendo fallit, cū alter est super or nobilitate, potentia, vel diuitijs: qa parentes inferiores non admittunt p matrimonio coniungendo. s.de test.super eo. quia suspectū est tunc testimoniū illorū: sed hęc decretalis non vr loqui in eo casū, vt dicitur infra.

c Legibus.] i.canonibus. s. sic 31.dist. Nicæna & loquitur de illis canonibus 35.q.6.c.1.& 2.& sic tāde cōsuetudine approbata, q̄ sm canones admittuntur. Si vis intelligere de legib.ciuilibus dicas, ꝙ ad probandum ꝙ mrimoniū contrahi possit non obstante consanguinitate, vel ad dirimendum matrimonium pp consanguinitatem, est arg. quòd parentes & consanguinei sint admittēdi: qa melius sciunt suam pximitatem, quam extrāei. C. đ i integ. rest.min.de tutela & C.đ lib.cau.si filiū. & ff.de prob.etiā. & ꝙ alijs præferātur. est arg. ff. de adul.si maritus.

d Genealogiam.] Hæc est ratio, quare huiusmodi personæ admittantur,& alijs præferantur, 35.q.6. c.1.& 2.

e Sciunt.] Consanguinitatem scilicet, & per hoc vr ꝙ non loquitur de testimo nio ferendo pro ipso cōsensu, qa si extraneus interesset, æquè bñ sciret sicut pr & mater, an cōsensisset tūc ad inuicē, sed lra sequens benè innuit de ipso contractu. 3

f Nullum.] 30.q. 5.aliter.& ff.de ritu nup.l.2.

g Nō recipiatur.] 4.q.3.c. si testes.§. itē testis idoneus & ff.de testib. l. testis idoneus.

h Coniugendo] ex hoc vr, ꝙ ad probandū matrimoniū esse cōtractū, admittunt parentes; & inducitur ad hoc à pluribus sm s.de testi. super eo, sed non loquit in eo casu, sed quod dicit, in cōiūgēdo intellige si diceret ꝙ essēt cōsāguinei, q. cōtrahere volunt, vel fama esset de hoc, pr & mr & consanguinei admittuntur ad probandū ꝯsanguinitatē 4 s.de spon.cū in tua. Intellige loq. hāc decretalē qñ pp cōsanguinitatē tantum dr, ꝙ nō possint coniūgi, & qñ propter consanguinitatē debēt separari: & hoc ēt satis colligitur ex rub. Consueuit tñ induci, ꝙ pr & mr admittuntur ad probandum ipsum contractum matrimonij quod uetū est secūdum distinctionem illius decretalis, super eo.

i Fauorabilis] s.de condi.appo. c. vlt. vbi de hoc. & arg. ff.de reg.iu.in ambiguis, 5 vt s.de app.directæ. in fine. Ber.

Forte fama, sm Ala. & Vin.q allegant eadē iura. Io. An.

Clemens Papa Florētino epō. Celest. Pa a Flo.epo. re in oib. manuscrips. alias Celestinus tertius.&c.

Cap.1.tit. matrim. interdictū ecclesiæ celebrato, in 1. comp. refert Gratianus si e Palea. 35. 6.c.2 uide Marianū Socin.cons.38. incip. circa rimū. ver. i igitur in par.

Sumit.n. pro cane, pro cōsuetudine, regula, p hoc, ut not. q.1. ventū sn.I.An.

ad præsumptionē, a nullius momenti est conscriptio: quo ad sententiā pferendam, nisi alia legitima adminicula suffragentur.

¶Clemens † iij. Papa Florentino episcopo.

¶In causa matrimoniali super consanguinitate & contractu testificari possunt consanguinei & parentes.

CAP. III.

Videtur † nobis: & infra. ¶Quod parētes, fratres, & cognati vtriusque sexus, i testificatione suorum, ad matrimoniū coniungendum vel dirimendū admittātur, tā antiqua cōsuetudine, b quā legibus c approbat. Iō.n. maximè parētes,& si defuerint parētes, proximiores admittútur, quoniā vnusquisque suā genealogiā, d cū testibus & chartis, tū etiam ex recitatione maiorum, scire laborat. Qui .n. melius recipi debent, quam illi, qui melius sciunt, e & quorū est itéresse, ita vt si nó interfuerint, & consensum non adhibuerint, secundum leges nullum f fiat matrimonium? Quod † verò legitur, pater nō recipiat g in causa filij, nec filius in cā patris, in criminalib. causis, & cōtractibus verū est: in matrimonio verò coniungēdo h & disiungēdo, ex ipsius coniugij prærogatiua, & quia fauorabilis i res est, congruè admittuntur.

¶Idem.

¶ Inuita desponsata, postea sponte cognita, contra matrimonium non auditur.

CAP. IIII.

Insup † adiecisti, ꝙ aliquis cū quadā innubili puella contraxit, quæ tandē ætatis metas attingēs,

INsuper.] in prima parte ponitur consultatio. In secunda responsio ibi, In hoc. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam contraxit cum quadam puella infra nubilem ætatem, tandē facta maior & ab illo pluries cognita, contra matrimonium proclamauit, dicens, quòd ab initio semper dissensit, & hoc probare volebat per testes: Quæritur, an sit audienda? Rñdet Papa, quòd ampliùs audiri non dēt contra matrimoniū, quia reclamare debuit antequam cognosceretur ab ipso, sicut enim ante duodecimum annum potuit dissentire, ita postquam carnaliter cognouit eandem, non poterit reclamare ratihabitione sequenti: Nota quòd ipso facto confirmatur quod non ualebat. Item quod ab initio

†Vide lāfrā chū de Oria no in ca.qm̄ s. de pba. & Spe.tit.de teste.§.1.

3 Aliàs, consensu.

†Ca.3.eo.ti. in.2.compi.

4 Vid Frācis cū de Aretio consi.14.

5 Ibi, pro do tibus rñdere melius est. Io.An.

ab initio non tenuit, ratihabitione sequenti valet.

a Probat.] idest probare intendit. 1 iuxta illud.

1 Ad idē de cōsecra. dist. 3. c. peruenit. Io. And.

Et mihi pro facto sapè quod esse potest. Lau.

b Fama.] Tales enim debēt testes esse sine omni suspicione infamiæ. 2. q. 7. testes.

c Cū potuit.] si. n. semp inuita detēta fuisset, & verbo & facto cōtradixisset, audiretē qñcunque postea. ar. 16. q. 3. prima. sed ex tpe p̄sumitū cō istā. sic s. de spōsa. ad id qđ. & argu. 1. q. 1. cōstat.

d Duodecimo anno] in muliere. ff. de ritu nup. minorē. & xiiij. in viro. s̄ de despon. impub. attestationes.

[Gl. seq. arguit qđ ratihabitio, &c.

e Copulæ carnali] Ex quo. n. carnali copulæ cōsēsit, ois violētia sublata intelligit, mřimoniū tenet s. de despō. impub. & illis. s̄. de eo q du. in matri. q̄ pol. cap. 2. & s̄. de despō. veniēs. & ita ratihabitio 2 cōfirmat, siue ualidū facit, qđ ab initio nō valebat. s̄. de regularib. cum virum.

2 Vide ī c. ratihabitionē. de re iu. li. 6.

ab illo pluries cognita, cōtra matrimoniū ꝓclamauit, asserens se semper ab initio dissensisse, quod per testes ꝓbat,[a] fama[b] & conuersatione prçclaros. In hoc itaque casu sētimus, ꝙ aduersus matrimonium audiri nō dēt, quç ante cognitionē sui, 12. annū attingēs, cū potuit[c] minimè reclamauit: sicut. n. ante legitimū cōsēsū (qui in duodecimo anno[d] spectat) potuit dissentire: sic postquā legitimo tempore accedēte, semel etiā copulç carnali[e] consensit, ex ratihabitione, sibi sup hoc silētiū non ambiguitur induxisse. †

† induxisse

¶ Innocētius tertius archiepō, Præposito, & Priori sanctæ Mariæ de † Albaneñ. Genueñ.

† De Albeñ. Januañ.

¶ *Repellitur accusans matrimonium ꝑpter quæstum.*

S Ignificante.] In prima parte ponitē facti narratio. In secūda causæ cōmissio: ibi. Cum igitur. Abb. Siculus.

CAP. V.

SIgnificante † M. de Canula † nřo est Apostolatui declaratū, ꝙ cū N. duxisset legitime ī vxorē, S. mater ipsius uisa ē matrimoniū accusare, vt ab eo pecuniā extorqueret,

† Ca. 2. e. tit. in 3. compil.

† Canulla Camilla Casula.

CASVS. Quidam duxit quādam ī vxorem, mater mulieris nititur matrimoniū accusare, vt ab illo pecuniā extorqueret, & licet volūtati suæ prauę ñ possint opa rñdere, nihilominus vult hēre pecuniā, vt ab accusatione desistat. Cū igitur malitijs hominū sit obuiandū, mandat Papa, quatenus si est ita, ipsam ab accusatione matrimonij repellant. Nota quod mater potest accusare matrimonium filiæ, si non malitiose moueatur. Item malitijs hominū non est indulgendum. Item non auditur ille qui tātum vult nocere.

3 Hæc est hæresis demū ī concil. Trid. dānata, ses. 24. de sacro mřimonij, cano. 1. cui hæc sunt verba: si qs dixerit, matrimoniū nō cē verè, & propriè vnū ex septē legis Euāgelicæ sacrameñtis à Christo dño insti tutum, id ab hominibus in ecclesia inuentū, neq; gra-

[Glo. seq. ponit duos casus. quibus, &c.

f Malitijs.] de sci ven. in fundo. & ff. de recept. arbi. ita demum. & s̄. de rescr. sedes Apostolica. qñque tamen audītur qui non facit nisi vt noceat, vt dicit Lau. ar. inducit. C. de nat. libe. authen. licet. sicut & prior pęnitentia ꝑfacta non prodest, & tamen aufert vsum posterioris, de pœn. dist. 3. in falicibus.

[Glo. seq. al. 1. concor. simile arguit, & tenet cōtrariū.

g Repellentes.] Nota, quòd repellitur accusator propter turpem quæstum. simile 2. q. 1. probibentur. Item repellitur si intra tempus statutum non accusauerit. infra eod. cap. proxi. nisi iusta de causa, vt ibi. Et est ar. quod simonia committi possit in matrimonio, cum sit spirituale. Sed contradici consueuit, quia ibi gratia 3 non confertur.

tiam conferre anathema sit.

C Vm in tua.] Primo ponitur quæstio. Secundò distinguens solutio ibi, Super quo. Et secūdum mēbrum ibi, Alioquin, Tertiò excipit, ibi, Nisi. Abbas.

& licet intellūi suo[*] praua ñ possint opera rñdere, nihilominus vult hēre pecuniā ut ab accusatiōe desistat. Cū igitur nō sit malitijs[f] hominū indulgendū, mādamus, quatenus si est ita, ipsam ab accusatione matrimonij repellētes,[g] eidem super hoc silentium imponatis.

¶ Idem.

¶ *Repellitur ab accusatione matrimonij, q. denunciationis tpe tacuit, nisi denunciationē probabiliter ignorauit, vel iures de nouo didicisse, & quod non obijcit illam maliciose.*

CAP. VI.

CVm † in tua diçcesi. & īfra. ¶ Si verò post cōtractū matrimoniū aliqs appareat accusator, cū nō ꝓdierit ī publicū, qñ bāna, sm cōsuetudinē[h] ī ecclesijs edebant, utrum vox suç dēat accusatiōis admitti, meritò q̄ri p̄t. ¶ Sup quo sic duximus distinguendum, ꝙ si tpe denūciatiōis p̄missæ, is q iā cōiūctos īpetit, ext diçcesim existebat, vel aliàs denūciatio nō potuit[i] ad eius notitiā peruenire, ut

† Ca. vnico, eo. tit. in 4. comp. alia pars huius Decret. s. de sponf. c. cum in tua.

CASVS. Consuetudo est in aliquo loco, vt quando aliqui volunt contrahere matrimonium, publice proponatur in ecclesijs, vt quicunque scit aliquod impedimentū, exhibeat, & dicat, nullus apparet contradictor, & sic contrahunt, postea apparet accusator: Quçritur, an sit admittendus? Respondet, quod si tempore præmissæ denunciationis extra diœcesim existebat ille, qui nunc matrimonium accusat, vel ad eum denunciatio nō potuit peruenire, puta quia infirmitate nimia laborabat, vel in tali erat ætate qđ ad hoc eius ætas nō sufficiebat, vel alia legitima causa erat impeditus, eius accusatio debet audiri, alioquin tanquam suspectus debet repelli, quia præsumptio est cōtra ipsum, quod denunciationem publicè factam non ignorauerit, dum in diœcesi existebat, nisi proprio firmauerit iuramento, quod postea didicerit, quæ obijcit & quod ad hoc ex malitia non procedit, & tunc etiam si didicisset ab illis, qui denūciationis tempore tacuerunt, ei tamen non debet claudi aditus accusandi, quia & si illi ab accusatione repellantur propter culpam silentij, iste tamen repelli non debet, cum culpabilis non existat. Nota primò, quod contra ea quç publicè fiunt, habet quis accusationem. Item qui est in diœcesi, non habet accusationem circa ea quæ publicè fiunt. Item iuramentum elidit præsumptionem. Item aliquis admittitur ad accusandum, cuius auctor repellitur, secus in testimonio. Item propter culpam alienam non repellitur quis ab accusando.

h Consuetudinem.] hæc cōsuetudo consona fuit iuri, vnde hodie pro iure communi statuitur, qua omissa si postea impedimentum appareat, filij non erunt legitimi, supra de clan. despon. cum inhibitio. & sim. supra de spon. cum in tua. quæ est pars istius. & ei continuatur in integra.

i Non potuit.] quia erat in remotis partibus. simile decima septima quæstione secunda, si quis incognitus.

a Ferun-

a Feruore.] 15.q.1.illa & 17.q.2.Gōsaldus.& sup.de reg.sicut tenor.

[Glo.seq.obijcit,& soluit.]

b In annis.]sed quō potest hoc esse, ꝙ iste in talibus annis denunciationem factā nō cōprehēdat, & habilis vr̄ ad impedimētum comprehēdēdum: r qa vr̄,ꝙ impedimētū debeat scire tpe ɔ̄ cti matrimonij; sed potest esse, ꝙ tūc nesciebat, nec sufficiebat ętas ad hoc:sicut nec ad cōprehēsionē denūciationis, & tn̄ postea potuit scire impedimentū,vt ī seq. tur.tn̄ tempore denūciationis ei⁹ ætas sufficere nō valebat:qa ætas illa nescit quid videat.C.de fal.mo. l. 1.& ar.ī.de spōs. tuæ fraternitatis.

c Publice.] & ideo nullus potest ignorare.16.dist.qđ dicitis.& 12.q.2.ꝗ & humanis.& s.de postu.c.1. ar.82.dis.ꝓposuisti.

[Gl.seq.alle.3.cō cor.quærit,arg.pro, sol.contrarium.suis recitetur per q.]

d Repellēdus.] & ita q infra tēpus constitutū, non ꝓponit ius suū,posteā repellit,& ab accusatione & a testimonio.arg. s.de clan.despon.cū ihibitio.à ɔ̄trio.& C. de inge.diffamari.& ī de ꝓb. licet.Sed nūqđ admittūtur ad denunciandū?vr̄ ꝙ sic,cū & iuramētum ei nō obstaret. ī.de iureiu.quēadmodū.& arg.s.de cog.spi.tua. Dicas ꝙ nō est admittēd⁹ cum sit suspect⁹,vt hic dicit, & suspectæ ꝑsonæ remoueanē à denunciatione, sicut ab accusatione. ī.de accu.cum dilectus filius.& s.de spon.cum in tua.nā cui vna via aliquid ꝓhibet, alia via ad idem nō debet admitti.s.de procu.tuæ, cū suis cōco.ibi positis.& ita taciturnas nocet accusare volenti,nisi forte tacuit,qa non habuit tūc probationē.2.q.7.pleriq;.& ideo dixi,forte,ꝙ licet tunc nō haberet testes,ipsemet potuit impedire mr̄imonium ɔ̄hendum,vn̄ nō prodest, ꝙ ꝑ hoc tacuit s.de spō.ꝑterea.& sup.de testi.super eo.& sola fama impedit mr̄imonium.sup.de consan.& affi.c.2.taciturnitas verò ipsorum ɔ̄hentium non præiudicat eis.arg.sup.de testi.spol.ex conqōne.& sup.de clan.desp.cum inhibitio.& ī.de sen.excō.inquisitioni.

[Gl.seq.inducit duas ɔ̄tor.& elicit vnum notabile.]

e Iuramento.]sic sup.de testi.ꝓsentium.& supra de excep.pastoralis.Itē nota hic,quòd pl⁹ valet iuramētū vnius,quàm ꝓsumptio iuris,quia per istud iuramentū eliditur iuris ꝓsumptio.35.q.3.extraordinaria.

[Glo.seq.ponit diuersitatem:q̄rit de rōne ipsius, & soluit,iterum quærit,arg.pro,& contra,ponit opinionē Ioan.& sol.]

f Excluderet]hic habes,ꝙ aliquis admittitur ad accusandum cuius auctor repellitur;secus est in testib⁹,supra de testi.licet.& ī.de hęret.fraternitatis.arg. Sed q̄ ē rō diuersitatis?Dic ꝙ aliud est in accusatore,& aliud in teste:modicum ꝓiudicium fit si accusator admittiē cuius auctor repellit ꝑꝑ culpam propriā:& iste culpabilis non existit,& ad dictū accusatoris nulla fit condēnatio,nisi adsint legitimi testes:sed ad dictum testis quis cōdēnat:& ideo debēt esse tales auctor.s, vt ipsorum facta sufficerent,ad hoc vt illi admittantur,q cām habuerit ab eis. ar. C.đ acqu.pos.vitia. Sed nūqđ statim elapso termino obstabit talis taciturnitas?Vr̄,ꝙ incōtinēti, nisi ī. terminum accuset.32.q.2.mulier. arg.s.de offi.dele.cū olim.ff.de leg.2. cū quidā.in fin.& ff ad Mace. si filius. Arg. ī.30.q.2.puella. vbi vsq;ad annū & diem tutores & parentes puellæ,q̄ sacrum velamē assumpsit ɔ̄ licere possūt,vltra nō, vt ibi vel saltē usq; ad x.dies.ff.de cōsti.pec.promissor.& C. quō & qn̄ iud.ab eo. Ioan.dixit,ꝙ taciturnitas ista cum quodam temperamēto intelligi debet.argu. ff.de solu.quòd dicimus. & ff.ex quibus cau. maio ab hostibus. § ulti. & benē facit ad hoc supra đ loca.c. penul.& vlti. Ego credo quòd quā diu res est integra,ꝙ potest & debet admitti. cōtracto uerò matrimonio de pręsent i non uidetur audiendus tāquam suspectus,si potuit infra tempus procedere,& denunciare impedimentum.

puta si nimiæ infirmitatis feruore a laborans,sanæ mētis patiebatur exilium: vel in annis b tam teneris constitutus,quòd ad comprehensionem talium eius ætas sufficere non valebat, seu alia causa legitima fuerit impeditus eius accusatio debet audiri. Alioquin cum rationabiliter ꝓsumatur, quòd denunciationē publicè c factam,idem existens in ipsa diœcesi minimè ignorauit,tamquā suspectus est procul dubio repellēdus: d Nisi ꝓprio firmauerit iuramento, e quòd postea didicerit ea,quæ obiecerit, & † ad hoc ex malitia nō ꝓcedat: † quia tunc etiam si didicisset ab illis, qui denunciationis tempore siluerunt,claudi non debet eidem aditus accusādi:quoniam & si ab impetitione huiusmodi culpa de silentio tali contracta illos excluderet, f iste tamē amoueri nequiret cum culpabilis non existat.

TITVLVS XIX.

De diuortijs.†

¶ Ex concilio apud Vuormaciam. †

¶ *Homicidium necessarium non priuat spe coniugij, sed machinatio in mortem coniugis sic.*

CAP. I.

SI † qua mulier i mortē mariti sui cū alijs cōsiliata est, & ipse aliquē illorū se dfendendo occiderit: potest ipse post mortē vxoris, si uoluerit g aliam ducere.

DE DIVORTIIS.

¶ Continua ut in præcedenti.tit.uel potest sic continuari. Supra in ꝓcedentibus uisum est, qualiter matrimonia coniūgantur,& qualiter accusēnt,merito restat uidere,qualiter diuidātur:& scias ꝙ diuortiū fit dupliciter. Primo quo ad substantiā uinculi matrimonialis, ut qñ separatur matrimonium ꝑꝑ impedimentum perpetuum,qñq; fit quo ad thorum & mutuā seruitutē, vel propter adulterium coniugum. Abbas.

De hac materia tractatur 28.q.1.& 2.22.q.2. & q.6. & q.35. q.6.ab isto primo vsque ad fin.quæst.& q.9. quasi per totum.

SI qua.]CASVS. Dicitur hic,quòd si aliqua mulier fuerit machinata in mortem uiri, & uir se defendendo aliquem de insidiatoribus occiderit, si uoluerit post mortem uxoris, contrahere,potest. mulier aūt sine spe coniugij pænitere debet. Nota,ꝙ conatus sine effectu punitur.

g Voluerit.]quia quātū ad hoc non impeditur, quo min⁹ cōtrahere possit post mortē vxoris,cū tale homicidium directè nō fuerit volūtariū:& homicidiū non impedit mr̄imoniū contrahēdū,nisi in casibus:33.q.2. interfectores.& c.admonere & ī.de pęn.& re.c.2. nisi sint iuuenes,vt c.interfectores.& ea.causa,in c.adolescētiæ:& tunc dispensatiuè.

[Glo.seq.arg.alleg.4.iura,signat unum contrariū & ibi remittit.si sol.q.]

a Deprauata ē hęc glossula ut plurimū in uulgatis codicibus: quæ restituta ē ex Vaticanis

† aliter:& ꝙ ad hoc,&c.

† procedit

2 Quid si nullū tēpus fuisset ꝓfixū? ueniat tūc ī.modicū temp⁹,tā cum quodā temperamēto est hoc intelligēdum ꝑ iura q̄ ī. ad hoc alleg. glo.ſm Inn.& Hos. Ioā. And.

† De materia huius titu. vide latè ꝑ theologos scholasticos lib.4.sen.d.35.& ꝑ Silu. in sum.uerb. diuortium.

† Vuarmaciam. Vermerias.

† Cap.1.est.in 1.ꝑpi. Burch li.6. decre.c.31. Iuo par.10. ca.169.Gratianus siue Palea.31.q.1.c.6.incip.si qua mulier.

a Insi-

a Insidiatrix.] licet ista mulier non fuerit consecuta effectum, nihilominus punitur quo ad legem coniugij, & est arg. q conatus sine effectu punitur. sim. 51. dist. in. si quis post. & de pœnit. dist. 1. si quis cum telo. & s. de biga. nuper. & c. vlt. arg. 5. s. de spon. c. vlti. cum suis conco. ibi positis, vbi de hoc t in si contra heret, teneret.

re ipsa autē insidiatrix, [a] pœnitentiæ absque spe cō iugij flet subiecta.

¶ Alexander tertius.

¶ Coniuges propter alterius crimen non separantur, nisi spiritualiter fornicentur, & tunc durat coniugium eis etiam separatis.

CAP. II.

QVæsiuit † à nobis: & infrà. ¶ Nos itaque taliter respondemus, quòd mulier pro furto, vel alio [b] crimine viri sui (nisi fidei suæ religionem corrumpere velit) ab eo separari non debet. ¶ Verum si coniugem suā ad infidelitatis maleficium traxerit, à viro poterit separari, † ita quod ei nubere alij non licebit: [c] qa licet separentur, semper tamen coniuges [d] erūt. In uiris [e] quoque præsentis sententiæ forma seruetur.

¶ Idem Ambianen. † epo.

¶ Vir non potest dimittere vxorem sine iudicio ecclesiæ etiam propter impedimentum parentelæ notorium. Si fama refert impedimentum coniugij etiam nemine ponente, episcopus ex officio potest de eo inquirere. Si verò impedimentum est notorium, potest episcopus ex officio suo matrimonium separare hoc secundo.

CAP. III.

POrrò † de Comite Pōtini, qui B. vxorem suam absque iudicio ecclesiæ dimisit, quia eam cognatam fuisse vxoris defunctæ proponit, prudentia tua cognoscat, qd si etiam parētela esset publica & notoria, [f] absq; iudicio ecclesiæ ab ea separari [g] non potuit: quare ipsum ad eam recipiēdam, quæ petit restitutionem [h] ipsius, districtè cōpellas: quam si recipere noluerit, eū, & superinductam [i] vinculo excommunicationis astringas; ¶ Preterea de H. qui cognatam suam duxit vxorem. Respondemus, quod non apparentibus accusatoribus, & parentela manifesta, seu publica [k] existente (quod credibile nō est, nisi essent in primo gradu vel secūdo [l]) tui officij interest, [m] ma

1 Idē Host. qui circa crimina q dicūtur, remittit ad ea, q nō. in sum. de ma. §. qualiter impeditur. vers. sūt & alia q̄dā. & seq. & de spō. §. fi. ver. itē decimo. Ioan. And.

† Cap. 1. eo. titu. in 1. cōpi. & post conci. Lat. sub Alex. iij. par. 50. c. 22. §. quod aūt. Vide Sotū li. 4 sent. c. 37. q. viij.

† Vide cōc. Tri. sess. 24. de sacr. ma. cano. 5.

† Ambien.

QVæsiuit.] sunt tria dicta. Secūdum ibi, Verum. Tertium: ibi, In viris, Abbas.

CASVS. Quærebatur in c. isto, vtrū mulier pro furto vel alio crimine à viro suo separari debeat? Rñdet Papa, q mulier pro furto vel alio crimine viri sui separari non debet, nisi velit religionem fidei suæ corrūpere: Sed si vir vxorē suā ad infidelitatem traxerit, à viro poterit separari quo ad mutuam seruitutem; ita tñ q alij nubere non liceat quia licet separētur, tamē manent cōiuges ēt separati: & idē intelligitur in viris. Nota q vir pro nullo crimine potest vxorem dimittere, nisi pro spirituali fornicatiōe, vel etiam carnali, & ē cōuerso, qa vir & mulier ad imparia non iudicantur.

b Vel alio crimine.] pro nullo crimine potest vir dimittere vxorē, vel vxor virum, vel pro alio qd ei contingat. 32. q. 1. in cōiugio. & q. 5. si qs vxorē pcepit, pcepitū & q. 7. omnes causationes nisi p crimine fornicationis. vt in c. pdictis, vel pro spirituali fornicatione. 28. q. 1. idololatria. & hoc ēt si viro suo mortem machinet. s. c. px. & si talis turpis conditio i matrimonio apponat, si futurū fecerit pro non adiecta habetur. s. de condi. appo. c. vlt.

c Non licebit.] cum matrimonium eorum sit ratum & cōsummatum: secus est de matrimonio infidelium. s. eo. quanto. & c. gaudemus.

d Coniuges erunt.] quia vinculum coniugij semel habitum nunquam amittitur viuentibus coniugibus, etiam separatis. 32. q. 7. c. 2. & 3. sicut nec baptisma, vel ordo. 1. q. 1. quod quidam. versi. cum videamus.

e In viris.] quia vir & vxor non nisi ad impria iudicant. 32. q. 1. si qs vxorē & q. 5. pcepit. & q. 7 Apostol⁹. Eau.

POrrò.] sunt duo dicta. Secundum ibi, Præterea Ab.

CASVS. Quidā Comes auctoritate sua abs; iudicio ecclesiæ dimisit vxorem suā, qa eā dicebat fuisse cognatā vxoris suæ defunctæ mulier petebat eū sibi restitui: Quærit, an potuerit eā sic dimittere? Rñdet Papa q & ēt parētela publica & notoria esset; sine iudicio ecclesiæ vxorē dimittere nō pōt; vñ Comes cōpelli pōt, vt eā recipiat, q restitutionē ei⁹ petebat: qd si facere cōtēpserit, excōicet. Not. q in notarijs ordo iuris seruand⁹ est. Itē null⁹ debet auctoritate ppria vxorem dimittere.

[Glo. seq. arg. alle. 3. iura, & 4. in 5rium, & soluit.]

f Notoria.] ar. q in notorijs seruād⁹ 2 est ordo iuris. ar. 11. q. 3. corū. & 24. q. 1. pndē da. in fi. & 3. q. 5. qa suspecti ar. 5 2. q. 1. d manifesta. & j. de accus. euidētia. & s. de iureiu. ad nostrā. 3. & ff ad l. Aq. pinde in fi. Sol. quo ad sniam semp seruād⁹ ē ordo iuris, q̄tū ad alia nō.

[Gl. seq. reddit duplicem rationem.]

g Separari.] 33. q. 2. sæculares. 25 q 6. multorū. Et est ratio quare, qa snia diuortij pœna est, & pœna nō est inferēda nisi p iudicē. 33. q. 2. c. inter sectores §. in hoc. & C. vt nemo ius sibi di. per tot. & C. de Iudæ. nullus.

[Gl. seq. alle. 3. cōcor. signat vnum contrarium, & soluit.]

h Petit restitutionē.] restitutio n. facienda est. s. de of. de le. cūm matrimonij. & s. d rest. spo. ex cōquestione & s. vt lit. nō cōte. accedēs 2. in fi. ar. 5. s. d rest. spo. litteras. Vbi dicit, q si probationes incontinenti sunt paratæ, non est facienda restitutio, ergo multo minus est facienda, vbi notoriū est impedimentū, vt hic. Dic q facienda est prætequā ad carnalem copulā, vt intelligas istā decre. fin. illam.

i Super inducta.] sic s. de spō. veniens.

2 De materia hui⁹ glossæ vide Iuliū Clarū in prac. cri. § fi. q. 9. & plene per Antoniū Gomezium to. 3. uari. re solu. c. 1.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Lat. su Alex. iij. par. 50 c. 29. § porro. Et de articulo hui⁹ c. prę ter doct. hic vide B. Tho. lib. 4. sen. di. 35. q. 1. art. 3. & Syl. verb. diuortiū, q. 8. & Turre s. 32. q. 7. c. 1.

PRAETEREA. Quidā H. nomine qdā cognatā suā duxit in vxorē, Quærit qd fieri debeat? Rñdet Papa, q si non appareāt accusatores, & parētela manifesta & publica existit (quod credibile non est nisi essent consanguinei in primo gradu vel secundo.) illud matrimonium dissoluatur, quod illicitè est contractū. Nota qd notorium & manifestum est, accusatione non indiget.

K Seu publica.] & si manifesta non esset vel publica dūmodo fama esset q sint cōsāguinei in gradu phibito: ex officio suo. 3 posset eps inqrere & cōpellere, vt q cūq; veritatē sciret perhibeat testimoniū 35. q. 6. p. in synodo. & s. de cog. ptereā & s de off. or. c. 1. & 2. q. 1. Deus omnipotens. Imò quilibet tenetur denunciare ecclesiæ. s. de cog. spirituali, tua.

l Vel secundo.] & ita videtur, q consanguinitas vltra secundum gradū non posset esse notoria, sed fama esse publica potest. 35. q. 6. si duo.

m Interest.] id est, ad ecclesiam pertinet.

3 Sicut & discordes bñ cōiūctos ex officio suo reconciliare. & ad cohabitādū cōpellit. s. d spō. ad id quod Ioan. And.

Sigil-

Significasti.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, consultationi. Abbas.

CASVS. Quidā sine iudicio ecclesiæ dimisit vxorem suam pro eo qđ suggestū fuit ei cū quodā cōsāguineo suo eā incestū commisisse, pp quod et fuit excōicatus, Sed mulier illa de alio sobolē suscepit, nihilominus petebat viro suo restitui, dicens, ꝙ iniuste eā dimiserat, & sibi materiā adulterādi dedisset: Quærit, qđ iuris sit? Rīdet Papa, ꝙ si notoriū sit mulierē ipsam adulteriū cōmisisse, ad eam recipiendam vir compelli non debeat, nisi cō staret ipsum cū altera adulteriū cōmisisse. Nota ꝙ adulteriū notoriū impedit restitutionem. Item paria delicta mutua cōpensatione tollūtur.

† Cap. 4. eō. tit. in 1. cōp. & post Cōc. Lateranē. par. 6. ca. 14. Et pter citatos in cap. porrò. vide Couarruuiā lib. 4. decre. part. 2. c. 7. §. 4. & 5 & Sotū lib. 4. sen. dist. 36. q. 1. art. 3. & seq.

[Gl. seq. obijcit, & de eo opi. ponit, quā reprobat. quærit. arg. negatiuè & sol. cōtrarium. Iterum quærit, & soluit.]

a Materiā adulterandi.] quod vr, quia ipse dedit ei materiā adulterandi, quare sibi imputet vir. arg. 27. q. 2. si tu abstines. & ff. de mino. cū mādato in fi. ff. sol. mat. si mulier. quod magister Io. Fauentin⁹ cōcedebat: 1 quia q occasionem damni dat, damnum dedisse vr. 50. dist. studeat. sępè. & ff. ad leg. Aquil. q. occidit. §. in hac. & j. de iniu. & dam. da. c. vlt. in fin. & argu. ad hoc s. de eo qui cog. consan. vxo. suæ. super eo. & c. discretionem. Sed ɔtrium est verum, quia mulier ad hoc nulla conditione debet adduci. 32. q. 5. ita ne. Nec est ignoscendum ei, quæ prætextu paupertatis turpissimā vitā duxit, ff. de rit. nupr. palam. §. non est, nec ol star si replicaret etiam illa. ff. de adul. l. 1. §. si publico, nisi eā inuitam tradidisset adulterandam, quia tunc non posset obijcere adulterium, vt in decr. discretionem. Sed pone, ꝙ mulier recessit à viro auctoritate propria & nihilominus petit restitui. Videtur ꝙ non sit audienda: quia ipsa non fuit eiecta, sed ipsa se eiecit: Dicas, ꝙ est audienda, quia eo ipso quòd rediens nō admittitur, spoliata intelligitur. ff. de acq. pos. clausula possidere. §. vlt. & l. si id quod. §. vlt. & ff. de vi. & vi ar. l. 1. §. fine autem. Sed nunquid potest à viro petere expensas, quas fecit postquam ipsa recessit ab ipso? Non credo, cum maritus ipsam non expulerit: sed si eam reuertentem non admittat, postea tenetur.

1 Vt no. in c. si tu abstines & idē Hu & Bar. Io. An. † sit.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b Si notorium.] quid si occultum est, & in modum exceptionis obijciat ei illud adulterium petenti restitutionem? Dico; quod non auditur quousque fuerit restituta. s. de resti. spo. item cum quis. & c. 2. & 3. & c. in literis. secus in petitorio. 27. q. 2. Agathosa.

trimonia illa, adhibita grauitate, dissoluere, quæ illicitè cōtracta noscunt.

¶ Idem.

¶ *Repellitur vxor petens restitutionem mariti, si notoriè fornicata est, & maritus continuit.*

CAP. IIII.

Significasti, † quod quidam vxore sua sine iudicio ecclesiæ dimissa, pro eo quod suggestum sibi fuerat, ipsam incestū cum quodam consanguineo suo cōmisisse, vinculo fuit propter hoc excōmunicationi astrict⁹: verū mulier nō continuit, sed sobolem de alio viro suscepit; nec min⁹ postulat viro restitui, asserens se ab ipso iniustè dimissam, & eundem sibi materiam [a] adulterandi dedisse. ¶ Consultationi tuæ taliter respōdemus, quod si notorium [b] est, † mulierem ipsam adulteriū cōmisisse, ad eam recipiendā præfatus vir cogi non debet: nisi constaret [c] ipsum cū alia adulterium commisisse.

¶ Idem.

¶ *Matrimonium separatur propter adulterium mulieris: & si vir postea fornicetur, redintegratur. & est bonus casus, & multum allegabilis.*

CAP. V.

Ex † litteris tuis accepimus quod V. quādam duxit vxorem, qui paucis temporibus fuere cōcordes: proponebat enim idem V. quod illam per violentiam sibi illatam, metu etiam mediante duxisset: & infra. ¶ Tandem vir vxorē suā super crimine fornicationis in iure conuenit, quæ nescitur quo ducta spiritu, cœpit publicè confiteri, quod cum vir negaret ei in necessarijs † prouidere, crimen compulsa [d] est incurrere memoratum: cumque diligentius à te fuisset admonita, [e] ne ad suggestionem alicuius illud tam

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

c Nisi constaret.] ita quòd esset notorium adulterium viri: aliàs ipsam oporteret prius probare adulteriū viri, & sic crimina mutua, pari compensatione tolluntur. 32. q. 6. nihil. & j. de adul. c. pen. & vlt. ff. sol. mat. viro. 25. dist. primum. & 26. distin. vna tantum. & 6. q. 1. qui crimen. ff. de eo. per quem factum erit. l. vlt. §. sed & si. ff. de adul. si vxor §. iudex, ar. contra. ff. de do. exce. apud Celsū. §. Marcellus. Hoc cōtrarium soluitur s. de excepr. dilecti.

Ex litteris.] Hic est bonus casus, & multum allegabilis. Et duæ sunt partes. Secunda: ibi, Vndè Abbas.

† Cap. 3. tit. de clandestina desponsatione in 1. cōpilatione. Vide B. Thomā in q̄stionibus additis ad 3. par. q. 62. ar. 6. & de intellectu huius decre. Sotū lib. 4. sent. dist. 36. q. 1. art. 6.

CASVS. Quidam nomine V. duxit quādam in vxorem: tandem orta discordia inter eos, dicebat V. ꝙ eam per violentiā sibi illatam, & metum etiam duxisset: Pomodum accusauit eam super crimine fornicationis: quæ cępit publicè profiteri, ꝙ cum vir ei negaret in necessarijs pui dere, crimē compulsa fuit incurrere supradictum; Sed cum admonita fuisset ne ad suggestionem alicuius illud turpe cōtra se profiteretur, ipsa illud manifestius asserebat. Episcopus conuocato capitulo suo de consilio capituli sui vtrique eorū priuatim continētiā indixit obseruandā, ita ꝙ caste viuerent abinuicē separati; Sed dictus V. statim cū alia ɔxit. Eps hoc audiens, ab ipso V. veritatē inquirēs, ipse rei seriem explicauit, & ad sedē Apostolicā appellauit: Eps ordinē huius negotij dño Papæ significauit. Vñ mandat Papa, quatenus si est ita, virū pdictū ad vxorē legitimam redire compellat. Nota ꝙ ex sola confessione adulterij separatur vxor à viro, quantum ad mutuam seruitutē. Itē de consilio capituli eps hmōi sententias ferre debet. Item separati viuere debent continenter, alioquin non obstante sententia, debent ad inuicem redire: quia paria delicta mutua compensatione tolluntur. Item delictum superueniens, rei iudicatæ tollit sententiam.

† Vide Bart. Angelū, & alios in l. diuortio. ff. soluto matri.

[Glo. seq. signat contrarium.]

d Compulsa.] non ideò tamen excusanda est: quia nō ignoscendum ei, qui prætextu paupertatis turpiter degit. ff. de rit. nup. palam. §. non est. & potius debuit omnia mala pati quàm malo consentire. 32. q. 5. ita ne. arg. contra. C. de patr. qui fi. distra. l. vlt. & C. de inoffi. testa. Auth. sed si post. & 27. q. 2. si tu abstines.

[Glo. seq. quærit, & aliam quæstionem infert, quam soluit per c. cui respondet. ponit opi. & soluit.]

e Admonita.] sed nunquid debuit iudex hoc fecisse, cū hoc ipsum factum respicere videatur? Sed pone de hoc

q; de consilio alicuius hoc dixisset, nunquid poterit reuocare hmodi confessionem, cũ in tali facto non possit dici ignorans? Potest dici q; sic, cum hæc cã quasi criminalis sit, vel mixta. s̄. de proc. tuæ. confessio enim in crimine non præiudicat, nisi psecuerit. ff. de q. l. i. §. diuus. & §. si quis vltrò. & illa lex loquit de cõfessione, q̃ extorquet per tormentum Laur. dicit, q; potest reuocari. sed si fiat ex deliberatione, & non ex calore iracundiæ, nõ videtur q; reuocari possit: quia nõ posset probare errorem.

a Abinuicẽ segregati.] ex hoc vr̄, q; sententia diuortij lata fuit, cũ de consilio capituli hoc videat fecisse: qa sine cõsilio capituli fieri nõ debet. 15. q. 7. eps nulli. 86. dist. si qd vero. Et est notãdũ, q; delictũ superueniẽs rei iudicatæ, piudiat ei p quo lata ẽ sẽtẽtia: qd verũ est, etiã si iurassent se vlterius nõ repetituros. arg. s̄. de iureiuran. tua nos.

[Glo. seq. quæ arg. pro, & contra. sol. ponit opi. Hu. quam reprob. in fi. no. & remittit, & sig. cõtrariũ.]

b Redire compellas.] quia non continuit. sm quod ei fuit iniũctum, & ideo eã recipere cõpellit. s̄. ca. prox. & 32. q. 6. nihil. sed snia lata fuit hic vt vr̄ pter adulterium. Nunqd poterat vir eam sibi recõciliare inuitã? vr̄ q; sic. argu. C. d leg. qd fauore innocens em non priuatur seruitute, quam habet in eo qui peccauit, C. de adult. Autr. sed hodie. vndè vir põt etiam illam adulteram sibi reconciliare si vult. s̄. de conuer. coniuga. gaudemus. & arg. ff. de exce. rei iudicat. d nter. pœna enim non præstat immunitatem. ff. de interd. & releg. l. relegatorum. §. vlt. præterea vir solummodo fuit absolutus à seruitute, quam ipsa prius habebat in ipsũ, & non ẽ conuerso: vnde adhuc remansit salua viro seruitus, quam habuit in muliere, cũ tñ ipsa fuerit cõdẽnata. arg. s̄. de conuer. coniu. qdam intrauit. & 27. q. 2. q dormierit. Item si hoc verum esset, q; non posset, sic daretur mulieribus occasio delinquendi, vt à viris separarentur, sic s̄. de consue. ex parte. vnde reprobata fuit illa consuetudo. s̄. eo. quanto. in fi. & ff. de reg. iur. non fraudãtur. arg. 33. q. 5. hæc imago. Arg. s̄. q; non possit, quia sententia statim est pro muliere. arg. 6. q. 4. quod bene semel. sæpè enim condemnatus ex sententia cõmodum sentit, vt in duobus reis debendi condẽnatis. ff. de re iudi. Paulus. Dicas, q; vir bene potest sibi illam recon ciliare inuitam, vt Laur. dixit. Hug. dixit, q; si vxor publicè sit fornicata, ante iudicium ecclesiæ, potest il lam sibi reconciliare etiam inuitam, nec potest intrare religionem eo inuito: sed postquam sententia diuortij auctoritate ecclesiæ lata est, neuter tenetur alteri, & vterq; altero inuito monasterium intrare potest: quia vterque in separatione cessit iuri suo, arg. 7. q. 1. q. periculosum est. nec vir poterit vxorem inuitã reconciliare. sed hæc decretalis videt ꝯ sententiam Hug. vnde standum est prout dicit Lau. Vnde nota hic, q; delictum superueniens rei iudicatæ, præiudicat sententiæ, vt sententia non obstante reuertatur in idẽ, s̄. de adulte. ca. vlt. vbi de hoc. argu. contra. quia ea quæ legitimè facta sunt, ex superuenienti delicto non retractantur. ff. de itine. actuque pri. nec em.

† Contrariũ vr̄ ex illo verbo, scilicet, priuatim: nam si fuisset sẽtentia, nõ fecisset id priuatim, sed publice; & fuit qdã idustria ls, puisio vt verũ pbaret an ex collusione id factũ esset, sm Gofre. & Host. i. lo. A.

† eorum

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cõp. & post cõci. Laterañ sub Ale. iij. par. 50. c. 63. §. de illa verò. Vide Magistrũ senté. & ibi theologos scholasticos lib. 4. di. 39 adde q. i. Trid. sequen ti capite citatum.

2 Etrõ optima esse põt illa, q̃ asserit B. Thomas loco citato initio capitis ad 5. arg. vbi ait ita. Cũ diuortiũ sit iducũ in fauorẽ viri, nõ aufert ei ius petendi debitũ, vl reuocãdi vxorẽ: vñ vxor tenet reddere, & ad cũ redire, si fuerit reuocata: nisi de licẽtia votũ cõtinẽtiæ emiserit hasten Thomas, q breuiter lõgã quæstionem glo. decidit.

turpe contra se proponeret, ipsa id manifestius asserebat. Sane tu conuocato capitulo tuo, cum ex eorundem † consilio veri que priuatim continentiam iniunxeris obseruandam, ita quod castè viuerẽt, abinuicem [a] segregati: memoratus V. furtim cum alia sponsalia & nuptias temere celebrauit: verum cum factum inqrere laborares, supradictus V. rei seriem explicans & exponens, ad audientiã nostrã dicitur appellasse. Vndè fraternitati tuæ mandamus, quatenus si res ita processit, prætaxatum virum ad legitimam vxorẽ redire [b] compellas.

¶ Vrbanus tertius Florentino episcopo.

¶ Si uxor à uiro lapso in hæresim propria auctoritate diuertit, ad eum reuersum redire compellitur secus si per iudicium ecclesiæ ab eo fuisset separata.

CAP. VI.

Et † illa, quæ viro suo labente in hęresim, ipsius cõsortium sine iudicio ecclesiæ declinauit videtur nobis, quod mulier (maxime si ea intentiõe discessit, vt lapsus in hæresim tędio pariter & confusione [c] affectus, se ab errore suo conuerteret) ei cũ reuersus fuerit est reddenda: [d] quæ etiã si reuerti noluerit, cõpellatur. Si verò iudicio ecclesiæ ab eo recessit, ad recipiendum eum nulla tenus dicimus compellẽdam. [e]

¶ Innocentius tertius Ferrariẽ. episcopo.

¶ Vinculum coniugale non dissoluitur altero coniugum fidelium in hæresim lapso: Sed si unus infidelium coniugum conuertatur ad fidẽ, & alter nolit sibi cohabitare, uel non sine blasphemia, uel sine peccato mortali, soluitur coniugium, & conuersus contrahere poterit.

CAP. VII.

Quãto † te nouimus in canonico iure peritum: & infra. ¶ Sanè tua fraternitas intimauit, quod altero con-

D E illa.] sunt duæ partes. Secunda: ibi, Si verò. Abb. Sic.

CASVS. Quidam vir lapsus fuit in hæresim: vxor eius statim sine iudicio ecclesiæ, ipsius consortiũ declinauit: tandem ille reuersus est: ipse petebat vxorẽ suam, ipsa nolebat ad eum redire: quæritur, qd iuris sit? Rñdet Papa, quod si mulier maximè ea intentione discessit à viro, vt ille s̄ hæresim lapsus, tædio & confessione affectus, ab errore suo se conuerteret. ei reuerso est reddẽda: & si ad eum redire noluerit, compellenda est. Sed hoc quod in fine dicitur, corrigitur per capitulum sequens. Nota, quod cessante causa, cessat effectus. Itẽ exceptio semel acquisita ex sententia semper durat.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. De materia huius decretalis consule theologos scholasticos lib. 4. sen. di. 39. & p alijs ibi B. Tho. & Sotũ. ad. de Couarruuia in epitome lib. 4. decre. p. 2. c. 7. §. 5.

c Confusione affectus.] ad similitudinem contumacis, qui possessione priuatur, vt tædio affectus veniat responsurus. s̄. vt lite non contestata. quoniam. §. in alijs. C. de præscri. xxx. vel xl. annorũ, si quis emptionis. §. sed & si quis non per vim.

[Glo. seq. reddit rationem.]

d Reddenda.] & meritò: quia per pęnitẽtiam est sanatus. 32. q. 1. quod autem. & etiam est compellenda.

e Cõpellendã.] in alio casu compellit: & sic est aliud ante iudiciũ ecclesiæ, & aliud post eandem diuersitatẽ dixit Hug. in carnali fornicatione, vt dr̄ s̄. c. prox. in fine, vbi de hoc. & potest dici q; ei standũ est, vt in vtroq; casu compellatur redire ad virum, nisi eũ iudicio ecclesiæ separata voluerit religionẽ intrare. s̄. de conuersatione coniuga. c. vlt. B.

Q Vanto te.] Cõis diuisio. Secunda: ibi, Nos igitur. q̃ distinguit, & sm membrum prosequitur: ibi, Si verò. rationem diuersitatis ponens: ibi, Nam & si. obstaculum soluens: ibi, Nec obstat. submittens duplicem solutionis effectum: ibi, Per hanc. Abb. Sic.

CASVS.

CASVS. Duo erant coniugati, alter eorum transiuit ad hæresim: qui remansit in fide, volebat ad secūda vota transire: Episcopus Ferrariēsis quæsiuit vtrum posset; Rñdet Papa distinguendo inter fideles & infideles: si duo sunt cōiuges infideles: & alter ad fidē conuertat', altero nullo modo, vel non sine blasphemia diuini nominis, vel vt eū trahat ad peccatum mortale, alteri cohabitare volenti, alter ad secūda vota (si voluerit) potuit pertransire: & in hoc casu itelligit' qđ dicit Apostolus, Si infidelis discedit, discedat: frater enim vel soror nō est huic seruituti subiect'. & canon eodem modo intelligitur, q dicit. Contumelia creatoris soluit ius matrimonij, contra eū qui relinquitur: Si verò alter fidelium coniugum labatur in hęresim, vel transeat in gentilitatis errorē, in hoc casu, is qui relinquitur, non potest ad secunda vota transire: licet in hoc casu maior videatur cōtumelia creatoris: Licet. n. inter infideles sit matrimoniū, non tamen ratum & verū est matrimoniū, vt illis viuentibus coniugium ipsum perduret. Nec obstat quod à quibusdam forsan posset opponi, q fidelis relictus nō debeat iure suo priuari sine culpa, cum in multis casibus id contingat, vt si alter coniugū incidatur. Per hanc responsionē, quorundam malitiæ obuiatur, qui in odiū coniugum quando sibi inuicem displicerēt, si possent eas dimittere, simularēt hęresim, vt altero, q remansit in fide, matrimonium contrahēte reuerteret ab hæresi: & per hanc responsionem soluitur quæstio alia, quæ quæritur. Vtrum ille qui remansit in fide, cogatur redire ad illum qui ab hæresi vel infidelitate, reuertitur Nota q matrimoniū infideliū illis viuētib. potest separari altero ad fidē cōuerso, altero remanēte in infidelitate, in trib. casibus hic contentis: Sed matrimonium fidelium carnali copula cōsummatū, viuētib. coniugibus, nunquā separatur, Itē priuatur quis iure suo sine culpa sua itē malitijs hominum est obuiandum.

1. Cor. 7.

† Hoc dicit B. Ambrosius epistola 1. ad Cor. c. 7.

iugum ad hæresim transeunte, qui relinquitur, ad secūda vota desiderat conuolare; quod vtrum possit fieri, per tuas nos duxisti literas consulendos. Nos igitur consultationi tuæ respondentes distinguimus, [a] licet quidam prædecessor [b] noster sensisse aliter videat': an ex duobus infidelibus, alter ad fidem catholicam conuertatur: vel ex duobus fidelibus, alter labatur in hęresim, vel decidat in gentilitatis errorem. Si enim alter infidelium coniugum ad fidem catholicam conuertat', altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia diuini nominis, vel vt eū pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente: qui relinquitur, ad secunda si voluerit vota trāsibit: & in hoc casu intelligimus quod ait Apostolus: [c] Si infidelis discedit, discedat: frater enim vel soror, non est seruituti subiectus in huiusmodi: & canonem [d] etiā, in quo dicitur, † Contumelia [e] creatoris soluit ius matrimonij, circa eum qui [f] relinquitur. ¶ Si vero alter fidelium coniugum, vel labatur in hæresim, vel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus, † quòd in hoc casu, is qui relinquitur, viuēte altero possit ad secundas nuptias conuolare, licet in hoc casu maior [g] appareat contumelia creatoris. Nā & si matrimonium verū inter infideles existat, non tamē est ratum; [h] inter fideles autem verum † & ratū existit: quia † sacramentum fidei quod semel est admissum, nunquam amittitur, [i] sed ratum efficit coniugij sacramentum, vt ipsum in coniugibus illo durāte perduret. Nec obstat quòd à quibusdā forsan obijcitur, quòd fidelis relictus non debeat iure suo sine culpa [k] priuari; cum in multis casibus [l] hoc contingat, vt si alter coniugum incidatur. [m] ¶ Per hanc responsionem quorundam malitiæ obuiatur, qui in odium coniugū, vel quan

a Distinguimus.] hanc distinctionem ponit Gratianus 28. q. 2. §. hic distinguendum.

b Prædecessor.] scilicet, Cælestinus; dictum cuius habuisti olim in decretali ĩ. de conuer. infid. laudabilē. & male dixit Celestinus.

c Apostolus.] 28. q. 1. si infidelis.

d Canonem.] 28. q. 2. si infidelis.

e Contumelia.] iuxta illud.

Desere spernentem; vel blasphemare volentem,
Vel te credentē scelus ad mortale trahentem;
Nā sunt absq; mora, sic vincula rupta priora.

Vin-

f Qui relinquitur.] scilicet qui conuertitur circa eū qui relinquit: quia nō potest claudicare matrimoniū: sed potius dixit de eo qui relinquitur, q. a ille solus pōt contrahere sine peccato: ille qui relinquit transeuntem ad fidem, peccat: & sola cōtumelia creatoris soluitur, & non per ecclesiam: & statim soluitur quamcitò non vult cohabitare secundum modum qui traditur ĩ. eo. c. proxi. ad fi. & peruenit ad notitiam alterius tamen debet adhibere testes, quod illa nō vult ei cohabitare; ne impediatur postea ꝯ. iens: si autem antequam ꝯhat cum alia, conuertatur ad fidem: vir ipsam recipere tenetur. ĩ. c. px. §. vlt. & videtur nouū matrimonium, vt ibi dicetur.

g Casu maior.] magis enim delinquūt fideles apostatando, quam infideles in infidelitate remanendo. 32. q. 4. in eo fornicator. & nemo respiciens retro, aptus est regno Dei. supra de voto. magnæ. sim. de pœni. di. 4. si refugientes. Sic magis delinquit, qui interruptam iterum linens deserit, quàm qui semel acceptam derelinquit. in auth de litig. § edicta, in fi. coll. 8. C. quo modo & quando iudex, auth. qui semel.

h Ratum.] quia potest dissolui, vt hic, & 28. q. 1. c. si quis iudaicæ. §. item illud.

i Nunquam amittitur.] 33. q. 7. c. 1. & 2. & 1. q. 1. quod quidam.

K Sine culpa.] nemo sine culpa iure suo priuari debet. 16. q. vlt. inuentum. 56. dist. satis peruersum. ĩ. de eo qui cog. consan. vxo. suæ, discretionem. & c. vlt. & ĩ. de const. c. 2. Sed si causa subest, priuatur quis quinque iure suo. ĩ. vt lite non contest, quoniam. §. 2. & ĩ. de priuileg. antiqua. & 22. dist. renouantes. & hic subest causa, quæ subijcitur inferius.

l Multis casibus.] in quibus quis priuatur iure suo. 14. q. 6. cōperimus. & 54. dist. frequens. 34. dist. si cuius 16. q. 6. decernimus. 70. dist. neminem. 18. q. 2. diffinimus. & de cle. ægro. tua.

m Incidatur.] 32. q. 7. illi. 2.

† Immo q diceret pertinaciter p hęresim solui matrimonij vinculū, hæreticus cēseretur. Concil. Trid. ses. 24. de sacramēto matrimonij cano. 5.

† In vno aut altero veteri codice ita: ratum & firmum existit.

† In codice Barbariæ & i multis Vaticanis ita: quia sacramentum fidei quod semel admissum, nūquā admittit, tā tum efficit ꝯiugij sacramentum, vt ipsum, &c. in vno vetustissimo Vaticano ita; q. a sacramē tū fidei, qđ semel est, admissum nūquam amittitur, immo ratū efficit.

1 Tutius est hæc oia coram Iudice ecclesiastico peragere, & eius auctoritate rem tātā trāsigere.

2 al. incipit. H: qui.

potuit: a in quo uideretur aliquibus, quod per se ipsum (non tanquam pater cum filijs, sed tanquā b princeps cū subditis†) potuit dispēsare: tu autē noſceris alijs ſubiacere: & infra. ¶Rationibus igitur his inducti, regi c gratiam fecimus requisitā cām tā ex veteri, q̄ ex nouo testamēto trahentes: ꝙ non solū in ecclesiæ patrimonio, d (super quo plenam in tēporalib. gerimus potestatem) verum etiam in alijs regionibus, certis e causis inspectis, tēporalē iurisdictionē casualiter exercemus, nō quod alieno iuri præiudicare velim⁹, sed quia sicut in Deuter. continetur: Si † difficile & ambiguum apud te iudiciū esse perspexeris inter sanguinē f & sāguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicium inter portas videris variari, g venies ad sacerdotes h Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore: qui iudicabūt tibi iudicij veritatem: & facies quæcunque dixerint, qui præsunt loco, quē elegerit Dominus, sequerisque eorū sniam. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, decreto iudicis morietur. Sanè i cum Deuteronomium lex secunda interpretetur, ex vi vocabuli k cōprobatur, vt quod ibi decernitur, in nouo testamēto dēat obseruari. Locus enim, quem elegit Dominus, Apostolica sedes esse cognoscitur: cū enim Petrus vrbem fugiens † exiuisset, volens eum Dñs ad locū quem elegerat reuocare, interrogat⁹ ab eo, Domine quò vadis? respondet, venio Romā iterum crucifigi: quod † intelligens pro se dictū, ad locum ipsum protinus est reuersus. l Sunt autē sacerdotes Leuitici generis fratres nostri, q nobis iure Leuitico, in executione sacerdotalis officij coadiutores existunt. Is verò super eos sacerdotes siue iudex existit, cui Dñs inquit, in Petro: Quodcunque ligaueris super terrā, erit ligatum & in cęlis. Eius vicarius, q est sacerdos in æternum secundū ordinem Melchisedech, constitutus à Deo iudex viuorum & mortuorū. Tria quippe distinguit iudicia: Primum inter sanguinē & sanguinē, m per quod criminale intelligitur, & ciuile: n Vltimum inter lepram & lepram, per quod ecclesiasticum & criminale o notatur. Mediū p inter causam & causā, quod ad vtrunque refertur, tā ecclesiasticum, quàm ciuile: in quibus cum aliquid fuerit difficile, vel ambiguū, ad iudiciū est sedis Apostolicę recurrēdum: cuius sententiam, qui superbiēs cōtempserit obseruare, mori pcipitur, q idest, per excōicationis sententiam velut mortuus r à communione fideliū separari. Paulus etiam, vt plenitudinem potestatis exponeret, ad Corinthios scribens ait. Nescitis qm̄ angelos iudicabitis? quanto magis secularia? ¶Li-

† subiectis.

Deutr. c. 17.

† Hæc Deuteronomij auctoritas ptēdit vsq; ad illa verba. Sanè cū Deuteronomiū. & sunt āmpsla ſm antiqua & magis emēdata Gregorij exēplaria q̄tum ad verba tantus p differt a vulgata editione, sed eadē est sentētia.

† Refert hoc B. Ambrosi⁹ li. 5. epistolarū epis. 32. inci. Dalmatius me tribunus §. video vos. paulo post mediū, tomo 3.

† al. ita: qd Petrus intelligens p se, &c.

1 Qd dic vt no. j. de ele. fundamēta: li. 6. Io. An.

Matt. 16.

2 Hęc glossa nō est Bern. nec hr̄ in antiqs codicib. sed ex lectura J. An. ppe ram collectā hic fuit iserta: nō est aūt hinc ablata, qa vulgo cępit in oībus impressis circumferri.

Psal. 109.

1. Cor. 6.

a Subijcere potuit.] ff. de iurisd. om. iud. est receptum.

b Tāquā princeps.] not. ꝙ facit aliqd nō tanq̄ rex, vt s. de ele. ꝙ sicut. §. pen. & c. cū inter canonicos. & c. cum inter vniuersas. & 23 q. 4. si eccl'a, in fi. & ff. de adop. si cō sul. §. 1. & ff. qd cuiu. vniu. iter eorū. §. 1. & ita rex erit hic actor & iudex pprij facti. & licet fortè rex hoc facere possit, melius tñ facit, si abstinet à talibus. ff. d of. pcō. ne qcq̄: ne videat p̄stare auctoritatē suo pprio facto, vt s. de inst. c. vlt. & s. d iure patro. per tuas. Ioan.

c Regi gratiā.] qa non potuit rex legitimare filiū suū, licet posset alienū; vel qa licet eū posset legitimare vt subditū, s. vt succederet alij: nō tñ vt succederet sibi. ar. 8. q. 1. in scripturis. & 24. q. 1. didicimus. immo vr̄, ꝙ ipso iure legitimi erāt, cum nati fuissēt de matrimonio auctoritate ecclesiæ 5cto sed non est ita: vt s. dictū est in notula, maximè.

d Patrimonio.] illos tm̄ d patrimonio suo legitimare pōt, vt dictum est supra.

e Certis causis.] s. cū reqrimur. & hoc probatur auctoritate. Deut. s. cū variatū ē inter iudices siue ambiguū, tūc recurritur ad iudiciū eccl'ę, vt j. sqtur. ꝙ licet ex certis causis, ñ iō est ordinari⁹ quo ad tpalia. s. de of. or. pastoralis. i rñ. sed casualiter, vt dicit lr̄a. s. d fo. cōp. licet. c. ex tenore. & ex parte. Et ita est hic. ar. de iurisdictione distĩcta. s. c. cām q̄ vbi de hoc. & s. de iudi. nouit. & s. de appel. si duobus.

f Inter sanguinē.] hæc verba exponuntur inferius.

g Videris variari.] inter iudices siue sapientes.

h Venies ad sacerdotes.] arg. ꝙ ex defectu iudicis secularis recurrit ad ecclesiasticum. s. de foro cōpe. licet. & 23. q. 5. administratores.

i Sanè.] hic incipit Papa exponere auctoritatē Deuterono.

k Ex vi vocabuli.] interpretatur enim noua lex antiquam.

l Reuersus.] ipse Petr⁹, & ibi postmodum martyrium sustinuit 12. q. 6. beati Petrus & Paulus.

m Inter sanguinem & sanguinem.] hæc est expositio eius qd præmisit in auctoritate Deuteronomij.

n Ciuile.] hoc est seculare iudicium.

o Criminale.] idest ecclesiasticum secundum canones.

p Mediū inter causam.] nota, 2 ꝙ ista tria iudicia sic clarissime secundum Hostiensem possunt exponi: Primum, inter sanguinem & sanguinem istud est criminale, ciuile siue seculare, quod idem est hic, vt qa accusator dicit esse probatum ꝙ reus sanguinē fudit, id est, aliquid criminal: commisit, puta homicidium, adulterium, furtum, vel aliqd aliud simile. Vltimū inter leprā, & lepram, quia accusator dicit reum esse infectum lepra hæresis, vel simoniæ, siue sacrilegij, vel alteri⁹ criminis ecclesiastici & reus negat. Mediū inter causā, & cām, qa actor dicit, ꝙ re⁹ tenetur sibi in centū ex mutuo, vel comodato, vel alia ciuili actione, vel ēt teneris mihi ad decimas præstandas, vel hēo ius patronatus in ecclesia ista, vel alia simili actione ecclesiastica, & re⁹ negat. In his. n. oībus si quid difficultatis emerserit est ad sedē Apostolicā recurrēdū. s. de ap. vt debit⁹. & s. de bapt. c. maiores.

q Pręcipitur.] 11. q. 3. absit.

r Mortuus.] 11. q. 3. nihil. & c. sic dēt. & 24. q. 3. corripiantur.

a Canonica.] 56.dist.c.1.& i.de fil. presb.c.2.& 15. q.8. cum multis.
b Detestatur] nisi cum eis fuerit dispensatum. 56.dis. Cenomanensem.
c Manzeres.] De his dictum est sup. de renunc. nisi cum pridem. §. personæ.
d Canone.] sup. de electio. cũ in cunctis.
[Glo. seq. signat contrarium, & ibi remittit.
e Etiam alimẽta.] C. de natu. lib. auth. licet patri. & C. de incest. nupt. auth. ex cõplexu. Arg. contra i. de eo qui duxit in matri. cum haberet. Sol. ibi.

EX tenore.] Sunt duę partes. In prima iudicium consultatio. In 2a responsio. & eius ratio ibi, Intelligentes. Abb.

CASVS. Quędam vidua petebat hęreditatem quondam R. mariti sui restitui sibi, & filio pupillo; pars aduersa petitionem suam repellere nitebatur, pro eo q dictum R. maritũ ipsius de adulterio genitũ asserebat, dicens, quod prędicti R. viuente vxore legitima, aliã M. noie superduxit, ex qua dictũ R. maritũ ipsius viduę suscepit: pars viduę rñdebat, quod dicta vidua nesciens q prędicti R. aliam hẽret vxorẽ, cũ eo cõtraxit in facie ecclesię: vñ dictus R. filius ipsius dẽat legitimus reputari; cũ illegitimi dici non dẽant, q de adultera conscia non nascunt: Iudices qui de hac materia cognoscebant, super hoc dubitantes consuluerunt dñm Papam. Vnde ipse intelligens quod pater ipsius R. matrem eius in facie ecclesię ignaram quod sibi aliam matrimonialiter copulasset, duxerit in vxorem, & dum legitima putaretur vxor, ipsum R. suscepit ex ea, in fauorem prolis dictum R. legitimum iudicauit. Nota quod ignorantia alterius parentis facit quod filij de tali matrimonio nati legitimi sunt, & fauor prolis ad hoc coadiuuat.
¶Glo. seq. potest recitari per obiectionem.
f Restitui postularet.] tanquam tutrix. C. qñ mul. tut. off. fun. l. 2. & authen. matri. Olim. si mater curam vel tutelam filiorum subire volebat oportebat eam iurare, q non transiret ad secundas nuptias hodie verò remittitur illud iurm, quia veniebant contra, sed renunciant beneficio Velleiani. in Authen. vt sine prohi. ma. debit. & credi. §. quia verò multam, coll. 7. & prædicta auth. matri. & si contraxerit, statim expellitur à tutela. C. eod. authen. sacramentum. & i. de appell. ex parte. vbi de hoc.

† præfati.

...cet igitur cũ filijs sępe dicti † regis (de quibus an fuerint legitimi ab initio, dubitatur) duxerim⁹ dispẽsandum: quia tñ tã lex Mosaica, quã canonica a sobolem susceptam ex adulterio detestatur, b testante Dño, quod mãzeres c † & spurij, vsq; in decimam generationẽ ĩ ecclesiam non intrabũt: canone d verò vetante tales ad sacros ordines promoueri: sęcularib. quoq; legib. non solum repellentibus eos à successione paterna, sed negantibus ipsis etiam e alimẽta, petitioni † tuæ non duximus annuendum.

Deut. 23.

† manzeres q dicantur, tradit. Co uer. li. 4. Decretal. par. 2 c. 8. & 5.

† Aliàs ita, petitionem tuã nõ duximus admittendam. † Aliàs H. & P.

¶Idem H. † & R. canonicis Beneuentanis.

¶Si coniugatus, viuente prima, in facie ecclesię contrahit cum secunda hoc ignorãte: legitima erit eorum proles.

CAP. XIIII.

EX † tenore litterarũ vestrarũ nobis innotuit, qđ cũ G. vidua hřitatẽ quondam R. mariti sui sibi, & pupillo filio suo restitui postularet, f pars aduersa petitionem eius nitebatur excludere, pro eo qđ R. maritũ ipsi⁹ viduę de adulterio genitũ asserebat: & inf. ¶Intelligentes, qđ pater pdicti R. mrẽ ipsius in facie ecclesię ignarã, g qđ ipse aliam sibi matrimonialiter copulasset, duxerit in vxorẽ, & dum ipsa cõiux ipsius legitima putaretur, dictum R. suscepit ex eadẽ, in fauorẽ prolis potius declinamus memoratum R. legitimum h reputantes.

† Ca. 3. eod. ti. in 3. compil. Et vide Baldũ i l. q. 5. C. de incestis nupt.

¶Idem episcopo Tib. †

¶Proles infidelium, qui postea conuertuntur, legitima est, etiã si parẽtes sunt in gradu prohibito lege canonica.

CAP. XV.

GAudemus: † & inf. ¶Cæterum prolem de infidelium cõiunctionibus natam, qui secundo, tertio, vel vlteriore gradu secundum opinionem i illorum matrimoniali cõtraxerũt affectu, post fidẽ receptã (vtilitate publica suadente) legitimã volumus reputari.

† Tyb. Tuba. Tyber.

† Ca. 4. e. tit. in 3. cõp. Et fr Doct. hic, vide Sotũ li. 4. sent. d. 39 q. vnĩ. ar. 3. ad 4. articulum eorum.

g Ignaram.] hæc ignorantia facit quod filij sunt legitimi censendi, aliàs non essent legitimi, vt sup. eo. ti. referente, vbi de hoc.
Glos. seq. not. & remittit: quærit, & soluit. alleg. in contrarium.
h Legitimum.] ex hoc patet, q sufficit bona fides alterius parentis, vt filij dicãtur legitimi, & si nascant lite mota legitimi sunt, licet postea separẽtur, vel si añ sniam fit acceptus i. eo. cum inter. Circa huiusmodi scientiam vel ignorantiã tenẽdum est, vt dicitur i. de clan. despõ. cum inhibitio. Sed nunquid idẽ esset si aliquis crederetur liber cum esset seru⁹, vt filius eius propter opinionem ecclesię iudicetur liber, & legitimus quo ad ordinem? Nõ: vt C. solu. mat. l. 3. Argum. contra, ff. sol. matrim. l. si cum dotem. §. vltimo.

GAudemus.] CASVS. Infideles quidam in secundo vel tertio gradu frm opinionem suam cõtraxerunt matrimoniũ, & filios de tali matrimonio susceperunt, tandem cõuersi sunt ad fidem: Quæritur, an filij eorum legitimi sint cẽsendi. Rñdet Papa, q vtilitate publica suadẽte debẽt legitimi reputari. Nota, q fauor fidei & publica vtilitas attendenda sunt.
i Coniunctionib.] scilicet, Paganorum siue Iudęorũ ad fidẽ postea conuersorum vt i. de consang. & affin. de infidelibus. & i. de diuor. gaudemus, cuius pars hæc est.
[Glo. seq. quęrit, & soluit, & duas lecturas ponit.
i Opinionem.] talis opinio non legitimat, sed præstat occasionem legitimandi, arg. sup. c. proxi. & c. per venerabilem. & ff. de ri. nup. qui in prouincia. Sed nũquid est matrimonium inter tales? Videtur quod sic. 28. dist. deinde. & sup. de consan. & affi. de infidelibus. Solutionem collige infra de diuort. gaudemus, cuius hæc est pars, & decisa videtur ante illum §. qui autem, & c. vt præcedat sermo de coniunctis cum secundis post diuortium factum adhuc viuentibus repudiatis, in quibus non est matrimonium, vt ibi dicitur. filij tamen eorum reputantur ab ecclesia legitimi vtilitate publica suadente, vt alij facilius conuertantur. Sed si intelligatur de filijs illorum, de quibus dicitur in principio illius c. gaudemus, tunc planum est; quia inter illos est matrimonium, vt patet & sic deciditur ante. § quia verò, quod potius credo; & filij talium legitimi sunt.

QVI MATRIMONIVM ACCVSARE possunt, vel contra illud testificari.

Viso de matrimonijs, & de impedimentis eorum, meritò sequitur videre de separationibus, & diuortijs: sed quia ad diuortia peruenitur accusationibus & testimonijs præcedentibus, ideò tractaturus auctor de diuortijs, præmisit istā rubricam: Qui matrimonium accusare possunt, & contra ipsum testificari. Et sic habet ista rubrica duas partes. tractat enim qui sūt accusatores idonei, qui idonei testes contra matrimonium. Abbas Siculus.

† Aliàs ita; De his qui, matrimoniū accusare, &c. aliàs desunt illa verba, vel contra illud testificari.

† Parmeñ.

† Patrinoneñ.

De hac materia tractatur 35.q.9 per totum.

Relatum] Communis diuisio. Secūda pars: ibi, Cæterum. Abbas Siculus.

† Cap.2.eo. ti.in 1. compil.

CASVS. quidam filiam suam, cuidam tradidit, cum qua per aliquot annos permansit; tandem pp homicidium qđ commisit, de ciuitate timore mortis recessit; postmodum dicebatur, quod pater puellæ illum de sacro fonte leuauit: episcopus loci fecit illum per litteras requiri, & per quinquēniū expectatus non potuit inueniri: Consultus Papa rńdet. quod si manifestum est quod asseritur, aut legitimi accusatores & testes appareant, postq; iuuenis ille fuerit cū omni diligentia requisitus, ēt si non potuerit inueniri, poterunt recipi testes: & sine canonico negotium terminari. Nota quod in causa matrimoniali lite non contestata, recipiuntur testes altera parte absente.

† Barmeñ.

TITVLVS XVIII.

Qui †matrimonium accusare possunt, vel cōtra illud testificari.

Alexander tertius Parisiensi †episcopo.

¶ *Cum agitur de fœdere matrimonij, reo absente cōtumaciter possunt super impedimēto matrimonij recipi testes, dū modo sint legitimi: & ad dicta eorum fertur sententia.*

CAP. I.

Relatū † est, ꝙ cū pr̄ cuiusdā puellę, eā cuidā ciui Parisiensi † nuptui tradidisset, maritus post aliquot[a] annos qb. cū vxore pmāsit, pp homicidium quod cōmisit, de ciuitate timore mortis exiuit[b] nunc aūt dicitur posse probari, ꝙ pater puellæ eum de sacro fonte leuauit: † sed litteris tuis quæsitus non dū potuit inueniri, licet quinquēnium sit transactum: & infra. ¶ Cæterū consultationi tuæ taliter rñdemus, qđ si manifestum[c] est, quod asseritur, aut legitimi[d] accusatores & testes[e] appareant: postquam iuuenis fuerit cum omni diligentia requisitus, ēt si nequiuerit inueniri, testes recipere poteris, & fine canonico iudiciū terminare.

¶ *Accusatio & testimonium in causa matrimoniali personaliter & non per litteras fieri debent.*

CAP. II.

A † Nobis est quæsitū, vtrū aliqui sup accusatione[f] matrimonij nihil voce propria depromētes, † debeāt p † solam chartulę cōscriptionē admitti. ¶ Ad hoc respondemus ꝙ in talib. nisi quātū

[Gl. seq. quærit, & soluit.

a Nō video quare se in hoc gl. fatigat. Io. And.

a Aliquot annos] sed de quot annis intelliges? Potest dici, quod de duobus, quia pluralis locutio duorum numero contenta est, 4.q.3.ca. si testes, versi. vbi numerus. ff. de verbo. sign. inter illam, in fine. & ff. de manum. testam. libertas. §. vlt. ff. de testi. vbi numerus.

[Glo. seq. quærit, & soluit.

b Exiuit.] nonne illa sequi eum tenebatur? quod videtur 13.q.2. v. quæque. & 34.q.2. si quis necessitate ineuitabili. Et potest dici, quod tenebatur? quia ibi remanere non poterat iusta de causa, nisi forte vagabundus discurreret: quia tunc non posset ipsum sequi, arg. ff. de op. l. lib. quod nisi. § ex prouincia.

a Vbi de hoc & tenet hic Goffr. ꝙ ibi Ioā. & ad id alle. Host. de vo. ꝙ lu. pet. §. si. & c. seq. §. quod aūt. Io. An.

c Manifestum.] ita quod notorium: aliàs non benè sequeretur: aut legitimi, &c. quia quod manifestum est, probatur 11.q.3 eorum qui, in fi.

d Legitimi.] secundum quod traditur infra. eod. cap. cum in tua.

[Glo. seq. signat contrarium & soluit, solutioni obijcit & respondet, opin. ponit, & inducit simile:

e Testes.] Ergo altera parte absente; & non per contumaciam testes recipiuntur lite non contestata: & sententia fertur vt dicit. Nam ordo iuris in casu isto non est vsquequaque seruandus. s. vt li. non conte. c. 1 Sed contra sup. vt li. non cont. quoniā. §. secundo cum iste nō sit absens per ptumaciā, vt ibi. Posset dici, ꝙ cū iste pp culpā suā absens fuerit, nec posset inueniri, sic illa culpa loco contumaciæ hr̄, vt contra eum procedatur nec debeat mulieri obesse, quæ in culpa nō fuit: iniquum est .n. aliū alterius odio pgrauari. C. de inof. te. tesla. si qs suo, ad fin. nec pp hoc ius mulieris debet perire, maximè cū habeat legitimos testes & accusatores, & tāto tpe fuerit expectatus, & cū diligentia requisitus, vnde procedi potuit cōtra illū. Et illa decretalis, qm, non contradicit, si tu benè videas illam, quia ibi dr̄ cum sine culpa sit absens & non malitiosa voluntate: hic ergo culpa & malitia facientibus est absens. Sed præsumptio in hoc vr̄. contra mulierem, ꝙ eo pñte tāto tpe tacuit. Sed præsumptio tollitur si testes & accusatores legitimi sunt, vt dr̄ j. eo. c. in tua. Quidam dicūt, quod corrigitur per illā decretalem, quoniam. & ei stādum est. Item sic contra videtur s. ti. proxi. perlatum. Sed ibi non agitur, an sententia teneret vel non, sed an filij legitimi essent.

† Vide cōcliū Tri. sess. 24. de refor. matri. c. 2.

3 Dixit Tancre. qđ iste impediebat ne ad eum posset perueniri citatio. Io. An.

† Cap. 4. eo. ti. in 2. compilat.

† deponentes.

† pro sola chartulæ conscriptione admitti.

A Nobis.] In prima parte ponitur quæstio, in secunda responsio, ibi, Ad hoc. Abbas.

CASVS. Aliquis vult accusare matrimonium, vel ēt testificari contra illud per chartulam, in qua scribit accusationem siue testimonium suum, nihil dicēs voce propria. Quæritur, vtrum talis accusatio vel testimoniū sit admittendum? Rńdet Papa, quod in talibus nullius est momenti tale testimonium quo ad sententiam proferendam, nisi solum quo ad præsumptionem, nisi alia legitima adminicula suffragentur: & hoc quod dicitur hīc, melius intelligitur de testibus q̄ de accusatoribus: sed de vtroque verum est. Nota ꝙ per scripturā nullus debet accusari.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.

f Accusatione.] Licet litera ista videatur intelligenda de accusatore, tamen de teste potius intelligitur, de vtroque tamen est verum. De accusatore habemus 2.q. vlt. præscripta. quod est de teste verum similiter, testibus enim & non testimonijs est credendum. 3.q.9. testes, & s. de coha. cle. & mu. tua nos, & quod debeat intelligi de teste, colligitur ex litera: nisi quantum ad præsumptionem, &c. quia sententia ad dicta testium profertur, non ad dicta accusatoris.

Glo.

[Glos.seq.notat præsumptiorem non probare.

a Ad præsumptionem. No.quòd præsumptio nō probat nisi sit violenta. 32.q.1. dixit.& 2.q.1. primo & hoc est regulare? ff.de test.l.4. §. item diuus, & 3.q.8. testes,& s.de cohab.cle.& mulier tua.tñ psumptio coadiuuat,si adsint alia suffragia. s s. de succes.ab intest. cū dilectus,& s.d testi. præterea,& s.de præsump.illud.& c.3.& pp præsumptionē deferet iurm qnqȝ auctori, qnque reo, vt s.de iureiu. c.vlt. hic verò ɔ̄ mrimoniū nō deferi iurm. s. de eo qui cogn. cōsan.vxo.suæ,super eo.

Forte fama,fm Ala. & Vin.q alegant eadē ura.Io. An.

† Clemens Papa Florētino epo.

Celest. Papa Flo.epo. ere in oib. manuscripis. aliàs Cestinus tertius.&c.

Cap.1.tit. e matrim. interdictū ecclesiæ celebrato, in 1. comp. refert Gratianus si e Palea.35. .6.c.2.uide Marianū Socin.cons.38. ncip. circa primū. vero ū igitur in .par.

V Idetur nobis.] Tria facit Primo ponit dictum Secūda ibi, Ideo,ipsi rōnes. Tertia ibi, Quod verò.soluit cōtrariū quoddā. Et incipe sic ponere casū: Titius petebat quandā i vxorē:& ad pbādū cōtractū in ducebat parentes suos: Ipsa verò mulier cōuenta excipiebat de consanguinitate, ad quam pbandam inducebat suos consanguineos, qrebat an isti essent admittendi, & respondetur vt in litera.

CASVS. Quærebatur, vtrum parentes & cognati vtriusque sexus admitti dēat in testimoniū suorū consanguineorū ad matrimonium coniungendum vel dirimendum? Rñdet Papa, φ benè admittuntur;& hoc probat tā antiqua cōsuetudine,quam legibus:& ideò maximè admittuntur parētes;& si parentes defuerint,admittūtur proximiores:quia vnusquisque cōsanguinitatē suā scire laborat testib.& chartis,& recitatione maiorū,& illi recipi debēt,qui melius sciūt,& quorū interest:Quod autē dr pater nō recipiat p filio,nec filius p patre,in causa, illud verū est in criminalib.causis,vel cōtractibus,sed in matrimonio cōiugēdo vel disiungēdo admitūntur fauore matrimonij. Nota φ in causa mrimoniali pr admittit p filio,sed non in alijs. Itē matrimoniū res fauorabilis est.

ad præsumptionē,ᵃ nullius momenti est conscriptio:quo ad sententiā pferendam ,nisi alia legitima adminicula suffragentur.

¶Clemens †iij.Papa Florentino episcopo.

¶In causa matrimoniali super consanguinitate & contractu testificari possunt consanguinei & parentes.

CAP. III.

V Idetur † nobis:& infra.¶Quod parētes, fratres ,& cognati vtriusque sexus,ī testificatione suorum,ad matrimoniū coniungendum vel dirimendū admittātur,tā antiqua cōsuetudine, ᵇ quā legibus ᶜ approbat.Iō.n. maximè parētes,& si defuerint parētes,proximiores admittūtur,quoniā vnusquisque suā genealogiā, ᵈ cū testibus & charitis,tū etiam ex recitatione maiorum, scire laborat.Qui .n. melius recipi debent,quam illi, qui melius sciunt,ᵉ & quorū est ītereesse, ita vt si nō interfuerint,& consensum non adhibuerint, secundum leges nullum ᶠ fiat matrimonium? Quod † verò legitur,pater nō recipiatᵍ in causa filij, nec filius in cā patris, in criminalib. causis,& cōtractibus verū est:in matrimonio verò coniungēdo ʰ & disiungēdo,ex ipsius coniugij prærogatiua,& quia fauorabilis ⁱ res est, congruè admittuntur.

¶Idem.

¶ Inuita desponsata,postea sponte cognita,contra matrimonium non auditur.

CAP. IIII.

I Nsup † adiecisti,φ aliquis cū quadā innubili puella contraxit,quæ tandē ætatis metas attingēs,

suetudine approbata , q̄ fm canones admittuntur. Si vis intelligere de legib.ciuilibus dicas , φ ad probandum φ mrimoniū contrahi possit non obstante consanguinitate , vel ad dirimendum matrimonium pp consanguinitatem,est arg.quòd parentes & consanguinei sint admittēdi:qa melius sciunt suam pximitatem, quam extranei.C. d i integ. rest.min.de tutela & C.d lib.cau.si filiū. & ff.de prob.etiā. & φ alijs præferātur. est arg. ff. de adul.si maritus.

d Genealogiam.] Hæc est ratio, quare huiusmodi personæ admittantur,& alijs præferantur,35.q.6. c.1.& 2.

e Sciunt.]Consanguinitatem scilicet, & per hoc vr φ non loquitur de testimonio ferendo pro ipso cōsensu, qa si extraneus interesset,æquè bñ sciret sicut pr & mater,an cōsensisset tūc ad inuicē,sed lra sequens benè innuit de ipso contractu. 3

f Nullum.] 30.q. 5.aliter.& ff.de ritu nup.l.2.

g Nō recipiatur.] 4.q.3.c. si testes.§. itē testis idoneus & ff.de testib. l. testis idoneus.

h Coniugendo] ex hoc vr,φ ad probandū matrimoniū esse cōtractū,admittūtur parentes,& inducitur ad hoc à plurib.fim s.de testi. super eo,sed non loquit in eo casu, sed quod dicit, in cōiūgēdo intellige si diceret φ essēt cōsāguinei,q cōtrahere volunt,vel fama esset de hoc, pr & mr & consanguinei admittuntur ad probandū ɔsanguinitatē 4 s.de spon.cū in tua.Intellige loq hāc decretalē qñ pp cōsanguinitatē tantum dr,φ nō possunt coniūgi,& qñ propter consanguinitatē debēt separari:& hoc ēt satis colligitur ex rub. Consueuit tñ induci,φ pr & mr admittuntur ad probandum ipsum contractum matrimonij quod uerò est secūdum distinctionem illius decretalis,super eo.

i Fauorabilis]s.de condi.appo. c. vlt. vbi de hoc. & arg.ff.de reg.iu.in ambiguis, 5 vt s.de app.directæ. in fine.Ber.

†Vide lāfrāchū de Oriano in ca.qm s.de pba. & Spe.tit.de teste.§.1.

3 Aliās,consensu.

†Ca.3.eo.ti. in.2.compi.

4 Vid Frācis cū de Aretio consi.14.

5 Ibi,pro dotibus rūdere melius est. Io.An.

[Glō.seq.secunda,quarta,& penultima tractāt vacillando,an ad pbādum contractū parentes admittant.]

b Antiqua consuetudine.]No quòd antiqua consuetudo pro lege seruanda est,1 1.dis.in his,& 12.dis. diuturnι.& 9.q.3. conquestus. & mos fidelissimæ vetustatis seruandus est.C.de test. tastamēta & hæc cōsuetudo seruat quo ad parentes , tñ in mrimonio coniūgendo fallit,cū alter est super or nobilitate,potentia, vel diuitijs:qa parentes inferiores non admittunt p matrimonio coniungendo.s.de test.super eo. quia suspectū est tunc testimoniū illorū:sed hęc decretalis non vr loqui in eo casu,vt dicitur infra.

c Legibus.].i.canonibus.2 sic 31.dist. Nicæna & loquitur de illis canonibus 35.q.6.c.1.& 2.& sic tāde cō-

Sumit.n. ex pro canone.pro cōsuetudine , p regula, pōne,ut not. 1.q.1. ventū d fin.I.An.

I Nsuper.]in prima parte ponitur consultatio.In secunda responsio:ibi, In hoc.Abbas Siculus.

CASVS. Quidam contraxit cum quadam puella infra nubilem ætatem, tandē facta maior & ab illo pluries cognita,contra matrimonium proclamauit , dicens,quòd ab initio semper dissensit,& hoc probare volebat per testes.Quæritur,an sit audienda? Rñdet Papa,quòd amplius audiri non dēt contra matrimoniū, quia reclamare debuit antequam cognosceretur ab ipso,sicut enim ante duodecimum annum potuit dissentire,ita postquam carnaliter cognouit eandem,non poterit reclamare ratihabitione sequenti.Nota.quòd ipso facto confirmatur quod non ualebat . Item quod ab

ab initio non tenuit, ratihabitione sequenti valet.
a Probat.] id est probare intendit. i iuxta illud.
Et mihi pro facto sæpè quod esse potest. Lau.
b Fama.] Tales enim debēt testes esse sine omni suspicione infamiæ. 2. q. 7. testes.
c Cū potuit.] si. n. semp inuita detēta fuisset, & verbo & facto 9 dixisset, audiretur quandocunque postea. ar. 16. q. 3. prima. sed ex tpe p̄sumit 9 istā. sic s. de spōsa. ad id qd. & argu. 1. q. 1. cōstat.
d Duodecimo anno] in muliere. ff. de ritu nup. minorē. & xiiij. in viro. s. de despon. impub. attestationes.
[Gl. seq. arguit qd ratihabitio, &c.
e Copulæ carnali] Ex quo. n. carnali copulæ cōsēsit, ois violētia sublata intelligit, m̄rimoniū tenet s. de despō. impub. & illis. s. de eo q du. in matri. q pol. cap. 2. & s. de despō. veniēs. & ita ratihabitio & cōfirmat, siue ualidū facit, qd ab initio nō valebat. s. de regularib. cum virum.

1 Ad idē de cōsecra. dist. 3. c. peruenit. Aud.

2 Vide ī c. ratihabitionē. de re iu. li. 6.

ab illo pluries cognita, cōtra matrimoniū pclamauit, asserens se semper ab initio dissensisse, quod per testes pbat, [a] fama [b] & conuersatione preclaros. In hoc itaque casu sētimus, q aduersus matrimonium audiri nō dēt, quę ante cognitionē sui, ltimū annū attingēs, cū potuit [c] minimè reclamauit: sicut. n. ante legitimū cōsēsū (qui in duodecimo anno [d] spectat) potuit dissentire: sic postquā legitimo tempore accedēte, semel etiā copulę carnali [e] consensit, ex ratihabitione, sibi sup hoc silētiū non ambiguitur induxisse. †

† induxisset

¶ Innocētius tertius archiepō, Præposito, & Priori sanctæ Mariæ de † Albaneñ. Genueñ.

† De Albaneñ. Ianuañ.

¶ *Repellitur accusans matrimonium pter quæstum.*

CAP. V.

Significante † M. de Canula † nr̄o est Apostolatui declaratū, q cū N. duxisset legitimè i vxorē, S. mater ipsius uisa ē matrimoniū accusare, vt ab eo pecuniā extorqueret, & licet intellui suo prauā ñ possint opera rn̄dere, nihilominus vult hēre pecuniā ut ab accusatiōe desistat. Cū igitur nō sit malitijs [f] hominū indulgendū, mādamus, quatenus si est ita, ipsam ab accusatione matrimonij repellētes, [g] eidem super hoc silentium imponatis.

† Ca. 2. e. tit. in 3. compil.

† Canulla Camilla Casula.

Significante.] In prima parte ponit facti narratio. In secūda causæ cōmissio: ibi. Cum igitur. Abb. Siculus.

CASUS. Quidam duxit quādam i vxorem, mater mulieris nititur matrimoniū accusare, vt ab illo pecuniā extorqueret, & licet volūtati suæ prauę n possint opa rn̄dere, nihilominus vult hēre pecuniā, vt ab accusatione desistat. Cū igitur malitijs hominū sit obuiandū, mandat Papa, quatenus si est ita, ipsam ab accusatione matrimonij repellant. Nota quòd mater potest accusare matrimonium filiæ, si non malitiose moueatur. Item malitijs hominū non est indulgendum. Item non auditur ille qui tātum vult nocere.
[Glo. seq. ponit duos casus quibus, &c.
f Malitijs.] de sci ven. in fundo. & ff. de recept. arbi. ita demum. & s. de rescr. sedes Apostolica. q̄nque tamen auditur qui non facit nisi vt noceat, vt dicit Lau. ar. inducit. C. de nat. libe. authen. licet. sicut & prior pœnitentia facta non prodest, & tamen aufert vsum posterioris, de pœn. dist. 3. in falicibus.
[Glo. seq. al. 1. concor. simile arguit, & tenet cōtrariū.
g Repellentes.] Nota, quòd repellitur accusator propter turpem quæstum. simile 2. q. 1. prohibentur. Item repellitur si infra tempus statutum non accusauerit. infra eod. cap. proxi. nisi iusta de causa, vt ibi. Et est argu. quod simonia committi possit in matrimonio, cum sit spirituale. Sed contradici consueuit, quia ibi gratia 3 non confertur.

3 Hæc est hæresis demū i concil. Trid. dānata, sess. 24. de sacro m̄rimonij, cano. 1. cui hæc sunt vba: si qs dixerit, matrimoniū nō ē verè, & propriè vnū ex septē legis Euāgelicæ sacrm̄tis à Christo dn̄o institutum, id ab hominib. ecclesia inuentū, neq; gratiam conferre anathema sit,

¶ Idem.

¶ *Repellitur ab accusatione matrimonij, q denunciationis tpe tacuit, nisi denunciationē probabiliter ignorauit, vel iuret de nouo didicisse, & quod non obijcit illam malitiose.*

CAP. VI.

Cum † in tua diœcesi. & infra. ¶ Si verò post cōtractū matrimoniū aliqs appareat accusator, cū nō pdierit i publicū, qn bāna, sm cōsuetudinē [h] i ecclesijs edebant, utrum vox suę dēat accusatiōis admitti, meritò qri pt. ¶ Sup quo sic duximus distinguendum, q si tpe denūciatiōis p̄missæ, is q iā coiūctos ipetit, ext diœcesim existebat, vel aliàs denūciatio nō potuit [i] ad eius notitiā peruenire, ut

† Ca. vnico. eo. tit. in 4. comp. alia pars huius Decret. s. de sponsa. c. cum in tua.

Cum in tua.] Primo ponitur quæstio. Secundò distinguens solutio ibi, Super quo. Et secūdum mēbrum ibi, Alioquin, Tertiò excipit, ibi, Nisi. Abbas.

CASUS. Consuetudo est in aliquo loco, vt quando aliqui volunt contrahere matrimonium, publice proponatur in ecclesijs, vt quicunque scit aliquod impedimentū, exhibeat, & dicat, nullus apparet contradictor, & sic contrahunt, postea apparet accusator: Quęritur, an sit admittendus? Respondet, quod si tempore præmissæ denunciationis extra diœcesim existebat ille, qui nunc matrimonium accusat, vel ad eum denunciatio nō potuit peruenire, puta quia infirmitate nimia laborabat, vel in tali erat ætate qd ad hoc eius ætas nō sufficiebat, vel alia legitima causa erat impeditus, eius accusatio debet audiri, alioquin tanquam suspectus debet repelli, quia præsumptio est cōtra ipsum, quod denunciationem publicè factam non ignorauerit, dum in diœcesi existebat, nisi proprio firmauerit iuramento, quod postea didicerit, quæ obijcit & quod ad hoc ex malitia non procedit, & tunc etiam si didicit ab illis, qui denūciationis tempore tacuerunt, ei tamen non debet claudi aditus accusandi, quia & si illi ab accusatione repellantur propter culpam silentij, iste tamen repelli non debet, cum culpabilis non existat. Nota primò, quod contra ea quę publicè fiunt, habet quis accusationem: Item qui est in diœcesi, non habet accusationem circa ea quæ publicè fiunt. Item iuramentum elidit præsumptionem. Item aliquis admittitur ad accusandum, cuius auctor repellitur, secus in testimonio. Item propter culpam alienam non repellitur quis ab accusando.
h Consuetudinem.] hæc cōsuetudo consona fuit iuri, vnde hodie pro iure communi statuitur, qua omissa si postea impedimentum appareat, filij non erunt legitimi, supra de clan. despon. cum inhibitio. & sim. supra de spon. cum in tua. quæ est pars istius. & ei continuatur in integra.
i Non potuit.] quia erat in remotis partibus. simile decima septima quæstione secunda, si quis incognitus.

a Ferua-

puta si nimiæ infirmitatis feruore [a] laborans, sanæ mẽtis patiebatur exilium: vel in annis [b] tam teneris constitutus, quòd ad comprehensionem talium eius ætas sufficere non valebat, seu alia causa legitima fuerit impeditus eius accusatio debet audiri. Alioquin cum rationabiliter pſumatur, quòd denunciationẽ publicè [c] factam, idem existens in ipsa diœcesi minimè ignorauit, tamquã suspectus est procul dubio repellẽdus: [d] Nisi proprio firmauerit iuramento, [e] quòd postea didicerit ea, quæ obiecerit, & † ad hoc ex malitia nõ procedat: † quia tunc etiam si didicisset ab illis, qui denunciationis tempore siluerunt, claudi non debet eidem aditus accusãdi: quoniam & si ab impetitione huiusmodi culpa de silentio tali contracta illos excluderet, [f] iste tamẽ amoueri nequiret cum culpabilis non existat.

TITVLVS XIX.

De diuortijs. †

¶ Ex concilio apud Vuormaciam. †

¶ *Homicidium necessarium non priuat spe coniugij, sed machinatio in mortem coniugis sic.*

CAP. I.

SI † qua mulier i mortẽ mariti sui cũ alijs cõsiliata est, & ipse aliquẽ illorũ se dfendendo occiderit: potest ipse post mortẽ vxoris, si uoluerit [g] aliam duce-

a Feruore.] 15. q. 1. illa & 17. q. 2. Gõsaldus. & sup. de reg. sicut tenor.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b In annis.] sed quõ potest hoc esse, ꝙ iste in talibus annis denunciationem factã nõ cõprehẽdat, & habilis vr̃ ad impedimẽtum comprehẽdẽdum: 1 qa vr̃, ꝙ impedimẽtũ debeat scire tpe ꝯ̃cti matrimonij; sed potest esse, ꝙ tũc ne sciebat, nec sufficiebat ętas ad hoc: sicut nec ad cõprehẽsionẽ denũciationis, & tñ postea potuit scire impedimentũ, vt ĩ seq. tur. tñ tempore denũciationis ei⁹ ætas sufficere nõ valebat: qa ætas illa nescit quid videat. C. de fal. mo. l. 1. & ar. ĩ. de spõs. tuæ fraternitatis.

c Publice.] & ideo nullus potest ignorare. 16. dist. qđ dicitis. & 12. q. 2. q & humanis. & s. de postu. c. 1. ar. 82. dis. proposuisti.

[Gl. seq. alle. 3. ꝯ̃cor. quærit, arg. pro, sol. contrarium. finis recitetur per q.]

d Repellẽdus.] & ita q infra tẽpus constitutũ, non pponit ius suũ, postea repellit, & ab accusatione & a testimonio. arg. ĩ. de clan. despon. cũ inhibitio à ꝯ̃rio. & C. de inge. diffamari. & ĩ. de pb. licet. Sed nũqd admittũtur ad denunciandũ? vr̃ ꝙ sic, cũ & iuramẽtum ei nõ obstaret. ĩ. de turciu. quẽadmodũ. & arg. ĩ. de cog. spi. tua. Dicas ꝙ nõ est admittẽd⁹ cum sit suspect⁹, vt hic dicit, & suspectæ psonæ remoueant à denunciatione, sicut ab accusatione. ĩ. de accu. cum dilectus filius. & ĩ. de spõn. cum in tua. nã cui vna via aliquid phibet, alia via ad idem nõ debet admitti. ĩ. de procu. tuæ, cũ suis cõco. ibi positis. & ita taciturnas nocet accusare volenti, nisi forte tacuit, qa non habuit tũc probationẽ. 2. q. 7. pleriq;. & ideo dixi, forte, ꝙ licet tunc nõ haberet testes, ipsemet potuit impedire mr̃imonium ꝯ̃hendum, vñ nõ prodest, ꝙ pp hoc tacuit ĩ. de spõ. pterea. & sup. de testi. super eo. & sola fama impedit mr̃imonium. sup. de consan. & affi. c. 2. taciturnitas verò ipsorum ꝯ̃hentium non præiudicat eis. arg. sup. de testi. spol. ex conqõne. & sup. de clan. desp. cum inhibitio. & ĩ. de sen. excõ. inquisitioni.

[Gl. seq. inducit duas ꝯ̃tor. & elicit vnum notabilẽ.]

e Iuramento.] sic sup. de testi. pſentium. & supra de excep. pastoralis. Itẽ nota hic, quòd pl⁹ valet iuramẽtũ vnius, quàm pſumptio iuris, quia per istud iuramentũ eliditur iuris pſumptio. 35. q. 3. extraordinaria.

[Glo. seq. ponit diuersitatem: q̃rit de rõne ipsius, & soluit, iterum quærit, arg. pro, & contra, ponit opinionẽ Ioan. & sol.]

f Excluderet] hic habes, ꝙ aliquis admittitur ad accusandum cuius auctor repellitur; secus est in testib⁹, supra de testi. licet. & ĩ. de hęret. fraternitatis. arg. Sed q̃ ẽ rõ diuersitatis? Dic ꝙ aliud est in accusatore, & aliud in teste: modicum pjudicium fit si accusator admittit cuius auctor repellit̃ pp culpam propriã: & iste culpabilis non existit, & ad dictũ accusatoris nulla fit condẽnatio, nisi adsint legitimi testes: sed ad dictum testis quis cõdẽnat̃: & ideo debẽt esse tales auctor. s, vt ipsorum facta sufficerent, ad hoc vt illi admittantur, q cãm habuerũt ab eis. ar. C. đ acqu. pos. vitia. Sed nũqd statim elapso termino obstabit talis taciturnitas? Vr̃, ꝙ incõtinẽti, nisi ĩ. terminum accuset. 32. q. 2. mulier. arg. ĩ. de offi. dele. cũ olim. ff. de leg. 2. cũ quidã. in fin. & ff ad Mace. si filius. Arg. ꝯ̃. 20. q. 2. puella. vbi vsq; ad annũ & diem tutores & parentes puellæ, q̃ sacrum velamẽ assumpsit ꝯ̃ licere possũt, vltra nõ, vt ibi vel saltẽ usq; ad x. dies. ff. de cõsti. pec. promissor. & C. quõ & qñ iud. ab eo. Ioan. dixit, ꝙ taciturnitas ista cum quodam temperamẽto intelligi debet. argu. ff. de solu. quòd dicimus. & ff. ex quibus cau. maio ab hostibus. § ulti. & benẽ facit ad hoc supra đ loca. c. penul. & vlti. Ego credo quòd quã diu res est integra, ꝙ potest & debet admitti. cõtracto uerò matrimonio de pręsenti non uidetur audiendus tãquam suspectus, si potuit infra tempus procedere, & denunciare impedimentum.

DE DIVORTIIS.

¶ Continua ut in præcedenti. tit. uel potest sic continuari. Supra in pcedentibus uisum est, qualiter matrimonia coniũgantur, & qualiter accusent̃, merito restat uidere, qualiter diuidãtur: & scias ꝙ diuortiũ fit dupliciter. Primo quo ad substantiã uinculi matrimonialis, ut qñ separatur matrimonium pp impedimentum perpetuum, qñque fit quo ad thorum & mutuã seruitutẽ, vel propter adulterium coniugum. Abbas.

De hac materia tractatur 28. q. 1. & 2. 22. q. 2. & q. 6. & q. 35. q. 6. ab isto primo vsque ad fin. quæst. & q. 9. quasi per totum.

SI qua.] CASVS. Dicitur hic, quòd si aliqua mulier fuerit machinata in mortem uiri, & uir se defendendo aliquem de insidiatoribus occiderit, si voluerit post mortem uxoris, contrahere, potest. mulier autẽ sine spe coniugij pænitere debet. Nota, ꝙ conatus sine effectu punitur.

g Voluerit.] quia quantũ ad hoc non impeditur, quo min⁹ cõtrahere possit post mortẽ vxoris, cũ tale homicidium directè nõ fuerit volũtariũ: & homicidiũ non impedit mr̃imoniũ contrahẽdũ, nisi in casibus: 33. q. 2. interfectores. & c. admonere & ĩ. de pęn. & re. c. 2. nisi sint iuuenes, vt c. interfectores. & ea. causa, in c. adolescẽtiæ. & tunc dispensatiuè.

[Glo. seq. arg. alleg. 4. iura, signat unum contrariũ & ibi remittit. & sol. q.]

1 Deprauata ẽ hęc glossula ut plurimũ in uulgatis codicibus: quæ restituta ẽ ex Vaticanis.

† al. ita: & ꝙ ad hoc, &c.

† procedit

2 Quid si nullũ tẽpus fuisset pfixũ? ueniat tũc ĩ. modicũ temp⁹, tñ cum quodã temperamẽto est hoc intelligẽdum p iura q̃ ĩ. ad hoc alleg. glo. fm Inn. & Hos. Ioã. And.

† De materia huius titu. vide latẽ p theologos scholasticos lib. 4. sen. d. 35. & p Sil. in sum. uerb. diuortium.

† Vuarmaciam. Vermerias.

† Cap. 1. eo tit. in 1. ꝯ̃pi. Burch li. 6. decre. c. 31. Iuo par. 8. ca. 169. Gratianus siue Palea. 31. q. 1. c. 6. incip. si qua mulier.

trimonia illa, adhibita grauitate, dissoluere, quæ illicitè cõtracta noscunt.

¶ Idem.

¶ Repellitur vxor petens restitutionem mariti, si notoriè fornicata est, & maritus continuit.

CAP. IIII.

Significasti, † quod quidam vxore sua sine iudicio ecclesiæ dimissa, pro eo quod suggestum sibi fuerat, ipsam incestũ cum quodam consanguineo suo cõmisisse, vinculo fuit propter hoc excõmunicationi astrict⁹: verũ mulier nõ continuit, sed sobolem de alio viro suscepit; nec min⁹ postulat viro restitui, asserens se ab ipso iniustè dimissam, & eundem sibi materiam [a] adulterandi dedisse. ¶ Consultationi tuæ taliter respõdemus, quod si notorium [b] est, † mulierem ipsam adulteriũ cõmisisse, ad eam recipiendã præfatus vir cogi non debet: nisi constaret [c] ipsum cũ alia adulterium commisisse.

¶ Idem.

¶ Matrimonium separatur propter adulterium mulieris: & si vir postea fornicetur, redintegratur. & est bonus casus, & multum allegabilis.

CAP. V.

Ex † litteris tuis accepimus quod V. quádam duxit vxorem, qui paucis temporibus fuere cõcordes: proponebat enim idem V. quod illam per violentiam sibi illatam, metu etiam mediante duxisset: & infra. ¶ Tandem vir vxorẽ suã super crimine fornicationis in iure conuenit, quæ nescitur quo ducta spiritu, cœpit publicè confiteri, quod cum vir negaret ei in necessarijs † prouidere, crimen compulsa [d] est incurrere memoratum: cumque diligentius à te fuisset admonita, [e] ne ad suggestionem alicuius illud tam

Significasti.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, consultationi. Abbas.

CASVS. Quidã sine iudicio ecclesiæ dimisit vxorem suam pro eo qđ suggestũ fuit ei cũ quodã cõsãguineo suo eã incestũ commisisse, pp quod ẽt fuit excõicatus, Sed mulier illa de alio sobolẽ suscepit, nihilominus petebat viro suo restitui, dicens, ꝙ iniuste eã dimiserat, & sibi materiã adulterãdi dedisset: Quærit, qđ iuris sit? Rñdet Papa, ꝙ si notoriũ sit mulierẽ ipsam adulteriũ cõmisisse, ad eam recipiendam vir compelli non debeat, nisi cõstaret ipsum cũ altera adulteriũ cõmisisse. Nota ꝙ adulteriũ notoriũ impedit restitutionem. Item paria delicta mutua cõpensatione tollũtur.

[Gl. seq. obijcit, & de eo opi. ponit, quã reprobat. quærit. arg. negatiuè & sol. cõtrarium. Iterum quærit, & soluit.]

a Materiã adulterandi.] quod vr̃, quia ipse dedit ei materiã adulterandi, quare sibi imputet vir. argu. 27. q. 2. si tu abstines. & ff. de mino. cũ mãdato in fi. ff. sol. mat. si mulier. quod magister Io. Fauentin⁹ cõcedebat: † q̃a q̃ occasionem damni dat, damnum dedisse vr̃. 50. dist. studeat. sępè. & ff. ad leg. Aquil. q̃ occidit. §. in hac. & j. de iniu. & dam. da. c. vlt. in fin. & argu. ad hoc s̃. de eo qui cog. consan. vxo. suæ. super eo. & c. discretionem. Sed cõtrium est verum, quia mulier ad hoc nulla conditione debet adduci. 32. q. 5. ita ne. Nec est ignoscendum ei, quæ prætextu paupertatis turpissimã vitã duxit, ff. de rit. nupt. palam. §. non est, nec obstat si replicaret etiam illa. ff. de adul. l. 1. §. si publico, nisi eã inuitam tradidisset adulterandam, quia tunc non posset obijcere adulterium, vt in decr. discretionem. Sed pone, ꝙ mulier recessit à viro auctoritate propria & nihilominus petit restitui. Videtur ꝙ non sit audienda: quia ipsa non fuit eiecta, sed ipsa se eiecit: Dicas, ꝙ est audienda, quia eo ipso quòd rediens nõ admittitur, spoliata intelligitur. ff. de acq. pos. clausula possidere. §. vlt. & l. si id quod. §. vlt. & ff. de vi. & vi ar. l. 1. §. siue autem. Sed nunquid potest à viro petere expensas, quas fecit postquam ipsa recessit ab ipso? Non credo, cum maritus ipsam non expulerit: sed si eam reuertentem non admittat, postea tenetur.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b Si notorium.] quid si occultum est, & in modum exceptionis obijciat ei illud adulterium petenti restitutionem? Dico; quod non auditur quousque fuerit restitutã. s̃. de resti. spo. item cum quis. & c. 2. & 3. & c. in literis. secus in petitorio. 27. q. 2. Agathosa.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

c Nisi constaret.] ita quòd esset notorium adulterium viri: aliàs ipsam oporteret prius probare adulteriũ viri, & sic crimina mutua, pari compensatione tolluntur. 32. q. 6. nihil. & j. de adul. c. pen. & vlt. ff. sol. mat. viro. 25. dist. primum. & 26. distin. vna tantum. & 6. q. 1. qui crimen. ff. de eo. per quem fa. erit. l. vlt. §. sed & si. ff. de adul. si vxor §. iudex, ar. contra. ff. de do. exce. apud Celsũ. §. Marcellus. Hoc cõtrarium soluitur s̃. de except. dilecti.

Ex litteris.] Hic est bonus casus, & multum allegabilis. Et duæ sunt partes. Secunda: ibi, Vndè Abbas.

CASVS. Quidam nomine V. duxit quãdam in vxorem: tandem orta discordia inter eos, dicebat V. ꝙ eam per violentiã sibi illatam, & metum etiam duxisset: Pomodum accusauit eam super crimine fornicationis: quæ cępit publicè profiteri, ꝙ cum vir ei negaret in necessarijs prouidere, crimẽ compulsa fuit incurrere supradictum; Sed cum admonita fuisset ne ad suggestionem alicuius illud turpe cõtra se profiteretur, ipsa illud manifestius asserebat. Episcopus conuocato capitulo suo de consilio capituli sui vtrique eorũ priuatim continẽtiã indixit obseruandã, ita ꝙ caste viuerent abinuicẽ separati; Sed dictus V. statim cũ alia cõxit. Ep̃s hoc audiens, ab ipso V. veritatẽ inquirẽs, ipse rei seriem explicauit, & ad sedẽ Apostolicã appellauit: Ep̃s ordinẽ huius negotij dño Papæ significauit. Vñ mandat Papa, quatenus si est ita, virũ p̃dictũ ad vxorẽ legitimam redire compellat. Nota ꝙ ex sola confessione adulterij separatur vxor à viro, quantum ad mutuam seruitutẽ. Itẽ de consilio capituli ep̃s hmõi sententias ferre debet. Item separati viuere debent continenter, alioquin non obstante sententia, debent ad inuicem redire: quia paria delicta mutua compensatione tolluntur. Item delictum superueniens, rei iudicatæ tollit sententiam.

[Glo. seq. signat contrarium.]

d Compulsa.] non ideò tamen excusanda est: quia nõ ignoscendum ei, qui prætextu paupertatis turpiter degit. ff. de rit. nup. palam. §. non est. & potius debuit omnia mala pati quàm malo consentire. 32. q. 5. ita ne. arg. contra. C. de patr. qui fi. distra. l. vlt. & C. de inoffi. testa. Auth. sed si post. & 27. q. 2. si tu abstines.

[Glo. seq. quærit, & aliam quæstionem infert, quam soluit per c. cui respondet. ponit opi. & soluit.]

e Admonita.] sed nunq̃d debuit iudex hoc fecisse, cũ hoc ipsum factum respicere videatur? Sed pone de hoc

† Cap. 4. eõ. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Lateranẽ. par. 6. ca. 14. Et p̃ter citatos in cap. porrò. vide Couatruuiã lib. 4. decre. part. 2. c. 7. §. 4. & 5 & Sotũ lib. 4. sen. dist. 36. q. 1. art. 3. & seq.

† Vt no. in c. situ abstines & idẽ Hu & Bar. Io. An.

† sit.

† Cap. 3. tit. de clandestina desponsatione in 1. cõpilatione. Vide B. Thomã in q̃stionibus additis ad 3. par. q. 62. ar 6. & de intellectu huius decre. Sotũ lib. 4. sent. dist. 36. q. 1. art. 6.

† Vide Bart. Angelũ, & alios in l. diuortio. ff. solu. matri.

CASVS. Duo erant coniugati, alter eorum transiuit ad hæresim: qui remansit in fide, volebat ad secūda vota transire: Episcopus Ferrariēs quæsiuit vtrum posset; R̄ñdet Papa distinguendo inter fideles & infideles: si duo sunt cōiuges infideles: & alter ad fidē conuertat, altero nullo modo, vel non sine blasphemia diuini nominis, vel vt eū trahat ad peccatum mortale, alteri cohabitare volenti, alter ad secūda vota (si voluerit) potuit pertransire: & in hoc casu itelligit qđ dicit Apostolus, Si infidelis discedit, discedat: frater enim vel soror nō est huic seruituti subiect⁹. & canon eodem modo intelligitur, q dicit. Contumelia creatoris soluit ius matrimonij, contra eū qui relinquitur: Si verò alter fidelium coniugum labatur in hęresim, vel transeat in gentilitatis errorē, in hoc casu, is qui relinquitur, non potest ad secunda vota transire: licet in hoc casu maior videatur cōtumelia creatoris: Licet. n. inter infideles sit matrimoniū, non tamen ratum & verū est matrimoniū, vt illis viuentibus coniugium ipsum perduret. Nec obstat quod à quibusdam forsan posset opponi, q̄ fidelis relictus nō debeat iure suo priuari sine culpa, cum in multis casibus id contingat, vt si alter coniugū incidatur. Per hanc responsionē, quorundam malitiæ obuiatur, qui in odiū coniugum quando sibi inuicem displicerēt, si possent eas dimittere, simularēt hęresim, vt altero, q remansit in fide, matrimonium contrahēte reuerteret ab hæresi: & per hanc responsionem soluitur quæstio alia, qua quæritur. Vtrum ille qui remansit in fide, cogatur redire ad illum qui ab hæresi vel infidelitate, reuertitur Nota q̄ matrimoniū infideliū illis viuētib. potest separari altero ad fidē cōuerso, altero remanēte in infidelitate, in trib. casibus hic contentis: Sed matrimonium fidelium carnali copula cōsummatū, viuētib. coniugibus, nunquā separatur, Itē priuatur quis iure suo sine culpa sua itē malitijs hominum est obuiandum.

iugum ad hæresim transeunte, qui relinquitur, ad secūda vota desiderat conuolare; quod verum possit fieri, per tuas nos duxisti literas consulendos. Nos igitur consultationi tuæ respondentes distinguimus,[a] licet quidam prædecessor[b] noster sensisse aliter videat': an ex duobus infidelibus, alter ad fidem catholicam conuertatur: vel ex duobus fidelibus, alter labatur in hęresim, vel decidat in gentilitatis errorem. Si enim alter infidelium coniugum ad fidem catholicam conuertat', altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia diuini nominis, vel vt eū pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente: qui relinquitur, ad secunda si voluerit vota trāsibit: & in hoc casu intelligimus quod ait Apostolus:[c] Si infidelis discedit, discedat: frater enim vel soror, non est seruituti subiectus in huiusmodi: & canonem[d] etiā, in quo dicitur, † Contumelia[e] creatoris soluit ius matrimonij, circa eum qui[f] relinquitur. ¶ Si vero alter fidelium coniugum, vel labatur in hæresim, vel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus, †quòd in hoc casu, is qui relinquitur, viuēte altero possit ad secundas nuptias conuolare, licet in hoc casu maior[g] appareat contumelia creatoris. Nā & si matrimonium verū inter infideles existat, non tamē est ratum;[h] inter fideles autem verum† & ratū existit: quia† sacramentum fidei quod semel est admissum, nunquam amittitur,[i] sed ratum efficit coniugij sacramentum, vt ipsum in coniugibus illo durāte perduret. Nec obstat quòd à quibusdā forsan obijcitur, quòd fidelis relictus non debeat iure suo sine culpa[k] priuari; cum in multis casibus[l] hoc contingat, vt si alter coniugum incidatur.[m] ¶ Per hanc responsionem quorundam malitiæ obuiatur, qui in odium coniugū, vel quan

a Distinguimus.] hanc distinctionem ponit Gratianus 28.q.2.§. hic distingundum.

b Prædecessor.] scilicet, Cælestinus; dictum cuius habuisti olim in decretali ē.de conuer.infid.laudabilē. & male dixit Celestinus.

c Apostolus.] 28.q.1. si infidelis.

d Canonem.] 28.q.2.si infidelis.

e Contumelia.] iuxta illud.

Desere spernentem; vel blasphemare volentem,
Vel te credentē scelus ad mortale trahentem;
Nā sunt absq; mora, sic vincula rupta priora.

Vin.

f Qui relinquitur.] scilicet qui conuertitur circa eū qui relinquit: quia nō potest claudicare matrimoniū: sed potius dixit de eo qui relinquitur, qa ille solus pōt contrahere sine peccato: ille qui relinquit transeuntem ad fidem, peccat: & sola cōtumelia creatoris soluitur, & non per ecclesiam: & statim soluitur quamcitò non vult cohabitare secundum modum qui traditur ī. eo.c. proxi. ad fi. & peruenit ad notitiam alterius tamen debet adhibere i testes, quod illa nō vult ei cohabitare; ne impediatur postea ꝯtens: si autem antequam ꝯhat cum alia, conuertatur ad fidem: vir ipsam recipere tenetur. ī.c. pxi. §. vlt. & videtur nouū matrimonium, vt ibi dicetur.

g Casu maior.] magis enim delinquūt fideles apostatando, quam infideles in infidelitate remanendo. 32.q. 4. in eo fornicator. & nemo respiciens retro, aptus est regno Dei. supra de voto. magnæ. sim. de pęni. di. 4. si refugientes. Sic magis delinquit, qui interruptam iterum litem deserit, quàm qui semel acceptam derelinquit. in auth de litig. § edicta. in fi. coll. 8. C. quo modo & quando iudex, auth. qui semel.

h Ratum.] quia potest dissolui, vt hic, & 28. q. 1. c. si quis iudaicæ. §. item illud.

i Nunquam amittitur.] 33. q. 7. c. 1. & 2. & 1. q. 1. quod quidam.

k Sine culpa.] nemo sine culpa iure suo priuari debet. 16. q. vlt. inuentum. 56. dist. satis peruersum. ī. de eo qui cog. consan. vxo. suæ, discretionem. & c. vlt. & ī. de const. c. 2. Sed si causa subest, priuatur quis qnque iure suo. ī. vt lite non contest. quoniam. §. 2. & ī. de priuileg. antiqua. & 22. dist. renouantes. & hic subest causa, quæ subijcitur inferius.

l Multis casibus.] in quibus quis priuatur iure suo. 14. q. 6. cōperimus. & 54. dist. frequens. 34. dist. si cuius 16. q. 6. decernimus. 70. dist. neminem. 18. q. 2. diffinimus. & de cle. ægro. iua.

m Incidatur.] 32. q. 7. illi. 2.

1. Cor. 7.

† Hoc dicit B. Ambrosius epistola 1. ad Cor. c. 7.

† Immo q̄ diceret pertinaciter p̄ heresim solui matrimonij vinculū, hæreticus cēseretur. ꝯcil. Trid. ses. 24. de sacramēto matrimonij cano. 5.

† In vno aut altero veteri codice ita: ratum & firmum existit.

† In codice Barbariæ & i multis Vaticanis ita: quia sacramentum fidei quod semel admissum, nūquā admittit, tā tum efficit ꝯiugij sacramentum, vt ipsum, &c. in vno vetustissimo Vaticano ita; qa sacramētū fidei, qđ semel est, admissum nūquam amittitur, immo ratū efficit.

1 Tutius est hæc oia coram Iudice ecclesiastico peragere, & eius auctoritate rem tātā trāsigere.

2 al. incipit. Hi qui.

Sim-

viri, possunt facilè reuocari: fideles huiusmodi matrimonialiter copulati, liberè possunt & licitè remanere[a] coniuncti, cũ per sacramentum baptismi non soluantur coniugia, sed crimina dimittãtur.[b] ¶Quia verò Pagani circa plures ĩsimul fœminas affectum diuidunt cõiugalem, vtrum post conuersionem omnes, vel quam[c] ex omnibus retinere valeant, nõ immerito dubitatur: & infra. Verùm absonum[d] hoc videtur, & inimicum fidei Christianę, cũ ab initio vna costa, in vnam fœminã sit conuersa; & scriptura diuina testetur, quod propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erũt duo in carne vna: nõ dixit tres, vel plures, sed duo;[f] nec dixit, adhærebit vxoribus, sed vxori; & infra. ¶Nec vlli vnquam licuit ĩsimul plures vxores[g] hẽre: nisi cui fuit diuina[h] reuelatione concessum: quã[i] mos quandoque, interdum etiam fas cẽsetur, per quam sicut Iacob è mendacio,[k] Israelitę à furto,[l] & Samson ab homicidio,[m] sic & Patriarchæ & alij viri iusti, qui plures leguntur simul habuisse vxores, ab adulterio excusãtur. Sane veridica hæc snia probatur ẽt de testimonio veritatis testãtis in Euãgelio, Quicunque dimiserit vxorẽ suã ob fornicationẽ, et aliã duxerit mœchat. Si ergo vxore dimissa, duci alia de iure nõ põt, fortius & ipsa retẽta, p quod euidentur apparet, pluralitatem[n] in vtroque sexu, cũ non ad imparia[o] iudicentur, circa matrimoniũ, reprobandũ. ¶Qui autẽ sm ritũ suũ legitimã repudiauit vxorem: cũ tale repudiũ veritas in Euangelio[p] reprobauerit, nunquam ea viuente licite poterit, aliã etiã ad fidem Christi conuersus habere: nisi post conuersionem ipsius illa renuat cohabitare cum ipso aut etiam si consentiat, non tamen absque contumelia[q] creatoris, vel vt eum ptrahat, ad mortale peccatum: in quo casu[r] restitutionem petẽti, quamuis de iniusta spoliatione cõstaret, restitutio negaretur:[s] quia secundum Apostolum,[t] frater aut soror nõ est in huiusmodi subiectus seruituti. ¶Quòd si conuersum ad fidem, & illa conuersa sequatur, antequã propter causas prædictas legitimam ille ducat vxorem, eam recipere compelletur,[u] Quamuis quoq; secendũ Euangelicã veritate, qui duxerit dimissã, mœchatur. non tamen

a Remanere coniuncti.] s. de consang. de infidelib.
b Sed crimina dimittantur.] 29. dist. deinde.
c Vel quam.] ad istam qõnẽ non respondet directè, sed indirectè satis rñdet. q prima sit vxor, ex eo q dicit pluralitatem in vtroq; sexu reprobãdã, in fi. istius §.
d Verùm absonũ.] hic ostẽdit, q vnam tantũ debeat habere.
e In carne vna.] s. de bigamis, debitũ.
[Glo. seq. signat cõtrarium.
f Duo.] hic pluralis numerus ponitur ad exclusionẽ maioris pluralis. arg. 33. q. 5. q si dormierit. qñque ponitur ad exclusionẽ minoris numeri, vt cũ dr. Vnus non stet cõ alium. sed in ore duorũ stet omne verbũ, vt s de testibus, licet. in fine.
g Vxores.] vnde ẽt lex plura cõiugia phibet Iudæis. C. de Iudæ. nemo Iudæorum, in fi. & C. de incest. nupt. l. 2. C. de donatio. ante nupt. ea quæ.
h Diuina.] non ergo sunt sufficiẽtes excusationes, quas habes. 32. q. 4. dixit Sara. & c. obijciunt. sed illud fuit ante legẽ, & talis mos fuit diuinitus inspiratus.
i Quæ.] scilicet diuina reuelatio. censetur quandoq; mos &c.
K Mendacio.] 22. q. 2. ca. item ponitur.
l Furto.] 14. q. 5. dixit Dominus
m Homicidio.] 23. q. 5. si non licet. circa fi. & q. 8. occidit.
n Pluralitatẽ.] hic innuit solutionẽ quęstionis, quasi diceret, prima tãtum est vxor, vt dixi s.
o Nõ ad imparia.] idest, quo ad mutuã seruitutem q debitũ carnis & fidẽ seruandã 32. q. 1. si quis vxorem. & q. 5. præcepit. aliàs pene famula vxor est. 33. q. 5. hęc imago.
p In euangelio.] dicendo, excepta causa fornicationis vxorem nõ esse dimitiẽdam. 32. q. 1. dixit Dominus in Euangelio. & q. 7. Apostolus. in omnes causationes & 28. q. 2. si infidelis.
q Absque contumelia.] s. c. proxi.
r In quo casu.] i. in quolibet casu pmissorũ trium. a.
[Gl. seq. addit tres similes casus, & remittit.]

s Negaretur.] hic habes casum, in quo denegatur restitutio; q̃uis constet de iniusta spoliatione. Alium habes s. cõ. significasti. Item vbi excipitur de alia spoliatione. s. de ordi. cogn. super spoliatione. Itẽ vbi timetur de seuitia viri 33. q. 2. siue de cõiugij, & s. de test. spo. ex trãsmissa & c. literas, vbi de hoc. & 32. q. 1. de benedicto.
t Apostolum.] 28. q. 1. si infidelis.
[Glo. seq. recit. p q. an ipso iure, an p sententiã dissoluantur. ponit duas opinio. & secũdam approbat. Iterũ qrit, & soluit.
u Cõpellentur.] ex hoc videtur, q cõtumelia creatoris non soluit ius matrimonij ipso iure: aliàs si solutum fuisset ius matrimonij, non cõpelleretur eam recipere. Ioannes dicit, quod ipso iure solutũ est matrimoniũ cõtumelia creatoris, ea volente viro cohabitare, vt s eo. c. proxi. licet matrimoniũ sit solutum, tamẽ restituitur quasi iure postliminij. arg. 34. q. 1. cum per bellicã. sicut hosti reuerso restituuntur alia bona. C. de hæret. auth. idẽ est de Nestorianis. & licet nõ sit matrimoniũ inter eos, tamẽn eam recipere compellitur ex cõsequẽtia prioris matrimonij, in fauorem fidei. Alij dicunt, q matrimonium ipso iure non soluitur, sed ius matrimonij soluitur, idest ius petendi debitum: & hoc satis videtur dicere litera. s. c. proxi. ibi cõtumelia creatoris soluit ius matrimonij. & tũc verè primo soluitur matrimoniũ, quando contrahi. cũ secunda, & non ante: quia si esset ex toto solutum, nõ cõpelleretur eã recipere. Et est argumen. ad hoc quod dicit in fine, q potest ei obijcere fornicationem: quia si ex toto & omnino solutum esset matrimonium, non posset ei obijcere fornicationem præcedentem s. de iure iur. quemadmodum. Sed nunquid etiam posset intrare religionem ea inuita, antequam contrahat cum alia; Dico quod sic cum iudicio ecclesiæ fuit a viro separata. arg. s. de conuersio. coniugat. ca. vltimo, in fine.
[Gloss.

Gen. 2. & 3. Esdræ 4. Matth. 19. Marci. 10. Ephes. 5.

† Hęc glossula nec est Bernardi, nec habet in vetustis codicibus.

Gene. 27. Exod. 12. Iudicum 16

‡ Melius diceret. i. ĩ duobus vltimis casib. sm Hostiẽ. Io. An.

‡ Dic: Vĩ ĩ hic nullum spãle q a ipsa sibi datĩ impedimentũ plaspheman do. Io. And.

Matth. 19. Luc. 10.

1. Cor. 7.

Math. 19.

[Glo. seq. rationem reddit, quærit opponendo, & dupliciter soluit.]

a Poterit obijcere.] quia intelligit. legitime ɜtrisse. q̃ auctoritate legis contraxit, 23. q. 4. qui peccat. & arg. s. de frig. & malef. fraternitatis, circa fi. & ff. de acq. poss. iuste possidet, Sed illud quæritur, qualiter posset ei obijcere fornicationem ante baptismum commissam, cum oē peccatum & sequela peccati I baptismo deleatur. 26. dis. deinde. & 32. q. 1. quod autem. cum dona baptismi sint sine omni lustu. de conse. dis. 4 c. 2. & c. sine pœnitentia? Dicas, q̃ omne crimen tollitur in baptismo quo ad Deum, & q̃d cunq; & qualitercũque contraxit ante, vel adulterando seu fornicando: sed quatenus illa fornicatio respiciebat virũ, non tollit in baptismo, quia illud crimē nõ tam virũ, q̃ vxorem cõmaculat. 32. q. 1. in coniugio. & sic ius quod cõpetebat viro ex sola fornicatione, remanet ei saluum: & sic potest excipere ɜ illam. Sic etiã per pænitẽtiam tollitur crimen, quod mulier contraxit fornicãdo quo ad Deum: & tñ post quantamcunq; penitentiam põt marit[9] illã accusare. 33. q. 2. admonere. nec eã ẽt recipere cõpellitur post pænitẽtiã. s. de cõuer. coniuga. gaudemus. iniquum enim esset q̃ baptismu tolleret beneficium alicui cõpetens, sicut in libertate, delictum enim, quod cõmisit quis in seruitute per libertatem tollitur: sed delictum quod cõmisit in aliũ non tollitur. ff. de his qui no. infa. l. pen. & l. athletas. §. Pomponius. Vel expone quod dicitur: nisi aliàs fuerit fornicata: scilicet aliàs, id est, in alio tẽpore post baptismum. sed prius verius est Io.

† cap. 3. eo. ti. in 3. cõpi.

† al. ita; Quia dispar est ritus in Liuoniẽ. ecclesia de nouo, &c. sed in vetustioribus legitur vt est impressum.

dimissor poterit obijcere a fornicationẽ dimissæ, pro eo quod nupsit alij post repudium, nisi aliàs fuerit fornicata.

¶ Idem Liuoniẽn. episcopo, & eis, qui cum ipso sunt fratribus.

¶ Non licet relictam fratris in uxorem accipere & de facto ducta separanda est, nisi aliter ecclesia dispenset.

CAP. IX.

Deus † qui ecclesiã suam: & infra. ¶ Quia † dispar est ritus Liuonien de nouo ad fidem catholicam conuersorum a nostro: propter infirmitatem gentis eiusdem concedimus, b vt matrimonijs contractis cũ relictis fratrum: vtantur. si tamen fratribus decendẽtibus sine prole, vt semẽ c defuncti iuxta legem Mosaicam suscitarent, cum talibus cõtraxerunt: ne tales sibi de cætero, postquam ad fidem venerint, copulent, prohibentes.

Deus qui.] Ponit dispensationem ecclesiæ cum nouiter conuersis ad fidem, vt vtantur matrimonio cum relictis fratrum contracto secundum legem Mosaicam. Abbas.

CASVS. Quidam infideles, scilicet Liuon. contrahebant matrimonium, cum relictis fratrum suorũ. Liuonienses isti de nouo cõuersi sunt ad fidem. Quærebatur, vtrum debeant remanere cũ relictis fratrũ suorum? Dñs Papa concedit eis propter infirmitatem eorum vt matrimonijs contractis cum vxoribus fratrum, vtanť; dummodo fratribus decedentibus sine prole cum talibus contraxerint, vt iuxta legem Mosaicam semen defuncti suscitarent: prohibendo ne tales de cætero sibi copulent, post fidem receptam. Nota quod propter nouitatem fidei, dispensatur cum aliquibus vbi aliàs non dispensaretur.

b Concedimus.] propter nouitatem fidei dispensatur circa gradus prohibitos. 1 sic 35. q. 3. quædam & c. quod scripsi. s. de consan. & affi. de infidelibus. sim. s. qui fil. sint legiti. c. vlt. sed post fidem receptam cõtrahere non debent, vt dicit in fi.

c Vt semen defuncti] hac de causa tantum olim concessum fuit, vt frater vxorem fratris, sumeret in vxorem. 8. q. 1. olim. aliàs non.

1 Vide Sco lib. 4. sen. d. 39. q. vnica art. 3. ad 4 argumen.

TITVLVS XX.

De donationibus † inter virum & vxorem, & dote post diuortium restituenda.

DE DONATIONIBUS inter virũ, & vxorem, & dote post diuortium restituenda.

†† In hãc Rubricam integrũ scripsit volumẽ Palaci[9] Rub[9].

¶ Supra visum est de diuortijs: Sed q̃a diuortio facto dos repeti solet, & contenditur plerunque de donatione facta constãte matrimonio, ideo subijcitur ista Rubrica, in qua tractatur tam de donatione facta inter virũ & vxorem, quam de dote post diuortium restituenda. Abb.

¶ Ex concilio habito apud Vuormaciam.

† Vuarmaciã Vurmaciã. Guarmaciã. sed in cõcilijs nondũ inueni.

¶ Separato licite matrimonio dos restituenda est.

CAP. I.



Mulieres † cũ pro aliqua licita d causa à pprijs viris fuerint separatæ, totam e dotẽ præcipimus sibi reddi.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. cõpi. & post cõci. Latera. sub Ale. iij. par. 50 c. 46. Et de itellectu vide r petentes in rub. ff. solu. matri.

Mulieres cũ.] CASVS. Dicitur hic, q̃ si mulier ex causa iusta separetur à viro, dos tota sibi debet restitui. Nota, q̃ vbi principale non tenet, nec accessorium.

[Gl seq. distinguit inter scientẽ & ignorantem: signat contrarium, & ibi remittit.]

¶ Vrbanus tertius[1] decano, cantori, & capitulo Lexon. †

† Leon. Lincon. Lexouien.

¶ Soluto matrimonio cogitur vir dotem restituere, & bona diuidere, quæ communiter eis obuenerunt.

d Licita.] puta consanguinitatis, vl̃ alia legitima, & ignoranter contraxit, tunc restitui debet quicquid alter ab altero habuit. s. de coniug. seruo. proposuit. quia nullum fuit matrimonium aliàs si scienter contraxisset, perdere debent quicquid alter alteri dederit, & fisco applicatur, nisi errore aut minori ætate excusentur. C. de incest. nup. l. qui contra argumentum contra, infra eod. & si necesse, vbi de hoc.

[Glo. seq. primò declarat text. secundò quærit, arg. pro, soluit distinguendo: tertia pars recit. per q. quid de expensis, quam etiam soluit distinguendo. Finis recitatur per contrarium.]

e Totam.] si totam reddere potest, aliàs inquantum facere potest. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. cum autem. & ff. de re iudi. non tantum. nisi dolo diminuerit suam substantiam, vt in eod. §. cum autem. & si peruenerit ad pinguiorem fortunam, totum restituet, vt ibi cem. s. de sol. Odoardus Et si maritus paciscatur vt totum restituat, tale pactum non valet, cum sit contra bonos mores. ff. sol. matr. alia causa §. 1. si tamen soluerit, repetere non potest. ff. de condi. inde. nam & si maritus. Sed nunquid fructus restitui debent? quod videtur. ff. de reg. iur. in condemnatione. sed non restituuntur nisi illi, qui ante matrimonium obuenerunt, quia illi ipso iure augent dotem, sed post matrimoniũ obuenientes non

tes nō augēt dotē, & non restituuntur, sed fiunt mariti pp onera matrimonij supportanda, ff.de iure doti.do tis fructus, 1 & ĩ.de vsur.salubriter, & expēsæ necessariæ minuunt dotē ipsō iure, vtiles verò non, sed petuntur actione mandati, vel negotiorum gestorū. Volūtariæ expensæ permittunt abradi sine læsione prioris status. C. de rei vx. actione l.vnica.§.sileat, & ff. de impen.in reb. dotalib.fact.l.1.& l.qđ df. & hoc verū est, cū fit separatio quo ad fœdus matrimonij: secus si quo ad totum propter adulterium inf.eo.plerumque, vbi de hoc.

1 Et ibi no. nunquid impubes q dedit fundum in dotē & re siliēs repetēs fundū & fructus, repellatur pro rata alimētorū, & in Spe.eo. tit.§. 2. ver. quid si mulier. Io. An. † Cap.3.eo. tit.in 1.cōp.

CAP. II.

Significauit † P. mulier, q̄ H. quē loco viri tenebat, diuortio inter eos sollemniter celebrato, a dotē suā illicitè detinet, & reddere cōtradicit: possessiones etiā, quæ ipsis dum simul uiuerēt, cuiuscunque contractus titulo cōiter obuenerūt, ea protsus exclusa, sibi nititᷣ vendicare. b Ideoque mandamus, quatenus si ita est, & non est aliud c quod obsistat, ipsum ad restitutionē dotis, & diuisionē d eorū, quæ olim communiter habuerunt, districtione ecclesiastica cōpellatis.

¶ Clemens tertius.

¶ *Delegatus ad causam matrimonij, si ferat sententiam diuortij, pronunciare debet dotem restitui. Et est casus multum allegabilis.*

Significauit.] Primo ponit duplicē mulieris querelam: Secūdo causæ cognitionem: ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Inter P. mulierem & H virū suum, fuit diuortiū celebratū: Sed dictus H. dotē suam illicitè detinet, & reddere cōtradicit, & possessiones quasdam quas habebāt cōē, & villas similiter retinere contendit; Vnde mulier illa cōquesta est dño Papæ: Papa mandat, quatenus si est ita, nec est aliud quod impediat virū, iudices illum compellant ad restitutionem dotis, & ad diuisionem eorum quæ communiter habuerunt. Nota quòd soluto matrimonio vir omnia vxori, quæ habuit ab ea, restituere tenetur.

a Celebrato.] ex licita causa.sup.eo. c.proxi.

b Vendicare.] i. est, retinere.

c Non est aliud.] puta pactum vel consuetudo, quod restitui non debeat. ĩ.eod.c.vlt.ff.ad exhi. in hac actione.§.ibid. & C.de pac. conuen. l.ex morte. Vel si propter adulterium quo ad mutuam seruitutem diuortiū sit factum. ĩ. eod. plerunque. vel si sententia lata esset super hoc, à qua non esset appellatum 2.q.6.c. ei qui.§. diffinitiua.ff.fam.ercis.cum putarem.Vin.

[Gl.seq.tec.per obiec.cui dat simile.

d Diuisionem.] Hoc intelligitur de his quæ communiter empta fuerunt de bonis proprijs vxoris & viri. & hoc constat: 2 aliàs enim præsumuntur omnia esse de bonis mariti, ff.de do.inter virum & vxo.Quintus Mutius & C.eo.tit.etiam. Et est simile: quicquid prælatus ecclesiæ acquirit totum intuitu ecclesiæ acquisitum videtur, nisi appareat contrarium, 12.q.4.sacerdotes, & ĩ. de pecu.cle.c.1.& 2.argu.12.q.2.sint manifestæ.Ber.

2 Idē notat de rest.in integ.constitutus.vel respicit loci consuetudinē. T. V. Innqualis est in Frāria secūdū Host.vbi quicquid al tercōiugum acquirit constāte matrimonio, est cōe, & celebrato diuortio per medium talia diuidunt. Ioan.And.

De prudentia.] Duo facit. Primo ponit delegatorum reprehensibile factum. Secundo illud emendari præcipit: ibi, Quia igitur. Abbas.

CASVS. Causa matrimonij quæ vertebatur inter H. & M. commissa fuit quibusdam iudicibus, iudices consanguinitate probata, protulerunt sententiam diuortij inter eos: sed de dote, quam mulier repetebat à viro nihil dixerunt: Vnde mulier hoc significauit domino Papæ: Rescribit Papa eisdem iudicibus, dicens, quòd quia principaliter de matrimonio cognouerunt, & de dote, quæ est causa incidens, accessoriè cognoscere debuerunt, & diffinire: vnde mandat, quatenus prædictū H. compellant, vt prædictæ mulieri totam dotē sicut iustū fuerit, restituat. No. q causa dotis accessoria siue incidens est ad causam matrimonij, & qui cognoscit de matrimonio, cognoscere potest & de dote.

CAP. III.

De † prudētia vestra miramur, q̄ cū vobis causā matrimonij, quæ vertebatur inter H. & M. cōmisissemus terminandam, & vos consanguinitatem inter eos inuenientes, sententiam diuortij tulissetis: de dote, q̃ à viro mulier repetebat, e quicquam statuere distulistis; Quia igitur vos, qui de matrimonio principaliter cognouistis, & de dote (quę est cā incidens) accessoriè f cognoscere valuistis, & sententialiter diffinire; Mādamus, quatenus p̄dictū H. monitione p̄missa cogatis, vt prædictæ M.to-

[Gl.seq. quærit & soluit. Secundò dicit quando restituatur dos secundum vetera & noua iura.

e Repetebat.] Sed qua actione agebat mulier p dote sua? actione de dote non: qa nullum fuit mrimonium. ergo nulla dos. ff. de iu.do. l. 3. & sic agitcōdictione sine cā, ff.de cōdict. sine causa. l. vlt. & C. de cond. ob caus. dat. l.1. qa causa secuta nō fuit, propter quam dos dabatur. olim recipiebat mulier dotem annua, 3 bima, trima die: hodie verò illico restituuntur immobilia, mobilia vsq; ad annum. C.de rei vxo.ac l.vnica.§. cū autem.

†Cap.1.tit. de dote post diuortiū restituenda in 2.compil.

3 Aliàs in antiquioribus ita: annua, bina, trina die.

[Glossa sequēs primo probat dotem, & eius causam accessoriam &c. secundò quærit, & soluit.

f Incidens accessoriè.] Bene dicit, accessoriè, qa si non est mrimoniū, neq; dos. ff. de iu.dot.l.3. & sic accedit matrimonio dos: vnde & dos promissa per vim vel metū, nō tenet, ff.quod met. cau.si mulier.§.si dos. sicut nec matrimonium. sup. de spon.veniēs 2.& c.cū locū.& c.cōsultationi. Et sic q cognouit de principali, cognoscere dēt de accessorio, vt hic dicit, & ĩ.de of.dele.ꝓterea.& c.prudentiam.§.sexta.in fi.& c.suspicionis. ff. de iurisdi.om.iud.l.2. etiam si aliàs cognoscere non posset, incidenter tñ posset, C.de iud.quoties, & C.vbi, & apud quos.l.vlti.ĩ. de in integrum restit. c.pen. & sic cā dotis ad iudicem ecclesiasticum spectat: ĩ.eo.c.1. & 2. & hoc vbi iudex ecclesiasticus de matrimonio cognoscit. Si verò constante matrimonio agat mulier de dote, quia forte maritus labitur facultatib. 4 vel dissipat bona sua, vel quia mortuus est, tunc cā illa agi dēt coram iudice seculari, quia modo causa dotis principalis est. C.de iu.dot. vbi, & l. seq. & ff.de iu.dot.mutus.§.1.& l.quemadmodum.§.1. 5 aliàs constante matrimonio dos peti non potest. C. si constante matrimonio dos soluta non fit l.vnica, & sic qui cognouit de principali, cognoscere debet de accessorio, etiam lata sententia super principali: vt hic innuit, & supra eod. c.2 Sed nunquid procedent isti auctoritate primi mandati? non videtur, quia functi sunt semel officio suo, siue bene, siue male. supra de offic. deleg.in litteris.& c. significasti.& ff. de re iud.iudex. procedent enim ex isto secundo mandato. Ecclesia. n. fauore dotis semper ipsam causam delegat, quia reipublicæ vtile est mulieres dotes saluas habere, propter quas nubere possint, ff.de iure do.l.2.& ff. sol.matr.l.1. & etiam Papa simpliciter causam dotis committit secundū consuetudinē ecclesiæ. 5 ĩ e.c.pen. Sed hic petebat mulier dotem sibi restitui tanquam accessorium principali qōni, & ideò debuerunt pronunciare super dote.

4 Hæc latè persequitur Palacius Rubius citat ĩ.eo. tit. significauit.

5 Etiā principaliter. secundū Innocētium ĩ. de pig. c.ex litteris, & & facilius & melius mulier eius liti gare corā iudice ecclesiastico, ad hoc de foro cōpe.cū sit. & c.ex tenore, secundum Host. I.An.

QVI MATRIMONIVM ACCVSARE possunt, vel contra illud testificari.

Viso de matrimonijs, & de impedimentis eorum, meritò sequitur videre de separationibus, & diuortijs: sed quia ad diuortia peruenitur accusationibus & testimonijs præcedentibus, ideò tractaturus auctor de diuortiis, præmisit istā rubricam: Qui matrimonium accusare possunt, & contra ipsum testificari. Et sic habet ista rubrica duas partes. tractat enim qui sūt accusatores idonei, qui idonei testes contra matrimonium. Abbas Siculus.

† Aliàs ita; De his qui, matrimonium accusare, &c. aliàs desunt illa verba, vel contra illud testificari.

† Parmeñ. † Patrinonseñ.

De hac materia tractatur 35. q. 9 per totum.

RElatum] Communis diuisio. Secūda pars: ibi, Cæterum. Abbas Siculus.

† Cap. 2. eo. ti. in 1. compil.

CASVS. quidam filiam suam, cuidam tradidit, cum qua per aliquot annos permansit; tandem pp homicidium qđ commisit, de ciuitate timore mortis recessit; postmodum dicebatur, quod pater puellæ illum de sacro fonte leuauit: episcopus loci fecit illum per litteras requiri, & per quinquēnium expectatus non potuit inueniri: Consultus Papa tandem quod si manifestum est quod asseritur, aut legitimi accusatores & testes appareant, postq; iuuenis ille fuerit cū omni diligentia requisitus, ēt si non potuerit inueniri, poterunt recipi testes & sine canonico negotium terminari. Nota quod in causa matrimoniali lite non contestata, recipiuntur testes altera parte absente.

† Barmeñ.

TITVLVS XVIII.

Qui †matrimonium accusare possunt, vel cōtra illud testificari.

Alexander tertius Parisiensi †episcopo.

¶ *Cum agitur de fœdere matrimonij, reo absente cōtumaciter possunt super impedimēto matrimonij recipi testes, dū modo sint legitimi: & ad dicta eorum fertur sententia.*

CAP. I.

RElatū †est, q cū pr̄ cuiusdā puellę, eā cuidā cui Parisiensi †nuptui tradidisset, maritus post aliquot[a] annos qb. cū vxore pmāsit, pp homicidium quod cōmisit, de ciuitate timore mortis exiuit[b] nunc aūt dicitur posse probari, q pater puella eum de sacro fonte leuauit: † sed litteris tuis quæsitus non dū potuit inueniri, licet quinquēnium sit transactum: & infra. ¶ Cęterū consultationi tuæ taliter rn̄demus, qđ si manifestum[c] est, quod asseritur, aut legitimi[d] accusatores & testes[e] appareant: postquam iuuenis fuerit cum omni diligentia requisitus, ēt si nequiuerit inueniri, testes recipere poteris, & sine canonico iudiciū terminare.

¶ *Accusatio & testimonium in causa matrimoniali personaliter & non per litteras fieri debent.*

CAP. II.

A† Nobis est quæsitū, vtrū aliqui sup accusatione[f] matrimonij nihil voce propria depromētes, †debeāt p †solam chartulę cōscriptionē admitti. ¶ Ad hoc responde m⁹ q in talib. nisi quātū

cit & respondet, opin. ponit, & inducit simile:

e Testes.] Ergo altera parte absente; & non per contumaciam testes recipiuntur lite non contestata: & sententia fertur vt dicit. Nam ordo iuris in casu isto non est vsquequaque seruandus. ī. vt lī. non conte. c. 1 Sed contra sup. vt lit. non cont. quoniā. §. secundo cum iste nō sit absens per ɔtumaciā, vt ibi. Posset dici, q cū iste pp culpā suā absens fuerit, nec posset inueniri, illa culpa loco contumaciæ hr̄, vt contra eum procedatur nec debeat mulieri obesse, quæ in culpa nō fuit: iniquum est .n. aliū alterius odio pgrauari. C. de inof. fi. testa. si q̄s suo, ad fin. nec pp hoc ius mulieris debet perire, maximè cū habeat legitimos testes & accusatores, & tāto tpe fuerit expectatus, & cū diligentia requisitus, vnde procedi potuit cōtra illū. Et illa decretalis, qm̄, non contradicit, si tu benè videas illam, quia ibi dr̄ cum sine culpa sit absens & non malitiosa voluntate: hic ergo culpa & malitia facientibus est absens. Sed præsumptio in hoc vr̄. contra mulierem, q eō p̄sente tāto tpe tacuit. Sed præsumptio tollitur si testes & accusatores legitimi sunt, vt dr̄. ī. eo. cū in tua. Quidam dicit, quod corrigitur per illā decretalem, quoniam. & ei stādum est. Item sic contra videtur ī. ti. proxi. per latum. Sed ibi non agitur, an sententia teneret vel non, sed an filij legitimi essent.

† Vide cōcliū Tri. sess. 24. de refor. matri. c. 2.

3 Dixit Tī cre. qđ iste impediebat ne ad eum posset peruenire citatio. Io. An.

† Cap. 4. eo. ti. in 2. compilat.

† deponentes.

† pro sola chartulæ conscriptione admitti.

[Gl. seq. quærit, & soluit.

a Aliquot annos] sed de quot annis intelliges? Potest dici, quod de duobus, quia pluralis locutio duorum numero contenta est, 4. q. 3. ca. si testes, versi. vbi numerus. ff. de verbo. sign. inter illam, in fine. & ff. de manum testam. libertas. §. vlt. ff. de testi. vbi numerus.

a Nō video quare se in hoc gl. fatigat. Io. And.

[Glo. seq. quærit, & soluit.

b Exiuit.] nonne illa sequi eum tenebatur? quod videtur 13. q. 2. v. quæque. & 34. q. 2. si quis necessitate ineuitabili. Et potest dici, quod tenebatur? quia ibi remanere non poterat iusta de causa, nisi forte vagabundus discurreret: quia tunc non posset ipsum sequi, arg. ff. de op. r lib. quod nisi § ex prouincia.

c Manifestum.] ita quod notorium: aliàs non benè sequeretur: aut legitimi, &c. quia quod manifestum est, probatur 11. q. 3 eorum qui, in fi.

d Legitimi.] secundum quod traditur infra. eod. cap. cum in tua.

[Glo seq. signat contrarium & soluit, solutioni obij

3 Vbi de hoc & tenet hic Goffr. q ibi loā. & ad id alle. Host. de vo. q lu. per. §. fi. & c. seq. §. quod aūt. Io. An.

A Nobis.] In prima parte ponitur quæstio, in secunda responsio, ibi. Ad hoc. Abbas.

CASVS. Aliquis vult accusare matrimonium, vel ēt testificari contra illud per chartulam, in qua scribit accusationem siue testimonium suum, nihil dicēs voce propria. Quæritur, vtrum talis accusatio vel testimoniū sit admittendum? Rn̄det Papa, quod in talibus nullius est momenti tale testimonium quo ad sententiam proferendam, nisi solum quo ad præsumptionem, nisi alia legitima adminicula suffragentur: & hoc quod dicitur hī, melius intelligitur de testibus q̄ de accusatoribus: sed de vtroque verum est. Nota q per scripturā nullus debet accusari.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.

f Accusatione.] Licet litera ista videatur intelligenda de accusatore, tamen de teste potius intelligitur, de vtroque tamen est verum. De accusatore habemus 2. q. vlt. præscripta. quod est de teste verum similiter, testibus enim & non testimonijs est credendum. 3. q. 9. testes, & ī. de coha. cle. & mu. tua nos, & quod debeat intelligi de teste, colligitur ex litera: nisi quantum ad præsumptionem, &c. quia sententia ad dicta testium profertur, non ad dicta accusatoris.

[Glos.seq. notat præsumptiorem non probare.
a Ad præsumptionem. No.quòd præsumptio nõ probat nisi sit violenta. 32.q.1. dixit. & 2.q.1. primo & hoc est regulare? ff.de test.l.4. §. item diuus, & 3.q.8. testes,& s. de cohab.cle.& mulier rua.tñ psumptio coadiuuat,si adsint alia suffragia. 1 s. de succes.ab intest. cũ dilectus,& s.d testi. preterea,& s.de præsump.illud.& c.3.& pp præsumptionẽ deferet iurm qñq; auctori, qñque reo, vt s.de iureiu. c.vlt. hic verò ꝯ mrimoniũ nõ deferi iurm. s. de eo qui cogn. cõsan.vxo.suæ,super eo.

1 Forte fa ma, sm Ala. & Vin.q. allegant eadẽ ura.Io. An.

ad præsumptionẽ, a nullius momenti est conscriptio:quo ad sententiã pferendam, nisi alia legitima adminicula suffragentur.

¶Clemens † iij. Papa Florentino episcopo.

† Clemens Papa Florẽtino epo. † Celest. Papa Flo. epo. ere in oib. manuscriptis. aliàs Celestious tertius.&c.

¶In causa matrimoniali super consanguinitate & contractu testificari possunt consanguinei & parentes.

CAP. III.

Videtur † nobis:& infra. ¶Quod parẽtes, fratres, & cognati vtriusque sexus, i testificatione suorum,ad matrimoniũ coniungendum vel dirimendũ admittãtur, tã antiqua cõsuetudine, b quã legibus c approbat. Iõ.n. maximè parẽtes,& si defuerint parẽtes,proximiores admittũtur,quoniã vnusquisque suã genealogiã, d cũ testibus & chartis,tũ etiam ex recitatione maiorum, scire laborat. Qui.n. melius recipi debent,quam illi, qui melius sciunt, e & quorũ est iteresse, ita vt si nõ interfuerint,& consensum non adhibuerint, secundum leges nullum f fiat matrimonium? Quod † verò legitur,pater nõ recipiat g in causa filij, nec filius in cã patris, in criminalib. causis,& cõtractibus verũ est:in matrimonio verò coniungẽdo h & disiungẽdo,ex ipsius coniugij prærogatiua,& quia fauorabilis i res est, congruè admittuntur.

¶Idem.

¶ Inuita desponsata,postea sponte cognita,contra matrimonium non auditur.

CAP. IIII.

INsup † adiecisti, q aliquis cũ quadã innubili puella contraxit,quæ tandẽ ætatis metas attingẽs,

† Cap.1.tit. de matrim. interdictũ ecclesiæ celebrato, in 1. comp. refert Gratianus siue Palea. 35. q.6.c.2 vide Marianũ Socin.cons.38. incip. circa primũ. ver. tũ igitur in 1.par.

Videtur nobis.] Tria facit Primo ponit dictum Secũdo ibi, Ideo, ipsi° rõnes. Tertia ibi, Quod verò. soluit cõtrariũ quoddã. Et incipe sic ponere casũ: Titius petebat quandã i vxorẽ.& ad pbãdũ cõtractũ inducebat parentes suos: Ipsa verò mulier cõuenta excipiebat de consanguinitate, ad quam pbandam inducebat suos consanguineos, qrebat an isti essent admittendi, & respondetur vt in litera.

CASVS. Quærebatur, vtrum parentes & cognati vtriusque sexus admitti dẽat in testimoniũ suorũ consanguineorũ ad matrimonium coniungendum vel dirimendum? Rñdet Papa, q benè admittuntur;& hoc probat tã antiqua cõsuetudine,quam legibus:& ideò maximè admittuntur parẽtes;& si parentes defuerint,admittũtur proximiores:quia vnusquisque cõsanguinitatẽ suã scire laborat testib.& chartis,& recitatione maiorũ,& illi recipi debẽt,qui melius sciũt,& quorũ interest:Quod autẽ dr pater nõ recipiat p filio,nec filius p patre,in causa, illud verũ est in criminalib.causis,vel cõtractibus,sed in matrimonio cõiugẽdo vel disiungẽdo admitũntur fauore matrimonij. Nota q in causa mrimoniali pr admittit p filio,sed non in alijs. Itẽ matrimoniũ res fauorabilis est.

[Glo.seq.secunda,quarta,& penultima tractãt vacillando,an ad pbãdum contractũ parentes admittant.]

b Antiqua consuetudine.] No quòd antiqua consuetudo pro lege seruanda est, 11.dist.in his,& 12.dis. diuturni.& 9.q.3. conquestus. & mos fidelissimæ vetustatis seruandus est.C.de test. tastamẽta & hæc cõsuetudo seruat quo ad parentes , tñ in mrimonio coniũgendo fallit,cũ alter est super or nobilitate, potentia,vel diuitijs:qa parentes inferiores non admittunt p matrimonio coniungendo.s.de test.super eo. quia suspectũ est tunc testimoniũ illorũ:sed hęc decretalis non vr loqui in isto casu,vt dicitur infra.

2 Sumitur.n. lex pro canone,pro cõsuetudine , p regula, p rõne,ut nor. 1.q.1. ventũ ad fin.I.An.

c Legibus.] i.canonibus.2. sic 31. dist. Nicæna & loquitur de illis canonibus 35.q.6.c.1.& 2.& sic tãde cõsuetudine approbata, q sm canones admittuntur. Si vis intelligere de legib.ciuilibus dicas, q ad probandum q mrimoniũ contrahi possit non obstante consanguinitate, vel ad dirimendum matrimonium pp consanguinitatem,est arg.quòd parentes & consanguinei sint admittẽdi:qa melius sciunt suam pximitatem, quam extranei.C. d i integ. rest.min.de tutela & C.d lib.cau.si filiũ. & ff.de prob.etiã. & q alijs præferãtur. est arg. ff. de adul.si maritus.

d Genealogiam.] Hæc est ratio, quare huiusmodi personæ admittantur,& alijs præferantur,35.q.6. c.1.& 2.

† Vide lãfrãchũ de Oriano in ca.qñ s.de pba. & Spe.tit.de teste.§.1.

e Sciunt.] Consanguinitatem scilicet, & per hoc vr q non loquitur de testimonio ferendo pro ipso cõsensu, qa si extraneus interesset,æquè bñ sciret sicut pr & mater,an cõsensisset tũc ad inuicẽ,sed lra sequens benè innuit de ipso contractu. 3

3 Aliàs,consensu.

f Nullum.] 30.q. 5.aliter.& ff.de ritu nup.l.2.

g Nõ recipiatur.] 4.q.3.c. si testes.§. itẽ testis idoneus & ff.de testib. l. testis idoneus.

h Coniugendo] ex hoc vr, q ad probandũ matrimoniũ esse cõtractũ, admittunt parentes,& inducitur ad hoc à plurib.sim s.de testi. super eo,sed non loquit in eo casu, sed quod dicit, in cõiũgẽdo intellige si diceret q essẽt cõsãguinei,q cõtrahere volunt,vel fama esset de hoc, pr & mr & consanguinei admittuntur ad probandũ ꝯsanguinitatẽ 4 s.de spon.cũ in tua. Intellige loq hãc decretalẽ qñ pp cõsanguinitatẽ tantum dr,q nõ possint coniugi,& qñ propter consanguinitatẽ debẽt separari:& hoc ẽt satis colligitur ex rub. Consueuit tñ induci, q pr & mr admittuntur ad probandum ipsum contractum matrimonij quod verũ est secũdum distinctionem illius decretalis,super eo.

† Ca.3.eo.ti. in.2.compi.

4 Vid Frãciscũ de Aretio consi.14.

i Fauorabilis] s.de condi.appo. c. vlt. vbi de hoc. & arg. ff.de reg. iu.in ambiguis, 5 vt s.de app.directæ. in fine.Ber.

5 Ibi,pro dotibus rñdere melius est. Io.An.

INsuper.] in prima parte ponitur consultatio.In secunda responsio:ibi, In hoc.Abbas Siculus.

CASVS. Quidam contraxit cum quadam puella infra nubilem ætatem, tandẽ facta maior & ab illo pluries cognita,contra matrimonium proclamauit , dicens,quòd ab initio semper dissensit,& hoc probare volebat per testes: Quæritur,an sit audienda? Rñdet Papa,quòd amplius audiri non dẽt contra matrimoniũ, quia reclamare debuit antequam cognosceretur ab ipso,sicut enim ante duodecimum annum potuit dissentire,ita postquam carnaliter cognouit eandem,non poterit reclamare ratihabitione sequenti. Nota.quòd ipso facto confirmatur quod non valebat. Item quod ab initio

ab initio non tenuit, ratihabitione sequenti valet.

a Probat.] idest probare intendit. 1 iuxta illud.

Et mihi pro facto sapè quod esse potest. Lau.

1 Ad idē de cōsecra. dist. 3. c. peruenit. 1. Aud.

b Fama.] Tales enim debēt testes esse sine omni suspicione infamiæ. 2. q. 7. testes.

c Cū potuit.] si. n. semp inuita detēta fuisset, & verbo & facto ꝯ̄dixisset, audiret qñcunque postea. ar. 16. q. 3. prima. sed ex tpe p̄sumit ꝯ̄ istā. sic s. de spōsa. ad id qđ. & argu. 1. q. 1. cōstat.

d Duodecimo anno] in muliere. ff. de ritu nup. minoré. & xiiij. in viro. s̄ de despon. impub. attestationes.

[Gl. seq. arguit qđ ratihabitio, &c.

e Copulæ carnali] Ex quo. n. carnali copulæ cōsēsit, ois violētia sublata intelligit, mřimoniū tenet s̄. de despō. impub. & illis. s̄. de eo q du. in matriūq pol. cap. 2. & s̄. de despō. veniēs. & ita ratihabitio 2 cōfirmat, siue validū facit, qđ ab initio nō valebat. s̄. de regulatib. cum virum.

2 Vide i c. ratihabitionē. de re iu. li. 6.

ab illo pluries cognita, cōtra matrimoniū ꝓclamauit, asserens se semper ab initio dissensisse, quod per testes ꝓbat,[a] fama[b] & conuersatione preclaros. In hoc itaque casu sētimus, ꝙ aduersus matrimonium audiri nō dēt, quę ante cognitionē sui, ltimū annū attingēs, cū potuit[c] minimè reclamauit: sicut. n. ante legitimū cōsēsū (qui in duodecimo anno[d] spectat̄) potuit dissentire: sic postquā legitimo tempore accedēte, semel etiā copulę carnali[e] consensit, ex ratihabitione, sibi sup hoc silētiū non ambiguitur induxisse. †

† induxisset

¶ Innocētius tertī archiepō, Præposito, & Priori sanctæ Mariæ de † Albaneñ. Genueñ.

† De Albaneñ. Ianuañ.

¶ *Repellitur accusans matrimonium ꝓpter quæstum.*

CAP. V.

Significante † M. de Canula † nřo est Apostolatui declaratū, ꝙ cū N. duxisset legitimè i vxorē, S. mater ipsius uisa ē matrimoniū accusare, vt ab eo pecuniā extorqueret, & licet intellūi suo, praua ñ possint opera rñdere, nihilominus vult hēre pecuniā ut ab accusatiōe desistat. Cū igitur nō sit malitijs[f] hominū indulgendū, mādamus, quatenus si est ita, ipsam ab accusatione matrimonij repellētes,[g] eidem super hoc silentium imponatis.

† Ca. 2. e. tit. in 3. compil.

† Canulla Camilla Casula.

Significante.] In prima parte ponit̄ facti narratio. In secūda causæ cōmissio: ibi. Cum igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam duxit quādam i vxorem, mater mulieris nititur matrimoniū accusare, vt ab illo pecuniā extorqueret, & licet volūtati suæ prauę ñ possint opa rñdere, nihilominus vult hēre pecuniā, vt ab accusatione desistat. Cū igitur malitijs hominū sit obuiandū, mandat Papa, quatenus si est ita, ipsam ab accusatione matrimonij repellant. Nota quod mater potest accusare matrimonium filiæ, si non malitiose moueatur. Item malitijs hominū non est indulgendum. Item non auditur ille qui tātum vult nocere.

3 Hæc est hæresis demū i concil. Trid. dānata, sess. 24. de sacro mřimonij, cano. 1. cui⁹ hæc sunt verba: si qs dixerit, matrimoniū nō ē verè, & proprie vnū ex septē legis Euāgelicæ sacr[a]mētis à Christo dño insti tutum, id ab hominib. inuectū, neq; gra-

[Glo. seq. ponit duos casus, quibus, &c.

f Malitijs.] de rei ven. in fundo. & ff. de recept. arbi. ita demum. & s̄. de resc. sedes Apostolica. qñque tamen auditur qui non facit nisi vt noceat, vt dicit Lau. ar. indu. it. C. de nat. libe. authen. licet. sicut & prior pœnitentia facta non prodest, & tamen aufert vsum posterioris, de pœn. dist. 3. in salicibus.

[Glo. seq. al. 1. concor. simile arguit, & tenet cōtrariū.

g Repellentes.] Nota, quòd repellitur accusator propter turpem quæstum. simile 2. q. 1. prohibentur. Item repellitur si infra tempus statutum non accusauerit. infra eod. cap. proxi. nisi iusta de causa, vt ibi. Et est ar. quod simonia committi possit in matrimonio, cum sit spirituale. Sed contradici consueuit, quia ibi gra-

tia 3 non confertur.

Cum in tua.] Primo ponitur quæstio. Secundò distinguens solutio ibi, Super quo. Et secūdum mē brum ibi, Alioquin, Tertiò excipit, ibi, Nisi. Abbas.

3 tiam confisre anathema sit.

¶ Idem.

¶ *Repellitur ab accusatione matrimonij, q̄ denunciationis tpe tacuit, nisi denunciationē probabiliter ignorauit, vel iuret de nouo didicisse, & quod non obijcit illam malitiose.*

CAP. VI.

Cvm † in tua diœcesi. & īfra. ¶ Si verò post cōtractū matrimoniū aliqs appareat accusator, cū nō ꝓdierit i publicū, qñ bāna, s̄m cōsuetudinē[h] i ecclesijs edebant̄, utrum vox suę dēat accusatiōis admitti, meritò qri pt. ¶ Sup quo sic duximus distinguendum, ꝙ si tpe denūciatiōis p̄missæ, is q iā cōiūctos ipetit, ext diœcesim existebat, vel aliàs denūciatio nō potuit[i] ad eius notitiā peruenire, ut

† Ca. vnic. eo. tit. in 4. comp. alia pars huius Decret. i. de spons. c. cum in tua.

CASVS. Consuetudo est in aliquo loco, vt quando aliqui volunt contrahere matrimonium, publice proponatur in ecclesijs, vt quicunque scit aliquod impedimentū, exhibeat, & dicat, nullus apparet contradictor, & sic contrahunt, postea apparet accusator: Quęritur, an sit admittendus? Respondet, quod si tempore præmissæ denunciationis extra diœcesim existebat ille, qui nunc matrimonium accusat, vel ad eum denunciatio nō potuit peruenire, puta quia infirmitate nimia laborabat, vel in tali erat ætate qđ ad hoc eius ætas nō sufficiebat, vel alia legitima causa erat impeditus, eius accusatio debet audiri, alioquin tanquam suspectus debet repelli, quia præsumptio est cōtra ipsum, quod denunciationem publicè factam non ignorauerit, dum in diœcesi existebat, nisi proprio firmauerit iuramento, quod postea didicerit, quæ obijcit & quod ad hoc ex malitia non procedit, & tunc etiam si didicisset ab illis, qui denūciationis tempore tacuerunt, ei tamen non debet claudi aditus accusandi, quia & si illi ab accusatione repellantur propter culpam silentij, iste tamen repelli non debet, cum culpabilis non existat. Nota primò, quod contra ea quę publicè fiunt, habet quis accusationem. Item qui est in diœcesi, non habet accusationem circa ea quæ publicè fiunt. Item iuramentum elidit præsumptionem. Item aliquis admittitur ad accusandum, cuius auctor repellitur, secus in testimonio. Item propter culpam alienam non repellitur quis ab accusando.

h Consuetudinem.] hæc cōsuetudo consona fuit iuri, vndè hodie pro iure communi statuitur, qua omissa si postea impedimentum appareat, filij non erunt legitimi, supra de clan. despon. cum inhibitio & sim. supra de spon. cum in tua. quæ est pars istius. & ei continuatur in integra.

i Non potuit.] quia erat in remotis partibus. simile decima septima quæstione secunda, si quis incognitus.

a Ferue-

a Feruore.] 15.q.1.illa & 17.q.2.Gōsaldus.& sup.de reg.sicut tenor.

[Glo.seq.obijcit,& soluit.]

b In annis.]sed quō potest hoc esse, ꝙ iste in talibus annis denunciationem factā nō cōprehēdat, & habilis vr̄ ad impedimētum comprehēdēdum: s qa vr̄, ꝙ impedimētū debeat scire tpe ꝯ̄ctī matrimonij; sed potest esse, ꝙ tūc nesciebat, nec sufficiebat ętas ad hoc:sicut nec ad cōprehēsionē denūciationis, & tñ postea potuit scire īpedimentū,vt ī seq. tur.tñ tempore denūciationis ei⁹ ætas sufficere nō valebat:q̄a ætas illa nescit quid videat.C.de sal.mo. l.1.& ar.ī.de spōs. tuæ fraternitatis.

c Publice.] & ideo nullus potest ignōrare.16.dist.qd dicitis. & 12.q.2.ꝙ & humanis.& ī.de postu.c.1. ar.83.dis.ꝓposuisti.

[Gl.seq.alle.3.cō cor.quærit,arg.pro, sol.contrarium.finis recitetur per q.]

d Repellēdus.] & ita q infra tēpus constitutu, non ꝓponit ius suū,postea repellit,& ab accusatione & a testimonio.arg. ī.de clan.despon.cū inhibitio.ā ꝯ̄tra.& C. de inge.diffamari.& ī. de ꝓb. licet.Sed nūqd admittūtur ad denunciandū? vr̄ ꝙ sic,cū & iuramētum ei nō obstaret. ī.de iureiu.queādmodū.& arg.ī.de cog.spi.tua. Dicas ꝙ nō est admittēd⁹ cum sit suspect⁹,vt hic dicit, & suspectæ ꝑsonæ remoueant à denunciatione, sicut ab accusatione. ī.de accu.cum dilectus filius.& ī.de spon. cum in tua.nā cui vna via aliquid ꝓhibet, alia via ad idem nō debet admitti.ī.de procu.tuæ, cū suis cōco.ibi positis.& ita taciturnas nocet accusare volenti,nisi forte tacuit,q̄a non habuit tūc probationē.2.q.7.plerique.& ideo dixi,forte,ꝙ licet tunc nō haberet testes,ipsemet potuit impedire m̄rimonium ꝯ̄hendum,vñ nō prodest, ꝙ ꝑ hoc tacuit ī. de spō.ꝓterea.& sup.de testi. super eo.& sola fama impedit m̄rimonium.sup. de consan.& affi.c.2.taciturnitas verò ipsorum ꝯ̄hentium non præiudicat eis.arg.sup.de testi.spol.ex conqōne. & sup.de clan.desp.cum inhibitio.& ī.de sen.excō. inquisitioni.

[Gl.seq.inducit duas ꝯ̄cor.& elicit vnum notabile.]

e Iuramento.]sic sup.de testi. ꝓsentium. & supra de excep.pastoralis.Itē nota hic,quòd pl⁹ valet iuramētū vnius,quàm ꝓsumptio iuris,quia per istud iuramentū eliditur iuris ꝓ̄sumptio.35.q.3.extraordinaria.

[Glo.seq.ponit diuersitatem:q̄rit de tōne ipsius, & soluit,iterum quærit,arg.pro,& contra,ponit opinionē Ioan.& sol.]

f Excluderet]hic habes, ꝙ aliquis admittitur ad accusandum cuius auctor repellitur; secus est in testib⁹,supra de testi.licet.& ī.de hęret.fraternitatis.arg. Sed q̄ ē rō diuersitatis? Dic ꝙ aliud est in accusatore, & aliud in teste:modicum præiudicium fit si accusator admittit cuius auctor repellit ꝑ culpam propriā:& iste culpabilis non existit,& ad dictū accusatoris nulla fit condēnatio,nisi adsint legitimi testes:sed ad dictum testis quis cōdēnat:& ideo debēt esse tales auctores, vt ipsorum facta sufficerent,ad hoc vt illi admittantur,q cām habuerūt ab eis. ar. C.d acqu.pos.vitia. Sed nūqd statim elapso termino obstabit talis taciturnitas? Vr̄, ꝙ incōtinēti, nisi ī. terminum accuset.32.q.2.mulier. arg.ī.de offi.dele.cū olim.ff.de leg.2. cū quidā.in fin.& ff ad Mace. si filius. Arg. ī.20.q.2.puella. vbi vsq;ad annū & diem tutores & parentes puellæ,q̄ sacrum velamē assumpsit ꝯ̄tradicere possūt,vltra nō, vt ibi vel saltē vsq; ad x.dies.ff.de cōsti. pec.promissor.& C. quō & qñ iud.ab eo. Ioan.dixit,ꝙ taciturnitas ista cum quodam temperamēto intelligi debet.argu. ff.de solu.quòd dicimus. & ff.ex quibus cau. maio ab hostibus. § ulti. & benē facit ad hoc supra d loca.c. penul.& vlti. Ego credo quòd quādiu res est integra,ꝙ potest & debet admitti. cōtracto uerò matrimonio de presenti non uidetur audiendus tāquam suspectus,si potuit infra tempus procedere,& denunciare impedimentum.

a Deprauata ē hęc glossula uc plurimū in uulgatis codicibus: quæ restituta ē ex Vaticanis.

† alditas & ꝙ ad hoc,&c.

† procedit

puta si nimiæ infirmitatis feruore [a] laborans, sanæ mētis patiebatur exilium: vel in annis [b] tam teneris constitutus, quòd ad comprehensionem talium eius ætas sufficere non valebat, seu alia causa legitima fuerit impeditus eius accusatio debet audiri. Alioquin cum rationabiliter ꝓ̄sumatur, quòd denunciationē publicè [c] factam, idem existens in ipsa diœcesi minimè ignorauit, tamquā suspectus est procul dubio repellēdus: [d] Nisi ꝓprio firmauerit iuramento, [e] quòd postea didicerit ea, quæ obiecerit, & † ad hoc ex malitia nō ꝓcedat: † quia tunc etiam si didicisset ab illis, qui denunciationis tempore siluerunt, claudi non debet eidem aditus accusādi: quoniam & si ab im petitione huiusmodi culpa de silentio tali contracta illos excluderet, [f] iste tamē amoueri nequiret cum culpabilis non existat.

a Quid si nullū tēpus fuisset ꝓfixū? uenīae tūc ī.modicū temp⁹,tñ cum quodā temperamēto est hoc intelligēdum ꝑ iura q̄ ī. ad hoc alleg. glo.ſm Inn. & Hos. Ioā. And.

TITVLVS XIX.

De diuortijs. †

¶ Ex concilio apud Vuormaciam. †

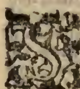
¶ Homicidium necessarium non priuat spe coniugij, sed machinatio in mortem coniugis sic.

† De materia huius titu. vide latē ꝑ theologos scholast.cos lib.4. sen.d. 35. & ꝑ Sil. in sum. uers diuortium.

† Vuarmaciam. Vermerias.

† Cap.1.eo tit.in 1. ꝯpi. Burch li.6. decre.c.31. Iuo pat. 10 ca.169.Gratianus siue Palea.31.q. 1.c.6.incip. si qua mulier.

CAP. I.



I † qua mulier in mortē mariti sui cū alijs cōsiliata est, & ipse aliquē illorū se dēfendendo occiderit: potest ipse post mortē vxoris, si uoluerit [g] aliam ducere.

DE DIVORTIIS.

¶ Continua ut in præcedenti.tit.uel potest sic continuari. Supra in ꝓcedentibus uisum est, qualiter matrimonia coniūgantur,& qualiter accusent,merito restat uidere,qualiter diuidātur:& scias ꝙ diuortiū fit dupliciter. Primo quo ad substantiā uinculi matrimonialis, ut qū separatur matrimonium ꝑ impedimentum perpetuum,q̄nque fit quo ad thorum & mutuā seruitutē, vel propter adulterium coniugum. Abbas.

De hac materia tractatur 28.q.1.& 2.22.q.3. & q.6. & q.35. q.6.ab isto primo vsque ad fin.quæst.& q. 9. quasi per totum.

S I qua.]CASVS. Dicitur hic,quòd si aliqua mulier fuerit machinata in mortem uiri, & uir se defendendo aliquem de insidiatoribus occiderit, si voluerit post mortem uxoris ꝯ̄trahere,potest. mulier aūt sine spe coniugij pænitere debet. Nota, ꝙ conatus sine effectu punitur.

g Voluerit.]quia quantū ad hoc non impeditur, quo min⁹ cōtrahere possit post mortē vxoris,cū tale homicidium directē nō fuerit volūtariū:& homicidiū non impedit m̄rimoniū contrahēdū,nisi in casibus:33.q. 2. interfectores.& c.admonere & ī.de pœn.& re.c.2. nisi sint iuuenes,vt c.interfectores.& ea.causa,in c.adolescētis;& tunc dispensatiuē.

[Glo.seq.arg.alleg.4.iura,signat unum contrariū & ibi remittit.& sol.q.]

a Insidiatrix.] licet ista mulier non fuerit consecuta effectum, nihilominus punitur quo ad legem coniugij, & est arg. q conatus sine effectu punitur. sim. 51. dist in. si quis post. & de pœnit. dist. 1. si quis cum telo, & s. de bigā. nuper. & c. vlt. arg. cō. s. de spō n. c. vlti. cum suis conco. ibi positis, vbi de hoc 1. in si contra heres, teneret.

1 Idē Host. qui circa crimina q̄ dirimūt, remittit ad ea, q̄ nō. in sum. de mā. §. qualiter impeditur. vers. sūt & alia q̄dā. & seq. & de spō. §. fi. ver. itē decimo. Ioan. And.

† Cap. 1. eo. titu. in 1. cōpi. & post conci. Lat. sub Alex. iij. par. 50. c. 22. §. quod aūt. Vide Sotū li. 4 sent. c. 37. q. viii.

† Vide cōc. Tri. sess. 24. de sacr. ma. cano. 5.

† Ambien.

QVæsiuit.] sunt tria dicta. Secūdum ibi, Verum. Tertium: ibi, In viris, Abbas.

CASVS. Quærebatur in c. isto, vtrū mulier p furto vel alio crimine à viro suo separari debeat? Rñdet Papa, q mulier pro furto vel alio crimine viri sui separari non debet, nisi velit religionem fidei suæ corrūpere: Sed si vir vxorē suā ad infidelitatem traxerit, à viro poterit separari quo ad mutuam seruitutem; ita tñ q alij nubere non liceat quia licet separētur, tamē manent cōiuges ēt separati: & idē intelligitur in viris. Nota q vir p nullo crimine potest vxorem dimittere, nisi p spirituali fornicatiōe, vel etiam carnali, & ē cōuerso, qa vir & mulier ad imparia non iudicantur.

b Vel alio crimine.] pro nullo crimine potest vir dimittere vxorē, vl vxor virum, vel p alio q̄d ei contingat. 32. q. 1. in cōiugio. & q. 5. si q̄s vxorē pcepit, pcepitū & q. 7. omnes causationes nisi p crimine fornicationis. vt ī c. pdictis, vel pro spirituali fornicatione. 28. q. 1. idololatria. & hoc ēt si viro suo mortem machinet̄ s. c. px. & si talis turpis conditio ī matrimonio apponat, si furtū fecerit pro non adiecta habetur. s. de condi. appo. c. vlt.

re ipsa autē insidiatrix, [a] pœnitentiæ absque spe cōiugij stet subiecta.

¶ Alexander. tertius.

¶ *Coniuges propter alterius crimen non separantur, nisi spiritualiter fornicentur, & tunc durat coniugium eis etiam separatis.*

CAP. II.

QVæsiuit † à nobis: & infrà. ¶ Nos itaque taliter respondemus, quòd mulier pro furto, vel alio [b] crimine viri sui (nisi fidei suæ religionem corrumpere velit) ab eo separari non debet. ¶ Verum si coniugem suā ad infidelitatis maleficium traxerit, à viro poterit separari, † ita quod ei nubere alij non licebit: [c] qa licet separentur, semper tamen coniuges [d] erūt. In uiris [e] quoque præsentis sententiæ forma seruetur.

¶ Idem Ambianen. † epō.

¶ *Vir non potest dimittere vxorem sine iudicio ecclesiæ etiam propter impedimentum parentelæ notorium. Si fama refert impedimentum coniugij etiam nemine opponente, episcopus ex officio potest de eo inquirere. Si verò impedimentum est notorium, potest episcopus ex officio suo matrimonium separare hoc secundo.*

c Non licebit.] cum matrimonium eorum sit ratum & cōsummatum: secus est de matrimonio infidelium. J. eo. quanto. & c. gaudemus.

d Coniuges erunt.] quia vinculum coniugij semel habitum nunquam amittitur viuentibus coniugibus, etiam separatis. 32. q. 7. c. 2. & 3. sicut nec baptisma, vel ordo. 1. q. 1. quod quidam. versi. cum videamus.

e In viris.] quia vir & vxor non ad in paria iudicant. 32. q. 1. si q̄s vxorē & q. 5. cepit & q. 7. Apostolus. Lau.

POrrò.] sunt duo dicta. Secundum ibi, Præterea Abb.

CASVS. Quidā Comes auctoritate sua absq; iudicio ecclesiæ dimisit vxorem suā, qa eā dicebat fuisse cognatā vxoris suæ defunctæ mulier petebat eū sibi restitui: Quærit, an potuerit eā sic dimittere? Rñdet Papa q licet parētela publica & notoria esset, sine iudicio ecclesiæ vxorē dimittere nō pōt: vñ Comes cpelli pōt, vt eā recipiat, q̄ restitutionē ei petebat: q̄d si facere cōtēpserit, excōicet̄. Not. q in notarijs ordo iuris seruand est. Itē null. dēt auctoritate ppria vxorem dimittere.

[Glo. seq. arg. al. c. 3. iura, & 4. in cōrium, & soluit.]

CAP. III.

POrrò † de Comite Pōtini, qui B. vxorem suam absque iudicio ecclesiæ dimisit, quia eam cognatam fuisse vxoris defunctæ proponit, prudentia tua cognoscat; q̄d si etiam parētela esset publica & notoria, [f] absq; iudicio ecclesiæ ab ea separari [g] non potuit: quare ipsum ad eam recipiēdam, quæ petit restitutionem [h] ipsius, districte cōpellas: quam si recipere noluerit, eū, & superinductam [i] vinculo excommunicationis astringas; ¶ Præterea de H. qui cognatam suam duxit vxorem. Respondemus, quod non apparentibus accusatoribus, & parentela manifesta, seu publica [k] existente (quod credibile nō est, nisi essent in primo gradu vl secūdo [l]) tui officij interest, [m] ma

f Notoria.] ar. q in notorijs seruād' 2 est ordo iuris. ar. 11. q. 3. corū. & 24. q. 1. pn.dē da. in fi. & 3. q. 5. qa suspecti. ar. cō 2. q. 1. d manifesta. & j. de accus. euidētia, & s. de iureiu. ad nostrā. 3. & ff ad l. Aq. pinde in fi. Sol. quo ad sniam semp seruād' ē ordo iuris, q̄tū ad alia nō.

[Gl. seq. reddit duplicem rationem.]

g Separari.] 33. q. 2. sæculares. 25 q 6. multorū. Et est ratio quare, qa snia diuortij pœna est, & pœna nō est inferēda nisi p iudicē. 33. q. 2. c. inter sectores §. in hoc. & C. vt nemo ius sibi di. per tot. & C. de Iudæ. nullus.

[Gl. seq. alle. 3. cō cor. signat vnum contrarium, & soluit.]

h Petit restitutionē.] restitutio p. facienda est. s. de of. de le. cām matrimonij. & s. d rest. spo ex cō questione & s. vt lit. nō cōte. accedēs 2. in fi. ar. cō s. d rest. spo. litteras. Vbi dicit, q si probationes incontinenti sunt paratæ, non est facienda restitutio, ergo multo minus est facienda, vbi notoriū est impedimentū, vt hic. Dic q facienda est præterquā ad carnalem copulā, vt intelligas istā decre. fir. illam.

i Super inductā.] sic s. de spō. veniens.

2 De materia hui' glossæ vide Iuliū Clarū in prac. cri. § fi. q. 9. & plene per Antoniū Gomezium to. 3. uari. re solū. c. 1.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Lat. su Alex. i.j. par. 50 c. 29. § porro. Et de articulo hui' c. præter doct. hic vide B. Tho. lib. 4. sen. di. 35. q. 1. art. 3. & Syl. verb. diuortiū, q. 8. & Turre 1. 32. q. 7. c. 1.

PRAETEREA. Quidā H. nomine q̄dā cognatā suā duxit in vxorē, Quærit q̄d fieri dēat? Rñdet Papa, q si non appareāt accusatores, & parētela manifesta & publica existit (quod credibile non est nisi essent consanguinei in primo gradu vel secundo.) illud matrimonium dissoluatur, quod illicitè est contractū. Nota q̄d notorium & manifestum est, accusatione non indiget.

K Seu publica]& si manifesta non esset vl publica dūmodo fama eēt q essent cōsāguinei in gradu phibito: ex officio suo. 3 posset epūs inquirere & cōpellere, vt quicūq; veritatē sciret perhibeat testimoniū 35. q. 6. p. in synodo. & s. de testi. cog. pterea & s de off. or. c. 1. & 2. q. 1. Deus omnipotens. Imò quilibet tenetur denunciare ecclesiæ. s. de cog. spirituali, tua.

3 Sicut & discordes bñ cōiūctos ex officio suo reconciliare. & ad cohabitādū cōpellit. s. d spō. ad id quod Ioan. And.

l Vel secundo.] & ita videtur, q consanguinitas vltra secundum gradū non posset esse notoria, sed fama esse publica potest. 35. q. 6. si duo.

m Interest,] id est, ad ecclesiam pertinet.

Signi-

trimonia illa, adhibita grauitate, dissoluere, quæ illicitè cõtracta noscunt.

¶ Idem.

¶ Repellitur vxor petens restitutionem mariti, si notoriè fornicata est, & maritus continuit.

CAP. IIII.

Significasti, † quod quidam vxore sua sine iudicio ecclesiæ dimissa, pro eo quod suggestum sibi fuerat, ipsam incestũ cum quodam consanguineo suo cõmisisse, vinculo fuit propter hoc excõmunicationi astrict⁹: verũ mulier nõ continuit, sed sobolem de alio viro suscepit; nec min⁹ postulat viro restitui, asserens se ab ipso iniustè dimissam, & eundem sibi materiam [a] adulterandi dedisse. ¶ Consultationi tuæ taliter respõdemus, quod si notorium [b] est, † mulierem ipsam adulteriũ cõmisisse, ad eam recipiendã prefatus vir cogi non debet: nisi constaret [c] ipsum cũ alia adulterium commisisse.

¶ Idem.

¶ Matrimonium separatur propter adulterium mulieris: & si vir postea fornicetur, redintegratur. & est bonus casus, & multum allegabilis.

CAP. V.

Ex † litteris tuis accepimus quod V. quãdam duxit vxorem, qui paucis temporibus fuere cõcordes: proponebat enim idem V. quod illam per violentiam sibi illatam, metu etiam mediante duxisset: & infra. ¶ Tandem vir vxorẽ suã super crimine fornicationis in iure conuenit, quæ nescitur quo ducta spiritu, cœpit publicè confiteri, quod cum vir negaret ei in necessarijs † prouidere, crimen compulsa [d] est incurrere memoratum: cumque diligentius à te fuisset admonita, [e] ne ad suggestionem alicuius illud tam

Significasti.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, consultationi. Abbas.

CASVS. Quidã sine iudicio ecclesiæ dimisit vxorem suam pro eo qđ suggestũ fuit ei cũ quodã cõsãguineo suo eã incestũ commisisse, pp quod ẽt fuit excõicatus, Sed mulier illa de alio sobolẽ suscepit, nihilominus petebat viro suo restitui, dicens, ꝙ iniuste eã dimiserat, & sibi materiã adulterãdi dedisset: Quærit, qđ iuris sit? Rñdet Papa, ꝙ si notoriũ sit mulierẽ ipsam adulteriũ cõmisisse, ad eam recipiendam vir compelli non debeat, nisi cõstaret ipsum cũ altera adulteriũ cõmisisse. Nota ꝙ adulteriũ notoriũ impedit restitutionem. Item paria delicta mutua cõpensatione tollũtur.

† Cap. 4. eõ. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Lateranẽ. par. 6. ca. 14. Et pter citatos in cap. porrò. vide Couarruuiã lib. 4. decre. part. 2. c. 7. §. 4. & 5 & Sotũ lib. 4. sen. dist. 36. q. 1. art. 3. & seq.

[Gl. seq. obijcit, & de eo opi. ponit, quã reprobat. quærit. arg. negatiuè & sol. cõtrarium. Iterum quærit, & soluit.]

a Materiã adulterandi.] quod vr̃, quia ipse dedit ei materiã adulterandi, quare sibi imputet vir. argu. 27. q. 2. si tu abstines. & ff. de mino. cũ mã dato in fi. ff. sol. mat. si mulier. quod magister Io. Fauentin⁹ cõcedebat: 1 qa q occasionem damni dat, damnum dedisse vr̃. 50. dist. studeat. sępè. & ff. ad leg. Aquil q occidit. §. in hac. & ĩ. de iniu. & dam. da. c. vlt. in fin. & argu. ad hoc ĩ. de eo qui cog. consan. vxo. suæ. super eo. & c. discretionem. Sed cõtrium est verum, quia mulier ad hoc nulla conditione debet adduci. 32. q. 5. ita ne. Nec est ignoscendum ei, quæ prætextu paupertatis turpissimã vitã duxit, ff. de rit. nupt. palam. §. non est, nec obstat si replicaret etiam illa. ff. de adul. l. 1. §. si publico, nisi eã inuitam tradidisset adulterandam, quia tunc non posset obijcere adulterium, vt in decr. discretionem. Sed pone, ꝙ mulier recessit à viro auctoritate propria & nihilominus petit restitui. Videtur ꝙ non sit audienda: quia ipsa non fuit eiecta, sed ipsa se eiecit: Dicas, ꝙ est audienda, quia eo ipso quòd rediens nõ admittitur, spoliata intelligitur. ff. de acq. pos. clausula possidere. §. vlt. & l. si id quo. l. §. vlt. & ff. de vi. & vi ar. l. 1. §. siue autem. Sed nunquid potest à viro petere expensas, quas fecit postquam ipsa recessit ab ipso? Non credo, cum maritus ipsam non expulerit: sed si eam reuertentem non admittat, postea tenetur.

1 Vt no. in c. situ abstines & idẽ Hu & Bar. Io. An. † sit.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b Si notorium.] quid si occultum est, & in modum exceptionis obijciat ei illud adulterium petenti restitutionem? Dico; quod non auditur quousque fuerit restituta. ĩ. de resti. spo. item cum quis. & c. 2. & 3. & c. in litteris. secus in petitorio. 27. q. 2. Agathosa.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

c Nisi constaret.] ita quòd esset notorium adulterium viri: aliàs ipsam oporteret prius probare adulteriũ viri, & sic crimina mutua, pari compensatione tolluntur. 32. q. 6. nihil. & ĩ. de adul. c. pen. & vlt. ff. sol. mat. viro. 25. dist. primum. & 26. distin. vna tantum. & 6. q. 1. qui crimen. ff. de eo. per quem factum erit. l. vlt. §. sed & si. ff. de adul. si vxor §. iudex, ar. contra. ff. de do. exce. apud Celsũ. §. Marcellus. Hoc cõtrarium soluitur ĩ. de except. dilecti.

Ex litteris.] Hic est bonus casus, & multum allegabilis. Et duæ sunt partes. Secunda: ibi, Vndè Abbas.

† Cap. 3. tit. de clandestina desponsatione in 1. cõpilatione. Vide B. Thomã in qstionibus additis ad 3. par. q. 62. ar. 6. & de intellectu huius decre. Sotũ lib. 4. sent. dist. 16. q. 1. art. 6.

CASVS. Quidam nomine V. duxit quãdam in vxorem: tandem orta discordia inter eos, dicebat V. ꝙ eam per violentiã sibi illatam, & metum etiam duxisset: Pomodum accusauit eam super crimine fornicationis: quæ cępit publicè profiteri, ꝙ cum vir ei negaret in necessarijs pui dere, crimẽ compulsa fuit incurrere supradictum; Sed cum admonita fuisset ne ad suggestionem alicuius illud turpe cõtra se profiteretur, ipsa illud manifestius asserebat. Episcopus conuocato capitulo suo de consilio capituli sui vtrique eorũ priuatim continẽtiã indixit obseruandã, ita ꝙ caste viuerent abinuicẽ separati; Sed dictus V. statim cũ alia cõxit. Ep̃s hoc audiens, ab ipso V. veritatẽ inquirẽs, ipse rei seriem explicauit, & ad sedẽ Apostolicã appellauit: Ep̃s ordinẽ huius negotij dño Papæ significauit. Vñ mandat Papa, quatenus si est ita, virũ p̃dictũ ad vxorẽ legitimam redire compellat. Nota ꝙ ex sola confessione adulterij separatur vxor à viro, quantum ad mutuam seruitutẽ. Itẽ de consilio capituli ep̃s hmõi sententias ferre debet. Item separati viuere debent continenter, alioquin non obstante sententia, debent ad inuicem redire: quia paria delicta mutua compensatione tolluntur. Item delictum superueniens, rei iudicatæ tollit sententiam.

† Vide Bart. Angelũ, & alios in l. diuortio. ff. solut. matri.

[Glo. seq. signat contrarium.]

d Compulsa.] non ideò tamen excusanda est: quia nõ ignoscendum ei, qui prætextu paupertatis turpiter degit. ff. de rit. nup. palam. §. non est. & potius debuit omnia mala pati quàm malo consentire. 32. q. 5. ita ne. arg. contra. C. de patr. qui fi. distra. l. vlt. & C. de inoffi. testa. Auth. sed si post. & 27. q. 2. si tu abstines.

[Glo. seq. quærit, & aliam quæstionem infert, quam soluit per c. cui respondet. ponit opi. & soluit.]

e Admonita.] sed nunqd debuit iudex hoc fecisse, cũ hoc ipsum factum respicere videatur? Sed pone de hoc

CASVS. Duo erant coniugati, alter eorum transiuit ad hæresim: qui remansit in fide, volebat ad secūda vota transire: Episcopus Ferrariē quæsiuit vtrum posset; R̄ndet Papa distinguendo inter fideles & infideles: si duo sunt cōiuges infideles: & alter ad fidē conuertat̃, altero nullo modo, vel non sine blasphemia diuini nominis, vel vt eū trahat ad peccatum mortale, alteri cohabitare volenti, alter ad secūda vota (si voluerit) potuit pertransire: & in hoc casu itelligit̃ qđ dicit Apostolus, Si infidelis discedit, discedat: frater enim vel soror nō est huic seruituti subiect9. & canon eodem modo intelligitur, q dicit. Contumelia creatoris soluit ius matrimonij, contra eū qui relinquitur: Si verò alter fidelium coniugum labatur in hęresim, vel transeat in gentilitatis erroiē, in hoc casu, is qui relinquitur, non potest ad secunda vota transire: licet in hoc casu maior videatur cōtumelia creatoris: Licet. n. inter infideles sit matrimoniū, non tamen ratum & verū est matrimoniū, vt illis viuentibus coniugium ipsum perduret. Nec obstat quod à quibusdam forsan posset opponi, ꝙ fidelis relictus nō debeat iure suo priuari sine culpa, cum in multis casibus id contingat, vt si alter coniugū incidatur. Per hanc responsionē, quorundam malitiæ obuiatur, qui in odiū coniugum quando sibi inuicem displicerēt, si possent eas dimittere, simularēt hęresim, vt altero, q remansit in fide, matrimonium contrahēte reuerteret ab hæresi: & per hanc responsionem soluitur quæstio alia, quæ quæritur. Verum ille qui remansit in fide, cogatur redire ad illum qui ab hæresi vel infidelitate, reuertitur Nota ꝙ matrimoniū infideliū illis viuētib. potest separari altero ad fidē cōuerso, altero remanēte in infidelitate, in trib. casibus hic contentis: Sed matrimonium fidelium carnali copula cōsummatū, viuētib. coniugibus, nunquā separatur, itē priuatur quis iure suo sine culpa sua itē malitijs hominum est obuiandum.

iugum ad hæresim transeunte, qui relinquitur, ad secūda vota desiderat conuolare; quod vtrum possit fieri, per tuas nos duxisti literas consulendos. Nos igitur consultationi tuæ respondentes distinguimus,[a] licet quidam prædecessor[b] noster sensisse aliter videat̃: an ex duobus infidelibus, alter ad fidem catholicam conuertatur: vel ex duobus fidelibus, alter labatur in hęresim, vel decidat in gentilitatis errorem. Si enim alter infidelium coniugum ad fidem catholicam conuertat̃, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia diuini nominis, vel vt eū pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente: qui relinquitur, ad secunda si voluerit vota trāsibit: & in hoc casu intelligimus quod ait Apostolus:[c] Si infidelis discedit, discedat: frater enim vel soror, non est seruituti subiectus in huiusmodi: & canonem[d] etiā, in quo dicitur, † Contumelia[e] creatoris soluit ius matrimonij, circa eum qui[f] relinquitur. ¶ Si vero alter fidelium coniugum, vel labatur in hæresim, vel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus, † quòd in hoc casu, is qui relinquitur, viuēte altero possit ad secundas nuptias conuolare, licet in[1] hoc casu maior[g] appareat contumelia creatoris. Nā & si matrimonium verū inter infideles existat, non tamē est ratum;[h] inter fideles autem verum † & ratū existit: quia † sacramentum fidei quod semel est admissum, nunquam amittitur,[i] sed ratum efficit coniugij sacramentum, vt ipsum in coniugibus illo durāte perduret. Nec obstat quòd à quibusdā forsan obijcitur, quòd fidelis relictus non debeat iure suo sine culpa[k] priuari; cum in multis casibus[l] hoc contingat, vt si alter coniugum incidatur.[m] ¶ Per hanc responsionem quorundam malitiæ obuiatur, qui in odium coniugū, vel quan

a Distinguimus.] hanc distinctionem ponit Gratianus 28. q. 2. §. hic distingundum.

b Prædecessor.] scilicet, Cælestinus; dictum cuius habuisti olim in decretali s. de conuer. infid. laudabilē. & male dixit Celestinus.

c Apostolus.] 28. q. 1. si infidelis.

d Canonem.] 28. q. 2. si infidelis.

e Contumelia.] iuxta illud.

Desere spernentem; vel blasphemare volentem,
Vel te credentē scelus ad mortale trahentem:
Nā sunt absq; mora, sic vincula rupta priora.

Vin-

f Qui relinquitur.] scilicet qui conuertitur circa eū qui relinquit: quia nō potest claudicare matrimoniū: sed potius dixit de eo qui relinquitur, q2 ille solus pōt contrahere sine peccato: ille qui relinquit transeuntem ad fidem, peccat: & sola cōtumelia creatoris soluitur, & non per ecclesiam: & statim soluitur quamcitò non vult cohabitare secundum modum qui traditur j. eo. c. proxi. ad fi. & peruenit ad notitiam alterius tamen debet adhibere testes, quod illa nō vult ei cohabitare; ne impediatur postea cōtendens: si autem antequam cōtrahat cum alia, conuertatur ad fidem: vir ipsam recipere tenetur. j. c. px. §. vlt. & videtur nouū matrimonium, vt ibi dicetur.

g Casu maior.] magis enim delinquūt fideles apostatando, quam infideles in infidelitate remanendo. 32. q. 4. in eo fornicator. & nemo respiciens retro, aptus est regno Dei. supra de voto. magnæ. sim. de pęni. di. 4. si refugientes. Sic magis delinquit, qui interruptam iterum litem deserit, quàm qui semel acceptam derelinquit. in auth. de litig. § edicta. in fi. coll. 8. C. quomodo & quando iudex, auth. qui semel.

h Ratum.] quia potest dissolui, vt hic, & 28. q. 1. c. si quis iudaicæ. §. item illud.

i Nunquam amittitur.] 33. q. 7. c. 1. & 2. & 1. q. 1. quod quidam.

k Sine culpa.] nemo sine culpa iure suo priuari debet. 16. q. vlt. inuentum. 56. dist. satis peruersum. s. de eo qui cog. consan. vxor. suæ, discretionem. & c. vlt. & s. de const. c. 2. Sed si causa subest, priuatur quis quãque iure suo. s. vt lite non contest, quoniam. §. 2. & j. de priuileg. antiqua. & 22. dist. renouantes. & hic subest causa, quæ subijcitur inferius.

l Multis casibus.] in quibus quis priuatur iure suo. 14. q. 6. cōperimus. & 54. dist. frequens. 34. dist. si cuius 16. q. 6. decernimus. 70. dist. neminem. 18. q. 2. diffinimus. & de cle. ægro. tua.

m Incidatur.] 32. q. 7. illi. 2.

1. Cor. 7.

† Hoc dicit B. Ambrosius epistola 1. ad Cor. c. 7.

† Immo ꝙ diceret pertinaciter p hęresim solui matrimonij vinculū, hæreticus cēseretur. concil. Trid. sess. 24. de sacramēto matrimonij cano. 5.

† In vno aut altero veteri codice ita: ratum & firmum existit.

† In codice Barbariæ & i multis Vaticanis ita: quia sacramentum fidei quod semel admissum, nūquā admittit, tātum efficit cōiugij sacramentum, vt ipsum, &c. in vno vetustissimo Vaticano ita; q2 sacramētū fidei, qđ semel est, admissum nūquam amittitur, immo ratū efficit.

1 Tutius est hæc oia coram Iudice ecclesiastico peragere, & eius authoritate rem tā trāsigere.

2 al. incipit. Hi qui.

a Sim-

viri, possunt facilè reuocari: fideles huiusmodi matrimonialiter copulati, liberè possunt & licitè remanere[a] coniuncti, cū per sacramentum baptismi non soluantur coniugia, sed crimina dimittātur.[b] ¶Quia verò Pagani circa plures simul fœminas affectum diuidunt cōiugalem, vtrum post conuersionem omnes, vel quam[c] ex omnibus retinere valeant, nō immerito dubitatur: & infra. Verùm absonum[d] hoc videtur, & inimicum fidei Christianę, cū ab initio vna costa, in vnam fœminā sit conuersa; & scriptura diuina testetur, quod propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erūt duo in carne vna: nō dixit tres, vel plures, sed duo;[f] nec dixit, adhærebit vxoribus, sed vxori: & infra. ¶Nec vlli vnquam licuit simul plures vxores[g] habere: nisi cui fuit diuina[h] reuelatione concessum: qui[i] mos quandoque, interdum etiam fas cēsetur, per quam sicut Iacob è mendacio,[K] Israelitę à furto,[l] & Samson ab homicidio,[m] sic & Patriarchæ & alij viri iusti, qui plures leguntur simul habuisse vxores, ab adulterio excusātur. Sane veridica hæc sñia probatur ēt de testimonio veritatis testātis in Euāgelio, Quicunque dimiserit vxorē suā ob fornicationē, et aliā duxerit mœchat. Si ergo vxore dimissa, duci alia de iure nō pōt, fortius & ipsa retēta, p quod euidentur apparet, pluralitatem[n] in vtroque sexu, cū non ad imparia[o] iudicentur, circa matrimoniū, reprobandū. ¶Qui autē s̄m ritū suū legitimā repudiauit vxorem: cū tale repudiū veritas in Euangelio[p] reprobauerit, nunquam ea viuente licite poterit, aliā etiā ad fidem Christi conuersus habere: nisi post conuersionem ipsius illa renuat cohabitare cum ipso aut etiam si consentiat, non tamen absque contumelia[q] creatoris, vel vt eum pertrahat, ad mortale peccatum: in quo casu[r] restitutionem peteti, quamuis de iniusta spoliatione cōstaret, restitutio negaretur:[s] quia secundum Apostolum,[t] frater aut soror nō est in huiusmodi subiectus seruituti. ¶Quòd si conuersum ad fidem, & illa conuersa sequatur, antequā propter causas prædictas legitimam ille ducat vxorem, eam recipere compelletur,[u] Quamuis quoq; secundū Euangelicā veritate, qui duxerit dimissā, mœchatur. non tamen

a. Remanere coniuncti.] s̄. de consang. de infidelib.
b. Sed crimina dimittantur.] 29. dist. deinde.
c. Vel quam.] ad istam q̄onē non respondet directè, sed indirectè satis r̄ndet. ꝙ prima sit vxor, ex eo ꝙ dicit pluralitatem in vtroq; sexu reprobādā, in fi. istius §.
d Verùm absonū.] hic ostēdit, ꝙ vnam tantū debeat habere.
e. In carne vna.] s̄. de bigamis, debitū.
[Glo. seq. signat cōtrarium.
f Duo.] hic pluralis numerus ponitur ad exclusionē maioris pluralis. arg. 5. 31 q. 1. ꝙ si dormierit. q̄nque ponitur ad exclusionē minoris numeri, vt cū dr̄. Vnus non stet. 5 alium. sed in ore duorū stet omne verbū, vt s̄ de testibus, licet. in fine.
g Vxores.] vnde ēt lex plura cōiugia ꝓhibet Iudæis. C. de Iudæ. nemo Iudæorum, in fi. & C. de incest. nupt. l. 2. C. de donatio. ante nupt. ea quæ.
h Diuina.] non ergo sunt sufficiētes excusationes, quas habes. 32. q. 4. dixit Sara. & cōobijciunt. sed illud fuit ante legē, & talis mos fuit diuinitus inspiratus.
i Quæ.] scilicet i diuina reuelatio. censetur quandoq; mos &c.
K Mendacio.] 22. q. 2. ca. item ponitur.
l Furto.] 14. q. 5. dixit Dominus
m Homicidio.] 23. q. 5. si non licet. circa fi. & q. 8. occidit.
n Pluralitatē.] hic innuit solutionē quęstionis, quasi diceret, prima tātum est vxor, vt dixi s̄.
o Nō ad imparia.] idest, quo ad mutuā seruitutem ꝙ debitū carnis & fidē seruandā 32. q. 1. si quis vxorem. & q. 5. præcepit. aliàs penè famula vxor est. 33. q. 5. hęc imago.
p In euangelio.] dicendo, excepta causa fornicationis vxorem nō esse dimittēdam. 32. q. 1. dixit Dominus in Euangelio. & q. 7. Apostolus. in c. omnes causationes & 18. c. 2. si infidelis.
q Absque contumelia.] s̄. c. proxi.
r In quo casu.] i. in quolibet casu p̄missorū trium. a.
[Gl. seq. addit tres similes casus, & remittit.]

s Negaretur.] hic habes casum, in quo denegatur restitutio, q̄uis constet de iniusta spoliatione. Alium habes s̄. cō. significasti. Item vbi excipitur de alia spoliatione. s̄. de ordi. cogn. super spoliatione. Itē vbi timetur de seuitia viri 33. q. 2. siue de cōiugij, & s. de rest. spo. ex trāsmissa & c. litteras, vbi de hoc. & 32. q. 1. de benedicto.
t Apostolum.] 28. q. 1. si infidelis.
[Glo. seq. tect. p q. an ipso iure, an p sententiā dissoluantur. ponit duas opinio. & secūdam approbat. Iterū q̄rit, & soluit.
u Cōpellentur.] ex hoc videtur, ꝙ cōtumelia creatoris non soluit ius matrimonij ipso iure: aliàs si solutum fuisset ius matrimonij, non cōpelleretur eam recipere. Ioannes dicit, quod ipso iure solutū est matrimoniū cōtumelia creatoris, ea volente viro cohabitare, vt s̄ eo. c. proxi. licet matrimoniū sit solutum, tamē restituitur quasi iure postliminij. arg. 34. q. 2. cum per bellicā. sicut hæretico reuerso restituuntur alia bona. C. de hæret. auth. idē est de Nestorianis. & licet nō sit matrimoniū inter eos, tamēn eam recipere compellitur ex cōsequētia prioris matrimonij, in fauorem fidei. Alij dicunt, ꝙ matrimonium ipso iure non soluitur, sed ius matrimonij soluitur, idest ius petendi debitum: & hoc satis videtur dicere litera. s̄. c. proxi. ibi cōtumelia creatoris soluit ius matrimonij. & tūc verè primo soluitur matrimoniū, quando contrahi-cū secunda, & non ante: quia si esset ex toto solutum, nō cōpelleretur eā recipere. Et est argumen. ad hoc quod dicit in fine, ꝙ potest ei obijcere fornicationem: quia si ex toto & omnino solutum esset matrimonium, non posset ei obijcere fornicationem præcedentem s̄. de iure iur. quemadmodum. Sed nunquid etiam posset intrare religionem ea inuita, antequam contrahat cum alia; Dico quod sic cum iudicio ecclesiæ fuit à viro separata. arg. s̄. de conuersio. coniugat. ca. vltimo, in fine.
[Gloss.

Gen. 2. & 3. Esdræ 4. Math. 19. Marci. 10. Eph. s. 5.

i Hęc glossa nec est Bernardi, nec habet in vetustis codicibus.

Gene. 27. Exo. 12. Iudicum 16

a Melius diceret. i. i duo

b vltimis cafib. s̄m Ho. Ant. Io. An.

a Dicit V in hic nullum spāle q. a ipsa sibi dat īpedimentū plasphemando. Io. And.

Matth. 19. Luc. 16.

1. Cor. 7.

Math. 19.

1 Et ibi no. nunquid impubes q dedit fundum in dotē & resilijt repetēs fundū & fructus, repellatur pro rata alimētorū, & in Spe. e. tit. §. 2. ver. quid si mulier. Io. An.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp.

tes nō augēt dotē, & non restituuntur, sed fiunt mariti pp onera matrimonij supportanda, ff. de iure doti. dotis fructus, 1 & j. de vsur. salubriter, & expēsæ necessariæ minuunt dotē ipsō iure, vtiles verò non, sed petuntur actione mandati, vel negotiorum gestorū. Volūtariæ expensæ permittunt abradi sine læsione prioris status. C. de rei vx. actione l. vnica. §. sileat, & ff. de impen. in reb. dotalib. fact. l. 1. & l. qd dr. & hoc verū est, cū fit separatio quo ad fœdus matrimonij: secus si quo ad torum propter adulterium. inf. eo. plerumque, vbi de hoc.

CAP. II.

Significauit † P. mulier, q H. quē loco viri tenebat, diuortio inter eos sollemniter celebrato, a dotē suā illicitè detinet, & reddere cōtradicit: possessiones etiā, quæ ipsis dum simul viuerēt, cuiuscunque contractus titulo cōiter obuenerūt, ea protsus exclusa, sibi nitit' vendicare. b Ideoque mandamus, quatenus si ita est, & non est aliud c quod obsistat, ipsum ad restitutionē dotis, & diuisionē d eorū, quæ olim communiter habuerunt, districtione ecclesiastica cōpellatis.

Significauit.] Primo ponit duplicē mulieris querelam: Secūdo causæ cognitionem: ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Inter P. mulierem & H. virū suum, fuit diuortiū celebratū: Sed dictus H. dotē suam illicitè detinet, & reddere cōtradicit, & possessiones quasdam quas habebāt cōes, & villas similiter retinere contendit; Vnde mulier illa cōquesta est dño Papæ: Papa mandat, quatenus si est ita, nec est aliud quod impediat virū, iudices illum compellant ad restitutionem dotis, & ad diuisionem eorum quæ communiter habuerunt. Nota quòd soluto matrimonio vir omnia vxori, quæ habuit ab ea, restituere tenetur.

a Celebrato.] ex licita causa. sup. eo. c. proxi.

b Vendicare.] id est, retinere.

c Non est aliud.] puta pactum vel consuetudo, quod restitui non debeat. j. eod. c. vlt. ff. ad exhi. in hac actione. §. ibid. & C. de pac. conuen. l. ex morte. Vel si propter adulterium quo ad mutuam seruitutem diuortiū sit factum. j. eod. plerunque. vel si sententia lata esset super hoc, à qua non esset appellatum 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. ff. fam. ercis. cum putarem. Vin.

[Gl. seq. sec. per obiec. cui dat simile.

d Diuisionem.] Hoc intelligitur de his quæ communiter empta fuerunt de bonis proprijs vxoris & viri. & hoc constat: 2 aliàs enim præsumuntur omnia esse de bonis mariti, ff. de do. inter virum & vxo. Quintus Mutius & C. eo. tit. etiam. Et est simile: quicquid prælatus ecclesiæ acquirit totum intuitu ecclesiæ acquisitum videtur, nisi appareat contrarium, 12. q. 4. sacerdotes, & j. de pecu. cle. c. 1. & 2. argu. 12. q. 2. sint manifestæ. Ber.

2 Idē notat de rest. in integ. constitutus. vel respicit loci consuetudinē. T. V. Inn. qualis est in Frācia secūdū Host. vbi quicquid alter cōiugum acquirit constāte matrimonio, est cōe, & celebrato diuortio per medium talia diuidunt. Ioan. And.

¶ Clemens tertius.

¶ *Delegatus ad causam matrimonij, si ferat sententiam diuortij, pronunciare debet dotem restitui. Et est casus multum allegabilis.*

CAP. III.

De †prudētia vestra miramur, q cū vobis causā matrimonij, quæ vertebatur inter H. & M. cōmisissemus terminandam, & vos consanguinitatem inter eos inuenientes, sententiam diuortij tulissetis: de dote, q̄ à viro mulier repetebat, e quicquam statuere distulistis; Quia igitur vos, qui de matrimonio principaliter cognouistis, & de dote (quę est cā incidens) accessoriè f cognoscere valuistis, & sententialiter diffinire; Mādamus, quatenus p̄dictū H. monitione p̄missa cogatis, vt prædictæ M. to-

† Cap. 1. eo. tit. de dote post diuortiū restituenda in 2. compil.

De prudentia.] Duo facit. Primo ponit delegatorum reprehensibile factum. Secundo illud emendari præcipit: ibi, Quia igitur. Abbas.

CASVS. Causa matrimonij quæ vertebatur inter H. & M. commissa fuit quibusdam iudicibus, iudices consanguinitate probata, protulerunt sententiam diuortij inter eos: sed de dote, quam mulier repetebat à viro nihil dixerunt: Vnde mulier hoc significauit domino Papæ: Rescribit Papa eisdem iudicibus, dicens, quòd quia principaliter de matrimonio cognouerunt, & de dote, quæ est causa incidens, accessoriè cognoscere debuerunt, & diffinire: vndè mandat, quatenus prædictū H. compellant, vt prædictæ mulieri totam dotē sicut iustū fuerit, restituat. No. q causa dotis accessoria siue incidens est ad causam matrimonij, & qui cognoscit de matrimonio, cognoscere potest & de dote.

[Gl. seq. quærit & soluit. Secundò dicit quando restituatur dos secundum vetera & noua iura.

e Repetebat.] Sed qua actione agebat mulier p dote sua? actione de dote non: qa nullum fuit mrimonium. ergo nulla dos. ff. de iu. do. l. 3. & sic agit cōdictione sine cā, ff. de cōdict. sine causa. l. vlt. & C. de cond. ob caus. dat. l. 1. qa causa secuta nō fuit, propter quam dos dabatur. olim recipiebat mulier dotem annua, 3 bima, trima die: hodie verò illico restituuntur immobilia, mobilia vsq; ad annum. C. de rei vxo. ac l. vnica, §. cū autem.

3 Aliàs in antiquioribus ita: annua, bima, trina die.

[Glossa sequēs primo probat dotem, & eius causam accessoriam &c. secundò quærit, & soluit.

f Incidens accessoriè.] Bene dicit, accessoriè, qa si non est mrimoniū, neq; dos. ff. de iu. dot. l. 3. & sic accedit matrimonio dos: vnde & dos promissa per vim vel metū, nō tenet, ff. quod met. cau. si mulier. § si dos. sicut nec matrimonium. sup. de spon. veniēs 2. & c. cū locū. & c. cōsultationi. Et sic q cognouit de principali, cognoscere dēt de accessorio, vt hic dicit, & s. de of. dele. pterea. & c. prudentiam. § sexta. in 6. & c. suspicionis, ff. de iuris. om. iud. l. 2. etiam si aliàs cognoscere non posset, incidenter tñ posset, C. de iud. quoties, & C. vbi, & apud quos. l. vlt. s. de in integrum restit. c. pen. & sic cā dotis ad iudicem ecclesiasticum spectat: s. eo c. 1. & 2. & hoc vbi iudex ecclesiasticus de matrimonio cognoscit. Si verò constante matrimonio agat mulier de dote, quia forte maritus labitur facultatib. 4 vel dissipat bona sua, vel quia mortuus est, tunc cā illa agi dēt coram iudice seculari, quia modo causa dotis principalis est. C. de iu. dot. vbi, & l. seq. & ff. de iu. dot. mutus. §. 1. & l. quemadmodum. §. 1. aliàs constante matrimonio dos peti non potest. C. si constante matrimonio dos soluta non sit l. vnica, & sic qui cognouit de principali, cognoscere debet de accessorio, etiam lata sententia super principali: vt hic innuit, & supra eod. c. 2. Sed nunquid procedent isti auctoritate primi mandati? non videtur, quia functi sunt semel officio suo, siue bene, siue male. supra de offic. deleg. in litteris. & c. significasti. & ff. de re iud. iudex. procedent enim ex isto secundo mandato. Ecclesia. n. fauore dotis semper ipsam causam delegat, quia reipublicæ vtile est mulieres dotes saluas habere, propter quas nubere possint, ff. de iure do. l. 2. & ff. sol. matr. l. 1. & etiam Papa simpliciter causam dotis committit secundū consuetudinē ecclesiæ. 5 j. e. c. pen. Sed hic petebat mulier dotem sibi restitui tanquam accessorium principali qōni, & ideò debuerunt pronunciare super dote;

4 Hæc late persequitur Palacius Rubius citat. s. eo. tit. significauit.

5 Etiā principaliter. secundū Innocētium s. de pig. c. ex litteris, & facilius & melius mulieribus litigare corā iudice ecclesiastico. ad hoc de foro cōpe. cū sit. & c. ex tenore. secundum Host. I. An.

a In dotem] idest, in donationem propter nuptias, quam fecit maritus vxori, prout fecit iste infra, capit. proxi. in fin.

b Vt si eam.] Sub tali forma prohibetur contrahi matrimonium. ff. de ver. oblig. si ista stipulatio. & C. de inut. stipu. l. iter. & s. de sponsa. Gemma. vbi de hoc. & istud pactum perinde haberi debet, ac si nō fuisset appositū. C. de condi. ob. cau. da. l. 1. pactum enim contra bonos mores nō valet. ff. sol. mat. alia. §. 1. & C. de pac. pacta quae, & 8. dist. quae contra mores.

c Ob nullam.] ff. de eōd. si causa. auūculo & C. de cōdi. ob cau. da. l. 1.

d In penam.] sim. 16. q. 1. legi. & ff. de nego. gest. siue. & ex impr bitate nemo consequitur actioné. ff. de furt. itaq. fullo. [Glo. seq. arg. alle. tres leges in contrariū aliàs tres: ponit opi. cui obijcit p hoc c. 2. ponit Ioan. tres obiectiones. Tanc. vltimò dat aliam solutionem.]

e Restitui.] Ex hoc videtur, ꝙ si cōtra canones vel contra prę cepta legum, vel constitutiones, principiū cōtrahit matrimonium solutio matrimonio, licitē sepe titur quicquid dotis nomine, vel donationis datū est: vt ff. de cond. sine cau. auunculo. & ff. de titu. nup. praefectus. & C. de cond. ob cau. da. l. 1. Sed contra vr; qui n. scienter contra praecepta legum vel constitutiones principium nuptias contrahunt, quicquid alteri datum est, debet ei auferri, & fisco applicat. C. de ince. nup. qui contra, ff. de do. int. vir & vx. cū hic status §. vlt. & Inf. de nup. §. si aduersus. Quidam dicunt, ꝙ si ignorabant se esse consanguineos, tunc reuertitur quod datum est, aliàs non. C. sol. matr. si ignorans. & l. praedicta. C. de incest. nup. qui contra, istud satis videtur: sed obuiat hoc exemplum, quia isti benè sciebant se esse cō sanguineos, nec hic ignorare poterant, ꝙ in tali gradu erat. arg. C. de li. cau. si filium. & C. de in inte. test. mi. de tutela. Dixit Io. ꝙ si aliqui sciunt se esse cōsanguineos, sed credunt ꝙ liceat sibi inuicem cōhere matrimonium, tūc cōpetit repetitio. ff. de adul si adulteriū. §. stuprum. & §. fratres. & §. incestum. & in eo casu potest intelligi qd hic dr: si aūt sciebāt se nō posse contrahere: tunc non repetunt quod dederunt, sed fisco applicatur. C. de ince. nup. autē incestas. & l. qui contra. Tanc. dicit, ꝙ haec non est accusatio, quia isti sciebāt se esse tales: quod nō poterat cōhere, vt dictum est; vnde debeant pdere quicquid hinc inde datum est. Et prou dit hic dñs Papa pp bonū pacis: quia nisi castra 1 restituerentur, nō poterat pax inter eos reformari. Et alia ratio est: hic nō poterat seruari pęna statuta, q. a non erat cui applicaretur bona illa, cum nullum habeant illi regem superiorem seu fis-

gion, filiae regis Castellae in dotem[a] tradidisse proponitur, ita vt si eam[b] aliqua occasione relinqueret, ipsa cederent in ius eius, impedimentum p stare videntur huiusmodi copulae dissoluendae, Cum castra ipsa non tā ob turpē, quam ob nullam[c] causam sint data: vt potē cum iter eos matrimonium non existat, & ideò nec dos, nec donatio propter nuptias: Ne ad cōmodum ei cedat, quod debet in pęnam[d] eius potius retorqueri: castra ipsa restitui[e] volumus, & ad id puellam per excōmunicationis sententiam coarctari.

¶ Idem Archidiacono S. Andreae de Scotia.

¶ *Vsufructuarius donans sine cōsensu domini rem ipsā vxori propter nuptias, non transfert in eam plus iuris quā ipse habebat: idem de eo qui sub conditione aduenerit habet rem in haereditatem vel in feudum.*

CAP. VI.

NVptâ nobis tua discretio requisiuit, si qua terra data fuerit alicui, nō i hrditatē vel feudum, sed tn̄, quo ad vixerit[f] possidēda: & ipse post modum tertiam[g] partē vxori suae in dotem[h] concesserit, vtrū eo defuncto p̄fatā dotē, vxor (dū vixerit) hr̄e dēat & tenere, cū ecclesia dotes pregere teneat vidoa: ū?[i] Postulasti p̄terea, si qua terra data fuerit alicui, & hrdi, quē de vxore legitima p crearet, i hrditatē vel feudū: & ipse vxori suae quadam parte ipsius in dotē concessa, decesserit postmodū sine prole, an mulier dotem eandē de iure posset† hr̄e? Nos aūt cō sultationi tuę taliter respondemus, ꝙ cum regulariter null' pl' iuris[k] in

scum: vñ meritò & iure restitui debuerunt illa castra, & alia quae data fuit, ne alter in lucro remaneat: vñ potius puniri debuit si superiorē habuisset. & hoc satis colligi: per literam ne ad commodū ei cedat, & c. & sic cessant contraria. Tancre. & quia Rex aliter ab illa coniunctione nō recedebat, vt dt illa litera.

NVper à nobis] Diuidit: Primò ponit duplex q. Secūdò vtriusq; solutio: ibi, Nos aūt. Tertio q dā instructio: ibi, Illud. Prima & secūda pars subdiuiditur in duas, q. a qlibet ponit qōnem & solutionē, vt patet in litera. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis dedit alicui aliquā terrā, nō vt in feudum vel haereditatē, sed q diu viueret possidendā: Ille postmodum partē illius terrę dedit vxori suae in donationē pp dotē, decessit vir. Quęrit, vtrū vxor eius praefatam donationem hr̄e debeat, dum vixerit, & tenere. Scdò ponitur qō? Aliquis dedit hęredi suo de legitimo mrimonio pcreato in haereditatem vel feudū, aliquā terrā: Postmodū ipse partem ipsius terrae dedit vxori suae in donationē; tandem decessit sine prole. Quęrit, vtrū de iure mulier possit hr̄e donationē illā: Consultus Papa rñdet, ꝙ cū regulariter nullus possit plus iuris transferre in alium, quam habeat: vir prędictus non potuit vxori praedictae relinquere quod ei non licuit, nisi quoad viueret possidere; & ideò mulier illa, terram illam habere non potest, nisi ille ad quem illa spectat donationi voluerit consentire; & idem est in secunda quęstione dicendum. Licet autem in causis viduarum ecclesia fauorabilis debeat esse, tamen contra iustitiam non est fauor ecclesiae concedendus. In fine dicit, quod vxor dicitur dotem dare viro, vir autem mulieri donationem propter nuptias. No. quod nullus potest plus iuris in alium trāsferre quam ipse habeat. Item ecclesia nullis, etiā pro personis miserabilibus, dicitur contra iustitiam praeiudicium facere. Item mulier dat dotem marito, maritus autem vxori donationem propter nuptias.

f Vixerit.] simile 10. q. 2. hoc ius porrectum. §. si oeconomus C. de vsu. & habi. si patri.

g Tertiam.] idem esset, si totam.

h In dotem.] idest, donationem.

i Viduarum] tanquam miserabiliū personarum. 87. d. §. 1. & c. 1. De hoc dicitur, s. de fo. comp. ex tenore. [Gl. seq. circa brocar. alle. 4. cōcor. duo cōtraria, & sol.

K Nullus plus iuris. vt 1. q. 7. Daibertum, ff. de regu. iur. nemo plus, ff. de acq. re. dom. traditio. & s. de iure patr. quod autem, in fi. & c. cura Arg. cōtra. ff. de vsufr quod nostrum non est, ff. de acquir. rerum dom. non est nouum contraria casualia sunt.

a Quod

† Cap. 2. tit. de dotę amittenda vel post diuortium restituenda in 3. compilat. Et de materia textus & glossarum p̄ter Doct. hic, vi de Iul. Clar. tract. de feu.

† possit.

1 Quae etiā erant regni s. in Vinc. vñ alienari nō poterāt. s. de iureiu. intel lecto, Io. A.

a Cōcor. l. 1. C. qñ Imp. inter pu. & vi. Bald. in l. 1. C. de bon. mater.

a Quoad vixerit] Et sic habes, ꝙ feudũ poteſt alienari ad tempus. aliàs non poteſt alienari. ſupra de feudis, c.2. vbi de hoc.

b Conſentire.] ex quo alienationi conſentit, rem poſtea reuocare non poteſt. arg. ff. quib. mod. pig. vel hyp. ſol. ſicut re corporali §. ſi volũtate, & §. ſed & ſi permiſerit. & l. ſi debitor. §. ſi in venditione.

c Fauorabilem.] 87. diſt. ca. 1. & 2. C. quando Imp. inter pupil. & vi. l. vnica. & ſ. de fo. comp. ex tenore, vbi de hoc.

d Sanctiones.] C. de donat. ante nup. l. 1. & vlt. §. ſãcimus. & dos ad vxorem, & donatio ad virum ſoluto mat. reuertitur. niſi ex pacto lucretur. ꝫ. eo. c. vlt.

PEr veſtras.] Marito vergente ad inopiã, pro dote ſatiſdatio poteſt peti. ita ſummat Abb. Et ſecundum hunc intellectum eſſet hic caſus ſingularis, ꝗ non eſt alibi. Diuidit: Nã in prima ponit conſultatio. In ſecunda reſponſio, cum mandato: ibi, Cum ergo. Prima pars põit cauſæ delegationem, actoris petitionem, rei exceptionem, & iudicis interlocutionem. Secunda ponit duas cauſas mandati alternatiui, qđ inter illas interſerit. Abbas Siculus.

CASVS. Inter H. virũ & vxorem ſuã coram Cõſulibus ciuitatis Genuen. ſuper dote ipſius mulieris quæſtio vertebatur, coram quibus dictus H. petebat dotem vxoris ſibi aſſignari; mulier contradicebat, ꝙ ſibi aſſignari non deberet, cum ad inopiam vergeret, niſi cautionẽ præſtaret, de dote ſaluanda: & quia eam à ſe expulerat; iudices, quia ad inopiam vergere videbatur, pronunciarunt, quod dos illa non aſſignaretur eidem, niſi præſtaret cautionem idoneam, de ipſa non peritura: ſic dos ipſa remanſit penes quẽdam magiſtrum R. poſtmodum vero dictus H. impetrauit litteras ad archiepiſcopum & archidiaconum Genuen. contra illum R. ſuper dote prædicta: iudices dictũ magiſtrũ R. ad ſuã præſentiam citauerũt: coram quibus dictus H. petebat à dicto magiſtro R. dotem vxoris ſuæ: ſed dictus R. exceptionem oppoſuit contra ipſum, videlicet, quod vxorem ſuam à ſe repulerat, & tacita veritate ſuper hoc litteras impetrauit, videlicet, ꝙ alia vice ſuper eadẽ dote quæſtio mota fuit coram Cõſulibus ciuitatis, & pronunciatũ fuit, vt ꝙ ſuperius eſt præmiſſum. Iudices, cum de hoc conſtitiſſet eiſdem, præceperunt eidem, vt ſic de dote ſaluanda cauerent, & vxorem reciperet; ſed cum ipſe cautionem præſtare non poſſet, ad ipſius inſtantiam domino Papæ hoc reſcribere curauerunt. Vnde dominus Papa his præmiſſis mandat eiſdem, quatenus dotem faciant aſſignari eidem, ſub ea cautione, quam poteſt præſtare; vel ſaltem alicui mercatori committantur, vt de parte honeſti lucri valeat ſuſtentari: ne occaſione dotis detentæ, vxor à viro dimiſſa: vel vir, adulterij reatum incurrat. Satis. n. poteſt ei credi modicũ dotis, cui creditur totum corpus vxoris. Nota, ꝙ cautio de dote ſaluanda præſtari debet à viro, cũ ad inopiam vergit. Item cautio quæ præſtari poteſt, exigẽda eſt. Item cui conceditur maius, & minus multò fortius concedi videtur.

aliũ transferre poſſit, quã eum cõſtet habere. vir, † cui terra pdicto mõ cõceditur, nõ põt vxori relinquere; quod ei nõ licuit, niſi quoad vixerit[a] poſſidere: nec licet vxori ſuæ partẽ illi⁹ terrę in donationem pp nuptias ex viri cõceſſione tenere, niſi donatiõi, ille, ad quẽ ſpectat dñiũ illius terræ, voluerit cõſentire[b] ¶ Qđ autẽ de prima cõſultatione dicim⁹, hoc idemus ẽt de ſcda: nã licet eccleſia in cauſis viduarũ ſe fauorabilẽ[c] dẽat exhibere, cõtra iuſtitiã tñ nõ eſt eis fauor eccleſiaſticus cõcedẽdus. ¶ Illud verò te nolumus ignorare, ꝙ vxor dare dicitur viro dotẽ: vir autem vxori donationẽ facere ꝑpter nuptias, ſcdm legitimas ſanctiones.[d]

† Aliàs ita; vir cui pdicta terra, dicto modo conceditur.

¶ Idem Archiepiſcopo & archidiacono Genuenſi †

† Ianuenſi.

¶ *Vir agens pro dote, non omninò excluditur ex eo ꝙ vergat ad inopiã, nec precisè cogitur ſatiſdare vltra facultatẽ ꝓpriã ſed dos ſibi aſſignatur ſub cautione, ꝗ pſtare põt: Et ſi per illã cautionẽ non eſſet ſufficienter prouiſũ cõſumptioni dotis, deponetur dos apud mercatorẽ, vt de honeſto lucro vir ſuſtineat onera matrimonij h. d. ſecũdũ intellectũ quẽ tenet Panor. in hęrẽdo verbis literę. Et eſt caſus notabilis et quotidianus.*

CAP. VII.

PEr† veſtras literas ĩtimaſtis, ꝙ cum magiſtrũ R. ſup quadã sũma pecunię pro H. paupere, auctoritate nſa curaueritis cõuenire,[e] q̃ idem H. pro dote vxoris ſuæ requirebat ab eo, dict⁹ R. exceptionẽ oppoſuit cõtra ipſũ, ꝙ vxorẽ ſuã à ſe repulerat:[f] & tacita veritate[g] ſup hoc lr̃as impetrauerat: † qa cũ ſuper eadẽ dote, alia vice, corã veſtrę ciuitatis Cõſulib. qõ mota eſſet, ipſi pronũciauerũt qm̃ idẽ H. ad inopiã[h] vergere videbat', dos illa nõ aſſignaret' eidẽ, niſi cautionẽ[i] idoneam de ipſa non peritura pſtaret; vnde vos ei, vt de ſaluanda

† impetrauit.

e Conuenire.] id eſt, ad iudicium euocare ad petitionẽ H.

f Repulerat.] Et ideò audiri non debuit, niſi primò ipſam reſtitueret. ſupra de reſtitu. ſpolia. ex conqueſtione. & ſupra de ordi. cogn. ſuper ſpoliatione, & cap. cum dilectus.

g Tacita veritate.] De proceſſu negotij, vt ſequitur. ſic, ſupra de re iudica. inter monaſterium.

[Gloſſa ſequens obijcit & ſoluit.

h Ad inopiam vergere.] & bona videbatur illa pronunciatio: quia ex quo maritus incipiebat labi facultatibus, & re ſua male vti, cogendus erat eam reſtituere, C. de iur. dot. vbi. & in Authẽ. de æqual. dot. §. vlt. collat. 7. imò etiam ſequeſtrãda eſt, cum præſumitur vir eam diſſipaturus, ff. ſoluto matrimonio. ſi cum dotem, § ſi verò dotem. Si ergo tenetur eam reddere, ergo non poteſt eam repetere, ſupra de iureiurand. quemadmodum. quia turpius eijcitur, &c. & dolo petit, qui reſtituere ſtatim debet, ff. de regul. iur. in cõdemnatione, in fine. Sed hæc non habẽt locum in caſu iſto, vt hic dicitur: Cum enim corpus ſuum vxor ei commiſerit, multo fortius & dotem ſibi committere debet, ſub ea, quam poteſt cautione præſtare, vt ſequitur C. de pact. convent. hac lege, & eſt ſimile 12. quæſtione prima præcipimus. imò vxor tenetur alere virum ſuum egentem de dote, ff. de iure dot. mutus. §. manente. & præmiſſa locum habent, cum maritus ſuſpectus eſt de dilapidatione: quia malè verſatur in re ſua; & non cum paupertate laborabat, vt hic faciebat, & ita reſtituetur huic dos, prout hic dicitur in fine Lauren.

† Ca. 3. ti. de do. amit. vel poſt diuor. reſti tuenda, in 3. cõp. In hanc decretalẽ celebris extat & copioſa repetitio Palat. Rubij, cum videto.

i Niſi cautionem.] Lex enim prohibet fideiuſſorem dari pro dote. C. ne fideiuſſores dotium dentur. l. prima, & ſecunda. Sed in alio caſu illud intelligitur.

a Et

a Et j.] sed cũ ipse cautionem præstare non posset, ad instãtiã ipsius domino Papæ hæc rescribere curauerũt. b Quã pt.] iuratoriam. s. in Auth. vt nulli iudic. liceat hẽre loci curatorẽ. §. si verò crimen, coll. 9. vbi dr̃, ꝙ si mulier accusat ð crie, ꝓ quo dẽat custodiri, dẽt daꝛ fideiussorẽ: si fideiussorẽ dare ñ pt, iuratoriã cautionẽ pstet: & sufficit, C. de epi. & cler. auth. gñalr 1. & in Auth. de litig. §. ad excludendas. vnde sumpta est hæc auth. gñalr, coll. 8.

c Honesti lucri.] Non. n. tenet fęnerari dotẽ, & de vsuris alere vxorẽ. ar. C. de admi. tut. auth. nouissime, sed cõuertat eam in societatẽ honestam, vel aliquod cõmercium: & ex lucro honesto cã alat. arg. in Auth. vt hi q. obligatas se hẽre ꝑhibẽt res minorũ. §. qm̃ ãt videmus, coll. 6. ibi tñ dr̃, ꝙ si minor ñ hẽt vñ viuat, sed tantum pecuniã, tunc curator cogitur fęnerari. 1 Jaur.

† Aliàs ita: sup eã q̃ potest cautionẽ præstare.

dote caueret, & vxorem, suam reciperet præcepistis: & infra. [a] ¶ Cum ergo satis possit ei modicũ credi dotis, cui creditũ est corpus vxoris: Mandamus, quatenus dotem assignari faciatis eidem, sub † ea quam [b] potest cautione præstare: vel saltem alicui mercatori cõmitti, vt de parte honesti [c] lucri, dictus vir onera [d] possit matrimonij sustentare: ne occasione dotis detentæ, vxor à viro dimissa, seu vir, qui dimisit vxorem, adulterij reatum incurrat.

1 Sed illud ñ tenet ẽm Canones, ñ enim debet qs crimen suum commodis alienis impẽdere. 48. dist. sicut ñ suo. ẽm Gof. & Hos. Io. An.

d Onera.] ff. de iure dot. si is qui Stichum. §. ibi dos. & infra de vsuris, salubriter. Tancr.

Donatio.] Prima pars demõstrat, qñ & qualiter donatio facta inter coniuges valeat, vel reuocanda intelligatur. Secunda docet, an reddenda sit dos, & donatio propter nuptias soluto matrimonio. Secunda ibi, Sanè. Et hæc diuisio sufficit pro summario. Abb.

CASVS. Quæsitũ fuit à Papa, vtrũ iter virũ, & vxorẽ durãte mr̃imonio donatio hinc & inð facta teneat? Rñdet Papa, ꝙ donatio durãte mr̃imonio inter cõiuges facta, ex qua alter fiat locupletior, & alter pauperior, non hẽt firmitatẽ, nisi donatio cõfirmetur obitu donatoris: & donatore viuente penitus euanescit, si reuocet ab eo tacitè, vl expssè, vl si pri9 moriaꝛ, q donationẽ accepit. SANE. Dr̃ in §. isto, ꝙ soluto matr. dos redire debet ad mulierẽ, & donatio ad virũ: nisi de consuetudine ꝯrium obtineat, vel nisi ex pacto facto inter virũ & vx. de lucranda dote, vel donatione ꝑꝑ nuptias, ꝯriũ inducaꝛ: Et pactũ istud æquale dẽt esse ex vtraq; parte No. ꝙ donatio inter vir. & vx. non valet nisi in casibus. Itẽ dos ad mulierem redire dẽt, & donatio ad virũ ẽm leges, consuetudo tamen, vel pactum in hoc derogat legi.

e Cõstãte mr̃imonio.] No. ꝙ donatio inter vir. & vxorẽ moribus prohibita est: ne mutuo amore inuicẽ spolient, non tẽperãdo à donationibus, sed profusa erga se facilitate vtẽtes. Maiores. n. nr̃i hoc ꝓhibuerũt, amorẽ honestũ solis animis existimãtes, & ne alter in paupertatẽ incideret, & alter ditior fieret, nec esset illis studiũ filios educandi. ff. de don. int. vi. & vx. l. 1. 2. & 3. & in Auth. qb. mod. nat. effi. legit. §. illud quoq;, ad fin. coll. 6. & nulla est donatio, vbi mr̃imoniũ tenet. Si verò mr̃imoniũ ñ tenet, donatio de iuris rigore valet: sed fas nõ est tales donationes esse ratas, ne melioris cõdõnis videantur delinquentes, ꝙ qui non deliquerunt ꝯhendo. ff. eod. l. 3. §. 1. & C. eo. si ex uoluntate. Sed inter sponsũ, & sponsã tenet donatio. ff. eo. inter eos 2 & l. cum hic status. §. si quis spõ: ã. Tñ si donator in eadẽ uoluntate usq. ad supremũ uitæ exitum perdurauerit, ualet donatio. C. eo. l. 1. & 3. & hic, ubi dr̃, nisi donatoris obitu ꝯfirmeꝛ. Et si donatio legitimũ modũ excedat, & ñ fuit minuata usq; ad legitimum modũ, ualebit, si ꝑmansit in ea voluntate, vsque ad mortem, C. eo. l. donationes.

2 Sequiꝛ: q mr̃imonio cõiũcti sũt: ante nuptias donõ facta iure consistit, & si eodẽ die nuptiæ fuerunt subsecutæ. Io. And.

[Glo. seq. exemplificat, quomodo donatarius potest esse locupletior, & c. & ecõtra ponit duos casus in quibus id fallit, in fine dicit quatenus fiat reuocatio.

f Locupletior.] Donatio ex qua hoc contingit, nulla est. ff. eodẽ l. 3. 1. rñ. & ex eo quod dicit; ex qua alter locupletior, & alter pauperior: a ꝯrio sensu daꝛ intelligi, ꝙ donatio teneat his cessãtib9: qđ verũ est. Si ergo maritus nõ fit pauperior, tenet donatio, vt si marit9 sit institutus hęres, & repudiet hęreditatẽ donationis cã vt deferaꝛ vxori sibi substitutę, vel si repudiet legatum vt remaneat penes vxorẽ oneratam pro legato præstando: vel si rogatus esset restituere hæreditatem vxori, ne detrahat quartam causa donationis, tũc tenet donatio, ff. eo. si spõsus. §. si maritus. & §. si quis, vel si donauerit vxori rẽ alienã. ff. eod. sed & si constãte. Itẽ licet pauperior fiat donator, & accipiens non fiat locupletior, tenet donatio: ut si emerit inde unguẽta, ff. eo. quod aũt. §. 1. 3 Item ualet qñq; donatio licet donator fiat pauperior, & accipiẽs locupletior, si in tp̃s finiti matrimonij sit collata, sed ante tp̃s illud nõ efficitur res donata donatarij, sed differt, in tp̃s, in quo mulier à lege uiri soluta est. ff. eod. si seruum uxori. § ult. & l. quia, & l. si inter. Itẽ in alio casu ualet donatio licet alter fiat pauperior, & alter ditior. ff. eod. quod si uir. Fit autem donationis reuocatio quatenus donator pauperior, & accipiens locupletior factus est. ff. eod. si sponsus. §. ult.

Gregorius nonus.

¶ Hæc decretalis satis se ipsã summat.

CAP. VIII.

Donatio, † q́ cõstante [e] matrimonio inter cõiuges dicitꝛ esse facta: ex qua alter locupletior, [f] & pauperior alter efficitur: firmitatem non habet, nisi donatoris obitu confirmetur: q́ tamen penitus euanescit, si reuocetꝛ ab eo tacitè [g] vel expresse, vel qui donatũ [h] accepit, prius debitũ naturæ persoluat. ¶ Sanè soluto matrimonio, sicut dos [i] ad mulierem,

† De materia huius decretalis, & glossarũ, uide latissimè ꝑ Palatium Rubium in rep. huius rub. §. 28. cũ multis sequentib. ad. de Antoniũ Gabriel. li. 3. cõium cõclusio. tit. de don. conclu. 3. & 6.

3 Et hẽt id locum ẽt si pecuniã datã pro unguentis mulier soluit creditori suo & mox de sua pecunia emit unguenta. Idẽ si uir, ꝗ illis emeꝛ, ꝗ: lãcẽ dedit, q̃ illa remisit: & de sua pecunia unguenta emit. Io. And.

[Gl. seq. exẽplificat qũo tacitè, & qũo expssè reuocetꝛ.

g Tacitè, uel expresse.] Tacitè aũt fit reuocatio ꝑ diuortiũ, nisi in diuortio uoluerit donatione ualere. ff. eo. sed interim, §. si maritus, & l. cum hic status, §. si diuortium, & C. eo. l. à marito. Item tacitè fit reuocatio, si prius. q libertatẽ acceperit, decesserit, q̃ is qui cõtulit, ut in l. prædicta, a marito. Si uerò prius decedatis qui donauit, nec reuocauit donationẽ confirmaꝛ morte, per silẽtiũ, C. eo. donationes, & l. 1. & 3. Si autẽ simul moriantꝛ, puta naufragio, vl ruina, ualet donõn. ff. e. cũ hic stat9, §. si ambo, expsse reuocat donõ, cũ donator causa reuocat, C. e. à marito nisi pęniteat eũ reuocasse donõnẽ: ut supmũ iudiciũ ei9 siue uolũtatẽ spectemus, ff. eo. cũ hic status, §. pęnitẽtiã. Itẽ expsse fit reuocatio, si maritus ea q́ donauit, postea pignori dedit, uel alij donauit, uel alio mõ alienauit C. e. si marit9 tu9. s. de ꝓc. ñ iniustæ. Et hæc q́ dicta sũt de do. int. ui. & ux. inter parentes, & liberos penè intelligi dẽnt, inter quos ꝓhibita ẽ donõ, cũ una ꝑsona intelligant, C. de imp. & alijs substitũ. l. ul. & 35. q. 3. §. hac auctoritate, nisi i casibus.

h Qui donatum.] ut C. e. l. à marito, ff. e. cum hic status, §. si ambo, & ista uerba tacitè, uel expsse, uel q donatum accepit, &c. sumpta sunt ex illis duab. legibus.

i Sicut dos.] Dos. n. datur uiro a muliere, & donatio daꝛ uxori à uiro, s. e. nuper, in fi. C. de donat. ante nup. l. 1. & ult. Et iõ redire dẽnt ad eos: ut hic dr̃, & dos, & donatio propter nuptias debent esse æquales hincinde. C. de pact. conuent. auth. æqualitas, & in Authent. de æqual. dot. § hac igitur, & §. de cæteris, col. 8. Et uerum est,

rum est, ꝙ ista debent redire ad mulierem, & virum, nisi consuetudo sit in contrarium, vt dicitur hic; nisi, pactum de dote, vel donatione lucranda, vel parte, sit factum inter eos, vt hic dicit, & C. de pac. conuen. l. ex morte auth. æqualitas, & in Auth. de æqua. do. §. hoc igitur coll. 8. C. de rei vx. ac l. vnica. §. illo ꝓculdubio. Et istud pactum debet esse æquale hincinde & si nõ sit æquale, maior pars lucri ad minorem debet reduci, vt ll. prædictis: ex morte. & auth. æqualitas, & lege l. leonis. C. de pa. conu.

sic & donatio ꝓpter nuptias redit ad virum: nisi de cõsuetudine secus obtineat, vel ex pacto de lucranda dote, vel donatione pp nuptias qđ æquale sit, cum hincinde cõtrarium inducatur.

TITVLVS XXI.

De secũdis nuptijs. †

DE SECVNDIS NVPTIIS.

†Vide magistrũ, & Theologos lib. 4. sent. dis. 42. Et vide notus nostras in hoc cap. vbi ꝯhereticus secũdę, vlteriores nuptię licitè esse ostenditur; inde totus titul⁹ illustratur.

†Ca. vni. eo. tit. in 2. cõp.

Quia diuortio facto solent homines trãsire ad secũdas nuptias. ideo viso de diuortijs, merito subijcitur de secundis nuptijs. Et scias quòd nedum secundæ nuptiæ approbantur ab ecclesia, sed etiã tertiæ, & vlteriores: vnde non solũ q̄s bigamus, & trigam⁹, sed ẽt octogamus effici potest, vt dicit textus in ca. aperiãt, 31. q. 1. Abbas Siculus.

De hac materia tractat. 34. q. 2. & 31. q. 1. in multis c. 2. q. 2. §. hinc tollitur, 3. q. 7. §. tria, ꝓpe finẽ.

¶ Alexander tertius.

¶ *Secundæ nuptiæ non benedicuntur, & benedicens puniendus est.*

CAP. I.

Capellanum † (quem benedictionẽ cum secũda [a] contiterit celebrasse) ab officio, beneficioque suspensum, cum litterarũ tuarum testimonio, ad sedẽ Apostolicam nullatenus destinare postponas.

Capellanũ.] CASVS. quedã mulier mortuo viro suo trãsiuit ad scđa vota: quidã capellanus bñdixit mulierẽ istam transeuntem ad secundũ matrimoniũ: Quia nuptiæ secundę bene dici nõ dẽnt queritur qualiter Capellanus iste puniri debeat? Mandat Papa episcopo suo, quatenus Capellanum illum ab officio, & beneficio suo suspendat, & sic suspensum ad Apostolicam sedem transmittat. No. ꝙ secundæ nuptiæ benedici non debent & qui eas benedicit punitur.

[Gl. seq. reddit tres rationes, sed primam reprobat.]

a Cum secunda.] Secundæ nuptiæ benedicendæ non sunt, ĩ. eo. vir autem, & secundam accipere secundum veritatis rationem, verè fornicatio est, 30. q. 1. hac ratione. Sed illud intelligitur prima viuente: & non debent benedici secundæ nuptiæ, ad exhortationem continentiæ: sic & sacerdos interesse nõ debet nuptijs, clandestine contractis, ĩ. de cland. matrim. cum inhibitio. § sanè multo minus debet illas benedicere, & alia ratio est, quia sacramentum [a] iterari non debet, inf. eo. vir autem, vbi hæc ratio notatur.

a Neq; benedictio illa ẽ Sacrm, aut pars sacri, neque enĩ ...

Dominus.] Tria sunt dicta secundum ibi, Si verò. Tertium ibi, Quòd si. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Christiani erant in captiuitate Sarracenorum; quidam de his coniugati nulla certitudine habita de morte vxoris, contrahebant secunda matrimonia: Quærebatur, an deberent, sic remanere? Respondet Papa, vt nullus præsumat amodo ad secundas nuptias cõuolare, donec ei cõstet, ꝙ vxor sua de hac luce decessit. Si verò aliqui vel aliqua hoc non seruauerit, & dubitet adhuc de morte prioris cõiugis: ei cui nupsit, debitum non deneget postulanti, sed nullatenus exigat ab eadem. Si verò postea ꝯstiterit de vita prioris coniugis statim eam relinquat, & ad priorẽ reuertatur. Nota, quòd vir, vel mulier ꝯtrahere secundę matrimonia non debet nisi de morte coniugis certus existat.

¶ Lucius tertius vniuersis Christianis in captiuitate Sarracenorum positis.

¶ *Dubitans de morte coniugis nisi prius certificetur contrahere non debet: & si contraxit, reddat, sed non exigat debitum, & si postmodũ sciat primam viuere dimittat secundam. Ab. Sic.*

CAP. II.

Dominus, † ac redẽptor noster: & infra. ¶ Sanè super matrimonijs, q̄ qdã ex vobis (nõdum habita obeũtis cõiugis certitudine) cõtraxerũt; id vobis respõdemus: vt nullus amodo ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet, [b] ꝙ ab hac vita migrauerit coniũx eius. ¶ Si verò aliquis, vel aliqua, id hactenus non seruauit, & de morte prioris coniugis adhuc sibi existimat dubitandũ, ei q̄ sibi nupsit, debitũ non deneget [c] postulãti: qđ à se tñ nouerit nullaten⁹ [d] exigẽdum. Quòd si post hoc de prioris cõiugis vita cõstiterit, relictis adulterinis [e] cõplexibus ad priorẽ coniugẽ reuertat.

¶ Vrban⁹ terti⁹ Vigilien. epo.

¶ *Si vnus ex coniugib fuit aliàs benedictus, non debent coniuges de nouo benedici.*

CAP. III.

Vir † autem vel mulier ad bigamiã trã...

b Ei constet.] ĩ. de spon. in præsentia. vbi notatur quid iuris sit de hac materia. C. de repud. auth. hodie. & in Auth. vt liceat mat. & aui. §. quod autem, coll. 8.

c Non deneget.] Etiã propter dubiũ præsumitur pro matrimonio quod fieri dẽt. ĩ. de spon. iuuenis. & arg. ĩ. de mat. contra c. contra interdi. eccle. c. 1. ff. de reg. iur in ambiguis. & ff. de iu. do. in ambiguis. nisi qñ dubitat, an ꝯtum sit matrimonium: quia clã destinum est: quo casu poti⁹ præsumitur adulterium, quam matrimonium 30. q. 5. aliter. & arg. ĩ. de clandest. despõs. c. 2.

d Nullatenus exigẽdum.] Hoc est ꝓpter conscientiã dubiam ex probabili causa simile ĩ. de sent. excom. inquisitioni, in fi.

[Gl. seq. exponit argum. soluit, & dat simile per modum conuersum.]

e Adulterinis.] Hoc intellige. si postquam intellexerit pro certo de vita prioris mariti, cum secundo remaneat: quia statim est adulterium, & non ante, 34. q. 2. cum per bellicam, & est arg. ꝙ matrimoniũ quod ab initio valuit, tractu temporis infirmatur. ff. de iud. si alter, & l. si à me. Sed non fuit matrimonium ab initio in veritate: sed nunc primo declaratur matrimoniũ non fuisse, sicut econuerso, & ex futuro euentu apparet matrimonium ab initio fuisse. ĩ. de frig. & malef. fraternitatis, in fine.

Vir autem.] CASVS. Dicitur, hic, quòd bigamus, vel bigama non debent aliquo modo à sacerdote benedici, cum aliàs fuerint benedicti, hoc habes 31. quæst. 1. quemadmodum. Nota mulieres secundo nubentes, non esse à presbytero benedicendas.

nium est et ijs sacris, g n. queũt iterari. Vide S. Tho. 4. sent. dist. 42. qõ. 3 art. 2.

†C. 1. 3. e. tit. in 1. cõp. hoc spectant tradita sup. de spons. cap. in præsentia.

† Vige.
† Vig. sed in Vaticanis, vt est in pſ. sum.

†Ca. 1. e. tit. in 1. cõp. & post Cõcil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 9. c. 1.

a Benedici.

a Benedici.] ſ. eo. c. 1. vbi de hoc.

[Glo. ſeq. ponit rationem prohibitæ iterationis, & duo ſacramenta, quę iterantur, & de pœnitentia ſolemni ſubdit conſuetudinem quorundam locorum, dicēs quo caſu excuſet.

b Iterari.] Sacra. n. iterari: 1 non debent, 1. q. 1. hanc regulam, & c. hi qui, ne fiat eis iniuria. 1. q. 1. ꝙ quidā & de conſecr. diſt. 4. oſtenditur. 33. q. 7. quēadmodum. & C. ne ſanc. bapt. ite. l. 1. & 2. Videretur enim, ꝙ ſacrm̄ huiuſmodi non fuiſſet collatum, vel quod inefficax fuiſſet omnino, & ſic fieret iniuria ei, 1. q. 1. ſacra. Tamen pœnitentia benè iteratur. de pœn. diſt. 3. adhuc inſtant. fallit ēt ēm quoſdam in extrema vnctione. Quid enim impediret hanc iterari, cum non 2 ſit ſacrm̄, ſed oratio ſuper hominem. 1. q. 1. manus. & ſolemnis pœnitentia non iteratur. 50. diſt. quamuis. & c. in capite. Gratianus tam. n dicit, ꝙ iteratur ſecundum conſuetudinem quorundam, de pœnit. diſtinc. 3. §. ex perſona. & benedictio iſta cum aliquis ſecundam duxit virginem. iteratur ſecundum conſuetudinē quorundam locorum, & hoc ſi Papa ſciat talem conſuetudinem, aliàs non licet.

1 Hoc verū & ſacris imprimentib. characterem.

† Ca. 2. eo. titu. i 1. cōpi. & poſt cōci. Lat. par. 9. c. 2.

† Hī i l. 1. ff. & his q no. infa. & in l. 1. C. de ſecū. nup.

1 Cor. 7. & cū Roman. c. 7.

2 Imò ē vnū de ſeptē eccleſiæ ſacris & ſ. iū aſſerere e hæreſis demū dānata i cōci. Trid. ſeſ. 7. & ſacris, can. 1. & ſeſ. 14. de ſacro extre. vnctionis, c. 2. & ibidem co. ti. cano. 1. adde Sotum li. 4. ſen. diſ. 23. q. 1. ar. 1. vbi pleniſſime adde Lindanū li. 4. c. 38. Panaplię Euangelicæ.

fiens, nō debet à presbytero benedici: a quia cū alia vice benedicti ſint, eorū benedict. o iterari b non debet.

¶ Idem Exonch. epiſcopo.

¶ *Mulier nubens infra annū lugubrem, infamiam non incurrit. h. d. cū ſequenti. Abb. Siculus.*

CAP. IIII.

SVper † illa quæſtione, qua quæſitum eſt, an mulier poſſit ſine infamia nubere infra tp̄s luctus ſecundum leges diffinitum: † Rn̄demus, qd̄ cū Apoſtolus dicat mulier viro ſuo mortuo, ſoluta eſt à lege viri ſui: in Dn̄o nubat, c cui voluerit: per licētiā d & auctoritatē Apoſtoli, eius infamia e abolet ur.

SVper illa.] Ponit quæſtionem cui reſpondet, ibi, Reſpondemus. Abb. Sic.

CASVS. Secundum leges, ſi mulier mortuo viro ſ. annum nubat, efficitur infamis: Quęritur, an ſecundum canones ita ſit? Rn̄det Papa, ꝙ cum dicat Apoſtolus: mulier viro ſuo mortuo ſoluta eſt à lege viri: nubat in Domino cui vult: ex licentia Apoſtoli omnis infamia aboletur: nec debet legalis infamiæ ſuſtinere iacturam quoniam in his ſacræ leges non dedignātur, ſacros canones imitari.

c In Domino nubat.] ſ. c. proxi. ergo cum Apoſtolus nullum tempus adijciat, nec nos adijcere debemus, 31. q. 1. ꝙ ſi dormierit. & 2. q. 5. conſuluiſti. & ſ. de trāſla. in ter corporalia ſoli ergo honeſtati ſuæ conſulat mulier, quia ſtatim licet, ex quo tēpus nō adijcit. Inſtit. de verb. obli. §. purè.

d Per licentiam.] quæ intelligitur interuenire, eo ipſo, ꝙ non prohibetur, ut 11. q. 1. ſunt nonnulli.

e Infamia.] ſ. c. proxi.

CVm ſecundum.] Præmiſſa ratione ponit dictū & ſoluit obſtaculum. Abb. Sic.

f Cui vult.] ſic 7. q. 1. ſicut alterius. & ſ. c. proxi.

¶ Innocen. iij. P. nobili mulieri.

¶ *Summatur vt pręcedens.*

CAP. V.

CVm † (ſecūdū Apoſ.) mulier mortuo viro ſuo, ab eius ſit lege ſoluta, & nubēdi cui vult f tm̄ in Dn̄o liberā habeat facultatem: non debet legalis infamiæ g ſuſtinere iacturā, quæ licet poſt viri obitum, infra tēpus luctus (ſcilicet vnius anni ſpatium) nubat, conceſſa ſibi tamen ab Apoſtolo h vtitur poteſtate: cū i in his præſertim ſęculares leges, non dedignentur ſacros canones imitari.

[Gl. ſeq. inducit leges, & eius cauſam: ſecundo tractat, an canon liberet illam etiam à pęna legali. & primo dicit quod ſic: ſecundo ponit opinionem contrariam.

g Legalis infamię.] quam inflixit lex ei quæ nubit infra annum, ne turbaretur ſanguis, & de prole dubitaretur. 3 C. de repu. conſenſu. §. ſi verò. ff. de his qui no. in fa. l. liberorum. §. 1. Et nota quòd canones iſti non ſolum talem mulierem liberant ab infamia, ſed omni pœna quam exprimit lex. C. de ſecun. nup. l. 1. & in authen. eiſdem pœnis. & in Auth. de teſti. & ea quæ pa. § vlt. coll. 4. Nec debet dici infamis in foro ciuili, ex quo per eccleſiam & licentiam Apoſtoli remiſſa eſt. argume. ſupra. qui filij ſint leg. per uenerabilem. & 2. q. 3. §. hinc colligitur. Quidam tamen dicunt, quòd propterea non euadit pœnam illam, qua priuatur antenuptiali donatione. Authen. prædic. de teſtit. & ea quæ par. §. ult. co l. 4 q̄ virum ſuum ita velociter dehoneſtauit, vt appareat ēt eo viuente, eam non caſtè vixiſſe, vt ibi dicitur: & iō perderę dēt quicquid ex liberalitate viri ad eā potuit peruenire: nec eccleſia in hoc potuit 4 pęnam illā tolleret, q a quandā ingratitudinem vr̄ muli. r. ōmiſiſſe. ar. ſ. de dō. p p eius: nec eſt hoc ſ. Apoſto um. ſ. de diuor. gaudemus].

h Conceſſa ſibi tamen ab Apoſtolo.] q̄ alij ni auferre non poſſumus, 28. diſt. de his. beneficium n. iuris, nemini eſt auferendum. 5. diſt. ad eius verò. ff. de re iudi. l. 4. §. ſi quis condemnatus. & beneficium principis latiſſime interpretandum eſt. ff. de conſtit. prin. beneficiū & ſic ad omnes mulieres hoc beneficium extenditur.

i Cum in his.] ſ. matrimonijs contrahendis, in quibus ſacræ leges ſacros canones imitantur. in Authen. quomodo oportet epiſc. § vl. coll. 1. & in Auth. vt cleri apud proprios epiſcopos. §. vlt. col. 6. & ſ. de iudicijs. at ſi cl. rici. & in Auth. de eccle. tit. circa prin. coll. 9.

† Ca. vni. eo. ti. in 3. cōp.

Rom. c. 7. & 1. Cor. 7.

3 Plures aliç cāæ notant in §. item in Leuitico. 27. q. 2.

4 Immo potuit, q quid hic dicat Bern. cui ſtandum nō eſt.

FINIS LIBBI QVARTI.

LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS, &c.

¶ Duobus modis potest,continuari primo ad præcedentia. Secundo ad sequentia. Primo sic: Supra visum est de accusationib⁹ ciuilibus,sequitur videre de criminalibus, & pęnis eorum. Vel sic & secundo ad sequētia: Tractatus auctor in quinto de criminibus & pęnis eorum:q.a sup eis quãdoque proceditur p accusationem, quandoque per inquisitionem,quandoque per denunciationẽ: ideò primò de his præmittit. Abbas. Sicul.

De hac materia tractatur 2.q.7 & q. 8.& 3.q.4. & q. 5. & q.9 & q.10.& 11. & 4 q 1.& q.4.& q. 5. & q.6. & 15.q.3. per totum.

LIBER QVINTVS

TITVLVS I.

De accusationibus, inquisitionibus,& denunciationibus.

¶ Felix Papa.

¶ *De persona accusatoris prius quærendũ est in iudicio.*

CAP. I.

SI † legitim[a] non fuerit accusator, non fatigetur[b] accusatus.

† Ca.2.eo.ti. in j. cõpil. Et uid Bal. in l.damni. §. si alieno. ff. de dã. in fe.

SI legitim⁹ Ad petitionẽ illegitimi accusatoris. reus non est ad iudicium trahendus;h.d. Et non diuiditur. Abbas. Casus patet. Nota ꝙ criminosus non põt alium accusare.

[Glo.seq.punit & repetit tria,quæ faciunt accusatorẽ non legitimum.

a Legitimus.]legitimus ideo dicit;quia si sit criminosus non potest alium accusare. 3.q.7.qui sine & c.postulatus.& qui trabem gestat in oculo, festucam de oculo fratris non potest eruere.ea.causa,& q.ea. §.tria. vers.porrò.in fi.& 1.q.1.multi. & 6.q.1. qui crimen. ꝗ.n.alium accusat, debet esse bonæ famæ, non suspectus, per iura prædicta:si enim ad denunciandum viles personæ non admittuntur,vt ĩ.de spon.cum in tua. multo fortius,nec ad accusandum.item nec debent esse inimici. j.eo.cum oporteat.& c.eum P.Man onella,& c.meminim⁹:Debet enim esse sine crimine,non inimicus, bonæ famæ & opinionis, qui alium accusat, aliàs non est legitimus accusator:Criminosus enim criminosum accusare non potest.aut etiam denunciare.

ADDITIO. Multæ aliæ sunt personæ,quæ accusare nõ possunt:Vnde Versus.

Hi non accusant, quos metra,sequentia signãt:
Fęmina,pupillus,declaratus,crimine tentus,
Suspectus, quæstu corruptus, sortilegusque,
Infamis,seruus,pauper,cum milite princeps:
Libertus,socius socium, necnon inimici:
Clericus ecclesiam, nullus deferre valebit.

‡ Vel ex officio suo iudex inquirere. & j. de collu. detec. c.1. Ala. I. Aud. &c.

[Glo seq. exponit litteram.ponit exceptionem:& cõgruentiam rubricę.

b Non fatigetur.]sed repellatur accusator, & absoluatur reus ab obseruatione iudicij.7.q.vlt.c.accusator,nisi fuerit ‡ maior;q.a tunc debet indici ei purgatio. 2 2.q. 5 presbyter 2.& j. de pur.cano.c.cum P. Et hæc decre. pertinet ad primam partem rubricę.

¶ Idem episcopis per Galliam constitutis.

¶ *A denunciatione repellitur is qui non prę monuit.*

CAP. II.

SI † quis eps ab illis accusatorib.[c] q recipiẽdi sũt,accusatus[d] fuerit, postq̃ ab eis charitatiuè[e] cõuentus[f] fuerit, vt cãm emendet, & eã corrigere noluerit:ñ olim,[g] sed nũc[h] ad primates causę eius canonicè deferatur.

† Ca.8.e.tit. in 1. comp. Vide notas nostras in hunc Decr. & de materia B.Th. 2. 2. q. 3.ar.7. vnde etiã intelliges gl. hic.

SI quis episcopus.] CASVS. Dicitur in capitulo isto ꝙ si aliquis qui dignus sit, voluerit denunciare epm suum, super aliquibus excessibus suis, debet illum charitatiue admonere,vt se emẽdet: Si autem se corrigere noluerit, postmodũ causam eius deferat ad primates,alioquin charitatiua & legitima admonitione omissa, a denunciãdo repellitur. Nota ꝙ ad denunciandum nõ debet admitti, qui legitime non pmonuit ,& charitatiuè.

c Accusatoribus.] idest, denunciatoribus.

d Accusatus] idest denunciatus.

[Glo. sequens ar. quod accusans. & e. soluit.]

e Charitatiuè:[Arg. ꝙ admonitio semp est præmittẽda ante accusationem,& ante vindictam. 2 12. quæstione secunda, indigne. & decimasexta quæst one prima. quidam monachi. & quæstione septima, omnes decimæ. & vigesimaquarta quæstione tertia, de Licita. & infra de sent. excommunic. sacro. Cum agitur in modum denunciationis ad pœnitentiam, tunc necessaria est admonitio secundum Euangelicam veritatem, ĩ.de iud.nouit.& 2.q.1 si peccauerit.& infra,de simon. licet Hely.& j.eod.cap.cum dilectus. in quo casu loquitur hoc capitulum,& ita pertinet ad vltimam partem rubricæ.& vbi dicit,accusatorib. expone idest,denunciatoribus:Accusatus,idest,denunciatus: vt dictum est.

2 Idque obtinet,siue agatur de correctione inferioris,vt ĩ canonibus hic allegatis: siue de correctione paris vt hic. vide Ioan. And.

f Conuentus.]idest admonitus, vt sequens littera indicat.

g Nõ olim.]idest,non ante admonitionem admittatur ad denunciandum;

h Nunc.]idest post admonitionem debet admitti,vt dictum est.

¶ Gregorius † duci Campaniæ.

† Lib.8.epistola.13. registri.

¶ *Criminatio prælati debet tractari coram illis, quorum interest.*

CAP. III.

ILla † præpositorum: & infra. ¶ Si verò aliquis est de monasterio[i] prædicti abbatis, qui

† Ca.5.eo.tit. in 1. cõpil. Vide, omnino B.Th.2.2.q. 33.ar.4

ILla præpositorum.] Illi debent accusare, quorum interest: aliàs accusatio est nulla.hoc dicit. Et primo ponitur decisum factum. Secundo dispositio;ibi. Si verò. Abb.

CASVS. Quidam abbas infamatus erat apud papam: vnde mandat duci Campaniæ, quod si aliquis est de monasterio ipsius abbatis, qui uelit aliquid dicere contra ipsum abbatem, accusando, vel denunciando, Papa paratus est audire ipsum, cum illis quorum interest. & causam directè perscrutari, condemnando ipsum vel absoluendo. Nota quod monachi possunt abbatem suum accusare vel denunciare. Item episcopus hanc causam debet inquirere cum canonicis suis. Item sententia debet continere condemnationem vel absolutionem.

[Glossa sequens cum vlt. duo notant ex textu,quę patent.

i De monasterio,] Nota, quod non debent admitti ad denunciandum, nisi illi

quorum

quorũ intereſt ut monachi: vt hic aut ẽt patroni. 16. q. vlt. filijs, aut etiam parochiani, 63. diſt. vota ciuium. & 7. q. 1. factus eſt.

a Dicere.] ſ. accuſare ꝯ. eo. ex parte. & 2. q. 4. Euphemiũ. Sed potius loquitur in modum inquiſitionis ſiue denũciationis. i quo caſu tenentur ad denunciandũ. vt 2. q. 6. quã pp. & argu. ꝯ. de cogn. ſpi. tua. ad hoc n. q. libet tenet, ẽt ſi iuraſſet nõ denũciare. ꝯ. de iureiu. quem admodum.

b Quorũ intereſt.] ſ. fratrum ſuorum. 86. diſt. ſi quid.

c Condemnetur.] Hoc id dẽt cõtinere diffinitiua ſnia, ꝯdẽnationẽ vel abſolutionẽ. aliàs nõ tenet. 2. q. 6. §. diffinitiua. & 23. q. 4. illud ẽt. vl' æquipollens. ꝯ. d ver bo. ſignifi. i his. & ff. de arbitr. q. d tñ. §. ſi arbiter. & ſententia q̃ ſine certa quantitate ꝓfertur, nulla eſt, nec in aliqua parte a ctoris hoc reperitur: C. de ſent. quæ ſine cert. quant. pro l eſt. l. penul. & vlt. Tã.

OMnipotẽs.] CASVS. Dr hic, ꝙ ſi aliqs infamat, non debet ad honores ꝓmoueri, donec ſ hoc inqrat, vel inſ ſe purgauerit. Nota ꝙ opinio promouendi ad honores vacillare non debet. & ſic pendente accuſatione promoueri non debet.

possit dicere,[a] ꝙ ad culpã reatumq; eius pertineat: Nos cum eis, quorum [b] intereſt, cauſam diſtrictè volumus perſcrutari: vt vel condemnetur, [c] vel abſoluatur.

¶ Idem † Conſtantię Auguſtæ.

¶ *Qui de aliquo crimine accuſatur vel denũciatur, interim promoueri non poteſt.*

CAP. IIII.

OMnipotẽs † Deus: & infra. ¶ Valdè graue eſt, vt vir, de quo tanta & talia denunciantur [d] (cũ ante requiri & diſcuti debeant) honoretur. [e]

¶ Paſchalis Papa.

¶ *Epiſcopus per exceptionem criminis illum ab accuſatione ſua repellere nõ poteſt, quẽ ante à ſua familiaritate neglexerit ſeparare.*

Faciunt q̃ tradit B. Th. 2. 2. q. 70. ar. ad 2. argu.

† Scilicet Gregorius li. 1. epiſtola 4. cap. 78. in diſt. 13. regiſtri.

† Cap 6. eo. tit. in 1. cõpi. Vide Anch. c. memini eius. ꝯ. eod.

d Denũciantur.] Et ſic ad vltimã partem tituli pertinet, cum etiam aliqis accuſatur, aut denũtiatur, vel etiam inquiritur, grauata eſt ſtatim eius opinio, vt interim non debeat promoueri. 81. diſtinctione, tantis Daniel. ꝯ. de teſti. capit vlt. C. de procur. rei. & ff. de mu. & honor. l. reus. 1. reſpon. niſi poſt annum: vt ead. l. re'. §. eum.

e Honoretur.] id eſt, ad honorem promoueatur.

NVlli epiſcoporum.] CASVS. Quidam familiaris epiſcopi uolebat ipſum epiſcopum accuſare, opponebat ſibi quod erat vilis opinionis, & malæ famæ: quæritur, vtrum ſit admittendus: Reſpon. Papa, quod nõ licet epiſcopo illum à ſua accuſatione repellere, quem à ſe ſeparare neglexerit antequam accuſaret eundem. Nota quod ſemel approbaui, iterum reprobare non poſſum.

f Repellere.] Iudex tamen ex officio ſuo poteſt repellere accuſatorem, ſi non fuerit idoneus. arg. 2. q. 7. alieni, & c. ſi qui ſunt. & c. quærendum. ff. de poſtulando, quos prohibet. & ſupra de exce. exceptionem. in fin. & de pœ. hæte. l. vlt.

g Familiaritate.] Non ſ. modo poteſt reprobare etiã mores, quos prius approbauit, ff. de adulte r. ſi vxor, in fine. & 32. q. 5. horrendus. & ꝯ. de filijs presbyt. veniens. ff. de neg. geſt. Pomponius. Sed ꝯ. 2. q. 7. alieni. & 3. q. vl. §. ſi quis ex familiarib. & C. qui accuſare nõ pñt, iniquũ. Immo videtur quod criminoſus criminoſum accuſare poſſint, ſecunda quæſtione ſ. prima, §. in hoc. & C. de hæret. quoniam. & C. de inoff. teſtam. in arena, argum. quod nullus criminoſus reputatur legitima perſona ad accuſandum, vel ad denunciandum, vt dixi ſupra c. 1. arg. C. de adul. q̃m. 32. q. 6. nihil iniquius, & C. de liber. cau. ſi filium. vel forſitan iſte eps accuſabatur de crimine excepto: quia & erat malæ famæ, 2. q. 1. in primis. vndè admittebantur viles perſonæ contra eum. Sed dic ꝙ ſpeciale ẽ in epis, & in odium ipſorum ſtatutũ: qa debent ſecũ habere honeſtas perſonas, q̃ perhibeant teſtimonium de vita eorum, 2. q. 7. cum paſtoris. Et iõ ſi prauos & viles habent ſecũ, ſibi imputent. aliàs vilis perſona nõ eſt audiẽda, vt dixi ꝯ eo. ca. j. Vel fortè ſuperior ex officio ſuo poſſet tales repellere, vt dr in princip. capitu. & in præcedenti notula.

CAP. V.

NVlli † epiſcoporũ ab accuſatione ſua repellere [f] liceat, quos ante quam ſe ab eis impetẽdũ cognoſceret, à ſua communi familiaritate [g] neglexerit ſeparare.

¶ Ex concilio Maguntino: †

¶ *Abſolutus de certo crimine de eodem iterum accuſari nõ poteſt.*

CAP. VI.

DE his criminib de quibus abſolutus eſt accuſatus, non poteſt accuſatio replicari. [h]

¶ Stephanus Papa. †

¶ *Cohabitantes inimicis accuſati, ab accuſatione repelluntur.*

CAP. VII.

REpellantur ab accuſatione cohabitãtes [i]

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. refert Gratianus ſiue Palea 3. q. 5. c. nulli epoꝝ rum.

† Sed in concilijs editis nõdũ hoc ẽ inuẽtum refert tñ Burchardus, lib. 16. decre. ca. 9. & c. 4. eo. tit. in 1. cõp.

† Scilicet primus in epiſtola 2. oib. epis & c. 7. e. tit. in 1. cõp.

DE his.] Nõ diuiditur: quia cõtinet vnum dictum. Abb.

CASVS. Dr hic, ꝙ ſi aliquis eſt abſolutus de crimine, d quo fuit accuſatus, nõ debet iterum accuſari de eodem. No. ꝙ crimina ſemel dimiſſa, iterum vindicari nõ debent.

Glo. ſeq. tract. de triplici abſolone criminis. Prima per diſpenſationem. Secunda per ſentẽtiam criminis nõ probato. Tertia per pñiam, prima impedit accuſationem, & ſcda ſimiliter fallit in duob. caſib. tertia non.

h Replicari.] quia ſi probato crimine iudex cũ illo diſpenſauit, ſi fuit tale crimẽ qd potuit diſpenſare, crimina ſemel dimiſſa, iterum in vltionẽ diuina clemẽtia venire nõ patitur, de pœn. diſt. 4. diuina clementia, ad ſi di. 23. q. 4. ſi illic ubi de hoc, & 2. q. 3. §. notandũ. Si verò abſolutus ẽ, qa accuſator non ꝓbauit, tutus eſt. qa de delicto vnius hominis ſæpius q̃ri nõ dẽt. ff. nau. cau. licet. §. vlt. & 35. q. 9. veniã. & hoc verũ eſt, niſi in duobus caſibus puta ſi ſcds accuſator primũ doceat pũaricatum fuiſſe, ff. de pũari. l. 3. C. de accu. ſi quis homicidij, & de collu. c. 1. Item ſi ſuũ dolorem ꝓſequat ignorãs accuſationẽ ab alio inſtitutã, ff. de accuſat. ſi cui § ijſdem. Et hoc itellige, cũ actum eſt i forma iudicij: Si aũt pñiam egiſſet occultè quo ad Deũ abſolutus ẽ eſt, ſed accuſatio in iudicio faciẽ la, nõ ceſſat pp hoc, 33. q. 3. admonere. Vi.

REpellantur.] Primo ponit ſtatutum. Secundo rationem. ibi, Quia. Abbas.

CASVS. Dr hic, ꝙ illi qui morant cum inimicis meis, à mea dẽnt accuſatione repelli, cũ mei inimici pſumãtur: qa affectio inimicitię ſolet incitare hmõi accuſatores. Not. ꝙ cũ inimicis meis habitãtes, inimici mei pſumũt. Itẽ aliquid ex cohabitatione pſumit, ꝙ alś non pſumeretur.

[Glo. ſeq. coadiuuat tex per 4. iura ſignat contrarium de duobus iuribus, & arg. ex cohabitatione præſumi.

i Cohabitantes.] nõ ſolũ inimici, ſed eis cohabitantes repelluntur: qa ex hoc inimici pſumũtur. 4. q. 3. §. item teſtes, & ꝯ. e. cum oporteat. C. de inof. teſt. liberi, 93. di. ſi inimicus. ar. ꝯ ff. pro ſoc. Nã ſocius, ſocij mei, non eſt ſocius meus, & 81. di. legitur. & eſt arg. ex cohabitatione pſumẽdũ ꝓ aliquo, vel ꝯ aliquem 18. q. 2. diffinimus, & ꝯ. eo. nulli, & ꝯ. de of. dele. inſinuãte 3. q. 5. accuſatores.

z Hoc eſt, licet. quo ad Deũ abſolutus ſit, in foro tñ exteriori põt accuſari & puniri & hæc ſnia gloſſę eſt cõis, vt latè dixi li. 2. cõmẽt. Directoriũ inquiſitorũ. Scho. 20. §. Ruts a ltera.

a Amicitiæ.] 3.q.5.accusatores, propter amicitiã vel odiũ humanũ iudiciũ sæpe peruertitur, 11.q. 3.quatuor. ADDITIO. Vnde versus.

Quatuor, ista, timor, odium, dilectio, census.
Sæpè solent hominũ rectos peruertere sensus.

inimicis. Quia infestationes blasphemiæ, affectio solet amicitiæ [a] incitare.

Ex Brocardico libro xliiij.

¶ *Ponit pœnitentiam accusatoris calumniosi, cum sequitur inde mors, vel membris debilitatio.*

CAP. VIII.

Accusasti aliquem, & per tuam [b] accusationem occisus est: nisi pro pace [c] (hoc feceris,) quadraginta dies in pane & aqua (quod carina [d] vocatur) cum septem sequentib. annis pœniteas. Si autem per tuam delaturam debilitatus [e] est, per tres debes quadragesimas pœnitere.

¶ Augustinus † super Genesi de morte Abel.

¶ *Super notorio procedit iudex, nemine accusante.*

CAP. IX.

Evidentia patrati sceleris, [f] non indiget clamore [g] accusatoris.

¶ Alexander iij. Gaitur. † electo.

¶ *Laici vel inimici clericos accusare non possunt.*

CAP. X.

Cum † P. Manconella presbyter ex vna parte, & Bonus presbyter, & I. Bonus Cocti laicus [h] frater eius ex altera, in nostra essent præsentia cõstituti: eundem I. quia laicus erat, in dicti P. accusationem, nõ duximus admittendum. Cumque præfatus B. eundem P. super crimine simoniæ cõstantius accusaret. nos eum, quia in testimo

Accusasti.] CASVS. Dicitur hic, quod si accusasti aliquem malitiosè, & per tuã accusationem mortuus fuerit, septẽ annis pœnitere debes in pane & aqua, & xl. dieb. Si autẽ per tuã accusationẽ mẽbrum amiserit, per tres quadragesimas pœnitere debes. No. quod qui occasionẽ dãni dat, dãnũ dedisse videtur.

b Per tuã.] tantũ, accusationẽ calumniosã, & ã culpa sua. nã si quis iustè accuset criminosũ, & crimine probato interficiatur, reus, immunis est accusator. 23. q.4. illud. & iudex & minister, 23.q.5. cum homo qui malos, & ca. iudex. & ca. homicidas. & c. miles. in fi.

c Nisi pro pace.] non tenetur proprie illud nisi, quia si propriè; sequeretur, quod pro pace posset quis accusare alium iniustè, quod non est verum, quasi simile habes 2.q.1. notum: sed pro pace seruanda licitum est accusare, vt boni quiete viuant, 23.q.5. non frustra, aliàs accusare mortale peccatum est. s. calumniose. Ber.

† Hoc habet glossa interlinealis. Genesis c.4. super illis verbis: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me, de terra.

d Carina.] vulgare est Lombardorum, & dicitur à carentia [1] hominũ, quia tales recluduntur solitarij per xl. dies ad agendum pœnitentiam: de qua pœnitentia habes 50.dist. in capite. B.

1 Vide notas hic, & quod dixi supra c. 2. de sponsal. duorum.

e Debilitatus.] idest, mutilatus in membris.

Evidentia.] CASVS. per se patet. Nota, quod in notorijs iuris ordo non requiritur.

f Sceleris.] idest, scelus quod notorium est per operis euidẽtiam, & est vnus modus notorij, quem & alios habes supra de coha. cle. & mulie. cap. vlti.

g Non indiget clamore.] idest, non indiget aliquo proponente accusationem: quia factum se ostendit, arg. ff. de in integ. rest. l. 1. in confessum n. nullæ sunt partes iudicis. ff. ad leg. Aquil. proinde, nisi quo ad sententiam tantum. & quæ in iudicio publicantur, non requirunt accusationem aut etiam probationem, ff. de adul. l. 2. § si publico, & C. de testibus nullum. sic in quocumque notorio, [2] tantum sententia semper est necessaria. Vin.

2 Vide Iuliũ Clarũ in prac. crim. §. fi. q. 9.

Cum P.] Facit tria: Primo repellit vnum accusatorem: quia laicus; Secundo repellit alium; quia inimicus. Tertiò purgationem indicit, Secunda ibi, Cumque. Tertia ibi, Sed vterque. Abbas Sic.

CASVS. P. Manconella presbyter ex vna parte, & presbyter Bonus, & Ioannes laicus eius frater ex altera, erant in præsentia Papæ: Ioannes laicus cœpit accusare P. Manconellam de simonia. Papa (quia laicus erat) non admisit eum ad accusandum dictum P. Manconellam: quo repulso, presbyter Bonus frater eius, cœpit illum statim accusare super crimine simoniæ, & Papa eum repulit, pro eo quod cum idem Ioan. accusasset dictum P. presbyterũ Bonum fratrem suum induxit in testimonium contra ipsum P. Et quia etiã frater P. dictum Bonum presbyterum de cã consimili accusauit: ideò neutrum illorum admisit in accusationem dicti P. Sed quia vterque super obiectis erat infamatus, vtrique propter infamiam purgationẽ induxit. vñ mandat Papa, quod vterque illorũ cũ trib. sacerdotib. debeat se purgare. No. quod laici clericos accusare non possunt. Itẽ mutua accusatio repellitur, quia præsumitur odiosa. Item quod tulit testimonium contra aliquem in cã criminali, nõ potest illum accusare postea. Itẽ si quis accusauit aliquem, & fuit repulsus eius germanus: repellitur ab illius accusatione: quia præsumitur inimicus.

† Gaietur. † Gaiet. sed fortassis legendũ Gaiacẽ. & est parua vrbs ĩ Campania.

† Ca. 12. et in 1. comp. & post cõc. Late. sub Alex. iij par. 50. c. 14.

[Glossa sequẽs notat laicos non admittendos, &c. in fi. obijcit ad testimonium, & soluit]

h Laicus.] Nota quod laici in accusationem vel testimonium clericorum non sunt admittendi; & hoc regulare est, nisi suorum vel suam iniuriam prosequantur. 4. q. 6. omnibus. nec tunc ad testimonium, quia in facto suo nemo testis idoneus est. supra de testi. de cætero. & 2. q.1. prohibentur. & 4.q.3. §. item omnibus. & hoc verũ est, nisi in criminibus exceptis, vt est crimen simoniæ hæresis, & læsæ maiestatis, infra de simo. tanta. & 2 q.7. sacerdotes. & ca. oues. 15.q.3. sanè, C. de episcop. & clericis, si quenquam. & in his casibus & consimilibus admittuntur, si bono zelo & non ex odio procedant, quia tunc nec ad accusandum, nec ad testificandum admittuntur, infra de simo. licet Hely. & cap. per tuas. & supra eo. meminimus. & c. cum oporteat. Inimici in nullo casu admittuntur. [3] Laici verò bonæ famæ admittuntur in huiusmodi exceptis criminibus; sed si laici sint malæ famæ, & viles personæ, tunc distinguitur. Si clericus super illo crimine sit infamatus, & malæ opinionis, admittuntur Laici & viles personæ; Si verò sit bonæ famæ & opinionis non admittuntur, & hoc bñ colligitur 1. q. 3. in primis, ad fin & supra de simo. tanta. & ca. per tuas, & hoc exceptis conspiratorib. & inimicis, vt dixi, & excipitur particeps criminis, supra de testi. veniens. Et testib. vilibus sine corporali tormento [4] credi non debet, vt 2. q. 1. in primis ad fin. sed accusator non torquetur. 4 q. 3. §. si autem ea rei. Et sic Ioa. iste (quia laicus erat) nõ admittitur.

3 Hoc verũ si capitales, de quo dixi latissime li. 3. in Directorium Inquisitorũ scho. 23.

4 Vide Iul. Clarum in pract. crim. § fin. q. 71. & quæ scripsi lib. 3. in director. Schol. 121.

mittitur contra clericum. Sed quare repellitur, cum accusaret illum de simonia, quae est crimē exceptum, & quia etiā erat infamatus, vt patet ex eo quod indicitur purgatio illi? Respondeo, quia erāt inimici: quod bene colligitur propter mutuas accusationes, & offi. ia permissa, vt patet ex ipsa litera.

a Illius causae.] scilicet Ioānis laici fratris B. Iste. n. Io. pri' accusauerat forte ipsum P. coram epō, & B. fratrem suum induxit in testem, vt hic videtur, & ideo ipse repellitur tanquam inimicus. inf. eod. meminimus.

b Purgationem.] quia vterque fuerat infamatus. j. de sim. de hoc, &c. insinuatum, aliàs non esset indicenda purgatio. 15. q. 5. de crimine.

[Gl. seq. quaerit & soluit. iterum quaerit & distinguit.

c Cum tribus. A ibi trarius. n. est numerus purgatorum, secundum arbitrium praesidentis, & qualitatem infamationis. arg. 2. q. 6. c. oibus. c. pbyter. sim. inf. de pur. can. inter sollicitudines. Nūquid episcopus pōt diminuere de hoc numero, ex quo praefigit à Papa, ex quo est arbitrarius? Dicas quod nō, postquā Papa statuit ar. s. de off. dele. de causis. §. vlt. Quid si non pōt hre cōpurgatores? Distingue: si hoc contingat ex eo, quod est taliter infamatus, tunc puniri dēt tanq conuictus, j. de simon. insinuatum, & j. de purg. cano. cum P. quae est pars huius. Si verò non pōt habere, quia est aduena, pōt credi suo iuro, cessante probatione. arg. s. de iureiurā. c. vlt. & ff. de his q no. infa. furti, accipe, §. qui iussu ver. sed & si iure, in Auth. vt nulli liceat habere lo. i seru. §. necessarium, ver. si verò crimen, coll. 9. C. de custod. & exhib re. authent. nouo iure. Quid si hēt bonos laicos? admittuntur. arg. 2. q. 1. in primis. Vinc.

† Praesertim cum frater eiusdem P. memoratū B. &c.

† Vide Bernardinum Diaz in pra. crim. can. c. 140. & Hos. in sum. ti. de pur. can. vñ illustrabitur hic text', & glossa.

† purgari.

nium illius a causae adductus fuerat: & quia praedictus I. frater eius, ipsū P. coram te prius accusauerat, ab accusatione repulimus: praesertim † cū frater P. memoratum B. antea de causa consimili accusasset, vnde quoniā vnus post alterum praedictum P. instanti vicissitudine accusabāt: neutrum ad eius accusationē admisimus. Sed vtrique presbytero de obiectis criminib. purgationem b † duximus indicendam. Ideoque mandamus, quatenus † vterque illorum cum trib. c sacerdotib' faciat se purgare. †

¶ Idem Vigotien. episcopo.

¶ *Monachus accusare potest abbatem, & de bonis monasterij expensas litis necessarias habebit.*

CAP. XI.

EX † parte tua: & inf. ¶ Prudētię tuae taliter respondemus, quod monachi (nisi alia rōnabilis d cā impediat) eo quod de obedientia & subiectione abbatis esse noscunt', ab † eius accusatione sūt nullatenus repellēdi: Licet e alios accusare non possint. ¶ Quib' siquidē, cum proprium non habeant, de rebus monasterij expensae f dēnt necessarię, donec cā debitum finē accipiat, ministrari.

¶ Idem. †

¶ *Presbyter ebriosus Missam celebrans, non premissa digestione, ecclesia priuari debet, hoc dicit, vt conueniat omnibus lecturis.*

CAP. XII.

SI constiterit, g qd D. ecclesia nō perpetuo concessa, sed ad tempus

siue accusare, cum eius intersit. s. eo. illa, & 11. q. 3. non semper, & c. Iulianus. arg. sup. de maio. & obed. dilecti, in 6. & 2. q. 7. quapropter. 10. q. 2. episcopus. 17. q. 4. quę sti sunt, & quia vtilitatem ecclesiae procurāt, debent eis expensae ab ecclesia ministrari, vt hic dicit, & infra eo. olim, & ipse abbas debet habere expensas 1 vt se defendat vsque ad finē causae.

-Glo. seq. ponit casum exceptum: ratio nē reddit tex. dicit. qd determinare possunt, signat huic cōtrarium, format quaestionem de monacho, quid est in scholis, & soluit.]

e Licet alios.] Alios verò accusare nō possunt, nisi int. rsit monasterij, de licentia tamē abbatis, 16. q. 1. monachi. cum mortui sint mundo. ea. causa, q. 1 placuit. & non tm humanis vocibus, sed diuinis mortui sunt. 2. q. 7. placuit Funesta est eorum vox, vt ibi dicitur, i. semper flere debent, & tristes esse, 16. q. 1. placuit. Denunciare autem pōt ad poenitentiam quē libet Christianū: qa cuilibet dictum vr; si peccauerit in te, &c. nulla facta exceptione: maximè si dr esse pceptū, arg. s. de iureiur. queadmodū. Sed contra vr dicere praedictum c. placuit, vbi dicitur, qd monasterium exire non debet monachus, sed tanquam mortuus ibi esse. Sed pone, monachus est in scholis 2 de licentia abbatis: nunquid potest accusare, vel aliter agere? Respondet, pōt, si eius interest: qa eo ipso quod monachus de licentia abbatis est in scholis, per cons̃s omnia ei concessa intelliguntur, sine quibus commodè non possit viuere, arg. s. de off. deleg. praeterea. c. prudentiam. §. sexta, & c. suspicionis, tñ pro alienis debitis intercedere non posset, vt p hoc monasteriū obligaret, cū hoc nō intellexerit abbas. ar. s. de fideius. quod quibusdā. & s. de sol. si quorundam, nisi quantum pertinet ad propriam necessitatē, & hoc si abbas ei concedat. T.

f Expēsae dēt necessariae.] Arg. aduersariū aduersario compellendum in expensis prouidere contra se. arg. ff. de inoff. testa. si instituta. §. 3. C. de Carb. edict. l. vlt. C. de ord. cog. l. vlt. §. 1. ver. nam si tales, & istae expensae necessariae tm̃ erunt, sine quib. causa explicari non potest. De expensis satis habes sup. de dolo. & cont. finē litib.

1 Scdm Alā. & Vinc ēt si sit ab administrōne remotus. alle. ff. de inoffic. test. si istituta. Io. And.

† Ca. 13. eo. tit. in 1. cōp. & post Cōc. Lat. sub Ale. iij. par. 50. c. 16.

† Aliàs ita ab eius accusatione nōn sūt vllaten' repellendi.

† Idē, i. Ale. iij. sed in 2. comp. c. 1. e. ti. Celestino iij. aliàs clemēti: tribuitur.

2 De hoc ar. vide i terminis p Horatiū Lucium tract. priuil. scholariū, in priuil. 84. ad' de in Decis. capellę Tholosanę, q. 20 & q. 88.

EX parte tua.] Tres sunt partes. Secunda ibi, Licet. Tertia, ibi. Quibus. Abbas.

CASVS. Monachi debent abbati obedientiam, & reuerentiam? Dubitabatur, vtrum hoc non obstante, possint ipsum abbatem accusare? Rñdet Papa quod monachi non sunt repellendi ab accusatione abbatis, pro eo quòd de obedientia, & subiectione ipsius noscunt esse, nisi alia rationabilis causa impediat, quibus debent de bonis monasterij expensae necessariae ministrari, vsque ad finem causae, cum proprium non habeant No. quod subditus potest accusare suum praelatum, non obstante obedientia.

d Alia rationabilis causa.] puta quod essent excōicati. s. de excep. exceptionem. Vel si essent inimici, vel conspiratores. j. eo. meminimus, & inf. de sim. per tuas, & j. eo. cum oporteat, & in casu, j. eo. veniens, vt dixi s. eo. c. 1. Sed pro eo, quòd obedientiam promisit, non repellitur ab eius accusatione in hoc. n. qd malus est, non tenetur obedire ei, immo potius tenetur illum denunciare

SI constiterit.] Potest multipliciter intelligi. Diuiditur: Nam primo instruit iudicem quando contra actorem pronunciandum sit. Secundo quando contra reum: ibi, Caeterum. Abbas.

[Glossa sequens ponit casum.]

g Si cōstiterit.] CASVS. 3 Sacerdos iste petebat ecclesiam sibi restitui, qua dicebat se iniustè spoliatū fuisse: Dicebat i cōtrariū, quod nō erat audiend': qa nō fuerat spoliatus, cū nō ititulatā, sed cōmēdatā hēbat tm ecclām Itē quod quasi ebri' i taberna pnoctauerat, & nulla dormitione

3 Hic casus Ber. est, & in antiquis, codicib. reperitur.

illa nocte, in sequenti die mane Missam celebrauit ipse, & ideo iustè priuatus fuit per iudicem suum, coram quo super his fuerat accusatus: & ipse hæc omnia negabat, dicens quod canonicè in ea fuerat institutus, & iniuste spoliatus, & post appellationem: Mandat Papa primò inquiri de præmissis: quæ si vera sunt, imponatur ei silentium super ipsa ecclesia: Si vero ipsam habuerit canonicè, & non fuerit conuictus de crimine, vel post appellationem fuerit spoliatus, restituatur ei ecclesia. Ber. No. quod qui ecclesiam habet commendatam; nō dicitur eam propriè possidere, quare non dicitur spoliatus, si inde remoueatur vel expellatur per commendatorem.

a Commendata.] sic s. de elec. dudum. & 21. q. 1. qui plures Commendare enim est idem quod deponere. ff. deposi. Lucius Titius Sempronio & s. de depo. c. 1. Qui enim deponit rē pensalium, possessionem intelligitur retinere. ff. depo. licet, & quandocunque vult, pōt depositum siue rem commendatam reuocare. s. de deposi. bona fides. §. 1. vbi de hoc & ff. depos. l. 1. §. penult. & ita licitè hūic presbytero potuit auferri ecclesia, cum ipse nō possideret, & sic nō fuit spoliatus.

b De vinolentia.] idest i ebrietate. alias est de violentia. quia fortè quandam stuprauerat.

c In taberna.] 44. dist. non oportet.

d Pernoctauerit.] Pernoctare, noctem totam significat. ff. de verborum signif. vrbana. §. pernoctare & sup. de spon. veniens 2.

† violentia

† dormitione.

† G.

† Alias ita: Cęterum si eidem fuerit ecclesia ipsa canonicè, &c.

] fuerit.

debuit

† Idem scilicet Alexander iij. sic etiam in veteri cōpilatione, c. 2. c. tit.

a Hæc glossula nec est Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.

fuerit cōmēdata: a & de vinolentia, b † & quod in taberna c pernoctauerit, d ita ꝙ altera die nulla præmissa dormitione e † Missam cantasset: & infra. ¶Si de hoc rationabiliter conuictus fuerit in iudicio ante epm: f huiusmodi siue accusatus: vel ad rationem positus sine coactione g fuerit confessus: ei sup eadē ecclesia ppetuū silētium imponatis; ipsū ab impetitione B. † desistere cōpellētes. ¶ Cæterū † si eidē fuit ecclesia canonicè cōcessa & tradita, & pōstea de crimine aliquo non fuit † conuictus, h pp quod de iure debeat † spoliari: vel post appellationem i (sicut aliquando allegauit) ecclesia illa fuerit spoliatus, ipsam ei faciatis restitui, k & in pace dimitti.

¶ Idem. †

¶ *Inimicus etiam à voluntaria exceptione repellitur.*

CAP. XIII.

MEminimus tibi mādasse, vt C. Abbatissæ, cuius electionē confirmauimus, munus bndictionis impēdere procurares. Sed quia H. pro altera l parte à te ad nostrā audientiā appellauit, proponēs quod de simonia accusaret m eandem, mādatum nostrum distulisti effectui mancipare. ¶Quia verò te non decet in hac parte, appellationi eiusdem H. deferre; cum idem illius manifestus fuerit inimicus; n † et cōtra eā testimoniū tulerit: o Mādamus, quatenus (cū indè fueris requisitus) præfatæ abbatissę munus benedictionis non differas impartiri. †

¶ Innocentius iij. archiepiscopo Bisuntino.

¶ *Dicens se aliquē accusaturū corā iudice, ante scriptionem potest sine pœna desistere, & non accusare: sed ei desistenti silentium imponitur in perpetuum. Et secundum hoc summariū iste textus est notabilis. Abbas.*

CAP. XIIII.

LIcet† in B. Petro: & infra ¶Sanè cū ex literis B. Decani S. Stephani, & T. I. & M. canonicorū ecclæ Bisuntinę ad Apostolicę sedis audiētiā puenisset, te varia crīa cōmisisse: ac ab eis fuisses p easdem literas super periurio, crimine simoniæ, & incestu† delatus: Clemēs † Papa prædecessor noster; seruata iudicia ex aduerso.

h Conuictus.] vndè priuari nō debuit sine culpa. 56. dist. satis peruersum. & 16. q. 7. inuentum.

i Post appellationem, quod. n. post appellationem legitimè interpositam fit, debet in irritum reuocari, s. de offi. delega. super quæstionum, in fi. & s. de appella. bonæ.

K Restitui.] cum fructibus percepti, 3. 16 de resti. spol. grauis, vbi de hoc.

MEminimus.] Primò ponit mandatum non executum, & eius cām: Se undò causam, pbat, & illud exequi mandat: ibi, Quia verò. Abbas.

CASVS. Quædam monacha C. nomine, fuit electa in abbatissam cuiusdam monasterij: cuius electionem Papa cōfirmauit, mandans dicto electo episcopo, vt ei munus benedictionis conferret: Dum eam benedicere vellet, quidam H. nomine, se posuit ex aduerso dicens; quod eandem de simonia accusare vellet, appellans, ne ipsam benediceret: propter quod eam non benedixit: Proponebatur, quod ille non deberet audiri: quia inductus fuerat in testem contra ipsam in causa electionis quam Papa confirmauit: Significatum fuit hoc dño Papę, vnde mādat eidem epo q̄ propter appellationem prędicti H. eam benedicere non postponat, cum fueris requisitus, quia cum testimonium tulerit ꝯ ipsam, eius præsumitur inimicus. Nota quod inimicus non admittitur ad accusandum etiam in crimine excepto.

l Pro altera parte.] idest, pro se ipso ex aduerso.

† Vide Anto. Gomezium tomo 3. varia. resolu. c. 12. vers. Tertio repelitur inimicus.

† impertiri.

† Cap. 1. eti. in 3. compilat. altera pars huius c. s. de purg. can. c. vlt. & de Archidiaconum in c. Epiphaniā. 5. q. 6. circa finem.

† Incestum

† In multis antiquis ita: C. pp. p. N. quod legi potest ita: Celestinus Papa prædecessor noster.

e Dormitione.] vndè non videtur ieiunus propter indigestionem, sed prantus celebrare: quod fieri non debet. de consec. distin. 1. sacramenta. & de consec. distin. 2. liquido.

f Ante episcopum sup. de confess. cum super, & præsente aduersario. ff. de confes. certum, §. 2. ergo si corā alio non suo iudice, non noceret talis confessio. sup. de iudi. at si clerici.

g Sine coactione.] talis confessio fit per coactionem extorta non præiudicat 3. 15. q. 2. Lotharius, 15 q. 6. ca. 1. C. quorū appi. non recē. l. 2. & 2. q. 6. c. fin. §. tunc etiā quo tuar, versi. nullus etiā ur. homicidarum.

] Glossa sequens recitari potest per obiectionem.

m Accusaret.] sed none videtur quod locum haberet adhuc accusatio, cum nondum habuisset plenum ius, sed potius debuisset excipere contra eam: quod posset concedi: seu quia repellitur ab obtento, potest admitti accusatio. De hoc dicitur infra eo. super his.

n Inimicus.] ergo si non fuisset manifestus inimicus, deferendum fuisset appellationi: quia tunc cum crimē simoniæ, exceptum sit, eam poterit accusare, vt plenè dictum est; de hoc supra eo. cum P.

o Testimonium tulerit.] Et forsitan super eadē causa,

vel

ria grauitate tibi certum terminũ assignauit; quo rñsurus obiectis, Apostolico te cõspectui pñtares. Cũ aũt iuxta tenorẽ citationis ad sedẽ Apostolicã accessisses, nec† vllus apparere, qui te ita impeteret de prędictis; ne aliqd de contingẽtib. omittere videremur, ab I. & O. archid. in nostra pñtia constitutis quæsiuimus [a] diligẽter, quid super præmissis aduersus te, pro se, vel pro alijs proponere vellẽt; & ꝙ scripserãt, legitimè demonstrarẽt: ipsi aũt, qđ nõ proposito accusandi hęc scripserant, rñderunt. Sed quia super quibusdã incorrigibilis videbaris, quędã de te Apostolicæ sedi duxerant intimanda: sed nũcius, qui ꝑ litteris accesserat ĩpetrandis, mandati formam excessit. [b] ¶ Nos igitur dictis canonicis, sup prædictis silentiũ duximus imponendũ, ne te de cætero [c] eis super his accusare liceat, vel ẽt ĩfamare. Quia verò prædicti canonici citra vinculũ inscriptionis [d] desistere voluerunt, eis de iuris permissione id non duximus imputãdũ. ¶ Ne autem in absolutione tua minꝰ canonicè procedere videamur: q̃uis potius in odore bonæ opinionis corporum nrorũ, q̃ eorũ infamia delectemur: [e] Cabilonen. epo, & abbati de Firmitate, inquisitionẽ famæ tuę duximus cõmittẽdã.

vel alia consimili alio ipsam accusante, & ob hoc solum præsumeretur inimicus. sim. sup. eo. cum P. & simile 4. q. 3. §. item in criminali. in princ. vbi de hoc. Bernardus.

Licet.] ante inscriptionẽ potest accusator ab accusatione sine pœna desistere: & si ad terminũ nõ venerit, ei silẽtium imponitur. hoc dicit. Diuiditur: Nã primò narrat factum. Secundò: ibi. Nos igitur. dud. d. ssi nit. & tertium committit. Secundũ ibi, Quia verò. Tertium: Nẽ autẽ, Par huius c. habetur. ĩ. de purg. can. c. fin. Abb. Sic.

CASVS. Quidã canonici Bisuntini per suas litteras super crimine periurij, simoniæ, & incestus archiepm suum denunciauerunt dño Papæ. C. ipse iuris ordine obseruato, archiepo Bisuntino mãdauit, vt ad certũ terminũ ad pñtiam suam accederet rñsurus obiectis: archieps ad terminũ sibi præfixum accessit. Innocentius C. interim sublato de medio, cũ nullus apparuisset, q. diceret aliquid contra ipsum quęsiuit ab I. & O. archidiaconis constitutis in pñtia sua, si aliquid contra ipsum super pmissis vellẽt proponere, & legitime ostẽdere quod scripserantur ꝯ ipsum: ipsi rñderunt, quod nõ proposito accusandi illa scripserant: sed quia super quibusdam incorrigibilis videbatur, denunciauerunt illa dño Papæ: & nuncius qui pro lrĩs accesserat impetrandis, mandati formã excessit; Vndè, Papa illis silentium imposuit, ne de cætero super his accusarent vel infamarent eundẽ: & qa citra inscriptionem desistere voluerunt, non imputat eisdem; ne igitur Papa minus canonicè in ipsius archiepi absolutione procedere videatur, inquisitionem super fama ipsius cõmittit faciend. No. ꝙ licitũ est desistere ab accusatione sine pœna ante inscriptionẽ. item ꝯ infamatum debet fieri inquisitio, deficiente accusatore. Item plarus potius debet delectari in bona fama subditorum, quam in infamia eorũdem.

[Glo. seq. obijcit, soluit, iterum obijcit, & soluit.

a Quæsiuimus.] Sed quare Papa quæsiuit ab istis, vtrũ vellent aliquid proponere cõtra ipsum? Si. n. accusator nõ cõpareret in termino præfixo amplius nõ auditur, nisi probet iustã absentiã 4. q. 5. quisque & C. qui accu. non possi ea quæ. & sup. de fide instr. accepimus ? R. ñdeo, nõ statim debet iudex absoluere pñsentem, licet accusator sit absens. quia põt esse ꝙ habeat iustã causã absentiæ: vt. s. vt lite nõ cõte. qñ, Iudex hꝰc debet rõnẽ viarũ & tps, & alterius ẽt impedimenti. ff. de vac. mun. tps. ff. quib. ex ca. ma. si cui; §. 1. ff. de da. infe. l. si finita. §. si forte. ff. de iud. si prætor, in fin. & s. de re iudi. cum Bertholdus. Et ideo Papa istos requisiuit; quia fortè nõ credebat ꝙ iusta causa impediti tacerent, arg. 2. q. 7. plerunque. ẽt uora ꝙ licet absenti restituat accusatio sua. ff. qui ex cau. mai. l. cui. § j. tũ minor nõ restituitur ad accusandum. ff. de min. auxilium. Vel ideò non imponitur silentium accusatori, quia accusator prius pronendus est, vt procedat C. qui accus. non pos. qui crimẽ. & ideò isti requisiti fuerunt, si vellẽt aliquid proponere; 1 quia si requisitus accusator nõ procedat, amodò non audiatur, vt hic patet, & per iura pdicta. Sed vr ꝙ isti debuerunt puniri in expensis, quia fecerunt illum citari ad curiã maliciose. arg. prędictæ. l. qui crimẽ. & ff. de iudi. eũ quẽ temerè. sed excusantur ꝑ nuntium qui formã mãdati excessit, vndè nõ tenebatur. Idem videbatur dicendũ; vbi etiã de crimine agitur ciuiliter. ff. de iure fis. l. 2. §. senatus. sed in negotijs ciuilibus aliter proceditur ꝯ absentem actorẽ. C. de iud. properandũ. Io. De hoc dictũ est s. de dolo, prout.

b Excessit.] Et ideò nõ valuit, nec præiudicat eis, ex quo non hñt ratum. s. de offi. dele. cum olim 1. & s. de rescr. cũ dilecta.

c De cętero.] s. eo. de his. 4. q. 5. c. j. & 5. q. 5. illi qui. C. qui accu. non po. si ea. ff. ad Turpil. q. destitit. nisi iterato crimen cõmitteret, arg. 6 qõ. 1. inritare. nã exceptio rei iudicatæ non obstat, nisi de prẹteritis cõmissis. ff. de excep. rei iudi, si rem meam. & l. seq. C. ad exhi. neque. & l. nõ ignorabit. & s. de excep. cap. penult.

[Glossa sequens distinguit criminales & ciuiles actiones.

d Citra vinculũ inscriptionis.] Et quia ante inscriptionem destiterunt, eis non imputatur: quia nemo cõpellitur accusare. 2. quæstio. 3. si quem, & c. si quis iratus. post libelli oblationem sine pęna desistere licet, ff. ad Turpil. quæsitum, ff. de in ius voc. an. libertus. tamen ille qui infamauit, tenetur iniuriarum. ff. de iniur. item apud. §. si quis libello. In ciuilibus tamen actionibus benè compellitur agere, post libellum oblatum reo instante. C. quomodo & quando iudex. authen. qui semel. Io.

e Delectemur.] Arg. quod præstantius est priuilegiũ bonæ famæ quã malæ opinionis, argum. ĩ. de purg. can. c. cum in iuuentute.

Veniens.] Qui vtitur aliquem non accusare, repellitur ab eius accusatione hod. Diuiditur. Nam prima pars narrat factum. Secunda pronunciationem. citationem & purgationem; Secunda ibi, Cum igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam canonicus Pragens. A. noĩe, in psentia Papæ proposuit contra epm Pragensem, quod cum esset filius sacerdotis in Pragen. ecclesiam non fuerat canonicè ingressus, & contra priuilegium ecclesiæ Pragen. duci Boemiæ homagium præstitisset, sic subijciendo ecclesiam seruituti: vndè Papa citauit eum, vt ad certum terminum compareret coram ipso. Ipse verò in suã excusationem per nuncios allegauit viarum discrimina, consecrationem chrismatis imminentem, & quod filius ducis baptizandus erat tunc temporis per eundem: Papa audiens huius allegationes, eas friuolas reputauit, & ipsum habuit contumacem

† Aliàs ita: nec vnus appareret, qui te impeteret de prędictis.

1 Vel requiritur, q. a nõ dũ inscripserant: nec in modũ accusationis hoc pposuerãt, secundũ Hostiensem. Io. And.

macem: & licet procuratores eius in causa criminali recipi non possent, tñ eis concessit auditores, vt si possent, ipsum aliquatenus excusarent. Coram quib. prædictus A. obiecit prædicta contra epm, sed ex aduerso fuit ei rñsum, q cum olim super hoc litteræ fuissent impetratæ ad archiepm Magdeburgeñ. idem A. in probatione deficiens ad pedes epi humiliter se pstrauit, veniam postulans ab eodem. & confessus fuit, q calumniose processerat contra ipsum, pp quod iurauit stare mandatis ipsius, & ipse præcepit ei sub debito iuramenti vt contra ipsum de cæter talia proponere non auderet, quod totũ in presentia dñi Papæ fuit confessus, vñ ipse imposuit ei silentiũ sup impetitione epi: tñ qa cõtumax fuit, citat ipsũ ad præsentiã suã, & pp infamiã ĩdicit ei purgationẽ. No. q in criminali nõ admittitur procurator. Itẽ in causa criminali auditur quis allegãs excusationem. Item qui semel calumniatus est cõtra aliquẽ, non auditur ampli[9] contra eũdem. Item licet quis ad iudiciũ malitiosè vocetur, venire debet, aliàs contumax reputatur.

† Salzeburgeñ. †Satiburgẽ. † Salesburgeñ.

†Ca. 2. eo. ti. in 3. cõp. Et de materia & intellectu vide late per Ant. Rubeũ trac. de ptãte procur. in causis criminalib.

[Glo. seq. ponit regulam, & 9. casus exceptos. Secundò ponit opinionem, quã reprobat.

a Criminali.] Habes ergo hi: expresse, quod in cã criminali non interuenit procurator, 1 nec ad agendum, nec ad defendendum. 5. q. 3. in criminalib. & 3. q. 9. absẽs p aliũ. ff. de publi. iudic. l. pen. §. j. & hoc gñale. Fallit tñ in certis casib. In crimine iniuriarum, vt 3. q. 9. c. absens. §. nisi & C. de iniu. l. vlt. sed ad excusandum, vel excipiendum admittitur pcurator, vt hic, & 23. q. 5. reos. & s. de dolo. cum dilecti. Itẽ cũ agitur de crimine non criminaliter, interuenit procurator, s. de procur. tuæ. & j. c. proxi in fin. Item in leuibus criminib. ff. de accus. leuia. arg. Item si crimen non excedit pœnam relegationis, ff. an per alium cau. app. reddi possint. l. j. Item in crimine suspecti tutoris. ff. de procur. non solum. §. vlt. Item cum quis accusat alium de ingratitudine, ff. de procura. sed & hæ personæ. §. 1. Item in actione 2 populari interuenit procurator ad agendum pro priuato damno. ff. de rocur. l. licet. sed pro publico non interuenit procurator ad agendum, sed ad defendendum, ff. de popu. actio. qui populari. Item dñs defendit seruum in crimine, ff. de acc. si cui. §. pe. Melẽdus dixit, q ex parte rei post litem cõtestatã semp põt procurator interuenire, 23. q. 5. reos. Sed illud loquitur in procuratore ad allegandas causas absentiæ 3 qa rei publicæ vtile est absentes à quibuscunq; defendi, & quemlibet p eo verba facientem audiri, ff. de procur. seruum quoq;. § publicæ. & hic isti admittũt ad excusandũ, & sic intelligit. 23. q. 5 reos.

† In codice Barbatiæ deleta est vox, duci, & alterius manu. suprascripta dictio, regi. sed nouẽ Vaticani habẽt duci. In vno sup verbo, duci, habentur hæc: olim, hodie rex.

1 Si tñ interuenerit, & non fuerit obiectũ: valet q fit cũ eod. vt no. s. de iudic. c. j. li. 6. & facit quod no. C. de adul. q. uis indubitati. Io. An.

2 Alias, accusatione.

† extimantes.

3 Vel ad exceptiones obijciendas, & ibi no. Io. per hanc decre. & hic idem dixit. Io. An.

¶ Idem Sanctæburgeñ. † archiepiscopo.

¶ Ad prosequendam accusationem criminalem non admittitur procurator, licet posset allegare causam absentiæ, seu alias exceptiones non tangentes crimen propositum. & qui iurauit stare mãdato alicuius, non admittitur ad accusandum illum, si virtute iuramenti sibi fuit iniunctum, vt non accusaret. h. d. & ad hoc solet allegari: & in hoc est valde vulgatum.

CAP. XV.

VEniens † ad sedem Apostolicam A. Pragen. canonicus cõtra Pragen. episcopum inter alia proposuit coram nobis, quòd cum esset filius sacerdotis, in ecclesiam fuerat Pragen. intrusus, & contra eiusdem ecclesiæ priuilegiũ, homagium duci † Boemiæ præstitisset, sic subijciens Pragen. ecclesiam seruituti: & infra.

¶ Vndè prædictum episcopum ad festum resurrectionis dominicæ, peremptoriè nos meminimus citauisse. Idem verò ad suam excusationẽ viarum discrimina, consecrationem chrismatis imminentem, & quòd filius Boemiæ principis esset per ipsum baptizandus tunc temporis per nuncios & litteras allegauit. Licet autem excusationes huiusmodi (sicut erant) friuolas æstimantes, † ipsum reputauimus contumacem: nec procuratores eius in causa possemus recipere criminali: a eis tamen concessimus auditores, vt si possent, illum aliquatenus excusarent. Cumque prædictus A. coram eis repetijsset obiecta, fuit ex aduerso responsum, quòd cum olim super hoc ad Magdeburgensem archiepiscopum litteræ fuerint impetratæ: idem A. 3 in obiectorum se videns probatione deficere, ad pedes eius se humiliter prosternens, veniam postulauit: & quòd aduersus eum calumniosè processerat, est confessus. Ceterum cum super hoc mandato stare eiusdem archiepiscopi iurauisset: ipse præcepit eidem sub debito præstiti iuramenti, vt contra eundem episcopum de cetero proponere talia non auderet. ¶ Cum igitur nobis ex ipsius A. confessione constaret, ipsum iuramentum huiusmodi præstitisse, ac tale recepisse mandatum. b super impetitione dicti episcopi, silentium c ei duximus imponendum: pro--

b Tale recepisse mãd. quod de iure fieri potuit, s. c. prox.

[Glo. seq. no. quòd qui iurauit, &c. quærit an denũciet. arg. quod sic, sol contrarium. Item quærit & remittit.

c Silẽtium.] Not. q q. iurauit se nõ accusaturũ aliquẽ, amplius non auditur contra illum. s. de iureiur. quemadmodum. & maximè vbi primò calumniose accusauerit, vt hic, qa p sumitur postea q malo aĩo moueatur, vñ nõ est vlterius audiẽd[9], ar. 3. q. 10. placuit vel ẽt si simpliciter remisit accusationẽ, 23. q. 4. si illic. & de penit. dis. 4. diuina. & eo ipso q qs dixit se nolle accusare illũ, amplius nõ auditur. ff. de adul. si marit[9]. 2. §. si negaueret. Sed nũquid talis põt fieri denũtiare non obstãte iurõ? q vr p decrõ prædictã, quẽadmodũ, q non est verũ, si primò calũniatus fuerit; quia calũniose denuncians nõ auditur, imò punit de calũnia. j ti. prox. c. 2. Sed nunquid alius potest illũ accusare de crimine de quo absolutus est? De hoc dic. vt s. eo. de his, & quod habes 2. q. 1. prohibentur. Io.

[Glo. seq. not. etiam iniustè citatum, & c. quod declarat distinguendo. ponit etiam quomodo citato non

pter a † contumaciā tñ eidem episcopo citationem, & purgationem pp infamiam indicentes.

¶ Idē Prioris sancti Fridiani & magistro B. canonico Pisano.

¶ Denunciator crīs non se inscribit, quia ad correctionem tendit: accusator autem inscribit, quia tendit ad pœnā excipiens verò inscribit ad pœnam extraordinariam, si per exceptionē deijcitur ab obtēto: aliàs secus. hoc primo. Secundò dicitur, quod dum discutitur de crimine per modum exceptionis, potest interuenire procurator.

CAP. XVI.

SVper † his, de quibus nos consulere voluistis, inquisitioni vestræ breuiter respondemus, quod tribus b modis valet crimen opponi, denunciando, excipiendo, & accusando. Quando crimen in modum denunciationis opponitur, non est inscriptio necessaria, sed cum in modum accusationis oportet c † inscribi: quoniam ad depositionem instituitur accusatio: sed ad correctionem est denunciatio d facienda. Cum autem excipiendo fuerit crimen obiectum, distinguēdum est quare opponitur, & quādo. Si autē obijcitur, vt † ab accusatione, e vel testificatione f aliquis repellatur, nō est iscribi necesse: sed cū opponitur, vt quis à promotione officij, vel bñficij excludatur: si ante confirmationem obijcitur, non cogitur quisquā inscribere, quia crimē hoc modo probatū, impedit g promouendū.

tenet ratione temporis personæ citātis, personā citatæ, & loci.

a Propter contumaciā.] Sic patet, ꝙ semper debet qs venire ad iudicem siue iustè siuè iniustè vocetur, aliàs punitur vt contumax, vt hic patet, & ff. ne quis eum qui in ius voc. est vi eximat. l. antepen. §. item si quis. ff. iudi. sol. si reus. Quod verum est cum dubitatur, an citatio teneat. supra de app. si duob. & ca. cum parati. & ff. de iud. si qs ex aliena. Sed si euidens est, ꝙ citatio nō tenet: non tenetur venire citatus, puta si citetur aliquis tempore feriato. arg. 5. q. 2. c. 1. & est expressū supra de fer. c. vlt. ff. ā fer. l. 1. nisi esset iusta causa, vt ibidem dicitur, puta res peritura vel ratione criminis: vel nisi pietas, vł necessitas hoc suadeat, quandoque nō valet ratione personæ, vt 4. q. 3. §. liberti. quandoque ratione loci inhonesti. t ff. de arbi. si cū dies §. si arbiter. vel si ēet nimis remotus fortè ire non teneretur, si constaret ꝙ in litteris non contineretur illa clausula: non obstante constitutione de duabus dietis. ī. de rescri. nonnulli. si euidens sit ipsum non esse iudicem, qui citat, supra de offic. delega. ex litteris, vel si ordinatius citat illum q non est de sua iurisdictione, nec ratione criminis, seu contractus supra de for. comp. c. vlti. vbicunque dubitatur de iurisdictione debet quis ire & allegare priuilegium suum, aliàs tanquam contumax potest puniri, vt hic patet Io.

SVper his.] Diuiditur in duas partes principales. secūda ibi, Licet. Et prima subdiuiditur: quia primo ponit tres modos opponendi crimen. Secundo illos prosequitur: ibi, Quando. Alib.

CASVS. Quidam electus fuit in episcopum Lucañ. quidam canonici opponebant se illi electo, quædam impedimenta contra ipsum proponentes s. ꝙ erat malæ famæ & opinionis, & ꝙ contraxerat matrimonium cum vidua, vt sic repelleretur tanquam indignus: super his mandat Papa inquiri; Opponebatur contra illos qui se opponebant, & impetrauerant de his inquiri: quod debebant se obligare ad pœnam, si deficerent in probatione: vnde iudices illi super hoc consuluerunt dominum Papam: & ipse respondit, ꝙ tribus modis potest crimen opponi, denunciando, excipiendo, & accusando; quando crimen in modum denunciationis opponitur, non est necessaria inscriptio: sed cum opponitur in modum accusationis, tunc debet inscribi, cum talis accusatio fiat ad depositionem: cum verò crimen opponitur in modum exceptionis, distinguendum est, quare opponitur, & quando. Si obicijatur vt aliquis repellatur ab accusatione vel testimonio, non est necessè inscribi; Sed cum opponitur vt aliquis repellatur à promotione officij & beneficij, si ante cōfirmationem opponitur, secundum quod hic opponebatur: non debet quisquam inscribere, quia crimen hoc modo probatum impedit promouendum, sed non deijcit iam promotum: Si verò obijcitur post confirmationem, cum electus debet consecrari, debet obijciens se obligare ad pœnā extraordinariam ad arbitrium iudicis, quia deiicit ab obtēto & repellit ad obtinendo quia crimine sic probato, perdit quod per electionē & confirmationem fuerat consecutus; & in casu isto licet agatur de crimine non tamen est quæstio criminalis: vnde per procuratorem potest tractari. Not. tres modos obijciendi crimen prout in littera dicitur. Item cū agitur de crimine non criminaliter potest causa tractare per procuratorem.

b Tribus modis.] Quartum a modum habes. s. per inquisitionem ī. eo. inquisitionis. & c. qualiter & quādo. & infra de simo. licet. exceptis notorijs, vt ī c. licet. Et lex etiam dicit, ꝙ quattuor sunt genera cognitionum, q a aut agitur de capitali crimine aut de fama, aut de pecuniaria re, aut de honoribus, vel muneribus agendis, ff. de varijs & extraord cog. l. pen.

¶ [Glo. seq. ponit quinque casus, quibus non inscribitur, & subdit quid sit inscribere.

c Oportet inscribi.] Sic infra de simo. licet Hely. nisi in casibus: primò in crimine abigeatus. C. de abige. l. vnica. Item in leuibus & paruis criminibus, arg. ff. de ac leuia. Item in his quæ apparitores referunt. C. de accu. ca quidem. Itē in crimine appostasiæ. C. de aposta. apostatarum. Itē cum accusatur Christianus, qui contraxit cum Iudæa: vel e conuerso, C. de Iudæ. ne quis. Inscribere est obligare se ad eandem pœnam si non pbauerit, quam reus debuit pati, si probasset ipse accusator, vt 2. q. 8. quisquis. & capi. qui crimen.

d Denunciatio.] Præcedente legitima admonitione, aliàs repellitur. infra eo. cum dilectus, nisi in casib. infra eo. inquisitionis. 1. respon.

e Accusatione.] Potest accusator repelli, obiecto sibi maiori crimine pari, vel etiam minori in modum exceptionis, quia criosus criosum accusare non debet, vt dixi, supra eod. cap. 1. & cap. nulli. & 2. quæstio. 7. quis. & ca. quærendum. Sed ab excipiendo non repellitur quis propter crimen, sed propter excommunicationem. supra de exceptio. cum inter. & ca. dilecti filij, quia cuilibet seruatur legitima defensio, vt ibi dicitur.

f Testificatione] supra de ordi. cogni. cum dilectus. & supra de testi. super eo. 1. & c. testimonium. & ī. de excep. denique.

g Impedit promouendum.] Et obstat etiam in dignitatibus postmodum acquirendis. ī. de elec. super e. & argu.

†Secuti vetera & emēdata exēplaria hunc locū restituimus vt ē impssus cū ppe rā i vulgatis legaē ita. pp cōtumaciā; tñ eidē epō canonicam purgationē pp infamiā indicentes.

r Vel notoriè periculo si: vt in cle. de re iudic. pastoralis vers. Pisana. Ioan. And.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cōp. Vid B. Tho. 22. q. 68. art. 4. & Bernardinū Diaz in pract. cri. can. c. 6.

† Sed an hodie inscriptio seu obligatio ad pœnā talionis fieri dēat. tradunt præter Doctores hic, Iul. Cla. in prac. cri. §. fi. q. 12. Couartuuias li. 2. varia. reso. c. 9. & Petr⁹ Duenas regul. 27. inci. accusans aliquem.

† Aliàs itas vt ab accusatione & testificatione, &c.

a Alios etiā modos Ægidius Bossius in praç. cri. & refert ēt Camillus Cāpegius apud Zanchinum, c. 9.]

argu. 2. q. 1. prohibentur. & s. eod. omnipotens.

a Non deijcit.] id est, propter hoc non priuatur alijs dignitatibus seu beneficijs, quia non agebatur ad hoc supra de ordi. cog. cum dilectus. ff. de lib. agn. l. 1. in fi. Sed si ex tali probone grauata sit eius opinio, non promouebit. supra de testibus testimoniū. & 81. distinctio. tantis Daniel. & supra eodem omnipotens. nisi se purgaret.

b Post confirmationem.] Tunc. n. spirituale vinculum est contractū. supra. de transla. inter corporalia.

c Arbitrium.] Hoc generale ē, q vbi certa pœna expressa nō est in iure, arbitrio iudices relinquitur, s. de offi. deleg. de causis ff. de iure delib. l. 1. in fi. & à tali pœna imposita potest appellari, secus à pœna expressa i iure, ff. de verb. sig. l. antepenul. Sic & vbi ius expresſū nō est, secūdū æquitatem est procedendum. s. de transl. c. vlti.

d Astringendus.] Licet. n. nō inscribat, obligauit se ad extraordinariam pœnam, ad arbitriū iudicis, vt hic patet, & arbitrium iudicis æquū esse debet, vnde si excederet, reducenda esset illa pœna ad arbitrium boni viri. s. de iureiu. Quintauallis. & c. veniēs, ad fin.

† de ellito
† de Cilieto
† de Tileta

sed non deijcit [a] iam ꝓmotum. Post cōfirmationē [b] verò, cum. s. ordinādus fuerit aliquis, aut ēt cōsecrandus: qui etiā ab obtinēdo repellit, & deijcit ab obtento, ad extraordinariam pœnam ſm arbitriū [c] iudicis discreti, circa vīculū inscriptionis, est excipiēs astringēdus, [d] si defecerit in probādo: pro eo q crimine sic probato, pdit qd per electionem & confirmationē ei fuerat acquisitū: sed ob hoc prius habita non amittit. Licet. n. agat de crimine, non est tñ hmōdi qō criminalis [e] vndè per procuratorē [f] potest ritè tractari.

¶ Idem Vercellen. episcopo & abbati de † Tileto.

¶ *Generales inquisitores, si non seruauerunt debitum inquisitionis ordinem: prudenter & cautè se corrigere debent hoc primò. Secundò ponit formam iuramenti, quam inquisitores exigunt ab inquisitis.*

CAP. XVII.

QValiter † & quādo: & infra. ¶ Si circa Nouarien. epm debitū i inquisitionis ſ ordinem obseruatis, discretionēm ve stram in Domino cōmēdamus. Si verò qualibet occasione prætermisistis eūdem, ad huc ipsum † tempore opportuno volumus obseruari: [h] ne inde nascantur iniuriæ, [i] vndè iura nascūtur. Ideò que mādamus, quatenus ad conscientiæ uestræ iūdicium recurrentes: si cōtra præscriptum ordinē tāquam hoīes excessistis: non pudeat uos errorem vestrū corrigere, [k] ueniant congruentem, ne sua vilescat auctoritas, quia ex his in quæ inordinatè sunt acta, non potest aliquid ordinabiliter agi. Si verò ordinem debitum seruauerunt via regia incedentes, Deum solum habentes præ oculis, in negotio ipso sine personarum acceptione procedant. Formam verò iuramenti quam a clericis N. uarien. in hoc negotio receperunt in similib. debeant obseruare hoc modo, vt iurent clerici, quod super his quę sciunt vel credunt in sua ecclesia reformanda, tam in capite, quam in membris, exceptis criminibus occultis, plenam & meram dicant inquisitoribus veritatem. No. quod in inquisitione ordo iuris seruandus est. Item vnde iura procedunt, non debent iniuriæ nasci. Item iudex errorem suum reuocare debet. Item ex his quæ inordinatè sunt acta, non potest aliqd ordinabiliter agi. Item in inquisitionibus faciendis, de occultis nec quærendum est, nec dicendum, sed de his tantum de quibus infamia præcessit.

† Ca. 4. eo. titu. 1. 3. cōpi. vbi est integra, q videnda est, vt melius hoc fragmentum, intelligat ab scisū ēn est s. eo. tit. ca. qualiter & qn, a principio vsq; ad §. dēt igitur.

† Aliàs ita hunc ipsum.

g Inquisitioni ordinem.] qui à continet duo: Primum, quod regulariter nō fit inquisitio nisi contra infamatum. Secundum, q ex quo constat de infamia, inquiri debet de veritate. Hostiensis.

² Hæc glossula non est Bernardi, sed ex lectura, Hostiensis, collecta, vt & finis indicat.

[Glossa sequens arguit quòd non sit functus, &c. a. legitur tria iura in contrarium, & soluit.

h Obseruari.] Argum. quod iudex qui male iudicauit, non dicitur functus officio suo, sed iterum debet procedere, & bene iudicare, argum. ff. de arbitr. dicere autem, §. sed si de pluribus. Argum. contra: quia siue benè siue malè sententiam dixit, vlterius se intromittere non potest, ff. de arbitr. quia arbiter. ff. de re iudica. iudex. & supra de offic. delega. in litteris. secus in casu isto: quia isti erant generales legati ad inquirendum, vndè poterant mutare si errassent, & nondum tulerant etiam sententiam, sed errauerant in processu.

e Criminalis.] Et tamen requiritur in tali causa præsentia plurium epiſcoporum, ac si esset criminalis 23 dist. illud. & 3. q. 6. hæc quippe. & in hac causa testes compellendos credo De hoc dixi. s. de test. cog. c. pen. in fi. gso.

f Per procuratorem.] sic supra de procura. tue. Sed vbi de crimine agitur criminaliter, nō interuenit procurator. s. eo. c. proxi. vbi de hoc.

¹ Vide plenius hic Panormitanū declarantem hanc glosā.

QValiter.] Diuiditur in duas partes ſm quod cōntinet duo dicta. Secunda; ibi, Formā verò. Prima subdiuiditur. Nam in principio & in fine commendat & confirmat inquisitores si benè processerunt, in medio verò. s. in versi. Si verò. instruit, si malè processerūt. Abb.

CASVS. Inquisitores quidam legati Apostolicæ sedis cœperunt facere inquisitionem contra epiſcopum Nouarien. significatum fuit domino Papę, quod inquisitores ipsi non seruauerunt debitum ordinem inquisitionis contra episcopum Nouarien. vnde Papa super hoc scribit inquisitoribus illis, dicens, q si ordinem inquisitionis debitum seruauerunt, commendat eos; Si verò non seruauerunt debitum ordinem inquisitionis, vult, q ipsum tempore opportuno debeant obseruare, ne inde nascuntur iniuriæ, vnde iura nascuntur, Si autem tanquam homines excesserunt, non pudeat eos errorem suum corrigere, quia quā mensura mensi fuerint, remetietur eis, & aliquam occasionem in-

ADDITIO. Vel ponitur ad arbitrium iudicis. argumen. infra eodem inquisitionis. 1. responso, in fin. infra eodem. cap. vltim. argum. infra titu. proxi. c. p. vltim. argumen. à contrario sensu. & supra titul. proxim. capit. vltimo, vbi ponitur quod excipit.

i Nascantur iniuriæ.] C. vnde vi, meminerint. & 21. quæstion. 3. peruenit. & supra de rescripti. nonnulli.

[Glossa sequens not. quod iudex corrigit interlocutoriam, adducit tres concordan. & tria similia.

K Corrigere,] No. q iudex pōt corrigere errorē suū m si ma-

qui positi estis, vt aliorū corrigatis errores; qm̄ apud iudicem districtum, in qua mensura mēsi fueritis, remetiet vobis: itauidelicet, vt inueniatis occasionem aliquam cógruentem, per quā, ne vestra vilescat auctoritas, quanto cautius, & prudentius poteritis, supersedeatis ad p̄sens: qm̄ ex his, q̄ inordinatè[a] sūt acta, ñ potest ordinabiliter agi. Si verò p̄scriptū ordiné custodistis: omni grā & timore postpositis, Deum solum habentes præ oculis, via regia [b] incedentes, sine personarum [c] acceptione † in negotio procedatis. ¶ Formam verò iuri, quam à clericis Nouarien. super iquisitione facienda in hoc negotio recepistis, in similib.[d] volumus obseruari: vt videlicet iurent clerici, quod super his, q̄ sciunt, vel credunt eē † in sua ecclesia reformanda, tam in capite, quam in membris (exceptis[e] occultis crimini[.] meram & plenam [f] dicāt inquisitorib. veritatē.

¶ Idē archiepiscopo Arelateñ. & Vallis magnæ abbati.

¶ Si is contra quem inquiritur, iurauit respondere tantū ad interrogata, post confessionem auditur volens probare excusationes, quæ confessionē non perimunt, sed exponunt: secus si iurauerit plenam & meram veritatem dicere.

CAP. XVIII.

CVm † dilecti [g] filij Cisterciēn. abbas, & P. & R. monachi Fontis frigidi, Apostolicæ sedis legati ad ecclesiā Agathē. accessissēt vt in ea legationis officiū exercerent: quia de Agath. ēpo p frequē.ē clamorē[h] multa sibi fuerāt insinuata sinistra, voluerūt descēdere, ac videre, si clamorē opere cōplevisset: & infra. ¶ Quia verò nobis nō cōstitit, sub qua forma ēps cum canonicis Agathē. corā dictis legatis p̄stiterit † iurm: vtrū videlicet ita iurauerit, vt super statu ecclesiæ plenā [i] & merā [k] diceret veritatē: an vt ad iquisita veraciter r̄nderet. Mādamus, quatenus eisdē legatis ex parte nostra mādetis, vt sub qua forma iurm præstiterit, studeāt fideliter intimare: Et si s̄m r̄nsionē[l] eorū, sub s̄cda forma iurauerit: aut † ipse sufficienter probauerit, se sub illa forma iurasse, aut per depositiones testiū, quos p̄duxit, aut etiam

1 Idest iudex ecclesiasticus.

2 Adde an & quando possit per Bar. in l. si postulauerit, ff. de adul[ter].

3 Ad hoc supra qui fil. sint legi. [c]ausam. 2. [J]o. And.

† exceptione.

† Verbum, esse deest in antiquis exēplaribus.

4 Hic casus Bernardi est & ī antiquis codicibus reperitur.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cōpilat.

† Præstitit. † Hæc periodus in antiquis codicib. legitur vt est impressa, in recentioribus autem ita: aut ipse sufficienter probauerit, se sub illa forma iurasse per depositiones testium, quos produxit aut etiam aliorum, & c. hęc lectio planior est, quā prolat. vetus compilatio.

5 Per dicta testium qui fuerunt præsentes exactioni & præstationi iuramenti, quod consueuit publicè exigi, & præstari. Io. An.

si male interlocutus sit, vt hic patet, & s̄. de app. cum cessante, & j̄. de sent. excom. sacro ff. de re iudi. quod iussit. & ecclesia 1 cum errat, mutat sententiam. supra de frig. & malefi. fraternitatis. & 35. q. 9. c. loci. § his ita. & & cap. sententiam. & cap. graue. & 22. quæstione 4. magnæ. & testis potest corrigere suum errorem. s̄. de testib. cogen. præterea si. sup. de vsu. pal. nisi. 2 Et dicit imperator: Nō enim erubescimus, si quid melius horum, quæ prius ipsi diximus, adinueniamus, competētē prioribus imponere correctionem: ne ab alijs corrigi expectemus. 3 in Auth. de nup. circa prin. per vnam columnam, coll. 4.

a Inordinatè.] 14. q. 5. neque enim si agris, & c. forte. & 1. q. 1. non est putanda.

b Via regia incedētes.] hoc ē, à iustitia non declinantes.

c Personarū acceptione.] sic s̄. de iu. nouit. & s̄. de sta. re. ea quæ.

d In similibus.] vt s̄. de translat. inter corporalia & s̄. de re iud. in causis. & ff. de legi. l. non possunt.

e Exceptis occultis.] quia super his inquisitio fieri non debet, sed sup illis tātū, de quib. infamia præcessit. j̄. eo. inquisitionis. § 1. & c. qualiter. & si testes de occultis dicant, non puniūtur, vt cap. inquisitionis. quia super his non iurauerunt.

f Plenam.] cum iurant secundum hanc formam, secus si iurant respondere ad interrogata tantum, infra c. proxi.

CVm dilecti,] Primo ponitur legatorum inquisitio. Secundo ibi, Quia, eorum dubium, propter quod fuit facta commissio. Tertio ibi, Mandamus ꝯmissionis forma bimēbris. Ab. Si.

[Glo. seq. ponit casum, quem etiam prosequitur.

g Cum dilecti.] CASVS. 4 Abbas Cistercien. & P. & R. legati erant Apostolicæ sedis, cū audiuissent per frequentem clamorem multa sinistra de episcopo Agathen. volentes inquirere veritatem, & accesserunt ad ecclesiam Agathen. & receperunt iuramenta episcopi & canonicorum, & in illa inquisitione confessus fuit episcopus quod commiserat simoniam, dilapidationē, & quod habuerat res naufragij: episcopus tenens illas confessiones, voluit se excusare postea contra illos, dicens, quod iurauerat respondere tantum ad interrogata. legati dicebant, quod sub alia forma iurauit, s.q plenā & merā diceret veritatē, & quia tunc se non excusauit postea non debebat audiri, vnde negotium illud delatum est ad Papam: & quod iurauit respondere tantum ad interrogata, apud sedem Apostolicam quosdā testes produxit, sed quia non constitit Papę, sub qua forma iurauit, cum depositiones illę ñ fuerint publicatæ, nec ipse renunciauerat testib. producendis: mādat Papa super hoc inquiri ab illis inquisitoribus sub qua forma iurauit & si secūdum illorum inquisitorum r̄nsionem constiterit, quod iurauit sub secunda forma, aut si episcopus ille hoc probauit p̄ depositiones testiū quos produxit, aut ētalio[r]ū, quia secūdum illā formā nō tenebatur r̄ndere, nisi ad interrogata, admittant excusationes episcopi super cōfessionib. suis: quia excusationes illæ exponent illas confessiones, & si excusationes probauerit, absoluant illum; Si verò excusationes non probauerit, vel si iurauerit plenam & meram veritatem dicere, remoueant illum ab ecclesia Agathen. non obstantibus illis excusationibus. Br. No. quod in inquisitione qui examinantur, veritatem plenè, quam sciunt debent dicere, & nullum falsum commiscere idē est in alijs iudicijs. Itē ad cām dicti recurrēdum est potius, quā ad ipsum dictū. Item testis singularis siue solus non valet.

h Clamorem. 2. q. 1. Deus omnipotēs. & j̄. eo. qualiter. & qñ. & 86 dist. si quid.

i Plenā.] s.q nullū verum tacere debet. 3. q. 9. hortamur.

K Meram.] s. à falsitate. 2. q. 4. nullam. & 3. q. 9. pura. & hoc idem debent facere testes: vt notatur s̄. de testib. fraternitatis. & c. licet. & s̄. c. proxi. in fi.

l Responsionem eorum.] simile s̄. de elec. cum dilecti. creditur ergo istis si confiteantur quod iurauit, vt ad inquisita responderet: sed si contrarium dixerint, poterit probare contra dictum illorum 5 vt hic patet. & s̄. de test. cum à nobis, quia non creditur iudici in præiudicium alterius, nisi quatenus constat per legitima documenta, supra de prob. quoniam. Sed cōtra, supra de elec. cum dilecti. sed ibi de necessitate statur dicto illorum: quia illa inquisitio per alios probari non poterat: quia soli interrogati fuerunt, prout hic inferius dicetur.

a Valeant,

a Valeant retorqueri.] Vndè in humaniorem partem sunt intelligendæ siue interpretandæ. inf. de reg. iu. esto te & de transa. c. vlt. ff. de reg. iur. semper dubijs. & de re. dubi. quoties 2. Tan.

b Ex causa.] Causa. n. semper consideranda est: ex qua causa aliquid sit factum, & etiam tempus. supra de transa. c. vlt. & 5. q. 5. nō omnis. & infra de verb. sign. intelligentia. & 23. q. 8. occidit. & ff. de furt. verum. Ber.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit]

c Dilapidatione.] Eps iste pp formam iuramēti, tria confessus est contra, simoniam, dilapidationē, & quod habuerat res naufragij. & contra ista admittuntur ei⁹ excusationes. Potuit se excusare de dilapidatione interrogatus vtrum alienasset bona ecclesię, vel vtrū obligasset ecclesiā? Respondet, quod sic, propter formā iuri. contra istam confessionem benè poterat se excusare, f. q debitū iminebat, nec aliū de soluere poterat. 10. q. 2. hoc ius & ita si pp hāc cām alienauit vel obligauit ecclesiā, nō peccauit: & sic iudicari debet cōfessio sua ex cā q bona & licita fuit, & ad malū & ad bonū poterat se hre. Vel aliter etiam si alienauit contra vtilitatem ecclesiæ. & ipse postea reddidit ecclesiam indēnem, sufficere videbat. s. de electione. q sicut, vbi de hoc, sed illud non sufficit, vt ibi notatur, vnde prima excusatio verior est. Interrogatus fuit, an habuerit res naufragij? respondit quod sic. vnde videbatur p pcā excōicatus. infra de rap. excōicationi. & nihilominus furtum committit, ff. de acquir. re. do. qua rōne. §. vl. in fi. pter hoc erat puniendus. hæc confessio poterat se habere ad bonum, vt scilicet recolligeret res naufragij, vt saluas faceret: & restitueret illis, qui passi fuerant naufragium, & hoc probare volebat cum intentio sua fuisset honesta: quia ad alios peruenissent, qui non restituissent illas, sed si illas habuisset, vt sibi retineret, hoc malum erat. Interrogatus etiam fuerat vtrum ordinasset aliquem per simoniam? Respondit q sic, contra hoc se excusare volebat: quia aliquos ordinauit per simoniam, eo ignorante, sed ex post facto hoc sciuit, puta præsentator receperat pecuniam, vt aliquem faceret ordinari. s. de simon. ex tuæ, in hoc non peccauit, vel potes ponere exemplum infra de simo. sicut. Ber.

† Alias ita: vt ad bonū vel malum, etc.

aliorum: cum depositiones illæ non fuerint publicatæ: nec productioni testiū renunciare curaueris: qm̄ fm eandem non teneretur ex debito iuri nisi ad quæsita solummō rńdere vos excusationes suas audire curetis. & si eas probauerit, cū excusationes hmōi confessiones eius non perimant, sed exponant, quæ tales sunt vt ad bonum & malum valeant retorqueri, ᵃ † & iō iudicari debēt ex causa, ᵇ eum sublato appellationis obstaculo absoluatis: cum etsi repertus sit culpabilis in quibusdam, ex labore tñ & pudore punitus, quos pp hanc cām incurrit, hmōdi leuis culpa leuiter ei valeat indulgeri. ¶ Quod si excusationes illas sup dilapidatione, ᶜ naufragio, & simonia pre nequiuerit: aut sub prima forma ᵈ iurauerit: cū fm eandē, nec veritatem tacere, nec admiscere debuerit falsitatem: vos (nō obstātibus excusationib. quas de nouo proposuit, cū in confessionibus suis nullā oīno de illis fecerit mētionē: q̄uis firmiter asseruerit, q plures ex illis, legatis pdictis exposuit, cū hoc p se probare non posset, ᵉ tanquā q solus examinabat ab illis) eū ab administratione Agathē. ecclesię remouere curetis.

¶ Idē archiepo Terraconēsi, & abbati S. Mariæ de Populero, & archidiacono Barchinoñ.

¶ *De veritate certum nō inquiritur nisi prius constet de infamia: tūc nō inimici vel periuri, sed idonei viri ad prosequendū inquisitionē & ad testimonium admittuntur: & non probato crimine, indicitur infamatis purgatio.*

CAP. XIX.

Cum † oporteat epm: & infr. ¶ Sane veniē tib. ad Apostolicā sedē G. & H. canonicis Vincē: & multa enormia cōtra Vicen. epm ppponētib. corā nobis: qa illa nō dēbam⁹ sub dissimulatiōe trāsire † vobis inquisitionē illorū duxim⁹ cōmittēdā. Verū dict⁹ eps, anteq̄ ad ip̄ū † vrā citatio puenisset, ad p sētiā nrām accedēs pposuit, q illi, q enormia de ipso suggesserant, † typo malitiæ potius, q̄ iustitiæ zelo ducti, nobis hmōi intimarūt: cū ipsi ei⁹ sīt inimici manifesti, et cū eius hostib. ᶠ cōuersēt, cōsāguineos suos & cōplices intēdant ad testificandū pducere ꝯ ipsū, qui nō debēt ad testificādū admitti, cū sint periuri, & alijs cribus irretiti; quo audito mādat Papa iudicib. ipsis, quatenus ad inq̄sitionē nō procedant, nisi super pdictis crib⁹ dict⁹ eps fuerit infamatus. Si vero ad inquisitionē fuerit pcedēdū pdictos vel alios, quos ipsi⁹ epi constiterit eē inimicos, nec ad psequēdū inquisitionē, nec ad testimoniū phibēdū admittāt, sed p viros idoneos veritatē inquirāt, & si nihil pbatū fuerit ꝯ ipsū, purgationē canonicam indicat eidē. No. q inimici non admittuntur ad denūciādū uel testificandum. Itē non est faciēda iquisitio nisi ꝯ infamatū. Itē pter infamiam indicēda est purgatio, deficiente pbatione.

† Cap. 6. cœ. rit. in 3. cōp. De materia vide late per Iul. Clar. in prac. crim. si ue § fi. q. 6.

† præterire.

† eum.

† subiecerant.

d Prima forma.] quæ fuit q merā & plenam diceret veritatem: & nunc non prosunt illas excusationes, quia tunc se debuit excusare, prout sequitur. Ber.

e Posset.] Et si verū fuisset, q illas exposuisset corā illis, non valet: cum eas probare non posset, deficit ergo sibi nō ius: sed pbatio iuris, 32. q. 5. Christiana. & ff. de test. tute. duo sunt Titij. & ff. de reb. dub. si fuerit legatū. ff. de adi. leg. l. 3. §. si duob. & ff. de hæred. insti. in cps. §. 1. Et est simile. s. de elec. bonæ 1. Et est arg. q testis, qui est singularis in dicto suo nō pbat, vt dicit decr. bonæ 1. & s. de prob. licet. Ber.

Cvm oporteat.] in prima ponit dnūciatio epi, & inquisitorū datio. In scda: ibi, Verū cōparitio et allegatio ei ꝯ denunciātes & testes In tertia ibi, Discretioni in q̄sitorū triplex instructio, sa ibi, Qd si. tertia ibi, Et si nihil. A. CASVS. Quidam canonici Vinceñ. ad sedē Apostolicā accedentes multa enormia corā Papa ꝯ epm suū posuerunt: vñ Papa sup his iq̄sitionē comissit faciēdā: Eps hoc intelligens anteq̄ a iudicib. citaretur, ad Apostolicā sedē accessit, pponens, q illi, q enormia illa pposuerāt ꝯ ipsum, odio & nō bono zelo duxerant dño Papę intimāda: cū sint ei⁹ inimici manifesti, & cū eius hostib. cōuersent, & cōsanguineos

[Glo. seq. alle. cōcor. & duo iura in ꝯrium: & 1 si. ar.]

f Hostibus conuenient.] vñ sūt repellēdi. qa cōuersant cū inimicis i sunt ipsi inimici. De hoc dr s. e. c. 1. ar. ad hoc. C. de inof. te. si liberi. & s. e. repellant. & arg. ff. d of. pfec. vrb. l. 1. §. cū patronus. & 3. q. 5. c. 3. & ff. de le. 3. l. 1. §. 1. arg. ꝯ ff. pro soc. nā so. ij. & 81. dist. legitur & 3. q. 5. c. 3. Et

† Vide præpositum i c. accusatores] 3. q. 5. & Ba. i l. liberi. C. de inof. test.

c.3. Et est ar. hic]aliquem ex inhonesta quæstione.
a Consanguineisque.] qui in causa criminali non admittuntur, vt consueuit notari.3.q.5 c.1.
Glo.seq.quærit,arg.ad partem vtranque,soluit, reci. opi.Io.quam reprobat.
b Ad denunciandu.] Sed nunquid crimino si & infames repelluntur à denunciando? Nō videtur: quia quilibet tenetur ad hoc 2.q.7.quapropter. & s. de cogna.spi. tua nos. Itē hæreticus admittitur.24.q.1.quisquis. & viles personæ admittūtur,sup.de spō. præterea.& qualecūque testimonium vr sufficere.22.q.5.hoc vr. Sed contra vr, ꝙ tantum honestæ personæ admittūtur.35.q.6.eps in synodo.& supra de testi.cog.præterea,& supra de spō. cum in tua.& ad populares actiones non admittuntur personæ non integri stat⁹. ff.de popu.actiō.l.popularis. Credo quod honestæ personæ tantum debeant admitti ad denunciandū, ꝑut hic j. dr. Io.dixit quod infamis ꝑsona admittitur, dū tñ non sit criminosa & irregularis, sed hoc non credo de infami. De hoc not.2.q.1. si peccauerit. & supra de sponsa.cum in tua.& j.c. proxi.& 3.q.5.c.2.Ber.

* De materia vide Iuliū Clarū in practica crimi. q.24. & q.2.

† quatenus
† eius.

neosq;[a] suos,ac complices intendāt ad testificādum producere cōtra ipsum: qui ad denūciādū[b] seu testificandū admitti nō debet, vtpotè iuri p̄cepti trāsgressores,& alijs criminibus irretiti: & if. ¶ Discretioni vestræ mādamus, ꝙ † nisi super prædictis famā ipsius[c] † læsā esse noueritis: vos ad inquisitionem illorū nō subitò procedatis. Quod si ad inquisitionē fuerit procedēdum: prædictos vel alios,quos ipsius esse cōstiterit inimicos,[d] nec ad prosequendā inquisitionē, nec ad perhibēdū testimoniū cōtra ipsum epm admittatis: sed per viros idoneos[e] super his q̄ gesta sūt, inquiratis diligētius veritatē: Et si nihil graue probatum fuerit cōtra ipsum: vos purgationem canonicam indicatis[f] eidem.

¶ Idem.

¶ A denunciatione repellitur publicus concubinarius, excommunicatus, & conspirator, & his qui nō præmonuit.

CAP. XX.

CVm† dilectus filius: & infra ¶ Si vobis cōstiterit pdictos, quorū nomine sūt excessus hmōi de epo nunciati, publice cōcubinarios[g] tūc fuisse, pp ꝙ in eos fuit excōicationis snia ꝓmulgata: vel præfatum epm de iā dictis excessibus, nō fuisse præmonitū[h] ab eisdē: vel ipsos cōspirasse[i] cū,

trariam Tanc.quam reprobat.
e Per viros idoneos.] Et hoc vr, ꝙ si ille qui impetrauit inquisitionem, remotus sit pp aliquā causam: ꝙ alter possit prosequi eādem inquisitionē.arg. ff.de inoffi. test.posthumus.§.1.nō.n.refert p quē preces sint oblatæ C.de p̄ri.Imp.of. l.j.& l.vniuersis.nec refert vnciq; crimina claruerint.24.q.3. ec e.Itē qa iudex hic ex officio suo procedit: vñ pp inhabilitatē agētis non īpedit ei⁹ officiū; qd posset concedi fortè vbi ex officio ꝓceditur: sed aliter non audiret: sed verius vr, vt dicit Io. ꝙ nō possit: qa Papa litteras non dedisset ad petitionē illius, si talē se dixisset: & eadē rō etiā delegatū mouere debet.sup.de rescr. sup litteris, in fi. Tanc. dixit, ꝙ bñ poterat index ꝓcedere.Io.melius dicit,vt mihi vr: ꝙ hic procedere pōt non ex vi primarū litterarum, sed secūdarum. Ber.
f Indicatis.] & ita leuia potest leuiter indulgere.s.e.proxi. & ff. de pœn.l.respiciēdum, 3 in princ.

† Ca.1.eo.ti. in r.cōp. Vide notatos ī præcedēti c. & nonnulla huc spectantia per Bart. in l.diuus.ff. de cust.& exhib. reorū.

3 In leuib.iudices proni ad lenitatē in grauibus ad seueritatē: sic cum tēperamēto benignitatis. Io.An.

CVm dil.& ⁹]Prima.instruit iudicem super declinatorijs,& eis deficientibus super principali Secundò inhibitionē fieri mandat:ibi, Eidē.Abb.
CASVS. Quidam clerici super quibusdam excessibus denunciauerunt epm suum, impetrantes contra ipsum inquisitionem; coram inquisitoribus, proponebatur ex parte epi. quod clerici illi audiendi non erant: quia erant publici concubinarij, & sic indigni ad denunciandum, pp quod fuerant excommunicati: Item non pmonuerant epm: Item erant cōspiratores contra ipsum: Iudices super hoc consuluerunt dnm Papā, & ipse respōdet, quod si constiterit eos publicè concubinarios, vel eos non præmonuisset ipsum epm de iam dictis excessibus,vel eos conspiratores fuisse cōtra eū,à denuntiatione repellantur: Alioquin audiant,q̄ hinc inde proposita fuerint, & eidem epo prohibeant,ne super his, super quibus ad sedem Apostolicam appellatum fuit ab illis, clericos ipsos aggrauare præsumat: donec causa ſm mandatum Apostolicum fuerit terminata. No. ꝙ crimnosus aliū denunciare non pōt. Item q nō pmonuit, itē cōspirator,itē iudex à quo lrimè appellatū est,de cā illa se intromittere nō dēt donec appellōnis cā sit finita.

4 Aduerta ergo iudex, ne prætextu pietatis quorumlibet denunciationes facile admittat, sed prius denunciatiū qualitatem exploret. vide Ber. Diaz in practi. crimi. can. c.6.

c Famam ipsius.] hoc ideo dicit,quia non est procedendum ad inquisitionem contra aliquem,nisi contra infamatum. inf.eo.inquisitionis. & c. qualiter. vbi de hac materia apertius explicatur.
[Glo.seq.reci.per q.quæ inimicitiæ,&c.& arg. ꝙ capitales & conspirationes tñ:alle.in contrarium, & sol.
d Inimicos.]Patet hic quod inimici, 2 nec ad prosequendam inquisitionem vel testimonium admittūtur, vel ad denunciandum siue accusandum, vt s.eo.c. & j. c.prox. sed non determinatur quales inimicitiæ repellant hic ab inquisitione vel testimonio: & vr quod capitales,& conspirationes tm.j.de simo.per tuas.j. & j. c.proxi.& inst.de excu.tu.inimicitiæ. & §.item si propter inimicitias & ff.de arbi.l.licet,quia non quilibet inimicus repellii,sed ille tm qui nimia familiaritate coniunctus est.ff.de verb.fig.latæ §.amicos. Item pp leues inimicitias non extinguitur legatum. ff.de adi.leg.l.3. §.non solū,in fi. Sed j vr, ꝙ pp leues etiam repellātur: quia pp ciuilem controuersiā repellitur quia ab accusatione s.de testit,§pol.itē cū quis.Illæ dñr graues inimicitiæ, quæ sunt de statu hominis, vel de bonis eius, 3.q.5.accusatores. & arg. opti.s.de dona.propter ei⁹ ingratitudinem.& C. de reuocan. don. l.vlt. ff.de excus. tut propter litem.Sol.arbitrio iudicis relinquitur,quæ inimicitiæ repellant in talibus.argum.in Authen.de testibus.§.si verò dicatur,coll.7. & sup.eo. super his & s. de off. deleg.ca.causam.Et dicit lex,quod non semper repellitur testis pp inimicitias: sed iudex astimabit,an sit ei credendum vel non. ff. de quæstio. l.1.§. præterea inimicorum & § quæstionem.Ioan.
[Glo.seq. reci. per q. an repulso illo qui impetrauit &c.arg.quod sic Ponit opin.Io.quam approbat.& con-

2 De materia huius gl. vide An.Gomeziū tom. 3 varia ref. ca. 13. adde quę dixi,plenissime, li.3 cōmentatiorū in Directoriū inquisitorū scho. 134.

[Glo.seq.obijcit.& respondit.]
g Concubinarios.] Sed isti prosequebātur suā iniuriā vel seniorū,quare non admittuntur ad denunciandū cū admitterentur ad accusandū,quantumcunque criminosi sint 4.q.6.oibus? Rñ.non ꝓsequebant iniuriā propriā, vñ cū essent publici concubinarij,non erant admittēdi ad aliorū peccata denūcianda, 4 cū suspensi et sint,32. dist.c.præter. §.verum.sed viles personæ non admittuntur ad denunciandum.vt sæpius dictum est,sic supra e. c.1 & supra de spons. cum in tua.
h Præmonitum.]qui.n.non admonuit,repellitur à denunciatione.supra eo.c.2.& j.eo.quæ lite.§.ad corrigendos & inf.de simo.lice. Hely.
i Conspirasse.] isti nullatenus sunt admittendi. Inf. de simo.

do simo. per tuas: & ī. de re iud. cum I. & A.

a Donec causa supradicta.] quia tunc præsumitur quod ex odio procederet. & meritò possent eum recusare tanquam suspectum, argu. ī. de app. proposuit, & c. ad hoc & c. sicut. Ber.

INq[ui]sitionis] Si crimen in modū inq[ui]sitionis probatū impedit etiā post pactā pęnitentiam ordinis executionē, vel bñficij retentionē, punit quis sicut in accusationis iudicio: aliàs pęna erit arbitraria: h. d. ſm cōem summationem vsq; ad §. Tertiè Diuiditur. q[uia] in prima cōsultatio. In secunda respōsio: ibi, In quo. Abbas.

CASVS. Quædam relata fuerāt dño Papæ de epō, & canonicis Valētin. q̄ nō debuerunt sub silentio pręteriri. Vndè Papa sup his cōmisit inq[ui]sitionem faciendā: Inquisitores super q[ui]busdam articulis dubitantes consuluerūt Papam. Secūda q[uæstio] illorum hæc fuit; ecce per inquisitionē tale crimen probatum est, quod si criminaliter accusatus fuisset, deponeret: Quęsitū fuit, qualiter esset puniendus: Super hoc Papa distinguit: vtrum sit tale crimen quod impediat executionem ordinis, aut etiam retentionem beneficij, etiam post peractam pœnitentiam, puta si homicidium commisisset, vel adeptus esset ordinem vel beneficium vitio simoniæ: In istis casib. est ita procedendum, sicut in iudicio accusationis: In alijs verò criminib. discretus iudex poterit penam moderari secundum meritum personæ, & qualitatē excessus. Tertio quæsiuerunt: si duo vel plures iurati affirmant aliquem eis videntib. crimen commisisse de quo alia infamia non laborat, vtrum illi pęnam debeant infligere: Item, ecce aliquis occulte tradit inquisitori cedulam, vel chartam infamationem epi continentem; quærit, vtrum sit procedendum ad inquisitionem eorum quæ ibi continentur: Item aliqui iurauerunt, vt deponant contra illum de quo fit inquisitio, in secreto examinantur & interrogantur, vtrum diligant illos, ɔ̄ quos inquirit: vel sint eorum inimici, & ipsi respondent, quod non diligunt illos, vel expressè dicunt se inimicos illorum: aut ēt ante iurā publicè confitentur, se inimicos eorum: sed non ostēdunt aliquas inimicitias probabiles: & ad hæc tria respondet Papa, q[uod] nullus debet puniri propter dicta paucorum super quo aliqua non laborat infamia, vel clamosa insinuatio non præcesserit: nec super hoc testes sunt recipiendi: cum inquisitio solummodò fieri debeat de quibus infamia p̄cessit. item ad petitionem illorum, qui cedulas infamationis porrigūt in occulto, ad inquisitionem eorum quæ continentur in illis, non est procedenduū: Item non est adhibenda fides dictis illorum, qui post iurā vel añ, tacitè vel expressè asserūt se inimicos eorū: nisi forsitā ante iurā iuraū. c hoc dicere præsumāt.

QVAESIVISTI. Aliq[ui] inquirūt sup excessib. aliquorū; sed dñt se nihil scire p certā scientiam, sed tm̄ p famā & credulitatē; quærit, q[ui]d statui debeat ɔ illos. Itē duo vel tres vel ēt plures dñt aliquem infamatū de aliquo crimine, sed in publico nihil sinistrū referūt; q̄rit, vtrum de crīe illo debeat reputari infamatus? Ad primū rñdet Papa, q[uod] pp famā & credulitatē deponētiū solūmodo non est deponēdus, sed īfamato purgatio canonica poterit indici, ſm arbitriū iudicātis. Ad ſm rñdet, q[uod] pp dicta paucorū infamatus dici nō dēt, cui[us] opinio apud bonos et graues lęsa nō exsistit. Nota primò duos casus in quib. acta pęnitētia executionem ordinis exercere q[ui]s nō p̄t. in q[ui]b. eq; ponit aliqs siue denūtiet siue accusetur. Item null[us] debet inq[ui]ri nec puniri p[ro] crimine, de quo nō laborat infamia, nec testis recipi. Itē occulte infamātes nō sunt audiēdi. Itē inimicis testib. nō est credendū. Itē pp famā & credulitatē probatā nullus debet puniri, sed purgatio pp infamiā dēt indici. Itē dicta paucorū nō infamant. Itē purgationes arbitrariæ sunt.

†fuerint.

†fuit.

†Vide notas in hūc locū.

à denūtiatione repellatis eosdem: Alioquin audiatis, quæ fuerunt† hinc inde proposita. Eidē epo auctoritate nr̄a nihilominus prohibentes, ne sup his, super quibus ad audientiam nostrā fuerit† legitimè appellatū, pręfatos clericos īdebitè grauare p̄sūat· donec cā supradicta [a] iuxta formā mādati nr̄i fuerit terminata.

¶ Idem † episcopo Gebeñ. & N. Valentiñ.

¶ Crimen probatum per modum inquisitionis, regulariter pœna ordinaria non punitur: sed si impedit ordinis executionem, fit depositio, sicut in accusatione: & si impedit tantum beneficij retentionem, fit priuatio à beneficio, nec poterit iudex hanc pœnam moderari. h d. vsque ad §. tertia. secundum verum intellectum non bene declaratum per scribentes.

CAP. XXI.

INquisitionis † negotium, q̄ de epo & canonicis Valentiñ. vobis cōmissimus terminandā:† & infra. ¶ Secūdò quęsistis, quid vobis sit statuēdū, si cōtra quēpiā p inquisitionē p[ro]batū fuerit tale crimē, quod deponeret accusatū criminaliter & cōuictū. In quo quidē duxim[us] distinguēdum, vtrum sit tale crimen, q[uod] ordinis executionem suscepti, aut retentionē beneficij, ēt post peractam pęnitētiā īpediret: puta si homicidiū [b] cōmisisset: vel adept[us] ēet ordinē aut bñficium, vitio simonię: quo casu erit sicut ī accusationis [c] iudicio p[ro]cedendum

†Ca. 2. e. tit. in 4. cōp. Et præter Doc. hic, vide Iuliū Clarū in pract. crim. q 6.

†faciendā.

b Si homicidiū.] Hic confirmatur, quod dicī consueuit: quod in nullo occulto crimine impeditur executio post peractā pęnitētiam præterquam in homicidio: & hoc idem probatur de temp. ord. quæsitum. & in simonia [1] De hoc notari consueuit 50 dist. de his. Ber.

[Glo. seq. tractant, an in homicidio & simonia denūcians inscribat vel præmoneat, postea signat contrarium de decr dilectus, & dupliciter soluit.

c In accusitionis.] videtur quod in casibus istis denūtians debeat se obligare ad pœnam talionis, 2 cum eq; puniantur ac si accusarentur, sup. eo. super his. ar sed nō credo quod se debeat obligare ad pęnam talionis, sed ad extraordinariam pęnam sicut excepiens. ī eo. ti. sup his. Itē nec vr̄ hic hr̄e locum admonitio: quia non pōt se corrigere retēto beneficio, si quis vellet denunciare in his casib. contra inf. de simo. licet Hely. vbi admonitio probata fuit. Item idem est si quis per simoniam adeptus est beneficiū, sicut & ordinem, vt hic dicit. Signatur contra. ī. de simon. dilectus . vbi dicitur, quod si in modum accusationis conuincitur quis de simonia, deponitur. Si in modum inquisitionis conuincitur, remouetur ab illis ecclesijs, & in arctioribus ponitur ad peragendam pęnitentiā. infra de simo. & de regul. & hic puniuntur, sicut si directè accusarentur. Quod dicit: ita procedendum esse sicut in accusationis iudicio, potest dici verum esse quantum ad hoc vt priuentur officio & beneficio: non tamen quantum ad depositionem, quia depositio non est effectus inquisitionis, sed priuatio administrationis vel beneficij; infra eodem, qualiter. ī. de simo per tuas, vnde illud sicut non notat omnimodā similitudinē, quia nullus debet puniri certa pœna, nisi ad hoc actum sit, sup. de or. cog. cum dilectus. & ſm formā iudicij formari dē sententia; c

1 Inn. alios casus excipit, de tēp. ordi. & nos plures. sup. de renunc. nisi. §. pp ɔscientia. ſm Host. Io. A.

2 De materia hu[ius] gl. vide omnino quos citaui in c. sit p his, ī prin. & ver. oportet inferius sup. eo.

fol.4.J.de simo.licet,& hoc intellige,quod hic dr, de se cularibus:Jtra loquunt de regularib.circa quos seruatur quod hic dr J. de simo.qm simoniaca, vel possetdici, ꝙ etiam per inquisitionem deponunt seculares ꝑpter enormitatem criminis, vt hæc lra velle vr sup.de do.& contu. veritatis, vbi deponit eps in modum inqsitionis, cui ꝓbatum fuit homicidium in modū denuntiationis. De regularibus fiat prout dicit ꝑn illa constitutione, vbi dicetur de hoc. Ber.

a Alioquin.]i.si aliud crimen ab istis duob. sit probatu in modū inquisitionis, quod non impediat ordinis executionē, ēt post peractā pœnitētiā,tūc procedat iudex fm ꝙ sibi videbitur:sed nō in officio, vel bñficio,cū i aliis duob. casib. non puniant in plus, vt dixit Io.in ꝓx.notula: regulares tn̄ prælati bene remouerentur, qui pro modicis causis remouentur ab administratione, J. de sim per tuas B.

TERTIAE. Primo ponit tres q.q. scdo soluit,ibi,Ad hęc.Et pōt sub diuidi pꝛima ps:similiter icd.a sm tres quæstion.s,& to tidē rationes ad easdem. Abbas Siculus.

b Secreto.]exēplo Danielis. ar. ad hoc C.de testa. nullū,& s.J.de cle. q.a ꝑpter. Et est expressum ꝙ sigillatim sūt test.s examinandi. sup. de testi.venerabilis.B.

c Solummodo super illis.]Ex hoc hēs qd de occultis ñ est inqrēdū, nec sup illis iurat J.eo. qualiter. vñ si di. ēt testes sup his, nō valent talia dicta, vtpote non iurati,vt J. de testi.c. de testib. q.a ad hoc nō inducunt, sim.ff. de iureiu. si duo §. itē Iulianus. fama ergo alicui* prius læsa debet esse, J. eo.cū oporteat, & inf. eo. qualiter.Ber.

d In occulto.]Immo tales sūt puniēdi.5.q.1.q.dā, & detractores sunt tales, quam illi qui subtrahunt, & ꝑdia aliorum diripiunt,6.q.1.deteriores,& c.ex merito,& illud: Detrahentem secreto proximo suo , hunc persequebar.a 3. quæst.4.nimium sunt,& c.qui peccat.Ber.

[Glo.seq.quærit, & remittit.

e animicos se asserunt.] Iudex.n.dēt interrogare testē,an sit inimicus alteri pti,vt 4. q.3.c.si testes.§. item testiū. quia inimici testes esse non dēnt, J. eo. cum oporteat,vbi de hoc. Sed nūquid dēt inqri an aliàs sit criminos*? De hoc no. J.de test.cū cām.B.

[Glo. seq. quærit & soluit.]

f Præsumantur.] Quia forte nollent ferre testimoniū , & ideo ante iurm dicūt se esse inimicos illorum . Quid si post iurm dicat se esse cri minosum : vel aliàs inimicum, credet ne ei? Certe non: immo remouebitur , sicut ordinandus qui confitetur crimē in scrutinio.supra de æta.& qual.quatis. Bern.

QVAESIVISTI. Diuiditur, nam primo format duas quęstiones, secundo soluit , ibi, Ad quod. Abbas Siculus.

g Depositionis.] id est remotionis ab officio,& beneficio.

[Gl seq.not.quod paucorum dicta.&c. vltimum quærit , & soluit.

h Dicta paucorū.] No. ꝙ dicta paucorū non infamāt i. siue non inducunt famā : vnde ꝓlatus ꝑp hoc non mouebitur ad inqrendum, fama n. dēt esse ꝑ villā siue parochia ad hoc, vt fiat inquisitio J. eo. qualiter,& 2 q.1.De* omnipotēs.Sed quot appellabis paucos,vt nō dicat infamatus? Pauci dñr,xl.J.d cle ex cō.minist. latores, & xxiij. millia dicuntur pauci. 45.di. disciplinam. Credo ꝙ maior pars viciniæ requirat: q.a fama loci reqritur, nō fama aliquorum, J. de ꝓuin. illud, & J. de cōnsang.c.2.vt ex hoc scandalum generetur , & hoc innuitur i.ñ. J.eodem. qualiter. Ioan.

dū:alioquin [a] fm personę merita,& qualitatē excessus,pęnā poterit iudicantis discretio moderari.

¶ *Cōtra non infamatū,super veritate criminum inquiri non dēt ēt si libellus famosus contra eū oblatus fuerit in secreto: nec sup principali creditur testi, qui iuratus dicit, se illius contra quē inqritur inimicū, idē si hoc dicit ante iuramētum,nisi præsumatur hoc dixisse in fraudem. hoc dicit vsque ad §. quæsiuisti.*

¶ Tertiæ dubitationis articulus continebat: vtrū cū duo, vel plures iurati affirmant aliquem crimen aliquod eisdem vidētib. cōmisisse, de quo aliqua infamia non laborat:aliquā illi pęnā infligere debeatis. Et vtrum adpetitionē quorundam, quasdam cedulas † vobis occulte tradentium infamationem episcopi continentes , sit ad inquisitionem eorum, quæ in ipsis † continentur cedulis ꝓcedēdum. Et an fides eorum dictis debeat adhiberi, qui post iuramētum interrogati secreto, [b] vtrum sint eorum,de quibus iquiritur,inimici: rñdent ꝙ non dilıgūt illos , vel directe inimicos se asserunt eorundem , aut ēt ante iurm id publicè confitentur: nullas tñ inimicitiarū causas probabiles ostēdētes.¶ Ad hęc rñdemus,nullum esse pro crimine,sup quo aliqua non laborat infamia , seu clamosa insinuatio non processerit, propter dicta huiusmodi puniendum:quinimo super hoc depositiones contra eum recipi nō debere:cum inquisitio fieri debeat solūmodo [c] sup illis , de quibus clamores aliqui præcesserunt. Nec ad petitionem eorum qui libellū infamationis porrigunt in occulto , [d] procedendum est ad inquisitionem super contentis ibidem criminib. faciendam. Aut etiam aduersus eos,contra quos fit inquisitio , fides adhibenda est dictis eorum, qui post iuramētum,vel ante,tacite, vel expresè inimicos † se asserunt [e] eorūdē;nisi forsan ante iurm in fraudem id facere præsumantur. [f]

¶ *Non punitur quis de crīe , de quo non cōstat nisi per famam, & testiū credulitatē : & per dicta paucorū non dēt qs apud iudicem infamatus reputari, h.d. vsque ad finē.*

¶ Quæsiuisti etiam , quid statui debeat , si nihil per certam scientiam, sed tantum per famam,& eorum qui fuerunt inquisiti credulitatem iuratam,contigerit inueniri.Et vtrum aliquis sup eo crimine reputari debeat infamatus, de quo ipsū duo,vel tres, vel etiam plures dixerint infamatum ; licet de ipso nihil sinistri in publico audiatur.Ad quod est nostra responsio,ꝙ ꝑp famam& deponentium credulitatē duntaxat,nō erit ad depositionis [g] sniam ꝑcedēdū: sed ifamato canonica poterit indici purgatio , fm arbitriū iudicātis;Qui ꝑp dicta paucorū [h] tū infamatū reputari nō dēt,cuius apud bonos,& graues læsa opinio non existit.

¶ Idem episcopo , & decano Syluanecteñ.

¶ *Si is , de cuius crimine in iudicio constat , petit restitutionem propter iudiciarium ordinem non seruatum : non est audiendus , sed enim tanquam notorium crimino-*

† cedulas, legū in vulgatis,sed nos veteres cōsecuti,cedulas, reposuimus.

† his.

† dictio,tñ, deest in plurib. antiquis.

† Aliàs ita : ad hæc autē rñdemus.

† Aliàs nec etiam.

† Vide notas per Bart. in l.eos,ff.ad l. Corn.de falsis.

† De materia huius gl. vide late per Bart.& Hippo. Marsi.in l. de minore §. plurimū . ff. de qō.& Iuliū Clar.i pract. crim. §. fin.quæst. 6. ver. debēt etiā dicere.

† Saluatens.

† Siluatenens.

† Siluaneñ.

AD petitionē.] Si qua inquisitio p Papā spāliter de leget. legat⁹ ēt de latere de ea se itromittere ñ pt. ita cōiter sūmat. Sed licet sūmatio, ista sit vera gñaliter intellecta, ñ tñ vr ɔgruere huic lrę Diuidit i duas partes, in prima facti narratio, in secunda diffinitio: ibi, Cum igitur. Abbas.

Sed q vr, ꝙ non cōsenrit in iudicē, q petit inducias, vel cām abñtiæ allegat coram ipso, s. vt li. non ɔte. c. r. & c. accedēs 2. vel q postulat sibi edi gen⁹ actionis, ff de iudi. non vr. Et præterea legatus gñalis non pōt se intromittere gñaliter de cā specialiter alteri commissa, s. de off. le. studuisti. vnde non valuit quod fecit iste legat⁹ quare cassat elect⁹ auctoritate ipsius. Et est hic ar. ꝙ q tacet, ñ ɔsentit, ff. d serui. vrb. pd. inuitū, & ff. de pcura tor. filiusfa. §. inuitū arg. ɔ. 54. di. si seru⁹, & 27. di. diaconus, & 28. dist. diaconi. Io.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cōp. Et de intellectu vide Archidiaconū i c. si quis abbas, 18. q. 2.

CASVS. Ad petitionem Galterij abbatis Corbieñ. Papa commisit inquisitionem super statu ipsius monasterij, tā in capite quàm in membris, inquisitione commissa legat⁹ Apostolicæ sedis ad monasterium accedens prædictum, ipso abbate præsente nec reclamante, incœpit inquirere diligenter super statu monasterij, inquisitione finita, legatus dictum abbatem Parisius euocauit, vt cōtra inquisitionē proponeret, si quid posset rōnabiliter: abbas ad ipsum accedēs, allegauit, quòd in correctione monasterij procedere non valebat, cum prędictis iudicib. inquisitio pri⁹ fuisset commissa, allegans Cardinalem ipsum ex iustis causis sibi esse suspectū, vnde ad sedem Apostolicam appellauit. Cardinalis non obstante ipsius appellation, inspectis quæ probata fuerant contra ipsum, à regimine abbatiæ amouit eundem: dando monachis suis licentiā aliū eligēdi, q ɔcorditer elegerūt Priorem de Argētolio in abbatē; Sup hoc delata est qō ad Papam: Ipse verò auditis hincinde ppositis, dicit, ꝙ de talib. facta fuit fides, pp q dict⁹ G. debuit amoueri à regimine abbatiæ, q̃uis restituendus esset pp ordinē iudiciarū non seruatū: Papa nihilominus voluit ipsum manere priuatum officio abbatiæ, & amouit dictum Priorem à regimine abbatiæ, q nō legitimè fuit dicto G. substitut⁹: p eo q ipse G. pp ordinē iudiciarium non seruatum fuit inordinate remotus; sed quia dictus Prior non fuit remotus pp vitiū psnę, vel defectū sciæ, sed pp iuris sollēnitatē omissam, Papa ipsum restituit in abbatem: No. ꝙ snia q̃ nulla est, fit alqua per approbationē principis. Itē si alqs est iniuste remotus, per ɔñiam patet, ꝙ alius in locum prioris est iniuste subitutus: ita ista sunt connexa. Item ordo iuris non seruatus, & processum, & sniam reddit nullam.

sum debet superior de nouo priuare. h. d. & est casus valde notabilis secundum hunc intellectum.

CAP. XXII.

AD petitionē Galterij quondam Corbiē. abbatis, R. & P. canonicis Nouiomen. à nobis dudū correctione commissa: & infra ¶ Verum dilectus filius G. sāctæ Marię in porticu diaconus Cardinalis tūc Apostolicæ sedis legatus dicto G. præsente nec reclamante, a super statu monasterij cœpit inquirere diligēter: & cū inquisitione finita eū Parisius euocasset, ppositurū cōtra inqsitionē eādē si qd rationabiliter duceret pponēdū: idē plentiā eius adiēs, allegauit, ꝙ in monasterij correctione procedere non valebat, q̃ prędictis iudicib. pri⁹ fuerat auctoritate nostra commissa; et Cardinalē ipsum ex iustis causis se asserēs habere suspectū, vocē ad nos appellationis emisit: quē Cardinalis inspectis q̃ probata fuerant contra eum, amouit à regimine Abbatiæ, dando fratrib. eiusdē loci liberā facultatē aliū eligendi: q Priorē de Argētolio elegerūt cōcorditer in abbatē: & inf. ¶ Cū igit nobis de talib. fuerit facta fides, b pp q̃ pfat⁹ G. erat merito amouēdus: & si restituēdus c foret pp iudiciariū ordinē nō seruatū, d ipsū prouidimus e manere priuatū regimine abbatiæ; supradictū Priorē (quē pro eo qd pfato G pp iuris ordinē nō seruatū inordinate f remoto, intelleximus ob eādē cām per consequentiam g minus liēte substitutum) per sniam amouētes: quē qa non pp personæ vitiū, vel sciētię defectū, sed pp iuris sollēnitatē prætermissam amouimus: h ipsum postmodū restituimus in Abbatem.

¶ Idem.

¶ *Agenti possessorio adipiscendæ in beneficialibus, non obstat exceptio criminis, nisi de eo sit infamatus, & infamato, accusatore non probante, vel non apparente, indicitur purgatio: in qua si defecerit, punitur vt conuictus.*

[Gl. se. no. ꝙ pbationes, & c. signat ɔrium, & dupliciter soluit.

b Facta fides.] No. ꝙ pbatiōes factæ corā eo q nō est iudex, faciūt fidē i alio iudicio; vt hic patet, 2. q. 1. si pris, & 3. q. 6 hęc qppe, & s. de test. c. psētata, ɔ illud s. de iudiciis, at si clerici. Item hēs hic, ꝙ snia q̃ nulla est ipso iure, rata pōt hri à princi pe, vt hic patet, & in capit. pdictis, sed hoc pp plenitudinē ptātis, qa ipse mutat 2 lubū rei. C. de rei vx. act. l. vna, in prin. a's talis snia nulla erat lo. vl dic, ꝙ ñ pp actā q̃ habita sūt corā legato, voluit Papa ipsū manere priuatū, qa nulla erāt, sed Papæ fuit facta fides de talib. pp q̃ sniam legati voluit ratā hre, vt hęc lra innuit. B.

Gl. se. sidnit ɔriū.]

† Dictio, scię, deest in antiquioribus exemplaribus, in quibusdam crat expositio super voce, defectum, inde irrepsit in textum.

2 Hoc dictū itellige iuxta declarationem q̃ fecimus s. de translat. epi s. o. c. quãto. super glo. in verbo. veri Dei vicem.

1 In his iuribus fm Innocētiū agebat in figura iudicij ordinarij. hic nō. vel illa in causis merè ciuilibus vbi præter volūtatē partiū nō pcedūt iudices hic i causis inquisitio num vbi pater inuita procedit iudices

[Gl. seq. no non reclamantē litteris renūtiare, alle 6. iura in ɔriū alle. 3. & stat ɔrio. 2. arg. tacentē non consentire, alle. 2. leges, & ad contrarium duos canones.

a Nec reclamante.] Per hoc videbat recessisse à bñficio lrarū, ɔsentiendo inqsitioni legati tacite renuntiando, s. de off. deleg. gratū, & s. de app. solicitudinē. 1 ff. de arb. sed si i seruis. in fi. cū l. seq. & l. si quis iē. C. cōia vtriusq; iud. l. 2. & C. de his qui à nō dño ma. l. vit. in fi.

c Et si restituendus.] Hic enim de iure fuerat restituendus propter iudiciarium ordinem non seruatum, sed Papa de officio suæ ptātis voluit eum manere priuatum, & forte propter scandalum restitutio nūque efficitur, vt dici consueuit, 3. q 6. hæc quippe, & vt factū legati palliaret. 3 ɔñiū tñ signatur, s. eod. qualr de pp quod ordo iuris qui seruatus non fuit corrigatur. Io.

d Non seruatū.] No. ꝙ in inqsitionib. s. ruād⁹ est ordo iuris, ī. eo. qualr §. dēt, si ut in alijs iudicijs ordinarijs, sed hoc ē verū circa seculares, secus in fratrib, vbi nō vl quenquq; seruat, ī. eo. qualiter, in fi. qa de plano, & sine strepitu iudiciorum dēt cū eis procedi, ī eo. c pen. sed hic peccatum fuit in alio ordine scilicet in iudice qui cognoscere nōn debuit, sup. de off. leg. studuisti. B.

e Prouidim⁹.] Ide plenitudine ptātis, i. d. nō de iure P.

f Inordinate.] idest, per eum, ad quem non spectabat, cum dictus G. non consenserit in legatum.

[Gl. seq. not. pp conexitate & c. allegat vnū ɔrium.

g Per ɔñtiam.] sic ergo snia lata ɔ vnū, pndiat alij ɔsocio. pp ɔnexitatē negotiorū, simile 81. di. tātis, & 3. q 6 hæc qppe, & sim. 59 di ordinatos, & 7 q. 1. psētiū, ar s. de app. vna sim. s. de proba. qui tuas, vbi p primū præsumitur consequens, arg. cētra s. de præben. dilecto.

h Amouimus.] quasi quanā breui manu. sim. s. de cā pos.

3 Verius crederem iō Papā decreuisse, vt abbas remaneret priuat⁹, etiā si ordo iudiciari⁹ seruatus ñ fuerit, quia Papæ innotuit abbatem talia cōmisisse, vñ erat merito remouēdus, vt indicat text⁹ ibi: cum igitur nobis, &c.

pos. cũ eccl'a, & ff. de iure dot. licet. §. quoties. eo prius citato: aliàs non procederetur contra absentem. Ber.

iã esset in possessione, pp tãtã infamiã & scãdalũ, dẽret suspendi vsq; ad purgatiõẽ. 2. q. 5. pbyter. & c. si mala fama. sed vbi nõ est infamatus, nõ dẽt differri executio, secus in his qui adhuc non habent plenum ius.

b Indicatis.] vt infamia expurgetur.

CAP. XXIII.

Accedens † ad præsentiã nrãm G. nepos quõdã H. subdiaconi nri, sua nobis cõquestione monstrauit, q cũ idẽ H. apud sedem Aplicam viã vniuersæ carnis ingressus fuisset, præbendã, q̃ decedens habuerat in ecclesia Cremoñ. ei duximus conferendã, & inf. ¶ Mandamus, quatenus nisi pfatus G super obiectis eidẽ in modũ exceptionis crĩbus, videlicet, piurio, & homicidio publicè [a] fuerit infamatus, cõcessionẽ nrãm sibi factã executioni mãdetis. ¶ Deinde si lgimus accusator apparuerit, audiatis q̃ fuerint hincinde pposita; & si pdicta cria, vel eorũ aliqd lgimè pbatũ fuerit cõtra eũ, ipsi super eadẽ pbẽda silentiũ imponatis. Si † verò contra eũ lgimus nõ apparuerit accusator, & ipse super pdictis crĩb. dignoscit̃ respersus infamia, purgationẽ ei canonicã indicatis; [b] ĩ qua si defecerit, imponatis ei silẽtiũ. Si aũt purgationẽ † pstiterit: contradictores ab eius molestia cõpescẽtes, eos, qui eũ nisi sunt impedire, in expẽsis [c] legitimis condemnetis.

¶ Idem † in cõcilio generali.

¶ *Superior contra subditum, maximè prælatum, de his tantum inquiret, super quib. præcessit infamia: & tunc vocabit eũ, & tradet sibi capitula & nomina, & testiũ dicta publicabit, & ipsius legĩmas exceptiones admittet, & pbato graui crĩe, eum ab administratione remouebit. In regularib. verò platis ad vnguẽ seruãdus nõ est hic ordo. Et quãquã in hac summatione modica videatur agi differẽtia inter platos & subditos, cõtra quos iquiritur, tñ faciẽda ẽ, vt patet ĩ littera.*

CAP. XXIIII.

ij Qualiter & quando debeat prelatus procedere ad inqren

Accedens.] Excepti criminum possessionem prælati non retardat nisi fuerit de his publicè diffamatus sic cõiter sumatur. Et sunt duæ partes. In prima narrat factũ. In scd'a sub certa forma diffiniẽdũ cõmittit: ibi, Mãdamus quatenus. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam subdiaconus dñi Papæ, H. noie, canonicus Cremoneñ. Apud sedẽ Apostolicã decessit: Papa pbẽdã, q̃ obtinuerat in ecclesia Cremoneñ. G nepoti ipsius H cõcessit sup hoc executorib. sibi datis, qui concessionem pdictã executioni mandarent, & dũ executores vellẽt mãdatum Apostoli cũ adimplere, ex parte capituli Cremonẽ. in modum exceptionis ppositũ fuit corã eis, q dictus G. de periurio & homicidio erat ĩfamatus publicè: vndè pbenda non erat sibi conferẽda, sed potius auferenda, pp quod executores in negotio nõ pcesserũt, vñ idẽ G. ad sedẽ Apostolicam accedẽs, pdicta in psentia dñi Papæ, allegauit: petẽs, vt cõcessionẽ sibi factã faceret executioni mãdari, cõdictores in expẽsis puniẽdo: vñ mãdat Papa executorib. quatenus cõcessionẽ factam dicto G. debeant executioni mandare, nisi prius super obiectis criminib. in modũ exceptionis publicè fuerit infamatus: quo facto si lgimus apparuerit accusator, audiãt q̃ fuerint hincindè proposita. & si cria illa, vel alterũ eorũ pbatũ fuerit cõ ipsũ, sup eadẽ pbẽda silẽtiũ iponãt eidẽ: Si verò nullus cõ ipsũ apparuerit accusator, & ipse super dictis crib. fuerit infamat., purgationẽ canonicã indicãt eidẽ, in qua si defecerit, imponãt ei silentiũ: Si aũt purgationẽ pstiterit cõdictores ab eius molestia cõpescant, eos q nisi sunt eũ impedire, in expensis lgimis cõdẽnãdo. No. q executio sniæ siue collationis bñficij dẽt differri, si electus vel ille cui ẽ iã scã collõ, sit super criminalib publicè infamat. Item deficiẽs in purgatione hr̃ pro cõuicto, & punit̃. Itẽ q deficit in exceptione probãda, punit̃ in expensis: & hoc iõ fit, quia iã cõstabat de iure istius, cum esset præbenda collata.

[Glo seq no. ex tex. alle. 3 iura pro, & cira, & sol.]

a Publicè.] Hic vr̃, q si aliqua exceptio obijciatur electo, q differenda sit donec electus admissus fuerit, nisi ipse sit de ea publicè infamat. ar. ĩ de app. cõstitut. in fi. C. de fal l. 2. & C. de edi. diui Had tol. l. 2 ar. cõ. ĩ. e. omnipotẽs. 81. di. tantis. & C. de pcreu. Solũ[illegible] in electo si obijciat exceptio, statim est audienda anteq̃ cõfir[illegible]tur. Sed hic alia rõẽ, quia iã fuerat institut. per dñm Papã, nec deerat sibi nisi sola possessio: vñ mitti dẽt in possessionẽ, nisi esset publicè ifamat. pp qd differt̃, quia ẽt si

c In expensis.] Qui enim exceptionẽ opponit, fundata intentione actoris, & eã nõ pbat, punit̃ in expẽsis, vt hic. & ĩ. de dolo & cõtu. finem. vbi de hoc. & ĩ. de maior. & obed. c. vlt. quia malitiose eã vr̃ opponere. Ber.

ij Qualiter & qñ.] Quattuor hẽc partes in prima dicit qñ est facienda inqsitio. In secũda dicit qualiter. In tertia cõ quẽ. In 4. quid cõtineat: & p se patet qd intendat. Secũda: ibi, Debet, tertia: ibi, Ad corrigendos, quarta: ibi: Hũc tñ. Abb. Sic.

CASVS. In cõcilio pñti ostendit Papa, qñ plati dẽant inqrere de subditorũ excessib. & qualr eos dẽant punire, cũ in eu pa fuerint iuẽti, qd euidẽter colligit̃ ex auctoritatib. noui & veteris testi: ex qb. auctoritatib. pcesserũt postea canonicæ sanctiões. Legit̃. n. ĩ Euãgelio, q villic. ille q diffamat. erat apud dñm suũ, q̃ dissipasset bona ipsi., q̃ sruit ab illo, Quid est qd audio de te? redde rõnẽ villicatiõis tuę iã. n. nõ poteris amplius villicare. & in Genesi Dñs ait: descẽdã, & videbo verũ clamorem, qui venit ad me, ope cõpleuerint. Ex istis auctorib. manifestè probatur, q ñ solũ cũ subdit., sed ẽt cũ plat. excedit, si per clamore & famam ad aures superioris peruenit, nõ à maleuolis, sed honestis, nec semel, sed sæpè, dẽt plat. descẽdere, & corã canonicis seniorib eccl'æ suæ, veritatẽ diligẽter inqrere: & si culpã iuenerit, illã puniat, ñ tãq̃ ipse sit accusator & iudex, sed quasi fama denũciãte suum officium exequat. Istud qdẽ obseruãdũ est ĩ subditis, & diligẽti. in platis: qa ipsi sũt quasi signũ positi ad sagittã: & qa nõ pñt oib. cõplacere pp officiũ suũ, odiũ multorũ i. ur sũt: Vñ puidẽ statuerũt sancti pres, vt accusatio platorũ facile ñ admittat̃, ne. s. cõcussis colũnis corruat ædificiũ, nisi diligẽs adhibeatur cautela: videlicet, vt accusatio, q̃ ad degradationem intendit nullaten. admittat̃, nisi lgima pcedat ĩscriptio: ĩ; cũ aliqs fuerit infamat. ita q sine scãdalo dissimulari non possit, tũc ad inqrẽdũ & puniẽdũ plat. pcedat, nõ ex odio, sed ex charitate, quaten. si grauis fuerit excess., q̃uis non degradet̃ ab ordine, tñ ab administratione remoueat oino: qd est scdm Euãgelicã veritatẽ à villicatione villicũ amoueri. No. q cũ infamia procedit a maleuolis, ñ dẽt pcedi ad inquirendum: quia ex odio præsumitur famã illam pcessisse. Item prælati quasi signũ dicuntur positi ad sagittã. Itẽ platus non debet pcedere ad inqrendum ex

† Ca. 3. tit. de cõcessio. pbẽ de i 4. cõpila. Vid Innocẽ. in c. sciãt ĩ. de elect. vbi multipliciter limitat hãc decre. adde ibi Ant. But.

† Quaten. hic agit de purgatione indicẽda diffamato, vide Late per Marianũ in rep. c. qualr. proxime seq. q. 16. & per Bernardi. Diaz in pra. cri. c. 140. & 141.

† Vox purgatione, deest in octo Vaticanis codicibus, & multis nris: vet. tñ cõpilatio hẽt ita: Si ãt pstiterit ipsam, &c.

† Idem. s. Inn. iij in cõci. generali Lateranen. ca 8. & c. 4. e. tit. in 4. cõp. Initiũ hui. decreti vsq; ad §. dẽt igit hr ẽt in 3. compi. e. tit. c. 4.

odio, sed ex charitate. u Itē prælatus per inquisitionem, non deponit, sed ab administratione remouetur, nisi in duobus casib. s. eod. inquisitionis. 1. respon.

[Gl. seq. arg. quod non sit functus, &c. alleg. tria iura in contrarium, & soluit.

dū, a & puniēdū subditorū excessus, ex auctoritatib. noui † & veteris testi colligitur euidēter, ex q̃b. postea ꝓcesserūt canonicæ sanctiones sicuti olim apertè distinximus, b & nunc sacri approbatione concilij confirmamus. Legitur enim in Euangelio, quod villicus ille, qui diffamatus erat apud dominum suum quasi dissipasset bona ipsius, ‡ audiuit ab illo, quid hoc audio de te? redde c rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris amplius † villicare. Et in Genesi Dn̄s ait: Descendam & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint. Ex quibus auctoritatib manifeste probatur, ꝙ non solum cū subditus, verū etiam cum prælatus excedit, si per clamorē & fa-

a Ad inquirendū. videamus 1 qualiter & qn̄ prælatus procedere debeat ad inquisitionē faciendā, & quali pœna sit puniendus qui conuincitur in modum inquisitionis. Tunc aūt dēt prælatus procedere ad inquirendum, cum famā & frequētem clamorem itelligit de excessibus alicuius, seu ēt aliquorum, prout patet ex tenore istius cōstitutionis; & ꝙ sit infamatus non a maleuolis & inimicis, sed à bonis & discretis, vt hic dicit, & j. de purga. can. cum in iuuentute. & 11. q. 3. in cunctis. Et tunc distingue, quia aut procedit ex officio suo, aut aliquo postulante inquisitionem: Si ex officio suo tunc prælatus cum aliquib. de canonicis suis dēt descendere ad locum, 2. q. 1. Deus omnipotens. & 86. di. si quid, quia ibi pōt melius inquiri. 24. q. 1. pudenda. 23. dis. illud & s. de elec. postquam. & 23. q. 1. paratus, ver. cum proculdubio qui in eodē populo creuerat, &c. & recipere iura prælati & clericorum super statu ecclesiæ, cum ecclesia est infamata, vel ēt cum prælatus: vt s. eo. cum dilecti. ſm illam formam. s. eod. qualiter. §. formam. & sic recipiat dicta illorum: & ille contra quem fit inquisitio, debet esse p̄sens, & oēs contra quos proceditur, nisi per contumaciam se absentent: & ea quæ obijciuntur, & nomina testium sunt illi exponenda. vt j. eo. ca. §. dēt. & 5. q. 2. primates. Item si ille contra quem fit inquisitio, hēt iudicem suspectum, pōt illum recusare, vt s. de app. cum speciali, & j. eo. c. vers. non ex odij fomite. vel quod iudex sit criosus. ar. 3. q. 7. iudicet. & 25. dist. c. vlt. & 26. dis. vna tñ. & contra testes excipere potest: vt in § dēt. & nomina, & dicta, & depositiones testium sunt publicanda, vt ille possit se defendere. j. c. olim. & j. eo. cap. §. dēt. & si testes dicant super his de quib. infamia non præcessit, non valent s. eo. inquisitionis. §. 1. Crimine verò sic probato si prælatus est, debet remoueri ab administratione, secundum quod villicus à villicatione remouetur, vt j. dr̃. Alij verò puniuntur ſm arbitrium iudicis secundum personæ meritum, & qualitatem excessus: nisi tale crimen probatum fuerit, quod post pœnitentiam peractam impediat ordinis executionem: vt homicidium, & simonia: tunc procedendum est ac si in modum accusationis directè probatum fuisset crimen: vt s. eo. inquisitionis. j. rñso. & ibi dr̃. Qualiter puniuntur de homicidio, hēs s. de temp. ord. c. vlt. De pœna regularium propter simoniam cōmissam alibi dic vt j. de simo. dilectus 2. & c. quoniam simoniaca. vbi dr̃ qualiter ꝯ eos proced. ē. Si verò probatū nō fuerit: & mala fama ꝑdurat, purgationem indicat iudex infamato ſm qualitatem personę: & quātitatē infamię: in qua si defecerit, puniat. j. de simo. de hoc. & c. insinuatū. & j. de pur. can. cū P. Si verò ifamat' cōtumax fuerit, & nō cōparet, iudex nihilominus ꝯ eū testes recipiat lite non cōtestata, & eū puniat: vt s. vt lite non cōte. qm̄. §. sunt & alij. & j. eo. c. ver. dēt. Quales testes recipi dēant. dictum est s. c. cū oporteat. Quales debeant eē q recipiunt in simonia ꝯ regulares. dr̃ j. de sim. per tuas. Si verò procedat iudex ad petitionē alicui' prosequētis inqsitionē: siue sit ordinari' siue delegat', ad locū accedat si pōt. & vocet illum ꝯ quē ꝓcedere debet: & tunc recipiat testes, quos ille producet, qui īpetrauit inquisitionem, tñ si ille negaret infamiā p̄cessisse, cognoscet primo iudex vtrum sit īfamatus, & postea procedet sup his, q̃ denunciata sunt: aliàs non procedat nisi primo constet ꝙ infamatus sit, s. eo. cū oporteat, & c. qualiter. & si actor probet illum esse infamatū, reus pōt probare ꝙ sit bonæ famæ, ar. j. de pur. can. cum in iuuētute. cum potius sit priuilegium bonæ famæ, quā infamiæ arg. sup. eo. licet, in fi. Si verò crimen probetur, puniatur: vt sup. dictū ē. Si aūt nō probauit, puniri debet, q impetrauit īquisitionē, vt j. tit. j. xi. c. 2. Et ita idē est quantū ad pœnam qn̄ proceditur ad petitionem alicuius prosequentis inquisitionē: sicut qn̄ proceditur per officium iudicis ad famam vel clamorem. Et cum proceditur ad denuntiationem alicuius prosequentis inquisitionem, non credo necessariam admonitionem: quia non agitur ad pn̄iam: in quo casu necessaria est admonitio ſm formam Euangelij: sed in p̄dictis duobus casibus agitur ad pœnam: vt p̄dictum est, & aliter formatur petitio denuntiationis, cum agit ad pœnā, & aliter cum denuntiatur ad pn̄iam: qa tūc agitur ad pn̄iam peragendam, non ad pœnam īr ponendā officij vel bn̄ficij: & sic intelligitur finis illius gl. j. q̃ incipit sic. j. de simonia. licet Hely. de hoc notatur in gl. p̄dicta. Item nunquid reus possit petere à iudice, vt reinquireret ꝯ illum, qui impetrauit inqsitionem, sicut cōtingit in alijs iudicijs, vbi admittitur reconuento s. de mutu. pet. per totū? Dicas ꝙ non: qa inquisitio iudicis officio expedit, nō iure actionis. ff. nec redenuntiatio aut reaccusatio: quia tunc p̄sumitur ꝙ ex odio hoc fiat: vt s. eo. cum P. & 3. q. 5. c. 2. & non relatione criminis: sed innocentia reus purgatur. ff. de pub. iudi. is qui. Item testes compelli pn̄t ad probandū inquisitionē. 2 sup. de test. cog. super his. licet in iudicijs ordinarijs compelli non debeant in criminibus, si qua principaliter vel incidenter obijciantur, vt eo. tit. dilectorum, vbi de hoc Dic, vt ibi notatur in fine notulæ. Item & illud pōt facere prælatus, cum infamia ꝯ aliquem ad ipsum peruenit: vt præfigat terminum volētibus accusare, vt si aliqs apparuerit accusator, audiat illum: & procedat legitimè in accusatione sup. c. prox. & 15. q. 5. c. 1. j. de pur. can. ex tuarum. Si aut non apparuerit, tunc pōt procedere ad inquirendum, vt sup. dr̃: vel indicere purgationem, in qua si defecerit, puniatur. vt sup. c. prox. sed melius est quod inquirat: quia periculosum est accusare: quia de facili nullus accusaret. Quid si aliquis alterius diœcesis, vel de alia parochia hoc tacito, impetret inquisitionem vel denunciet: nunquid debet audiri, cum ipsius nō intersit? p̄sumitur ꝙ nō charitatiuè denunciet, vel impetret inqsitionē, vnde, credo, illū repellēdū ar. s. de testi. ex parte A. in verbo illo, tacito ꝙ miles fuerit, &c. Ber.

b Distinxim'.] In parte decisa ab illa decr. s. eo. qualiter. cuius verba hic ponuntur vsque ad §. debet. Bern.

[Gl. seq. No. quod iudex corrigit interlocutoriam. adducit tres concor. & tria similia.

c Redde rōnem. [Sed qualiter dēt rōnem reddere prælatus administrōnis suę? prælatus. n. dēt reddere rōnem suæ administrationis tanq̄ tutor. C. de iud. l. 2. quia comparat tutori: & procurator est, non dominus s. de dolo, c. 2. & 12. q. 1. c. 2. pōt dici quod staretur suo iuro, si aliter

1 De materia hui' glossæ vide Hostiensem in summa titu. de denuntiat. Iulium Clarum in prac. cri. siue §. fi. q. 6. & 7. & Bernardinum Diaz in pract. cri. can. cap. 6.

† Aliàs, veteris & noui, &c. Luc. 16.

‡ illius.

† Dictio amplius, deest i antiqs codicib' deest ēt i editione vulgata sacrorum Bibliorum. Gen. c. 18.

2 Adde ꝙ nō nūquā ēt cogatur, nec Bar. i l. 1. §. q. qōnem. ff. de quæst.

ter non põt reddere rõnẽ arg. C. de do. l. pen. & C. vndè vi. si qñ. 2. q. 1. in primis ver. gloriosus verò. & supra de his quæ vi metusue cau. fiunt. c. vlti. Bern.

ADDITIO. Ex hac auctoritate redde rõnẽ, &c. nota duo. Primo quod ipse inquirendus, est prius interrogandus, & non testes: quia si confiteretur, non esset opus testibus. Secundo, ꝙ suæ excusationes sunt admittendæ. Hostiẽsis. nem exceptionum, deponendi falsum securitas præbeatur. Nota, quod ille, contra quem fit inquisitio, debet esse præsens, nisi contumaciter se absentet. Item ea de quibus contra aliquem aliquis inquirit, debent ei manifestari, & omnis defensio sibi reseruatur.

mã a ad aures superioris puenerit, non quidem à maleuolis b & maledicis, † sed à prouidis & honestis, nec † semel tantum, sed sæpe, qđ clamor īuit, & diffamatio manifestat, debet corã ecclesiæ seniorib. veritatẽ diligentius prescrutari, vt (si rei poposcerit qualitas) canonica districtio culpam feriat delinquentis: non tanquam † idem sit accusator & iudex, sed quasi denuntiante fama, vel deferente clamore, officij sui debitũ exequať. Licet aũt hoc sit obseruãdũ in subditis, diligẽtius tñ est obseruãdũ in prælatis, q quasi signũ sunt positi ad sagittã. Et quia nõ pñt oĩbus cõplacere, cum ex officio suo teneantur nõ solum arguere, sed ẽt increpare, quin ẽt interdũ suspendere, nonnunq̃ verò ligare, frequenter odiũ multorũ incurrunt, & insidias patiuntur. Et ideò sancti Patres † prouide statuerũt, vt accusatio Prælatorũ non facilè admittať: ne cõcussis c columnis, corruat ædificiũ: nisi diligens adhibeatur cautela, per quã nõ solũ falsæ, sed † etiam malignę criminationi ianua præcludatur. Verũ ita voluerũt prouidere Prelatis, ne criminarẽť iniustè, vt tñ cauerẽt, ne delinquerent insolenter: cõtra morbũ d vtrũq; inueniẽtes cõgruã medicinã: videlicet, vt criminalis accusatio, q̃ ad diminutionem capitis, i. degradationẽ intendiť: nisi legitima p̃cedat e inscriptio, † nullatenus admittať. Sed cum super excessib. suis quisq̃ fuerit infamatus, vt iã clamor ascẽdat, qui diutius sine scandalo dissimulari nõ possit, vel sine periculo tolerari, absque dubitationis scrupulo ad inquirẽdũ & puniẽdũ eius excessus, nõ ex odij fomite, sed charitatis pcedať affectu, quatenus si fuerit grauis excessus, & si non degradeť ab ordine, ab administrõne tñ amoueať oĩno: ꝙ ẽ ſm sñiam Euangelicã, à villicatione villicũ amoueri q nõ põt villicationis suæ dignam reddere rõnẽ. ¶ Dẽt igiť esse pñs is, cõtra quẽ f faciẽda ẽ inqsitio, nisi se p cõtumaciã absentauerit: et exponẽda sunt ei illa capitula, de qbus fuerit inquirendum, vt facultatem hẽat defendendi se ipsum: & non solum dicta, sed ẽt noĩa ipsa testium sunt ei, vt qd, & à quo sit dictum appareat, publicanda. † nec nõ exceptiones, et replicationes ltimę admittẽdæ, ne p suppressionẽ noĩũ infamãdi, per exceptionũ verò exclusionem deponendi falsum, audacia præbeať. ¶ Ad corrigẽdos itaq; subditorũ excessus tanto diligẽtius debet p̃latus assurgere, q̃to dãnabilius eorũ offẽsas desereret incorrectas. Cõtra quos, vt đ notorijs excessib. taceať & si trib. modis possit pcedi p accusationẽ videlicet, denũciationẽ, & inqsitionẽ ipsorũ; vt † tñ in oĩbus diligẽs adhibeatur cautela, ne forte p leue g

N. P

a Et famam.] Argũ, famã nihil p se pbare, 35. q. 6. si duo. s. de eo qui cog. cõs. vxo. suę. super eod. r arg. ꝯ supra de præsump. c. illud & s. de consang. & affin. c. 2. & 4 q. 3. c. si testes. §. item sæpè.

b A maleuolis.] 11. q. 3. in cunctis. si hoc cõstaret, ꝙ à talibus esset ortã: aliàs difficile est probare famã orta esse à talibus: cum fama ab incerto auctore procedat, de cõse. di. 4. sanctũ ẽ. vñ satis põt dici, ꝙ indicẽda est purgatio vndecũque pcedat infamia saltẽ ppter scãdalũ. a. ĩ. đ purg. cã. accedens. B.

c Concussis columnis.] 12. q. 2. gloria episcopi. & 2. q. 7. accusatio 1.

d Morbũ vtrunq;] Vnus a morbus est, qñ falso vel malitiose accusant: ꝯ hunc remediũ medicinale est inscriptio. ĩ. eod. ver. 1. Alter morbus est qñ delinquũt insolẽter. ꝯ hũc remediũ medicinale est inquisitio, ĩ. e. ver. 2. Host.

e Præcedat inscriptio.] sic s. eo. super his. & ĩ. de simo. licet Hely.

DEBET. In hoc §. dicitur, quod ille contra quem fit inquisitio, debet esse præsens, nisi per contumaciam se absentet, & illi sunt exponenda capitula, de quibus fuerit inquirendum: & dicta testium, & nomina ipsorum sunt ei publicanda, & exceptiones & replicationes legitimæ admittendæ: ne per suppressionem nominũ detur audacia infamãdi, & per exclusio

f Præsens is, contra quem.] ex hoc §. colligitur manifestè, ꝙ ordo iuris seruandus est in inquisitione facienda s. eo. ad petitionem. sed hoc verũ est circa seculares, circa regulares non est vsquequaque seruandus, vt dicit in fine.

AD CORRIGENDOS. In hoc §. diciť, ꝙ p̃latus tanto diligentius debet ad corrigendos excessus p̃latorum descendere, quanto dãnabiliꝰ eos dimitteret incorrectos: contra quos exceptis notorijs, trib. modis potest procedi: per accusationẽ videlicet, denunciationem, & inquisitionẽ ipsorũ: ita vt diligẽs in omnibus adhibeatur cautela. vt accusatio nullatenus admittatur, nisi legitima præcedat inscriptio, & denunciationem charitatiua admonitio: & inquisitionem clamosa debet insinuatio præuenire hoc moderamine sp adhibito, vt ſm iudicij formam, sñiæ quoq; forma dictetur. Hunc ordinẽ circa regulares psonas non credit Papa vsquequaque seruandum, quæ cum eã requirit, de facili possunt à suis administrationibus amoueri. No. quod accusationem, inscriptio semper præcedere debet admonitio denũciationem, & inquisitionem fama siue clamosa insinuatio. Item sententia semper formanda est secundum modum agendi. Item regulares de facili remouẽtur à suis administrationibus.

g Leue compendium.] i. 3 peruersum & præcipitatũ iudicium leuis iudicis; quia fortè vel breuiare lites

† maledictis.

† non semel, &c.

r Adde an & qñ pbat p se: vel nõ, Bart. in l. de minore. §. tormẽta. ff. de quæst. & ibi late Hippoly. Marsi. & Iul. Clar. citatus. s. eo. super glossa magna.

† Aliàs ita: nõ tãq̃ idẽ sit actor, &c. aliàs ita; nõ tanq̃ idem dt auctor, & iudex &c. & vox, auctor, est i cõcilio, & in veteri comp.

a Hæc glossula non est Ber. sed Ho. vt finis indicat.

† Vide epis. 2. Stephani Papæ primi de accusationibus epõrũ, vbi plenissimè de hac materia hr̃ in 1. tomo conciliorum Surianæ editionis.

† sed. &

† De hoc articulo vide oĩno quos citaui s. e. c. sup his verbo, oportet inscribi.

† Hoc fallit in crĩne hæresis. Eymeric in Director. inquisi. par. 3 q. 75. vbi dixi plenissimè.

† Aliàs ita: tñ vt diligẽs oĩbus adhibeatur cautela, &c. absq; voce in: sed in cõcilio, et in alijs vetustiorib. Grego. libris, legiť vt est impressũ ĩ vno p adhibeatur, adimpleatur, repetitio.

3 Hæ duæ glossulę nec sunt Ber. nec reperiunť in antiquis exẽplaribus.

a Ad gra-

a Ad graue dispendium.] idest ad pęnam auctoritate tali s processus inflictam.

[Gl. seq: tractat de triplici modo procedendi super criminibus, & eorum pęnis: circa secundum signat duo iura in contrarium. & vt: obique remittit.

compēdium, ad graue [a] dispendium veniatur: sicut accusationem legitima debet præcedere inscriptio, sic & denuntiatioñe charitatiua monitio, & inquisitioñe clamosa insinuatio puenire: illo sp adhibito moderamine: vt iuxta formā iudicij sñiæ quoq; forma [b] dictetur. ¶ Hunc tñ ordinem circa † regulares psonas nō credimus vsquequaq; seruādū: † quæ, cū causa requirit, facilius [c] & liberius à suis possunt administrationibus amoueri.

b Forma.] Sic j. & sim. licet Hely. Forma ista triplex est, cū proceditur accusando, denuntiādo, & inquirendo, vt si agatur in modum accusationis, & pbatur crimē, deponat reus: q̄a hic est effectus 1 accusationis: vt s. dicit in verbo, & criminalis accusatio: q̄ ad diminutionem capitis .i. degradationem intendit. Cum agitur per inquisitionē, alia pęna imponitur, vt dictum est in illa notula magna: ibi, crimine verò probato. vndè vr, s. per hanc literam, quod si per inquisitionē probetur simonia vel homicidiū, qđ nō deponat, quia ad hoc nō est actū, s. de ord. cog. cū dilectus. Arg. contra s. eo. inquisitionis, 1. tñ. vbi de ho, & s. de dolo & cō tu. veritatis. Dic vt ibi. Cū verò proceditur per denuntiationem, nisi in pdictis duob. casibus ad pęnitentiā agitur peragendam. tunc in prædictis duob. casibus ēt punitur, sicut cū agit p accusationē vel inquisitionē, vt d. c. veritatis, sed cum agitur per denuntiationem, tunc in prædictis casibus non est necessaria admonitio s. eo. cum dilectus. In alijs verò casibus cū agitur per inquisitionem vel accusationem punitur ad arbitrium iudicis. arg. s. eo. inquisitionis, 1. tñ. in fi. & j. eo. l. c. vlt. & arg. j. ti. proxi. c. vlt. Denuntiatio 2 verò regulariter fit ad pęnitentiam peragendam, & eius effectus siue finis est pęnitentiæ impositio: & tunc necessaria est charitatiua admonitio, vt hic dicit: & s. eod. cum dilectus, & c. 2. aliàs repellitur denunciator, vt ibi dicitur.

1 Qualis sit effect⁹ accusationis, denuntiationis, & inquisitionis, plene Hostien. in summ. tit. de accus. denuntiat. & inquisi. cū videto, ut hanc gl. intelligas.

† contra

† obseruandum.

† Scilicet Innoc. iij. in cōcilio gñali. Laterañ. c. 6. & c. 1. 5. eod. tit. in 4. comp.

2 Vide Spec. tit. de denuntiatione. §. 2. & Hostien. paulo ante citatum.

ADDITIO. Pro supradictorum faciliori notitia nota versus sequentes.

Quattuor ecce modis agitur de crimine, cū quis,
Nuntiat, accusat, inquirit, & excipit, ante
Admonet, inscribit, infamat, & obligat exta;
Sic cauet, & deponit, amouet, atque repellit.

c Facilius.] j. de sim. p tuas, circa fi. Notare potes hic ar. quod dignior 3 est cętus clericorum, quam cętus monachorum, vt 16 q. 1. legi. Ber.

3 Vid. B. Th. 2. 2. q. 184. per totū, & q. 186. art. 1.

¶ Idem † in eodem.

¶ Metropolitani ad correctionem excessuum, & reformationem morum singulis annis facere debent prouinciale concilium: in quo statuere debent personas idoneas per singulas diœceses, quæ solicitè inuestigent, & in sequenti cōcilio referant corrigenda: & episcopi debent facere synodos episcopales singulis annis, & publicare agitata in prouinciali concilio: & hac negligentes, ab executione officij suspenduntur. hoc dicit.

CAP. XXV.

Sicut † olim à SS. Patribus noscitur institutum: [d] metropolitani singulis annis, cum suis suffraganeis, Prouincialia nō omittāt cōcilia celebrare: [e] in quibus de corrigendis excessibus & moribus reformandis, pseritim in clero, diligentē habeāt cum Dei timore tractatum; canonicas † regulas, maximè quę statutæ sunt in hoc gñali concilio, relegentes, vt eas faciāt obseruari, debitā pęnā trāsgressorib. insligendo. Vt aūt id valeat efficaci⁹ adimpleri p singulas dięceses statuāt [f] psonas idoneas, puidas videlicet & honestas, q̄ p totū annū simpliciter & d plano, absq; vlla iurisdictione diligenter inquirāt, q̄ correctione, & reformatione sunt digna, vt ea fideliter referāt in cōcilio subsequēti, vt sup his & alijs puida deliberatiōne pcedāt. & ea q̄ statuerint, faciāt obseruari, & in epālib. synodis annuatim celebrādis ea ꝯdeant publicare p singulas dięceses: quisquis autē hoc statutū neglexerit adimplere, ab executione sui officij suspēdatur. No. quod prouincialia concilia celebranda sunt singulis annis. Item statui debent in concilijs tales, qui statuta concilij faciant obseruari. Item executores nullam habent iurisdictionem.

† Vide concil. Trid. sess. 24. de refor. c. 2. & concil. Laterañ. sub Leone x. sess. 10.

† In codice Barbatiæ ita: canonicas regulas & maximè quæ statuta sunt, &c. in concilio. ita: canonicas regulas, & maximè q̄ statuta sunt &c.

d Institutum.] 18. distin. quoniam quidem.

e Celebrare.] sic & abbates, & Priores abbates proprios non habentes, de triennio in triennium celebrant capitula sua, supra de sta. reg. in singulis, & c. seq.

Sicut olim.] Diuiditur in tres partes. In prima de prouinciali concilio, & de agendis in illo. In scda de testib. synodalib. & eorū officijs. In tertia de pęna hoc nō seruantium: & tacitè infert de epalib. synodis. secunda ibi, Vt autem. tertia ibi, Quisquis. Abb.

CASVS. Statuit concilium gñale, sicut olim à SS. Patribus fuit statutum, vt metropolitani singulis annis non omittant concilia celebrare, in quibus diligenter intendāt circa correctionē & reformationē clericorum, & mores eorū, relegentes regulas canonicas: & præsertim huiusmōi concilij, pęnā debitā trāsgressorib. infligēdo: vt aut id valeat meli⁹ adimpleri, per singulas dięceses constituant personas idoneas & honestas, quæ de plano & sine aliqua iurisdictiōe diligenter inquirāt, q̄ correctione, & reformatione sunt digna, vt ea fideliter referāt in cōcilio subsequēti, vt sup his & alijs puida deliberatiōne pcedāt. & ea q̄ statuerint, faciāt obseruari, & in epālib. synodis annuatim celebrādis ea ꝯdeant publicare p singulas dięceses: quisquis autē hoc statutū neglexerit adimplere, ab executione sui officij suspēdatur.

[Gl. seq. tractat de testibus synodalibus, vndè esse debeant, & quales: quid agant, & quod procurantur per loca quæ visitant ad hoc vltimum signat contrarium, sed tenet primum.

f Statuant.] Isti erunt quasi testes synodales. sic supra de testi. cog. præterea. si. 35. q. 6. episcopus in synodo. & debent esse de eodem episcopatu, honesti & discreti: quia tales melius possunt inuestigare veritatem, quam extranei, argum. supra de test. veniens, 2. in fi. & 35. q. 6. c. 1 & 2. supra qui ma. accu. pos. vr. Et isti appellantur visitatores, qui debent circuire totam parochiam de villa in villam, vt 80 dist. non debere. vnde hoc sumptum videtur. & illi procurabuntur per parochias, ad quas accedunt; quia suis stipendijs hoc facere non debent. supra de præscrip. cum ex officij, & 28. quæstione 1. iam nunc, in fin. & 12. q. 2. charitatem. & officium suum nō debet eis esse damnosum argum. 4 quæstione 3. cap. si testes. §. venturis. Argumento contra quod episcopus debeat eos procurare, habes, supra de offi. ord. inter cętera, & 23 q. 1. militare. Prioribus concordantijs credo standum; moderatos 4 tamen sumptus petent. Ioa.

[Glo. seq. infert dubium & soluit. quærit obijciendo: respondet & infert, quod diminuta sit hodie & c. dicens quod istis minus quam alijs officialibus redditur, & causam reddit. subdit quòd propter diligentiam prælatorū isti suum officium non omittunt.

4 Quia tales pōt epi petere & nō graues, vt s. de censib. c. cum Apostolus.

a Absque

† sint.
1 De his relatorib. siue núcijs, quorũ officiũ ẽ explorare d licta, q̃ committunt, & referre supe rioribus, vt eis occurrãt notatur in l. ea quidẽ, C. de accusa. ubi Salic. & alij.
† Aliàs ita: & qđ statuerunt, faciant obseruari.

ne,[a] solicitè inuestigent, quæ correctione vel reformatione sunt † digna: & ea fideliter perferãt ad metropolitanum & suffraganeos, & alios in cõcilio subsequenti: vt super his & alijs, prout vtilitati & honestati congruit, ꝓuida deliberatione procedant: & † quæ statuerint, faciãt obseruari: publicaturi ea in epalib. synodis annuatim per singulas diœceses celebrandis. Quisqs autẽ hoc salutare statutũ neglexerit adimplere, à sui executione officij suspendatur.

¶ Greg. nonus archiepõ & Priori sanctæ Mariæ Rothomagen.

¶ *Snĩa excõicationũ, suspensionum, vel interdicti, lata post denunciationẽ per abbatẽ denuntiatũ, vel alium pro ipso in monachos denuntiantes, vel adhærentes eisdem, relaxantur, spoliati restituuntur, & iuramẽta de tacenda veritate relaxantur. dicta testiũ denunciato traduntur: & expensæ de bonis monasterij monachis denuntiantib. ministrantur: & propter hoc ab obedientia abbatis non eximuntur, sine tamẽ litis preiudicio.*

CAP. XXVI.

OLim I.V. & P. ordinis Tyron. † & ĩfra. ¶ Ne igitur reformatio monasterij valeat retardari: Mãdamus, quaten⁹ relaxatis[b] excõicationũ seu suspẽsionũ sentẽtijs, si quas idẽ abbas protulerit, † vel per quoscunq; iudices ꝓmulgari fecit, post incœptum[c] negotium in eos, & adhæren-

a Absque vlla iurisdictione.] Si isti non hñt iurisdictionem, ergo non pñt aliquos cogere, vel citare, vt veniant, vel rñdeant: immo pñt eis dicere: ingressus es, vt aduena, nunquid vt iudices nos? 3 q. 6. leges. Item vr̃ quod debeant esse iurati, 35. q. 6. eps in synodo. Sed sufficit quod sint honestæ psonæ, quibus merito sit credendũ sup his q̃ referunt 1 in concilio ꝓuinciali. Itẽ quare prius denunciat hoc metropolitano, q̃ epõ, cũ prius dẽret renũciari epõ quam archidiacono, 25. dis. plerisq. demum si eps esset negligẽs, archiepõ 9 q. 3. cũ simus, & c. cõquest⁹, & per hoc ecclesiasticus ordo cõfundit, si sua iurisdõ epõ non seruat 11. q. 1. ꝓuenit. in fi. Dicas, ꝙ isti inqsitores solã famã referũt metropolitano ſm qđ intelligunt, & inquirũt sine aliqua iurisdictione, vt p alios ad denuntiationẽ ipsorũ possit visitare ꝓuinciam, quia ex hoc apparet eps negligens: tñ si eps vellet corrigere illos excessus, ñ pderet suã iurisdõnem: nisi tunc demũ, cum negligẽs apparet. 9. q. 3. cũ simus. §. vlt. & eo ipso qđ hæc referuntur metropolitano, apparet, quod multa sunt apud eos epos, quæ egent correctione. 18. di. peruenit, vñ. videtur esse diminuta iurisdõ metropolitanorũ in hoc, ꝙ olim poterant descendere, & inquirere an epi essent negligẽtes: non vt statim inqrerent de crib. nisi postquã constaret de negligentia. Sic põt intelligi. s̄. de censi. sopitæ. & ca. Romana. [eo. in 6.] & s̄. de præscript. cum ex officij, hodie verò nõ possunt, nisi primo eis p alios referatur, ſm quod hic innuitur: aliàs superflua, & onerosa fuisset ista constitutio, & istis inquisitoribus minus creditur, quam alijs officialib. quia alijs creditur quamdiu contrarium probetur. 4. q. 4. c. nullus. §. aliqñ. ff. de offi. præfec. vrb. l. 1. § quies. s̄. de app. cum parati. arg ff. de re. eorũ qui sub tutor. vel cura. l. magis §. illud. ff. de cust. & exhib. reo. l. diuus. Hoc ideo, quia isti famam solam referũt, nec sunt iurati: sed illi iurati sunt, & famam non referunt, sed ipsum factum: & isti inquisitores non debent amittere officium suum, q̃uis prælati inquirant, corrigant, & reforment: vt referant metropolitano, an oporteat ipsum supplere negligentiam eporum: aliàs nesciret: & ita non impediretur eorum inquisitio propter factum episcoporum. Io.

OLim.] Partes patent. Scđa ibi, Si verò. Tertia ibi, Prædictis. Ab. CASVS. Inquisitio sup statu cuiusdam monasterij, ordinis Tyroneñ. tam in capite, q̃ in mẽbris, cõmissa fuit quibusdã inquisitorib. Ad petitionẽ I.V. & P. monachorũ dicti monasterij: pendẽte inqsitione coram ipsis, abbas quasdã snias suspensionis, & excõicationis tulit in quosdã monachos ipsius monasterij prosequentes inqsitionem, & adhærentes eis etiã, & per quosdam iudices delegatos fecerat promulgari: quosdã etiã spoliauit ꝯ iustitiã, ipso negotio pendente, & quosdã induxit ad iurandũ, ꝙ veritatẽ non diceret ꝯtra ipsum: & qa pp hmõi impedimenta retardabat reformatio monasterij, significata fuerunt hæc dño Papæ & petierunt insuper dicti monachi à Papa, vt faceret eis expẽsas factas, & faciendas, sibi ministrari de bonis monasterij. Super hoc mandat Papa inquisitorib. quatenus ne reformatio monasterij valeat retardari, debeãt relaxare snias suspensionũ, & excõicationũ quas abbas protulit, vel p quosdã iudices fecit promulgari post incœptũ negotiũ in eos, & in adhærẽtes eisdẽ: ac eis institutis, quos abbas pẽdẽte negotio ꝯ iustitiã spoliauit, & relaxarĩs iur̃is, si qua d tacẽda veritate abbas extorserat, ꝓcedãt ĩ negotio de plano, & absq; iudiciorũ strepitu, ingrẽtes, q̃ circa psonas, & obseruantias regulares viderint ingrẽda, & corrigãt, q̃ fuerit corrigẽdã, tã ĩ capite, q̃ in mẽbris; ꝓuiso, vt negotio pẽdẽte abbati obediãt, & itẽdãt, ita ꝙ p hoc reformatio monasterij ñ valeat impediri: Si verò testes ꝯ abbatẽ ꝓducti fuerint, copiã faciãt ei dictorũ ipsorũ, & faciãt fieri p. dictis monachis trib. vel quattuor, vel alijs quos assumpserint ad dictũ negotiũ ꝓsequẽdũ, expẽsas necessarias factas, & faciẽdas ad negotiũ ꝓsequẽdũ de bonis monasterij, computatis si qua receperint de bonis monasterij. No. iurisdõnẽ inqsitorũ extẽdi ad ea, sine qb. eorũ officiũ nõ põt expediri. Itẽ iur̃m de veritate tacenda nõ valet, nec est seruandũ. Itẽ pẽdẽte accusatione, vel inqsitione ꝯ plaũ, subditi dẽnt obedire eidẽ. Item plat⁹ pẽdẽte inquisitione vel accusatione ꝯ ipsum, non dẽt aliqd facere, pp qđ impediat officiũ iudicis: qđ si fecerit, iudex, vel inquisitor totũ reuocet. Item copia attestationũ facienda est abbati, ꝯ quẽ ꝓceditur. Itẽ monachi in expensis monasterij prosequuntur inquisitionem, cum nihil habeant.

b Relaxatis.] vt si oportuerit, possint ferre testimoniũ in negotio ĩquisitionis, cũ p eos melius q̃ p alios possit inqri veritas. s̄. đ testi. veniẽs, 2. dũ tñ ex alia cã repelli ñ possint. j̄. de sim. p tuas, & s̄. đ re iud. cũ I. & A.

[Glo. seq. argu. quòd causa cœpta, & c. signat contrarium decre. nonne. & sol.]

c Post inceptũ negotiũ.] No. ꝙ lite pẽdẽte nõ est aliqd innouandũ. s̄. vt lit. pen. à memoria. & p totũ. & s̄. de iure pat. ex lr̃is. arg. 16. q. 4. uolumus. Item est arg. ꝙ cã cœpta inter platũ, & subditũ, suspensa est iurisdõ plati, ac si esset appellatũ ab eo. s̄. eo. cũ dilectus, & totũ iudicium suum ad maiorem delatũ est iudicẽ, vnde facit iniuriã iudici sub quo eorũ cõe negotium pendet, arg. 2. q. 1. nomen, & iudex totũ dẽt reuocare, si qd faciat in eis, vt hic vr̃, cum ex odio videatur ꝓcedere negotio cœpto. Arg. ꝯ 8. q. 4. nõne, vbi dicit, ꝙ vsque ad finẽ causæ non pñt recedere à sua iurisdõne, vt ibi dicit, ar. 15. q. vlt. c. ult. in fi. & obediẽtiã exhibere, ut dr̃, & si nõ faciãt, p iudicẽ cõpellantur: vt j̄. dr̃. uersi. prouiso, & c. Ipse autem cõpellere eos non dẽt, si tñ iudices in hoc

† Cister.
† Turoñ.
† Cironea.
† promulit.

essent negligentes, ipsemet prælatus põt excõicare si non obedirent, uel aliàs excederent, ar. s. de of. ord. significauit, & s. de offi. deleg. prudentiã. §. sexta. in fi. aliàs sol ueretur obedientia: qđ esse non debet. Ex eo quod dicit j. contra iustitiã spoliauit, uidetur a contrario, quòd si iusta cã subsit, quòd eos punire possit: qđ credo. Honestũ tñ esset, si p iudices hoc fieret, & qđ dicit, relaxatis, & cętera: præmisit causam, ne reformatio monasterij retardetur, vt possit ferre testimoniũ. s. de testi. veniens 2.

a Adhærẽtes.] At. quòd idẽ iuris ẽ i accessorio qđ i principali vt s. đ of. đle. c. prudẽtiam. ver. fi. vbi de hoc, & sublato pricipali, & accessoriũ, & q̃ adhęrẽt religiosis, religiosa sũt. ff. đ rei ven. quæ religiosis.

b De plano, & absque iudiciorũ.] sic s. đ sta. mo. c. ea q̃. & ita ordo iudiciarius nõ vr̃ vsquequaq; seruandus circa regulares: vt s. eo. qualiter 2. in fi. q a de facili remouentur ab administrationib^9, vt ibi, & j de simo. p tuas, 1. quasi summaria cognitio vr̃ sufficere, ex eo quòd dicit, de plano. Sed 1 in alijs non de plano, sed magis iudice sedente p tribunali. 2. q. 3. cap. si quem. § præuaricator. versi. abolitio. & 3. quæst. 3. c. induciæ. §. spatium. versi. à iudice, & manifestis probationib^9. 5. q. 6. Epiphanium. C. de probat. l. vlt.

c De tacẽda veritate.] Hoc ipso quòd hoc fecerat suspect^9 erat abbas, & talia iuramẽta ñ tenẽt, s. de testibus, cõstitutis 1. & merito talia iur̃a relaxãda sũt, vt veritas reuelet. sim. s. de testi. cog. c. vltĩ. & sine peccato seruari non põt, quia celare veritatem mortale est peccatum. 11. q. 3. quisquis. & inf. de cri. fal. c. 1. expedit. n. peccata nocentium nota esse. ff. de furti. ur. eum qui §. 1.

† Qui dican tur adhærẽtes declarat Angelus in Auth. de hæred. & Falc. & Anchara. in repet. ca. canonũ statuta. s. de cõstit. ver. vidi dubitari.

† contra.

† Aliàs ita: puiso etiã, vt &c.

1 Quæ sunt ob hoc loco vsq; ad fin. gloss. desunt in vetustiorib. codicibus, nec Bernardi esse credimus.

† Dictio, ex deest in nr̃is antiqs codicibus, & in oĩbus Vaticanis.

test† a eisdẽ, ac eis restitutis quos idem abbas negotio ipso pendente, contra iustitiã spoliauit: in negotio de plano, & absque iudiciorũ b strepitu procedentes, (cum talib. maximè in hoc casu, nõ deceat Dei seruos inuolui) inquiratis q̃ circa† psonas, & obseruãtias regulares videritis inqrenda, corrigentes, & reformantes tã in capite q̃ in mẽbris, q̃ correctionis, & reformationis officio noueritis indigere, iur̃is, si qua de tacenda veritate c abbas extorserat, relaxatis: puiso, † vt negotio ipso pendente, præfati monachi, eidẽ abbati obediant, & intendant, ita tñ quòd per hos prosecutio negotij nõ valeat impediri. Si verò testes cõtra eundem abbatẽ producti fuerint, dictorum ipsorum ei copiam d faciatis. ¶ Prædictis autem monachis, expensas factas pp hoc, & trib. vel quattuor ex † istis, vel alijs, quos idoneos ad dictum negotiũ prosequẽdum duxeritis assumendos, faciatis de bonis eiusdẽ monasterij: & faciẽdas expensas ad prosecutionem ipsius negotij necessarias, cõputatis, si qua ppter hoc receperunt, de bonis e monasterij, cum proprium nõ habeant ministrari. Cõtradictores: &c.

d Copiam faciatis, supra eo. qualiter 2. §. debet, & est hoc notabile contra quosdam, qui non faciunt copiam dictorum, & supprimunt testium nomina a quibus iuste posset appellari: licet dicatur qđ non usq; quaq; seruari debet ordo iuris, tamen in hoc bene seruari debet. B.

e De bonis.] sup. eod. ex parte, ubi de hoc. Ber.

P Rælatorum excessus.] Contra prælatum infamatũ de dilapidatione, inquiritur de ueritate, & interdicitur sibi omne genus alienandi. h. d. Diuiditur: nam in prima ponitur episcopi denunciatio: in secunda ipsius commissio. ibi, Discretioni, quæ duo facit. Primo mandat inquisitionem fieri, & remitti. Secundo inquisitionis terminum assignari, & alienationem interdicit: ibi, Potestate. Abbas Siculus.

¶ Idem episcopo Cister. † de Alde. & de Salen. abbatibus.

¶ Contra prælatum denunciatum de dilapidatione, fit commissio super veritate inquirenda: & pendente negotio debet sibi interdici potestas alienandi.

CAP. XXVII.

PRælatorũ excessus: & infra. ¶ Sanè dilecti filij C. & quattuor alij canonici Frisig. † denunciãdo monstrarunt, quòd Frisigieñ † episcop^9 bona sui ep̃atus, quæ (vt dicunt) fuit minus canonicè assecutus, adeò grauiter dilapidat, & consumit, quòd nisi celeriter adhibeatur f remediũ, † episcopatus idẽ per eum ad irreparabile dissolutionis opprobrium deducetur, nec solummodo rerum, verumetiam famæ suæ prodigus, g & salutis, vitam ducit enormiter dissolutam: & infra. ¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus personaliter h accedẽtes ad locum, inquiratis solicitè veritatẽ; & eam fideliter conscribentes, sub † sigillis vr̃is nobis transmittatis inclusam: Eidem ep̃o terminũ assignãtes, quo nr̃o se conspectui repræsẽtet, p meritis i receptu-

CASVS. Quidam canonici Frisigieñ. denunciauerunt domino Papæ, quod eorum episcopus minus canonicè episcopatũ adeptus, bona ipsius episcopatus adeò grauiter dilapidat & consumit, quod nisi celeriter adhibeatur remedium, ad dissolutionis opprobriũ deducetur, & non solum rerum prodigus, sed etiam famæ suæ prodigus est & salutis, vt pote quòd vitam ducit nimium dissolutam, propter quod mandat Papa quibusdam iudicibus, quatenus personaliter accedẽtes ad locum, veritatem inquirant, & eã ad Papam sub sigillis suis transmittãt inclusã, eidem episcopo terminum assignantes, quo conspectui domini Papæ se præsentet, pro meritis recepturus. Interim tamen potestate vendẽdi, dandi, infeudandi, seu quocunq; modo alienandi bona ep̃atus eidẽ penitus interdicta. Nota, quòd inquisitores psonaliter accedere debẽt ad locũ in quo morantur illi, contra quos fit inquisitio: & non alibi faciẽda est. Itẽ cũ aliquis denũciat suspectus de dilapidatione, interdicenda est ei potestas quocũque modo alienandi bona ecclesię.

† Cister. & de Alto, & Salieñ. abbatibus.

† Cistren.

† Frisige.

† Frigisen.

† Frigisen.

† Aliàs ita: ad irreparabilis dissolutionis, &c.

† Aliàs ita: sub sigillis vr̃is veritatẽ nobis, &c.

f Adhibeatur simile; quia nisi iustitia conatus cupiditatis reprimeret, ius litigatorum extingueretur, supra in princi. in constitutione Gregorij.

g Prodigus.] simile in prædicta constitutione.

h Personaliter.] in casu isto inquisitores non possent alijs committere uices suas. 2 De hoc habes supra, de offi. deleg. c. ult. §. 2.

i Pro meritis recepturus] ut pœna docente agnoscat qualiter ipse excesserat in præmissis. sim 27. q. 1. si hõ etsés, & c. si custos, & s. de officio legati. in specialis, ut si-

2 Nec extra locũ ingredi nisi in casu eo. tit. statuimus a li 6 Io. And.

vt sapiens sit in pœna, qui stultus fuit in culpa. 38. dist. qui ea. Et quos Dei timor à malo non reuocat, & c. s. de electio. cum in cunctis. & s. de vi. & hone. cleri. vt clericorum mores. & necesse est vt ferro abscindantur, &c. 82. dist. plurimos. Ber.

vndè qui lædunt sacerdotes, tanquam pro publico crimine puniuntur. 2. quæst. 1. in primis. circa finem.
d Culpabiles.] ergo iudex qui non punit deficientem in accusatione, peccat, & causam contrahit, cum puniri debeat pœna taltonis. 2. quæst. 3. cap. 1. & 2. & 3.

rus. Potestate vendēdi,[a] dandi, infeudandi, seu † quomodolibet alienandi bona ipsius ecclesiæ, interim eidem penitus interdicta.

TITVLVS II.

De Calumniatorib.

¶ Greg. † Anthemio subdiacono.

¶ *Subdiaconus calumniose accusans diaconum, subdiaconatu priuatur: & publicè verberibus castigatur, & in exilium mittitur.*

CVm fortius punienda sint crimina, q̄ insōtib.[b] & maxime[c] sacratis hōib. inferuntur: quam sitis culpabiles,[d] qui in causa Ioannis diaconi resedistis,[e] attendite, vt Hilarium criminatorē ipsius nulla ex diffinitione vestra pœna cōueniens castigaret; & inf. ¶ Quia ergo tātæ nequitię malum sine digna non debet vltione transire, iubemus eundē H. prius subdiaconatus, quo indignus fungit. priuari[f] officio, & verberibus †[g] publicè castigatū in exilium[h] deportari.

¶ Innocentius † 3. Zamoreñ † Segobieñ. & Abuleñ Episcopis.

¶ *Denunciator in probatione criminum deficiens, ab officio & beneficio suspenditur, donec innocentiam suā purget.*

CAP. II.

CVm † dilectus filius magister scholarum Palentinus ad sedem Apostolicam accessisset, & de suo episcopo excessus varios nuntias-

a Vendendi.] Nota quod licet aliquis denūcietur siue accusetur vt suspectus de dilapidatione, nō debet statim remoueri. inf. de sinto. licet. sed interdici debet ei dē omne genus alienandi. vt hic patet, & s. de offic. deleg. venerabili. vbi de hoc. imò ei dabitur interim coadiutor, sine cuius consilio nihil faciet si suspectus est: vt ibi dicitur. Bernardus.

DE CALVMniatoribus.

¶ Supra visū est de accusatoribus & delatoribus criminum: Verumtamen quia isti quandoque calūmantur, ideò de his subdit. Abbas.

De hac materia tractatur 2. q 8. per totū & 5. q. 5. per totum. & infra. in Rubr. de pœnis. ver. quæ sit pęna calumniato. & præuar.

CVm fortius.] Duo facit. Primò ponit & aggrauat culpam iudicis. Secundò, ponit calumniatoris pœnam: ibi, Quia Abb. Sicul.

CASVS. Hilarius subdiaconus accusauit Ioannem diaconum: causa huius accusationis commissa fuit Anthemio subdiacono, & quibusdam alijs: iudices in negotio procedentes, cū ille Hilarius nihil probasset contra Ioannem diaconum, absoluerunt eūdem, nullam pęnā imponentes Hylario subdiacono pro calumnia: Peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ: vndè ipse scribit Anthemio subdiacono, dicēs, q̄ illa crīa fortius sunt puniēda, q̄ obijciuntur illis, qui culpabiles non fuerunt, & pręcipuè sacratis hominibus, vnde rephendit iudices illos, qui in cā illius Ioannis diaconi reciderunt, pro eo quod nullam pęnā dicto Hilario calumniatori imposuerūt, vndè mandat dicto Anthemio, quatenus cum tantum malum transire non dēat impunitum, H. pdictum priuet officio subdiaconatus, & verberibus castigatum publicè in exilium faciat deportari Nota, q̄ qui non probat quod intendit contra alium, puniri dēt pœna talionis. Item vbi quis non pōt puniri pęna, qua debuit accusatus, alia pœna additur priori pęnæ, vt hic patet: quia enim non poterat H. priuari diaconatu, loco illius, verberibus castigatus mittitur in exilium.

b Insontibus.] 23. q. 5. si non licet & 17. q. 4. sicut qui.

c Maximè sacratis.] Ar. quod ex persona aggrauatur iniuria, Instit. de iniurijs. §. atrox. ff. de iniurijs. l. prætor. & inf. de sen. excō. cum illorum. Et qui præposito suo manus intulerit, capite punitur: & augetur crimen dignitate præpositi. ff. de re mil. omne delictum. §. 1. & ius publicum offenditur 1. dist. ius publicum.

Hæc decre. competētius poneretur in pręcedenti titulo. sicut erat in antiqua compilatione.

e Resedistis.] vt iudices.

[Glo. seq. obijcit de l. 1. &c. & dat tres solutiones.

f Priuari officio.] sed vī hoc contra ius factum esse, ex quo n. statim non fuit de calūnia condemnatus, nō dēt postea cōdemnari, nisi 9 eum iterū inscribatur. C. de calum. l. 1. Pōt dici, q̄ spāle est, & factū principis ad cōsequētiā trahi nō dēt, Insti. de iure nat. §. plane. Vel fortè iudices condēnarunt eū, sed pęnā nō imposuerunt. Vel verius vī, q̄ cā exēpli hoc factū sit, ne alij idē sumāt exemplum: & præterea negligentia iudicum non debet ei pdesse, vt remaneat calumnia impunita.

ADDITIO. vel dic, quod hoc fuit dimissum pp̄ter culpā iudicis: licet coram eo petitum fuisset, & iō ita per superiorē imponitur, arg. C. quando prouo. non est neces. l. omnem honorem, quia siue recepta fuerit, siue non, nihil oberit appellanti: vel dic quod Papa fecit hoc ex plenitudine potestatis.

g Verberibus.] in supplementum pœnæ. 5. q. 6. quia iuxta.

h In exilium:] quam pęnā ecclesia imponit. 50. dist. accedens. arg. 63. distin. in synodo, & 17. q. 4. attendendum. Bern.

CVm dilectus.] In prima denunciatio & causæ commissio: In secunda processus examinatio, & absolutio denuntiati. In tertia pęna calumniosè denunciantis secunda ibi, Cum autem. Tertia ibi, Vobis. Abbas Siculus.

CASVS. Magister scholarum Palentiñ. ad Apostolicam sedem accedens, de suo ep̄o excessus varios nunciauit: Papa examinationē ipsius cōmisit quibusdā inquisitorib. faciendā, vt examinationē factam sub sigillis sus destinarent inclusam: quo facto Papa examinauit, pcessū negotij diligenter. nec inuenit aliquid de p̄dictis sufficienter esse probatū: vndè absoluit ep̄m ab obiectis, mandans quibusdam, quatenus dictum magistrū suspendant ab officio & beneficio, donec se purgauerit. q̄ non calumniandi animo processit ad hmōi crimina proponenda: vt cęteri simili pęna perterriti, ad infamiam prælatorum suorum de facili procedere non præsumant. Nota, quod qui deficit in probando in causa denuntiationis, punitur, vt hic dr̄. Item nemo debet alium, & præcipue prælatum suum infamare,

a Nuncias-

¶ Aliàs ita: seu quolibet modo, &c.

† Lib. 5. registri epistola 66. refert. Burchardus lib. 2. decr. c. 201. Iuo par. 6 ca. 274. & c. 2. tit. de accu. in 1. cōp. Vide B. Th. 2. 2. q. 68. ar. 3. Sotū li. 5. de iustitia & iure q. 5. ar. 3 & pro intellectu vide dino Bernardinū Diaz. in pra. crim. can. cap. 59.

† Vide Couarruuiā. li. 2. c. 9. varia. reso. & quos citaui s. de accu. c. super his, ver. oportet inscribi.

† Honorius tertius.

† Vide Ioannē Vasæū in Anna lib. Hispaniæ c. 20. & ca. 21. vbi de his episcopatibus.

† Ca. 7. ti. de accusatio. in 3. cōp. Vide citatos in c. proxime p̄cedenti. ad de B. Th. 2. 2 q. 33. ar. 4. & Hostiensem in sūma tit. de calūniator. §. quali pœna.

a Nunciasset.] Cum ad denunciationem alicuius Papa committit inquisitionem, non procedit iudex nisi denuncians probet legitimam admonitionem præcessisse i ꝟ. tit. proxi. licet Hely.

a An aũt admonitio secreta ex necessitate pcepti dēant denunciationẽ pcedere tradit elegāter B.Th.2.2.q.33.ar.3. quẽ oino videas.

[Glo. seq. notat similitudinem, &c. & quærit.]

b Calumniandi.] sic patet, ꝙ si denuncians non probat qđ intendit, calumniari præsumitur: sicut in accusatore, 2.q.3. qui non probauerit, C. de aduo. diuer. iudi. l.1. Sed qualiter probabitur, ꝙ non calumniosè denunciauit? Videtur ꝙ per iuramentum probari possit, vt hic colligitur. arg. ꝟ. de testi. præsentium. & ꝟ. de except. pastoralis. Et impropriè hic dicitur calũnia: quia calumniator punitur similitudine supplicij: 2.q.8. quisquis, & c. qui crimen. & ꝟ. tit. prox. super his, & c. qualiter 2. Pœna ergo illius q denũciat, si nõ pbat, erit suspensio officij & beneficij, vt hic patet, donec se purgauerit: & huiusmodi purgatio præstabitur ad arbitriũ iudicis, ex quo hic nõ determinatur, ff. de off. de le. de causis. § illis etiam & prætérea cũ purgationes hodie arbitrariæ sint. ꝟ. tit. proximo, inquisitionis, in fine.

set, [a] examinationem cõmisimus excessuũ obiectorũ: & infra. ¶ Cũ autẽ processũ negotij examinauerimus diligẽter, nec intelligere potuerimus probatum esse sufficienter aliquid de prędictis: eundẽ epm absoluendũ decernimus ab obiectis: Vobis mãdãtes, quatenꝰ memoratũ magistrum scholarũ, donec canonicè suã purgauerit innocẽtiam, s. ꝙ nõ calumniandi, [b] animo ad hmõi crimina proponenda pcessit, ab officio & bñficio suspendatis; vt cæteri simili pęna [c] perterriti, ad infamia suorum facilè non prosiliant prelatorũ.

TITVLVS III.

De simonia, † & ne aliquid pro spiritualibus exigatur, (vel promittatur.†)

† De materia huiꝰ tituli, multa Canonistis val de necessaria tradit B. Tho. & Caie. 2.2.q.100

† Duo hæc verba: vel pmittatur: desunt in trib. codicib. Vaticanis.

c Simili pœna.] Hæc etiam est causa quare puniuntur, vt alij non sumant inde exemplum infamandi prælatos suos: & ita pœna vnius est metus alterius, 2.q.7. quapropter. ff. de pœn. l. capitalium. §. famosos, supra de offi. ordi. irrefragabili. Bern.

DE SIMONIA, ET NE ALIQVID, &c.

¶ Supra visum est de accusatoribus & calumniatorib. nũc restat videre de his criminibus, ex quibus possunt accusari: sed quia inter cætera, simonia obtinet primum locum, quia cætera respectu huius pro nihilo reputantur, 1.q. vlt. c. fi. ideò tractaturus auctor de criminibus, præmisit de simonia. Est autem simonia studiosa voluntas vel cupiditas emendi vel vendendi aliquid spirituale vel spirituali annexum.

De hac materia tractatur prima causa per omnes quęstiones suas, 7. quæst. 1. præsentium, & ca. sanctum. 15. q. 3. sane, 6. q. 1. si quis cum. §. porrò.

IN ordinando] Duo sunt dicta. secundum ibi, Pro ordinatione. Abbas Sicul.

CASVS. Statuit Gregorius in synodo generali, quod pro ordinatione nullus aliquid accipiat, nec ordinatus aliquid dare debeat. Nota, quod pro quolibet obsequio in ordinatione impenso, quicquid collatum fuerit, simoniam inducit.

d Imponit] Hoc sumptum fuit ex illo canone, 1. q. 2 sicut episcopum.

e Minister.] idest, archidiaconus, qui examinat promouendos, ꝟ. de off. archid. ad hæc, circa fin.

¶ Gregorius generali synodo præsidens.

¶ Episcopus pro ordine ab eo conferendo vel ministri, vel notarij nihil temporale exigere debent.

CAP. I.

IN † ordinando: & inf. ¶ Sicut nõ dēt episcopus manũ, quam imponit; [d] ita nec minister, [e] vel notarius in ordinatione eius, vocem vel calamũ vẽdere. [f] Pro ordinatione igitur vel vsu pallij, seu chartis atque pastellis, [g] eum qui ordinatur, omnino aliquid dare prohibemus.

† Ca. 1. eo. ti. in 1. cõp. refert Gratianus siue palea. 1. q. 2. c. nullꝰ. Abb. Sed videto notas nostras in hoc caput.

[Glossa sequens post prin. obijcit, & duas opin. ponit.]

f Vendere.] verbũ, vendere, non continet gratuitum cõtractum: quia venditio, non procedit sine ptio. ff. de contrahen. emp. l. 2. §. sine pretio, & C. eo. ti. emp. fides. Insti. eod. ti. §. pretium. Sed quare notarius non potest vendere operas suas vel chartã, cum de suo nemo bẽneficiũ facere compellatur. 10. q. 2. precariç j. Dicunt quidam, quod hoc obtinet vbi notarius percipit salariũ de publico Laur. dicit, quod etiam si nihil pcipiat de publico, nihil potest recipere pro tali scriptura: quia simoniã committeret. Et est speciale in odium simoniç, ne fraꝰ posset procurari, ex pacto enim nihil accipere debet, sed si gratis & spõtè aliquid offeratur, & sine omni intẽtione ab initio ad hoc accessit, non credo ꝙ peccaret notarius laicus, arg. ꝟ. eo. cum sit Romana. & est expressum 1. quæstio. 2. sicut episcopum.

¶ Ex concilio Maguntiñ. †

¶ Deponendus est, qui per pecuniam aliquem eiecit de ecclesia, se postea intrudendo.

† Adde sub Rabano archiepõ c. 12 refert Burchar. lib. 3. decr. c. not. Iuo par. 3. c. 86 & c. 2. eo. ti. in 2. cõp.

CAP. II.

QVi aliũ i ecclesia ordinatum, per pecuniam expulerit, [h] eamq;

g Pastellis.] i. quæstion. 3. si quis obiecerit. ne in fraudem aliquid fiat, non obstante aliqua consuetudine, 1. quæstio. 1. emendari. & inf. eodem. Iacobus. Vincent.

QVi alium.] CASVS. Dicitur hic qui per pecuniam expulerit in ecclesia legitime institutum, & eam sic retinuerit, omninò deponatur. Nota, quod aliquis, pro duplici peccato tantum punitur quantum simplici, hic tantum spoliauit, & commisit simoniam.

h Expulerit.] Dupliciter enim peccat, dando a pecuniã; & quia locum viuentis occupat. argumen. infra eodem nemo. 7. quæst. 1. eum, & supra de concessio. pręb. cap. 1. Bert.

a Videto hic latius p Io. An. & alios recentiores.

SI dominus.] Duæ sunt partes. secunda ibi, Non igitur Abbas.

CASVS. Quærebatur, vtrum quilibet catholicus admittendus sit in accusationem simoniacorũ? Respondet Papa, quod quilibet admittendus est, argumento à maiori. Si enim Dominus, qui fuit sine peccato, licentiam accusandi dedit vni, scilicet Iudæo sceleratissimo, multò fortius nullus catholicus expellendus, immo potius exorandus est, vt veritatem asseueret ad repellendam simoniacam prauitatem. Nota quemlibet admittendum ad accusationem simoniacorum.

a Vti.]

a Vni.]scilicet Iudæo sceleratissimo, cum dixit, Si enim malè locutus sum, & c.2.q.7.c.nos si.§.ecce.

[Glo.sequens cum 3.& vlt.arg. elicit.

b Non igitur.] Arg. hic a minori: quasi diceret, si Iudęus, qui malus est, admittitur ad testimonium contra Dominum, multò fortius catholicus admittitur, vt veritatẽ asserat contra simoniacam prauitatem. simile ar.s.de ele.cũ in cunctis. in prin. B.

c Catholicus.] argu. ꝙ quilibet catholicus admittitur ad testimonium cõtra simoniacum, nulla distinctione facta. arg.j.eod.tanta. Dic vt s.de accus.cum P. ergo à contrario sensu hæreticus vel paganus non admittitur: quod verum est.

d Exorandus.] Simi.79.dist.si quis Papa. ex eo ꝙ dicit, exorandus est. arg. ꝙ testes in criminalibus non compelluntur, s.de test.cog.dilectorum, vbi de hoc. Ber.

ACcusatum.[CASVS. In isto ca. & in seq. dr, ꝙ si aliqs accusatus fuerit de simonia, de qua sit publicè infamatus, debet prohiberi a celebratione Missarum, donec de veritate cõstiterit. Not. hic arg. ꝙ accusatus simoniace debet suspẽdi a celebratione Missarũ: & idẽ dicit ĩ ca. seq.

[Gloss.seq.obijcit gl.de capitulo, &c.

e Solemnia.] Capitulum hoc & seq. intellige de eo, qui erat publicè infamatus: aliàs non deberet suspendi, 2.q.5. presbyter, & c.si mala. Sed nonne erant isti suspensi ipso iure: quare suspenduntur. j. eo.tanta. & 32.dist.c.præter hoc, §.verum.in fi. & 1.q.1. quibusdam, & c.reperiuntur? Respondetur, de facto suspenduntur, cum ipso iure sint suspensi: simoniacus enim in ordine, quantuncunque sit occultus, est ipso iure suspensus, nec potest Missam cantare. j. eo tanta. qm ipsum characterem habet vitiosum: in quo casu loquuntur hæc duo capitula: vnde cum essent isti super hoc infamati, meritò ipso facto debuerunt suspendi: si verò occultũ esset, licet sit suspensus quo ad se, sicut qlibet in peccato mortali ꝯstitut⁹. s. de coha.cle.& mul.c.vl.& 1.q.1.sacerdotes. ñ tñ quo ad alios est suspensus: ar. j.e.Matthęus, & c.ex tuæ. Ber.

f QVoties.] Peruenit.] p famã scilicet, & iõ de hoc voluit inqrere: qa plator ũ est inqrere de excessib. subditorum. s.de off.ord.c.1. j.de collu.crimina, 12.q.3.pcipue. alioqn ei s imputatur, 43.di. Ephesijs. Ber.

SIcut.] CASVS. Quærebat de pęna iniũgẽda simoniaco: & respondet Papa, ꝙ sicut simoniaca pestis sua magnitudine alios morbos vincit: ita sine aliqua dilatione, cũ de ipsa constiterit, de ecclesia debet eliminari atque expelli. Not. qđ dr hic, ꝙ si per aliquod signũ ꝯstiterit aliquẽ fore simoniacũ, iudex dẽt ipsum punire.

[Glo.seq.signat contrarium de canone.

sibi taliter vendicauerit: omnimodo deponatur.

¶ Deodatus †. Papa.

¶ Quilibet catholicus admittitur ad accusandum de crimine simoniæ.

CAP. III.

SIt† Dominus & Magister omniũ, q sine peccato fuit, accusãdi licẽtiã vni [a] dedit & ĩfra. ¶ Nõ igit̃ [b] qlibet catholicus [c] ẽ respuẽdus, sed vt veritatẽ asserat ad ꝓpalãdã † simoniacã rabiẽ, magnis est precib. exorandus. † [d]

¶ Idem.

Simoniacus pẽdẽte accusatione ab administrõe ꝓhibetur.

CAP. IIII.

ACcusatum † simoniacũ, necesse habuim⁹ ꝓhibere, ne Missarũ solẽnia celebraret, [e] donec qd esset, verius cõstitisset

¶ Idem.

¶ Idẽ dicit quod præcedens, nisi quod illud capitulum loquitur in accusatione, istud in inquisitione: & illud loquitur de simoniaco in genere: istud declarat de ordine.

CAP. V.

QVoties: † & infra. ¶ Peruenit [f] ad nos ꝙ p simoniacã hæresim fueris ordinatus ꝑꝑea † necesse habuim⁹ te ꝓhibere ne Missarũ solẽnia celebrare debuisses, donec quid sit, verius discerneremus.

¶ Lucius Papa.

¶ Simoniacus est deponẽdus.

CAP. VI.

SIcut† simoniaca pestis sui magnitudine alios morbos vincit: [g] ita sine dilatiõe [h] mox, vt eius signat p aliquã ꝑsona [i] claruerint, [k] de ecclesia Dei dẽt eliminari atq. repelli. †

¶ Deodatus. †

¶ Simoniacum accusare põt secus, meretrix, & criminosi.

CAP. VII.

TAntatẽ labes huius criminis, ꝙ ẽt serui aduersus dños, & qlibet criminosi admitũt ad accusationẽ [l]. ¶ Itẽ oĩs peccator. [m] Missam cãtare põt,

g Vincit.] quia respectu eius cętera crimina ꝓ nihilo reputant, 1.q.vl.c.vl.& arg. j.c.ꝓx. Arg. ȝ.32.q.7.qd ĩ oĩbus. sed ibi solui, ꝙ dicit ibi, graui⁹, i.cõius. & s.de acc. inqsitionis, vbi æquiparãt homicidiũ & simonia, quo ad pęnã. a horribili⁹ est tñ homicidiũ, cũ quo nunq̃ dispensat. 50.dist.miror.

h Sine dilatione.] 1.q.1.qsqs, & c.sæpe riuntur, 23.q.4.si.ca. 35.q.9.loci.

i Per aliquã personã.] q̃ de iure admitti dẽat, vt s.dixi. de accus.c.1.& c. cũ P. & c. cum oporteat.

K Claruerint.] 24.q.3.c.ecce.

TAnta est.] Duas hẽt partes, sicut duas reddit rõnes. Secũda ibi. Itẽ oĩs. Ab. CASVS. Propter magnitudinẽ criminis simoniæ, serui aduersus dños, qlibet criminosi admittunt ad accusationẽ ȝ simoniacos. Itẽ oĩs peccator pt cãtare Missã pter simoniacũ. & qlibet pt eũ accusare, ẽt meretrix, vt ab ordĩe suo illè acceptore remoueat. No. ꝙ ab accusatione simoniæ nec seruilis ꝯditionis hoĩs, nec ĩfamati repelluntur.

l Ad accusationẽ.] si accusatus fuerit infamat⁹, de hoc dictũ est s.de accus. cum P. & c.1.

[Gl.seq.reci.obijciẽdo, vt sup eãdẽ dixi. & dantur.4.solu.]

m Omnis peccator.] nõ pcisus ab ecclã p sententiam canonis, vel iudicis tolerat⁹ & pęnitẽs, & sic non est obiectio de excõicatis & suspensis, vt notorij fornicarij, 32.dist.nullus. nec de suspensis quo ad se: Nã qlibet cõstitutus in mortali peccato, suspensus est quo ad se. s.de cohab.cle.& mul.c.vlt.& 1.q.1. sacerdotes, & c. sacrosancta. & sic oẽs alij pñt cãtare Missam pter simoniacũ. Vel qđ dicit, oĩs peccator põt cantare Missã: põt referri ad facilitatem ẽt dispẽsandi, quasi diceret, facili⁹ dispẽsat cum oĩb. alijs criosis pter homicidiũ, q̃ cũ simoniaco. Vel hoc dictũ est in detestationẽ crimis. Vel sic, dato, ꝙ oĩs peccator possit celebrare, simoniac⁹ tñ nõ potest, ꝯsideratio initio, quia simoniacus in ipso sui initio ꝯmissionis suspensus est. vt 1.q.1. reperiũt. & int⁹ ort⁹ occidit, & in ipsa sui radice vitiatus. 1.q.1.qbusdam sic ex eo tpe quo simoniæ crimen ꝯmittit, dãnatus est: vñ postea celebrare non pt ẽt post pactã pniam. nisi dispẽset cũ eo, ꝙ non ꝯtingit in alijs criminib. & ita plana ẽ litera ista considerato initio cuiuscũq; peccatoris. C. ad l. Iul.mai. qsqs, ver. donõnes & quarũlibet postremo alienationes ex oĩ tpe, &c. & ita simoniacus celebrare non põt nisi cũ eo dispenset. Quis posset dispẽsare, dictũ est s.de renũ.c.post trãslatione. nec põt agere pęnitẽtiã nisi renũciet bñficio & executioni. s.de accus.inqsitionis. Postq̃ verò renunciauerit, & pniam egerit, poterit cum eo dispensari, si placuerit supiori, & sic licite poterit postea exercere officiũ. ar.ff.de pœa. certe.§. Iulian. quia iam possidere ex noua concessione. ar. j.eo.ex insinuatio.

† Adeo dat⁹

a Vide Bernardi. Diaz in prac. cri. can.c.85. ad de Iul. Cla. lib. 5. receptarũ sent. §. simonia, circa finẽ.

† Cap.5.e.ti. in 1.compi. Vide Mat.c. 5.& Io.c.8. & 15.

† pellendã.

† repellẽdã.

† xhortã...

† Cap 4.eo. tit.in 4. cõpilat. Gratian⁹ siue Palea 2.q.4.accusatum.

Sed uide notas huius ca. d intellectu Confectũ Singul.6. litera I. ver.appellatio.

a De pęna simoniacorũ vide B.Tho. 2.2.q.100 artic. 6. adde Berna.Diaz. in prac. cri. can. c.23.& cap.85.

† Ca.5.eo.ti. in 1. cõpil. Et vide Ber. Diaz in pra. cri.can.c.23.

† Alias ita; & ꝑꝑea.

† Propellitur

† Adeodat⁹

† Deusdedit

† Cap.6.eo. tit.in 1.cõp. & de intellectu vide Alexã.de Neuo consi.64. & Iul. Clar. §. simonia, ĩ fin.

Cap. 6 eod. ti.in 1.cõpi. De ꝓ materia videto notata per Doct. & præcipuè per Franciscum Aretin. in c.veniens. & c. s.de testib. & attestat.

uatione, vt. ff. de euic. si seruus. §. 1. in fin.

a Etiã meretrix.] quæ aliàs non est admittẽda ad accusationem vel ad testimoniũ propter vilitatẽ eius, vt C. de adul. quæ adulterium, &. ff. de test. l. 3. §. lege Iulia. Eadem ratione nec ad alium legitimum actum. Ber.

ita intelligo Innoc. c. tua. ĩ. eod. vbi videtur sentire cõtra istam gl. de quo etiam p Io. And. in c. qm. ĩ. eo. Abb. Sic.

c Prioratus] 1. q. 1. si quis episcopus. & q. 3. saluator, & ĩ. de sta. regul. capitu. 2.

NOn satis] Diuiditur. Nam primò ponit conciliũ, triplex prohibitum diuisim: transgressores huius & contemptores dicit simoniacos. Secundo coniunctim ponit aliam triplicem ꝓhibitionẽ, damnans contrariã consuetudinem: & causam reddit: secunda: ibi pro sepultura. Abbas.

CASVS. In isto c. & seq. prohibetur, ne ab his qui transeunt ad religionem, aliqua peccunia requirat, nec Prioratus vel capellania ꝓ aliquo ꝓ tio alicui cõmittat: & qui ꝯfecerit, tam ille qui dedit, q̃ ille q recepit, simoniã committit, nec ꝓ aliquo spirituali ulla exactio attentetur, nõ obstãte aliqua cõsuetudie: q2 diuturnitas tẽporis ñ minuit peccatũ, sed auget, & ĩ seq. c. idẽ dicit. No. regulã, ꝙ diuturnitas temporis nõ minuit peccatum, sed auget.

b Requiratur:] Aliquo pacto. ĩ. eo. veniens, & c. tua nos. tamen si sponte 1 sine aliqua conditione & puta intentione aliquid dare voluerit, non prohibet c. tua nos. infra c. sed si monasterium esset ita tenue, ꝙ non posset sufficere, arguiũ. ẽ ꝙ tũc posset exigere hoc modo: frater scias ꝙ nos non possumus tibi prouidere: si vis intrare, porta tecum vnde viuere possis, vt 1. quæstio. 2. si quis ꝓpter hoc in simonia enim & vsura amor lucri prohibetur, 14 q. 4. si quis oblitus. Vinc.

† In editis Cõcilijs hoc nõ reperio. extat q̃dam vmbra huius decreti in synodo Turonica secũda circa tp. Pelagij Papæ primi c. 2. sed hr integrũ decretũ post cõc. Lat. sub Alex. iij. pa. 3. c. 10. & ca. 9. e. tit. in 1. cõ. & vide citatos in c. seq. & in cap. veniẽs. inf. eo.

† Aliàs, neque capellaniæ, &c.

1 De hoc ar. vide Bald. ĩ l. si quenq̃. C. de epis. & cle. & Guido. Papæ. de cis. 80.

† pro illa cõmissione.

† Aliàs ita: q̃ qui receperit, & cõsenserit, &c.

præter simoniacũ: quem quilibet (vt ab ordine malè accepto remoueatur) accusare potest; vel etiã a meretrix.

¶ Alexander iij. in concilio Turonen.

¶ *Simoniacum est pretium recipere pro ingressu religionis pro prioratibus vel capellis concedendis, & pro Prælatis instituendis, pro concedenda sepultura pro chrismate pro oleo sancto pro benedictionibus nubentium vel alijs sacramentis, nec valet consuetudo in contrarium. hoc dicit cum seq.*

CAP. VIII.

NOn satis: & infra. ¶ Prohibemus igit, ne ab ijs, q ad religionẽ transire volunt, aliqua pecunia requiratur. b Nec Prioratus c vel † capellaniæ quælibet monachorũ aut clericorũ, annua distractione vẽdant: Nec ab eo cui regimen ipsarũ committitur, pro † earũ commissione vllum pretium exigatur. Vnde quisquis contra hoc decretũ attentare præsumpserit: tã ille q dederit, quã † ille q receperit, vel cõsenserit, partem se cũ Simone nõ dubitet habiturũ. ¶ Pro sepultura d quoque & chrismatis, & olei receptione, nulla cuius quã pretij exactio attentetur: nec sub obtentu cuiusquam consuetudinis reatum suum quis tueatur: quia diuturnitas e tẽporis nõ diminuit peccata, sed auget.

¶ Ex concilio Laterañ. †

¶ *Summatum est supra in capitulo præcedenti.*

CAP. IX.

CVm in ecclesiæ corpore & infra. ¶ Horribile nimis est, ꝙ in quibusdam ecclesijs locum venalitas perhibetur habere: ita vt pro episcopis, vel abbatibus seu quibuscunque personis ecclesiasticis ponendis in sedem † seu introducendis f presbyteris in ecclesiam, † nec nõ & pro sepulturis, & exequijs mortuorum. & benedictionibus g nubentium, seu alijs sacramentis aliquid requiratur. † Putant aũt plures ex † hoc licere, quia legẽ moris longa inualuisse consuetudine h arbitrantur, non attendentes, ꝙ tanto grauiora sũt crimina, quanto diutius infœlicem i animã tenuerunt † alligatã. ¶ Ne igitur de cætero fiant, vel pro per-

d Pro sepultura.] Quot modis dicatur sepultura, dictũ est ĩ. de sepul. ca. vlt. Bern.

[Glossa sequens signat cõtrarium de casibus, &c.

e Diuturnitas.] Simile ĩ. ca. proxi. & supra de cõsue. c. quãto. & c. vl. ad idem 1. q. 3. c. vlt. diuturnitas temporis peccatum non excusat. 24. q. 1. schisma. & 1. q. 1. nullus eps grauamen. ff. de ac. & obli. obligationum, §. 1. Arg ĩ vbicunque hẽt locũ præscriptio. 32. q. 4. obijciuntur. Sol. de hoc dictum est ĩ. de consue. c. vlt. & ĩ. de tẽpo. ordin. c. 2. Ber.

CVm i ecclesiæ.] Diuidit. Primo ponit factum horribile, & excusationẽ consuetudinis improbat: secundo illa reprobat, quia simonia cã: ibi Ne igit. Abb.

f Introducendis.] 1. q. 3. si qs obiecerit.

[Glo. seq. re i. per modum quæstionis, quare aliud in benedictione coniugum, quam in coniugio.

g Benedictionibus nubentium.] Sic ĩ. eo. suam. pro benedictionib. nubentium aliquid accipi prohibetur, quia p eas gratia confertur licet ꝓ matrimonio aliquid dare vel recipere nõ est peccatum 1. q. 1. quicquid, & 32. q. 2. honorantur. quia licet sit sacramẽtum. per ipsum tamẽ gratia non 2 confertur. 27. q. 1. nuptiarũ. 32. q. 2. ꝯnubia. Vnde est arg. ꝙ nõ idem iuris est in accessorio, qđ in principali. An pro exequijs mortuorũ licitum sit recipere, dr. ĩ. eod. ti. suam. Ala.

† Scilicet Late. sub Ale. 3 in c. 7. & c. 8. e. ti. in 1. cõp. Et de materia uid plene B. Th. 2. 2. q. 100. ar. 2. Sotũ li 9. de iu. & iu. q. 6 ar. 1. & Syluest. in sum. verbo, simonia, q. 8.

† sede

† ecclesias

† exigat, in concil.

† ex eo licet

† detineat

2 Hęc est hf sis demũ dãnata in cõc. Tri. ses. 24 & sacr. mat. can. 1.

ADDITIO. Ex hac glo. no. duas bonas theoricas & practicas conficiendi instrumentum, qñ aliqua puella recipitur in monialem, vt non detur aliquid ex pacto sed pure pro deuotione sua ipsa puella vel eius pater offerat monasterio aliqd. Secunda practica est vt si hoc contingat ex defectu facultatis redditũum monasterij, ꝙ per viam cuiusdam protestationis siue intimationis dicatur volenti intrare, vt secum aliquid portet vñ possit viuere; non autem debet deduci in pactum: &

h Consuetudine.] Videtur ꝙ talis consuetudo non sit reprobanda, vt pro receptione canonica vel introductione personæ in ecclesiã, aliquid recipiat, in Auth. de sã. epi. col. 9 §. ꝓ ꝯsuetudinib. dũ tñ ñ detex pacto, aut exigat. sed spõte ex postfacto offerat. Et ẽ opt. ar. 1. q. 2. sicut epm. & 18. di. d eulogijs. & ĩ. e. dilect. 2 sed hic requirebat ex ꝯsuetudie, qđ ẽ penitus reprobãdũ ĩ. e. lac. B.

i Infœlicem.] ĩ. de cõsuet. c. vlt. vbi de hoc & male

adinuentę consuetudines nullo tempore confirmantur. in Auth. vt nul. iu. §. 1. col. 9.

a Giezi.] qui primo in veteri testamento simoniã inuenit, vndè fuit lepra percussus. 1. q. 1. qui studet, & cap. cito turpem. Simoniaci dicuntur à Simone mago.

sint retinere. Nota, ꝙ deponendi sunt qui simoniam cõmittunt. Item pecunia recepta restituenda est ecclesiæ, in cuius iniuriam data est.

c Manifestum.] i. notorium aliàs secus, 11. quæ. 3. & 3. q. 5. quia suspecti eorum qui accusantur.

CVm sit.] CASVS Quæritur si pro consuetudine ecclesiarum, aliquid potest exigi ꝑter procurationem? & respondetur quod non; hoc habes 1. q. 1. placuit. Nota episcopum in consecratione ecclesiarum procurationẽ petere posse.

† Hæc tria verba: cõferendis, seu collatis, desunt in cõcilio, & in antiquis codicibus Gregorianis, & i oĩbus Vaticanis.

b Procurationem.] hanc procurationẽ recipit episcopus nõ pro aliquo sacramẽto: quia hoc est simoniacum, vt 1. q. 1. statuimus, sed potiꝰ pro labore immo nec ꝓ labore, sed ista procuratio permissa est à iure, sicut & aliæ procurationes, q̃ fiũt rõne visitationis. vnde nullam simoniã committit: quia qui peccat legis auctoritate, non peccat, 23. quæ 4. qui peccat. & ista procuratio præstari debet secundum facultates ecclesię: sicut & aliæ. s. de censi. sopitæ, & ca. cum nuper. Immo si ecclesia procurare non posset episcopum, ipse suis sumptib. consecrabit ecclesiam, 10. q. 3. cauendum, & 1. q. 2. placuit. arg. in Authen. de mand. prin §. sit tibi, coll. 3. Ber.

† Lib. 4. Reg. c. 5.

† Capitu. 9. co. 11 in 2. cõpilat. & post concil. Late. par. 1. c. 4. Et vide notatos in c. cũ ex offi. ij, s. de præscr.

† In codice Barbatiæ: ita nec potes, nec dẽs præter, &c.

...sonis ecclesiasticis deducendis in sedem, vel sacerdotibus instituendis aut sepeliendis mortuis, seu benedicendis nubentibus, seu aliis sacramẽtis (conferendis † seu collatis) aliquid exigatur districtius prohibemus. Si quis autem cõtra hoc venire præsumpserit, portionem cum Giezi † [a] se nouerit habiturum.

¶ Idem Vigilieñ. episcopo.

¶ Pro ecclesiarum consecratione, nihil est præter procurationem exigendum.

CAP. X.

CVm † sit Romana: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd nihil pro ecclesiarum consecratione potes † vel debes, præter procurationem [b] exigere.

¶ Idem Toletano archiepiscopo.

¶ Conuictus de simonia, deponendus est, idem in infamato, qui se purgare non potest.

CAP. XI.

DE hoc autem.] Duę sũt partes: secũda, ibi, R gẽ aũt. CASVS. Episcopus Oxomeñ. ante suam electionem promisit archidiacono quoddam beneficium, & cuidam clerico quẽdam Prioratum, vt vterque electioni cõsentiret. Item Rex & alij Principes pecuniã receperunt, vt electioni consentirent: quæ fuit archiepiscopus, quid esset sibi agendum super prædictis? Respondet Papa, ꝙ si manifestũ est dictum archidiaconũ & clericum recepisse promissa, ob causam illã, vel exinde confessi fuerint vel conuicti sunt deponendi: Si verò non est notorium nec conuicti sunt vel confessi, sed publica laborant infamia, indicenda est illis purgatio: in quasi defecerint, sunt puniendi. Rex autem & Principes inducendi sunt, vt si qua receperint à dicto episcopo, vt electioni præstarent assensum, ecclesiæ restituãt Oxomeñ. cum illa sine periculo animæ non pos...

† Ca. 10. e. ti. in 1. compi. & post cõci. Lat. par. 2. c. 43.

DE † hoc autem, ꝙ episcopus Oxomẽ. archidiacono beneficiũ, & cuidam clerico ante electionem suam Prioratum dicitur promisisse, vt vterque consentiret eidem: Tuæ prudentiæ respondemus, quod si manifestum [c] est eundem archidiaconum & clericum, ob causam illam, promissa recepisse: [d] aut exinde confessi fuerunt †, in iure, [e] vel legitimè conuicti, ab altaris ministerio sunt perpetuò deponendi. [f] † Si verò id manifestum [g] est nec tamen conuicti vel confessi fuerint, sed tantum publica laborant infamia, eis canonica purgatio [h] debet indici: in qua si defecerint, tanquam auctores † tantum sunt sceleris puniendi.

¶ Regem autem & principes [i] eius debes inducere, vt si qua receperint † à præfato episcopo, ut eius electioni præstarent assensum ecclesię Oxomeñ. sine diminutione restituant, [k] cum ea sine graui suæ salutis periculo retinere non possint.

† fuerint

† remouend.

† actores

† receperunt

¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ Simoniacum est pro temporali obsequio, beneficium ecclesiasticum promittere.

d Recepisse.] maximè arg. s. de confess. cap. 2. & j. eo nobis.

[Glos. seq. arg. ꝙ non mitius, &c. in ꝯrium alleg. quatuor canones, & soluit.

e Confessi fuerint in iure.] Aliàs cõfessio extra iudicium non præiudicat. De hoc no. s. de confess. c. vlt. Item arg. hic, ꝙ non mitius agitur cum cõfesso, quam cum conuicto. 2. q. 1. nos, s. de confes. cum super. & ff. de confes. l. 1. Arg. contra 50. disti. presbyterum, 12. q. 1. non dicatis, & ar. 50. dist. si quis prętere a, 2. q. 1. in primis in prin. Sol. cum spõte cõfesso mitius agitur, sed non parcitur spõtè confesso i iure, timore probationũ; non enim est beneficium ꝙ fit ex necessitate. ff. de rit. nup. l. proximè, sed ea sunt in nostris officijs gratiora, quæ cum impẽdere non teneamur, cã tamen liberalitatis impedimus. 28. q. 1. iam nunc. Ergo q̃ inuitus cõfitetur, non remuneratur.

f Deponendi.] hæc est pęna simoniacorum. sic s. de cõfes. cum super. cum agit in modum accusationis. immo idem videtur si agatur in modum inquisitionis, s. de accusa. inquisitionis, 1. respon.

g Manifestũ est.] non tamen notoriũ: qm̃ tũc secus. vt patet. s. eo. a. vbi ponit manifestũ ꝓ notorio alia litera hẽt h.

h Canõica purgatio.] ꝑ infamiã. j. eo. insinuatum. s. de accus. cum P.

i Regẽ autẽ & Principes.] hic Rex & Principes ius hẽbãt in electione tanquam ꝑtoni: quorum assensus dẽt requiri. s. de elec. sacrosancta. & ita videlicet, ꝙ si nõ ꝑstitissent consensum, non confirmabit electio: & sic ius habebãt. vnde 1 nec ante nec post electionem licitũ fuit redimere consensum illorũ. 8. q. 3. talia & 1. q. 3. si quis præbendas, & 1. q. 1. eos, & j. eod. Mathæus.

1 Vide B. Tho 2. 2. q. 100. art. 4. ad vltimũ argumentum.

[Glos. seq. no. pecuniam simoniacam, &c signat contrarium de decret. veniẽs. ponit sol. A la. postea suam.

k Restituant.] quia sine periculo eã retinere non pñt, vt hic pa-

vt hic patet. & cum pęna dupli dēnt restituere illā, in Auth. de sā. epis. in 2. col. §. si verò laicos, & §. si autem sæcularis, col. 9 & ꝭ. e audiuimus, & ꝭ de imm. eccle. q. a pletiq; Hic no. φ ecclesię restitui dēt, cui facta fuit iniuria. argu. 17. quæstio. 4. si quis in atrio, & 27. q. 1. si quis rapuerit. & in Auth. de san. epi. §. si quis asit, in 2. coll. & ecclesia pōt vēdicare illā pecuniā, in Aut. e. ti. §. si verò laicus, & §. sed neq; xenodochiū. arg. ꝯ. ꝭ. eo. veniens, vbi restituitur ei q̃ dedit, Ala. dixit, φ in decre. veniēs restituta fuit ei qui dedit de misericordia: & hoc qđ hic dicit, est ius cōe. Tu dicas aliter: illa veniēs loquit de monacho q̃ pecuniā dedit ꝓ sui receptione, & illud est ius, & hoc similiter, si ergo aliqs det pecuniā monasterio vt recipiat, simonia cōmittit. ꝭ. e. quā simoniaca, ei ergo, qui dedit, dēt restitui [1] pecunia tā indignè à monachis accepta; vt cū ea in aliud monasteriū itret, ne sit onerosus secūdo monasterio. ar. 16. q. 6. d la psis. & 27. q. 1. si qs ra puerit. & vbicūq; sit monasterio siue ecclesiæ sæculari pecunia taliter datā & accepta fuerit, prout dicit decre. veniens, restituenda est pecunia ei, qui dedit; nec ecclesia vel monasteriū dēt cū tali fraude esse in lucro, cū ipsi clerici vel monachi in hoc ita cōiter delinquunt, cum ipsi clerici de hoc sint puniendi, & ex eodem facto pęnā, & pmiū consequi nō debeāt, ut ff. de neg. gest. siue hęred. tutia. & ex hoc contingeret viā fraudib. aperiri; ꝓ esse non dēt. 93. dist. peruenit. 2. & 35 q. 9 loci, in fi. & tale lucrū ecclesia nō dēt hr̄e, nec possēt clerici, vel monachi pęnitere, nisi restituerent φ simoniace receperunt. Vel posset dici, φ si clerici sæculares [2] sic cōiter delinquunt, ecclesiæ dēt applicari, & clerici sunt oēs ab ecclesia remouendi. cum verò pecunia datur alicui, puta plato soli vel alij j cuicū que; ita φ ecclesia nō sit in culpa; tunc locū habet, quod prius dr̄, φ ille qui pecuniam receperit, dēt illā restituere ecclesiæ in cuius ignominiā data fuit nec dēt ei restitui, qui dedit, & præcipuè si sit sæcularis, in quo casu itelligūtur authenti æ pdictæ. De regulari posset dici, φ & tunc non dēt ei restitui simpliciter, sed assignanda est scđo monasterio ad quod transit; vt eo viuente hēat vsū illius. arg. prædictorum capitulorum de lapsis si quis rapuerit. & hoc cum ecclesia fuit in culpa. Bern.

† Cap. 11. eo. ti. in 1. com. & post cōci. Lat. sub Ale. iij. par. 2. ca. 14. Vide Be. Th. 2. 2. quæ. 100. arti. 5 & Sotū lib. 9. d iust. & iu. q. 7. ar. 3. & Turrecrematā in c. ordinationes, 3. q. 1.

† nobilis

1 Num aūt soluta per simoniam repeti possint, uide Guid. Papæ decis. 581.

† Estomeñ. Castrensi Calieñ. Sed ut plurimum ut est impressum.

2 De hoc artic. præter Host. vide hic late per Panormitanum.

CAP. XII.

CVm essent in nostra pñtia cōstituti R. cleric⁹, et nobilis vir V. quia idē moram diutius facere nō poterat, pro se in causa illa sufficientem constituit responsalem.

¶ Cumque ab ore præfati R. intellexerimus, quod memoratus miles † promiserat [a] ei dare ecclesiā, si quoddam negotium eiusdem in nostra posset pñtia promouere: ac per hoc promissionem ipsā continere simoniacā prauitatem: eidem R. super eadem ecclesia silentiū [b] duximus imponendum.

¶ Idem Cistreñ. † episcopo.

¶ Notorius simoniacus in beneficio ab illo deponitur, idē in infamato, qui se purgare non potest.

CVm essent.] primò ponit decise controuersiam, & procuratoris dationem. Secundo diffinitionem, & eius cām; ibi, Cumque. Abb.

CASVS. R. clericus & V. nobilis erant in pña dñi Papę ꝓ cōtrouersia q̃ iter se hēbant; sed quia nobilis ille in curia dñi Papa morā diutius trahere nō poterat, ꝓ se in cā illa constituit procuratorem; partib. in pñtia Papæ cōstitutis, clericus ille cōfessus est, φ miles ille promiserat ei dare ecclesiam illā sup qua litigabant, si quodda negotium ipsius militis posset iu pñtia Papæ ꝓmouere; & quia ꝓmissio illa cōtinebat simoniacā prauitatem, eidem R. papa imposuit silentiū sup ecclesia ipsa.

No. φ sola promissio super re spirituali simoniā inducit.

[Glo. seq. dicit, quod vitium fuit ex pacto. &c.

a Promiserat.] hæc promissio siue pactio illicita fuerat & simoniaca. ꝭ. de pac. cap. vlt. & ꝭ. eo. tua. & 1. q. 2. q̃pio. unde miles per talē permissionē non obligat; quare ipsi R. iponitur silētiū Si verò sine aliqua pactione promouisset negotiū illius, vel alias seruiuisset eidē, benè poterat eū remunerare, siue pūtando ipsū ad aliq̃ beneficiū siue ēt alio modo. ar. 6t. di. quid proderit; immo ēt naturaliter erat ei obligatus, ff. de petit. hæ. sed & si lege. §. cōsul uit. & ar. 12 q. 2. hæc huius placiti. Pōt ergo licitè q̃libet seruire ꝯ epo, vł alij spe futuræ remuneratōnis nec simonia ꝯmittit i tali spe, cū sine oi pactiōe vł ꝯ.lōe seruiat; dūmō pricipłr hac intētione nō seruiat, nec eps directè ꝓ hoc seruitio ei ꝓuideret in bñficio intēdat; q̃a sic esset immunis ab officio & obsequio 1. q. 1. ordinatiōes. & c. sunt non nulli alias nisi sperarer indè remuneratio nē quare seruiret ei, cū ex debito ei nō teneatur, imò qui dign⁹ est pōt sperare epatū & alios honores. 5 ꝯ. di. si offō. 74 dist. cōsuluit.

b Silentium.] & bñ, quia si ecclesiam tali modo adeptus fuisset, eam renunciare tenetur, vt 1. q. 1. si quis neque. & in aspera pœna vel pœnitentia semper esse, vt ibi, quam etiam agere non posset ea retenta. ꝭ. de accusat. inquisi tionis.

CAP. XIII.

INsinuatum † est, φ in ecclesijs tui epat⁹, plurimi clerici per simoniam hr̄e dñr ingressum, [c] & infamia indè respergi. ¶ Vnde mandamus quatenus si qui fuerint, quos in prædictis ecclesiis publicum & notorium [d] est † simoniacè intrasse: eos amoueas ab ecclesijs taliter acquisitis. Illis aūt quorum crimen non est publicum & notorium, si † publica laborant infamia, cum quinta vel sexta manu [e] sui ordinis purgationem iudica, sin qua si defecerint beneficijs † hmōi ecclesiarum

† Capit. 12. eod. tit. in 1. ꝯpil. & post conciliū Latera. par. 2. c. 15. Et Cassadorū decis. 3 ti. de seq̃st. possess. & fructuum.

† sita.

3 De hoc artic. præter. Doct. hic, vt de B. Thomā initio ꝭ. citatum, & Sylucst. sū. uer bo, simonia. q. 16.

† sed publica, &c.

† Aliàs ita ab huiusmodi bñficijs &c.

INsinuatum.] Primo ponit Papa narrationem sibi factam; secundo, contra eam prouideri mandat, ibi. Vnde. Abbas.

CASVS. In ecclesiis Cistreneñ. episcopatus, complures clerici per simoniam dicuntur habere ingressum; de quo sunt infamia notati: vnde mādat Papa diœcesano episcopo quatenus si notorium fuerit aliquos in ecclesias illas per simoniā intrasse, indè eos remoueat, illis autem quorum crimen notorium non est, si tñ laborant infamia publica, indicat cum v. vel vj. manu sui ordinis purgationem, in quasi defecerint, bñfi. ij illis perpetuò ptiuet eosdem. Nota φ infamatus de simonia, si nō potest se purgare, punitur tanquam conuictus.

c Ingressum.] vndè fures sunt & latrones; quia non intrant per ostium, ꝭ. de iure patro. relatum. & 23. q. 4. tres personas, & 1. q. 1. ordinationes. 7. q. 1. non furem.

d Notorium.] dicitur tribus modis notorium. ꝭ. de cohabi. cler. & mul. c. vlt. & ideò nulla probatio est necessaria. ꝭ. de accus. euidentia, & 2. q. 1. de manifesta.

[Glossa seq. signat contrarium de Canon. &c.

e Quinta vel sexta manu. Ar. ꝯ 2. q. 5. presbyter si & c. si mala. & c. omnib. Sol. regulare est φ ipse episcopus debet se purgare cum duodecim presbyteris, presbyter cū quinque, diaconus cum tribus. Vnde versus.

Pontificem parium manus expurgat duodena:
Quinta sacerdotum: leuitam, tertia, pęna.
Maior maiori minor est adhibenda minori:

Quandoque

Quandoque tamen sunt pauciores: vt sup. de accus. cum P 2. q. 5 omnibus. Quandoque plures, inf. de purg. can. inter sollicitudines hodie verò numerus compurgatorum arbitrarius est secundùm arbitrium iudicis, sup. ti. prox. inquisitionis, in fine.

quitur de iudicio, quod fit ad pœnitentiam: ad quod tenetur quilibet, vnde nihil potest quis propter hoc accipere: cum sit spirituale: illud de iudicio, quod fit ad furem capiendum, vel seruum fugitiuum pro quo potest recipi merces laboris. Ber.

[Glo. seq. obijcit, cōcludēdo ꝑ duo, &c.

a Perpetuo priues.] No. quod defficiens in purgatione, punitur, vt hic patet. & sup. eo. de hoc, & infra de purg. can. cum P. sed purgatio indicitur propter probabilem præsumptionem ortam ex fama: ergo videtur ꝙ ex probabili præsumptione possit diffinitiua sententia ferri: quod non est verum. Sed ista probabilis præsumptio trāsit in violentam, ex eo quod non habet testes suæ honestatis. Bernardus.

perpetuò priues a eosdē

Idem.

¶ *Simoniacum est pretio vel fauore celare peccatorem, vel reconciliare non pœnitentem, vel dignè pœnitentem à reconciliatione remouere.*

CAP. XIIII.

NEmo † presbyterorū xenium, vel emolumentum quodlibet b temporale, imò spirituale detrimentum, à quocunque publicè peccāte accipiat, vt episcopo vel ministris eius peccatum illius celet: c nec ꝓ respectu cuiusque personæ cōsanguinitatis d aut familiaritatis alienis communicans e peccatis, hoc episcopo innotescere detractet: Nec quemquam pœnitentem, vel minus dignè pœnitentem, gratia vel fauore ad reconciliationem adducat, & testimonium reconciliationis f ferat eidem: vel quocunque liuore, dignè pœnitentem à reconciliatione remoueat: quia simoniacum est vtrumque. g

¶ Idem Vigor. † episcopo & † Priori de Acra.

¶ *Ecclesia emi vel redimi nō potest. hoc dicit quo ad litteram.*

CAP. XV.

QVerelam † monachorum de Acra recepimus, quod cum ipsi quoddam manerium cū pertinentijs suis, & ecclesiam de Geneñ. à monachis de Cardonio, † sub annuo censu quindecim librarum fuissent adepti, & inde chartā ab ipsis monachis habuissent: Prior eorū capitulo incōsulto, h prǽscriptū †

NEmo.] Sūt duę partes principales. Secūda, ibi, Nec quenquam. Abb.

CASVS. Statuit Alex. quod nullus presbyter aliquod emolumētum tēporale recipiat à quocunque publicè peccāte, vt episcopo vel eius ministri, celet peccatum illius, nec pro respectu alicuius personæ consanguinitatis, vel familiaritatis dimittat, quin peccatum illud episcopo innotescat. Secundò dicit, quod nullum dignè pœnitentem, vel etiam minus dignè pœnitentem, propter gratiam vel fauorem ad reconciliationem adducat, & testimonium reconciliationis ferat eidem, vel propter aliquem liuorem siue odium remoueat à reconciliatione, quia vtrunque simoniacum est. No. quod qui dat temporale pro spirituali, simoniam committit: & qui propter consanguinitatem vel amicitiam non denunciat episcopo peccatum alicuius, simoniam committit. Item quicunque pœnitentem propter gratiam vel fauorem ad pœnitentiam adducit, vel propter odium remouet à reconciliatione, simoniam committit, & sic fauor, vel gratia, siue odium succedit loco pretij.

b Quodlibet.] idest, aliquid de quibuslibet. sim. 15. q. 1. mulier. & sup. de cond. apposit. verum. & 2. q. 7. si quis omnem. in primo versi.

[Glo. seq. notat quod celare sit simoniacum, & sit aliquid facere. signat contrarium, & soluit.

c Celet.] Nota ꝙ simoniam committit, qui pro aliquo temporali celat peccatum alicuius, quod peccatum corrigere vel denuntiare tenetur episcopo: sicut simoniacum est aliquid recipere, vt qui ordinandus est non ordinetur: vt electioni quis non consentiat. 1. q. 1. § qui autem, & c. seq. ad fi. q. Et est hic arg. ꝙ celare est aliquid facere. sim. 36. dist. si quis vult Aig. contra. ff de præscr. ver. solent. & ff de condi. ob tur. causam l. 3. §. vlt. Sol. illa non tangunt istam materiam, hic loquitur

d Consanguinitatis.] ergo videtur quod cōsanguinitas simoniam inducat, quia non refert an iniustus coratis amor an sordidę preces interueniant. 1. q. 1. si quis neque.

e Alienis cōmunicans.] 78. dis. quid est 86. dist. c. 3.

f Reconciliationis.] pro reconciliatione, vel absolutione prettum exigi nō debet. inf. eod. ad aures.

g Vtrumque.] primum. s. digne pœnitentem, vel minus dignè gratia vel fauore adducere ad reconciliationē: aliud est dignè pœnitentē remouere, à reconciliatione aliquo liuore vtrumque enim istorum simoniacū est, & ita respicit istos duos modos tm̄, & ꝙ primò dixit, simoniacū est; similiter vt dicitur ibi: vel pōt respicere omnia præcedentia, vt ista duo vltima quasi ꝓ vno reputentur: & quod primò dixit celet, & innotescere detractet quasi idem sunt: & sic illud vtrunque potest respicere illa sic coniuncta. B.

QVerelā.] Primò ponit quærelam monachorum. Secundò committit causam, instruendo iudicem in principali ibi, Vnde quia. Abb.

CASVS. Monachi de Acra quoddā manerium cū pertinentiis suis, & ecclesiam quandam adepti fuerunt à monachis de Cardonio, sub annuo censu xv. librarum, & super hoc chartā ab ipsis monachis habuerunt: Post modū verò Prior monachorum de Acra, capitulo suo inconsulto, chartam prædictam, accepta indè pecunia, dictis monachis de Cardonio resignauit: vnde monachi isti de Acra conquerebantur se iniustè grauatos, quare mandat Papa quibusdam, quatenus partibus conuocatis, causam concordia vel iudicio terminare procurent, scienter, quod sicut ecclesia prædicta emi non potuit, ita nec redimi. Si verò monachi de Cardonio legitimè citati, fuerint contumaces, iudices monachos de Acra inducant in possessionem eorum de quibus controuersia vertitur inter eos, nec permittant eos exinde absque iuris ordine molestari. Nota quod ecclesia non potest emi nec redimi, alias simonia committetur. Item propter contumaciam rei ante litem contestatam actor mitti debet in possessionem rei petitæ, & iudex inductum in possessionem defendere debet. Item delictum Prælati capitulo inconsulto, non præiudicat ecclesiæ.

h Inconsulto.] vnde non valet resignatio 12. quæstio. 2. sine exceptione. sup. de emp. & ven. cum dilecti.

a Con-

†Ca. 13. e. ti. in j. com. Ad intelligētiā præter Doct. hic, vide B. Tho. 2. 2. q. 100. art. 5. vbi intelliges qualiter in his exēplis possit cōmitti simonia. adde Syluestrū in sum. verbo simonia, q. 9.

* Ad intelligētiam huius glo. vide ꝓ à lijs hic Panormi. versi. sed oppone ꝗ glossam.

† Vuigoriem Vigornien.

† Et i oibus manuscrip. tit legit ita: & Priori de patria. nec pōt rescribi, Priori de Acra, cū is, & monachi cōquerant, vt idicat series decretalis in alio est, & Priori de Perna.

† Ca. 14. e. ti. in 1. comp. & post cōci. Late. par. 2. ca. 12.

† Cadomo, Cardomo. eadem varietas est paulo post.

† Aliâs ita: ꝓ dictū manerium. Est autē manerium seu mansus apud Italos, portio terræ quæ sufficit duobus bobus ad Arādum per totum annum sed Galli manerium vocant domum extra ciuitates cū rusticis & terris adiacentib. quo sæpe proficiscuntur nobiles delectationis gra. Host. cap. 1. §. de censib.

a Concordia.] 5. quæstio. 2. si primates. & supra de transactio. capit. vlt. vbi plures concordantias inuenies de hoc.

[Gloss. seq. obijcit ad rationem dupliciter. primo quod cum vniuersitate, & capitu. soluit. secundò quod non est sufficiens quo ad manerium fatetur, dicens, &c.

d Emi non potuit.] quia nullum spirituale vel spirituali annexum potest vendi vel emi, s. de iure patro. de iure. & s. de pact. cum pridem. & c. vlt. & s. de transac. super. e. & 16. q. 7. de cimas. ergo nec redimi. sed hæc ratio nō videtur habere locū, quia ecclesia vel spirituali annexum, potest vendi cum vniuersitate & obligari. s. de iure patr. ex litteris. & ca. cum sęculum. sed manerium fuit, vt vr, principale, in quo erat ecclesia. & ita potuit redimi tanquam accessorium: Dicas φ maneriū cum pertinentijs suis & ecclesia fuerunt monachis concessa. ita φ neutrum fuit accessorium alteri: & hoc colligitur bene ex littera, vt ibi dicit in prin. quo. idā manerium cum pertinentijs suis, & ecclesiam. & ita ecclesia non fuit pertinēs maneri j, quia separata fuit à pertinētijs: & ita redemptio quātum ad ecclesiam nulla fuit ipso iure. sed hæc ratio non habet locum in manerio, quod bene potest vendi & redimi, & ita hac via non possunt reuocare manerium. Qualiter ergo agent pro manerio? Dicas, φ contractus siue redemptio quo ad manerium nullus fuit ipso iure ex alia causa, quia hoc factum fuit irrequisito capitulo. sim. supra de emptio & venditione, cum dilecti, & 12. quæstio. 2. sine exceptione, & hæc eadem ratione non tenuit redemptio ecclesiæ & ita etiam si ecclesia fuisset accessoria ad manerium, idem esset.

e In possessionem.] causa rei seruandæ, si lis non fuerit contestata. sup. vt li nonc ontest. quoniam. §. in aliis: & si lis contestata esset, & non liqueret de causa, adiudicaretur eis possessio, salua quæstione proprietatis absentibus. sup. de dolo & contuma. prout. vbi de hoc: quam possessionem debent eis defendere iudices, vt dicit in fine: cum remaneant adhuc iudices, de illa re vsque ad diffinitiuam sententiam. supra. de testi. ex part. A. vbi de hoc. Bernardus.

†Cap. 15. eo. ti. in 1. com. De materia & intellectu vide plene per B. Th. 2. 2. q. 100. a. 2. Sotū li. 9. de iu. & iu. q. 6. ar. 1. & Turrecrematam in c. vl. 1. q. 1.

manerium, & chartam monachis de Cardonio, accepta pecunia resignauit. ¶ Vndè quia pręfati monachi de Acra se conqueruntur iniustè grauatos: Mandamus, quatenus partibus conuocatis, præscriptam causam concordia, [a] vel iudicio termminetis: sciturí, quod sicut emi non potuit, [b] ita nec redimi ecclesia memorata. Si verò monachi de Cardonio legitime citati, ad vestram præsentiam accedere, et iudicio vestro stare contempserint, vos ipsos monachos de Acra, in possessionem [c] eorum, de quibus controuersia vertitur, inducatis: nec permittatis eos exindè absque ordine iudiciario molestari.

¶ Idem.

¶ Pro chrismate ab ecclesiis pecunia exigi non debet, etiam si hoc habeat consuetudo.

CAP. XVI.

EA † quæ de auaritiæ, & infra. Audiuimus, quod nummos pro chrismate [d] ab ecclesijs extorquetis: quos nunc cathedraticum, aliquando Paschalem præstationem, interdum episcopalem consuetudinem appellatis: [e] † Quia vero hoc simoniacum esse cognoscitur: Mandamus, quatenus prætextu alicuius consuetudinis [f] vel prælationis, præscriptos denarios nullatenus exigatis: Pro certo scituri. quod si hoc præsumpseritis, periculum ordinis [g] & dignitatis poteritis non immeritò formidare.

¶ Idem.

¶ Pro habendis spiritualibus homagium facere, simoniacum est.

CAP. XVII.

EX † diligenti tua relatione innotuit, quod H. Cant. archidiaconus te inducit, vt ei homagium facere, & fidelitatem pręstares: ita quod ipse tibi beneficium ecclesiasticum annis singulis exhiberet. Vndè † quoniam huiusmodi obliga

EA quæ.] Primò factum reprehensibile narratur. Secūdò illud fieri prohibetur: ibi, Quia verò. Tertiò pœnam comminatur, ibi, Pro certo. Abbas.

CASVS. Quidam episcopi extorquebunt nummos à clericis pro chrismate, & illos denarios aliquando appellant cathedraticum, aliquando Paschalem pręstationem, aliquā do appellāt illos cōsuetudinem episcopalem: Sed quia simoniacum est, mandat Papa, quatenus prætextu alicuius cōsuetudinis & prælationis, denarios pdictos nullatenus exigāt: quod si fecerint, periculum sui ordinis peterunt formidare. No. quod in delictis non excusat cōsuetudo, & variatio nominis nō prodest.

d Chrismate.] pro chrismate nummos accipere non conceditur, imò simonia cum est, vt 1. q. 3. ca. vlti. & inf. eo. in tantum. & s. eo. non satis. & c. cū in ecclesię. & inf. eod. ad nostrā.

e Appellatis.] similis variatio nominis habetur inf. eo. in tātum. Sed bona denominatio non excusat malum: quia quodcunque nomen imponas, simonia est, sicut in vsura, 14. q. 3. plerique. & cap. esca. Ber.

[Glossa sequens recitetur per quęstionē tōnis, vel per obiect.

f Consuetudinis.] Cōsuetudo ista quātumcunque longa, nō excusat malum, imò magis accusat. s. eo. non satis, & c. cum in ecclesiæ. & s. de consuetu. c. vlt. cū sit contra ea quæ in veteri te stō prohibita sunt, & in sui natura mala. vt vendere sacramenta 1. q. 1. qui studet. & c. sicut eunuchus se. as de illa consuetudine, qui inducta est cōtra ius positiuum. sup. de consuetu. c. vlt. vbi de hoc.

g Periculum ordinis.] s. depositionē quia pœna simoniacorum est depositio, vt s. eo. de hoc, & cap. insinuatum & s. de accu. inquisitionis. 1. respectu, Ber.

EX diligenti.] In prima parte ponitur supplicantis narra-

† Facit ad hoc gl. in l. si qs infūdi vocabulo ff. de leg. 1. & l. vnica. C. de muta. no.

† Ca. 19. e. ti. in 1. comp.

† Hæc pætiodus in codice Barbatiæ hēt ita. Vndè qm hn ōi obligatio illicita est, & φ salutē animæ tuæ nec non & suæ profectū exi ait, &c.

narratio, petitio, & obligatio. In secunda petitionis exauditio cum determinatione, & litterarum datio: ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Archidiaconus Cantuarieñ. induxit quendam clericum, vt faceret ei fidelitatem, ita ꝙ ipse illi clerico bñficiū ecclesiasticū annis singulis exhiberet, cleric⁹ iste videns ꝙ hmōi obligatio illicita erat, petijt instanter à dño Papa absolui, dicens, ꝙ de p̄dicto bñficio nil amplius acciperet: Papa videns petitionē hmōi honestā, & fauorabilē, ipsum ab illa fidelitate absoluit, cū illud ɔ̄triū fuerit diuinis legib. & humanis, ita ꝙ à sacerdote discreto pœnitentiā accipiat: & ne nota infamiæ possit respergi, concedit sibi has litteras, quas possit ostendere i testimoniū suæ indulgētiæ ɔ̄ infamātes eū dē. No. ꝙ fidelitas ꝓ re spirituali acqrenda fieri non debet: quia simonia esset.

[Glo. seq. reci. per q. an obligatio, &c.]

tio[a] illicita, & cōtra tuæ salutis,[b] necnon, & suæ profectum existit, absolui à nobis instantius postulasti: adijciens, ꝙ ab eo deinceps nihil omnino[c] de beneficio acciperes cōstituto. Quocirca nos tuam petitionem honestam, & fauorabilem attendentes: te à præfati archidiaconi homagio† & fidelitate (præsertim cū hæc taliter præstita diuinis,[d] & humanis[e] legibus contraire noscantur) absoluimus:[f] ita quòd ab Episcopo, vel Sacerdote discreto,[g] pœnitentiam indè condignā recipias. ¶ Verum ne aliqua propter hoc nota, vel infamia[h] possis † respergi, absolutionis nostræ litteras tibi duximus indulgendas: quibus contra latrantium morsus tutus, & præmunitus existas; & quas in testimonium indulgentiæ nostræ valeas demonstrare.[i]

† hominio.

† Aliàs ita: possis in posterum respergi.

a Obligatio.] Obligatio ista turpis fuit, & illicita, iō neque de iure neque de facto ligat, s̄. de pact. c. vlt. & est illud munus ab obsequio indebitè impenso, vndè simoniam inducit. 1. q. 1. sunt nonnulli, & pro spiritualibus homagiū exigi non debet. j. de reg. iur. c. vlti.

1 De hoc plene B. Thom. 2. 2. q. 100. arti. 5. & Sotus li. 9. de iust. & iur. q. 7. art. 3.

b Contra tuæ salutis.] Iuramentum istud vergit in dispendium salutis æternæ: q̄a præstitum est pro re spirituali, pro ecclesiastico beneficio, vndè non potest seruari. s̄. de cond. ap. ca. si & s̄. de iureiu. si verò, & s̄. qd̄ met. cau. cum dilectus, & 22. q. 4. si aliquid. Alanus.

c Nihil omnino.] Aliàs certè piam agere non posset, s̄. de accu. inquisitionis, quia venia non datur nisi correcto. 24. q. 2. legatus. 23. q. 7. quemadmodum, sed pœnitere non potest nisi renunciet illud beneficium: vt dixi in prædicta decreta. inquisitionis.

d Diuinis.] idest, 2 canonicis: sic exponitur 3. q. 5. quam suspecti, & 1. q. 2. quam pio, & q. 3. si quis obiecerit, & cap. saluator, vel propriè, quia hoc est cōtra vetus, & nouum testamentum. 1. q. 1. qui studet.

2 Quo iure simonia sit prohibita, vide plenissimè expli. 2. tum Dñicū Sotū li. 9. de iust. & iu. q. 5 art. 2.

e Humanis.] C. de epi. & cle. si quenq̄, & in Auth. de san. epi. circa prin. §. sed neq; coll. 9 No. ergo ꝙ crimen simoniæ grauissimū reputat, ex quo diuinis, & canonicis, & humanis legibus condēnatur, ar. 1. q. vlt. c. vlt. li. e.

f Absoluimus.] ipso iure tamen absolutus erat: vnde expone, absoluimus, idest, absolutum ostendimus, & potius factum respicit talis absolutio. Tan.

g Discreto.] Nota verbū istud, ꝙ discretus pœnitarius est q̄rendus, q sciat soluere ac ligare, de pœn. dist. 6 qui vult, petita, & obtenta licentia prius ꝓprij sacerdotis: alias non debet fieri. j. de pœni. & remis. omnis, §. 1. B.

h Infamia.] Simoniaci. n. infames sunt. 1. q. 3. ca. vlt. Et hęc ē talis infamia, ꝙ nisi cū eo dispēset ꝑ principē, ad aliqd̄ ecclesiasticū bñficiū admitti nō 3 debet. quo ad Deū acta pœnitentia tollit, ar. 2. q. 3. §. hinc colligit.

3 Hæc Bern. opinio non placet hic Host. quem laudat I. A

i Demonstrare.] Aliàs nō crederet̄ secū fuisse dispēsatū, nisi ostenderet indulgentiā, j. de schisma. c. 2. Bern.

Etsi.] Diuiditur. In prima quærentis conscientiam à puritate cōmendauit, & scrupulosam curiositatē rephendit: In secunda, ibi, In hoc. factum narrat: distinguendo soluit, & concludit soluendo. Secundū ibi, Cum in. Tertiū ibi, Si ergo. In tertia principali, ibi, Qd̄ aūt, rñdet auctoritati, ex qua dubitatio īsurgebat. Abb.

¶ Idem Strigoñ. archiepo.

¶ Ordinatio, vel consecratio non censetur simoniaca, licet ordinatori, aliquid donatum fuerit non ex pacto.

CAP. XVIII.

ETsi† questiones tuas de feruore religionis ad nos pferri nullatenus ignoremus; non tamen tibi est in his vltra quam oporteat, dubitandum: cum leges humanę dicant, quod quidam tenui religione[k] sacramēta † etiam necessaria,[l] & legitima exhibere contemnūt: tenuem religionem vocantes, quæ † in talibus hæsitat,[m] vbi

CASVS. Quidā elect⁹ fuit in archiepm Strigoñ. & cōfirmat⁹: Papa ꝑ quēdā Cardinalē ꝑ mare euntē transmisit ei palliū: Frater illius electi occurrit obuiam Cardinali: & Cardinalis cum paucas equitaturas haberet, obtulit ei Palefrenū, ep̄o electo ignorāte, & recipiēte postmodū palliū ab eodē: postea archieps hoc intelligēs dubitauit, an esset sibi in aliquo imputādū: consuluit Papam sup hoc: & ipse rñdet, ꝙ in his vltra q̄ oporteat dubitare nō dētē: cū dicant humanæ leges, ꝙ qdā contemnunt sacra ēt necessaria exhibere, quadam tenui religione, dicentes tenuem religionem, q̄ dubitat vbi dubitādū nō est: & iō pro eo ꝙ frater eius Cardinali equum vnum illo ignorante transmisit, nullo modo ipsum dubitare oportet: cum paucas equitaturas veniens per mare secum haberet: quia in accipiendis muneribus, vel dandis, tria sunt cōsideranda. s. qualitas dantis & accipientis, & quātitas muneris, & tempus donationis, qualitas personarum, vt à quo, & cui, an a paupere diuiti, vel econuerso quantitas muneris. s. an magnum, vel paruum sit donū, tempus, an instante necessitate, vel alio tempore donetur. Si prædicta considerentur, non fuit magnum si frater ille equum vnum Cardinali donauit, quem histrioni etiam non petenti donaret; & potius hoc fecit necessitate inspecta, q̄ alia intentione; quod autem dr̄: Beatus qui excutit manus suas ab omni munere, de donis illis dictum est, quæ solent accipientes, vel accipientis animum allicere; in alijs, quæ accipientis animum non immutarent, Romana ecclesia interpretari consueuit, accipientem non delinquere, vel donantem. No. quòd non debet episcopus dubitare, vbi dubitandum non est. Item in donis dandis tria cōsiderantur, vt littera dicit. Item modica non præsumuntur aliquem immutare.

† Cap. 20. eo tit. in 1. cōp. & post Cōc. Lateran. sub Ale. iij. part. 50. c. 1. Vide Turrecrematā in c. sunt nonnulli. 1. q. 1.

§ Vide Host. in c. excōicamus. §. adijcimus, j. de hæret.

† In trib. Vaticanis ita: qui in talib. hęsitāt, &c.

K Tenui religione.] In lege dicitur, 4 ꝙ quidā subtili reuerentia tenti: vt nec verum iuramentum præstare velint C. de fide instr. l. vlt. ad fi. quandoque dicitur verecundia, vel timiditas, ff. de consti. pecu. illud. in fi. ff. de condi. instit. quæ sub conditione.

4 Alij alia afferūt iurisconsulti verba, sed nemo hactenus ea, quib. hic Pōtifex vi⁹ est.

l Necessaria.] Hæretici 5 etiā veritatem nolunt iurare; vndè eo ipso tanquam hæretici reputantur. j. de hæret. excommunicamus §. adijcimus, vers. si quis uerò.

5 Hic error fuit Vualdensiū, ut refert Eymeric⁹ in Directorio Inquisitor. p. 2. q. 14.

m Hæsitat.] Simile 24. q. 2. sanè ꝙ super, in prin. & s̄. de restip. cum contingat. Ber.

[Glo. seq. quattuor facit: ponit differentiam muneris ad donum. ponit per versus quattuor in muneribus attendenda, prosequitur demũ scptẽ, & recitat apophtegma.

a Dandis muneribus.] Aliud est munus, & aliud donum, ff. de verb. signif. inter donum. Muneribus dandis attẽdas quatuor ista. Quis dans, quisve petens, quę res, quæ cã petendi. Lan. considerari dẽt quid offerat. 19. dist. c. fin. Quale. 49. dist. cap. penul. & vltim. A quo ẽt ar. 3. q. 7. i grauib. Et pro quo 1. q. 1. dictũ est 2. Itẽ ad qd offerat de conse. dist. 2. & dixit. Qua intẽtione. 8. q. 1. in scripturis. Quantũ 17. q. 1. Ananias. Et hic considerat q̃titas ex persona dantis, & recipientis: Vnde Seneca; Quidã cynicus petijt à rege Antigono talẽtũ, rñdit rex, q plus est q̃ cynicus petere debeat, & sic fuit repulsus: petijt denarium cynicus, respondit rex quod minus esset q̃ deceret regem dare; & ita turpissimam cauillationem inuenit qua neutrum daret, cum posset dare talentum tãquam rex: & denariũ tanquam cynico.

b Equum.] Quandoque tamen sex solidi simoniam inducunt. j. eo. ex tuæ.

c Non petenti.] Et iõ gratis; vñ Seneca, Non gratis accipitur munus, quod petenti donat. vñ illud Apostoli: Beatius est dare q̃ accipere, 6. q. 1. ꝓditor, qui. n. donat aliũ sibi naturaliter obligat. ff. de peti. hæred. l. & si §. cõsuluit. & ille cui donatur, exhibere reuerentiã donatori compellitur, & obedire. 8. q. 2. illud qdã. vñ versus. Gratius ẽ donũ qd veniat ante ꝓces. Vin.

d Donaret.] Quod de iure fieri non debet, quia quod ioculatori donatur, arti nequissimę donatur. 86. dist. donare.

† &

† Vide Caietanum apud B. Tho. 2. 2. q. 115. art. 1.

† E glo. c. 33 refert Burchardus lib. 1. c. 113. Iuo par. 5. ca. 86 Ansel. li. 6 c. 75 Gratianus i c. sunt nonnulli, 1. q. 1.

non est aliquatenus hęsitandũ. ¶In hoc itaque q P. ꝑsbyter Cardinalis Apostolicę sedis legatus ꝓ electione tua, & vt palliũ tibi traderet, ad partes illas accessit, & frater tuus eius ꝓsciẽs necessitatẽ, ei equũ vnum te ignorante trãsmisit: qm̃ p mare veniẽs, nullas aut paucas secũ equitaturas adduxit, te nullo modo timere oportet: Cũ in accipiendis vel† dandis muneribus.[a] tria sunt maximè attẽdẽda: personæ. s. dantis, & accipientis qualitas: quãtitas muneris, & donationis tempus. Qualitas personarum, vt à quo, & cui, videlicet, an a paupere diuiti, vel ẽ conuerso, siue a diuite locupleti datũ fuerit: æstimatio muneris, & donationis tps, si magni, vel minoris pretij res data existat, & an istãte necessitate, seu alio tpe cõferatur. ¶Si ergo pdictorũ Cardinalis. & fris tui psonã, & qualitatẽ pẽsam⁹, nõ fuit magnũ ab eodẽ fre tuo, Cardinali equũ[b] vnum trãsmitti, quẽ ẽt ioculatori nõ† petẽti,[c] vir tãtus, & tam abundãs forte donaret.[d] verũ si tpis necessitatem ppendimus, nõ alia intẽtione[e] hoc cõstat factũ fuisse,[f] q̃ vt Cardinali subueniret in articulo ꝓnotato: & ini. ¶Qd aũt scriptũ† est. Beatus q excutit[g] manus suas ab oĩ munere: de illis donis dictũ est, quę accipiẽtis animum allicere, vel puertere solẽt: qm̃ † si ipsa ẽt persona electi offerat ordinatori, vel consecratori suo electuariũ, aut de vino, siue de alijs hmõi q̃† modici ptij[h] fuerint, & quę volũtatẽ recipientis inclinare, vel mouere nõ debeant, nõ tñ ecclesia Romana interpretari consueuit, accipientẽ in his delinquere, vel donãtem.

¶ Idem.

¶ *Abbas, & maiores de conuentu, si pro receptione monachi receperunt pecuniam ex pacto: & ab officio, & beneficio suspenduntur, & taliter recepta pecunia restituitur, & in aliud monasterium ita receptus transfertur.*

CAP. XIX.

VEniẽs† ad nos F. ꝑsbyter ꝓposuit, q Abbates, & Fratres sãcti R. noluerũt eũ in monachũ recipere, quousq; triginta solidos dare conuenit; conuentione aũt facta, sequẽti die eũ monasticũ† habitũ induerũt, & ijdẽ monachi trigita solidos, Abbas verò decẽ, & familia duodecim pro pastu, asserẽtes hoc esse de consuetudine[i] monasterij) postulariũt. ¶Qm̃ ergo factũ hmõi pniciosum vr: Mãdam⁹, quatenus si ita esse iueneris, Abbatẽ, & monachos ad restituen-

[Glo. seq. ar. per exteriora, & c. secundo à contrario litteræ arg. quod si, & c. duos casus ex ipsis.]

e Intentione.] Hic interpretatur Papa intentionẽ alterius pattis per exteriora, aliter non posset diuinare de intentione alieni cordis: quia nec etiã Paulus, licet spiritu Dei plenus fuerit, potuit diuinare. 22. q. 2. beatus, & sup. vt eccle. benefi. s. de nostro, & ff. ad l. Aquil. l. si puta tor, in fi. & quod dicit hic.

f Constat factum fuisse.] i. præsumitur, & est arg. q p exteriora præsumit de interiorib. s. de præsum. c. 2. & 3. & ita vr per istam istã ã cõtrã, q si alia intẽtione quã Cardinali dedisset, alias ñ datutus, nisi vt posset facilius expediri negotium fratris, licet eo ignorante, pjudicasset ei. 1. q. 5. prentium, nisi in odiũ eius hoc fecisset. j. eo. nobis, vel nisi eo ꝓhibẽte hoc fecisset. j. eo. sicut, & recurrẽdũ est i talib. ad intentionẽ, & ex intentione ista ꝯsiderant, & in incertis locus est coniecturis, & non in his quæ certa sunt, ff. de ver. obl. l. cõtinuus. §. cum ita, in fi. cum enim res certa est, secus fir. s. loc. sed addes §. 1. Ber.

g Qui excutit.] 1. q. 1. sunt nonnulli.

h Modici pretij.] q videlicet ad magna q̃titatem non produ cant, ff. de of. pro con. solent, in fi. & ff. de offi. ꝓsi. plebiscito, in his. n. interpretatur ecclesia simoniã non committi: quia non est verisimile, quod propter hmõi modica, aliqs moueret ad aliquid faciendũ. Be.

VEniens.] Prima pars ponit q̃relã ꝑsbyteri. Scda dat iudice, cui tria mandat ibi, Quoniam. Ab Si. CASVS. Quidã ꝑsbyter E. note, voluit fieri monach⁹ i quodam monasterio, Abbas, & Fres noluerũt eũ recipere in monachũ quousq; conuenit eis dare triginta solidos; facta cõuẽtione sequenti die receptus fuit i monachũ: monachi postulauerunt ab ipso xxx. solidos Abbas x. familia xij. ꝓ pastu, dicẽtes hoc esse de consuetudine monasterij: monach⁹ ille accessit ad Papam ꝓponens pdicta corã Papa: vnde mandat cuidã, quaten⁹ si ẽ ita, cõpellat Abbatem, & monachos ad restituendam pecuniam presbytero indigne acceptam; & eidem præcipiat, vt in alio monasterio in habitu monachali Dño studeat seruire. Abbatẽ, & maiores personas monasterij ab executione ordinis sui suspendens, ꝓ tantæ prauitatis excessu. Nõ pecuniam restitui monacho, quam dedit monasterio suo pro sua receptione.

i De consuetudine.] In hoc non valet consuetudo j. e. c. l. a. o.

† In vno manuscr. Vaticano ita: qm̃ ẽt si ipsa persona, &c.

† Aliàs ita: q modici ꝓtij fuerũt, ex quo voluntatem, &c. Sed nos vetustiora, & emẽdatoria, & oia Vaticana exemplaria secuti lectione impressam retinuimus.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp. Vide Turrecrematã, in c. statuimus decr. 1. q. 1. & B. Tho. 2. 2. q. 1. 10. arti. 3. ad 4 argu. & plenè per Syluestrũ in sum. verbo, simonia. q. 15. & de intellectu Couarruuiã in regula, peccatũ, par. 2. relectio. §. 1. in fine.

† mon. chalem.

j.c.Iacobus.& 1.q.3.c.vlt.& talis cōsuetudo dicenda est potius corruptela. j.eo.sicut pro certo.
a Restituēdam.] Ar.ꝯ.s.e.de hoc vbi habes quid iuris sit super tali restitutione facienda.
b Indigne.] simoniacè simile j.eo.tua.& s.de pac.c.vlt.Ber.

dam a † pecuniā præfato F. tā indignè b acceptam, compellas: & Abbatem, & maiores personas monasterij pro tantę prauitatis excessu, ab officij executione suspendens, d pcipias e dicto F. vt in alio monasterio, in habitu monastico Dño studeat deseruire.

¶ Idem.

¶ Si ordinandus pręsentatori suo aliquid dedit ex pacto, simoniacum est, non tamē deponitur, si est occultum.

CAP. XX.

EX † tuę fraternitatis litteris, & ex confessione sacerdotis præsentium latoris accepimus, quod cum ad sacerdotij ordinem non † aliter voluisset eum eius archidiaconus præsentare, sex solidos f soluit eidē, & sic ordinem ipsum per eum pręsentatus accepit. Vnde tibi sic duximus respondendum, vt si hoc non est publicum, sed secretum, eundem sacerdotem secreto g conuenias, monens sine vlla coactione propensius,

† De pęna simoniacorū, vide plene p Turrecremată loco pcitato. adde B. Th. 2.2.q.100.ar ti.6.

c Maiores.] Quorū consilio abbas regit, ar. 10. q.2.eps hēat. vnde grauius puniuntur.quia fuerunt auctores facti, q debāt hoc prohibere.ar. j. de cleri.exc.min.latores 24.q.3.qui alio rum.sim. j.eo.dilectus.vbi de hoc.
d Suspendens.] De pœna istorū regulariū q p simonia recipiunt & q. recipiunt, habes j.e. qm. Ber.
e Præcipias.] Ex eo quod dicit, pręcipias apparet, ꝙ mōachus fuit, alias nō præciperet: sed vr ꝙ nō deberet esse moniachus, quia istud esset contra substantiam monachatus.argu.s. de condi. appo.c.vlti.in tex. & in gl.q̄ icipit: qđ dr.ad fi.Bernar.

† Ca.3.eo.ti. in 2.cōpil.

EX tuę.] Primo ponitur cōsultatio. Secundo respōsio ibi. Vnde.Ab.
CASVS. Quidam cū vellet ad sacerdotij ordinem ascendere, accessit ad archidiaconū, vt eum præsentaret ad ordinem sacerdotis: qui noluit eū ad ordinē pręsentare, nisi prius sex solidos soluisset eidē, & sic ordinē ipsum per eū psentatus accepit. Episcopus diœcesanus, cui sacerdos hoc in secreto fuerat cōfessus, q̄siuit à dño Papa qđ de ipso psbytero eet agēdū? Rñdet Papa: si hoc est secretum, eundem sacerdotem moneat & inducat, ut ordinem alicuius religionis assumat, & perpetuo abstineat ab officio sacerdotis alioquin non debet ipsum ab officio sacerdotis coercere cum sit secretus eius excessus, pœnitentiam tamen secretam sibi iniungat. No. quod crimen occultum prælatus punire non debet: quia illud scit vt Deus non vt iudex.

† In codice Barbatię ita nō aliter voluisset eum su° archidiaconus psentare, nisi sex solidos solueret eidē, et sic ordinem ab ipso psentatus, accepit.

[Glo.seq no.quod quantitas, &c.& dat simil. signat contrarium, & soluit.
f Sex solidos.] No.quòd quantitas muneris diuersitatem iuris non inducit, 14.q.vl.c.vl. 1 & 1.q.1.iudices.& c.placuit.& 1.q.3.si quis prębendas. sicut in vsura quicquid sorti accedit, vsura est 14. q.3 plerique; & ca.etiā. alias est sub ca.plerique; j.de vsur.consuluit. Ar.ꝯ. s. e. si qōnes. Solu.intentio consideranda est.furtum.n.sine affectu furandi non committitur. 14.q.vl.c.vl. sic ēt est in simonia, vt dictum est. s.e.& si quæstiones.B.

1 Probat ꝙ i re modica ꝯmittiī furtū ad idē, s.de app.c. de appellationib. facit, 17.q.4 c.j.24.q.1.c di. 10.And.

[Gloss.seq signat contrarium de decre.&c. & sol.
g Secreto.] 2.q.1.si peccauerit.& 6.q.2.si tm.& s. de temp.ordi. ex tenore & cap.vltim. & j.eo. Matthæus.

& inducens, † vt ordinē alicuius religionis assumat, & perpetuo ab officio abstineat, quod illicite acquisiuit: Alioquin non erit tutum (cū sit secretus eius excessus) ipsum inuitum ab eodem officio coercere: h cui tm̄ secretam pœnitentiam, i secundum quod tibi visum fuerit iniungere nō postponas.

¶ Idem.

¶ Breue est nec potest breuius summari.

CAP. XXI.

AD † nostrā, & infra. ¶ Discretioni vestrę mandamus, quatenus p ministerio ecclesiastico k exercendo, siue pro vicarijs assignandis, seu pro chrismate nullatenus pecuniam exigatis.

¶ Lucius tertius.

¶ Cum simoniacè ordinato, qui simoniacus non est, dispensari potest.

CAP. XXII.

DE † simoniace ordinatis certū tibi nō possumus dare respōsū, nisi plenius cognoscam⁹ qualiter fuerit ordinati: cū quidam licet ſm quādam speciem simonię, vt pote ipsis ignorantibus

alias ꝓhiberi nō potest, vt dicunt iura p dicta. & hic. Sed contra ar. ꝙ coerceri possit, s. de tēp. ordi.ad aures vbi dr, q ꝯ uoluntatē platoru suorū subditi ꝓmoueri non debent: ergo eadē rōne dēnt abstinere: illud loquitur de regularib. q cōtra obedientiā sui Prælati ꝓmoueri non dēnt, nec habent titulum rōne cuius promoueri debeant, hic loquit de executione ordinis iā suscepti, à qua sine manifesta cā aliquis remoueri non debet.

† Vide Federicū d Senis ꝯs.140 & Geminianū in c. si pauper. d præb.di. 6.

[Glo. seq.ar.in cōtratium & remittit.]
h Coercere.] Ar. ꝙ simoniacus nō est ipso iure suspensus 2 ar. contra. s.eo.tāta. & 1.q.1.reperiuntur. De hoc dictum est s. eo.c.accusatum.

† Cap.3.eo. tit.in 2.cōp. Vide citatos in c.cū in ecclesiæ.& ca. veniens.s.e.

[Gl.seq. signat cōtrarium, & soluit.]
i Secretam pœnitentiam.] Ar.j.24.q. 2.legatur.& 2. j.7. quemadmodum. & arg. s.de acc.inquisitionis.& j. eo.Matthæus i fin.Sol.pnia quantum ad vitam æternā sibi dari non pōt, nisi recedat à peccatu: vt dīt iura pdicta: & de pœni. dist. 3.pœnitentes.& dist. 5.falsas.tū danda est ei, ne induresca in peccato suo, j.de pœnitent & remissio. quod quidam.& 97. di.si quis contristatus, ar.quia forsitan timore pnię citius renunciabit ad quod tenetur.1.q.1.si quis neque.Ber.

2 De hoc articulo videto latius hic p Ioannem An. & recentiores doctores.

† Cap. 18. eo.tit.i 1.cō. Vide magistrum sentē. & ibidē Doctores Theologos lib.4. dist 25.§.differt.& §. si simoniacę sit hæresis.

AD nostram.] CASVS. In hoc capitulo dr, ꝙ pro ministerio ecclesiastico, & pro vicarijs, & chrismate, nihil omnino accipiatur. No.ꝙ pro officijs ecclesiasticis nihil dari debet.
K Ecclesiastico.] s.eo.nō satis.cū in ecclesiæ.ea q̄. & j. eo.in tm̄.in quibus habes plenè de his, q̄ hic ꝓhibent.
DE simoniace.] Non diuiditur. CASVS. Quidam ordinati fuerant simoniacè: quęsitum fuit de his quid esset agendum: Papa rñdet, super hoc certum non possumus dare responsum, nisi primo sciamus qualiter fuerint ordinati: quia ſm quandam speciem simoniæ quidam licet simoniacè sint ordinati, vtpote ipsis ignorantib. simoniaci nō sunt, & illi dispensatiue pnt i suis ordinib. remanere. No ꝙ qui simoniacè ordinati

sunt ipsis ignorantibus, non sunt simoniaci, cum quibus possunt episcopi dispensare.

a Remanere.] Dispensatiue: quia de iure renunciare tenentur, postquam hoc sciuerint, vt prima quaestione quinta, praesentium. & j. eod. de regularib. & c. ex insinuatione. & c. nobis. & s. de elect. c. pe. Et et post liberam resignationem potest episcopus cū talibus dispensare, vt in eisdē ecclesijs recipiantur, vt dicit c. praesentium, & j. eo. ex insinuatione. Cū illis verò qui simoniam commiserunt, vel eis scientibus est commissa, episcopi dispensare non possunt, sed solus Papa. j. eo. nobis. in fi. & c. pen. De hoc plenè not. supra de renun. post translationem. Bernardus.

& non ꝯdicente pecunia data est, simonia est; non obstante voluntate turbata siue coacta, q2 voluntas turbata siue coacta, voluntas est. s. de elec. cum inter R. nisi ex toto esset mente alienatus, 15. q. 1. merito. & ei est imputandum. 14. dist. q. d. ait. q2 malorū mores infirmitas animi non excusat. C. si aduersus delictū. l. 1. si verò prohibuisset: quā cito hoc intellexerit, non imputaretur ei. j. eod. sicut. Et est ar. ꝙ turbata voluntas, volūtas est sicut coacta. s. de elec. cum inter R.

[Gl. seq. recit. per q. quare Papa non ꝓhibet. &c.

simoniacè ordinentur, possunt (quia simoniaci non sunt) in suis ordinibus remanere. a

¶ Idem.

¶ Si cōtradicens electo, pro pecunia de voluntate electi tradita à contradictione cessat, electus postea cōsumatus, est simoniacus, & beneficio renūciare tenetur.

CAP. XXIII.

MAthaeus † Cardinalis secreta nobis insinuatione mōstrauit, ꝙ cū fuisses ad ecclesiae tuę regimen de voluntate maioris b partis fratrum electus, paucis c tibi cōtradicentib. quidam amicus tuus de conscientia tua, & volūtate turbata, ei, qui magister discordię videbatur, certę quantitatis munus soluit, & sic contradictio conquieuit: nūc autē dubitas, quod non sis à labe simoniae prorsus immunis, donec in administratione volueris remanere. ¶ Quia igitur consiliū requisisti, quid tibi sit faciendum: respondemus, quod multum tibi consulis d si administrationē celeriter e ac sponte f dimittas, illius verbi memor existēs: Nihil prodest homini si vniuersum mundum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur.

¶ Idem.

¶ Pro absoluendo excommunicatum pretium aliquod exigi non debet.

CAP. XXIIII.

AD † aures nras peruenisse nouetis, ꝙ cū C. de Seneuilla pp pecuniam, quam debebat, vinculo fuisset excōmunicationis astrictus, creditoribus satisfecit, sed ab excommunicatorib. decem libras pro absolutione quaerentibus, non valuit absolutionis g beneficium obtinere. ¶ Quoniam igitur indignum est, & ecclesiasticę rationi contrarium, vt absolutionis beneficium redimatur: Discretioni vestrae mandamus, quatenus si praefatus C. debitum soluit, ipsum gratis faciatis absolui, si excommunicatores id non fecerint requisiti.

Clemens tertius.

¶ Monachi per simoniam recepti, si sunt simoniaci, ad arctiora monasteria transferuntur: aliàs post renunciationem in eisdem, vel in alijs monasterijs eiusdem ordinis poterunt collocari.

MAtthęus.] Cōis diuisio: Secūda pars, ibi, Quia igit. Abbas.

CASVS. Quidā electus fuit ad regimen cuiusdam ecclesiae de voluntate maioris partis, paucis contradicentibus: quidā amicus illius de uoluntate electi turbata, quandam pecuniam soluit illi, qui discordiam faciebat: & sic cōtradictio quieuit, postea dubitans ꝙ simoniā commisisset, p Cardinalē istū factum secretè dño Papae intimauit, petēs super hoc cōsiliū salutare: & Papa respondet ei dicens, ꝙ multū cōsulit sibi si administrationem spōte dimittat, memor existens illius verbi: Nihil prodest homini si uniuersū mūdū lucretur: animę verò suę detrimētū patiatur. No. ꝙ turbata volūtas non excusat.

b Maioris.] Vnde valere debebat electio sua nō obstante aliorum ꝯdictione, nisi aliqd rōnabile opponeret. s. de his quae fiunt a maio. par. cap. cum in cunctis. de hoc not. sup. de elect. c. ecclesia vestra. 2

[Glo. seq. recit. per obiec. si contradictores erant pauci, ergo iniuste vexabāt: licuit igitur redimere, licet pauci, &c.

c Paucis.] Licet pauci essent, poterant tn̄ se opponere, quia forte erāt cōtempti. s. de elec. ꝙ sicut. & c. venerabilē, vel aliam exceptionem poterant opponere electo: forte quod erat maritus corruptae, & ita ius habebat ꝯdicendi: vnde nihil eis dare debuit, & quia eo sciente

d Consulis.] Hoc ideo dicit, quia etiā peccatum occultū erat, vnde illum expellere non poterat prohibere, nisi consulēdo. s. de tēp. ord. ex tenore, & c. vl. & s. eod. ex tuę. vbi de hoc. & licet dicat, consulis: necessitatē tn̄ īportat, si vult saluari, quia nisi renunciet, saluari nō pōt, vt dixi. s. eod. ex tuę. in fi. & hoc idē dicit littera in fi. g & illud est salubre, seu salutare consilium.

e Celeriter.] idest, incontinenti, q2 quāto rem amplius contrectat, tanto grauius peccat. s. eod. cum in ecclesia. sicut fur, qui semp est in mora. ff. de cond. fur. l. re furtiua. §. 1. & l. vl. Ber.

f Sponte.] 1. q. 1. si quis neque.

AD aures.] Primo ponitur querela, Secundo iudicis datio, ibi, Quoniam. Abbas.

CASVS. Quidam C. nomine ꝓpter pecuniam quam debebat excōicatus fuit, q2 eā ad terminū nō persoluit: & tandem creditorib. satisfecit. Sed absoloñis bñficiū hr̄e nō potuit ex cōicatorib. qrētib. x. li. p absolōne: ꝙ q̄stus fuit ille Papae, vñ mādat q̄busdā quatenus si pdictus C. debitum soluit, ipsū gratis absolui, si excōicatores requisiti ipsū non duxerint absoluēdū. No. ꝙ absolōe gratis est impendēda, cū sit qd spūale.

[Gl. seq. primo reddit cāmandādo q̄re & soluit. terno declarat interesse, partis, vel iudi. is. sic non ꝓhiberi.

g Absolōnis.] Bñficium absolōnis, cū sit eccl'asticū ministeriū & spūale, nihil est exigēdū pro ipso p̄stādo, s. e. ad nrām, & c. nemo, & c. cū in ecclesiae. & ideo qui periurium pro ipso recipit simoniacus est. 1. q. 3. non solum, & c. quaesitum. Sed illud potest dubitari, vtrum si dedisset aliquid pro absolutione, simoniam commiserit

etiā

† Dispēsatione Papali, si simonia fuit in ordine, & ē manifesta. sed si ē occulta, dispensat eps s̄m Al. Lau. & Tan. Arg. s. e. ex tuę s̄m Hos. Ioan. And.

† Ca. 3 r. eod. tit. in j. com. & post cōci. Lat. sub Alex. iij. p. 40. c. 4.

Matth. 16. Luc 9.

b Dicit Inno. contra ꝙ ... ista, vel ... esset ... dictio, ... ratum ... re nō licuit, & remitt... s. de elec. ... Ioan. And.

† Ca. 4. e. tit. in 2. com. vide S Tho. 2. 2. q. 100. ar. 2.

g Facit ꝙ no. s. de aeta. & qual. ad aures. in vl. gl. Io. And.

tat: Et potest dici ꝙ non, quia iniustè absolutio denegatur sibi ex quo satis fecit cum vexationem suam redimat. i infra e.c. dilectus. vbi de hoc. vnde non posset ab eo legitimè appellari; cum graue immineat animæ periculum. arg. s. de app. vt debitus. Nihil ergo directè iudici pro absolutione dari debet: secus si aduersarius propter illius contumaciam fecit sumptus: quia illos soluere debet antequam absoluatur supra vt li. non contest. quoniam. §. in alijs. & idem credo si propter hoc iudex fecisset sumptus propter contumaciã excommunicati; illos refundere debet antequam absoluatur; quia non dantur intuitu absolutionis ar. j. de senten. excõ. sacro. vt puta cum iudex procedit ex officio no. s. de appel. cum speciali. sed si iniustè illum excommunicasset, sine omni difficultate absolui debet absque grauamine. s. de senten. excõ. sacro. Bernard.

i Vide in simili Turrecrẽ. in c. q̃ sitũ, r. q. 3.

† Cap. 7. eo. ti. in 2. com. Vide oino Turrecrematã in c. statuimus decretũ 1. qu. 1. & alios, quos citaui in ca. veniens, sup. e.

CAP. XXV.

DE † regularibus canonicis seu monachis nos consulere voluisti, qui per simoniam ingressum ipsis scientibus habuerunt. Vndè cum super hoc auctoritates [a] multæ reperiantur expressæ, non aliud, quam statutũ est respondemus: vt locũ, quem taliter [b] adepti sũt omninò dimittãt, [c] & solitudines, seu alia monasteria districtiora adeant: in quibus tam exectabilẽ excessum, sine itermissione deplorẽt. Si autẽ ignorantibus [d] ipsis pecunia data fuerit, cogas eos ad renunciandum [e] loco eidem: & postmodum in ipsum [f] reducere, †(si ibi absque scandalo potuerint remanere) vel ĩ alio, qui sit de ordine ipso, ad seruiendum Deo, poteris collocare.

DE regularibus.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio; ibi, Vnde. Abbas.

† Redire, legitur in plerisque uulgatis, sed in oĩbus antiquis reducere, qđ agnouit Hostiẽ. dũ ait, reducere poteris, ꝙ ẽ j. in fi. l. dispensatiuè. hæc ille. verbũ ergo, reducere recipiat verbum, poteris.

CASVS. Quidam regulares canonici & monachi; ipsis sciẽtib per simoniã ingressum in monasterijs & ecclesijs regularib. habuerunt, quæritur quid de ipsis agendum? Respondet Papa, ꝙ cũ multæ super hoc auctoritates reperiantur expressæ, nihil aliud est statuendum, nisi vt locum quem taliter adepti sunt, oinò dimittant & alia monasteria districtiora adeant, in quibus pœnitentiam agant; Si autem ignorantib. ipsis pecunia data fuit; cõpellendi sunt, vt eidẽ loco renuncient; & postmodũ reducantur in eundẽ, si absque scandalo ibi poterunt remanere; vel in alijs eiusdem ordinis collocentur. Nota quod illi, quib. scientib. simonia est cõmissa, in arctiorib. monasterijs sunt ponendi; alij ignorantes simoniam in eisdem, vel in alijs locis eiusdem ordinis dispẽsatiue possũt remanere.

a Auctoritates.] 1. q. 1. si quis neque. & c. qui studet, & in multis cap. eiusdem quæstionis; & per totam illam causam.

b Taliter] simoniacè, scilicet.

[Glo. seq. quærit, arguit ad negatiuam, & soluit.

c Dimittant.] Nunquid licet simoniaco dimittere ecclesiam sine licentia superioris? Arg. ꝙ non sup. de renun. nisi cum pridem. § 1. & c. post translationem §. rursus, sed illa loquuntur tantum in episcopo: circa regulares tene quod dicitur inf. eo. quoniam. de alijs verò dic, quod episcopi non possunt renunciare in manibus prælatorum, sine licentia domini Papæ; inferiores renunciant in manib. prælatorum suorum. argu. s. de renun. admonet. qui si nollent recipere resignationem, nihilominus cedant; quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, 14. q. 6. si res. quia furtiuũ est beneficium, 1. q. 1. ordinationes. & semper est in mora, sicut fur. ff. de cond. furtiua. in re furt. §. 1. & vlt.

d Ignorãtib.] isti nõ sunt simoniaci, licet simoniacẽ pmoti. vt s. e. de simoniacè. & iõ pñt ĩ suis ordinib⁹ remanere & post renunciationem, seu resignationem ad bñficia restitui dispẽsatiuè, vt ib ĩ dr & hoc idẽ dr ĩ ãc.

e Ad renunciãdũ.] qa aliter agere pñiã nõ põt, de pœn di. 5. fallas. ar. s. de renuntia. nisi cũ pridẽ. §. 1.

f In ipsũ.] j. c qm. B.

¶ Idem.

¶ Si quis canonicatui renunciant ad quem per simoniam ignoranter assumptus fuerat postea de nouo assumatur ad illum, non potest ex prima receptione sibi aliquid vendicare.

CAP. XXVI.

EX † insinuatione tua nobis innotuit, quod pater tuus interueniẽte [g] pecunia, olim tibi [h] præbendæ beneficium acquisiuit: Cumq. ad annos discretionis perueniens, accepisses Dominicæ Crucis signum: dictam præbendam in manum Præpositi & fratrum liberè resignasti: [i] Sed ijdem tibi compatientes, de nouo te in suum concanonicum elegerunt; [k] ita videlicet, quod per electionẽ istam, postremum locũ in choro, & in alijs obtineres: & infra.

¶ Rñdem⁹ † vt ĩdulgẽtia [l]

EX insinuatione.] Renũciãs bñficio simplici, ad qđ p simoniã eo ignorante fuerat assũptus, põt ex dispẽsatiõe in ea vacatione denuo ad illud assumi, nihil tñ ex pria receptiõe vẽdicabit. Cõis diuisio Scđa ibi, Rñdemus. Abbas.

† Cap. 2. tit. de renuncia. in 2. com. Et vide B. Th. 2. 2. q. 100. ar. 6. ad 3. ar. & Turrecremati in cap. statuim⁹ decretũ, 1. q. 1.

CASVS. Quidã pr̃na cupiditate, ipsõ tñ ignorãte, in canonicũ cuiusdam ecclesiæ fuit receptus; postmodum ad annos discretionis veniens, signum Crucis assumpsit, & præbendam quam taliter adeptus fuerat, in manu Præpositi & fratrum spõtè resignauit; sed idem Præpositus & fratres sibi compatiẽtes ipsũ de nouo in canonicũ elegerũt; & ita videlicet ꝙ post istã electionẽ postremũ locũ in choro & in alijs obtineret. Iste q̃siuit à Papa vtrum primũ locũ, quem habuerat s̃m primam electionẽ valeat recuperare? Rñdet ei Papa, vt indulgentia, q̃ fratres illi misericorditer sibi fecerunt cõ: ẽtus existat, & rõne primæ receptiõis nihil audeat in ipsa eccl̃a vẽdicare. No. p capitulum põt dispensare cũ eo q ignorãter ĩ eccl̃a bñficiũ est adeptus vt in eadem eccl̃a in canonicũ admittatur. Item actio semel extincta amplius non reuiuiscit.

† Aliàs ita. Manda... qua

g Interueniente] pecunia ex pacto. s. e. de hoc ꝙ esse non debet, j. eo. tua 2. q. 2. quam pio. & s. de pac. c. vlti.

h Tibi] ignoranti aliter capitulum vel episcopus cum eo dispensare non potuisset j. c. proxi. in fi.

i Resignasti.] postq̃ itellexit simoniã fuisse cõmissã, qa ad hoc tenebat, vt s. px. & sic factũ alteri⁹ ei pͥiudicat, & sic punit sine culpa. ꝙ ẽ ꝯ illud gñale; rẽ q̃ culpa caret, & c. s. de cõs. c. 2. Sed hoc e spãle in casu, i odiũ simõiacorũ qa si ñ pũirẽt, nimis freqntaret illud crimẽ.

k Elegerũt.] dispẽsatiue, & ita hes hic ar. ꝙ capitulũ dispẽsat cũ simoniaco. Sed pt dici, ꝙ capitulũ nõ dispẽsat, sed ipsũ eligit p dispẽsatione epi: nã eps de cõsilio capituli cũ talib dispẽsat, 1. q. 5. psentiũ. & s. de elec. c. pen. obseruata distĩctiõe ibi, circa plationes, ar. j. c. px. in fi. & s de iustit. si clerici. & 1. q. vl. & 1. q. 1. c. vl, erga simõiacos. ꝯria itelligũt, qñ ipsimet simoniã ꝯmictũt, vl̃ ꝯsentiũt; sed iste simoniac⁹ ñ fuit. s. e. de simoniacè. & iõ ñ fuit idign⁹ misericordia, qa alieõ vitio laborauit. C. de nat. li. legẽ. & iõ pp vitiũ alienũ dispẽsat cũ e.

l Indulgentia.] Ex hoc notatur ꝙ capitulũ dispen-

fauit cũ isto, sed põt intelligi, vt dictũ est in proxi notula, & expone, indulgentia, idest grã, q̃a nõ tenebãtur eum eligere nisi vellent, & ita gratiam fecerunt ei.

a Primæ.] simile ff. de pac. do. inter socerũ, in fi. ff. de sta. ho. l. liber homo. C. de re. pig. l. vlt. in fi. & s̃. de renũc. cũ inter P. & ita habes hic, q̃ actio semel extincta, amplius nõ reuiuiscit, de ꝯse. dist. 4. q̃ris, ff. de sol. qui res. §. aream. & C. de remiss. pig. cũ ex causæ. arg. contra s̃. de appell. cũ cessante. Bern.

NObis.] Duę sunt partes principales. Secũda ibi, ad vltimum. Abbas.

CASVS. Vacante quodã Plebanatu, capitulũ eiusdẽ plebis dedit ptãtẽ eligendi quatuor, q̃ eligerẽt Plebanũ: amici illius d̃ cuius electione sperabãt, ꝓmiserũt vni d̃ pdictis quatuor, vel etiã oibus pecuniã se soluturos, eo tñ ignorãte: & sic interueniẽte hmõi promissione electus fuit, q̃rit an talis electio ꝑ pa sit ĩprobãda? Rñdet Papa, q̃ si quis illius ꝓmissionis ꝯscius non fuit: hmõi electio, si de hoc ꝯstiterit, ẽ reprobãda, nisi ꝯstaret illos, q̃ ꝓmissionẽ fecerũt, fraudulẽter id fecisse in dispẽdiũ illius, q̃ fuerat eligẽdus. Scd̃o aliã q̃õ ponit: Ecce aliquis ẽ electus in Prælatũ alicuius ecclesiæ, illa electio reꝓbata ẽ ꝑ p simoniaca prauitatẽ, vt dictũ est. Quęrit, vtrũ eps̃ cũ tali possit valeat dispensare? & rñ. ĩet q̃ nõ. No. q̃ simonia ab alio cõmissa, alij nocet qui culpabilis nõ fuit: nisi illud factũ fuerit in dispendiũ electi, quia ei ñ nocet, cũ fraus alicui prodesse non debet.

b Tamẽ ignorãte.] nec ratũ postmodũ habente. quia tunc ei noceret, infra eo. sicut. Ala.

[Gl. seq. arg. à cõtrario, & id coadiuuat per tria iura, sed tenet contrarium alleg. duos canones.

c Interueniente.] Innuitur ex hac litera, quod licet pecunia promissa vel data interueniat: si propter hoc ad eum eligendum non fuerunt moti, quem aliàs electuri erant, non propter hoc est electio vitiosa. argu. C. si ex fal. instr. l. 3. & sup. de re iud. cum I. & A. & 1. q. 6. c. vlt. sed verius est, q̃ simonia commissa est: quia constat promissionem interuenisse ante electionem: qualiscunque fuerit intentio eligentium, nulla promissio vel pactio debuit [1] tunc interuenire. arg. 100. dist. nouit, quod habetur ibi ꝓ Palea & 1. q. 1. placuit. Tanc.

d Malitiosè fecisse.] No. q̃ malitijs hominũ ñ ẽ indulgẽdum, sic s̃. e. sicut et s̃. q. mat. accu. pos. significante. & s̃. de rescr. super litteris, & c. sedes Apostolica, & ff. d̃ rei vend. in fundo. & alterius odio alius prægrauari non debet, C. de inof. tes. si quis ĩ suo.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. compil. Vide ꝑ aliis hic Hẽricũ Boich. & Turrecrematam in c. sicut nõnulli. 1. q. prima.

† Aliàs taliter.

¶ In aliquot recentioribus ita: quamuis ipse tempore promissionis conscius non fuerit, sed in antiquis ut est impressum.

quam fratres tui misericorditer tibi fecisse noscuntur, contentus existẽs, ratione primæ[a] receptionis nihil audeas in ipsa ecclesia vendicare.

¶ Celestinus tertius.

¶ Electio simoniaca est cassãda si propter hoc electorib. promissa fuit pecunia, quamuis electus ignoret: nisi hoc factum fuerit in fraudem electi. hoc dicit primo. Cum electo reprobato per vitium simonia nõ dispensat episcopus hoc dicit secundo. Abbas.

CAP. XXVII.

NObis † fuit ex parte tua intimatũ quod cum quatuor essent a capitulo constituti, qui debebant quendam eligere in Plebanum, amici eius de cuius electione spes habebatur, vni vel omnibus eligentium promiserunt, se pecuniam soluturos: eo tamen ignorãte,[b] qui huiusmodi promissione interueniẽte[c] postmodum, est electus: & infra. ¶ Quia igitur super hoc cõsulere nos voluisti. Cõsultationi tuę breuiter † respondemus, quod nisi constaret illos, qui promissum tale fecerunt, per fraudem in dispendium illius, qui eligendus erat id malitiosè fecisse[d] quãuis ipse † promissionis conscius non fuerit, eius tamen electio, tanquam simoniaca prauitate præsumpta, est penitus reprobanda:[e] & infra.

¶ Ad vltimum, quod in fine consultationis tuę inuenimus, hoc duximus respõdendũ: Quod aliquis † in ecclesiæ cuiuslibet[f] prælatum electus, & vt dictum est, per prauitatem simoniacam reprobatus, ab episcopo suo dispensationem[g] aliquam obtinere de iure non potest.

¶ Idem Linconieñ. † episcopo, & Priori de Pontesacto.

¶ Qui dat Prælato pecuniam ne ipsum in iure suo de facto molestet, illam repetit, si Prælatus promissa non seruat. h. d. inhęrendo litera.

CAP. XXVIII.

DIlectus † filius R. Præpositus nobis exposuit, quod cum Eboracen. archidiacon[9] † eum multis grauaminibus afficere non cessaret, promisit ei certam quantitatem pecuniæ se daturum, vt ab ipsius desisteret læsione: verum dictus archidiaconus post receptionem pecuniæ super

e Reprobanda.] Et ita alienũ factũ alij obest; sic alienũ factũ impedit vsucapionẽ bonæ fidei possessoris, C. de vsuc. ꝓ ẽp. l. 1. licet. ni ste ñ peccauerit, electio tamẽ vitiosa est ꝓpter eligẽtes, i. cum peccant electores in forma, licet electus non sit in culpa. s̃. de elec. Cumana. & ca. ecclesia vestra. & q̃uis ignorauerit iste de illa simonia: eps̃ hac vice cum illo non potest dispensare: secus in simplici beneficio post liberã resignationẽ. s̃. de elec. c. pẽ.

f Cuiuslibet.] idest alicuius. simile s̃. eo. ti. nemo, in princ.

[Glo. seq. ponit duas lecturas, quæ patent.

g Ab episcopo sua dispẽsationem.] põt hoc intelligi qñ electus simoniam commisit, vel alius eo sciẽte & ratũ hñte: vñ eps̃ cũ tali dispẽsare non põt: quia erga tales nulla misericordia est adhibenda, 1. q. 1. erga simoniacos & s̃. de iud. at si clerici. vt sic differat casus iste à p̃cedẽti: cũ eo qui simoniã ꝯmittit solus Papa dispẽsare põt: cũ ignorãtib. dispẽsãt epi: vt dr̃ s̃. e. d̃ simoniacè. & plenius s̃. de renũc. post translationẽ 2 Vel intellige §. istũ in eod. casu cũ prin. & prima q̃õ fuit, quid iuris esset sup electione taliter facta, vt ponit i pri. Vltimò adiecit, si talẽ electionẽ cõtingeret reꝓbari, vtrũ eps̃ posset cũ eo dispẽsare, vt iterũ eligeret, & ad eãdem ꝓlationẽ? Et rñdet q̃ ñ, & intellige q̃ nõ põt illa vice: quia hoc q̃rebatur. vt dixi s̃ in pri. j. rñ. in fi. & hoc vr̃ velle illa litera, vt dictũ est per prauitatẽ simoniacam, &c. & sic refert se ad primũ casũ, s. qñ eo ignorãte simonia cõmissa fuit. B.

DIlectus. Dãs pecuniã alicui, ne in iure suo de facto mole-

1 Hæc etiã videtur sententia B. Th. 2. 2. q. 100. art. 2. ad 5. argum.

† Aliàs ita: Quod aliquis in ecclesia qualibet prælatus electus.

† Liuonieñ.

† Cap. 10. eo. tit. in 2. cõp. Et intelligi hanc decret. iuxta distinctionem B. Th. 2. 2. q. 100. ar. 2. ad 5. argu.

† Archidiaconus, hñt vetera Grego. exẽplaria tũ hic, tũ in sequẽtib. sed in recentioribus & in veteri cõpilatione, pro archidiaconus, est archieps̃.

2 Et j. q. 3. ex multis & q. ne. 5. ca. vlt. Ioan. And.

molestetur, potest illam repetere. h. d. secundum generalem intellectum. Diuiditur. In prima, querela: In secunda, dat iudicem, ibi, Ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Archidiaconus Eboracen. R. præpositum multis grauaminibus, & iniurijs affligebat, vt archidiaconus ab iniurijs desisteret. Præposit⁹ promisit ei certā pecuniæ quantitatem se daturum, & persoluit: sed post receptionem pecuniæ archidiaconus super dignitatibus, & beneficijs ab eius molestia nō quieuit: Vnde Præpositus domino Papæ fuit conquestus mandat Papa quibusdā, quatenus si est ita, compellant archidiaconum restituere quod accepit, si ipsum contra promissionem suam venisse constiterit. Nota per hanc decre. quod licitum est alicui redimere vexationem suam.

dignitatib. & beneficijs eius, ab eius molestia nō quieuit. Ideoque discretioni vestræ mandamus, quatenus si res ita se habet, archidiaconum restituere quod accepit, a (si eum contra promissionem b suam venisse cōstiterit) compellatis.

¶ Innocentius iij. Abbati de Iugo Dei, & Priori de Silla.

¶ *Pro benedictionibus nubentium, & exequijs mortuorum nihil exigi debet.*

[Glo. seq. notat ex eo quod restituitur danti, &c. distinguit demum, aut vexans habet ius, &c. tenet contrarium, & sol. c. decimas, quod videtur obstare.]

a Restituere quod accepit.] cum indebitè, & iniustè receperit, 1. quæst. 1. nullus episcopus. Nota ex eo quod præcipitur ei restituere, quod accepit, ei qui dedit, innuitur non esse turpitudinem ex parte dantis ius suum redimere volentis, arg. j. de magi. prohibeas, & arg. 1. q. 3. quæsitum, & infra de vsur. c. 1. & supra de feud. insinuatione. Dicas, quod ius suum nulli redimere 1 licet in re spirituali: vbi ille qui petit, ius habet in re illa, quia simoniam committeret, vt s. eod. Matthæus, sed agere debet per superiorem, argu. s. eo. ad aures, sed cum ille qui vexat, nullum ius habet, nisi quia illum vexat de facto, maliciose, & iniuste; Dicunt quidam, quòd nullo modo potest redimere: Sed verius, & æquius videtur, quod cum iniustè vexatur, 2 quod possit redimere suam vexationem sine peccato, iuxta illud Apostoli. Redimentes tēpus, quōniam dies mali sunt, & hic est arg. Contrarium tn̄ arg. est 16 q. 7. de. decimas vbi dr̄, quod epi decimas redimere nō debēt 3 a populo; & tn̄ populus non hēt ius retinēdi. Sol. prohibetur ibi quod epi decimas non redimant à rusticis, ne alij inde sumant exemplum: & ne propterea credant se habere ius in decimas, vnde compellant rusticos, & ita intelligitur c. decimas, sed non committeret eps simoniam, si quando redimeret decimas. Idem dicēdū est de beneficio, vel officio iniustè interdicto, & excommunicatione iniusta, s. quod non committit simoniā, qui dat pro sua restitutione officij, vel beneficij, vel absolutione excommunicationis, vel interdicti: sed ille qui recipit, simoniam committit: qui dat, nullum ius acquirit: sed dat, vt ius acquisitum retineat, vel redimat, quod licitum est, arg. 1. q. 3. quæsitum est, & j. de vsur. c. 1. si verò iniustè sit suspensus, vel excommunicatus, si pretium dat, vt restituatur, vel absoluatur, simonia ex vtraque parte committitur, s. eo. nemo. 1. q. 1. nullus eps, & §. præcedenti, & s. eo. ad aures, & 1. q. 3. non solum.

[Gl. seq. no. à contrario, quod si seruasset, &c. tenet contrarium, in fi. arg. quòd non seruanti, &c. alleg. contrarium.]

b Promissionem.] ergo videtur, quod si contra promissionem non venisset, quod non compelleretur restituere quod taliter recepit: quod non est verum: unde supple, maximè. 4 quia si constiterit quod iniustè acceperit: compelleretur ad restituendum, & etiam cōcussionis puniretur C. de cond. ob turp. caus. quod euitandi. Crimē verò cōcussionis 5 est, cū quis minat alicui nisi ita, vel ita faciat, vt 23. q. 1. militare, & ff. de concul. l. 1. & 2. præterea non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum. 14. q. 6. si res, & de pœn. di. 5. falsas. & quòd possit repetere, est arg. 14. q. 5. non sanè. Item argu. ex hac litera, quod non seruanti fidem, fides nō est seruanda sic s. de iureiu. peruenit. Arg. contra, 35. q. 5. quod Deo pari. Ber.

CAP. XXIX.

SVam † nobis parochiani de Villafranca querimoniam destinarunt, quod † capellanus eorum pro exequijs c mortuorum; & benedictionibus nubentium, d minus licitè pecuniam ab eis exigit, & extorquet: & infra. ¶ Discretioni vestræ mādamus, quatenus dictū capellanum, vt à tanta præsumptione desistat, & etiam pro excessu satisfaciat competēter, e

SVam.] Primo ponit querela: Scdo iudicis datio. secūda: ibi, Discretioni. Abb.

CASVS. Capellan⁹ de Villafrāca pro exequijs mortuorū, & bn̄dictionibus nubētium exigebat pecuniā a parochianis suis iniustè, & extorquebat: Parochiani illi conquesti sunt Papæ: vnde mādat quibusdā, quatenus capellanum illum moneant, ut à tanta præsumptione desistat, & pro excessu satisfaciat competenter: Si autem obedire noluerit, ipsum puniant pœna canonica.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem, & distinguit.]

c Pro exequijs.] Sed nunquid licitum est sacerdoti recipere pro exequijs? Dico quod sic, si ei sumptus desunt, 1. q. 1. iudices, & tamen gratis dicitur celebrare, sicut testis qui recipit sumptus, 4. q. 3. c. si testes, §. uenturis, & episcopus recipit procurationem, pro consecratione ecclesiæ, s. eo. cum sit Romana, & iudex gratis iudicat, & tamen recipit sumptus, ff. de off. præsi. plebiscito, & sup. de vi. & hon. cle. cū ab omni. Nec est inconueniens, quod clericus locet operas suas, cum non hēat unde uiuat, 91. dist. c. 1. & 3. sed sacerdos qui ex officio suo ad hoc tenetur: & qui habet victum suum, suis sumptib. tenetur spiritualia ministrare, de conse. dist. 1. sufficit. Si tamen cōsuetudo est, quod aliquid detur in exequijs mortuorum, &c. consimilib. licet sacerdoti nō detur actio ad hoc petendum, tn̄ potest cogi populus ad obseruandam honestā consuetudinem, j. eo. ad Apostolicam cōsuetudo. n. attenditur in recipiendis muneribus circa spiritualia, arg. 1. q. 3. quæsitum. & 63. dist. Agathosa. 9. q. 3. conquestus. & in Auth. de sān. epis. §. pro cōsuetudinib. coll. 9. Ioan.

d Benedictionibus nubentium.] quæ sacramenta sūt, unde non reiterantur, s. de sec. nup. c. 1. & 3. sic s. eo. cum in ecclesia, ubi de hoc.

[Glo. seq. reci. per obie. de decre. de hoc.

e Satisfaciat competenter.] restituēdo ablata. 14. q. 6. si res, & ita si satisfacere vult, & emendare, nō punitur, unde non uidetur simoniam cōmisisse directè: quod si esset, deponeretur, s. eod. de hoc, & c. insinuatum, si non destiterit, punietur canonica pœna: quia poterit ab ecclesia remoueri: ideo noluit Papa eum punire si se correxerit, quasi cum eo dispensando.

ij DIlectus.] Diuidit. Nā in prima ponit cōsultatio: In scda distinguens tn̄ño, ibi, Nos. In tertia mā dat: ibi, Iniungens In quarta instruit: ibi, Illud tn̄. Abb.

CASVS. Archieps Cantuarien. dū ipse diœcesim suam uisitaret, in monasterijs, & alijs locis religiosis inuenit pullulasse simoniacā prauitatem: ita quod in eis multi pretio sunt recepti, qui gratis recipi debuerunt; Sed quia multitudo erat in eā, quæsiuit a Papa, an seueritati sit aliqd detrahendū; Et ipse rñdet, quod si pdicti coram ipso fuerunt accusati, postquam crimen ordine iudiciario

1 De hoc arti. pter Doc. hic, uide B. Thomā initio capitis citatū, & Turrecrematam in c. quæsitum 1. q. 3.

2 In iur. acquisito: secus in acqrendo. j. c. sicut. s. eo. Matheus, per q̄ patet. I. A.

3 De hoc ar. uide plenè per Turrecrematā in c. altare, 1. q. 3.

4 Scdm Ala. Tan. & Vin. idē Philip. Inno. & Ho. quos uideto addo hic Io. And.

5 Præter Doctores, & Hostiensem hic vide Turrecrematam in ca. iubemus, 1. q. 1.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōp. Vide citatos s. eo. in c. cū in ecclesiæ, & in c. ueniēs.

† Aliàs ita: quod Capellan⁹ pro eorū exequijs mortuorum, &c.

fuerit cōprobatū:tā dantes,q̄ recipientes canonica pœnā puniat:Si autē per solam inquisitionem de hoc sibi constiterit,illos, qui per simoniam in locis talib. sunt recepti, indè remoueat, & ad monasteria dirigat arctiora ad pęnitentiam peragendam, & Abbatibus, Priorib. & Prælatis quibuslibet,& officialibus eorundem iniungat pęnitentiam competētem: & donec illam peregerint,ab executione sacrorum ordinum suspendat eosdem. Iniungens epis suis, vt hanc formā per suas diœceses faciant obseruari: tñ si gratis sine aliqua taxatione fuerit eis oblatū,illud gratanter recipi poterit. No. pęnā regulariū, qui per simoniā sunt recepti:vt qui conuictus est in modū accusationis, debeat deponi: qui in modum inquisitionis, in aliud monasterium arctioris religionis dēt detrudi ad pœnitentiā peragendam. hodie standum videtur illi constitutioni ĩ. eod. quoniā. Item si gratis aliquid detur sine aliqua taxatione: illud recipi potest.

[Glo.seq.no.quod vbi, &c.

† Cap.2.eo.tit.in 3.cōp. Vide Hos.in sum.tit.de simonia, §. qua pœna feriat,& de varijs pœnis simoniacorū adde Bernardinū Diaz,ĩ prac. cri. cano.c.85.

moneatis sibi (si obedire noluerit) pęnam canonicam infligentes.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepo.

¶ Si per accusationem cōstat monachum simoniacè fuisse receptū, receptus, & recipiens deponūtur. Si verò per inquisitionem, receptus in arctius monasterium detruditur: recipienti verò, & maioribus pęna condigna imponitur, & interim ab executione ordinum sacrorū suspenduntur.

CAP. XXX.

ij DIlectus † filius A. nuncius tuus pro parte tua ꝓposuit, quòd cum Cantuarieñ. diœcesim visitans, in monasterijs, & Religiosis locis pullulasse repereris simoniacam prauitatē; ita ꝙ in eis multi pretio sunt recepti,qui potius gratis recipi debuissent, imò ēt ad religionis obseruantiam inuitari;[a] Dubitas igitur, an quia multitudo[b] reperitur in causa, seueritati sit aliquid detrahendum? ¶Nos inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod si aduersus eos,q labe fuerint huiusmodi maculati, accusatio coram te fuerit canonicè instituta, postq̄ † crimen ordine fuerit iudiciario comprobatum,† tam in dantes,[c] quam in recipientes canonicè seueritatis[d] exerceas vltionē. Quod si de hoc tibi per solam inquisitionē constiterit:eos,qui per simoniacam prauitatē in locis talib. sunt recepti: ab illis amotos,[e] ad agēdā pœnitentiā ad monasteria dirigas arctiora. Abbatibus autem, & Abbatissis, Prioribus, Pręlatis qbuslibet, & officialib.[f] eoruudem iniungas pœnitentiam competētem: & donec illam peregerint, eos à sacrorū ordinum executione suspen-

† Aliàs itaq; postq̄ crimē eorum,&c. † patefactū.

a Inuitari.] ex hoc videtur quod in talib. non potest interuenire pecunia, 1 vbi quis est inuitandus, s. de pact. c. vlt. & ĩ. eod. tua. & 1. q. 3 quam. Ad hoc enim, vt ad fidem aliquis conuertatur, benè potest dari pecunia, 23. q. 4. c. pen. & q. 7. quod autem, 45. dist. qui sincera. & sub tali conditione possumus aliquam ducere in vxorem 28. q. 1. caue. & duriori pensione possum aliquem onerare, vt conuertatur ad fidem, 23. q. 6. Iam verò. Talis enim conditio bona est.

1 Pręter Do. hi. vidẽ Guidonẽ Papæ decis. 80. vbi de simili materia.

b Multitudo.] propter multitudinem detrahendum est seueritati. 50. dist. in. vt constitueretur, & 44. dist. cōmessationes, & 23. quæstio. 4. non potest, & s. de tempo. ord. c. 2. vbi de hoc.

[Gloss. sequens arg. quod propter connexitatem, &c. allegat duo iura in contrarium; ponit opin. Ioan. soluit cum Vinc. & Tanc.

c Dantes.] argum. quod ratione connexitatis sententia lata contra dantem præiudicat recipienti. arg. 81. distinct. tantus Daniel. 3. quæst. 6. hęc quippe 59. distin. ordinatos, & supra de accus. ad petitionem argum. contra, infra de adulter. significasti, & 2. quæstion. 5. interrogatum, dixit Ioann. 2 quod tunc præiudicat quando sunt præsentes, & sciant causam agi, aliàs non ff. de re iud. sæpe, supra de re iud. cap. penult. Dic vt dixit Vinc. & Tanc. quod præiudicat quando tam accipientes quam dantes de hoc accusantur, & conuicuntur: aliàs non. ff. de adulte. denunciasse, §. quæritur, nisi quo ad præsumptionem, vt si ob hoc esset orta infamia, indiceretur purgatio. argumen. illius decr. significasti. Bernardus.

2 Qui hoc ẽt not. in §. ca. 90. 1. dist. tã. tis, & 2. q. 6. hæc quippe. Ioan. And.

d Seueritatis.] scilicet depositionis. s. eod. de hoc, & c. insinuatum, & s. de accus. c. inquisitionis.

[Glos. seq. signat contrarium, & ibi remittit.]

e Amotos.] hic patet, quòd conuictus de crimine simoniæ in modum inquisitionis, non deponitur; sed tantum remouetur ab administratione, siue beneficio, sicut in alijs criminibus fit; vt s. de accusat. qualiter, & c. cum dilecti, & s. eo. de regularibus, contrarium tamen habes, supra de accus. inquisitionis, vbi de hoc. Hodie videtur standum illi constitutioni, ĩ. eod. quoniam, circa regulares simoniacos.

[Gloss. seq. Primo obijcit, & sol. Secundo quærit an collegium, &c. argum. quod sic, p quattuor iura. alleg. quattuor in contrarium, & rationem. ponit opin. Io. & tenet cum Tã.

f Officialibus.] sic s. eo. veniẽs. Sed quare tantum Prælati, & officiales puniuntur, & non totum capitulum, cū omnes in hoc deliquerint, & oẽs de capitulo intelliguntur scire quæ sciunt eorum maiores, vel administratores, vt ff. ad municipa. l. municeps? Potest dici, quod ideò Prælati, & officiales puniuntur, quia eorum consilio, & auctoritate oĩa fiũt, 10. quæst. 2. episcopus, C. de app. iudicibus, & l. quoniam 2. vbi officiales puniuntur, quia non restiterant iudicib. perperam procedentibus, & argum. 2. quæst. 7. quapropter. Sed nunquid collegium 3 ipsum poterit accusari, aut inquiri de crimine ipsius? Videtur quod sic, 1. quæst. 1. qui manumittitur, & supra eod. veniens, nam vniuersitas conuenitur ratione metus, ff. quod met. causa, metum, §. 2. ecclesia enim delinquere potest, 7. quæstio. 1. sicut. Sed contra videtur, quod vniuersitas non potest excommunicari, vt argumen. 24 quæstio. 3. si habes, infra de senten. excommuni. Romana §. vltim. [libro 6.] nec dolum committere potest, ff. de dolo, sed si ex dolo, §. sed an, nec vniuersitas dicitur aliquid possidere, ff. de acquiren. possess. l. 1. §. penultim. Item vniuersitas per actorem, vel procuratorem sindicum debet se defendere, sed in crimine non interuenit procurator, 5. questio. 3. in criminalib, & supra de ac. veniens. Io. dicit quòd vniuersitas non põt accusari, vel puniri: sed maiores de vniuersitate, vt hic dicitur, & supra eo. veniens. T. dixit, & bene, quòd licet vniuersitas, siue collegium non possit accusari: potest tamen inquisitio fieri de excessib. collegij, & canonicè puniri possunt: sed illi plus quos magis delicti causam esse constiterit infra de cler. excom. mini. latores, & hic, & supra eodem veniens, & 40. distinct. commotiones, & 25. quæst. 2. ita nos, & ff. de conditio. & demon. municipibus.

3 De hoc ar. Ang. cõs. 217. Fran. Are. cõs. 164. Ancha. cõs. 157. Old. cõs. 64. Ias. in l. si qs maior. C. de trãsa. & Fel. in c. dilecto, s. de except.

[Glo.

[Glo. seq. opponit, & re mittit.]

a Suspendas.] sed nonne sũt, ipso iure suspensi (Sic. de hoc dictum est sup. eo. accusatum, acta verò pœnitentia restituuntur executioni auctoritate Papæ B.

b Taxatione.] hoc iō dicit: quia taxatio est q̃dã vẽdõ, ff. de iu do. plerunq;, §. si ante. & quasi quedam pactio videtur.

c Gratis.] s. eo. tua. simile 18. dist. de eulogijs.

g Expirauit.] 37. dist. legant.

ADDITIO. Vndè de eo dicitur.

Vulnere crudeli fractus ceruicibus Heli.
Corruit, à sella, tristi veniente nouella:

Licet.] Diuidit in tres partes. In prima ponit exordiũ: In scda narrationem, & factũ & ordinem processus, & allegat pro & cõ. In tertia interloquitur. Secunda, ibi, Cũ igitur. Tertia, ibi, Ne verò: & clarius declaratur hoc per c. seq. quod venit ad declarationem huius, Abb.

CASVS. Ostẽdit Papa in decretali pñti q̃ plati tantò diligẽtius subditorum excessus corrigere dẽt: quanto eorũ offensas dãnabilius deserũt incorrectas: quod ostẽdit exẽplo Heli, qui licet in se bonus existeret, quia tñ filiorum excessus non corripuit, & in se, & in ipsis vindictã accepit. Prælatus n cõ subditos trib. modis exceptis notorijs procedere põt, per accusationem, denũciationẽ, & inquisitionẽ ipsorũ, ita videlicet, q̃ accusationẽ pcedat iscriptio, denũciationẽ admonitio, & inq̃sitionẽ clamosa insinuatio. & hoc probat auctoritate Dñi dicẽtis: Descendã, & videbo vtrũ clamorẽ, qui venit ad me opere cõpleuerint; Cum clamor peruenit ad Prælatũ. descendere dẽt, & videre an veritas sic se habeat & hoc idem ostendit per canonẽ antiquũ: si quid dequocunq; clerico ad aures prælati peruenerit, quod iuste offendere possit, non statim credat, sed prius cum canonicis suis veritatem inquirat: vt si culpam inuenerit, ipsam puniat, non tanq̃ ipse sit accusator & iudex: sed fama deferente, suum officiũ exequatur, ita videlicet vt iuxta iudicii formam, sñia formetur. his præmissis descendit ad casum cuius occasione præmisit prædicta, No. quod ille qui venit ad denunciandum, admittitur ad testificãdum. Item no. quod admonitio p̃cedere debet denunciationẽ aliàs denunciãs repellitur.

d Excepit.] id est, recepit, sic. 23. q. 5 non est nostrum, sup. vt lite non contest. quoniam § penult.

e Filij.] scilicet Ophni & Phinees.

f In bello] q̃ habuerũt filij Israel cũ Philistheis. 1 Rẽ.

das[a] iniungens episcopis tuis, vt hãc formam per suas diœceses studeant obseruare. Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fuerit sine taxatione[b] gratis[c] oblatum.

¶ Id. m Priori S. Victoris, magistris I. Bonon. & L. Modicẽs. canonicis.

¶ *Abbas contra testes, qui deposuerunt contra eum de simonia in iudicio inquisitionis excipere potest quòd sunt inimici & conspiratores, aliàs verò exceptiones criminum opponere non potest.*

CAP. XXXI.

Licet † Heli sũmus sacerdos in se bon⁹ existeret, quia tamen filiorũ excess⁹ efficaciter nõ corripuit, & in se pariter, & i ipsis aĩaduersionis diuinæ vindictã excepit,[d] dũ filijs[e] eius in bello[f] perẽptis, ipse de sella corruẽs fractis ceruicibus expirauit[g] † Ad corrigendos igitur subditorũ excessus, tanto diligentius debet prælatus assurgere, quãto damnabilius[h] eorũ offensas desereret incorrectas. Contra quos (vt de notorijs[i] excessib. † taceatur) et si tribus modis procedi possit, per accusationẽ videlicet, denũciationẽ, & inquisitionẽ ipsorũ, vt tñ in oĩb. diligens adhibeat cautela, sicut accusõnem lẽtima p̃cedere dẽt inscriptio, †[k] sic et denunciõnẽ charitatiua correctio, et i q̃sitionẽ clamosa dẽt insinuatio p̃uenire. ¶ Descẽdã[l] (iquit Dñs) & videbo vtrũ clamorẽ, q venit ad me, opere cõpleuerint. Tũc. n. clamor p̃uenit ad p̃latũ, cũ p publicã famã, aut isinuationẽ freq̃uẽtẽ, subditorũ sibi referũt ex cessus, & tũc dẽt descẽdere & videre, i. mittere et i quirere, vtrũ † clamorẽ, q vẽit, veritas comitet. Nã iuxta canõicas sãctiões[m] si q̃d de quocũq; clerico ad aures Prælati p̃uenerit, q̃ cũ iuste possit offendere, non facile credere dẽt, nec ad vĩdictã eũ res accẽdere dẽt incognita, sed corã ecclesiæ seniorib. diligenter est veritas perscrutãda, vt si rei poposcerit qualitas, canõica districtio culpã feriat delinq̃ntis, nõ tãquam sit idẽ accusator & iudex,[n] sed quasi fama deferente, vel denunciante clamore, sui officij debitum exequatur, eo semper adhibito moderamine, vt iuxta iudicij formam[o]

h Dãnabilius.] 81. dist. dictũ est, & s. de of. ord. irrefragabili.

i Notorijs] notorijs nõ est necessari⁹ accusator vel testis, vel inquisitio, vel denũciatio s. de accu. euidentia, & 2. q. 1. de manifesta, & c. scel⁹ sic s. de accusa. qualiter. 2. nec est purgatio idicenda inf. de pur. cã. cum dilectus.

[Gl. seq. ponit duos casus, in q̃b. monitio est necessaria, & tres in quib. nõ est necessaria: primus in accusatione dupl'r soluẽs q̃dam cõria: secũdus in inquisitione: tertius in pecuniaria causa. huic opponit de l. de bitores, & soluit.

K Inscriptio.] Ex hoc patet: q̃ vbi agit in modum accusationis non dẽt p̃cedere admonitio: ad q̃ n. fieret admonitio, cũ ẽt post pniã posset accusari & deponi, si esset 3uictus, ar. 33 q. 2. admonere, & 25. dis. primum. Sed vbi de crie ciuiliter agitur, ad penitentiam, præcedere debet admonitio: & sic loquũtur illæ decre. 2. q. 7. accusõ. & c. seq. & s. de accu c. 2. item vbi agiẽ ad pœnã excõicationis, præcedere debet admonitio. 16. q. 7. omnes deciæ. 17. q. 4. de p̃sbyterorũ, 12. q. 3. indigne. & inf. de sen. exc. sacro. sed in pecuniarijs causis nõ est necessaria admonitio: licet sit ar. cõtra, C. de pig. debitoris. sed illud intelligiẽ ex honestate, & sic possent intelligi p̃dicta capitula 2. q. 7. accusatio. & c. seq. seu cũ agitur in modũ inquisitionis, nõ est necessaria admonitio: sed sufficit sola fama vel clamor, vt hic patet. Io.

l Descendam.] 2. q. 1. Deus omnipotens.

m Canonicas sanctiones.] 86. distinct. si quid verò.

n Iudex.] non enim potest quis esse accusator & iudex simul. vel accusator & testis, 2. q. 1. in primis, & c. multi. & 4. q. 4. c. 1. & 2. nisi in cã denũciationis, 11. q. 3. præcipue, & s. de testi. in omni negotio 3 & idem videẽ in cã matrimonij, 35 q. 5. c. p̃s in synodo. sed ille talis accusator siue testis, non sufficit, nisi t. stes inducantur. Io.

o Iudicij formam.] sic supra de accusatio. qualiter versicu. fin. & ibi expositum est. Et ita iudex semper secundum finem quem quis agit, formabit sententiam: hoc

† Ca. 3. eo. ti. in 3. com. & li. 2. registri Inn. iij. circa finẽ vbi ex integra epistola clarius intelliges q̃ ad hunc locum spectãt.

† Li. 1. Reg. ca. 4.

† Quia in notorijs non vsquequaque seruatur iuris ordo, Iul. Clarus in prac. crim. seu. §. fi. q. 9.

1 Hãc Historiã hẽs in veteri testõ li. 1. Reg. c. 4. & cur filij Heli fuerint gem pci tradit Chrysost. su per Matth. Hom. 17. & q̃d tota historia significet, docet B. Aug. li. 17 de ciuit. Dei. c. 5.

† De hoc an vide quos ci taui in c. sup his, verbo oportet inscribi. sup. de acc.

Gen. c. 18.

† In antiq̃s codicibus & ipso registro Innocentij ita: vtrũ clamorem veritas comitet, nã duo illa verba. q venit, non habentur.

2 Nisi probetur dispensatũ de schism. ca. 2. vbi de hoc. Ioã. And.

3 Adde istud idẽ sentire Bar. in l. diu⁹ ff. de cust. reo.

sententiæ quoque forma dictetur. ¶ Cum igitur de Abbate Pomposiano ea nobis frequenter insinuata fuissent, quæ ab honestate regulari nimium dissonabant, monachis ad præsẽtiam nostram accedentibus, quidam ex ipsis nobis ipsũ Abbatẽ de simonia, perjurio, dilapidatione, ac insufficientia detulerũt. [a] Cõtra quos cum idem Abbas exciperet, quod denunciationem huiusmodi fraterna † correctio, sẽm regulã Euangelicam [b] non præcessẽrat: & ijdem constanter assererent, quod correctionẽ huiusmodi prę misissent: Licet ad probandum hæc duorum monachorum iuramenta fuissent exhibita: quia tamen super † hoc ipsi nondum contendere desistebant; Nos, vt prædiximus, frequentibus clamoribus excitati, ex officio [c] nostro voluimus inquirere de præmissis: omnes monachos, qui vel cum ipso, vel contra ipsum accesserant, iuramenti vinculo astringentes, vt de propositis [d] plenam, quam scirent, exponerent veritatem: quorum depositiones in scripturis redactę, cum publicatæ fuissent, super illis cœperunt multipliciter disputare. Quia † verò tum ex assertione monachorum, tum ex ipsius abbatis confessione cognouimus, quod idem non modicam summam pecuniæ relictam à prædecessore suo expenderat, & in alia summa maior: monasterium obligarat: Nos eum, quasi de dilapidatione [e] † suspectum, ab administratione abbatiæ duximus suspendendum: & qa simonia multis modis contra ipsum Abbatẽ videbatur esse ꝓbata: ipse contra testes multas exceptiones opposuit, super quib. fuit multipl'r disputatum: alijs asserẽti

hoc est depositionis in accusatione: remotionis ab administratione in inquisitione: penitentiæ peragendæ in denuntiatione, supra de ordi. cogn. cum dilectus, & supra de except. cap. 1. & supra de accu. super his, & ff. de neg. gest. Pomponius, 2. in fi. ff. cõi. diui. vt fundus. Argu. contra, supra de con cess. præben. ex parte. vbi aliter sententiat quam allegaretur. supra de accu. inquisitionis, 1. respon. ibi soluitur. Item contra ff. de ædi. edic. bouẽ. §. aliquando. ibi dicitur, quod licet sit actum quanto minoris: iudex tam potest condemnare ac si esset actũ redhibitoria.

CVM IGITVR. Abbas Pomposianus erat infamatus apud dominum Papam de simonia, dilapidatione, periurio, & insufficientia: quidam monachi Pomposiani super his denunciauerunt ipsum abbatem domino Papæ, cõtra quos abbas excepit, quod denunciationem huiusmodi fraterna correctio non præcessit secundum regulam Euangelij: sed monachi asserebãt se illum præmonuisse, & ad hoc probandum induxerunt duos monachos: Sed quia super hoc contendere non desistebant, Papa ex officio suo voluit inquirere de præmissis: Vndè super prædictis criminibus recepit iuramenta monachorum, tam qui contra ipsum quam qui pro ipso venerant: quorum depositionibus publicatis, cęperunt disputare super illis; sed quia per dicta illorum, & confessionem abbatis constitit Papæ, quod abbas quandam summam pecuniæ ab antecessore suo dimissam expenderat, & in alia maiori monasterium obligauerat: propter hoc Papa ipsum tanquam de dilapidatione suspectum, suspendit ab administratione: sed quia simonia multis modis videbatur esse probata, abbas contra testes multas exceptiones opposuit, videlicet conspirationes, & inimicitias capitales, furtum & adulterium, vt eos à testimonio remoueret, super quibus satis fuit disputatum; quidam dicebant, quod omnes indifferenter erant admittendi, cum accusatio simoniæ ad instar criminis læsæ maiestatis procedat: Alij verò contrarium dicebant: quia licet crimina ista quantum ad accusationem paria iudicentur, differunt tamen in multis, & præterea distinguendum est inter accusatores & testes; Papa vero æquitate pensata, ne innocens succumberet, vel prauitas simoniæ effugeret impunita: illas exceptiones tantum

admisit, quæ si probentur, testes ipsi non zelo iustitiæ, seu ex odio procedere viderentur. No. quod suspectus de dilapidatione suspenditur ab administratione. Item conspiratores & inimici capitales repelluntur à testimonio: quia ex odio deponere videntur.

a Detulerunt.] idest, denunciauerunt, vt sequẽtia ꝓbãt ibi.

b Euangelicam.] supra de iudic. nouit, & 2. quæstio. 1. si peccauerit.

[Glossa sequens ad id quod dicitur, denunciatores testificati, signat duo contraria, primũ sol.

c Ex officio nostro.] quo prælatus debet purgare prouinciam, supra de offic. ordin. capitu. 1. & supra de accu. qualiter 2. & 35. quæstio. 6. episcopus in synodo. & supra de acc. sicut olim. ff. de offi. pręsi. l. 3. ff. de suspec. tuto. l. 3. §. pter. ea. Et no. quod dicit, quod illi qui venerant ad denunciandum inquisitionem, testes admissi sunt, sic s. de elect. in causis. & supra de renũ. post trãslationẽ. Ar. contra supra. de acc. cum P. & supra de elect. innotuit, ad fin. sed hoc non nocet: quia in illa, cũ P. repellent pp inimicitias & mutuas accusationes: hic secus: qa hic non erant inimici denunciatores; aliàs non admitterẽtur, vnde possunt. ꝓhibere testimoniũ in inquisitione: quia ex quo admittuntur ad vnũ, & aliud. V.

d Propositis.] s. criminibus prædictis, de quibus denunciatus fuerat, & clamor ad Papam peruenerat: plenam & meram debent dicere veritatem, sup. de acc. qualiter 1. §. forma. B.

[Glo. seq. præmisso de forma processus contra dilapidatorem, quærit an si reddat ecclesiam indemnẽ, &c. at. quod sic, & remittit.

e De dilapidatione.] Qui enim denunciatur de dilapidatione suspectus, interim dum cognoscitur de dilapiã datione, debet interdici ei omne genus alienationis: & si meritò est de dilapidatione suspectus, dandus est ei coadiutor, sine cuius consilio nihil faciat de his quę pertinent etiam ad administrationem temporalem. s. de acc. c. vlt. & sup. de off. dele. venerabilis. vbi plene habes qualiter procedatur in cã hmõi: hoc tñ scias, ꝙ talis q. remouet ob dolũ, infamis efficitur: secus si ob culpã. C. de suspec. tu. l. ult. Itẽ quid si alia cria non probarentur cõtra istũ abbatẽ, nunquid si vellet reddere ecclesiã indẽnem, remaneret in administratione abbatiæ? Vr ꝙ sic. s. de te. eccle. non alie. si quis presbyterorũ. & s. de elec. quod sicut, vbi hac quæstio expeditur. Dic. vt ibi.

a Indiffe.

† De hoc articulo vide omnino B. Tho. 2. 2. q. 33. art. 7. ad de Martinũ Nauarrũ in Manuali cõfessariorũ. c. 24. tit. de correctione fraterna.

† super hoc ipso in registro. & i pluribus antiqs. codicibus.

† In codice Barbatię ita Quia vero tam ex accusatione monachorũ, q̃ ex abbatis cõfessione, &c.

† Quasi dilapidatio dr cõsumptio rerũ mobiliũ: dilapidatio vero proprie cõsistit circa immobilia.

a Indifferenter.] vt, quod hæc duo crimina parificentur quantum ad accusationem & testimonium. 15. q. 3. fine. Item quia simonia est maius crimen, quam hæresis. 1. q. 1. eos. & infamis efficit, vt j. q. 3. si quis præbendas. Imò maius est oibus alijs criminibus. j. c. prox. & 1. q. vlt. in c. vlt. sed in hæresi qlibet admittit: ergo multo fortius in simonia qlibet admittitur. 3. e. tota. 79. dist. si qs Papa. & C. de episc. & cle. si quenquã. De hac materia dicitur plenè supra de accusatio. cum P.

b Alia pena.] quia in crimine læsæ maiestatis capite qs punitur 6. q. 1. §. verum ver. si quis cũ. Itẽ iura paternorum sepulchrorũ adimuntur. ff. de suis & legi. hære. l. 1. §. interdum. Item non sunt lugendi, ff. de teli. & sumpt. fu. minimè. quæ pena non spectat ad simoniacum, sed deponitur cũ nota infamiæ. 1. q. 1. reperiuntur. & eadem cã. q. 3. c. vlt. & C. de episco. & cleri. si quenquam. Vin.

c Distinguendũ.] hoc iõ dicit, quia per testes crimina probãtur, & non per accusatores: vnde non oẽs qui admittuntur ad accusandum, debent admitti ad testificãdum supra de testi. de cætero.

ADDITIO. & ĩ. qui ma. accu. pos. eum in tua. vbi de hoc tangitur.

d Probandas.] s. conspirationes, & inimicitias capitales. j. c. proxi. vbi hæc exponuntur.

e Quæ probatæ.] idest, a quib. probatis j. c. proxi. aliàs nõ habent verbum. Sim. 7. q. 1. qualiter. & illud Euãgelij: si illi satiati, cessct murmuratio eorum.

f Viderentur.] In fine huius capi. remotæ sunt illæ exceptiones. s. conspirationes & inimicitiæ, furtũ & adulterium, &c. vt in cap. sequentib. B.

1 Qualiter sit intelligẽdum Simoniã maius esse crimen quam hæresim, latè & verè docet Turrecremata in ca. eos, 1. q. j. adde B. Thomam 2. 2. q. 100. art. 1. ad primũ argu.

† An simonia sit de criminibus exceptis, vide Iulium Clarum li. 5. receptarũ sen. §. Simonia. vbi ex Aretino testatur communem esse opinionẽ inter crĩa excepta numerandum.

2 Hæc glossula desideratur in aliquot manuptis codicibus.

bus in crie † simoniç, sicut in crie læsæ maiestatis omnes indeferẽter, a tã infames, quã criminosos, nõ solum ad accusãdum, sed ẽt ad testificandum admittẽdos: cũ ad instar publici crĩs, & læsæ maiestatis pcedat accusatio simoniç: alijs ecõtrario rñdentibus, q licet hæc duo cria quantũ ad accusationẽ quasi paria iudicent, differunt tñ in multis: cũ alia pena b p vno, & alia pro altero inferatur: & inter psonas accusatorũ & testium sit vtiq; distinguẽdũ: c cum non per accusatores, sed per testes crimina comprobẽtur. ¶Ne verò vel innocentię puritas cõfusa succumberet, vel simoniæ prauitas effugeret impunita. Nos çquitate pensata, illas dũtaxat exceptiones oppositas probandas d admisimus, q̃ probatæ e non de zelo iustitiæ: sed de malignitatis fomite † procedere viderentur. f

¶Idem.

¶Hoc capitulum est glossa pręcedentis capituli: nam tendit ad declarationem illius, an & quando testes criminosi admittantur in crimine simoniæ: & in effectu idem dicit quod præcedens.

CAP. XXXII.

PEr † tuas nobis lr̃as intimasti, te dubitare super quadam epistola decretali, quam nos asseris edidisse, de testib. admittendis cõtra simoniacam prauitatem. ¶Noueris igitur, quod nos illã epistolam quæ sic incipit: Quamuis ad abolendam. g nequaquam † edidimus: sed aliam quæ sic icipit: Licet Hely, nos edidisse fatemur: ad cuius intelligentiam credimus distinguendum, vtrum is, contra quem agitur de simoniaca prauitate, h denuncietur simpliciter, ...

P Er tuas.] Diuiditur in duas partes principales: In prima ponitur consultatio: In secunda responsio: ibi. Noueris. Et hæc secunda pars subdiuiditur in quatuor: Nam primo distinguit circa quinque: Secundo coaptat illa quinque proposita, repetens factum, & declarans interlocutoriam præcedentis decretalis: Tertio transeundo concludit: Quarto recitat cessionem. Secũda: ibi, Hæc omnia. Tertia: ibi, Tales. Quarta: ibi, Vnde. Abbas.

CASVS. 3 In præcedenti decretali dr̃ q abbas Ponposianus plures exceptiones opposuit contra testes inductos contra ipsum super crie simoniæ, & Papa quasdam admisit, quasdam verò non: vñ videbatur, quod testes criosi admitterentur in crie simoniæ: Quæsitum fuit à Papa, qualiter decretalis illa esset intelligenda? Rñdet Papa dicens, q illam decretalẽ, licet Hely, edidit: ad cuius intelligentiam sic distinguit: Primo circa modum agendi: vtrum agatur de crie simoniæ criminaliter, aut ciuiliter: & si ciuiliter agatur, vtrũ de rigore, aut equitate. Secundo distinguit circa personam, contra quã proceditur, vtrum sit regularis an secularis; & si sit regularis, vtrum sit inferioris gradus, aut excellentioris dignitatis: & an ille idẽ bonæ opinionis, vel malæ famę: & vtrum et possit puniri de facili, an sine scandalo nõ possit cõdemnari. Tertio distinguit circa psonas testiũ, vtrũ sunt honesti vel criosi: vel emendati de crie, an adhuc pseuerẽt in ipso, & an ipsi testificentur ex charitate, vel odio. Quarto, quæ cria obijciantur testib. vtrũ eadẽ vel minora, an paria, vel maiora. Quintò, an adsint alia adminicula, quæ adiuuent testes. Recollige illos quinque modos quantũ ad alterã partem. Si ergo agat ci uiliter de crie simoniæ secundum equitatem, & persona ẽ qua agat, sit regularis, & inferioris gradus, & malæ famæ: & de facili possit puniri & adsint alia adminicula, vt ptigit in abbate Põposiano, q est psona regularis, & grauiter infamat⁹: & q de facili potuit remoueri: contra talẽ psonã sm Lau. testes q emendati sunt de crie, vel sm alios, q adhuc in crie pseuerant, cũ alijs adminiculis, vt puta furti, adulterij, q̃ sunt minora crĩa; & qui ex charitate deponunt, & habent alia adminicula, admittuntur in crie simoniæ, pp criminis enormitatem: & testes tales ad missi fuerunt cõtra illum abbatem Pomposianũ, nõ ob stantib. exceptionib. furti & adulterij. aliàs verò exceptiones. i. conspirationes & inimicitias capitales, Papa probandas admisit: quia eis probatis patet, q ex odio testificantur. & sic dẽt intelligi decretalis pmissa licet Hely quantum ad testiũ receptionem cõtra simoniacam prauitatem: quia ille Abbas grauiter infamatus denuntiabatur simpliciter sm æquitatem: vt remoueretur solummodo ab abbatiæ administratione, & de facili poterat remoueri: vñ ipse non expectata sn a cessit. Ergo intellige à contrario, si persona contra quã taliter agitur de simonia, non sit talis: tales testes nullo modo admittuntur. Ber. Nota quod criminosi testes recipiuntur in crimine simoniæ de æquitate, ciuiliter, cum agitur non simpliciter, sed cum alijs adminiculis. Item conspiratores & inimici capitalis in nullo casu recipiuntur.

g Quamuis ad abolendam.] q habebas olim. eo. ti. in secunda 4 compil.

h Simoniaca prauitate.] Pręterea idem videretur de alio crie excepto, vt hic distinguitur circa modum agẽdi. Ber.

3 Hic casus Bernardi est, & in antiquis exemplarib. hr̃.

† forte.

† Ca. 4. eo. ti. in 3. cõpilat. Et de intellectu Gabriel. Sarayna in adnotatio. ad singulares Mathæi Mathesilani 50. ici. nota, quod si statutũ dicat. adde gem. de Bar. in l. quõnibus. ff. ad legem Iuliã maiest.

† Idest verisimũ: nã illa decretalis. Quamuis ad abolendam. Clementis tertij ẽ, quã Raymundus non posuit in hac compilat.

4 Extat ad huc in 2. cõpil. tit. de simonia, c. 4. in qua ita scriptũ est: Tu sedem Apostolicã duxisti cõsulendam, vtrũ mediatores, & interlocutores, p quos scelus illud plerunque committit, ad testimoniũ possint contra sceleris auctores admitti? quod in odium criis admitti debeant, rñdemus.

a Simpliciter.] idest, in modum denuntiationis & in quisitionis. B.

[Glo. seq. opponit quòd in iudicijs, &c. soluit.

b Excellentioris.] puta eps regularis, cum quo non est taliter procedēdū pp maius scādalū. Sed quare hoc dicit, cū in iudicijs nō debeat attēdi dignitas alterius. 3. q. 9. c. vlt. & æqualitas seruāda ē i iudicijs, C. de px. sacro. scri. in sacris lib. 12. Rñdeo hoc iō dicit, pp maius scādalū, & reuerētiā ordinis excellentioris: & absurdū videretur, si taliter remoueret eps, sicut abbas: & nō ita de facili pceditur, maiorem sicut ɔtra minorē arg. ḡ. de accu. qualiter & qñ. 2. & vbi mai⁹ scādalū seu periculū verti, cautius ē agēdū. 42. dis. quescam⁹. 7. q. 2. c. vlt. & ff. ad Carb. l. j. §. sed & si qs etiā iter puniuntur maiores, aliter minores. 24. q. 1. qui ɔ ecclesiæ pacē. & 45. di. cū beat⁹. fo.

c Infamatus.] simile 2. q. 1 in primis

d Sine scandalo.] vt ex hoc facilius admittantur vel repellantur. arg. 23. q. 4. nō potest.

e Vel minora.] hoc ideo dicit, qa si sint eadem crimina, vt puta simonia eadem de qua agitur, non admittitur, quia socius non admittitur. ḡ. de test. veniens. B.

f An paria.] hoc ideo forte dicit, quia licet repelli omninò non possint, cum sint emendati: quanto maiora crimina eis obijciuntur, tanto minor fides eis adhibetur. Tan.

† In antiqua cōpilatione, ciuiliter, habet: qd agnoscit hic gloss, Hostiēsis, & alij interpretes.

† Aliàs iter an criminaliter attētet.

plicite, a † aut criminaliter † accusetur & vtrū agatur sm iuris rigorē, an sm temperantiā æquitatis. Itē vtrum ipse sit regularis, qui iam renūtiauerit mūdo, an secularis, q adhuc in mundo existit: & an inferioris gradus, an excellentioris b sit dignitatis. Ad hæc, vtrū ante fuisset claræ opinionis, & bonæ famæ, an grauiter infamatus c & valdè suspectus: & vtrū de facili possit puniri, an sine scādalo d nequeat cōdēnari. Præterea vtrū testes sint honesti, an criminosi: & an sint emēdati de crie, an adhuc in crie pseuerēt. Rursus si cria sint eadē, vel minora, e an paria, f vel maiora: vtrū vè testes ex zelo iustitiæ, an ex malignitatis fomite g deposuisse credantur. Denique vtrū ad prauitatē simoniacā detegendā sola dicta testiū inducātur, an alia ēt adminicula h suffragētur. Hæc i ia sunt ad intelligētiā illius epistolę distinguēda. 1 Ille q dē Pōposianus Abbas, q iā pridē renūtiauit mundo erat de simonia, piurio, dilapidatione, ac insufficiētia k grauiter infamat⁹. Cūq; p monachos, q iurauerant phibere testimoniū veritati, simonia multis mōs videt esse pbata; ipse cōtra testes multas exceptiōes opposuit, cōspiratiōes l videlicet, inimicitias capitales furtū, & adulteriū, vt eos à testimonio remoueret. Nos verò (ne innocētiæ puritas confusa succūberet: vel simonię prauitas effugeret impunita) illas dūtaxat exceptiones pbandas admisimus, qbus fortè pbatis, testes nō zelo iustitiæ, sed malignitatis fomite pcessisse cōstaret: vt cōspiratiōes, & inimicitias capitales; m cæteras aūt exceptiones, vt furti, & adulterij n pp immanitatē hrsis simoniacæ (ad cuius cōparationē cætera cria quasi pro nihilo o † reputantur) duximus repellēdas; qm & si pbatæ fidē testium debilitarent p in aliquo non tamen euacuarent

æquitate, sed non de rigore, & cum alijs adminiculis. & hoc intellige in testib. ad accusandum vero ibi admittuntur infames contra illum, qui est malæ famæ: vt ḡ. eo. tanta. fo.

K Insufficientia.] Propter insufficiētiam remoueretur Prælatus ab administratione ḡ. de æta. & qua. c. vlti. & 18. q. 2. siquis. Abb.

l Cōspirationes.] conspiratio. n. grauissimū crimen est: ita q meretur deponi, 11. q. j. c. coniurationū & c. cōspirationū. & ibi in subuersionem status alterius, conspirant, vñ tanquam inimici repellendi sunt, & eis consentientes: vt capitulis pdictis. & ḡ. de re iudi. cum I. & A.

[Glo. seq. tractat quod inimicitiæ non capitales non repellunt à testimonio, s d fidem minuunt. Et quid si facta fuerit reconciliatio

m Inimicitias capitales.] 2 Propter alias verò non remouetur qs à testimonio. 4. q. 3. §. itē in criali. ibi tū nō determinat de qua inimicitia, & ff. de arbi. licet. Insti. de excu. tu. § inimicitiæ. & leuis offensa nō admit legatum. ff. de adi. leg. l. 3. §. nō solum. in fi. sed minor fides eis adhibetur. in Auth. de testi. §. si verò qs dicat, col lat. 7. C. de testi. auth. si testes pductus Tñ si inimici & cōspiratores redeāt in amicitiā, post reconciliationē vī q possint admitti: qa & legatū p capitales inimicitias vel alias grauissimas interuenientes adimitur: sed si redeant in amicitiam, redintegratur legatum. ff. de adi. leg. l. 3. §. non solum. in fi. & l. seq. ita tñ q non in eo negotio vel causa pro qua conspirauerunt, & reconciliatio non sit recens. arg. 3. q. 5. accusatores. Ber.

2 De materia hui⁹ glossæ. vide plenissimè per Antoniū Gomeziū tom. 3. varia. resol. c. 12. & q dixi latissimè li. 3. cōment. in Director. inquisito. schol. 33. & scho. 123.

† De grauitate simonię i cōparatiōe ad hæresim, & alia crimina, vide late Turrecremata in c. eos. j. q. i. adde B. Th. 2. 2. q. 100. art. 1. ad primū argumentum.

g Ex malignitatis fomite.] hoc dicit propter inimicos capitales, & conspiratores, qui non debent admitti: vt j. dicitur Ber.

h Adminicula.] qa sine alijs adminiculis & præsumptionibus viles testes in crie simoniæ non sunt audiendi, quia vilibus sine 1 tormentis credi non dēt. 4. q. 3. c. si testes. §. si aūt ea rei: & 2. q. 1. in primis. & qa a tormētis non est incipiendum. ff. de quæst. l. 1. & ḡ. de reg. iur. cum in contemplatione. Tan.

i Distinguenda.] hæc est intentio præcedentium distinctionum aut n agitur criminaliter, aut ciuiliter: Si criminaliter, tunc testes criosi ēt in exceptis criminibus ɔ neminem audiuntur, siue accusatus sit bonæ famæ, siue malæ. Si verò agitur ciuiliter tunc contra secularem platū nō sunt audiendi vel admittendi criosi testes: nisi sint emēdati de crie & tunc admittuntur de æquitate, non de rigore: nec ēt tunc audiuntur, nisi adsint alia adminicula; sed contra regulares Prælatos infamatos inferioris gradus, admittuntur criosi, si ciuiliter agitur de

1 Vide Iulii Clarum in pract. crimi. q. 21. versic. scias ēt, & Simancam in catho. instit. tit. 64. de testibus.

[Glossa sequens quærit de periuro, an admittatur. sol. quòd non.

n Furti & adulterij.] 3 Et sic opponebantur minora crimina. Sed nunquid periurus admitteretur? Dicēdum est quod non, quantumcunque sit emendatus: quia qui semel est periurus, ad iuramentum amplius non admittit. 22. q. 5. paruuli. & ḡ. de præsum. li. teras. 2 q. 7. non potest. quia psumitur quod iterum deieraret. arg. ff. de acc. si cui, §. ijsdem. & 6. q. 1. quicunque, & est expressum. ḡ. de testi. testimonium. Ber.

o Pro nihilo.] vt 1. q. vlt. c. vlt. & ḡ eo. tanta. Ber.

p Debilitarent.] & ita testis qui fuerit criminosus, licet sit emendatus, non facit plenam probationem, nisi adsint alia adminicula criminosus. n. semper hēt caput vulneratum. 1. q. 1. ventum, quia & si pena. Icet.

3 Dicit Hostiēsis hanc gl. intelligē dā qñ de alijs crib. agit vl de crimine ɔ nō simonię nō infama tū: aliastales admitterēt, vt sequit. Io. Andr.

niteat, q̃dã cũ irregularitas manet, quę non abolet ur per pœnitentiã s o di illud. n q 7 si quis omnẽ, & a1q. 3. c. En themiũ. § hinc colligit. Lau. Debilitaret ẽt dicta alijs testiũ si hæc ꝓbaret, sed hæc nõ ꝓbantur quia alia adminicula aderãt: aliàs si nulla fuissent adminicula, non sufficerent dicta eorum. & est ar. ꝙ nõ dẽt quis admitti ad probandum quo probato, non prodest. C. de proba. an proba tionẽ. simile, s̃ d of. dele. cum contingat.

a Ex toto.] Cũ iã essent emendati de crie. & dic, p̃sertim. i. tm̃. nõ. n. crederem testem infamẽ esse admittendum cõtra infamatũ nisi alia p̃cederent: cum à tormentis non sit incipiẽdum, j. de reg. iu. cum in contẽplatione. nec tales admittũtur sine qõne. 2. q. 1. in primis ad fi. & 5. q. 5. illis qui. Lau.

b Præsertim. j. idest, tantum. 1 ſm alios tenetur propriè.

c Emẽdati.] si enim testis emendatus est d̃ crie, admitti dẽt si ciuiliter agitur; vt

ex toto,a alijs adminiculis suffragatib⁹, p̃sertim b cum testes de crie fuerint emẽdati.c ¶Tales igit cõtra talem d taliter e duximus admittendos: non secũdum rigorem iuris, sed secundum temperantiam æquitatis. cum ageretur nõ criminaliter, vt deponeretur ab ordine, sed ciuiliter,g vt ab administratione amoueretur h tanquam immeritus & damnosus. Et vtique tales Prælati ex leuiorib. i causis possunt ab administrationibus amoueri, k sicut quorundam religiosorum approbata consuetudo deposcit.

a De hac expositione uide plures 3. cor. 12. dist. illud. Io. A.

hic patet. & ar. 50. dist. quia sanctitas, & cap. dño sancto: & hoc verum intellige, si ex illo crimine non comitetur infamia, & nisi in crie periurij qui ẽt si sit emendatus, non admittitur. sup. de testi. testimoniũ. sed si criminaliter agitur, non admittitur ẽt si sit emendatus: vt in decre. testimonium, & 6. q. 1. qui crime. hĩc ex hoc vr̃, ꝙ si testis cui objicitur crimen, vt repellatur, vult probare se emendatũ, ꝙ debeat audiri, cũ iã non sit criminosus. s̃. de excep. denique vbi de hoc. & ar. 3. q. 7. qui sine.

d Tales igit. s̃ talem. n.] s. regularem inferioris gradus & malæ opinionis, qui de facili p̃t puniri: qualis fuit ab bas iste: & respicit secundã distinctionem, supra ver. item vtrum ipse regularis. &c. pro altera parte tantum.

e Taliter.] s. ciuiliter, cum agitur in modu inquisitionis ſm tẽperantiã æquitatis, prout sequitur in lr̃a: & respicit primã distinctionẽ. sup. circa prin. ver. vtrum is, &c. & ita tales testes contra talem prælatum admittuntur cum ciuiliter agitur ſm æquitatem: ergo à contrario sensu colligitur, quod si agatur criminaliter, aut ẽt ciuiliter ſm rigorẽ, s̃ regularẽ, & infamatum, vt dictum est, non admittuntur tales testes qui nõ sunt emẽdati, etiam cum alijs adminiculis in crimine excepto, & multo minus si agitur contra secularem ẽt ciuiliter, & ẽ.n æquitatẽ, quia tunc tales testes non admittuntur: & sic maius est priuilegium clericorum q̃ monachorũ; quia in eodem mõ agendi alij testes admittuntur s̃ clericos, & alij s̃ monachos. ar. 16. q. 1. c. legi & c. alia est cã. 93. di à subdiacono. Sed ar. contra. 2. q. 1. in primis, vbi indistinctè dicit non distinguendo inter regularem & secularem: sed illud loquitur in accusatione. Et sic patet, ꝙ si agatur criminaliter s̃ secularem, aut ẽt regularẽ infamatũ de crimine simoniæ, siue de crimine excepto: tm̃ honesti testes admittuntur, & sufficit si sint emẽdati, & hoc de æquitate. vr̃ tñ per decr. Greg. ꝙ de iure & nõ de æquitate admittendi sunt test. emendati, ẽt sine alijs adminiculis cũ agitur ciuiliter de crimine, si ne aliqua distinctio. sup. de testi. testimonium 2 ergo in simonia multò fortius, cum sit crimen exceptum, qui in alijs sunt admittendi testes emendati, nisi in per

a Argumentũ ad hoc in l. quod Labeo. ff. ad Carb. & ibi Doctores.

ciutio, vel nisi eos infamia comitetur, vt ibi dr̃, nisi tu velles eã reducere ad æquitatẽ, ſm istã. Sed s̃ potius vr̃. vt ipsa reducatur ad illã tanq̃ ad posteriorẽ. n. ff de leg. non est nouum: & sic non habẽt locũ præmissæ distinctiones. Vltima pars primę distinctionis tollitur, s. vtrũ agatur secundũ iuris rigorẽ, &c. & sic remanet vtrum agat̃ criminaliter an ciuiliter, vt si ciuiliter, admittantur. test. s emendati ſm tenorem illius decr p̃ lr̃æ. Secunda dist. tollitur ex toto, s. vtrum ipse sit regularis, &c. & illa distinctio q̃ sit, circa personas testium, remanet Ergo hoc remanet inquirẽdũ, vtrũ agatur criminaliter vel ciuiliter de crie, & vtrum testes sint honesti, quib. crimina objici non pñt, vt illi tm̃ admittantur, si criminaliter agit, aut fuerint crio si & emẽdati; vt si agit de crie ciuiliter, illi bñ admitti pñt ſm decr p̃dictã. & sic dissi ultas huius decre. parũ valet. V el dic 3 ꝙ illa dec. testimoniũ, intellr̃ cum agitur ciuiliter, & de crie non excepto, & tũc de iure cõi tm̃ testes emendati de crie recipiuntur: hoc intelligitur cum agitur de crie excepto simoniç. s. ciuiliter: & tunc recipiuntur testes viles & infames s̃ infamatos, de æquitate, & non de rigore: qualis fuit iste abbas, s̃ quem tales testes recepti fuerunt de æquitate tantum, cum alijs adminiculis: vt hic patet. ar. opt. s̃. de testi. c. vlt. Et hoc dicit Tã. & Io. Lau. s̃ vt ẽ in nota. cum iam essent, &c. & istud, p̃sertim, ſm Io. & Tã. ponitur comparatiuè. Lau. exponit, p̃sertim. i. tantum, & sic vtraque decr. remanet in suo loco. & hoc innuunt ista verba. Tales contra talem taliter duximus, &c & dic tales. i. viles & criosos: cõtra talem infamatũ & irregularem: taliter. s. ciuiliter, de æquitate & non de rigore.

Vndè prędictus Ab. non expectata sententia, quasi malè conscius sibi cessit.l

§ Item abbati lemblaceñ.

¶ *Non impugnatur electo confirmato si eo prohibente, pro ipsius confirmatione pecunia data fuit.*

CAP. XXXIII.

SIcut † tuis litteris intimasti, cum in lemblacẽ. ecclesia fueris monachus, illuc tandem promotus ad regimen ecclesiæ Floreñ. † verum Abbate lemblacen. post sublato de medio: ipsa quæ te prius filium habuerat, in patrem per

† lãbaceñ.

† Temblacen.

† Cerablacen. †

† Cap. 3. eo tit in 3. cõ Et uide præter ris hic Henricum Boic. & extrauagãtem Pauli secundi, incip. Cũ detestabile. & Cassadorum deci. 1. tit. de simonia.

† Florinen.

3 Intellectª ca. testimoniũ, sup. de testibus.

f Duximus admittendos.] Verba ista sic expone ſm Lau. tales s. testes emẽdatos de crie furti, adulterij, & consimilium criminum, q ex charitate testificantur sine alijs adminiculis, ſm Lau. vel si non sunt emendati, admittunt cũ alijs adminiculis: vt dr̃ in fi. gl. ſm alios: & respicit distinctionẽ. s̃. ver. p̃terea. & ver. verum ne testes pro altera parte, & sequentem ver. denique.

g Ciuiliter.] quo casu admittuntur mulieres, supra de test. quoniam. & ca tam litteris. Ber.

h At, administratione amoueretur.] ſm Euangelicam veritatem. sup. de accu. qualiter.

i Leuioribus.] sic. sup. de accu. qualiter, in fine: q a non ita pingue ius habent regulares sicut seculares, arg. sup. de statu mona. cũ ad monasterium. ar. eo. tit. cap. 2. in fi. vel potius quia non est tantum scandalum pro remotione regularis, sicut sęcularis: & hoc est de cõsuetudine approbata, vt dicit in fi. cap. Tan.

K Amoueri.] vbi q̃s remouetur pp fraudẽ, infamis est. secus si pp simplicitatẽ. ff. de suspe. tut. l. 3 § q ob segnitiẽ. & C. e. tit. l. vlt. nisi sit patronus. Inst. de susp. tu. in prin. si verò non exprimat an p fraudẽ vel p simplicitatẽ aliqs amoueat, nõ ẽ infamis ff. e. hæ. n. cãç V.

[Gl. se. qrit an pp cessionẽ inquisiti desistat iudex, &c.

l Cessit.] & ita qui timore probationis cessit, non

4 Hoc verũ ſm Hostiensem nisi auctorando, id est, degradãdo, sit amot⁹ tũc. n. infamis ẽ, etsi ei ignominiæ non ad datur. ff. de his qui no. infa. l. 2. § ignominiæ. Ioan. And.

non habebit aliqđ priuilegiũ.ar.34.dist.c.vlti.Sed nun q̃d iudex dẽt desistere ab inquisitione pp ipsius cessionẽ?arg.ꝙ non ff.de iudi.si quis postea.Arg ɔ̃. ff. de suspec tut.l.post finitã.quia nec dolum facit,qui rem deserit,vt litem effugiat.ff.de alie.iu.mu.causa fac.l.item si res.§.1. & q̃ diffidit de iure suo, licitè cedit liti.s̃.de postu.p̃la. bonæ & iã finẽ inquisitionis cõsecuti sunt inquisitores: quare nõ debẽt amplius procedere inquisitores,nisi vt habeant ratam cessionem.& sic s̃.de elect. dudum.in fi. Ber.

1 De hoc articulo. uide amplius hic per Hostiensem. Io.An. & alios.

Sicut tuis.] In prima ponitur consultatio: In secũda rñsio;ibi, Quamuis. In tertia parte ponitur quędam determinatio: ibi,Illos.Abbas. CASVS. Vacante ecclesia Iemblaceñ. quendã monachum suum virum prouidum & discretum elegerunt in abbatẽ: & quia Leodiẽ.ecclesia cathedralis pastore carebat, ad Coloniẽ ecclesiam metropolitanam ipsius accessit, & de sententia ipsius interim ministrauit:& in monasterio Iemblacen.postmodum in Leodieñ.ecclesia fuit institutus episcopus, qui requisitus ab ipso electo,electionem ipsius noluit confirmare;sed comperto quod hoc fiebat pro extorquẽda pecunia,protulit excommunicationem,ne pro facto huiusmodi aliqua pecunia persoluatur;& qui contrafaceret,esset excõicatus:Sed quidam de fratribus eius eo ignorante promiserunt pecuniã,& persoluerunt,& sic ab epõ inuitatus confirmationem & institutionem accepit ;postmodum peruenit hoc ad notitiam abbatis ipsius;dubitauit,an posset licitè ministrare in offõ abbatiæ;qu siuit à dño Papa q̃d facere deberet? Rñdet Papa; licet s̃m canones ẽt paruuli;qui cupiditate parentum ecclesias per pecuniã sunt adepti,eas dimittere teneantur;tñ quia aliud est & longè diuersum,non p̃bere consensum,& aliud est expresse ꝓhibere, nihil dẽt sibi ad pœnam & culpam imputari,ex eo ꝙ ɔ̃ prohibitionem & voluntatẽ suã, i qua postmodum non recessit,alius pecuniam soluit eo ignorãte; præsertim cũ ille non sit ei aliqua consanguinitate coniunctus.nisi postea consenserit soluendo pecuniã promissam.aut reddendo solutam.Alioquin contingeret,ꝙ factum alicuius parantis insidias inimico suo,ei damnosum existeret,cui omninò displiceret, & sic aliquis de dolo suo commodũ reportaret.Illi verò qui pecuniam dederunt,aut ei recepe run';intantum culpabiles sunt,ꝙ si eorum excessus manifestus eẽt ecclesiæ,pœna essent canonica feriendi.No. primo ar.ꝙ ecclesia vacante potestas confirmandi electiones prælatorum non pertinet ad capitulum,sed consuetudini statur.Item electus in abbatem & confirmatus põt excommunicare.Item si pecunia soluatur ɔ̃ ꝓhibitionem electi, ei nõ obest, nisi postea consentiat ipsam soluendo.Item ꝙ ab initio non nocebat, tractu tp̃s per consensum sequentem imputatur, & sic ratihabitio retrotrahitur in maleficijs,& mandato comparatur.Item dolus vnius,alteri obesse non debet, nec sibi prodesse.

a Canonicam.] Hic habes expressè, quod electio põt fieri de aliena ecclesia.De hoc no.s̃. de elect.cum inter canonicos.

electionem canonicam[a] te vocauit : & quia pastore carebat Leodiẽ. ecclesia cathedralis, ad Colonieñ.[b] ecclesiam (quæ tua est metropolis) próficiscens,ipsius auctoritate in Iemblacen. ecclesia interim ministrasti Cęterum postquam in Leodieñ.ecclesia fuit episcopus institutus is a te requisitus, electionẽ de te factam noluit confirmare. Verum cum hæc fieri pro extorquenda pecunia comperisses: sub interminatione anathematis[c] vetuisti,ne pro facto huiusmodi aliqua pecunia offerretur. Sed quidam de fratribus te inconsulto & ignorante, contra excommunicationis à te factæ sententiam venientes, promiserunt pecuniam,& etiam exoluerunt:[d] & sic ab episcopo inuitatus, institutionem ab eo accepisti liberè quemadmodum postulabas:& infra. ¶ Quãuis autem s̃m sacrorum canonum[e] instituta, ẽt paruuli qui cupiditate parentum ecclesias p pecuniam sunt adepti, eas dimittere teneantur : quia tamen longè diuersum est non præbere[f]

[Glossa sequens obijcit & contra obiec.arguit.secundo fatetur obiec.& illi respondet.

b Ad Coloniensem.] Sed quare hoc? nonne capitulum ecclesiæ cathedralis potuit eius electionem confirmare:& ei dare licentiã ministrãdi? Arg. quod non. 71.distin. fraternitatem 24 di. presbyteri. sed verum est quod vacante ecclesia, capitulũ põt hmõi electiones cõfirmare.s̃. de maio.& obed. cũ olim. vbi de hoc; sed hoc põt esse de consuetudine metropolis ecclesiæ,ꝙ ad metropolitanum accedant.B.

[Gl. seq.arg.quod confirmatus, &c.secundo quod per hoc verbum,sub intermi natione, &c.exponit & remittit.

c Sub interminatione anathematis.] Arg.ꝙ abbas confirmatus possit excõicare:quod verũ est. & Prior ẽt s̃. de maio. & obed.cũ in ecclesiis. Et hæc fuit s̃nia excommunicationis, & non a comminatio, vt sequentia probant: & sic est hic argumentè, quod per talia verba prohibeo sub interminatione anathematis, vel sub excommunicatione, feratur sententia. argumento ad hoc: supra de locato.capitulo primo, & infra de eo qui fur.ord. rece.capitulo primo. Sed dicas, quod excommunicatio non fuit facta sub hac forma verborum, sed expresse excommunicauit qui contra facerent, sub hac forma quicunque soluerit aliquid , illum excommunico & ita sub interminatione excommunicationis factæ sub conditione lata fuit hæc sententia ;: & sententia excommunicationis sub conditione potest ferri , & qui contra facit , est excommunicatus, infra de sententia excommunicatio. à nobis & supra de appellatio. præterea ,' & Papa refert hoc factum per istam formam , vnde si dicatur: sub interminatione : vel sub pœna excommunicationis præcipio; non est excommunicatus qui contra facit, & sic est comminatio tantum. & hoc probatur supra de iure patrona. relatum. §. primo. & supra ne cler. vel monachi,clericis. & sic intellige omnia illa iura 63. distinct. Salonitanæ, & prędictas decr. supra de loca.cap j.& infra de eo qui fur.ordi. rece.cap.1.& alia consimilia.De hoc etiam dicitur infra, de sagit.cap.vnico.Ber.

a Præter Panormitanũ, & alios hic, vide Geminianũ in ca. Salonitanę. 63.dis. & Innocentiũ in c.1.ɔ̃. de sagittar.

d Exoluerunt.] forte bono zelo, sed non secundum scientiam,& ita errauerunt.

e Canonum.] 1.q.5.præsentium.& s̃. de regularibus, & cap.ex insinuatione.

[Glossa sequens ponit duo genera de tacente; quod consentit,& quod contra dicit; ad vtrunque signat contrarium de regula, qui tacet.]

f Præbere.] quia sæpe qui tacet ,consentire vr̃. 54. dist.si seruus sciente.C.de nup.si ut proponis.& sic iste abbas consensisse præsumeretur, si postq̃ intellexerit, non contradixisset:sicut è conuerso videtur contradicere,qui expresse non consentit.de consec. dist.4. cum pro paruulis. ff. de procu.filiusfamilias, §. inuitus. ff. de seru.vrba. prædiorum, inuitum.supra de bap.maiores,ver.si.Argum. ɔ̃ ff.de regul. iur. qui tacet. Vinc.

a Quoniam] pro, quod sic & è conuerso, quia, ponitur pro quod. 3. q. 5. quod suspecti.

b Consanguinitate.] s. de ęta. & qualitatem, tuam.

[Glo. seq. ponit lecturam Vinc. distinguentis inter electionem & confirmationem.

c Imputari.] Dicit Vin. ꝙ hoc intelligitur cū iā aliquis est electus: & eo ignorāte & reclamāte datur pecunia confirmatori. Si aūt nondum esset electus: licet eo reclamante daretur pecunia electoribus, obesset electo, quia per pecuniā eligitur, nisi dantes hoc facerent in odiū eius: vt hic, & sup. eo. nobis.

d Consenserit.] Nā si consensisset, simoniam commisisset, quia consentire est quandocunque consentire, & ante & post. quęst. 1. eos, in fi. & quęst. 3. si quis prębendas, & cap. si quis obiecerit: quia in maleficijs ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quoties. & s. de rest. spol. cum ad sedem, in fi. & 2. q. j. notum. & ita secundum canones possum habere ratum quod non meo nomine gestum est, 9 q. 2. Lugdunen. & secundum leges, ff. de nego. gest. si pupilli. §. item quęritur. Quidam dicūt, vt Tanc. quod aliquis potest habere ratum: sed simoniam non committit, quamuis grauiter peccet. arg. 1. c. proxi. Et in hoc ꝙ dicit, pecuniam soluēdo, potest esse arg. quod non fit simoniacus per solam ratihabitionem.

† Hodie quālis sit quorū libet simoniacorū pœna, vide extrauagantē, Cū detestabile, initio c. citatam.

consensum, & expresse aliquid prohibere: taliter duximus rñdēdum, qm̄ eā eo, ꝙ contra prohibionem & voluntatē tuam, (à qua postmodum minimè recessisti) aliquis te penitus ignorante, promisit pecuniam, & exoluit: præsertim cum is nulla sit tibi consanguinitate [b] coniunctus, nihil debet tibi ad pœnam vel culpam (sicut credimus) imputari: [c] nisi postea consenserit, [d] pecuniam soluendo promissam, aut reddendo solutam: alioquin contingeret, quod alicuius factum insidias inimico parantis, [e] ei dānosum [f] existeret, cui penitus displiceret: & sic aliquis de fraude sua cómodum reportaret. [g] ¶ Illos † autem qui dederunt pecuniam, vel etiā receperunt: intantum cō stat esse culpabiles, quod si excessus eorum esset ecclesiæ manifestus: (quæ non iudicat de occultis [h]) pœna essent canonica feriendi.

¶ Idem decano Beluacēn.

¶ *Si clericus cum pacto confert ecclesię bona sua, vt in ipsa recipiatur in canonicum, & illa sibi retineat pro præbenda, simonia committitur: secus si hoc fiat sine pacto.*

CAP. XXXIIII.

Tva † nos duxit discretio consulendos: & infra. ¶ Deuotioni tuę taliter rñdemus, ꝙ si qs clericus cum conditione vel pacto largiat, aut offerat bona sua, vt illa postmodū pro pbenda retineat, & in canonicū admittatur: [i] huiusmodi oblatio vel receptio fieri non poterit sine vitio simoniæ: cum in talib. oīs pactio [i] aut conuentio [k] cessare debeat, iuxta canōicas sāctiones. ¶ Si verò purè ac sine pacto, vel conditione qualibet offerat, rogans [l] † humiliter, vt in canonicū admittatur, & bona sua retinere sibi liceat pro prębenda, & clerici eiusdē ecclesię purè cōsentiant: [m] hmōi receptio fieri poterit absque scrupulo simoniacę prauitatis. ¶ Licet autem

† Ca. 6. eo. ti. in 3. cōpilat.

† Humiles ergo preces à digno emissę, pro consequendo beneficio, non inducunt simoniam.

e Parantis.] sic ff. si quis cau. l. 2. §. vlt.

f Damnosum.] quod esset iniquum: cum peccata tantum teneat suos auctores debeant. C. de pęn. sancimus. & sup. de his quæ fiunt à ma. par. cap. quæsiuit. & non debuit alius alterius odio prægrauari. C. de inoffi. testa. si quis in suo. § legis autem.

g Reportaret.] quod esse non debet: imò qlique punatur in eo in quo deliquit. s. de iure pat. pastoralis. & sup. de immu. eccle. c. vlt. Ber.

h De occultis.] 32. d. erubescant. 6. q. 1. si omnia. & 32. q. 5. Christiana. s. cap. proxi. Ber.

Tva nos] Sunt duæ partes. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, Deuotioni tuæ distinguendo prosequitur duo membra: Secundum ibi, si verò. cuius determinationem submittit ibi, Licet. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis clericus aliqua de bonis suis obtulit alicui ecclesiæ, petens, vt idem clericus in canonicum admittatur, & eadem bona sibi retinere liceat pro prebenda in vita sua: quæritur, verum bona illa recipi liceat, & idem clericus in canonicum assumi absque vitio simoniæ? Rñdet Papa, quod si clericus conditione vel pacto offerat bona sua, vt ea retineat pro præbenda, & in canonicum admittatur: hmōi oblatio non potest fieri absq; simonia, qa in talibus omnis pactio cessare debet: Si verò purè & sine pacto & conditione, bona sua offerat, rogans humiliter, vt in canonicū admittatur, & bona sibi retinere liceat pro præbenda: & clerici purè consentiant, talis receptio poterit fieri absque simonia. In fine dicit Papa, quāuis taliter duxerim rñdendum: si tñ ille qui talem facit donationem, ea intentione ducaẗ, vt per tēpalia spiritualia valeat adipisci: & clerici eū aliter non reciperēt: sine dubio tam iste, q̄ illi apud Deum (quem nullum latet secretum) culpabiles iudicantur. No. quod in spiritualibus adipiscendis nulla conditio vel pactum dēt interuenire. Item aliquis potest rogare, vt in canonicum admittatur. Item ecclesia de manifestis tantū, de nō de occultis debet iudicare. Itē ar. ꝙ intentio facit hominem simoniacū.

i Ois pactio.] j. q. 2. q̄ pro. & s. d pac. c. vlt.

k Conuentio.] & modus etiam. sup. vt eccl. bene. c. vno. Ber.

l Rogans.] No. quod aliquis potest rogare vt in canonicum admittatur. De huiusmodi precibus nos. sup. de ęta. & qua. cum. Ber.

m Pure consentiant.] i. sine aliqua pactione, vel mala intentione. Hic enim patet, quod eo tempore, quo quis recipitur, pōt aliquid offerre cessante omni conditione & pacto. Sed contra vr̄, quod non liceat tempore receptionis, arg. 1. qō. 1. emendari ne quod gratis fieri debet, pro pretio fieri videatur. & sic videatur habere speciem mali, à quo etiam abstinendum est, infra eodem audiuimus, supra, de vi. & honest. cleric. cum ab oī. & est arg. ad hoc, 1. q. 2 quam pio, in fi. vbi dicitur: ac postmodum, & c. Sed verum est, vt hic dr̄, quod tempore ingressus potest dari aliquid, & licitum est: dum tñ cesset s pactio & conditio, vt hic dicitur, & supra de prob. c. in pñtia. & supra de succ. ab inte. cum dilectus, & sup. eo. dilectus 2. in fi nec ideò minus donatio gratuita dr̄. arg. ff. mand. si remunerandi ar. 1. qō. 1. iudices,

† Vide Guido. Papæ decisione 80. nma illa huic lo. o luce affertur.

iudices, 18. dist. in. de culegijs. & argu. ff. de off. procon. solent §. vlt & sup. eod. dilectus 2. in fin. aliás dare siue ante siue post, simonia est, 1. q. 1. eos, in fine. Sed caueat ille qui recepit & quid dat, ne sub specie talium munerum fraus committatur, 5. q. 1. si quis neque, & j. sequitur. Io.

executionem. nisi sit simoniacus in ordine. Alij dñt cōtrarium, quod omnis simoniacus ipso [1] iure suspensus est, vt 1. q. 1. reperiuntur, & c. quibusdam. Illud vr̄ verū, q̄ siue ordinē siue beneficiū adeptus est per simoniam. impedit ordinis executionem, etiam post peractā pęnitentiā, s̄. de accusa. inquisitiónis, 2. rñ. Præterea si iste nescit pro vero illū esse simoniacum, quare Papa non dicit ei expresse, quod recipiat ordines ab eodem: vt auferat ab eo errorē suū? vr̄ q̄ ei laqueū iniiciat, quod esse nō debet. 27. q. 1. ca. ult. Sol. Papa. n. debet ei dicere, quod recipiat ordines ab ipso, si hēt super hoc conscientiam læsam, nec Papa eius conscientiā posset mutare, nisi ipsemet eā mutaret q̄a vis animo fieri non potest, 32 q. 5. ꝓposito. & ca. 1. & 2. vndè dicit Papa consulendo potius quā præcipiendo, vt contra cōscientiā non promoueatur ab illo episcopo: nisi primò illam deponat: quia qui facit contra conscientiā, ædificat ad gehēnā, 28. q. 1. oēs, §. ex his, & s̄. de testi. spolīās, & s̄. de pscrip. qm̄ oē. Sed nunquid potest aliqs recipere ordines ab eo, quem scit simoniacū in ordine? Dico qđ nō: & recipiendo ordines ab eo, nō recipit executionem: cum ordinator non habeat executionē, s̄. eo. tanta. & 1. q. 1. reperiuntur & potius debet pati excommunicationem, quā recipere ordines ab ipso j. de sent. excom. inquisitioni. ar. Si verò aliquis ignoranter etiam recipiat ordines a tali simoniaco in ordine, nō recipit executionē: nisi cū eo dispenset, 1. q. 1. si qs a simoniacis, & s̄. de ord. ab epo qui renū. epi. c. 1 & c. 2 quia si eā nō hn̄t, alijs eā dare n̄ pn̄t. 1. q. 1. c. 1. & c. qui perfectionem, & q. 7. Daibertū. B.

1 Huc spectat elega. decis. Cassadori ti. de cōsti. deci. 5. an simoniati sint ipso iure priuati, vel priuari debeat per sententiam.

a De manifestis.] supra c. proxi. in fi.

b Culpabiles.] nō dicit simoniaci: ad partē tñ pœnā tenentur, propter intentionē cum opere subsecuto, s̄. de bigina. nup. vnde isti simoniaci nō dñr quantū ad ecclesiā: nisi velis dicere, q̄ sola intētio facit hominē simoniacū. arg. 1. q. 1 qui studet, & c. reperiuntur, & 1. q. 3. 1 on solū. sicut sola spes lucri facit hominē vsurariū, 14. q. 3. c. 1. arg. inf. de vsur. consuluit Tan. dicit, q̄ sola pactio. facit aliquem simoniacum. ar. huius decre. & s̄. vt eccle. bene. vt nostrum. Io.

†Carsieñ. Carrusieñ. Carthusieñ.

ij PEr tuas.] Communis diuisio: Secunda pars: ibi, Nos igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Quidā B. nomine, monachus ordinis Carthusiensis à diœcesano epo suscepit ordinē subdiaconatus: postmodum monachus intellexit, q̄ epo ille multoties commiserat vitium simoniæ; vndè monachus timebat in suscepto ordine ministrare, nolens etiam ab eodem promoueri ad maiores. quęrebatur, quid facere debeat ille monachus? Respondet Papa, vt securè in ordine suscepto ministret, sed contra conscientiam ad superiores ordines non ascendat, ne forte ædificet ad gehennam: & licet in huiusmōdi difficultatem sit collapsus, ex eo, quod cōscientiam nimis habuit scrupulosam: eam tamen non euadet, nisi deponat errorem. No. quod contra conscientiam nullus debet venire, aliàs peccat mortaliter. Item conscientia erronea deponenda est.

†Ca. 7 eo. ti. in 3. cōp. Vide Archidia. & Gem. in c. pręter, 32. d.

taliter duximus respondendum: quia nobis datum est de manifestis [a] tātummodò iudicare: si tamē is qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, vt per tpalia bona, quę offeri, spiritualia valeat adipisci: & clerici, qui eum in fratrem admittunt, nō essent eū, nisi commoda temporalia perciperent, admissuri: sine dubio tam ille, quam isti, apud districtū iudicē (qui scrutator est cordium, & cognitor secretorum) culpabiles [b] iudicantur.

¶ Idem Priori Cantuarieñ.

¶ Non debet quis ordinem recipere ab eo, quem credit simoniacum: sed ministrare potest in illis, quos prius ab isto recepit.

CAP. XXXV.

PEr†tuas litteras intimasti, q̄ cū B. in quadam domo Cartusieñ. ordinis suscepisset habitum monachalem: à dięcesano episcopo fuit in subdiaconū ordinatus: sed postmodum didicit ex relatione quorundā,[c] quod episcopus multoties commiserat vitium simoniæ: propter quod idem monachus, in suscepto formidat ordine ministrare, nolens ab eodem episcopo ad superiores ordines promoueri: & infra. ¶ Nos†igitur respondemus, vt idem in ordine sic suscepto securè ministret [d] sed contra conscientiam ad superiores ordines nō ascendat, ne forte ædificet ad gehennam: licet ex eo, quod conscientiam nimis habuerint scrupulosam: in difficultatē huiusmodi sit collapsus: quam vtique non euadet, nisi deponat errorem.

† Aliàs ita: Nos itaque rñdemus.

¶ Item Cantuarieñ. archiepō.

¶ Pro chrismate vel inuestitura ecclesiarum, nil exigi debet; nec excusat consuetudo, vel nominis variatio.

[Gl. seq. dicit asserentibus credi non debere: & signat contrarium.

c Ex relatione quorundam.] quibus credere non debuit, 33. dist. habuisse. arg. 81. dist. si quid verò. argu. contra, quod illud dicimur scire, quod ab alijs audiuimus, 22. q 5. hoc videtur.

ADDITIO. Verum est quando loquitur de proprio facto, non de alieno. Bernar.

[Glo seq. primò ponit opinionem Io. demum ponit contrariam, quam approbat secundò obijcit, & sol. tertiò quærit & soluit.

d Securè ministret] cum non constet ei illum simoniacū esse: alias si sciret illum simoniacum, stultus esset: quia simoniacus non habet executionem, vt sup. eo. tanta, vnde eam dare non potest. Præterea dixit Io. quod licet quis cōmittat simoniam, non perdit eo ipso

IN tantum.] Prouidet circa duo: Secunda ibi, Prauā. Et prima subdiuiditur. Nā prima narrat factum. Secunda corrigi mandat & puniri: ibi, Cum verò. Aba. Sic.

CASVS. Quidā suffraganei Cantuarieñ. archiepī recipere consueuerunt certam q̄titatem pecuniæ pro chrismate, metuentes pęnā canonicā & correctionē, pp hoc anticipant ips̄ solutionis, recipiendo in media quadragesima. q recipere ꝯsueuerūt in Pascha; & nomen denariorū variabāt, denarios, quos prius dicebāt chrismales secūdo appellabāt paschales, cōsuetudinē medię Quadragesimæ nūcupātes: peruenit hoc ad notitiā dñi Papæ: q. rñdet, cū gr̄a sit gratis ꝯferenda, & q̄ primò recipit ꝑtiū q̄ rem cōferat pretiosam. expressius speciem exprimat vēditionis: Mādat Papa archiepo, quatenus huiusmodi excessus corrigat, & suffraganeos suos & officiales eorū taliter puniat, q̄ eorū culpa, sibi ob suā negligentiā nō imputetur ad pęnā. In fi dicit, quod q̄dā prauā cōsuetudinem de sua ꝓuincia studeat extirpare, s̄m q̄ ꝓ inuestitura eccle-

2 Per q̄ iura & j. de cle. excō. mini. Apostolica. paret, s̄m Host. quod hr̄i debet probabilis ignorātia excūsata. quod intelligas quo ad dispensationē. Io. A.

ra ecclesiarum archidiaconi marcham argenti exigebant, alij Prælati, s. decani rurales vaccam albam, vel certam pecuniæ quantitatem pro vacca. Not. contra vsurarios, & simoniacos, quod mutatio nominis contractus eius substantiam non mutat. Item honestas nominis, criminis malitiam non palliat. Itẽ celebrata intelligitur venditio si pretium recipiatur, quamuis traditio rei differat. Itẽ gratia gratis est conferenda. Item nihil dandum est pro aliquo spirituali, quodcũque sit illud. Item delictum subditorum imputatur negligentiæ prælati. Item cõsuetudo non excusat in delictis.

a Chrismate.] sic s. eo. c. quæ. Vbi habes similem variationem nominis. Pro chrismate verò, vel oleo nil est accipiendum, s. eo. non satis, & qui contra fecerit pœna canonica punitur, vt hic dicit: quæ est pœ a depositionis cum nota infamiæ, 1. q. 3. c. vltimo. Ber.

b Anticipant.] ex cogitata fraude de tempore ad tempus.

c Variant.] talis variatio nominis non prodest: quia quodcunque nomen imponant si oriam commiteunt, sicut in vsura, decimaquarta quæstione tertia, pl. neq; sic enim faciunt vsurarij, nunc appellant lucrum, nunc emolumentum, quandoque pœnam in fraudem argum. ff. si cer. pe. ta. lecta est, sic C. de liber. cau. iubemus. Bernar.

d Qui prius.] Emptor enim prius tenetur offerre pretiũ, quam venditor ei rẽ tradat. ff. de act. em. & ve. Iulianus, § offerri. Sed si neuter habet fidem alteri, pretium, & res deponat apud sequestrum. a ff. de solut. si solututus. Io. And.

e Gratis sit gratia.] 1. quæstione 1. cap. 1.

f Aliorum culpa.] Ar. e. p. electum sub ditorum imputatur prælato. Sim. supra de offi. ord. irrefraga. bili, vbi de hoc. Bern.

g Consuetudinem.] In talibus enim non excusat consuetudo: sed potius accusat, s. eo. non satis, & c. cũ in ecclesiæ, quia malæ consuetudines tempore non confirmantur, in Auth. vt nulli iudi. §. 1. ver. neq; verò ab angarijs coll. 9. Bernar.

h Inuestitura.] pro qua nihil est dandũ, s. eo. cum in ecclesiæ, nec pro aliquo sacramento spirituali, vt ibi dicitur: nec pastum, nec pastellum quis dare dẽt, 3. 1. q. 1. si quis præbenda. B.

CAP. XXXVI.

In tantum † peccatis exigentib. corda quorumdam simoniaca prauitas deprauauit: & infra.

¶ Sanè peruenit ad audientiam nostram, quod cum olim quidam suffraganei tui, pro chrismate a certam † consueuerint accipere pecuniæ quantitatem, non metuentes pœnam canonicam, & correctionem suam eludere cupientes, tempus faciendæ solutionis anticipãt, b recipientes in media Quadragesima, quod recipere consueuere post Pascha: & vt causam recipiendi dissimulent, nomen denariorum variant, c denarios, quos prius chrismales, secundo Paschales, dicebant, consuetudinem † mediæ Quadragesimæ nuncupantes & infra.

¶ Cum verò expressius exprimat vẽditionis speciem, qui prius d recipit pretium, quam rem conferat pretiosam, & gratis e sit gratia conferenda: Mandamus, quatenus taliter excessus corrigas supradictos, suffraganeos tuos, & officiales eorum, à tam illicita exactione compescens, quod aliorum culpa f tibi ob tuam negligentiam non imputetur ad pœnam.

¶ Prauam etiam illam consuetudinem g de tua prouincia studeas abolere, per quam pro ecclesiarum inuestitura, h archidiaconi marcham argenti, minores verò decani vaccam albam sibi dari postulant, vel certam solui pecuniæ quantitatem.

¶ Idem.

¶ *Ordinatus in subdiaconũ, qui prius præsentatori suo promisit, quod ni ab eo peteret, in suscepto ministrare, vel ad superiores ordines ascendere sine dispensatione non potest, etiam si peccare non crediderit.*

CAP. XXXVII.

iij Per † tuas nobis litteras intimasti, quod cum D. lator præsentium vellet in subdiaconum ordinari, & certum titulum non haberet, quendam presbyterum exorauit, vt ipsum ad ecclesiæ suæ titulum præsentaret: quod cum ille facere recusaret, ipse illi firmiter repromisit, quod nunquam si præsentaret eundem, in ecclesia sua aliquam peteret portionem: & sic ad præsentationem eius † extitit ordinatus, nec se in hoc illicitum egisse aliquid intellexit: i & infra. ¶ Nos inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod nisi cum eo fuerit misericorditer dispensatum, k nec † ad

iij Er tuas.] Due sunt partes, cõsultatio, & responsio. Sed ibi, Nos. Abb.

CASVS. Quidam clericus cum vellet in subdiaconum ordinari, & certum titulum non haberet, rogauit quendã presbyterum, vt ipsum ad titulum ecclesiæ, suæ præsentaret: Sed cũ presbyter hoc facere nollet promisit eidem, quod nunquã portione aliq̃ peteret in ecclesia sua; si præsentaret eundem: & sic ad eius præsentationem fuit ordinatus: quærebatur quid iuris esset de ipso clerico? Respondet Papa, quod nisi cum eo fuerit misericorditer dispensatum, nec in eo ordine debet ministrare, nec ad superiores ordines poterit promoueri. No. quod qui ordinem sciente recipit per simoniã, non hẽt executionẽ nisi cũ eo. dispenset.

i Intellexit.] propter hoc nõ excusatur, vt s. ñ. sequẽtia notãt: quia potuit cõsulere peritiores. 36. dis. c. ñ ois, § vlt. ff. de iur. & facti ign. l. sed iuris. Bern.

[Gl. e. sig. a. t ...] soluit, & remittit.

K Dispensatum.] sic s. eo. c. pen. vbi etiam imponitur pœna ordinatori, põtatori, & præsentato: & ita dispẽsari põt cũ simoniaco in ordine. Ar. 3. 1. q. 1. erga simoniacos, & c. si quis neq; sed illa capitula loquunt in dignitate: & non neg ẽ quin possit cũ talio. dispensari; sed nulla dispensatio. dia est adhibenda in dignita- te

Marginal notes:

† Ca. 1. tit. de excessib. Prælatorũ, in 3. compi. Vide citatos in c. ea q. s. eod. tit.

† In nouem codicib. Vaticanis, & aliquot ms., ita, certam cõsueuerint accipere pecuniæ q̃titatẽ, metuẽtes pœnam, &c. absq; dictione, nõ, in codice Barbatiæ ita: nunc metuẽtes pœnã, &c.

† Aliq̃n pro dcli. s. d spõsa. tua. sm Goff. I. An.

† Sed nominũ variatio nõ excusat: nam, vt ait Lact. li. 1. c. a. 5. d. uinarũ Insti. nõ obstat appellationũ diuersitas, ũ ipsa significatione ad vnum oia reuoluãtur.

a Vel caueat de retradẽda si pretium s. certũ tẽpus fuerit nume ratũ. ff. de re dhi. act. ædiles. §. fi. & l. seq. Io. And.

Vt not. s. c. e & c. veniens. Ioann. And.

† Ca 1. eo. ti. in 4. compi. Ex hoc c. collige neminẽ ordinandũ, nisi hẽat vñ viuat Conc. Trid. sessio. 21. de refor. c. 2.

† Ipsius.

† Aliàs inue. ad superiores ordines, &c.

te seruanda, quin oporteat eos renunciare: quia pœnitentiam (ordine, vel beneficio retento) agere non possunt, 1. q 7. requiriris, & supra de accu. inquisitionis, 1. respon. Quis possit cum talib. dispensare dictum est supra eo. de simoniacè, & melius supra de renunc. post translationem. De pęna istorum dicitur infra e. c. pen. & quis cum talibus possit dispensare.

a Ministrare.] triplici de causa, tum quia fuit hic mūdus à lingua, 1. q. 1. sunt nonnuli, tum quia nulla conditio debet interuenire, vt supra eod. tua, & supra de pac. cap. vlt. & 1. q. 2. quam pio. tum, quia per surreptionem voluit ordinem adipisci arg. 24 dist. quando, & supra de elec. cum dilecti. Io.

CONsulere.] Non eget summario: quia breue, nec diuiditur. Abb.

CASVS. Quicunque per pecuniā aliquam administrationem obtinuerit, tam dantes, quam accipientes, cum Simone percelluntur, & ab illa ecclesia repelluntur, in cuius ignominiam dare pecuniam voluerunt. Nota quod tam ementes, quàm vendentes, ecclesiarum administrationes, sunt simoniaci.

b Administrationem.] quod hic dicitur, intellige per id quod habes 1 q. 3. Saluator. circa medium cap. vbi habes, quod nulla administratio ecclesiastica potest vēdi, vel emi, præpositura, œconomi officium, vicedn̄atus, aduocatia, siue castaldionatus, & iudicatura, aut quælibet alia administratio, vt c. si quis episcopus, in princ. causæ.

{Glossa sequens argumen. & argumentum determinat.]

c Voluerunt.] Argumen. quod sola voluntas facit hominem simoniacum prima quæstione prima, qui studet. 1 Sed hoc nō credo, quod sola voluntas facit hominē simoniacum, dummodo contenta sit suis terminis, infra eo. capitulo vltimo, licet aliàs peccet, vt ibi. Sed hic non fuit contenta suis finibus, immo processum fuit ad actum. 2 & hoc notatur per hoc quod dicit: tam ementes, quam vendentes, vel ad studia emendi processerunt, in quantum in eis fuit: vndè tanquam simoniaci iudicandi sunt, prima quæstione prima, qui studet, & sic intelligę quod dicit in fi. voluerunt.

¶ Ca. 2. eo. in 4. comp.

¶ In codice Barbatiæ: ita cū Simone Mago percellantur.

† Idē. s. Innocē. iij. i Cōc. gn̄ali Later. c. 63. e. tit. in 4. compilat.

1 Et c. 2. vbi de hoc. I. A.

superiores ascēdere, nec in suscepto debet ordine ministrare. a

¶ Idem.

¶ *Simonia est dare pecuniam pro vicariatu, vel pro alia administratione rerum spiritualium seu ecclesiasticarum habenda: & dantes, & recipientes ab illa ecclesia sunt eijciendi. h. d. hoc cap. per alia verba licet sit breue.*

CAP. XXXVIII.

CONsulere: † & infra. quicunque vicednatum, vel aliam ecclesiasticarum rerū administrationem b per pecuniam obtinere voluerint, tam ementes, quam vendentes cum † Simone percelluntur, & ab illa ecclesia, in cuius contumeliam dare pecuniā, & accipere voluerunt, c iustè excluduntur.

¶ Idem † in Concilio generali.

¶ *Simoniacum est aliquid exigere pro consecratione episcoporum, & benedictionibus abbatum, & ordinationibus clericorum, nec excusat consuetudo.*

CAP. XXXIX.

SIcut pro certo didicimus, in plerisque locis à plerisque personis, quasi columbas in templo vendentibus, fiunt exactiones, & extorsiones turpes, & prauæ, pro consecrationibus Episcoporum, benedictionibus Abbatū, & ordinibus clericorum: estque taxatum quantum sit isti, vel illi, quantumve alteri vel † alij persoluendum: & ad cumulum damnationis maioris, quidam cupiditatem, & prauitatem huiusmodi nituntur defendere, per consuetudinem d longo tempore obseruatam.

¶ Tantum igitur abolere volētes abusum, cōsuetudinem huiusmodi (que magis dicenda est corruptela) pœnitus reprobamus, firmiter statuentes; vt pro his siue conferendis, siue collatis, nemo aliquid quocunque prætextu exigere, aut extorquere præsumat: alioquin, qui receperit, & qui dederit huiusmodi pretium omnino damnatum, cum Giezi, e & Simone condemnetur.

Idem † in eodem.

¶ *Religiosi pretio recepti vna cum recipientibus de monasterio expelluntur, & in arctioribus monasterijs ad agēdam pœnitentiam detruduntur. Sed recepti ante illud concilium, ponebantur sic recepti in alijs locis eiusdem ordinis, nisi multitudo sit in causa ita tamen quod renuncient primo receptioni: & de nouo recipiuntur.*

SIcut.] primo narrat excessum, & ipsius excusationem. Secundo ipsius excusationem reprobat, & excessum prohibet, pœnam adijcit: ibi, Tantum. Abbas.

CASVS. in plerisq; locis à multis prælatis fiunt turpes exactiones, pro consecrationibus episcoporū, benedictionibus Abbatum, & consimilibus: & est taxatum, quantum debeat dari isti, vel illi, huiusmodi prauitatē per consuetudinem defendentes. Concilium huiusmodi consuetudinem, quæ dicenda est potius corruptela, pœnitus reprobat prohibendo expresse ne pro talibus quocunque. prætextu aliquis extorquere præsumat aliquid, vel exigere, alioquin, & qui dederit, & qui receperit, cum Giezi, & Simone cōdemnetur. No. quod praua cōsuetudo abolenda est. item pro consecrationib. episcoporum, & benedictionibus abbatum, & ordinibus clericorum, nihil est dādū, vel accipiendum.

d Per cōsuetudinē.] Fingūt n. tales, quod in consecratione aliqd licitè petit, nō pro cō secratione, sed pro cōsuetudine. arg. 63 dis. quia sancta & Agathosa, & 1. q. 3. quæsitum, & in Auth. de san. epi. §. pro cōsuetudinib. col. 9. 3 sed hoc n̄ ē verū: nec excusat cōsuetudo huiusmodi spiritualib. vēdēdis, immo magis accusat, s. e. nō sa tis, & ea. cū in ecclæ. vbi talia reprobant. I.

e Cū Giezi, & Simone.] Giezitæ 4 dn̄r à Giezi

2 Et si pactū interuenit, est detestabilis: aliàs mētalis de hoc dixi s. e. nemo sup gl. 2. Io. And.

† Aliàs ita: vel illi alij.

† Idē Inno. iij. in eodē Cōc. Lat. ca. 64. & c. 4. eo. tit in 4. cōp.

3 Vide s. eo. cu in ecclæ super glo. 6. Io. And.

4 De Giezi, vñ Giezitæ, vide libro 4. Reg. ca. 5. & de Simone Mago, vñ Simoniaci, seu Simoniani vide latè per Gabrielem Pateolū lib. 17. de sectis hæreticorū, ca. 35.

Giezi seruo Helisei, qui primo in veteri testō vendidit gratiam sanitatis Naaman Principi Assyriorum: vnde venditores spiritualium propriè dicuntur Giezitæ. Simoniaci dicuntur à Simone mago: qui postea in nouo testamento uoluit emere gratiam Spiritus sancti, 1. q. 1. qui studet, & c. citò turpē. Bernardus.

tamen hoc non dicatur in fraudem, & sine aliquo pacto. ar. 1. q. 1. si quis propter hoc. 1 Io. sed tutius est vt nullo casu taliter aliquis, vel aliqua recipiatur. Bernardus.

[Glossa sequens obijcit de decre. dilectus & inquisitionis, & soluit. demum ponit quæstionem, quam soluit & remittit. Item aliam quæstionem quā dupliciter soluit.]

CAP. XL.

Quoniam † simoniaca labes adeò pleras que moniales infecit vt vix aliquas sine precio recipiant in sorores paupertatis [a] prætextu volentes huiusmodi vitium palliare: ne id de cetero fiat pœnitus prohibemus; Statuentes, vt quæcunque de cætero talem commiserint † prauitatem, tam recipiens quam recepta, siue sit subdita siue prelata sine spe restitutionis de suo monasterio expellatur, [b] † in locum arctioris regulæ ad agendam perpetuā [c] pœnitentiam detrudenda. ¶ De his autem, quæ ante hoc synodale statutum taliter sunt receptæ, ita duximus prouidendum, vt remotæ de monasterijs, quę perperā sūt ingressæ, in alijs locis eiusdē ordinis collocentur. Quod si fortè propter nimiam multitudinem [d] alibi nequiuerint commodè collocari: ne damnabiliter in sęculo euagentur, recipiantur in eisdem monasterijs dispensatiuè de nouo, mutatis prioribus locis, & inferioribus assignatis. hoc etiam circa monachos, & alios regulares decernimus obseruandum. ¶ Verùm ne per simplicitatem vel ignorantiā [e] se valeant excusare, præcipimus, vt diœcesani episcopi singulis annis hoc faciant per suas diœceses publicari.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Episcopi nil exigere debent, vt permittant in ecclesiis sibi subiectis clericos institui, monachos profiteri, vel mortuos sepeliri, alioquin exacta restituentur duplicata.*

Quoniam.] Sunt quatuor partes. Prima prouidet, circa futura: Secunda circa præterita ibi, De his. Tertia prorogat: ibi, Hoc etiam. quarta publicationē fieri mandat: ibi, Verum. Abb. Sic.

CASVS. Simoniaca prauitas apud multas moniales intantum inualuit, quod vix recipere volūt aliquas in sorores sine pretio paupertatis prætextu: Præcipit conciliū ne de cętero istud fiat, statuēs, vt quæcūque de cætero talem cōmisserit prauitatē, recipiēs & recepta, siue subdita fuerit siue plata, sine spe restitutionis è mōasterio expellatur, in arctius monasterium ad agēdam perpetuam pęnitentiam detrudenda: De his verò q̄ ante istud concilium taliter sūt receptę, statuit vt de illis monasterijs in qbus perperā sunt ingressę, remoueātur, & in alijs eiusdem ordinis collocētur; Si autem propter multitudinē hoc fieri non poterit: ne dānabiliter ī sęculo euagētur, de nouo dispēsatiuè in eisdem monasterijs recipiantur, mutatis locis prioribus, & inferiorib. assignatis. Et hoc quod dictum de monialibus, obseruandum est de monachis & alijs regularibus; & ne per simplicitatem vel ignorantiam aliqui se valeant excusare præcepit, vt episcopi per suas diœceses hoc faciant publicari. Nota quòd secundum istud concilium monachi & omnes regulares, qui scienter vel ignoranter sunt recepti per simoniam, sunt puniendi. Item constitutio extenditur ad prætetita. Item propter multitudinem detrahendū est seueritati. Item propter multitudinē dispēsatur, vbi alias non dispensaretur.

[Glo. seq. textum adiuuat per canonem & decre. & l. demum determinat, vltimò consuluit.

a Paupertatis.] prætextu enim paupertatis non debet quis operari peccatum mortale, sed potius quęlibet mala pati, 82. q. 5. ita ne. & supra de his quæ vi metusve cau. fi. sacris. nec eo prætextu ignoscendum est illis, ff. de ri. nup. palam §. non est. Posset dici, quod si ita pauperes sunt, quod non possunt ibi alias aliquo modo aliquem recipere, quia non haberent ibi victum, sub hac forma possent recipi. Non habemus quod dem⁹ tibi ore victu, nisi tu portes tecum vndè viuas: dum-

b Expellatur.] Videtur hoc esse intelligendum cū distinctione illius decre. supra eod. dilectus. vt si directè auctū sit contra tales in modum accusationis, quod deponētur: Si in modū inquisitionis, fiat vt hic dicitur. sic distinguit, illa decre. dilectus. Item arg. contra supra de accus. inquisitionis. vbi deponitur simoniacus in modū inquisitionis. Credo quod hodie stādū sit huic cōstitutioni circa regulares simoniacos: vt pœna ista solummodo imponatur qualitercunque constet de crimine, vt ī arctiori monasterio ad agendum perpetuam pœnitentiā detrudatur sine ordinis sui executione: cum aliàs pęnitentiam agere non possunt. prima quæstione septima, regritis. argumen. supra de accus. inquisitionis. & satis intelligūt depositi. 2 nam extra claustrum morari non debent, ne damnabiliter euagentur, ut infra dicitur. & argum. supra de regul. & transeun. capitulo ultimo. Sed nunquid restituitur ei pecunia: Potest dici quod sic supra eodem veniens. De hoc dictum est supra eodem. De hoc. Quid si non inueniuntur arctiora monasteria? Nihilominus mutabuntur. argumen. octauagesimaprima, distinctione, ualet vel si visum fuerit, renunciabunt locis suis, & denuo restituentur in illis dispensatiue, prout sequitur infra, de alijs qui ante hoc statutum sunt recepti, vt perpetuam pœnitentiam ibi agant.

c Perpetuam. sic prima quæstione prima reperiuntur, & capitulo si quis neque. sic hæretici cum redierint ad agendum pœnitentiam, in perpetuum carcerem detruduntur, infra de hæreti. capitulo penultimo, quia & simonia dicit hæresis, 6. quæst. 1. sed licet. Bernardus.

d Multitudinem.] vt propter hoc detrahatur seueritati, sic infra de cleric. excommunicat. ministran. latores & supra de tempo. ordinan. capitulo secundo. Bernardus.

e Vel ignorantiam.] sic s. de loca. capitu. 1. 3 sic 82. distin. propoluisti.

† Vide Guidonē Papę decisione 80. & late p Syluestrū i sū. verbo, simonia, q. 15.

† commiserit.

† repellatur

1 Et idē notatur. §. c. nō satis, in 1. gl. & de hoc 1. q. 2. in sum. I. And.

† Idē Innocē. iij. in cōc. Latera. c. 65. & c. 5. eod. titu. in 4. compil. Et de materia vide citatos in c. sicū ī ecclesiæ, & ī c. veniens, & in c. dilect⁹, s. eo. titu.

2 Ex quo executionē non hēt: sed ad hoc rñdet Host. q cū d posito nō sic de facili dispensabit. de hoc s. de cle. non resid. ex. tuæ. I. And.

3 De Iudę. ita quorūdā. in fi. de pę. & remis. ois fin Io. And.

AVdiuimus.] Sunt tres partes principales: In prima narrat factum: In secunda inhil itionem facit ibi, Cum igitur. In tertia puniri mandat ibi. Quod siquis. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam episcopi decedentibus ecclesiarum rectoribus ecclesias ipsas subijciunt interdicto, nec permittunt aliquos in eisdem institui, donec pecunia persoluatur. Item cum miles aliquis vel clericus domum religionis ingreditur, vel apud religiosos eligit sepulturā, si nihil reliquerit loco religioso, difficultates ingerunt, donec aliquid muneris recipiant: peruenit hoc ad notitiam Papæ, qui respondet. Cum ergo non solū à malo, sed ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinere, concilium huiusmodi exactiones dixit inhibendas: & qui contra hoc fecerit, exacta, duplicata restituat, in vtilitatem illorum, in quorum fuerant soluta dispendium, fideliter conuertenda. Nota quod non solum à malo abstinendum est, sed etiam ab eo quod speciē mali habere videtur. Item ecclesia potest suum recipere in duplum. Item ecclesiæ debet reddi pecunia, quæ in eius iniuriam data est, vel soluta.

[Gloss. seq. soluit, quærit & remittit.]

a Persoluatur.] Nunquid talis dicitur simoniacus qui sic soluit pecuniam? Videtur quod nō, 1 quia redimit ius suū: vt supra eodem dilectus, vbi plenè de hoc. sicut licitum est alicui corrumpere accusatorem suum: vt secunda quæstione tertia. capit. si quem. §. notandum. Ioannes.

b Sed ab omni specie.] Argumen prima quæstione prima emendari. & supra de vita & honestate clericorum cum ab omni.

c Duplicata.] sic supra de censibus procuration. in fine, & supra de immunita. eccles. quia plerique. & in Authentica de sanct. episcop. in secunda colum. §. si verò Laicus, collatio. noua. Bernardus.

1. Thess. ca. 5.

† Idē Inno. iij. in cōcil. Lateran. ca. 66. & c. 6. e. tit. in 4. cōp. Et ꝓ intellectu ꝑter Do. hic, vide B. Tho. 2. 2. q. 100. art. 2. ad 4. arg. & Syluest. in sum. verbo, simonia, qōne 8. vbi plenissime.

1 Imò verē est simoniace, cū nō det Pecuniā pro redimenda vexatione iuris qliti, sed q̄redi B. Tho 2. 2. q. 100. ar. 2. ad 5. argu. adde Panor. hic.

CAP. XLI.

AVdiuimus de quibusdam episcopis, quod decedentibus ecclesiarum rectoribus, ipsas interdicto subijciunt, nec patiuntur alios in eisdem institui, donec ipsis certa summa pecuniæ persoluatur. a Præterea cum miles aut clericus domum religionis ingreditur, vel apud religiosos eligit sepulturam, etiam si nihil loco religioso reliquerit, difficultates ingerunt, & malitias, donec aliquid muneris manus contingat eorum.

¶ Cum igitur non solum à malo, sed ab omni specie b mali sit, (secundum Apostolum) abstinendum: exactiones huiusmodi penitus inhibemus; Quod si quis transgressor extiterit, exacta, duplicata c restituat, in vtilitatem locorum, quorum fuerint soluta dispendium, fideliter conuertenda.

Idem † in eodem.

¶ Sacramenta sunt libere conferenda: cogit tamen ordinarius laicos obseruare laudabiles consuetudines.

AD Apostolicam.] Primo ponit clericorum & laicorum excessum: Secundo contra vtrūq; prouidet: ibi, Quapropter. Abb. Sic.

CASVS. Quidam clerici pro benedictionib. nubentiū: & exequijs mortuorum, & similibus pecuniam exigunt, & extorquent: & nisi eis fuerit satisfactum, fraudulenter impedimenta opponunt. E conuerso sunt quidā laici, qui laudabilem consuetudinem erga sanctā Ecclesiam deuotione fidelium introductā infringere nituntur sub prætextu pietatis: vndè concilium super his prauas exactiones prohibet fieri, & pias consuetudines præcipit obseruari: statuit, vt libere conferantur ecclesiastica sacramenta: & per episcopum loci compescantur, qui laudabilem consuetudinem mutare nituntur. Nota quod laudabilis consuetudo seruanda est: & episcopus loci per officium suum illam faciat obseruari.

d Pietatis.] Prætextu pietatis nō est impietas committēda, prima quæstione prima, non est putanda, & decimaquarta quæstio. quinta, neque enim si agris, & trigesima quæstion. prima nosse.

e Libere conferantur.] sacramenta. n. ecclesiastica gratis sine aliqua exactione sunt conferenda. supra eodem cum in ecclesiæ, & c. ex quæ.

[Glossa sequens dupliciter legit finem capituli sed primam lecturam approbat.]

f Nituntur laudabilem.] Ergo laudabilis consuetudo seruanda est, cuius trāsgressor vt iuris puniatur. 11. distin. in his.

† Vide Pau. de Cast. cōsi. 401. incip. vi so ꝓcessu, & cōsi. 342. ic. circa ꝑ timū. & Bellamc. consi. 32. incip. Quod mulier.

CAP. XLII.

AD Apostolicam audientiam frequenti relatione peruenit, quod quidam clerici pro exequijs mortuorum, † & benedictionibus nubentium, & similibus, pecuniam exigunt & extorquent: & si forte eorum cupiditati non fuerit satisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. E contra verò, quidam laici laudabilem consuetudinē, erga sanctam ecclesiam pia deuotione fidelium introductam, ex fermento hæreticæ prauitatis nituntur infringere, sub prætextu canonicæ pietatis. d

¶ Quapropter super his, prauas exactiones fieri prohibemus, & pias cōsuetudines præcipimus obseruari: Statuentes, vt liberè conferantur e ecclesiastica sacramēta. Sed per episcopum loci veritate cognita, compescantur, qui malitiose nituntur laudabilem f consuetudinem immutare.

¶ Honorius tertius vniuersis Abbatibus & fratribus Cistercien. ordinis.

¶ Prohibet abbates Cistercienses solemniter installari; & ponit formam obediētiæ, quam præstant suis episcopis.

Et videtur ex hac littera, quod clerici, licet nihil petere possint pro talibus sacramentis si consuetudo laudabilis super his seruatur, consuetum, quod per superiorem cogi possunt officio iudicis implorato ad illam seruandam, quæ ex pietate introducta est. Vel potest intelligi quod hic dicitur, vt Ioan. dixit, quòd laici abutuntur consuetudinibus quæ illis pietatis cam-

tis causa permissæ sunt: vt cum permittitur eis præsentare clericum ipsi volunt eum instituere; vel cum ipsi requiruntur, vt consentiant, ipsi volunt eligere. De quibus habes supra de iure patrona. capit. præterea, & in pluribus alijs: quod non credo. Sed dic vt prius dictum est. Bernardus.

† Qualiter hoc spectet ad titulum, colliges ex Panormi. & alijs.

† Installatio fit, qñ electus et cõfirmatus introducit in stallũ, i. in sedẽ siue locũ cõstitutũ in choro, & Abbati deputatum ad sedẽdum.

† Hunc casũ inuenio in antiquis & manuscriptis Grego. exemplarib.

NE Dei.] Duæ sunt partes. Secũda ibi, Adijcimus. Abb. Sic.

[Glossa sequens ponit casum literalem.]

a Ne Dei.] CASVS. † Abbates Cisterciẽ. ordinis consueuerant dare archidiaconis Palastenum in sua installatione, vel aliud æquipollens: quod prohibuit Honorius Abbatibus; & ne de cætero taliter installentur; sed obedientiam faciant suis episcopis, prout dicitur in litera B. Nota quod episcopus diœcesanus abbatem Cisterciẽ. ordinis installare nõ debet: Licet in aliquo instrumẽto fiat mentio de aliquo alio, non ideò debet illud exhiberi. Item si non exhibetur statutum ordini contrarium, adstringitur regularis mandato episcopi. Item contra statuta regulæ non debet monachus diœcesano obedire.

b Solẽnitates.] Installare Abbates, & Abbatissas in sede ponere, pertinet ad officium archidiaconi, supra de offic. archidia. cap. vt nostrum. & talis installationis solemnitas non requiritur in Abbatibus ordinis Cisterciẽ. vt hic patet.

CAP. XLIII.

NE † Dei [a] ecclesiã: & infra.

¶ Installationis † solẽnitates [b] in electis Abbatibus ordinis vestri fieri prohibentes: Adijcimus, vt archiepiscopi & episcopi ea sint forma professionis [c] contenti, quæ ab origine vestri ordinis noscitur instituta, quę talis est: Ego frater Abbas Cisterciẽ. ordinis, subiectionem, & reuerentiam, & obedientiam à sanctis Patribus constitutam, secundum regulam S. Benedicti, tibi domine Episcope tuisque successoribus [d] canonicè [e] substituendis, & sanctæ sedi Apostolicæ saluo ordine [f] meo, perpetuò me exhibiturum promitto.

¶ Gregorius nonus Priori Sancti Thomæ Esculañ.

¶ Recepto in canonicum debetur prabenda, & redditus: consuetudine non obstante, quod non seruauerit prauam consuetudinem de aliquo temporali dando ipsis canonicis.

c Forma professionis.] qua profitentur se præstaturos suis episcopis subiectionem, & cætera quæ sequuntur. sic & archiepiscopi debent esse contenti forma professionis à canonibus constituta, supra de maior. & obed. dilecti, qua & Papa contentus est, vt ibi dicitur.

d Successoribus.] & ita postquam fecit obedientiam prædecessoribus, amplius eam facere successoribus compelli non debet: vt supra de iureiur. veritatis. & idem in vasallo. vt ibi dicitur.

e Canonicè.] Aliàs non teneretur, puta si esset intrusus sine consensu clericorum 12. quæst. 2. alienationes. Bernardus.

f Saluo ordine.] Nam contra regulam obedire non tenentur, vt hic dicitur, in his quæ contra regulam: vel quæ illicita sunt, nullus obedire tenetur, 11. quæstio. 3. si quis episcopus, & cap. non semper, & cap. si dominus, & cap. Iulianus. sed bonum quod agitur, quandoque propter obedientiam intermittitur, vndecima quæstione tertia. quid ergo. & est simile huic loco, supra de iureiurand. ego. n. Bernardus.

CAP. XLIIII.

IAcobus † canonicus Esculanus exposuit, quod cum ipse in ecclesia Aprutineñ. sit receptus in canonicum & in fratrem, canonici eiusdem ecclesiæ partem prouentuum, ac præbendam sibi assignare recusant: quãdam consuetudinem prætendentes, quod prandium habere debeant à canonico recepto de nouo.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si est ita: dictos canonicos, vt tali consuetudine [g] non obstante, sibi sicut vni ex alijs, in prouentibus & præbenda prouideant, appellatione remota, compellas.

Idem.

¶ Qui ordinauit aliquem sub promissione de non petendo ab ipso prouisionem: ordinator per triennium à collatione, præsentator verò ab executione ordinum etiam per triennium suspensi sunt: ordinatus verò ab ordine perpetuò sit suspensus: & solum per sedem Apostolicam cum eis dispensatur.

IAcobus.] Prætextu consuetudinis non debet exigi prandium à canonico de nouo recepto. hoc dicit. Diuiditur. nã prima pars ponit querelam; secunda dat iudicem, ibi, Quocirca. Abbas Siculus.

CASVS. Iacobus iste canonicus Esculanus receptus erat in fratrem & canonicum in ecclesia Aprutiñ. canonici illius ecclesiæ partem beneficij sui sibi assignare nolebant, nisi primo reciperẽt prandium ab eodem, consuetudinem prætendentes, vt à canonico de nouo recepto prandium recipiant; Mandat papa cuidam priori, quatenus si est ita, consuetudine illa nequaquam obstante, compellat canonicos illos, vt præbendam sicut vni ex alijs isti conferant & assignent. Nota quod pro spiritualibus nihil dari debet etiam obtentu alicuius consuetudinis.

† Vide Doc. in c. 1. ẽ. eo. tit. B. Th. 2. 2. q 100. ar. 3. & Syluest. in summa, verbo simonia, q. 8. & 9. & 13.

g Tali consuetudine.] quæ non ex usat. sic supra ca. veniens, immo potius, simoniam inducit quia pro pastu vel pastello exigi aliquid non debet pro huiusmodi spiritualibus, supra eodem, capitulo primo. & prima quæstione tertia, si quis præbendas. non obstante aliqua consuetudine, vt ibi, & supra eodem in pluribus ca. Bern.

S[i quis.]

CASVS. Quia frequenter ordinantur aliqui sine certo titulo, propter quod fiunt promissiones illicitæ: statuit Gregorius, quod si aliquis ordinauerit, seu ad ordinem præsentauerit aliquem; recipiens ab eodem promissionem vel iuramentum, quod super sua prouisione non inquietabit eundem: ordinator à collatione, & præsentator ab executione ordinum per triennium nouerint se suspẽsos: & ordinatus ab

ordine sic suscepto nouerit se suspensũ, donec dispensatione, per sedem Apostolicã meruerit obtinere. No. ꝙ quis punitur in eo, in quo deliquit. Item solus Papa dispensat cum illis qui scienter per simoniam ordinant; vel præsentant, vel ordinantur.

[Gl. sequens quod hic de iuramento dicit coadiuuat: demũ signat contrarium.]

a Promissionem vel iuramentũ.] Pactũ tale siue iuramentũ turpe est, iõ nullã obligationem inducit, s. de pac. c. vlt. & ff. de verb. obligatio. generaliter, et quia, penia hĩ cãm prohibitionis nulla est obligatio. si stipuler vt id Et ita habes, ꝙ si principale non tenet, nec iuramẽtũ super hoc factũ. sim. s. de foro cõpe. si diligenti, i fi. C. de legi. non dubium. Ar. supr. de iureiu. debitores. & licet talis obligatio non tenuerit: 1 punitur ordinator a collatione ordinum: vt in eo puniatur in quo peccauit. s. de iure pat. pastoralis. cum suis similib.

† Vide Turrecrẽmatã i c. statuimus, & in c. ordinationes. 1. q. j. & Syluestrũ citatum in c. pcedẽti.

† inquietaret.

1 Adde qd no. de pb. si eps cui. li. 6. in vlti. glos.

CAP. XLV.

SI † quis ordinauerit, seu ad ordinem præsentauerit aliquem, promissionem uel iuramentum [a] ab illo recipiẽs, ꝙ super prouisione ua non inquieret † eundem ordinatorem à collatione, præsentator verò ab executione ordinum per trienniũ, [b] et ordinat⁹ ab ordine sic suscepto, donec dispensationem [c] super hoc per sedem Apostolicam [d] obtinere meruerint, nouerint se suspensos. [e]

¶ Idem.

¶ Habet duo dicta, secundũ ibi: & ad resignationes. Et propter breuitatem & varietatem lecturarum aliter non summatur.

[Gl. s. q. recipit per obiect. quod deponi debebant, ex quo, &c. soluit solutioni, obijcit, & respondet. In fine quæ fuit additio, dat verum intellectum.

b Ab executione ordinũ per trieniũ.] & ita simoniaci iudicantur, nec tamen deponũtur, nisi quia ad tempus suspenduntur. sed hoc forte ideò est, quia nihil datur vel recipitur pro ordinatione vel præsentatione, quia simonia est 2 studiosa voluntas emendi, vel vẽdendi spiritualia. ar. 1. q. 1. q. studet; sed emptio vel venditio sine pretio non consistit. Institutionũ de emp. & venditio. § preciũ autem, & ff. eodem l. 2. §. fine, sed hic nullum præcium datum est. Sed contra: iste remisit ius quod sibi competeret ex tali præsentatione contra præsentatorem, vel ordinatorem. qui tenebatur sibi ad prouisionem, supra de præbend. c. sum secundum Apostolum sed idem est remittere quod dare, supra de testi. veniens: & ff. de calum. quinetiam & ita debent deponi. Hic nihil remittitur, quia nihil adhuc debetur, sed renunciatur iuri, quod in futurum posset acquiri si præsentetur debito modo: sed in contrarijs remittitur quod in præsenti debetur. sed si hic fieret talis remissio, deponeretur tam dans, quam recipiens, si conuinceretur supra eodem, de hoc, & c. insinuatum & ideò minor pœna imponitur ꝑpter affectũ cum opere subsecuto, supra de biga. nuper, & ca. vlti. & hoc intellig: si crimen sit occultum. si verò esset manifestum, semper essent suspensi, & si accusarentur & cõuicerentur, deponerentur ex tali promissione vel iuramento. Ber.

2 Vide B. Th. 2. 2. q. 100. art. 1.

c Dispensationem.] sic supra eod. per tuas nobis.

d Per sedem Apostolicam.] hic patet, quod cum simoniaco scienter in ordine, solus Papa dispensat. idẽ intelligo in dignitate & beneficio; vt dixi supra eod. de simoniacè, & supra de renunciatio. post translationem.

e Suspensos.] ipso iure.

MAndato.] CASVS. Quidam recepit in mandatis à Papa, vt secundum constitutionem generalis concilij, supra eodem quoniam dispensaret cum monachis, qui per simoniam aliquo dato in monasterijs sunt recepti, nulla de Abbatibus in mandato Papę habita mentione; consuluit iste Papam vtrum auctoritate illius mandati posset dispensare cum abbatibus? Item aliqui sunt adepti spiritualia nullo dato pręcio nullo pacto dandi vel recipiendi præcedente, sed solo affectu animi antecedente hincindè; quæritur, vtrum isti ꝑpter istum affectum teneãtur ad resignationem huiusmodi spiritualium. Ad primum respondet Papa, quod mandatum Apostolicum ad abbates extenditur; & sic constitutio illa quoniã simoniaca, continet dispensationem per Papam exhibendam. Ad secundum respondet, quod isti pro huiusmodi simonia nõ tenentur ad resignationem spiritualium vel tẽporalium, quæ nullo pacto, sed affectu animi præcedente ex vtraque parte taliter acquiruntur; sed sufficit delinquentibus, per solam pęnitentiam in hoc casu suo satisfacere creatori. Nota, quod beneficium principis latissimè interpretandum est. Item simonia solo affectu animi non committitur; nec renunciare quis tenetur spiritualia, vel temporalia pro tali simonia; licet aliàs peccet. Item affectus siue voluntas punitur.

† Notabilis, & edifficilis huius c. diffinitio; de cuius materia & intellectũ ui de Dñicum Sotũ li. 9. de iust. & iu. q. 8. ar. 1. ad 6. argũ Marrinũ Nauarrũ in Manuali confessariorũ c. 13. ti. de simonia, ad de Couarruuiã i rta peccatũ. de reg. iu. li. 6. in 2. par. Relect. i initio, & Romanũ cons. 259.

CAP. XLVI.

MAndato † nostro recepto, vt cum monachis, qui per simoniam dato aliquo, locum in monasterijs sunt adepti, secundum cõstitutionem generalis concilii [f] dispensares: & infra.

¶ Consultationi tuæ breuiter respondentes, dicimus mãdatum Apostolicum, etiam ad Abbates [g] extendi; Et ad resignationes spiritualium & temporalium, quę nullo pacto, sed affectu animi [h] præcedẽte, vtrinque taliter acquiruntur, (in quo casu delinquentibus sufficit per solam pœnitentiã suo satisfacere creatori)

f Concilij.] supra eo. quoniam.

g Abbates.] Mandatum fuit alicui, vt dispensaret cum monachis, qui per simoniam monasterium sunt ingressi, nulla mentione habita de abbatibus, & tamen hoc extenditur ad abbates, & ita habes hic argumentũ, quod beneficium principis largissimè interpretandum est, infra, de verb. significatione, olim. & ff. de constitutione princ. beneficium. & supra de dona. cum dilectus. in fi. argumento quia in beneficijs, vt ibi dicitur plena est interpretatio facienda. Item arg. cui conceditur minus, & maius concessum videtur. vt 16. q. 2. visis. 3 sed potius contrarium dici consueuit supra de deci. ex parte. sic quod monachis dicitur, ad regulares extenditur, supra de postulan. ex parte. Ber.

3 Cõcor. l. a re mobili, l. legatũ, de procura & l. iurisgentiũ. §. adeo C. de pac.

h Affectu animi.] Ergo sola voluntas, siue affectus animi non facit aliquem simoniacum, licet aliter peccet, vt dixi supra e. consulere. & est simile s. eo. tua, ad fin. & sim. j. de vsur. in ciuitate. sed secus. videtur in vsura, vbi sola spes vsurarij vsuram inducere videt, vt 14. q. 3. ca. 1. & infra de vsur. consuluit. Item habes hic, quod affectus siue voluntas punitur, & meritò; quia non ambitione, sed labore ad honorem conuenit peruenire. C. de re mil. contra publicam. lib. 12. & 61. distin. miramur, in fi & talibus honor est auferendus 8. q. 1. in scripturis. & j. q. 6. sicut is, & hic, & hęc ambitio sola pęnitentia purgatur sine renuntiatione, & huiusmodi le-

pis

his simonia potest leuiter indulgeri. sic 68. distinct. si cut, & supra, le accusat cum dilectus, & ita collige, quod aliquis promouetur cum mortali, nec deponitur, nec dicitur propriè simonia talis affectus animi. Bernardus.

NE PRELATI vices suas, vel ecclesias, sub annuo censu concedant.

Supra visum est de simonia in genere, nunc submittit de quadam ipsius specie, scilicet, ne plati vices suas, &c. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 89. distinctio. & prima quæstio. quarta per totum, 21. q. 2. præcipimus.

†Ca. 15. in c. Cū in vfficijs, §. prætere a qm. & c. 1. tit. de plātis, ne vices suas &c. i 1. comp. Et de materia huius cap. & c. seq. præter citādos paulo post vide Syluestrum ī Sūma, verbo, simonia. q. 14.

Præterea.] Primo ponit excessum, quē secundo punit, ibi, Præsenti. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam episcopi pro certa quantitate pecuniæ vendebant episcopalem iurisdictionem quibusdam, qui Decani vocabantur: statuit concilium Lateranē. quod qui de cætero iurisdictionē episcopalem taliter receperint, officio suo priuentur, & episcopi conferendi hoc officium potestatem amittant. Not. quòd iurisdictio episcopalis vendi non debet, sed gratis conferri, aliàs puniuntur, vt hic dicitur. Item punitur quis in eo quo deliquit.

eos pro simonia huiusmodi non teneri.

TITVLVS. IIII.

Ne Prelati vices suas, vel ecclesias, sub annuo censu concedant.

¶ Alexander iij. in Concilio Lateran. †

¶ Qui dat pecuniam, vt episcopalem, vt spiritualem iurisdictionem exerceat, officio suo priuatur, & sic conferens illud amplius conferre non poterit, & canonicè punitur. h. d. cum sequentibus.

CAP. I.

Præterea, qm̄ quidam in quibusdam partib. sub pretio statuuntur, qui Decani [a] vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate [b] episcopalem iurisdictionem exercent: Præsenti decreto statuimus, vt qui † de cætero hoc presumpserit, officio suo priuetur: & episcopus conferendi [c] hoc officium, potestatem amittat.

¶ Idem in Concilio Turonen.

¶ Summatum est supra capitulo proximè.

CAP. II.

Quoniam † in quibusdam partibus decani, vel archipresbyteri, ad agendas vices episcoporum, seu archidiaconorum, & terminandas causas ecclesiasticas, sub annuo pretio [d] statuuntur: [e] quod ad sacerdotum grauamen, & subuersionem iudiciorum non est dubium redundare: id vlterius fieri prohibemus. Quod si quis de cætero fecerit, remoueatur à clero. Episcopus autem, qui hoc sustinuerit, & iudicia ecclesiastica dissimulat peruerti, canonicè puniatur.

a Decani.] id est, archipresbyteri rurales, qui spiritualem habent iurisdictionem, 50. distin. in capite sic appellantur s̄. de censib. cum Apostolus, & s̄. de off. archidiaco. ad hæc. §. vlt. Ber.

Glo. seq. principium reci. per distinctionem, aut vicarius dat episcopo, &c. secundo argum. signat contrarium, & ibi remittit. tertio dicit de pertinentibus ad titulum.

b Quantitate.] data episcopo pro sua iurisdictione, quam emunt isti Decani: quod non licet, vt hic patet, sed è conuerso episcopus si committat vices suas alicui, potest & debet ei constituere salarium de camera sua, cum ille ad hoc non teneatur, ar. 12. q. 2. charitatem, & quicūque 2. 1 Item est hic arg. ꝙ plebani siue archipresbyteri non habent iurisdictionem, & hoc satis videtur, nisi habeant ex consuetudine infra de excess. prælat. ad hoc. arg. contra. s̄. de offic. ordi. cum ab ecclesiarum. vbi de hoc. & hæc decret. & sequens pertinent ad primam partem tituli: & expone, vices, id est, iurisdictiones. vnde consueuit dici, committo tibi vices meas, id est iurisdictionem meam.

1 Et s̄. de off. or. Inter cætera. & idē Innocentius, Gof. & Hos. Io. And.

c Conferendi.] vt in eo puniatur in quo peccauit, sic supra titu. proxi. capitu. pen. & supra de elec. cum in cunctis, & capitu. nihil est, prima quæstione prima, si qui episcopi, & supra de tempo. ordi. litteras, & in pluribus alijs capitulis ibi, & qui recipit, officio suo priuabitur, sic ergo patet, ꝙ iurisdictio vendi non potest, infra, capitulo proximo, & vigesimaprima quæstione secunda, præcipimus, argumen. contra infra eodem capitulo vltimo. non est contra, quia ibi non loquitur de iurisdictione, sed de fructibus, qui conceduntur ad firmam. Ber.

†In codice Barbatiæ ita vt q. talia de cætero psūpserint, officio suo priuentur.

Quoniam.] Diuiditur: quia primo ponit excessum, quem expressa causa finaliter prohibet: Secundo pœnam addit? ibi, Quod si quis. Abbas Siculus.

CASVS. Episcopi, & archidiaconi ad agendas vices suas, & causas ecclesiasticas terminandas quibusdam Decanis seu archipresbyteris sub annuo pretio committebant, quod in subuersionem iudiciorum, & grauamen sacerdotum redundabat: statuit Cōciliū Turonēse quod istud de cætero non fiat: quod qui fecerit, remoueatur à clero: & episcopus qui hoc sustinuerit, & iudicia ecclesiastica dissimulat peruerti, canonicè puniatur. Nota, quòd episcopus gratis iurisdictionem suam impendere debet.

†Post hæc. La teranen. sub Ale. iij. part. 2. c. 1. & c. 2. tit. de Prælatis, ne vices suas, &c. in 1. com. Et de intellectu & materia vide Turrecre matā in c. ꝑcipimus. 21. q. 2.

d Precio.] quod non licet, supra capitulo proximo, immo simoniacum est: & ne subditi hac occasione vltra debitum aggrauentur. argumento vigesimatertia quæstione prima, militare. & vbicunque episcopus aliquid gratis facere debet ratione officij, si aliquid exigat, simoniam committere videtur: maximè cum iurisdictio sit spiritualis, vt prima quæstione tertia ex multis, & capitu. vendentes, & capitu. non solum. T.

e Statuuntur.] nunquid episcopus potest dare ordinarium iudicem? non, sed tantum princeps, vel lex. argumen. secunda quæstione sexta, capitulo à iudicibus, §. quod de arbitris, ff. de iurisdictio. omnium iudicum, & quia, sed ab vniuersitate eligendus est: & tunc lex dat ei iurisdictionem ordinariam. argumen. sexagesimatertia distinctione, si in plebibus, in Authentic. de defen. ciuita. §. nos igitur, collatione tertia. Si tamen consuetudo est, quod episcopus dat or-

ordinariam, admittenda est, ita tamen, vt perpetuo instituatur, & non sub censu certo, ar. C. de emancip. l. 1. Lau.

a Canonica percellatur.] vt dictum est supra c. prox. quandoque tamen deponitur. 81. distin. dictum quandoque verò ad tempus suspéditur, 1. q. 1. quicquid, & 21. q. 4. præcipimus, episcopi, presbyteri. arg.

† Aliàs ita, & ecclesiastica iudicia sua, &c.

stinuerit, & † ecclesiasticam iurisdictionem sua patitʼ dissimulatione peruerti, districtione canonica percellatur. [a]

¶ Idem.

¶ *Regimen ecclesiæ sub annuo censu committi non debet.*

CAP. III.

ij QVoniam † enormis quædam cõsuetudo in quibusdam locis, contra sanctorum Patrum institutiones inualuit, vt sub annuo pretio Sacerdotes ad ecclesiarum regimen statuantur: [b] Ne id fiat, modis omnibus prohibemus: [c] Quia dum Sacerdotium [d] sub huiusmodi mercede venale disponitur, ad æternæ retributionis præmium consideratio non habetur.

ij QVoniam.] Primo narrat cõsuetudinem, quam secundo prohibet, ibi, Ne id. Tertio causam reddit. ibi, Quia. Abbas Siculus.

CASVS. Consuetudo erat in quibusdam locis contra institutiones sanctorum Patrum introducta, vt sacerdotes sub annuo pretio ad regimen ecclesiarum cõstituantur: præcipit Cõcilium Turonēñ. ne id de cætero fiat: quia dum Sacerdotium taliter venale disponitur, ad præmium retributionis æternæ consideratio non habetur. No. quod cura animarum sub annuo censu constitui non debet.

†Post Conc. L. t. sub Alexan. iij. par. 3. c. 24. & c. 3. eo. ti. 1. cōp. Et uide Turrecrematam in præcedēti c. citatum.

b Regimen statuātur.] tanquam Prælati: quia simoniacū est, si pro pretio ecclesiarum regimen committatur. 1. q. 3. saluator, sed si iusta causa abiens esset, vel aliàs attendere episcopus non posset, constituere potest sibi vicariū, cui de suo prouid: at, vt dixi, ī. e. c. 1. & talis vicarius habebit curam animarum delegatam ī. de off. vica. c. vlt. Lau.

a Ad hoc ī. de appel. ca. peruenit. de cle. ægro. de rectoribus & cle. nō resid. c. pe. & ī. de elec. ca. cū ex eo. §. porro. lib. 6. per q̄d uidetur, q̄d epīs hoc facere dēat. Ioā. And.

c Prohibemus.] 21. quęst. 2. præcipimus, & 1 quęst. 3. si quis datur.

d Sacerdotium.] id est prælatura, & pertinet ad secundam partem tituli. Vel ec l siasi prælationes, quæ pretio dari non debent, nec esse debent censuales: sed ecclesia bene posset constitui ab initio censualis, ī. de censi. sicientes, & c. prohibemus.

QVerelam.] Primo ponit conductoris querelam: Secundo dat ei iudicem: ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. G. rector ecclesiæ de Cephalai, prouentus ipsius ecclesiæ concessit ad firmā, seu locauit magistro G. vsque ad septennium, certum censum eidem rectori annuatim reddendo, præstita fide ab ipso rectore dicto magistro, quod vsque ad dictum tempus nullam iniuriam, vel grauamen super ipsa ecclesia inferret eidem: sed ipse contra fidem præstitam veniens, ante vnius anni spatium ecclesiam ipsi G. auferre præsumpsit. vndè idem magister conquestus est domino Papæ, ideoque mandat Papa episcopo Exonēñ. quatenus si ita est rectorem illum compellat, vt præfatam ecclesiam dicto G. restituat, & vsque ad tempus constitutum secundum, quod inter eos conuenit, ipsum eandem ecclesiam permittat pacificè possidere. No. quod ecclesia id est obuentiones ecclesiæ possunt ad tempus locari, siue concedi pro certo censu annuatim reddendo.

e Præstita fides.] Si enim contra fidem, vel iuramentum nulla venisset necessitate compulsus, priuari poterat ecclesia ī. de iureiuran. querelam, & sup. de fideius. peruenit.

[Glos. sequens quærit. & soluit.

f Statutum terminū.] Sed pone quod interim moriatur G. persona ecclesiæ, quę locauit nunquid successor 2 tenetur stare contractui? Potest dici si nomine ecclesiæ contraxisset, & pecunia inde recepta in vtilitatem ecclesiæ cōuersa fuisset, teneretur successor stare contractui, supra de sol. cap. 1. 12. quæst. 2. c. hæc huius placiti, & c. quicunque suffragio, & 10. q 2. hoc ius. §. & his creditor. & supra de deposi. c. 1. 35. dis. ecclesiæ principes, in fi. Si verò non ꝑ vtilitate ecclesiæ, sed vt ipse tanquam Prælatus perciperet redditus ad firmam, successor stare nōn tenetur, supra de pre. c. 2. quia vltra tempus suum ecclesiam locare non potuit, & si soluit aliquid vltra, sibi imputet, quia hoc pꝛuidere debuit ff. loca. si quis domum. §. 1.

consideratio non habetur.

¶ Idem Exoñ. episcopo.

¶ *Fructus ecclesiarum sub annuo censu concedi possunt.*

CAP. IIII

QVerelam † magistri G recepim9, quod cum ecclesiam de Chephalai, † à G. persona eiusdem ad annuū censum tenendam, per septennium suscepisset: ipse antequam eam, per vnius anni spatium tenuisset, auferre præsumpsit: quàquam præstita [e] fide firmauerit, q̄ vsq; ad statutum terminum, [f] nullam ei exindè molestiam, vel grauamen inferret. ¶ Ideoque mandamus, quatenus si constiterit ita esse, eum districtè compellas, vt præfatam ecclesiam. [g] dicto

2 De materia hui9 glos. sæ vide plene per Antoniū Gomeziū tomo 2. varia. resolu. c. 3. de locatione, & conductione.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cōp. & post Concilium Lat. par. 28. ca. 1. Et de materia textus, & glosiæ plenissime Turrecremata apud Gratianum 1. q. 3. in principio.

† Cephala.

† Capelly.

[Gl. seq. obijcit, & soluit ponendo sex significationes huius verbi ecclesia. Secundo quærit opponendo, & soluit. Tertio quærit de ratione, & respondet.

g Præfatam ecclesiam.] Hæc decretalis videtur contraria rubricæ, & supra cap. proxi. vbi ecclesia sub annuo censu concedi prohibetur, & hic promittitur: vnde non facit ad titulum istum: Solu: per hanc distinctionem Ecclesia 3 multis modis dicitur: quia dicitur ecclesia malignantium: vnde Psalmista. In ecclesiam malignantium non introibo. Et dicitur ecclesia collectio fidelium, de conse. distin. 1. ecclesia. Et dicitur ecclesia murorum ambitus de conse. distin. 1. de fabrica. Et dicitur ecclesia corpus Christi. 1. quæst. 1. ecclesia, & 26. q. 2. sed & illud. Et dicitur etiam ecclesia prælatura ipsius ecclesiæ, vt supra cap. proxi. Item dicitur ecclesia ipsæ obuentiones ecclesiasticæ prouenientes occasione ecclesiæ: vt hic, & in hac significatione, ecclesia conceditur ad firmam sub annuo censu reddendo, quod licet, quia nullum spirituale locatur: & ideo non contradicit, ap prox. neque rubricæ. Sed quare ponitur in titulo isto? melius poneretur supra de iureiur. vbi similis decretalis ponitur, querelam. Sed ideo ponitur, ne videretur prohibita talis locatio, eo quod simpliciter videtur prohiberi, quod ecclesia sub annuo censu nō concedatur in titulo isto. Sed quare potius prohibetur iurisdictio sub annuo censu concedi? Respondeo quod illi qui iudicant, nihil debent accipere, in Auth. vt iud. sine quoque suffra coll. 2. cum ex officio suo ad hoc teneantur, & administrationes eum episcopatus ad hoc eis sint deputati, sed hic locantur ipsi fructus,

3 De varia significatione huius nominis ecclesia, vide plenissime p Turrecrematā in Sūma de ecclesia li. 1. c. 2. vbi plures alias affert significationes.

G. restituat, & vsque ad terminum constitutum (secundum quod inter se conuenerint†) ipsum eandem permittat pacificè possidere.

†Conuenit.

TITVLVS V.

De magistris, † & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

¶†Ex Consilio Lateranen.

¶Ecclesia cathedralis prouidere debet magistro de beneficio, qui clericos eiusdem ecclesiæ, & alios pauperes gratis doceat: & vendens licentiam docendi, aut interdicens idoneum ad docendum, beneficio priuatur.

CAP. II.



Voniam ecclesia Dei, sicut pia mater prouidere tenetur, ne pauperibus qui parentum opibus iuuari non possunt, legendi, & proficiendi opportunitas subtrahatur, per vnamquamque [a] cathedralem ecclesiam magistro, [b] qui clericos eiusdem & scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium [c] præbeatur: & infra. ¶ Pro † licentia verò docendi nullus precium exigat, [d] vel sub obtentu alicuius consuetudinis, [e] ab eis, † qui docent aliquid quærat: nec docere quemquam qui sit idoneus, [f] petita licentia interdicat. ¶Qui autem contra hoc venire præsumpserit, ab ecclesiastico fiat beneficio alienus. Dignum quippe videtur, vt in ecclesia fructum † sui laboris [g] non habeat, qui cupiditate animi, dum vendit docendi licentiam, ecclesiasticum profectum nititur impedire.

¶ Alexander tertius Vinton. † episcopo.

¶ Pro licentia docendi nihil exigi debet vel promitti, & exactum restitui, & promissum remitti debet, & negligente inferiore Prælato ad magistrum constituendum, supplebit hoc superior.

CAP. II.

PRohibeas,† ne in parochia pro licentia docendi exigatur aliquid,

---

fus, qui etiam aliàs possunt vendi & distrahi.

DE MAGISTRIS ET NE ALIquid exigatur pro licentia docendi.

¶ Supra visum est qualiter spiritualia [o]fficio non cōcedi debent: nunc submittit de quibusdam habētibus instar spiritualiū: vt de magistris, & licentia docendi; vt in nigro. Abbas. Siculus.

De hac materia tractatur 37. & 86 distin. per totum. 61. dist. statuimus. & c. miserum. 8. quæst. j. oportet. 92. distin. quis dubitet. extra de elec. cum in magistrum.

†Vide oīno conc. Tri. sessio. 5. de reforma c. 1. & sessio. 23. de refor. c. 18.

QVoniam.] Diuiditur in tres partes: in prima prouideri mandat de magistro. In secunda factum reprehensibile inhibet: In tertia pœnam imponit, reddens causam. Secunda ibi, Pro licentia. Tertia ibi, Qui autem. Abbas Siculus.

†Latera. sub Alex. iij. c. 18 & c. j. e. ti. in 1. compilat. Ex quo cōci. Tri. proximè citatum cōcordat cōcilium Lat. sub Inn. iij. ca. 11. refert in c quia, ī. eo. vbi hoc statutum roboratur.

CASVS. Volens ecclesia tanquam pia mater pauperibus scholaribus, qui parentum opibus sustētari nō possunt, prouidere, ne legendi opportunitas subtrahatur eisdem: Statuit concilium Lateran. quod per vnamquamque cathedralem ecclesiā, vni magistro competens, beneficium assigneretur: qui clericos & scholares eiusdem gratis doceat. Secundò dicit, quod pro licentia docendi nullus prætium exigat: vel sub obtentu alicuius cōsuetudinis ab his qui docent aliquid petat. nec aliquem qui sit idoneus, petita licentia impediat: qui autem contra hoc venire præsumpserit, ab ecclesiastico beneficio fiat alienus, quia dignum est vt in ecclesia fructum sui laboris non habeat, qui ecclesiasticum profectum nititur impedire. Nota quod pro licentia docendi nihil debet exigi. Item qui est idoneus admitti debet ad docendum. Item punitur quis in eo in quo delinquit, vt in fi. dicit.

a Per vnamquamque.] vt 37. d. de quibusdam. & inf. eo. quia.

b Magistro.] nomen hoc dicitur à monendo, siue à monstrando. ff. de verb. sig. quibus.

c Competens aliquod beneficium.] sic infra. eod. quia: debet ergo doctor beneficium habere sui laboris: sic & tutor dat alimenta præceptoribus pupilli, quoniam non tantum præest rebus, sed moribus. ff. de administ. tut. cum plures: §. cum tutor. & beneficium ei constitui debet secundum dignitatem, & scientiam suam, sicut aduocatis. ff. de var. & extraordi. cogni. l. j. §. in honorarijs. arg. ff. de præben. de multa. Vin.

†De hoc articulo vide quos citabo in c. seq.

d Precium exigat.] quod si exactum fuerit, restituatur, ī. ca. proxi. quia gratis est danda docendi licētia, cum donum Dei sit. inf. cap. prox. Bernardus.

†In aliquot Gregorianis ita: ab eis quos docēt &c.

e Consuetudinis:] quasi simoniacum reputatur hoc: quia consuetudo hic non habet locum, sicut nec in sacramentis ecclesiasticis. supra de simo. cum in ecclesiæ. & in pluribus alijs cap. Ber.

†fructus.

f Qui sit idoneus] No. quod ei qui idoneus est, nō est denegamda licentia docendi, quia per consequens denegat doctrinam ignorantibus, vt dicitur in fin. quam dispensare alijs tenetur. argu. 16. quæstio. 1 reuertimini 1 ergo si non est idoneus, potest iustè denegari, quia malorum Doctorum doctrina mala est. 1. q. 7. conuenientibus & imperitus mathesius nsui patebit. 37. distinct. qui de mensa. qui alios docet, ab alijs tunc edoceri non debet, in Authen. de san. episcop. §. damus collatio. 9. pœna verò huius est priuatio ecclesiastici beneficij: vt hic dicit. Bernardus.

†Vincon. † Vitonien. qđ est aptius

†Ca. 2 tit. in 1. com & post conc Lat. sub Alex. iij. par. 2. ca. 17.

g Sui laboris.] lucrum & pietatem ex eodem facto vendicare non licet, vt de. imas. prima quæstio. quarta, miror. cap. frater & coepiscopus. & ff. de minor auxilium.

PRohibeas.] Sunt duo dicta. Secundum ibi, Sane. Abb. Sicu.

CASVS. Quia quidam pro licentia docendi pecuniam exigebant, præcipit Papa Vintonien. episcopo, vt prohibeat ne pro licentia docendi in parochia sua aliquid exigat, aut etiā promittatur, & si postea solutū aliquid fuerit, illud faciat restitui: & si aliqd promissū fuerit

rit, faciat remitti promissum: quia scriptū est: gratis accepistis, gratis date. Secundò dicit, quod si aliquis distulerit instituere magistros in locis congruis, liceat huic epō appellatione postposita, ad instructionem aliorum, ibi præficere viros ad hoc idoneos. Nota quod exactum vel promissum pro licentia docendi, pōt repeti: promissum facere remitti. Item negligentiā subditorū episcopus supplere dēt. Itē per negligentiam amittit ius suum. Sed hic non est appositū tēpus: sed posset dici, q hoc pōt referri ad arbitriū superioris: vel tātū tēpus posset dari, quantū datur pro beneficijs vacātibus. s. vt per sex menses expectetur ille qui dēt īstituere magistros, q̄a in tanto tempore nō est magnū dānū.

Metth. 10.

† In codice Barbatæ im: ā ad aliorū institutionē præficere viros prouidos & discretos.

[Glo. seq. obijcit, dat solu. Vin. & aliā subdit.

a Exigatur aliquid aut ēt promittatur.] Ex hoc vī, q turpitudo ex vtraq; parte versat tanq̄ in spiritualibus: vt 1. q. 1. quos constiterit: Quid est ergo qđ dicit solutū restitui, cū in pari cā turpitudinis potior sit conditio possidentis. ff. de cōdi. ob. tur. cau. l. 3. & l. si ob turpem causam? Dixit Vin. quod subuenit huic non in fauorem sui, sed in odiū exigētis. simile s. de simo. veniens Sed qualiter illud intelligatur. dictum fuit eod. tit. de hoc. Vel potest dici, quod qui soluit, licet nihil dare debuerit, q̄a tñ quasi coactus redimit ius suū, non delinquit: vñ sibi potius restitui debet, q̄ remanere penes illum, qui plus peccauit, vt 1. q. 3. si quis dator.

† Ca. 3. eo. ti. in 1. cōpilatione & post cōciliū Lateranen. sub Alexan. iij. par. 2. ca. 18. Hoc c. vt ait Vincentius, fuit impetratum cōtra Cancellariū Parisiensem, qui Marchā vnā à quolibet docente exigebat. quod est notandū p intellectu huius ca. & præcedētis.

[Glo. seq. dat duplicem lecturam, eius quòd de remissione hic dicitur.

Mat. 10.

b Remitti.] hoc bñ notabile est, quod auctoritate huius canonis nō solum hēt quis exceptionem, sed etiam liberationis conditionem simile. ff. de neg. gest. si quis mandato. ff. de contrahen. emp. pactū, ff. de lib. leg. si ei cui fundum. & ff. de condi. cau. da. causa non secuta qui se. ff. de condit. sine cau. qui sine causa. ff. quod me. cau. metum. §. ideo quod prætor. & sup. de iureiuran. ex administratione. s. de vsu. tua, vel quod dicit, remitti, intellige de facto, qm̄ turpes promissiones nullæ sunt. s. de pact. c. vlt. ff. de verb. ob. generaliter. Lau.

c Gratis accepistis.] 1. q. 3. si quis episcopus. & cap. res ecclesiæ.

d Liceat.] Negligentiam subditorum epūs supplere debet 9. q. 3. cū simus. & s. de cōcel. præb. nulla. s. de sup plen. neglig. præla. sicut nobis. & c. delecto. Ala.

Quanto.] Primò ponit factum damnabile: Secundò pœnam apponit, ibi, Si quis verò. Abbas.

aut etiam promittatur.a Si quid verò postea solutū fuerit vel promissum, remitti b promissum facias, & restitui appellatione cessante solutum, sciens quod scriptū est: Gratis accepistis, c gratis date. ¶ Sane si quis distulerit magistros in locis congruis instituere, tibi liceat d appellatione postposita, ibi † aliorū institutioni p̄ficere viros prouidos, honestos, et discretos.

¶ Idem.

¶ Pro licentia docendi pecunia exigi non debet, etiam si hoc habeat consuetudo.

CAP. III.

Qvanto † Gallicana ecclesia: & infra. ¶ Dignos esse animaduersione censemus, qui nomen magistri scholarum, & dignitatem assumunt, & sine certo pretio ecclesiasticis viris docendi alios licentiam nō impendunt: Cum aūt hæc praua consuetudo à cupiditatis e radice processerit, & decoré admodum ecclesiasticæ honestatis cōfundat: Mandamus, quatenus (consuetudine ipsa de vestris ecclesijs extirpata) sub anathematis interminatione hoc inhibere curetis: districtè præcipientes, vt quicunque viri idonei & lr̄ati voluerint regere f studia lr̄arum: sine molestia & exactione qualibet, scholas regere permittantur: g ¶ Si qui verò hmōi prohibitionis vel præcepti extiterint transgressores, eos officijs h & dignitatibus spolietis.

Innoc. iij. in Concilio Generali. †

¶ In qualibet cathedrali ecclesia, vel alia in facultatibus sufficienti, debet à Prælato vel Capitulo vnus magister eligi, cui redditus vnius prebendæ debent assignari. in metropolitana verò ecclesia etiam eligi debet theologus: & si ad grammaticum & theologum non sufficit, prouideat ipsi theologo ex redditibus sua ecclesia, & grammatico faciat prouidere in aliqua ecclesiarum suæ ciuitatis vel diœcesis.

CASVS. Consuetudo erat in ecclesia Gallicana, quod magistri scholarū sine certo pretio alicui docendi licentiam non concedebant. Papa volens illam prauam consuetudinem extirpare, quę de radice cupiditatis procedit, prohibet sub anathematis interminatione, vt quicūque idonei fuerint regere scholas, sine molestia vel exactione aliqua permittantur: & si qui hmōi prohibitionis fuerint transgressores, officijs, & dignitatibus suis spolientur. Nō pp dignitatē delinquentis crimē grauius puniendū esse. Itē Prælatis ascribitur q in subditis laudabile reperit & eis imputat q in eis reprehēsibile pbatur. Item nota magistros scholarum dignitatem habere.

e A cupiditatis.] quæ est radix omniū malorum, 47. dist. bonorum.

f Idonei.] sic s. eo. c. 1. hmōi autem mori gistri primum moribus, demum facūdia excellere debēt. C. de profes. & medi. magistros. lib. 10. bonā. n. cōuersationē dēnt habere testem doctrinę 63. dist. Valētinian.

[Glossa seq. quærit, & soluit.

g Permittantur.] Quid si vult regere in sua persona, nec licentiat aliū, nunquid debet cōpelli? Arg. q nō, 93. dist. illud. credo quod nihilominus tenetur dare alijs licentiam.

h Officijs.] sic sup. eo. c. 1. Ber.

† Scilicet Lateranensi c. 11. & c. vnico. eo. ti. in 4. cōpilatione. cōcordet cōcilio Laterane. sub Alex. iij. c. 18. relatum s. eo. ti. c. 1. vide nouissime decreta in concilio Tridē. sessio. 5. de reforma. c. 1. & sessio. 23. de reforma. c. 18.

Qvia nonnullis.] Primo ponit antiquum concilium, quod secūdò innouat & supplet ibi, Verùm. Abbas Siculus.

CASVS. Statuitur in Lateranē. cōcilio, quod in vnaquaque cathedrali ecclesia instituatur magister, qui pauperes clericos gratis doceat: sed quia illud male obseruabatur, concilium generale illud præcipit obseruari audiens, vt non solum in cathedrali ecclesia sed & in qualibet alia vbi facultates sufficiunt cōstituatur magister idoneus, & in metropolitana ecclesia theologus constituatur, qui sacerdotes & alios in sacra pagina, doceat, & in alijs, que ad curam pertinent animarum; & cuilibet magistrorum à Capitulo assignantur prouentus vnius prębendæ. & pro theologo a metropolitano tātundem: non tamen propter hoc efficitur canonicus: Quod si forte metropolitana de duobus grauetur, theologo prouideat, & grammatico faciat in alia ecclesia prouideri. Nota quod magister idoneus debet institui in ecclesia, in qua sufficiunt facultates. Item magister iuxta possibilitatem debet instruere discipulos suos Item. à Capitulo debent assignari magistro prouētus vnius p̄bendæ. Item aliquis pōt habere p̄bēdam sine canonia.

a Sub-

1 Hāc glossulam non inuenio in antiqs exēplarib. nec puto Bernardi esse.

a Subtrahitur.] 1 quia non habent à quo discant vñ habent excusationem: aliàs non. 37. dist. vlt. & ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. 1. ff. de bo. pos. in bonorum, & quia quidam expensas non habent, vndè statuitur, vt beneficia habeant, prout sequitur.

b In Lateran.] s. eo. cap. 1.

CAP. IIII.

Quia nonnullis pp inopiam, & legēdi studiū, & opportunitas proficiendi subtrahit, a in Lateran. b cōcilio pia fuit constitutione † prouisum, vt p vnāquamq; cathedralem ecclesiam, magistro, qui eiusdē ecclesiæ clericos, aliosque scholares pauperes c gratis † instrueret, aliquod competēs beneficiū pręberetur: quo & docentis releuaret necessitas, & via pateret discētibus ad doctrinā. ¶ Verum qm̄ i multis ecclesijs id minimā obseruatur: d Nos p̄dictum roborantes statutum: adijcimus, ut nō solū in qualibet cathedrali ecclesia, sed etiam in alijs, quarū sufficere poterunt facultates, constituatur magister idoneus, à Prælato cū capitulo, seu maiori & saniori parte capituli eligendus, qui clericos ecclesiarū ipsarumgratis in grammatica † facultate ac alios instruat iuxta posse. ¶ Sane Metropolis ecclesia theologum nihilominus habeat, qui sacerdotes & alios in sacra pagina doceat: & i his pręsertim informet, quæ ad curā animatum spectare noscuntur. Assigneť aūt cuilibet magistrorum à Capitulo vnius præbendæ e prouentus: f & pro theologo à Metropolitano tantundē: Nō q pp̄ter hoc efficiatur canonicus, sed tamdiu redditus ipsos p'cipiat, quamdiu perstiterit in docendo. Quod si fortè de † duobus ecclesia Metropolis grauetur, theologo iuxta modum prędictum ipsa prouideat: grammatico verò in alia ecclesia suæ Ciuitatis siue dięcesis, quæ sufficere valeat, faciat ꝓuideri.

† instōne,

† Alias ita: de duobus magistris.

¶ Honorius tertius.

¶ *Prælati & capitula ad studia theologiæ scholares dociles, transmittere tenenentur qui in absentia redditus præbendarum suarum, & beneficiorum, per quinquennium integraliter percipient, & si proprij redditus ad sustentationem studij non sufficiunt debet Prælatus cum capitulo eis prouidere: magistri verò donec docuerint, integrè percipiunt fructus beneficiorum suorum.*

CAP. V.

Super † specula: & infra. ¶ Volumus & mādamus, vt statutum in

† Pars huius c. s. tit. ne cleri. vel monachi & j. de priuil. cap. sup specula.

[Gl. seq. quærit ad negatiuam, alle. tria: soluit distinguendo.

† De materia textus & glossę, vide B. Tho. 2. 2. q. 100. ar. 3. ad 3. argumentum. Sotum lib. 9. de iu. & iure. q. 6. art. 2. ad tertiū argumētū Turrecrematā in ca. nō solū. 1. q. 3. Syluestrū verbo, Simonia. q. 10. & Horatiū Lutiū tract. de priuil. Scholariū priuilegio. 88.

c Pauperes.] Sed nūquid à diuitibus pōt petere collectā? Videtur q non, quia si vult dici philosophus, proijciat pecuniam exemplo Socratis. 12. q. 2. Socrates. aliàs est sub illo c. gloria epi. Itē sciētia donū Dei est, ergo vendi nō pōt. j. q. 3. non solū. Item professores iuris licitè recipiunt pecuniam, sed non licitè petūt, ff. d var. & extraordi. cogni. l. 1. §. est enim. quidam. potest dici, q iste cui cōpetens beneficium constitutum non est à diuitibus pōt petere collectā, & hoc non ꝓhibetur ex ista litera, sed à clericis eiusdē ecclesiæ, & à pauperibus nihil exigere debet, sed gratis docere, qa pp illos statuit beneficiū, & nō pp diuites. sed si ex honestate gratis omnibus seruiret, honestè faceret, & laudādus esset: aliàs diuitibus gratis laborem suum impendere nō tenet. si verò bñficiū nullū super hoc constitutū est, sicut Bonon. doctoribus, licitè exigunt collectā: quia suis sumptibus hoc facere non cogūtur. s. de præscr. cum ex officij. 12. q. 2. charitatē. & c. quicunq;. & c. ecclesiasticis. & 18. q. 1. iam nunc, in §. sicut iurisperitus. consilium vendere potest. 14. q. 5. non sanè. Nec obstat si dicas, q gratis debent docere: quia nihilominus potest petere laboris sui mercedem: sicut testis, qui gratis testificatur, licitè petit sumptus 4. q. 4. c. si testes. 4. venturis. & s. de simo. cum sit Romana. & iudex petit sumptus qui gratis debet iudicare. s. de vi. & hon. cle. cum ab omni. licite ergo potest petere collectam, cui beneficium constitutum non est. Io.

† Grāticę.

d Minimè obseruatur.] Vnde instaurendum est, & procurandum vt fiat: vt 8. dist. quæ contra.

[Glo. seq. quærit & soluit: iterum quærit, alleg. pro & contra & soluit, tertio quærit, & soluit.]

e Vnius prębendæ.] Quid si non vacat aliqua præbēda? Expectet quousq; vacat. Nunquid canonici tenent aliū eligere, vt numerus sit plenus, cū ille magister non sit canonicus? Vr q ñ, s. de inst. in ecclesia. ff. de decur. l. generaliter. §. pen. & si canonici ad tps iusta de cā retineant fructus p̄bendæ: nihilominus eligere debent: aliàs curreret tps. s. vt eccl. bñfi. vt nr̄m, maxime si numerus certus est & iuratus. Sed hoc non vr̄, quia iste electus nihil perciperet: sed spūalia sine tpalib. diu esse non pūt, sicut nec anima sine corpore, 1. q. 3. si qs obiecerit. 2 Et dic q canonici eligere nō dēnt alium auctoritate huius concilij, nec dnr̄ facere ꝯ numerū vel iurm̄, nec currit eis tempus ad eligendū bñficio huius ꝯstitutionis, q̄ diu fuerit ibi magister, q doceat & pcipiat illud bñficiū, qa nec dr̄ bñficiū illud vacare, nisi ab eo tpe, quo magister ibi non fuerit. secus dico cū ex cā retinerent ꝓuentus ad tps, qa tūc currit tps: vt in pdic. de cre. vt nr̄m. qa tunc electus modicū tps pōt expectare. Item nunquid aliqs magister posset eligi in canonicū sub illa ꝯditione, vt doceret? 3 Nō credo: quia cessare debet omnis conditio. sed si vacante aliqua pbenda, statuerunt, q illud onus esset annexum illi præbendæ, non credo q tunc esset simonia. argum. s. de præb. significatum. imò satis licitum. Bernar.

2 Et idē canonicat' cōferetur duplici iure: vno hābente spūalia: & alio habēte tpalia: qđ nec debet es se. xi. q. 2. cognouimus. ſm Gog. Io. And.

3 De hoc artic. vide amplius hic per Host. Io. An. Pano. & Doctores.

f Prouentus.] 4 Non tamen percipient quotidianas distributiones, quæ tantum residentibus dari consueuerunt. supra de præb. licet. Ber.

4 Hęc glossula deest in antiquioribus codicibus.

Super specula.] Primo ponit statutum antiquum, quod secundo addendo corroborat: ibi, Statuentes. Abbas.

CASVS. Quod statutum fuit per concilium generale in cap. præcedenti de magistris theologos, præcipit Honorius inuiolabiliter obseruari, statuens, ne propter raritatem magistrorum se forsan possent aliqui excusare, vt ab ecclesiarum Prælatis & capitulis ad theologiæ studium aliqui dociles destinentur: qui cum docti fuerint, alios postmodum instruant & informent, quibus si prouentus ecclesiastici non sufficiunt, Prælati &

lati & capitula necessaria subministrent. In fi. dicit, ꝙ docentes in theologica facultate, & studentes in ipsa integre per ann. v. de licentia sedis Apostolicę percipiāt beneficiorū & pręendarum suarum prouētus, nō obstan. cōtra consuetudine vel statuto: cum pmio fraudari nō debeātin vinea Dñi operantes: No. q̄ vna cōstitutio confirmat aliā. Itē docentes & studētes i theologia debēt per quinquenniū prouentus benefitiorū suorū percipere. Itē tollit consuetudo in iusta cōtra istud statutum.

de translat. in c. corporalia. & ff. de condi. insti. t. quæ sub conditio. ʒ, §. vlt. sed executio sola impetrari debet, si capitul a hoc non faciant, qui parum valeret esse iura i ciuitat e, nisi esset quia ea exequatur. ff. de origi. iuris, l. 2. post originem. B. r.

a In concilio generali.] s̄. c. prox. B. rn.

b Obseruetur] nec tamē seruatur, & ita nullus est fructus illius statuti & aliorū.

c Propter raritatem.] Qui non hñt à quo discāt, bñ hñt executionem: alias non. 37. dist. § vlt. & ff. de iur. & fac. ign. l. regula. §. 1. & ff. de bon. poss. in bonorū. & quia quidā expensas non habent, vndè statuit ꝙ bñficia hēant, prout sequit.

[Gl. seq. tria dicit. principium & finis de missione & suppletione, medium de superfluitate.

d Docibiles.] i habiles ad docēdū: 1 & isti à capitulis pñt eligi, vt mittant, vt post modū doceāt: & si ꝑpria ben fi. ia illis nō sufficiāt, de bonis capituli suppleantur, prout sequitur.

concilio gñali a de magistris theologis per singulas metropoles statuendis inuiolabiliter obseruetur: b Statuentes, vt qa super hoc pp raritatem c magīrorum sc possent aliqui forsitā excusare, ab ecclesiarū Pręlatis & capitulis, ad theologicæ † professionis studium aliq docibiles d destinentur: qui cum docti fuerint, in Dei ecclesia velut splendor † fulgeant firmamenti, ex quibus postmodum copia possit hri Doctorum: qui velut stellæ in perpetuas æternitates māsuri, ad iustitiam valeāt plurimos erudire: quibus si proprij prouentus ecclesiastici non sufficiunt, prædicti e necessaria subministrent. ¶ Docentes † verò in theologica facultate, dum in scholis docuerint: & studentes in ipsa, integre f per annos g quinque per cipiant de licētia h Sedis Apost. prouentus præbendarum, & beneficiorum suorum: non obstante aliqua alia consuetudine, vel statuto: cum denario i fraudari non debeant, in vinea Domini operantes.

i Denario.] idest, præmio. imò qui venit extremus, dispensatore vocante tantundem recipit, quātum qui venerat ante. arg. s̄. de constit. cum omnes. Ioan.

DE IVDÆIS ET Sarracenis, & eorum seruis.

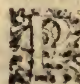
TITVLVS VI.

De Iudæis & Sarracenis, & eorum seruis.

¶ Ex Concilio Mateñ. †

¶ Si seruus à Iudæo emptus causa mercimonij, factus est vel fieri desiderat Christianus. ꝑ xij. solidis redimitur.

CAP. I.



PRæsenti cōcilio sancimus, vt nullum Christianū mancipium Iudæo seruiat, k sed datis l xij. soldis pro

¶ Supra visum est de his, qui Spiritum sanctum per simoniam vendendo blasphemāt, consequenter subnittit de his, qui Deum dehonorant malè colendo, vt sunt Iudæi & Sarraceni, & de his auctor tractaturus sub mittit etiam de eorum seruis. Et aduerte, quia serui di untur stricto modo, carentes libertate, sed largo modo, etiam seruientes pro mercede, vt famuli: dicuntur etiam serui à seruiendo. & de vtri: que tractatur in hoc tit. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 13. q. 4. & q. 5. & 6 & q. 8. in ca. di par. & 28. q. 1. & q. 2. per totum & 56. distinct. Ismael. 45. dist. c. 2. & cap. 4. 11. quæstio. 3. ad mensam.

Sed vt quid etiam membranas occupant? 19. distinct. si Romanorum. cum illius constitutionis, quo ad hunc articulum nullus sit eff. ctus, sicut nec præcedentis: leges. n. istæ impositæ sunt verbis, & non rebus, cum potius contrarium sit verum, C. comm. de l g. l. 2. in fi. Sed nūquid qui docibiles sunt, possunt petere, vt suppleatur quod eis desi? atq. quod sic, ex hac constitutione. Be.

e Prædicti.] s. prælati & capitula ex hoc est argu. quod possunt ad hoc compelli.

f Integre] Non tñ ꝑcipiēt quotidianas distributiones, quæ tantum residentib. dari consueuerunt, s̄. de præbendis. licet. vbi de hoc.

[Glo. seq. quærit, respondet, alleg. contrarium.

g Per annos quinque.] Nunquid determinatio ista determinat omnia præcedentia? non videtur, ꝙ primis aliquod tps adijciatur: sed docentibus, & alijs qui à capitulis non eligentur, & quia illi maius tempus requirut ad hoc vt doceant, quod satis videtur ex hoc §. quia hic non fit mentio de illis. Sed contra. supra de app. in quisitioni. argumen. in fin. quia hęc determinatio in fine ponitur, vt ibi dicitur.

h De licentia.] scilicet generali, concessa auctoritate huius constitutionis, vndè non est necesse aliam indulgentiam impetrare. sic 80. distinct. non debere, & 16. quæst. 1. cunctis, & 10. distinct. quoniam. & s̄.

PRæsenti.] Primo ponit constitutionem de batizato, vel baptizari volente: Secundo eius causam: ibi, Quia. Abbas Siculus.

CASVS. Iudæi retinebant seruos Christianos, statuit concilium istud, quòd de cætero Iudæi seruos Christianos non retineant, sed liceat Christiano, cuilibet datis xij. solidis pro quolibet mancipio, ipsum redimere siue ad libertatem siue ad seruiendum sibi: & si seruus Iudęi Christianus fieri desiderat, & non permittitur, idem fiat, quia nefas est Iudęum in seruitutis vinculis retinere illum, quem Christus sanguine suo redemit. Nota, quod Iudæi vel Pagani Christianos seruos habere non possunt, sed hoc ipso in libertatem scribuntur.

K Seruiat.] Nec cum Iudæis Christiani morentur, vigesima octaua quæstione prima. Iudęi. & c. sępe, & cap. nullus. Sed in agro, vbi cum Iudęo non moratur, benè potest seruire, infra c. proxi.

l Datis.] Sic infra capito. proximo vbi de hoc. Et intellige hoc cap. secundum illud de mancipio empto causa mercimonij: aliàs nullo pretio dato eripitur in libertatem. Vel si venalis infra tres menses non fuerit expositus, vt ibi. Ber.

† theologię.

† Vide in auth. habita. C. ne filius pro patre.

† Vide concil. Trid. sess. 5. de refor. 1. circa fi. §. docētes verò. & Hora. Luciū trac. de priu. scholaris priui. 98. vbi plenissimè de materia huius §.

1 Vñ melius diuisisset, docibilis: qa homo docilis, scietia docibilis: qñque tñ sumit vnū pro alio. Vñ Ioan 6. Et erunt omnes docibiles Dei. & simile verbū 22. di. q. eps. sm Goff. Io. And.

† Matisc. † Mat. cen. l Maceñ. Sed extat in cōcilijs editis I concilio Matisconēsi 1. c. 16. refert Burchar. li. 4. decr. c. 88. Iuo par. 3. c. 282. Grat. sine Palea. 54. dist. c. 18. & c. 3. eo. tit. in 1. comp.

[Glo.

[Glo.seq. declarat de quo seruitio intelligatur, & quid si pretium habere non potest: subdit, & soluit duas quæstiones.

a Seruitium.] non tamen erit seruus illius, sed restituet ei pretium, & erit omnino liberatus. argum. Inst. de noxa. act. § dñs.

nullus episcopus de hoc dictum est sup. de consue. c. vl. ſ. de censib. peruenit. Et ita habes hic, quod ex tẽpore aliquis efficitur originarius, scilicet triginta annorũ. 3 C. de agr. & censi. litibus, cum satis, libro 11. Arg. contra C. de præscript. quæ pro libertate opponitur. l. vlt.

3 Et tunc ẽt proles est originaria; licet xxx. annis ibi non manserit, ut in l. tam satis. Io. And.

quolibet bono mancipio ipsum qcunque Christianorum, seu ad ingenuitatẽ, seu ad seruitium.[a] licẽtiã habeat redimendi. Et si Christianus fieri deside rat, & nõ permittitur, idẽ fiat:[b] Quia nefas est, quẽ Christus redemit, blasphemum[c] Christi in seruitutis vinculis detinere.

¶ Gregorius episcopo Luceñ. †

¶ *Iudæus Christianum in seruum habere non potest, in ascriptitium verò potest.*

CAP. II.

MVltorum † ad nos: & infra. ¶ Nulli Iudæo liceat Christianum mancipiũ in suo dñio retinere: sed si q apud eos inueniunt̃, libertas[d] eis seruetur.

¶ Hi verò, qui in possessionib eorum sunt, licet legũ districtione sint liberi:[e] tñ quia colendis terris eorũ diutius adhæserunt,[f] vtpotè cõditione † loci debentes,[g] ad colenda rura remaneant, consuetas pensiones prædictis viris præbentes. Cuncta etiam, q̃ de colonis vel originarijs iura præcipiunt, peragant: & nihil eis extra hoc oneris indicatur.

¶ Quod † si quisquam Iudæorum aliquem de his,[h] vel ad alium transferre locum, vel ad aliud obsequium retinere[i] voluerit, ipse sibi imputet,[k] qui ius colonariũ, & ius dominij[l] sibi iuris seueritate[m] damnauit.[n]

¶ Idem G. ñ. † episcopo.

¶ *Iudæi antiquas synagogas reficere possunt, nouas erigere non possunt.*

CAP. III.

IVdæi † de ciuitate: & infra. ¶ Sicut legalis[o] diffinitio Iudæos nouas non patit̃ erigere synagogas, ita eos sine ĩqetudine veteres hr̃e pmittit.[p]

Vel si non potest habere statim pretiũ, seruiat ei tñ, ꝙ seruitium compẽsetur cũ p̃tio, & postea eat liber quo vult. C. de capti. & postl. reu. l. vl. 36. q. 1. de raptorib. Quid si plures ẽptores simul[1] cõcurrãt? 1 Locus erit gratificationi. ſ. de iu. patro. cum autem, ff. ad Sil l. 1. si quis in graui §. si cũ omnes. Quid si nullus emptor appareat? nihilominus erit liber, & ostiatim quærat pretium. ff. de manumis. l. 4. § suis autem. aut pro pecunia operas præstet, vt dicitur in l. prædicta C. de cap. l. vlt. scilicet quinq; annis, vt ibi dicitur.

1 Primo ep̃s loci eligat] magis idoneum. ff. de accusat. l. si plures. Goffred. ad hoc de pro cu. si duo. lib. 6. Dico, quod si alter meliorẽ causam offert, vt redimat] ad libertatem, saltẽm ad seruitium, ille præ eligatur. Ioan. And.

b Fiat.] prout dictum est, & ĩ. e. c. vl.

c Blasphemum.] idest, Iudæum blasphemãtem Christũ. arg. ĩ. eo. cum sit.

† Aliàs ita: Lucen. sed ex registro B. Greg. l. 3. in indic. 12. epist. 21. vr̃ legendum; ep̃o Luneñ.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. compilatio. Et uide: Marqua. trac. de Iudę. par. 2. cap. 5.

MVltorũ.] Diuiditur, quia duo sunt dicta: Secundũ, ibi, Hi verò. Abbas. CASVS. Dicitur hic, ꝙ nullus Iudæus Christianum mancipium debeat in suo dominio retinere: sed qui apud eos inueniuntur, libertate donentur. Secundo dicitur, quod originarij, qui in possessionibus Iudæorum sunt, qui diutius adhæserunt, quamuis liberi sint, remaneant ad colenda rura illorum, & iura sua eis exhibeant, & nihil aliud ab eis exigant: Tertiò dicitur, ꝙ si aliquis Iudæorum aliquem de originarijs suis ad alium locum transferre voluerit, vel in seruitio suo secum retinere, ius colonarium quod habet in eo, amittat. Nota quod Christiani cum iudæis habitare non debent. Item originarij liberi sunt, quamuis glebæ sint adstricti. Idem arg. quod ex tempore seruitus acquiritur. Item Iudæus, qui Christianum liberum contra ius retinere voluerit, hoc ipso ius illud amittit. Idem arg. quod iuris seueritas siue rigor seruandus est.

† conditioni.

† conditionem.

d Libertas.] 44. dist. mancipia.

e Sint liberi.] No. originarios siue ascriptitios liberos esse, C. de agr. & cens. l. diffinimus, lib. 11. ergo non repelluntur à legitimis actibus. arg. ff. de testi. l. 1. C. de postul. l. vlt quod verũ est, tñ ad ordines non admittuntur, nisi de licentia dñorum, 54. dist. si quis obligatus, & c. admittuntur. Arg. contra dist. ea. si seruus. sed ibi nihilominus tenetur seruire domino. Ala.

2 Qui diuturno vsu & longa quasi possessione ius aquæ ducendæ nactus est: non hẽt docere quo iure constitutum sit. Io. And.

[Glo. seq. arg. & signat contrarium, & remittit secundo arg. & soluit contrarium.

f Diutius adhæserunt.] Argu. ꝙ ex tempore seruitus acquiritur, & seruitia consueta pręstari debent, 18. q. 2. seruitium, ff de aqua plu arc. l. 1. § sicut ff. si ser. ven. si quis diuturno. 2 C. de ser. l. 1. & 2. Argu. contra 1. q. 1.

g Debentes.] idest, obligati, & astricti ad colenda rura. Ber.

h De his.] scilicet, originarijs vel colonis.

i Retinere.] fortè in domo ad seruiendum sibi: quod esse non debet, vt dicit in princ. cap. 1. ĩ. eo. Iudæi siue.

k Ipse sibi imputet.] s. Iudęus, qui trãstulit colonũ ad aliũ locum, vel ad aliud seruitium, imputet sibi, quia hoc ipso amisit ius colonarium, quod habebat in colono, & colonus liber erit ab illo iure. sic & in colono liberi hominis: vt si dominus velit vendere fundum, & transferre colonum ad aliũ locum: nõ potest eo inuito. C. de agri. & censi. quis prædium lib. 11. vel si velit diuidere aliquam agnationem colonorum, vel affinitatem transferendo eos ad aliam colonariam, redintegrandi sunt, C. comm. vtriusque iudi. possessionem. & de agric. & censi. diffinimus, lib. 11. & sic Iudæus sibi imputet.

† Aliàs ita; Verũ si quisquam.

† Genuen.

† Iañ. Sed in registro B. Gregorij tit. 7. epist. 5. indic. 2. vñ hoc est sumptum ita habetur; Ianuario ep̃o Calaritano.

† Cap. 4 eo. tit. in 1. compil. Vide extrauagantes pręcedenti c. citatas, & Marquardũ trac. de Iudęis, par. 1. c. 3.

l Ius dominij.] s. quod habuit in gleba, quo ab ea recedere non poterat: dominus enim personæ non fuit, quia liber homo est, vt ſ. eo. cap.

m Iuris seueritate.] Arg. quod iuris seueritas siue rigor seruandus est, sed hoc est in odium illorum Iudęorum. Ber.

n Damnauit.] i. abstulit sibi ius colonarium ipso facto. Vel expone, damnauit, i. fecit id, propter quod damnatur & aufertur eis ius colonarium; vel ipse colonus sibi imputet, qui non vult agere contra Iudæum qui transtulit ipsum, sed primum verius quantũ ad alteram partem disiunctæ, vt si vellet retinere Christianũ colonum secum in domo, illud non est permittẽdum, immo excommunicandi sunt, infra eod. iudæi, 2. respon so. & capitu. ad hoc. vbi redditur causa quare. Bernardus.

IVdæi de.] CASVS. Iudæi secundum leges nouas synagogas erigere non debent, sed veteres permittuntur habere. Nota, quod iudæi non possunt facere nouas synagogas, licet possint veteres retinere.

o Legalis diffinitio.] C. de Iudæ. lege vltima. Bernardus.

p Habere permittit.] Et si corruerint, de nouo possunt illas reædificare in pristinum statum: ita tamen ut ampliores non faciant, ĩ. eo. consuluit. ar. ff. de no. ope. nunciatio. l. 1. §. opus nouum. & §. si quis ædificium. Bernardus.

Quia

Quia super.] CASVS. Dicitur, q in die Parasceues nullus iudaeus aperiat fenestras suas, nec exeat in publicum, sed teneat eas clausas. Nota iudęos in die Parasceues ostia, vel fenestras aperire non debere, nec in publicum exire.

¶ Alexander tertius.

¶ *In die Veneris sancti non licet Iudaeis tenere ostia vel fenestras apertas.*

CAP. IIII.

Quia † super his: & inf. ¶ Generaliter interdicas, vt Iudaei ostia vel fenestras, in die Parasceues aperta † non habeant, a sed clausa teneant tota die.

¶ Idem in concilio Laterañ. †

¶ *Excõicari debent Christiani, qui in domo seruiunt Iudaeis vel Sarracenis, siue Paganis. Et principes saeculares excommunicari debent, qui Iudaeos baptizatos suis bonis spoliare praesumunt.*

CAP. V.

ij Iudaei, siue Sarraceni, b neq; sub alendorum puerorum suorum obtentu, nec pro seruitio, c vel alia qualibet causa, Christiana mancipia in domibus suis permittantur d habere: Excõmunicetur autem, qui cũ eis praesumpserint habitare: & infra. ¶ Siqui † praeterea Deo inspirante, ad fidem se cõuerterint Christianam, à possessionib. e suis nullatenus excludãt: cum melioris cõditionis ad fidem conuersos esse oporteat, quam antequã fidem susceperint, habebantur. Si autem secus factũ fuerit, Principib. seu Potestatibus eorundem locorum iniungim' sub poena excommunicationis, f vt portionem haereditatis suae & bonorum suorum ex integro, g eis faciant exhiberi.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Christiani deferẽtes Sarracenis merces prohibitas, vel in ipsorum nauib. nauigantes, excõmunicandi sunt, & rebus eorum priuandi, & efficiantur capientium serui.*

CAP. VI.

Ita quorundam animos occupauit saeua cupiditas, vt qui gloriantur, h nomine Christiano

a Aperta non habeant.] Consueuerunt enim tunc deridere Christianos in cõtumeliam creatoris, j.eod.in nonnullis. cum enim fidem nostram contemnãt, nec ritus suos eis permittimus, C.de Iudae. Iudaeos. vñ in publicũ exire nõ debẽt j.e.in nonnullis. Be.

ij Iudaei, siue.] Duo sunt dicta. Secundum ibi, Si qui. Ab.

CASVS. Primò dr, q Iudaei siue Sarraceni Christianas mulieres vel Christiana mãcipia nulla de cã secũ debent hře, & quicũq; Christianus cum his habitare p̃sumpserit, excõicetur. Secundo dr, q si aliqui iudaei vel Sarraceni, Deo inspirante, ad fidem Christianam se conuerterint, à possessionibus suis nullaten' expellãtur cum pp hoc melioris debeãt esse conditionis q̃ ante fidẽ receptã. Si aũt secus factum fuerit, praecipit Papa Potestatibus locorum, vt partem haereditat.s, & omniũ bonorũ suorum ex integro eis faciãt exhiberi. Not. q Iudęi Christiana mãcipia hře non debent. Item Christiani cũ Iudaeis vel Sarracenis habitare non debent. Itẽ ecclesia iudicat de his qui foris sunt. Itẽ Iudęus ad fidẽ conuersus, a possessionibus suis excludi non debet. Item fidelis melioris conditionis est, quam infidelis. Item argu. q iudices saeculares cõpelli pñt per excõicationis sñiam ad iustitiam faciendam. Itẽ Papa ratione fidei de haereditate iudicat.

b Iudaei siue Sarraceni.] & ita cum Sarraceno morari 1 non licet, sicut nec cum Iudaeo: nisi aliquis spiritualis, vellet ire. vt eis praedicaret: quod licet, vt j. cod. quod sit. & sic intellige. 11.q.3. ad mensam.

c Seruitio.] supra eo.c.1.& 2.

[Glo.seq. obijcit & sol. ponendo X. casus quibus ecclesia coercet Iudaeos.

d Permittantur.] Sed quid ad nos de his qui foris sunt: vt 2.q.1. multi. & 45. dist. qui syncera? Sol. de his qui foris sunt non iudicat ecclesia: vt poenã spiritualem infligat. In casib. tñ iudicat 2 de eis: quia repellit Iudaeos à cõione Christianorũ, 28.q.1. saepe. ne ab eis corrũpantur, vt ibi, & j. cod. ad hoc. & hic. repellit n. eos à legitimis actibus, 2.q.7. alieni. & ab officijs publicis, 54. dist. nulla officia. & j.e. cum sit, & c penul. & ne possint emere Christiana mancipia, j. cod. c. vlt. & 54. distin. fraternitatẽ. Item non permittit eos facere nouas synagogas, j. eo. consuluit. Item quod in diebus lamentationum non exeant in publicũ, s. eo. c. proxi. & j. eod. in nonnullis. Item q soluant decimas de terris quas colunt, s. de deci. de terris. & ne Christiana mancipia circuncidant. 54. dist. nulla. ne ex testamento Christiani aliquid capiant, & ille Christianus est excõicandus etiam post mortem, 2. q̃st. 2. sanè profertur. & excedentes verberibus subijciuntur, j. de rapto. in archiepiscopatu. hic ergo ecclesia excõicat tñ illos Christianos, q cũ eis habitare praesumunt; qñque tñ indirectè excõicat eos, quia excõicat Christianos, ne cum eis aliquod commerciũ habeant. j. de vsu. post miserabilem, & j. cod. etsi in fine. & cap. postulasti. R.

e A possessionib.] nisi fuerint comparatae de vsuris: quas tenentur vẽdere, & pecuniam restituere, j. de vsur. cum tu.

[Glo. seq. argu. & reci. potest obijciendo de dec. causam.

f Excommunicationis.] Ar. q iudex saecularis cõpelli potest ad iustitiam seruandã, 23.q.5. administratores. Et hoc vr facere ratione fidei, quod intromittit se de hrditate, aliàs nõ debet, s. q. fil. sint legi. causam. sed illud itellige i quocũque casu, vbi iudex saecularis negligens est facere iustitiam, quod ecclesia se itromittere debet, & compellere ipsum, 23.q.5. administratores, & q.2. dominus, & j. de maledic. c.2. Ber.

g Ex integro.] praeter seruos, qui eos praeuenerint in fide, C.de episc. & cle. Deo nobis, §. his ita. Ala.

Ita quorundam.] primo ponit duplicem Christianorum excessum: Secundo tripliciter punit: ibi. Tales. Abbas.

CASVS. Quidam Christiani cęca ducti cupiditate deferunt Sarracenis arma, ferrum, & lignamina galearum: & dum ad impugnandum Christianos praedicta eis ministrant, superiores illis fiunt in malitia. Item sunt & alij qui in galeis & nauibus Sarracenorum curam gubernationis assumunt: omnes praedictos Lateran. concilium excommunicauit, & praecipit illos per Potestates locorum bonis suis priuari, & capientium seruos fieri: & praecipit, vt per ciuitates maritimas crebra & solemnis excommunicatio pronunciatur. Nota quod Christiani qui cum Sarracenis impugnant Christianos, auxilio vel facto. deteriores sunt quam Sarraceni. Item seruitus hic inducitur iure canonico. Item excommunicatus potest iterum excommunicari.

h Qui gloriantur.] simi. vigesima octaua quaestione secunda, perniciosum, & 86. distinctione, tanta.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõp. Vide Repertorium inquisitorum, verbo: iudaeus. §. vlt.

† Aliàs ita: apertas non habeãt, sed clausas, &c.

† In concilio Laterañ. c. 26. & c. 5. eo. tit. in 1. compilatio.

† Cõcor. extrauagãtis Pauli PP. tertij, quae incipit, Cupiẽtes iudaeos. vbi iudęis cõuersis priuilegia conceduntur.

1 De hoc artic. vid oĩno beatũ Tho. 2. 2. q. 10. ar. 9.

2 Qualiter iudex ecclesiastic' aiad uertat, in Iudeos, & q. b. casib. praeter Doct. hic, vide latè Ey mericũ I di rectorio inqsitorũ par. 2. q. 46. Repertoriũ inqsitorum, verbo, iudaeus, §. an, & ex qua cã, & Zanchinum tr. c. de haer c. c. 36.

† Idẽ s. Alexã. iij. in concilio Later. c. 24. & c. 6. eo. tit. in 1. comp.

a Ferrum.] vt inf. eo. ad liberandam. vbi hoc totum habes, quod hic dicit. de quibus hic habetur, ad hostes transferri non debent, C. quæ res expor. non deb. l. 2. & illi sunt decapitandi, 1 vt ibi, & C. de commer. mercatores, ff. de pub. & vecti. cotem ferro. si enim non habent ferrum, nec arma: Nam cautatū perimitur, causa perempta, suum. & appellatione armorū intelliguntur fustes & lapides, ff. de verb. signi. armorum appellatio. Lau.

[Gl. seq. arg. quod clericus ministrans, &c.]

b Subministrant.] Arg. clericū pro homicida haberi, qui pugnantib. arma ministrat: dummodò ibi fiant homicidia. arg. 50. dist. si quis viduam 24. q. vl. c. vlt. j. de homi. sicut dignum. §. illi etiam, & § hi quoque.

c Subiectos.] & sic ipso iure sunt excommunicari. inf. e. quod olim.

d Priuatione.] Hoc potuit. Papa facere contra laicos, ratione criminis commissi. Bern.

[Gl. seq. no. tripli ci iure seruitutem inductam.]

e Seruos.] Not. seruitutem de iure naturali inductam, 35. dist. 6. dic. Itē de iure canonico, 15. q. vlt. cū multæ. & hic, & j. eod. ad liberandā. Vinc.

[Gloss. seq. not. ex communicatum iterum excommunicari, alleg. concor. & demum contrariam ponit opin. dat solutionem.

f Crebra & sollemnis in eos excōicatio.] Et tñ isti ipso iure sunt excōicati. & sic excōicatus pōt iterum excommunicari. 3. q. 4. Engeltrudā, & arg. 11. q. 3. excellentissimus, 22. q. 2. de viro, & 87. dist. eos qui, & qui in sordib. est, adhuc sordescat. 47. dist. q̄tūlibet, nisi Arg. cōtra. 2. q. j multi, quia de his qui foris sunt, nihil ad nos, 24. q. 1. hoc. c. 1. 2. 3. & 4. & j. de iud. cū non ab hoīe. Itē qui est extra ecclesiam, non pōt esse magis extra ecclesiā, 11. q. 3. oīs Christianus. Itē arg. ff. de verb. obl. qui bis idē. M. dixit, excōicatus ampli⁹ excōicari nō pōt, sed denunciari pōt excōicatus, & sic intelligit oia iura vbi sæpius vr̄ aliquis excōicari. & sic intelligit hic. sed tu dicas, quod excōicatus pōt iterum excommunicari Et sunt duo eff. ex excōicationis, vt dñt quidam: Primus effectus est eijciendi extra ecclesiam: Secundus est detinendi extra. sicut qui est ligatus vno vinculo potest iterū 2 ligari non est dubiū quin excōicatus possit adhuc excōicari. sicut qui est in vno peccato, pōt aliud committere: & sic plus punitur, & sic pōt pluries excōicari, & magis ex hoc punietur, & sc̄da excōicatio tunc primò incipit habere suum effectū, cū absoluitur a prima, & tamen prima absolutio non habuit suum effectū propter secūdam excommunicationem, & ita finaliter non prodest prima absolutio, nisi cum absolutus fuerit a secunda. De hoc dixi sup. de off. ord. ex parte, & inf. de sent. excom. cum pro causa. Bern.

Sarracenis arma, ferrū, & ligamina† deferant galearum: & pares aut etiā superiores in malitia fiāt illis dum ad impugnandos Christianos, arma eis & necessaria subministrant. b Sunt etiam, qui pro cupiditate sua, in galeis & piraticis Sarracenorum nauibus, regimen & curam gubernationis exerceant. ¶ Tales igitur ab ecclesiastica communione præcisos, & excommunicationi subiectos, c rerum suarum per Principes catholicos & Consules ciuitatum priuatione d multari, † & capientium fieri seruos e censemus. Præcipimus etiam, vt per ecclesias maritimarum vrbium, crebra & sollemnis in eos excommunicatio f proferatur.

¶ Idem.

¶ Iudæi veteres synagogas in priorē statū reformare possū. de nouo erigere non possunt.

CAP. VII.

Consuluit.† & infra. ¶ Iudæos de nouo cōstruere synagogas, vbi non habuerunt, pati non debes. ¶ Verum si antiquę g corruerint, vel ruinam minantur, vt eas reædificent, h potest æquanimiter tolerari: non autem, vt eas exaltent, i aut ampliores, aut pretiosiores faciant, quam antea fuisse noscuntur: qui vtiquè hoc pro magno debēt habere, quod in veteribus synagogis, & suis obseruantijs tolerantur.

¶ Idem.

¶ In familiari seruitio Iudęorum Christiani esse non debent.

CAP. VIII.

Ad† hęc oīb. Christianis, qui sunt in iurisdictione vestra penitus interdicatis, et si necesse fuerit, districtione ecclesiastica compellatis eosdē, † ne Iudæorū seruitio se assiduè, k pro aliquā mercede exponāt: quod ēt obstetricib. & nutricibus eorum prohibere curetis, ne infantes Iudęorum in eo-

Consuluit.] Due sū: partes. Secūda ibi, Verum. Abb.

CASVS. Iudæi nouas synagogas erigere non dēnt, sed antiquas, si corruerint, possunt reædificare in pristinā formā siue statū, & non amplius exaltare q̄ fuerunt: & hoc pro magno beneficio habere debēt. No. q aliud est de nouo facere, aliud est reficere. Itē licitū est consummare, quod non est licitum incipere. Item ecclesia sustinet Iudæos in suis obseruantijs.

g Antiquę.] Constātinus Imperator contulit libertatem ecclesijs: & Iudæos seruituti subiecit. 3. postea verò Iulianus Imperator apostata dedit licentiam Iudæis nouas construere synagogas, 4 vt legitur in chronicis Tan.

h Reædificent.] sic supra eodem Iudæi. C. de Iudæ. l. vlti. quia aliud est tueri quod positum est, & aliud nouum facere. ff. de vsufruct. vsufructuarius nouum.

i Exaltent.] non enim licet cuilibet possessori transformare possessionem, puta vsufructuario. ff. de vsufruct. æquissimum, §. sed & colores. Bernar.

Ad hæc.] Primò prohibet: Secundò prohibitionis causam reddit; ibi, Quoniam. Abb. Sic.

CASVS. Præcipit hic Papa prælatis ecclesiarum, quod ipsi prohibeant omnibus Christianis, & compellant si necesse fuerit per censuram ecclesiasticam, ne in seruitiu Iudæorum morentur, nec infantes Iudęorum nutrices mulieres in domibus eorum nutrire præsumant, quoniam Iudæorum mores moribus Christianorum non concordant; & per assiduam conuersationem simplices ad suam perfidiam inclinarent. Nota quod familiaritas malorum vitanda est, ne boni corrumpantur ab eis.

[Glossa sequens arguit a contrario quod statim determinat.]

K Assiduè] sic sup. eo. cap. 1. & 2. & cap. Iudæi 2. & est arg. ex eo quod dicit, assiduè, quod interpolatim possunt seruire: quod intellige secundum tenorem illius c. sup. eo. multorum. §. 1. sed in domibus nullo modo, prout infra sequitur. & prædic. concor. 28. q. 1. Iudæorum. sæpe, & inf. eo. etsi iudæos.

a In

1 Idē in his, qui docent eos naues facere, cū pri⁹ illius rei pęritiā non haberent C. de pęn. l. fin. I. And.

† lignamina.

† Adde quod de iure ciuili puniūtur capite, cū sō fi. ca. bonorum. l. 2. C. quæ res expor. non debeant.

† Ca. 1. eo. ti. in 1. cōp. par 5. c. consulunt 3. j. de app. Et de materia & intellectu præt Doc hic, vid. Marquar. tra. de iudę. par. 1. cap. 3.

2 Et bannit⁹ iterū bannit⁹ citatione solū facta vbi habitare con sueuerat. De hoc in Spec. de accus. ad fido. An.

3 De facto, & iure. n. hoc fecit mors Christi. j. e. & si Iudęos, in prin. & fi. Host. I. An.

† Ca. 2. eo. ti. in 2. cōp. & post conci. Lateranē. sub Alex. iij. par. 20 c. 2. §. ad.

4 Puto gl. respexisse ad illud Iuliani, q Iudęos cohortatus est, vt tēplū Hierosolymis in odiū Christianorū reficerent, vt refert Niceph. lib. 10 hi sto. eccl. c. 32 & Cassiodorus in tripar tita. l. 6. c. 43

† Dictio. eosdē, deest in antiquis.

rundem domib. [a] nutrire præsumant. Quomodo Iudæorum mores, & nisi in nullo concordant: [b] & ipsi de facili ob continuã conuersationem, & assiduam familiaritatẽ, ad suam superstitionem & perfidiam simpliciũ [c] animos inclinarent.

¶ Clemens tertius.

¶ Iudæi inuiti non sunt baptizandi, nec ad hoc cogendi, nec sine iudicio puniendi, aut reb suis spoliandi, vel in suis festiuitatibus molestandi, nec ipsorum cœmeteria violanda, aut eorum corpora exhumanda.

CAP. IX.

Sicut † Iudæi: & infra. ¶ Statuimus, vt nullus inuitos [d] vel nolentes Iudæos ad baptismum venire cõpellat. Si quis aũt ad Christianos causa fidei cõfugerit, postquam voluntas eius fuerit patefacta, Christianus absq; calumnia efficiatur: quippe Christi fidem habere [e] nõ creditur, qui ad Christianorum baptismum † non spontaneus, sed inuitus cogitur † peruenire. ¶ Nullus etiam Christianus eorum quẽlibet sine iudicio terrenę [f] pstãtis vel occidere, † vel vulnerare, vel suas pecunias auferre præsumat. aut bonas [g] quas habuerunt consuetudines immutare: presertim in festiuitatũ suarum celebratione quisquã fustibus, vel lapidibus eos nullatenus perturbet: neque aliquis ab eis coacta seruitia exigat, nisi quę ipsi tpe præterito facere cõsueuerunt. ¶ Ad hoc malorum hoium prauitati, & auaritię obuiãtes: Decernim[9], vt nemo cœmiteriũ [h] Iudęorum mutilare, aut inuadere audeat; siue obtẽtu pecunię [i] corpora humata effodere. [k] Si quis aũt huiusmodi decreti tenore cognito (qd absit) contraire præsum pserit, honoris & officij sui periculum patiatur; aut excõicationis [l] sentẽtia plectatur, † nisi præsumptionẽ suam digna satisfactione correxerit.

¶ Idem.

¶ Ponit duas indulgentias illorum, qui Paganis prædicant.

CAP. X.

Quam † sit laudabile: & infra. ¶ Tuis fra-

a In eorundem domibus.] Et ita videtur quod extra domum iudęorũ possint. eadem prohibitio est ℸ. e. etsi.
b Concordant.] 23. q. 8 dispar. & in habitu etiam differre debent à Christianis, vt possint melius euitari. inf. eo. in nonnullis.
c Simplicium] qa innocens credit omni verbo, 22. q. 4. innocens simile 28. q. 1. c. sæpè.

Sicut Iudęi.] Diuiditur, quia continet multa dicta, quæ patent. Abbas.

CASVS. Statuit Clemẽs Papa, q nullus iudæus compellatur ad fidẽ venire inuitus. & si aliquis ad fidem cõfugerit Christianam, postq̃ volũtas eius patefacta fuerit, absq; impedimento Christianus efficiatur: fidẽ n. habere non creditur, q non spõtaneus ad fidẽ accedit. Secundò dicit, q nullus Christianus sine iudicio secularis potestatis iudęum occidere vel mutilare, vel pecunias suas auferre psumat, vel bonas cõsuetudines iudęorũ immutet. nec in festiuitatib. suis pturbet, vel coacta seruitia exigat. Tertiò statuit vt nullus cœmiteriũ iudęorum mutilare aut inuadere, sine obtentu pecuniæ humata corpora effodere psumat, & siquis contra hoc fecerit, honoris & offici sui periculũ patiatur, aut excommunicetur, nisi satisfecerit. Nota quod iudæus non est compellendus inuitus recipere baptismum. Item coacta seruitia non sunt à iudæis extorquenda. Item iudæi possunt habere cęmiterium.

d Inuitos.] Ho idcò dicit, quia nullus ad fidem cogendus est, 23. q. 5. ad fidem, 45. dist. de iudæis. quia si simpliciter & absolute compellantur, non reciperent characterem: sed si conditionaliter compellantur, benẽ recipiunt. & compellendi sunt, vt fidem sic susceptam obseruent, vt supra de bap. maiores. § item quæritur 45. distin. de iudæis & ff d. ritu nupt. si patre & C. eo. tit. nullus. Bern.
e Christi fidem habere.] probatio eius quod nullus compelli debet ad fidem: quia fides ex necessitate esse non debet, 45 distin. quid autem & c. qui syncera & 23. q. 5. ad fidem.
f Sine iudicio terrenæ potestatis.] Nulli enim permissum est occidere, vel pœnam infligere, nisi cui ex officio permittitur, 23. quæstio. 5. qui malos, & cap. miles, & cap. cum minister. & pœna non est inferenda nisi per iudicem, 33. quæst. 2. cap. interfectores, §. in hoc. Bern.
g Bonas.] secus si malas, ne deludant Christianis prætendentibus signa lamentationis, & non prorumpant in cõtumeliam creatoris, infra eodem. in nõnullis. & ne annuatim simulatam speciem crucis exurant. i C. eod. iudæos. sed suas festiuitates more solito celebrent, 45. distinc. qui syncerum. vt hic dicitur, & C. eo. ti. nemo. A.

[Glossa sequens signat cõtrarium & soluit.
h Cęmiterium.] arg. contra. ff. de sepul. viol. sepulchra. Sol. Sepulchra hostium religiosa non sunt, vt ibi dicitur: nec illud infringens incidit in edictum. Iudæi verò non reputantur hostes, 23. q. 8. dispar. licet sint hostes fidei nostræ, ℸ. eo. & si iudæos.
i Pecuniæ.] quæ in sepulchris ponenda non est. arg. ff. de relig. & sump. fun. si quis impediat. §. funeris causa. & 13. q. 2. non æstimemus, circa medium. Tãc.
K Effodere.] quod qui fecerit sepulchri violati tenetur. ff. de sepul. viol. l. 3 §. si quis. & secundum quosdam hæc actio infamat, ff. de sepul. viol. l. 1 Alij dicunt, q non infamat, cum sit actio in factum, & nulla impropriè ponitur actio. Ala.
l Aut excommunicationis.] & ita videtur in opinione iudicis quod istorum pro pęna imponat, si non satisfecerit, & si iste vult satis facere, non potuit. sim. 35. dist. episcopus aut presbyter. & 47. d. 1. & 92. dist. ca. vlt. ita est argum. quod pro quolibet peccato non debet episcopus sententiam in aliquem fulminare, vel excommunicare, vel deponere. Bern.

Quam sit.] Duo sunt dicta. Secunda pars ibi. insuper Abb. CASVS. Quidam episcopus qui volebat prædicare fidem catholicam Paganis, quæsiuit a Papa vtrum deberet vti cibis illorum: concedit ei dominus Papa & socijs eius, vt cum exibunt ad prædicandã fidem Paganis, liceat eis vti his cibis cum gratiarum actione, qui sibi ab ipsis infidelibus apponentur, omnino tamen abstineant ab esu carnium his diebus quibus carnibus vti non licet, iuxta canonicas sanctiones. Insuper concedit eidem, vt quicunque religio

† Ca. 3. eo ti. in 1. compil. & post c. c. Later sub Alex. iij. par. 20. c. j. Et de prima cõtextus parte vide B. Th. 2. 2 q. 10 ar. 8. & ibi Caieta. & Turrecrematam in c. de iudę d. 45

† baptisma.
† cognoscit.

† Vide B. Tho. 2. 2. q. 64. arg. 2. & 3. & Domi. Sotum lib. 5. de inst. & iu. q. 1. art. 2. & 3.
1 Huc spectat horrendum illud facinus, q Narrat Niceph. lib. 4. hist. eccle. c. 15. vbi iudęi in Christi cõtumeliam. infantem in cruce excarnificant.

† plectetur

† Ca. 4. eo. ti. in j. compil. Et Vide Marquardũ[j] ti. de iudęis. P. 1. c. 4. vbi plene. adde B. Thomã 2. 2. q. 10. ar. 1.

ligiosi aut clerici idonei ad prædicandā fidem sibi adhærere voluerint, liberam habeant facultatem, petita, & obtenta Prælatorum suorum licentia. No. q à carnibus abstinendum est diebus à canonibus constitutis. Item nemo pōt prædicare sine licentia sui Prælati. Item non sufficit petere licentiam nisi sit obtēta.

a Temporum qualitate.] vt abstineant his diebus, & temporibus, quibus à carne est abstinendum secundum canones 4. distin. denique, & de consec. dist. 5. esu carnium, & cap. sabbato de quibus canonibus hic fit mentio.

† Scriptores Christiani Paganos vocant oēs idolorū cultores, q nunq̄ fidē catholicam agnouerunt.

[Gloss. seq. signat cōtrarium, & soluit, ex solutione quæstionem infert, & respondet. Iterum quærit, & soluit.

b Vti liceat.] Aliter. n. non possent illos lucrari, & sic licet eis loqui, & comedere cum eis exēplo Dñi. 23. q. 4. infideles, & xj. q. 3. ad mensam, dummodo, & alijs non coinquinent. Arg. contra. 28. q. 1. nullus, & ca. oēs Sol. contraria intelliguntur de Iudæis, q discernūt cibos, hoc, & ca. ad mensam, & c. infideles, de Paganis intelligitur. Sed quare potius vitamus conuiuium iudæorū, quam Paganorum? Ratio illa est, quia illi. s. Iudæi discernunt cibos nostros, vndè non debemus cibis eorum vti, ne videamur inferiores illis, vt dicit prædictum. c. omnes. Pagani verò non discernūt cibos: sed hodie & isti, & illi discernunt. vnde non debemus comedere apud eos, nec ipsi apud nos, licet hoc non cōtineatur in verbis edicti, vt patet hic, & c. ad mensam, sed quātum ad sententiam eos vitare debemus arg. ff. de pet. hær. item veniunt. §. ait senatus. Sed quare potius vitamus conuiuium quam colloquium? Ideo loquimur eis, vt eos possimus lucrari, quod aliàs facere non possemus, vt in cap. infideles.

ter Episcope petitionib. annuentes, tibi tuisq; socijs, cum ad prædicandā Christi fidem Paganis† exibitis, Apostolica auctoritate concedimus; vt vobis his cibis cum modestia, & gratiarū actione (seruata temporum qualitate) a iuxta canonicas sanctiones, vti liceat, b qui vobis ab ipsis infidelibus apponuntur. c ¶ Insuper indulgemus, vt quicunque religiosi, seu clerici idonei ad annuntiandum gentibus Euangelicam veritatem, requisita, & habita d Prælatorum suorum licentia, tibi voluerint adhærere, id absque contradictione qualibet, liberam exequendi habeant auctoritate Apostolica facultatem.

¶ Idem.

¶ Pro redimendis captiuis licet ire Alexandriam, iurantibus, quod nihil deferent auxilij seu subsidij extra redemptionis articulum. Portans, vel mittens etiam post treugas merces prohibitas, excommunicatus est, & pacis appellatione non veniunt treugæ.

CAP. XI.

Significauit † nobis tua fraternitas, quomodo aliqui ciuium tuorum in Alexandriam valeant proficisci, pro recuperandis cōciuibus suis, qui illic in captiuitate tenentur: Hoc arbitramur licitè posse fieri, dummodo nihil in mercibus suis, vel alio modo secū illuc deferant, vndè possit Sarracenis (excepto redemptionis articulo) aliquod commodum, e aut subsidium prouenire: quod etiam coram te prius iuramento f firmabunt. ¶ Illi quoque, qui post treugam in trāsmarinis partib. factam, cum commercio Alexandriam adiuerint, si detulerint merces prohibitas causa lucrandi, excommunicationis g vinculum non euadunt: sicut nec illi, qui in personis proprijs non euntes,

Significauit.] Habet tria, secundum ibi, Illi quoque. Tertium ibi, Ad vltimum. Abbas.

CASVS. Quidam erant in captiuitate Sarracenorum: amici siue consanguinei illorum volebant illuc ire pro ipsis recuperandis: quæritur, qualiter valeant illuc proficisci? Respondet Papa, q benè possunt ire, dummodo nihil in mercibus portent, vel alio modo, vndè possit Sarracenis aliquod subsidium prouenire: excepto redēptionis articulo: ita tn̄, q hoc prius firmēt proprio iurā. Secundo dicit, q illi, q post treugā factā inter Christianos, & Sarracenos portāt illuc merces phibitas, ab excōicatione nullatenus excusantur, sicut nec illi excusantur, qui p alios merces prohibitas illuc transmittunt. Tertio dicit, aliqui iurauerunt in terram Sarracenorum cū mercibus prohibitis se amplius non ituros, nisi pax esset inter Christianos reformata: & post factam treugam iuerunt illuc cū mercib. prohibitis: quæritur, an excusentur ab excōicatione? Rñdet Papa, q conditio illa de pace, vel treuga eos ab excōicationis vinculo non absoluit, nec etiam à periurio. Nota, quòd qui portant merces prohibitas Sarracenis, sunt ipso iure excommunicati: & nullo tempore pacis, vel treugæ excusantur.

† Ca. 5. eo. ti. in 2. cōp. Vide de Martinū Nauarrū in Manuali cōfessariorum, ca. 27. tit. de excōicationibus, à iure latis, & primā de reseruatis Papæ p Bullā cœnę § excōicam. oēs illos.

e Aliquod commodum.] secundum q̄d dicitur, s. eo. ita quorumdam, vbi de hoc, & j. eo. ad liberandam, nihil ergo in mercibus portandum est nisi illud, vndè possint redimere captiuos, vt hic dicit: Sed quid si non possunt redimere captiuos, nisi portent eis arma, vel ferrum, nunquid hoc facere possunt sine pœna excommunicationis? Argu. quod sic, ex eo, quòd hic dicit, excepto redemptionis articulo: sed non credo, nisi primo requiratur auctoritas Papæ, ne aliquid fraudis fiat Bern.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.

f Iuramento.] Sed nonnè sufficit pœna excommunicationis? Potest dici, q hoc exigitur à suspecto artic. 28. dist. de Syracusanę, & 10. q. vlt. cap. vlt. quoniam eorum ruinę debent occurrere Prælati 93. dist. diaconi, & 22. q. 5. hoc videtur, & ad maiorem cautelam exigitur iuramentum etiam à quocunque. Lau.

g Excommunicationis.] de qua habes supra eod. ita quorumdam, & ideò, quia licet treuga sit facta non tamen pax perpetua: vt infra. §. proxi. vndè prohibitio non intelligitur propterea relaxata de mercibus prohibitis. Bern.

c Apponuntur.] Quæcunq; ergo apponuntur, vti possunt, nisi dictum fuerit, quòd sic idolis immolatum: vt 1. q. 4. §. vlti. & 26. q. 2. si de area, tunc enim sanctius est mori famę, quam idolothytis vesci. 32. q. 4. sicut sanctius. Bern.

[Glo. seq. mixtim signat duo contraria.

d Requisita, & habita.] quia nullus, potest pdicare nisi ex officio sibi commisso, vel nisi habeat auctoritatem à suo Prælato. j. de hær. cum ex iniuncto, & c. excōmunicamus, §. quia verò, nec sufficit petere licentiam, nisi sit obtenta, vt hic patet, & sim. de consec. dist. 5. non oportet 11. q. 3. qui ergo. 19. q. 2. dua. Arg. contra. sup. de regular. licet, & s. de arbitr. cum olim.

1 Vide Concil. Trid. sess. 5. de reform. c. 2. & sess. 24 de refor. c. 4.

merces eis p nútios[a] destinarunt. ¶Ad vltimum illos qui iurauerũt se amplius in terram Sarracenorum cũ mercib. nõ ituros, nisi pax esset inter Christianos, & ipsos, & post treugam[b] factam venerunt illuc: conditio illa de pace, aut treuga habenda, ab excõicationis vinculo nõ absoluit.[c]

¶ Idem.

¶ Excommunicati sunt, qui cum Sarracenis tẽpore guerræ aliquod habent cõmerciũ, vel eis præstant præsidium.

CAP. XII.

QVod †olim pceptũ fuit: & inf. ¶Sanè licet hoc fuerit in Concilio Lateraň.[d] † districtè inhibitum: Nos tñ oẽs illos excõicationi supponimus,[e] qui iam amplius cũ Sarracenis mercimoniũ habuerint, vel p se, vel per alios, nauib. seu quocunq; alio ingenio, eis aliqua rerũ subsidia[f] seu consilia, q̃diu inter nos, & illos guerra durauerit duxerint impẽdenda. ¶Vestræ igitur discretioni mandamus, quatenus, nec p vos, nec p vestras naues, nec alio quocunq; modo, aut ingenio eis mercimonia, cõsilia, vel alia subsidia trãsmittatis: ne si aliqui in sua malitia indurati, secus agere psumpserint, non solum ipso iure incidant in excõicationem illam, verumetiam iram[g] Dei viuentis incurrant.

¶ Innocentius iij. archiepiscopo Senoñ. & episcopo Parisieñ.

¶ Iudæi nutrices, vel seruientes Christianos habere non debent, contra facientibus interdicitur Christianorũ commercium.

CAP. XIII.

ET si † iudæos, quos propria culpa submisit perpetuæ seruituti, pietas Christiana receptet, & sustineat cohabitationem illorũ: ingrati[h] tamen nobis esse nõ debẽt, vt reddãt Christianis pro gr̃a[i] contumeliam, & de familiaritate[k] cõtemptum: qui † tanquam misericorditer in nostrã familiaritatem admissi, nobis illam retributionẽ impendunt, q̃ (iuxta vulgare prouerbium (mus[l] in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu suis consueuerũt hospitibus exhibere. ¶Accepimus autem, quod Iudæi faciunt Christianas filiorum suorũ † nutrices:[m]

a · Per nuncios.] sic inf. c. proxi. qui per alium facit, per se facere videtur, vt hic, & inf. de sent. exc. mulieres, 46. dist. in. sicut non suo. ff. de administ. tuto. ita tamen, §. gessisse. Ber.

b Post treugam.] Treuga est securitas personis, & rebus ad tempus concessa, s. de treuga. c. 1 & qui facit treugã[1] non facit pacem, nec desistit à guerra, nisi ad tempus: quia qui distulit, non in totũ destitit 2. q. 3. §. notandum, & ff. de iud. destitisse.

1 Et vbi pax req̃rit, treuga ñ sufficit. vide Paulũ de Castro, Angelum, & plenius per Alexãdrũ in l. conuentionẽ, ff. de pactis, adde Baldũ in tit. de pace Constant, §. vasalli, vbi dicit, q treuga magis accedit ad naturam belli, quam pacis.

c Non absoluit.] nec etiã à periurio: quia licet treuga sit facta, non tamẽ pax, & ita non extitit conditio, vndè incidit in sententiam excõmunicationis, & in periurium, & sic treuga non est pax.

QVod olim.] Primo excommunicat. Secundo hortatur illos, quibus scribit ibi, vestræ igitur Abbas Siculus.

†Ca. 6. eo. ti. in 1. cõp. Vide Martinũ Nauarrũ superiori c. citatum.

† Latera. sub Alexand. iij. cap. 24.

CASVS. In Lateraň. Concilio prohibitum fuit, q nullus merces prohibitas Sarracenis portaret per se, vel alium, & Clemens Papa omnes illos excõicationi supponit, qui amplius cum Sarracenis mercimoniũ habuerint per se, vel p alios: aut quocunque modo aliqua rerum subsidia, dum guerra durauerit, duxerint impendenda: vñ mãdat quibusdam, quatenus nullo modo, aut quocunque ingenio eis mercimonia, consilia, vel alia subsidia transmittãt: & si qui contrafecerint, non solum sint ipso iure excõicati; verum etiam iram Dei viuentis incurrant. Nota, q quicunque cum Sarracenis mercimonia habuerint, ipso iure sunt excommunicati.

d In Concilio Lateraň.] s. eo. ita quorundam. Bern. [Glo. seq. quærit, & soluit.

e Supponimus.] Et iam suppositi erant per Alex. in Concilio Lateraneñ. ita quorumdam, & sic est canõ latę sniæ, vt patet in fine, & ita vr̃, q qui contra faciunt, duplici excõicatione sunt ligati. Sed quis absoluet tales?[2] Potest dici q epi 2 ipsorũ quia ex quo Papa sibi hoc non retinuit, alijs indulsisse videtur. j. de sent. exc. nuper. q̃a sibi reseruasset si hoc non intendebat, sup. de præben. graue. in fi. & j. de cri. fal. dura. in fi. Ber.

2 Hodie solus Papa absoluit, cum sit casus Papæ reseruatus p Bullã Cœnæ Dñi. §. cæterum à prædictis seruijs.

f Subsidia.] s. eod. ita, & j. eo ad liberandam, & C. q̃ res expor. non pos. per totum, & C. quæ res vendi. non pos. per totum.

g Iram Dei.] Ratum habentis quòd ab ecclesia iustè factum est 24. q. 1. quodcunque.

ET si.] Primo ponit exordiũ. Secũdo facti narrationem. Tertio phibet. Quarto pęnã imponi mãdat. Secunda ibi, Accepimus. Tertia ibi, Inhibemus. Quarta ibi, Si verò. Abb. Sic.

CASVS. Quamuis Christiani pro sola humanitate recipiãt iudæos, & sustineant cohabitationem illorũ, tñ igrati Christianis esse nõ debent, vt reddant Christianis pro gratia contumeliam, & de familiaritate cõtẽptũ, & illã retributionẽ impendunt de qua dr̃ iuxta vulgare prouerbiũ, Mus ĩ pera, serpẽs in gremio, & ignis in sinu hospites suos malè remunerare cõsueuerunt: ipsi. n. faciũt Christianas mulieres, nutrire filios suos, & cũ in die Resurrectionis illas recipere Corpus, & Sanguinẽ Dñi pringit, p triduũ anteq̃ lactent filios suos, lac effundere faciũt in latrinam, quod horrendũ est dicere: & alia turpia contra fidem catholicam committunt, p p quod timen dum est ne fideles diuinam indignarionẽ incurrant, cum eos patiantur talia perpetrare, vnde prohibet Papa districtè, ne de cætero nutrices, vel seruiẽtes habeãt Christianos: ne filij liberæ filijs famulentur ancillæ. Si verò nutrices, & seruientes non dimiserint Christianas, præcipiatur omnibus Christianis sub pœna excõicationis, ne cum eis commerciũ audeant exercere. Nota q nullus dẽt esse ingratus accepti beneficij. Item nota prouerbium illud vulgare, mus in pera, &c. Item Christianus Iudæo seruire non debet. Item Iudæi serui sunt Christianorum.

†Ca. 1. eo. ti. in 3. comp.

† In codice Barbatię ita: qui tam misericorditer, &c. qđ magis placet.

† Vide marquardũ trac. de Iudæis pa. 1. c. 3. nu. 15. & c. 4. nu. 18.

h Ingrati.] si enim Iudæi isti ingrati sunt, possunt priuari gratia sibi concessa, s. de do. cap. vltimo, & 12. q. 2. octaua discussio. & C. de reu. do. l. vlt. Ber.

i Pro gratia.] s. de fid. ins. peruenit, & s. de renuntia. sanè. Bern.

K De familiaritate.] Nimia familiaritas parit contemptum: vt ff. de off. procon. nec quicq̃, §. circa.[3] 86. dist. quando, & ff. de officio præsi. obseruandum.

3 Sequitur aduocatos, patientẽ esse procõsulum oportet: sed cũ ingenio ne cõtemptibilis esse videat. Io. An.

l Mus in pera.] vt 13. q. 1. c. ecclesias, §. Item præcepit dominus.

m Nutrices.] quod esse non debet, s. eo. Iudæi, & cap. ad hoc. Bern.

a Ef-

a Effundere.] credebant forsan corpus Christi descendere in stomachum & incorporari, quod est falsum. de conse. dist. 2. tribus gradibus. non est iste panis: cibus enim animæ est. dist. ea. credere. Lau.

b Patiuntur.] Arg. quod qui potest prohibere & non prohibet sibi, imputatur. 86. dist. c. 3. inf. de reg. iur. c. pen. & infra tit. proxi. c. 2. & 23. q. 9. præterea. arg. ℥. de sen. excom. quantæ præsumptionis.

c Liberæ.] id est ecclesiæ. non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ. 22. q. 4. dicat aliquis. Bernardus.

d Ancillæ.] id est Agar. quæ significat synagogam. Libera, id est, Sarra: quæ significat ecclesiã de Agar ancilla Sarræ diti en derunt isti qui debẽt esse serui illorum qui descenderunt a Sarra: in quibus ecclesia fundata est. Bernar.

e Sub excommunicationis pœna.] Imò excommunicari possunt si communicẽt eis postea. ℥. de vsur. post miserabilem. & infra cap. prox. & sic indirecte iudicat ecclesia de iudæis, & de hoc dixi ℥. eod. ita. & c. iudæi 2. Ber.

Postulasti.] Communis diuisio: Secunda ibi, Ad quod Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Iudæus manus in quendam clericũ iniecit violentas: quæritur qualiter contra illum sit procedendum? Respondet Papa, quod ille cuius iurisdictionis existit: pœna pecuniaria ipsum puniat, vel alia temporali, secundum quod sibi visum fuerit, & faciat læso congruè satisfieri: alioquin dominus eius monendus est, vt passo iniuriam & ecclesiæ faciat satisfieri competenter; quod si dominus eius hoc neglexerit, prælatus loci præcipiat Christianis per censuram ecclesiasticam, ne cum ipso iudæo commercium habeant donec satisfaciat. Nota. quod pro iniuria illata potest quis pecuniaria pœna puniri. Item ante absolutionem debet læso satisfieri. Item propter negligentiam iudicis secularis, deuoluitur iurisdictio ad iudicem ecclesiasticum. Item indirectè excommunicantur iudæi.

f Pœna pecuniaria] Ad arbitrium iudicis supra de offic. leg. de causis. §. fi. quia spirituali pœna ipsum punire non potest, cum sit extra ecclesiam: quia nihil ad nos de his qui foris sunt. 2. q. 1. multi ℥ quando ecclesia possit punire iudæos, dictũ est supra c. ita. & melius in c. iudæi. Ber.

g Læso satisfactionem.] hoc regulare est, vt semper ante absolutionẽ satisfaciat læso. & infra de sen. excomm. postrò. parochianos, conquesti. & pluribus alijs c. & ecclesiæ satisfacere debet, cui fuit facta iniuria in personam eius ministri, vt 3. q. 1. nulli in fi. & 2. q. 7. accusatio. Ber.

h Christianis. Et ita indirectè excommunicantur Iudæi. De hoc dic vt dictũ est ℥. eo. quorũdam.

In nonnullis.] Tria sunt dicta, Secundum ibi, In diebus. Tertiũ ibi, Illud autem. Abb. Sic.

CASVS. In quibusdam prouincijs iudæi seu sarraceni per habitum distinguuntur à Christianis, in quibusdam verò non: vndè contingit aliquando, quod Christiani iudæis, & iudæi Christianis mulieribus per errorem carnaliter commiscentur: Ne igitur tã damnatus excessus per talem errorem vlterius committatur, statuit conciliũ generale, vt Iudæi siue Sarraceni vtriusq; sexus in qualibet prouincia christianorũ, per habitum publicè distinguantur à christianis. Secundò dicitur, quod in diebus lamẽtationum, iudæi siue Sarraceni non exeant in publicum: quia vt dicitur, tunc ornatius incedere non erubescunt, & christianis qui Passioni sacratissimæ memoriam exhibentes, lamentationis signa prætendunt, illudere non formidant. Tertio prohibetur, ne in contumeliam creatoris prosilire præsumant, & quia contumelia creatoris dissimulari non debet: præcipit concilium huiusmodi præsumptores per Potestates locorum condigna pœna compesci, ne crucifixum pro nobis blasphemare præsumant. Nota quod iudæi & Sarraceni a christianis per habitum discerni debent. Item iudæi siue Sarraceni christianis mulieribus non sunt commiscendi. Item in die lamentationum in publicum exire non debent. Item iudex ecclesiasticus potest compellere Principes, vt compe-

&(quod non tantum dicere, sed etiam nefandum est cogitare) cum in die Resurrectionis Dominicæ illas recipere corpus & sanguinem Iesu Christi contingit, per triduum antequam eos lactent lac effundere [a] faciunt in latrinam. Alia insuper contra fidem catholicam detestabilia, † & inaudita cõmittunt, propter quæ fidelib. est verendum, ne diuinam indignationem incurrant: cum eos perpetrare patiuntur [b] indignè quæ fidei nostræ confusionem inducunt: & infra. ¶ Inhibemus ergo districtè, ne de cætero nutrices, vel seruientes habeant Christianos ne filij liberæ, [c] filijs famulentur ancillæ. [d] sed tanquam serui à Domino reprobati, in cuius morte nequiter coniurarunt, se † saltẽ per effectum operis recognoscant, seruos illorũ, quos Christi mors liberos, & illos seruos effecit: & infra. Si verò nutrices & seruientes non dimiserint Christianos, sub excõmunicationis [e] pœna inhibeatis † districtè omnibus Christianis, ne cum eis commercium aliquod audeant exercere.

¶ Idem.

¶ Iudæus, qui percusserit clericum temporaliter punitur, & si de facto puniri non potest, interdicitur sibi Christianorum commercium, donec satisfecerit iniuriam passo.

CAP. XIIII.

Postulasti † qualiter contra iudæum procedere debeas qui manus iniecit in quendam clericum violentas; Ad quod breuiter respondemus, quod si dictus iudæus tuæ iurisdictionis existit ipsum pœna pecuniaria [f] punias, vel alia secundum quod cõuenit) temporali, faciens læso satisfactionem [g] cõgruam exhiberi: alioquin eius dominum moneas, & inducas, vt passo iniuriam, & ecclesiæ ab eo satisfieri faciat competenter: quod si dominus eius neglexerit adimplere, tu Christianis [h] omnibus † per censuram ecclesiasticam interdicas, ne cum ipso iudæo antequam satisfaciat, præsumant commercia exercere.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ Iudæi & Sarraceni vtriusque sexus, debent in terris Christianorum vti habitu, per quẽ à Christianis discernantur, & in die Passionis Domini non debent in publicum progredi, nec in contumeliam creatoris prosilire.

CAP. XV.

In † nonnullis prouinciis à Christianis iudæos seu Sarracenos habi-

† Vide Nicephorũ lib. 4. c. 6. & li. 14. c. 16. historiæ ecclesiast. & Clementem lib. 2. cõsti. Apostolicarũ, c. 64. vbi intelliges odiũ iudæorum in christianos.

† In codice Barbatiæ ita saltẽ per effectũ operis recognoscant, se esse seruos illorum, &c.

† Vide B. Tho. 2. 2 q. 10. arti. 9.

† Et ℥. de eo gaudem. p q iusa pa t t, illos ex iniectione excõicatos nõ esse; & iõ non mandat hic illos absolui sicut qd scripsi & iureiu. sicut ℥ propter finẽ. Io. And.

† De intellectu huius decret. vide Nicolaũ Eymericũ in directorio inquisito. p. 2. q. 46. num. 8. & 9.

† Dictio oĩbus, deest in antiquoribus codicibus.

† Idẽ. f. Inn. iij. in concil. generali Latera. c. 68. & & c. 1. eo. ti. in 4. compi.

† Vide Marquar. tra de iudæis par. 1. c. 4. & extrauagantes citatas ℥. eo. tit. c. 2. & de intellectu Eymericũ i Directorio Inquisi. par. 2. q. 46. num. 1.

compescant iudæos à suis præsumptionibus.

[Glo. seq. circa distinctionem habitus ponit quatuor similia.

a Distinguit.] sic per habitum debent distingui nouitij a professis. s. de sta. regulari. ca. pen. & meretrix à matrona. j. de sent. exc. in audientia. & ff. de iniurijs. item apud. §. si quis virgines & masculi à fœminis per crines & vestes. 30. distin. si qua mulier. sic & liber distinguitur à seruo per pileum. C. de lati. liber. toll. l. 1. §. sed & qui pileati. Io.

b Cõmixtionis.] quia nec matrimonium inter iudæum & Christianam esse põt. 28. q. 1. caue. B.

c Erroris.] ergo si ignoranter commisceatur Christianus iudeæ: dummodo nõ sit crassa siue affectata ignorantia, excusatur in eo quod iudęa. arg. 34. q. 2. in lectũ. & j. de cleric. excõ. Apostoli ę.

d Prodeant.] s. eo. quia.

e Illudere.] sic reddunt nobis pro gratia contumeliam & contemptum, vt s. eod. & si iudæo.

f Animaduersionis.] scilicet, pecuniaria pœna, vel alia temporali, prout visum fuerit iudici. s. c. proxi. Ber.

g Blasphemare.] s. eod. ca. 1. & j. cap. proxi. Bern.

CVm sit.] Prima pars constitutionem innouans, olim inhibitã prohibet, & oẽs causas reddit. Secunda ponit præponentem. Tertia præpositum. Quarta prorogat. Secunda ibi, Si quis. Tertia ibi, Officialis. Quarta ibi, Hoc Idem.

CASVS. Statuit concilium Toletanũ quod nullus iudæus super Christianos vllum officium vel potestatem exerceat: Sed quia illud non benè seruabatur, concilium generale innouauit concilium Toletanum, prohibens ne iudæi publicis præficiantur officijs, quia sub tali prætextu Christianos infestant plurimum & molestant, & si eis tale fuerit officium commissum, per prouinciale concilium annuatim celebrandum, monitione præmissa compescantur, & tali officiali, communio Christianorum in commercijs & alijs denegetur, donec restituerit quidquid ex tali officio habuit à Christianis conuertendum in vsus pauperum Christianorum secũdum episcopi diœcesani prouidentiam: & officium ipsum cum pudore amittat, quod irreuerenter assumpsit, & quod de iudęis dicitur, extenditur ad paganos. No. quod infideles fidelibus præponi non debent, nec publicis officijs præfici. Itẽ quod percipitur ex officio quod habere non licet restitui debet, quia si principale non licet, nec eius accessorium.

h ¶ Blasphemus Christi.] idest iudæus blasphemans Christum. supra eod. cap. 1.

i Toletanum concilium.] 54. distinct. nulla. & infra eo. ex speciali.

k ¶ Prouinciale concilium.] supra de accusat. sicut olim.

[Glossa sequens obijcit, & soluit.

m In vsus pauperum.] Sic ergo pauperibus restituitur, quod iniuste extortum est vt s. de immuni. eccle. quia. si verò officium licitum est, tunc si vellet, posset dari pauperibus quod iniuste extortũ est. 14 q. 5 non sanè. Sed contra vr quod restituendum sit illis, à quib. est extortum, & non pauperibus, j. de homici. sicut dignum §. eos. & infra de vsu. cum tu & supra de iureiuran. cum te & supra de deci. tua 2. 18. distinctio. quoniam. Io. ideo fit in hoc casu: quia nescitur a quibus extortum sit, maior pœna ponitur, in sequenti capitu. illis, qui merces prohibitas portant ad Sarracenos. Ioan.

tus distinguit [a] diuersitas: sed in quibusdam sic quędam inoleuit confusio, vt nulla dñia discernatur: † Vndè contingit interdum, quod per errorẽ Christiani Iudæorũ, seu Sarracenorum, & Iudæi seu Sarraceni Christianorum mulieribus commisceantur. Ne igitur tam damnatæ commixtionis [b] excessus, per velamen † erroris [c] huiusmodi vlterioris † excusationis possint hře diffugiũ: Statuimus, vt tales vtriusque sexus in oi Christianorum prouincia, & oi tpe, qualitate habitus publicè ab alijs populis distinguantur. † ¶ In diebus aũt lamentationis, & Dñicæ Passionis in publicum minimè prodeant; [d] eo quod nonnullis ex ipsis talibus dieb. (sicut accepimus) & ornatius non erubescunt incedere, ac Chřianis, qui sacratissimę Passionis memoriam exhibẽtes, lamentationis signa ptendunt, illudere [e] nõ formidant. ¶ Illud aũt districtissimè inhibemus, ne in contumeliam creatoris † prosilire pręsumant. Et qm̃ illius dissimulare non debemus opprobrium, qui probra nřa deleuit: Pręcipimus pręsumptores huiusmodi p principes sęculares cõdignæ animaduersionis [f] adiectione cõpesci, ne crucifixum pro nobis aliquatenus blasphemare [g] præsumant.

¶ Idem in † eodem

¶ *Præponens Iudæum vel Paganum publicis officiis, per concilium prouinciale corripitur, & pręposito denegatur Christianorum commercium, donec deposuerit officium: & in vsus Christianorum pauperum restituet indè quæsita, secundum episcopi prouidentiam.*

CAP. XVI.

CVm sit nimis absurdũ, vt blasphemus [h] Christi, in Christianos, vim potestatis exerceat: quod super hoc Toletanum † concilium [i] prouide statuit, nos propter transgressorum audaciã in hoc generali concilio innouamus: Prohibentes, ne Iudæi publicis officijs præferantur: quoniam sub tali prætextu Christiani plurimũ sunt infesti. ¶ Si quis autem eis officium tale commiserit, per prouinciale [k] concilium, quod singulis annis præcipimus celebrari: monitione pręmissa, districtione qua conuenit, compescatur. ¶ Officiali verò huiusmodi, tandiu Christianorum communio in cõmercijs & alijs denegetur, donec in vsus pauperum [l] Christianorum, secundum prouidentiã diœcesani episcopi conuertatur, quicquid fuerit à Christianis adeptus occasione officij sic suscepti: & officium cum pudore dimittat, quod irreuerenter assumpsit. Hoc idem extendimus ad Paganos.

† discernat.

† velamẽtũ.

† vlterius.

† Post verbũ distinguantur, in concilio, & in antiqua cõpi. addunt hæc verba: Cũ et per Mosen. hoc ipsum legatur eis iniunctum.

† redemptoris, vox est in cõcilio & in veteri cõpil.

† Idem Innocentius in concilio Lateran. c. 69. & c. 2. co. ti. in 4. compi.

† Hoc statuit Toletanũ cõcilium tertium. ca. 14 in concilijs editis. quod apud Gratianum in c. nulla 54. di. tribuitur cõcilio Toletano quarto.

AD liberandam.] Duæ sunt partes: Secunda ibi, Et talibus. Abbas.

CASVS. In concilio isto dr̄ illud quod legitur. s̄. eo. ita quorundam hoc adiecto, ꝙ illis qui prædicto modo delinquunt, gremium non aperiatur ecclesiæ, nisi totum quod ex tam damnato commercio perceperunt, & tantundem de suo in terræ Sanctæ subsidiū destinauerint; vt in eo, puniantur in quo peccauerunt: Quod si soluendo non fuerint, sic aliàs delictū istorū taliter puniatur, ꝙ alij attentare similia pertimescant. No. quod qui contra ecclesiam delinquit, in eo punitur, vt ab ea non recipiatur donec satisfaciat. Item punitur quis in eo, in quo deliquit: Item pœna vnius debet esse metus alterius.

† Vide Martinū Nauarrū citatū supra hoc tit. in ca. significauit.

¶ Idem in eodem:

¶ Concilium generale repetit concilium Lateranen. supra eo. ita & addit pœnam satisfactionis tempore absolutionis impendendam.

CAP. XVII.

AD† liberandam terram Sanctam: & infra.

¶ Excommunicamus præterea & anathematizamus illos falsos & impios Christianos, qui cōtra ipsum Christū, & populum Christianum, Saracenis arma, ferrum, & ligamina † deferunt galearum: eos etiam, qui galeas eis vendunt, vel † naues: qque in piraticis Saracenorum nauibus, curā gubernationis exercent: vel machinis, aut qbuslibet alijs aliquod eis impēdunt consiliū vel auxiliū in dispendium terræ Sanctę: ipsosque rerū suarū priuatione [b] mulctari, & capientiū seruos fore censemus: Præcipientes, vt per oēs vrbes maritimas dieb. Dñicis et festiuis, huiusmodi sententia publice innouētur. ¶ Et talibus gremium non aperiatur ecclesię, nisi† totū, quod ex commercio [c] tā dānato perceperint, & tantundem de suo in subsidium terræ Sanctę trāsmiserint, vt ęquo iudicio, in quo deliquerint, [d] puniantur. Quod si forte soluendo non fuerint, sic aliàs [e] reatus talium castigetur, quod in pęna ipsorum alijs interdicatur [f] audacia similia præsumendi.

† lignamina.

† &.

† In concilio ita; nisi totū, quod ex substantia tam dānata perceperint, & c.

a Excommunicamus & anathematizamus.] sicut s̄. eod. ita. & c. quod olim

b Priuatione.] hoc totum habes. supra eo. ita.

[Glo. seq. dat simile de vsura, cōcludit tamen quod hoc grauius.

c Totū quod ex cōmercio.] Totū ergo lucrū, qđ ad eos peruenit ex hoc cōmercio, debent dare in subsidiū terræ Sanctæ: in cuius detrimentum hoc fecerunt: & simile est crimini vsurarum: in quo quicquid sorti accedit, vsura est: vndè totū debet restitui. ĩ. de vsur. consuluit. & 14 q. 3. putant. & ca. seq. immo vr̄ ꝙ maius, quia isti videtur fidem Christianam impugnare vñ plus puniuntur, quia tantūdem pro pœna dare coguntur in subsidiū terrę sanctæ, & nemo dubitat grauius esse commissum, quod est grauius vindicatum, 24. q. 1. non afferamus. & in Auth. vt fra. fi. coll. 9. in fi. vbi dicit; In delicto inæquali proximas eis immine re pœnas iustum putamus.

d In quo deliquerint.] sic s̄. de immu. eccle. ca. vlt. & de iure pat. pastoralis. & s̄. de temp. ord. literas & supra de foro compet. nullus. sim. 12. q. 2. de viro. & 17. q. 4. frater & 10. pis. opus.

e Sic alias.] quia poterunt subijci verberibus loco pœnæ. 14. q. 6. si res, & 12. q. 2. fraternitas. & 5. q. 6. quia iuxta.

f Alijs interdicatur.] sic ergo pęna vnius est metus alterius: vt 2. q. 7. qua pp. & s̄. de offi. ordi. irrefragabili. & s̄. de transla. c. 1. in fi. & s̄. de sta. reg. ea quæ. s. de calum. c. 2. ff. de pęn. l. capitalium. § famosos. ff. deposi. bona fides. 1. responso. in fi.

¶ Gregorius nonus Astoriceñ. † & Luceñ. episcopis.

¶ Iudęi uel Pagani publicis officijs præficiendi non sunt: & si eis regalia iura uendantur, ad ea colligenda præficiendus est Christianus non suspectus.

CAP. XVIII.

EX† speciali, quem erga illustrem regē Portugallię gerim⁹, charitatis affectu: & inf. ¶ Mādāmus, quatenus regē ipsū solicitè inducatis, ne i officijs publicis iudæos Christianis pficiat, sicut i generali concilio [g] † continetur: Et si fortè redditus suos iudæis vendiderit, vel Paganis, Christianum tunc deputet de grauaminibus infetēdis clericis, & ecclesijs non suspectum, [h] per quē iudæi siue Sarraceni, sine Christianorū iniuria, iura regalia consequantur.

¶ Idem.

¶ Se ipsum summat.

EX speciali.] In prima parte ponitur culpa regis, & excusatio: In secunda contra vtrunque prouidetur; ibi, Mandamus. Abbas Siculus.

CASVS. Rex Portugalliæ in officijs publicis, Christianis pferebat iudæos contra concilium gñale. supra eo. cum sit. vñ mandat Papa duobus epis, quatenus regē ipsum moneant & inducant, ne in publicis officijs iudæos præficiat Christianis contra concilium gñale: ꝙ si forte redditus suos iudæis vendere voluerit, vel Paganis, aliquē Christianum deputet non suspectum de grauaminibus clericis & ecclesijs inferendis, & per illum iudæi & Sarraceni, sine Christianorum iniuria, iura regalia consequantur. Nota iudæos Christianis non esse præferēdos. Item officiales suspecti non debent præponi clericis.

† Episcopatus sūt Hispaniæ, de quibus. Vasæus in Annalib. Hispaniæ. c. 20.

† Vide Marquardū tra. de iudęis. p. 2 c. 6. & 7.

g Generali concilio.] s̄. eo. cum sit. & 54. dist. nulla.

† In generali cōcilio Laterā. sub Inno. iij. ca 69.

h Non suspectum.] qui fideliter & sine fraude officiū suum exequatur, ne per hoc fraus fiat Christianis clericis aut ecclesiis. qualis fuit Ioseph: de quo habes 22. q. 2. quod autē. ait. q fuit dispēsator Pharaonis. 1. Ber.

† Gen. 41.

NVlli.] Diuidit: Nā tria facit: Primo pōit dictū: Scđo mercatorib. puidet: Tertio prouisionem determinat: Secunda ibi, Quod si. Tertia ibi, Si autem. Abbas Siculus.

CASVS. Iudæi emebant seruos Christianos, & eos in suo seruitio retinebant: quod fieri non debet vndè statuit concilium gñale, ꝙ non liceat iudæo baptizatum vel baptizari volentem emere, vel in suo seruitiu retinere. Secundo dicit, ꝙ si aliquis iudæus cā mercimonij emerit aliquem nondum ad fidē conuersum, & postmodum factus fuerit Christianus, vel desideret fieri, dentur ab aliquo xij. solidi, & ille ab illius seruitio subtrahatur; Si verò infra tres menses ipsum venalem non exposuit, si emit eundem ad seruiendum sibi, ipse nec

nec eum postea vendere nec alius ipsum audeat comparare, sed nullo dato pretio ad libertatem perducatur. Nota ꝙ si iudæus aliquis seruum merit cā mercimonij & factus sit Christianus, infra tres menses illum venalem exponat; Alioquin præsumitur quod illū emerit cā seruiendi sibi: contra quam p̄sumptionem nō inducitur probatio; & ita est præsumptio iuris & de iure. Itē fauor fidei priuat aliquem seruo. Ioa.

† Qualiter ecclesia iuste potuerit hæc statuere de rebus iudæorum, tradit luculenter B. Th. 2. 2. q. 10. art. 10.

† Vide notas huius Decr. & notas ca. 1. eo. tit.

CAP. XIX.

NVlli † iudæo, baptizatū vel baptizari volentem, emere liceat, vel in suo seruitio [a] retinere. Quod † si quem nondū ad fidem conuersum causa mercimonij [b] emerit, & postmodum factus sit vel fieri desideret Christianus: datis pro eo duodecim solidis, [c] ab illius seruitio protinus subtrahatur.

¶ Si autem infra tres menses [d] ipsum uenalem non exposuerit, vel ad sibi seruiendum emerit eūdem: nec ipse vendere, nec alius audeat comparare: sed nullo dato pretio perducatur ad præmia libertatis.

a Seruitio.] s̄. eo. c. 1. & c. iudæi 2. immo quamcito voluntas ipsius fuerit patefacta, quod velit fieri Christianus, in libertatem modis omnibus vendicetur. 54. distin. fraternitatem, nisi emptus sit causa mercimonij: ut ibi dicitur, & hic inferius. Bernar.

b Causa mercimonij.] In quo casu nō fraudabitur ex toto iudæus, siue Paganus, dummodo infra tres menses illum venalem exponat, vt c. fraternitatem. Ber.

[Glo. seq. quærit, & soluit. Iterum quęrit, & remittit.]

c Duodecim solidis.] Sed de qua moneta dabuntur? Rñdet, de illa, quæ est ī vsu in loco illo, ar. ff. de leg. 3. nummis. ff. de leg. 1. si seruus plurium. §. si numerus. Quid si non sit qui soluat illos xij. solidos? De hoc dictum est. s̄. cap. 1.

† De materia tituli in genere uide B. Th. 2. 2. q. 11. & ques p totum tit. citabimus.

† Vide notas in hunc locū, & in c. j.

d Si autem infra tres menses.] Eo ipso quod non exposuit ipsum infra tres menses venalem, præsumitur quod non causa mercimonij emerit, sed ad seruiendū sibi, vndè nullo pretio dato perducetur ad præmium libertatis, nec admitteretur probatio in contrarium, cum hic sit præsumptio iuris, ex qua ius statuitur: vt 54. distin. fraternitatem. quod capit. intellige per illud, & istud est quasi gl. & expositio illius, si pręsumptio est. s̄. de spon. is qui vbi habes præsumptionem iuris. & si alius eum comparet, talis emptio non valeret, & nihilominus erit liber nullo pretio dato, si scienter emit illum; si ignoranter, agat ad pretium siue ad interesse contra iudæum, qui ipsum decepit. ff. de contr. hē. emp. liberi hominis. arg. Et nota quod fauor fidei priuat aliquem seruo suo, vt hic patet, Item priuat aliquem filio suo. supra, de conuer. infid. capitulo vltimo. Item priuat aliquem vxore sua. supra, de diuor. gaudemus. & 28. quęst. 1. si infidelis. Ber.

DE HAERETICIS.

Visum est de his, qui non baptizati Deum blasphemant male colendo, merito videndum est de illis, qui iam baptizati incidunt in hæresim. Abbas.

De hac materia tractatur 24. q. 1. per totum, & q. 3. §. quia verò, vsque ad fin. q. & quæst. 7. & 11. quæst. 1. & 23. q. 7. per totum, 8. dist. quo iure. 1. q. 1. in multis capitulis.

DVbius.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod qui in fide dubitat, infidelis est, nec est credendū testimoniu eorū, qui fidem veritatis ignorant. Nota, quod dubius in fide, infidelis est. Item infidelis testis esse non potest.

TITVLVS VII.

De Hæreticis. †

¶ Stephanus † Papa omnibus episcopis.

¶ *Infidelis est, qui non habet certitudinem fidei: & infideli non est credendum in præiudicium alterius.*

CAP. I.

DVbius [e] † in fide, [f] infidelis est. Nec eis omnino credendum est, [g] qui fidem veritatis ignorant.

¶ Leo Papa.

¶ *Errare in fide conuincitur, qui alios errantes, cum potest, ab errore non reuocat.*

CAP. II.

QVia † alios, cum potest, ab errore nō reuocat, [h] seipsum errare demonstrat.

¶ Augustinus de fide catholica.

¶ *Hæreticus perseuerans, æternaliter damnatur: cui nec prodest baptismus, nec eleemosyna, vel martyrium, vel aliud quodcunque bonum, quo ad hoc, vt consequatur vitam æternam.*

CAP. III.

FIrmissimè † tene, & nullatenus debites,

e Dubius.] de fide. n. nullus debet dubitare, sed firmiter credere articulos fidei supra de sum. Trinita. capitu. 1. in princ. aliter saluus esse non poterit, vt in Psal. Quicunque vult. & 24. dist. qñ episcopus. & 24. q. 1. aperte. nullus enim titubare debet in fide, vt ibi dicitur. Bernardus.

f In fide.] etiam in tenui 1 articulo. C. de hæret. l. 2. in fi. sic ex leui offensa reuocatur libertis in seruitutem. C. de lib. & eo. lib. si manumissus. & hoc quo ad articulos fidei, qui continentur in symbolo. Credo in Deum. quibus per fidem sola adhibenda est credulitas: quia fides est de re non visa, de pęniten. distinct. 4. in domo. C. de sum. Trin. l. vlti. non per signa, sed per fidem veritas est colenda, de consecra. distinctio. 4. venit sacerdos. Laurentius.

† De intellectu vide Palaciū Rubiū in allegatione de hæresi. §. 5. incip. Et per ista. & Melchiorē Canū lib. 12. de locis theo. cap. 9. circa medium.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp.

† De intellectu l. 2. C. de hęret. q̄ hic citat gl. vide præter Doctores hic, Petrum Godof. in d. l. 2. C. de hæret.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp.

g Credendum est.] ergo dubius in fide, testis esse nō potest, 24. q. 4. ipsa pietas.

QVi alios.] Casus patet. Nota ꝙ qui alium ab errore non reuocat, se ipsum errare demonstrat: & est argumen. quod qui tacet, consentire videtur.

[Glo. seq quærit & soluit distinguendo.

h Non reuocat.] cum potest ff. ad legem. Aquiliam. scientiam, 83. dist. error. & argum. supra titu. proxim. & si iudæos, & 2. quæstio. 7. negligere. Sed nunquid istud pertinet ad omnes? Respondeo crimine iam commisso soli Prælati tenentur corripere, 2 vigesima tertia quæst 4. duo ista. & cap. ita plane, à peccato autem cōmittendo quilibet tenetur alium corripere occultè; infra eodem cum ex iniuncto. vbi de hoc, & argumen. 23. quæst. 4. ipsa pietas, 22. quæst. 5. hoc videtur, & 93. dist. diaconi. & supra de cog. spir. tua. & 2. q. 7. quapropter; sed istę duæ vltimæ concordantiæ intelliguntur in denuntiatione. Tanc.

† De materia huiꝰ glossulæ vide plene per B. Tho. 2. 2. q. 33. ar. 3. & sequentibus.

FIrmissimè.] Duæ sunt partes. Secunda ibi, Omni homini. Abbas Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit ab Augustino, virum hæreticus, vel schismaticus saluari possit? Respondet Augustinus; firmiter teneas, & nullatenus dubites, ꝙ oīs

hæreticus

hæreticus, & schismaticus, cũ diabolo, & angelis eius, æterni ignis incendio punietur:nisi ante finem vitæ, catholicæ Ecclesiæ fuerit reconciliatus, quia nulli hominum de mundo, qui Ecclesiæ catholicæ non tenet vnitatem, baptismus, vel eleemosyna quantumcunque copiosa, aut mors pro nomine Christi suscepta proficere poterit ad salutem. Nota quod extra Ecclesiã catholicam nullus saluatur, q̃tumcunq; bona opera fecerit.

† Mancipandum.

oẽm hæreticũ, [a] vel schismaticum, cum diabolo, & Angelis eius, æterni ignis incendio participandum: † nisi ante finem vitæ, catholicæ fuerit incorporatus, & redintegratus Ecclesiæ [& post pauca] Oĩ homini, q Ecclesiæ catholicæ nõ tenet vnitatẽ, neq; baptism⁹, neq; eleemosyna q̃tulibet copiosa, neq; mors [b] ꝓ nomine Christi suscepta, proficere poterit ad salutem. [c]

[Glo. seq. ponit septem modos quibus dicitur hæreticus.

a Hæreticum.] hæretic⁹ multis modis dr̃: ille dr̃ hæreticus, qui peruertit sacra Ecclesiæ, vt simoniacus, 1.q.1.eos qui per pecuniam, & 6.q.1.c. nos sequentes, §. sed licet. Itẽ ille, qui scindit se ab vnitate Ecclesiæ, 7.q.1.denique. Item ois excõmunicatus, 4.q.1. ꝙ autem hi. Itẽ qui errat in expositione sacræ Scripturæ, 24.q.3. hæresis. Item qui cõfingit nouam sectam, vel confictam sequitur 24.q.3. hæreticus. Itẽ q aliter sentit de articulis fidei, quam Romana Ecclesiæ 24.q.1. hæc est fides, & c. quoniam. Vel qui malè sentiunt de sacramentis Ecclesiæ, ⁊.eod. ad abolendam, in princ. Tancr.

† In multis editis, Greg. ix. legit, sed mendose, id hẽt Greg. j. in registro lib.7. epistola 47. indic. 2. & ca.4. eo. tit. in 1. cõp. Et vide oĩo notus huius cap.

¶ Gregorius † Anastasio Antiocheno.

¶ *Damnato auctore, damnantur eius scriptura, & libri, & opera.*

CAP. IIII.

FRaternitatis tuæ: & infra. ¶ Cum Celestinus, atque Pelagius [d] in Ephesina synodo sint damnati, quõo poterunt illa capitula recipi, quorũ damnantur auctores.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ *Episcopus heredem instituens hæreticum consanguineum, uel extraneũ, vel Paganum, etiam post mortem excommunicatus nunciatur, hoc dicit secundum communem, & veriorem intellectũ: & vt faciat ad titulum, potest intelligi, quod ex hoc præsumatur hæreticus.*

CAP. V.

SI quis episcopus [e] hæredes instituerit extraneos à cõsanguinitate sua, vel hæreticos etiam cõsanguineos, aut Paganõs [f] pertulerit: † saltem post mortem [g] ei † anathema dicatur: atq; eius nomẽ inter Dei Sacerdotes nullo modo recitetᵉ.

† Adde c.48. in concilijs latinis, & in synodo Carthaginen si cap.84. apud Theodorum Balsamonẽ. & c.8. eo tit. in 1. comp. Sed vide notus huius ca.

† pretulerit † eius.

b Neq; mors.] Vnde Apostolus: Et si tradidero corp⁹ meum ita vt ardeã, charitatẽ aũt non habeam, nihil mihi prodest, de pœnit. dist. 3. circa fiu. c. si quis, & de consec. dist. 4. solet, & 1.q.3. vide quantum bonum. Bern.

1 De articulo hui⁹ glossulæ vid. omnino B. Th. 3. par. q. 89. ar 6. ad 3. argumentum.

c Ad salutem.] æternam, 1 scilicet: valent tamen ad bona temporalia promerenda. arg. 22.q.2. si quælibet, in fi. & ad mitius supplicium subeundum, de pœn. dist. 4. ad finem §. post etiam. Ber.

FRaternitatis.] Scripta per hæreticos non habent fidem Authenticam. Communis diuisio. Secunda ibi, Cum Celestinus, Abbas.

CASVS. Celestinus & Pelagius condemnati fuerunt de hæresi in synodo Ephesina: Antiochenus Patriarcha dubitauit, an scripta ipsorum recipi deberent? Respõdet Papa, quod non: quia ex quo auctores damnati sunt, scripta illorum quomodo admitti possunt? quasi diceret, non possunt. Nota ratione auctoris aliquid damnari, vel reprobari: qualis enim auctor fuerit, talia eius opera præsumuntur. Item arg. quod destructo principali destruitur accessorium.

2 De materia huius gl. quatenus agit de libris hæreticorũ recipiendis, vel nõ vide q̃ dixi plenissimè li.2. cõmen. i Di rectoriũ Inquisi. scho.1.

[Glo. seq. signat contrarium, quod dupliciter fortificat, & soluit.

d Celestinus atq; Pelagius.] isti duo damnati erant in synodo Ephesina de hæresi: dubitabat Patriarcha Antiochenus, an 2 eorum scripta essent recipienda. Et dr̃ ꝙ non, quia ex quo condemnatus est auctor: & scripta illius admitti non debent, vt 3.q.4. nullus, & 16. dist. canones, q̃uis aliqua vtilia sint ibi, arg ⁊. de test. licet, arg. tamẽ ꝙ rõne et bonæ sñiæ recipi possent, 1.q.1. Dñs declarauit, 37. dist. si quid veri, sicut & notitia legis abrogatæ necessaria est, dist. 9. Moyses, & Papa etiã argumentatur ex lege Theodosiana abrogata, ⁊. de ind. nouit. Sed verum est, ꝙ scripta istorum non valent, et si aliàs bona sint, nec sunt recipienda, ⁊. eod. excommunicamus §. credentes. arg. ad hoc, 96. dist. bene quidẽ tamẽ rõne bonæ sñiæ scripta Origenis approbata fuerunt, 16.q.7. & hoc diximus, qui damnatus fuit post mortẽ, 24.q.2. sanè profertur, & si approbarentur, valerent: aliàs non, arg. sup. de Sum. Triu. ca.2. in fi. Item arg. ꝙ destructo pricipali, destruitur accessorium sicut in c. prædicto, & hoc diximus. Ber.

SI quis episcopus.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Africano, vtrum hæretici possint institui hæredes ab epõ? Respondet concilium, quod si episcopus instituerit sibi hæredes extraneos à consanguinitate sua, vel ẽt instituerit cõsanguineos hæreticos, vel paganos, post mortẽ, debet excõicari: & nomen eius inter Sacerdotes Dei nullatenus recitetur. Et idẽ intellige de omnib⁹ clericis, & hoc dicitur in seq. capitulo. Nota, qđ hæreticus iure hæreditario catholico succedere non debet. Item aliquis potest post mortem excommunicari.

[Glo. seq. reci. per obiectionem, & soluit.

e Si quis episcopus.] Sic ordina istam litteram: si quis episcopus instituerit hæreticos hæredes extraneos à consanguinitate sua, vel etiam si instituerit consanguineos hæreticos hæredes, aut Paganos pertulerit: saltem post mortem, &c. & sic repete illam dictionem, hæreticos. Et ita nullus debet instituere hæreticum, siue sit consanguineus, siue non: vt hic patet, & infra cap. proxi. episcopus ergo instituat ecclesiam, ex quo non habet consanguineos catholicos, 12.q.2. episcopus qui filios, & cap. cognouimus, & in Authenti. vt cum de app. cog. §. dicimus, & §. si quis, coll. 8. quia isti hæretici iam non dicuntur filij, vel consanguinei, vndè dicitur in lege: Si frater tuus, & amicus tuus, & vxor tua deprauare voluerint veritatem, sit manus tua super illos, 23. quæst. 8. legi. & vxor est expellenda, 28. quæst. 1. vxor, in fi. Hoc intellige nisi pœnituerint isti consanguinei: delicti enim veniam pœnitentibus non negamus, C. eod. Manichæos. Bern.

f Paganos.] & ita idem iuris est in Paganis, quod de hæreticis. Et idem est de omnibus, qui catholici non sunt, ⁊. c. proxi. Bern.

3 De materia hui⁹ glossulæ præter Doctor. hic. Vide Gome ziũ tomo 3. varia. res. c.1. nu.80. & Ioã nem Royam sing. 134.

[Glossa sequens signat contrarium, & soluit.]

g Post mortem.] sic 3 24. quæstio. 2. sanè profertur, & argum. C. eo. l. Manichæos, argum. contra, quia crimina morte extinguũtur, 23. dist. quorumdam, 23. quæst. 2. c.1. & crimen cum pœna sit extinctum. C. si reus, vel accusa. mor. fue. l.2. hoc tamen speciale est in crimine hæresis

hæresis, in criminis detestationem, vt post morte possit accusari, & excommunicari, & ne ecclesia oret pro eo, quia non fuit accusatus in vita. Ber.

IN eos.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo quod nullus episcopus, vel presbyter transferre debet bona sua in eos, qui catholici non sunt, etiam si consanguinei fuerint: & quod de episcopis, & presbyteris dicitur ad alios clericos extenditur. Nota quod vbi eadem causa iuris est, idem ius est statuendum.

† In Cõcilio Africano hoc nõdũ reperi: sed hr̃ in Concilio Carthaginẽ. iij. cap. 13. & apud Theodorũ Balsamonẽ in synodo Carthaginẽ. c. 25. & c. 9. eo. tit. in 1. compilat.

a Etiam si consanguinei.] dic vt s. cap. prox.

b Nihil cõferant.] Non distinguitur in morte, vel in vita, ergo nec nos distinguamus, quia nihil capere possunt ex testamento. j. eo. excommunicamus, §. credentes, causa pietatis forte posset eis dari 1 ne perirent tamen, 86. di. pasce fame, quia adhuc possunt conuerti ad fidem: quia de nemine desperandũ est, de pœn. dist. 7. nemo, & 32. q. 2. ancillam, & arg. etiam ad hoc, 42. dist. quiescamus, & 1. q. 3. quoniã multos. Ber.

1 De hoc dubio vide gl. & ibidẽ Archidiaconũ. & Turrecre. 30. di. c. 1. & in legibus septipartitis Hispaniæ, par. 1. tit. 24. l. 8.

† Ca. 5. eo. ti. in 1. comp. & post Concil. Lateranẽ. sub Alex. iij. par. 49. ca. 20. vñ facilius intelliges hoc fragmẽtum.

c De reliquis.] In hoc oẽs pares sunt. arg. 16. q. 1. prædicator, in prin. 24. q. 2. sanè profertur. Ber.

CVm Christus.] CASVS. Quidã Theologi vltra quam oporteret subtiliter intelligẽtes dicebãt Christum non esse aliquid secundum quod homo: Cum igitur Christus perfectus Deus, & perfectus homo sit, mandat Papa Remen. archiepiscopo, quatenus sub anathemate interdicat, ne aliquis de cætero audeat dicere Christum non esse aliquid secundũ quod homo, quia sicut est verus Deus, ita est verus homo, ex anima rationali, & humana carne subsistens. Nota quod Christus est verus Deus, & verus homo.

† Lateranẽ. sub Alex. iij. c. 27 & ca. 6. eod. tit. in 1. cõp. Et vide notas huius cap.

¶ Ex eodem. †

¶ *Loquitur de eadem materia cum præcedenti, & extenditur quod ibi dictũ fuit de episcopis ad presbyteros, & alios clericos.*

CAP. VI.

IN eos, qui catholici non sunt, etsi consanguinei [a] fuerint, epi, vel presbyteri nihil conferant. [b] deniq; hoc, quod de eps, & presbyteris dictum est, debet de reliquis [c] clericis exaudiri.

¶ Alexan. iij. Remeñ. archiepo.

¶ *Christus fuit verus Deus, & verus homo, sentiens oppositum, hæreticus est, & excommunicatus.*

CAP. VII.

CVm † Christus perfectus Deus, & perfectus sit homo? Mãdam⁹, quatenus sub anathemate [d] interdicas, ne quis de cætero audeat dicere, Christũ non esse aliquid secundum quod homo: quia sicut Christus verus Deus, ita ver⁹ est homo, ex anima rationali, & humana carne subsistẽs.

¶ Ex Concilio Lateranẽ. †

¶ *Hæretici, receptatores, & fautores eorum, excommunicati sunt: & decedentes in hoc peccato, in cœmiterio ecclesiæ sepeliri non debent, nec pro eis orari.*

ante xx. & c. baptizandos, & c. prima, ad illos articulos de quibus tractatur in illa constitutione: firmiter credimus, omnes indistinctè tenentur, tam clerici, quam laici: sed clerici magis, qui legem perscrutabiliter scire tenentur, 38. dist. in. omnes psallentes, 24. distin. quando episcopus. Quilibet ergo tenetur credere secundum quod catholica tenet ecclesia, & hoc sufficit in talib. articulis, dummodo nil in cõtrariũ sentiat, j. eo. ad abolendam. Ber.

CAP. VIII.

SIcut ait B. Leo: [e] & infra. ¶ Quia in partibus Tolosanis, hæreticorum, quos alij Catharos, alij Patarenos, et alij alijs nominibus vocant, inualuit damnanda peruersitas: eos, & defensores, [f] & receptatores eorũ, anathemati decernim⁹ subiacere: Et sub anathemate prohibem⁹, ne quis eos in domo, vel in terra sua tenere, vel fouere, aut negotiationẽ cum eis exercere præsumat. Si aũt in hoc peccato decesserit, neq; sub priuilegiorum nostrorum quibuscunque indultorum obtentu, [g] neque sub alia quacunque occasione, oblatio [h] pro eo fiat: aut inter Christianos accipiat sepulturam. †

SIcut.] CASVS. In cap. isto Lateranẽ. Concilium excõmunicat omnes hæreticos, quibuscunque nominibus censeantur, & oẽs defensores, & receptatores, eorum & præcipit sub interminatione anathematis, ne quis eos domo, vel in terra sua tenere, vel fouere pr̃sumat, aut cum eis negotiationẽ hr̃e. Si quis autem in hoc peccato decesserit, oblatio pro eo non fiat: nec inter Christianos accipiat sepulturam, non obstante aliquo priuilegio quibuscũque indulto. Nota, quod fautores hæreticorũ cum hæreticis æqualiter puniũtur. Item priuilegium non excusat aliquem a peccato. Item ratione delicti perditur priuilegium: quia priuilegium nõ extenditur ad illicitum casum, nec tuetur aliquem in malo.

† Vide Alfonsum Castrũ lib. 2. de iusta hæret. punit. c. 18. & quæ dixi lib. 3. commen. in Direc. Inquisitorũ s. ho. 102. super q. 40.

¶ Lucius tertius.

¶ *Hæreticus malè sentiens, vel malè docẽs de sacramẽtis ecclesiæ, excõicatus est, & conuictus, nisi se correxerit, & errorem abiurauerit: si clericus est, degradetur, & curiæ sæculari tradatur per quam etiam laicus punietur. Eadẽ etiam est pœna suspectis de hæresi si se non correxerint: & relapsis omnino audientia denegatur. Seculares Principes, qui iurare nolunt*

e Leo.] vigesima tertia quæstion. quinta, res omnes.

f Defensores.] inf. eodem excommunicamus. §. credentes. & 79. dist. si quis Papa. arg.

g Obtentu.] sic ergo ratione delicti pditur priuilegium, infra cap. proxi. in fine, quia priuilegium non extenditur ad illicitum casum, nec tuetur aliquem in malo. infra de senten. excommunica nulli, & omni priuilegio cessante, mali puniendi sunt. C. vbi de cri. agi opor. auth. qua in prouincia. B. rn.

h Oblatio.] quia cõstat eum decessisse in mortali peccato, 23. quæst. 5. placuit, & est simile inf. de vsur. quia in omnibus.

a De materia huius gl. vide B. Tho. 2. 2. q. 2. arti. 5. & 6. & Eymeric. i Di rec. Inq. par. 2. q. 7. & q. 12.

d Sub anathemate.] Quicunque ergo contrarium dixerit, est excommunicatus, quia hoc dicere hæreticum est, & hæretici omnes sunt excommunicati, infra eodem ad abolendam. & cap. excommunicamus, & quòd Christus verus sit homo ex humana carne subsistens, habes supra de Summa Trinita. capitulo primo, & est articulus fidei nostræ: de quo habetur in prædicta constitutione, & de alijs, quos scire quilibet 2 Christianus tenetur per fidem, argum. ad hoc, de consec. dist. 4.

AD abolendam.] CASVS. Lucius Papa in cap. isto excommunicat omnes illos, qui de Sacramento Corporis, & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi, & de alijs Ecclesiasticis sacramentis aliter sentiunt, vel docent, quam

sancta

sancta Romana Ecclesia prædicet,& obseruet.& omnes illos, quos Romana ecclesia vel singuli epi vel clerici vacante ecclesia cũ concilio vicinorum eporum, hæreticos iudicauerint: Secundò statuit,vt quicunque deprehensi fuerint manifestè in hæresi, si clerici fuerint, eis prius degradatis sæculari ptãti relinquantur animaduersione debita punien di: nisi statim post dephensionẽ erroris spontè ad catholicã vnitatẽ redierint, & ad arbitrium epi satisfecerint: Si verò laici fuerint,nisi (vt dictum est) abiurata hæresi ad arbitrium epi satisfecerint, sæcularis iudicis arbitrio relinquant. Tertiò dr.,ꝙ q post abiuratã hrsim,vel postq̃ ad arbitriũ epi se purgauerint, deprehẽsi fuerint inhrsim recidisse : sine vlla audiẽtia sæculari iudicio relinquantur: Quartò statuit, vt oẽs rectores cuiuslibet loci iuxta commonitionem eporũ iuramento proprio ꝓmitãt, ꝙ cũ ab eis fuerint reqsiti,ecclesiã ɔ̃ hęreticos adiuuabunt bona fide, si verò id obseruare noluerint, honore priuẽtur,& ad alios nullatenus assumant;& ipsi excõicent: & terræ illorũ interdicant & ciuitas q̃ his institutis duxerit resistẽdũ, vel punire neglexerit resistẽtes,epali dignitate priuetur, & aliarũ careat commercio ciuitatum: Quintò dicit, ꝙ si aliq fuerint exẽpti à iurisdictione eporũ, soli ecclesiæ Romæ subiecti, nihilominus in his quæ contra hereticos sunt instituta,subeant iudicium episcoporum:&eis tãquam super hoc a sede Apostolica delegatis, obsequantur,nõ obstantibus aliquibus priuilegijs libertatis. Nota primo ꝙ vacãte sede,capitulum obtinet vicẽ epi in his q̃ ptinẽt ad iurisdictionẽ. Itẽ oẽs qui malè sentiunt de sacramentis ecclesiæ,sunt excõicati. Item arg. ꝙ clericus depositus non gaudet clericali priuilegio. Item ab errore reuersus,errorẽ suũ publicè abiurare debet. Item iterata delicta grauius puniuntur. Itẽ lapsis in hæresim appellatio est denegãda. Itẽ rõne delicti amittit quis priuilegium libertatis,sed episcopi tunc tanquam delegati à Papa eos puniunt, & non tanquam ordinarij.

de Ecclesia, contra hęreticos defendenda, excommunicantur,& terra eorum supponuntur interdicto. ciuitates verò ipsorum resistentes, aliarum commercio, & episcopali dignitate priuantur, exempti verò subsunt ordinarijs, super his, quę contra hęreticos instituuntur.

CAP. IX.

AD † abolendam: & inf. ¶Vniuersos,qui de sacramento corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi,) vel da baptismate, seu de peccatorum confessione, matrimonio, vel reliquis ecclesiasticis sacris, aliter sentire, aut docere non metuunt, quam sacrosancta Rom. Ecclesia prędicat & obseruat [a] & generaliter quoscunque eadem Romana Ecclesia vel singuli epi per dięceses suas cum consilio clericorum,vel clerici ipsi sede vacante [b] cum cõsilio (si opportuerit) vicinorum episcoporum, hęreticos iudicauerint: vinculo perpetui anathematis innodamus: & infra. ¶Præsenti † nihilo minus ordinatione sãcimus, † vt quicunque manifestè fuerint † in hęresi deprehensi: [c] si clericus est, vel cuiuslibet religionis obũbratione fuscatus, totius ecclesiastici ordinis prerogatiua [d] nudetur, & sic omni officio, & beneficio spoliatus ecclesiastico, sęcularis relinquatur [e] arbitrio potestatis, animaduersione debita puniendus: nisi continuò † post deprehensionem erroris, ad fidei catholicæ vnitatem spontè recurrere, [f] & errorem suum ad arbitrium [g] episcopi regionis publicè consenserit abiurare, & satisfactionem cõgruam exhibere.

¶Laicus [h] autẽ nisi (prout dictum est) abiurata hæresi, & satisfactione exhibita confestim ad fidem confugerit orthodoxam, sæcularis iudicis arbitrio relinquatur: debitã recepturus pro qualitate facinoris vltionem; & infra. ¶Qui † verò inuenti fuerint sola suspicione notabiles, nisi ad arbitriũ epi, iuxtà cõsideratio

a Prædicat & obseruat.]sim.24.q.3.hæresis. hoc ergo quod Romana ecclesia seruat, & mandat ab alijs obseruari, generaliter est obseruandum, 11.dist.quis nesciat. quicunque ergo malè sentit de sacramentis ecclesię,hæreticus est habendus,vt hic patet.

[Glo.seq.arg & remittit.]

b Clerici ipsi sede vacante,]habes hic arg.quod vacante ecclesia, iurisdictio remanet penes capitulum. arg. 65.dist.c.vl.23.dist.c.vlt.23.dist.in nomine Domini.7. q.1.Pontifices.De hac materia plenè dictum est sup.de maior.& obed.c.his quæ,& c.cum olim.

c Deprehensi.] facti euidẽtia: puta qa publicè prædicãt hęresim.arg.ff.de ri.nuptia.palam.§.vl.vel legitima ꝓbatione, puta p testes: vel ex sua confessione.Ala.

[Glo.seq. arg.pro opi.Ala. sed tenet cõtrarium.Vg.

d Prærogatiua.]argu. ꝙ clericus depositus non habet priuilegium clericale: & hoc cõcedit Ala.arg. 54 d. ex antiquis, in fi. ꝙ non est verũ,qa tenetur viuere clericaliter, quãuis sit depositus. vñ si hoc faciat, adhuc gaudet priuilegio clericali, 81.dist.dictis.Et hoc dixit Hug.Si verò incorrigibilis esset,tũc non solũ pderet priuilegium clericale: verũ ẽt sæculari curię traderetur.sup.de iudi.cum non ab homine,sed in casu isto perdit omne priuilegiũ nisi reuertatur, vt sequitur.

[Gl.seq.ponit casus. quibus,&c.]

e Relinquatur.] Tribus.n.casibus relinquitur aliqs curię sæculari statim post depositionẽ.s. crimine hæresis vt hic, & j.e.excõicamus. Itẽ in crimine falsi,j.de cri.fal.ad falsariorũ. Et in alio,cũ pp calumniã vel contumeliã quã contulit epo suo aliqs depositus est.11.q.j.si quis sacerdotũ,alias aũt licet clericus sit depositus nõ tradit statim curię sęculari. imò adhuc tenet viuere clericaliter,& ecclesia eũ tuebitur, & gaudet priuilegio clericali, vt dictũ est in proxima notula. Si vero sit incorrigibilis,postea traditur,s̃m quod dicitur s. de iudi.cum non ab hoie Qualiter debeant tradi,dr j. de verbo.sig.nouimus.Qualiter puniri debeant hæretici,dicitur inf. eo. excommunicamus.

[Glo.seq.Sgnat contrarium, & soluit.

f Spontè recurrere.]Sed videt quod ẽt cõpelli dẽat seruare fidẽ.45.d.de iudæis.postq̃ ɔ̃dẽnatus est hæreticus, nõ cõpellitur.sed si vult spontè redire,debet recipi abiurato errore,24.q.3.dicit Apostolus,& in perpetuũ carcerem ad agendũ pœnitentiam intrudi.j.eo.c.pen. B.r.

[Glo.seq.signat contrarium, & soluit.]

g Arbitrium episcopi.]arg.contra.1.q.7.si quis epi.illud olim obtinuit,vt in concilio tantum reciperetur sed hodie sufficit quod hic dicit. Tanc.

h Laicus.] Laici.n. per ecclesiam condemnandi sunt de hære-

†Ca. 11.eo. ti.in 1. cõp. Et videtur in hanc decret.

† Vide Eymericum in Direct. Inquisito.3. p. q.92.

†statuimus. †In vulgatis ita:fuerit in hrsi deprehensus, &c. sed in antiquis codicib' vt est impressum.

† Qualiter hæ voces ɔ̃tinuò.confestim,& aliæ similes in hac materia accipi debeant tradit Eymericus in Direc.Inquisi.part.3 q. 98. & Simancas in cath. inst.ti. 47. de pęnitentib. & cõ. uerlis.

† De materia huius gl. vide Bernardinũ Diaz. in practi. crim. canon. c.106.&130. & sequen.

† Hic §. vt plurimũ desideratur in manuscriptis codicib. vsq; ad illa verba: Illos quoque.

† Vide Simã cã catholic. insti. ti.1.de abiurõne.

de hæresi: sed iudex sæcularis illos punire debet, nec traditur laicus curiæ sæculari. sed clericus solummodo. infra. de ver. sig. nouimus. quia laicus semper est de foro sæculari, sed in casu isto sententia debet ferri per ecclesiam: executio fit solummodò per iudicem seculare. Qualiter tales puniri debeant, dicetur. ꝭ. eod. excommunicamus. Ber.

[Glo. seq. obijcit & soluit.

a Audientia.] sim. 23. d. in nomine Domini. Sed si volũt redire, nonne debent? audiri & recipi qa ecclesia non claudit gremium volẽtibus redire ad ipsã C. de sum. Tri. & fi. cath. circa fi. & delicti veniam petentib. non negamus dicit Imp. C. eo. ti. Mani hæos, de pœn. dis. 3. adhuc instant? Videtur qđ debeant recipi, quia Dominus non vult mortem peccatoris, &c. 26. q. 6. agnouimus, sed vt conuertatur: & in carcerem ꝑpetuum detrudatur ꝭ. eo. cap. pẽn. sed audientia denegatur quo ad bona etiamsi aliàs vellet se defendere, tamen litera istã cõtradicit Tácr. Hodie seruãdum est prout traditur infra eod. cap. pẽnult. §. si qui. Bern.

b Iuramento.] hoc idem dicitur ꝭ. e. ex. cõmunicatus, §. moueantur Ber.

c Honore.] qa hoc ipso contra ecclesiã esse videntur: vndè dignitate debent priuari, 24. q. 1. qui contra Ecclesiæ pacem. & sim. 32. q. 5. præceptum. Bern.

d Ligandis] sim. ꝭ. eod. excommunicamus §. moneantur,

† In vulgatis codicib⁹ ita. post abiurõnẽ præfati erroris &c. verumtamen vox præfati. nusquam apparet in antiquis exemplaribus.

† Vide B. Th. 2. 2. q. 11 art. 4.

† Vide Repert. Inquisitorum, verbo, iurm. & Eymericũ in Directorio, 3. par. q. 32.

nem suspicionis, qualitatemquè personæ propriã innocentiã congrua purgatione monstrauerint, simili sententię subiacebunt. ¶ Illos quoque qui post † abiurationem erroris: vel postquam se (vt diximus) proprij antistitis examinatione purgauerint, deprehẽsi, fuerint in abiuratã hęresim recidisse, sęculari iudicio sine vlla penitus audientia [a] decernimus relinquendos: † & infra.

¶ Statuimus insuper, vt comites, barones, rectores, & consules ciuitatũ, & aliorum locorum, iuxtà commonitionem episcoporum, præstito corporaliter iuramento [b] † promittant, quod fideliter & efficaciter cum ab eis fuerint requisiti, Ecclesiam contra hęreticos & eorũ cõplices, adiuuabunt bona fide iuxtà officium et posse suum. Si verò id obseruare noluerint, honore [c] quem obtinẽt, spoliẽtur, & ad alios nullatenus assumãtur. eis nihilominus excommunicatione ligandis, [d] & terris ipsorum interdicto Ecclesię supponẽdis.

¶ Ciuitas autem quę his institutis duxerit resistendum: vel contra cõmonitionem episcopi punire neglexerit resistẽtes: aliarum careat commercio ciuitatum: & episcopali [e] se nouerit dignitate priuandam, & infra.

¶ Si qui † verò fuerint, qui à lege diœcesanæ iurisdictionis exempti, soli subiaceãt sedis Apostolicæ potestati: nihilominus in his, quæ sunt contra hæreticos instituta, episcoporum subeant iudicium: & eis in has parte tanquam à sede Apostolica delegatis, [f] (non obstãtibus libertatis suæ priuilegijs) obsequantur.

¶ Innocentius tertius.

¶ Bona hæreticorum confiscãtur, & in terris ecclesię applicantur fisco ecclesię: in terris imperij iudicis sęcularis fisco, & procedit etiamsi catholicos habeant filios.

CAP. X.

Vergentis † in seniũ sęculi corruptelã: & inf. ¶ In terris verò tẽporali nr̃æ iurisdictioni subiectis, bona hæreticorũ statuimus publicari: & in alijs idẽ ꝓcipimus [g] fieri,

rum: quia non cognoscunt episcopi iure ordinario: sed auctoritate sibi delegata, vt hic patet, & supra de off. ordin. irrefragabili. & perindè est ac si ipse Papa cognosceret, vel specialiter alijs delegaret: per abusum enim vel per negligentiam perditur priuilegium, inf. de priuil. accedentibus, & ca. si de terra, & 11. qõ. 3. priuilegium. De hoc dicit infra, de priuileg. ex tuarum. Bern.

Vergentis.] Diuidit. Nã primò præmittit decisum exordium: Secundò ponit statutũ de publicatione: quod probat per argumẽtum à maiori; Tertiò soluit obstaculũ. Secunda ibi. In terris, Tertia ibi, Nec. Abbas.

CASVS. Statuit Dominus Papa ꝙ in terris suæ temporali iurisdictioni subiectis, bona hæreticorum publicẽtur: & in alijs idem præcipit obseruari per rectores locorum: & si ad hoc negligentes extiterint, per censuram ecclesiasticam compellantur: nec ad eos bona illa vlterius reuertantur: nisi redierint & abnegauerint hæreticam prauitatem: nisi ex sola misericordia aliqs eis voluerit misereri: vt tẽporalis saltem pęna corripiat, quem spiritualis non corrigit disciplina. cum. n. secũdum leges reis lęsæ maiestatis capite punitis bona publicẽtur, eorũ filijs vita solũmodò ex misericordia reseruata. multò fortius isti q̃ aberrantes à fide, filium Dei Iesũ Christum offendunt, à capite nostro quod, est Christus, debent pręscindi, & bonis temporalibus spoliari: quia grauius est eternam quam temporalem lędere maiestatem. nec ex hæredario filiorum catholicorum, debet impedire censuram huius seueritatis prætextu alicuius misericordiæ: cum in multis casibus filij pro patribus temporaliter puniantur: & secundum canones quandoque non solum puniuntur auctores scelerum, sed etiam progenies damnatorum. No. quod iudex ecclesiasticus potest compellere iudicem sæcularem ad iustitiam faciendam. Item grauius est æternam quam temporalem lædere maiestatem. Item in crimine hæresis non parcitur filijs circa bona paterna, sed in totum priuantur bonis paternis.

† De materia huius. §. vide eundẽ Eymericũ in Direct. in quis. par. 3. q. 26. & seq. vbi larè dixi in commentario.

† Hr integra li. 2. registri Innocen. iij. epis. 1. & c. j. eod. tit. in 3. cõpilatione Et de materia & intellectu vide Zanchinum tr. de hęret. c. 25. & quæ copiose dixi l. 2. cõmen. in Director. Inquisito. schol. 6. & l. 3. schol. 151.

e Episcopali.] propter delictum suum. sim. 35. quæst. 2. ita nos.

[Glo. seq. dicit hoc allegari quòd ratione delicti, &c. & respondet.

f Delegatis.] auctoritate generali huius decr. sim. sup. de off. ord. irrefragabili. §. cæterum, & sic ratione relicti perdunt priuilegium: quia priuilegium non dat causam delinquendi. C. de priuil. scho. l. 2 lib. 12. nec permittas nocentes aliquibus priuilegijs vti. vt in Authen. de man prin. §. quod si delinquentes, coll. 3. & supra. cap. prox. sic & remissio peccati non dat licentiam delinquẽdi. 1. q. 8. exigant. Consueuit hic allegari quod ratione delicti perditur priuilegium,: quod non est verum, quia si aliqui exempti sunt & delinquant, non perdunt priuilegium propter hoc, sed puniri debent. Nec dñr propriè, recidere in iurisdictionem episcoporum:

[Glossa sequens recitat per q. an Papa possit principare.

g Præcipimus.] quod facere potest Papa ratione peccati

peccati. ̄s.de iudi.nouit.& poteſt eos dignitate priuare, vt ̄s.cap.proxi.§.ſtatuimus. & propter alias iniquitates poteſt etiam Papa remouere eos à dignitate, 15. q.6.alius.& imperium ipſe tranſtulit de loco ad locũ, ꝓpterea quia non defendebant eccleſiam.̄s. de elect. venerabilẽ, vt ibi notatur. & iudex ſæcularis poteſt excommunicari, ſi negligat facere iuſtitiam 23.q.5.administrato res. & hic expreſsè dicitur,& ̄s.cap.proxi.§.penult. & ĩ.de maledic.c.2.

per ptãtes, & principes ſæculares:quos ad id exequendũ(ſi fortè negligentes extiterint) per cenſurã eccleſiaſticã appꝉone remota cõpelli uolumus & mandamus: Nec ad eos bona eorũ ulterius reuertantur,niſi eis ad cor reuertentib.& abnegantib. hr̃ticorũ cõſortium, miſereri [a] aliqs uoluerit: vt tpalis ſaltẽ pęna corripiat,quẽ ſpũalis non corrigit disciplina.[b] Cum.n. ſm lr̃imas sãctiones,reis læſæ maieſtatis punitis capite,bona confiſcẽtur[c] eorum, filijs ſuis uita ſolummò ex miſericordia cõſeruata:q̃to † magis q aberrantes in fide Domini Dei filiũ Ieſum Xp̃m offendunt: a capite nr̃o, quod eſt Chriſtus, eccleſiaſtica debent diſtrictione præcidi,& bonis temporalibus ſpoliari, cum longè ſit grauius [d] æternã, q̃ tpalẽ lædere maieſtatem.¶Nec hmôi ſeueritatis cenſurã, orthodoxorũ † exhr̃datio[e] filiorũ, quaſi cuiuſdã miſerationis ꝑtextu, dẽt vllatenus impedire:cũ in multis caſib.(ẽt ſm diuinum † iudiciũ)filij ꝓ patribus temporaliter puniantur: & iuxta canonicas [f] ſanctiones, qñque feratur vltio, non ſolum in auctores † ſcelerum, ſed etiam ĩ progeniem damnatorũ.

a Miſereri.] De ſola ergo miſericordia reſtituuntur bona, vt hic dr̃: & etiam ep̃atus:vt 23.q.4.ipſa pietas.ver.itẽ ſi in quiunt,in fin.& q.7. quod autem,& 1 q. 7.conuenientibus.

b Diſciplina.] ̄s.de elec.cũ in cũctis,82. diſtin.plurimos,ĩ fi. & C.ď emen. ꝓpin. l.vnica.& arg.50.di. vt cõſtitueretur.Ber.

c Bona confiſcentur.] quod dicit hic, habes 6.q.1.c.quęro, §.verũ,& c.ſiquis cũ militibus,& C.ad l. Iul.ma.quiſquis.

† In regiſtro ita :quanto magis, q ab errãtes in fide,Deũ Dei filiũ Ieſum Chriſtũ,&c.

d Longè ſit grauius.] 17.q.4.ſicut q eccleſiam,& 23.q.5. ſi apud,& quod in religionem diuinam committitur,in omnium fertur iniuriã: & publicum crimen committitur C.eod. tit.Manichæos.vndè grauius eſt.

[Gloſſa iſta ſignat contrarium, & ſoluit.]

† Vide Pau. Grillan.tra. de hęret. q. 4.& Iul.Cla. lib.5.ſen.recep. §. hęreſis. verſic.& ſcias, ꝙ.

e Exhæredatio.] hic expreſsè habes,ꝙ bona hæreticorum confiſcantur: 1 ſiue habeant filios, ſiue non; nec catholicis filijs hæreticorum aliquid relinquendum eſt,vt hic dicitur.Sed contra dicit l.C. eod. tit. Manichæos.& l.cognouimus, & authenti. idem eſt de Neſtorianis.vbi dicitur:quod filij catholici propter hoc hęreditate paterna non priuantur:ſtatur enim hodie huic decre. in odium criminis : ſicut in crimine lęſę maieſtatis : vbi filij puniuntur quo ad bona vt hic dicit ,& 6.quęſtio.1.c. quęro.§. verum. & c.ſi quis cum militibus. multo fortius in iſto crimine , vt hic dicitur,& hoc eſt expreſſum in conſtitutione Frederici,Hac edictali. quę olim erat in quinta compilatione eod.titu.& in alio caſu etiam filij pro delicto parentum puniuntur temporaliter vſq; ad quartam generationem,ſecundum quod habes infra de pœn. in quibuſdam.& in hac opinione,fuerunt Ioannes & Laurentius.

1 De materia huius gl. vide late p citatos in textu.

f Canonicas.] 15.q.8.cum multę,& 1.q.4.cum eccleſia.§.item peccato iſraelitarum,& ſupra de fil.presb. per totum.

S I aduerſus.] Primò ponit deciſum exordium: Secundò prohibitionem: Tertiò pęnã. Secunda ibi, Quia. Tertia ibi, Quod ſi. Abbas.

CASVS. Quamuis generaliter prohibitum ſit, vt nullus cõſilium,vel auxilium,vel fauorem præſtet hæreticis,quia tamen ſolet plus timeri quod ſpecialiter iniungitur, quam quod generaliter præcipitur, prohibet Papa aduocatis & notarijs,ne hæreticis, credentibus, fautoribus,vel defenſoribus eorundem, in aliquo præſtent conſilium,auxilium vel fauorem:nec eis in aliquib. factis vel cauſis, vel aliquibus litigantibus ſub eis præbeãt patrociniũ, nec pro ipſis publica conficiant inſtrumẽta,vel ſcripta: quod ſi contra fecerint,ab officio ſuo nouerint ſe ſuſpenſos:& perpetuæ infamiæ ſubiacere. Not.regulã,ꝙ plus timet quod ſpecialiter præcipitur, quam quod generaliter imperat. Not. aduocatos & notarios eſſe infames,qui aduocant,vel inſtrumenta conſcribunt pro hæreticis, & nihilominus ſunt excõmunicati.Item Papa poteſt infamiam irrogare.

† De hoc ar. latiſſimè ſeribit alfon.Caſtrus lib.2.c. 11. de iuſta hęret. punitione. & Io. Roĩas in ſingularibus fidei ſing.66.

† auctores.

¶ Idem.

¶ Aduocati vel notarij hæreticis,vel eorum defenſoribus fauentes,aut ſub eis litigantibus patrocinantes, & pro eis inſtrumenta ſcribentes, infames ſint, & ab illo officio ſuſpenſi.

CAP. XI.

S I † aduerſus nos terra conſurgeret:& infra. ¶Quia plus timeri ſolet, quod ſpecialiter [g] iniũgitur,quam quod generaliter imperatur: uobis aduocatis,& ſcriniarijs[h] firmiter inhibemus, ne hæreticis,credentibus, fautoribus,vel defenſoribus eorundem, in aliquo prę ſtetis auxiliũ, [i] conſiliũ, vel fauorem : nec eis in cauſis,vel in factis,vel aliquibus litigantib. ſub eorum examine, veſtrũ patrociniũ præbeatis: & pro ipſis publica inſtru-

† Cap. 1.eo. tit.in 3.cõp. Et de materia & intellectu pręter Doct. hic,vide Matth.de afflic.ſup cõſtitutione,Iconſultũ, de hęret. notabili 25.verſ. Hinc ſũpta occaſione, q̃ro, adde Simancam catholinſt.tit. 5.ď aduoca.

g Quod ſpecialiter.] hoc ſumptum ẽ ex illo canone 23. diſtin. quanquam. ea enim quæ notabiliter fiunt,niſi ſpecialiter notentur, videntur neglecta.ff.de iniur. item apud Labeonem,§.ait pręter arg.̄s.de cõfir.vti.bone.& ̄s.de dol.c.2.

h Scriniarijs.] i.tabellionib. ſic 25.q.2.c.dicenti.§.vniuerſa.

[Glo.ſeq.ſignat contrarium,& ſoluit.]

i Auxilium.] cum ſint excommunicati , infra eo. excommunicamus 1 §.credentes,& ̄s.eo.ſicut. Sed videtur ſaltem ſi conueniantur , quod non ſit auxilium denegandum,aut etiam iuſta ſententia.ſupra de exec. cum inter.& in pluribus cc.ibidem. Hoc poteſt habere locum infra annum: poſtquam verò conſtiterit eos eſſe tales,anno elapſo inter hæreticos computantur:niſi infra annum ſe correxerint. infra eo. excommunicamus 1.§.credentes.& ſicut hæretici puniuntur. ĩ. eo. c.pen.vndè non admittuntur ad aliquam defenſionem cum ipſorum bona debeant confiſcari , ſicut aliorum hæreticorum:imò licitè eis auferuntur ſua: vt 8. diſt. quo iure,23.quæſtio.5.non vos.& q.7.c.1.2.& 3.ſed melius eſt ſi auctoritate 2 iudicis hoc fiat.23.q.3.ſex ſunt & C.de pig.l.3.

2 Idem tenet Archidiacon.in 6.ſi vos 23.q.5.

[Glo.ſeq.not.probat,& ſignat contrarium.]

a Infa-

a Infamiæ.] & ita Papa potest infamiam irrogare quo ad forum ciuile: quia & tollere eam potest. ar. supra qui filij sunt legiti. per venerabilem. Arg. contra. 2. q. 3. §. hinc colligitur. Ber.

ADDITIO. Sol. hoc verum est de infamia facti, non iuris.

CVm ex.] Primo ponit triplicem reprehensionem laicorum, q̃ secundo p̃sequitur. Primo primam ibi. Deus. Secũdò secundam, ibi. Sicut enim. Tertio tertiam ibi. Licet. Abbas.

CASVS. Quidam laici in vrbe Metensi pręcipue delinquebant in quibusdam articulis, faciebant sibi diuinas scripturas exponi, vt sm eas sibi assumerẽt officiũ prædicandi. Item occulta conuenticula faciebant, vsurpantes sibi officium prædicandi, sacerdotum simplicitatẽ eludũt, & aspernantur eorũ consortium, qui sibi in talibus non inhærẽt. Primo improbat Papa occulta conuenticula. Deus enim in tñ odit opera tenebrarũ: vt Apostolos suos p̃dicaturos Euãgeliũ missurus, pręceperit eis dicens. Quod dico vobis in aure, p̃dicate super tecta. Secundo impugnat eorum officium prędicandi: sicut enim multa membra sunt corporis, sed non habent eundem actum, ita sunt plures ordines in ecclesia, sed non habent omnes idem officium: quia, vt dicit Apostolus, Dominus alios dedit Apostolos, alios Prophetas, alios Doctores: sed ordo Doctorum præcipuus est in ecclesia, & idẽ non dẽt quis indifferenter officium p̃dicationis assumere: quia vt dicit Apostolus: Non prædicabunt, nisi mittantur & Dñs ẽt dixit Apostolis. Rogate dñm messis vt mittat operarios in messem suam: Sed si forte aliquis illorum diceret, quod tales inuisibiliter mittuntur à Deo: potest ei rñderi, q̃ cũ illa missio sit occulta, non sufficit cuiquam dicere, quod sit missus à Deo, cũ hoc quilibet hæreticus asseueret: sed oportet, quod illam inuisibilem missionem astruat per operationem miraculi: quod ostendit duobus exemplis, scilicet Moysi, & Ioannis Baptistę.

LICET AVTEM. Hic tertio dicit, quod nullus eludere debet simplicitatem sacerdotum: licet enim necessaria sit scientia sacerdotibus ad doctrinam: non est tamen simplicibus sacerdotibus detrahendum, etiam à scholasticis, nedum à laicis, cum in eis debeat sacerdotale officium honorari: vnde præcipit Dominus Dijs tuis non detrahes: de sacerdotibus intelligens, qui propter excellentiam ordinis Deorum nomine nuncupantur. nec aliquis istorum

menta, vel scripta facere nullatenus attentetis. Quòd si contra præsumpseritis, ab officio vestro suspensos perpetuę vos decernimus infamię a subiacere.

¶ Idem vniuersis Christi fidelib. tã in vrbe Meteñ. quam in eius diœcesi constitutis.

¶ Laici non prędicent, nec occulta conuenticula faciãt, nec sacerdotes reprębendant.

CAP. XII.

CVm † ex iuncto, & infr. ¶ Licet aũt desideriũ intelligendi diuinas scripturas, & secundum eas studium adhortandi, reprehendendum non sit, sed potius cõmendandum: in eo tñ apparent quidam laici meritò arguendi, quod occulta conuenticula b celebrãt, officium prædicationis Christi † sibi vsurpãt, sacerdotũ simplicitatem c eludunt & eorum consortium aspernãtur, qui talibus non inhærent. ¶ Deus d enim lux vera, quæ omnem hominẽ venientem in hunc mũdum illuminat, intantũ odit opera tenebrarum, vt Apostolos suos in mũdum vniuersum prædicaturos Euangeliũ omni creaturæ missurus, eis præceperit apertè dicens. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: e † & quod in aure auditis, prædicate super tecta: & infra. ¶ Sicut enim f multa sunt membra corporis, omnia verò non eundẽ actum habent: ita multi sunt ordines in ecclesia, sed non omnes: g idem habent officium: quia secundum Apostolum: alios h Dominus dedit Apostolos alios Prophetas, alios autem Doctores; & cætera. Cum igitur Doctorum ordo sit quasi præcipuus i in ecclesia, non debet sibi quisquam indifferenter prædicationis officium vsurpare: Nam secundum Aposto

defendat audaciam suam illo exemplo, quod asina reprehendit Prophetam Balaam: vel quia Dominus ait: Quis ex vobis arguet me de peccato? quia aliud est cum quis occultè reprehẽdit fratrem suum in se peccantem (ad quod quilibet tenetur secundum Euangelicam veritatem, in quo casu potest intelligi quod asina reprehendit Prophetam) & aliud est, patrẽ suũ delinquentem manifestè reprehendere. qđ nulli licet. Aliud est, cum Prælatus de sua innocentia confidens supponit se accusationibus subditorum: in quo casu põt intelligi verbũ Dñi: Quis ex vobis, &c. & aliud est qñ subditus animo reprehendẽdi surgit in Prælatũ suũ cum potius ei dẽat obsequi. Sed si tanq̃ inutilis debeat remoueri, tunc agẽdũ est ordinate apud episcopum suũ, ad cuius officium pertinet institutio & destitutio sacerdotum. Not. q̃ qui male agit, odit lucem. Itẽ laici quantumcunque idonei, prædicare nõ debẽt, nec ẽt clerici, nisi q̃bus ex officio concessum est. Item nõ sufficit alicui dicere, q̃ sit missus à Deo, nisi hoc ostẽdat. Item sacerdotibus nullus detrahere debet. Itẽ q̃libet tenet illum in se peccantem corrigere secretò. Item q̃libet tenetur ad denũciandum. Item sicut institutio sacerdotũ pertinet ad epõs, ita eorum destitutio.

b Occulta conuenticula.] sicut conspiratores, 11. q. 1. conspirationum. 79. dist. si quis Papa. Isti enim conspirant contra Deum vndè fortius sunt puniendi, quam si conspirarẽt contra hominem, supra eodem, vergentis, ad finem.

c Simplicitatem.] & malè, trigesimaoctaua distinctione, sedulo.

d Deus enim.] hic incipit improbare factum istorum.

e In lumine.] hæc est improbatio contra occulta conuenticula.

f Sicut enim.] hic improbat, quod assumebant officiũ prædicandi.

g Non omnes.] imò singula officio debent esse commissa. 89. dist. singula.

h Alios.] sic ĩ. eod. ti. c. sicut. & 16. q. 1. adijcimus, q̃a nullus audet prædicare nisi sacerdos: vt ibi dicitur: & infra eodem ex communicamus. §. quia verò. vel nisi ei fct missus. vt ibi. 23. q. 4. displicet. arg. ibi, missus est, vt qualia. &c.

i Pręcipuus.] & priuilegiatus supra de statu. reg. quod Dei timorem. †

† Extat integra li. 2. registri Innocentij. iij. & cap. 3. eod. ti. in 3. compilatione.

† Vox Christi, nec in registro, nec in antiquis codicibus reperitur.

Ioan 1.

Mar. vlt.

Matth. 10.

† luce

1 Cor. 12.

† Adde de eorum priuilegijs in iure ciuili habetur, in l. medicos. & l. seq. C. de professo. & me. lib. 10. & in l j. C. de profes. qui in vr. Constan. lib. 12.

a Roga-

lum, Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Et veritas ipsa ꝓcepit Apostolis: Rogate [a] dominū messis, vt mittat operarios in messem suam. Quod si fortè [b] quis arguēdo responderat, quia tales inuisibiliter mittūtur à Deo, & si non visibiliter mittantur ab homine, cum inuisibilis missio multo sit dignior, quam visibilis, & diuina longè melior, quam humana: † potest rationabiliter responderi, quod cum interior illa missio sit occulta, non sufficit [c] cuiquam nudè tantum asserere, quod ipse sit missus à Deo, cum hoc quilibet hæreticus asseueret, sed oportet, quod astruat illam inuisibilem missionem, per operationem miraculi, [d] vel scripturæ testimonium speciale. Vndè cū Dominus vellet mittere Moysen in Aegyptū ad filios Israel, vt crederent ei, quod mitteretur ab ipso, dedit ei signum, vt conuerteret virgam [e] in colubrum, & virgam iterum reformaret Ioannes quoque Baptista, speciale suę missionis testimoniū ꝓtulit de scriptura, dicēs: Ego vox clamantis in deserto, dirigite viam Domino, sicut ait Esaias ꝓpheta, & infra. ¶ Licet autem [f] scientia sit valdè necessaria sacerdotib. ad doctrinam, quia iuxta verbum propheticum, Labia [g] sacerdotis custodiunt [h] sciētiam, et legem exquirunt, [i] ex ore eius, non est tamen simplicibus sacerdotibus, etiam à scholasticis detrahendum, cū in eis sacerdotale officium debeat honorari: propter quod Dominus in lege [k] præcepit. Dijs non detrahes, sacerdotes intelligens, qui propter excellentiā ordinis, & officij dignitatem, deorum nomine nuncupantur: et infra.

¶ Nec quisquam [l] suæ præsumptionis audaciam, illo defendat exemplo, quod asina [m] legitur reprehendisse Prophetam, vel quod Dominus ait, Quis ex vobis arguet me de peccato? Cū aliud sit fratrem in se peccantē occultè corripere, quod quisque tenetur [n] † efficere secundum regulā Euangelicam, in quo casu sane potest itelligi, quod Balaam fuit correptꝰ ab asina, & aliud est patrem † suum delinquentem reprehendere manifestè; quod vtique nulli licet secundum Euāgelicā veritatē, nam qui etiam dicit fratri, fatue, [o] reus erit gehēnę ignis. Rursus, aliud est, ꝙ Pręlatus spōtè de sua cōfisus innocētia, subditorum se accusationi supponit, [p] in quo casu præmissum [q] Domini verbum debet intelligi, & aliud est, ꝙ subditus non tam animo reprehēdendi, quam detrahendi, exurgit temerarius in Prælatum, cum ei potius incumbat necessitas obsequendi. Quod si fortè necessitas postularet, † vt sacerdos tanquam inutilis [r] & indignus, a cura gregis debeat remoueri: agendum est ordinate [s] apud episcopum: ad cuius officium, tam institutio: [t] quam destitutio sacerdotum noscitur pertinere.

a Rogate.] 21. dist. in nouo. ergo quia isti non erant missi, nec sacerdotes, prædicare non debebāt.
b Quod si fortè.] hic opponit, quia posset ei opponi ab alio: & ita statim respondet.
c Non sufficit.] bñ dicit: quia & si martyres et aliqua mandant fieri, statim nō sunt facienda, sed ante est, vt sciamus illos impetrare à Deo quæ postulant 50. di. si quis præpost. ra. & 42. dist. quiescamus. Ber.
d Miraculi.] nec istud statim credendum est: quia quæque miracula fiunt per malos 21. quæst. 1. sciamus.
e Virgam.] de consecra. dist. 21. c. uera.
f Licet autem.] hic improbat quod deludebant simplicitatem sacerdotum. Bernardus.
g Labia sacerdotis.] 43. di. sit rector. & 11. q. 1. sacerdotibus.
h Custodiunt.] id est, custodire debent.
i Exquirunt.] scilicet subdit à scholasticis. 38. di. sedulò. Ber.
k In lege.] Mosaica.
l Nec quisquam.] rñdet ad obiectionē quam possent facerę isti hæretici.
m Asina.] vt 2. q. 7. secuti sunt. & ca. nos si. §. item cum Balaam.
n Quod quisque tenetur] ad correctionem quilibet tenet, sicut hic dicit: & hoc intellige de occulta correctione siue reprehensione, ar. 23. q. 5. non utes, vt hic dicit; Sed manifestè corripere pertinet ad Prælatos, vel ad illos q habēt aliquā ptātē in aliquos, 23 quæ. 4. duo ista & c. fortè. pater enim filium pōt corripere, & Prælatꝰ subditū, & occultè & manifestè: vndè Apostolus: Argue, obsecra, increpa, vt 45 di. c. 1. & 8. q. 1. quod autem. sed filius non potest publicè reprehendere siue corripere patrem, nec subditus Prælatum: vt hic sequitur in lfa. & 21. dis. nolite. erubescit .n. lex filios castigaturos parentes in Auth. de nup. §. sed quod sancitum est. col. 4. versus fi. per vnam col hæc est canonica correctio ſm Euangelicam veritatem, vt occulta ad omnes, manifesta ad Pręlatos, vel alios aliquam ptātem habentes, pertineant, vt hic distinguit: & sic pōt intelligi. 2. q. 1. si peccauerit. & est ad hoc 22. q. 5. hoc vſ. Ad denunciationem verò Euangelicam, quæ exigit admonitionem, & probationem, vt 40. dī. sed illud. versi. neque illud. & supra de testibus, in omni negotio. & 2. q. 1. si peccauerit quæ fit ad pęnitentiam, vř quod quilibet teneatur ar. 2. q. 7. qua propter supra de cogna. spiritua dummō persona sit honesta, & bonæ famæ, quia viles personæ non admittunt ad denunciationem. supra de sponsa. cum in tua. 1 vbi de hoc.
o Fatue.] 55. dist. si Euangeli. 2.
p Supponit.] vt 2. q. 7. si incompetenter.
q Præmissum Dñi verbum.] scilicet, qs ex vobis arguet me de peccato.
r Inutilis.] Si n. ꝓlatus inutilis aut negligens fuerit, remouēdus est. supra de off. custo. c. 2. 81. dist. dictum & ī c. proxi. in fi. & 18. q. 2. si quis abbas. & C. de offic. præfec. præto. orient. si quos.
s Ordinatè.] denunciādo, vel accusando ſm qđ traditur. supra de accu qualr. ī. de simo. licet. & est ar. iuris ordinem esse seruandum.
t Tā institutio, quā destit.

Rom. 10.
Matth. 9.
Luc. 10.
† Vid. B. Th. 2. 2. q. 17. ar. 2.
† Post hæc verba sequit ī registro exēplū de Ioanne Baptista, qđ ꝓ hī omisit Raymundus, afferat aut lucē huic loco.
Exod. 7.
Ioan. 1.
Esa. 40.
Matth. 3.
Mala. 2.
Exod. 22.
Ioan. 10.
Num. 22.
Ioan. 8.
† De materia textus & glossæ in verbo, qđ q̄sq; tenet. præter Doctores hic, vide B. Th. 2. 2. q. 33 art. 2. & sequentib.
Matth. 5.
† Aliàs, fratrē: in plerisque Gregorianis codicibus in aliis, & i registro, legit patrē.
1 Adde qđ no. ī. co tit. ca. 2. de hoc dixi ī. de iunouit. 1. An.
† postulauerit.

tutio.] Ad quem pertinet institutio, & destitutio. supra de capel.mo.capitulo 1.& cap.2.& ј.de priuil.cum & plantare. §.in ecclesijs. & examinatio p rtinet ad eũ ad quẽ manus impositio spectat.ӯ.de elect.venerabile.& c.nihil.& c.cum nobis olim institutio. n. ad episcopum pertinet.16. q.6.nullus.Ber.

† Idem. s. Innocentius iij. in concilio generali Lateranen. ca.3.& c. 2. eo. tit. in 4. compilat.

† Dictio, ita que, deest in concilio, sed hr in antiquis codicibus.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ Excommunicati sunt omnes hæretici, quibuscunque nominibus nominentur. h d. vsque ad §.damnati.

CAP. XIII.

EXcommunicam[9] itaque, † & anathematizamus omnẽ hæresim, extollentem se aduersus hãc sanctam orthodoxã & catholicam fidem, quã superius[a] exposuimus: cõdemnãtes hæreticos vniuersos, quibuscunque nominibus cẽseantur: facies quidem diuersas habẽntes, sed caudas adinuicẽ colligatas, quia de vanitate † conueniũt in idipsũ.

¶ Dãnati de hæresi per secularẽ iudicem puniuntur, & bona laicorum hæreticorum confiscatur, & clericorum bona applicãtur, ecclesiis, vbi beneficiati erant. h. d. vsque

† Aliàs, varietate, quod etiam agnouit hic Hostiensis.

EXcõmunicam[9].] Habet multa dicta, & põt summari ẽm varietatem dictorum per partes quæ patent per §§. Abb. Sicu.

CASVS. In prima parte huius capituli, excõicat concilium oẽs hæreticos, quibuscunque nominibus censeantur, facies quidem diuersas habentes, sed caudas ad inuicem colligatas: damnati verò de hæretica prauitate præsentibus potestatibus, aut eorum nuncijs relinquantur pœna debita puniendi, clericis prius à suis ordinibus degradatis, bonis damnorum publicatis, si laici fuerint, confiscentur: si verò clerici ecclesijs applicentur, à quibus stipendia receperũt: Secundo dicit, quod si aliqui fuerint sola suspicione notabiles, nisi ad arbitrium epi se purgauerint excõicentur: & si per annum sic steterunt, post tanquam hæretici condemnentur.

MONEANTVR. Tertio loco dr, quod Potestates locorum moueantur, & si necesse fuerit per censuram ecclesiasticam compellantur, quibuscunque fungantur officijs, vt pro defensione fidei præstent publicè iurm, quod de terris suæ iurisdictioni subiectis expellant hæreticos ab ecclesia denotatos. & quicunque de cætero in potestatem assumptus fuerit, hoc capitulum teneatur iuro firmare; si verò dominus temporalis requisitus ab ecclesia, terram suam hæreticis purgare neglexerit, per metropolitanum & comprouinciales epos excommunicetur. & si satisfacere contempserit ј.annum, significetur hoc dño Papæ, vt ex tunc vasallos illius, ab eius fidelitate denunciet absolutos, & terram illius exponat catholicis occupandam: qui exterminatis indè hæreticis, eam possideant, & in fide conseruent; saluo iure dñi principalis, dummodo super hoc nullum præstet impedimentum: & idem seruetur circa illos, qui non habent dños principales. Quarto dicit, quod catholici qui contra hæreticos istos crucem assumpserint, illa gaudeant indulgentia, & illo priuilegio sint muniti, quæ conceduntur accedentibus in subsidium terræ sanctæ.

CREDENTES.] In § isto excõmunicat concilium receptatores, defensores, & fautores hæreticorum; statuendo, vt q̃ citò quilibet talium fuerit excõmunicatione notatus, si satisfacere contempserit. ј.annum, extunc ipso iure sit factus infamis, nec ad aliqua officia admittatur seu consilia, nec ad alios eligendos hmõi, nec admittatur ad testimonium, nec testm̃ facere possit, nec capere aliquid ex testõ nullus ipsi rñdeat, ipse verò omnibus rñdere teneatur, & si iudex fuerit, eius sententia non teneat, nec causæ deferantur ad ipsum, & si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instra p ipsum confecta nullius sint momenti sed cum auctore damnato damnentur, & in similibus idem est obseruandum. Si vero clericus fuerit, deponatur, & si aliqui postquam tales ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint, excommunicẽtur vsque ad debitam satisfactionem.

SANE. Clerici huiusmodi viris non exhibeant ecclesiastica sacramenta, nec eos sepeliant, nec eleemosynas vel oblationes eorum recipiant: quod si fecerint, officio suo priuentur, ad quod nunquam restituantur sine speciali mandato domini Papæ: & idem faciant regulares; & eadem pœna infligatur eidem; & illorum priuilegia non seruentur in illa diœcesi, in qua tales excessus ppetrauerint.

QVIA VERO Hic dicitur, quod nullus prædicationis officiũ vsurpare præsumat: quia vt dicit Apostolus. Quomodo prædicabunt nisi mittant? & qui contra hoc fecerint, excommunicẽtur, & nisi se correxerit alia pęna puniãt.

ADIICIMVS INSVPER. In §. isto dicitur, vt quilibet archiepiscopus, vel epũs per se, uel per archidiaconum suum, vel alias honestas psonas visitet parochiã suam in qua fama fuerit hæreticos habitare, & ibi tres vel quattuor viros idoneos, aut si expedire viderit totam viciniam iurare compellat, vt si aliquos hæreticos sciuerint, vel aliquos occulta conuenticula facientes, vel si etiam discrepent à vita & moribus aliorum, episcopo studeant nunciare, & ipse vocet ad præsentiam suam denunciatos; qui si se non purgauerint, vel si post purgationem præstitam relapsi fuerint, canonicè puniantur.

SI QVI VERO. Dicitur in §. isto, quod si qui de prædictis iurare noluerint, ex hoc ipso tanquam hæretici reputentur; Mandat Papa, & in virtute obedientiæ districtè præcipit, vt ad hæc efficaciter exequenda episcopi diligenter inuigilent, si canonicam uoluerint effugere vltionem, & siquis super hoc negligens vel remissus fuerit, cum de hoc constiterit, ab episcopali officio deponatur, & in locum ipsius alius instituatur idoneus, qui velit & possit hęreticam confundere prauitatem. Nota quod diuersitas nominum rei substantiam non immutat. Item sola suspicio siue præsumptio purgationem inducit in crimine hæreseos. Item transcursus temporis probat crimen. Item iudices sæculares tenẽtur hæreticos de prouincijs sibi subiectis exterminare. Item si iudex sæcularis in exterminatione hæreticorum negligens fuerit, potest excommunicari. Item dominus Papa principem sęcularem deponere potest propter hęresim. Item arg. quod propter delictum vnius alius puniri non debet. Item auctoritate ecclesiæ bellum fieri potest. Item pari priuilegio & indulgentia gaudent cruce signati contra hæreticos, cum illis qui vadunt contra Sarracenos. Item consentientes & agentes pari pœna puniuntur. Item nota hic multas pœnas editas contra fautores & defensores hæreticorum. Item hæreticus cuilibet respondere tenetur, & nemo sibi. Item sententia vel scriptura publicè excommunicati non valet. Item in similibus simile iudicium est habendum. Item qui in maiori dignitate est, plus punitur, & sic circunstantię aggrauant peccatum, & vindictam. Item absolutio & restitutio excommunicati participantis cum hæretico excommunicato, pertinet ad solum Papam. Item argumen. quod vniuersitas præstare potest iuramentum calumniæ. Item deficiens in purgatione punitur. Item qui iurare non vult, pro condemnato habetur. Item per indicia probatur crimen; Item propter negligentiam deponitur vel remouetur prælatus.

a Superius,] supra de summa Trinita. capitulo primo.& 2.

a Damnati.]

a Damnati.] s.de hæresi.
b Potestatibus:] sic ĩ.de verb.sign.nouimus tamen si voluerint redire, in perpetuum carcerem teneantur, inf. eo.excommunicamus.
c Relinquantur.] Qualiter hoc intelligitur, dr ĩ.eod. ad abolendam Ber.
d Degradatis.] ĩ.c. proxi:& c. pen.
e Confiscentur.] De hoc dictum est. sup.eo. vergentis.
f Stipendia.] si plura stipendia [1] habuerint, inter ecclesias diuidantur pro rata. s.de test.relatum.
g Suspicione.] idest, præsũptione. Et nota ꝙ sola suspicio siue præsumptio purgationem inducit ꝙ si nõ fiat punitur, vt hic patet.arg. de coha.cle. & mulie. tua nos. & intellige ꝙ sit probabilis præsũptio siue suspicio: alias non induceretur purgatio. & sic non obstat 2.q.1. primò. & ita hic respicitur infamia.
h Suspicionis.] Hoc semper est attendendum, vt secundum qualitatem infamiæ & personæ indicatur purgatio 2.q.5. omnibus. & ĩ. de purg. cano. inter.
[Gl.seq.signat cõtrariũ de decre. literas. & soluit. iterũ signat cõtrarium de ca. conuenientib. & soluit.
i Condemnentur.] Videtur hic, ꝙ aliqs sit condemandus de hæresi, licet non videatur violenta præsumptio cõtra ipsũ. Arg.contra.s.de præsumption.literas.ibi dicit, ꝙ licet sit vehemẽs p̃sumptio, nõ vult Papa illum condemnare de tam graui crimine, hæc violẽtissima [2] est p̃sumptio, cũ primò probabilis fuerit pp infamiã: & qui noluit se purgare, fuit excõmunicatus: & quia p annum stetit in excõmunicatione pro cõuicto habetur. 11.q.3.rursus, & c.quicunque. secus in alijs criminibus, quia si bona alicuius cõtumacis pp crimen annotata sunt, si ĩ. annũ

† De materia, Eymericus in Directorio inquisitorũ.3.pa, q.101. & q.112.vbi dixi plene.

[1] Vide q̃ plenissimè scripsi in cõmentarijs ad Directo.lib. 3. Schol.154.

† perceperũt in concilio.

† Eymericus in Directorio inquisitorum pa.3. q.87. & qõ.114.& Simãchas catho. inst.ti.1.de abiuratione canonica.

[2] De gradib. præsumptionũ in crimine hrsis, vid Eymericum in Directorio inquisitorum par.2. q.55. & Simancam catbol.Inst.ti. 50.de præsũption.

ad § qui autem. Abb.Sicu.

¶Damnati [a] † verò, præsentibus sæcularib. Potestatibus [b] aut eorum balliuis relinquantur [c] animaduersione debita puniendi: clericis prius à suis ordinibus degradatis: [d] ita quod bona huiusmodi damnatorum, si laici fuerint, confiscentur: [e] si verò clericijs applicentur ecclesias, à quibus stipendia [f] receperunt.†

¶ *Si suspectus de heresi se non purgat ad arbitrium superioris, excommunicatur: & existens per annum in excommunicatione vt hereticus damnatur. h. d vsque ad §. moneantur. Abbas Siculus.*

¶Qui† autem inuenti fuerint sola suspicione [g] notabiles: nisi iuxta considerationem suspicionis, [h] qualitatemque personæ, propriam innocentiam congrua purgatione mõstrauerint, anathematis gladio feriantur: & vsquè ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur: ita quod si per annum in excommunicatione perstiterint, ex tunc velut heretici condemnentur. [i]

¶*Potestatis sæculares perpetui vel temporales, iurare tenentur, vniuersos hæreticos ab ecclesia damnatos pro viribus exterminare: & temporalis dominus non purgans terram suam hereticis excõmunicatur, & si persistiterit in excõicatione per annum, nunciatur Papæ, qui fideles eius à iuramẽto absoluet, & eius terram fidelib exponet, saluo iure pricipalis domini,*

nisi & ipse sit in culpa, h.d. vsq; ad §. catholici. Abb Sic.

¶Moneantur autem & inducantur, & si necessè fuerit, per censuram ecclesiasticam compellãtur sæculares † Potestates quibuscunque fungantur officijs: vt sicut reputari cupiunt, & haberi fideles, ita pro defensione fidei præstent publicè iuramẽtum, quod de terris suæ iurisdictioni subiectis, vniuersos hæreticos ab Ecclesia denotatos, bona fide, pro virib. exterminare studebunt, ita quodamodò quandocunque quis fuerit in Potestatem, siue † perpetuã siue temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum iurõ firmare. [k] Si verò dominus temporalis requisitus & monitus ab Ecclesia, terram suam purgare neglexerit [l] ab hæretica fęditate, per Metropolitanum, & cæteros comprouinciales episcopos, excõicationis vinculo innodetur. Et si satisfacere cõtempserit infra annum, significetur hoc summo Pontifici, vt ex tũc ipse vasallos ab eius fidelitate denuntiet absolutos, [m] & terram exponat catholicis occupãdam, qui eam exterminatis hæreticis, absque vlla cõtradictione possideãt, & in fidei puritate cõseruent, saluo iure domini [n] † principalis: dummodò super hoc ipse nullũ præstet obstaculum, nec aliquod impedimẽtum opponat, eadẽ nihilominus lege seruata circa eos, qui

non venit, bona deuoluuntur ad fiscum. sed quoad crimen non obest quin post annum possit probare innocentiam suam. ff. de requiren. reis annus. Sed quid est quod dicit, quod statim est condemnandus est, cum sæpius est admonendus vt redeat. 1.q.7. conuenientibus? Rñdeo non contradicit: quia licet sit condemnandus, monendus est vt redeat, vt 34.q.1.quæ dignor in fi. vbi dicitur quod post admonitionẽ est vitandus. hoc est verũ in hoc quod non sunt ei secreta nostræ fidei exponenda. 43. distin. in mandatis, vt impugnet nos, vt ibi. Nec intelligas, quod si pro alio crimine seu contumacia steterit per annum in excommunicatione quod habendus sit hæreticus, sed tantũ excõmunicatur per suspicionem hęresis.
K Iuramento firmare] sic s.e.ad abolendam § statuim⁹. & non solum hoc iurare tenetur, sed hoc iurare debet, quod ipse idem catholicus sit.in Authẽ.iusiurã. quod præsta. ab his qui administra.acci. circa princ.colla.2.
l Neglexerit.] iudex qui negligit facere iustitiam, excõmunicatur, 23.q.5 administratores. &. facit litẽ suam. cap. causa. & q.2. dñs. & 3.q.7.qui sine. argu. & in Auth ẽ.vt diffe. iu § pen. & vlt.coll. 9.& 2 quæst.7.sicut.
m Absolutos.] ĩ. eodem cap. vlti. & ita Papa potest propter hæresim deponere omnes tam laicos quàm clericos à dignitatibus suis, vt supra eodem ad abolendam.§. statuim⁹. & supra c. vergentis vbi de hoc.
n Saluo iure dñi.] arg. ꝙ pp delictum vnius ali⁹ puniri nõ debet, qũ pœna dẽt, tenere suos auctores, s. de his quæ fiunt à maio.par. Cap. quęsiuit C.de pœn. sancim⁹, & iniquũ est alique alterius odio p̃grauari C.de in offi. test.si qs in suo. Arg. ꝙ supra c. vergentis.

† sęculi.

† In cõcilio ita, siue spirituale siue tẽporalẽ assũpt⁹, &c. quasi nõ solum principes sęculares, sed ẽt ecclesiastici, quos per p̃tãtem spiritualem possumus intelligere, hoc teneantur p̃stare iuramẽtum.

† dominij.

a As-

non habent dominos principales.

¶ *Cruce signati ad exterminationem hæreticorum gaudent priuilegio concesso cruce signatis in subsidium terræ Sanctæ. h.d. vsque ad § credẽtes. Abbas.*

¶ Catholici † verò, qui crucis assumpto charactere, ad hæreticorum exterminium se accinxerint,[a] illa gaudeant indulgentia, illoque sancto priuilegio sint muniti, quę accedentib. in terræ Sanctæ subsidium conceduntur.

¶ *Ibi ponitur pœna credentiũ, receptatorum, & defendentium hæreticos, primò laicorum. secundò clericorum, vsque ad §. quia. Abbas.*

¶ Credentes † prętereà, receptatores,[b] defensores, & fautores hęreticorum, excommunicationi decernimus subiacere: Firmiter statuentes, vt postquam quis † talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contẽpserit infra annũ, ex tunc ipso iure sit factus infamis, † nec ad publica officia, seu consilia nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur: Sit etiã intestabilis,[c] vt nec testandi liberam habeat facultatem, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus præterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse alijs respondere cogatur. Quod si fortè iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumẽta † cõfecta p ipsum nullius sint momenti, sed cum auctore † damnato damnẽtur,[d] Et in similib. idem pręcipimus obseruari. Si verò clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur, vt in quo maior est culpa, grauior exerceatur[e] vindicta. Si qui autem tales postquam ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint, excommunicationis sententia, vsque ad satisfactionem idoneã percellantur.[f] ¶ Sanè clerici † non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta, nec eos Christianæ præsumant tradere sepulturæ, nec eleemosinas, aut oblationes eorum percipiãt, alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquã restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali,[g] Similiter quilibet regulares,[h] quibus etiam hoc infligatur, vt eorum priuilegia[i] in illa diœcesi non seruentur, in qua tales excessus præsumpserint perpetrare.

¶ *Nullus debet sibi officium prędicandi assumere nisi super hoc sibi à iure, vel à sede Apostolica, vel à diœcesano episcopo licentia concedatur, aliàs excommunicatur: & nisi resipuerit alia pœna imponitur. hoc dicit vsque ad §. adijcimus. Abb.*

¶ Quia † verò nonnulli sub specie pietatis, virtutem eius (iuxta quod Apostolus ait) abnegantes, auctoritatem sibi vẽdicant prædicandi, cum idem Apostolus dicat; Quomodò prędicabunt, nisi mittantur?[k] omnes, qui prohibiti, vel nõ missi præter auctoritatẽ ab Apostolica sede vel catholico episcopo lo-

a Accinxerint.] Argum. q auctoritate ecclesiæ bellum fieri põt. 23. q. 8. sigitur. & c. hortatu. 15. quæst. 6. auctoritatẽ. 53. dist. Hadrianus. quod verum est contra inimicos fidei, & contra illos, qui ecclesiam impugnant.

b Receptatores, defensores.] sine quibus hæretici manere diu non possunt, arg. ff. de off. pręsi. cõgruit. ff. de recepta. l. 1. vndè meritò isti sũt puniẽdi, imò grauius delinquunt, qui aliorum errores defendunt, & acrius puniri debent. 24 q. 3. qui aliorum & ideò simili pœna cum hęreticis punitur. 11. q. 3. qui consentit. & j. eo. c. pe. in fi. & C. de his qui latro. occul. l. j. ẽt si essent cõsanguinei. arg. 27. q. 1. de filia. & s. e. quis eps. vbi de hoc Ber.

c Sit etiam intestabilis.] isti .n. (vt hic patet) a quolibet actu legitimo repelluntur, nec donare, nec vendere, nec contrahere possunt: put hæc omnia traduntur. C. e. manichæos.

d Cum auctore dãnato dãnentur.] Sic s. e. statemniatis vbi de ho. simi. sup. de testibus, licet. sic et scriptura vel snia publice excõicati nõ valet, s. de exce. exceptionem nec rescriptum. s. de rescrip. dilectus 1. & hoc est q sequitur: idẽ in similibus præcipimus obseruari. Tamen de rescripto impetrato ab excõicato secus est: quia rescriptũ nõ sumit auctoritatem ab impetrante, sed a cõcedente. De quo dic vt s. de except. pia in notula, sed mirum. Ber.

ADDITIO Hodie rescriptum ab excommunicato impetratum, suppressa excommunicatione, est ipso iure nullum, nisi in certis casib. c. 1. de rescrip. in l. 6.

e Grauior exercea-tur.] vt 50. dist. quia tua, hic habes ar. q q in maiori dignitate est, pl[9] punitur, & ita circunstantię aggrauant vindictam. arg. 32. q. 5. qui viderit. & 25. q. 1. nulli fas. & 40. dist. homo Christianus. Crimẽ enim augetur per dignitatem. ff. de re mili. omne delictũ. 1. 19. dist. nulli. & q magnus sine comparatione creatus fuit, sine venia damnatus est. de pœnit. di. 2. ca. principium enim. & s. de iureiu. cum quidam. ibi hoc soluitur. Ber.

f Percellantur.] q participat excõmnicato scienter, & nõ se corrigit, excommunicãdus est j. de sent. excom. quod in dubijs 11. q. 3. qui excommuniauerit.

g Apostolicæ speciali.] Hic reseruat sibi Papa absolutionẽ siue restitutionẽ talium, ergo p hoc alijs prohibuisse vr. sim. s. de pb. de multa in fi. & c. graue. in fi. & sic è cõuerso, ex quo sibi non reseruat, alijs indulgere vr. j. de sent. exco. nuper. est ad hoc ar. q epi dispẽsare põt, vbi Papa nõ reseruat sibi dispensationem. Quare ergo Papa sibi specialiter reseruauit talem restitutionem, nisi vt alijs phiberet? Et licet eps ipsum restituere ad officium suum non possit, tñ recõciliare põt ipsum ecclesiæ. s. eo. ad abolendã. §. 1. vbi. de hoc.

h Quilibet regulares.] Repete. a non exhibeant ecclesiastica sacramenta, alioquin, &c.

i Eorũ priuilegia.] prętextu priuilegiorũ participare excõicatis non põt. inf. de sent. exc. nulli. & in hoc casu põt ab episcopo sorianũ à delegato, a Papa puniri. sup. eo. ad abolendã, in fi. vbi de hoc.

k Nisi mittantur.] s. eo. px. vbi de hoc.

† De hoc ar. vide B. Th. 2. 2. q. 40. ar. 1. & Alfonsum Castrũ li. 2. de iusta hęret punit. c. 14.

† De materia huius §. vide citatos in c. ex multa s. de voto & voti redẽ. & Eymericum in Directorio Inquisitorum par. 3. q. 129.

† De his late. Eymericus in Directorio inquisitorum pa. 2. qõ. 50. 51. 52. 53. & Archi. in c. qui cunque, de hæret. lib. 6.

† quilibet.

† Eadẽ pęnæ quæ hic traduntur ɔ hę. hominũ monstra, cõtinentur in extrauagãti Gregorij . Noni, in ci. excõicam[9] & in l. Federici, in. i. C. de catharos, habẽtur in alijs textis. Apostolicis post Directorium inquisitorũ.

† In concilio ita i ceris instr. confecta per ipsum, &c.

† Alias actore.

† Vide Bernardinum Diaz in praxi. canon. c. 107.

a Hæc glossula non est Bernardi, nec habetur in antiquis libris.

† De materia vide sancta in con. Trid. sess. 5 de reform. c. 2. adde citatos & sess. 24 de refor. ca 4. in c. seq.

a Alia competenti.] prout visum fuerit superiori. s. de offi. deleg. de causis.
b Totam viciniā.] Arg. q̄ vniuersitas pōt præstare iuramētum calumniæ. sic 30. q. 6. episcopus in synodo. sic s. de accu. sicut olim.
c Vita, & morib9.] Hæc omnia suspicionem inducūt. 41. dis. quisquis 86. dist. inferiorum. 23. q. 8 pretere a. ff. ad l. Aquil. sciētiam. ff. de his q no. infa. quid ergo. §. 1.
d Indicare.] 2. q. 7. quapropter, & argu. 22. q. 1. si quis per capillum.
e Purgauerint.] Nota deficientē in purgatione puniendum. s. de simo. de hoc, & cap. insinuatum.
f Relapsi.] Isti magis puniēdi sunt, deterior namque dolus eius cognoscitur, qui interruptam iterum litem deseruit, quam qui semel cœptam dereliquit, in Auth. de litig. §. euita, in fi. coll. 8.
g Iurare.] per iuramentum debet quis purgare conscientiā suam de hæresi, de conse. dist. 2. ego Berengarius, & 1. q. 7. quoties. vnde si iurare non vult, pro condemnato debet haberi, sicut qui de calumnia iurare non vult actor, cadit à causa, & reus pro condemnato habetur. s. de iura. calum. c. vlt. & C. eo. ti. cū & iu lices, §. q si actor. Et est simi lis illi, qui neq; defendit neq; exhibet, & condemnatur, vt cōtumax. ff. de noxal. quoties. §. in potestate. Tenut. n. religione iura etiam necessaria contemnunt. sup. de simo. & si qōnes, & C. de fide istr l. vlt. B.
h Indicijs.] No q p indicia probatur crimen. s eo. c. pęn. ibi, quòd si q̄s, &c. & 2. q. 8 si aut, & 32. q. 1. dixit Dn̄s, & j. de pri uil. cum olim, r & C. de rei vendi. indicia. Itē habes hic q pro-

† quanto ci9
† plectantur
† De materia vide Eymericum in Directorio Inquisitorū par. 3 q. 62. & 88. & Simancam ca tho. insti. ti. 25. de episcopis, & Burchardum li. 1. decret. ca. 83. & 87.
† In cōcilio, & vetustiorib. Gregorij codicib9 ita, qd si q̄s ibidē hæreticos, &c.
† De relapsis & eorū pœna, vide Eymericum in Direct. p. 2. q. 58. & Zanchinū tra. de hære. c. 16.

ci susceptam publicè, vel priuatim, prædicationis officium vsurpare presūpserint, excommunicationis vinculo innodentur: & nisi quam † citius resipuerint, alia competenti[a] pęna plectentur.

¶ *Archiepiscopi, & episcopi inferiorum suorū prouincias, & diœceses suspectas habentes de hæresi, saltem semel in anno per se, vel per alios idoneos visitent: qui etiam debent si hoc expedire videbitur, exigere iuramentum ab illis de vicinia, ad reuelādos hæreticos, & occulta conuenticula celebrantes, quos reuelatos, relapsos canonicè puniēt: & renitentes iurare, vt hæretici condemnentur, hoc dicit vsque ad §. volumus. Abb.*

¶ Adijcimus † insuper, vt quilibet archiepiscopus, vel episcopus per se, aut per archidiaconū suum, aut alias honestas idoneasque personas, bis, aut saltem semel in anno propriam parochiā, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat: & ibi tres, vel plures boni testimonij viros, vel etiam (si expedire videbitur) totam viciniā[b] iurare compellat: q † si quos ibidem hæreticos sciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à cōi conuersatione fidelium vita, & moribus[c] dissidētes, eos episcopo studeat indicare.[d] Ipse autem episcopus ad præsētiam suam cōuocet accusatos: q nisi se ab obiecto reatu purgauerint,[e] vel si post purgationem exhibitā, in pristinam fuerint relapsi[f] † pfidiā, canonicè puniantur. Siqui verò ex eis iuri religionem obstinatione damnabili respuētes, iurate[g] forte noluerint, ex hoc ipso tanquam hæretici reputentur.

¶ *Episcopus negligēs in hæresi persequēda, à dignitate episcopali est remouēdus, et alius idoneus est surrogandus. h. d. vsque ad finem. Abb. Sic.*

¶ Volumus † igitur, & mādamus, & in virtute obedientiæ districtè pcipimus, vt ad hæc efficaciter exequenda epi per diœceses suas diligenter inuigilent, si canonicam velint † effugere vltionē. Siquis enim episcopus super expurgādo de sua diœcesi hæreticæ prauitatis fermento, negligēs fuerit, vel remissus: cum id certis indicijs[h] apparuerit, ab episcopali officio deponatur, & in locum ipsius alter substituatur idoneus, q velit, & possit hæreticam confundere prauitatem.

¶ Gregorius nonus archiepiscopo Mediolanēn.

¶ *Laici cuiuscunq; professionis sint, prædicare nō debent.*

CAP. XIV.

Sicut † in vno corpore: & inf. ¶ Cū igitur nonnulli laici prædicare præsumant, & verēdum nimis existat, ne vitia sub specie virtutū[i] occultè subintrent: Nos attendentes, quod Doctorum ordo est in ecclesia Dei quasi pcipu9: Mādamus quatenus cum alios Dn̄s Apostolos[k] dederit, alios Prophetas, alios verò Doctores, interdicas laicis vniuersis, cuiuscunq; ordinis censeant, [vsurpare] officium pdicandi.

¶ Idem.

¶ Hoc ca vsque ad §. si qui autem, habetur in cap. excommunicamus, supra eod tit. in principio, vnde summa, & declara prout ibi fuit dictum.

ij

CAP. XV.

Excōmunicamus, & anathematiza-

pter negligētiam remouetur prælatus. ar. supra c. proxi. in fi. & 1. q. 1. si qui episcopi. §. ecce cum. Ber.

Sicut.] CASVS. Dicitur in isto capitulo, quod timendum est, ne sub specie pietatis impietas pallietur: & ideò pro hibet Papa, ne laici cuiuscunque sint ordinis, officium prædicandi assumant. Et hoc quod hic dicitur habetur s. c. proxi. §. quia verò, & s. eo cū ex iniusto. Nota, q sub specie pietatis nō est committēda impietas. Item omnibus laicis officium prædicandi est interdictum.
i Sub specie virtutum.] supra eod. cap. proxi. §. quia verò, 41. distinctione sæpe vitia. quia prætextu pietatis non est impietas committenda, 30. quæstione prima, nolite, & ita nullus potest prædicare, nisi mittatur: vnde Dominus ait discipulis suis. Euntes prædicate Euangelium omni creaturæ, & iubente Domino, in toto orbe dispersi sunt. 21. dist. in nouo. vnde Esaias; Ecce ego: mitte me. octaua quæst. prima, in scripturis, & 16. quæstione prima. §. hoc idem argumen. ff. de tutor. & cura. vbi, & l. prætor.
K Alios Dominus Apostolos.] sic supra eo. cum ex iniuncto. Nec vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam driæ ordo seruaret. 89. dist. ad hoc laici ergo cuiuscunq; ordinis sint, vel meriti, prædicandi officium non debent assumere.
ij Excōicamus.] Istud

† Præter citatos in pcedenti §. vide Conradum Brun. li. 6. de hæret. c. 1.
† volunt
† voluerint
† De materia vide plenè p Simancam cathol. inst. tit. 49. & pdicatorib9. adde q̄ dixi lib. 2. comment. in Direct. catho l. 8.
Ephes. c. 4.

Istud §. habet quattuor dicta: Secundum ibi, damnati, Tertium ibi, Si qui: Quartum ibi, credentes. Abb. Sic.

CASVS. Primo dicitur idem quod dictum est supra eo. excommunicamus, 1. respon. o. Vltimo adijcit, quòd si quis de prædictis postquam fuerit deprehensus, redire voluerit ad agendam condignam pęnitentiam, in perpetuũ carcerẽ detrudatur. Et credentes eorum erroribus, hæreticos iudicat. Nota hic qualiter recipiuntur de hæresi condemnati, ad perpetuum carcerem.

a Conueniunt.] supra eod. excommunicamus quia ad eundem finem tendunt, scilicet deceptionis.

[Glossa sequens quærit, soluit, solutioni obijcit, & respondet.

b Puniendi.] & hoc totum habes supra eodem, excommunicamus. Sed qualiter isti hæretici puniri debent secundum leges, postquam per ecclesiam sunt cõdemnati, vt hic dicit? Vltimo supplicio puniuntur per iudices seculares, cum distinctione 1 vt videtur, vt docentes vltimo supplicio, addiscentes verò x. libris auri: vt C. eod. tit. quicunque, ad fi. Sed cõtra C. de malef. & mathe. culpa, vbi dicitur, culpa similis est, tam prohibita discere, quam docere; non est cõtra: quia lex quicunque, intelligitur de illis, qui nondum didicerũt, sed causa addiscendi ad hæreticos accesserunt: si autem ad actum peruenissent simili pęna punirentur, vt docentes secundum legem illam, culpa. Bern.

1 Hodie nulla est talis distinctio: nã magistratus secularis quemcũque hæreticũ sibi à iudicib. fidei traditũ dẽt vltimo supplicio afficere, et vt Iquisitioni, de hæret. li. 6.

m[9] vniuersos hęreticos, Catharos, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Iosepinos, Arnaldistas, Speronistas, & alios quibuscunque nominib. censeãtur: facies quidem habentes diuersas, sed caudas ad inuicem colligatas, quia de vanitate conueniũt [a] inidipsum. ¶ Damnati verò per ecclesiam, seculari iudicio relinquãtur, animaduersione debita puniendi: [b] clericis prius à suis ordinibus degradatis.

¶ *Si in hæresi deprehensi volunt redire ad fidem, detrudendi sunt in perpetuũ carcerem ad pęnitentiam peragendam, & credentes erroribus hęreticorum, hęretici sunt. hoc dicit.*

¶ Si qui autem [c] de prædictis postquã fuerint deprehensi, [d] redire voluerint ad agendam condignam pęnitentiã: in perpetuũ carcerẽ detrudantur. Credentes autem eorum erroribus, hęreticos similiter iudicamus.

c Si qui autem.] ab hoc loco vsque ad finem additum est, aliud totum habes s. eo. excommunicamus, & c. ad abolendam, §. 1. & 2. Bern.

d Deprehensi.] publicè ita quod notorium: vel etiam condemnati. Si verò postea redire voluerint, recipiendi sunt: quia ecclesia non claudit gremium redeuntibus ad ipsam. C. de sum. Tri. inter claras, circa fi. & delicti veniam pęnitentibus damus. C. eo. tit. Manichæos, ita tamen, vt in perpetuo carcere permaneant, vt hic patet. Sic & simoniaci in monasteriũ sub perenni pęna detruduntur, 1. q. 1. reperiuntur, & s. de simon. quoniam: quia & ipsi hæretici censentur, 1. q. 1. eos qui, & 6. q. 1. cap. duos sequentes, §. sed licet. Bern.

ADDITIO. Et idem iudicium est de credentibus eorum erroribus habendum, sicut de ipsis, vt hic in fi.

ABsolutos.] CASVS. Dicitur hic, quod quicunque obligati sunt lapsis manifestè in hæresim, nouerint se absolutos ab omni debito fidelitatis, & totius obsequij, & omni pacto quacunque firmitate vallato. Nota, quod ipso iure absolutus est quicunque aliquo genere obligationis tenetur astrictus hæreticis, vt interim ei nihil facere teneatur. Et sic nota quòd Papa potest laicum absoluere à iuramento fidelitatis.

¶ Idem.

¶ *Liberantur ab omni obligatione, qui hęreticis tenebantur astricti.*

CAP. XVI.

ABsolutos [e] † se nouerint à debito fidelitatis hominij, † & totius obsequij, quicunque lapsis manifestè in hęresim, aliquo pacto, [f] quacunque firmitate vallato, tenebantur astricti.

e Absolutos.] ipso iure: ex quo manifestè lapsi sunt. sim. vigesimaquinta quæstione sexta, iuratos, & capitu. nos sanctorum, & est argumen. quod Papa potest absoluere laicum à iuramento fidelitatis, argumen. prædictorum capitu. quia ad ipsum spectat interpretatio iuramenti, supra de elec. venerabilem.

[Glossa sequens recitetur per quæstionem.

f Aliquo pacto.] Ergo si sub pœna aliquis tenetur eis aliquid soluere certa die, licet non soluat, non incidit in pœnam: & eodem modo, si per iuramentum: quod est verum, quia in illa obligatione, & iuramento tacitè subintelligitur: si talis permanserit, cui communicare liceat, 22. quæstione secunda, ne quis arbitretur, ff. de sol. cum quis, primo respon. supra de iureiuran. quemadmodum, & s. eod. excommunicamus, §. credentes. Bernardus.

† Vide B. Th. 2. 2. q. 12 art. 2. & Alfons. Cast. li. 2. de iusta hæret. punit. cap. 7. & Simancã cathol. inst. ti. 46. de pęnis.

† Vox, hominij, mutata est in vocẽ, dominij, vel dñi, ferè in oibus recentioribus, quã nos ex antiquis codicibus restituimus.

TITVLVS VIII.

De schismaticis, (& † ordinatis ab eis.

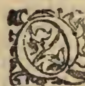
¶ Ex Concilio Lateranensi. †

¶ *Irritę sunt ordinationes, beneficiorum collationes, & ecclesiasticarum rerum alienationes per schismaticos factę, & à dignitate, & ordine suspenduntur, qui schisma tenere iurant.*

† Hęc verba: & ordinatis ab eis, desunt in oib. manuscriptis.

† Lateranẽsi sub Alex. 3. c. 2. & c. 3. eo. ti. in 2. cõpil.

CAP. I.



QVod à prædecessore nostro, & infra. ¶ Ordinationes ab Octauia-

DE SCHISMATICIS [& ordinatis ab eis.]

Quia schismatici incidunt in hæresim diuidendo se ab vnitate ecclesiæ, & constituendo sibi Sacerdotes, & reliquos clericos, vigesimaquarta quæstione prima, loquitur, ideò subijcitur ista rubrica. Abbas Siculus.

De hac materia habetur vigesimaquarta quæstione, prima, in multis capitulis, & quæstione tertia, in §. quia verò, & septima quæstione prima, denique, de consecra. distinctio. secunda, prima inquit, & vigesimatertia quæstione tertia, in multis capitu. duodecima quæstione secunda, alienationes, prima quæstione septima, qui in qualibet. de consecratio. distin. quarta, hi qui apud, & capitulo sequen. & capitulo ostenditur, & in pluribus capitu. eiusdem distinctionis.

QVod à prædecessore.] Ponit quattuor dicta, quæ patent per §. Abbas Siculus.

CASVS.

CASVS. Tempore Alexandri Papæ fuit schisma in Romana ecclesia, & tunc iste Octauianus ordinatus est ꝑ schisma in Papā, & post illū Guido: Isti schismatici plures ordinauerunt in epos, qui adhæserant eis, quidam etiam sponte iurauerunt de schismate tenendo, ꝑ istos schismaticos alienationes de bonis ecclesiarum factæ fuerunt: isti ēt dignitates & bñficia cōtulerūt: Super his oīb. statuit Lateraneñ. cōcilium, ordinationes ab istis duob. factas, & ab ordinatis ab eis, irritas esse. Itē q. dignitates ecclesiasticas seu bñficia per dictos schismaticos acceperunt, careant impetratis; & alienationes, q̄ per dictos schismaticos seu per laicos factæ sunt de rebus ecclesiasticis, omni careāt firmitate ēt ad ecclesias libere reuertantur: & siquis contraire præsumpserit, excōicatū se nouerit: & illi, qui sponte iurauerunt de tenendo schismate, à suis ordinibus & dignitatib. nouerint se suspēsos. No. ꝑ ordinationes schismaticorū carēt executione, & alienationes ab eis factę nullæ sunt.

no, & Guidone hæresiarchis factas, & ab ordinatis ab eis, irritas [b] esse cēsemus: Adijciētēs, vt qui dignitates ecclesiasticas, seu beneficia per dictos schismaticos acceperūt, eant impetratis. Alienationes [c] quoque, quę p eosdem schismaticos, seu per laicos factæ sunt de reb. ecclesiasticis, omni careant firmitate, [d] & ad ecclesias sine omni onere reuertantur. Siquis autem contraire præsumpserit, excommunicationi se nouerit subiacere.

¶ Illos verò, qui spontè iuram de tenendo schismate præstiterīt, à sacris ordinibus & dignitatibus decernimus manere suspensos.

Innocentius iij. Bisuntiñ. archiepiscopo.

¶ *Ordinatus à schismatico, ab officio est repellendus, [e] nisi probet secum dispensatum per habentem potestatem.*

CAP. II.

FRaternitati † tuæ: & ī fra. ¶ Priorem, quem à schismatico asseris ordinatum, ab officio poteris repellere incunctanter, nisi legitimè ꝓbauerit secum fuisse misericorditer dispensatum, [e] & ab ea persona, quæ super hoc potestatē [f] habuerit dispensandi.

TITVLVS. IX.

De apostatis, † & reiterantibus baptisma.

¶ Alexander iij.

¶ *Clericus, qui dimisso habitu & tonsura immiscet se enormitatibus, perdit priuilegium canonis Si quis suadente. vndè cum deprehendentes non incidunt in canonem, scilicet excommunicationem.*

a Octauiano.] hic Octauianus Ioannis maledicti, vocatus fuit Victor & vixit annis nouem, & mensibus septē, eo mortuo fuc cessit ei Guido iste q. vocatus est Paschalis. Isti duo schismatici fuerunt, quorum facta hic dānā tur. Bern.

b Irritas.] 1 vt 9. q. 1. ordinationes. Et intellige quā tum ad executionem, nisi cum eis fuerit dispensatum ī. c. proxi. vel nisi ordinatus probaret se nesciuisse illum fuisse schismaticum qui ordinauit, vt 9. q. 1. si quis à simoniacis quia tunc dispensatur cum eis: qa eō ferunt sacramenta, dummodo in forma ecclesiæ sed nō executionem quia eam non habent.

1 De materia huius gl. vide Magistrum, & Do ćto. lib. 4. sē. dist. 13. & B. Th. 2. 2. q. 82. ar. 7.

c Alienationes.] sic 12. q. 2. alienationes.

d Firmitate.] quia dum ecclesia habet pastorem hæreticum, vel schismaticum, vacare intelligitur, ī. de præsc. [illegible]. vndè non valent, quæ à tali Prælato fiunt in præiudicium ecclesiæ, 12. q. 2. si qua de rebus. Sed pone ꝑ talis Prælatus acquisiuit aliqua ecclesiæ; videt similiter quod non teneat. cōmodū. n. cū in cōmodo cōpēsari debet. ff. de nego. gest. si negotia. Credo tamē quod illud in fauorē ecclesiæ introductum est, quod si acquirit, teneat, nec cassabitur: quia quod fauore alicuius introductum est, non conuenit in eius læsionem retorqueri. C. de leg. quod fauore, & ff. de mino. si iudex. Vinc.

FRaternitati.] In prima ponitur decisa cōsultatio: In secunda responsio: ibi, Priorem. Abbas.

CASVS. Quidam Prior ordinatus fuit à schismatico, quæsitum fuit à Papa, quid agendum sit de ipso? Respondet dominus Papa, quod poterit ab officio repelli, nisi probauerit secum misericorditer dispensatum fuisse, & ab illa persona, quæ dispensandi habuit ptātem. Nota quod qui dicit secum fuisset dispensatum, dispensationem probare tenetur, & per talem qui potuerit dispensare.

[Glo. seq. reci. per q. an scienter promouens, & c. & tenet, ꝑ non submittit de ꝓbatione dispensationis, & distinguit inter crimē publicū & occultum.

e Dispensatū. Nota, ꝑ nō sufficit ad ꝓbandū dispensōnē cū aliquo factā, ꝑ taliordinatus est, qui sciebat eum indignū & qui cum eo poterat dispensare, ī. de cler. coniug. diuersis fallacijs. & 51. dist. q. in aliquo, in fi. 81. di. quicunque, in fi. vl. i deponitur cōcubinarius ordinatus ab eo, qui secum poterat dispensare: Exigitur ergo vt intendat dispensare: quod exp̄s sa causa præsumitur, 50 dis. clerico iacente 16 q. 1. eum prov tilitate, 55 di. priscis poterit autē probari dispēsatio p testes: vl si occultò est peccatū, cōfiteat epo in secreto, & petat dispēsationē, & obtineat lr̃as sup hoc. Si verò publicū fuerit crimē & publice dispēsatū est, post. a accusari nō poterit. ī. de fil. presb. ex tua. & ī. de accus. de his. Si verò dispenset i occulto, adhuc pōt accusari, qa ēt post pniam pōt q̄s accusari, 33. q. 2. admonere. Vinc.

[Glo. seq. reci. per q quis dispenset cū tali. &c. ponit opi. & tenet contrarium.]

f Potestatem.] alias nisi hēret ptātē, nil esset actum, ī. de consuet. ad nostrā, & C. si à non cōpe. iud. l. vl. & hoc forte iō dicit, quia ipsi quidem schismaticus conuersus ad vnitatem eccl̃ę, & receptus in ordine suo, cū ordinato à se dispēsare nō posset, sicut nec eps simoniacus cū ordinato à se dispensare nō pōt, 1. q. 5. pñtiū ibi, nō epo, qd̄ si pecunia esset data epo, ipse nō posset dispensare cū eo qui dedit. & qa hic Papa non retinet sibi dispēsōnē, alijs pmittere vr: si. n. ipse tm̃ dispensare posset, sibi hoc reseruasset, vt ī. tit. prox. excōicamus, §. sanè. sed potius credo ꝑ sol⁹ Papa possit dispensare cū eo, q. sciēter ordinē à schismatico recepit: ar. ī. de ele. qa diligentia. sicut Papa sol⁹ dispensat cū eo, qui in apostasia ordinē recepit, ī. tit. ꝓx. c. vl. & hoc satis īnuit ex eo qd̄ dicit, ab ea p̄sona, q̄ ptātē, &c. lo. tñ dicit, ꝑ eps dispensat cum schismatico. argu. 50. dist. vt constitueretur. Ber.

† Ca. vni. e. ti. in 3. cōpilat. Et de materia tex. & gl. ꝑter Do. hic vide Bernar. Diaz i prac. cri can. c. 24. & seq.

2 Ad declarōnē hui⁹ glos. vide Hēricū Boich. i c. veniēs, ī. de filijs ꝑsbyt.

† Vid. B. Th. 2. 2. q. 12. art. 1. Eymericū ī Directorio inq̄sitorum par. 2. q. 49. vbi dixi, & Host. i sū. ti. d Apostatis, & cōc. Trid. sess. 24. de refor. c. 11.

DE APOSTATIS ET REITERANTIBVS baptisma.

¶ Quia hæretici & schismatici incidunt in Apostasiā, iō cōgruo ordine subijcit ista rubrica. Et qm̄ reiterātes baptismum

baptiſmum videntur apoſtatare dum recedunt a priori baptiſmate, ideo ſubdit de reiterantibus baptiſma. Et aduerte, quia ſecunda decretalis facit tantum ad ſecundam partem rubricæ, aliæ verò faciunt ad primam partem. Abbas Siculus.

De hac materia tractat 6.q.j.i multis c. & 11.q.3.Iulianus & c.ſeq 50.diſ.c.vlti.6.q.j.legi.20.q.3.c.j.& 2.& 3.q.3.c.1.2.& 3.de cõſe.di 4.nõ licet fieri, vſq; ad c.pſbyteris, 2.q.7.alieni.26.q.vl.n̄ obſeruetis.

† Cap.2.eo.ti.in 1.cõp. & poſt cõci. Latera.part.26.c.16.

Vide Berna. Diaz in pra. crim. cano. c.104.

† Vox, clericali, deeſt in vetuſtioribus exemplarib.

† Cap.3.eo. tit.in 1.cõp. & poſt cõci. Late.par.26. cap.1.

Et q̃ ſit graue ſcelus rebaptizare, docet B. Clemẽs lib.6.c. 15.cõſtitu. Apoſtolicorũ.

CAP. I.

Præterea † clerici, qui relicto ordine clericali † & habitu ſuo, & in apoſtaſia [a] tanq̃ laici conuersãtur: ſi in criminibus comprehenſi teneantur, per cenſuram eccleſiaſticam nõ præcipimus liberari. [b]

Præterea.] Non ſummatur per Io.And.& fortè pp breuitatẽ & varietatem lectionũ: ſed dñs Ant.ſic ſummat. Clericus ſine habitu & tõſura deprẽhẽſus in crie, nõ gaudet priuilegio clericali. Sed certè hęc ſũmatio eſt nimis gñalis, & cõ multos canones & maximè cõ c.ſi iudex laicus.de ſen.excõ.li.6.& ĩ.e.contingit, & c.in audiẽtia. ĩ.de ſent.excõ.vnde aliter ſummo: & primo ſm vnũ intellectũ ſic. Per cenſurã eccleſiaſticã non liberant clerici à manib. laicorum, ſi ſine habitu & tonſura ſunt depꝛhẽſi, ſi prius ſe habebant per oĩa vt laici.h.d. Vel ſic, ſm aliũ intellectum, vt in rubro:& non recipit congruam diuiſionẽ. Abb.

¶ Idem abbati S. Genoueſç.

¶ *Si crimen acolythi, qui rebaptizanti præbuit miniſterium, eſt occultum, promoueri põt: ſi publicum, non niſi cũ eo religionẽ ĩtrãte diſpẽſetur.*

CAP. II.

Ex † litterarũ tuarũ tenore percẽpimus, q̃ quidem ægritudine lõga cõfectus, inſano [c] ſortilegarum mulierũ credẽs cõſilio, vt ſanaretur, per iteratione fecit iniuriã [d] baptiſmatis ſacro. & ĩf. ¶ Quia ergo tua nos duxit prudentia cõſulendos, qualiter puniri dẽat acolythus, [e] quẽ minor ætas, [f] & intẽtio [g] fraternæ ſalutis excuſare vr: † Diſcretioni tuæ pñtib. litteris rñdemus, q̃ ad ſuperiores ordines ꝓmoueri (ſi publicũ eſt qđ ꝓponitur) nõ [h] valebit: niſi ad religionẽ trãſire voluerit vt fauore religionis [i] ipſius, circa eũ valeat diſpẽſari. Si verò occultũ eſt, promoueri poterit, & ex ceſſũ ſuum dignis pęnitentiæ fructib. expiare.

CASVS. Dr in c.iſto, q̃ clerici, q̃ habitũ clericalẽ, & tõſuram dimittũt, & in apoſtaſia tanq̃ laici cõuerſãt, ſi ĩ criminib. deprehenſi teneant, pcipit Papa p cenſurã eccleſiaſticã illos non liberari. No. q̃ eccleſia non defendit clericos in criminibus comprehenſos & detentos.

[Glo. ſeq. diſtinguit triplicem apoſtaſiam.

a Apoſtaſia.] Eſt aũt triplex apoſtaſia, [1] ſ. perfidiæ, qñ quis recedit à fide, 2.q.7.non põt. Inobedientię, qñ qs trãſgredit pceptũ. ĩ. de ma.& obe. ſi qs venerit.& c.illud. Irregularitatis, cũ qs recedit ab ordine ſuo, ſiue ſũp religionis, vt hic, & 50.diſt.c.vlt.& dr apoſtata.i.retro ſtans q.vlt.c.poteſt, 3.q.4.ſi quis verò.& c.beatus. Vin.

[1] De materia huius gl. vide citatos in prin.titu. adde Simancã cathol. in ſti.ti.7.& Sũmiſtas, verbo, Apoſtaſia.& Alfon. Caſtrũ lib.1. c.7. de iuſta hæret.punit.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium & tripliciter ſoluit.]

b Liberari.] Arg. cõ ĩ.de ſent. excõ. ſi verò aliquis illud intelligitur, qñ clericus licet tõſurã nõ portet, alias clericaliter ſe hẽt: iſti verò tanq̃ laici per oĩa ſe hẽbãt. Vel ſic, non denegatur hoc, qñ capiẽtes tales ſint excõiti, ſed eccleſia non præcipit illos liberari, ſic ĩ.ne cle. vel mon.c.2. Si verò tertio eſſent admoniti, & ſe non correxerint, nullo priuilegio poſtea gauderẽt ĩ.de ſen. excom.in audientia.& c.contingit.& ſi de talib. vis intelligere, quod hic dicit, planum eſt.

Ex litterarum.] Communis diuiſio. Secũda pars ibi, Quia ergo. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam ęgritudine lõga cõfectus, de cõſilio quarũdam mulierũ, vt citius ſanari poſſet, ſe fecit iterũ baptizari: qdam acolytus fr illius infirmi, miniſteriũ pſtitit ſcienter pſbytero, baptizanti: q̃ſitũ fuit, qualr puniri dẽat acolythus iſte, qui minoris erat ætatis, & vt fr eius ſaluari poſſet, hoc fecit: vñ excuſandus videbat: Rñdet Papa, q̃ ad ſuperiores ordines non põt ſi publicũ eſt factũ eius, ꝓmoueri, niſi ad religionẽ trãſire voluerit, vt fauore religionis diſpenſet cũ ipſo: ſi verò occultũ eſt, poterit promoueri, & de cõmiſſo pñiam agat. No. arg. q̃ ætati minori parcendum eſt. Item baptiſma iterari nõ dẽt. Item fauore religionis diſpenſat cũ aliquo.

c Inſano.] & verè inſano. de conſec.di.4. qui bis, § 1. diſ. qui in aliquo, 24.q.1.ca. miramur. §. his auctoritatibus.

[Gl. ſeq. q̃rit, & ſol.]

d Iniuriã.] qđ fieri non dẽt, 1.q.1. quod quidã. de conſecr.di.4 oſtẽditur.& 34.q.1. miramur, §. his auctoritatib. Sed quid eſt facere iniuriã ſacro? Dixit Vinc. aĩ [2] inſigitur quæ dã imago ſiue pictura, vel character: vndè ſi alia imago ſuppõneretur, illa prima pictura obſcuraret: & ita videret obfuſcari primũ ſacrm. † videntur

[2] Plures & veriores cãs cur baptiſmus nõ dẽat iterari tradit B. Tho. 3.p. q.66. art. 9. quem oino videas.

e Acolythus.] ſuppple, q̃ miniſteriũ ſuũ pſtitit rei nefandæ.

ADDITIO. Et ſic erat ĩ antiqua cõpilatiõe: q̃ ſi videris, facilius intelliges hoc c.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Infamatus de apoſtaſia, cõpellitur ſe purgare.*

CAP. III.

Tuæ † fraternitati: & inf. ¶ Super ſcđo articulo inq̃ſitiõi tuę duxi

† Cap. vnico e.ti.i 3.cõp. Et vid. Hoſ. in ſũn. titu. de apoſtatis §. qualiter puniantur.

[Gl. ſeq. arguit, de clarat, & remittit.]

f Minor ętas.] Ar. q̃ ętati minori ſ ſubuenitur, de conſe.diſ.4.eos.& c.q̃ bis.& 15.q.1.c. illud §. itaque, in fi.& ff. de m in. auxilium, §. in delictis. ibi, niſi quatenus miſeratio, & c. arg. ff. eo ſi ex eã. §. nũc videdũ. ſed illud verum, q̃ minor ætas non excuſat in totũ: ſed miſeratione ætatis mitius punitur. ff. eo auxiliũ, §. in delictis, & ĩ. de delic. pue. pueris. vbi de hoc.

g Intentio.] vnde facilè abſtergitur hęc culpa, ꝓpter fraternam pietatem, 22.q.2.ſi quælibet. [3]

[3] De materia huius gl. vide latè p Triquel. tra. 21. de pœna tẽperandis aut remittẽdis, cã 7 & q̃ dixi lib.2.cõmen. in Directo.inquiſi. ſchol.11.

h Non valebit.] Nam delicti manifeſtatio diſpẽſatione ꝓhibet, p ſcãdalũ qđ nõ eſt i occulto: imò poſt actã pœnitentiã & in ſuſceptis remanere, & ad alios ꝓmoueri põt pter reos homicidij. ĩ. de tem. ord. c. vlt.

[Glo. ſeq. not. ſignat contrarium, ſ luit diſtinguendo, & opin. ponit.]

i Religionis.] Ex hoc vr, q̃ ingreſſus religionis non tollit irregularitatem: ex quo ſine diſpenſatione ꝓmoueri non põt. Arg. cõ. ĩ. de fil. presby. c.1.& 56. diſt. c.1.& in Auth. de mo. in prin. collat. 1. vbi dr, q̃ ingreſſus religionis omnem tollit irregularitatem, tollit etiam ingratitudinem, 19.q. vlt. non licet. Sol. irregularitas illa quæ conſurgit ex proprio delicto, non tollitur per ingreſſum religionis, ſed fauore religionis cum eo diſpenſatur, vt hic, & ĩ. de eo, qui fur. ord. re. c. 1. cum verò non ſurgit ex delicto proprio, ĩ. de pur. cano. accedens. tunc per ingreſſum religionis tollitur illa irregularitas, ita quod ſine diſpenſatione poteſt ad ordines promoueri. vt in contrarijs. ſed non ad dignitatem ſine diſpenſatione, infra de pœn. in quibuſdam, ĩ. de filijs pſbyte. c.1. Quidam dicunt quod in neutro caſu tollitur, ſed defertur tantum ad facilitatem diſpenſandi. Ber.

Tuæ.] Primo ponitur deciſa conſultatio. Secundo reſpon-

de, responsio ibi. Super secundo. Abbas.

CASVS. Quidam clerici infamati erant de apostasia, qui abiecerant habitum clericalem, quaesitum fuit vtrum deberent taliter tolerari, vel compelli, vt habitum reassumant? Rndet Papa, quod clerici qui taliter sunt infamati, tolerandi non sunt in habitu saeculari, sed per censuram ecclesiasticam coercedi, vt habitum reassumant, donec se purgauerint deficiente probatione. Nota, clericos compellendos, vt habitum clericalem dimissum reassumant. Item infamatus ad purgationem cogi dēt.

a Habitum clericalem.] Qui habitū clericalem abijcit, nisi trina monitione praemissa ēt ipsum reassumat, perdit priuilegium clericale, ʒ. de sent. excom. in audientia, & c. cap. contingit 2.

[Glossa seq. quaerit obijciēdo, & soluit.]

b Tolerandi.] Sed quare non sunt tolerandi in habitu saeculari, cum liceat illis qui sunt in minorib. ordinibus, vxorem recipere, & cum ea morari. ʒ. de cle. coniu. c. i. 32. di. si qui verò. & c. electores, & c. sciatim: apostata. n. excōicatus non est. Vt cesset ōis obiectio intellige ꝙ hic dr, de eo q. infamatus est in ordine sacro vl aliqua professione, cui non licet vltra ad saeculum redire, vñ tollerandi ñ sunt in habitu saeculari, sed p censurā ecclesiasticā cōpellēdi, nisi se purgauerint, accusatore deficiente redire ad ordinem vel religionē. arg. ʒ. de reg. c. pen. & 20. q. 3. eos qui semel. Immo incarcerari possunt, infra eo. c. 1. ne damnabiliter euagentur. De alijs in inferioribus ordinibus constitutis intelligi non posset: quia pñt renunciare in totum ordini clericali. supra de vi. & ho. cler. c. vlt. & supra de cler. coniug. Ioannes, & c. pen. & vlt. Bern.

† Idem scilicet Innocentius iij. in cōcilio gñali Lateranen. c. 70.

† voluntarie

Ecclesiast. cap. 3.
Exo. c. 22.

mus rñdendum: Quod clerici, qui sunt de apostasiae crimine infamati, qui videlicet abiecerūt habitum clericalem, [a] nō sūt in saeculari habitu tolerādi: [b] sed per districtionē ecclesiasticam coercēdi, donec deficiente probatione, ad infamiā abolendam purgationem canonicā curauerint exhibere.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Baptizati, alterius secta, vel fidei ritus dimittere com pelluntur.*

CAP. IIII.

QVidam (sicut accepimus) qui ad sacram vndam baptismatis volū tarij † accesserunt, veterē hominem omninò non exuunt, vt nouo [c] perfectius induātur: cū prioris ritus reliquias retinētes, Christianae religionis decorem tali commixtione confundant. Cum autem maledictus sit homo, q terram duab. [d] vijs ingreditur: & indui veste non debeat, lino lanaque [e] cō texta. Statuim⁹, vt p Praelatos ecclesiarū talis obseruantia veteris rit⁹ omnimodo compescatur: vt quos christianae religioni liberae voluntatis [f] arbitriū obtulit salutiferae coactionis necessitas, in eius obseruatione conseruet; cum minus malū existat viam Domini non agnoscere, quam post agnitā retroire. [g]

¶ Honorius iij. archiepiscopo Turon.

¶ *Apostatae incarcerari & affligi possunt, vt habitum reassumant.*

CAP. V.

ANobis † expetijt tua fraternitas edoceri, qd de apostatis sit agēdū cum in custodia detinentur, qui minis [h] vel blanditijs [i] nullatenus possūt induci, vt abiectum habitum reassumāt. Ad quod tibi breuiter respondemus, quod tales (si volueris) poteris † sub graui custodia carcerare: ita quod solūmodo vita sibi misera reseruet. [k] donec a suae psūptionis nequitia resipiscant.

QVidam.] iudaei baptizati ritus iudaicos compelluntur dimittere. Primo ponit iudaeorum baptizatorum excessum, contra quem secundo prouidens, duas auctoritates permittit, & duas rationes submittit. Secunda ibi, cum autem. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Iudaei seu infideles voluntati baptizati fuerunt. veruntñ reliquias prioris ritus non reijciunt: vñ Christianae religionis decorem confundunt; quaesitum fuit in concilio, quid de talibus sit agendum: Cum maledictus sit homo, qui duabus vijs terram ingreditur, & indui non debeat veste de lana & lino contexta, statuit concilium, vt per Praelatos ecclesiarum talis obseruantiae veteris ritus compescantur: vt sicut libero arbitrio ad baptismum accesserunt, ita necessitas coactionis eos in eius obseruatione conseruet: cum minus malū existat viā Dñi non agnoscere, q post agnitā retroire. Nota, ꝙ qui baptismū recipit spōte, cōpellendi sunt vt fidē obseruent. Itē duab. vijs homo ire nō dēt. Itē plus peccat Christianus aberrans à fide, quā illeq fidē ñ agnouit.

c Vt nouo.] Istud, vt ñ tenet sūm executiuē sed ironicè hic dr: q a nō induunt nouum hoiē, ex quo reliqas prioris hois retinēt.

d Duabus viis.] Ni si qñq; ratione officij. 3. q. 7. § tria, in fi. & ʒ. de psumpt. litteras, & ff de rei vendicat. inter officium. sed illud ignorauit, ꝙ praestaret patrocinium in re sua.

e Lanaq;.] 16. q. 7. in noua & ʒ. de electio. & electi pōt. cū causam. & nemo dēt claudicare in duas partes. 49 disti. c. vl. ꝙ nemo potest duobus dominis seruire, 26. dist. acutius. & ʒ. de cler. coniugat. diuersis fallacijs. nemo autē fili⁹ Dei, & diaboli simul esse potest, de poeniten. dist. 1. cap. resuscitatus. §. item vt Christus ait. Nec duobus dominis seruire, vt ibi.

f Volūtatis.] sicut n. libero arbitrio homo obediens serpēti perijt, sic se gra Dei vocant: proprie mētis conuersione salue tur: sed tamen si ꝯdōnali cōdōne coacti fidē suscipiūt, eā seruare cogūt. 45. dist. de iudaeis, & c. 1. & 2. & 23. q. 5 ad fidē. ethic.

g Retroire.] q a qui posuerit manum ad aratrū, & respexerit retro, non est aptus regno Dei. ʒ. de voto, magnae. & c. 2. q. 1. scimus, in fi. de pœnit. dist. 4 si refugientes. versus fi. Ber.

2. Pet. 2.

† Vide Hostiensem in sum. tit. de apostatis, §. qualiter puniantur. & Berna. Diaz i pract. crim. canc. c. 104.

† potes

ANobis.] Cōis diuisio. Sc̄da ibi, Ad ꝙ Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clerici apostatae in custodia detinentur, nec induci pñt minis vel terrorib. vt habitum reassumant: q̄ritur quid de his sit agendum? Rñdet Papa ꝙ tales sub graui pñt custodia detineri & carcerari, ita quod solummodo misera sibi vita reseruet donec à malitia sua resipiscant. Nota clericos apostatas posse in carcere detineri, donec à sua nequitia resipiscant.

h Minis.] comminando diuinum iudicium, 2. q. 1. si peccauerit, 14 q. vl. si res, 27. q. 1. cap. vlt. & supra de temp. ord. cap. vlt.

i Blanditijs.] Blāditijs. n. & non asperitatib ad fidem est aliqs inuitādus, 45. dist. qui syncera. immo & pmis qñq; 23 q. 4 debet homo. tñ si isti apostatae per huiusmodi non proficiunt, fiat quod hic dicitur, quod intelligo de his qui sunt in sacris ordinibus, aut in aliqua professione, vt supra eod. tit.

K Reseruet.] sicut reseruat vita de misericordia filijs eorū qui crimē laesae maiestatis ꝯmittūt, 6. q. 1. c. quod. & v. tū,

ver. si. C. ad l. Iul. ma. si quis cum militibus, vt vitā sibi pœnam existiment, 74. dist. quorundā. sic clericus pōt vxorem suam ligare. 33. q. 2. placuit. vt sic pœna docente humiliter debeat obedire, s. de elec. cum in cunctis, & 27 quæst. 1. si homo esses.

a Resipiscāt.] Tūc cū venia poterit recipi: q̄a ecclesia nō claudit gremium redeuntibus, C. de sum. Tri. inter claras. in fi. Et ē ar. 1. q. 7 si q̄s oēni.

† Lundeñ.

Consultationi.] CASVS. Quidam monachus sacrum ordinem ī apostasia recepit: tandē pœnitentiam agens abbati suo reconciliatus fuit; quæritur, vtrū ministrare possit in ordine sic suscepto? Respōdet Papa, q̄ quantumcunque reconciliatus fuerit, & pœnitentiā egerit, absque dispensatione sedis Apostolicæ ī ordine sic suscepto ministrare non pōt. Nota, q̄ solus Papa dispensare pōt cum eo, qui in apostasia ordines suscepit, vt in ordinib. sic susceptis ministret.

† Vide præ alijs hic Hēricū Boich. & Hostiē. p cedenti c. citatum.

b Dispensatione Romani Pōtificis.] Hic ergo Papa reseruat sibi dispensationem. sic supra, de hæret. excommunicamus, §. sanè. sic s. de filijs presbyte ca. penult. & vltimo. Item si iterata vnctione fuerit maculatus, 1. quæst. vlt. cap. saluberrimum, in fine. Item qui rebaptizati sunt de consecrat. distinctio 4. qui bis, & cap. eos quos. Itē & qui in subuersionem fidei, ordinationem recipiunt ab hæreticis 1. quæstio. 7. conuenientibus; in fine, in quibus canonus solus Papa potest dispensare: tamē si ad aliam religionē transisset, & ordinē ibi suscepisset sine dispēsōne posset in suscepto ordine ministrare, s. de tempor. ordina. ex parte: quia ordinem non suscepisset in apostasia Bern.

† Cap. 1. eo. tit in 1. compil. & post concil. Later. sub Alex. iij. par. 50. cap. 12. Et præter Doct. hic vide late per Hostien. in summa hoc eo. tit.

cant.[a]

¶ Idem archiepō Lugdunen. †

¶ *Monachus in apostasia ordinatus non potest sine dispensatione Papæ in suscepto ordine ministrare.*

CAP. VI.

Consultationi † tuæ breuiter respōdem⁹, quod monachus aliquē sacrum ordinem in apostasia recipiens quantumlibet suo fuerit reconciliatus abbati, et receperit pœnitentiam, absque dispensatione Romani Pōtificis ministrare nō poterit in ordine sic suscepto.

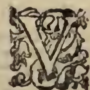
TITVLVS X.

De his, qui filios occiderunt.

¶ Alexand. iij. Tornaceñ. epō.

¶ *Mulier occidens spontè filium debet perpetuò in monasterio pœnitere; si tamen timetur de incontinentia, datur, vel saltem non denegatur sibi licentia nubendi.*

CAP. I.



Veniens † ad nos M. mulier lachrymabili nobis confessione monstrauit, quod cum de quodam filium genuisset, & ille sibi sæpè turgido vultu improperasset, quod filius eius nō esset, ipsa iracundiæ [c] calore ducta, eundem filiū interfecit: [d] & infra. ¶ Mādamus, quatenus eam labores inducere, vt ad aliquod monasteriū transeat in quo peccata sua perpetua pęnitētia deploret. Si autē (repugnāte carnis fragilitate) ad hoc induci noluerit, ei licentiam in Domino nubēdi tribuas: quia tutius nobis videtur, vt in Domino nubat vni soli, q̄ inhoneste multos [e] admittat.

¶ Lucius iij. Parisieñ. episcopo.

Mulier occidens filium, propter hoc à viro separari non debet sed alia pœnitētia sibi imponitur.

CAP. II.

Intellexim⁹, † quod M. mulier filiam paruā furore accensa diabolico iugulauit; propter quod dominus terræ, maritū eius ipsam compulit abiura-

DE HIS QVI FILIOS OCCIDERVNT.

Supra in quatuor proximis titulis visum est de his qui peccant principaliter in Deum, consequenter restat uidere de his, qui peccant in hominem & in Deum et, vt de committentibus homicidium; sed quia inter homicidiorum genera homicidium filiorum est grauius, ideò primo de his prænotat titulum. Abbas Siculus.

Veniens.] Loquitur ista decretalis in foro animæ. & duæ sunt partes, consultatio & responsio. Secunda ibi: Mandamus. Abbas.

CASVS. Quædam mulier filium de quodam suscepit; ille verò improperabat eidem quod eius filius non fuisset: vnde ipsa diabolico furore accensa, filium interfecit: vnde ipsa lachrymabiliter ad Papam accedens petijt sibi impendi consilium salutare; Mandat Papa episcopo loci, vt laboret eam inducere, vt ad aliquod monasterium transeat: in quo pœnitentiam agat de commisso: Si autem ad hoc induci non poterit, det ei licentiam, vt in Domino nubat; quia tutius videtur vt nubat vni, quam inhonestè multos admittat. Nota, quod dominus Papa votum reuocat, & commutat, etiam si de iure naturali debeatur.

c Iracundiæ calore.] vndecima quæstione tertia, ita sæpe, & c. cū apud. Bernardus.

d Interfecit.] Sic s. cap. proximo. De pœna istius habes C. eodem titulo l. vnica. 1 secundum canones non ita puniuntur: quia Deus non vult mortē peccatoris, sed vt conuertatur, &c. 26. quæstio. 6. agnouimus, & 26. quæstio. vlt. his à quibus. De hac pœna secundum canones infra eo. cap. vltimo.

1 Præter Do. hic vide Legistas in d. l. vnica, C. de his qui parē vel lib. occid. & in §. alia deinde. institu. de pub. iud.

e Multos.] sim. trigesima prima quæst. 1. quomodo virginibus. & sim. supra qui cleri vel vouen. veniens. si autem nō esset præsumptio de ipsius incontinentia, non daretur sibi licentia contrahendi propter crimen suum. 23. quæstione secunda, in adolescentia.

† Cap. 2. eo. tit in 1. compil. & post conciliū Lateran. par. 50. ca. 25.

Intelleximus.] Non diuiditur; Et loquitur in foro animæ, vt dixi in præcedenti capitulo. Abbas Siculus.

CASVS. Quædam mulier diabolo instigante filiam suam occidit, propter quod dominus terræ maritum ipsius ipsam compulit abiurare; Significatum fuit hoc domino Papæ, vndè mandat episcopo diœcesis, quatenus super hoc ita prouideat, quod de commisso excessu pœnitentiam agat, & saluti suæ & filiorum consulatur, & non obstante iuramento prædicto, eam viro suo restituat, ita quod filios suos possit liberè gubernare. Nota quod iuramentum illicitum non est seruandum. Item nullum maleficium separat matrimonium legitimè contractum, quo minus alteri adhærere teneatur nisi esset crimen idololatriæ. 2

2 Idest hæresis, aut cuiuslibet alterius infidelitatis, nō tamen dissoluit matrimonium legitime cōtractum, concilium Tri. sessio. 24. de sacramento matrimoniali cano. 5.

a Abiurare.]

a Abiurare.] Et male: quia quos Deus coniunxit, homo non separet. 33.q.2.c.2. & ob hanc causam, etiam maritus dimittere non posset, 32.q.2.quicquid, & q 7.omnes causationes.

b Iuramento.] Tale iuramentũ illicitum fuit, s. de iureiur tua nos, tamen in hoc non multum peccauit, quia cõpulsus hoc fecit, sed potius debuit quælibet mala pati, quam male consentire. 32.q.5. ita ne, vndè iurare non debuit: quia sine periculo salutis æternæ seruare non potuit iuramentum: mitius tamen agetur cũ ea, ppter filios quos debet nutrire.

De infantibus.] CASVS. Infantes aliquando reperiuntur mortui cũ patre, & matre in lecto, nec apparet, vtrũ à patre, vel a matre oppressus sit, vel propria morte defunct⁹ quæritur quid sit in hoc casu agendum p.tri, vel matri? Respondet Papa, quòd parentes non debent esse indè securi, nec sine pœna, verumtñ discretio pietatis debet adhiberi, vbi nõ fuit voluntas, sed euentus mortis causa: Si verò eos interfecerint, scire debent se grauiter deliquisse, quidam dicunt, q pœnitentiam trium annorum agere debent, quorum vnum peragant in pane, & aqua. Nota, quod in pœnitentia imponenda voluntas, euentus, & aliæ circumstãtiæ considerandæ sunt.

[Glossa sequens obijcit, & soluit, determinans demum, quod si spõtè, vel casu, ex graui, vel leui culpa, vel ex nulla.]

c Nec etiam sine pœna.] Sed si nõ constat eos interfectos à patre, vel matre, sed euentus fuit causa mortis, non debet eis pœnitentia imponi: quia non peccauerunt, licet hoc non constet, tamen ad cautelam tutius est, quod indè pœnitentiam agant, quia forsitan minorem diligentiam illis adhibuerunt, argu. 23.q.5.excommunicatorũ, & 34.q 2.in lectum mariti, quia bonarum mẽtium est, ibi culpam timere, vbi culpa non est, supra de obser.ieiu.consilium.§.2. & inf. 5.distinct.ad eius verò, & j. de pœni. & remis.quæsitũ. Et arg. s. de spon.iuuenis, & hoc secundum discretionem pietatis, vt hic dicit, ad arbitrium imponentis, vt in cap. quæsitum, de pœn. & remis. Si verò sponte hoc fecerunt, tunc grauissima pnia debet eis imponi, aliquantulum maior, q̃ pro alio homicidio: quia magis peccare vr̃ proprium filium occidendo. Arg. inf. de homi.cum iuramento, & de pœni.dist.1.ca. aut facta, & secundum leges fortiori pœna puniuntur. C.eo.tit. l. vnica, & ff ad leg. Pomp.de parric.l.1. Si non casu, sed culpa graui præcedente, tũc pnia vij. vel v. annorum est eis imponenda. ar.50.distin.si qua fœmina, si quis spontè, & j. de pœni. & remi.quæsitum. Si verò leuis culpa præcessit, posset imponi pœnitẽtia trium annorũ, vt hic dicitur. Si aũt nulla præcessit culpa, vel negligẽtia, de iure in nullo sunt puniendi. Ar. j. de homi.ex litteris 1. sed ad cautelã (vt dictũ est) dẽt imponi pp ambiguum duplicitatis, consideratis omnibus circunstantijs, de pœn.di.5. cõsideret, & j. de pœ. & remiss.is qui. Tand [e]uentus.] 50. distin. studeat.

re. a Quia verò illam alios habere filios intimasti: Mandamus, quatenus, ita super hoc prouideas, quod sui sceleris pœnã luat, & saluti eius, ac filiorum per tuã prouidentiam cõsulatur: & non obstante iuramento, b quod à viro dictus dominus proponitur extorsisse, eam (sicut expedire videris) eidem viro restituas: ita quod filios suos liberè possit, & pacificè gubernare.

¶ Idem.

¶ Se summat, ponit pœnitentiam parentum, circa quos pueri reperiuntur oppressi.

CAP. III.

De † infantibus autem, qui mortui reperiuntur cum patre, & matre: & non apparet, vtrum à patre, vel à matre oppressus sit ipse, vel suffocatus, vel propria morte defunctus: non debent indè securi esse parentes, nec ẽt sine pœna. c sed tamen consideratio dẽt esse pietatis, vbi non voluntas, sed euentus d mortis causa fuerit. Si autem eos† non latet, ipsos interfectores esse, scire debent se grauiter deliquisse. Quidam autem pœnitentiam trium annorum iudicant esse debere, quorum vnum peragant in pane, & aqua.

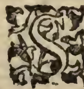
TITVLVS XI.

De infantibus, † & languidis expositis.

¶ Gregorius nonus.

¶ Infans expositus à patre, vel alio eo consentiente, vel ratum habente, hoc ipso à patria potestate liberatur. Idẽ in seruo, & liberto, qui ob prædictam causam liberantur à dominica potestate. Et idem iuris est in prædictis languidis cuiuscunque ætatis, sic expositis, vel si eis alimenta denegantur, hi tamen qui prædictis alimenta præstiterint, nullum ius in eis acquirunt.

CAP. I.



SI † à patre, siue ab alio sciẽte e ipso, aut ratũ habẽte f rele-

DE INFANTIbus, & languidis expositis.

Quia exponentes infantes, & lãguidos eos quasi occidunt, ideò post rubr. pced. subijcit istam. Abb. De hac materia tractatur 87.dis.c.vlt. & j. i rub. de homicid. ver. quid iuris de infantibus.

SI à patre.] CASVS. Si à pr̃e, aut ab alio (patre sciẽte, aut ratũ habẽte) infans expositus fuerit z officiũ pietatis, hoc ipso filius à potestate patria est liberat⁹, & in hoc casu libertus efficit ingenuus, & seruus in libertatem eripitur. Et hoc idẽ intellige de languidis prædictis expositis, cuiuscunque ætatis fuerint, vel si alimenta alicui de prædictis personis. s. filijs, libertis, & seruis languidis negari contigerit: veruntamen qui hos suscipiunt, propter hoc in eorum personis ius aliquod vendicare non possunt. Nota, q ratihabitio in maleficijs retrotrahitur, & mandato comparatur.

e Sciente.] Ipso. sim. 54.dist. si seruus sciẽte, & s. de his, quæ fi. à Præl. si.consen. cap. c.2. & ita est hic argu. q qui tacet, consentire videtur, vt 65.dist. si forte, & 27. dist. diaconus, vbi de hoc.

f Ratum habẽte.] Ratihabitio in maleficijs retrotrahitur, & mandato comparatur. ff. de vi, & vi ar. l. 1. §. sed, & si cum quis, & s. de rest. spol. cum ad sedẽ, in fi.

† Cap. vnico eod. tit. in 2. cõp. Et vide notas in hãc Decret. & Syluest. in Sũma, verbo, homicidiũ, 2.q.23.

† Vox, eos deest in quibusdã exemplaribus.

† In codice Barbatiæ in De infantib. lãguidis, vel expositis.

† De materia, & intellectu præter Doct. hic, vide Turrecrematã in c. si exposit⁹. 87. dist. Syluestrũ in Sum. verbo, expositus, & Iul. Clar. i pract. crim. q. 83.

& generaliter dicit lex, ꝙ omnis ratihabitio retrotrahitur. C. ad Maced. l. si filius familias. Bern.

a Pietatis officio.] & re uera relegato, quia debuerunt viscera eius commoueri super filio suo. s. de præsump. afferte, & paternus affectus omnem vincit affectum. C. de cura fur. l. vlt.

[Gl. se. distinguit, & reci. potest signan do contrarium de c. si. 87. distin.

gato pietatis [a] officio) infans exposit⁹ extitit: hoc ipso à potestate fuit patria liberatus. [b] Nam † & hoc casu in ingenuitatē libertus, & seruus in libertatem eripitur, quod & de prædictis cuiuscunque ætatis languidis, [c] si expositi fuerint, vel si alicui eorum alimenta impiè denegari contigerit, est dicendum. Sanè qui hos suscipiunt, non possunt propter hoc in eorū personis ius aliquod vendicare. [d]

† In codice Barbatiæ, ita: Nā ēt in hoc casu &c.

b Liberatus.] de istis expositis hēs. 87 di. c. vlt & intelligas illud ſm istud. No. ergo sup hoc, aut exponitur infans sciente patre, vel dño seu patrono, aut ignorante: Si sciente, & non ꝯdicente, vel ratū habente expositus fit, filij sic expositi sui iuris existant, liberti in ingenuitatē, serui in libertatē eripiant. & multo magis si ip semet ipsū exposuit: qa nec dicere si ū postea poterit, q̄ parentem contēpsit. C. eo. tit. l. 2. & 3. tenor quarū hic cōprehendit: si. n. ipsum alere non poterat eū in xenonē mittere debuit, vel quo poterat mō eum adiuu r... C. de lati. lib. tol. l. vnica. §. sed scimus, & vī ꝙ tanq̄ homicidæ dānent: vt 87. dist. c. vlt. & s. de lib. agno. necare. vñ expositi, sanguinolēti di... uatur. C. eo. in rub. Si verò ignorante, vel inuito, non præiudicat ei, q̄n possit illū repetere, sed restituat expēs. nisi a fure vendicet. C. eo. l. 1. & hic in prin. vbi dicit; sciente eo, aut ratū habēte: ergo si ignorante, vel ꝯdicente, nō noc. t pr̄i, vel dño. c. illud, si expositus, intelligit Hug q̄n infans expositus est ab alio, quam à patre, vel dño, vt tunc possit repeti post contestationem publicè factā ꝟ. decē dies, & hoc c. non cōtradicit. Bern.

† Vide Côc. Trid. sess. 14. de refor. c. 7.

† Exod. c. 21. & c. 1. ... in 1. comp.

TITVLVS. XII.

De homicidio † voluntario, vel casuali.

¶ In Exodo. †

¶ *Homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi curiæ seculari, vt moriatur.*

[Glo. seq. indu it simile de monacho.

c Languidis.] Idem iuris est circa pdictas psonas cuiuscunq; ætatis sint, si languidæ fuerint, siue alimenta eis impiè negent, vt tā filij sui iuris efficiantur, q̄ serui, & liberti in libertatē, & ingenuitatē eripiantur: qa hñt hos pro derelictis. ff. pro derel. l. vlt. & C. de lati. lib. tol. l. vnica, §. sed scimus, nec ad eorū bona vlteri⁹ aspirabūt, vt §. sed scimus. Sic & Abbas dēt recolligere monachū suū, ne dānabiliter euaget, ne pereat, s. de relig. & transe. ad reli. c. vlt. qđ si nō fecerit, & ille in seculo remanens aliqua acq̄rat, & sic moriat, monasteriū qđ neglexerit illū, ab ipsius bonis maneat segregatū. arg. pdicti §. & est hic arg. ad hoc ꝙ credetē si monasteriū ipsū expulit, vel ēt si redire voluit salua ordinis disciplina, & ñ fuit admiss⁹, q̄a sic ipiè alimēta negauit. B.

d Vendicare.] Imò liberi erunt, & sibi acquirunt: vt C. eod. tit. l. vlt.

DE HOMICIDIO VOLVNTArio, vel casuali.

Viso de homicidio in specie, merito subijcit rubricam generalem de homicidio: & quia homicidiū quoddam est necessarium, quoddam uoluntarium ut j. eod. sicut dignum, ideò subijcit de utroque. Abb.

De hac materia tractatur 50. dist. §. quod verò. vsque ad §. sed exēplo. 23. q. 5. & q. vlt. c. si quis, & de pœn. dis. 1. periculose, vsq; ad c. si propterea, & c. si quis cum telo. & c. seq. & præced. 15. q. 1. & 32. q. 2. quod non est, & duob. ca. sequen. & 33. q. 2. latorem.

CAP. I.

SI † quis per industriā [e] occiderit p ximū suū, & per insidias, [f] ab altari meo euelles eum, vt moriatur.

¶ Ex pœnitentiali Romano. †

¶ *Ponit pœnitentiam occidentis latronem, cum se poterat aliter liberare: si verò aliter liberare si non poterat, non tenetur agere pœnitentiam, nisi ad cautelam.*

CAP. II.

INterfecisti † furem aut latronem, [g] vbi cōprehendi poterat absque occisione: qa ad imaginē [h] Dei creatus est, per quadraginta dies non intres ecclesiam, & lanea veste [i] indutus, ab escis, [k] & potibus, qui interdicti sunt, & à toro, [l]

SI qs. JNō pōt congrue sum mari pp breuitatē, & lectuarū varietatem: sed ſm intellectum glo. h. d. Homicida ex proposito, nō gaudet immunitatib. ecclesiasticis h. d. sed iste intellectus nō procedit de iure: vt in c. si. de imu. ec. vt dicit Panor. imò potius debebat in illo titulo collocari. Ideo ad alium intellectum sic summari potest: Homicida ex proposito, debet deponi ab altaris ministerio. Abb.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ si aliquis per industriam, vel insidias hominem interfecerit, euellatur ab altari, & interficiatur. No. ꝙ publicus latro ab ecclesia extrahi potest immunitate non cassata.

e Per industriam.] secus si casu arg. 15. quæst. 1. si quis non iratus, & in s. i plurib. capit.

† De multiplici intellectu pter Ato. Butriū & alios hic, & de Guidone Papæ decis. 121. incip. in camera.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cōp. Burchar. lib. 11. & ca. 60. & lib. 19. c. 5. Iuo part. 13. c. 46. Gratian⁹ siue palea 13. q. 2. c. ult.

† Vide B. Tho. 2. 2. q. 64 ar. 2. & seq. Dñicū Sotū li. 5. de iusti. & iur. q 1 per multos articulos.

[Glo. seq. huic casui addit duos similes casus.

f Per insidias.] Si in. 24. dist. §. de his, iste qui per aggressionis insidias occidit, ab ecclesia immunitatē non habet, de tali loquitur hic: nec publicus latro, s. de immuni. eccl. inter alia, & C. quando li. vni. sine iudi. se uin. l. 1. & 2. & 17 q. 4. sicut antiquitus. Item qui ea spe in ecclesia, uel cœmiterijs delinquunt, ut ibi liberentur, non defenduntur ibidem, s. de immuni. eccle. c. ult. & ita iste euelletur ab altari, si confugerit illuc. Bern.

INterfecisti.] Duæ sunt partes. Secunda ibi, Si autem. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ si aliquis interfecerit furem, uel latronem, quem capere poterat, absque occisione, quadraginta dies in pane, & aqua pœniteat: & alia facere debet, quæ in litera sequuntur. Si uerò sine odio liberando se, & sua, huiusmodi hominem interfecit (ſm indulgentiam dicit: quia ad imaginem Dei factus erat) si aliquis ieiunare uoluerit, bonum erit, & eleemosynam faciat: Si autem presbyter hæc eadem fecerit, non deponatur: tamen quandiu uiuit, pœnitentiam agat. Not. ꝙ quandiu aliquis se defendere, uel sibi consulere aliter potest, nemine (etiam se defendendo) occidere debet.

g Latronem.] non intelligas de publico nocturno depopulatore agrorum: quia licitum est occidere illū. C. quando li. uni. sine iu. l. 1. & 2. sed non clericis. 1 Ber.

h Ad imaginem.] 33. q. 5. hæc imago. uñ facies hominis quæ facta est ad imaginem cœlestis pulchritudinis, minimè maculetur. C. de pœn. si quis in metallum. B.

i Lanea ueste.] idest. cilicio 50. dist. in capite. Ber.

K Ab escis.] 4. dist. denique.

l A toro] quantum in ipso est, ut non exigat: sed reddat exa-

† Vide B. Tho 2 2. q. 64. par. 4. & Sotū li. 5. de iust. & iu q. 1. art. 4.

dat exactus. 33. q. 4. ca. vlti, & q. 5. si dicat, sic inf. de sent. excom. inquisitioni. Ber.

a Gladio.] hoc prohibetur omni pœnitenti. 34. qō. 2. admonere. & de pœn. dis. 5. falsas, ibi dr, quod ab omnib. illicitis est abstinendum, non quod militare sit malum 23. q. 1. militare. sed propter pronitatem peccandi prohibentur pœnitentes.

b Ceruisia.] de Anglia fuit, vbi fit ceruisia.

c Temperatè.] id est, non vltra tertiā vicem, vt in illa palea. 44. di. quando pšbyteri.

d Bonum est tibi.] saltem ad cautelam: quia bonarum mentium, &c. s. de obser. ieiu. consilium. §. 2. & 5. dist. ad eius.

[Gl. seq. reci. p q]

e Nō deponatur.] quia non dr directè homicidiū fecisse, tñ irregularis * (vt credo) factus est, q̄ potius debuit dimittere sua, q̄ ipsum inter fi. ere. †. eo. suscepimus. seu dispensatur cū eo vt beneficiū habeat ex misericordia sine ordinis executione. ar. 28. dist. presbyterum. Vel intellige vt dicitur inf. eo. sicut in glo. quæ incipit, no. in fi. quando non potuit euitare.

* De hoc ar. vide oino Couarruuiā sup Clem. si furiosus. de homicidio, in 3. relectionis parte, §. vnico. adde Syluestrū in sum. verbo, homicidiū, 2. q. 16

† Vide Bernardi. Diaz. in pract. cri. cano. ca. 88.

†, Viuat:

† Exod. c. 22

Augustinus q̄stionū in Exodo. q. 84 vt refert Iuo par. 10. c. 53. refertur c. 3. eod. tit. in 1. cōp.

f Si perfodiens] Primò ponuntur verba Exodi: Secundò verba Augustini exponētis: Secūda ibi, Intelligitur Abb.

CASVS. In Exodo legitur, Si perfodiēs domū inuentus fuerit fur, & percussus mortuus fuerit, non imputabitur illi homicidium: Si autem ortus fuerit super eum sol, reus erit. Augustinus exponēs verba ista: dicit, quod si nocturnus fur occiditur, non reputatur homicidium; si autem diurnus, ad homicidium pertinet, quia poterat discernere quod ad furandum venisset, non ad occidendum. vnde non debuit occidi, hoc est in sęcularibus legibus inuenitur scilicet nocturnum furem impunè occidi (quibus ista est antiquior) diurnū non. q si defendat se telo, iā plus est q̄ fur. No. q magis cō facti, q̄ ipsum factum considerari debet. Item nocturnus fur impunè interfici potest, diurnus autem non.

f Si perfodiens.] de nocte. s. per id quod sequitur. B.

g Intelligitur.] Hucusque sunt verba Exodi: postea sunt verba Augustini exponentis prædictam auctoritatem. Ber.

h Legibus sæcularibus.] ff. ad l. Aquil. itaque. §. l. x. & ff. ad l. Cor. de sica. furē. sed pone, quod vult me interficere; nunquid possū eū punire? Dicūt quidā q sic, ar. C. ad leg. Cor. de sica. l. 2. & 3. & 4. de iusti. & iu. vt vim & l. prædicta, itaque, in prin. Sed pone q percussit me, & recessit: nunquid possum eum insequi vt percutiam? Hug. dicit quod nō: quia sic iniuriā vellet vlcisci, & nō repellere eam: quod non licet, 46. dis. seditionarios, q dia incontinenti & sine interuallo licet vim vi repellere, in f. de sent. excom. si vero 1. & infra eod. significasti 2. vbi de hoc.

gladio,[a] & equitatu, illos supradictos dies abstineas. In tertia autem, & quinta feria, & sabbato, a liquo genere leguminum, vel oleribus, pomis, & paruis pisciculis cum mediocri ceruisia[b] vtere temperate.[c]

¶ Si autem sine odij meditatione, te tuaque liberando, huiusmodi diaboli membra interfecisti (secundum indulgentiam dico, propter imaginem Dei) si aliquid ieiunare volueris, bonum[d] est tibi: & eleemosynam fac largiter. † Si presbyter eadem fecerit, non deponatur:[e] tamen quamdiu viuit, † pœnitentiam agat.

¶ Augustinus sup̄ r Exodo. †

¶ *Non occiditur fur diurnus sine culpa, sed nocturnus sic.*

CAP. III.

Si perfodiens[f] † inuentus fuerit fur, & percussus mortuus fuerit, non est illi homicidium imputandum. Si autem oriatur sol super eum, reus erit.

¶ Intelligitur[g] ergo non pertinere ad eum homicidium, si fur nocturnus † occidatur: si autem diurnus fuerit, ad homicidium pertinere. Hoc est enim quod ait. Si oriatur sol super eum, & cętera: quia poterat discernere quod ad furandum, non ad occidendum venisset; & ideò non debet occidi. Hoc etiam in antiquis legibus sæcularibus[h] (quibus ista antiquior[i]) inuenitur, impunè scilicet occidi nocturnum furē, quoquo modo: diurnum autem, si se telo[k] defenderit. iam enim plus est[l] quam fur.

¶ Hi ronymus. †

¶ *Sub generali pollicitatione seu promissione etiam iurata non venit illicitum.*

CAP. IIII.

Cum iuramento pollicitus est Herodes saltatrici dare quodcunque postulasset ab eo: si ob iu urandum[m] fecisse[n] se dicat: si patris matrisué interitum postulasset, facturus[o] esset, an non?[p] quod ergo in suis facere in suis, non dēt in alijs attentare. Itē quiaī diligētiā adhibet q.s. in suis reb. talē adhibere dēt in alijs. nisi

i Antiquior.] q̄m à lege diuina omnis sciētia sumpsit exordium, 38. dist. c. legimus, §. hinc etiam. & ita primò fuit lex diuina q̄ sęcularis.

K Telo.] armorum nomine fustes & lapides intelliguntur, ff. de furt. si pignore, §. furē, & ferrum, & omne quod arcu. &. manu mittit. Insti de publi iud. §. item lex Corn. Vin.

l Plus est.] & ita videtur, quod liceat se vindicare. C. quando liceat vnicuique se vin. l. 1. & 1. dist ius naturale Ber.

Cum.] Iuramentum gn̄ale non extēditur, vt quia teneatur ad homicidiū, hoc dicit. Abb. CASVS. Herodes cū iuro pmisit puellæ saltanti dare q.cq.d peteret: et si dimidiū regni sui postulasset: puella illa de consilio matris petijt caput Io. Baptistæ. & accepit: dicit Hi. ronymus. Si pp iu iuramētū hoc fecisse se dicat, nunquid si patris, vel mr̄is pœ stulasset interitum, facturus esset hoc, vel non? quasi dicat, nō f. cisset: ergo q.d non fecisset in suis, contēnere debuit in propheta. No. q iurm nō extenditur ad illicita. Itē q quis nō

m Si ob iusiurandum.] verba sunt Hi. ronymi exponentis prædicta verba.

n Fecisse.] homicidium scilicet.

[Glo. seq. reci. per q. an in suis facere debuisset.

o Facturus esset. Certe nō debuit facere, quia in gn̄ali sermone siue promissione multa excipiuntur, ff. de seru. si cui. quia oia illicita intelligunt excepta. De hoc habes plura, arg. s. de iureiu. quemadmodū. & ea etiā nō veniunt q̄ specialiter nō dedisset, ff. de pig. l. obl. one vñ Herodes nō fuit obligatus suo iuro vt daret caput Ioā nis mulieri saltanti, p illa verba gn̄alia. Quodcunque postulasset. & c. quia si specialiter petijsset, non dedisset, & ideo tale iuramentum ipsum non excusauit. a

[Gl. seq reci p q. an excuserur si de facto in suis, &c.]

p An non.] quasi dicat, non: imò & si fecisset in suis, nō debuisset facere in alijs: Nā in ppijs sęuitia inculpāda, in alienis coercēda est, ff. sol. ma. si cōstāte, §. si in arit. nō enim

† De hoc ar. vide plene p Iul. Clarū. l. 5. sen. §. homicidium & versi. vltima est defensio. Anto. Gome. tom. 3. varia. resolu. cap. 3. de homic. & Couarruuiā in Clem. si furiosus. de homi. in 3. par. relectionis. §. vnico.

† B. Hieronym sup Mathæum c. 14 refert Burchar. l. 12. de cre. c. 16. Iuo par. 12. c. 73. & c. 6. eo. ti. in 1. cōp. Et de materia plurima huc spectātia tradit Iason in l. ita stipulatus, lagrāde, ff. de verb. obl. vbi Alc.

a Considera tione digna sunt de hac re beati Hieronimi verba prędictat. loco, dicētis ita. Ego nō ex uxo Herodē, q inuit & nolēs pp iurm homicidium fecerit: q ad hoc fortè iurauit vt futuræ occasioni machinas pparet, hæc ille sequūt mox reliqua huius capitis verba.

enim ad minorem diligentiam tenetur in rebus alienis, quam in suis, C. man. in re mandata. Institu. quibus mo. re[con. obli. §. at is qui. ff. commo. si vt certo. & bonæ fides abesse præsumitur, si rebus tuis existentibus saluis, res depositas amisisti. sup. de deposi. bona fides.

a Debuit.] t. d. humanum genus, 50. d. ponderet, 2. q. j. primò semper. Ber.

S I aliqs] CASVS. Si aliquis cā libidinis explendæ, vel odio, homini aut mulieri aliquid fecerit, vel dederit ad potandum, vt non possit generare vel concipere, vel ꝙ soboles non nascatur, vt homicidia tenetur. No. quod aliquis occasionaliter est homicida.

[Gl. seq. distinguit pœnam legalem, spiritualem, & irregularitatis: distinguit et an cōceptum sit animatum, necne.

b Vt homicida.] quantum ad pœnam legalē, ff. de pę. si qs aliquid, §. qui al ortionis, & ff. ad l. Cor. de sica. si mulierem, & quantum ad pœnam spiritualem, sed non est irregularis, ac si hominem interfecisset. Illa enim irregularitas non contrahitur nisi actu homo interficiatur iam animatus, inf. eod. sicut, & 32. q. 2. quod verò. quia non vr. homicidium fecisse, vt ibi dicit. & §. seq. Vndè siquis percusserit mulierem, & abortum fecerit, si informatum erat conceptum, punietur pecunia, vt ea l. causa & quæstio. Moyses. vnde. talis dr̄ homicida occasionaliter. 87. dist. in. pasce. fame. & 87. dist. si expositus. & C. de infan. exposi. l. vlt. & ff. de lib. agno. necare. & 55. dist. si quis absciderit. Bern.

† Cuarnacien. sed Burchardus lib. 17. decret. c. 57. tribuit concilio Vuorma. ca. 30. habetur cap. 13. e. ti. in 3. compi.

† Vide Syluestrum in sū ma, verbo homicidiū. 2. q. 19. & Antonium Gomeziū tom. 3. varia. res. c. 3. nu. 32. & 33.

† tenetur.

† Exonien.

ræpudiaturus fuit, contemnere debuit [a] in Propheta.

¶ Ex concilio Guarmacień. †

¶ *Homicida est, qui facit, vel dat sortilegia, vel venena sterilitatis.*

C A P. V.

SI † aliquis causa explendę libidinis, vel odij meditatione, homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel ad portandum dederit, vt non possit generare, aut concipere, vel nasci soboles, vt homicida [b] teneatur. †

¶ Alex. iij. Exonień. † ep̄o.

¶ *In pęnitentia imponenda, iudex debet attendere circunstantias. ex quibus augetur vel minuitur delictum.*

S Icut] Præmitte pro intellectu huius capitis, ꝙ Papa mādauit ep̄o Exonień. quatenus absolueret oēs occisores beati Thomæ, & alios q fuerant in eius morte culpabiles. Ep̄s verò rōmissari⁹ reperit varios varijs culpis adstrictos: vn̄ dubitauit de pnia iniūgēda tpe absolutionis, & ad hoc cōsuluit Papā q sibi r̄ndit, vt hr̄ in litera: & aliter nō sūmat. Io. A. pp. plixitatē literę. Abb. Sic.

C A S V S. Rex Angliæ ad suggestionem quorundam fecit occidi archiep̄m Cātuarień. quorum quidam venerunt ad confessionem ad Ep̄m Exonień. Ep̄s Exonień. quæsiuit à Papa qualiter cum illis esset agēdum? R̄ndet ei Papa, cum ipse sit vir prouidus & discretus, plenè nouit quòd in excesib. singulorum quædam sunt consideranda, videlicet quantitas, & qualitas delicti, ætas, scientia, sexus & conditio delinquentis. & locus & tempus quo delictum cōmittitur: istis consideratis pnia debet imponi: quia idē excessus pl⁹ in vno q̄ in alio punit: Tandē r̄ndet ad quēlibet articulū de quo quæsiuit: Scd̄ò dicit, ꝙ illi qui venerunt animo occidendi, feriendi, aut capiendi illū sanctum virum, tamen manus non iniecerunt in illum, si de captione illa mors subsecuta fuisset, pari pœnitentia, vel fere pari sunt puniendi cum occisoribus. Tertiò dicit, quod illi qui non venerunt vt ferirent, sed vt ferrent opē percussoribus, si ab alijs impediretur paulò minori pęnitentia debet puniri: quia scriptum est: Qui potuit hoēm liberare a morte & nō liberauit, eū occidit: q à cōstat eos immunes nō esse à reatu homicidij, q venerunt, vt occisorib. opē ferrent. Quartò dicit, ꝙ illi qui se asserunt animum regis inflammasse ad odium, vndè homicidium secutum fuit, durè & asperè sunt puniendi, sed non ita seuere, nisi fortè ipsum regem ad homicidium prouocassent, cum aliàs id non fuisset. Quinto dicit, quod illi non fuerunt immunes à culpa, nec debent esse immunes à pęna, qui licet ignari fuisset homicidij, in custodiēdis cū rebus suis ministeriū præbuerunt: Sextò dicit, ꝙ illi q occupauerūt bona illius sancti viri post mortem ipsius, si nihil aliud fecerunt, à pęna mortis sunt immunes, sed illa quæ occupauerunt, restituere tenentur illis, quorum fuerint, si habent vndè reddere possint: & licet q. dam dicant se illa pauperibus errogasse: non sufficit eis, si potuerunt illa eis, quorum fuerunt, restituere.

ILLIS PRÆTEREA. Dicitur hic, ꝙ illis, qui participauerunt illis excommunicatis, pœnitentia debet indici si scienter participauerunt ei silem, considerata mora temporis, & vtrum affectione vel timore participauerunt.

CLERICOS AVTEM In isto vltimo §. dr̄, quod clerici qui armati tanto facinori interfuerunt, vel consilium dederunt, vt sanctus vir caperetur, perpetuo ab altaris ministerio sunt deponendi, & in ecclesijs nullo tp̄e lectiones legant, vel r̄nsoria, in choro separatim cantent. & in claustro monachorum, vel canonicorū regularium (si fieri pōtest) sunt recludendi, ita quod vsq; ad septennium vel quinquenniū debeant ab introitu ecclesiarū coerceri. Nota in principio capituli, ꝙ in pn̄ijs imponēdis consideranda sunt quantitas & qualitas delicti, ætas, scientia, sexus, atq; conditio delinquentis, locus, & tp̄s, quo delictū committitur. Item dignitas personæ aggrauat vindictā Itē voluntas punitur, licet non processerit ad factum. Item consentientes, & agentes, & opē dātes pari pęna puniuntur. Item de persuasu tenetur quis. Item in debito facultas debitoris considerari debet. Item arg. de reb. alienis & male acquisitis eleemosynas fieri non posse. Item non remittitur debitum sed augetur, si alij soluatur, ꝙ alij ex debito debetur. Item mora tp̄is aggrauat peccatum. Item timor attenuat culpam. Item ignorantia excusat participantem cum excōicatis. Item consilio committitur homicidiū.

hoc dicit vsque ad §. illi autem.

C A P. VI.

SIcut † dignū: & infra. ¶ Sanè cum vir discretus existas: plenius nosti, [c] quod in excessibus singulorum, non solum quantitas [d] & qualitas [e] delicti, sed ętas [f] scientia, [g] sexus, [h] atque conditio [i] delinquentis sunt attendenda: & non solum secundum prædicta, sed s̄m locum & tempus quo delictum committitur, vnicuique pœnitentia debet indici: cum idem excessus, magis sit in vno quàm in alio puniendus. [h]

¶ *Socians homicidam ani.*

† Ca. 7. e. ti. in 1. cōp. & post cōc. Lateranū. sub Alexand. iij. pa. 35 c. j Et de materia & intellectu huius illustris decretalis ꝑter Doct. hic, vide Iulium Clarum in §. homicidiū. & Antoniū Gomeziū tomo 3 varia. resol. ca. 3. & Couarruuii in Cleme. si furiosus. de homic. par. 2. relectionis, §. 2.

c Plenius nosti.] simile 11. dist. c. vlt.

d Quantitas.] an sit enorme vel mediocre, adulterium, vel incestus.

e Qualitas.] an sit occultum, an manifestum.

f Actas.] 15. q. 1. illud relatum peræque. Bernar.

g Scientia.] an sit discretus, vel nō sanæ mentis, 3. q. 9. indicas. vel minus discretus.

h Sexus.] 32. q. 6. indignamur.

i Conditio.] 22. q. 5. qui compulsus. & de pę. d. 1. c. aut facta. Hæc quæ hic tanguntur & alia expresse habentur de pę. d. 6. consideret. & inf. de pęn. & remissis. is qui.

K Puniendus.] 32. q. 5. qui viderit, sup. de hæreti. excōicamus, §. credentes. in fi. & supra de iureiuran. cum quidam. vbi de hoc.

a Animo.

mo occidendi, licet non appo-nat manum, si tamen ex sua causa mors secuta est, tene-tur fere pari pœna cum ho-micida. hoc dicit vsque ad §. illi etiam. Abbas Sic.

¶Illi † aũt, qui animo oc cidẽdi, [a] feriendi, aut ca-piendi illũ sanctũ & re-uerendum virum quon dã Cãtuariẽn. archiepm, citra manuũ iniectionẽ se fatentur venisse: [b] si de illa captione mors [c] eius secuta fuisset: pari pœni-tẽtia, † vel fere pari, existe rent puniendi.

¶Qui sociat homicidam tã-tũ animo prohibẽdi, ne impe-diatur tenetur paulo minori pęna. h. d. usque ad § si verò

¶ Illi ẽt, qui nõ vt ferirẽt, sed vt percussoribus opẽ ferrent, si forte per alio-rum violentiã impedirẽ-tur, paulo minori debent pœna mulctari: quia cũ scriptũ † sit: Qui potuit [d] hominẽ liberare à mor-te, & non liberauit, eũ oc cidit: constat ab homici-dij reatu immunes nõ es se, qui occisoribus opẽ [e] cõtra alios præstare vene runt: nec caret scrupu-lo [f] societatis occultæ, [g] qui manifesto facinori † desint obuiare.

Incitãs aliũ ad homicidiũ, mitius punitur quã homici-da; secus aũt si incitauit ad certũ homicidiũ. nam eo se-cuto, tenetur vt homicida. h. d. vsque ad §. hi quoque.

¶Qui verò se asserũt ani mũ regis inflammasse [h] ad odium, vndè homici-diũ fuit secutum, dure & aspere, sed non ita seuerè sunt puniendi: nisi forrè regẽ ipsum ad illud ho-micidiũ suis soggestioni bus prouocassent. [i]

¶ Custodientes sarcinas oc-cidentium scientes eos esse si carios non sunt immunes à pœna homicidij. h. d. vsque ad §. eos insuper. Abbas.

¶Hi quoque non sunt † à culpa liberi, nec à pœna dẽnt esse immunes, q li-cet fuerit illius machina tionis ignari, tñ eis, quos sicarios [k] esse sciebãt i sar cinis custodiendis mini sterium [l] præbuerunt.

Occupans bona occisi, non per hoc tenetur de homici dio: & non sufficit occupan ti quod eroget illa pauperib. cũ poterit restituere eis, quo-rũ constat fuisse h. d. vsque ad §. illis præterea. Abbas.

¶ Eos insuper, qui dñt il lius sancti viri, & suorũ post mortẽ eius spolia oc cupasse: si nihil aliud i tã to facinore commiserũt, à pœna mortis eius arbi tramur esse immunes, [m] sed quę occuparunt, eis quorum fuerunt, tenen-tur in integrum restitue re, [n] si habẽt [o] in faculta tibus, vndè possint ea red dere: & ipsis ex hoc mo-derata est pñia iniungen da: quia licet quædã ex his, quæ occupauerunt, fateãtur se pauperib. ero gasse, nõ tamen aliena, [p] (cum ipsa potuissent eis, quorũ fuerint † restitue-re) debuerunt pauperi-bus erogare.

Participantes interfecto-ribus in excõicatione, diuersi modè puniuntur, iuxta mo-dũ participationis, h. d. usq; ad § clericos. Abbas.

¶Illis pterea, qui sola ex cõicatorum participatio ne se reos esse cognoscũt. cõsiderata temporis mo-ra, [q] quo in eadẽ nequi-tia perdurarunt, & inqui sitio, si eis timore [r] vel

a Animo occidendi.] ex orde. n. pro-cedunt homicidia & adulteria. 23. q. 8. oc-cidit. 15. q. 6. c. j. ad fi nem.
b Venisse.] 50. di-st. in. studeat.
c Mors.] No. q voluntas punitur, licet nõ processerit ad ef-fectũ, & ita pp pro-positum puniuntur: consenserunt enim cooperando. 17. q. 4. omnes. ideoque pu-niendi sunt eadem pœna, vt ibi dicitur.
d Qui potuit.] vn-dè tenetur si non pro hibuit. 83. dist. §. j. & c. 2. aliàs culpa caret [illegible] si phibere nõ po-[illegible] ff. de regu. iur. culpa caret.
e Opem.] 23. q. vl-ti. si quatuor.
f Scrupulo.] s. de testi. c. constitutus. 1.
g Occultæ.] 86. dis. facientis.
h Inflammasse.] de persuasu tenetur quis. ff. ad l. Aql. itẽ si obstetrix. §. j. 86. di. tanta. ff. de ser. cor. l. j §. vlt.
i Prouocassent.] forte aliàs non factu rum: vndè æquè tenẽ tur: quia dolo ad hoc induxerunt regẽ, qui aliàs fortè non fecis-set: vt ff. de dolo. & e-leganter.
K Sicarios.] sicarij dñt à sica: qđ signat ferrum siue cultrũ. Inst. de publ. iud. § si carij, & sicarij ẽt pñt dici q armis vitę ali-cuius insidiantur. de pęn. dist. j c. si qs cũ telo, Vñ tenent lege Cor. de sicarijs, C. ad le. cor. de sica. l. 2. B.
l Ministeriũ.] vn-de quodã modo con-sentire videbantur.
m Immunes.] qa pœna suos tñ debet tenere auctores. C. de pœn. sancimus. & s. de his quæ fi. à ma ior. par. cap. quæsiuit.
n Restituere.] quia non dimittitur pec-catum, nisi restitua-tur ablatum, si resti-tui potest: vt hic di-cit, & 14. q. 6. si res. 12 q. 2. in legibus, de pœ. dist. 5. falsas.
[Glo. seq. alle. con traria, & soluit.
o Si habent.] aliàs inanis est a-ctio. ff. de dolo. nam is & s. de restitu. spo lia. olim vobis 2. sic j. de vsur. cum tu. & ff. de furt. itaquè fullo. Argu contra, 12. q. 2 fraternitas, ff. qui bon. ce. pos. per totũ. & C. eo. tit. l. j. Solu. hoc regulare est, q si non habent, nõ tenentur posteà: tñ actio non tollitur cũ effectu: imò si per ueniat ad pinguio-rem fortunam, red-dere tenentur. s. de solut. Odoardus. ff. de cessi. bo. is qui bo-nis, ar. 26 q 6. is qui. & j. de sent. excom. quamuis. in fi. & c. de cætero. in fi. nisi pro eo iã sustinuis-set pęnas corpora-les, vt 24. q. 6. si res. arg. 12. q. 2. fraterni-tas, non. n. consur-get triplex tribula-tio. 23. q. 5. quid er-go, ff. de in ius vo. l. vlt. & s. de iudi. at si clerici. in fi. Lau.
p ¶ Non tamen aliena.] quia non remittitur debitum sed augetur, si alij soluatur, quod alij ex debito est soluen dum. s. de iureiur. eam te. & s. de de-ci. tua 2. & 1. quęs. r. non est putanda, 90 dist. oblationes. 14 q 5. c. 1. 2. & 3. & c. eleemosyna. & c. neq; & C. de sol. in uito. 1 & hoc intelli ge si illos quorum fuerant, poterant in uenire: aliàs sufficit, imò tenentur paupe-ribus erogare, & nihi lominus est talibus pęna imponenda, vt hic dicit propter pec catum q ipsi cõmiserũt contrectando res a-lienas inuitis domi-nis.
q Temporis mo-ra.] quia in hoc magis grauantur, quia longo tempo-re talibus participa-uerunt: supra de si-mo. non satis. & in cap. cum in eccle-siæ.
r Timore.] hoc ideò dicit, quia si timore parti-

† Vt sequentia apertius itelligãt. obseruãdũ est, Tho. Cãtuarien. archiepm circa annũ Christi. 1171. sub Ale. iij. à sceleratis hominib⁹ crudeliter occisũ qa ecclesiasticã libertatẽ viriliter defendebat. vid c. 41. incipien. qua frõte. ti. đ appel. int. cõp.

† pęna.

† Fortassis respicit illud Puerb. c. 24. vbi scriptũ ẽ ita Erue eos, q ducunt ad mortẽ, & q trahũtur ad interitũ liberare ne cesses.

† Hic in plerisq; recẽtioribus codicib. adest dictio, non, qnã abesse oportere & smã huius loci, & vetera indicant exemplaria.

† fuerunt.

r Si inuito vel ignorante creditore alteri soluo, non liberor: secus si ipso mãdãte, vel ratum habẽte. Io. An.

† fuerunt

participauerunt, minus punientur, licet in totum non absoluantur, quia potius debebant oĩa mala pati, q̃ malo consentire, 32.q.5.ita ne. sed si essent violenter attracti, absolute non punirentur, vt hic patet, & supra. quod met. cau. factis.

dist. clerico iacente, & ĩ. eod. tua nos. Si verò dabat operam illicitę rei, siue adhibuit diligentiam, siue non, sibi imputatur. 50. dist. clerico, & si quis voluntate, & ĩ. eo. continebatur, & c. dilectus, in fi. & arg. 15. q.1. c. illud, §. vt itaq; ff. de reg. iu. culpa est. Si verò necessitate, sub quo continet qd primo dixi de defensione, aut necessitas illa fuit euitabilis, aut ineuitabilis: si euitabilis imputat; ita q ad superiores ordines non pōt promoueri: sed in susceptis de misericordia tolerat, 50 dist. his clericis. Si fuerit ineuitabilis: siue oĩ dispensatione pōt in ordine suscepto ministrare, 50. dist. quia re. qd intelligitur de ineuitabili necessitate: vt puta clericus habebat gladium in manu sua ad defensionem Paganorum, Paganus irruit in eũ ita q clericus nullo modo potuit euitare, & iste Paganus mortuus est cum gladio, quem clericus tenebat, pter ppositũ ipsius clerici. ar. ĩ. c. lator. in quo pōt intelligi ĩ. e. c. 2. sed ad superiores non ascen det sine dispensatione, vt dicit Io. & Hu. dixit ĩ. a. ĩ. eo lator. sed Io. intelligit illam, lator d dispẽsatione.

a Affectione.] ex hoc magis puniuntur. quędam sunt tamen personæ, quæ sine pœna possunt ex communicatis participare. 11. q. 3. quoniam multos, & ĩ. de sent. exc. inter alia.

b Ignoranter.] in hoc casu non tenentur, si ignorabant illos tali perpetrasse: quia si ignoras, illum excõicatum esse, nõ peccas illi participãdo nisi illa ignorantia crassa fuerit & supina, ĩ. de eo qui renũ. epi. cap. 1. & ĩ. de cler. excom. cap. penult.

[Glo. seq. distinguit homicidium voluntarium, casuale, & necessarium, & in secũdo & in tertio sub distinguit.

c Consilium.] No. q homicidium cõmittitur facto, consilio, pcepto, & defensione, 50 dist. si quis viduã, 23. q. vlt. c. vlt. & ĩ. de cle. pug. in duello c. 2. & ĩ. e. significasti. 2. Et sic distingue circa hanc materiã, aut q̃ committi homicidium volũtate, aut casu, aut necessitate: Si voluntate, qd fit tribus modis, facto pcepto, & consilio, vt c. pdic. si quis viduam. & lingua, siue adhortatione. supra eod. § qui vero. & infra de pen. quod in dubiis, & de pen. distinctio. 1. periculosè. In quocunque istorum casuum quis committit homicidium, non solum non dēt promoueri, sed in perpetuum debet deponi, vt hic dicit. & ēt si Paganum interficiat, irregularis efficitur siue Sarracenum, 50. dist. clericum, & ea. dist. de his clericis, & ĩ. e. c. pen. & cum tali nunquam dispensatur, 50. dist. miror, & si ēt sit occultum ministrare in suo ordine non pōt, cum omnes alij possint. supra de temp. ord. c. vlt. iuxta illud: Non ædificabis mihi templum: quia vir sanguinum es, 1. q. 7. si quis omnem. Si verò casu committitur homicidium aut dabat operam rei licitæ, aut non: si dabat operam rei licitæ & adhibuit diligentiam quam potuit & debuit, in nullo imputatur sibi, ac si non fecisset. ĩ. ea. ex litteris 2. & c. significasti 1. & c. dilectus, & 50. dist. si duo fratres, & c. hi qui in prin. & c. sępe, ad fi. & ĩ. eo c. vlt nisi scandalum graue esset. vel tanta laboraret infamia, quod purgatio esset indicenda. ĩ. eo. ex litteris 1. Si verò, nõ adhibuit diligentiam quam debuit imputatur ei propter negligentiam, quæ culpæ annumerari vr in hoc, ita q nec promouetur ad ordines superiores, nec vtitur ordine iã suscepto, ĩ. eo. c. prox. & c. ad audientiam, nisi cum eo per dñm Papam fuerit dispensatum, 50.

affectione [a] cõmunicauerint scienter vel ignoranter, [b] est pœnitentia indicenda.

¶ In isto §. vsque ad finem ponitur pœnitentia clericorũ præstantium prędictę morti auxilium, consilium, vel fauorem. hoc dicit. Abbas Siculus,

¶ Clericos † aũt, quos cõstat armatos interfuisse tanto facinori: & illos qui consilium [c] dederũt, vt sanctus † vir caperetur, perpetuò non solũ ab altaris ministerio deponẽdos esse censemus, sed quod etiam in ecclesiis nullo vnquam tpe lectiones legant, vel responsoria in choro separatim cantent: sed in psalmis apud Deum de commissis satagant veniam impetrare. Insuper in districto claustro monachorũ, vel canonicorum regulariũ (si fieri potest) sunt recludẽdi: ita quod vsque ad septẽnium; vel quinquennium, [d] debeant ab ecclesiarum introitu coerceri.

¶ Idem.

¶ Homicidium casuale imputatur ei qui dabat operã rei licitę, si non adhibuit diligentiam, quam debuit.

CAP. VII.

Presbyterum [c] † qui quendam puerum intuitu disciplinæ percussit in capite, cum post paucos dies expirasset, [e] ram ab omni altaris ministerio debes [f] perpetuò remouere: quã ab officio sacerdotali deponere, si ex percussione interijt, vel aliam infirmitatem [g] incurrerit, de qua noscitur expirasse.

¶ Idem Cusentinen. archiepiscopo.

¶ Homicidium casuale imputatur ei, qui dabat operã rei illicitę, vel etiam licitę secundum alium intellectũ, si non adhibuit omnem diligentiam, quam debuit.

d Quinquẽniũ.] hęc est amplectẽda tanq̃ benignior, in q̃ oẽs conuenerint, ff. d arb. diẽ pferre, §. si plres.

Presbyterum.] A. sacerdotio deponitur: percutiẽs causa disciplinę, si modum excedat, & mors inde sequatur. Abb. Sic.

CASVS. Quidã psbyter cũ disciplinę gratia pcussit quẽdã puerũ in capite, q post paucos dies mortuus est: quęrit qd sit agẽdũ de ipso psbytero? Rñ. Papa, q ab oĩ ministerio altaris dēt pperuo remoueri, & ab officio sacerdotali deponi, si ex percussione illa interijt, vel aliam infirmitatẽ incurrit vñ mortuus est. No. q q fines disciplinę excedit, in culpa est. Item q cãm homicidij præstat, & qui homicidium committit, æqualiter punitur. Itẽ arg. q ita puniri dēt qui occasionem causæ præstat, sicut & qui causam.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

e Expirasset.] & ita excessit fines disciplinę: vñ in culpa fuit. ff. ad l. Aq. l. pceptoris. leuis. n. castigatio magistris permissa est, ff. eo. sed & si. §. vlt. & l. seq. & 23. q. 5. c. 1. circa fin. & ĩ. de sent. excõ. cum voluntate. & c. 1. ar. ĩ. 15 q. 1. si qs nõ iratus. sed ibi dicit, quantum ad gratiam innocens est, sed non quantum ad legem promotionis: & ita non contradicit: quia iste quantum ad gratiam innocens erit, quæ voluntatem requirit, non opus, vt ibi.

f Debes] ff. ad legem Corn. de sica. l. 4. Ber.

[Gl. seq. arg. obijcit, & soluit, demum quærit, & soluit.

g Aliam infirmitatem, vnde mortuus fuerit, 50. dist.

¶ Pro ĩtelligẽtia huius §. & gl. in verbo cõsiliũ. vide Bernardi. Diaz ĩ prac. crimi. can. c. 89.

† dictus

¶ de materia huius gl. pręter Doct. hic vide Couarru. ĩ Cle. si furiosus, de homic. ĩ 2. par. relectionis, §. 2. & 4.

† Cap. 8 eo. tit. in 1. compilat & post concilium Later. par. 26. c. 7.

Et de ĩtellectu vide Syluestrũ ĩ summa, verbo homicidiũ. 2. q. 2. & Couarru. ĩ Clemen. si furiosus, in 2. par. relectionis, § 4. versiculo ad eãdẽ partem.

† Alias. Cusẽtino. sed videtur scribẽdũ Cõsẽrino est autẽ Cõsẽtia vrbs apud Pliniũ in Italia.

dist. studeat quia occasionem dedit ĩ. c. de cætero. Et est arg. φ ita punitur q cām causæ præstat, sicut & q proximam cām pstat, ĩ. eo. de cætero. arg. contra ff. si quad. paup. fec. dic. l. vlt. Sed illud locum hēt, cum aliàs contra naturam mouetur. Sed nunquid si postquam conualuit, recidiuauit, tenetur magister? ita: nā sem per causa sufficit, ḋ pęn. dis. 2. si quis sem. l. & ĩ. eo. ad audientiam. Ita Item pp dubium.

tum fuisset, non adhibuit diligentiam quam debuit quia cum sciret ludi consuetudinem, non remouit falcem à se, vnde fuit in culpa, quare promoueri ad superiores ordines non debet sine licentia Papæ, vt hic dicit, & in c. seq. ludebat cum clerico, & licito ludo: & de illo cultello non sperabatur aliquod mortale, & ille potius īgessit se proijciendo aliū ad terram: & sic nō fuit in culpa. sic 11. q. 4. inter cætera. in fine. sed ille qui ipsum p iecit, fuit in culpa, arg. ff. si quadr. pau. fec. dica. l. 1. §. cum arietes. Io. vero intelligit seq. cap. similiter de dispensatione, & cum eo dispensauit: sed hic reseruauit sibi dispensationem: & non negatur quod cum eo dispensetur, sed ex litera hoc non colligitur. Vel posset dici, φ quadam ineuitabili & necessitate hoc cō tigit, φ non impedit promouendum; vt dictum est s. eod. sicut dignum, in pen. notu. sed idem videtur in c. proxi. sed ibi ludebat cum laico, ut dictum est. quod non licet clericis in c. seq. cum clerico. Ber.

CAP. VIII.

Continebatur † in literis tuis, quod cum diaconus præsentium lator, & quidam alij clerici a vineis ecclesiæ opere cō summato redirent, leuiādi laboris gratia, quendā ludum [a] imitati viatorū, baculos suos studebant iacere in directum, & alter alterius fustem ferire: cuius ludi solet esse conditio, ut qui alterius baculum percuteret, quasi victor pro equo alio vteretur: sed præfati clerici equitandi licentia nó utentes, sola erant iactione † contenti. Quidam autē laicus, dum baculum eiusdem [b] diaconi percussisset, incautus in eum equitaturus insilijt: & sic a falce illius diaconi, qua erat accinctus, mortale vulnus accepit, de quo post dies octo expirauit. ¶ Ideoque mandamus, quatenus eundem diaconum † sine licentia Romani Pontificis [c] ad superiorem gradum non † ascendere, vel in diaconatus officio nullo unquam tempore ministrare permittas: sed eum dispensatiuè ministrare in subdiaconatus officio patiaris.

¶ Idem Exonen. episcopo.

¶ Homicidium casuale non imputatur ei, qui non fuit in culpa.

CAP. IX.

Lator † pñtium P. clericus, nobis proposuit, quod cum quodam die casu, cum quodā clerico luderet, [d] contigit, φ ille proiecit istum ad terram: [e] cuius cultellus, quem ad latus suum habebat, in alterum incidit, & fortuito casu occubuit vulneratus. ¶ Ideoque mandamus, quatenus si ita res se habuit, & alia iusta cā non impedit, pdictum P. libere [f] permittas ad sacros ordines promoueri.

¶ Idem abbati sancti Benedicti de Vebia. †

Is, ex cuius opera illicita sequitur homicidium, irregularis efficitur.

Continebatur.] Cōis diuisio. Secūda pars ibi, ideoq; Abbas.

CASVS. Cū quidā diaconus & alij quidā clerici à vineis suis opere cōpleto redirent, cā leuiandi laboris, imitati sunt quendā ludū viatorum, proijciendo baculos suos in directū, vt alter alterius fustem feriret: cuius ludi conditio talis est, vt ille qui percutit baculū alterius, quasi victor pro equo vtat alio: sed clerici equitandi licentia non vtentes, sola iactione contenti erant: Quidam laicus superuenit, & percussit baculum diaconi prædicti: ipse statim indiscretè dorsum ipsius diaconi insilijt, & à falce ipsius diaconi, quam ad cingulū habebat, mortale vulnus accepit, de quo ĩ. octo dies expirauit: post hæc diaconus cū lrīs archiepi sui negotiū continentib ad Papā accessit: vn mandat Papa eidē archiepo, quatenus si res ita se habuit, eundem diaconum sine licentia Romani Pontificis ad superiorem ordinem non ascendere, nec in officio diaconatus ministrare permittat, sed cum dispensatiuè permittat in subdiaconatus officio ministrare. Nota, quod clericus cum laico ludere non debet. Item qui non adhibet diligentiam, quam debet, in culpa est.

a Ludum.] Iste ludus clericis non congruebat; & ideò si ludendo fecit, fuit in aliquantula culpa. ff. ad leg. Aquil. Nam ludus.

b Eiusdem diaconi.] In hoc similiter fuit clericus in culpa, quod ludum miscuit cum laico. arg. 2. quæst. 7. laicos, 22. distin. his igitur, in princ. cum ludus perniciosus non debeat esse impunitus, ff. de furt. in furti actione, §. cum eo.

c Romani Pontificis] ĩ. cap. proxi. contra ibi liberè promouetur ad ordines superiores; hic non, fine licentia Papæ. Et idem casus uidetur. Quid ergo fines fecit esse diuersos? Solu. hic dabat operam illicitæ rei ludendo cum laico; quod non licet. Vel si etiam lici-

Lator.] Communis diuisio: Consultatio & respōsio; Secunda ibi, Ideoque Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus P. nomine, cum quadam die casu cum quodam clerico luderet, contigit, φ ille clericus p iecit istum P. ad terram; cuius Petri cultellus, quem ad latus habebat, incidit in illum clericum proijcientem, & occubuit vulneratus; vndè ille P. accessit ad Papam, hæc sibi exponens; mandat Papa epō diœcesano quatenus si est ita, & alia iusta causa nō impediat; permittat illum P. ad sacros ordines liberè promoueri. No. quod homicidium casu commissum, culpa non præcedente, non est imputandum.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.

d Luderet.] Licet. n. quandoque ludere, sicut Isaac, 32. q. 4. recurrat. Lusit ēt Ioseph cum fratribus suis 22. q. 2. quod autem. & sic ludus iste licitus fuit, & quia cum clerico, vt dixi in proxi. c.

e Proiecit istum ad terram.] & sic passus est tantum. & nihil fecit illi; vndè huic non est imputandum. De hac materia dictum est s. eod. sicut.

[Glo. seq. ponit duas opiniones contrarias.

f Liberè.] de iure communi, vt dicunt quidam, quod satis videtur; alij dicunt liberè, per dispensationem Papæ, scilicet vt dicitur supra capitulo proxi. Bernardus.

† Cap. 9. eo. titu. in 1. cō pil. & post concil. Later. sub Alexan. iij. par. 26. ca. 12.

Et pro intellectu vide Couar. & Syluestrū in locis pcedēti c. citatis, illum nu. 8. hunc vero q. 3.

† iactatione

† diaconem, in antiquis.

† Dictio non, deest in antiquis codicibus. eam hñt recentiores; sed videtur abesse oportere.

† Rationem diuersitatis plenè tradit Couarr. præ citato loco. eum videto.

† Capit. 10. eod. tit. in 1. compil. & post. concil. Later. par. 26. cap. 14. Vide Couar. & Syluest. citatos s. c. 7. illum nu. 8. Syluestrum verò q. 4.

† Vebeia

† Nebia.

SVscepimus.] Homicidium imputatur ei, qui fuit in culpa.h.d.Cōis diuisio: Scda pars, ibi, Verū. Ab.

CASVS. Duo monachi erant in custodia cuiusdam domus de mandato abbatis, & dum in custodia essent quidam latrones de nocte ingredientes ad eos, cęperunt illos in personis affligere, & vestimentis et denudare: monachi isti resūptis virib. ligauerunt eos, & illos retinere voluerunt quousque capitulo nuntiarent: dū vnus illorum ad notitiam abbatis rē perferret, dimittens illos in custodia fratris, & cū latrones illi se soluere niterentur, frater ille timēs ne occideretur ab illis, illos occidit: Iste qui rem ad notitiam abbatis deferebat, dubitauit quod factū illud sibi imputaretur: ad dñm Papam cū litteris abbatis sui accessit; vnde scribit Papa ipsi abbati, dicens, ꝙ potius expediebat relinquere tunicam & pallium, & rerum sustinere iacturam, q̄ pro rebus vilibus & transitorijs conseruandis taliter in aliquos exardescere; vnde iste abstineat à ministerio altaris, & vterque illorum ad arbitrium abbatis peccatum suum studeat expiare. quia constat eos ex studio vtriusque esse interēptos. No. ꝙ qui licitę defensionis fines excedit, in culpa est. Item pro amissione rerum temporalium nullus debet homicidium incurrere. Item ar. quod pęnitentiæ sunt arbitrariæ. Item arg. ꝙ ita punitur, qui causam præstat, sicut ipse faciens. Ber.

† Capit. 11. eod. tit. in 1. compila. & post concilium Lateranen. par. 50. c. 27.

CAP. X.

SVscepimus † litteras tuas, per quas cognouimus, ꝙ cū lator pñtiū in custodia cuiusdam domus cū altero fratre maneret, ingredientes de nocte quidam latrones ad eos, turpiter ipsos in personis affligere, & denudare vestimētis proprijs præsumpserunt: in quos isti resumptis virib. insurgētes, ligauerunt [a] illos, & detinere [b] vsque ad notitiam capituli voluerūt: Cum aūt iste rē ad tuam audientiam perlaturus, ligatos eos in fratris sui custodia dimisisset, & fures se soluere niteretur, frater illos (ne ipse ab eis interimeret [c]) occidit.

¶ Verū qm̄ expediebat † potius post tunicam relinquere pallium, & rerū sustinere iacturam, [d] q̄ pro conseruandis vilib. rebus & transitorijs tam acriter in alios exardescere, abstineat iste humiliter ab altaris ministerio: & vterque peccatū suū ad arbitrium [e] tuum studeat expiare: Constat. n. eos contra mansuetudinem ecclesiasticam, ex vtriusque [f] ope interemptos.

† Ex hoc §. colligitur apertè, non licere clericis occidere latrones pro rebus conseruandis; de quo artic. uide Iaso. in l. ut uim, ff. de iusti. & iure.

¶ Idem Luceñ. episcopo.

Dans causam homicidio, irregularis est.

CAP. XI.

DE † cætero noueris, quod diaconus, qui homicidio causam dedisse [g] videtur, non videtur ad sacerdotium promouendus.

† Capit. 12. eod. tit. in 1. compi.

¶ Clemens tertius.

¶ *Homicidium casuale imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, si non adhibuit diligentiam, quam debuit.*

CAP. XII.

AD † audientiam Apostolatus nostri peruenit, quod cum quidā presbyter volens corrigere quendam de fami-

† Capitu. 13. eod. tit. in 1. compi.

[Glo. seq distinguit inter clericūm, & laicum, & signat contrarium.

a Ligauerunt.] In hoc excesserunt fines licitæ defensionis, cum possent aliter euadere: vnde homicidium subsecutum imputatur vtrique, quia licet clericus latronem capere possit, vt res suas recuperet. argumento, 14. q. 6. si res, & supra de depo. c. 1. isti, tamen ad hoc procedere non debuerunt. cum res suas saluas haberent: clericus 1 verò sua defendendo non debet armis resistere, nec aliquem propter res interficere, argumento. 23. q 8. c. 1. & c. conuenior. & argumento 36. dist. si quis vult. Arg. contra supra eo. c. 2. Laicus verò potest res suas & patriam armis tueri; & præuenire hostem. arg. C. vnde vi. l. 1. & 23. quæst. 2. Dominus. sed clericus cum armis pugnare non debet etiam contra Sarracenos, supra de vo. ex multa. & 50. dist. clericum qui Paganum. Ber.

1 Vide Bea. Tho. 2. 2. q. 64. art. 4. & Dñicum Sotum li. 5. de iust. & iure q. 1. art. 4.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.

b Detinere.] immo videtur quod licitum erat occidere, cum essent nocturni latrones, supra eo. si pro. diens. sed non est verum, vt ff. ad l. Cor. de sic. furem.

[Glo. seq. reci. per obiect. & soluit.

c Interimeretur.] quia tutius est ante tp̄s occurrere, quam post causam vulneratam remedium quærere C. in qui. cau. in integ. rest. non est neces. l. vlt. in fin. & C. qñ liceat vnicui. sine iudi. se vin. l. 1. sed hoc non fuit licitum ei; immo potius debuit fugere 2 dum soluere se nitebantur: sicut Dñs fugit in Aegyptum cū ab Herode ad interficiendum quęrereť, 23. q. 3. §. 1. Ber.

2 De hoc dubio præter Hēr. Boich, & alios hic, vide Ias. in l. vt vim, circa finem. ff. de iust. & iure.

d Sustinere iacturam.] 23. q. 3. §. 1. Et dicit Apostolus: Nō vos defendentes, sed date locum iræ. ead. causa & q. 1. sed magis fraudem patimini ea. causa; q. ead. nisi bella.

e Arbitrium tuū.] Et ita est ar. ꝙ pœnitentię arbitrarię sunt, 26. q. 7. tempora pęnitudinis. Ber.

De materia tex. & gl. vide citatos supra. c. in c. sicut dignū. & Syluest. in sum. verbo, homicidiū, 2. q. 22.

f Vtriusque ope.] alter facto, iste ope, s. ligando, s. eo. sicut, §. 2. Et ita est arg. ꝙ ita punitur qui causam præstat, sicut & ipse faciēs. arg. s̄. eo. presbyterum, & inf. eo. c. proxi.

DE cætero.] CASVS. Quidam diaconus pstitit causam homicidio: quęritur vtrum possit ad sacerdotium promoueri? Et rñdet ꝙ nō. No. ꝙ qui causam damni dat, damnum dedisse videtur.

[Glossa sequens arguit, & destinguit causam remotam & propinquā.

g Causam dedisse.] Fortè concilio, præcepto, vel ope. 50. dist. si quis viduam, & s̄. eo. sicut, §. 2. & § vlt. vel suggestione. vt eodem, sicut, §. qui verò, & s̄. eo. capitulo proxi. in fi. Et est argumentū quod qui causam damni dat, damnum dedisse vr̄. 50. distinctione, studeat, & ff. ad l. Aquil. qui occidit, §. pen. & ff. ad leg. Corn. de sic. nihil. & j̄. de iniur. c. vlt. maxime cum propinquam causam dedit. secus vr̄ in remota. arg. ff. loc. qui domum habebat, in fi. & j̄. eodem tit. exhibita. Idem vr̄ in remota, si animo nocendi hoc faciat, vel minori diligētia. s̄. eodem, presbyterum, in fi. 3 C. ad leg. Corn. de sica. si quis necandi.

Et de materia præ alijs videtu hic latis. Marianum Socin. adde Couarru. 1 Clemē. si furiosus, in 2. par. relectionis. §. 4. & in 1. par. in initio, nu. 3.

3 Ibi non est causa remota, immo propinqua & cohærens. unde idem iuris est arg. ff. de rei uen. quæ religiosis secundū Host. Ioan. 3 And.

AD audientiam.] Communis diuisio: secunda pars ibi, Quia verò. Abbas.

CASVS. Quidam presbyter volens corrigere quendam de familia sua, corigia, qua cingi solebat, ipsum verberare tentauit: contigit, quod cultellus de vagina, quæ cingulo adhærebat, elapsus, in dorso aliquantulum eū vulnerauit: postmodum cū ille vulneratus conualuisset à vulnere, grauiori infirmitate percussus decessit: quæsitum fuit à Papa, quid de ipso sit agendum? Rñdet Papa, quia dubitatur vtrū occasione vulneris decesserit, & in dubijs via sit tutior eligenda:

genda: p̄dictus sacerdos in sacris ordinib. non ministret: tñ iniuncta sibi pnīa cōpetenti, concedi pōt eidē, vt mi norib. ordinib. sit contentus. Si verò ille ex alia infirmi tate decessit, vt prius suū offi-ciū exequatur. No. ꝙ qui non adhibet diligentiam, quam debet, imputatur ei, licet det operā rei licitæ. Itē in dubijs via tutior eligēda est. Itē verbū dispēsacionis ius commune continet.

te, nec actu homicidiū ppetrauit, nec dabat operam illicitæ rei, & adhibuit diligentiam quam debuit adhibere. No. ꝓ duob. modis committitur homicidiū, actu, s. & volūtate. Item volūtas & propositū distinguunt maleficia. Item no. distinctionē, an qs det operā rei licitę, vel illicitæ. Itē si homicidiū casu cōmittat, & culpa non præcedat, non imputatur.

[Gl. seq. reci per q. & sol. secūdo signat contrarium, & soluit.]

a Corrigere quendam de familia.] q. t benè licet leuiter, etiā si sit clericus. ꝫ. de sent. exc. voluntate. quia ius emēdationis concessæ nemo transgredi dēt. C. de emē. propin. l. vnica, in fi. sed iste indiscretè corrxit, arg. ꝫ s. e. lator, iste non adhibuit diligētiā remouendo cultellum: ille non tenebatur ad hoc: quia nec per se aliquid fecit: sed sibi factum fuit.

b In dubij.] Sic s. de spō. iuuenis, & ꝫ. eo. significasti 2. & c. pen. ꝫ. de cler. excō. minist. illud. ergo tene certū, & dimitte incertū, de pen. dist. 7. si qs positus, in fi. ff. de reg. iu. in ambiguis. & in re dubia certa non pōt ferri, snīa, 11. q. 3. grauc, & 30. q. vlt. §. vlt. in eo. .n. facto, quod finitū est, non est locus cōiecturis, ff. de ver. ob. continus, §. cū ita, in fi. 1. vnde qñque propter ambiguū dupli citatis imponitur pęnitentia, sup. de his qui fi. occid. c. vlt.

c Vt minoribus.] dispensatiuè tñ. s. e. continebatur. Bern.

Dilectus.] Iōis diuisio: Secunda pars ibi, Ideoq;. Ab. CASVS. Quidā capellanus A. noīe, dū

liaa sua, cingulo, quo cingi solebat, ipsum verberare tentasset: contigit, quod cultellus de vagina quæ cingulo adhęrebat, elapsus, eum in dorso aliquantulum vulnerauit; Postmodum verò cum ille vulneratus aliquandiù vixisset, & conualuisset à vulnere, alia † grauiori (vt dicit) infirmitate percussus, viā est vniuersæ carnis ingressus. Quia verò vtrū occasione vulneris decessisset, dubiū habetur: vestræ discretioni duximus īndēdum, quod cum in dubijs ᵇ semitam debeamus eligere tutiorem, vos conuenit iniungere presbytero memorato, vt in sacris ordinib. non ministret: iniuncta tamen pęnitentia cōpetenti, sibi poteritis concedere, vt minoribusᶜ ordinibus sit contentus. Si verò ille ex alia infirmitate obierit, poterit (sicut erat solitus) diuina officia ministrare.

¶ Innocentius iij. episcopo Lingoñ †

¶ *Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa.*

CAP. XIII.

Dilectus † filius A. capellanus proposuit, quòd cum quadam corporis molestia grauaretur vt comedendi appetitum aliquantulum excitaret, equum, quem nutriebat, ascendit: qui cum benè non pareret habenis, sed præter sessoris arbitrium saltibus lasciuiret, ipse (vt eius refrenaret impetum) freno vim intulit, equumque calcaribus stimulauit: cūque fracto fræno equus proprio arbitrio relictus curreret festinanter, quædā mulier veniens ex obliquo infantulum baiulās obuiauit: in quam equus irruens (procul abiecto sessore) puerum prędictū oppressit. Ideoque mandamus, quatenus si est ita: cum idem capellanus nec voluntate, ᵉ nec actu, ᶠ homicidium perpetrauit: nec dedit operā illicitæ ᵍ rei, non impedias quo minus diuina possit officia celebrare.

¶ Idem Meteñ. epo.

¶ *matur vt supra c. proxi.*

CAP. XIIII.

Ex † literis tuæ fraternitatis accepimus, ꝙ cum H. presbyter fænū vellet de curru deponere, perticā superius alligatā proiecit in terrā: & cū fęno insisteret deponendo, quidā† puerum quendam iuxta currū reperit

d Freno.] quod de leui frangi nō credebat: aliàs in culpa esset. arg. ꝫ. e. significasti. 1. & ff. ad l. Aqui. idem iuris, §. j. vel si ꝑ imperitiā suam equus taliter lasciuisset. Instit. ad leg. Aquil. §. impetu quoque.

e Voluntate.] & ideò nō imputatur: qm̄ volūtas & ꝓpositū distinguunt maleficiū. ff. de fur. qui iniuriæ. & ꝫ. de sent. excō. cū voluntate; ad cor. n. respicit Deus: vt 14. q. 5. si quid inuenisti, & 15 q. 6. ca. 1. ad fi. Tanc.

f Nec actu.] qui tū solus non sufficit, vt reddat hoīem irregularem, nisi adsit voluntas vel culpa. 50. d. hi q. & ꝫ. e. c. ꝓx. nisi scādalū aliud induceret, vt ibi in promouendo tñ secus est, quia solo actu redditur irregularis, 2 15. q. 1. cap. vlt. De hac tamen materia dicitur s. eo. sicut.

g Nec dedit operā illicitę rei.] ꝗ si esset, imputaretur: vt plene dictū est in ca. sicut.

Ex litteris.] Primò ponitur consultatio: Scđò. Papæ indagatio ibi, Nos. Tertio decisio: ibi, Ad te. Abb. Sic. CASVS. Quidam ꝑsbyter dū fęnum vellet de curru depone re, perticā, qua fęnū ligabat, proiecit in terrā: & dū fęnum in terrā proijceret, quē dā puerum iuxta currū quidā inuenit feminiuum: qui modicū liuoris infrōte habebat, & nihil aliud lęsionis, dubitauit sacerdos an hoc esset ei imputādum: accessit ad Papam cum litteris epi sui: Papa quæsiuit ab eo, vtrum circa currū solicitè circunspexit priusq̄ perticam proijceret in terrā, an esset aliquis circa currū. qui rñdit, ꝙ diligēter circūspexit: sed neminē vidit; vñ Papa ipsum ad epm̄ suū remisit, mandans, quatenus si est ita, ipsum liberè permittat exequi officium sacerdotis, nisi ꝫ eum graue scādalū sit obortum, vel tāta laboret infamia, quod indè debeat se purgare. No. ꝙ qui diligentiā adhibet, quā debet, dando ope-

tis grauaretur, vt comendendi appetitū excitaret, equū, quē nutriuerat. ascendit. sed cum non bñ pareret habenis, ꝑter voluntatē sedentis cępit saltib. lasciuire: capellanus (vt eius impetum refręnaret) vim intulit fręno, & æquum calcarib. stimulauit, & fręno fracto dum curreret festinātet arbitrio proprio, q̄dam mulier infantē portans, veniens ex obliquo, obuiauit. equus in eā ruēs, puerum interfecit, procul abiecto sessore; Capellanus ad Papā accedens eidem p̄dicta exposui: vñ mandat dię cesano epo, quatenus si est ita, ipsum non impediat, quo minus suum officium exequatur, cum ipse nec volunta-

† Dictio, alia, deest in antiquiorib. exemplarib. & in veteri cōpilatione.

a Qui promisit Ephesi dare, ex quo ibi peruenit et si duplomate sit vsᵘ, statim obligatus est. Io. An.

† Lugoñ.

† Lugdunē.

† Ca. 1. eo. ti. in 3. cōp. Vide Coua. in Clemē. si furiosus, de homici. in 2. p. relectionis. § 4. ver. Tertio ad idem condu it. & Martinū Nauarrū in Manuali confessariorum c. 27. tit. de qn u specie irregularitatis.

a Hunc articulum latiᵘ pertractant hic Doctores, quos uideto.

† Meteñ.

† Aneteñ.

† Ca. 2. eo. ti. in 3. cōp. Vide citatos in c. proxime p̄cedenti.

† Vox, qdā, In plerisque codicib. desideratur: est tamen in antiquiorib. & uetus cōpilatio docet adesse oportere.

do operā licitæ rei, si indè homicidium cōtingat, nō imputatur. Item scandalū reddit hoīem irregularē, & indicit purgationem, licet veritas aliter se habeat: & sic punitur quis sine culpa.

a Circumspexisset.] & sic diligentiam adhibuit dando operam licitæ rei: vñ nō imputatur, vt 50 dist. si duo. Bern.

b Graue scandalū] No. ergo φ solū scandalū reddit hoiem irregularē, siue punit innocēs pp scādalū. s. de cle. ægro. tua. & s. de pb. cū teneamur [Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit.]

c Vel tanta.] & ita aliud est infamia, q̃ scādalum, & plus importat graue scandalum, quā infamia: qa infamia tollitur p purgationē, vt hic: sed vbi graue scādalū est, non indicitur purgatio, vt hic patet. Arg. j. s. de cohab. cler. & mulie. tua. vbi pp scādalū indicit purgatio. nō ad est j: qa purgatio vtrunq; refert. Ber.

EX litteris.] Diuide vi s. eo. dilectus. Abbas.

CASVS. Quidam monachus dū deponeret de cāpanili cāpanā, quoddā lignū corruit, & quēdā puerū occidit, quærit qd iuris sit? Rñdet Papa si monach⁹ rē necessariā & vtilē agebat, & in loco p quē nō crederet aliquē trāsire, vel ibi esse, vel aliquē illuc de consuetudine venire, qñ lignū mouebat, bñ poterit ad maiores ordines, pfertim in monasterio promoueri. No. φ homicidiū casuale nō imputatur alicui, si dat operam rei licitæ, & adhibet diligentiā q̃ debet.

† circumspexisset.

† ei.

† Ca. 3. eo. ti. in 3. cōp. Vide Syl. verbo, homicidium, 2. qō. ro, & Coua. in Cle. si furiosus, in 2. p. relectionis. §. 4. ver. Tertio eadē posterior pars.

† Vox, quod dam, deest in antiquis codicibus.

semiuiuū, in quo præter modicū liuoris in fronte, nihil inueniri potuit læsionis. ¶Nos aūt ab eodē quæsiuimus sacerdote, si priusquā iaceret perticā, circūspexisset[a] solicitè, an esset aliquis circa currū: qui φ diligenter circūspexit, †asseruit: sed φ vidisset aliquē denegauit. Ad te igit remittētes eundē: Mandamus quatenus si res ita se hēt, nisi cōtra eū dē graue scādalū[b] sit exortū: vel tanta[c] laboret infamia, quod deficiente accusatore oporteat eidē† canonicā purgationē indici, ipsū liberè pmittas exequi officiū sacerdotis.

¶ Idem Bisuntiñ. archiepō.

¶Summatur etiam, vt supra eod. dilectus.

CAP. XV.

ij EX† literis tuę fraternitatis accepim⁹, φ quidā monach⁹ ad deponēdā de cāpanili cāpanā subseruiēs: quia quoddā† lignū corruit ipso mouēte, quēdā puerū oppressit et occidit. ¶Quocirca mādamus, quaten⁹ si monachus ipse rē necessariam agebat & vtilē, et in loco, p quē aliquē transire[e] nō crederet, vel ibidē existerē vel ēt illuc de cōsuetudine venire, quando lignū mouisse dignoscitur, satis poterit, præsertim[f] in monasterio, ad altiores ordines promoueri.

¶ Idem episcopo Paduano.

¶Sūmatur vt sup. eo. dilectus.

CAP. XVI.

SIgnificasti† nobis, φ cū F. clericus eqtaret, equus cui insidebat, tā se, q̃ ipsum piecit in aquā: vñ clericus ipsū grauiter calcarib. stimulauit: equ⁹ verò cum existeret bucca durus, pter voluntatem sessoris raptus in cursū, quandā† mulierem, q̃ obuiā habuit ex improuiso[g] pedib. interfecit. Cūq; nos ab eodem clerico fecissemus inquiri, vtrum equi vitium prius sciuisset;[h] illud asseruit se ignorasse. ¶Ideoq; mādamus, quatenus si ita[i] est, ad cautelā[k] iniungas eidē pniam cōpetentem:[l] qua peracta, non impedias, quo min⁹ in susceptis ministret ordinib. & ad maiores valeat promoueri.

¶ Idem.

¶Non censetur homicida is quo prohibente, & causam non dante, á consanguineis homicidium committitur.

CAP. XVII.

PEtrus† diaconus, & monachus S. Ioannis

d Si monachus.] sim. j. eo. tua. nam rem necessariam agebat & vtilem. j. eo c. vlt.

e Transire non crederet.] Vel si credebat aliquem transire: vel ibi aliquem esse. & añ casum clamauit, caue, caue. j. eo. v. vl & 50. d. si duo. & ff. ad l Aq. si putator, & Inst e. §. si putator. vbi ponit tenor verborum, q̃ hic sut. aliàs imputaretur. 50. d. sæpè, n prin. quia non adhibuit diligentiam, quam debuit, supra eo. ad audientiam.

f Præsertim.] i. maximè: qñ alibi posset sine dispensatione: quia sibi imputari nō debet: quia fortuitos casus, qui præuideri non possunt, non præuidit, j. eo. c. vlt.

SIgnificasti.] Communis diuisio: Secunda ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Quidam clericus cum equitaret, equus tam se q̃ ipsum piecit in aquā: pp φ clericus equum grauiter calcaribus stimulauit: equus verò (cū esset bucca durus) pter voluntatē sessoris raptus est in cursum, & quandā mulierē. quā obuiā habuit, interfecit: clericus ad Papā accessit & ipse fecit inquiri ab ipso, vtrū equi vitium prius sciret: & ille asseruit se ignorasse: mandat Papa epō suo, quatenus si est ita, ad cautelā iniungat ei pniam cōpetetē: qua peracta, nō impediat ipsum, quo minus in suscepto ordine ministret, & ad maiores valeat pmoueri. No. φ qs tenetur pbare ignorantiam suam. Item quandoquè pœna indicitur ad cautelā.

g Improuiso.] & sic non affuit occidēdi voluntas.

h Prius sciuisset.] quia si sciret, nō fuisset absq; culpa, cū sciret se non sufficere ad eius retentionē, ff. ad l. Aqui. idem iuris, §. 1. cum affectare quisq; nō dēat, in quo intelligit vel intelligere dēt infirmitatē suā alijs periculosā futurā, vt ibi dr. Inst. eo § impetu quoq;, ver. sed & si, & s. eo. dilectus. ar. hic. n. leuissima culpa facit hominem irregularē, 1 s. c. cōtinebat.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

i Si ita est.] Sed qūaliter cōstabit de hoc; Quia forsitan solus erat. ob defectū probationis per iurm pprium faciet fidē: quia solum Deum habet vltorem, C. de reb. cred. l. 2. & pcipuè cum de cōsciētia alicuius q̄rit, stat iuro ipsius, j. de sen. excō. si verò 2. & s. de test. pñtiū, & s. de exce. pastoralis. & s. qui matr. accus. pos. cum in tua & 32. q. 2. si verum esse. & pcipuè si est bonæ famæ, vt ff. de re mil. non omnes, §. a barbaris. Et super hoc poterit adiungere compurgatores 2 propter excellentiā ordinis, j. de purg. can. ex tuarum. quia circa maiora cautius est agendum, 7. q. vlt. c. vlt. & ff. de Carb. edic. l. 1. §. 2. & 42 dist. quiescamus.

K Ad cautelam.] j. eo. significasti. propter ambiguum duplicitatis, 23. q. 5. excommunicatorum. Sicut ad cautelam, quandoque aliquis absoluitur, j. de sen. excom. venerabili. & s. de app. ad præsentiam. & s. de testibus veniens 2 in fi.

l Competentem.] Arbitrio superioris. Et leuis debet esse, cum in culpa non fuerit.

PEtrus.] Primo facti narratio. Secundò prouisio. Secunda ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Petrus diaconus & monachus dum olim esset

† Ca. 4. e. ti. in 3. cōp. V... de citatos i... ca. dilectus s. eo. tit.

† Aliàs ita mulierē quā obuiā habuit, q̃ ex improuiso, &c sed lectio, retinuimus planior est

1 Secūdū Io. Vñ. dicebat Goff. φ si ab instructo & perito in equitādo potuisset hoc pui... deri imputaretur ei. j. c. vlt. Io. An.

† Ca. 1. e. tit. in 4 cōp. Vide Gōdissaluum tra. de irregu. ca. de pcussore. & la ē Couarr. in Cle. si furiosus, in 2. p. relectionis. §. 2. ver 9 subsequitur.

2 Nō putat Host. hoc necessariū, nisi laboret infamia, s. c. 2: & j. ti. 2. l. A.

esset in habitu seculari, quoddam beneficium obtines in ecclesia de Rigelo, abbas illius ecclesiæ ipsum eodem beneficio spoliauit: propter quod amici illius cõmoti, nocte quadam in domo diaconi conuenerunt: & cęna facta dicebant, quòd volebant vindictam sumere de abbate: sed diaconus illis expresè inhibuit, ne abbatem occiderent: aut aliqd facerent, vñ posset periculũ sui ordinis incurrere: ipsi nihilominus irruerunt in eũ: & plagis impositis, post aliquot dies expirauit: monach⁹ iste dño Papæ rem p ordinem explicauit: vñ mãdat Papa epõ dięcesano, quatenus si p̃missa vera sunt: diaconus p̃dictus nõ solũ in diaconatus officio poterit ministrare, sed ẽt ad supiores ordines poterit p̃moueri: nisi aliud canonicum impediat: pręsertim si super hoc nõ fuerit infamatus: cũ sibi obesse nõ debeat quod ꝯ prohibitionem ipsius expressam, eo causam, vel occasionem non donante, fuit ab ipsius consanguineis attẽntatũ. Not. ꝙ infamia respersus promoueri non potest. tñ non est imputandum alicui qđ ꝯ prohibitionem eius expressam actũ est: alioquin dolus alterius ei obesset, qui culpabilis non fuit. Item qui cãm, vel occasionem damni dat, damnum dedisse vr.

† Rigulo

† aliquos

de Puna, sua nobis insinuatione monstrauit, ꝙ cum ipsum quondam in seculari habitu in ecclesia de Rigelo † beneficiũ obtinentem, abbas illius ecclesię eodem beneficio spoliasset: cognati, & amici eius irati plurimũ, & commoti, nocte quadam in domo diaconi conuenerunt, & cœna facta dicebant, ꝙ vindictam volebant sumere de abbate: Inhibiti autẽ expressè ab eodem diacono, ne abbatem occiderent, aut aliquid sibi facerent, vndè ordinis sui discrimẽ incurreret, & animæ detrimẽtum: nihilominus irruerunt in eum, & plagis impositis abierunt semiuiuo relicto: qui post dies aliquot † expirauit: & infra. Quocirca mandamus, quatenus si pręmissa noueris[a] veritate subnixa, sæpedicto diacono, non solum in diaconatus officio ministrare, sed etiã ad ordinem presbyteratus ascendere (si aliud canonicum non obstiterit) liberam concedas auctoritate Apostolica facultatem: præsertim[b] si super hoc non fuerit respersus infamia: cum ei non debeat imputari, quod contra prohibitionem[c] eius expressam, eo causam, vel occasionem[d] non dante, ausu sacrilego fuit ab ipsius consanguineis attẽtatũ.

¶ Idem Abbati sanctæ Trinitatis de M.Idemberg. †

¶ *Irregularis censetur, qui alium lethaliter percussit, licet ab alijs fuerit extinctus, idem si non apparet an lethaliter, si etiam per-*

prosequit ibi, Et quidẽ. Secundum ibi, Quod si. Abbas. CASVS. Quidam maleficus intrauit ecclesiã, vt ornamenta altaris, & libros ecclesiasticos, & Eucharistiam asportaret: Laurentius presbyter eiusdẽ ecclesiæ canonicus regularis, accepto ligone maleficum illum pcussit, sed si ad mortẽ fuerit ictus hmõi, penitus ignorauit; parochiani illius ecclesiæ videntes illũ ornamẽta ecclesiæ asportantẽ, acceptis fustibus, & gladijs interfecerunt eundẽ: presbyter iste de sua salute cogitans ꝯfessus est abbati suo p̃dicta, vnde abbas dño Papę supplicauit, vt cũ eo misericorditer agere dignaretur: dñs Papa in casu præmisso dicit distinguendũ, vtrum constare possit, quòd p̃fatus sacerdos non inflixit mortalẽ percussionẽ, de qua mortuus non fuisset, si aliorum vulnera nõ fuissent subsecuta: & si ille percussor volũtatem non habuerit occidẽdi, nec studio, consilio, vel mandato illius processerunt alij contra illum, & si hoc ita est, post pęnitentiam ad cautelam iniũctam, in officio suo poterit ministrare religionis fauore: & sine scandalo sacerdotale officium potest exercere, cum regularis existat: cum de his sit ei credendum, qui non accusatur vel denunciatur, sed per se ipsum consilium appetit salutare, quod si discerni non possit ex cuius ictu mortuus fuerit, in hoc dubio tanquam homicida debet haberi sacerdos: & si homicida non sit, à sacerdotali debet officio abstinere, quia in hoc casu tutius est abstinere, quam celebrare, pro eo quod in abstinendo nullum, in celebrando verò magnum periculum timeatur. Si verò sacerdos prius percussus ab illo malefico vt dicebatur, cum ligone illum repercussit in capite, licet vim vi repellere liceat, quia tamen id fieri debuit cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad repellendam iniuriam, non videtur sacerdos ab homicidio excusari tum ratione instrumenti, cum quo ipse percussit, quod non solet leuem plagam inferre, cum graue sit, tum ratione partis, in qua fuit ille percussus, in qua de modico ictu mortaliter quis solet lędi. Nota argum. quod voluntas imputatur in homicidio. Item consilio, mandato, studio, committitur homicidium. Item in pœnitentia cuilibet est credẽdum: quia non est verisimile, quod aliquis sit immemor suę salutis. Item pœnitentia iniungitur alicui ad cautelam. Item fauore religionis fit, quod aliàs non fieret. Item nihil cum scandalo est faciendum. Itẽ in dubijs via certior est tenenda. Itẽ punitur quis sine culpa. Item vim vi repellere licet, sed cum moderamine inculpatæ tutelæ. s. cũ æquali repulsione. Item vindicta non est sumẽda, sed iniuria propulsanda. Item ratione instri, cum quo quis percutitur, & ratione partis, in qua quis percutitur, iudicat homicidiũ.

† Malf.
† Maleleon.
† Malebron.

[Glo. seq. quærit, & remittit.]

a Noueris veritate.] & qualiter poterit ei de hoc constare? Dic vt dixi. s. eo. c. proxi. 1 & si infamatus esset, se expurget, j. de pur. ca. ex tua, nisi graue scandalum esset, s. eo. c. ex litteris, & inf. cap. proxi. arg.

1 Et ibi dicit ꝙ per iurm putat Host. hoc probari posse, per testes, si q fuerũt prohibitioni p̃sentes: & in defectũ per illos, qbus p̃hibitio facta fuit, de testi. cog. cap. fin. Io. And.

b Præsertim.] idest, tantum: quia si esset infamatus, debet se purgare, vt dixi.

[Gl. seq. reci. per q. quid si non prohibuisset. arg. pro, & contra, & soluit.]

c Contra prohibitionem.] sic s. de sim. sicut a. imo ẽt si non prohibuisset dummodo tñ non dedisset consiliũ, non teneri, 1. q. 4. q. p̃sulatus, vbi est similis casus. Nec de voluntate debet aliqs se purgare. Arg. ꝯ in præced. c. qa p̃sulatus. ibi, ꝙ absque sua voluntate, & inf. c. prox. C. de fid. instr. l. vlt. C. de his q ad eccl. confu. præsenti. circa princ. quod videtur potius consentire, quia si eo audiente, & nõ contradicente, & tacente talia dicebant, consentire præsumeretur, vndè imputaretur ei. Vinc.

d Cãm, vel occasionem.] non intelligas istud ita largè, ne sit ꝯ 23. q. 5. cum homo, & c. de occidendis, sed de cã, vel occasione p̃pinqua. arg. s. eo. ad audiẽtiã, & c. de cætero. quia in veritate pp eum fuit occisus. Bern.

ij Significasti nobis.] istud c. est multum allegabile, & ita cõiter solet sũmari: Quo ad legem p̃motionis censeat irregularis, & p̃ homicida, q. vulnerauit, licet non possit sciri an vulnus fuerit lethale, ex quo vulneratus ab alijs obijt. Diuidit: In prima ponit cõsultatio: In secunda rõsio distinguens: ibi; Nos. Primum mẽbrũ

cussus ab alijs obijt, & non apparet ex cuius vulnere decesserit: idē est si percusserit non lethaliter, si animum occidendi habuit, & ex aliorum vulneribus percussus expirauit. h. d. notabiliter Abbas.

CAP. XVIII.

ij Significasti† nobis, ꝙ cū quidam maleficus ingressus ecclesiam, Eucharistiam cum altarium ornamentis, & libris ecclesiasticis extra ecclesiam asportasset. L. presbyter eccleſię canonicus regularis, præfatū iniquitatis filium, fossorio arrepto percussit: sed si ad mortem fuit ictus huiusmodi, tu & ipse pęnitus ignoratis: quē Parochiani ecclesiæ videntes ornamēta ecclesiæ asportātē, arreptis gladijs, & fustib. in eodē loco protinus occiderunt: & inf. ¶ Nos in pmisso casu credimus distinguendum, vtrum constare possit, ꝙ præfatus sacerdos nō inflixit † percussionē lethalem, de qua, si aliorū nō fuissent vulnera subsecuta, percussus minimè interijsset, & si percussor voluntatem nō habuerit [a] occidendi, neq; ipsius studio,[b] consilio, vel mādato [c] processerint alij contra illum. ¶ Et quidem si hoc ita se hēt, (qđ forsan ex eo posset ostēdi, si certa apparuisset percussio ab eodem inflicta tam modica, & tam leuis, in ea parte corporis in qua qs de leui percuti non solet ad mortem, vt peritorū iudicio medicorum talis percussio assereretur non fuisse lethalis) cum de cæteris credendum [d] sit ipsi, qui non accusatur, vel denunciatur ab aliquo, sed per seipsum consiliū appetit salutare, post pœnitentiam ad cautelam iniunctam, in sacerdotali poterit officio ministrare, maximè religionis accedente fauore, cū sit canonic⁹ regularis, & sine oī scandalo possit sacerdotale officiū celebrare. ¶ Quod si discerni [e] non possit, ex cuius ictu† percussus interijt, in hoc dubio [f] tanquam homicida debet haberi sacerdos, & si fortè homicida non sit, à sacerdotali officio abstinere debet: cum in hoc casu cessare sit tutius, quam temerè celebrare: pro eo quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur, & infra. ¶ Si verò (quēadmodum perhibetur) sacerdos iste, prius ab illo percussus sacrilego, mox eum cū ligone in capite repercussit, q̄uis vim vi repellere [g] omnes leges, & oīa iura permittant, quia tamen id debet fieri cum moderamine† inculpatæ tutelæ [h] non ad sumendam vindictam, sed ad iniuriam propulsādam, non videtur idem sacerdos à pœna homicidij penitus excusari, tum ratione instrumenti, cum quo ipse† percussit, quod cum graue sit, non solet leuem plagam inferre: tū ratione partis in qua fuit ille percussus, in qua de modico ictu quis lethaliter solet lædi.

¶ Idem. †

¶ Religiosus chirurgiam exercēs si ex ea mors sequitur, irregularis est. etiamsi sit peritus, & diligens, & hoc fecerit causa pietatis, sed cum

a Habuerit.] arg. ꝙ volūtas imputat in homicidio, licet ex suo vulnere mortuus non fuerit. arg. 1. q. 4. quia præsulatus.
b Studio.] id est, suggestione, vel adhortatione, s. e. sicut §. qui verò eadē, j. de excess. pla. ex lris. B.
c Cōsilio, vel mandato.] de hoc dictum est sup. eo. sicut.
d Credēdū sit.] arg. ꝙ in iudicio aīæ cuilibet est credendum: qa nō est verisimile, ꝙ sit immemor suæ salutis. q. 7 sācimus.
[Gl. seq. allē ꝯcor. ponit diuersitatē inter legem, & canonē.
e Quòd si discerni.] eandē distinctio nē ponit lex, ff. ad l. Aq. itē Mela, §. sed si plures, vñ hoc sūptū fuit: sed in hoc est diuersitas, ꝙ si vnus primo percussit, & alter postea occiderit, primus nō tenet nisi de vulnerato, scđus tenetur tanq̄ de occiso. ff. e. huic scripturę, §. 1. & l. itē Mela. §. Celsus. secus s̄m canones hic, & 23. q. vlt. c. vlt.
f In hoc dubio.] in dubijs n. viā debem⁹ eligere tutiorem, vt hic dr̄, & inf. de reg. iur. c. 2. & j. eo. c. pe. & s. eod. ad audientiam, vbi de hoc.
g Vim vi repellere.] j. de sent. exc. si verò, 1. dist. ius naturale, ff. de vi, & vi ar. l. 1 §. vim vi. ff. ad l. Aquil. sciētiā, §. q cū aliter.
[Glo. seq. alleg. 4. concor. & litterā exponit. Secūdo alle. 7. ꝯria. Tertio soluit ꝓ prima parte si tria concurrant. Quarto ponit distinctionem. Ala. & Ioan.
h Moderamine inculpatę tutelę.] C. vñ vi. l. 1. & j. de sēt. exō. vt fame, §. vlt. tñ si defendens ex ꝓposito, non excedat modū, non tenet 23. q. 3. non inferenda, & ff. ad l. Aq. l. si ex plagis §. tabernarius nec dr̄ excōīcatus qui excedendo modū non ex proposito, rep. tenuis clericum, arg. sup. de restitu. spol. olim, l. in fi. & j. de sent. ex cō. perpendimus. arg. ꝯ ꝙ nō liceat vim vi repellere. 46. dist. seditionarios. 23. q. 1. & c. 1. & q. 3. §. 1. & s. e. ca. suscepimus & 23. q. 4. inter querelas, & C. de episcop. & cler. si quis in hoc genus. Ad hoc dicas, ꝙ vim vi repellere licet, vt hic dicit, & in ꝯcor. primis, tñ quędā ꝯsideranda sunt in repulsione tali, vt incōtinēti fiat, & ñ ex interuallo, ff. đ vi & vi ar. idē ē. §. eū igit̄ q. & j. de sēt. excōīcat. si verò. Itē si cā defensionis, & nō vlciscendi: vt ff. ad legē Aqliā, sciētiā, §. vlt. & 23. q. 1. qđ culpat̄, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, tā si qs modū excedat, & nō ex ꝓposito, nō tenet̄, vt dictū est in pdictis cōcor. Ala. & Io. distinguūt, an fiat vis personæ, an reb. si personę, tūc anteq̄ sit vis illata, repellēda est: & si aliqs vim factam repellat, potius psumi debeat, ꝙ defendendi, nō vlciscēdi cā hoc fiat, dūmodo in ipso negotio fiat, ff. ad l. Aquil. si ex plagis. §. tabernarius, & hoc si primus percussor denuo volebat percutere: alioqn si nolebat ipsū repercutere, & alter percussit, potius dr̄ esse vindicta, q̄ repulsio iniuriæ, & hoc æquū vr̄. Seruatur. n. moderamē, si illud tñ fiat, quo omisso uiolētia repelli non posset. Si ergo violentū interficis, sic ꝙ periculum mortis ab eo uitare non poteris, eū sine pœna interficis ff. ad leg. Aqui. l. 4. C. ad l. Cor đ sic l. 2. & 3. ar. s. eo. c. 2. Si aūt uis infertur reb⁹, licitū est repellere illatā uim incontinenti, & inferendā, uel q̄ citius sciuerit, & poterit collectis amicis, ff. đ acquir. poss. qđ meo §. ule. & l. clā possidere, § q ad nūdinas, & s. de resti. spo. olim. Iniuriam

† Ca. 2. e. ti. in 4. compi. Et de materia, & intellectu huius decretalis latissimè Couaruuias in cle. si furiosus, de homicid. in 2. par. relectionis, §. 2. ver. sed primò hac eadē rōne, & Antoni⁹ Gomezi⁹ to. 3. variar. resolut. cap. 3. de homicidio, nu. 36. adde oīno Concilium Trid. sess. 14. de reforma. c. 7.

† inflixerit.

† Præter citatos initio decretalis, uide Iuliū Clarū li. 5. sent. §. homicidiū, uer. Alia ēe est defensio.

† De articulo huius textus, & glossę in uerbo, moderamine inculpatę tutelę, uide plenè per B. Th. & ibi Caietanū 2. 2. q. 64. arti. 7. & per Sotū li. 5. de iusti. & iure q. 1. ar. 8. & p Doctores, in l. ut uim, ff. de iust. & iure.

† ipsum

† In codice Barbatię itæ idē epo Placeā.

eo post satisfactionem miseri i ricorditer dispensari potest. h. d. vsque ad §. Ad vltimum.

CAP. XIX.

TVa † nos duxit fraternitas cõsulẽdos & infra. ¶ Quæsiuisti q^d sit de quodam monacho sentiendum, qui credẽs se quandam mulierem à gutturis tumore curare, vt chirurgicus cum ferro tumorem illum aperuit, & cum tumor aliquantulum resedisset, ipse mulieri præcepit, ne se vẽto exponeret vllo modo, ne fortè ventus subintrans gutturis apertionem, sibi causam mortis inferret, sed mulier (eius mandato contempto) dum messes colligeret, vento se exposuit incautè, & sic per apertionem gutturis sãguis multus effluxit, & mulier diem vltimum sic finiuit, vtrum videlicet cũ prædictus monachus sit sacerdos, liceat ei sacerdotale officium exercere? ¶ Nos igitur fraternitati tuæ respondemus, quod licet ipse monachus multũ † deliquerit alienum officiũ vsurpando, quod sibi minimè congruebat, a si tñ causa pietatis, & non cupiditatis id egerit, & peritus erat in exercitio chirurgiæ, omnemq; studuit, quam debuit diligentiã b adhibere, non est ex eo, quod per culpã mulieris contra consiliũ eius accidit, adeò † reprobãdus, quod nõ post satisfactionem c condignam cũ eo misericorditer agi possit, vt diuina valeat celebrare: alioquin d † interdicenda est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore.

¶ Qui iudici sęculari dedit intersignia furis à quo fuit vulneratus, irregularis non est, licet ille postmodum occidatur. Abbas.

¶ Ad † vltimum fuit ex parte tua ppositum, qđ quidam scholaris metuens, ne latrones in hospitio essent, de strato cõsurgens; repetit ibi furẽ, qui non solum ipsum scholarem prostrauit ad terram, sed pęnè ad mortem vulnerauit eundẽ, & infra. ¶ Manè itaque scholares latronem quęsiuerunt eundem, quem vulneratum inuentum, Potestati Vincentiæ † tradiderunt, coram quo cõstanter negauit, quod præmissa minimè perpetrauit, vndè præfatus Potestas ad eũdem scholarem nuncios destinauit, vt exponeret si qua sciret de fure prædicto, vel traderet intersignia, † qui cultrum, quem ipsi latroni abstulerat, & sotulares ab eodem in ipsius domo dimissos, quos abstraxerat, ne pedum strepitus au-

iuriam verò iam illatam personæ ex interuallo repellere non licet, quia sic esset vindicta. & ita intelliguntur contraria hic signata.

TVa nos.] Diuiditur, quia duo sunt quæsita: Secundum: ibi, Ad vltimum. Et quęlibet pars potest sub diuidi in consultationem & rñsionem, quæ patent in litera. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam monachus credens se quandam mulierẽ à gutturis tumore liberare tumorem illũ aperuit, pręcipiens illi mulieri, ne vento se exponeret vllo mõ ne forte si ventus subintraret cãm mortis inferret: sed mulier contempto eius mandato dum messes colligeret, vento se exposuit incautè: & sic per apertionẽ gutturis sãguis multus effluxit, & sic mulier diem clausit extremum, quæsitum fuit quid de isto monacho sit agendum? Rñdet Papa, quod licet ipse monachus multum deliquerit alienum officiũ vsurpando quod non conueniebat; si tamen causa pietatis hoc fecit, & peritus erat in exercitio chirurgiæ, & adhibuit diligentiã, quam debuit: ex eoq; per culpam mulieris contra illius cõsilium hoc ei contigit, non est repellendus, quin post satisfactionẽ cõdignã cũ eo misericorditer agi possit, vt valeat celebrare diuina alioqn interdicenda est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore.

AD VLTIMVM. Alia quæstio facta fuit dño Papæ, & ecclesiæ: Quidam scholaris timens, ne latrones essent in domo surrexit de lecto, & inuenit ibi furẽ, qui scholarẽ vulnerauit, & recessit: manè facto, scholares quæsierunt eundem latronem, & inuentus est vulneratus, & traditus Potestati, coram quo asseruit, quod prædicta nullatenus perpetrasset. Potestas ad scholarem illum nuncios misit, vt diceret quicquid sciret de fure illo, vel traderet intersignia: qui cultrum quem ipsi latroni abstulit, & sotulares, quos ibi dimiserat, nũcijs tradidit, nil amplius de ipso facto se intromittens. Potestas his receptis latronem ipsum apparitorib. suis tradidit puniendum: qui sibi amputauerunt virilia, & oculos eruerunt: latro ira & dolore commotus, nec cibum sumere voluit, nec potum, & sic mortuus est: quæritur vtrum scholaris ille possit ad sacros ordines promoueri? Respondet Papa, quod si præfatus scholaris aliàs dignus est, propter prædictum euentum a sacris ordinibus non est prohibendus. No. quod nullus debet vsurpare officium, q ad ipsum non pertinet. Item qui diligẽtiam adhibet in factis suis, licet aliqd sinistrum eueniat, ei non est imputandum. Item qui non est in culpa: non est ab ordinibus prohibendus.

a Congruebat.] supra. ne cler. vel mona c. 3. & c. i. sententiam sanguinis: vndè in culpa fuit alienum officium vsurpando. ff. de reg. iur. culpa est.

b Diligentiam.] q. si per imperitiam accidisset, ei imputaretur. Instit. ad le. Aq. §. imperitia quoque sed euentus mortalitatis nõ imputatẽ medico, ff de off. p̃ si. illicitas, §. sicuti Prętextu. n. humanæ fragilitatis delictum decipientis in periculo hominis innoxium esse non dẽt, vt ibi dr. simile s. de æta. & quali. ad aures.

ADDITIO. vnde versus.

Non est in medico semper releuetur vt æger.

c Post satisfactionem.] ex hoc patet, q fuit in culpa, & ex eo quod sequitur misericorditer alienum officium vsurpando & sic qñque imputatur alicui aliqđ delictum, tñ ea q̃ sequũtur ex eo, non imputantur. 15. q. 1. inebriauerunt Loth. Culpa. n. mulieris huic imputari non debet, quę contigit contra consilium ipsius sim. 50. dist. sæpe.

d Alioquin.] id est, si non erat peritus, & si non adhibuisset diligẽtiam, quam debuit: aut ex cupiditate fecit. Bernar.

[Glo. seq. obijcit. alleg. 4. & soluit dupliciter.]

† Cap. 3. eo. tit. in 4. cõp. De materia & intellectu Martin. Nauarrus i Manuali cõfessariorũ ca. 27. ti. de quinta specie irregularitatis. Syluester verbo, homicidiũ. 2. q. 12. & Couarruuias Clemẽt. si furiosus. in 2. par. relectionis. §. 4.

† Dictio multũ, deest in manuscript. exẽplaribus.

† In codice Barbatiæ ita: adeo reprobandus, quin post satisfactionẽ cõdignã cum eo misericorditer agi possit &c.

† Aliàs ita, alioquin interdicta ẽ ei, &c.

† De materia huius §. vide Syluestrum verbo homicidiũ, 1. q. 4. & 5. & Couarruuiã i Cle. si furiosus, i 2. par. relectionis, §. 5.

† Vicentiæ.

† [illegible]

diretur, nũcijs tradidit [a] memoratis, super eodem facto se nihil amplius intromittens. Potestas igitur receptis talibus intersignijs, † latronem ipsũ apparitoribus suis tradidit puniendũ, [b] qui sibi amputauerunt virilia, & oculos eruerũt; Latro vero ira & dolore commotus, nec potum sumpsit, nec cibum, & sic de medio est sublatus. Vndè p nostrum oraculũ postulas edoceri: vtrũ præfatus scholaris ad sacros valeat ordines promoueri? ¶Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respõdemus, quod si præfatus scholaris dignis meritis adiuuatur, propter præscriptum euentum, à susceptione sacrorum ordinũ nullatenus est arcendus.

¶Idem Priori & fratrib. Cartusien. †

¶Qui dat causam abortioni homicida est si conceptum erat viuificatum animal rationale: aliàs secus.

CAP. XX.

Sicut † ex litterarum vestrarum tenore accepimus, cum quidam presbyter vestri ordinis, q prius fuerat niger monachus quandam mulierem prægnantem, cum qua contraxerat consuetudinem inhonestam, & quę asserebat se concepisse ex eo † per zonam arripuerit quasi ludens, ipsa per hoc sic se asseruit esse læsam, quod occasione huiusmodi † abortiuit: propter quod idem presbyter proborum virorum vsus consilio, se ipsum duxit ab altaris ministerio sequestrãdũ: & infra. ¶Nos verò deuotioni vestræ insinuatione præsentium respõdemus, quod si nondum erat viuificatus [c] conceptus, ministrare poterit, alioquin debet ab altaris officio abstinere.

¶Idem S. episcopo.

¶Non imputatur clerico ciuiliter iustitiam petenti de laico, si iudex in laicum exercet vindictam sanguinis.

CAP. XXI.

Postulasti, † & infra. ¶Quæsiuisti præterea, vtrum contra quosdam contempta excommunicationis sententia debitas ecclesijs decimas subtrahentes, tibi regiã implorare liceat potestatem, cũ ad solutionẽ ipsarum vix absque sanguinis effusione valeãt coarctari? Ad † quod respõdemus, quod si te huiusmodi quęrimoniam simpliciter deponente, rex (cui ad bonorum laudem, [d] vindictam verò malorum, gladius est cõmissus) in eosdem rebelles traditam sibi exercuerit potestatem eorum erit duritię (aut † malitiæ) imputandum. [e]

a Nuncijs tradidit. Sed vr, quod ille scholaris potius tacere debuisset. 22. q. 2. ne quis. Item nõne dictum eius est occasio mortis illius. 23. q. 5. vnum solum. in fi. & j. de exces. præla. ex litteris. Item promouendus abstinere dẽt ab omni eo, per quod possit ad effusionem sanguinis perueniri. 50. dis. clericum qui. Item iste quasi testis inductus fuit, quod non licet clerico in cã sanguinis. 21. q. 1. testimonium & s. ne cler. vel mona. sniam. Ad hoc dico, q non fuit inductus tanq̃ testis, quia nec ad præsentiã iudicis accessit, quod fit in crialib. in Auth. d testib. qm. i fi. coll. 7. Cum ergo iste nec pcepto, nec cõsilio, nec defensione, nec lingua, nec adhortatione homicidium fecerit, non debet ab ordinib. impediri q bus modis homicidium committitur & iputatur, vt dictũ est. s. eo. sicut dignũ. & præterea iste se ipsum occidit.

b Tradidit puniendum.] tamẽ p istud non fuit conuictus de furto: nõ enim eo ipso est fur, qui animo furandi domum intrauit. ff. d furt. vulgaris. §. qui furtum.

Sicut.] Communis diuisio. consultatio, & respõsio: Secũda ibi, Nos verò. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam monach9 Cartusien. ordinis quandam mulierem asserentẽ se concepisse ex eo, traxit p zonã quasi ludens cum ea ipsa p hoc sic se asseruit esse læsam, quod huiusmodi occasione fecit abortum: propter q dict9 sacerdos de consilio quorundam, ab altaris mini sterio se suspendit. quęsitum fuit, quid esset de eo agendũ? Respondet Papa, q si non erat viuificatus conceptus, poterit ministrare; alioquin debet ab altaris ministerio abstinere. No. q anteq̃ conceptus sit animatus; non dicitur committit homicidium per abortum.

[Gl. seq. inducit duo similia. alle. in contrariũ duo iura. Primum soluit. Secundum remittit.

c Viuificatus.] sic 32. q. 2. quod verò: & c. Moyses. qđ pro utraque parte potest induci. ar. contra. 2. q. 5. consuluisti. & s. eo. si aliquis. c. illud, consuluisti, intelligitur quando puerperium iam erat animatum. & c. Moyses, & c. illud, si aliquis, s. eodem ibi exponitur istud, & capitulo, quod verò intelligit quando nondum habet animam. Similiter distinguit lex ff. de pœnis, si quis aliquid, §. qui abortionis, tamen licet non teneatur lege canonica, vt hic patet, nec lege Mosaica, tamẽ tenetur lege Cornelia d sica. ff. ad leg. Cor. de sica. si mulierem. & etiam lege, Aquil. vt. ff ad leg. Aquil. si seru9. §. si mulier. De eo qui procurat venena sterilitatis, dictũ est supra c. si aliquis vbi etiam de hoc.]

Postulasti.] Cõsultatio & respõsio. Secunda ibi, Ad quod. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam (quia decimas debitas ecclesijs non soluebant) excommunicati fuerunt, ipsi excommunicatione cõtempta, decimas soluere non curabant: quæsiuit episcopus, vtrum licitum esset illi potestatẽ regiã implorare, cum ad solutionem ipsarum absque sanguinis effusione vix possent compelli? Respõdet quod si de huiusmodi quærimonia simpliciter depont apud regem, & ipse in eosdem rebelles traditã sibi exercuerit potestatem, eorum erit duritiæ impurãdum. Not. quod si clericus simpliciter cõqueratur de laico corã Potestate sęcularis si propter inobedientiam ipsius ipsum durius puniat, quam natura quærimoniç requirat, clerico non imputatur Item gladius est cõmissus regi ad uindictã malorũ, laudẽ verò bõorũ.

d Bonorum laudẽ supra de maio. & obed. solitæ.

[Glossa sequens re. per q. & sol. cõtra q̃ alle. 4. iura.

e Imputandum.] Nota, quod clericus potest agere ciuiliter c̃ laicũ coram suo iudice de cri[m]e, ad hoc vt sit in perpetuum carcerẽ, detrudẽdus vel vt puniatur pecuniariter, 23. quæstio 5. non uos. ad fi. & ar. s. de Iudæ. ita quorundam, & si iudex sęcularis p talẽ q̃relam durius

† Intersignijs

† Cartusię. Cartusien. ordinis, i codice Barbaris,

† Ca. 4. eo. ti. in 4. cõpi. vide Antoniũ Gomezium tom. 3. variarũ resolu. c. 3. nu. 32. Albertũ Trouũ ti. 2. de pfecto clerico, ca. 14 & Couarruuiã in Cle. si furiosus. de homici. par. 2. relectionis. §. 3.

† Aliàs ab eo.

† huius.

† Præter Ioãnẽ Ananiam & alios doctores hic, vide Syluestrũ verbo, homicidiũ 3. q. 5. & Couarruuiam in d. Clemẽ. si furiosus, de homic. in 2. pa. relectionis, § 5.

† Aliàs ita Ad qđ bñ rñdemus.

Rom. c. 13.

† Hęc duo verba: aut malitiæ, desunt in antiquis exẽplaribus,

durius puniat, quia ille non vult aliter obedire iudici, vt hic dicit, non imputatur clerico 23.q.3.Maximianus. & q.5.non vos.ad fi.& ca.relegantes.ad fi.ff.de bon.li. qui cum maior.§.1.versi.si tamen.& arg. ff. de euict. si per imprudentiam.& ar.s.eo.c. tua nos, & absit, vt ea quæ propter bonû facimus, nobis imputentur, si præter voluntatem nostram cuiquã malum contingat. 23.q.5. de occidêdis. alioquin Paulus in effusione sanguinis, suum crimen agnosceret, vt ibi dicitur, quod nefas esset dicere: vt ibi Arg.contra 23.q.5.ca.2. & c. vnum solum.in fine. de pœn.di.1. periculose.& j.de exces. prela.ex litteris.

ADDITIO. Hodie dicendum est, vt hr in c.2.eo.ti.lib.6. vt præmittatur protestatio. Abbas.

Exhibita.] In prima parte ponitur petitio: in secunda exhibitio: ibi, Quocirca.Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus I. nomine, cû esset in puerili ętate constitutus, & cû quibusdam alijs pueris luderet, & insequeretur vnum ex illis, lapidem post illum proiecit non animo lędendi, sed timorem incutiendi, qui lapide proiecto non fuit tactus, sed cadens ad alium lapidem, caput læsit, & tû propter imperitiã medici, tû propter patris incuriam, qui laboribus ipsum exposuit, expirauit dictus I. veniã postulauit à patre illius, vt mitigaretur dolor ipsius; & quia eps illum a sacris ordinibus repellebat, quãuis pr defuncti laborans in extremis confessus fuerit epo, quod nihil dictus clericus in morte filij sui cômisisset: vñ petebat clericus ille à Papa vt cum læsam consciam de morte illius nõ hret, cum eo misericorditer agere dignaretur, vñ mãdat, quatenus si constiterit ita esse, à sacris ordinib. propter hoc nullatenus repellatur. No quod ætas excusat à delicto. Item si percussus ab alio culpa sua in maiorem infirmitatẽ inciderit, non tenetur percussor.

a In puerili.] Vñ bñficio talis ætatis excusatus vr. de cõse.di.4.cos.& j.de sent.exc.c.j.quia illa ætas ignorat, qd videat, C.de fal.mo l.j.in fi.ff.q & à qb.pupill⁹. b Ludês.] quod ei licebat.quia lusit & Isaac, vt dictu est. s.eo.lator.& pueris permissû ê ludere, 1.q.1.c.Spûs sanctus. §.ecce. qñerat tñ doli capax: quod patet ex eo quod dr, nõ aio lædêdi; aliàs nihil esset: qa talis furioso conparat, 15.q.1.illud.& ff.de acq pos. l.1 §.1. Doli capax dr qui est proximus pubertati; vt ff.de reg.iur. pupillû.

¶ Honorius iij. episcopo Eboracen.†

¶ *Homicidium casuale non imputatur ei, qui non occidit, nec fuit in culpa, etiam si ad cautelam veniam postulauerit.*

CAP. XXII.

EXhibita† nobis I. clerici confessio patefecit, quod cum in puerili[a] esset constitutus ætate, cû quibusdã coætaneis suis ludens,[b] & insequens vnum ex illis, lapidẽ post eum non animo[c] lædendi, sed timorem incutiendi proiecit:[d] qui licet† ex proiecto lapide percussus non fuerit, neque tactus, ad alium tamen lapidem corruens,[e] & caput offendens, tum propter imperitiam medicantis, tum propter patris incuriam qui laboribus & sudoribus ipsum exposuit, expirauit. Quia vero dictus clericus, vt mitigaretur dolor patris defuncti, veniã super hoc postulauit ab ipso, tu eum à sacrorû ordinum susceptione repellis: quanquã idem defuncti pater in extremis laborans, tibi & presbytero, cui suam aperuit côscientiam, confessus fuerit, & præstito firmauerit iuramento, nihil ipsû in morte filij sui (prout sibi constiterat) commisisse. Quare idem clericus postulauit[f] à nobis, vt cum de illius obitu læsam nõ habeat conscientiam, dignaremur agere misericorditer[g] cum eodem. ¶ Quocirca mandamus, quatenus si cõstiterit ita esse, ipsum propter hoc à receptione sacrorum ordinum non repellas.

¶ Idem episcopo & capitulo Venetcn.

¶ *Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operã rei licitæ, nec fuit in culpa.*

CAP. XXIII.

IOãnes† sacerdos humili nobis insinuatione monstrauit, quod cum pulsaret câpanas, vt signo[h] dato conueniret popul⁹ fidelium ad diuina, cadês tintinnabulum, percussit quẽdam puerû corã eo, qui (cû vulnus esset mortale) decessit. ¶ Nos igitur attendêtes, quod dicto sacerdoti, qui dabat operã rei licitę,[i] nihil potuit îputari si casus oẽs fortuitos[k]

c Non animo.] ex hoc probatur quod erat doli capax, nec tñ in culpa propter hoc esse vr, quia nec voluntate, nec actu homicidium perpetrauit. supra c.dilectus.& c. significasti, 1. quia voluntas in maleficijs spectatur, non exitus.ff.ad leg.Corn.de sica. diuus, & C. eod. tit. l.1.& j.de sent.excõmu. cum voluntate. secundum talem legem promotionis videtur quod opus potius spectetur, non exitus 15.q.1.si qs ñ irat⁹. d Timorẽ incutiendi proiecit.] In hoc vr culpa nam ludus noxius î culpa est.ff.ad leg. Aquil.nã ludus. & ar.s.de præsum.c. 1. Vnde versus.

Nõ lusisse pudet, sed nõ incidere ludum.

[Gl.se.rec.p obiec. e Corruens.] ipse puer q fugiebat propter timorẽ illi⁹; vñ culpã cômisisse vr, ex eo quod dedit occasionem: quare dãnû dedisse vr, vt ff ad l.Aq. q occidit.§ pe.s.e. de cætero.& c.psbyterum. sed excusat propter îperitiã medicantis & propter incuriã patris, ar.s.e. tua.& propter ætatẽ: quia cã multû fuit rẽota.

[Glo.seq.recitetur per obiectionem.]

f Postulauit à nobis.] Per hoc videbat culpabilis, sed nõ est uerum; quia hoc fecit ex benignitate & humilitate: vnde eps non debuit ipsum propter hoc repellere, maximè cum pater defuncti hoc iurasset & quia ea sunt in nostris officijs gratiora quæcum liceret nobis non impendere, cã tñ dilectionis îpêdimus.28.q.1.iã nûc.

[Glo.seq.arg.& tenet contrarium.]

g Misericorditer.] Ar. quod hæc decret.contineat dispensatiõnẽ, sed nõ credo, nã quicquid facit Ecclia, totû est misericordia & veritas, qa vbi iustitia obseruatur, misericordia adhibet.45.di.disciplina. quod patet ex rñsione. Ber.

IOannes.] Prima pars narrat factum; Secunda diffinit; ibi, Nos igitur.Abb.

CASVS. Sacerdos iste dû pulsaret câpanã, vt popul⁹ fidelium ad diuina officia conueniret, campana cecidit, & occidit quẽdam puerum corã ipso; vñ ipse hoc dño Papæ humiliter itimauit; Papa cõsiderãs, quod dictus sacerdos dabat operã licitæ rei, non dêt sibi iputari si casus oẽs fortuitos ñ puidit, vñ mãdat, quaten⁹ si cõstiterit ita esse, dictus sacerdos liberè suû officiû exequatur. No quod de casu fortuito nullus tenetur, cû præuideri non possit.

h Signo.] j.di ius militare.& s.de off.custo.c.1. & 2.

i Rei licitæ.] s.eo.ex litteris.& j.eo.cap.vlt.Ber.

K Fortuitos.] j.eo.ca.vlt.vbi de hoc.

† Ebriacen.
† Ebroicen.

† Vide Tabiensem verbo, irregularitas. 3.§.4. Syluestrum verbo, homicidium.2.q.20. & de intellectu Couartuuiã in Clem. si furiosus. in 2. par relectionis. §.4. nume 6.

† Eo proiecto in recentioribus & ueterû fidem.

† Vide præ alijs hic Ioãnem de Anania, & citatos s.eo.tit. in c. ex litteris, 1 a,

1 De materia hui⁹ glosæ vide Tiraquellũ trac. de pœnis rẽ perã. aut remittẽdis cã. 7.

a Permittatis.] de iure cõi. Absit enim ꝙ ea quæ propter bonum facinus, nobis imputentur si præter voluntatem nostram alicui quicquam mali contingat. 23. q. 5. de occidendis. Ber.

PEtitio.] Communis diuisio: Secunda ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Sarraceni inuaserunt quoddã castrum in quo Pelagius p̃sbyter morabatur: tandem Christiani tam laici quam clerici exiuerunt contra illos: & inuicem confligentes, hinc & inde multi occisi sũt vel fuerunt: vndè cũ sacerdos iste aliquos percussisset, timebat ne irregularitatẽ incurrisset: propter hoc exposuit hoc domino Papæ: & ipse mandat eidem, quatenus si de interfectione cuiusquam in illo cõflictu ipsum cõscientia sua remordet, à ministerio altaris abstineat reuerenter, cũ in hoc casu tutius sit abstinere, q̃ temere celebrare. Nota, ꝙ clerici pugnare nõ dẽnt ẽt ꝯ Sarracenos. Item in dubijs via tutior eligenda est.

b Remordet.] scilicet ꝙ aliquem interfeceris: licet enim clerici ı alios possint hortari ad pugnam in iusto bello contra hostes, quale fuit istud; vt 23. q. vlt. igitur, hortatu, omni timore. vt pridem. & q. 2. dñs. & 63. di. Hadrianus. in propria tamen persona pugnare nõ p̃nt, vt 22. q. vlt. quicunque. & ca. clerici. & 50. dist. clericum qui. & cap. de his clericis, quia eorum officium reddit eos inhabiles ad pugnãdum, vt s̃. de homicidio. ex multa. ad finẽ.

c In huiusmodi dubio.] sic s̃. e. significasti. & c. ad audientiã. vbi de hoc. sim. ĩ. de cleri. excom. mi. illud. Et sanctius est in hac vita Dño sub inferiori habitu famulari, quam alia inde bite appetendo damnabiliter ministrare. 50. dist. de his. in fin. & s̃. de temp. ordi. ad aures.

†Aliàs. P. p̃sbytero.

†Vid̃ B. Th. super glossa huius c. citatũ, & S. Antoninũ 3. pa. tit. 28. c. 2. §. 6. Sylvestrũ verbo, homicidiũ. 3. q. 6. & Couarruuiã in Clẽ. Si furiosus. ĩ 2. pa. relectionis §. 3.

1 De materia hui⁹ glossæ vide oĩo B. Th. & ibi Caietanũ 2. q. 40. ar. 2. & q. 64. ar. 4. vñ intelliges q̃tũ liceat clericis in bello. adde plenissime per Tabiẽsẽ verbo, irregularitas. 3. §. 20.

† Aliàs, & ita inuicem, &c.

non præuidit: Discretioni vestræ mãdamus, quatenus si cõstiterit, ita esse; dictum sacerdotẽ, sacerdotale officium exequi permittatis.[a]

¶ Idem Pelagio † presbytero.

Clericus pugnando etiam contra inimicos fidei catholicæ, si quemquam percussit, & de interfectione ipsum remordet conscientia. à ministerio altaris abstinere debet.

CAP. XXIII.

PEtitio † tua nobis exhibita cõtinebat, ꝙ cum inimici Dominicæ Crucis ac blasphemi nominis Christiani, castrũ quoddam in quo morabaris, grauiter inuasissent: exeuntibus inde habitatoribus, tam clericis, quã laicis contra eos, ac † inuicem confligentibus, hinc inde occisi quãplurimi extiterunt: Vndè cum ꝓ eo quod aliquos percussisti, irregularitatem metuas incurrisse; Mandamus, quatenus si de interfectione cuiusquam ĩ illo conflictu tua consciẽtia te remordet,[b] à ministerio altaris abstineas reuerenter: cum sit consultius in huiusmodi dubio[c] abstinere, quam temere celebrare.

¶ Gregorius nonus.

Idem dicit quod cap. Ioannes supra eodem, & tantum ponit diuersitatem in facto.

QVidam.] CASVS. Quidam p̃sbyter ei ostauit q̃ndam in audiutoriũ ad ædificationẽ ecclæ; & dũ p̃sbyter q̃dã lignũ dissolueret, ille hõ cum ligno ruit in terram, & mortuus fuit: dubitabat, an illi p̃sbytero esset hoc imputandum: significatũ fuit hoc dño Papæ; ipse verò considerans, ꝙ sacerdos dabat operã licitæ rei, & ẽt adhibuit diligẽtiam, q̃ debuit adhibere, circunstantib. p̃monitis ita alta voce; ꝙ intelligere potuerunt: Rñdet, ꝙ ꝓꝑ hãc cã, vel q̃a oẽs cas⁹ fortuitos nõ p̃uidit, q p̃uideri nõ p̃nt, non dẽt idẽ quo ad officiũ vel bñficiũ impediri. Nota ꝙ casus fortuitos nemo põt præuidere, & iõ iste presbyter non tenet de homicidio.

d Licitæ rei.] sic s̃. eo. c. ex litteris vbi similis casus ponit̃. & supra eod. Ioannes.

e Præmonitis.] dicendo, caue, caue 50. di. si duo. vndè si incuria illius mortuus est, huic qui ipsum monuit, non imputatur, 50. di. sæpè. ad fi.

f Præuideri nõ possunt.] Fortuitos. n. casus nullũ hominũ ꝯsiliũ p̃uidere põt. ff. de adm. re. ad ci. ꝑti. l. 2. §. si eo tp̃e quare nemini sunt imputãdi ff. qui & à qb. ma. li. non fi. Iulian⁹. Casus. n. fortuiti nõ imputant̃, nisi culpa q̃s incidat in casum, vel pacto vel mora p̃cedẽtib. casum. s̃. de cõmo. c. vni. & s̃. de depo. bona fides. vbi de hoc. quia nemo tenet̃ diuinare, s̃. vt eccle. bene. vt nostrum, ff. ad leg. Aquil. si putatoi & ff. mã. si fideiussor §. si cũ debitor. & Paul⁹ spũ Dei plen⁹ diuinare non potuit. 22. q. 2. beatus. Ber.

† Præter Doctores hic vide citatos in c. ex lr̃is. il s̃. eo. ti.

CAP. XXV.

QVidã † (vt asseris) ad ædificationẽ Ecclesię in adiutorium à presbytero euocat⁹, ruẽs cum laqueari, quod idẽ presbyter soluere nitebatur, hac occasione, reb. est humanis exemptus: & inf. Attendentes igitur, quod sacerdos ipse dabat operam licitæ rei:[d] studuit etiam, quam debuit diligẽtiam adhibere: circunstantibus, quib. periculum imminebat, ita tẽpestiue & alta voce præmonitis,[e] quod et intelligere, & fugere potuerũt: Inq̃stioni tuæ taliter respõdemus, quod ob hãc causam; vel quia omnes casus fortuitos (qui præuideri non possunt[f]) forsitan non præuidit: non debet quo ad officium, vel beneficiũ impediri.

TITVLVS XIII.

De torneamentis.

¶ Ex concilio Lateraneñ. †

Torneamenta fieri non debent: & vulnerato in eis conceditur pœnitentia: sed si moritur, denegatur ei sepultura ecclesiastica, si accessit animo pugnandi. secus si accessit alia causa, vt puta, vt debita sibi exigeret. hoc dicit cum cap. seq.

CAP. I.

FElicis † memoriæ Innocentii & Eugenij prædecessorum nostrorum vestigiis inhærẽ

DE TORNEAmentis.

Viso de homicidio in gñe & in spẽ, vidẽdũ restat de q̃busdã actib. per quos licet nõnque, non sp̃ tñ deuenitur ad homicidiũ, iõ subijcit hanc rubricam, & duas sequentes. Abbas.

De hac materia & de clericis in duello pugnantibus, & de sagittarijs hr̃ 2. q. 5. §. sed q̃libet, vsq; ad finẽ quæst. & ĩ in rubrica de homicidio, versi. quid iuris.

† Cõcilib Later. sub Alex. 3. c. 20. refert ĩ Pãnormia li. 8 titu. 11. siue c. 148. & c. 1. eo. tit. in 1. compil.

† Vide cõc. Tri. ses. 25. & refor. c. 19. & p̃ter Do. hic ꝯsule B. Th. & ibi latius Caietan. 2. 2. q. 95. ar. 8. ad 3. arg.

FElicis memoriæ.] Primo prohibet: Secundo pœnam imponit. Secunda ibi, Quod si. Albas Siculus.

CASVS. Lateraneñ. conciliũ inhęrendo vestigijs

ftigijs Innocētij, & Eugenij, prohibet detestabiles nundinas illas, vel ferias, quę vulgo torneamenta vocantur, in quibus milites ad ostentationem virium suarū conueniunt, vndè mortes, & animarum pericula sæpe proueniunt. Quod si aliquis eorum ibi mortuus fuerit, careat ecclesiastica sepultura: pęnitentia tamen ei non denegatur. No. quod aliquid prohibetur propter malum quod indè sequi pot. ſt. Item nota hic casum, vbi maius conceditur, & minus denegatur. Item nota arg. cum ali quo communicandum viuo, non tñ mortuo.

a Ostenationem.] secundum leges tamen licet aliquid facere ad ostentationē virium; vt ff. de alea. solent. 1 aliàs non licet: vt l. seq. nec huiusmodi tenentur lege Aquilia. ff. ad leg. Aqui. qua actione, §. si quis.

1 Licet pecunia ludere, & spōsionē facere virtutis cā: vt hastā, vel pilā iaciendo, saliēdo, currēdo, luctando aliàs non licet: vt in l. seq. Io. And.

b Temere.] Et iō talis ludus tanquam noxius prohibet hic, & ff. ad leg. Aquilinam ludus.

c Proueniunt.] ar. aliquid prohiberi ꝓpter consequens, 22. q. 1. in nouo, & s̄. de iureiu. & si Christus, si & de cōsec. dist. 3. peruenit.

† Ca. uni. eo. tit. in 2. cōp. Adde citatos in p̄cedē ti c. & in ca. 1. s̄. de corpore vitiatis.

d Non negetur.] nec etiam viaticum, 26 q 6. si quis de corpore, 50. dist. pęnitentes. quia per pœnitentiam viaticum intelligitur, quod decedētib. pœnitentib. non negatur, j. de pœn. & remiss. quod in te.

[Glo. seq. brocar. alleg. 7. similia. secundo, & tertio soluit contraria.]

e Careat sepultura.] simile infra de rap. cap. 2. & sic conceditur quod est maius, & quod minus est prohibetur, arg. 88. distin. episcopus gubernationem, ff. de ri. nupt. oratione, & 1. q. 1. si qui epi, & 13. q. 2. latorem, C. quando Impe. inter pup. & vid. l. vnica & 80. dist. episcopi non in castellis, arg. j. 44. dist. nulli clerico, 13. q. vlt. c. vlt. & ff. de sena. qui indignus, ff. de ser. export. cui pacto, 32. q. 7. Apostolus, in fi. 24 q. 1. miramur, & s̄. de deci. ex parte. Sol. generale est, quod cui licet maius, & minus, nisi ab illo minore prohibeatur ex causa: ne vilipendatur honor personæ, vt patet per primas concordantias. Hic verò alia ratio est, vt potius consulatur viuis, quam defunctis, vt alij terreantur, & abstineant à talibus cum viderint illos sepeliri in campis, quia vilis sepultura illis defunctis non nocet. 2 s. de sepult. sacris. 13. q. 2. animæ defunctorum, sic intelligitur infra de rapt. capitulo 2. Bernardus.

2 Hoc dictū glādistinctē nō est verū. Quare vide S. Th. & Sotū 4. sen. dis. 45. q. 2. ar. 3. qstiūcula 3.

AD audientiam.] CASVS. Quidam causa requirendi quædam debita, accessit ad locum torneamentorum: contigit, quod casu de equo cadens mortuus fuit non in torneamento: sed quia ibi mortuus fuit, denegabatur ei sepultura: quæsitum fuit à Papa, quid iuris esset. Papa verò considerans, quòd illis tantū qui ad torneamenta animo ludendi accedentes, decedunt ibidem, ecclesiastica sepultura debet interdici, mandat, quatenus si cōstiterit, quod ad prædictum torneamentum non animo ludendi, sed percipiendi credita accessit, licet ibi casu obierit, non debet carere ecclesiastica sepultura: maximè cum dominicum corpus acceperit, & fuerit oleo sacro perunctus. No. quod voluntas, & propositum distinguūt maleficia. Item quæ fortuito casu accidunt, imputari non debēt.

tes detestabiles illas nundinas, vel ferias, quas vulgo torneamenta vocāt, in quibus milites ex condicto conuenire solent, & ad ostentationē[a] virium suarū, & audacię temere[b] congredi, vndè mortes hominū, & animarū pericula sępe proueniunt,[c] fieri prohibemus. Quod si quis eorū ibi mortuus fuerit, quāuis ei poscenti pœnitentia nō negetur,[d] ecclesiastica tñ careat sepultura.[e]

¶ Alexander iij Anatesi epō.

¶ Idem dicit quomodo in superiori cap.

CAP. II.

AD† audientiam nostram noueris peruenisse, quod cum quidam ad locum deputatū torneamētis causa requirendi debita accessisset: & infra. ¶ Nos attendentes, quod his tātum ecclesiastica sepultura debeat interdici, qui ad torneamēta animo id faciēdi[f] tātum accedentes, decedūt ibidem: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si tibi constiterit, quod ad prædictū torneamētum non animo ludendi, sed percipiendi credita peruenisset, licet ibi fortuito casu[g] obierit, corpus eius dispensatione[h] † ecclesiasticę tradi facias sepulturæ: maximè si Dominicum corpus suscepe rit, & sacri olei fuerit vnctione perunctus.

f Animo id faciendi.] Ergo ad animum recurrendum est: & quia iste mortuus fuerat ad locum torneamēti, denegabatur ei sepultura; & malè. quia non ludebat in torneamēto, sed casu sub equo mortuus est: nec ex ea causa accesserat, sed alia, vt dicit litera: Voluntas enim, & propositum distinguunt maleficium: vt ff. de furtis, qui iniuriæ, & inf. de sent. excom. cum voluntate, & ad animum recurrendum est, 22. quæst. 2. is autem, & cap. homines, in fine, & ideo non debet ei denegari sepultura, vt dicit in fine.

† Aliàs, dispensatiuè, alias ita, dispensatione ecclesiæ, tradi facias, & cæt. & hanc lectionē agnoscit hic Host. q. etiā hñt uetustiores aliquot codices manuscripti.

g Fortuito casu.] quoniam præuidere non potuit, supra titu. proxi. Ioannes, & cap. vlt. vndè sibi non debet obesse, 23. quæstio. 5. de occidendis.

h Dispensatione.] Non intelligas, quod dispensetur cum isto, vt sepeliatur in cœmeterio ecclesiæ, sed de dispensatione secundum quam ecclesia disposuit, vt corpora Christianorum sepeliantur in cœmeterijs, 3 quoniam olim in campis sepeliebantur, 4 ff. de sepulc. viol. l. 3. §. diuus.

i Maximè.] quia idem est, etiam si hæc duo sacramenta non recepisset, dummodo pœnitentiam receperit, & iste illa tria percepit: vt patet in integra. Ber.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. & post Cōc. l. a. sub Alę. iij. par. 26. c. 5. & de interdicto hoc duellorum gñe tene qd nouissimè sāciuit Conc. Trid. ses. 25. de reformat. c. 19.

3 Rōnes quare 13. q. 2. cum grauia. i. A.

4 Ne ciuitas corrūperet fœtore. C. de religi. l. mortuorū. I. An.

TITVLVS. XIIII.

De Clericis pugnantibus in duello.

¶ Alexander tertius.

¶ Clericus iniens duellum, siue obtulerit siue susceperit, deponendus est: poterit tamen episcopus cum eo dispensare, si mors, vel mutilatio membri non sit indè secuta.

CAP. I.

POrro † si clericus alicui sponte duellum obtulerit, vel obla

DE CLERICIS PVGNANTIbus in duello.

Visum est supra de torneamentis, ubi plures pugnāt: nunc subijcit de duello, ubi duntaxat duo pugnant. Abbas Siculus.

POrro.] Diuiditur, quia in prima ponitur excessus punitio: In secunda dispensatio: Sed quantumcunque. Abbas Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa qualiter puniri deberet clericus, qui duellum alicui sponte obtulit, vel suscepit oblatum? Respōdet Papa, quod siue victor fuerit, siue victus fuerit clericus, qui duellum obtulerit,

tulerit, vel susceperit, de rigore iuris est deponendus: veruntamen quantumcunque excesserit, episcopus suus cum eo poterit dispensare, dummodo ex ipso duello homicidium, vel membrorum diminutio non fuerit subsecuta. Nota, quòd non licet clerico in duello pugnare. Item episcopus cum clerico in duello pugnante dispensare pôt. Itẽ arg. ꝙ episcopus cũ clerico homicida, vel mẽbri detruncatore dispensare non potest.

a Oblatum susceperit.] Nec offerre, nec oblatũ suscipere debuit aliquo modo, quia hoc prohibitũ est, 2. quæstio. 5. monomachiam, & ĩ. de purg. vulg. per totũ, sed potius debet oĩa mala pati, quã huic malo, vel alij consentire, 32. quæst. 5. ita ne, quia facere debemus quod fieri debet de iure, 22. q. 2. faciat homo.

b Deponendus.] q\[uia\] huiusmodi pugiles homicidæ existunt, infra cap. proxi. vndè cum ad hoc accesserit, non potest quis promoueri 51 distin. si quis post, nec dispensatur 1 cum, talis, si mors, vel membrorũ mutilatio fuerit subsecuta, ĩ. cap. proxi. vlias potest cũ tali episcopus dispensare, vt inf. sequitur. Bern.

Henricus.] Prima pars narrat factum: Secunda ꝓuidet: ibi, Quia igitur. Abbas.

CASVS. Quidã nomine H. ꝓuenit quendam super furto coram seculari iudice: & quia intentionem suam nõ potuit probare per testes, secundum consuetudinem terræ, pugilem obtulit, qui aduersarium adeò vulnerauit, ꝙ exinde mortuus fuit: sacerdos ille significauit hoc domino Papæ: & diœcesanus episcopus consuluit dominum Papam, quid de eo sit agendum. Rñdet Papa, ꝙ tales pugiles veri homicidæ sunt: & prædictus sacerdos non debet in sacris ordinibus ministrare: quamuis non pugnauerit in duello, sed alius pro ipso: homicidium.n. committitur tam facto, quam præcepto, consilio, aut defensione: tamen circa beneficium habendum cum dicto presbytero poterit dispensari. Not. ꝙ consuetudo non excusat aliquem à delicto. Item quattuor modis committitur homicidium, facto, præcepto, consilio, & defensione. Item nota casum, vbi episcopus potest dispensare in beneficio, & non in executione ordinis.

c Prauam.] & reprobatam, infra de purg. vulg. 2. per totum, & 2. quæst. 5. monomachiam. quia Deum tentare videtur.

tum susceperit: a siue victor, siue victus fuerit, de rigore iuris est merito deponendus. b Sed quãtumcunque eius in hoc grauis sit, et enormis excessus, euadere potest depositionis sententiam, si cum ipso suus episcopus duxerit misericorditer dispensandũ: dummodo ex ipso duello homicidium, vel membrorum diminutio nõ fuerit subsecuta.

¶ Celestinus† tertius.

¶ Irregularis est clericus non solum si ipse interficit per se, sed etiam si pugil ab eo datus aduersarium occidat, nec excusat consuetudo, poterit tamen cum eo circa beneficium habendum dispensari.

CAP. II.

Henricus† presbyter nobis humiliter intimauit, ꝙ cũ laicum quẽdam sup furto in seculari placito conuenisset: quia testes sui defecerũt, pugilem ẽm prauã c terræ cõsuetudinẽ introduxit, qui reũ vsq; adeo ictib. † vulnerauit, ꝙ eo ictus est expirare. ¶ Quia igitur super hoc nos consulere voluisti, ambiguitatẽ tuã responsione huiusmodi remouemus: ꝙ tales pugiles homicidę d veri† existunt: nec prædictus sacerdos, licet non ipse, sed alius pro eo in duello pugnauerit, debet in sacris ordinib. ministrare, sicut tradũt sacrorum canonũ instituta. † Homicidium aũt tam facto, e ꝙ pcepto, siue consilio, aut defensione non est dubiũ perpetrari: poterit tamen cum eo, circa habendũ beneficium misericorditer dispẽsari.

TITVLVS XV.

De sagittarijs. †

¶ Innocentius tertius. †

¶ Excommunicandus est sagittarius, & ballistarius contra Christianos h. d.

CAP. I.

Artem† illam mortiferam, & odibilem ballistariorum, & sagittariorum aduersus Christianos, g & catholicos exerceri de cętero sub anathemate h prohibemus.

d Homicidæ.] Vere quantum ad propositum, vel occasionaliter, vel verè quandoque, vt hic patet: & sententia lata per talem probationem non transit in rem iudicatam, infra de pur. vul. c. 2. Bern.

e Facto.] Istis quattuor modis, siue lingua, siue adhortatione committitur directum homicidium. De hoc dr ĩ. de homic. sicut.

f Beneficium.] 50. dist. studeat. 28. dist. presbyterum, scilicet ne cogatur in clerici opprobrium mendicare, 93. dist. diaconi. ibi, mendicat in fęlix clericus, &c.

DE SAGITTARIJS.

Cõtinuata est ĩ. de toro amẽtis. Ab. Si.

Artẽ.] CASVS. Pręcipit Papa sub interminatione anathematis, ꝙ nullus debeat ex rcere aduersus Christianos, & catholicos artẽ illam mortiferam, & odibilem ballistariorũ, & sagittariorum. Nota, ꝙ ꝯ catholicos pugnare nõ licet: & intellige de bello iniusto, secus de iusto.

g Christianos.] secus de Sarracenis, 2 à ꝯrio sensu, & intellige de bello iniusto. arg. ĩ. de iureiur. sicut si constiterit 3. quoniam si iustũ esset, licitum esset pugnare, 23. q. 2 dñs, & q vlt. vt pridem.

\[Gl. l. q. reci. per q. an ꝑ hæc verba, &c. ad affirmatiuam alleg. duo iura. Secundo distinguit inter sniam iuris, & hominis. Tertio soluit.\]

h Sub anathemate.] Videtur quod sit canon latæ sententiæ. arg. 63. distin. Salonitanæ, & inf. eodem, qui fur. ordi. rece. cap. 1. sed secus est. Nam multum interest an à lege aliquid prohibeatur sub anathemate. 30. distinctio. per totum, an ab homine, & tunc videtur quod sit excommunicatus, vt in cap. Salonitanæ arg. ad hoc ff. de arbit. Celsus, & l. si cum dies. §. vlt. ff. de contrahen. empt. l. si sciens, vt sic mitius agatur cum lege, quam cum ministro legis. Dicas 3 quod si iudex dicat: præcipio sub pœna excommunicationis, siue præcipio sub interminatione excommunicationis, siue anathematis, siue sub excommunicatione, vt ho. facias, non est excommunicatus contrarium faciens, sed excõicandus: & ca. illud Salonitanæ, & ĩ. de loc. c. 1. & ĩ. de eo. qui fur. ordi. rece. c. 1. & consimilia, intelliguntur cum sub conditione excõicatio lata fuit, sic: Excõico quicunque furtiue ad ordines accesserit: & tunc ꝯrium faciens est excommunicatus. De hoc dixi ĩ. de simo. sicut, 2 Bern.

†Aliàs Clemẽs tertius.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp. Et de materia huius decre. tene qđ nouissimè diffiniuit cõcil. Trid. ses. 25. de refor. c. 19.

1 Vide Cõc. Trid. ses. 14. de refor. c. 7. vbi de dispẽsatione cum homicidis.

† Dictio, ictibus, deest in antiquoribus Grego. codicibus, & in oĩb. Vaticanis.

† Aliàs veri, sed in recentioribus.

† Cap. miror. & c. si qs viduam, 50. dist. & c qui ĩ aliquo, 31. dist.

† Sagittarijs & Ballistarijs in codice Barbaræ.

† Secũdùs in veteri cõp.

2 Idẽ sentias de alijs infidelib. & quatenus agit de bello iusto, & iniusto qd illud sit, tradit B. Th. 2. 2. q. 40. ar. 1. & Alfon. Castr. li. 2. c. 14. de iusta hæret. punit.

† Cap. vnico, eo. tit. in 1. compila.

3 De hoc arti. vide hic ꝑ alijs latissimè. Io And.

DE ADVLTERIIS, ET STRVPO.

¶ Supra visum est de homicidio, & de quibusdam artibus, ex quibus prouenit homicidium quandoque sed quia secundum ordinem decalogi, idest leges antiquas continentis decē pcepta, post homicidiū sequitur adulteriū seu mœchia, vt patet ibi, nō occides, nō mœchaberis: iō post homicidium sumit hic de adulterio: sed quia nomine mœchiæ omnis illicitus coitus continetur: iō subijcit de stupro. 32.q.4. meretrices. De hac materia habes 36.q.1.c.2.& §. cum ergo.

†Exodi. ca. 22.& c.j.eo. tit.in 1.cōp. Iuo parte 16 ca.292. & c. 293.

Vide B.Th. 2.2.q.154.a. 6 & Iul.Cl. lib.5 sent.§. stuprū & de intellectu Ferd.Vasqū li.1.c.7.con trou.vsu fre quētium,& citatos in c. seq.

TITVLVS XVI. De adulterijs & stupro.

¶ In Exodo. †

¶ Stuprans virginem, tenetur eam dotare, & ducere in vxorem: & si non vult cum ea contrahere; vltra dotem corporaliter castigabitur. hoc dicit cum c. sequenti.

CAP. I.



SI se duxerit quis virginē, nōdum desponsatā, dormieritq; cum ea, dotabit [a] eam, & habebit vxorem. [b] Si verò pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam iuxta [c] modum dotis, quam virgines accipere consueuerunt.

¶ Gregorius Sipontino epō l.2.regi stri epist.42 ca.81.indic. 11.& ca.2.c. ti.in 1.cōp.

¶ Gregorius † Sipon.epō.

¶ Summatum est supra cap. proximo.

CAP. II.

PEruenit ad nos, quod Fęlix quandam virginē stupro decepit: quod si verum est, quamuis esset de lege pœna plectendus, [d] nos aliquatenus legis duritiam mollientes, hoc modo disponimus: Vt aut quam stuprauit [e] vxorem habeat, [f] aut si renuendum putauerit, corporaliter castigatus, [g] excommunicatusque, [h] in monasterio, † in quo agat pœnitentiam, detrudatur, de quo nulla sit egrediendi sine præceptione † licentia.

† monasterium.

† præcepto.

† Aliàs Auteliañ. Vide c.3.eo. tit.in 1.cōp.

¶ Ex concilio Arelateñ.

¶ Maritus retinens adulteram coniugem non peracta pœnitentia, particeps est delicti: secus si egit pœnitētiam, non tamen debet eam sæpe recipere.

CAP. III.

SI vir sciens vxorem suam deliquisse, [i] quæ non egerit pœnitentiam, sed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit, [k] & eius peccati particeps. Quod si mulier dimissa egerit pœnitentiam, & voluerit ad virum suum reuerti, debet, [l] sed non sæpe [m] recipere peccatricem.

¶ Ex concilio Parisieñ. †

† Burchard. li.16 decr.c. vl.et tribuit concil.Parisiēsi ca.3.qđ nondū inueni.refert.c.5 e.ti.i 1.cōp. Vide An. Gomezū & Palacium Rubiū sup l. Tauri. 80. inc.El marido.

¶ Maritus propter suspicionem potest accusare vxorem de adulterio, & in accusando præfertur cæteris.

I se duxerit.] Hoc c. & seq. ponūt pęnam stuprantis virginem. Abbas Siculus.

CASVS. Legitur in Exodo, quod si quis virginem seduxerit nōdum desponsatam, & dormierit cum illa, dotabit eā, & habebit in vxorem: Si verò pater puellæ eā sibi dare noluerit, dabit ei pecuniam secūdum modum dotis, quam virgines recipere consueuerunt. Nota hic pęnam stupri secundū antiqua tempora.

a Dotabit eam.] idest, donationem propter nuptias assignabit ei. Vel propriè ponimus, quia dabit pecuniā mulieri, q̄ retinebit sibi ꝓ dote: ꝙ fieri potest, ff. de dona. inter vi & vxo.si quis vxori. C.de do. cau.nō nu. l.2.& si cum ea non contrahat, nihilominus habebit illam pecuniam, vt sequitur in litera; Si verò ante matrimonium donet ei, tenebit donatio. ff. de public. in rem act.cum sponsus, si in tempus matrimonij porrigatur donatio, nō tenet. C.de donat.inter vir.& vxo. quod sponsæ, ī.c.c. vlt. vbi de hoc.

vide Bernar. Diaz. ī practi.can.c.77 & Couar.li. 4.decre.par. 2.cap.6.§.8. nu.15.

1 Obseruandū est ꝙ ad notauit Bernar Papiensis, in c.1 de commodato, in 1.cōp. dicēs, se multa ex tex. Pētateuchi adduxisse non vt obseruaretur, sed vt intelligeret, ꝙ de his esset in veteri lege statutum adē forsitan voluit Raymundus, vt hic obseruar glo.

b Vxorem.] si pater eam dare sibi voluerit, & ipsa in eum consensit, & etiam si ipse eam accipere voluerit: aliàs punietur. inf.c. proxi.

c Iuxta modum.] qui æstimabitur iuxta facultates illius, & dignitatem puellæ, C.de episco. aud.l.penul. C.de rei vxoriæ act. authen. sed quamuis. & ff. de iure dot.siue generalis.35.qu stio.5.nullum, hæc olim fuit pœna in Exodo. 1 hodie alia secundum leges, vt no. ī.cap. proxi.

PEruenit.] CASVS. Quidā Felix noīe, decepit quandā virginem stupro: q̄ritur, qualiter sit puniēdus (Rñdet Papa: Si verū est ſm legē dēret puniri. tñ aliquantulū tēperat pęnā legis, statuens, vt aut illā in vxorē accipiat. aut si noluerit, corporaliter castigatus, & cōione sacrorum priuatus, in monasteriū detrudatur ad pœnitentiam peragendam; nec indę recedat sine licentia. No. quod pœnæ restringendæ sunt, non amplianda. Item mitius agit canon quam lex. Item nota hic pœnam canonicam pro stupro impositā, scilicet in monasteriū detrusionem.

d Plectendus.] scilicet vt relegetur, vel si vilis psona fuerit, verberetur. Inst. de pub.iud.§.2.si aūt per vim hoc fecerit, capite plectet. Inst. eo. sin autem.

e Stuprauit.] Stuprum 2 propriè cōmittit ī virgine, 36. q.1.§ 1.

2 Vide B.Th. 2.2 qō.154. ar.6.vbi late de hoc.

f Vxorem hēat.] si ipsa & pater voluerit, ī.c.proxi.Ber.

g Castigatus.] ſm quod visum fuerit iudici: aliter secūdum leges, vt dictum est.

h Excōicatusque.] quo ad cōionem sacrorum, quousque visum fuerit superiori. finaliter tñ nō compelleretur eam recipere, sed quia illam decepit, ad tempus punietur.

SI vir.] Distinguitur. Secundum membrū ibi, Quod si mulier. Abbas Si.

CASVS. Dicitur in isto capit. quod si vir scit vxorem suā deliquisse, quæ non egit pœnitentiam, sed permanet in fornicatione, & steterit cum illa, reus erit peccati illius. Si verò mulier pœnitentiam egerit, & voluerit ad virum reuerti: qui eam propter peccatum suum dimiserat, debet eam recipere, sed non sæpe. Nota, quod qui vxorem propriam adulteram detinet, seipsum adulterum reddit. Item nota argum. delicta sæpius commissa grauius punienda.

i Deliquisse.] adulterando cum alio.

[Glo. seq. obijcit & soluit, & arg. quod crimen lenocinij contrahunt.

K Reus erit. 32.quæst.1.si quis vxorem quia patronus est turpitudinis: qui crimen celat vxoris, 32.quæst. prima capit. 1. supra de iur. iurand. quemadmodum, & C.de adulter.l. 2. Vel crimen lenocinij committit: & nisi denunciet eam ad pœnitentiam, mortaliter peccat, 2.quæstio.1.si peccauerit & supra, de iureiur.quemadmodum.

l Debet.] debito honestatis & non necessitatis, quia etiam post pœnitentiam posset eam accusare de adulterio, trigesimatertia quæstione secunda admonere.

m Sed non sæpè.] imò videtur ꝙ non solū semel, sed septua-

septuagies septies, de pę di. 3 adhuc instant s. de iureiu. quemadmodum, ad fi. quare ergo dicit, sed non sæpe? Dico qꝫ si mulier delinquat sępiꝰ, maritus sp pōt ei parcere si vult, & eā post pnīam recipere ſm Euāgelicā doctinam, sed ecclesia non intercede: pro ea, ex quo aliquoties ei pepercit: & ideò dicit hic nō sæpe. ne ecclesia videatur ei dare licētiā peccandi: & ad terrorē dr̄ ēt ho. Itē arg. delicta sæpius cōmissa grauius puniri, C. de epi. aud. l. 3. & ff. de re mil. l. 3 §. si tyronibus, & ff. de pęn. l. aūt damnū. §. quisquis, 25. q. 3. extraordinaria.

Maritus.] CASVS. Dr̄ hic, qꝫ maritꝰ ex sola suspicione accusare pōt vxorem de adulterio, & plus cęteris de adulterio accusare & defendere potest. Nota quod maritus præfertur alijs in accusatione adulterij contra vxorem. Itē crimen adulterij est publicum.

a Suspicione.] violenta. 1 s. 32. q. 1. dixit. Dn̄s. ex temeraria. n. nō licet: de qua intelligitur 2. q. j. primò semper.

b Plus cæteris.] 32. q. 1. apud misericordē, § publico. Vel intellige quod dicit, plus cęteris, quia maritus j. 40 die pōt accusare vxorem iure mariti sine metu calumniæ. postea verò non, nisi iure extranei, C. ad adulte. iure mariti, sed hoc hodie non vvidetur habere locum, sup. de procur. tuæ.

Significasti] Sacerdoti de adulterio infamato, indicitur purgatio. quā si præstiterit, in officio dimittitur, alias ab ipso suspenditur. sic cōmuniter summatur. Sed ista summatio non continet in se dubitationem. Secunda pars ibi, Ideoque. Abbas.

† Ca. 6. e. tit. in 1. cōp. & post concilium Late. p. 50. c. 21. Et de materia plenè agit Bernardi. Diaz in practi. crimi cā. c. 79. & Paulus Grillus tra c. de pœnis omnifari m coitus q. 9.

1 Vide Alc. post Bart. in l. 3. §. si. ff. e. & Panor. in c. ex litteris s. de presū.

CAP. IIII.

MAritis etiam ex suspicione[a] vxores accusare permissum est; & ipsi plus cęteris[b] de adulterio & accusare possunt, & defendere.

¶ Alexander tertius.

¶ *Ad solam mulieris confessionem, asserentis se commisisse adulterium cum sacerdote non debet sacerdos puniri, sed sibi infamato potest indici purgatio. quam si præstiterit, absoluatur: deficiens verò suspenditur ab officio.*

CAP. V.

SIgnificasti† nobis quēdam presbyterum cū alterius coniuge intra ecclesiam dormiuisse, quæ se & illum cuidam sacerdoti huiusmodi delictū confessos fuisse, publicè tibi detexit: et hoc ipsum idem sacerdos nomē adulteri celans,[c] in pręsentia tua dixit. Super quo quid fieri debeat, cum negante adultero mulier in confessione persistat, consilium requisisti.

¶ Ideoque mandamus, quatenus condignam pęnitentiam præfatæ imponens[d] adulteræ, ecclesiam per aspersionem aquæ benedictæ reconciliare[e] procures: Prædicto autem sacerdoti, ne (contra Apostolum) infirmorum corda mala fama ipsius percutiātur, & ne vituperetur[f] ministerium nostrum, neque securiores presbyteri existentes, in peccatū licentius prolabantur, cū vicinis quinque presbyteris, quos se nolle peierare cognoueris, iuxta arbitriumg[g] tuū purgationē indicas: quem si purgare se poterit, in officio suo ministrare permittas: alioquin[h] ab officio suo ipsum suspendere non postponas.

¶ Innocētius tertius Turoñ. archiepiscopo.

¶ *Coniux coniugem de adulterio impetere, non potest, si & ipse adulterium comisisse conuincatur.*

CAP. VI.

INtelleximus, † quod cum S. laicus H. vxorē suam à maritali consortio depulisset, diœcesanus eorum audiens eandem cum quodam adultero fornicari, eam & illum vinculo excommunicationis astrinxit: quæ tandem adulterum abiurans, absolutione recepta, coram episcopo memorato, prædictum virum sibi restitui postulauit: at ille obijciēs ei adulterium, & quod ab ipso non expulsa, sed sponta-

benedictæ reconciliare procuret: & quia presbyter ille super hoc non famatus, sed infamatus erat, ei purgationem indicat, ſm quod sibi visum fuerit cū vicinis pbyteris, de quibus non sit verisimile quod debeant peierare, ne populus in eo scandalum patiatur, & ne alij ad similia prolabant. si aūt se purgare nō poterit, ab officio suo suspendat eundem. No. qꝫ cōfessio vnius super eodem crimine, alteri nō nocet, quāuis illa sint connexa, sed purgatio debet indici pp infamiā inde ortam. Itē ad dictum vnius, licet alter hoc neget, ecclesia debet reconciliari. Itē purgationes arbitrariæ sunt. Item deficiēs in purgatione punitur.

c Celans.] & bene, s. de off. ord. si sacerdos. 2 & ff. de quæst. l. 1. §. qui quæstionem.

[Gl. seq. arg. & signat contrarium.]

d Præfatæ imponens.] arg. qꝫ licet aliqua duo sint connexa, quamuis constet de vno, non tamen de alijs, 2. q. 5. interrogatum, ff. de leg. Iul. de adult. denunciasse, §. quæritur, ff. de lib. cau. duobus, & l. liberis, §. si duo, arg. contra s. de affi. de leg. præterea, & c. prudentiam, ad fin. Ber.

e Reconciliare.] ecclesiam, & qualiter, dicitur s. de consecra. eccl. vel alta. aqua.

f Ne vituperetur.] sic 2. q. 5. si mala fama.

[Gl. seq. obijcit & soluit.]

g Iuxta arbitriū.] & sic hmōi compurgationes arbitrariæ sunt, 2. q. 5. oibus vobis, & j. de purg. can. ex tuarum. Sed quare compellitur iste ad purgationem pp confessionem mulieris, contra illud, C. de adulte. & si crimine, cum non infametur apud bonos: nam leues sunt qui mala credunt, quę probari non pñt, 11. q. 5. in cunctis. Dicas, quod iste infamatus erat de muliere illa, aliàs non indiceretur illi purgatio pp dictum illius, quia etiam dicta paucorum nō infamant, s. de accus. inquisitionis, ad fi. Laur.

h Alioquin.] No. deficientem in purgatione puniri. s. de simo. de hoc, & cap. insinuatum. & j. de purga. canonica, cum. P.

INtelleximus.] Mulier petēs restitutionem mariti, repellitur per exceptionem adulterij manifesti: nisi & ipse

CASVS. Quidam presbyter infra ecclesiam dormiuit cum quadam coniugata: tandem tam mulier, quā presbyter illi confessi fuerunt hmōi peccatum cuidā sacerdoti, qui post modum publicè hoc detexit epō diœcesano: & hoc ipsum idem sacerdos in præsentia episcopi dixit, nomen adulteri celans: sed sacerdos ille hoc negabat; muliere in sua confessione perseuerante: quæsiuit episcopus, quid super isto negotio fieri debeat: mandat Papa, quatenus condignam pœnitentiam mulieri iniungat, & ecclesiam per aspersionem aquæ

Cor. 8. & 2. c. 6.

2 Et inf. de pę. ois. de excess. prælat. dilectus. Io. An.

† Tull: ñ. episcopo.

† Ca. 1. e. tit. in 3. cōp. Et pter Io Ananiā hic, Vide Coua. in epitome li. 4. decretaliū pa. 2. c. 7. § 5

ipse vir adulteratus fuerit, & prolectur: hoc dicit. Diuiditur Primo facti narratio: Secundo iudicis datio: ibi, Quocirca. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam S. nomine vxorem suam noie Elizabeth à se remouit: illa cum alio adulteriũ commisit: diœcesanus epũs hoc audiens, eã & adulterum excõicauit, q̃ tandem adultero ab iurato absolutiõe recepta virum suũ sibi restitui postulauit: ille obiecit sibi adulterium, & q̃ ab eo spõte recesserat, & iõ restitutionẽ petere nõ valebat: qđ mulier negans replicauit, q̃ & ipse fuerat fornicatus: ad hęc probanda testes fuerunt inducti: & vir testes idu xit ad reprobãdos testes mulieris, p̃ quos adulterium viri probare volebat; quæsitum fuit à Papa qđ in hoc negotio sit agendum mandat Papa diœcesano epõ, quatenus ipsum recipere compellat eandem, nisi constiterit mulierem p̃dictã adulteram esse vel p̃ euidentiam rei, vel confessionem mulieris, cessante ẽt probatione adulterij, quod vir dr̃ commisisse: Si aũt de fornicatione constiterit mulieris, cũ constet virũ adulterium commisisse, & paria delicta mutua compensatione tollantur, nihilominus compellat eundem, vt eam recipiat, & maritali affectu pertractet: nisi testes mulieris per quos viri adulterium est probatum, fuerint reprobati: alioquin mulieri silentium imponatur. No. hic quòd ꝯ exceptionem doli dat̃ doli replicatio. Item aliquid dr̃ constare rei euidentia, vel confessione legitima. Item confessioni mulieris statur, cum agit̃ ad tori separationẽ. Item ius matrimonij in vtroque, s. viro & muliere pari modo consistit. Item compensatio admittitur in criminibus, quia paria delicta, &c.

†Dictio, spõtaneè i nouẽ codicib⁹ Vaticanis, & in plerisque alijs.

†Dictio, læsũ, deest in nouem exẽplaribus Vaticanis, & in multis alijs.

nea [a] recessisset, restitutionem sui proposuit minimè faciendam: quod mulier inficians, replicauit in ipsum, quod fuerat fornicatus: [b] & infra. ¶ Quocirca mandamus, quatenus (nisi tibi cõstiterit, vel per euidentiam [c] rei, vel per confessionẽ [d] lĩtimã mulieris, quod adulterata spõtè † fuisset) adulterij etiam quod vir dicitur commisisse, probatione cessãte, [e] ipsum recipere compellas eandem. Quod si prædicto modo de mulieris fornicatione constiterit, (nisi testes, per quos viri adulterium est probatum, fuerint reprobati, cum matrimonij ius ĩ vtroq; lęsum † cõsistat, & paria delicta mutua compensatione [f] tollãtur) nihilominus eum cogas, vt eam recipiat, & maritali affectione pertractet: alioquin [g] mulieri silentiũ imponere nõ postponas.

¶ Idem episcopo Ambianeñ. †

†Amblen.

Non debet separari matrimonium, quo ad torum, propter adulterium, quando ambo coniuges fuerunt adulterati.

CAP. VII.

Tua † fraternitas requisiuit, vtrum aliquo denegãte vxori suæ in adulterio deprehensæ debitum coniugale, si postmodum ipse cum alia perpetret adulteriũ manifestè, cogi debeat, vt eandem maritali affectione pertractet: & infra. †) ¶ Super quo tibi r̃ndemus, q̃ cum paria crimina compensatione mutua deleãtur, vir huiusmodi fornicationis [h] obtẽtu suę vxoris nequit consortium declinare.

† Ca. 2. eod tit. i 3. cõpi.

† Hęc duo verba: & ĩ. desũt ĩ omnib⁹ antiquioribus codicibus, & ĩ ueteri cõpilatione, vnde cõstat nihil hic omisisse Raymũdũ.

cit. Vel sic: Non potest maritus consortium vel cohabitationem vxoris declinare p̃p adulteriũ, si & ipse fuit adulteratus: Secunda pars: ibi, Super quo. Abb.

CASVS. Si aliquis deprehendit vxorem suã in adulterio, propter q̃ negauit ei debitum coniugale, postmodum cum alia commisit adulterium manifestè: quærit̃, vtrum vir cogi dẽat eandẽ recipere in vxorẽ? R̃n. Papa, q̃ cum paria crimina mutua compensatione deleantur vir prætextu fornicationis huius, nequit vxoris consortium declinare. No. q̃ delictum superueniens rei iudicatæ affert præiudicium. Item paria delicta mutua cõpensatione delentur. Et sic no. q̃ cõpensatio admittitur in delictis; & hoc intelligunt qđã quo ad exceptionem & replicationem aliter nunquam.

[Gl. seq. reci. per duas q. alle. sex iura. reci. opi. Io. ꝯ riã, & quatuor ipsius motiua: tenet primũ, & remittit.

a Spontanea.] Licet mulier de domo viri sui spontè recedat, si tamen volens redire non fuerit admissa, intelligitur spoliata, ff. de acquir. poss. l. clã possidere. §. qui ad nundinas. Insti. de interd. §. quinetiam & ideò audienda est.

b Fornicatus.] Et ad hoc testes induxit: ad quos reprobandos maritus alios induxit: & vt ĩ. sequitur.

c Euidentiam.] puta, quia publicè fuit fornicata, vel filium indè habet testem, 28. dist. priusq̃. & s̃. de diuort. significasti. & s̃. de accus. euidentia. & s̃. de cohab. cler. & mul. c. vlt. & ĩ. c. prox.

d Confessionem.] factam in iure, vt s̃. de coha. cle. & mu. c. vlt. & spontè: quia si compulsa, non obesset, 31. q. 2. Lotharius. & sic confessio sola sufficit ad tori separationem, vt hic, & supra de diuor. ex litteris.

e Cessante.] eo enim probato, dolus dolo compensabit, vt sequitur hic. & ĩ. c. prox. & s̃. de diuor. significasti,

[Glo. seq. alle. quinque concor. signat contrarium, & remittit. demum subdit sex casus, in quibus coniunx coniugi non opponit adulterium.

f Mutua compensatione.] sic ff. sol. mat. viro atq; vxor. ff. de compensat. ambo. ff. de do. si duo dolo malo. & s̃. de exce. cum ecclesiasticę. & 32. q. 6 nihil. arg. ꝯ. ff. de do. excep. apud Celsũ, §. Marcellus. Qualiter contrarium illud sit intelligendum, dr̃ s̃. de excep. dilecti. vir. n. vxori obijcere adulterium non põt, si ipse est in simili delicto, vt hic patet. Itẽ si eam tradidit adulterãdã, s̃. de eo q̃ cogn. consan. vxo. suę. discretionem. Itẽ si violentet fuerit oppressa. ff. ad l. Iul. de adul. vim passi. item si ignorãter cognita fuiss. t ab alio quem crederet virũ suum fraudulenter. ar. 34. q. 2 in lectum. Itẽ si credens virum absẽtem mortuũ esse, alij nupserit, 34 q. 2. cũ p̃ bellicã. Item si post adulterium recõcilia uerit eam sibi: s̃. de iureiu. quẽadmodũ, & 23. q. 4. si illic.

† Ca. 2. eod tit. i 3. cõpi. Pręter Couar. p̃cedẽti c. citatũ vide Dñicũ Sotũ lib. 4. sentẽ. dist. 36. q. vnica. art. 3. & 4. ex qb⁹ intelliges etiã glos. hic.

† Etiã si oppressio euenerit, q̃a mã sit ĩ domo, cũ tamẽ vir mãdasset, vt fugeret, vt notat ex Bartolo Io. An. hic.

g Alioquin,] i. si constiterit de adulterio mulieris, & non viri.

Tua fraternitas.] Adulteria coniugũ mutua cõpẽsatione tolluntur. Hoc di

h Fornicationis.] in hoc fuit dubitatio, an delictum superueniens rei iudicatę de iure vel facto afferat p̃iudiciũ: Vr̃ quod sic, vt hic patet. Et ex hac decretali vr̃, q̃ eo ipso quòd alter coniugum fornicat̃, reliquus possit ei debitum denegare: quod verum est si publicè fornicetur, & si postmodum alter publicè fornicetur, alter recuperet seruitutem amissam ex delicto alterius, vt hic patet, & supra, de diuort. ex litteris. & sic paria delicta mutua compensatione tolluntur, vt ĩ. c. prox. Et ita solo facto, licet non sit lata sententia de adulterio, adulterium priuat iure petendi debitum, nec alteri tenetur reddere debitum. quia vbi nulla petitio, nulla mora, ff. de verborum obligationibus, si pupil-

si pupillus & si tūc reddit debitum, sibi p̄iudicat, vt eā postea accusare nō possit. 32. q. 1. c. 1. 2. 3. & 4. ff. de adul. si vxor, §. vlt. Sed si ad mādatū ecclesiæ reddat debitū, tūc nō vr̄ obstare, q̄n possit postea eā accusare de adulterio, arg. s̄. de rest. spol litteras, §. pen. & licet vxori adulterę vir debitū reddere nō teneat, ex pellere eā de sua domo auctoritate propria non dēt ēt si sit notoriū crimē eius. s̄. de diuor. porro: arg. Sed p̄riū puto, q̄ possit eā repellere à se: q̄a ex quo notorium est crimē suū, priuata est iure q̄d hēbat in viro, s̄. de diuor. si gnificasti, & dotē suā amisit. s̄. d do. int. vi. & vx. plerūq;. Hu. dixit q̄ nunq̄ adulteriū priuat aliquē iure p̄tēdi debitū, sed tm̄ snīa ecclesiæ, vñ pēdente lite tenet de bitū redd re alteri al teri. ar. s̄. vt li. pēd. lau dabilē, & 8. q. 5. nōne. 15. q. vlt. c. vlt. 33. q. 2. sæculares, q̄a pęna nō ē inferenda nisi periu dicē, 33. q. 2. c. fine §. in hoc, sed hoc intelligo q̄n crimen non est notorium: q̄d patet p̄ cōcor. Itē vt di xi, ex hac decre. hr̄, q̄ p̄p superueniens delictum renascatur seruitus amissa, ēt si snīa lata sit p̄ p̄ adulteriū, ff. de adul. l. adulteriū, s̄. de iureiu. tua 2. & s̄. de diuor. ex litteris, nam iniuria remissa renascitur ex delicto, 15. q 7. c. 1. de pæn. dist. 3. c. nihil, §. ex persona in quibusdam libris est verbum illud in sequenti §. hac auctoritate, & snīa à qua non est appellatū, reuocat. s̄. de frigi. & malefi. fraternitatis, j̄. de purg. vulg. c. 2. lo. dixit, 1 q̄ ista nō retractat p̄p delictū superueniēs arg. ff. de iti actuq; priu. nec enim, quia actio semel extincta amplius non renascitur, de cōse. dist. 4. quæris ff. de so q̄ res, § at ā. nec p̄textu noui auxilij retractat snīa: s̄. de re iud. inter monasterium vñ cū seruitus sit sublata, non fit iniuria alteri p̄ fornicationē alterius 32. q. 7. quemadmodum. sed si snīa nō sit lata, tūc renascit. Et ita prædicta intelligenda sunt, q̄ iudex ex officio suo eos ad inuicem restituat. Quod prius dictum est allegādo, verius credo, s. quod illa possit petere virum non obstante sententia: quia vir illi sententiæ renunciauit adul terando post sententiam. De hoc dictum est in c. ex litteris, de diuor. Bern. 2dus.

† Concilium Meldense. c. 2. vt refert Barchard[9] li. 11. decr. c. 45. & Iuo par. 14. c. 109. hr̄ c. 1. eo ti. In 2. comp. & apud Gratianum siue paleam 6. q. 5. c. vlt. Vide citatos super glossa.

1 Cuius fuit hæc glo. & Gof. Io. An.

DE RAPTORIBVS ET INCENdiarijs, & violatoribus Ecclesiarum.

¶ Quia inter cętera præcepta decalogi scribitur: Non occides: non mœchaberis, non furtum facies, &c. sic post mœchiam sequitur prohibitio furti, merito subdit de furto: Sed quia rapina partim se habet ad mœchiam, cum. s. rapitur mulier, partim se habet ad furtum, cū cōmittitur in alijs rebus, merito interserit hanc rubricam de raptorib. & quia frequenter committuntur in hoc delicto incendia: & violationes ecclesiarum, ideo de his subijcit in eadem rubrica. Abbas.

De hac materia, habet 14. q. 5. & q. 6. & 16. q. 1. in multis cap. de pœn. dist. 1. vulgaris. & 50. dist. aut facta. de cōse. distin. 5. discipulos. De crimine raptus tractatur 36. q. 1. per totum. 26. q. 2. §. sed concedatur. vsque ad finē quæstionis.

TITVLVS XVII.

De raptoribus & incendiarijs, & violatoribus ecclesiarum.

¶ Ex concilio Melden. †

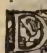
¶ *Ratione rapinę sortitur quis forum non sui iudicis, & ab eo poterit puniri, proprio iudice suffragante.*

CAP. I.

De illis autē, qui de loco ad locū iter faciunt, & ibi rapinas, & deprædationes peragunt: Placuit, vt ab illius loci prę lato excōmunicentur: a nec ante ex parochia illa exeant, quam dignè, quæ perpetrarunt, emendent: quorum excommunicatio proprio episcopo significāda est, ne eos recipiat antequam illuc redeant, vbi rapinam fecerint, † & omnia plenè emendent.

¶ Eugenius tertius.

¶ *Manifestus raptor vel ecclesię violator si restituit, vel de restituendo cauet, in vita, & in morte ad pœnitentiam, & ad sepulturam admittitur; si verò noluit cauere cum posset, & in morte non potest, clerici eius sepulturę interesse non debent, & clerici interessentes vel iniungentes pœnitentiam contra hanc dispositionem, deponuntur ab officio & beneficio.*



De illis.] Raptor ab illo epō punitur, in cuius diœcesi rapinam commisit. & iudex domicilij suffragatur Primò punitur excessus: Secundò pęna ibi, Placuit. Abb. Siculus.

† fecerunt.

CASVS. Contingit aliq̄n, q̄ aliq̄ de vno loco ad aliū iter faciunt, & ibi rapinas & deprædationes cōmittunt: q̄situ fuit in cōcilio, à quo puniri debeāt: placuit concilio, vt à Prælato illius loci in quo delinquunt, excōicentur, nec antea de parōchia exeant, q̄ satisfaciant, & eorum excōicatio proprio epō intimāda est, ne illos recipiat, anteq̄ redeant illuc, vbi rapinam commiserūt, & omnia emēdent. No. q̄ ibi crimen puniri debet, vbi quis deliquit. Itē ratione delicti sortitur q̄s forū.

[Gl. seq. pro foro delicti inducit quinque iura, ponit opinionem quam & reprobat, & dat generalem doctrinā, i qua casu vnum excipit, & subdit opi. Hug.

a Excommunicentur.] quia rōne 2 delicti facti sunt de foro illius, & ibi pōt conueniri, q. 6. c. 1. & 6 q. 3 placuit 2. & s̄. de foro cōpe post. lasti. & C. vlt. vbi de hoc. & C. vbi de crim. agi opor. auth. qua in prouincia. Dicebant, q̄dam, q̄ vbi quis crimen cōmittit, ibi dēt cōueniri, sed cā terminabitur per suū iudicē, arg. ff. de custo. & exhib re. de nullitib. sed hoc non est verum, imo iudex illius loci vbi deliquit pōt clericum cōdēnare, snīa tm̄ executioni mandabitur per epm̄ propriū. s̄. de foro compe. postulasti, nisi velit iudici illius deferre, vel ipsum remittat ad illum condēnandū, sicut dr̄ de metropolitano, q̄ pōt absoluere excōicatum à suo epō, nisi velit ei deferre, j̄. de sent. exc. per tuas. Nec dr̄ ferre snīam in alienum subditum, sed in suū rōne criminis, vt dicūt primæ concordantiæ. & hæc snīa benè probatur p̄ hanc decre. quia ēt debent redire illuc, vbi delinquunt. Et est arg. ad hoc in Auth. vt nulli iudic. § si verò q̄s comprehensus fuerit, coll. 9. q. de hoc optimè dicit, & concor. cū hac decre. Tm̄ si crimen facile fuerit, pōt de illo cognoscere suus iudex: Si verò graue fuerit crimen, remittitur 3 vbi deliquit, ff. de re milit. desertorem, in prin. ab hac tm̄ gñalitate excipitur quilibet superior: qui vbicunque crimen cōmittit, non potest iudicari nisi à Papa, si agatur ad depositionem. Quid si crimen tale est quod non inducat depositionem? Dicit Hug. q̄ potest iudicari à suo maiori, & non ab inferiori, si crimen committat in sua parochia. Sed si archiepiscopus committat tale crimen in parochia alterius archiepiscopi,

2 De materia hui[9] glossæ p̄ter Doctores in c. postulasti. & i ca. vlti. s̄. d fo. cp. & i Auth. qua i p̄uicia. C. vbi d cri agi. opor. v: d Couar. i pra. q̄ō. nib. c. 11.

3 Vbi & q̄n lo cum habeat remissio i delictis p̄ter Couar. paulo ante citatū, vid Guidonē Papæ decisione 202. inci. in remissione & Iuliū Clarū i pra. cri. q. 38. vbi latissime.

scopi, vel epi suffraganei alterius archiepi: dixit Hug. q possit tūc iudicari ab illo archiepo vel epo, argu. ad hoc. 96. dist. duo. vbi Ambrosius ratione criminis commissi in sua parochia excommunicauit Imperatorem: quod aliàs non auderet.

SVper eo.] Quatuor sunt partes: Secunda ibi, Si verò. Tertia ibi. Qui autē. Quarta ibi, Quod si. Prima tractat de satisfactione in vita vel in morte: Secunda de satisfactione in morte. Tertia de volente satisfacere in morte, sed non valente: Quarta de pœna imponēda trāsgressoribus. Abb. Si.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Lateran. sub Ale. iij par. 34. c. 1. Vide Bernardinū Diaz ī pra. cri. can. c. 8. & 99.

CASVS. Statuit Eugenius Papa in hac decretali, vt quicunque rapinam fecerit violēter. siue in ecclesiarū violatione manifeste fuerit deprehēsus, pnia sibi denegeť, nisi prius ablata restituat, si poterit, vel saltē emendādi securitatē pstiterit: Si vero ī ɔtumacia sua vsq; ad obitū durauerit, & in extremis positus pniā postulauerit, si satisfecerit, vel emēdādi securitatē pstiterit, ei pnia & sepultura ecclesiastica concedať: Tertio dicit, q q in sanitate obstinatamē te non pœnituerit, vel emēdauerit, & ī morte securitatē emēdādi pstare nequiuerit pnia parum sibi prodesse vř; Sed si d peccato cōtritus fuerit, viaticū nō negeť, ita tamen quod nullus clericorum sepulturæ suæ interfit, nec eius eleemosynam quisq accipiat; Quarto refert se ad primum casum, vt si aliquis clericorum contra hæc in vita vel in morte pœnitentias dare, aut sepulturæ interesse, vel eorum eleemosynas accipere psumpserit, vel particeps huius rapinę fuerit periculū sui ordinis patiatur, & careat ecclesiastico beneficio. No. casū in quo pœnitentia denegatur. Item non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si restitui possit. Item ad terrorem clerici non debent interesse sepulturæ violenti raptoris, vel violatoris ecclesiarum, nec illorum eleemosynas accipere debent. Item clerici non debent interesse sepulturę illius, qui in mortali decedit, nec eleemosynas illius accipere.

CAP. II.

SVper† eo vero: & infra ¶ Statuimus, vt q cunque ex his, qui violenter surrexerint in rapinā siue in ecclesiarum violatione, manifestè fuerit deprehensus: nisi pri[9] ablata restituat, si poterit:[a] vel emēdandi firmam & plenam securitatem fecerit, pœnitentiæ beneficium ei penitus denegetur.[b] Si verò vsque ad obitum in contumacia sua durauerit, & in extremis positus remedium pęnitentiæ humiliter postulauerit: si emendationem,[c] vel emendandi securitatem præstiterit, ei pœnitentia & sepultura ecclesiastica concedantur.

¶ Qui autem in sanitate obstinata mente non pęnituerit, vel emendauerit, & in morte securitatem præstare nequiuerit, solemnitas pœnitentiæ parum prodesse[d] videtur, sicut credimus. sed † de peccato contrito viaticum[e] non negetur: ita tamen, vt nullus clericorum sepulturæ illius intersit, nec eius eleemosynam pręsumat accipere. ¶ Quod si qui præsbyterorum vel clericorū contra hoc in vita vel in morte pęnitentias dare,[f] aut sepulturæ[g] interesse, vel eorum eleemosynas accipere attentauerint, seu huiusmodi rapinæ participes inuenti fuerint; ordinis sui damnum irrecuperabiliter patiantur, & ecclesiastico beneficio careant.

¶ Ex concilio Lateranē. †

¶ *Excommunicari debent, qui capiunt vel spoliant fideles ex iusta causa nauigantes. h. d. primo. Excōicati sunt spoliantes naufragium patiētes, nisi ablata restituant. hoc secundo.*

CAP. III.

EXcommunicationi subdantur, qui Romanos, aut alios Christianos p negotiatione,

[Glossa sequens primo obijcit textui; secundo ipsum coadiuuat: tertiò dat duas solutiones, & secūdā approbat.

a Si poterit.] Bene dixit, si poterit, quia inanis est actio, &c. ff. de dolo, nam is, & s. de resti. spolia. olim 2. & s. de sol. Odoardus. s. de homicid. sicut dignum. & j. de vsu. cum tu & 14. q. 6. si res, & impossibilium nulla est obligatio, ff. de reg. iur. impossibilium, & 23. q. 4. Nabuchodonosor.

b Denegetur.] argum. contra; quia si aliquis pœnitētiā petat de aliqb. criminib. & nō qbusdā, pęnitentia tamē nō est ei denegāda. 1 j. de pęn. & remis. q qdā, & 26. q. 6 cognouim[9] & de pęn. dist. 3. §. vl. ar 5 24. q. 2. 1 legat. & de pęnit. di. 3. sunt plures. Quidā dicunt, q hoc statutum fuit ad terrorem, vt denegetur pęnitentia de omnibus nisi de illo satisfaciat, quia talis pęnitentia nō est fructuosā. Alij dicūt, quod meli[9] videtur, q super illo crimine tantum denegabitur pęnitentia, sed super alijs imponetur, & licet non sit fructuosa quo ad vitam æternam, valebit ad mitius supplicium subeundum, de pœn. di. 3. § vlt c. vlt.

1 Ne hic erres vide B. Th. 3. par. q. 86. arti. 3. Sotum 4. sent. dist. 15. q. 1. arti. 3.

† In recētioribus ita; sed de peccato contrito corde viaticum, &c. verū in omnib. manuscriptis hē ut est impressum absque uoce, corde.

c Emendationē.] 14. q. 6. si res, 17. q. 4. si quis clericus, & 23 q. vlt. si quis mēbrorum, & c. pessimā, & de pœn. dist. 5. falsas.

d Parum prodesse.] Hoc quantum ad pęnam temporalem, quæ pro peccato debetur. Duplex enim pœna 2 pro quolibet peccato debetur, æterna, & temporalis: & hæc æterna sola cordis contritione remittitur, d pęn. di. 1. in prin. & 26. q. 6. cognouimus, & tpalis, quæ exteriori satisfactione remittitur; quæ satisfactio si in hac vita non fuerit completa, in purgatorio complet, arg. 23. q. 5. quid ergo, & ita solemnitas pęnitentiæ parum prodest quo ad Pœnam purgatorij, valebit tamen quo ad vitam æternam, si de peccato contritus fuerit.

2 De materia hui[9] glossæ consule theologos, li. 4. sent. dis. 15. & ibi præ alijs Sotum. q. 1. art. 4.

† Ex conci. Laterañ. sub Ale. iii. c. 24. §. excōicationis quoq; & c. 2. eo. tit. in 1. compil. cōcordat processus Bullæ in Cœna Dñi, qui singulis annis legitur.

e Viaticum.] quod omnib. pęnitentib. est dandum. j. de pœn. & remis. quod in te, & 26. q. 6. si quis de corpore 50. dist pœnitentes.

[Glossa sequens reci. potest per modum obiec. & remissionis.]

f Pœnitentias dare.] Hoc referas ad primam partem capituli de illis, q nec in vita nec in morte satisfacere volunt, & pñt, istis deneganda est pœnitentia in fine, & alia ecclesiastica sacra cum in mortali decedant; eo saluo, qd dixi primo, cum petunt in vita pœnitentiam de alijs criminibus, & oblationes talium non sunt accipiendæ, j. de vsu. quia in omnibus, & 17. q. 4. miror. 90. dist. c. 2 & 33. q. 2. latorem. Ber.

g Sepulturæ.] Hoc referas ad vltimam partem capituli de illis, qui in morte pœnitent, sed satisfacere n pñt istis ergo denegatur sepultura, idest clerici non debent interesse, sed cœmeterium eis non denegatur, ad terrorem potius aliorum, vt alij cum possint satisfaciant timore hmōi pęnæ; sed eis non nocet. sic s. de tornea. c. j. vbi de hoc, & arg. quod cui conceditur qd est maius, non conceditur quod est minus: vt ibi dictū est. Be.

EXcōicationi.] Duæ sunt partes, prout duo sunt

dicta

vel alijs honestis [a] causis nauigio vectos, aut capere, aut rebus suis spoliare præsumunt. ¶ Illi etiam, qui Christianos naufragium patientes, (quibus secundum regulam fidei, [b] auxilio esse tenentur) damnata † cupiditate spoliant reb. suis: nisi ablata reddiderint, excommunicationi se nouerint [c] subiacere. [d]

¶ Alexander iij. Panormitano archiepiscopo.

¶ Ex principis delegatione possunt Prælati de raptu, & alijs criminibus iudicare, pœnam tamen sanguinis infligere non possunt.

CAP. IIII.

IN † archiepiscopatu tuo quãdoque Sarraceni, mulieres Christianas & pueros rapiũt, & eis abuti [e] præsumũt: & quosdam etiam interdũ occidere non verentur: cũ autem excessus hmôi rex Siciliæ tibi, & alijs epis cõmiserit puniendos [f] Cõsultationi tuę taliter rñdemus, q tales in iurisdictione tua existentes, pecuniaria poteris [g] pœna mulctare, & etiam flagellis [h] afficere: ea moderatione adhibita, quod flagella in vindictam sãguinis trãsire minimè videantur. Si verò ita fuerit grauis excessus, q mortem, vel detruncationem membrorum debeãt sustinere, vindictam referes [i] regiæ potestati.

¶ Idẽ Claremonteñ. † epo.

Incendiarius ecclesiæ in morte pœnitens & absolutus, in cœmeterio sepelietur. & hæredes compelluntur ad satisfaciendum iuxta facultates defuncti. hoc dicit.

CAP. V.

IN † litteris tuis continebatur, q cũ H. multis fuisset criminibus irretitus, qui ecclesiarum incendium diabolo [k] instigante commiserat: tandem in ægritudine cõstitutus, accepta pnia de cõmissis, p manũ capellani sui fuit a sentẽtia anathematis [l] absolutus: sed moriens ecclesiasticã sepulturam habere nequiuit.

dicta: secunda ibi, Illi etiam. Abbas.

CASVS. Statuit Lateraneñ. concilium, q illi qui spoliare præsumunt Romanos, vel alios nauigio vectos p negotiatione, vel alijs iustis causis, excommunicentur. Secundo dicit, q illi, q spoliant, Christianos naufragiũ patientes (qbus potius auxiliũ pstare deberent) nisi ablata restituerint, excõicationi ipso facto se nouerint subiacere. No. q qui spoliãt patientes naufragium, sunt excõicati, cũ nõ sit afflictis addenda afflictio.

a Honestis] vt 14. q. 3. si quis Romipetas. s. de treu. & pa. c. 2. Bernar.

† Dannãda concilio.

b Regulam fidei.] illã. s. diliges proximũ tuum sicut te ipsum, de pę. dis. 2. charitas, & 5 dist. humanũ genus, & 50. disti. ponderet.

c Nouerint.] & sic qui cõtra hoc faciũt, sunt ipso iure excõicati, & tenent infra annũ in quadruplũ. C. de fur. in eũ. ff. de incẽ. rui. & nau. l. 1. & furtum isti committunt, ff. de acq. re. do. qua rõne. §. vlti. Nec fiscus ẽt sibi aliquid vendicet in calamitate alterius. C. de naufra. l. 1. lib. xj. cõiter tamen damnum nauis resarcit, ff. de incen. rui. nau. l. ratis, Lau.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. & post cõc. Late. pa. 50. c. 48. De intellectu Eymericus in Directorio Iquisit. pa. 2. q. 46. nu. 12. & Couar. li. 3. varia. reso. c. 20.

d Subiacere.] post admonitionem, vel postquam fuerint in mora, cũ possunt restituere, & non restituunt.

IN archiepiscopatu.] Cõis diuisio. Secũda ibi, Consulta dotni, quæ distingui s & sm membrum prosequitur: ibi, Si vero. Abb. Sicu.

CASVS. Rex Siciliæ commiserat archiepo Panormitano, & alijs epis, excessus Sarracenorum puniendos; cõtingebat. n. aliqñ, quod Sarraceni mulieres Christianas & pueros rapiebant, & eis abutebantur; & quosdã occidere nõ verebantur, q̃siuit archieps, qualiter hmôi excessus puniret? Rñdet Papa, q tales existentes in iurisdõne illius, pecuniaria pœna poterit punire, & etiã flagellis afficere, ita tñ q flagella in vindictam sanguinis non transeant: Si verò ita fuerit grauis & enormis excessus, quod morte vel trũcationem membrorũ debeant sustinere, vindictã illã regi referuet. No. q princeps Prælatis ecclesiarum causas criminales delegare potest, vbi pœna sanguinis non sequitur. Et sic nota quod clerici pęnam sanguinis inferre non debeant.

† Vide Bea. Th. 2. 2. 154. ar. 11. & 13. & ibidẽ plene per Caietanum,

e Abuti.] Propter istud vitium ira Dei venit in filios diffidentiæ. j. de excess. pla. clerici, sic 56. dist. si gẽs Angelorũ, quia non sic homines fecit Deus, vt se illo veterentur modo, 32 q. 7. flagitia.

f Commiserit puniendos.] Delegare põt princeps plis ecclesiarũ causas criales, vbi cã sanguinis non sequitur, vt hic 23. q. 8. sępe. Iudices verò in causis, vbi ẽt pęna sanguinis infertur, clerici [a] institui non debent, s. ne cle. vel mona. sed nec, & c. clericus, & c. sententiã.

a Vide Bernardinum Diaz in pra. cri. cano. ca. 56.

g Pecuniaria poteris.] Cõmutãdo pœnã statutã, q̃ est pęna capitis, ff. ad le. Cor. de sic. l. 3. §. pen. & C. de adult. cum vir. C. de rap. virg. l. 1. & in Auth. vt nõ lux. cõ na. colla 6. Quod iudex vnã pęnã in aliã mutare possit, est ad hoc arg. ff. de his q no. in fa. quid ergo, §. pęna. & C. eo. tit. etsi seuerior.

h Flagellis.] 14. q. 6. c. 1. 12. q. 2. fraternitas, & 5. q. 5. illi qui, ita q flagella ad sanguinẽ non pcedant, 23. q. vl. his à quibus, & c. seq.

† Claromõtẽ. sed vt plurimum legitur, Claremoñ.

i Referes.] cũ sis delegatus: Si verò habes iurisdictionẽ tpalẽ, demandes eã alicui, cui hoc cõpetat: q licet sm canones, 22. q. 3. illud, sed non sm leges, nisi qñ pficiscitur, ff. de of. proconsul. solent. & ff. de of. eius cui mã. est iurisd. l. 1. Omnia verò hodie committi põt pter vltimũ supplicium aut membri abscissionem. in Auth. de colla. § ad hoc adhibemus, col. 9. Lau.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cõp. & post cõcil. Lateren. pa. 34. c. 2. Vide Bernardinũ Diaz i pra. cri. can. c. 98. adde Iulium Clarũ i pra. cri. sine §. finali. q. 68. & q 97.

IN litteris.] Communis diuisio. Secunda pars; ibi, Quapropter. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam H. nomine multis criminib. fuerat irretitus, qui ecclesiarum incendium diabolo instigante commiserat: vnde fuerat excommunicatus, tandem in ægritudine constitutus, accepta pęnitentia de cõmissis, per capellanum suum fuit ab excõmunicatione absolutus, sed eo mortuo sepulturã ecclesiasticã habere non potuit: quæritur quid iuris sit? Mandat Papa, quatenus si est ita, corpus illius in cęmeterio sepeliatur, & hæredes eius monẽdi sunt & compellendi, vt illis quibus ille damnum dedit contra iustitiam per incendium, vel alio modo, secundum facultates defuncti satisfaciant, vt sic à peccato valeat liberari. No. quod simplex sacerdos in necessitate potest absoluere a maiori excommunicatione, de qua alias absoluere non posset. Item hæredes tenentur ex delicto defuncti etiam si ex illo delicto ad eos nihil peruenerit. Item nota hic arg. ex delicto defuncti hæredes non teneri vltra facultates, vel vires hæreditatis defuncti.

K Diabolo instigante.] 17. quæstione quarta, si quis suadente.

l Anathematis.] Quod bene potuit in

Recte loquitur gloss., quia in articulo mortis nulla est casuum reseruatio. concilium Trident. sessio. 14. c. 7. de casuũ reseruatione.

extremæ necessitate. 1 17 q. 4. si quis suadente, & 26. q. 6. presbyter inconsulto. de consec. distin. 4. sanctum est aliàs absolui non potuisset nisi a solo Papa. Incendiarij enim postquam aût ab ecclesia publicari ab alio absolui non possunt. ĩ. de sent. excom. tua nos. incendiarij & effractores ecclesiarum sunt ipso iure excommunicati, vt hic colligitur vt ĩ. de sent. excom. conquesti. prout ibi notari cõsueuit. Ber.

a Sepeliri.] arg. cõtra ſ. eod. super eo. sed ibi denegatur sepultura ad terrorem aliorum, nec poterat satisfacere, hic poterat 2 satisfacere. Ber.

2 Et volebat. vel ibi de manifesto, hic de occulto: vel ibi de obstinato, hic de nõ obstinato, Io. An.

b Hæredes.] Hic hẽs q̃ hẽdes tenẽtur pro delicto defuncti. Sup hoc dicas vt dixi sup. de sepul. c. vl. quæ ponit similem casum, & idem quasi dicitur in vtraque.

c Iuxta facultates suas.] defuncti. s. vltra vires hæreditatis non tenentur, si fecerint inuentarium. C. de iure delib. l. sancimus. §. sinautem. & §. sequen.

† Aliàs valeant. s. hæredes, vt obseruat hic Ioã. And.

† Aliàs ita: M. Burgeñ. episcopo.

d Liberari.] arg. contra. 25. dist. qualis. Sol. à venialibus, & à tpali satisfactio ne liberatus quis in alio sæculo. sed à pœna æterna nũquam, vt ibi.

¶ Quapropter, si ita res se hẽt: Mandamus, vt corpus eiusdem appellatione cessante facias in cœmeterio sepeliri: [a] & hæredes [b] eius moneas & compellas, vt his, quibus ille per incẽdium, vel alio modo damna contra iustitiam irrogauerat, iuxtà facultates [c] suas cõdigne satisfaciant, vt sic à peccato valeat † liberari. [d]

¶ Lucius iij. Burgeñ. † episcopo.

¶ *Raptus non dicitur, vbi volens pro matrimonio adducitur: raptor tamen cum rapta matrimonium contrahere potest: & post consummationem matrimonij, alter sine consensu alterius religionem ingredi non potest. h. d. cum capitulo sequenti.*

CAP. VI.

Cum causa.] Diuiditur: Nam in prima parte ponitur decisa consultatio: In secũda rõsio ibi, Respondemus. quæ rõsio tria facit: Nam primò rñdet de raptorum redditione causæ: Secundò ibi, Præterea de ingressu, & causam reddit: Tertiò de vtroque concludit ibi, Non ergo. Abbas Siculus.

† Ca. 4. e. tit. in 1. cõp. & post cõci. Lateraneñ. sub Alex. iij. pa. 50. c. 24. Vide citatos in c. seq.

† commititu.

CVm † causa, [e] quæ inter E. militem, & vxorem eius vertitur. & infra. ¶ Rñdemus, quod cum ibi raptus dicatur admitti, [f] † vbi nil ante de nuptijs agitur: iste raptor dici non debet, cum habuerit mulieris assensum, & prius eam desponsauerit, quam cognouerit: licet parentes reclamarent, [g] † à quibus eam dr̃ rapuisse. Præterea cũ post matrimonium carnis commixtione perfectum (teste Apostolo) vxor sui corporis ptãtẽ nõ hẽat, sed maritus, [h] & ẽ conuerso: si præcessisse matrimonium, vel ex pbationib. viri, vel ex mulieris confessione claruerit, postmodum † sine assensu viri non potuit ipsa monasterium ingredi, aut aliter continentiam profiteri. Non ergo pro eo, quod post matrimonium consummatum rapta per uim in monasterio fuerit, viri poterit cõsortium declinare, maximè si probari nequeat, virum, vt mulier pofitetur continentiam, assensisse. [k] †

¶ Innocentius iij. episcopo Saroneñ. †

¶ *Rapta potest matrimonium contrahere cum raptore, vbi datur libera facultas in contrahendo.*

[Glossa sequens ponit casum.

e Cũ cãm.] CASVS. 3 Quidam miles volebat contrahere cũ quadam: parentes eã sibi dare nolebant: tandem de consensu puellæ eam rapuit, & cũ ea contraxit, & carnaliter eam cognouit: deinde illa monasteriũ intrauit: vñ miles eam tanquam vxorem suam petebat: quia sine licentia sua monasteriũ post carnalem copulã intrare non potuit: dicebat mulier, q̃ non tenebatur ei tanquam viro adhærere, quia eam rapuit: & raptor cum rapta non potest contrahere: Ad hoc respondet Papa, q̃ non fuit raptus, 4 cum ipsa consentiret. Et post matrimonium consummatum religionem intrare non potuit inuito viro, licet rapta fuerit. quia si hoc constiterit, debet ei restitui, quia sine ipsius consensu monasteriũ intrare non potuit B. No. q̃ ubi mulier consentit, raptus non dicitur. Itẽ post matrimoniũ carnali copula consummatum, vir non habet potestatẽ sui corporis sed mulier, & ẽ conuerso. Item confessioni alterius coniugum statur in præiudicium spiritualis matrimonij. Item ar. quod solus consensus sufficit ad hoc quod alter coniugum possit religionem intrare.

3 Hic casus, prout est restitutus ĩ vetustis exem plaribus reperitur.

4 Aliàs raptor.

f Dicatur admitti.] ſm leges etiam in sponsa propria raptus cõmittitur. C. de rap. virg. l. vnica. ad mediũ. sed canõ pjudicat. vt hic, & 27. q. 2. §. 1. & c. lex illa. qualitercunq; aliqua sit rapta, bene põt contrahere cum raptore, si prior dissẽsio transeat postmodũ in consensum ĩ. e. pxi. & 36. q. 2. tria. sed raptus non est, vbi puella consentit, vt hic patet.

† reclamauerint.

1. Cor. 7.

g Reclamarent.] Talis reclamatio nõ impedit matrimonium quia solo consensu contrahitur. 27. q. 2. sufficiat.

h Sed maritus.] ſ. de conuer. coniug. quidam intrauit. T.

[Gl. seq. reci obijciendo de decre. super eo.

i Mulieris confessione.] Ergo crediẽ mulieris confessioni in præiudiciũ matrimonij spiritualis: qđ non sit in carnali, ſ. de eo qui cogno cõsang. vxo. suæ, super eod. Sed aliud est in matrimonio carnali, & aliud ĩ spirituali: In matrimonio carnali non statr cõfessioni viri & vxoris, si cõtra matrimonium confiteantur: qa sæpe ad inuicem colluderent vt separarentur. vt dicit prędicta decre. super eo. Sed in spirituali matrimonio, si aliqua de qua constat, q̃ fuerit primo uxor ante ingressum monasterij, postea confiteatur in iudicio, quòd ante ingressum cognita fuerit à uiro, debet sibi restitui, quia eo inuito monasterium intrare non potuit, ut hic dicit: immo si aliter confiteretur, saluari non posset, nisi ad uirum rediret: Non est enim credendum, quòd illa sit immemor suæ salutis. 1. q. 7 sancimus. Arg. ad hoc, ĩ. de homici significasti 2. unde reddenda est uiro suo, ubicunque confitentur uir. & uxor. Ad dissolutionem matrimonij carnalis non creditur illis, nisi saltem adsit fama publica. 35. q. 6. si duo, sed ubi confitentur ad dissolutionem mutuæ seruitutis propter adulterium, benẽ creditur eis supra tit. proxi. cap. pen. & supra de diuor. ex litteris. Vin.

† In pleris; recentiorib. ita: post matrimoniũ sine assensu, &c. sed in vetustorib. codicib. legit̃ vt est impressum.

† cõsensisse.

† Latoniẽ. † Glaconiẽ. † fortè Cracouiẽ. sed vt plurimũ legitur Latoniẽ.

k Assensisse.] Arg. q̃ solus consensus sufficit, ad hoc, ut alter coniugum possit monasterium ingredi, 27. quæst. 2. Agathosa. ubi de hoc, & c. si quis. & 33. q. 5. c. 5.

qui

qui vxorem. De hoc dictum est satis, sup. de conuer. coniug. in c. vxoratus, & c. sequenti.

ACcedens. CASVS. Quærebat vtrum raptor possit contrahere cum rapta? & respondet Papa quod sic, si prior dissensus transeat postmodum in consensum. & quod prius displicuit, postea incipiat complacere: dummodò aliàs sint legitimæ personæ ad contrahendum. Nota quod raptor potest cōtrahere cum rapta, dūmodo consentiat.

bijciendo de duobus. sol.]

g Pœniteat.] ea eo. n. quod pęnitentia, imponitur colligitur quod modica fuerit necessitas, si enim magna fuisset, non imponeretur pœnitentia. argu. contra, de consecr. distin. 5. discipulos, quia in necessitate omnia sunt

CAP. VII.

ACcedens † ad Apostolicam sedem: & infra: Rapta puella legitimè contrahet cum raptore, a si prior dissensio transeat postmodum in consensum: b & quod ante displicuit: tandem incipiat complacere: dummodò ad contrahendum legitimæ sint personæ.

TITVLVS XVIII.

De furtis.

¶ In Exodo. †

CAP. I.



QVi furatur hominem, c & vendiderit: conuictus morte moriatur.

¶ Ex concilio Triburień.

¶ *Furibus & latronibus in peccato obeuntibus sacramenta ecclesiastica deneganda sunt, secus si in morte eos pœnituit.*

CAP. II.

FVres, & latrones, si in furando, vel deprēdando occiduntur, visum est pro eis non esse orandum. d Sed si comprehensi, aut vulnerati, presbytero vel diacono e confessi fuerint, cómunionem f eis non negamus.

¶ Ex pęnitentiali Theodori.

¶ *Committens furtum ex necessitate non multum vrgente, peccat, sed non grauiter, vndè imponenda est ei leuis pœnitentia. h. d. secundum communem intellectum.*

CAP. III.

SI † quis própter necessitatem famis, aut nuditatis, furatus fuerit cibaria, vestem, vel pecus, pęniteat g hebdomadas tres: & si reddiderit, non cogatur ieiunare.

¶ Hieronymus sup Parabolas. †

¶ *Non indicans furem propter lucrum, quod ab eo consequitur, reus peccati est.*

CAP. IIII.

QVi cum fure partit, h occidit animam suam. Non fur i solum † sed ille reus tenetur, qui furti conscius, quærente possessore. k nō indicat. l

a Cum raptore.] Secundum antiquos canones, & secundum leges non poterat raptus cōtrahere cū rapta, 36. q. 2. de puellis. & c. si autē. 1. & 3. placuit. & C. de rap. virg. l. vnica §. fin autem. hodie secus, vt hic, & 3. q. 2. deniq; & c. 3. Ber.

b Consensum.] s. de spon. ad id quod & s. de despō. impu. de illis. arg. C. quod met. cau. l. 2. ff. de cō di. ob turp. cau. si ob turpem.

DE FVRTIS.

¶ Cōtinuata est ista rubrica supra in proxi. tit. dic vt ibi. Abb. Siculus.

QVi furat.] Casus planus est. Nota hic pœnam eius qui hominem furatur, & eum vendiderit Ber.

c Qui furatur hominem.] scilicet liberū: quia si furatur seruum, hæc pęna nō tenetur, ff. ad l. Flaui. de plag. l. vl. sed secundum canones hæc pęna non imponitur. s. ti. proxi. in archiepiscopatu. 33. q. 2. inter hæc Tan.

FVres.] CASVS. Dicitur, quod si fures, & latrones in furando fuerint interfecti, non est orandum pro illis. Sed si comprehensi, aut vulnerati confessi fuerint, cōio eis negari non debet. No. in furto occisos ab ecclesia non recipiendos, nec pro eis orandum esse. Et nota quod non est orandū pro decedentib. in mortali peccato.

d Non esse orandum.] quia in mortali eos decessisse constat, 23. q. 5. placuit.

e Diacono.] In necessitate etiam laico. 2 de consecrat. d 4 sanctum est. de pęni. dist. 1. quem pœnit. & versus fi. & dist. 6. c. 1. circa prin.

f Communionem.] idest, Eucharistiam. simile 50. d. pęn tentes. & sepulturam etiam, ex quo confessi sunt, 13. q vlt. c. vlt.

SI quis.] Breue est, nec recipit cōgruam summationē maximè propter varietatem intellectuum. Abb. Casus patet. Nota, quod necessitas omninò non excusat a à furto. & intelligunt quidam de modica necessitate, secus de magna.

[Glo. seq. no. quod modica, & c. quærit demum o-

communia, argu. 42. d. c. 1. & 12. q. 1. c. 2. 23. q. 7. quod autem, & 47. dist. sicut hi. debuit. n. credere dominum permissurum, insti. de obli. quæ ex delicto nascuntur, §. placuit. modica pœnitentia imponitur, quia modicū peccauit. Sed quare nō excusatur mulier a fornicatione propter necessitatem famis, ff. de ri. nupt. palā. § non est. sicut a furto? Respondeo, propter necessitatem res facta est communis, quam furatur, sed in fornicatione non est ita, imò potius debet quælibet mala pati quam malo consentire: vt 32. quæst. 5. ita ne. Item quare excusor ab homicidio, si ex necessitate me defendendo aliquem occido. & non a fornicatione? Respondeo, non interficio, imò potius ipse se interficit, qui me aggreditur. arg. ff. si quadr. pau. fe. di. l. j. § cū arietes. & arg. s. de homic. c. laior.

QVi cū fure.] Breue est, & vario modo intelligitur, & pōt summari secundum vnum intellectum vt in rubr. & potest aliter summari, vt j. patet ex varietate intellectuum. Abb.

CASVS. Qui furtum cum fure partitur, occidit animam suam. Item non solum fur tenetur furti, sed ille etiam, qui conscius furti non indicat domino ipsum quærenti. Not. quod consentientes & agentes pari pęna puniri debent. Item quilibet tenetur furem indicare, aliàs furti tenetur.

h Partitur.] per consensum etiam accipiendo vel occultando; talis enim tenetur de furto. Inst. de obl. quæ ex delic. nasc. §. si verò ope.

i Non fur.] Hæc sunt verba Hieronymi exponentis præcedentia verba Salomonis.

K Possessore.] idest, domino, vel quocunque cuius interest ff. de verb. signi. interdum.

[Glo. sequ. alle. 6. concor. signat contrarium, & sol.]

l Indicat.] Et ita habes hic, quod quis tenetur indicare furem ff. de recepta. l. 1. & 2. C. de fur. ciuile est. argu. ff. de iure fisci, ex quibusdam. §. liuus. C. ad leg. Corn. de fil. ma orem. C. de his qui ad eccle. confu. præsenti. & § quod si in fundo, argum. contra. ff. de præscrip. verbis. non solent. ff. de condictio. ob tur. cau. l. 4. §. vltimo vbi non peccat, qui aliquid accepit vt indicet, secus verò secundum canones, vt hic patet: quia consentire

†Cap. vnico e. ti. in 3. cō. Vide conci. Chalcedonē se cano. 27. vormaciēse cap. 77. & quod nouissimè diffiniuit concil. Trid. ses. 24. de refor. matrimonij c. 6. adde B. Tho. 2. 2. q. 154. ar. 7.

a Et j. de hę ac. cū sim, li. 10. Aud.

† Exo. c. 21. & c. 1. e. ti. in 1. cōp. Videso hic præ alijs 1. Ana.

a De materia huius gl. vide Nauarrū de pę d. 6 c. 1. nu. 72. & seq. Sotū 4. d. 18. q. 4. ar. 4.

†Ca. 1. e. tit. in 1. comp.

† Prouerbiorum c. 29. & c. 6 eo tit. in 1. compila.

†Alias tātūmodo.

sentire videtur: vndè dicit quod vterque reus est.

EX litteris.] Diuisio. Secũda ibi, Mandamus. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus B. nomine, quendam calicem surripuit de ecclesia ibi minus cautè dimissum, & longo tẽpore ipsum tenuit, sed postmodum restituit ipsum, volebat ad sacros ordines promoueri, q̃ritur quid iuris sit? Respondet Papa, si sponte confessus fuerit, & exindè ecclesiæ, cuius erat calix, satisfecit, nec est super hoc infamatus, post peractam pœnitentiam, aut partem ipsius, dùmodo aliàs idoneus sit, ad sacros poterit ordines promoueri. Nota mitius agendum cum sponte confesso, quàm cũ conuicto. Item non dimittitur peccatũ, nisi restituatur ablatum, si restitui potest. Item infamatus de furto, non debet promoueri. Item licet quis satisfaciat de furto, nihilominus est illi pœnitentia imponenda. Item nota, partem pœnitentiæ peractam sufficere, vt cum criminoso dispensetur.

† Cap.7.eo.tit.in 1.cõp. De materia pter Docto. hic, vide Iuliũ Clarum lib.5.sent.§. sacrilegiũ, & Antoniũ Gomeziũ to mo 3. varia. resol. c.5. de furtò, ver. secundus casus est.nu.11.

¶ Alexander iij. Cremon. episcopo.

¶ Fur occultus potest post restitutionem, & pœnitentiam, ad sacros ordines promoueri.

CAP. V.

EX † litteris tuis innotuit, quod B. calicem quendam in ecclesiã minus cautè dimissum rapiens, lõgo tempore retinere p̃sumpsit: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si spontè [a] confessus fuerit, & ex idè ecclesiæ, cui⁹ calix fuerat, satisfecerit, [b] nec est sup hoc nota, vel infamia [c] manifesta respersus: post peractam [d] pœnitentiam, aut congruam partem pœnitentiæ [e] (dùmodo aliàs idoneum ipsum esse cognoscas) ad sacros ordines nò dubites promouere. [f]

TITVLVS XIX.

De Vsuris. †

†De materia huius tituli plurima canonistis ual de necessaria tradit B. Thomas 2. 2.q.78.

a Sponte.] Argu. q̃ mitius agitur cum sponte confesso, quã cum conuicto, 50. distin. presbyterum, 2. quæst. 1. non dicatis.

b Satisfecerit.] aliter pœnitere non potest, dummodo possit satisfacere, 14. q.6.c.1.& sup. de homici. sicut, § cos, & infra titu. prox. cum tu.

c Infamia.] facti, quæ grauat opinionem, ff. de obse. à libe. præstandis, l.2.& à promotione repellit, 81. distin. tantis Daniel, & 33. dist. laici, & supra de accus. omnipotens.

d Post peractã.] quia iam incipit esse quod non fuit, 50. dist. ferrum, & c. cum exaudiero.

e Pœnitentiæ.] sup. de temp. ord. ex tenore.

f Promouere.] etiam de iure communi, cum peccatum sit occultum, s. de temp. ord. l. c. vlt. & præcipuè secundum illos qui dicunt, quod peccatum occultum nõ reddit hominem irregularem, secundum alios, qui dicunt contrarium loquitur c. istud de dispensatione.

D E V S V R I S.

Quia vsuram exercens, rapinam, & quodammodo furtum committit, 14 q.4. si quis vsuram, & subiacet restitutioni, sicut furtum committens, seu rapinam, vt in c. cum tu, infra eo. ideò competenti ordine submittit de vsuris. Abbas.

De hac materia tractatur, 46. dist. & 14. q.4. & quæstio.5. & q.6 per totum, 46. dist. c. pen. & vlt. 88. dist. in Palea eijciens.

PLures.] Si creditor percipit sortem ex fructibus pignoris, deductis expensis tenetur pignus restituere debitori, & vnum casum excipit. h. d. Diuidit in tres partes: Nã primo, prohibet clericis vsurã generaliter, & indè nominatim certã speciem: Scdo ibi, Quod si, pœnã addit. Tertio à p̃dicta specie vnũ casũ excipit, ibi, Nisi. Abbas.

CASVS. [1] Quia plures clerici data pecunia possessiones recipiebant in pignus, dicentes non esse vsuram, statuit Concilium Turonẽ. vt nullus constitutus in clero, hoc vel aliud genus vsuræ exercere præsumat, quòd si aliquis possessiones alicuius data pecunia recepit in pignus, si sortem suam receperit deductis expẽsis, possessionem liberè restituat debitori: si minus aliquid habet, eo recepto possessio ad dominũ reuertatur: Si verò post illud statutum aliquis clericus vsurarum crimen commiserit, officij sui periculum patiatur, nisi fuerit beneficium ecclesiæ, q̃ redimendum sibi hoc modo videatur. Nota fructus pignoris computandos in sortem. Itẽ clericus vsurarius de rigore iuris ab officio ecclesiastico debet repelli. Itẽ habes hic casum, in quo fauore ecclesiæ fructus non computantur in sortem.

1 Si legeris uetere cõpilationem apertissimè itelliges facti speciem, quę ex fragmento omisso à Raymundo reddita est paulo obscurior.

† Ca.1.eo.ti. in 1. cõp. & & post Cõc. Latera. par. 16.c.9. De intellectu Conar. lib.3. var. resol. c.1. nu.4. & de pœna clerici vsurarij Bernardinus Diaz in pract. crim. can. ca.82.

† Hæc duo verba, vel conditione, desunt in omnib. antiquis codicib. Gregorianus.

¶ Alexander iij. in Concilio Turonen.

¶ Vsura est lucri facere fructus rei pignoratę, fallit in casu hic excepto.

CAP. I.

PLures † clericorum: & infra. ¶ Generalis Cõcilij [g] decreuit auctoritas, vt nullus cõstitutus in Clero, [h] vel hoc, vel aliud genus [i] vsuras exercere p̃sumat. Et si quis alicuius possessionem data pecunia sub hac specie [vel † conditione] in pignus acceperit, si sortem suam (deductis expensis [k]) de fructibus iam perceperit: absolutè possessionem restituat debitori: Si autẽ aliquid minus habet; eo recepto, possessio liberè ad dñm reuertatur. ¶ Quod si post huiusmodi [l] constitutũ in clero quisquã extiterit, qui detestandis vsurarum lucri insi-

g Generalis Concilij.] scilicet Turonen. cuius est hoc capitulum.

h In Clero.] maximè, quia idem est de laicis.

i Aliud genus.] Multa enim sunt genera vsurarum, arg. 14. q 3 c. 1. 2. & 3.

[Gl. se. tr ctat de expẽsis deducẽdis, & q̃rit, & soluit.

K Deductis expensis.] Deducendæ sunt expensę: & q̃d superest, est fructus, ff. sol. mat. fructus, ff. de pet. hær. si à domino, §. fructus, in fi. & 12. q. 2. vobis, & C. de fruc. & lit. expen. l. 1. & ipso iure per fructus perceptos liberatur pignus, C. de distr. pign. l. 1. & C. de pign. actio. l. 1. & 2. fructus enim semper computantur in sortem, infra c. proxi. & cap. conquestus, & hic expensæ istæ non debent esse superfluę. argumen. ff de rei vend. in fundo, & ille tantum sunt deducendæ, quæ in ipsam rem necessario factæ sunt, & pro fructibus colligendis. C. de pigno. in summa, potest ergo rem retinere, donec deducat expensas. Sed quid si restituit rem nondum deductis expensis? petat per condictionem indebiti, ff. de impẽdijs, in rebus dotalibus factis, l. quod dicitur, §. si dos, vel p contrariam actionem pignoratitiam, ff. de pignoratitia actione, si necessarias.

l Post huiusmodi.] maximè: quoniam idem erat ante, decimaquarta quæstione quarta, si quis oblitus, & j. eod. cum tu.

a Beneficium.] hoc ita poteſt intelligi, puta laicus aliquis iniuſtè detinet poſſeſſionem aliquam, quæ fuerat clerico in beneficium aſſignata: licitum eſt clerico de manu laici taliter eam redimere, vt eccleſia, vel ipſe clericus fructus taliter perceptos retineat: nec eſt vſura, cum tãtum ſuum recipiat: quia ſic fortè poſſeſſio ad eccleſiã reuerteretur hoc modo: q. a fortè aliàs non poterat recuperari. Et idem eſt, ſi eſſet feudum eccleſiæ, quia fructus eccleſiæ non cõputabit in ſortem, j. eo. conqueſtus, ſed eccl'a ïtetim ſeruitia à vaſallo recipere nõ debet, ſup. de feu. c. 1. Idem intelligo de laico, qđ hoc modo ſibi licet redimere poſſeſſionẽ de manu iniuſti detẽtoris: alienam tñ poſſeſſionem taliter redimere non poſſet, quia fructus illi non ſunt ſui; vñ ſi illos retineret, vſura eſſet. Idẽ eſſet de clerico, ſi poſſeſſionem eccleſiæ, quæ non fuit ſibi pro beneficio aſſignata, taliter in pignus reciperet, niſi de licẽtia eccleſiæ hoc faceret, quaſi percipiendo eos nomine eccleſiæ. Bernar.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cõp. & poſt Cõc. Later. pa. 16. c. 3. Et Cou. in pcedenti c. citatũ, vide Sotũ de iuſti. & iure li. 6. q. 1. art. 2. & Syluestrũ verbo, vſura, 3.

Q Voniam.] CASVS. Dr hic, q non ſolum viris eccleſiaſticis, ſed etiam laicis periculoſũ eſt vſuris intendere, & ideò mãdatur, quòd poſtquam de poſſeſſionibus, vel fructib. arborum, quas in pignore tenent, receperint ſortem ſuã deductis expenſis, reſtituantur poſſeſſiones ſuis dominis. No. q vſuræ reprobantur in laicis ſicut in clericis. Item fructus pignoris cõputari debent in ſortem, prius indè deductis expenſis.

† copellatis.

† Idẽ, ſ. Alexãder iij. in Conc. Later. c. 25. & ca. 2. eod. tit. in 1. cõp. Et pro intellectu ui de Archidia. in c. miror. 17. q. 4.

ſtat, eccleſiaſtici officij periculũ patiatur. Niſi fortè eccleſiæ beneficium [a] fuerit, quod redimẽdum ei hoc modo de manu laici videatur.

¶ Idem Cãtuarien. archiepiſco. & eius ſuffraganeis.

¶ Idem in effectu dicit cum præcedenti cap. ſed addit taci tè idem eſſe in laicis: nam in præcedenti cap. tantum fuit facta mentio de clericis.

CAP. II.

Q Voniam † non ſolum viris eccleſiaſticis, ſed ẽt quibuslibet alijs periculoſum eſt vſurarum lucris intendere: Auctoritate præſentium duximus iniungendum, vt eos, qui de poſſeſſionibus, vel arboribus, [b] quas tenere in pignore noſcũtur, ſortem (deductis expenſis) receperunt: ad eadem pignora reſtituenda, ſine vſurarum exactione, eccleſiaſtica diſtrictione compellas. †

¶ Idem † in Cõcilio Lateranen.

¶ Manifeſti vſurarij ad communionem altaris, & eccleſiaſticam ſepulturã, & oblationem offerendam admitti non poſſunt: & clerici contra hoc facientes, puniuntur, vt hic dicitur.

CAP. III.

Q Via in omnibus ferè locis ita crimen vſurarum inualuit, vt multi [c] (alijs negocijs ptermiſſis) quaſi licitè vſuras exerceant, & qualiter vtriuſque † teſtamẽti pagina condemnentur, nequaquã attendant: Ideòque cõſtituimus, vt vſurarij manifeſti, † nec ad communionem admittantur altaris, nec Chriſtianam (ſi in hoc peccato deceſſerint) accipiãt [d] ſepulturam, ſed nec oblationes [e] eorum quiſquã accipiat. Qui autem acceperit, vel Chriſtianæ tradiderit ſepulturæ: & quæ acceperit, reddere [f] compellatur, & donec ad arbitrium epi ſatisfaciat, ab officij ſui maneat executione ſuſpenſus.

¶ Idem Panormitano archiepõ.

¶ Poteſt intelligi dupliciter, primo in mutuante, Secundo in recipiente vſuras, & ſecũdum primũ intellectum hoc dicit. Etiam pro opere pio non licet vſuras recipere, quando per receptionem datur cauſa vſuræ committendæ. hoc dicit. Vel ſic, & clarius:

tur, & ideò ſtatuit Lateran. Concilium, vt vſurarij manifeſti ad communionem non admittantur altaris, nec Chriſtianam accipiant ſepulturam, qui in hoc peccato deceſſerint, nec oblationes eorum quiſquam accipiat: qui autem acceperit, aut Chriſtianæ tradiderit ſepulturæ, quod acceperit, reſtituat, & ab officio ſuo ſuſpẽſus maneat, donec ad arbitrium epiſcopi ſatisfaciat. Nota quod hæc eſt pœna, quæ primo imponi debet; de qua fit mentio in reſcriptis contra vſurarios impetratis.

[Glo. ſeq. oſtendit gl. iſtam etiam iure ciuili, &c.

c Multi.] proptẽrea quia multi ſunt non excuſantur, 2. quæſt. 1. multi, in fin. & etiam ſi omnes homines eſſent vſurarij, ſimile 32. quæſtio. 7. flagitia, cum in veteri teſtamento, & nouo prohibitæ ſint vſuræ, infra c. proxi. immo etiam iure ciuili vſuræ prohibitæ ſunt: vndè nullo iure peti poſſunt: in Authen. de eccle. titul. in princ. collat. 9. licet non obſeruetur, quia ibi dicit. Iuſtinianus, ſe quattuor ſynodos generales obſeruare: ſed Nicæna ſynodus eſt vna de quattuor principalibus, quæ ita obſeruari debet, ſicut quattuor Euangelia, xv. diſtinctio. ſicut, & in Nicæna ſynodo prohibentur vſuræ, 47. diſtinctio, quoniam multi.

d Acipiant ſepulturam.] Idem eſt de quolibet, quem conſtat deceſſiſſe in mortali, 13. quæſtio. 2. pro obeuntib. 23. quæſtio. 5. placuit, 21. quæſt. 3. Cyprianus, & ſupra de ſta regu. monachi. cum ſim.

† De hoc ar. ti. pleǹe Couar. li. 3. varia. reſo. c. 1. nu. 5. cum vi deto, & Mar quar. tra. de Iudæ par. 1. c. 11.

† Vſurarij manifeſti q dicantur ua dit Iul. Clarus li. 5. ſen. §. vſura. ver. ſed hic qro. Syluester verbo Vſura, 9. q. 1. & Couar. li. 3. varia. reſol. q. 3.

b De poſſeſſionib. vel arboribus.] Sic ſup. c. pro. & j. eo. conqueſtus, & s. de emp. & vend. ad noſtram, & s. de pig. cum contra C. de pig. act. l. 1. & 2. C. de pac. pig. l. 1. & vlt. & ff. de pig. act. l. ſi conuenerit.

Q Via in omnib.] Iſte tex. eſt multum allegabilis, & multa iura faciunt mentionẽ de iſto Concilio Lateran. & tria facit: Primo ponit factũ damnabile per cõſtitutionis cãm: Scđo tripliciter punit vſurarios manifeſtos: Tertio punit dupliciter clericos tranſgreſſores. Secunda ibi, Ideòque. Tertia ibi, Qui autem. Abb. Sic. CASVS. In multis locis tãi inualuit vſurarum conſuetudo, vt multi alijs negotijs prætermiſſis, vſuras exerceant tanquam licitas: non cõnſiderantes qualiter crimen iſtud vtriuſque teſtamenti pagina condemne-

e Oblationes.] ſic 90. diſtinctio. oblationes, & 17. quæſtio 4. miror, ſupra de raptoribus ſuper eo. ad finem, & nihilominus excommunicandi ſunt, ſi non ſatisfaciant, infra eodem præterea, & ſupra de iureiur. debitores, & c. ſeq.

[Glu. ſeq. quærit, & argu.]

f Reddere.] Sed cui debet reſtitui? danti? non videtur, 17. quæſtion. 4. ſunt qui. 2. quæſtio. ſecunda, nulli liceat. Ala. dixit, quod epiſcopo loci, ſed potius credo, quod illi qui dedit, & ille poſtea reſtituat ei à quo recepit. argumen. infra eodem, cum tu. & ſupra de homi. ſicut dignum, §. eius,

Super eo,

SVper eo.] Diuiditur: Nam primo ponitur decisa consultatio: Secundo responsio, ibi, Respondemus, & responsionem probat per argumentum à maiori. Abb. Sic.

CASVS. Quidam exercebant vsuras, vt indè captiui redimerentur: quęritur an liceat? Rñdet Papa, quòd cum vsurarum crimē vtro que testamento condemnetur, super hoc non est aliqua dispēsatio adhibenda: quia etiam dicit scriptura; pro alterius vita mentiri non licet, multo magis prohibendus est aliquis, ne vsurarum crimē exerceat pro redimenda vita captiui. No. circa crimen vsurarum dispensari non posse. Itē prętextu pietatis non est impietas cōmittenda. Item non debet quis mentiri pro vita alterius saluanda. Item argu. ꝙ vsura est maius peccatū q̃ mendacium.

[Glo. seq. arguit & remittit.]

a Dispensationē.] Arg. ꝙ prętextu boni, malum fieri non debet, ī. q. t. nō ē putanda, 33. q. 5. si dicat & 14. quæ. 5 c. 1. 2. & 3. & c. neque. Argu. contra 28 q. 1. non oportet. Dic vt plenè dictum est, ī. ne cle. vel mon. nō magno. in magna notula.

b Mentiri.] 22. q. 2. ne qs arbitretur, vbi de hoc.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. compilat. & post cōcil. Later. sub Alexan. 3. par. 16. c. 1. Vide Roma. ꝯsi. 400. & prę cęteris hic Ioā. Ananiam.

Non licet inducere quem ad exercendū vsuras, et pro pio opere, & ista lectura colligitur ex decisa.

CAP. IIII.

SVper † eo verò: & inf. ¶ Rñdemus, ꝙ cū vsurarum crimen vtriusq. testamenti pagina detestetur: super hoc dispensatione[a] aliquam posse fieri non videmus, quia cū scriptura sacra prohibeat pro alterius vita mentiri:[b] multò magis prohibendus est quis, ne ēt pro redimenda vita captiui, vsurarum criē inuoluatur.

¶ Idē Salernitāo archiepiscopo.

¶ Vsurarij qui sunt soluēdo, coguntur per pœnas Lateran. concilij vsuras restituere, etiā quas ante concilium receperunt: & facultatibus non extantibus debent possessiones emptæ ex pecunia funebri vendi & debētib. recipere, satisfieri.

CAP. V.

CVm † tu manifestos vsurarios iuxtà decretum c nr̄um, quod nuper in concilio promulgatū est cōione altaris, & ecclesiastica præceperis sepultura priuandos,[d] donec[e] reddant, quod tam prauè receperant: quidam eorum, ad † excusandas[f] excusationes in peccatis, impudenter affirmant illas dumtaxat vsuras restituendas, quę sunt post interdictum nostrum receptæ: & infra. ¶ Super his fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd siue ante, siue post[g] interdictū nostrum vsuras extorserint, cogendi sunt per pœnam[h] quam statuimus in concilio eas his, à quibus extorserunt, vel eorū hæredibus restituere: vel his non superstitibus,[i] pauperib. erogare dummodo ī facultatib. hēant. vnde † ipsis possint eas restituere: cū iuxtà verbū B. Augustini: † Nō remittat peccatū, nisi restituat[k] ablatū ¶ Illi aūt q nō hn̄t in facultatibus[l] vndè vsu

† Cap. 5. eo. ti. in 1. Cōp. & post concil. Lat. sub alexan. iiij. p. 16 cap. 5. Vide Bea. Tho. 2. 2 q. 78. art. 3. & Sotum lib. 6. de iust. & iu. q. 1. ar. 4.

CVm tu.] Diuiditur in prima ponitur consultatio tres articulos continens, quorum duo sunt decisi. Secundo ordinate ad illos respōdet ibi, Sup his Abbas.

CASVS. Archieps Salernitanus ꝑm p̄dictum ꝯciliū, s. eo. qm̄ præcepit vsurarios manifestos cōione altaris & ecclesiastica sepultura priuandos, donec restituant vsuras: quidam ad excusandas excusationes in peccatis, dicebant illas vsuras tm̄ restituendas quæ post p̄dictum cōciliū sunt receptæ: Alij dicebant, ꝙ non habebant vñ restituere possint vsuras, Alij dicebant ꝙ de pecunia vsuraria possessiones fuerant comparatæ, quas dederant filijs & parentib. suis: vñ pecuniam illam restituere nō poterant: q̃siuit archieps, qd sup his sit agēdū? Rñ. Papa ad primū, ꝙ siue añ siue post concilium p̄dictum vsuræ sint extortę, cogendi sunt per pœnam illius concilij ad eas restituendas, his, à qb. extortæ fuerūt, vel eorum hæredibus. vel si non extant aliqui hęredes, pauperib. dentur, dummodo habeant in facultatibus vndè reddere possint: quia vt dicit August. Non dimittitur peccatum, nisi restituat ablatum: illi verò qui non hn̄t, vñ reddere possint, non dēnt illa pęna puniri, quia paupertas eos excusat: Possessiones autem de vsuris comparatæ, dēnt vendi & pretia indè recepta restitui his, à quibus extortæ sunt vsuræ: vt sic à peccato, & a pœna prædicta possint liberari. Nota constitutionem extendi ad prǽterita. Item non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Item paupertas excusat. Item res emptæ de vsuris, succedunt loco pecuniæ de vsuris receptæ. Item quandiu inuenitur cuius est res restituenda, vel eius hæredes, non debet dari pauperibus.

c Decretum.] s. eo quia in omnibus.

d Priuandos.] Et ita canon ille, Quia in omnibus, non est latæ sententiæ, sed ferendæ. Ber.

e Donec.] Ergo quamcito restituunt sunt ipso iure restituti communioni. arg. 81. dist. siqui sunt. tamen post satisfactionem relaxandum est interdictum.

f Ad excusandas.] Hæc verba sunt, 16. q. 1. prædicator.

g Siue post.] arg. ꝙ cōstitutio retrotrahitur, & hoc ideò dicit qa crimē istud añ illā cōstitutionē ꝓhibitū erat vtroque testā, s. e. proxi. hoc diuinū p̄ceptū. 14. q. 4. qm̄ multi. Quō cōstō retrotrahit, dictū fuit sup. de ꝯstit. c. vl.

[Gl seq. un sec. formant & soluunt duas quæstiones.

h Per pœnam.] Ista tutam s. eo quia, & etiam per excōicationem ī. eo. præterea. Sed quare sit mētio in omnib. cōmissionibus de pœna illius canonis, quia & non de excōicatione? Respondeo, quia ab illa semper incipiendum est, tanquam à minori & postea infligenda est maior, si hoc meruit proteruitas contumacis. supra, vt lite non contest. c. quoniā, in fine.

i Non superstitibus.] Sed pone ꝙ ille, cui debet restitui vsura, longè sit absens. nunquid tenet vsurarius mittere ad eū vsuras? Tenet quidē: sed sumptib. illius absentis. arg ff. de oper. lib. operę enim. Si aūt sūptus itineris rei summā excedāt, det pauperibus, argu. huius c. 2. q 6 anteriorum. Et hoc intellige si vsurarius nouit, vbi habitet: qa si ignoret, non tenet inquirēdo vagari. ar. ff. de ope. lib. ꝙ nisi, in fi. & quousq. fieri pōt restō illi qui soluit nunq̃ illa pecunia debet dari pauperib. sup. de homic. sicut dignum, §. eos, & sup. de iureiurā. te.

K Restituatur.] 14. q. 6. c. j.

[Glo. ista cum seq. recitari possunt per tres q̃stiones.

l In facultatibus.] & licet amiserint viuras, nihilominus tamen tenentur propter moram, quę illis nocere debet: unde omnia refundere debent, si aliàs facere possunt arg. ff. de ui. & ui arm. l. 1. §. rectissimè, & ff. de leg. 1. cum res legata. sed si nihil habent, liberantur ex toto, vt hic. Si tamen ad pinguiorem fortunam peruenerint, tenentur ut prius, s. pra de sol. Odoardus, & ff. de ces. bo. si debitores. arg. 26. q 6. si quis de corpore & c. de his verò & in solidum: nec habetur ratio, ne egeat: licet aliàs dicat lex, quod qui bonis cedit, non conuenit postea, nisi in quantum facere potest, ff. de ces. bon. is qui. Ala.

† Sūmatur hæc ex ps. 140.

† Aliàs cæteris omissis ita, uñ possint restituere.

† Augu. epi. sto. 54. ad Macedonia nū. refert Iuo. par. c 2. c. 4. & par. 15. c. 25.

a Euidenter.] si.n.credatur habere, verberib. veritas eruatur, 5.q.5.illi qui, 13.q. 6.c. 1.vel iuret se non hře vñ reddatur quod potius vř: qa non dět vlla pęna puniri vt hic dicit, quia inanis est actio, & c.ff.de dolo, nam is, & supra de rest.spol.olim.

b. Debent vendi.] Ex hoc vř, ꝙ ad quẽcunque ꝑueniat res empta ď pecunia vsuraria, teneť illã restituere: licet enim res emptæ ex tali pecunia ꝑuenerint ad filios vel ꝯsanguineos vsurariorũ, nihilominus venduntr vt hic dicitr: qa res illa succedit loco alterius pecuniæ.ff.de leg.2.Imperator, in fi.& ff. de leg.3.fideicommissa. §. si rem suã.& s. vt lit.pend.ecclesia.vbi de hoc, qđ verũ est, vbi ex causa lucratiua res peruenit ad ipsum. Si verò ex alia cã, puta qa emit igno rãter, sc eus esset forte. Et spãle est hoc ĩ re empta ex pecunia fœnebri.alias regulare ẽ ꝙ ĩ re em pta ex pecunia tua, non nomine tuo, nihil iuris habes, C.de rei vend. si ea pecunia. C. de prob.ad probationẽ, & ff.de furt.qui vas, in fi.aliũ casum hẽs C.de rei ven.si vt ꝓponis, tertium.C.arb.tut.l.3.& s.ď pec. cle.inquirendũ Ala.

† Aliàs illa pęna in plerisq; antiq.s.

† aliàs ita: non solũ à pęna illa.

† Tanuch.

ras valeant restituere, nõ debent vlla † pęna mulctari: cum eos nota paupertatis euidenter a excuset. ¶ Possessiones verò, quæ de vsuris comparatæ sunt, debent vendi, b & ipsarum pretia his à quib. vsuræ sunt extortæ, restitui: vt sic non solum † à pœna, sed etiam à peccato possint (quod per vsurarum extorsionem incurrerant) liberari.

¶Idem Genuẽñ. † archiepo.

¶ *Vendens rem plus quam valeat, quia solutionem differt, peccat, nisi dubium sit, an tempore solutionis erit valor rei variatus, & venditor non erat venditurus tempore quo vendidit.h.d.secundum communem intellectũ.*

CAP. VI.

IN † ciuitate tua dicis sæpè contingere, quod quidam piper, seu cinamomum, seu alias merces comparant, c quæ tũc vltra v.libras non valẽt, d & promittunt se illis, à quibus illas merces accipiunt, 6.libras statuto termino soluturos: Licet autem contractus huiusmodi ex tali forma e nõ possit censeri nomine vsurarũ, f nihilominus tamen uenditores g peccatum incurrunt; nisi dubium h sit merces illas plus minusve solutionis tempore valituras. Et ideo ciues tui saluti suæ bene consulerent, si a tali contractu cessarent cum cogitationes hominum omnipotenti Deo nequeant occultari. i

¶Idem.

¶ *Vsurarius monitus, non desistens, si clericus est, ab officio & beneficio suspenditur, si laicus, excommunicatur.*

CAP. VII.

PRæterea † parochianis tuis vsuras recipere interdicas: K Qui si parere contempserint, si clerici sint, eos ab officio, beneficioque suspendas; l Si laici, vsque ad dignam satisfactionẽ ipsos uinculo excõicationis m astringas.

ex affectus singulorum, sed communiter æstimanť.ff.ad l.Fal.pretia, ar.ꝯtra.ff.manda. cum seruus.sed hic non fuit emptio facta æstimatione communi.Ber.

[Glo.seq signat contrarium, & remittit.]

e Ex tali forma.] Sim.s.de pig.illo vos, & ita forma ꝯtractus inspici dẽt, ad hoc vt vsurarius cẽseať, qa oẽ esse ẽ ex forma: sed nõ est sẽꝑ verũ ĩ casu isto, vt ĩ. dicitur.Ber.

f Vsurarum.] arg.ꝯtra s.eo.cõsuluit.ibi soluitur.Ber.

g Vẽditores.] Isti vẽditores pp dubiũ excusanť a peccato, aliàs nõ vendit.ĩ.eo.c.vlt.in fi uñ pp dubiũ excusanť a peccato vsurarũ, & expone peccatũ, s.vsurarũ ĩ.eo.c.vlt & ẽm illã intell ge istã; licet.n. ex forma nõ sit ꝯtractus usurarius, pt tñ fieri in fraudẽ usurarũ: uñ æq; teneť.ar.s. de pig.illo uos, & qđ cunq; nomen imponas, vsuras est, 14.q.3.c.1.& 2.

h Nisi dubiũ.] ĩ.e.c.vlt.vbi de hoc in tali dubio potius esset abstinendum: qa qñq; dñt aliq se dubitare, vbi nõ est dubitandũ, & ẽ conuerso; & tutior via est eligẽda, ĩ.de cler.excõ.mi.illud uñ dicit, saluti suæ benè consulerent, &c.quia periculũ est in his.Ber.

i Occultari.] quia secretorum Deus cognitor est, 32.q.5.ist.eru bescant, & 2.q 5.con suluisti.quem non latet peccati qualitas, neque peccantis affectus, 24.q.5.Deus quando.Tanc.

† Cap.9.eo. tit.in 1.cõp. Et post cõc. Late. p. 30. c.2.§. praterea. Et quatenus punit clericos & laicos, vnde Bern. Dux in prac. cri. can. c. 85.& Fely.in c.cũ sit gñali, s de fo. cõp. & Alex.in l si non fortẽ ff.ď cõd.ind

IN ciuitate.] Cõis diuisio. Secunda pars ibi, Licet. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam mercatores emũt piꝑ, cinamomũ, seu aľs merces, q̃ tpe uenditionis nõ valent ultra 5.libras, & ꝓmittunt se soluturos in termino cõstituto sex libras: q̃rebať, vtrũ talis ꝯtractus esset usurarius? Rñ.papa, licet talis ꝯtractus ex forma usurarius non possit iudicari, tñ uẽditores nihilominus peccatũ incurrũt, nisi dubiũ essed merces illas plus vel minus ualituras tpe solutionis faciendæ: & iõ qui sic ꝯtrahũt, melius facerẽt, & sibi consulerẽt, si à tali ꝯtractu abstinerẽt, qa hoium cogitationes Deo occultari non possunt. No.aliquem excusari à peccato vsuræ propter dubium.

[Gl.seq.teci.per modũ obiec.de eo quod licet cõtrahentibus, & c.secundo obijcit, & soluit in fine.]

c Cõparãt.] nõ decepti in iusto ꝑtio, sed scienter plus emerunt pp dilationẽ di solutionis: si. n. decepti essent qa darent vltra pretiũ iustum, nõ haber t speciẽ vsuræ: qa licet cõtrahẽtib. sese ad inuicẽ decipere, 1 ff.de min. in cãa, §.in ꝑtio, vsq; ad dimidiũ iusti ꝑtij s. de empt. & vend.cum dilecti, & c pen C.de resc.n.ven.l.2. Ala.

d Non valent.] imò videtur ꝙ tantum valeat res.n. tantum valet, quantum vendi potest, ff.ad Treb l.1.§.si hæres, & ff. ad l.Fal.quærebatur, & ff. de fur. si quis uxori.§.vlt.& ff.de dona.causa mor.l.mortis cã, § ult. & ff ad l.Rho.de iac.l.2.§ portio.pretia.n.rerum non

P Ræterea.] Duæ sunt partes: Scđa ibi, Si laici. Ab.Si.

CASVS. Mandat papa cuidã epo, quatenus oĩbus parochianis suas usuras recipere interdicat: qđ si facere contempserint, si clerici fuerint, illos ab officio & beneficio suspendat: Si laici, eos excommunicet usq; ad debitã satisfactionẽ. No.qualiter puniri debeãt vsurarij, tam clerici quam laici.

K Interdicas.] 14.q.3.& q.4.per totum, & 47.dist.quoniam multi.

[Glo.seq.quærit, & soluit.]

l Suspendas.] Talis enim repellitur ab obtento, ut hic dicit, & 14.q.4.si quis oblitus, & c.quoniam multi.& repellitur ab obtinendo multo fortius, infra de exces præla. inter dilectos. Sed nunquid episcopus potest cũ tali dispensare? Dico ꝙ sic, post satisfactionẽ & pœnitẽtiã, qa hoc non prohibetur: & hoc probatur per hanc decr. In aliqua dicebatur, ꝙ ad præsentiam papæ talos mittantur: vndè collige, ꝙ epi cum talib. misericorditer agere possunt, De hac materia traditur s. de iud.at si clerici.

m Excommunicationis.] Primo inflicta pœna illius constitutionis, s.eo.quia in omnibus.

† Cap. 8.eo. ti.in 1. cõpi. & post cõc.ꝯ Latera. par. 16.c.2. De rõne huius dec.uide plenius p Caietanũ apud B. Tho.2.2. q. 78. ad 7. ar. & p Syl. uerbo usura, 2.q.2.& Sotũ citatũ ĩ. eod.in c.nauiganti.

1 Hoc lege ciuili pmittit, sed lege diuina non licet cęterũ ď hoc dicto unde plenè p B. Tho.2.2.q. 77.ar.1. ad 1.arg.& Dñicũ Sotũ li. 6. de iust.& iu. q.3.ar.1.ad 1.arg.

Conquestus.] Primo ponit decisam quæstionem? Secundo prouisionem ibi, Discretioni. Terciò exceptionem, ibi; nisi Abb. Siculus.

CASVS. Idem dr hic, quod dictum est s. eod. c. 1. fructus, n. pignoris q computãdi sunt in sortem, nisi terra fuerit de feudo monasterii. Nota, q fructus pignoris cõputari debent in sortem.

a Sortem recepistis.] deductis ẽt expensis. vt s. ca. 1. & 2. vbi de hoc.

b De feudo.] In isto 1 casu fructus ñ computantur in sortẽ, interim tñ nõ debent seruitium recipere à vasallo, nes ẽ vsura sic. s. de feud. c. 1. in quo casu põt ẽt intelligi s. eo. c. 1. sed ibi illud exponit, dic ut ibi. Habes ergo vnum casum in quo non cõmittitur vsura vltra sortem recipiendo, vt s. eo, ca. 1. & hoc fauore eccl'æ. Item & in alio, j. e. salubriter, aliàs etiã posset attẽtari, q vsuræ pñt peti ẽt sm canones, vt cù vẽdo tibi pdiũ, & trado, & pcipis fructus, nec soluis mihi pretium ad terminũ, ar C. de vsur. l. 2. quia hmõi vsuræ nõ quasi vsuræ sed quasi interesse petũtur, ar. 14. q. 4. tñ multi ibi, ad quæ stũ, &c. siqs oblitus. ibi, aliqui incre nen ra, & ff. pro soc. sociũ qui. dãna verò & interesse sm canones peti pñt. 12. q. 2. siqs de clericis, & s. de so cõpe. dilecti, & s. de fideiuss. peruenit, & c. constitutis & arg. ff. de eo quod cer. lo. l. 2. §. vlt. v maximè in cõtractib. bonæ fidei, ubi vsuræ veniunt ex mora, ff. de vsu. mora. §. in bonæ, & ff. de peri. & com. rei vend. l. vlt. & C. de act. emp. & ven. l. fructus, quia nõ dr vsura, sed potius interesse, quia nõ dr recipere ultra sortem. Et quod dicit, quidquid sorti accedit, usura est; illud põt intelligi in mutuo, vel ubi aliquid excogitatur in fraudem usurarũ. Illud no. q duo sunt contractus, qui de sui natura uolunt esse gratuiti; ut mutuum & cõmodatũ, mutuũ. n. nisi sit gratuitũ, statim vsura est: unde illud Mutuũ dantes, nihil indè sperantes. j. eod. consuluit. Item commodatum si non sit gratuitũ, & pecunia recipiatur pro re commodata, desinit esse commodatum, & in locationem transire uidetur: non tamen est usura. Item si uendo tibi fundum iusto pretio, ea lege, ut quandocunque tibi soluero pretium, quod mihi debes, fundus ad me reuertatur. C. de pac. inter empt. & uend. l. 2. in casu isto lucratur fructus, alias si modicum esset pretium, præsumitur contractus in fraudẽ usurarum. supra de emp. & uend. ad nostram & præcipuè si emptor consueuit exercere usuras, s. de pigno. illo uos. Item ubi pecunia datur ad põpam, possum inde recipere mercedem, quia non est mutuum, sed potius commodatum siue locatio ff. commo. sed mihi. §. non potest, & l. sequ. Item vbi aliquid apponitur noĩe pœnæ, dum tñ non in fraudem vsurarum, 12. quæst. 2. fraternitas, tamen in omnibus prædictis casib. non dicuntur vsuræ sed potius interesse videtur. Laur.

† Cap. 10. e. ti. in 1. cõpi. Et de intellectu huius decretalis, uide late per Couar. li. 3. uariar. reso. ca. 1. nu. 4.

1 In hac gl. continẽtur multi articuli, de quibus dubitatur, an sint usurarii necne, & ob id ne quis facile labatur, præter Canonistas hic eõ sultat theologos B. Th. & ibi Cater. 2. 2. q. 8 pro tũ? Sotu. lib. 6. de iust. & iure q. 1. a. & se. Nauar. Menuati cõ sessariorum, c. 17. Syluestrum; & Sũ mistas uerbo usura.

† Cap. 11. e. ti. in 1. cõpil. Et de materia tex. & gl. uide plenissime per Couar. li. 3. uar. resol. c. 3. & per Syluest. in sum. uer bo, usura 6.

¶ Idem abbati, & fratribus S. Laurentij.

¶ *Fructus rei pignoratæ computari debet in sortem, & excepit vnum casum.*

CAP. VIII.

Conquestus† est nobis C. clericus, & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si terram ipsam tit pignoris detinetis, & de fructibus eius sortem recepistis, a prędictam terram clerico memorato reddatis: Nisi terra ipsa de feudo b sit monasterij vestri.

¶ Idem episcopo Placentino.

¶ *Hæres vsurarij filius, vel extraneus, vsuras extortas per defunctum restituere compellitur.*

CAP. IX.

Tua† nos duxit fraternitas cõsulendos, qd sit de vsu ariorũ filijs obseruandũ, qui eis in crimine vsurarũ defunctis succeduntur: aut de extraneis, ad quos bona vsurariorum asseris deuoluta? Tuæ igit quæstioni litteris psentib. rñdem, quod si lij ad restituendas vsuras ea sunt districtione cogẽdi, c qua parentes sui † si viuerẽt, cogerentur. Id ipsum etiam contra hæredes extraneos credimus exercendum.

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Mutuans ea mẽte vt vltra sortẽ aliquid recipiat tenetur i foro animę ad illud restituẽdũ, si ex hoc aliquid consecutus est: Idẽ in nõ dante parabolam iuramenti, nisi aliquid inde recipiat: Et idem in vendente rẽ plus quam valeat, quia differt solutionem.*

CAP. X.

Consuluit† nos tua deuotio, an ille in iudicio animarũ quasi vsurarius debeat iudicari, qui non aliàs mutuo traditurus, eo proposito mutuã pecuniam credit, ut licet omni conuentione cessante, plus tamen forte recipiat: Et vtrum eodem reatu criminis inuoluatur, qui (vt vulgo dicitur) nõ aliter para

Tuæ nos.] cõis diuisio. Scda pars ibi, Tuæ igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit a papa, quid sit obseruandum de filijs vsurariorum, qui eis succedunt in crimine vsurariũ, aut ẽt de extraneis hæredibus, ad quos bona illorum perueniunt? Rñdet papa, qđ filii eadẽ districtione cogendi sunt vsuras restituere, qua parentes eorum cogerent, si viuerent, & idẽ est faciendũ de hæredibus extraneis. No. q res transit ad successorem cum suo onere vel causa.

[Gl. seq qrit alle. ad negatiuã v. lege, & ad affirmati uam tres, & sol.

c Cogendi.] Tenẽt filii p parẽtib. p hę reditaria portiõe, & illi ad quos bona vsurariorũ puenerũt, vt hic dr, & ff. de r. g. in. ex qua persona. Sed pone, q alter hæredum efficiatur non soluendo añ restõnẽ vsurarũ, nunquid alter conuenitur in solidum? nõ vr ff. de fideiu. inter eos, §. cum inter. ar. contra. ff. commo. sed mihi. §. hæres, & ff. de fideiuss. tut. l. si fideiussores. Satis potest dici, quo in solidum conueniri possunt, quia omnia bona defuncti erant illi obligata. arg. eodem cum tu. & præcipuè cum succedit in crimen: hæredis enim succedentis in uitium, par fortuna habenda est, C. de fruc. & lit. expe. l. 2. & ẽt hæredis ignorantia defuncti vitium non excludit, ff. de diuer. & temp. & præscrip. cum hæres. Si ergo hæres succedat in bonis defuncti, siue hæres idem crimen cõmittat, siue non, semper tenet r restituere vsuras, quas defunctus extorsit, in quantum se extendit illius hrditas, vt hic patet, & ẽ conuerso hrs, põt repetere usuras extortas a pre, j. eo. Michael. Vin.

† Dictio, sui deest in antiquiorib. codicibus.

† Cap. 12. e. ti. in 1. cõpil. Vide Couar. 1 regula, pec catũ, de reg. iur. lib. 6. in 2. par. relectionis in initio uersic. ex hoc. item adde citatos in c. ult. s. de fimo.

Consuluit.] In prima ponitur consultatio tria continens; In secunda simul ad omnia rñdet ibi, Verum. Abb. Siculus.

CASVS. Tres quæstio. hic formantur: prima est talis: Aliquis mutuat pecuniã sine aliquo pacto uel cõuentione, eo tñ aĩo, ut aliquid ultra sortem recipiat alias non mutuaret, si nihil crederet habere ultra sortem quæritur, an talis saltẽ in iudicio aiæ usurarius sit censendus. Scda qõ ẽ. Aliquis mutuauit pecuniã ad certũ terminũ,

termino adueniente creditor si vult date parobolam iuramenti, donec aliquod emolumentum percipiat, non tamen aliquid petit vel exigit a debitore: quaeritur, vtrum iste eodem crimine cum primo inuoluatur. Tertia quaestio est: aliquis negotiator vendit merces suas longè maiori pretio, vt alio tempore pretium persoluat, quàm si ei incontinenti pretium persolueret, quaerit de isto an poena simili debeat condemnari? ad hoc respondet papa, quod ex Euangelio Lucae colligit, quid in his casib. sit tenendum, in quo dicitur. Mutuum date, nihil inde sperantes, homines isti pro intentione lucri quam habent, cum omnis vsura & superabundantia prohibeatur in lege, iudicandi sunt male agere: & ideo in animarum iudicio efficaciter sunt inducendi, ut taliter accepta restituant. No. quod quod recipitur vltra sortem: licet ex forma contractus non sit vsura, tamen quo ad ecclesiam iudicandus, propter intentionem tamen, quo ad Deum tamen quod vsurarius punietur nisi restituerit, & sic aliquis non est vsurarius quo ad ecclesiam, sed quo ad Deum.

a Cócedit.] si quod met. cau. l. vl. §. si se n. rator.

b Sperantes [supple a cà mutuo, i spe lucri principaliter posita, secundario tamen aliquid sperare nõ puto, malum, ut & ipse fer uiat illi, arg. 61. dis. quod prodesit, & 59. di. si officia, nec etiã recipere ex tali spe, ar. 1. q. 2. quãpio. imo naturaliter debitor est illi obligatus ad antidora. ff. de pe. bære. sed si lege, §. consuluit, & s. de test. cũ in officijs. Ala.

c In lege.] 14. q. 3. c. 2. & 3. Ber.

Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

d Malè agere.] arg. contra. s. e. in ciuitate, Illud intelligitur quãtũ ad iudicium ecclesiae; & potest excusari illud, propter dubium istud de iudicio animae, vt hic paret, & ita non est contra, ibi quo ad formam contractus vsurarij non dñi: sed isti propter intentionem quam habuerunt, iudicandi sunt in iudicio animae malè agere; & in ducendi sunt, sed non compellendi, vt sic recepta restituant; nec tanquam vsurarij puniendi sunt, sed reuera, quo ad Deum vsurarij videntur, quia restituere tenentur sic accepta. Et hic habes manifestè, quod intentio facit hominem vsurarium; intellige cum effectu; sic & expectatio, 14. q. 3. capitu. 1. & q. 4. si quis clericus. B. r.

Q Vam.] Cõis diuisio, Secunda ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

† De hoc artic. uide plenè Sotũ l ib. 6. de iust. & iure. q. 4. art. 1. & Sylnestrũ verbo, vsura, 2. q. 1.

† Prolixi, in antiquis, codicib.

Luc. 6.

† Verba sũt Ezechielis c. 18. uide B. Hierony. eã exponentem ibi, & apud Iuonẽ part. 1. ca. 18 & ap. d. Gra. 14. q. 3. cap. putant.

a De intellectu huius gl. vide Conar. l. 1. varia resol. ca. 20 nu. 4. ad de Caiet. apud B. Tho. 2. 2. q. 78. ar. 3. ad 4. arg.

bolam iuramenti concedit,[a] donec, quamuis sine exactione, emolumentum aliquod indè percipiat: Et an † negotiator pœna consimili debeat condemnari, qui merces suas longè maiori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixioris † temporis dilatio prorogetur, quam si ei incontinenti pretium persoluatur.

¶ Verum quia quid in his casibus tenendum sit, ex Euangelio Lucæ manifeste cognoscitur, in quo dicitur. Date mutuum, nihil indè sperantes:[b] huiusmodi homines pro intentione lucri, quam habent (cum omnis † vsura, & superabundantia prohibeatur in lege[c]) iudicandi sunt malè agere.[d] & ad ea, quæ taliter sunt accepta, restituenda, in animarum iudicio efficaciter inducendi.

¶ Innocentius tertius, Prælatis in Regno Franciæ constitutis.

¶ *Manifestus vsurarius appellans ad subterfugiendum restitutionem, audiendus non est.*

CASVS. Aliqui sunt manifesti vsurarij; quorum quidã publicè renuntiauerũt vsuris: cum isti vsurarij manifestè conueniebantur super vsuris, appellabant, quæritur, an appellationib. eorũ sit deferendũ: mandat papa prælatis, quatenus manifestos vsurarios & præcipuè illos, quos cõstiterit publicè renũtiasse vsuras, cũ aliquis eos conuenerit, nõ permittãt appellationis beneficio se tueri. No. quod nõ tenet appellatio, vt in crimine quis remaneat.

e Se tueri.] Idẽ ẽ i quolibet crimine manifesto: s. de app. cũ sit Romana, aliàs si iniustè grauaretur, non est appellatio denegãda, sic multoties cõdẽnaretur iniustè quod foret absoluẽdus, s. de excep. cũ inter, & ita intellige de his qui appellant existẽdo in crimine, & hoc constat, quia non exprimit iustã cãm appellandi, aliàs non audiretur an sniam appellans, s. de appel. ut debitus honor.

CAP. XI.

QVãt † perniciosum: & infra.

¶ Mandamus quatenus manifestos vsurarios (maxime quos vsuris publicè renunciasse constiterit) cum aliquis eos conuenerit de vsuris nullius permittatis appellationis subterfugio se tueri.[e]

¶ Idem Narbon. archiepõ.

¶ *Per subtractionem communionis Christianorum, & per Principes seculares cogẽdi sũt Iudæi ad vsuras restituẽdas.*

CAP. XII.

POst † miserabilem: & inf. ¶ Iudæos, a remittendas Christianis vsuras, per Principes[f] & Potestates compelli præcipimus sæculares. Et donec eis remiserint ab vniuersis Christi fidelibus tam in mercimonijs, quam in alijs, per excommunicationis sententiã, eis iubemus communionem[g] omnimodam denegari.[h]

¶ Idem Mutin. episcopo.

¶ *Nõ obstãte iuramẽto de nõ repetẽdis vsuris, per debitorẽ prestito, potest iudex ex officio suo vsurarium ad restituendas vsuras compellere.*

POst.] ponit dupli cem prouisionem contra iudæos vsurarios: Secunda ibi, Et donec. Abb.

CASVS. Quærebatur qualiter iudæi cõpellendi sunt ad vsuras restituẽdas, uel remittẽdas, præcipit papa iudæos compelli ad remittẽdas vsuras Christianis per Principes & ptãtes sæculares: & donec eis remiserint vel restituerint, ab vniuersis fidelib. in mercimonijs & alijs iubet Papa per excõicationẽ oẽm cõionẽ denegari. No. iudæos indirectè cõpellendos ad vsuras remittendas. Item ecclesia iudicat de his, qui foris sunt.

f Principes.] quorum legibus a in temporalibus subijciuntur iudæi, 8. dist. quo iure. & C. de iud. iudæi. & quia si ad nos ueniunt, proteguntur, s. de iudæ. sicut. & C. de iudæ. nullus, pari ratione alios contra eos protegamus, arg. s. de mut. pet. per totum, maximè in his, in quibus legem suam offendunt, j. eo. consuluit, & 14. q. 4. quoniam, &c. vlt. Vin.

g Communionem.] Sic j. eo. quanto.

[Gl. seq. sign. c trium, & dupl r soluit, & remittit.

h Denegari.] Non est dubium quin pœna 3 corporali puniantur iudæi, per ecclesiam, & etiam pecuniaria, 28 quæst. 1. sæpe, in fi. 17 q. 4 constituit, ita tamẽ quod viq; ad vindictam sanguinis non procedatur, s. eod. de rap. in archiepãtu. Sed contra: quia nihil ad nos de his qui foris sunt, 2. q. 1. multi, & supra de diuor. gaudem, Sol. quod dr ibi, nihil ad nos, & c. illud intelligitur in quantum Deum offendunt, sed in quantũ hominem offendunt,

† Cap. 1. eo ti. in 3. compil. Et vt icia quis dicatur vsurari[9] manifest[9], vide citatos in ca quia in oib. s. eo. ti.

† Cap. 2 eo ti. in 3 compil. extat integra in registro. Inn. iij. li. j. epistola incipiente: post miserabile. De materia vide extra. uaganrẽ Pauli iij. incl. Cupiẽtes iudæos. Marquar. trac. de iudæ. part. 1. c. 11.

a De hoc artic. uide latè per Marquar. tra. de iudæ. par. 2. c. 1.

3 Quib. pœnis possint Iudæi per ecclesiã coerceri, tradit Zãchi. trac. de hæret. ca. 36. & ibi late Căpegius.

laudunt, secus est. vel potest intelligi illud de directa coërtione, q̃ in eos nõ exercemus: secus de indirecta, vt hic, sup. de dec. c. de terris, cum etiam p̃ g delictum efficiũtur de foro nostro, s̃. de Iud. nouit, & s̃. de fo. comp. cum sit generale, & 6. q. 3. placuit, & s̃. de rap. c. a. de hoc dictũ est s̃. de iudæ. ita quorundam. Ber.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp. De materia huius decretalis præter Doc. hic, uide latè p̃ Syl uest. uerbo, usura, 6. adde Conar. citatũ in c. tua nos, s̃. eo. & B. Th. 2. 2. q. 78. art. 3.

T Vas.] vsurarius q fecit debitorẽ iurare de soluendis, vel de non repetẽdis vsuris, ecclesiastica censura cõpellitur ab exactione desistere, & exactas restituere. h. d. Cõis diuisio Secunda ibi, Nos. Abb. Sic.

C A S V S. Quidam vsurarij faciunt iurare illos, quibus mutuant pecuniam, q̃ vsuras non repetant ab eis, & super solutis nullam moueant qõnem: quæsitũ fuit à Papa quid sup hoc sit agendum? Rñ. Papa epõ diœcesano, vt vsurarios ipsos monitione præmissa ecclesiastica censura cõpellat, ante solutionem vsurarũ desistere ab earum exactione, vel restituere ipsas postq̃ fuerint persolutæ: ne de dolo suo videantur commodũ reportare. No. hanc decretalẽ contra vsurarios per quam compelli, vt relaxent debitoribus iuramentum præstitũ pro vsuris soluendis, vel repetendis solutis. Item de dolo, & fraude non debet quis commodum reportare.

CAP. XIII.

T Vas† dudum recepimus qõnes, q̃ qdã vsurarij, eos, quibus dãt pecuniam ad vsurã, præstare faciunt iurm, quod vsuras non repetant: & super his quas soluerint nullam moueant quæstionem. Nos igitur rñdem[a], vt vsurarios ipsos monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota cõpellas, ante vsurarum solutionem ab earum exactione desistere:[a] vel restituere[b] ipsas, postquã fuerint persolutæ: ne de dolo, & fraude cõtingat eos cõmodum reportare.

¶ Idem.

¶ Non auditur vsurarius repetens vsuras, nisi prius restituat extortas.

CAP. XIIII.

Q Via † frustra legis auxilium inuocat, qui cõmittit in legem:[c] Statuimus, vt si quis vsurarius à nobis litteras impetrauerit, sup restituendis vsuris, vel† fructibus computandis in sortem: nisi prius ipse restituerit[d] vsuras, quas ab alijs noscitur recepisse, aucto ritate litterarũ ipsarum nullatenus audiatur.

¶ Idem Altissiodoreñ. epõ.

¶ Conuictus de vsuraria prauitate per famã, & alia argumẽta, potest manifestari vsurarius, & tanquam manifestus vsurarius compesci secundum dispositionem Lateranen. Concilij.

CAP. XV.

C Vm in diœcesi tua sint quàmplurimi vsurarij, de quibus minimè dubitatur, quin sint vsurarij manifesti; cõtra quos propter timorem

[Gl. seq. posset reci. per duas q. & obiect. ad solutionem secundæ.

a Desistere.] Relaxato prius facto, s̃. de iureiur. ex administrationis, & hanc relaxationem potest petere, qui iurauit, cum huic petitioni non renunciauerit, vt s̃. de renun. cum inter P. & sup. quod me. causa, ad audientiã, immo etsi iurauerit non petere absolutionem, potest illud denunciare, s̃. de iureiur. quemadmodum. Et licet ob priuatum commodum denunciet, non tamen repellitur ab ea, quia proderit vsurario cum pœnituerit, arg. 8 q. 1. sunt in ecclesia. Bernardus.

b Vel restituere. Sic s̃. de iureiuran. debitores, & sup. de emp. & vend. ad nostram.

Q Via.] Præmissa causa statuti, ponit ipsum statutũ: ibi, statuimus Abbas.

C A S V S. Quia frustra legis auxilium implorat, qui committit in legem, statuit Papa, vt si aliquis vsurarius litteras impetrauerit, super restituendis sibi vsuris, vel fructibus computandis in sortem, auctoritate illarũ litterarum nullatenus audiatur, nisi prius restituerit vsuras, quas ab alijs noscitur extorsisse. No. regulam. Frustra auxilium legis inuocat, qui cõmittit in legem. Item vsurarius repetens vsuras non auditur, nisi prius receptas restituat. & sic no. quòd qui morbo consimili laborat, contra alium non est audiendus. Item obiectu criminis ciuilis actio retardatur.

c In legem, 1]eandẽ [ff. qd met. cã, isti q dem, & s̃. de appell. an sit, & c. cõstitutis, & C. de iu. delib. scimus, §. si verò postq̃. Arg. cõtra, s̃. de appel. dilectis filijs, vbi decanus qui non detulit appellationi, audit appellans in eodem negotio: & idẽ vĩ si in alium delinquat, ff. de ri. nup. filio patroni, §. 1. vbi patronus q̃ cõ vnam legem venit, bñficiũ alterius ambit, ff. de mino. l. auxiliũ, in fi. vbi minor delinquens beneficium restitutionis amittit. Vin. & Io. reliquerunt hoc disputationi, vtrum delinquẽs cõ legem vnam, aliarũ perdat beneficiũ. Ego non credo, q̃ p̃pea perdat beneficium alterius, quia sic puniretur in eo in quo nõ deliquit: sufficit ergo, q̃ amittat legis beneficium, q̃ cõtempsit, vt dicunt primæ concor. & illa lex, auxilium. loquitur in crimine, vbi non restituitur minor: nec illa, filio patroni, obstare videt.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cõp. Et de intellectu uide Romanũ sing. 340. ic. c. qa frustra, & Marsiliũ singu 609. inc. aduertas ad unum.

† &

[Gl. seq. quærit & soluit, duos casus excipiẽdo, secundo quęrit, ponit opi. Ioan. & Tan. & sol. in fi. elicit arg. quod statim determinat.

d Restituerit.] Nũqd sufficiat cautio de restituẽdo? Rñdeo q̃ nõ, ar. s̃. de re iud. cũ aliq̃b ff. de pig. act. q̃ si nõ soluerit, nisi forte magna cã interuenerit, ar. ff. de re iud. l. ge 4 §. ait prætor, puta si non sit soluendo: tunc sufficit præstare cautionem, quòd ipse restituet: & audiri debet, vt postea alijs restituat, arg. s̃. de restit. spo. olim 2. & sup. de solut. Odoardus, & ff. le cess. bo. l. si debitoris, vel si ille cui debetur cõsentiat, quia satisfactum intelligitur, ff. de pig. act. si rem, §. oĩs, ar. s̃. de re iudi. qd ad consultationem. Item qd si nullus agit contra istum pro vsuris? Dixit Io. & Tã. q̃ facta denunciatione in publico si nullus apparet, q petit, debet iste audiri p̃ litteras, sicut facit qui rem inuenit alienã, ad euadendũ pœnã furti denunciet publicè, vt cuius est res veniat, ff. de fur. l. falsus, §. q alienũ. Hoc non credo sufficere: nõ. n. excusatur usurarius si nullus repetat ab eo, uel si denuntiet: immo etiã tenetur usuram restituere saltem pauperib. si nullus appareat cui restituat: aliter non liberat à peccato, ut s̃. eo. cum tu. undè cum nõ sit adhuc emendatus, si in crĩe perseueret retinendo alienum, non est audiendus, & hoc patet per litteram istam, quia nisi restituerit, uel adhuc restituat cum effectu, ergo beneficiũ legis hẽre non dẽt, cum adhuc cõ illã in crimine perseueret: unde põt ei dici, eijce primo trabem de oculo tuo, qnã festucam de oculo fratris tui 1. q. 1. multi, & 3. q. 7. c. infames, § porrò. in fi. & ita iudex non procedat per litteras tales, nisi postquam constiterit, q̃ planè purgatus fuerit, & hoc intellige cũ est manifestus usurarius, aliàs iudex non denegaret ei audientiam, & sic iudex ex officio suo potest eum repellere exemplo Domini 3. q. 7. qui sine. c. postulatus, & s̃. & de excep. exceptionem, & ĩ. c. prox. & s̃. eo. q̃ perniciosum, ar. idem erit, si nõ sit manifestus usurarius, &

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cõp. Et q. dicanẽ usurarij manifesti tradũt latè cira ti in c. qa in oĩbus adde oino. Aretinum in §. ex maleficijs. Instit. de actiõn.

¹ Per hãc regulã, q̃ non sit dignus legis auxilio, is qui facit cõ legem, uide qd dicat Federic. de Senis consi. 89. refert Abbas in c. 1. s̃. de iureiur. §

potentum, [a] qui tuentur eosdem, nullus accusator apparet, nec ijdem sunt per sniam condemnati: Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod licet contra eos non appareat accusator: si tamen alij argumentis illos constiterit esse vsurarios manifestos, [b] in eos pœnam in Later. † concilio contra vsurarios editam, libere poteris [c] exercere.

¶ Idem.

¶ *Maritus recipiens pignus pro dote promissa, non tenetur fructus in sortem computare. h. d. & est casus singularis, & alibi non probatur.*

CAP. XVI.

SAlubriter: † & infra. ¶ Sanè generũ ad fructus possessionum, quæ sibi a socero sunt pro numeranda dote pignori obligatæ, computandos in sortem, [d] non credimus compellendũ: Cum frequenter dotis fructus non sufficiant ad onera [e] mrĩmonij supportanda.

¶ Idem episcopo Bonoñ.

¶ *Repetens vsuras non auditur, nisi restituat extortas per se, vel per alium, à quocumque causam habeat.*

CAP. XVII.

MIchael † laicus suã nobis quærimoniam destinauit, quod M. & quidam alij Bonoñ. ciues multa extorserunt ab eo, & a patre suo, cuius hæres extitit [f] nomine vsurarũ: & inf. ¶ Attẽtius prouisurus, ne auctoritate nostra in negotio procedas eodẽ: nisi dictus conquerens resti-

rius, & reus excipiat ꝙ non debet audiri, cum eodẽ reatu eris inuoluat, probatione recepta non audit, nisi resti tuat, vt dixi. Itẽ qd si aliqs contendat in iure cum ipso impetrante, & appelletur ante causam, nunquid expedietur ante cãm appellationis? arg. est hic ꝙ sic, ex eo quod dicit, nisi prius restituerit, & c. si vsurarius impetrator appellet non audirẽ illum interim per litteras illas. Item hẽs hic, ꝙ lrẽ, q̃ ab initio nõ valent, postea cõualescũt, s̃. de for. cõp. verũ licet, & ex tenore, & hoc verũ ẽ qñ ab initio non sunt nullæ ipso iure. Ber.

CVm in.] Manifesti vsurarij, etiã nullo accusante pñt cõpelli p pęnam Lateraň. Concilij vsuras restituere. h. d. vel aſr, & sic vt in rubrica nota ẽm verũ intellectum c. n̄ cm primũ summariũ Ioan. An. parũ hẽt dubij. Secunda pars ibi, Fraternitati. Abbas.

CASVS. In diœcesi Altissiodoreñ. plures erant vsurarij manifesti, sed pp timorẽ potentum, qui defendunt eosdem, nullus accusator ɔ̃ eos apparet, nec sunt p sniam condemnati: quæsitũ fuit quid de illis sit agendum? Respõdet Papa epõ diœcesano, ꝙ quamuis contra eos non appareat accusator, tñ si alijs argumentis ɔ̃stiterit illos esse vsurarios manifestos, pœnam Later. Concilij contra illos poterit exercere. & iudex ex officio suo potest procedere contra criosos manifestos q̃uis non accusentur.

a Potentum.] vndè excommunicari possent si præstent impedimentum volentib. agere contra illos, s̃. de offi. deleg. c. 1. & 11. q. 3. iniustum.

[Gl. seq obijcit per locum a diuisione, & dupliciter respondet.]

b Manifestos.] Si intelligas manifestos. i. notorios, non est opus alijs argumẽtis, s̃. de accus. euidentia. s̃. de iureiur. ad nostram, & 2. q. 1. de manifesta. Si autẽ loquitur de manifestis non notorijs, ẽm hoc euidens probatio requiritur ẽm iuris ordinem. 11. q. 3. eorum, in fi. Ad hoc posset dici, ꝙ illud notorium non habet facti perseuerantiam, vñ aliqua requirunt argumenta. Vel dic ꝙ sollemnis fama docet ipsos esse vsurarios, & ideò per famam, & alia argumenta puniũtur, quia sola fama non sufficit ad cõdemnationẽ, arg. 35. q. 6. si duo, & 3. q. 3. §. Item sæpè fit, & s̃. de iurei. ex litteris.

c Poteris.] Ex officio tuo, vt dixi, s̃. eo. c. proxi. licet nullus appareat accusator.]

SAlubriter.] Maritus fructus rei dotalis, vel oblatæ pro dote, non tenetur in sortem computare. h. d. Primo ponit dictum: Secundo eius causam assignat, ibi, Cum frequenter. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis accepit aliquam in vxorem, certa dote sibi ja socero constituta, sed quia socer ille pecuniam tunc temporis non dedit, cũ genero sponsam daret, tradidit ei quasdam possessiones pro dote, quas dedit sibi in pignus quousque dos ei fuerit persoluta, quæritur verũ fructus percepti de istis possessionib. pignori obligatis, debeant computari in sortem, & respondet Papa, quòd non; cum frequenter fructus dotis non sufficiant ad onera matrimonij supportanda. No. hic casum, in quo fructus computantur in sortem.

d In sortem.] hic est casus, in quo fructus non computantur in sortem, alios habes notatos supra eod. conquestus.

[Gl. seq. tractat de fructib. dot. lib. qñ cedãt marito, & qñ nõ: secũdo tractat de periculo euictionis, vel deteriorationis rei dotalis, ad q̃ spectat.

e Onera.] hoc ideo dicit, qa fructus dotis cedunt lucro marito pp onera mrĩmonij, C. d̃ iu do. p̃ oneribus ad hoc aũ, vt maritus lucretur fructus rei dotalis, reqrit, vt sustineat onera mrĩmonij. ff. de doli excep. l. pater. in princ. Itẽ oportet ꝙ possessio rei dotalis tradita sit. ff. sol. mat. de diuisione, fructus verò pcepti ante mrĩmoniũ restituũtur mulieri, nec cedunt lucro marito. ff. de vsur. videamus, §. ante pen. sicut fructus, & fœtus pecudũ dotalium lucrat̃ maritus, ff. de iu. dot. plerumq;, §. si serui. Idem est in fundo cretifodino, vel argentifodino. ff. sol. mat. diuortio, §. si vir in fundo. secus tamen est in fœtu ancillarum a dotaliũ, qui non cedit lucro ipsi marito 3 ff. de iur. dot. l. plerumque, §. si serui. Itẽ secus est in lapifodinis, vbi lapis non renascitur, & in arborib. nõ cædendis, ff. sol. mat. diuortio. §. si fundum, & duob. §§. seq. Item fallit hic illa regula, Cuius est emolumentum, eius dicitur esse periculum, licet. n. ad illos spectet emolumentum rei dotalis, non tñ rei periculum, vel euictionis, vel deteriorationis, ff. de iu. do. plerumq;, in princ. & §. 1. & C. e. ti. l. t. tñ cum distinctione, an res datæ in dote sint æstimatæ, vel non, vt ibi distinguitur, sed hoc est verum, nisi res dotalis consistat in numero, pondere, vel mensura: nam periculum talium spectat ad virum. ff. de iure dot. res in dotem. Io.

MIchael.] Primo ponit patris querelam: Secundo clausulam, qñ stylus curię apponit in litteris, quę impetrantur ad recuperandas vsuras. Abb.

CASVS. Michael laicus conquestus fuit dño Papæ, ꝙ M. & quidã alij ciues Bonoñ. multa extorserunt ab ipso, & à prẽ suo cuius hæres extitit per vsurariam prauitatẽ, vnde mãdat Papa epõ Bonoñ. vt in cã p̃cedat, ẽm ꝙ de iure fuerat procedendũ: p̃uideat tñ attẽtius, ne in negotio procedat eadem auctoritate illarũ litterarũ, nisi dictus Michael restituerit, vel adhuc restituat, si quas ipse aliquando, vel pater eius extorsit vsuras. No. ꝙ frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem. Item qui morbo consimili laborat, ɔ̃tra alium non est audiendus. Item ex qua persona quis lucrum capit, de eius facto tenetur. Item filius tenetur ex facto patris.

f Extitit.] Aliàs non teneretur, nisi esset hæres. s̃. eo. tua nos.

† In Latera. ɔc. sub Alex. 3. c. 25 quòd refertur in c. qa in omnibus. s̃. eo. tit.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cõp. Et de materia, & intellectu hui⁹ decret. uide latè Couarru. & citatos ibi per eum, li. 3. va. resolu. c. 1. num. 3.

1 Manifest⁹ vsurarius ex qb. conuincat. pter Aretinũ initio huius capitis citatum uide Alexã. consi. 172. in 2. par. Fulgosum consil. 238. ic. uisis, & Abbati ɔsil. 81. ic. ex themate in 2. uolu.

† Cap. 2. eod. tit. in 4. cõp. Præter Doc. hic vide citatos in c. quia frustra. s̃. eo. & Syluestrũ verbo, vsur. 6. vbi plenissime adde Couarruuiã citatũ super glo.

Et sic rõ q̃ hr̃ ff. d̃ vsur. in rectu lũ, si. ibi d̃ absurdũ, videri nominẽ in fructu esse: cũ oẽs fruct⁹ rerum natura hominũ gratia cõparauerit. Vide Tulliũ li. 1. de officijs.

3 Cędendis, aliàs cęduis, hoc intendit si esset Sylua ex qua arbores bene essent in fructu. Io. And.

a Adhuc.] hoc expoſitum eſt ſup. eodem, quia fru ſtra.

[Gl:ſeq. primo no. ꝙ filius ex facto patris cõuenit & cõuenitur, ſecũdo quærit & ſoluit, tertio quærit & forti ficat, alle. ad negatiuam, contra quam allegatio.ẽ indu cit decr. tua, & ſol. ar. ad affirmatiuam, & hanc partem tenet, li cet vacillando, quar tò iterum quærit, ar. affirmatiuè, ſed con trarium ſoluit.

tuerit, vel adhuc a reſti tuat, ſi quas aliquando ip ſe, vel pater b eius extor ſit uſuras.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Etiam Iudęi compellendi ſunt ad reſtituendas vſuras extortas à Chriſtianis, & ad ſoluendas decimas, vel oblationes de eorum poſſeſſionib.*

CAP. XXIII.

QVanto amplius Chriſtiana religio ab exactione compeſcitur vſurarum, tantò grauius ſuper his Iudęorum perfidia in ſoleſcit, † ita quod breui tempore Chriſtianorum exhauriunt facultates.

¶ Volẽtes igitur in hac parte proſpicere Chriſtianis, ne a Iudæis immaniter aggrauẽtur, ſynodali decreto ſtatuimus, vt ſi de cætero quocunque prætextu, Iudæi à Chriſtianis graues immoderatas vè c vſuras extorſerint, Chriſtianorum eis participiũ ſubtrahatur, donec de immoderato grauamine ſatisfecerint competẽter. undè Chriſtiani (ſi opus fuerit) per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compellantur ab eorum cõmercijs d abſtinere. Principibus aũt iniungimus, vt ꝓpter hoc nõ ſint Chriſtianis infeſti, ſed potius à tanto grauamine ſtudeant cohibere Iudæos.

¶ Hac eadem pœna Iudæos decernimus cõpellẽdos ad ſatisfaciendũ eccleſijs pro decimis & oblationib. debitis, quas à Chriſtianis de domib. & poſſeſſionib. † alijs ꝑcipere conſueuerãt, antequã ad Iudæos quocũq; titulo deueniſſent: e vt ſic eccleſiæ conſeruentur indemnes.

¶ Gregorius ix. fratri R.

¶ *Vſurarius eſt, qui a debitore recipit aliquid ultra ſorẽ etiam ſi ſuſcipiat in ſe periculum h.d. primò. Non eſt vſurarius emptor rei minus iuſto precio, ſi tũc ueriſimiliter dubitetur an tempore ſolutionis plus vel minus ſit res ualitur. hoc dicit ſecundò Propter dubium excuſatur is qui ex eo, quod differt ſolutionem precij, vendit rem plus quam valeat ſi non erat eam aliàs uenditurus h.d. tertiò.*

† Idẽ. ſ. Inn. iij. in ꝯcilio gñali Lat. c. 67. & c. 3. eo. ti. in 4. cõp. Et de materia vide citatos in c. poſt miſerabilẽ, ſ. eo. ti. & ꝑcipue Marquardum.

a Pater] hic hẽs ꝙ filius tenet ex delicto patris, ſic ſ. e. tua nos, & agit ex facto patris, vt hic patet, & ſic repetitio vſurarũ dat hrdi, & ꝯ hrdẽ, vt hic patet: cum. n. iſte agat ex ꝑſona patris, ipſum tenet defendere, ff. de reg. iu. ex qua fuorũ quoq; ꝑſona, & ff. de ꝑe. §. pe. aliàs denegat ei actio vt ibi dr. Sed pone ꝙ iſte non agat ex perſona patris, nunquid obeſt ei ſi excipiatur contra ipſum, ꝙ prẽ vel auus receperunt vſuras? Vr ꝙ ſic, qa vſuræ repetuntur ab hærede, & à quocunque etiam extraneo, ſ. eod. tua. imò hæres, tenet ex delicto defuncti, & ſi nihil ꝑuenerit ad ipſum, ſecũdum canonem. ſ. de rap. in literis, & ſ. de ſepul. c. vlt. vbi de hoc. & 16. quæſt. 6. ſi epm, in fi. 12. q. 2. eps qui filios, ergo ſi agi põt, multò fortius excipi, & hoc concedit Io. qa hæres nõ ꝯuenit hic ex maleficio, ſed potius ex quaſi a contractu ratione indebiti ſoluti. Inſt. de obl. quæ ex quaſi contractu. §. item is cui quis per errorem, & q poſſit ſic excipi de facto patris eo agente, ſatis probat ꝑ hanc literam. Sed ſi non feciſſet iſte mentionem in litteris de patrẽ, nunquid eo agente ex facto ſuo, poteſt excipi contra ipſum, ꝙ pater fuerit vſurarius, nec reſtituerit vſuras? Vr ꝙ non, quia per tales litteras non poteſt agere de facto patris: ergo nec excipi poteſt contra ipſum, aliàs iniquum videtur, arg. contra, ſ. eo. tua. ſed ille loquitur in ordinario: imò alia ratione vr, quod poſſit excipi, quia in vitium ſucceſſit patri, ut ſ. eo. tua. & ſic culpam alienam fecit ſuam, retinendo ſcienter alienum: ergo antequam alium impetat, debet eſſe ab illo crimine purgatus vt dictum eſt, ſup. eo. quia fruſtra. Satis vr quod nõ poſſit excipi, arg. huius c. ex quærimonia, & commiſſione, nunquam. n. clauſula illa ponitur in litteris, niſi quando de patre fit mentio in litteris, ſicut hic factũ fuit: ſed ita vr quod poſſit excipi: tenetur. n. reſtituere uſuras, quas pater extorſit, cũ ei ſuccedat in bonis: quod potius credo. Sed nunquid repelli poteſt ab agendo qui nomine alieno repetit uſuras? Videtur quod ſic, argum. 45. diſtin. ſicut non ſuo, ſed hoc non videtur, qa nihil in ſuã vtilitatẽ verſum eſt: nec ſecundum illum ageretur ad vſuras repetendas: immo contra illum, qui habuit illam vtilitatem.

† inoleſcit i codice Barbatiæ, i. creſcit.

a Hæc opinio gloſſæ cõis eſt, ut teſtat Couarruuias li. 3. uaria. reſo. c. 3. uer. Tertio inquirẽdum eſt, ubi latè agit de materia huius decretalis, & gloſſæ.

QVanto.] Iudæi, qui extorquent graues vſuras à Chriſtianis, vel de poſſeſſionib. decimas uel oblationes ſolitas percipi per eccleſias, eis non ſoluunt, priuant Chriſtianorum communione, h. d. Vel ſic, vt in rubro. Duo ſunt dicta: Secũdum ibi, Hac eadem. primum dictum facit tria, Primò ponit cãm ſtatuti: Secũdò ſtatutum ibi, Volentes. Tertiò prouidet ꝯ grauamen ſuſpicatũ ibi, Principibus. Abbas Siculus.

CASVS. Quãto amplius Chriſtiani cõpeſcuntur ab exactione vſurarũ, tãtò grauius Iudæi ſuper his Chriſtianos ĩfeſtãt, grauiores & immoderatas extorquendo ab eis vſuras, vñ ſtatuit ꝯciliũ gñale, vt de cætero ſi Iudæi quacunq; occaſione graues & immoderatas à Chriſtianis vſuras extorſerint, Chriſtianorũ eis, participiũ ſubtrahitur, donec de immoderato grauamine ſatisfecerint, & ſi opus fuerit, Chriſtiani per cenſuram eccleſiaſticam compellantur ab eorum commercijs abſtinere. Præcipit inſuper concilium Principibus, vt propter hoc non ſint Chriſtianis infeſti, ſed Iudæos compeſcant à tanto grauamine. In fine dicit quod eadem pœna compellantur Iudei ad ſatisfaciendum eccleſijs, pro decimis & oblationibus, quas à Chriſtianis de domibus & poſſeſſionibus alijs percipere conſueuerunt, antequam ad Iudæos perueniſſet, vt ſic eccleſiæ ſeruentur indemnes. Nota Iudæos compeſcendos ab exactione vſurarum indirectè, & vt ſatisfaciant eccleſijs de domibus, & poſſeſſionibus pro decimis & oblationibus ſibi debitis. Et ſic nota, quod Iudæi tenentur ſoluere decimas tam perſonales quam prædiales. Item res tranſit cum onere ſuo.

† Hodie Iudæi non pñt hrẽ bona immobilia per extrauagãtẽ Pauli iij & Pij V. Pont. Max. q̃ citãtur in c. multorum, ſ. de Iudęis.

c Immoderatas ue.] Ergo moderatas videtur permittere, à contrario ſenſu, 25. diſt. qualis, ff de iud. cum prætor, quod non eſt verum, ſup. eo. poſt miſerabilem, & ita ceſſat hoc argum. à contrario ſenſu, C. de epiſco. & clericis, conuenticulam, & graues vſuræ dicuntur, quæ excedunt legitimum modum à lege ſtatutum, C. de vſuris.

d Commercijs.] ſic ſupra eodem, poſt miſerabilem.

e Deueniſſent.] & ita res trãſit cũ ſuo onere, ſ. de decimis

cum non sit. & ↄ. de pig. ex lit. & 16. q. 1. si quis laicus, ff. de pig. act. si conuenerit, §. si fundus. Ber.

NAuiganti.] Tria dicta hic continentur. Secundum ibi, Ille quoque. Tertium ibi, Ratione huius. Abb.

CASVS. Aliquis mutuauit certã pecuniæ quãtitatẽ alicui nauigãti vltra mare, vel eũ ti ad nũdinas, & pro eo quod credi tor recipit in se periculum pecuniæ recipit aliquid vltra sortẽ: quæritur vtrum vsurarius sit censendus? Et rñdet Papa, quod sic. Scdò ponit aliã qõnẽ. Ecce aliquis dat decẽ solidos, vt alio tpe recipiat totidem mẽsuras vini, olei, vl frumenti, q̃ tũc plus valẽt, q̃ritur, vtrum iste sit vsurarius censendus: rñdet Papa, si dubiũ sit vtrũ plus vel minus sint valituræ tpe solutionis, nõ dẽt pp hoc vsurarius reputari: & ita pp dubiũ excusetur. Tertio ponitur alia qõ. Ecce aliquis vendit pannos, granum, vinum, vl alias merces, vt amplius recipiat termino constituto, q̃ valeant tpe venditionis, quærit, vtrum iste vsurarius sit censendus? Rñdet Papa quod iste ẽt rõne dubij excusatur ab vsura, dũmodò merces suas tpe cõtus nõ fuerat venditurus. No. quod mutuans pecuniam mercatori, vt aliquid vltra sortẽ recipiat, pro vsurario habetur licet periculum pecuniæ in se suspiciat. Et sic no. quod non admittitur compensatio in vsuris. Item non solum abstinendum est à malo: imò a specie mali. Item dubia in meliorem partem sunt interpretanda. Item rõne dubij excusatur quis ab vsura. Item non quodcunque dubium excusat ab usura, sed qñ probabiliter dubitari põt.

† Vide citatos in c. in ciuitate, ↄ. eo. ti. Dñicũ Sotũ l. 6. q. ius. & iu. q. 4. ar. 2. vbi plenè expendit intellectũ huius decr. ad. de Angelum Clauasiũ in summa, uer. vsura. 1. nu. 38. ver. vtrũ mutuans pecuniã. & S. Antoninũ 3. par. ti. 1. c. 7. § 22.

CAP. XIX.

NAuiganti,† vel eunti ad nundinas, certam mutuans pecuniæ quãtitatem, pro eo quòd suscipit in se periculum, [a] recepturus aliquid vltra sortem, vsurarius est censendus.

¶ Ille quoque, qui dat decem solidos, ut alio tempore totidem sibi grani, uini, uel olei mensuræ reddantur: quæ licet tunc plus ualeant, utrum plus uel minus solutionis tempore fuerint ualituræ, uerisimiliter dubitatur: [b] non debet ex hoc usurarius reputari.

¶ Ratione huius dubij etiam excusatur, qui pannos, granum, vinum, oleum uel alias merces uendit, vt amplius, quàm tunc ualeant in certo termino recipiat pro eisdẽ: si tamen ea tempore contractus non fuerat [c] uenditurus.

[Glo. sequens recitetur per obiectionẽ, & solutionẽ.]

a Periculum.] quia iste recipiebat in se periculum, uidebatur quod quasi quadã compensatione licitè aliquid vltra sortem recipere posset, quia periculũ pecuniæ mutuatæ pertinebat ad debitorem, cum sua facta fuisset: sed nihilominus est vsurarius, cum excedat naturam mutui, vt dictum est ↄ. eo. conquestus. quia si nullum periculũ sequutũ fuit, & aliquid vltra sortem recepit, illud fuit vsura, quia cũ sit hinc indè mutuũ nihil inde sperare debet, iuxta illud: date mutuũ, nihil inde sperãtes, ↄ. eo. consuluit, 14. q. 3. per totum. & nulla compensatio siue dispensatio admitti debet vt vsura exigatur, sup. eo. super eo. ergo siue recipiat in se periculum, siue non, nihil vltra sortem recipere debet.

[Glo. seq. in prin. & fine arg. quod propter dubium aliquid excusatur & permittitur, in medio arg. dubia in melius interpretanda, alle. contrarium, & sol.

b Verisimiliter dubitatur.] Ergo si certum esset, quod tẽpore solutionis, plus valerẽt; vsurarius est censendus, ↄ. eo. in ciuitate, arg. ↄ. c. prox. & ita propter dubiũ excusatur: quia tam emptor quam venditor æqualiter cõmodum & incõmodũ ex dilatione expectat, & est si. C. de sol. l. pen. Itẽ arg. est hic, quod dubia in meliorem [1] partẽ interpretari dẽnt, ↄ. de reg. iur. c. 2. quia promptiores dẽmus esse ad absoluendũ, q̃ ad condemnandũ. ↄ. de prob. ex litteris, ff. de actionibus & obl. l. Arrianus. Sed contra quod potius in tali dubio abstinendum esset à talib. cõtractib. pp periculum, arg. ↄ. de cle. excom. minist. illud. Qñque .n. aliqui fingunt se dubitare, vbi dubitatio nõ est: tñ reliquẽdi sũt in talib. cõsciẽtiæ suæ. Item arg. quod rõne dubij aliquid, [g] mittitur, quod aliàs nõ licet, 17. q. 2. non æstimemus. ff. de ven. inspi. l. j. § j. ff. de iud. si quis ex aliena. C. de vsur. si ea lege, & rõne huius dubij excusatur, vt in §. seq.

c Tpe cõtus nõ fuerat vẽditurus.] aliàs nõ excusatur, quia si tunc fuerat venditurus pro minori, & ex certa scientia plus recipiat alio termino, vsura est. & sic intellige, ↄ. eod. in ciuitate, vt ibi etiam dixi.

1 De artã vide plenè B. Tho. 2. 2. q. 60. ar. 4.

TITVLVS XX.

De † crimine falsi.

¶ Augustinus. †

¶ *Testis falsidicus tres lędit, Deum, iudicem, & partem, & falsus est non solum qui mendacium dicit, sed etiam qui veritatem occultat.*

CAP. II.

FAlsidicus testis tribus personis est obnoxius: [d] primũ Deo, cuius præsentiam contemnit: deinde iudici, [e] quem mentiendo fallit: postremò innocenti, quem falso testimonio læ

† In quodã veteri manu scripto ita: De falsarijs. & crie falsi.

† Hęc nõ sũt Augustini, sed Isidori, li. 2. de summo bono c. 79. refert Burchardus li. 16. c. 12. de cr. & habet c. 2. e. ti. in 1. comp. vide Pel. in ca. ficut, sup. de reiu. & Simũcã catho. insti. tit 64. de testi.

DE CRIMINE falsi.

¶ Quia inter cętera præcepta legis diuinæ continetur. Non furtũ facies nõ falsũ testimoniũ dices, & ↄ. visũ est de furto, & vsura, quæ est spẽs furti: ideò annectit de crimine falsi, de hac materia hẽ in decret. in c. in memoriam. 19. d. & 11. q. 3. quisquis. 4. quæst. 3. qui falso. Abbas Siculus.

FAlsidicus.] Duę sunt partes. scda ibi, Vterq;. Abb. CASVS. Testis qui falsum testimonium dicit, tribus personis obnoxius est. Deo, cuius præsentiam contemnit. Iudici, quem fallit, & illi contra quem falsum testimonium dicit. Item ille reus est, qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: primus non vult prodesse. secundus verò nocere desiderat. No. quod testis falsus trib. personis obnoxius est. s. Deo, iudici, & proximo: & in trib. dẽt puniri. Item qui veritatem celat, peccat: & ideò testis cõpellitur ferre testimoniũ.

d Obnoxius.] idest, ol ligatus.

[Gl. seq. ponit duplicẽ modũ puniendi falsum testẽ, & quod sñia ad eius dictum lata retractatur nec fit eius executio: & duplicẽ. ponit opinionẽ de ipsius nullitate.]

e Iudici.], qui [2] eum extraordinariè punire potest causa durante C. de testibus, nullum, sed causa finita potest accusari lege Cornelia de falsis, ff. ad l. Corn. de fal. l. 1. & etiam l. Cornelia de sic. ff. ad l. Cor. de sic. l. 1. respon. & §. 1. Punitur enim falsus testis, etsi conatus non habuit effectum: sententia tamen per falsum testimonium dicta, vel instrumenta falsa retractari debẽt falsitate reperta vsque ad 20. annos, ↄ. de except. cum venerabilis, nec est mandanda executioni si hoc obijciatur, ↄ. c. proxi. vbi de hoc, & nulla est secundum quosdam, quia ex ea non datur exceptio, ff. de exceptio. qui nõ agnitis, dominus Azo dicebat, quod est aliqua: sed non datur exceptio cum effectu, ff. de re iudi.

2 De materia huius gl. præter Doct. hic vide Zanchinum tra. de hær. c. 14.

diuus.

diuus, quousque enim constet de falsitate, habetur in terim pro sententia, ī. de fide instr. accepimus, vbi de hoc.

[Gl. seq. triplicis culpæ triplicem ponit pœnam.

a Lædit.] Quia in trib. offendit. triplex pęna ei détur. Primo qa Deu offēdit, septenis pœnitentia sibi iniungit pro periurio, 6. q. 1. q cūq; qa iudicem delusit i famabit, 1 2. q. 5 q. qs quictus, & verberib. castigabit. 5 q. 5. illi q. vel extraordinariè punietur, vt dictum est in proxima notula, & qa proximum lędit iuxta modum læsionis punietur, ar. 3. q. 9. nihilominus licet ibi non loquatur de tali pœna.

† Vigorā.

b Reus.] De hoc habes, 1 1. q. 3. ¶ quis.

SVper.] Primo commendat eum cui scribit de prateriito. Secūdo instruit eum de futuro ibi, Mandātes. Abb.

† Ca. 4. ti. de re iudicata i 2. compil. qd ēr hic admonet. I. A.

CASVS. Quædam sentētia lata fuit auctoritate falsarum litterarum: ille pro quo lata fuit sententia, impetrauit executionem faciendam per episcopum Vigorieñ. ille citatis partibus, vt sententiam executioni mandaret, oppositū fuit corā illo, ꝙ cū sñia illa lata esset auctoritate falsarum lrarum, nō debeat executioni mandari, cum nulla esset: episcopus litteris illis visis, noluit eā executioni mādare cum essent falsæ: consuluit papam, & papa commendat ipsum: quia noluit sñiā latam per falsas lras mandare executioni

† Ca. 2. c. ti. in 2. comp. Vide Iuliū Clarū in §. falsium, ver. sūt ēt alij casus & ī pra. crimi. q 36. & Guidonē Papę decisio ne 455.

dit. a ¶ Vterq; reus b est, & qui veritatē occultat, & qui mendacium dicit: quia & ille prodesse nō vult, & iste nocere desiderat.

¶ *Lucius tertius Vigorieñ.* † *episcopo.*

¶ *Sententia lata per falsas litteras non debet executioni mandari.*

CAP. II.

SVper † eo, ꝙ sententiam auctoritate litterarum falsarum [c] latā noluisti executioni [d] mādare, tuam prudentiam commendamus: Mandātes, vt quoties aliqua scripta sub nomine nostro destinata, redarguenda videtis falsitatis, nullā eis adhibeas fidem; & ꝙ per ipsas mandatum fuerit, non obserues: [e] sed eum qui pręsentauerit, retineri facias diligenter.

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Clericus falsans sigillum principis, deponitur. Item ei character imprimitur, & in exilium mittitur.*

CAP. III.

AD † audientiam nostram te significante peruenit, ꝙ cū quosdā clericos, qui falsauerant sigillum regis Francorum, carcerali custodiæ mancipaueris, & infra.

¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus, vt eis nec membrum auferri, nec pęnam infligi facias corporalem, per quā periculum possint mortis [f] incurrere: sed eis a suis ordinibus degradatis, [g] in signum maleficii characterem [h] aliquem imprimi facias, quo inter alios cognoscantur: & prouinciam ipsam eos abiurare compellens, abire permittas.

Innocentius tertius.

¶ *Existentes in curia literas Apostolicas non recipiat, nisi de manib. papę, vel officialiū ab ipso deputatorum, personę tamen solemnes per nuncios recipere poterunt, de manibus tamen prædictorum. Contrafaciens si laicus est excommunicationi subiacet, si clericus, ab officio & beneficio deponitur. h. d. vsque ad adycientur.*

CAP. VI.

DVra † sæpè mādata: & inf. ¶ Statuimus

re debet: vel sustinere si obijciatur, quod sñia lata fit per falsas litteras, sic ff. de iudicijs cum prętor. Ar. cōtra de off. dele. c. pastoralis, & ibi soluitur hoc vbi plene habes qñ fieri debeat executio, vel, quando non, ī. de re iudi. de cætero.

e Non obserues.] Et si p errorē p talē sñiā solutū 2 est, pōt reuocari. C. si ex falsis instrumen. l. 1. & 2. & ff. de exceptio. l. qui agnitis. 2 Ber.

AD audientiam.] Communis diuisio: Secunda ibi, Fraternitati.

CASVS. Quidam clerici falsauerant sigillum regis Francię eps qdam posuit eos i carcere, & significauit hoc dño Papæ, & quęsiuit qualiter esset puni di? Rñdet Papa ꝙ nec mēbrū eis auferri faciat, nec pęnā infligi corporalē, per quam mortis piculū icurrere possint: sed eis à suis ordinib. degradatis, in signū maleficij aliquem characterē imprimi faciat, per quem inter alios hoīes cognoscātur & prouinciā eos abiurare compellat. No. ꝙ sigilla regum sunt authē. item ecclesia pœnam sāguinis non infert. Item aliter puniuntur falsarij clerici litterarum dñi Papę quam sigillorum regum, sed istud est speciale in litteris domini Papæ:

f Mortis.] Hanc pęnam ecclesia nō imponit, 23. q. vlt. his à quibus, & c. sæpe, & ī. ne cleri. vel mona. sententiam sanguinis.

[Gl. seq. cum seq.

2 Melius l. ī vlt. vbi de ꝙ executio rei iudicatę suspēdit, & solutū p talē sñia repetitur. Lo. Ant.

† Ca. 1. tit. 4 falsarijs ī 4 compil.

ꝓcipiens ei vt quoties aliqua scripta sub nomine Papæ destinata, redarguenda uiderit falsitatis, nullam eis fidem exhibeat, nec obseruet quod p ipsas mandaī, sed eum, qui pſentauerit illas faciat detineri. No. ꝙ falsæ litteræ non conferunt iurisdictionem, & iō nullo tempore conualescit, quod per eas iudicatum est. Item iudex non debet sententiam mandare executioni. vbi uidet eam nullam, secus si esset iusta. Item falsarius debet detineri.

[Gl. seq. distinguit duplicem falsitatem.

c Falsarum.] Hic dicebat Lau. quod sine temporis præfinitione semper retractanda est sñia de falso, quia ipso iure nulla est: 1 quia defectus est in iurisdictione, quia falsę lrę nullam attribuunt iurisdictionem, sed vbi aliàs agentur de falso, retractatur vsq; ad 20. ann. vt dixi ī. c. prox.

1 Adde ꝙ no. Cy. ī l. 1. C. si ex fal. instrudē in l. quærelā ī 4. oppo. C. de fal.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.

d Executioni.] Et ita patet, quod executos subsiste

signat duo contraria, & soluit.

g Degradatis.] sic ī. de iud. cum non ab homine. Sed contra vr ī. eo. ad falsariorum. vbi traditur sæculari; potestati puniendus: sed illud speciale est in falsarijs litterarum domini papæ, 3 vt statim tradantur sæculari potestati.

h Caracterem.] ar. contra ī. de rap. in archiepiscopatu. & ī. ne cleri. vel mona. sñiā. Sol. character iste non ita profondè dēt infligi vt sanguinem eliciat: sed cutis superficies deformetur in signum maleficij, & hoc pp odium eius quia facies hominis, ad instar cœlestis pulchritudinis facta fœdari non dēt. C. de pœnis si quis in metallum. sed illa pęna aliàs infligi non dēt à iudice ecclesiastico, qa periculū imminet in cura infligēda: & huiusmodi adustio clericis est prohibita, ī. ne cleri. vel monachi, sententiam.

3 Adde qm pęna puniaī falsificās ptiuatā scripturā. no. i l. penult. C. de fal. Bar. in l. f. g s, ff. ad l. Corne. de fal.

DVra.] Prima pars punit non recipientes litteras de manib. Papæ vel officialium. Secunda punit non desistentes

destruentes litteras falsas ibi, Adijcientes. Abb. Sic.

CASVS. Quia clerici & alij recipiebant lras in curia a quibuscunque pp quòd falsitatis periculum immi nebat, statuit Innocentius, & sub pœna excõicationis ordinis & beneficij districtius inhibet, ne aliquis apud sedem Apostolicam lras Papæ recipiat, nisi de manib. dñi. Papę vel de manib. illorũ, q. ad hoc officiu de mãdato Papæ sũt deputati. Si verò per sona tãtæ fuerit auctoritatis, vt ipsum deceat per nuncium litteras recipere, nun cium ad cãcellariam vel ad Papã mittat idoneum, p quem li teras recipiat iuxta modum prædictum. Si verò aliqs huius mãdati transgressor extiterit, si laicus fue rit, excommunicatio ni subiaceat: si clericus, officij & benefi cij sui suspẽsione dã net. Statuit ẽt, vt Prælati eccl'arum gñalẽ ferant sniam. quam p singulas parochias frequentius faciant innouari: q si quis falsas lras se hr̃e cognoscat, inf. viginti dies illas destruat, aũt resignet, si pœnã illã voluerit euadere, q̃ sniam nullus relaxare presumat sine speciali mãdato dñi Papæ, nisi in mortis articulo: & si absolutio contra hoc psum pta fuerit, nullam obtineat firmitatẽ. No.

& sub excõicationis pœna, & suspensionis ordinis & beneficij destrictius inhibemus, ne quis apud sedem Apostolicã litteras nostras nisi a nobis, vel de manib. illorum † recipiat, qui de mandato nostro ad illud sint officium deputati. Si verò persona tantæ auctoritatis extiterit, vt ipsum deceat per nunciũ [a] litteras nostras recipere, nunciũ ad Cancellariã nostram, vel ad nosipsos mittat idoneum, [b] per quem litteras Apostolicas iuxta formam præscriptam recipiat. Si qs autem in hac parte mãdati nostri transgrasior extiterit, si laicus fuerit, excõmunicationi subiaceat, [c] si clericus, officij & beneficij suspensione damnetur, & infra,

¶ *Per excõicationis pœnam prouidet contra non resignãtes, nec destruentes litteras falsas infra viginti dies: & absolutio Papę reseruatur, & contra factũ non tenet. h. d. Abb.*

Adijciẽtes statuimus, vt generalem excõmunicationis sniam promulgetis, quã p singulas parochias faciatis, frequentius innouari: [d] q si qs falsas litteras se hr̃e cognoscit, infra vigiti dies [e] litteras illas aut destruat [f] aut resignet, [g] si pęnã excõmunicationis voluerit euadere: [h] quã (nisi forsã ĩ mortis articulo: [i]) sine spãli mãdato nostro, à quoquã nolumus relaxari. [k] nec etiã si præsũpta fuerit contra hoc absolutio, quicquam habeat firmitatis.

¶ Idẽ archiepiscopo & canonicis Mediolanensib. &c.

¶ *Ponit nouem modos falsandi litteras papales.*

CAP. V.

Licet † ad regimẽ: & infra. ¶ Vt autem valeat ...

q lræ Apostolicę de manu Papæ, vel illius qui ad hoc officium p Papam deputatus est, dẽnt recipi, alias psũptio est contra eas. Item qui contrà hoc fecerit, si laicus est, excommunicationi subiaceat: si clericus, dẽt officio & bñficio damnari. Item ar. q lræ p excommunicatum impetratæ non valẽt. Item qui hẽt falsas lras, ĩ. viginti dies illas destruat, alias cum snia sup hoc lata est, erit excommunicatus. Item excõmunicatio in diem lata nõ ligat nisi post diem elapsum. Item falsarius lrarum dñi Papæ, nõ põt ab alio quam à domino Papa absolui, nisi in articulo mortis. Item in casu isto qui excommunicat, non potest absoluere, & hoc est quia Papa hoc prohibuit, & si fiat, non tenet absolutio, quia & hoc præcipit.

a Per nuncium.] specialiter cum mandato ad hoc destinatum, s. de rescri. nonnulli. Io.

[Gl. seq. arguit, & remittit.

b Idoneum.] Arg. q non ualent lrę p excommunicatum impetratæ: aliàs enim p quamcunq; psonã ẽt si per seruum impetrentur, valent C. de preci. impe. off. uniuersis. quod fortè posset intelligi, cum princeps ex certa scia ei concessit lras, ff. de bo. pos. seruus, institutum. suspectum est ex persona, argum. s. de rescrip. ad audientiam, ff de eden. si quis. similiter non ualet rescriptum ab hæretico [2] impetratum. C. de sum. Tri. l. 2. Io.

c Subiaceat.] Ex hoc uĩ, q q. contra facit, sit ipso iure excõicatus: sed non credo q sit excõicatus ipso iure: qa nec seruat hoc, imò indifferenter videmus, q qlibet p nũcium lras impetrat. & hoc Papa scit, & tolerat, nec aliquẽ repellit, nisi esset excõicatus: sed hoc intelligitur cum lræ de manib. dñi Papæ. vel bullatoris tm̃ sunt recipiẽdæ, qa aliàs falsæ sũt. ĩ. c. px. & ille q lras recepit, est excõicatus, vt hic dicit.

d Innouari.] vt s. de iudic. ita quorundã, in fi. vbi de hoc.

e Dies.] in quibus deliberet super litteris, sic 3. q. 3. ca. induciæ. §. offeratur, & ĩ. de cleri. excom. mini strãd. Ind, & ff. ex q. cau. maio. l. ab hostibus, §. vlt.

f Destruat.] sim. 5. q. 1. quidam, & l. si quis famosum. C. de famo. lib.

g Resignet.] tali q. possit pdesse, & nõ obesse. ar. 22. q. 5. hoc videtur.

[Gl. seq. duas quæstiões format, & sol.

h Euadere.] si sup hoc lata est per diœcesianum, vt hic præcipitũ aliam sniam dñi Papæ siue canonis incurrit, ĩ. eo. l. falsariorũ. Quid si aliqs simplex vtitur litteris talibus ignoranter? nõ excusatur: qa per alios debet hoc ĩquirere arg. 37. dis. §. vlti. Quid si falsitas fuit tã latens, quod non potuit videri ẽt à perito? Rñdeo, q si fecerit diligentiam, quam potuit, per se & per alios, non credo ipsum teneri, alioquin non excusatur, argu. s. de homi. c. Ioannes, & c. vlti. & in alij pluribus cap. & 50. dist. si duo. Bern.

i Mortis articulo.] Casus iste semper excipitur, 17. q. 4. si quis suadente, ĩ. de snia excom. à nobis, & s. de offi. ordi. pastoralis.

K Relaxari.] Ar. ex quo Papa sibi aliquid specialiter reseruat, alijs denegat facultatẽ disponendi aliqd sup illo: sed vbi absolutionem nõ reseruat, alijs intelligit esse concessum, ĩ. de sent. excomm. nuper.

Licet.] CASVS. In decretali præsenti distinguit Papa septem species falsitatis, per quas lræ Apostolicæ cognosci debent, verum sint falsæ, quas quilibet diligens, qui per litteras Apostolicas conuenitur, debet aduertere diligenter, quas per singulos §§. videas per te ipsum: In §. Eis etiam, dicit Papa quod illi non sunt immunes à crimine falsitatis, qui litteras Apostolicas recipiunt contra tenorem constitutionis proximæ pdictæ. Item quidam sunt qui accedunt ad bullam, & falsas litteras proijciunt vt de uera bulla cum alijs sigillentur. Sed istæ duæ species falsitatis non possunt de facili comprehendi, nisi vel in modo dictaminis, vel in forma scripturæ, vel in qualitate chartæ falsitas cognoscatur. In alijs autem diligens indagator consideret vel in coniunctione filorum, vel in collatione bullæ vel motione, vel obtusione,

† corum.

[1] Vide Panormitanũ ĩ c. significauerũt, de exce. & Specu. ti. de actione.

[2] Quoniã hæretic' caret oĩ legum auxilio l. Manichæos C. de hær.

† Ca. 2. e. tit. in 3. cpi. De materia simili vid. Archid. & Turrecre. in c. in memoriã. 19 dis. adde omnino Rebuffũ ĩ praxi bñfi. ti. de his quę opponi cõtra bullã possit vbi de materia huius c.

ne,si bulla non sit æqualis. No. diligenter hanc decre. & inuenies in ea multos modos falsitatis litterarum domini Papæ, qui qualiter deprehendantur, satis patet in litera.

[Glo. seq. vltra nouem species falsitatis, quas ponit textus, ponit 7.

fi[...]m fecerunt, vel fieri fecerunt, vel qui testimonium falsum tulerit, vel procurauerit fieri: vel qui ignem apposuerit.

ADDITIO. Modi falsitatis bullarum Apostolicarum comprehenduntur his versibus.

Forma stylus, filum, membrana, litura, sigillum.
Hæc sex falsata, dant scripta valere pusillum.

rietates falsitatis [a] circa nostras litteras deprehendere valeatis, eas vobis præsentibus litteris duximus exprimendas.

Prima species falsitatis hæc est, vt falsa bulla falsis litteris apponatur. [b]

Secunda, vt filum de † vera bulla extrahatur ex toto, & per aliud filum immissum, falsis litteris inseratur.

Tertia, vt filum ab ea parte, in qua charta plicatur incisum, cum vera bulla falsis litteris immittatur, sub eadem plicatura cum filo similis canapis restauratum.

Quarta, cum à superiori parte bullæ, altera pars fili sub plumbo rescinditur, & per idem filum litteris falsis insetta, reducitur infra plumbum.

Quinta, cum litteris bullatis & redditis, in eis aliquid per rasuram tenuem [c] immutatur.

Sexta, cũ scriptura litterarum, quib. fuerat apposita vera bulla, cũ aqua vel vino vniuersaliter abolita, seu deleta, eadem charta cum calce & alijs iuxta consuetum artificiũ dealbata, de nouo rescribitur.

Septima, cum chartæ, cui fuerat apposita vera bulla totaliter abolitæ vel abrasæ, alia subtilissima charta eiusdẽ quãtitatis scripta cum tenacissimo glutino coniungitur.

¶Eos etiam à crimine falsitatis non reputamus immunes, qui cõtra constitutionẽ nostrã, scienter literas non de nostra vel bullatoris nostri manu recipiunt.

¶Illos quoque, qui accedentes ad bullam, falsas litteras caute proijciunt, vt de vera bulla cũ alijs sigillentur. Sed hæ duæ species falsitatis non possunt facilè comprehẽdi nisi vel in modo dictaminis, vel in forma scripturę, [d] vel qualitate chartæ [c] falsitas cognoscatur.

¶In cæteris autem diligens indagator falsitatẽ poterit intueri, vel in adiũctione filiorũ vel in collatione bullæ, vel motione, vel obtusione, præsertim si bulla non sit æqualis, sed alicubi magis tumida, & alibi magis depssa.

¶. Idem Antinaceñ. † episcopo.

Falsa sunt litterę papales, in quibus episcopus uocatur filius, vel inferior frater, vel vni scribitur in plurali.

a Falsitatis.] Circa huiusmodi vitium falsitatis nota, quod præter hos modos qui hic exprimũtur, sunt alij casus falsitatis. Ex dicto [1] enim vel tacito dicuntur litteræ falsæ, s. de rescr. super litteris, & in tali falso distinguitur, prout ibi dicitur & pro tali falso non punitur, nisi quia nõ habet cõmodum litterarum. Et est argu. ad idem ff. de fal. si quis obr. pserit. Item charta dicitur falsa scripto, vt cum scriptum est in ea omnes canonicos fuisse præsentes, qui non fuerunt omnes pñtes, & talis vt falsarius punitur, vt supra de his quæ fi. à præla. si. consen. ca. quanto. & ab officio & bñficio talis suspendit, s. de test. tam literis. Itẽ dr̃ charta falsa si appareat falsa vl mutata in loco suspecto, j. de priuil. cũ olim & s. de fi. instr. inter dilectos, & s. de reli. dom. cum venerabilis, in fimo & qui litteras iudicum tali modo falsat, puniri dẽt in beneficio suo, sup. de rescr. olim, de hac rasura dr̃ j. eo. § quinta. Item præsumitur falsum rescriptum, licet forsitan non sit, ita q per ipsum non procedatur, si habet in se vitiũ latinitatis s. de rescr. ad audientiam. Item si instrũm suspectum ĩducit, & ei nõ imponit fides dr̃ falsum. C. de prob. iubemus. [2] Item dñr litteræ falsæ, si episcopus appellatur filius. Vel si Papa vni loquitur in plurali. j. eod. c. p[...]x. Item rescriptum dicitur falsum si est impetratum sine mandato, s. de rescrip. nonnulli. Item alios nouem modos falsitatis habes hic expressos. Et quicunque tali modo vel alio quocunque litteras dñi Papæ falsauerit [3] uel usus fuerit illis sciẽter, excommunicatus est, ut infra eodem ad falsariorũ, & debet tradi curiæ sæculari conuictus & degradatus, ut ibi dr̃, in alijs autem falsitatibus prædictis, licet puniri debeant, non sunt ipso iure excommunicati, nec curiæ sæculari tradendi, nisi fortè episcopus diœcesanus generalem tulerit excommunicationem, sicut Bonoñ. fecit, qui excommunicauit omnes illos qui falsum in-

1 In codice Barbatię hoc gl. dictum legitur ita. Ex dicto. n. vel tacito, vl scdm dñr lrę falsę & c. illa aũt verba: vel tacito, rectè hñt, vt ꝗstat ex d. c. super lris, de rescr. hic citato.

† ex verbulla.

2 Illa lex dicit producentem vt falsarium detinẽdum. Io. An.

3 Vide citatos j. in d. c. ad falsariorum.

b Apponat.] Apponẽs, [4] sm leges aqua & igne interdicit, ff. ad leg. Corn. de fal. l. vltima. 4

[Gl. seq. tractat de vsura duplici, s. lrarũ Apostolicarũ, & aliorũ istorũ & vtriusq. dicti soluit vnum cõtrarium.

4 Loquit in illo q vtitur falso rescripto, vel falsa cõstõne, nullo autore habito. Ioã. And.

c Tenuem.] qcũq; radit vel imutat rescriptũ dñi Papę sibi assignatũ, excõicatus est, & falsarius, vt dixi in pxima notula, & i hoc nullã distinctionẽ adhibeo, licet sit arg. ꝯ s. de fi. inst. ex lris, qa intelligo illã rasuram factã p illũ q lras ipsas scribat, & ñ p illũ, q vtebat illis. Si verò lræ clausæ essent, nõ nocet rasura in quocũq; loco fuerit: quia non est præsumptio contra impetrãtem. [5] In alijs autem litteris vel instris põt distingui vtrum sit rasura in loco suspecto vt tunc obsit, supra, de reli. dom. cum venerabilis, vel non suspecto, vbi nulla uis est, & tunc nõ obest ar. illius decr. supra, de fi. instr. ex literis, & c. cum venerabilis, & hoc intelligit quando rasura est in loco suspecto, & sic non contradicit, j. eo. c. vlt. quæ intelligitur qñ rasura non est in loco ẽt suspecto & modica est rasura, i. paucarum litterarum.

5 Ar. ad hoc in l. cõparationes, C. de fi. instr. & in l. si vnus, C. de test.

† Antinacẽ.
† Antibarẽ.

d In forma scripturæ.] Quia per comparationem litterarum probatur falsitas, C. de fi. instr. l. comparationes, & ex stylo dictandi fit comparatio, vt hic dicit, in alijs autem litteris non attenditur talis comparatio.

[Gl. seq. ponit quandam expertam doctrinam.

e Chartę.] & in hoc est alia comparatio notanda, s. q rasura chartæ quantuncunq; sit subtiliter rasa, siue incisa, si aliter discerni non possit, eleuari dẽt ad Solem, & interponi debet inter Solem & oculos, & statim apparebit rasura.

Quam

QVam graui.] Primo ponit admirationẽ. Secundo ibi, Cum scire, in trib. quæ sunt de stylo curiæ informat, & primo reducit ad propositum. Tertio ibi, Propter quod generaliter concludit. Abbas.

CASVS. Quidam episcopus coram legato Apostolicæ sedis super quibusdam criminib. accusatus, renunciauit epatui: postmodum ad Apostolicam sedẽ accedens, quasdã lras sub noĩe Apostolicæ sedis ad archiepm suũ Attinacẽsẽ reportauit, in q̃b. ꝯtinebat, ꝙ ipsum restitueret ad ecclesiam suam, altero substituto ide remoto: quod & fecit Rex istius loci, ñ credens litteras à sede Apostolica emanasse, pcepit litteras & ipsum impetrantẽ ad Sedem Apost. pſentari; dominus Papa visis litteris, quæ ipsi archiepo fuerãt pñtatę, rescribit eidẽ dicens, ꝙ in eis tam in continentia, q̃ in dictamine falsitatẽ inuenit, & ĩ hoc fuit admiratus, ꝙ literas illas à sede Apostolica credidit emanasse cum ipse scire dẽat consuetudinem Apostolicæ sedis talẽ esse, vt Patriarchas, Archiepos, Epos, fratres appellet, cęteros omnes dilectos filios ĩ suis litteris nominãdo: & qñ vni pſonæ scribit, nũq̃ ei loquit in plurali, vos vel vester appellando, sed in litteris pſentatis huic dilectus filius vocabatur, vñ mandat quatenus literas Apostolicas taliter studeat intueri tam in filo, bulla, charta, quam stylo, ꝙ veras pro falsis, & falsas pro veris nullo modo admittat. Nota quod Papa omnes episcopos & superiores fratres appellat. inferiores autem omnes dilectos filios, & si aliter appellentur, literæ sunt falsæ. Item vni non loquitur in plurali cuiuscunque dignitatis sit. Item falsitas præcipuè deprehenditur in bulla, filo, charta, & stylo.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cõp. Et quatenus hic tractant Doctores de stylo Romanæ curiæ vide latè per Fel in c. 2. ĩ. ti. refer. adde Rom. cons. 376. inci. q. est.

† Vide q̃ notata sũt in c. Raynaldus, ĩ. de testa. vers. dilectus fil. N. O. vbi inuenies qualiter appellet Cardinales, quorum hic non meminit.

† In multis exẽplaribus ita Dilecto in Christo filio vocabaris. Hæc lra insolita, prę sumptionẽ facit falsitatis. Alexan. cons. 46. in 3. vol. & Fe. in c. cũm, 2. de testib.

CAP. VI.

QVã †graui pęnæ sub iaceat; & infra. ¶ Nos vero literas, quæ tibi sub nostro nomine præsentatæ fuerunt, diligentius intuẽtes, in eis tam in continentia, quã in dictamine, [a] deprehendimus falsitatem, ac in hoc fuimus admirati, quia tu tales litteras à nobis credideras emanasse: Cũ scire debeas Apostolicam sedem consuetudinem in suis litteris hâc tenere, vt Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, fratres: † cæteros autem Reges, Principes, vel alios cuiuscunque ordinis, filios in nostris litteris appellemus. Et cum vni tantum personæ nostræ litteræ diriguntur, nunquam ei loquimur ĩ plurali, [b] vt uos, siue vester, & his similia in ipsis litteris apponamus. In falsis autẽ litteris tibi præsentatis in salutatione, dilectus † in Christo filius vocabaris, cum in litteris quas aliquando tibi transmisimus, te videre potueris à nobis fratrem venerabilem appellatum. Propter quod sic literas Apostolicas studeas intueri tam in bulla, [c] filo, & charta, quam in stylo, quod veras pro falsis, vel falsas pro veris literis † modo aliquo nõ admittas.

a Dictamine.] ĩ. c. prox. in fi. Ber.

[Gl. seq. recitari potest per contrarium.]

b In plurali.] In his ergo põt deprehendi falsitas, & de facili, quia facilè est videre qualiter appellet epm, vel inferiores, & cui loquitur in plurali: ſm antiqua tpa hoc not. seruabatur: Greg. enim loquebatur vni in plurali, & de se quãdoque singulariter quãdoque pluraliter, ĩ. de pręscr. nihil. 24. dist. communis filius, & 99. distin. ecce. sed hoc faciebat ex magna humilitate & tunc erat talis consuetudo. sed illa immutata est, alij episcopi appellant suos subditos fratres vel socios, 8. q. 1. quid aũt, & 10. q. 3. cauendum, & ĩ. de exceſſib. prælat. c. 1.

c Tam in bulla.] vt ĩ. c. prox.

† Dictio lris deest antiqs codicibus.

¶ Idem.

¶ Qui per se vel per alios literas Papæ falsant, excommunicati sunt cum suis fautoribus & clerici officijs & beneficijs priuati sunt, & degradandi, & tradendi curiæ sęculari, per quam laicus legitimè punitur. Qui verò falsis literis utitur, si clericus est, officio & beneficio priuatur: si laicus, excommunicatus est. h. d.

AD falsariorum.] Primo punit falsantes lras Papæ p se, vel per alium. Secundo punit vtentes litteris falsis: ibi, Qui verò. Abbas.

CASVS. Ad confusionem falsariorum statuit Inn. iij. ꝯsilio fratrum suorum, vt qui literis Apostolicis vti voluerint, eas prius diligenter examinent, quia si falsis lris vti se dixerint ignorãtor, pęnas euitare ñ poterũt iferius posita. ipse n. excõicationi supposuit oẽs falsarios lrarũ Apostolicę sedis q̃ p se, vel p alios vitiũ falsitatis exercẽt, cũ oib. fautorib. & defensorib. suis, statuens vt clerici, qui falsarij dep̃hensi fuerint, oib. beneficijs & officijs pptuo sint priuati, ita ꝙ qui per se vitiũ falsitatis exercuerint, à suis officijs degradati, sæculari Potestati tradãt ſm leges puniendi, & si laici fuerint, per easdẽ leges puniantur legitimè; illi verò q̃ suo noie Papæ falsis lris per alios impetratis vtũtur, si clerici fuerint, officijs, & beneficijs spoliẽtur: si laici fuerint tandiũ maneant excõicati donec satis faciant cõpetẽter ira, videlicet ꝙ & in clericis & in laicis malitia grauius puniãtur q̃ negligẽtia, & idẽ obseruandum est de his, q̃ falsas lras impetrant. Not. ꝙ omnes falsarij literarũ Apostolicę sedis cũ fautorib & defensoribus suis ipso facto sunt excõicati. Item clerici degradati propter hoc vitium puniẽdi sunt ſm leges: Et no. hic vnum casum, in quo clericus statim post degradationem traditur curiæ sæculari. Item vbi clericus deponitur vel spoliatur officio & beneficio pro aliquo delicto, laicus pro consimili potest excommunicari. Item malitia grauius punienda est quam negligentia.

CAP. VII.

AD †falsariorũ cõfundendam malitiam: & inf. ¶ De communi fratrum nostrorum consilio duximus statuendum, vt qui literis nostris vti voluerint, eas primo diligẽter examinent: [d] quoniã si falsis literis se vsos dixerint [e] ignoranter, eorum sera pœnitentia euitare nequibit pęnas inferius adnotatas: Nos enim omnes falsa-

† Ca. 4. e. ti. de falsarijs, in 3. cõp Cõcordat pcessus Bullæ in cęna Dñi S. D. N. Dñi. Gre. xiij. § 6 vbi hoc decrerũ roboratur & extẽditur, vide Bernardi. Diaz in prac. crimi. can. c. 108 ad de Rel. us. in praxi. bñfi. in declaratione nouæ prouisionis addo Matth. de Affic. decis 404.

d Examinent.] Quod si non fecerint, in dolo esse videnti. sine dolo. n. falsum non committit, C. ad l. Corn. de fal. nec exempti, & affectato res ignorantiæ, dici põt, de clan. despon. cum inhibitio. 1 vnde talis ignorantia crassa & supina potest dici, ĩ. de cler. excom. mi. Apostolicæ.

1 Et ĩ. de rẽ po. or. eos q. li 6. Io. And.

e Dixerint.] Potest suppleri, quod non probauerint, quia qui ignorantiam allegat, eam probare tenetur, supra de e ec. innotuit, maximè cum hoc inquirere teneantur auctoritate huius constitutionis, aliàs si probaret

probaret se diligentiam quam potuit & debuit, adhibuisse, non esset ei imputandum, vt dixi sup. eodem, dura, quia iusta ignorantia excusat eum: quia non vr teneri nisi postquam scit hoc s. eodem, dura, & inf. eodem c. prox. Ex quo enim inquisiuit à peritioribus non est ei imputandum. 26. di. §. vl. ff. de iu. & fa. ig. no. l. regula, §. 1. in fi. fecit enim quod potuit, & 44. di. l. Ephesijs, & diuinare non tenebatur, sic inf. de excessu. prælato. inter delictos. vbi excusatur ignorantia.

a Falsarios.] de quibus habuisti, sup. inc. proxi. vt ibi dixi. omnes enim tam principales, quam fautores sunt ipso iure excommunicati, vt hic patet.

b Deprehensi.] & criminaliter conuicti, ibi enim vt dicit lex, indagatio fiet acerrima, vbi pęna est grauissima. C. ad leg. Cor. de fal. l. maiorem, & vbi ciuiliter agitur, mitius est agendum, C. eodem, l. penul.

c Tradantur.] Qualiter tradi debeât, habes ĩ. de ver. sign. nouimus, in trib. n. casibus traditur aliquis statim post degradationem curiæ sæculari, vt hic, & est vnus, vt dixi sup. de hæret. ad abolendum, 11. quæstione prima, si quis sacerdotum.

a Vide Iuliũ Cla. in pra. cri. seu §. fin. q. 36. uersic. scias aũt, cũ aliquot se. Couar. ĩ practicis q̃ c. 32. & Bernard. Diaz ĩ prac. cri. cã c. 132. & c. 133.

rios a litterarum nostrarum, qui per se vel alios vitium falsitatis exercẽt, cum fautoribus & defensorib. suis, anathematis vinculo decernimus innodatos; statuentes, vt clerici, qui falsarij fuerint deprehensi, b omnibus officijs & beneficijs ecclesiasticis perpetuo sint priuati: ita quod qui per se falsitatis vitium exercuerint, postquam per ecclesiasticum iudicem fuerint degradati, sæculari Potestati tradantur, c secundum constitutiones legitimas d puniendi: per quam & laici, qui fuerint de falsitate conuicti, legitimè puniantur.

¶ Qui verò sub nomine nostro e litteris falsis vtuntur si clerici fuerint, officijs & beneficijs ecclesiasticis spolientur: si laici, tãdiù maneant excommunicationi subiecti, donec satisfaciant cõpetenter: ita tamen, vt in istis f & in illis, g malitia grauius, quam negligentia h puniatur. quod & de his qui falsas litteras impetrant, statuimus obseruandum.

d Legitimas.] Pœna enim falsi in libero homine est deportatio, & omnium bonorum publicatio, in seruo vltimum supplicium, sic distinguit lex, ff. ad legem Corn. de fal. l. prima, §. vltimo, & C. eod. titu. vbi falsi, & ibi vltimo supplicio punitur crimen falsi. Et hoc est verum de his, qui falsant rescriptum Principis, de quibus hic intelligitur: qui verò falsant litteras aliorum, aliter puniuntur, sed leuius. sup. eodem, ad audientiam, & hæc pœna imponitur illis, qui per se vel per alios vitium falsitatis exercent, vt patet per istam litteram, vbi loquitur de his, qui litteris falsis ab alijs impetratis vtuntur.

e Sub nomine nostro.] idest, qui litteris falsis vtuntur per alios impetratis sub nomine nostro: isti minus puniuntur, quam illi, qui per se hoc faciũt, vel per alios, vt patet per hanc litteram, & superiorem, C. ad l. Corn. de fal. maiorem.

f In istis.] de quibus hic dicitur, qui vtuntur litteris per alios impetratis.

g In illis.] Scilicet qui per se hoc procurant, de quibus præmisit, vel dic, in istis, idest, laicis: in illis, idest, clericis.

h Negligentia.] Hæc tamen quandoque dolo comparatur, cum s. dissoluta est, crassa & supina, ff. manda. si fideiussor.

ACcedens.] Primò ponit decisiam conquæstionem; Secundò promissionem, ibi, Fraternitati, Abbas Siculus.

CASVS. Quidam impetrauit litteras contra aduersarium suum de simplici iustitia, in quib. litteris falsitas fuit deprehensa. Imperator hoc intelligens, amplius noluit vti eis: propter quod diœcesanus episcopus ipsum ab officio & beneficio suspendit: Vndè accessit ad dominum Papam rem sibi exponens, mandat Papa episcopo, si litterę Apostolicę, in quib. falsitas fuit deprehensa, formam habeant de simplici iustitia, officium & beneficium illi restituat, & ipsum super hoc vlterius non molestet: quia non est præsumendum quod pro talibus litteris, quæ de facili habentur, quis committit vitium falsitatis, & ille non fuit vsus illis, postquam eas falsas esse cognouit. Nota quod in his quæ de iure competunt alicui, & quæ de facili habeñ, non est pręsumendũ falsum committi. & nota, quod circa modica non præsumitur dolus committi. Item qui abiurat malum, quàm citò scit malum, non debet dici culpabilis.

¶ Idem.

¶ Non præsumitur quis falsare litteras de simplici iustitia, nec punitur si hoc comperto destiterit, illis vti.

CAP. XIII.

ACcedens: † & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si litteræ Apostolicæ, in quibus falsitas fuerit deprehensa, de simplici iustitia formam habeant (cum præsumi non debeat, i quod talibus litteris, quę possunt facilè obtineri, fraudem quis commiserit fal

† Ca. 1. e. tit. in 4. cõpi. Vide oĩno processum bullę ĩ cęna Dñi in pręcedẽti cap. citatum antequã decisione huius decretalis facilè utaris.

[Glossa sequens nota. quod litteræ, & c. quærit & soluit, signat contrarium.

i Præsumi non debet.] No. quod non præsumuntur litteræ falsæ, quæ sunt de simplici iustitia, & quæ de facili possunt haberi, sicut non præsumitur quod in re modica a dolosè agatur, ff. de dolo si oleum, §. vltimo, cum l. sequenti: vndè si quis suggessit falsum in litteris, quæ sunt de simplici iustitia, non statim præsumendæ sunt falsæ, nisi probetur quod ex certa scientia falsum suggessit: quia qui dicit quod falsum ex certa scientia suggessit, dolum allegat, sed dolus ex perspicuis indicijs probari debet, C. de dolo, dolum, si tamen alter uult probare ignorantiam, auditur. Sed qualiter eam probabit? Dico quod per iuramentum, inf. de sententia excommunicationis si uerò, 2. & 34. quæstione secunda, in lectum. Sed pone quod falsum affirmet circa rem propriam, cuius notitiam habuit. præsumitur primò contra ipsum, quia non præsumitur quis ignorare factum propriæ rei, C. de resc. uendi. quia quisquis, quod uerum est, sed illam præsumptionem elidit hæc præsumptio: quia non præsumitur dolum commisisse circa litteras, quæ de facili habentur, ut hic dicitur, & sic una præsumptio elidit aliam circa idem factum, ff. de in integrum restitutione, diuus, sup. de præsumptio, litteras, argumentum contra, supra de electionib. cum inter. R.

a Vide Corse ĩ trac. de minimis, & Ias. in l. sciendũ, ff. qui satis. cogantur.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a Vsus

a Vsus est.] Sim. ̃j. de excef. prала inter. ar. cõtra. ̃s. c. ꝑ xi. vbi non excusatur qui vsus est falsis litteris ignoranter. Sed illud intelligendum est de his quæ non sunt de simplici iustitia, quæ non pñt haberi de facili, vñ illa ꝑsumptio eos condemnat, hic excusatur à contraria præsimptione q̃a in litteris de simplici iustitia non est ꝑsumpto ꝙ impetrãtẽ: vñ ꝑ ignorãtiã excusat, si statim desistat, qñ scit eas falsas. Ioan.

EX conscientia.] Primò diffinit obiectum dubium: Secundò obiicientẽ puniri mandat, ibi, Verum. Abb. Sicul.

CASVS. Quidã impetrauit lr̃as ꝯtra aduersariũ suũ sup quadã ecclesia, aduersarius ille in iudicium euocatus postulauit sibi fieri copiã rescripti, quo viso cœpit illas lr̃as sarguere ꝗ vitiolfalsitatis, obligando se sub ꝑiculo causæ suæ, ad probãdũ ꝙ litteræ falsæ essent: iudex lr̃as illas misit ad dñm Papã, vt ꝑ eum sciret veritatẽ huius falsitatis. Papa litteras illas diligenter inspiciens nullũ signũ falsitatis vel suspicionis in eis inuenit, nisi rasuras paucarũ litterarum q̃ sapientis animũ in dubitationem inducere nõ debuerũt: vñ mãdat Papa quatenus si cõstiterit prędictum R. se obligasse sub periculo causæ suæ, & nisi lr̃as illas falsas esse probaret sibi super dicta eccl'a silentiũ imponatur: quia quilibet liberam habet potestatem ad renunciandũ iuri suo.

†Ca. 2. e. tit. in 4. cõp. Vide Matthæũ de Affli. hic. decis. 404. & li. 3. Rubri. 39. tu. de falsar. super consti tu. N. cap. ad de Do. in l. fi. C. de edi. di. Had. toll.

sitatis) nec litteris, vsus[a] est, postquam eas falsas esse cognouit, tum ei officium beneficiumque restituens, ipsum super hoc vlterius non molestes.

¶ Idem.

¶Propter paucarum litterarũ rasuram in loco non suspecto, rescriptum non probatur falsum.

CAP. IX.

EX†conscientia: & infra. ¶Verum litteras ipsas quæ redargutæ fuerant falsitatis, diligentius intuentes, nullum in eis falsitatis signum, vel suspicionis inuenimus, nisi paucarum litterarum rasuras,[b] quæ nequaquã sapientis[c] animum in dubitationem vertere debuerunt: Vndè si vobis constiterit prędictum R. obligasse se sub periculo causæ,[d] quod litteras illas falsas esse probaret (cum quilibet ad renunciandum[e] iuri suo liberam habeat facultatem) ipsi R. super dicta ecclesia silentium imponatis[f]

No. quod rasura paucarum literarũ non reddit falsum rescriptum, nisi esset in loco suspecto, prout hic intelligitur. Et sic no. ꝙ modica suspicio non vitiat rescriptũ. Item modica suspicio non debet animum sapientis immutare. Itẽ aliquis põt se obligare sub periculo bñficij sui. Item licitum est vnicuique renunciare iuri suo.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

b Rasuras.] Non in narratione facti, quia ex hoc nulla suspicio esset, sup. de fide instr. ex litteris, nec per talem rasuram facta fuit ambiguitas in nomine, sup. de fide inst. inter dilectos, Contra habetur, quod rasura inducit suspicionem, sup. de religio. domi. cum venerabilis, & ̃j. de priuil. e. cum olim, 2. & sup. eo. licet, §. 5. vbi de hac materia.

c Sapientis.] Modica suspicio non debet sapientis animum immutare, vt sup. de simo. & si quæstiones, & 1. q. 1. iudices. Io.

d Causæ.] quod fieri potest, sup. de elec. cum dilecti, vbi de hoc in fi. & sub pœna ordinis & beneficij potest se aliquis obligare, 1. q. 1. quoties, & de præscrip. distin. 2. ego Berengarius. Ber.

e Renunciandum.] Supra, de reg. ad Apostolicam, & sup. de so. compe. dilecti, & c. si diligenti, & C. de pact. si quis in conscribendo, & de epis. & cler. si quis in conscribendo.

TITVLVS XXI.

De Sortilegijs.†

¶Ex pœnitentiali Theodor. †

¶Sortilegia pro furtis inueniendis, vel diuinationib. faciendis prohibentur, & cõtrafacientibus pœna imponitur.

CAP. I.

IN tabulis; vel codicibus aut alijs, sorte[g] furta nõ sũt requirẽda: nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus quis obseruare præsumat: Qui autem contra fecerit, quadraginta dies[h] pœniteat.

¶Alexander tertius Gradeñ. † Patriarchæ.

¶Presbiter, qui per inspectionem astrolabij furta requirit, ad tempus suspenditur ab altaris ministerio. Ita cõiter summatur, sed in veritate hęc summatio nõ est indistinctè vera, quia acrius potest puniri.

CAP. II.

EX†tuarum tenore litterarum accepimus,

f Imponatis.] Sed nunquid propterea est ecclesia illa aduersario assignanda? Rñ. non, nisi probet primò se habere ius in illa, 1 sup. de rescrip. olim. in fi.

DE SORTILEgijs.

¶Quia sortilegia cõtinent in se falsitatẽ, meritò de his subijcitur.

De hac materia gl. est optima 26. q. 2. in summa. Abb. Sic.

De hac materia tractatur. 26. q. 1. & q. 2. & q. 3. & q. 4. & q. 5. & q. 6. non licet iniquas, vsq; in finẽ. q.

IN tabulis. Primò ponit prohibitionẽ. Secundò ponit pęnã transgressoribus, ibi, Quia autem. Abb.

CASVS. In c. isto dicitur, quod furta non sunt requirenda sorte in tabulis vel codicibus aut alijs: nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus quis obseruare pręsumat: & qui ꝯ fecerit, 40. dies pœniteat. No. hic pęnam illorum, qui sortem & diuinationes exercent.

[Glo. sequ. signat contrarium, & soluit.]

g Sorte.] Sic electio per sortem 2 non est facienda, ̃j. eo. c. vl. Arg. contra 26. q. 2. sors, & c. hi qui. quia licet sors in sui natura non sit mala, tamen prohibetur, ne propter assiduitatem labantur in idolatriam, sicut est in iuramento, 22. q. 1. cõsidera, & hoc c. hi qui, loquitur de comparatiua permissione ibi, potius permittuntur sortes, quam ad dæmonia consulenda concurrant, sic propter diuinationes futuras, sortes prohibentur, vt hic patet, & 26. q. 2. illud, & q. 5. c. sortes, & c. peruenit, quandoque tamen permittitur per sortem aliquid fieri, vt dicitur ̃j. eo. c. vl.

[Glo. seq. signat contrarium.]

h Quadraginta dies.] Si laicus fuerit, communione ecclesiæ priuetur: si verò clericus, officio & beneficio potest priuari, 26. quæst. 5. non oportet, & duob. c. seq. Et arg. contra ̃j. c. proxi. arg. contra ̃j. eo. c. vlt. vbi non puniuntur.

EX tuarum.] Primò ponitur consultatio: Secundò responsio ibi, Verum, Abb.

CASVS. Quidam ꝑsbyter V. noie accessit cum quodã infa-

†Aliàs sorti legis, nõ male, & de materia hui⁹ tituli, tractat⁹ extat Pauli Grillandi. † adde Alphõ. Cast. li. 1. ca. 13. de iusta hęret. punit. †Sic ẽt Bur. lib. 11. decre. ca. 26 & Iuo p. 11. c. 52. itẽ rũ Bur. l. 19. c. 5. ti. de arte magica. & c. 1. e. tit. in 1. comp.

1 Hæc Ber. snĩa nõ placet hic Hos. sed vide Io. An. qui ambos verũ dicere putat diuersis tamen modis.

†Aliàs Gradeñ.

† Ca. 1. e. tit. in 1. cõp. & post concil. Later. sub Alex. iij. p. 50. c. 6. De pęna sort. legorũ, sacerdotum, vide cõc. Late. sub Leone 10. ses. 9. & Ber. Diaz in pra. cri. Can. c. 100.

2 De materia huius gl. vide B. Tho. 2. 2. q. 95. ar. 8. ex quo intelliges qñ & quib. sortib. vt liceat-

quod V. presbyter cum quodā infami ad priuatum locū accessit, non ea intētione, vt vocaret dęmoniū: sed vt inspectione astrolabij furtum cuiusdam ecclesiæ posset recuperari. Verum licet hoc ex bono zelo, & simplicitate [a] se fecisse proponat: id tamen grauissimum fuit, & non modicam indè maculā peccati contraxit: & infra. ¶ Mandamus, quatenus talem ei pro expiatione illius delicti pęnitentiam† imponas, quod per annum, & amplius, si tibi visū [b] fuerit, eum ab altaris ministerio præcipias abstinere: & ex tunc liberum [c] sit ei exercere officium sacerdotis.

infami ad locum priuatum, non illa intentione, vt dęmonium inuocaret, sed vt posset inuenire furtū ecclesiæ per inspectionem astrolabij: Patriarcha Gradeñ. significauit hoc dño Papæ: vñ ipse scribit eidem, dicens, quod licet ex bono zelo, & simplicitate pʃbyter ille hoc se fecisse pponat, tñ nō modicam maculam peccati contraxit: quare mandat, quatenus per annū, & amplius si ei visū fuerit, eū ab altaris ministerio præcipiat abstinere: & ex tunc officium suum poterit exercere. No. quod simplicitati parcēdum est. Item pœnæ sunt arbitrariæ. Item nota hic pęnam illorum qui huiusmodi inspectiones, vel diuinationes exercent.

a Simplicitate.] qa bono zelo hoc fecit, aliquantulum excusatur, ar. s. de aposta. c. 2. & qa p simplicitatē hoc fecit, dignus fuit misericordia: nā simplicitati parcendum est, s. de re. permut. c. cū vniuersorū. vbi de hoc. Ber.

b Si tibi visum.] Et ita tempus pęnitentiæ arbitrarium est, 26. q. 7. c. pa pęnitudinis, sed minorem, pęnitentiam anno non posset imponere, ex quo Papa sibi annū præfixit, sed supra est ad arbitriū episcopi.

c Liberum.] Hoc intellige dictu ex dispensatione: nā de iure cōi debuit remanere priuatus, & episcopus de iure cōtra illum processit, 26. q. 5. non oportet, & c. si quis eps, & c. aliquanti. sed quia bono zelo per simplicitatem deliquit, Papa mandat ipsum restitui, & eps auctoritate sua cum illo potuit si voluisset, dispensare, cum in casu isto ei hoc nō sit prohibitum, & dispenset ēt in maioribus, 50. dist. presbyteros, & s. de iudi. at si clerici, vbi de hoc. Bern.

† Pęnā, hñt uetultiores codices, & pleriq; manuscripti.

1 Cōcor. tex. in l. 1. ff. de dolo, & in l. inter, cū vulgar. ff. de excu. tut.

¶ Honorius iij Capitulo Lucañ. †

† Luceñ.

¶ *Non solum electio per sortes fieri non debet, sed etiam electiones compromissariorum per sortes assumi non debent.*

CAP. III.

ECclesia † vestra epo destituta, vos conuenientes in vnū: vt de futuri tractaretis electione Pontificis, vnū elegistis ex vobis per sortem: qui tres auctoritate vestra elegit, per quos vice omnium Lucañ prouideretur ecclesiæ de pastore: quorum duo tertiū, magistrum R. s. elegerunt: quod expresse licebat eisdem, sm traditam à vobis omnibus potestatē. [d] Procuratorib. igitur vestris super his, in nostra præsentia cōstitutis, Nos tali examinato [e] processu, licet nota non careat; quinimò multa reprehensione sit dignum, quod sors in talibus interuenit: & infra. ¶ Electionem celebratam de ipso, ad gratiā [f] confirmatio-

Ecclesia.] In prima ponitur electio: In secunda electionis prosecutio, examinatio, & reprehensio. In tertia, gratiosa confirmatio, & sortis prohibitio. Secunda ibi, Procuratoribus. Tertia ibi. Electionem. Abbas.

CASVS. Vacante Lucana ecclesia, canonici conuenientes in vnum, de futuri pastoris electione tractaturi, vnum elegerunt ex se per sortem, qui vice capituli tres eligeret electores, per quos vices omnium prouideretur ecclesiæ de pastore: quibus ab ipso electis, duo ex illis tertium ex se magistrum R. elegerunt: quia sub hac forma eis data fuerat eligendi potestas, vt vel ex se, vel alijs eligere possent electionem istam per nūtios suos præsentauerunt dño Papæ, petentes eam confirmari: dñs Papa examinato tali processu, dignum multa reprehensione inuenit, pro eo quod sors in talibus interuenit, electionem celebratam de prędicto magistro ad gratiam confirmationis admittit, sortis vsum in electionib. perpetua condemnans prohibitione. No. quod cum sub hac forma datur aliquibus eligendi ptās, vt vel ex se, vel ex alijs eligere possint, tunc possunt eligere vnum de se, aliàs nō, vt hic colligitur. Item ad quem pertinet confirmatio, ad ipsum pertinet examinatio processus, & personæ. Item sortes in electione prohibitæ sunt.

[Gl. seq. alle. cōcor. ponit opi. quam reprobat per locum a diuisione, & per simile, & per decre. Cumana. & respōdet rationi contrariæ.

d Potestatē.] Sim. habes s. de elec. cum in iure. dñt tñ qdā, quod idē esset si aliqua forma nō fuisset expressa, quod possent vnū de se eligere, vt dr in c. cū in iure, quod nō credo, qa vbi simpliciter datur potestas eligēdi tribus, nulla forma adiecta, ita hñt ptātem eligendi omnes, quod vnus, vel duo sine tertio eligere non possunt: vndè si duo eligant tertiū, nō valet qd faciunt, quia hanc ptātem nō hñt: si ille eligat se cū alijs, non valet, quia nemo se ipsum eligere pōt, s. de instit. cum ad nostrā, quia alius debet esse electus, & alij eligentes, vt ibi dr, sicut est inter baptizantē, & baptizatum, s. de baptis. debitū, & s. de iure pat. per nostras, 24. q. 1. didicimus, & ff. de tuto. & cura. da. ab his, l. prætor, & ff. de testa. tut. ex snia. ff ad Tre. ille à quo. §. tempestiuū, quia duplici officio fungi nō potest, vt ibidem dr, sicut si tres iudices, vel arbitri sint dati simpliciter sine illa clausula, quod si non omnes, &c. duo sine tertio procedere non pñt, qa ptās iudicādi ita data est omnib. quod duo sine tertio, vel alter sine altero procedere non potest, s. de off. deleg. c. vno delegatorum, c. causam matrimonij. De hoc dixi in c. cum in iure, sed cum datur aliquib. ptās eligendi de se, vel alijs, si volunt aliquem eligere de se, tunc ptās eligendi remanet penes illos tantum, & eis solis data intelligitur, sicut qñ committitur cā cum illa clausula, quod si non omnes, &c. sed si simpliciter datur aliquibus potestas eligendi, tunc non possunt aliquem eligere de se, sicut est in iudicibus, vt dictum est, & persona electa nullo modo debet computari inter eligentes, ut probatur s. de elec. Cumana, & ideò dicit hic, qd eis licebat secundum traditam, & c. Et hoc arg. non ualet. Capitulum potest eligere vnum de se: sed isti quib. data est simpliciter eligendi ptās, funguntur uice capituli: ergo pñt eligere unum de se Capitulum enim eligit iure cōi, siue ordinario, sed isti non eligunt iure cōmuni, sed potestate sibi concessa per capitulum. Bern.

† De materia hui9 decretalis vid Fely. in c. capitulū, s. de resc. rip. & B. Th. 2. 2. q. 95 art. 8. & ibi Caie. ex quo itelliges cur sortes repellantur in electionib. spiritualibus.

e Examinato.] & meritò: ad quem enim pertinet confirmatio, & examinatio processus, & personę, s. de elec. nihil est, & c. cum nobis, & c. venerabilem, & supra de translat. c. ultim. & supra de hæret. capitulum ex iniunctio, in fine.

f Ad gratiam.] Hoc ideò dicit, quia de iure debuit cassari, sed ipsum de gratia confirmauit.

[Glo. seq. no. à contrario, & illud coadiuuat, secundo obijcit, & soluit.

a In electionibus.] Per hoc quod dicit, in electionibus, vr q in a[...] vsum sortis non reprobet. ar. 25. dist. qualis, & [...] ud. cũ prætor, ff. de testi. ex eo. & 15. q. 3. de crimine. præterea in multis casib. vsum sortis admittimus, ff. de iud. sed cũ ambo ff fam. erci. si qui sunt. C. cõia de leg. si duobus, circa prin. Sed quare prohibetur vsus talis in electionibus? nonnè Matthias sorte electus fuit, 31. dist. clerros. in prin. & sors nõ est aliquid mali. 26. q. 2. sors? Dicas q licet Matthias, & Ioãnes sorte electi fuissent, non tñ eorum exemplo eligendus est aliquis per sortẽ, vt 26. q. 2 nõ statim, & c nõ exemplo: qa illud factũ fuit diuina inspiratione. sic 14. q 5. dixit. Quod autem dr, sors non est aliqd mali, verũ est considerata in se, sed ex causa prohibetur, vt dixi s̃. eo. cap. 1. & præterea hic non fuit seruata forma Concilij, s̃. de elec. quia p p, vt vr p p dissensiones verò, & lites dirimendas sors admittitur circa iudicia, vt dicunt prædictæ leges, in quo casu potest intelligi cap. illud sors, sed in electionibus licet ibi sit discordia, non licet per iura prædicta. Bern.

[1] Vt plenè intelligas hãc q. per Henri. Boich, Io. Anania, & alios Doct. hic, vide omnino B. Thomã, & Caiet. initio c. citatis.

nis admittimus: sortis vsum in electionibus [a] perpetua prohibitione damnantes.

TITVLVS XXII.

De collusione detegenda.†

† De collusionib. vnus vetus Gregorianus, & in cæteris manuscriptis. De collusione, aasq; voce, detegẽda.

† Grego. li. 2. registri indi. 11. epi. 38. ca. 77. apud Io. Diaconũ lib. 4. c. 32. de vita B. Grego. refertur post Concil. Lateran. sub Alexã. iij. p. 48. c. 2. & cap. 1. eod. tit. in 1. compilat.

¶ Gregorius. † vniuersis episcopis de Corintho.

¶ *Accusatore desistente ab accusatione potest iudex ex officio suo inquirere super crimine illato.*

CAP. I.

Scripta fraternitatis vestræ relegentes, agnouimus, q hi, [b] qui cõtra Hadrianum epm aliqua dixerant, modo cum eodẽ in amicitiam conuenissent: & infra. ¶ Quia verò nũtiati facinoris qualitas [c] nos vehementer impellit, vt ea, q audiuimus, dissimulare [d] nullatenus debeamus, præsertim cum accusatores, & accusatum inter se fecisse gratiam [e] indicaueritis: hoc necesse est subtilius perscrutari: ne fortè non ex charitate, [f] sed ex præmio, eorum sit concordia comparata.

¶ Idem.

¶ *Desistente accusatore, &*

[Glo. seq. not. modum præponderandum facto.

c Qualitas.] De amicitia lætatur, & non de modo illo, quo in amicitiam conuenerunt, & ideò p. ipit inquiri de collusione: vnde dixit Io. quidam sapiens phantasma: Deus non est remunerator nominum, sed aduerbiorũ, hoc est dicere, nõ remunerat Deus bonũ qđ fit, sed qđ bñ fit: vñ nõ remunerat Iudæos qui crucifixerunt [3] Christũ, licet mors Christi bona fuerit: quia p p hoc de pœnis inferni nos redemit, & iõ nõ remunerauit eos, qa non benè fecerunt: Deus. n. cor interrogat, & non manum xxiij. q. 5. si quid inuenisti. nec considerant quæ fiunt, sed quo animo fiunt. 15. q. 7. c. 1. in fi.

[3] Vide B. Thomam par. 3. q. 47. art. 6. & ibi Caietanum.

d Dissimulare.] j. c. prox. c. pen. & vlt. per hoc enim cõsentire videtur, arg. 44. dist. Ephe. sijs, in fine & 83. dist. error, & s̃. de hære. cap. 2.

[Glo. seq. distinguit, & prosequitur dupliciter modũ recedendi à lite in triplici genere causarum.]

DE COLLVSIONE DETEGENDA.

Quia in collusione inest falsitas, ideò subijcitur hæc rubr. de collusione.

De hac materia sub respectu quo colludens præuaricatur, habetur 2. q. 3. § si. facit tex. in c. 2. in fi. de procur. lib. 6. & in cle. constitutionẽ, § sanè, de elec. Et collusio est inter actorẽ, & reũ latens & fraudulenta cõuentio, vt voluit gl. in c. 3. j. eo. in ver. collusione. & vide gl. 2. q. 3. cap. si quem. §. nonnulli m. Et dicitur colludens falsum committere, quia aliud agit, & aliud simulat. [2]

[2] Cõcor. gl. in l. post dictum, & ibi Bat. ff. de don. habes similẽ titul. huic C. eod.

De hac materia habetur 9 q. 3. cap. 1. in rub. de pœn. vers. quæ sit pœna collusionis, & s̃. in rub. de accusat.

Scripta.] Si accusator ab accusatione desistat, debet iudex inquirere an per collusionem hoc fecit. ita summatur cõiter. Primo ponit factum. Secundo decidit quæstionem circa factum: ibi, Quia. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam accusauerunt Hadrianum epm: tamen accusatores cum H. in amicitiam conuenerunt, desistendo ab accusatione, significatum fuit hoc dño Papæ, q per collusionem desisterẽt ab accusatione: vnde scribit Papa episcopis de Corin. super hoc, dicens, quòd qualitas facinoris nuntiati ipsum inducit, vt talia dissimulare non debeat, cum gratiam inter se fecisse dicantur: vndè mandat hoc diligenter inquiri, ne forte huiusmodi concordia non ex charitate, sed ex pmio sit comparata. No. q qualitas facti consideranda est. Item non licet recedere ab accusatione ex præmio.

b Quod hi.] Ar. q plures accusatores possunt admitti contra vnum super eodem crimine, s̃. de accu. licet, & 2. q. 1. in primis, & plures procuratores admittuntur, s̃ de testi. insuper, hic enim admissi fuerant plures accusatores, & in c. in primis, quod fieri non de: et immo iudex debet eligere magis idoneum, ff. de accu. si plures.

e Gratiam.] Arg. q non liceat recedere a lite, vñ no. q tria sunt gña causarum. s. ciuilis criminalis, & spũalis, Dupliciter. n. pôt qs à lite recedere: per grãm, & per trãsactionẽ. In cã ciuili qñq; pôt qs à lite recedere p grãm, & p transactionẽ sine aliqua pœna, vel nota, nisi i actione famosa, [4] in qua nõ licet trãsigere sine iudicis auctoritate, aliàs notaẽ infamia, ff. de his qui no. infa. l. furti, §. pactus. In cã verò criali ante inchoatã litẽ licitũ est desistere p grãm, ff. ad Turp. mulier. & l. qsitũ. post inchoatã litẽ non licet sine iudicis auctoritate, & sine cõsensu rei, si fuit suppositus tormento, C. de abo l. 3. Vel si ex hoc maneret infamatus, vt ar. 5. q. 1. q dã Et si destiterit, incidit in Turpillia. si publicũ crimẽ intẽdit. C. ad Turp. l. 1. & fideiuss punit in q̃titate pmissa, & accusator notat infamia, & extraordinariè p motu iudicis punit, ff. eo l. 2. ff. de custo & exhi. reo. l. 4. & ff. de pœna. l. 3. in fi. & l. si is, si verò priuatũ, [5] extraordinariè punit, ff. ad Turp. si qs repetere, in fi. Pro motu iudicis scdm canones oẽ crimen quasi publicũ censet, vñ p transactionẽ seu grãm a lite recedere non licet, ar. hi., & j. c. pxi. & c. vlt. Qđ si fecerint inter se grãm, vel aliq. collusionẽ, iterũ inqrẽt de criẽ, vt hic patet, & j. c. pxi. & vlt. iudex tñ si in criẽ illo posset dispensare, stare pôt auctoritatẽ, si voluerint inter se grãm facere, ar. 5 q. 2. si primates, & 15. dist. c. 1. & c. studendũ. In cã spũali benè licet à cã recedere p grãm, p trãsactionẽ verò nõ, vt propriè intelligas trãsactionẽ, s̃. de re. p. mu. c. vlt. s̃. de transs. super eo. In cã verò criali, vel matrimoniali neq; p trãsactionẽ, neq; p grãm seu cõpositionẽ licet discedere, s̃. de transa. c. vlt. Ergo si aliqui grãm faciãt inter se indebito modo, iudicis est inquirere, vt hic patet per totũ, C. de gñali abo. indulgentia, & l. 2. vbi autem ex iusta cã vult discedere, iudex dẽt indulgere abolitionem, 2. q. 3. si quem pœnituerit, & § præuaricator, C. de abol. l. 1. & 2. In causa mixta, puta cum agitur ad tori separationem, potest quando vult discedere, ar. s̃. de diuor. ex litteris, quia non solũ septies, sed etiam septuagesies, &c. [6] s̃. de iureiur. quemadmodum. Ala.

[4] Super hoc vide qđ no. 3. q. 7. §. tria. ad fi. in gl. fama. Io. A.

[5] De publicis, & priuatis vide in Spe. de acc. § 2. in princ. Io. And.

[6] De hoc p Io. 2. q. 3. §. vlt. in glossa, scias vbi ẽt notaẽ in qbus liceat trãsigere, & in quib[us] nõ. de quo vide p Innocẽtiũ j. c. pximo. Ioan. And.

f Charitate.] Si enim ex charitate hoc fecerunt accusatores,

cusatores, possent tolerari, sed ex præmio non, vt hic dicit, & j. c. proxi.

Crimina.] Casus de se patet. No. ꝙ crimina semel audita, indiscussa remanere nõ debent, qa cria vndecũque claruerint, punienda sunt.

a Gregorius.] Gregorius iste secundus fuit, vel tertius forte & loquit de primo.

b Præteribat.] quia vndecunq; cria claruerint, punienda sunt, 24. q. 3. ecce, & s. c. pxi. & 86. dist. si quid. & 2. q. 1. cap. si quem, §. notandum.

accusato iudex prosequitur.

CAP. II.

Crimina † semel audita, Gregorius [a] indiscussa nullo modo præteribat: [b] etiam si accusatus cum accusatore in gratiam redijsset.

¶ Alex. iij. Norwicen. epo.

¶ *Colludens in causa beneficiali, priuari debet beneficio.*

CAP. III.

Audiuimus † vsque adeò clericorũ malitiã excreuisse, vt interdũ inter se collusione [c] facta super beneficijs, quę possident, se sustineant ab aliis molestari: & postea, vt qõi cedatur, & ijdem † clerici beneficia qetè possideant, quasi nomine transactionis soluunt alijs de beneficijs annuam pẽsionem, [d] vt post mortẽ eorum in beneficijs illis, super quibus est collusio facta, ius sibi valeant vendicare. Vnde tibi mãdamus, quatenus si quos clericos tuæ iurisdictionis; per collusionẽ hmõi fraudem legitimè tibi constiterit commisisse, eos beneficijs, super quibus collusum fuerit, non differas perpetuò spoliare: [e] quia satis esset indignum, si fraus & dolus, quæ in præiudicium tui iuris & aliorum nituntur committere, in eorum nõ redũdarent incõmodum & iacturam.

¶ Greg ix. Baren. † Archiepiscopo, & fratri Ioseph monacho Floren.

¶ *Absolutio de criminibus illatis per collusionem facta, nõ impedit facultatem iterum accusandi, & inquirendi de illis criminibus.*

CAP. IIII.

In tantum clamor, qui ascendit contra Acherontinum † archiepm inualescit, ꝙ dissimulare [f] ipsum vlterius sine scandalo [g] nõ valem⁹, nec sine periculo [h] tolerare: & infra. ¶ Licet † aũt sedes Apostolica frequentibus clamoribus excitata, inquisitionem quorũdam excessuum suorum duxerit committendã: propter tergiuersationes [i] tñ ipsius (vt dicitur) eodem cum inquisitoribus, & examinatoribus

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõp. verba aũt huius c. sũt Ioãnis Diaconi ĩ vita B. Gregorij lib. 4. c. 32. quare illud idẽ, non ẽt ad Gregoriũ referri, & hoc obserua no glossę 1. hic.

Audiuimus.] Bñficio suo priuatur, q per collusionẽ illud cõstituit censuale. h. d. Primo refert collusionẽ: S. ðo illũ priuari mandat: ibi, Vnde. Abbas.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. & post cõci. Laterañ. sub Alex. iij par. 28. cap. 12.

CASVS. Quidam clerici super beneficijs, q̃ possident, se pmittũt, & sustinẽt ab alijs molestari, & post modũ, vt qõni cedãt, & illi quietè possideant, quasi noĩe transactionis soluũt illis, q eos molestabant de ipsis beneficijs, annuã pensionẽ vt post mortẽ illorũ sibi succedãt in beneficijs illis, sup quib. facta est collusio: peruenit hoc ad notitiã Dñi Papę, vnde mandat diœcesano epõ, quatenus si constiterit ei clericos s iurisdictionis p collusionẽ fraudem hmõi cõmisisse, eos beneficijs illis super quibus collusũ est, non differat spoliare, cũ satis esset indignũ, si fraus & dolus, quę ĩ aliorum pĩudiciũ nituntur cõmittere, in eorũ incõmodũ nõ redundent. Not ꝙ prælatus potest ecclesiam constituere pensionariam. Itẽ fraus & dolus non debent alicui prodesse.

† Hic locus in vulgatis libris legit ita: & iidem clerici, qui bñficia quiete possident, &c. sed ex oib. manuscriptis restitutum est vt ĩ impressũ.

c Collusione.] Collusio est inter actorem & reum latens & fraudulenta conuentio. Colludium. n. nõ debet remanere impunitum, 2. q. 3. si quem pęnituerit.

d Pensionem.] Hæc pensio constitui non põt sine auctoritate epĩ, vndè vitam eius q. soluit non excedat, etiã si per collusionẽ facta non fuerit, s. de trãs. de cætero, & est simile s. de pactis, cum clerici. Bern.

[Glo. seq. recitetur per q. rationis.

e Spoliare.] Per talem collusionẽ pĩuditium fit hic epõ, quia sic præcluditur via super ordinatione ecclesiæ suę, vt hic dicitur: vnde non tenet eo absente facta: etiam si sententia lata fuisset, ff. de re iud. de vnoquoque. & ff. de collu. cum non iusto, & c. vlt. vndè merito spoliandi sunt illis ecclesijs propter dolum & fraudem taliter perpetratam: dolus tamen talis impunitus remanere non debet, ne malitia sit illis lucrosa, ff. de do. l. 1. in prin. & l. ne ex dolo, nec est æquũ quem quam suum dolum releuare, ff. pro socio, verum. §. eps, & ff. de reg. iur. non fraudantur, in fi. 16. q. 1. legi. & ex eo quòd deliquerunt, non debent esse melioris conditionis, ff. de do. inter vi. & vxo. l. 3. §. 2. & ff. de furt. itaq; fullo. §. sed nemo, ff. quod vi aut clam. l. seruus.

In tantum.] Iterũ contra illum inquiritur de crimine qui per collusionem fuit absolutus. h. d. Diuiditur, nam primo ponit commissam inquisitionẽ, relatã collusionẽ, & ipsius exitũ: Secũdo ponit bimembrem cõmissionẽ. Secunda ibi. Discretioni. Abbas.

† Baren.

CASVS. Archieps Acherõtinus sup simonia & alijs criminibus ĩ tm̃ fuerat diffamatus, ꝙ sine scãdalo & periculo non poterat amplius dissimulari; vnde Papa multorũ clamorib. excitatus, horũ ĩquisitionẽ cõmisit. sed ppter tergiuersationes ipsius & calliditates cum ipsis inquisitoribus, & examinatoribus (vt dicebat) collusionem fecerat & testes duxerat corrũpendos, ita ꝙ non solũ prædicti excessus remanserunt hactenus incorrecti, verumẽ: priora prioribus committere nõ expauit. vndè mãdat quibusdã quatenus si de hmõi collusione ac corruptione cõstiterit, ex integro super præmissis excessibus & alijs inquirant, quæ viderint inquirenda: alioquin super nouis tm̃ inquirant. Nota quod non licet alicui corrumpere iudices, vel inquisitores, vel testes, vndè puniri debet ex collusione, & iterum inquiri. Item crimina semel dimissa iterum puniri non debent.

† Achorontiñ.

† Acherontium.

† Pro intellectu huius decretalis vide Archidiaconũ, Præpositũ, & Turrecrematam ĩ c. si quẽ pęnituerit. 2. q. 3.

f Dissimulare.] sic supra, eodem capitulo primo.

g Scandalo.] Tunc verè debet Prælatus inquirere de excessib. superiorum, cũ per famã, q̃ scãdalũ gñat, ad ipsum peruenerit. s. de accus. qualiter. & 86. dist. si quid.

h Periculo.] Quãtum ad exemplum: quia qđ agitur a Prælatis, facilè trahitur a subditis in exemplum, s. de voto, magnæ, & 11. q. 3. præcipue, vel quo ad dilapidationem, si in hoc laborat. B.

i Tergiuersationes.] Tergiuersari est in vniuersum ab accusatione desistere, vt 2. q. 3. c. si quem, §. notandũ. vndè potest exponi tergiuersationes. idest, versutias siue calliditates, de quib. induxit inquisitores, vt desisterent ab inquisitione.

[Glo.seq.tractat de pœna collu.dicens, quod sicut calumniosi extra ordinem,&c.]

a Colludente.] De colludio puniri debet pœna legibus constituta, 2.qu.3.si quem pœnituerit & nihilominus inquiretur iterum de criminibus illis, vt hic dicitur, & s̄.eo.c.j. Omnes enim calumniosi pro qualitate commissi criminis extra ordinem puniuntur, ff.ad Turpill.l.& in priuatis, vt si priuatū sit crimen, offi. iudicis culpa eius coercetur, ff.eo.si quis,§.vlti.ff.de preua.l. 2. Si verò publicum, infamis efficitur, ff.eo.si is qui,§. vlt.de preua.l.2. Ad similitudinem istorum videtur quod iste esset puniēdus, licet non dicat, preuaricator seu calumniator propriè, quia non licet taliter corrumpere iudicem, aut etiā testes. s̄.c.pxi.si de hoc cōstiterit, tam ille quā examinatores, siue inquisitores & testes puniri posset officio iudicis extraordinaria pœna: tamen non dicit ꝙ puniatur, sed iterum inquiratur d his & alijs, vt in fine puniatur. Bern.

b Nouis.] Bene dicit, super nouis, quia de delicto vnius hominis sæpius quæri nō debet, ff.nau.cau.sta.licet.in fi.& s̄.de accusa.de his:& c.licet quia crimina semel dimissa, iterum in vltionem venire non patimur, 23.q.4.si illic.& de pœnit.dist.4. diuina clemētia.& 3.q.1.§.prohibentur.& §.ab alio delatum.

colludēte; a necnon corruptis testib. & inquisitoribus, ac examinatorib. supradictis, nō solū prędicti excessus remanserūt hactenus incorrecti, verū ēt peiora prioribus committere nō expauit: & infra. ¶ Discretioni vestræ mādamus, quatenus si de huiusmodi collusione ac corruptione constiterit, ex integro super pręmissis, & alijs, alioquin super nouis b dumtaxat inquiratis, quæ videbitis inquirenda.

TITVLVS XXIII

De delictis puerorum. †

¶ Gregorius. †

¶ *Impuberes pręter vitium carnis delinquere possunt puniuntur tamen mitius quam adulti.*

CAP. I.

PVeris grādiusculis c peccatum nolunt attribuere quidam, nisi ab annis 14. cū pubescere d cœperint: Qđ meritò crederemus, si nulla essent peccata, nisi quæ membris genitalibus admittuntur. Quis verò audeat affirmare furta, mendacia, & periuria non esse e peccata? At his plena est puerilis ętas; quamuis in eis non ita f vt in maioribus punienda videantur.

¶ Alexander tertius Hermon. Episcopo.

¶ *Puer non debet ita seuere puniri sicut maior, nec pater ex delicto filij impuberis tenetur.*

CAP. II.

REferēte † nobis H. intelleximus, quod cū filius eius decennis, cū alijs pueris sagittaret, quidā nepos eiusdē H. sagitta percussus, interiit: quod idem filius eius cū inter alios luderet fortuito casu dicitur peregisse: propter qđ abbas Sancti Remigij à p̄fato H. ſm

DE DELICITIS PVERORVM.

¶ Supra visum est de quibusdam delictis, verum quia dubitatur, an in talibus puerilis ætas implicetur, merito annectitur hæc rubrica.

De hac materia hr̄ 15 q.1.p totū.& 4.q.3 c.1.& 22.q.6.c.paruuli.cum duobus cap.seq.

PVeris.] Primo ponit dictum, quod secundo reprobat. ibi, Quod merito. Abbas.

CASVS. Quidā nolebāt pueris ēt grādiusculis peccatū attribuere, nisi post 14.an.cum incipiūt pubescere: Dicit Gregorius, istud meritò crederemus, si non essent alia peccata, nisi q̄ membris genitalib.committūt: sed furta, mēdacia, piuria sunt peccata, & puerilis ætas plena est his, verutū nō ita punienda sunt in his, vt in maiorib. puniuntur No ꝙ.pueri doli capaces peccare pn̄t in multis, & puniri dent: sed non in tantum sicut maiores, & ita peierare possunt. Item omne delictum cadit in puerum, præter delictum carnis. Item ratione ætatis mitius agitur.

c Grandiusculis.] idest doli capacio. videlicet 7. an. tales.n.& mentiri.& verū dicere, & ꝯfiteri & negare pn̄t vt dicit Augu. in epistola ad Renatū ep̄m, vt habetur in glo. Aug.super cap.de conse.dist.4.paruuli.

ADDITIO. Legitur in dialogo Gregorij de puero v. annorum, qui iurans, & detestans, & blasphemans, à diabolo raptus fuit, secundum Ho.Io.A.

d Pubescere.] Ante.n.pubertatē; quæ in anno 14.solet euenire, non præsumit de quoquam, nisi ēt malitia suppleat ætatem. s̄.de despon.impub.de illis.& c.vlti.

e Non esse peccata.] Quasi diceret, nullus: cū iurm pupilli valeat, de lib.cau.l. vlt. ergo potest peierare. Itē pōt cōmittere furtū cū ē doli capax. ff.de fur.impuberē. Arg.cōtra ff.de iureiur. qui iurasse. Sed ibi nō fuit doli capax. Tenentur ergo tales pueri ex delictis C.si aduer delict.l.1.& C.đ pę.impunitas. Arg.ꝯ de consec.dist.4.cos.& C.de sal.mo l.j.& ff.de ædi.edi.cum autem,§.excipitur. Sed hoc intellige, cū nō sint doli capaces, vel quo ad minorem pęnam Lau.

f Non ita.] Sic ergo rōne ætatis mitius agitur. ff.de min.auxilium,§ etiam,& l.si ex causa. iudicati. Item no.ꝙ omne delictum cadit in puerum, postquā est doli capax, præter delictū carnis, ff,ad Syl.l.1.§.impuberes. & l.excipiuntur. Ar.ꝯ.ī.c.proxi.sed ibi soluitur.

REferente.] impubes percutiens alium, non debet puniri pœna pecuniaria ſm consuetudinem terræ, nec ob hoc quid potest exigi à patre.h d.Vel sic, Pater ex delicto filij impuberis non tenetur. Primo ponitur appellantis querela. Secūdo iudicis datio, ibi, Vnde. Abbas.

CASVS. Quidam puer x.annorum, dum cum alijs pueris sagittaret, quendam alium puerum fortuito casu sagitta percussit, & mortuus fuit: propter quod abbas Sancti Remigij à patre ipsius pueri centum solidos requirebat ſm consuetudinem terræ illius, vndè dictus H.pater pueri appellauit ad Papam: super hoc scribit Papa Hermoñ.episcopo dicens: quia pueri non ita puniuntur secundum leges sicut illi qui sunt maioris ætatis, mandat, quatenus si constiterit filiū predicti H. ī.14.ann. eundem excessum commisisse prædictū abbatem moneat & compellat, vt ab eodē H.p̄dictos centū solidos p ꝓaliquam consuetudinē nō exigat, nec requirat pro tpali pœna. No ꝙ ętas excusat a tanto, sed non à toto. Item pro delicto filij minoris 14. anno. pœna pecuniaria pater puniri non debet.

† Vide citatos in c.1. ī. eod.

† In plerisq; vulgatis ita Gregori9 ix. in manuscriptis vt plurimū vt ē impressum in veteri compil. c.1.eo.tit. Augustino tribuitur. verū vnde sit sumptū, nōdū est inuentum.

† Ca.1.e.ti 11. cōp. De materia huius decre. p̄ter Doc. hic vide plene p Andreā Tiraquellū trac. de pœn.tēperā.aut remitten.cā.7. Angelū trac.de malefi. verbo, scienter.

a Requirebat.] Vndè dictus H. ad sedem Apostolicam appellauit.

[Glo. seq. recit. per obiect. duplicem, scilicet ad tex. & ad casum, prima soluitur per expositionem litteræ, secunda dupliciter.

b Inultum.] 15. q. 1. illud. sed illud intellige de eo, qui non est doli capax. vnde, expone inultum, id est, nō perfectè ultū, vt sup. c. proxi. ff. de min. auxilium, §. 5. & l. si ex causa, §. 2. & C. de pœn. impunitas, C. si aduer. delict. l. 1. & 2. & ff. de dam. infec. l. damni, §. si pupillis, & 21. q. 5. si quis cuiuslibet. verū tamen non punitur. Sed vndè hoc, quod non punitur propter talem excessum? Nō dicit quod non punitur secundum iura, maximè cum daret operam licitæ rei, & esset x. ann. sed dicit q̄ propter illam consuetudinem pecuniā illam pro temporali pęna non exigat, si erat infra xiiij. annos: cum ille puer nihil habeat, & pater pro filio non est conueniendus, C. ne fil. pro pa. l. 1. nec dominus pro seruo, ff. de pec. licet. 1 §. ex furtiua. maxime ratione ætatis, & quia delictum extra uenit, non ex animo, licet in culpa fuerit, & ideò noxam non commisit: Vndè habet in integrum restitutionem, si voluerit C. si aduer. delict. l. 1. & pater eius nomine petere posset, si pecuniaria pęna eēt sibi imposita, ff. de mino. pr̄ pro filio 1. rñso, irregularis tñ fuit effect⁹, & pœna spirituali dēt puniri, siue canonica. & ex eo, q̄ dicit, pro tpali pœna, mitius tñ agitur cum eo propter ætatem, supra c. proxi.

† Aliàs. Verū quoniā, &c.

† Aliàs ita: pp vllā, &c.

† Vide ꝯ ilñ Tridētinum sess. 24. de reformat. cap. 12. §. vestitū insuper. & Ber. Diaz in prac. cri. can. c. 61.

† Aliàs incipit, si seruus, & ibi dicitur, quod ex furto facto per seruum contra dñm agitur in quantum factus est locupletior. Io. And.

† Est in concilio Agatēsi. c. 55. & in ꝯcilio Epauenensi c. 3. referunt Burchardus lib. 2. dec. c. 213. & Iuo par. 6. c. 288 vbi pro tribuūt, ꝯcilio Meldēsi. refert iterum Iuo p. 5. c. 366. & p. 13. c. 30. & Gratianus sic ue palea di. 34. c 2 & c. 1. co. tit. in j. compil.

consuetudinem illius terræ, centum solidos instātius requirebat:[a] & inf. ¶ Vnde † quoniā in pueris relinqui solet inultū,[b] quod in alijs prouectioris ętatis humanæ leges dicunt leuetius corrigendum: Mandamus, quatenus si constiterit, filium prædicti H. inf. decimū quartum [c] ætatis suæ annum, eundem excessum commisisse, memoratū abbatem moneas, & cōpellas, ut ab eodem H. prædictos centum solidos, propter † illam consuetudinem non exigat, nec ab ipso pro temporali pęna requirat.

TITVLVS XXIIII.

De clerico venatore.†

¶ Ex concilio Aurelian. †

¶ Clerico prohibetur venatio, & contra facienti pœna imponitur. hoc dicit cum sequenti.

CAP. I.

Episcopum presbyterū, aut diaconum, canes, aut accipitres, aut huiusmodi ad venandū habere non licet.[d] Quod si quis talium personarū in hac voluptate [e] sæpius detentus fuerit: si episcopus est, tribus mensibus a cōmunione: si presbyter, duobus, si diaconus, ab omni officio [f] suspendatur.

Ex eodem. †

¶ Summatum est supra ca. proxim.

CAP. II.

Omnib. seruis [g] Dei, uenationes & syluaticas uagationes cum canibus, & accipitres, aut falcones interdicimus.

[Glo. seq. recit. ...] sbyter, & diaconus aues ad venādū, aut canes hr̄e non dēnt: q̄ si aliqui s eorū i hac voluptate sæpè inuētus fuerit. eps trib. mēsibus a cōione, presbyter duobus diaconus ab oī officio suspēdat. Not. q̄ clericis auiū & canum venationes causa voluptatis prohibentur. Et sic est ar. q̄ hac eadem causa necessitatis, exercere possunt. Item nota hic pęnam clericorum qui venationes exercent.

d Non licet.] i. ne cleri. vel mo. c. 1. 34. di. quorūdā, 86. dist. an putatis, & i. de cē si. cum Apostolus, & inf. c. proxi.

[Glo. seq. arg. a cōtratio, & illud concedit, si tria concurrāt: demū distinguit quā duplicē uenationē. & quartum, scilicet quæ fit ad aues vel bestias, subdistinguit in clamosam & quietam.

e Voluptate.] Ergo vr̄ q̄ causa necessitatis vel recreatiōis licitū sit: q̄ posset q̄ de alijs clericis, excepto epō, cui oīno nō licet. 34. di. c. 1. dūmodo clamosam uenationē euitent 86. di. an putatis, & non sæpius, ut hic dicit, ne in cōsuetudinē perducat. Quædā enim venatio dr̄ oppressiua hominum, & hæc oīno illicita est. 6. dist. c. non est peccatum. §. his itaque. Et est adulatoria, quæ fit per verba, & hæc est illi. ita. 86 di. qui venatorib. & 46. dist. sunt nonnulli. & 6 q. 1 sunt plurimi & est arenaria, quæ fit in arena. & mal. 3. q 6. ca. infamis. § tria saltuosa & clamosa licita est Laicis, de qua dicitur in capitulo an putatis, sed clericis omninò non licet talis venatio, sed quieta. ut dictum est, cā necessitatis uel recreationis. Epo, pbytero, diacono, & subdiacono, q cum diacono eodem gaudet priuilegio, ut i. de ser. nō ord. miramur. ex toto prohibetur, qa de illis fit hic tm̄ prohibitio.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.

f Officio.] Plus punitur hic minor, quā maior, quod est contra illud. 40. dist. homo Christianus, & 19. dist. nulli. Solu. plus punitur hic eps & presbyter, q̄ diaconus, maior. n. reputatur in epo ista pęna uel presbytero, q̄ suspensio ab oī offi io in diacono p p maius scandalum, & magis imputatur illa pęna epo vel præsbytero, quā suspensio à bñficio in diacono, uel subdiacono, ex persona. n. cōsideratr̄ iniuria, Instit. de iniur §. atrox. sic & pęna, ex persona iudicatur parua vel magna. Bern.

† Scilicet eā cilio Aurelian. sed hr̄ in synodo. Francica sub Zacharia refert Burchardus lib. 2. c. 214. Iuo par. 6 c. 289. & p 13. c. 29. & c. 2. co. tit. in i. compil.

[Glo. seq. duo arg. signat contrarium, & remittit.

c Inf. decimum quartum.] ex hoc videtur, q̄ si fuisset i. xiiij. annum, q̄ Abb. illam pœnam posset exigere, forte q̄ a habebat ibi tpalem iurisdōnem. Et potest sumi arg. ex hoc, q̄ ab epo habēte regalia a principe, regalibus illis appellandum sit ad dñm Papam, & non ad principem, q̄ verum est, nisi consuetudo aut priuilegium contrarium inducat, i. de app. Romana. §. dēt. [in 6.] Vel forte Abb. hoc habuit ex consuetudine iam præscripta, vt pro homicidio pœnam pecuniariam exigat Ar. contra. infra de pœnis, licet, sed illud ibi etiā soluitur.

DE CLERICO VENATORE.

Supra visum est de quibusdam delictis tam clericorum quam laicorum, nunc subiungit de quibusdam delictis clericorum tm̄, scilicet de clerico venatore.

Episcopum.] De hac materia habet. 86. dist. in c. q venatorib. cum 5. c. seq. & 34. di. ca. 1. in principio. Abbas. In prima ponit prohibitio; In secunda pœna ibi. quod si quis: Abbas Sicu.

CASVS. Dr̄ in capitulo isto, quod episcopus, presbyter...

Omnibus seruis.] CASVS. In hoc cap. prohibetur omnibus clericis venationes & syluaticas vagationes cum canib. exercere, & accipitres, & falcones interdicuntur eisdem. Not. q̄ oēs venationes cum canibus, & auibus clericis prohibentur.

g Omnibus seruis.] i. clericis, qui specialiter dicūtur serui Dei, qui in sortem dñi ad eius obsequium specialiter sunt assumpti. sup. de præben. cum secundum Apostolum. & 21. dist. cleros. & clericos.

DE CLERICO PERCVSSORE.

Continuata est in praece.tit.
De hac materia habetur 45.dist.& 5.q.vl.si quis omnem, & 86.distin.in § similiter, & in ca. seq.& pen. & c.non liceat.Ab.

SI quis.] CASVS. Si aliqs in sacro gradu percussor extiterit, corripiatur, & si se non emendauerit, deponatur. No.quod clerici percussores esse non debent.

a Percussor extiterit.Tales.n. percussores esse non debent. 45.dist.c.1.& c.epm. ubi isti in sacro ordine cōstituti percussores esse prohibētur, & quasi per totū, & 86.di. nō licet, & in Auth.de san episc.§. sed neque,col.9.quā habes.C. de episc. & cle.auth. sed neque.

[Glo.seq.arg.a cōtrario specialiter & generaliter, secundo declarat textum.

b Si non emendauerit.] ergo si se emēdauerit, nō deponitur: sic 35.dist.c.1.& est, arg.quod non quodlibet mortale semel commissum sufficit ad damnationem,argumento ea.dist.c.j. & vl.& intelligo de eo qui in vsu habuit percutere in ludo noxio.qui nō caret culpa,ff.ad l.Aqui. nā ludus, alioquin crimen percussionis semel commissum nō sufficit ad depositionē,vt hic patet,ita tū quod ex tali percussione non procedatur ad enormem laesionem, quia sic deponeretur,55.dist.si Euangelica, & j.ca.proxim.arg.

† Addi pōt c.3. ut refert Burchardus lib.2. decre. c.190.& Iuo par.6.c.235. sed in eo concilio nondū repertū est.

† Gregorius li.2. registri epi.44.c.83. judic.11. refert Burchardus lib.1.decret.c.195.& Iuo par.5 c. 310.& cap.2. eod.tit.in 1. compilat.

TITVLVS XXV.

De clerico percussore.

¶ Ex concilio Agathen. †

¶ *Clericus saepe alium percutiens, & monitus non desistēs, deponendus est.*

CAP. I.

SI quis in aliquo gradu sacro percussor extiterit, a corripiatur a crimine: & si nō emendauerit, b deponatur.

¶ Gregorius † Tarētin.epo.

¶ *Duobus mensibus a Missarum administratione suspenditur episcopus, qui crudeliter aliquem fustigari facit.*

CAP. II.

PRaeterea, qm̄ mulierē propter delictū suum contra ordinem sacerdotij caedi crudeliter c fustibus deputasti: Quam licet ex inde (cum post octo d menses decesserit) minimè arbitramur fuisse defunctam: Tamen quia ad ordinē tuū noluisti habere respectū, duobus e te mensibus, ab administratione Missarum statuimus abstinere.

¶ Alexan.iij. Luceu.epo.

¶ *Non punitur clericus vt homicida, si fuit ipse in conflictu pro parte uiolentiā repellentium, licet ibi aliqui mortui sint, & ipse lapides proiecit, ex quo nullum ipse percussit.*

CAP. III.

PRaesentium † lator in quodam conflictu asserit se fuisse, pro parte illorum qui uiolentiam repellebāt: f in quo lapides ipse proiecit, g sed aliquem non percussit: Quē nos (quia per alios illic aliqui dicuntur occisi) à celebratione Missarum per biennium praecipimus abstinere. h Mandamus itaque, ut si alia nō impedierint, decurso huiusmodi temporis spatio ad sui † eum officij executionem admittas.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Clericus qui fuit in conflictu vbi aliqui fuerunt occisi sine eius facto uel consilio de iure cōi promoueri potest.h.d. secundum intellectum qui plus placet.* Panorm.

PRaeterea.] Summatur sic. Non potest episcopus graue verberum poenam imponere. Et primo ponit episcopi saeuitiam: Secundo ibi, Quam licet, excusat illum à morte. Tertiò illum punit ibi, Tamen quia. Abbas Siculus.

CASVS. Eps Tarentinus fecit caedi fustibus quandam mulierem, contra ordinem sacerdotij. quae post viij. menses decessit, sed non propter illā percussionem; peruenit hoc ad notitiam papae, unde ipse praecipit illum duobus mensibus ab administratione Missarum abstinere, quia ad ordinem suum noluit habere respectum. Nota quod eps non debet esse percussor, nec per se nec per alium indebito modo.

c Crudeliter.] quod facere non debuit, sed moderate, arg. s. de rap. in archiepiscopatu, & 45.dist cum beatus, & ff.ad l.Aqui.praeceptoris, & j. de sent. excom. cum voluntate, & 23.q.5.c.j.versus fi. Ber.

d Post octo menses.] Ex tpis prolixitate praesumitur, quod non ex illa percussione defuncta sit, & è conuerso ex tpis breuitate contrariū praesumitur, 50. dist. si qua femina, si.n.occasionem mortis dedisset, in perpetuum deberet abstinere, s.de homi.de caetero.& 50.dist.studeat. Et hic est argu. contra Bal. qui dixit in c.studeat, illū presbyterū non teneri de occiso, sed de vulnerato, si de casu interijt, & casus ex percussione processit, ff. ad legem Aquil. qui occidit, §.vlt. Ber.

e Duobus.] s.titu. proxi.c.1.si.n. percuteret, vt per hoc timeri vellet, ab officio suo debet repelli, 45.dist. si episcopum Ber.

PRaesentiū.] Duobus annis à Missarū celebratione suspēditur presbyter. qui associat repellētes violentiā in conflictu, vbi aliqui mortui sunt, & lapides proiecit, licet nullū percusserit, hoc dicit iuxta litteram. Primo narrat factum. secundo ibi, Quem nos. Tertio punit. Tertio post tps admittit ibi Mandamus. Abb.

CASVS. Quidā presbyter fuit in quodā conflictu pro parte illorum, qui violētiā repellebant, in quo cōflictu lapides proiecit, sed aliquē non percussit, aliqui occisi fuerūt illic per alios; dubitauit sacerdos, an esset ei imputandū, accessit ad papā; ipse intellecta eius confessione praecipit illū abstinere à celebratione Missarū per biennium, ita quod si aliud nō impediat, ex tūc suū officium exequatur. Not. quod in dubijs tutior via eligenda est. Item clerici conflictibus interesse non debent: vnde punitur ad cautelam, & sic est argu. quod aliquis punitur ex alterius culpa.

f Repellebant.] ideò rei licitae operam dedisse videtur, quia licitum est se defendere, j.de sen exc. ex tenore.& violentiam repellere, 23.q.3. fortitudo, & c. si quis. & c.non inferenda, sed vlcisci non licet, 46. dist. seditionarios De hoc dixi, s.de homi. significasti. a

[Glo.seq.signat contrarium & soluit.]

g Proiecit.] Vnde dubium uideri poterat, an fuisset in culpa uel non. Contra, ar.23 q vlt.ca.vlt.50. dist. si quis viduam, & s.de cler.pu.in duel.c.vlt.sed iste aliquem non percussit.ut sup.dicit, & hoc constabat. Intellige aliàs si dubium esset repelleretur, vt dicunt contraria praedicta, arg.ad hoc ff.de testa.tu.duo sunt, & ff. de manu testa.cum ex pluribus, 24 dist.quando, & cap. nullus, & 2.q 5.omnibus. Ber.

h Abstinere.] ad cautelam saltem, & vt clerici tales conflictus

† Cap. 3.eo. ti.in 1.cōpil. & post cōcilium Later. par.26.c.1.

† In codice Barbatiae ut est imp.sū. In alio ueteri ita: ad suā officij executionem admittas. Contius & alia ita: ad suā officij executionem eum admittas.

a Vide citatos in d.cap. significasti, s. de homi. ubi haec plenius intelliges.

conflictus euitent † & est arg. ꝙ aliquis punitur ex alterius facto, vel culpa.

† De hoc videto lati⁹ hic Hostiensem, Ioannē An. & alios.

COntinentia.] Hoc ca. legitur duobus modis sicut c. præcedens: Vno modo, ꝙ dispensatiuè iste possit promoueri: Alio modo, quòd de iure communi, & secundum hunc intellectū, qui mihi plus placet, hoc dicit, vt in rubrica, Communis diuisio: Secunda ibi, Consultationi Abbas.

† Cap. 1. tit. de clerico ꝑcussore in 2. compilatio.

CASVS. Quidam acolyth⁹ P. nomine, arma sumpsit ad resistendum ꝑdonib. & in illo conflictu tres fuerunt vulnerati ad mortem, tamen homicidia illa neque facto, neque consilio eius perpetrata fuerant: tandem acolythus ille ad religionem transiuit: volebat promoueri ad sacros ordines: q̄situm fuit à Papa an posset? Rn̄det ꝙ cum ad frugem melioris vitę transiuerit, poterit ad subdiaconatus ordinem promoueri, & altaris ministerium exercere: Nota, quòd non debēt clerici interesse talib. conflictibus. vndè iste pu ri tus fuit, licet culpabilis non fuerit, sed ad cautelam potius.

CAP. IIII.

COntinentia † litterarū: & inf. ¶Cū P. acolythus cum quibusdā ad resistendum [a] prędonibus arma sumpsisset, in conflictu illo, tres fuerūt ab alijs vulnerati ad mortem: ita tn̄, quod illa homicidia neque facto [b] eius, neque consilio perpetrata fuerunt: & infra. ¶Consultationi tuæ taliter rn̄demus, ꝙ cum prędictum acolythum ad frugē melioris vitę transiuisse dicatis, poterit ipse ad subdiaconatus [c] ordinē promoueri, & altaris ministeriū exercere.

TITVLVS XXVI.

De maledicis. †

† In codice Barbatiæ, & in altero manuscripto Vaticanæ, ita: De clerico maledico.

Clemens tertius.

¶ *Maledicens Papa puniendus est, vt alij deinceps deterreantur, & ipse arceatur.*

a Resistēdum.] qđ licet, s̄. eo. cap. proxi. vbi de hoc, cum suis concordantijs.

b Neque facto. Sic 50. dist. si quis viduam, & s̄. de cle. pug. in duc l. c. vlt.

[Glo. seq. reci. per q. rationis.

c Ad subdiaconatus.] & non vltra, licet ergo dispensetur cum isto in subdiaconatu, non tamen poterit promoueri ad superiores ordines. Iste. n. fuit in culpa assumendo arma. quod ei non licuit. 16. q. 3. porro, & 23. q. vlt. c. quicunque nam lachryme, & orationes sunt arma clericorum, 23. q. 8. conuenior, etiam contra hostes, sup. de voto, ex multa, vnde punitur: quia sine dispensatione non promouetur, etiam fauore religionis cum eo. facilius dispensatur, s̄. de aposta c. 2.

DE MALEDICIS.

Quia alia percussio fit, puta manu, alia lingua, cum maledici, & detractores quodammodo percutiant, vt supra visum est de percutientibus manu, merito subdit de percutientibus lingua. Abbas.

De hac materia habetur 46. dist. & 24. q. 3. per totū, 25. dist. c. aiias ea demum. in fi. & infra, in tub. de pęverst qualiter maledico.

INnotuit.] Primo ponit culpam. Secundo illam puniri mandat: Tertio ponit causam: Secunda ibi, ipsum. Tertia ibi, Vt pœna. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus in p̄sentia multorum quædam verba protulit in cōtemptum, & depressionem officij & beneficij dn̄i Papæ: hoc significatum fuit, ei: & mandat quidam, vt illum clericum a sua temeritate compescat, vt pœna illius sit alijs in terrorem, ne de cętero contra Romanā Ecclesiā in verba talia prorumpant. No. ꝙ principi suo, seu prælato suo nemo maledicere debet. Item pęna vnius dēt esse metus multorum.

d In depressionem.] & male: quia principi nemo maledicere dēt. 23. q. 1. paratus, & non solū principi detrahi non debet, immo nec fratrib. 6. quæstio. 1. summa. & detrahentē secreto proximo suo, hunc persequebar. 23. quęst. 4. minimus, & ca. qui peccat. & de pœ. dist. 1. homicidiorum ar. infra de exces. præla. quam sit graue.

CAP. I.

INnotuit † nobis: & inf. ¶Quia nobis ꝑ litteras retulisti, quod I. clericus multis coram astantibus verba quædam in depressionem [d] officij, & beneficij nostri ꝓtulit, ipsam à temeritate [e] sua cōpescas: Vt pœna illius, alijs terrorem [f] incutiat, ne de cætero cōtra Romanam ecclesiam in talia verba prorumpant.

† Cap. vnic. eo. ti. de clerico maledico in 2. cōpi. Et ꝓter hic vide Bal. & alios, in l. 1. C. si qs Imperato. maledixe. & Bernar. Diaz. in pra. cri. can. c. 60.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Hic ponitur pęna blasphemantis Deum, vel aliquem sanctum, & maximè virginem gloriosissimam.*

CAP. II.

STatuimus, † vt si quis contra Deum, vel aliquem Sanctorum suorū, & maximè B. Virgi-

† De materia huius decretalis vide Berna. Diaz. in pra. crim. can. cap. 103. Alberti. tra. de agno. asser. q. 27. & Couar. in c. q̄uis pactū, de pactis, in 1. par. relectionis, §. 7.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter sol. respondens ad ꝯtraria.

e A temeritate.] id est, ꝑtinacia, 11. q. 1. si quis sacerdotum. Arg. ꝯtra, quod enim ex temeritate siue calore iracundię fit, veniam meretur. 2. q. 3. si quem, §. notādum, & §. si quis iratus, C. de iureiur. l. 2. Et dicit Imperator; si quis putauerit nostra nomina lacessenda, si hoc ex leuitate, contemnendum est; si ab insania, miseratione dignum: si ab iniuria, remittendū, C. si quis impera. maledi l. vnica, & 23. q. 4. inter querelas, & C. de epis. & cle. si qs in hoc. Quare ergo mandat Papa, ꝙ compescat, contra iura p̄dicta? Sed Papa non mandat hic puniri propriam iniuriam ratione personæ, sed quatenus contingit Romanam Ecclesiam, qui etiā iniuriam remittere non posset 63. dist. Salonitane, in quo casu loquitur 23. q. 4. Guilisarius & c. si is qui, vel potest dici, ꝙ aliquis bene potest punire iniuriam sibi factamà subdito suo, maximè cum nullum habeat superiorem, vt hic, & ar. 45. dist. & qui emendat. & prædicta iura loquuntur de benignitate, seu de mā suetudine, quia nullus tenetur remittere iniuriam sine satisfactione, nisi velit, sed rancorem sic: de pœ. dist. 5. c. vlt. & 23. q. 4. si ille. 90. dist. si quis contristatus.

f Terrorem.] Sic enim pœna vnius debet esse metus alterius. 2. q. 7. qua propter & s̄. de Iudę. ad liberādam, vbi hoc, & s. de calum. c. 2.

STatuimus. Primo ponit pęnam ecclesiastici iudicis: Secundo secularis, ibi, Per temporalem. Abb.

CASVS. Statuitur in c. isto, qualiter puniri debeant qui publicè blasphemiam dicere præsumpserint contra Deum, & aliquem Sanctorum eius, & præcipuè contra B. Virginem: & per episcopum suum pœna ista est imponenda, prout inferius adnotatur. Si vero aliquis pœnam istam recipere noluerit, ecclesiæ sibi interdicatur ingressus: & in obitu careat ecclesiastica sepultura. Item si blasphemus diues fuerit, per temporalem Potestatem mulctetur pœna quadraginta solidorum, alioquin. xxx. siue xx. & si ad hoc non sufficit, v. solidorum vsualis monetæ pœna mulctetur, nullam in hoc misericordiam habiturus: & si potestas hoc

non fecerit, per epm compellatur, & hoc statutū ponat inter alia statuta Coitatū. No. ꝙ contra Deum, & alios Sanctos, & præcipue B. Virginem in blasphemiam nemo prorumpere debet, aliàs punitur prout hic dicitur. Item arg. ꝙ pœnæ possunt commutari. Item arguit, ꝙ vna iurisdictio iuuatur per aliam. Item vbi iudex secularis negligit facere iustitiam, per epm debet ad hoc compelli.

[Glo. seq. aggrauat blasphemiā, per tex. can. & per rationem, subdens pęnam legis & canonis.

a Blasphemiam.] Qui blasphemiā dicit in Deum, siue in Spiritum sanctum, neque in hoc seculo neque in futuro remittetur 1 ei 25. dis. qualis. supple nisi pęnituerit, & longè grauius est æternam quā temporalem lędere maiestatem, s̄. de hęret. vergētis. Sed qui contra temporalem maiestatem delinqt, punitur, s̄. eo. c. prox. & 16. q. 1. c. quæsio, §. rerum. C. ad l. Iul. maie. l. si quis cū militib. ergo multo fortius isti puniēdi sunt & grauius, qa maiora delicta maiorib. pęnis sunt punienda, & in delicto æquali decet proximas esse pęnas, in Authen. vt fra. fil. coll. 9. versus fin. & quia hoc est grauius q̄ in c. proxi. punitur grauius: quia grauius commissum intelligitur. 24. q. 1. non afferamus, in fi. & secundum leges vltimo supplicio punitur, in Auth. vt non lux. contra nat. coll. 6. §. 1. sed ſm canones olim laicus excōicabatur, clericus deponebatur, 22. q. 1. si qs per capillum.

b Ingressurus.] qa qui peccat in Deum, peccat in eius ecclesiam, & è conuerso, vndè priuatur eius 2 ingressu. sic 12. q. 2. de viro, & 17. q. 4. frater, nec debet eis pœna remitti, qui in Deū peccant, 63. dist. Salonitanæ. & 23. q. 5. si isqui.

c Facultates.] sic s̄. de voto, cap. 2.

d Commutetur.] Argum. de commutatione pœnæ, 82. dist. presbyter, & 22. q. 4. innocens. De hoc dixi sup. de vo. c. 1. Bern.

e Potestatem.] argum. quod vna iurisdictio per aliam iuuatur, 10. dist. quoniam idem, & 96. dist. cum ad verū, & 17. dist. nec licuit, s̄. de officio ordi. quoniam in plerisque, in fine.

f Contra eum.] id est, Potestatem, & ita habes hic, quod si iudex secularis negligit facere iustitiam, potest compelli per ecclesiam, 23. q. 5. administratores, & 96. dist. cum ad verum.

g Vsualis monetæ.] Idem esset si hoc non fuisset adiectum, vt de moneta, 3 quæ in vsu habetur, soluatur secundū consuetudinem loci. ff. de lega. 1. si seruus, §. si numerus, & ff. de lega. 3. l. nummis, & ff. de fun. instr. cum de lanionis, §. asinam, in fi. Ber.

nem linguā in blasphemiam [a] publicè relaxare præsumpserit, per epm suum pęnæ subdatur inferius adnotatæ: videlicet, vt septem diebus Dominicis, p̄ forib. ecclesię in manifesto dum aguntur Missarum sollemnia, blasphemus existens vltimo illorū die Dnico pallium, & calciamēta non habeat: ligatus corrigia circa collum: septemq; † præcedentib. sextis ferijs in pane ieiunet, & aqua ecclesiam nullatenus ingressurus.[b] Quolibet quoque p̄dictorū dierū tres si poterit, alioquin duos reficiat pauperes, siue vnum: Et si nec ad hoc eius suppetant facultates, [c] id in pęnam aliam cōmutetur: [d] qui ēt si renuerit recipere, ac pagere pęnitentiam supra dictā, ecclesiæ interdicatur ingressus: & in obitu ecclesiastica careat sepultura. ¶ Per temporalē præterea Potestatē, [e] coactione (si necesse fuerit) episcopi diœcesani adhibita cōtra [f] eum: blasphemus si diues fuerit, quadraginta solidorū, alioquin triginta, siue xx. & si ad id non sufficiat, quinq; solidorum vsualis monetę [g] pœna mulctetur: nullam in hoc misericordiam habiturus: quod etiam inter alia Communitatum statuta ponatur.

TITVLVS XXVII.

De Clerico excōmunicato, deposito, † vel interdicto ministrāte.

¶ Ex canone Apostolorum. †

¶ *Clericus depositus celebrās excommunicatur.*

CAP. I.

SI quis episcopus, presbyter, vel diaconus [h] depositus iustè [i] pro certis criminibus, ausus fuerit attractare ministerium sibi dudum cōmissum, hic ab ecclesia [k] abscindatur.

¶ Ex Concilio Antiocheñ.

¶ *Degradatus, vel suspensus celebrans, & monitus nō desistens, excommunicatur, & si nec sic desistat, per secularem potestatem ad requisitionem ecclesiæ exilio damnatur.*

CAP. II.

SI quis presbyter, aut aliꝰ clericus fuerit de-

DE CLERICO excommunicato, &c.

Supra visum est de varijs delictis, ꝓpter quæ interdum Clerici suspendūtur, & interdū deponuntur, & interdum excommunicantur: sed quia quandoque Clerici depositi excommunicati, vel suspensi celebrant, & ingerunt se diuinis sicut prius, & posset dubitari de pœna eis inferenda ex hoc nouo delicto, ideò, &c.

De hac materia habetur vndecima quæstione tertia, placuit. & in c. penul. 50. distinctio. accedēs. Abbas.

SI quis.] CASVS. Statutum est in Canone Apostolorum, quod si quis episcopus, presbyter, diaconus, iustè depositus fuerit pro certis criminibus, & postea ausus fuerit attractare ministerium sibi ante depositionem commissum, ab ecclesia abscindatur. Nota, quod depositus diuinum ministerium vlterius attractare non debet, aliàs punitur, vt hic dicitur.

[Glossa sequens recitatur per quæstionem.]

h Diaconus.] idem est de omnibus alijs, infra capit proximo; & vndecima quæstione tertia, episcopus.

i Iustè.] Idem esset si iniustè, nisi prius restitutus fuisset, 11. quæstio, 3. episcopus, dummodo sententia non sit lata contra ordinem iuris: quia tunc nulla est sententia 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua, supra vt lite non conte. accedens.

[Glo. seq. signat contrarium.]

k Ab ecclesia.] Argum. contra secunda quæstione quinta, qua de causa, sed ibi dispensatum fuit, 63. dist. Salonitanæ.

SI quis.] In prima ponit pœnam. In secunda aggrauat

1 Hoc dictū qualiter sit intelligēdū, plenissimè docet B. Th. 2. 2. q. 14. ar. 3. & Dñi. Sot li. 4 sen. dist. 15. q. 1. art. 1.

† Aliàs ita: septēque pręcedentib. sex ferijs, vł sub sequētib. in pane, &c.

2 Adde ad hoc qd̄ no. Bart. l. item apud Labeonē. §. ait pręt. ff. de iniur. Ange. in l. quoties, §. tandē, ff. de hæred. instit.

3 De materia huius gl. vide Doc. in l. Paulus. ff. de sol.

† Dictio, deposito deest i aliquot antiquis.

† Addi pōt cap. 28. ex Theodoro Balsamone, refertur c. 1. eod tit. in 1. compil.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp.

grauat; sibi, Quod si Abbas.

CASVS. Statutum fuit in concilio Antiocheno, quod si presbyter aut alius clericus degradatus fuerit, aut ab officio pro certis criminibus suspensus, & ipse post modum per contemptum & per superbiam aliquid de ministerio sibi prohibito agere presumpserit, si ab episcopo suo admonitus non destiterit, excõicetur, & qui ei participauerint, erũt excõicati: & similiter qui participauerint clericis vel laicis vel fœminis excõicatis, excõicati sunt. Si verò aliquis ista contempserit, & eps illũ corrigere non poterit, inuocetur auxiliũ Regis, & exilio damnetur. No. q clericus, depositus vel suspẽsus ad epo suo, ministeriũ diuinũ agere non dẽt. Item qui p ecclesiam non corrigitur, per secularem potestatem ad requisitionẽ episcopi corrigatur.

gradatus, [a] aut ab officio pro certis criminibus suspensus: & ipse per contemptum & superbiam aliquid de ministerio agere p̃sumpserit:[b] et postea ab episcopo suo corrept⁹, in cœpta præsumptione perdurauerit, modis omnibus excommunicetur: & quicunque cum eo cõmunicauerit, simpliciter se sciat esse excommunicatum.[c] ¶ Similiter de clericis, laicis, vel fœminis excommunicatis obseruandum[d] est. Quod si aliquis ista omnia contempserit, & episcopus minimè emendare potuerit, regis iudicio[e] ad requisitionem ecclesiæ, exilio damnetur.

¶ Alexander iij London. episcopo.

¶ Interdictus & excommunicatus celebrans, monitus non desistens, deponitur.

Clerici † autẽ, si qui à suis, aut etiam de mandato Ro. Pontificis ab alienis episcopis interdicti, vel excommunicati, ante absolutionem diuina officia celebrauerint: nisi moniti[f] sine dilatione redierint, perpetuæ depositionis sententiam, pro ausu tantæ temeritatis incurrant.

¶ Idem Toletano archiepiscopo.

¶ Excommunicati vel interdicti celebrantes, deponi debent. nisi propter multitudinem mitigetur pœna.

CAP. IIII.

Latores † præsentium nobis intimarunt, q tam ipsi, quam multi alij postquam interdicti vel excommunicati fuerũt, diuina præsumpserunt officia celebrare: & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quaten⁹ si quadraginta solũmodò vel pauciores in his deliquisse cõstiterit: oẽs in perpetuũ ab offõ sacerdotali depo-

CLerici autem si.] CASVS. Dr hic, quod si aliqui clerici ab epis suis, aut etiam de mandato Papæ ab alienis epis interdicti vel excõicati fuerint, & ante absolutionem diuina officia celebrauerint, nisi moniti incontinenti redierint, perpetuò pro ausu tantæ p̃sumptionis deponant. No. q monitio: sp dẽt præcedere vindictã. Itẽ no. hic pœna illorũ, qui excõicati vel interdicti celebrant, s. ppetuam depositionẽ. [Gl. seq. tria facit arg. à contrario, & contra id obijcit, & soluit. Secundò quęrit, arg. ad affirmatiuũ, soluit neg tiuè. Tertiò iterũ quęrit, ponit opin. Hug. cui obijcit decr. episcopus, & respondet.]

f Moniti.] Ergo vr, q si emendare se volũt non deponũtur, sed hoc intellige dictum dispẽsatiuè, & ita non ɔdicit j. ca. prox. & alia c. seq. & sic patet, q quicunq; celebrat excõicatus vel ab officio suspensus, priuari dẽt de iure officio & beneficio, & deponi etiã. Sed nunquid eps põt eũ talib. dispẽsare, siue legatus de latere dñi Papæ missus, arg. q legat⁹ pot: quia vicem gerit delegantis: & absoluit excõic. tos. quorum absolutio sedi Apostolicæ reseruatur, s. de off. leg. q translationem, & j. de sen. excõ. quamuis, & c. ad eminentiam, dicas ergo, q nec episcopus, nec etiam synodus in hoc dispensare pot st, 11. q. 3. si quis epi copus damnatur, & c. seq. arg. j. de eo qui fur. ordi. re. c. j. & 1. q. 5. qua de causa,[4] nec etiam legatus: sic[1] possit absoluere excõmunicatu s; & sic solus Papa hic dispẽsat. Et hoc hodie expressum est in duab. decr. Innoc iiij. s. de sent. excom. cum medicinalis, [lib. 6.] Sed potest quæri, vtrum idem sit in deposito, vt solus Papa ipsum restituat? Hug. dicit, q solus Papa hoc põt: & probatur 7 q. j. si quis presbyter. tñ cum distinctione, si epi copis ipsum deposuit tantũ cum alijs episcopis à sacerdotio, potest eum recipere in inferiorib. ordinib. & sic de alijs ordinib. arg. 15. q. 8. qui admisit, & c. si quis presbyter. Si verò depositus est ab omnib. ordinib. solus Papa ipsum restituit: Sed contra arg. habes, 11. q. 3. episcopis, ibi dicitur, quod si in secunda synodo innocens inueniatur, non potest esse q fuerat, nisi gradus amissos recipiat de manu episcoporum. Sed illud intelligitur cum iniustè depositus fuit, puta, per falsos testes, vel falsa instrumenta, vndè dicitur ibi, si innocens inueniatur. Sed vbi iuste pro crimine depositus est, solus Papa tales restituit.

LAtores.] In prima ponitur narratio, & decisa supplicatio: In secunda ibi, Fraternitati tuæ, distinguens commissio. Secundum memb um ibi. Si verò.

CASVS. Quidam presbyteri accedentes ad Papam, intimauerunt ei, quòd tam ipsi quam multi alij postquam

a Degradatus] à suo episcopo a lũnctis sibi alijs[1] sex episcopis in degradatione presbyteri, 15. q. 7. fęlix, & c. si aũt. Sed pone degradatũ celebrare, nũquid cõficit? Vr q sic: q a ordinẽ nõ amisit, 20. q. 3. eos qui, 1. q. j. q quidam, & de cõse. dis. 4 ostenditur, 22. q. 7. licitè. Arg. cõtra 50. dist accedens, 11. q. 3. episcopus, 81. d. dictum, 23. q. vlt. clerici, 54. d. c. 2. R dixit quod talis non[2] conficit: potuit enim ecclesia ei auferre illam prãtem, quam contulit: quamuis nõ possit character auferri, sicut insignia militi. Lau. Ala. & T. dicunt (& melius) quod bñ conficit depositus, sicut hæreticus, arg. 1. q. 1. neque, & c. quod quidam. nec Papa potuit auferre illam virtutem: & hoc verum credo: vn de talis excommunicatur, vt inf dicitur, quia facit rem sibi prohibitam.

b Præsumpserit.] quasi in officio suo vt prius: quod non licet, 11. q. 3. si quis episcopis in concilio, & 28. d. presbyterum In modum enim priuati suffragij potest dicere horas[3] suas, quod etiam potest laicus, arg. bo. j. de pœn. & remiss. quod in te.

c Excommunicatum] ipso iure, 11. q. 3. cum excommunicato, & intellige de minori.

d Obseruandum est,] vt talibus nullus communicet, aliàs similiter sunt excommunicati minori excommunicatione, 11. q. j. excommunicatos, & nisi destiterint, sunt excõmunicandi, j. de sen. excom. quod in dubijs, §. 2. & j. e. si celebrat. in fi.

e Regis iudicio.] Vbi. n. ecclesia per se proficere non potest inuocandum est auxilium sæculare, vt hic dicit, & s. de off. ord. c. j. & c. qm̃ in plerisque, in fi. & 17. di. nec licuit, 11. q. j petimus, & ita vtraque potestas per alteram iuuari dẽt, s. ti. prox. c. vbi de hoc. & potest per ecclesiam compelli, vt ibi dicitur.

1 Vide cõc. Trid. sess. 13. de refo. ca. 4. in ei. Cum verò.

† Ca. 3. e. tit. in j. cõp. & post Cõcil. Lat. sub Alex. iij. par. 16. c. 10.

2 Hic est error, & sniã, q sequit paulo post Ber. est vera & catholica, q sequũtur Theologi vno ɔsensu l. 4. sen. d. 13. & B. Th. 3. p. q. 82. a. 8

3 De hoc ar. vide citatos in c. illud, in fin eo. super gl. in verbo, Officia.

† Ca. 4. e. tit. in j. cõp. & post concil. Late. p. 50. c. 51. vide Bernar. Diaz in pract. crim. can. c. 28.

4 Istuc c. &c. q to, vidẽtur facere j: q a ibi dispensat inferior: sed illud fit auctoritate Papæ. Io. And.

postq̃ interdicti & excõicati fuerunt, diuina officia cele brauit: vñ mãdat Papa archiepõ Toletano, q̃ si quadraginta solũmodo, vel pauciores in hoc deliquerũt, oẽs in ppetuũ ab officio sacerdotali deponat. Si verò multitudinẽ magnã in hoc peccasse cõstiterit, illos deponat, qui cãm delicti dederũt: alios, q. non tñ deliquerũt, ab offõ suspẽdat ad tẽs, & oib. ẽm q̃ sibi visum fuerit, pniam iniũgat. No. vltra quadraginta multitudinem appellari. Item qui excõicati vel interdicti celebrant, sunt deponẽdi. Item vbi maior est culpa, maior dẽt exerceri vr̃ dicta. Itẽ multitudini parcendũ est. Vndè versus.

Ob populum multum, crimen pertransit inultum.

Item pœnitentia est arbitraria.

nas.[a] Si verò multitudinem[b] magnam in hoc pcasse cognoueris, eos quos magis[c] causam delicti esse constiterit, perpetua depositione condemnes: & alios, qui non tm̃ deliquerunt, ab officio[d] ad tempus suspendas: & omnib. pœnitentiam, secundum discretionẽ[e] tibi à Deo datã, iniungas.

¶ Innocentius iij. Herbipolẽ. Capitulo.

¶ Si habens notitiam excommunicationis per solam famam, celebrat, debet de rigore deponi, licet cum eo possit misericorditer dispensari. h. d. & est casus notabilis.

a Deponas.] Ecce pœna illorũ, q̃ excõicati, suspẽsi, vel interdicti diuina officia celebrant, vt dictum est, ĩ. c. prox.

b Multitudinem.] Hic ergo non parcitur multitudini i Arg. ɔ̃ 50. d. vt constitueretur, & 44. d. comessationes. 9. q. 1. ordinationes, & s̃. de tẽp. or. c. 2. vbi de hoc, & 23. q. 4. nõ põt, & c. ipsa pietas. 1. q. 7. quotiẽs, sed ista ɔ̃ria locum hñt vbi scandalum timetur, & multorum strages iacet, si seruetur rigor, aliàs, si nõ contemnatur disciplina ecclesiæ in populis, sed vt patienter sustineat, tũc ferienda est multitudo, 23. q. 3. non potest, in fi. & de pœni. 6. in fi. Item hẽs hic, q̃ vltra xl. dñr multi, sic s̃. de testi. cum cã. Et ẽm has decr. interpretamur illam s̃. de test. s. sedes, & ff. de testi. l. 1. in fi. Aliqñ ẽt duo dñr multi, Inst. de iu. perso in fi. arg. Aliqñ etiam xxiij. millia panci dñr. 45. dist. disciplina, 23. q. 4. quod autem. Multa igitur & pauca in respectu dicuntur.

i De materia huius gl. lẽ hic pre alijs Henti. Boich, quẽ videto.

c Magis.] Hi n. magis peccant, & iõ magis puniendi sunt, 86 dist. tanta, & 24. q. 4 qui aliorum, & in quo maior est culpa, maior debet exerceri vindicta, sup. de hæret. excommunicamus, §. credentes, vbi de hoc plures inuenies concordantias.

[Gl. seq. tres qq formar, & illas sol. & contra vl. sol. arguit.

d Ab officio.] & ẽt à bñficio, quia vbi vnũ pp alterũ, vtrobiq; tm̃ vnũ. 86. d. eos. Quid si eps̃ dicat, suspendo te à bñficio, nũquid põt celebrare? Ita quidẽ, si suspendit ipsum tm̃ à bñficio. Itẽ poterit ne bñficiũ acquirere, ita, quia non intelligitur illũ à beneficio suspendi fecisse, nisi quoad se, nisi spãliter ferat snĩa, uel remoueat ab offõ; tũc n. beneficiũ sequela est, & iõ remouet ab illo, vt s̃. de app. pastoralis, arg. pdicti c. eos, & c. pcedẽtis, nisi spãliter ei conseruetur, 28. d. c. psbiterũ, & 50. d. c. studeat, & c. accedẽs. Qd si eps̃ ita dicat; suspendo te ab offõ vel beneficio: nũquid dẽo abstinere ab vtroq;, ita credo saltẽ pp dubiũ, ar. ĩ. e. c. px. C. de ver. sig. cũ qui dã, & de cõs. d. 2. in calice, arg. ff. de reb. dub. si is q. ducẽ ta, §. cum ita, arg. quod à neutro suspẽsus est, pp dubiũ, ff. de test. cũ duo sunt, ff. de manu. test, cum ex plurib.

e Secundum discretionem.] Et ita pœnitentia arbitraria est, 26. q. 7. tempora pœnitudinis, & fit hæc dispensatio auctoritate domini Papæ, quia per se non posset, vt dictum est in prox. cap.

Illud dñs.] Excommunicatus celebrans deponendus est, nisi cum eo misericorditer dispẽsetur. h. d. sed ẽm hoc nihil affert istud c. de nouo. Diuiditur, nã in prima ponit Hildesemeñ. epi trãsitũ. In scd̃a, ibi, Vñ, ponit mãdatũ delegato factũ, & eius executionẽ. In tertia, ibi, ipse, cõparitionẽ epi & recognitionẽ & excusationem. In quarta, ibi, Licet, excusatio impugnat. In quinta, ibi. Cum eo. pene remissionem. Abb.

CAP. V.

ILlud† Domin⁹ in beato Petro, & infra.[f] Venerab. Frater noster quõdam Hildesemeñ. episcopus licẽtia non solum non obtenta, sed nec etiã postulata, ecclesia Hildesæmeñ. relicta, Herbipolen. ecclesiam occupauit, & infra. ¶ Vnde Magdeburgen. episcopo † dedimus in mandatis, (vt cum factum ipsum non posset in partibus illis non esse notorium[g]) nisi dictus episcopus inf.

CASVS. Eps̃ Hildesemeñ. nõ petita nec obtẽta licẽtia dñi Papæ, eccl̃a Hildesemeñ. relicta, Herbipoleñ. ecclesiã auctoritate ppria occupauit: pp quod Papa mãdat epo Magdeburgeñ. vt cũ factũ illud notoriũ esset in partibus illis, nisi ĩ. xx. dies ab administrõne Herbipoleñ. ecclesiæ cessaret, ipsũ excõicatum publicè nunciaret, q̃ idẽ eps̃ nõ distulit adimplere: ipse verò nihilominus diuina postmodum officia celebrauit, & fecit sibi ab alijs celebrari, & se ingessit celebrationi diuinorum: ipse verò postmodum in præsentia dñi Papæ constitutus, suũ recognoscens errorẽ, misericordiã & non iudicium postulauit, tñ in suam excusationẽ proposuit, q̃ cũ Magdeburgeñ. eps̃ nõ esset ordinatius iudex eius, non credebat q̃ monitione nõ pmissa, auctoritate delegata posset pcedere contra ipsũ; vñ cũ nec añ factũ, nec post, litteras ab eo monitorias accepisset, peccare non credebat, si diuina officia celebraret, maximè cũ sibi nõ constaret, nisi per famã de snĩa contra eũ lata, dominus Papa, his auditis, scribit Cap. Herbipolẽ. dicẽs. q̃ licet in hoc nõ videatur omnino culpabilis extitisse, qa tñ in dubijs via tutior est eligẽda quis dubitaret de snĩa cõtra ipsum lata, debuit potius abstinere, q̃ sacra ecclẽastica pertractare. Illud verò q̃ allegabat, q̃ sub spe veniæ postq̃ nouerat se excõicatũ à Papa, sibi fecit diuina officia celebrari, & aliorũ cõroni se ingessit, ipsum nõ excusat, sed potius contra eum facit, cũ sub spe veniæ nullus dẽat delinquere: & grauius est excõicato non vitare alios, q̃ ab alijs non vitari, qa excõicatus põt vitare alios, sed non põt ab alijs vitari, Papa tñ facit ei grãm: qa non imponit ei pœnam, q̃ canõ illis imponit, qui post excõicationẽ præsumunt celebrare diuina, vel celebrationi se ingerũt diuinorũ. No. q̃ eps̃ sine licẽtia Papæ ecclãm dimittere nõ põt. Item q dubitat de snĩa contra eum lata, cum p famã hoc intelligit, potius abstineat q̃ celebret: qa illud est tutius. Item sub spe pniæ nullus peccare põt vel dẽt, quia posset contingere, quod tempus non habeat etiã ad confitẽdum. Itẽ sicut excõicatos vitare dẽmus, sic excõicati nõ excõicatos vitare dẽnt, aliàs peccant. Itẽ post excõicationem, nullus dẽt celebrare, vel celebrationi se ingerere diuinorum, aliàs debet deponi.

† Cap. 1. eo. ti. in. 3. cõp. Alia pars huius decr. est in cap. illud Dñs, s̃. de mai. & obe.

† In veteri cõp. legitur archiepõ, sed ĩ Gregorianis, epõ habetur.

f Et infra.] De isto episcopo habes sup. de transl. quãto, & capitulo licet, & s̃. de maior. & obediẽtia, illud.

[Gl. seq. reci. per modum obiectionis, & sol.

g Non esse notorium.] Hoc erat tale factum, quod exhibebat se oculis omnium, vndè non poterat non esse notorium, si transiuit ad ecclesiam illam:[z] sed utrum licitè poterat vel illicitè, hoc erat notoriũ, saltem quoad alios quia potuit esse quod habuit licẽtiam

z Ar. l. hæredes palã, ff. de testã. & auth. qui semel, C. qño & qñ iudex.

tiam transeundi à domino Papa p litteras suas, argum. 7 dist. dilectionis, vñ in meliorem partem debemus hoc interpretari ĩ. de reg. iur. c. 2. quia Papa potuit de hoc oblivisci: quia ipsum qñque fallit obliuio. 23. di. præterea, & omnium hre memoriam, potius est diuinitatis quam humanitatis. C. de vet. iu. enuc. l. 2. §. si quid, contrarium est vtrum: quia ex quo Papa hoc diffitet, ei incumbit probatio, q de ipsius licetia trãsisset 100 di. cõtra mortem. 93. di. illud.

a Viginti dies.] sic ĩ. de crim. fal. dura.

b Misericordiam.] Sic ĩ. de transl. inter corporalia, versus fi.

c Officia.] In hoc deliq: qa nec excõicatus, nec suspensus, publicè vl p iuatim celebrare debet, nec sacra alij dare, 28. di. presbyterum. sed alia officia pter Missam põt r occultè dicere ñ officiãdo, sed quasi priuata psona, ĩ & pœn & remis. q d i te. & 1. q. 3. si quis eps damnat, & c. seq. Io.

[Gl. seq. signat cõtrarium & rñdet.

d In hoc.] Scilicet quia non ɔstabat ei, nisi p famã de illa excõicatione, sed fama p se nõ pbat, 4. q. 2. c. fi. ver. itẽ sepe. Argu. ĩ. ĩ. de ɔsan. & affin. super eo. vbi ad solam famã mr̃imonij ɔtrahendũ impedit, ergo iste pp famã debuit abstinere, ĩ. de sen. excõ. cũ desideres, §. 1. sed non in tantum culpabilis fuit, quantum si hoc pro certo sciuisset, & ideo dicit: licet in hoc non uideatur oĩ nõ culpabilis extitisse. sed dicta paucorum ad hoc non sufficerent, quia non faciũt famã. ĩ. de accusationis, nec tenebatur credere, licet diceret eiab aliqb xj. q. 3. nõ solũ & c. ĩ cũ ctis, & 23. q. 4. q magnũ, & ff. q cũ fal. tuto. l. 2. & 3. nisi fama sup hoc puenisset ad eum, prout seq. ĩ. Ar. ɔtra ff. de admi. tut. q dam decedens, §. ex quo, & C. de rei vẽd. si fudũ, & ĩ. de relet. cum contingat.

Similis gl. ĩ. e. ti. c. 3. d: hoc art. an excõicatus teneatur dicere horas canonicas, vide Host. ĩ sũ. ti. de sẽ. excõ. circa fi. §. ɔsueuit & illud qri. & Couar. in c. alma mr̃. de sen. exc. li. 6 par. 1. §. 3 vbi ɔcludũt teneri.

xx. dies [a] ab Herbipolẽ. ecclesiæ administratione cessaret, cum excommunicatum publicè nunciaret: quod idem Magdeburgeñ. studuit adimplere. & infra.

¶Ipse verò eps in nostra postmodũ præsentia cõstitutus, & si suum recognosceret, & cõsiteretur excessum, & non indiciũ, sed misericordiam [b] postularet: hoc tñ inter alia ĩ sua excusatione proposuit, q cũ dictus Magdebargeñ. non esset ordinarius iudex eius, nõ crediderat, quod monitione non præmissa, auctoritate delegata posset procedere contra ipsum, aut sententiã in eum aliquã promulgare: Vndè cum nec ante factũ monitorias, nec post litteras ab eo aliquas accepisset, peccare nõ credidit, si diuina officia [c] quantumcũq; solemniter celebrauit: præsertim cum ei nõ nisi per famam, de sententia contra eum prolata constaret. & infra.

¶Licet aũt in hoc non [d] videatur oĩno culpabilis extitisse: quia tñ in dubijs [e] via est tutior eligẽda, etsi de lata in eũ sententia dubitaret, debuerat tñ potius se abstinere, quam sacramenta ecclesiastica pertractare.

¶Illud autem quod sub spe veniæ [f] diuina sibi fecit (postquam se à nobis excõicatum nouerat) celebrari, & cõioni fideliũ se ingessit, potius contra eum facere credimus, q pro eo, cum sub fiducia pœnitentiæ non debuerit deliquisse: & excõicato non vitare, multò magis † quam non vitari [g] periculosum existat; non vitare si quidem, cum in eo sit, excõicatus sine delicto non potest; sed cũ ex alijs pendeat, sine suo delicto poterit non vitari; & infra. ¶Cum eo misericordiã facientes, pœnam, † quam canon [h] infligit his, q post excõicationẽ diuina præsumpserint officia celebrare, vel se celebrationi ingesserint diuinorum, ei non duximus infligendam.

¶ Idem Bisuntiñ. Archiepisco.

¶Excommunicatus celebrãs à beneficio deponitur.

CAP. VI.

FRaternitati † tuę; & infra. ¶ Presbyteros autẽ, & alios clericos, q pro suis excessib. à te nexib. anathematis canonicè innodati, præsumpserunt vel præsumunt officia celebrare diuina, rationabiliter poteris omnib. beneficijs ecclesiasticis spoliare. [i]

¶ Idẽ Decano & Priori Coloñ.

¶Collatio beneficij excommunicato facta non tenet: & scienter talibus cõferens, à beneficiorũ collatione suspẽditur.

CAP. VII.

POstulastis † per sedẽ Apostolicam edoceri & infra. ¶ Consultationi vestræ respondemus, quod cum excommunicatis communicari non

e In dubijs.] sic ĩ. de spon. iuuenis. & de homic. si gnificasti 2. & c. peu. & c. ad audientiã, vbi de hoc. & ar. 23. q. 1. quid culpatur, in fine.

f Veniæ.] Sub spe veniæ nullus debet peccare, de consecr. dist. 4. qñ quis. Arg. contra. ĩ. de sen. excom. si verò.

g Vitari.] In hoc quasi patitur: in alio sin nõ vitare agit. q est in eius potestate: & iõ in vno peccat, in altero non peccat: qñq; tñ nõ multum differunt agere & pati posse, 16. q. 1. si cupis.

h Canon.] 11. q. 3. si qs eps damnat, & c. seq. & ĩ. c. px. ĩ. e. latores l ã mise ic r diã solus Papa potest facere, ĩ e. clerici.

FRaternitati.] Primo decisa cõsultatio. Secundo respõsio ibi, Presbyteros. Abb.

CASVS. Archieps Bisuntiñ. excommunicauit quosdam presbyteros & clericos pro suis excessibus, qui nihilominus excõicati celebrarunt diuina, quęsiuit archiepiscopus à Papa vtrum posset eos suis beneficijs spoliare? Respondet Papa, q si canonicè sũt excommunicationis sẽtentia innodati, & p̃sumpserunt c lebrare diuina, poterit eos omnibus beneficijs ecclesiasticis spoliare. Not. qualiter puniant, qui celebrant excommunicati: qa omnibus beneficijs ecclesiasticis spoliantur.

i Spoliare.] immo posset eos perpetuo deponere, ĩ. eo. latores, dispensare tamen cum eis non potest vt dictum est ĩ. e. clerici. Ber.

POstulastis.] primò ponit decisa ɔsultatio: Scdo rñsio ibi. Cõsultatiõi. Quæ subdiuidit, vt patet in tex. & per §. Ab.

CASVS. Quidam clerici erant excõicati, tpe suæ excõicationis ecclesiastica bñficia sunt adepti, quęritur vtrum ea possint retinere? Rñ Papa q cũ excõicatis cõicari ñ dẽat, excõicatis clericis

† Vide Mar. Nauarrum in Manua. pe horis ca nõ. c. 21. vet fic. 14. inter ambos.

† in quodã Vaticano ita pẽnã, q canones minãt his, &c.

† Ca. 2. e. ti. ĩ 3. ɔp. Vide Ber. Diaz. ĩ prac. cri. cã. c. 28.

† Ca. 3. e. ti. ĩ 3 ɔp. Vide Couar. ĩ c. alma mr̃. de sẽtẽ. exc. li. 6. ĩ priori parte rele. §. 7. adde Jo. de Imola. & alosĩ c. post electionem, ĩ. de concess. preb.

ricis bñficia conferri nõ põt, nec põt illa retinere, nisi cum eis fuerit dispensatum, cũ ipsæ canonicæ nõ fuerint consecuti. & illi qui scienter talib. illa bñficia contulerunt, tamdiù debent à collatione bñficiorum suspendi, donec super hoc veniam consequi mereantur: vt in eo puniãt, in quo delinquere psũ pserũt. Scdo ponit alia qõ. Clerici qdã, & monachi & moniales celebrarũt i locis suppositis iterdicto tpe ipsi° iterdicti, & adhuc celebrare diuina nõ cessant, pp q ẽt sunt excõicationis snia innodati: quæritur qualiter isti sunt puniẽdi? Rñ. Papa, q clerici, q talia psumpserunt, sunt ecclesiasticis bñficijs spoliandi, monachi, & moniales in arctiorib. monasterijs sunt ad agẽdam pœnitentiam detrudendi. No q excõicatis bñficia cõferri nõ põt, & si conferantur non põt ea retinere nisi cum eis dispẽsetur. Item conferentes excõicatis bñficia puniuntur in collationib. bñficiorum: vndè puniuntur in quo peccauerunt. Item in locis interdictis non est celebrandum. aliter facientes puniuntur, vt hic dr: q clerici bñficijs suis sunt spoliandi; monachi & moniales in arctiorib. monasterijs sunt detrudendi.

† De materia huius §. vid q sãcita sũt i c. isq §. verò, & in c. vl. de sen. exc. lib. 6.

a Non debeat.] 11. q. 3. c. cum excõicato.

b Retinere.] Imò si prius alia bñficia hẽbãt eis sũt priuãdi 1 s. de ętat. & qua. or. l. cum bone.

1 Vide hic Panor. vt intelligas dictum huius gl qđ vr nimis seuerũ.

c Dispẽsatũ.] Nõ dicit à quo. ergo vr relicta posteas dispẽsãdi epis. arg. j. de sen. excõ. nup. Dic vt s. eo. clerici.

k [Gl. seq. reci. per q. quis dispenset, sol. & remittit.

d Canonicè.] si nõ sunt illa canonicè cõsecuti, perdere dẽnt illa, sic s. de æta. & qua. cũ bonæ. cum essent excõicati, indigni erant & inhabiles ad aliqua bñficia præcipienda, quia tales nec eligere nec eligi põt. s. d. clericũ inter R. & s. de con-

† sub decano.

sue. cũ dilectus. nec impetrare lras, s. de rescrip. dilectus 1ꝫ

e Collatione.] vt puniãtur in quo dilinquerunt, s. de tẽp. ord. litteris. imò & à perceptione ppriorũ bñficiorũ suspendant: quia scienter indigno beneficium cõtulerunt, s. de elec. nihil est. Bet.

debeat; a clericis excommunicationis vinculo innodatis ecclesiastica beneficia conferri non possunt, nec illi valent ea licitè retinere; b nisi forsitan cũ eis fuerit misericorditer dispẽsatum, c cũ ea nõ fuerint canonicè d consecuti. ¶ Illi verò qui scienter illa beneficia talib contulerunt, tamdiu debent à beneficiorũ collatione e suspẽdi, donec super hoc veniã consequi mereantur: f vt puniantur in hoc, in quo delinquere presumpserunt.

¶ *Celebrans in loco interdicto, si est clericus secularis beneficijs priuatur, si monachus, in arctius monasterium detruditur. h. d.*

¶ Quæsiuistis † præterea qualiter puniri debeant clerici, monachi, vel moniales ecclesiarum cõuẽtualium, qui post latam interdicti sententiam in locis suppositis interdicto, præsumpserunt hactenus, & adhuc etiã non verentur diuina officia celebrare, g quamuis pp hoc sint excommunicationis vinculo innodati. Ad hoc breuiter respondemus, quod clerici, qui talia præsumpserũt, sunt ecclesiasticis beneficijs spoliandi: h monachi verò vel moniales, in arctiorib. i monasterijs ad peragendã pœnitentiam detrudendi.

¶ Idem Decano & subdiacono † Pictauieñ. & magistro P. canonico Petragoricẽñ.

¶ *Valet collatio beneficij ei facta, qui prius fuit excommunicatus, sed absolutus tempore collationis.*

CAP. VIII.

PRoposuit † coram nobis magister P. clericus episcopi Tusculañ. quod G. S. Mariæ in porticu diacono Cardinali, in partib. illis Apostolicę sedis legationis fungente officio, quidam de Lemouiceñ. ei humiliter supplicarunt, vt eorum ecclesiã quæ debito fraudabatur clericorum seruitio, ordinaret: pro se ac magistro eodem preces specialiter porrigentes. Ipse verò Lemouiceñ. ciuitatem ingressus, canonicos monuit, vt illos reciperent in socios & in fratres: maximè cum præbendæ quinque vel quatuor, ab vltima ipsius ecclesiæ ordinatione vacassent: quibus post petitas & concessas deliberationis inducias, non curãtibus respondere, de † præbenda Lemouiceñ. Cardinalis prædictus, eosdem clericos inuestiuit: & infra.

¶ Cum autem dictus magister, & Lemouiceñ. pœnitentiarius in nostra fuissent præsentia constituti, & acta iudicij inspici fecerimus diligenter: per † pœnitentiarij testes intelleximus, quòd Lemouiceñ. episcopus, pluribus annis, antequam idem magister inuestitus fuerit, clericos, & burgenses † castri Lemouiceñ. & eundem P. nominatum (quem eorum dicebant consiliarium & fautorum) vinculo excommunicationis astrinxit. Per testes verò magi

f Mereantur.] per suum superiorem.

g Celebrare.] propter quòd suspensi sunt, & irregulares, vt no. s. de exces. præla. c. vl. vndè possent deponi, s. eod. latores.

† Cap. vnic. e ti. in 4 cp. Vid citator in c. proxim. præcedenti.

h Spoliandi.] nec audiũt si dicãt, quod sit iniustè excommunicati, argu s. eo. illud, sicut etiam non auditur, cui opus nouum nunciatur, nec obtemperat. ff. de no. ope. nuncia. l. 1. §. in operis.

i Arctiorib.] s. de simo. de regularib. & c. quoniam simoniaca.

PRoposuit.] Primò narrat rẽ, & collationes vtriusq; partis. Secundo diffinit ibi. Quia. Abbas. CASVS. Episcopus Tusculanus erat legatus in partib. Lemoui. ẽ. quidam de Lemouiceñ. supplicatunt legato pro se & magistro P. vt eisdẽ in Lemouiceñ. ecclesia prouideret, & eos faceret recipi i canonicos, & in fratres: & præcipuè cum quinque vel quatuor præbendæ ab vltima ordinatione ipsius ecclesiæ vacarent ibidem: legatus ciuitatẽ Lemouicẽ. ingressus, canonicos monui diligenter, vt illos in socios reciperent & in fratres ad prædictas præbendas vacantes: qđ cũ post petitas inducias facere nõ curassent, legatus de prædictis pbendis inuestiuit eosdem: postmodum verò pœnitentiarius Lemouicẽ. contra prædictum magistrum P. literas impetrauit ad quosdam iudices delegatos, corã quib. per ipsũ institutionem factam de ipso cassari, & ipsum remoueri ab Eccl. Lemoui. pro eo quod tempore suæ institutionis

† Aliàs. de pbendis.

† Ex icorruptis exẽplarib. repositũ est, vt est in pressum.

erat

erat excommunicatus per epm Lemouic. pluribus annis ante suam inuestituram; super hoc testes ab vtraq; parte producti fuerunt; iudices causam instructam remiserunt ad Apost.sedem partibus, in præsentia papæ constitutis, ex parte prædicti magistri quædā ꝓposita fuerunt; Papa verò auditis, quæ partes ꝓponere voluerunt, acta iudicū fecit inspici diligēter, & inuenit esse ꝓbatū p testes pœnitētiarij, ꝙ eps Lemouicē. prædictū magistrū P. & quosdā alios excōmunicauerat plurib. annis ante inuestiturā dicti magistri: Per testes verò magistri P. ꝓbabat, ꝙ epsp dictum magistrum, & alios clericos, & etiā laicos p tres annos absoluit, antequam dictus magister fuerat inuestitus: & ꝙ eps dicto magistro cōmunicauit postea in ecclesia & in mensa: Sed quia pœnitentiarius non probauit dictum magistrum tēpore inuestituræ suæ excommunicatū extitisse ab epō suo, sicut obtulerat se probaturum, cū ex parte ipsius magistri fuerit facta fid s de absolutione, & cōione epi, dñs Papa quod de prædicto magistro per legatum prædictum factum est, per diffinitiuam sententiam approbauit. Nota quod qui fuit publicè excommunicatus, adhuc præsumitur excōicatus, nisi probetur absolutus. Vnde no. quod qui absoluitur, litteras suæ absolutionis obtineat ad cautelam futurorum, vt hic patet. ¶ Item dum quis est excommunicatus, nullum beneficium ecclesiasticum obtinere potest. Item cui episcopus communicat, præsumitur non excommunicatus: tamen præsumptio talis non sufficit, nec propterea est absolutus.

[Gloss. seq. not. tempus inuestituræ, &c. & inducit duo similia.]

a Tempore.] Tempus ergo inuestituræ considerari debet vtrum tunc fuerit excommunicatus, uel non sup. eod. c. prox. & supra de ætat. & quali. cum bonæ sicut in impetratione rescripti tempus datæ considerandum est, an tunc fuerit excommunicatus, s. de rescri. dilectus, quia si postea excommunicetur, non perditur rescriptū, sed suspenditur quamdiù absoluatur: sic intelligitur s. de offi. delega. prudentiam, § sexta. sic & tempus electionis consideratur, an tunc sit idoneus, supra de elec. cap. dudum. 2. vbi habes similiter quod initium spectandum est.

[Glo. seq recit per q. an communio probet absolutionem. sol. alleg. contrarium.]

b De absolutione.] & sic probauit ille pœnitentiarius, ꝙ magister P. fuit excommunicatus, & ipse P. probauit postea, ꝓ fuit absolutus ante suam institutionē, & ita intelligitur hic, quod quia fuit excommunicatus, præsumitur quod adhuc sit excommunicatus, nisi probauerit se absolutum, prout ipse P. fecit. 1 Et ita quicunque absoluitur saltem ad cautelam, semper obtineat litteras absolutionis, & ita cum aliquis dicit aliquem excommunicatum, & ille dicit se non esse excommunicatum, vtriusque test. s sunt admittendi in tali dubio, argum. infra de senten. excommu. ver tuas & supra de testibus, cum tu, & supra de offi. delega cum cō

stri P. probabatur, ꝙ etsi dictus episcopus in burgenses & eorum fautores, tam clericos quam Laicos Lemouicen. excommunicationis sententiam protulisset, eos tamen per tres annos absoluit, antequam dictus magister fuerit inuestitutus: & infra. ¶ Et quod idem episcopus dicto magistro communicauit postea in ecclesia, & in mensa: & infra. Quia verò sæpè dictum magistrum inuestituræ suæ tempore, a à præfato episcopo extitisse excommunicatum, dictus pęnitentiarius (sicut obtulerat) nō probauit: cum ex aduerso de absolutione b & cōione c dicti epi fuerit facta fides. Quod p dictū legatum de memorato magr̄o factum est, per diffinitiuā sententiam duximus approbandum.

¶ Gregor us nonus † I. & I. canonicis Pragen.

¶ *Suspensus vel excōicatus ignoranter, celebrando, nulla indiget dispensatione respectu irregularitatis, aliàs sec.*

CAP. IX.

APostolicę d sedis: & infr. Verū qa tpe suspēsiōis ignari celebrastis diuina, vos reddit ignorātia ꝓbabilis e † excusatos. Cæ

tingat. sic s. de præscri. illud. & c. auditis.

c Cōione.] hæc non fuit sufficiens rō ad probandū absolutionē. ī. de sent. excom. cū desideres. sed est præsumptio quædam. 11. q. 3. quib. epi 93. dist. si inimicus arg. ī. de sent. exc. in præsentia. 2 & ī. de priui. cū olim.

APostolicæ.] Qui ꝓbabiliter ignorat se suspensum, & celebrat, non efficit irregularis: sec9 si nō probabiliter. h. d. Secunda pars ibi, Cæterum. Abbas.

CASVS. Duo canonici Pragensis ecclesiæ, pro ecclesiæ Pragensis ordinatione accesserunt ad Apostolicam sedem: obiectū fuit eis, ꝙ erāt suspensi, vt sic repellerentur: ipsi volebant probare sententias illas nullas esse, & eis ignorantib. latas fuisse Papa relaxauit illas sententias ad cautelam, ne ordinatio ecclesiæ differretur. Sed quia tempore suspensionis ignari celebrarut diuina, eos probabilis excusat ignorantia: Si verò crassa & supina aut erronea ignorantia fuerit, pp ꝙ indigent dispensatiōne, Papa dispensauit cum eis. Not. ꝙ si suspensus ignoranter diuina celebrat, non incurrit irregularitatem nisi ignorantia crassa fuerit & supina.

d Apostolicæ.] hæc decretalis pars est illius, s. de except. Apostolicæ.

[Glo. seq præmittit duos effectus probabilis ignorantiæ, & remittit, secundo tractat, an absens, & ignorans excommunicari possit, & quid de his, q̄ interim agit, argu. allegat. pro & ꝯ. solui demum format tres quæstiones, & illas soluit, & tertiam distinguendo.]

e Probabilis.] Sic ergo probabilis ignorantia tm̄ excusat, & non crassa & supina, ut hic patet, sic s. de cog. spi. si vir. vnde dicit Apostolus: misericordiam merui, quia ignorans feci. 8. dist. consuetudo. & inducit dispensationem, s. de ordin. ab epi. qui renunc. c. 1. vbi de hoc. & 1. q. 1. si qui a simoniacis. sed hic non est aliqua dispensatio necessaria, quia nesciebant se suspensos, vnde non peccauerunt. Item habes hic, quod absens & ignorans potest excommunicari & suspendi, vt 2. q. 2. de manifesta. & s. de app. cum sit Romana: in fi. & quamdiù ignorat se excommunicatum, non peccat celebrando, vt hic patet. Idem ergo erit si lr̄as obtinuerit pro beneficio vel alio negotio; posset ēt interim eligi ab ipsis, qui hoc ignorant, & sic in isto casu suspenditur effectus excommunicationis, vt quamuis sit excommunicatus, nō tn̄ obest. arg. opti. de consecr. dist. 4. ca. 2. & Insti. de exc p. § præterea. & ar. s. de ap dilectis filijs. vbi suspenditur interdictum, sic & snia absolutionis suspenditur. 2. q. 5. quanto, arg ꝯ. s. de app. pastoralis vbi excōmunicatio sta: in trahit secum executionem, & ff. si cer pet. cius q̄ vbi dicit: status sui ignarus Credo ꝙ quicquid facit antequā sciat se excōicatum, non imputetur ei, tn̄ postquam nouerit se excōicatū dēt abstinere, aliàs non audiretur per tales lr̄as, nisi post absolutionem. Non credo ꝙ electio de ipso facta teneat, licet ignoret se excōmunicatū vel suspensum. Item si quid talis moriatur antequam sciat? Liber erit quo ad Deum, & excommunicator debet eū absoluere post mortē; Item nunquid ille qui sciens, 3 illū excōicatum participat illi, excōicatus erit. Credo quod sic,

2 De hoc e titu. si aliqñ & expeditur p cle. e. tit. si summus Pōtifex. Io. An.

† Hic titul9 ex plurimis manuscriptis restitutus est, uulgati dissentiunt, aliàs ita Gregorius IX. I. & A. canonicis Pragen.

† Pro intellectu tex. & gl. de multiplici ignorātia cuius meminit vide B. Th. 1. 2. q. 76 & quolibeto 1. ar. 19. q̄ late refert Syluest. uerbo ignorantia. adde Couar. 1 c. alma mr̄ in priori parte relect. §. 7. & §. 10.

3 In hoc art. teneas quod statutum est in Côc. Lat. sub Leo. o. sess. 11. paulo post prin. in bulla incip. primitiua. §. statuimus i. sup. Add. Feli. in ca. Rodulphus, de resc. & Mart. Nauar. 1 Ma nuali confessariorū c. 27. ti. de excō. minore.

1 Argu. ad hoc in l. siue possidetis cū côcor. C. de proba.

terum si fortè ignorantia crassa & supina aut erronea fuerit, propter qđ dispēsationis gratia egeatis, eam vobis de benignitate Apostolica indulgemus. a

¶ Idem.

¶ Excommunicatus minori celebrans, non est irregularis. sed peccat: & potest eligere, & ea quæ sunt iurisdictionis exercere, licet non eligi: & si confert sacramenta, licet peccet, tamen collatio tenet, & suum habet effectum.

CAP. X.

SI † celebrat minori excōmunicatione ligatᵒ licet grauiter peccet, b nullius tamen notam irregularitatis c incurrit: nec eligere d prohibetur, vel ea quæ ratione

quod sie. Item quid si absens excommunicatur per epistolam, quando dicemus illum excommunicatū, vtrū qñ scribitur, vel qñ recipit epistolam? Potest, hic distingui, vt si excōicator voluit ꝙ statim esset excōicatus, tunc statim erit excōicatus, sed non obest ei donec sciat, vt dictum est. 2.4.q.5.c.1. vbi dicit. ex quo litteras accepisse constiterit, & ff. man. si mandasse, aliàs tunc demum erit excōicatus cū receperit lr̄as. Sic distinguit lex in seruo manumisso per litteras, ff. de acqui. pos. q. ab senti. & l. si quis vi §. 1. & ideò non imputatur sententia ignoranti, quia nulla sententia ligat efficaciter nisi postquam sci tur. 2 q. 6 biduum. nec aliqua constitutio 82 dist. proposuisti, & ff. de decre. ab or fac. l. vlt. Et sic excōicatio non semper trahit secum suam executionem, & si proferatur sub conditione, s̄. de app. præterea 2. & hæc vera sūt, cum probabilis est ignorantia: secus si crassa & supina ar. s̄. eod. illud ibi. n. crassa videbatur ignorantia, cum per famam sciret se excommunicatum.

a Indulgemus.] In quo casu nullus alius potest indulgere, vt dixi, s̄. eo. clerici.

SI celebrat.] Hæc decretalis quo ad materiam suam est celebrior & famosior qualibet alia, nam infinita iura sunt loquentia de excommunicatione maiori, quæ infertur ab homine, vt in cap. si quem, de senten. excommu. sed de minori, quæ infertur à iure, vt in cap. nuper de sen. exc. sunt iura paucissima: & apertè non prouidentia sicut hoc cap. Et potest sic diuidi: Primo tractat de validitate gestorum circa spiritualia per excommunicatum excommunicatione minori: Secundo ibi, Si tamen. tractat de his, quæ geruntur ad commodum eius passiuè. Tertio tractat de gestis ab eo actiuè in alio sacramento ibi, Peccat autem. Vltimo quandam limitationem submittit: ibi, Dummodo. Abbas Siculus.

CASVS: Aliquis participauit excommunicato in locutione vel oratione, & sic incidit in minorem excommunicationem consueuit dubitari de tali, vtrum si celebret tempore talis excommunicationis, esset irregularis? Rñdet Papa, quod licet grauiter peccet celebrando, non tamen est irregularis, & eligere potest, & alia quæ iurisdictionis existunt, exercere: tamen si talis scienter electus fuerit, talis electio est reprobanda, pro eo, quod eligitur ad susceptionem eorum, a quorum perceptione priuatus est per sanctos patres.

PECCAT AVTEM CONFERENDO. Dixit supra quod talis excommunicatus peccat celebrando, vnde poterat forte aliquis dubitare, vtrum sacramenta ab eo collata habeant effectum: dicit Papa, quod sacramenta illa non carent effectu, licet ille peccet conferendo, & redditur ratio, cum ille non videatur remotus à collatione sacramentorum, sed à participatione, quæ consistit in sola perceptione & hæc vera sunt, dummodo non ingerat se pertinaciter communioni excommunicatorum in contemptum ecclesiæ contra prohibitionem sui superioris, quod si post admonitionem legitimam fecerit, debet excommunicari, & sic postea celebrando sacramenta ab eo collata virtutis carebunt effectu, & priuatus erit & electione & iurisdictione. Nota quod ligatus minori excommunicatione, irregularitatem non incurrit & potest eligere, & alia facere, quæ sibi competunt ratione iurisdictionis, eligi tamen non potest.

b Peccet.] De hoc autem punitur ad arbitrium sui prælati, cum certa pœna hic non statuatur. argumento supra de officio delegati, de causis. §. fina. & vigesimasexta quæstione septima, tempora.

c Irregularitatis.] quia propterea non impediretur ab aliqua promotione eo absoluto. secus si maiori sententia sit ligatus; tunc debet deponi, nisi cum eo fuerit dispensatū, s̄. eo latores postulastis. & quasi per totū. Hic ergo determinatur, quod olim dubitabatur scilicet vtrum talis irregularitatem contraheret.

[Glossa sequens signat contrarium. soluit ex solutione infert quæst. rationis, cui responsioni opponit, & soluit.

d Nec eligere prohibetur.] Sed contra. supra de electio. cum inter R. & supra de consuetudine cum dilectus, vbi dicitur quod suspensus nec eligere, nec eligi potest. supra de concessione præbendæ quia diuersitatem. hic vero dicitur, quod talis suspensus, eligere potest, sed non eligi: sed illa, & omnia consimilia, vt supra eodem capitulo secundo intelliguntur de suspensis ab homine illi enim eligere non possunt, & irregularitatem incurrunt diuina officia præsumendo. supra eodem latores, & supra de æta. & qualitate cum bonæ. hic vero loquitur de excommunicatis siue suspensis a canone, propter solam participationem, quia secundum canones, qui participat cum excommunicatis, excommunicatus est, siue suspensus a sacramentis ecclesiæ quæ suspensio siue excommunicatio appellatur minor excommunicatio, vt tert. a quæstione quarta. Engeltrudam. Sed eadem pœna est in suspenso ab homine & a canone, aliàs quam per participationem, quia vtroque casu priuatus est communione sacramentorum, & diuinis officijs supra de re iudi. cum æterni. & infra de sententia excommunicationis cum medicinalis [libro sexto] & qui suspensus celebrat, est irregularis, vt ibi dicitur. Quæ est ergo ratio, quod in vno eligere possunt, in altero non? Potest dici quod ideò, quia plus contempsit qui fecit contra legem animatam, quam qui fecit contra legem mortuam, quia contemnendo iudicis præceptum, quod est factum legis auctoritate, & ipsam legem ostendit, & ideò plus punitur; & ideò dicitur quod mitius agitur cum lege, quam cum ministro legis, argumento ff de arbit. l. Celsus. & vox uiua magis timenda est quam uox mortua, & ei potius credi debet. in Authentica de instrumento. cau. & fin. §. si vero aliquid, collatione sexta, & ita in casu huiusmodi capituli non est irregularis qui celebrat: suspensus autem ab homine & canone si celebrat, est irregularis in constitu. Innocentij quarti, & supra de sententia & re iudica. cum æterni, & infra de sententia excommunicationis, cum medicinalis [libro sexto.] Sed quæ est ratio, quod suspensi per participationem excommunicatorum possunt eligere, alij suspensi non possunt? Ratio est, quia suspensi per participationem non sunt suspensi vel interdicti à diuinis officijs, sed priuati sunt communione sacramentorum per canones, & etiam propter peccatum,

† De materia huius decretalis, quæ valde frequens est, ꝑ ter doctores hic, vide Couarruuiā in c. alma mater de sent. exc. lib. 6 in priori parte relect. § 6. & 8. Theologos li. 4. sen. dis. 18. & seq. & summistas verbo excōicatio.

1 Forte putat gl. Inn. Host. ponendo hæc verba i suis primis gl. §. c. i cantem ex-cõicato peccare mortaliter. de hoc dixi quod me. cau sa. cnsi. in v. si. quæst. 10. An.

tum, sicut & alij; in mortali 1 constituit non sunt exclusi ab electione sup. de elect. illa. & ideo pñt eligere: Nec sunt irregulares si celebrant, vt hic dr. Et eadē rõne debent posse eligi, cũ nõ sint suspensi a diuinis: quod reddit in lra, vbi dicit, eius electio est irritanda pro eo, quod eligitur ad susceptionē eorũ sacrorũ, à quibus ut est priuatus à sanctis partibus q. cunque. n. eligitur ea suscipere tenetur, & liber fide. is. 7. de psç. & remi. ois vtriusque. & quia illis priuatus est non potest eligi ad ea. etiam si pniam egisset de peccato, nisi prius absoluatur ab illa suspensione, quę infricta est per canones, 11. q. 3. excõicatus, & c. cum excõicato quod non est de alijs criminosis q p pniam restituti sunt ad perceptionem sacrorum, à quorum perceptione priuat erant propter peccatum. Ber.

a Iurisdictionis.] Minor ergo excõicatio non repellit à iudicio ab agendo, sed ab illis tantum prohibet, quæ pertinent ad officium; item dico in suspenso ab homine, nisi sit suspensus tã ab officio quam à iurisdictione: quia tunc priuatus est spirituali, & temporali iurisdictione, sic s. de elec. transmissam, vbi electus, & confirmatus potest facere ea, quæ sunt iurisdictionis, & non ordinis. B.

[Glo. seq. quærit. & arguit, & soluit, secundò quærit & arguit.]

b Scienter.] Sed quid si electores eligant aliquem excommunicatum minori excommunicatione, quem ipsi ignorant esse excõicatum: nunquid valet electio? ar. est q sic, ex eo q dicit, scienter: sed non credo, quia ignorantia eorũ non facit eum habilem. s. de elec. innotuit. & cã prohibitionis hic signata nihilominus remanet. vñ suppl. maximè; vel potius quod dicit scienter, referas ad ipsum excõicatum minori excõicatione: puta quia scienter participauit cũ excõicatis. Sed nunquid priuati sunt iure eligendi qui talem scienter eligunt? arg. quod sic, s. de elect. cum in cunctis: & c. scriptum, in fi.

c Sanctis patribus.] 11 q 3. excommunicatos. & cap. cum excommunicato. 3. q. 4. Engeltrudam.

2 Vñ nec ad dignitatem, nec ad simplicem clericatum eligi poterit.

d Priuatus. Hæc est causa prohibitionis, quia cum sit priuatus sacramentis, ad ea eligi non potest: 2 & est similis illi, qui non est capax, qui non potest ex testō aliquid percipere, ar. ff. de probationi. qui testamentũ, & ff de iure fis i, non intelligitur. §. si quis palam. & l. ita fidei. hoc enim esset circumuenire legem: vt ibi dicitur: & sic est ar. quod si aliquis prohibetur vna via, non est admittendus ad id alia. supra de procur. tuæ cu suis concordantijs.

3 Hoc dictũ intellige ꝑut docent Teologi, li. 4. Sent. d. 13. & B. Th. 3. p. q. 82. ar. 9.

e Non carent.] benè dicit, quia sacra a quocunque licet criminoso, recipiéda 3 sunt, & valent 15. quæst. vlt. ca. vlt. dum tamen toleretur 28. dist. consulendum. & sup de coha cleri. & mulierem. ca. vestra. quia licet sit suspensus a perceptione sacramentorũ, non tamen quo ad collationem: & hic dicit: quia licet sit suspensus quo ad se, non tamen quo ad alios ar. sup. de coha. cle. & mulier. c. si quia excõicati et conferunt ordines. sup. de ord. ab ep o qui renun. episc. c. 1. licet non conferant executionem. sed illis participantes conferunt executionē

iurisdõnis a sibi cõpetũt, exercere: Si tñ scienter b talis electus fuerit, eius electio est irritanda: pro eo quod ad susceptionē eorũ eligitur, à quorum perceptione à sanctis c patribus d est priuatus. ¶ Peccat autem cõferẽdo ecclesiastica sacra: sed ab eo collata, virtutis non carent e effectu: cum nõ videatur à collatione, sed participatione sacramentorum (quæ in sola consistit perceptione) remotus. Dummodò f nõ in contemptum ecclesiasticæ disciplinæ, videlicet contra prohibitionem superioris, communioni excõmunicatorũ pertinaciter g se ingesserit: in quo casu est anathemate feriendus.

& ideõ dicit virtutis non carẽt effectu: quicunq; enim habent executionẽ, eã conferre possunt. & sic est ar. q excõmunicatio non transit in tertiam personam. Ber.

[Glo. seq ponit tres lecturas illius v. r. i. u nmodo.]

f Dummodò nõ in cõtemptũ.] Hac determinatio, dũmodò, respicit quod dicit: non vr amotus a collatione, & c. quasi dicat, si ex contemptu, & contra ꝓhibitionem superioris ingerit se cõioni excõicatorum, hoc ipso intelligitur remotus a collatione sacrorum pp suam pertinaciã & cõtemptũ. ar. s. e. c. 2. & ita ex propria culpa incipit esse suspensus, sicut qui nõ est excõicatus, ex cõtemptu, est excõicatus, 11. q. 3. non solum. §. cum ergo, in fi. & 24. q. 3. nolldũ. in fine, & s. de sen. ten. excommunicationis. per tuas. & est ar. bo. ad hoc. j. de ex ces. pla. c. vlt. de illo excõicato, qui violauit interdictũ n, hoc ipso suspensus fuit, & ideo alios excommunic re vel suspendere non potuit, vt ibi dicitur, vnde tanquam suspensus conferendo ecclesiastica sacra nõ confert effectum virtutis sacrorum, s executionẽ ordinis, quę est effectus ordinis, licet conse rat characterẽ, si in forma ecclesiæ cõferatur: pterq in baptismo 4 qui à quocunq; detur in forma ecclesiæ, proficit ad salutem quo ad oẽm suum effectũ, s. de sum. Tri. c. j. ad fi. quia illud est sacrm necessitatis, quod non contingit in alijs sacris. s. de cons. quanto. & ita pp cõtemptum superioris debet ex. õicari: vt hic dicitur. Quidam hoc intelligunt, cũ superior in præcepto facto participantibus excõicato hoc interdicit: suspendendo 5 eos si contra fecerint sed de hoc nemo dubitat. Vel posset dici q tũc pr mò remotus est à collatione, cum fuerit excõmunicatus propter contemptum, & sic planum est.

g Pertinaciter.] quasi ex contemptu & studiosè participans: vnde propter hoc est anathemate puniendus, sic infra, de sent. excom. quod in dubijs.

TITVLVS XXVIII.

De clerico † non ordinato ministrante.

† In septem manuscriptis ita: De non ordinato ministrante.

¶ *Clericus ministrans in pertinentibus ad ordinem quē non habet, deponendus est, & amplius non ordinandus.*

CAP. I.

† Honorius.

SI † quis baptizauerit, h aut aliquod diuinum officium exercuerit non or

†Ca. j. eo. ti. in j. cõp. Vide Bernardi nũ Diaz in practi. cri. ca non c. 12.

4 De hoc ar. vide plene p B. Tho. 3. p. q. 67. ar. 3. 4. & 5.

5 Istud non liceret hodie inferioribus à Papa, nisi seruata forma decre. de sen. excõ. statuimus. & c. cõstitutionẽ. 1. 6. & eo. tit. statutum, li. 6. Io. An.

DE CLERICO NON ORDINATO, &c.

¶ Supra visum est de ordinatis celebrãtib. post officiũ interdictum, nunc meritò subnectitur de non ordinatis ministrantibus ordine non collato. Abbas.

SI quis baptizauerit.] CASVS. Statuit Hormisda Papa, quod si aliquis non ordinatus ita præsumptuosus fuerit, vt nulla necessitate instante, tanquam esset ordinatus baptizauerit, aut aliquod diuinum officium exercuerit propter suam præsumptionem, abijciatur ab ecclesia, & nunquam ordinetur. Nota quod in necessitate quilibet baptizare potest. Item no. hic pœnam non ordinati ministrantis.

h Si quis baptizauerit.] intellige ac si esset ordinatus, & diceret ex officio: tunc punitur put hic dr. secus si in necessitate, quia tunc licitum est cuilibet. 30. q. 1. ad limina. & 93. dist. diaconos. etiam ab hæretico potest recipi baptismus tempore necessitatis. de consec. dist. 4. à quodam, dũmodo in forma ecclesiæ. 24 q. j. si quem forte, & supra, de sum. Tri. ca. j. §. sacramentum.

EX literis.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Consultationi. Abb.

CASVS. Quidam diaconus I. nomine, antequam esset in presbyterum ordinatus, Missarum sollemnia vsurpare præsumpsit; quæritur, quid iuris sit de illo? Respondet Papa, quod ad officium sacerdotis non poterit promoueri, sed à diaconatu biennio vel triennio, secundum quod diœcesano visū fuerit, suspēsus maneat, de beneficio autem poterit cum eo misericorditer agi, ne sustentatione priuatus ad sæculi negotia in cleri opprobrium reuertatur: sed vt cum eo securius dispensetur, sibi digna pœnitentia imponatur: salubrius tamen faceret, si ad vitam regularem se transferret. Nota hic pœnam illorum, qui celebrant non ordinati, puniuntur enim in eo in quo peccauerunt. Item pœnæ sūt arbitrariæ.

a Manum.] de qua tu hēs s. de sacra. nō iteran. ca. presbyter. vbi de hoc, & 23. di. presbyter cū. quæ si omissa fuerit, nō est ordo reiterādus, sed statuto tpe etiā supplendum: vt dicitur in decr. prædicta, presbyter. sed hic nec ordinē, nec manus impositionem recepit, prout sequitur, vbi dicit: ad sacerdotis officium, &c.

[Glo. seq. reciper q. an conficeret.

b Vsurpare præsūpsit.] bene dicit, vsurpare: quia non confecit, cum virtutem illam non haberet, quia solus conficit qui ritè fuerit ordinat[us], s. de sum. Tri. cap. j. §. vna arg. ad hoc 68. dist. presbyteri. & 1. q. 7. Daibertum, & sup. de iure patrona. quid autem. in fi. & de cons. dist. in j. cap. 1. in fine secus in deposito, vt supra capitu. proxi. si quis, dictum est.

c Promoueri.] sine dispensatione, & sic punitur in eo in quo deliquit: v s. de immu. eccl. c. vl. cum suis conco. & ff. de fur. l. qui vas. §. qui furem. Bern.

d De benefi. io.] sic 50. dist. studeat, 28. dist. in. presbyterum.

e Negotia.] quia hoc redundaret in opprobrium clericorum, cum ipsi clericaliter viuere teneantur, sicut depositus. 81. d. dictum. & arg. 93. di. diaconi, ibi mēdicat infelix, &c. & ne cogatur in cleri opprobrium mendicare. supra, de renun. ad supplicationem, &c.

[Glo. seq. quærit & soluit.

f Misericordiam.] vt ipse possit ad diaconatum redire post tps statutum, & ad beneficiū si dignè pœnituerit. Sed nunquid eps posset dispensare cū eo, vt saltē ad sacerdotium promoueretur post pniam? Nō credo: quia Papa hoc ei prohibere videtur hic. Sed dic quod potest, quia Papa hoc expresse nō phibet.

g Salubria.] vt s. de simon. Math.[e] in fi.

† Legieñ. Ling. eñ.

† Ca. 2. e tit. in j. cōp. & post concilium Lateraū. sub Alexan. iij. p. 50 c. 62.

† diligenter.

non ordinatus, propter temeritatem abijciatur de ecclesia, & nunquam ordinetur.

¶ Vrbanus, iij. Legioneñ. †episcopo.

¶ *Diaconus Missam celebrans, ad saceodotium non promouetur: & à diaconatu suspenditur ad tempus: sed in beneficio poterit ad tempus dispensari.*

CAP. II.

EX † litteris tuæ fraternitatis innotuit nobis, quod, I. diaconus cum non imposuisses ei manum,[a] Missarum celebrationem vsurpare præsumpsit:[b] & infra. ¶ Consultationi tuæ respondemus, quod ad sacerdotis officium non poterit promoueri; [c] à diaconatu quoque biennio vel triennio pro tua maneat prouisione suspensus. De beneficio[d] autem misericorditer agatur cum eo: ne sustentatione priuatus, ad sęculi negotia [e] reuertatur. Vt autē securius ei possis hanc misericordiam [f] facere, de agenda pœnitentia diligentem† circa eum curam non desinas exhibere. Salubrius [g] aūt sibi absque dubio prouidebit, si ad regularem uitam se duxerit transferendum.

TITVLVS XXIX.

De Clerico per saltum promoto.

¶ Innocentius iij. Bonoñ. † epo.

¶ *Qui ignoranter per saltum de subdiacono fit presbyter. post pœnitentiam in diaconū ordinatur, & postea potest secum in sacerdotio dispēsari.*

CAP. I.

TVę† litteræ cōtinebāt, quod sicut ex relatione quorundam receperas) P. presbyter diaconatus ordine prætermisso, se fecit ad sacerdotij ordinem promoueri: Ipse tibi quoque secretò confessus est, se pro certo nescire,[h] si res taliter se haberet[i]: sed ex quo boni viri hoc asserebant, inter quos fuerat conuersatus, & credebat assertioni eorum: eo, quod tempore, quo ordines inferiores susceperat, infra annos discretionis [i] fuerat constitutus: & infra. ¶ Mandamus, quatenus

DE CLERICO per saltum promoto.

¶ Quia interdū non ordinati ministrant, interdum pręposterè, & per saltum promouētur, meritò de his subdit.

De hac materia plenè habetur 52. d. ca. solicitudo, & ibi optima gl. Abb.

TVa.] Communis diuisio: Secūda pars ibi, mandamus. Abbas.

CASVS. Quidam subdiaconus P. nomine, diaconatus ordine prætermisso, se fecit in presbyterū ordinari: postmodum confessus fuit in secreto epō suo, se nescire si res taliter se haberet: sed ex quo boni viri hoc asserebant, inter quos fuerat conuersatus, credebat assertioni eorum, cum tunc tēporis quo inferiores ordines susceperat, constitutus esset infra annos discretionis: quæsiuit epš à Papa quid esset de eo agendū: vndè mandat ei, quatenus cōdignā pniam pro hmōi negligentia ei imponat: qua peracta, ipsum in diaconum ordinare procuret, quia nō intelligitur iteratum, quod nescitur esse factum, & ita de misericordia permittat eum ministrare in ordine sacerdotii. No. quod non debet quis ministrare in maiori ordine nisi habeat inferiores. Item non dicitur iteratum, quod nescitur esse factum.

h Nescire.] & sic crassa & supina fuit ignorantia.

[Gl. seq. ponit differentiam matrimonij carnalis ad ordinem. Secundò quærit an impubes ordinatus, & c. at. quod non, soluit contrarium vacillando.

i Discretionis.] Infra annos discretionis bñ recipit quis

† Elomuceñ. † Olomiceñ. † Lemouicñ. † Coloniēñ.

† Cap. vnico eo. tit. in j. comp. Post Doctores hic, vide Bernardinum Diaz in pra. cri. cano. ca. 20. B. Th. in quæstio additis ad 3. p. q. 39. art. 2.

quis sacros ordines, licet conferri non debeant: & qui ordinauerit, puniri debet, & ordinato interdicenda est executio vsque ad ætatē legitimā, ī. de tēp. ord. vel non est cōpos sui, licet secus sit in matrimonio carnali, nisi malitia suppleat ætatem, sup. de despon. impu. de illis, & c. vlt. & sic non est semper similitudo inter carnale matrimonium, & spirituale. Sed nunquid isti taliter ordinati tenentur continere, cum venerint ad legitimā ætatē? Arg. quod non, quia continentia res est voti, & non præcepti, 27. q. 1. integritas, nō credo ꝙ possit contrahere, maximè si dicatur ꝙ ordo habeat votū cōtinentiæ annexū, sic ergo cōpellit cōtinere, & it. facit ordo, quod votum facere non possit, quia in tali ætate non tenet votum, ī. de reg. ad nostram. & c. significatum, cum suis similibus. Sed æquius videtur, quòd contrahere possit, si contradicat ante xiiij. annū. Sed quod prius dixi, verū est, quia statim antequam ordinaretur, debuit contradicere, & nullo modo consentire: & si simpliciter coactus ordinatus fuisset, non recepisset characterē, sup. de bap. maiores. §. vlt. versus finem.

lō conferri non debēt, qa canonū decreta certū ips cōstituūt c. gnāli, ꝗ ętate & qua in Clemēti. ꝯciliū Trid. sess. 23. de reformat. c. 12.

† Quid sit ordinē furtiuè suscipere ꝑ. tex Panormitanam & alios hic, tradit Hostiensis in sūma eo. tit. & Bernardinus Diaz i prac. cri. cano. ca. 21.

† Lingon. Lingonien.

condignam penitētiam, pro huiusmodi negligentia [a] iniūgas eidem: qua peracta (quia non intelligitur iteratum, [b] quod factū esse nescitur) ipsum in diaconum ordinare procures: & sic de misericordia eūdem ministrare [c] permittas in ordine sacerdotis.

TITVLVS XXX.

De eo qui furtiuè † ordinem suscepit.

¶ Alexāder iij. Lingonië. † epo.

¶ *Qui furtiuè recipiunt ordinem si contra hoc facientes lata erat excommunicatio, sine dispensatione Papę, in sic suscepto ministrare, vel ad superiorem ascendere potest, sed si excommunicatio lata non erat, episcopus, & abb. poterunt dispensare. h. d. cum duobus sequentibus.*

a Pro huiusmodi negligentia.] quæ crassa est, & supina: & ideò ipsum non excusat. supra de ordi. ab episcopo qui renun. episc. cap. 1. & sup. de cler. excom. minist. c. pen. Bern.

b Iteratum.] De conse. dist. 1. ecclesiæ, & c. sollemnitates, & de conse. dist. 4. placuit.

[Glo. seq. quærit, ponit opi. Hug. demū opinio. Vinc. quam approbat, secundo quærit, & soluit.

c De misericordia ministrare.] In casu isto episcopus suo iure dispensare potest, vt satis colligitur ex hac litera. sic 52. dist. solicitudo & supra de sacra. non iteran. pastoralis. Sed quid si nullum minorē ordinē habuit, & promoueatur ad sacerdotium, vel ad alium ordinem sacrum, nuquid recipit ordinem? Hug. dixit quod non: quia si laicus ordinetr in sacrum ordinem, nihil recipit, ar 40. dist. sicut, vbi dicitur, sicut viri, & mulieris coniunctio vnum facit corpus, ita clericatus, & sacerdotium vnum faciunt ordinem, sed si aliquem de minori habeat, recipit sacrum. Vinc. dicit contra, quod benè recipit quis sacrum ordinem etiam si nullum habeat de minoribus, præter episcopalem, quem nemo recipere potest nisi sit saltem sacerdos, arg. ī. de exces. præla. ex litteris ibi: num igitur pontificale officium sine altaris, &c. istud veri⁹ uidetur. Sed quid si ordinatur in episcopum, prætermisso diaconatu, vel subdiaconatu; Episcopus est, dum tamen fuerit sacerdos; & sed illum ordinem quem non habuit, alijs conferre non potuit arg. 1. q. 1. gratia, & cap. ventum, & q. 7. Daibertum. de consec. dist 4. quomodo.

DE EO QVI FVRTIVE ORDINEM Suscepit.

Interdum etiam reperiuntur aliqui, non solum qui per saltum, vt ī. ed qui furtiuè ordines recipiunt, id est, qui sine ordinatione, & licentia superioris, & examinatione: quia ingerunt se cum multitudine ordinandorum ignorante ordinatore. vndè meritò de his subdit. Ad hanc materiam faciunt cap. Salonitanæ. 63. dist. & 9. q. 2. Lugdun. Abb.

† Ca. vnico, eo. tit. in 1. ꝯpil. & post ꝯcil iū Lateran. sub Alexan. iij. par. 26. c.

CAP. I.

VEniens † ad nos P. nobis exposuit, se furtiuè [d] diaconatus ordinem suscepisse. Vndè fraternitati tuæ respondemus, quod si non fuit à te, vel ab aliquo archidiaconorum [e] vel Prælatorum tuorū, sub anathematis interminatione prohibitus: tu ipse in promotione ipsius, ad sacerdotale officium, condigna satisfactione imposita (nisi alia impediant) pro arbitrio tuo dispēses. [f] Si verò interminatio [g] anathematis sup hoc facta est, moneas eū, vt in † aliquo monasterio, seu canonia, habitū suscipiat regularē, cui, ex quo in habitu illo aliquanto tempore fuerit laudabiliter conuersatus, poteris misericordi-

VEniens.] Prima pars narrat factum. Secunda ibi, Vndè, ponit rńsionem distinguens, & secunda subdiuiditur. Tertia ibi, Si verò. Abb.

CASVS. Clericus quidam P. nomine, accessit ad Papam, exponens eidē se furtiuè diaconatus ordinem suscepisse, vndè mandat Papa episcopo diœcesano, quòd si non fuit ab ipso, vel ab aliquo archidiaconorum suorum vel prælatorum sub interminatione anathematis prohibit⁹, condigna pœnitentia sibi imposita, promoueat ipsum ad officium sacerdotis dispensatiuè pro arbitrio suo nisi alia impediant. Si verò excōmunicatio super hoc facta fuit, ipsum moneat, vt in aliquo monasterio seu canonica, habitum suscipiat regularē: & postquam fuerit ibi aliquo tēpe laudabiter conuersatus, poterit cū illo misericorditer prouidere, alioquin nulla rōne Papa permittit eū ad sacerdotiū promoueri. No ꝙ archidiaconi, & alij prælati pñt excōicare. itē cum eo, q post excōicationē furtiuè ordinat, nō pōt epūs dispensare, aliàs potest, quia excōicatus diuinū ꝑsumit officiū exercere. Item arg. ꝙ ingressus religionis ñ tollit irregularitatē.

† In plerisq; manusc. ita: vt in aliquo monasterio. seu canonica. in altero ita. vt in aliquo monasterio seu canonica regulari habitū suscipiat regularem.

d Furtiuè.] Furtiuè promouetur, q citra conscientiā sui episcopi & sine examinatione promouetur. 64. dist. extra conscientiam, & 24. dist. quando.

e Archidiaconorū.] arg. ꝙ archidiaconus potest excōmunicare, & quod habet iurisdictionem, sup. de offic. ord. cum ab ecclesiarum, ubi de hoc.

[Glo. seq. arg. ad id approbat, & remittit, ponit lecturam Inno.

f Dispenses. hic est optimum ar. ꝙ epi non posśūt dispensare cum illis, qui excōicati diuinū officium exercere ꝑsumunt, & ī. eod. c. vlt. vbi dr̄ idē, ꝙ eo ipso, quod dicit, tu ipse pro tuo arbitrio dispenses, si excōicatio lata non fuerit, intelligitur prohibere cū lata fuerit: quia sic excōicatus recipit ordinē, ar. 25. di. qualis, quod est verū ī. de cle. exc. mi. clerici. Papa Inn. iiij. tñ dicit, ꝙ iste non erat excōicatus, & tamen propter interminationem excommunicationis solus Papa hic dispensat.

[Glo. seq. arg. & reprobat.

g Si verò interminatio.] Arg. ꝙ si iudex dicat, ꝑcipio sub interminatione anathematis, quod contrafaciens

sit excommunicatus, sic sup. de loca.c.1.quod non est verũ. Expone ergo verba illa, & intellige, vt dixi s. de simo. sicut tuis, & intrãsitiuè intellige ista verba, interminatio anathematis, id est, interminatio, q̃ fuit anathema sub conditione facta, vt exponitur in decr. sicut, & ita nulla contrarietas, vel dubitatio est.

[Glo. seq. exponit, arguit, & remittit.]

a Poteris misericorditer.] non tuo iure, sed de auctoritate papæ vt sequitur: alioquin nulla ratione concedimus, & j. eo. cap. vlt. Item est hic ar. quòd ingressus religionis nõ tollit irregularitatem, j. eo. cap. vlt. de hoc dixi s. de apost. c. 2.

† Aliàs, Clemens.

† Cap. 1. eo. ti. in 2. cõp. Vide citatos s. in ipso titulo.

C Vm H.] primo narrat factũ, cui secundo respondendo distinguit ibi, Quia verò. Abb.

CASVS. Quidam H. nomine accessit ad episcopũ tempore ordinationis, & iuxta cõsuetudinem patriæ cõtulit ei quattuor minores ordines, quib. non contentus, furtiuè pter conscieñtiam epi, ordinem subdiaconatus accepit, post modũ vidẽs q̃ male fecerat, ad Papam accessit, rem sibi exponẽs, quod ipse multũ excessit, mãdat diœcesano episcopo, vt eũ in minorib. ordinib. ministrare pmittat. Si verò domum religionis intrare voluerit, si aliàs dign⁹ fuerit, abbas suus, si voluerit, in alijs ordinibus cũ eo poterit dispẽsare. No. q̃ omnes minores ordines vna die possunt conferri. Item eodem die non debet qs accipere minores ordines, cũ ordine sacro. Item fauore religionis fit, quod aliàs non fieret. Item cum tali si religionem intrauerit, potest abbas dispensare.

† Vide Cõc. Trid. ses. 23. de reform. c. 11. vbi minores ordines p tẽporũ interualla cõferẽdos admonet.

† Ca. 2. eo. ti. in 2. cõp. Vide allegata in pcedẽtib. capitulis hoc eo. ti. & oĩno Conc. Trid. ses. 23. de refor. c. 12. & 13. & 14.

1 Hodie vid. Cõc. Tri. citatũ i textu.

2 Hæc glossula in antiquis codicibus ita hẽt: Hanc pmissionẽ intellige sm̃ tenorem s. c. pxi. & j. c. pxi. si excõicatio lata fuit, aliàs suo iure poterit.

ter[a] prouidere; alioquin nulla ratione concedimus eum ad sacerdotalem ordinẽ promoueri.

¶ Celestinus † tertius.

¶ *Summatũ est supra, c. prox.*

CAP. II.

C Vm † H. lator præsentium, sicut uobis sua quæstione mõstrauit, ad tuam ordinationis causa, præsentiam accessisset, iuxta consuetudinẽ patriæ sibi quattuor † minores[b] ordines contulisti, quib. non contentus, subdiaconatum ẽt temerario ausu recepit. Quia verò idẽ clericus in hoc facto multum excessit: Mãdamus, quatenus eũ in minoribus dũtaxat ordinibus celebrare pmittas.[c] Si verò domũ religionis intrauerit, & vita & mores eius exegerint, abbas (si voluerit[d]) in alijs poterit ordinibus dispensare.

¶ Idem.

¶ *Summatum est supra, c. 1.*

I Nnotuit † nobis, quod G. clericus, & alij duo de diœcesi tua ad G. quondã Segũtin. episcopum, vt ordines ab eo reciperent, accesserunt. Cumq; ab eodem ẽpo sub excõicationis snia fuisset inhibitũ, ne quis se ad duos ordines[e] suscipiendos ingereret: prædicti clerici nihilominus subdiaconatus, & diaconatus ordinem clandestinè susceperunt: & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter rñdemus, † quod ordinati in susceptis ordinibus de iuris rigore ministrare nõ dẽnt.[f] Veruntñ si ad religionem aliquã voluerũt se transferre, & peracta pœnitentia p arbitrio tuo eis iniũcta, ibi dẽ laudabiliter fuerit cõuersati, pcessu tpis † cum eis poteris de nostra licẽtia[g] dispensare, vt post modum susceptorũ ordinũ executione lætentur.

TITVLVS XXXI.

De excessibus † Prælatorum, & subditorum.

¶ Alexander tertius.

¶ *Monet Prælatos abstinere à grauaminibus subditorum, & aliqua enumerat: & geminatam pœnam imponit cõtra facientibus.*

guntin. vt ordines reciperent ab eodem: episcopus dum accederet ad ordinationem, excõicauit quẽcunq; qui se ad duos sacros ordines ingereret: prædicti clerici nihilominus subdiaconatus, & diaconatus ordines susceperunt furtiuè: quæritur quid iuris sit de illis? respondet Papa, q̃ illi de iuris rigore non debent in susceptis ordinib. ministrare; sed si ad religionem voluerint se transferre, peracta pnia, si laudabiliter ibi fuerint conuersati, diœcesanus illorũ de licentia papæ, cũ eis poterit dispensare, vt in susceptis ordinibus ministrent. No. q̃ nullus duos sacros ordines eodem die recipere dẽt. Itẽ fauore religionis facilius cũ aliquo dispensatur. Item qui post excõicationem latã, ne aliquis recipiat simul duos sacros ordines, eodem die hos susceperit, eps cum illo dispensare nõ põt, tanq̃ cũ eo, q̃ excõicatus diuina psumpsit. Itẽ arg. q̃ ingressus religionis nõ tollit irregularitatem.

† Vnus vet. ita, q̃ sic ordinati, &c. sed illud sic, alterius manu additum erat.

† tẽporum.

e Ordines.] s. sacros, qui simul eodẽ die conferri non debent, s. de temp. ord. litteras, & ca. dilect⁹. ad duos verò minores, vel etiam quattuor potest aliquis promoueri s. c. pxi. sed idẽ esset de minorib. si prohibitio excommunicationis facta fuisset de minorib. licet possit cõferre minores, quia si non vult aliquem promouere ad duos minores, vel plures, nõ compellitur: immo de iure interstitia etiam temporum seruanda sunt. 77. di. in singulis.

† In codice Barbatiæ ita: De excessibus plato. ũ in subditos, & subditorũ in platos. aliàs cæteri, demptis ita: De excessib. prælatorũ.

b Minores.] Hic ergo habes expressum, q̃ omnes minores ordines vna die conferri possunt, arg. ad hoc. s. de tempo. ord. c. 1. vbi indistinctè loquitur de hoc.

c Permittas.] Hanc 2 pmissionem intellige secundum tenorem s. eo. c. proxi. & inf. c. proxi. si excommunicatio lata fuit, vel non fuit, quia tunc nõ potest, aliàs suo iure poterit dispensare.

d Si voluerit.] Inf. de sent. exc. cum illorum. tamen si excommunicatus ex certa scientia ordinem recepisset, non posset, vt ibi dicitur.

I Nnotuit.] Communis diuisio. Secũda pars ibi, Consultationi. Abb.

CASVS. Quidam clericus G. nomine, & duo alij cum litteris episcopi sui accesserunt ad episcopum Se-

f Ministrare non debent.] immo de rigore sunt deponendi. j. de sen. exc. cum illorum, quia contra sententiã excommunicationis recipiunt ordines, arg. s. de cle. excommunicat. minist. latores.

[Glo. seq. soluit quæstionem, & arg.]

g De nostra licentia.] sic s. eo. c. 1. sed ad sacerdotium per hanc licentiam poterit dispensare, cum de susceptis ordinibus hoc dicat. Et est arg. quod ingressus religionis non tollit irregularitatem, sup. eo. c. 1. & 1. q. 7. si quis omnem.

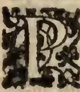
DE EXCESSIBVS PRÆLATORVM, &c.

Supra visum est de varijs excessib. subditorum, sed ne Prælati subditorum superbirent, subijcit de eorum excessib. Vel aliter, & melius: Supra visũ est gñaliter de varijs excessib. tã Prælatorũ, q̃ subditorũ, nunc subijcit rubricam specialem de prælatorum excessibus. Abb.]

De

De hac materia habetur 86. di. p totum. 2 q. 1. p totū.

Eruenit.] Duæ sunt partes. Secunda ibi, Scituri. Abb.



CASVS. Episcopi psbyteros & alios clericos, quasi filios & fratres dēnt cum charitate tractare. sed ipsi ɔtrariū faciebant, & nisi ad voluntatem suam eis pecuniam soluerent, diuinum officium interdicebant eisdem: vndè mandat papa episcopis, quatenus in eos tallias & exactiones indebitas exercere non præsumāt, nec de cætero illos grauent indebitè vel tractent inhonestè, & sine consensu capituli sui ipsos suspendere, vel eorum ecclesias interdicere non præsumant, neque duas ecclesias, quarum vna sufficiat eos habere pmittāt, nec aliquos excommunicēt sine ordine iudiciario: sciturí q si contrafecerint, papa eos taliter puniet quòd timore pęnæ suæ, alij à similibus abstinebūt. No. quòd episcopi subditos ag grauare indebite non debēt. Item sine consilio capituli non debent suspendere clericos, vel ecclesias interdicere, nec excommunicare sineordine iudicario: Et sic no. q ordo iudiciarius seruari debet in sententia excommunicationis siue suspensionis. Item pęna vnius debet alijs timorem inferre.

Cap. 1. eo. in 1. cōp. post cōci Lateran. Alex. 3. c. 7.

CAP. I.

PEruenit † ad audientiam nostram: & inf. ¶. Cum autem presbyteros quasi filios, & fratres, benigna ac fraterna debeatis charitate a fouere. Mādamus quatenus in eos tallias, & exactiones b indebitas exercere nullatenus præsumatis: c nec de cætero irrationabiliter grauetis, vel inhonestè tractetis eosdem: aut sine iudicio capituli d suspendere, vel eorū ecclesias interdicto subijcere attētetis: neq; duas, † ecclesias, e quarum vnā sufficere videbitis, permittatis illos tenere: nec aliquem excommunicare † sine ordine iudiciario f præsumatis. Sciturí pro certo, quod si huiusmodi rumores de vobis iterum ad aures nostras peruenerint, pro tantis excessibus vos taliter puniemus, g quod timore pęnæ vestræ, cęteri h à similibus abstinebunt. †

† Vid. oīno conci. Trid. sess. 7. de reforma. c. 2. 3. 4. & 5. & sess. 24. de reform. c. 7.

† Vide cōci. Later. sub Innocētio 3. c. 47. & cōcil. Trid. sess. 25. de refor. c. 3.

a Charitate.] 16. q. prædicator. ꝫ. de censibus. cum Apostolus, 18. q. 2. hoc tantum 93. dis. dictum.

a Tallias & exactiones.] Sic. ꝫ. de immu. eccle. aduersus.

c Præsumatis.] Debent enim seruare manus suas innoxias Deo, & legi, & principi, nullumq; ptingere lucrum, in Auth. de mand. prin. §. 1. coll. 3. & C. de super indic. l. vnica, li. 10. ff. de dam. infe. l. ex dāni. j. respon. & in Auth. de coll. §. & hoc quoque, coll. 9. nisi ex magna & graui causa. 16. q. 1. generaliter. §. nouellarū, & supra de censibus. cum apostolus.

d Capituli.] Sic supra de his q̄ fi. a ma. par. c. q̄ suit. & ita eps sententiam excōicationis siue suspensionis sine capituli consensu ferre non debet. arg. 15. q. 7. eps nullius. cum hæc pęna maior sit in ecclesia, 25. q. 3. corripiantur. ideo merito requirit consensum capituli.

e Neque duas ecclesias] quarū vna non depēdeat ex altera, supra de æta. & qua. cam te. vel nisi sint ita paupe res. q proprium nequeant sustentare rectorem vt ibidē. & 10. q. 3. vnio.

ADDITIO. Vel vnam habeat intitulatam, aliam cōmendatam, 21. q. 1. plures.

f Sine ordine iudiciario.] Et ita hēs hic, q ordo iudiciarius seruari dēt in sñia excōicationis siue suspensionis, vt 2. q. 1. Deus oipotens. & ꝫ. de app. l. reprehensibilis, & ita seruat & attenditur. ordo iste, si ltima ad monitio fiat: vel si non fiat, per vnū mensem ingressū ecclesiæ sibi nouerit interdictū. j. de sent. exc. sacro. & c. cū medicinali. [i 6.] lata tñ tenet. 11. q. 3. si episcopus fortè.

g Puniemus.] extra ordinem. in Authē. de sanctiss. episco. §. omnibus autem. 1

h Cęteri à similib.] Sic ꝫ. ꝺ male. c. 1. & ꝫ de iudæ. ad liberādā. & ꝫ. ꝺ off. ord. irrefragabili. & 2. q. 7. quapropter. Ber.

† Vide l. 2. in prin. C. ad l. Iul. repe. & Inst. ꝺ exce. §. hodie aptē in fi.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepo.

¶ Non potest episcopus sine causa, ecclesiam alteri subiectam, ab illius subiectione, & obsequio liberare.

CAP. II.

ADt hæc, quoniā episcopus plures ecclesias a cōsuetudine & obsequio archidiaconorum liberas constituit & immunes, per quod redditus diminuit i eorundē: Mandamus, quatenus factū episcopi super hoc corrigas & emendes: & ita prouideas, quod prę fatis archidiaconis consuetudines, k quas presbyteri in ecclesijs suorū archidiaconatuū debēt, plenarie cōseruentur: & illis debitam reuerentiā exhibeāt, & honorem.

¶ Idem Exonien. episcopo.

¶ Habens subiectionem seu collationem beneficij, illud pro suo vsu retinere non potest, seu sibi conferre.

AD hæc.] episcopi ecclesias archidiaconis subiectas, ab eis liberare non pñt. h. d. Secūda pars ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Quidā eps suffraganeꝰ Cātuarié. archiepi plures ecclesias cōstituit immunes à cōsuetudine & obsequio archidiaconorum, propter quod redditꝰ eorum diminuit: peruenit hoc ad papam: vndè mādat archiepo pdicto, qua tenus pfatū epm sup hoc corrigat & emendet: & ita prouideat, q archidiaconis sua iura seruentur illæsa in eorū ecclīs: & presbyteri illis debitam exhibeāt reuerentiā, & honorē. No q epi iura archidiaconorū, & ēt aliorū Prælatorum diminuere non possunt, nec eorū iurisdōnē eis auferre.

ɪ Iniuste priuās subditū cōione, per suū superiorē quātū sibi iustū visū fuerit, cōione priuabitur. Io. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp. & post cōcilium Latera. pa. 24. c. 4.

i Diminuit.] & male: qa non dēnt epi ius suū alicui diminuere citra eius consensū. C. de iu. reipu. l. 1. li. 11. & C. de emāc. l. nec auus, & ꝫ. de eccl. ædi. ad audientiā. 2. & C. de oī agro deser. q. cunq; in fi. li. 11. Et est arg. q eps in alterius piudicium nō pōt dare priuilegiū. ar. 9. q. 3. conquestus, & c. p principalem, & c. nunc verò. Lau. Sed qd si mortuus sit archidiaconus, nūquid eps cū capitulo pōt præiudicare futuro archidiacono in aliquib. obsequijs, liberando clericos, vl subtrahēdo iuri archidiaconatus? Vincē. dixit q. sic. ar. ad hoc 12. q. 3. c. vl. qd parū facit. & 16. q. 1. pcipimus, §. sicut duo. & c. statuimus, & de consec. dist. 1. oēs. & j. e. c. sicut. arg. ꝫ. de const. cum accessissent, vbi ex toto suppssa fuit dignitas. Arg. ɔtra. ꝫ. ne se. vac. p totum. & ꝫ. de cōst. c. pen. & c. cū accessissent. vbi de hoc, quod verius videtur.

ADDITIO. Hodie tñ hæc qō est de archidia. determinata per decre. Inn. 4. de reb. eccle. alie. dudum.

[Gl. seq. ar. alleg. cōtra. & ibi remittit. secundo. ar. & remittit. tertiò litteram exponit.

K Consuetudines.] arg. q iurisdictio archidiaconi potius ex consuetudine q̄ ex iure iuuatur, sup. de electi. dudū, 2. § tandem. arg. ꝫ. ꝺ off. arch. c. vlt. arg. ɔtra. j. e. c. cū

satis, vbi de hoc. Itē arg. ꝙ seruitium ex consuetudine præstitum peti pōt. 11. dist. catholica. & 28. q. 2. seruitium, de hoc plenè dī sup. de consue. c. vl. & sup. de censibus. peru nit. & intellige ꝙ hic dicit, de consuetudine præscripta.

† Adde ad hoc qđ no. Bal. in l. 2. C. de seruit. & aqua.

A D aures.] Archidiaconi ecclesias sibi subiectas ad suū vsum retinere non pñt. h. d. Prima pars narrat factum: Secunda prouidet ibi, [Mandamus.] Abb.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cōp. & post cōc. Later. Sub Ale. 3. par. 24. c. 3.

CASVS. Quidam archidiaconi Exoniensis epi in ecclesias, q̄ ī suis archidiaconatib. vacabāt, se auctoritate ꝓpria intrudere non verebantur, & eas suis vsib. deputabant, cū ꝑsonas debe rēt instituere ī eisdē: peruenit hoc ad Papā vndè mandat episcopo Exoniensi. quatenus illos, qui tali modo ecclesias occupāt, vel detinent occupatas, ecclesiastica censura compellat, vt eas dimittāt, & eas ordinet de personis idoneis: præfatos verò archidiaconos pro rāta ꝓsumptiōe puniat animaduersione ↄdigna. No. ꝙ non debet aliquis sibi retinere, qđ alij necesse habet dare. Item nemo debet se ipsum ingerere ad id quod debetur.

† Intrusus qs & quot modis dicat̄ tradit Feli. in c. ∫u nostra. ī. de rescri. & Domi. in c. ꝑ 19. dist.

a Intrudere.] vt ad opus suum illas retineāt: qđ facere ñ pñt. sed si cā custodię hoc facerent, hoc liceret, 63. dist. si in plebibus, & ī. de app. bonæ, & si etiā ad eos ꝑtineat institutio, nō sibi debent retinere, sed alios instituere, ut inter dantem & recipientē sit differentia, supra de institu. cap. vlti. nec credat ꝙ ipse possit omnibus sufficere, ī. de off. archipresbyteri cap. vlt.

† Idē s. Ale. 3. in concil. Lat. c. 11. & c. 12. ti. de cohab. cle. & mulie. i j. ↄp. Vide extraua Pij. V. incip. cū primum. & aliā incip. Horrēdū illud; q̄ꝑ. clerici huius criminis rei decernunt tradi curiæ seculari.

b Ordinans.] ad eorum præsentationem, nisi aliter se habeat consuetudo.

c Punire.] aliqua extraordinaria pęna.

C Lerici.] Diuidit, quia duo sunt dicta: Secūdū ibi, [Si laici.] Abb. Sic.

CASVS. Quia clerici & laici laborāt illo vitio Sodomitarū, ꝑꝑ ꝙ ira Dei venit in filios diffidētiæ, & q̄nque ciuitates igne cōsumpsit; statuit Late. cōcil. vt quicūq; in illo vitio dep̄hensi fuerint, deijciant̄ à clero, vel ad agēdū pęnitētiam in monasterijs detrudant̄: si laici fuerint, excōicent̄, & à cætu fidelium excludant̄. No. ꝙ clerici laborātes vitio Sodomitico, a clero eijci dēnt vel in monasterijs detrudi. Item laici laborātes eodem vitio, excōmunicari debēt, & a cōsortio fidelīū excludi.

d Naturam.] 32. q. 2. flagitia, & C. de adul. cum vir.

e Diffidentiæ.] idest, de quorum salute diffidencum est. Ala.

f Quinque.] s. Sodomam, & Gomorram, Seboim, Segor, & Elcale: quatū duæ perierunt ex viciniate, tres ex proprio delicto, de pæ nit. dist. j. sed & cōtinuo. hic loquitur de ciuitatibus ibi numeratis.

CAP. III.

A D † aures nostras peruenit, ꝙ quidā archidiaconi tui se in ecclesias, quæ in suis archidiaconatib. vacant, aucto ritate propria intrudere [a] † nō verentur: & inf. ¶ Mandamus, quatenus eos, qui tali modo ecclesias occupant vel occupatas detinent, ad eas dimittendas censura ecclesiastica cōpellas: & easdem ecclesias de personis idoneis ordinans,[b] præfatos archidiaconos pro tanta præsumptione, debita cures animaduersione punire.[c]

¶ Idem † in concil. Lateraū.

¶ *Contra naturam incontinentes, si sunt clerici, deponuntur, & in monasterio detruduntur: si laici, excommunicantur.*

CAP. IIII.

C Lerici: & infra. ¶ Quicunq; illa incontinentia quæ contra naturam [d] est (propter quam ira Dei venit in filios diffidentię,[e] & quinque [f] ciuitates igne consumpsit) deprehensi fuerint laborare: si clerici fuerint, deijciantur à clero, vel ad agendam pœnitentiam in monasterio detrudantur: si laici, excommunicationi subdantur,[g] & a cętu fidelium fiant penitus alieni.

¶ Idem.

¶ *Subditus non tenetur parere superiori aliquid exigenti vel præcipienti contra tenorē sui priuilegij.*

CAP. V.

S Anè † si epi aliquid ab Abbatibus, præter debitam obedientiam[h] contra libertatē ordinis à ꝓdecessoribus nostris, & à nobis indultam, exigūt, liberū sit Abbatibus auctoritate Apostolica qđ petitur, denegare.[i]

¶ Idem Noruiceñ. epo.

¶ *Vicarius ecclesiæ vsurpans sibi ipsius ecclesiæ ꝑsonatū cōtra præstitū iuramētū, ad officij sui executionem admitti non debet.*

CAP. VI.

I Llud † etiam de vicarijs, qui personis fide & sacramento obligati sūt, duximus statuēdū: Quòd si personatū sibi

g Subdantur.] capite puniri debent secundum leges in Aut. en. vt non lux. contra nat. circa fin. coll. 6.

S Ane.] Si a priuilegiatis aliqd petit̄ cōtra tenorem priuilegij, licite denegat̄. h. d. Abb.

CASVS. Statuit in c. isto, ꝙ epi aliq̄ ab abbatib. præter debitam obedientiam cōtra libertatē huic ordini concessam, non exigāt: Si autem amplius exegerint, liberum sit abbatib. huius ordinis, auctoritate Apostolica denegare quod petit̄. No. ꝙ abbates dēnt epis obedientiam. Item nō licet epis aliquid petere contra libertatem a dño papa alicui cōcessā, alioqn licite đ negatur quod petit̄.

[Gl. seq. exponit đ qua libertate, & de qua obedientia intelligatur littera.

h Obedientiā.] Et sic non loquit̄ capitulū illud de exemptis. Omnis enim iurisdictio tam in monasterijs, quam in alijs pertinet ad episcopū nisi exempti sint, 9. q. 4. cap. 2. & 93. dist. nulla. & in episcoporū potestate abbates esse dēnt 18. q. 2. abbates, loquitur ergo hic non de libertate exemptionis plenæ, sed de alia libertate concessa isti ordini, quod nihil ab eis exigatur præter debitam obedientiam, & intelligo in ista debita obedientia, quod episcopus possit illos uisitare & corrigere corrigenda, & confirmationem abbatis habere, sed nullum temporale debet percipere, vt hic uidetur, licet non plenè constet de libertate concessa, sed obseruabitur prout continetur in libertatis priuilegio istis concesso.

i Denegare.] Auctoritate huius canonis arg. 10. q. 3. quia cognouimus. sic inf. cap. 2. & excommunicatio contra hoc lata non tenet, vt ibi dicitur, & inf. eo. ad quorundam.

I Llud.] Ponit pœnam vicariorum, qui ad vendicandas prælaturas se erigunt contra prælatos. hoc dicit Abb. Sic.

CASVS. Aliqui sunt constituti vicarij in ecclesijs auctoritate episcoporum qui obligati sunt personis ecclesiarum fide & sacramento: vicarij isti se in superbiā erigentes, falso assumebant sibi nomen personatus ↄtra fidem

2 De hi... vid. i Gen. c. 19. & doctores

3 Vide M... de Afflict... ↄstitu. N... li. 3. Rub. 42. de adu... Iul. Clarū 5. sēt. §. Sodomia & Be... Diaz. i pr... cti. crimi. can. c. 80.

† Ca. 1. eo. ti. 2. cōp. Abb... tū nōnull... priuilegia... qñ cesset v... de in cōc... Trid sess. 2... de reform. c. 18. c. 10. ... sess. 24 de re... formar.

† Cap. 1. ti. de iureiu... in 2. cōp. ... post cōcil... Late añ. ... Alex. 3. par. 39. c. 2.

fidem & iuramentum: Statuit Alexander Papa, quod si super hoc in iure confessi fuerint vel conuicti, de cætero in eodem episcopatu ad executionem sui officij nullatenus admittantur. No. quod confessus in iure, pro conuicto habetur. Item confessio in iure & conuictio æquiparantur. Item quod cōtra fidem & iuramētum venit, tanquam falsarius & periurus dēt expelli de toto episcopatu.

a Falso.] & ita etiā quasi falsarij & periuri puniri possunt, quod cōtra iuramentum veniunt, vndè tanquā īdigni priuādi sunt, s. de iureiu. querelā. & personis vilibus & indignis beneficia sunt denegāda & subtrahenda, infra eod. inter.

b Cōfessi fuerint, vel cōuicti.] aliàs puniri non debent, 2. q. 1. nos in quenquam, & c. iudex, & sup. de maio. & obed. inter quatuor. & sup. de consti. ec. lesia.

c Eo ē episcopatu.] sic infra de priu. tua rum.

† Adde quod durius puniunt conuictū quā confessū. not. in l. 3. C. quo app. non tc. ti.

† Cap. 3. eo. ti. in 2. cōpi. Et de materia huius ca. vide, omni no citatos in r. cū ex offi. cij. s. de præsup.

† Laterā. cōcilio sub Alex. iij. c. 4. adde cōc. Lateran. sub Innocēij. ca. 33. & oīno concil. Triden. sess. 24. de reforma. ca. 3.

falso a assumentes, contra personas se erexerint, & super hoc in iure confessi fuerint, vel conuicti, b de cætero in eodem c episcopatu ad officij sui executionem nullatenus admittantur.

¶ Clemens tertius.

¶ *Excommunicatio lata contra subditum, quia non paret contra priuilegium sibi à superiore concessum, non tenet.*

CAP. VII.

Cum † ad quorundā: & infra. ¶ Ideòque discretioni vestræ Apostolica auctoritate concedimus, vt si ecclesiarū Prælati numerū euectionis & personarum in Lateranen. † concilio d constitutum, cum ecclesias visitāt excedere fortè præsumpserint, & pro illis procurationem exegerint, liberū sit vobis auctoritate e Apostolica denegare: Et si propter hoc in ecclesias vestras, vel clericos aliquam sententiam promulgauerint, ipsam decernimus non tenere. f

Cum ad] senten tia excōmunicationis lata cōtra subditum denegantē procurationem exactam vltra numerum cōcilij Lateranen. non tenet, hoc dicit. Vel generalius sic, vt in rubro. Secūda pars, ibi. Ideòq; Ab. Siculus.

CASVS. Statuit fuit in Lateran. concilio, quod Prælati ecclesiarum cum visitant ecclesias suas, certum numerum equorum & personarum debent habere, sed quidam prælati hoc non seruant; vnde quidam Prælati quarundam ecclesiarum petierunt à domino Papa sibi super hoc prouideri, vnde Papa auctoritate Apostolica indulget istis, vt si ecclesiarum Prælati numerum euectionis & personarum in Lateran. concilio constitutum excesserint cum eorum ecclesias visitauerint, liberum sit eis auctoritate Apostolica denegare, si procurationem pro pluribus postulauerint, & si Prælati propter hoc in ecclesias illorum clericorum, vel clericos, aliquam sententiam promulgauerint, Papa decreuit ipsam non valere. No. quod sententia lata contra priuilegium vel indulgentiam Papæ ab aliquo inferiori, non tenet: vndè videtur per hanc litteram, quod hoc omnibus sit concessum.

d Concilio.] supra de censi. cum apostolus.

e Auctoritate Apostolica.] specialiter idem tamen possent iure communi, vt videtur, sicut signa rebus meis impressa propria auctoritate deponam C. vt nemo. priuat. præ. su. vel alie. impo. l. 1. & 2. & melius ff. de aq. quot. & æsti. l. 1. §. Trebatius, §. Item quæsitum, & 10. q. 3. quia cognouimus, & supra eod. sanè. & quod episcopus iniustè abstulit, in quadruplum restituat, 18. dist. quoniam in fin. argu. C. ad l. Iul. rep. l. 1. & in Authen. vt litigan. in exor. lit. in §. & hoc quoque, coll. 9.

[Glo. sq. signat contrarium, sol. opin. ponit quam reprobat.

f Non tenere.] Arg. contra 11. q. 3. c. 1. & 2. & ff. de no. oper. nū. l. 1. in prin. Sol. quod hic dicitur, verum est, quia sententia talis non tenet auctoritate priuilegij istis concessi super hoc, & in hoc exempti sunt à iurisdictione episcoporum: vndè sententia contra priuilegium Papę, nulla est, tanquā à non suo iudice lata; & temerarium est & indignū sua auctoritate præsumere, quod alicui specialiter est concessum, s. de priui. sanè. & ita in quantum isti exēpti sunt, seruāda sunt sua priuilegia, infra tit. 2. cum capella. & sic intellige sup. e. sanè. Aliàs verò si priuilegiū tale nō haberent, & episcopus prędictum numerum excederet, vel aliàs vltra tenorem concilij eos grauaret, licitè possunt denegare de iure, 10 q. 3 quia cognouimus. & auctoritate concilij Laterā. cū Apostolus tamē si excommunicaret eos dem, tunc teneret excommunicatio, licet ipse male faceret, & ipsi possent agere cōtra episcopum ad interesse: quia iniustè illos excommunicauit, infra de sent. excom. sacro. Alij a dnt quod hoc est ius cōmune, sed hoc nō credo.

† Fauentin. habet vetus cōpilatio.

¶ Celestinus III. Faustino † episcopo.

¶ *Prælatus inferior citra episcopum, non potest suam ecclesiam, vel sibi subiectā alteri vnire sine episcopi consensu, etiam Metropolitani auctoritate interueniente. hoc dicit. Et est casus multū allegabilis.*

CAP. VIII.

Sicut † vnire episcopatus, atque potestati subijcere alienæ, ad summum Pōtificem pertinere g dignoscitur: ita episcopi est ecclesiarum suæ diœcesis vnio, & subiectio earundem. Cum itaque Prior Grāden. monasterium suū, qd est in tua

† Ca. 4. eo. ti. in 2. cōpi. Et de materia vnionis vide nou. ssimè sancita i concil. Trid. sess. 7. de refor. c. 6. & sess. 14 de refor. cap. 9 & sess. 21. de refor. c. 5. & pleni 24. de refor. c. 13. & c. 15.

Sicut.] Abb. subiectus episcopo, monasterium suum alteri subijcere vel vnire non potest, sine consensu diœcesani, etiam cum consensu metropolitani, h. d. Diuiditur Nam primo ponit quandam consuetudinem. Secundo narrat factū, quod infirmari mādat, ibi, Cum itaque. Tertiò sol. obstaculū, ibi, Non obstante, Abb. Sicu. CASVS. Prior Grāden. monasteriū suū, quod est in diœcesi Faustini epi, subiecit, siue vniuit monasterio de Accato sine assensu diœcesani epi prædicti de cuius auctoritate id fieri debuisset, assensu tn̄ archiepi interueniente; episcopus significauit hoc dño Papæ, petens, vt sibi liceat reuocare, quod eo incōsulto factū fuit. Rndet ei Papa, vt liceat ei reuocare quod ille Prior Grāden. fecit eo inconsulto, non obstāte a sēsu vel confirmatione archiepi, quam interposuisse proponit: qa archiepi in diœcesi sui suffraganei sine ipsius assensu, nihil dispone re fit contra canonicas sanctiones, Papa id decernit irritandū: & quod epus id in irritū reuocare possit, primo illud ostendit, sicut. n. ad Papā ptinet vnire epātus, & alienæ ptāti subijcere, ita ad epm ptinet vnio, & subiectio ecclesiarum suę diœcesis No quod vnio epatuū ad solū Papā pertinet. Item ordinatio ecclesiarū, vnio & subiectio earum ad epm pertinent in sua diœcesi. Itē omnia monasteria, nisi sint exēpta, spectāt ad episcopum loci. Itē archiepus in diœcesi suffraganei sui nihil habet dispone re, sine assensu ipsius. Item arg. quod archiepiscopus nō est iudex ordinarius totius prouinciæ suæ.

a Scilicet Goffr. hic, & in sum. ti. de sēt. exc. ad finem, & alij quos refert hic Ioa. An. quorū sēten tiā videtur amplecti.

[Gl. seq numerat 11. specialia de reseruatis Papæ, & illa prosequitur, & quatuor versus ponit.

g Pertinere.] No. quod quædam 3 sibi in tm̄ sedes Apostolica

3 Valde vtilis & elegās est hæc glo. cui hēs aliā similē in ca. quod trāslatio nem, verbo, reseruata, s. de of. leg.

&ũ: secunda diffiniẽdo cõmittit: ibi, Nos autẽ. Abb. Sic.

CASUS. Quidam visitatores in Lõbardia accesserunt ad ecclesiã Albiganeñ. vt in ea visitationis officiũ exercerent: ẽps Albiganeñ. inter cætera, q̃ proposita fuerũt contra ipsum, confessus fuit, ꝙ cum quidam, in villa quadam, quæ ad eius iurisdictionẽ spectabat, infamaret de furto, & ipse fur illud negaret, obtulit purgationẽ ferri cãdentis; & si deficeret, suspẽderetur: ẽps q̃suit à iudice deputato ab ipso ad maleficia punienda, qd sibi super hoc videret? iudex rñdit, vt fieret sicut fur dixerat: tãdẽ ferrũ cãdẽs in ipsi⁹ pñtia est allatũ, qđ cũ fur ille accepisset, cõbustus est: iudex pauefactus, consuluit ẽpm, quid sibi super hoc esset agendum: & ipse rñdet, ꝙ si fur euaderet malũ esset: & sic ẽps, & iudex villã illam exeũtes i eorũ pñtia ille fur est suspẽsus: tñ ẽps ipse dicebat in eius excusationẽ, se talibus verbis vsũ fuisse: Auditis q̃tus est clamor populi? oẽs dicunt, malũ est, si sic euaserit impunitus: His auditis, & redactis i scriptis, inquisitores ipsum episcopũ cũ litteris suis confessionẽ p̃dictam continentibus, remiserunt ad Papam, sed ipse nihil sup his ꝓposuit coram Papa, nec litteras inquisitorum ostendit, ipse tñ dicebat litteras illas Papæ præsentasse: immo statim cũ alter de prædictis inquisitoribus ad Apostolicã sedem accessit, qui rem per ordinem domino Papæ exposuit, idem ẽps de curia recessit, & perquisitus non potuit inueniri: dominus Papa his auditis, per dictum inquisitorem, & litteras inquisitorum: quia idem ẽps non solum in iudicio ferri candentis, verum etiam in suspendio multum excessit, cum his non tantum auctoritatem præstitit, sed etiam præsentiam suam exhibuit corporalem, ipsum reputauit indignum ministerio altaris: & quia pontificale officium sine ministerio altaris exerceri nõ potest, mandat dictis inquisitorib. quatenus moueant eundem, vt ẽpatui cedat: alioquin ipsum remoueant ab ecclesia Albiganeñ. & eidem ecclesiæ faciant de persona idonea prouideri. No. hic arg. ꝙ sufficit absentẽ requiri, licet peremptoriũ ad eius notitiã nõ ꝑuenerit. Item clerici, vel ẽpi iudicijs ferri candẽtis indicere, nec recipere talem purgationem dẽnt. Itẽ nec interesse dẽnt, nec auctoritatẽ p̃stare debent spẽaliter, vt pœna corporalis infligatur: quod si fecerint, hic est pœna expressa in p̃latos. Item officiũ ẽpale sine altaris ministerio exerceri non põt. Et sic est hic ar. ꝙ non põt esse ẽps, nisi primo fuerit sacerdos. Item in locũ ẽpi depositi, vel irregularis facti ex culpa sua, ali⁹ substitui dẽt.

† Examinatio p̃ ferrũ cãdẽs, & ferueñtẽ aquam illicita est, & quare clerigis decretũ extat in c. ꝯsuluisti. 2. q. 4. vide B. Thomã 2. 2. q. 95. ar. 8. ad 3. arg.

† Ẽps habẽs t p̃alẽ iurisdictionẽ committere põt cãrũ criialiũ cognitionẽ alijs absque irregularitate, dicẽs eis vt iustitiæ debitũ exequanẽ. c. vlt. ne cle. vel mon. lib 6.

eius iurisdictionem spectãte infamaretur de furto, & idem illud inficiaretur omnino; offerens, ꝙ candentis [a] ferri iudicio se purgaret, & vt suspendio puniretur, si deficeret in eodẽ: dict⁹ ẽps requisiuit à iudice, quid super hoc videretur eidem: & cũ iudex respondisset, vt fieret sicut fur ipse dixerat: ferrum candens † in ipsius præsentia episcopi est allatum, qđ cum accepisset fur ille, combustus est: vndè iudex pauefactus, quid sibi super hoc videretur consuluit [b] episcopum memoratum: Qui rñdit, ꝙ si fur sic euaderet, malũ esset: quanquã affirmet se verbis [c] talibus vsum fuisse: Auditis quãtus est clamor populi? omnes dicũt, malũ est, si sic euaserit impunitus. † & sic episcopus, & iudex villã ipsam cum multitudine sunt egressi: in quorum præsentia p̃dictus fur est suspẽsus, pp q̃d ipsum cũ litteris vestris ad sedem Apostolicã destinastis: sed idẽ nihil sup his ꝓposuit corã nobis, nec litteras vestras vidimus, licet idẽ se nobis illas asserat p̃sentasse: q̃nimò † cũ dictus archiepiscop⁹ ad sedem Apost. accessit, qui nobi hmõi rei seriẽ plenariè indicauit, idẽ ẽps à nostra discessit [d] præsentia, & perquisitus, [e] non potuit inueniri. ¶ Nos aũt quia idem ẽps nõ solum in iudicio candentis † ferri, verum ẽt in furis suspẽdio grauiter noscitur deliquisse: [f] cum his nõ tm̃ auctoritatem præstiterit, verum ẽt pręsentiã exhibuerit corporalẽ, [g] ipsum indignum altaris ministerio [h] reputamus. Cũ igitur Pontificale officium sine altaris ministerio nõ valeat adimpleri: Mãdamus, quatenus vt ẽpatui cedat, [i]

a Candentis.] Hæc purgatio prohibita est ĩ. ne cler. vel mon. sententiam, & infra de pur. vulg. per totum. vndè hoc solo, ꝙ in hoc consensit, fuit puniendus.

[Glo. seq. recit. per q. an episcopi, vel clerici principib. in criminalibus consulere possint.

b Cõsuluit.] Non prohibetur hic quin ẽpi possint dare cõsiliũ principib. i criminib. 23. q. vlt. pessimã, in fi. nã. cleric⁹ põt dare i ꝯsiliũ ita in gñe dicẽdo; Fures taliter puniendi sunt. ar. 5. q. 6. delatori. dũ tñ potius opera consulentis, quam suggerẽtis fungatur, vt ff. de qõ. l. 1. § qui quæstionem. Item licite põt clerici querelam iudicibus deferre de furibus ciuiliter, arg. 23. q. 5. non vos, & ĩ. de homic. postulasti, & licet aliquis rñdeat de facto furis extra iudiciũ, licet ille fur puniat, non imputatur illi, ĩ. de homi. tũa. hic. n. exces. fines ꝯsilij dicẽdo malũ est, si fur sic euadat, & p̃sens fuit in suspẽdio.

c Verbis talib.] quę sequunt, auditis, &c.

d A nostra discessit.] vñ ꝑindẽ est ac si non venisset, ĩ. de iud. c. 1. & 11. q. 3. certum est. aut ẽt si latitaret post colsinas, ff. ex quibus cau. in poss. ea l. Fulcini⁹, §. illud sciendũ, & ĩ. vt lite nõ ꝯtest. q̃m. §. 1.

[Gl. seq. no. ꝙ sufficit absentem requiri, licet, &c. alleg. in contrariũ, & soluit.

e Perquisitus.] No. ꝙ sufficit absentem requiri, licet peremptorium ad eius notitiam non ꝑuenerit, ĩ. de do. & cõtu. cãm q̃, c. vlt. & ĩ de cler. nõ resi. ex tuæ. C. de iud. properandũ. §. & si q. dẽ. ff. de euic. si verò, & l. si dictũ. §. pñte, & ff. loca. item quæritur. §. exercitu. Arg. ꝯ ĩ. vt lite non contest. q̃m. 2. ff. quæ sent. sine app. rescin. l. 1. §. cum ex eo. non. n. statim contumax vr̃, qui vocem præconis non exaudit. ff. de in integ. resti. l. pen. quæ incipit, diuus, & C. q̃ũ & q̃n iud. ea q. 2 & 3. q. 9. caueant, sed certè ibi non tenuit sententia: quia ibi re⁹ non fuit citatus: hic enim citatus venit ad præceptum inquisitorum, & contumaciter recessit, & adhuc Papa mandat, vt moneatur. Ber.

f Noscitur deliquisse.] relatione iudicum, quibus creditur, 18. dist. de concilijs, donec probetur contrarium, sup. de resti. cum à nobis. Ber.

g Corporalem.] Vndè incidit in illam cõstõnẽ, ĩ. ne cler. vel mon. sententiam, & auctoritatem præstando, & præsentiam, vndè meritò deponi debuit, q̃a fuit homicida. ĩ. de homi. significasti. 2. & sup. de cle. pug. in duello. c. 2. 50. dist. si quis viduam, q̃a nõ refert an facto, vel consilio seu auctoritate fiat homicidium, vt ibi dr̃.

h Ministerio.] Arg. quòd non potest quis esse episcopus nisi primo fuerit sacerdos. De hoc dixi sup. de cler. per saltum promo. c. vnico.

i Cedat.] Cũ p̃p culpam suam factus sit irregularis: alias

1 De hoc art. vide Doc. in c. clerici, ĩ. ne cle. vel mon. Fel. in cap. sicut dignũ, ĩ. de homic. & Nicolaũ Plouiũ trac. de irregularitate. 39. regul. vbi latè.

† Aliàs ita: quinimò statim cũ, &c.

† Cur iudiciũ ferri cãdẽtis sit illicitũ, tradit luculẽter B. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. arg.

2 Vide de re iud. cũ Bertoldus, in 4. gl. Io. An.

1 Vt p quē, dic vt j. de cleri. ægro. c. vnu. lib. 6.

alij enim si esset impotens dareť ei coadiutor, 1 7. q. 1. quamuis sit triste. Vinc.

INter.] Ab obtinenda dignitate repellitur; vsurarius & pub licus aleator. h. d. Diuiditur. Nam primò nar rat decisẽ factum. Secundo diffinit, ibi, [Nos igitur.] quæ subdiuiditur: Nā prima diffinit de P. Secunda de B. Tertia de cãtore. Secũda ibi, [Præterea] Tertia ibi, [Quia verò.] Abbas Siculus.

CASVS. Vacãte succentoria Pictauen. cã tor ipsius ecclesię, ed quem pertinet collatio succentoriæ, eam ꝯtulit P. canonico Pictauen. postmodũ dicta collatione nõ cassata, eandem succentoriam contulit B. canonico Pictauen. vndè orta quęstione inter eos, cã commissa fuit super ipsa succẽtoria q. fusā iudicib. delegatis, corã qbus petiji vtraq. pars electionẽ de se factã cõfirmari, & alterius cassari: lite cõtestata, & testibus hincindè receptis, cã delata est ad dominum Papã: præterea iudices quasdam litteras cõcesserunt partibus, in q̃bus quędã clausula vltimò in litteris illis erat apposita: ꝓponebat contra d. B. quod illa non fuerat apposita de conscientia iudicum, & sic falsauerat litteras illas, & quod vsus fuerat litteris sic falsatis: super hoc deposuerunt iudices, q̃ litteras illas ꝯcesserãt: dñs pp attestationib. vtriusque partis inspectis, inuenit esse ꝓbatũ, dictũ P. publicũ aleatorem esse, ac manifestũ vsurariũ, q 11. ꝓ 12. mutuauit ĩ ludo: Ipse verò i sui excusationẽ allegabat ꝯsuetudinẽ Gallorum, qua clerici mutuant sic frequenter, & ludunt: Sed Papa illam consuetudinem penitus reprobauit, cum in illis sit magis punienda offensa, per quos delinquendi auctoritas vsurpatur: vndè quod circa dictum P. de succentoria ipsa factũ est, propter indignitatem, & vtilitatem ipsius, decreuit dñs Papa irritandum: cum personis vilib. & indignis portæ dignitatum patere non debeant. Præterea contra præfatum B fuit probatum, q̃ de conscientia iudicum vltima clausula non fuerat inserta in litteris eorundẽ, sicut per ipsorum depositiones constitit euidenter propter quod pars altera proponebat, quòd prædictus B. vsus fuerat litteris sic falsatis, & ideò tanquam falsarius debebat repelli. Papa tñ considerauit, q̃ licet constaret, q̃ dicta clausula in litteris illis fuisset apposita præter conscientiam iudicum, tñ fides facta non fuit, q̃ d. B. illam clausulam apposuerit, vel procurauerit, vt ab alio poneretur, vel ẽt q̃ scienter vsus fuerit litteris sic falsatis: vnde Papa ab huiusmodi falsitatis obiectu dictum B. absoluit, ꝓpuè, cum postq̃ hoc sibi obiectum fuit, eis vti noluit: Sed quia p depositiones duorum testium cõstitit, q̃ cõcessio facta P. ꝓdicto, ꝓ. esset concessionem factam postmodum B. Papa decreuit ipsam irritã, & inanẽ. Et q̃a cãtor ita cõstãter se habuit i hoc facto vt prima donatione ñ cassata, secũdam facere attentauit, vt puniať in quo peccauit; Dñs Papa priuat ipsũ ptãte ꝯferẽdi hac vice succẽtoriam ipsam; Mãdans iudicib. quatenus eãdẽ, auctorit. te Apostolica, pionę idoneę assignare procurent. No. q̃ aleator publicus, & vsurar.[9] publicus repellit à dignitate obtinẽda, nõ obstãte consuetudine aliqua. Itē praua consuetudo potius dicenda est corruptela, q̃ consuetudo. Item nemo auctoritate, vel ꝯsuetudine debet vsurpare delinquẽdi licentiã: quia p p hoc magis punitur. Item vilibus personis, & indignis dignitates non sunt ꝯcedẽdæ. Itẽ ar. q̃ succentoria est dignitas. Item iudices possunt ferre testimoniũ de his, q̃ corã eis acta sũt, & p eos. Item non ꝓbat hoc esse, quod ab hoc cõtigit abesse: & sic dubia probatio non nocet. Item nõ punitur qui falsis litteris nõ vtitur, postquam sibi opponitur. Item duo testes sufficiũt. Item prima electione non cassata, attentari non debet secunda: cum fiat de re non vacante, & ita nulla, vt, hic. Itẽ punitur elector, qui prima sua electione non cassata, secundam attentat: Item puniri debet quis in eo in quo peccauit.

† Ca 4. eo. ti. in 3. cõp. Vide Host. in sum ti. d. ex ccs. pral. §. cle. verò. vbi plenè de ludo. adde Ber. Diaz. i prac. cri. cano. c. 64. & citates ibi per eum.

† Vide citatos in c. quo niam ĩ ord. ī. de vit. ex quibus intelliges qui sit manifestus vsurari⁹. Ad de Ber Diaz in prac. Cri. c. 82.

moneatis eundem: alioquin ipsũ ab Albiganen. ecclesia amouentes, faciatis eidem per electionem canonicam de persona idonea prouideri.

¶ Idem archiep̃o, & Maioris monasterij, & S. Iuliani abbatibus Turonẽ.

¶ *Collatio beneficij facta indigno, occultè cassari debet: & conferēs secũdo ante cassationem primæ collationis, priuari debet ea vice potestate conferendi.*

CAP. XI.

INter † dilectos filios B. & P. canonicos Pictauen. super succẽtoria Pictauen. ecclesiæ quæstione suborta, vtroq. asserente succentoriã ipsã, se per Pictauen. cantorẽ, ad quẽ eius donatio pertinebat, canonicè assecutum, & infra. ¶ Nos igitur attestationib⁹ vtriusque partis inspectis, inuenimus esse probatũ eundem P. publicum aleatorem[a] esse, ac vsurarium † manifestum: vtpotè, qui vndecim [b] denarios pro duodecĩ mutuauerat in ludo: vndè licet ad palliã dum tantę præsumptionis excessum proposuerit, quod hoc fecerat iuxta cõsuetudinem Gallicorum clericorum, qua ferè vniuersi clerici mutuant sic frequẽter, & ludunt: Nos tamen, qui ex officij nostri debito pestes huiusmodi extirpare proponimus atque ludos voluptuosos [c] (occasione quorũ sub quadã curialitatis imagine, ad dissolutionis materiã deuenitur [d]) penitus improbamus, excusationẽ prædictam, quæ per prauam consuetudinẽ (quæ corruptela dicenda est †) palliatur, friuolam reputantes: cũ in illis magis plectibilis sit offensa, p quos ad excusãdas [e] excusationes in culpis delinquendi auctoritas [f] vsurpatur: quod circa eundem P. de succentoria factũ esse dignoscitur, propter indignitatẽ, & vilitatẽ ipsius duximus irritãdum: cũ psonis vilib. &

a Aleatorem.] quod hodie prohibetur sup. de vi. & hon. cleric. tamen videtur q̃ propter hoc nõ debet priuari iure suo, si vellet se corrigere 35. dist. c. 1. idem videtur de vsura 47. dist. cap. 1. sed aliud est in obtento aliud in obtinendo, propter vsuram indistinctè repellit ab obtinendo 47. dist. de Petro. & hic: sed in obtento beneficio pt eps facere gratiã, si se libenter corrigat, de iure tñ pt deponi 14. q. 4. si q̃s oblitus, & c. quĩ multi. B.

b Vndecim denarios pro duodecim.] hæc vsura centesimam 1 excessit, quoniam illa in anno sorti adæquatur. C. de vsuris. eos. ff. de condi. inde. si non sortem. hæc vsura vna die posset excedere sortem.

c Voluptuosos.] conuiuij tamen causa ludere licet. ff. de aleato. quod in conuiuio.

d Deuenitur.] Est ergo ludus noxius cum affectu in culpa, ff. ad l. Aquiliam ludus.

e Excusandas.] hæc verba posita sunt 16. q. 1. prædicator. & sup. de consuetudine, quanto.

f Auctoritas vsurpatur.] Qui peccatum suum defendit auctoritate, seu consuetudine, magis peccat, & ideò magis puniri dẽt. 33. q. 4. nemo, & hic. de pœ. di. 6 c. 1. fi. B.

† Vide l. omnes iudices, cum gl. j. C. de Decur. li. x cũ ibi not. & in Authẽ. habita, C. ne fa. pro pre.

1 Vsura cẽtesima quæ dicatur, tradit Alciatus li. 3. dispũctionum. c. j. & antiquos nõ solum dixisse vsuras cẽtesimas, sed ẽt cẽtesimam quæstũ, docet Budæus in l. nihil interest ff. de euiction.

a Di-

a Dignitatis.] Ar. quod succentoria est dignitas.
b Sanctiones.] C. de dig. neque famosis li. 12. C. de in fam. l. Vnica. lib. 10. sim. sup. de iureiuran. querelam.
c Depositionib. vt sup. de elec. cū dilectus No. ergo quod iudex de eo quòd fit corā eo, pōt in testem duci,

ignorauit ipsum talē fuisse, & nō licuit ei variare. Ber. ¶Glo. seq. no. quòd secunda sit nulla, signat contrariū, dat solutionem incertam, secundò signat aliud contrarium, & soluit.
f Irritam.] Ergo fuit hæc secunda electio irrita

indignis portæ dignitatis a patere non debeant, iuxtà legitimas sanctiones. b Prçterea, cōtra prçfatum B. fuit manifestè (per † testes) probatum, quod de cōscientia iudicū vltima clausula inserta nō fuerat in litteris eorundē, sicuti in ipsorū depositionibus c exprimitur euidēter. (& infra.) ¶Vndè pars altera proponebat, quod cum prædictus B. scientèr vsus fuerit litteris sic falsatis, debeat tanquam falsarius omninò repelli. Verùm nos attēdentes, quod etsi constaret, quod dicta clausula litteris illis fuisset apposita præter conscientiam iudicum prædictorum, † quia tamen fides nobis facta nō fuit, quod dictus B. illā clausulam apposuerit, vel procurauerit, d vt ab alio poneretur: vel etiam, quod scienter vsus fuerit litteris sic falsatis, ab huiusmodi falsitatis obiectu eundem duximus absoluendum: maximè cum postquam sibi hoc obiectum fuit, prçtermiserit vti eis: (& infra.) ¶Cum igitur per depositiones duorū testium nobis cōstiterit, † quod concessio P. facta præcesserit quāquam propter indignitatem eiusdē meruerit reprobati, concessionem postmodum e B. factam irritam f decernimus, & inanem. ¶Quia verò cantor adeò inconstanter se habuit in hoc facto, vt prima donatione non reprobata, secundā facere attentauerit: & dignum sit, vt in eo quis puniatur, in quo g visus est deliquisse: in hoc eius duximus varietatis inconstantiam puniendā, vt concedendi succentoriam ipsam hac vice h nullā habeat facultatē: prçsentium vobis auctoritate mādantes, cōcedimus, quatenus eādē auctoritate nostra suffulti psonç idoneç assignetis.

¶Idem † in concilio generali.

¶Cognoscere de causa matrimoniali, item pçnitentias publicas & indulgentias concedere, spectat ad dignitatem episcopatem: Vndè inferior Prçlatus de his se intromittere non debet, nisi ei competat de iure speciali.

CAP. XII.

ACcedentib. ad nos de diuersis mundi partib. episcoporū querelis, intelleximus graues & grandes quorundā abbatū excess⁹, q suis fini-

¶Gl. seq. alleg. simile, signat cōtrarium, & soluit.
d Vel procurauerit.] sim. sup. de rest. spol. cum ad sedē. licet n. iste obtinuerit litteras, & vsus fuerit eis, non tū præsumitur, quod eas falsauerit, sicut nec ibi prçsumitur, videiecisse, licet ipse possideret, & aduersarij probassent se expulsos: dolus enim non ex præsumptionib. sed ex pspicuis indicijs pbari debet. C. de dolo, dolū. vndè qui dolū allegat, dolū probare tenetur, ff. de proba. quoties. § qui dolo. Sed contra, arg. habes sup. de cri. fal. ad falsariorū, vbi dicit, quod post q litteris falsis vsus fuerit, non poterit prætendere excusationem, & hic vsus est falsis litteris, nec tñ in hoc punitur. Sol. illud speciale est in litteris domini Papç, quæ prius diligēter examinātæ sunt, nec pçna illa ad litteras aliorum prælatorū extenditur, 2 in ò & aliud speciale est in illis, q nō i alijs: quia ibi tradit curiç sçculari statim, sed alij non tradūtur. ¶Gl. seq. quçrit, arg. pro, soluit cōtrariu,
e Postmodum.] vndè nō valuit, prima nō cassata, sic sup. de concess. præb. c. post electionem, in fi. Sed q si prima nulla fuisset ipso iure, puta, qa psona fuit idigna & scienter electa, nunquid valuisset secūda? Videt quod sic sup. de electione 1. & supra de appel. constitutis, & supra de iure pat. illud, & ca. cum laici. Sed contrariū est verum, quod non valet secunda, quia ipso iure priuatus fuit eligendi potestate, illa vice: vndè secunda non valet, sup. de elec. cum in cunctis, & c. cum Vintonien. & c. scriptum. in fi. sup. de sup. neg. præla. licet & c. vlti. Sed cap. illud & cap. cum laici, contradicere videntur: quia ibi ab eadem persona facta fuit prima concessio & secunda, & tamen tenuit secunda: Sed ista concessio prima facta fuit de re non vacante, quare nulla; præterea laicis variare licet, sed non clericis: sed hic non fuit priuatus ipso iure, quia non fuit notorium primā nō tenuisse: & ideò priuat per sniam, quia forte

ipso iure, vt videtur per hanc litteram, q est verū: quia prima non cassata secunda nō potuit nec debuit attētari, et si prima ipso iure nulla fuisset, vt dictum est in prox. notul., qa functus erat officio suo eligendo illum P. & sic succentoria non vacabat. Vndè iste B. electus fuit ad dignitatem non vacantem: quare nulla fuit electio, at. ptra. ff. de ver. obl. si dari stipuler. vbi pēdēte prima stipulatione, quç elidi poterat, tenet scda stipulatio, sed valdè sunt ista dissimilia. Itē signat ptrium huic verbo, irritā, s. de elec. desiderami, & c. auditis, & ibi vtraq; cassat; hic verò diuersus est casus, ibi factç fuerunt elec. à diuersis partib. hic ab vna & eadē psona, q variare non potuit, vt dictū est.
g Puniatur in quo.] de s. de tēpor. lrās, & s. de iure pa. pastoralis & s. de cle. ex. ommiui. postulastis.
h Hac vice.] itm s. de elec. cū in cūctis, & c. cum Vinton. vndè si illorū electio, quibus scribitur, non hēret effectū, statim posset iste eliger Be.
ACcedētib.] Abbates de matrimonijs cognoscere, & publicas pçnitentias iniungere, & lrās indulgentiarū cōcedere non possunt, nisi eis competat de iure spāli, hoc d. Primò ponit epōrū querelā, cui sdò puidet, ibi. Volētes. Abb.

CASVS. Epi in cōcilio generali cōquesti sunt de abbatib. q ipsi suis terminis non cōtenti, manus extendunt ad ea, quæ ad epos pertinere noscuntur, videlicet cognoscendo de causis matrimonialibus iniungendo pçnitentias publicas, concedendo litteras indulgentiarū, & similia præsumendo: pp quæ auctoritas epalis vilescit interdum apud multos: volens concilium eporum dignitati, & abbatū saluti in his prouidere, prohibuit, ne de cætero aliqs abbatū ad talia se extēdat, si ppriū periculū voluerit euitare: nisi forte aliquis ipsorum speciali concessione, vel alia legitima cā sup hmōi valeat se tueri No. q ista quæ hic prohibent abbatib. de iure cōi ptinēt ad epos. Itē abbates ista prçscribere possunt.

a Suis

† Hæ duæ voces, p testes, desunt i antiquis exemplaribus ab sūt etiam à veteri cōpilatione, & omnib. Vaticanis.

† Vox, pdictorum, deest in antiq. orib. codicibus, adest iā in magis recentibus. 2 Secundum Io. & Vincē. Io. An.

† Vide l. vbi numerus, cū concor. ff. de testi.

† Idē, s. Innocentius in cōcilio generali Lateran. c. 60. & c. vnico eo. tit. in 4. compil.

a Suis finib. non contenti.] Cum quilibet suis finibus contentus esse debeat, nec terminos patrum transgredi debeat, sup. de sepultu. c. 1. & 9. quæst. 2. c. 1. & c. seq. Ad idem æquè possunt induci. 13. q. 1. cap. 1. & sup. de statu. mon. recolentes.

† Vide concil. Trid. sess. 24. de sacro matrimonij cano. 12.

† De articulo, adquê spectet concedere indulgentias, vide B. T. in qônib. additis ad 3. par. q. 26. per totum: & Sotû li. 4. sent. dist. 21. q. 1. arti. 4.

† Vide paulo post citatos super glossa, & notata in capi. omnis, infra de pç. & remissio.

¶ Glo. seq. signat cõtrarium, & soluit.

b Episcopalis dignitatis.] q̃ enumerant 67. dist. quãuis corepisc. &c. corepisc. & sic vr per hanc constitutionem, qđ cognitio causarum matrimonialiũ ad epum de iure cõi spectat. arg. 35. q. 6. multorũ. arg. ꝯ s. de consang. & affi. ex litteris. Dicas ꝙ alij prælati, q cognoscũt de causis matrimonialibus siuè sint abbates, sinè alij, faciũt ex cõsuetudine pręscripta, siue speciali concessione, secũdũ quod hic in fine dicit, arg. s. de præscr. auditis, aliàs de iure cõi ad solũ episcopũ hoc spectat, vt hinc patet, & 50. dist. in capite, & s. de offic. ord. cap. 1. B.

c Publicas pœnitẽtias.] Hoc ad solum episcopum pertinet. 1 50. dist. in cap.

d Legitima] puta cõsuetudo pscripta, q̃ dat iurisdictionẽ. s. de offi. arch. c. vlt. & sup. de præscript. auditis. sup. de fo. cõpe. cum contingat. supra de offi. ord. irrefragabili. 2

1 Hoc verũ de illa solẽni, de qua loquitur canon allegatus in glo. lo. And.

† Pro Prudentianę, Budentianæ repositũ est, ut supra in c. 35. đ electione.

2 Adde q̃ dicat consuetudo pscripta: & qualiter pbet. no. Bar. ĩ l. hoc iure, §. ductus aq. ff. de aqua quotidi. & æstiua.

bus non contenti, a manus ad ea, quæ sunt episcopalis dignitatis opus, b extẽdũt: de causis matrimonialib. † cognoscẽdo: iniungendo publicas pœnitentias: c concedẽdo † etiam indulgẽtiarum litteras, & similia psumendo: vnde contingit interdũ, quod vilescit episcopalis auctoritas apud multos. Volẽtes igitur ĩ his, & episcoporũ digni tati, & abbatũ puidere saluti. Pręsẽti decreto firmiter phibemus, ne qs abbatũ ad talia se præsumat extendere, si pprĩũ voluerit periculum euitare; nisi forsan quisquã eorum speciali cõcessione, vel alia legitima d causa, super huiusmodi valeat se tueri.

¶ Honorius iij. P. tituli sanctę Pudentimæ † presbytero Cardinali, vicario nostro.

¶ *Ad reuelandum peccatorem, siue peccatum in penitentia confessum, sacerdos compelli non potest.*

Dilectus.] Primò ponitur q̃rela presbyteri, cui secũdò prouidet expressa causa: ibi, [Quia igitur.] Abb. Sic.

CASVS. Quidam fecerant quoddam furtum, qui (vt dicebatur) confessi fuerant super furto Ioanni presbytero in penitentiali iudicio: rectores fraternitatis vrais compellebant dictum presbyterum Ioannem ad reuelandum fures, & id quòd super furto sibi fuerat reuelatum, & nisi vel ad satisfaciendum ex indè damnum passo, & nisi alterũ prædictorum faceret, tulerunt in ipsum sententiam interdicti: propter quod dictus sacerdos conquestus est domino Papæ: quia perniciosum esset dictum presbyterum reuelare taliter sibi credita, & cogi ad soluendum id quod non rapuit: mandat Papa Cardinali sanctæ Pudentianæ presbytero, vicario suo, quatenus præfatos rectores coram se conueniens, iniungat eisdem, vt à grauamine presbyteri memorati super hoc penitus conquiescant. Nota, quod sacerdos compelli non debet, vt reuelet sibi in pœnitentia credita. Item non dẽt quis puniri in eo in quo nõ peccauit.

[Glo. seq. probat dupliciter hunc cogi non potuisse, signat contrarium, & remittit. in secundo quærit, arg. soluit dupliciter legendo.

e Reuelare.] Ad hoc cogi non poterat, quia secundũ leges nemo potest compeli ad furem indicandum. ff. de præscr. ver. solent. & ff. de condi. ob tur. cau. idem. §. si tibi, arg. ꝯ sup. de fur. qu: cum fure, sed ibi soluitur. Sed alia ratione non debuit compelli: quia 3 qui peccatorẽ in pœnitentia confessum publicat, per mundum cõpellitur peregrinari, vt dicit decr. de pę. di. 6. sacerdos. hodie verò deponi debet & in monasteriũ detrudi. inf. de pęni. & remis. omnis. Sed nunquid ille sacerdos fuit suspensus: quia non faciebat alterum, qđ præcipiebat? Videt ꝙ sic. 11. q. 4. sñia, sed non videtur duplici de causa: quia ipse non fiebat furtum illud vt homo, & de tali potest intelligi cõtrarium si gnatum sup. de fur. qui cum fure. sed vt Deus, supra de offic. ordin. si sacerdos, & in hoc maior erat ipsis rectoribus, argu. 93. dist. cap. vltimo. & 94. distinct. cap. 1. quia Dei legatione fungit: ergo ipsum interdicere vel excõmunicare non poterant supra de maio. & obed. cum inferior. & 21. dist. in. inferior? Itẽ quia ista sententia continebat intolerabilẽ errorẽ, vndè non tenuit, infra de senten. excom mu. p tuas, vndè Papa nõ dicit, quod ab soluatur, sed quod illi desistãt à grauamine, ꝙ de facto inferebant: & quia iniquum erat, vt tenea-

3 Vera' ratio cur sacerdos non possit nec dẽat cõpelli ad reuelandũ, qđ in confessione sacramentali audiuit, illa est, quam tradũt Theologi: qm̃ sigillum secreti est de iure diuino: vide p alijs Soto lib. 4. sen. dist. 18. q. 4. art. 5 & 6.

CAP. XIII.

Dilectus filius Ioannes presbyter exposuit cõquerendo, † quod rectores fraternitatis vrbis ipsum ad reuelãdum fures, & quod sup quodam furto sibi tanquam sacerdoti fuerat reuelatum, vel ad satisfaciẽdũ exindè damnũ passo, arctare nitẽtes, in eum (nisi alterum pręmissorum efficeret) tulerunt sentẽtiã interdicti. Quia igitur perniciosum esset pdictu m presbyterũ sibi taliter credita reuelare, e ac cogi ad id quod nõ rapuit, f exoluẽdũ. Discretioni tuę mãdamus, quatenus præfatos rectores corã te conueniens, iniũgas eisdẽ, vt a memorati presbyteri grauamine penitus conquiescant.

¶ Idem Pręposito R. & I. archidiacono Suessionen.

¶ *Priuati homines regulariter nequeunt constituere collegium, & habere signa collegij, nisi eis aliter cõcedatur.*

CAP. XIIII.

Dilecta † in Christo filia abbatissa Iotrẽ.

tur reddere quod non rapuit: & ita quantum ad vtrãque partem disiunctæ non valuit interdictum, vel quia sub conditione tulerunt interdictum, & ipse sacerdos pendente conditione conquestus fuit Papæ, perinde fuit ac si appellasset, vnde suspensum fuit interdictũ, supra de appellatione dilectis 2. & Papa mandat ipsum vlterius non molestari: sic excommunicatio sub conditione suspenditur per appellationem, sup. de appel. præterea 2. B.

f Quod nõ rapuit.] Nisi illud à raptore scienter suscepisset: tunc enim compelleretur: quia tenetur illud restituere, cum succedat in vitium, supra de restit. spolia sæpè, & supra de iudi. quia V. & ff. de iureiurand. si duo, §. idem Iulianus. & ff. de conditione fur. l. 2. & l. ex causa furtiua. & C. de fur. l. 2. & l. inciuile est. Ber.

Dilecta.] Non possunt subditi singulares in præiudicium Prælati erigere signa collegij, hoc dicit. prima pars ponit querelam: Secunda dat iudices: ibi, Discretioni. Abbas.

CASVS. Presbyteri & clerici Iotren. ecclesiæ Meldẽn.

† Vide Hostiensem in summa, ti. de excessib. pla. § subditi verò. & de materia sigilli consule Spe. tit. de citatione §. 5. Cassanęũ in cõsuetud. ducatus Burgũdię in conclusione operis. & Guidonem Papę decisione 481.

deñ. diœcesis cum non consueuerint habere sigillum, nec sint vnum corpus, ita ꝙ capitulum appellaretur, nihilominus contra voluntatem abbatissæ Iotreñ. ecclesiæ (quę est ipsorum caput & patrona) propiium sigillum habere contendunt: vndè abbatissa significauit hoc domino Papæ, mãdat Papa q̃buſdã, quatenus si eis cõstiterit ita esse, dictis p̃sbyteris, & clericis auctoritate domini Papę p̃cipiãt expreſsè, ne p̃ſumãt vel de nouo fabricare sigillum, vel vti eo, si fortè nouiter fuerit fabricatũ. No. quod qui non sunt vnum corpus, nec faciunt vnũ collegium, non debent habere commune sigillum.

† Appelle͂.

ɪ Gl. seq. tractat q̃n. que modos quibus dicitur corpus, ponens differentiam inter corpus, &c.

a Nec sint vnũ corpus.] Not. ꝙ qui nõ sunt de vno collegio vel etiam de vna societate, non dicuntur vnum corpus, vt hic patet: quia clerici isti erant clerici Iotrensis ecclesiæ deseruientes ibidem, qui non dicuntur facere collegium, sed sunt ibi beneficiati, licet omnes subessent abbatissæ: vñ non sunt vnũ collegiũ, siue vnũ corpus, nec possunt constituere vnum procuratorem siue actorem pro aliqua causa. ff quod cuiusquè vniuersita. l. 1. §. 1. illi ergo soli faciũt vnum corpus, qui sunt in vno collegio, vel societate, vt l. p̃. lita. vnd no. quod corpus multis modis dicitur: omnes enim fideles possunt appellari vnum corpus siue vna ecclesia per fidẽ & charitatẽ, siue p̃fectionẽ gratiæ, sup. de sum. Tri. c. 2 cuius caput est Christus. 3. q. 4. Engeltrudam, ita ꝙ alter alterius onera portet. 50 dist. ponderet. Itẽ collegiũ siue vniuersitas dicitur vnũ corpus, cuius p̃latus dicit caput. sup. de his quæ fi. à p̃la. sine consen. ca nouit. & tale corpus potest habere sigillum. sup. de app. significauit. & 73. dist. in nomine. in fi. & actorẽ & arcam cõmunem, vt ff. quod cuiusque vniuer. l. prima, sed cum isti clerici taliter non fuerint vnũ corpus, sigillũ cõmune habere nõ debeant, vt hic patet. Itẽ vnũ dicitur corpus, quod vno clauditur spiritu, vt homo, lignum, animal. Aliud dicitur corpus quod habet partes integrales seu cohærentes, vt domus: Aliud quod habet partes distantes, vt grex, populus, collegium, ff. de vsuca. l. rerum mixtura. Si enim petijsti in iudicio corpus, quod habet partes integrales, vt domum, & succubuisti, si postea petas aliquid de domo, puta cœmenta vel lignum, puta cum fuerit dissolutum à domo, non obstat exceptio rei iudicatæ, ff. de exccp. rei iud. si quis cum totum. §. item si quis fundum. Si verò petas totum corpus quod habet partes distantes, puta gregem, & succubuisti, si postea petas aliquod caput de grege, quod fuit ibi, obstat exceptio. Si verò non erat ibi, non obstat, ff. de excep. rei iudi. si cum argentum. §. 1. Item episcopus cum capitulo suo facit vnum corpus, cuius ipse est caput, sed cum clero ciuitatis vel diœcesis non dicitur facere vnum corpus. sup. de testa. requisisti. § secus. & inf. de verb. sig. cum clericis. Sic abbatissa ista cum clericis ecclesiæ Iotrensis, licet ipsa sit caput, non facit vnum corpus.

nobis insinuare curauit, quod cum presbyteri & clerici Iotreñ. ecclesiæ Meldeñ. diœcesis, non consueuerint proprium habere sigillum, nec sint vnum corpus, [a] ita quòd capitulum appellaretur; † nihilominus contra voluntatem ipsius (quæ ipsorum caput est, & patrona) sigillum habere contendunt: & infra.

¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si vobis constiterit ita esse, dictis presbyteris & clericis auctoritate nostra inhibeatis expresſè, ne præsumant, vel de nouo fabricare sigillum, vel vti eo, si fortè nouiter † fuerit fabricatum.

† nouum

¶ Glo. seq. obijcit & soluit.

b Inhibeatis.] Sed quare prohibetur istis habere sigillum, cum quilibet possit habere sigillum? Ratio quare, iam reddit est superius: quia cum isti non essent vnum corpus, volebant facere sigillum commune, tãquam essent vnũ corpus siue collegium, & per hoc videt fieri præiudiciũ abbatissæ cui suberãt: quasi ꝙ p̃ se fortè expedirẽt negotia quæ sub ipsa, vel auctoritate ipsius tractari debebant: quia & hoc p̃missο aliud attentarent in præiudicium monasterij: sed si quilibet rector per se, vel cum collegio suo vellet habere sigillum, non prohibetur.

¶ Idem † sancti Auberti archidiacono, abbati de Annona, & Præposito Cameracen.

† Aliàs ita: Idẽ abbati sãcti Alberti Archidiacono de Annona & p̃posito Cameraceñ.

¶ Qui contra iuramentum negat Prælatum dominum suum uel coram iudice seculari de ipso conqueritur, vel ipsum inuadit, deponi debet.

CAP. XV.

GRauem † & dolore non vacuam: & infra.

¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si vobis constiterit archidiaconum [c] semel & secundò, contra fidem homagij [d] præstiti, ac debitam reuerentiam, episcopum suum esse dominum negasse...

† Vid̃ Hostiensẽ superioric. citatũ. & Cõtiũ q̃ addit hic omissa à Raymũdo, vñ planius hęc ĩtelligẽtur.

GRauẽ.] Primo de ...è narrat factũ, quod sub triplici distinctiua puniri mãdat: ibi, Discretioni. Abbas.

CASVS. Archidiacon⁹ Ambiañ. veniẽs contra fidem præstitam & debitam reuerentiam semel, & secundo, episcopum proprium suum dominum esse denegauit: Item in foro sęculari deposuit contra eum super rebus spiritualibus quæstionem: Item causam & consilium præbuit fratri ipsius archidiaconi, & complicibus suis aduersarijs episcopi, & inuasoribus episcopi & sociorum eius, & ita contra fidelitatem in tribus peccauit: Episcopus Ambiañ. grauem de ipso archidiacono coram Papa deposuit quæstionem: vndè mandat Papa quibusdam, quatenus si constiterit ipsum archidiaconum semel & secundo contra fidem & reuerentiam præstitam, episcopum prædictum dominum suum denegasse, vel in foro sęculari contra ipsum super rebus spiritualibus quæstionem deposuisse, vel causam & consilium præbuisse aduersarijs episcopi contra ipsum, eundem archidiaconum tanquam putridum membrum (ne sana inficiat) ab Ambiañ. ecclesia perpetuo abscindant, & beneficia sua per eos ad quos donatio pertinet, personis idoneis faciant assignari. Nota. qualiter punitur clericus, qui negat Prælatum suum dominum suum esse. Item qui trahit ipsum in foro sęculari pro re spirituali, vel qui facit contra fidelitatem, perdere debet feudum. Item vbi plura narrantur, quorum alterum per se sufficit ad priuationem beneficij, alterum probari sufficit. Item membrum putridum abscindi debet, ne sana membra inficiat. Item clericus qui negat episcopum dominum suum esse, vel ipsum trahit ad iudicium sæculare vel dat consilium aduersarijs suis contra ipsum, per sententiam perdit beneficia sua, non ipso iure, sicut fecit archidiaconus iste.

c Archidiaconum.] Ambianeñ. scilicet.

¶ Glo. seq. recitari potest signando & soluendo contrarium de regula vltima: &c.

d Homagij.] Homagium hic appellant fidelitatem & obedientiam, quam ratione archidiaconatus præstitit

ritic episcopo, quod licet. 23.distin.quanquam.sup.de iureiu. nullus. aliàs non licet exigere homagium. inf. de reg iur.indignum.& sup de simo. ex diligenti, & sic iste archidiaconus fidelitatem & debitam reuerentiam violauit multipliciter.prout sequitur,meritò ergo punitus fuit.

secandæ. Ex tribus causis archidiaconus iste reddidit se indignum; Primo quia negauit episcopum dominum suum esse: Secundo quia traxit illum ad iudicium seculare: Tertio quia dedit causam siue consilium contra dominum suum,& sic venit.contra fidelitatem.

† denegasse.

a Negasse.] ipso facto veniendo contra fidelitatem & debitam obedientiam, dando consilium inuasori episcopi,& fratri eiusdem archidiaconi contra ipsũ episcopum,qui traxit ipsum ad iudicem secularem:& ibi fortè publicè ipsum dominum suum esse negauit,& ita semel & secundo venit contra fidem, vndè puniri debuit.

† Aliàs ita: cũ cõplicibus,&c.

b In foro seculari deposuisse.] Arg.est hic manifestũ, quod sola conuentio sufficiens ad hoc,vt cadat à iure suo,licet ñ fuerit litem contestatus. De hoc dictum est supra de foro compe.si diligenti. sed fortè hoc est,quia deliquit cõtra dominum suũ, vndè fortius puniri debet.arg.ff.de re mi li.omne delictũ 1.respon §.1.quia omnis contumacia aduersus præsidem, capite puniendà est.vt ibi dicitur: vñ ist ab omni officio, & beneficio priuatur.

† Circa psonas regulares seu religiosas, & in qb.tereãtur epis,alijs que platis obedir,nul t. statuit cõcilũ Tridẽt. sessio 25. ti. de regularibus, & monialibus.

c Causam vel consilium.] Si dedit consilium contra dominum suum,cui fidelitatem suam debet seruare,venit contra fidem promissam,& iuramẽtum fidelitatis, sup.de iureiu.ego N. & c. querelam. vndè indignus est beneficio quod hẽt ab eo. 22.q vlt.de forma.& ideo priuari debet beneficio.arg 69 dist.si Imperator. & sup.de postu c.vlt. Sic enim iste ingratus fuit contra episcopum suũ a quo beneficium habuit,quare ipso priuari debuit,sup.de dona.propter eius ingratitudinem.C.de reuo. don.l.vlt. Ber.

† Inquietent

d Membrum putridum.] Ergo abijciendum est ab ouili,ne inficiat sanas oues.sup de sta. mo. ea quæ.1.respon.in fi.& 45.dist.sed illud.& 24 q.3.re-

gasse: a † vel in foro seculari deposuisse b contra eum,super rebus spiritualibus quæstionem: aut tã inuasori episcopi & sociorum eius, quàm fratri eius vel † complicib. suis causam vel cõsiliũ c præbuisse: ipsum tanquã membrum putridum d ab Ambianeñ. ecclesia perpetuo abscindatis: e beneficia sua facientes personis idoneis, per illos,ad quos donatio pertinet, assignari.

¶ Gregorius ix. vniuersis ecclesiarum Prælatis.

¶ *Ponit xv. grauamina illata religiosis, à quibus præcipit Prelatos abstinere.*

CAP. XVI.

NImis † iniqua: f & ista ¶ Cum religiosi viri abnegantes salubriter semetipsos, elegerint in paupertate, Christo pauperi ad placitum famulari, tãquam nihil habentes,& omnia possidẽtes: non desunt plerique tam ecclesiarum Prælati, quam alij,qui cæca cupiditate seducti, propriæ auiditati subtrahi reputãtes quicquid prædictis fidelium pietas elargitur, quietem ipsorum multipliciter inquietant. † Volunt namque cõtra regulam à sede Apostolica approbatam,& sui ordinis instituta,ipsis inuitis eorum confessiones audire, ac eis iniungere pœnitentias,& Eucharistiam exhibere,nec volunt,vt corpus Christi in eorum oratorijs reseruetur: & fratres ipsorum defunctos, apud ecclesias suas compellunt sepeliri, & eorũ exequias celebrari: & si quis decedentium fratrũ alibi,quam in suis ecclesiis eligat † sepulturam, funus primò ad ecclesias suas deferri cogunt, vt oblatio suis vsibus cedat. Nec sustinentes eos habere campanam † vel cœmeterium benedictũ, certis tantum temporibus permittunt ipsos celebrare diuina. Volunt quoque in domibus eorum † certum numerũ fratrum, sacerdotum, clericorum, & laicorum, necnon cereorum, lampadarum, & ornamentorum,pro voluntate sua taxare:ac residuũ cereorum quando nouiter apponuntur, exigunt ab eisdem. Nec permittunt, quod † noui sacerdotes eorum alibi, quàm in ecclesijs suis celebrẽt primes Missas: eos nihilominus compellentes, vt in quotidianis Missis, quas in suis locis& altaribus celebrãt, oblationes ad opus eorum recipiant & reseruent: quicquid etiam eis,dum celebrant Missarũ sollemnia,intra domorum suarum ambitum pia fideliũ deuotione donatur, g ab ipsis extorquere oblationis nomine contendentes, qđ eidẽ tam in ornamẽtis h altaris,quã in libris Ecclesiasticis absolutè con-

e Abscindatis.] Et ita per sententiam perdit beneficia,non ipso iure.sic qui trahit alium in vetitum examen, perdit causam per sententiam,non ipso iure, prout not.sup.de fo. compe si diligenti. in glo. sed nunquid. Ber.

† eligit.

NImis.] Duæ sunt ptes: Prima narrat grauamina;in secunda:ibi,Quo circa. mandat abstinere.Abbas.

† Vide alberică i Dictionar o verbo, cãpanis, & Oldrad.cõs. 2:7.

CASVS. In capitulo isto reprehendit auaritia siue auditas Prælatorum, quam exercent contra viros religiosos,qui dimiserunt omnia propter Deum:& enumerantur multa,vt in ipsa littera continentur. In fine mãdat Dominus Papa quatenus vniuersi & singuli Prælati à prædictis grauaminibus desistãt subditos suos ab huiusmodi arctius compescendo. No hanc decr. contra auaritiam & cupiditatem Prælatorum.

† eorũdem.

f Nimis iniqua.] In capite isto reprehenditur auritia siue auditas prælatorum, quam exercent contra viros religiosos, qui omnia renunciauerunt propter Deum, in pluribus, vt in litera pat. 1.

† vt.

g Donatur.] Hoc nullo modo debent Prælati ecclesiarum sibi vsurpare, quod pia deuotione fidelium confertur religiosis in vita supra de sepultur. de his, & supra,de statu.mona. capit.1.& hoc solum debent ibi habere, quod canones permittunt.18.quæst. 2.hoc tãtum.qua sit, luminoso.

† Hodie secus i Prædicatoril.& Minorib p decretalẽ Bonifa. sup cathedrã, inouatã p cõcilũ Vie.de sepul.dudũ, lo.And.

h In ornamentis] De his enim relictis & alijs quæ ab diuinum cultum pertinent,nihil percipere debent, quamuis de alijs

alijs reb. relictis in testamento possunt pauperes suam partem ꝟ. de testam. c. vlt. & iõ ab his pcipue & ab alijs grauaminib. dẽnt humiliter abstinere, cum oia dimiserint pp Deum, & elegerint in paupertate dño deseruire, ꝟ. c. prox. in prin.

gio si decimas soluere tenentur, de deci. ex parte, & leprosi etiam licet non sint professi, de hortis decimas non soluunt ꝟ. de eccl. ædi. cũ dicat Apostolus de hortis ergo & de domibus decimas nulli religiosi soluere debent.

Nimis.] Duę sunt partes, vt in pce dẽti. Scda ibi, Quocirca. Ab.

CASVS. Quidam viri religiosi, s. fratres Prædicatores & Minores quorum ordinem & regulam sedes Apostolica noscitur approbasse, in arctissima paupertate Christo pauperi famulari elegerunt: sed Prælati ecclesiarum & alij, in multis articulis aggrauare nitũtur eosdem, & enumerantur in littera: vñ mandat Papa vniuersis Prælatis ecclesiarum, quatenus vniuersi & singuli, à prædictis grauaminibus oino desistãt, & subditos suos cõpescant arctius ab hmõi. Nõ q̃ fratres Prædicatores & Minores ad synodum ire non dẽnt. Item iuramentum fidelitatis episcopis facere non dẽnt. Item de fructib. hortorum suorum decimas soluere non tenent: exẽpti n. sunt ab omnib. prænotatis grauaminibus.

a Ad synodos.] Omnes enim religiosi q populum non habẽt, ad synodum ire non tenentur, ar ꝟ. de priuil. ex or in fi. & 18. q. 2. §. vlt. 18. d. in illa palea. eps, quæ concilium Turonẽ. est. De hoc dictum est ꝟ. de offi. ordi. c. dilectus.

b Fidelitatem iuramento.] Ab alijs, enim ministris siue rectorib. ecclesiaru, quib. animarum cura commissa est, hoc re quiri, 23 dist. quanquam, & ꝟ. de iureiu. nullus. ab huiusmodi fratres Prædicatores & minores sunt exẽpti. Et illud videtur intelligi dè ppetuis rectoribus, sed isti non sunt perpetui, immo quasi annuatim mutantur.

c De hortorum fructibus.] De his enim nullas reli-

† De cogendis synodis, & q. sint vocãdi, vide sã cti demum in cõci. Tri. ses. 24. de re. for. c. 2. & de materia vide Iacobatium trade conci- lio li. 2. art. 2. adde c. ꝗ sup his, cum ibi notatis, ꝟ. de ma. & obedien.

† altissima.

† Hodie qui cũq; fratres et monachi ad publicas pcessiões uocati, accedere cõpellun- tur, his tñ exceptis, qui instrictiori clausura ppe tuo viuunt, ita concilin Tri. ses. 25. ci. de regularib. c. 13.

fertur, vendicant perperam iuri suo. Quocirca mãdamus, quatenus vniuersi & singuli à prænotatis grauaminibus desistatis, subditos vestros ab huiusmodi arctius compescendo.

¶ Idem vniuersis ecclesiarum Prælatis.

¶ Ponit duodecim grauamina Predicatorum, & Minorum, à quibus precipit Prelatos abstinere.

CAP. XVII.

ij Nimis † praua: & infra.

¶ Cum quidam viri religiosi, vt puta, fratres Prędicatores & Minores (quorum ordinem & regulam sedes Apostolica noscitur approbasse) in arctissima † paupertate Christo pauperi famulentur: plerique Prælati, & alij eos ad synodos [a] suas cogunt accedere, ac suis constitutionibus subiacere: nec his contenti, capitula & scrutinia in locis fratrum pro his corrigendis facturos se comminantur, fidelitatem iuramento [b] firmatam, ab eorum ministris, & custodibus exigentes: eis quoquè vt tam extra ciuitatem, quam intra cum eis processionaliter † veniant, ex leui causa mandantes: excommunicationis sententiam fulminãt, in benefactores ipsorum, & & idipsum fratribus cõminantes, eos de locis, in quibus Domino famulantur, satagunt amouere, nisi eis obediant in omnibus supradictis. Ad hoc † ne fratres ad honorabiliores † ciuitates & villas, vbi religiosè ac honestè valeant commorari, à populis deuotè vocati accedere audeant, inhibentes, tam in accedentes fratres, quam in receptatores † eorum præsumunt excommunicationis sententiam pmulgare. Ab eis etiam de hortorum fructibus [c] decimas, necnon de habitaculis fratrum (sicut de Iudæorum domibus [d]) contendunt redditus extorquere: asserendo, quod nisi fratres morarentur ibidem, ab alijs habitatoribus prouentus aliqui soluerentur: & vt ipsos suæ subdant totaliter ditioni, eisdem ministros & custodes volunt præficere pro suæ arbitrio voluntatis. Quocirca mandamus, quatenus vniuersi & singuli à prænotatis [e] grauaminib. desistatis, subditos vestros ab huiusmodi arctius compescendo.

¶ Idem archiepiscopo Bracaren. †

Non seruans interdictum, suspensus est ab officio & beneficio, & omni iurisdictione. hoc dicit secundum vnum intellectum.

d De Iudæorum domibus.] Iudæi enim đ domib. & alijs possessionibus si quas coleant, decimas soluãt ꝟ. de deci. de terris. & ꝟ. de vsur. quãto.

e A prænotatis.] In omnibus enim supradictis Prædicatores & Minores fratres exẽpti sunt, nec possũt cõpelli ad aliqua supradicta facienda.

Tanta est.] Violãs interdictum, iurisdõne & clauium potestate se priuat. h. d. Primo ponit & aggrauat culpas episcopi. Secundo ibi, licet autem, recitat cessionem ipsius, & culpas aliorum fautorum, & irritos dicernit actus post interdicti siniam violatam: Tertio ibi, quia verò. punit fautores, qui beneficia receperunt, & qui interdictum violarunt, & qui illud seruantes oppresserunt, & eos citari mandat ad curiam. Abbas Siculus.

CASVS. Dñs Papa pp quosdam excessus quorundam, commissos in quosdam canonicos, & prælatos, & clericos, & res pſbyterorũ regnum Portugaliæ suppo- suit interdicto Pr ps Colubrien. ab initio cœpit seruare interdictum, tandem mutato consilio violauit temere interdictum, delinquendo in dominum Papam, qui tulerat ipsum, & in ecclesiam Romanam, contenendo Petri claues, & lædendo ecclesiasticam ptãtẽ, & alios induxit, imò compulit non seruare Interdictum; & quos ad hoc inducere non potuit, post multas iniurias, spoliauit eos dignitatib. p̃ecijs, & beneficijs suis & eos coegit exulare, & interdicẽdo & excõicãdo eosdẽ, & ɔferẽdo pdicta fautorib. suis, quæ ofa idẽ cpsi pñtia Papa & fratrũ ipsi publicè recognouit, renunti[...]

† Ad hæc

† honorabiles.

† receptores

† Bracaren. & Colubriẽ. sis seu Colubriẽ. epatus sũt vetustissimi in Portugallia, de quib. videto Ioannẽ Vasæũ in arna lib. Hispaniæ cap. 20. Et de materia textus & gl. vide Couarruuiã in c. alma mr de sen. exc li 6. in 2 par te relectio- nis, §. 1. & 2.

tians episcopatui in manibus domini Papæ, spontanea voluntate:& licet ille renuntiauerit, volens tamen dn̄s Papa vt illi q̄ sn̄iam interdicti violauerant, & receperant bn̄ficia aliorum, qui sine cā rōnabili non debuerant spoliari, non effugiant impuniti, ne facti puersitas transeat præsumtorib. in exemplum: decreuit irritas & inanes omnem instōnē, destitutionem, collationem bn̄ficiorum & dignitatum, p̄sumptas p dictum ep̄m, & excommunicationis & interdicti sententias in quoscunq; prolatas ab eo hac occasione post violationem interdicti. Et q̄a vbi magis exceditur, grauius est uindicandum, mādat Papa archiepiscopo Bracarē. quatenus omnes illos, quos episcopus ītrusit in beneficia & dignitates aliorum, non solum à beneficijs ipsis, verum etiā ab alijs, si qua obtinent, dēat remouere, tam p̄sumptores prædictos, quam omnes alios qui violauerunt damnabiliter interdictum ab officio & beneficio suspendendo:& illos, quos constiterit manus temerarias extendisse in p̄sonas & res prædictorum canonicorum, p̄latorū, & clericorum, ad p̄sentiam Papæ venire compellat, pro meritis recepturos, innocato ad hoc si opus fuerit brachio seculari. Not. q̄ qui violat interdictum, in duo vr̄ delinquere. s. in principem, & ecclesiam, quia lædit ecclesiasticam potestatem, & contemnit claues Petri. Item post talem violationem & contemptū sententia lata ab ipso violatore & institutio & destitutio irritā est. Item violatores interdicti ab officio, & beneficio sunt suspendendi. Item qui grauius excedit, grauius est puniendus: quia vbi maior est culpa, maior debet exerceri vindicta. Item qui violentas manus mittit in clericum, ad sedem Apostolicam ire compellitur. Item vbi ecclesia per se non sufficit, inuocare debet auxilium brachij secularis. Ber.

tur, cum pro nulla pęna tpali debuerant interdicti sn̄iā violare, 32.q.5. ita ne. licet culpam eorum attenuet, r ī. quod met. cau. sacris, arg.

d In exemplum.] Vt p hoc ēt fiat cæteris interdictio delinquendi. 2.q.7. quap p. ʒ. eo. ca. 1. & ī. de Iudæ. ad liberādā, in fi. q̄a facilitas veniç incentiuū tribuit delinquendi, 23.q.4. est iniusta. B.

[Gl. sc. no. violātē interdictū non posse bn̄ficia ꝯferre vel excōicāre. ponit opin. Io. cui opponit, & p illa alle. ꝯriū decr. si celebrat. cui rn̄. Secūdo ponit secūdā cām nullitatis ex parte recipiētis collationē, ponēs ēt quorūdā lecturā, cui resistit. Tertiò ponit tertiā cām ex parte destitutorū. Quartò p̄sequit primu dictū, interserens an interdicto loco, homines loci sint interdicti.

e Irritas & inanes.] No. q̄ q̄ non seruat sn̄iam interdicti, bn̄ficia vel dignitates cōferre nō pōt tanq̄ suspēsus, ī. de ꝯces. p̄b. q̄a diuersitatē, & hic patet manifestè. Itē nec talis pōt aliquē excōicare, cū quātū ad sacra ecclesię excōicat⁹ reputet: quia ex eo q̄ dicit, irritas, patet q̄ institutiones & excōicationes sn̄ię nullæ fuerūt, 24. q. 1. audiuimus, cū Io. dicit ibi, q̄ suspensus tm̄ ab offō pōt excōicare: sed hoc n̄ vr̄, q̄a cū ipse sit offō priuatus, alium priuare non pōt vt hic vr̄? si sn̄ia talis tenuisset, illos absoluisset, vt in sentētijs excōicationis fieri cōsueuit: sed hic sn̄ias illas decernit irritas & inanes. Arg. contra ī de cle. excom. mi. si celebrat, sed hic longe magis excessit, q̄ ibi: & est diuersus casus: ibi loquitur de suspensione canonis p participationem, hic de suspensione hominis. Item collatio prædictorum nulla fuit: quia illi, quib. collatio facta fuit, non seruauerunt interdictum nec excommunicatis conferri possunt multo fortius, ʒ. de cle. excom. min. postulastis, §. 2. & ī. de ætat. & qual. cum bonæ. Quidam dn̄t, q̄ hic plus fuit processum, s. q̄ executores qui posuerunt interdictum excōicauerunt violatores interdicti: & sic rectè dicit, irritas, & inanes: sed ex littera huius decr. non colligitur hoc, sic ēt excōicati fuerunt violatores interdicti. sup. de cle. exc. mi. postulastis, §. 2. de institutionibus & destitutionib. nulla dubitatio est, quia sine culpa & absq; ordine iuris fuerunt destituti, & ita si nulla fuit destitutio, nulla fuit instō. 3. q. 6 hæc quippè, & ī. d accu. ad petitionem & ʒ. de pur. can. c. pe. & ita dubitatio tm̄ remanet circa sn̄ias excōicationis & interdicti, & de illis idem credo, ut dictū ē. ex eo. n. q̄ tm̄ excessit vt patet in prin. decr. suspensus fuit à iurisdictione. cōtemnēdo. n. claues ecclesiæ, amisit potestatem clauium, sicut qui non est ligatus, ex contemptu ligatur, 11. q. 3. capitu. si is qui: §. cum

† Dicebat Gos. q̄ ꝯpellēs peccauit grau⁹ q̄ cōpulsus 86. d. tāta, 24. q. 3. qui al iorū, 11. quæst. 3. qui resistit. Io. An.

† Alias ita: & in fratrū &c.

CAP. XVIII.

Tanta est clauis Petri: & infra.

¶ Ad confusionem P. episcopi quondam Colubrien. non potest in memoriam non venire, quā tum in nos & ecclesiam Romanam [a] deliquerit, qui despexerit Petri claues, [b] & ecclesiasticā læserit potestatem: cum nō solum interdicti sententiam, quā seruauerat ab initio, temerè violauit, verum etiam induxit alios, immo compulit non seruare: [c] & quos inducere monitis, et flectere minis ac terroribus ad violandam interdicti sententiā nulla potuit ratione, post atroces iniurias, amissionem bonorum, spoliationem parentum, dignitatibus, præbendis, & beneficijs spolians, coegit miserabiliter exulare: ea suis ī hac parte fautorib. non absq; præsumptione temeraria conferendo, q̄ omnia idem episcopus, ī nostra, & † fratrū nostrorum pręsentia publicè recognouit.

¶ Licet autem memoratus episcopus in manib. nostris spōtanea cesserit volūtate: nolentes tamē, vt hi, qui huiusmodi sētētiā interdicti nō sunt veriti temeritate ꝓpria violare, ac recipere dignitates p̄bēdas, ac bn̄ficia aliorum; qui absque culpa et sine causa rationabili eis fuerant spoliati, seueritatem effugiant canonicæ vltionis; ne facti peruersitas trāseat pręsumptorib. in exemplū: [d] auctoritate Dei omnipotentis omnē institutionem, destitutionem, collationē p̄bendarū, beneficiorū ac dignitatū, p̄sumptas per eundē episcopum, & excōmunicationis seu interdicti sētentias, in quoscunq; hac occasione ꝓlatas ab eo, post interdicti violationem eiusdem, decernimus irritas & inanes.

¶ Quia verò vbi magis

a In nos & ecclesiam Romanam.] Vnde magis puniēdus fuit qui deliquit in principem, & sine restitutione damnandus, 21 dist. in tantum, immo culpam & offensam, quam in Deum & Romanam ecclesiam cōmisit remittere non posset, 23. q. 4. si is qui. & 63. dist. Salonitanæ.

b Petri claues.] de quib. hēs 21. di. in nouo. vn̄ hēt potestatem ligandi & soluendi, 24. q. 1. quodcunq;. Iste enim contempsit Petri claues, violando sn̄iam interdicti tam p se, quam per alios, quos ad hoc compulit, & tunc suspensus fuit violando interdictum, vt dicitur infra. Ber.

c Compulit nō seruare.] Propter hoc non excusan-

¶ sequi fuit additio à tpe Innocētij, vt hic obseruat Io an. An.

Iā hæc opi. gl. cōiter reprobatur, vt docet Coua. in cap. alma mr. de sent. exc. l. 6. in 2. par. relect. §. 1. num. 8.

† Aliàs itru serit, & quis dicat intrusus tradūt ci tnt in ca. ad aures, sup. e. tit.

§. cum ergo. & 24. q. 3. notandum, in fi. locus, n. 1 interdicitur p̄p homines, & ita homines sunt interdicti & suspensi, & non locus: quia cum locus sit res inanimata, nec suspendi nec interdici potest, & ita cum dr. Interdico locum talē: hoc est dicere, interdico hoies illius loci, & celebrantes ibidē: & ita celebrātes in loco interdicto, interdicti sunt & suspensi & irregulares, & ita nec eligere nec aligi, nec etiā postulare pñt, s. de postu. c. j. & s. de ele. cū inter R. & sup. de cōsue. cū dilectus, s. de cle excō. mi. Apostolicæ, & sic iste epi s. opus qui violauit interdictū quod ab initio ceperat obseruare, suspēsus fuit & irregularis: vndè postea in alios sētētias ex cōicationis seu interdicti, aut supra suspensionis ferre non potuit, & solus Papa cum talibus dispēsare potest s. de re iudi. cū à eterne. & j. de sent. excom. cum medicinalis, lib. 6. arg. j. s. quod non sit irregularis vel suspēsus, supra, de cler. excomm. mi. postulastis, §. vlt. & hic, vbi dicit suspendas oēs, &c. sed illud ad factū referē, cū ēt iam essent suspēsi violando interdictum: sed qui cōicat aut etiam celebrat excommunicatus, nō est suspēsus propriè, nisi a pceptione sacramētorum, aut irregularis: licet aliàs sit puniendus, dummodò non in contemptum & contra prohibitiones superioris, supra de cler. excom. mi. si celebrat. cum hoc in iure non inueniatur statutum: 2 & ideò non dbet extendi hæc pœna. Ber.

† violant.

† Hæc duo verba, auctoritate Apostolica desunt in aliquot manuscripis, & in īpressis paulo vetustioribus.

† Vox, sniā deest in antiquis exemplaribus.

2 Aliàs prohibitum.

exceditur, ibi est seuerius vindicādū: a Mādamus, quatenus oīb. quos pdict⁹ eps in supradicta beneficit, præbendas, & dignitates itrusit, † nō solū à beneficijs ipsis, præbendis & dignitatib. verum ēt ab alijs beneficijs (si qua obtinent) & ecclesijs prorsus amotis, b tā præsumptores eosdem, quā oēs alios, qui præfatum interdictum damnabiliter violarunt, † suspendas (auctoritate † Apostolica) ab offō & beneficio. ¶ Illos quoq; quos in personas & res prædictorū canonicorū, Prælatorū et clericorū manus temerarias cōstiterit extendisse, ad nostram venire cōpellas præsentiam, pro meritis sententiam † recepturos, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. c

a Seuerius vindicandum.] quia vbi maior est culpa, maior exerceri debet vindicta, inf. de hær. excommunicamus, §. credentes. vbi inuenies concordantias plures, de hoc sim. s. de æta, & qual. cum bonæ.

b Amotis.] Hæc est pœna illorum, qui non seruant interdictum, sup. de cler. excom. mi. postulastis, §. quæsiuistis.

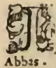
c Brachij secularis.] vt sup. de offi. ord. c. j. & c. quoniā in plerisque, in fi. & s. de iud. cum non ab homine, vbi enim ecclesia amplius facere non potest, implorare, debet auxilium seculare, & compellere, & è conuerso. s. de maled. c. 2. arg.

TITVLVS XXXII.

De noui operis nuntiatione.

DE NOVI OPERIS NVNTIATIONE.

¶ Supra visum est de excessibus Prælatorum in genere, nunc restat videre in specie de excessu qui fit in ædificando. Abbas.



Ntelleximus.] Aedificium post nuntiationem noui operis demoliri, debet expensis construentis. h. d. In prima, consultatio: In secunda responsio ibi, Quia verò. Abbas.

¶ Lucius iij. Paduano episcopo.

¶ *Etiā ecclesia ædificata post nuntiationem noui operis, destruenda est expensis construentis h. d. cum sequenti.*

CAP. I.

Ntellexim⁹ † ex litteris tuis, quod cum cā, q̄ vertitur inter Priorem S. Cypriani, & clericos de Rodigio super capella, quæ in præiudicium baptismalis ecclesiæ de Costa, ab eisdē clericis est constructa, fraternitati tuæ delegata fuisset: & infra. ¶ Quia † verò sicut leges non dedignantur d sacrocanones imitari, ita & sacrorum statura canonū, Principum constitutionibus adiuuantur: e Fraternitati tuę mandamus, quatenus diligēter considerans, quòd post denuntiationem noui operis, siue iure, siue iniuria aliquid construatur, secundum leges debet demoliri, & secūdum canones nulla ecclesia in pręiudicium alterius est construenda. vndè negotium ipsum tam secundum leges, quam secundum canones non differat terminare.

CASVS. Clerici de Rodigio cœperunt ædificare quandā capellam in pīudiciū ecclesiæ baptismalis de Costa pertinentis ad Priorē sancti Cyprianide Venetijs: ex parte ecclesiæ baptismalis fuit denūtiatū op⁹ clericis de Redigio, ne in præiudicium ipsius ecclesię illam capellam ędificarent: ꝑsi spreta denūtiatione procesferunt in opere vñ super hoc ad petitionē Prioris S. Cypriani de Venetijs cōmissa fuit causa Paduano episcopo. Episcopus quia de noui operis nūtiatione in canonibus non repetit, quæsiuit à Papa qualiter sup hoc esset procedēdum: q̄a verò sicut leges non dedignant sacros canones imitari, ita & sacri canones Principū constitutionibus adiuuantur: mandat Papa eidem episcopo, quatenus diligenter consideret, quod si post denuntiationem noui operis siue iure, siue iniuria aliquid construatur, secundum leges debet demoliri, & secūdum canones nulla ecclesia in pręiudicium alterius est construenda. Nota, quod leges non dedignantur canones imitati, & è conuerso canones legibus adiuuantur. Item post denuntiationem noui operis, nihil est faciendum, aliàs totum debet destrui. Item nulla ecclesia in præiudicium alterius est construenda. Item in causis ecclesiasticis secundum leges potest iudicari.

† Ca. 3. ti. de ecclesijs ędifica. in 2. cōpi. Et doct. hic vide Host. in sū. e. tit. vbi plenissimè. ad de repetentes in rubri. & l. 1. ff. de noui. operis nun.

† Aliàs ita: quia verò sacræ leges tā non dedignant, &c.

d Non dedignantur.] In Auth. vt cler apud proprios episcopos, ad fine. coll. 6. & in Auth. de ecc. tit. in prin. coll. 9. & 2. quæstio. 3. cap. Euthemium. § hinc colligitur.

e Adiuuantur.] Et ita in causa ecclesiastica leges possumus allegare, vt etiam si canones deficiant, possit iudicari secundum leges. 10. dist. lege, & c. si in adiutorium, 23. q. 2. historia, 54. dist. ex antiquis, arg. contra 33. q. 2. inter hæc, 32. q. 4. uemo. 3. Dicas quod ll. vtendū est in ecclesiasticis causis, nisi canonib. contradicant: quia tunc non, 10. dist. in c. 2. & hic in fi. dicitur, & facit ad hoc. C. de no. Cod. compo. hæc quæ. ibi, præterquam si iuris diuisione aliqua adiuuentur, sup. de male fi. c. 2. vbi de hoc.

3 Adde tn iⁿ canonicum vel ciuile p̄ualeat, no. in auth. cas. sa per Cy. C. de sacro. eccl. gl. no. Inf. de nup. in glo. 2.

a Siue iure, siue iniuria.] Hoc sumptum est ff. de nō. ope. nun. l. prætor. §. ait prætor, & l. 2. & est simile in excōicatione, quæ tenet semper siue iusta, siue iniusta, 11. q. 3. c. j. tanta est. n. denuntiationis, vt si aliquid fiat post denuntiationem ante remissionem vel satisdatione de opere demoliendo, etiā si ius habeat ędificandi, in totū debet demoliri. l. prædic. p̄tor. §. j. & hic, & j. c. prox. & hæc denuntiatio facienda est in repræsenti, & in ipso opere, & non tātum domino, sed illis q. ibi sunt. s. e. de pupillo. §. nūtiare. de hoc dicitur j. c. proxim. & hoc ideò, quia nuntiatio ista in rē est, & nō in p̄sonam, ff. de oper. nō. nūtia. vn̄ cuicunq; fiat, tenet, ff. e. cuilibet, alibi facta quam in re, nō tenet, ff. eo. de pupillo, §. si quis fortè, quod potest intelligi 1 quod non tenebit quo ad hoc, vt non teneat demoliri opus factum, cum ius habeat ædificandi, quod fieret si esset factum in re, vt hic dicit. Et no. quod tot debent esse denuntiationes & tot remissiones, quot sunt loca in quibus ædificatur, ff. eo. ti. de pupillo, & §. si in pluribus. Lau.

siue iniuria a aliquid construatur, legalib. debet cōstitutionib. demoliri, & qa nulla ecclesia in p̄iudicium b est alterius cōstruēda, † negotium ipsum secundum legum, & canonum statuta non differas terminare.

† constituenda.

1 Secundum Hos. de hoc plenè ī sū. e. ti. §. cui fiat. & §. pen. & vl. & vide in Spe. eo. tit. l. j. in fi.

℞ Innocentius iij. Cantuarien. archiepiscopo.

¶ *Summatur vt supra cap. proxi.*

b In præiudicium.] Hæc est alia causa demoliendi ædificium. in præiudicium. n. ecclesiæ parochialis alia fieri non debet, 16. q. 1. c. j. ecclesię, &c. quicunque, & s. de eccl. ędi. ad audientiam. j. nisi cā subsit, vt ibi dicitur: & tunc id fieri debet auctoritate episcopi.

CVm ex.] Primò mandat opus demoliri, & irritat quicquid ex illo secutum fuit. Scdō reprehēdit archiepm̄, qui non curauit scādalum subditorum. ibi, Super e. Tertiò orat eum, vt pareat, ibi. Finis. Abb. Et not. quod c. dilecti, 2 s. de appel. loquitur de eodem facto.

CASVS. Archiepiscopus Cantuarien. cępit ędificare quandam capellam de Lamech. in loco pertinente ad ecclesiam Cantuarien. monachi Cantuarien. ecclesiæ denunciauerunt ei nouū opus: ipse archieps̄ sprę ta denuntiatione ędificauit ecclesiam, & canonicos instituit in eadem, redditus assignando eisdē, recepit ēt iuramenta fidelitatis ab ipsis. vndè monachi Cantuarien. ecclesię domino Papę grauiter sunt conquesti: Mandat Papa Cātuarien. archiep̄o, quatenus quicquid ędificatum est in ecclesia de Lamech. post noui operis nuntionem suis expensis faciat penitus demoliri, eo non obstante si absens fuerit, cum in lege sit cautum, vt si ille cui opus nouum fuerit nuntiatum, ędificauerit ante remissionem, & postmodum agere cęperit ius sibi esse ita ędificatum habere, debet sibi actio denegari, & in irritum reducatur quicquid de instituendis canonicis ibidem, & alijs ad ipsam ecclesiā, pertinentibus, ordinatum est ab ipso, vel ab eius antecessore; & canonicos ab obligatione prestiti iuramenti denuntiet absolutos auctoritate Papę, quia ex quo principale non tenet, quicquid ex eo, vel ob id secutū est, debet irritari.

¶SVPER EO QVOQVE.] In §. isto dicit Papa, quod multum miratur, quod monachi Cantuarien. cum omnia dimiserint propter Deum, tot laboribus & periculis personas & res non dubitauerunt exponere quod nullo modo fecissent nisi cognoscerent premissa in pręiudicium Cantuarien. ecclesię redundare: archiepiscopus pro vitando scandalo ipsorum ab huiusmodi iniurijs non cedauit, cum scriptura dicat, q̄ illa quę sine mortali peccato omitti nō possunt, non sunt pro scandalo vitando dimittenda. nec illa dēnt pro scandalo vitando cōmittit, quæ sine peccato mortali committi non possunt, tā ab illis quæ sine mortali peccato cōmitti possunt & dimitti, pro vitando scandalo cessandum est, & eis etiam insistendum est: vndè Apost. Si scādalizatur frater, nō comediā carnes in ęternum: & Dn̄s in Euangelio contra eos, qui scandali p̄stant materiā. Væ, inquit, homini illi, p̄ quem scādalū uenit & licet scādalū maiorū sit vitandū, vitadū est ēt & minorum lu sidicit, quod contradictioni tuę taliter fine imponat, qd̄ cōtradictio p̄terita per virtutem obedientiæ valeat expiari. Not. quod quicquid factum est post denūtiationē noui operis, expensis eius cui denuntiatum est, demoliri debet: nec debet quis audiri, si dicat ius sibi esse esse. Item de structo principali, & accessoria destructa sunt. Item arg. pro religiosis, quod semper præsumuntur iustam causam habere. Item arg. quod pro vitando scandalo qñq; detrahendum est seueritati. Item propter scandalum peccatum mortale commiti non debet. Item scandalum minorum vitandum est, sicut maiorum.

CAP. II.

CVm ex iniūcto, & j. ¶Fraternitati tuę mādamus, quatenus quicqd ędificatū est in ecclesiade Lamech, post noui operis nuntiationem, expensis c tuis facias penitus demoliri, eo non obstante, si etiam absens extiteris: cum cautum d sit legitima sanctione, vt si is, cui opus nouum fuerat † nūtiatum, e ante re.

† Ca. vn i... ti. de no. op... ris nū. in ... cō. Consul... Host. in p... denti c. ei... tum.

† Fuerit.

[Gl. seq. o' ij. it & soluit, & de summatione ipsius, & duarum quæ sequuntur proxi. s. c. 1.

c Expensis.] Sed quare suis expensis debet destruere, cum non fuit ei denunciatum nouum opus? quia absens fuit, vt hic sequitur in littera: immò sufficit quod præstet patientiam, vt monachi destruant, arg. ff. de alie. Iud. mu. causa & l. 3. § item si. & hæres in pœnam non succedit: vndè suffic. t patientiam præstare, ff. eo. l. pen. 2 Sed dic quod denuntiatio fuit facta prædecessori. vndè tenetur iste sicut ille, cum ei successerit in vitium. s. de iud. quia V. & s. de rest. spo. sæpè, & hoc editum datur hæredi & in hæredem, cum in vitium succedit, & etiam post annum, ff. eo. l. prætor, in fi. sup. de t. stib. signifi. auerunt, & sic suis expensis debet demoliri, s. eo prox. & C. eo. l. vnica. si verò ædificatum sit domino inuito, tunc sufficit præstare patientiam: Vel si seruus sine iussu domini hoc fecit, ff. quod vi aut clam si alius, 2. respon. & l. denique, § vlt.

2 Illud ver... nisi hr̄s rat... hēat ędifici... cęptu, vel t... si ędificet,... eo. l. p̄ętor... §. hoc inter... dictū, & l. fi... s̄m Hos. Io... An.

d Cautū sit.] ff. e. l. 1. §. in operis, denegatur huic actio, quia fecit contra denuntiationem ante remissionem.

e Nuntiatum.] Denūtiatio noui operis ad ea tm̄ pertinet, q̄ solo cōiuncta sunt, vel in solo fiūt, nō ad alia, ff. e. l. j. § hoc sūt editum, opus aūt nouum facit, q. ędificando vel detrahendo pristinā operis faciē immutat ff. eo. l. j. § opus nouū n. nō aūt si quis reficit antiquū. ff. e. l. j. §. si quis ædificium, & s. de Iudæ. consuluit. Illud prætereà scias, q̄ qui denuntiat nouum opus, primò iurare debet, quod non calumniæ cā denuntiat, ff. eo. de pupillo, §. qui opus, & hoc iusiu auctore p̄tore exigitur anteq̄ iuret, vt ibi dicit. Et qui simplici verbo nuntiat hoc ipso constituit ipsum qui ædificat posse s. ... ssionē, secus si p̄ iactum lapili. ff. eo. l. j. § in opis, & l. de pupillo, § meminisse. Et ideò melius est hoc facere p̄ lapillū, & hæc denūtiatio locū hēt siue fiat ipsi dño, si ... procuratori, seruo vel puero, vel ipsi fabro, qui ędificat, ff. e. de pupillo, § nūtiare, dū tū in p̄nti re, vt ibi dr̄, vt dixi s. c. proxi. Cōpetit aūt denuntiatio nō tm̄ dño, sed etiā emphyteutæ & creditori, ff. e. in prouinciali, §. vlt & §. si ego, & l. creditori Et si ædificetur in publico, quilibet ciuis admittit ad denūtiadū, vt l. p̄. licta, in prouin-

prouinciali.§.vlt. Item competit vsufructuario, sed non contra dominum, ita tamen, quòd vsusfructus non fit deterior, ff.de remis.l.1.§ 2. Item seruus nuntiare non potest, sed ei potest denūciari, ff.eo.de pupil. §.1.nisi nomine alterius nuntiet, ff.quod vi aut clam. l.3. Item si antequam ædificatū esset, aliquis ageret cum vicino, ne altius tolleret ædes, nec res defendatur, hoc facere debet prætor, vt ille præstet cautionem non prius ædificare, q̄ victo agat ius sibi esse.ff.eo. si prius.

† De hac remissione, q̄ & tacitè, & expressè fieri pt, vid Hos. in sum.in.d. nou. oper. nūt.§.qualiter tollatur.

a Remissionē.] Remissio quandoque fit expresse, i. ff.eo.ñ solum, § sciendum, & tacitè, vt ea.l.§.mortes. Si autem q̄ denuntiauit, nō vult remittere renuntiationem, cautione ēt sibi oblata, dēt peragere causam, si potest, vsque ad tres menses, & alter tenetur expectare non obstante cautione oblata, si nō compleuerit cautam vsq; ad tres mēses iusta cā impediente, caueat postea de opere dēmoliēdo, & ædificet. C. eo.l.de operis, quidā non habent ibi hanc rubr.sed est in tit. de ædif.pri.& sic intelligo j.eo.c.vlt.& c.px. q.n.statim vult dōe se de iure suo, ñ tenet recipere cautionē, ut ibi, nisi post tres mēses, vt ibi dictum est.

† Hic glossulam apertius intelliges, si legas Host citatū super textu.

b Non teneat principale.] Destructa n. re, destruuntur priuilegia ar. inf. de verb. sig.abbate, in fi & 16. q.7.& hæc dixim⁹, s. de fi.inst. inter dilectos, §.cū igit, C.d ll. nō dubiū, ff.de colle illicitis, l.3.& 18.q.2. i nullo, ff.de re.iu.nihil dolo, i fi.ff.d fid. fideiussor obligari.

† dubitauerunt.

c Nō fecissēt.] No. ar. p monachis, q sē per præsumuntur iustam litē mouere, cū ipsi sua dimiserint ppter Deum, s.ti.proxi.nimis iniqua, in princ. vndè ñ est plumendū, quod appetāt aliena, ar.12.q.1.expedit, in fi. & est simile, 9.q.2. Lugdunēñ.

† Debeas.
† Sint.
† Vide B. Tho. 2.2.q. 43. per to.ā qōnem, ex quo intelliges plenè hūc locum.
† Pro intellectu huius glo. vide B. Tho.2 2. qō. 43.art.7.

missionē a † ędificauerit, deinde agere cœperit ius sibi esse ita ædificatū habere, sibi dēat actio denegari, reducēs prsus in irritū, qcquid de instituendis ibi canonicis, & alijs ad ipsā ecclesiā ptinentibus, à te, vel prędecessore tuo cognoscit ordinatū, eorū redditibus ad statū pristinū reuocatis: quos ab obligatione pstiti iuramenti, pro eo qđ ibidem instituti fuerunt, auctoritate nostra, p te denūtiari pcipimus absolutos: cū enim amodò non teneat principale,[b] quicquid ex eo, vel ob id secutum est, sub pmissa districtione decernimus irritandum: & inf ¶ Super eo quoque nō sufficimus admirari, quod cū viri religiosi monachi Cantuarien. q oia dimiserunt pro Christo, tot laboribus, & periculis psonas, & res non dubitauerunt † frequenter exponere (quod non [c] fecissent, nisi cognoscerent pmissa respicere in graue Cantuarien. ecclesiæ detrimentum) tum saltem pro vitando tā graui scādalo pximorū, ab huiusmodi etiā tibi prohibitis non cessasti: cum sacræ scripturę testimonio debueras † didicisse, qđ licet opera illa, q̄ sine mortali peccato omitti non possunt, nō sunt † pro vitādo scandalo † dimittenda;[d] nec ea debeant pro scandalo vitādo cōmitti, quę sine mortali peccato cōmitti non pñt, ab his tñ, quę sine mortali peccato cōmitti pñt pariter, & dimitti, sit pro scandalo tollendo[e] cessandum, & eis ēt pro vitando scandalo insistēdū, vñ Apostolus: Si scandalizatur frater, non comedā carnes in ęternum. Et Dñs in Euangelio contra eos, q scādali pstant materiā: Væ (inquit) homini illi, p quem scādalum venit, &c. ¶ Et licet maiorū[f] scandalum sit vitandum, vitandū est ēt scādalum pusillorum, iuxta testimonium veritatis: Qui scādalizauerit (inquit) vnum de pusillis istis, q in me credūt, &c. Finis ergo his taliter à te imponatur, qđ præteritę contradictionis rebellio, per virtutem sequentis obediētiæ valeat expiari.

¶ Honorius tertius.

¶ In optione est nuntiantis nōuum opus, an infra tres menses de præiudicio suo debeat ostendere, & interim cessetur ab opere: an verò recepta cautione de opere demoliendo, statim ædificari permittat. h. d. cum seq.

CAP. III.

Significātib. † canonicis S. Oportunæ, innotuit nobis, qđ cum super eo, q N. ciuis Parisien. in quadā platea ecclesiæ suæ, eis prohibentibus in suum ædificabat pīudiciū, & grauamē, deposuerunt corā officiali Parisien. archidiaconi qōnem; eis offerentib. in-

d Pro vitando scandalo dimittenda.] Not. quod pro aliquo scandalo vitando nō dēt quis mortale peccatū committere: quia vtilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur, inf. de re. iur. qui scandali-

zauerit, & illud. Sinite illos, quia cæci sunt, 11.q.3.inter verba, s. de his quæ vi metusve causa, c.sacris, & 32.q. 5. ita ne & 1.q.7.& si illa. Aliās si aliqua possunt fieri, vel omitti sine mortali, detrahendum est iuri, vt hic dicit, & sic pñt intelligi illa iura 50.dis.vt constitueret, & oia ɔsimilia, put hic sequitur in littera.

e Pro scādalo tollēdo.] p p qđ detrahendū ē qnq; seueritati, 50.di.vt ɔstitueret, & i⁹ relaxat p p scādalū siue multitudinē, s. d tēp.or.c.2.vbi d hoc. & p p scādalū ēt matrimoniū impedit, s. de spons.cū in tua. & j. d cog.spi.sup eo.s. de cle.con.cū olim.

† 1. Cor. 8.

f Licet maiorū.] i. diuitū, & potētū, q scādalū hēnt multitudinē, 23.q.4.nō pōt. B.

Matth. 18.

Significantibus.] In prima narrat factum appellationis remedio relatum: In secūda dat iu litem i ibi. Adeòque Abb.

CASVS. Quidam ciuis Parisien. N. nomine, cępit ædificare in platea S. Opportunæ Parisien. in præiudicium ipsius ecclesiæ: canonici ipsius ecclesiæ denuntiauerunt ei nouum opus, deponētes de ipso super hoc corā officiali Parisien. Archidiaconi quæstionem, & offerētes se probaturos incontinenti, plateam illam ad suam ecclesiam pertinere, & illum in suum pręiudicium ædificare: vndè petebant illum prohiberi ne ædificaret, non obstāte q dictus N. offerebat cautionem de opere demoliendo, si appareret ipsum N. ius ædificandi non habere; officialis interloquēdo decreuit probationes canonicorum admittendas, & ab opere interim quiescendum: a qua interlocutoria idē N. ad Senō. curiam appellauit: officialis curiæ Senon. interlocutoriā illam cassauit, decernens pdictū N. pcedere in opere ɔstruēdo, pstita prius cautione de ipso demoliēdo, si ius nō habuerit, nō admissis pbationibus clericorū: pdicti canonici ad sedē Apost. appellauerunt: Mādat Papa, quaten⁹ si est ita, q qd factū est post hmōi appellationē, i statū pristinū reuocet. & post, &c. No. q qc quid

Matt. 18.

† Vide plenè p Doct. in l. 1. ff. de noui oper. nunt. adde Host. citatū in pcedentibus. cap.

quid factum est post denuntiationem noui operis, debet demoliri, non obstante cautione oblata de opere demoliendo, si ius non haberet.

a In continenti.] Maximè, quia idem est si vsque ad tres menses, i. f. c. proxi. & C. eo. l. vnica, vt plenè dictũ est in c. prox. sed mul to fortius, 1 si hoc in continenti probare volebant: quia restitutio etiam differtur si in continenti offerantur probationes, s. de resti. spolia. litteras, & ff. vt i possess. le. si is a quo, in princ. & ff. ad exhi. l. 3. §. ibidē sim. sup. de ord. cog. cū dilectus.

b Interloquēdo decreuit.] & benè, quia non obstante cautione illa oblata, tenebatur expectare vsq; ad tres menses aduersarios uolentes probare de iure suo. inf. c. prox. & C. e. l. vnica, prout dictum est in c. prox. quæ determinatur per hanc decr. & seq.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.

c Ad Senon ecclesiā prouocauit.] Hic omisso 2 episcopo, appellatū est ad metropolitanum, & ideò contra supra de appell. dilecti 2. vbi hæc ma eria plenè expeditur.

1 Præsumit n. de iure illius qui non quærit diffugia. s. de præsu. nullus. Io. And.

† Aliàs, curiā, idq; in recentioribus, nāvetusti codices, ecclesiam, hñt.

† Aliàs ope.

2 Appellatur. n. de officiali archidiaconi, qui de spāli iure cognoscebat hāc causam. Io. And.

continenti [a] probare p̄iudiciū, & plateam ad suā ecclesiā pertinere; ac petētibus, vt non obstante, quod dictus N. cautionē de demoliendo opere offerebat, ędificiū prohiberi. Et quia idem officialis interloquēdo decreuit [b] probationes eorū admittēdas esse, ac ab opere interim quiescēdum, idem N. ad Senon. ecclesiā† p̄uocauit. [c] Sed cū Senon. officialis eadē interlocutoria reuocata decreuerit ad opus sub cautione de demoliendo ipso† nō admissis eorum p̄bationibus procedendum, prędicti canonici nostrā audiētiā appellarunt; & infra. ¶ Ideoq; mādam⁹, quatenus si est ita, reuocato in irritū quicquid post appellationē huiusmodi inueneritis attentatum, &c.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Summatum est sup. c. prox.*

CAP. IIII.

IS, cui opus nouū te nūtiasse† p̄ponis, nō obstante [d] cautione, q̄ offertur ab ipso de opere destruēdo, si non iure ędificatū existat, tenetur te p trium [e] mensiū spatium expectare, iuris tui pręiudiciū probare volentem.

IS cui.] CASVS. Quidam denuntiaui nouum opus alicui, qui in suum prędiudicium ædificare volebat, ille uolebat præstare cautionem de opere destruendo, denuntians nolebat cautionem illam recipere, immo volebat probare præiudicium suum, vel saltem usque ad tres menses; quæsiuit iste denuntians an deberet audiri? Respondet ei Papa dicens, quod ille, cui ipse nouum opus denuntiauit, tenetur ipsum expectare vsque ad tres menses uolentem probare præiudicium sui iuris, non obstante cautione, quæ offertur ab ipso de opere destruendo, si non iure ædificatum appareat. No. hic & in præcedenti c. quod non prodest offerre cautionem de opere destruendo, si aduersarius cautionem recipere noluerit. Item nuntians nouum opus expectari debet ab aduersario per tres menses volente probare præiudicium sui iuris, non obstante cautione de opere demoliendo.

† denūtiasse.

[Glo. sequen. obijcit & soluit, ponit opin. quam reprobat.

d Non obstante.] Sed contra videtur, quia si ille cui nouum opus denuntiatur, satisdederit de opere demoliendo, si apparuerit eum iniustè ædificasse, uel per eum non steterit, quo minus satisdederit, licitè potest ædificare, ff. eo. non solum, § si cum possem, & §. sciendum, & l. prætor, §. 1 & §. hoc interdictum, & §. deinde, & l. stipulatio, alias incipit, de noui operis, §. 1. sed hæc intelligenda sunt s̄m ea quæ hic, &c. prox. dicuntur & C. de ædific. pri. l. vlt. 3 & si statim vult probare præiudicium suum, vel vsque ad tres menses, auditur, non obstante cautione, quæ sibi offertur, vt hic dicitur: aliàs recepta cautione ædificat, vel statim, vel post tres menses, & sic intelliguntur cōtraria, & ita est in optione denuntiātis an velit statim docere de iure suo, vel vsque ad tres mēses, an statim recipere cautionē de opere demoliēdo, & postea procedatur in opere. Alij 4 dñt, q' est in ptāte illius qui ædificat, dare statim cautionē, vel expectare, vt incontinēti, vel vsque ad tres menses probet. Sed contrarium verum est, vt hic patet.

e Trium mensiū.] Hoc sumptum est de illa l. C. de ædifi. pri. l. vlt. Ber.

3 Aliàs sub tit. de noui ope. nun.

4 Vt Io. & Hugolinus.

TITVLVS XXXIII.

De priuilegijs, & excessibus priuilegiatorum.

¶ Leo Papa. †

¶ *Episcopalis dignitas nō debet tribui, nisi locis insignibus, & populosis.*

CAP. I.

EPiscopalia gubernacula, non nisi maiorib⁹ [f] populis, & frequentioribus ciuitatib. pręsidere oportet: ne honor, cui debent excellentiora cōmitti, sui numerositate vilescat. [g]

¶ Gregorius† P. subdiaco.

¶ *Non obstante priuilegio fori, potest laicus ecclesiæ malefactor per ecclesiam puniri.*

CAP. II.

SIcut i iudicijs laicorū priuilegia turbare no

DE PRIVILEGIJS, &c.

Supra visum est de excessibus prælatorū, sed quia quandoque delinquunt subditi excedendo terminos priuilegiorū suorū, & dubitari posset de intellectu priuilegiorum, ideò hic de priuilegijs, & excessib. eorum posuit. De hac materia tractat 25. q. 2. per totū, facit quod habetur 3. di. priuilegia. 9. q. 3. episcopo. §. sola vsq; ad fi. 25. q. 3. c. priuilegium, 12. q. 2. c. qui & diuinis, & humanis, & repetitur in Sexto & Clem. Abb.

† Leo Papa primus epis. 85. incipien. cū in ordinationibus. c. 2. refert Burc. lib. 1. decre. c. 23. &c.

† Gregorius primus li. 2. epistola. 5. c. 44. registri indict. 11. & c. 2. eo. ti. i 1. comp.

EPiscopalia.] Maiores ciuitates duntaxat priuilegio episcopatus sunt honorandæ. Abb. Sic.

CASVS. Episcopi non nisi maiorib. populis & frequentiorib. ciuitatib. præsidere debent, ne honor episcopalis propterea uilescat. No. quod ne vilescat dignitas episcopi, non in minorib. uillis, sed in ciuitatibus residere debet.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

f Maioribus.] 80. distin episcopi. ubi idem dicit, argu. contra 93. dist. legimus. ibi, si autoritas quæritur, col. 2. post med. Cap. in Authē. de referēdarijs. §. 1. & 2. col. 2. Sed hoc intellige quantum ad vulgi opinionem: quia ubicunque est, nomen episcopi habet, ut in c. legimus, & sic referas ad factum quod hic dicit.

g Vilescat.] simile est quod sponsa non est statim tradenda, ne sponsus habeat eam minus charam. 27. q. 2. institutum. Bern.

SIcut.] CASVS. Dicit Gregorius, quod sicut ipse non vult in iudicijs turbare priuilegia laicorum, ita non vult quod ipsi laici debeant sibi præiudicium aliquod inferre: quod si fecerint auctoritate Apostolica vult eis resistere: & ipsos laicos uiolen-

tos coercere, non est contra legem agere, sed legi face re subsidium. Nota ꝙ ecclesia non vult ius alterius sibi arrogare, quia distincta debet esse iurisdictio. Itē violentos coercere non est contra legem agere, sed legi subsidium facere.

[Gloss. sequens arguit & remittit.

a Præiudicātibus.] idest præiudiciū facere volētibus ecclesię, quia etiam si peteret auxilium eorum, nō propter hoc præiudicatur ecclesiæ, sup. de of. or c. 1. Et sic ē ar. quod ecclesia non vult ius alterius sibi arrogare, qa iurisdictio distincta esse debēt. sic sup. de iud. nouit. vbi de hoc. & sup. q. fil. sint legi. causa q. 2. vbi de hoc.

b Coercere.] Si aliquid de iure ecclesię sibi vsurpare ꝓium ꝑtetint. sup. d' immu. eccl. non minus, & c. aduersus. sup. de fo. compe. cum sit generale & q. malos coercet, minister Domini est, 23 q. 5 qui malos & ministerium ꝓbet legi, vt ea. causa, & q. ca. homicidas. & hic, Ad hoc enim facta sūt iura, vt mali puniātur, vt 4. distin. facta sut. ꝑ leges. n. nemo bene facere cogitur, sed malè agere ꝓhibetur, 2 . quæ. 5. ad idem. Ber.

† Ferre subsidiū, in registro.

† In concilio Laterañ. sub Alex. 3. c 9. & c.). c. tu. in 1. cōp.

† nunquam ; Itē qd ius suum vult, & debet defendere. s. de sup. negl. ꝑla. licet, ꝗ. de immu. eccl. qm̄ li. 6. Io. And.

† veritatis, in concilio.

; Fallit in casu l. cœlicolarū. C. de Iudæ. & l. hac lege. C. de pactis cōuen.

lumus, ita eis pręiudicātibus a nobis moderata volumus auctoritate resistere. Violentos itaque laicos coercere, b non contra legem est agere, sed legi facere † subsidium.

¶ Allex. iij. in conci. Laterañ.

¶ *Religiosi etiam exempti ecclesias, & decimas non debēt à laicis recipere: sine consensu diœcesanorum, h. d. vsque ad §. excommunicatos.*

CAP. III.

CVm † & plantare sacrā religionem, & platatā fouere modis om nib. debeamus, nusquā † hoc melius exequimur, quàm si nutrice ea, quæ recta sunt, & corrigere quæ profectū virtutis † impediunt, commissa nobis auctoritate curemus. Fratrum autem & coepiscoporum nostrorum

CVm.] Io. An. diuidit totam decretalem in tres partes: nam in prima ponit exordium, & querelam episcoporum decisam, in secunda parte prouidet: in tertia prorogat, & pœnam imponit. Scd̄a ibi, Ecclesias, Tertia ibi, Quod autem. Et secūda principalis subdiuiditur in quatuor, quæ omnia patēt ex summario & intellectu. Et ita diuisio est bona. Abb. Sic.

CASVS. Fratres Templi & hospitalis excedebant in pluribus contra episcopalem auctoritatem, qui etiam scandalum faciebant, & inducebant periculum animarum: propter quæ episcopi in Laterañ. concilio. de ipsis grauiter sunt questi. Super his primo dicit papa, cū & plantare sacram religionem, & plantatam fouere modis omnibus debeamus, nusquam illud melius exequimur, quàm si ea nutrice quæ recta sunt, & corrigere quæ profectum virtutis impediunt, commissa nobis auctoritate curemus: Demum descendit ad articulos, in quibus prædicti fratres excedebant: recipiebant enim ecclesias & decimas de manibus laicorum, sine consensu episcoporum: prohibet papa prædictis fratribus & alijs quibuscunque religiosis, ne de cætero prædicta recipiant sine consensu episcoporum, dimissis illis, quas contra tenorem istum aliquo tempore receperunt. Item excommunicatos & nominatim interdictos, ab episcopis recipiebant ad diuina: præcipit concilium tam his, quam alijs religiosis, prædictos euitandos iuxta sententias episcoporum. Item in ecclesijs suis, quæ ad eos pleno iure non pertinent, presbyteros instituendos in eis cum vacauerint episcopis repræsentent, vt de cura plebis episcopis respondeant, & ipsis fratribus de rebus temporalibus rationem exhibeant: & institutos inconsultis episcopis non audeant remouere. Item si Templarij vel Hospitalarij ad ecclesiam venerint interdictam, semel in anno ad ecclesiasticum officium admittantur, exclusis excommunicatis & interdictis: nec tūc ibi sepeliantur corpora defunctorum. Item de confratribus prædictorū statuit concilium, vt si omnino se nō reddiderint fratribus ipsis, sed in proprietatibus suis remāserint, ꝓpter hoc ab episcoporum suorū sententia & iurisdictione nullatenus eximātur, sed potestatē suā in eos sicut in alios parochianos suos exerceant cum delinquunt. Quod autem dictum est de prædictis fratribus, idem præcipit ab alijs omnibus obseruādū. Si enim cōtra hoc instituū venerint ecclesiæ in quibus ista pręsumpserint, subiaceāt interdicto, & quod egerint, irritū habeatur. No. quod ecclesię vel decimæ de manu laici sine cōsensu episcoporum recipi nō debent. Itē constitutio extenditur ad ꝓterita. Item excōmunicati & iterdicti ob tētum alicuius priuilegij ad diuina recipi nō debēt. Item institutio & destitutio presbyterorum ad episcopum pertinet, nisi eccl. siæ vtroq; iure, idest, quo ad spiritualia & temporalia ad religiosos pertineant. Item Templarij & Hospitalarij semel in anno in ecclesijs interdictis celebrare possunt. Item qui in fraternitate priuilegiatorum recipiuntur, si in proprijs possessionib. remanserint, propter hoc à subiectione diœcesani episcopi non eximuntur. Item quod de Templarijs & Hospitalarijs hic dicitur, ad alios omnes religiosos extēditur. It. per abusum siue delictum perditur priuilegiū. Et sic notu quod priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.

conquæstione comperimus, quod fratres Templi † & Hospitalis, & alij religiosi indulta sibi ab Apostolica sede priuilegia excedentes, c contra episcopalē auctoritatem multa præsumunt, quæ & scandalum faciunt, & graue pariunt periculum animarum; & infra.

¶ Ecclesias igitur & decimas d de manu laicorum, sine consensu ep̄orum, tam illos, quam ēt quoscunque alios religiosos recipere prohibemus, dimissis quascunq; contra tenorem istum aliquo tempore e receperunt.

¶ *Excommunicati & interdicti omnino non debent admitti ad diuina, etiam per religiosos exemptos. h. d. vsque ad § in ecclesiis. Abb. Sic.*

¶ Excommunicatos f †

† De Tēplarijs, & Hospitalarijs, vide Cassanęū, in catalogo glorię mūdi par. 4. consideratione 64. & 65. & par. 9. consideratione. 4.

† Vide Calixtum Papam 1. epist. 2. ad Ep̄os Gallię Refert Burchardus lib. 11. Decret. c. 38. & Iuo p. 14. cap. 102.

c Excedentes.] Vndè illa perdere debēt. 11. q. 3. priuilegium 74. dist. vbi.

d Ecclesias igitur & decimas.] sic 16. q. 7. decimas. 4. & supra de iure patrona. quod autem. de consensu episcoporum possunt ecclesias recipere supra de iure pat. cura ; decimas quas habent laici in feudum, & non aliàs possunt recipere de consensu episcoporum, sup. de his quæ fi. à præla. cum Apostolica. in fi. decimas tamen de laboribus suis non soluunt. sup. de dec. ex parte.

; Et de dona. pastoralis Io. And.

[Glossa seq. recitetur per contrarium.

e Aliquo tempore.] nisi præscriptione muniti fuerint, vel postea consensum episcopi habuerint, sup. de iure pat. cura.

f Excommunicatos.] quos vitare tenentur, non obstante aliquo priuilegio infra de senten. excommunic, nulli, & de iure communi quilibet tenetur: 11. q. 3. excommunicatos, quod ius per priuilegium non

tollitur, vt in decre. prædicta, nulli.

[Glo. seq. sec i. per quæstionem.

a Nominatim interdictos.] Nominatim aliquis dicitur interdictus siue excommunicatus, quando proprio nomine expresso 1 interdicitur, vel alijs circunstātijs Institu. de exhęredat. liberorū. §. nominatim. 2 Ber.

[Glossa sequēs exponit, & arg. à cōtrario. Secūdo quærit & soluit.

b Pleno iure.] idest vtroque iure quo ad spiritualia & tēporalia inf. eo. quoniam. sed à contrario videtur, quod si vtroque iure ptineat ad illos ꝙ episcopus nihil possit attentare in illos: quod verum est: & ita institutio & dstitutio quo ad tēporalia & spiritualia ad ipsos ptinet, 16. q. 2. c. 1. & inf. eo. quoniā, & sic ecclesiæ istæ eodem gaudent priuilegio, quo & isti priuilegiati: alias vero si pleno iure ad eos nō ptineāt, seruabit qđ hic dicit. Sed cū pleno iure istæ ecclesiæ pertinent ad istos religiosos ex priuilegio Papæ: quis deponet presbyteros? Potest dici qđ illi primo vocabunt episcopū diœcesanum, & per eum adiunctis sibi alijs episcopis depositio fiat sicut faciūt i alijs sacramētis, & hoc collige secundum tenorem priuilegiorū, vt si primo debent recipere sacra ab episcopo diœcesano, secūdū quod i priuilegio ponitur, vel etiā à quocunque, & secundum hoc vocabunt isti priuilegiati quoscūque episcopos voluerint. aliàs possunt priuari officio & beneficio. p abbates iusta causa i teruenięte, se deponere non possunt, cum ad officium abbatum hoc nō pertineat. B.

c Semel in anno.] De hoc habes inf. eo. vt priuilegia. § illud. ADDITIO. Ho lic an & quādo possit celebrari i ecclesia sua loco interdicto, vide bonum textum in c. si de sen. excom. in vi. in fin. & quod ibi nota. Abbas.

1 vt no. s. de cle. excō. mini. pposuit. Io. And.

2 Ad idē de sen. excō cōstitutione i li. 6. vide qđ dixi s. de pbē in Lateranē. i prin. Io. And.

quoque & nominatim a interdictos, tam ab illis, quā ab alijs omnib. iuxta episcoporum sententiā statuimus euitandos.

¶Religiosi, etiam exempti, in ecclesiis non pertinentibus ad eos pleno iure, non instituunt, nec destituunt inconsultis episcopis: sed rationem exigunt in temporalibus ab institutis. h. d. vsque ad § quod si.

¶In ecclesijs verò suis, quæ ad eos pleno iure b non pertinent, instituendos presbyteros episcopis repræsentent, vt eis de plebis cura respondeant. Ipsis verò pro reb. temporalibus rationem exhibeant competentem. Institutos etiam inconsultis episcopis non audeant remouere.

¶Hospitalarij & Templarij semel in anno celebrent in ecclesia posita in loco interdicto, ibi tamen non sepeliuntur corpora mortuorum, h. d. vsque ad §. de confratribus. Abbas.

¶Quòd si Templarij vel Hospitalarij ad ecclesiā venerint interdictam, nō nisi semel in anno c ad ecclesiasticum officium admittantur: nec tunc ibi sepeliantur corpora defunctorum. d

¶Confratres exemptorum seu ipsorum oblati, qui in totū non se transtulerunt, iudicari possunt ab ordinarijs locorum, h. d. vsque ad fin. Abb. Siculus.

d Defūctorum.] Nisi fuerint fratres eorum: quia tunc possunt illi sepeliri in ecclesia interdicta, dummodo illi fratres non sint excommunicati, vel nominatim interdicti, vt inf. eo. vt priuilegia.

e Nullatenus eximantur.] Sic inf. eo. tuarum. & c. pen. & hoc ideo, quia per cōfraternitatem talem non sunt conuersi illorum, nec oblati, sed aliquam remissionem consequūtur. inf. eo. vt priuilegia. vnde dixit, omnino non reddiderint, & ita remanēt de iurisdictione episcoporū. aliàs p tribus, vel quatuor denarijs posset quis eximi à iurisdictione sui episcopi, qđ esset iniquum inf. eo. vt priuilegia. § hoc autem.

f Tenorem priuilegiorum.] Sic inf. eo. porro. in fine. & ideo nō debēt habere fructum illorum, ex quo ea non seruant, inf. eo. tuarū, & ca. petistis, & c. vt priuilegia. 11. q. 3 priuilegiū. & ita per abusum siue per delictū perditur priuilegiū quare subiacebunt propter hoc iterdicto episcoporū, vt in fine sequitur. sim. sup. de hære. ad abolēdam. in fine vbi de ho.

¶De confratribus † hoc constituimus, vt si non se prædictis fratribus omninò reddiderint, sed in proprietatibus suis omnimodò duxerint remanendum, propter hoc ab episcoporum suorum sententia nullatenus eximantur. e sed potestatem suā in eos sicut in alijs parochianos suos exerceant, cum pro suis fuerint excessibus corrigendi.

¶Quod autem de prædictis fratribus dictum est, ab alijs quoque religiosis, † qui præsumptione sua episcoporum percipiunt iura, & contra canonicas eorum sententias, & tenorem priuilegiorum f nostrorum venire præsumunt, præcipimus obseruari. Si enim contra institutum hoc venerint, & ecclesiæ in quibus ista præsumpserint, subiaceant interdicto. & quod egerint, irritum habeatur.

¶Idem archiepiscopis [& † episcopis] ad quos litteræ istæ peruenerint.

Suis priuilegijs priuandus est, qui alienis derogat.

CAP. IIII.

Dilecti † filij fratres Hospitalis Hierosolymitani transmissa nobis conquestione mōstrarunt, quod vos eis de malefactorib. suis iustitiā facere ň vultis g priuilegia

Dilectis.] In prima ponit querelā. In secūda ibi, Pro certo. prouidet Abb.

CASVS. Fratres Hospitalis Hierosolymitani cōquesti fuerūt domino papæ, quod archiepiscopi & Episcopi eis de suis malefactoribus iustitiam facere nolunt, priuilegia ipsorum non recipientes 1 vndè papa scribit Prælatis prædictis, quod ipsi pro certo sciant, quod ipse priuilegia ipsorum prælatorum decurtabit, cum ipsi obseruare nō timeant scriptis authēticis Rom. ecclesiæ Nouare ptra iudices, qui iustitiā querelantibus nō exhibēt, & partiū probatiōes nō attēdūt. Itē no. ꝙ ei iustitia nō est seruāda q alijs iustitiā denegat exhibere.

g Nō vultis.] Vnde pnt cōueniri, qa iustitiā facere nolūt 23. q. 2. Dñs. & in Aut. vt diff. iu. § pe. & vlti.

† Præter pa[...] normitanū & alios hi[...] uide Ma[...] nū Sozini & alios i c[...] 2. sup de fo[...] compet & glossam & Geminianū i c. quisquis 7. q. 4.

† Vide cōci[...] liū Trid. ses[...] sio 6. de re[...] for. ca. 3. & sessio. 25. ti[...] de regulari[...] bus. c. 14. vb[...] habes, quan[...] do epi corri[...] gāt religio[...] sos, & pu[...] niant.

† Hæ duæ ve[...] ces, & epis, desunt in al[...] quot vetusti[...] & recentior[...] b. codicib.

† Cap. 4. e[...] tū in 1. cōp. & post cōc[...] liū Latera[...] nē. pat. 44 capit. 6.

& vlt.col.8.& 23.q.5.administratores.& sic iudex facit litem suam propter dolum suum, & etiam propter alias culpas, vt ff.de iudi. filius familias.

a Contemnentes. arg. contra iudices, qui probationes diligenter non attendunt, ar. 30.q.5.iudicantem.

b Decurtabimus.] Non enim sunt ei sua iura seruanda,qui ius alienum violare non metuit.73.dist.vbi.& 25.q.2.sic decet.& de mu.pe.c.i.& 2. & ar. 95.dist.esto subiectus. & quod quisque iuris in alterū statuit, vti debet eo.sup.de cōsti. cum omnes & ecclesiasticus ordo confunditur, si cuilibet ius suum nō seruatur.11. q.1.peruenit. Inspiciant ergo priuilegia istorum, & secūdum quod ibi continetur, ita obseruetur.inf.eo. porrò.& ita tanquam cōtemptores & negligentes punientur. B.

AD hæc.] Etiā priuilegiati,qui sepeliunt mortuos excommunicatos, eos extumulare tenētur. hoc dicit. Abbas.

CASVS. Hospitalarij defunctos in excōmunicatione sepeliebant in cœmiterijs ecclesiarum:,mādat Papa Cantuarien.archiepiscopo, quatenus pcipiat ipsis Hospitalarijs,vt corpora illorū defunctorum in excommunicatione, extra cœmiteria eijciāt, q si non fecerint, archiepiscopus illud exequi non omittat. No. quod corpora defunctorum in excommunicatione, n̄ sunt in cœmiterijs sepeliendas.

ipsorum recipere contemnentes,[a] & infra.

¶ Pro certo sciatis, quod nos concessa vobis priuilegia decurtabimus,[b] cū ecclesię Romanę scriptis authēticis obuiare minime timeatis.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo.

¶ Etiam priuilegiati non possunt admittere excommunicatos ad sepulturam: & si admiserint debent inde eos eijcere & si non fecerint, episcopus supplebit.

CAP. V.

AD † hæc: & infra. ¶ Mandamus, quatenus Hospitalarijs præcipias,vt siquos in excōmunicatione defunctos in cœmiterijs ecclesiarum sepelierint, [c] eos extrà cœmiteria eijciant:[d] quod si facere noluerint , tu hoc de his, quos in excōmunicatione defunctos esse constiterit, exequaris.

† Cap.6. eo. tit.in 1.compilat.& post conciliū Lateranen. sub Alex.iij pa. 31.cap.5.

¶ Idem Abbati, & monachis sancti Andreæ ,Cisterciēn.ordinis.

¶ Contra priuilegium ecclesiæ præscribitur spatio triginta annorum:hodie verò quadraginta vt infra eod. accedentibus.

[Glossa seq. reci. per quæstionem.

c Sepelierint.] ita communicando eis in morte,inciderunt in excommunicationem,quia cui non communicamus viuo, non communicemus & mortuo.23.q. 2.c.1.2.& 3.& supra de sepul.sacris.

[Glo.seq.excipit duos casus.

d Eijciant.] si potuerint discerni ossa eorum ab ossibus fidelium; aliàs non supra de sepulturis sacris. & nisi forte tales fuerint,qui petierunt absolui, & per eos non stetetit, quo minus fuerint absoluti; & quia post mortem sunt absoluendi,Inf. de senten. excom. à nobis 2.& factum suum illi emendare tenentur. sim. 55. dist.pœnitentes.,alioquin archiepiscopus hoc faciet in eorum opprobrium.Ala.

SI de terra.] CASVS. Monachi sancti Andreæ ordinis Cisterciēn.habent priuilegium de non dandis decimis de laborib.suis,monachi isti habent terras in parochia canonicorum de Plautio, de quibus decimas persoluerunt per xxx.annos dictis canonicis,nunc,excitati nolunt soluere decimas dictis canonicis: vnde mandat Papa monachis illis,quatenus si de terra illa,quam habent in parochia illorum canonicorum,per xxx.annos decimas persoluerunt, eisdem, eas de cætero integrè sibi soluant:quia licet eis sit concessum,vt de laboribus suis decimas non persoluant, de priuilegio tamen indulto tanto tēpore detrahere voluerunt; vnde non possunt per priuilegium se in hac parte tueri, cum liberum sit vnicuique iuri suo renuntiare. Not. q qui non vtitur priuilegio sibi concesso legitimo tēpore, amittit illud. Item triginta annorum spatium beneficia priuilegij excludit. Item liberū est cuilibet iuri suo renuntiare.

[Glossa sequens signat contrarium, & remittit.

e Triginta annos.] ar. contra sup. de præscr.de quarta,id. q.3. c placuit.§.quas ad o nes. & est expressum infra eo. accedentib. vbi tantum xl.annorum spatio perditur priuilegium , vbi de hoc.

[Gl. seq.fortificat textum.

f Tanto tempore.] sic patet, quod priuilegium perditur,nisi quis vtatur eo.inf.eo. accedentibus sic etiā leges per desuetudinem abrogātur. ff.de legibus.de quib.multo fortius priuilegium:i quia res de facili ad suā naturā reuertitur, ff de pact. si vnus.§ quod si nō totū. sed propter hæc quātum ad alios non perditur.

[Gl.seq.alle.5.con cor.signat contrarium,& remittit.

g Renuntiare.] sic inf eo.accedentibus. & sup. de regu.ad Apostolicam,& c.statuimus,& 7.q.1.quam periculosum & remittentibus actiones suas, non est vlteri regressus ad eas. ff. de ædili.edic.l. quæritur.§. si venditor.ar.5.s.de fo.cōp.si diligēti.vbi plene de hoc tractat.

CAP. VI.

SI † de terra,quam habetis in parochia canonicorum de Plautio, per triginta annos [e] eis decimas persoluistis, eas sibi de cætero integre persoluatis. Licet enim priuilegiorum Romanæ ecclesiæ beneficio fratrib. Cistercien. ordinis † indultum fuerit,quod de laboribus suis nullas decimas persoluere debeant, de priuilegio tamen indulto tanto tempore,[f] vobis detrahere voluistis: cum liberum sit vnicuique suo iuri renuntiare: [g] eoque modo non potestis vos i hac parte tueri.

† Cap.9.eod tit.in 1.compilat.& post conciliū Lateran. sub Alex.iij.par. 38.c.4. Vide glossam in c.vlt.17.q.4.

† Dictio ordinis,deest i antiquis oībus codicib.

¶ Idem Ambiañ.† episcopo.

† Albień. † Abiañ.

¶ De priuilegijs non est iudicandum, nisi eorum tenore inspecto, & secundum continentiam eorum ab omnibus subditis sunt seruanda.

CAP. VII.

POrrò † i quamuis

i Quod facilius pdif. q ius cōe,C.ad Velle. antiqua.secundū Philip. Ioā. And.

† Ca.10. eo. ti.in 1.cōpil.

POrrò.] Priuilegiorum tenor inspiciendus est,& seruandus.h.d. Et potest exemplari tex.per c.nuper. s. de decimis,Abba.

CASVS.Templarii & Hospitalarii multa prærogatiuā libertatis sunt muniti: verūtā aliā libertatē hēt vnr.in locis illis in quib. fuerant habitatores antequam ad eos peruenissent,quā in aliis suis possessionib. & si habuerunt eandē vel aliā,hoc ex inspectione priuilegiorū suorū valet cognosci & sm q īuenit ī priuilegio,ita ē obseruādū.In fine dicit Papa: sic volumus eos tenorē suorū priuilegiorū seruare,q fines eorū n̄ trāsgrediant.No. q priuilegia seruāda sūt sm q ptinet in eis:Et sic ē ar. q priuilegia stricti iuris sūt.Itē ar.q nulli priuilegiato credēdū ē, nisi priuilegiū suū inspiciēdū cōcedat. Itē

forma verborum non est recedendum. Item fines priuilegij nemo excedere debet, & sic est arg. quod fines mandati diligenter sunt obseruandi.
a Quamuis.] i. est, quia in antiqua erat, quoniam, & melius. simile quis s. de iureiuran. quemadmodum. ibi. quamuis interdũ, &c. vel quãuis, idest cum, sed proprie non videtur stare posse.
b Libertatem.] supple, quam in alijs immo habét eandem in his qnam in alijs possessionibus. hoc tamẽ deprehenditur ex eorum priuilegio: vt infra dicit, & ita res ad eos deuoluta censetur eodem priuilegio cum alijs, ff. de vsuris cum quidam. §. si debitores. 1 & ff. de iure fisci. fiscus.
[Glo. sequen. elicit quatuor notanda.
c Ex inspectione.] & ita inspiciẽda sunt priuilegia, ad hoc vt sciatur quid contineatur in eis inf. eo. recipimus. & sup. de fide instrumentorum accipimus: & in Auth. de mand. principum §. si quis autem. colla. 3. Et est ar. ꝙ iudex debet facere copiam rescripti partib. ad ĩspiciẽdũ, nec sufficit sola recitatio rescripti: q. a falsitas posset ibi, eẽ q̃ ex sola lectione dephẽdi ñ posset. Et ex eo ꝙ dicit: ita obserues: not. ñ esse recedẽdũ 2 forma verborũ. s. de decim. ad audiẽtiã & s. de trãslatio. inter corporalia. & ff. delegatis tertio. nõ aliter. 2 Itẽ arg. fines mãdati diligẽter seruãdos. s. de rescrip. cũ dilecta. Itẽ ar. nulli esse credẽdũ, q. dicit se habere priuilegiũ, nisi illud ostendat. supra de offi. deleg. cum in iure. & arg. ad hoc 42. dist. quiescamus. & 100. distin. contra morẽ. & infra eo. cum capella. B.
d Tenorem.] sic sup. eo. cum & plantare. in fi. & infra eo. petistis. & ita priuilegium in sua forma tantum seruari debet, & non vltra extendi: aliàs priuilegium nõ defendetur in alijs. Ber.

uis[a] Templarij & Hospitalarij multa sint libertatis prærogatiua donati, † non dubitamus, quin aliam libertatem [b] habeant in locis, in quibus antequam peruenissent ad eos, fuerant habitatores: quod totum ex inspectione [c] priuilegiorum suorum † plenius aduertere potes: & secundum quod inueneris, ita obserues. Sic enim eos volumus priuilegiorum suorum seruare † tenorem, [d] quod eorum metas transgredi minimè videantur.

¶ Idem I. Apostolicæ sedis legato.

Per solutionem census, quæ fit Romanæ ecclesiæ, non probatur exemptio à iurisdictione episcoporum.

CAP. VIII.

Recepimus† litteras, quas de ecclesijs censualibus direxisti. Cæterum diligentiam tuã volumus non latere, quod sicut non omnes, qui specialiter beati Petri iuris existunt, annuatim Apostolicæ sedi censum exoluunt: ita non omnes [e] censuales ab episcoporũ subiectione habentur immunes.

¶ Inspicienda [f] sunt ergo ecclesiarum priuilegia, & ipsorum tenor est diligentius attendendus, vt si fuerit deprehensum, quod ecclesia, quæ censum soluit, specialiter beati Petri iuris existat, & ad indicium † perceptæ libertatis [g] census annuus conferatur, non immerito poterit speciali prærogatiua gaudere. Si verò ad indicium † perceptæ protectionis [h] census persoluitur, non ex hoc iuri diœcesani episcopi aliquid videtur esse subtractum.

¶ Idem.

Priuilegium vni concessum non potest ad alium extendi, propter identitatem rationis. h. d. & solet quotidie allegari.

CAP. IX.

Sanè† & infra. Temerarium [i] est, & indi-

de iure beati Petri Apostolicæ sedi annuatim censum exoluunt: ita non omnes censuales subtrahuntur à iurisdictione episcoporum: verũtamen suspicienda sunt priuilegia ecclesiarum. & si fuerit deprehensum in eis, quod ecclesia quæ soluit censum, specialiter beati Petri iuris extitit, & ad indicium perceptę libertatis annuatim cẽsus soluat, ecclesia illa libera ẽ & exẽpta. Si verò ad indiciũ perceptæ protectionis cẽsus persoluitur per hoc à iurisdictione epi ñ est subtracta. No. ꝙ per hanc decretalẽ dẽt & põt cognosci ex inspectiõe priuilegiorũ, an sit ecclesia exẽpta vel nõ: quia si dicat ĩ priuilegijs, ꝙ dat census ĩ signũ libertatis, tũc est exẽpta ecclesia. Si sũt dat in signũ protectionis, nõ est exẽpta. Itẽ priuilegia ĩspiciẽda sunt cũ de eorũ tenore dubitatur. Item exẽptio in protectione parũ vel nihil cõmoditatis affert.
e Omnes.] sicut Templarij, & Hospitalarij, & Cisterciẽ. q. cẽsũ ñ soluũt Romanę ecclesię, sicut credo.
f Inspiciẽda.] De hoc dictũ est sup. c. proxi.
g Perceptę libertatis.] Vbicunq; inueneris hęc verba, ĩ priuilegijs, statim intelligas illos esse in toto exẽptos à iurisdictione eporũ, vt hic patet.
[Glo. seq. dat simile, quęrit & soluit.
h Ad indiciũ perceptæ protectionis.] Licet Papa recipiat aliquos sub sua protectione, 3 non sunt per hoc subtracti a iurisdictione eporũ, if. e. ex parte 2 & sic per cõfirmationẽ in forma cõi, ñ præiudicatur episcopo loci. sup. de confir. vti. cap. vlt. & quasi per totum. arg. sup. de maior. & obedien. per tuas. Arg. contra sup. de cleri. peregri. cap. vlt. Quid ergo valet talis protectio? certẽ parum, sicut parum valet confirmatio in forma communi, tamen aliqua reuerentia plus debetur illis, quam alijs. argum. decret. prædi. tuas. & fortè citius Papa moueturi pro eis, cum iniustẽ grauatur, ad litteras concedendas.
Sanè.] Priuilegium non extenditur ad personas in eo non express. hoc dicit.
CASVS. Null[9] dẽt auctoritate sua sibi præsumere, ꝙ alij certa rõne inspecta, à Romana ecclesia singulari priuilegio est concessũ. No ꝙ nullus dẽt propria auctoritate aliquid sibi psumere. Itẽ priuilegiũ nõ dẽt concedi nisi certa rõne inspecta. Itẽ speciale nõ dẽt trahi ad gñale.
[Gl. seq. alleg. 7 concor. signat contrarium, & soluit.
i Temerariũ.] Hoc iõ dicit, q. a q̃ per priuilegiũ cõcedũtur, nõ dẽnt trahi ab alijs auctoritate propria in exẽplũ, vt hic.

Recepimus.] Solutio census non probat quem exemptum, nisi ex alio deprehendatur, vt quia soluitur ad indicium perceptæ libertatis. h. d. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio ibi, Cæterum. Ab bas Sicu.
CASVS. Quidam legatus Apostolicæ sedis inuenit plures ecclesias in sua legatione censuales: dubitauit vtrum hoc ipso essent exemptæ à iurisdictione episcoporum: quæsiuit à Papa quid iuris sit super hoc, & ipse respondet commendans in hoc diligentiam suam, dicens, ꝙ sicut non omnes illi, qui specialiter existunt

Marginal notes (left):
† donati.
† Dictio suorũ, deest in recẽtioribus impressis, sed eã habẽt veteres codices.
1 Debitor priuati, q. minores q̃ semisses præstabat vsuras, factus debitor fisci, soluit semisses. Io. And.
† conseruare.
† Ca. 1. e. tit. in 2. cõpila. Vide citatos super vlt. gl.
2 Vide de verb. sig. propter ea. 1 gl. 2. Ioan. An.

Marginal notes (right):
† Aliàs, iudicium, in aliquot antiqu.
† Aliàs, iudicium, in eis dẽ antiquis.
3 Vide Ang[elum] in l. C. de excu[sat.] mun. lib. 1[0] & Bartolu[m] in l. constit[u]tione dig[e]storum.
† De mat[e]ria Baldu[s] l. nõ tm. non oĩa. ff. e[xcusat]. excu[s]ut. A[...] charanus c[...] fi. 109 inc[...] prima faci[e] Ang. consi[l.] 272 inci. dictum pri[ui]legium. D[...] eius cõsi 4[...] & Gemini[a]nus in c. [...] aliquis. de priuilg. li. [6]

vt hic, & 16. quæst. 1. hinc etiam quia priuilegia communem legem non faciunt, 16 q. 2. non exemplo. supra de concess. præb. constitutis. in fi. ff. de const. princip. l. 1. C. de leg. l. leges. in fi. & 7. quæst. 1. petisti, ar. 100. distin. contra morem. Arg. contra, quia quòd vni personæ conceditur, cæteris denegari non debet. 5. distin. ad eius verò, & 4. distin. denique non sunt contra, quia loquuntur de communi iure: qđ ·n. de iure cōi concedit omnib. cōcessum intelligitur: secus de iure speciali, in quo casu loquuntur primæ concordantiæ.

gnum, aliquē sibi sua auctoritate p̄sumere, quod Romana ecclesia alicui, certa ratione[a] inspecta, singularibus[b] voluit beneficijs indulgere.

¶ Celestinus iij. Abulen. epo.

¶ In oratorijs priuatis campana publica teneri non possunt, etiam per religiosos. h. d. & tene menti hunc textum, quia quotidie allegatur, & est in vsu.

CAP. X.

PAtentibus † litteris certificari desideras, vtrum Templarijs, Hospitalarijs, & alijs oratoria in domibus suis habentibus, liceat campanas in eis ponere, publicèque pulsare: Respondemus autem consultationi tuæ, quod non licet[c] eis hoc agere: quin† potius[d] per te, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, coercendi sunt, vt ita sint suo iure contenti, quod iustitiam non impediant[e] aliorū.

a Certa ratione.] No. quod priuilegiū non est dandum nisi certa ratione inspecta. 1 vt 7. q. 1. petisti. & non subito, sed cum magna deliberatione 23. dist. communis filius, & 16. q. 1. in parochiæ.

1 Facit ad hoc q̃ not. Bar. in l. 1. C. de coll. libro 10.

b Singularib⁹ voluit beneficijs.] id est, priuilegijs, q̃ singularia sut, & priuata à lege cōmuni. 3. dis. priuilegia. Bern.

† Ca 2. eo. ti. in 2. cōp. De materia, & intellectu vide Albericū in Dictionario, verbo, cāpanis versi. aediui qđ magna.

P Atentibus.] Duæ sunt partes, cōsultatio, & rñsio: Secunda ibi, Respondemus. Abbas.

† Aliàs ita: quinimo potius p te, &c.

CASVS. Hospitalarij, & Téplarij, & alij ĕt habent oratoria in domibus suis: q̃siuit eps Abulen. vtrum liceat prædictis ponere ibi campanas, & publicè pulsare? & rñdet Papa, qđ ñ licet eis hoc agere, imo compellédi sunt, vt ita iure suo sint contenti, quod iustitiam non impediant aliorum. Not. quod in oratorijs Templariorum, & aliorum, non licet habere campanam. Item ar. quod exempti si excedant metas priuilegiorum suorum, siue publicè delinquant, quod possunt ab episcopis coerceri. Item priuilegium sic est intelligendum, & seruandum, vt non lædat, vel impediat iustitiam aliorum.

c Non licet.] nec etiam Missas ibi celebrare, de conse. dist. 1. vnicuique, & c. clericos, & c. si quis.

[Glo. seq. arg. & remittit.

d Potius per te.] ar. quod exempti si excedant metas priuilegiorum, siue publicè deliquerint, quod possint ab episcopis coerceri. 2 ar. inf. eod. c. proxi. vbi de hoc, ar. opt. s. de statu regu c. recolentes.

2 Dicit Inno. & Abbas, qđ hoc iō, q̃a licet pso nō sint exemptæ, ipsorū oratoria, vel ecclesiæ nō, vide s. eod. recepim⁹, super 1. gl. Io. And.

e Non impediant.] ar. q̃ Papa sic indulget priuilegiū, vt non lædat siue impediat iustitiam aliorū, ff. ne quid in lo. publi. l. a §. si quis a principe, & sup. de vsu pal. ex tu. rum. 9. q. 3. si quis verò non obediat 22. q. 2. primū, & ff. de condi. indebi. nam hoc, & sup. de consuetu. cum olim, & sup. de ecc ædi. ad audientiam. 2.

T Varum nos.] In prima ponitur querela, & cōsultatio: in secunda respōsio: ibi, Verum, & in prima ponunt quattuor excessus istorū Hospitalariorū. Abbas.

CASVS. Fratres hospitalis sancti Ioannis cū pro eleemosynis colligendis mittere debeant clericos, & fratres de ordine suo cruce signatos, ipsi mittunt laicos, & illiteratos, qui in superbiam elati, in multis excedere præsumunt: In quadam ecclesia baptismali sibi ab archiepiscopo Lugdun. concessa, quidam eorum percussit vicarium sacerdotem, ipsam ecclesiā sanguinis effusione fœdando, propter quòd archiepiscopus phibuit ibi celebrari diuina, donec fuerit reconciliata: ipsi nihilominus ibi diuina officia celebrauerunt: Item quosdā presbyteros ab epis suis ab officio suspésos, ijdem quamuis laici sint, restituunt ad diuina officia exequenda: Item quosdā laicos, qui cum vxorib. in domib. pprijs commorant, pro eo q̃ sibi soluunt aliqđ annuatim, ita eximere cōtendunt, vt alijs secundum legem terræ de sibi obiectis respondere non teneantur: Consultus Papa respondet, cum priuilegium mereat amittere, qui per missa sibi abutitur potestate, mandat archiepiscopo Lugdun. quatenus si aliquos clericos aut laicos inuenerit missos a pdictis fratribus pro eleemosynis colligendis falso cruce signatos, interdicat illis, q̃ eos miserunt, officium pdicationis in tota prouincia sua: & missos, si laici fuerint, excōmunicationis mucrone percellat; si clerici, ab officio, & beneficio suspendat, non obstante aliquo priuilegio, vel appellatione. Illos, verò, qui post interdictum suum in ecclesia prædicta celebrauerunt diuina, eadem pœna suspensionis inuoluat, & in eadem diuina officia celebrari non permittat, donec fuerit reconciliata: presbyteros ab episcopis suis suspensos, & p fratres illos ad officia sua temere restitutos, in eandem sententiam reducat. Alios verò, quos propter præmissam causam ad respondendum alijs sēm legem terræ asserunt non teneri, compellat alijs respondere, nō obstante appōne. No. q̃ priuilegium meretur amittere, qui abutitur ipso. Item illi, qui mittunt ad colligendas eleemosynas a fratrib. hospitalis sancti Ioannis, debēt esse de ipsis fratrib. cruce signatis verè, & non falso; alioquin repelluntur cum pœna hic statuta. Item arg. q̃ licet aliquis portet habitum regularé, non obligat, dummodo constet, q̃ aio obligandi hoc non facit: Et sic est hic ar. q̃ habitus non facit monachum. Item priuilegium non excusat in delictis. Item appellatio non tuetur aliquem in delicto. Item arg. quod ordinarius possit punire exemptos, cum publicè delinquunt. Item in ecclā sanguinis effusione polluta celebrari non dēt, donec reconcilietur. Item absolutio, vel restitutio facta ab illo q̃ nō hēt ius absoluēdi, vel restituendi, nō valet. Itē priuilegio conuersorum gaudere nō dēnt, qui nō sūt cōuersi.

f Collata.] non pleno iure, vt infra patet.

¶ Inno. iij. archiepo Lugdun.

¶ In tota prouincia exhortationis officio priuantur Hospitalarij, qui mittunt pro eleemosynis cruce falso signatos, & si missi sunt laici, excommunicantur, si sunt clerici, ab officio, & beneficio suspenduntur, & eadem suspensione puniuntur, qui ante reconciliationem in polluta ecclesia celebrant, & suspensi per episcopos exemptos absolui nō possunt, & fratres priuilegiatorum, qui ad eos se omnino non transferunt, priuilegiati non sunt.

CAP. XI.

TVarum † nos tenor edocuit litterarum, quod fratres hospitalis sancti Ioannis, laicos, & illiteratos mittūt p eleemosynis colligendis: & infra. ¶ Cum in quadam ecclesia baptismali, eis à prædecessore tuo collata, [f] quidam eorū percutiens vicariū sacerdotē, ipsā ecclesiam sanguinis effusione fœdasset, vsq; ad

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cōp. Et de fratrib. Hospitalis sancti Ioānis vide citatos in c. cū, & plātare s. eo. tit.

recōciliationem a diuina ibidem interdixisti officia celebrari: sed nihilominus ipsi † in ea diuina officia celebrarunt. Alios verò presbyteros ab officio suspensos per episcopos suos ijdem cum sint laici, ad diuina † officia restituunt exequenda. Quosdam præterea, qui cum vxoribus suis in domibus proprijs commorantur, eo quod eis de suis aliquid cōferunt annuatim, ita emācipare b contendūt, vt aliquibus secundū legem terræ de sibi obiectis respondere minimè teneantur. ¶ Verum, quia priuilegiū meretur amittere, c qui permissa sibi abutitur potestate, fraternitati tuæ mādamus, quatenus si quos clericos, aut laicos à dictis fratribus pro colligēdis eleemosynis cruce falso signatos d inueneris, à quibus ipsos missos esse cōstiterit, per totam prouinciam tuam † exhortationis e officiū interdicas: missos, si laici fuerint excōmunicationis mucrone percellas: si clerici, ab officio beneficioque f suspendas: nullo prorsus priuilegij g beneficio, vel appellationis

† Aliàs ita: ipsi ibi in ea: &c.

† Dictio, diuina, deest i antiquiorib. exēplarib⁹.

1 De hoc articulo vid. c. is qui, de sē. exc. li. 6. ubi hoc diffinit.

2 Rectè dicit gl. q. a emancipare, propriè est à patris potestate liberare.

3 De hoc articulo per Pan. & alios hic, vide Archi. in ca. qđ iterrogasti. 27. distinct. vbi plenè. adde Spe. ti. de statu monachor. hæc gl. corruptè legit in vulgatis, restituta est ex manuscriptis codicibus.

[Glo. seq. exponit, obijcit, & soluit.

a Ad reconciliationem.] per aquam benedictam cum vino, & cinere, & per simplicem sacerdotem, sup. de cōse. eccle. vel alta. proposuisti, & c. aqua. Sed nonnè ex priuilegio saltem semel in anno possent ibi celebrare ante reconciliationē: vt supra eo. cum & plantare. §. quod si. & inf. eo. vt priuilegia? Dicas, quod priuilegium non extenditur ad hunc casum q̄diu fuerit sic execrata: vt j. eo. cap. ibi, donec recōciliata fuerit, &c. & quia hoc est interdictum iuris, & non hominis: qui celebrat in tali ecclesia, non est suspensus nec irregularis 1 hic tamen ecclesia fuit iterdicta a iure, & ab homine, & sic diuersa est hæc pœna, arg. s. de cler. excō. mi. si celebrat. & c. postulastis. § quæsiuisti. Ber.

b Emancipare.] id est, liberare de potestate episcoporum. 2

c Amittere.] 11. q. 3. priuilegium.

[Glo. se. not. signat contrarium, & soluit. Iterum soluit obiect. de tribus iuribus, vlt. dicit hic soluit quæstionem.

d Signatos.] per hoc patet, quod licet portet aliquis habitum regularem, non obligatur, dummodo constet, quod non animo obligandi hoc faciat, vt isti faciebant: quia in tali casu habitus non facit monachum, sup. de reg. porrectum. ar. contra. supra eo. tit. statuimus. Sed illud verum est, cum constat quod animo vouendi habitum recepit professorum. Nec obstat 27. distin. quòd interrogasti, & sup. de regula. vidua. 20. quæst. 1. quem progenitores, quia illa intelligebantur olim quando ab initio factum erat ambiguum. Et per hoc videtur solui quæstio de eo qui simulando se monacham, corrupit monialem, quia non est compellendus 3 ad monachatum, aliàs tamen puniendus est exilio, etiam si iocose schemate monachæ vsus est, in Auth. de sanct. episc. §. vlt. collat. 9. Lau.

e Exhortationis.] id est, prædicationis.

f Ab officio beneficioque.] Puniuntur enim isti tanquam falsarij. sup. de crim. fal. c. 2. laici enim excommunicantur. eo. tit. ad falsariorum.

[Glo. seq. alleg. quòd ordinarij puniant exemptos delinquentes. Secundo alleg. contrarium. Tertio ponit opi. Vinc. & Tan. cui signat contrarium, & soluit. Quarto ponit aliam opi. Quinto opi. Ioan. dist. vlt. soluit per ius nouum.

g Priuilegij beneficio.] Hic ergo videtur quod ordinarius possit punire exemptos, cum publicè delinquunt: quia hic priuantur officio, & beneficio nuntij in totum, & ipsis interdicitur officium exhortationis ab ordinario, & s. de hære. ad abolendam. in fi. Sed ibi dicitur tanquam à sede Apostolica delegatus, vndè non vr̃ q̄ iure suo, & ratione delicti sortitur quis forum. 6. q. 3. placuit, s. eo. cum & plantare in fi. & sup. c. proxi. rōne delicti perditur priuilegium, vt hic dicitur, & 11. q. 3. priuilegium. Item reatus oēm honorem excludit. C. vbi senat. vel clarissimi. l. 1. & qua in prouincia quis deliquerit, illic iuri subiaceat, omni priuilegio cessante. C. vbi de crimine. agi oporteat. Auth. qua in prouin. nec. n. prætextu priuilegij flagitiorum crescit auctoritas. C. de priuile. schola. l. 2. lib. 12. & remissio peccatorum non dat licentiam delinquendi, 1. q. 7. exigunt, de pœn. dis. 3. sanè. Et dicit Imperator: non permittas delinquentes aliquibus priuilegijs vti. in Authen. de mand. princ. §. quòd si delinquentes. coll. 3. Sed contra videtur quod non possint illos punire, 16. q. 1. frater noster. & s. de supplen. negli. prælat. sicut nobis, & j. eod. cum capella. si enim tales posset puniri vt alij, inutile esset eorum priuilegium. Itē, proconsul non potest se intromittere de causis fiscalibus, qui est maior omnib. post principem, ff. de offi. procons. si in aliquā. §. 2. aliàs est lex & incipit, nec quicquam. Vinc. dixit q̄ ordinarius nō potest interdicere eorum ecclesias, quando totā terram subijcit generali interdicto. Sed contra hoc est s. de consue. cum inter vos, & j. de verb. sign. cum in partibus. Sed vers dicas, quod licet non possit interdicere illorum ecclesias, ipsi tamen de iure communi tenetur seruare interdictum generale, vt dicunt iura duo proxima, aliàs posset illos punire s. c. proxi. cum publicè delinquunt. Item pro leuib. & minimis causis nō possunt episcopi se intromittere, nec excommunicare eos, vel si aliquis illorum esset infamatus, non potest compelli, vt se purget. Nam Papa nihil aliud eis concessit, nisi quod eos filios suos fecit, 4 sed in alijs cum publicè delinquunt, non abstulit eis iurisdictionem, aliàs nihil aliud esset nisi dare materiam delinquendi. Et quod possint puniri quando publicè delinquunt, hic patet, & s. c. proxi. & hoc idem dixit Tan. Alij dicunt, quod nullo modo potest eos punire, & Papa sibi hoc reseruauit, & hoc volunt sic probare: Papa bene scit, quòd Templarij, & Hospitalarij, & alij exempti semper sunt in aliena parochia, & scit quod delinquunt, & dicit quod non puniantur, vt per iura patet in contrarium allegata: & quia si aliqui dicuntur curiales, puniuntur vbi inueniuntur, nisi sint in armata militia, quia tunc conueniuntur sub magistro militum, nisi habeant priuilegium Imperiale, C. vbi quis de curiali, vel cohortali, aliave condi. conue. l. 1. & illustres non puniuntur, nisi sub iudicib. à principe specialiter deputatis. C. vbi sena. vel clarissimi. l. 2. circa med. Io. distinxit 5 ita, si priuilegiatus delinquit circa rem non exemptam: vt in c̄tu, vel maleficio, occidendo hominem, vel adulterādo: tale delictū potest punire eps̄ loci: quia si persona sit exempta. res tñ in q̄ deliquit, non est exempta: & ita quasi rōne rei in qua deliquit, sortitur quis forum &c. s. de fo. cōpet. c. vlt. si verò deliquit circa rem exemptam, puta male gerendo se in officio suo, vel alienando res eccl̃e, tunc à solo Papa punitur: quia in his exemptus est: vbi enim factum eorum p̄iudicium affert non exemptis, ibi bene punit eps̄ eos: secus si non tangit, & hoc probatur satis j. eo. cu capella. Si verò aliq̄d spiritualius in priuilegijs suis inuenit, illud seruet, s. eo. porro. Inn. Papa statuit, q̄ exēpti subsint ordinarijs rōne delicti, siue c̄tus, aut rōne rei, de qua c̄ ipsos qō mouet; & corā eis pñt cōueniri; sed si delictum cōmissū sit in loco exēpto siue c̄tus initus, aut res litigiosa sit in loco exēpto; tunc non pñt conuo-

† Suā, legit vulgatis libris: ex antiquis tuā repositum est.

4 Non est verū: q̄a p̄ hoc nō esset exēpti, sed priuilegia ti. j. eo. si Papa. §. similiter, & de verb. si gni. veniens. r. tñ. lib. 6. Io. And.

5 Hic & 6. q. 3. cap. vlt. & Gofr. hic, & Vic. in sēd. & appa. & Phi li. Io. And.

remedio prępualéte. ¶ Eos verò quos in prędicta ecclesia, lege tibi diœcesana subiecta, post interdictũ tuũ diuina celebrare† cognoueris, eadẽ pœna suspensionis [a] inuolens, in ea donec recõciliata fuerit, officia non permittas celebrari diuina, presbyteros etiam suspensos ab episcopis suis, & † per prædictos fratres ad officia sua temere restitutos in eandem sententiã suspensionis reducas [b] ¶ Illos verò, quos ad respondendum alijs secundum legem teriæ, pro, præmissa causa asserunt non teneri, nolumus excusari, [c] quin eos ad respondendum, sublato appellationis impedimento compellas.

¶ Idem Abbati & conuentui sancti petri Eugubiñ.

¶ Contenta in instrumento perdito probari possunt per testes, qui illud perlegerunt, si deponũt de tenore, & quod erat sine vitio, h.d. Et non est alibi casus ita clarus.

CAP. XII.

CVm † olim essemus apud Perusium constituti, & tu fili Abbas priuilegiũ Lucij [d] Papæ nobis pręsentãs postulaueris innouari, propter cõtradictionẽ Eugobin. episcopi asserentis hoc in suum præiudicium redundare, non fuit effectui mancipatũ: & inf. ¶ Te igitur & pręfati episcopi procuratoribus, in nostra præsentia constitutis, B. † basilicæ duodecim Apostolorum presbytero Cardinali dedimus in mandatis, vt super amissione, ac tenore priuilegiorum † testes reciperet quos duceres producẽdos: qui fideliter redegit in scriptis depositiones decem testium iuratorum, quorum depositionibus publicatis, dicti ꝓcuratores ad producẽdos testes, per quos inductos à parte aduersa repellerent, inducias postularunt: quas sub eo tenore illis duximus concedendas, vt apud sedẽ Apost. probarẽt, quę vellent, vbi onus [e] probationis pars altera subijsset: & inf. † ¶ Nos verò tam per depositiones testiũ, quam assertiones quorũdam fratrum [f] nostrorũ liquido cognoscentes, talem dicti priuilegij fuisse tenorem quod videlicet cænobium vestrum nullo mediante ad Romanam ecclesiam pertineret: & quod non licẽret alicui episcopo, eidẽ monasterio, & eius ecclesijs excommunicationem indicere, vt fratres illic Domino seruientes ab omnium potestate liberi, Romanæ ecclesiæ libertatis gratia potirentur: & quod nulla in eis

† Hostien. remittit ad summam e. ti. §. fi. io. A.

conueniri coram ordinarijs, † vt dicitur in quadam constitutione Innoc. quarti, eo. tit. volentes (lib. 6)

a Pena suspensionis.] scilicet officij & beneficij, & potest hoc referri ad factum, cum de iure sint suspensi. violando temere interdictum, prout notat ĩ. de excessibus pla. c. vlt. in magna no. sed si sciẽter celebrarent post interdictũ iuris, debẽt suspendi, & tunc proprie dr suspendi. B.

† Celebrasse

b Reducas.] i. ostẽdas illos ab eis non fuisse absolutos, hoc est sicut de facto fuerunt absoluti, ita de facto reducas illos ĩ eandem sententiam.

c Nolumus excusari.] sic ĩ. e. cũ & plantare. §. pẽ. & ĩ. e. c. p.

† Aliàs ita: & prædictos fratres, &c. cæterum ex veterib. impressa reposita est & rescripti series ostendit ita legi oportere.

CVm olim] Priuilegiũ deperditũ docto de perditione & eius tenore per testes, innouatur. h. d. Vel aliter, & sic: Priuilegiũ perditũ de cuius veritate, & tenore, & ꝑditione cõstat per testes põt innouari h. d. & est casus nota. In prima parte ponit ꝓcessus narratio: In scda definitio. ibi, Nos. Abb. CASVS. Abbas monasterij Eugubiñ. olim priuilegiũ Lucij pręsentauit dño Papę, petẽs illud innouari, eps Eugubinus contradixit, asserens hoc in eius præiudicium redũdare, ꝓp quod priuilegiũ nõ extitit innouatũ: tempore procedẽte abbas iterum constitutus coram Papa ꝓcuratoribus episcopi pręsentibus allegans se prędictum priuilegiũ Lucij Papę amisisse, petijt vt dñus Papa faceret reperiri testes ĩ. amissione ipsius priuilegiis & tenore: dñus Papa cõmisit hoc Cardinali xij. Apostolorũ, qui fideliter redegit in scriptis depositiones x. testiũ iuratorũ. eis publicatis, procuratores epi petierunt indicias ad reprobandos testes abbatis; Papa illas ei concessit, vt apud sedem Apostolicam probarent quæ vellent, vbi pars altera suos testes produxerat. post hæc dominus Papa manifeste cognoscens, tam per depositiones testium, quam assertionem quorundam Cardinalium tenorem dicti priuilegij talem fuisse, quod cęnobium illud nullo mediante ad Romanam ecclesiam pertinebat, & quod non liceret alicui epõ contra monasterium illud, & eius capellas excommunicationes proferre, cum soli Romano Pontifici sit subiectum, & ꝙ nulla in eo diœcesani episcopi mentio habeatur, & præterea Abbas tempore Celestini ad præsentiam eius accedens, ipse inspectis Priuilegijs ipsi⁹ Abbatis ipsum (lic & excommunicatus diceretur ab episcopo Eugubino) tanquam non ligatum admisit ad osculum pacis, quod nõ fecisset nisi esset exemptus. Istis omnibus consideratis, dominus Papa decreuit priuilegium illud Lucij Papæ, quod sine reprehensione bullæ, chartę, vel litteræ apparebat, quando fuit ei ostẽsum, illi⁹ fuisse tenoris . . . ius dicitur esse per depositiones testiũ & Cardinalium assertionem. No. quòd innouatio priuilegij fieri non debet, si contradictio sequatur; licet per illam innouationem nihil noui iuris acquiratur. Item amissio priuilegij potest probari, & tenor ipsius. Itẽ æquitas in iudicijs seruãda est, vt vtraq; pars in eodem loco suas offerat probationes. Itẽ post publicatas attestationes testes possunt induci ad reprobationem testiũ inductorum. Item si Pręlatus excommunicatum recipit ad osculum, per hoc ꝓsumitur, quòd nõ est excõicatus. Item sententia à non suo iudice non tenet. Item instrumentum in tribus præcipuè reprehenditur, in bulla, charta, & littera.

† Ca. 2. e. tit. in 3. cõp. vidè Bal. in l. fi. C. de edẽ. Bar. trac. de teste. Spec. ti. de legato. §. superẽ. nu. 17. adde doctores in l. vl. C. de edicto diui Hadria tollen.

† aliàs P.

† aliã priuilegij.

† Sub hoc ĩ. paucula hęc cõtinentur. videlicet Cęterũ qñ inf. datũ terminum, & recęptũ in producendis testib. defecerant, nos tã, &c.

d Lucij.] quod postea fuit amissum, vt ĩ. sequitur.

e Onus.] Ideo enim isti apud sedem Apost. testes suos producere debent, quia pars altera suos etiam ibi produxit, vt sic hinc indè seruetur æqualitas.

¶ Glo. seq. tecit. per quæstionem & solutionem.

f Fratrum. Istis non creditur tanquam testibus, cum iurati non fuerint quia inducti non fuerunt in testes, sed quia ipsi viderant priuilegium, credit eis Papa tanquam fratribus suis & honestis viris: sed non probationem, sed præsumptionem

nem inducunt,& coadiuuant testes inductos.
¶ Gl.seq.in fi.arg.& remittit.
a Dięcesani.] & ideò nullum ius reseruauit ipsi episcopo in monasterio illo, ex quo verba plenæ exemptionis continebantur in priuilegio illo, vt s. patet.& arg.supra cod.recepimus.
¶ Glo.sequen.signat contrarium, & remittit.
b Non ligatum]cū non esset iudex suus, supra de consue. ad nostram,& 2.q.1. in primis.& sic ipso facto denuntiauit ipsum non ligatum,& sic sentētia à nō suo iudice lata, seruari non debet supra de iud.at.si clerici. arg. contra infra de sent. excom. cum desideres.§.1.& cap.vlt. & c. si aliquā do,vbi de hoc.
¶ Gl.seq.no.qđ volens probare,&c. soluit contrarium de l. si de possessione. & ponit dictam l.vl.de fi. inst. in princi. & medio post princ.q̄rit de legato an possit,&c.soluit,quærit de legato quo probetur perditio,& soluit vlt.arg. ad q. de legato.
c Sine reprehēsione.] hoc est notatu dignū, q̄ sit aliquis vult ꝓbare amissionem instrumenti,oportet quòd plura [1] ꝓbet,videlicet tenorem instrumenti, & p̄t rea quòd sit sine aliquo vitio, quo posset argui falsitatis,vt hic patet & ar. C.de fi.instr. l. vlti. Sed nūquid legatus pōt ꝓbare pars iōne amissionē instrumēti suæ legationis? [2] Dico quod non,sup.de off.deleg.cum in iure.arg.C.de manda. prin l. vnica,quia non est aliquis ibi superior coram quo fieret probatio; aliàs tamen si honestus & notus esset,potest & debet ei credi.arg 97. distin.nobilissimus. Item quandoque sufficit probare tantū amissionem instrumenti,licet alia ratio nō probetur, C.de prob.a.si de possessione.sed hoc est in odium illius qui fuit instrumentum furatus: aliàs non sufficit probare solam amissionē,vt hic patet,& C.de testi.testium, in fi. Item si instrumentum fuit exhibitum in iudicio,& ei fides est imposita:si postea perdat, adhuc potest ad ueritatius instrumentum reprobare præstito tamen iuramento,quod malitiose hoc non opponat,C.de fi.instru.l.vlt. Si quæras qualiter probatur perditio instrumenti. Dic quòd per iuramentum,illius qui dicit arg. prędic.l.proxi.sic & amissio aliarū rerū ꝓbat̄ p sacrm. C.Vn vi.si qn.& s.q̄ metus cau.c.vlt.& 2.q.1 .in primis.& hac eadē rōne vr̄,q̄ si impetrasti lr̄as ad delegatos, & eas amiseris, si probas amissionem & tenorem lr̄arum quod fuerint sine aliqua falsitate, & sine vitio suspicionis, per legitimos testes qui discreti essent cognoscere lr̄as de vitio falsitatis,posset dici quod postea possunt procedere arg. huius decr. Bern.

† In plerisque manu script. ita. C. p̄p̄. p̄. n. i. Celest. p̄p̄ prædecessoris nostri.

† Cathelen.

[1] Præter Panor. & alios hic vide Alexā. cōs.196. seip. Viso testō,in 2.vol. Fel. in c. sicut, §.de iureiu. & Doctores in auth.si quis in aliquo,C.de eden.

† Ca.3.e.tit. in 3. comp.

[2] De hoc ar. vide in terminis p Speculum in loco initio capitis citato.

[3] De hoc ar. vide oino Giudo. Papę deci 244 inci. Quispiam in cā sua.

mentio diœcesani [a] episcopi habeatur: illud etiam attendentes,quòd cum tu fili Abbas tempore Celestini † prædecess.nostri ad ipsius præsentiam accessisses, ipse inspectis ecclesię tuę priuilegijs,te(licet excōicatus ab Eugubiñ. episcopo diceretis) tāquam nō ligatum [b] admisit ad osculū (quod præsumitur non fecisse,nisi monasteriū vestrum cognouisset ad Rom.ecclesiā specialiter pertinere) Decernimus priuilegium illud Lucij Papę,q̄ sine reprehensione [c] bullę,chartæ vel litteræ apparebat,qn̄ fuit nobis ostensū, illius fuisse tenoris, cuius per depositiones testium & assertiones fratrum nostrorū noscitur extitisse.

¶ Idem Cathalan.† electo,& abbati trium Fontium.

¶ *Innouatio priuilegiorum nouum ius non tribuit, sed antiquum conseruat hoc dicit quo ad titulum.*

CAP. XIII.

EX † parte Abbatissæ ac sororum Iotren. ecclesię extitit intimatū, quòd Melden.ep̄us commissionis occasione cuiusdam (per litteras†) ad iudices delegatos obtentæ,(in qua nulla mentio [d] habeatur de ipsarū priuilegijs, quæ illas & earum ecclesias,clerum et populū Iotren.ad Apost. sedē nullo mediante spectare declarant,quorum ipse non erat ignarus [e]) eas incepit grauiter molestare,obedientiā ab ipsis, ac à clero & populo Iotren.subiectionem oī modā requirēdo: & inf. ¶ Verū cū iudices ipsas valde grauarēt ad appellationis beneficiū conuolarunt:& inf. ¶ Sed iudices appellationi non deferentes, nec fragilitati sexus compatiētes earū, in Abbatissam excōicationis,& in clerum & in populum Iotren. interdicti sñiam protulerūt. Sanè cum nūtij Iotren.ecclesiæ prædicta & alia in nostra pręsentia retulissent, priuilegiū nobis Apostolicum ostēderūt, per quod ecclesiā Iotrē. constabat ad Romanā

† Hę duæ voces,per lr̄as, desunt in antiquiorib.codicib. & in omnib. Vaticanis.

EX parte.] Primò ponit appellantiū q̄ō, priuilegii ꝓductio,&de ipsius innouatione decisa petitio. Sc̄da ibi. Nos autē. ipsius innouatio,& p̄statio. Abb. CASVS. Meldēsis ipetrauit quasdā lr̄as ꝯ Abbatissā & ꝯuētū Iotrē.eccl̄æ ad quosdā delegatos, in q̄b. nullus mētio fiebat de priuilegijs monasterij, q̄ ipsū monasteriū & eius eccl̄as. clerū & populū Iotren.declarāt ad Romanā eccl̄am nullo medio pertinere,quorū priuilegiorū ep̄s nō erat ignarus corā q̄b. petebat ep̄s obedientiā ab abbatissa& monialib. & à clero & populo Iotrē.subiectionē oī modā requirebat. Sed cū iudices abbatissā& mōiales valdè grauarēt, ad Sedem Apostolicā appellarunt iudices nihilominus ī abbatissā excōicationis,& ī clerum & populum Iotren. interdicti sñias protulerunt,post hęc nuntij monasterij p̄dicta & alia corā dn̄o Papa retulerunt ostēdentes eidē priuilegiū libertatis,& petētes illud priuilegiū innouari. Dn̄us Papa pp appellatiōnē p̄dictā,nūtios p̄dictos diutius detinuit:tādē cū ꝓ altera parte nullus appareret,qui defensaret eandē,priuilegiū eccl̄ę Iotren.cōcessū innouauit:ita tn̄ q̄ p talē innouationē eccl̄ę illi nō plus iuris accresceret, q̄ p priuilegia suorū antecessorū obtinuit, sed ius antiquā conseruet. No.q̄ à grauamine iudicū p̄t appellari. Itē fragilitati sexus compatiendum est. Item sñiam latā ꝯ priuilegium Papæ non tenet,vt hic patet,& in p̄cedenti c. Item sñia lata post appellationem nō ligat: vndè Papa istas sñias omittit tanquam nullas. Item differentia est inter excōicationē,& interdictū,quia excōicato in personas dēt proferri interdictum in ciuitatem. Item pēdēte cā,pōt peti innouatio priuilegij. Itē innouatio priuilegij nihil noui iuris tribuit,sed ius conseruat antiquum.
d Nulla mentio.) Vnde videbantur quod litteræ non valebant,sup.de resc.cum ordinem.
e Nō erat ignar⁹.) Vn̄ nō videbātur valere litteræ, cū ex certa sciētia veritas sit supp̄ssa:& talis,qua exp̄ssa littera non habuisset, s.de rescr. super literis. Vinc.

a Specia-

a Specialiter ꝑtinere.] Et ita sentētiæ non tenuerunt, tū qa post appellationē, tū qa spāliter sedi Apost. subiectæ sunt, ı si e ŝ. c. proxi. de religio. dom. cū dilectus. vñ Papa omittit alias sentētias tanq̄ nullas, vt ŝ. c. proxi.
b Innouandum.] Si ꝯ dictum fuisset tali innouationi, Papa nō statim inouasset. ŝ. eo. c. ꝑx.

†Id nō releuaret a sñia delegatorū Papę, vñ primū teneas sm Host. I. And.

ecclesiam specialiter † a pertinere. ¶Nos aūt eosdem nuntios propter appellationem prædictam diutius detinentes: quia tandem nullus apparuit idoneus responsalis, qui partem defensaret † aduersam, priuilegium Apostolicæ sedis eccle æ lotren. concessum duximus innouandum: b ita tamen, vt per innouationem ipsius, eidem ecclesiæ non plus iuris accrescat, quam per priuilegia prædecessorum nostrorum obtinuit: cum per hoc non nouum ei concedere, sed antiquū c ius cōseruare velimus. †

† desēderet.

¶Idem Colubrieñ. episcopo.

¶ *Ecclesia vtens duplici priuilegio exemptionis, licet succumbat ex vno, potest nihilominus ex alio se iuuare, & obtinere. nec tenetur exemptus promittere obedientiam diœcesano: vigore tamen exemptionis non potest sine licentia diœcesani ecclesiā cōstruere in loco non exempto: & si exemptus de facto in loco nō exempto construit ecclesiam, cedit iuri episcopi.*

CAP. XIIII.

ij Cvm † olim propter quæstiones, quas aduersus Priorem & canonicos monasterij sanctæ Crucis habebas, pro quibus ad audiētiam nostram fuerat appellatū, d morā feceris

† Aliàs, Colubriē. vide Ioā. Vasæū, in annalib⁹ Hispaniæ, c. 10.

†Capi. 4. eo. ti. in 3. cōpi.

c Sed antiquū ius.] No. ergo, ꝙ per innouationem nihil iuris acquiritur, sed antiquū reseruatur. ar. 12. dist. præ cpris, & ŝ. d cōfir. vti. vel inuti. li lecta. & infra eo qa intentionis.

ij Cvm olim.] Habet multa dicta: Prima pars narrat factum: Secūda ponit diffinitionē, ibi, Iudices. Tertia petitionem monasterij ꝯtra sñiam, ibi, Tandem. Quarta ponit sñiam Papæ & primò interlocutoriā, ibi, Nos igitur. Secundo diffinitiuam, ibi, Distinguentes. Abbas.

CASVS. Eþs Colubrieñ. mouit quōnē contra monasterium S. Crucis super subiectione ipsius monasterij, & quibusdā alijs articulis, super quib⁹ impetrauit litteras ꝯ monasterium ad iudices delegatos, corā quibus petijt eþs subiectionem monasterij, & duo milia Marabatinorum sibi restitui, quę dūo milia Colubren. eþs qui fuerat canonicus regularis, ipsius, dederat ipsi monasterio, petijt etiam quasdam ecclesias cum fructibus medio tꝑe perceptis, quas monasteriū auctoritate propria fundauerat, præter assensum Colubrien. episcopi. & expensas factas & faciendas in lite interim inter partes super prædictis: tandem ex parte monasterij extitit appellatum: propter ꝙ eþs Colubrien. ad sedē Apostolicā accedens morā fecit ibi de longiorē: Sed qa ꝑ parte altera nullus compatuit responsalis, fratribus ipsius monasterij mandauit certum terminum præfigendū, in quo venirent ad præsentiam suam vel mitterent, diffinitiuam sententiam recepturi super priuilegijs, & libertatibus, quæ à Rom. ecclesia, & ab M. quondam Colubrien eþo se hr̄e dicebant, & super alijs quæstionibus intentatis contra eos ab ecclesia Colubrien. Interim aūt licere vtriq; parti coram abbate de Alcobacia, & eius coniudicibus (quibus cā prius fuerat delegata) proponere, ac probare quicquid vellent, & si de partium procederet voluntate, diffinitiuam sñiam promulgarent Iudices auditis hinc, & inde quicquid partes ꝓponere voluerunt, credentes sufficienter actum esse de cā, condemnarunt monasterium in expensis, quas eþs occasione ipsius negotij taxatione ꝓmissa iurauit se fecisse, infirmando libertatem, quam d. M. episcopus Colubrien. contulerat monasterio S. Crucis, canonicorum assensu extorto per nuntium regis: Item condemnauerunt monasterium ad restitutionem duorum millium Marabatinorum, quæ M. quondam Colubrien. episcopus dederat monasterio: Item iudicauerunt prædictas ecclesias, quas monasterium fundauerat sine assensu episcopi cum fructibus medij temporis in ius Colubrien. ecclesiæ reuocari, dum pars S. Crucis nec præscriptione, nec alia defensione super hoc poterit se tueri: Tandem procurator monasterij ad sedem Apostolicā accedens proposuit, præfatā sententiam non tenere, & si etiam teneret, dicebat monasteriū indefensum: qa priuilegia libertatis exhibita iudicibus non fuerunt, & delictum personæ nō dēt in damnū monasterij redundare, vnde petebat ad exhibitionem priuilegiorum de benignitate Apostoli. sedis admitti: Papa verò cōsiderās, quòd priuilegia illa non solū pro libertate monasterij faciebant, sed ius Romanę ecclesiæ turbātur. nec in Rom. ecclesiā læsio monasterij redūdaret, ad exibēda priuilegia procuratorē admisit: consideratis priuilegijs & alijs ea vtęmeritis, distinguē d inter libertatē ꝑ M. Colubrien. eþm monasterio cōcessā: & libertatem eidem monasterio a Rom. ecclesia concessā: qa ꝯsēsus capituli extortus fuit in cōcessione eþi, & pagina cōcessionis in aliquot lineis rasuras habebāt suspectas, & subscriptiōes singulis manib⁹ subscribētiū adnotatas: aliud scriptum, quod exhibitum fuit, nullam rasuram hebebat, & eadem manu scriptum erat, libertatem ab episcopo concessam dominus Papa iudicauit irritam & inanem, quantum ad hoc sententiam iudicum confirmando: Verum quia per priuilegia ante dicta constitit monasterium liberum & exemptum, & quòd tanto tempore fuerat in possessione libertatis, quod alijs cessantibus eam præscripsisset, libertatem illam monasterio concessam dominus Papa confirmauit, episcopo super hoc silentium imponendo. Per hoc tamen non derogatur sententiæ Priorum iudicum, cum ipsi de hac non cognouerint libertate: pronuntiauit etiam monasterium non teneri ad ius professionis, quod est contrarium libertati, non derogando iudicibus delegatis, quibus priuilegia libertatis non fuerunt præsentata: in cœteris verò articulis sententiam pro Colubrien. ecclesia promulgatam confirmauit. No. quòd causa potest monacho delegari. Item qui non prosequitur appellationem, & in causa succūbit, in expensis punitur. Item probatio expensarum per iuramentum fieri debet. Item consensus seu confessio per metum extorta, non valet. Item episcopus regularis donare bona ecclesiæ non potest, nec etiam secularis. Item nullus potest ædificare ecclesias sine consensu episcopi, in cuius territorio ædificantur: vndè episcopus illas potest reuocare. Item delictum personæ in damnum ecclesiæ redundare non debet. Item cum ecclesia læsa est in iudicio, restituitur in his, quæ omisit. Item instrumentū debet esse sine aliqua rasura suspecta. Item libertas potest præscribi contra episcopum nomine alterius allegata. Item licet sententia iudicis reuocetur ex noua causa, iudex qui eam tulit, propterea non notatur. Item sententia pro parte tenet, & pro parte non tenet.

† Vide l. ex his, cum sua gl. & no. p Cyn. C ď donat. inter virū, & vxo.

d Appellatum.] ex parte canonicorum.

e Præfigen-

a Præfigendum.] ad instantiam episcopi.
b Diffinitiuam sniā] Hoc ideo dicit, quia iā processū fuerat in causa ad plenum per iudices, a quibus fuit appellatum aliàs hæc non haberent locum.
¶ Glo. seq. recitetur per quæstionem vel obiectionem.
c Et F. monacho.] No quod causa delegatur 1 monacho. s. de fo. cōp. cōquestus, q̄ est verū ex pſſo nomine monachat⁹ quo tacito līrę delegatiōis nō valeret quia p̄ surreptionem esset ob tentē, quoniā monachi à strepitu causarū remoti esse debēt. s. de synd. c. vnico. vnde oportet quòd in literis fiat mētio de monachatu. s. de prescri. cum ordinē, & supra de confir. vti, porrecta similiter nec procurator esse potest etiam pro vtilitate monasterij sine licentia abbatis. 16. q. 1. monachi, & c. de pētiū, abbas tamen potest esse procurator, supra de censi. sopite, & supra de transact. contingit, hodie nō committitur causa a Papa, uel ab eius legatis nisi p̄sonis in dignitate constitutis vel canonicis in cathedralibus ecclesijs, vel alijs collegijs venerabilibus, vt in decre. Inno. iiij. in concilio Lugdun. p̄senti decreto 2 nec debent cōmitti nisi in ciuitatibus vel alibi, vbi possit haberi copia peritorum, vt ibi dicitur.
¶ Glo. seq. obijcit, & soluit.
d Quibus.] Sed cū appellatum fuerit ab istis iudicibus, quomodo debent se amplius intromittere? Dic, quòd hoc fuit d̄ volūtate partiū, aliàs non compellerētur, & poterunt canonici appellationi renūtiare: sic supra de excep. significauerunt, & qa Papa hoc mandat, & quia non fuerunt prosecuti appellationē perinde est, ac si non appellassent.
e Ac probandum.] & hoc additum erat in litteris. vt si de partium procede. et volūtate, diffinitiuam sententiā promulgarent: vt probant sequentia.

f In expensis.] quia pars monasterij non fuit prosecuta appellationē, vnde debuit condemnari in expensis, supra de appell. sæpe, & e reprehēsibilis. De hac materia dicitur supra de dolo, finē, certa quantitate expressa, & taxatione præmissa.

longiorem: quia pro parte altera nullus comparuit responsalis, eisdem certum terminum duximus pręfigendum, a in quo venirent vel mitterent, super priuilegijs omnibus & libertatibus, quę a Romanis Pōtificibus, vel ab M. quondam Colubrien. epo te habere dicebant & super alijs q̄stionibus aduersus eos, a Colubrien. ecclesia intentatis, diffinitiuam sententiā b recepturi: & infra. ¶ Interim autem vtrique parti, liceret coram dilectis filijs tuis de Alcobacia, & de Serra † Abbatib, & F. monacho c Alcobaciæ, quibus d causa prius fuerat delegata proponere ac probare, si qd aliud proponendum duceret, † ac probandum: & inf. ¶ Iudices autem sufficiēter actū esse de causa credentes, monasterium Sanctæ Crucis in expensis, f quas per quadriennium occasione huiusmodi negotij iuraueras g te fecisse, damnarūt, infirmātes sua sententia libertatem, quā dictus M. Colubriē. episcopus contulerat monasterio S. Crucis, canonicorum assensu per portarium regis extorto. h ¶ Pręterea, quia idem M. prædecessor tuus fuerat canonicus regularis: & duo milia Marabatinorū, † quæ acquisierat, in episcopum iam promotus monasterio dederat memorato: ipsum ad restitutionem i eorum iudices cōdemnarūt. Insuper ecclesias oēs, quas monasterium pręter epi Colubrien. assensum, ppria auctoritate fūdatat, (quia pars S. Crucis nec præsciptione, nec defensione alia, pbationib. cōtra se factis obstiterat) iudicarūt in ius Colubriē. eccles æ cū fructib. medij tēporis reuocari: k & inf. ¶ Tandē procurator monasterij proposuit † sententiā nō valere, nec tenere. l Quod si aliàs etiam sententia memorata teneret, qa tamen monasterium fuit indefensū, nec exhibita fuerāt coram eis priuilegia libertatis (ne delictū personæ in damnū ecclesiæ m redundaret) debebat ad exhibitionem priuilegiorum suorū admitti: quod sibi cōcedi de solita benignitate sedis Apost. postulauit. ¶ Nos igitur attendentes, q̄ eadē priuilegia nō solūmodò pro libertate monasterij faciebāt, sed etiā † exprimebant ius nostrū, & Ecclesiæ Roma. iustitiā tuebātur; ne in nos monasterij læsio redūdaret, ad priuilegia exhibēda, partem eius de gratia n duximus admittendam: & infra. ¶ Distinguentes itaque inter libertatem per prędictum episcopum ecclesiæ ipsi cōcessam, & libertatem, quam ei longè ante tempus ipsius episcopi Apostolica sedes indulsit: quia nobis cōstitit extortum fuisse in episcopi cōcessione canonicorum

g Iuraueras.] Probatio ista expensarū g iuramētum solū fit, vt hic patet, & C. de iud. sancimus taxatione præmissa, vt ead. l. & 3. q. 4. offeratur. & supra de procur. constitutis, & supra quòd met. cau. c. vlt.
h Extorto.] Consensus seu confessio [per metum 3] extorta non valet, 15. quæstio. 6. cap. 1. & 2. & C. de his quæ vi metusve causa fiunt. l. 3. & supra eod. tit. perlatum, & 31. quæstione 2. Lotharius, Ber.
i Restitutionem.] quia quicquid post suam consecrationē acquisiuit, episcopatui acquisiuit, quare donare illa non potuit, quia q̄ nihil habet, nihil donare potest, 18. quęstio. 1. statutum, 54. distin. abbati. & supra de iure patr. quod āt, in fi. B.
k Reuocari.] Nota, quòd ecclesia sine auctoritat. episcopi ędificari non debet, etiā si sit aliquis exēptus, de consecr. distinct. 1. nemo. & 1. quęstione 2. placuit, & in Auth. de eccle. titu. §. si quis autem, coll 6. quod si fecerit, episcopus, ecclesiam ad suum dominiū reuocabit, vt hic patet; nisi abbas illam præcipisset, vt supra dicit.
l Nec tenere.] Forte dicebat sentētiam latam contra absentem non contumacē, vnde nulla erat, tertia quæstione 9. omnia, ff. de re iudic. contra pupillū, sed hoc non erat verum, vt hic patet per finem, vbi cōfirmat snia p parte.
m In damnum ecclesiæ.] 16. quęstion. 6. sic episcopū, & ff. quando ex fac. tutō. l. ob dolū, vel culpā.
¶ Gloss. sequen. recitat per obiect. quòd p p̄ noua iura sine restitutione, &c.

n De gratia duximus.] Et sic beneficio restitutionis

1 Delegatio q̄b. fieri dēat vide c. statutū, d̄ rescr. li. 6. & cōcil. Trid. sess. 25. de reformat. c. 10.

† De Sarra.
† De serta.
† De Seiza.
† De Alcobaciē. monasterio quod ē i Portugallia, vide Ioā. Vasæi, in anna lib. Hispaniæ. c. 6. non lōgè ab Alcobaciēsi, ē illud de Serra.
† Aliàs, ita pponendū ducerent ad probandū.
2 titu. de rescrip.

† Aliàs, Marabatinorū.
† Alias, Marabatin⁹, verò hic. gen⁹ est antiquæ monetæ in Portugalia, d̄ quo ple-

nissi. Couar. li. 1. varia. re sol. c. 21. § 3

3 Hæc duo verba: p metū, desūt in antiqs oib. exēplarib⁹.
† In antiqs codicib. legitur pposuit sniam nō tenere. & absūt illa duo verba: nō valere.
† Dictio, etiā, deest in antiquis oībus codicib.

nis admissum fuit monasterium, ad exhibenda priuilegia, quæ omiserat, s. le in inte. resti. auditis, & alijs pluribus capitulis, sed iure communi non admitteretur prætextu istorum instrumentorum, & sibi imputet, quod omisit illa, s de re iud. inter monasterium, c. suborta. Tñ in causa appellationis bene audiret de iure communi ad exhibitioné priuilegiorũ: q a tũc possint induci noua instrumenta, & noua exceptio opponi. s. de fi. instr cũ Ioánes. & C. sen. resci. non po. l. 2. & C. de temp. app per hanc, & hic nõ fuit appellatum à sñia: 1 quia si appellatũ fuisset, non fuisset admissum monasterium hac vi; quãdiu. n. competit ordinarium auxiliũ, non daẽ extra ordinariũ. ff. de min. in causæ 2. in prin.

g In cæteris.] scilicet quo ad expensas, & in restitutione Marabatinorum, & in restitutione ecclesiarum: & sic sententia pro parte tenet, & pro parte reuocatur: sic supra de test. Raynutius, & capitulo Raynaldus.

a Rasuras.] in loco suspecto al's nõ obesset, s. de fi. instr. ex litteris, s. de relig. dom. cum venerabilis.

b Subscriptiones.] ex ho. non decret esse suspectum: q a quot sunt subscriptiones subscribẽtium, tot diuersitates scripturarum dẽnt esse, & dissimilitudo det esse, vt patet ipso facto p subscriptóres: vix. n. possent esse similes: Q. singuli subscribere dẽant, probatur C. q test. fac. pos. hac consultissima. 2 Sed reprobatũ fuit hoc instr. ex eo, q hẽbat rasuras in loco suspecto, & q falsum videbat. q a scriptũ aliud fuit exhibitũ, q fuit eadem manu confectum & cõscriptum, & ideò non fuit illi instrumento habita fides, sic s. de excep. cum venera. ilis.

1 Hoc tenetis licet Io. Vincen. Goff. & Phil. diceret q hic erat pe nitus aliud capitulũ, cõ prius esset actũ solũ de libertate præstata p epm, Ioan. An.

† Hæc duo verba: p extorsionẽ, de sunt in orb. vetustis codi. ib. appa retex margi ne irrepsisse in textũ.

† Aliàs ita: ex priuilegijs antedictis pdecessores nostros, &c.

2 Singuli testes subscri bere dẽnt in vestõ cæci. Io. An.

† In vetustio ri. codi i . ita: p hoc ãt in nullo, &c.

assensum, & concessionis paginã aliquot lineis habuisset rasuras,[a] et subscriptiones[b] singulas fuisse singulis subscribẽtiũ manib. adnotatas: scriptũ autẽ quod nobis exhibitũ fuerat nec rasuram ptendere, nec esse varijs subscriptionũ manib. variatum, sed à primo ad vltimum eadẽ manu cõscriptũ, libertatẽ ab ipso episcopo concessam (per extorsionẽ †) irritã[c] decernimus & inanẽ: sup hoc sententiam delegatorum iudicum confirmantes. ¶ Quia verò euidenter agnouimus, ex † priuilegijs, antedictos prædecessores nostros ecclesiæ S. Crucis libertatis priuilegium indulsisse, & quod in ea possessione tamdiu fuerat libertatis, quod alijs etiam cessantibus præscripsisset:[d] libertatem ei à prædecessoribus nostris indultam, auctoritate Apostol. confirmamus, tibi super hoc silẽtium imponentes, super † hoc autem in nullo sententiæ delegatorum iudicum derogamus: cum ipsi de hac[e] nõ cognouerint libertate: (et infra.) ¶ Cumque libertatem a prædecessoribus nostris indultam monasterio cõfirmemus, ad ius professionis[f] (quod est contrarium libertati) monasterium decernimus non teneri: non derogantes iudicibus delegatis, quib. libertatis priuilegia nõ fuerant præsentata: i cæteris[g] autem latam a prædictis iudicibus sententiam p Colubrien ecclesia cõfirmamus.

¶ Idem episcopo, et Magistro G. Lemouicen.

¶ *Contra priuilegia ecclesiæ minori spatio quadraginta annorum non præscribitur. h. d. secundum verum intellectum.*

CAP. XV.

ACcedẽtib. † ad psentiã nrã abbatis & cõuẽtus Naugiacen. ex vna parte, & Templariorum de Tocen. ex altera procuratoribus: pcurator monachorũ proposuit, quod cum decimas terrarum de Sarcole diu qetẽ possederint, antequã ad Templariorũ dominiũ peruenissent: & postquã Tẽplarij terras acqsiuere prædictas, decimas earũdẽ per xl. annos[h] & amplius pacificè pceperunt, sed mõ de nouo Templarij eas subtrahere moliũt. Ex parte Tẽplariorum allegabaẽ priuilegium, p de laborib. suis decimas soluere non tenenẽ; Mãdat papa iudicib. quatenus si abbates & monachi probauerint, q a templarijs decimas de terris pdictis p xl. annos conti nuẽ perceperint si ne lite, cõpellant Tẽplarios ad pstationẽ ipsarum, quia cum tanto tempore contra priuilegia sibi cessa decimas ipsas soluerint, eis tacitẽ renunciasse videntur. Si uerò in probatione defecerint, absoluant Templarios, ab eisdem. No. q qui ñ vtitur priuilegio suo p xl. annos, amittit illud. Et sic no. quod contra priuilegium præscribitur. Item tacitè renuntiat quis iuri suo per contrarium actum. Item deficiente actore reus absoluitur.

ACcedentib.] Primo punit partiũ pparitio & actoris narratio. Secundo iudicum datio: seu causæ commissio. ibi,] Discretioni.] Abb. Sic. CASVS. Monachi Naugiacẽ in præsentia dñi Papæ petebãt decimas terrarum cu iusdam loci a Templarijs, quas diu quietẽ possederant antẽq ad Templarios peruenissent, & postq Tẽpl erij terras illas a qsie runt, decimas earũ p

† Cap. 5. eo. ti. in 3. cõp.

[Gl. seq. signat tria contraria. Primum q contra priuilegia ecclesiarum nullo tempore pscribaẽ, & soluit. secundum, quod perdatur vnico actu, & remittit. Tertium quod perdatur xxx. ann. & ponit duas opin. vlt. soluit.

4 Quib. tenẽ tiari nõ posset quale de fo. cõp. fidili gẽti, de sent. exc. pringit. sed hic loqẽ de particula ri, & singulari priuilegio cesso sa uore loci vel psonæ. Io. And.

c Irritam & inanem.] Ex hoc patet, q licet sñia per falsa instrũ lata nulla est, interim tñ quan diu non constat de hoc habetur aliqua, s. de fid. inst. accepimus vbi de hoc.

d Præscripsisset.] si allegasset pscriptionem noĩe Romanæ ecclesiæ, s. de præscrip. cum ex officij.

e Cum ipsi de hac.] Sed tantum de libertate ab epo cõcessa, quę non valuit: & ita patet, quod licet sentẽtia iudicis retractetur, non est præsumendum propterea contra ipsum, quod aliquid fecerit fraudulenter. nisi in contrarium probaretu. 3 2. q 6. hoc etiam placuit.

f Ad ius professionis.] i. est, ad ius obedientię vel fidelitatis, quod est contrarium libertati, s. de simo. ne Dei.

¶ Vt s. de fi. instr cũ Ioannes. Io. And.

h Per xl. annos.] Et sic patet, q contra priuilegium præscribitur arg contra 25 q. 2. c. 1. & 2 vbi dicitur, q priuilegia ecclesiarum & monasteriorum cunctis temporibus inuiolata permaneant. Sed illud loquitur in alio priuilegio, quod potius pertinet ad libertatem & immunitatem ecclesiarum de generalibus statutis, 4 quibus ecclesia regitur, & illa intemerata semper erunt. Item vr quod vnico actu perdatur priuilegium, C. de pac. inter empt. & vendit. l. commissoriæ, & C. de iu.

de iu. dom. impe. l. 2. De hoc plene dictum] est supra de constitu. cum accessissent. Præterea ad hoc vt perdatur priuilegium, sufficit, quod per xxx. an. non sit vsus priuilegio, supra c. si de terra, & hic dicit de quadraginta. Ad hoc dixerunt quidam, quod etiam vnico actu perditur hoc priuilegium, sed tendetur de xl. & ibi de xxx. quia sic de facto accidit. sim. ff. de pet. hær. item veniunt, §. adoptāda; & hoc pbare voluerūt, vñ audiēdi erant, s. de resti. spol. c. 1. & ff. de pb. circa eum, & sic vnico actu perditur priuilegiū, & redit res ad ius cōmune. sim. ff. de pac. si vnus, §. q si nō vt totum, & ff. de adi. leg. l. 4. q continuatur præcedenti, & 35. dis. ab exordio. Ad hauc sol. ɔsueuit sic distingui. Priuilegiū, aut daē ad agēdū aut ad excipiendum, &c. Quære hāc distinctionem, de ɔst. cum accessissent, sed hoc non credo, q hoc priuilegium vnico actu tollaē, arg. ad hoc C. de excu. tu. voluntarie, & C. d epi. & cle. auth. presbyteros, & credo standum huic decr. & valebit priuilegium istud, nisi pbeē, q xl. annis non sunt vsi priuilegio, soluēdo decimas q etè, ar. opt. s. de pi. r. cum nobis, & ita perditur priuilegium eodem tempore quo & præscribitur, contra ius commune: vnde continuè dēat isti pbare perceptionem decimarum quolibet anno, vt dicit littera, vnde isti si vellent probare interruptionem, & possent, admitterentur, vel per retentionem decimarum vel etiam per lit. contest. factam: & hoc indicant verba illa; continuè perceperint sine lite. & ita quod dicitur supra eodē si de terra, de xxx. annis, non tenet, vt supra de præscr. ad audientiam, & c. illud.

† Dictio, propter iū, deest in antiquis codicibus.

[Glo. seq. alleg. concor. quærit, arg. pro soluit contrarium.]

a Renuntiasse tacite.] s. eo. si de terra, vbi de hoc, sup. de his quæ fiunt a maio. par. c. ex ore. s. de offi. dele. gratum. Sed nunquid talis renunciatio possit ei obijci ab alijs, quib. decimas non soluunt? Arg. q sic, s. de const. cum accessissent, s. de præb. pro illorum, sed hoc non credo, q propter hoc perdat priuilegium quo ad alios, sed de priuilegio tantum detrahitur, supra eod. si de terra.

CVm.] Ratione vnius beneficij dr ille subiectus, qui ratione alterius est exemptus. h. d. In prima parte ponitur querela. In secunda prouisio ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Capella ducis Burgundiæ gaudet priuilegio spāli sibi a sede Apost. cōcesso, videlicet, q nullus archieps vel eps in personas canonicorum ipsius capellæ snīas suspensionis vel interdicti, aut ēt excommunicationis audeat promulgare; quidam canonici ipsius capellæ habent ecclesias parochiales, quæ subsunt epo Linconeñ. occasione dicti priuilegij dicūt se exemptos in oibus ita vt qtuncunq; grauiter excedāt, nolunt correctioni & snīę ipsius epi subiacere, eps significauit hoc dno Papę, vñ mādat eidē quatenus in quantū exempti sunt rōne ipsius capellæ, priuilegijs Apostolicis deferat reuerēter; sed rōne aliarum ecclesiarum, quas ab ipso hñt, vl alias ad epi ptinent iurisdictionē, officij sui debitum in eosdem l·berè prosequaē. No. q i capellis possunt esse canonici. Itē canonici pñt hre ecclas parochiales. Item aliquis est partim liber quo ad aliquē, & partim alij subest. Item aliquis pōt hre plures dños. Item eadem res duplici iure potest censeri.

[Gl. seq. dicit q. hic solui i qua distinguit secundo obijcit, & soluit.

b In quantum exēpti.] q colligiē ex forma ipsius priuilegij, s. eo porrò, & c. recipimus. Ex hac decr. soluit qō i d abbate, q acquisiuit priuilegium, q monasteriū suum esset exēptum cum oib. capellis, t pe succedēte acquisiuit capellas, quas contendit eodem priuilegio retinere, epo loci contradicente. & est distinguendum p hanc decr. vtrum acquirat nouas capellas priorib. accessorias, an quæ habeant se principaliter ab illis oino segregatæ. In primo casu participant eidem priuilegio. In secundo casu non. ar. ff. de li. le. l. vlt §. Caio. ff. de leg. 3. vxori. 1. rñ. & l. cum quis, in fi ar. contra ff de verb. obl. cum stipulamur. Huic decr. contra vr 16. q. 1. frater nr. & 12. q. 2. cognouimus. quia vna & eadem res non dēt duplici iure censeri, & s. de deci. cum in tua, sic. n. vr, q isti sint partim liberi, partim serui, quod est contra illud, ff. de sta. lib. si duob. Sed non obstat: quia quantum ad capellam istam sunt liberi ab epo, & in his quæ spectant ad ipsam: in his in quib. subsunt epo, non sunt exempti, & diuerso iure censentur quo ad diuersa, non ad idem: sicut pōt hre quis plura domicilia. s. de for. comp ex parte, & quo ad vnum eorum potest censeri vno iure, & quo ad aliud alio, & sic tenetur vtrique, & est si. s. de ma. & obed. per tuas, & j. ca. proxim. in fin. & sic exemptus seu priuilegiatus potest iudicari ab epo lo. i, sed non in his in quibus exemptus vel priuilegiatus est, nisi prout dicitur s. eo. tuarum, in fi.

c De sisiōne vid elegantem decisionē Guidon. Papæ 489. inci. Princeps cō cessit, adde Cy. in l. placet, C. de sacros. eccl. & Bar. in l. dieni, § 18, qui ædes, ff. de dam. infe.

pli⁹ pacificè possedisset, nunc eis ipsas subtrahere non verentur: & infra. ¶ Discretioni vestræ mādamus, quatenus si Abbas & monachi sufficiēter ostenderint, quod à Templarijs decimas de terris prædictis per xl. annos continue perceperint sine lite, vos ad pręstationem ipsarum Templarios compellatis. Cū enim tanto tempore contra indulta priuilegia decimas soluerint, eis renūtiasse[a] tacitè præsumuntur. Quod si in probatione Templarios absoluatis, ipsis super hoc silētium perpetuum † imponentes.

¶ Idem episcopo Lincoñ.

¶ Exemptus ratione certę rei vel loci, non censetur exemptus respectu alterius rei vel loci. h. d. & est textus notabilis, & multum allegabilis.

CAP. XVI.

† Cap. 6 eo. ti in 3. cōp.

† In veteri cōpi. ita: Regis Bohemię: sed Vaticana exemplaria, & alia cōstāter hñt, Burgūdiæ.

CVm † capella ducis † Burgundię gaudere dicatur huiusmodi priuilegio, quod nullus archiepiscopus vel episcop⁹, in personas canonicorum eiusdem capellæ, suspensionis vel excommunicationis, aut interdicti sententias audeat promulgare: quidam capellæ supradictę canonici, qui parochiales ecclesias à te tenent, occasione priuilegij prælibati, in his etiā, quarum iurisdictio ad te ptinet, ita se dicūt exēptos, vt quantumcunq; grauiter interdū excedāt; tuę correctioni recusant & sententię subiacere. ¶ Quocirca mandamus quatenus in quantū exēpti[b] sunt eiusdē ratione capellę, Apostolicis priuilegijs deferas reuerenter: sed in quantum ratione parochialium[c] ecclesiarū, vel aliàs iurisdictionem tuam respicere dignoscū-tur, officij tui debitum in eosdē libere prosequaris.

¶ Idem Abbati, & fratribus Euasiu. † cęnobij.

† Euasiñ.

† Euasieñ.

Ex

EX ore.] Abbas monasterij exempti, pro membris nõ exemptis ad synodum ep̄alem accedere, & ep̄o parere tenetur. h. d. Primò præmittit exordium: Secundò narrat factum, & partium allegationes: ibi, Cum igitur Tertio definit: ibi, Nos. Abb.

¶ Per exemptionem cõcessam monasterio, capellæ sibi subiectæ non censentur exemptæ.

CAP. XVII.

EX † ore sedentis in throno procedit gladius bis acutus, quoniã ex ore Romani Pontificis rectissima [a] debet exire sententia, quæ contra iustitiã nulli parcat, [b] sed reddat vnicuiq; quod suum [c] est. Cum igitur inter vos & Vigorien. † episcopum, super monasterij vestri subiectione ac libertate, controuersia verteretur, monasterij vestri proposuit procurator, quod idem monasteriũ ab ipsa sui fundatione liberũ extitit & exemptum: ad hoc probandum priuilegia prædecessorum nostrorum inducẽs, vnum Constantini, & alterum Alexandri, necnõ indulgentias Clementis & Celestini, quorum vsum cõtinuum à longis retrò temporibus, per depositiones testium ostendere nitebatur: & infra. ¶ Porrò in priuilegio Cõstantini quiddam † contineri perspicitur, per qđ idem cœnobium videtur ad iurisdictioné ep̄i pertinere: videlicet, quod abbas eiusdem primum locum post Vigorien. præsulé semper obtineat. Vnde cum locum ipsum obtinere non possit in generali cõcilio neque in prouinciali: quoniam absonum esset, vt abbas primus post illum, super alios episcopos resideret: relinquitur ergo † quod locum illum in episcopali synodo intelligatur habere. quare tenetur ad synodum [d] episcopalem accedere, ac per hoc ipsius statuta recipere [e] ac seruare. ¶ In priuilegio verò Alexandri Papæ quiddã † aliud continetur, per quod diœcesanus episcopus in eodem cœnobio iurisdictionem suam (& si nõ in omnibus, in quibusdam tamen) retinuisse videtur: cum in illo dicatur, quod Vigorienses episcopi ab eiusdem loci fratribus aliquid iniustè nõ exigant, sed his tantum contenti permaneant, quæ prædecessores eorum antecessoribus suis constat rationabiliter impendisse: vndè cõstat, quod abbates episcopis aliqua [f] de suis exhibere tenentur. ¶ Nos igitur his & alijs diligenter auditis, cum à neutra parte sit probata præscriptio: [g] sententialiter dif-

CASUS. Inter ep̄ũ Vigorien. ex vna parte, & monasterium Euasen. ex altera, q̃stio vertebatur sup electione ac libertate ipsius monasterij: procurator monasterij proposuit, quod monasteriũ ipsum ab ipsa sui fundatione liberum extitit & exemptũ cũ capelis suis. ad hoc probandũ induxit priuilegia Rõ. Pontificum Constãtini vnum, & alterũ Alexandri, & indulgentias Clemẽtis & Celestini, quorum vsum cõtinuum per testes ostẽdere nitebatur: ex parte respõdebat aduersa: quòd in priuilegio Cõstãtini quid iam perspicitur contineri, per quod monasteriũ v̄r ad iurisdictionẽ ep̄i pertinere, videlicet, quod abbas eiusdem monasterij primum locum post Vigoriẽ. ep̄um semper obtineat. sed hoc locum habere non posset in generali concilio, neque in prouinciali, & sic relinquitur, quod illud intelligitur in synodo episcopali: qualiter ad ei⁹ synodum venire tenetur. In priuilegio Alexãdri quiddã aliud cõtinetur, per quod diœcesanus ep̄s in eodem monasterio iurisdictionem suam v̄r in aliquibus retinere: quia ibi d̄r, Ep̄i Vigorien à fratrib. eiusdem monasterij aliquid iniustè non exigant, sed his contẽti sint quę fratres eiusdẽ monasterij Vigorien. episcopis præstare rationabiliter consueuerunt; per hoc videtur, quòd aliqua de bonis suis abbates episcopis exhibere teneantur: Dominus Papa his & alijs intellectis, cum à neutra parte sit probata præscriptio, sententialiter diffiniuit, quòd monasterium Euasen. liberum est in capite, & prorsus ab episcopali iurisdictione exemptum, tutela ipsius monasterij archiepiscopo Cantuarien. reseruata: in membris verò, quæ non probantur exempta, diœcesano episcopo sit subiectum, propter quod abbas ad synodum episcopi venire tenetur, & primum locum post Vigorien. episcopum obtinere, & idem abbas pro ipsis membris non exemptis tenetur Vigorien. episcopo exhibere reuerentiam & honorem: quibus exhibitis, Vigorien. episcopus debet manere contentus. Not. quòd iudex debet rectam ferre sententiam. nulli contra iustitiã parcere, ius suum vnicuique tribuere. Item aliquis pro parte subest alicui, & pro parte liber est. Itẽ licet monasterium liberum sit in capite, membra propterea non sunt exempta, nisi expressè de membris contineatur in priuilegio. Item arg. quod aliquis potest esse vasallus plurium dominorum.

† Ca. 7. c. tit. in j. comp. Initium desumitur ex Apoc. cap. j. & c. 19.

† Vygorien. † Vygorẽ. eadem sũt postea varietates.

† In antiquis lib. codicib. ita: quoddã contineri perspicitur.

a Rectissima.] cum ius faciat quo ad omnes qui similiter iudicare tenentur, s. de re iud. in causis, & ideò cum multa prouidentia, & deliberatione est promulgãda, 35. q. 9. Apostolicę, &c. sñiam, in fi.

† Dictio ergo, nõ est in manuscriptis codicib.

b Nulli parcat.] Vbi scandalum non timetur, aliàs detrahere debet seueritati. 50. dist. vt constitueretur & 44. d. cõmessationes, & 23. q. 4. non potest. t & supra de ope. noui. nuntiat. cum ex iniuncto.

† quoddam in antiquis.

t De hoc s. de tempor. ordi. c. 2.

c Quod suum est.] Sic. in constitutione Gregorij in prin. libri huius, & Insti. de iustit. & iu. in prin. & suum honẽ est in reb. iustitiam colere. 12. q. 2. cum deuotissimam.

d Ad synodum episcopalem.] cum iusta cã extiterit, 17. dist. episcopus 2.

e Recipere ac seruare.] 17. dist. decernimus.

[Gl. seq. not. quòd dictio, quia: vel sicuti, & c. alleg. contrarium.

f Aliqua de suis.] argum. quod quando hæc dictio, quia, vel hæc dictio, sicuti, ponit̃ in priuilegio, quod per hoc ponitur aliquid: aliàs nihil esset, arg. inf. de verb. sig. c. abbate, & infra eo. in his, & ff. de condi. & de. quib. diebus. §. dominus, ff. de lega. 1. si seruus, §. si seruus, & §. qui quinque, & l. si sit. c. § j. & C. de fal. cau. adiecta. l. 2. arg. contra quòd potius intelligitur conditionaliter, ff. de contrahen. empt. si quis fundum, & l. si debitor. in fine. Io.

g Sit probata præscriptio.] in his scilicet quæ per priuilegium non erant exempta, in quibus obtinet episcopus, vt j. sequitur & sic est argumen. quòd abbas potest præscribere ius commune in capellis contra

episco-

episcopum, in his quæ potest possidere, sup. de præscri. auditis.

[Glo. seq. no quod licet caput, &c. alleg. contrarium.

a Quæ non probantur.] Ergo licet quis probet exemptionem capitis, non ideò probauit exemptionem membrorū, ar. s. ca. prox. ar. contra: quia totum & pars debēt eodē iure cēseri 12. d. c. 1. & 2. & 12. q. 2. cognouimus & 2. q. 7. si quis eps, & ff. p derelicto, an pars.

b Idem abbas tenetur.] Et sic est arg. q aliquis potest esse vasallus multorum: sicut iste abbas subest Papæ, & episcopo pro capellis, vt s. ca. prox. ff. de ope. liber to. l. duorum.

Ex parte.] Communis diuisio: Secunda ibi, Nos autem. Abbas.

CASVS. Clerici vel laici impetrant līas à Dño Papa, p quas recepit eos cū psonis & reb. suis sub ipsius protectione: q̄ritur vtrū p talē protectionē exempti sint à iurisdictione eporum suorū? Respondet Papa: q p huiusmodi litteras à potestate suorum eporum nō subtrahuntur. Not. quod p verbum, protectionis, nō datur exemptio. secus cum dicitur, ad indicium libertatis perceptæ.

c Declarantur.] Sic s. p. eo. recipimus, & sup. de maio & obe. per tuas.

[Glo. seq. obijcit, & sol.

d Subtrahunt.] Sic ergo talis ptectio inutilis est, sicut cōfirmatio in forma cōi, de qua dicit s. de cō cef. pben. quia diu r. sitate. 1 Ad quid ergo impetrantur? qa solet plus timeri q specialiter pollicet quam quod gnaliter impetr. tur. s. de hæreti. si aduersus, & 23. dist. c. quanquam.

Pastoralis.] Cōis diuisio. Secunda ibi, Aliquod. Abb.

CASVS. Quidam religiosi litteras obtinent à sede Apostolica, in quibus indulgetur eisdem, vt ecclesias suas in proprios vsus conuertere possint, decedentibus personis illarum quæritur, vtrum liceat eis auctoritate propria possessionem illarū ecclesiarū intrare, vel p diœcesanū epm in illas sint potius inducēdi? Ad hoc respondet Papa, quod suo epo incōsulto, nō licet eis in possessionē earū intrare, quia per huiōi indulgentiam episcopali iuri nihil intelligit derogari: nisi forte in ipsa indulgētia cōtineatur expressè, q epo inconsulto id facere possint. No. hic arg. q vbi cōcedit maius, non tñ id q minus est. Itē priuilegiū vel Idulgentia intelligit esse cōcessa sine alterius iniuria. Itē vbi duo sūt impedimēta, nō sufficit alterū tolli, nisi & vtrumq; remoueat. Itē priuilegia cum sint odiosa, non debent extendi, nisi quatenus in eis continetur.

finimus, quòd Euasen. † cœnobium liberū est in capite, tanquam ab epali iurisdictione prorsus exemptū, & soli Romanæ Ecclesiæ subiectum: tutela tñ ipsius Cantuarien. archiepiscopo reseruata: in mēbris aūt, quæ non probantur [a] exēpta, diœcesano epo ipsum subiacere decernimus, pp q abbas ad synodū † eius debet accedere, primūq; locū post Vigorié. epum obtinere, pro ipsis quoq; membris non exemptis, idem abbas tenetur [b] Vigorien. episcopo exhibere reuerentiam, obsequiū, & honorem, quibus Vigorien. episcopus sibi cōpetenter exhibitis, debet manere contentus.

¶ Idem Ausonen. episcopo.

¶ *Receptus sub protectione Papa, per hoc non censetur exemptus h. d.*

CAP. XVIII.

Ex † parte tua fuit quæsitum, vtrum clerici & laici, qui litteras protectionis ostendunt, in quibus personæ suæ expresso nomine cum omnibus rebus suis sub Apostolica protectione consistere declarantur [c] à iurisdictione episcopi diœcesani sint exempti. Nos autem tibi † respondemus, quod per litteras huiusmodi ab episcoporum suorum potestate minimè [d] subtrahuntur.

¶ Idem Eliden. † Episcopo.

¶ *Religiosi quibus à Papa cōcessum est, vt ecclesias ei sub ictas possint in proprios vsus conuertere, non auctoritate propria, sed à diœcesano loci possessionem illarum ecclesiarum recipere debēt, nisi in priuilegio aliud exprimatur.*

CAP. XIX.

Pastoralis † officij: & inf. ¶ Interrogasti, vtrū viris religiosis quib. à sede Apostolica est indultum, vt ecclesias suas in proprios vsus possint cōuertere, decedētib. personis earum, liceat auctoritate propria possessionē earūdē intrare, vel p diœcesanum epum † in ipsa † sint potius inducēdi. Ad quod respōdemus, q nisi fortè in indulgentia summi Pontificis id cōtineatur [e] expressum, suo epo inconsulto, [f] in possessionem [g] ipsarum eis nō est licitum introire: quia p indulgentiam [h] huiusmodi, episcopali iuri nō credimus derogari.

¶ Idē epo, & capitulo Tripol. †

¶ *Si is propter cuius delictum positum est interdictum, illud non seruat, alij nihilominus seruare tenentur: secus si ille non seruat in cuius fauorem latum fuit.*

CAP. XX.

Petisti † per sedem Apostolicā edoceri,

e Cōtineatur expressum.] Arg. q priuilegiū semp intelligit cōcelsū sine læsione alterius s. de off ord. licet, & s de vsu pal. ex tuarum, & s. de eccl. ædi. cum dicit Apostolus, & c. ad audientiā, 2. & C. de inof. testa, si qñ. arg. sup. eo. parentibus.

f Incōsulto.] Si. li cetl. x ɔ edat libertate seruo vindicati necē dñi, à iudice tñ dāda est C. eo. l. a. ser. accip p ni li. l. 1.

[Glo. seq. re i. signando contrarium decr. cum venissent.

g In possessionē. q nunq habuerunt: & hoc ideò quia nemo sua auctoritate rem suā accipere debet. C. vn vi. si quis in tā tā, & 16 q. 6 placuit & C. de acqui. pos. improba possessio. ff. de acqui. pos. si ex stipulatione. secus si possessionem habuisset sup. de r. sti. spol. cum venissent.

h Indulgentiam.] Si de duabus seruitutibus altera remittatur, alia remanet in suo statu. ff. de ser. verba. p d. si domus tua. & s. de vsu pallij. ex tuarum. ita hic. Nec huiusmodi generali concessione concedi tur quod specialiter non fuisset concessurus, ff. de pecul qui peculii ff de pig. denique, & l. obligatione. & s. de elec eccl. sia vestra, ibi neque enim, & c. C. de inoff testa. si quando. Bern.

Petisti.] Quādiu Templarij vel Hospitalarij non seruant interdictū pro eis in loco prolatū, alij si rua re non tenentur, h. d. Et secūda pars ibi, Ad quod. Abb.

† Euasin.

† Vide de hac materia q san. iuerit nouissime cōci Tri. ses. 24. de refor mat. c. 3. ac de Iacobatium tra. de concil. li. 2. art. 2.

† Ca. 8. e. tit. 3. comp. De materia huius decretalis vide latè p doctores in c. recepimus. s. e. sit.

† Et 17. q. 4. frater. I. A.

† Aliàs taliter.

† Helien.

† Beluen.

† Ca. 9. e. tit. i 3. cōpi. Ad q allegetur hic textus, vide p l. in. & Felinū in ca. i. sup. de consti.

† Diœcesanum episcopum, de est in ple. r sq exemplarib.

† Aliàs, ī ipsas, sed vt plurimū hr vt esse impressum.

† Tripolitan.

† Ca. 3. e. tit. in 4. comp.

CA-

vtrum cum pp Hospitalarios, vel Teplarios ciuitas vestra gnali † supponitur interdicto, eisdẽ non seruantib. vos illud teneamini obseruare? Ad qđ duximus respondendũ, ꝙ illorum excessus, vobis non præbet licentiã excedẽdi. ¶ Sed si præfati Hospitalarij, vel Templarij priuilegiorũ suorũ fines excesserint, violando temerè interdictũ, quod pro eis fuerat promulgatum: ne videátur de aliorum fletu ridere, [a] vos in pęnã prę sumptionis eorum, quãdiu [b] ipsi violauerint interdictum, de nostra licentia celebretis. [c]

¶ Idem.

¶ *Priuilegium concessum monasterio, vt eius monachi excommunicari non possint, intelligitur de monachis existẽtibus in monasterio, vel in ecclesijs sibi subiectis, vtrcque iure. h d. Et est casus quotidianus.*

CAP. XXI.

Voniam † per confessionem constat partis aduersæ, ꝙ Nepesinus † eps ius epale percipit in ecclesia Sancti Blasij † de Flagẽ. credimus, ꝙ non obstante illo capitulo priuilegij, quod monasterio est indultum, vt nullus eps ecclesias vtroquè iure [d] illi subiectas iterdicto supponere, vel monachũ seu clericum eiusdẽ monasterij synodare [e] vel excõicare præsumat, præfatus eps possit interdicere dictã ecclesiã, & excõicare monachũ, seu clericum vestrũ ad eius regimen deputatũ, cum alterutrum de iure fuerit faciẽdum: quoniam illud capitulũ intelligendum esse videtur de monachis aut clericis in ipso monasterio permanentibus, [f] vel ad ecclesias destinatis, utroque [g] iure sibi subiectas.

¶ Idem London † archiepiscopo Apostolicæ sedis legato.

¶ *Episcopus remittens alicui ecclesiæ decimas episcopales indefinitè, remisisse videtur non solum prçteritas, sed & futuras. Et est casus notabilis.*

CAP. XXII.

Via † circa: & inf. ¶ Quæsiuisti, vtrũ

CASVS. Aliquando contingebat, ꝙ ciuitas Tripolitana propter Hospitalarios, vel Templarios generali supponeretur interdicto, isti in quorum fauorẽ positum fuerat interdictum, non seruabant illud; quęsiuit eps Tripolitanus, vtrum ipse cũ capitulo suo illud debeat obseruare? Respondet Papa, ꝙ excessus illorum illis non præbet licentiam delinquendi, sed si prædicti fines priuilegiorũ suorum nõ seruauerint, violando interdictũ, qđ pro eis fuerat ꝓmulgatum, episcopꝰ & capitulum prædicti in pęnam pręsumptionis illorum quãdiu ipsi non seruauerint interdictum, de licẽtia domini Papæ celebrent, ne videantur de aliorum fletu ridere. No. ꝙ non debet quis illud facere, à quo impetrauit alios ꝓhiberi, nec debet alij legem imponere, quam ipse négligit obseruare. Item eo iure, quo quis contra alium vtitur, ipse debet vti eodem. Itẽ nullus debet excedere fines priuilegij sui. Itẽ nullus dẽt de alterius fletu ridere.

a Ridere.] Sim. inf. de sent. exc. si verè simil. dicit Imperator: Iudices iubemus esse solicitos, ne turpi collusio quæratur ex miseris pretiũ gaudiorum. C. eod. li. 12. in fine libri.

b Quandiu.] Sic 6. q. 2. si tantum, & ca. placuit.

c Celebretis.] Non enim debent alijs legem imponere, quã ipsi negligunt obseruare. sup. de præben. pro illorõ, nec tenetur alius seruare priuilegium, quod ille non seruat, cui concessum est, infra de s. m. x. in audientia, & qui priuilegium alterius nõ seruat, eius priuilegium non est seruandum. sup. de app. an sit deferendum, sup. de elec. bonæ, & quod ab illis exigere debet, multo fortius à se ipso ff. de negot. gest. si pupilli §. vlt. & ff. de admini. tut quoties. §. item in temporali. ff si. ser. vendi. l. altius, & supra de nat. ex libe ven. c. vnico.

ADDITIO. Versus. Me non impsignat, qui me defendere debet.

Voniam per confessionem.] CASVS. Episcopus Nepesinus petebat ius episcopale in ecclesia B. Blasij de Flageno, pertinente ad quoddam monasterium in diœcesi dicti episcopi constitutum: ex parte aduersa allegabatur quoddam capitulum, quod continetur in priuilegio monasterio concesso, videlicet, vt nullus episcopus ecclesias vtroque iure illi subiectas interdicto supponere. vel mónachum seu clericorũ eiusdem monasterij synodare, vel excõmunicare præsumat: sed procurator monasterij fuit confessus in iure, quòd episcopus Nepesinus ius episcopale percipit in ecclesia prædicta; dubitabatur, vtrum capitulum prædicti priuilegij obstaret, quo minus episcopus ius episcopale possit exercere in dictam ecclesiã, vel capellanum ipsius? Respõdet Papa: cum per confessionem ꝓcuratoris monasterij constet, quòd episcopus percipit ius episcopale in ecclesia prędicta, idem episcopus non obstante capitulo istius priuilegij, potest dictam ecclesiam interdicere, & excommunicare monachum seu clericum monasterij ad regimen ipsius ecclesiæ deputatum, cum alterutrum de iure fuerit faciendum; quia illud, capitulum intelligitur de monachis, vel clericis in ipso monasterio permanentibus, vel in destinatis ad ecclesias vtroque iure sibi subiectas. Not. quòd confessio procuratoris in iure facta, domino præiudicat. Itẽ priuilegium non tuetur aliquem in delicto. Item ecclesia tũc subiecta est abbati vtroque iure, quando episcopꝰ nullum ius episcopale exercet in illa. Item licet persona sit exempta, tamen ratione rei, quã possidet, non exemptæ est subiecta. Bernar.

d Vtroque iure.] scilicet in spiritualibus, & temporalibꝰ, sup eo. cum & plantare. §. in ecclesijs, & 5. quæst. 2. cap. 1. illud intelligitur cum traditur ecclesia pleno iure. vide qualiter interpretatur hoc verbum, vtroque iure, cum tamen vtroque iure, posset ecclesia aliqua monasterio esse subiecta., licet episcopus aliqua temporalia ibi recipiat. infra de censi. cum venerabilis.

e Synodare.] idest, ad synodum vocare. [1]

f. Permanentibus.] Similis interpretatio est decimasexta quæstione prima, generaliter. & simil. infra de verb. sig. ablate. in fine. & ita licet persona sit exempta, tamen ratione rei quam possidet, non exemptæ est subiecta. supra eodem cum capella. & capitulo ex ore. in fine. & supra de maiori. & obed. per tuas.

g Vtroque iure.] idest in spiritualibus, & temporalibus, vt sup. patet. Bern.

Via.] communis diuisio. Secunda pars: ibi, super quo, Abbas.

† Interdictũ generale qđ dicatur, tradit Nicolaꝰ Plouiꝰ trac. de interdicto, & Couarruuias in c. alma mater. de sentẽ. exc. li. 6. i 2. par. relectionis § j. circa fi.

† Ca 4. eod. ti. in 4. cõp.

† Aliàs Nephesinꝰ, sed ex manuscriptis repositum est, Nephesinus.

† Aliàs Basilij de Flagen. aliàs, Flaiañ.

† Londin.

† Cap. 5. eo. ti. in 4. cõp.

[1] Vel aliter põt intelligi sic, synodare, id est nomine synodatici aliquid exigere. 10 q cap. placuit, & s. de off. ord. cõquerẽtẽ.

CASVS. Archiepiscopus London. concessit monachis omnium sanctorum priuilegium super decimis episcopalibus retinendis, sic forte dicendo: Remittimus monasterio omnium sanctorum decimas possessionum ipsius monasterij, pertinentes ad archiepiscopatum, archiepiscopus Londonen. successor concedentis priuilegium, quæsiuit, vtrum monachi prædicti priuilegium illud extendere valeāt ad possessiones acquisitas tpe priuilegij, & postmodum acquirēdas? Respondet Papa, q si remissio decimarum illarum facta fuit fm canones, prædecessor illius indefinitè remittendo decimas ep̄ales monasterio, cum nihil exceperit, & potuerit excepisse, intellexisse vr̄ nō solum de decimis possessionum illius tpis, sed et̄ futuri: quia in beneficijs plenissima dēt interpretatio adhiberi, & vna, & eadē res non debet diuerso iure censeri. Not. q concessio simpliciter & indefinitè facta respicit et̄ tpa futura, & generaliter intelligit: Et sic est hic ar. q indefinita equipollet vniuersali. Itē qui nihil excepit, & potuit, totum ius suum intelligitur alienasse. Item in beneficijs plenissima debet fieri interpretatio. Item vna res non debet diuerso iure censeri. Item ar. quòd priuilegium extenditur ad futurum.

† Deinde finita locutione seu ppositione, an & qñ equipolleat vniuersali pter doctores hic vide plenè p Couarruuiã li. 1. varia. resolu. cap. 13.

nachi Omnium sanctorum, priuilegium prædecessoris tui super episcopalib. [d] decimis retinendis indultum, extendere valeant ad possessiones acqsitas, & postmodum acquirendas. ¶ Super quo tale damus respōsum, q si decimarum illarum remissio facta extitit fm canonicas [b] sanctiones, prædecessor tuus indefinitè [c] † decimas episcopales monasterio remittēdo (cum nihil exceperit, [d] & potuerit excepisse: ac in beneficijs [e] plenissima sit interpretatio adhibēda: nec debeat vna eademq; substantia diuerso iure censeri) intellexisse videtur non solum de decimis possessionum illius temporis, sed futuri.

a Episcopalib.] de quibus loquuntur canones. 12. q. 2. vobis, & cap. concesso.

b Secundu n canonicas sanctiones.] puta, de consensu capituli. 12. q. 2. vobis, sine exceptione, & supra, de his quæ fiunt à præla. sine consensu ... nos, nec in enorme detrimentum facta fuerit, quia per hoc posset reuocari, s̄. de dona. Apostolicæ.

c Indefinitè.] Arg. quòd indefinita æquipollet vniuersali. 19 dist. si Romanorum.

d Nihil exceperit.] sic s̄. de iure patro. ex litteris.

e Beneficijs.] Simi. supra de don. pastoralis, & c. cum dilectus, in fin. & infra de verb. signi. olim ff. de cōstit. prin. l. vltima.

[Glo. seq. ar. in brocar. alle. 4. iura, in contrarium alle. 6. & soluit.

f Sed futuri.] Ar. quòd in priuilegijs verbum generale, & indefinite prolatum ad futurum extenditur. 12. quæst. 2. cognouimus, & sup. de deci. ex parte. & C. quæ res pig. obl. poss. l. vlt. ff. de serui vrb præd. si fictuus. Arg. contra. supra de cen. quanto. & supra de decimis. cum in tua, & sup. eo. cum cap. illa, ff. de contrah. emp. in lege & l. Rutilia Polla. ff. de dam. infe. dāni. § si is qui. Sed ideò contra dantem fit interpretatio, ne excogitata fraude suæ obuiet libertati 16. q. ... C. de don. si quis argentum. §. vlt. secus vbi certa verba ponuntur, in eo casu non extenditur ad alia: sed ita seruandum est priuilegium, quatenus tenor priuilegij se extendit sup. eod. porrò, & c. recepimus, sed vbi verbum generale ponitur, ad omnia appellatiua extenditur, sic supra de deci. ex multiplici. Si autem æquè potest retorqueri ad ius cōe sicut ad priuilegium, potius vr̄ interpretatio facienda secundum ius, quam secundum priuilegium, sup de consue. cu ri dilectus, & vt nemini sit onerosa. arg sup. de testi. cum tu, vt non sit captiosa, ff. de regu. iur. quoties, & contra illum potius interpretatio debet fieri, qui potuit legem apertius dicere, ff de pact. veterib. & ff. de contrahē. emp. Labeo. & vt fiat secundum cōmunem mo um loquendi sup. de spon. ex litteris, nā consuetudo interpretatur vocem, inf. de verb. sig. ablatæ, & semper in tutiorem partem fit interpretatio, supra de spon. iuuenis, inf. de reg. iur. cap. 2. si enim neutra est tuto, in benigniorem. 9. distin. cap. vlt. ff. de reb. dub. cum in testamento. Io.

† Si cautum sit, ne luminib. officiat, etiã de futuris intelligitur. Io. And.

¶ Idem † in concilio generali.

† Idem. s. Innocē. 3. in cōcilio generali Lateran. c. 5. & ca. 6. cō. tit. in 4. cōp.

¶ *Ponit concilium ordinem quattuor patriarchaliū sedium, vsque ibi: Seruata, vbi ponit tria priuilegia ipsarum Primum, quia dant pallium Secundum ibi: Dominicę, quia ante se crucem deferri faciunt, praterquam in casibus hic exceptis. Tertium ibi: in omnibus, quia ad ipsos appellatur, & in hoc protestatur ibi, saluis.*

CAP. XXIII.

ANtiqua † Patriarchaliū sediū priuilegia renouantes, [g] sancta vniuersali synodo approbāte sancim [9], vt post Rom. Ecclesiā (quæ disponente domino, super omnes aliàs, ordinariæ potestatis obtinet principatū vtpotè mater vniuersorum Christi fidelium, et magistra) Constantinopolitana primum locum obtineat, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum: seruata cuilibet propria dignitate, ita quòd postquam Prælati illarum à Romano Pontifice pallium acceperint, præstito sibi fidelitatis, & obedientiæ iuramento, & ipsi postmodum pallium suis suffraganeis largiantur, recipientes pro se obedientiam canonicam, & pro Romana ecclesia sponsionem obedientiæ ab eisdem. Secundo dicit, quòd ante se faciant crucem vbique deferri, nisi in vrbe Romana, & vbicunque summus Pontifex præsens fuerit, aut etiam legatus vtens insignijs Apostolicæ dignitatis. Vltimo dicit, quòd in omnibus prouincijs eorum iurisdictioni subiectis, ad eos, cum necessè fuerit appelletur: saluis appellationibus ad sedem Apostolicam interpositis: quibus est ab omnibus deferendum.

† De primarcharū prærogatiua dignitate, & numero, vide plenè per Bar. Cassaneū in catal. gloriæ mūdi, par. 4. consider. 9. adde Nicolaū Boerium in trac. de auctorit. magni cōsilij nu. 30 & seq. vers. secundū locū.

ANtiqua.] Huius cap. omissio clare patet in summario Abbas.

CASVS. Cōcilium generale renouat priuilegia quattuor patriarchaliū sedium, statuendo, vt post Roman. ecclesiam, quę inter alias obtinet principatum, Constantinopolitana primum locum obtineat, ... Not. quòd dominus Papa est iudex ordinarius singulorum. Item pallium est signum plenitudinis potestatis pastoralis officij. Item suffraganei tenentur præstare, iuramentum obedientiæ, & reuerentiæ Patriarchæ. Item minor iudex non potest exercere iurisdictionem suam præsente maiori. Item ad Patriarcham potest appellari omissis medijs, & hoc intellige de his, qui sunt eius iurisdictioni subiecti. Item omissis omnibus medijs, potest appellari ad Papam.

g Renouantes.] vigesimasecunda distinct. renouantes.

[Glo. sequen. recitetur per contrarium de decre. cognoscentes, &c. soluit, quod illud regulare casualiter fallit, & ponit, & exponit versus, per quos sex casus comprehendit.

a Alexan-

a Alexandrina secundum:] Post Constantinopolitanam,& Constantinopolitana primum. s. post Romanam olim vero Alexandrina fuit prima post Romanam:vt 22.dist.renouantes , & sic priuata fuit iure suo sine culpa,quod esse non debet regulariter,s. de consti. cognoscentes.& s.de eo q cogno. cōsang. vxo.suæ.discretionē. & c.vlt.&16.q.vlt.in uentum.& 56.dis.satis peruerium hoc tamen non fit sine causa,s.vt lite non cōtequoniā.§. 2. quod fit plurib.9 modis.Vnde versus.

Paupertas, odium, vitium,fauor , & scelus, ordo
Personas spoliāt, & loca iure suo.

† Vide c. cū sis.s d auct. & vsu pal.

Vnde propter paupertatem vniuntur 1 duę ecclesiæ,vt vnus sit sacerdos utriusq; 10 q.3.vnico.cum vtraqu. cōsueuit suum habere propriū . Propter odiū, vt 70.dis. neminem,16. q.7.decernimus Propter uitium,vt s de cle. ęgro.tua Propter fauorē,vt hic, & 22.dist. renouantes.Et pp̄ter vim seu fauorem cōsecrationis,14.q.5.cōperimus Quandoque etiam fauore religionis.s.de eccles.ædifi. ad audientiam. Propter scelus etiam puniuntur illi, qui non peccauerunt.25.q.2. ita nos propter ordinem priuatur dn̄s seruo suo.54.di.ex antiquis. & c. frequens. quandoque propter defectum sacramenti.34.dist.si cuius.& c.lector.

1 De hoc arti.vide cōci. Tri. citatū i r.sicut vnire s.de excessib. pla. & late ibidē p doc̄to.

† Vid.clemē. vlt. tit.de priuileg.

politana primū, Alexandrina secundum, a Antiochena tertiū, Hierosolymitana quartum locū obtineat: Seruata cuilibet propria dignitate:ita quod postquam antistites earum à Romano Pontifice receperint palliū (quod est plenitudinis † officij pōtificalis insigne) præstito sibi fidelitatis & obediētiæ b iuramento,licenter & ipsi suis suffraganeis pallium largiantur:recipientes pro se professionem c canonicam, & p Rom.Ecclesia sponsionē obedientiæ ab eisdem.

¶ Dominicę † uerò Crucis uexillum ante se faciant ubique deferri: nisi in vrbe d Romana : & ubicūque summus Pōtifex pręsens extiterit : aut eius legatus vtēs insignijs Apostolicæ dignitatis.

¶ In oībus aūt prouincijs eorundem iurisdictionis subiectis, ad eos, cum necesse fuerit, prouocetur: Saluis appellationibus ad sedem Apostolicā interpositis, quibus est ab omnib. e humiliter deferendum.

b Fidelitatis & obedientiæ.] Sic ergo patriarchæ, & illi qui nullo medio sul sunt dn̄o Papæ, iurant ei fidelitatem & obedientiam:vt hic dicit,& s. de iureiu.ego N.sic & suffraganei suo metropolitano obediētiā & reuerentiam præstare debent,secundum quod isti præstāt Papę.sup.de ma.& obe.c.dilecti.

c Professionem.] idest obedientiam & reuerētiam.s. de simo ne Dei ecclesia,ad quam non tenentur exempti episcopo diœcesano,cum illud sit contrarium libertati. s eo. cum olim 2.in fi.Ber.

¶ Glo.seq.arguit & signat contrarium.

d Nisi in vrbe.] Arg.q minor nō potest exercere iurisdictionē p̄sente maiore 21.dist.denique.& 95.dist. p̄sbyter.ff.de offi. p̄cōsul. l vlt. 2 & sup.de offi lega. volentes. Arg.s 95.dist.ecce.& 11.q.1.peruenit.C.de dona.in hac sacratissima .

2 Procōsul. portā Romę ingressus deponit imperiū.lo.And.

e Ab omnibus.] hoc est priuilegiū Apostolicæ sedis,vt omissis omnibus possit appellari ad ipsā,vt his innuit, & 2.q.6.ad Romanam. Sic etiā intelligit quod dicit imperator,quod habet similia priuilegia cum Romana ecclesia. in Auth.de eccl.ti.in prin. coll.9. & 65. dist. mos antiquus.

VT priuilegia.] Diuiditur ut in rubro. Secunda pars ibi,[illud.] CASVS. Romana ecclesia quibusdam regularibus concessit quædam priuilegia,sed quia ipsi fines priuilegiorum suorum excedebant,ea minus bene intelligentes , Papa ea in concilio generali declarat qualiter sint intelligenda , ne illa pertrahant ad abusum:quia priuilegium meretur amittere , qui permissa sibi abutit potestate. Secundo ponit verba priuilegiorum. Concessum est ab ecclesia Romana quibusdam regularibus.s.Templarijs, & Hospitalarijs,ut his, qui fraternitatem eorum assumpserint,nō negetur ecclesiastica sepultura,nisi sint excommunicati,uel nominatim interdicti: Si fortè ecclesiæ ad quas pertinēt,fuerint interdictæ,ipsos quoque confratres quos ecclesiarum Prælati apud ecclesias suas non permiserint sepeliri, ipsi ad ecclesias suas deferant tumulādos,nisi excommunicati uel nominatim fuerint interdicti:Declarat hic Papa de q̄bus confratribus sit intelligēdum s.de illis,qui adhuc morantur in seculo,& eorū ordini sūt oblati mutato habitu seculari, uel de his,qui sua bona eis dederant inter uiuos,retēto sibi quā diu uixerint usufructus:isti quidem sepeliantur apud ecclesias ipsorum regulārium,uel apud ecclesias aliorum non interdictas,sibi elegerint sepeliri. Si enim de quibuslibet confratribus ipsorum fraternitatem assumentibus intelligeretur , pro duobus aut tribus denarijs annuatim sibi collatis,nimium uilesceret ecclesiastica disciplina : tamen & ipsi certam obtinent remissionem ab Apostolica sede concessam . Vltimò ponit alium articulum , in quo excedebant fines priuilegiorum suorum; Continetur enim in priuilegio ipsorum, vt si qui fratrum ipsorum pro colligendis eleemosynis ad aliquam ciuitatem, castellum uel vicum aduenerint, si fortè locus ille à diuinis fuerit interdictus,in eorū aduentu semel in anno aperiantur ecclesiæ,ut exclusis excōicatis & interdictis , diuina officia celebrentur: Verba illa . Aperiantur ecclesiæ semel in anno:sic debent intelligi,vt vna tantum ecclesia eiusdem loci semel in anno aperiatur:quia licet dictum sit pluraliter:aperiantur ecclesiæ , non tamen de qualibet ecclesia eiusdem loci intelligendum est: ne si hoc modo intelligeretur,nimium vilipendi contingeret sententiam interdicti,qui verò contra istas declarationes quicquam sibi usurpare præsumpserint, grauj subiaceāt ultioni. Not.q priuilegium meretur amittere,qui permissa sibi abutitur potestate. Item aliquis habet habitum monachalem,non tn̄ est monachus. Item uilescere non debet ecclesiastica disciplina. Itē pluralis locutio exponitur de vno.

¶ Idem † in eodem.

† Idē s.Inn. 3. in eodē cōci. Lat.c.57. & c.7.eo. tit.in 4.compil.

¶ Priuilegium religiosis concessum,ut possint sepelire confratres suos tempore interdicti, intelligitur de illis confratribus qui licet maneant in seculo obtulerunt se tamē ordini mutato habitu seculari: vel de illis, qui bona sua eis dederunt vsufructu retento. hoc prin.ò. Priuilegium religiosis concessum , quo eis venientib. ad locum interdictū semel in anno aperiantur ecclesiæ, vt celebrentur in eis diuina,intelligitur,quòd vna tantum sola ecclesia aperiatur in loco.hoc secundo.

CAP. XXIII.

VT priuilegia, quæ quibusdā religiosis Romana concessit Ecclesia, p̄manēāt incōcussa, quędā in eisdē duximus

a Intellecta.]Qui malitiosè priuilegium principis interpretatur, infamis efficitur. C. de legi. & consti. l. 2.
b Non negetur.]Ex hoc loco patet, quod tempore interdicti denegatur ecclesiastica sepultura, ex quo per priuilegium istis conceditur. s. eod. cum & plantata, §. quod si. 1 Ber.

fuit; interdicta, nūqd pscribit ɔ illos? Vr ꝙ sic. s. eo. accedētib. vbi isti Tēplarij pdūt istud priuilegiū, q a nō sūt vsi isto spatio xl. ann. ar. ff. de nūdi. l. 1. Sed ɔtra ɔ credo in casu isto, q a non nocet eis. Sed nunquid auctor epi possit aliqs celebrare in ecclesia interdicta ab epo: Vr ꝙ sic, eadem ratione. De hoc dixi supra de appellat. ad hæc.

1 Idē ar. ex decre. de pæni. & remis. qđ ite, ubi de hoc i 3. gl. i concil. Vien. de sepulturis, eos qui. Ioā. An.

c Mutato habitu seculari.]Ita ꝙ habitus illos distinguat ab habitu seculari, licet ex toto nō habeāt habitum monachalē ar. 33 q. 5. ꝙ Deo pari & talis largo modo ecclesiastica persona cēsetur 18 q. 1. vt lex. & 12. q. 1. duo.

Gl. sequens quærit, arguit, & soluit.

d Pro duob.]Quid si medietatem totius darēt, nunquid dicendi sunt fratres? nō, nisi maiorem partē, ar. ff. de ɔtrah. em. in modicis, quod nō credo, etiam si darēt totū, dum tamē non se reddant: quia res, & non persona, sunt accessoriæ Ber.

Gl. se recit. p q. an relaxetur interdictū, &c. & ponit duas opi. Secundo quærit, arg. pro, soluit cōtrariu. Tertio quærit, ar. ꝓ, & remittit.

e Semel in anno.] Sic patet, ꝙ in eccle sia interdicta celebratur, & canonice: quia tunc de spāli priuilegio relaxatum! est interdictum, non sublatum: vndè idē inter dictum manet, non nouum creatur. argu. ff. de pca. sed si manēte. & 24 q 1. Achatij. & 12. dist. præceptis. Sed videtur potius ut dicit Vincen. q inter dictum non relaxetur, 2 sed in ecclesia interdict. celebretur de licentia Papæ s. e. petistis in fi. nec tūc committit contra interdictum. Sic aliqs potest prædicare, & loqui excommunicatis de his quæ pertinent ad correctionem eorum, nec incidit, i ex communicationē, i. de sen. exc. c. rnso. & c. cū uolūtat. in prin. & semel tm̄ in anno hoc eis licet, & n plu ries, vt hic patet. S. d si c. ntū annos stetisset, q nō veni sēt ad ecclam istā, q sæpè

† Oblati, q dicāt, tradit copiose Couarruuias in ca. alma mater. de sent. exc li 6. i 2. par. relectiō. § 1. circa finem f

2 De hoc articulo pter tradita hic p doct. vide no. in c. ad hęc quoniā s. de app.

declaranda, ne minus sanè intellecta a pertrahantur ad abusum propter quem possint meritò reuocari: quia priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. ¶ Sanè quibusdā regularibus, Apostolica sedes indulsit, vt his, qui fraternitatē eorū assumpserint, si forsan ecclesiæ ad quas pertinēt, a diuinis officijs fuerint interdictæ, ipsosque mori cōtigerit, sepultura ecclesiastica non negetur, b nisi excōicati vel nominatim fuerint iterdicti: Suos quoq; confratres, quos ecclesiarum Prælati apud ecclesias suas non permiserint sepeliri, nisi excōicati, vel interdicti fuerint nominatim, ipsi ad ecclesias suas deferāt tumulandos. Hoc autē de illis confratribus intelligimus, qui vel adhuc manentes in sęculo eorum ordini sunt oblati, † mutato c habitu sęculari: vel eis, qui bona sua dederant inter viuos, retēto sibi (quandiu in hoc sęculo vixerint) vsufructu: qui tamen sepeliantur apud ipsorum regularium, vel aliorum nō interdictas ecclesias, in qbus elegerint sepulturā: ne si de quibuslibet ipsorū fraternitatem assumentibus fuerit intellectum, pro duob. d aut trib. denarijs annuatim sibi collatis, dissoluatur pariter & vilescat ecclesiastica disciplina: certā taman & ipsi remissionē obtineant ab Apostol. sibi sede cōcessā. ¶ Illud ēt, ꝙ hmōi regularib. ē idultū vt si qui fratrū suorū, qui ab eis missi fuerint ad recipiēdas fraternitates siue collectas, in qualibet ciuitatē, castellū vel vicū aduenerint, si fortè locus ille à diuinis officijs sit interdictus, in eorum iucū do aduentu semel in anno e aperiantur ecclesię, vt exclusis excōicatis, diuina ibi officia celebrēt: Sic intelligi volum9, ꝙ in eadē ciuitate, aut castro, aut villa, vna tm̄ ecc. eius dē ordinis, fratrib. semel (ut dictum est) aperiatur in anno: Quia licet plura liter f dictū sit, ꝙ in eorū iucūdo aduentu ecclesiæ aperiātur, nō tamē ad ecclesias eiusdem loci diuisim, sed pdictorū locorū coniunctim sano referēdū est itellectu: ne si hoc modo singulas eiusdē loci uisitarent ecclesias, nimiū vilipēdi cōtingeret sniam iterdicti. Qui verò cōtra declarationes pdictas quicquā sibi vsurpare præsumpserint, graui subiceant ultioni.

¶ Idem † in eodem.

¶ Tpe gñalis interdicti, epi nō prohibiti, qui nō fuerūt culpabiles interdicti, clā celebrare possunt. & hodie istud non est priuilegiū eporum sed ius cōe: ut in c. fi. de sent. exc. i 6. et ibi plenè habetur, an & quando, & qualiter possit celebrari tempore interdicti.

C A P. XXV.

QVod † nonnulis est religiosis indultū in fauorē pontificalis officii ad episcopos excedētes: concedimus, ut cū cōmune g terræ interdictū

Gl. k. no. ꝙ nō sēper plura, &c. signat cōtrariū, & remittit.

f Pluraliter.]No. ꝙ pluralis locutio nō sēper īfert suas singulares 4 sic 1. dist. oēs leges. sic s. d appe. significauit, s. de pl en. cū iā dudū. sic 2 q. 1 i primis ibi, alij accusatores. ff de cōditio. & demōstrationib9. tal sa, §. sigs legauerit. & ff de statu homi. l. sū ma. Arg. ɔ. s. de rescrip. c. secundo.

QVod nōnullis.] Diuidit, q a primo ponit priuilegiū. Scdo ponit exceptio nem: ibi: [Nisi]Tertio denuntiationem: ibi: [Verū.] & hoc capi. nihil hodie habet. CASVS. Quibusdā regularibus cōcessū est, ut cū commune terræ fuerit interdictum, diuina possint officia celebrare ianuis clausis, & voce suppressa, & non pulsatis campanis, exclusis excōmunicatis & interdictis, in fauorē pōtificalis officij cōcilium extendit hoc ad epos, nisi eis expsse fuerit inhibitū: ue runtū hoc illis cōcedit, qui cām aliquā non præstiterint in terdicto, nec aliquā fraudem iugesserint, cum tale compēdiū ad iniquum dispendium trahi non debeat. Not. quod occasio iuris ad iniquū dispendium trahi nō debet.

g Commune terræ interdictū.] Interpretationem huius verbi habes infra de verbo. signifi. cū in partibus

Glo. seq. in prin. & fin. dupliciter ex po. illud, quando que, in medio quæs. & sol.

Quan-

3 Hinc no[...] Panot. [...] cuius re[...] ptionē [...] uilegiū [...] quo vide C[...] dradum c[...] 172.

4 Qn plura[...] tas resolu[...] i singular[...] tes, vide I[...] sonē i l. q[...] uis. i fine. [...] de impub. [...] alijs sub. [...] l. Gallus, [...] qđ si is ff [...] liber. & po[...] hu.

† Inno. 3. [...] cōcil. Lat[...] 58. & c. 3. [...] tir. in 4. c[...] pilat.

† De mat[...] ria huius [...] de in c. alm[...] mater. de [...] sent. exc. [...] 6 adde Na[...] uarro i Ma[...] nuali c. [...] ti. de inte[...] cto & Syl[...] uestr. sūm[...] ver. o: inte[...] dictum.

fuerit, excommunicatis & iterdictis exclusis, possint quandoque [a] ianuis clausis, suppressa voce, & non pulsatis cāpanis, diuina celebrare officia: Nisi & hoc ipsū eis expressè fuerit interdictū. ¶ Verū hoc illis concedimus, qui causam [b] aliquam nó præstiterint interdicto, nec quicquá (doli † vel) fraudis ingesserint, tale compēdium ad iniquú [c] dispendium pertrahētes.

¶ Honorius III. archiepiscopis & episcopis, in quorum diœc. monasteria & Prioratus Cluniacēn. monasterio subiecta consistunt.

¶ Priuilegia non sunt violanda etiam indirectè. h. d generaliter.

CAP. XXVI.

QVanto amplius: & infra. ¶ Sane dilecti filij Abbas & conuentus Cluniacen. † grauem nobis querimoniā obtulerunt, quod quidā uestrum & vestroru officiales, cum in eos et sui ordinis monachos non possint excommunicationis & interdicti proferre sententias, eo quod super hoc Apost. sedis priuilegijs sunt muniti, in eos, q molunt in molendinis, uel coquunt in furnis eorum, quicquid vendendo seu emendo, aut aliàs eis communicant, sentētias proferunt memoratas: & sic Apostolicorum priuilegiorum non vim & potestatem, sed sola verba [d] † seruantes, dicti ordinis monachos quodammodo [e] excommunicāt, dum eis alios communicare non sinunt. Ex quo illud etiam euenit inconueniens, ut ipsi monachi quantum ad hoc iudicentur iudicio Iudæorum: [f] & qui eis cōmunicant in

† Hæc duo verba; doli vel, desunt in antiquioribus codicib. Gregorian. & in oīb Vatic. sunt tñ in ... & in recentioribus exéplaribus.

a Quandoque.] Per hoc videtur quod sæpius possint quam semel in anno, vt sit priuilegium episcoporum maius quam priuilegium præcedentis c. sed diuersa sunt priuilegia episcoporum & illorum: hoc enim intelligitur de ecclesijs sibi subiectis, sed præcedētes in ecclesia vna tantum semel in anno celebrare possunt. & expone, quandoq; idest, quandocunque. Vel dic, quod cum illud priuilegium generale sit in parochia alterius episcopi, poterit episcopus celebrare sicut in sua, si alius episcopus hoc permiserit. Sed nunquid canonici possunt interesse cum episcopo? non, ita q̄ celebrent principaliter cum ipso more solito, licet intersint vt audiant sicut alij extranei, qui non sunt interdicti: cum ipsi canonici non habeāt priuilegium, ne per hoc uilescat rigor. s. c. proxi. vel potest exponi, quādoque. i. nō semp, quia si ex tali celebratione oriretur scandalum, non deberent semper celebrare, sed aliquando: ita quod non esset scandalum.

[Glo. seq. reci. per q & ponit opi. quam reprobat.

b Causam.] per hoc dñt quidam, quod illi qui non deliquerunt, nec aliquā causam dederunt, vt poneretur interdictum, licet fortè in loco interdicto interesse non debeant diuinis cum illis, qui priuilegium habent, tamen extra terram illam bene possunt audire diuina, & percipere sacramenta. Credo quod non debeant admitti ad aliqua officia uel sacramenta, ut ipsi per hoc citius inducantur ad satisfaciendum, & ut sententia magis timeatur; quia qui suspensus uel interdictus est in una ecclesia, in omnibus est interdictus uel suspensus. hoc expresse dicitur in tex. & in gl. 4 q. 5. quisquis. & arg. bonum ad huc j. de pœni. & remis. q in te. vbi de hoc no. in fin. Bern.

† De ordine Cloniacē. & eius origine & antiquitate, uide Cassanęū in catalogo gloriæ mundi p. 4. consideratione 31. & 55. adde Old. consi. 104 & Bellamer. cōs. 32.

c Iniquum.] Nota occasionem iuris ad iniquum dispendium trahi non debere, C. de vsuca. pro empt. cum qui. sic de translat. inter corporalia. à contrario sensu. & 45. distin. licet. 2.

QVanto.] Priuilegiati, quod excommunicari non possunt ab ordinarijs, non debent excommunicari etiam indirectè. h. d. specialiter. In prima ponitur quæstio. In secunda prouisio; ibi, [Nolentes.] Abbas.

CASVS. Abbas & conuentus ordinis Cluniacen. sunt exempti; unde cum epi & archiepi in quorum diœcesi commorantur, eos excommunicare uel interdicere non possint, in eos q; molunt in molendinis eorum, vel coquunt panem in furnis ipsorum; & qui uendendo uel emendo, aut aliàs eis communicant, excommunicationis & interdicti sententias proferunt, & sic non uim & potestatem priuilegiorum Apostolicæ sedis, sed sola uerba seruantes, monachos dicti ordinis quodammodo excommunicant, dum eis alios communicare non sinunt: & sic q̄tū ad hoc Iudæorum iudicio iudicant: & qui cōicant illis, maiorē excōicationē incurrūt, q̄ q excōicatis participāt: pp q monachi Cluniacen. de pdictis Prælatis grauiter dño Papæ sunt conq̄sti: vnde mādat vniuersis & singulis pdictorū, quatenus sentētias in fraudē priuilegiorū Apostolicæ sedis de cętero non ferāt: q̄a si sup hoc ad ipsū q̄rela peruenerit promulgatores taliū iniurarum seueritate debita castigabit. No. q nō tm̄ verba, sed vim & ptātem priuilegiorū legis & canonis, seruare debemus. Itē fr... legi vel canooi fieri ñ dēt: q̄a nihilominus ... idit io legē.

Gl se. all. g. multa iura, p mēs ppōderet verbis, exponit literā & ar. j ciuitates, &c. & fin. ipsi... & gl. vl. reci. per quęst.

d Sola verba] Et malè certè: q̄a cōsideranda est mens potius, q̄ verba: nā verba deser. uiūt intētioni, & non è ... j. d ver. sig intelligētia & 1. q. 1. Marcion. & ff. de leg. & senatu scire leges. & potiorē mēs, q̄ verbū docētis, ff. d supe. leg. l. Labeo, i fi. & ar. ff. de fun. inst. l. cū de lanionis, § asinam, in fi. Et in testamēto cō sideratur potius mēs testatis q̄ verba. ff. de leg. l. pe. Et in contractibus potius inspicitur uolūtas q̄ uerba, C. quæ res pig. ob. non pos. l. pe. & ult. & non tm̄ uerba edicti seruanda sunt, immo sententia potius ff. de ll. & senat. contra legem. Hic nō seruabant uim & ptātē uerborum, ut uī; quia indirectè uidebant excommunicari, ex quo subtrahebatur cōio aliorum, sic Iudæi excōicantur, s. de usur. post miserabilem, & c. q̄to, & j. de Iudæ. Iudęi, & c. ad hæc, & c. si Iudæos, in fi. & sic indirectè faciebant c̄ priuilegia Papæ; unde præcipitur, quod de cætero hoc non faciant; ubi autem res dubia esset, potius seruanda sunt uerba edicti. ff. de exerc. l. 1. §. si is qui. Et est decr. ista contra ciuitates, quæ quandoque consimilia faciunt contra ecclesiasticas personas, & sic uiolant ecclesiasticam libertatem. & tales sententiæ non ualebant, nec timendæ erant, sed quo ad factum tantum referetur; quia contra priuilegia Papæ, supra de exces. præla. cum ad quorundam.

† Pro intellectu huius tex. uide tradita per Bar. & alios recētiores in l. ā dubium, C. de legib. ubi declarāt q̄d sit facere contra legem & facere in fraudē legis, & cōmittere in legem.

e [Quodammodo.] quasi diceret non uerè excommunicabant illos, sed subtrahebant alios ab eorū communione, & ideo excommunicati uidebantur, quia excommunicatio est à fraterna societate separatio, 3. quæst. 4. Engeltrudam. & sic quodammodo excommunicabant eos Bern.

e Vide B.T. in Quæst. additi. ad 3. p. q. 21. ubi agit de excōicationis definitione.

f [Iudicio Iudæorum.] In hoc uidentur iudicari Iudęorum iudicio, quia cum ecclesia excommunicare Iudæos non possit, quia nihil ad nos de his qui foris sunt, 2 quæstio. 1. multi. quandoque

excommunicantur Christiani communicantes eis, vt supra dictum est, ita isti cum non possent istos excommunicare propter priuilegium, excommunicabant cōmunicantes eis.

a Maiorem excommunicationem.] Qui enim participat excōmunicatis, excommunicatus est minori excōmunicatione, 11. q. 3. cū excommunicato, & supra de excep. a nobis. Sed isti qui participāt istis monachis in prædictis, erant excommunicati excōmunicatione maiori: & ita maiorem excōmunicationem incurrebāt, quam aliàs participando excommunicatis.

Glo. seq. fortificat tex. & ponit & exponit iij. modos fraudādi legem.

b In fraudem.] Et sic patet, quod si non possunt illos excōmunicare, nihil facere debent, per quod ad idē redeant; quia si denegatur eis vna via, denegata intelligit & alia, supra de procur. tuæ. Sic ergo isti in fraudem priuilegiorum non sunt excommunicandi: sicut nec in fraudem canonis aliquid faciēdū est, supra de cōces. preb. cōstitutus. nec i fraudē legis, ff ad Mace. l. 4. §. is autē. Vnde no. ꝙ quatuor 1 modis fit fraus legi, siue canoni: De persona ad personam, vt si vxor velit donare viro, vel è conuerso, cum non possit, supra de do. int. vi. & vx. c. vlt. & supponit aliam personam cui donat, non valet donatio. ff. de do. inter vi. & vx. hæc ratio, § non tantum, 46. distin. sicut non suo. De re ad rem prohibitum est ne filio fam. pecunia mutuetur, si tamen aliquid in fraudem factū fuerit, puta, dedisti frumentum, vel aliud consimile, quod venderet, vt pecuniam haberet fraus fit legi. ff. ad S. C. Maced. sed Iulianus, §. mutui. aliàs incipit, Item si fili⁹. & l. 4. §. 1. & in vsura 14. q 3. plerique, & 1. q. j. sunt nonnulli. De contractu ad contractum, vt puta vxor non potest donare viro, vt dictum est, vult ei uendere, vt sic hoc modo possit donare, non valet. ff. de do. int. vi. & vx. si sponsus, §. circa. sic 16 quæstione 3. si sacerdotes. Item de contractu ad contractum, alio tamen modo quam supra, vt cum mulier pro alio fide iubere non possit principalem se facit debitricem: hoc non valet, quia facit in fraudem legis, ff. ad S. C. Velle. quamuis, §. si cum essent. Et sic patet, quod qui facit in fraudem legis, contra ipsam legem videtur facere, ff. de ll. contra legem, & l. seq. vnde tales sententiæ in veritate non tenebant, vt hic patet, quia Papa non mandauit eos absolui. B.

1 Quot modis fiat fraus legi, pter gl. & Doc. hic, vide Bald. in l. non dubiū C. de ll. & late p Ancha. in repe. c. canonū statuta, ē. de const.

prædictis, maiorem excommunicationem a incurrant, quam etiam excommunicatis cōmunicando fuerint incursuri. ¶ Nolētes igitur hæc crebris ad nos clamorib. iā perlata vlterius sub dissimulatione trāsire, vobis vniuersis & singulis mādamus, quatenus huiusmodi sententias in fraudem b priuilegiorum nostrorum de cętero non feratis: quia si super hoc ad nos denuò clamor ascenderit; non poterimus cōniuentibus oculis pertrāsire, quin promulgatores talium sententiarum seueritate debita castigemus.

¶ Idem V. quondam Anglorum Reginę illustri.

¶ *Qui in habitu & tonsura & cęteris, vt laici conuersantur, deprehensi in maleficijs se pro clericis non defendunt.*

Ex parte.] Istud habet varios intellectus: & potest sic summari. Sola assumptio vel reassumptio tonsuræ post delictum commissum, non facit delinquentem haberi pro clerico, vel sic. Si post clericatum assumptum immiscuit se clericus enormitatibus, & diu in illis perseuerauerit dimissis habitu & tonsura, & in delicto deprehenditur, non poterit se defendere pro clerico, quo minus puniatur per secularem iudicem. & iste intellectus est aliquantulum periculosus, sed potest procedere secundum vnam opinionem, de qua in c. perpēdim⁹. de sent. excō. Diuiditur. In prima enim parte ponitur querela. In secunda prouisio. Secunda ibi, Ne igitur. Abbas.

Ita communiter summatur.

CAP. XXVII.

Ex † parte tua fuit propositum, quod nonnulli litterati, quos nec habitus nec tonsura clericos profitetur, in terra tuæ iurisdictioni subiecta degentes, cum deprehenduntur in aliquibus foris factis, c † vt iurisdictionem tuam eludāt, & debitam pro delictis vltionē euadant, assumūt, seu etiam resumunt tonsuram abiectā, seu habitum clericalem, licet ante pro laicis ab omnibus haberentur. ¶ Ne igitur tonsura, vel habitu sic resumpto, malitia foueatur si tuam iurisdictionem exerceas in huiusmodi, delinquentes, qui sine tonsura & habitu in delicto d fuerint deprehensi, æquanimiter duximus tolerandum: cum ma-

† De materia hui⁹ c. vide late p Couarr. in practicis qōstionibus c. 32.

† De voce, foris factis, eiusq; significatiōe prater gl hic vide notata in c. ad audientiam, de præscrip.

CASVS. In districtu reginę Anglorū erāt quidā litterati, quos nec habitus nec tonsura clericos ostēdit: sed cum ipsi deprehēduntur in aliquibus maleficiis, vt iurisdictionem reginæ deludant, & pœnam debitam pro delictis euadant, resumunt tonsuram abiectā; & habitum clericalem, q antea pro laicis ab oibus habebantur: Regina significauit hoc domino Papæ: Rñ. ei Papa, ꝙ si suam iurisdictionē in huiusmodi delinquentes exercuerit, qui sine tonsura & habitu in delictis fuerint deprę hensi, æquanimiter sustinebit: cum malitijs hominum nō sit indulgendum, nec tōsura nec habitu sic resumpto, ipsorū malitia foueri dbeat. No. ꝙ qui tōsura & habitu dimissis in delictis deprehenduntur, amittunt priuilegium clericale, & pñt puniri sine pęna excommunicationis. Item malitijs hominum non est indulgendum: sed potius obuiandum.

c Foris factis.] idest maleficijs: simile verbum habes supra de præscrip. ad audientiam.

Glo. seq. signat contraria: quia delictum vel secularis habitus non tollit priuilegium, soluit.

d In delicto fuerint deprehensi.] Sed vr̄ contra, quod licet clerici in delictis fuerint deprehensi, non tñ capi, vel detineri pñt sine licentia Prælatorum suorum, nec puniri præter pęnam excōicationis, infra de sent. excō. vt famæ Item contra vr̄ infra de sent. excō. si verò, & c. in audientia. vbi clericus hēt priuilegium, & si seculariter viuat, s̄. de vi. & ho. cle. c. vlt. Dicas, ꝙ non ꝯdñt illa, quia loquuntur in eo casu, cum certum erat illos esse clericos, vñ sp retinent priuilegium, nisi post trinam admonitionem fuerint incorrigibiles, vt dicit illa decret. in audiētia. hic aūt loquitur de his, qui p oia tanq̄ laici in omnib. & ab oib. habebantur, vt hic dr̄, & malitiosè assumebant tonsuram; vel si aliqñ fuerant clerici. non constabat, & sic ipso facto priuilegio renuntiauerunt clericali; sic s̄. de cle. coniug. c pen. vnde hic nulla poterat fieri admonitio; ideoque de fraude uel de malitia sua commodū reportare nō dñt, nec incurrūt excōicationem, qui tales puniunt, ut hic patet; quia in delictis deprehendebantur, vñ hoc ipso amittebant priuilegium, j. de sent. excō cum non ab homine, & cap perpendimus. a Contraria intelliguntur qñ contempto habitu incedunt ut laici, nec deprehendunt in delictis.

a Secūdū illā decretalē pōt hoc intelligi secūdum Pha lip. Io. And...

a Malitijs.]

a Malitijs.] Sic ff. de rei vend. in fundo, supra de rescri ptis. plerumque, & c. ledes, & sup. qui matri. accus. poss. significante. B.

SVper specula.] Primo ponit prohibitionis rationē. Secundò prohibitionem. Tertio pœnam cōtrafacientibus. Secunda ibi, Firmiter. Tertia ibi, Et qui Abbas.

CASVS. Quãuis ecclesia secularium legum non respuat famulatũ, q̃ imitantur vestigia ęquitatis: tñ quia in Francia, & in multis prouincijs, laici non vtuntur legib. Romanorũ Imperatorum, & raro ecclesiasticæ occurrũt causæ, quæ non possint p canones expediri, vt plenius sacræ paginæ insistat, firmiter prohibet dominus Papa, ne Parisijs, vel in ciuitatibus, seu alijs locis vicinis, aliquis docere, vel audire ius ciuile præsumat: & q contra fecerit, à causarum patrocinijs interim excludatur, & per epm loci excõicetur. Nota q̃ ecclesia approbat leges, & eis vtitur. Item magis est insistendum sacrę paginę, quam alijs scientijs. Item arg. q̃ ratione vicinitatis sẽtit quis commodum vel incommodum.

b Non respuat famulatũ.] 3. de op. no. nunc. c. 1. & 10. dist. lege Imperatorũ, & c. si in adiutoriũ.

c Non vtuntur.] cũ tamen ab omnibus debeant obseruari, C. de ll. leges & l. leges sacratissimæ, & licet ab omnibus de facto non seruentur, quia non subsunt Imperatori: de iure tamen debent subesse, & præcipuè isti, quibus prohibentur, 11. q. 1. volumus, & dominus totius mundi est, ff. ad leg. Rhod. de preca-rio, & 7. q. 1. in apibus.

† Reliquę partes huius decretalis 3. de magist. & ne clerici, vel monachi, ca. super specula.

† Quatenus glo. & Doct. hic quãt an oẽs subsint Imperatori, vide latè per Cassanęu in catalogo gloriæ mũdi par. 5. cõsider. 28. & Coua. i regula peccatũ, p. 2. §. 5

† Quæ loca dicant vicina, pter nota hic, vide gl. cũ ibi notatis in c. felicis, de pę. lis, li. 6. adde Alexãdr. cõsil. 23. lib. 4.

litijs[a] hominum indulgeri non debeat, sed potius obuiari.

¶ Idem.

¶ Parisiis, & in locis vicinis, ius ciuile legi non debet.

CAP. XXVIII.

SVper† specula: & infra. ¶ Sanè licet sãcta Ecclesia legũ secularium nõ respuat famulatũ,[b] q̃ ęquitatis, & iustitiæ vestigia imitantur: quia tamẽ in Francia, & nonnullis prouincijs, laici Romanorum Imperatorum legibus non vtuntur:[c] † & occurrunt ratò ecclesiasticæ causæ tales, quæ nõ possint statutis canonicis expediri: vt plenius sacrę paginę insistatur: et infra. ¶ Firmiter interdicimus, & districtius inhibemus, ne Parisijs, vel in ciuitatibus, seu alijs, locis vicinis[d] † quisquam docere, vel audire ius ciuile præsumat: Et qui cõtrafecerit, non solum à causarũ patrocinijs interim excludatur, verumetiam per episcopum loci excommunicationis vinculo innodetur.

¶ Idem episcopo Baiocen. †

¶ Innouatio priuilegij ius nouum non inducit, sed vetus conseruat.

CAP. XXIX.

QVia intẽtionis nostræ: & infra. ¶ Cũ innouatio, † nec ius nouum[e] cõferat, nec ẽt tollat vetus: te in eo statu esse volumus, in quo tẽpore impetratæ innouationis dignosceris extitisse. Cęterum, nullum per hoc intẽdimus iuri aliàs eidem monasterio competenti, præiudicium generari.

¶ Idem.

¶ Priuilegiati vt vbique possint cum altari viatico celebrare, hoc possunt sine licentia Prælatorum.

CAP. XXX.

IN his, † quę ad cultũ[f] diuinum facere dignoscuntur, non maligna, sed benigna esset potius interpretatio facienda. Vndè mirari compellimur, quòd cum fratrib. Prædicatoribus, & Minorib. duximus indulgẽdũ, vt vbicunq; fuerint,

Glossa sequen. ponit duo similia, & causam quæ per confirmationem accrescit.

e Nouũ.] Sic patet quod innouatio priuilegij nihil noui confert. sic supra de confir. vti. vel inui. cum dilecta, & supra eo. ex parte abbatissę, 12 dist. præceptis. §. 24 quæstio 1. Achatius. sic per protectionem non diminuitur ius episcopi, supra eod ex parte tua. sic & confirmatio in forma communi obtenta, supra de conces. præben. quia diuersitatem. Quandoque tamen per confirmationem aliquid iuris accrescit, quia translatio, quæ erat personalis, per confirmationem fit realis, & perpetua: vt supra de translat. veniens, & c. 1.

IN his.] Primo ponit exordium, & facti narrationem: Secundo prouidet, & rationem reddit: ibi, Cum autem.

CASVS. Fratres Prædicatores, & Minores impetrauerunt indulgentiam a domino Papa, vt vbicũque fuerint cum altari viatico valeant celebrare sine præiudicio, iuris parochialis: quidam Prælati nimis strictè illam indulgentiam interpretantes dicebant, quod per illam indulgentiam prædicti fratres præter assensum Prælatorũ n hoc facere non possunt, vnde non permittunt eos celebrare secundum illam indulgentiam. Cum autem sine indulgentia fratres prædicti possint de Prælatorum licentia celebrare, nihil eis conferret: Mandat dominus Papa cuidam episcopo, quatenus interpretatione huiusmodi reprobata, dummodo abstineant ab iniurijs aliorum, datam licentiam prædictis fratribus debeat publicare: ita quòd dicti fratres ex indulgentia ipsa aliquam videantur gratiam consecuti. Not. quòd ea quæ cultum diuinum respiciunt, benignè sunt interpretanda. Item beneficium principis latè est interpretandum. Item indulgentia, siue priuilegium, sine alterius iniuria concedi debet. Item indulgentia, siue priuilegium sic debet intelligi, vt aliquid conferat, aliàs delusorium esset.

f Ad cultum diuinum.] De his, quæ ad cultum diuinum relinquuntur in testamento, ipsius fauore non detrahitur quarta, 1 supra de testam. c. vlt.

† Baiocen.

† Doct. in c. fi. 3. de fide instr. & in c. Albericus, & i c. signifi auit de testib.

† Glos. & Doct. in ca. qm̃, de priuil. lib. 6. & Syluest i sũ. v rbo. altare. q. 6.

1 Epalis, vel parochialis: vt ibi. Io. A.

[Glo. seq. notat quòd ratione vicinitatis, &c. signat contrarium.

d Locis vicinis.] & ita ratione vicinitatis sentit quis commodum, vel incommodum, de pęn. distin. 1. sed & continuo, & 44. distin. §. 1. & ff. de contrah. emp. quod sę pè. §. vlt. & 17. q. 4. si quis contumax, arg. contra, quia lupanaria non infamant castitatem, 32. quæst. 5. tolerabilius. Bern.

QVia intentionis.] CASVS. Dominus Papa innouauerat priuilegium cuiusdam monasterij constituti in diœcesi Baiocen. eps Baiocen. dubitauit, vtrum per talem innouationem iuri episcopali sit derogatum: quæsiuit à domino Papa, an ei præiudicaret? Respondet ei Papa, q̃ innouatio ius nouum non confert, nec tollit vetus: vndè vult eum esse in eo statu, in quo erat tempore innouationis impetratæ; sed per hoc nõ intendit Papa iuri aliàs competenti eidem monasterio præiudicium generari. No. quòd innouatio priuilegij nihil noui iuris tribuit, nec ius vetus tollit. Item Papa non intendit per litteras suas alicui præiudicium generare.

a Iuris præiudicio.] & ita in præiudicium alterius non datur priuilegium graue: sic supra de vsu pal. ex tuarum, sup. de ecc. ædifi. ad audientiam, 2. ff. ne quid in loc. pub. l. 2. §. si quis à principe, & ff. de admi. tut. impuberi. 1 & C. de eman. lib. nec auus, & C. de precib. Impe off. quoties, & ĩ. c. prox.

1 Priuilegiũ quo miles testari pt quõ vult: respicit bona, nõ tutelas filiorũ: quia illæ fiunt iure priæ potestatis, non priuio militari: & priuilegia militum ad alienã iniuriã porrigi nõ oportet. Ioan. And.

b Nimis strictè.] quod esse non debet, quia principis priuilegiũ latissimè interpretandum est, ĩ. de verb. sign. olim. & ff. de constit. prin. l. vlt. & 2. q. 3. c. si quem, §. notandum, in fi. nec nimis largè interpretari debet, sup. eod. vt priuilegia. ibi, aperiatur ecclesiæ, & illud verbum non ita largè accipitur, vt ibi dicitur.

c Publicare.] vt nullus possit se p ignorantiam excusare, s. de postu. cap. 1. & 16. dist. q dicitis, & 12. q. 2. qui & humanis, ff. de instit. sed & si. §. proscribere.

d Ex indulgentia.] Indulgentia n semp debet aliquid conferre, vt hic patet, & C. de thesau. l. 1. li. 10. & ff. ad municip. l. 1. & ff. de leg. 1. si quãdo, & ff. de vsu, & habit. diuus, & potius laborandum est, vt res valeat, quam vt pereat. sup. de fi. instr. inter dilectos, & infra de verb. sig. abbate. ff. de reb. dub. quoties, 2 & ff. de act. & obliga. quoties, & ff. de reg. iur. in contrahenda. aliàs delusoria esset indulgentia Principis. Ber.

sine parochialis iuris p̃iudicio, a cum altari valeant viatico celebrare: quidã nimis strictè b interpretando indulgentiã nostram, nituntur assere re, quod per eam prædicti fratres præter Prælatorũ assẽsum facere hoc nõ possint: propter quod eos celebrare iuxta indulgentiam Apostolicã non permittunt. ¶ Cum autem nihil eis conferret memorata indulgentia, sine qua id Prælatis annuẽtibus liceret eisdẽ: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus interpretatione huiusmodi reprobata, dũ tñ ab alijs, q̃ iure parochiali proueniunt, prorsus abstineãt, datam eis sic licentiam celebrandi, auctoritate nostra non differas publicare: c ita q dicti fratres aliquã ex indulgentia d nostra videantur in hoc gratiam consecuti.

¶ Gregorius IX. maiores ecclesiæ, & Christianitatis Decano, & archidia. Lincon.

¶ Priuilegium de decimis noualium non soluendis, nõ comprehendit decimas tempore priuilegij impetrati possessas ab alijs: nisi de possessione vlterius in priuilegio fiat mẽtio.

CAP. XXXI.

DVdum inter Priorẽ, & conuentum de Butele † ex parte vna, & Priorissam, & moniales de Campesse ex alia, super decimis lite mota: & inf. ¶ De cõsilio fratrum nostrorũ decernimus, iuri prædictorum prioris, & conuentus super decimis noualium, † in quarum erãt possessione tpe illo, e quo indulgentiæ Apostolicæ impetratæ fuerũt à parte altera de decimis noualium non soluendis, nõ debere per eas non facientes f de hoc aliquã mentionem, præiudicium generari.

†Aliàs de Buten.

† Nouale ager est nun[c] primũ p[ræ]sis. c. innou[...] t. ĩ. de verb. sig. & ibi la[...] tẽ Doctor.

¶ Idem.

¶ Confratres priuilegiatorũ, nisi se ad eos in totum transtulerint, ad episcopalia iura tenentur.

CAP. XXXII.

QVidam † (sicut asseris) in priuilegiatorum fraternitate recepti, nolunt tibi de iuribus epalib. rñdere: Verũ q̃diu hmõi fratres morã g

† Hic no[...] q q ple[...] iure non s[...] oblati, ñ g[...] dent priui[le]gio illorũ, quorũ soci[e]tatẽ sunt r[e]cepti.

DVdum.] In prima ponitur facti narratio: In secunda decisio: ibi, De consilio. Abbas.

C A S V S. Inter Priorem, & conuentum de Butele ex parte vna, & Priorissam, & moniales de Campesse ex parte alia, coram iudicibus quæstio super decimis noualium vertebatur: Lite pendente coram iudicib. moniales impetrauerunt indulgentiam super decimis noualium non soluendis, nullam de lite mota in indulgentia mentionem facientem, per quam indulgentiam volebant repellere Priorem, & conuentum à lite: dubitabant iudices, quid iuris esset: Papa de consilio fratrum suorum decreuit iuri prædictorum fratrum per indulgentiam illam non facientem mentionem de lite mota, nullum præiudicium generari super decimis noualium non soluendis, quas possidebant tempore indulgentiæ à parte altera impetratæ. Not. q litteræ siue indulgentia super re litigiosa impetratæ de lite mota nõ faciente mentionem, non valent, nec impediunt processum iudicis: quia tacita veritate sunt obtentæ. Et sic nota, quòd Papa concedendo alicui indulgentiam seu priuilegium, non intendit alium lædere.

[Glo. seq. reddit rationem litteræ, & arg. à contrario.

e In quarum erant possessione tempore illo.] Si enim possidebant decimas illas iure suo tanquam sibi debitas, priuilegium super his obtentum, siue indulgentia non valet, quæ absorbet ius alterius, C. de pt. Imp. off quoties. 2 quia contra ius est, C. eo. ti. rescripta. 25. q. 2. rescripta. ac si lite pẽdẽte fuissent impetrata: quare nõ valẽt. sic s. d testib. cãm quæ in Auth. ne ĩ medio litis fiant sacræ formę, aut sacræ iussio. §. si verò, col. 8. & s. vt lite pẽd. c. vlt. sic priuilegiũ obtẽtũ tacita cõpositione non valet, s. de decim. ex multiplici, sed super illis de quib. nõdum fuerãt in possessione, valebãt, à cõtrio sensu, vt sic aliquẽ fructum habeãt ex talib. idulgẽtijs: aliàs inutiles essent: vt s. ca. proxi.

2 Vide in c[...] cãm statim alleg. supe[r] gl. vlt. Io. A[nd.]

f Nõ facientes.] Vndè per surreptionem obtentę fuerunt, & tale videlicet, quæ si expressa fuisset, eas non habuissent, & maximè si læderet Prior, & cõuẽtus, s. de rescri. super litteris, inf. de verb. sign. si quid per nouale, & ita idulgẽtia nõ valet tacita veritate, sicut nec rescriptum, vt in c. sup litteris. sic, & priuilegiũ non valet, nisi faciat mentionem alterius priuilegij, s. de præscrip. veniens. Et sic patet, q Papa cõcedẽdo indulgentiam seu priuilegiũ, non intendit alium lædere: vt s. c. proxi. vbi de hoc inuenies cõcordãtias.

QVidam.] Cõis diuisio: Sc'da pars: ibi. Verũ Abb.

CASVS. Quidã priuilegiati, vt Tẽplarij, & Hospitalarij, quosdã receperunt in fraternitatẽ ipsorũ, pp qđ nolunt diœcesano epo de iurib. epalib. rñdere: dicit Papa, q q̃diu fratres isti moram faciunt in domib. suis, diœcesanus eos compellat ad iura sibi integraliter psoluenda. Not. q nõ sufficit receptio priuilegiatorũ ad euitanda iura epalia, nisi recepti ad priuilegiatos trãseant.

[Gl. seq. inducit tria similia, ad primum, & vltimum inducit contrarium.

g Morã.] Et ita non sufficit sola receptio, nisi sequatur translatio plena. sic 21. q. 2. si quis iã trãslatus. Sicut nõ dr q̃s esse de numero militũ, priusquã sit inter eos numeratus, ff. de test. ex eo tpe. Et sola rõ possessionis nõ est idonea ad munera iniũgẽda, ff. ad munic. libert. §. sola. sic & miles cõmeatu accepto si remaneat in domo sua non hẽt priuilegiũ, ff. ex quib. cau. mai. similes. Arg. cõ. ff. de bon. poss. ex test. mil. l. vnica, in fi. vbi dr, q priuilegiũ milit. ñ hẽt, q nondum peruenit ad militiã.

a Persol-

a Persoluenda.] Sic s. eod. cum & plantare. §. pen. sic sup. e. ex parte, & sup. eo. de maio. & obed. per tuas.

Consultationi.] Primò ponit dictum. Secundò rationem. Secunda ibi, cum aliàs. Abbas.

CASVS. Aliqua terra de nouo redacta est ad culturam per aliquos religiosos, de noualib. decimas non soluentes, de qua non extat memoria, quòd culta fuisset, dubitat an perpetuò illa dici debeat noualis, quo ad decimas non soluendas? Rñ. Papa, quòd perpetuò terra illa debeat censeri noualis, quo ad immunitatē de decimis nō soluēdis, aliàs contingere posset aliquando indulgentiam de noualibus plus eis dispendij, q̄ vtilitatis afferre. No. q̄ semel est nouale, semper erit nouale quo ad immunitatē d decimis nō soluendis. Et sic not. hic arg. q̄ principium consideradū est. Itē arg. q̄ ex quo res semel est priuilegiata, sēper erit priuilegiata, quia priuilegia perpetua sunt.

in domib. suis fecerint, eos compellere poteris ad dicta iura tibi integrè persoluenda.[a]

¶ Idem Arelaten. capitulo.

¶ *Quo ad priuilegium retentionis decimæ, semel nouale semper est nouale.*

CAP. XXXIII.

Consultationi vestræ breuiter respondemus, quod terra, de qua non extat [b] memoria, quod aliquando culta fuisset, redacta per religiosos viros nouiter ad culturam, perpetuo [c] debet quo ad immunitatem de non soluendis decimis noualium † iure censeri. Cum aliàs nonnunquam contingeret indulgentiam [d] de noualibus plus eis dispendij, quàm vtilitatis afferre.

b Non extat memoria.] infra de verbor. sign. quid p nouale.

¶ Gl. seq. aperit dubitationem & elicit duo argumenta.

c Perpetuò debet.] Sic ergo patet, quòd ex quo fuit semel nouale, semper erit nouale, quantum ad hoc, quod decimę non soluantur de tali terra. Hæc videbatur fortè dubitatio, si post longa tempora, quæ sufficerent ad præsumptionem canonicā, debet talis terra dici nouale, vt postea censeretur iure communi cum alijs, vt decimæ postea soluerentur, quod hic determinatur. Et est arg. quòd principium considerandum est, sup. de censi. sciētes, sup. de elec. cudum, in quib. de hoc. Item ar. quod ex quo res est semel priuilegiata, semper erit priuilegiata. Priuilegia enim perpetua sunt, 25. q. 2. c. j. & 2. nisi perdantur: quia illi, quibus concessa sunt, eis non vtuntur. s. s. eo. accedentibus, & c. si de terra.

d Indulgentiam.] Isti enim habebant priuilegium de non dandis decimis noualium, vndè dubitabant, vtrum lapsu temporis redirent illa noualia ad ius commune cum alijs terris: quod si esset, cōtingere posset, quòd plus dispendij consequerentur ex illo nouali, quam vtilitatis: puta per magnas expensas, quas facerent in reducendo terram illam inutilem ad culturam.

† Aliàs, non alis vt hic agnoscit Host ien.

† Vel abutūtur, s. eo. tuarū idem in alijs casibus no. de deci. suggestū, in v. gl. Io. An.

DE PVRGATIONE CANONICA.

¶ Supra visum est de varijs delictis tam Prælatorum, quàm subditorum, verùm quia infamati ex delictis, qui conuinci non possunt, debent compelli ad se purgandum, ideò subijcitur ista rubrica.

De hac materia tractatur 2. q. 5. per totum, & 15. q. 5. De secunda parte tractatur 2. q. 5. consoluisti, §. hoc autem, vsque ad fi. quæstionis.

Nobilis.] Duæ sunt partes: Secunda ibi, si autem. Abbas Siculus.

CASVS. Statuit concilium Triburieñ. q̄ si nobilis homo, vel etiam ingenuis accusatus fuerit in synodo, & crimen negauerit, deficiente accusatore, cū 12 hominib. ingenuis se expurget, si de hoc fuit infamatus. Scdò dicit, q̄ si ante fuit deprehensus aut in furto, aut in piurio, aut falso testimonio, vlterius ad iusiurandū nō admittatur, sed ei sicut qui ingenuus nō est, purgatio indicatur. No. q̄ deprehensus i furto, periurio aut falso testimonio, ad iurandum vlterius non admittitur. Et sic est arg. q̄ præsumitur s̄ aliquē ex antecedenti uita. Item arg. quod propter crimen perditur nomē dignitatis.

TITVLVS XXXIIII.

De purgatione canonica.

¶ Ex concilio Triburiensi.

¶ *Infamatus fide dignus per iuramentum se purgat: aliàs secus, & censetur non idoneus enormiter peccans.*

09

CAP. I.

Nobilis † homo, vel ingenuus, [e] si in synodo accusatus

05 crimen negauerit, si fidelem [f] eum esse sciuerit, [g] cum duodecim [h] ingenuis se expurget. [i] Si autem antea deprehensis fuerit in furto, [k] aut periurio [l] aut falso testi-

04 monio, non admittatur ad iusiurandum: sed ei (sicut qui ingenuus [m] nō est) purgatio indicatur.

¶ Ex concilio Agathen. †

¶ *Infammatus vsque ad purgationem ab officio suspenditur.*

01

e Ingenuus.] Ingenuus est, qui statim vt nascitur liber est. Inst. & inge in princ. & dicit hic ingenu, qui aliàs nō est nobilis, vt differat sic ab eo q̄ dicit, nobilis.

f Fidelem.] idest fide dignum, qui de facili non peieraret.

g Sciuerit.] ipsa synodus, vel aliàs extra synodum iudex.

h Duodecim.] Hoc intellige, si visum fuerit iudici q̄d tot habeat, quia numerus compurgatorum arbitrarius est, arg. s. eo. ex tuarū. & 2. q. 5. omnibus.

i Expurget.] intellige de eo, qui infamatus est.

k In furto.] Qui enim condemnatus est vel pactus de furto, infamis est ff. de his qui not. infam. furti. §. pactus, & l. 1. quare vlterius ad iuramentum non admittitur.

07 l Periurio.] Periurius non admittitur amplius ad iurandum, vt sexta quæstio prima, quicunque. & 22. quæstione quinta, paruuli. quia præsumitur contra ipsum ex antecedenti vita. argu. 2. quæstio. 1. in primis, ad fi. ff. de accu. si cui. & ff. de re mili. non omnes, §. à Barbaris. Idem est de eo qui falsum tulit testimonium, qui periurus est, & in tribus peccat. sup. de crimi. fal. cap. 1.

08 m Ingenuus non est.] Argum. quòd propter crimen perditur nomen dignitatis, sicut per monachorum amittit a quis nobilitatem, vigesimaseptima quæstione secunda, scripsit. vndè priuilegio ingenui gaudere non debet, qui ingenui mores abijcit, infra de senten. excommuni. in audientia, & supra de vit. & honest. cler. capitul. vltimo, & supra de cle. coniug. capitulo penultimo, & supra de aposta. ea. capitulo primo, & supra ne cler. vel monachi, capitulo secundo, expurgabit ergo se quasi seruus siue libertinus ad arbitrium iudicis: & aliter quàm ingenuus.

† Referunt Burchar. li. 16 decret. c. 19. & Gratia. siue palea. 2. q. 4. c. 15. & hr c. j. ti. de purgatione vulgari, in j. cōpil.

† In cōcilijs impressis ex iuone addit hoc decretū cōcilio Agathensi.

2 Hūc art. latè disputat And. Tiraq. trac. de nobilitate, ca. 26. adde Rosing. 37. incip. Virū nobilis per ingressum.

Si quis.]

SI quis.] Suspectus qui tertiò monitus se non corrigi cum possit, ab officio suspenditur. Abb.

CASVS. Statuit concilium Agathense, vt si presbyter fuerit infamatus negligens famam suam, episcopus populum iuramento seu banno Christianitatis astringat, vt eius infamiā patefaciat: qua patefacta si accusator defuerit, episcopus illū seorsum admoneat, & si nō se correxerit adhibeat duos vel tres: & si se nō emendauerit, epus cū publice admoneat: & si sic non curauerit se corrigere, ab offi. suspendat vsq; ad debitam satisfactionē, ne populus in eo scādalū patiatur. Nota ordinē per istam decretalē, qualiter Prælatus procedere debeat ꝯ subditum infamatum antequam eum ab officio suspendat.

a Negligens.] Qui negligit famam, crudelis est, 12 q. j. nolo &, 11. q. 3. non sunt.

b Iuramento.] 35. q. 6. episcopus in synodo, & sup. de test. cog. præterea.

c Christianitatis.] idest, sub pœna fidei suæ.

d Admoneatur.] 2. q. j. si peccauerit.

e Emēdauerit] negligentiam. i. reddēs se operibus bonorū actuum, vt sic suspicionem prauam depellat. Laur.

f Suspendatur.] Hic est ordo qualiter procedatur ꝯ infamatum; non enim incipiendum est à suspensione, sed ordo capituli est inspiciēdus. arg. 2. q. j. nomē & 74. d. honoratus, & 13. q. 4. fortè. hic ordo seruandus est, vt plenè dicitur inf. eo. inter. Bern.

† Obserua hic ordinē fraternæ correctionis, de quo plene B. Th. 2. 2. qō. 33. ar. 3. 4. 5. & seq.

† Ca. 70. in cōcilijs impressis, non c. 2. vt aiunt Burchar. li. 8. decr. c. 50.

CAP. II.

SI quis presbyter negligens [a] uitę suę, prauis exemplis mala de se suspicari permiserit: & populus ab episcopo iuraméto [b] seu banno Christianitatis [c] astrictus infamiā eius patefecerit, certique accusatores criminis eius defuerint: admoneatur [d] † primo seorsū ab episcopo: deinde sub duobus uel tribus testib. & si non emendauerit, [e] episcopus eum publica increpatione admoneat. Si verò nec sic se correxerit, ab officio suspendatur [f] usque ad condignā satisfactionem: ne populus fidelium in eo scandalum patiatur.

¶Ex Conc. Melden. †

Etiam regulares purgant se de delicto secundum regulā canonicam.

CAP. III.

MOniales si libidinibus inseruire accusentur, & manifestè de-regi non ualuerint [g] erga regulam, [h] suæ opinionis malam famam canonicè purgare cogantur.

MOniales.] potest sic summari secundum intellectum glos. Purgatio indicenda est regularib. secundum tenorem regulæ h. d. Nam regulares iudicantur non solum secundum regulam, sed etiam secundū Canones, vt in c. fi. de sta. reg. Abbas.

CASVS. Si moniales accusentur libidinibus inseruire, vel etiam denuntientur, cessante accusatore secundum regulam suam se expurgent. No. quod monialis suspecta de incestu, tenetur se purgare.

g Valuerint.] per testes vel per aspectum corporis. 27. q. j. nec aliqua.

h Erga regulam.] idest secundum tenorem regulæ. Bern.

SI quis de gradu.] CASVS. Si aliquis clericus conuictus in iudicio, vel confessus se consensisse raptoribus alienarum sponsarum, vel mediatorem esse, proprio gradu repellatur. Et si de hoc verisimiliter infamatus fuerit, canonicè se expurget. No. quod confessus in iure pro conuicto hr. Item cōsentiens & faciēs pari pœna puniuntur Quod verum est de consensu eoo perationis. Itē pęna raptoris alienę, sponsæ est depositio. Item verisimilis suspicio inducit purgationem.

i Consensorem.] Qui enim consentit, quandoque vt faciens punitur, inf. de sen. exc. quātæ & 17. q. 4 oēs ecclesię, & 86 d. facientis, & qui crimina q̄ corrigere potest nō corrigit, ipse committit. 23. q. 8. præterea.

K Prodiderit.] in iudicio timore probationis: aliàs si occultè confiteretur sacerdoti, non repellere tur, dummodò esset occultum, sup. de simo. ex tuæ.

¶Glossa sequens tractat de triplici suspicione.

l Verisimilibus.] Suspicio temeraria semp repellit, 2. q. j. primò, & 6. q. j. oues. Verisimilis [i] inducit purgationem, vt hic. Violēta sufficit ad sententiam, 32. q. j. dixit dominus.

ADDITIO. Vndè versus.

Tu suspenderis si sit probabilis extet,
Si violēta, tenet: sed non temeraria tanget.

¶Ex eodem. †

Si delictum est probabile, non indicitur purgatio: aliàs secus. h. d. quo ad titulum.

CAP. IIII.

SI quis de gradu ecclesiastico raptorib. alienarum sponsarum se cōsensorem, [i] uel interuēto rē [k] manifestè prodiderit, a proprio gradu repellatur: Et si uerisimilibus [l] ex inde suspicionibus fuerit propulsatus, canonicè se expurget.

† Concilio Meldēsi, c. 68 non c. 5. prout refert Burchar. lib 9. decr. ca. 32.

¶Innoc. Papa † Aquilegien. Patriarchæ, & Mantuan. epo.

Infamatus contra quem crimen probari non potest, debet se purgare iuramento de ueritate: compurgatores uerò de credulitate.

CAP. V.

QVoties † Tridentinus episcopus de simonia impetitus sit, uos latere non credi-

QVoties. Diuidi- tur. Nā primò narrat factum: secundò purgationem indicit. ibi, Communi: Tertiò ponit purgationis formā: ibi, Porro. Abbas.

CASVS. Episcopus Tridentinus accusatus fuit quod per simoniam ecclesiam beati Petri dederit P presbytero: sed accusatores hoc secundum formam canonicam probare non potuerunt: quæsiuit patriarcha Aquilegien. quid esset agendum? Respondet Papa, vt tertia manu sui ordinis, & quarta abbatum & religiosorum sacerdotū, de illa simonia se expurget. & si de ho. est infamatus, tenor purgationis talis debet esse: Iurabit episcopus super sancta Dei Euangelia, quod pro ecclesia sancti Petri danda presbytero P. nec per aliam submissam personam, nec aliquis pro eo se sciente, pretium recepit: Compurgatores iurabunt, quod credunt eum verum iurasse. Not. quod cessante accusatore, si accusatus remanet infamatus, debet se purgare Item per homines sui ordinis debet quis se purgare. Item arbitrarius est numerus compurgatorum. Item compurgatores illius opinionis esse debent, quòd non sit verisimile eos velle peierare. Item nota hic formam purgationis faciendam: Purgandus iurabit se non fecisse quod obijcitur ei, nec per se, nec per alium: Compurgatores verò iurabunt se credere illum dicere verū Itē no. ꝙ non licet mihi per alium quod per me non licet. Glo.

i De multiplici suspicione vide Io. Millā i prac. cri. tract. de psūptione. adde Alc. trac. de præsumptionibus.

† Aliàs Inn. Papa iij.

† Ca. 4. e. tit. in 1. cōp. refert Gratianus sine palea 2 q 4 c. quoties.

¶Glo seq. reci. signando contra. de l. si plures. & dupliciter soluitur.

a Accusatores.] Et sic videtur ꝙ plures possunt simul accusare de eodem crimine. i sup. de collu. c. 1. & 2. q. 1. in primis, sed hoc ita contingit de facto sed iudex debet eligere magis idoneum, ff. de acc. si plures. Vel itellige, accusatores i. delatores, vel denuntiatores supra de acc. cum oporteat. & hoc satis videtur, quia si fuissent accusatores, si non probauerint, puniri debent pœna talionis, ad, qua se inscribere debuerũt. sup. de sim. licet Hely. aliter non admittitur accusator vt ibi tamen denuntians si nõ ꝓbat, puniri debet extraordinaria pœna ad arbitrium iudicis, sup. de calum. c. 2 Ber.

Sed nũquid ; vnus plures accusare possit no. 81 dis. Maximianus, & pleni. 1. q. 1. prohibet. & ĩ Spe. de acc. ĩ pri. Io. And.

An hodie locũ hẽat pœna talionis. q̃stio e, d qua plené Petrus Duénas regula 27. inc. accusãs aliqué, & Couarru. lib. 2. variarũ resol. c. 9.

b Sui ordinis.] scilicet episcoporũ; & ita est ar quod episcopalis dignitas sit ordo, 21. dist. cleros. 89. dist. ad hoc.

c Religiosorum.] No. ꝙ cõpurgatores debent esse bonæ opinionis, ita ꝙ non sit verisimile eos velle peierrare, & ab ecclesia tolerentur, inf. e. cũ P. & ca. cõstitutus. & qui eius conuersationem agnoscant. inf. e. ca. inter.

d Submissam,] Nõ enim licet mihi per alium, quod per me non licet. 1. q. 7. sancimus, ff. de admi. rer. ad ci. perti. l. 2. ĩ prin. & ff. ad senatuscõ. Maced. filium habeo, & qui per alium facit, per seipsum facere videtur, inf. de sent. exc. mulieres. & ff. de ad. min tut. ita tamẽ. §. gessisse.

mus: sed accusatores [a] scriptum afferentes, testes secundum formam canonicam producere nequiuerunt, scilicet quod ecclesiam sancti Petri presbytero P. dederit pro quatuor modijs frumenti: & infra.

¶Communi fratrum nostrorum consilio iudicamus, vt tertia manu sui ordinis, [b] & quarta abbatũ & religiosorũ [c] sacerdotũ, de supradicta simonia debeat se purgare.

¶ Porrò purgationis tenor erit huiusmodi: Episcopus iurabit primum super sancta Dei Euãgelia, quod pro ecclesia sãcti Petri presbytero P. danda, nec ipse per se, nec per submissam [d] personam, nec aliquis pro eo, se sciente pretium recepit: deinde compurgatores super sancta Dei Euangelia iurabunt, ꝙ ipsi credunt [e] eum verum iurasse.

¶Alexander tertius.

¶Episcopus parochianum suum infamatum compellit ad se purgandum: nisi ab eo legitimè appellauerit.

Item à tali compulsione appellatur iusta de causa.

[Glo. seq. addit casum, quærit, soluit, solutioni allegat contrarium.

f Deficientibus.] Vel etiam nullis apparentibus ex quo enim infamatus est apud bonos & graues, & nullus appareat accusator cõpellẽdus est ad purgationẽ 2. q. 5. si mala. & inf. eo. inter. § d nunquid episcopus potest de quolibet 3 crimine cõtra parochianum suũ ea liter procederes; Nõ credo. & hoc ĩtelligo in criminib. quæ specialiter pertinent ad ecclesiã, puta de hæresi. sic sup. de hære ex communicamus. §. ad ij:imus, vel de adulterio, si e cõsãguineus teneat cõsanguineã, & vxorẽ alterius: vel nisi habeat iurisdictionẽ tẽporalẽ: aliàs nõ videtur ꝙ de quolibet crie hoc possit, ar. contra sup. de iud. nouit.

CAP. VI.

NOs † inter alios: & infra. ¶ Quia nos tua fraternitas consulere voluit, vtrum episcopus parochianum suum ad purgationem cogere possit: Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si de aliquo crimine publica laborat infamia, accusatore & testibus deficientibus, [f] ad purgationem est per ipsum episcopum compellendus: nisi fortè super ipso ad superiorẽ iudicem duxerit appellandum. Sanè si appellauerit, [g] eius parebit iudicio, ad cuius examẽ causam voluerit per appellationem transferre.

† Cap. 4. tit. de of. & põt. plati & iudic. ordi. ĩ 1. cõpilat. & c. 7 eo. titu. de purga. cano. ĩ 1. compilat.

3 De qõne, nota à glossa p alijs agit hic latissime Henricus Boich.

g Appellauerit.] Dũ tamẽ iustã habeat causã appellãdi, puta qa excedit, modũ episcopus in purgatione: vel aliàs eũ grauat, sup. de of. or. irrefragibili & cap. licet aliàs nõ admittitur appellatio, & pcipue in huiusmodi crimine vel ifamia. sup. de app. cũ sit Rom. I si. & c. vt debitus.

¶ Idem Gaetanen. † electo.

† Aliàs Caietanẽ. sed forsã verius sileat Gaiacẽ. vt post cõciliũ Lateranẽ. sub Alex. 3. par. 50. cap. 14. E aũt hodie parua vrbs hui⁹ nominis ĩ Cãpania.

¶Compurgatores debent esse honesti, & notum habere eũ quem purgant, nec debent à iudice vel ab alio impediri & deficiens in purgatione punitur vt conuictus.

CVm P.] Secunda pars: ibi, vt autẽ. Tertia: ibi, Deficientem. Quarta: ibi, Præcauens. Et est pars c. cum P. sup. de accusa. Abbas.

CAP. VII.

CVm † P. Mãconella presbyter: & infra.

CASVS. Presbyter P. Manconella infamatus erat de simonia: pro qua fuit sibi indicta purgatio: quæ relatu, quales testes debeat habere ad ipsum compurgandum? Respondet Papa, quod compurgatores illi debent esse talis honestatis & opinionis, quod non sit verisimile eos odio vel amore, aut obtentu pecuniæ velle deierare; & necesse est, vt vitam & conuersationem eius agnoscant, quem purgare debent. In fine dicit, quod qui deficit in purgatione, ab officio & beneficio est priuandus: Dicit etiam, quod qui recipit purgationem, nullam maleuolentiam vel indignationem compurgatorib. ostẽdere debet, nec impediat eos; nec ab alijs impediri pmittat. No. ꝙ compurgatores debent esse bonæ famæ & opinionis, & vitam & conuersationem compurgandi agnoscere debent. Itẽ qui deficit in purgatione, punitur tamquã psumptiuè conuictus. Item pœna deficientis in purgatione, est depositio ab officio & beneficio. It iudex nullam maleuolentiam vel indignationem ostẽdere debet. Item compurgatores non sunt impediendi.

† Ca. 12. ti. 3 acc. ĩ 1. cõpilatione pars huius sup. de accus. cũ P. & ad finẽ illi⁹ cõtinuat hæc pars.

e Credunt eum verum.] Sic. inf. eo. c. vlt. in fi. & sup. de testib. quoties. aliàs enim subirent anceps periuriũ, si precisè iurarent de alieno facto, ff. de in lit. iur. videamus, ff rer. amot. l. Marcellus, §. qui rerum Qualiter iurare debeant qui purgantur, dr̃ inf. eo. c. vl. in fi.

NOs.] Communis diuisio: Secunda pars: ibi, Consultationi. Abbas.

CASVS. Aliquis parochianus episcopi infamatus est de aliquo crimine ecclesiastico: quæritur vtrum episcopus deficientibus accusatoribus & testibus possit illum compellere ad purgationem præstandam? Respondet Papa, ꝙ si de aliquo crimine publica laborat infamia, deficientibus prædictis personis episcopus potest ipsum compellere ad purgationem, nisi ad superiorẽ duxerit appellandum, & si appellauerit eius parebit iudicio, ad quem appellauit. No. ꝙ epũs parochianũ suum infamatũ põt cõpellere ad purgationem.

a Opi-

a Opinionis.]sic sup eo quoties.& inf.eo. constitutus.& qui vitam eius præteritam & modernam agnoscant.inf. eo.inter.

b Priuare.]Qui deficit in probatione, pro conuicto, habeť,& punitur 1 tamquam probatum sit crimen. sic sup.de simo.de hoc, & ca. insinuatū.&.if. eo.inter.

1 Cōsideratio mō agēdi de acc,accedens, sm Goff. Ioan. And.

c Maleuolentiā.] Argum. 95.dist.esto subiectus.86.dist.quādo. & ff de off.pręsi. obseruandum.

Ex tuarum.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Quia verò Abbas.

CASVS Quidā presbyter H nomine infamabať de homicidio, propter quod episcopus sius ab officio sacerdotali eum suspendit: ipse quāsdā litteras exhibuit antecessoris ipsius episcopi, in quibus continebatur, ꝙ iudicio aquę frigidæ suam innocētiam purgauisset, & episcopus ipsū absoluisset: quæsitum fuit à Papa verū talis purgatio sufficiat: quia verò peregrina iudicia sunt inhibita, dicit Papa qđ prædicta purgatio insufficiens fuit: vndè mandat Papa episcopo. quatenꝰ si accusatores idonei non apparuerint, cū septima manu aut quinta sui ordinis debeat se purgare, qua præstita suspēsionē sine difficultate relaxet: & eum boni testimonij annūtians, ab infamia homicidij absoluat. No. ꝙ sētētia quæ nulla est, non absoluit aliquē nec condemnat, & iterū sententiandum est. Itē huiusmodi purgatio s. aquæ frigidæ vel feruentis inhibita est, & ideò pro non præstita debet haberi.

† Ca.5.eo.ti.i 1.cōpilat.& post cōcilium Lateraū. sub Alex. 3. par.50.c.50. vide B uardinū Diaz l pract.cri.car. c.140.

¶Purgatores illius honestatis & opinionis [a] esse volumus, quod verisimile sit eos nolle amore, vel odio, seu obtentu pecuniæ deierare. Vt autē idonei appareant, necesse est, ut eius, quem purgare debent, uitam & cōuersationem agnoscant. ¶Deficiētem uerò in purgatione, omni officio, & beneficio ecclesiastico priuare [b] procures: Præcauens, quod si qui purgādo in sua voluerint purgatione assistere, nullam eis maleuolentiā, [c] vel indignationē ostendas: nec eos impedias, vel ab alijs, quantum in te est, impediri permittas.

¶ Lucius tertius.

¶ *Absolutio facta secundum purgatiorem vulgarem non tenet; & ea non obstante, potest indici de nouo purgatio, & admittitur accusatio.*

CAP. VIII.

EX † tuarū intellreximus continentia litterarum, quod cum H p̄sbyterū (quia infamabatur de homicidio) à sacerdotali officio suspendisses, [d] p̄decessoris tui litteras tulit in mediū, quibus apparuit eū iudicio aquæ frigidæ suam innocentiam purgauisse, [e] & episcopum suis eum litteris absoluisse. ¶Quia verò peregrina [f] iudicia sunt inhibita, † purgationem, quā præstitit, sufficere non putantes: [g] Mandamus, quatenus si accusatores idonei non apparuerint, vt cū septima aut quinta manu sui ordinis (sicut expedire cognoueris) p purgationē canonicam innocentiá suam ostendat, sibi iniungas: quam cū pręstiterit, suspensionē sine difficultate relaxes, & eū testimonij boni virū † annuntians, [h] ab infamia homicidij, nullius cōtradictiōe vel appellatione obstāte absoluas. [i]

¶ Idem vintonieñ. episcopo.

¶ *Sufficit quod compurgator sit toleratus ab ecclesia bona fama. nec de crimine suspectus condemnatus.*

CAP. IX.

COnstitutus † in præsentia nostra P. diaconus: & infra.

¶Præterea illud nobis non modicam admirationē inducit, quod purgationē oblatam recipere noluisti, nisi prius cō-

d Suspendisses.]Propter enormitatem delicti suspenditur statim quis ab officio & beneficio, inf. eo. inter. vbi de hoc dicitur.

e Purgauisse.] Hęc purgatio est inhibita, siue ferri cādentis, vel duelli: 2 quia tales Deum tentare videnť. inf.ti.prox. per totum.& 2.q.5. Mennam, & clerici tales purgationes benedicere non debent. sup. ne cleri. vel mon.sniam.& ideo hic pro non præstita habetur.

2 Vel panis & ca.sei. Io. And.

f Peregrina.]idest, extranea & reprobata aliter accipitur iudicium peregrinum pro iudicio non sui iudicis. 3.q.6.peregrina.& c.seq.

¶ Glossa sequens no. vnum ad quod inducit simile, & arg. duo.

g Non putantes.]Idem esset si coram iudice non suo se purgasset.inf.c. c.pe.in fi. Vndè nota reprobatam purgationem non facere si dem. si.ff.de pig. act.elegantet, §.qui reprobos & C.ne de sta. defun.si patert uus. & qui iurat aliter quam debeat, ex integro est iurandum.ff.de iureiur.non erit §.diuus Et est hic arg. ꝙ si aliquis vocetur ad extraordinarium iudicem, per hoc quod fit ibi, nō interrūpitur præscriptio, vt l.prędicta, si pater. Item arg ꝙ sentētia, quæ nulla est, non liberat aliquem.

h Annuntians]sim. 2.q 5.habet hoc.& đ consec.dist. 2 ego.Berengarius.ad finem.

† Vide B. Tomā 2.2.q. 95.arti.8. ad 3 argum. & Iuo.iē par. 10 c.15.

¶ Glo. seq. quęrit, & duas opiniones ponit, contra vltimā allegat contrariū, & sol.

i Absoluas.]quātū in te est, q a infamiā facti omnino remouere, solius Dei est.arg. ff.de obse.a lib. & li. præst.l.2. Sed nūquid post compurgationē potest accusari; 3 Dicunt quidā ꝙ si accusatore p̄sente se purgauit, non accusabit eū postea, sicut in absolutione seu abolitione, nisi in casu, ff.de p̄uari.l.3 & ff.đ acc.si cui.secus si nō accusatus purgeť, nisi publicè dictum esset qđ quicūquè vellet ipsū accusare exiret infra certū terminū. 2. q.1.multi. Lau.dixit, ꝙ post talē purgationē de eodē crie accusari ñ pōt: q a iusiurādū maiorē auctoritatē hēt, q̄ res iudicata. ff.de iureiu.l.2. Itē.n. p iusiurādū cōsequimur ꝙ p sniam ff.de iureiu.sed & si, §.si cū de hereditate. qm̄ p̄tor iusiurādū tueť. ff. eo.l.3 §.1.& publica actio s. popularis, cōsumiť p iusiurādū, nisi p collusionem sit actū, ff.eo.eū qui. § i popularib. solū. n. Deū habet vltorē. C.de iureiur.l.2.& pęnam à Deo expectat. C.de arbi auth.decerni. Ar.contr. ff.de iureiu.si duo patroni.in fi.sed ibi constabat de periuro.

3 De hoc articulo vide glosā in c. Mennam.& Archidiaconū in c. hēt hoc ppriū, 2.q.5.

† Dictio, vitū, idest i vetustiorib. codicibus.

† C1.6 eo.ti. in 1.cōpilat. & post cōcilium Lateraner. par. & ca.21.

COnstitutus.] In prima ponitur facti narratio, & reprehensio: In secunda prouisio, ibi, Sane. Abbas.

CASVS. Quidā diaconus P. noīe infamatūs erat de aliquo crie: ep̄s indixit ei purgationem: obtulit purgatores siue cōpurgatores ep̄o: ipse cępit eos ita deligēter examinare ac si esset ordinationē facturus, nolēs eos recipere, vñ p̄dictus diaconus accessit ad Dñm Papā sibi exponēs p̄dicta: scribit Papā ep̄o dicēs, ꝙ multū mirať ꝙ purgationē oblatā recipere noluit, nisi prius cōmēdasset. i. pbasset noīa singulorū, vtinā sic diligēter ordinādos: satis.n. sufficit i huiusmōi purgationib. si purgatores sint bonę famæ in suis ordinib. ministrātes, & ab ecclesia tolerari, nec sint iudicio de crie cōdēnati, vñ sunt admittendi,

tendi. No. quod sufficit si compurgatores sint bonæ famæ, & non condemnati de crimine, nec sunt examinandi ita districtè sicut alij testes.

a Commendasses.] idest probasses & examinasses per sonas & famam ipsarum. ar. j. q. 1. multi.

Glo. seq. alleg. 6. concor. vnum contrarium, & vnū similē.

b Inquireres] Nimia examinatio vel indagatio quandoque vitāda est ff. de noua. doli mali. in fine. ff. manda. si fideiussor. §. si cum debitor. ff qui... pig vel hypo. sol. sicut in re cor porali. §. si debitori. 34. dist. fraternitatis, & sup. de dolo. c. ... & 45. dis. sunt namque. Arg. contra. ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus in fine. Itē similis in q. sit. o reprobatur supra de iudi. cū deputati.

c Ordinandos.] Ergo ordinandi ita subtiliter sunt examinandi, & inquirendum est de natione in qua nati sunt. s. an sint de illa diœcesi j. de cl. peregri. c. vl. Et de natiuitate. s. an leg time nati s d fil presbyte. ca. 1. An sint bo. æ famæ, quia in nullo debet eorum opinio vacillare. 33. di. laici. Et an sint criminosi. 24 dist. cap. vlt.

† Quot conditiones requirāt in cōpurgatoribus uide Repertoriū inquisitorum verbo, purgatio. §. nota ꝙ in conpurgatorib.

mendasses [a] nomina singulorum, qui dictum P. purgare volebant: & de nationibus & cæteris circunstantijs prius inquireres [b] diligenter, tanquam esses ordinationes facturus, vtinam sic discuteres ordinandos. [c]

¶ Sane in purgationibus faciendis, cum satis sit illis, qui pro purgando exhibent iuramentum, secundum propriam conscientiam & opinionem iurare, quod purgādus à crimine sit imunis: [d] uel quod bonū exhibuit [e] iuramentum: [e] si purgatores † ab ecclesia tolerentur, [f] & sint bonæ famæ in suis ordinibus ministrantes, nec in iudicio pro crimine condemnati, [g] proculdubio sunt ab

d Immunis] idest illa crimina de quibus infamatus fuit, non commisit, sicut credunt. sic debet suppleri, alias hæc forma reprobari videtur in ... eod c. vlt.

e Iuramentum.] sicut credunt aliās temere iurarent.

f Tolerentur.] Et ꝙ sint bonæ famæ, vt hic dicit inf. c. proxi. & sup. eo. c. cum P. Sed crimen ei obijci non pōt postquam ab ecclesia toleratur, vt à purgatione repellatur. secus est in illis testibus qui ad testimonium inducuntur. sup. de t. sti. testimoniū cū suis concordantijs.

Glo. seq. quærit & soluit.

g Condemnati.] Ex quo enim condemnati sunt de crimine, & factum est crimen notoriū, non tolerantur, sup. de coha. cle. & mu c. vl. vnde tanquam criosi a iuramento r pellendi sunt: vt sup. de test. testimoniū. Qui si in modū exceptionis crimen fuerit probatum a con purgatoribus, nunquid possunt repelli eo prætextu, si ex eo infamati erant, siue eorum opinio grauata est? Repellantur, vt in decret. prædicta, testimonium, in fi. quia debent esse bonæ opinionis, vt hic dicitur.

INter.] Diuiditur in quatuor partes, vt patet in summario Secunda pars ibi, Attendentes. Tertia ibi, Purgatione: Quarta ibi, Quod si. Abb.

CASVS. Decanus Senoneñ. erat grauiter infamatus de heresi, ex eo ꝙ cū hęreticis nimiā familiaritatem habebat in quadā villa: pp ꝙ archieps Senoñ. suspendit ipsum ab officio & beneficio; & q̄uis ꝫ ipsum nullus apparuerit accu a or, tn ex officio suo fama publica deferēte voluit de ho. inquirere veritatem: testes super hoc ꝫ ipsū Decanū recipit: postmodū, Decanū ipsum cū attestationib. misit ad dñm Papā: Ipse vero intellecto negotio & visis attestationib. scribit archiepo di. ens Quāuis constitutio ecclesiastica doceat tales ab officio tm̄ vsque ad purgationē canonicā suspendendos, quia tñ ipsum à beneficio pp enormitatē criminis suspendit, non vult improbare, nec ēt illud improbat, p testes ex officio suo contra ipsum Decanum recepit, licet nullus comparuerit accusator: Papa verò cōsiderans vulgatā in famiā, & graue scādalū, & vehementē suspicionē ex dictis testiū cōtra ipsū obortā, cū pp eorū quodlibet ei esset purgatio indicēda, purgationē xiiij. manus sui ordinis indixit eidē, remittēdo ipsū ad archiepm, vt ibi purget, vbi noscit infamatus: Mādās archiepo, quatenus adiūctis sibi duob. epis purgationē ei indictā recipiat: & q ad ipsū purgandū accesserint sint catholici, & vita probati, qui conuersationē ei & vitā agnouerint pteritā & psentē: qua recepta benefitiū sibi restituat, ab officio tñ maneat suspēs pp familiaritatē, q̄ habuit cū hęreticis, donec scādalū sopiat, hęreticorū familiaritate publice abiurate; & iniungat eidē, vt i pdicta villa & alijs circūpositis. pfiteat & pdicet fidē catholicā, & detestet hęreticā prauitatē, & taliter deiceps vitā suā bonis informet operib. ut infamia cōuertat in bonā famā, & oē scandalū tollat: p si forte in purgatione defecerit, ab officio & bñficio depositus, ad agendā pniam in arctā monasterio detrudat. No ꝙ cum aliquis est infamatus, non debet statim suspendi ab officio, & beneficio, sed ab officio tm̄, vbi multum sit infamatus. Itē ex officio suo iudex procedere potest cōtra infamatum, ad inquirendū super quo est infamatus. Itē numerus compurgatorum est arbitrarius. Itē vbi quis est infamatus, ibi debet purgare se. Itē qui aliū compurgat, debet esse bonæ famę, & agnoscere dēt vitam & conuersationem cōpurgandi prætēritā & præsentē. Itē q deficit ex purgatione hr̄is, depositus ab officio & beneficio detrudi debet in monasterium ad pniam peragendā.

sque vllius indagine admittendi.

¶ Inno. iij. Senoñ. archiepiscopo.

¶ Propter magnitudinem criminis infamatus suspendi potest, nedum ab officio, sed etiā à beneficio, donec se purgaue rit: hoc primo Et augetur propter hoc numerus compurgatorum hoc secundo. Ex causa interdum post purgationem prēstitam suspēditur quis ad tēpus: hoc tertio. Et deficiens in purgatione punitur vt consuetus, hoc quarto.

CAP. X.

INter † solicitudines nostras illa debet esse præcipua, vt capiamus vulpeculas: & infra.

¶ Licet ergo ecclesiastica constitutio, [h] tales † ab of

† Ca 1. eo. tit. in 3. cōpilat.

† Vix poteris hunc textū intelligere, nisi videas integrā in li. 2. registri Innocentij textij.

h Ecclesiastica constitutio.] q̄ dicit, ꝙ infamati deficiente acusatore admonitione pmissa, si se nō corrigāt, ab officio suspendant. 2 q 5. præsbyter si. j. eo. c. 2. Vnde no. quis sit modus procedēdi in purgatione indicenda: Si quis clericus apud iudicem sit infamatus, pfigat eps terminū accusare volētib. & si aliquis cōparuerit, audiat, 2. q. 5. oib. & 15 q. 5. c. 1. & si cōuincat, canonice puniat vt ibi. Si non appareat accusator moneat ipsū, fm ꝙ dr. j. eo. c. 2 & si se nō corrigit, tūc suspēdat, vt ibi dr. & 2 q. 4. forte, & 74. dist. honoratus & sic intelligit ꝙ dr hic: tales ab offo tm̄, &c. & sic intelligit. lo illud c. 2. q. 5. presbyter tñ si mala fama illius crebrescit, pōt eps inquirere ex offo suo ꝫ illū i j. de acc. qualiter & qñ, vbi plene dr de inquisitione. & 86. di. si quid verò. & ita cū cōtumacia icipit, taliter procedere dēt platus, vt j. e. c. 1. Qūq; tñ pp enormitatē delicti, & scādalū, & infamiā magnā inde ortā, statī pōt eps ipsū suspēdere ab offo & bñficio; vt hic factū fuit. 2. q. 5. lu p ... & sic pōt ēt intelligi c. illud, pbyter si. & hoc innuit bñ ... & Hu... sic in-

i Etiam si vellet se purgar, ut no. 2. q. 4 habet hoc propriū in i gl. Ioan. And.

ſic intelligit.illud,cum verò incipit epiſcopus à crimine procedere contra aliquē, ſeruabit illud quod dicitur ſupra de iudi.cum non ab homine.

Glo.ſeq.arg.conuictum in modū exceptionis, &c.

a Obortam.] Arg. ꝙ ille cui probatur crimen in modum exceptionis, debeat ſe purgare, ſi inde remaneat infamatus, vnde non poterat promoueri ante purgationem. ſ. de teſt. teſtimoniū, arg.licet .n.exceptio non infamat. ſup.de ordi.cog. cum dilectus.in fi.tamē ſuggillat opinionē infamati, ff.de doli exce. apud Celsū, §.aduerſus. 1 & opinio ordinandi in nullo vacillare debet. 33. diſt.laici.ar.ſ. de excep.denique.Io.

b Mollientes.] Iudex enim dēt habere miſericordiā & rigorē. 45. diſ. diſciplinā. & c.ſūt nāq; & c.vera.2

Glo. ſeq.ponit verſus de numero compurgatorum.

c Quartædecimæ manus.] hic excedit numerus compurgatorum propter immanitatem criminis. Arbitrarius enim eſt talis numerus.1.q.5. p̄sbyter ſi & diminuit quandoque in epiſcopo.inſ. eo.cum iuuētute. ad fi. & habito reſpectu ad criminis enormitatem, indicēda eſt purgatio, quandoque cum pluribus quandoque cum paucioribus, ſecundum ꝙ viſum fuerit imponēti. Ordinaria purgatio conſueuit notari quibuſdam verſibus.

Pontificē pariū ma nus expurget duodena;
Quinta ſacerdotē, leuitam tertia: pœna
Maior maiori, minor eſt adhibēda minori.
Quem plebs accuſat, purgabitur in manifeſto;
Quem chorus, ante chorum ſua ſit purgatio preſto. Lau.

d Noſcitur.] 2 q.1. ſi peccauerit. & q.5. Mennam 23.diſ.illud, & ſup.de elec.poſtquam.15.q 5. de crie, & C.vbi de cri. agi opor. Aut.qua in prouincia.

e Moderno.] quia debent eſſe vicini & noti. inf.c.proxi.& ſup.eo.ex tuarum conſtitutus.& c.cum P.

f Familiaritatis.] ex qua orta fuit infamia cōtra eum ſi.34 diſt.quorundam & ſup.de a.c.n illi.& inf. eo. cū in iuuentute. Et eſt ar. quod præſumitur contra aliquē

ficio tātum vſque ad purgationem canonicam doceat ſuſpendendos: quia tamen eum etiam à beneficio propter immanitatem criminis ſuſpēdiſti, nolum⁹ improbare. Nec illud etiam improbam⁹, quod licet cōtra eū nullus accuſator legitimus appareret, ex officio tuo tamē (fama publica deferente) voluiſti plenius inquirere veritatem.

¶ Attendētes autem vulgatam infamiam, graue ſcandalum, & vehementem ſuſpicionem ex teſtium dictis obortam,[a] quæ contra Decanū facere videbantur, cum ꝓpter eorum quodlibet ei eſſet purgatio indicenda & ſeruantes iuſtitiam, et mollientes[b] rigorē, purgationem ei quartædecimæ manus[c] ſui ordinis duximus indicendam. Ipſum igitur ad te remittentes, vt ibi purget̃, vbi noſcitur[d] īfamatus: Mādamus, quaten⁹ accitis,† tecum Niuernē. & Pariſien. epiſcopis, indictam ei purgationē accipias: ita tamen, vt qui ad eius purgationē proceſſerint cōprobandam, ſint fide catholici, & vita ꝓbati: qui conuerſationē, & vitam ipſius, non tam moderno[e] tēpore nouerint, quā trāſacto. Purgatione verò recepta, bnficiū ei reſtituere nō poſtponas.

¶ In pœnam autem familiaritatis[f] illius, quā cū hæreticis ſcienter habuiſſe dignoſcitur, eum ab officio volumus manere ſuſpenſum, donec ſcandalū ſopiatur: ita tamen, vt publicè familiaritatē hæreticorum abiuret.[g] Præcipias inſuper ei diſtrictè, vt in prędicta, & alijs villis circumpoſiti profiteatur, & prædicet fidem catholicam: confundat & deteſtetur hęreticam prauitatē: ſic deinceps vitā ſuam bonis adornās operibus, vt infamia cōuertatur in bonam† famā, & omne ſcandalū, & ſuſpicio de catholicorum mētibus deleatur. Quod ſi forſan ī purgatione defecerit, eum eccleſiaſticę diſciplinę mucrone percellas, & ab officio & beneficio depoſitum, ad agendam pęnitētiam in arctū monaſteriū[h] detrudere non omittas.

¶ Idem abbati ſancti Dionyſij, & preſbytero ſancti Martini.

¶ Breue eſt, nec poteſt aliter ſummari.

CAP. XI.

CVm † dilectus & infra. ¶ Illud autem vos attendere volum⁹ & mādam⁹, vt tales ad purgationē admittātur perſonę, quæ vicinæ[i] ſint & honeſtæ[k]

vel de aliquo, ex ſocietate. 3

Glo.ſeq. ponit quatuor ſimilia.

g Abiuret.] Qui enim eſt infamatus de hoc crimine, purgare ſe dēt iuxta conſiderationem epiſcopi. ſup. de hęr.excōicatus. §.qui autem.merito iſte debet abiurare familiaritatem, ex qua fuit īfamatus. In quibuſdā enim caſibus tenetur quis iurare ſe ſimilia non facturum, ſicut quilibet abſoluendus.11.q. 3. cum aliquis, & inf.de ſen.excom.ex tenore. Item incēdiarius 23. q.vlt.peſſimam. & hęreticus; prout hic dicitur, & 1.q.7.quoties, & de conſec.diſt 2.ego Berengarius. & ī quolibet nefādo crie 12 q.2.de viro. Ioan.

Glo.ſeq.obijcit & ſoluit.

h In arctum monaſteriū.] imò vī ꝙ depoſitus tradi dēt curiæ ſeculari, ſ. de hęre.ad abolendam.§.1. 1.reſpon.& c.excommunicamus, §. dānati. Quare ergo iſte nō traditur curiæ degridatus, cum deficiens in purgatione pro cōdemnato habeatur? Reſpondeo: præſumptio enim iſta licet ſufficiēs ſit ad priuationē officij, & bñficij. & etiā depoſitionem, non debet propterea tradi curiæ ſeculari, quia directè ꝯdemnatus nō eſt, ſed præſumptiuè. Et contraria loquuntur, cū aliquis condemnatus eſt verè, non præſumptiuè, hic enim non fuit probatum quod ſit hæreticus verus, ſed ꝙ habeat familiaritatem cum eis: vnde ꝓpter huiuſmodi præſumptiones nō debuit taliter damnati, ar. ſup.de præſum.literas. Et dānati verè de hæreſi ſi redire voluit, in ꝑpetuū carcerē detrudūt.ſ. de hæ. c.pen.§ pen.quib.iſte cōparatur, quo ad pœnam quodam modo.

CVm dilectus.] Caſus patet. Nota ꝙ perſonę compurgatorum debēt eſſe vicinæ, & honeſtę.

i Vicinæ.] Ex hoc præſumitur, quod eius vitam & cōuerſationem agnoſcant, ſup.de præſum. quoſdam. & c. quanto, non enim idoneus eſt qui factum ignorat, ſupra de iura.calum. in pertractandis.

b Honeſtæ.] Et ſufficit quod ab eccleſia tolerentur, nec ſint de crimine condemnati, ſup.eod. conſtitutus.

† Contra parentes vel patronos nō competit exceptio doli, vel alia, quæ apud bonos viros opinionem illorū ſeggillet. Io. And.

2 Facit ad hoc tex. l. in terptatione. & l. non dubiū, ff.de pę.

† Aliàs aſcitis,

† accerſitis, ſed in regiſtro & antiquis, ut eſt impreſſum.

3 Cōcord textus in l. idonei. ff.de teſtibu, & l. etiā.C.eod.

† Dictio, bo nam, deeſt registro, & antiquis exē plaribus.

4 De materia huius gloſſę vide Bernardin Diaz.in pra cti.crimi c no. cap.

† Cap.2.co tit.in 3.cōp.

Cu n

CVm in iuuentute.] Nō semper propter infamiā est indicenda purgatio potest tamen quandoque indici etiam vbi non est indicenda, ad instantiam purgandi.h.d. Vel aliter & melius,& sic vt in rubro. Et est casus notabilis secundum istum int. Hostium. Diuidit: prima pars narrat factū, & petitionē procuratoris: Secunda petitionē improbat. Tertia petitionem cū quadam protestatione admittit, Secunda ibi, Vndè, Tertia.i. i, Cęterum. Abb.

¶ Idem.

¶Si infamiā ortum non habet ex probabilibus coniecturis,non est de necessitate indicenda purgatio, potest tamen indici ad instantiā purgandi.

CAP. XII.

CVm † in iuuentute sua:& inf a. ¶ Quia verò pater filium, quem diligit, corripit: [a] nos Quinque ecclesieñ. epo p litteras nostras ad maiorem cautelam iniunximus,vt ab illius [b] familiaritate cessando taliter se haberet, quod sinistra de ipso suspicio non possit haberi: sed inimicus homo rescriptum litterarum surripiens,apud regem,& regni magnates ipsum nequiter publicauit, vt sic deberet amplius infamari. Vndè nos tantam æmulorum nequitiam, attendentes, licet pulsati fuerimus multotis contra eum, nunquam tamen aduersus ipsum potuimus cōmoueri: scientes, quod dictum vnius facilè sequitur [c] multitudo, vbi [d] verò idem episcopus ad Strigoñ.metropolim extitit postulatus, quidam, qui super ipsa postulatione aduersabantur eidem, vt promotionem ipsius facilius impedirent, illius criminationis carbones reaccendere sunt moliti unde quidam procurator ipsius de consilio amicorū suorum, qui super hoc bonum zelum habebāt,sed non secundum scientiā, cœpit cum instantia postulare, quatenus eidem episcopo purgationē canonicam faceremus indici,ut suam innocentiā demonstret. Nos autem postulationem huiusmodi minus prouidā reputantes, procuratorem ipsum ab ea sæpè: † voluimus reuocare, & infra. ¶ Cæterum quia procurator instabat, compulsi fuimus non iuris necessitate,sed importunitate [f] petentis,) ut per uos ei purgationem canonicā cum duob. abbatib. mādaremus iudici: quāuis fuerimus protestati, φ ex alia cā talis petitio minus prouidè tunc fiebat: quia Strigon.ecclesię suffraganei,uix eo tempore purgarent eundem, qui in facto postulationis cōtradicebāt eidem,& suffraganei Colocen.ecclesię ipsum minimè tunc purgarent, [g] quia inter

CASVS. Eps Quinque ec. lesieñ.dicebatur hře immoderatā familiaritatē cū quadā nepte sua, p φ φ rex Hungarię sępè scripserat dño Papę vt illū de Hungarica ecclesia remoueret: vndè Papa scripsit cuidam epo,vt super hoc cautè inquireret a cōepis Hūgariæ,& ipsi post modum rescripserūt dño Papę, φ bonū virū & honestæ cōuersationis eū esse credebant,personā ipsius multipliciter cōmēdantes: sed quia pater filiū,quē diligit, corripit, ad maiorē cautelā Dūs Papa mandauit eidē epo,vt ab illi⁹ familiaritate taliter cessaret, φ sinistra suspicio de ipso hři nō posset: Sed qdā malus hō rescriptū illarū literarū surripuit, & apud regē,& alios magnates ipsū nequiter publicauit,vt magis infamaret: Sed Papa licet pulsatus fuerit multot c ā ip sū,tñ aduersus eū noluit cōmoueri, sciēs φ facile dictū vnius sequitur multitudo: postea verò cū dict⁹ eps ad Strigonié.metropolim extitit postulatus, quidam q aduersabantur eidem, vt promotionē impedirēt ipsius cœperunt ipsum iterum infamare, vndè ipse de quodam consilio quorundam amicorum suorum: consilio quendam procuratorem,ad curiam destinauit, postulans à dño Papa, quatenus purgationem canonicam faceret ei indici, ad suam innocentiam ostendendam.Papa postulationem illam reputans minus prouidam,ab ea ipsum sæpè reuocare voluit. Sed quia procurator instabat, Papa mandauit purgationem eidem indici, cum duobus abbatib.quamuis protestatus fuerit, φ ex alia cā talis petitio improuidè tunc fiebat, quia suffraganei Strigonien.ecclesiæ vix eo tpe purgarent eundē,qui in facto postulationis contradicebant eidem, & suffraganei Colocen.ecclesiæ ipsum tunc non purgarent, cum inter ipsum & Colocen. archiepm de Strigon.metropoli qō verteretur: vndè cum non sint alij Pontifices in Hungaria,meritò videbat,φ p epos regni sui super illo articulo se purgare non posset. No.quod pater diligit filium,quem corripit.Item non debet quis habere immoderatā familiaritatem cū aliqua ēc cōsanguinea, vndè suspicio possit hři. Itē facilè dictū siue leue sequitur multitudo: qa pnior est natura humana ad malū, φ ad bonum. Itē p importunitatē ēt nō cōcedenda conceduntur. Itē qui alium cōpurgant dent esse vicini illius,& eiusdē diœcesis siue prouincię, vt eum cognoscant. Item ex causa admittuntur ad purgationem alicuius inferioris ordinis,cum aliàs [illegible] iure eiusdē ordinis esse debeant.

a Corripit.] 5 q.5 nō osculatur,23 q.5 non putes.

b Ab illius.] sneptis suæ, cum qua dicebatur dormiuisse. s.de pręsump. cū in iuuentute. quæ est pars istius. & hæc continuatur ad finē illius.Ber.

c Facilè sequitur.] quia pronior est ad malū, quā ad bonū omnis ætas ab adolescentia 32.q.1.omnis.& humana natura facile prolabitur ad delictū,in Auth. de monach §. sancimus,cir a finem, collatione 2.

d Vbi.] i.postquā 2 ¶ Gl. seq. obijcit,& tripliciter respōdet.

e Postulare.] Sed qualiter potuit hoc postulare, cū ei hoc non fuerit iniunctū, & pcurator nō possit deferre iuramentū, nisi spāliter sit ei hoc mādatum, ff. de iureiuran.iusiurādū.§. vl. Dñs nō tenebatur tātum hřc factū procuratoris, sm quod Papa hic innuit ex eo φ dicit:non iuris necessitate. Vel potest dici,quod non excedit mandatum, si facit quod est vicinum mandato sup. ęe elect.in causis,ff.iudicā. solui iam tū, §.in hac stipulatiōne in fine. Vel dicas,quod procurator ad hoc mandatum habebat prout satis colligitur ex ipsa lřa.

f Importunitate.] Simile de pœ.dist.1. importuna. C.de pet.bono.subla.l.1.lib.10.

g Tunc purgarent.] præsumitur ergo quod suffraganei partem sui metropolitani foueant, quo ad ea quæ spectant ad honorem ipsius,vndè possunt recusari in factis ipsius,sup.vt lite non contest.accedens.

Clo.seq.notat casum quo sine socijs,&c.

Ca.3.e.tit. 3.cōp.pars lia huius d ecretalis est in c. cū in iuuentute.de pręsump.vt optimè hic admonet glossa.

Dictio, verius, deest in vetustis exēplaribus Gregorianis, & in quantiqua compila.

†Aliàs semp sed in antiquis vt est impressum.

2 Cōcor.de elect. vbi periculum. §. pen. li. 6. & s. de sacra vnc.c.vno, ver. vnde. Io. And.

Non

eũ & Calocẽ. archiepm. de Strigon. metropoli cõtentio vertebatur: vndè cum non sint,[a] alij Pontifices in Hungaria, merito videbatur, quod per episcopos regni sui non posset in illo articulo se purgare.

Idem Tyronen.† Archiepo.

Compurgator iurat de credulitate.

CAP. XIII.

DE† testibus. & infra. ¶ Illi uerò qui ad purgandam alicuius infamiam inducuntur, id solum tenentur iuramẽto firmare, quod ueritatem credunt [b] cum dicere, qui purgatur.

¶ Idem Florentin. epo.

¶ *Infamatus super defectu natalium, non debet promoueri, nisi prius se purget.*

ACcedens † ad præsentiam nostram T. diaconus, humili nobis insinuatione mõstrauit, quòd cũ a suis æmulis diceretur, quod esset filius sacerdotis, tu eum nec promouere uoluisti, [c] nec permisisti ab alio promoueri. ¶ Quocircà mandamus, quatenus si publicè fuerit nota respersus, & de ipsa tibi legitimè constare non poterit, purgatione [d] ab ipso recepta, ipsum nõ differas propter hoc ad sacerdotis officiũ promouere: quia etsi nõ sit nota delicti,[e] est tamen nota defectus impedientis ad sacros ordines promouendum.

¶ Idem Abbati Eugen. & scholastico Mutin.

¶ *Super notorio crimine non est indicenda purgatio, & pẽdente causa super criminibus coram Papa delegato ab ordinario super eis recepta non tenet.*

CAP. XV.

CVm † dilectis filijs H. presbytero, & G. procuratori O. clerici, T. capellanum nostrum concesserimus auditorẽ, idem procurator proposuit, quod cũ dictus presbyter super incestus crimine fuisset publicè infamatus, Constantien. episcopus ordinarius iudex ei purgationem indixit: qui cum se purgare nequiuisset, ab ipso fuit suis

a Non sint.] Notabile est quod aliquis per se ipsum possit purgari sine aliquibus sui ordinis, si omnes alij sũt inimici eius, qui sunt sui ordinis, arg. 2. q. 5. si legitimi. & tunc cum alijs inferioris ordinis potest se purgare, & etiam cum laicis si clerici deficerent ex eadem causa. argum. secundæ, q. 5. omnibus, & etiam cum feminis, argumen. 18. quæst. secunda, in decima. Ioan.

DE testib.] CASVS. Quæritur hic, quid compurgatores debeãt iurare? Et respondet quod hoc solum credebant, s. quod credãt eũ veritatẽ dicere, qui purgat. Nota, quod cõpurgatores iurare debẽt de credulitate, & ita iuramentũ compurgatorum, & iuramentũ caluniniæ videtur similia. l:ẽ non [illegible] quis cõpelli iurare anceps iuramẽtum.

b Credunt.] Sic s. eo. c. vl. in fi. & s. e quoties, & sup. de testibus quoties, aliàs anceps subirent periurium, ad quod nemo compellitur, ff. de in lit. iur. videamus, & ff. re. amot. Marcellus. §. qui rerum. quod esset, si de facto alterius præcisè iuraret, vt ibi, & sic iuratur de credulitate in iuro calumniæ, C. de iur. cal. 2. §. quòd obseruari in fi. sic & alibi, vbi fertur testimonium de auditu. ff. de proba. si arbiter.

ACcedẽs.] Primò ponitur conquestio. Secundò prouisio, ibi, Quocirca Abb. Sicu.

CASVS. Quidã diaconus T. nomine, dũ vellet in presbyterũ promoueri, quidam æmuli sui dixerunt illum esse filium sacerdotis, propter quod diœcesanus ipsum noluit promouere, nec permisit illum ab alio promoueri: vndè ille diaconus ad dominum Papam accedens prædicta eidem exposuit: mandat Papa episcopo, quatenus si de hoc est publicè infamatus, & de ipsa infamia constare non poterit, purgationem ab ipso recipiat, & ipsum promoueat ad officium sacerdotis, quia etsi non sit nota delicti, tamen est nota defectus impedientis ad sacros ordines promouendum. Nota, quod infamatus qui non sit legitimus, non debet ad sacros ordines promoueri, nisi prius se purgauerit. Item non legitimè nati de iure communi non debent ad sacros ordines promoueri: quia etsi irregularitas illa non sit nota delicti, est tamen nota defectus.

c Voluisti.] Sic sup. de testi. super eod. & sup. de spõ. præterea. ff. de ritu nup. adoptiuus, §. seruiles, in fi.

¶ Glo. seq. obijcit, & soluit.

d Purgatione.] Et quomodò purgabit se quod nõ sit filius sacerdotis, quia negatiua [1] probari non potest directè; & præterea tale est factum, quod probari non potest. ff. de condi. & demonst. l. Lucius. Rñdeo hoc indirectè probauit, s. quòd fuerit filius talis laici, & vxoris eiusdem, quã pro legitima tenebat, & hoc notũ & publicum erat, & sic probabit se nõn fuisse filiũ sacerdotis. Itẽ eo ipso quòd probat se filiũ vxoris suę, quã tu tenet pro vxore, probabit se filiũ tuũ esse, arg. ff. de in ius uoc. qua mater. Et sic purgãt aliqui nõ solũ à crimine, sed etiã ab irregularitate, vt patet hic. & laici etiã se purgant, sup. eod. nos inter. & etiam fęminæ, sup eo. monia les benè potest etiã iurari super conditione personæ ff. de iureiur. l. 3 § 1.

e Delicti.] quia nõ est culpa eius qui gignitur, sed qui generat, 56. dist. nasci de adulterio.

CVm dilectis filijs. In prima parte ponit auditoris datio. In secunda actoris petitio. In tertia rei responsio. In quarta diffinitio. Secunda ibi. Cumque idem. Tertia ibi, Dictus verò. Quarta ibi His igitur Abb. Sic.

CASVS. Inter H. presbyterum ex vna parte, & O. clericum ex altera, super quibusdã ecclesijs quęstio vertebatur, pro qua dictus H. presbyter, & G. procurator O. clerici ad sedẽ Apos. accesserunt: procurator ipsius O. proposuit, quod cum dictus presbyter esset publicè infamatus sup crimine incestus epus Constantien ordinarius eius, ei purgationem indixit, qui cum se purgare non posset, ecclesijs suis fuit per sententiam destitutus: sed ipse nihilominus eas per violentiam detinebat. postmodum cũ idem presbyter vxorem cuiusdam consanguinei sui publicè detineret, quidã clerici contra ipsum super hoc ad quosdã iudices literas impetrarunt, continentes, vt si dictus presbyter super crimine adulterij & incestus se purgare non posset, ipsum pœna debita castigarent: & cum constitisset, quod idem presbyter pro eo, quod in purgatione defecerat, ab episcopo fuerat condemnatus, ipsum tanquam contumacem prædictis ecclesijs priuauerunt: maximè cum de crimine adulterij & incestus tanquam de notorio constitisset eisdem: mandantes abbati San. Galli (ad quem beneficiorum collatio pertinebat) vt beneficia illa conferret, qui contulit illa O. clerico supradicto: vndè

† Tirenẽ. † Tirieñ. † Tyreñ.

† Ca. 4. e. tit. in 3. compi.

6. tit. [illegible] empi.

[1] Quo pacto negatiua probetur vide Felin. cap. tertio, loco supra de prob. ad de Frã. Herculanũ tractata. de prob. negati.

† Cap 6. eo. tit. in 3 compilat.

de petebat super illis dicto presbytero imponi silenciũ, & ipsi O. tradi possessionem illorum beneficiorum. Ex aduerso dictus presbyter respondit, quòd processus iudicum prædictorum debebat merito retractari, cum lite non cõtestata processerint contra ipsum, adijciens etiã, ꝙ purgationem indictam sibi ab electo Constantien. curauerit exhibere: sed ei rñ debatur, ꝙ talis purgatio non valebat, cum iudicio pendente coram delegatis ordinarius non debebat indicere purgationem infamato: & ita tanquam coram non suo iudice facta dicitur. His & alijs diligenter auditis, & intellectis, licet litteræ delegatorum iudicũ dño Papæ ostensæ non fuerint, vel transcriptũ ipsarum, tamen ex tenore relationis ipsorum iudicum, quam procurator prędictus exhibuit domino Papæ, constitit euidenter, ꝙ iudices illi ꝓcesserunt s ordine ꝑtermisso: vndè Papa processum illorum, & concessionem ecclesiarum à prędicto abbate factam, retractauit, præcipuè, quia relatio iudicum continebat repugnãtia, & aduersa: dicebatur enim ꝙ crimẽ eiusdem presbyteri adeò notoriũ erat, ꝙ nullus locus inficiationi erat: & tñ ꝑmittitur ibidem, ꝙ eidem ꝑsbytero terminũ peremptorium assignarunt, in quo se purgaret, si posset. Si enim crimen erat notoriũ, non erat illi purgatio indicenda, sed in eum sententia proferenda: Si verò nullus apparuerit accusator, & super prędictis criminibus apud bonos, & graues fuerit infamatus, purgatio canonica indicat eidem, non obstante, ꝙ corã prædicto electo dicitur se purgasse, quia pẽdente iudicio coram delegatis, non debuit ordinarius purgationem indicere infamato. No. quòd lite non contest. non tenet processus. Item si non valet destitutio, nec institũ facta in locũ destitutorum. Item si non valet principale, nec accessorium. Item scripturæ cõtrariæ contineti non adhibetur fides, & ita cõtria allegans non est audiendus. Item cũ crimen notoriũ est, non est indicenda purgatio, sed cõdemnationis ferenda sñia, & in notorijs necessaria est sñia. N. P.

Ité si aliqs ẽ infamatus apud bonos, & grauẽs, deficiẽte accusatore, dẽt se purgare. Itẽ purgatio corã nõ suo iudice pstita, non tenet, vndè iterũ se purgare dẽt. Et ita cã cõmissa alicui delegato, exẽpta ẽ ab ordinario, ita qđ & illa vlteri⁹ ea pẽdẽte corã delegato itromittere se ñ pt.

ecclesijs sñialiter destitutus, [a] quas ipse nihilominus detinuit p violentiã occupatas Cũq; idẽ p̃sbyter cuiusdã consanguinei sui vxorẽ publicẽ detineret, ad petitionẽ plebani de Heniso, † & quorũdã aliorũ Clericorũ Cõstantien. diœcesis, iudicib. dicimur litteras destinasse, vt si dictus p̃sbyter sup crimine adulterij, & incestus corã ipsis se purgare non posset, ipsum pœna [b] debita castigarẽt: qui cũ constitisset eisdẽ, ꝙ idem p̃sbyter ꝑ eo ꝙ in purgatione defecerat, ab episcopo memorato fuerat cõdemnatus, ipsum vt potè contumacem [c] prædictis ecclesijs per sententiam priuauerunt: maximè cum de incestu, & adulterij crimine, tanq̃ de notorio liqueret eisdem. Abbati S. Galli (ad quem illarũ ecclesiarum donatio pertinebat) potestatem liberam cõcedentes, ecclesias illas personis alijs conferendi: qui eas postea supradicto O. clerico assignauit: & inf. ¶ Dictus verò presbyter inter cętera rñdit ꝙ processus iudicũ p̃dictorum dẽat merito retractari cũ lite non contestata procedere præsumpserint † cõtra eum, adijciẽs, ꝙ purgationẽ indictã ab electo Cõstãtien. curauerit exhibere: & inf. ¶ His igit̃, & alij plenius intellectis, licet litteræ ille, q̃ ad p̃dictos iudices impetratæ dicunt̃, vel ipsarũ trãscriptũ ostensum non fuerit corã nobis: qa tñ ex tenore relationis ipsorũ, † q̃ dictus procurator exhibuit, ac si litterę ipsę ostẽsæ fuissent, nobis cõstitit euidenter, iudices ipsos p̃termisso iuris [d] ordine processisse: tam processũ eorũ, q̃ cõcessionẽ ecclesiatũ a p̃dicto Abbate de mãdato ipsorũ factã, auctoritate Apost. retractam⁹, p̃sertim cũ relationis ipsius series, repugnãtia [e] contineat, & aduersa. Dr̃ enim, ꝙ crimẽ eiusdẽ p̃sbyteri vsq; adeò publicũ † fuerat, & notoriũ, ꝙ nullus inficiationi loc⁹ penit⁹ existebat, vtpotè cuius vniuersę vicinię populus testis erat: & tñ ibidẽ p̃mittit̃, ꝙ eidẽ presbytero terminũ pemptoriũ p̃fixerunt, in quo (si posset) sup infamia p̃dictorũ criminũ canonicẽ se purgaret: cũ nimirũ si crimen notoriũ [f] existebat, non erat illi indicenda [g] purgatio, sed in eũ condemnationis sñia promulgãda: & inf. ¶ Si verò nullus apparuerit, legitimus accusator, & ipsũ inueneritis apud bonos, & graues

[Gl. se. reci. ꝑ qõnẽ an bñfecerit eps̃, &c.

a Destitutus.] Qui deficit i purgatione, deponit, vt s̃. eo. cũ iter. & c. cũ P. & s̃. de simo. de hoc insinuatũ. & 50. dist. c. vl. sed in casu isto ñ debuit priuari, sed suspendi ab offõ, nisi tu velles ęqparare crimẽ incestus crĩi simonię, & hęresis, s̃. eo. inter. in prin. Tñ Papa ñ imꝓbat factũ epi Constãtien. qa de hoc nõ agebat: sed credo ꝙ bñ fecit eps̃, qa p̃sũptiuẽ cõuict⁹ est, & talis præsumptio transit in violentiam.

b Pęna.] vt priuaret officijs suis, vt dictũ est in prima notula.

c Cõtumacẽ.] & malẽ, vt patet ꝑ cõsequẽtiã: qa nõ seruauerũt ordinẽ iuris: debebãt .n. inquirere ad petitionẽ eorũ, q. impetraueũt inquisitionẽ vocato p̃sbytero, vel ñ ẽt facultatẽ se defendẽdi, s̃. de accusa. qualiter, & qñ. §. dẽt. ñ obstãte facto Cõstant. epi, cũ de illo nihil eis commissum fuisset. Et sic ordo iuris in inquisitione seruari dẽt, precipue circa clericos seculares. B.

d Iuris ordine.] si iuris ordo, q. ẽ d substãtia iudiciorũ, non seruet̃, nihil agit̃, 2. q. 1. c. ei q̃ §. diffinitiua. 1 alı⁹ ordo q ñ ẽ de substãtia iudiciorũ, licet ñ seruet̃, sñia tenet, nisi ꝑ appl̃õnẽ releuet̃, C. de app. l. 1. 2 lo. Et hic hẽs ꝙ cassato pricipali, cassatur accessoriũm, vt sup. de no. ope. nunc. cũ ex iniũcto. & s̃ de accu. ad petõnem

e Repugnãtia.] vñ ñ sũt audiẽdi, s̃. de ap. sollicitudinẽ, 23. q. 7. ꝙ ãt Et impetrãdũ ẽ illis, q. ar retulerũt, cũ ꝓsẽt relationẽ suã diligẽti⁹ aduertisse, s̃. de fi. inst. imputari. & C. eo. tit. scriptura, & iõ ꝓcessus illorũ, & q̃cq̃d occasione illi⁹ ꝓcessus factũ ẽ, irritat̃. s. cõcessio ecclẽatũ, simi. s̃. de fi. inst. inter.

f Notoriũ.] Qualiter quid dicatur notorium, 3 habes. s̃. de cohab. cler. & mulierum, c. vlt.

g Non erat illi indicenda.] quia nec probatione opus erat, 2. quæst. 1. de manifesta, supra de accu. euidentia. ci-

Aliàs, de Heruco, Aliã, d Põte, & in vetustiorib. vt ẽ inspęxum.

† Aliàs, ipsarum.

† Publicatũ.

† Præsumpserũt vulgatis, sed in antiquiorib. manuscriptis, præsumpserint.

1 Cõcor. l. 2. & ibi Bar. C. de cõd. & ꝓc. p̃dic. si s. gl. ord. & idẽ in l. prolata, C. de sen. & iur. omn. iud.

2 De hoc 2. q. 1. in sum. Ioan. And.

3 De materia notorij qđ sit, & qualiter in delictis notorijs sit ꝓcedendũ, vide plenẽ per Cy. Sal. & alios in l. ea qđẽ, C. de accu. & p Iul. Clarũ in pract. cri. §. fi. q. 9.

tia.citatio tamen facienda est.24.quæst.4.de illicita,& 2.q.1. Deus omnipotens,& sententia proferenda,vt hic dicitur,& sup.de app.cum sit Romana,c.de manifesta. Nec requiritur purgatio,vt hic,quia illa non habet locum nisi cum factum dubium est deficientibus accusatoribus, & testibus, vt sup patet in multis cap.nec probatio, vt 2. quæst. 1. Deus omnipotens, & cap. scelus,de manifesta. Et sic patet, quòd in notorijs quãtum ad sententiam tantũ aliquæ sunt partes indicis: Quandoque tamen recipiuntur probationes ex abundanti,s.de elec.bonæ, r. 24.q.1. pudenda, in fi.& ff.de manu.causam in princ.nihil.n. tam indubitatũ est, quòd non recipiat quandam sollicitam dubitationem, 1 in Auth.de tabell. in med.collat.4.

1 Et cauere dẽt iudex, ne dubiũ pro notorio recipiat,de app. consuluit.r. ſm Host.] Ioan.And.

[Glo.seq.notat,signat contrarium,ponit opin.& sol.

a Apud bonos, & graues.]No.quòd dicit, apud bonos, & graues fuerit infamatus,per hoc videtur, quod non refert vndecũque orta fuerit infamia,ex quo apud tales iam laborat,sufficit ad purgationem indicendam,24.q.3. ecce, & sup.eo. accedens. Arg.contra. s. de accus. qualiter & quando.& 11.q.3. in cunctis,2.q.5. omnibus. Per hæc iura secundo inducta dicũt quidam, quòd si infamia orta sit à vilibus, & æmulis, non compellitur ad purgationem. Alij dicunt (quòd videtur verius) quòd ex quo aliquis infamatus est apud bonos, & graues, compelli debet ad purgationem, ne apud illos incredibilis remaneat, per iura primo inducta,& 2.q.5.omnib.&c. qualiter & qñ.non contradicit.

† Vide Bar. in l.1.§.accusationẽ, ff. ad Senatusc. Turpillia.vbi citat hũc tex. in pulchro casu.

ues a super prædictis criminibus, vel ipsorum altero infamatum: purgationem ei canonicã indicatis:non obstante,quòd coram prędicto electo dicitur se purgasse:cum iudicio pendente coram iudicibus delegatis, non debuerit ordinarius b purgationem indicere infamato.

¶ Idem.

¶ *Non sufficit prælato de criminib.infamato, iurare cum se purgat, quòd sit immunis ab illis criminibus,sed iurare debet, quod post suam promotionem illa crimina non commisit.*

CAP. XVI.

ACcepimus†litteras, quibus nobis intimare curastis, c quod Apostolico mandato super indicenda purgatione archiepiscopo Bisuntin.recepto, ipsum citastis, vt decuit: qui ad diem prefixum comparuit coram vobis,† iuramẽtum purgationis offerẽs sub hac forma: videlicet, quòd immunis erat ab illis criminibus, super quib. se purgare debebat: & inf. ¶ Ipse verò ad præsentiã nostram accedens,humiliter supplicauit, vt saltẽ super purgatione incontinẽtię dignaremur temperare rigorem: quia nõ debere asserere, quòd à natiuitate d sua nunquã passus fuerit lapsum carnis. Porrò cum ab eo nõ credatur exactum fuisse huiusmodi iuramẽtum, potius fortè præsumimus,e quòd alia de causa volebat sub præscripta forma iurare: videlicet, quod immunis erat ab illis criminibus, de quibus fuerat infamatus,tanquã dimissis per pęnitẽtiam iam esset immunis ab illis:sed hoc iurare nõ parux temeritatis existeret: cum B. Iob dicãt: Etiã si simplex fuero, hoc ipsũ

† Coram nobis, legit in plerisq; codicib. series tñ idicat legendum, coram vobis.

b Non debuerit ordinarius.]cum causa illa delegatis iudicib.commissa fuisset:& sic episcopus nullam habebat iurisdictionem quantum ad causam ea pendente,verum purgatio tanquam à non suo iudice indicta non valet,s de consuet.ad audientiam, cum suis concor. & s.de off.leg.licet, & ita purgatio minus iusta non facit fidem, 2 sup.eo.ex tuarum, nec etiam delegatus ipsã tenetur audire, quia eo omisso accessit ad ordinarium, ff.de arb.sed & si.§.vlt.& l.seq.immo videtur,quòd talis causam perdere debet. C.de asser.tollen.l.1. §.vlt.& arg.s.de præscrip.ex tenore.

2 Nec iuuat quo minus alia sit pstãda, ac si nulla præstita fuisset, ſm Innocen. & Host Ioan. And.

ACcepimus.] Quattuor sunt partes. In prima iudicum consultatio super forma purgationis, quam purgandus offerebat. In secũda ibi,ipse verò,ipsius purgandi supplicatio. In tertia ibi,porro,ipsius formæ reprobatio. In quarta ibi,Ideoque causæ commissio cum expressione debitæ formæ. Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Bisuntinus infamatus erat de simonia,de incontinentia,& quòd iustitiam vendebat. Papa mandauit quibusdam,vt super prædictis se purgaret coram ipsis; recepto mandato ipsum citarunt ad pñtiam suam, ipse ad diem comparens, purgationem obtulit sub hac forma,videlicet,quòd erat immunis ab illis criminibus, super quibus se purgare debebat, sed iudices talem purgationẽ admittere noluerunt, significantes hoc dño Papæ;ipse verò ad Aposto.sedem accedens,proposuit, quòd ipsi volebant, vt assereret, quod nunquam à natiuitate sua passus fuerit lapsum carnis: vnde petebat quatenus saltem super purgatione incontinentiæ mitigaret rigorem: sed Papa non credidit, quod sub illa forma exactum fuisset iuramẽtum ab ipso, sed potius,pręsumit,quod alia de causa sub illa forma se purgare volebat: videlicet,quod immunis erat ab illis criminib. tanquã dimissis per pœnitentiam iã esset immunis ab illis: Sed hoc iurare temerarium erat cũ ẽt B.Iob. dicat Etiam si simplex fuero, hoc ipsũ ignorat aĩa mea;vnde Papa præscriptã formã ſm quam iurare volebat,reprobat,vtpote indiscretã; & ineptã,mãdãs pdictis iudicibus, vt si voluerit,& potuerit se purgare,ſm hanc formã se purget,s.quòd illa crĩa grauiora.i. simoniã, vẽditionẽ iustitiæ, & incõtinẽtiã,de quib.extitit infamat9,iuret se non cõmisisse,postq̃ fuit in archiepm assũpt9, & cõpurgatores iurẽt,quod credũt illũ verũ iurasse,quo facto illũ dimittãt in pace: alioquin ipsũ ab eccl'a Bisuntina dẽant remouere. No.formã,ſm q̃ infamatus de crimib.dẽt se purgare. Item licet quis pñtiam de cõmissis receperit,adhuc nescit vtrum peccata sint ei dimissa:& in hoc est argm, quod licet qs hẽat remissionẽ vnius anni,aut ẽt totius temporis pęnitẽtiæ sibi impositæ, nihilominus ieiunare tenetur. Item non licet vendere iustitiam.

Iob.c.9.

c Curastis.] De isto Bisuntiñ.habuisti,vt credo,s.de accus.licet,& ibi commisit Papa inquisitionem contra ipsum,& eisdem iudicib.scribit hic. Bern.

d Natiuitate.] Immo sufficeret, quod post baptismum illud vitiũ non cõmiserit,ẽt si taliter se purgare dẽret, 25.dist. cap.vlt.sed hodie rigor illius canonis non seruatur, quia defectus nostri corporis districtionis illius nõ patit manere cẽsurã, 34.dis.fraternitatis. Et sine vitio carnis pauci inueniunt.50.dis qa sãctitas tua.q.a difficile ẽ cõtinere.33.q.5.q. sicut quare dicit Papa quod ñ credit ab eo talẽ iurm̃ exactũ,quia nec debuit,vt patet j.

[Glo.sequens arguit.

e Præsumimus.] Arg.quod ea q̃ dubia sunt quo aĩo fiãt, in tutiorẽ partẽ faciẽda ẽ interptatio, 3 j.de reg.iu.c. 2.ff.eo.ti.sp i dubijs,& l.ea q̃. Verbũ illud,quod erat immunis,

3 De hoc arti. vide B Tho. & ib plenè Caiet 2.2.q 60.ar tic.4.

munis,dubiũ erat,vt patet,idõ Papa interpretat illud ĩ securiorẽ partẽ,quia sic iurare fatuum esset,vt sequitur.

Glo,seq.signat contrarium, & soluit.

a Ignorat anima mea.] Et ideo semper debet timere:quia bonarum mentium est,ibi culpam timere, vbi etiam culpa nõ est,s. de obseruat.ieiu.consilium,§.2.& 5.dist. ad eius verò.quia si dixerimus ꝙ peccatum nõ habemus, veritas ĩ nobis non est,de pęn.dist.2.si enim inquit. vbi sunt verba Iob cõtinentia hanc sententiam.Et sępe dimisso peccato alicuius punitur ille post peccatũ dimissum,de pęn.dist. 1. si peccatum. & sic iste temerariam dubiam purgationẽ volebat subire, quasi anceps periurium: quod fieri non debet, ff. de in li.iur.videamus. & ideo Papa talem reprobat purgationem tanquam ineptam & dolosam. Contra, sup.c. constitutus.huic standum est,& expone ibi à crimine immunis, id est nõ cõmisit illa crimina,de quibus infamatus erat episcopus,vt credunt: & ita debet intelligi illa littera,vt ibi notatur.& sic potest præstare.

† Ignorat, hẽnt oia Gregoriana exẽplaria,sed in vulgata editione legĩ, ignorabit.

† Extitit, legit.i vulgatis,sed ĩ antiqs constãter habetur,existit.

b Grauiora,idest,simoniam.]cuius comparatione cætera crimina pro nihilo reputãtur,1.q.vlt. . vlt.Et ita simonia inter grauiora peccata reputatur,& homicidio quãdoq; cõparatur, s.de accus. inquisitionis.

† De materia hui9 ti.& qualiter sit illicita vulgaris purgatio. vide B. Thomã 2.2. q.95. artic. 8.ad 3.arg.

ignorat [a] † anima mea: & infra.

¶ Ideoque pręscriptam purgationis formam , secundum quam idem archiepiscopus obtulit se purgare,reprobamus: vtpote indiscretam, temerariam,& ineptam ; iniungentes eidem,vt si voluerit & potuerit , secũdum hanc formam se purgare secundum sanum intellectum, quem ei duximus exprimendum:videlicet , quòd illá crimina grauiora, [b] idest simoniam,vẽditionem [c] iustitiæ,atque incontinentiá, de quibus infamatus exi stit, [d] † iuret se minimè [e] commisisse , postquam [f] ad archiepiscopalem promotus est dignitatem, & compurgatores sic iurẽt, quod credunt [g] eum verum iurasse : quo facto vos illũ dimittatis in pace: alioquin,&c.

TITVLVS XXXV.

De purgatione † vulgari.

¶ Celestinus tertius.

c Venditionem iustitiæ.] Iustitia. n. vendi non debet.14 q.5.non sanè,& 11.q.3.non licet,& sup.de vita & hon.cler.cum ab omni specie.& in tantum reprobata est, ꝙ venalis etiam snia nulla est, 2.q.6.c.ei qui, §.venales . ita ꝙ non est appellare necesse. c. quando prouo.non est neces.venales, & nõ solum iustitia. imo iurisdictio non debet vendi,sup.ne prælа.vi.suas, cap.1. & 2.

d De quibus infamatus existit.] super his tantum & super alijs debet se purgare,nec inquisitio nec exceptio testium super alijs fieri debet:quod si fiat , non valet, sup.de accus.inquisitionis,§.1.& cap.qualiter, & quando;2. Ber.

e Minimè commisisse.] hæc est ergo debita forma purgandi sine aliquo scrupulo duplicitatis , quia & si egisset sic de illo crimine pęnitentiam,adhuc infamia remaneret de facto , quæ per pęnitentiam non tollitur 9.quæst.3,c.Euthemium §.hinc colligit.ff.de obse.a li. & li.præstan.l.2.vndè purgatio dicta non sufficiebat directè,ergo debuit se purgare secundum hanc formam. sic sup.eo.quoties.

f Postquam.]ergo de præterito se non purgabit: quia cum tpe suę promotionis nõ fuit infamatus: quoniam, aliàs non debuit promoueri,81 .dist tantis,& sup.de accus.Omnipotens & tali modo purgabitur,quia approbauerunt mores ipsius:vnde ipsum postea reprobare non possunt,8.q.2.dilectissimi,& 32.q.5.horrendus, & sup.de iureiu. quemadmodum.ff.de adult.l.si vxor, in fine.

g Credunt.] simile sup.eo.quoties.

¶ *Duella,& alia purgationes vulgares prohibitę sunt: quia per eas multoties condemnatur absoluendus , & Deus tentari videtur.hoc dicit totus titulus.*

DE PVRGATIONE Vulgari.

¶ Quia duplex ẽ purgatio,quædam canonica,quia canon inuenit eam, de qua supra dictum est : quædam verò est vulgaris: quia vulgus introduxit eã: ideò sequitur videre de ea.Abbas.

† Ca.vnico, eo.tit.ĩ 2.cõpilatione.

CAP. I.



Vra † suscepti regiminis: & inf. ¶ Cum tua fraternitas duxerit sedem Apostolicam consulendam, vtrum super ecclesiarum possessionibus duella debeant sustineri: Tuę duximus solicitudini respondendum , quod in eo casu, vel alijs etiam hoc non debes aliquatenus [h] tolerare.

¶ Innocentius tertius Priori Sancti Sergij Spoletañ.

¶ *Summatum est supra cap. prox.*

Cura.] Duæ sunt partes huius c. consultatio , & responsio. Secunda ibi, Tuæ.Abbas.

CASVS . Quærebatur vtrum super possessionibus ecclesiarum possint fieri duella ? Respondet Papa, quod nec super illis nec super alijs debẽt fieri.Nota, quod duella secundum canones sunt prohibita.

Glossa sequens recitetur per obiectionem,cui respondet,& responsioni dat duo similia.

h Aliquatenus tolerare .] In nullo enim casu talis purgatio debet tolerari . Nec obstat,quod possit obijci de Goliath. qui pugnauit cũ Dauid.3.quæst.5. monomachiam.quia illud fuit factum instinctu Spiritus sancti :sicut Petrus excusatur,qui geminum fecit homicidium,23 quæst.vlt.occidit.Et Patriarchæ excusantur ab adulterio, supra de diuor. gaudemus. Hæc purgatio ab ecclesia reprobatur,cum Deum potius tentare videantur,infra eodem capitu.vlt.& fabricante diabolo facta est vulgaris purgatio,2.quæst 5.Mennam,& capitulo consuluisti.vndè qui in culpa non est,punitur.infra, capitulo,prox.nam quamdiu habet homo quid faciat, non debet Deum tentare.23 q 2.quæritur cur Patriarcha.& athletæ secundum leges non habent locum,C.de glad.l.vnica,lib.11.

CAP. II.

Significantibus † V. laico & fratribus eius ad

† Cap.vnico, e.tit.ĩ 3.cõp. adde omninó ꝙ de pugnatib. ĩ duello sãciuit nouissime Cõcil.Trid. sessio. 25. de refor. ca.19.

Significantibus.]In prima ponitur quæstio:in secunda prouisio:ibi,Vnde,Abbas.

CASVS. Quidam accusauit V.laicum,& fratres super quodam furto:cum quo coacti sunt subire duellum:in quo peccatis alijs præpedientibus ceciderunt, propter quod fuerunt per consules Spoletanæ ciuitatis bonis proprijs spoliati,sed postmodum furtum illud apud alios est inuentum, & reuelatum quod fuerant innocentes:isti fratres significauerunt hoc domino Papæ petentes sibi super hoc prouideri:vnde mandat consulibus illis,vt ablata restituant vniuersa. No. quod sententia quæ nulla est,lata contra canones non

liberat aliquem, nec condemnat, nec transit in rem iudicatam, nec necesse est appellare ab ipsa.

Glo. seq. obijcit, & soluit.

a Restituant.] Sed qualiter hoc esse potest, quod retractetur sententia, à qua non fuit appellatum, cum iam transiuerit in rē iudicatam, licet veritas aliter se habeat, & iam ex ipsa sententia ius factum est quantum ad litigantes sup. de re iudi. cum inter vos. & per ea quæ postea emergunt, sententia non retractatur, supra de re. iudi. inter monasterium, & c. fin. talis error detectus sētentiam non retractat. ff. fam. erc. cum putarem. 1 C. de cond. in de. l. 1. ad hoc dicas, ꝙ propter ꝓbabilem errorem benè retractatur sententia, supra de frig. fraternitatis, 23. q. 1. c. 2. ff quando ac. de pecu. est añ. l. 2. aliàs est. §. primę legis, & incipit quæsitū. & plerunque veritate cōperta retractatur sententia. ff. de cond. sine cau. si fullo. & etiam propter delictum aduersarij, sup. de diuor. ex litteris, & ff. de iureiur. admonendi, C. de transac. si ex falsis. Sic ergo modo apparet quod sententia falso lata nullius fuit auctoritatis & reprobatæ probationis de vtroque iure, ergo debuit merito retractari. Io.

1 Hæc aliter cōciliat hic Io. Andr. ex Vincētio, eū videto.

† In aliquot recētioribus legitur, fauēte sed faciēte, habēt oēs antiq. codices, & emēdatiores impressi.

nostram noueris audientiam peruenisse, quod cum quidam eos super furti crimine accusaret, cum eo coacti inire duellum: in quo aliis peccatis suis præpedientibus ceciderunt: propter quod per consules Spoletanos bonis fuerunt propriis spoliati: nunc verò furtum apud alios est inuentum, & quod ipsi fuerint innocentes, est (faciente † Domino) reuelatum. Vndè consulibus ipsis dedimus in mandatis, vt ablata restituant [a] vniuersa.

¶ Honorius tertius.

¶ *Summatum est supra cap. primo.*

CAP. III.

Dilecti † filii nouiter [b] in Liuonia baptizati, grauem ad nos querimoniam destinarunt, quod fratres Templariorum, & alii, qui temporalem in eis potestatem exercent. si quando de aliquo alio † crimine infamantur, eos ferri candentis iudicium subire compellunt: quibus si qua exinde sequatur adustio, ciuilem pœnam infligunt.

¶ Cum igitur huiusmodi iudicium sit penitus interdictum, [c] vt potè in quo Deus tentari [d] videtur: Mandamus, quatenus dictos fratres, & alios, vt ab huiusmodi conuersorum grauamine omninò desistant, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellas.

† Vide Iuo. parte 10 c. 15. & B. Thomā citatum sup titulo, in hāc decretalem.

† Dictio, alio, deē fere ī omnib. manuscriptis.

Dilecti.] In prima parte ponit querelam: In secunda dat iudicem: ibi, Cum igitur. Abbas.

CASVS. Liuonien. de nouo ad fidem conuersi grauem querimoniam ad sedem Apost. transmiserunt, ꝙ fratres Templi & alij qui super eos temporalem habent potestatē, si aliquādo de aliquo crimine infamantur, compellunt eos subire iudicium ferri candentis: & si aliqua exinde sequitur adustio pœnam legalem infligunt: Cum igitur iudicium istud sit interdictum, in quo Deus tentari videtur: mandat Papa cuidā iudici, quatenus dictos fratres, & alios per censurā ecclesiast. compellat, vt ab huiusmodi conuersorum grauamine omninò desistant. No. quod iudicium ferri candentis prohibitum est.

b Nouiter.] propter quod cum eis mitius esset agendum, inf. de pœn. & remis. Deus qui. & supra. de diuor. Deus qui. quousque fuerint in firma radice plantati, 35. quæst. 3. quod scripsi.

c Interdictum.] vt 2. q. 4. Mennam. & c. consuluisti, sup. tit. proxi. ex tuarum, & sup. ne cle. vel mona. sententiam, & C. de gladia. l. vnica. lib. 15.

d Tentari.] Quod fieri non debet, iuxta illud: Non tentabis dominum Deum tuū, & capitu. 22. quæst. 2. quæritur cur Patriarcha. & 23. q. vlti. si nulla. 2 B.

2 Et 2. q. 5 Monomachiam, l. A

DE INIVRIIS, & damno dato.

TITVLVS XXXVI.

De iniurijs, & damno dato.

¶ Supra de varijs excessibus dictum est, tam Prælatorum, quā subditorum. Verum quia ex eis frequenter iniuriæ & damna inferuntur, merito de his subijcit. Abbas.

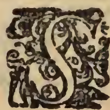
De hac materia tractatur 23. q. 2. & 15 q. 1. illud.

¶ In Exodo. †

† Exodi c 21. & c. 1. titu de dāno dato. i 1. cōpil refert Iuo parte 16. c 348.

¶ *Propter eius breuitatem non summatur.*

CAP. I.



Si rixati fuerint homines, & percusserit alter proximum suum lapide, vel pugno, & ille mortuus non fuerit, si † iacuerit in lecto: qui percusserit, operas eius, & impensas [e] in medicos restituat.

† Aliàs ita sed iacuerit

¶ In eodem. †

¶ *Breue est, & ideò non summatur.*

† Exodi c 21. & c. 4. ti. de dāno dato i 1. cōpil. refert Iuo par. 16. c. 349.

Si rixati.] CASVS. ista quinque c. primo posita, sunt veteris legis: in primo dicitur, quod si homines rixati fuut ad inuicem, & alter alterum percusserit, nec mortuus fuerit, sed iacuerit in lecto, percussor soluat illi operas deperditas, & impensas in medicos. No. hic pœnam percutientis hominem secūdum veterem legem, quia percussor præstabit operas amissas, & impensas factas in curatione.

e Operas eius & impensas.] Operas autem amissas, & impensas in curatione præstabit vt hic dicit, & ff. si quadru. pau. fec dic. l. ex hac. & ff. de his: qui deie. vel effu. l. vlt. & ff. ad l. Aquil. qua actione, in princ. Deformitatis autē ratio non habebitur, quia liberum corpus non recipit æstimationem, vt in primis duabus legibus. & ff. ad leg. Rho. de iac. l. 2. §. corporum, & ff. de his qui deiec. vel effu. l. 1. §. sed cum liber homo. Tamen si liber homo petijt, 50. aureorum fit cōdemnatio: vt d. §. sed cū liber homo. Illud fit pro pœna, nō pro æstimatione.

Si

SI quis.] CASVS. Si aliquis effoderit cisternam, & non cooperuit eam, & bos alterius vel asinus in eam ceciderit, dominus cisternæ debet pretium animalis, & illud quod mortuum est, illius erit. No. quod qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur.

a Reddet pretium.] si hoc fecit i publico, si verò in priuato loco, vbi consueuerunt, fieri, nō tenetur. ff. ad leg. Aquil. l. qui foueas. quia qui occasionem damni dedit, tenetur. ff. ad l. Corn. de sic. nihil interest. & ff. ad legem Aquiliam, l. qui occidit, §. pen. inf. eod. cap. vlt.

SI bos.] CASVS. Si bos alicuius ab heri & nudiustertius cornupeta ē, & dominus illum nō custodierit, si alium bouem occiderit, reddet bouem pro boue, & mortuū bouem recipiet. Not. quod quis tenetur ex negligentia.

b Non custodiuit.] supple, & alterius bouem occiderit: vnde tenetur, quia culpa siue negligentia ipsius, damnum datum est, qui debuit diligentiā adhibere: vt inf. c. vl.

c Reddet bouem.] hoc intellige cū bos ille, qui damnum dedit, aggressus ē aliū, & occidit, sed è conuerso nō tenetur ff. si quad pau. fe. di. l. 1. §. cum arietes, ff. ad le. Aquil. l. itaque. seu cū dubiū est, quis bos primo aggressus ē. ff. ad leg. Aquil. l. scientiam, §. cum stramenta. Et si aliās animal tuum mihi damnum dedit, tu teneris. inf. e. c. vl. ver. quod si. & inf. eo. c. proxi.

SI læserit.] CASVS Si iumentum alicuius læserit agrum vel vineam alterius, restituet æstimationē dāni. Not. quod quis tenetur de pastu pecoris sui: quia tenetur soluere æstimationē damni.

d Aestimationem restituet.] nisi dando animal velis liberare teipsum, inf. eo. cap. vlt. vltra enim æstimationem non tenetur conuentus de pastu pecoris, & actione in factum conuenitur, ff. de præscript. verb. l. qui seruandarum. §. si glans. & expellere debet animal, quo damnum dedit, & tanquam suum non includere illud: cum dominus illius teneatur ad damnum ff. ad leg. Aquil. l. Quintus Mutius. §. Pōponius. Bernardus.

† Id est, in eo. Exodo c. 21. refert c. 4. titu. de dāno dato, in 1. cōpil. & apud Iuo. par. 16. c. 150.

† Id est, in c. Exodo. c. 22. & c. 5. tit. de damno dato, in 1. cōpil. refert. Iuo par te 16. c. 353.

† Id est, in c. Exodo c. 22. & c. 6. tit. de dāno dato, i 1. compil. refert Iuo. par te 16. c. 354.

a Aliās est lex. & incipit quam-

CAP. II.

SI quis aperuerit cisternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos vel asinus in eā: domin⁹ cisternæ reddet [a] pretium iumentorum: quod autem mortuum est, ipsius erit.

¶ Idem. †

¶ Breue est, & ideò non summatur.

CAP. III.

SI bos alienus cornupeta esset ab heri & nudiustertius, & non custodiuit [b] eū dominus suus reddet bouem [c] pro boue, & cadauer integrum accipiet.

¶ Idem. †

GAP. IIII.

SI læserit quispiam agrum, vel vineam, & miserit iumentum suum vt depascat aliena: pro damno æstimationem [d] restituet.

¶ Idem. †

Breue est & non summatur.

SI egressus.] CASVS. Si aliquis apposuerit ignem in agro suo, & damnum dederit in segetes vicini sui, damnum restituet. Nota, qui occasionem damni dat, &c.

e Reddet damnum] Si fuerit in culpa a dum apposuit istum ignē, nec adhibuit diligētiam quam debuit. ff. ad l. Aquil qui occidit. §. in hac, & inf. eod. ca. vlt. aliàs si nihil de contingentibus omisisset, nō tenetur. inf. eo. c. vlt.

CAP. V.

SI egressus ignis comprehenderit aceruos frugum, siue stantes segetes in agris, reddet [e] dānum, qui ignem succenderit.

¶ Ex pœnitentiali Romano. †

¶ Breue est, & quasi idem cū præcedenti.

CAP. VI.

SI quis domum, vel aream cuiusquam incenderit voluntariè: [f] sublata, & incensa omnia restituat, [g] & tres annos pœniteat.

¶ Honorius tertius episcopo Bononień.

¶ Secularis potestas, qui clericum banniuit, condemnari debet per iudicem ecclesiasticū secūdum æstimationem iniuriæ in expensis & damnis. Et hodie adde pœnam in Clemē. prima de pœnis.

CAP. VII.

OLim † scribentibus nobis episcopo Mutiń. vt potestatem, Consiliarios: & populum ciuitatis Florentiń. ad satisfaciendū de damnis & iniurijs irrogatis episcopo, & ecclesijs Fesulań. censura ecclesiastica coarctaret: idem testes lite non contestata recepit. Quare nos eius processum illum reuocauit: quia & commune Florentiæ banniuerat epm Fesulanum contra Deū & ecclesiasticam libertatē, pro iniuriā bāni, & pro expensis & alia dāna pro hoc subsecuta, condemnauit cōe Florentiń. in mille libris vsualis monetæ, præmissa taxatione, & præstito iurō pro Fesulano. No. quod non tenet processus lite nōn cōtestata. Itē non tenet bannū datū in ecclesiasticam personā, contra ecclesiasticam libertatem. Item condemnatio expensarū semper facienda est taxatione præmissa, & iurō secuto.

SIgnis.] CASVS. Si aliquis voluntariè incenderit domum alicuius, totum damnum restituet, & tres annos pœniteat. No. quod in dānis illatis attenditur voluntas.

f Voluntariè.] secus si contra voluntatem, dum tamen nihil de contingentib. omiserit. inf. eo. cap. vlt. in fi.

g Restituat.] In quadruplum infra annum, post annum in simplum. ff. de incen. l. 1. Sed si negligentia, in simplum: sed si dolo fecerit, secundum leges concrematur ff. eo. qui ædes.

OLim.] Diuiditur quia primo recitat processum delegati, quem secundo reuocat, & causam diffinit, ibi, Quare. Abbas. CASVS. Florentini olim posuerunt in bāno episcopum Fesulanum, dāna & iniurias ei alias plurimas irrogantes. Super his commisit Papa causam episcopo Mutineń. vt eos compelleret ad satisfaciendū super prædictis episcopo prædicto: Episcopus vocatis partibus cœpit in causa procedere, & recepit testes lite non contestata: & inde causa delata est ad dñm Papā: ipse examinato processu, qualis cōtestata non fuit processum illum re-

cuius dictam seruat apud nos: & de hoc in Spe. de actio. §. 1. versi. sed pone, inuenio. & dic vt ibi Io. And.

a Vt si posuit in stipulā suā ignē tempore ventoso. Io. An.

† Similis snia reperit apud Burchardum li. 19. decr. c. 5. tit. de sacrileg. §. cōcremasti domū & c. 7. tit. de dāno dato, i 1. compilat.

† De materia huius decretalis, vide plenissime quod sancitū ē in Clemē. 1. de pœnis. adde ca. grauis, ē. de restit. spol.

a Reuocato.] lite verò non contestata, non valet processus: vt hic patet & supra vt lit. non conte. accedens. & supra de elec. dudum 2. & sup. de purg. cano. cū dilectus.

b Bannlueat.] Tale bannum nullum fuit; quia nullū habet iurisdictionē in ipsum: Laico enim nō licet de clerico legē dare. 96. distin. bene quidem. & 16 q. 7. ñ placuit. Immo tanquam sacrilegus fuerat, puniēdus eadē causa & q. ea. si quis principū. & q a i eo offendit ecclesiasticam libertatem, & propter hāc iniuriam punitur ad expensas, quas propter hoc fecit & damna quæ pertulit tali occasione: vt patet.

c Taxatione.] debet iudex primo taxare de expēsis & damnis in iudicio petitis. 3. q. 3. offeratur, ver. quod fieri. & postea debet iurare; & tali iuramēto stabitur, tanquam legitimè probationi. C. vnde vi. si quando. & 2. q. 1. in primis. supra de his quæ vi metusuè cau fiunt. capitulo. vlt. vbi de hoc. Ber.

d Vsualis monetæ.] Et si de hac non fuisset dictum de illa tamē intelligeretur ff. de leg. 1. si seruus plurium. §. vl. & ff. de cōtrahē. emp. imperatores. & si plures essent vsuales monetæ, videtur de minori intelligendum, ff. de leg. 3. nummis. & sup. de cē si. ex parte.

De hoc articulo uide plenè per Franciscum de Victoria in relectione prima de potestate ecclesiastica, par. alti.

¶ Vide glossam in ca. si canonici uerbo damnis & iniurijs de of. ordi. li. 6.

† Dictio, p, deest in uetustioribus codicibus.

cessu penitus reuocato a cōmune Florentin. quia bannluerat [b] episcopum Fesulaneñ. contra Deum & ecclesiasticam libertatem, propter iniuriam banni, expensas, & damna tali occasione secuta: taxatione [c] iuramēto præmissa, in mille libris vsualis [d] monetæ, prædicto episcopo sententialiter duximus condemnandum.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Qui iurat statutum super non repetendis damnis, hoc non obstante expensas repetere poterit h. d. Vel sic. Statutum super damnis non repetendis, ad expensas non extenditur.*

CAP. VIII.

IN † nostra & fratrum nostrum pręsentia proposuistis, quod olim ciues Brixien. pro † restaurationibus damnorum illatorum ad inuicem, quę propter multas ciuiles discordias incurrerant, plurimum aggrauati: statutū editum, de non petendo vel recipiendo in posterum restaurationes huiusmodi à communi generaliter approbarunt, & firmarunt etiam iuramēto: & infra.

¶ Cum igitur aliud sit dānorum [e] restauratio, quā satisfactio expensarum, & ideò in iuramento exhibito super damnorum articulo intelligi non debeat, quod factum expensarum fuerat comprehēsum: Mandamus, quatenus iuramento non obstante prædicto, auctoritate nostra prouideas, q dictum cōmune pro bono concordiæ, ad expensarum satisfactionē aliquid † contribuat, [f] iuxta tuę discretionis arbitriū, à te sicut expedierit moderandum.

¶ Idem.

¶ *Habet plura dicta: & se summat.*

CAP. IX.

SI cul-

Glo seq. distinguit damnum & expensas, & damnū subdistinguit circa rem, & extra rem, concludens expensas hic non includi, quia de his non agebatur.

e Damnorum.] No. ergo, q dria est inter damnū, & expensas, vt hic patet, & sup. c. proxi. ar. vnde iurm super vno factū non extēditur ad aliud cum sint diuersa, puta, si p discordiā domus aliqua dstructa fuerat possessio, aliqua sterilis remāsit, vel qs negotiari non potuit, huiusmodi damna remissa sunt, & iuro firmata. Quoddā. n. dānum siue interesse dr circa rē: puta, subtraxisti instrumēta, quib. possessio ecclesiæ firmatur, vel alterius, teneris ad illud dānū q cōtingit ppter absētiā instrorū 12. q. 2. siqs de clericis. & ff. de actio. emp. & vēd. Iulianus. in prin. Qd dā dr extra rē: puta, debui tibi frumētū, & q a ñ dedi suo tpe, familia tua fame periit: illud damnū ñ cōsequeris, sed ptiū frumēti vel vini, ff. eo. si sterilis. §. cū per vēditorē. Expensę dicunt quas quis facit circa sūptus litis, & circa aduocatos. C. de iud. sancimus. De istis expensis fit mentio s. vt li. nō cōtest. q m. §. in alijs. & s. de dolo. finē & similes expēsæ fuerūt hic quas faciebāt eundo & redeūdo. Vel expēdēdo pecuniā suā faciēdo maiores expensas, quām consueuerunt; ad istas expensas iurm non extēditur tñ si intellexisset de huiusmodi expensis & de his intenderūt iurare, & hoc cōstaret, super his fieret interpretatio, sicut credo. Sed hic simpliciter dictū est de damnis, quare ad ea tantum restringitur iuramentum. Et sic est aliud damnum, & aliud expensæ, sicut dicitur aliud pœna, & aliud mulcta, & aliud fraus, & aliud dolus ff. de uerborum significatio. aliud fraus.

† Dictio, aliquid, deest in antiquiorib. exemplarib.

IN nostra.] Diuiditur, quia in prima parte ponitur decisa consultatio: In secunda responsio ibi, Cum igitur. Abb. Sicul.

CASVS. Brixienses multas discordias olim habuerūt inter se, quarum occasione multa damna sustinuerunt illata ad inuicem propter q cōiter statutum fecerunt de non petendo uel recipiendo ulterius restaurationes damnorum à cōi; & statutum hmōi firmauerunt, etiam iuro; sed præter damna occasione huius discordiæ multas fecerunt expensas, quas petebant sibi refici à cōmuni: dubitatum fuit, an obstaret eis iurm super dānis nō repetēdis; propter q eps Brixien. proposuit hoc in præsentia Papæ. Cū ergo aliud sit damnorum restauratio & aliud satisfactio expensarum, iurm præstitū super articulo dānorū, nō dēt intelligi q factū expēsarū fuerit cōphensū: unde mādat Papa, quatenus iuro pdicto non obstāte, eps prouideat auctoritate Papæ q dictū cōe p bono pacis & cōcordiæ cōtribuat ad expensarū satisfactionē ad arbitriū ipsius, sicut viderit expedire. No. q iurm non extenditur ad aliud q iuratum sit. Item aliud est damnum, & aliud expensæ, & ideò iuramentum præstitum super uno, non extenditur ad aliud. Item propter bonum pacis multa fiunt, quæ aliàs fieri non dēnt.

f Contribuat.] pro bono concordiæ; ut hic dicit. sic fit constitutio quando iactus mercium factus est. ff. ad l. Rho. de iac. l. 1. & 2. §. cum in eadem, & l. amissæ. Sic ergo in casu isto, æquum est fieri contributionem propter bonum pacis & concordiæ, ne forte hac occasione concordia non seruetur.

SI culpa.] CASVS. Aliquis culpa sua damnū dedit alicui, aut iniuriam irrogauit, seu alijs irrogantib. iniuriam opem tulit, aut hæc imperitia uel negligentia euenerunt: dicitur, quod superhis satisfacere tenetur nec ignorantia ipsum excusat, quia scire debuit ex facto suo iniuriam posse contingere uel iacturam.

¶ Quod si animalia.] Ecce si animalia tua damnū dederunt, nihilominus satisfacere te oportet, nisi tu uelis liberare te ipsū dādo aīalia, tua damnū passo: sed si aīalia tua fera fuerunt, & q cōsueuerūt nocere, nō sufficit ad liberatio-

berationem ea dando, quia non curasti, quam debueras diligētiam adhibere: In fine dicitur, quòd licet, ille qui occasionem damni dedit, damnum dedisse videatur, tamen secus est in illo dicendum, qui diligentiam, quā debuerat adhibuit, ne damnum contingeret. No. quòd quis tenetur si culpa sua damnum dedit. Item tenetur qui iniuriam irrogauit, vel alijs opem tulit, & ignorantia in talibus non excusat. Item sufficit dare animal pro damno dato ab ipso, sed in feris animalib. hoc non sufficit. Item qui occasionem damni dat, dānū dedisse videtur, cum diligentiam nō adhibuit quam debuit. Item non est ei imputandum qui de contingentib. nihil omisit.

pa [a] tua datum est damnum, vel iniuria irrogata, seu alijs irrogantibus opem fortè tulisti, [b] aut hæc imperitia [c] tua siue negligentia euenerunt, iure super his satisfacere te oportet: nec ignorantia [d] te excusat, si scire debuisti ex facto tuo iniuriam verisimiliter posse cōtingere, vel iacturam. ¶ Quòd si animalia tua nocuisse proponas, nihilominus ad satisfactionē teneris: nisi ea dādo passis damnum, velis liberare te ipsum: quod tamen ad liberationem nō proficit, si fera animalia, [e] vel quæ consueuerūt nocere, fuissent, & quam debueras non curasti [f] diligentiam adhibere. ¶ Sanè licet qui occasionē [g] damni dat, damnum videatur dedisse: secus est tamen in illo dicēdum, qui vt non accideret, de cōtingētib⁹ nil omisit. [h]

TITVLVS XXXVII. De pœnis.

¶ Ex concilio Toletano. †

¶ *Toties puniendus est criminosus, quoties delictū iterat.*

CAP. I.

EA, quæ frequēti p̄uaricatione iterantur, frequēti sen-

a Si culpa.] Not. φ ad hoc, vt teneatur qui damnum dedit, seu iniuriam irrogauit, necesse est culpā interuenire, alioquin non tenetur, vnde infantes, & furiosi non tenentur si damnum dederint, quia iudicium animi non habent, ff. ad l. Aqui. sed & si. §. iniuriam, & §. igitur, & 15. quæst. 1. illud impubes tamen doli capax tenetur, vt hic, & cap. illud [1] & §. igitur, & ille non tenetur de culpa, qui ad sui defensionem, & incōtinenti, & eodem modo damnum dedit, ff. eod. scientiam. § qui cum aliter, & de leuissima culpa quis tenetur in casu isto, ff. eod. l. 2. & ille excusatur à culpa, qui alterius impulsu, vel violentia ventorum damnum dedit. ff. eo. quemadmodum § si nauis, & §. Item Labeo.

b Tulisti.] No. quòd non solum qui damnum dedit, seu iniuriam irrogauit, sed qui opem tulit tenetur, puta si vnus tenuit, & alius interemit, ille qui tenuit quasi causam mortis dedit, ideoque actione in factum tenetur, ff. eod. Item Mela, §. si alius, & §. Item cum eodem, & ff. de iniur. non solum in princip. & §. si mandato, sic & ope. & consilio furtum committitur. Insti. de ob. quæ ex delicto nas. §. ope. & homicidium ope & consilio committitur, supra de homi. sicut dignum, §. illi qui, & §. vlt. & §. hi qui simile, ff. de adul. is cuius, §. vlti.

c Imperitia.] quæ annumeratur culpæ. Instit. ad leg. Aqui. §. imperitia. & ff. de reg. iur. imperitia, & ff. loca. si quis fundum. [2] §. Celsus. Item intellige de negligentia prout hic dicit, ergo siue culpa, siue imperitia, vel negligentia damnum dederis, vel si iniuriam irrogaueris, vel dantibus opem dedisti, teneris, si negligētia tua aliquid minus benè fecisti, & ob hoc damnum datum sit teneris, ff. ad leg. Aqui. si seruus. 2. §. si ex plaustro, & l. qui occidit, §. in hac, & negligentia imputatur, inf. de pœ. & remissio. quæsitum, vbi de hoc.

d Ignorantia.] hic non excusat ignorantia à culpa, si potuit scire ex facto suo contingere iacturam, vel iniuriam: puta, mihi licet percutere [3] percutientē me, si cū vellem eum percutere, alium percussi, imputatur mihi. ff. ad l. g. Aquil. scientiā, §. pœn. & ff. de iniur. cū qui, §. si iniuria, arg. ꝯ ff. eo. si cū seruo. debuit ergo adhibuisse diligentiā in facto suo, vt dicit in fi. & sic non imputaret. Et illud scias, φ iniuria fit aut re, aut verbis. Re, quoties manus infertur. Verbis, quoties conuitium dicitur, ff. de iniur. l. 1. & ī. de te iud. cum te, & iniuria per dissimulationem aboletur. ff. eo. non solum. §. 1. Et illud scias, quòd conuentus de damno dato, si negauerit, & probatum fuerit, condemnatur in duplum, ff. ad leg. Aqui. l. 2. & C. eod. tit. cōtra negantem.

e Animalia.] sic ergo si quadrupes tua, siue animal damnū dedit, ad æstimationem teneris: quia non custodiuisti animalia tua, tamē si velis dare animal pro damno, liberare te potes, vt hic dicit, & ff. si quadru. pau. fe. di. l. 1. circa princ. & Insti. eo. tit. in princ. vndè sumpta fuerūt hæc verba. Et hoc habet locum in his animalibus, quæ ꝯ naturam mouentur, vt pote si bos cornu petere solitus fuit, vel equus calcitrosus, vt dicitur in prædictis legibus. In feris autē animalibus quæ naturali sua feritate damnum dederunt, hoc non habet locū, quia illud animal dando non liberaberis, quia non adhibuisti diligentiam quam debuisti, vt hic dicitur, aut etiam si fugiet, nihilominus teneris saltem directa actione, vel vtili potius. Si verò aufugit, & nocuit, non potest dominus quondam conueniri quia desinit dn̄s esse, vt ff. eo. l. 1. § in bestijs. & Inst. eo. §. 1. Feræ bestiæ sūt vt vrsus, & cerui [4] q̄ sint alia siue volatilia fera, dicitur insti. de re. diui. §. feræ. & in alijs, §. sequentib. Cum. n. liber homo damnum dat, locum habet actio legis Aqui. dum verò quadrupes siue animal, locum hab. actio de pauperie: cum verò seruus, tunc locum habet actio noxalis, & tunc licitum est seruum dare pro damno dato. Inst. de nox. circa princ.

f Non curasti.] quia huiusmodi animalia non debent teneri in publico, vbi publicū iter est. Insti. si quadrupau. fe. dic. §. hic quoq; alias §. cæterum, si verò teneantur in publico, & damnum dederint, tenetur dominus in duplum, & nihilominus actio de pauperie locum habet: quia cum plures actiones concurrunt pœnales in eadem re, vna non tollit aliam. Inst. eo. §. fi.

g Occasionem.] ff. ad l. Aqu qui occidit, §. in hac, & ī. de homic. de cætero, vbi de hoc, ī. de testa. licut. in glo. quæ incipit, ar. quòd qui.

h Nil omisit.] No. quod non est imputandum ei, qui de contingentibus nihil omisit, ff. ad l. Aqui. qui occidit. §. in hac & l. qui foueas, & l. si putator. & 50. distin. si duo, & ī. de hom. c. vlt. & antepe. Bern.

DE POENIS.

Supra visum est de varijs excessib. propter quos pœnæ debentur, meritò subijcitur inde rubrica de pœnis.

De hac materia tractatur 23. q. 4. & q. 5. per totū. 23. dist. quamquam, 12. q. 2. in antiquis, vsque ad §. veruntamen d. 16. q. 1. & 6. quasi per totum. 81. dist. in multis capitulis.

Ea quæ.] Pone exemplum in capit. pia. de except. lib. 6. vbi excommunicationis exceptio potest contra actorem pluries opponi, & ic ibi dicitur, quòd quoties deficit in probando, toties debet puniri in expensis. Abbas.

[1] Et in clem. de homi. si furiosus. Io. And.

[2] Aliàs, si quis domū, vide ne plati vic. suas c. vl. sup gl. 2. Io. An.

[3] Hoc intelligas sano mō, videlicet, φ licet percutere p̄ nutientē legitimè se defendendo, vide doctores i l. vt vim, ff. de iust. & iure.

† Ex quo Toletano ꝯcilio hoc sūptū sit, nondum inuētū est, referunt Burchardus li. 19. decret. ca. 158. & Iuo. par. 15. c. 106. & cap. 1. eod. tit. in 1. comp.

[4] De cerno deposito qui aufugit, quē post tēp⁹ depositari⁹ cępit: tenēt Pi le⁹ qō. 55. & Bar. in cons. 55. φ si nomine deponentis id fecit: restituere tenet. sec⁹ si proprio: & id qd hic dicit gl. Ioan. And.

CASVS. Quærebatur vtrum vna satisfactio plura peccata comprehenderet: Consultus Papa respondet, quòd quoties quis peccat, toties puniri debet. No. quòd frequens delictum puniri debet.

[Gl. seq. alleg. duas concor. & duo similia, & arguit.

tentia condemnentur.[a]

¶ Ex Concilio Triburien. †

¶ Interficiens presbyterum, puniendus est, & pœna pars ecclesiæ cui præfuit, alia pars pro eius anima distribuitur.

CAP. II.

PResbyteri interfecti compositio,[b] episcopo ad cuius parochiam pertinet, soluatur: ita vt medietatem vtilitatib[9].[c] ecclesiæ, cui[d] præfuit, tribuat: & alteram in eius eleemosynā iustè dispertiat: Quia nullus eius hæres proximior videtur, quàm qui ipsum Domino sociauit.[e]

¶ Alexand. iij. Cantuarien. archiepiscopo.

¶ Non debent prælati pro criminosis sustinēdis pecuniam exigere, nec etiam correctionis causa ex cupiditate pœnam pecuniariam imponere.

CAP. III.

LIcet † iuxta Apostolū, & infra. ¶ Accepimus, quòd archidiaconi Conuentren. episcopa-

a Condemnetur.] sic 6. quæst. 1. imitatore. 1 & de pœ. dist. 1. mensuram. Et ita quoties quis deliquit, toties puniri debet: sicut in contractib. consueuit dici, vt pœna soluta contractus maneat in sua firmitate, ff. de transactio. qui fidem. Sed etiam arbitrio quis stare nō cogitur pœna soluta, nisi id expresse dicatur. ff. de arbit. si duo, in fine. Et sic est arg. quoties clericus in delicto repertus fuerit, toties exigatur ab eo pœna. ar. 23. dist. quanquam, in fi. & ff. de ver. obl. [1] sic stipulatus.

1 Vide quæ notat Spec. tit. de sēt. p la. §. 2. ad finē, & tit de contu. §. fin. vers. sed pone, iudex.

† Est in Cōcilio Triburien. sub Arnulpho Imperatore ca. 4. sed alijs verbis referūt Burchardus li. 6. decre. c. 11. Iuo par. 10. cap. 104. & Gratian. siue Palea 17. q. 4. c. omnes presbyteri.

PResbyteri.] Dicit: quid faciēdū sit de pœna, quā soluit interfector presbiteri: hoc dicit. Primo ponitur vnum dictum: Secundo ratio: ibi, Quia. Abb.

CASVS. Si aliquis interfecerit presbyterum, & cōpositio indè fiat: accepta pecunia soluatur illi episcopo, ad cuius parochiam pertinet, ita quòd medietatem tribuat in vtilitatem illius ecclesiæ cui præfuit, & alteram pro anima defuncti pauperibus eroget: quia nullus hæres eius proximior est, quam ille, qui ipsum domino sociauit. No. quòd pœnam pecuniariam, quam recipit episcopus ab aliquo, sibimet appropriare non debet, sed in vtilitatem ecclesiæ distribuere. Item ecclesia est hæres clericorum, vndè in rebus eorum succedere debet.

† Ca. 3. eo. ti. in 1. cōp. & post Conc. Lateran. sub Alexan. iij. par. 2. cap. 3.

b Compositio.] hæc compositio per legem Lombardam est sexcentorum solidorum. 17. q. 4. qui subdiaconum.

[Glo. seq. arguit.

c Vtilitatibus ecclesiæ.] hoc ideò, quia & sic ecclesiæ iniuria facta fuit, & in suum ministrum, iuxta illud: Qui vos tangit, me tangit. 2. quæst. 7. accusatio. Et est ar. quod pœnas pecuniarias, quas recipit episcopus, non lucratur ipse, [2] sed in vtilitatem ecclesiæ conuerti debent, vel diuidet illas, ar. 1. dist. ius militare, & 16. q. 6. capitulo 1.

2 Et idō non vr quòd possit illas remittere, de hoc no. & dixi de off. leg. nisi, in 1. gl. Ioan. And.

d Cui.] scilicet ecclesiæ.

e Sociauit.] baptizando, & ordinando illum.

LIcet.] Archidiaconi, & alij Prælati, qui in criminibus dispensare nequeunt, pœnam pecuniariam imponere non possunt, vbi à iure alia statuitur. Primo punitur archidiaconorum actus reprehensibilis: Secundo mandat illis inhiberi, illosq; cōpellit: ibi, Mandamus. Abbas Siculus.

CASVS. Archidiaconi Conuentren. episcopatus pro corrigendis excessibus a clericis, & laicis pœnam pecuniariam exigebant. Item pro annua exactione quandoque rectores ecclesiarum suspendunt, & ecclesias interdicunt, à vicarijs denarios exigunt, vt eos in ecclesijs celebrare permittāt: hæc & alia committebant cōtra canonū instituta: Mandat Papa Cātuarien. archiepiscopo, quatenus hæc prædictis archidiaconis districtius interdicat: Si autem contrauenire præsumpserint, eos ecclesiastica censura compellat. No. quòd excessus clericorum sunt puniendi pœna spirituali secundum canones, & non pecuniaria.

tus, pro corrigendis excessib. & criminibus puniendis, à clericis, & laicis[f] pœnam[g] pecuniariam exigunt, & pro annua exactione pecuniæ † personas quandoque suspendunt, ecclesias interdicunt, à vicarijs denarios, vt eos in ecclesijs cātare permittant, exigere non formidant, & alia agūt, quæ canonum obuiam institutis, & de radice cupiditatis, & auaritiæ prodire videntur: & infra. ¶ Mandamus, quatenus archidiaconis prædicti episcopatus hoc districtius interdicas: si autem contrauenire præsumpserint, eos appellatione cessante, ecclesiastica censura compellas.

† Dictio pecuniæ, deest in antiquioribus exemplaribus.

¶ Idem in Concilio Turonen.

¶ Victus condemnatur victori præsenti in expensis, etiam in causis pecuniarijs, & vnū casum excipit.

[Glossa seq. quærit, & dupliciter soluit.

f Laicis.] sed quare à laicis, quia fortè sunt de sua iurisdictio e temporali, vel de consuetudine hoc habent.

[Gl. seq. notat pœnas pecuniarias, & c. signat cōtrarium, soluit distinguendo, ponit opi Hug. quā determinat.

g Pœnam pecuniariam.] Ex hac decre. videtur, quòd pro criminibus pœna pecuniaria exigi non debet, cum Papa hic eā prohibeat, arti. 16. quæst 6. cognouimus, & cap. de lapsis, & cap. episcopo, c. illud 1. quæst. 1. nullus episcopus, & sup. de simo. nemo. & 83. dist. si quis episcopus, arg. contra, 23. q. 5. si vos. Vndè no. quòd cum ius statuit pœnam pecuniariam infligendam, quicunq; cognoscit de illo crimine, illam potest infligere, ff. de iudic. l. 2. §. vlt. & s. de rap. in archiepiscopatu, & 12. q. 2. cum deuotissimam. 18. distin. qm. [3] Si verò ius solam pœnam spiritualem vel corporalem super crimine statuit, iudex nec debet, nec potest illam in aliam commutare, sed ille tantum qui de illo crimine potest dispensare. Et cum de pœna criminis nihil de iure cautum est, an pecuniariam, vel aliam infligat, iudicis arbitrio committitur, s. de offic. deleg. de causis. Cum iudex super crimine dispensare potest, benè potest infligere pœnam pecuniariam, vel aliā. Sed archidiaconi isti super his criminib. dispensare non poterāt: vndè non debebāt pœnā pecuniariam infligere, sed imponere spiritualē, secundum, quòd qualitas criminis exigebat, ar. s. de iud. at si clerici. Hug. dicit, quòd illa pœna est infligenda, quæ magis timeatur, arg. 23. q. 4 ea vindicta, & q. 5. prodest, & supra, vt lit. non cont. quoniam, in fi. Sed hoc intelligo habere locum cum iudex talis est, qui possit dispensare, & commutare pœnas, sed isti archidiaconi hoc non possunt. Ala.

3 Vide glo. ibi. & c. si quis cuiuslibet, 21. q. 5. & Hostien. in summa ti. de off. ord. § quid pertine r. & in c. pro humani de homicid. lib. 6.

h A vicarijs.] Hoc erat simoniacum, cum ordo sit sacramentum, cui adhæret executio. si ergo vnum vendunt, & reliquum. 1. q. 3. si quis obiecerit. & c. saluator.

Calumniatam.

CAlumniā.] Primò legem recitat, quam secundò approbat ibi, Quoniam. Abb.

CASVS. Qui calumniosè litigant, condemnandi sunt in expensis, & de calumnia puniuntur, secundum quod leges præcipiunt: & quia istud sacris consonat institutis, præcipit Papa vt de cætero in pecuniarijs causis victus, victori in expensis condemnetur, nisi feratur sententia pro absente. Not. quòd qui calumniosè litem agit, in expensis alteri parti cōdemnari debet.

a Alio.] Ita vt præter expensas de calūnia puniatur. C. de calum. l. 3. & inst. de pœn. tē. lit. §. aduers. quia infamis efficit, vt ibi dicitur. de quibus legibus hic facit mentionem.

¶ Gl. seq. ponit opi. suam, & contrariā, & remittit.

b Victori.] Victus victori in expensis condemnari debet, si per calumniā & malam fidem appareat eum mouisse litē, vt hic expresse dicit li. tera in princ & in Auth de iu. § oportet. col. 6 & ff. de iudic. cū quē temere. Alij dicunt, quòd eo ipso quod succumbit, præsumit calumniari: vndè condemnari debet in expēsis. De hac materia plene dictum est sup. de dol. & contu. finem.

c Nisi sententia pro absente.] Sicut cauetur, C. de iudi. propter tādum. §. & si quidē, ibi dicitur, quod victus præsens sumptus suos de cōdemnatione deducat.

QVod ī dubijs.] CASVS. Sacerdotes, qui gubernant naues ad pugnam, & qui personaliter conflictum exercent, & alios incitant ad pugnandum, omnes sunt deponendi. Not. quòd non solum ille est homicida, qui interficit, sed etiam ille, qui incitat ad interficiendum.

d Incitant.] In bello iniusto, arg. sup. de homic. sicut dignum, §. qui vero, & ff. ad l. Aquil. item Mela. §. item cum eo. 2 secus si esset iustum, quia tunc licitum est hortari. 23 q. vlt. hortatu & c. igitur & c. vt pridem, & interesse bellis ex. causa. q. 3. Maximianus.

TVæ.] Abbas & clericus in magnis criminibus deprehensi, post depositionem detrudi debent in monasterium ad agendum pœnitentiam. Et diuiditur. Primò ponitur consultatio: secundo responsio: ibi, Respondemus Abbas.

CASVS. Clerici aliquando deprehenduntur in latrocinijs & alijs magnis sceleribus, quæritur, qualiter sint puniendi? Respondet Papa quod à suis sunt ordinibus degradandi, & in arctis monasterijs detrudendi ad agendum pœnitentiam. No. quod clerici deprehensi in latrocinijs & magnis criminibus, degradari debent, & in arctis monasterijs detrudi.

†Ca. 5. e. tit. in 1. comp. & post con. illum Lateran. sen. rub Ale. 3. p. 3. c. 2.

†Aliàs ita: in expēsis legitimis aliàs ita: in expēsis oīb. sed in manu scriptis vt est impressum, non excepto. Adde quòd nec iuramentum calumniæ exigit à cōdemnatione ex pœbuit. concordat l. 2. C. de iuram. calumn.

†Cap. vnico tit. 13. cōp. Et an clerico pugnare liceat explicat B. Tho. 2. 2. q. 40. ar. 2. adde ibidē Caietanum.

†Ludeñ. archiepiscopo.

†Lundoñ. archiepiscopo.

1 Vide 3. ti. 1. c. fin. super glos. 2. Io. Andr.

CAP. IIII.

CAlumniam† & audaciam temerè litigantium cōdēnando in expensis, & alio [a] multiplici remedio sāctio Imperialis cōpescit. ¶ Quoniam igitur sacris institutis consonare dignoscitur: Præcipimus, vt de cætero in causis pecuniarijs victus, victori [b] in † expensis condemnetur: nisi sentētia [c] pro absente feratur.

¶ Inno. 3 Midrosiensi archiepiscopo.

¶ Clericus causam seu operam prabens bello, deponendus est.

CAP. V.

QVod † in dubijs: & inf. ¶ Quia verò tā sacerdotes, qui gubernant naues ad pugnam, quàm, qui personaliter exercent conflictum, & hi, qui alios incitant [d] ad pugnandum, omnes enormiter peccant: de rigore canonico eos credimus deponendos.

¶ Idem Londoñ. † episcopo.

¶ Clericus pro magno scelere ab eo commisso deponi debet, & in monasterio detrudi ad agendam pœnitentiam.

CAP. VI.

TVæ † discretionis prudentiam: & inf. ¶ Ad illud quod à nobis tertio requisisti, qualiter clerici in latrocinijs, vel alijs, magnis scelerib. deprehensi [e] puniri debeāt: Respondemus, quod à suis ordinibus degradati, detrudi debeant in arctis monasterijs, [f] ad pœnitentiam peragendam.

¶ Idem Abbati & fratribus Cryptæ ferratæ.

¶ Si vterque contrahentium venit cōtra contractum, vterque potest exigere pœnam ad inuicem promissam ex conuentione.

CAP. VII.

COnstitutus † in præsentia nostra: & inf. ¶ Licet autem instrumēto episcopi Lauitani expressa fuerit certa pœna, quam pars contractum non seruans, solueret ob seruanti: cum tamen vtraque pars venisse contra illum, ex confessione [g] propria conuincatur: cum & pars vestra subtraxerit episcopo pensionem, & epus procurationem exegerit ab eadē ecclesia, sicut œconomus proposuit memoratus,

¶ Gl. seq. ponit duas lect. & secundam declarat.

e Deprehensi.] & cōuicti, sola n. deprehensio non sufficit, sup. de iud. cum non ab homine. Vel itel lige, deprehensi, ita quòd factum sit notorium per euidentiā facti: tales enim statim condemnari possunt. C. de defen. ciu. l. defensores. Et ar. sup. de coha. cle. & mul. c. vlt. & 2. q. 1. de manifesta. & talis deprehensio auctoritate sui plati 3 fieri debet, ne vltra se extendat violentia, quàm exegerit defensio clericorū, infrà de senten. exc. vt fame. aliás capientes essent excommunicati, vt ibi.

f Monasterijs.] sim. 16 q. 6. de lapsis. & 50 dist. si ille. & si incorrigibiles fuerint, per secularem iudicem postea deprehendantur, sup. de iudic. cum non ab homine.

COnstitutus] Primò ponit diffinitionem. Secundò causam interserit: ibi, Et cum. Abbas.

CASVS. Episcopus Lauitanus concessit monasterio Cryptæ ferratæ omnes ecclesias in eius diœcesi sitas pertinentes ad monasterium illud, & quicquid iuris habebat in illis in emphyteusim sub annua pensione reddenda, ita quod sola pensione contentus esset, sub certa pœna apposita instrumento inde confecto: postmodum orta fuit super his contentio inter eos: per confessionem vtriusq; partis constitit, quòd pars monasterij subtraxit episcopo pensionem, & episcopus exegit à monasterio pensionem, & sic vtraque pars commisit in pœnam, vndè dominus papa vtranque partem à pœna illa reddit absolutam. Not. quòd confessio in iure facta præiudicat. Item per cum pœna compensatur.

g Ex confessione.] confessio enim in iure facta præiudicat, supra de iud. fidio. præterea, & supra de confess. cum super. & cap. vlt. vbi de hoc & C. eo. l. vnica. & ff. eo. l. 1.

¶ Gl. seq. opponit duplr. & soluit.

†Ca. 3. tit. de uita & honest. cler. in 3. cōp. Vide Bernardinū Diaz in prac. cri. can. c. 84.

3 Quod intellige vt dixi de iudic. cū nō ab hoīe, super 1. glos. Io. An.

†Par: c. constitutus, de relig. domi. vbi inuenies varietates de noce, Lauitani.

a Vtranque.] Sed vř quod episcopus non incideritin pœnam: nam cum altera pars ei subtrahit pensionem, licitè potuit petere procurationem 1 quia fidem non seruanti, fides non est seruanda supra de iureiuran. peruenit 2. nam licitum est redire ad priorem actionem, cum ex parte altera non pareiur pacto; supra de pacto cum pridem. De hoc dictum fuit ŝ. de elect. cum inter R. Episc. ř quod illi potius præiudicet, qui vltimò incidit in pœnam: nam si vterque est in mora, semper vltimò mora nocet, ff. de peri. & cõmo. rei ven. illud. Respõdeo, hic propter par. delictũ neuter incidit in pœnã. ff. de reg. iur. cũ par. & in delictis mutua fit compensatio, sup. de adul. ca. pœn. & vl. 32. q. 6. nihil. & ff. sol. matr. uiro. Io. cõpensatio mutua fit. ff. de cõpen. si ambo. & ff. de dolo. si duo. Hæc decre. decisa fuit in fine huius decre. sup. de rel. do. constitutus. & per illam poterit intelligere istam. B.

b Absolutam] præferenda est. n. opinio æstimationis pecuniario cõmodo ff. de sol. cũ ex plurib. & ff. de usur. in pecudũ. §. ult.

vtrãque a partem ab ea reddimus absolutam. b

¶ Idem priori S. Fridiani, & magistro B. canonico Pisano.

¶ *Si testis propter vacillationem incarceratur, infamiã non incurrit.*

CAP. VIII.

SVper † his, de quibus nos consulere voluistis, & infra. ¶ Clericus autem, qui pro eo ꝙ variauerat c & vacilauerat coram vobis, † de mãdato nostro † captus est, & detentus, infamiam nõ incurrit. d

¶ Idem Spoletano episcopo.

¶ *Obligatus ad certam quãtitatem, certa die sub pœna soluendum, si partem intra terminum soluit, ad pœnam integram non tenetur.*

CAP. IX.

SVã † ad nos rectores clericorũ sancti Fortunati quærimoniã trãsmiserunt, ꝙ cum tibi essent in quadragita libris per quoddã arbitrium cõdemnati, essetque pœna triginta librarum apposita, nisi eas soluerẽt in termino cõstituto: tãdẽ triginta tribus libris in termino persolutis, e occasione septẽ residuarũ, per qualdã nostras † literas veritate tacita impetratas obtinuisti eos ĩ præfatis trigĩta libris tibi per delegatũ iudicem condemnari. f Quia igitur te nõ decet in tantũ pontificalis modestiæ f obliuisci, vt inhonestis q̃stib. ãhelãdo, desideres cũ aliena iactura ditari Mãdamus, quatenus septẽ librarum solutione cõtentus, super pœna g triginta librarũ, memo

SVp his.] CASVS. Quidam clericus coram Papa in testimonio vacillauit, & variauit in dicto suo: Papa fecit illum capi, & detineri: quæritur, vtrũ propter hoc incurrerit infamiam? Respondet quod nõ. No. quod vacillans vel varians in testimonio, non est ipso iure infamis.

c Variauerat.] & ideo non fuerat ei credendum, 4. q. 3. c. si testes, §. qui falsò. & supra, vt eccl. benefi. vt nostrum. B.

d Non incurrit.] quia genus pœnæ 1 per se non infamat: nisi sententia præcedat. C. qui ex cau. infam. irro. l. 1. & l. nullam. licet Gratianus aliter senserit. 3. q. 7. c. infamis, §. tria. in fi. Vincen.

SVam.] Diuiditur: In prima quæstio. In 2. prouisio, ibi, Quia igitur. Abbas.

CASVS. Clerici sancti Fortunati condemnati fuerunt episcopo Spoetano in 40. lib. per quoddam arbitrium sub certa pœna, nisi eas persoluerint in termino constituto: episcopus impetrauit quasdam litteras contra eos tacita veritate, per quas fecit eos sibi condemnari in 30. lib. nomine pœnæ, quia non soluerant totam summam in termino constituto: vndè dicti clerici domino Papæ querimoniam transmiserunt: Mandat Papa episcopo Spoletano, quatenus 7 lib. solutione contentus existat, & super pœna 30. lib. clericos illos de cætero non molestet, cum non deceat ipsum inhonestis quæstib. cum aliena iactura ditari. No. quod pœna non debet exigi nisi pro parte non soluta in termino constituto, licet de rigore iuris sit commissa in totum, & secundum quosdam in totum exigi possit, in qua sententia fuit iudex, qui clericos istos condemnauit. Item cum alterius iactura nemo debet ditari, & præcipuè clerici.

¶ Glo. seq. signat contrarium, & soluit distinguendo.

e Persolutis.] eo ipso ꝙ sortem recipit. pœnæ renunciasse, uř, ff. de eo quod cer. loco. l. vlt. in fi. & ff. de le. cõmis. post diem. & ita uř quod ea ulterius petere nõ possit, per hoc quod hic dicitur, nisi aliter conuenerit inter eos cum sortem recepit. s. quod sors & pœna peti possit, arg. ff. de trãsact. qui fidẽ, C. de trãsact. cũ proponas. ff. si quis cau. l. 2. 1. resp. Et sic uř ex hac decre. ꝙ nõ committat pœna in totum cũ effectu, licet sors in totũ soluta nõ sit: Vndè habes cõtraria pluta, ff. de uerb. obl. stipulationum. §. si forte. Super hoc consueuit distingui: Aut. n. illud ꝙ promittitur sub pœna, consistit in dãdo, & in totũ committit pœna, licet à parte sit satisfactum, ff. famil. ercis. hæredes. §. in illa. i fi. & ff. de uer. ob. stipulationũ, §. si sortem. & l. in executione. §. item si ita. & ff. de pig. act. l. si necess. Si uerò consistit in faciendo, & illud quod promissum est sub pœna, sit indiuiduũ, tunc idem est qđ in primò casu, quia in totũ cõmittitur pœna. ff. fam. ercis. hæredes §. an ea stipulatio. & ff. đ uer. obl. eadem. §. Cato. in prin. ibi. ab omnibus factum, & cæt. & l. in executione, §. secunda. Sed in primo casu cum consistit in dando, dixit Azo, quod opposita exceptione repelleretur à pœna pro rata solutæ partis, ar. ff. si quis cau. si seruus, §. 1. & ff. de verbor. obl. l. 2. § vlt. ad fi. & ar. ff. deposi. si duo hæredes. & ff. de verb. obl. in executione. § insolidum, & hanc æquitatem seruat hic Innocentius. Nec est seruandus ille rigor, vt in totum pœna exigatur, quia non debet quis cum aliena iactura ditari, ut hic dicitur & 22. q. 2. primũ, & ff. de cõd. indebi. nam hoc qđ nõ interest illius pœnam recipere pro soluta sorte: & ideò, quia placuit æquitatem præferri stricto iure. C. de iud. placuit, unde litteræ super hoc impetratæ non valuerunt, quod patet ex eo, quod dicit: ueritate tacita. Alij doctores legum seruãt illum rigorem. Si uerò factum sit diuiduũ 2 pro parte tamẽ cõmittitur: ff. rem ra. hab. si procurator §. si quis à procuratore & ar. ff. de uer. obl. eadem. §. Cato, ibi, at si de eo cautum, &c. Sed cõtrarium uř in l. prædi. ff. si quis cau. si seruus, ubi cõmittitur pœna in totũ licet det exceptio ꝑ alia parte, & factũ uř diuiduũ. Sed dici cõsueuit ꝙ illud est spãle in iudicio, quia & ibi mora purgatur, ff. si qs cau. & si post tres. sed ĩ pœnali stipulatione nõ purgat. C. de cõtrah. & cõmi stip. magnam quia tẽpus ibi interpellat, ŝ. de loc. c. ultimo.

f Modestiæ obliuisci.] præferenda est. n. existimationis opinio pecuniario commodo. ff. de sol. cum ex pluribus causis. ff. de usur. in pecudum. §. ult.

¶ Gl. sequens signat contrarium, & remittit.

g Pœna.] videtur ergo ex hoc ꝙ ecclesiastica persona non possit exigere pœnã, nec ab ea exigi, arg. 2. q. 2. fraternitatis, ar. contra sup. eo. constitutus. De hac materia dictum est sup. de arbi. dilecti filij.

† Ca. 3. e. tit. de accus. in 3. compil.

† Aliàs nobis

† Aliàs vestro.

† Ca. 2. ti. ne clerici vel monachi, in 3. comp.

1 An carcer sit pœna: dic ut ŝ. e. quis li. 6. dixerũt hic Inn. Ho & Ab. ꝙ est custodia, non pœna, ff. de pœn. aut facta, §. solent. Io. An.

† Dictio, t... stas, dec... plerisq: a... quis codic... bus.

2 Adde q... sit obliga... diuidua &... idiuidua ... ĩ l. stipul... ones non ... diuiduntur. ... de uerb. o...

AD aures.] Diuiditur hec decre. Nam primò pœnalem sniam recitat: Secdo aggrauat: ibi, Quia igitur: Ab. Si. CASVS. Quidā ciues Vincētini epm suum interfecerunt, pp q fuerūt feudis & beneficijs, q a Vincētina ecclesia detinebāt, p sniā spoliati: qsiuit eps Vincētinus, vtrum ipsis vel eorū hęredib. illa beneficia sint restituenda? Rñdet Papa, q nec ipsis, nec eorū hæredibus sūt illa beneficia restituēda, seu de nouo alia conferenda: cum maiori sint etiā aīaduersione plectendi. No. q omnia beneficia debet quis amittere, quę obtinet ab ecclesia, qui Pręlatum ipsius interfecit, nec alia sibi vel eius hæredibus cōferēda sūt de nouo. Itē pęna nō solū tenet auctorē, sed extenditur ad hęredes.

a Restituātur.] Imò vr, q maiori pęna puniendi sunt, vt non solū ea nō restituat, sed oīa alia bona sua ecclesiæ, cui iniuria facta est, tradant perpetuo. 17. q. 4. si qs deinceps. & anathematizētur, vt ibi dr, licet ipso iure sint excōicati ea causa, & q. ea. si quis suadēte. Item alia pœna imponitur. j. eo. c. proxi. & si iterū aliq suum episcopum interficiant, priuantur epo. 1 25. q. 2. ita nos.

Dilectus.] Qui iudici iniuriant, p superioris arbitriū puniri debent. hoc dicit. Abbas.

CASVS. Dr hic, q si aliquis temerè prorupit cōtra iudicis assertionē, secūdū arbitriū superioris debet puniri, cū de ipsius litigatoris improbitate constiterit, ne uilescat iudicialis auctoritas.

No. q litigator, qui temere contradicit iudici coram quo litigat, arbitrio superioris puniri debet, quia non est vilipendenda iudicialis auctoritas.

Glo. seq. arg. signat contrarium, & soluit.

b Assertionē.] Arg. q verbo iudicis est credendum, nisi cōtrarium probetur, vt hic dicitur, arg. supra de prob. post cessionem. Argumen. contra supra de testibus. cum à nobis, & supra de probatio. quoniam contra falsam. cui standū est Sed q dicit hic, q puniri dēt litigator. uerum est cum temere 2 contradicit iudicis assertioni, puta, cum iudex hoc qd dicit ostendit p acta, vel cū litigator nihil ostendit cōtra excōicationis sententiā: tunc puniatur in sumptibus. j. de sen. excom. sacro, argu. sup. eo. calumniam. Vel aliàs secundum arbitrium superioris, ut hic dicit. & sup. de offi. deleg. de causis.

†Ca. 1. eo. ti. i 4. cōpilat.

† Hæc duo verba: bonæ memorię desunt in oib. Vatic.

1 Idē ī casu. j. e. sel cis. ld 6. Io. And.

†Ca. 1. tit d pbat. in 4. compil.

2 Miscēdo iudicis cōtumeliā: vt dicendo q meū tit vel q me li⁹ esset hīc asinū i iudicē, cū ipse nil intelligat vl his similia, & qs hoc puniat, dicū ē in text. I. A.

fatos rectores de cętero non molestes.

¶ Idem.

¶ Occidentes Prælatū, priuantur beneficijs & feudis, quæ habent ab ecclesia, cui præerat Prelatus ille, nec eis vel hæredibus restituentur, nec alia de nouo concedi debent. Et hodie in occidente capiente, vel banniente episcopum, aucte sunt similes pœnę, de quibus, in Cle. Si quis suadente, eod. tit.

CAP. X.

AD † aures nostri Apostolatus peruenit quod cum quidam parochiani tui ausu diabolico (bonæ † memorię) I. Vincētium episcopum prædecessorem tuū nequiter peremissent, feuda & beneficia, quæ illi a Vincentina ecclesia obtinebant, ipsis per sententiam fuerant cū multa deliberatione sublata. Quia igitur maiori sunt animaduersione plectēdi: Nos tam tibi, quàm successoribus tuis, auctoritate Apostolica prohibemus, ne ipsis, aut hęredibus eorum beneficia prædicta restituantur: a seu de nouo eis alia quælibet conferātur.

¶ Idem.

Prorumpens contra iudicem, arbitrio superioris punitur.

CAP. XI.

DIlectus † filius electos sancti P. ad mōtes: & infra. ¶ Ne iudicialis euanescat auctoritas, cum de litigatoris improbitate constiterit, aduersus assertionem b iudicis temerè prorumpentis: iuxta superioris arbitrium digna poterit animaduersione puniri.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ Patroni, aduocati, vel vicedomini vendicantes sibi in ecclesiis plusquam iura permittant, per censurā ecclesiasticam compescuntur: & si occidunt Prælatum vel clericum ecclesiæ per se, vel per alios, perdunt quod habent ab ecclesia, & eorum posteri usq; ad quartam generationē non admittūtur ad clerum, nec in religionibus pręficiuntur.

CAP. XII.

IN quibusdam prouincijs ecclesiarum patroni, & aduocati seu vicedomini, se in tantam insolentiam erexerunt, quòd non solum, cum vacantibus debet ecclesiis de pastorib. idoneis prouideri, difficultates ingerunt & malitias, verumetiam de possessionibus aliisq; bonis ecclesiasticis pro sua voluntate ordinare præsumunt: & (quod horrendum est dicere) in necem prælatorum prorumpere non formidant. ¶ Cum igitur quod ad defensionis c subsidium est inuētum, ad depressionis dispendium non debeat retorqueri: Prohibemus

IN quibusdā.] Diuid t. Nā primo recitat triplex patronorū delictū: Secdo ibi, [Cū igit.] puidet cōtra primum & cōtra secūdū, vtrūq; phibēdo: Tertio ibi, [Sacra.] contra tertium, illud primū puniendo in factoribus: secundo aggrauando pœnā in posteros: ibi, [Et ne minus.] Abb. Sicul.

CASVS. Patroni ecclesiarum aduocati, seu vicedñi in tanta psumptione se extollūt, q cū vacantib. ecclesijs de personis idoneis puideri dēt, non solū difficultates ingerūt & malitias, verum etiā de possessionib. & alijs bonis ecclesiarū pro sua volūt dispōnere uoluntate: & q deterius est, i necē Prælatorum psumunt erūpere: prohibet gñale concilium expsse, q de cętero nec patroni, vicedñi, vel aduocati, sup pdictis plus usurpēt q̄ reperiat in iure pmissum: & si ɔtrafecerint, p seueritatē canonicā cōpescātur: ne q ad defensionem est inuētum, ad depssionis dispēdium ualeat retorqueri. Statuit insup cōcil quatenus si pṫoni, aduocati, feudatarij seu vicedñi, aut alij bñficiati, clericū vel rectorē alicui⁹ ecclesię p se vel p alios occidere vel mutilare psumpserint, amittāt q qd iuris in ecclesia hñt, vel ab ipsa tenēt, & vsq; in 4. gñationē posteritas taliū nullatenus admittat, neq. in domib. regularib. platione aliq assequāt, nisi cū eis fuerit misericorditer dispensatū. Not. q puisū ad defensionem, non dēt ad grauamē extēdi. Item nota pœnā illorū q ī ecclesiā delinquūt. 1. q amittere dēnt q quid ab ecclesia tenēt. Itē pęna extēdit ad hrdes. Itē monachat⁹ oēm maculā ñ abstergit.

c Defensionis] Patroni. n. ecclesiā defendere dēnt, 3 16. q. vlt. filijs, hanc defensionem nō dēnt extendere ad grauamē, ut dicit, sic j. de appe. c. 3. & c. cum spoli, §. porro.

† Idē. s. Inn. 3 ī cōc. sub I Lat. c. 45. & c. 2. eo. ti. in 4. compilat.

3 Expēsis tū ecclesiæ scdm Gof. bñ hic, qui hoc no. i li. in c. 2. de iu. pa. ver. nunc videamus de honore dicit enim sufficere si patron⁹ diligētiam, & ministeriū adhibet, sicut tutor expensis pupilli ipsum defendit, ff. de admi. tu. s. a tutorib. Io. And.

expref è, ne patroni vel aduocati feu vicedomini, fuper præmiſſis de cętero plus vfurpent, quā reperiatur in iure permiſſum: [a] & ſi contra præſumpſerint, [b] per feueritatem canonicam diſtrictiſſimè compeſcant. ¶ Sacri nihilominus concilij approbatione ſtatuimus, quatenus ſi patroni, vel aduocati aut feudatar j feu vicedomini, aut alii beneficiati alicuius eccleſiæ, rectorem vel clericum alium ipſius eccleſiæ, per ſe, vel per alios occidere, vel mutilare auſu nefando præſumpſerint: patroni ius patronatus, aduocati aduocatiam, feudatarii feudum, vicedomini vicedominatum, & beneficiati beneficium prorſus [c] amittant. ¶ Et ne minus vindictæ, quàm exceſſus memoria prorogetur, non ſolum de præmiſſis nihil perueniat ad hæredes, [d] ſed etiam vſque ad quartam generationem poſteritates talium in clericorum collegiū nullatenus admittantur: neque in domibus regularibus alicuius prælationis [e] aſſequantur honorem, niſi cum eis fuerit miſericorditer † diſpēſatum. [f]

porro. & ſ. de iureiu. quanto. & 22. q. 4. inter cætera.

Glo. ſeq. reci. per q. & ſolutionem, & dat ſimile.

a Iure permiſſum.] Permiſſum patronis eſt pñtare rectorem, & hr̄e ius ꝓceſſionis: & ſi ad inopiam vergat, ei ab eccleſia ſuccurit, ſ. de iure pa. nobis. & 16. q. 7. quicūque. ſic ep̄s non dēt plus petere à ſubditis, q̄ ſit permiſſum a iure. 18. q. 2. hoc tātum. & 10. q. 3. qa cognouimus, & ſ. de cenſi. cū Apoſtolus. aliàs reſtitueret duplū, ſ. de immun. eccle. quia plerique, & ſ de cenſi. procurationes, in fine.

b Præſumpſerint.] niſi forte in caſu quē habes j. de ſent. excō. ſi verò cum moderamine inculpatæ tutelæ, aliàs non.

Glo. ſeq. reci. per q. ſol. & dat duo ſimilia.

c Prorſus amittant] Et deuoluantur ad eccleſiā cui facta ē iniuria, 17. q. 4. ſi q̄s deinceps, & c. q̄ſquis ut dictū eſt ſ. eod. ad aures, & 27. q. 1. ſi quis rapuerit. Sic ergo eccleſia nō habebit patronū [1] ſic & uaſallus amittit feudū (ut hic patet) ſi non ſeruat fidelitatē domino 22. q. vlt. de forma. & in lib. de feudis, quēadmo. feudum amit. & 96. diſt. ſi Imperator. ſi. ſ. de poſtu. c. vl. ſic & donatio reuocat̄ ꝑ talē ingratitudinem, & ꝑ alias etiam, ſ. de donat. ca. vlt. vbi de hoc. C. de reuoc. dona. l. vlt.

d Ad hęredes.] & deſcendentes ꝑ lineā directam vſq; ad quartam generationem: ut hic dicitur: quia vſq. ad quartam generationem extenditur cōſāguinitas, ſ. de cōſang. non debet. Et eſt ſpāle hic, ꝙ filius puniat pro delicto patris, ſicut in crimine læſę maieſtatis. 6. q. 1. quæſito. §. uerum, ver. ſi q̄s cum militibus. & in hæreſi. ſ. de hęre. vergentis. aliàs bona damnatorum deuoluuntur ad hæredes, C. de bon. dam. auth. bona.

Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.

e Prælationis.] ſed contra uidetur, cum ingreſſus religionis tollat irregularitatem, ſup. de fil. presby. c. 1. & in Aut. de mon. in prin. coll. 1. Dic ut ſup. de apoſta. 2 c. 2. Ber.

Glo. ſeq. reci. per q. ponit opi. & ſolutionem.

f Diſpenſatum.] Cum non determinetur a quo poſſit diſpenſari. Dicit Ioan. ꝙ epiſcopus poteſt diſpenſare, ex quo Papa ſpecialiter non retinuit ſibi diſpenſationem. arg. j. de ſen. excom. nuper. Honeſtum eſſet quod nullus epiſcopus ſine licentia Papæ diſpenſaret cū talibus, ut alij ſaltem timerent, cū uiderēt illos uſq. ad ultimam generationem puniri.

[1] Ad idē ꝗ in re pa. c. vnico lib. 6.

† Dictio, miſericorditer, deeſt in pleriſque codicibus.

2 Vide S. Th. 2. 2. q. 189 ar. 3 ad 3. arg.

3 Idē Vin. Goffre. & Phi. ꝓ his ſacit, q. iſti laborat uitio, C. de nat. li. l. lege uide i Spe. ꝗ legi. §. nunc de ſponſi. verſi. 3. 10. And.

GRauem.] Primo ponitur querela: Secundo ꝓuiſio; ibi, [Licet igitur.] Abbas.

¶ Honorius iij. Præpoſito, archidiacono, & H. canonico Sueſſion.

¶ Domino excommunicato manente ſubditi fidelitatē nō debent. & ſi longo tempore in ea perſtiterit, & monitus non paruerit eccleſię, ab eius debito abſoluuntur.

CAP XIII.

GRauē capituli Lūd. recepimus quęſtionem, quod cum Comes Regiſtren. † pro multis iniuriis, quas irrogaret eidem, † ꝑ iudices à ſede Apo. delegatos excōmunicationis vinculo fuerit innodatus: idem per duos annos & amplius in excōicatione perſiſtens, iuri parere pertinaciter tenuit, claues [g] eccleſię contemnendo. [h] ¶ Licet igitur huiuſmodi pertinacia non careat ſcrupulo hæreticę [i] † prauitatis: volentes tamen nobilitati [k] parcere comitis ſupradicti: Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi comes prædictus poſt commonitionem veſtram non paruerit plene iuri, vos eccleſias, [l] in quibus aliquod ius habere dignoſcitur, ab eius debito abſoluētes, fideles ipſius (quādiù in excōicatione perſtiterit) ab † eius fidelitatis iuramento denuntietis penitus abſolutos.

CASVS. Comes Regiſtren. multas iniurias & grauamina irrogauit Capitu. Lund. propter quod per iudices delegatos ab Apoſt. ſede fuit excommunicatus, & ꝑ duos annos & amplius in excommunicatione perſiſtens, noluit parere iuri, claues eccleſiæ contemnendo: vnde capitulum Lund. iterū ſignificauit hoc domino Papæ quamuis huiuſmodi pertinacia non careat ſcrupulo hæreticæ prauitatis, mandat Papa q̄buſdam, quatenus ſi Comes ille commonitus iuri parere noluerit, abſoluant eccleſias, in quibus ius habet, ab eius obligatione, & fideles ipſius ab obligatione ipſius q̄diu in excommunicatione perſtiterit, denūtiet abſolutos. Not. ꝙ excōmunicatus, qui contēnit claues eccleſiæ, iterum puniēdus eſt, prout hic dr̄: quia creſcēte contumacia, creſcere dēt pęna. Itē arg. ꝙ nobilitati parcēdū eſt circa pœnas imponendas.

g Claues.] datas Petro, 22. diſt. ca. 1. & 21. diſt. in nouo, & ꝙ Petro datæ ſunt eccleſiæ claues, 24. q. 1. q̄ꝗcunque, & cuilibet eius ſucceſſori, argu. ſ. de transla. quāto. Ber.

h Contemnendo.] & ſi aliàs ligatus non fuiſſet, ex contēptu ligaretur, 11. q. 3. non ſolum, §. cum ergo ſnīa in ſi. & 24. q. 3 notandū, non. n. dēt contēni cum ſit medicinalis, 2. quæſt. 1. multi.

i Hæreticæ prauitatis.] hoc iō dicit: quia q̄ ꝓpter ſuſpicionē hęreſis excōicatur, ſi per annū ſteterit in excōicatione poſtea tanq̄ hæreticus hr̄, ſ de hære. excōicamus, §. 1. tn̄ ſi ꝓ cōtumacia excōicet̄, ſiue ꝑ annū ſiue ꝑ plures in excōicatione ſteterit, nō habetur ut hæreticus: ſed aliàs contra eum proceditur, vt hic dicit.

K Nobilitati.] No. ꝙ parcit̄ nobilitati circa pęnas, vt aliter puniat̄ nobilis q̄ ignobilis, 24. q. 1. q̄ ꝯ pace. & 50. d. ꝯtumaces & i bñficijs ēt magis ꝓuidēdū ē nobilitati. 86. diſt. non ſatis, ver. itē ſi conſideranda eſt. Arg. ꝯ quod æquè puniat̄, ſ. de ſtatu reg. ca quæ. vbi de hoc.

l Eccleſias, in q̄bus aliq̄ꝗ ius.] [Forte ius patronatus,

† De intellectu vide Eymericū in directo. Inquiſitorum, par. 2. q. 47. nu. 6.

[Laudunen.

† Regiſteren.

† Aliàs, eidē, ſed ī antiquorib' eiſdē legit.

† Vide cōcil. Trid. ſeſſ. 25. de reforma. c. 3. circa finem.

† In oīb. codicib. Va. & pleriſq. alijs ita ab eius ē fidelitate denūtietis penitus abſolutos.

vel quicquid aliud possit ab ecclesia percipere, vt si ecclesia aliquo debito tenetur eidem, vt interim ecclesia ei rñdere nō teneat, vt s. de hæret. excōicamus, §. credentes, & c. vlt. & 15. q. 6. nos sanctorū, & ipso iure absoluti sunt tales: & hic pręcipitur, ꝙ denūtient solummodo absoluti, ut i fi. di cit. Et est ar ꝙ cresce te contumacia cresce re dēt pęna. s. vt lite non contest quoniā, in fi. & ff. de pœnis, l. relegati.

TITVLVS XXXVIII.

De pęnitentijs & remissionibus.

DE POENITENTIIS & remissionibus.

Supra visum est de pęnis, quæ imponuntur in foro iudiciali. Nūc cōpetēti ordine subnectit de his, q̄ imponūtur in foro pęnitētiali: verū quia hmōi pęnæ seu pęnitētiæ qnq; relaxāt p indulgētias seu remissiones, iō hic subiicit de remissionibus.

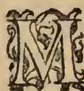
De hac materia tractat 50. di. c. hi q̄ alia rio. §. sed exēplo, vsq; ad fi. di. & 36. q. 6. & q. 7. c. si aliqs, §. ecce ꝙ vsq; ad finē q. & 33. q. 2. §. sed q̃a timore, vsq. ad fin q. & quasi p totum & plenius i tractatu de pęnitētia, q. ad istar spiritus sep tiformis, per septem dist. expeditur.

† Aliàs, Calixtus, ut in oib. Vati. sed reperiūt hæc apud Gre. li. 12. epi 32. registri ad Felicē Siciliæ episcopum.

¶ Alexander † Papa.

¶ *Pro manifesto peccato pęnitētia publica imponi debet.*

CAP. I.



Anifesta peccata non sunt occulta [a] correctione purganda.

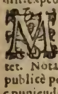
¶ Ex concilio † Maguntiñ.

† Habet in synodo Maguntina sub Rabano Archiepiscopo, c. 24. refert Butchar. li. 6 ca. 7. Iuo pa. 10. c. 136. & Grat. siue palea 17. q. 4. c. qui presbyterum.

¶ *Ponit pœnitentiam occidentis presbyterum.*

CAP. II.

QVi presbyterū occiderit xij. annorū [b] pœnit. ei secundum canones [c] imponatur: & inf. ¶ Conuictus vsque ad vltimum tempus vitæ suæ militiæ cingulo [d] careat, & absque spe [e] coniugij maneat.



Anifesta peccata.] CASVS. de se patet. Nota quod qui publicè peccat, publice puniendus est.

a Occulta.] Imò q publicè peccant, publicè corripiātr, 2. q. 1. si peccauerit, & de cōse. di. 2. ego Berēgari⁹, i fi. & hoc siue sint graiua, siue sint leuia, vt vit f scandalū, 1 solēnis a tamen pœnitētia clerico imponi nō debet, nec ēt publica nisi deposito, ar. 50. di. alienum, & c. confirmādum, inf. eo. quæsitum, vbi de hoc & 26 q. 6. c. vlt Laur.

r Ad hoc de purg. cā. si qs psbyter, in fin. Io.

2 Cuius forma hr. 50. di. in capite.

QVi presbyterum.] CASVS. Statutū fuit in concil. Maguntiñ. vt si aliqs presbyterum occiderit, 12. ann. pœniteat: & si conuictus inde fuerit, vsque ad tempus vitæ suæ militiæ cingulo careat, & inde non contrahat. No. quod interficiens presbyterum xij ann. pęnitere debet. Item si miles presbyterū occiderit, cingulo militiæ perpetuò careat, & postea non contrahat.

Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

b Xij. annorum] ar. 33. q. 2 hoc ipsum, & c. admonere. Sol ordinariū est, pro mortali crimine septēnis pnīa iniungat: vt ibi, sed p p enormitatē, maior, ut hic. Ala. & sacerdoti imponitur qnque pœnitentia xij. an no. 30. q. 1. non debet.

c Canones.] pœnitentiales.

d Cingulo.] Deponitur iste a dignitate sua, vt clericus, ne arma ulterius ferāt, de pœn. dist. 5. falsas. & 33. q. 2. admonere.

Gl. sequens ponit sex casus in quibus crimen impedit matrimonium, sed non dirimit.

e Absque spe coniugij.] Quædam crimina impediūt matrimonium ꝯhendum, vt incestus, s. de eo qui cog. consang. vxo. suæ, c. 1. & 2. & c. transmissæ, in fi. 32. q. 7. si quis viduam. Itē raptor spōsæ alterius 27. q. 3. statutum. Item si quis vxorē suam interficiat, 33. q. 2. admonere. Item si quis baptizauerit filium suum, vt separet sic ab uxore, 30. q. 1. de e. Itē q mo nialē scienter in matrimonio accepit, 27. q. 1. hi ergo qui. & in casu pñti. Hæc impediūt, sed nō dirimūt. Alia sūt q̄ impediūt & dirimūt, de quibus habuisti s. de eo qui dux. in matri. q̄ pol. cū haberet. & in aliis pluribus c. ibidem.

ADDITIO. Vñ ver.

Incestus, rapt⁹, spōsatæ mors mulieris.
Susceptus propriæ sobolis, mors pſbyter alis.
Vel si pœnitēat solēniter, aut monialem
Accipiat: prohibēt hæc coniugium sociandum.

¶ Alex. 3. Mediolañ. archiepo [& suffraganeis. †]

† Hę duę voces: & suffraganeis, desūt in omnibus Vatic. & plerisque aliis.

¶ *Consideratis circunstātijs, arbitraria pęnitentia indicenda est ei, qui modum excessit se defendendo.*

CAP. III.

SIgnificauit† nobis vir nobilis P. quod F. dicto Imperatori cū olim rediret ab vrbe [f] castrum Vernicę† negauit: & inf. ¶ Vnde contigit, ꝙ quattuor castris destructis plusquam duo milia domorum destructa fuerūt & multi homines interfecti, & alia mala ibi cōmisa, quæ longum esset per singula enarrare. ¶ Quoniam igitur præfatus P. Deo ex inde reconciliari desiderat: Mandamus, quatenus ipsi pœnitentiam (secundum quod uisum fuerit [g]) misericorditer [h] imponatis: † attendentes, † quod pro libertate [i] sua, & ecclesiæ deuotio-

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp.

† Veruicę. † Verrucę.

† imponat. † attendens.

Significauit.] Primo ponit petitio: Secūdo prouisio: ibi, [Quoniam.] Abbas. CASVS. Quidā nobilis P. nomine, cum Fridericus dict⁹ Imperator rediret ab vrbe Romana, tēpore quo habuit guerrā cū Alexādro, denegauit ei quoddā castrū: vnde contigit, qđ quatuor castra destructa fuerunt, & multi homines interfecti, & alia multa mala commissa: dictus P. significauit hoc domino Papæ, petens super hoc animæ suę prouideri: vnde mandat archiepiscopo Mediolan. quatenus secundum quod sibi visum fuerit, pœnitentiam imponat eidem. considerans quod pro libertate sua & ecclesiæ deuotione hoc fecit: vnde talem discretionem adhibeat, ut tam ipse, quam alii timore pœnitentiæ à seruitio ecclesiæ non retardentur, nec salutis periculum debeant formidare. Nota quod pœnitentiæ sunt arbitrarię. Item misericorditer agendum est cum peccatore. Item licitum est pro libertate sua pugnare. Item mitius agitur cum his, qui pro seruitio ecclesiæ peccatum incurrunt.

f Vrbe] i Roma. Appellatione enim urbis Roma intelligitur, ff. de ver. sig vrbis. & l. qui in continentibus. sicut cum dicitur Apostolus, Paulum intelligimus antonomatice. 3 Ber.

3 Concordat tex. in §. sed ius quidē ciuile, cū glosa in ver. Vetusti & p̄ce. Inst. de iure natu gen. & ciui.

g Visum fuerit.] Et sic pœnitentię arbitrariæ sunt, 26. q. 7. tempora, de pœn. dist. 1. mensuram, & infra eo. quæsitum.

h Misericorditer.] Argu. pro misericordia impendenda, 50. dist. ponderet, 45. dist. licet, 26. q 7. alligant. Laur.

i Pro libertate] Hęc est iusta causa pugnandi, si modus seruetur, 23. q. vlt omni timore, & c. h ratu. Deuo.

a Deuotione.] Quamuis bona intentione fecerit, modum tñ excessit, quod patet ex eo, ꝙ pœnitentia imponitur, arg. 23. q. 4. qui peccat, & sup. de testit. spol. cum olim; 1. in fi.

b Retardentur.] Argu. mitius agendum cum aliquibus, ne à seruitio ecclesiæ retrahant. arg. 12. q. 1. certa, C. de pe. honor. l.

Quod autem.] In prima ponit cõsultatio: In secunda responsio ibi, Hoc uolumus. Abbas.

CASVS. Quæsitum fuit a dño Papa, vtrũ remissiones, q fiũt in dedicationibus eccleſiarũ, aut cõferentib. ad ædificationẽ pontium, prosint alijs q̃ his, qui subsunt illis, q has remissiones faciũt. Rñ. Papa. ꝙ cũ à non suo iudice ligari nullus ualeat uel absolui, huiusmodi remissiones illis solummodo prosunt, quib. proprij iudices hoc concesserunt. Nota ꝙ sñia a non suo iudice lata non tenet. Item arg. ꝙ clericus sine licentia sui epi in aliũ iudicem ẽt ecclesiasti cum consentire non potest. Item remissiones vel indulgentiæ illis tantum prosunt, qui remittenti uel indulgenti subsunt.

† debes.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cõpi. & post t6ci. Lateran. sub Alc. 3. par. 35. c. 4. Vide Spe. titu. de pen. & remissio. Et de materia plenissimè turrecre. de pœnit. di. 1. §. item in leuitico.

ne a hoc fecit. Quare in his debetis † talem discretionem habere, vt alij & ipse idem pro austeritate pęnitentiæ à seruitio Ecclesiæ nullatenus retardétur, b nec aliquod salutis periculum debeant formidare.

¶ Idem archiepiscopo Cantuarien.

¶ *Indulgentię, quę conceduntur per Prælatos non subditis, non prosunt, nisi proprij iudices hoc concedant.*

CAP. IIII.

Quod† autem consuluisti, vtrùm remissiones, quæ fiunt in dedicationibus. c ecclesiarum, aut conferentibus ad ædificationem pōtium, alijs prosint, quam his, qui remittẽtibus subsunt: Hoc uolumus tuam fraternitatem tenere, quod cum a non suo iudice d ligari nullus valeat, vel absolui: remissiones prædictas prodesse illis tantummodo arbitramur quibus vt prosint e proprij iudices f specialiter indulserunt. g

c In dedicationibus.] Hodie indulgentia, quæ in consecrationibus ecclesiæ fit, non debet excedere annum, siue fiat ab vno, siue a pluribus epis in anniuersario consecrationis: & in aliis casibus vltra xl. dies huiusmodi indulgentiæ hodie non excedunt, inf. eo. cum ex eo. §. vlt.

d A non suo iudic.] inf. eo omnis, §. 1. sup. de iudi. at si clerici, & sup. de consuet. ad nostram. & C. si a non competen. iudi. l. 1. potest exponi, idest, à non suo iudice factas.

Gl. seq. quærit quid valeant remissiones, ponit quatuor op. & sol. demum quærit & soluit.

e Vt prosint.] Quid valeant tales 1 remissiones, vetus est querela, adhuc tamen satis dubia. Quidam dñt quod valent tantum quo ad Deum, nõ quo ad ecclesiã: quo ad Deum, qm̃ si quis sine mortali decedat, non tamen acta condigna pnia de peccatis, pœnam purgatorii minus sentiet pro modo 2 remissionis sibi factæ in vita ista; ecclesia tamen uiuenti ob hoc debitam satisfactionem non relaxat. Alii dñt, ꝙ valent quo ad ecclesiam, sed tunc tñ, cum peccatum per contritionem vel per satisfactionem sufficiẽter punitum est; tunc enim ꝙ ex superabundanti ecclesia imposuit, & quo ad Deum, & quo ad ecclesiam omninò per tales remissiones remittitur. Alii etiam dixerunt, quod omninò prout dantur, proficiunt & quo ad Deum, & quo ad ecclesiam; sed qui eas faciunt, se onerant, tenentur enim eleemosynis suis & orationibus eas supplere; alioquin grauiter in purgatorio punientur. Alii dicunt, quod ualent tñ ad remissionem illius pniæ, quæ negligenter est omissa. Sed ex hoc cõtrarius colligitur, quod qui iniungit pœnitentiam sicut sibi videtur, imponit & concedit, ut eam per has remissiones vel in totum, uel in partem redimat: quod si fecerit, ut hic dicitur, valent remissiones ad relationem iniunctæ pniæ: alioquin non. Hoc tamen verum est, quod licet non valeant ad relaxationem iniunctæ pniæ quo ad ecclesiam, ualent tamen ad minorem pœnam peccati quo ad Deum, sicut alia bona. Sic ergo si iudex iniungit alicui septẽnem pniam, & non concedit, vt possit redimere: licet ipse vel alius pro eo generalem faciat remissionem ad pontẽ vel ad alium locum, qui ponti confert de suo, quantitatẽ pniæ sibi iniunctæ quo ad ecclesiam non diminuit. Ala. Et hoc qđ dr̃ in hac lr̃a, intellige uerum cum peccatum p contritionem omnino dimissum ẽ. Nam pro omni peccato duplex pęna debetur, tẽporalis & æterna, de pœ. di. 1. si peccatum Dauid, &c. sicut primi, sed per contritionem pęna æterna dimittitur, de pœ. di. 1. verbum Dei. Tẽporalis vero, f. p satisfactionem, ut in prædicto c. si peccatum. Et pro ista pœna qua litercũque satisfaciat ecclesiæ, dummodo non decipiatur ecclesia, suffi. it, & absolutus ẽ quẽ absolu t. & ligatus quem ligat, 24. q. 1. quodcunque. Sed imposita septenni pœnitentia, datis vij. denariis, habet vij. ann. remissionis ualituros sibi pręcepto imponentis sibi pœnitentiam: Nunquid vltra ieiunare tenetur? Rñdet, si in ueritate satisfecerit ecclesię, non tenet ex necessitate ieiunare, sed ex honestate: & si contemnat peccat mortaliter 3 pro contemptu. Dẽt. n. sp dolere de peccato, de pœ. di. 3. productior qa nescit an dimissa sint ei peccata. ar. supra de purg. can. c. vl. ibi, & si simplex fuero &c. cũ suis concor. & si commodè pt adequari pęna cũ pcedenti culpa, saltẽ dẽt. arg. de pęni. dist. 1. vide benignũ. Vñ Apo. Sicut exhibuistis membra uestra, &c. 47. di. oẽs huius seculi. & punire in se ꝙ deliquit, de pœ. di. 1. si peccatum, & de pœnit. dist. 3. pœnitentia est. T.

1 De materia hui9 gl. præter Doct. hic vide Theolog. li. 4. sen. di. 20. & 21. & Sũmistas I verbo, Indulgẽtia. & Fel. in sermone de indulgẽtia.

2 Idest, si habuit annũ in dulgẽtiæ, tãto min9 erit ĩ purgato q̃ to min9 fuisset, si per anũ in uita pę nituisset, secũdum Inn. Io. An.

† Cap. 1. eo. t. in 2. cõp. De mat. Al. de Ales p. 4. mẽb. 9. & B. Th. 3. p. qõ. 85. ar. 3. & qõ. 90. art. 4. quos videro.

3 Talis. n. ac tantus pt esse contẽpt9, vt hoc dictũ. glo. sit verũ.

Gl. seq. dupli iter exponit qđ de iudicib. dicit text.

f Iudices] i. epi: quia alii inferiores Prælati hmõi remissiones facere non possunt, supra de excess. pla. accedẽtib. Vel dic iudices, i. proprii sacerdotes cũ iniungunt pnias suis parochianis, possunt eis concedere, ꝙ tales remissiones sibi prosint, si de bonis suis contulerint prædictis locis, & hoc fauore pęnitentiæ; vt sic diuersis modis possint liberari à peccatis.

g Indulserunt.] Arg. ꝙ clericus sine licentia epi sui alium iudicem ẽt ecclesiasticum eligere nõ pt, ĩ eo. oĩs vtriusq. § j. & s̃. de fo. cp. significasti. vbi ẽ hoc expressum.

¶ Idem Beluacen. episcopo.

¶ *Non est verè pœnitens, qui peccandi animum non deponit, tamen recipitur eius confessio.*

CAP. V.

Quod† qdam ad cõfessionem de cri-

Quod qdã.] Nõ ẽ respũda cõfessio nõ valẽtis abstinere a peccato, sed sẽt recipi, & sibi exhiberi prouidum consilium. h. d. Primo ponitur consultatio. Scđo responsio. Secũda ibi, [Consultationi.] Abbas Siculus.

CASVS. Aliq qñq; veniũt ad cõf. ssionẽ de crimĩ. suis, & petũt sibi pniam iponi; tñ nolunt de oĩb ɔteri, dñt se ɔtinere nõ poss. ; qrit quid de his sit agẽdũ? Rñ. Papa ꝙ eorũ cõfessio audiẽda ẽ, & eis ẽ de criminalis ɔsiliũ ipẽdẽdũ: qa licet hmõi pnia nõ sit vera quo ad uitã æternã, admitti tñ dẽt eorũ cõfessio: & pnia est illis imponẽda. No. ꝙ confessio nõ verè pœnitẽtis dẽt recipi ab ecclesia.

Non

a Non sit vera huiusmodi pœnitentia.] Talis pœnitentia non est vera i. fructuosa. 1 quo ad vitam æternam, tamen valet ei, quia sentiet fructum eius cum de alio crimine pœnitentiam egerit, de pę. dist. 3. §. pen. & vlt. & ideò talis confessio admitti debet, prout hic dicit. Sed pone ꝙ nō pęniteat de alijs, valebit ei pęnitētia? vtique; Nam omnia bona, quæ quisque facit in vita, illa prosunt ei ad uitam ęternā promerendam, vel saltē ad minus suppliciū subeundum, de pęn. dis. 3. pen. & incipit, si quis autem. Item ad bonum tēporale obtinendum, de pœ. d. 3. §. cauendū, & 22. q. 2. si qualibet culpa aut ad hoc ut Deus citius illustret cor eius ad ueram pęnitentiam, de pœniten. dist. 5. falsas. T.

1 Ne quis fallat ex doctr. huius gl. vidēdus est Cou ar. in ca. alma mater, de sen. exc. li. 6. in priori p. relectionis, §. 4. n. 12. ad. de Beatum Th. in qō. ad ditis ad 3. p. q. 14. ar. 4.

ADDITIO. Vndè versus: Quæ cū mortali bona fiunt, dant bona terræ.

Cor faciunt humile, minuūt tormenta gehennæ.

¶ Gloss. seq. inducit sex iura in cōtrariū, & soluit.

b Admittenda est.] Arg. cōtra 24. q. 2. legatur, 90. dist. si quis contristatus. & certè si adhuc facit, nō pęnitet, de pœn. dist. 3. pęnitentes & Deus nunquā aliquem sanauit, quem non omninò liberaret. dis. ea sunt plures. 2 Item arg. cōtra 27. q. 1. quę Christo, & c. deuotā. Sol. prima cōtraria, scilicet legatur pęnitentes sunt plures. intelliguntur de vera & fructuosa pœnitentia, in c. contristatus. compellitur quis recipere satisfactionem, illa duo c. deuotam, quæ Christo, intelliguntur non de pœnitentia, sed de fructu pœnitentiæ, idest Eucharistia.

1 Ca. 3. ti. de ferijs, in 2. comp. alia pars sup. de senis cap. licet.

2 Et sup. de bapt. maiores, uersi. ad hoc, & ibi satisfactionē, vt remittat iniuriā. Io. And.

...minib. veniunt, & quamuis confiteri velint, se tñ asserūt abstinere nō posse: Consultationi tuę taliter respondemus quod eorum confessionem recipere debes, & eis de criminibus consilium exhibere: quia licet non sit vera huiusmodi pœnitentia, a admittenda est b tamen eorum confessio, & crebris & salubribus monitis pœnitentia indicenda.

¶ Idem Tribunieñ. archiepō.

¶ *Qui ex pœnitentia debet certa die in pane & aqua ieiunare, potest deficiente pane alijs cibarijs vti.*

CAP. VI.

Licet † tam veteris, quam noui testamēti pagina: & inf. ¶ Si aūt illi qui aliquos dies in pane & aqua ex iniuncta sibi pœnitentia tenētur peragere, panem, quo vescantur non habent, leguminibus. c aut piscib. aut alijs cibarijs reficiantur, si necessitas id exposcat: † Discretione tamē adhibita, quod his non ad delicias, d sed ad sustētationem vtanť.

¶ Clemens tertius.

¶ *Sacerdoti Gręco procuranti vel studiose negligenti oppressionem filiorum non imponitur pęnitētia publica, sed debet abstinere ab altaris officio, & aliter in secreto agere pęnitentiam: sed si delictū est publicum, debet publicè agere pęnitentiam.*

CAP. VII.

Quęsitum est, vtrū sacerdotibus Gręcis, quibus legitimo matrimonio e licet vti, pęnitētia publica sit imponēda, si eam sibi postulent pro filijs oppressis iniungi? Huic igitur consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si ipsis procurantib vel studiosè negligentibus, f filij in lectis reperiuntur oppressi, ab officio altaris debēt perpetuò abstinere: & eis grauior quàm laicis, non tamen publica (nisi in publicum g id ...

Licet.] Primò ponit dictum: Secundò eius determinationem: ibi, Discretione. Abbas.

¶ CASVS. Dicitur hic, quod si quis ieiunare debet in pane & aqua, & non habet panem, leguminibus, & piscibus vel alijs reficiatur, si necessitas id exposcat: adhibita tamen discretione, vt non ad delicias, sed tantum ad sustentationem utatur. Nota argum. quod necessitas licitum facit quod aliàs non licet.

c Leguminibus.] Arg. quod si alicui est iniunctum, vt in pane ieiunet & aqua, nō debet aliud sumere, quia iā non staret in finibus pęnitentiæ, & hoc est uerum nisi necessitas 3 eum arctaret arg. 82. dist. presbyter. Necessitas enim semper intelligitur excepta, quæ legem non habet, de consecr. distin. 1. sicut, & inf. de reg. iur. quod non est. & sup. de consuet. quanto.

3 Inopię ut hic uel infirmitatis, de obser. ieiu. consilium, §. fi. Io. And.

d Non ad delicias.] prohibetur enim sępè non cibus, sed abusus: vt 41. dist. c. 1. 2. & 3. & est arg. ad hoc, 4. dis. denique.

Quæsitum.] Sacerdotes Greci procurantes uel studiose negligentes oppressionem filiorum suorum, deponuntur, & si est publicum, publicè puniuntur. h. d. Primò ponitur quæstio: Secundò responsio, ibi, Huic. Abbas Siculus.

CASVS. Presbyteri Græci, qui vtuntur matrimonio in minorib. ordinib. contracto, quandoq; cōtingit, quod opprimunt filios suos in lecto: quæritur, vtrū publica pęnitētia sit eis imponenda ꝓ filijs oppressis, si eā sibi petāt iniungi? Respon. Papa. ꝙ si ipsis procuratorib. vel studiosè negligentib. filijs, oppressi reperiūtur, ab officio altaris debent perpetuò abstinere, & grauior pęnitentia quam laicis est eis imponenda: non tamen publica, nisi in publicum id veniat: sed si ex incuria ipsorū mortui sūt in cunis, & illud est occultum, pęnitētia eis imponatur ꝓ arbitrio sacerdotis, & ad terrorem aliorum ad tps abstineāt ab officio Missę. Nota quod procurare mortem, & studiose negligere, parificatur. Item clerico maior pęnitentia quam laico debet imponi: quia quanto gradus altior, tanto casus grauior siue lapsus. Itē clericis est pœnitentia publica imponenda, nisi crimen illud pro quo imponitur, publicum esset. Itē qui occultè peccat, occultè puniri debet. Item pęnitentiæ sunt arbitrariæ.

† Exposcat.

† Ca. 1. eo. ti. in 2. compi.

e Matrimonio] contracto in laicali habitu, vel dum erant in minoribus ordinibus, supra de cler. coniug. cum olim.

f Negligentibus] Negligentia enim imputatur, supra de iniur. & dam. cap. vlt. quia dissoluta negligentia prope dolum est, ff. mandat. si fideiussori 1. respon. 50. dist. sępè. & dissoluta negligentia habetur pro conscientia. ff. de ædil. edic. cum sex. 4 qualis est ignorantia Iudæorum, qui nolunt intelligere, vt benè agant, 1. q. 4. §. vlt. sic 37. dist. in c. vlt. Ber.

4 Tempus redhibitoriæ ꝓfixum non currit emptori ignorāti latus uitiū fugitiui: secus si dissoluta esset emptoris ignorantia Io. An.

¶ Gl. seq. reci. per q. & signat contrarium.

g Nisi in publicum.] Tunc enim sacerdos publicam potest facere pœnitentiam, 28. distin. presbyter, vbi de hoc. & 30. distin. si quis presbyter, sed non solemnem de qua habes 50. distin. in capite. de qua etiam intelliguntur illa cap. 50. distin. confirmandum. illud alienū. quam clerici facere non debent, sed depositus solemniter publice pęnitere potest; de pęn. dist. 6. sacerdos, & 30. qō. 1. si quis sacerdos. Item arg. contra id quod dixi de publica pęnitentia 82. dist. presbyter si. vbi dicitur, presbyter publicè pęnitere non debet, sed exponitur, publice, idest solemniter. Si autem occultum est peccatum nec publicam sacerdos facere debet pęnitentiā, vt hic

hîc patet. & sic potest intelligi illud, 82. distin. presbyter si. vt non pœniteat publicè cum peccatum est occultum. Sed in casu isto posset agere pœnitentiam etiam solemnem, cum sine spe restitutionis de tali crimine priuatus sit, sup. de temp. ord. c. vlt. ergo multò fortius publicam, ex quo crimen venit ita in publicum. Ber.

a Pœnitentia debet imponi.] De hoc dictum est sup. de his qui fil. occid. de infantibus.

b Incuria.] quod prima facie præsumendum est arg. sup. de præsump. afferte. Vnde etiam lex ꝙ repentini casus iniquitas per iacturã paternæ pietatis emendanda est, C. de inoff. test. si mater.

c Arbitrio.] 26. quæst. 7. tẽpa pœnitudinis, & inf. c. proxi.

DEus qui.] CASVS. Liuonien. de nouo conuersi erãt ad fidẽ, nihilominus tamẽ aliquando cõmittebant excessus: quæsiuit eps Liuonien. & quidam fratres qui cũ eo erant, qualiter esset eis pœnitentia imponẽda: Respondet Papa, ꝙ pœnitentia nõ tã secundum quantitatẽ excessus, quàm secundum pœnitẽtis cõtritionem est moderanda, pensata qualitate personæ, super fornicatione adulterio, homicidio, & alijs criminib. cõsideratis ẽt circũstantijs oib. & pręcipuè nouitate Liuonien. ecclesiæ, pœnitẽtia delinquẽtibus est imponenda, prout saluti eorũ viderint expedire, sequentes Apostoli vestigia dicẽtis: Lac dedi vobis potũ, nõ escã eos paulatim instruendo in fide, confessionis formã, orationem Dominicam, & symbolum illos sollicitè edocentes: interim tñ sacrm̃ corporis, & sanguinis Domini consuetis festiuitatibus, & in mortis articulo tribuant eisdem. No. hanc decretalem pro illis, qui iniungunt pœnitentias quid attendere debeant, s. quantitatem excessus, pœnitentis contritionem, qualitatem personæ. Item nouitas fidei in hoc debet attendi. Item à leuioribus debet quis incipere, quando nouus est quis non solum in fide, sed etiam in doctrina.

d Arbitrium.] sup. c. prox. de pœn. dist. 1. mensuram.

e Circunstantijs.] intra eo. omnis. arg. quod circunstãtiæ aggrauant peccatum, sup. de homic. sicut dignum, s. responso, 40. distin. homo Christianus, de pœniten. dist. 5. c. 1. 23. quæst. 8. occidit.

f Nouitate.] propter nouitatem detrahendum est iuri, vt 35. q. 3. quod scripsi, & sup. de diuor. Deus qui.

g Prout saluti.] quia hoc solum benè agitur, vt vita hominum corrigatur, 23. q. 5. prodest.

veniat) pœnitentia debet[a] imponi. ¶ Verum si ex incuria[b] ipsorũ mortui inueniãtur in cunis, & illud fuerit occultum, eis pœnitentia pro arbitrio[c] pœnitentiarij imponatur: & in terrorem aliorum † ad tempus abstineant à celebratione Missarum.

¶ Innocent. 4. Liuon. epo, & eis qui cum ipso sunt fratribus.

¶ *Sacerdos pœnitentiam arbitrari debet secundum quãtitatem excessus pœnitentis, & contritionem, & aliàs circunstantias, h. d. quo ad titulũ.*

CAP. VIII.

DEus † qui ecclesiam suam: & inf. ¶ Ceterum cũ pœnitentia non tam secundum quantitatem excessus, quàm pœnitentis contritionem, per discreti sacerdotis arbitrium[d] sit moderanda, pensata qualitate personę, super fornicatione, adulterio, homicidio, periurio, † & alijs criminibus, consideratis circunstantijs[e] omnibus, & pręsertim nouitate[f] Liuonieñ ecclesiæ, competentem pœnitentiam delinquentibus imponatis, prout[g] saluti eorum videritis expedire.

¶ Apostoli autem vestigijs inhærentes, dicẽtis: Lac vobis potum dedi non escam: paulatim[h] eos instruatis in fide: cõfessionis formam,[i] orationem[k] Dominicam, † & symbolum[l] illos sollicite edocentes. Interim tamen corporis & sanguinis Domini sacramentum renatis fonte baptismatis, consuetis[m] festiuitatib. & in mortis[n] articulo tribuatis.

† Arg. adhoc in l. aut facta, §. fi. de pę. & l. cum qui. ff de iniur.

† Cap. 1. e. ti. in 3. cõp. pars huius §. de vi. & hon. cler. & de diuor. c. Deus q. Vide Turrecrè in ca. mensurã, de pęn. dis. 1. & Sylu. verbo, confessor. 4.

† Vox, periurio, deest in antiquis codicibus.

1. Cor. 3.

¶ Idẽ S. Lauren. in Lucina presbytero Card. Apost. sed Legato.

¶ *Auditur mulieris confessio, quæ sibi partum alienum supposuit, vel proprium ex adulterio suscepit, nec illud marito vult detegere.*

CAP. IV.

OFficij: † & inf. ¶ Significasti quandam mulierem in pœnitẽtia tibi fuisse confessam, ꝙ timens ne viri possessio deuolueretur ad alios, quarũdam herbarum succũ potauit, & sic vẽter eius intumuit, & indè grauidam se ostẽdens, sibi partum supposuit[o] alienum; timensque maritum, non vult facinus ipsis † detegere: qui prolẽ credit sine dubitatione qualibet esse suam.

¶ Quoniam igitur postulas edoceri, vtrum ei hac fraude durãte sit pnia iniungẽda: Rñdemus, ꝙ si

h Paulatim.] 12. dist. nouit. quia paulatim lupus comedit agnũ, 13. q. 1. § is. ita, vltra vnã columnã.

i Confessionis formam.] idest, Confiteòr Deo. 1

K Orationem Dominicam.] scilicet, Pater noster.

l Symbolum.] scilicet, Credo in Deũ.

m Consuetis.] inf. eo omnis vtriusque, & de consec. dis. 2. seculares.

n Mortis.] inf. eo. quod in te. & 50. dis. ex pœnitentibus, & sup. de spon. non est.

OFficij.] Primò ponitur consultatio: Scdò responsio, ibi. Quoniã. Alb. CASVS. Mulier quędam cum prole non haberet, nec speraret habere: timens ne viri possessio deuolueretur ad alios, succũ quarundam herbarũ potuit, & sic venter eius intumuit, & grauidam se ostendens, partũ supposuit alienũ. illa timens maritum, qui partum suũ credidit, non audet ei facinus reuelare, sed animæ suę desiderãs prouidere, confessa fuit hoc Cardinali sancti Laurentij pręsbytero in iudicio pœnitentiæ Cardinalis significauit hoc Domino Papę, petẽs ab eo, vtrum fraude ista durante sit ei pœnitentia iniũgenda: Respõdet Papa, ꝙ sicut mulieri, q ignorante marito de adulterio prolem suscepit, quàmuis illa viro non audeat confiteri, non est pœnitentia deneganda, ita nec isti mulieri est pœnitentia deneganda, & præcipuè si per alios, intelligas, alienus, ad quos timeat possessionem viri deuolui: Sed competens sibi satisfactio est iniungenda. Not. quod pœnitentiã indicere licet alicui, licet adhuc in peccato moretur. Item in iudicio animæ creditur cuilibet.

¶ Gl. seq. circa partus suppositionem notat duo, scilicet tempus, & cui competat accusatio.

o Supposuit.] Criminis suppositi partus accusatio nullo tempore clauditur, etiam post mortem. ff. ad leg. Cor. de fal. qui falsam, licet alia crimina claudantur. C. eod. quærelam. & C. si reus vel ac. mor. fu. l. b. 2. & 23.

† Vide cõcilũ Magũciã cũ sub Carolo Magno c. 45. & synodũ Rhemensem itẽ sub Carolo Magno ca. 2. & B. Aug. li. 1. de symbolo, cap. 1. refert Iuo. par. 1. c. 89. adde Bal. in rub. C. de sum. Tri.

1 Aptius interpretat hic Host. vt per confessionis formã intelligamus modũ, quem pœnitẽs seruare dẽt in confitẽdo, vide eũ dẽ Host. in sũ. ti. de pœn. & remi. §. qualiter sacerdos

† Ca. 2. e. tit. in 3. compi. pars huius. §. de testa. & §. de sen. excõ. c. offi ij. de intellectu & mẽtia Adria. l. 4. sen. trac. de rest. Couar. ĩ reg. peccatũ, in p. 1. relectionis, & Sylu. verbo, adulterium, q. 1. † Illi.

1 Vide legē septipartitā par.7. tit. 7. l.3. vbi d̄ accusatione, & pœna suppositiōis partū.

& 23.dist.quorumdam. Et not. ꝙ hæc accusatio non datur cuilibet de populo, sed propinquis, 1 aut his, ad quos ea res ptinet, ff.ad leg.Cor.lege Cornelia. Vinc.

]Glo.seq.obijcit, & sol.

a Deneganda.]Hoc mirum est, ꝙ durante suppositione per quam fraudātur consanguinei debita successione, hæc mulier pœnitere potest, contra illud, 14.q.6.si res, & de pœn. dist.3.pœnitētes, sed ipsa non potest detegere suppositionem, quia ei non crederetur obstante præsumptione, quæ habetur ex matrimonio, ꝙ filius natus sit ex nuptijs.ff.de his, q sui, vel alieni iuris sunt filiū, 2 & ēt periculosū esset mulieri illud detegere. Lan.

2 Sequitr eū diffinimus, q ex viro, & vxore nascitur. Io.And.

† In antiqs codicib' ita: Palentin. & Burgen. Episcopis, & Abbati Aucicdę, &c.

†Ca.1.eo.ti. in 4.cōp. Vide de Concilii Carthaginē se 4.c 99.refert suo par. 8.c.324.

b Pœnitentia.]Hoc tamen scias, ꝙ quandiu est ī mortali, nec deponit animū peccandi, non valet ei talis pœnitētia, 14.q.6. si res tamen ad pœnitentiam admitti debet, sed est ei dicendum, quod nō est ei fructuosa, quo ad vitam æternam, sup. ꝙ quidam, de pœniten. dist.3.§ pen.& vlt.& de pœ.di.5.falsas.Io.

c Alienos.]ad quos ab intestato deuolueretur hęreditas: si.n. aliqui tales sint ad quos ab intestato deuolueretur, exhæredari nō dēnt. Sed pone, ꝙ tales non sunt, adhuc tamen peccat impediendo liberam testamenti factionem, C. si quis alium testa.prohi.l.1.& 2.& ideò dixit, maximè. Vinc.

Noua.]Primo ponit excessus, quos secundo prohibet ibi. Cū igitur. Tertio causam reddit, ibi, Quia licet. Abb. Sicul.

CASVS. In quibusdam partib. abbatissæ moniales ꝓprias benedicebant, & ipsarum confessiones audiebant, & Euangelium legere ac prædicare præsumebant: ista noua, & inaudita peruenerunt ad notitiā dn̄i Papæ, vndè super hoc scribit episcopis in quorum diœcesib. hæc fiebant, mandans eisdē, quatenus cū hoc sit absonum, & absurdum, ne de cætero id fiat, firmiter inhibere procurēt, q̄a licet beatissima Virgo Maria dignior, & excellentior fuerit ap̄lis vniuersis, n̄ tn̄ illi, sed istis dn̄s claues regni cœlorum commisit. Not ꝙ abbatissa moniales benedicere non potest, nec confessiones audire, nec prædicare publicè, nec Euangelium legere. Item B.Virgo dignior est, & excellentior omnibus Apostolis. Item officium clauium non cadit in sexum fœmininū.

d Euangelium.] In matutinis fortè poterant legere Euangelium: vndè etiam diaconissæ appellantur, 27. q.1.diaconissam.

[Glo seq.numerat 8.quæ nō licent fœminis, submittens regulam generalem. In fi.quærit, & remittit.

e Prædicare.] Mulier enim nec prædicare, nec docere potest, quia hoc officium extraneum est à mulieribus; 3 nec sacra vasa contingere, 23 distin.sacratas, & c.mulier, & 33.q.5.mulierem, immo nec laici prædicare, vel docere debent, s̄. de hær.cū ex iniuncto, nec possunt velare moniales, 20.q.2. statuimus, nec absoluere eas, ī tit. prox.de monialib. nec iudicare, 33.q.5.mulierē, nisi fortè aliqua nobilis hoc habeat ex cōsuetudine, s̄.de arb.dilecti filij, nec arbitrium in se suscipere, vt ibidem, & C. de arb.l.vlt. Nec procuratrix esse ꝑt in iudicio, C. de proc.qđ de absente, & l.alienā, nisi fortè ꝓ patre morboso, aut ætate īpedito ageret, ff.de procur.fœminas. Nec aduocare potest in iudicio.3.q.7.infamis.§.tria, & generaliter viri officium mulierib.est interdictum, ff.de reg.iur.l.2. Sed nūquid abbatissa potest instituere, vel suspendere? De hoc dictum est s̄.de mai.& obe.dilecta.

3 Adde quæ eis interdicta sint no. in l.1. & 3. ff. ad Velle. & gl.in l. fœminæ. ff. de reg.iur.

cut mulieri, quæ ignorāte marito de adulterio prolem suscepit, q̄uis id viro suo timeat cōfiteri, non est pœnitentia denegāda:[a] ita nec illi dēt pœnitētia [b] denegari, maximè si p alios, intelligas alienos,[c] ad quos timeat possessionem viri deuolui, sed cōpetens satisfactio p discretum sacerdotem ei debet iniungi.

¶Idem Valēt.† & Burgen episcopis, & abbati de N. Cistercien.ordinis.

¶Abbatissa moniales benedicere, confessiones audire, & publicè prædicare non potest.

CAP. X.

NOua† quædam nostris sunt auribus intimata, quod abbatissę moniales proprias benedicunt: ipsarum quoque cōfessiones in criminib. audiūt: & legentes Euāgelium, [d] præsumunt publicè prædicare. [e] Cū igitur id absonum sit, pariter & absurdum: Mandamus, quatenus ne id de cætero fiat, curetis firmiter inhibere: Quia licet beatissima Virgo Maria dignior, & excellentior fuerit Apostolis vniuersis, non tamen illi, sed istis Dn̄s claues regni cœlorum commisit.

¶ Idem.

¶Tempore generalis interdicti conceditur pœnitentia, & viaticum morientibus: hoc primo Clerici, qui seruarunt interdictum, possunt cum silentio in cœmeterio sepeliri, hoc secundo. In conuentualib. ecclesiis clerici bini, vel trini possunt horas submissa voce dicere: hoc tertio. Cruce signatis, & peregrinis tempore interdicti pœnitentia concedi potest. hoc quarto.

CAP. XI.

QVod † in te:& inf. ¶In illo verbo per quod pœnitentiā moriētib. non negamus, viaticum etiam, quod vere pœnitentib. exhibetur, intelligi volumus, vt nec ipsū

QVod ī te.]Quattuor sūt partes, prout quattuor sunt dicta: Secunda ibi, Licet. Tertia ibi, Et in cōuentualibus. Quarta ibi, Recipientibus. Abbas.

CASVS. Contingit aliquando, quod terra supponitur interdicto, & prohibentur diuina officia celebrari, præter baptismā paruulorum, & pœnitentias morientiū, quæsitum fuit à Papa, vtrum tunc viaticum, idest, corpus Domini dandum sit decedentibus? Respondet Papa, quod in verbo illo per quod pœnitentia morientibus non negatur, scilicet cum dicitur, præter pœnitentias morientium, viaticum etiam, idest, Eucharistia intelligitur, quod decedentibus conceditur. Secūdo dicitur, quod tempore generalis interdicti omnibus tam vnctio, quam ecclesiastica sepultura denegatur: Tamen Papa ex gratia concedit, vt clerici decedentes, qui tamen interdictum seruauerūt, in cœmeterio ecclesiæ sepeliantur sine campanarum pulsatione: cessantibus omnibus sollemnitatibus. Tertio dicitur, ꝙ tempore interdicti clerici in conuentualibus ecclesijs bini, & bini, vel simul tres possunt dicere horas canonicas, ianuis clausis, excommunicatis, & interdictis exclusis, vt potius videantur legere quam cantare, ita quod exterius audiri non possint, quia & quibusdam regularibus simile priuilegium à sede Apostolica est concessum. In fine dicitur, quod recipientibus signum crucis pœnitentia, si eam postulauerint, non est deneganda, quod alijs peregrinis potest de gratia concedi. Not. quod pœnitentibus viaticum denegari non debet. Item nomine pœnitentiæ viaticum intelligitur. Item clerici interdicti tempore possunt sepeliri in cœmeterio. Item interdicti tempore potius debent legere horas canonicas, quam cantare. Item cruce signati, & peregrini tempore interdicti, possunt accipere pœnitentias.

†Ca.3.eo.ti. in 4.cōp. Et de materia huius decretalis tene id qđ statutū est in in ca. vlt. de sent. exc.lib.6.

a Denegetur.] tempore interdicti, inf. tit. proxi. permittimus.

b Concedimus.] Ista enim duo sacramenta siue tria semper excipiuntur in quolibet interdicto, s. baptisma paruulorum, & pœnitentia morientium, in quo intelligitur viaticum, put hic patet: Et dr viaticum quasi à via, qa sunt in via recedēdi de hac vita. Nec 1 est istud sacramentum necessitatis, tamen concedēdum est decedentibus etiam tēpore interdicti, vt patet hic.

1 Vide B. Tho. 3. par. q. 65. ar. vit.

[Gl. seq. arg. quod si ex gratia, &c.

c Ex gratia.] si ex gratia cōceditur clericis, qui seruauerunt interdictum, ergo videtur, quod ius non sit commune, ergo non competit nisi impetretur, cum nemo sit exemptus ab illa generalitate interdicti, nisi qui per priuilegium exemptus est, vel potest dici, quod per istud ius clericis canonicis regularibus æquiparentur, sim. sup. de priui. quod nonnullis. Io.

† In oib. Vaticanis, & plerisq; alijs ita: valeant legere potius, quā cantare.

d Audiri.] patet ergo, quod cum excommunicato non licet stare extra ecclesiā, cum etiā interdicto prohibeatur audire exterius. Io.

[Gl. seq. reddit rationem specialitatis, quā etiam ampliat. Secundo quærit, & sol. Ponit opi. contrariam, quā reprobat.

e Pœnitentia.] hoc est speciale in istis personis, vt sine necessitate, vel periculo mortis admittantur ad pęnitentiam. Sed hoc facit necessitas, quia hoc eis non conceditur, nisi cum proficiscuntur, & ita quasi in via dicuntur, sicut illi quib. datur viaticum. Item potest dici: si aliqui proficiscūtur ad iustum bellum, quia ibi est iusta causa timoris. Item idem esset si aliqui essent excommunicati, vt in iusto bello: quia possunt absolui à quocunq; alio quam ab excommunicatore, arg. j. tit. proxi. de tærero, de consec. dist. 4. sanctum est baptisma. & 33. q. 2. c. in adolescentia. Sed quid si in ciuitate interdicta aliqui vellent satisfacere, nunquid in eis relaxandum est interdictum? Non; quia aliqui sine culpa sua interdicuntur, s. de spon. non est vobis, & quia sic rigor ecclesiæ dissolueretur, 21. s. de priuil. vt priuilegia. Io. T. dixit quod si aliqui vellent iurare stare mandato ecclesiæ, quod essent admittendi. Sed finis iste videtur contradicere: quia hic specialiter hoc concedit recipientib. signum crucis, & peregrinis, ergo alijs intelligitur prohibere, sicut quod de uno negatur, de alio conceditur, 2 25. distin. qualis, quod verius puto, licet inuenias contrarium dictum.

† Ad reuerētiam.

2 Videto hic latius p Io. And. & Doctores recentiores.

decedentibus denegetur. a ¶ Licet autē per generale interdictum denegetur oībus tam vnctio, quā ecclesiastica sepultura: concedimus b tn ex gratia, c vt clerici decedentes, qui tn seruauerint interdictum, in cęmeterio ecclesiæ, sine campanarū pulsatione, cessantibus sollemnitatib. oībus cum silentio tumulentur. Et in conuentualibus ecclesijs bini, & bini, vel simul tres, horas canonicas valeant † legere, non cātare, ianuis clausis, interdictis, & excōicatis exclusis, & voce ita demissa, quod exterius audiri non d possint, cū & regularibus secundū priuilegium sedis Apost. sit indultum, vt cum generale interdictū terrę fuerit, liceat eis ianuis clausis, excōicatis & interdictis exclusis, nō pulsatis campanis, suppressa voce celebrare diuina. ¶ Recipientibus autem signū crucis nō negamus, quo minus eis ob† reuerentiā crucifixi pęnitētia e cum postulāuerint, iniungatur: qd & alijs peregrinis pt misericorditer idulgeri.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Famosum est, & multum allegabile, & hoc dicit. Quilibet doli capax tenetur saltē semel in anno confiteri proprio sacerdoti, vel de eius licentia alteri, & Eucharistiæ sacramentum ad minus in Pascha recipere. Et sacerdos reuelans confessionem deponendus est, & in monasterio ad agendum perpetuam pœnitentiam detrudendus.*

† Idē. s. Inn. iij. in Concilio generali Lat. 1 in. c. 21. & c. 2. eo. ti. in 4. compil.

CAP. XII.

Omnis† vtriusq; sexus fidelis, postquā ad annos discretionis f peruenerit, oia g sua solus peccata saltē semel in anno fideliter cōfiteatur pprio h sacerdoti, & iniunctam sibi pęnitentiā proprijs virib. studeat adimplere, suscipiens reuerenter ad minus i in Pascha Eucharistiæ sacramentum, nisi fortē de proprij sacerdotis cōsilio, ob aliquam rationabilē causam ad tempus ab huiusmodi† pceptione duxerit abstinēdum:

† Vide oīno Cōciliū Tri. sess. 14 c. 5. de cōfessione, & cano 8. de sanctissimo pęnitētiæ sacramento.

† Aliās ita: ab eius &c.

Omnis.] Tria sunt dicta principalia: Secundum ibi, Si quis. Tertium ibi, Sacerdos. Abb.

CASVS. Statuit concilium gñale, quod quilibet fidelis vtriusq; sexus postquā discretionem habuerit, saltem semel in anno suo solus confiteatur peccata proprio sacerdoti, & ad minus in Pascha sacrm Eucharistię suscipiat reuerenter, nisi de consilio sacerdotis duxerit abstinēdum: Alioquin ab ingressu ecclesiæ arceat, & moriens careat ecclesiastica sepultura: Sed o dr, quod si aliquis alieno confiteri voluerit sacerdoti, licentiam prius obtineat à proprio sacerdote, cū aliter ipse illum ligare non possit, vel soluere. Sacerdos autē sit discretus, vt diligenter inquirat circūstātias peccatoris, & peccati, quib. prudenter intelligat, quale consiliū sibi debeat adhibere, pcauens diligēter, ne verbo, vel signo pdat aliquatenus peccatorem, & si consilio prudentiori indiguerit, illud requirat sine aliquius expressione psonæ, qui .n. peccatū in pęnitētia sibi detectum manifestare psūpserit, ab omni officio sacerdotali deponatur, & in arctū monasteriū ad agendam pniam detrudatur. Not quod qlibet fidelis semel i anno pniam accipere debet & cōionem. Itē fallit hic regula illa: Cui cōicamus viuo, & mortuo cōicare debemus. Itē ab alieno sacerdote nemo potest absolui, vel ligari sine obtenta licentia proprij sacerdotis. Item sacerdos tenetur inquirere circumstātias peccati, & peccatoris. Item signis loquimur. item aliquid licet in genere, quod non licet in specie. item sacerdos qui peccatum in pęnitentia sibi detectum reuelauerit, debet deponi, & in monasteriū detrudi ad pñiam peragendum.

[Glo. seq. exponit, & signat contrarium.

f Discretionis.] idest, cum est doli capax: quia tunc potest peccare, s. de delict. pue. pueris, C. si aduer. delic. l. 1. & C. si minor se. ma. dix. l. 3. at. de consc. dist. 4. eos. & C. de fal. mo. l. 1.

[Glo. seq. recitetur per duas quæstiones.

g Oia sua sol9 peccata.] aliās nō esset fructuosa pœnitentia: vt dictum, est s. eo. quod quidam, vbi de ho.. Nō tamen venialia, quia illa tolluntur per orationem Dominicam, vel per aquam benedictam de pęn. dist. 3. de quotidianis, dist 6. qui vult, tñ si recolit, confiteat illa.

h Proprio sacerdoti.] nisi ille sit imperitus: tūc ō ipsi9 lnia (vt hic dicit) qrat discretū, de pęn. di 6 placuit. B.

i Ad minus in Pascha.] de cōse. di. 2. & si ñ frequētius.

Sepultura

a Sepultura.]hoc est contra regulam illam, cui cōmunicamus uiuo, cōmunicare debemus & mortuo. Fallit etiā in alio casu. 23. quæ. 5. placuit. & s̄. de sta. mona. monachi & s̄. de tornea. c. 1. & s̄. de vsuris, quia in omnibus, & supra, & rap. super eo.

s̄. de parochi. nullus. Et est arg. ꝙ clericus sine licentia sui episcopi non potest in nō suum iudicem cōsentire. s̄. eo. q̄d aūt, & s̄. de fo. comp. si diligenti. & c. significasti. vbi de hoc, & j̄. eo. c. vlt. Ber.

alioquin & viuens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriēs Chriana careat sepultura.[a] Vndè hoc salutare statutũ frequenter in ecclesijs publicetur ne quisquam †ignorantię cæcitate velamen excusationis assumat ¶ Si quis autē alieno sacerdoti[b] voluerit iusta de causa, sua confiteri peccata, licentiam prius postulet & obtineat[c] à proprio sacerdote: cum aliter ipse illum non possit absoluere † vel ligare.[d] ¶ Sacerdos autē sit discretus † & cautus, vt more periti medici superfundat vinũ & oleũ[e] vulneribus sauciati, diligenter inquirens & peccatoris circunstantias,[f] & peccati, quibus † prudenter itelligat, quale debeat ei præbere consiliũ, & cuiusmodi remediũ adhibere, diuersis experimētis[g] vtendo ad saluandum † ægrotũ. ¶ Caueat autem omninò, ne verbo, aut signo aut alio quouismodo aliquatenus prodat † peccatorem: sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque vlla expressione personæ, cautè requirat, qm̃ qui peccatum in pœnitentiali iudicio sibi detectum pręsumpserit reuelare, non solum à sacerdotali officio deponendum[h] decernimus, verũ etiam ad agendum perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.

¶ Idem † in eodem.

¶ Medici vocati ad infirmos debent ante omnia inducere infirmum ad confessionē, nec quicquam persuadere pro salute corporis tendens in animarum periculum.

CAP. XIII.

CVm infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proueniat, dicente Domino languido, quē sanauerat, Vadè, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. Præsenti decreto statuimus & districtè præcipimus medicis corporũ, vt cũ eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant & inducant, vt medicos aduocent animarum, vt postquam fuerit infirmo de spirituali salute prouisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur, cum causa cessante,[i] cesset effectus. Hoc quidē inter alia huic causam dedit edicto, ꝙ quidam in ęgritudinis lecto iacentes, cum eis a medicis suadetur, vt de animarum salute disponant, in desperationis ar

[Gloss. sequens exponit, quærit, & soluit.]

b Alieno sacerdoti.] executionem habenti. hoc dico propter illos sacerdotes siue seculares siue regulares, qui non habent ordinis executionem sacerdotalis, vt sunt illi qui non sunt à populo electi, vel qui ab episcopo populo non præficiũtur, 16. q. 1. cap. adij. imus, §. ecce in hoc, & cap. generaliter, §. ecce sufficienter. Sed ecce si Prædicatores & fratres Minores vel alij religiosi non habentes populum, habent priuilegium, vt alienos parochianos possint recipere ad pœnitentiam, nunquid sufficit priuilegium, vt parochianum alterius possint recipere ad pœnitentiam sine licentia proprij sacerdotis? Dicas quod non sufficit priuilegium sine licentia proprij sacerdotis: priuilegium enim æquiparat eos illis, qui à populo sunt electi, vel illis, qui ab episcopis populo præficiuntur, & dat eis solam executionem, & ita necessaria est adhuc licentia proprij sacerdotis, vt hic dicitur. Si enim de duabus seruitutibus, vna tollitur, remanet altera: quòd bene probatur, suprà de vsu pal. ex tuarum supra de priuileg pastoralis. ff. de seruit. vrban præd. si domus tua, & ideo dicit, alieno, & non alij. Nec papa per talem indulgentiam intendit præiudicare proprio sacerdoti, vt c. prædi. ex tuarum, cum suis similibus, & inf. ti. proxi. cum deside res. inf. & hoc idem dixit Hug. 16. q. 1. & in prædict. §§. Ber.

[Gl. sequens quærit. ar. & soluit.]

c Obtineat.] Quid si ille malitiosè recusat? Arg. ꝙ potest ire ad alium. sup. de reg. licet. Vel vadat ad eius superiorem si potest, vt illum compellat: vel ille dabit licentiam, ar. s̄. de iure patro. nullus. Ar. C. de tēp. app. l. vlt. §. vlt. arg. j̄. eo. c. vlt. ad fi. Ber.

[Gl. seq arg. & remittit.]

d Vel ligare.] sup. eod, quod aūt 9. q. 2. cap. 1. & 2. &

e Vinum & oleum.] i. misericordiam & disciplinam, 45. dis. disciplina. 1 & cap. oīs qui. & c. sunt nāq;, &c. vera iustitia Ber.

f Circunstantias.] Sic sup. eo. Deus qui. & sup. de homic. sicut in prin. de pœ. dist. 5. consideret. Ber.

g Diuersis experimentis.] Non tñ sicut imperitus medicus, 29. dis. necesse. Sed diligenter experiatꝰ vires ipsius, qualē pęnitentiā possit portare, ar. 26. q. vl alligāt. sic vt potius reddat rōnē de misericordia, quā de crudelitate, vt ibi. 26. dist. nō satis. vltra medium. & 11. q. 3. nemo peritorum Ber.

h Deponendum.] Olim etiā alia pęna imponebatur, de pęn. dist. 6. sacerdos. hodie hæc imponitur:

CVm infirmitas.] Diuiditur: Nam primò ponit vnam cōstitutionis cām: Secũdò constōnē: Tertio aliā cām: Quarto pœnā trāsgressiōis. Quinto, q̄dā prohibitionē. Secunda ibi, præsenti. Tertia ibi, Hoc quidē. Quarta ibi, Si quis, Quinta ibi, Cæterum. Abb. Sicu.

CASVS. Dicitur hic ꝙ infirmitas corporis aliquando accidit ex peccato: iō ꝓhibet in hoc capitulo, ne medici infirmos in suam curam recipiāt, nisi prius infirmi per medicum animæ se curauerint emendare: quia remota causa remouet effectus. Secundo dicitur, quòd hoc dedit causam huic constitutioni, quia quando infirmatur aliquis, & dicitur ei à medico, vt de salute aiæ disponat, cadit desperationem, & facilius mortis periculum incurrit: Tertio dicitur, ꝙ si medicus fecerit ɔtra istam cōstitutionem, postquā per Prælatos locorum fuerit publicata, excōicetur vsq; ad satisfactionē condignā: Quarto dicitur, ꝙ cũ aīa sit multo pretiosior corpore, nullus medicus suadeat ægroto q̄d in periculũ aiæ conuertatur. No. ꝙ infirmitas corporis aliqñ ꝓuenit ex peccato. Item cessante cā cessat effectus. Item transgressores constitutionũ domini Papæ ex communicari debent. Item anima multo pretiosior est corpore.

i Causa cessante,] supra de iureiuran. & si Christus.

†In vetustioribus quibusdā libris ita: ne quisquam ex ignorātiæ cę citate.

†Aliàs, soluere.

†Qualis debeat eē ɔfessor tradit Magister sēt. li. 4. dist. 19. §. qualem.

† Aliàs ita: ex quibus in concilio ita per quas.

†Aliàs, sanandum.

† Vide Ber. Thomā i qōnib. additis ad 3. par. q. 11. arti. 1. & Theologos lib. 4 sen.

i Vt ibi dr, ꝑ viuũ mũdāt putrida ꝑ oleũ sanāda fouent secũdũ Goffr. I. And.

†Idem .s. Innoc. 3 in cōcilio gñali Lateranē. c. 22. & c. 4. c. ti. in 4. cōp.

ftus ad fi.& fupra de renunc. poft translationem vbi de hoc.

a Arceatur.] p fententiam,nõ ipfo iure : quod malè , vel nullo modo feruatur.

b ¶ Multò pretiofior.] 12.q.1.præcipimus,24.q.3. fi habes. C.de facrofan eccl. l. fancimus. in fi. & iõ potius,& prius eft cõfulendum animæ q̃ corpori: quia vbi maius eft periculum,cautius eft prouidendũ, 42.dift. quiefcamus. & 7 q.7.cap.vltim.vt ff. ad Carbo. l.1.§. 2. Ber.

CVm ex eo.] Quatuor funt partes principales: Secunda: ibi, Formam Tertia: ibi,Qui autem, Quarta,ibi,Ad hæc:Abbas. Sic.

CASVS. In hoc capitulo dicitur, quod quæftores eleemofynarum p prouincias admitti non debent nifi litteris Apoftolicis , vel loci epifcopi muniantur : nec aliud prædicare debent , quàm in forma contineatur litterarum: forma verò litterarum in hoc capitulo inferius continetur expreſſè. Secundo dicitur, quòd quęftores eleemofynarum in tabernis vel alijs inhoneftis locis hofpitari nec debent , nec magnos fumptus facere, nec falfum religionis habitum fimulare. Tertio dicit, quod cũ bafilica dedicatur , fiue ab vno fiue à pluribus epifcopis, vltra annum non extendatur indulgentia , nec in anniuerfario dedicationis tempore.40. dies excedat remiffio ea maximè ratione, quia Romanus Pontifex confueuit hoc moderamen in t..libus obferuare Nota, quòd creditur litteris epifcopi. Item iurifdictio nõ extenditur vltra illud,qđ in litteris continetur. Item quæftores eleemofynarum in inhoneftis locis morari

† Idem f. Innoc. 3. in codẽ concil. generali Lateran. c. 62. & c.5.eo. ti. in 4.comp.

†Quod latet fub hoc ꝟ. habes in c. 2.fup. de reliquis & venerat. fanc. Ii quarenus attinet ad hos q̃ftores, eorũ nomẽ & vfum, penitus fuftulit cõci.Tri. fef.5.đ refor ma. c.2.7 fi. & fef. 12.de reformat. c. 9.

articulum incidunt, vndè facilius mortis periculum incurrunt.

¶ Si quis autem medicorum huius noftræ conftitutionis, poftquam per prælatos locorum fuerit publicata, trãfgreffor extiterit,tamdiù ab ingreffu ecclefiæ arceatur, [a] donec pro transgreffione huiusmodi fatisfecerit competenter. ¶ Cæterum cũ anima fit multo pretiofior [b] corpore, fub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum pro corporali falute, aliquid ægroto fuadeat, quod in periculum animæ conuertatur.

¶ Idem [in eodem.

¶ *Elemefynarum quęftores fine Apoftolicis vel diœcefanorum litteris admitti non debent nec tunc proponant vltra id, quod in ipfis litteris continetur. hoc primò Et debent effe modefti: & à locis , & expenfis incongruis abftinere : hoc fecundo. In dedicatione bafilicæ vltra annum , & in anniuerfario dedicationis & in litteris indulgentiarum conceffis ab alio quam à Papa, vltra quadraginta dies remiffio excedere non debet. h. d. vfque ad finem.*

C A P. XIIII.

CVm ex eo & infra. ¶ Eleemofynarum quoque quæftores , quorum quidam fe alios mẽtiendo, abufiones nõnullas in fua prædicatione proponunt , admitti (nifi Apoftolicas vel diœcefani epifcopi litteras [c] veràs exhibeant) prohibemus : & tunc præter id, quod in ipfis continebitur litteris , nihil populo proponere [d] permittatur.

¶ Formam verò, quam communiter talibus , Apoft. fedes indulget,duximus exprimendam,vt fecundum eam diœcefani epifcopi fuas litteras moderentur:Ea fiquidem talis eft. Quoniam (vt ait Apoft.)omnes ftabimus ante tribunal Chrifti , recepturi prout in corpore geffimus,fiue bonum fuerit, fiue malum : oportet nos diem miffionis extremę mifericordiæ operibus præuenire, ac ęternorum intuitu feminare in terris , quod reddente Domino cum multiplicato fructu recolligere debeamus in cœlis: firmam † fpem , fiduciamque rectam tenentes: quoniam qui parce feminat, parce & metet: & q feminat in benedictionibus, de benedictionibus , & metet vitam æternam : Cum igitur ad fuftentationem fratrum & egenorum ad tale confluentium hofpitale, propriæ non fuppetant facultates , Vniuerfitatem ueftram monemus , & exhortamur in Domino , atque in remiffionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus de bonis vobis à Deo collatis, pias eleemofynas , & grata eis charitatis fubfidia erogetis : vt per fubuentionem veftram ipforum inopiæ confulatur: & † vos per hæc bona & alia , quæ Domino infpirante feceritis , ad æterna poffitis gaudia peruenire.

¶ Quã autem ad quærendas eleemofynas deftinetur , modefti fint , & difcreti, nec in tabernis [e] † aut in alijs locis incongrui hofpitẽtur,nec inutiles faciant aut fumptuofas expenfas , cauentes omnino, ne falfę religionis habitum geftent. Ad hæc,quia per indifcretas & fuperfluas indulgentias, quas quidam ecclefiarum Prælati facere non verentur : & claues ecclefiæ [f] contemnuntur : & pœnitentialis fatisfactio eneruatur;Decernimus,† vt cũ dedicatur bafilica,nõ extendatur indulgẽtia vltra annũ,fiue ab vno folo,fiue à pluribus [g] epifcopis dedicetur: ac deinde in anniuerfario dedicationis

Rom. 14 2. Cor.ca.5.

† In codice Barbatiæ: & In concilio ita firmam fpẽ fiduciaque tenentes,&c. 2.Cor 9.

† Aliàs ita: & vos p hęc & alia bona &c.

† Vide circos i c.quod aũr, ꝟ. hoc co.ut.

non debent.Item indulgentia non debet annum excedere. Itẽ Papa obtinet plenitudinẽ poteftatis. Item minores prælati exẽplum accipere debent à maioribus.

c Litteras.] Si ergo creditur litteris epifcopi fi verę fint, ꝟ.de prob. poft ceffionem. & 11.q.3.curæ.

d Proponere.] quia in talibus diligens inquifitio facienda eft, 42. dift. quiefcamus.

e In tabernis,] Si enim ibi publice deliquerint , poffunt à diœcefano puniri, licet fint exempti fupra de priuil. tuarum. vbi de hoc.

f Claues ecclefiæ contemnuntur.] quod effe non debet, fi. fupra ti. proxi.c. vlt. de priuil. vt priuilegia.

[Glo. fequen. quærit an negatiuè , foluit affirmatiuè, folutioni fignat contrarium.

g A pluribus] quid fi q lib. t indulgeat an nũ: nũquid valet, huiufmodi indulgentia ꝯ ftatutũ iftud? vř q non

non, supra de exces. præla. cum ad quorundam. & c. sane. & c. proxi. Credo quod tenet, licet ibi faciant contra mandatum istud, quia non adijcit hic, quod si secus fecerint, decernimus non ualere: prout dr in illa decr. cum ad quorundam, arg. ad hoc infra de preben. inter cæteras. vbi n. huiusmodi clausula nō apponit in mandato, licet fiat contra mandatum, tñ tenet quod factū est. infra de preben. dilectus 2. Arg contra infra eo. c. proxi. in fi.

ADDITIO. Hodie per c. fi. e ti. li. 6. disponit, quod indulgētia concessa a prælato ultra numerum hic taxatum, est ipso iure nulla, & vide ibi glossam, quæ disputat nunquid excedendo hunc numerū corruat indulgentia in totū, an verò teneat vsq. ad facultatē concessam? & intelligit quod vsq. ad concessum numerum inclusiuè tenet, ar. in regula vtile per inutile lib. 6. & l. sancimus C. de do.

† Alias ita, & in talibus.

NOstro.] Diuidit: primo ponit cōsultatio: Scdo rñsio. secūda ibi, [Nos igitur.] Abb. Sic.

CASVS. Quæsiuit quidam prælatus, vtrū per suā prouinciā possit cōcedere remissionis lras gñales? Rñdet Papa, quod hoc libere pt facere, ita tñ quod statutū gñalis concilij nō excedas, vt est s. c. proxi. No. quod epi pñt concedere litteras remissionis uel indulgētię in suis prouincijs.

† Vide Spec. ti. de pœnit. & remis. vbi plene de hac materia, addito B. Tho. in quodlibetis additio ad 3. p. q. 26.

Gl. seq. reci pro obiec. de decre. pastoralis.

a Per tuam prouinciā.] No. quod archiepūs per totā prouinciā suam pōt facere remissiones, prout hic colligitur, & eps in sua diœcesi, licet archieps nō sit iudex ordinarius omnium de prouincia sua, supra de of. ord. pastoralis. & iurisdōnē contentiosam non hēt in sua prouincia, nisi in certis casibus, vt dr in decr. pastoralis. sed volūtariā: sicut pro consul. cum vrbē egressus fuerit, iurisdōnē hēt nō contētiosam, sed uoluntariā ff. de offi. procõsul. l. 2. Et legatus pt in sua prouincia facere remissiones, quia & statuta perpetua facere pt. s. de of. leg. c. vlt. Et est hoc epōrū & archiepōrū. s. facere remissiones, nisi ex spāli concessione uel alia legitima cā cōpetat alijs inferioribus prælatis. supra de exces. plat. accedentib. Et priuilegia pnt cō cedere epi & archiepi. s. de his quæ fi. a præla. sine consensu capituli, quanto. & arg. s. de iure pat. nullus.

b Concilij.] sup. eo. c. proxi.

NE pro dilatione.] CASVS. Cum nullus possit ligari uel solui nisi a suo proprio Prælato, & periculosum sit epis & alijs superiorib. & minorib. Prælatis exemptis suos pp hoc Prælatos adire, vel licētiā petere ab eisdē: ne pro dilatione pniæ periculum immineat animarum, permittit Papa prædictis omnibus, ut etiam præter sui superioris licentiam prouidum & discretum sibi eligant confessorem. No. quod pp periculum aiarum multa licent, quæ aliàs non licerēt. Item epi & alij Prælati inferiores exempti possunt sibi eligere confessorem sine licentia superioris. Item discretus debet eligi confessor.

Glo. seq. dat duo similia de absolutione et baptismo: & subdit genus, vlt. no.

c Periculum immineat.] Sic pp periculū moræ dat absolutio statim, quę aliàs nō daretur. infra ti. px. nuper. in fi. & c. sacra. & s. de off. ord. ad reprimendam. & pp periculū animæ statim infans baptizatur s. di. baptizari. & de consec. di. 4. ne quod absit, & dilatio pp periculū tollitur, ne interim aliquod contingat periculum, de conse. di. 4. Iudæi. Et est ar. quod vbicunque periculū timetur, dilatio sine mora uitanda est. 28. dist. de Syracusanæ. Itē ar. quod sacerdos statim dēt currere ad infirmum, quā uocatur: quia vitā adimit qui squis morienti pœnitentiam denegauit, 26. q. 6. si presbyter & ca. seq. & reus erit animarum, vt ibi dicitur.

† Vide late Paludanū li. 4. sent. & Syluestrum verbo, cōfessor. 1. q. 8. 2. & de Turrecre. in c. quē pęnitet. de pœ. dist. 1.

d Permittimus.] Sic ergo videtur, quod epi vel alij inferiores plati exēpti ante istā permissionem non poterant se subijcere alicui confessori sine licentia sui superioris. supra eod. cap omnis vtriusque, quia nullus clericus sine licentia sui episcopi potest eligere iudicium non sui iudicis personæ vel rerum, supra de foro compet. si diligenti. & capitulo significasti. & 3. q. 6. non liceat. ergo multo minus iudicium animę, quod maius est.

† In duobus manuscriptis ita: De sententia excōicationis & absolutionis.

Glo. seq. recitetur per quæstionem.

e Prouidum.] qui sciat ligare ac soluere, de pœn. distin. 6. qui vult. & supra eodem, omnis. § sacerdos. & qui diligenter inuestiget qualitatem criminis & personæ, de pœnitentia distinctione 5. consideret.

---

cationis tempore quadraginta dies de iniunctis pœnitentijs indulta remissio non excedat: & infra. ¶ Hunc quoque dierum numerum indulgētiarum litteris præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet casibus aliquoties conceduntur: cum Romanus Pōtifex, qui plenitudinem obtinet potestatis, hoc † in talibus moderamen cōsueuerit obseruare.

¶ Honorius tertius.

Archiepiscopus intra prouinciam suam potest cōcedere indulgentias secundum formā cōcilij generalis h. d. & loquitur de cap prece. in fi.

CAP. XV.

NOstro † postulasti certificari responso, vtrum per tuam prouinciam [a] possis cōcedere remissionis litteras generales. Nos igitur tuæ fraternitati breuiter respondemus, quod per prouinciā tuam libere potes huiusmodi concedere litteras: ita tamē, quod statutum generalis concilij [b] non excedas.

¶ Gregorius nonus.

Episcopus & alij, de quib. in littera, possunt sine licentia superiorū sibi eligere prouidum confessorem.

CAP. XVI.

NE † pro dilatione pœnitentiæ periculū [c] immineat animarū: Permittimus [d] episcopis & alijs superioribus, nec non minoribus Prælatis exemptis, vt etiā pręter sui superioris licentiam, prouidum [e] & discretum sibi possint eligere confessorem.

TITVLVS XXXIX.

De † sententia excommunicationis.

¶ Alexander iij. Senon. archiepiscopo.

Impubes, qui clericum percussit, ab episcopo absolui potest: & qui ioco uel causa disciplinæ percutit

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Supra uisum est de pœnis, quæ imponuntur tam in foro contentioso quam pœnali: Veruntamen quia excommunicatio est pœna delicti, cum fertur à iure, & cum verò ab homine, est pœna

pœna contumaciæ, merito post rubricas præcedentes subijcitur ista. Abbas.

De hac materia tractatur, 33. quæstione 1. & quæst. 2. & quæstione 3. & 9. quæst. 1. & 11. quæst. 3. per totum.

Super.] Tres sunt partes: Secunda ibi, Nec clerici: Tertia ibi, [Cæterum.] Ab. Sicu.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa si clerici infra minores annos constituti se ad inuicem percusserint, vtrum sint ad Apost. sedem mittendi pro absolutione? Rńdet Papa, quod si infra dictam ætatem clerici se ad inuicem percusserint, siue vnus alterum, non sunt ad sedem Apost mittendi: quia ętas excusat. Item nec clerici si sint plenę ętatis, & adinuicē se percusserint, non ex odio, vel inuidia, sed ex leuitate iocosa, sunt excommunicati. Item nec magister, si clericū causa disciplinæ percusserit, vel correctionis. quia non potest in ipsis iniectio manuum uiolenta notari. Secus verò si ex odio dicti clerici sese percusserint: tunc. n. ad Apost. sedē ire debent absoluendi. No. quod clerici impuberes si se ad inuicem percusserint, possunt a suis episcopis absolui. Item est arg. ætatem excusare non a toto, sed a tāto. Item qui ludendo clericum percutit, vel magister, qui causa correctionis discipulum verberat, non est excommunicatus.

† Cap 2. eo. ti. in 3. compil. & post cōci. Lateran. sub Alex. 3. p. 14. c. 7.

† In recētio rib. libris, infra, legit, sensu penit⁹ contrario decisioni pontificis, ex antiquis tñ infra, restitutum est.

† Adde quod dicat iniectio manus violēta, p Bar. in l. licitatio, §. illicite, de publi.

clericum, etiam si sit maior, excommunicatus non est: qui uero ex odio, sic. & per Papā absoluitur.

CAP. I.

Super† eo vero, quod consilium postulasti: & infra.

¶ Respondemus, quod si clerici inf.† puberes annos se ad inuicem: aut vnus alterū percusserint,[a] non sunt ad Apostolicā sedem mittendi, quia eos ætas excusa:[b] Nec clerici,[c] si sunt plenæ ætatis, & non odio, uel inuidia, vel idignatione, sed leuitate iocosa, se ad inuicem percutere contingat: neq. magister, si scholarē clericum intuitu disciplinæ,[d] vel correctionis percusserit, quia non potest in ipsis iniectio manuū uiolenta †notari:[e] Cæterum si ex odio ijdē scholares, vel seculares clerici sese percusserint, pro sua absolutione debēt ad Apostolicam sedem uenire.

¶ Idem.

¶ *Monachos se ad inuicē percutienses, absoluit abbas: idē in canonicis regularibus: & abbatis discretione deficiēte, recurritur ad episcopum.*

a Percusserint.] irato animo: aliàs non inciderent in canonem prout sequentia verba declarant. & 17. q. 4. si quis suadente.

Glo. seq exponit arg. alle. tria iura. & duo alle. in contrarium.

b Excusat.] non ab excommunicatione, i sed quoad hoc quod non sunt mittendi ad curiam pro absolutione, vt inf. eo. quamuis. c. vlt. Et ita est argu. quod ætas excusat. de consec. dist. 4 cos. C. de fal. mo. l. 1. in fi. & 23. q. 2 in adolescentia. Arg. contra. quia malorum mores infirmitas animi non excusat. C. si aduer. de lib. l. 2. & ff. de mino. auxilium, § in delictis. Ber.

i Hoc intelligas si sunt doli capaces: aliàs ab excōicatione excusarētur, secundum Host. Ioan. And.

c Nec clerici.] supple, sunt excommunicati, quoniam sola temeritas in hoc casu reprehenditur sine violentia, prout sequitur, & patet ex illo canone. 17. q. 4. si qs suadente.

d Disciplinæ.] Vel ratione prælationis. Idem est, etiā de patre, qui filium in minoribus ordinibus potest corripere sine pœna ista: vel de propinquo, infra eod. ex tenore, & c. cum voluntate. vbi de hoc, arg. de pœn. dist. 1. §. aut facta. & 14. q. 5. circunce ssiones. Ber.

e Violenta notari.] Hæc est ratio, quare non incidunt in canonem.

CAP. II.

Monachi vero & canonici regulares quocunque modo[f] se in claustro percusserint, nō sunt ad Apost. sedem mittendi, sed secundum prouidentiam sui abbatis,[g] disciplinæ subdantur: & si discretio abbatis nō sufficit† ad eorum correctionem est prouidentia diœcesani episcopi adhibēda.

¶ Idem.

¶ *Ostiarius qui clericum percussit non grauiter ab episcopo absolui potest hoc primo: Officialis deliberate inijciens manum in clericum, per Papam absoluitur. hoc secundo. Qui repellendo uim vi clericum percutit, excommunicatus non est. hoc tertio. Qui percutit clericum turpiter inuentum cum propinqua, excommunicatus non est, secus cum remota: & dicitur propinqua, vt in litera.*

CAP. III.

Si verò alicui⁹ Potestatis ostiarius, sub prętextu sui officij malignatus clericum læ-

Monachi. CASVS. Monachi & regulares canonici si se adinuicē percusserint, nō sunt ad Apo. sedē mittēdi, sed per abbatē suum sūt absoluendi: & si abbas nō sufficit, episcopus diœcesanus est adhibēdus. No. quod regulares sese adinuicē percutiētes, per abbatem suū possunt absolui.

f Quocunque modo.] dū tamē nō enormiter: aut i episcopū, aut in abbatem, aut i clericū secularē manus inijciāt violētas, ī. eod. cum illorum.

g Sui abbatis.] Si vero monachū alterius claustri percusserit, p abbatem vtriusq. monasterij dēt absolui, ī. e. cū illorū, & ī. eo. canonica. sed si monialis monialē uel conuersam uel cōuersum aut clericū percusserit, per episcopū absoluatur, ī. eo de monialibus.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cōpi. & post cōc. Late. par. 14. c. 8.

† sufficia

a Quod di vt infra e. religioso, li. 6. Io. An.

Si vero.] Quatuor sūt partes; Secūda ibi, Officialis. Tertia ibi, Nec ille: Quarta ibi, Cæterum. Abbas.

CASVS. Primo dr̄ quod si ostiarius alicui⁹ Potestatis prætextu officij sui malignat⁹ uel malitiose clericū læserit, ab epō suo pōt absolui, nisi grauiter eū vulnerauerit; Scd̄ dr̄, quod si officialis clericū vulnerauerit, nō potest sine mandato Rom. Pont. absolui; quia laico non datur tanta potestas, nisi forte turbam arcendo casu fortuito clericum lædat. Tertio dicitur, quod si clericus uel laicus uim vi repellendo, clericum percutias, non est excommunicandus, nec est excommunicatus: quia vim vi (secundum quod iura permittunt) repellere licet. Vltimo dicitur, quod si aliquis in clericum turpiter inuentum cum matre, filia, sorore, uel uxore, manus iniecerit uiolentas, non est excommunicatus. Si autem inueniat eum in stupro uel adulterio cum alia que ipsum taliter non atingat & in eum uiolentas manus iniecerit, est excommunicatus. Nota quod qui pretextu officii sui clericum percutit, ab episcopo potest absolui. Item quod casu fortuito fit; nemini est imputandum. Item vim vi repellendo clericum percutiens, non excommunicatur. Item percutiens clericum turpiter cocuntem cum vxore, matre, sorore uel filia, non est excommunicatus; in vlterioribus autem personis secus est.

Absol-

a Abſolui.] ergo eſt excommunicatus: quare intelligendum eſt de eo, qui animo iniuriandi hoc fecit, & hoc no. ꝙ dicit, malignatus: alioquin non eſſet excommunicatus, cum canon doloſos, & violentos tantum teneat: vt ſup. eod. c. 1. & 17. q. 4. ſi quis ſuadente.

m Non contingit.] quia tunc nihil intereſt eius, immo culpa eſt ſe immiſcere rei ad ſe non pertinenti. ff. de reg. iur. culpa. Ber.

ij SI verò.] Tres ſunt partes: Secunda ibi, vel ſi. Tertia ibi, Ab illo. Abb.

ſerit, ab epõ ſuo põt abſolui:a niſi fortè eundem clericum grauiter[b] vulnerauerit. Officialis[c] verò ꝑ iniectione manuũ in clericum, non põt ſine mandato Rom. Põtificis abſolutionis beneficium promereri: quia nulli laico,d ſuper clericũ tanta † datur auctoritas: niſi fortè turbã arcendo, irruentẽ non ex deliberatione, ſed fortuito[e] caſu clericum lædat. ¶ Si verò clericũ vim ſibi inferentem vi qs repellat, vel lędat: non debet pp hoc ad ſedẽ Apoſt. tranſmitti: ſi in continenti vim[f] vi repellat: cũ vim vi repellere[g] oẽs leges[h] oĩaq; iura pmittant. ¶ Nec ille cõpellẽdus eſt ad ſedẽ Apoſt. venire, q in clericũ cum vxore,[i] matre,[k] ſorore, vel filia propria turpiter[l] inuentum, manus iniecerit violentas. Cęterũ, ſi in ſtupro, vel adulterio, quod cõmittit cum ea, quæ ipſum ita proxima cõſanguinitatis linea nõ contingit,[m] cęperit, aut in eum violentas manus iniecerit, non erit à ſententia illius excommunicationis immunis.

¶ Idem.

¶ Qui percutit clericum ignorans probabiliter eum clericum, excõmunicatus non eſt, ignorantiam tamen probare debet per iuramentum: & ſi hoc præſtare recuſat, pro excommunicato haberi debet.

CAP. IIII.

ij SI † verò aliquis in clericũ nutrientem comã manus iniecerit violentas, pp hoc non debet † Apoſtolico præſentari cõſpectui: nec etiam excommunicatione notari, † dummodo ipſum eſſe clericum ignorauerit:[n] Vel ſi hoc dubium fuerit, ꝓpria[o] manu dũtaxat prę ſtiterit iuramentum, quòd eum eſſe clericum ignoraſſet. Ab illo

CASVS. Si aliquis manus violẽtas iniecerit in clericum nutrientem comã, ignorans quòd clericus fuerit, non erit excõmunicatus: vel ſi hoc dubium fuerit, & propria manu iurauerit, ꝙ eum clericum ignorauerit. Si autem non iurauerit ſicut ab excõicato cõuenit abſtineri: quia conſtat eum violentas manus in clericũ inieciſſe. No. ꝙ ignorãtia excuſat ab excõicatione. Item per iurm purgat cõſcientia alicuius. Et ſic ignorantia per iurm probatur. Itẽ q̃ ignorãtiam allegat, eam probare debet. Item iurõ alicuius ſtat in præiudicium alteri⁹, ſed hoc facit pręſumptio habites laicalis.

[Gl. ſe. exponit literam, alleg. duo iura: quærit & ſoluit, ſecundo quærit, & ſoluit, tertiò quærit, ponit opi. Alan. quã dicit tutiorem, & 𝔠̃ iã Tan. quã approbat.

b Grauiter vulnerauerit.] Caſus iſte ſemper excipitur, ĩ. eo. cum illorum.

c Officialis.] ideſt iudex, vel apparitor alicuius Poteſtatis, vel Principis.

d Laico.] ſupple, & qui de mãdato ſui prælati hoc faceret, nihilominus incidit in Canonem, inf. eo. vniuerſitatis, niſi clerici deliquerint: nec aliter poſſint ad iudicium trahi, tũc enim de mandato Prælatorum capi poſſunt: vt traditur infra eo. vt famæ.

e Fortuito.] Tunc enim nõ imputatur, quia caſus fortuiti prętuideri nõ poſſunt s. de homi. Ioannes, & c. vlt. & s. de commo. ca. vnico, & ff. de admi. re. ad ciui. pert. l. 2. §. ſi eo tẽpore, 1 & ff. d cuſt. & exhib. reo. non eſt, & l. milites, in ſi quia nulla temeritas, vel violentia in eo notari põt, ſed excuſatur ratione officij: aliàs nõ excuſaretur: quia debuit præuidere, an ex facto ſuo poſſet iniuria irrogari argu. s. de iniur. c. vlt.

f Vim vi.] Tunc enim excõmunicatus non eſt, cum licitum ſit ſe defendere, inf. eo. ex tenore. ſeruato moderamine inculpatæ tutelæ, ſup. de homic ſignificaſti. 2.

g Repellere. ff. de iuſt. & iu. vt vim, & ff. ad l. Aquil. ſcientiam, §. qui cum aliter, & ſup. de homic. ſignificaſti. vide de hoc.

h Omnes leges.] De hac materia loquentes, & ita vniuerſalis reſtringitur, ſic 1 diſtin. omnes leges, ſic & indefinita, ſup. de priuil. vt priuilegia.

i Cum vxore.] Idem eſt in ſponſa de præſenti: quia & lex permittit illam accuſare iure mariti, 2 ff. de adult. ſi vxor. §. 1.

[Glo. ſeq. quærit, argum. pro, ſoluit contrarium.

K Matre.] Nunquid noĩe matris intelligimus omnes aſcendentes ſecundum legem? Vr ꝙ ſic, ff de verb. ſig. appellatione, & nomine filij omnes etiam deſcendentes, vt lex dicit, ff. eo. liberorum per ll. iſtas videtur ꝙ ſic in caſu iſto 3 non credo hoc extendendũ ad aſcendentes, vel deſcendentes, cum minor fiat iniuria, vndè non eſt extendenda licentia, ſup. de dec. c. tuæ. Bern.

l Turpiter.] Huic. n. parcit canon, quia tam iuſtum dolorem compeſcere non poſſet, C. ad l. Iul. de adul. Gracchus, & lex permittit illum occidere ſic inuentum, ff. de adult. quod ait lex. §. quod ait, aliàs ex interuallo non liceret.

n Ignorauerit.] Ita ꝙ ignorãtia probabilis fuerit, aliàs nõ excuſaret, s. de cle. excomin. Apoſtolic, & s. de eo qui tenũt. epiſ. c. 1. & 2. Quid 4 ſi tonſuram vidit, & eum clericum non credidit? Rñ. incidit in ſententiam, dum tamen ille clericus ſit. Quid ſi in veritate non erat clericus, licet tonſurã deferret, & illum percuſſiſti credens illum clericũ? Propter conſcientiã teneris, niſi poſtea certus efficiaris. argum. 11. q. 3. quoniam multos, ſecundum vnum caſum. Quid ſi credidit percutere Titium laicum, & in perſona errans percuſſit Martinum clericum? Ala. dixit, quòd in ſententiam incidit, quia iniuriari voluit, ff. de iniur. eum qui. §. ſi iniuria, & s. de iniur. c. vlt. Tan. dixit quòd non incidit in canonem, quod probat per hãc litteram, quia dicit hic; ſi percutiat clericum quem credebat laicum, non eſt excommunicatus, vt hic dicit: Sola enim temeritas, & violentia in hoc conſideratur. arg. s. eo. c. 1. & ĩ. eo. veniens, & ff. de iniu. illud, §. vlt. & l. ſeq. iniuriam tamen fecit, vt dicit Ala. & per eadem iura potius crederem opin. Ala. tutiorem.

o Propria manu.] Soli ſacramento creditur, quando de conſcientia alicuius dubitatur, vel quæritur, vt hic patet, & 33. q. 2. in lectum, 31. q. 2 ſi verum, ff. de re mil. non omnes, §. à barbaris, 26 q. 3. dilectio & 35. q. 3. extraordinaria, & ſup. de exceptio. paſtoralis. argumen. ſup. quod met. cau. capitulo vlt. cum ſuis concord. poſitis ibi.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium. & ſoluit.

† An aũt aliquã oĩno habeãt laici in clericos ptãtem, tradit Frãc. Victoria in priori relectiõe de ptãte eccleſię, qõ. vl.

1 Si tpe noĩationis idoneds fortuito facultatib. lapſus dãnũ reipub. dederit, ꝓcurator reipublicæ nõ tenẽri: quia caſus fortuitos, &c. Ioã. And.

2 Quid ſi in veritate non ſit vxor, putatũ tñ vxor, & loco vxoris hr? Idem credo: vt ibi dr ſm Vincẽ. & Goſ. facit quod no. de do. it. vir. & vx. plerũque, in vltima gl. Ioan. And.

3 Et hoc tenet Innoc. dicẽs in collateralib. vel affinib. ſi extendendum. Ioan. And.

† Ca. 5. eo. ti. in 1. cõp. & poſt Cõcil. Lat. part. 14. c. 1. Et de intellectu vid citatos ſup gl.

† Aliàs ita: nõ dẽt ſe Apoſtolico ꝓſentare conſpectui.

† Nodari, in recentiorib. libris.

4 De articulis huius gl. ꝑter Doct. hic, vid Fed. cõſ. 13. Sylueſt. verbo, excõicatio. 6 ver. ſciẽdum eſt quarto, & Couarru. ĩ c. alma mater, de ſent. excom. li. 6. par. 1. §. 10. nu. 15.

a Noluerit.] Hoc ipso ꝙ iurare non vult, præsumptio est contra eum in tantum, ꝙ tanq̃ excõicatus vitabit. sim. s. de hæret. excõicamus, §. qui verò, cum constet, ꝙ violentas manus in illum iniecit, sic. n. pro conuicto hr̃ qui se non purgat, s. de sim. de hoc, & s. de purg. can. c. cum P. & c. inter, in fi. Item hic habes, ꝙ licet clericus non seruet habitum suum, adhuc retinet priuilegium suum. vnde cõtra j. eo. in audiẽtia. hoc intellige ante trinam admonitionẽ, illud cum suis consimilibus post: q̃a tũc perdit priuilegium.

autem (si prę́stare noluerit [a] iuramentũ) quia violentas manus constat eũ in clericũ iniecisse, sicut ab excõmunicato, donec de mandato summi Pontificis absoluatur, conuenit abstineri.

¶ Idem.

¶ Percutiens clericum, vel religiosum, excõmunicatus est, nec ab alio, quàm à Papa absoluitur, præterquam in mortis articulo.

CAP. V.

NOn † dubium est, ꝙ hi, qui violẽtas manus in clericos, vel canonicos, aut cuiuslibet religionis conuersos [b] inijciunt, ex constitutione [c] concilij sententiam excõmunicationis incurrũt: nec nisi in articulo mortis [d] sine Rom. Pontifice absolutionis possunt beneficium impetrare.

¶ Idem.

¶ Mulieres, quæ inciderunt in canonem, si quis suadente. absoluuntur ab episcopo. Idẽ in personis quę non sunt sui iuris, vel sũt delicatæ, de quibus dubitabatur, ꝙ non possent commode accedere ad curiam, & h. d. vsq; ad §. illo.

NOn dubiũ est.] CASVS. Dr̃ hic, ꝙ quicunq; violentas manus in clericos, aut cuiuslibet religionis conuersos inijciunt, sñiam excõmunicationis incurrunt, & à solo Papa possũt absolui, nisi ĩ articulo mortis. Not. ꝙ percutiẽs clericũ, vel alicuius religionis conuersum, à solo Papa põt absolui. Item propter periculum mortis multa fiũt, q̃ aliàs si fierẽt.

[Gl. se. reci. per q. an, conuersi secularium, &c. arg. ꝙ nõ à contrario huius litteræ, tenet contrarium dicens, ꝙ quidam tenent primum.

b Religionis conuersos.] j. eo. ex tenore. ex eo ꝙ dicit religionis, vr̃ ꝙ conuersi secularium ecclesiarum non habeãt hoc priuilegium, arg. 27. q. 1. vt lex continentiæ. Sed dicendũ est, ꝙ ex quo tradiderũt se & sua diuino obsequio, siue in seculari ecclesia siue in regulari, iam cẽsentur ecclesiasticæ personæ, & ex toto translati sunt in forum ecclesiæ: vndè habent immunitatem ecclesiasticam, 17. q. 4. quisquis. Et dicit decretum, ꝙ tantum duo sunt genera Christianorum: Vnum quod dedicatum est diuino obsequio, vt clerici, & conuersi: Aliud genus, vt laici, 12. quęst. 1. duo sunt. Quidam tamen volunt dicere ɔ: sed benignius est dicere ꝙ sic, vt eorum gaudeant priuilegio, quorum vitam: & religionẽ assumunt. vt s. de sta. mon. re: olentes.

c Ex constitutione concilij.] 17. q. 4. si quis suadente, in qua constitutione nulla fit mentio de conuersis, sed per hoc, & inf. eo. ex tenore extenditur ad conuersos; sic quod dicitur de monachis; extenditur ad regulares, s. de postu. ex parte, & ita per consequens ad omnes conuersos, vt dictum est. Bern.

d In articulo mortis.] & in alijs casibus, qui habentur inf. eo. quamuis, vbi de hoc.

MVlieres.] Tria sunt dicta: Secundum ibi, de his verò. Tertium ibi, Illi. Abbas.

CASVS. Dr̃ hic in primo responso, ꝙ si mulieres, & serui, qui sui iuris non sunt, manus in clericum violentas iniecerint, ab episcopo diœcesano possunt absolui. Secundo dicit: aliqui delicati, & magnæ potentiæ violentas manus, in clericos iniecerunt: sed dicunt, quòd laborem veniendi ad Apost. sedem sustinere non possunt: quæritur, quid iuris sit? respondet Papa, ꝙ status personæ, & veritas negotij prius est intimanda Romano Pontifici, & secundum eius cõsilium erit procedendũ. Tertio dicit: Aliq̃ non inijciunt violentas manus in clericum, sed alij de ipsorum mandato hoc faciũt: quęritur an isti, qui hoc mandãt sint excõicati? Respõ. Papa, ꝙ sunt excõicati, & sunt ad Apost. sedem mittendi: cum ille vere delinquat, cuius mandato delictũ committitur. Nota ꝙ mulieres, & serui ab epo diœcesano pro iniectione manuum in clericũ possunt absolui: & sic not. ꝙ par: itur sexui & conditioni. Item status personæ, & veritas facti, vel negotij attendenda est: Item qui mandat, tenetur vt faciens hoc edicto. Itẽ idem est mandare q̃d facere.

[Glo. seq recitatur per quæstionem.

CAP. VI.

MVlieres † vel aliæ personæ, quæ sui iuris [c] non sunt, ab epo diœcesano absolui possunt, si manus in clericũ iniecerint violentas. De his verò qui magnę sunt potentiæ, & ita delicati, ꝙ laborem [f] veniẽdi ad sedem Apostolicam nequeunt sustinere: Respõdemus, ꝙ status personæ prius, & veritas negotij est intimanda Romano Pontifici, & secundum consilium eius tales erũt de commisso scelere corrigendi.

¶ Mandans clericum percuti, excommunicatus est, sicut percutiens. h. d.

¶ Illi verò, qui nõ per seipsos, sed eorum auctoritate, vel mãdato, alij violenter inijciunt manus in clericos, ad sedem Apostolicam sunt mittendi: cum is committat verè, cuius auctoritate, [g] vel mandato delictum committi probatur.

c Sui iuris.] Vt sũt serui, sed hoc intellige secundum distinctionem illius decr. inf. eo. relatũ. Nec intelligas hoc verbũ de filijsfamilias, qui dum sũt in patria potestate, non dicuntur sui iuris, quia tales debent ad curiam mitti nisi sint infra pubertatem, inf. eod. quamuis, &c. vlt. Bern.

f Laborem veniendi.] Hoc referas ad arbitrium episcopi, arg. ff. de verb. obligat. continuus, §. cum ita. Et si videbitur episcopo quòd laborem eundi nequeat sustinere, propter pericula moræ, illum absoluere potest, recepta sufficienti cautione, quòd parebit cõsilio siue responsio Papæ. arg. optimum supra, tit. prox. cap vlt & inf. eod. de cætero, & cap. sacro: Si vero periculum non timetur, consulatur Papa antequam absoluatur: & hoc videtur dicere littera ista.

[Glo. seq obijcit, sol. quærit, & sol. iterum quærit, & & sol. vlt. quærit, ponit opin. contra quam alleg. vna. in l. & q. & soluit.

g Auctoritate vel mandato.] Sic s. de resti. spo. cum ad sedem, ad fi. & ille dicitur facere, qui per alium facit, ff. de admi. tut. ita tamen §. gessisse, & 16. q. 6. consuetudo, in fi. & inf. eo. vt famæ, §. vlt. & C. de accus. non ideò, & ff. ad l. Aquil. liber homo, in princ. ff. de iurisd. omn. iud. si quis id. §. vlt. & qui. cãm præbuit, vel opẽ,

tollonum

† Cap. 6 eo. tit. in 1. cõp. Iam, qui dicantur conuersi, tradũt citati vt priuilegia, s. de priuil. & Panormi. hic.

† Ca. 7. eo. ti. in 1. cõp. & post Conci. Late. par. 14. cap. 12. Et de intellectu vide Dec. consilio 604. vol. 2.

tenetur. ff. vi bon. rap. l. 4. §. si cum seruum, & ī de homic. sicut dignum, §. 2. ī. de iniur. ca. vlt. Sed vr ꝙ ille, qui mandato alterius hoc facit, non teneatur, maxime si habeat in illum potestatem, vel ei subiectus sit, arg. ff. de reg. iur. non vr. & l. prædicta, ff. ad l. Aquil. lib. 1 hō, 2. Sed cōtrarium verum est: quia præceptum iniustū fuit, cui non debuit obedire, sed Deo potius q̄ hominib. ī. eo. relatū, & 11. q. 3. Iulianus, & c. nō sp, & 23. q. j. qd culpatur, in fi. & ff. de vi & vi ar. l. 1 §. quoties, & ī. e. vniuersitatis. q. a nec illa ptās data est laico super clericū, ī. eo. si verò, §. 1. Sed pone ꝙ mādauit, sed ante manuū iniectio nem pœnituit: quid erit? Rñdeo nihilominus in canonē incidit: nisi reuocauerit mandatum, ita ꝙ reuocatio ad ipsū ꝑuenerit: arg. ff. mand. si mandassem, & ff. ad Mace. si tū, & l. si filius, & ff. ꝙ iussu. l. 1 rū. 1. & ī. de ꝑ. mandato, & c. ex insinuatione. & ī. d resc. ex parte. 3. Sed pone, ꝙ mandator ante iniectionem manuum moriatur: tūc nō erit excōicatus. 1 quia mādatum mor te extinguitur, ff. de man. in ter causas, §. j. & ī. de off. del. & c. licet. & ecclesia non ligat sub terra arg. inf. eo. a nobis, & 24. q. 2. legatur. arg. à cōtrario. Itē pone ꝙ nō mā dat, sed ratum habet ex post facto: nunquid incidit in canonem. Quidam dñt quod sic: qm̄ ratihabitio locum habet in maleficijs. ff. de vi & vi ar. l. quotiens. ff de his qui no. inf. quid ergo. arg. C. de incest. nup. l. 3. & sup. de rest. spo. cum ad sedem, in fi. Arg. contra. ff. mand. si verò, §. si post. nō credo quod in casu isto incidat in sñiam licet ex post facto ratum habeat: cum hoc fecerit causa sui, & eius noie, secus si potuit prohibere, & non prohibuit. De hoc dicetur ī. eo. quantæ ꝑsumptionis. Ber.

†Ca. 9. e. tit. in j. cōp. & post cōciliū Latera. par. 14. c. 3.

1 Idē Inn. & Host. sed Tāc. & Gof. q̄ hic: cū intelligatur in hac volūtate decessisse. ar. de bapt. maiores. si non pœnituit. lar gè excōicat^9 est, cū constet decessisse in mortali. secundum Gof. Io. An.

†Ca. 10. e. ti. in j. cōpil. & post concil Later. par.* 14. cap. 4.

¶ Idem.

¶ *Excommunicatus per iniectionem manuum in clericū, licet occultus, absoluitur per solum Papam.*

CAP. VII.

POrrò† si aliqui [a] violentas manus in fratres suos iniiciunt, & du cti pœnitentia non cōuicti, sed priuatim à te veniam postulāt, eos monere debes & inducere, vt his, quos læserunt congruè satisfaciāt, [b] & Apostolico se conspectui repræsentent: cum à te vel alio sine speciali mandato Rom. Pontificis absolui non possint.

¶ Idem.

¶ *Etiam priuilegiati tenentur vitare excommunicatū, & per iniectionem manuum in clericum excommunicati sunt.*

CAP. VIII.

NVlli† se possunt priuilegio Apost. sedis tueri, quo minus excommunicatos vitare [c] debeant: & pro violenta manuum iniectione in clericos sicut excommunicati, vitari.

¶ Idem episcopis & alijs Prælatis per Galliam constitutis.

¶ *Percutiens monachum, vel conuersum religiosum, debet denuntiari excommunicatus, & vitari, donec fuerit per Papam absolutus.*

CAP. IX.

PArochianos† vestros, siqui† in monachos, [d] vel conuersos [e] præfati ordinis violentas manus iniecerint: sublato appellationis remedio, secundum tenorem generalis decreti, [f] excommunicatos publicè nunciaris: ipsosque facia tis sicut excōmunicatos arctius euitari, donec læsis cōgrue satisfaciāt, [g] & Apostolico conspectui ...

POrrò si aliqui.] CASVS. Si aliqui violentas manus iniiciunt in fratres suos, & pnia ducti, non conuicti, sed priuatim postulant veniam, quia fortè occulta fuit offensa, monendi sunt, vt satisfaciant, & pro absolutione Apostolico conspectui se pñtent, sine quo absolui nō pñt. No quod non debet quis absolui pro iniectione manuum violenta in clericum, nisi prius satisfecerit læso. Et est hic arg. quod nō valet pnia sine satisfactione.

¶ Glo. seq. reci. per obiect. quam tripliciter soluit.

a Porrò si aliquis.] qui non sunt fratres illorum quos læserunt quoniam si fratres essent, & se ad inuicem per cussissent abbas eos absoluere potest. sup. eo. monachi. & inf. eo. cum illorum. Vel potest intelligi de alijs, quam de monachis quod verius videtur, & loquitur episcopo. Alia littera habet tuos. 2 & planior est littera, & sic est in Antiqua. Ber.

2 Eādē ētle ctionē agno uit hic Hos. quam vocat planiorē & melioē littetam.

b Satisfaciant.] arg. quod non valet pœnitentia sine satisfactione, ī. de vsur. cum tu. & 14. q. 6. si res, & 24. q. 2 l. gatur. de pœn. dist. 1. neminem. Laur.

NVlli.] CASVS. Aliqui sunt priuilegiati: quæritur an per priuilegium suum excusentur, quo minus excommunicatos vitare teneantur. Rñ Papa, quod prætextu priuilegij non excusantur, quominus excōicatos vitare debeant: & si clericos læserint, sicut excōicati debent vitari. No. ꝙ priuilegium non extenditur ad iniquum compēdium, nec tuetur aliquem in delicto.

c Vitare.] ī. de priuil. cum & plātare, & c. vt priuilegia, ad hunc etiā casum priuilegium non extenditur. Sed nunquid Papa cōicando excōicato incidit in canonem? Dic ꝙ nō, licet aliàs malefaciat. De hoc dr. inf. eo. si qñ. quā Princeps legib. solutus est, ff. de legi. Princeps, & C. eod. digna vox. ipse enim solus interpretatur leges, infra eo. inter alia, vbi de hoc. Ber.

PArochianos.] CASVS. Dr hic, ꝙ q violētas manus mittūt in monachos vel conuersos, tanquam excōicati sunt denuntiandi & euitādi, donec læsis congrue satisfecerint, & se Apostolicis cōspectui pñiauerint pro absolutione. No. ꝙ cōuersi eodem priuilegio gaudent cū monachis, quorum sunt cōuersi. Item satisfacere debet quis læso, antequam absoluatur. Item absoluendi a Papa litteras super satisfactione ne præmissa secum portare debent.

†Ca. 14. e. ti. in j. cōpi. & post concil. Late par. 14. cap. 11.

† Aliàs ita ꝙ violētas, &c. sed in antiquiorib. vt est impressum.

d In monachos.] Sed nunquid monachus poterit agere actione iniuriarum: Dic quòd non, sed actio competit monasterio, & aget syndicus monasterij, sicut actio iniuriarum competit domino. si iniuria fit seruo, etiam aget dominus & non seruus, Instit. de iniur. §. seruis autem. Quid si remittit monachus iniuriam? Nihil agit quin possit agere monasterium. sic licet filiusfam. remittat iniuriam factam sibi, pater nihilominus agere potest pro iniuria filio irrogata. ff. de pact. personam. immò & si iniuria fieret filio volenti, pater agere posset. ff. de iniur. l. 1 §. vsque. monasterium verò iniuriam factam monacho potest remittere: secus in ecclesia seculari: quia non posset remittere iniuriam factam clerico. 17. quæstio. 4. quisquis Vin.

e Conuersos.] Sic inf. eo. c. proxi. & sup. eo. non dubium vbi de hoc.

f Decreti.] 17. q. 4. siquis suadente.

¶ Gl. seq. quærit, alleg. pro & contra, & sol. litterā quærit, ponit duas opin. & sol.

g Satisfaciant.] Sed cui dabitur satisfactio? Per litteram istam videtur quòd ipsi monacho vel conuerso læso, vt dicit hæc littera. Sed contra videtur 12. quæstio. prima, non dicatis, & ff. pro soc. l. si inter fratres. §. vlti. De iniuria facta seruo dic, vt Instit. de iniur. §. quòd si vsufructus, & §. seq. In monacho vero vel conuerso, qui proprium non habet, satisfacto da-

bitur

bitur monasterio. & quod dicit hic, læsis, si dat læso, satisdatur monasterio, quia quicquid monacho datur, monasterio acquiritur s. de sta. mo. cum ad monasterium. Clerico aũt seculari dẽt dari qui læsus est. Si clericus inde decedat dic vt s. de pęni. ꝑsbyteri. & ex iniuria plures oriũtur actiones ff. de iniur. l. 1. §. vl. 1 Sed corã quo ęstimabit hęc iniuria? Rñ. quidã, ꝙ corã iudice percussoris, Inst. de in iur. §. sed postea & sic interdum in foro seculari. Vin. dixit, ꝙ rõne accessionis ęstimabit corã iudice ecclesiastico, sicut dr in dote arg. s. de cõin. ser. ꝓposuit, in fi. & s. de do. post diuor. rest. ca. 1. 2. & 3. Sed hoc intellige cũ q̃rela excõicationis defert ad ecclasticũ iudicem: tunc. n. ęstimabitur iniuria corã ipso: qa aliter nõ absoluitur, vt hic dr. Si verò clericus simpl'r vult conqueri de iniuria sibi irrogata, satis vr ꝙ dẽat sequi forum rei. Papa tamẽ quotidie dat litteras clericis ꝯ laicos noĩe & suo: & de hoc 11. q. 3. c. vlt. Ber.

tera, & quod satisfaciat læso, s. cap. proxi. & infra eo. et noscitur.

b Ne de cætero.] sic inf. eo. grauem.

c Defendendo.] s. eo. si verò 1. Ber.

d Mandato suorum.] dum tamen mandatum sit iustũ, vel saltem si dubitetur, 23. q. 1. quid culpatur, in fine. si autem sit iniustum, non est obediẽdũ, 11. q. 3. non enim, & c. Iulianis, & c. si Dominus. Exemplum de mandato, habes inf. eo. vniuersitatis. & c. vt famæ, §. j. aliàs non excusatur. supra eod. mulieris, & inf. eod. vniuersitatis. Ber.

Quid ãt sit sentiendum de clerico beneficiato in d'u risecclesiis, cui fiat iniuria. lati⁹ prosequitur hic Ho. Io. An. & recentiores.

†Cap. 15. eo. tit. in 1. cõpi. De materea huius decretalis & pręcedentis pręter Doct. hic vide Syluest. verbo, absolutio, 3.

cum litteris vestris Apostolico se conspectui repræsentent.

¶ Idem Genuen. archiepo.

¶ *Ponitur forma pręcepti, qđ sub virtute iuramenti fieri debet illi qui ꝑ violẽtia manuum iniectione in clericum excõmunicatus absoluitur.*

CAP. X.

Ex †tenore litterarũ tuarum nobis innotuit, quòd B. canonicus in quendam subdiaconum manus iniecit violẽtas: & inf. ¶ Mãdamus itaque, quatenus recepto ab eo iuramento, ꝙ tuo debeat a mãdato parere, ipsũ vice nostra, à snĩa, qua tenetur, absoluas: sibique in virtute iuramẽti præcipias, ne de cætero, b in clericum, monachum, vel alicuius religionis conuersum, manus iniiciat violentas: nisi se defendendo, c aut de mandato d suorum fecerit Prelatorũ: vel nisi super eum prælationis e ministerium aut magisterium habuat, aut cum ipso in eadem ecclesia socius f esse noscatur.

¶ Idem Cenomanen. epo.

¶ *Excommunicatum pro percussione clerici, absoluit episcopus si sine periculo Papam adire nequit, debet tamen sibi mandare, quod adeat Papam impedimento cessante.*

CAP. XI.

De cætero † noueris, quod si quis pro violenta manuum iniectione in clericum, est vinculo excõicationis astrictus, si habens capitales †inimicitias, vel aliàs iustasg excusationes, quib. ab itinere rõnabiliter excusetur, ita quod sine periculo, Apostolico se nequeat cõspectui pñtare, licet diœcesano h episcopo, recepto iuro i secundum morem ecclesię, sibi absolutionis grãm impertiri. Sed est illi sub iuramenti debito iniungẽ dũ, vt q̃ citius opportunitatẽ habuerit, Romanũ Põtificẽ adeat, mandatũ

e . Prælationis.] Idẽ est si habeat officium in ecclesia, ratione cuius corrigere potest inferiores clericos, vel monasterium, vt hic. & infra eod. cum voluntate, vbi de hoc, & supra. eo. c. 1.

¶ Glo. seq. rationem reddit quare socius excipitur.

f Socius.] hoc dictum est propter assiduã conuersat. onẽ, vndè præsumitur ꝙ facilius manus iniiciant in se ipsos: quãdoquè vemũt ad verba, & sic ad factum & ratione pręsumptionis non pręcipitur de socio. sic propter præsumptionẽ iuramentum quandoque nõ indicitur clericijs s. de cohab. cle. & mul. c. clericos

†Ca. 16. e. ti. in 1. cõp. & post cõciliũ Later. pa. 14 c. 13.

†Inimicitię capitales q̃ dicantur, & vñ oriantur tradit plenè Hierony. Gigas tract. de crim. lęsę maie. li. 2. ti. qũo & per quos crimẽ læsæ maiest. probet. q. 2.

Ex tenore.] Primò ponit forma ꝑcepti: Scđò correctio delicti: Secunda ibi, mandamus.

CASVS. Quidã canonicus B. noĩe, violentas manus misit in quẽdam subdiaconũ, & quia fortè pro absolutione ad sedẽ Apost. ire nõ poterat Genuẽ. archiẽps significauit hoc dño Papæ, vndè mandat eidẽ, quatenus recepto iuro ab ipso B ꝙ suo debeat stare mandato, auctoritate Papæ ipsũ absoluat, & sibi in virtute iuramenti præcipiat, ne de cætero in clericũ, monachũ, vel alicuius religionis conuersũ manus violẽtas iniiciat: nisi se defendendo, aut de mandato suorum Prelatorum hoc fecerit, vel nisi super eum habeat prælationis officium aut magisterium, aut cum ipso in eadem ecclesia socius esse noscatur. Nota quod excõicatus pro violenta iniectione iurare debet stare mandato ecclesiæ. Item hic est forma ecclesiæ expressa secundũ quàm excommunicati propter manus violentas in clericum vel conuersum debent absolui. Item nota quatuor casus in quibus percutiens clericum non est excõmunicatus, s. defendendo se, aut si de mandato Prælati hoc faciat, vel super eum habeat prælationem, vel magisterium.

¶ Gl. seq. reci. per q. ad quid, & c. & an sit idem & c.

a Debeat.] qui sic iurat, non est astrictus, nisi ad iustum mandatum, arg. s. de elec. cũm quæ, & s. de iureiur. veniens, & c. Quintauallis, & ff. pro soc. si societatem, & ff. de oper. lib. si liberius & idem est sic iurare, ac si iuraret stare 2 mandatis ecclesiæ. & illa est recta forma, vt s. de appel. ad hoc. & per hoc iuramentum hoc tantum præcipere potest, prout hic sequitur in litera,

a Verũ dicit licet Io. nota uerit contrariũ, 1. q. 7. si quis voluerit. Io. And.

& sup. de præsump. litteras.

De cętero.] Duæ sunt partes. Scđa ibi. Sed est, Abb. CASVS. Dr in hac decretali, ꝙ si quis manus violentas mittit in clericum, est excommuniantus: & si habeat inimicitias capitales propter quas ad Apost. sedem sine periculo ire non possit, vel propter alias iustas causas, diœcesanus suus ipsum absoluat iuramento recepto secundum formam ecclesię & ipsi præcipiat sub debito iuramenti, vt quam citò poterit Romanum Pontificem adeat mãdatum Apostolicum recepturus.

g Iustas excusationes] No. quod in omni edicto intelligitur rationabilis excusatio, vt hic patet: quamtumcunque præcisè scribatur, exceptiones legitimæ excipiuntur, vt sup. de offi. deleg. ex parte, 2. & sup. de rescrip. si quando, in quibus casibus quis ab itinere excusetur, habes inf. eo. quamuis. & in littera, & in glo. Ber.

¶ Glo. seq. quærit, & sol.

h Licet diœcesano.] nunquid ꝓ presbytero? Respon. in summa necessitate licet, arg. 17 quæstio 4. si quis suadente, & sup. eod. non dubium, aliàs non, nisi hoc faceret de mandato episcopi. 26. q. 6. c. vl. quia episcopus hãc absolutionem benè potest committere, supra de offi. ord. cap. vlt. Ber.

i . Recepto iuramento.] vt dictum est sup. eo. ca. prox. sim. inf. eo quamuis. in fi.

a Susce-

a Suscepturus.] Non dicit absoluendus, quia iam erat absolutus, quia obligatio semel extincta non reuiuiscit, de conse.distin.4 quæris, & 23.q.4 si illic, de pœ.dist.4 diuina clementia, ff.de sol. qui res. §.aream, C.de remis.pign.cum ex causa. Quidam dicunt, quod opportunitate recepta recidũt in excommunicationẽ, arg.16 q.6. q. recedũt. & ca.de his verò, & C. de his qui bo.ced.pos. l pen. & sup. de sol.c.pen.quod non placet libertas n. quãuis indebite obtenta nõ retractatur. C.si aduer.li.l.1. & 2.quod si non fecerit, tanquã periurus habebitur. & posset compelli vt iuramentum seruet, argu.sup.de iud. nouit. Ber.

Ad hæc.] CASVS. Iudex delegatus ex causa rationabili excommunicauit aliquem, ille excommunicatus litteras impetrauit ad alium delegatum: iste secundus delegatum mandat ordinario, vt illum habeat absolutum quẽ prius denunciauerat excommunicatum ad mandatum prioris delegati: dubitat ordinarius quid facere debeat: respondet Papa, quod si in litteris secundis cõtinetur, vt recepta sufficienti cautione ipsũ excommunicatum absoluat ordinarius ipsum debet habere absolutum: quia Romana ecclesia absolutionem sententiæ aliorũ iudicium delegatorũ non consueuit alij demandare, nisi in litteris cõmissionis sit expressum de sufficienti cautione præstanda ab his, qui debent absolui, quod mandato ecclesiæ debeant obedire. Casus iste colligitur per antiquã decretalem. No. quod rescriptũ impetratum pter Romanæ ecclesiæ consuetudinarium stylũ, nõ valet. Item excommunicati pro iniectione violenta, cautionem præstare debent mandato ecclesiæ obedire antequam absoluantur.

†Ca.3 tit.de rescrip.i 1.cõpil: & post ɔciliũ Latera.sub Alexan.3. parte 50.c.16.

†In multis manuscrip. ita: nisi i litteri cõmissionis expresso de sufficiẽti, &c.

†Ca.1.eo.ti. i 2.ɔpil.vnd facilis hæc intelliges.

Apostolicum suscepturus.[a]

¶ Vrbanus iij. Senon. archiepiscopo,

¶ *Cum Papa absolutionem excommunicati delegat, mãdat recipi cautionem de parendo mandatis ecclesię.*

C A P. XII.

Ad hęc [b] cum inter parochianos tuos: & infra.

¶ Romana ecclesia absolutionem sententiæ delegatorum iudicum nequaquam consueuit [c] aliis delegare: nisi† in litteris commissionis cõtineatur expresse sufficienti [d] cautione præstanda ab his, qui absolui debent, quod iudicio ecclesiæ debeant obedire.

¶ Clemens tertius.

¶ *Excommunicatus per canonẽ si quis suadente sit diues vel pauper per Papam absoluendus est, vel eius legatum: fallit in muliere sene, infirmo, vel mutilato: qui per episcopum absolui possunt.*

C A P. XIII.

Ea † noscitur: & inf. ¶ Consultationi tuæ taliter duximus respõdẽdum, quod mulieres, [e] senes, & valetudinarii, [f] seu mẽbrorum destitutionib. impediti, licet ad Apost. sedem non veniant, ab epis valeant fidelium communioni restitui, satisfacto iuxta facultates [g] his qui bus per eos cõstiterit iniurias irrogatas. Alios autem siue pauperes, [h] siue diuites, sedi Aposto vel legato eius, [i] vt beneficiũ absolutionis obtineant, necesse est præsentari.

¶ Si verò infirmitatis tempore, timore mortis beneficium fuerit absolutionis indultũ, iuramento† præstito iniungatur eisdem, vt postquam sanitati fuerint restituti, ad Romanã ecclesiam, vel eius legatum accedant, mandatũ Apostolicum† super talibus recepturi. [k]

¶ Idem

¶ *Ante denuntiationem vitandus est excommunicatus pro violenta manuũ iniectione in clericos, nisi sit occultus hoc primò. Interficiens clericum, qui contempto clericali habitu se enormitatibus immiscuit, excõmunicatus non est: hoc secundo.*

d Sufficienti.] Cum quis est excõicatus pro iniectione manuũ in clericos, sola cautio iuratoria sufficit, 1 §. eõ ex tenore & inf.eo.cum desideras. Cum verò pro contumacia vel crimine manifesto, sufficiens dẽt cautio præstari inf.c.proxi.ex parte. vbi de hoc. sicetiã cũ data ẽ possessio cã rei seruandæ. sup.de de sc quæstr.ad hoc. in fi.

Ea noscitur.] Primo exceptionẽm ponit: Secundo regulã ibi, Alios. Tertio quandã determinationem: ibi, Si verò. Ab.

CASVS. In princ. huius decre.dr, quod episcopus quatuor personas absoluere potest ab excõicatione pter violentã manuu iniectionem in ecclesiasticam personã, satisfactione præstita, iuxta facultates ipsarum. Alij verò omnes siue pauperes siue diuites, ad Apostolicam sedem vel eius legatum pro absolutione sua se præsentent. Si verò tempore infirmitatis timore mortis à suo prælato fuerit absolutus, per iuramẽtum præcipiatur eidẽ, vt sanitate recepta, ad Romanam ecclesiam vel eius legatum accedat, mãdatũ Apostolicum recepturus. Nota quod mulieres, senes, valetudinarij, & mẽbrorum destitutionibus impediti, ab episcopis possunt absolui. Item facultates in satisfactione semper considerandæ sunt. Item delictum semel punitum iterum puniri nõ dẽt.

e Mulieres.] sup. eo. mulieres, & inf. eod. quamuis. vbi mulię tales psonę excipiunt.

f Valetudinarij.] isti pp infirmitatẽ absoluuntur, ita tamen quod si conualuerint, sedem Apostolicã visitabunt, mandatũ Apostolicũ recepturi, §.eo. de cætero. & inf.eo.q. de his. & c.quis, in fi. & hic in fine.

g Iuxtà facultates.] Hoc semper intelligendum est secundum quod satisfacere potest, quod si non potest, in pœnam aliam potest commutari. ar. sup. de maledic. c.2. Vel expectet quamdiu facere possit cautione recepta. sup.de sol.c.pen. vbi de hoc nã inanis est actio, quã excludit inopia debitoris, sup. de rest. spol. olim, ff. de dolo nam 1. Ber.

Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

h Pauperes.] §. eo. quod de his, & c. quis, ɔ. Sol. ibi loquit de his, q tãta paupertate laborant, quod ad curiã ire non possunt, hic de his qui possunt ire, licet pauperes sint.

i Legato eius.] inf. eo. ad eminentiam. & c. quamuis quod ex officio legationis licet. sup. de off. lega. quod trãslationẽ. Alij verò legati, qui de latere Papę nõ mittuntur seruent quod dicitur sup. de off leg. c pe.

K Recepturi.] sup. eo. de cætero. vbi de hoc.

†Cũ ɔstat iniectiõe manũ si sufficit cautio iuratoria nisi ex forma dati hoc ɔungat & sic loquũt illa iura imò reqrit, quod primo satisfaciat, inf. ca. px. sm Hos cõcor. B. de app. puenit, i vlt. glo. §. de iud. postulasti. & facit §. e. parochianos Io. And.

†Aliàs ita: per iuramẽtũ sic iniũgat eisdẽ vt &c. aliàs ita: iurm iniũgat eisdẽ, vt &c.

†Dictio, Apostolicũ, deest i vetustiorib. codicibus.

b Ad hæc.] hæc decretalis olim erat de rescrip.

Glo. seq. arguit duo.

c Nequaq̃ consueuit alijs] imò primo loco remittitur absolutio suo excommunicatori, sup. de resc. ab excõmunicato, & hoc cũ snia lata est cõtra formã cõcilij, vt ibi dicitur: qd habes inf. eo. sacro. Et est arg. quod sẽper rescriptũ debet esse obtẽtũ sm stylũ Rom. Curiæ, aliàs suspectũ hr sup. de cri. fal. q̃ graui. in fi. Item est arg. ex eo quod fieri consueuis. 38. dis. de Syracusanæ, & sup. de cle. eõ iug. diuersis & ff. ad S.C. Macedo. l. 3 & l. sed Iulianus. §. quod dicitur.

Glo. seq. distinguit inter excommunicatũ pro iniectione. & contumacia vel crimine manifesto.

Cum

CVm Duo sunt dict. Secundū ibi. In articulo. Ab.

CASVS. Aliquis est excommunicatus pro violenta manuum iniectione in clericum, sed nondum est denuntiatus: quaeritur, vtrum ab alijs sit vitandus? Respondet Papa, licet nondum sit denuntiatus, debes illum euitare, nisi forte id tibi sol i constet: in quo casu ipsum priuatim tantummodò debes euitare, vt rubore confusus, pro latenti excessu satisfaciat, q̄ diu ab ecclesia toleratur. Secundo quaeritur: Aliqui occidunt lericos, qui cōtempto habitu clericali tyrannidi & enormitatib. se immiscent: quaeritur, an occisores praedictorū clericorū sint excōicati: Respondet Papa, q̄ in odium clericalis excessus, & terrorē & correctionem similiū excommunicationis sniam non incurrit, tn pnia aliquantulu asperior est illis impo nēda, quā si in laicos talia cōmisissent. No. q̄ excommunicatus debet euitari antequā denuntietur in publico. Itē clerici, qui habitum contemnūt, & enormitatib. se immiscent, amittunt priuilegium suum post trinam admonitionem: & talium occisores n̄ incidu t in canonem. Item ex persona augetur crimen: quia quāto gradus altior, tantò lapsus grauior.

Glo seq. trib. rationib. adiuuat tex. & ponit cōtraria opinionē.

a Denuntiatus non sit.] Et sic quamcito scio aliquem excōicatū, statim debeo ipsū vitare, quāuis non sit denūtiatus: nisi solus hoc sciā, vt hic dicit & 6 q 2. si tātū & c. plácuit, et 2 q. 7 plerique qui mn scit ceterari nō debuit, ff de act. emp. & vē. l. 1. in fi & 93. dist. si inimicus, qa excōmunicatio ex se tionē secu trahit. sup. de app. pastoralis. & denūtiatio nō fit nisi propter ignorantes. Deus enim ligat & nō hō. 11 q. 3. nemo cōtemnat. Io. Faucu. Dixit, & malè, q̄ ante denuntiationem n non est vitandus.

b Contemptio clericali.] Propter hoc solum non perdunt priuilegium, sup. eo si verò aliquis. nisi post trinam admonitionem inf. eo. in audientia. & c. contingit 2. & sup. de aposta. c. 1.

Glo. seq. alle duas cōcur. & duo iura in cōtriū & soluit.

c Minime coercentur.] Sic inf. eo. perpendimus. & s. de aposta. c. 1. ar. contra inf. eo in audientia. & c. contingit 2. vbi expectatur admonitio: hoc intelligit de his, qui non sunt cōtēti arma portare, sed saeuis enormitatib. se immiscent, vt hic patet. & sup. de aposta. c. 1. & inf. eo perpendimus. contraria intelliguntur de his, q̄ taliter non excedunt, licet portent arma: vndè illi viq; ad trinā admonitionem gaudēt priuilegio suo, vt dicitur. simi. sup. de vita & hon. cle. c. vlt.

d Asperior.] Nota, quod ex persona augetur crimen. 40. dis. homo. ff. de re militi omne delictū. §. 1. de pę. dist. 1. §. aut facta & sup. ti. proxi. qualitum. 3.

[Ca. 3. e. ti. l. 1. cōpil. pars huius decretalis i c. cū nō ab homine. supra & in. Et vide Felinū l c. Rodulphus. ti. d rescri. Couarru. i c. alma mater. de sēt. exc. lib. 6. par. 1. §. 2. & Nauarrū Manuali cō fessariorū, c. 27. ti. d exc. minore, &c.]

CAP. XIIII.

CVm † non ab homine: & infra.

¶ Consultationi tuae taliter respondemus, quòd à communione illius, qui pro sacrilega manuum iniectione in clericum, in edictum excommunicationis incidit, licet denunciatus [a] non sit, debes abstinere: nisi fortè id tibi soli pateret: in quo casu ipsum priuatim tantummodò euitabis, quandiu ab ecclesia toleratur: vt saltem verecundiae rubore suffusus, pro latenti excessu satisfacere cōpellatur. ¶ In articulo verò secundę quaestionis respondemus, quod occisores clericorum aut presbyterorum, qui contempto [b] clericali habitu tyrannidi & enormitati se inuerecundè immiscent: in odiū clericalis excessus, & terrorem atque correctionē similium, canone latę sententię minimè [c] coercentur; iniungatur tamen eis poenitentia competens, aliquantulum asperior, [d] quam sit in laicos, qui talia commisissent.

¶ Idem.

Ante absolutionem communicandum non est excommunicato, licet iurauerit parere mandatis ecclesiae, vel composuerit cum offenso. h. d. Infamato de excommunicatione communicandum nō est, nisi purget: vel ad cautelam absoluatur, h. d. secūdò.

CAP. XV.

CVm † desideres: & infra. Fuit autem primę quaestionis tenor huiusmodi: vtrum alicui excommunicato, qui mādato ecclesiae stare iurauit & ante absolutionem episcopus ei communionem [c] reddidit, sit communicandum ab alijs; & an episcopus id facere debeat. ¶ Cui quęstioni taliter respōdemus q̄ cum cautio iuratoria, quam hodie qui excōicati sunt, praestant, potius ad cautelam [f] ex consuetudine ecclesiae, quam rigore canonum sit inducta: neque momenti tam validi reputetur, quòd nisi absolutionis beneficium subsequatur, ille, qui excōmunicatur, debeat cōmunioni aliorū restitui praesertim cū ex eo iuramento absolutionem cōsecurus non sit, & constet eum excommunicatū fuisse, & verum sit absolutū nō esse: nec episcopus, nec alij debent cōmunicare

CVm desideres.] Quatuor sunt dicta, Pri ibi, Cui qōni: Tertium ibi, Secundae quęstioni. Quartum: ibi, Tertio loco. Ab.

CASVS. Prin. o talis qō hic ponit: Aliquis erat excōicatus, iurauit stare mandatis ecclesię eps ante absolutionē reddit ei cōionē, quęritur, vtrum sit ei ab alijs cōicādū: & an eps ei cōicare debuerit? Rn̄det Papa, q̄ iuratoria cautio, quā pstant excōicati potius ad cautelā ex cōsuetudine ecclesiae introducta est quā ex rigore canonu: nec pp iurm dēt quis dici absolutus, nisi absolutio sit secuta, nec dēt ad cōionē restitui aliorū cū constet ipsū excōicatū fuisse, & verū sit eū absolutū nō eē, nec eps nec alij debent ei cōicare, nisi secundū formā eccę post iurm fuerit absolutus, qa q̄ excōicato cōicat, ē ex cōicarus. Scda, qō talis ē: publica fama ē aliquē esse excōicati pp violētam manuū iniectionē in clericū quęrit, an pp famā illā dēt euitari? Rn̄det Papa q̄ nec eps, nec alij dēnt ei cōicare, nisi & hoc ad arbitriū epi se purgauerit, vel saltē ad cautelā fuerit absolutus. Tertia qō est: Aliqs verberauit clericū, eo mediāte clericus cū suo verberatore cōposuit, & ille sibi recōciliat: quęrit, an sit ei cōicādū ab alijs; Rn̄det Papa q̄ licet ille clerico satisfecerit, eccl'ae tn̄ q̄ offendit pp hoc n̄ satisfecit: & nisi fm formā eccl'ae fuerit absolutus, n̄ ē ei ab alijs cōicādū. No. primò q̄ iurm n̄ ē de subs absolutiōis: vn̄ si ommittat i absolutiōe, nihilominus absolutus ē, q̄ sic absoluitur. Itē fama i hoc pbat sicē pp famā indicit purgatio. Itē excōicatus duos offēdit, psonā q̄ laesit, & ecclesiā, & vtrisque satisfacere debet, aliàs nō debet absolui. Item forma ecclesiae in absolutione est necessaria.

e Cōionē reddit.] & male, qa cū ipse dēat alios phibere ipse hoc facere nō dēt. ff. si serui uē. l. alius. §. de nat. ex lib. cē. c. vnico. vbi de hoc in Auth vt dif. iud. hae aut oia in fi. col. 9. & 19. q. 1. in canonibus.

f Ad cautelam.] Vbi post absolutionem timore iuris. similia

[Ca. 4. e. ti. l. 2. cōpilat. Et pro intellectu textus & glossę, an & qn̄ liceat cōi careat cū excōicato vid B. Thom. q̄stio nib. additis. ad 3 par. q. 23. art. 2. & seq. ad de latissimè per Sylvestrum verbo excōicatio 5. & 6. † de consuetudine.]

[De hoc articulo qd nūc sit tenēdū vide extrauagātē Martini V. in cōcilio Cōstāti eñ. & qua doctores supra citati adde cōcil. Lateran. sub Leone x. sessio. 11. bulla inci. primitiua illa. §. statuimus insuper.]

similia pertimescat, 23. q. vlt. pessimam, & sic iurm non est de substantia absolutionis, vt j. dicam. Item argu. ꝙ aliquid faciendum est ad cautelam futurorum, 13. dist. in noīe dñi, & s. de elec. licet, & 63. di. cum Hadrianus. & exempla præsentia nos præcauere faciunt in futurum, 82. di. plurimos, ad fi. & ff. loca. si q̄s domum §. 1.

a Præstitū.] Secūdū ꝙ dictum est s. eo. ex tenore, sed forma ecclesiæ obseruari gnal'r, dēt, nec omitti nisi ex cā. j. e. sup eo, sed si iurm omitatur, nihilominus tenet absolutio.

[Gl. seq. ponit 5. casus quib. participans excōicato non incurrit minorem.

b Excommunicatio nis pęna n cōtrahit.] nisi in casibus q. continentur n ihis Versibus.

Hę: anathema qui dē soluunt ne possit obesse.

Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Vtile p p vtilitatē meam: & ne ille commodū hēat possum cōicare excōicato, j. eo. si vere. Itē p p vtilitatē excōicati possum ei cōicare iō his quæ ptinent ad eius salutem. j. eod. rñso. & c. cum voluntate, in prin. & 11. q. 3. antecessor. & c. cum ex cōicato, lex: p p candem legem quę ē viro & vxori, vxor pōt cōicare viro, 21. q. 3. qm̄ multos & j. eod. inter alia. Humile, si cur est i filijs, seruis, ancillis, mercenarijs, & in proximis, 9. or. Res ignorata: vt hic ex eo quod dicit, scienter, & in c. quoniam, & s. de hom. c. sicut §. illi præterea, ita quod ignorantia non sit crassa, s. de cler. excom. mino. Apostolicæ & 12. q. 2. qui & humanis. Necesse: vt in c quoniam multos, arg. j. eod. inter. T.

† Vide Dñi cū in ca. ro humani. §. vlt. de hom. lib. 6.

eidem, nisi fuerit secūdū formā ecclesię, post iuramētū pstitū [a] absolutus: quia qui cū excōmunicato scienter cōmunicauerit, excōmunicationis pęnā contrahit [b] cum eo. ¶ Secundæ q̄stioni hunc finem duximus imponēdū, ꝙ si publica † fama [c] est, aliquē verberasse clericū: nec eps, nec alius cōmunicare sibi dēt: nisi ad arbitriū epi d̄ hoc se purgauerit: vel ad cautelā [d] absolutionis beneficium consequatur. ¶ Tertio loco tua discretio req̄siuit, si cleric⁹ verberatus epo mediante, cū suo verberatore cōposuerit, & ille recōciliatus sibi fuerit, an p hoc is debeat ad aliorū cōmunionē admitti? Sup quo respōdemus, ꝙ licet ille, qui violētas manus iniecit ei quē læsit, satisfecisse taliter videatur: ecclesiæ tamē q̄ offendit, [e] ex hoc nō satisfecisse dignoscit: & nisi forma ecclesię, [f] q̄ pro absolutione taliū introducta est, obseruetur,

nō est cōmunicādū eidē.

¶ Idem.

Sacerdos eijciens regularē de ecclesia officia diuina turbantē, excōmunicatus nō est.

CAP. XVI.

VEniēs ad sedē Apostolicā I. lator præsentiū sua nobis assertione monstrauit, ꝙ cū matutina officia celebraret, q̄dā monialis ecclesiam ingrediens, cum alio clerico ludendo, impedimētū præstabat, quo minus Deo diuinū posset obsequiū exhibere, vnde memoratus sacerdos cōmotus, vt liberius posset circa diuinorū celebrationē [g] vacare, manib. in eā appositis, vt extra ecclesiam poneret, cū nollet exire, in † trahēdo ipsā, coegit eandē extra † ecclesiā residere: sed tu illū propter hoc tanq̄ excommunicatū euitasti, & facis ab alijs euitari. ¶ Ideòq; mādamus, quatenus si res ita se habet, eū de cętero nō euites: cū ex hoc [h] ipsum excōicatū nullatenus videamus.

1. respon. in fi. & s. eo. ex tenore, & c. decreto. Sed quid si iuramēto omisso fuerit absolutus, argu. est hic ꝙ non teneat absolutio, & hoc quidam concedunt, sed hoc non credo, quia iuramentum non est de substantia absolutionis, sed recipitur potius ad cautelam, ne de cætero talia p̄sumant, vt j. eo. c. in prin. & aliqui absoluuntur sine iuro, ꝙ non fieret si esset de substantia, j. eo. sup. eo. & j. eod. à nobis, in fi. & sic tenet absolutio, licet nō dēat sine iuro absolui: q̄a libertas vbi cunq; obtēta fuerit, nō reuocat, C. si aduer. li. l. 1. & 2. & sic li cet cōposuerit, necessaria est absolutio, secus est in cautione facta p p nouum opus nūciatum, vbi nō est opus vt post cautionē remittat. ff. de remis. l. 1. § 2. ibi, plane & ꝙ dicit, nisi forma & c. intelligēdum est principl'r de absolutione cum iuro, q̄ rñ q̄tū ad veritatē eadē est cū illa, q̄ fit sine iuro: sed forma ecclę gnal'r dēt obseruari, nec dēt omitti nisi ex cā. j. e. sup eo sed si iurm omittatur, nihilominus tenet absolutio.

† Cap. 5. eo. ti. in 2. cōp.

VEniēs. In prima ponit cōquęstio: In secūda prouisio: ibi, Ideòque. Ab.

CASVS. Quędā monialis dū sacerdos matutinū officiū celebraret, intrauit ecclesiā, & cępit ludere cū alio clerico, pstando impedimētū diuino officio, p p qd̄ sacerdos aliquantulum cōmotus, ut diuinū officium liberius celebraret, manus in eam apposuit, vt ipsam extra ecclesiam poneret, sed cum nollet exire, compulit ipsam extra ecclesiam residere p p ꝙ eps sacerdotē illum tanq̄ excōicatum vitabat, & faciebat ab alijs euitari, vñ ipse ad Papam accedens, factum sibi exposuit, mandat Papa epo, quatenus si res ita se hēt, ipsum non euitet, cum non sit excōicatus. No. ꝙ clerici turbātes diuinum officium possunt corrigi, & eijci d̄ ecclesia præter excommunicationem.

† Aliàs extrahendo, aliàs, vi trahendo.

† Aliàs itē intra ecclesiā residere.

c Si publica fama.] No. ꝙ si fama est aliquem esse ex communicatum, vitādus est, 1 fi. s. de cle. exc. mi. illud. Et ita fama facit probationē, & fama impedit mr̄imonium contrahendum, s. de consang. & affin. c. super eo.

d Ad cautelam.] j. eo. venerabili, & s. de app. ad præsentiam. & de conse. distin. 4. si nulla, argu. vt sic fama tollatur.

e Quam offendit.] Quam ille dimittere non potuit. 23. q. 4. si is qui. & 73. di. Salonitanæ, & est ar ꝙ hæc iniuria non solum sit iniuriato, sed toti ordini clericali j. eo. contingit, s. de fo. cōp. si diligenti. vñ iste nō potuit pacisci sup iniuria, quatenus ecclesiam contingebat, nisi forma ecclesiæ fuerit obseruata, vt hic dicit.

[Gl. seq. quærit arg. negatiuè & sol. contrarium.

f Nisi forma ecclesiæ.] vt scilicet iuramento præstito ꝙ stabit mandato ecclesiæ, absoluatur, vt s. eod. cap. 1.

† Licet fortassis non sit excōmunicatus. Ad idem c. licet, e. tit. lib. 6. Sed vide oino S. Thomam, Quodlibeto 4. art. 14. ex. lib. 4. Sētēt. dist. 18. q. 2. art. 4. q. 2. & 3.

g Celebrationem.] Ex hoc præsumitur ꝙ bono zelo, & non animo iniuriandi manus in eam apposuit: sola enim temeritas & violentia notatur s. eo. c. 1. & 17. q. 4. si quis suadente. Et ita patet, ꝙ sacerdos turbantem a officium diuinum, sine pœna excommunicationis pōt expellere de ecclesia, & quilibet alius ratione officij, quod obtinet in ecclesia, & etiam senatores de ipsa ecclesia, infra eo. cum voluntate, §. 2. vbi notatur in quib. casib. excommunicatus non est, qui manus mittit in clericum.

a Hoc verū ēt si magisterium non hēat sup illos, vt optimè post Host. docet hic Io. An. & alij recentiores.

h Ex hoc ipsum.] i. ex hac tali & leui castigatione nō incidit in canonem, & maximè q̄ in propria persona soluit

voluit exercere, arg. ꝭ. eo vniuersitatis, ff. locati, item quæritur. §. Iulianus, ff. ad leg. Aquil. sed & si quemcunque, §. vlt. Ala.

Peruenit.] CASVS. Aliqui leuem & modicam iniuriam inferunt clericis (vt dicunt) propter quam sunt excommunicati. Do. Papa committit arbitrio episcopi, vt videat an leuis sit iniuria, vel nō: & si iniuria leuis fuerit, eos absoluat, aľs ad Papā remittat eosdē. qdā volūt dicere, ꝙ hæc decretalis ꝯtinet grām, & ñ est ius, ꝙ hic dr. No. ꝙ epī pñt absoluere de leui iniuria clericis irrogata.

¶ Idem.

¶ Excommunicati pro leui manuum iniectione in clericum possunt per episcopum absolui. h. d. secundum communem lecturam: & est textus singularis.

CAP. XVII.

Peruenit † ad nos: & infra. ¶ De his absoluendis, qui clericis non enormem, sed modicam & leuem iniuriam irrogarunt, tuæ fraternitatis arbitrio [a] duximus committendum.

a Arbitrio.] Alanus dixit, ꝙ hæc dec. ꝯtinet spālē indulgētiā. Alij dicūt, q; ius cōe ꝯtinet, ad ꝙ ergo posita sēt, 19. di. si Romanorū, vt officeret potius q̄ ꝓdesset. & in errorē duceret? ꝙ cōtineat ius cōe, ē ar. ꝭ. in cōst. Gregorij in pri. libri. & sic ꝑ hoc licitum est epīs tales absoluere ꝓ modica iniuria & leui irrogata, & hmōi leuis iniuria pōt leuiter emendari, ꝭ. de acc. cum dilecti 1. quæ ēt non infamat, ꝭ. de re iud. cū te. vñ satis pñt epī beneficio huius decreti absoluere tales ex generali confessione. Vel dicas vt Ala. ꝙ est securius.

† Cap. 6. eo. ti. in 2. cōpi. pars c. pueri it, 2. ꝭ. de test. cog. Vide Card. cōs. 42. inci. Reuerēdissime pr̄, & S. Antoniū pa. 3. tit 24 ca. 1. §. 3. & Host. in summa hoc eod. ti. §. sed & dicunt q. dam.

¶ Idem.

¶ Clericus, qui scienter & sponte participat excōicato in diuinis officijs, excōicatus est excommunicatione maiori: & tantum absoluendus per Papam, h d. secundum Panormitanum.

CAP. XVIII.

Significauit † nobis: & infra. ¶ Verum clericos, qui scienter & spontè participauerunt excommunicatis à nobis, & ipsos in officijs receperunt, eadem [b] excommunicationis sententia cum ipsis non dubitamus inuolui: quos etiam pro beneficio absolutionis habēdo, ad nos volumus cum litterarum tuarum insinuatione remitti.

Significauit.] Cōmunicans in diuinis excōicatis ꝑ Papā, q in diuina celebrat excommunicatus est excōmunicatione maiori, & per solum Papam absoluendus. h. d. secundum vnum intellectum. Abb.

† Cap. 7. eo. tit. in 2 cōp. & de intellectu vide Couarruuiam, in cap. alma mater, de sent. excom. lib 6. par. 1. §. 3.

CASVS. Aliqui erāt excōicati à Papa ꝑꝑ suos excessus: quidam clerici scienter & spontè participauerunt illis excommunicatis, & ipsos in officijs receperunt: qrit à quo isti clerici sint absoluendi? Rñdet Papa, ꝙ isti clerici eadem snīa sunt ligati cum illis excommunicatis, & ab ipso Papa sunt absoluendi, vel isti erant excommunicati cum oib. suis participantib. vel participauerunt clerici isti illis in crimine. No. quod communicantes excommunicatis à Papa, ab eo tantum sunt absoluendi.

[Gl. seq. ponit tres lec. & recitari potest obijciendo de decreta. nuper, ꝭ. eo.

b Eadem.] Scilicet quo ad priuationem sacramentorum, & sic intelligitur 11. q. 3. excommunicatos, & c. seq. vel forte hi fuerunt excommunicati cum omnibus participantibus eis, 11. q. 3. excellentissimus, ꝭ. eod. quod in dubijs, in fi. & ita expone, eadem sententia scilicet maiori; vel isti participauerunt excommunicatis in eodem crimine criminosis: & ita eadem sententia cum illis ligantur: vnde remitti debent ad suum excommunicatorem absoluendi, ꝭ. eo. nuper, & c. si concubinæ. Et hoc verius credo. Ber.

Tua nos.] Primo ponit decisa consultatio: Secundo responsio: ibi, Fraternitati. Abbas.

CASVS. Quæsitum fuit à dño Papa, vtrū illi tantum ab ipso sint absoluendi, qui manus violentas in clericos iniecerunt. Rñdet Papa, quod nō solum qui violentas manus mittūt in clericos; sed ēt incendiarij pro incēdio sunt excommunicati, post quam sunt ꝑ snīam ecclesiæ publicati, à sede Apostolica sunt absoluēdi: & hoc statutū fuit ꝑpter enormē delictum, quibus præcipiendum est ꝑstito iuramēto, vt de cætero talia non committant, & iuxta facultates suas satisfaciant, sicut præcipit excommunicatis pro iniectione manuum violenta, vt 24. q. vlt. pessimam. No. ꝙ non solum verberātes clericos a dño Papa sūt absoluendi, se dēt incendiarij postquam sunt ꝑ snīam ecclesię denotati.

¶ Idem.

¶ Excommunicatus pro iniectione manuum in clericum, vel incendiarius post publicationem à solo Papa absoluitur.

CAP. XIX.

Tua † nos duxit fraternitas consulendos: & infra. ¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod † nō solum qui in clericos temerarias [c] manus inijciunt, sed etiam incēdiarij, [d] † ex quo sunt per ecclesiæ sententiam publicati, [e] pro absolutionis beneficio ad Apostolicā sedem sunt mittendi.

† Cap. 8. eo. ti. in 2. cōpi.

† Alias sit a, ꝙ non solū, hi qui &c.

¶ Idem.

¶ Legati de latere absoluere possunt excōicatos pro iniectione manuum in clericos.

c Temerarias.] Largius est hoc intelligēdum, q̄ si violētas dixisset, qdā. n. manus dicuntur temerariæ, sed non violētæ, ꝭ. c. contingit.

d Incēdiarij.] Incendiarij. n. excōicandi sunt, 13. q. vlt. pessimā, & ſm leges igni traduntur ff. de incen. rui. naui. q. ædes, vel capite puniunt, ff. de pœn. l. capitalium. §. nonnunquam. cum distinctione illius, §. nonnunquam. [f] Bern.

† De pœna clerici incendiarij vide ꝑ Bernardinū Diaz. ī prac. cri. can. c. 90. Iure ciuili qualr puniātur incendiarij, vide l. data opera. & ibi gl. & Salicetū C. qui acc. non pos. adde Bar. in l. 1. & ff. de offi. præfec. vigil.

f Alias §. In c n. liarij.

[Gl. seq. signat ꝯrium, & soluit, sol. opponit, oppositioni respon.

e Publicati.] Ergo vr̄ hic, ꝙ ipso facto sint excōicati, aliàs non vr̄ ꝙ hēt locum publicatio, & sic est at cōtra 23. q. vlt. pessimam, vbi præcipiunt excōicari: vñ quidam restringunt hoc ad incendiarios ecclesiarum & religiosorum locorum ꝭ. e. conquesti, & 11. q. 3. canonica, & 17. q. 4. omnes ecclesiæ, vnde post publicationem à Papa tm̄ sunt absoluendi, & hoc in odium eorum statutum fuit, hic ad terrorem aliorum. Sic q̄nq; priuatur aliquis ecclesiastica sepultura ad terrorem aliorum. ꝭ. de torne. c. 1. & ꝭ. de rap. super eo. sed quia hic non distinguitur, de omnib. intelligas Tn̄ non credo ꝙ oēs incendiarij gñaliter ipso iure sint excōicati, nisi de incendiarijs ecclesiarum: cū de alijs non inueniam. Et per hanc decr. non probat ꝙ ipso iure sint excōicati: sed illis primo excommunicatis ab epīs subsecuta publicatione, ac denuntiatione, Papa per hanc decreta. reseruat sibi eorum

eorum absolutionem, ad terrorem, vt dixit. alias epi possent absoluere omnes incendiarios, inf.eo.nuper.

AD eminentiam.] Primò ponitur dubitatio: Secundò dubitationis decisio: Secunda ibi, [Super quo. Abbas Siculus.

CASVS. Quidā dubitabat, vtrū illi sint p absolutis habēdi, qui à Cardinalib. de latere Papę missis absoluunt ab excōicatione, q̄ incurrūt p uiolēta manuū iniectione i clericos, vel in aliàs religiosas psonas, cū ipsi Cardinales nullū sup hoc mandatū expressum ostēdant: quęsiuit à Papa q̄d iuris sit: & ipse rñdet q̄d illos dēt hēre absolutos, quos constiterit à talib. beneficiū absolutionis adeptos. Not. q legati qui mittūt à latere Papæ, licet nō habeāt mandatū speciale, absoluere tñ possunt excōicatos.

†Ca.9.e.tit. 1 2.cōp. Prę ter doctores hic vide Panormita. & alios in c.q̄ uis, inf.e.tit.

CAP. XX.

AD† eminētiam sedis Apostolicę: & infra. ¶ Sicut ex parte tua nostris est aurib. intimatū, tibi extat dubium, vtrū absolutionis beneficiū assequantur qui pro iniectione manuum in clericos, vel aliàs religiosas personas excōicationem incurrerunt, & à legatis Cardinalib. qui à latere a Romani Pontificis destinantur pro tempore, b absoluūtur: cum iidem legati mandatum super hoc non ostendāt expressum. Super quo id à te volumus obseruari, vt eos† habeas absq; omni hæsitatis scrupulo absolutos, quos constiterit à talibus beneficium absolutionis adeptos.

¶ Idem.

¶ *Generalis excommunicatio non ligat nisi subditos proferentis.*

a A latere.] Qui dicantur missi à latere dñi Papæ, hēs s̄. de off.leg.c.pen. & vlt. & in cōst. Inn. 4.eo. ti. officij nostri.

† Aliàs, oēs, vt hic obseruat Hos. sed in Vaticanis vt est impressum.

b Pro tempore.] id est, postq̄ egressus est vrbē, quousq. reuersus est, licet iurisdictionē nō habeat nisi in ea prouincia, q̄ sibi decrēta est, ff. de offi. proconsul. l. j. & vl. & hoc ex off. legationis licet eis, quamuis de hoc non habeant spetiale mandatū: vt hic dicit. & s̄. de of. leg. post translationem, & j. eo. quamuis, & sup. eo. ea noscitur, de alijs qui non sunt missi de latere Papæ an possint tales absoluere, habes s̄ de offi. lega. c. pen. & vlt.

ANobis.] Primo ponitur quæst. Secundò solutio ibi, Ad quod. Abb. Sic.

CASVS. Quidam eps protulit snīam excōicationis sub hac forma: Qui furtum fecerit, sit excōicatus: q̄ritur vtrum hæc gnalis snīa referatur ad subditos excōicatoris tm̄, an extendatur ad oēs, qui non sunt de iurisdictione illius? Ad hoc rñdet Papa, q hac snīa non ligantur nisi subditi ipsius excōicatoris: nisi fortè plus contulerit maior auctoritas delegantis. Not. quod snīa iudicis non ligat vel absoluit illos qui non sunt de sua iurisdictione. Item sententia quæ certas personas comprehendit, auctoritate maioris extenditur & prorogatur ad alios, qui non sunt de iurisdictione proferentis. Item sententia quæ nulla est potest rata haberi, & erit aliqua.

c Quisquis furtum.] Hac forma verborum omnes nominatim intelliguntur excommunicati, qui furtum committunt, tanquam expressis proprijs nominibus, ff. de libe. & posthu. nominatim & Insti. de exhęre. libe. §. masculos.

[Glo. seq. obijcit & soluit, contra solutionem obijcit & respondet, demum quærit, arguit pro & contra, & soluit.

d Non nisi subditi.] Sed contra videtur, quia ratione delicti efficitur quis de iurisdōne illius, q. tulit sententiam, 6. q. 2. placuit, & 3. q. 6. ibi enim causa, C. vbi de enim. agi. opor. Auth. qua in puincia, & s̄. de priui. ex tuarum. vbi de hoc, ergo vniuersi ligant. cum quantum ad hoc sint eius subditi. Rñdeo si gñaliter intellexit, quisquis furtum fecerit vbicunq; clausula ista non refertur nisi ad subditos, vt dicit hic: qm̄ extra parochiā suam nullam hēt iurisdōnem: vñ illa snīa nō extenditur vltra terminos suæ iurisdōnis, 1 ff. de iuris. om. iu. l. vlt. & s̄. de offi. leg. nouit. Cōprehendit ergo tm̄ subditos suos et delinquentes in eius parochia, cū ex hoc ipsi subditi sint: nā ratione delicti sortit̄ qnis forū, s̄. de fo. compe. c. vlt. & in p̄. li. cōcor. nam & p̄ses prouincię aduersus extraneos homines hēt imperiū, cū malū cōmiserint, ff. de off. p̄si. l. 3. nec distinguit vñ sint, vt ibi. Sed vr̄ q p talē snīam nō sint ligati alij de alia prouincia: cum ipsi ignorēt talē snīam, licet ibi delinquāt, & efficiāt de foro illius, vt per hoc illos possit punire: snīa. n. non ligat ignorātes, & pcipuè illos quib. publicata non est 82. d. proposuisti, 16. d. quid dicitis. Dicas q bñ sunt excōicati quia incidunt in factū damnatum, & quicunque facit factum iam per sententiam excommunicationis damnatum, iudicatur excommunicatus quasi a canone, arg. 24. q. 1. c. 12. & 3. & propter delictum ibi commissum intelliguntur esse de parochia sua, & sic excommunicati sunt, nec excusantur eo quod dicunt se ignorasse sententiam, quia ipsi cum rem illicitam & prohibitam faciant, statim sunt in culpa, 2 & potuerunt quærere de hoc. Quid si moriatur vel transferatur ad aliam ecclesiam, qui tulit illam sententiam, nunquid tenet post mortem vel recessum, vt qui contra faciant sint excommunicati? Videtur quòd sic, quia scripta episcoporum anathematizant etiam post mortē, & facere p̄nt decretum: ita vt qui cōtra facit puniatur, 3. q. 4. nullus, & s̄. de maio. & obed. c. 2. & sup. de offi. leg. c. vl. arg. contra: dicit lex, quod interdictum non durat vltra iurisdictionem interdicentis, ff. de pœn. l. vlti. dici potest, quod interdictum siue sententia excommunicationis simpliciter lata non durat vltra tempus proferentis, nisi successor eam confirmet, & ratam habeat. Sed cum diffiniendo statutum siue decretum aliquod facit, ligat etiam post recessum: quia statuta talia perpetua sunt, s̄. de off. lega. c. vlt. ff. de off. præse. vrb. l. 1. §. vl. C. de postul. l. 1. nisi expressim per successorem reuocetur. Ber.

CAP. XXI.

ANobis† fuit ex parte tua quæsitum, vtrum si quis ita pronunciauerit: Quisquis c furtū fecerit excōicatus sit, hęc generalis clausula ad ipsius excōicatoris subditos referatur, an generaliter extēdatur ad omnes, qui non sunt de iurisdictione illius? Ad q dicimus quod hac sentētia non nisi subditi d obligant: nisi fortè plus e cōtulerit maior & largior auctoritas delegantis.

†Ca. 10. eo. ti. in 2. cōp.

1 Intellige hāc decretalē sm̄ illā c. 2. de cōst. l. 6. & de intellectu vide Couarruuiā in ca. alma mr̄. de sent. exc. li. 6. pa. 1. §. 10.

¶ Idem.

¶ *Qui cum effractione spoliant ecclesias, excommunicati sunt, & per Papam tantum post denuntiationem absoluuntur.*

1 Neq; extēdit ad subditos extra diœcesim suā furtū cōmittētes, quit declarauit Bonifaci⁹ octauus i c. 2. de cōsti. li. 6. & recte hic admonet glo.

CAP. XXII.

COnq̄sti † sūt nobis Regi. canonici, q I.

†Ca. 11. e. ti. in 1. cōp. 9.

2 Nō sequit sm̄ Host. si obligati sūt ad culpā & ad pœnā induci q. maior. accusa. pos. ca. si. C. de adul. l. si ea. dicit ergo arbitrandum hoc ex nouitat: aduentus vel ex mora q. traxit in loco & in dubio relinquend⁹ suo, s̄. eo. si veru, 2. Io. And.

e Nisi fortè plus.] Arg. quod sententia quæ nulla est, potest rata haberi, & erit aliqua, 2. quæst. 1. in primis. Ber.

COnquesti.] Primò ponitur querela: Secunda iudicum datio: Secunda ibi, Quoniam igitur. Abbas.

C A-

CASVS. Canonici Regiñ. conquesti sunt Domino Papæ, q̃ I. de Malafrena, & quidam alij sequaces illius, quasdam ecclesias Regiñ. epatus fregerunt, spoliantes easdem: Mandat Papa quibusdam, quatenus si est ita, prædictos sacrilegos excommunicatos denuntient, & faciāt arcti⁹ euitari, donec passis iniuriā cōgruè satisfaciant, & cū litteris veritatem continentib. ad Apostolicā sedē accedāt. No. q̃ effractores ecclesiarum ipso facto sunt excōicati, & post denuntiationem excōicationis eorum, à solo Papa sunt absoluendi, vt hic videtur.

[Gl. seq. arg. & distinguit, ponit opi. Hug. quam determinat.

a Excōicatos nuncietis.] Ergo vr̃ ex hoc q̃ ipso iure sūt excōicati hmōi sacrilegi, q̃ verū est de hmōi violatorib. & effractorib. ecclesiarum siue incēdiarijs, 11. q. 3. canonica & 17. q. 4. oēs ecclesiæ, de quib. intelliguntur illa duo capitula. Alij verò non sunt excōmunicati ipso iure, sed excōicantur vt dictū est s. eo. tua. Hug. tamē dixit, quòd illa c. nō sunt latæ sententiæ, sed hę decr. contrarium ostendit, & ita etiam seruatur. sed Hug. intellexit c. illa nō de effractorib. ecclesiarū, ‡ sed de his qui aliunde aliqua rapiunt præter effractionem.

b Repręsentēt.] Ex quos .n. incendiarij vel effractores ecclesiarū publicè denuntiati sunt, non possunt absolui nisi à Papa: sed ante benè si satisfacere volunt, quia conditor canonis ante denuntiationem eorum non retinuit sibi eorum absolutionem, inf. eo nuper, & hoc ad terrorem omnium statutum fuit propter enormitatem excessus, sup. eod. tua B. r.

de Malofrena, & eius sequaces, quasdā ecclesias Regiñ. episcopatus violēter confregerūt, easq; spoliare minimè dubitarūt. ¶ Quoniam igitur grauia sunt, nec clauis debent oculis pręteriri: Mādamus, quatenus si est ita, memoratos sacrilegos excōicatos [a] nuncietis, & faciatis sicut excōmunicatos arctius euitari, donec passis iniuriam congruè satisfaciant, & damna (pro† eis) data resarciant, & cum litteris vestris rei veritatem cōtinentibus Apostolico se conspectui reprę̃sentēt [b].

¶ Idem.

¶ Percutiens, vel etiam interficiens clericum se dimisso clericali habitu senis enormitatibus immiscentem, non tenetur ire pro absolutione ad sedem Apostoli. Ita generaliter summari potest.

CAP. XXIII.

PErpendimus† ex litteris tuis, q̃ quidam sacerdos pro eo, quod se filium regis falsò nominare præsumpsit, & armis acceptis seditionem fecit & guerram, à B. Comite iussus est fustigari: qui postea eius mandato traditus patibulo, expirauit: & inf. ¶ Fraternitati tuæ duximus respondendū, q̃ si memoratus sacerdos tali modo excessit, & nō propulsando, [c] sed inferendo iniuriam fuit occisus: nō videt̃ nobis q̃ interfectores eius propter hoc ad obtinendā absolutione, [d] Apost. sedem adire cogantur. [e] Tu verò qui merita personarum bene nosti, pę nitentiam eis competentem [f] iniungas.

¶ Idem.

¶ Iudex ecclesiasticus faciēs percuti clericum per laicum, etiam causa disciplinæ, excōmunicatus est, & ipse & verberans pro absolutione tenentur ire ad Papam.

CAP. XXIIII.

VNiuersitatis† vestrę consultationem accepimus, qua nos requisistis vtrum laicus incidat in excōmunicationis edictum, qui ad iussionem†

PErpendimus.] Primò ponitur consultatio: secundò responsio ibi, Fraternitati tuæ. Abb.

CASVS. Quidam sacerdos qui nominabat se filium regis, acceptis armis seditionem fecit & guerram, propter quod Comes quidam iussit illum fustigari, qui postea de mandato eiusdem fuit suspensus: quæsitum fuit, vtrum occisores illius sint excommunicati? Respōdet Papa, quod si sacerdos tali modo excessit, & nō propulsando iniuriam fuit occisus, sed alijs inferendo interfectores illius non sunt excommunicati pœnitentiam tamen iudex iniungat eis competentem, secundum merita personarum. No. q̃ vim vi repellere licet. Item clericus immiscendo se enormitatibus amittit, priuilegium canonis, si quis suadente i.

c Non propulsando.] Nam vim vi repellere licet, s. eo. si verò. §. 2. & s. de homi. significasti, vbi de hoc.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.

d Absolutionem.] sic s. eod. cum non ab homine, & s. de apost. c. 1. j. eo. in audientia, cōtra. sed illud solutū est sup. eo. cum non ab homine.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.

e Cogantur.] Sed contra videtur: clericus non potest renūciare priuilegio suo j. e. contingit j. s. de fo. cōpe. si diligēti. Dic quod manendo clericus nō potest renuntiare, vt in s̃rijs, sed apostatando ab habitu suo post trinam: admonitionē vel immiscē do se enormitatibus, priuilegiū amittit, vt hic patet, & s. eod. cum nō ab homine & j. e. in audientia, & c. vlt. & s. de cle. coniug. capitulo penul. arg.

[Gl. seq. exponit, & quærēdo obijcit, & soluit.

f Competentem.] Paulo maiorē quā si in laicos talia cōmisissent, s. eod. cū nō ab homine, in fi. Sed quare imponit ei pœnitentia, quia q̃ auctoritate iudicis malos interfecit, minister Dei est, 23. q. 5. miles, & c. q̃ malos. Satis pōt dici ad cautelam imponit pęnitētia, si Comes ille habeat potestatē hoc faciendi: alias secus est: vt hic, & in cap. cum non ab homine, in fi. Ber.

VNiuersitatis] Abbas qui facit per alium monachum verberari, ipse & verberans sunt excommunicati, & non absoluuntur nisi à Papa. In prima parte ponitur consultatio: In secunda responsio, ibi, Nobis. Abb. Sic.

CASVS. Quidam laicus existens in seruitio cuiusdam abbatis, de mandato ipsius in clericum, monachum, vel conuersum, manus iniecit temerarias, maximè vbi causa non subest propter quam debebat verberari; quæritur, vtrum laicus ille incidat in excommunicationem? Respondet Papa, quod nisi abbas in propria persona hoc faciat causa regularis disciplinæ, vel si necessitas immineat, per clericum, vel per monachos hoc faciat, tam ille qui tales verberari facit, quam qui verberat, excommunicatus est, etiam si causa subesset propter quam debeat verberari. Nota quod disciplina regularis per laicum imponi non debet, sed per abbates, vel per monachum, vel clericum.

¶ Maximè

† Hæc duo verba, p̃ eis desūt ī vetustiorib. & emendatiori bus exēplarib. & in omnibus Vaticanis.

‡ Adde quis sit effractor in l. 3. §. effracturæ, & ibi no. ff. de of. pręfe. vig.

† Ca. 12. e. ti. in 2. cōp. Et de intellectu p̄ter doctores hic vide Albertinū in repetitio nec qm̃. de hr̃t. li. 6. q. 14. circa finē. & de materia Syluestrū verbo, excōicatio. 6.

† Ca. 13. eo. ti in 2. cōpi. Et vide hic p̄ alijs Horicū. Boich.

† Ergo ī illicitis non est Dñis obtempetādū. facit q̃ no. Baldus in l. seruus, C. ad l. Iuliam de ui publi.

a Maximè vbi causa non subest.] Ideò dicit, maximè, quia idem est etiam, si causa subesset: vt inf. sequitur, sed hoc executor non considerat, qui exequi debet siue sententia sit iusta siue iniusta, supra de off. deleg. pastoralis. §. quia verò.

clericali? Respondet Papa, quod huiusmodi clerici si à Prælatis suis tertio commoniti noluerint arma militaria deponere: de priuilegio clericorum subsidium aliquod habere non debent: cum frustra legis imploret auxilium, qui committit in legem: & lex huic responso præstat optimū arg.

[Gl. se. alleg. vnam concor. & duo iura in ɔtrariū, & soluit.
b Persona.] lic. 5. q. 5. illi qui, arg. ɔ. 86. dist. non liceat, & C. de episc. & cler. Aut. sed neque. Sol. aliud est in episcopo, & speciale, qui suis manib. nullum ꝑcutere dēt, cui sanctitas ignoscē di gloriā dereliquit C. ē epis. & cler. si qs in hoc, sed abbas hoc facere potest: vt hic, & 45. dist. cū beatus.
c Fieri iubeat.] moderatè, ita ꝙ non excedat debitam correctionē alias pōt appellari ab ipso, s. de offi. or. irrefragabili, & puniri ēt debet, s. de app. de priore, & incideret in canonē, quia leuis, & moderata castigatio ꝑmissa est, ɔ. eo. cum voluntate. §. 2. vbi de hoc.
[Gl. se. signat ɔtriū.
d Etiam si causa subesset.] Licet iusta causa subsit, qui aliter q̄ debeat facit, non excusatur, ɔ. eo. sacro. & sic neque in facto neque in modo faciendi debet esse peccatum, sic s. de restitu. spol. Pisanis arg. cōtra, ꝙ potius causa facti, quam ipsum factum considerari debet 23. q. vlt. occidit, & s. de acc. cum dilecti. ff. de fur. verum. nec refert vndecunq; crimina claruerint, vt corrigantur. 23. q. 4. ecce.
[Glo. seq. textum fortificat, secundo signat contrarium, & soluit.

abbatis in cuius seruitio commoratur, in clericum, monachum, aut conuersum, temerarias manus præsumit iniicere, maximè vbi causa nō subest, [a] propter quam debeat verberari.

¶ Nobis autem videtur, quod nisi causa regularis disciplinæ hoc faciat abbas in propria persona, [b] vel (si necessitas viget) per clericum, vel monachum fieri iubeat: [c] tam qui tales verberari præcipit, quam illi, qui verberāt (etiam si causa subesset [d]) excommunicationis sententiam, donec ad Apostolicam sedem veniant, nequaquam euadunt. [e]

¶ Idem.

¶ *Clericus vt laicus incedens, tertio monitus non resipiscens, perdit priuilegium clericale.*

CAP. XXV.

†Cap. 14. eo. tit. in 2 cōp. Vide Syluestrū superiori c. citatū.

IN † audientia nostra talis fuit ex parte tua proposita consultatio, vtrum clerici, qui arma militaria relicto habitu clericali, gestare nullatenus erubescunt: si eis fuerit iniuria corporalis illata, vel se à captione redemerint: illa clericorū debeāt immunitate gaudere, qua pro temeraria manuum iniectione facta in clericum, excommunicatus quis ipso iure notatur? Ad hæc tibi breuiter respōdemus, quod cum frustra [f] ecclesiæ imploret auxilium, qui committit in ipsam, & lex [g] secularium Principum huic responso satis efficax afferat argumentum, qua manifestè cautum habetur, matronam, cuius pudicitia attentata fuerit, non posse iniuriarum [h] agere, si in veste meretricali [i] fuerit deprehensa: huiusmodi clerici si à prælatis suis tertio [k] commoniti, militaria noluerint arma deponere, de priuilegio clericorum subsidiū aliquod habere non debent.

¶ Idem.

¶ *Excommunicatus propter iniectionem manuum in clericum, impeditus ire ad curiam potest ab inferiore absolui, sed impedimento cessante, tenetur curiam visitare, suscepturus mandatum Apostolicum.*

qua dr̄, ꝙ si matrona cuius pudicitia attentatā, in veste meretricali fuerit deptehensa, iniuriarum agere nō poterit. No. ꝙ clerici q̄ arma sumunt dummodo se enormibus non immisceant, retinent priuilegium clericale, vsque ad tertiam admonitionē. Item qui legem, vel canonem offendit, illius auxilium amittit, & sic punitur in eo, in quo peccauit. Item leges in subsidium canonum inducuntur.
f Frustra ecclesiæ.] s. de imm. eccl. c. vlt. & s. ne cler. vel mo. c. 2. & 17. q. 4. frater, s. de vsur. q̄a frustra, & ff. de min. auxiliū, in fi. & ff. quod met. cau. isti quidem.
g Lex] ff de iniur. Item apud. §. si quis virgines.
[Gl seq. alleg. concor. & simi. secundo quærit, arg. pro, & contra, & sol.
h Iniuriarū.] Nō. n. iniuriat̄ m̄rimonio, q̄ ipsum ignorauit. C. de adult. si ea. 2 Sed nec militiæ, aut ēt clericali q̄ militiā ignorat, ff. de loc. si ignorans, s eo. si vero aliquis. Quid si ꝑcussi laicū, credens 3 & volens percutere clericum: nunquid incidi in canonē? arg. ꝙ sic s. de biga. nup. & c. vlt. ff. ad l. Aquil. scientiā, § 2. arg. ɔ ff. ad l Cor. de sic l. 1. §. diu⁹, vbi iudicat̄ fm ꝙ fit, & non fm q̄d

2 Cessat adulteriū in illa q̄ venali forma, & meretritio more se vulgo præbuit.
3 De hoc articulo ꝑter Doctor. hic, vide citatos in c. si verò, 2. sub hoc eo. tit. super gl. in verbo, ignorauerit.

e Nequaquam euadunt.] Etiam si monachus consentitet, infra eo. contingit. arg. contra. inf. vt famę, vbi clerici per laicos capiuntur. Non est contra, quia in alio casu diuerso loquitur ibi de clerico, qui aliter capi, & corrigi 1 non potest, de mandato Prælatorum capiatur, & ad iudicium adducatur.

1 Idē si nōdū appareat incorrigibilis, inf. eo. si clericos. lib. 6. & ibi de hoc in 5. gl. Ioan. And.

IN audientia.] Clericus qui à Prælato tertio monitus arma militaria non deposuit, perdit omne priuilegium clericale. h. d. Primo ponitur consultatio, Secundo responsio: ibi, Ad hæc. Abbas.

CASVS. Clerici aliquando relicto habitu clericali assumunt arma militaria; quæritur, vtrum illi qui iniuriam corporalem talibus clericis inferunt, sint excommunicati, & an illi clerici adhuc priuilegio gaudeant

faciens intendit, ff. de iniur. si cū seruo, & l. ꝑce. in fine, sed in veritate nō est excōicatus li et de iniuria teneat̄.
i Meretricali.] & sic perdit priuilegium, ff. de ritu. nup. senatoris filia.
[Glo. seq. allegat duas concor. & tria iura in contrarium, & remittit. Iterum signat contrarium, & soluit.
K Tertio.] si. sup. de vita, & hon. cler. c. vlt. & infra eo. contingit. arg. contra. de aposta. c. 1. & supra eo perpendimus, & s eo. cum non ab homine, sed ibi soluitur. Item arg. contra, sup ne cle. vel mon. cap. 1. Sol. ibi non loquitur de tali captione, sed de illis qui deprehenduntur in administratione, nec ibi fit mentio de manu iniectio s; & ecclesia non defendit illos, q̄ in fraude deprehenduntur quo minus teneantur, & sic non tangit hoc.

QVod.] Enumerat quædam impedimenta, propter quæ excommunicati propter iniectionem manuũ in clericos absoluuntur ab episcopo, ita tamen vt cessante impedimento visitent Papam. h. d. Primo ponit regulam: secundo casus exceptos: tertio quandam determinationẽ submittit. Secunda ibi Nisi. Tertia ibi, Cęterum. Abbas.

†Cap. 15. eo. tit. in 2. cõp.

CASVS. Quicũque violentas manus mittit in ecclesiasticam personam, est excommunicatus, nec potest absolui nisi à Papa, vel eius legato, exceptis quibusdam casibus, q in ipsa littera continentur. Nota quòd in mortis articulo constituti, pauperes, senes, & debiles, vel alio iusto impedimento impediti, si in canonem latę sententiæ inciderint, possunt ab episcopo loci absolui.

†Aliàs, periculo, vt in codice Barbatiæ.

†Adde quis dicat senex, vt possit excusari, no. in l. si paterfam. §. in arrogationib. ff. de adopti. & in l. 2. in gl. 1. C. de his qui imple. stipen. lib. 10.

[Glos. seq. obijcit, & remittit.

a Paupertate.] s. j. eo. quamuis, contra j. eo. ea noscitur, sed ibi soluitur.

b Visitare.] sic sup. eo. de cætero, & c. ea noscitur, & j. eo. quãuis, in fi.

CAP. XXVI.

QVod† de his: & infra. ¶ Fraternitati tuæ duximus respondendum, q is, qui asserit se in canonem latæ snię incidisse, non aliter quam per sedem Apostolicam, vel eius legatum absolutionis potest beneficiũ obtinere: Nisi fortè sit in mortis articulo: †vel paupertate,[a] aut infirmitate, vel senectute tanta grauetur, † q ad Ecclesiam Ro. laborẽ subire nõ valeat veniendi: vel ab hoc alio impedimẽto canonico retrahatur. ¶ Cęterũ ab his in forma sacramẽti exigi consueuit, vt resumptis virib⁹, & opportunitate cõcessa, Romanam ecclesiã in propria psona debeant visitare.[b]

¶ Innocentius tertius archiepiscopo, Decano, & Præcentori Lugduñ.

¶ *Ligatus pluribus excommunicationibus, licet ex eodem facto, obtinens absolutionem, expressa vna causa seu vna excõicatione, non habetur pro absoluto quo ad aliam.*

CVm.] Excõicatus ex plurib. causis, si in absolutione oẽs non expressit, non habetur pro absoluto, h. d. Prima pars narrat casum: Secunda dat iudicem: ibi, Discretioni. Abbas.

CASVS. Inter G. & F. archidiaconos Cabilon. ecclesię, q̃ȯ vertebatur occasione cuiusdam excommunicationis: propter q procuratores eorũ ad sedem Apost. accesserũt: procurator G. archidiaconi allegauit, quod F. archidiaconus in succentorem manus iniecit temerè violẽtas, trahendo ipsum per claustrum: propter quod archiepiscopus ob violentam manuum iniectionem, & violationem immunitatis ecclesiæ, fecit eum excommunicatum publicè nuntiari: sed cum ipse in absolutione sua quam obtinuerat à sede Apostolica, alteram de prædictis causis nõ expresserit, non debet haberi absolutus, sed tãquam excommunicatus pro altera euitari: vndè mandat Papa iudicibus, quatenus si eis constiterit dictum F. archidiaconum propter duplicem causam excommunicatum fuisse, & alteram tantum expressisse in litteris, quas super absolutione sua impetrauit, ipsum tanquam excommunicatum cõpellant satisfacere ecclesiæ suæ pro altera. Nota quod violans immunitatem ecclesiæ, excommunicatus est. Item absolutio tacita veritate, vel falsa de causa obtenta, non valet. Item qui pro pluribus causis est excommunicatus, omnes illas causas in absolutione sua exprimere debet, aliàs non est absolutus.

c Ob duplicem causam.] scilicet quia manus violentas iniecit in fratrem, & quia immunitatem ecclesiæ violauit. Et sic colligitur hic arg. quod sacrilegi qui immunitatem ecclesiæ violant, sunt excommunicati: & ita idem esset si laicum verberasset in claustro. arg. 17. q. 4. omnes. Dic q incidit in minorẽ excommunicationẽ qa priuatus est communione ecclesiæ, ex eo quod immunitatem ecclesiæ violauit, 17. q. 4. si quis domum. & si non satisfecerit post tertiam admonitionem, maiori excõmunicatione notabitur, vt ibi dicitur, & ita non sunt omnes sacrilegi excommunicati ipso iure maiori excõicatione: & qa iste nõ satisfaciebat, fuit excommunicatus à suo Prælato, & ita ob duplicẽ causã nodatus fuit maiori sententia, vt inf. dicit, & illud cap. omnes. restringitur ad suum casum, ad violatores ecclesiarum, vt dixi sup eo. tua, & c. conquesti. vel fortè lata erat sentẽtia, vt quicunque violaret immunitatem ecclesiæ, esset excommunicatus.

CAP. XXVII.

CVm † pro causa, quę inter G. & F. Cabilonen. ecclesiæ archidiaconos vertebatur, eis cõcesserimus auditorẽ: procurator G. allegauit, qđ cum F. archidiaconus in succentorem in cõi dormitorio manus iniecisset temerè violẽtas, & eũ traxisset verberando per claustrũ: tu frater archiepiscope eũ, ob violentam manuum iniectionem, & violationem immunitatis ecclesię, fecisti excõicatũ publicè nuntiari: & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si vobis constiterit dictũ F. archidiaconum ob duplicem causam[c] excõicatum fuisse, & expresisse tm̃ alteram in litteris, quas super absolutione sua impetrauit: ipsum tanquam excõicatum[d] satisfacere ecclesię suæ pro altera, monitione præmissa, cogatis.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cõp. Et de intellectu vide citatos super glossis.

¶ Idem Abbati S. Andreæ.

¶ *Excommunicato decedenti in excommunicatione, quan-*

[Glo. seq recitetur per quæst. an plurib. de causis excõmunicatus, si in absolutione tacet alteram, adhuc sit excommunicatus. arg. pro & contra, ponit quattuor opiniones, & soluit.

d Tanquam excommunicatum.] Istud, tanquam, expressiuũ est veritatis, vt dic. si est. Ex hoc patet, q si aliqs plurib. de causis fuit excommunicatus, & vnam expressit in absolutione, & aliam tacuit, adhuc remanet excommunicatus. arg. sup. de off. ord. ex parte, ibi etiam tangitur de hoc, quia per subreptionem absolutio est obtenta, j. eo. officij. Quot enim sunt excommunicationes, tot debẽt esse absolutiones: sicut quot sunt accusationes, tot & absolutiones. 2. q. 3. §. notandum, ver. si plura. & de pœ. dist. 5. c. 1. vbi dicitur quod de omnibus erit indulgentia petenda. Sicut & in denuntiatione noui operis, quot sunt denuntiationes, tot erunt remissiones, ff. de no. ope. nun. de pupillo, §. si ex pluribus. Sic & in libertate si per obreptionem obtenta fuerit, non valet, licet sit fauorabilis, ff. de fideicom. lib. cum verò, §. subuentum. Et contra videtur, quod non sit excommunicatus, quia libertas semel data competit, siue ex iusta, siue ex iniusta causa data sit, non reuocatur. Inst. quib. ex cau. manu. non licet. §. semel. & supra de consang. quia circa, ar. sup. de conuer. coniu. ex parte, ff. de man. vin. iusta. §. 1. & l. si pater, §. 1. Item si quis per dolum est liberatus, tenet liberatio, sed agitur de dolo, ff. de dolo, l. seruus, & l. seq.

& l.seq. Item pignus liberatur non obstante dolo. ff. de pig.ca.si rem.§.omnis. Sol. si dicatur, quod semel excōmunicatus amplius excōicatione durante excommunicari non possit, tunc tenet absolutio, licet alias causas non expresserit, si expresserit illam causam, pro qua primò fuit excōicatus. sed hoc non est verum. 1 Si autem dicatur, quod excōicatus posset iterum excommunicari, quod verum est, refert, an expressa sit causa absolutionis, an nō sit: si nō est expressa, sed indeterminatè absoluitur, tunc ab omnibus est absolutus: sed si vna causa tantùm fuit expressa, tunc absolutio non extenditur ad ea, quæ nō fuerunt expressa. ar. ff. de accept. pluribus. C. de procu. maritus. Vel distinguitur, an p ignorantiam omiserit, an scienter. ar. sup. de rescr. super litteris. Ita dixit Io. Sed ego in hoc casu nō admitto illam distinctionem. Alij dicūt illum absolutum indistinctè, sed cogitur redire ad curiam, & satisfacere iniuriato. Tan. 2 dixit, q̄d si aliquis est excōmunicatus propter plures causas, sed vnica tantum sententia: quamuis aliquas causas taceat dum absoluitur, absolutus est: sed debet compelli satisfacere pro alia iniuriam passō, & secundum hoc istud, tanquam, est similitudinatium. Si verò pluribus & diuersis excommunicatiōb. fit legatus ex causis diuersis si aliqua supprimit, non est absolutus, sed remanet excōmunicatus pro alijs, & secūdum hoc istud tanquam, est expressiuū veritatis. Ego credo quod qualitercunque sit aliquis excommunicatus, siue una sententia siue pluribus sentētijs, ex plurib. & diuersis causis, qui verè vult absolui, omnem causam pro qua vel pro quibus fuit excommunicatus, debet exprimere in absolutione sua: quia pro vnaquaque sola fuit excommunicatus, & vna sententia sufficit ad ex ōicationē, & sic una sn̄ia absolōnis sufficit ad plures excōmunicationes dūmodò exprimantur omnes causæ prioris excommunicationis, aliàs non tenet absolutio per subreptionē obtēta, vt benè colligitur inf. eo. offi ij licet quidam dicāt quod Innoc. non respondit ad hoc in c. offici. & præmissas solutiones non multum approbo.

1 Quod dic vt no. sup. de Iud. ita quorundam 1. & 3. q. 4. Engeltrudam. Io. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 7. cōp. Vide Couarru. in cap. alma mater, de sen. excō. lib. 6. par. 1. §. 11. nu. 8.

2 Et Vinc. idem Innoc. hoc addito, q primum membrum locum habeat, qn̄ iudex ex altera sola con intendebat excōicare: & cā suppressa non est talis p q̄ expressā fuisset de agata solutio. Secundum mēbrum intellexit vt statim addā Io. And.

A Nobis.] Excommunicatus in quo apparuerint euidentia signa contritionis, absoluitur post mortem ab eo, à quo viuus fuerat absoluendus, & ad satisfaciendum pro eo compelluntur hæredes. Duæ sunt partes principales: In prima ponitur bimembris quæstio. In secunda solutio, ibi, Nos igitur. Secunda subdiuiditur in vij. partes: Primo distinguitur duplex vinculum peccatoris: Secundo ex distinctione solutionem quæstionis infert, ibi, Vndè quantumcunque. Tertio pro visionem annectit, ibi, Potest. Quarto soluit duo obstantia, ibi, Nec obstat, Quinto subnectit quandam determinationis ibi, Vt autem. Sexto tractat de forma absolutionis ibi, Absolutionis. Septimo de satisfactione & compulsione hæredis, ibi, Hæredis. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis erat excommunicatus pro violenta manuum iniectione in clericum: iste iurauit stare mandatis ecclesię, & quantum in eo fuit volebat absolui, nec per eum stetit, quo minus absolueretur, sed morte præuentus absolui non potuit: quæritur, vtrum iste vel alius, in quibus manifesta pnię signa apparuerunt, dēat haberi ab ecclesia absolutus, & vtrum pro talib. eleemosyna sit recipiēda, & à fidelibus sit orandum? Resp. Papa, q iudicium Dei veritati, q. nec fallit nec fallitur semper innititur, iudicium autem ecclesiæ aliquandò sequitur opinionem, quæ sępè fallit, & fallitur: vndè contingit aliquādò, vt q. ligatus est apud Deum, apud ecclesiā sit absolutus, & qui liber est apud Deum, apud ecclesiā sit ligatus: vndè quātumcūque se qs iuro astrinxerit ecclesiæ mandato parere, quātumcūque puię signa præcesserint, si morte præuētus absolutus non extit: quāuis apud Deū absolutus credatur, tamen apud ecclesiā nō est habendus absolutus: tamē potest & debet ei beneficio ecclesiæ subueniri, vt beneficium absolutionis impendatur defuncto ex quo de ipsius viuentis pnīa per euidentia signa constiterit: non obstante q dr̄, ecclesia habet ptātem ligādi & soluendi homines super terram, tanq̄ non possit absoluere & ligare sub terra sepultos: nec illud obstat cui non cōicamus viuo: nec mortuo cōicare debemus, cum in certis casibus legatur ecclesiā ligasse mortuos & soluisse, vndè statuit Papa, vt illi mortuo absolutio a sede Apost. requiratur, qui dum viuebat ab eadem fuerat absoluendus, absolutionem verò aliorum ex cā prę missa illis Papa indulget, à quib. dum viuerent, fuerāt absoluendi: absolutionis forma fiat cum psalmo pniali & oratione Dñica, & alijs consuetis: & hæredes defuncti compellantur ad satisfaciendum pro ipso: & si monitione præmissa noluerint, per districtionem ecclesiasticam compellātur. No. q iudicium Dei nō fallitur, sed iudicium ecclesiæ sępè fallitur. Item apud Deum aliquis absolutus est, & apud ecclesiam ligatus, & è conuerso. Item per signa constat de pęnitentia alicuius. Itē ecclesia ligat, & soluit sub terra, sed incertis casib. Item post mortem absoluitur excommunicatus. Item hęredes tenentur & compelluntur satisfacere pro defuncto.

tumcunque cōtritus decesserit, non est communicandū ante absolutionē, nec pro eo orandū, licet sit quo ad Deū absolutus: sed si constaret ecclesię de contritione prętēdēti, absoluetur etiā post mortē ab eo, à quo viuus fuerat absoluēdus: & hęredes eius compelluntur per ecclesiam ad satisfaciendum pro eo.

CAP. XXVIII.

A Nobis † est sępè quæsitum, vtrum si aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerint pœnitentiæ manifesta, nec per eum steterit, quo minus reconciliaretur ecclesiasticæ vnitati, non suscepto beneficio absolutionis decesserit, pro absoluto ab ecclesia sit habendus: & vtrum pro tali recipienda sit eleemosyna, & à fidelibus [a] sit orandum: & infra.

¶ Nos igitur consultationi tuæ breuiter respondemus, quod iudicium Dei veritati, quæ non fallit nec fallitur [b] semper innititur: iudiciū [c] autem ecclesiæ nonnunquam opinionem [d] sequitur, quam & fallere sępè contingit, & falli: propter quod contingit interdum, vt qui ligatus est apud Deum, apud ecclesiam sit solutus, & qui liber est apud Deum, ecclesiastica sit sententia innodatus. Vinculum ergo, quo peccator ligatus

a ¶ A fidelibus sit orandum. Et est dicendum quod non: nisi prius fuerit absolutus. infra eodem. sacris.

b Nec fallitur] 24. q. 3. Deus qui. 3 de conse. dist. 2. panem.

c Iudicium autem ecclesiæ.] Iudicium enim ecclesiæ diuinum debet imitari iudicium in quantum potest. 11. q. 3. tunc vera est.

d Opinionem sequitur.] Et ideò sępè fallit, sup. de re iud. lator, & cap. consanguinei, & sup de frigid. fraternitatis, & 24 quæst. 2 si quis non recto. & cum de errore constiterit, reuocatur quod factum est, vt tribus primis concordantijs, & 35. quæstio. 9. cap. loci. §. his ita.

3 Et 1. q. 2. Spiritus sanctus. Io. An.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

a Relaxatur.] Hic surgit ratio quare quis potest absolui ab excommunicatione post mortem, & non baptizari post mortem: quia sententia ecclesiæ ligat corpus, & etiam animam: & licet sit iniusta, aufert sepulturam: baptismus verò character est animæ: vndè post mortem non est quod valeat baptizari argum. 32. q. 7. licitè. Vin.

b Lazari.] 11. q. 3. tunc vera est.

[Glossa sequēs quęrit, & arguit.

Ioan. c. 11.

c Non potuerit.] Si talis in extremis positus habuisset copiam sacerdotis; ab eo potuisset absolui? sup. eo. non dubium, & c. quod de his, & infra. eo. quamuis, sed ex quo iam mortuus est, non potest absolui nisi per Papam vel eius legatum, vel a quo debuit viuus absolui. Nunquid à laico potest absolui in articulo mortis. arg. quod sic, de pœn. distinct. 1. quem pœnitet, de consec. distinct. 4. sanctum est vbi laicus absoluit per extremam necessitatem, quem episcopus absoluere debuit, 50. distinct. in capite. Laur.

† Aliàs ita: quātacunq; pœnitentiæ signa præcesserint.

d Super terram.] 24. quæst. 1. quodcumquè. Bet.

e Non contemptus religionis.] Hæc verba habes supr. de consecr. dist. 4. baptismi vicem.

f Mortuos] puta in hæresi, 24. quæst. 2. sanè profertur. Nota, quod si agatur contra personam vel de persona tantum, post mortem quæri non debet, quia crimina morte extinguuntur, 23. distinct. quorundam. C. si reus vel ac. mor. fue. l. 1. & 2. nisi in hæresi. vt cap. sanè, & hic. vbi verò agitur propter bona, vel contra personā, & bona, post mortem agi potest, C. si pend. appell. mors interu. l. quamuis. & sic post mortē agit de matrimonio propter bona, sup. qui fil. sint legit. causam quæ.

g Rigorem.] 45. distinctio. disciplina, & c. sunt nāque, & ī. de purg. cano. inter.

est apud Deum, in culpę remissione dissoluitur; illud autem, quo ligatus est apud ecclesiam, cum sententia remittitur, relaxatur: [a] Quod in suscitatione Lazari [b] sermo Euangelicus manifestat: quem prius Dominus suscitauit, & Apostolis præcipit postmodum soluere suscitatum.

¶ Vndè quantumcunque se quis iuramento præstito, quod ecclesiæ mandato pareret, humiliare curauerit, quantumcunque † pœnitentiæ signa præcesserint, si tamen morte præuentus absolutionis non potuerit [c] beneficium obtinere, quamuis absolutus apud Deum fuisse credatur, nondum tamen habendus est apud ecclesiam absolutus: Potest tamē & debet ei ecclesiæ beneficio subueniri, vt si de ipsius viuentis pœnitentia per euidētia signa constiterit, defuncto, etiā absolutionis beneficium impendatur.

¶ Nec obstat, quod ecclesiæ legitur attributa potestas ligandi atq; soluendi homines super terram, [d] tanquam non possit soluere & ligare sub terra sepultos: & quòd legitur; non communicetur mortuo, cui non est communicatum viuo: cum etsi communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuisset, quem non contemptus religionis, [e] sed necessitatis articulus impediuit, & in certis casibus à canonibus denotatis, ligasse legatur ecclesia mortuos, & [f] soluisse.

¶ Vt autem in vno pariter & eodem negotio, & seruemus rigorem, [g] & mansuetudinem ostendamus: statuimus, vt illius mortui absolutio à sede Apostolica requiratur, qui cum viueret, ab ea fuerat absoluendus: aliorum autem absolutionem ex præmissa causa cęteris [h] indulgemus, à quibus dum viuerent, fuerant absoluendi.

¶ Absolutionis autem forma [i] seruetur, vt fiat cum pœnitentiali psalmo, & tam oratione dominica quam alia consueta.

¶ Hæredes [k] quoque ipsius ad satisfaciendum pro ipso si monitione præmissæ noluerint, per districtionem ecclesiasticam compellantur.

¶ Idem Vuratislauiēn. † episcopo.

† Vurislamen.
† Vuratislamen.
† Vuatrislamen.
† Vestratislauien.

¶ Detinens in clericum custodia vel vinculis sine læsione, excommunicatus est. hoc dicit primò. Communicans excommunicato scienter in crimine, excommunicatus est: & nisi difficultas impediat: absolui debet ab excōmunicatore cum iuramento. Cōmunicans verò extra crimē reconciliari potest per simplicem sacerdotem sine iuramento. hoc dicit vsquè ad finem.

CAP. XXIX.

NVper † à nobis tua discretio requisiuit,

h Cæteris indulgemus.] id est indultum esse ostendimus: quia cum eos absoluere possent viuos iure communi, ita etiam absoluere possunt post mortem ex causa præmissa, id est si de ipsorum pœnitentia per euidētia signa constiterit.

[Glo. seq. arg. & remittit dupliciter quærit & sol.

i Forma seruetur.] sed forma non potest seruari ex toto: quia hic nō potest amodò iurare & tamen absoluitur. & sic est argu. quod sacramentū non est de substantia absolutionis, vt dixi supr. eod. cum desideres, in fi. Sed nunquid hæredes compellendi sunt ad iurandum antequam absoluatur? Satis credo quod possēt compelli: sed si nollent, propterea non differetur absolutio, sed postea indistinctè compelluntur satisfacere iniuriam passo, vel aliàs facere quod ille viuus debuit & voluit: Sed nunquid exhumabitur corpus, si sepultū n fuit in cœmeterio ecclesiæ? Non credo, quod debeat exhumari. si alibi sepultū fuerit tunc debet exhumari, & absolui quo ad ecclesiam, cum iam sit quo ad Deum absolutus. & argum. 11. quæstio. tunc verò. & postea in cœmeterio sepeliri.

† Vide Burc li. 9. decretorū cap. 8. & Eymericum in Directorio Inquisitorū par. 3. nu. 18.

K Hæredes quoque.] Hic habes expressè, quod hæredes tenentur ex delicto defuncti, licèt ad eos nihil peruenerit, supra de raptoribus litteris, & supra. de sepul. cap. vlt. vbi de hoc quia cum iste pœnituerit, & contritus fuerit quantum in se fuit, satisfecit, & per eum non stetit, vndè hæredes ad quos bona peruenerunt ipsius, compellēdi sunt satisfacere pro ipso. & sic intellige illud c. ī. de sepu. c. vlt. sup. de rap. in litteris.

† Ca. 3 eo. ti. in 3. cōpil. pars ī. de bigam. c. nuper limitatione huius cap. vide Abb. in c. inquisitioni. inf. e. ti. & de intellectu vide citatos in c. si cō. ubi. nē inf. eod.

NVper.] In prima parte ponitur cōsultatio: In secūda tūsio ibi. Nos. Et vtraq; potest subdiuidi, vt patet in textu Abb.

CASVS. Duę qōnes ponūt hic: Prima talis est,

quid de illis laicis sit faciendum, qui clericos (sine læsione tamen) in custodia detinent publica vel priuata, vel etiam detrudunt in vincula? Et vtrum, qui nominatim excommunicatis scienter cõmunicant, absolui ab excommunicatione possint per confessionem a simplici sacerdote, vel episcopi seu archiepiscopi sit ab eis absolutio expetenda? ¶ Nos igitur inquisitioni tuæ ex ordine respõdemus, quod in primo consultationis articulo, non credimus laicos pœnam excõmunicationis euadere, quamuis p † eorũ factum corporalis lęsio[a] nõ fuerit subsecuta, citra quam violẽtia sępius circa clericos nequiter perpetratur.

¶ In † secunda vero quęstione credim⁹ distinguẽdum, an is, †qui nominatim excommunicato cõmunicat, sciẽter in crimine communicet criminoso, ei consilium[b] impendendo, auxilium vel fauorem: aut aliàs ĩ oratione, vel osculo, aut orãdo secũ, aut ẽt comedendo.[c] ¶ In primo quidem articulo, cum talis cõmunicet[d] crimini, & participet criminoso, ac p hoc rõne dãnati criminis videatur in eum delinquere, q damnauit: ab eo, vel eius superiore, meritò delicti tunc erit absolutio[e]

est, Laici aliquando detinet clericos in custodia publica vel priuata, vel ẽt detrudunt illos in vincula sine corporis læsione quæritur an isti laici sint excõicati. Secuuda qõ est talis: Aliqui scienter cõicant excommunicatis nominatim: quęritur, vtrum isti participantes possint absolui ab excõicatione à simplici sacerdote, vel ab epo, vel archiepo: Ad primã q. respõdet Papa, ꝙ ñ credit laicos illos pœnã excõicationis euadere q̃uis nulla corporalis lęsio fuerit subsecuta, circa q̃ violẽtia sępius circa clericos ppetrat. In secũda qõne distĩguit, vtrũ ille q noĩatim excõicatis scienter cõicat, in crimine cõicet criminoso, eis consiliũ impendẽdo, auxilium vel fauorẽ: aut aliàs in oratione vel osculo, aut orãdo aut comedẽdo; In primo casu cũ talis cõicet crimini, & participet criminoso, & sic ratione criminis i eũ videat delinquere q damnauit, ab excõicatore vel eius superiore dẽt absolui: cũ facientes & ꝯsentiẽtes par pœna cõstringat: In secundo verò casu à suo epo vel simplici sacerdote põt absolui: quamuis enim tunc sit ligatus snĩa canonis & non iudicis, tñ q. a conditor canonis eius absolutionẽ sibi non retinuit, alijs indulsisse vr. Ille verò qui participat crimini & criminoso, cũ iuro dẽt absolui, qui verò iuxta sm modum participat, sine iuro põt absolui. In fine dicit, quod si difficile sit ex aliqua iusta cã, quod ipsum excommunicatorem absoluendus possit accedere, cõcedit Papa vt p̃stita cautione sm formã ecclesiæ, quod suo excõicatori parebit, à suo absoluatur epo vel proprio sacerdote. No. primum casum, ꝙ aliquis est excõicatus, licet nullam lęsionem clericis intulerit detrudendo ipsos in vincula, vt sæpè faciunt iudices sæculares. Item snĩa excõicationis per solam participationem criminis transit ad illum, in quẽ lata non fuit. Itẽ consentiens dr̃ qui consilium, auxilium & fauorem præstat alicui in crimine, & eadem snĩa cum illo ligatur, quia facientes & consentiẽtes par pœna constringit. Item vbi conditor canonis absolutionem sibi specialiter nõ retinuit, alijs intelligitur indulsisse. Item no. hic formam absolutionis maioris excõicationis & minoris. Item vltimo no. ꝙ excõmunicatus ex iusta causa, potest absolui ab alio quã à suo excommunicatore, sed hoc est propter periculum animæ.

a Corporalis lęsio.] Hic sola violentia attenditur. ĩ, si. inf eo contingit. nec refert an aliquis in compedibus an parietib. teneatur, ff. ex quib. cau. ma. succurritur, l. si.

b Consilium impendendo] quod aliter non erat facturus arg. ff. de his qui no. infa. l. 1. in fi. & supra de hom. si cut. §. qui verò. non refert enim an de bono malum, vel de malo deteriorem fecerit, ff. de ser. cor. l. 1. §. qui igitur, aliàs non tenetur quis de consilio, nisi ille aliter non fuisset facturus, ff. mand. si renunciandi. §. si tibi, in fi., vel nisi sit fraudulentum, ff. de reg iu. consilij. Lau.

c Comedendo.] Tunc in istis casibus non communicat illi in crimine, sed extra: vñ pp hoc non est ligatus eadem sententia cum illo: quare si contra ipsum in accusationẽ prosiliret, excipere poterit contra illum, nec habebit locum replicatio cõionis, sup. de excep. à nobis.

d Communicet crimini.] Pone casum per illam dec. supra eo. significauit. vel per illam, inf. eo. si concubinæ. Glo. seq. prin. reci. per q. an communicans in crimine damnato, ligetur sententia canonis vel hominis. Secundo q̃rit, opi. ponit, & soluit.

e Tunc erit absolutio.] Colligit hic, ꝙ si ego excõico parochianũ meũ propter crimen, & parochianus alteri⁹ ei cõicat fauorẽ impartiẽdo ĩ delicto suo, in me vr̃ delinquere, & eadem snĩa ligatur, & ñ snĩa canonis: quia tunc à suo epo vel ẽt pprio sacerdote absolueret, vt ĩ. sequii, & sic iste pp delictum ligatur snĩa mea, & à me dẽt absolui, & cum iuro, vt inf. dicit: & ẽ si. s. e. à nobis, r. vbi largè appellat subditus rõne delicti. Sed quæri potest, cũ excõicationis snĩa extẽdatur ad alienũ parochianum quare non extendat similiter indulgẽtia vel remissio, vt s. de pœ. & remis. ꝙ autẽ? Vin. dixit ꝙ vtrobiq. animæ consulitur, & ideò in indulgentijs illud obtinet, vt diutius affligatur quis pro peccatis: & similiter in excõicatione, vt diutius affligatur, nec excõmunicatio est mortalis, sed medicinalis, secunda quæstione prima, multi. & vigesimatertia quæstione tertia, corripiantur. Vel dic aliam rationem: indulgentia non transit ad alienum parochianum, quia episcopus in eum nullam habet iurisdictionem, vnde sua indulgentia vel remissio non potest illum absoluere, quia ipsum non ligauit; quia qui non potest ligare, non põt absoluere, & è conuerso, 21. dist. inferior, & 9 q. 2. c. 1. & supra de pę. & rem. omnis vtriusque sed in sentẽtia excõicationis secus est, quia ille ppter delictũ siue rõne delicti efficitur de foro excõicãtis, s. de fo. cõp. c. vlt. vnde propter hoc potest illũ ligare & absoluere, & ille incidit ppter delictũ in suã sentẽtiã, & sic ligatus est ab eo, vñ ab eo dẽt absolui; & ꝙ prouisum fuit ad pęnã, trahi non dẽt ad gratiã, sup. de transl. inter corporalia. Sed ẽt mirũ videtur, qualiter snĩa excõicationis liget illos, de qb. non fuit dictũ vel cogitatum, & res iudic. solũ illis nocet, contra quos iudicatur, sup. de fi. instr. inter dilectos, & c. pe. & ff. de exec. rei iud. l. cũ quæritur, & l. rei iud. nec ex post facto potest augeri obligatio, ff. de dam. in fe. damni, §. is qui 2. & ex quo post sententiã aliqd accidit, noua interpellatione opus est, ff. de iud. non põt. Itẽ inconueniens est, ꝙ aliquis excommunicetur, q non est admonitus nec citatus, inf. eo. sacro. Itẽ sm hoc talis sentẽtia non differt à canone latæ snĩæ, cũ tamen hęc sẽtentia non sit generalis: sed tantum vnam personam comprehendit. Io dixit 3 ꝙ hæc dist. quæ fit hic in littera, habet locum in eo casu, cum sub hac forma fit excõicatio excommunico te cũ omnib. communicãtibus, tibi, & tunc distingnatur ibi qualiter ei cõicet, vt inf. eo. c. proxi. ad fi. & sic non obstant præmissa; sed hoc nõ credo, immo credo illũ esse excõicatũ eadẽ sentẽtia, ex eo ꝙ in crimine inuoluitur, q i incidit in factum quasi damna.

† Dictio, per, deest in antiquiorib. exẽplarib.

1 Quid sibi velit hoc loco glo. vide Io. An. hic, adde ẽt & recentiores.

† Vide B. Thomã in qõnib. additis ad 3 par. q. 23. ar. 2.

† Aliàs ita: an is, qui nominatim excõicato sciẽter cõicat, in crimine cõicet criminoso.

2 Vide de priuil. q. acit ca. sup vlt. gl. Io. And.

3 Et etiam Gost. hic.

requirenda: cum facientem[a] & consentientem par pœna constringat.

¶ In secundo verò casu à suo episcopo, vel a proprio sacerdote poterit absolutionis beneficiū obtinere: quamuis enim, & tunc nō iudicis, sed iuris sententia excommunicato communicans sit ligatus: quia tamen conditor canonis eius absolutionē sibi specialiter non retinuit,[b] eo ipso concessisse videtur facultatem alijs relaxandi.

¶ Is autem, qui iuxta primum modum excómunicato communicat, cū iuramento debet absolui qui verò iuxtà secūdum modum, reconciliari poterit sine iuratoria cautione. Verum si difficile sit, ex aliqua iusta[c] cā ꝙ ad ipsum excóicatorem absoluendus accedat: concedimus indulgendo, vt p̄stita iuxta formam ecclesiæ, cautione, quod excómunicatoris mandato[d] parebit, à suo absoluatur episcopo, vel proprio sacerdote.[e]

¶ Idem Strigoñ. ar. hiepiscopo.

Iuramentum excommunicati de stando mandatis ecclesię, non habet vim absolutionis, hoc dicit primo. Excommunicato nullus communicare tenetur præter personas exceptas, aliàs communicans excommunicato incurrit minorem, & est excommunicādus maiori: nisi ille sit excommunicatus cum participibus suis qua tunc esset excommunicatus maiori.

CAP. XXX.

QVod † in dubijs: & inf. ¶ Respondemꝰ, quo excommunicato, licet quod stet mandato ecclesiæ iuramento firmauerit, communicari nō debet, donec[f] per ecclesiam fuerit absolutus: alioquin post iuramentum non esset absolutio necessaria Nullus autem scienter, nominatim excommunicato cómunicare tenetur: nisi quædā personæ, quæ per illud Gregorij † Papæ capitulum, Quoniā multos,[g] specialiter excusantur.

¶ Illi autem, qui nominatim excommunicatis p̄sumptuose participant, præter personas a dicto canone annotatas: nisi ab corū participatione[h] commoniti[i] fortè destiterint, excómunicationis vinculo sunt innodādi,[k] secus autem si scienter ei communicant, qui cum participib.[l] suis est vinculo excómunicationis sentētialiter innodatus: tunc enim & ipsi sententiam excommunicationis incurrunt.[m]

dānatum, & sententia transit ad eum per talem participationem, inf. eo. si concubinæ. & est si. de immun. ecc. aduersus, vbi succedit in vitium, & hic accedit ad crimen. ergo eadem lepra qua ille punitur, & iste etiam accedens teneri debet. arg. 1. q. 1. citò turpem sicut per participationem solā in locutione contrahitur excommunicatio minor, ita per cōmunionē i crimine[1] contrahitur maior excommunicatio: quia tunc plus delinquit, vnde non est necesse vt noua contra tales sententia procedat, q alieno facinori suam cōionem cōmiscent, 24. q. 1. c. 1. 2. & 3.

a Facientem & consentientem.] Hæc est probatio, ꝙ eadē sententia inuoluatur. sic inf. eo quantę, 17. q. 3. omnes; & s̄ de off. de leg. c. 1.

b Non retinuit.] similiter prætor magistratib. quædam committit, s. cautionē, & in possessionē ex primo decreto mittere ex cā damni infecti, ff. d dam. infec. l. dies cautioni; sed missionē ex secundo decreto sibi reseruauit, ff. de iurisd. om. iu. in l. iubere.[2] Et est hic ar. epūs posse dispensare, vbi pāliter dispensatio nō est inhibita. ar. s̄. de spō. cum apud. & 16 q. 1. sunt nonnulli. & concessum vr̄ quod non est prohibitum, ff. ex qui cau. ma. l. necnon §. quod eis. Lau.

c Iusta causa.] Sic inf. e. sacro, & sim s̄. tit. prox. c. vlt.

d Excommunicato mandato.] sic g. e. ceterō, & ī. e. q̄uis.

Sacerdote.] Sic et simplex sacerdos test absoluere, 26. q. 6. c. vl. sic & ligare, q. 2. nemo. Ber.

QVod.] Tria sunt dicta. Secundū i, Nullꝰ aūt. Tertiū i, illi autem.

CASVS. Aliqs erat excōicatus. iurauit stare mandatis ecclesiæ; quæritur, an sit ei cōicandum antequam fuerit absolutus? Respondet Papa quod nō ē ei cōicandum, donec per ecclesiam fuerit absolutus alioquin post iurm̄ non esset absolutio necessaria. Secūdo q̄ritur, vtrum aliquis scienter teneatur cōicare noiatim excōicatis? Resp. Papa, quod nullꝰ tenet participare excōicatis, nisi quædam personæ quæ per illud c. qm̄ multos, specialiter excusantur, c. illud est, 11. q. 3. quoniam multos. Tertio quæritur, quę pęna imponi debeat illis qui participant nominatim excōicatis. Resp. Papa, ꝙ illi qui nominatim excōicatis scienter siue præsumptuose participant, præter personas in dicto canone annotatas, sunt excōicationis vinculo innodandi, nisi commoniti ab eorū participatione destiterint. Secus autē de illis, qui sciēter cōicāt ei, q cum participib. suis ē excōicatꝰ: tūc n. ipsi sñiam excōicationis icurrūt. Not. ꝙ nullus tenet cōicare excōicato, qui iurauit stare mandato ecclesiæ nisi prius p ecclesiam fuerit absolutꝰ. Item qui scienter participat excōicatis, nisi ꝯmonitꝰ destiterit, est excōicādus. Item cū excōicato cū participib. suis cōicās, ipso iure est excōicatus.

Glo. seq. alle. duas concor. & obijcit.

f Donec p ecclesiā.] si sup. eo. cū desideres & c. à nobis. nec ēt p p̄latū suū dēt ei cōicari, vt ibi: q ꝙ alijs p̄hibet, ipse facere non dēt, vt ibi notat. Itē p mittit alicui tangere sacra, cui ñ permittit ingredi ad ipsa: & sic ꝯ illud ꝙ dr. 5. dis. ad eius verò. & ꝯ. id 95. dist. illud, vbi dicitur Quib. reliqua sacra negant, qū o vnū genus sacr. conceditur? quasi diceret, non.

g Quoniā multos.] hoc habes 11. q. 3. qm̄ multos, & inf. c. ꝓxi.

h Participatione.] q a hic nō distinguit, an in crīe ā in alijs cōicent eis: videbat quibusdā ꝙ si ī crīe cōicent, incidāt solūmodo in minorē excōicatione: quod nō est verum, vt patet s̄. eo. c. prox. cū talis absoluatur cū iuratoria cautione, vt ibi dicitur.

i Commoniti.] Iudex non dēt excōicare participantes cū excōicatis ab ipso, nisi canonica monitiōe p̄missa: aliás excōicatio ñ tenet vt in dec. noua, inf. e. statuimꝰ ita hētis tertiū casū in quo excōicatio non tenet citra aliq̄ appellationem.[3]

k Innodandi.] Qui enim præsumptuose participat excóicato, excōicandus est maiori excōicatione, vt hic dicit, & 11. q. 2. qui cōicauerit, & est hic notabile, quia & ipse claues ecclesiæ contemnit, quare puniri debet. arg. sup. de pę. c. vlt. & sup. de exce. præla. c. vlt. vbi de hoc in notula magna.

l Participibus.] scilicet in crimine.

m Incurrunt.] Eandem. s. quam & principales, 11. q. 3. excellentia.

---

1 Adde quis dicatur cum alio cōicare. no. in l. item apud Labeonē. §. frequēter. ff. de iniur.

2 Arg. s̄ i. de voto, ex multa vbi ius cōe non exequit aliquis, nisi ei spāliter delegetur, sm̄ Lau. Io. An.

3 Idem in suspensione & interdicto, eo tit. statutū, li. 6. Io. And.

† Cap. 9. eo. tit. in 3. cōp. pars sup. de pęn. c. quod in dubijs p̄ter Doc. hic vide B. Tho. in qōnib. ad ditus ad 3. par. q. 23. ar. 1.

† Hoc tribuit Gregorio septimo panorm. lib. 5. tit. de licita & illici. excōicatione, ca. 2. siue 125. & Gratia. 11. q. 3. c. quoniam multos.

excellentissimus, & hi nominatim dñr excommunicati. ff. de lib. & posth. nominatim, & ff. si cer. pet. certum, sic etiam excommunicantur Christiani, ne participent Iudæis etiam extra crimen, s. de vsu. post miserabilem, & c. quanto. Tamen hoc intellexit Io. vbi participant in crimine: in quo casu intellexit s. c. prox. aliàs non essent excõicati, sed post admonitionẽ excõicarẽtur, vt hic dr. Sed q̃d si alteri⁹ parochian⁹ participat tali post talem snīam, nunquid erit excõicatus maiori excõicatione? Dic vt s. c. prox. Si participat in crie, sicut aliter nõ est excõicat⁹ nisi minori, vt hic patet.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cõp. & de materia huius decretalis, & superioris, vide plenè per Host. in sūma, de sent. exc. §. & quæ sit pœna.

I Nter alia.] Primo ponit dubiũ, & vnde fuit ortum. Secundo solutionem: ibi, Vt igitur. Abbas.

CASVS. Archieps Strigon. in decretali pdicta q̃sivit, vtrũ aliqui teneant participare excõicatis: & Papa r̃ndet, q nullus tenet participare excõicatis nisi q̃dã psonæ, q̃ p illud Gregorij Papæ capitulũ q̃m multos, specialiter excusãtur. Ex hac r̃sione orta fuit occasio disputãdi q̃dã dicebãr, q excõicato cõicare tenent psonæ in pdicto capitulo noiatæ, psertim q̃ prius, sante excõicationẽ ex debito eis cõicare tenebantur. Alij dicebãt, q pdictæ personæ licet possint excõicatis cõicare si velint, nõ tñ ad hoc tenẽtur ex necessitate; q̃ sinit articulꝰ, qualiter decr. illa sit intelligenda: Vt igit vndè ius prodijt, interptatio quoque pcedat: Papa sic r̃ndet, q quędã personæ in c. pdicto annotatæ, tenebant ad obsequiũ illis, i quos lata ẽ excõicatio, ante plationẽ ipsi⁹ excõicationis, & post excõicationẽ ad 9riũ

¶ Idem Doctoribus decretorum Bonoñ.

Excommunicato cõmunicare tenẽtur, qui prius erant ei obligati ad obsequium familiare: alij verò non tenentur de necessitate, licet interdũ possint necessitate vrgente.

CAP. XXXI.

I Nter † alia, quæ Strigoñ. archiepiscopus proponi fecit, nos recolim⁹ respondisse, q nullus nominatim excõicato scienter cõicare tenetur, nisi quædã personæ, quę per illud Greg. Papa capitulũ, Q̃m multos: [a] specialiter excusantur. Verum ex hac r̃sione orta est occasio [b] disputãdi, alijs concedentibus, q excõicato cõicare tenent personæ in pdicto capitulo nominatæ, psertim [c] quę prius ad cõionẽ eorũ ex debito tenebant, alijs asserẽtib. eos cõicare licitè posse, si velint, non tñ ad hoc ex necessitate teneri. ¶ Vt igitur vndè ius prodijt, interpretatio [d] quoque procedat, ambiguitatem huiusmodi taliter duximus absoluendã, q cũ quædam personę in præmisso capitulo denotatę, illis, in quos lata fuerat excõicationis snīa, ante prolationem ipsius obsequio tenerentur familiariter adhęrere, neq; postmodum ad cõtrarium tenentur (cum adhuc debitum duret [e]) beneficio canonis [f] id agente, [g] à priore non sunt obnoxietate solutæ, sed ad familiare tenent obsequium, & ita per consequens ad cõionẽ tenent, sine qua illud nequeunt exhibere. ¶ Illud autem non ad oẽs personas capituli credimus referendum, vt videlicet obnoxietati huiusmodi sint subiectæ, cum viatores, peregrini, & mercatores a cõione talium personarum (nisi articulus necessitatis [h] immineat) debeant abstinere, vt in fine colligitur manifestè, sed ad illas dũtaxat, q̃ talibus arctiori tenẽtur [i] obnoxietate cõstrictæ, quibus tamen in his, pro quibus sunt excommunicatione notatæ, vt in criminibus, [k] cõicare non debent, sed ab eis penitus abstinere.

¶ Idem.

Si excommunicatus pro manuum iniectione, scienter recipis ordines, si est clericus secularis, deponẽdus est, si regularis, ab executione ordinis est suspensus. Qui ignorans ius, vel factum sit excommunicatus recipit ordines, si est clericus secularis, dispensat cum eo solus Papa, si regularis, dispensat abbas, si ignorantia est probabilis, & factum non est graue.

rentur. No. quòd ad illum pertinet iuris interpretatio, ad quem pertinet constitutio iuris. Item, quidam beneficio canonis tenentur participare excommunicatis. Item necessitas excusat ab excommunicatione.

a Quoniã multos.] 11. q. 3. q̃m multos. 1 & s. c. proxi.

b Occasio disputandi.] Si s. de vo. ex multa.

c Præsertim.] Si istud psertim, ponit pro tãtũ, verũ dicũt, pur sequitur, de quibusdã psonis: si pro, maximè, nõ dicũt verũ: vt sequẽtia dicũt: q̃a nec viatores dẽnt talibus cõicare, nisi necessitate instante.

d Interpretatio.] Ad quẽ ptinet iuris 9stitutio, ad ipsũ ptinet interpretatio. C. de leg. l. vlt. 11. q. 1. c. clericũ. §. ex his oĩbus.

e Duret.] ex sui natura.

f Canonis.] 11. q. 3. quoniam multos.

g Agẽte.] per declarationem. In quibusdam enim casibus illius c. est declaratio, vt in filijs, seruis, ancillis, & vxore: in quibusdam est constitutio iuris, vt in rusticis, & mercenarijs, & q̃d in hoc ius nouũ 9stituat per illud ca. circa psonas mercenariorũ rusticorũ satis vr: q̃a per priora iura eos vitare tenebantur. 15. q. 6. nos sãctorũ iuratos. 11. q. 3. excõicatos quos. uq;. [Gl. seq. quærit, & soluit.

h Necessitatis.] Nũquid magnæ, an cuiuslibet tãtum? nam aliqua sustinenda est incommoditas, vt ecclesiastica iustitia seruetur. 9. dist. in memoriam, & s. de of. dele. dilectus. Si tantum magnæ, cuius arbitrium spectabitur? Vr q superioris, arg. s. de vo. quod super his, & cap. ex multa. Sol. in transeuntib. tẽs ista dilationẽ non

1 Dicit Hos. hoc verũ, si specialiter prohibent: vt in dictis ca. sed idẽ et hodie. s. de pę. c. si. per q̃d dicit hoc nõ esse ius nouũ: immo ipsi rustici, & seruiẽtes in ca. quoniã multos, specialiter eximunt. põderare debuisset. Hos. & Tã. & Goffre. si dicunt hoc ius nouũ constitui per istud ca. sed p illud. Ioan. And.

non tenentur, beneficio canonis id agente, vndè nõ sunt à priori obligatione solutæ, & ita per consequens tenentur illis ad cõionẽ, sine qua obsequiũ exhibere nõ pñt. Sed hoc non pertinet ad oẽs personas in dicto capitulo notatas, (cũ mercatores, peregrini, & viatores, à cõione talium debeant abstinere, nisi articulus necessitatis immineat, sm q in fine capituli colligit manifestè) sed ad illas solũmodo, quę ipsis excõicatis sunt astrictę, sed non debent eis cõicare seu participare in criminib. pro quib. ipsi sunt excõicati: q si facerẽt, eadẽ sentẽtia tenerentur.

capit, 2 quisq; suo relinquatur iudicio. de consuetudine. 11. q. 3. q pdecessor. In peregrinis aũt qui vltra mare aliquãdiu, & Romæ per quadragesimã cõmorati solent superioris iudiciũ requirat, quia nemo sibi regulariter iudex esse põt. ff. de iu. si aliter, & ar. s. d e le. venerabilẽ.

i Tenentur.] vt sunt domestici, filij, serui, mercenarij, & vxor.

K In criminibus.] In talibus nulli consentiendum nec obediendum est. 11. q. 3. qui resistit. Iulianus. & 32. q. 5. ita ne, aliàs si cõicarent illis in criminib. eadẽ sententia

2 Nedum superioris iudiciũ expectat, vt viator fame pereat. s. di. baptizat. di. Io. And.

 tentia

tentia tenerentur. ſ. eo. nuper 2. & inf. eo. ſi concubinæ. CVm.] In prima parte ponitur qō, in ſecunda reſponſio, ibi. Circa quos. Et ibi ponitur diſtinctio bimēbris: Et primum membrum proſequitur ibi. Primo. Secundum, ibi, Qui ſi clauſtrales: Et ibi primo tractat de talium abſolutione, vſque, ibi, Si autē, & ibi quæſtionem principalem ſoluit. Abb.

CASVS. Abſolutio illorū, qui violentas manus mittūt in clericos ſedi Apo. reſeruatur, exceptis quibuſdam caſib. quidā tali excōicatione ligati ſententiam eccleſiaſticam negligentes, ordines ſuſcipiūt; quęritur, quid de his fieri debeat: In hac quæſtione diſtinguit Papa; prędicti, qui ſic recipiunt ordines, vel ſe ſciunt excōicatos, vel non recolunt factum, pro quo in ſententiam inciderunt, vel factum ſciūt, ſed iuris ignari neſciunt exinde ſe teneri: In primo caſu ſi fuerint ſeculares, ſunt in ꝑpetuum deponendi: In alijs duobus caſibus, nec epiſcopi, nec archiepi ſine ſpeciali mandato Papæ diſpenſare poſſunt, cū ab excommunicatione eos abſoluere non poſſint: quia maiora illis ſunt prohibita, quibus vetita ſunt minora; poterunt tamen iſta ſummo Pōtifici intimari, vt circa eos ſecundum ꝙ mandauerit, procedatur. Si verò prædicti qui ſciunt ſe excommunicatione ligatos, fuerint clauſtrales, & ordines ſuſceperint, circa ipſorum abſolutionē ſtatuit Alexander Papa, ꝙ monachi, & canonici quocunque modo ſe in clauſtro percuſſerint, per ſuum abbatem abſoluantur. Statuit etiam, ꝙ de ſeculo fugientes, qui habitum monaſticum acceperunt, & inter cętera confitentur ſe excommunicatos eſſe pro violenta manuum iniectione in clericos ante ingreſſum, ſine licentia Romani Pontificis abbas eos abſoluere non poteſt. Inn. tamen concedit abbatibus iſtorum in fauorem religionis, vt eos abſoluere poſſint, niſi exceſſus enormis fuerit, vt ſi in epiſcopum, vel abbatem manus iniecta fuerit. Si verò aliquis clauſtralis in religioſam perſonam alterius clauſtri, manus iniecerit violentas, per abbatem vtriuſq; debet abſolui. Si verò huiuſmodi regulares ſic excommunicati ad ordines acceſſerint, ſecundum primam diſtinctionem, qui ſcienter ordinem ſuſceperint, Papa ſtatuit illos ab executione ordinis manere ſuſpēſos. Circa alios qui non habent memoriam facti, vel iuris peritiam, abbates ipſorum monaſteriorum vtilitate penſata poterunt diſpenſare, niſi graue fuerit factum, aut ille qui fecit, adultus fuerit, & diſcretus, vt contra ignorantiam, vel obliuionē præſumatur. In fine præcipit Papa abbatibus; vt formā iſtā diligenter obſeruent, ne priuilegiū mereatur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate.

No. ꝙ ſecularis excōicatus ordinem ſcienter ſuſcipiens, deponitur. Item qui non poteſt abſoluere excōicatum, cum eo diſpenſare non poteſt. Item quib. prohibita ſunt minora, ſunt multo fortius, & maiora. Item ex perſona augetur crimen, & per conſequens pœna. Item regularis excōicatus ſciēter ordinem recipiēs, ſuſpenſus eſt ab executione ordinis. Itē mitius agitur cum ignorante ius poſitiuum, ſecus in iure naturali. Itē in eodē genere delicti diſpenſant abbates cū monachis, in quo non pōt diſpēſare eps cū ſuis clericis. Itē ar. ꝙ non ſemper credendū eſt confitenti peccatum in pnia. Item priuilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutit poteſtate.

CAP. XXXII.

CVm † illorum [a] abſolutio, qui pro violenta manuū iniectione in clericos, labē excōicationis incurrunt (qbuſdā caſib. à prædeceſſore [b] noſtro exceptis) ſedi duntaxat Apoſtolicæ reſeruetur, [c] nōnulli eccleſiaſticā ſniam negligentes, in excōicatione poſiti, eccleſiaſticos ordines accipere nō formidāt: quid aūt de his fieri dēat, Apoſtolicum ſæpius oraculum implorat. Circa quos credimus diſtinguendum, ꝙ tales, vel ſciunt [d] excōicationis ſe vinculo irretitos, vel non recolunt factum, ꝓ quo in latę ſniæ canonē inciderunt, vel factum quidem ſcientes, iuris ignari neſciūt [e] exindè ſe teneri. ¶ Primo† ſi fuerint ſeculares clerici, † à ſuſceptis ordinib. [f] cenſemus in perpetuum deponēdos: in reliqs caſibus tam archiepiſcopi, quàm epiſcopi, abſq; mādato ſedis Apoſt. ſpeciali, diſpenſandi facultatē ſe nouerint nō habere: quibus ēt eſt abſolutio taliū interdicta: [g] cum† maiora intelligantur illis ꝓhibita, qbus vetita ſunt minora. [h] Poterūt tñ huiuſmodi Romani Pontificis auribus intimari, vt ab eo ſecundum rigorē, [i] vel æquitatē reſponſum prodeat, prout diſcretio ſua viderit faciendum. ¶ Qui ſi clauſtrales [k] huiuſmodi fuerint, licet ab Alexandro [l] Papa fuerit cōſtitutū, ꝙ monachi, & canonici regulares, quocunq; mō ſe in clauſtro percuſſerint, non ſunt ad Apoſt. ſedē mittendi, ſed ſm ꝓuidentiā ſui abbatis, diſciplinæ ſubdātur, & ſi abbatis diſcretio ad eorū correctionē non ſufficit, prouidētia eſt diœceſani epiſcopi adhibē-

a Cum illorum.] Hic patet expreſsè, ꝙ edictum illius canonis, ſi quis ſuadente. prohibitorium eſt: † quia omnes debēt ad ſedē Apoſtolicā mitti, niſi quorum abſolutio inferiorib. Pręlatis in certis caſib. reſeruatur.

b A prædeceſſore noſtro.] ſ. eo. de cętero mulieres, ea noſcitur: quod de hic, & ſ. eo. quamuis. Bern.

c Reſeruetur.] per canonem illum. 17. q. 4. ſi quis ſuadente.

d Vel ſciunt.] quia aliud eſt quod ſtudio delinquitur: aliud qđ ignorantia 11. q. 3. c. excellentiſſimus.

e Neſciunt.] pone exemplum vbi quis non crederet ſe teneri, ſ. eo. nuper 2 reſponſo. & cap. mulieres.

f Ordinibus.] Similiter & de beneficijs, ſ. de cler. excom. mi. poſtulaſti, & c. latores, ſic excommunicati recipiūt ordines, & excommunicatus confert ordines, ſ. de eo qui renun. epiſc. c. 2.

g Interdicta.] 17. quæſt. 4. ſi quis ſuadente. Sed nunquid poterunt diſpenſare poſt impetratam abſolutionem. Videtur quod non, per id quod ſequitur, ſed ſi non eſſet interdicta diſpenſatio, poſſent, arg. ſupra eo. nuper. Et eſt argum. quod diſpenſare poſſunt, vbi non eſt prohibitum, ff. ex quib. cau. ma. nec non. §. quod eis.

h Minora.] Minora vocat abſolutionem, maiora diſpenſationem, & ita cui prohibetur minus, & maius prohibitum intelligitur. 74. diſtinct. geſta. 95. diſtinct. illud, & ff. de ſenat qui indignus, & è conuerſo cui conceditur maius, & minus, ſupra de deci. ex parte. 3. Bern. 2

i Rigorem.] Aequitas rigorem mitigat: vnde æquitas intelligitur iuris relaxatio. & æquitas rigori præfertur. C. de iud. placuit, 34. diſt. fraternitatis, & ſupra de tranſactio. cap. vlt.

K Clauſtrales.] Hoc reſpicit quod ſupra dixit ſeculares.

l Alexandro.] ſup. eo. monachi. Bern.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cōp.

† In recētioribus ita: primo, ſed ī antiquis, primos.

† Dictio, clerici, deeſt in vetuſtis codicibus.

† Alij ita: cum & maiora, alias ita; & maiora, abſq; voce, cum.

† Secundum modū quo vtimur nos iuriſtæ poſſet debuiſſet dicere, permiſſorium licet magis ꝓprie loquatur: & adde ꝙ dixi de hoc de ſpon. cum a pud. Io. An.

a Cōcor. l. iuriſgentiū. §. adeo. C. de pac. & l. legatum, & l. ad rē mobilē, ff. de ꝓcura.

a Alibi dicatur.] Non habes hodie istam, sed in anti qua compilatione consuluit. tit. eo.
b Commisisse.] ante ingressum, supple.
¶ Gl. seq. obijcit.
c In religionis fauorem.] immò vr̃ quod de iure cõi: nõ est. n. illi necessaria certa delicti satisfactio, cuius totum vi tę tp̃s obediẽtiæ impedit sui cõditoris. 1 de pę. d. 1 § his auctoritatib. post illud: 43. mensuram. fi. ꝫ. de vo. scripturæ 33. q. 2. admonere. Lau.
d Talib. absolutionis.] Hoc intellige de illis qui inciderunt in canonem ante ingressum: quia de his qui incidunt post ingressum, concessum erat per Alex. supra eo. monachi. vnde quo ad alios dicit, indulgemus. Ber.
e Mutilationẽ mẽbri.] Hoc intellige simpliciter de oĩb. monachis, qui hoc cõmiserint siue ante ingressum siue post. ꝫ. eo. canonica. nec est distinguẽdũ inter mẽbrũ & mẽbrũ sup. de cle. ęgro. c. 2. & ꝫ. cor. vitati. 6. ti. exposuisti. aliàs excessus difficilis vl̃ enormis relinquitur arbitrio iudicis: cum excessus notorius est, tunc abbas ipsum absoluere nõ potest propter scandalum, vt hic dicit.
¶ Gl. seq quærit, & soluit.
f Effusionem sanguinis.] Quid si modicũ valde læsit cũ sanguinis effusione, quia de facili sanguis effunditur quandoq; 2 nunquid idẽ erit ac si enormiter læderet? Satis crederem committendum arbitrio iudicis, puta epi & abbatis, licet littera ista simpliciter loquatur. verbum. n. effusionis, abundantiam significat, 1. q. 1. reuertimini. & 41 d. sępe. ar. sed ibi nomen effusionis significat vitium. B.
¶ Gl. seq. ponit tres modos, quib. aggrauatur offensus,
g In epm.] Ex persona augetur crimen, de pœ. d. 1. §. aut facta. Inst. de iniu. § atrox. & ff. de re mi. omne delictum. § qui minus. & ff. de iniur. item apud. § quod ait prætor, sicut ex atrocitate facti. 17. q. 4. qui subdiaconũ. & ex persona eius qui, fecit, crescit iniuria. ff. eo. sed si §. quædam. & 40. d. homo Christianus.
¶ Gl. seq. alleg. 2. concor. quærit, soluit, & prorogat.
h Abbatem.] proprium. Multa. n. permittuntur nobis in hoie nr̃æ religionis, quæ non permittuntur in alijs. 16. q. 1. c. 1 & 2. q. 7. si hæreticus. Quid si abbatem non habet, sed priorem aut Prælatum alio noĩe designatum? Rñdeo, beneficium illud ad oẽs monachos & regulares canonicos extendi tur, vt ꝫ c. monachi. & ad Hospitalarios Hierosolymitanos, qui per suum Priorẽ absolui possunt. inf. e. canonica. idem crederem de Templarijs, dumodo consimilem Priorem habeant, vt habent Hospitalarij. Ad omnes claustrales hoc benefi ium extenditur, cum eadem causa sub sit in omnibus. Ber.
i Passus est.] quia ille vr̃ iniuriam passus. ar. Insti. de iniur. §. 2. sicut iniuria facta filio patrẽ contingit, & agere potest tñ si patet remittit iniuriã, fili⁹ agere nõ põt nisi pater vilis ꝑsona fuerit, & filius honesta, 3 ff. de iniu. sed & si §. si filiofamil. sic & si abbas remittit iniuriã factã monacho, monach⁹ agere nõ põt aliquo casu, vr̃ tñ quod ſm forum rei hoc debet fieri. 3 q. 6. ca. 1. & 6 q. 3. placuit, sed non est ita i casu isto, & sufficit quod ita hic cauet. 6. q. 3. scriptũ est, & ff. q. & 3 q. 1. ꝑspexit.
¶ Gl. seq. obijcit, & sol.

da: & alibi [a] dicatur, quod de seculo fugientes, qui religionis habitũ in monasterio receperũt, & inter cętera postmodũ confitẽtur, se tale cõmisisse [b] delictum, per quod ipso actu excõicationis sñiam incurrerunt, sine licẽtia Romani Põtificis abbas nõ põt nec debet eos absoluere, quãuis præsumptionem delinquẽtium debita possit animaduersione punire: Nos tñ in religionis [c] fauorem, & vt euagandi materia subtrahatur, maiorem eis gratiam exhibere volentes: eorum Prȩlatis, quod etiam talib. [d] absolutionis beneficiũ impertiri valeant, indulgemus: nisi excessus ipsorum extiterit difficilis & enormis: vtpotè si ad mutilationem membri, [e] vel effusionem [f] sanguinis est processum: aut in epm, [g] aut abbatẽ [h] violenta manus iniecta: cũ excessus tales & similes nequeãt sine scandalo præteriri. ¶ Si verò claustralis aliquis in religiosam personam alterius claustri manus iniecerit violẽtas, ꝑ abbatẽ propriũ, & eius, qui passus [i] est iniuriã, absoluatur. Quòd si clericũ percusserit secularem, nõ nisi per Apost. sedẽ (vt scãdalũ euitetur) absolutionis grãm poterit promereri. [k] ¶ Si aũt hos ad ordines ꝓmoueri contingat, iuxta præmissam distinctionem, qui scienter in contemptum [l] ecclesiasticæ disciplinæ se fecerint ordinari, ab executione suscepti ordinis, & officij decernim⁹ manere suspẽsos. Circa reliquos verò facti memoriã, vel iuris peritiã [m] nõ habẽtes, monasteriorũ vtilitate pẽsata, post iniũctam regularem pœnitẽtiã & peractã, abbates ipsorum poterunt dispẽsare: [n] nisi graue fuerit & notabile factum: aut is, qui fecit, adultus fuerit & discretus, [o] vt violenter contra obliuionem vel ignorantiã pręsumatur. [p] Præcipimus

K Promereri.] Sed nõne dat hic euagãdi materia: Quare i hoc casu nõ absoluit eũ abbas sicut absoluit illũ quĩ ante monachatum deliquit? Sed rõ est: quia ante ingressum erãt eiusdẽ cõditionis, & ꝑ igreßũ facile tollit obligatio. 19 q. 3. nõ liceat. & q. 2. duę sũt. Io. Sed rõ vero reddiť in lr̃a. s. ꝑ scandalũ: scandalũ. n. est quod monach⁹ iniiciat manum in maiorẽ, quia vix bonus monachos facit bonum clericũ. 16 q. 1. c. leg.
l In contemptũ.] Quod semper pręsumit, nec admitti debet probatio in ꝯrium. sic 54. dist. frauernitatem, ꝫ. de iud. c. vlt. & cum istis non dispensabit. Abbas.
m Iuris peritiam.] No. quod mitius agitur cum ignorante ius positiuum: secus in iure naturali, vbi nec rusticitati etiam parcitur. C. de in ius voc. l. 2. sicut nec parcitur mulieri contra matrimonium suum, est. enim de iure naturali: vt supra de diuor. gaudemus Vin.
n Dispensate.] Potest ergo Abbas dispensare cum monacho circa ordines: 4 vt hic, & supra, de eo qui furti. ord. si. recep. c. 2.
o Et discretus.] Et ita non sufficit quòd sit adultus, nisi sit discretus, quia contra discretum de facili præsumitur. C. qui & aduer. quos, l. 1. ff. de probat. cum de indebito. Et indiscretus iniuriam facere non potest, pati verò potest, 15. quæstione 1. illud, &, ff. de iniur. l. illud. & ff. ad l. Cor. de sica. infans: sed de talibus non intelligitur hoc, quia tales non indigent dispensatione.
¶ Glo. seq. arg. & signat contrarium.
p Præsumatur.] Arg. quod non semper credendum est confitenti

1 Fauorẽ: q a casus iste est de reseruatis: & q a Alex. prohibuerat, & q a latius loquitur. s. de pla tis: nõ de abbatib. tm̃ secundũ Hos. Io. An. ꝓpter.

2 De naso in ęstate. s. Ho. Itẽ vt dicebat Abb. Et sine sanguinis effusione posset esse percussio enormis: & facit quod no. de cõse. eccl. vel alta ca. vno. li. 6. in 3. gl. Io. An.

3 De hoc in Spe. de iiur. ver. sed nun quid noceat. Io. An.

4 Quod itel ligit Inno. de irregularitate tñ ante monachatũ ꝯſta, quicquid dicat verũ est, vt dicit Ho. qhic loquit de ꝯſta etiã post ingressum, nã ꝑximè dicta dicit incidenter, & ꝑter principale propositũ, qò aũt generaliter formabatur vt patuit in prin. dixit tñ Ho. hanc gratiã non extendendã ad alios casus, ꝫ. de priui. sanè. Io.

1 Et de cõsecrat. di. 2. trib. gradil. ẜm Vinc. alias incipit, tanta. Io. An.

confitenti peccatum in pœnitentia. Argu. contra supra de homi. significasti 1 2. quia nõ est verisimile quod aliquis sit immemor suæ salutis. 1. q. vlt. sancimus.

De monialibus.] Moniales excõicatas pro iniectione manuum absoluit eps. h. d. vel aliter & sic, sic, vt in rubro. Primò ponit consultatio. Scdò, responsio: ibi, Super hoc. Abb. CASVS. Dr hic, ꝙ si moniales se ad inuicem pcusserint, vel conuersos suos, vel cõuersas, aut ẽt clericos, ab epo loci possunt absolui. Nor. ꝙ moniales pro violẽta manuum iniectione in ecclesiasticam personam excõicatæ, ab episcopo loci debent absolui.

†Ca. 6. e. tit. in 3. compi.

¶ Gl. seq. tetetur ꝑ duas quęstiones. s. q sit ratio, quare abbatissa non absoluit, & quid de exẽpt. s. si a, quærit, & soluit. a Per epum.] Impedit. n. sexus mulieris, ne abbatissa possit absoluere moniales. sicut hic patet, nec cõfessionem earum audire, nec eas benedicere, vel Euãgelium legere, quia sexui fœmineo claues ecclesię cõmissę non fuerunt, sup. ti. proxi. nona. & arg. s. de maio. & obe. dilecta. vbi de hoc. Sẽ eps illas absoluit auctoritate Papæ sibi per hanc decr. indulti, tanquam delegatus 2 ad hoc: & sic absoluit omnes iã exẽptas quàm non exẽptas. & est sim. sup. de hæc. ad abolendam. in fi. sup. de offi. ord. irrefragabili. §. ceterum, & eo iure quo absoluit alias mulieres, sup. eod. mulieres. Sed quid si monasteria essent in diuersis epatib. & vna monacha percutiat monachum vel monacham, vel cõuersum vel clericum alterius episcopatus: Conueniat vterque episcopus, vel alter deleget alteri vicem suam supra ca. proxi. Ber.

2 Posuit glossator antiquam glossam, nõ aduertẽs, ꝙ littera erat sublata ꝑ ꝙ ponebat. nam in antiqua cõpilatione dicebat ita: Respondemus, vt auctoritate nra, per epm, &c. q cũ sint ablata, dicẽdum ꝙ hoc facit eps suo iure vt recte admouet hic Io. An.

autem abbatibus, vt formam istam diligenter obseruent, ne priuilegium mereatur amittere, qui sibi permissa abutitur potestate.

¶ Idem Pistoriensi episcopo.

¶ *Monialis percutiens monialem seu conuersum, vel clericum secularem, incidit in excommunicationem, & ab episcopo loci absolui potest.*

CAP. XXXIII.

De † monialibus tua à nobis fraternitas requisiuit, per quẽ eis sit beneficium absolutionis impendendum, si vel in se inuicẽ, vel conuersos, vel cõuersas suas, aut clericos ẽt manus iniecerit temerè violentas? Super hoc igitur tuæ consultationi taliter respondemus, vt per episcopum a in cuius diœcesi monasteria fuerint, absoluantur.

¶ Idẽ vniuersis Cruce signatis.

¶ *Contractus etiam, qui sine communione explicari non potest, non dissoluitur seu impeditur per excommunicationẽ superuenientem in eum, qui tenetur aliquid præstare non excommunicato.*

SI vere.] Si locanti operam personalem soluisti pretium, vel eius partem, & postea fuit excõicatus, vel etiam prius, sed ignorabas, si ad satisfaciendum non potest induci, in opera sic locata sibi poteris communicare. h. d. Et primo ponit permissionem, quam secundo ꝑbat tribus rationibus Prima, ibi, Cum enim. Secunda ibi, Est autem. Tertia ibi, præterea. Abbas.

CASVS. Quidam Cruce signati conuenerant cum Venetis, vt ipsi Veneti ducerent eos nauigio suo vsque in terram Sarracenorum pro certa mercede, maiore parte nauli recepta. Veneti fuerunt excommunicati: isti Crucesignati dubitabãt, vtrum deberent transire in nauibus illorum, cum illi essent excõicati, quæsitum fuit à Papa quid facere deberent, cum illi Veneti nollent eis restituere mercedem receptam? Respondet Papa Cruce signatis, quod si Veneti noluerint absolui, nec satisfacere sibi de mercede, permittit illis, vt cum ipsis, transeãt vsque in terram Sarracenorum, secundum ꝙ cum ipsis conuenerunt, vel etiam conuenerint, communicantes illis cum dolore cordis, & sub spe veniæ, quia cũ. n maiorem partem mercedis receperint, nec eam velint restituere, nec possint ad hoc compelli, ne lucrum de sua malitia reportarẽt, & isti damnũ, & ab excõicatis possit peti, & recipi qd debetur, & in iure cauetur, ꝙ si quis transiuerit per terrã hæreticorum aut excõicatorum, necessaria emere poterit ab eisdem. Præterea si pater familias domus excõicatus sit, eius familia excusatur à participatione ipsius, & si dux Venetorũ tanquam dñus nauium sit excõicatus, ipsius excõicatio istos non contingit tanq̃ familiam ipsius dñi, dum in nauib. eius fuerint, & excusabiles erunt apud Deum, si in illis cõmunicauerint ipsis, in quibus eorum communionẽ non poterunt euitare. No. ꝙ ab excommunicatis potest exigi, & recipi qd debẽt. Item tempore necessitatis possunt necessaria emi ab excommunicatis, & hæreticis. Itẽ familia potest participare domino sine pœna excommunicationis.

CAP. XXXIIII.

SI † vere: & inf. ¶ Quòd si Veneti fortè nec satisfacere voluerint, nec absolui, vobis permittimus, vt cum ipsis vsq; in terrã Sarracenorũ, vel ꝑuinciã (iuxta ꝙ inter vos conuenit & ipsos, vel honestè cõuenerit) nauigio transeatis, quãtò minus poteritis, cum dolore tñ & amaritudine cordis, & sub spe venię b cõicãtes eisdem. Cum. n. iam à vobis maiorem nauli † receperint quantitatem, nec ad eam possint restituendam induci, aut ẽt coarctari: si aliter fieret, videremini vos damnũ ex pœnitentia, ipsi verò prẽmium ex contumacia reportare: c † cum ad hoc debitum exoluendũ ipsi vobis maneant obligati, & ab excõicatis exigi d possit & recipi, quod debetur. ¶ Est autem cautum in iure, quod si quisquam per terram hęreticorum, aut quorumlibet excommunicatorũ

†Ca. 7. e. tit. in 3. compi. vix poteris hãc decretalẽ intelligere, nisi integrã videas.

†Naulũ est, pretium ꝙ soluit nautis pro vectura.

†Ar. ad hoc in l. sancimus. C. de pœn. in l. si qs §. legis. C. de inof. test.

¶ Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

b Sub spe veniæ.] ar. contra, quia sub spe veniæ nemo peccare debet. s. de cle. excomm. illud, & de consec. dist. 4. quando quis. sed tamen hic non credo eos ex hoc peccare, cum Papa hoc permittat, & ne ipsi ex suo dolo commodum habeant: sed hoc ideò dicit, quia bonarum mentium est, ibi culpam timere, vbi etiam culpa non est. sup. de obser. iciu. consilium. §. 2. 5. dist. ad eius, arg. bonum ad hoc sup. de pur. can. ca. 2. Ber.

c Reportare.] Quod esse non debet, 16. q. 1. legi. & s. de rescri. ex tenore. nec ipsi debent ridere ex fletib. aliorum, supra de priui. petistis. quia nemo de improbitate sua consequitur actionem, ff. de fur. itaq; fullo. §. 1. vers. sed nemo, nec stulti debent esse melioris conditionis, quàm periti, ff. quòd vi aut clam. Seruius. & quia delinquunt, non debet esse eorum conditio melior. ff. de do. inter vir. & vxo. l. 3. §. 1.

d Exigi.] supra de excep. cum inter, & supra de hęr. excommunicamus, §. credentes, conuenire tamen alios aut reconuenire non possunt, sed excipere bene. vt in proxi. concor. appellare & prosequi appellationem, supra de excep. c. vlti.

Necessaa-

a Necessaria emere.] Hic habes duo casus, in quibus excommunicatis licitè participatur: alij notatur supra eod. cum desideres.

[Gl. seq. arg. & illud determinat, & contra id signat contrarium.

corrigi, possunt incarcerari. Item laici de mandato Prælatorum possunt capere clericos, & ad iudiciũ trahere illos cum moderamine inculpatæ tutelæ. Item is facere intelligitur cuius auctoritate fit.

d Carcerem.] idest, ipsum claustrum, quod eis est carcer.

1 Nõ solũ, ĩ domo, sd ẽt in camera: dũmõ nõ simul cũ illo iaceã vt cõcedũt sm Inno. & Hostiẽ. sup. eod. nup nec secundũ eos dr̃ cõmunio vbi ĩ domo aliqua ẽ excõicatus ꝓ suis factis & ergo pro meis. Io. An.

b In excommunicatorum.] Ta. est hic ꝙ si socius meus i inci dit in excõic tionem. non statim teneor ipsum deserere, nec ipse tenetur statim diuidere societatẽ: hoc intellige si sine magno damno hoc fieri non possit ar. 11. q. 8. antecessor. 23. q. 4. ca. 1. 41. dist. quisquis, 12. dist. illa & 8. dist. qui contra mores. Ar. contra, supra de maior. & obed. illud. & 34. q. 1. omnes qui.

c Nõ potueritis euitare.] supple commodè, quia illud dicimur posse, quod sine incõmodo possumus. ff. de verb. sign. nepos. in fi. de cond. inst. filius q in fi. 22. q. 1. faciat homo. Ber.

† poteritis.

VT famæ.] Ponit duo dicta quæ patent, secũdum ibi, Laici. Abbas.

CASVS. Clerici aliquandò grauiter excedunt, nec possunt ad agendã pœnitentiam in monasterijs deputari, sed opportunitate captata inde aufugiunt, & priorib. scelerib. se immiscent, vnde quæsiuit Londonien. eps, vtrũ possint ab epo vel alijs prælatis arctæ custodiæ mancipari? Respõdet Papa, ꝙ cum Prælati excessus teneant corrigere clericorum, & publicæ vtilitatis interfit, ne crimina remaneant impunita, & illi clerici fiãt deteriores, debent illos sub arcta custodia detinere, postquam fuerint de crimine condemnati. Secundò quæsitum fuit, vtrum laici incidãt in excommunicationem, si clericos in magnis sceleribus comprehendant, cum eos ad iudices trahere non possint, nisi manus in eos iniecerint violentas? Respondet Papa, quòd laici citra excommunicationem possunt capere clericos, & ad iudicium trahere, si oporteat etiam violenter, dum tamen id de mandat. suorum faciant Prælatorum; cum hoc non ipsi, sed illi quorum auctoritate hoc faciunt, facere videantur, & non amplius laicorum violentia se extendat, quàm exigat defensio clericorum. Not. quòd Prælati excessus subditorum corrigere debent. Item ad publicam vtilitatem pertinet ne crimina remaneant impunita. Item clerici de criminibus condemnati, qui nolunt

† Ca. 8. e. ti. i 3. cõpi. Vide Bernardinũ Diaz ipract. cri. cano. ca. 119. & c. 131.

transferit, necessaria [a] emere ac recipere poterit ab eisdem. Præterea si paterfamilias domus excõicationis snia fuerit innodatus, à participatione illius familia excusatur.

¶ Licèt ergo dux Venetorum dñs nauium tanquam paterfamilias domus in excõicatione ꝑsistat, vos tamen tanquã ipsius familiam, dum in nauib. eius fueritis ipsius excõicatio non continget: & excusabiles eritis apud Deum, si in excõicatorum [b] nauibus existentes, cum dolore cordis, sub spe pœnitentiæ communicaueritis ipsis, in quibus eorum communionem non potueritis † euitare. [c]

¶ Idem Londoñ. episcopo.

¶ Prelatus potest, & debet clericum subiectum incorrigibilẽ incarcerare & laici citra metum excõmunicationis de Prælatorum licentia capere possunt clericos: & ad iudicium ducere.

CAP. XXXV.

VT † famæ tuæ: & ĩf. ¶ Sanè consuluisti nos vtrum clerici grauiter excedentes, qui tutè non possunt monasterijs ad agendam pœnitentiam deputari, quoniam cum nõ pœniteant de commissis opportunitate fugiendi captata, carcerem [d] fugerent claustri, & prioribus se sceleribus scelestius immiscerent: à te vel alijs Prælatis suis rectæ possint custodiæ mancipari. [e] & infra. ¶ Respondemus, quòd cum Prælati excessus corrigere [f] debeant subditorum, & publicæ vtilitatis intersit, ne crimina remaneant impunita, [g] & per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerant, nequiores: non solum possunt, sed debent etiam clericos, postquam fuerint de crimine canonicè condemnati, sub arcta custodia detinere: qui cum sint incorrigibiles, [h] nec in monasterijs valeant custodiri, ad similia vel peiora facilè laberentur.

¶ Laici verò citra excommunicationis sententiam capere clericos, & ad iudicium trahere [i] possunt, † si oporteat etiam violenter: [k] dum tamen id de mandato [l] faciant Prælatorum, quorũ illi sunt iurisdictioni subiecti, & quorum est

e Mancipari.] sine pœna excommunicationis.

f Corrigere.] supra de offic. ordin. cap. 1. & sup. de accus. qualiter. & quãdo 2. ne sanguis eorum de suis manibus requiratur. suprà de off. ordin. irrefragabili, vbi de hoc. & supra de sta. mon. ea quæ. & cap. cum ad monasterium ad fi.

g Impunita.] Ad publicam vtilitatem respicit, vt crimina puniantur, vt ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus primo, respõ. in fine, & ff. de solut. Stichum §. tametsi. & ff. de iudi. si longius. §. primo. 2 & ff. de fideiuss. si à reo. §. illud quod. & C. de pœn. si operis ne ad maleficia quis quam prosiliat: v. l si operis. & 23. quæstio. quarta, est iniusta, ff. de pœn. l. capitalium, §. famosos.

2 Agit filius lõgè abs. s. si ne. patris assensu: ne, dũ expectat pr̃, remaneat maleficium impunitũ. I. And.

h Incorrigibiles.] Hic deponi possunt, & tradi curiæ seculari supra de iudic. cum non ab homine. 17. distin. nec licuit. sed non ad sanguinis effusionem & sic intelligitur, supra de iudi. at si clerici.

i Trahere possunt.] Sic C. de his qui ad ecclesi. confu. l. 3. vbi i servus absque sacrilegio ab ecclesia extrahitur.

† Quid ẽ cũ piẽte clericũ suũ debitorẽ suspectũ de fuga, no. Bar. ĩ l. si q̃s ĩ ser uitute, ff. de furtis.

¶ Gloss. seq. argu. contra signat contrarium, & soluit.

K Violenter.] Ar. contra supra eod. uniuersitatis. Hoc intelligendum est de incorrigibili, illud de eo qui corrigitur & verberatur à laico de mandato abbatis: quod non licet, vt ibi dicitur, & ita non se tangunt.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

l De mandato.] At nonne sufficit generale mandatum, quod continetur. 23. q. 5. c. principes sæculi? Sol. speciale mandatum hic expectandum est: Quandiu enim non est notum ipsos esse incorrigibiles, & traditos curiæ sæculari, 3 non licet sine mandato Prælatorum, quia adhuc sub regula clericali tenentur etiam depositi 81. dist. dictum vel nisi se immisceant enormitatib. sup. eo. cum non ab homine. & c. perpendi. mus.

3 Et sic ẽ intel ligendũ qđ no. Ios. bal. l. c. principes. secundũ Host. ẽt qui hic dicit, ꝙ casus ibi notati potius sũt cas. qb. iuocat eccle sia brachiũ sęculare, q̃ q̃ b. iudex sęcularis potestatẽ habeat in clericũ. I. And.

a Quorum

a Q orum auctoritate.] Qui enim per alium facit, per se ipsũ facere intelligitur. sup. eo mulieres. ff. de admi. tut. ita tamen §. gessisse. B.

b Non amplius.] quia cum moderamine inculpatæ tutelæ: aliàs si excederent modum, tenerentur. ar. sup. de resti. spo. olim, in fi. vbi de hoc. Sim. ff. ad l. Aquil. si ex pla gis, §. tabernarius & ita patet, quod clericus depositus adhuc gaudet priuilegio clericali.

Contingit.] Cõis diuisio: Secunda ibi, Nos autem. Abb. Sicu.

CASVS. Consuetudo est in archiepiscopatu Bracharen. quod si quis laicus aliquem offendat, corpus suum supponit spontè 30. seu pluribus aut paucioribus fustium percussionibus: clerici eãdem consuetudinem obseruabant, si clericus alium clericum offendebat, aut etiam laicum, in satisfactione iniuriæ: quæsiuit Bracharen. archiepiscopus, vtrum huiusmodi percussores clericorum incidant in excommunicationẽ? Respondet Papa, quod huiusmodi manus iniectio, etsi non violenta, iniuriosa tamẽ videtur, cum ille canon non tam in fauorem clerici ordinati, quàm in fauorem ordinis clericalis fuerit promulgatus: & ideò mandat Papa, vt illud de cætero prohibeat attentari: vndè sequitur, quod tales sunt excõmunicati: Si quis clericus post huiusmodi prohibitionẽ spontè se subiecerit excommunicatur; ita tamẽ quòd clericus satisfaciat iniuriam passo, siue iniuria ordinis clericalis. Not. quod in iniectione manuum non solum violentia attenditur, sed etiam temeritas & iniuria. Item iuri publico nemo potest renunciare, quale est istud quod clericus spontè se subijciat percussionibus cũ id respiciat iniuriam totius ordinis clericalis. Item volenti & scienti ac patienti fit iniuria, si in eo lædatur ius alterius.

† Ep̃o legit̃ ĩ recẽtiorib. ĩ antiqs recti⁹ ẽ archiep̃o vi d Vaseũ ĩ annalib. Hispaniæ. c. 20.

† Ca. 10. e. ti. ĩ 3. cõpil. Et d materia tex. & gl. vide p alijs hic Hẽricũ Boich. adde Sylue. verb. excõica tio. 6. circa fi.

corrigere criminosos: cũ hoc non ipsi, sed illi, quorum auctoritate [a] id faciunt, facere videantur: dum tamen non amplius [b] eorum violentia se extendat, quàm defensio vel rebellio exigit clericorum.

¶ Idem Brachareñ. archiepiscopo. †

¶ Excommunicatus est, qui in clericum ẽt volentem manus iniecerit violentas, ẽtsi hoc faciat in satisfactionem præcedentis iniuriæ h. d. & est casus notabilis.

CAP. XXXVI.

Contingit † interdum, quod clerici si quem offendant, & satisfacere velint offenso secundũ morem patriæ, quem inter se laici obseruant, corpora sua spontè supponunt triginta seu pluribus aut paucioribus percussionibus fustium: & infra.

¶ Nos autem fraternitati tuę super hoc respõdemus, quòd huiusmodi manus iniectio, etsi non violenta, tamen iniuriosa [c] videtur: cum ille canon non tam in fauorem clerici ordinati, [d] quàm in fauorem [e] ordinis clericalis, fuerit promulgatus: ideo & volumus & mandamus, vt id de cętero prohibeas [f] attentari. Si quis autem clericus post prohibitionem huiusmodi, spontè se subiecerit, excommunicetur: Prouiso, vt clericus iniuriam passo sine iniuria clericali satisfaciat competenter, quatenus inter eos pax valeat rationabiliter reformari.

[Glo. seq. alleg. duas concor. obijcit, & soluit. Secundo quærit, & alle. pro, & contra. Tertio quærit, & soluit.

c Iniuriosa.] Quandòque fit iniuria siue violentia, & tunc incidit in canonem suprà eod. nuper. 1. respon. & c. vniuersitatis. Sed quare hic dicitur iniuriosa, cum volenti non fiat iniuria 33. q. 5. noluit. & ff. de iniur. l. 1. §. vsque adeo. C. de transac. cum donationis, ff. de reg. iur. nemo videtur? Sed dic, quòd iniuria illa dicitur fieri ecclesiæ, quia ea quæ in nos delinquuntur, possumus remittere, sed non quantum ad ecclesiam 23. quæst. 4. si is qui. & sup. eo. cum desideres. & sic filius potest remittere iniuriam quantum ad se, sed non quantum ad patrem, ff. de de iniu. l. 1. §. vsque adeo & quantum tangit commodum nostrum, & non quãtum tangit commodum aliorum, ff. de pact. iuris gẽ. §. si paciscar, 63. dist. Salonitanæ. Sed nunquid potest episcopus solus remittere iniuriam factam ecclesię sine capitulo? Videtur quod sic, quia actio iniuriarum non est in bonis nostris ante litem contest. ff. de iniu. iniuriarum. ergo solus episcopus potest eam remittere, ar. s. de his quę fi. a pręla. si cons. cap. cum Apostolica. cum enim episcopus sit pater 95. dist. esto subiectus. & pater possit remittere iniuriam factam filio. ff. de iniu. l. sed si vnius, §. filiofamil. ergo solus hoc facere potest. Sed non videtur, cum episcopus sit procurator, & non dominus, 12. q. 1. cap. ult. & supra de dona. fraternitatem, quia conditionem ecclesiæ facere deteriorem non potest, vt ibi dicitur. 1 Sed quare excusatur qui ioco percutit clericum, licet inuitum, suprà eo capit. 1. & non iste, qui percutit volentem? Ratio est, quia iste temerarias manus inijcit. suprà eo. vniuersitatis. sed ille non, & causa vlciscendi iniuriam suam hoc facere videtur. Item quia huius manus sæuit, licet non iniuriando, arti. 14. q. 6. si res. sed non illius qui ioco. Ioan.

1 Idẽ no. 23. q. 4. si is qui. hoc tenet hic Innoc. & Host. hic. & s. cũ desideres in fi. Ioã. And.

[Glo. sequẽ. primo tractat de psalmista, de bigamo, de coniugato, & de deposito: Secundo quærit de excommunicato, arg. negatiuè, ponit opi.

d Ordinati.] in quouis ordine. 21. dist. clericos dummodo non contrahat secundas nuptias. 83. dist. quisquis, ẽt si sit clericus coniugatus. ar. sup. de vita & hon. cl. clericus. & hoc intellige si vult deferre coronam, & gaudere priuilegio clericali, aliàs si non vult habere priuilegium clericale, põt deponere. s. de cle. coniu. Ioannes. vbi de hoc. 2 Item clericus depositus habet hoc priuilegium, quandiu vult viuere sub regula clericali, 81. dist. dictum & c. prox. ff. de decu. l. fi. Item nisi immiscuerit se enormitatibus. sup. eod. cum non ab homine. & c. perpendimus vel vsque ad trinam admonitionem contempto habitu clericali. sup. eod. in audientia. & inf. eod. contingit. Item quid de excommunicato deposito si verberetur, an incidit in canonẽ? Videtur quòd nõ: quia nihil ad nos de his qui foris sũt. 2. q. 1. multi, quia iam est membrum diaboli, & extra ecclesiam eiectus. 11. q. 3. omnis Christianus. & c. seq. 3 & quia non posset alium excommunicare. 24. q. 1. audiuimus, eadem ratione non erit excommunicatus, qui clericum excommunicatum etiam depositum verberat: quod quidam concedunt. Vin. distinxit, an excommunicatio præcedat depositionem, & tunc adhuc retinet priuilegium clericale: si verò sequitur: & incorrigibilis fuerit eo tradito curię sęculari, amittit priuilegiũ, suprà de iudic. cum nõ ab homine: qui autẽ alium clericum excommunicatũ verberat, videtur secundum hoc excõmunicatus multò fortius, quàm qui verberat excõmunicatũ clericũ ante depositionem, secundum. quod distinguit Vinc.

2 Quod dic vt in. cle. cõ iu. c. u. 10. li. 6. Io. And.

3 De hoc s. de off. ordi. ca. quoniam sedẽ, & de pscri. c. veniẽs. vide oino Inn. ĩ c. si verò. s. e. & Io. And. hic.

e Fauorem ordinis.] cui renunciare nõ potest. sup. de fo. compet. si diligenti. & c. significasti Ber.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.

f Probibeat attentari.] Non vr̃ responderi ad quõnem

nem quæ fuit, an huiusmodi percussores incidant in canonem. Sed dic, quod benè sunt excommunicati: quia iniuriosas & temerarias manus iniiciunt, & satis innuitur, dum dicit: tam in fauorem clerici, quam ordinis, &c. ex eo quod dicit, prouiso vt clericus sine iniuria clericali & c. clericus qui ad hoc cōsentit, excōmunicetur, vt inf. sequitur.

R Elatum] Cōis diuisio. Secūda ibi, Quocirca. Ab. Siculus.

CASVS. Serui pp iniectionem manuū in clericos in excommunicationem incidunt: dñi sui allegāt quod nolunt carere seruis suis; & ita non curant venire ad sedem Apost. absoluēdi, eludentes canonicam disciplinam: significatum est hoc D. Papę. vnde mandat archiepiscopo Lugd. quatenus compellat eos venire ad Apost. sedē absoluendos, cum potius Deo quam homini sit deferendum, nisi serui illi hoc faciant in fraudem; vt se subtrahant obsequio dominorum, aut ipsi domini propter eorum absentiā grauiter læderentur sine culpa dominorū & tunc in vtroque casu ab ipso archiepo ex indulgentia Papæ poterunt absolui; & in recompensationē laboris alia eis satisfactio iniungatur: dummodo non sit enormis excessus, vt propter scandalum tollendum ad seruū seruorum Dei venire debeant absoluendi. Not. quod plus est Deo, quam homini deferendum. Item serui à sede Apostol. pro iniectione manuum in clericos sunt absoluendi: nisi in duobus casib. hic positis, scilicet si faciant hoc in fraudē, vt subtrahant dominis seruitium debitum, vel si domini graue damnum incurrerent de eorum absentia. Item pro vna satisfactione alia iniungitur.

† Ca. 11. eo. tit. in 3. cōp.

† Dicto, enim, nō est in vetustiorib. codicib.

¶ Idem Lugdun. archiepo.

¶ *Seruus excōicatus pro iniectione manuum in clericū tenetur pro absolutione ire ad sedem Apostolicam: sed si ex hoc dominus, qui non fuit in culpa graue damnum patiatur, vel seruus hoc faciat in eius fraudem, absolui pōt ab episcopo, si læsio non fuit enormis.*

CAP. XXXVII.

R Elatum † est nobis, quod cum aliqui serui pp iniectionem manuū in clericū violentā, in canonem incidunt sniæ pmulgatę: allegātib. dominis eorundem, quod carere mancipijs suis nolūt, venire ad sedem Apost. absoluendi non curant: per occasionem hmōi eludētes ecclesiasticā disciplinam. ¶ Quocirca mādamus, quaten⁹ eos venire compellas ad sedē Apost. absoluendos: cū plus sit Deo, quàm homini [a] deferendum: nisi fecerint hoc in fraudem, vt subtrahāt se obsequio dominorū: aut ipsi domini pp hoc sine culpa [b] sua graue dānū incurrant: tūc n. † i vtrolibet casu [c] poteris eos ex indulgentia nr̄æ prouisionis absoluere, cū nimis sint ab Apost. sede remoti: sed in recōpensationem [d] laboris, quē in itinere sustinerent, alia eis satisfactio iniungat: dūmodo non sit tam grauis & enormis [e] excessus, vt pp euitādum scandalū, & tollendum exemplū hmōi serui ad seruū seruorum Dei venire debeant absoluendi.

¶ Idem Strigoneñ. † archiepo.

¶ *Excommunicatus propter participationem cum excommunicato, licet eum postea impugnet, ex hoc solo pro absoluto non est habendus.*

CAP. XXXVIII.

S Acris † est canonib. instituū: & inf. ¶ Licet is, qui voluntarius [f] excōicatis illis cōicauerat, qui cum omnib. fautorib. & participib. suis excōicationis snia sūt astricti, ad cor rediens de mandato ecclesiæ excōicatos, quos prius fouerat, expugnauerit: † non tamē priusquā absolutionis gratiā perceperit, habendus est absolutus: nec si occumbat in hmōi bello, sunt (absolutiones † vel) oblationes recipiēdæ pro eo, vel orationes Domino porrigendæ, [g] nisi cum de ipsius viuētis pęnitētia per euidentia signa constiterit: & iuxta cuiusdam cōstitutionis [h] nostræ tenorem, defuncto etiam absolutionis beneficiū impendatur.

¶ Idem Assuntiñ. † epo.

¶ *Semel excommunicatus debet vitari semper vt excommunicatus: nisi legitime probet se fuisse absolutum.*

intelligi debent secundum hanc dist. vnde sine culpa priuari non debent, ī. de eo qui cogn. consang. vxo. suæ, discretionem, & c. vlt. supra vt lite non contest. qm̄ frequenter, §. 2. & ī. de const. cognoscentes. aliàs si essent dñi in culpa, tam ipsi, quam serui sunt excōicati: puta si man dassent: quia q per alium facit, p se ipsum facere vr, supra eod. mulieres. & c. vt famæ. 1

c In vtrolibet casu.] scilicet cū serui hoc faciunt fraudulēter, vel cum dñs nullā culpā commisit. ergo vr idem dicēdū in viro, si in fraudem vxoris suæ faciat, & in liberto qui operas præstare tenetur. arg. 39. q. 2. perlatum. Sed hoc non credo, cum nō inueniam; quia hoc edictum, vt oēs ad curiam mittātur, qui expresse nō excipiuntur, phibitoriū est. arg. sup. eo. cum illorum, in prin.

d Recompensationem.] sic sup. de vot. quod super his, & ca. magnæ, ad fi.

e Enormis.] supra eo. cum illorum, vbi de hoc.

S Acris.] CASVS. Aliqui sunt excōmunicati cum omnibus fautorib. & participib. suis; aliqs spōtē cōicauit talib. tandē ad cor rediēs, de mandato eccles. illos excōicatos, quos fouerat, expugnauit; q̄rit an iste debeat hri ab solut⁹? Rñ. Papa, quod ñ ē habēd⁹ absolut⁹, nisi grā absolutiōis pceperit. & si occūbat i hmōi bello, nō sūt oblationes recipiēdę p illo, nec orōnes Dño porrigēdæ, nisi cū de ipsi⁹ viuētis pnia p euidētia signa cōstiterit, & fuerit absolut⁹ sm tenorē cōstōnis Innoc. No. quod licet qs excōicat⁹ iuret stare mādatis ecclesiæ, vel expugnet excōicatos, non habetur pro absoluto, nisi beneficium absolutionis fuerit subsecutum.

1 Adde l. ita tñ, §. gessisse, ff. de admi. & peri. tut. cū vulgarib.

† In Vaticanis vno aut altero excepto ita; Idē Nidrosiē. archiepo.

† Cap. 12. eo. tit. in 3. compilat. pars ī. de sepul. ca. sacris, & de bis q̄ vi metusve cād. fiunt. c.

† Expugnaret.

† Hæc duo verba absolutiones vel, desunt ī omnib. Vaticanis, & plerisque alijs.

† Alibi ita; Assinati episcopo.

f Voluntarius.] Secus si absolutè fuerit attractus, ī. de his quę vi metusvè cā, sacris. & 50. dist. presbyteros, & ī. de bapt. maiores, ad fi. ver. ille verò qui nunquam.

g Porrigendæ.] 24. q. 2. cap. 2 & 3.

h Constitutionis.] supra eo. à nobis cum fuerit absolutus, tunc orabit ecclesia pro eo, & recipiet oblationē pro eo, sicut pro alijs defunctis.

a Plus Deo quam homini.] 11. q. 3. quisquis metu, & c. Iulianus, & sup. de voto, ex multa, uer. in tanta. & cap. 22. q. 5. c. 2. & 3. aggrauatur enim culpa ex persona iniuriati, s eo. cum illorum, vbi de hoc.

b Sine culpa.] Tunc enim possunt absolui per epm, vt hic dicit; & sup. eo. mulieres, & inf. eo. quæuis, quæ

SIcut.] Excommunicato, qui dicit se absolutum, non creditur nisi probet. h.d. In prima ponitur decisa consultatio: In secunda responsio; ibi, Fraternitati. Abb. Sic.

CASVS. Aliqui excommunicantur aliquãdo ab ep̃o suo: Illi accedunt ad curiã domini Papę, redeuntes dicunt se absolutos, non ostendunt litteras suæ absolutionis; quæsiuit ep̃s Assunciñ. vtrum debeat illos habere ꝓ absolutis? Respõ. Papa, ꝑ nisi super absolutione sua litteras Apostolicas, vł illius cui vices suas in hac parte cõmittit, reportauerint, aut alio mõ legitimè constiterit de absolutione ipsorum, ipsos pro excõicatis sicut prius faciat euitari. No. ꝙ non est credẽdum alicui, q̃ dicit se absolutũ ꝯ, nisi de hoc fidem faciat.

† Ca. 13. eo. tit. in 3. cõp. Vide glo. & Doct. in ca. proposuit, s. de cleric. excõ. minis. Anc. cõl. 64. & Fel. in ca. scribã, s. de præsum.

CAP. XXXIX.

SIcut † nobis: & infra: ¶ Fraternitati tuæ respondemus, ꝙ nisi excõicati à te, super absolutione sua lr̃as nr̃as, [a] vel illius, cui vices nr̃as in hac parte cómisimus, reportauerint, aut alio [b] mõ legitime de illorum absolutione tibi constiterit: tu ipsos pro excommunicatis vt prius habeas, & facias euitari.

¶ Idem Senoñ. archiep̃o.

¶ Si excommunicatus ab ep̃o ad metropolitanum appellat, ab eo absolui potest: metropolitanus tamẽ uolens suo suffraganeo deferre, potest illum sibi remittere absoluendum: & tenetur etiam remittere, quã do propter manifestum excessum fuit excõicatus: & ante absolutionem non auditur volens probare se iniuste excõicatum: secus si probare vult sententiam esse nullam.

Glo. seq. obijcit, & soluit.

a Litteras nostras.] Sed videtur, ꝙ eis credẽdũ sit, quia de nemine præsumendũ est ꝙ sit immemor suæ salutis, 1. q. vlt. sancimus. & ar. cõtra de consec. dist. 4. cum itaque, & c. si nulla extant. sed non est verum, 1 supra de off. ord. ex parte, & 8. q. 5. c. vnico, & C. de mand. prin. l. vnica.

1 In foro cõtentioso & ꝯria locum hãt in foro pnĩali, s. de homic. c. significasti, 2. uer. de cęteris. secũdum Host. Ioan. And.

Glo. seq. reci. per q. an vnius testis indicia, vel honestas personę sufficiat, & tenet quod non; allegat contrarium, & soluit.

b Alio modo.] Non tamen vno teste, quia fieret actori præiudicium; nec etiam sufficiunt talia indicia quæ sufficiunt, sup. de cle. pere. gr. c. inter, & c. tuæ nec sufficit hic honestas personæ, vt ei credi debeat, argu 50. dist. in. si quis præpostera, & dist. 8. si solus. Arg. contra 97. dist. nobilissimus. Sed illud cum nulli sit præiudicium. Ioan.

PEr tuas.] Diuiditur: Nam in prima parte ponitur falsa opinio. In secunda allegatio pro archiepiscopo; In tertia allegatur contra ipsum; In quarta soluit distinguendo; secunda ibi, Verum. Tertia ibi; In Sardicensi. Quarta ibi, Nos igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Altissiodoreñ. excommunicauit archipresbyterum suum, archipresbyter ad Senoneñ. archiepiscopum accedens obtulit cautionem standi iuri, petens absolui; archiepiscopus volens episcopo deferre, ipsum monuit vt eum absolueret; & quia eum absoluere noluit, archiepiscopus eum absoluit, quem episcopus non habebat absolutum, dicens, quod eius absolutio ad archiepiscopum non pertinebat; vnde archiepiscopus quæsiuit à Papa quid in similibus sit tenendum super hoc? Respon. Papa, quod quidam dicebant, quod cum quæstio non defertur ad archiepiscopum, per appellationem, de illa quæstione se intromittere non potest, & excommunicatus vocem non habet appellandi, vtpote ab ecclesia separatus; & siue appellauerit siue non, metropolitanus eum non debet nec potest absoluere; Præmissa opinione reiecta, primo ostendit Papa per quandam decretalem Alexandri, quod archiepiscopus eum absoluere possit: dicit. n. Alexander, quod si ante appellationem episcopus aliquem excommunicauerit, metropolitanus ante litis ingressum iuramento recepto, quod stabit mandatis ecclesiæ, debet ipsum absoluere, nisi episcopo duxerit deferendum, & ipsum ad eũ remittere absoluendum: & subsequitur ibidem, ꝙ nec excõicati sunt audiẽdi, nisi prius fuerint absoluti, nec sunt ad illos, à quibus appellauerãt, remittendi: Secundo in contrariũ pro ep̃o allegat Papa cõciliũ Sardicen. in quo dr̃, ꝙ ille qui ab ep̃o est excõicatus, vicinos ep̃os interpellet, & cã eius audiat, & ep̃s qui iustè uel iniustè excõicauit, patienter accipiat, vt negotiũ discutiatur, quousq; ipsius snĩa approbet vel emendetur: & ante finem cãæ nullus eum cõioni restituat. Papa vero his p̃missis dicit distiguẽdũ, vtrum quis ꝓponat se post appellationẽ legitimã excõicatũ fuisse vel itolerabilem errorem in snĩa fuisse expressum, in quibus casibus ad ꝓbationem eorum debet admitti, etiam si absolutionem nõ petat: sed in alijs debet euitari: quamuis tales Apostolica sedes absoluere consueuit ad cautelam: sed in alijs non debet audiri, nisi fuerit àbsolutus, ne sententiam cõtemnere videatur, & per hoc amplius ligatur; & in casibus istis intelligitur concilium Sardicen. quod si absolutionis beneficium postulauerit, metropolitanus debet illum absoluere, nisi suo duxerit suffraganeo deferendum, & si suffraganeus ipsum non absoluerit, metropolitanus cautione recepta, quod suo debeat parere mandato, ipsum absoluat, & causam audiat; & sic archiepiscopus rectè processit; Sed si forte episcopus subditum suũ propter manifestum excessum excommunicasset, metropolitanus non debet ipsum absoluere, nisi episcopus requisitus malitiose ipsum absoluere, noluisset. No. hic duos casus, in quibus non tenet excommunicatio cum de his constiterit, & ideò propter dubium interim auditur ad probationem eorum, s. quod appellauerit ante excommunicationem, vel error intolerabilis in sententia sit expressus, aliàs non est quis audiendus ante absolutionem. Item in dubio absoluitur quis ad cautelam. Item ligatur quis ex contemptu, licet nõ sit excommunicatus. Item negligentia suffraganei per metropolitanum suppleri debet.

† Ca. 14. eo. tit. in 3. compila. præter Hẽr. Boich, alios hic, vide ca. is cui. §. fi. de sent. excõ. li. 6 ad de Couarru. in cap. alma mater, de sẽ. exc. li. 6. par. 1. §. 2.

CAP. XL.

PEr † tuas litteras: & infra. ¶ Videtur aliquibus, [c] quod cum ad Metropolitanum per appellationem qõ non defertur, excommunicatus aũt uocem non habeat appellandi, [d] vtpote ab ecclesia separatus, siue appellauerit, siue non. Metropolitanus ei non debet absolutionis beneficium exhibere. Verum ex verbis cuiusdam epistolæ, [e] quã scholastici ab Alexãdro Papa emanasse proponunt, hr̃, quod

c Videtur aliquibus.] & male, quia etsi non appellatur ad metropolitanum, tamen potest excommunicatum absoluere, si episcopus ipsum absoluere nolit, supra de offic. ordin. ad reprimendum. Ber.

d Appellandi.] vt per hoc ab excommunicationis sententia releuetur, ut supra de appell. pastoralis. nec interdictum, ut supra eod. tit. ad hæc quoniam. 2 sed vt causam transferat ad superiorem, bene tenet appellatio. 3. q. 9 reuera.

2 Nec suspẽsio ab offo. vel ingressu eccl. in ca is cui, in fi. lib. 6. Ioa. And.

e Cuiusdam epistolæ.] quam habuisti olim in antiqua compilatione. supra de offic. ord. quæsitum. cuius

sententia

sententia & etiam verba pro maiori parte ponuntur hic, & incipiunt hic, quod si ante, &c.

a Sunt audiendi.] Si agant, sup. de hæret. excommunicamus, §. credentes, sup. de excep. cum inter. conueniri tamen potest, sup. eo. si verè. & §. prædi. credentes.

Glo. seq. ponit tres casus, quibus remittitur appellans.

b Remittendi.] Remittitur quandoque aliquis ad eum à quo appellauit, si malitiose appellauit, sup. de app. cum in ecclesia, & c. vt debitus, vel si non fuerit prosecutus appellationem in termino constituto: vt eo. tit. personas. Vel si appellans hoc petierit, s. de app. interposita, §. ille. aliàs obtinet quod hic dicitur, & C. de app. eos, & 2. q. 6. §. vlt.

¶ Glo. seq ponit ius antiquum & modernum, & distinguit.

c In Sardicen. aut concilio.] 11. q. 3. si eps fortè, quod inducitur hic contra decr. Alexandri. Vnde no. quod secundum antiquos canones quilibet excoicatus audiebatur, qui ante absolutionem volebat probare se iniustè excoicatum. 11. q. 3. si eps fortè cuius tenor hic ponitur Hodie verò non auditur nisi in duobus casibus 1 si dicat sententiam latã post appellationem fuisse, vel si dicat intolerabilem errorẽ in ea fuisse expressum. 2 vt hic dicitur. Sic ergo distinguas, si aliquis conqueritur superiori de iniusta excommunicatione, aut appellauit ad eum, aut non: Si appellauit, primò præstabit cautionem, quòd stabit mandatis ecclesiæ, tunc est in optione ipsius superioris, an velit eum absoluere: an remittere eum absoluendum ei à quo appellauit, vt hic sequitur in decret. alle. Si verò non appellauit, sed per simplicem querelam adiuit ipsum, debet eum remittere ad inferiorem, vt ipsum absoluat: & si inferior ipsum absoluere nolit, archiepiscopus ipsum absoluat, suprà de offi. ordin. ad reprimendam. si tamen periculum esset in mora propter huiusmodi remissionem, ipsum statim absoluat, infrà eod. sacro ar ad hoc suprà tit. proxi. ca. vlt. Et si viderit sententiam excommunicationis ab episcopo latam esse iniustam evidenter, poterit archiepiscopus declarare subditum irrationabiliter fuisse ligatum, licet non sit appellatum ad ipsum, suprà de appel. sollicitudinem, similiter & è conuerso, si viderit eam iustam, tenetur remittere ipsum absoluendum ad inferiorem, vt hic in fi. Io.

si ante appellationem, in aliquẽ excõicationis sententia fuerit promulgata, Metropolitanus antelitis ingressũ ab eo iuro recepto sm ecclesiæ cõsuetudinẽ, debet ipsum absoluere, nisi voluerit epo diœcesano deferre, ipsumq; ad eũ remittere absoluendum: vbi et cõsequenter infertur, quod nec excõicati sunt audiẽdi, [d] priusquam fuerint absoluti; nec sunt ad illos, à quib. appellauerant, remittendi.[b] ¶ In Sardicensi aũt concilio[c] reperitur: vt is, qui ab epo est abiectus, finitimos epos interpellet, & cã eius audiatur, & diligẽtius pertractet: eps aũt, qui iustè vel iniustè abiecit eundem, patiẽter accipiat, vt discutiat negotium, quatenus vel probetur eius à pluribus snia, vel et emendetur: prius tñ quã oia diligenter examinata fuerint nullus ante [d] cãæ cognitionẽ cõioni eum sociare præsumat, qui fuerat cõione priuatus. ¶ Nos igitur credimus distinguẽdũ, [e] vtrum quis proponat se post appellationem legitimè interpositam, excõicatione fuisse notatum, vel in forma excõicationis intolerabilem [f] errorem fuisse patẽter expressum in quibus [g] casib. ad probationem eorum, et si absolutionem non petat, debet admitti: sed donec de ipsis cõstiterit, in alijs [h] euitari debet: †

† In cõcilio Sardicẽ sigid haberi, c. 17. cuius verba hic referũt vsque ad §. nos igitur.

1 Et in alijs qui no. inf. c. pñti li. 6. Io. And.

2 Adde quod ad defensionẽ necessariam auditur: no. Bald. in l. de pupillo. §. seruo. ff. de no. operis nun. tangit Bar. in l. non solũ, §. 6. ff. de iiur.

d Nullus ante.] Ergo nec archiepiscopus. arg. sup. eca cum desideres, & c. quo iu dubijs, in princ.

e Distinguendum.] ad soluendam contrarietatem cõcilij & decre. Alex.

¶ Glo. seq. reci. pet q. quis sit error intolerabilis. alleg. contrarium, ponit opi. Vinc. subdit quid si erratur in facto: quia causa propter quam excommunicatur, non est vera.

f Intolerabilem errorem.] Error intolerabilis potest dici quodlibet peccatum, vt si excommunicaret ideò quia non furatur: vel quia non ducit ei aliquam meretricem, vel quia non est inobediens suo Prælato, vel si præcipiat aliquod impossibile vel turpe, vt dictum est, talis sententia nulla est, nec aliquam obligationem inducit de facto vel de iure. sim. suprà de pac. c. vlt. arg. contra suprà de condi. appo. ca. vl in fi. Vin. hæc intelligit tãtum de errore iuris: vnde in prædictis exẽplis tenet excommunicatio, 3 vt si dicat sic: excommunico illum, quia non adulteratur, quia non interfecit illum, tenet excommunicatio. Item intolerabilis potest dici error, si expresse pronunciatur contra ius scriptum, vt si dicat; pronuntio excommunicationẽ valere, quia est lata post appellationem legitimam: & à tali sententia non est necesse appellare, 2. q. 6. ca. ei qui. §. diffinitiua, ff quæ sent. sine appel rescind. l. 1. §. 1. & idẽ est dicẽdũ vbicũque ponitur iudiciũ retro nullum fuisse, nisi velit quis ad cautelam appellare, C. de procur. licet, & supra de procur. in præsentia, in fi. & sup. de cri. fal. super eo. & suprà de re iud. cap. 1. secus est si errorem non exprimit in sententia, & tamen pronuntiaret contra ius: tenet quidem tunc sententia, nisi fuerit appellatione suspensa, supra de re iud. cum inter vos, & ff. eo. cum prolatis, sed si error est in facto, vt si hoc modo dicatur, excommunico te, quia expoliasti talem: licet manifeste sit falsum, tenet sententia: quia talis causa possibilis est, licet sit falsa, nec continet errorem, & sententia siue iusta, siue iniusta timenda est, 11. quæst. 3. cap. 1. & 2. arg contra quod talis error facit eam nullam, sicut error calculi, ff. quæ sent. sine appel. resc. l. 1. § & talis error facit exhæredationem nullam, ff. de liber. & posthum. l. si posthumus, §. vlt. & l. seq. sicut nec valet decretum de datione tutoris, vbi error facti est expressus, ff. de tut. & curat. l. tutor, & l. Seiæ: sic & obligatio per errorem facti non tenet, ff. si quis caut. sed & si. §. vltimo, ff. de fideiusso. si quis, postquam, Ioan. Quid ergo dices? Credo quod in sententia excommunicationis lata per errorem facti (vt dictum est) tutius sit dicere quòd teneat, & quod absoluatur quo ad ecclesiam vel saltẽ ad cautelam, quia quo ad Deum non est ligatus, nisi contemneret eam: vt inf. sequitur, & 24. q. 3. notandum, in fi. sup. de testi. veniens.

3 Et hoc ideo secun. Vinc. quia talia mortalia nõ sunt expresse cõtra naturam excõicationis, quæ nõ debet ferri nisi pro cõtumacia: & dixit quod glo. sup. Io. Theutonici fuerat, & colorata extẽdens fimbrias suas. Io.

† Aliàs deest verbum, debet.

g In quibus casibus.] duobus, scilicet præmissis, cum dicitur, sententiam latam post appellationem legitimam; & cum dicitur, continere intolerabilem errorem, & in casibus istis intelligitur capitul. concilij Sardicẽ. cuius tenor his ponitur: sic suprà, de offic. deleg. cum contingat. in casibus istis primo admittitur probatio, vt appareat an absolui debeat, an denuntiari non ligatus, vt ibi in capitu. cum contingat.

h ¶ In alijs.] Sic intellige quod dicit, in alijs, scilicet quia

quia non auditur in alijs negotijs vel factis iudicialibus, vt actor, tanquã excõicatus, sed extra iudiciũ non dẽt vitari, vt inf. e. tit. solet. nisi in hoc vt probet errorẽ vel sniam latam post appellationẽ legitimã, & in hoc concordat cõcilium Sardicen. & interpretatur Papa cõcilium vsq; ibi, ꝙ si absolutionis beneficiũ humiliter postulauerit, & c. abindè vsq; ibi, ꝙ si forsan, interpretatur decr. Alexãdri. Et sic distinctio Inno. cõcordat cõcilium Sardicen. decretalẽ Alexandri, quæ videbatur contraria, sed nõ est: quia in diuersis casibus loquũtur, vt patet p interpretatione Innocẽtij.

a Ad cautelã.] Sic ĩ eo. venerabilis, & ĩ. e. cũ desideres, §. secundę, & ĩ. de appel. ad pñtiam & ĩ. de testib. veniẽs non obstante cõtradictione. excommunicatoris vel aduersarij, vt in prædicta decre. solet, nisi diceretur excommunicatus pro manifesta offensa in quo casu debet habere terminum octo dierum ad probandum manifestam offensam, vt in decretali prædicta, solet. Ber.

b Verum in alijs] Dixit Io. in alijs dubijs, s. h. dus est pro excõicato; ĩ. e. cũ desideres, §. secũdæ. Et tu dic, in alijs. i. excõicationib. cũ quis dicit se excõicatum iniuste, vel quócunq; modo apparet ipsum esse excõicatũ maiori excõicatione: quia tunc non dẽt audiri ut actor, nisi gratiã, & c. vt ĩ. vbi dicit, nec excõicati sunt audiẽdi, & c. exceptis duob. pdictis casib. & hoc dicit littera sequens: nec sniam contẽnere, & c quia hoc ipso ligaretur ex contemptu. secus in eo qui petitur in seruũ, qui pẽdẽte cã auditur contra alios, sed ɔtra illũ quidicit se dñm illius, non ff. de lib. cau. ordinata. B. r.

c Contemnere videatur.] No. causam quare hic tener sententia, licet iniusta. 24 q. 3. notandũ, in fi. & 6. q. 3. c. audi. §. cum ergo. alia etiam recitatur ĩ. de app. pastoralis, vbi de hac materia in notula, quę incipit, hęc ratio. & ĩ. de cle. excom. mini si celebrat, in fi.

d Quod si absolutionis.] Hic 2 interpretatur decr. Alexandri, quę intelligit in eo casu cũ excõicatio præcessit appellationem, q̃ dicit iniuriã cõciliũ, in eo casu qñ excõicatio pcessit, vel qñ intolerabil error exprcsses est in snia. & sic planum est. Quæ fuit ergo dubitatio illius diuersitatis; Altissiodoren. eps excõicauit archipresbyterum suum: ar. hipresbyter coram archiepõ Senõ. obtulit cautionem stãdi iuri, humiliter petẽs absolui, archieps deferẽns epõ sæpè monuit ipsum vt eũ absolueret: quod cũ facere nollet, archieps ipsum absoluit, quẽ eps non habebat pro absoluto, dicẽs ꝙ eius absolutio non pertinebat ad archiepm, pro quo videbatur facere decret. Alexandri, pro epõ concilium Sardicen. vnde archieps quæsiuit à Papa quid iuris esset, & ipsi rñdet vt patet ex littera. & hic resume casum.

Si aliquando.] Primò ponit dictum: Secundò causã redditibi, [Cum per ignorantiam.] Abb.

Aliàs, tantum.

Pro intelligẽtia huius glo. præter. Pan. hic, vide Doct. in cap. solet, de sen. excom. lib. 6.

Vt hæc gl apertius intelligas, lege decretalẽ Alex. & conciliũ ipsum Sardicense vñ & tex. & glo. aptiora fiet vide et anti q̃ cõpilat. o ne initio ... tatam.

quanquã Apost. sedes ẽt tales† consueuerit absoluere ad cautelã. a Verũ in alijs, b nisi gratiam absolutionis imploret, non dẽt audiri: ne sniam ecclesiasticam cõtemnere c videatur, & per hoc amplius ex suo contẽptu ligetur. Quod si d absolutionis beneficium humiliter postulauerit, metropolitanus eum debet absoluere, nisi suo duxerit suffraganeo deferẽdum; cui tamẽ si suffraganeus absolutionis beneficium iuxta formam ecclesiæ, noluerit exhibere, ipse nihilominus illum absoluat, cautione recepta, ꝙ suo debeat parere mãdato, ac deinde causam audiat, & ꝙ canonicũ fuerit (iustitia mediante) decernat. Quòd si forsã eps subditum suum, propter manifestum excõicasset excessum, Metropolitanus non debet ipsum absoluere, nisi suffraganeus requisitus malitiose sibi absolutionis beneficium denegaret.

¶ Idem.

¶ *Si Papa suis litteris excõmunicatum salutat, nõ propter hoc eum absoluit.*

CAP. XII.

SI † aliquãdo forte cõtigerit, ꝙ eis, qui auctoritate Apostolica sũt excõicationi subiecti, nostræ litteræ cum salutationis e alloqo destinentur, non propter hoc excommunicationis creda tur sentẽtia relaxata: Cũ per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem f nimiam, vel per subreptionẽ huiusmodi litteræ impetrẽt. No. ꝙ ex certa scientia debet absolutio impetrari, non per subreptionem.

CASVS. Contingit aliquando quod Papa excommunicat aliquos: postmodum eisdem litteras suas mittit cum salutationis alloquio: quæritur an propter hoc sint absoluendi? Respondet Papa, quod propter hoc non credatur excommunicationis sententiam relaxatam, cum per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationẽ nimiam, vel per subreptionẽ huiusmodi litteræ impetrẽt. No. ꝙ ex certa scientia debet absolutio impetrari, non per subreptionem.

¶ Glo. seq. ponit duplicem causam quare non salutamus excommunicatos: secundo quæsit, arg. pro, & contra: ponit opin. & sol. tertio q̃rit, & soluit.

e Salutationis.] Ex cõicati n. salutandi non sunt, 11. q. 3. excommunicatos, 24. q. 1. oĩs qui ne p salutationẽ videat eis aliquis consentire. arg. 63. d. cũ Hadrianus. vt facilius resipiscãt, cũ viderint se cõtemni ĩ. de excep pia. (li. 6.) quia grauis pœna est inter hoĩes esse, & eorum carere suffragio. C. de apo. hi qui, sed q̃ uis eos ñ debeamus salutare, possumus tamen eis loqui de his, quæ pertinent ad eorum salutẽ, & licet alia verba incidenter proponantur, non nocet ĩ. eo. tamen & c. cum voluntate, 1. sñ. & 11. q. 3. cum excommunicato. Sed pone, quod Papa ex certa scientia salutet excõicatum, nunquid habebitur pro absoluto? arg. est quod non, quia certa forma traditur, præter quã excommunicatus non vr̃ absolutus, sup. eo. cum desideres, ad fi. & c. quod in dubijs, in prin. & c. sacris, arg. ad hoc C. de liber. cau. iubemus, & C. de prob. non epistolis, arg. contra sup. de priuil. cum olim essemus. & Papa nõ subiacet. 3 legib. C. de legib. digna vox. & ff. e. ti. princeps. Ergo videtur quod eo ipso sit absolutus, quod Papa scienter tali communicat, & Papa dat auctoritatem canonibus & ab eo vigorem sumunt, & non ẽ conuerso, supra, de elect. significasti Dicunt quidam, quod propter hoc hic non est absolutus, nisi dicat; absoluo te: sed de plenitudine potestatis satis videtur, quod sit absolutus, dum tamen Papa voluerit ipsum propter hoc absolutum esse, vt hic constat, & est hic argum. ꝙ sic, ex eo quod dicit, per ignorantiam: ergo a contrario, aliud si per scientiam, aliàs non esset maior potestas ipsius, quam aliorum iudicum quantum ad hoc. Sed nunquid incideret in canonem, si per talem participationem nolit ipsum esse absolutum, vt dictum est? Nõ, quia legibus est solutus.

f Occupationem.] vnde non valent. sic supra de capel. mon. ex parte. & supra de rescrip. capitu. secundo, & capitulo si quando, argumen. Idum esset, & si per importunitatem petentis: quia dicit Imperator Sæpe enim per importunitatem petentis non concedenda concedimus, C. de petiti. bon. subl. l. 1. lib. 10 Ber.

† Ca. 2. e. tit. de rescri. in 3. compi. & de art. huius decre. vide ꝙ sanci tũ est ĩ Cle. si summus. de sent. excom.

3 Quo ad vĩ coactiuã similis gl. ĩ c. 1. verbo, ab omnib ĩ de Constit. vbi vide citatos.

Per

a Per subreptionem.] s. hoc tacito quòd esset excommunicationis vinculo innodatus, quo dicto litteras non dedisset, s. de rescript. super litteris, vbi de hoc satis dictum est.

OFficij.] Excōicatus à pluribus Prælatis, non est communioni restituendus, si ab vno tantum absoluitur. h. d. Et secūda pars ibi, Super hoc. Abb. CASVS. Aliquis habet plures Prælatos ius in ipsū habentes, excommunicatur ab illis pp plures excessus: tandem de vno excessu satisfacere vult vni Prælatorū: quæritur vtrum ipsū debeat absoluere pro excessu, de quo satisfacere vult eidem, & cum de alio non satisfecerit alij, vtrum absolutus valeat nunciari? Respondet Papa, quòd supprimenti veritatem absolutio subrepta non prodest: & cum Prælatus intellexerit veritatē, absolutionem exhibere non debet: non videtur respōdere ad quæstionem, sed potest dici responsum esse dum dicit; absolutio subrepta nō prodest; quia absolui debet, sed ei non prodest quo ad effectū, nisi ab alio fuerit absolutus. No. quòd absolutio per subreptionē obtenta nō valet.

† Ca.15.eo. tit.in 3.cōp. pars hui9 in ca. officij, s. de pœn. & remiss.

† Aliàs ita: punctis hæc dicti, uni : & cū de alio nō satisfecerit alij: absolutus, &c.

[Glo. seq. no. excommunicatum iterum, &c. Secundo quærit, & tripliciter sol.

b Excōmunicationis est vinculo.] Sic patet, quod excōicatus iterū potest excōicari, 3. q. 4. Engeltrudam, vbi tractatur de hac materia, & supra de iudæ. ita quorundam, & ff. de ritu nup. palam. §. vlt. Et sunt duo effectus excommunicationis, expellendi extra ecclesiam, & effectum confirmandi, quantum ad primum excommunicari non potest: quantum ad secundū benè, quia triplex funiculus difficile rumpitur, supra de treug. & pac. c. 1 sed qualiter talis absoluetur? Potest dici, quòd vna absolutione omnes excommunicationes tollantur, sicut vna acceptilatione plures obligationes tollūtur, C. de transac. transactionem, & ff. de accep. pluribus. vel vnus cōmittat alteri vices suas, & illud competentius fiet: vel quilibet absoluat à sua excommunicatione: & vltima confirmabit præcedentes, ff. de serui. rustic. prædi. per fundum, sed qui primo absoluit, non denuntiabit ipsum absolutum, nec est ei communicandum donec absolutus fuerit ab alio: quia qui est excommunicatus in vna ecclesia, excommunicatus est quo ad omnes, vt 4. q. 5. quisquis.

N. P.

vel etiam per subreptionē a contingat huiusmodi litteras impetrari.

¶ Idem C. Sancti Laurentij in Lucina presbytero Cardinali, Apost. Sedis Legato.

Excommunicatus à plurib. Prælatis ob plures causas, nō est communioni restituēdus, licet de vna causa velit satisfacere: & si impetratur absolutio tacitis alijs causis, non valet absolutio.

CAP. XLII.

OFficij: † & inf. ¶ Postremo quæsiuisti, vtrum is, qui pp plures excessus à plurib. Prælatis ius in ipsum habentibus, excōicationis b est vinculo innodatus, & vni Prælatorum de vno tantū satisfacere vult excessu, ab eo sit absoluendus, de quo satisfacere vult eidem: & † cum de alio non satisfecerit: alij absolutus valeat nuntiari: & inf. ¶ Super hoc arti. respondemus, quod supprimenti veritatē, absolutio subrepta c non prodest: & veritatem intelligens, absolutionem huiusmodi exhibere d non debet.

c Subrepta non prodest.] De hoc etiam dictum est s. eo. cum pro causa, & dic quòd non prodest quantum ad saluationem, s. tit. proxi. quod quidam, valebit tamē quantum ad mitius supplicium subeundum, vt de pœn. dist. 3. ad fi. & c. si quis autem, & §. seq. in fi. dist. Bern.

¶ Idem Ferrarien. episcopo.

Excommunicatis, & interdictis prædicari potest licitè verbum Dei. hoc primo, & tpe generalis interdicti concedi potest baptismus, & chrismatio in fronte, & pœnitētia morientiam. h d secundo.

CAP. XLIII.

REsponso † nro postulas edoceri, an cum Ferrar. ciues excommunicationis, & interdicti sententijs sint ligati, licet tibi viros, & mulieres semel in hebdomada, vel in mēse, apud aliquam ecclesiam conuocare, quibus prędices verbum Dei, & eosdem ad correctionem inducas. Super quo respōdemus, quod sine scrupulo conscientiæ hoc facere poteris, cū videris e expedire: dūmō contra formā interdicti nullum eis diuinum officiū celebretur. ¶ Pręterea quæsiuisti, cum Ferrar. f ciuitas sit interdicto supposita, & ideò sint ibidē (præter baptisma g paruulorum, & pnias morientiū) vniuersa sacramenta ecclesiastica interdicta, an liceat ibi baptizatos pueros in frontib.

d Exhibere non debet.] Arg. supra titulo proxi. quod quidā, & de pœn. distin. 3. ad fin. cap. si quis autē, & §. sequen. Dici potest, non debet exhibere, cum effectu, vt eum denuntiet absolutum, vt dictum est, donec ab alio fuerit absolutus: vel nō debet, nisi caueat quòd absoluatur ab alio, delata denuntiatione: & interim ei non communicetur, nisi tunc demum cum ab alio fuerit absolutus, sed ipsum simpliciter non debet absoluere, vt hic dicitur.

†Cap.16. eo. tit. in 3. cōp. Vid Io. Calderini trac. de interdicto, membro 6. q. 4. & Couarru. in ca. alma m̄r, de sen. excō. lib. 6. par. 1. § 2. & 3.

REsponso.] Sunt duæ partes principales. Secunda ibi, Præterea. Et quælibet subdiuiditur in consultationem, & responsionem, & partes patent. Abbas Siculus. CASVS. Littera ista plana est. Licitum est Prælato prędicare interdictis, vel excommunicatis, de his quæ pertinent ad ipsorum correctionē, dummodo contra formam interdicti nullum eis diuinum officium celebretur. Secundo quæsiuit episcopus Ferrarien. vtrum tempore interdicti, cum diuina officia sint tunc interdicta præter baptisma paruulorum, & pœnitentias morientiū. liceat pueros baptizatos consignare in fronte? Respon. Papa, quòd sicut possunt baptizari, sic possunt in frontibus ab episcopo sacro chrismate deliniri. Not. quòd excommunicatis, & interdictis potest prædicari de his, quæ pertinent ad eorum correctionem. Item in generali interdicto semper excipiuntur baptisma paruulorum, & pœnitentia morientium.

e Cum videris expedire.] 11. q. 3. antecessor, infra eo. cum voluntate.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

f Interdicto supposita.] Sic ergo ciuitas subijcitur interdicto: & sic puniuntur quandoque qui non peccauerunt, sic s de spon. non est vobis, & s de offic. deleg. latę, secundo. Argum. contra 24. quæstio. tertia, si habes: sed id de excommunicatione dicitur, non de interdicto. i

i Et dic vt in sūma ipsius qō & 1. q. 4. in summa. Ioan.

g Præter baptisma.] Hæc duo sacramenta semper

excipiuntur de Interdicto, vt s. de sponsal. non est vobis, & viaticum etiam decedentibus conceditur: quod per pœnitentiam intelligitur, s. tit. proxi. quod in te. sed vnctio denegatur, vt ibi.

bus credere non tenetur, talem credulitatem, vel consimilem debet remouere: quam non euadet, nisi deponat errorem, supra de simo. per tuas, 2. & 11. quæst. 3. cui est illata.

d Explosa.] idest expulsa.

1 Vide Turrecremat. in c. oēs, de cōsecra. dist. 5.

a Ad confirmationē.] sine qua non est plenè 1 Christianus, qui eam contemnit, de consec. distin. 5. omnes, & c de his, in fi.

INquisitioni.] Diuiditur. Nam primo casū de quo quæritur, distinguit, & primum membrum prosequitur: ibi, In primo. Circa secundum distinguit: ibi, In secundo. Tertium membrum prosequitur: ibi, Verum. Abb.

CASVS. Duo sunt coniuges vir & vxor, alter dicit ꝙ impedimentū est inter eos, ita ꝙ non possunt sibi carnaliter cōmiscere sine peccato: quæritur quid iuris sit? Dominus Papa dicit esse distinguendū, vtrū alter coniugum sciat impedimentum coniugij ꝓ certo, ꝓp qđ non pōt carnale commercium sine mortali peccato exercere, quamuis illud probare non possit, aut non sciat pro certo, sed credit: In primo casu debet potius excōicationē sustinere, q̃ per carnalem copulā, vel commercium mortaliter peccare: In secūdo casu distinguitur, vtrum habeat ꝯscientiam huiusmodi ex credulitate temeraria, & leui, an probabili, & discreta: Si ex leui, & temeraria credulitate huiusmodi cōscientiam habeat, eam omnino dimittat ad consilium sui pastoris, & debitum reddat, & exigat: Si conscientiam habeat huius impedimenti ex causa probabili, & discreta, debitum reddat, sed non exigat contra huiusmodi cōscientiam: ne contra legem coniugij, vel contra iudicium conscientiæ committat offensam. No. ꝙ quis debet potius excommunicationem sustinere, quam mortaliter peccare. Item nullus contra conscientiam facere debet: & potius debet sequi conscientiam, quàm sententiam ecclesiæ, cum quis certus est in hoc casu.

† Ca. 17. eo. tit. in 2. cōp. De materia vide latè p Doct. Theologos lib. 4. sent. dist. 32

† Adde ꝙ testis deponēs per hoc verbum, credo, aut simile i significato non probat, vide Bart. in l. admonendi. ff. de iureiur.

consignate. Super quo respōdemus, ꝙ sicut baptizari possunt pueri, sic & baptizati ad confirmationem a in frontib. à te possunt sacro chrismate deliniri.

¶ Idem.

¶ Si coniunx scit pro certo impedimentum matrimonij non debet reddere debitum, sed potius excōicationē pati: si aūt hoc credat ex causa probabili, & discreta, potest reddere debitum, non autem exigere: sed si ex leui, & temeraria causa, deposita conscientia potest reddere, & exigere.

CAP. XLIIII.

INquisitioni † tuæ respōdētes, credimus distinguendum, vtrum alter coniugum ꝓ certo sciat impedimētum coniugij, ꝓp qđ sine mortali peccato non valeat carnale cōmercium exercere, quāuis illud apud ecclesiam probare nō possit: an nō sciat pro certo, sed credat. † In primo casu debet potius excōicationis sñiam humiliter sustinere, b q̃ per carnale commercium peccatum operari mortale. In secundo distinguimus, vtrum habeat conscientiam hmōi ex credulitate leui, c & temeraria, an probabili, & discreta: & quidē ad sui pastoris consilium (conscīētia leuis, & temerariæ credulitatis explosa) d licitè pōt non solū reddere, e sed exigere debitum coniugale. ¶ Verum cum cōscientia pulsat animū ex credulitate ꝓbabili, f & discreta, quamuis non euidenti, & manifesta, debitum quidem reddere pōt, sed postulare non debet: ne in alterutro, vel contra legem cōiugij, vel contra iudicium cōscientiæ committat offensam.

¶ Idem.

¶ Per dimissionem habitus, & tonsuræ, non perdit clericus ante trinam monitionem priuilegium clericale.

CAP. XLV.

COntingit † interdū: & inf. ¶ Sanè sicut accepimus insinuāte cōmite Flādren. in diœcesi tua quidam existunt, qui nec in mō tōsuræ, nec in vestimētorū forma, nec in qualitate negotiorum de clerico † quicq̃ ostendunt, ad pœnæ subterfugium se clericos exhibētes: cum. n. † super excessibus, quos seculari luxu committunt, ad publica iudicia pertrahuntur, circumcisis crinib⁹, vt pos

e Reddere, sed exigere.] Arg. 23. q. 1. quid culpatur, in fi. & supra de spons. iuuenis.

[Glo. seq. quærit, & soluit.

f Probabili, & discreta. Sed quam dicis probabilem? puta quia vidit virū cum consanguinea sua in locis suspectis. & hora suspecta, solū cum sola ante matrimonium: 2 huiusmodi præsumptiones probabilē inducunt credulitatem, vel quia publicè dicitur ab hominib. ad hoc facit supra de præsump. tertio, & c. litteris, & idem intellige de viro, si vidit consanguineum suum cum vxore sua ante matrimonium.

2 In hūc locū vide qđ scribat Ioā. And. qui & Hostiensem & glossam declarat.

COntingit.] Clericus qui nec in tonsura, nec in vestimentis, nec in negotiorum qualitate de clericatu quicquam ostēdit, & tertio monitus se non emendat, perdit priuilegiū clericale. h. d. In prima ponit Cōmitis querela: in secunda prouisio: ibi, Verum. Abbas.

† Vide clemen. 1. & 2. titu de vita, & honest. clericor & Bernardinum Diaz i prac. cri. cano. ca. 69. & 70.

CASVS. Comes Flandren. significauit domino Papæ, quòd in diœcesi episcopi sui erant quidam, qui nec in tonsura, nec in forma vestimentorum, nec in qualitate negotiorū aliquid de clerico ostendebant, sed vt pœnā possent aliquando euitare, se pro clericis exhibebant, cum super excessibus conueniebantur, circumcisis crinibus allegantes fori priuilegium, qui facto antea negauerant clericatum: Super hoc scribit Dominus Papa diœcesano episcopo dicens, quòd priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, & frustra implorat legis auxilium, qui committit in legem: vndè mandat eidem, vt si prædicti clerici tertio ab episcopo commoniti se ipsos contempserint emendare, non habeant priuilegium clericale. Not. quòd ipso facto negat quis clericatum. Item priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Item frustra legis implorat auxilium, qui committit in legem. Item clericus vsque ad trinam admonitionem retinet priuilegium.

† Aliàs, clericatu.

† Dictio, enim, nō est in plerisque antiquis codicibus.

b Humiliter sustinere.] sic s. de rest. spol. litteras; versus fi. sed potius debet omnia mala pati, quàm contra conscientiam peccatum operari mortale. 32. q. 5. ita ne. & s de his quæ vi metusve causa fiunt factis.

[Glo. seq. quærit, & soluit.

c Leui & temeraria.] Quam dicit leuem? puta, si audiuit impedimentum à leuibus, & fortè à paucis, qui-

a Factis.]

a Factis] ipso enim facto renunciat quis suo priuilegio.sup.de vi.& honest.cleri.c.vlt.ipso.n.facto quis negat Deum 11.q.3.æstimant, & ipso facto mentimur. 22.q.5.cauere.& ipso facto quis appellat. sup. de app. dilecti 2.vbi de hoc habes plures concordantias. Ber.

b Priuilegium.] 11.q.3.priuilegium sup. de priuileg. tuarum.

c Frustra legis.] Supra de vsur.quia frustra,& sup.eo. in audientia,& sup.de immuni. eccl.c.vlt.cum suis concordantijs.

[Gl.seq.alle.ad trinam monitionē tres con.or & ad causam duas alle.2.iura in cōtrarium,& soluit iterum alia 2.& soluit.

d Tertio.] Hęc est vltima admonitio. infra eo.sacro.& 17.q.4. de presbyterorum & 16.q.7.oes decimæ & ita isti non perdunt priuilegium suū vsq; ad tertiam admonitionem.sup.eo. in audientia.& sup. de ui. & ho.cleri.c.vlt.Ar. contra s.eo. cum non ab hoie.& c perpendimus.ibi soluitur.Illa enim intelliguntur de his: qui grauiter excedunt: vt ex ipsa littera patet hic:& illa,decret.in audiētia. loquitur de his, qui in modicis excedūt: vndè habet hic locū admonitio: sed nō in contrarijs. Item ar.s.sup.de cleri.coniu.c.pen.& c.Ioannes:ibi, statim perdunt priuilegium:sed ibi loquitur de coniugatis, qui non possunt nec debent priuilegio clericali gaudere,vt ibi dicitur. & præterea de alio priuilegio dicitur ibi,quam hic,vt dicitur.in c.Ioannes.

[Glo.seq.notat,arguit, & dat simile.

e Coercenda.] Not.q non solum in fauorem clericorum, sed ēt in odium laicorum hoc fuit institutum, cum laici oppido sint clericis infesti.2 q.7.laicos.vndè est ar. quòd clericus huic priuilegio renunciare non pōt,sup.eo.contingit:sicut nec illi,de fo.compe. si diligenti vbi de hoc.simile ff.de iniur.l.1.§.vsq;adeo.& l. si quis seruum. 1 ea.n. quæ tantum nos contingunt, & non alios possumus renunciare:sup.de arb. cum tempore,idem est vbi pactum in odium criminis statutum est arg.C.si manc.ita fue.aliena.ne prostituta.l.1.secus si non in detestationē criminis arg.C.si manci.ita fue. alie.vt manumit.l.1.2.hæc decre.olim non fuit in compilatione Innoc.

†Aliàs,extortes.sed legēdū,extorres, ex oibus codicibus antiquis, id est, exules, vel alieni.

† Ca.2.eod. ti.in 4.compil.Vide qd notat Ioannes Calderinus trac.de ecclesiastico interd.membro.6.q.4.

1 Vide s.eo. parochianos § 1.glo. & l. siquis seruū. fit mihi iniuria cū hs ludibrio fili⁹ vel seru⁹ meus, licet volens.

2 Donans seruū vt post quā tibi 15. ann. serui-uisset liber esset: possū mutare voluntatem. Io.And.

sint circumuenire vindictā, se pro clericis repræsentant: clericalis fori priuilegiū labijs allegantes, q factis [a] paulò ante negauerant clericatū:& inf. ¶Verùm q priuilegiū [b] meretur amittere, qui pmissa sibi abutit ptāte,ac frustra [c] legis auxiliū inuocatur, qui cōmittit in legem.Volumus & mandamus,vt tales si tertiò [d] à te commoniti se ipsos contempserint emēdare, illius efficiantur†immunitatis extorres, † quę pro clericorum tutela, & laicorum violentia coercenda [e] dignoscit instituta.

¶Idem.

Ab excōicati denuntiatione repellitur,qui non prēmonuit, & ei communicauit.

CAP. XLVI.

IN † præsentia dilecti filij: & inf. ¶Nec canonici suo Decano excōicationem possunt objicere: Cum super hoc,nec commonitus, nec impetitus fuerit: neq; ipsi propter hoc eum duxerint euitādum, [f] sed episcopus in mensa, [g] & canonici communicauerint ei etiam in diuinis. [h]

¶Idem.

Excommunicatus est dolo̕e permittens clericū percuti,ex quo poterat prohibere,& non prohibuit.

CAP. XLVII.

QVantæ † pręsumptionis[& temeritatis.]† existat in rectores ecclesię manus inijcere violentas: & infra. ¶Ne autem solos violentiæ hmōi auctores aliquorum prę umptio existimet puniendos, facien

titur ad denunciandum ipsum,cum eum debuerit euitare:vndè non potest reprobare mores,quos prius probauit.

[Glo.seq.signat contrarium,& soluit.Secundò elicit argumentum,quod reprobat.

f Euitandum.] Supra de excep.à nobis. s Solu.excipi pōt s excōicatum accusantem vel agentem.q nullum crimē obstat volenti excipere, s. de except.cum inter. & c. dilecti filij. sed secus est vbi denūtiatur excōicatio alicuius,vbi repellitur denuntians vel agens ratione excōionis: vt hic. 3 qui enim aliū denuntiat, debuit illum præmonuisse, aliter repellitur s. de accus. cum dilectus 2.eps n.excipere non pōt s clericū ipsum accusantem, cui pri⁹ cōicauit, & hoc in odium eius.s.de acc. nulli. cum debeat habere secum honestos viros. 2.q.3.cum pastoris.& sic per patiētiam perdit quis beneficium exceptiōis. sic ff.de adult si vxor. i fi.ff.de aqua pluuia arcen. Labeo ff.de publi.in rem act. si ego. §.1.32.q.5.horrēdus. & sup.de ęta.& qual. accipimus. Item pōt hic sumi arg q si passus sum excōicatum litem contestari. quodāmō non possum excipere s ipsum.Sed hoc non est uerum,quia exceptio excōicationis in qualibet parte litis pōt opponi,ēt si omissa fuerit à reo malitiosè: sed ipse tunc in expensis punitur,& iudex ex offō suo,& si reus nihil dicat repellere debet excōicatum:vt s.de excep.exceptionem & extrauag.Inn.4.c.pia consideratione.in fi. Sed hodie per illam decre.pia si in parte aliqua litis excōicationis exceptio objiciatur,& probetur,non condemnatur in expensis,sed ea quæ acta sunt,valent,& in sequētib.non auditur,donec fuerit absolutus.De hoc no.in c. prædicto,exceptionē in glo.quæ incipit,ēt si excōicatio. ff de postu.quos prohibet,ff.de peti.hær.l.vlt.in fi. & sup.de ele.nihil est Io.

g In mensa.] simile sup. le cleri.excom.mini. proposuit in fi.

h In diuinis.]quod facere non debuerunt.sup.eo. significauit.

3 Quasi dicat glossa: exceptio cōionis admittit,replicatio repellit,& sic rō, secūdū Vin. quia prima dat reo,secūda actori, vt ibi:sed rei fauorabiliores.

†Ca.3.eo.ti. in 4. cōpila. Et de intellectu Nauarrus i Manuali ɔfessariorū.c. 24. nu. 20 & seq.

† Hæc duo verba:& temeritatis desūt in antiquior. codicib. Gregorianis & in oib. Vaticanis.

IN præsentia.] Ponit dictum, rationem subdens: ibi,Cum super.Abb. CASVS. Quidam objiciebant contra Decanum suum in modum denuntiationis excommunicationem 1 ipse in excipiendo proponebat contra ipsos,quòd non erant audiendi. cum super hoc ipsum non præmonuerint, nec ab eis fuerit impetitus, & eidem Decano communicauerint tam episcopus quàm ipsi in mensa & in diuinis; nec ipsum euitauerint : quæritur an sint audiendi contra ipsum Decanum?Et respondet Papa,q nō,propter prædicta. No.q qui non præmonuit, non admittitur ad denuntiandum.Item qui participauit excōicato,non admit-

QVantæ.] Legitur duob.modis in gl.& tertio modo extra gl.Et secundum primum modum.h.d. Excōicatus est quilibet permittens clericum percuti,si pōt phibere:secundum alium intellectum.h.d. Excōicatus est pmittens clericum percuti,si rōne officij poterat phibere,& non prohibuit:secūdū tertiam & veram lecturā hoc dicit,vt in rubro.Diuiditur: quia præmittit culpam,quam secundò aggrauat:ibi. Ne autem.Tertiò aggrauationem declarat:ibi,Eos.Abb.

CASVS. Quidam dicebant,q illi solummodo erant excōicati, qui manus violentas mittebant in rectores ecclesiarum siue clericos? Dicit Papa,q magnæ psumptionis existit in lectores ecclesiarum manus inijcere

violentas : & ꝙ auctoritas catholica non solum punit auctoritas hmõi facientes, sed oẽs faciẽtes, & consentiẽtes pari pœna condemnat, interpretans eos fauere delinquentibus, qui manifesto facinori desinunt obuiare. Not. quòd qui clericum verberat, & qui verberari facit, vel consentit cooperando, vel qui auctoritatem habet ex officio, & non prohibet, si potest, est verè excõicatus. Et sic no. ꝙ facientes & cõsentientes par pœna constringit.

tes, & cõsentientes [a] pari pęna plectẽdos, catholica cõdẽnat auctoritas: Eos delinquentib. fauere † interpretans, [b] qui cũ possint, manifesto facinori desinunt obuiare.

† In recẽtiorib[9] ita: fauere interpretamur sed ĩ vetustiorib. & ĩ manuscriptis Vaticanę ita: fauere interpretãs.

¶ Idem † in concilio generali.

† Idẽ s. Innoc. 3. in cõcilio gñali. Later. ca. 47. & c. 5. eo. ti. in 4. cõpila. 1 Cõcor. 1. iubem[9] §. œconomus. cũ vul. C. de sacrosan. eccl.

¶ Prælatus excommunicare non debet subditum nisi competenti monitione præmissa, & ex cã manifesta & rationabili: & contrafacienti imponitur pœna hic expressa. Itẽ punitur subditus qui falso conqueritur se excõicatũ iniustè: & subijcit quid iuris, si prelatus dicens se errasse vult excommunicatũ absoluere, & aduersarius appellat ne absoluatur.

a Consentientes.] Hoc intellige per cooperationem, præstando auctoritatem, quia tunc eadem pœna puniuntur facientes, & consentientes. 1 & sic intelliguntur verba ista, vbi inuenies ea, & sup. de off. deleg. c. 1. vbi de hoc. & 2. q. 1. notum. & 17 q 4. omnes, sic inf. eo mulieres. & c. nuper.

[Glo. seq. alleg. concor. obijcit. ponit duplicem opi. & responsionem Io. & aliorum, contra secundam allegat canonem & respon.

b Interpretaus] sic 83. dist. §. 1. ver. non est grandis & c. seq. & 86. dist. pasce. ff. de libe. agno. necare. & ita vr̃ peccare oĩs qui non defendit alium si põt, 23. q. 3. non inferendo & c. vlt. & si non possit aliter defendere, saltem defendat clamorem. ff. ad Silla. l. j. §. hoc aũt. Sed non vr̃ ꝙ teneatur defendere, quia licitum est recipere pecuniam 2 pro defensione alicuius. ff. quod me. cau. l. metum, §. sed licet. nec repetitur si data fuerit, vt ibi dicitur. ff. de dona. si pater, §. 1. ergo unus alterum defendere non tenetur: quia si ad hoc teneretur, pecunia repeti posset, ff. de cõd. ob tur. cau. l. vlt. Dicit Io. ꝙ quilibet tenetur defendere alium per capitula prædicta. vt 9.. dist. Præcipimus. & 3. q. 1. nulli. & c. seq. nec obstat quod dr̃, ꝙ põt dari pecunia pro defensione, nam & officiali datur pecunia, qui tñ gratis tenetur impendere offiũ suum 14. q. 5. non sanè. & ad defensionem clericorum quicquid dicas de laicis, quilibet tenetur, quia hoc pertinet ad publicum ius. 1. dist. ius publicum. vndè p p publicam vtilitatem applicanda sunt verba edicti: quia fauore religionis multa cõ 3 rõnem instituunt, ff de relig. & sump. fun. sunt personę. Hoc dici Io. Sed hæc ita gñaliter dicere graue est, qñ posset aliquis periculum incurrere. Vndè alij dicunt, ꝙ ad solos prælatos siue iudices, vel alios qui hñt aliq̃ ptãtem in alios, hoc pertinet, & ad hoc tenentur rõne ptãtis, 4 & non alij. 23. q. 4. fortè. & c. duo ista noĩa, vndè si ego qui non habeo aliquam potestatem, video ꝙ aliquis vult verberare clericum siue percutere, sine meo consilio vel auxilio, non credo ꝙ sim. excõicatus, si nõ prohibeo illum, licet alias fortè peccẽ, quia ipsum non defendo cum possim: 5 pœna. n. non debet amplius egredi, q̃ delictum reperiat. s. de his quæ fi. a ma. par. c. quæsiuit. & C. de pę. sancimus. Et quod dicit, qui cum possint, intelligo de his, qui rõne ptãtis q̃ habent in illos, ad hoc tenent̃, alias consentire vñr, & præstare auctoritatem si vident illum, & non prohibẽt. Alia est prohibitio sociorum, & aliorum, quia illi solummodò admonendi sunt verbis, sed non factis vt dicit Hug. 83. dist. error arg. contra. 23. q. 3. non inferenda. vbi dr̃ ꝙ tenemur iniuriam propulsare a socio. sed ibi exponitur si põt, idest in potestate constitutus. & si et teneat iniuriam propulsare, non tñ p p hoc sum excõicatus, vt dixi, nam nullus est excõicatus ex facto alterius nisi participando vel in locutione, vel in oratione, aut in crimine. sup. eod. nuper. vel nisi mandatũ vel auctoritatem præstiterit. sup. eod. mulieres. sed hic nullo tali modo participiat. capitula quæ inducit Ioã. S pro se, de Prælatis loquuntur.

2 Sim. qđ nor. s đ fur. c. pe. in vl. glo. & cap. seq & sup. de homic. sicut dignũ secundum Host.

3 Sano mõ hoc ĩtelligę. i. cõ ius cõe, vł cõ leges ciuiles.

4 Idest, rõne officij uel administrationis. aliás ẽ, ratione pietatis sed minus bene.

5 Vt 13. dis. nerui. 24. q. 3. tã sacerdos. secundũ Vin. & Abl. Io. An.

Sacro.] Tria sunt dicta: Secundum ibi, Verum. Tertium; ibi, Si verò, Ab.

CASVS. Quidã Prælati ecclesiarũ nimis erãt faciles ad excõicandum: volens concilium gñale cõ ipsos adhibere medelã: statuit, ne quis in aliquem excõicationis sñiam promulgare p̃sumat, nisi competẽti monitione p̃missa, & præsentib. personis p quas possit probari monitio si necesse fuerit: & si contra p̃sumptum fuerit, et si iusta fuerit excõicationis sñia, ingressum ecclesię per mensem vnum sibi nouerit interdictum, alia etiam pœna mulctandus, si visum fuerit expedire. Secundò dicit, quòd etiam si admonitio vltima præcesserit: Prælatus caueat diligenter, ne aliquem excommunicet absque manifesta & rationabili causa: quod si fecerit, & humiliter requisitus non curauerit reuocare processum absque grauamine, grauatus deponat apud superiorem de iniusta excommunicatione querelam: & superior si absque periculo moræ põt, ad excõicatorem, illum absoluendum remittat inf. terminum competentẽ. Alioquin superior ipsum absoluat cautione recepta: quo absoluto, de iniusta excommunicatione cognoscat: quæ si iniusta esse cõstiterit excõicator condemnetur ad interesse: aliás et puniendus arbitrio superioris, si culpæ qualitas postulauerit: quia non est leuis culpa, tantam pœnam infligere iniustè, nisi forsitan ex causa probabili errauerit: Sed si contra excommunicatorem nihil probatum fuerit à conquerente, & ipse simili mõ ad interesse condemnetur, vel aliàs secundum superioris arbitrium, nisi forsitan & ipsum probabilis error excuset: & super eo p quo fuit excõicatus, cautione recepta satisfacere compellatur, vel in pristinã reducat sñiam vsq; ad satisfactionẽ obseruandam. Tertio dicit, ꝙ si iudex suũ cognoscens errorem, paratus sit talẽ reuocare sñiam: & ille pro quo lata fuerit, appellet ne absque satisfactione reuocet illam, appellationi non deferat in hac parte, nisi talis sit error, de quo merito valeat dubitari, & tunc sufficienti cautione recepta, quod coram illo, iuri parebit ad quem extitit appellatum, vel coram delegato ab ipso, ipsum absoluat, & sic pœnam euitabit prædictam: caueat tñ oĩno, ne malitiosè in alterius præiudicium mentiatur errorem, si pœnam canonicam voluerit euitare. No. primò pœnam illorum qui excõicant admonitione non præmissa quod valdè cauendum est, quia puniuntur et si excõicatio sit ex cã. Item nullus debet excõicare sine manifesta & rõnabili cã, alioquin condemnatur ad interesse excõicato. Item probabilis error excusat à pęna interesse. Item cũ iniuste quis excõicatur sine grauamine debet absolui. Itẽ mora periculosa est in excõicatione. Item p p appellationẽ non debet quis remanere excõicatus, sed iudex ea non obstante illum absoluat, & cãm ad superiorem transmittat, si appellatio valet. Item nullus debet fingere errorẽ in præiudicium alterius, aliàs punietur.

CAP. XLVIII.

SAcro † approbante cõcilio prohibemus, ne quis in aliquem excõicationis sñiam, nisi cõpetẽti [c] admonitione p̃missa, & personis præsentibus idoneis, per quas (si ne-

† Quã cautè ferenda sit excõicationis snia cauit nouissimè Cõc. Triden. sess. 25. de refor. c. 3. & circa materiã huius decreti uide. 14. notabilia relata à Fel. in c. cum sit Romana. s. de appell.

c Competenti] trina videlicet. sup. eo. contingit 2. cũ suis concor. ibi positis. & 24. q. 3. de illicita.

ADDITIO. Quæ dicatur competens admonitio, dic vt hr̃ in c. constitutionem. & c. statuimus, eo. ti. lib. 6.

a Possit

a Possit probari.] aliàs.n. soli non crederetur in præiudicium alterius, s. de prob. qm contra falsam. Et sic est ar. ꝙ ordo iuris obseruandus est in sñia excõicationis. 2. q. 1. nemo. & 24. q. 3. de illicita. & supra de exces. prælat. c. 1. sicut in alijs causis: tñ si non seruetur, tenet sñia: sed ille punitur, qui eam tulit, prout sequitur: quia sñia pastoris siue iusta siue iniusta tenet. 11. q. 3. c. 1. & c. 2. nisi in duobus casib. s. e. p tuas. Item in tertio casu non tenet sñia, si admonitio non præcedat, vt in concilio Lugduñ. eo. tit. c. statuimus. Ber.

Gl. sequen. tractat quõ tripliciter excõicatio ẽ iniusta, & qñ dicatur continere intolerabilem errorẽ, ponens opin. Hug. & Vin. & contrariã Tã. & Io. vltimo obijcit & soluit.

b Iusta fuerit.] ex cã s. No. ꝙ sñia excõicationis trib. modis dr̃ iniusta, ex cã, ex animo, & ex ordine: hæc enim est sñia iniusta ex ordine, & iusta ex cã, quia cã subest quare fuit excommunicatus, & nihilominus punitur, quia ordinem non seruauit, & tamen tenet sñia. De istis trib. modis habes plene 11. q. 3. c. cũ ps. §. si ergo. & c. non debet, §. cum ergo. Sic etiam stipulatio dr̃ iniusta ex cã, ff. de do. excep. l. 2. §. si quis sine. 1 Item nouatio. ff. de noua. l. 1. Sed quid si iudex ita dicat. Excõico te quia Padus currit, quia eleemosynam fecisti, Deum coluisti, vel aliud bonum fecisti? Hug. dicit quod talis sñia ex quacũque cã tenet: sed videtur continere intolerabilem errorem, dum dicit, excommunico te quia Deum colis; cum enim sententia iniusta est ex causa, apud Deum non est ligatus nisi contemnatur. 11. q. 3. §. cum ergo. Et sic videtur consentire Hug. vt dixi sup. eo. per tuas. Gandulfus dixit contra, & Io. vt sup. eo. l. per tuas. quod magis placet. Sed illud vr̃ mirum, quod iniusta excõicatio ex ordine priuat aliquem ingressu ecclesiæ; quia post latam sñiam iniuste excommunicans, statim priuatus est ingressu ecclesiæ, nec aliter excommunicatus est nisi post latam sententiam, qualiter ergo priuatus põt alium priuare ingressu ecclesiæ, & in simul incipiunt esse priuari excõicans & excõmunicatus, & sic eadem sententia priuat excommunicantem, & excommunicatum, & itaquis potest seipsum priuare ingressu ecclesiæ; quod absurdum videtur Ioan. Tu verò dicas, ꝙ licet Io. nihil dixerit, quod per eandem sñiam ñ priuantur excommunicans, & excommunicatus ingressu ecclesiæ, subditus tamen priuatur per sñiam sui prælati: ipse prælatus priuatur ingressu ecclesiæ auctoritate huius canonis, eo quod fecit contra istum canonem, & ita vnus punitur à iure, & alter à iudice. & sic non est verum ꝙ eadem sententia pariat contrarios effectus. Ber.

1 Sine cã, stipulatus ẽr si ne dolo; si postea ex illa stipulatione agit, dolo facit: & exceptione doli repellitur. Io. And.

Glo. seq ponit multiplicem pœnam male excommunicantis.

c Per mensem.] hæc pœna ipso iure inflicta est, & mense elapso restitutus est. 81. dist. si qui sunt. carebit insuper hominum communione in quantum visum fuerit suo superiori 24. q. 3. de illicita. Multiplicem enim pœnam patitur qui iniustè excõicat alium; Primo quidem, quia priuatus est vno mense ingressu ecclesiæ, quia punitur in cõione aliorũ superioris arbitrio

Excõicãs iniustẽ simul tripliciter punitur.

cesse fuerit) possit probari [a] monitio, promulgare præsumat: ꝙ si cõtra præsumpserit, etiã si iusta [b] fuerit excommunicationis sententia, ingressum ecclesiæ per mensem [c] vnum sibi nouerit iterdictum, [d] alia nihilominus pœna mulctandus, si visum fuerit expedire. ¶ Caueat ẽt [e] diligenter, ne ad excommunicationẽ cuiusquã absq; manifesta, & rõnabili [f] cã procedat: ad quam si taliter [g] fortè processerit, & requisitus humiliter processum huiusmodi non curauerit absq; [h] grauamine reuocare: grauatus, apud superiorem deponat de iniusta excõicatione q̃relã, [i] qui si absque periculo [k] moræ põt, ad excõicatorem, illum cum suo mandato remittat, infra competentẽ terminũ absoluẽdũs; alioqn ipse p se vel p aliũ, put viderit expedire, sufficiẽti cautione recepta, mun⁹ ei absolutionis impẽdat. ¶ Cũq; aduersus excõicatorẽ [d] iniusta excõicatiõe cõstiterit [l] excõicator condẽnet ad

Item tenetur excõicato ad interesse, vt hic inf. dr̃; tenetur etiam actione iniuriarum. 11. q. 3. illud. & c. temerarium. Item tenetur pœna sacrilegij 24. q. 3. non in perpetuum. Io. Hodie vero qui excõicat, in scriptis excõicationem proferat, & cãm excõicationis expressè conscribat: & qui ꝯfecerit, per mensem vnũ ab ingressu ecclesiæ, & diuinis officijs se nouerit suspensum, & si suspensus diuina præsumpserit officia celebrare sicut prius, irregularis efficitur: super quo per Papã tñ poterit dispẽsari; & hæc oĩa pbantur per decre. Inn. 4. e. ti. cum medicinalis. [li. 6.] & ita pœna augmentata est. Ber.

Gloss. seq. quærit. arg. pro, & contra ponit opi. & soluit.

d Interdictũ.] Sed done ꝙ iniustè excõicatus statim ab ipso excõicatore suspenso ab ingressu ecclesiæ petat absolui? Vr̃ ꝙ ipsũ nõ possit absoluere: quia cum ipse careat ingressu ecclesiæ, ergo aliũ non põt reconciliare ecclesiæ. Sed vr̃ quod sic, quia dicit inferius; ad excõicatorem ipsum remittat. Quidam dixerunt quod à superiore tpe suspensionis excõicatus non debet absolui. 2 quia cum ipse sit suspensus, alium reconciliare non põt, arg. de consec. dist. 4. sanctum est. & sequens littera, caueat, &c. intelligitur, qñ admonitio præcessit, & excõicatio iniusta fuit: principium ca. qñ admonitio non præcessit. Vel dic, quod licet per mẽsem sit priuatus ingressu ecclesiæ, nihilominus iurisdictionem suam retinet, quia non est propterea priuatus iurisdictione, nec est excõicatus; vnde ipsum absoluere potest sup. de rescrip. ab excommunicato, & de cleric. excomminist. si celebrat. & inf. eo duobus.

2 Ad hoc de temp. ordi. eos qui. li. 6. Io. And.

e Caueat etiam.] Dixit quod nullus excõicet sine admonitione præmissa. Et fortè videretur, ꝙ admonitione præmissa posset etiam excõicare sine iusta cã; sed hoc non est uerum, & ideò dicit, caueat &c. & ita ordo & causa in hac sententia seruandæ sunt.

f Rationabili causa. [corãm ipso probata. 2. q. 1. nemo.

g Taliter fortè processerit.] idest sine manifesta & rationabili causa.

Glosa sequens exponit litteram, & alleg. contrarium.

h Absque grauamine.] quia nullas expensas debet propter hoc facere, nec iurare; si constat ꝙ est iniusta, nec aliud sibi præcipere, cum sñia fuerit iniusta. s. de off ord. ad reprimendam. ar. contra inf. eo. venerabili.

i Querelam.] de hoc dictum est sup. eo. per tuas.

K Periculo moræ.] Mora enim quandoque ad se trahit periculum. 5. dist. baptizari. & propter periculum moræ quis subijcitur iudici non suo. sup. tit. prox. c. vlt. vbi de hoc.

l Constiterit.] excommunicatore præsente, quia cãtum merita partium assertione panduntur. C. si per vim, vel alio mo. lo. l. vlt. & sup. de rest. in integ. tum ex litteris, ad si. aut ẽt eo absente per contumaciam, & lite non contest. sup. de app. interposita. §. ult. si tamen purè ageretur ad reuocandam sententiam, non vt iudex puniretur, tunc non esset necesse ipsum reuocari; 3. vt 2. q. 6. hoc etiam placuit. Io.

3 Sed illum pro quo lata fuit. ꝙ dic vt inf. eo. venerabilib. §. 2. & 3. lib. 6. Io. And.

Glo. seq. exponit, quærit, ponit opi. & soluit.

r Vide Specul. titu. de fru. & interesse. § & Dy. in c. mora. & regu. iur. lib. 6.

a Ad interesse. 1] Idest, ad damna quæ sustinuit siue circa sumptus litis, siue in alijs. & illa declarabit suo iuro. 2. q. 1. in primis. C. vnde vi. si qñ. taxatione iudicis præmissa. s. de his quę vi. metusve cau. fiunt. ca. vlt. & s. de procu. constitutis. Sed nunquid æstimabitur illud interesse, q eo electo cassata fuit electio p p illã excõicationem: & q beneficiũ adeptus esset? Dicit Ioã. q sic: quia illud interesse est circa rem. 1 2. q. 2. si quis de clericis. & 2. q. 5. sup cã. & ff de act. emp. & vẽd. l. Iulianus. i prin. secus si interesse est extra rem, ff. eo si sterilis. §. cum pet uenditorem. Sed non credo q tale interesse debeat æstimari, nec veniat in conditionem, quia ecclesia p p hoc puniri non debet: si proprium haberet, fortè puniretur.

b Tantam infligere pœnam.] quia nulla est maior in ecclesia. 2 4. q. 3. corripiãtur & q. 1. non afferimus, in fi. quia illa separat à corpore Christi, q est ecclesia, i fe. de c. pen. & 3. q. 4. Engeltrudam.

mandatum, vt hic. Contra hoc vr quod legitur supra de rescri. ab excõicato. q. quia (vt ibi dr) excõicator de suo facto certus esse debet: sed hoc intellige cum dubitat an iustè vel iniustè excõicauerit præmissa admonitione, ibi qñ non præmisit admonitionem, & sic z formã concilij tulit sniam: & sic non cõtradicit, cum de facto suo certus esse debeat. Idem est faciendum cũ aliquis coram superiore deponit de iniusta excõmunicatione querelam, secundum q hic fit. s. de off. or. ad reprimẽdam, sed hoc debet inquiri, an excõicatio fuerit iusta vel iniusta coram arbitris ab excõicatore, & excommunicato electis, vel apud synodum potius. 1 1. q. 1. si clericus, vel coram superiore per querelam, vt ibi dicitur. s. de off. or. ad reprimẽdam. Sed nõne eo ipso q excommunicatus petijt absolui, & iurat, intelligitur acquiescere sniæ, vt eã postea impugnare si possit? Videtur quòd postea nihil dicere possit contra ipsam. supra de off. de lega. gratum, & supra de his quæ fi. à maio. par. cap. ex ore, & supra de appel. sollicitudinem. & ff. de inoff. testa. l. vlt. Item si non appellat à sententia excommunicationis vsque ad decem dies, intelligitur acquieuisse sententiæ: quod videtur supra de re iudi. quod ad consultationem: & C. eodem tit. ad solutionem. Dicas quod non: non enim ex eo quod petit absolui, acquieuit sententiæ, quod sit iusta: simili ter nec ex eo quod non appellat infra decem dies, acquiescit sententiæ. Et ratio satis euidens est, quare in sententia excommunicationis non sit necessaria appellatio, quia appellatio suspendit p ronuntiatum, ff. ad Turp. l. 1. in fi. sed effectus excommunicationis non potest suspendi per appellationem. supra de app. pastoralis. vnde nec prodest, nec est necessaria appellatio, quia per cursum decem dierum non transit in rem iudicatã, nam absolui potest etiam post decem dies; vnde per lapsum temporis non sumit aliquam firmitatem; & ideò de iniusta excommunicatione quandocunque potest quis conqueri, cum voluerit.

† In Continuo libro & alijs recentioribus ita; idem super iusta ex. õicationis molestia, p pœnam ad interesse, vel aliàs secundum, & c. sed in concilio & in Vaticanis constanter legit ita; idem & sup iniusta.

interesse a excõicato: aliàs nihilominus, si culpæ qualitas postulauerit, superioris arbitrio puniendus: cũ non leuis sit culpa, tantam infligere pœnam b insonti: nisi forsitã errauerit ex cã c probabili, maximè si laudabilis d opinionis existat. ¶ Verũ si cõtra excõicationis sniã nihil rõnabile fuerit à conquerente probatum, idem † & super iniusta excõicationis molestia per pœnã ad interesse, vel aliàs secũdum superioris arbitriũ condemnetur, nisi forsan & ipsum probabilis e error excuset: & super eo, pro quo fuerit iusta excõicatione ligatus, p cautionem receptã satisfacere f compellatur, vel in pristinã reducatur sniam, vsq; ad satisfactionem condignã inuiolabiliter obseruandam. ¶ Si verò iudex suum recognoscens errorem, paratus sit talẽ reuocare sniam; & is, pro quo lata fuerat, ne absq; satisfactione reuocet illã, appellet, appellationi non deferat in hac parte g nisi talis sit error, de quo meritò debeat dubitari: h & tunc sufficienti cautione recepta, q coram eo ad quem appellatum extiterit, vel delegato ab ipso, iuri parebit, excõicatum absoluat: i sicquè pœnę pręscriptæ minimè subiacebit: Caueãs omninò, ne voluntate peruersa in al-

c Ex causa probabili.] quia forsan credidit citationem peruenisse ad ipsum credens eum contumacem, cum non esset, vel credebat causam excommunicationis sufficienter probatam, errans in probationibus dubijs ar. sup. de re iudic. cum Bertholdus.

d Si laudabilis.] quasi diceret, non sufficit probabilis causa, nisi iudex sit laudabilis opinionis, vt præsumatur quod hoc non fecisset nisi errauerit; aliàs contra diligẽtem nunquam præsumitur quod non errauerit. ff. de proba. cum de in debito. C. qui & aduer. quos. l. 1. sed illud, maximè, tenetur comparatiuè: vnde idem esset, et si non esset ita laudabilis opinionis, dum tamen errasset; sed tunc magis præsumitur pro errore.

Glo. seq. quærit & sol.

e Probabilis error.] Sed qualiter probabilis error potest excusare appellantem; quia fortè credidit non sufficienter probatum illud pro quo excommunicabatur, quod tamen erat de quo aliquis bene poterat dubitare in ordine iuris, qui seruandus est in hac snia. non posset ita errare reus; sed tantum in cã excommunicationis. Et est hic ar. bonum, q si aliquis habet probabilẽ cãm litigandi, non punitur in sumptibus litis. a ff. de leg. 2. qui solidum. §. etiam. De hoc traditur supra de dolo c. finem.

a Hoc verũ facta fide de errore; & sic facit contra opin. Ber. secundũ Host. Io. And.

Glo seq. notat excommunicatorem post absolutionẽ cognoscere de iusta vel iniusta excommunicatione; ad id obijcit, & soluit: demum quærit obijciendo. alle. pro, & soluit.

f Satisfacere compellatur.] sic patet, quod si excõicatus petat absolutionem à suo excommunicatore, & iurauit stare mandatis suis eo absoluto; quod primo inquirere debet an excõicatio iusta fuerit, antequã aliquid ei præcipiat. s. de rest. spol. litteras, in fi. s. de off. ord. ad reprimendam. si fuerit excõicatio iniusta, nihil præcipiat ei per iusm; quia in nullo tenetur satisfacere, cum non deliquerit; sed si fuerit iusta, tunc primo recipiet

g Non deferat in hac parte.] quia cessante cã cessat effectus. sic sup. de app. cessante. & ita iudex potest suam interlocutoriam reuocare, vt ibi dicitur & ff. de re iu. q iussit. vel errorem suum corrigere. sup. de accus. qualiter & quando 1. & palliare, perperam actum, sup. de vsu pal. c. nisi.

h Dubitari.] Ergo admittitur hodie appellatio, non solum si cã sit probabilis: sed etiam si est dubia. De hoc dicitur sup. de app. vt debitus, in dubijs n. potius deferẽdum est appellationi, quia illud certius est id. oque tenendum. sup. de spon. iuuenis. cum suis concor. sic seruãda est sententia excõicationis, de qua dubitatur meritò. sup. de cle. excom. mini. illud.

i Absoluat.] Appellatio. n. non tenet quantum ad hoc quin possit absolui excõicatus propter periculũ mortis sed quantum ad hoc quod transfertur iudicium ab ipso, cautione recepta, quod iuri parebit corã illo ad quẽ appellauit,

pestauit, vt hic dr̃, 1 & sup. de app. qua fronte. Ioan.

a Mentiatur.] Iudice. n. sæpè falsa scribunt, 2. q. 6. c. bi-duū. in fi. & C. de arbi. l. ne in arbitris ff. de cust. & exhi. re. diuus, 2. & sup. de proba. quoniam contra, quæ tamen ipsorum malitias refrænat.

eo modo, omnes. n. qui consilium, vel auxilium in his præstiterint, sunt excommunicati, vt hic patet, & isti statutarij priuandi sunt feudo, quod habent ab ecclesia. infra eo. grauem.

g Vel seruatæ.] resume, vt inf. duos menses, &c.

1 Videto in hūc locum, q̃ pleni⁹ hic scribit Ioan. An. post In-nocen.

NOuerit.] Duas hēt partes principales: Secunda ibi, Necnon. Abbas.

CASVS. Honorius in isto capitulo ex-cōicat oēs hæreticos vtriusq; sexus quocū-que noīe censeantur: & fautores, & defensores eorum, & receptatores, & illos qui de cætero seruari fecerint statuta edita ꝯ ecclesiasticam libertatem: nisi ea deleri fecerint, ĩ. duos menses de libris suis post publicationem huius sniæ. Item excōicat statutarios, & scriptores statutorum ipsorum: necnon Ptātes, consules, rectores, cō-siliarios locorū, vbi de cætero huiusmodi statuta, & consuetudines editæ fuerint, vel seruatæ: & illos qui secundum ea præsumpserint iudicare, vel scribere iudicata. No. ꝙ omnes hæretici ipso iure sūt excōmunicati. Item fautores, & defensores hæreticorum, hæreticis æquiparantur. Item arg. quòd illa scripta sunt reprobata, quoru n damnantur actores.

b Excōicamus.] Oēs hęretici, & fautores, receptatores, & defensores hæreticorum, ipso iure excommunicati sunt, vt hic patet, & s̄. de hære. excommunicamus. 1. in princ. & §. credentes, & c. pen.

† Vide Zanchinum tracta. de hęret. c. 17. & 18. & Alphōsū Castrū lib. 2. c. 18. de iusta hæret. punitione.

terius præiudicium mentiatur a errorem si districtionis canonicę vult effugere vltionem.

¶ Honorius tertius episcopo Bonoñ.

¶ Excommunicat hęreticos, & quoscunque violatores ecclesiastica libertatis.

CAP. XLIX.

NOuerit † fraternitas tua: & infra. ¶ Excōicamus b oēs hæreticos vtriusque sexus, quocunq; noīe censeātur: & fautores, & receptatores, & defensores eorū: Nec non & qui de cætero seruari fecerint statuta edita, & cōsuetudines introductas contra ecclesiæ c liberratem: nisi ea de capitularib. d suis inf. e duos menses post hmōi publicationem sniæ fecerint amoueri. ¶ Item excōicamus statutarios, & scriptores f statutorum ipsorum: necnō Ptātes, Consules, rectores, & cōsiliarios locorum, vbi de cętero hmōi statuta, & cōsuetudines editæ fuerint, vel seruatę: g necnō, & illos, qui secundum h ea præsumpserint iudicare, vel in publicam formā scribere iudicata.

¶ Idem magistro, & fratrib. hospitalis Hierosolymitani.

¶ Fratres hospitalis Hierosolymitani excommunicati pro iniectione manuum in clericum seu confratrem, absolui possunt per eorum Priorem: nisi excessus fuerit difficilis, & enormis.

CAP. L.

CAnonica † constitutione i cauetur, quòd monachi, & canonici regulares quocunq; modo se percusserint, non sunt ad Apost. sedē mittendi, sed secūdum discretionē & prouidentiam sui Abbatis disciplinę subdantꝰ: ꝙ si abbatis discretio ad eorum correctionē non sufficiat, prouidentia est diœcesani epi adhibēda: nisi excessus difficilis fuerit, & enormis, k pp quē meritoad Eccles. Rom. sit recursus habendus. ¶ Nos ergo ad vos statutum hmōi duxim⁹ l extendendū: auctoritate p̄dicta statuētes, vt in tali casu (nisi maioris m sit ꝓuidentia requirenda) per Priorem vestrū, qui (sicut audiuimus) presby-

h Qui secundū ea.] arg. ꝙ illa scripta sūt reprobata; quorū dānantur auctores. s̄. de hæret. fraternitatis. vbi de hoc. & c. excōicamus. §. credentes.

CAnonica.] Statutum de regularibus excōicatis ꝓ iniectiōne manuum, absoluendis p suos Prælatos, ad Hospitalarios extenditur: vt ipsorum Prior eos absoluat. h. d. Diuidit: nam primo ponit canonē antiquū: Secundo illū prorogat: ibi, Nos. Abbas Siculus.

CASVS. Statuit Alexāder Papa, quòd monachi, & canonici regulares quocunque modo se ꝑcusserint, per abbatem suum absoluantur, cuius statutum ponit s̄. eo. c. 2. & c. cum i lorū. cōstitutionem illā extē dit Papa Hono. ri⁹ ad Hospitalarios Hierosolymitanos, vt per Priorem suum, qui sacerdos debet esse, in eodem casu fratribus eiusdem ordinis absolutionis beneficium impendatur, nisi forsitan maioris esset prouidentia requirenda. No. quòd monachi & canonici regulares, & Hospitalarij Hierosolymitani si se percusserint, ab abbatib. vel Prioribus suis possūt absolui.

i Constitutione.] quā habes, s̄. eo. ca. 2. & cap. cum illorum.

† Vide Hēricum Boich. in c. à nobis 2. & in ca. cū illorū. ĩ. eo. tit.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.

c Ecclesiæ libertatem.] sic ĩ. eo. grauem. 2 qui. n. ꝯ ecclesiæ libertatem venire nituntur, sunt ipso iure excōicati: vt hic dr̃, sed qui iura ecclesiæ auferre conātur, vel onera ei imponere: nisi admoniti destiterint, ipso iure sunt excōicati, s̄. de immun. eccl. non minus, & c. aduersus. ar. contra ĩ. eo. grauem. vbi dicit tales excommunicandos, nisi statuta deleri fecerint, ibi soluitur.

d Capitulatibus.] idest, libris in quibus statuta sua conscribunt. simile verbum habes 11. q. 1. cap. omnes. §. hæc si quis antiquata.

e Infra duos mensis.] Sic s̄. ne cleri. vel mona. non magno, & c. super specula. à tempore enim publicationis currunt isti duo menses, postea verò constitutio oēs ligat in Auth. vt factæ nou. constitu. circa princ. colla. 5.

f Scriprores.] sic s̄. ne cle. vel mon. sententiam, vbi prohibetur clericis sentētiam sanguinis proferre, & scribere

2 Adde omnino ꝯstitutionē Federici Imperatoris, q̃ icipit, cassa. & irri. C. de sacrosē. ecclesi.

K Enormis.] sup. eo. cum illorum.

[Gloss. sequens ad hanc extensionem alle. quattuor similia.

l Duximus extendendum.] Quod enim concessum fuit monachis, & canonicis regularibus, extenditur ad Hospitalarios fauore religionis: sic quod dictum erat de monachis, extenditur ad regulares, supra de postu. ex parte. sic quod concessum fuit religiosis, extenditur ad episcopos, supra de priuilegijs, quod nonnullis, & quod dictum fuit de episcopis intelligendū est de electis, & confirmatis, supra de transla. inter. & quod dictum est de vxore, intelligendum est de sponsa, ff. de iure do. si sponsa. 3 & ff. de sponsalibus, oratio. & ff. de fundo dotali l. Iulia.

m Nisi maioris.] propter enormitatem excessus, vel propter maiorem personam cui manus intulissent, s̄. eo. cum illorum, & c. monachi. Bern.

3 Priuilegiū q̄d hēt vxor in dote, hēt & sponsa q̄ dotē dedit, sed ñ nupsit: vel erat minor 12. Ioan. And.

a Presbyter.] Nisi esset presbyter, non concederetur ita de facili: vel saltem clericus: quia laicis hoc officium licet religiosis non committeretur. 96. distin. bene quidem sic nec officium prædicandi, supra de hære. cum ex iniuncto, & Petro claues ecclesiæ commissæ sunt, qui fuit sacerdos, & non laico. 24. q. 1. quodcunque. & 21. dist. in nouo & 96. dist. benè quidem. 1

1 Et hic adde quod ibi no. i gl. arg. qd cā. in fi. quā gl. quidā nō habēt. Ioan. Aud.

b Fratrib. vestris.] Ergo non alijs: quod est verum, & idē intellige de abbate, ꝙ non posset alterius abbatis monachum, vel alium absoluere ex eo, quòd dicit, vestris, de alijs prohibitū intelligit. simile 2. q. 1. vnus ex vobis. 45. distin. disciplina. ibi, peccauerit populus suus, & c. priuilegium hoc locale est, ita ꝙ ipsi extendere ad alios non possunt.

† Vide Panormitanū in c. cum desideres. s. eo. tit. & ibi Hēricū Boi. h distin. 3.

ter a esse debet, fratrib. vestris b absolutionis beneficium impendatur.

¶ Idem tit. sanctę Praxedis presbytero Card. Apost. sed. leg.

¶ *Excōmunicatus, uel suspensus absolui non debet, nisi prius iuramento præstito: si tamen sine scādalo iuramentum haberi non potest, poterit fieri absolutio per manualem promissionem.*

CAP. LI.

SVper † eo ꝙ monachi Græci & eremitæ pp inobedientiam, sentētia suspensionis & excōicationis ligati, nolunt ad mandatum ecclesiæ nisi p manualem promissionem redire: Hoc tibi duximus respondēdum, ꝙ si nullatenus possunt induci ad præstādum iuxta formā c ecclesię iurm, d ipsos hac vice cum promissione e poteris recipere manuali: cum interdum cōsideratis locorū & tēporum qualitatibus, seueritati sit aliquid detrahēdum. f

¶ Idem Bituricen. & Carnoteñ. Decanis, & subdiacono Arelateñ. †

¶ *Cum de viribus sententia*

S Vper eo.] Cōmunis diuisio: Secunda ibi, Hoc tibi. Abbas.

CASVS. Monachi Græci, & eremitæ propter inobedientiam suspenduntur, & excommunicātur, tamen ad mandatum ecclesiæ redire nolunt, nisi per manualem promissionem: Consultus Papa an essent recipiendi sine iuramēto: respondet, ꝙ si non possunt induci ad præstandū iuramentum secundum formam ecclesiæ, recipiantur hac vice cū manuali promissione: cum interdum seueritati consideratis locorum, & temporum qualitatibus sit aliquid detrahendum. Not. quòd iuramentum non est de substantia absolutionis de rigore, sed potius ad cautelam præstatur. Item detrahendum est iuri quandoque ex tempore, ex loco, & alijs causis.

† Aurelian.

c Formam.] quā habes s. eo. ex tenore, quæ obseruanda est in absolutione cuiuslibet qui incidit in canonē, s. eo. cum desideres, 1. respon. in fine.

d Iuramentum.] tamen ad cautelam potius introductum fuit: vt ibi dicitur, vt de cætero non committat talia. simile 23. q. vlt. pessimā, & j eo. grauem, & s. eo. ex tenore.

[Glo. seq. arg pro opin. sua, &c. & remittit.

e Cum promissione.] Hic euidenter reprobatur opinio illorum, qui dicunt, quòd si iuramentum nō interuenit in tali absolutione, non est absolutus: iuramentum enim non est de substantia absolutionis, vt hic patet. De hoc dictum est s. eo. cum desideres, in fi.

a Licet. n. sit de forma, nō inde consēq tur, quòd sit

f Detrahendum.] ratione loci, & temporis detrahendum est seueritati, vt hic dicit, 50. dist. vt cōstitueretur, 44. dist. comessationes, 9. quæstion. 1. ordinationes, 23. quæst. 4. non potest, & s. de trans. cap. vlt. vbi habes de hoc satis.

de substātia: & facilis tollunt formę, vel circūstātiæ rerum, q̄, ipsæ rerum substātiæ, ad hoc qđ dicimus de pacto, vel ꝯsuetudine, per q̄ tollitur primū, & nō secundū, vt patet de ꝯsuetu. c. 2. lib. 6. & s. de commo. cap. vno ð depos. c. 2. Ioan. Aud.

V Enerabili.] CASVS. Archiepiscopus Turonen. tulit sententiam suspēsionis in episcopum Cenomanē. propter quam suspensionem episcopus, & procurator archiepiscopi accesserunt ad præsentiam D Papæ: ipse verò auditis allegationibus partium, sententiam ipsam relaxauit ad cautelam, pręstito iuramento ab ipso episcopo præsente procuratore archiepiscopi, quòd parebit mandato archiepiscopi, si constiterit ipsum culpabilem extitisse super eo, pro quo fuit suspensus. Not. quòd iuramentum præstari debet, cum quis absoluitur à suspensione; sicut fit in excommunicatione.

dubitatur, potest quis absolui ad cautelam iuramento præstito.

CAP. LII.

VEnerabili fratre nostro Cenomanen. epo, & procuratore Turonen. archiepi, in nostra præsentia constitutis, p quadam suspensionis snia in p̄fatū epm ab eodē archiepo promulgata: Nos sniam ipsam relaxauimus ad cautelam, g ipso epo in præsentia dicti procuratoris præstante corporaliter iurm, ꝙ parebit mādatis q̄ idē archiepiscopus sibi pp hoc fecerit, si cōstiterit h ipsum in eo pro quo sui lata prędicta sententia, culpabilē extitisse.

¶ Idem episcopo Seneñ.

¶ *Excōicantur officiales locorum, in quibus sunt statuta contra ecclesiasticam libertatem, nisi ea deleri fecerint: & statutarij feudis ecclesiæ sunt priuati.*

CAP. LIII.

GRauē † venerabilis fratris nostri Pisani

[Gloss. seq. causam reddit, obijcit, & soluit.

g Ad cautelam.] quia lata erat post appellationem, vt dicebatur: sic supra eodem, per tuas, & supra de appel. ad præsentiam, & supra de testi. veniens, in fi. & tamen licet ad cautelam absoluatur, iuramentum præstat, vt hic patet: sed ex quo ad cautelam absoluitur, non deberet iurare. hoc fit propter dubium: quia non constabat de ipsa suspensione an ritè lata fuerit: & ideò præstatur iuramentum, vt si constiterit ipsum culpabilem extitisse super eo, pro quo sententia lata fuit, stabit mandato archiepiscopi, & est notabile, quòd pro suspensione iuratur, sicut pro absolutione excommunicationis. Bern.

† Præter Doct. hic, & c. nouerit, s. eo. tit. vide Legistas in Constit. Cassa, & irrita, C. de sacros. eccles.

[Glo. seq. quærit, & tripliciter soluit.

h Constiterit.] Coram quo constare debet? Fortè coram Papa, si voluerit, vel coram eius delegato, vel si arbitros eligere voluerit, ipse enim archiepiscopus non debet cognoscere? vt videtur argumen. supra eo. per tuas, & vndecima quæstione prima, cap. si clericus. De hoc dicitur supra eodem, sacro & est arg. ex hac decret. quòd semper iuramentum exigendum est in absolutione, vbi non constat excommunicationem, vel suspensionem iniustam, sed mandatum differtur in euentum cognitionis, vt dictum est supra eodem. sacro. Vel dic quòd isti quibus scribitur, cognoscent de hac suspensione.

G Rauem.] Prima pars ponit querelam: Secunda dat iudices: ibi, Ideoque. i Abbas.

CASVS.

CASVS. Quidam Pisani fecerunt duo statuta contra ecclesiasticam libertatem, & in derogationẽ Apost. sedis: primum videlicet, quod si quis clericus vel laicus contra quemcunque laicum Pisani districtus ad iudicem ecclesiasticum litteras Apostolicas impetraret, in mille solidis condemnaretur, nisi renuntiauerit litteris: neque redditus possessionũ suarum reddatur eidẽ, nec agri colãtur ipsorũ, sed bãno subiaceant Potestatis. Itẽ statuerũt, vt clerici suis sumptibus quoddã castrum Pisanorũ facerent custodiri: quod si nõ fecerit, Potestas cõtra eos procedere teneatur. Sup his cõquestus fuit archiepiscop⁹ Pisanus D. Papæ: vndè mandat epõ Senen. quatenus in consiliarios, & offi tales ciuitatis Pisanorum excõicationis sententiã proferat, nisi statuta ipsa d Capitularib. suis fecerit amoueri, & caueri q de cætero similia non attentent. sed cũ ijdẽ statuarij multa de bonis ecclesiasticis dicantur hẽre in feudũ, denũtiet illos huiusmodi feudis fore priuatos. No. q laici contra ecclesiam nihil statuere possũt, vel q ecclesiasticã libertatem; & qui contra faciunt, sunt excommunicati.

† subiaceat.

archiepiscopi recepim⁹ quæstionem, quod quidam ciues Pisani deputati à Potestate ac populo ad statuta ciuitatis edenda: in derogationẽ Apost. sedis, & subuersionẽ ecclesiasticæ libertatis[a] edere præsumpserunt, q si quis clericus, vel laicus contra quemcunque laicum Pisani districtus, ad iudicem ecclesiasticũ litteras Apostolicas impetrauerit, in mille solidis, nisi renũtiauerit litteris, condemnetur: nec redditus possessionum suarũ reddantur eidẽ, vel agri excolantur [b] illius, sed banno potius subiaceãt† Potestatis: & infra.

¶ Statuerunt illi pterea, vt clerici suis sumptib. [c] castrum Ripæ fractæ faciant custodiri: quod si renuerint, contra eos Potestas procedere teneatur: & infra.

a Libertatis.] sic sup. eod. nouerit.

b Excolantur.] Similem pœnam habes sup. de priui. quanto sic excommunicantur Iudæi, sup. de vsu. post miserabilem, & c. quanto. Ber.

c Sumptib.] Volentes ecclesiasticos subijcere seruituti, & publicis functionib. à quibus sunt omnino immunes, sup. de imm. ecc. non minus, & 16. q. j. c. generaliter §. nouarum, C. de sacrosf. eccl. placet.

d Similia de cætero] sup eo. ex tenore. 24. q. vlt. pessimam. & 12. quæst. 2. de viro, 11. q. 3. cum aliquis. sicut & de hæretico, 1. q. 7. quotiens, j. & de consecr. distin. 2. ego Berengarius.

[Gl. seq. signat contrariũ & quadrupliciter soluit.

e Promulgare procures.] Arg. contra sup. eo. nouerit. vbi excõicati videtur ipso iure cõsiliarij, sicut ipsi statutarij, rectores, & consules: sed illud intelligi potest nisi infra duos menses ea deleri fecerint, & hoc intelligitur secundum illud, vt nisi ea deleri fecerint, excõicentur. & sic videntur excõicati ipso iure, nisi ea deleri fecerint, infra terminum dictum: & postea per sniam; sed statutarij, & scriptores ipso iure sunt excõicati, vt s. eo. nouerit. Vel dic, q hic loquitur de alijs consiliarijs, & officialibus, qui postea successerunt, & non de illis quorum consilio vel auctoritate statuta illa edita fuerunt, & nisi isti ea deleri fecerint, excõicentur, vt hic dicit, & si ea fecerint obseruari; nisi infra duos mẽses ea deleri fecerint, ipso iure sũt excõicati. s. e. nouerit, sic s. d immu. eccl. aduersus. antiqua decre[1] concordat illi decreta. nouerit, & ideò videtur malè decisa. Vt non contradicat, sic expone, promulgare procures, idest promulgatam esse ostendas, vel denunties, vel iterum excõicentur à iudice: aliàs non vr cessare contrarium. Ber.

1 Antiq: decretales verba, quorum hic meminit Gl. ad tollendam contrarietatem de decretali: Nouerit, ita habẽt: Et tã statutorios, quam Pñtatẽ eandẽ non sit dubiũ p hoc excõicationis sniam præter notã infamiat incurrisse.

Ideoq; fraternitati tuę mãdamus, quatenus in consiliarios & officiales ciuitatis ipsius, nisi statuta ipsa de Capitularib. suis deleri fecerint, & idoneè sicut exigit res caueri, q similia [d] de cætero non debeant attentare, excommunicationis sententiam promulgare [e] procures. Cæterum† cum ijdem statutarij multa de bonis ecclesiasticis tenere dicãtur in feudum, ipsos fore nihilo minus priuatos[f] feudis huius modi nuntiare procures.

† In codice Barbati. ita. Cæterũ cum ijdẽ statutarij, & ptãs multa, &c.

f Priuatos.] Ex hoc videtur q ipso iure sunt excõicati ipsi statuarij, ex eo quod dicit, priuatos denũties, per decr. s eod. nouerit, & quia q fidelitatem veniũt amittere dẽnt feudũ, 22. q. vlt. de forma, & ecclesia põt illos priuare cum in hoc sint de foro illius: sic dñs priuat vasallũ, qñ facit feloniam dño de suo feudo, in cõst. Fideri. de feu. hac edict. §. pterea, q a dominus iter vasallos de feu. cognoscit, s. de fo. cõp. verũ, &c. ex transmissa. si. s. de hær. c. vlt. arg 15. q. 6. c pe. & vl. sic & cler. qui cõtra ecclesiã suã aduocat, perdere dẽt beneficiũ, sup. de postul. c. vlt.

¶ Gregorius nonus.

Alloquens excõmunicatum in tendentibus ad salutem animæ, etiam si alia verba interponat, excommunicatus nõ est.

CAP. LIIII.

CVm † voluntate ac pposito [g] maleficia

† Vide B. Thomam in qõnib. additis ad 3. par. q. 23. art. 4. & citatos in c. à nobis, sup. de excep.

CVm] tres sũt partes, Secunda ibi, Prædicatores. Tertia ibi, Si q verò. Abb. CASVS. In primo responso dicitur, q si aliquis participat excõicatis in his q ad saluẽ vel correctionem eorum ptinent, in locutione; licet alia verba eis incidenter interponat, vt apud eos magis proficiat, non est excommunicatus. Secundo dicitur, quod prædicatores dum prædicant excommunicatis, & alijs detentoribus alienarum rerum, & audiunt confessiones eorum licitè possunt recipere ab eis eleemosinas: cum ipsi quasi gerant causam eorum ad quos res ipse pertinere noscuntur: præcipuè si aliàs in loco illo non possint sustentationem habere. Tertio dicitur quod clericus ratione officij quod in ecclesia obtinet: & alij clerici seniores zelo deuotionis possunt percutere pueros uel adolescentes constitutos in minoribus ordinibus, turbantes diuinum officium, nec incurrunt excommunicationem. Item prelati, & magistri subditos & scholares suos causa correctionis leuiter possunt pcutere, sine pœna excommunicationis. & idem dicendum est de his qui aliquos de familia sua ut propinquos suos inferiorum graduum simili modo corrigũt, vt eos cohibeant a vitijs, bonisque morib. informent, in omnibus præmissis casibus excõicationis sniam non incurunt, cum huiõi participatio, & correctio bono animo, & nõ diabolo suggerẽte fiãt. No. q voluntas & propositũ alicuius inspiciẽda est ad hoc vt de facto suo iudicetur. Itẽ necessitas facit licitũ q aliàs est illicitum. Item ratione officij licet, quòd aliàs non liceret. Itẽ no. hic plures casus, in quibus licet corrigere & percutere clericum sine pœna excommunicationis.

g Volurate ac proposito maleficia.] Hæ verba sumpta sunt ex illa lege, ff. de furt. qui iniuriæ, in prin. ad

cor enim & spontaneas voluntates respicit Deus, & non t ad actus, 15.q.6.c.1.& 14.q. 5. si quid sola enim temeritas hic attenditur, sup.eo.c.1.& 17.q.4. si quis sua dente.& quia animus punitur, non opus. 50.dist.contra animum, & duobus c. seq.

beatus. puniantur ergo aliis admonitionibus: & si se non correxerint, possunt suspendi, sup.de.cele.mis.dolenter.arg.

h Turbantes.] sup.eo.veniens, & sup. de appell. dilectis filijs. arg.

2 Sano modo hoc accipias: quia vtrunq; respicit De9, magis tñ eos, vt in c. e.16.q.6.

a Ad salutem.] s. eo.1.respon.& 11.q. 3.cũ excõicato vbi permittitur parti. ipare in his quæ ad salutem pertinent, vt hic dicit, & quæcunq; verba ad hoc proficere, possunt, excõicato dici possunt, aliàs non.

b Vel alios.] idest, vsurarios, quorum eleemosyna, 2 recipi non debet, sup.e.de vsur. qa in omnib.

c Quasi gerũt causam eorũ.] quasi negotiorũ gestores; & ideò possunt eorum eleemosynas recipere vt hic dicit: quia ipsi quorũ res aguntur, ab illis suas recipere possunt: & sic isti pdicatores licite ea recipiunt pro eleemosynis, & licet res non habebt esse dñi, sufficit q ab initio negotiũ sit vtiliter cœptũ, ff. de nego gest. sed an vltro. §.is aũt q.& negotiorũ gestor ptere a pôt agere ad sũptus quos fecerit, vt ibi dicit. sic est arg. q ille q. gerit vicẽ alterius, honorãdus est, sic ut ille cuius vicẽ gerit 93.dis.c.vl. & 94.d. c.1.& s̃ de off. delega. cũ olim, 2.

2 Melius diceret oblatio: tunc demum cum sunt manifesti est .n. dña inter hæc duo, vt dixi in tex. Io. An.

† Hæc duo verba, vel curã, desũt in antiquiorib. codicib. & in omnibus Vaticanis.

† Adde in ptrio an dẽat eis dari.no. Alber. de Rosate, & Bart. in l.1. C. de mendi. vali. lib.11.

distinguantur, excõicationis sententiam nõ incurrit, qui excõicato, in his quæ ad absolutionẽ, vel aliàs ad salutem a animæ pertinent, in locutione participat, licet etiam alia verba incidenter (vt apud eum magis proficiat) interponat.

Prædicatores præsertim, qui aliàs sustentari non possunt, ab excommunicatis & detinentibus bona aliena eleemosynam recipere possunt. h. d.

Prædicatores quoque, qui penes excõicatos, vel b alios alienatum rerum detentores, in prædicationibus & confessionibus quasi gerunt causam c (vel †curam) eorum, ad quos res ipsæ spectare noscuntur, eleemosinas licitè possunt ab illis, recipere: † præsertim d si aliàs non valeant illo loco sustentationem habere.

Ponit quosdam casus in quibus percutiens clericum excommunicatus non est.

Si qui verò ratione e officij, quod in ecclesia obtinent, aut etiam alij f clerici seniores zelo deuotionis, pueros vel adolescentes in minoribus g ordinibus constitutos turbantes h diuinum officium & hi qui obtentu prælationis i vel magisterii, k subditos & scholares correctionis causa leuiter fortè percusserint, excommunicationis sententiam non incurrunt. Quod & de his dicendum est, qui aliquos de familia l sua, vel propinquos inferiorum m graduum simili modo, vt cohibeantur à suis insolentijs, & scientia bonisque moribus informentur, duxerint corrigendos.

Idem Astoriceñ. episcopo.

Communicans excommunicato in crimine damnabili, incidit in excommunicationem maiorem.

i Prælationis.] Sic ergo plati possunt corrigere subditos, & percutere leuiter sine metu excõicationis, cã correctionis, & nõ ex odio s̃. eo.ex tenore. leuiter .n. hoc facere debẽt quia leuiter castigatus reuerentiam exhibet castiganti. 45. d cum beatus.

K Magisterij.] Sic sup.e.c.1. modica.n. & leuis castigatio permissa est Doctori. ff. ad leg. Aquil. l. 5. in fi.& l. seq.& humilis debet esse doctrina magistri. s̃. de ma.& obe. humilis. vbi plures cõcor. inuenies: ad hæc nimia sæuitia culpæ annumeratur, ff. ad l. Aquil. pceptoris.

Gl seq. psequitur quod dicitur de correctione familię, notans in textu sex casus, & quatuor addit.

l De familia. No. q quis familiã suã corrigere dẽt, cũ ei cõpetat iure patrię põtatis, 23 q 4 duo ista, & 45. d. cũ beat9. §. Salomõ, & c. disciplina & q domesticorũ curã. nõ hẽt fidẽ negauit, 40.d.c. sicut, §. necesse, ad si versi. hinc ẽt Paulus, & C. de pa. po. si filius, & non solum pater sed etiã propinqui domesticos suos corrigere debent, C. de emen. propin. l. vnica: & hic idem dicit, oẽs prędictæ psonæ clericos inferiorum graduum corrigere poterunt sine pęna excõicationis, vt hic patet de magistris & Prelatis, 5 & nõ distinguit i gradu. Hic habes sex casus in quib. licet corrigere & pcutere clericũ sine excõicatione, qui habent officiũ in ecclesia, seniores, & platu, magister, dominus domus, & consanguinei: sunt alij casus vbi quis non incidit in canonem, si iocosa leuitate clericum percuit, sup.eo.cap.1. Item si inueniat eum cum matre, filia, vxore, vel sorore. Item si vim vi repellat incontinenti, sup.eo. si verò alicuius, 1 §.2.& 3. Itẽ. si clericus post trinam admonitionem non se corrigat perdit hoc beneficium, s̃.e. contingit, 2 & c. in audiẽtia.

5 Idem no. 23.q 5. ca.1. ad fi. in glo. magistri.

Glo. seq. no. à contrario aliud in sacris, secundò quærit & soluit.

m Inferiorum graduum.] Secus si sint in superiorib. puta subdiaconatu, vel alijs superioribus: quia per sacros ordines liberati sunt à patriã potestate, vndè nullum ius hñr in eis: sacer.n. ordo liberat à patria ptãte, q a liberat à seruili: q plus est, 54.d. ex antiquis, &c. frequẽs, & c. si seruus sciente. & subdiaconus eodẽ gaudet priuilegio cum diacono, s̃ de ser. ord. miramur. Et ita habes hic q clericus qdiu est in minorib. ordinibus, est

d Præsertim.] potest exponi pro maximè: 3 quia aliàs tempore necessitatis ab excõicatis possunt recipi necessaria.& emi. 11.q.3. quoniam multos. alias verò prædicatores non debent recipere eleemosynas ab excommunicatis, vel vsuarijs. vel consimilibus, 90. d. oblationes. & cæterum, & 17.q.4. miror.

3 Inn. exponit pro tñ, q est tutius sm Ho. alle in ar. s̃. inter alia, in fi. Io. A.

4 Concor. tex. in l.2.§. sed est æquissimũ, cum gl. in ver. cõcedi. ff. de postu.

e Ratione officij.] No. q ratione officij licet: quod alijs non liceret: 4 & hoc ideo, quia ex quo commissum est ei officium, & talia sine quib. commodè expediri non potest: sicut iudex potest compescere omnes impedientes iurisdictionem suam, sup. de offi. delega. cap.1.& cap. præterea, & cap. prudentiam, & c. suspicionis, & sup. de testi. ca. tam. litteris. immò & si non habeat officium.

f Alij.] scilicet seniores de ecclesia possunt inferiores in minoribus ordinibus constitutos coercere, etiam turbantes diuinum officium, vt hic dicitur.

Glo. seq. arg. à contrario & causam reddit.

g In minoribus ordinibus.] Ergo non possunt sic compescere constitutos in sacris ordinibus, licet turbent officium: quia ex eo quod permittit specialiter de istis, de alijs prohibet: sicut quod de vno negatur de alio conceditur, 25 dist qualis & supra de præsum. nonne. & quia honorabilia membra exceptis grauioribus culpis verberibus subijci non debent. 45. dist cum

est in patria potestate, nisi expressè emancipetur, & ita nota dignitatem sacrorum ordinum. 1 Quid si personæ superius in lra uoiatæ excedant modum, nunquid incidunt in canonem? Rnd. nisi irato aio hæc faciant. & ex proposito, non credo quòd incidant in canoné, q solummodo dolū pro sequitur, qđ colligitur ex verbis canonis. 17. q 4. si quis suadente, ibi manus violentas iniecerit, & sup.eo. c. 1. violentia non committit sine dolo: sed hmōi manus prædictarum personarū non sunt dolosæ, sed charitatiuę, licet fortuito casu excedant modū disciplinæ. qđ ꝑba tur ex princ. hui⁹ cap.

1 De hoc vide in c. inde corū sup. de æta. & qual. & an pr percutiens filiū in sacris cōstitutum cā correctionis, fit excōicatus, vide hic Io. And. & alios.

† Contra clericos concubinarios, vide sancita in conci. Trid. sess. 25. de reform. ca. 14. & de intellectu huius. c. vide Couar. in cap. alma mr, de sent. excom. li. 6. par. 1. §. 3.

† Vide Henric. Boich, in c. si verè. su. e. dist. vlt.

i † Incidant.

CAP. LV.

SI † concubinæ publicę clericorum ecclesiasticæ cēsurę districtione non tenentur, eosdem concubinarios non est dubium sententia maioris excommunicationis inuolui, qui post latam sententiā communicant in eodē crimine [a] criminosis.

SI concubinæ.] CASVS. Publicę concubinæ clericorū, quia noluerunt ab eis recedere, excōicatæ fuerunt: clerici isti concubinarij post latam sententiam carnaliter ad eis habuerunt accessum: quæritur vtrum illi sint eadem sententia ligati? Rndet Papa ꝙ eadem sententia inuoluuntur: quia participant in eodem crimine criminosis. No. ꝙ participās in crimine, eadem snia notatur cum nominatim excōmunicato.

a In eodē crimine.] Secus si aliàs participarent in locutione, uel aliàs quam in crimine: quia tunc non essent ex communicati maiori sed minori. si s. eo. nuper. vbi satis de hac materia: & ea quæ ibi dicta sunt, hic posses repetere. & sic snia per participationem criminis extenditur ad personas contra quas lata non fuit. simile sup. de immu. ecc. aduersus. in fi. & sup. eod. nouerit. B.

¶ Idem.

¶ *Excommunicatus minori, potest ab excommunicatione aliquem absoluere.*

CAP. LVI.

DVobus † collata potestas, ut à minori excommunicatione, si in ipsam inciderint, † in uicem se absoluāt, & utroquè ligato uinculo excommunicationis huiusmodi non expirat. [b]

¶ Idem.

¶ *Permittitur ministris ecclesiarum semel in hebbomada celebrare tempore interdicti concurrentibus his, quæ exprimuntur in textu.*

DVobus.] CASVS. Duob. fuit collata potestas, vt ab excōicatione minori si eam incurrant se vicissim absoluant: vterque incidit in hmōi sniam: quæritur vtrum ista potestas eis collata expiret: Rndet Papa, ꝙ ꝓpea non expirat quominus vnus alium absoluat: tn̄ dicunt quidam, ꝙ alter alium absoluere nō pōt, nisi ab alio non suspenso primo fuerit absolutus.

[Glo. sequens obijcit, & dupliciter soluit.]

b Non expirat.] si potestas ista absoluendi non expirat: ergo unus potest absoluere alium. 2 Sed contra videtur, ꝙ cum vnus sit priuatus a Sacramentis, alium restituere non potest. de consec. dist. 4. sanctum. quod enim non habet, dare non potest. 1. q. 1. c. 1. & q. 7. Daibertum. & argumen. sup. de cle. excommuni. mi. c. vlt. Quid ergo dicit quòd talis potestas non expirat? Rndeo 3 benè dicit, ꝙ in ueritate potestas collata non expirat ꝑ hoc cum effectu, sed dormit. i. potestas illa, cum vterque sit excōicatus, non potest habere effectum, quia alter alterum non pōt absoluere, nisi primò alter eorum ab alio quàm a socio fuerit absolutus, tunc demū hēt effectū si. sup. de offi. de leg. prudētiā. §. sexta. & s. de conc. præb. & ec. nō uac quia diuersitatem. 15. q. 6. c. pe. & vlt. Simil. C. decurat fue. l. pen. vel dic ꝙ benè pōt alter alterū absoluere, licet sit ligatus minori excōicatione: & ita nullo modo expirat potestas, sed durat cum effectu, arg. decre. prædi. si celebrat, quia minor excōicatio priuat solummodò perceptione sacramentorum, sed non à collatione, vt ibi dr. arg. ad hoc. s. eodem facto. & sup. de rescript. ab excommunicato.

2 Adde de hac. q. Car. Fl. in cle. 1. de relig. do. versi. prædictis. in 7. q.

3 Primū istā rñsionem reprehendebat Hostiē. dicēs, ꝙ fm eā nihil esset specia-

le minori qđ tn̄ vult ponderare tex. tenebat ergo se. unda postea dicēs se audiuisse, ꝙ B. illā tenebat in additioni. dicit se additiones eius non vidisse. Io. And.

CAP. LVII.

PErmittimus, † ecclesiarū ministris semel in hebdomada tempore interdicti, non pulsatis campanis, uoce submissa ianuis clausis, excommunicatis [c] & interdictis exclusis, Missarum solemnia celebrare causa conficiendi corpus Domini, quod decedentibus [d] in pœnitentia non negatur.

¶ Idem.

¶ *Satisfaciens clerico, quem uerberauit, nō potest propter hoc ab episcopo absolui, nisi in certis casib hic expressis.*

CAP. LVIII.

QVāuis incidens in canonem latæ sententiæ propter violentam manuum iniectionem, iuxta proprias fa-

PErmittimus.] Hodie hoc ca. seruit de nihilo, quia hodie ꝑmittitur singulis clericis celebrare ianuis clausis, excommunicatis vel interdictis exclusis, vt habetur in cap. fina. §. adijcimus. & §. seq. eod. titu. lib. 6. Abbas.

† Vide quæ postea diffiniuit Bonifacius octauus in c. vlti. de sent. excom. lib. 6. §. adijcimus. & §. seq.

CASVS. Permittit Papa rectoribus ecclesiarum, quòd tempore interdicti semel in septimana causa conficiendi corpus Domini ad opus infirmorū (quod decedentibus in pænitentia tempore interdicti non negatur) possunt Missarum solemnia celebrare, exclusis excommunicatis, & interdictis. Nota quòd tempore interdicti conceditur corpus Christi decedentibus in pœnitentia.

¶ Glossa sequens duplicem causam ponit, quare tempore interdicti celebrare permittitur quandoque fauore celebrantium, quando que aliorum. versi. sed quando recit. per cōtrarium.

c Excommunicatis & interdictis.] & hoc idem facere debent religiosi & alij qui priuilegium habent celebrandi tempore interdicti. sup. de priui. quod nonnullis & inf. tit. proxi. cum in partib. illud priuilegium per hoc cap. extenditur ad omnes alios Prælatos ecclesiarum, qui prius illud non habebant, ꝙ semel tantum in hebdomada celebreut causa conficiendi corpus Christi, & hic non attenditur fauor personarum, sed sanctitas ipsius corporis, & principaliter necessitas decedētiū siue infirmorū Presbyter. n. sēper debet habere Eucharistiam paratam: sed quando consecratur pro populo, nihil in crastino seruandum est de conse. dist. 2. trib. Itē alijs ɔceditur fauore religionis siue ꝑsonarum, vt patet in c. ꝙ nōnullis s. de priui.

d Quod decedentib.] sic sup. tit. proxi. qđ in te. B.

QVamuis.] Diuiditur in duas partes: Secunda, ibi, Nisi. Abbas.

CASVS. Si aliquis incidens in excommunicationem propter violentam manuum iniectionem satisfecerit iniuriam passo, non tamen potest aliter quam per sedem Apostolicam uel eius legatum beneficium absolutionis obtinere, nisi in quibusdam casibus qui in ipsa littera continentur. Sed quibusdam de prædictis, qui videlicet temporali laborant impedimento. exceptis pueris, ꝑcipiendum est sub debito iuri, ut impedimento cessante ad Apłicam sedem accedant mādatum Apłicum suscepturi. No. quòd licet quis satisfecerit iniuriam passo, non tū̄ est absolutus. Item nota hic plures casus, in quib. excōicati ꝑ violentam manuum iniectionem, Romanum Pōtificem adire non de'ent. Item

Item cessante causa, cessare debet effectus.

a Satisfaciat.] licèt quis satisfecerit iniuriam passo nondum tamen haberi debet absolutus, nec est ei cõicandum, nisi primo absoluatur sup. eo. cum desideres. 1. respon. & vlt. omnis enim res per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur. inf. de reg. iur. c. 1. sic enim excõicatio quandoque solo verbo contrahitur, & solo verbo tollit: sed in hoc casu ipso facto inducitur, sed solo verbo tollitur: & sic satisfactio vel iuramentũ non sunt de substãtia absolutionis. De hoc dictum est sup. e. cum desideres in fi.

cultates eis satisfaciat,[a] a quibus iniurias irrogauit non tamen aliter, quàm per sedem Apostolicam vel eius legatum absolutionis potest beneficiũ obtinere: Nisi imminẽte mortis[b] articulo, infirmitate, inimicitia,[c] aut inopia,[d] puerili[e] vel seruili ætate, fragilitate sexus[f] seu alia corporis impotentia[g] siue quolibet impedimento canonico[h] retrahatur, quo minus Romanum Pontificem possit adire: vel nisi iuris beneficio[i] à labore huiusmodi excusetur. Cæterùm quibusdam[k] prædictorum, videlicet qui temporali impedimento laborant, exceptis pueris, sub debito iuramenti (quod secundum ecclesiæ formam præstare tenentur) consueuit iniungi, vt impedimẽto cessante, ad Apostolicã sedem accedant, manda-

b Mortis.] sup. eod. non dubium. & 17 q. 4. si quis suadente. & sup. eo quod de his.

c Inimicitia.] sup. e. de cætero, de infirmitate, inopia. senili ætate, habes sup. eo quod de his.

¶ Glo. seq. signat contrariũ, & ibi remittit.

d Inopia.] si. sup. de testi. si qui testium. cõtra sup. eo. ca. nokitur. sol. ibi.

e Puerili.] pueri infra pubertatem non mittuntur ad curiam quia ætas eos excusat ab itinere. sup. eo. c. 1. & § proxi. & inf. eo. c. vlt.

f Fragilitate sexus.] sup. eo. mulieres: & c. de moniaibus.

g Corporis impotẽtia.] quia s. sit mutilatus in pede, quod ire non possit, vel confractus.

h Impedimento canonico.] sup. eo. quod de his. Ber.

i Iuris beneficio.] Vt serui sup. eo mulieres. & hoc intellige secundum distinctionem cap. sup. eo relatum.

k Quibusdam prædictorum.] scilicet qui timore mortis, infirmitate, inimicitia, senili ætate confracti, vel impotentia perpetua, inopia, omnes isti possibilitate recepta sedem Apostolicam visitabunt pro mandato recipiendo: vt inf. sequitur, & sup. eo. de cætero. & c. de his.

SI quem.] Non diuiditur.

CASVS. Si aliquis sub hac forma verborum dixerit; Excommunico illum, vel similia verba protulerit dicendum est eum non solum minori, excõicatione (quæ à perceptione sacramentorum separat) ligatum esse: verumetiam maiori, quæ à fidelium excludit communione. Nota q idem est dicere, excõmunico & anathematizo.

l Simili.] puta nisi hoc feceris noueris te excommunicatum, sup. de ap. c. præterea 2. & sup. de test. cogen. c. 2. & sup. de rap. c. 3.

m A iudice suo.] sententia iudicis sui siue iusta siue iniusta tenet 11. q. 3. c. 1. & 2. sed à non suo iudice lata est nulla arg. sup. de priui. cum olim essemus. & sup. de consuetu. ad audientiam. & sup. de iud. at si clerici. & sup. de offi. ordi. c. pepulit.

¶ Glo. seq. tractat de maiori & minori excõicatione.

n Non tantum minori.] sic ergo patet, cum dico, excommunico illum, de maiori intelligitur, minor[r] enim excommunicatio remouet à communione sacramentorum, vt hic dicitur, maior excommunicatio à corpore Christi, quod est ecclesia, scilicet cõmunione fidelium. 3. q. 4. Engeltrudam. Est ergo maior excõicatio à qualibet licita communione & legitimo actu separatio: vndè Adam excõmunicatus fuit ex esu ligni. 11. q. 4. c. ad mensam. §. euidenter. Excommunicatio quę dicitur anathema, infligitur tam ab homine quam à iure, & pro cõtumacia & pro crimine. inf. tit. proxi. ex parte. & 17. q. 4. si quis suadente & 24. q. 1. c. 1. 2. & 3. & in titulo isto per violentã manus iniectionem. Minor autem excommunicatio infligitur quãdoquè pęnitent & impœnitenti. Pænitenti quandoque à seipso, quandoque à sacerdote. de pę. di. 1. facilis. Sed melius facit si auctoritate sacerdotis hoc faciat, de pę. dist. 1. in actione. Impęnitenti quandòquè à Deo imponitur excommunicatio minor, cum ꝓpter mortale peccatũ Deus tradit aliquem satanæ, & dis edit à mente eius. 11. q. 3. audi denique. Quandoq; ipsemet se suspendit à sacramentis cũ non vult pœnitere, & putat sibi sufficere: & malè hoc fit. de pę. dist. 2 sunt qui arbitrant. sed si reputat se indignũ, & abstinet, bene facit. de conse. dist. 2. qui scelerate. Qñq; imponitur à sacerdote loco pęnæ: quia non vult pęnitere. 17. q. 4. miror. qñq; per sniam canonis 11. q. 3. cum excõicato. & 81. dist. si qui sunt. Cũ inflicta est excõicatio a se vel a Deo, agat pœnitentiam, & sequitur recõciliatio: Si verò à sacerdote inflicta fuerit, per eũ recõcilietur: Cũ verò à canone infligit minor excõicatio, ꝑ simplicẽ sacerdotẽ potest absolui, & siue iusto vel aliquo mãdato, nisi participet in crimine: s eo nuper. & c. si concubinę. Qui maiori excõicatione est notatus: si ab homine, semper ab eodem vel eius superiore debet absolui. sup. eo. per tuas, nisi incendiarij post publicationem. sup. eo. tua. Si a Canone est notatus, a suo epo põt absolui, nisi conditor canonum sibi absolutionem retinuerit sup. eo. nuper. sicut in his qui violentas manus mittunt in clericũ. 17 q. 4. si qs suadẽte. & s. e. c. proxi.

tum ipsius humiliter suscepturi.

¶ Idem.

¶ Excommunicatio simpliciter lata intelligitur de maiori h. dicit. & est textus notabilis, & quotidie allegatur.

CAP. LIX.

SI quem sub hac forma verborum, illum excommunico, vel simili,[l] à iudice suo[m] † excommunicari contingat: dicẽdum est eum non tm̃[n] minori, (quæ à perceptione sacramentorum) sed etiam maiori excommunicatione (quæ à communione fideliũ separat) esse ligatum.

¶ Idem.

¶ Beneficium indultum ratione minoris ętatis postquã cœpit habere locum, non extinguitur; licet minor peruenerit ad maiorem ætatem.

CAP. LX.

PVeris[o] qui in canonẽ inciderunt sententiæ

p Veris.] Pueri excõicati ꝓ iniectione manuum, ab epo absolui pñt: et si ante absolutionem effecti sũt puberes. h. d. Et duæ sũt partes. Secũda, ibi, Cũ pp. Ab.

CASVS. Aliq pueri i. xiiij. ann. cõstituti violẽtas man⁹ miserũt i clericum, facti sũt maiores ate absolutionem qrit a quo dẽant absolui? Rñdet Papa, q siue ante siue post pubertatẽ possũt se absolui, diœcesanus eps illos absoluere pt, cũ ꝑ defectũ ętatis, in qua cõmissus fuit excessus, rigor eccl'e sit mãsuetudine tẽperãd⁹. No. q rõne ętatis rigor iuris aliqñ tpat: & sic no q ętatis parcit.

o Pueris.] Intellige doli capacib. sup. de delic. pueris.

r Prætereà nonistas hic vidẽ Theologos li. 4. sẽt. di. 22. & Couarruuiã in c. alma mater. de sent. exc. lib. 6. ar. 1. in initio.

† Dictio, suo deest in plerisque recentiorib. ea ex antiqs cod. & oibus vaticanis est restituta: quã et agnouit glossa hic, & Hostiensis.

pueris. aliàs iniuriam facere non possunt, pati verò sic 15.q.1.illud.
a Aetatis.] sic ergo parcitur ætati, licet non in totum, sed quo ad minorem pœnam, vt in delictis. ff. de mino. auxilium. §. in delictis. 1 In delictis enim non parcitur nisi quo ad minorem pœnam, vt ibi.

h Patres.] omnes ascendentes parentis nomine continentur. ff. de ver. sig. appellatione, & appellatione filij omnes descendentes. ff. eo. l. liberorum, & ff. de grad. cog. iurisconsultus. §. parentes. Vsque ad tritauum patres dicuntur, vltra verò maiores appellantur, liberi vsque ad trinepotē; vlterius inferiores vocitantur, vt ibi dicitur: vnde Christus dici potest fili9 Dauid. Ala.

promulgatæ, siue ante siue post pubertatem postulent se absolui, potest diœcesanus episcopus absolutionis beneficiū impertiri; Cum propter defectū ætatis, a in qua fuit commissus excessus, rigor b sit mansuetudine temperandus.

TITVLVS XL.

De verborum c significatione.†

¶ Hieronymus super Oseę.

Nouale est terra nouiter ad culturam redacta.

CAP. I.

Innouate c nouale. ¶ Nouale d est ager nūc primū præcisus. e

¶ Idem super Danielem.†

Appellatione patris, veniūt in lata significatione omnes ascendentes.

CAP. II.

Nam f & rex Nabuchodonosor pater tuus. ¶ Idest, proauus, g more scripturę, quæ auos & deinceps partes h appellat.

¶ Idem in parabolis.†

Non dicitur natus, qui statim decessit.

CAP. III.

Nam i & ergo vnigenitus sui coram matre mea.

¶ Quare vnigenitū k se nominat, quem fratrem vterinum l præcessisse scriptura testatur? nisi quia ille mox natus siue nomine quasi nunquam m esset, de vita decessat.

¶ Idem super Matthæum.†

Dictio, antequam non semper implicat

CAP. IIII.

Qvod dicitur, antequam n conuenirent: non sequitur, vt postea conuenirent: sed scriptura quod factum non sit ostendit.

¶ Idem in eodem.†

Primo genitus dicitur, qui primo nascitur, etiam si nullus sequatur eum.

1 Vide ꝙ de li. pue. ca. 1. super ult. gl. Io. And.

Gl. seq. ponit quatuor casus, quibus tēperatur rigor.
b Rigor.] Iuris rigor temperatur quādoq; ratione ætatis, vt hic. & 86. dist. tanta. & de consecr. dist. 3. eos qui 35. q. 9 sentētiam. q̄nque ratione locorum & temporum sup. eo. super eo. & quandoq; ratione ꝑsonę & causæ, & loci, & tēporis, sup. de transac. c. vl. & 23. q. 8. occidit & 29. dist. sciēdum. q̄nq; ratione multitudinis & scandali. 50. di. vt constitueretur. cum suis concordantijs.

† Osee, c. 10. sunt verba Glossæ interlinealis. Vide l. quid ꝑ nouale, & l. sylua, § nouale, ff. de verb. sign.

DE VERBORVM significatione.
Supra visum est ꝙ diuersis constitutionibus circa iudices, iudicia, clericos, matrimonia, & crimina; verumtamen quia in eis & alijs dispositionib. dubitari potest de significato verborum: ideo i fine operis annectit hanc Rubricā. Abbas.

† Daniel. c. 5. & c. 2. co. cit. in 1. cōp.

Innouate.] Exponit hic Hieronymus verbu nouale quod scribitur Osee. 10. c. Abbas.

CASVS. In Osee ꝓpheta verba ista, Innouate nouale, reperiuntur: Hieronymus exponit hic quid sit nouale, melius exponitur inf. eo. quid per nouale.
c Innouate.] verba sunt Osee prophetæ.
d Nouale.] Verba sunt Hieronymi exponentis verba prophetæ.
e Præcisus.] dicitur in lege terra scilicet præcisa, quæ anno cessat. ff. de verb. signifi. sylua. § 2 Dicitur nouale terra de nouo ad culturam redacta: cuius non extat memoria quod culta fuisset. inf. eo. quid per nouale & quod semel fuit nouale semper erit nouale quo ad decimarum retentionem, vel solutionem. sup. de priuileg. c. vlt.

Nam & rex.] In prima parte ponuntur verba Danielis: In secunda verba Hieronymi exponentis illa; Secunda ibi, Idest proauus. & vide historiam de consec. dist. 1. in c. uestimenta. aliàs incipit, uasa. Abb.
CASVS. In Daniele Nabuchodonosor appellatur pater cuiusdam, qui pater tamen non fuit; exponit hic Hieronymus quare dicatur pater; hic. n. pater appellat ꝓauus more scripturę, q̄ auos & oēs superiores patres appellat.
f Nam & rex.] uerba sunt Danielis.
g Proauus.] uerba sunt Hieronymi exponentis uerba prophetæ.

Nam & ego.] In prima parte ponitur uerba Salomonis: In secunda uerba Hieronymi exponentis illa; ibi, Quare. Abbas.

† Prouerb. c. 4. & c. 2. tit. in 1. compi.

CASVS. Salomō ꝓtulit hęc verba: Nā & ego vnigenitus fui coram matre mea: & tamē alium habuit fratrem, qui præcessit ipsum: Exponit hic Hieronymus quare vocat se vnigenitum, scilicet q̄a ille mox nat9 sine nomine quasi si fuisset vita decessit: & ita dicit si fuisset ideò primogenitū se vocauit. No. ꝙ videt factū ꝙ non durat factum.
i Nam & ego.] verba sunt Salomonis.
K Vnigenitū] Verba sūt Hierony. exponētis uerba Salomonis.
l Fratrē vterinū.] Fratres vterini dicuntur, qui ex eodē vtero nati sunt; viuente enim. Vria concepit Bersabee ex Dauid, & peperit filiū qui mortuus est: postea cōcepit ex eodē Salomonem, vnde ipse dicit, nam & ego vnigenitus, &c.

† Matth. c. 1. & ca. 3. eo. tit. in 1. cōpil.

† Matth. ca. 1. & c. 4. eo. tit. in 1. compilat.

m Quasi nunquam esset.] & ita non uidetur fuisse qui non durauit. arg. sup. de reg. ad nostram. dist 63. quāto. ff. de in rem uer. si pro parte. §. in rē aūt uersum 1 sic nō dr̄ esse qui minus idoneus est. sup. de transla. inter. & ff. ꝙ cuiusq; uniue. l. 1 ad si & C. de epi. audien. de creationibus. & 19. dist propter totius. & 23. q. 3. paratus.

1 Secūdum Alan. ad idē. 1. q. 1. cōstat, & ꝙ ibi no. ꝙ non habet postliminium q. statim reuersus est.

Qvod dicitur. CASVS. In euangelio Matthæi sunt hæc uerba: Antequam conuenirent, ex hoc uerbo uolebant arguere quasi à contrario, quod postea conuenissent Maria & Ioseph, dicit Hieronymus, non tñ sequitur, quod postea cōuenissent: sed scriptura ostēdit ꝙ nūquā conuenerunt. No. quod licet fortissimum sit genus argumentandi à contrario sensu, fallit tñ hic, non. n. sequitur antequam conuenirent, ergo postea conuenerunt, scriptura enim non innuit quod conuenerint.
n Antequam conuenirent.] uerba sunt Euangelij Matthæi, quę Hieronymus hic exponit. si. 27 q. 2. priusquam nec ualet hic arg. à contrario sensu, & est quidam modus loquendi, sicut ibi, sede à dextris meis donec ponam, & c. non tamen sequitur quod postea posuerit. R. & illud, Coruus non fuit reuersus ad arcam donec aquæ siccarentur. sic. inf. c. proxi. immo ostenditur quod non conuenerunt. contrarium innuitur eius quod uerba sonare uidentur, ut hic dicit in fine, &c.

Ioseph.]

IOseph.] Primo ponuntur verba Euangelij; Secundo verba Hieronymi exponentis illa, ibi: Ex hoc loco. Abbas.

CASVS. In eodem Matthæo dicitur: Ioseph non cognouit Mariam, donec peperit filium suum primogenitũ; ex hac auctoritate quidam pessimè suspicabantur Mariã alios filios habuisse; dicit Hieronymus: mos ẽ diuinarũ scripturarũ, vt primogenitus vocetur, qui primo natus est, nõ ille quem fratres sequuntur. No. i loquẽdo ꝙ vsus intelligẽdi verba attendi debet. Itẽ primogenitus appellatur, qui primo natus est, quamuis nullus sequatur.

CAP. V.

IOseph non cognouit Mariam, †donec [a] † peperit filium suum primogenitum. Ex hoc loco quidam peruersissimè suspicantur & alios filios Mariam habuisse: cum mos [b] diuinarũ scripturarum sit, vt primogenitũ nõ vocent, quem fratres sequuntur, sed eum, qui primo natus fuit.

¶ Hilarius. †

¶ *Verba sunt intelligenda, nõ secundum quod sonant, sed secundum mentem proferentis.*

CAP. VI.

INtelligentia [c] dictorũ [d] ex causis [e] est assumenda dicendi: quia non sermoni res, [f] sed rei est [g] sermo subiectus.

¶ Augustinus † super Matthæum.

¶ *Non vitiatur factum vario modo narratum, vbi idem in substantia concluditur.*

a Donec.] simile s. eo. c. proxi.

b Mos.] idẽ dicit lex, ꝙ proximus ẽ, quẽ nemo antecedit; [1] ergo & primogenitus est ante quem nemo nascitur, quicquid sequatur. ff. eo. tit. proximus & l. proximi. ADDITIO. Prim⁹ n. nõ solum is intelligit, qui ante aliquẽ est, sed & is, ante quẽ nemo fit; vt ff. de vulga. & pupil. sub. l. ex duobus in principio.

INtelligẽtia.] CASVS. Cum aliqs audit aliqua verba, ꝯsiderare dẽt causam dicendi; & non ipsã significationem verborum tantum; quia verba deseruiunt intentioni: & non intentio verbis; verba enim inuenta sunt, vt per ea intentionem suam quis exprimat. Nota, quod causa dictorum considerari debet.

c Intelligentia.] sic ff. de reg. iu. in ambiguis. & 22. q. 5. humanæ.

d Dictorum.] idest, verborum quæ prolata sunt.

e Ex causis.] non statim debemus intelligere, vt verba prima facie sonare videntur maximè vbi ambigua sunt, sed debemus recurrere ad intentionem loquentis, vt hic dicit. arg. bo. sup. de præben. c. vlt. & c. cum causam. & ff. eo. tit. nepos Proculo. [2] & ff. de reg. iur. semper in stipulationibus ad causam dicti recurrendum est. sup. de accu. cum dilecti. sicut ad causam facti. 23. q. vlt. occidit, ff. de furt. verum.

f Res.] idest, intellectus ff. de supel. legat. l. Labeo. 31. q. 1. quomodo virginibus vbi dicitur sex maritos habuisse, quæ (domino testante quinque tantum habuit: ibi enim Hieronymus respexit intentionem, & nõ verba Samaritanæ. Lan.

g Rei est sermo subiectus.[idest, intentioni seu intellectui sermo seruire debet; quia non in folijs, sed in radice rationis & in sensu consistit Euangelium. 1. q. 1. Marcion. & inf. eo. c. 2. & c. in his. verba enim instituta sunt vt per ea quis in alterius notitiam cogitationes suas proferat. 22. q. 2. is autem. quia. sicut animus præfertur corpori, ita sententia verbis. 38. dist. seculo. & 22. q. 5. humanæ. & ff. de leg. sire. Item arg. est q. verba ad extraneum sensum sunt trahenda vbi res aliter salua esse non potest. arg. C. de ver. sig. cum quidam. & C. de lega. cum quæstio.

NIhil.] Diuersitas verborum non vitiat, si idem in substantia concludatur. hoc dicit. Abbas. Siculus.

CASVS. Euangelistæ diuerso modo narrauerunt passionẽ Domini: dicit Augustinus, ꝙ nihil nocet narrandi diuersitas vbi eadem dicuntur: quia q̃libet euangelistarũ narrauit eo ordine quo De⁹ voluit. No. pro testib. q̃ diuerso modo ferunt testimonium; quia ñ nocet dum tamen eadem dicant; secus si contraria dicerent.

CAP. VII.

NIhil obstat narrandi diuersitas, [h] vbi eadem dicuntur. maximè cum quisque Euãgelistarum eo ordine credat se dicere, quo Deus voluit.

¶ Gregorius. †

¶ *Sensum, non verba considerare debemus.*

CAP. VIII.

PRopterea [i] si prolixã epistolam meam ad interpretandum [k] accipere te fortasse contigerit: rogo non verbum ex verbo, sed sensum [l] ex sensu transferri: quia plerunq; dum proprietas [m] verborum attẽditur, sensus veritatis amittitur.

¶ Isidorus. †

¶ *Dicit, quis propriè sit prepositus.*

Gloss. sequen. arg. alleg. contrarium, & soluit.

h Diuersitas.] quoniã nomina & verba transposita idẽ significant, vt dicit Aristoteles i Perihermẽijs. & est ar. ad hoc, C. de testa. qm̃ indignũ. & hic vbi eadẽ dicũtur prout sequitur in litera, & hoc certũ sit, & est arg. bonum pro testib. diuerso modo narrantibus. ar. s. de testi. c. cũ tu. & 8. q. j. in scripturis. de cõse. dis. 2. quotidie. & de pœni. dist. 1. periculo. se. Argu. contra. 35. quæstio. 6. de parẽtela 2. sed illud intelligitur de cõtrarietate [3] sententię. T.

PRopterea.] CASVS. Gregorius scribebat cuidã suo amico aliquando, qui fortè male interpretabatur dicta sua Greg. scribit ei dicens; Si epistolam meam prolixam ad interpretandum te recipere contigerit rogo non verbum ex verbo transferri, sed sensum ex sensu: quia aliquando dum proprietas verborum attenditur, veritas amittitur. Nota quod non debemus considerare verba, sed intentionem.

i Propterea.] Aliàs, præterea.

k Ad interpretandum.] idest, ad exponendum.

l Sensum.] sup. eo. intelligentia.

m Proprietas.] Non enim semper ad proprietatem verborum recurrendum est, sed videndum est quid testator senserit; in qua præsumptione sunt qui morantur in eo loco. ff. de fun. instrum. & instru. leg. cum de lanionis. §. asinan; quia potior est mens dicentis quam vox. ff. de supel. leg. l. Labeo. nec plus verbum quam voluntas inspici debet. C. quæ res pig. ob. pos. l. vlt. 22. quæst. 5 humanæ aut. 5. 1. quæst. 1. Marcion. Item argu. quod verba à sua significatione cadunt, cum res aliter salua esse non potest de qua agitur Insti. de inuti. stip. § quoties. & 2. quæstione 2. omnes C. an seruus pro facto suo. l. ult. ff si quis cau. si eum § qui iniuriarum. 55. distinctione qui partem. & 50. distinctione. Domino sancto. [4] proprietate verborum non est recedendum, nisi quando constat vluntatem loquentis aliter voluisse. ff. de leg. 3 non aliter. & improprietates non sunt trahendæ ad consequentiam; sed sunt excusandæ. Ala.

† Aliàs, cã.

† Adde de hac dictione, donec, ꝙ no. in l. 1. ff. de sena. Bar. in l. ambiguitate. C. de vsufru.

† Lib. 4. de trinit. referi. c. 5. eo. tit. in 2. compilat.

1 Sequitur supremus est quem nemo sequitur: sic facit. l. proximi: Io. And.

† Fortassis hęc dicit Augustinus in libris de consensu Euangelistarũ. uide ibi lib. 2. cap. 12 21. & 28.

2 Si promisit q̃s protecentum tribuere, cũ poterit ad id ꝙ actum est, redigitur interpretatio; aliàs intelligitur cũ fine incommodo poterit. Ioa. And.

† Lib. 1. epistolæ, 28. registri. & ca. 7. eo. tit. in 1. compilat.

† Lib. 10. etymologiarũ. & c. 8 eo. ti. in 1. cõpil.

3 Per quod cap. illud intelliges si loquatur de varietate Euangelistarum circa horam mortis Christi. Io. And.

4 Ad idem iura alleg. s. eod. intelligentia in §. vlt. glos. Io. Andr.

Quamuis.

QVamuis] CASVS. Hoc nomen, Præpositus, generale nomen est ad omnes qui præsunt: vsus tamen obtinuit eos præpositos vocari, qui quandã curam prioritus gerunt super alios. Not. quod vsus loquendi considerari debet.

CAP. IX.

QVamuis oẽs qui præsunt, præpositi ritè [a] vocentur, vsus tamen obtinuit eos vocari præpositos, qui quãdam prioratus [b] curam super alios gerunt.

¶ Idẽ † in libro Etymologiarũ.

¶ *Non recipit congruam summationem.*

CAP. X.

FOrus est exercendarum litium locus à fando dictus, siue à Foro neo rege, qui primus [c] Græcis legem dedit Constat [d] autẽ forus causa, lege, & iudicio Causa [e] à casu quo venit, dicitur. est.n. materia & origo negotij, nec dum discussionis examine patefacta: quędum proponitur, causa est: dum discutitur, [f] iudicium: dum finitur, iustitia: [g] Vocatur autẽ iudicium [h] quasi iurisdictio & iustitia [i] quasi iuris [k] status. Iudicium autem prius inquisitio vocabatur: vndè & auctores iudiciorũ propositos, quæsiores, vel quæsitores vocamur, ¶ Negotiũ [l] multa significat, modò actũ alicuius rei, cuius cõtrarium est otium: modò actionem [m] causæ, quod est iurgium litis: † & dictum est negotium, id est, sine otio Negotium autem in causis, negotiatio in commercijs dicitur, vbi aliquid datur, vt maiora lucrentur.

¶ Iurgium [n] dicitur quasi iuris garrium: eo quod hi qui causam dicunt, iure [o] disceptant. Lis autem [p] à contentione limitis prius nomen sumpsit de qua [q] Virgilius, Limes erat positus, litem vt discerneret agris. Causa, aut argumento [r] aut probatione constat. Argumentum nunquam testibus, nunquã tabulis dat probationẽ, sed sola inuestigatione inuenit veritatem: vndè † dictum est argumentum, quasi argutè inuentum. Probatio autem testibus, & fide tabularũ [s] constat.

¶ In oĩ quoque negotio [t]

a Rite.] id est, secũdum originariã verbi significationem.

b Prioratus curã.] Sic ponitur, 1. q. 3. Saluator † & est dignitas p se sic dicta.

FOr⁹.] CASVS. Primo ostendit Isidorus quid sit forus. & vnde dicatur. Scdò ostendit ex quib. cõstet constat .n. ex cã, lege, & iudicio: ostẽdit ẽt quare dicatur causa: dicitur enim cã, à casu quo venit: quæ dum proponitur, cã est: dum discutitur, iudicium: dũ finitur, dicitur iustitia, ostendit ẽt vndè dicat iudiciũ & iustitia. Tertiò dicit, quid sit negotium, ex eo ꝙ supra dixit, materia & origo negotij, & c. ostendit ẽt quid sit iurgiũ: & vndè dicatur lis: dicit i super; Cã aut argumento, aut probationib. cõstat & ostẽdit quali ter: Postq̃ ostendit qd sit negotiũ, dicit Isidorus, ꝙ in oĩ negotio quatuor personæ sũt requirẽdæ iudex, accusator, reus, & tres testes: ostẽdẽdo vnde dicatur iudex, & vndè dicat accusator, & reus, & testis. Vltimò dicit, ꝙ in teste tria sunt requirenda, cõditio, natura, & vita: Coditio, vtrũ sit seruus vel, liber: natura, si sit vir vel mulier: vita, si innocẽs sit & integer actu. ostẽdit etiã cãm quare ista tria considerentur in teste. Not. arg. ꝙ possumus inducere pro nobis libros gentilium. Item testes & instrumenta æquiparantur. Item in omni negotio quatuor personæ requiruntur, iudex, accusator, reus, & testis. Item tria considerantur in teste, natura, vita, & conditio. Item nota contra mulieres, quod varium & mutabile semper producunt.

c Primus.] 7. d. Moyses. Ber.

d Constat.] ex tribus, vt hic dicit: non tanquam ex suis partibus competentibus, sed ornantibus potius: & impropriè dicitur locus constare ex his: sicut dicunt vestes partes hominis adornatiuę. vndè illud.

Cultu gemmisque teguntur.

Omna: pars quoque minima est ipsi puella sui. La.

e Causa à casu.] Et ita est causa antequam respondeat pars altera. est ergo causa res in dicendo posita cum interpositione certarum personarum, scilicet actoris & rei, Iudicis & testis. Et ideo dicitur à casu, quia frequenter casualiter occurrunt præter voluntatem hominis.

f Dum discutitur, iudicium.] & sic videtur processu temporis mutare nomen. & exemplificat de iudicio de tertia parte fori.

g Dũ finitur, iustitia.] Hic exẽplificat secũdã partem fori. & ita ex istis tribus partib. cõstat forus, vt dictum est, & idẽ esse videtur ista tria in substãtia, sed aliã denominationẽ assumunt diuerso tẽpore.

h Iudiciũ.] Iudicium est legitimus actus duarum personarum actoris & rei super eadem quæstione sub eodem iudice cõtracta. Lan.

i Iustitia.] est constans & perpetua voluntas ius suum vnicuiq; tribuẽs. Insti. de iusti. & iur. in prin. & sup. in principio libri, in constitu. Gregorij.

K Iuris stat⁹.] Lex .n. dicitur status iuris, & verè, quia per sñiam ius nõ cõstituit, sed status iuris declaratur. ff. si ser. ven. sicut. §. sed si quæritur.

l Negotiũ.] Quia supra mẽtionem fecit de negotio ibi, origo negotij. & ostẽdit qd sit negotiũ: quasi negans otiũ.

m Actionem causę. In hac significatione sumitur sup. vbi dicit, origo negotij.

n Iurgiũ.] Hic exponit ꝙ dixit supra qd est iurgiũ litis.

o Iure disceptãt.] Arg. quod iurgia non pertinent ad presbyteros, quia non tenentur esse iurisperiti. 38. d. quæ ipsis. nec aduocare possunt nisi in certis casibus. sup. de postu. c. vl. secus de archidiacono. 25. d. c. 1. R.

p Lis autem. Quia fecit mentionem litis sup. vbi dixit, iurgium litis, exponit modo quid sit lis. lis .n. ciuilẽ causam ostendit tantum, & non criminalẽ: ff. e. ti. litis.

q De qua Virgilius.] Ar. habes hic ꝙ possumus inducere pro nobis libros gẽtilium siue paganorum. 27. d. si quid veri & 1. q. 1. Dñs declarauit. ibi: Si ergo, &c.

r Argumento.] Argumentum vocat naturalem probationem, q̃ fit per localem argumentatione & ita arg. ꝙ in iudicio valet naturalis probatio. arg. ꝯtra. 1. d. consuetudo. & sup. de elec. bonæ 1. ibi, negantis factũ per rerũ naturã, &c. a cõtrario. & nõ per testes vel instrã, vt littera sequens dicit vndè dic tabulis, id est, instrumentis.

s Testib. & fide tabularum.] Hic æquiparantur testes & instrumenta, quia parem vim habent in litibus exercendis. C. de fi. instr. in exercendis.

t Negotio] non notorio, ꝙ exercet in forma iudicij. ¶ Gl. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.

† De æta. & qualit. c. 1. de appel. cõstitutus, 2. de cler. nõ resid. ex parte, de his q̃ fiũt à maio. par. Capituli. c. ex ore. cũ multis simi. Ioua.

† Idẽ. f. Isidorus li. 18. etymolog. c. 15. & c. 10 eo. tit. in 1. comp.

† Vide l. cũ clericis. C. de epis. & cler.

Vergiliꝰ lib. 12.

† Aliàs ita: vnde dictũ est argumẽtum, argutum inuentum.

a Tres

hæ personæ† quæruntur, iudex, accusator, reus, & tres testes.[a] Iudex dictus quasi ius dicens, populo, siue quod iure disceptet. Iure autem disceptare, est iustè iudicare. Non est ergo iudex, [b] si non est in eo iustitia. Accusator vocatus est, quasi causator: quia ad causam vocat eum, quem appellat. Reus [c] † à re, quæ petitur, nuncupatur: quia quamuis conscius sceleris non sit, reus tamen dicitur, quamdiu in iudicium pro re aliqua petitur.

¶ Testes antiquitus superstites dicebantur, eo quòd super causæ statu proferebantur: nunc parte [d] ablata nominis, testes vocantur. Testes autem considerantur conditione, natura, & vita.† Conditione, si liber, [e] nõ seruus, nam sæpe seruus metu dominantis [f] testimonium supprimit veritatis. Natura, si vir, non fęmina [g] nam † varium [h] & mutabile testimoniũ semper fęmina producit, Vita, si innocens & integer [i] actu, nam si vita bona defuerit, fide carebit [k] non enim potest iustitia [l] cum scelerato homine habere commercium.

¶ Idem.†

¶ Dicit quid sit pactum, & vndè dicatur.

CAP. XI.

PActum [m] dicitur inter partes, ex pace conueniens scriptura [n] legibus [o] ac moribus comprobata: dictum pactum, [p] quasi ex pace factum.

¶ Idem †in eodem.

¶ Hic Isidorus ponit etymologiam iuris, prout habetur in re, non prout est generale nomen.

CAP. XII.

IVs dictum [q] est à iure possidendo. hoc enim iure [r] possidetur, quod iustè: [s] hoc iustè, quod benè:

a Tres testes.] Arg. contra 4. q. 3. c. si testes §. vbi numerus. & 2. q. 4. c. 1. & sup. de testi licet vniuersis, vbi dicitur: in ore duorum vel trium testium, &c. potest dici, tres testes propter triplicem modum probandi, scilicet per testes. instrumenta, & argumenta: de quibus ꝓmisit, 1 vel potius dicas confessionem, quia quodlibet istorũ triũ legitimã facit probationẽ, siue per testes, instrumenta, & confessionem. s. de test. ipo. cum ad sedem, in fi.

b Non est ergo iudex.] Sic 23. q. 2. c. j. & supple hic, bonus, quia quãuis malus est iudex 3. q. 7. c. iudicet, §. vl. quia & pro meritis subditorum disponit à Deo vita rectorũ. 2. q. 7. c. 1. & 6. q. j. ex merito. & 8. q. j. audacter. Ber.

c Reus à re.] & nõ à reatu. 15. q. 3. c. vl. 3. q. 11. non est. Ber.

d Parte ablata] Est hic figura quæ dicit Aphæresis, cũ principiũ dictionis aufertur: secundum quod patet hic. Est & figura alia, quæ dicit Prosopopeia. i. cõfirmatio 2 nouæ personæ. de consec. d. 4. quęris à me. ver. si. Itẽ Antonomasia, cum per excellentiã aliquid alicui attribuitur quod cõe est plurium: vt cũ dico Apostolus, intelligitur Paulus 32. q. 7. cap. Apostolus, & c. cum dico, vrbs, intelligit Roma sup. de pęn. & remis. c. significauit. Synecdoche, cũ pars ponitur pro toto. 32. q. 4. meretrices. 14. q. 5 pęnale Antiptosis, cũ ponit casus pro casu. 75. d. ordinationes. 18. q. 2. quidam Liptore cum plus dicitur, & minus significatur 32. q. 7. quid in omnibus. Pleonasmos, cum superabundat dictio vt iste videt oculo monachum regulare 11. 20. q. 3. præsens. Tmesis, cum eadem dictio interdicitur, ff. de mino. l. quod si de speciali. ff. de rei ven. si post acceptum. Syncopa, cum quid aufertur de medio dictionis, 7 q. j. audacter pro audaciter. Ironia, cum quid per derisionem, idest, per contrarium dicitur, O quanta integras, 11. q. 3. ad mensam, in fin. Ephexegesis, idest, expositio præcedentis sermonis 47. dist. quoniam. Item Anthropopathos, cum aliquid attribuitur Deo quod conuenit homini. 24. q. 1. odi. & proiect. & sup. de re. eccle. ali. vel. non, si quis presbyterorum. Ala.

e Si liber.] quia seruus testis esse non potest, 4. q. 3. c. si testes, §. vbi. §. item serui. sed liberi. vt ibi dicitur. ver. item liberi. & C. de testi. Auth. si dicatur.

f Dominantis.] 4. q. 3. c. si testes, §. item idonei. & 11. q. 3. quatuor.

¶ Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

g Non fœmina.] Hoc intellige in criminali: in quo casu mulier testis esse non potest ẽm canones. 33. q. 5. mulierem, sed in ciuilibus & matrimonialibus benè ferunt testimonium. sup. de testi. tam litteris. & ca. super eo, ar. cõtra quoc possunt in criminali 15. q. 3. ex co sed aliud ẽm leges, tamen in crimine excepto admittitur mulier etiam malæ famæ ad accusationem, sup. de. simo tanta. & in inquisitione admittitur ad testimoniũ siue denuntiationem. s. de testi. tã litteris, & c. quoniam. Itẽ in testamentis mulier nõ admittitur. Inst. de testa §. testes. Ber.

h Varium.] C. de inoff. testa. filia. & ar. C. de insti. & substitu. reprehẽdẽda. ADDITIO. Vndè versus.

Quid leuius fumo? flamen. quid flamine? ventus. Quid vẽto? mulier, quid muliere ? nihil.

i Integer,] quia dẽt esse testis bonę famę, & sine o: suspicione. 2 q. 7. testes. ĩfamis repellit s. de testi. cogen. ꝑ terea.

K Fide carebit.] i. nõ credet iuro suo. ar 2. q. 7. nõ põt. B.

l Iustitia cũ scelerato.] & ideo virius. 32. q. j. cũ renunciare. & est sũmã boni in vita colere iustitiã. 12. q. 2. cu deuotissimã

PActum] Pactu dr, quæ fit inter partes scriptura cõueniens legib. & morib. approbata: & dicitur pactũ, quasi ꝑ pace factũ.

m Pactum.] ius ciuile aliter diffinit in l. 1. ff. pac. Abb.

n Scriptura] & ẽt sine scriptura pactum fit. sed hoc ideo dicit, quia sępe interuenit scriptura, & ad probationem pacti interponitur.

o Legib.] Aliter non valeret nisi ẽm leges fieret. ff. de pac. iuris gentium §. prætor ait. & C. eod. ti. pacta. Ber.

p Pactum.] Dicitur pactum duorum vel plurium cõsensus in idem ff. de pac. l. 1 §. 1.

IVs dictum.] CASVS. Ostendit hic Isidorus vndè dicatur ius. s. a iure possidendo, hoc. n. iure possidetur. quod iuste: & ho. iuste, quod bene. malè autem possidet qui suis malè vtitur, vel vsurpat aliena.

q Ius dictum.] Diffinitur 3 hic ius nõ prout est generale nomen, sed prout applicatur ad certam rem, qñ dr habeo ius in tali re: tunc. n. dicit ius à iure possidẽdo, & ita intellige istũ tex. Sed capiẽdo ius gñaliter, dr a iustitia, & est ars boni & æqui l. 1. ff. de iusti. & iur. vide gl. si super rubrica de reg iur. li. 6. & istud generale nomen habet multas species sub se, naturale, ciuile, & gentium. 1. d. ius, & §. seq. Abb.

r Hoc. n. iure.] Hęc verba habes 14 q. 4 qd dicã, In fi.

s Quod iustè.] Nõ tñ è conuerso ẽm leges: quia iure possidet qui mala fide præscripsit, non tñ iustè, s. de præscrip. vigilanti secus secundum canones: quia qui malam fidẽ habet, non præscribit. eo. tit quoniam omne.

1 De hoc 4. q. 4. ca. j. vel quod dicit tres, supple, vel duo, vt in 3 tijs ẽm Ho. Io. An.

† Vide epistolã 2. Fabiani Papę; & Iuonẽ p. 6. c. 322.

† Alias ita: Reus autẽ à re qua petit nuncupatũ.

2 Aliàs confirmatio, sed videtur legẽ cum confictio.

† Vide l. testiũ, & ibi, gl. C. de testib.

† In oib. Vaticanis ita: nã varium & mutabile sp fœmina ꝓducit absque. dictione testimonium.

† Idẽ. s. Isidorus lib. 5. c. 24.

† Li. 5. Etymolog. c. 25 & c. 12. eo. ri. in 1. comp.

3 Hæc glossula ex Panormitani lectura huc trãsfusa fuit

a Alienam.

a Alienum.] idest, alijs debitum.

b Malè autem.] vt auari 1 47.dist.sicut hi.& 14.q.4. quid dicam.

ADDITIO. Vnde versus.

Qui sunt qui rebus nunquam potiuntur? auari.

Qui sunt qui minui sua non patiuntur? auari.

1 Vel prodigi: & de vtrisque no. s.de consue.c.pe.Io.An.

quod autem malè possidetur, alienum [a] est: male [b] autem possidet, qui vel suis malè vtitur, vel aliena præsumit. [c]

c Præsumit.] id est, inuadit. Ber.

Causa.] Primo decisè narrat factū: Secundo diffinit, ibi: Cæterum. Abb.

CASVS. Quærebatur de decimis, primitijs, & oblationib. in quorū bonis deberent esse & quid appellentur oblationes; Respōdet Papa, ꝙ decimæ, & primitiæ, & oblationes cōnumerantur in solis bonis ecclesiarū, oblationes verò dicunt, quęcunque de proprijs, & licitis rebus offerunt ecclesiæ à fidelib⁹: & quicunq; p secularē eas obtinet potestatem, proculdubio ꝯ Deū facit: & qui accipit, & q tradit, raptor & sacrilegus iudicatur. No. ꝙ oblationes de proprijs, & licitis reb. fieri debent. Item qui bona ecclesiarum rapiunt, & inuadūt, sacrilegi iudicantur.

† Ca.13.eo. tit.in 1.cōp. Vide citatos in c.ex trans missa s. de decimis.

¶ Paschalis canonicis Sancti Martini.

¶ *Quicquid fidelis offert ecclesię, oblationis nomine continetur, & à secularibus possideri non debet.*

CAP. XIII.

Causa† Carpēsis plebis: & infra. ¶ Ceterum primitiæ, [d] decimæ, & oblationes, in solis [e] ecclesiarū bonis pcipuè numerātur. Oblationes verò dicimus quæcunq; de proprijs, & licitis [f] rebus ecclesiæ à fidelib. offeruntur. Quicunq; igit̄ eas p Potestatem [g] secularem obtinet, proculdubio cōtra Deū, & sanctorum Patrum nititur sanctiones: quinimò, & q ac cipit, & qui tradit, raptor & sacrilegus [h] iudicatur.

d Primitiæ.] Quid sint primitiæ, dicitur sup.de deci.c.1.

[Glo seq quęrit, & tres opiniones ponit.

e Solis ecclesiarū.] Sed quid appellatur hic ecclesia? dominus Albericus dixit, quòd bona ipsa sunt loci conclusi muro ad instar vacantis hæreditatis, quæ vice personæ obtinet. ff. de acq.rer.do. hæreditas. Alij dicunt, quòd sunt vniuersitatis illius loci.at.12.q.2.nulli. Hug.dixit quod res istæ sunt Dei: & cum omnia eius sint, ista tamē specialius.arg.1.q.3. saluator.16.q.1.in canonibus.23.q.8.conuenior.16.q.7. omnes decimæ.s de deci.tua 2. vbi dicitur, ꝙ Deus in signum vniuersalis dominij decimas sibi retinuit, quarum rerum vsus dominus clericis concessit. R

f Licitis.] & etiam de illicitis 2 potest fieri eleemosyna, dummodo transferatur dominium, & non competat repetitio 14.q.5.nō sanè, & c.qui habetis, & §.seq. Et de hoc plenè tractatur s.de deci.c.ex transmissa. Ber.

2 De hoc vide citatos in c.ex trāsmissa. s.de decimis.

g Potestatem.] 12.q.2.nulli.& c.quicunque.16.q.7. decimas omnes Bern.

h Sacrilegus.] Qui bona ecclesiarum rapiunt, & inuadunt, sacrilegi iudicantur, & ab ecclesia sunt puniendi.12.q.2.nulli liceat. s.de foro compet.conquestus, & non solum sacrilegis, sed etiam Iudæ furi comparantur.23.q 4.quid ergò. Ber.

Quæsiuit.] Duo sunt dicta: Secūdum ibi, Festū. Ab.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum sacerdos vno tantum clerico præsente infirmū vngere possit, Secundo fuit quæsitum, quando festū beati Mathiæ Apostoli in anno bissextili debeat obseruari, cum quidam inter vigiliam, & festum velint interponere diem? Respondet Papa, ꝙ sacerdos vno clerico præsente, & etiam solus si necesse fuerit, potest vngere infirmum: De festo beati Mathiæ Apostoli, dicit Papa, ꝙ vigilia secundum consuetudinem ecclesiasticam pręcedat ipsum festum, ita videlicet, ꝙ nec pro bissexto, nec alio modo inter vigiliam, & solemnitatem alia dies interueniat: in qua vtiq; vigilia ieiuniū celebretur, nisi venerit die Dominico: & ipsum festū siue fiat in die bissextili siue in sequenti, quia duo dies pro vno reputantur, nullus error est: sed consuetudo ecclesiæ seruetur: No. ꝙ solus sacerdos infirmū vngere potest. Item die Dominica nō est ieiunandum. Item consuetudo ecclesiæ seruari debet.

† Cap.9.eo. tit.in 1.cōp. & post Cōcilium Later. sub Alex.iij. par.50.c.21. Vide Cōcilium Trid.sess. 14. de sacramento extremę Vnctionis.c.3.

¶ Alexander tertius.

¶ *Solus sacerdos potest sacramentum extremę vnctionis infirmo conferre. hoc dicit.*

CAP. XIIII.

Quæsiuit † fraternitas tua: & infra. ¶ Nos itaque tibi taliter duximus rn̄dendū, quod sacerdos vno præsēte clerico, & etiam solus [i] potest infirmum vngere.

¶ *In anno bissextili seruari debet loci consuetudo circa diem sancti Mathię festandum, dum tamen vigilia continuetur festo. hoc dicit.*

¶ Festum verò beati Mathię iuxta cōsuetudinem ecclesiasticam vigilia eatenus pcedat, vt nec pro bissexto, nec p quolibet alio modo inter se, & solemnitatem, aliam diem admittat: in qua vtiq; vigilia (nisi venerit in Dominica [k]) ieiunium celebretur, ipsum autem festū siue fiat in præcedenti die, [l] siue in sequenti, (qui duo quasi [m] pro vno reputantur). nullus error...

[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit.

i Etiam solus.] Arg. ꝯ in Apostolo, vbi dicitur: Infirmatur qs in vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, qui orent super eum. s.de fac.vnc c.vnigo. & sic videtur, ꝙ debeāt esse plures: quia pluralis locutio duorum numero ad minus contenta est.4.q.3.ca.si testes.ver.vbi numerus, hoc intellige in necessitate, quæ legem non habet, de cōsecr.dist.1. sicut.& s.de consue.quanto.

K Dominica.] Quoniam in Dominica propter reuerentiam non est ieiunium celebrandum.30.dist.c.vlt.sed in sabbatho pręcedenti ieiunandum est.s.de obser.ieiu.c.1.

l Die.] scilicet bissextili.

[Glo.seq.signat contrarium. instruit negatiuè in cognitionem bissexti. quærit, arg. negatiuè. ponit contrariam opin Lau.quam approbat.

m Qui duo quasi pro vno reputantur.] Et ideò quia pro vno reputantur, non cōputant̄ in tpe restitutionis, licet de momento ad momentū fiat cōputatio.ff.de minori.deniq;.§.minorē, & ff.de verb.sig.cū bissextus, & pp hoc facit ad tit. 3 Et arg. ꝯ.hoc ff.de sta.li.l.4 §.Stichus. No.ꝙ annus solaris hēt 365.dies & sex horas: sic quattuor anni hēnt vltra pfatū numerū dierū 24.horas, q coadunatę faciūt vnum diē, q superabūdat oī quarto anno: & dr̄ bissextus, qa bis sedet, & stat̄ in vna littera calendari: & hi duo dies pro vno cōputant̄, & interferēt quinto die exeunte Februario, hoc est sexto calendas Martij: 4 & sequenti die dēnt 5 vigiliæ beati Mathiæ celebrari: Vndè versus: Bissextum sextæ Martis tenuere Calendæ: Posteriori die celebrantur festa Mathiæ Sed pone aliquē suspensum per annum, & est tunc annus bissextilis, nunquid in vltima die posset celebrare? Vr̄ ꝙ non: qa hi duo dies quasi pro vno reputātur. arg. hic,

3 Vide gl.in l.2.ff.de diuer.& temp. pscrip. & in l.3.§. minorē, aff.de minor. & ibi doctores.

4 De his plenè nota in fi.li 6. super data.Io.An.

5 In antiq. orib. codi.ib. ita: dēt festū beati Mathiæ celebra ri.

hic, & ff. eo. cum bissextus, & ff. de mino. denique. §. minorem. Lau. dixit contra arg. l. dicentis, quod si libertas tibi relicta est, si anno seruieris, dies illa non computatur in anno, sed tantum ccclxv. dies. ff. de sta. libe. cum hæres. §. Stichus. & satis videtur, quia cum sit pœna, non debet ampliari, sed potius restringi, de pę. dis. 1. pœnę. Tan.

a Consuetudo.] s. de obser. ieiu. consilium. 76. dist. vtinã. 11. dist. Catholica. B.

IN his.] Duæ sunt partes: Secunda ibi, Attendentes. Abbas Siculus.

CASVS. Inter magistrum, & conuersos sãcti Simpliciani corã archiepiscopo Mediolañ. super eodem hospitali questio vertebatur archiepiscopus tulit sententiam sub hac forma verborum. Statuo & pręcipio, quod ita fiat: quia non fuit vsus his verbis. Talem partem condemno, vel absoluo: dicebatur quòd talis sententia nõ tenebat; quæstio sup hoc delata est ad dominũ Papam: vnde ipse cõsiderans, quod hoc verbũ. Statuo, rem perfectam significat. Item secundum Greg. quod præcipitur, imperatur, & quod imperatur, necesse est fieri: & aliquando si non fiat, pœnam habet; & non debet quis considerare verba, sed voluntatem, & procuratoribus vtriusque partis præsentibus interpretatur, & diffinit, quòd sententia prædicta perpetuam obtineat firmitatẽ. No. quòd intentio loquentis consideranda est, & non verba. Item non refert per quæ verba fiat condemnatio, vel absolutio, dum tamen de intentione iudicis constet per illa verba.

ror, sed consuetudo[a] ecclesię teneatur.

¶ Celestinus tertius.

¶ Per verbum, statuo, & pręcipio, diffinitiua sententia ferri potest.

CAP. XV.

IN† his, quæ ambiguitatem cõtinent: & infra. ¶ Innotuit Apostolatui nostro, quòd cum inter magistrum M. & Conuersos hospitalis sancti Simpliciani super eodẽ hospitali in pñsentia Mediolañ. archiepiscopi qõ verteretur, ipse archiepiscopus post cognitionem causæ in prolatione sñiæ his verbis non fuit vsus. Talẽ partẽ[b] condemno, vel talem absoluo: sed pronuntiauit ita: Statuto & præcipio: & infra. ¶ Attendentes igitur, quod hoc verbum, Statuo, rẽ perfectam[c] significat, & cum effectu non verbotenus accipitur. Item secundũ Gregoriũ qđ præcipitur[d] imperatur, & quod imperatur, necesse est fieri: & aliquando si nõ fiat pœnam habet. Considerantes nihilominus, quod non debet aliquis considerare verba, sed voluntatem; cum non intentio verbis, sed verba intentioni[e] debeant deseruire. Interpretamur[f] procuratoribus vtriusq; partis præsentibus, & diffinimus, quòd præfati archiepiscopi verba tali forma prolata, perpetuo valituræ sententię obtineãt firmitatem.

¶ Innocentius tertius patriarchæ Grandeñ.

¶ Beneficium principis latissimè interpretari debet.

CAP. XVI.

OLim† tibi scripsisse recolimus, vt si canonici Paduani, magistro G. canonico[g] Paduano, præbendam, quæ tantum residentibus de cõi cõfertur, sicut vni ex alijs de communibus prouentib⁹, & manualia[h] beneficia nõ cõferrent, tu eos ad id appellatione cessante compellere procurares. Quia verò quidam man-

[Glo. seq. reci. per obiect. & notat, & remittit.

b Partẽ condemno.] Huiusmodi verbis non fuit vsus, vel æquipollentibus quia illud sufficeret. ff. de arbi. q. d tamen. §. 1. s. de app. ad audientiam. Ala. Vndè videbatur non valere sententia: quia nõ continebat absolutionem, vel condemnationem 2 q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. C. de sen. & interlo. om. iud. præses. Item nota, quòd pars si præsens est, condemnanda est. Quis debeat condemnari, dominus, an procurator? De hoc plene dictum est s. de ele. querelam. Bern.

c Rem perfectam.] Sic ff. quod quisq; iur. l. 1 §. vlt. de pœn. dist. 1. c. hæc aũt verba ff. de vsur. vi. statimus. §. infamia. 1 C. de sen. pas. l. vlt. & 2. q. 3. si quẽ. notãdũ in fi.

d Quod præcipitur.] 14. q. 2. quod præcipitur. Ber.

e Verba intentioni.] Sic s. eo. intelligentia. & c. propterea, vbi de hoc, & 1. q. 1. Marcion. Bern.

f Interpretamur.] quæ interpretatio generalis est, & ius facit, & ab omnibus obseruanda est, supra tit. proxi. inter alia. & C. de leg. l. 1. 2 & interpretari debuit potius, vt res valeret quam periret, ex quo in dubium reuocabatur. ff. de re. du. quoties 2. ff. de verb. oblig. quoties, & inf. eo. abbate. Bern.

OLim tibi.] Verba priuilegiorũ sunt interpretanda latissimè, hoc dicit. Et primò ponit mandatum: Secundo ipsius interpretationem, & eius causam, ibi, Quia verò. Abbas.

CASVS. Dominus Papa mandauit capitulo Paduano, quatenus magistro G. Canonico Paduano Prębendam, quę tantum residentibus de communi confertur, sicut vni ex alijs residẽtibus, & beneficia manualia conferrent: quod si canonici hoc non facerent, patriarcha Grandeñ. super hoc executor eos ad id appellatione cessante compelleret: canonici mandatũ Apostolicum malitiosè aliter quàm debeant interpretantes, dicebant quod non tenebantur ad hoc, cum ipse nõ resideret, ex eo qđ dicitur, sicut vni ex residentibus: sed ipse non residebat, vnde non tenebantur: vndè patriarcha petijt à Domino Papa qualiter mandatum suum esset intelligendum? Respõdet Papa, quòd cum beneficia principis latissimè sint interpretanda, iniunxit capitulo Paduano pbendam, quę tantum residentibus in victu, & vestitu confertur, de communi dicto magistro G. plene conferendam sicut ex alijs residentibus, maliciosa interpretatione reiecta. Nota quod beneficium principis largissimè est interpretandum.

[Glo. seq. reci. per q. quare concessum fuerat, & c. & respondet tripliciter.

g Canonico Paduano.] absenti, aliàs non esset opus interpretatione, nec haberent causam subtrahendi beneficium suum, vel malè interpretandi mandatum Papæ, fortè erat in seruitio episcopi, & sic seruire intelligebatur ecclesiæ, vndè debebat beneficium suum percipere integrè præter victualia s. de cleri. non resid. de cætero, & capitulo, ad audientiam. 3 Vel fortè in seruitio domini Papæ in curia stabat, qui plusquam præsentes seruire intelliguntur, ideò voluit Papa, quod omnia haberet sicut præsentes, s. de cleri. non resi. cum dilectus. Vel non refert vbi esset, quia Papa sic voluit, ergo sic seruandum est, licet durum. 19. dist. in memoriam. Bern.

h Manualia.] scilicet quæ dantur singulis diebus illis tantum, qui interesunt diuinis, sicut fit in pluribus locis. Bern.

† Cap. vnico. eo. tit. in 2. comp.

1 Verbũ, cõdemno, plenã hẽt significationẽ ẽt quoad istud. Io. An.

2 Ibi de hoc. & 11. q. 1. sicut. n. §. ex his, & de postul. c. 1. adde hic amplius per. Io. And.

† Cap. 6. tit. de rescrip. in 1. compil.

3 Adde Baldum tenere in l. sed & reprobare. §. pen. ff. de excu. tut.

a Aliter

a Aliter quàm deceat.] No. q qui rescriptum principis maliciosè vel astutè interpretatur, infamis est. C. de leg. l. 2. solus princeps ipsum debet interpretari, sup. tit. proxi. inter alia. vbi de hoc. & ff. de præto. stipu. in pr. toris. tñ legatus quandoquè ipsum interpretatur. sup. de postu. c. 1. versus fi. & consuetudo legẽ interpretatur. sup. de consue. cum dilectus. Ioan.

¶ Glo. seq. alleg. 5. cõcot. & 6. cõtraria, quærit & soluit. Io.

b Latissimè.] ff. de cõsti. prin. l. vlti. & 2. q. 3. c. si quem, §. p̃uaricator in fi. & 16. q. 1. frater noster. & sup. de vsu pal. c. 1. fi. sup. de dona. cũ dilectus. argu. 5̃. C. de inoffi. testa. si quando. C. de preci. impe. offe. quoties. ff. ne quid in lo. publi. l. 2. § merito. et 35. q. 3. q̃d scripsi. s. de consan. q dilectio & sup. de p̃ben. c. vl. Sed si quid in rescriptis faciẽda est larga interpretatio, cũ s̃m intellectũ illius qui cõcessit, sint intelligenda, arg q̃ sit. ff. d̃ verbo. obliga. inter stipulantẽ. Dicas q nõ, quia lites potius restringendæ sunt quã ampliãdæ. sup. de rescrip. nõnulli. & c. vl. arg. imò nec illud q indulget beneficium est ita interpretãdũ, vt multũ lædat aliũ sup. de præb. relatum. & 85. dist. ar. hi diaconum Florentinum. Io.

†Vide Ioannẽ Vasæũ in annali. Hispaniæ c. 20.

†Ca. j. e. ti. 3. cõpilatio.

1 Concor. l. nec auus. C. d̃ emã. li. & l. 2. si quis a principe ff. ne quis in lo. Pub.

CVm in partib.] Cõmunis diuisio Secunda pars ibi, Cũ autem. Abb.

datum nostrum interpretari aliter,[a] quàm deceat moliuntur, (cum beneficia principum sint interpretanda largissimè[b]) nostrum aperiendum duximus intellectũ, videlicet quòd præbendam, quæ tantum residentibus in victu & vestitu de communi confertur, ipsi magistro G. plene sicut vni ex alijs residentibus, iniunximus conferendam.

¶ Idem Colubriẽ. † & alijs episcopis in regno Portugaliæ constitutis.

¶ Generale dicitur interdictũ quod fertur nedũ in prouinciam sed in villã vel castrũ.

CAP. XVII.

CVm † in partibus vestris sæpè contingat diuersa loca interdicto supponi, quando generale vel particulare dici debeat interdictum, apud vos accepimus in dubiũ reuocari: cum illi, qui ab ecclesia Romana decorari priuilegio meruerunt, videlicet, vt cum generale interdictum terræ fuerit, liceat eis ianuis[c] clausis, nõ pulsatis campanis exclusis excõmunicatis & interdictis, suppressa voce diuina officia celebrare: interdicto particulari se asserant non arctari, dicentes interdictum generale dumtaxat, cum regnum, vel saltem prouincia tota subiicitur interdicto: & infra.

Cum autem in priuilegiis[d] de regno vel prouincia nil expresse[e] dicatur, nomine[f] terræ, non solum regnum uel prouinciam intelligi uolumus, uerumetiam uillam & castrum,† ut & in his[g] locum habeat, quod de generali dicitur interdicto.

CASVS. In regno Portugalliæ diuersa loca supponuntur aliquando interdicto: quidam habentes priuilegia vt liceat eis celebrare diuina ianuis clausis & exclusis excõmunicatis & interdictis, cum generale interdictũ terræ fuerit, asserebant se non teneri particulari interdicto, dicentes interdictum generale solummodò, cũ regnũ vel prouincia tota subijcitur Interdicto: ep̃s Colubriẽ. consuluit Papam quũ generale vel particulare dici debeat interdictum: respondet Papa, Cum in priuilegijs illorum de regno vel p̃uincia nil dicatur, per hoc verbum, terræ, non solum regnum vel prouincia intelligitur, sed etiam villa vel castrum, vt in his locũ habeat q de generali dicitur interdicto. Not. q nomine terræ continetur regnum, prouincia, castrum & villa.

c Ianuis clausis.] si sup. titu. p̃rox. permittimus. & sup. de priuileg. quod nonnullis.

d In priuilegijs.] quibus permittitur, vt possint celebrare diuina suppressa voce, ianuis clausis, &c.

e Nil expresse dicatur.] ergo nec aliquis debet interdictum ad regnum vel prouinciam restringere: quia si Papa de hoc cogitasset, illud in priuilegijs expressisset. sup. de dec. ad audiẽtiã. & sup. de transla. inter. Ber.

f Nomine terræ.] Vide qualiter uerbum simpliciter positum intelligitur, generaliter de quacunque terra parua vel magna. 5. 19. dist. si Romanorum. & s. de priui. quia circa. & sic generale dr̃ interdictum ex quo tota terra subiicitur interdicto, siue sit ciuitas, p̃uincia vel villa, quia generale dr̃ quantum ad locum illum cum nullus excipiatur. 2 Ber.

¶ Glo. seq. arguit, signat 5̃riũ, & soluit.

g In his locum habeat.] No. hic appellationẽ nominis ampliari per interpretationem. 5. 28. q. 1. idololatria. & ẽ at. odiũ ampliari, & fauorem restringi ff. de his q not. infa. l. 2 §. exercitũ. 2. Arg. cõtra, ff. de libe. & posthu. cũ quidam. sed in ueritate nulla est ampliatio: vt dixi in proxi. no.

2 E tit ãt particulare cũ i terdicerent eorũ ecclesiæ vel oratoria scd̃m Lau. & Vin. I. A.

CVm tibi.] Verbũ, clericorum, etiam canonicos comprehẽdit. hoc dicit. Cõmunis diuisio: secunda ibi, Consultationi.

†Cõcor. tex. i c. ex p̃sẽti. de ẽn. excõ. li. 6. & ibi no.

¶ Pone sic casum s̃m intellectũ abbatis antiqui: In quibusdam partibus Frãciæ erat consuetudo, q p̃pinqui succederent clericis intestatis, etiã in bonis acquisitis intuitu ecclesiæ: cõtra hãc consuetudinem Papa concessit priuilegiũ cuidã ep̃o, q ordinatio rerum clericorũ ab intestato decedentium esset in sua dispositione: dubitabat, an appellatione clericorum uenirent canonicis rñdet. q sicut n litera. Vel sic scd̃m Be. Altissiodorẽñ. ep̃s obtinuit indulgentiam domini papæ, vt ordinatio rerum clericorum decedentiũ ab intestato in episcopi dispositione consisteret: orta est contentio inter episcopum & canonicos super uerbo illo, rerum clericorum: dicebant canonici quòd appellatione clericorum non intelligebantur canonici Consultus Papa super hoc, respondet quòd appellatione clericorũ & canonici & alij omnes comprehenduntur. Not. quòd appellatione clericorum canonici comprehenduntur.

†Ca. 2. eo. ti. in 3. compi. pars hui⁹ supra de testam. c. cum tibi.

¶ Idem Altissiodoreñ. epi.

¶ Priuilegium contra consuetudinẽ iuri communi obuiã temlarge est interpretãdũ: hoc dicit secundum intellectum abbatis antiqui. Et est casus not. secundum hunc intellectum.

CAP. XVIII.

CVm † tibi de benignitate sedis Apostolicæ sit indultum, quod ordinatio[h] rerum clerico-

[Gloss. sequens ponit duas lectur. & primam approbat.

h Ordinatio rerum.] Non intelligas de rebus clericorum patrimonialibus, vel quas intuitu personæ acquisierint: in illis enim proximiores succedunt clericis intestatis, si non habent consanguineos, ecclesia succedit eis, 12 quæst. vlti. in quo casu potest intelligi quod hic dicitur de rebus ecclesiarum, de quibus aliqua in uita sua in ægritudine poterant elargiri supra de testa. ad hæc, & capitu. relatum. & secundum quòd ipsi poterant concessum fuit huic episcopo per hanc indulgentiam, aliàs iniqua fuisset hæc indulgẽtia, quæ in totum tolleret ius alterius C. de preci. Im pe. off.

rum ab intestato decedētium, in tua dispositione pmaneat; Nos cōsulere voluisti, an appellatio a uocabuli clericorum tā ad canonicos, quā ad nō canonicos extendatur: & inf ¶ Consultationi tuę taliter respōdemus, ꝙ appellatio clericorum non solùm alios, sed etiam canonicos comprehendit.

¶ Idem Pręposito & capitulo. Placentino.

Iurans obedire prælato & ecclesiæ non clero diœcesano sed capitulo ecclesiæ cathedralis obedire tenetur.

C A P, XIX.

CVm † clerici Placentini iuramentū præstant † sub hac forma verborum: Ego talis ab hac hora in antea fidelis b ero & obediens Placentinæ ecclesiæ, & domino meo episcopo Placentino: Nos consulere voluistis, vtrū intelligi debeat clerus totius dięcesis, an capitulum tantum ecclesię cathedralis? Nos igitur taliter respōdemus, quòd per ecclesiæ Placen. vocabulum c in forma iuramenti pręscripti non debeat † intelligi totius dię cesis clerus: & si capitulum d intelligatur ecclesiæ cathedralis: is tamen, qui præstat huiusmodi iuramentum, episcopo tanquam capiti principaliter e obligatur.

¶ Idem Priori sancti Fridiani Lucañ.

Appellatione ecclesiasticę censurę comprehenditur excommunicatio, suspensio, & interdictum.

C A P. X X.

QVęrenti, † quid per censuram ecclesiasticam debeat intelligi, cum huiusmodi clausulā in nostris litteris apponimus: Respōdemus, quòd per eam f non solum interdicti, sed suspensionis, & excommunicationis.

perat. offer. quoties. arg. supra. de off. ord. licet. cum suis concor. Vel potest intelligi vbi clericus bona propria in pias causas erogari pcepit, non designando personam per quam hoc fieret: vel si designat personam, negligens erat: in his casibus pertinet hoc ad episcopum diœcesanum. C. de epis. & cle. nulli. & in Anth. de eccl. tit. §. si quis autem pro redemptione. col. 9. & s. de test. tua. & c. Ioannes. prior expositio melior ē : cū litera dicat, ab intestato decedentium: quia non dicitur decedere intestatus qui alij commisit dispositionē rerū suarum sup. de testa. cum tibi.

¶ Glo. seq. dat simile, & signat contrarium.

a Appellatio vocabuli clericorum.] Largissimè sumit hoc vocabulum, clericorum, pro omnibus clericis subditis ipsi episcopo vt comprehendat canonicos & oēs alios: quia ex quo simpliciter & indefinitè concessa fuit ei ordinatio rerum clericorum decedentium ab intestato, de omnibus intelligendum fuit. ss. s. ti. proxi. vbi habes concordantias de hoc: sic apellatione beneficiorum tam maiora quā minora beneficia intelliguntur. inf. eo. ca. pen. strictius tamen sumitur. inf. c. prox. p clero tantum cathedralis ecclesiæ. indulgentia enim largè est interpretanda. sup. c. cum olim. Arg. contra. sup. de transla. c. vlt.

CVm clerici.] Comunis diuisio: Secunda ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Clerici Placentini iuramentum præstant ep̄o Placentino sub hac forma verborum: Ego talis ab hac hora in antea fidelis ero & obediens Placentinæ ecclesiæ, & dño meo ep̄o Placentino: capitulum Placentinū consuluit dñm Papam: vtrum per vocabulū illud, ecclesiæ Placentinæ, intelligi debeat clerus totius diœcesis, an capitulum tantum ecclesiæ Placentinæ? Respondet Papa, ꝙ per vocabulum illud non debet intelligi totius diœcesis clerus: licet capitulum intelligatur ecclesiæ cathedralis: ille tñ qui præstat huiusmodi iurm, ep̄o tanquam capiti principaliter obligatur. No. ꝙ cum dico, ecclesia cathedralis. nomine ecclesiæ intelligitur episcopus & capitulum, & non alij clerici: quia episcopus est in ecclesia, & ecclesia in episcopo.

b Fidelis ero.] De hac forma, & quæ in ea continentur, habes sup. de iureiu. ego. N. & 22. q. vlt. de forma. & si. 23 dist. quanquam.

[Glo. seq ponit sex modos quibus dicitur ecclesia.]

c Ecclesiæ Placentinæ vocabulum.] Strictè sumitur hic hoc nomen, ecclesiæ Placentinæ, tantum pro ep̄o principaliter & canonicis ecclesiæ cathedralis, & non pro clero diœc. & merito quia aliud est dicere, clerus ciuitatis, & aliud clerus diœc. sup. de test. Rodulphus

† Quia illud de iure cōi aperit ep̄o vt pbatū est nisi fortè dicas sm n. ꝙ illi de cōsuetudine hoc spectabat ad aliū puta archidiaconū, vel qa cōcedebat dispositio & ex illis solueret debita ecclesię suę inf. c. pe. Ioan.

† Ca. 3. eo. ti in 3. compil. ☞ placent.

Hoc nomen ecclesia a varias habet significationes. quandoquè designat tantùm episcopum. 7. q. 1. scire. quandoquè viros ecclesiasticos 63. dist. in fi. quandoq; ponitur pro maiori par. Cap. 66. dist. Apostolica. quādoquè restringitur ad canonicos matricis ecclesiæ 63. dist. §. vlt. & 10 q 1 antiquos. & 12 q. 1. vidētes. & hic. quandoquè designat quālibet ecclesiam prouinciæ, s. de vsu pal. cum super sic appellatione clericorum omnes intelliguntur. sup. ca. proxi. quandoquè designat congregationem fidelium de conse. dist. 1. ecclesia. & sic sumit 3. q. 4. Engeltrudā. qd probatur, sup. tit. proxi. c. penul. Ber.

¶ Gl. seq reddit rationem.

d Et si capitulū.] & meritò: quia non est tanta communio inter ep̄m & alias ecclesias, quanta inter ep̄m & ecclesiam cathedralem sup. de testam. re sisti, vltra mediū, cū quia ipse efficitur vnū corpus, & ipsi membra sup. de his quæ fi à pla si con. c. nouit.

e Principaliter.] Ergo secundario tenetur ecclesiæ: quod videtur per hoc quod hic dicitur: quia si tenetur episcopo, tenetur ecclesię 7. q. 1. scire ergo videt ꝙ hēat plures dños qd nō est verum: qa non censētur diuersi.

QVærenti. Cōis diuisio: Secunda ibi, Respondemus. Abbas.

C A S V S. In litteris Apostolicis frequenter apponit clausula. Per censuram ecclesiasticam: queritur, quid per eā claus. debeat intellegi? Respōdet Papa ꝙ per eā intelligitur interdicti, suspensionis & excommunicationis sententia, vt iudex eam imponat quam magis viderit expedire, rerum & personarum circunstantijs indagatis. Not quod nomine censuræ ecclesiasticę, interdicti, suspensionis & excommunicationis sententia intelligitur. Item iudex in pœnis inferendis circunstancias rerum & personarum considerare debet. Item pœnę sunt arbitrarię.

¶ Glossa sequens argu. contrarium, dissolutè tamen.

f Eam.] scilicet censuram: quod est nomen generale ad ea quæ sequuntur: sicut & verbum, correctionis, depositionem etiam continet. argum. 50. distinctio. contumaces ff. de offic. præsid. legatus. & l. ex omnibus supra de statu monach. ea quæ. §. quod si abbas. argum contra, nam & verbum coercendi maiorem animaduersionem continet. ff. de offic. procon. meminisse in fi. argum. tamen contrarium. videtur, quia si iudex ita prouinciat, vim fecisti, nec distinguit, de priuata intelligitur. ff. de pœn. si pręses. & cum quid incertum mandatur, & si alijs præstatio. nil us causa mandati exsoluta sit quàm quæ inhæret mandato, dum tamen expediat, erit actio manda-

a De varijs significationib9 huius nominis, ecclesia, vide Turre crematã in summa de ecclesia. li. 1. c. 2.

† debet

† Ca. 4. eo. ti. in 3. compil.

tis

dati, ff. man. si quis pro eo. Vin. sic cum dico, illum excommunico, vtramque sententiam, scilicet minorem & maiorem intelligere debes, sup. tit. prox. c. pen.

a Personarum.] hoc ideò dicit, quia in pœnis imponendis dignitati deferendum est & personæ, sup. de offi. deleg. sanè, & c. pastoralis. sr. contra 50. dist. contumaces.

b Magis.] quia & plectendo & ignoscēdo hoc solum benè agit, vt vita hominū corrigatur, 23 q. 5. ꝓ dest. sic sup. vt li. nō contest. quoniam. in fi. & vt crescente contumacia crescat & pœna, ff. de pœ. relegati. Ber.

† In oib. antiqs codicibus ita: vt iudex discretus, &c. & hęc lectio verior videtur.

† Id ē, Cæsaraugustanē. hic tpe Io. Papa xxij. electus est ī archiepisco.

sententia valet intelligi: nisi † iudex discretus, rerum & personarum [a] circunstantijs indagatis, ferat, quam magis [b] viderit expedire.

¶ Idem Cæsaraug. † episco.

¶ *In priuilegijs de decimis noualium non soluendis, illud appellatur nouale, de cuius cultura non est memoria & quod prius modicum, vel nullum fructum afferebat.*

CAP. XXI.

QVid † per nouale vocabulū intelligi debeat, tua fraternitas requisiuit. Licet autem quidam dixerint, [c] quod nouale sit terra præcisa, quę anno cessat: alijs asserentib. [d] quod ex sylua, quæ arborib. extirpatis ad cultum redigitur, fieri nouale dicatur, quarum utraque intérpretatio ex ciuilibus legibus [e] colligitur. ¶ Nos † igitur inquisitioni tuæ respondemus, quod eam credimus prædecessorum nostrorum intentionē fuisse, cū pijs locis indulgētiam de noualib. [f] cōcesserunt, vt nouale intellexerint agrum de nouo [g] ad cultum redactum; de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuisset. ¶ Sed nec de quolibet tali nouali credimus eis indulgentiam [h] fore concessam, nisi de illo dumtaxat, cuius decimam religiosus potest cōuētus absque graui detrimēto parochialis ecclesiæ detinere, cum talis sit sępè locus incultus, de quo parochialis ecclesia magnos [i] percipit decimarū ratione prouentus.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cōpi.

QVid.] Primo ponit quæstio: Secūdo responsio ibi, Licet. In qua primo ponit duas opi. Sc̄do solnit ibi. Nos. Tertio moderat ibi, Sed nec de quolibet. Abbas Sic.

CASVS. Religiosi qdā habent indulgētiam, vt de noualibus suis decimas non soluant; quęsitum fuit à Papa, quid intelligi dēt per uocabulū nouale; quidā dixerunt, ꝙ nouale est terra q̄ anno cessat: Alij dixerunt, ꝙ nouale sit ex sylua, quæ arboribus extirpatis ad cultum redigitur; & vtraquè interpretatio ex legibus ciuilib. habetur. Papa tamē dicit, ꝙ illa fuit intentio antecessorum, cū indulgētiam de noualib. concesserunt, ꝙ nouale sit terra de nouo ad cultū redacta, de qua nō extat memoria ꝙ culta fuisset: verūtamen non credit Papa de quolibet tali nouali indulgentiā fuisse concessam, nisi de illo solūmodo, de quo religiosus locus decimā percipere potest sine graui detrimē to parochialis ecclesiæ: cum sæpe de tali loco inculto parochialis ecclesia magnos ꝑcipit decimarū ratione ꝓuentus. No. ꝙ nouale dr̄ dupliciter secundum leges, s. i. licet terra præcisa, q̄ anno cessat; Itē sylua quæ arborib. extirpatis ad cultū redigit. Itē fm canones dr̄ nouale ager de nouo ad cultū redactus, de quo nō extat memoria, ꝙ aliqñ fuerit cultus. Itē indulgentia siue priuilegiū non datur in graue detrimētū alterius. Itē de loco inculto dantur ecclesiæ prouentus ratione decimarum.

† In plerisq; antiqs codicib ita: Nos tñ iqsitioni tuæ taliter rñdemus: aliàs ita; Nos autem, &c.

c Dixerint.] per legem illam, ff. de verb. signifi. sylua cædua, § pen.

d Alijs asserentibus.] per l. illam, ff. de termino amoto. l. vlt. §. antepe.

e Legibus.] prædictis.

f De noualibus.] j. ī. le deci. ex parte.

g De nouo.] Sic sup. c. 1. & etiam mancipia dicuntur nouitia, quæ anno nondum seruierunt, ff. de pub. & vec. l. vlt. §. quoties. & vinum dicitur nouum, quod non habet annum, ff. de triti. vi. & oleo l. vetus. & Greg. nouas appellat nuptias, quæ inf. coronam anni contrahūtur, 35. q. 9. c. 1. Sed [1] videtur quod nouale dici debeat terra intra annum culta. Sed hoc non est verum, immo terra ex quo de nouo redacta est ad cultum, de qua nō extat memoria, ꝙ culta fuerit, semper erit nouale, quantū ad ius decimarū, ex quo semel fuit nouale, sup. de priuil. c. vl. & argu. sup. de deci. ex parte 3.

1 Aliàs ita, sic videret, &c.

h Indulgentiam.] de qua tu habes sup. de deci. ex parte 1. & c. ex parte 2.

[Glo. seq. arg. à cōtrario, signat contrariū, ponit opin.

i Magnos.] Ergo à contrario sensu uidetur, qd si nullos, vel modicos ꝯsueuit habere, nihil habebit ecclesia parochialis de illo nouali, etiā post tempora quantacunque, quod est verum. sup. de priu. c. vlt. Ar. contra 35. q. 3. quod scripsi 2 sicut dicitur de fundo dotali, qui etiā soluto matrimonio adhuc dotalis dicit, ff. de fūdo dot. et dirupto. arg. contra. 35. q. 5. quod scripsi. Tamē potest dici, vt dixit Io. & T. quod si ecclesia parochialis etiam tractu tēporis incipit lędi grauiter, desinit esse nouale. argu. ī. de don. Apostolicæ, & argu. huius decre. licet hic uideatur respicere principium noualis: si enim priuilegium incipiat esse iniquum, perditur priuilegiū, ī. de deci. suggestum, argu. 63. dist. c. quia sancta. §. verum, & ff. de vul. & pup. substi. ex facto. & ab eo, quod diù æquum visum est, receditur propter euidentem vtilitatem, ff. de consti. princ. in l. pen. ergo eadem ratione propter enorme damnum receditur ab eo quod diu obtentum est; aliàs semper erit nouale. sup. de priui. c. vlt. Ber.

2 Vide nota in ca. & si Christus. ī. de iureiu. in gressa. c. pe.

† De Alcobaciensi monasterio uide notata in c. cū olim ī. & priuilegijs.

¶ Idem abbati F. & P. monachis Alcobacię. †

¶ *Si ecclesia subiecta episcopo vnitur alteri, uel gubernāda committitur, saluo iure matricis ecclesiæ: per matricem ecclesiam intelligitur cathedralis, & non Romana.*

CAP. XXII.

VEnerabili † fratre nostro Colubrien. epō didicim⁹ cōquerēte,

† Cap. 6. eo. tit. in 3. cōp.

VEnerabili.] Per matricem ecclesiam cathedralis ecclesia intelligitur, non Romana. hoc dicit. In prima parte ponitur episcopi querela; In secunda dat iudices ibi, ideoque. Abb.

CASVS. Fratres sanctæ Crucis monasterium de Argarijs receperunt sub protectione sua, quod consueuerat Colubrien. episcopo iura episcopalia exhibere; tandem quidam prior illius monasterij, qui fuerat canonicus Colubrien. impetrauit super hoc quoddam priuilegium tacita ueritate, saluo iure matricis ecclesiæ; occasione huius verbi, saluo iure matricis ecclesię, dictus prior nolebat Colubrien. epo de iurib. epalib. rñdere, nec obedientiam exhibere, dicēs, ꝙ per matricē ecclesiā intelligit Romanam ecclesiam, & nō cathedralē; vnde conquestus fuit dño Papæ; mandat papa quibusdam

dam,quod si aliquid non occurrerit, propter quod dictus prior non debeat diœcesano episcopo respondere, compellant dictum priorem ad præstandum obedientiam dicto episcopo,& de alijs respondere sicut prædecessores ipsius prædecessoribus ipsius episcopi responderunt:non obstāte priuilegio i præiudiciū Colubrien.ecclesiæ per subreptionem obtento,quia per illud vocabulū,matricem ecclesiam, cathedralis intelligit,non Romana No. quod monasteria tenētur episcopo iura episcopalia exhibere,nisi fuerint exempta. Item priuilegiū in præiudiciū alicuius tacita ueritate obtentum,nō valet. Itē per matricē ecclesiā cathed.ec. ſa intellr.

a Per matricem.] Forte i priuilegio illo cōtinebatur, saluo iure matricis ecclesiæ & noie matricis ecclesię intelligi qlibet ecc. cathedral s, 63.di ex his,& 12. q.1.vidētes & hic in fi.tit.

b Intelligit,] Non attendēs quod q nimis astutè interpretatur principis bñficium, notatur infamia.C de leg.& sē.. l 2.La.

c Si aliud.]puta priuilegiū exēptionis, quoniam nulla pscriptio in hoc casu valeret sup. de præscrip. cum non liceat. Tā.

d Volumus.]Et nos idē velle debemus, ex quo illud præcipit obseruari.11. dist. qs nesciat,& eius interpratio ius facit quo ad omnes C. de leg. & se.cun.in fi. Lau.

Ex parte.].In prima parte qrelā Comitissæ ponit:i secūda iudices instruit, secūda ibi,Ad intelligendam.Abb.Sic.

CASVS. Officialis vel pposit⁹ Comitissę Blesen. capit quēdā latronē: & iustitia fuit ide facta.post factā iustitiā,latro. ille fuit p Capitulū, Carnotē.requisit⁹.qa dicebat eū i terra ipsi⁹ captū fuisse : officialis comitissæ dicebat eū captū fuisse in terra comitissæ:& sup hoc cautionē obtulit de parēdo iuri;sed capitulum nihilomin⁹ terrā comitissæ supponit iterdicto fecerut, quod relaxare noluerūt,nisi prius eis solueret emenda occasione priuilegij sui, in quo continet, quod nemini liceat

quod cum fratres Sanctæ Crucis monasterium de Aigarijs† sub protectione sua nuper receperint, quod suis prædecessoribus episcopalia iura consueuerat ab antiquis tēporibus exhibere, nunc quodā de canonicis suis sine suo consensu ibi facto Priore,occasiōne cuiusdā priuilegij a C. Papa veritate tacita ipetrati, eidem episcopo obedientiam denegat exhibere, ide sumpta occasione quod per matricem [a] ecclesiam non cathedralē intelligit,[b] sed Romanā: & infra.

¶ Ideóque mandamus, quatenus si aliud [c] uobis non occurrerit, propter quod dictus Prior non debeat diœcesano episcopo respondere: vos eum ad eam præstandam eidem sicut prædecessores sui prædecessoribus episcopi præstiterunt,per cēsuram ecclesiasticam compellatis,non obstante priuilegio in præiudicium Colubrien. ecclesiæ per subreptionē obtēto: Nos enim per matricē ecclesiam cathedralem intelligi volumus, [d] non Romanam.

¶ Idem abbati sanctę Genouefæ [Decano & cancella. Parisien.

¶ *Excommunicatus, vel interdictus pro contumacia vel offensa dubia,absoluitur cautione præstita de stando iuri.*

Si verò fuit excommunicatus vel interdictus pro manifesta offensa,tunc prius debet satisfacere, antequam absoluatur Et dicitur manifesta, de qua constat per cōfessionē, uel probationem legitimam, vel rei euidentiam, hoc dicit cum c sñq.

CAP. XXIII.

Ex† parte in Christo dilectæ filiæ Comitissę Blesen.& infra.

¶ Proposuerunt nuntij Comitissę, quod cum ipsius [e] præpositus [f] quendā latronem ceperit,& iustitia fuerit inde facta,latro fuit per capitulū Carnoten. post factam iustitiā requisitus,quia eū in terra sua captum fuisse dicebant,& infra.

¶ Verum,cum super hoc de parendo iuri Comitissa cautionē offerret,canonici Carnoten.nihilominus terram eius fecerūt interdicto supponi:quod relaxare noluerunt, nisi prius solueretur emēda; dicebatur enim i Carnoten. ecclesiæ priuilegijs † cōtineri, quod nemini liceat excōmunicatis, vel nominatim iterdictis, per canonicis Carnotē.absq; congrua satisfactione absolutionis beneficiū indulgere:& infra.

¶ Ad intelligendam autē clausulā [g] priuilegij memorati credim⁹ distiguēdum, vtrū in aliquem interdicti uel excōmunicationis sententia sit prolata pro cōtumacia [h] tm̄,quia

excommunicatis vel nominatim interdictis pro ecclesia Carnotensi, absque congrua satisfactione beneficium absolutionis indulgere : Sed quia comitissa absolutionem obtinere nequiuit, appellauit ad Metropolitanum : qui postea dubitauit super clausula priuilegij:vnde qsiuit a papa interpretatiōnē illius clausulæ priuilegij Carnoten. Dominus papa coram quo prædicta & alia pposita fuerunt, sup hoc dicit distinguendam esse ad intelligendū clausulam illam , vtrū in aliquem sentētia lata sit pro contumacia tantum: qa citatus noluit stare iuri,vel ēt pro offensa: qa iussus noluit maleficium emēdare;In primo casu sufficit quod sentētia relaxetur, si prius sufficiēs standi iuri cautio præbeat, in secūdo uero casu, si offensa ēst manifesta,non debet sententia relaxari,nisi prius præstetur emenda. Si uerò dubia est offensa,& cautio cōpetens de iuri parēdo pręstetur, dēt snia relaxari. No. quod iterdictus pōt agere, vel procuratorem cōstituere. Item interpretatio priuilegij si dubitetur de illo,dēt fieri ab eo, q dedit priuilegiū; qa eius est interpretari cui⁹ ē condere. Itē hoc priuilegiū reducit ad ius cōe,tm̄ quod dictā indulgētiam intelligit Papa;& ideo ad cautelā tm̄ valet illa idulgentia, qa solet plus timeri, &c. Itē excōicatur quis aut pro cōtumacia, aut per offensa, siue pro crimine.

e Cum ipsius.] s.Comitissæ.

f Præpositus.] Laicus officialis.

g Clausulā.] pmissā, s.nemini liceat excōicatis vel noiatim interdictis, per canonicis Carnotē. absq; congrua satisfactione absolutionis bñficiū idulgere, q hēs .j. c. proxi. [Gl.se. successiue sol. duas obiec.& vnā qō.

h Pro contumacia.] Non vr quod hæc distinctio locū hēat, vtrū qs excōicet per crīe,an per cōtumacia:qa nemo excōicat. a nisi per mortali pcō, & qui aliter nō pt corrigi.11.q.3. nemo. in fi. 45.di sed illud. & 24.q.3 tā sacerdos & 11.q.3.certum. immo bene hēt locum hæc dist. quicunque.n. vocatus legitime

†Argauil.

a Et quolibet baptismalis,de uā suc.prętereà. 2. de pręsi. ex transmissa,& ecc.ędi. ad audientiā.& cle.de sent.exc.c.1. Io. And.

† Cap. 7 ro. tian 3.cōpi.

† forte,priuilegio.

a Quam caute sit ferenda excōicationis snia, tradit nouissimè concilium Trid. sessio. 25. de reformat. c. 3.

legitimè ad iudicium nõ venit, pro quacunque re, contumax reputatur, vndè propter talem cõtumaciam excommunicari potest, si res talis sit, ꝙ actor non possit in possessionem mitti. sup. vt li. nõn cõnte. tuæ. & tunc sufficit præstare cautionẽ standi iuri: quia pro sola contumacia excommunicatus fuit, scilicet quia non venit, & nõ pro re aliqua: qa nõdum cõstabat in quo teneret actori. Si pro offensa, tunc excommunicatur, puta cõmisit maleficium, & illud fuit notorium, vel per sententiam, vel per facti euidentiam, vel per confessionem. ĩ. c. proxi. & ſ. de coha. cle. & mulie. c. vlt. & condẽnatus de ipso maleficio cum nõ satisfaceret, fuit excommunicatus, hic talis non dẽt absolui nisi primo satisfaciat, cum cõstet de maleficio suo, & tamen hic interuenit contumacia antequã excommunicaretur:

quia, scilicet citatus a stare noluit iuri: vel etiam pro offensa, quia videlicet iussus b noluit maleficium emendare. In primo casu, credimus congrue satisfieri, vt sñia relaxetur, si prius sufficiẽs c standi iuri cautio tribuatur. In secundo verò si offensa est manifesta, d non credimus satisfieri congrue, vt relaxetur sententia, nisi prius sufficiẽs præstetur emenda. Si verò dubia e est offensa, sufficere credimus ad relaxandam eãdem, si parendi mandato ecclesiæ† competens satisfactio præbeatur.

quia non soluit in termino statuto, sed hic directè excommunicatur, quia non satisfecit, sed in alio casu nõ, nisi quia non venit. Idem esset si maleficium notorium esset, si publicè proponatur, quicunque fecit tale maleficium satisfaciat læso vsque ad talem diem: aliàs sit excommunicatus: post terminum non absoluetur, si veniat ad iudicem, & petat absolui, nisi satisfaciat. 23. q. vlt. pessimam. & ita bona est distinctio Præterea, superfluum videbitur priuilegium illud: quia de iure communi illud competit cuilibet, quòd nullus absoluatur priusquam satisfaciat: vt c. pessimam, & ſ. de off. de leg. ex litteris 17. q. 4. de presbyterorum, & 11. quæst. 3. excellentissimus, in fi. & sup. tit. prox. parochianos. Potest dici, quòd solet plus timeri. & c. 23. distin. quanquam, & supra de hære. si aduersus, multa enim conceduntur quæ sunt de iure communi. 24. q. 2. c. sanè, in fi. & 33. q. 2. admonere, ibi, viaticum tibi concedimus, & tamen omnibus pœnitentibus in fine datur. ſ. de pœ. & remis. ꝙ in te, & ſ. ti. proxi. permittimus. 1 Quid si aliquis ita pauper sit, quòd non potest satisfacere? præstet cautionem quod satisfaciet cum peruenerit ad pinguiorem fortunam ſ. de sol. Odoardus. Quid si cautionem pręstare non potest? tunc iuret, ar. C. de epi. & cle. auth. generaliter. præstet quam potest sup. de do. post diuor. resti. c. pe. licet videretur quòd talis casus non excuset. arg. sup. de rap. super eo. & C. de fur. l. subtractio. nam quandoque aliquis non absoluitur propter delictum suum, sed differtur absolutio. 11. q. 3. qui iubente. 18. distin. si quis adesse & 26. q. 7. sacerdos. sup. de offi. ord. significauit & 11. q. 3. si quis episcopus damnatus. Nulli tamen est finaliter pęnitẽntia deneganda. 26. q. 6. si presbyter, & c. seq quia ecclesia nulli claudit gremium suũ. C. de sum. trin. l. vlt. prope. fi. Bern.

1 Et ĩ. c. dilecto. põt dici ꝙ licet priuilegiũ i illo pũcto de quo hic q̃ritur, non cõtineret gratiã: ꝯtinebat tñ in alio, quo ꝯcedebat capitulo excõicare, vel interdicere ꝓprijs offensis. ſ ad idẽ de rescr. ex parte decani. Io. And.

[Glo. seq. arg. signat contrarium, & ibi remittit.

a Citatus.] Trinis edictis, vel vno peremptorio pro omnibus. 24. q. 3. de illicita. ff. de re iud. contumacia. vndè videtur, ꝙ non veniens ad primam citationem, non sit contumax, arg. C. de iud. sancimus. & supra de procu. querelam, vel de hoc & 5. q. 3. si ęgrotans Ber.

b Iussus.] Et hæc contumacia est ff. de rei ven. qui restituere, & non excommunicatur quis nisi pro contumacia, sed hoc intellige vt dixi in magna glo.

c Sufficiens] Et supra de sequestra. ad hoc. sufficiens cautio est, si pignora, vel fideiussores dentur. ff. man. & mandato Titij. §. vlt. De hoc dictum est ſ. vt li. contestata. quoniam. §. in alijs.

d Manifesta.] Ex hoc verbo orta fuit contentio, quæ determinatur prout dicitur, ĩ. c. proxi.

¶ Idem Comitissæ Blesen.

¶ *Summatũ est supra c. proxi. vel dic: Manifestum dicitur, quod per confessionem, vel probationem legitimam, vel euidentiam rei constat.*

[Glossa seq. obijcit, & dupliciter soluit.

e Si verò dubia.] Quomodo ergo iussit iudex maleficium emendare, si nõ fuit manifestum? Item si sententiando iussit, a factum fuit notorium per sententiam, supra de coha. cle. & mulie. cap. vlt. ergo non potest esse dubia offensa. Sol. quandoque iubetur à iudice sententiando 11. quæst. 3. qui iubente. ff de re iud. quod iussit, & hoc fieri nõ debet, nisi cũ res est manifesta. 11. q. 3. graue, quandoque iubet iudex non sententiando: vt si statim cum comparuerint coram eo partes, reus confitetur: quia confessus pro iudicato habetur, ff. de confess. l. 1. C. eo. lem. leg. vnica. si tantum pręcipit vt satisfaciat, non hoc faciat sententiando: quia non omnis vox iudicis auctoritatem rei iudicatæ continet, C. de sent. & interlo. omn. iud. ex stipulatione, & 3. q. 6. hoc quippe. & adhuc potest reus allegare errorem suum, ff. de confess. l. 2. vndè non est res manifesta: & ita potest intelligi quod hic dicit Io. vel sic, ad querimoniam alicuius de aliqua offensa eam exprimen lo iudici, ipse iudex præcipit reo, vt satisfaceret illi vsq; ad certum terminum, aut compareret coram eo responsurus: aliàs excommunicabat illum, nisi alterum istorum faceret: & ille non venit, & sic fuit excommunicatus; si ipse petat absolui, sufficit quòd ipse præstet cautionem standi iuri: quia offensa tunc dubia est, & si fama sit quod id fecerit, vel quod iudex à pluribus hoc intellexerit.

CAP. XXXIIII.

CVm † olim pro canonicis Carnoteñ. quoddam capitulũ contra te fuerit allegatum, f quod dicebant † in ecclesiæ suæ priuilegijs contineri, vt videlicet nemi-

CVm olim.] Communis diuisio: Secunda ibi, Quia verò. Et dubium emanauit ex responsione Papæ ſ. c. proxi. Abb. Sic.

CASVS. In prædicta decret. dicitur, Si offensa est manifesta, non debet quis absolui nisi prius præstet emendam: super verbo illo, manifesta, orta est contentio: dicebant canonici, quod illa offensa dicitur manifesta, quæ sibi, & non alijs manifesta videtur: Ex parte Comitissæ dicebatur, quod ad eorum arbitrium non est standum: quia semper dicerent offensam manifestam: Super hoc scribit Papa Comitissæ, dicens, dum ansam soluimus, nõdum dicimur ligauisse propterea quod dicebãt canonici Carnoteñ. offensam illam manifestam esse, non quæ iudici, nec quæ alij, sed quæ sibi tantum manifesta videtur, sed Papa dicit illam offensam manifestam, quæ vel per confessionem, vel per probationem legitimam nota fuerit, aut euidentia facti, quæ nulla possit tergiuersatione celari. Nota, quod non dicitur plenè responsum, cum responsio est obscura, & ad plura possit referri. Item non est standum confessioni alicuius in iure pro se facto. Item manifestum ponitur in prædicto capitulo pro notorio. Item manifestum dicitur tripliciter, scilicet confessione, probatione, facti euidentia.

f Allegatum] sup. c. prox. quod continetur hi: ĩ. ibi, nemini, & c. vsque ibi, quia verò. Bern.

† Dictio ecclesiæ, deest in vetustiorib. codicib. & in oib. Vaticanis.

2 Idẽ notat ſ. de elec. du dũ in gl. sed pone, & de hoc in Aut. de exhib. & itrodu. reis. §. sancimus. versic. suscepto. i gl. a. & in Specul. & sen prola. §. 2. ver. è quo que. & ĩ for ma eius §. vt autem circa principium.

† Cap. 8. eo. ti. in 3. cõp. huius decr. itellect⁹ pẽdet ex superiori capite.

† Dicebat.

ni liceat excommunicatis, vel nominatim interdictis pro canonicis Carnoten. absque congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere: & inf. ¶ Quia verò dum ansam [a] soluimus, nodum dicimur [b] ligauisse, propter hoc, quod eisdem canonicis (velut asseris) proponentibus [c] illam offensam esse manifestam, nô quæ iudici, [d] nec quæ alij, sed quæ sibi tantummodo manifesta videtur: offensam illam nos rescribimus intelligere [e] manifestã, † quæ vel per cõfessionẽ, [f] vel ꝓbationẽ legitimè nota fuerit, aut euidentia rei, q̃ nulla possit tergiuersatione celari.

a Dum ansam.] Dicitur quandoque ansa auricula scyphi, vel vrcei, vel calicis, quæ manu tenetur, ff. de rei vend. in rem, §. 2. hic dicitur ansa nodus cursilis, & facilis ad soluẽdam, ita factus, quòd si rectè trahatur caput fili, omnimodo est solutus nodus: si malè trahitur: ligatus remanet, ita ꝯtingit Papæ in solutione quæstionis ꝓcedẽtis decretalis de offensa manifesta, q̃ modo hic soluit inferius apertè.

b Dicimur.] A peruersè intelligẽtibus: vt à canonicis Carnotens.

c Proponentibus.] & malè.

[Gl. seq. iustificat textum, & obijcit, & soluit.

d Non quæ iudici.] Et hoc fatuũ erat dicere, ꝙ sibi credendũ esset in præiudicium alteri⁹: Immo iudex secundum motũ animi sui, & secundum sensum iudicare tenetur, sup. de consue. ad nostram, & sup. de renũ. in præsentia, & ĩ. de testi. in nostra, & 3. q. 7. iudicet. & secũdũ ꝙ sibi videtur. ff. de arbi. quale. dũ tamen secũdum leges, & canones, in Auth. de iud. §. quia verò, col. 6. in Auth. de defen. ciui. §. iusiurandum col. 3. Sed videtur, ꝙ illud dicatur manifestum, quod iudici videtur, sicut illud dicitur probabile quod ei videtur, sup. de app. vt debitus. Respondeo, licet ad opinionem iudicis referatur, quid dicatur ꝓbabile, vt per hoc possit, & debeat appellationi deferri, ĩ. de app. cũ speciali, & ĩ. tit. prox. sacro, ad fi. secus est in manifesto, illud enim propriè dicitur manifestum, quod nõ eget probatione, 11. q. 3. eorum, sed hic sumitur manifestum pro notorio, prout in fi. dicitur, & 2. q. 1. de manifesta.

† Vide l. Iulia. ff. de cu. fu. no. in l. 4. mutuã, §. nõ ideo. ff. man da. gl. i l. amissione, §. pe. ff. de ca. diminut.

e Intelligere.] Ergo nos quoque sic intelligere oportet, ĩ. eo. venerabili. sic ĩ. de hære. cũ Christus. quia interpretatio principis ius facit, ĩ. ti. proxi. inter alia. C. de leg. l. 1. & vlt. 1 Bern.

1 Vide ĩ. eo. in his, super vlt. gl. & c. venerabil. in gl. vlt. Ioan. And.

f Confessionem.] & per sententiam, sic ĩ. de cohab. cleri. & mulie. c. vlt.

Abbate S. Siluani.] Verba priuilegiorum largam habent significationem; vndè verbum, secundum, & iuxta, in eis positum causatiuè tenetur, non conditionaliter. Ita communiter summarunt: sed hæc summatio videtur nimis generalis, & non est vera indistinctè iudicio Panor. quia priuilegium in quantum præiudicat alteri, seu iuri communi, non debet largè, sed strictè intelligi: vt dixit ip̃e Panor. in c. olim, ĩ. eo. prima pars narrat factum: Secunda diffinit: ibi. His igitur. Prima subdiuiditur, nam in prima ponitur petitio pro parte electi. In secunda ibi, Cæterum, petitio & responsio cõtra electum. In tertia ibi, Ad hoc, responsio pro electo. In quarta ibi, Contra quod, responsio ꝯ electum. Abb.

CASVS. Vacante monasterio S. Siluani, monachi elegerunt quendam de gremio suo in abbatem, & istam electionem suam petierunt à Morinen. episcopo confirmari, sed monachis Sancti Bertini se opponentibus, ex aduerso, episcopus electionem illam noluit confirmare: propter quod partes ad Papam habuerunt recursum coram quo procurator S. Siluani electionem præfatam canonicè factam petijt confirmari: Sed procurator S. Bertini proposuit ex aduerso, ꝙ tam de consuetudine approbata, quam de speciali priuilegio Romanorum Pontificum, electio monasterij sancti Siluani debet de monasterio S. Bertini celebrari, vndè huiusmodi electio erat non immeritò reprobanda, contra cõsuetudinem, & priuilegia sedis Apostolicæ attentata: & monachi Alciaten. debebãt de iure compelli, vt de monasterio S. Bertini persõnã idoneã sibi eligerẽt in abbatẽ: lite ꝯtestata, & testibus receptis, Papa depositionibus testiũ diligenter inspectis, inuenit esse probatũ, ꝙ à xl. annis, & ĩ. monachi Alciaten. elegerunt sibi abbatẽ de monasterio S. Bertini, & cũ quadã vice Guarinum monachũ Alciateñ. eligissent, electio effectum habere non potuit, donec apud monasterium S. Bertini ꝓfessione facta post aliquãtulũ tp̃is, qñ placuit abbati, & monachis S. Bertini in abbatẽ S. Siluani extitit electus. Itẽ in priuilegijs Romanorũ Põtificũ apparebat Alciateñ. abbatẽ de monasterio S. Bertini eligẽdũ. In priuilegio Paschalis Papæ ꝯtinet: subrogatione abbatis penes monasteriũ S. Siluani, apud Alciaten. iuxta præteriti tp̃is morẽ in vestra semper concedimus dispositione cõsistere: & in priuilegio Calixti Papæ hmõi capitulũ inuenitur, Porrò iuxta Paschalis Papæ decretum, abbatis subrogatioñẽ penes Alciaten. nõ aliunde, q̃ de monasterio vestro fieri Apostolica auctoritate ꝯcedimus. Ad illa rñdebat à parte aduersa, ꝙ Et si verũ esset, ꝙ ĩ prædictũ tp̃s de monasterio S. Bertini sp̃ fuit Abbas Alciaten. assumptus, ex hoc tñ dici non poterat, ꝙ aliqua consuetudo quasi ꝓdicto iudicio fuisset obtenta, cũ id qđ dictũ est de dicto Guarino, ꝓ bono pacis factũ fuerit. Præterea, in priuilegio Paschalis dr̃, iuxta præteriti temporis morem: sed de more ꝓteriti tp̃is non fit fides, vndè ꝑ illud priuilegiũ monasterio Alciaten. nullũ ꝓiudicium generatur. Sed ꝯ hoc respondebãt, ꝙ hæc determinatio, iuxta ꝓteriti tp̃is morẽ, & causalis, & cõditionalis põt intelligi, & referri tã ad illud verbũ concedimus, q̃ ad infinitiuũ. s. cõsistere. Si n. determinet verbũ illud ꝯsistere, ꝙ est impersonale, conditionalis intelligitur, & est sensus: Concedimus subrogationem abbatis S. Siluani in vestra dispositione consistere, iuxta præteriti tp̃is morem, idest, si mos ꝓteriti tp̃is talis fuit. Si verò determinet verbũ impersonale, causaliter dẽt intelligi, & est sensus: Concedimus iuxta ꝓteriti tp̃is morẽ. i. quia mos ꝓteriti tp̃is sic obtinuit, & iste est verior itellctũ⁹, qa cũ priuilegiũ sit lex priuata, & lex ñ dẽat esse obscura, sed certa, nec esset priuata, nisi aliqd indulgeret: ꝓfectò sic itelligẽda sũt verba, vt res de qua agit, poti⁹ valeat q̃ ꝑeat, qa aĩs priuilegiũ inutile esset Pręterea Calixt⁹ Papa determinatio ne illã dubiã remouit, dicẽs, ꝙ electio monasterij S. Siluani nõ fiat aliunde, q̃ de monasterio S. Bertini. Hijs & alijs

¶ Idem episcopo, & Cantori Atrebateñ.

¶ *Verba priuilegiorum debẽt intelligi, vt aliquid afferant, & non remaneat ambiguitas, & ideò verbum, secundum, & iuxta, videntur apposita causatiuè, non conditionaliter. h. d. Panormit.*

CAP. XXV.

Abbate † S. Siluani Alciateñ. viam vniuersæ carnis ingresso, cũ eiusdẽ loci monachi elegissẽt quẽdam de ipsius ecclesię gremio in abbatẽ, & confirmationẽ electionis à Morinensi epõ nequiuissent aliquaten⁹ obtinere, eã à sede Apostolica petierunt. ¶ Cæterum, procurator monasterij S. Bertini ꝓposuit ex aduerso, ꝙ cũ secun-

† Cap. 10. eti. in 3. cõp.

alijs diligenter auditis dominus Papa adiudicauit monasterio sancti Bertini huiusmodi dignitatem, vt quoties vacauerit monasterium sancti Siluani, electio eiusdem fiat de monasterio sancti Bertini. ita videlicet vt tandiu monasterium ipsum hac debeat prærogatiua honoris gaudere, donec ibi viguerit obseruãtia regularis, & personæ idoneæ inueniantur in illo, quæ possint in abbatem assumi. No. quod confirmatio abbatis spectat ad episcopum. Item priuilegiũ dicitur lex priuata. Item lex nõ dẽt esse obscura, sed manifesta. Item priuilegium semper debet intelligi, vt aliquid indulgeat: alias delusoriũ esset. Item res de qua agitur, potius debet intelligi vt valeat quã pereat. Item aliqui tenentur eligere de aliena ecclesia & hoc ius præscribi potest, sed verum videtur si titulũ habent qui præscribunt. Item priuilegiũ amittitur per delict.

a Cõsuetudinẽ.] Ex hoc videt quod sit benè recipiendus talis libellus, peto ius eligendi rõne cõsuetudinis, ẽt si causa alia siue titulus nõ allegetur. sic. s. de cau. pos. cum ecclesia & sup. de elect. Cumana. ff. commu. præ. vẽditor. §. si constet. & s. de consue. cum dilectus. quæ similis est huic. 18. q. 2. seruitiũ. ff. de aqua plu. arc. l. 1. §. vl. & 9. q. 3. conquestus. 63. dist. quia. Sed contra quia ex solo cursu tẽporis non tollitur obligatio: ergo nec inducitur, ff. de act. & obl. obligationum. §. placet & sup. de præscr. si diligenti. Sol. circa ius eligendi sufficit probare cõsuetudinẽ præscriptam. De hoc dictũ ẽ s. de cau. pos. cũ ecclesia. Dic vt ibi I.

b De monasterio.] Sed cum seruitutẽ sibi debere dicat, quomodo petit, vt aliquid sibi fiat, cum seruitus potius sit, ne aliquid fiat, quã vt aliquid fiat, ff. de serui. quotiens. §. 1. Solu. iure cõi necesse habet eligere, sed iure seruitutis debitæ petit ne aliundè eligat, quam de suo etiam monasterio: vt in fi. patet, & ita ne aliquid fiat petitur vel verius dicas, quod benè petitur iure seruitutis, vt aliquid fiat. ff. de ser. ven. & si fortè. §. 2.

c Alciaten. monachum.] Hoc modo benè probatur seruitutis possessio. s. quia prohibitio facta est, ne ille esset abbas, & admissa fuit, quia per hoc, quod prohibebant, credebant vti iure suo, quod exigitur in seruitutib. licet enim vtaris, nisi credas te iure tuo vti, vt paratus sis prohibere impedientem, non acquires seruitutem tempore. ff. de itin. actuque priua. l. vlt. arg. ff. quemad. ser. amit. l. vlt. Quid enim si vicinus tuus propter paupertatẽ, vel fortè quia non curauit, per 100. annos habuit ædificiũ suum depressum non extollens illud, nunquid propterea dẽt tibi seruitutem altius n tollendi? Cert' nõ, quia nisi crederes te ius habere, quod præsumit si aliquãdo prohibuisti interrumpere præscriptionem: interpellare enim deberes seruitutem, si vsucapere vis. ff. quemadmodũ serui. amit. si quis alia. §. si cũ ius hre. Vin.

d Porro.] Hic incipiunt verba priuilegij Calixti Papæ vsq; ibi: ad hoc.

e Iuxta Paschalis.] Hic allegatur priuilegiu, & pterea præscriptio: vt s. patet sed p̃scriptio & priuilegiũ cõtraria sunt: quia qui allegat priuilegiũ, iuri præscriptionis renuntiare vr. s. de psc. veniẽs. quia qđ meũ est, ex alia cã meũ fieri nõ pt. s. de fi. instr. inter dilec. Dic vt dixi s de psc. auditis in gl. q incipit: sic ergo abbas, &c. ibi similiter allegabat præscriptio & priuilegiũ. vel melius hic allegabat cõsuetudo, & nõ p̃scriptio: & cõsuetudo dẽt esse pscripta, sup. de cõsuet. cũ dilectus. & ita cõsuetudo pbat vsum priuilegiorum.

f Spatiũ.] s. xl. annor.

g Contradicto iudicio.] Ad hoc. n. vt consuetudo valeat, oportet vt sit obtenta in dicto iudicio. i. si ex aduerso negetur consuetudo. ff. de legi. cũ de cõsuetudine. & alia de quibus hr sup. de cõsuet. c. vlt. Cõtradictum iudicium dr, puta cũ ego dicerẽ hãc esse consuetudinẽ, aduersarius dicebat nõ esse cõsuetudinem, & iudicatũ fuit quod erat cõsuetudo, sicut. n. in seruitute vel libertate pscribenda requiritur protestatio, ff. quemadmodũ seru. amit. si quis alia. §. 2. sic vr quod requiratur in consuetudine præscribenda. Io.

¶ Gl. seq. all. 8. iura, & in cõtrariũ alia quinq;: ponit tres opi. & tertiũ approbat: contra quã alle. 2. iura, & respõdet.

h Fiat fides.] Ex hoc videtur, quod si in priuilegio aliquo fiat mentio consuetudinis vel priuilegij, quod necesse sit illud priuilegium exhiberi. 100. dist. contra morem 76. dist. ieiuniũ. 9. dist. vt veterũ. 12. q. 2. sancimus. in Aut. vt spon.

dum approbatam cõsuetudinem [a] & priuilegia Romanorum Pontificũ abbates Alciateñ. debeãt de monasterio [b] sancti Bertini semper assumi, huiusmodi electio erat non immeritò reprobanda, vtpotè contra consuetudinem diuturnam, & contra priuileg. sedis Apostolicæ attentata: & Alciateñ. monachi debeant † de iure compelli, vt de monasterio sancti Bertini personam idoneam sibi eligerent in abbatem: & infra.

¶ Nos igitur depositionibus testium diligenter inspectis, inuenimus esse probatum quod a quadraginta annis & infra, monachi Alciateñ. abbatem sibi de sancti Bertini monasterio elegerunt: & infra.

¶ Et cum quadam vice Guarinum Alciateñ. [c] monachum elegissent, eius electio robur habere non potuit, donec apud monasterium sancti Bertini professione facta, post aliquantum † temporis, quando scilicet eiusdem loci abbati & conuentui placuit, in Alciatẽ. extitit abbatẽ assumptus. Ex priuilegijs quoque Romanorum Pontificum argui poterat Alciat. abbatem fore de sancti Bertini collegio eligendum: nam priuilegio Paschalis Papæ huiusmodi capitulum apparet insertum: Subrogationem abbatis penes monasterium sancti Siluani apud Alciateñ. monachos, iuxtà præteriti temporis morem, in vestra semper concedimus dispositione persistere. In priuilegio etiam Calixti huiusmodi capitulum inuenitur: Porrò [d] iuxtà [e] Paschalis Papæ decretũ abbatis subrogationem penes Alciateñ. non aliundè, quam de vestro monasterio fieri Apostolica auctoritate decernimus. ¶ Ad hoc autem pars aduersa respondit, quod si etiam probaretur quod infra prædicti temporis spatium [f] de monasterio sancti Bertini semper fuerit abbas Alciaten assumptus: ex hoc dici non poterat, quod consuetudo aliqua quasi contradicto [g] † iudicio fuerit introducta, cum in memorati Guarini electione, pro bono pacis extra iudicium processum taliter dignoscatus: & infra.

¶ Præterea cũ Paschalis Papa subrogationẽ abbatis S. Siluani monasterio S. Bertini iuxta morẽ præteriti tpis duxerit concedẽdam, nec † de more p̃teriti tẽporis fiat fides [h]

† Aliàs ita: debebãt iure compelli.

† Aliquantulum.

a Vñ petere possũ vt parietẽ redifices vsque ad eum modũ quo possim immittere tignum dicit Hos. illud speciale in seruitute oneris ferẽdi: vt ibi no. vr fm eũ hæc petebat hic n iure seruitutis, sed cõsuetudinis & priuilegij: quia nec seruitutes acquirũtur tẽpore, ff. de serui. l. si seruitutes s. in princi. Io. And.

a Nec reædificato: aliàs reædificatũ habebit eadem priuilegia secũdũ Inn. al leg. de elect. quia diligentia. vel secundum eum priuilegium datũ, ordini durat ordine durãte: datũ vero loco, uel possessionib quæ sunt ordinis, durat ẽt remoto ordine. de reli. domi. c. 2. de statu monacho. recolentes. Ioan. And.

† In plerisque antiquis codicib ita: cõtradictorio: iudicio, &c.

† Aliàs ita nec de more vel cõsuetudine, &c.

per eius priuilegiū et similia, nullum super hoc Alciateñ. monasterio poterat præiudicium generari. ¶ Contra quod fuit ex aduerso responsum, qđ hæc determinatio: secundum præteriti temporis morem: & causalis, a & cōditionalis potest intelligi, & tā ad personale, b quam ad impersonale c verbum referri. Si enim impersonale verbum determinet, conditionalis† intelligitur, & est sensus. Concedimus subrogationem abbatis sancti Siluani apud Alciateñ. monasterium in vestra semper dispositione consistere, secūdum præteriti temporis morem: idest si mos præteriti tēporis talis fuerit.† Si verò verbū determinet personale, causaliter dēt intelligi, ut sit sensus. Concedimus secundum præteriti temporis morem, idest, quia mos præteriti temporis sic obtinuit subrogationem, & cætera. Hic autē sensus d rectior esse videtur: quia cum priuilegium sit lex priuata, e † & lex non debeat esse obscura uel captiosa, f sed certa & manifesta: nec esset priuata, nisi aliquid specialiter indulgeret, profectò sic intelligenda sunt illa verba, vt res de qua agitur, valere possit potius g quam perire: maximè cū supradictus C. Papa, qui eidē Paschali è uicino h successit, uerbis æquioribus vsus, determinationē illā ꝓrsus amouerit, ut ambiguitas tolleretur: & qđ dicebatur in cōcessione Paschali, ut videlicet subrogatio abbatis sācti Siluani apud Alciatē. in dispositione abbatis et fratrū sancti Bertini semper existeret, ipse mutauerit, decernens subrogationem ipsius abbatis nō aliunde, quā de monasterio sancti Bertini faciendam. ¶ His igitur diligenter auditis, monasterio S. Bertini adiudicauimus huiusmodi dignitatem, ut quoties in Alciateñ. monasterio abbatis electio imminet faciēda, Alciatenses, monachi i de cænobio sācti Bertini personam idoneam k sibi eligāt in abbatem: ita uidelicet, vt tamdiù monasterium ipsum hac honoris debeat prærogatiua gaudere donec ibidem l uiguerit obseruantia regularis, ut idoneæ personæ inueniātur in illo q † possint in abbatē asumi.

.vt spon.lar.§.& hoc insuper. coll.9. Argu.contra, quia non videtur, ꝙ hoc requiratur in publico instro. 19. di. si Romanorum, & in Auth.vt fratrum filij, §. 1.colla. 9.& C.de dona. si ea quæ, ff. de dona.ex hac scriptura, ff.de admi.tuto.chirographis Ad hoc distinguunt quidam inter publica instrumēta & priuata, vt in publico instrumento non sit necesse probare vel exhibere illud đ quo fit mētio licet i priuato sic. Sed alij dicūt, ꝙ si i priuilegio inserii, totus tenor alterius, nō est necesse illud exhibere. Sed certè illud non sufficit, quia adhuc posset eē falsitas in bulla & in alijs. s̄. de priuile.cum olim. in fi. Alij ꝓbabili9 1 dicunt. ꝙ si auctoritate iudicis priuilegiū vel aliquod rescriptū est renouatum, vel in alio priuilegio insertum, nō est necessè illud exhibere, secus si per tabellionem tm̄, quia publicatio facta coram iudice fidem facit, licet postea perdantur instrumenta; vt C.de testa.publicati. Item quia iudex diligentius 2 singula facit quam tabellio, qa non est credēdum q. iudex sine causæ cognitione aliquid faciat, sicut verisimile non est, ꝙ auferat alicuius legitimas exceptiones sup. de offi.de leg.ex parte. Sed pdictis omnibus obuiat. sup. de re iudic. cum iter. in fi.& sup.de fi. instru.inter dilectos. Sed dicas, ꝙ si cōstat ꝙ instrumentum publicatū sit, corā iudice, non est necesse illud exhibere, nisi aduersarius velit docere de falsitate illius, qa tunc debet exhiberi, licet primo imposita sit eis fides, nisi iurauerit, se illud perdidisse. C.de fide instr.vlti. lo.

1 Et hoc placet Inno. & Ho. Io. And.

2. Hinc ē ꝙ tanta est iudicis auctoritas, ꝙ facit ualere, ꝙ aliàs non ualeret, ff. ꝙ cū fa.tuio.l. 1. §.pe.in fi. ff. ꝙ met9 cau. l.f.§. de mino. ait ꝑtor. §.1.Io.And.

† cōditionaliter.

† fuit.

† Adde ꝙ no. Bar.in l. si finita.§.ex hoc edicto. ff. de dam. infe.

a Causalis & conditionalis.] Vt hęc dictio, secundum: accipiatur pro quia vel pro si.]Ber.

b Ad personale.] scilicet hoc verbum, concedimus.

c Impersonale.] s.hoc verbum, consistere.

d Sensus.] s.quod referatur ad personale.

e Lex priuata.] dist.3 priuilegia.

f Captiosa.] dist.4 erit autem. vnde statutum fuit, vt p consequentiam litterarū scriberetur lex: C. de vet. iu. enu.l 1.in fi.ff ad mu.l.1.in fi.Ber.

Glo.seq.alleg.10.concor.& tria contraria.

g Valere possit potius.] Simile. ff. de vsu & habi. diuus, in prin.ff.de reb. du.quoties. ff. de ser. si cui. & l. seq.s̄.de priuil.in his.16.q 4.c.1. & 12.q.2.si quos & q. 5 quia sup.de conuer.coniuga.quidam.ar.sup. de fi.instru.inter dilectos. Arg. contra. sup.de offi. deleg. cum sup.& ff.de iure codicil l.1.& ff.de hæred. insti.quoties. Ber.

h E vicino.] idest proxi. Ber.

i Alciatē. monachi] vide qualiter Papa ꝓnunciat & secundum priuilegium, & secundum ius cōmune: secundum ius cōmune adiudicat electionem ipsi capitulo S. Siluani Alciateñ. secundū priuilegiū vt eligāt de monasterio sancti Bertini: & sic habent electionem, sed nō liberā, quia nō eligūt vndecunque volunt. sed reducitur priuilegiū ad ius cōe, sup.de cōsue. cū dilectus. Io.

K Personā idoneā.] Et si hoc no esset dictum, tamē subintelligebatur, sup. de ele. causam quæ. ff.de serui. si cui. & pater concedens vxori vt filiā communem cuicūq; voluerit copulet, non eñ intelligit vt eā copulet tutori. ff.de rit. nup quanquam. Ber.

Glo.seq.arg ad duo. ad primū all.duas cōcor. ad secūdū octo q rit, arg.pro, & soluit.

l Donec ibidē.] Ar. ꝙ si priuilegium detū alicui monasterio, 3 đstructo monasterio, đstruet & priuilegiū ar.16.q.7.& hę. scripsim9 25 q 2.§.vlt.in fi. Itē ar. ꝙ cessante cā cessat priuilegiū. s̄. đ dec.suggestū.& 16 q. 1.sīgnaliter, C. de test. mi.l.vl.& Inst. de auctori.tuto.§.vl.& ist. de pupil.subst.§.qua rōne 63.di.6 q.sāct. §.verū, & 61.di.c. statuim9.§ his oib. s̄. de vi.& ho.cl.r.vl. & s̄. de no. ope. nū.cū ex iniūcto. Sed pone, ꝙ null9 reperiaē idoneus ī monasterio S. Bertini dū vacat monasteriū Alciateñ. vel ꝙ ibi ñ obseruet obseruātia regularis: si el gat de alio monasterio, nunqđ fit eis ꝑiudiciū, quo minus teneāt eligere in alia electione đ monasterio S. Bertini, si ꝑsona ē idonea, vel obseruātia ē reformata: ꝙ ꝑiudicet eis, est ar. s̄. de cōst. cū venisset & s̄. de resc. cōstitutus quia vnico actu ꝑdit priuilegiū, vt ibi dr̄: & hæc lr̄a ēt multū facere uī ad hoc. Sed nō credo, ꝙ fiat ꝑ hoc ꝑiudiciū, cū postea aliquis erit idoneus. ar. s̄. de ele.quia diligentia.& ff. de seruitu.rusti ꝑ [illegible] to.&

3 Ita & de his qui noda volun. ate per [illegible] nos de certo loco ꝑlatum elegissent, non sic cum canonici admittunt extraneos ad electiones [illegible] ed cum pro restitutione: quia tunc illi sibi possessionem acquirunt, quam & canonici tradere videnē, quod non est in alio casu, secundum Pet. Io. And.

† Aliàs ita: quæ possunt, &c.

Attuli-

Attilicinus,'& hæc littera non contradicit, quia nõ priuantur nisi cum persona nõ inueniretur idonea, vel ordo regularis nõ viget, sed cessante cã illa, priuilegiũ locum habet ar. C. de cur. fur. l. pen. & s. tit. proxi. duob. secundum vnum intellectum, & melius s. de off. dele. prudentiam. §. 6 Sed pone, q ille electus vixit 40. annis nunquid præscriptum est contra priuilegium? Vr q sic, s. de priui. accedentib. s. de causa poss. cum ecclesia. à contrario. 1 nec adhuc credo, q perdant priuilegiũ, quia non pōt vti illo tpe priuilegio, vndè non obest ar. l. prædictæ, & l. Attilicinus, quia priuilegium nõ perditur nisi per abusũ. Vel si vis dicere, q currit præscriptio, restituuntur ex clausula generali. ff. ex qb. cau. maior. l. r. qd innuitur in l. & Attilicinus, secus vr si ibi non viguit obseruantia regularis, qa culpa illorum contigit & culpa imputetur, contra vr, q delictũ ipsorum non debet tollere priuil. monasterij 10. q. 1. epm. B.

1 Et s. de p. ben. cum de beneficio. li. 6. Io. And.

† Ca. 1. eo. ti. in 4. comp. Et de intellectu primæ partis plenè Albertinus tracta. de agnos. asser. cath. & hæret. q. 29.

Super.] Tria sunt dicta: Secundum ibi, Præterea. Tertiũ ibi, Cum autem à legato. Abbas Siculus.

¶ Idem Comiti Tholosañ.

¶ *Dicit qui dicuntur hæretici manifesti: secundò quę sint pedagia, guidagia, & salinaria interdicta: tertio dicitur quomodo intelligitur præceptum factum laico, quòd de se conquerentib. in ecclesiastico foro respondeat. h. d.*

CAP. XXVI.

Super† quibusdã mandatorum articulis: & inf. ¶ Tua deuotio postulauit à nobis, qui sint dicendi hęretici manifesti. Super quo tibi duximus respondendum, illos intelligendos esse manifestos hæreticos, qui cõtra fidem catholicã publicè prædicant,[a] aut profitẽtur, seu defendũt[b] eorũ† errorem, vel qui coram Prelatis suis cõuicti sũt, vel cõfessi, vel ab eis sententialiter condemnati[c] super hęretica prauitate: quorũ bona propria confiscantur,[d] & ipsi iuxta sanctiones legitimas puniuntur.[e] ¶ Præterea cũ pedagia,[f] guidagia, salinaria tibi legatus interdixerit memoratus, auctoritate Apostolica duximus declarandum, illa esse pedagia, salinaria, guidagia interdicta, quę non apparent Imperatorum,[g] vel Regum, vel Later.† cõcilij[h] largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine à tpe, cuius non extat memoria,[i] introducta: & inf. ¶ Cum aũt à legato receperis in mandatis, vt de te cõquerentib. secundum suum, vel alterius legati, seu iudicis

† Dictio, eorũ, deest in antiquis codicib. & in oibus Vaticanis, in quorũ plerisque legit ita: seu defendũt errorem suũ.

† Latera. concilij sub Alex. 3. c. 11.

CASVS. Quidam legatus Apostolicæ sedis exercens legationis officium in partibus Tolosanis, fecit quædam mandata Comiti Tolosano, videlicet, vt manifestos hæreticos expugnaret, & quòd pedagia, & guidagia nõ exigeret, & de eo querentib. ad arbitrium ipsius, vel alterius legati, seu iudicis ordinarij, vel delegati, iustitiã exhiberet: Comes Tolosanus petijt à Papa, qui dicerentur hæretici manifesti, & quæ dicantur pedagia, guidagia, & salinaria interdicta, & qualiter tertium capitulum sit intelligendum. Ad primum respondet Papa, quòd illi dicuntur hæretici manifesti, qui cõtra fidem catholicam publice prædicant, aut profitentur, seu defendunt eorum errorem: vel qui coram Prælatis suis conuicti sunt de hæresi, vel confessi, vel ab eis per sententiam condemnati de hæretica prauitate: quorum bona propria confiscantur, & ipsi secundum leges puniuntur. Ad secundum mandatum respondet, quòd illa pedagia, guidagia, & salinaria dicuntur interdicta, quæ non apparent Imperatorum, vel Regum, vel Lateran. Concilij auctoritate concessa: vel quæ non apparent introducta ex antiqua consuetudine à tempore, cuius non extat memoria. Tertium mandatum, scilicet vt de se conquerentibus secundum arbitrium ipsius legati, vel alterius, vel ordinarij, vel delegati iustitiam exhiberet, sic est intelligendum, vt videlicet in omni causa, quæ ratione personarum, vel rerum ad ecclesiasticum forum pertinet: & super omnibus capitulis, quæ pro pace seruanda statuta sunt per ipsum legatum, vel auctoritate Apostolica statuenda, item viduis, pupillis, orphanis, & personis miserabilibus, in his omnibus tenetur in iudicio ecclesiastico respondere. Not. hic quis dicatur hæreticus manifestus. Item bona hæreticorum confiscanda sunt. Item solus Rex, vel Imperator potest inducere pedagia. Item consuetudo cuius non extat memoria, ius siue priuilegium inducit. Item verbum generale restringitur. Item ratione personæ vel rei sortitur quis forum. Item causæ viduarum & miserabilium personarum ad ecclesiasticum forum spectant.

a Publicè prædicant.] Et isti euidentia sei notorij hæretici sunt, cum eorum factum nõ possit aliqua tergiuersatione celari. istis. n. modis qui hic enumerantur, manifestum quod probari debet, redditur notorium. supra eo. cum olim, sup. de coha. cler. & mulier. c. vlt.

b Defendunt.] Et isti defensores hæreticorum sunt excommunicati, supra de heret. excommunicamus, §. credentes. & tales damnabiliores sunt quã ipsi hæretici. 24. q. 3. qui aliorum. Et est ad hoc arg. C. de his q. latron. occul. l. 1. & 2.

c Condemnati.] supra de hæreticis, ad abolendam.

d Confiscantur.] supra de hæreticis excõmunicamus 1. respon. 2

a De cõfiscatione bonorũ hęreticorum vide c. cum secũdũ leges. de hęre. li. 6. & Zãchinum tract. de hęre. ca. 25. & ibi notata.

e Puniuntur.] per iudices seculares, etiam si clerici fuerint prius à suis ordinibus degradati, præsente iudice seculari, qui ipsos recipit in suum forum. suprà de hære. ad abolendam. §. 1 & capitu. excommunicamus, 1. respon. de quorum notatur pœna. supra de hære. cap. pen.

f Pedagia.] Pedagia dicuntur, quæ dantur à transeuntibus in locis constitutis à principe, vt hic sequitur. Guidagia dicuntur, quæ dantur pro ducatu per terram alicuius, vt securus vadat. Salinaria dicuntur. quę dantur pro sale: omnia ista dicuntur portitoria, C. de vec. & commiss. l. 3. nec danda sunt illa, nisi cum negotiationis causa aliquid portatur, secus si ad propriam vtilitatem, vel ad vtilitatem fisci aliquid feratur. C. eo. ti. vniuersi. Io.

g Imperatorum.] Solus igitur princeps hoc potest constituere, sed non ciuitas. C. no. uec. insti. non poss. l. 2. & 3.

h Lateranen. Concilij.] sup. de censi. innouamus. quæ est Lateran. concilij.

i Non extat memoria.] Not. diligenter quòd illa consuetudo, cuius non extat memoria, ius siue priuilegium inducit, ff. de aqua quotid. & æsti. a hoc iure §. ductus. ff. de aqua pluuia arcen. l. 1. §. vlt. tertia q. 6. hoc quippe. nona. quæstio. 3. conquestus & 65. distinct. mos antiquus. & C. de testam. testamenta, & per hoc videtur quòd cum talis consuetudo ius inducat, non sit necesse titulum allegare, licet hoc requiratur quandoque in consuetudine 30. annorum. De hac materia dictum est sup. de consue. c. vlt. Item arg. quod per mandatum generale non prohibentur nisi illicita. 33 quæst. 2. quos Deus 11. q. 3. quod prædecessor. ff. de iure patro. adigere, in fin. Io.

a De

a Delegari arbitrium.] Propter hoc verbum facit ad titulum quod hic declaratur.
b Intelligendum.] Vide qualiter interpretatur generale mandatum reſtringendo illud ſic ſup. de iureiur. ad noſtram 2.
c Perſonarum vel rerum.] quia 1 comes cõuenitur hic: licet habeat ſuperiorem in temporalib. ſ. regem Franciæ, tenetur reſpondere in iudicio eccleſiaſtico ex mandato legati in omni cã, quę ptinet ad forũ eccleſiæ: ſiue rõne perſonarum, quæ ſunt de iuriſdictione eccleſię, ſiue rõne rerum . ſ. ſpiritualium, quæ ſunt in iuriſdictione iudicis eccleſiaſtici. Item viduis, & pupillis, & orphanis, & miſerabilibus perſonis, & pro pace ſeruanda.

1 Hæc gl. & duæ ſequentes impreſſę ſunt iuxta fidẽ veterum exẽplarium: nã in vulgatis libris alio ordine referuntur. eadẽ tamẽ manet ſnia, & etiã verba.

e Perſonarum.] de iuriſdictione eccleſię: qui actor forum rei ſequitur ſ. de ſo. cõper. cum ſit gñale, & 11. q. 1. experientiæ, & ca. ſeq. & Comes eſt hic reus; & ſubeſt in hoc eccleſię.
d Rerum.] cũ res, de qua quæritur, eſt in ſua, id eſt, in eccleſiæ iuriſdictione, ratione rei ſortitur, quis forum, ſuprà de for. compe. ſane. & c. vlt.
e Pro pace.] quia hoc pertinet ad eccleſiam, ſup de iudicijs. nouit.
f Viduis.] Ex hoc videtur, quod cauſa ad eccleſiam ſpectet. argu. contra. ſupra de donatio. inter vir. & vxo. nuper. & ſup. de fo. compe. ex tenore, & hic. Dic vt ibi.

† Ca. 2. e. tit. in 4. cõp. Degradatio qualiter ſit facienda, vide conciliũ Tridẽ. ſeſſ. 13. de reforma. ca. 4. & doctores, & pręſertim Albertinum in c. j. de hęret. li. 6. & c. degradatio. de pęnis l. 6.

ordinatij vel delegari arbitrium, 1 iuſtitiam exhiberes: hoc taliter intelligendum [b] eſſe cẽſemus, vt in omni cã, quæ rõne perſonarum [c] vel rerũ, [d] ad eccleſiaſticum forum pertinet, ac ſuper vniuerſis capitulis, quæ pro pace [e] ſeruenda ſunt per dictũ legatum ſtatuta, vel auctoritate Apoſt. ſtatuẽda: item viduis, pupillis, orphanis, & perſonis miſerabilib. tenearis in iudicio eccleſiaſtico rñdere.

¶ Idem epiſcopo Pariſieñ.

¶ *Clericus traditur curiæ ſeculari, quia degradatur ſeculari poteſtate pręſente, cui denuntiatur, vt in ſuum forum illum recipiat. h. d. vſque ad §. pro illo.*

CAP. XXVII.

NOuim[a] † expedire, vt verbũ illud, ꝙ in antiquis [g] canonib. & in nr̃o decreto [h] cõtra falſarios edito cõtinet, videlicet, vt clericus per eccleſiaſticum iudicem degradatus, ſeculari tradatur [i] curię puniẽdus, apertius exponamus. Cum. n. quidam anteceſſorũ nr̃orũ ſuper hoc cõſulti diuerſa reſponderint, & quorundã ſit opinio à pluribus [k] approbata, vt clericus, qui pp hoc, [l] vel aliud flagitium [m] graue, nõ ſolum damnabile, ſed dãnoſũ, fuerit degradatus, tãquã exutus priuilegio clericali, ſeculari foro per conſequentiam applicetur: cũ ab eccleſiaſtico foro fuerit proiectus, eius eſt degradatio celebrãda ſeculari ptãte præſente, ad pronũciandum eidem cũ fuerit celebrata, vt in ſuum forum recipiat degradatũ: & ſic intelligitur tradi curiæ ſeculari: ꝓ quo tñ debet eccleſia efficaciter intercedere, [n] vt citra mortis periculum, circa eum ſnia moderetur.

¶ *Iſte §. non facit ad titulum, ſed ponit gratiam, ſecundum quoſdam.*

¶ Pro illo verò falſario ſcelerato, quem ad mandatum nr̃m capi feciſti, hoc tibi duximus cõſulẽdum, vt in perpetuũ carcerem, ad agendã pniam ipſum includas, [o] pane doloris, [p] & aqua an-

NOuimus expedire.] Diuiditur: Nam primò præmittit quæſtionem iuris, quam ſoluit: ibi. Cum. n. Secundò, ad cauſam facti reſpondet: ibi, Pro illo. Abb. Siculus.

CASVS. Epiſcopus Pariſien. de mandato Papæ fecit capi quendam falſarium litterarum Apoſtolicæ ſedis, conſulens Papam quid de ipſo falſario ſit agendum: antequam Papa ad quęſtionem reſpondeat, vult exponere verbum illud quod in antiquis canonibus, & in decretali ſua contra falſarios edita continetur, videlicet, vt clericus per eccleſiaſticum iudicem degradatus, ſeculari tradatur curiæ puniendus: quidam anteceſſores Innocentij ſuper expoſitione illius verbi conſulti, diuerſa dixerunt, & quorundam eorum opinio à pluribus fuit approbata, qui dixerunt, clericus qui propter hoc flagitium, vel aliud fuerit degradatus, tanquam exutus priuilegio clericali, ſeculari foro per conſequentiam applicatur, cum ab eccleſiaſtico foro ſit proiectus: ſed Innocentius apertius exponit verbum illud hoc modo: degradatio illius celebranda eſt ſeculari poteſtate præſente: & eſt nunciandum eidem, vt cum degradatio fuerit celebrata, in ſuum forum recipiat degradatum: & ſic intelligitur tradi ſeculari, & eccleſia pro illo intercedere debet, vt citra mortis periculũ ſententia moderetur. Vltimo reſpondet ad quæſtionem, vt falſarium illum, quem epiſcopus de mandato ſuo capi fecit, in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam includat, pane doloris, & aqua anguſtiæ ſuſtentandum, vt commiſſa fleat, & flenda vlterius non committat. No. hic quomodo intelligi debeat verbũ illud, clericus degradatus, &c. Item eccleſia ſanguinem defendit. Item pœnitentia eſt flere commiſſa, & flenda vlterius non committere.

g Antiquis canonibus.] 11. q. 1. ſi quis ſacerdotum, & 3. q. 4. clericus.
h Decreto.] ſupra de cri. fal. ad falſariorum. Ber.
[Gloſſa ſequens recit. per quæſtionem, & ponit opi.
i Tradatur.] hoc intellige de illo qui penitus eſt incorrigibilis, nec obſtat ſup. de iudic. at ſi clerici, in fine, & de illis qui deprehenduntur in maiori crimine, puta hæreſi, & crimine falſi, ſupra de hære. excommunicamus, primo reſpon. & cap. penul. & ſupra de crim. fal. ad falſariorum, & in caſu, vndecima quæſt. prima, ſi quis ſacerdotum. Quidam tamen caſum vltimum intelligunt, ſi fuerit incorrigibilis, & benignus eſt talis intellectus, vt ſupra de iudic. cum non ab homine, aliàs non debet quis ſtatim poſt depoſitionem tradi curiæ ſeculari puniendus.
k A pluribus.] licet ſit à pluribus approbata, tamen ſtabimus ei quòd Papa hic dicit, vt expreſsè tradatur, & non per conſequentiam.
l Hoc.] ſcilicet vitium falſitatis. Bern.
m Aliud flagitium.] puta hæreſim.
n Intercedere.] 18. q. 4 rerum. C. de his qui ad eccleſ. confu. l. præſenti. arg. intercedere dico precibus, non per excommunicationem. Ber.
o Includas.] Magis rigidè cum eo agitur ſupra, de crimin. fal. ad falſariorum, ſed hic ſic Papę placuit.
p Doloris.] 33. q. 4. Guiliſarius.

a Non committat.] Hæc est vera penitentia.de pœ.d. 3.in prin.& expone,nõ committat.i. propositum & voluntatẽ habeat similia de cætero non cõmittere:quilibet.n. 1 qui accipit pęnitentiam,illius propositi,& voluntatis esse debet,aliàs non esset pęnitentia.

1 Hæc sñia gl.vera est & catholica;cõcil.Trid. ses. 14.c 4.de cõtritione, adde B.Tho.3. p.q. 85.ar.3. & qõ. 90.ar. tic. 4.

Dilecto filio.] In prima parte recitat tenorẽ indulgẽtię: In Scda declarat illam ibi, Auctoritate. Abb.Sic.

b Dilecto.] Archiepẽs Tyronẽ cõtrouersiam hẽbat cum Venetis,& ꝓcuratore eorũ sup ecclesia S.Marci de Tyro 2 cã cõmissa fuit tpe Innocentij ad petitionẽ archiepi 1 Veneti citati legitimè non venerunt: vndè archiepẽs missus fuit in possessionẽ illius ecclesiæ cã rei seruãdę:archiepo deinde absẽte ex cã necessaria,iste Iacob.procurator Venetorũ volebat recuperare possessionẽ, & stare iuri:sed quia archiepẽs absens erat cã,nõ potuit eã rehabere:vndè Papa indulsit illi procuratori vt lapsus anni nõ obesset,quo minus postea recuperare posset possessionẽ: archiepẽs postea hoc audiẽs, dubitabat, an per talẽ indulgẽtiã posset ille recuperare possessionẽ ecclesiæ qñcũq; etiam post annum,cum simpliciter in ipsa Indulgẽtia diceretur: ꝙ de cætero ei lapsus anni non obstaret, quo minus possessionem recuperaret: vndè ipse significauit Papæ:quod à tempore indulgentiæ concessæ tñ temporis effluxerit, quod faciebat ei ad veram possessionem, secundum concilium generale.s. annus: vndè timebat archiepiscopus, ꝙ indulgentia præcluderet ei viam ad veram possessionem etsi fortè tps ipsum ante prędictã concessionem non effluxerat: quare quæsiuit à Papa interpretationem illius indulgentię: & Papa respondet, ꝙ non fuit intentio sua ius auferre,quod ei competebat ex possessione quam habuit ante absentiam, vel ẽt post reuersionem: & sibi imputet pars aduersa,si negligens fuit,siue ante, siue post reditum archiepiscopi:quia cessante impedimento absentiæ ipsius archiepiscopi, conueniendi ipsum habuit facultatem.Ber.No.quod non intendit dominus Papa per indulgentiam alij præiudicare.Item negligentia procuratoris nocet domino. Itẽ currit tps ei qui agere potest.Item contra illum qui absens est ex causa necessaria,non proceditur.Item cessante causa cessat effectus.

2 Scdm Hostien. erat qõ de ecclesia sancti Marci de Venetijs, inter archiepiscopum ex vna parte,& plebanum ex altera cui Veneti assistebant. vt in dec.accedẽs, vt lite nõ cõtest. Io.An.

gustiæ sustentiandum: vt commissa defleat,& flenda vlterius nõ cõmittat.[a]

¶ Honorius 3. archiepo Turon.

¶ *Si papa indulget reo,qui propter absentiam actoris possessionem recuperare non potest, ꝙ ei lapsus anni non noceat, intelligitur hęc indulgentia secundum ius commune.*

CAP. XXVIII.

Dilecto[b] filio Iacobo Barba:& infra.

¶ Quia te pro causa necessaria[c] tunc absente, possessio tibi tradita causa custodię,restitui parti aduersæ non potuit, eidem indulsimus,[d] vt sibi lapsus temporis non obsisteret, quominus possessionẽ ipsam recuperare valeret. Quoniam verò tñ temporis ante concessionem ipsius indulgentiæ dicitur effluxisse,quod tibi sufficere posset ad verę possessionis effectum, secundum statuta concilij † generalis:[c] & infra.

¶ Auctoritate pręsentiũ declaramus,[f] quod nostræ intentionis[g] nõ fuit per ipsam indulgentiam ius perimere, quod tibi competit † ex possessione præterita, vel post reditum tuum competierit ex futura:[h] Sibi enim imputare poterit pars aduersa, si negligens[i] fuerit

[Glo.seq.tractat de multiplici absentia.]

c Necessaria.] puta causa reipublicæ:fortè in seruitio Romanæ Ecclesiæ, s.de dila.c.vlt.vndè sibi imputari non potuit;nec debuit. Idem etiam contingit, si quis est absens ex causa probabili:quia non fit restitutio spoliato, supra de offi. deleg. consultationibus, si verò fuisset absens contumaciter, vel ex voluntaria causa, tunc facta denuntiatione ad ecclesiam,suam mitteretur iste procurator Venetorum in possessionem causa rei seruandæ,sicut archiepiscopus primò fuit missus propter contumaciam procuratoris quousque veniat archiepiscopus, & vterque iurabit de suis expensis, & fiet hincinde compensatio expensarum, & satisfactio ei qui plus expendit. Quando quis restituatur ex causa probabili & necessaria,vel probabili tantum,vel necessaria tantum,notatur 2.q.6.c.biduum,§.si aduersus absentem,3 sed hic non habet locum,quia non agitur de restitutione tali.

3 Et ff.de in inte. rest.l. vl.Azo i sũma.ex quib. cau. ma.i fi. Gui. in spe. 2.p.de res.in int.§ 2.vers. diximus, & seq.Io.And.

[Gl.seq. obijcit,& soluit.

d Indulsimus.] Sed nonne de iure cõi poterat ipse procurator interrumpere annalem pscriptionem,offerendo cautionem in pręsentia Papę,licet archiepẽs esset absens? Certe sic.s.de off.ord. pastoralis,s.de eo qui mit.in pos.causa rei ser.cum sicut.& 16. q.3.c.placuit.§.põt. ver.is cuius,quid ergo indulsit sibi Papa? parũ vel nihil, nisi quia solet plus timeri, & c.23 dist. quanquam & s.de hæreticis, si aduersus, qñque.n.ius cõmune conceditur,s. de iureiurand. & si Christus, in fin. sed archiepiscopus timebat, ne absorberet ius ipsius, vt quandocunq; vellet recuperare posset possessionem.

† Hoc est,cõcilij gñalis sub Inn.3.c. 40.

† Competebat.

e Concilii generalis.] supra de do.& contum.contingit.

f Declaramus.] talis declaratio ius facit,C.de leg.l. vlt. Ber.

[Glo.seq. notat duo.

g Intentionis.] No.quod recurrendũ est ad intentionem concedentis priuilegium,siue beneficiũ, s.de pb. c.vl.& c.cũ cani. Itẽ hẽs hic,quod Papa non intendit iuri alterius per suam indulgentiam derogare s.de vsu pal.ex tuarum,& s.de of ord.licet 9.q.3 conquestus,& 11.q.1.peruenit,85.d.archidiaconum Florẽtinum & s. de consue. cum olim.& hoc iõ, quia nemini cõsulendũ est cum alterius iniuria,22.q.2.primum, ff.de cõd.ind. nam hoc natura,& 14.q.5.denique,& C.de emen.li.nec auus, & rescriptum, quod in totum absorbet ius alterius,non tenet C.de preci.Imper off. quoties, vndè ista indulgentia intelligenda est ne alterum lædat,&- reducitur ad ius commune,vt supra eo. abbate,& s.de consuet.cum dilectus.

4 Idẽ Vinc. Inn.& Hos. sed Goff. & Phi.3,dicentes per oblationẽ cautionis interruptã annalem præscriptionẽ: ita quod post reditũ erit necessarius nouus integer annus, puto dictum gl. verũ. vbi nõ est interrupta pręscriptio per cautionis oblationẽ:sed solũ impeditũ cursus pręscriptionis per indulgentiã Papalem:& idẽ si aliàs de iure cõi. Secũda verò op.vera, vbi interrupta est pręs. Io A.

h Ex futura.] Et ita tps absentiæ ex necessaria cã subducitur de medio,& continuatur 4 tps pñtiæ ante absentiam,& post reuersionem cõtinuatur tpe præsentię, siue ẽt sit primũ,medium,vltimumvè.C.de rest.mil.ꝙ tpe militiæ,ff.ex qui.cau.ma.nec nõ,§. si quis sæpius, & l.sed & si p ptore.§ si feriæ,& §.quoties v.g.archiepẽs fuit prę sens post missionem in possessionem per 6.menses,postea fuit absens per alios sex vel quatuor:post reuersionẽ hẽbit sex menses,in quib.procurator Venetorũ adhuc poterit recuperare possessionem: & tps illud medium subductum de anno: & si postea per illos sex menses negligẽs fuerit Venetorum procurator,sibi imputabit, quia vlterius non audietur super possessione,si medio tpe non poterat:sic tps vacantis ecclesiæ subducitur de præscriptione, & continuantur tempora extrema,& tempus schismatis,s.de præscrip.de quarta,c.auditis,& c.cum nobis.

i Negligens.] Sic ergo negligentia procuratoris nocet dño Qñ imputetur factum procuratoris,& quando

non, dr̄ s̄. vt li. non cont. ad hoc, sibi ergo imputet, quia non egit cum tp̄s habuit, ff. C. de probat. ex personā. C. de diuiden. tut. l. vlt. ff. de his quæ in frau. cre. cum pupillus, & C. de his qui à non do. m. l. vlt. in fi. & s̄. vt li. non cont. qm̄ 1. responso. & s̄. de resc. si autem, & c. plerunq;. & cū potuit, noluit, s̄. de of. deleg. cū super. Ber.

a Impedimēto cessante.] Cessante cā cessat effectus, de hoc plenè dr̄ s̄. de renun. post translationē, s̄. de iureiur. & si Christus. ad fi.

CVm inter vos.] Primò ponitur q. 1. & eius decisio per Inn. Scdò ponit̄ 2. qō. & eius decisio p eundem Inn. Tertiò ponit̄ tertia qō, & decisio per Honorium. Secunda. ibi, Verum. Tertia: ibi, Ac capellani. Abb.

CASVS. Inter Priorē & clericos sanctorū Ioannis, & Pauli Tudertineñ. ex vna parte, & abbatem S. Petri Spoletañ diœcesis ex altera, super tertia parte oblationum capellæ S. Hilarij pertinentis ad dictum abbatem qō vertebatur, receptis probationib. in quæstione illa probatū fuit ex parte Prioris, & clericorum S. Ioannis & Pauli, q̄ p 40. annos & amplius tertiā partē oblationum p̄dictæ capellę ipsi receperāt: & q̄ Prior commiserat clericis institutis per abbatem de Monte, & nūncijs illius eādē tertiā colligendam: p p quod Inn. Papa adiudicauit ipsā tertiā ecclesiæ sanctorum Ioannis, & Pauli; statuēs, vt priori liceat per eosdem clericos tertiā illam colligere sicut fuerat consuetum: postmodū verò sacerdos prędictę capellę asserebat oblationum noīe non cōtineri ea, quę ipsi capellæ in festiuitate oium sanctorum mittuntur, vel portantur ad illam, & q̄dam alia de quib. oīb. tertiā illam Priori denegat exhibere: de alijs noīe tertię persoluendæ pro rata partis contingentis Priorem retinere volebat ad expensas necessarijs faciendas ipsi capellæ reficiendæ: Idem Inn. de omnib. supradictis integre persolui voluit & mandauit tertiam portionē: Ac hinc tertiò dicebāt capellani dictæ capellæ, quod decimæ, primitiæ, vel ea, quæ offeruntur sacerdotibus pro Missis mortuorum, & quædam alia quæ sequuntur, non continebātur nomine oblationum: vndè de illis nolūt dicto Priori tertiam partem persoluere: super his cā delata fuit ad Honorium Papam: ipse verò auditis & intellectis prędictis oībus statuit, vt per clericum Prioris in eadē capella institutum de oib. p̄dictis, & alijs oblationib. quocunq; titulo ad capellam illā peruenerint, sine aliqua diminutione integrè tertia portio Priori & clericis p̄dictis p soluatur No. q̄ nomē oblationū generale est ad oīa, quæ quo unq; titulo ad ecclesiā perueniunt.

b Per 40. annos.] Vñ legitimè p̄scripserunt illā tertiā oblationum q. 1 quadragenalis præscripti. oēm tollit actionē. 16. q. 3. placuit. § quas actiones sub illo §. potest, & s̄. de præscri. de quarta, & c. ad aures.

c Amplius.] Hæc adiectio admodū quantitatem refert, ff. de ver. sig. hæc adiectio, & licet ad modicam referatur, tñ si ponatur in libello debet exprimi illud amplius s̄. de dila. c. litteræ.

d Necessarias.] Sed nōne iuste mouebatur iste sacerdos, si volebat retinere expensas necessarias pro fabrica capellæ: quia quarta decimarū ad ecclesię fabricam deputatā vt 10. q. 3. vnio, & nullus casus interuenire pōt, qui hoc genus expēsarū impediat, ff sa. erc. s. fundus q dotis, ff. de per har. si a domino, vel a patre, §. vl Quare ergo cōtrā iudicauit Papa? Dicunt quidam. q̄ illa fuit ratio, quia in decimis non deducuntur expensæ, s̄. de deci. cum homines, & c. tua nobis, & capitulo pastoralis, Illa est ratio porior, quia tertia ista integraliter præscripta est, vndè integraliter debet solui, & onus fabricę incumbit capellano, de alijs partibus, 1 sim. suprà de præscrip. de quarta. Ber.

e Oblationum nomine.] Ob hoc ponitur in titulo, quod verbum recipit interpretationem, vt infra sequitur.

in sua iustitia prosequendam: cum absentiæ tuæ impedimento cessante, a conueniendi te habuit facultatem.

¶Idem Priori, & clericis sanctorum Ioannis & Pauli Tudertiñ.

Oblationis nomine intelligitur quicquid offertur ecclesię, quocunq; modo in Missa, vel extra, & i ecclesia, vel extra.

CAP. XXIX.

CVm inter vos dudū ex parte vna, & abbatem S.P. de mōte Spoletan. diœcesis ex altera, super tertia parte oblationum capellæ S. Hilarij quæstio verteretur: & à vobis probatum fuerit, per 40. annos, b & amplius c tertiam partem oblationum eiusdem capellæ vestram ecclesiam recepisse à clericis institutis, per abbatem de Monte, tuisque fili Prior eandem tertiam commisisse aliquando colligendā, bonæ memoriæ I. Papa prędecessor noster ipsam tertiam ecclesiæ vestræ adiudicans, statuit, vt tibi Prior liceret per eosdem clericos (sicut fuerat consuetum) partem colligere memoratam. Verū quia postmodū sacerdos prędictę capellę asserens oblationū nomine minimè contineri ea, quæ ipsi capellæ in festiuitate oium sanctorum mittuntur, vel portantur ad illam, seu ad domum sacerdotis eiusdem intuitu defunctorum: necnon, quę in cimiliai ponuntur, quod de altari suscipit, & facit per ecclesiam deportari: & quæ ante crucem, & in Missa Trinitatis, & ea, quæ pro desponsatis dantur: † & lāpades cum oleo, quæ prædictæ capellæ ab aliquib. offeruntur: vel q̄ dātur nuncio, q ad recipienda talia p præfatæ capellæ parochiā destinatur, de his oīb. vobis tertiā partē denegans exhibere, de † alijs nomine tertiæ partis persoluendis pro rata vestram ecclesiam cōtingētis, retinere nitebatur ad expēsas capellę ipsius necessarias d faciendas, dictus prædecessor de oīb. supra dictis absq; subtractione aliqua integrè persolui voluit & mandauit tertiam portionem. At † capellani prędictę capellę dicentes primitias & decimas, vel ea, quę offerūtur pro Missis mortuorum sacerdotibus, & quę pro septimis, & tricesimis, & anniuersarijs, panes, † & alia q̄ infra hebdomadam offeruntur, & mortuorū iudicia, oblationū e nomine minimè contineri: de his omnib. tertiam partem soluere vobis nolunt: & infra.

† Canit̄ pro dāt, hr̄ in antiqs codicib. vt sit sensus: & ea Missa, q̄ p desponsatis canit̄.

† In antiqs ita: de alijs noie tertię p soluēdis pro rata partis, vestrā ecclesiam, &c.

† Aliās, Acc.

† pannos.

1 Quæ si nō sufficerēt ad sustentationē presbyteri, & seruiētium, detraherēt de tertia: nō obstāte consuetudine aliqua, ad hoc de pb. extirpādę, §. cum igitur, sm Host. ad hoc de of. ord. p̄senti, § porrò, l 6. & e. li. de deci. ca 2. §. vbi aute. Ioan. And.

a Institu-

a Institutum.] pro recipiendis omnib. supradictis.

b Titulo.] id est quocunque modo offeratur ecclesiæ à fidelibus de proprijs & licitis rebus, ẽ. eodem, ca. fa.

c Sine diminutione.] quia cum hoc sit ecclesiasticum beneficium, sine diminutione conferri debet, sup. vt eccl. benefi. vt nostrum & 1.q.3. si quis præbendas. & quia sniatum fuit de tertia, nulla facta deductione, vñ integraliter debet solui.

¶Volumus igitur & mandamus, vt per vestrũ clericum à vobis in eadem ecclesia institutũ, [a] de omnib. supradictis: & aliis oblationib. quocunque titulo [b] ad ecclesiam peruenerint, sine diminutione [c] aliqua integrè tertia vobis portio persoluatur.

EX parte vestra.] In prima parte ponitur querela, quæ m se. undo diffinit ibi, Nos igitur. Abb.

† Aliàs ita: Idem epõ F. P.B.

CASVS. Inter epm Aretinum, & F. & P. Bertrandi, qui forte p̃roni siue monachi erant monasterij, pro quo litigabant ex vna parte, & canonicos Areti. ex altera super quodam molendino de Caliano, & quibusdam alijs articulis qõ vertebatur: dum mo nasteriũ uellet reædificare molendinum prædictum, canonici per iactum lapilli denunciauerunt ei nouum opus: super his qõ delata est ad Inn. Ipse auditis eãq; meritis, diffinitiuam tulit sniam, in qua continebatur, ne canonica impediat, quo minus monasterium ipsum p̃fatum molendinum de Caliano reædificare valeat in eum statutum in quo erat tpe motæ litis: canonici Aretini sniam ipsam reuocare volebant: dicentes capitulum illud referendum esse ad tps, quo lapillus in denuntiatione noui operis iactus fuit: Eps & F. & P. dicebant illud esse intelligendum de tpe, quo inter partes litis contestatio facta fuit: petierunt isti qualiter capitulum illud esset intelligendum: Dominus Papa considerata snia illa, interpretatur illud quod in præfato capitulo dicitur tpe motæ litis; referendum esse ad tps, quo litis cõtestatio facta fuit. Not. q̃ tempus motæ litis referendum est ad tempus litis contestatæ. & est argum. hic q̃ tunc demum cœptum dicitur iudicium, cum lis est cõtestata.

¶Idem epo † F. & P. Bertrandi.

† Vide Feli. in c. sup quæstionũ. ẽ. de offi. dele. & in c. sup lris ẽ. de rescri.

¶*Lis dicitur mota, cum fuerit contestata.*

CAP. XXX.

ij EX † parte vestra fuit propositum, q̃ Pręposıtus & canonici Aretin. sententiam, quam I. Papa prędecessor nr super molẽdino de Calian. ac alijs articulis promulgauit, in recidiuæ qõnis [d] scrupulum reducere molientes, asserunt capitulũ illud eiusdem sententiæ quo dicitur, ne canonica ipsa ĩpediat, quo minus monasterium vestrũ molendinum prafatum de Calian reędificare valeat in eo statu, in quo fuisse dignoscitur tpe motæ litis esse referẽdum ad tẽpus, quo lapillus [e] in denunciatione noui operis iactus fuit, vobis è cõtrario asserentib. illud esse intelligendum de tẽpore, quo lis super hoc inter vos & prefatam canonicam extitit contesta ta. Nos igitur considerata eadem sententia, q̃ in præfato capitulo dicitur de tẽpore motæ litis, interpretamur esse referendum ad tempus, quo litis contestatio [f] facta fuit.

d Recidiuæ quæstionis.] quod fieri non debet: quia semel in absolutione remissa punitio reiterari non debet 33 q. 4. si illic, & de pœn. dist. 4. diuina.

[Gl. seq. tractat de duplici denuntiatione. Secunda pars reci. per obiect. de decre. 1. & 2. &c.

e Lapillus.] Duobus modis fit denunciatio operis. vno modo solo verbo, cum dico, Denuncio tibi nouum opus: per talem denuntiationem ædificans fit possessor, ff. de noui ope. nun. l. 1. §. in operis. Vel per iactum lapilli: vt hic, & in hoc casu denuntians possessor constituitur, 1 & retinet possessionem. ff. eod. de pupillo, §. meminisse, de hac materia dicitur supra de nou. oper. nun. ca. 1. & 2. Et intellige quòd denunciatio no. operis fuit remissa, vel etiam tempus. inf. quod canonici debeant agere, lapsum fuit; & sic monachi ædificauerunt, tandem canonici cæperunt agere contra monasterium lite contestata inter partes destructum fuit forte à canonicis latenter quicquid ædificatum fuerat post iactum lapilli. Vel alio modo monachi reædificare volebãt canonici dicebãt q̃ non debeabnt: & ideo dicit Papa in sententia, q̃ monachi reædificent in eum statum, &c. alias non haberent locum sequentia: quia totum dẽt demoliri quicquid factũ est post iactum lapilli, ẽ de nou ope. nũc. c. 1. & 2. Ber.

1 Nõ de nouo, si prius non erat, Io. an. And.

f ¶ Litis contestatio.] argum. q̃ tunc demum cœptum dicitur iudicium, cum lis est contestata, supra de offi. deleg. relatum. & in Auth. de litigio § omnem, ver. si verò apud iudicem collat. 8. 2 nec ante litis contestationem iudicis officium imploratur, supra de appel. signifi ante, & etiam contestatio ipsa dicitur litis exordiũ, supra de offic. deleg. super quæstionum, §. 1. & post litis conte. iudex secuları non potest, supra de re iu. dic. inter, & 3. q. 3. c. induciæ, §. offeratur. Sed quo ad perpetuãdam iurisdictionem sufficit sola citatio, ẽ. de off deleg. gratum, & c. licet, & supra de offi. leg. cap. vltim. & sic posset intelligi, ff. de iurisd. omn. iud. & quia. sed Legistę intelligunt illud verbum generale per litem contest. argum. contra de restit. spolia Pisanis. Sed aliud est dicere, tempore motæ discordię, vt ibi, & aliud, tempore motæ litis, vt hic dicitur.

2 Cõcor. l. 1. C. de plus pe ti. & l. agrissimi. C. de iud. & C. vbi de cri. agi opor. l. 1.

¶Idem Prælatis vniuersitatis Francigenarum Constant.

¶*Constitutio legati de soluẽda tertia mortuariorum episcopo, intelligi debet de his mortuarijs, in quibus de iure communi debetur.*

CAP. XXXI.

iij EX parte vrã fuit p̃positũ, q̃ Patriarcha vester occasione cõstõnis

iij EX parte.] Communis diuisio: Secunda pars, ibi, Cum igitur. Abb.

CASVS. Episcopus Albinen. Apostolicæ sedis legatus in partib. Romaniæ fecit quandam constitutionem super legatis defunctorum, vt Patriarcha Constantinopolitanus tertiam haberet portionem de his quæ legantur à decedentibus, & postmodum, quidam alius Cardinalis Apost. sedis legatus, ibidem constitutionem illam innouauit: Patriarcha occasione illius constitutionis, à Prælatis vniuersitatis Francigenarum, & ab alijs ecclesijs suis, de quibusdam, quæ sibi à decedentib. legantur tertiam exigit portionem, de quibus (vt dicebant) tertia illa deduci non debebat: Super his delata est quæstio ad dominum Papam; ipse verò intellecta intentione ipsorum Cardinalium, super ipsa constitutione rescribit Prælatis prædictis: Cum ergo dominus Papa ex interpretatione Cardinalium acceperit, quòd ipsi non intellexerint, vt de his q̃ pro ornamentis ecclesiasticis, vel ad fabricam ecclesiæ aut ad luminaria ecclesiæ, & de his quę pro anniuersario, septimo, tricesimo ac vicesimo, faciendas, vel de his quæ specialiter legantur rectoribus eccle

sia-

ecclesiarum, nisi forte ratione ecclesiæ id fiat, à quocunque legantur, aliqua deberet solui portio eccl'æ cathedrali: ipse eorum interpretationem ratam hēt & firmā & s'm interpretationem eorum, cōstitutionem pfatam pcipit obseruari: prohibendo expressè, ne fraudulenter aliquid fiat in pīudicium ecclæ cathedralis. No. q legatus pōt facere cōstitutionē in sua prouincia. Itē legatus pōt interpretari suam cōstitutionē: q eius est interpretari cuius est cōdere. [Glo. seq. no. legatum inter subditos statuere, alle. tria iura: sed non inter non subditos, alle. alia tria iura licet inter illos iuris exerceat voluntariā. alle. quinque iura.

a Legatus.] Et hoc patet, q legatus pōt facere cōstitutionem in sua prouincia, sic s. de loc. c. 1. & s. de consan. & affin. quod dilectio, & s. de offic. leg. c. vlt. & s. de priuil. in nostra, & ēt durat eo recedente, vt ibi dr, generalem constitutionem facere non pōt, quia non habet potestatem in hoīes nō suæ prouinciæ, ff. de off. procons. l. 1. ff. de iurisd. omn. iud. l. vlt. & ff. de off. leg. nonit. voluntariā tñ q̄nque exercet in hoies non suę prouinciæ, ff. de adopt. emācipari. 1 ff. de off. p con. l. 2. vñ absoluit excommunicatos in quacunq; prouincia. s. de off. leg. qđ translationem, & s. titu. proxi. ad eminentiā, & c. ea noscitur, & c. qđ de his, & c. quamuis. Cōstitutio vī talis fuisse, q de his q̄ legantur ecclesijs in testamentis defunctorum, tertia pars cathedrali ecclesiæ solueretur, sed hoc erat iura communi statutum, vt tertia vel quarta detur s'm diuersas consuetudines locorum s. de test. requisisti, & s. de sepult. certificari.

[Gl. seq per tres rationes, & vnum simile, probat legatum suam constitutionem interpretari posse.

b Interpretatione.] sic ergo legatus interpretatur suam cōstōnem: ille. n. pōt interpretari, qui ius condituir, C. de legib. l. vlt. & s. titu. prox. inter alia: imò & legatus interpretatur rescriptum Papæ, s. de postu. c. 1. Sic & in prætorijs stipulationib. si sermo ambiguus est, prætoris interpretatio & mens requirenda est. ff. de præto. stip. in prætorijs, sic ēt & testis pōt declarare siue corrigere dictum suum, cum dubitat de dicto eius s. de testi. cog præterea, & arg. ff. quemad. test. ape. sed & si quis, in fi. 2 q recurrendum est ad intentionem constiruentis, vt hic patet sic. s. c. dilecto, & s. de præb. c. vlt. cū suis concor. & s. de test. spol. audita, & s. de arb. exposita, & 35. q. 3. quod scripsi.

c In ornamentis.] hoc idem quod hic dicitur, habes s. de test. c. vlt. vbi de hoc.

cuiusdam, quā Albinen. † eps tunc legatus a in partib. Romaniæ, super legatis edidit defunctorū, & dilectus filius I. tituli S. Praxedis Presbyter Cardinalis, dū ibidē legationis fungeretur officio, innouauit de quibusdā, q̄ vobis & ecclesijs vestris legantur à decedentibus, tertiā à vobis exigit portionem. Cum igitur ipsi (sicut ex eorum interpretatione b accepimus) nō intellexerint, q de his, q̄ in ornamentis c ecclesiasticis, vel ad fabricā ecclesiæ reparatione indigētis, aut ad ecclesiæ luminaria, necnon de his, quæ p anniuersario, septimo, tricesimo ac vicesimo faciēdis, vel de his, quæ personis d spetialiter nisi forsan id fiat ecclesiæ rōne, à quocunque legantur aliqua deberet solui portio ecclesiæ cathedrali: Nos interpretationē eorum ratam habentes, secundùm ipsam constitutionē præfatam præcipimus obseruari; firmiter inhibentes, ne in prædictis aliquid fraudulēter e in præiudicium cathedralis ecclesiæ procuretur.

¶Idem episcopo Tolonen.

¶*In priuilegio de percipiendis fructibus beneficiorum appellatio beneficiorum et maiora beneficia comprehendit, quando priuilegium est concessum episcopo pro honesta, & fauorabili causa. h.d. cum suppletione Panormitani.*

CAP. XXXII.

Tva † nobis fraternitas intimauit, quod cum tibi pro releuatione oneris debitorum duxerimus indulgendum, vt fructus beneficiorum, q̄ interim in diœcesi tua vacare contigerint, tibi liceat biennio retinere: quidam Apostolicæ gratiæ priuilegium sinistra interpretatione f restringere g molientes, asserunt præbendas, & maiora beneficia nequaquam beneficiorum h nomine contineri: & infra

¶Nos igitur auctoritate præsentium declaramus, q in hoc casu præbendæ ac alia beneficia, generali beneficiorum nomine contineantur.

¶ Gregorius Decano & Sanctæ Enge. †

¶*Verbum, moderationis, diminutionem continet, non augmentum.*

d Personis.] Hoc itellige secundum distinctionem, quam fecit decr. s. de test. requisisti.

e Fraudulenter.] quia tunc fraus non noceret ecclesiæ cathedrali. Si. s. de test. officijs, & c. requisisti § si verò illud, in fi. 3 Ber.

Tva nobis.] Communis diuisio: Secunda ibi, Nos igitur. Abb.

CASVS. Eps Tolonē. grauatus erat onere debitorum: impetrauit à dño Papa, vt fructus bñficiorum, quæ in diœcesi sua vacare contingeret, pp debita releuanda per biennium retineret: quidam indulgentiā illā malitiosè restringere molientes, asserunt præbēdas & bñficia maiora, beneficiorum noie minimè contineri: eps significauit hoc domino Papæ, & ipse rñdet q in hoc casu generali noie beneficiorum præbēdæ ac alia bñficia continentur. No. q bñficium Principis nō est restringēdū. Itē p gñale nomē oia quę sub ipso ǫtinent intelligi dēnt. Et sic no. q verbū indefinitè positū gñaliter recipiendum est.

f Sinistra interpretatione.] Tales. n. infamia notant. C. d ll. l. 2. nam ius ciuile calūniari nō oportet, ff. ad exi. l. peu. Ber.

g Restringere.] imò potius beneficium Principis latissimè interpretandum est, s. eo. cum olim, & s. de don. cum dilecti, in fi. ff. de const. prin. l. vlt & s. de priui. in his.

h Beneficiorum.] Sic nomine clericorum oēs clerici maiores & minores intelliguntur, s. eo. cum tibi. & ita verbum indefinitè positum generaliter accipiendum est. simil. supra de priui. quia circa, 19. distin. si Romanorum, ff. de ser. vrban. præd. si seruitus, & ff. de tute. l. 3. in fin. & supra de offic. deleg. super quæstionum, § si verò duo, arg. contra 1. q. 1. sunt nonnulli, vnde ibi dicitur: Beatus qui excutit manus ab omni munere, 4 non dixit, à munere &c. si enim tantum de minoribus beneficijs intellexisset, de illis expressè dixisset, supra de decim. ad audientiam, & supra de transl. inter corporalia, & C. de cad. tol. l. vna, § si verò nemo.

Transmissæ.]

† Alban.

1 Apud cōsules ēt in prouincijs, q̄ sortitus nō est, & manumitti, & i adoptionē dari posse placet. Io.A.

† Tullen. † Tolenen. † Tulonen.

2 Vide de fi-

deius. que nit, sup gl. Io.And.

3 Et pbabit per cōiecturas de renunt. c. 2. lib. 6. I.A.

† Vide Archid. i. frater noster,

† Egon. † Engalismen.

4 De hoc plene s. de ele. vt circa, li 6 in gl. omnis Io.An.

TRansmissæ.] Communis diuisio; Secunda pars, ibi, Quocirca. Abb. Siculus.

CASVS. Eps & capitulum Xantoneñ. significauerunt dño Papæ, quod quadragenarius numerus in eorum ecclesia constitutus non poterat obseruari, quia facultates ecclesiæ non sufficiebãt: vnde petebat, quatenus numerum canonicorum secundum facultates ecclesiæ dñs Papa moderari deberet. mãdat Papa quibusdam, vt canonicorum & præbẽdarum numerum secundum facultates ecclesiæ moderentur; statuens eundem numerũ firmiter obseruari: Ipsi verò inuenerunt facultates illius ecclesiæ à tpe statuti numeri adeo excreuisse, q̃ sine diminutione præbendarum maior ibidem numerus poterat ordinari: vnde petebant à dño Papa, an per verbum, moderationis, quod in litteris Papæ positum erat, eundem numerum augmentare debeat, vel minuere; mandat Papa quatenus si antiquæ ꝑbendæ non sunt diminutæ, cũ moderatio ibi locum nõ habeat, numerum præbendarũ & canonicorum dimittant in eo statu, in quo ipsum inuenerunt: augmentum redditũum conuertentes in vtilitatem ecclesiæ, donec Papa super hoc aliter duxerit disponendum. Nota quod secundum facultates ecclesiæ canonici sunt in ecclesijs instituendi: & si plures ibi instituti sunt, diminui debet numerus. Item forma mandati seruanda est. Item non est recedendum a significatione vocabuli. Item augmentum reddituum non debet diuidi inter canonicos, sed in vtilitatem ecclesiæ conuerti. Item videtur hic, quod canonici etiam cum episcopo sine licentia Papæ numerum canonicorum non debent diminuere.

Glos. seq. alleg. signat quatuor concor. & duo similia.

a Iuxta facultates.] Hoc enim generale est, & ordinarium, vt secundum facultates ecclesiarum in eis clerici instituantur, & non plures, vt sup. de inst. ca. 1. & c. auctoritate, & sup. de vi. & hon. cle. quoniam vt ait, vbi de hoc, & supra de concess. præben. ex parte Hastensis, in fi. & alimenta secundum facultates danda sunt, ff. de transac. cum hi. §. in persona & procuratio, supra de cen. si. sopitæ, & c. pen.

b Moderantes.] Hoc verbum induxit dubitationem quæstionis. Ex hoc patet, quod vltra facultates institui non debent: immo si instituti sunt, reducendus est numerus ad debitum modum, in Auth. vt deter. sit nu. cle. §. sancimus, coll. 1.

Glo. seq. aperit dubium, arg. & remmittit.

c Excreuisse.] Hoc etiam mouit quæstionem. quia vbi excreuerint facultates, numerus augeri debet; vnde in quolibet priuilegio ponitur hæc clausula, vel subintelligitur, Nisi in tantum excreuerint ecclesiæ facultates, quod possint pluribus sufficere competenter, 7. de consti. cum M. & vbi messis multa est, & operarij pauci, alij mittendi sunt, 31. distin. in nouo. vnde dubitabant isti moderatores, vtrum sicut poterant diminuere numerum canonicorum, si facultates ecclesiæ fuissent diminutæ, ita possent augere numerum, cum facultates inuenissent augmẽtatas à tpe numeri statuti. Ex hac decr. colligitur, quod episcopus cum capitulo statutum numerum canonicorum & præbẽdarum & dignitatum non possunt diminuere sine auctoritate Papę, etiã ex iusta causa, quam isti allegabant, licet esset falsa, prout postea est compertum.: ad hoc facit sup. de consti. ex parte, & c. cum accessissent, vbi de hoc notatur Dic vt ibi.

Glo. seq. aperit dubium, inducens tria similia, & ar. duo; & ad secundum alleg. duo contraria, vbi remittit.

d Moderationis verbum.] Ex hoc iacit ad titulum: moderari enim est diminuere id quod inducit grauamen, & reducere ad æquitatem sic iudex ex causa etiam moderari potest ips appellationis, id ẽ ab breuitate, sup. de app. cum sit Romana, &c. oblatæ. sic & iniquum mandatum moderandum est, sup. de iuriuran. Quintauallis. sic in societate, ff. pro soc. si societatem, ff. de ope. lib. si libertus. Item patet hic, quod forma mandati diligenter est seruanda, supra de rescrip. cum dilecta. cum suis concor. Item est argumen. quod non est recedendum à significatione vocabuli, nisi constet scribentem aliud sensisse. ff. de legat. tertio, non aliter & supra de decimis ad audientiam, & supra de transla. inter. arg. sup. de spon. ex litteris. arg. contra sup. eod. intelligentia, & c. præterea, vbi de hoc.

Glo. seq. not. & illud determinat.

e In vtilitatem.] Nota augmentum conuertendum, in vtilitatem ecclesiæ. hoc posset intelligi quando præter diligentiam canonicorum hoc contingit: secus videretur si diligentia ipsorum hoc fit procuratum, aliàs diligentia ipsorum esset ipsis damnosa: quod esse non debet, argumen. C. de allu. lege tertia, sic enim subtraherentur à procuranda ecclesiæ vtilitate. De hoc not. supra de constitut. cum M. & ad hoc quod dicit, donec aliter, &c. videtur quod se non distinguatur vndecunque augmentum contingat. Ber.

CAP. XXXIII.

TRansmissæ † nobis lrǽ continebant, q̃ significantibus epo & capitulo Xantoñ. q̃ quadragenarius canonicorũ numerus institutus in eorũ ecclesia non poterat obseruari, pro eo, quia non sufficiebant ecclesię facultates, vobis dedimus in mandatis, vt canonicorũ & præbẽdarum numerũ iuxta facultates a ecclesię moderantes, b statueretis eundem firmiter obseruari: Vos vero inuenistis prędictæ † ecclesiæ facultates, a tpe statuti numeri adeo excreuisse, c q̃ absque mutilatione præbendarum maior haberi posset numerus in eadẽ: quare quæsistis, an per moderationis d verbum litteris nostris appositũ, eundem numerum augmentare vel minuere deberetis. ¶ Quocirca mandamus, quatenus si ueteres nõ sunt minutæ † præbendę, cum moderatio locum non habeat, ipsarum & canonicorum numerum dimittatis in eodem statu, in quo hactenus dignoscitur extitisse: in utilitatem e eiusdem ecclesiæ cõuertentes augmentum suorum redditũum, donec duxerimus aliter disponendum.

TITVLVS XLI.

De regulis iuris.

¶ Ioan. Chrysostomus. †

¶ *Non põt breuius summari.*

DE REGVLIS IVRIS.

Supra vidimus multa iura specialia Verum quia ex iuribus specialibus omnes casus occurrentes decidi non possunt, congruum fuit in fine operis subijcere aliquas regulas generales ideo sequitur ista rubrica, vel dic vt in gloss. rubricæ eod. in titu. li. 6 Abbas.

† Vide gl. & Doct. in ca. cupientes. & electio. li. 6. & Cardi. in clẽ. 2. de magist.

† Aliàs ita: prędictas facultates ecclesię, &c.

† Diminutæ.

† Homilia. 32. in Matth. in opere imperfecto referũt Iuo par. 8. decr. cap. 233 & & Gratia. in palea 27. q. 2. Oĩs res Et moderanda est mulcta quæ tolerari nõ põt à condẽnaro, C. de momul. l. fi. ff. de offi. p. illicitas, §. fin. Itẽ moderatę expẽsę sunt restituendæ, 3. & dolo, finẽ & resistendi Ẽ cum moderamine, C. vnde vi. l. 1. secundum Goff. Ioan. And.

Omnis

OMnis res.] Pone ca um in c. 2. supra de spons. Abcas.

CASVS. Omnis res, idest, omnis obligatio temporalis per quascunque cas contrahitur, per easdem dissoluitur: hmôi enim obligationes tp ales siue contractus côsensu contrahuntur, & dissensu dissoluuntur: Secus in spûalib. obligationibus, quæ consensu contrahuntur, sed dissensu nô amittuntur, vt sacramenta ecclesiastica. Nota ꝙ oîs obligatio tp alis consensu contrahitur, & dissensu dissoluit.

Glo. seq. ponit exêplum, & quatuor casus exceptos, dat simile, contra quod alleg. contrarium, & soluit.

a Omnis res] Potest exponi, i. oîs obligatio siue contractus: ꝙ enim consensu contrahitur contraria voluntate dissoluitur, C. qñ li. ab emp. disc. l. 1. & ff. de regu. iur. nihil tã naturale, & C. de act. & oblig. sicut initio. fallit hæc regula sup. de baptis. maiores. Itẽ in matrimonio, quod solo consensu contrahitur, 22. quæst. 2. sufficit. sed solo dissensu non soluitur, 32. q. 7. licitè. Item idem in ordine & baptismo; quia sacramenta semel habita nunquam amittuntur. c 1. q. 1. quod quidam. & argum. 15. q. 7. c pñs. Item fallit, quia alio modo tollitur obligatio. quæ consensu nata est, scilicet per acceptilationẽ, sed non natura sui, sed potestate conuentionis, ff. de resc. vend. cum emptor. Item tollitur solutione eius quod debetur, Inst. quibus mod. tol. obli. in prin. Item sicut acquiritur possessio corpore & animo, ff. de acq. poss. possideri; & eodem modo amittit. ff. eodem, quemadmodum. Sed contra. ff. eod. possideri §. in amittenda. Sol. animo amittitur ciuilis possessio, corporalis non; vt illa l quemadmodum.

† Beda in Luc. li. 2. ca. 24.

Et vide plene p B. Thomam 2. 2. q. 60. ar. 4.

Luc. 6.

† æstimo.

Mat. 7.

1 Hoc verũ in sacramentis imprimẽtib. caractere.

CAP. I.

OMnis res, a per quascunque causas nascitur per easdem dissoluitur.

¶ Beda f in homilijs.

¶ *Dubia in meliorem partẽ interpretari debent.*

CAP. II.

EStote misericordes: &c.

¶ Hoc loco b nihil aliud nobis præcipi existimo, † nisi vt ea facta, q̃ dubiũ est, quo animo fiant, in meliorem c partẽ interpretemur. Quod enim scriptum est: Ex fructib. eorum cognoscetis eos. de manifestis d dictũ est, quæ non possunt bono animo fieri: vt stuprũ, e blasphemiæ, furta, ebrietates, & similia: de quibus nobis permittitur iudicare.

¶ Idem. †

¶ *Propter scandalum euitandũ ueritas non est omittẽda.*

CAP. III.

QVi scãdalizauerit: f & cætera. ¶ Vtilius scandalum nasci permittitur, quam veritas g relinquatur.

¶ Idem. †

¶ *Propter necessitatem illicitum efficitur licitum.*

CAP. IIII.

QVod non est licitum in lege, ne-

EStote.] Primo ponuntur verba Euangelij: Secundo verba Bedę exponentis; Secunda ibi, Hoc loco.

CASVS. Estote misericordes, & nolite iudicare, & non iudicabimini. Exponit hic Beda particulam istam huius auctoritatis; nolite iudicare, &c. hoc loco, idest, hac parte auctoritatis, s. nolite, &c. dicit Beda, nihil aliud nobis præcipitur, nisi vt ea, quæ dubia sunt, quo aîo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod autem scriptum est. Ex fructibus eorum cognoscetis eos; de manifestis dr; quia illa non possunt bono aîo fieri, vt stuprũ; blasphemiæ, furta, ebrietates, & similia. de quibus cum certum sit illa esse mala, nobis permissum est iudicare, & ideò ad bonum reduci non possunt. Nota dubia in meliorem partem interpretari; quia potius debemus præsumere bonum quam malum.

b Hoc loco.] scilicet, qui sequitur in ipsa auctoritate; scilicet, Nolite iudicare, & non iudicabimini, &c.

Glo. seq. ponit duas lecturas.

c In meliorem partem.] Vt res potius ualeat quam pereat, sup. tit. prox. abbate. & sup. de fi. instr. inter dilectos, & ff. de reb. dub. quoties, 2. & benigniorem interpretationem sequi debemus in re dubia, ff. de his quæ in test. dele. proxime. Vel expone in meliorem, i. in securiorem, pro eo quod in altero nullum, in altero magnum periculum timeatur. supra de homi. ad audientiam, & c. significasti, 2. sup. de cle. excom. min. illud, & sup. de spon. iuuenis. Sic. n. in dubijs absoluitur reus, quia illud est benignius. sup. de fide instr. inter dilectos; in fi. & sup. de proba. ex litteris, nisi in casibus, qui ibi ponuntur.

d De manifestis.] quia secretorũ Deus iudex est cognitor, 32. distin. erubescant, & 32. q. 5. Christiana, 2. q. 5. consuluisti.

e Vt stuprum.] 71. dist. Apostolꝰ. hæc. n. in sua natura mala sunt, sup. de iureiuran. & si Christus, in fine. ver quædam, & sup. de delic. puer. c. 1.

QVi scandalizauerit.] Primo ponuntur verba Euangelij: Secundo, verba Bedæ exponentis illa: ibi, Vtilius. Abb.

CASVS. Non quod in os intrat, coinquinat hominem, sed qđ ex ore procedit. audito hoc verbo scandalizati sunt Iudæi: cum hoc dictum fuisset domino, respondit; Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum; & iõ dicit Beda; Vtilꝰ scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur: non enim propter scandalum debet homo peccare mortaliter. No. quod veritas, scilicet ius cõe, quod indispensabile est, pro nullo scandalo est relaxandum.

f Qui scandalizauerit.] Collige casum 11. q. 3. inter verba, & 22. q. 2. primum, in prin. & 30 q. 5. ita ne, & sup. de his quæ vi metusvè cau. fi. seris.

Glo. seq. tractat de triplici veritate.

g Veritas.] quæ triplex 2 est, s. bonæ vitæ; hæc nunquam omittenda est propter scandalum, & ad quem libet pertinet. Alia iustitiæ: hæc ad iudicem pertinet. Alia disciplinæ. hæc pertinet ad Prælatum; in his duabus quandoque aliqua omittuntur p p scandalum. 50. dist. vt constitueretur. Et intellige quod hic dicitur. de his quæ indispensabilia sunt. & tale ius commune, quod indispensabile est, ueritas appellatur, de hoc dictum fuit supra de temp. ordi. sanè. & quod dicitur ibi, veritas iustitiæ, intellige secundum quod hic dicitur. Ius commune quandoque indispensabile est, 1. q. vlt. & si illa. & de tali hic loquitur; tale ius pro nullo scandalo relaxandum est. sed quando ius commune dispensabile est propter scandalum receditur à iure communi, 50. distinctione vt constitueretur, & 1. quæst. vlt. dispensationes, & c. exigunt.

ADDITIO. No. quod ista triplex ueritas habetur in his uersibus.

Est uerum uitæ, doctrinæ, iustitiæquè:
Primum semper habe; duo propter scãdala linque.

QVod non.] Primo ponit dictum; Secundo exempla ibi, Nam. Abbas.

CASVS. Dicit Beda super Marcum; Quod non est licitum in lege, necessitas licitum facit; quia necessitas non subiacet legi. quod probat auctoritate ueteris legis, secundum quam præceptum est sabbathum custodiri; & tamen Machabæi sine culpa pugnabant in sabbatho, propter necessitatem; & si quis ægrotus ieiunium fregerit, reus uoti non habetur. no. quod necessitas legem seruare non potest. a

† Idẽ scilicet Beda apud Marcũ c. 9.

Vide B. Thomã 2. 2. q. 43. ar. 7. & 8.

Ma. c. 9

† Aliàs ita; idem super Marcũ; adde c. 2. verba Bedę paulo aliter habẽt, sed eadẽ est sẽtentia.

2 Vide B. Thomam 2. 2. q. 43. artic. 7. ad. 4. argu.

...cessitas[a] facit licitum. Nã & sabbatum [b] custodiri præceptũ est: Machabæi tñ sine culpa sua† in sabbatho[c] pugnabant. sic & hodie si quis ieiuniũ fregerit ęgrotus, [d] reus voti non habetur.

¶ Gregorius septimus.†

¶ Illicitè factum, obligationem non inducit.

CAP. V.

Quod latenter, [e] aut p vim,[f] vel aliàs illicitè introductũ est, nulla dẽt stabilitate subsistere.

¶ Idem Varieñ.† episcopo.

¶ Tormenta indicijs non præcedentib. inferenda nõ sunt.

CAP. VI.

Cum in contemplatione: & infra ¶ In ipso causæ initio nõ est à quæstionibus [g] inchoandum.

¶ Stephanus Papa.†

¶ Sacrilegus est offendens tẽ vel personam ecclesiasticam.

CAP. VII.

Quę multotiens:[h] & inf. ¶ Quicquid in sacra [i] Deo reb & episcopis[k] iniustè agitur: pro sacrilegio reputatur: quia sacra sunt, & à quoquam violari non debent.

¶ Augustinus.

¶ Qui facit aliter quàm debet, facere non dicitur.

CAP. VIII.

Qui† ex timore [l] facit præceptum, aliter quã debeat facit, & ideo iam [m] non facit.

¶ Idem † in lib. de pœnitentia.

¶ Cõmittẽs vnũ peccatũ reus est oĩum, quo ad vitã æternã.

CAP. IX.

Defleat peccator, qa offendens in vno, [n] factus est omnium reus.

a Necessitas.] Hoc ideò dicit, quia necessitas legi non subiacet, sup. de obser. ieiu. c. 2. in fi. & sup. de cõsue. quanto. & de consecr. d. 1 sicut, & dis. 3. peruenit. vndè tempore necessitatis omnia sunt cõia. 12. q. 1. dilectissimis. & ff. ad leg. Rho. de iac. l. 2 §. cum in eadem naui, iu fi. quod intelligit in hoc casu. Et sic est arg. necessitatem excusare. de consecr. d. 5. discipulos, ar. 11. d. quisquis, & c. delicię, & 81. d. cum omnibus, & sup. de fur. si quis p necessitatẽ & p p necessitatẽ famis Dauid comedit panes propositionis, 25. q. 1. c iõ. §. his ita. & p p hoc pater põt vẽdere filium. C. de pa. q. fi. distraxe. l. 2.

b Sabbatum.] præceptum fuit veteris legis sabbatum custodiri: vnde si qui colũt sabbathũ, exteriorem ritũ legis reuocant, de consec. d. 2. peruenit.

c In sabbatho.] Hoc est propter necessitatẽ, 23. q. vlt. si nulla.

d Aegrotus.] etiã si in quadragesima carnes comedat, nõ dicitur frangere votum. sup. de obser. ieiu. c. 2. in fi. Ber.

Quod latenter.] CASVS. Illa quæ fiunt latenter, siue clam, aut per vim, vel aliàs illicite introducta sunt, firmitatem habere non debent, quia contra ius & æquitatem fiunt. No. ꝙ ea quæ fiũt ꝯ ius & æquitatem, firmitatem habere non debent.

e Quod latenter.] potest poni casus per l. 1. quod vi aut clam. circa prin. & in seruitio præstito Prælato per vim à subdito: hoc enim in futurum non parit præiudicium 11. q. 3. quia cognouimus.

f Per vim.] quæ per vim siue per metum fiunt qui cadere posset in constantem uirum, cum de hoc constiterit, reuocantur, sup. de his quæ vi metusue causa fiunt, ad audientiam. De hoc plene dicitur in c. Abbas. eod. tit. & ff. quod metus cau. l. 1. & l. metum, §. sed quod prætor.

Cum in contemplatione.] CASVS. Iudices a principio causæ non debent incipere à tormentis: nisi primò aliquæ præsumptiones præcedant. No. quod à tormentis iudices incipere non debent.

¶ Gl. seq. signat contrarium, & ibi remittit.

g Quæstionibus.] ff. de quæst. l. 1. & C. eo. ti. milites. [1] quod si fiat, appellari potest, 2. q. 6. non solent, versi. ante sententiam, hoc intellige nulla præsumptione pręcedente. Arg. contra. 5. q. illi qui, vbi de hoc.

Quæ multotiens.] CASVS. Quicquid committitur seu delinquitur in sacratis Deo rebus, & episcopis, vel ecclesijs, iniuste, & iniquè agitur, & pro sacrilegio reputatur: quia sacramenta ab aliquo violari non debent. Nota, quod qui res ecclesiæ inuadit, sacrilegium committit.

h Quæ multotiens.] sup. de pœnis, c. t. & 6. q. 1. imitare, & 1. q. 1. reperiuntur. Arg. sup. de Iudæ. ita quorundam.

i In sacratis.] Siue sit homo, [2] siue ager qui illa aufert & inuadit. sacrilegium cõmmittit, 12. q. 2 nulli liceat: & tanquam sacrilegus iudicari debet: vt eadem causa & q. eadem prædia, & per ecclesiam debet iudicari, sup. de foro comp. conquestus.

k Episcopis.] Isti ius publicum offendunt, quod consistit in sacris, & sacerdotibus, 1. d. ius publicum.

Qui timore. CASVS. Dicit Augustinus: Qui ex timore facit illud qđ sibi pcipitur, aliter facit, quam debeat qa liberi animo illud facere deberet, & ideò iã non dicit facere: & ideò ex tali obedientia nõ meret. Nota arg. ꝙ nõ dicitur factum, q le gitimè non fit. Itẽ ar. ꝙ qui inuitus seruit, & rem perdit, & meritum. Item arg. a cõtrario, ꝙ qui inuitus offẽdit, nõ est ei imputandum.

l Qui ex timore.] s. seruili, quoniã filialis timor bonus est, & põt introducere charitatẽ, de pęn. d. 2. sicut se a introducit filiũ: vndè qui timore pęnæ seruit, non amore iustitiæ, non ducitur spiritu Dei; vndè dicitur: Timor non est in charitate scilicet seruilis, 23. q. 6. iam vero. §. ex his.

ADDITIO. Quia perfecta charitas foras mittit timorem, vt in eo §. dicitur.

m Iam non facit.] Arg. quod nõ dicitur factum quod legitimè non fit, 23. q. 1. pudenda & 22. q. 2. faciat homo. arg. s. de iure patr. quod aũt, & sup. de regul. ad nostram. Item habes hic arg. quod qui inuitus seruit, rẽ & meritum perdit, & ideò indignus præmio fit, 23. q. 6. c. iam verò, §. ex his, versus prin. & talis obedientia vel nulla, vel minima est, 8. q. 1. sciendum. ergo per contrarium qui inuitus offendit, non est ei imputandum. arg. ff. de bon. liber. qui cum maior. §. si libertus, & ff. fam. ercis. qui erat hæres. idem est & si clericus inuitus ferat testimonium contra ecclesiam suam, quod ei non sit imputandum, [3] secus si spontè aduocet contra ipsam, sup. de postul. c. vl.

Defleat. CASVS. Peccator cum peccat, merito flere debet: quia offendens in vno, factus est omniũ reus: quia propter illud damnabitur. Not. quòd pro vno solo mortali peccato damnabitur quis, quamuis multa bona opera fecerit.

¶ Glo. seq. quadrupliciter legit capitulum, & dat vnum simile.

n In vno.] scilicet præcepto legis, vnde scriptum est: Qui totam legem seruauerit, offendat autem in vno; omnium factus est reus, de pœnit. dist. 5. fratres vel in vno, scilicet mortali peccato, factus est omniũ reus quo ad vitam æternam, quia propter illud solum damnabitur: quia omnis virtus detrimentum patitur ab vno vitio, de pœnit. distin. 5. dolendum, dum enim in vno peccato perseuerat, omnia bona perdit, vt ibi. Vel in vno, idest, in vna virtute cum virtus eijcitur, tunc vitium nascitur, 32 qõ. 1. cum renunciatur. vel in uno id est in charitate, sine qua nemo saluatur. vndè Apostolus: Et si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem

† Dictio, sua, deest vt plurimũ in antiquis codicibus.

† Hac scribit Greg. li. 2. epist. 54. c. 93. dis. 11. registri ad Ioan. epm Rauennatẽ.

† Aliàs ita: Nirnieñ. episcopo. Sed hoc scribit B. Gregorius. Nar si patricio, lib. 1. epist. 6. registri.

1 Etiã in publicis criminibus iudex nõ incipit à tormentis, sed ẽt si per îdicia sit ꝓcedendũ, id faciet si personarũ conditio patiatur. Io. And.

2 Ecclesiasticus, vt clericus, vel secularis, vt seruus ecclesię, 12. q. 2. ecclesiarũ, C. de episc. & cleri. l. 2. lo. A.

† Stephanus Papa. I. epist. 2. cuius initium est, plurimũ gaudemus, extat I tomo conciliorum.

† Ca. 10. e. ti. in 1. cõp. De materia tex. & glos. vide B. Tho. 2 2. qõ. 19

† Ang. î lier de vera & falsa pęnit. c. 14. Epistola Iacob. c. 2

3 Dicit Hos. ꝙ licet excusetur à tãto, nõ tñ à toto: p ea quæ leguntur; s. ꝙ metus cã sacris hoc credere qñ coactõ à priuato: dictum gl. qñ coactus est a iudice. Io. And.

charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. de pœn. dist in. 3. si quis. ad fi. distinctionis. sic etiam in teste, qui aliquid adijcit de suo, totum testimonium partis mendacio decolorat, 3. q. 9 pura. simile. de consecr: dist. 3. non liceat, & c. non oportet, & dicitur ad scripturas. sacras.

¶Grego. l. 2. registri, epist. 52. c. 91. in di. 11. cap. refert Ansolmus li. 6. ca. 137. de creti.

QVamuis.] Ignorantia pastoris non excusat eum, si lupus oues rapit: hoc dicit quo ad literam. Abbas.

CASVS. Pastor siuè Prælatus debet habere curã de ouibus suis: & ideò si lup⁹ comedit oues, & ipse nesciat, nullam habebit apud Deum excusationẽ propter negligẽtiã suam. No. quòd ignorantia non excusat.

¶Gregorius † in registro.

¶ *Ignorantia non excusat Prælatum in peccatis subditorum, h. d. quo ad mysticum & moralem intellectum.*

CAP. X.

QVamuis causæ: & inf. ¶Non potest esse pastoris excusatio, si lupus oues comedit, & pastor nescit. a

a Pastor nescit.] Quia pastor seu Prælatus. inquirere & corrigere debet subditorum excessus, aliàs sanguis eorum de Prælatorum manibus requiretur. sup. de offic. ordi. irrefragabili. 1. respon. cum suis concor. ibi positis, & sic non habebit excusationem, pastor enim qui tacet, consentire videtur. 43. dist. si rector, ibi, pastorem enim, &c. 83. dist. error. quare non potest vti pro defensione sua verbo Apostoli. Mundæ sunt manus meæ à sanguine, &c. 43. dist. Ephesijs. vndè & tales deponi debent propter negligentiam 71. dist. dictum. & 1. q. 1. cap. si qui episcopi. §. ecce cum honoris. Item pastor tenetur de custodia. ff. loca. qui mercedem, 27. qõ. 4. tres personas. & si dicatur quod dolo eius perijt, & ipse neget, ipsi incumbit probatio, cum ipse ratione officij sui debeat custodiam habere, 1 sup. de offi. archid. ea quæ & si dicit amissam ouem, probet ille dolum abfuisse: sicut argentarius probare debet se amisisse rationem casu, ruina, vel incendio. ff. de eden. si quis ex argentarijs, §. vlt. Idem in custode carceris. ff. de custo. & exhiben. re. l. vlt. Et idem in deposito. sup. de deposi. bona fides. cum suis concordantijs.

1 Aliàs generale est, φ qui dolũ allegat &c. ff. de p. quotiẽs. secũdum Vinc. Ioan. And.

INdignum.] CASVS. Dicitur hic, quòd pro spiritualibus obtinendis, nullus compelli debet homagium siue fidelitatem facere, cum hoc indignum sit, & à cõsuetudine Romanæ Ecclesiæ alienũ: & ideò ab alijs ecclesijs est prohibendũ. No. quod nulla pactio illicita in spiritualib. debet interuenire. Item no. regulas hui⁹ tituli notabiliter notandas.

¶Lucius tertius.

¶ *Pro spiritualibus homagiũ non præstatur.*

CAP. XI.

INdignum † est, & à Romanæ ecclesiæ consuetudine alienum, b vt pro spiritualibus facere quis homegiũ c compellatur.

† Ca. 13. e. ti. in 1. compi. sed videndũ oino, c. 2 tit. de excessib. platorũ. in 2. comp. vbi extat integra clausula.

FINIS.

b Alienum.] Ergo & à cõsuetudine aliarum ecclesiarum debet esse alienũ: quia qđ Romana Ecclesia probat, vel reprobat, & aliæ ecclesiæ hoc idem facere debent, cum ab ipsa suam habeant institutionem & auctoritatem, 11. dist consequens. & c. nolite.

ADDITIO. Exceptis priuilegijs suis. quod dic, vt not. de temp. ord. c. 1. & de re iudi. in causis. secundum Host. Io. An.

c Homagium.] idest, sacramentum fidelitatis, quod pro aliquo spirituali facere quis non debet: cum illud sit simoniacum, supra de simon. ex diligenti. alioquin clericus non tenetur facere Prælato suo obedientiam. Et in casibus debet iuramentum facere de obedientia. siue etiam de fidelitate post receptam administrationem. supra de iureiuran. nullus. 23. distinctione, quanquam. & supra de maiori. & obedien. dilecti filij & supra de iureiur. ego N. & supra de priuileg. antiqua. Aliàs enim nullum iuramentum. nulla pactio vel obligatio illicita in spiritualibus debet interuenire: & si interueniret, nullam obligationem de iure vel de facto inducit, supra de pactis. pactiones, Bernardus.

FINIS.

REGISTRVM.

a b c d.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii KKK Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii KKKk Llll Mmmm Nnnn Oooo Pppp Qqqq Rrrr.

Omnes sunt Quaterniores, præter d, quæ est Duernio, & Rrrr Quinternio.

ADDITIONES
Super Decretalibus
D. ANDREÆ ALCIATI
PATRITII MEDIOLANENSIS
& Iureconſulti præſtantiſſimi,

QVAE QVALES SINT CONSVLTO DICERE OMMITTIMVS, ſtudioſi Lectoris iudicio relinquentes quam vtilitatem ſint allaturæ, non enim è re eſſe duximus, tanti Doctoris nomen fucatis verbis offendere, de quo tacere ſatius eſt, quam pauca loqui.

E tenebris, vbi latebant, eas extraxiſſe in tui gratiam operæprecium exiſtimauimus, quod noſtri operis eſt, æqui boniq́. conſule; reliqua Deo Opt. Max. & Alciato accepta ferto.

CVM PRIVILEGIO.



VENETIIS, M.D.CV.

Apud Socios Aquilæ Renouantis.

D. ANDREAE ALCIATI

Additiones super Decretalibus.

IN PROEMIO.


Ers.Rex.] Imperator etiam appellatur Rex. Alex.consil.5. col.12. lib.5.

In glos.pudicas.] & quod etiam in cõiugatis sit castitas, vide Alex. in l.mulier.§.cum proponebatur ad Trebell.

In glos.contrarietate.] Vide glos.in cap.nouit. in vers.quicũq; de iud.vbi de hoc per Doctores.

De Sum. Trinit.

Cap. Firmiter.

IN tex.in §.vna. Dic quod non tamen licitum est tollere rem vnius Ecclesiæ, & dare alteri. Felyn.in c.quę in Ecclesiarum, colum.29.versic. quarto limit.de constit.

De Constitut.

Cap. Cognoscentes.

IN glos.1. in vers.1.] Ponitur in prima regula, quòd ante istam compilationem decret. rubro scribebantur, vt dicit Card. in cap. literas, de desponsat. impub. facit glos. c.mandata, De præsumpt.

In glos.dispendijs.] Nota quod retractatio dicitur damnum. Abbas cap. qua fronte.1.not. de appellat.

Cap. quæ in Ecclesiarum.

In glo.1 vers.fori. An ius ciuile habeat locum in foro animæ, vide Dec. in cap.Si quando,inf. de prob.

Cap. cum M. Ferrariensis.

In tex versic.consueuit. Vide Hypolitum de Marsilijs in eius singularibus, singulari 121. vel 123. Rocch.Curt.tract.de consuetudine in 7.col. ver.ex præmissa doctrina infero, vbi concludit, quòd sufficiat cõsuetudo,etiam minor 10. annis, & in col.11.ver.Item nota.Fely.c. ex literis col. antep.cum trib. seq.de fide instr. Alex consil.69. colum.fi in 3.vol.& 127.col.2.in 5.Abb. cap.1. de precar.

In glo.1.] consortes possunt agere sine mandato, vide aliqua de materia in c.in præsentia,in 1. not. de prob.Rom.sing.619 inc.tu audisti.

Ibidē ver.& est speciale.] limita vt per Hypp. sing.177.vel 133.

In glo.receperunt ver.& not.] vide Fely. c postulasti.col.3.de rescrip.

Ibidem ver.laicus potest habere præb.] Abb. c.tua nob.de Simon.in 2.not. Item decimam, in tit. & sic rem spiritualem, & nota quòd taciturnitas præbendæ, non Canonicatus, reddit gratiam subreptitiā, vide Rot 2. de præb in nouiss. & 499 in nouiss. Item not. quod quis potest esse intitulatus in præbenda constituta super bonis alicuius Laici,quo mortuo expirabit, & non potest dici beneficiũ, vide Rot. vbi sup. in 11.decis.

In glo.nihil.] Pactum quòd recipiendus nihil percipiat, simoniacũ est, vide glo. fi.c.quia nonnullis,inf.de magistris.& not.ex glo.quòd Pactũ iuri communi consonās non est simoniacum. vide Dec.cons.116.col.3.in 1. qui allegat Ant. de Butr.hic,super glo.

Cap. Ecclesia.

In gl. ab Ecclesia in dubio autem censetur receptum.] Alex.conf.121.in fi.in 2.

In glo.nec confessi.ver iudicamus.] limita vt per Abb.c.2.in 2.col.de præsumpt.

Cap. Quoniam.

In glo.futura: ver.constitutio naturalis.] constitutio respicit præterita, vide Abb. in c. pastoralis. §. verum,in 1.not.de app. Item constitutio quæ tollit consuetudinem respicit præterita,quia consuetudo notat tempus præcedens. Vide glo. not.in Clem.2.ver.decernimus, de reb.eccl.nõ alien.

De Rescriptis.

Cap. Primum.

In glo.1.ver.& priuilegium, circa med] vide Dec.consi.147.col.2.vbi tenet istam esse communem opinionem.

Ibidem ver.non poterat similiter] quis priuatur, vt audiatur. glo.in l.sed & si.§.Ait prætor, super ver.decreto.ff.ex quib.cau maior.

In glo.mandatum.ver.& optime.] vide Panor. c.plerumque,inf.eo.vbi etiam glo.

Cap. Ex parte.

In glo. 1. ver.obseruari.] attenta tamen plus mente committentis, vt not. Fel.inf.eo.in c.cum dilecta.

Ibidem ver.Sed distinguo.] vide Abb.in c. licet.in 9.not.de prob.vbi Dec.in glo.

Ibidem ver. coniunctiuã.] & nota vnum mirabile de ista copula,&,quòd ponit Abb. in c licet,in 10 not.de prob.& aliud per Ias.in l.1.in 6. col.sol.mat.ver.circa hoc.Dec.cõs.333. col.pen.

In glo.condit.ver. in 2.scrip. secus in contractibus.] Dec.in consil.350.

Cap. Cæterum.

In tex.in fi.vers.cõdemnari per istos iudices.] ita glo.fi.in c.fi.isto tit.

Cap. Inter cæteras.

Inter quodcunque.] non referat ad exemptũ, cum dicit, quoisi vnum est verũ,alterum falsum.

Cap. Eam te.

In tex.in fi.ver.dedignari.] de hoc verbo,vide Dec.c.clerici in 1.de iud.

In glo.quia aliud est conferre, aliud mandare, vt conferatur, & iure receptio dicitur facti] in hoc iur.Gem. c.si cap de concess. præb.in 6.

In glo.datam. ver. litterarum in 1.] limita vt per Rot.210.in nouiss.

Cap. Ad hæc.

In tex.ver.elegerint.] pars non eligit sibi iudicem.Rota 458.in nouiss.

In glo.1.nota, quòd commissio impetrata super causis motis, & mouentibus, intelligitur de tunc nõ post executis. Ita Rot.148.in nouiss. & vide Rot. 413. vbi dicit istũ tex. non procedere cum procuratore ad futura negotia.

In glo elegerint.] ver.coniunctiui in 1.] vide Fely.c.fi.col.1.de constit.

Ibidem in fi.ver.satis.] vide Fely.c.cum inter. colum.3.de excep.Alex.cons.3 col 2. in 5. vol. & not. ex ista glo. quod clausula ex certa scientia æquiparatur plenitudini potestatis, de quo vide aliquid per Dec.in c si quando. supra eo. & not. etiam, quòd princeps non potest tollere ius recusandi, quid autem in dubio, an præsumatur vti plenitudine potestatis, vide Mars.sing.84. incip. Princeps, & an Papa possit tollere ius recusandi, vide Abb.in c.ex transmissa.col.2.de for.cõpet. Dec.c proposuit,2.in 1.not.de app.& vt actus valeat præsumitur vti plenitudine Pontifex. Dec. cons.140.col 2.& cons.191 col.3.Fely c.1.col.9. de constit.& de ista clausula, Alex.cons.23.in 5.

Cap. Sedes.

In tex.ver.obuiare.]vide Hypp.sing.177.

In glo.maiores.] an clausula generalis referatur ad maiora, vide Dec.cap. quoniam,not.11. in uers.facit,de prob.

Ibidem ver.item.]vide Alex. cons.4. columna 1.in 4.

Cap. Ex tenore.

In glo.1.ver.si ad eosdẽ.]vide Mars.sing 111.

Ibidẽ circa finem,ver.& generaliter in quibus casibus non requiratur mentio.]vide per Dec.c. cæterum,in 1.not.sup eo.in fi.& in c. Abbate,in vlt.not.de app.

Ibidem in fi.]& glo.in c.suggestum. infra de iure patron.

Cap. Cum adeo.

In glo. sufficiente, præbenda debetur secundum qualitate personæ, & in hoc statur arbitrio iudicis,prout dicit Barb.hic,& vide glo.in c. cõquerente,inf.de Cler.non resid.Corsett.sing.incip.96.personæ. Fely.c.cum omnes, col.18. ver. in glo.pen.& c cum M.col.12.de constit.in glo. ver.per industrias.

In glo.de præbenda:ver.aliter vide c.fi.] Abb. in c.causam,de testib.in vlt.not.

In glo.si dignus: ver. subintelligitur, & ideo non facit conditionem, sed monitiones.] vide Alex.cons.718.visis.in 2.vol.

Cap. Cum dilecta.

In glo.discreta. Rescripta sunt strictè intelligenda.]idem not.glo.c. significasti.inf.eo.

In gl.iuris.ver.& precipuè] an sufficiat adimplere formam mandati per æquipollens. Vide Alex.cons.2.in 1.in 2.vol.

Cap. Postulasti.

In tex.ver.deleui,circa fi.]vide Alex.cõs.114. in 1.col.

in 1.col.in princip.& limita, vt per Fely.c. super litteris, col.4 sup.eo.

In glo. beneficium.] Quid de pensione an sit beneficium, & de ea sit facienda mentio', vide Rot.11. de præb. in nouiss. & quòd quis possit promoueri ad Titulum Vicariæ perpetuæ, vide Fely in c.6. perpetuus, col.1. de fide instr. & an tā quam b neficium possit vniri. Vide Rot.273 in nouiss. & quando vicaria dicatur perpetua, vide Fely.cap.ex litteris, col. 8. de constit. & de vicarijs castrorum in temporalibus, vide Dec.consil.341.

Cap. Nonnulli.

In tex. vers. falsarius circa finem.] vide Rot. decis.12.tit.de procur.in nouiss. & limita, vt per Rot.175.in nouiss.

In gl.fecerint mentionē.] rescriptū contra ius debet illius facere mentionem. Alex.consil.120. in 4.

In glo.siue speciali.ver.ad hoc respondeo.] vide Rot.dec.6.de procur. in nouiss. Alexan. consil 135.in 2.

Cap. Capitulum.

In glo.prius ver.peruenit.] Quid in probationibus, vide Rom sing.43.

In glo.relaxetis. ver. proprie.] vide an idem verbum proprie, & improrie capi possit. Dec c. quoniam Abbas.in princ de off.d.leg.

Cap. Ad audientiam.

Ibidem.vers.ad cautelam.] vide Fely.c.ad apostolicæ.de excep.

In glo.1.quando Pensio dicitur beneficium.] vide Rot.11.de præb.in nouiss.

In glo.in irritum. versic.sciuit, circa medium] vide Abb.in c.1.col.3. de except.

Ibidē ver.post repertę] vide Rom.sing.195.

Ibidem ver.& si ostendit.] vide Abb.cap.1.de accusat.

Ibidem ver.iuramētum.] vide Rom.sing.206. tu scis.

Cap. Si proponente.

Minimum non attenditur] vide ad quæstionem quā ponit Bal. hic de muliere dotata in vno nummo, an dicatur dotata, per Ias in rubrica sol. matrim.col.6.

In glo. de hoc, ver. item si de terra.] an valeat collatio facta forensi. Vide Fely. cap.sicut de sim.

Cap. Quia nonnulli.

In tex. vers.exortę.] vide Rot.145. in nouiss. & 210. & 477. & limita in procuratore, vt per Rot 413 in nouiss.

Ibidem, vers.coram diuersis.] vide de materia Fely. cap.cum.M. colum.3. versic.extra glo. de constit.

In glo.prima.] an valeat commissio impetrata per falsum procuratorem, uide Rot. 430. in nouiss.

In glo.super, vers.sicut ille.] uide Fely. in d.c. ex tenore, columna 7. qui tenet contrarium, supra eo.

In glo.vel, vers.aliàs.] vide Perus.c. cum parati, col.4.de app.Rom.sing.367. Rot. 342. in nouiss.

In glo.damnis, uersic.iudices, pœnam.] uide Perus cap.ex ratione, septimo articulo principali, uers.4 de app.Rot.12. decis.de procur.in nouiss. Alex.cons.90.col.2.in primo vol.Fely.c.ex parte, 2.col.6 sup.de rescript.

Ibidem. vers.& si hoc no.] & qui sint casus in quibus requiratur, partis petitio, uide Ias.in l.vniuersa.C de precib.Imp off.Dec.cap. licet causam in prima glo colum.10. de prob.& ad glo. uide Abb.c.significauerunt, col.3.de except.Fely.cap. sin autem, col.3.isto tit.

De Consuetudine.

Cap. Ex litteris.

IN tex.] An in apprehensione possessionis iuris canonicalis, vel præbendæ requiratur speciale mandatum, vide Rot.290.in nouiss. Et an statutum possit transferre in hæredem possessionem absque apprehensione facti, vide Alexan. consil.24.col.1 in tertio uol quòd sic, & idem in donatione principis, cons.3. colum.2. in quinto. Fely.cap.ne Dei de sim.Dec consil.341. colum. penult.

Ibidem, vers valetudine] vide Mars. tract.de peste, fol.31.vers.16.

Ibidem, uers.vid ntium.] uide Abb.in c. cum causam, col. 6.de testib.

In glo signum, uers. inuestituræ.] Alexan. consil.88 colum.secunda in quinto. Rot.decis.8.de restit.spoliat. in nouiss & 275. in nouiss.& 277. Alex.cons.18.& 8 .col.1.in 2.uol.

Ibidem, uersic.hoc tamen.] uide Ias in l.traditionibus, in pen.colum.C de pact.Alex.cons 82. columna 2. in 2.uolum.& consil 40. in 2.colum. in tertio.

Cap. Quanto.

In glo prima, uersic. etiam laico, circa med.] uide Abb.cap.nouit, in glo.uersic. consuetudine, de iud.

Ibidem, uers.episcopalis, & hæc non possunt præscribi.] uide Abb.c.auditis, de rescrip.

In glo.consuetudinem, vers præscriptibiles] & licet, quæ sunt ordinis episcopalis præscribi non possint, possunt tamen acquirere libertatem. Abb.c.veniens, de præs. in 5.not.

Cap. Cum olim.

In glo.fine, versic.non tamen.] vide omnino Dec cap super eo, 2.not de off. deleg. & priuilegia, quòd non sint interpretanda in alterius præiudicium, vide Ias.in l.si quis quenquam. ff. Si quis cautionibus, l.fi.colum.3. ff de constit.princip.& hoc procedit etiam si princeps hoc concederet motu proprio, vt vult Dec.in cap.1. col.8. in fi.de iud.& idem in statuto, potius enim toleratur, vt nihil operetur, quam alicui præiudicium inferat.l.fi.§.in computatione, vbi glo.& moder. C.de iure delib.& de verbo, (volo,) vide Dec. in rubr. de iud.colum 6 in prima lect. & c. cum dilecto, colum.3.in fi.de confirm. vtili.

Cap. Cum venerabilis.

In tex.vers.corruptela.] vide Abb.c.quia nos, de appel.

In glo.1. in fi.an consuetudo excuset quem à pœna.] vide Rom.sing.19. Fely.in cap.1. colum. antep.de re iud. Dec.consil.170. colum. penul. & 175.colum.10. & 197. columna 2. Alexand.consil.107. columna quarta, in fi. in 2.& colum.fi. Fely.cap.ex tenore, colum.6. vers.cæterum, in fi. de rescript.

Cap. Cum dilectus.

In tex. versic.Cæterum] quod statuta debeant interpretari secundum ius commune, modo aliquid operentur, vide Dec.in rubr. de prob. columna 13. vers.3. & col.17 vers ex his, & c.causam quæ, in vlt col.de rescrip. vbi alij.

In glo.de iure.] & an, & quando quis simul possit vti iure communi, & priuilegio, vide Abb. in c.ueniens, col.5.de præscr.

In glo.constitutum, vers.quia hoc.] uide Alex. cons.106.col.1.in 2.

Ibidem, vers.& sic patet.] uide Fely.in cap.de quarta, col.7.de præscript.

Ibidem, versic.uoluntate patroni.] uide Soc. consil.1.in tertio volum.Fely.c.ex parte, il 2.colum.1.de rescrip.

In glo.interpres, ibi, & non requiritur, quòd sit præscripta.] Dec cons.156.col 2.in fi.

In glo.a suspensis, in princ. vers.eligere.] vide Fely.c.apostolicę, col 7.de except.

Ibidem, uers.ut consueuit, uide Dec in c., nam concupiscentiam, colum.1.de constit.& consil.3. col 3.in fi & cons.147.col.fin.Rot 1.de consuetud.in nouiss.

De Postulat. Prælat.

Cap. Gratum.

IN glo. niterentur, in fi.] vide Dec. c.vt nostrum, in 3.not.de app.

In glo pauciores, uersic tu dicas.] ius eligendi an remaneat in vno, uide Dec cons.151. col.pen. qui tenet, quòd sic. Alexan. consil.70.colum.1. in quarto.

Cap. Bona.

In glo.1.in princ] Quando iudex supplet ex officio suo, vide Abb.in c.Raynutius, in 9. not. de testam.

In gl.generali.] quod Cardinales dicantur militare in sacro Palatio, tenet Dec.in l.centurio, de vulg.in notabilibus.

In glo.communem.] vide per Bar in l.1. col. pen.sol.matr.vbi distinguunt, quando utilitas publica, præferatur, & est contra.

De Electione.

Cap. Nullus.

IN summario, vers collegium.] contraria tamē posset induci consuetudo, ut per Abb. cap.cum uenissent.2 not de restit.in integr.

In gl 1. vers.homines decē faciunt collegiū.] & quid in dubio, ubi sunt sex, uel septem simul uiuentes, an sint collegialiter, uel ne, uide Rot. 13.de pra b.in nouiss.quæ tenet, quòd sic.

In gl in congregatione, uers.tunc enim, in fi.] vide Alex.cons.70 col 1.in 4.

Cap. Licet.

In tex.uers.concilij] dicitur tamen constitutio Papæ, non concilij, ut inquit Dec.consil.150. colum.3 dixi c.vlt.6.lib.paradoxorum.

In glo.speciale, est forte speciale, quia in alijs requiritur maior, & maior Pars, hic tantum dicitur de maiori.] vide Fely. c.cum omnes, col.12. & sequenti, uers.tertiodecimo fallit, & uersic.secundus casus, de constit.

In glo.recursus] de hoc uerbo quid importet, uide Perus c.dilecto, de app.q.56.

Cap. Cum in cunctis.

In tex. uers. beneficijs, circa fi.illius ecclesiæ tantum.] vt in c compromissarius, eo. tit.c. cum in cunctis.

In glo.tempore, a confirmatione vsque ad tres menses episcopus debet cōsecrare.] quod si lapsus sit ter-

sit terminus, & res sit integra, an possit petere consecrationem, uide Rot. 3. 28. in nouiss. ꝙ sic.

In gl. ad quem spectant, uersic. tamen dicitur, circa med.] Qui dicantur mariti ecclesiæ, uide Panor. in c. dudum, in 9 col. sup. eo.

In glo. Archidiaconatum. circa fi. uers. ubi dicitur.] uide Card. Alexandrinum c. perlectis. 25. distin. qui latè de hoc disputat, & Gem. 21. distin. in Summa, & dictum Cardinalem c. nemo, secunda quæst. 1.

In glo. promoti, in fi.] nota istam glo. contra primum not. Panor. in c. eam te, de rescrip. quod electus dicitur promotus, nisi dicas, quòd hic intelligitur de inferioribus ab episcopo.

Cap. Transmissam.

In fi. summ.] uide Fely. c. eam te, de rescrip.

In glo. de talibus, uers. ea uerò quædam pertinent ad iurisdictionem quædam ad ordinem, & quædam etiam ad dignitatem.] quæ uide per Panor. in c. audentibus, de excess. prælat.

Ibidem, uer. depositio.] an non possit pronunciare deponen. uide Fely. c. 5. de re iud.

Cap. Cum nobis.

In gl. ex officio: iudex potest supplere de fid.] & per hoc uide, quòd not. Aret. in c. constiterit, col. 3. in princ. vers. saluando, de accusat.

In gl. procuratorem, uers. nunquid.] uide Rot. 441. in nouiss.

In glo. liberam.] uide de hoc uerbo Dec. cap. si pro debilitate, col. 6. de off. deleg. & in c. repræhensibilis, secundo not. de app.

In tex. uers. inhabilis.] uide Soc. consil. 47. in 3. uol.

Ibidem, uers. sufficienter.] uide Abb. in c. bonæ, col. pen. de app.

Cap. Cum inter.

In glo. recusatur, uers. amplius eligi] an autem semel furiosus semper præsumatur furiosus nisi probetur contrarium, uide Alex. cons. 141. col. 2. & 3. in 1. uolum. & consil. 42. in 3. colum. in quinto uolumine.

In glo aliam in princ.] an electio sit facienda de aliena ecclesia, vide Fely. c. sicut. de simon.

In glo. confirmauit, circa fi. versic. alius confirmat.] uide Abb. in cap. litteras, in fi. de præsumpt.

Cap. Dudum.

In glo. numerus, dignitas non præfertur numero, ubi non est Par.] Sed an numerus suppleat deffectui, uide glo. in l. 3. uersic. numerus, de testib. quæ tenet, quòd sic, & not. Imol. in l. qui testamento, in princip. de testam. de quo tamen, uide Dec. cap. licet. not. 9. & 11. in fi. de prob.

Cap. Bone.

In tex. versic. Porrò, uerbo citati, uide Alexan. consil. 123. col. pen. in secundo, & cons. 136. col. 4. eo. vol.

In glo. metuebant, vers. licet impressio, circa med.] uide Alex. cons. 98. in 3. uol.

In glo. præsumitur, uers. sed hodie.] uide Dec. in rubr. de app. col. 5. Alex. consil. 21. in secundo, & 105. in 5.

Ibidem, vers. si autem.] adde alios modos per Dec. c quoniam, in prima glo. de prob.

In glo. singulares.] de testibus singularibus, uide Dec. c. licet in 9. not. versic. secundo, de prob. Hypp. Mars. sing. 114. vulgatum.

Ibidem, uers. negatiua.] & licet probatio super negatiua fieri non deberet, tamen facta tenet. Fely. c. pastoralis, col. 6. de except. Alex. consil. 65. in primo.

Cap. Querelam.

In tex vers. consuetudine pertinet.] uide Alex. cons 98. col. 1. in 5. uol.

In gl. querelam.] uide Abb. c. dilecto. col. 11. de testib.

In glo petens, vers. sic enim condemnare.] uide Rot. in ultima decis de iud. in nouiss.

In glo. Oeconomi, uers. si enim, in princ.] uide Rom. sing. 20. Rot. 21. in fine, in nouiss. & uide Alexan. consilio 95. columna penult. in secundo uolumine.

In glo. tempora, in fi.] uide Dec. cons. 136. columna 1. in fi.

In glo. statutum, uers. sed ibi circa finem.] uide Dec. c. dilecti, col. pen. de iud.

Cap. Cum Vintoniensis.

In glo. admiserant, circa fi. uersic. & licet isti suspensi &c] uide Abb. cap. apostolicæ, de except. colum. 3.

Ibidem in fi. uers. sustentationem.] limita ut per Abb. cap. pastoralis, §. uerum, in glo. fi. de app.

In glo tertia concurrebant, uers. sed obuiat.] uide Fely cap translato, col. 4 uersic. in glo. 11. de constitutionibus, ubi allegat istam gl. pro saluandis Testibus.

Cap. Per inquisitionem.

In glo recognouit, confessio extraiudicialis præiudicat.] uide plenè per Aret. c. at si clerici, de iud. in princ. ubi probat, quòd etiam si fiat coram priuato præsente, non facit nisi semiplenam probationem.

In glo.se indignum,vers.sed quare.]hanc glo. approbat Aret.in c.causam quæ primo, in 5.col. de testib in vers.quarto adde.

Ibidem, versic.si aliquis.] Rot. in 11. decis.de confir.in nouiss. Fely.cap.primo,columna 4.de except.

Cap. Cum dilecti.

In tex.circa finem,vers.sententiam.] vide Fely.c.lator 10.declarat, de re iud.

In glo in ętate,vers.credo.]episcopus non potest in ætate,vel cum illegitimo dispensare,quando non potest contra concilium. Abb.in c. At si clerici,in §.de adult.colum.3. de iud.vers. si verò,& ibi omnino Dec.col 7.ver quarto fallit,vbi etiam tenet, quòd legatus de latere non possit contra concilium dispensare,c dilectis 1.infra de præb.Fely.cap.nonnulli, columna quarta, de rescript.

In gl & si tres,circa finem, vers.in defectum.] vide ad hoc Dec.in c.tertio loco in 2.not.de ℘b. Mars.sing.73.incip.plures.

Cap. Quia propter.

In tex.vers.maior.]quid autem in reformatione prælati,vide Rom.sing 662.

Ibidem, vers.per inspirationem.] ratio est per capitulum,in diuersitate,de præb.

In glo.mox,vers. intermedio,in princip.]vide aliam glo.in cap.1. infra de mut.petit. & ibi. Abb.in co.7.Ias.in l.1 §. qui præsens, colum.4. de verbor.oblig.latius in l.fructus, in prima col. sol.mat.

In glo.vice omnium,in princip.] uide Dec in cap.constitutus,in 3.not.de appellationibus.

Cap. Quisquis.

In glo.fiant,vers.futuri, in princip.] vide quæ in contrarium adducit Fely.sup.in rubr.de consuet col.3. in fi.

Ibidem,vers.sed nunquid.] si episcopus possit dispensare,contra concilium, vide supra in glo. in ætate,c.cum dilecti, & Doc.& max.Dec.in c. at si clerici.§.de adult.col.4.uers.secundo limitatur,de iudic.& seq.

Cap. Dudum.

In glo.decepte,versic.in casu isto] vide Fely. in cap.ex parte A col 4. vers.secūdo fallit,de testibus.

In glo.per concessionem,vers.sed postea.] vide Rot.286.nouiss.

In glo.responsionem,vers.uidetur,quòd non.] & ita tene per ea quæ tradit Dec. in rubr. col.4. vers.quarto contra, de iud. in prima lect. & vide Rot.tit.de lit.contest.in nouiss.

In glo.irritū,versic.& ita.]uide Rot.in nouiss. in tit.de lit.contest.& Dec. in cons.99. in prima colum.in 2.uolumine.

In glo.idem]intellige autem, quòd idem iudicium sit habendum de personatibus,& ecclesijs parochialibus,circa pluralitatem tantū scilicet, & non in alijs,& ita intelligit istum tex.glo. in cap. primo,ne clerici,vel monach.in 6. vers.declaramus,aliàs obstaret cap.licet Canon.iun.glo.vers. parochialis,& d.c penult.

In glo.retinere,in fi.] vide Fely.in d.cap. cum omnes,de constit.col.19.in glo.finali.

Cap. Iis quibus.

In glo.currit,in princip.]intellige in præiudicium excommunicati, non autem in præiudicium tertij,de quo vide Dec.c.super eo.2.colum. pen.in fi de app.

Ibidem,uers.interdicta sit.] uide etiam Dec.c. cum sit Romana,in 3.not.de app Fely.c.1.col.5. de rescrip.

De Translat. Episcopi.

Cap. Inter.

IN tex.versic. sicut ergo.] Aret.in c.meminimus de accusat. adducit istum tex. ad hoc, quòd ante consecrationem non dicitur episcopus,de quo vide plura per Dec.in c.eam te, col.2. de rescript.

In glo. fortius, de differentijs inter spirituale matrimonium,& carnale, vide Card. & Imol. in c. tua, infra de sponsal. vbi connumerant Differentias 22.

Cap. Licet.

In glo.prima,versic.immo hodie.] uide Aret. cap.super litteris,de accusat.in 2.not.

In glo.ad parem.]facilius ad maiorem, quam ad parem, & licet dispensatio non trahatur de maiori ad minus,tamen trahitur ad consecutiua, Ita tenet glo. in cap. quia in tantum, in fi. de præb.vide Fely.in cap.postulasti,columna 13. de rescrip. & omnino Dec. in cap. at si clerici. §. de adulterijs, 8.columna,vers successiue,vbi multa respondet ad illam regulam, supra factam de iudic.

De Renuntiatione.

Cap. Ex transmissa.

AD tex. vide Dec. in capitulo primo, in primo notabili, in 3. columna, de rescrip.

In

In glo.resignauit,uersi ecclesiæ] requiritur tamen sententia, ut per Rot 3.de renunciat.in nouiss. & ibi in 1.decis Felyn. cap.cum dilecta, in fi.de rescrip.

In tex uer.sed quasi,in fi.] nota quòd collatio præbendarum in ecclesia Collegiata,spectat ad prælatum & canonicos,non ad episcopum,ita per istum tex.tenet Rot.8.de præb. in nouiss.

Cap. Admonet.

In tex.uers. dimittere,] uide Felyn.in cap.lator.in pen colum de re iud. & in cap. quæ in ecclesiarum,colum.6.uers.sed dominus Cardinalis de consti.& in c.per tuas, primo, de simon.& c. sicut,col.3.eo tit.

Ibidem, uers.Inconsulto,] uide Ias. in l. postquam liti, col 1. C.de pact.ubi Bar.in 2. lectur. circa finem, & an iste tex. habeat locum in tabellione,uide Roman.sing. 352. An tabellio.qui tenet quòd sic,& ad tex.uide Rot.306. in nouiss. & an Capitulum sede uacante,possit recipere resignationem,uide Rot.311.in nouiss. ualet tamen renunciatio in eius præiudicium, licet non fuerit admissa.Rot. 751. & limita tex.ut per Rot.398. in nouiss.

In gl.inconsulto,in princ] secus est tamen in litteris ad beneficia,ut not. Abb.in c. ad audientiam,in 2.not. sup. de rescrip. & an talis consensus requiratur in modũ auctoritatis,an simplicis consensus, & an possit interuenire ex post facto, uide Alex.'cons.106.col fi.in prin.

Ibidem, uers.ad religionem,] differentias inter sæculares,& regulares, uide per Fely. in c.tua nos,de iureiur.in princ.

Ibidem,uers quando prælatus,] sed quid si esset consuetudo,uide Abb.c.quia nos, de appell.

Cap. Super hoc quòd.

In tex.uersic. non ui,] ad dictum Innocentij hic, quod magis creditur duobus testibus de metu, quam centum de spontanea uoluntate, uide Alex.cons 156.col.1.in 5.uol.

In glo.uerisimile,] & quòd præsumptio tacitę renunciationis excludatur per quamlibet minimam præsumptionem,uide Bald in l. fin. col. 3 C.de dot. promiss.&declara istum tex. ut per Alex.cons.91.colum.fi.in 2.uolum. & cons.37. col.3.in 5.

In gloss. resignationis, uersic, quia coacta uoluntas,uoluntas est,] uide Dec.in cap.si uerò,de iureiur.

In glo.pecuniæ.] uide Felyn. in cap. dilectus, de simon.

In gloss.negat.] negatiua interdum affirmatiuam in se continet.uide Abb.& Dec.in c. quoniam,in 2.not.de probat.

In gl.ad dignitatem,circa finẽ,uer.super principali,] uide Felyn.cap.exceptione,colum.13.de except.

Cap. In præsentia.

In tex.uers præsumi,] uide Abb.cap. 2. 2. colum. de præsumpt. Alexan. cons.21.in secundo, & 105.in 5.

In casu glo. uers & ipse R.'appellauit,] an autem pendente appellatione præsumatur pro sententia,uide Abb. in d c.quoniam,in glo fin.'qui tenet quòd non, & hæc est * communis opinio. licet Imola hic contrarium teneat, & Dec comprobat eius opinionem, d c.quoniam, col.18.de probat.& in rub .de appell. in 5 colum. & Abb. contrarius in cap.secundo, de sequestr.& in sententia arbitri, vide Alexan. consil.119. col.4.in 2.uolum.

In glo præsumi,] limita ut per Abb. in cap. 1. colum. 2 de re iud.& in cap. ea quæ, in 2.col. eod.tit.

Ibidem,in fi.fallit,ubi causa requiritur] Dec. cap.cum sit Romana, 3. not. de appell.& limita,ut per eum,in cap.super eo. secundo,in 2. col. de appell.

Cap. Quòd in dubijs.

In tex.] nunquid auctoritas superioris requiratur in renunciatione tacita sicut in expressa, uide Felyn.quòd sic,in cap. exceptionem, col.14. in princ. de excep. dum tenet,quòd in profanis renunciãtes liti, intelligũtur etiam renunciare iuri, secus in beneficialibus, uide Rot.306.in nouiss.sed an renuncians sit priuatus ipso iure, uide Felyn. cap.ex parte, colum. 1. de rescrip.qui tenet quòd non, & in cap. iu nostra, de rescript. correll.34.

Cap. Nisi cum pridem.

In uers. pro defectu, uerbo,necessaria,] uide Fely.c.si quando,col.pen.de rescrip.

In uer.nec putes,] uide Fel. in c.nonne,col.1. in 3.fall.de præsumpt

In glo. sed duntaxat,circa principium,]simoniacus,& intrusus non habent titulum, uide Fel. c. in nostra,correll.20.de'rescrip.

In gl.mansCres,uel naturali,] uide Alex.cons. 60.col.3.in 2.uol.

In gloss.fieri,]uide Abb.sup.in procemio, in uers.pudicos.

Cap. Veniens.

In glo.renunciasse,uers.nec aliquod ius,] uide Rot.158 in nouiss.Abb.in c.Capitulum, col.ult. de rescript uide tamen Abb.in c.at si clerici,§.de adult.col pen.uer.quæro ad declarationem,de iudic.vbi uult,quòd ille, cui debet beneficium cõferri,dicatur habere ius ad rẽ.ita colligit ibi Dec. col.15.uers.& ex his, qui tamen per hanc glo.tenet contrarium uide Fely. c.ad audientiam,2.col. uer.8.litteræ non dant ius.de rescript.

In

In glo.intimis,circa finem,ver.& noto.] vide Rot.28.in 1.addit.in nouiss.

De suppl.negl. prælat.

Circa istam rubr. vide Franc. Pauini in trac. de potest.Cap.sede vacante,in 1.q.

Cap. Primum.

In tex. vers.tertio] vide Fely.cap. ex litteris, colum.6. de constit. vers. fallit primo . Alexan. cons.80.in 4.

In glo.1.in fi.] vide Dec. cap.eam te, in 11. col.de rescript.an æquiparentur Episcopi,& Abbates in hoc.

Cap. Sicut nobis.

In tex.,vers.ordinare.] nunquid autem intelligatur etiam de prouentibus de quibus in Clem. 1.de iure patron. vide gloss. ibi, in versic. deuoluatur.

Cap. Licet.

In tex.]& nota quod iste Archiepiscopus,licet sit legatus natus,non tamen habet duo semestria, vnum tanquã Archiepiscopus, aliud tanquam legatus.vide Rot.313.in nouiss.

In gl.à notitia.ver.scire potuit.] ita in beneficio suæ diœcesis tenet Dec. cons.135. col. 11. in fi. vbi dicit, sufficere quod sit notum in loco beneficij. per tex. in Clem. 1. in fi. de conceß. præb.

De scrutinio in ord.fac.

Cap. Ex parte.

IN tex.vers.simpliciter.] vide Ias.de isto verbo,in l.1.col.2.de vulg.

In glo æstimare, vers. Solutio, secus tamen est in iudicijs.] vide Abb. c.1. col.pen. in fi. de iud. late per Dec.c.in præsentia not.12. vers. Postremo,de probat.Abb.c.cum M,in fi.de testib.Dec. c.super litteris. in 9.vel 6.col.de rescript.Marsil. singul.151.Felyn.cap.auditis, colum.antepen.de præscript.

De ord.ab episcopo qui re sig.episcop.

Cap.Primum.Requisiuit.

IN tex.vers. simul.] vide de hoc Franc. Pauini in trac.de pote.Cap.sede vacã.in 3 q.col.111.

In gl.ignorantia. vers.Respon.] & an primus ordo possit conferri ab alieno Episcopo, dicit Abb.c.veniens,de præscrip.6 not.

De ætate & qualitate.

Cap. Indecorum.

IN glo.1 qui seipsos, ver.per ista quilibet sacer ordo liberat a patria potestate.]sed quid si quis ingrediatur religionem , an per ingressum liberetur.vide Alexan cons.139.colum.1.in secundo volum.

Cap. Eam te decet.

In glo.1. an autem hoc procedat si motu proprio]vide Aret.in c.causam,1.col.3. de testibus, qui tenet quòd non.vide Soc.cons.111.in 4.col. in 3 uol.

In glos. pendeat, vers. Itèm si ecclesia.] & ita intellige c.ex parte,2.de rescript. & aduerte,quia Abb.in cap.ad audientiam,in 3 col.de eccl.ædif. reprobat istam gloss. in principio sui, illam sequitur Fely.in c. cum venerabilis, col.14. de except.& in c.ex parte,2.in princ. de rescript.

Cap. Tuam in domino.

In gl.1.vers.& ideo,not.] de materia,vide Barbat.in c.cum M.col 41.sup.de constit

Ibidem,vers.loco pretij,circa fin.] contra hoc tamẽ videtur quod notat Abb.in c.tertio loco,in primo not.de prob qui facit differentiã inter preces & precium , quia licet inducere testem precibus,non tamen precio.

Cap. Accepimus.

In gl.reputari,ver.ad ordinem,circa med.] vide Fely.in c.postulasti, col.16. ver. tertio limita de rescrip.

Ibidem,an dignus habitus in vno habeatur in alio.]vide per Fely.in c.cum venerabilis,col.pen. de except.& ad gl.vide Rot.415. in nouiss.

In glo. in maiori ecclesia,uer.Sed quid] vide Abb. in c. Rodulphus, in 2. col sup. de rescript.

In glo. exceptiones, uers. non obstante.] uide Abb.& alios,in c.fi.de præsumpt.in fi.

De filijs presbyt.

Cap. Ex tua nobis.

IN gl.1. uers. ius commune.] intellige & nouum contra omnes qui istam glo.non intellexerunt, & nota differentiam inter responsionem ad consultationem,uel ad supplicationem,de quo uide

uide Felyn.in cap.1. 2 char.de constitutionibus, & limita, nisi responderet in casu aliàs non determinato, ut per Dec.cap. ad aures, colum. 2. de rescript. & in cap. inter cæteras, in princ. de rescript.

In gl.irritari,uer.ergo dispensatio,in prin.] uide Dec.consl.137. in princ.

Cap. Ad extirpandas.

An iste tex. procedat in nepote.] uide Abb.in c.accedens, in 1.not de accusat.

Ibidem, in text. uers. presbyterorum.] uide Felyn. capit. inter cæteras, in princip. de rescript.

In glo.1.in fi] filij legitimi non prohibentur habere beneficium in ea ecclesia, ut not. Caldet. cons.1.isto tit.

In glo.amouere.]& formam libelli, in isto casu ponit Anto.in c.ex parte, de testib.ubi Felyn. in tertio notabili. quod non sufficit dicere quòd pater ante obtinuit ecclesiam, sed quòd proximè ante obtinuit.

Cap. Michael,

In gloss. 1. uersic. publicè in domo.] uide Alexand.consil. 157.in 5. uolum. & de ista probatione conditionali, uide per Dec. in rubr. de prob. colum.20. & sequenti. & qualiter probetur filiatio. uide Bartol.& ibi notata, in l.filium, ff. de his qui sunt sui uel alien.iur. & Dec. in c.per tuas, de prob.

De officio Archid.

Cap. Ad hæc nos dominus.

IN tex. uers. earum ordo,circa primum.]Nota quòd Archidiaconus de iure communi habet curam animarum,& ideo impetratio Archidiaconatus non est subreptitia, si de eo non fiat mentio,cum insit de iure communi. Rot.13. de præb.in nouiss.

Ibidem, uers. institutio, quam potest subdelegare.] Rot.368.

In glo.iurgia.uersi.c.perlectis.] & ibi uide per Cardinalem, qui pulchrè examinat hãc materiã. distin.25.& uide Aret.consil.23. Gem. 21. dist. in summa.Fely.c.cum uenerabilis,col.11. de except.Dec.in rub.de off.deleg.in 1.col.

Cap. Vt nostrum.

In glo.examinentur, uers. quia Episcopus.uide Rot.tit.de offic.Vicar.in nouiss.in 1.decis.ubi tenet, quòd Episcopus teneatur de iniuria etiam illata per suum Vicarium, & uide Fely.c.Petrus, col.3.de homic.

In tex.uers. ponere] an Archidiaconus cui ab Episcopo commissum est ut aliquem in possessionem reducat, possit hoc alteri subdelegare. Rot.368. in nouiss. quæ tenet quod sic.

De off.pot.& iud.deleg.

Cap. De causis.

IN glo.consensu partium,in prin]& an consensus iudicis requiratur.uide Rot.360. in nouiss.

In gl.prorogetur,& quòd idem sit in causa appellationis tenet Dec.in cap.ex ratione, col.7. de appell.

In gl.certa in pęnitentijs, tamen etiam si pęna statuta sit,diminui tamen potest,ut no. Abb.in c. Deus qui,circa med.de pęnit.

Ibidem, uers. quid si,uide Fely. c.Rodulphus, col 3.de rescr. Alex.cõs.5.uel 51. in fi.in 1.uol.& cons.iij.col.pen.eod.uol.

In gl.ea delegatus, non potest dispensare.uide Rom.sing.77.

Cap. Præterea.

In gl.simpliciter:] de hoc uerbo,uide Ias. in l. 1.de vulg.2.col.

In glo.ex eo.uide Hypp.sing.175.& 17. item concesso principali concedere accessorum, sed hoc non habet locum in prohibitis.ut not. Fely. in c.cum non ab homine,1.not.de iud. & limita ut per Dec.in rub.de app.in 3.col & in q 77.col. 4 Fel.c.cũ dilecti.uer amplia prædicta,Petr.c.1. de rescr.& c.nonnullis,col.19.uers septima concl. eo.tit.& in §.sunt & alij col.11.in 2 fallen.

Cap. Significasti.

In tex.] nota quòd delegatus potest corrigere & iterare quòd factum, uel non bene factum est in omnibus,præterquam indefinitiuam. ita tenet Rot.341.in nouiss.

Cap. Ex parte tua.

In tex.uer.nullæ] sed an tũc tollatur officium iudicis. uide collecta per Hypp. sing. 88.stante, & sing 75.

In gl.1.in prin.uer.ordin.] facit lex ita nobis cordi pudor. secundum primam lect. C.de adult.

Ibidem uers.solutio. uide in gl.ex conquestione,inf.de restit.spoliat.

In gl mille, uer.obstante,uide Ias. l.postquam liti.in fi. C.de pact.

Cap. Ex parte N.

In gl.omnino.] vide Rot 6. in tit. de renunciat.in nouiss.

In gl.dimittere,uer.& etiam pastum.]uide no. in c.Iacobus. de simon. & uide Dec.in cons.142.

In

In gl non obstantibus, verb. restringuntur] vide Fely. c. quoniam, in prin. de rescri.

Cap. Quoniam Abbas.

In gl. substitutum, vers. quare dignitas, in prin. vide aliqua per Abb. in cap. mandata, col. 2. de præsumpt.

Ibidem, vers. quia si duo.] no. quod datio tutelæ, exhæredatio, institutio dubia, non valent. Idem in pluribus vxoribus. Not. Abb in c. gaudemus, in fi. de diuort & in institutione, notat. in c. cum vos, de off. ord.

In gl sicut, vers. in priuilegio.] vide Dec. cons. 152. colum. pen. in vltimo, & consil. 169. col. 3. in fi. & sequen. Felyn. cap. ex parte, colum. 5. de rescrip.

Cap. Super eo.

In glo. intentiones.] statutum restringitur ne damnum tertio inferat, etiam si nihil operetur. Dec. cons 356. col. 2.

Ibidem, vers. nullius.] iuri etiam ad rem. ita Rot. 244 in nouiss & 351. per totum. Fely. c. causam quæ, col. 9. de rescr. Alex. cons. 23. in 5. vel 3. & 105. eo. vol. & amplia hanc regulam, etiam si motu proprio, aliquid concederet, vt not. Abb. c. cum in diœcesi, in 2. col. de vsur. limita, vt per Dec. in cap. cum dilecta, col. 3. in fi. de confirm. vtil. & cons. 191. col. 2. & amplia, etiam si esset clausula, ex certa scientia, & de plenitudine potestatis, in cons. 198. col. 4.

Cap. Gratum.

In tex. in fi. vers. recessum.] vide alium casum per Abb. in cap. sollicitudinem, in 6. not. de appell.

In glo. 1. vers. iurisdictionem perpetuandam,] quid autem in propagatione, an fiat etiam per actum citra litis contestationem, vide Abb. in c. 1. in 5. colum. de iud. & not. quòd per decretum citationis perpetuatur iurisdictio quo ad iudicē, non tamen quo ad partem.

Cap. Prudentiam.

In tex. in prin. vers. à duobus tantum.] quid si appellatum sit à tribus, & vnus tantum deferat, alij nihil dicunt, dic esse deuolutum ad curiam. ita tenet Rot. 9 de appell. in nouiss.

In gl. non ostenderit, ver. antequam.] vide Fel. in c. fin. col. 14. ver. & not. de præsumpt. & Rot. 166 in nouiss. & requiritur trina monitio. secundum Rot. 192. c. 2. in nouiss.

In gl. canonicè, vers. quòd testes, vide Rot. 1. de probat. in nouiss. vbi tenet, quòd impetrans non poterit probare absentiam, & vide ibi, in tit de præsumpt. ibid. in fi. vide Rot. 243.

In glo. illa,] an ista continuatio de lege ad legem, vel de vers ad versiculum, sit necessaria, vide Mod. Grutor in se elacti. & per Dec. in 5. 6. in princ.

In glo. citra, vers. citatio] vide an citatio sit de processu, Fely. in c. cæterum, col. 1. de rescrip.

In gl. procedant, in fi. vide Felyn in c. sciscitatus, col. 11. vers. est tamen casus, vbi quinto signāter limitat, non habere locum in beneficialibus, in quibus duo possunt absque alio procedere, & hoc signat Rom. in sing. 13. si causa committitur.

In glo aliam] etiam quòd non valeant litteræ de lite inchoata non facientes mentionem, vide latè Dec. in cap. vt debitus, in 6. colum. de appellat.

Cap. Cum super.

In tex. circa finem, vers. ac potestate.] vide Abb. in c. cum ex officij, col 8 de præscr.

In gl. 1. vers 5 prædictum, vide Abb. in c. 1. 2. no. inf. de iud. & in c. cum venissent, in 3. col. circa fin. eod. tit.

In glo. appellatione, vers. contra ipsum,] not. ex glo. quò l vbi iudex opposita exceptione processit ad vlteriora ad actum incompatibilem ipsi exceptioni videtur ipsam exceptionem reijcere. ita colligit Aret in cap. ex parte, col. 4 circa med. de testibus, allegat Bart. in l. à procedente, ff. de dilat. de quo vide Felyn. in cap. suborta. de re iudic.

In gl. cum noluerit.] uide Fely. in c nonnulli, §. sunt & alij, col. 17. vers. secundo fallit, de rescr.

Cap. Consuluit.

In gloss. citandus.] præcepti circunductio, & duo alia remedia competunt illi qui comparuit. vide Rot. 345. in nouiss.

In gl. gratiam in prin.] & idem circa terminū ad iurandum, uel recipiendum testes, tenet Rot. 172. in nouiss. & 241. ibidem, uers no. enim, uide ad illam regulam Dec c. ad hęc tertio, per totum, de appell.

In gl. terminum.] uide Dec. cons. 95. 194. col. 4. & ampliat istam gl. ētsi requireretur trina monitio. ut Abb. notat in l. 1. in 4 no. de mutu. petit. & in cap. secundo, in 7 not. de testibus item in alio casu notabili ponit ibi Aret. colum. tertia, in 6. fallent. quando timetur potentia alicuius qui est citandus.

Cap. Insinuante.

In tex. uersic. ante diffinitiuæ,] quid si post conclusum sit in causa, uide Roman. singular. 461.

Ibidem, uers. familiarem, uide Abb. in cap. postremo, de appell. Alex. cons. 154. col. 2 in princ. &

& an amicitia uel familiaritas repellat testem. uide Fely c. quotiens. in 5. not. de testib.

In glo. 1. uers. aduertas. fallit in casu quem ponunt Doc. in c. suscitatus, 2. quæst. de rescrip. ubi Fely. in ult. col. in fi.

In gl. postrema. uer. dilatarit. in prin. uide Alex. cons. 100. col. 3. in 5.

Cap. Super quæstionum.

In tex. uers. ante iudicem.] uide Dec. consilio 163. col 6 in fine.

Ibidem §. 3. uers. causam. uide Abb. c. cum ex officij. col. 7. de præscr.

ibidem § si uerò. uers. nec potest. uide Rot. 4. de app. in nouiss.

In gl. derogare, corrigẽs dicitur ꝙ interpretatur. idem dicit glo. in l. 1. uer. interpretationem de orig. iur.

In gl. quicunque, uide Abb. in c. cum Bertoldus. in 6. col. de iud.

In gl. transfert, uers. quia illam. in prin. Abb. c. cum Bertoldus. de re iud. col. 8.

Cap. Pastoralis.

In tex. ver. executio.] uide Abb. in c. pastoralis. in 3. col. de appel.

In glo. concessa.] sed non possim. uide Rot. 443. col. 2. in nouiss.

In gl. exonerare. uer. sed nunquid. uide Dec. c. si pro debilitate. 3. not. & c. cum sit Romana. in 3. not. de app. Alex. cons. 33. in 4.

Ibidem uers. sed nunquid dubitat. contra glo. quod causa nõ præsumatur ẽt in legato. tenet Soc. cons. 96. col. 4. tum Alex. tenet gl. in l. 1 in prin. de off. eius. de quo vide Dec. sup. in loco proximo alleg.

In gl. ex certa.] quomodo probetur certa sciẽtia, uide Dec. c. super eo. in 2. not. sup. eod.

In gl. discussa, circa finem, vers. in factum. uide Alex. cons. 111. in fi. in 5.

In glo. etsi sciat. uers. mera. an à tali mero executore possit appellari. Perus. cap. dilecto. colum. 2. de appell. & an per uiam nullitatis impediatur executio. uide Rot. 208. in nouiss. ibidem uers. mixta, & quomodo cognoscatur mixtus executor. uide Dec. consil. 198. colum. fi. in fi. & de executore ad beneficia, uide Abb. in cap. fin. de præscript. ibidem circa finem. uersiculo, refricare. uide aliqua ad declarationem, per Abb. in cap. nouit. de iud. colum. quarta, in fi. uers. iudicare.

Cap. Cum in iure peritus.

In gloss. iniungo.] & an credatur literis Cardinalium uide Fely. c. quod super. inf. de fide instru. col. 3.

Ibidem uers. caueat.] sententiæ delegati non creditur, ni commissio ostendatur, subcollectoris tamen commissio potest probari per testes. Rot. 266. in nouiss. ei executor non tenetur mittere suam facultatem nisi petatur. Rot. 355. & an possit probari tèstibus. uide Rot. 397. in 2. dub. in nouiss.

Ibidem uer. ut nulla. rescriptum est inserendũ sententiæ iudicis auctoritate uide Fely. in c. fi. 2. no. de fide instr.

Cap. Cum olim.

In tex. prope finem, in uers. cum procuratore ad illa solummodo.] uide Fely. in c. contingit. 2. col. de fide instr. uer. & dic.

In gl. protinus. in prin. quando procurator præiudicet domino, uide Alex. cons. 157. col. 31. in 2. & 184. in 5. ubi ponit de ista prorogatione ibidem in fi. uer. actor. Reus potest reconuenire actorem etiam ad res non expressas in rescripto, & non actor. Fely. rub. de rescr. col. 3. & an commissio ad certas causas, possit prorogari ad similes. uide Alex. cons. 153. col. 2. in fi. in 2. uol. incip. Viso processu.

Cap. Coram dilecto.

In gl. 1. circa med. uers. sed credo] Rot. 420.

In gl. suppressa, in fi.] Fely c. cæterum, col. 4. in 2. extensione. de rescri.

In gl. sententiam. uide Alex. cons. 111. in fine in 3. uol.

Cap. Cum contingat.

In gl. 1. circa fi.] istam glo. reprobat ibi Abb. in c. licet. allegato in gl. & ut indistinctè fiat concordia, uide Fely. ibi, qui tenet, quod ista glo. seruetur in practica. in 2. col. uers. tertia concl.

De offic. legat.

Cap. Nouit.

IN gl. 1. uer. sed ea, in prin.] limita ut per Roman. sing. 45 & 49.

Ibidem uer. hæc tamen.] uide Abb. c. pastoralis. §. quoniam, col pen. in fi. de rescr.

Ibidem uers. item extra, uide Rot. in 5. decis. de offi. uic. quæ tenet cum gl.

De offic. iud. ordin.

Cap. Pernitiosam.

IN tex. uers. publicum.] uide Fely. c. significasti, de offi. deleg.

In gl. pernitiosam. in prin.] not. dictum Baldi hic, ꝙ habens liberam auctoritatẽ ingrendi, nõ potest tamen inquirere nisi fama præcedente. de quo uide Dec. cons. 57. in 2 in fi.

In

In glo.canones.verſ.item crimen vſurarũ] de hoc vide Dec.conſ.170.colum pen.

In gl. præiudicandum. verſ. & poſſet.] limita vt per Abb.in c.cum non ab homine,de iudic.

Cap. cum ab eccleſiarum.

In gl.eccleſiaſtica. in verſ.ꝙ quilibet.] vide de hoc per Dec.in c.poſt ceſſionem.vbi etiam Abb. in 1 not.de probat.Rot.416.in nouiſs.

In glo. non relaxes.verſ. ſed pone.in pricn.] vide Abb.in c.qua fronte.col.4.de app.& in c.de cętero.col 3 de re iud.

Cap. ad reprimendam.

In tex.in fi.verſ.reducere.] vide Dec.cap.quæſtioni.2.de app.& conſ.145.

In gl.in canonibus,ver.variæ ſunt pęnæ.in 1.] quas vide per Abb. in cap. cum non ab homine. de iud.col.5.

In gl.ſuſpendatur.in fi] vide Abb. in rub. de app.col.4.pęnis. & in c. ex parte. not. 8. eod.tit. Abb.in c. lator. col.2. de re iud.c.conſanguinei, col.pen.eod.tit.& d.c.paſtoralis, §. verum. ſolut. 9.de app.

In ea.gl.verſ.ſed hoc] vide Rot.301.in nouiſ.

Cap. Duo.

In gl.conſuetudo.]ſed an conſuetudo & priuilegium pariter procedant. vide Dec. c. nouit. in glo. conſuetudinem,de iudic. & competere alienis poteſt ex priuilegio, etiam poteſt ex pręſcriptione Abb.c.cauſam de præſcrip.in 1.not.

Cap Paſtoralis.

In tex.circa princ. verſ.exceptis quibuſdam] exemplum inſuffragantes. vt dicit Fely. c. cum ex officij col.4.de præſcrip.

Ibidem §.præterea,circa fi. ver.honeſtis.] vide Fely.c cum M.verſ.noto 1 de conſtitut.

Ibidem verſ. cautionem,vide Alex. conſ.105. col.2.in 2.vol.

In gl.exceptis.verſ.appellationem,circa med.] intellige vt per Abbat.in cap. dilectis. de appell. 5.not.

In gl.ac præſtare. verſ. hoc intellige. vide pro opinione gloſſ. Alex.& Caſtr.in l qui Romæ.in prin. de verb.obli. Bart. in l.acceptam in 1. q.C. de vſur.

Cap. Licet.

In tex. circa medium,verſ. eſſe debuit] vide Abb.cap.cum ex officij.colum 7.de præſcri. Fel. cap.nam concupiſcentiam,colum.2. de conſtitut.

In gl. mandati.] quid autem econtra ſi factus delegatus, pronunciat vt ordinarius, an ſua ſententia teneat. vide Roman. in ſingul. decimoquinto.

Cap.irrefragabili.

In tex. circa principium,in verſ. liberè.] vide de hoc verbo Aret. cap. ſuper his. de accuſat.colum.antepen.

Ibidem verſ. appellatio valeat.] intellige de appellatione interlocutoria, quæ impedit proceſſum,& ita intelligit iſtum tex. Dec.in c.1.ſup.de reſcrip.col.2.

In glo ſuper circa med. verſ epiſcopus bene.] vide Felyn. c.edoceri. colum.8. verſ. omittitur. de reſcrip.

De maiorit.& obed.

Cap. his quæ.

IN tex. verſ.& clerici.] vide Fely. cap.cum venerabilis.col.12.de except.

Ibidem verſ eccleſiæ, circa fin.] vide Abb.c. cum non liceat.in 4 not.de præſ.

In glo.pro bono pacis.] Capitulum ſede vacante ſuccedit epiſcopo in his quæ pertinent ad iuriſdictionẽ nõ ad ordinem,limita,vt per Abb. in c.verum.in 4.not.de foro compe.& de hoc vide Franc.Pauini. in tract.de poteſt Cap.ſede vacante. in 6.q. Fely. cap. cum omnes,colum.4.de conſtitut.

De treuga & pace.

Cap. Treuga.

IN tex.circa medium,in verſ. dictet.] an quis poſſit denuntiare excommunicatum ab alio vide Doct.c. paſtoralis.in fi.de appel.

In gl.treugas.] an appellatione guerræ ueniat treuga.uide Fely c.ſignificauit de iud.

In gl.frangere.uerſ.maioribus.circa fi.uide Fely.c.1.col.2.de re iud.Alex.conſ 5.in 1.& conſ. 131.3 q.in 3.

In glo. funiculus. uerſ. & ideo.] limita iſtam glo.ut per Iaſ.in l.1 §.ſi quis ita.col.2.circa med. de uerb.oblig Alex conſ.66.in 3.uol.

De pactis.

Cap. cum pridem.

IN tex.in princ.uer. dicebat.] uide Felyn.in c. nonnulli § ſunt & alij colum.5.in 4 ampl.de reſcrip.

In glo.illicitæ,circa fi. in uer.excuſarent.] uide Dec. conſ.141. Felyn. cap. ad audientiam,2. col.2.

colum.2.uers.tertia concl.de rescri.

In glos.restitui faciatis.uers.arg.quòd non.] in fi.uide gl.in c ex tuæ.in fi.de cler.non resid.

De transactionibus.

Cap. veniens.

IN tex uer confirmatam.] uide Abb c.præsentata.in 1.not.de testib.

Ibidem uers. potius.] uide Rot in nouiss.

In glo confirmatam.uers.& ita,circa fin]confirmatio Papæ ex certa scientia facit transactionem personalem realē. Rot.250.in nouiss. Dec. cons.58.in 2.uol.

De procuratoribus.

Cap.alia quidem.

IN glo.1.uers.per testes:in princ.] an mandatū possit probari per testes,uide Alex. cons. 149. col.pen.in 5.uol.

In gl.legaliter in princ.]prælatus non pōt agere sine consensu Capituli,nec econtra,quod limita ut per Dec. qui late prosequitur, in c. causam quæ,col.3.de iud.ubi Abb.

Cap. querelam.

In gl.querelam.] an appellatione querelæ appellatio largo modo dicatur quòd sic,l.3.C.quomodo & quando iudex.sed non propriè ut in c. concertationi,de app.in 6.Felyn in c.querelam, col.3.& seq.de iureiur.

In glo.rationabili causa.uers.dicunt quidam.] in quibus casibus quis constituatur contumax, quo ad excommunicationem,& suspensionem,in prima citatione,uide gl.in c.1.de decim. de condemnatione expensarū.uide Dec .cap. qm̄ contra falsam.in glo.dilationes. de probat col.13.Fely. in c licet Hely.colum.3. de simon.

Ibi,uers. expensis,] limita istam glo non procedere quando non fuit præmonitus. ita Abb. in c.2.de accus.in fi.

In glo detentus. uers. ardua. post med.] uide Ang.in l.2 § 1 si quis cautionibus.

In gl.absoluere.in fi.] Dec.cons.143. In fi.

Cap.ex insinuatione.

In tex uers.nequaquam.] uide Dec. cons. 20. col.1.& Rot.251.in nouiss

In gln.clerici. uer & erat reus uide Dec.cons. 43.col.1.Soc.cons.37.col.3.in 3.

In glo.canonicum. uers. excommunicatio uel pactū] uide Dec.in c ex parte,2.in 4.not. uersic. quarto fallit,de off.deleg.& limita,ut p eū in c.ex parte 2.in fi.de rescr.&n cōs.ult.col. fi. & Abb. in c.2.4.not de except.& ualet pactū de non agēdo interdicto legis unde ui,p spoliatū,uide Rot. 306.col 2.in nouiss.Soc. consil.59 colum.pen. in 3.& an excommunicatus petat se restitui, uide Fely.c.dilectis,col.pen.de rescr.

Cap. in nostra.

In tex.circa fin. uers. falsi.] an exceptio falsi procuratoris possit opponi postquam est conclusum in causa, uide Dec.c.quoniam,col.pen.uers. in 2.de probat Alex.consil.69.in 4 uol.

In glo.exceptio uers.post litē.]uide Fely.cap. exceptione,col.9 de except.5.fall.

In glo. irritanda.] & an sententia possit ferri super nullitate parte non citata, uide Perus. c.dilecto.de app.

Vna. §.

In tex.circa finem. ver.criminalis.] vide Rot. decis 10.de app.in nouiss quæ per hunc tex. tenet,qđ iudex appellationis in criminalibus non potest cognoscere de tali causa mixta, nec si etiā pœna ueniret applicanda fisco , quid si in cā criminali processum fuit per procuratorem, & non fuit opp. vide Rot.151.in nouiss.

In glo tempus.quid debeat contineri in libello accusationis vide Aret c.super his in vlt. not. col.2.de accusat. Alex cons.112. in 2.& cons.6. colum.pen.in 3.

In glo.mixta.]querela de inoff testamento est mixta,glo l.in arenam. C. de inoff. testamento idem,sed an hoc iudicium dicatur mixtum, vide Dec.rubr.de iudic.col.4.in 2.lec.& no. quòd accusatio ciuilis,vel criminalis non cognoscitur ex verbis,sed ex conclusione libelli. Abb.c.series in 1.not. de accus & quando maritus agit ad separationem tori potest interuenire procurator,licet agatur criminal.ciuiliter. Abb.c. in literis. 2.opp.de præsumpt.nisi ageret nomine mariti,vt ibi per eum,& aliqua per Alex. consil. 66. colum.1.in 1.Alium casum , uide per Fely. in c. inter cæteras,col.3. uer. septima declar. de rescr. Cępol.caut.252.

Cap. Non iniuste.

In tex.ver. futuras.] uide Rot.145. in nouiss.

Ibidem uer.reuocata.] uide Rot.21.in nouiss. & 295.

Ibidem uer.& debuit.] uide Ale.cōs.95.col.3. in 2.& cons.115.in 5.

Ibidem uer.appellationem.]limita ut per Rot. 147.in nouiss.Alex.consi.96.in 2.sed an procur. possit substituere alium ad appellandum , uide Rom.sing.501.

In gl.appellare in prin.]amplia ut per Rot. in hoc tit.decis.2. in nouissi. idem in defensore tenet Rom.sing.467.

De

De Restitut.in integ.

Cap. Ex litteris.

In tex.circa fin.in uer.restituimus.] uide Rot. 224.in nouiss.

In glo.supplicauit.uer. quantũcunque in prin.] vide Dec.c.pastoralis. 4.col.de app.

In glo.restituimus]in fi.uide Fely. in c.lator. de re iudic.q.7.

Cap. Tum Ex litteris.

In gl.instructus,in princ.] & q; iudex non debeat ita accelerare sententiam quin saltem se de omnibus instruat,uide Abb.c.2.in fi.& in c.cum Bertoldus,col.11.in 2.lect de re iud.

Ibidem uers.nec sufficit.] Dec.consil.177.columna 2.

In glo.ex parte uestra, uers. Eugenius.] uide Abb.in c.cum uenerabilis,col.9.de except.

Cap. Suscitata.

In tex.circa fi.uer.cautionem.] limita ut per Rot.435.in nouiss.& uide 446.

In glo.1 uers.alibi.]de hoc dic ut per Abb.in c.licet,col.ult.de probat.ubi per Dec.qui tñ tenet cum glo.hic, cum alijs doc.

In glos.postulauit. uers.sed quando.] uide ad hoc Rom sing.125.Volo.Rot.isto tit.in nouiss. Fely.c.nonnulli.§.sunt & alij.colum.12.fall.de rescr.& cons.93.in 4.uol.

In glo.sententiæ,uer. nisi in continenti.] uide allegata per Dec.in cap.ex parte,2.in 7.col.uers. fallit 7. de officio deleg.& in c. an sit,de appell. 3.not.

Ibidem uers.malitiosè] Fely.c.exceptionem, col.7.de except.

In glo.pensata in fi.uide Fely.c.2. de re iud.

Cap. Constitutus.

In tex.circa medium.uers consuetudinem.] & ualet talis consuetudo, vt per Dec. consil.88. columna 2. Alex.consil.51. col.1. in 1.uol.& consil.23. in 4. Ias.l.2.col.7. C.de iure emph.Dec. con.328.col 1.

In glo.consuetudinem.] & hoc nunc seruatur de iure Ias.l.petens.C.de pact.col.4.

Cap. Causa.

In tex.prope finẽ in uers.criminali,cap.fi.]nisi causa ciuiliter agatur,c.Quintauallis,de iureiur.

Ibidem in fine, uers.nequit assumi.] sed incidenter sic.Rom sing.466.

In glo.incidenter.] Minores iudices principaliter non cognoscunt de restitutione, uide Abb. c.de cætero,col.3.de re iud.

De Arbitris.

Cap. Dilecti.

In tex. circa fin.in uersic. iurisdictione.] uide Rot.21.de præb.in nouiss.

Ibidem uer.pręsentia,uide Fely.cap.nonnulli, col.fi.de præsumpt.

In glo.consuetudinem.] Bar.tamen in l.1.de offic.eius cui mand.est iurisd.per illũ tex.dicit,q; mulieres non inducunt consuetudinem , etiam si millies istud agerent. sequitur Rom. sing.42.& an ille qui habet iurisdictionem ex consuetudine,dicatur prælatus,uide Abb.c.2 col.5.de iud.

Et ad tex.hic,uide Dec c. cum dilecta, col.6. de confirm.util.& cons.32.in fi.in 1.& 65.in 2.

Ibidem uers.uel melius.] de pœna quæ ponitur loco contumacię,uide Rom.& ibi adde sing. 345. & quòd pęna exigatur toties quoties fuerit conuentum,tenet glo.in regul. bona fides, in fi. de reg.iur.in 6.& uide Alexan. consil.32. in 2.& quando apponitur facto consil. 67. col.prima eo. uolum.& in 19 colum 4.eo. uol. & quid in persona ecclesiastica,uide Fely c.1.col.12.uer.tertius casus,de constit. Alex.consil.46.in fi.in 4.& consil.76.in fi.in 5.uol.

Cap. Cum dilectus.

In tex.in princ. in uers. (coram arbitris.) uide Fely.c.cum inter,colum.12.in fi.de except.

In glo.1.quid autem in iudice delegato,& coram iudice prorogato,uide Rom.sing.150.incip. Coram.ubi tenet quod sic, & uide Alex cõs. 119. colum.11.in 2.ubi tenet,quòd arbiter nõ cognoscit super compensatione , quare est quædam reconuentio.

Cap. Per tuas.

In tex.circa fi.uer. (& uno)uide in simili,quæ allegat Hypp.sing.180.in gl.1. uers (mihi non) uide ad hoc Dec.in c. si quando,in fi. sup.de off. deleg.

In glo.(ratã,) uers.fines mandati,in prin.uide Rot.418.in nouiss.

Cap. Exposita.

In tex.uer. (uel sopitas,) uide Dec.consil.198. col.3.Fely.cap.super litteris,colum.10 regula 7. de rescr.

In gl.cõpromisit. uers.licet incertũ circa.principium,uide Alex.cons.21.colum.1. in 1.& consil.94.in 2.col.2.& consi.161.&seq.& cons. 119. col.11.in 2.uol.

In glo.

In gl.reuocetis,uerſ.dicas ergo, circa princ.iniquum arbitrium etiam iuratum reuocatur, & an ordinarius ſit iudex competens in reductione,uide Alex.conſ.131.in 2.uol.

Cap. Innotuit.

In gl.1.uer.ſed hic,circa princ.uide Abb. cap. cum ex officij,col.6.de præſcr.

In gl.legali, uer.quare compromiſſum, circa princ.quid autem in arbitratore, uide Rom.ſing. 164.tu habes.

Explicit Liber Primus,Incipit Liber Secũdus.

LIBER SECVNDVS.

De Iudicijs:

Cap. Cæterum quæritur.

IN glo.1. in prin. uaſalli tenentur litigare ſub domino,uide Soc. in conſ.27.in princ. in 3.uol. Alex. conſ.1.in 5.uol.

Ibidem, uerſ. tunc per alios uaſal.] uide Alex. conſ.79 in princ.in 1. uol.Cæpol.caut.94.

Ibidem,uer.tunc dominus non cognoſcet, circa fi.limita,ut per Dec. in gl.iudicare, c.nouit,in fi.eo. nam tunc nõ cognoſcit quando uaſallus eſſet actor, quia tunc recurrimus ad Papam,quando non eſt alius ſuperior ſuus ſi uaſallus ſit reus.

Cap. Cum non ab homine.

In tex.circa finẽ uerſ.cuiuſcunque,] uide Alex. conſ.110.in 2.uol.

In gl.poſt modum,in princ.ordo procedendi, contra clericum criminoſum tradetur.

In iſto tex. contra clericum contumacem in criminalibus tradetur,in c.fortè,23.q.4. in ciuilibus uerò attenditur ordo c.quoniam frequenter, ut lit.non conteſt.

Ibidem, uerſ.& ſic intell. uel dic,quòd intelliguntur per hunc tex.l poſtulaſti, ff.de leg.

Ibidem,uer.hæreſis. Adde crimen aſſaſſinij, ut in c.1.de homic.in 6.

Ibidem,uer.ubi uerò,circa fi. iſtam diſtinctionem ponit etiam gl.in c.honoratus,diſt.74.

Cap. Nouit ille.

In glo.iuriſdictionem noſtram, circa fin.uerſ. quædam.n.poſt.c.fi.facit dictum no.Hoſt.in ſumma,in tit.de ſent.§.quòd dicit. uerſ.ſed nunquid, ubi dicit,quòd in multis caſibus,in quibus epiſcopus nõ eſt iudex,dat tamen iudicẽ,qd pro ſingulari refert Rom.l.qui iuriſdõni, de iuriſd. om.iud.

In gl.peccat,uer.alteri,ideo alteri,quare illa eſt denunciatio canonica quæ tendit tantum ad correctionem ad quam tenemur etiam quod nos nõ læderet,ſed iſta de qua in tex.eſt iudicialis,quę ultra ad correctionem, tendit etiam ad reſtitutionẽ.

Cap. Exhibita nobis.

In tex.in fi. uer.procedatis ſuper negotio etiã principali.P.ruſ.c.dilecto,de app. col.11.in gl.1. & per iſtam clauſulam,quòd dicitur mixtus executor,uide Dec.conſ 198 in fi.

In gl.inquirerent,uer ſed errauerunt, uide Fely.c.de cætero,col.11.in fi.de re iudic.

In gl.excommunicationem, uer.contra ipſos, circa med.uide Fely.c.cum mater, col.7.de except.Abb.in d.c.dilecti,col.11.in princ.

Cap. Venerabilis.

In gl.1.in prin.uer.inſtantia,in princ.an ualeat ſententia iudicis pronunciantis ſubeſſe inſtantiã, de conſenſu partium, ſi in ueritate non ſubſit.uide Alex conſ.811.in 3.uol.

In tex.circa princ.& quod tempus non currat impedito ex facto aduerſarij.uide Dec.c.ex ratione,col.7.in 4 caſu,de app.& uide Rom. conſilio 220.col.1. ubi ponit intellectum ad iſtum tex. & uide Alex.conſ.42.col.3.in 3.uol.& conſ.12.col. 1.eo.uol.& conſ.71.col.1.in 5.

Cap. Significauerunt.

In tex.circa med.in proprietate, uel quaſi.] an appellatione proprietatis ueniat quaſi proprietas, & ſic de dominio.uide Dec.c.cęterum, col.antepen.uer.ſucceſſiuè Abbas,ſup.eo. Alex. conſ.83. col.1.in 3.uol.

De Foro compet:

Cap. Licet ex ſuſcepto.

IN gl.uacante,uer.alius eſt,] ſed ſi iudex eccleſiaſticus eſt renitens, non recurritur ad laicũ, ſed ad alium ſuperiorem eccleſiaſticũ, uide Alex. conſ.8.col.2.in 1.uol. & qua pœna punire debet negligens facere iuſtitiam,uide Alexan. conſ.11. col.1.in 1.uol.& ubi aliqui ſunt inhabiles, alij de collegio poſſunt actum expedire. Alex.conſ.40. in 2.uol. & an requiratur trina requiſitio,ut quis dicatur negligens, uide Fely.in c. ex litteris,col. 6.uer.fallit enim, in prin.de conſtitut. & ubi eſt negligens,non ſufficit præuentio. uide Fely.in c. ex tenore,col.4.uer.lex ubi acceptum,de iud.& ritè qui ſuccedit, debet procedere, prout ille debebat cui ſucceſſit.Fely.c.dilectus col.15. uerſ.amplia ſeptimo,de reſcr.& uide Cæpol.caut.234.

Cap. Si diligenti.

In tex.circa fi.uer.uolũtarij,cir.fi.] limita hoc

non procedere in reuocatione uoluntaria.ut dicit Dec.cons. 150.col 1.ubi tamen contrarium tenet.

In glo.1.uer.ipsi enim,circa med.] ista regula non est generaliter uera. per verbum,quidem, positum in d.c. laicos,2 q.7.

Ibidem,circa fin uer. clerici. item possunt cōpromittere de rebus patrimonialibus, in Laicum, uide Fely.c.ecclesia,col.5.de constitut.

In gl.causam,& hæc pœna habet locum etiam in laico trahente clericum coram sæculari, ita Perus.c.dilecto,il 1.col.22.de app.

In gl.perdant,uide ad istam gl.Fely.c.1.col.6. de rescr.uer.&dixit Bal.

Cap. Proposuisti.

In tex uer.cœpit.] idem si desijt possidere alibi,c.pen.col.3.de except.

Ibidem,in fi uer.præuentus,limita,ut per Rot. in 1.decis.isto titulo,in nouiss.

In glo.1.per solam citationem perpetuatur & præuenitur iurisdictio,sed intellige,ut per Rot.in 1.decis.de off.deleg.in nouiss. & uide Doct.in d. c.uidebimus, & max. Dec. qui dicit intellectum Goffredi in d c.esse communem, & uide Fely.c. gratis,col.3. de offi.deleg.Spec.in tit.de rescripti præsentatione,in §.ratione autem causæ,uer.item quod est sublatum,& gl.in c.fi.sup.de offic.deleg.

In glo.fi ibidem,in fi. uide glo.fi. in cap præterea,de appell.

De Libelli oblation.

Cap. Significantibus.

IN tex.] de libello accusatoris,uide Alex.cōs. 71.in 3.

In tex in quibus libellus generalis non procedat,etiam parte non opponente, uide Alex.cons. 31. col.3.in 4. & quomodo debeat opponi, uide Cæpoll.caut.106.

In glo.1 uer. aut enim,in prin. & de hoc uide Dec in c in præsentia,de probat. 2.not

Ibidem,uers.personali actione,circa med.uide Alex.cons 182 lectio.in 2.uol.

Ibidem,uer.in generalibus, uide Alex.consil. 187.in hac,in 2.uol.

De Mutuis petitionib.

Cap. Ex litteris.

In gl.super,uer.sic nota,] per reconuentionem quis fit iudex qui aliàs iurisdictionem non habet, & pro intellectu istorum duorum iurium, uide Dec c. at si clerici,col 14.uers 1. pro ista, & col. 16.uers.sed ad hoc,de iudic.

De Lite contest.

Cap. Olim.

IN tex.an sententia iudicis pronunciantis litē esse contestatam,si non sit, ualideat processum, uide Alex.cons.811.in 3. qui tenet quòd non, & an mora inducat effectum litis contestationis,uide Alex.in cons.100.in 5.

In glo.1. uers. prout hic, circa med. uide Dec. cons.99 col.4.in 2.

Ibidem,uer.& potest, uide aliam differentiam inter positiones, & interrogationes, in c.quoniā, de probat.

In gl.interrogationes,& de materia,Curt.in l. 1.C.de iur. calum.uide Cæpol caut.50.

Vt lite non contestata. Rubrica.

LImita istam rubr.& titulum, ut per Marsil. in sing 101.

In gl.seruetur,uer specialia, uide plura per Bal. Nouel.in tract.de dote,q 4.

In gl.procuratoris, uer.idem propter delictū procuratoris,an noceat domino, uide in c. sæpè. de appell.

Cap. Accedens,il 1.

In glos.testes,uer & male,] an in possessorijs ordo iuris seruetur,uide allegata per Dec. in c.cōstitutionibus,col.4.uer.5.de offi.deleg.& requiritur libellus. Alex cons.2 in 3.uol.

In gl.subesse.] uers. propter dominum suspectum recusatur tota familia.] & idem iudicatur de adhærentibus,quod de capite. Dec cons.151. col.9. in fi.uide Alex. cons.118. col.2. in 1.uol. ubi de affine, & an testis affinis repellatur, uide eum consil.122.col.2.in 2.& 148.col.2. in 5.

In gl.propter. uers. nam esset secus si ageretur uia attentati Abb.c.bonæ,col 5.de appell.

In glo.cassauimus,] aliud est sententiam cassare,aliud nullā denunciare, uide Abb. & Fely. in c.ex parte, in ult.not.de testibus, per illum tex.

Cap. Accedens il 2.

In tex.circa medium,in uers.de conductu,]uide Rot.315.in nouiss.

Ibidem, uers.capitalibus,uide Dec. in cap. ex parte,de app.

In glo oriundus, uide Abb. in cap. postremo, de appell.

In glo.nimis, sed in arbitrarijs iudex non potest recusari,quamuis magis faueat uni, quàm alteri,Dec.c.consuluit 2.not.de off. deleg.

Cap.

Cap. Quoniam frequenter.

In tex.in fine,ante §. Porrò, verſ vel aliç.vide Aret.c.fraternitatis,col.2.in princ.de teſtibus.

In §.porrò,ver.peremptoria, not.quòd requiritur, vt citatio peremptoria in totū præceſſerit ad hoc vt talis contumacia cauſari poſſit, in qua teſtes recipi poſſint lite non conteſtata. Ita paſſim lex tenet Aret.in c.1.col.4 de teſtibus, circa princ. & quando ſit quòd teſtes recipi poſſunt ad æternam rei memoriam,vide Dec.conſ.99.col.3. in ſecundo.

In §.in alijs,ver.annum,]an autem expectetur annus,vide Dec. c.conſultationibus, in 3.col. de offic.deleg.

In §.quòd ſi,circa fin.uer.vel immobilium. & hic ordo ſeruatur etiam in interlocutoria. Alex. conſ.5.in 2.

In gl.impedit, verſ.& ita,vide Fely. c.dilectus 2.col.3 concluſ.7.de reſcr.

In gl præſumatur, vide Alex. conſ.115. in 4. volum. verſ & not quòd præſumptio. de probatio. de quo per Aret. in rub.inf.eod.& de violenta præſumptione, vide latè per Dec. in rubr. de probat.col.19.& ſeq.

In glo.inquiſitio,] an autem & quando in inquiſitione procedatur contra abſentem, vide per Aret.in rubr.de iudic.in 1.col.

In gl.rebus,]not.quòd vbi agitur poſſeſſorio, nō nominatur dominus in iudicio,ita tenet Rot. in tit.de offic.archidiaconi,in nouiſſ. Fely.c.edoceri,de reſcr.

In glo. ad alteram,uide Abb. c.olim,de reſcr in 1.not.

De Dilationibus.

Cap. Dilecti.

IN tex.circa medium, in ver.aggrauari.] Not. quòd à futuro grauamine in iudicio appellatur. Dec.c.bonæ,col.4.diff 9.de app.

In glo. peremptorium, ver. cauſam appellandi, vide Abb. c.præterea,in 3.not.de teſtibus.

In gl.plenè, in prin. & an talis facultas debeat cōcedi ſi nō petatur,uide per Rot.355. in nouiſ.

Cap. Expoſuit.

In tex.ver.tam ardua,] vide Iaſ. in l.placet, C. de ſacroſan.eccl.in 1.not.

In gl.ſaluis,ver.ſed certè.] vide Rot. 314. in nouiſſ.Cæpol.caut.120.

De Ordin.cognitionum.

Cap. Intelleximus.

IN glo.cognoſcendum,in uer.incidens quæſtio. ſententia lata ſecundum ſignificationem, tam incidens, quam emergens in iudicio, dicuntur emergere,ut probat tex.in c.fraternitatis,de teſtibus,uide Abb.in 3.not.

Cap. Cum dilectus.

In tex.ver.iuſtitiam,] de iſta clauſula, vide Iaſ. in l.petens,in 1.not.in 2.col.C.de pact. Alex.cōſil.38.col.1.in 3 uol.

Ibidem,uer.reſtitui quem, vide Dec. conſ.ult. colum.2.

Ibidem,uer.nos autem,uide Dec. in conſ.ult.

In gl.ipſius,uer.ſed hic totus,] uide Fely.in c. accepimus,col.5.in 1.declar. de fide inſtr. Alex. conſ.5.col.4.in 5.uol.

In gl.eadem,uer.& unam vocat,circa ſi limita, ut per Abb.in d.c.1.de mutuis petit. in 3.col.

In gl. reſtitutio.in prin.] ſed hoc Papa nō attendit.vt per Abb.& alios,in c.tam litteris,de teſtibus, & per gl.uide Abb.in c.ueniens,col.9. in princ de præſcr.ſed uide Dec.conſ.181.uerſ.octauo, col. pen. ibidem, poſt med.uer.& ſic propter talem,uide Abb.in c. acti clerici,col.10.in princ. adde in ſi de iudic.Alex.conſ.152.col.3.in 5.uol.

Cap. Tuam non.

In tex.in fi.uer.expectes,] etiam abſque inhibitione. Alex.conſ.93.in 3.uol.

In gl.dependentem, ver. quandoque criminalis. No.quòd iudex criminaliter puniens poteſt condemnare ad reſtitutionem rei, licet non cognoſcat de cauſa ciuili.uide Fely.in c.poſtulaſti, de Iudæis.

De cauſa poſſeſſ. & propr.

Cap. Suſceptis.

In gl.ſub uno,ver.non debet.]quid in appellatione in diuerſis articulis, an ſub eodem iudice debeat tractari, uide Dec.c.ſi duob.col.pen.de app. & Fely.c.ēt ex officij,col.6.& ſeq. de præſcr.

In gl.diffinire,uer.quaſi,] an ſententia quæ eſt interlocutoria dicatur diffinitiua, per iſta uerba, uide Fely.in rubr.de re iud.col.2.qui tenet ꝙ nō.

Ibidem,circa fi.uer.non confeſſos,limita duobus modis,ut per Abb. in c. cauſam quæ, de reſcri.in 1.not.

Cap. Cum Eccleſia.

IN gloſſ.eos,uerſ.& in hoc,in fi.uide Rot.15.in nouiſſ.

In gl.ult.c.ſemel dominus ſemper præſumitur dominus,ſecus in poſſeſſore, ſed Rot.124.in nouiſſ.tenet quòd idem ſit in poſſeſſore.

In gl.uacillaſſe,uer.uarios,uide Alex.cōſ.118. in 1.uol.

Ibidem, uerſic. uerbis, & non re, uide Dec. conſ.163.col.10.Alex.conſ.103 .in fi.in 4.& conſil.156.col.3.in 5.uol.

In glo.in trium, vers.ter vtitur, vide Ias.in l.si certis annis, C.de pact.col.2. vbi ad hoc allegat cap.primum, § si non vasallus, quid sit inuestitura,& vide Rot.416.col.2.in nouiss.& quòd idem tempus requiratur in introducenda cōsuetudine, & præscriptione, vide Rot.460 col.3.

In fine, sum. Alex. cons.76. in 2.vol.& 45.in 3.vol.& 130.in 5.vol.in tex.in fi.ver.præualere, vide Abb.c.significauerunt, col.3.de testibus.

In glo.1.ver.se possidere, in prin.quod autem detur esse inter possidentem,& molest.uide Abb. in c.licet.in gl.vti possidetis, vbi plenè per Dec. col.21.de prob.

De Restit.spol.

Cap. Licet.

IN tex.in fin. sum. Dec.cons.84. col.3.Alex. cons.98.col.2.in 5.

In gl.1.vers.iste cęcus, in princ.vide Aret.in c. fraternitatis,col.12.de testibus,& vide Fely.in c. exceptionē,col.8.de except.ibidem,ver.quod dicit decre.vide Dec.cons.84.col.2 in fi.& seq.

Cap. Sollicitè.

In tex.ver.sponte.] vide Rot.2.decis.de restit. spol.in nouiss in fi.& 401.

In glo.1.in princ.licet non valeat renunciatio beneficij facta per spoliatum, tamen pactum de non agendo interdicto, vnde vi, valet secundum Rot.306.col.2.in nouiss.

Cap. Audita.

In tex.uer.reuocaretur,] vide Fely. c.cæterum, col.9.de rescr.ver.valet processus. Dec. c.si duobus,col.4.de app.Felyn.c.pastoralis, col.5.de rescrip.Alex cons.146. & 185.in 5 uol.

In gl.non intelleximus, vide Fely. & alios,in c.super eo.supra,de offi.deleg.

Cap. In litteris.

In tex.vers.prædo, in fi.] vide Dec.cons.191. col.4.Alex.cons.78.in 3.

In gl.1.in prin.uide Rot.276.in nouis.& 439.

In glo.prædo, vers. & hoc verum est.Dec.in c. cum non ab homine, col.3. allegat istam glo. ad hoc, quod non valet argumentum de maiori ad min s in diuersa speci sed illam sequitur in §.de adulterijs,col.8 [illegible] siuè,eod tit.vbi ponit quòd etiam in od[illegible] pr[illegible]dit argumētum a maiori.& ad tex.in uers.prædo. vide Fely. c. quæ in ecclesiarum,de constit.col.5.,vers.noto 2.

Cap. Cum venissent.

In tex.in fine,in uers. nomine, vide Rot. 150. in nouiss.

In glo.annuam, vers. pensionis, in princ.uide Abb.c.bonæ,col.4.de appel.

In gl.cuius, in prin.idem probare videtur tex. in c.ex parte,2.de rescr.vbi Doct.

Cap. Ex conquestione.

In gl.ante,ver.instanter, circa fin.] vide Fely. cap.exceptionem,col.6.de except.

In gl. post act.in c.veniens, in 8. col.uer. pro ista,multum commendat istam gl.ubi multa allegat quæ conferuut ad declarationem, ibi uide, & ad hoc Dec.etiā plura adducit in c. ex parte,2.in 4.not.vers.quinto fallit,de offic.deleg. & Abb.in c.inter cęteros,de re iudi.& in c.pastoralis, col.4. de accusat.& quòd in notorijs recedatur a regulis iuris, vide Dec.in c.sollicitudinem, in 5.not. de appel.& Fely.c.cum dilectus, col.4. fallen.21.de fide instrum. Alex.cons.77.col.3.in 3.& consilio 105.in 5.uol.

Cap. Olim causam.

In tex.ver.pro se,& alijs,circa principium,] uide Abb.in c.ueritatis,de iureiur.in fi.

In glo.restitutione,uide Dec. cons. 162. col.f.

In gl.excessistis, quando quis puniatur de excessu,uide per Alex.cons.76.in princ.& cons.109. col.3.eod.uol.

Cap. Litteras in tex.

In tex.post med. & prope finem,in uer.quòd si,in uerbo recessit.]& cui incumbat onus probādi,quod sine causa recessit. uide Alex. cons.101. in fi.in 2.uol.& aliqua in cons.78.col.1.in 5.uol.

In gl.1.in prin.uide ad hoc Dec. in c. proposuisti.in 1.not.de probat. Abb.in c. Albericus,in 1.not.de testibus.

In gl.diuertit.uer.pactum, uel compositio,circa med.]uide Dec cons.140.

In gl.incontinenti,uer.qui dicunt,uide Fely.c. exceptionem,col.12.de except.

In gl.sufficiens,uer.satisdatio. in fi.de ista satisdatione,uel cautione,uide Calder. cons.21.incip. monachus,in tit.de regularibus, & uide Fely.in c. Apostolicæ,col.2.de except.

Cap. Cum ad sedem.

In fi.sum.] Rot. 438. in tex. uers.nos prioris, uide Fely.c.inter cęteros,col.3. de re iudic.

Ibidem,uer.præsumetur.circa fin. an appellatio tollat talem pręsumptionem,uide Dec.in rub. de app.in 5.col.

Ibidem,in fi.uer.cassantes,etiam lite non contestata,ut tenet Rot.740.in nouiss.

In gl.cum pertinentijs,uers.in fi.uide Dec.c.1. colum. 26. in fi.& seq uers.ista solutio. in fi. de prob.t. idem in appellatione tenet Perus.in c.de priore,de app.

In gl. dicta, an autem notorium sit species probationis, uide Dec. in rub de probat. col. 3. in fi. qui tenet quòd non, contra Bal.

In glo interdictum, in princ. uide Dec. consil. 225. colum. 1.

Ibidem, uer. sed nonne, uide Alexan. consil. 1. col. 3. in 3.

Ibidem, uers. sed hoc non est uerum, uide Alex. cons. 84 col. 2. in prin.

Ibidem, uers. & nota. uide Alex. cons. 81. in 3. & 99. in princ.

Ibidem, uers. diffinitiua, circa fin. & quid sit diffinitiua, uide allegata per Dec. in cap. consultationibus, col. 4. uer. 4. de offic. deleg.

Cap. Pisanis.

In tex uers plenè,] uide Rot. 319. in nouiss.

Ibidem, uers sicut, nota secundum Anto. de But. hic, quòd dictio, sicut, denotat similē in qualitate, & substantia.

In glo fuit, circa med. Not quòd propter confessionem factam in iudicio sustinetur iudicium quamuis nullum, de quo Perus. in c. dilecto. col. 8 de app.

De Dolo & contumacia.

Cap. Causam.

IN tex. uersic procuratorem non] uide Rot. 462. in nouiss.

In gl. ad domum, uide quando liceat citare aliquem ad domum, per Dec. in c. gratum, in 2. not. de offic. deleg.

Cap. Finem.

In gl. et si soluendo, in princ.] uide latè Doct. In c. reprehensibilis, de app.

In gl. expensas, circa fin. uer. iure actionis, uide Abb. cap. sæpè. colum. pen. de appell. qui tenet contrarium.

Cap. Cum dilecti.

In uer. præter ea,] uide Fely. in c. ex parte, col. 13. uer. restringitur, de rescr.

Ibidem, uer. si enim,] nunquid terminus dupli ectur, uide Dec. c. ex ratione, col 9 de app.

In gl. 1. uer item aliud, uide Mod. in c. cum M. col. 4. de constit.

In glo. sub hac, uide Abb. in cap. licet, no. 9. de probat.

Cap. Veritatis.

In tex. circa finem, ante uers. tandem, uerb. ab omni officio.] uide Abb. in c pastoralis, col. pe. de app.

In glo. probatum, circa principium, uers. nunquam,] quando procedatur contra absentem lite non contestata, uide Rom. sing. 485.

In gl defendendo, uers. sed hoc uerū est,] uide Rot. 420. in nouiss.

De Eo qui mitt. in possess.

Cap. Cum uenissent.

IN tex. uer. consuetudine.] uide Rocchum in tract. consuetudinis, uers. sexto quæritur, col. 2.

Ibidem, in fi. uer. necessarias, uide Rom. in singul. 408. & seq.

In gl. obtulit, uer. sed contra. not. quòd non renunciatur appellationi si actus non fuit approbatus, uide Dec. in c. gratum, 4. not. de off deleg. Ias. l. postquam liti, in 3 not. C. de pact. & nota q non obstante renuntiatione appellationis, attentata post appellationem, sunt nulla ipso iure, de quo latè Perus. in c. consuluit, 2. in fi. de app Rot. decis. 15 de app. in nouiss. Fely. c. Capitulum, col. 13. uers. confirmatur, de reser.

Ibidem, uer statim licuit] uide Abb. in c. consanguinei, col. 3. de re iud.

Vt lite pendente nihil innouetur. Rubr.

Cap. A memoria nostra.

LImita istam rub, ut per Alex. cons. 105. col. fi. in 3 uolum.

In tex uer de iur. in fi.] hoc est, priuilegio, de quo per Abb in c. licet, 2 not. de probat. ubi uide per Dec qui ibi latè declarat.

Cap. Ecclesia S. Mariæ, il 2.

In gl. successerunt, uers & est hic argumentum quòd res quæ succedit in locum alterius eo I. iure censetur.] limita istam regulā notabiliter ut per Dec. in c. si pro debilitate, in 2. not. de off deleg. & amplia, ut per eum cons. 190. col. 3.

Cap. Dilectus.

In glo. 1.] non ualet rescriptum non faciens mentionem de lite iam coram alio inchoata, de quo latè Dec. in c. ut debitus, col. 4. de app. & utrū ualeat priuilegium impetratum lite pendente, uide eundem in c. 1. in 1. no. de confirmatione utili. Aegid. quæst. 102.

De Confessis.

Cap. Cum super.

IN tex. uer. obligationē.] uide Dec. cons. 318.

In gl. 1 uer. quia illud. in princ. hoc non habet locum in Papa, ut dicit Abb. in cap. tam litteris, de testibus.

Ibidem, uer. de quo non agitur,] circa fin. uide Abb c. at si clerici, col. 12. in 1. addit. de iudici.

Cap. Ex parte.

In tex. prope finem, verſ. per errorem, aliter probat,] vide Dec.conſ.146.col.11.

In glo.1. verſ. ſuo iudice, poſt princip. ſecus coram arbitro. ita Alex.conſ.13. in 11.in princ. & 80.in 2.vol.

Ibidem, verſ.item ſi aduerſarius,& quòd accepter.vide Alex.conſ.19.in 1.col.in 4.vol.

De Probationibus.

Cap. Ex literis.

IN gloſſ.vices duorum,] quod dicit glo hic in princ. de ſorte, videtur in contrarium facere quod not. Dec. c.licet, in glo.poſſidetis, in pen. col.in fi.inf.eod. tit.

Ibidem ver. vel refert,cir.fi.non tamen per ſe, animus preſumitur mutatus,licet quis perſonam duorum ſuſtineat. vt Aret. probat in c. inſuper. col.2 inf.de teſtibus.

In glo. in liberali. verſ. matrimoniali,] vide Alex.conſ 152 col 1.in 5.

Ibidem circa finem,verſ.& in dote,] & de dote tenet Iaſ.in l.1.pen.char.col.3. ſol.matr.

Cap. In præſentia.

In gl.dubium,verſ.& eſt arg.quod verbum teſtis in dubio pro reo, & contra producentem interpretatur]hoc tamen limita quãdo dictis ſuis viſis verbum ſuum dubium poteſt declarari.Fely.c. cuncta, col.2.in prin. de teſtibus,vbi uide ad declarationem, glo in 1.& 3.col ſubſeq. Iaſ. l. fructus,col.4.ſol.matri. Doct.c.cũ clamor,de teſtib. & quid in libello, vide Rot 179. in nouiſſ.col.2. in teſte uide Alex.conſ.152.col 1. in 5.vol.

In gl.inſtituit,ver.ſed quid ſi tradit, circa fin.] no.qđ pia cauſa nõ eſt minus fauorabilis q̃ filij,& aliorũ deſcẽdentium,præter legitimã, vide Alex. conſ.92 col 2. & 7.in 3. vol. & quando ſubſtitutus excludat monaſterium, vide Dec.conſ.55. in 2.uol. Alex.conſ.121.in 2.& conſ.13. in 3. vol.

Cap. Licet.

In tex.verſ.examinare.] vide Rot.in 1. deciſ. de teſtib in nouiſſ. q̃ tenet qđ ſufficiat iurare in termino menſis,licet nõ fuerint teſtes examinati.

In verſ expreſſis,uide Abb. in c.licet, in fi. de teſtibus.

Ibidem,ver.& citra Rot.259.in nouiſſ.& 316.

In glo.malitiam,vide Fely. c. de cætero, in 4. col de re iud

In gl titulum,in fi.verſ.ad tempus, uide Alex. conſ.54.col.2.& conſ.58.col.1 in 5.uol.

Cap. Per tuas.

In gl.infirmare.] amplia iſtam regulam ut per Marſ.ſing.121.& limita,ut per Abb.in c.litteras,in fi.de præſumpt.

In gl.conſobrinus,verſ.præſumptiuè] conſanguinitas autem non poteſt directè per inſtrumẽta probari.ut not. Abb.in c.ſeries, in 2.col.infra de teſtibus.

Cap. Quoniam.

In tex.uer.conſcribant,&c.] no.quòd licet ſtatutum dicat, quòd ualeat petitio facta ſine ſcriptis,ipſa tamen petitio eſt per notarium ſcribenda, & ponenda in actis,ita tenet Alex. conſ. 66. col.3.in princ. & nota quòd acta non probantur teſtibus,ubi notarij copia haberi poteſt. Alexan. conſ.74.col.4 in princ.

Ibidem uer loca.uide Fely. in c.1. col.3.de fide inſtrum.

Glo.recuſationes,an præceptum iudicis ſit neceſſe redigere in ſcriptis.uide Rot de re iud.in 1. deciſ.in nouiſſ. quæ tenet quòd non. & Apoſtoli ſunt de proceſſu, uide Millis, in uerſ. proceſſus, qui hoc tenet.

In gl. extraordinario,] iudicium inquiſitionis eſt extraordinarium,de quo Dec. in rubr.

In gl. exceptiones,uer.in ſcriptis,uide Fely.in rubr.de except.col.3.

Ibidem,uerſ recuſatio.] de iſta recuſatione,uide Aret.in c. 1.inf.de accuſ.

In gl præſumatur,in fi.] uide Fely.in c.tenor, de re iud.

Cap. Cum cauſam.

In tex.uer.per libros,]uide Dec.conſ.146.col. 7. Aegid.Bell.concluſ.70.

In gl.prima, uerſ.columna,circa fi.] uide Dec. conſ 135 col. 1.

In gl.adminicula,uer.multa iuuat,]uide Alex. conſ.10.in 4.uol.& 150.uel 50.col.fi.in 5.

Cap. Cauſam.

In tex.uerſ.adhuc,circa fin item uiros peritos, ut probat Aret.conſ.143.ex facto, in 4.dubio.

In gl.mulieres, uerſ malæ famæ, uide Abb.in c.1.col.3.de except.

Cap. Cum bona.

In tex.uerſ.de conteſtatione, uide Abb.c.cum cauſam,col.11 de teſtibus.

In glo.alioquin,uerſ.iudicibus, circa fin. uide Abb.c.cauſam quæ,col.2.de teſtib.qui tenet contrarium,

De Teſtibus.

Cap. Placuit.

In gl.idonei.fac.ratio,gl. quòd ſi recipiãtur teſtes omni exceptione maiores, quod non debeat probari illa qualitas, quare cum ſit facti,ineſt & præ-

præsumptiuè, ut Franc Curt. dicit in cons. 55. & Fely. c. cum Ioannes, de fide instrum.

Cap. 2.

In sum. ver. citatum, vide Dec. cons. 175 col. 2.

In tex. ver. admonito. limita, vt per Dec consil. 54. col. 2. ver. postremo.

In gl noluerint venire, ver. præsens, vide Dec. cons. 563. col. 7. vbi tenet quòd quando non cõpareat, videtur dedisse licentiam iudici de suscipiendo testes illo absente.

In gl. admonendus, limita regulã, vt per Rom. sing. 354.

Cap. 3.

In tex. vers. aliquid etiam minimum, vt tenet Dec. cons. 11 col. 3. & cons. 161. col. 2.

In glo. 1. idem in testibus ad pias causas, vide Dec. cons. 159. col. 1. Alex. cons. 99. colum. 2. in 1.

Ibidẽ, ver. illud, vide Aret. in c. super his, il 2. col. 6. de accus. & Alexan. cons 11. col. 2. in 1. Soc. cons. 54. col. 2. in 3. vol. Alex. cons. 24. col. 4. in 2. & cons. 113. in 4. & Dec. cons. 142. col. 1.

Cap. In omni negotio.

In tex. in princ. vers. sibi nota, vide Dec. cons. 142 colum. 1.

In gl. vel trium, nec valet constitutio, quòd stetur soli libro Hebræorũ, Alex. cons. 3. col. fi. in 2.

Cap. Veniens.

In glo. illorum, vers. crimen exceptum, in prin. hoc est verum, quando simonia committatur in ordine, secus si in beneficio, vt hic, ita declarat hunc tex. Aret. in c. 1. col. 2. de accus. in fi. & ideo non admittitur.

Ibidem, ver. nũquid per eum, in crimine vnus testis seu fama non probat. de quo vide Dec. in c. 1. col. pen. de appel. & cons. 133. col. 2. in fi. & cõs. 163. col. 5. & fi. vbi hoc limitat, nam si ad sint aliæ coniecturæ, & in cons. 175. col. fi. & ad glo. vide Alex. cons. 143. in 2. vol. col. 1. & cons 66. col. fi. in 3. & qualiter probetur fama, cons. 70. col. 1. eo. uol. & quomodo probetur fama, cons. 24. in 4. & 116. in 5. vol.

Cap. Decętero.

In tex. an clericus in causa criminali sit idoneus testis contra laicum, vide Alex. cons. 85. in fi. in 2. vol. qui tenet quòd non, nisi in subsidium.

Ibidem, vers. laicos, amplia vt per Fely. in c 1. 8. not. in fi. de except. & vide Alex. cons. 64. col. pen. in 1. vol.

Cap. Cum tu fili.

In gl. nota quòd testes debent concordari etiã per multiplicationẽ actuum. Fely. cap. translato, col. 4. in gl. 2. item vt probet Alex. cons 24. col. 7. in 2. & 19. colum. 1. in 4. & cons. 99. colum. 2. in 5. volum.

Cap. Causam.

In glo. nouiter priuilegium impetratum super re litigiosa, non tenet, & quando lite pendente impetratus priuilegium non valeat, vide Fely in cap. 1. 12. colum. vers. fallit sexto, de rescr. Rot. 316. in nouiss.

Cap. Super eo.

In tex. vers. vel honore. uide Dec. cons. 107. in 1. col. in 2. uol.

In gl. 1. in causa matrimoniali pater & mater admittuntur in testes si sunt plures, & sufficiunt duo masculi, vel fœminæ in probando matrimonio. Dec. cons. 63. col. 1. & ad dictum glo. hic vide ibi col. pen.

Ibidem, ver uel modica, circa fin. vide Dec. in d. cons. 163. col. pen. & 107. in 2. uol. Alex. cons. 149. in 5. & 150. col. 3. eod. uol. & cons. seq col. fi. & cons. 153. col. 3. & 154. col. 1. eo. uol.

Cap. Licet vniuersis.

In tex. uer. conuersationis, uide Dec. c. at si clerici, col. 21. de iudic. uer. sed tamen.

In gl. duorum, an isti testes admittantur de iure naturali si sint infames, uide Abbat. & ibi Dec. in 11. col. uer. successiuè, in c. dilecti, de iudic.

In gl. unius] unus nã testis sufficit cum iuramẽto in renunciatione, ut Abb tenet in c. nomen, de iud. in not. & in not. casu quem refert Hypp. singul. 112. & Rom. sing. 356. Abb. c. super eo. col. 3. in prin. sup. eo.

Ibidem, uers. non facit probationem Roman. sing. 616. aliàs 622.

Cap. In litteris.

In glo. de familia, uers. soli domestici, & not. quòd testes domestici sint admittendi ad probãdam innocentiam. Alexan. consil. 5. colum. 3. in princ. & numerus domesticorum probat, ut ibi per eum, & de consanguineo, & quid de Amico. Alex. cons 18. colum. 3. in princ. & de colono, uide Alexan. cons. 32. colum. 2. in prin. & de pedissequa, uide eund. consil. 35. eo. uolum. & quod appellatione domesticorum ueniunt consanguinei, cons. 24. colum. 10. in 2 uolum. & de mercenario diurno & colono, uide Alex. consil 90. colum. fi. in 4. uol. & consil. 112 colum. pen. eod. uol. & in amico & subdito consi. 78. col. 3. in 5. Cautelam quomodo possint omnes isti testari, uide per Cæpoll. caut. 217. & de famulo, & paupere. Alexan. cons. 148 col 2. & 150. col. 5. & in amico, consil. 154. col. 3. eo. uol.

Ibidem, verſ. dominieæ poteſtatis, Dec. conſil. 133. col. 3. & conſ. 163. col. 10. vbi loquitur de domeſticis, & quis dicatur domeſticus. Alex. cõſ. 68. col. 2. in 1.

In glo. probatæ eſſent vitæ, ver. præcipuè. vide Dec. conſ. 163. col. 5.

Cap. Cum veniſſet.

In gl. poſtea egerit, ver. contradico fac. capitulum fi. in §. officium, de off. deleg. & ſi delegatus ignoret, expirat iuriſdictio, vt per Imol. in c. cæterum, col. 5. inf. de reſcrip.

Cap. Series.

In tex. in fi verſ. recipere cum iuramento illius qui producit de quo vide Hypp. ſing. 128.

In glo. inſtrumentum, in princ. vide Dec. conſ. 118. col. 2 in 2. vol.

Cap. Præterea.

In tex circa fin. verſ. aptiora, in fi. vide Dec. c. licet not. 11. de probat.

In gl. 1. no. quòd verbum, ſcire, compatitur cũ credere. Ita Aret allegat illum tex. in c. quoties, in 2. col inf. eod.

In gl. auditum, verſ. loco probationis, poſt principium, vide Dec in rubr. de probat. col 19. Alex. conſ. 53. in 2. vol.

Cap. Præſentium.

Nota, quòd licet ſatis ſit obijcere crimina in genere, ſecus vbi ſtatutum diceret, omnia & ſingula, quare tunc requiritur ſpecificatio indiuidua, vide Fely. in c. ſi cautio. col. 11. de fide inſtrum. in 10. limitatione.

Ibidem, verſ. firmauerit, vide Dec. conſ. 189. colum. 6. in fi.

Ibidem, verſ. niſi forſan, vide Alex. conſ. 152. col. 5. in 5. vol.

Ibidem, in fi. verſ. non credatur, vide Roman. ſing. 687.

In glo. iuramento, nec ſufficit ſe eſſe paratum iurare. Alex. conſ. 118. in 8. col. in 2. uol.

Cap. In noſtra præſentia.

In gl. 1. ver. ſi vnus, in prin. vide Alex. conſ. 15. in 4. & conſ. 154. col. 3. in 5.

Ibidem, verſ. ſi verò. verſ. quòd non valent, vide de hoc Dec. in c. licet. de probat. no. 9. & 11.

Ibidem, verſ. ſint pares, limita vt per glo. 81. diſt. c. clerici.

Cap. Tam litteris.

In gl. probata, circa fi. vide Alex. conſ. 66. in 2. col. in 1. uol.

In gl. fuiſſe, ver nota ergo, vide Dec. in c. tertio loco, in 3. not. de probat.

In tex. circa fin. verſic. denuncietis, ſine monitione. ita Abb. in c. reprehenſibilis, in 1. not. de appell.

Cap. Cum olim.

In tex. ver procuratoribus earum, vide Dec. c. ex parte, col. 2. inf. de app. & conſ. 146. col. 7.

In gl. per exceptionem, circa med. quilibet poteſt agere pro eccleſia, etiam alijs inuitis, & ſine mandato, vt tenet Rota 734 in nouiſſ.

In gl. ſententiam recepturæ, ver. de diffinitiua, circa principiũ, vide Alex. cõſ. 50. col. 1. in 2. uol.

Cap. Significauerunt nobis.

In gl. liquere. ver. non videtur ex hoc. no. quòd acta non faciunt notorium niſi poſt concluſionẽ in cauſa de quo vide Dec. in c. 11. in 4 not. in 11. col de prob. Roma. ſing. 352.

In gl. recurſum. verſ. iudiciũ proprietatis, circa princip. vide Rot. 405. in nouiſſ.

Cap. Cauſam quæ inter.

In glo. ſpecie, ver. ſuſpectus, vide Alex. conſ. 90 col. 111. in 4. uol.

In glo. voluerint. verſ. ſed ſi quis, ad hoc quòd attendatur ſecundum dictum, uide Abb. in c. per tuas, in ult. col. uer. tertio vide, de prob. ubi Dec. hoc limitat tribus modis.

Ibidem, in fi. uide Alex. conſ. 81. in ult colum. in 3 uolum.

Cap. Veniens ad Apoſtolicam.

In tex. uer. ad cautelam, circa fi. uide Abb. in c. Apoſtolicæ, in 1. not. de except.

In gl. incontinenti, uide Rot. 280. in nouiſſ.

In gl. pars, ver. ſed ſi illi. uide Abb. in c. 1. in 3. not. in fi. de mutuis petit. Rot. 456. in nouiſſ.

In gl. canonicos, circa princ. uer. & ſic quæ domi. amplia iſtud dictum, ut etiam in caſibus, in quibus teſtes omni exceptione maiores requirũtur, ut iſti tales de collegio admittantur. ita ponderat Dec. tex. in c. Tertio loco, in ult. not. ſup. de probat. & intellige, ut per eum conſ. 133. col. fi. & Soc. cõſ 54 col. 11. in 3. Alex conſ. 64. col. pen. in prin. & 24. col. 111. in 2. uol. & col. ſeq & ubi probatio eſt difficilis ſufficiunt coniecturę. Alex. cõſ. 53. in 2. & intellige, ut per Dec. conſ 107. in 1. col. in 2. uol. & uide Alex. cõſ. 113. col. 111. in 4. & cõſ. 152. uel 52 col. 4. in 5. & conſ. 156. col. 1. eod. uol.

Cap. Licet ex quadam,

In tex uer. de auditu, uide Alex. conſ. 82. col. 11. in princ. Dec. conſ 118. in 2.

Ibidem, uer. proprio iuramento, uide ad iſtum tex. Rom. in ſing. 8. in 1. char.

In

In glo.de auditu, in princ. dic idem de credulitate, ut per Abb.c.quoties, in col.5. eo. an verò faciat indicium, uide Rom.sing.339

In glo gradus, uers. Io.dixit, ad hoc uide in simili Dec.in c.licet, nono not.primo uers.de probat.

Cap. Cum clamor.

In fi.sum.uide Alex.cons.122.col.1.uel 11. in fi.in secundo uol.

In glo.confuse, uers.dicas, uide Alex.cons.147. col.fi.in secundo vol.

Cap. Testimonium.

In glo.emendatus, uers.sequatur infamia, circa med. Alex.cons.132.col.3.in quinto uol.

In glo.opinio, circa fi.uer.repulsus, uide Abb. c. at si clerici, colum.10. in prima add. de iudic. ubi Dec.

In glo.in hoc, in princip.limita, ut per Hypp. sing.109.

Ibidem, uers.sacerdotem, circa princ. Alexan. cons.152. colum.4. in quinto uol.

Ibidem, uers.unde si seruus, circa fi.uide Fely. in c.cum dilectus, in 6 col.de except.

De Testibus cogendis.

Cap. Venerabilis.

AD tex.uide Dec.in cons.189.col.6.in princip. vbi dicit procedere quando aliàs veritas haberi non potest, & vide ibi in 5.col. quando socij criminis admittantur, & uide Alex.consil.64.col.pen.in princ & cons.69.col.fi.in secundo, & 89.in tertio, & 152.col 4.in 5.vbi dicit de testibus, quòd admittuntur in subsidium, & uide Dec.cons.342.col.1.

In glo.1.in princip.uide Alex. cons.112. col. fi. in primo uol.

De Fide instrumentorum.

Cap. Si scripturam.

IN tex. in primis verbis, & ista est probatio probata, ut dicit Soci.cons.59 col.12.in tertio.

Cap. Inter dilectos.

In vers.porrò, vers.nocumentum, vide Aret. in c.11.in primo not.de test.

In glo.pertinere, de hoc verbo, uide adducta per Ias.in l.licet.C.de pact in vltimo not col.4. & in l.centurio col.pen. de vulg. Dec.c. bonæ, in princ.de app.Bar cons.25.

In glo.consumptum, uide Fely. in c cæterum, colum 4.in fi 4.extensionis de rescri.

In glo.indictionis, ver.est enim indictio an sit de substantia in instrumento, vide Alex.in consilio 66 col.11.in primo uol.qui tenet, quòd sic.

In gl.petitionis, vers.quòd responsum, in princip.vide Alexan.consilio 84. in fi.in primo Dec. consil.10.colum 4 & 11.col 5.& 33.in primo, & cons.137 col.4.& 142.colum.4.Alex.consil.75. colum.3.in quinto.

In glo.quo magis, in princip. & ne contradicat, ita allegat Dec cons.190.col 4.

Cap. Cum dilectus.

In glo.conclusum. No.ex glo.quòd conclusio in causa, & renuntiatio probationum æquiparantur, de quo per Alex.in Auth. iubemus, C. de iudic.& differentiam ponit Abb.cap.pastoralis, colum.11.de causa poss & prop.de materię ui.Dec. in c.primo, 4. not.in prima lect.de iudic. & uide Abb.c.series, 11.col de testibus, ubi ponit alium intellectum ad tex.& Ias. in repetitione l.admonendi.char.7 & seq. de iureiur. uide Dec.cap.licet, col.12.vers 45.casus, de probat. Fely.c.pastoralis, col.3.de except.& col.7.& per Rot.5.in nouiss.& 165.Aegid.q 745.

Ibidem, veri renuntiatum de iure quod superuenit post conclusum in causa, uide Alexan. consilio 150.col pen.in 5.vol.& No. quòd terminus datus ad probandũ, & probationem habendã per omne genus probationis, habet vim conclusionis in causa.Dec.c.licet, col 17.vers.5.& vltimus, de prob. Alex.cons.101.in secundo, & no. quòd post conclusum in causa iudex potest ex officio etiam deferre iuramentum in supplementũ probationis, uide Alex.cons.53.col.fin.in princip.& probatio, quæ fit per inspectationem oculorum, nunquã intelligitur exclusa, cons.116.in primo, & uide Fely.in c.super litteris, colum.12. vers.ad sextam, de rescr. & ad fundaudum intentionem potest iudex interrogare. Alex.consil.42. in fi.in quarto.

Cap. Si cautio.

In tex.versic.proponis, vide Rom. sing.394 & Alex.cons 4 in primo volumine.

In gl.indeterminate, in fi.vide Alex cons.159. in secundo volumine.

In glo.sed si causam, vers.confiteatur se, circa fi.quid si sit geminata, uide Ias.in l.prima, col.4. C.de pact.& ad glo uide Alex.cons.180. in causa, in 2.col in secundo volumine.

De Præsumptionibus:

Cap. Nonne.

In tex.ver.illata, vide Alex.cons.75.in 3.col. in 5 uol.

In glo.

In glo tacendo,verſ.de alio concedere, c.fi.limita,vt per glo. in Clem.1. verſ præſidentes, de reſcr.ubi Imo.

Cap. Mandata.

In tex.verſ.Sicil æ,nota,quod idem ius habet in Sardinia,c.ſi diligenti,de præſcr.

Cap. Quoſdam.

In ſum. in fi. vide Fely. in cap. in litteris, in col.2.inf.eo.

In glo.prima limita,vt per Alexan.conſil.71. col pen.in fi.in primo vol.

Cap. Quare veriſimile.

In ſum.in fi.vide Dec.conſil.94 col.2.

In tex.quid dicatur veriſimile,uide Doct.in c. bonę,in fine,de appel.

Cap. Illud.

In ſum.in fi uide Rom.ſing.446.

In tex.verſ. dubietate, circa fi uide Dec. conſil.107.col.fi.in ſecundo.

In glo.vxore,in fi.verſic.non præſumit, ſecus quo ad filios,vide Dec.conſ.153. col.2.& conſil.163.col.2.

Cap. Litteris fraternitatis.

In tex.verſ.lecto uincentem, uide Alex. conſilio 150.col 3.in tertio vol.

In glo.credebat,verſ.ſufficit ergo, & ſic limita tex.in c.cum inf.iuuẽtute,in de pur.canon.& l.ſi adulterij.C.de adult.

Cap. Litteras veſtras.

In tex. verſ.in fratrem, circa med. vide Dec. conſil.142.col.1.

In glo.de fratre,verſic.ſi enim frater, quid de conſanguineis,vide Alex.conſ.5.in tertia colum. in primo.

In glo.purgando, uerſ. & ipſe fratrem,cap.fi. uide Abb.c.in litteris,col.2.de teſtibus.

In glo.uel ſi melius, & quòd præſumptio tollat aliam præſumptionem,uide Dec.c.quoniam, col.5.uerſ.ſucceſſiue,de offic.deleg.

De iureiurando.

Cap. Si verò aliquis.

IN tex.verſ à pluribus præ.dic quod idem poteſt Epiſcopus,vt tenet Abb.cap.1.colum.111. ſupra eo.

In glò. ſalutis veſtrum, contra ſalutem etiam uitæ temporalis directè non eſt ſeruandum, nec tunc citatus debet comparere,uide Abb.in ca. ex tranſmiſſa,col.11.de præſcr.

In gl.promptum,verſ.communior,nota quod iuramentum metu extortum eſt obligatorium. conſ.38.in tertio uolumine.

Cap. Ex reſcripto.

In glò.1.in princ.uide Rom.ſing.499.

In gl.& uxorẽ,circa principium,uer.Velleiani uide Alex.conſ.27.col.11.in princip. Dec.conſilio 350 col.1.

In glo inhibeans &c & quod iſti non incidant in periuriũ quando per eos non ſterit,uide Aret. conſ.142.ex facto Iaſ. d.l. ſtipulatio iſta,de verb. oblig.& de materia tradita fui per Fely.in ultima colum,uide Dec.conſ.11.col 11. Soc. conſil.253. col.pen.Dec.conſil.18.col.5.in princ.verſ.vlt.

Cap. Querelam.

In tex.uerſ.ſacramento firm. ſecus ſi fide tantum,ita Rot.de pact.in prima, in nouiſſ.

In glo remouentes: in princ. an ipſo iure, vel per ſententiam,uide Dec.in c.cum non ab homine in not.de iudic.

Ibidem,verſ.nunciationis, c.fi.de querela qualiter accipiatur,uide Iaſ.in l. ſi ab arbitro,in ſi.ff. qui ſatiſd.cog.

Cap. Verum in ea.

In glo. abſoluerunt 1. not. quòd abſolutio requiritur in iuramento metu extorto,idem glo.in c.ſi uerò,ſupra eo.idem Pet de Anch.conſil.383. incip.retento ordine,col 1. Caſtr l. pactum quod dotali,col 11.C.de coll Ang.in l fi C.qui ſatiſd. cog.Dec in cap ad hæc,in ſecundo not. de app.& conſ.198.col.111. Abb.c.Si verò,col.pen.ſup.eo.

Cap. Breui ſuſcitans.

In glo.prima,in princip. No.quòd pœna appoſita in periurio,non habet locum ceſſante dolo,ita tenet Fely c.1.col 13. uerſ.ſecundus caſus, ſup.eo.& uide Alex.conſ.92.col.pen.in 1.uol.Fely cap.ex parte,1.col.14 §.reſtringere,uerſ.ſecundus caſus,de reſcri. & omnis cauſa etiam illegitima excuſat à dolo.Alex.conſ.212.uiſis, col.3.in ſecundo, & in libello dolus non eſt allegandus, vbi actus eſt de natura ſua malus. Fely. cap. cognoſcentes,col.11.de conſtitut.

Cap. Quanto perſonam.

In glo prima, verſ.quid autem de pœna capitali,de qua hic per Doct. uide Iaſ. in l. diuortio, not.vltimo,ſol.matr. & in l.tranſigere, colum.3. C.de

C.de transact.& an aurifex possit cudere monetã in domo,uide in tract. Fabia de monte, de empt. & uendit.colum.5.

In glo.absolui,uers.7.dicit, quòd ex causa uide Alex.consl.38.col.111.in tertio.

Ibidem, vers.ubi uerò, quæ sunt de iure naturali Papa mutare non potest,uide glo.in cap.non est,in fi.de uoto.

Cap. Venientes.

In glo.ius superioris,uide Doct.in d.c. constitutis,de rescr. Dec.c.cum parati, col.3. de app. & c.ad hoc,in secundo,eo.tit.limita, ut per Fely.c. quæ in ecclesiarum, col.13. uers.sed caue de constitut.

In glo.restituas,uers.unde patet,circa med. uide Dec in consil.200.

Cap. Adnostram,primo.

In glo.tex.uers.publicæ,uide Rot.444.in nouissimis.

In glo.repereret,uers.si iurauit, in princ.quid autem si remisit, uide Rodulph.tract. de usur. in quæst.8 ubi tenet, quòd non potest repellere.

In glo.ad testimonium. No.tamen, quòd ubi specialiter sciri potest, quod unius specialiter interest, tũc ille semper est citandus in specie, non per edictum Fely.cap. cum inter, col 10.de except.Alex.cons.83.col.111 in 2.uol.

Cap. Ad nostram secundo.

In gl.obseruandus, uers.aliàs, circa principiũ, uide Abb.c.cum olim,col.6.de re iud.Fely.cap. causam quæ,col.1.de rescr.& tamẽ in notorijs requiritur saltem citatio,ita tenet Perus.in c.reprehensibilis,in secundo not.de app.

Ibidem,uers & facta sibi fide,& isti testes non possunt deponere etiam parte non citata,de quo per Abb.in c.2.in tertia col supra de testibus.

In glo.requirit, uers sed certe ordo iudiciarius potest seruari in notorijs. Fely.c.causam quę de rescr.colum.1.

Cap. Quintaualis.

In glo. exhęredaret, uers.causæ uerò, sed quid si maiorem inferat,quam istæ sint,idem dicendũ est secundũ Ang.in l.lex Cornelia,in princ.ff.de iniust.rup. & irr.test.sequitur Hypp. in sing.78.

Cap. Etsi Christus.

In tex.circa fi.uers deficientibus, uide ad istũ tex. Dec.in cap.tertio loco, col.5.uers.in glo 11. sup.de prob. Aret.c super col 111. uers. primo,de testibus. Alex.cons.68.col.6.in 2.uol.

In glo.non.no.rationem, uide per Corsett.in repetitione c.grandi,col.11.de suppl.negl.in 6.

In glo.seruandum,uer.sicut iudex,uide ad hoc Dec.c.consuluit,col.pen.in glo.ex tunc,de officio deleg.

Cap. Ex litteris vestris.

In glo.ueritate,uers.quare causa usurarum, circa princip. uide Abb. in c.cum sit,col.5. de for. compet.

Ibidem,uers.quare æquè,licet confessio de credulitate admittatur,non tamen probatio est,uide glo.& Doct.in l.testium, C.de testibus, quod declara,ut per Dec.in rubr.de probat.in colum.13. uers.& retenta.

Cap. Mulieri.

In glo. prima, & quod in causa matrimoniali non deferatur iuramentum, uide quæ ad hoc allegat Dec.in c. si pro debilitate, in tertio not. de officio deleg.& in consil.133. in colum.11.& in consil.163. colum.5.

Cap. Clericus qui.

In tex.vers.obseruantia,circa fi uide ad hoc,an iuramentum extendatur. Dec.in c.de causis,in 5. col.de offi.deleg. Ias.l.Gallus.§.idem credẽdum, colum.tertia,de lib.& posth.

Cap. Iuramentum.

In tex.circa fi.uers.reo. Dic etiam originario, ut tenet Dec cons.43.colum.1.

Ibidem,uers.deferendam,uide Abb.cap.in nostra,colum.111.de testibus.

De Exceptionibus.

Cap. Denique.

IN tex uers.confessi, uide ad istum tex. Fel.c. causam quę primo,col.6.uer.sed contra istam, de testibus.

In glo.exhibenda, in princ. uers.statim immo uidetur usque ad sententiam, ut hic dicitur, nisi terminus constitutus sit, & quòd etiam post sententiam crimen opp. possit in uno casu tenet Aret.in c.sicut, circa med.de testibus.

In glo.per sententiam, uersic.post appellationem,circa fi.contra istam glo.tenet Areti.cap.ex parte A col.pen.de testibus, quòd protestatio in causa principali non trahatur ad causam appellationis.

In glo.innocentes,uers.littera ista. Dec.hic reprobat istam expositionem glo.& ostendit limitationem hanc non applicandam dicto superiori,& ad glo hic uide omnino. Aret.in c.fraternitatis,col 6.de testibus,uers.illud etiam.

In glo.

In glo.pœna,in fi. vide Abb.in c.11. col.11. de præsumpt.

In glo. contingere, in fi. an verò hoc modo per viam exceptionis,iudex laicus possit cognoscere de crimine clerici, vide Abb.c.at si clerici, col.6.circa fi.de iudic. ubi tenet quòd non.

Cap. Pastoralis.

In tex.verf.nullatenus, uide Abb.in c.cum dilectus,col.1. de fide instrumentorum. Rot.300. in nouiss.

Ibidem in fi.verf.perueniste, nec sufficere offere iurare. Alex conf.118.colum.3.in secundo,& not. quòd si iudex admiserit aliquem ad probandum,sub conditione ista,si iurauerit ad eius notitiam de nouo peruenisse,non sufficit probare,nisi etiam probetur,quòd ita sit. Fely.c.ex parte,columna 4.verf.clausula, si preces,de rescr.

In gl.de nouo,verf.post lit.contest circa principium,uide Alex.conf.100.in 5 uol.col.3.

In gl prima est monitus,verf.iuramentum est, circa principium,uide Abb c.ex ratione, q.4. de app.in fi.

Ibidem,verf.non uidetur, uide Aret. in cap.1. colum.2. de accus. qui tenet cum glo. limitando tamen.

Cap. Cum inter.

In sum.verf excipere, non tamen super exceptione deponere.ita Abb.in c. tamen litteris, in fi.de testibus.& an possit defendere se, & consortem, uide Fely c cum M.col.6.uerf.quarto limita,de constit.

In glo.remedium, in fi. & an possit petere restitutionem in integrum ad appelandum. Rot. 453.in nouiss.

Cap. Cum venerabilis.

In glo.bonæ fidei, versic. & quæ de æstimato, circa princip.ū,ista copula(&)hic locum non hēt, quare absolute actio præscriptis verbis non est bonæ fidei, sed illa tantum quæ de æstimato, & permutatione datur. vt not glo. in §. actionum, ver.permutatione,Insti de act.& hic no.per Dec.

Ibidem,uerf.sed in contractibus bo fid. circa med.Bal.in c 1.in vltima col.de plus petit.dicit, quòd de iure canonico omnes actiones sunt bonæ fidei,uide Iaf.in l.postea quam. C.de pact.

In glo.loco, in fi.uide eder in tracta. permutationum.quæst.9.

In glo confessus,in princip.uide tamen causarum, ubi excipiens videtur fateri intentionem aduersarij, sed non quoad plenum præiudicium, in Auth si dicat. C de testibus, ubi Bal hoc not. in princip. sequitur Aret.in cap.ex parte A.col.6. verf.tu verò,de testibus.

In glo licet,verf.posset quis,uide in simili quęstione Abb.in c.accepimus,col.u.de fide instrum.

In glo comperta, uide ad istam glo.Dec.in c. licet,col.10.de probat.

Cap. Significauerunt nobis.

In glo.absoluit,uerf.& sic ab eadem sententia, circa fi.uide Dec de hoc,in cap.si duobus,in col. pen de app.in fi.& Rot.353.in nouiss.

In glo.defensio, verf.& sic transiret,circa med. & no. quòd in his tantum casibus licet excommunicato appellare in quibus res transiret in iudicatum,& damnum esset irreparabile,aliàs non, ita dicunt Doct.in l.de pupillo,§.fi.ff de no ope. nunciatione.

Cap. Exceptionem excommunicat.

In glo.prima,verf.exceptio verò peremptoria, circa med.& in casibus quos not.glo.fi.l.1. C.de iur.& fac ignor.& glo.in l.eos.§ appellantur.

In glo.condemnandus, uerf.sed per Decr.uide Imo.in c.super his,& ibi Aret. col.5. verf.adiungit,de accusat.

De Præscriptionibus.

Cap. Ad audientiam.

IN tex.uerf. concessisse in princip. uide Fely. c cum venerabilis,col 1.de except.

Ibidem,uerf.nec credentes,circa fi.de notario, quòd pro eo præsumatur,uide Dec.in c quoniam contra,de probat.in 8 not.

In glo.libr.uerf.publicum testimonium, talis tamen scriptura ex archiuo sumpta, non facit fidem extra territorium Alex.conf.138.colum.3. in primo,& conf.13.col.2.in 5 uol.

In glo. principaliter, circa med. præscriptio contra exemptum non præiudicat Rot. ecclesiæ uide Abb in c cum venissent,de iudic.

In glo. centenaria, idem in Camera principis tenet Alex conf.84.in 1.uol.

Cap. Si diligenti.

In glo.bona fides: No unum,quòd ubicunque dicitur,quòd bona fides præsumitur,intelligitur si allegetur,aliàs illa præsumptio nihil releuat,uide Fely in c afferte in 11. not. supra de præsumpt. Alex conf 7e col.fi.in 2.uol.

Ibidem in fi.uerf. conscientiam dubiam, uide in l.quamdiu.C.qui adm.ad bon.poss.

De Sententia,& re iudic.

Cap. Inter cæteras.

IN glo.manifesta, qualiter error in sententia dicatur notorius,uide Peruf.c.dilecto,in tertia q. verf.se-

verl.secundo aduerte, de app.quem allegat Dec. in c.quoniam,col.21. de probat. versic.secundus casus,ubi facit differētiam, an error sit notorius, uel manifestus,& uide Alex.cons.77.in tertio volumine.

Cap. Cum olim.

In glo.circumuentus, in principio. Dic idem in contractu facto à principe, ut tenet Dec. in cons.80.in secundo uolumine,& in consil. 89. in fi.eo.volumine.

Ibidem, vers.sed quæritur, an autem quis teneatur citarę, in impetratione gratiæ illos quibus præiudicium infertur, uide Dec. consil.191. col.3.qui tenet,quòd non.

In glo.absenti, uers. quare, de electione, uide glo.in cap.1.vers.absentia,de elect.in 6. & quando valeat sententia sine citatione, uide Rom. sing.664.

Ibidem,in fi vide Abb.c causam quę,de rescri. in primo no.vbi etiam Fely.in vers. sicut crediturus,circa med.No.quòd credere habet,se ad scire,& uide Abb.in c.quoties,in vltima col.supra de testibus.

Cap. Cum inter vos.

In glo.sua uice,uide Abb. in c.significauit, in tertio not.in fi.de app.

In glo.iudicata qualiter dicitur sententia transijsse in rem iudicatam,dicit Dec.cap. quoniam, col.20. vers.tertia de probat. vbi etiam ponit an pro ea præsumatur.

In glo. contra ius: & an sententia lata contra rationem legis,teneat, uide ibi latè per eum, & vide Roma. sing.212. & an possit peti restitutio. Alex.cons.3.col 11.in 5.volumine.

Cap. Sicut nobis.

In tex.in fine, vers.legitimè, in fi. vide Ias.in rubr.C.qui admit.in 11.col.in fi.in gl. de causis, vers.causam sui,in princ.& ad hoc, quòd dictum testis cum ratione alijs præferatur, uide per Dec. in rubr.de probat.in fi. versic. secundo no. & in capitulo tertio loco, columna quarta,circa fi.eo. tit.& in cap.ad nostram,in secundo euidentiali.

Cap. Cum super.

In glo.non noceat, & quòd actus gestus à iudice noceat,etiam quoad alios,quoad quale, quale præiudicium,tenet Alexan. consil.86. columna prima,in fi.ubi allegat istam glo. in secundo uolumine.

Cap. Inter monasterium.

In glo. subeundo, vers.super hoc, uide Aret.in cap.primo,de accus.in primo no.& in cap. super his,in 6.col.in vers.adiung t eo.tit.

In glo.& processum,in fi.vide Fely.in cap.cęterum, de rescri.& Rot.in nouiss.214.

In glo.non obstante,& an facienda sit mentio de duabus sententijs,uide Rot.in 4. decis.sub titulo,de rescri.in nouiss.

In glo.posthabita,vers.quare non tenebat,in fi. contra intellectum vlt.glo.not.Areti. c.fraternitatis,colum.9.circa med.de testibus, in glo.alioquin,in fi.uide Rom.in sing.195.

In glo.confirmantes,in princip.an ualeat sententia contra aliam, quæ transiuit in rē iudicatū, vide Fely in c.inter cæteras,colum.111. sup. qui tenet quòd, sic quando est notorie iniusta, aliàs secus.

Ibidem,ver.itē,ubi uide in notabili casu Dec. cons.103. col.11.in secundo volumine.

Ibidem,uersic.cum scit aliquis,uide Fely.cap. ad audientiam 2. columna 10. uersic. omissum, de rescri.

Cap.Cum I. & A.

In tex.uersic.processum, an appellatione processus ueniat sententia, uide Dec. cap. quoniam col 11.in fi.de probat.

In glo.dilata,uersic. idem est, circa fi. uide in simili Fely.in cap. fraternitatis, columna tertia, de testi.

In glo.iuramenta, uers.ante sententiam, circa fi. nunquid autem possit opponi in causa appellationis si fuerit etiam protestatus secundum regulam capituli,præsentiū,de testibus,uide Aret. in c.ex parte A.in pen.columna.

In glo.si constiterit,quę tenet,quòd non,de testibus.

In glo.potuerunt,circa fi.uers.tolerauerunt,uide Hypp. sing.77. & uide Aret. qui dicit tales non facere etiam iudicium, etiam si opponatur aliquid apertè,c.ex parte A. in 5.col. in fi. supra de testibus.

Cap. Ad probandum.

In glo.prima, versic.si occulte limita, ut per Dec.in c.post cessionem,col.pen. uers. & his, de probat.

Cap. Quamuis.

In glo.v. in princip.uide Aret. in cap. cæterum,supra de iudic.ubi dicit esse speciale,in hoc casu,quòd tacens habeatur pro consentiente,& uide de materia,per Rot.410.in nouiss.

Ibidem, uersic. item in causa filiationis, de hoc uide Dec.cons.142.col.3.

De

De Appellationibus.

Cap. Si duobus.

IN tex.in fi.verſ.non tenere,uide Fely.in cap. primo,colum 9.de conſtitut.verſ.tertia declaratio.

In glo.niſi ſimiliter ſola ſcientia reuocationis impedit proceſſum,de quo vide Imol & moder. in c.cæterum,colum.5 de reſcr.& idem in omni actu ſcientia iudicis nocet, de quo vide Abb in c.2.in 5.col. verſ item,& ſecundo,& ibi addit.de teſtibus.

Cap. Super eo.

In tex.verſ.ita recuſatione, an princeps poſſit tollere recuſationem, uide Fely. in cap. pen. in princip.de reſcr.qui tenet,quòd ſic.

Ibidem in fi.verſ. recepiſſe, uide Rot.459.colum.1.in nouiſſim.

Cap. Cumparati.

In glo. in legatione regis,verſ. ſolue an mandatum regis præualeat mandato prælati, uide Alex.conſ.124.in primo.

In glo.ſuus,in princ. uide Abb.in c. quoniam contra,in glo.verſ.citationes, ſup. de probat. ubi optime, per Dec.

Cap. Qua fronte.

In tex.verſ.excommunicationem,idem in interdicto, uide Fely.cap.apoſtolicæ, col.4. de except.in princip.

In glo.cautione, verſ.forma, in princ. iſta forma non requiritur, ut quidam dicunt in abſolutione ad tẽpus, uel donec ſatisfaciat, ut probatur in Clem 1 de decim.

Ibidem,verſ quod iuri, uide Dec.in c.prudentiam.§.fi.de officio deleg. Abb.c.ad noſtram primo,colum.pen.de iureiur.

Cap. Sepe contingit.

In tex.circa principium, verſ.expenſarum,uide Alex conſ.135.in ſecundo uolumine.

Ibidem,verſ quare, verſ.aperte,uide Rot.205. in fi.in nouiſſ.

Ibidem,circa fi. verſ.conueniens, uide Fely.c. ex parte ſecundo,col.4.de reſcrip.

Cap. Conſtitutis ſecundo.

In glo.magis, verſ.ſanctior, uide Card. Alex. in c.non ſatis,diſt.86.

In glo impotentiam, uerſ.ſed hic,nunquid in electione habeatur magis ratio dignitatis quam paupertatis,uide plene per Corſettum in repetitione capituli,grandi,in 6.not colum.6.de ſupp. negl.prælat.in 6.Fely.c.cum adeo, colum.3. de reſcri.

Cap Paſtoralis.

In tex. verſ. expreſſe uide Abb.in c.dilecto,in fi. de teſtibus.

Ibidem,§.1.circa fi.verſ.vt ab alijs euitetur,uide Cæpol.in caut.80.nu 1.

In glo. emendari: & hoc procedit etiam quod eius conſcientiæ aliquid commiſſum fuerit: vt per Abb.in c.ſuper his,colum.pen.de accuſ.

In glo.excommunicatio ſecum, uerſ. ligat.in princip.uide Dec.conſ.145.col.fi. in primo Fely. c.Rodulphus.char.pen. de reſcrip. in verſ.quarto limita.

Cap. Solicitudinem.

In tex.in fi.uerſ.audiendus,uide Dec.conſ.44. in prima columna,in ſecundo uol.Fely.cap.cum in col.pen.varſ.fallit ſecundo, de conſtit.

In glo tanquam, verſ.& hic eſt argumentum, circa medium,uide Dec.conſ.187.in fi.

Cap. Vt noſtrum.

In tex.verſ.reuocauimus,uide Dec. conſ.137. col.3. & an per commiſſionem Papæ de aliqua gratia confirmanda dicatur negotium ad ſe auocaſſe,uide Rot 6 de conceſ.præben. in nouiſſ.& 11.in nouiſſ.& 19.in ſecunda columna, & 76.in nouiſſ.& uide deciſ.181.ubi multa, & per ſolam commiſſionem cauſa cenſetur auocata à manibus prioris iudicis,uide Rot.67. in nouiſſ. & limita tex ut per Rotam 338.& 379.in nouiſſ.in notabili, & in executore, qui prouidit alicui de beneficio, ut non poſſit dare promiſſionem ſi cauſa poſtea pẽdebit in curia. Rot.411.in nouiſſ.

Cap. Oblatæ.

In ſum.in fin.non habet locum in curia. Rot. 104. in nouiſſ.

In tex. nota tamen caſum in quo quis poteſt præuenire terminum hominis,& ante dationem apoſtolorum impetrare commiſſionem, uide Rot.357.in nouiſſ. & uide aliqua per Fely. in c.ex parte,col.4.de reſcri.

In glo.prorogari,contrarium tenet Dec. in c. cum ſit Romana,col.6.

In glo præcurrat.in fi.uide Alexan. conſil.19. col.7.in primo uolumine.

Cap. Vt debitus.

In tex.circa fi.verſ.ſaluis,uide glo.in c.quamuis,in uerſ.qualibus de elect.in 6.

Ibidem

Ibidem in fi.uide Fely.c.olim,colum.pen.de except.

In glo.ante sententiam,uers.non scripta,circa principium,ista uerba quæ dicunc, capitulo cordi eod.tit. libro 6. quare uide an sit fortasse corrupta glo.

In glo.si dicat,uers.super hoc, & quod de litis pendentia mentio debeat fieri,uide Fely.in cap. super litteris,de rescr.

In glo.ex rationabili,uers.in tali dubio, circa fi.uide Dec.cons.49.col.pen.in fi. & seq. & consilio 356.col.1.

In glo rationabiliter,uers.sed non potest,uide in c.dilecto,in fi.ubi glo. optima,de testibus.

Cap. Cum cessante.

In tex.in princ. vide multas fall.ad istam regulam per Hypp.sing.179.Dec.cons.24.Fely cap. quæ in ecclesiarum,col.11. uers.secunda declaratio,de constitut.& quæ sit causa finalis,& impulsiua,in c.postulasti,col.3.de rescr.

In glo prima,uersic.iudex bene, circa fi. vide Dec.cons.143.in fi.

Cap. Cum speciali.

In glo.districto,uers recusatus, uide Abb.cap. præsentata,in vltima col.de testibus.

In glo procedat quare tunc iudex debet citari, vide Dec.cons.143.col.1.in fi.

Cap. Cum causam.

In glo.ea de,vers.vel saltem,vide Alexan.consilio 71.col.2.in tertio volumine.

In glo.litis, an litis contestatio possit fieri per aduocatum, vide Dec.c.pastoralis, in primo not. de iudic.

In glo.delegatus, vers.est ergo,vide Rot.258. in nouiss.

Ibidem intelligi de eo, circa fi. vide ad istam glo.plenè Dec.in c.causam matrimonij,in quinta col.& seq de offic.deleg. Rot.368.in nouiss. Alex.cons.173.col.3.in secundo volumine.

Cap. Interposita.

In tex.in princ.an iste tex. habeat locũ in appellatione extraiudiciali,uide Rot.344. ĩ nouiss.

Ibidem circa principiũ,uer.esse veram,limita, ut per Abb.in cap.significauerunt,in 4.not.de testibus.

Ibidem,versic.si offerens,vide Fely.in c.olim, col.pen.de except.

Ibidem,vers.ille,vers ad eum à quo,vide Rot. 363.in nouiss.Fely c.ex parte secundo, col.4.de rescr.

In glo.nisi,versic.ex hoc enim vide Rot.344. in nouiss.

De Confirmatione vtili, vel inutili.

Cap. Si quis rei litigiosa.

In glo.prima,in princip.vide Fely.in c.dilecti,col.pen.de except.

In glo.confirmatione in princip. confirmatio nihil noui iuris addit. uide Rot. 250. in nouiss. aliàs 2.hoc tit.

Cap. Bonæ memoriæ A.

In glo.mentio in princ. vide Alex.cons.115. col.2 in secundo volumine.

In gl credit,uer.aliàs quæritur,circa fi. ad hoc vide glossam notabilem, in c. tibi qui,de rescr. in 6. & facit lex Imperator. ff. de in diem adiectione.

Cap. Cum dilecta.

In glo.similtudine,& quòd exceptio extendatur de simili ad simile,vide Aret.in c.ex parte A. col.4.circa med.de testibus.

In glo.procuratricem, uersic sicut mites, post principium,uide Aret.in cap.licet,in quinto not. de accus.qui allegat ad hoc istam glo. quòd femina potest esse procuratrix, pro causa consortis eiusdem litis,sicut etiam monachus. Clem.religiosis,de procur.

Ibidem versic.vel delegare, & quòd delegans possit litigare coram suo delegato, vide Dec. consil.143.colum.2.

Cap. Venerabilis.

In glo.insertus,uers.certa scientia, uide Fely. c.inter dilectos, col 6. de fide instrumentorum.

In glo. sicut, vers. sed causatiuè, circa fi.uide Alex cons.16.col pen.in quinto volumine.

DECRETALIVM LIBER TERTIVS.

De Vita,& honest.cler.

Cap. Clerici.



ISTE tamen tex. non dicitur habere locum in foro ecclesiastico, in ordinario,quare potest habere familiam armatam,vt per Abb.& Dec.in cap.cum non ab homine, in vltimo not.de iudic.

Cap.

Cap. Vt Quisque.

In glo.clericum, uide Fely.in c.fi. colum. 4.
In glo.prima sub nu.10. vers. ex quibus colligit,de præsumpt.qui sequendo Abb. tenet, quòd clericus dicitur etiam esse intitulatus cum rectore,in sua ecclesia, & uide Abbat.in cap.fi.de cap. mon.& quid si fuerit ecclesia unita, quæ dicit habere rectorem, & capellanum, ex ordine testatoris, an illa cui est vnita debeat habere capellanũ, vide Fely.in cap.cum M.tertio not.de constit.

Cap. Quoniam.

In tex.versic.plenariam, circa fi.de isto verbo vide Dec.in c.proposuisti,in secundo not.ver.sed est aduertendum, de probat.

Cap. Cum ab omni.

In tex.circa finem,versic. venales,uide Hypp. sing.190.
In glo.præter,in princip.versic.expensas,uide Dec.in c.prudentiam, in vers.ostenderit, de officio delegati.
Ibidem,vers.immo,& cum,uide Alexan.consil.206.col.4.in secundo.

Cap. Clerici.

In tex.vers.ad aleas,uide Dec. cons.115. col.2. & tertia,uide Alex.cons.77.in fi.in 5. vol.
In glo.nisi, uide Dec.in c. ad nostram, in vltimo not.de confirm.utili, qui sequitur glo.

Cap. Ex literis.

In summario,in fi. uide Alex.cõs.58. in quarto volumine.
In tex.vers. tertio à te,vide Alexan.cons.8.in primo volumine.
In glo.suis,vers.gaudebunt, uide Abb.capitulo cum sit, de foro compet.Roma.sing.450.

De Cohabitatione clericorum.

Cap. Super eo.

IN tex. vers.series, & ad hoc quòd non valeat gratia non enarrata serie facti, uide Fely.in c. postulasti,in 3.col.de rescr.Dec.in c.1.super litteris,vers.in glo.ibi,de rescr.in 6.col.

Cap. Vestra.

In tex.in fi.vers.fornicarij,vide Perus.cap.dilecto,in tertia col.de appell.& Bal.in c.ex parte A. de testibus,tenet,quòd nullus potest accusare clericum etiam publicè fornicarium, præter patronum, & parrochianos.
In glo.notorium,vers.fama manifestum,& notorium, vide alia, de his per Rot.327.in nouiss.
In glo.tolerant facto,quod not.glo.in cap.dudum secundo,in vers.deceptę,de electione.

Cap. Quæsitum.

In tex.vers.confessionem, vide Perus. in c.dilecto,col.3.de app.
Ibidem,vers.per sententiam,sententia inducit notorium, uide Fely. in c.inter cæteras,col.4.de re iud.
In glo.ad se ipsum suspensus, quis potest esse pluribus modis,& not. quòd etiam laycus potest suspendi,vt vult Abb.in c. cum non ab homine, col.5. in secundo,de iudic. in princip.& uide de hoc Dec.in c.at si clerici,col.21.vers.5. in fi.glo. de iudic.

De Clericis coniugatis.

Cap. Diuersis.

In glo.non per te, vers. ad hoc,male alienata quilibet potest reuocare, secus in beneficijs, & libertate, vide Rot.decis.316. incip. notat glo.in nouiss. Fely.c.lator,col.7.in 10.declaratione,circa med.de re iudic.

Cap. Cum olim.

In glo.votum,vers.& sic est argumentum,vide aliquos casus , in quibus natus ex Sacerdotio potest promoueri, per Dec.in c.inter cæteros, de rescript.
Ibidem,ver.quod aliquis in sacro,circa fi.contrarium tenet Dec. in cons.112. col.3. ubi refert Bal.ita tenere in l.rescripta,C.de precib.Imp.off.

De Cleric. non residentib.

Cap. Non liceat episcopo.

AD materiam,uide Ripam, in trac.de peste. fol.24.vers.quinto pestis excusat.
In tex. vers.manifesta, an probatio quæ fit ex coniecturis dicatur manifesta,vide Dec.in c.primo,in fi.de officio deleg. & Fely. in c.si autem, col.1.de rescrip.

Cap. Conquerente.

In tex.nota,quòd licet quis ob non residentiã priuari non possit nisi præcedat monitio, vt volunt plu-

ſunt plura iura in iſto tit.tum ſi adeſt ſtatutum in eccleſia de reſidentia facienda, illud habebit vim monitionis, ita dicitur in c.ſi autem, col.2. ſup.de reſcri.& in c.prohibeas,de ſimón.

Cap. Ex tua.

Ad tex.dicit Mar.Soc.contrarium, colum.7. ſeque olim diſputaſſe 12. quæſtiones in lectura iſtius capituli,de quibus ibi remiſſiuè.& vide Fely.c.ex parte;col.2. de reſcr.

In glo.remoueat, in princ. & quòd ex ſpeciali mandato legatus hoc poſſit, & non aliter, tenet Fely.cap.non poteſt,in 3.col. de re iudic. qui allegat Dominicum ad hunc tex.

De Præbendis.

Cap. Quia in tantum.

IN glo.prima,verſ.quia ex quo facto,glo.in c. hi qui,15 quæſtione vlt.& not.quòd diſpenſatio trahitur ad conſecutiua, de quo vide quæ notaui ad cap.primum, de fil presb. in 6 & de hoc uide Fely.in cap poſtulaſti,colum.13.de reſcr.& Abb in cap cum ſupra cunctis, §.1. colum 3. de elect. & de conſecutiua etiam non neceſſaria, ut infra colligitur ex glo.in c.ſtatutum,in uerſic dignitate,in fi de reſcri.in ſexto ibidem, verſic. & ſic,quòd idem vult glo.fi.in c primatus,diſt 61. de quo uide Abb.in cap poſtulaſti,columna 1 de foro competenti,& Fely.in d.c dilectus,ſecundo, de reſcri.

Cap. Maioribus.

In tex in fi.uide Dec.conſ.141.vel 142.in tertio dubio.

In glo.prima,verſic.quod idem,in princ.uide Dec in c.de appellationibus, in ſecundo not. de app.Iaſ.l.ſciendum,columna tertia, qui ſatiſdare cogantur, & in tit qui feudum dare poſſunt, in ſecunda columna.

Ibidem,in fi.uide glo.in l.qui ſcit,in princip. ff.de vſur.Iaſ.in l.qui ſine,ff.de cond.ſine cauſa.

Cap. Relatum.

In glo. prima, quid ſi habens canonicatum ſine præbenda impetrat gratiam non facta mentione de canonicatu, an gratia dicatur ſubreptitia, dic quòd non, ſecus ſi haberet præbendam, & de illa taceret, & faceret mentionem de canonicatu,uide Rot.2. de præben.in nouiſſ. & No. quòd licet iſte ſic receptus debeat habere præbendam primo uacaturam, tamen Apoſtolici expectantes præferuntur, uide Rot.244. in nouiſſ.

Cap. Significatum.

In tex.an ualeat ſtatutum,de aliquid faciendo antequam quis in canonicum recipiatur, & an, poſito,quòd ualeat,poſſit deduci in pactum,uide Fely.in cap.cum M.col.10. verſic. ſed ad unum de conſtitut.

Cap. Præterea.

In glo.prima,in princip. nunquid monachus poſſit eſſe canonicus in eccleſia cathedrali. uide Dec.in cap.ad noſtram, in prima col. de confirma.utili,qui tenet,quòd ſic.

Cap. Cum ſecundum.

In tex.verſ. de patrimonio, in princip.quid ſi ſit promotus ad titulum ſui patrimonij,an debeat de illo fieri mentio in impetratione,uide Fely. in c.poſtulaſti,col 9.de reſcri.

Cap. Niſi eſſent.

In tex.uerſic.ex pactione, uide Dec. in conſilio 141.

In glo. prima an præſumatur pro iudice, uide Dec. in cap. quoniam, in 6. not. in fi. de probat.

In glo.ex arbitraria,uerſ delegata, circa principium,uide Abb.in c cum ex officij, colum 6. de præſcr.

Ibidem circa fi.in ſponſalibus,& matrimonio non interuenit arbitrium, quod tamen intelligitur,ut per Panorm.in c.ex parte, ſup.de arbitris, in primo notabili.

In glo.primatus,uerſ.fuiſſet realis,contrarium hic tenent Doct.& ratio eſt,quare iſta confirmatio non habuit propriè uim confirmationis, ſed potius fuit ad declarationem ordinationis.

Cap. Pro illorum.

In glo.prima, uerſic.ſecus, de iſto uerbo, tuæ vel ſuæ, uide Dec.in cap quia V.in tertio not.de iudic.

Ibidem,in fi.not. quòd uerba improprientur, ut actus potius ualeat quam pereat, de quo uide latè per Dec. in rubr. de prob. in tertia columna.

In glo.contradictores, in fi.uerſic.non de iure,uide Fely. in cap ex tenore, columna tertia, de reſcript. & in cap. cauſam in fi. & in capitulo cauſam quę,columna decimatertia,eodem titulo, & de materia quando aliquid intelligatur tam de facto, quam de iure, uide Dec. in capitulo ſuſcitatus,columna ſecunda, de reſcript.& capitulo, in præſentia, in ſecundo euidentiali, de probation.

In glo.inuestiri,vers.nisi corporaliter, in princip.uide Ias.in l. traditionibus; columna prima, C.de pact.

In gl. recepisse, no.ex ista glo.quòd contrauenięns priuilegio non dicitur renunciare illi, si alia præsumptio potest capi quam renunciationis, per doctr. Bal.in l.generaliter. C. de non numerata pe. & ita consuluit Alexan. per hanc glo.in consilio 33. columna 3. in secundo, & intellige hoc quando est præsumptio continens necessitatem faciendi actum,contra priuilegium,secus si non &c.

In glo.in canonicum, in primo, vers.præiudicium,uide Dec.c.intelleximus,in secunda col.de iudic. & Rot.195.in nouiss.& 290.Fely. cap. dilectus, secundo, in secunda columna, in quarta conclusione, de rescri.

In tex.vers.recipiatur,circa fi.an talem actum possint delegare, vide Rot.368.in nouiss. quòd sic.

Cap. Accedens.

In tex.in fi.versic.inuestiri, uide Fely. in cap. primo,col.pen.vers.quæro.

In glo.prima,in fi.vide Rot.290.in nouiss.

Cap. Dilecto.

In tex.vers.biennium, uide Fely.in cap. illud, in 4.col.de præsumpt.

In glo.recepisti,circa fi.vers.talis patientia,vide Fely.in c.cum M.col.fi.in fi.de constitut.

In glo.clausula, in fi.vers.decernatis, uide glo. & quod ibi scripsi in c.statutum,in ver.committatur,de rescr.in 6. & vide Dec. in c.cum accessissent,colum.4.de constitut.& in c. cæterum,in quinta columna,de rescr.

Cap. Dilectus

Ad tex.uide Fely.in cap.constitutus,columna pen. de rescr. an per istas litteras acquiratur aliquod ius contra capitulum, vide etiam in cap.ad audientiam,secundo,columna 8.vers.litteræ non dant ius, de rescript. & ibi, qua pœna veniant isti puniendi, qui contempserunt mandatum prioris.

In glo receperunt, versic. ab initio nulla, post principium, quòd iste litteræ non valeant, uide Dec. in capitulo, post cessionem, columna 10. versic.prima conclusio,de probat.& aliqua in vltimo not.illius capituli, & uide Alex. consil.97. in quinto.

Ibidem, versic.nisi diceretur, nota quòd plus valet expressa inhibitio, quam simplex mandatum, ad quod vide glo.in Clem.2.in versic inhibentes, de iure patr.in med. & in fi.Rot.181. in secunda add.in nouiss.

Cap. De multa.

In tex.vers. vacationis,& scientiæ, sub intellige.cap.quare diuersitatem, infra de concess.præben. & ita in simili Card. Alexan.supplet. consilio 99.

Ibidem,versic.personas, circa fi. vide Fely.in c.cum adeo,col.3.de rescr.

In gl.prouentibus,in quantum glo. vult,quòd qui proprium non habet puniatur alia pœna, videtur velle innuere, quòd si non habet in ære, luat in corpore, sed videtur obstare, quòd not. Bar.in l.in seruorum,ff.de pęn qui dicit,istud habere locum in viles personas,sed hic non potest intelligi,nisi in viro maximę dignitatis,ergo &c. potes tamē, dicere illud habere locum etiam in istis propter delicti enormitatem,ut est tex. apertus in tit.de pace iuramento firm. in §.quæro, & ibi Iacobus de Aluarotis.

In glo.in eadem,versic.& pœna, circa fi. uide Dec.c.secundo requiris,colum.3.ver.6,de appell. Fely.cap.causam,quę,colum. 3.de rescr.in prima limitatione.

Cap. Extirpanda.

In glo. perpetuum, uide Dec. in cap. postulasti,colum.1.de rescript.& Rot.273.in nouiss.

In glo.priuatum, in princip. uide Dec.consilio 39.col.5.circa med.vbi ad dictum Innoc.hic, allegat Alex.plenè in lege,ita stipulatus, in prima car.de uerb.oblig.& vide eundem Dec.consilio 15.in col.10.

Ibidem,vers.etiam sic uidetur,an rigor,qui est positus in l.posteriori attendatur,& deroget æquitati,uide Dec.c quoniam contra falsam, in quinto not.versic.tertio, vbi alios allegaui, de prob. Fely.cap.secundo, in princip. de re iudic.qui tenet contra istam glo.

Cap. Venerabilis.

In glo.generis, uide Corsettum in repet. capituli grandi,in 6.colum.& seq.de supp.negl.prælat. in 6. & an episcopus possit dispensare contra talem consuetudinem admittendo ignobilem virtuosum,uide Rom.sing. 491.inc. heri fui interrogatus.

In glo.non multos,vers.sed vitæ meliores,uide Fely.in c.cum adeo,col.fi.de rescr.

De Institutionibus.

Cap. Non amplius.

IN glo.prima,vers.commode.No.ex gl.quòd verbum commode, & absq; penuria,sunt idē in isto tex.quod fac.pro his quæ notantur in cap. cum

cum M. in prima col. de constitut. ubi moderuide Archidiaconum in c. quamuis, de præben. in 6. Abb. & alios in c. postulasti, secundo not. de rescr. & ex choro præsumit de numero. ita Dec. cons. 71. in tertia col. in secundo.

Cap. Ex frequentibus.

In tex. uel officialium, uide Fely. in c. ex parte, col. 3. uers. an autem, de constit.

Ibidem in fi. uers. præsumatis, nunquid tales indigeant noua inductione in possessionem, uide Rot. in decis. 1. de restit. spol. in antiquis, in fi. quæ tenet, quòd sic, per istum tex.

In glo. prima, versic. instituere, non conferre. Dec. cons. 121. col. 1.

Cap. Cum venissent.

In tex. vers. ipse uerò, uide Fely. c. nonne, columna fi. de præsumpt. Alexan. consil. 135. col. 4. in princip.

Ibidem, versic. vel per nos ipsos, circa fi. uide Rom. sing. 456.

In glo. probatum, versic. & licet persona, circa med. uide Alexan. consilio 101. in fi. in primo uolumine, & 191. col. 2. in secundo, & consil. 94. colum. 4. in quinto.

Cap. Cum ad nostram.

In gl. dantem, & recipientem, & idem in præsentatione, & confirmatione, quòd simul non cōpatiantur, tenet Dec. in cons. 129. columna quinta, limita, ut per Fely. c. cum uenerabilis, col. 4. in princip. de except. & in his quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, idem potest esse, & notarius, & iudex Alex. dat multa similia. cons. 157. vel 15. in penult. columna, in secundo, & regulæ huius textus Papa non est subiectus, ut per Fely in capitulo primo, columna 10. versic. sexta declaratio, de constitut.

De Concessione præbendar.

Cap. Nulla ecclesiastica.

IN tex. versic. in aliqua, idem de ipsa ecclesia, vt per glo. Clemen. 1. uersic. incerta, isto titulo.

Ibidem, versic. in cuius locum, circa principium intellige remotiuè, non transmissiuè, quare sic teneretur pro debitis prioris beneficiati contra notata in cap. fi. ne prælati uices suas, & ita hunc tex. allegat Bal. in l. secunda, in quarta opp. C. de lib. præt. & limita istum tex. ut per Rot. 5. isto titulo in nouiss.

Ibidem, vers. per capitulum, not. quòd vbi episcopus, vel capitulum prouidet de beneficio iure deuoluto non potest aliter prouidere quam se haberet natura beneficij, vel ordinatio testatoris, Fely. c. cum accessissent, columa septima, de constitut.

In glo. vacent, vers. & sic vide quod not. Abb. in cap. consultationibus, de don. Abb. cap. illud, colum. septima, de iure patron. & nota quod dispositio istius tex. habet locum etiam quo ad officium. Soci. cons. 53. in tertio.

In glo. infra, quando currat tempus sex mensium, uide Rot. 263. in nouiss.

Ibidem, vers. generaliter, circa principium intellige etiam ob negligentiam, vt Bald. not. in l. quamdiu C. qui admitti, & iste tex. non procedit in regularibus, quare negligente prælaro deuoluitur ad episcopum, non ad capitulum, uide Rot. in nouiss. in tit. de supp. negl. prælat. prima.

Cap. Proposuit.

In tex. vers. plenitudine, & quod princeps in dubio præsumatur vti iure communi, uide Dec. in cap. primo, in princ. not. de prob. doc. in l. centurio, in notabilibus, de vulgari. Fely. cap. primo, col. 9. de constit. & de potestate Papæ, Fely. in c. q̃ in ecclesiarum, col. 8. cum pluribus seq. de constit. & ibi col. 15. vers. recipit modo.

Ibidem, versic dispensare, vide Dec. cons. 141. columna finali.

In gl. de vacaturis, vers. de vacatura, circa med. Papa potest dare ius ad vacaturam, intellige tamē hominis incerti, non autem certi, ita tenet Saly. in l. fi. C. de pact. & sequitur ibi Ias. in quinta columna, vide tamen Alex. cons. 87. col. fi. in secundo volumine.

In glo. supra ius, in princ. vide Alexan. cons. 2. colum. fi. in primo volumine.

In glo. supra ius dispensare, in fi. vide bonam glo. in cap. à nobis, infra de decim.

In glo. vacare, in fi. vide Abba. in cap. cum aliquibus, in fi. de re iud. Fely. ca cæterum, col. pen. vers. octaua restrictio, de rescr.

Cap. Quare diuersitatem.

In tex. in fi. vide Rot. 263. in nouiss.

In glo. beneficiorum, an delegatus possit priuare aliquem beneficijs, vide Dec. cap. primo in vlt. col. de off. deleg.

In glo. prima, communi, vers. qui confirmat, & vbi actus est nullus, confirmatio nihil operatur, Fely. cap. inter dilectos, columna quinta, de fide instrumentorum, & confirmatio plura operatur quæ vide per Dec. in d. cap. primo, in 4. col. de confirm. vtil.

In glo. suspensionis, versic. non currit, in primo limita, ista in casu notabili, quem ponit Dec. in cap. de causis, columna 3. versic. & prædicta,

de off.deleg.& quòd non valenti agere non currat præscriptio, vide Dec.cons. 187.col fi.

Ibidem, vers.non est negligens, circa fi. uide ad hoc Doct.& maximè Dec. in cap. primo, in octauo not.in secunda lectio.de Iud. Fely. cap.1. in 5.colum.de præscript.& cap.cum inter, col.10. in fi.& seq.de except. Alexan.consilio 58.in fi.in quinto.

In glo. non tamen valuerit, & quòd tempus nō currat in impedimento iuris, tenet Abb.in c. super, il secundo, col.3.in fi.de app.

In glo.præter, vers.fiscum ecclesiæ, circa fi.uide Fely.in c.excommunicatus, de hæreticis.

Cap. Cum nostris.

In glo.de facto, vers.pari ratione, uide Fely.c. in nostra, col 5. de rescr.

In glo.plus habet possessio iuris, & facti multiple, & casum in quo possessio dat titulum, uide in glo.in regula 15. cancell & vide Rot. 160. & 158.in nouiss.

Ne Sede vacante aliquid innouetur.

Cap. Nouit.

Circa istam rubr.vide Fr. Pauinum in prima q.tract.de sede vacante.

In glo.veniendo, in princ.de materia Petr. de Perusio in tract. de vnione, & de dismembratione. Dec.cons.174.col.2. Rot prima decis.de rebus eccl.non al.in nouiss. vbi tenet, quòd non requiritur tractatus, & unio non potest fieri sine consensu patroni. Soci cons.primo, in tertio volumine, vbi etiam tenet, quòd sit nulla, ratione subreptionis, & legatus potest vnire secundū Rot.118. in nouiss. etiam collegiat, nisi sint reseruatæ, & per vnionem quis priuatur collatione, & de dismembratione 229. cum duabus seq. & de materia, Dec cons.71.in secundo volumine. Alex. 140. in quinto.

Ibidem, versic.sin autem, an vicaria perpetua possit vniri, vide Rot.273.in nouiss & decis 1 & 2.de exces.prælat quòd sic, & quæ statuta sint seruanda, uide Fely.in c.translato, col.3.de cōstitut. & ibi latè de materia, & an subreptio vitiet ipso iure vnionem, vide Fely.in cap.postulasti, col.7. de rescri. & de materia l. tē. n cap.in nostra coroll 33.de rescr.& quāto tempore probetur vnio possessionis Alex cons.169.col.3.in quinto.

In gl sede, ver.& hoc etiam, vide de hoc Abb. in c.ca .sam quæ, in vltima col.de iudic.& not. q̄ in ecclesia toleratur, vt iudicium claudicet sicut in pupillo, l. Iulianus § si à pupillo, de act. emp.

Ibidem, vers.fauorem ecclesiæ, uide Abb.in c. cum causa, in fi.de re iudic.

Cap. Illa.

In tex. vers.sede uacante, uide casus certos in quibus capitulum succedit sede uacante, per Fely.in cap.primo, col.6.de iureiur & ad tex.hic uide eundem in c.eam te, col.15. vers.si Papa scribit, de rescri.

In glo.in collationibus, in princ. uide Abb.in cap.uerum, col.2.de foro competent.

De His quæ fiunt à prælato sine consensu capituli.

Cap. Continebatur.

In gl.prima, uers.contradicente, quando præsens, & non contradicens dicatur consistere, uide Ial in l.secunda, §.uoluntate, in primo not.sol. matr & ad glo hic uide Fely.cap.ratione, in pen. col.de præsumpt.

In gl.non post multum, uers.immo non posset, uide Abb.in ca.durum, in ultima col. int de decim.& in c.de quarta, in secunda col.de præscr.

Cap. Nouit.

In tex.uers.consilio; & non sufficit, quòd postea sequeretur, uide Fely in c.ex parte, colum.4. uers.secundo limitu, de constit.

In gl.non decet, & uers.quando consilium debet requiri, si omittatur, an actus sit nullus, uide Abb.& ibi Dec.in c.ex parte, primo, in 8. col.de off deleg.

In glo.cauere, uers.concedi, uide Abb. in cap. quod super, in 4.col.de fide instrumentorum.

Cap. Ea noscitur.

In tex uer.libertate, uide Dec.cons.169.col.2.

In glo.prima, vers.per litteras, uide Fely. in c. ego enim, in secunda col. de iureiur. & Card.in Clem frequens, in §.uerum, de excess. prælat.

In gl intelligi debet, uers.præsumptiuè, & maximè interuentu longi temporis. uide Alex. consil.79 col.3 in princip.

In glo.maioris, & sanioris, uers.aliàs nisi; uide Fely.c cum omnes, col.1.2.uers.fallit 13. de constitut.cum declarationibus ibi sequentibus.

Cap. Apostolica sedes.

In gl.alienare, cum res reuertitur ad naturam suam non requiritur ista sollemnitas, Fely.in ca. cum omnes, col.3.de constitut.

De

De His quæ fiunt à maiori parte Capituli.

Cap. Cum in cunctis.

IN Rubr.quando aliquid dicatur fieri capitulariter, vide Fely.in cap.eam te,col.11.in verbo aliud,de rescri.

In tex.ver.contra utilitatem,uide Dec.in c bonæ,col.3.in 3.differentia, de appel.Alex.cõs.72. colum.2.in 3.vol.

Cap. Ex ore.

In glo.renunciasse: not.tamen quòd etiã confessio rei de non iure in beneficio non tribuit ius actori. Fely.capitulo primo,columna quarta, de except. & an ista tacita renunciatio debeat fieri in manibus superioris. Rot. 306. & capitulum instituendo aliquem videtur tacitè admisisse renunciationem.Rot.311.in fi. in nouiss.& ad id quòd supra dictum est in confessione rei, uide Rot.408. in nouiss. & aliqua facientia ad casum in decis.415.

Vt Ecclesiastica beneficia.

Cap. Vt nostrum.

IN tex.uers.& debemus, necessitatem important hæc uerba. Alex.cons.223.in secundo uolumine,col. fi.

In glo.occulta, uide Fely. in c. cum ex iniuncto,de simon.

Ibidem,uersic.occulta donatio, uide Dec.in c. consuluit,in quinto not.de off.deleg.

In glo.diuinare, & nota, quòd licet non sit licitum diuinare,tamen ubi iura aliter ad concordiam non possunt reduci, toleratur intellectus diuinatiuus,ita Bar.in l.Marcellus,ante finem,ff. de fideicomiss.& in l.ita stip. colum.14. de uerb. oblig.

In glo.carnalitate,uide Card. Alexan.cap.peruenit. 1.quæstio. 3. & in cap.decenter.89. distinctione.

Ibidem,uers.suspitioni, vide glo. in cap. quòd clerici,de iure patr.

In glo.constituat,uersic.& sic patet, idem vult glo.in cap.ii perpetua debita, in uersic. concedimus,de rescript.in 6. & uide Fely.c.cum accessissent,colum.9. uers. & hoc faceret ad quæstionem de constitut.

De Rebus eccl. non alien.

IN Rubr. an prohibitus alienare, possit alienare,in ecclesiam,uide Alex.cons.182.col.11. in quinto,qui tenet, quòd non.

Cap. Nulli liceat.

In tex.vers.perpetuum, uide Dec. consil.142. colum.11.& institutio dicitur alienatio. Alexan. consil.55.in princ.in tertio volumine, & consilio 1.col 4.in quarto.

Ibidem in fi. videtur ergo, quòd constitutio illa Imperatoris sit à Pontifice approbata,ex quo hic illam interserit allegando, iuxta not. per Fely.in c.ecclesia sanctæ Mariæ,col.1.uers.adde tamen de constitut. & in c.ex parte,primo,colum. pen.uers.liber põtificalis,de rescr.ubi dicit,quòd ualet ista consequentia.

In glo.prima, an obligatio personalis dicatur alienatio.uide per Alex.cons.18.in quinto,quòd non,& casus in quibus prohibita est alienatio,nõ tamen diuisio, uide Alexan. consil.25. colum.fi. in quinto.

In glo.alienationis,uersic.largissime,uide Roma sing.606.Alex.cons.76.col.3.in 5.uol.& uide Fely.in rubr. de fide instrumentorum, in 11. col.& differentiam inter uendere,& alienare, uide per Soci.consil.13. col.11. in tertio, & idem in dismembratione, uide Rot.229. in nouiss. & prohibita alienatione per contractum non intelligitur prohibita quæ fit in vltima uoluntate, titulo generali.Alex.cons.120 col.11.in princip.& an constituere vsumfructum, uide Rom.d. sing. 606. Alex.cons.155 in secundo volumine, & pactum de non petendo dicitur alienatio. Alexan. cons.168.col.11.in secundo,& ibi quòd in generali obligatione non ueniunt ea quæ quis prohibitus est alienare, item si specialiter est prohibita alicuius fundi venditio potest ea tamen alienari, vt satisfiat creditoribus testatoris.

Cap. Siquis.

In gl.subscripserit, idem operatur subscriptio, quòd tota scriptura. Dec. cap.quoniam,col.28.de probat.

In glo.nullas, ver ex hoc,uide Dec.cons.142. & 174.maximè in fi.

In glo.person s, vers.patronis, & quilibet particularis de ecclesia est etiam excommunicatus, ita concludit. Dec.consil.159. colum.10. vers 3.& vers. sup.proximè, intellige tamen Rectore ecclesiæ negligente,vide in simili Rot.in titulo de iudic. in prima decis. in nou ss. & an tunc requirat monitio,vide Fely.c. si autem,col.11.de rescr. & de materia aliqd in c edoceri,col.3.de rescr.& èt si rector alienãs iurasset nõ 9uenire,uide Abb.

men etiam elapso termino executorem compellere, vide Corsettum in repet. capituli grandi, colum. 12. de supl. negl. prælat.

In glo. infra annum, an executor impeditus, propter impedimentum possit petere se restitui, vide Fely. cap. cum inter, col. 11. de except. & quando requiratur monitio, vide Fely. in c. si autem, col. 2. de rescript.

In glo. in loco, versic. causa religionis, vide ad hoc Ias. in lege ita stipulatus, in 4. opp. de verbor. oblig. & in l. 1. columna 8. sol. matri. ubi ponit in quibus casibus inueniendo non reiteret.

Cap. Filius noster.

In glo. alieni, vers. vel legatario, uide Fely. in c. quæ in ecclesiarum, columna 27. vers. cæterum, de constitut. de intellectu autem tex. vide Abb. in repetitione capituli cum esses, col. 6. & seq. infra eo.

Cap. Cum esses.

In tex. vers. coram presbytero, vide Dec. consilio 81 columna tertia, in secundo volumine. Alex. cons. 107. col. 4 in quarto, & consil. 166. columna 3. in quinto volumine.

Ibidem, vers. idoneis, & per hoc not, quòd mulier non potest esse testis in testamento, ita Alex. cons. 40 col. 6. in secundo volumine, & 34. eod. & 177. viso, eod. volumine.

In glo. inprobamus: in testamentis ad pias causas sufficiunt duo testes, sed quæ dicatur pia causa, uide Dec. cons. 72. col 3 & consil 140. per totum, ubi optime declarat, & uide not casum relatum per Soci. in l. 2. in sexto effectu, conclusione 2. de vulgar. & uerba enunciatiua probant ad pias causas, uide Dec. consilio 159. columna prima, & legata ad pias causas non tenent quando institutio est nulla, uide Soci. consil 50. in fi. in tertio uolumine, sed legata facta laicis tenent etiam coram duobus testibus, quando institutio principalis est ad pias causas. Alexan. consilio 41. columna secunda, in princip. & quot testes sufficiant, in consilio 47. in secundo uolumine, columna prima, & illi testes debent esse omni exceptione maiores, vide Alex. cons. 70. colum. 6. in secundo uolumine, & aliqua in consil. 146. eo. vol. ubi tenet, quòd testamentum secundum, ad pias causas, cum duobus testibus derogat primo, ad pias causas cum septem testibus, & de omnibus latè in cons. 177. uiso, in secundo uolumine, & statutum, quod prohibet testamentum probari per testes, nō habet locum in testamento ad pias causas. Alex. cons. 103. in quarto.

Cap. Relatum, il primo.

In tex. uers duobus legitimis, uide Dec. consilio 159. uel 150. col. 1. Alex. cons. 70. col. pen. in secundo uolum. Paul. de Castr. cons. 327. in princ. ubi quòd Abb. est idoneus testis monasterio.

In glo. bona relictorum ad pias causas iudicium pertinet ad tribunal ecclesiasticum. Alexan. cons. 170 in princ. in secundo volumine.

Cap. Cum tibi.

In tex. in princip. an dispositio captatoria ualeat, uide Doct. & maximè Soci. in l. moribus, in notabilibus, de vulg. qui tenet, quòd sic, per istum tex. Bar. cons. 5. & cons. 25. Alex. consil. 14. in fi. in primo uolumine.

Ibidē, uers. intestatus, in fi. quare tales habētur loco hæredum, uide Alex. cons. 45. col. 3. in primo uolumine, & cons. 12. col. 2. in tertio uolum.

In glo. dispositionem, uers. & sicut nutu, testamentum factum nutu inter pias causas, ualeat inter liberos, uide quæ ad hoc allegat Ias. in l. licet, in quarto not. col. 2. C. de pact.

Cap. Raynutius.

In glo. relinquens, uers. & quod dicit, uide ad hoc Alex. in cons. 70. incipit uiso 950. in tertia columna, in secundo uolumine Ias. in rub. sol. matr. colum. 7. Dec. cons. 105. columna secunda. Alex. cons. 168. in secunda columna, in quinto uolumine.

Ibidem, uersic. tanquam posteriori, & idem in statutis tenet Fely. cap. 1. colum. 3. per istam glo. de præscr.

Cap. Tua nobis.

In tex. uers. prouidendum, dic etiam per uiam inquisitionis, ut tenet Abb. in cap. ad nostram, secundo, col. 3. in fi. de iureiur.

In glo. interdicti, uers. immutare, etiam data libera facultate testandi. l. si quando, de inoff. testamento, nec etiam potest per directum. l. Scius, & Augerius, ad legem Falc. l. qui testamentum, de probat.

Cap. Raynaldus.

In tex. circa principiū, uers. masculos, nisi hoc dixisset, de fœminis etiam tunc intelligeretur, ita tenet Dec. in cons. 15.

In gl. neutra, uers. impediri, circa fi. uide Alex. cons. 59. col. 2. in quinto uolumine.

In glo. uni. uers. & cum sit legatum, uide Dec. consil. 122.

In gl. legauit, circa principium, multa in simili colligit Dec. in cap. quoniam, in princ. de officio deleg.

In glo licet, in fi. uers. dimidiā, uide Alex. consilio 65. in quarto uolumine.

In glo cum nihil, uers. transfertur, circa fi. uide Fely. in c. ultimo, col. 5. in fi. de exceptionibus.

Cap. Ioannis.

In tex.uerſ.per diocęſan. c.fi. an coram eccleſiaſtico agi poſſit, contra laicū pro executione teſtamenti,uide Fely.in cap.fi. in 3. not. de fide inſtrumentorum. Alex.conſil.170.in princ.in ſecundo volumine, & quod reſtitutio male ablatorum non poſſit fieri niſi per epiſcopum, uide Fely.in c.cum ſit,de Iudæis.

De ſucceſſ.ab inteſtato.

Cap. Cum dilectus.

IN tex.verſ.vidiſſe,uide Alex.conſ.143. col.1. in ſecundo volumine.

Ibidem, verſ. confitente, & dic confeſſio extraiudicialis parte præſente probat.ita Dec. conſilio 146.col.2.uide Fely. in c.ſi cautio, col pen. de fide inſtrumentorum,& uide Alex. conſ.128. colum.2. in ſecundo volumine, Fely. cap olim. col 3.de reſcr.

In glo. ſe, & ſua. An talia uerba inducant teſtamentum,uide Bar.in l.tale pactum.§.fi. ff. de pact.Iaſ.in l.1.c t,col.2 C.eo.

In glo.vnus teſtis,in princ.uide Rom. ſing. & Abb.in l.Seius de teſtibus.

In glo.confitente, circa fi.verſ. teſtes duos, ut Alex.dicit in conſ 39 in quinto uolumine.

In glo.compotem,in fi.uide Alex.conſil.141. colum.2.in princip.

In glo.impetitione,circa fi.verſic. niſi q̄ vide Dec conſ.39.in ſecundo uolumine.

De Sepulturis.

Cap. Relatum.

IN glo.decreuerit,ex quibus quarta non detrahatur,uide Clem.dudum,in §.verum,de ſepulr. quæ videtur velle,quòd etiam de his debeatur,& ibi glo.in verſ.de iur.& iſtam dicuntur ad piam cauſam.Alex.conſ 123. in quarto uolumine.

De Decimis.

Cap. Decimam.

IN glo. In primitijs,verſ ſed quid ſi tot.No. ꝙ ubi diſpoſitio non poteſt habere locum in totum dicit tamen uerificari, pro parte,uide glo.in Clem.prima,de vſur.

Cap. Ex multiplici.

In glo.prima, verſ.intelligendum eſt, non ſic tamen in p̄ſcriptione,de quo uide omnino Abb. in c.cum contingat,in vlt.not.inf.eo. & ibi glo.

In glo.quietas, iuri futuro quis non poteſt renunciare,ſed paciſci,vide glo.c.1.18. quæſt.1. & Rot.287.in nouiſſ.

In glo.intentionis,circa fi. verſ.quòd ſi dixiſſet,vide Abb.in c.ad hæc, in fi.de reſcr.

In tex.verſ.exceptis minutis, & quæ ſint uide glo.c.cum inter,infra eodem.

Cap. Suggeſtum.

In tex. vide Fulg. qui arguit ex ratione huius tex.in conſ.52.quidam, in ſecundo dubio, & Rom.in conſ.180.ſi admittimus,in tertio dubio.

In glo.prima, quot modis priuilegium amittatur,uide per Dec.in c.nouit, col 9 & ſeq.de iudic. & quòd iſte tex.non habeat locum in beneficijs,uide Rom conſ.58.col 4.in ſecundo volumine, & quid inſtituto, uide eund. in conſ.335.

Cap. Quoniam.

In gl.tua parte, verſ.hæc eſt quarta,quæ etiam debetur iure communi, licet glo. aliter ſentiat in d c.cum contingat,& de hoc eſt tex.apertus in c.conquerente, de officio ord.

Cap. Parochianos.

In glo.quaſi, de dictione quaſi, vide glo.in l. tua,ſup.de procur.& de dictione tanquam, uide per Abb.in c.ex parte,de ſponſalibus.

Cap. De terris.

In glo.prima, ex hoc collige, quòd quando materia poteſt conuenire Iudæis ueniunt in conſtitutione canonū,de quo uide Dec.in c.1.col.13. verſ.comprobatur,de probat.& per Alex.in conſilio 75.in primo volumine.

Cap. Quamuis.

In glo.conceſſerit, verſ.ſed decimæ non circa principium, niſi quæ in feudum ab antiquo laicis ſunt conceſſę,vt not glo. in c fi. inf.eo.

Ibidem,c.fi.verſ.& decimas ab antiquo,not.ꝙ laico aliquid pōt competere ex priuilegio quod non ex p̄ſcriptione,uide Abb.in c. cām, de p̄ſcr.

Cap. Prohibemus.

In glo.laicos, in uerſ. Ab antiquo, uide Dec. conſ.131.col.fin.

Ibidem verſ.nec dici poſſunt, circa fi.hoc intellige niſi diſpenſatiuè,ſicut in iure patronatus, de quo vide Abb. in c.illud,prima op.de iure pa. & c.fi. inf.eo.in fine.

Cap. Ex parte.

In glo.prima,idem priuilegium diuerſificatur rōne perſonarum,ſecus tamen ſi decimæ darentur à laicis ipſis clericis, q̄a noualia eis non accreſcunt,de quo uide gl.fi.c.2.de dec. c.cum ſeculum,& ibi q.10.memor,de iure patr.

De

De Regularib. & transeuntibus ad religionem.

Cap. Cum virum.

IN gl. nec obloquitur. uer. ergo si coactè, quod autem solus timor & reuerentia impediat ingressum monasterij, tenet Imol. in l. si cum dotem, §. eo autem tempore. solut. matr. per gl. quã reputat singularem in c. præsens, uer præsentem, 20. q. 3. & sequitur Dec. in c. in præsentia, not. 8. in fi. de probat. de quo tamen uide quæ ipse postea notaui in c. causam matrimonij, colum. ult. de offi. deleg.

Cap. Licet.

In tex. uer. arctiores. qualiter autem arctior uita iudicatur, uide Dec. in c. 3. de appellat. & quid si uult ingredi religionem parem, cuius licentia habenda, sit uide Rom sing 492.

Ibidem, uer. sub lege, circa princ. uide Fely in procemi. decret. 1. §. rex pacificus, col. 1.

In gl. licentia, uers. quid si aliquibus recessus sine licentia, an teneat, & an in clericis sæcularibus procedat iste tex. uide Fely. in c. tua nos, col. 1. de iureiur. & c. cum dilecta, col. 17. uers. amplia decimo, de usur. & in c. nonnulli, col. 22 uers. ad euitandos, de rescr.

De Conuer. coniug.

Cap. Ex publico.

IN gl. infra duorum, uers. arbitrio iudicis, uide Dec. c. cum sit, col. 5. de appell.

In glo. consummatum, uer. quod matrimonij, uide Dec. cons. 112. col. 2. & per totum, & uide Fely. in c. tertio loco, in col. 2. in fi. de præsumpt.

Cap. Vxoratus.

In gl. 1. in fi. circa hoc quòd solemnitas qua requiritur ut post factum non reddat actũ ipso iure nullum, uide Fely. qui allegat istam gl. ad hoc, in c. 2. col. 2. de testi.

Cap. Ex parte il 2.

In tex. uer. nos autem uers. in nullo casu limita, ut per Dec. cons 112. col. 1. & 2.

In gl. falsa sit causa, uer. etiam dolus, circa fi. limita, ut per Dec. in c. in præsentia, not. 8. in fi. de probat.

Cap Dudum.

In tex. uers. substantia ueritatis, circa fin uide Ias. in l. 2. §. & harum, in ult. no. de uerb. obl & in l. diuortio, colum. 8 solut. matr.

In gl. 1. uer. uotum, uide Alexan. cons. 70. col. 3. in primo.

In gl. calor. uer. Inconsultus calor. uide Rom. sing. 514. inc volo commentare, & quòd ipse no. in l. cum mulier, solut. matri. col. 22. uers. aduerte tamen, ubi uult quòd si quis calore iracundiæ hominem occiderit, licet possit eadem pœna puniri, tamẽ iudex poterit sibi in mitiori pœna indulgere, & de calore iracundiæ uide Ias in l. si filiã, C. de inoff. test. Fel. c cum T. col. 3. de re iud. & in cap. sicut, de iureiur. & cap cum Matth. de simon. Abb. in c. sicut litteris, de iureiur. ubi Fely.

In gl. substantia, uers. & est argumentum, uide Dec. cons. 100. col 4 uer. 13. Alexand. consil. 53. col. 2. in fi. in 1. uol. & cons. 24 col. fi. in 2. & cõs. 47. col. 2. eo. lib. & cons. 122. col. 3. in 2. & consil. 156. col. 3. in 5. uol.

De Voto.

Cap. Non est voti.

IN gl. adimplere, uer. absolutus, uide Felyn. cap. quod super, col. 2. de fide instrum & ad primũ dictum gl. uide Fely. c. quæ in ecclesiarum, de constitut col. 9 uer. demum.

Ibidem, circa fi. uer. non ualebit. Barb. reprobat istam gl. in c. quanto, de iureiur.

Cap. Licet vniuersis.

In gl. priuandum, uers. huiusmodi dignitatib. circa fi. an & qñ feudũ & dignitates possunt diuidi uel nõ, uide semper plenius, Soc. cons. 265. col. 7. & 8 & seq & uide per Ias. in l. stipulationes non diuiduntur, in 6. char. in 4. col. uers. ultimo quærit Bart. de uerb. obl. Felyn. c. quæ in ecclesiarum, de constitut in ult. col. uers. sexta declaratio. Dec. c. prudentiam, de offi. deleg. Alex. cons. 6. in 5. uol.

De Statu monach.

Cap. Monachi.

IN tex. in uer. Monachi. istud capitulum non habet locum in canonicis regularib. Rot. 261. in nouiss.

In gl administratione, uer. ut habeat propriũ, circa principium, an monachus possit habere pecuniam pro necessarijs, uide Fely. c. cum M. col. 14. uers ulterius tangit hic, de constitut.

In gl. non mutetur, in prin. uide Alex. consil. 106. in 4. col. in 2. uol.

Cap. Recolentes.

In tex uer. oportebit nos, uide ad istũ tex. Fely. 3 c. cu accessisset, col. 13. uer. tertia regula, de cõst. ubi

vbi per istum tex. infert quòd qui abutitur priuilegio, carere debet commoditate ipsius.

Cap. Quod Dei.

In tex. ver. impetrauerunt, an per istam simpliciter petitionem dicantur acquirere ius patronatus. vide Dec. cõs. 113. col. 2. qui tenet quòd nõ.

Ibidem, uer. specialiter non cauetur, vide Rot. 262. in nouiss.

In glo. regimen. dicunt quidam, in prin. vide Rot. 262. in nouiss.

Cap. In singulis.

In tex. vers. ordinetur. vers. denunciẽt episcopo, vtrum autem capitulum ipsum possit ex consuetudinem prælatum remouere. vide Dec. in cap. quia nos, de app.

In gl. illis, circa finem, ordinarius dicitur etiã ad unam causam tantum, vide gl. in l. 1. vers specialiter, ne liceat potent allegat Dec. in c. cæterũ in prin. de iudic.

Cap. Ea qua.

In tex. vers. si verò. vers. administrator. uide Abb. c. bonæ. col. 3. de appell.

Ibidem, vers. præcipimus, ver. vel vocem, vide Rom. sing. 656.

Ibidem, in fi. ver. quoad articulos. vide Alex. cons. 106. col. 3. in 3. vol.

In gl absque personarum, ver. cum omnes, & sic Abb. est subditus regulæ, sicut monachi. quia etiam ipse est monachus, vt dicit Aret. in c. causam quæ, de iudic. vide Felyn. c. cum quidam, in prin. de iureiur.

De Religios. domib.

Cap. Nunc autem.

IN gl. 1. in princ. uers. tunc enim appellatur, ad hoc vide gl. in regula cancella. 7.

Ibidem, vers. episcopus, vide ad hoc Aret. in c. meminimus, il 1. de accusat. Dec. c. eam te, col. 1. de rescrip.

Cap. Constitutus.

In gl. a quocunque, vers. Ioannes dixit, per istã glo tenet Alex. cons. 101. colum. 5. in 1. volum. quòd inferior à principe, potest tollere ius quæsitum tertio, & vide eum in cons. 190. col. 3. in 2. uol. de quo vide eum latius cons. 216. nec arguendi, in 2. vol.

Ibidem, vers. verius, circa fin. & pro hoc facit, quia si princeps mandet, ut aliquid restituatur, intelligitur tamen cum causæ cognitione, de quo vide Dec. in c. ex parte, colum. 2. de rescrip. Alex. in rub. C. qui admitti.

In glo. iusta, vers. imò satis, circa princ. vide ad hoc Dec. in c. 2. in 2. not. de off. deleg. & cons. vlt. col. fin. in fi. Fely. cap. inter dilectos, in princ. de fide instrum. Alexan. cons. 177. uel 171. in 5. vel in primo.

Ibidem, vers. censualis contractus, de hoc uide Marsil. sing. 95. & ad hoc contractus nominatur ab effectu non a forma verborum, vide Dec. cõs. 95. 32 colum. 2. & 164. colum. 3. & an non soluens censum cadat. vide Abb. c. querelam, col. 1. de iureiur. Alex. cons. 14. col. 2. in 2. vol. Ibid. circa prin. vers. reuocatum rei. vide Alex. cons. 52. in fi. in 2 uolum.

Ibidem, circa med. vers. censum non soluerit. vide Dec. cons. 138. col. 2. & cons. 146. col. 1. & 164. colum. 1. & 2.

Ibidem, in fi. nota ex glo. quòd uerba improprientur & latè interpretantur, in fauore libellantis, ut actus non reddatur nullus, ita allegat Dec. istam gloss. consuluit 2. in 2. colum. de appell. ubi alia.

De Capellis monach.

Cap. Dilectus.

IN gl. & petitorium, in princ. ver. eodem libello. & super pluribus articulis, dic ut in cap. ex parte 3. de rescript. in 2. gl.

In glo sponte confessus, & quando confessio prælati noceat ecclesiæ, uide Abb. c. si diligenti, in 3. not. de præscr. & quid in confessione procuratoris, uide Abb. in c. suborta, in 1. not de re iud.

In gloss. generetur, vers. vnde bene, vide Abb. cap. cum uenisset, in princ. de iudic. & in c. ad audientiam, de præscr. in 3. colum.

Cap. Ex parte.

In gl. asserunt, de quo uide Abb. & alios in c. 1. colum. 2. de rescr. & latè per Fely. in c. nonnulli, col. 15. vers. limita 2. de rescr.

De Iure patronatus.

Cap. Quoniam.

IN gl. 1. uers. quia proinde est. uide Alex. cons. 34 col. 2. in 1. uol.

In glo. quòd maioribus, vide Dec. c. constitutis, in 1. col de appell. & cons. 128. circa princ.

Cap. Quod autem.

In tex. uer. in casu isto, secus si a principio non teneret præsentatio, quia possessio non iuuaret, si

l.fi. ff.de cond.sine causa,& uide quòd no. Abb. in c.suggestum,in prin.inf.eod.tit.de iur.pat.

In glo.1.uers.hoc intellige,in princ. uide Rot. 112.in nouiss.

Cap. Qui clerici.

In gl.filij pater potest conferre beneficia filio. Ita no. Abb.ex ista gl.in c.fi.de institut.& consil. 129 col.1,uideas Dec omnino ibi.

In gl spoliando, in prin uide ad hoc quod applicetur ecclesiæ.per Dec.in rubr.de iudic in vlt. col.in fi.in 2.lect.

Cap. Ex litteris.

In tex.circa fin. uer.de temporalibus, uide per Dec.in c.bonæ,col.7.inf.de appell.

In gl.excepto,uers.item arg.in contrarium uidetur quod not. Abb. c.cum sęculo, sup. eod. tit. in princ.

Cap. Cum autem.

In gloss.persona,in fi. uers. vel quia clerici.& quòd uariatio damnetur etiam in Pontifice, uide Fely.in cap.ex parte decani,col.8. uers.excipiuntur,de rescrip.

In gl.tempore,uide Hypp.in sing.82.

Cap. Per nostras.

In gl.præsentare, circa fi.uers. Doctor præsentans possit approbare, uide per Dec. in c. proposuit,in 6.colum.in uers. ex his,de probat. qui tenet quòd non,per dictam gl.

Cap. Transmissę.

In glo.ex ui, in fi.uers.non debet faciat lex at siquis,§.Diuus,de relig.&sump. fu.& vide Ias.in l.1.in fi.C.de trans.& Bal. in auth. ex testamento,colum.fin.C.de secun.nupt.per tex in §. cum igitur,in auth. de non eligendo,secundo nub.& Dec.cons 90.col 2.Fel.c.querelã,col.1.de iurciu. Alex.cons.103.col.pen.in 1.uol.

De Censibus.

Cap. Peruenit.

IN gl.census ignorantia, uers.solutio,licet,seruitutis, quæ non sint contra ius commune tẽpore acquiruntur,vide Fely in rubr. de præscr.in 2.colum. in 3. fallen. vide Abb in capit. ad audientiam,in 2.not. de præscr. & Hyppol.,singul. 192.Alex.cons.113.in primo.

Cap. Cum olim.

In glo.instrumenti, an fines diœcesis probentur per verba enunciatiua, vide Dec. in cap. cum causa, 1.not. de probat. vbi tenet quòd non, sed quòd gl. habeat tantum locum in finibus antiquis,vide Alex.cons.11.4.uolum.in fi. & uide an uerba narratiua probent, per Abb.in cap. nonnulli,§.sunt & alij,in 4.col.de rescr.& in c. series, in 2.col.de testibus,& Dec.cons.42.col.7. & cõs. 146.colum. 7. Soc.cons.15. colum. 2. in 3. uol. Alex.consilio 89.vol.5. in col.2.in 2.

In glo.1.vide de materia seruit.Fely.c.cum ex officij,11.col.& seq.de præscrip.

De Baptis. & eius effectu.

Cap. Procurationes.

IN gl.in commune temporis, vers.intelligitur vnctus,circa principium,vide Felyn. c.dilecta, colum.7.uers.amplia 11. de rescr.

Ibidem,vers.& hoc dicunt, quæ dicantur etiã maiores causæ,no.gl.in c.quod translationem,de offic.deleg.

In gl.baptizatus,in princ.vide Dec.in cap.prudentiam,in 4,not. vbi plura allegat,de offi.deleg. & vbi aliquid requiritur de substantia, non sufficit adimplere per æquipollens, de quo vide Dec. in c.consuluit,2.de appell & Mar.Soc.in c.significantib.colum.8.& seq.de lib.oblat.Fely. cap.1. col. 2.de fide instrum.

Cap. Maiores.

In glo. verò tota auctoritas, not.quòd lex non debet habere varios intellectus, facit quòd not. Bar.in l.2.ff.de reb.dub.

In glo.perdurare,in princ. in contrarium facit c.si gratiosæ. de rescr. in 6. & limita nisi ex actibus seq. præsumatur contrarium, uide Mar.Soc. in c.1.in 8.car.in 4 articulo principali, Alexan. cons.169.in 3.col.in 2.uol.

Ne Cler.vel monach. sæcular. neg. se immisc.

Cap. Sacerdotibus.

IN glo.1.uer.procuratores. Quid autem si sint procuratores prælatorum,uide Abb. in c. cum contingat.in 1.not.de for.compet.

Cap. Sicut te.

In tex.vers Tabellionatus. vide Dec. cons.17. & cons.115.col.3.& cons.120.col.1.

In glo.an laicus possit conficere instrumen. super rebus spiritualibus. vide Abb. in c.cum dilectus, in 1.col.de fide instrum.

Cap. Super specula.

In gl.presbyteros, vers.credo de licentia priuilegij studendi, vide Fely.in c.cum dilecta, col.pe. de rescr. vbi ponit de eo qui erat doctus in iure ciuili ante monachatum, quod de licentia Abbatis potest in eo doctorari.

In gl.spaciũ, ver.sed cum istam constit.circa fi. facit gl.in c.2.de rebus eccl.non alien. in versic. hactenus.

LIBER QVARTVS.

De Sponsalibus & matrimonio.

DE multis priuilegijs matrimonij, vide Felyn. in cap.1. colum.1. vt lite non contest. & per Doct. in l. 1. per totum, ff.sol.matr.

Cap. Ex parte.

In tex.uer.habiturum, vide Abb.in cap.quemadmodum, in 2.not.de iureiur.

Ibidem, affectione immensa, & in lecto.vi.in c.illud, de præsumpt. Alex.cons.151.in 5.vol.

In gl.cogatis, in fi. ver.impedimentum, dic vel scandalum, & vide Alex.cons.212.visis, colum.fi. in 2.vol.

Cap. Cum locum.

In gl.1.vide ad istam gl. Dec. in c.1.in 2.not. in 3.colum.de offi.deleg. Rom.sing.226.& vide Alex.in cons.156.in 5 vol.

In glo.donec, circa med. vide Alex.cons.161. col.3.in 5.

Cap. Sicut ex.

In tex.versi. post fidem, vide Cæpol.caut.215. & Alex.cons.152.vel 182.vel 12.col.3.in 5.vol.

Ibidem, vers.nisi metu, vide Alexan.consil.99. 5.uolum.

Cap. Veniens.

In tex. ver.iuramento, quando quis possit uenire contra iuramentum a se præstitũ, vide per Alexand cons.16.col.2.in 3.

In gl.1.vers.facturum, in fi. vide Soc. in cons. 26.in in 5.Dec.cons.330 colum.1.& 345. in fi.

Cap. Dilectus.

In sum.uer.furiosus, idem de mente capto tenet Dec.in cons.142.col.1.Alex.cõs.54.in prin. Soc cons.47.in 3.vol.

Cap. Cum frustra.

In tex.ver.sponte, circa fi.limita, vt per Hypp. sing.140.

In glo.persona, uers.est ergo. Dic, nisi suã, uel suorum iniuriam prosequantur, c.cum dilectus, vbi gl de accusat.

In gl. de fama. Dic quod fama, potest probari per duos testes, vt tenet Abb.in c. tertio loco. vbi Fely.in 4.char.de præsumpt.

Cap. Is qui fidem.

In tex.ver.carnali, vide Alex. cons.149. col.3. in 5.vol.

Ibidem, vers.& cognoscat, vide Cæpoll. cautela 215.

In gl.contra, uers.præsumptio iuris, quod contra præsumptionem iuris licet non admittatur probatio, tamen admittetur confessio. ita gl.not. in §.illud, in auth.de æqual.dot. & alia in lege, cõ tractibus, § illo, in ver.nullo modo.C.de non numer.pec.& vide Fely in cap.quanto, in 2.colum. limit. 3. de præsumpt.& limita illum tex. vt per eum in c.cum Ioannes, colum.11. vers. secundus casus, de fide instrum.

Cap. Si inter.

In tex.vers.carnalis copula, vide Alex.consilio 149.in 5.vol.

Ibidem, illud est, in fi. vers.secundum matrimonium, vide Rot. 450. in nouiss.per Cæpoll. caut.61.

De Desponsatione impuberum.

Cap. Litteras.

IN gl.placere, in princ. facit quod not.Bal.in l. cum inter.C.de don.ante nuptias, quod eo ipso sponsalia transeunt in matrimoniũ quod spõsus ducit mulierem ad domum.

Ibidem, uer. ad ea quæ frequentius, circa med. & quòd probatio a communiter accidentibus valeat, vide Dec.in c.in præsentia, 13.not.uer.tertio, nisi de probat.

Cap. Continebatur.

In tex.circa fi.uers. 12.anno.uide Alex. consil. 77.in 5.uol.

In glo.proxima, circa fi.uersic.supplebat.uide Abb.c.Raynutius, in 6.not.de testa.

Cap.

Cap. Tua.

In glo. 1. vers. sub arbit. circa med. vide Dec. cons. 163 col 2.

In gl. circiter. vers. ad modicam, vide Alex. cõs. 149 col. fi. in 5. vol.

De Clandestina desponsatione.

VIde ad istam rubr. aliqua per Fely. in c. cum quid. de iureiur. & in cap. cum ex iniuncto. de simo.

Cap. Quod nobis.

In tex. vers. verum. vide Dec. cons. 153. col. 1. supra ser. vers. in concilio generali, dic, quod specialis derogatio requiritur vt per Fely. in c. nonnulli, col. 4. de rescr.

Cap. Cum inhibitio.

In tex. ibidem §. si quis, ver. cõiugia. vide Dec. cons. 163. colum. 3.

Ibidem, vers. pars. not. quòd non valet rescriptum habilitans spurium, & incestuosum, nisi expressè derogetur huiusmodi cap. ex quo factum fuit in concilio generali, & ita consuluit Ioan. de Anania, & refert Fely. in cap. nonnulli, colum. 4. de rescr.

In glo. voluerit. versic. videtur quòd non, circa med. vide Alex. cons. 23. col. 2. in 4. uol.

De Condit. appositis.

Cap. Verum cum alij.

In tex. in princ. uide Abb. in c. uerum, in pen. col. de foro compet.

In glo. conditiones, circa fi. uers. sic ergo exp. conditionem, vide de hoc uerbo conditio, quæ ponit Ias. in l. debitori, in 1. col. C. de pac.

In gl. debeat, circa fi. uers. alij. uide in simili Dec. consilio 193. colum. 1. & consilio 349. colum. 1.

Cap. Si conditiones.

In textu in princ. not. ex isto tex. quod limitatur, l. cum precario, ff. de precar. contra vult, vt quando aliquid opponitur contra substantiam contractus quòd illud potius vitiatur quam vitiet, quando conditionaliter appellatur contra istum tex.

De Eo qui duxit in matr. quam per adult. polluit.

Cap. Propositum.

In gl. 1. uers. immo plus, vide Dec. c. inter cæteras, col 3. de rescrip & in cons. 153.

In gl. nisi, not. in correlatiuis non militat semper eadem ratio, vbi etiam diuersa dispositio iuris, ut in isto tex.

Cap. Cum haberet.

In glo secundum, vers. sed illa circa fi. de ista quæstione uide Dec. in c. clerici, in 1. not. de iudic. Alex. in cons. 74. in fi. 2. uol. & cons. 74. col. 9. in 3. uol.

Cap. Significasti.

In gl si petierit, uer. quia impœnitenti, &c. ualet tamen absolutio. ita tenet Perus. in c. qua fronte, in 6. col. uers. quinimò quæritur, de app. & ad istam gl. uide Abb. in c. Apostolicæ, in 1. not. de except.

De Coniugio lepros.

Cap. Quoniam.

In glo. graui. An grauis infirmitas impediat, uide Soc. cons. 8. in 3. uol.

De eo qui cognouit consang. vxor. vel sponsæ suæ.

Cap. Super eo.

IN gl. 1. uers. confessionem, licet non stetur cõfessioni alicuius in his q̃bus renũciare non potest. uide tamen casũ contrarium in c. fi. de prob. ubi Abb.

Ibidem, uer. sed ut dixi speciale, circa prin. & quòd stetur confessioni utriusque in probando matrimonium, uide allegata per Dec. in c. causam matrimonij, in 1. gl. in 11. col. de off. deleg. & cõsil. 133. in princ. & in cons. 163. in 1. col. uide aliqua per Roma. in sing. 620. nu. 2.

In gl. rumor, & an rumor & fama dent iustã causam credendi. uide Alex. cons. 113. col 3. in 4.

Cap. Discretionem.

In glo. reatu. uers. & est hoc not. quòd adulterium

rium committitur cum sponsa nondum cognitis. Felyn. in cap. tertio loco, in princ. sup. de præsumpt.

In gl. nec affinitas, ver. fornicarium, vide Abb. & Dec. in c. per tuas, de prob. in 2. not.

De Consanguinitate & affinitate.

Cap. Ex litteris tuis.

IN tex. in fi. ver. non ignorent. vide Fely. in c. sciscitatus, col. 5. de rescr.

In gl. maiores, vide gl. ver. idoneos, in princ. §. item verborum Inst. de inut. stip. Dec. c. at si clerici. col. 21. in gl. legitima probatur, de iudic. & ista qualitas requiritur ubi probatio fit tantum per duos testes, uide Abb. c. licet, de testibus, & Dec. in cons. 163 col. 5. & Fely. c. cum Ioannes, col. 13. uers. quinto, de fid. instr. Alex. cons. 18. col. fi. in 1. uolum. cons. 146. col. fi. & cons. 116. colum. 11. in 5. uol.

In gl. a consanguineis, qualiter testes debeant deponere ad probandum consanguinitatem, uide per Alex. in cons. 82. 1. loco.

Cap. Super eo quod.

In gl. fama, no. alios casus in quibus fama facit plenam probationem, per Dec. in c. 1. col. 4. de app. & hanc glo. uide allegatam, per Abb. ad hoc quòd maior est fama, quàm grauatio opinionis dicit tex. c. testimonium, col. 6. in fi. de testibus.

De Frigidis & malefic.

Cap. Fraternitatis.

IN tex. circa principium, vers. asseruetur, sed etiam per verbum uidetur potuisse probare. ut Abb not. in c. 1. in 7. not. de iud.

In glo. per errorem, circa principium, uide ad hoc late Dec. in c. quoniam, colum. 20. & seq. de probat.

In gl. fornicario, circa finem. & quod in causis quæ non treanseunt, in rē iudic. non liceat tertio appellare. uide Abb. in c. lator. col. 2. de re iud.

Qui Filij sine legitimi.

Cap. Cum inter.

AD tex. uide Dec. in cap. inter cęteras, in 2. no. de rescr. & gl. in regula cancell. 17.

In gl. nutriantur, circa principium, uide Dec. cons. 153. col. 1.

Cap. Transmissæ.

In tex. uer. a uicinia, an publica fama inducat aliquem in possessionē filiationis sine alijs adminiculis, uide Dec. in c. per tuas, in 5. col. in fi. de probat. ubi tenet quòd non.

In glo. spurius, qui dicantur spurij, uide Dec. c. in præsentia, col. 16. & seq. de probat.

In gl. mota, circa fi. uer. nunquam fuit, dic famam uiciniæ non inducere quem in possessionē filiationis, idem tenet Aret. in d. c. per tuas, in 6. col. de probat. Alex. cons. 21. col. pen. in 4.

In gl & testibus, uer. quia præsumptio, circa fi. uide Dec. in c. quoniam, in 4. colum. uer. successiuè, de offi. deleg. Fely. c. inter cęteras, colum. 4. de re iudic.

Cap. Tanta.

In tex. in princ. uide Dec. cons. 155. Cæpoll. caut. 247. & seq. & de priuilegijs matrimonij, uide Fely. in cap. 1. colum. 2. ut lite non contestata.

In glo. 1. in princ. uide Roman. singulari 222. circa fin.

Ibidem, uers. omnia præcedentia, uide Hypp. sing. 121.

Cap. Per tuas.

In textu, in princ. uers. maioris partis. an publica fama inducat aliquem in possessionem filiationis, uide Dec. c. per tuas, colum. 5. uers. & ad superius, de prob. ubi tenet quòd non. & uide eum in consil. 54.

Ibidem, circa fi. uers. dissimili. uide Abb. c. cū ex officij in 8. col. in fi. de præscript.

In gl. filium, uer. sola nominatione, circa fi. uide ad hoc Dec. in cap. per tuas, in 4. col. & seq. de probat.

Cap. Per venerabilem.

In textu uers. insuper. uerbo subijcere, intellige quo ad exercitium, scilicet commissum antea sibi. in uers. rationibus. uers. ad sacerdotes, & hos quidam intelligunt Cardinales, per Capitulum fundamenta, §. decet namque, de elect. in 6. & inducunt ad quæstionem, quòd solus Papa in arduis non potest procedere sine consilijs Cardinalium, de quo uide latè per Mod. in Rubr. de constitu. in fi. & per Panorm. in c. 2. de cler. non resid.

In gl. adulterinis, uer. filijs presbyt. uide ad hoc Dec. in c. inter cæteras, in 2. not. de rescri. Alex. cons. 2. colum. 4 in princ. & cons 77. colum. 3. in 2. uolum.

In gl. in minori, in princ. uide Dec. cons. 76. in fi colum. 2. & Fely. c. postulasti, colum. 14. de rescrip.

In gl. Regi, in prin. an habens potestatem legitimandi possit legitimare filium suū spuriū, uide

Dec.qui ad hoc multo allegat in c.ex litteris,col. 7. verſ. in ea.de prob. & tenet cum glo. ibi quòd non. vide Iaſ.in l.receptum,de iuriſdict. om. iud. Alex.conſ.pen.in 5. vol.quod requiritur cauſę cognitio, vt per textum hic, quam ipſe non poteſt exercere.

Cap. Ex tenorem.

In glo.legitimum, ſufficit bona fides alterius vt filij dicãtur legitimi, vide Fely. in c.lator.col. 5.in 6.concl.de re iud.Dec in conſ.153.

In tex.in fi.ver.reputantes, vide in ſimili Soc. conſ.47.col.7 in 3.vol.

Qui matrimonium accuſare poſſunt.

Cap. Cum in tua.

IN tex.ver. tempore denunciationes, vide Fely.in c.exceptionẽ,col.1.de except. Rot. 444. in nouiſſ.

In gl.non potuit.ver.remotis, & no. quòd etiã coniunctus abſens præſumitur ignorare facta ſui coniuncti, de quo vide allegata per Dec.conſ.38. col.pen.in fi.

In glo.publicè. & quòd ex publica voce & fama præſumatur ſcientia, vide Dec. conſ.134.Fel. c.cum contingat.col.fi.ver. tamen caue. de reſcr.

In gl. iuramento. vide Rot.444. in nouiſſ. & an ignorantia poſſit probari iuramento. vide per Rot.vbi ſup.& eſt 19.de dolo & contu.in nouiſ.

De Diuortijs.

Cap. Ex litteris.

IN gl.admonita,circa fin.verſ.laborares, vide Abb.in c.olim,in 2.col.in fi. de reſcrip. Rom. ſing.614.

Ibidem, in fi.vide Dec. in cap. at ſi clerici, in 2.col.verſ.tertio limitatur,de iudi. & idem in cõfeſſione facta cauſa pietatis, vide Abb. in c. 2.in 5.not.de præſumpt. & Fely. in c. ſi cautio.col.3. de fide iuſtrum.verſ.ſexto fallit,& in cap. ſi non. colum.3.de iureiur. & de iuramento facto calore iracundiæ,uide Abb.c.ſicut ex litteris, de iureiur. & an confeſſio deliberata reuocari poſſit, plenè in c.cum venerabilis, col.2. de except.Rom.ſingul.514.Cæpoll.caut.69.

Cap. Gaudemus.

In tex. circa princ. ver. quid enim ad nos, intellige ut per Dec.in cap. conſuluit 3. in 1. not. de appell.

De Donatione inter virũ & vxorem.

Cap. Plerunque.

IN glo. dotalitium, an mulier propter adulterium amittat bona parafernalia.vide Dec.cap. paſtoralis, col. 3. de iud. qui tenet quòd non, & quid ſi vidua, vide ibi per eum,& an per oſculũ amittat dotem. vide eundem in rubr. de iudic. Iaſ.l.ſoluto.in 2.colum.ſolu.matr. & no.quòd lucrum,quòd facit maritus propter adulterium vxores reſeruatur filijs, nec cõputatur in legitimam, Dec.conſ.142.col.fi.in 2.uol.

In gl.non valebit.uerſ. præterea adulterium ex intentione iudicatur, vide in pulchra quæſtione Abb.in c.ſuborta,in fi.de re iud.

Cap. Nuper.

In tex.ver.quoad vixerit.vide Alex.conſ.173. in 2.uol.Fely.c.quæ in eccleſiarum,col.19. uerſ. in ea gl. de conſtit.uide Rot.199. in nouiſſ.

Cap. Per veſtras.

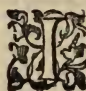
In tex.circa fi. uer. honeſti lucri, intellige, ut per Dec. conſ.116. in 2.colum.& quòd talis dicatur contractus ſocietatis, uide per Alex.conſil. 191.colum.2.in 2.volum. & conſ.71.in 3. uol.

In gl.honeſti,in fi.uer.ibi tamen, vide Rom. in ſing.176.

LIBER QVINTVS.

De Accuſationibus.

Cap. Si legitimus.



IN gl.1. in princ.& quòd exiſtens in mortali non accuſet. vide per Abb. in c. 2. col. 2. de except. & aſſiduus blaſphemator non accuſat.uide Felyn.in c. 2. de except. in fine.

Cap. Omnipotens.

In ſum.in fi.uide Rom.ſing.438.

In tex.in prin.limita, ut per Fely.in c.eam te. col.12. de reſcr.Alex.conſ.152.col.3.in 5.

In gl.1.uerſ.aliquis accuſatur,ampliatur etiam ſi tantum proteſtetur, vt in c. meminimus, infra eod.quem ita ad hoc inducit Aret. in ult.col.ibi.

Cap. Nulli.

In tex. in primo limita, ut per Felyn. c dilecti, col. 3. de except.

In gl. 1. in fi. uide ad istam glo. omnino Aret. in c. intimauit, in pen. char. de test.

Cap. De his.

In tex. in fi. uer. replicari. uide Dec. consilio 137 in prin.

In gl. 1. in prin. uide Alex. cons. 11. in 1. uol.

Ibidem, circa fi. uers. accusatio uide glo. in c. 5. de tempore ord. & Dec. cons. 30. aliàs 130.

Cap. Repellatur.

In tex. uer. inimicus, uide Hypp. sing. 178. Roman. sing. 412. Alex cons. 99. in prin.

In gl. amicitiæ, uide de hoc an per amicitiam repellantur testes, uide Abb. in c. quotiens, de testibus, in 5. not. & ibi per Fely. de inimicitia.

Cap. Euidentia.

In gl. non indiget clamore, circa fin. uers. sententia, semper sed, nec sententia quo ad effectum iuris, ut not. Alex. in l. is cui bonis, in 3. colum. de verb. oblig.

Ibidem, in fine, idem in confesso, ut notat glo. in c. fi. de confessis.

Cap. Cum P.

In gl. 1. uers. si clericus, not. quòd licet in exceptis criminibus infames admittantur, unus tamē non est sufficiens indicium ad torturam. Ita Alexand in cons. 11 colum 1. in 1. uol. & licet crimi nosi repellantur ab accusatione, non tamen a testificatione. Felyn c. 2. in fi de except & clericus in criminalibus, non est idoneus testes contra laicū, & infames admittunt ꝯ infamē ad denunciandū, non ad testificandum, secundum Bald. in cap. ueniens, ubi Fely. in prin. de testibus.

Ibidem, uer corporali tormento, uide Alex. in d. cons. 11. col. 1. in 1. vol. illud est circa fin. vers. Vnde istam solutionem, glo impugnat Aret. in c. ueniens, in 3. col. in prin. de testibus.

In gl. cum tribus, in princ an reus deficientibus probationibus ipse admittatur in testem, uide Abb. in c. fi. col 3. de testibus.

Ibidem, uers. nunquid, de hoc an tempus possit minuere pœnam statutam à Papa, uide per Doct. in c. At si clerici. §. de adulterijs, in 3 col. vers. aduertendum, de iudic.

Cap. Ex parte.

In tex. in princ. Rot. 305. in nouiss. & 799. Bart. in tract. de alimentis, col. 1. in fi. Fely. cap. cum dilecta, col. 21. de rescr. Aegid. q. 88.

In gl. 1. uers. eis expressè, vide aliquos similes casus in simili per Aret. in c. si qui testium, col. 2. uers. prima conclusio de testibus.

In gl. liceat, uers. sed bene, monachus agere potest etiam sine mandato, Rot. 334. in nouiss. & habet expensas, uide Decisionē ibi sequentem 335.

In gl. in c. cum pastoralis, 2. q 7. in contrarium uide Roman. sing. 550. aliàs 551. & in alio casu, uide Fely. in c quæ in ecclesiarum, de constitut. col. 31. uers. fallit quinto.

Cap. Super his.

In glo. accusatione, dum tex. dicit quòd excipiens non se inscribit limita, ut per Fely. in c contingit, col. fi. de fide instrum. non habere locum quando qui vult redarguere instrumentum de falso.

In glo. arbitrium. Dic quòd in pœnis arbitrarijs iudex debet arbitrari de minori. Alex. cons. 5. 1. uolum. in fi. & an possit ab ea appellari Felyn. cap. pastoralis, colum. 2. de except. & c. exceptione, colum. 1. de except.

Ibidem, uer. appellare princip. a pœna arbitraria licet appellare, uide in c. 1 colum. 4. de milit. vasal. qui cont. Abb. c. potuit secundo, in 1. colum. de app. Dec. cap. prudentiam, colum. 12. in fi. de off deleg. Rom. sing. 213. ut per Dec. in c. cum sit, in ult. fallen. de app. & in cap. ad hæc tertius, de appell.

Cap. Cum dilecti.

In tex uer excusationes suas. Bald l. 2. in fi. C. de cust reorum, allegat istum tex ad hoc, quòd si inquisitus respōdit inquisitioni, potest etiam ex interuallo secundum confessionem interpretari declarando, & sequitur Alex. cons. 1. colum. fi. in 3. uol & uide Dec. cons. 52 col. 2. in 2.

Cap. Inquisitionis.

In gl in accusationis, uer. quod dicit, circa fin. not. ex tex. quòd cessante consuetudine etiam in pœnis procedimus de similibus ad similia, de quo vide Dec. in c. de causis, in 6. not. de offic. deleg.

In gl. alioquin. uer. in alijs, not. quòd vbi pœna est arbitraria iudici non esse maior quam permissum est de iure communi. uide Alex. consil. 311. colum. pe. in 1. uol.

In gl. præsumantur, & quòd attendatur primū dictū etiam non iuratum, uide Abb. in cap. per tuas. in ult. col. de probat. & ad tex. hic uide Aret. in c. 1. in 1. not. de testibus.

Cap. Accedens.

In tex. uer G. nepos, idest fratris filius, & quis dica-

Cap. Qualiter.

In tex.ver.clamorem,& famã intellige, quòd de tali fama constet aliter quam ex assertione iudicis,aliàs inquisitio fieri non potest, de quo vide Dec.consf.170.col.fi.in 2.

Ibidem,ver.odium mulierum.vide Dec. conf. 2.vol.2.in 2.vol.

Ibidem,ver. criminalis, quæ non ex verbis sed conclusione libelli colligitur,ut not. Abb.in c.se ries,in 1.not.de testibus.

In vers.debet ad istum tex. an inquisitor recipere possit testes parte non citata. vide Abb. in in c.2.in 4.col.vers. Tertius casus, & ibi Add. de testibus. vbi probat quòd non, & ibi Aret.in 2. col.in 3. fallen. ponit nouum intellectum ad istũ tex.vide Rom.sing.264. in 2.fall. & an admittatur defensor sine mandato quando inquiritur ad priuationem beneficij tantum, vide Rot. 410 in nouiss.quòd sic.

Ibidem,in fi.uer.liberius.vide Abb. in c. quia nos,de appell.

In glo.redde rationem , & quando debeat quis vel teneatur reddere rationem,vide gl.& Doc.in cap. si quando,de rescr.& an æquiparatio tutoris, & prælati procedat, vide Dec.in c. reprehensibilis,col.3.de app.

In glo.a maleuolis, circa fi. licet ex infamiam ortarum a maleuolis indicatur purgatio, non tamen sufficiens, vt procedatur ad inquisitionem, de quo vide per Dec.in c.at si clerici , col.6.in 1. glo.de iudic.idem si testes non sint omnino integra,vide Abb.in c.testimonium,col.5. de testib. ad primum,vide Rom.sing 482.

In gl.facilius,vers.clericorum,vide Dec. cons. 261.in fi.

De Simonia.

Cap. Tanta.

IN gl.etiam,vers.meretrix emendata scilicet secundum Aret.in c.veniens, in 3 colum.vers.& propter prædicta,de testibus,quæ tamen etiam dicitur meretrix,l.palam,§.non solum,de ritu nup. de quo vide latè per Dec. in c.1 col. 37. vers. ad secundum de probat.

Cap. De hoc.

In gl.confessio.in princ. vide Fely. in c.olim, col.1.de rescr.

In gl.manifestum,& quòd ex huiusmodi indicijs quis puniatur etiam pœna corporali,vide Felyn.in c.2.in 4.not ver sed ista. de præsumpt.

Cap Ex insinuatione.

In tex.vers.sed ijdem. not. quòd collatio præbendarum in ecclesia collegiata spectat ad prælatum & canonicos,non ad episcopum.Ita per hũc tex.tenet Rot.in 8.decis.de prob.in nouiss.

In gl.elegerunt, ver.quod capitulum, vide Fely.c.1.col.6.circa med.de iureiur.

Cap. Dilectus il 2.

In gl.dantes,vers.sunt præsentes, vide Abb.c. cum super.col.6.de re iud.& no.ex ista glo. quòd valet sententia contra tertium qui fuit citatus.vide Dec.cons. 197. col. 3. in prin.& etiam si non fuit citatus,quoad præsumptionem,tenet Alex.in cons.86. col.1.in fi.& seq.in 2.vol.

Cap. Licet Hely.

In gl forma,ver.& ita iudex. Non tamen semper sententia est conformis libello. vt per Bart.in l.vinum,in pe.col. si cer.petat. & princeps. super non deductis in libello potest iudicare, uide Socin.in cons.4.in col.pen.in 3.uol.

Cap. Per tuas.

In tex.uers.hæc omnia. vers. & si probante.vide Fely.in c.1. in vlt.col. uers. decimo quæro, de iureiur.

Ibidem,circa fi.uer.sed ciuiliter.pro declaratione tex.uide Dec.in rub.de iud.in pe.col.in 1.lect. Abb.c.ex parte,col 5.in fi.de testibus, & in cap. querelam,in 3.col.de iureiur.

In gl.prauitate,uer.de alio crimine,istam gl.nõ approbat Aret. in alio casu, uam in simonia, in c.ueniens in 111.col.in fi.de testibus.

In gl. adminicula,& quòd depositũ,in cã principali,non habeat locum in adminiculis,vide per Dec.in c.1.col.pen.de appel.

In gl.distinguenda, uide ad istam gl. Aret. in c.veniens,in 111.col.de testibus.

In gl.inimicitias, & quod hic dicitur de testibus,idem probat de accusatoribus, in cap.cum P. vbi Abb.in ult.not.inf.de accus.& de sindico,uide Dec.cons.175.col.111.

Cap. Sicut tuis.

In glo.ad Coloniens. in fi. uide Rot. 312. in nouiss.

In gl.anathematis,in prin. uer.excommunicare suos tantum nisi ex præscriptione, vide Abb. in c.cum olim,in 111.col.de præscr.

Ibidem,ver.interminatur. vide Fely.in c.11.de except.col.4.

Cap. Tua nos.

In tex.in prin.ver.ut illa postmodum.uide Felyn.c.postulasti.col 9.de rescr.

Ibidem,uer.si uero. uer.tibi liceat. uide Alex. in cons 1..in primo.

In gl.culpabiles,circa fi.ibi ſicut ſola ſpes,vide Dec. in cap. ex parte, P.colum. 11. de offic. deleg at.

Cap. Ad Apoſtolicam.

In tex.vide ad iſtud cap. Roman. in ſing.348. incip. nunc habeo,& ſingul 438. pone quòd populus,Fely.in c.cum M colum.10. verſ.in gl.per ciperent,de conſtitut.

Cap. Mandato.

In gl. Abbate, verſ. principis,& an diſpenſatio ſit fauorabilis,vide Dec.in cap. At ſi clerici, § de adulterijs, col.9 uerſ.ſed aduertendum, de iudic. Fely.c.poſtulaſti,col.17.de reſcr.

In gl.affectu animi,in fi. uer. quòd aliquis.vide Fely.c.dilecto,col.3.de except.

Ne Prælati vices ſuas,&c.

Cap. Quoniam primum.

IN glo.ſtatuuntur,in princ.verſ.iudicem, uide Rot.378 in nouiſſ.

Ibidem, verſ. vniuerſitatis, vide Franc. Pauini in tract.de poteſt.Cap. ſede vac.in 2.q. in prin.

Cap. Querelam.

In gl.termini,circa principium.An contractus prædeceſſoris liget ſucceſſorem,vide Rot.231.in nouiſſ. & an emphiteuta poſſit expellere conductorē ad nouennium, vide Alex. in l.ſi filiofamilias,§.ſi uir in quinquennium, ſol. matr.& de inquilino & emptore, vide Doct. in l. emptore, C. locati.

In gl.eccleſiam,in fi.facit gl 21. q.1 (. c.præcipimus.

De Magiſtris.

Cap. Quanto.

In tex.uer.dignitatem aſſumunt.No.quòd doctoratus eſt dignitas,de quo vide Iaſ. in l.ſi quis in conſcribendo C de pact.vnde Iudæus non poteſt eſſe Doctor. vt dicit Abb. in cap.Iudæi, in fi. de teſtibus,vide Dec.conſ.161.Alexan. conſ.94. col.11.in 1.uol.

De Iudæis & Sarracenis.

Cap. Multorum.

IN gl.iuris ſeueritate, & an Iudæis ſit ſeruanda æquitas,uide Iaſ.in l.ſi inſulam,col.1.in 3.not. de verb. oblig. cuius tamen opinionem non puto veram,quia gl. hic loquitur in iſto caſu ſpirituali tantum,& vide Dec.in c.conſuluit 3 de appel.

Cap. In nonnullis.

In glo.animaduerſionis , quid importat iſtud verbum animaduerſionis,vide Dec.in c.præterea, in 2.not.in fi de off. deleg. qui dicit quòd poteſt mortem etiam importare,& allegat Anchar.conſil.15.qui allegat iſtum tex.

De Hæreticis.

Cap. Primum & ſecundum.

IN tex.c.1. uer. infidelis, an dubitatio inducat conſcientiam erroneam, uide per Fely. in c. fi. in col.pen.de præſ.

In c.2.in gl.1.uer.a peccato autem,uide Dec.c. cum non ab homine , in 4. col. in uer. ſecundus caſus,de iudic.

Cap. Excommunicamus.

In tex. uerſ. credentes. verſ. receptatores. No. quòd quis præſumitur receptator ex auxilio poſt factum,uide Dec. cap.1 .colum. 12. uerſ.quinto, de offi.deleg.

In gl fit etiam.hoc declara vt per Dec.in cap. intelleximus.in 1.gl de iudic.

In glo. iudicijs, & an ex ſola ſuſpitione poſſit inquiri contra aliquem de hæreſi,etiam non præcedente infamia,uide Fely.in c. litteras, col.pen. in fi.de præſumpt.vbi tenet quòd ſic.ſed non cōdemnari per tex.hic.

Cap. Sicut.

In gl.deprehenſi.uer.condemnati. an emendatio admittatur poſt condemnationem . uide per Dec.in c.at ſi clerici,col 24 uerſ. primus eſt, de iudic.& conſ.137.col.2 in fi.

De Schiſmaticis.

Cap. Fraternitatis.

IN glo prima, in princ.verſic.diſpenſationem, uide Dec.in cap. ſi quando,in 2.colum.de reſcrip Alexand.conſilio 20. colum. fin. in 3. uolumine.

Ibidem, circa finem. uerſi.poſtea accuſari. uide Dec.conſ.137.in primo.

De

De Homicidio volunt. vel casuali.

Cap. Si perfodiens.

AD tex.in prin. uide Alex. conſ. 140. col.3. in 2.uol. Dec conſ.354.

In gl. ſecularibus, verſ.quidam quòd ſic. vide Alex.conſ 109 col.3.in 1.vol.

Cap. Cum iuramento.

In glo.facturus, in fi. an verba generalia ad iactantiam inducant diſpoſitionem,uide Iaſ in l.1. § ſi quis ita,in 3 col.de uerb.obl. & in l.ita ſtipulatus, in 2.not.eo. tit. latius per Doct.in c. cum veniſſent,de conſtitut.

Cap. Sicut dignum.

In gl.mors,uide Alex.conſ.109. col.1.in 1.uolum.& conſ.140.in 2.

In glo ſi habent,circa fi. uerſ. corporalis. uide Rom.ſing 24.& Fely.c.exhibita,de iud. Perusin. c.reprehenſibilis.col.3.de app.

In gl.conſilium, verſ.præcepto, circa princ.an mandans homicidium fieri puniatur vt faciens, uide per Alex.conſ.62 in 4.uol.

Cap. Significaſti 1.

In glo.ſi ita eſt.uer.conſcientia. limita in delictis, in quibus præſumptio eſt contra delinquentem,nec ſtatutreius iuramento, uide Felyn.in c. 1.in col.fi.de præſumpt & c. paſtoralis,colum.2. de except.

Cap. Significaſti 2.

In tex.uer.& quidem, verſic credendum,uide Dec.conſ.137.colum.4.in fi. Alexand. conſi.15. in princ.

Ibidem,uerſ.in hoc dubio,uide Alex conſ.14. in 3.uol.

In uerſ.filio.uerſ. inculpatæ, uide Marſ. ſing. 700.incip occidens,& uide Dec conſ 9.

In glo.tutelæ,in princ.uer ſic.tamen, uide Alexand.conſ 109.col 3. in princ. & conſ.75. in 3. uol.Alex.conſ 8.

De Vſuris.

Cap. Primum.

IN tex.uer. abſolutè, uide Iaſ.in l diuortio. §. donationem,ſol.matr & uide quæ poſuit in c. conqueſtus,inf. iſto titulo.

Cap. Cum tu.

In gl.donec,an poſt reſtitutionem dicantur reſtituti.uide plenè per Dec.in c.1.col. 14. uerſ.ad ſecundum,de probat. Fely.c.quæ in eccleſiarum, col.11.uerſ.ſecunda declaratio,de conſtit.

In gl. fine, poſt uerſ. prohibitam. uide aliam ſolutionem per Abb. in c.paſtoralis, §.uerum.in 1.not.de appell.

In gl.euidenter,uer.pœna punienda,uide Dec. conſil.170. colum. 3. qui tenet quòd ultra ſtatutum non poteſt criminaliter puniri.

Cap. In ciuitate.

In ſum.ver.ſolutum, uide Dec.conſ.111. uol. 3.Alex.conſ 121.col.2.in 5 uol.

In gl 2.uer.quia licet.uide Dec.conſ.111 col. 1.& 115.col.1.

In gl.ex tali forma,in fi. forma dat eſſe rei, facit gl.in l.adoptiuus, ff. de ritu nup. gl.in c.dilecto,inf.de præb gl.in cap.ſtatutum, uer.committantur,de reſcr.in 6.

Cap. Conqueſtus.

In gl.de feudo, uerſ. habes ergo quòd in feudo recipitur aliquid ultra ſortem,non eſt vſura Rom. ſingul. 325. alios caſus, uide probari in l. cum debitor.ex quibus cauſ.pig fac contra. & in l. ſi is qui §.1 ff.de pign. practicus Papien. in forma libelli, in actione hypothecaria, circa fi.uerſ.quarum præmiſſa. Alex conſil.117.& 119.in 4 uol. Capol.cautel.125.Alexan.conſ.121.in 5.& 141. colum 3 eod uol.

Ibidem,uerſ ſed quale intereſſe. uide Dec.conſil.119.col.11.183.col. 11. Alexan. conſ.121.2. uolum.& conſ.26.col.11.in 4 & 141.5 uol.

Ibidem, circa fi. verſ. aliàs ſi modicum, uide Dec.conſ 167.in 1.uolum.& conſ. 105. in 2.col. in 2.uol.aliàs eſt 308 Alex.conſ.46.in 3.

Ibidem, in fi.quod peti poteſt.uide Dec.conſ. 39 uolum.3.

Cap. Conſuluit.

In tex. circa fi. uer.quæ taliter.uide Dec. conſ. 111.uel conſ.3.

In gl.ſperantes,uer.imò naturaliter.uide Fely. in c.ad audientiam,2.in 9.col. de reſcr.

Cap. Quia fruſtra.

In tex.in princ.uide Fely.in c.1.col 12.uerſ.ſeptimo, de iureiur.

Ibidem, uer. a nobis litteras, idem in ordinario tenet Rom ſing 336.

Cap. Cum in diœceſi.

In tex.uer.accuſator.uide Dec.in conſ.170.

vbi infert quòd criminaliter potest accusari.

Ibidem, vers. alijs argumentis, uide contra ad hoc allegat Ias. in l. cum te, in 11. col. C. de transact. & in hoc vnus testis sufficeret, secundum Abb. c. præterea, in fi. de testibus.

Cap. Salubrius.

In tex. uide ad istud capitulum Ias. in l. de diuisione, in 1. not. ff. sol. mat. Bald. Nouell. in tract. dotis, in 7. parte, in 3. speciali. Alexan. cons. 141. in 5. volum.

Cap. Quanto.

In tex. uers. Iudæi, uide Alexand. cons. 60. in 3. uolum.

In gl. 1. argumentum a contrario, non valere, vbi resultaret absurdum legis. vide quæ notantur in c. significauit, de foro compet. nec in legibus, neque statuis. Alexand. consilio 191. colum. 7. in quinto.

Cap. Nauiganti.

In tex. in princ uide Dec. cons. 123. colum. 1. & Alex. cons. 73 col. 3. in 2. uol.

Ibidem, uers. ratione, uide Dec. cons. 111. col. 9. & per totum.

De Crimine falsi.

Cap. Falsidicus.

IN tex. uersi. occultat, hoc intellige in teste, seu in iudice, secus in parte, quæ non tenet allegare ius quod aduersario competit. uide Dec. c. si duobus, colum. 3. de app. & cons. 189. col. 8.

In gl. 1. uer. obnoxius, uide Dec. in c. licet, col. 17. de probat. uers. 2.

Cap. Super.

Ad hoc vide Fely in cap. de cætero, col. 4. de re iudic. ubi dicit procedere istum textum, quando notoriè appell.

Cap. Ad audientiam.

In tex. uer. custodiæ, nec debet accipi fideiussor. ut per Dec. cons. 143. in prin. in gl degradatis, uers. sed quæ, uide Abb. in c. tam litteris, col. 3. de testibus.

Cap. Quam graui.

In tex. in 1. not. quòd clausulæ insolitæ inducunt præsumptionem falsitatis, de quo uide allegata per Dec. in c. ex parte, in 3. not. de rescrip. & Abb. in c. quod super. in 3. not. de fide instrum.

Ibidem, uer. consuetudinem, uide Hypp. sing. 118. & Fel. in c. Gregorius, in prin. in proœmio.

In glo in plurali. uers. Gregorius, & uide alia iura allegata per Fely. in c. Ecclesiasticæ, in prin. de except. & sup. in proœmio incip. Gregorius.

Cap. Ad falsariorum.

In tex. uide Felyn. in c. ex parte, in vers. stylus, col. 2. de rescr. & certos casus in quibus quis punitur tanquam falsarius, sed non pœna, l. Corneliæ, uide Fely. in c. nonnulli, § sunt ex alij, col. 9. uers. amplia septimo, de rescr.

In gl. 1. in prin. uide Abb. in c. tam litteris, col. 3. de testibus.

In glo. dixerint, uer. inquirere, & tali casu ignorantia non excusat, uide Dec. in consilio 161. colum. 4.

De Clerico percussore.

Cap. Si quis in aliqua.

IN gl. si non emendauerit, uers. & est argumentum, uide per istam gl. quid dicat Fely. in c. sicut, col. 2. in gl. adulterio, de testibus, quod peccatum prius commissum aggrauat secundũ contra Aret. ibi.

De Maledicis.

Cap. Statuimus.

IN gl. 1. in princ. sed peccatum in spiritum sanctum est, nunquam pœnitere, ut declarat Bar. in l. qui ea mente, in 3. col. ff. de furtis.

Ibidem, circa fi. uers. secundum leges blasphemans punitur ultimo supplicio, & hoc ultra pœnam impositam a canone, ita intelligit istam gl. Aret. in c de his, col. 2. de accus. uide Alex. consil. 175. col. pe. in 2. uol.

De Clerico excommunicato.

Cap. Si quis presbyter.

IN gl. præsumpserit. uer. in medium, uide Fely. c. Apostolicæ, col. 7, de except.

In gl. Regis, in prin. an ecclesia habeat pœnam exilij uide Dec. in c. cum non ab homine, col. antepen de iud.

Cap. Clerici

In gl. 1. uer. alijs episcopis, circa med. no quem per se deponi ab uno ordine tantum, uide aliam gl. in c. presbyterum, dist. 50.

Ibidem, circa fin. uer. cum iniustè, & in simil. vide

uide Dec.in c. ad pręsentiam,in 1.not.de app.vbi tenet,quòd non habet locum iste tex.quãdo sententia est nulla.

Cap. Latores.

In gl.multitudinem,vers.sed ista,vide Fely.in c.dilectę,col 4.de except.

In glo.ab officio,uersic. feratur sententia,uide Fely.in c.apostolicæ,col.7.de except.

Cap. Illud.

In gl.officia in fi.imo tenetur dicere officiũ secundum Fely.in c.apostolicæ,col.7.de except.

In gl in hoc,uers.sed dicta paucorum,uide ad materiam istius gl.Fely.in c.cum contingat,colum 1.& seq.de rescr.per totum, & limita istũ textum,vt ibi per eum,col.fi.

Cap. Postulastis.

In tex.vers.innodaris, & hoc procedit etiam si tãtum in minori esset excommunicatione,quod probare in c.si celebrat,inf.eo.hoc tamen fallit si haberet expectatiuã,de quo vide Rot. in decis.8. in antiquis,& decis.vlt.in antiquioribus, de sent. excommunicat.

Ibidem, vers.conferri, circa principium, uide Dec.cons.145.in princ.

In gl retinere,in contrarium vide gl.in Clem. secunda vers.suppręssus,de vita,& honest.cler.sed hoc intellige,vt per Abb.in d c bonæ.

In gl.dispensatum, in fi. vide Abb.in cap. at si clerici,de adulterijs,col.3.de iudic.

Cap. Apostolicæ.

In tex.versic ignorantia, vide Dec. cons.164. volum.3.

In gl.ignorantia probabilis, versic. idem ergo an excõmunicatus possit impetrare rescriptum, vide per Rom.sing.724.& duo.in c. 1. de rescr. in sexto.

De excessibus prçlatorum.

Cap. Quam sit graue.

IN gl.prima circa fi. confessio extraiudicialis quando præiudicet,uide per Abb.in cap. at si clerici,in 5 col.de iudic.& ibi Dec col.21.de suspensione,& Abb.in c.si cautio,col.4. de fide instrumentorum,& not.180.in nouiss.

Cap. Inter dilectos.

In vers.nos igitur,vers.iuxta consuetudinẽ,vide Dec.cons.170 col.pen.

In gl.irrita,vers.ipso iure,vide Fely.ca.querelam,col.1.& 3.de iureiur.

In tex.vers.inconstantiam, in fi. vide Fely.c. ex parte decani,col.8.ver.ex hoc inferri,de rescr.

Cap. Excedentibus.

In tex.vers.indulgentiarum,de hoc vide Frãc. Pauini,in tractat.de pot.cap sede vac.q 4.

In glo.dignitatis, vers.ad episcopum, vide ad hoc Dec.c.proposuisti,in 1.not. de probat.

De Priuilegijs, & excess. prælat.

Cap. Cum & plantare.

IN glo vers.in ecclesijs,vers.ratione,vide Dec. in c.bonæ,col.7.de app.

In gl.pleno iure,in princ. vide Alex.cons.89. col.1 in quinto volumine.

Ibidem,vers.sed à contrario,vide ad hoc Rot. decis.21.de pręben.in nouiss.

Cap. Cum olim.

In tex.vers.mentio,circa med. & quando non sit opus facere mentionem, de iure ordinarij in litteris exemptionis, vide per Dec.consil.169.in tertia columna.

In glo.fine ipso,not.quòd si aliquis vult probare ammissionẽ instrumenti quo modo fiat, de quo vide Abb in c.2.in fi.de pbat.& qualiter tenore priuilegij possit probari per testes, vide Alex.in cons.169.viso testamento in secundo.

Ibidem,vers si quæris qualiter probetur amissio instrumenti,vide etiam Alexan. consilio 107. col.fi.in secundo.Fely.in rubr. de consuetud.columna quarta.

Cap. Accedentibus.

In tex.vers.tacitè,circa fi. vide Fely c.cum accessissent,c.13.tertia limita,de constit.

In gl prima,vers.item videtur de hoc Alexan. in cons.193.circa fi.in secundo volumine.

Ibidem circa fi.vers.nisi probetur,quòd quarta,vide Alex.cons.33.col.prima,in quinto vol.

Cap. Cum capella.

In gl.prima,vers ex hac decis.in princ An priuilegium extendatur ad ea quæ de nouo acquisita sunt,vide Alex.cons.188.incip. in occurrenti casu & cons.193 col.3.in 1.uolumine.

Ibidẽ,ver.quia una,& eadẽ causa circa medi facit lex etiam ff. de iure dot.l.1.sol.matr.& quod not.Alex.in leg. si ex toto,de lega. primo.Fely. c.cum olim, de maiorit.& obedient.

Cap.

Cap. Vt priuilegia.

In glo.mutato,de istis oblatis, uide c. in præsentia,in 6.not.de probat.

In gl.semel in anno,circa fin.quis non perdit priuilegium etiam si locum mutat,uide Fely.cõsilio 97.col.2.in secundo uol. Fely.in c. cum accessissent, vers.limita secundo,colum.11. de constitut.

De Purgati canon.

Cap. Inter sollicitudines.

IN glo.prima, circa principium modum procedendi in purgatione canonica,uide per Arct. in c.super litteris,col.6.in glo.sup.de testibus.

In glo.obortam,uide similem gl.in cap. super his,vers.deiecit,in fi.de accusat.

Cap. Cum dilectis.

In tex.vers.ex errore relationis,an credatur litteris iudicum sine subscriptione, uide Abb.in c. post cessionem, col.111. de probat.

In gl.contumacem, versic.& sic, circa fi. uide Abb.in c.olim,in fi.de testibus.

In gl.iuris,vers.de substantia, uide Fely.in ca. cum dilecto,col.111 de rescr.

In gl.apud ver.per hæc iura,uide Abb.in cap. cum in iuuentute,in fi.de præsumpt.

In gl.ordinarius, circa fi.uers causam perdere uide Fely. in c.ex tenore,col.7.de rescr.

Cap. In nostra.

In tex. in princip. an ex causa tale statutum à principe possit reuocari,uide Alex.consil.101. col.5.in primo vol.qui tenet,quòd sic,uide Fely. c.quæ in ecclesiarum,col.8. vers.pro ista conclusione,de constitut.& in eo.c.col.20.vers.secundò nota.

In gl.prima,circa fi.uers.expensæ,uide tamen Roma.in sing.653.incip.expenderes,ubi distinguit quid in iudicio,& quid in contractibus,& ad gl.uide Alex.cons.168.in col.2.vol.2.

De Pœnis.

Cap. Sua ad nos.

IN tex vers.sublata, & quòd pœna exigi possit,uide per Alex consil.6 col 11 in 46.& consil 76 in fi.in 5.uol. & uide per declaratione istius tex Socin.cons.253.col.pen.lat.in l.4.§.Cato,in ult.opp.B.r.de ver.oblig.Maria.Soc.in cons.18. in secunda columna.

In gl.prima,vers.nec est seruandus,circa med. & hoc procedit de iure canon. ut dicit Dec. in cons.138.colum.111.

Cap. In quibusdam.

In tex.versic. seueritatem, quid importet uerbum seueritas canonica, vide Dec. c.præterea,de off.deleg.no.11.

In gl.passus,in prin. quòd pœna deuoluatur in dubio ad damnum passum,uide quæ allegat Dec. rubr.de iudic.in fi.2.lect.

In gl.dispensatum, quòd episcopus possit dispensare,uide Fely in c.at si clerici §. de adulterijs,ubi Dec.col.4. vers.limita,secundo, de iudic.

De Sententia excommunicationis.

Cap. Parrochianos.

IN gl.prima,in princ vide aliqua per Fely.in c.1.in 1 not.de appellationib.

In gl.satisfaciũt,vers datur læso, an autem læsus sit vocandus pro sui satisfactione, uide Abb. in c. peruenit, primo, de appellation. in fi.quòd tenet,quòd sic.

Ibidem,vers coram ipso, uide Fely. in c. cum sit,col.5.de foro compet.vers optime facit.

Cap. Cum desideres.

In gl.ad cautelam,vers.& sic iuramentum, uide Doct.in c.quæstioni,in 1 not.de app.

In glo.præstitũ,in fi.limita,ut per Dec.in cap. prudentiam,in §.sexta, in gl. vers. excommunicationis de off.deleg.& de iuramento,uide ibi,in §.si verò.

In glo.si publica, an per solam famam potest probari excommunicatio, uide Abb. & alios, in c.prudentiam,in §.sexta, in fi.de off.deleg.

In gl.nisi,vers. & sic tenet absolutio si iniusta, uide de hoc Dec.& alios,in c.qua fronte, de app. in columna finali.

Cap. Sicut nobis.

In glo.alio modo,uers.nec sufficit. No glo. quòd non creditur honestæ personę in pręiudicium alterius,uide quę ad hoc allegat Dec.in cap. prudentiam,col 12. vers sed tamen, de off deleg. Abb.c.cum à nobis,de testibus, & in c.constitutus,in fi.de app & in c.cum super, col.fi. de fide instrumentorum.

Cap. Per tuas.

In tex. vers.absoluere, in princip. etiam non

vocatis testibus partibus, ut tenet Abb. in c. qua fronte, in 3. col. de app.

Ibidem, vers. nos autem, vers. post appellationẽ in dubio autem, an vendatur appellass: ante, vel post, uide Dec. in c. super eo. 11. in 1. not. de app. & uide casum, in quo valet excommunicatio post appellationem per Abb. in c pastoralis, colum. 3. de app.

In gl. intolerabilem, vers. talis sententia, an autem ad hoc, quòd sententia sit nulla, contra quando ius, requirat, quòd ille error sit patenter expressus, an autẽ sufficiat, quòd sit contra aliquam legem, vel canonem, uide Dec. in c quoniam, columna 11. vers. & secundum, de prob. ubi limitat istum textum habere locum in alijs casibus quã de excommunicatione, quia de hoc specialiter est prouissum hic, de quo vide Abb. in cap. inter cæteras, in 3. col. de re iudic.

Cap. Inquisitioni.

In tex. vers. quamuis, in princ. & quòd præualeat veritas præsumptioni iuris, uide Fely. in c. 1. col. 11. vers. hanc fallentiam, de constitut.

In glo probabili, vers. quia publicè, & quòd fama præstet iustam causam credendi, uide Abb. c. de quarta, col. 15. de præscr.

In tex. in fi. an differat forum canonicum contentiosum à foro pœnitentiali, uide Dec c. nouit, in gl iudicare de iudic. vers. secundo facto. Fely. c. si cautio. col. 17. de fide instrumentorum.

Cap. Sacro approbante.

In tex. in 1. vers. admonitione præmissa. No. in delegato est ipso iure nulla excommunicatio monitione non præmissa, ita Rot. in nouiss. isto tit. 3. decis. & an valeat quęstio inter partes, vt non facta solutione quis statim sine monitione possit excommunicari, uide Fely. c. ex rescripto, col. 11. in fi. de iureiur. ubi quòd non.

In glo. prima, de materia, uide Abb in c. 1. & g. 4. col. de off. deleg.

In gl probari, vers. & sic, & an præsumat ista monitio, vide Dec. d. c. quoniam, col 14 de prob.

In glo. rationabili, quid si causa sit dubia, uide Abb. c. ad nostram, 2. col. 2. de iureiur.

In gl constiterit, vers. præsente, & citata parte, uide Dec. cons. 198 in fi.

Ibidem, circa fi. vers. si tamen, uide Abb. c. dilecti primo, in 11. col. de rescrip.

In tex vers admonitione, in prin. etiam extraiudiciali, vt tenet Perus. in c. qua fronte, in secundo not de app. uide Abb. in c. tenor. col. pen. de re iudic.

Cap. Si quem.

In tex. vers. maioris, limita, ut per Dec. in cap. cum non ab homine, col. 6. de iudic. per Abb. in cap. in præsentia, not. 10. de prob. uide Fely. cap. secundo, col 4. de except. & c. dilectæ, col. 11. eo. tit. c. si. in fin. eo. tit.

De Verborum significatione.

Cap. Intelligentia.

IN gl. prima, uide Dec. in c. secundo requiris, inf. de app. & in vltimis uoluntatibus magis attenditur mens testatoris quam uerba. Alex. consilio 130. in secundo uolumine.

In gl. rei vers. item arg est unum uerbum proprium, & improprie accipitur diuersis respectibus, ut per glo l. 2. uer. manumitti, ff. de off. procons. & leg. No Fely. in c. inter alia, tertio not. de sent. excommunicationis, latè per Ias. in l. si tibi pecuniam, in princip. si cer. pet.

Cap. Forus.

In tex. vers. commercijs, & circa immobilia, ut probatur in c. pastoralis, supra de iure patr.

Ibidem, in fi. uers. commercium, uide Abb. in c. testimonium, col. 11. de testibus.

In gl. discutit, uers. iudicium, non tamen definit esse causa secundum Doct. quos refert Dec. in rubr. de iudic col. 4. uer. alia fuit definitio, in prima lect.

In gl. iudicium, an ante litem contestatam sit iudicium, uide Doct in rubr. C. de in ius uoc qui tenent, quòd sic, Ias in l. postquam liti, in 11. col. C. de pac.

In glo. arg. uide Abb. in rubr. de probat. in princip.

In gl. non fęmina, uers. in criminali, uide Dec. cons 133. col. 6. in princ. Soci. cons. 54. colum. 11. in tertio uolumine. Alex. cons. 19 in princ.

Ibidem, in fi. uide Alex. consil. 17. in secundo uolumine.

Cap. Ex parte.

In tex. uer. valet iussus, uide Fely. in c. cum M. col. 23. uers. quinta conclusio, de constitut.

Ibidem, circa fi. uersic nisi prius, limita, ut per Perus. in c qua fronte, col 4. de app.

In gl. pro contumacia, uersic. idem esset, circa med. contumacia ex crimine publico non relaxatur ante satisfactionem, uide ad hoc aliqua per Dec. & alios in c. prudentiam, § fi. de off. deleg.

In gl. si uero, uers. sententiando, uide Abb. in c. peruenit, 2. in 3 col. de app. est præceptum iudicis, non est sententia. Alex. cons. 50. col. 11. in secundo uolumine. Fely. c. ecclesia, col. 11. uersic. quarto not. de constitut.

Cap.

Cap. Cum olim.

In tex.verſ.vel probationem,& per inſtrumen tũ. Alex.cõſ.37.col.4.in fi.in ſecundo volumine.

In gl.confeſſionem, an actus in iudicio faciãt notorium,uide quod not.ponit Dec.in cap.11. in primo not.verſic.per iſtũm,de prob. Abb.c.ſignificauerunt,col.111.de teſtibus Dec.c.ex inſinuãte,in fi.de appellationib.

Cap. Abbate.

In tex.§.contra quos,in verſ.cauſalis, vide Fely.c.ex parte,verſ.clauſula ſi preces, colum.3.de reſcri.

Ibidem, verſ.potius quam perire, & hæc prævalet,vt inquit Dec.in conſ.140.colum.11 & hoc etiam in odioſis, puta in reſcriptis ad lites,de quo vide Dec.c quoniam,col.12.verſ.5. de off. deleg. ſed in teſte vide Abb.in c. cum clamor, in fi. de teſtibus,& limita,ut per Rot.432.In nouiſſ.

In glo.fiat in fides,vide Dec.conſil.152. col. pen.in fi. vbi hoc limita non habere locum in priuilegio principis,vide eundem in conſil.169. col.111.& ſeq.

In glo.donec,verſ.nec adhuc credo, circa fin. priuilegium non perditur ex impotentia non vtendi,uide Dec.in conſ 67.in addit. ibi, col.3. in ſecundo volumine.Fely.cap.cum acceſſiſſent, col.10. de conſtit.

Cap. Super quibuſdam.

In tex. verſ. Salinaria, an ſalinæ ſint de reſeruatis principi,uide Dec. conſ.89. in ſecundo,columna prima.

In gl.Imperatorum,in fi.uide Abb.in c. cum non liceat,in fi.de præſcr.

In gl.non extat,vide Alex. conſ.16. colum.5. in quinto volumine, & conſuetudo cuius initii memoria nõ extat inducit priuilegium, pro quo uide Marſ.ſing.79. Abb c.cum contingat,col 4. de foro compet.& c.à nobis,col.11.de præſcr. & in reſeruatis principi non poteſt allegari conſuetudo,niſi cuius initij memoria non extat, ut hic, & uide Dec.conſ.197.col.11.Soc.conſ 7.in ſecundo Alex.conſ.16.vel 6 in princ.& conſ.35 conſilio 68.col.4.& conſ.125 col.prima,in ſecundo, & in his quæ ſunt contra publicam vtilitatem Alex.conſ.70.in 3.vol.

Cap. Tua nobis.

In tex.in fi verſ continentur.No quòd appellatione beneficiorum veniũt omnia beneficia, & dignitates de proprietate vocabuli, & hoc firma per uerbum continentur, quod notat proprietatem,vt per Bar. in l.cui eorum,§ affinitates, de poſtul. ſed in dubio non venit præbenda, uel canonicum ius, ſi in illa eccleſia ſint inferiora beneficia, non quòd non veniunt de proprietate vocabuli, ſed quia intẽtio Papæ eſt ſemper in dubio velle minus grauare eccleſiam quam poteſt, vt probatur in c.cum in illis,de p̃ben.in 6.& c.fi. eo.tit.in antiq.Fely.c.poſtulaſti, col.7. de reſcri.

De Regulis iuris.

Cap. Qui ſcandalizauerit.

IN tex. verſ. veritas 53.teſtis, vel iudicis, ita Abb.in c. officij, de pęnit. & remiſſ. de quo Dec.in cap.quoniam,in 4.not.de prob ubi ponit tres notabiles effectus huius verbi,& uide eũdem in c.ſi duobus,col.3.in fi.de app.& limita, ut per Fely.c.11.in 3.col.de præſcript.

Finis adnotationum in quinque lib. Decretal.

MARGARITA DECRETALIVM

LIBELLVS ADMODVM SINGVLARIS omnes flosculos in ipsarum Decretalium Textibus reconditos, secundum alphabeti ordinem explicans.

A

ABBAS ea, quę sűt Episcopalis dignitatis non exerceat, ut cognoscere de causis matrimonialib. inifigere pęnitētias publicas, concedere litteras indulgentiarum, & similia huiusmodi, de excess. prel. accedentib. columna 1265.2

Abbas fieri potest quis de apostasia rediens, de eta. & quali. intellexi mus. 195.2

Abbas infamatus aut conuictus appellatione remota, si nolit sponte cedere, compellatur, de appellat. quia nos. 657.1

Abbas cōtra libertatem ordini indultam non tenetur Episcopo obedire, de exces. prela. saue. 1270.2

Abbas monachum ad vitam arctiorem transeuntem non reuocet, nisi causa leuitatis id faciat, de regula. sanè. 877.2

Abbas quis esse potest in necessitate, licet non possit esse presbyter, de eta. & quali tuam. 194.2

Sed hoc fit per dispensationem secundum Ber. ibid.

Abbas immediatè Papæ subiectus sine eius licentia cedere non potest, de renunc. dil. &i filij. 176.1

Item nec aliam abbatiam potest recipere, nec aliam religionem de cō sue. cű venerabilis. Si. nec Abbas Episcopo subiectus. 18. q. 2. abbas c. 3 65.1

Nec Laici sine licentia Episcopi, de consuet. c. cű venerabilis Ber. 65.1

Abbas esse non pōt non professus.

Idem de canonicis regularibus, de elect. cum in magistrum. 135.1

Abbas absoluere potest monachū ab excommunicatione in sęculo contracta, nisi mutilatio membri, vel effusio sanguinis sit secuta, vel in Episcopum aut abbatem manus iniecerit violentas. Idem de priore, de sent. excom. cum illorum. 1344.1

Cum talibus possunt etiam dispēsare abbates in susceptis ordinibus in excommunicatione, si memoriam facti non habeant, vel peritiam iuris, nisi factű sit graue, & notabile. ibid.

Abbas vnus diuersis monasterijs pęesse nō pōt, de rel. dom. ne nimia. 935.1

Similiter nec monachus in diuersis ecclesijs esse potest. ibid.

Abbas potest excommunicare monachos suos, vel canonicos. Idem potest prior, de maio. & obe. cum in ecclesijs. 307.1

Abbas non benedictus ab Episcopo super hoc tertio requisitus potest exercere ea, quæ sunt officij sui Episcopo irrequisito: ita tamen, quod sit primo confirmatus, de supplen. negl. præ lat. statuimus. 177.1

Abbatem potest capitulum confirmare, de consuet. c. cum dilectus 65.2

In abbatem pōt eligi eremita, de elec. c. cum monasterium. 87.1

Abbates Cistercienses obedientiā faciunt Episcopo suo secundum formam quæ habetur de simo. c. ne Dei Ecclesiam. 1165.1

ABBATISSA potest suspendere moniales, & clericos suos propter culpas suas ab officio & beneficio & etiā propter inobedientiam: sed nō pōt excommunicare, de maio. & obe. c. dilecta. 308.2

Abbatissa nec prædicare, nec confessiones audire pōt, de pęn. & remis. c. noua. 1322.1

ABSENS in seruitio Papæ. vel Epi sui, non debet priuari beneficio, de cle. nō resi. c. cum dilectus. Idem est: si cām suā, vel suorű agat. 724.2

Contra absentes non seruatur sententia diffinitiua lite non contest. & maximè si sint absentes causa studij & peregrinationis, de maior. & obe. c. inter quatuor. 306.1

Item de offi. iud. del. c. consultationibus. 238.1

Absens causa studij in loco minus competenti fructus beneficij non recipiat: de cle. non resi. c. tuæ. 102.1

Absens diu & vocatus venire noluerit, priuetur beneficio siue dignitate. eo. tit. c. ex parte 2. 727.2

Et maxime si sine iusta causa, & necessaria, preteritim: siue licentia Epi ... oratus ... rit, & congruo tempore expectatus ... n redierit, eo. tit. c. inter quatuor. 725.2

Item si ecclesia patiatur defectum magnű de absentia ministrorű, possunt reuocari. eo. ti. c. cű ad hoc. 725.2

Absens pōt quis esse de licentia sui prælati, vel cā studij, siue alia cā honesta, eod. tit. cap. relatum. 720.2

Absente vno iudicű, sententia alterius nō valet, de offi. del. c. cām. 1. 242.2

Absens ad electionē vocari debet, si tāe cōmodè pōt, de elec. in Genesi. c. 46. 2. & c. ... certam. 122. 2. aliàs electio cassari pōt, nisi postea cōsentiat.

Absens contumax lit. cont. condēnari pōt, de dolo, & cōtu. c. prout 453.1

ABSOLVTIO pecunia redimi nō debet, de simo. c. ad aures. 1148.2

Absolutionis formam de excōicatione maiori & minori, & quis potest absoluere. habes de sen excom. nuper. 1340. 2. eo. tit. quamuis. 1363.2

Absoluendus de iniectione manus violenta debet iurare, quod nunquam in clericum, vel monachű iniiciat manus violenta, nisi se defendendo, vel quod stet mandato absoluentis, de sent. excom. c ex tenore. 1330.1

Absolutus, quis non habetur nisi probet per litteras, vel alias legitime, eo. tit. c. sicut nobis. 1350.2

Absoluitur quis in dubijs ad cautelam, eo tit. c. per tuas. 1360.2

Absoluitur quis sub conditione in articulo mortis, vel ratione paupertatis, vel habēs inimicitias capitales, vel iustam excusationem, quod ita habita opportunitate curiæ Romanæ, se præsentet, eo. tit. de cætero. 1 ... c. 2

Et q. excusenē labore pręgēdi ad curiā Romanā, eo tit. c. quānis ... 1363. 2

Absolui nō dēt quis nisi læso satisfacto si manus violentas iniec. it, eodē capitulo parochianos. 1329.2

Absolui non debet quis antequam audiatur, eo. tit. c. per tuas. 1359 2

Absolutio pro offensa, vel cōtumacia quomodo fieri debeat, de verbor. sign. c. ex parte 1. 1374.2

Absoluuntur monachi, & canonici regulares a suis abbatibus, de senten. excom. c. monachi. 1326.2

Absoluii de iniectione manus violentas ostiarios a suo epo, nisi sit casus enormis eo. tit. cap. si vero 1. 1329 2

Absoluitur a solo Papa laicus cuiuscun

arbitrus est compromissum, eo.tit.c.cū flectus. 364.2

In arbitrum sub certa pœna compromitti potest, de præsump.ca.litteras. 563.1

In arbitro in incertas personas nō potest compromitti, nec valet, de arb. c.innotuit. 369.1

In arbitrum licet compromittere in rebus spiritualibus. de his quæ fiūt à præ.c.cum apostolica. 775.2

Arbitrium finitur vno aduersario defuncto, de arbi.c.ex parte. 367.2

Arbiter non potest infirmare sententiam per ius latam, eo.tit.c. exposita. 368.2

Arbitrium valet auctoritate superioris, quod aliter non valet, eo.tit.ca. cum a nobis. 370.1

Coram arbitris conuentus non potest conuenire conuenientem, eod.tit. c.cum dilectus filius. 354.1

Arbitra potest fœmina esse secundum consuetudinem terræ, non aliter, eod.tit.c.dilecti fili. 362.2

Arbitrium, si male recognoscatur arbitratum, non tenet, eo.tit.c.non sine multa. 361.2

Arbiter in causa restitutionis in integrum esse non potest de rest. in inte.c.causa. 358.2

ARCHIDIACONVS potest cognoscere de causis matrimonialibus, de offi.arch.ad hæc. 225.1

Archidiaconus curam habet episcopatus post episcopum, eod.tit.cap.1. 223.1

Archidiaconus de tertio anno in tertium visitet d.c.1. Nec vltra septē equitaturas habeat. de censi. cap. cum Apostolus. 956.1

Archidiaconus cum personaliter visitat, potest procurationem petere, de offic.arch.c.1.223.1.& de censib. c.procurationes. 955.2

Et c.cum apostolus. 956.1

¶ Archidiaconus, debet instituere & examinare promouendos, cum sit maior post episcopum, eod.tit.c.ad hæc. 225.1

Archidiaconus potest abbates & abbatissas installare, eo.tit. ca.vt nostrum. 226.2

Archidiaconus nulli curam animarum sine licentia episcopi committat eod.tit.c.cum satis sit. 224.2

Archidiaconi officium, eod.tit.ca. officium. 223.2

Archidiaconus nemo sit in duabus ecclesiis, sed in vna potest habere præbendam, in alia archidiaconatum, de præben. præterea.732.1.& de procur. capitulo. ex insinuatione. 329.2

Ab archidiaconi iurisdictione non debet episcopus ecclesias eximere, de exces.præla.c.ad hæc. 1259.2

Archidiaconus exercet iurisdictionem secundum consuetudinem loci de offi.archi.capitulo. archidiaconis. 344.2

Archidiacono detur coadiutor si efficiatur paralyticus, de cler. ægro.ca. vlt. 751.2

ARCHIEPISCOPVS potest prouidere de epō vel ab .....,si intra sex menses non eligitur de consilio capituli sui & aliorum virorum prudentum, de elec. c. ne pro defectu.128.1

Archiepiscopus cum non potest episcopum consecrare potest committere, de off. iu.or. quod sedem Apo. 290.1

Archiepiscopus debet consecrari in sua ecclesia ab omnibus suffraganeis, de tem.or.c.si archiepiscopus. 182.1

Archiepiscopi prouisio cassatur, si non post sex menses prouidit, quando potuit, de concess.præben. c.dilectus. 768.1

Archiepiscopus prouinciam suam visitans potest petere procurationem, de censi.c.sopitæ.959.2.& in nouel. de censi.c.Romana l.6. 386.1

Archiepiscopi legati non possunt absoluere de iniectione manuum in clericos, de offi.leg.c. excommunicatis.282.1.& in noue.eo.tit.cap.officij. 166.1

Archiepiscopus subdito sui suffraganei non potest causam aliquam inuito delegare, de off.iu. ord. pastoralis. 291.1

Archiepiscopus debet excommunicatos suffraganei vitare, & sententiam eius tenere, & ad absoluendum remittere, si sit appellatum ad eum, eo. tit.c.ad reprimendam. 288.2

Archiepiscopus cedens subest archiepiscopo, in cuius prouincia moratur, de renun.cap. ad supplicationem. 166.1

Archiepiscopus non debet statuere in prouincia sui suffraganei vel acceptare contra ius sine suo consensu, de exces præla.c.sicut. 1261.2

Ad Archiepiscopum potest appellari a suffraganeo in causa, etiam si videatur interdicta, de off.iudi.or. ca.licet. 291.1

Archiepiscopus nō habet iurisdictionem in subditos suffraganeorum, nisi in casibus expressis, eo.tit.c.pastoralis in glo. 291.1

Ad archiepiscopum non deuoluitur potestas conferendi beneficia, si intra semestre tempus non conferantur, nec quando collatio ad capitulū, & ad episcopum simul pertinet, & ipsi simul non conferunt, sed tunc cō fert superior, de concess.præb.c.postulastis. 769.2

In archiepiscopum cōfirmatus potest episcopum confirmare etiam nō consecratus, de transla. epi. ca.cum ex illo. 152.1

De pallio archiepiscoporum quære ad literam P. vbi de pallio fit mentio.

ARCHIPRESBYTERI qui & decani rurales dicuntur, archidiacono subijciuntur, de offi. archi.c. ad hæc nos. 225.1

Archipresbyteri officium, & ministeriū, de offi.archipresbyt.c.1. 228.1

Et c.ministerium, & c.3.& 4. 228.

1.& seq.

ARGVMENTVM dicitur, quod non per testes vel tabulas, sed naturali probatione inducitur, de verb.sig. c.forus.

ARMA portantes clerici excommunicentur, de vita & honest. cler.c. clerici.1. 703.2

In armis inuenti clerici post trinā admonitionem episcopi non defendantur, quia ius perdunt clericale, de sent.excom.c.in audientia. 1337.1

Arma portantes & seditionem facientes clerici si occidantur, non mittuntur ad curiam occisores eorum.e. tit.c.perpendimus. 1336.1

Armis se defendere possunt clerici ab inimicis. ibid.

Armis cleri associati aliis, si aliq. & fine eorum consilio occiduntur ab alijs non sunt promouendi, de clerico percus.c. vlt. 1247.1

ARCTA non potest contrahere matrimonium, & contractum dirimitur, de frigi.& malef.ca.fraternitatis. 1080.2

Arcta probanda est per aspectum, qui præfertur iuramento, ibi.& de p c.proposuisti. 485.2

ASSESSOR est qui assensu partium eligitur ad causas dirimendas, de offi.iu.del.cap.super quæstionum. 254.1

ATTESTATIONES vnius iudicis alius Iudex recipere potest, de testi.c.causam quæ. 505.1.& 508.1

Attestationibus publicatis contra matrimonium, alij testes & instrumenta alia admittuntur, eod.tit.c.series. 512.1

Attestationibus clausis iterato possunt produci testes, eo.tit.c.cum causam. 522.2

Attestationes quando non ualent patet, in titu.vt lite non contest. non pro.c.vlt. 403.2

Attestationibus publicatis possunt instrumenta exhiberi, de fid.instru.c. cum dilectus. 552.2

Cætera quære de testibus ad literam T. vbi de testibus agitur.

AVCTORITAS consequitur pallium archiepiscopale, de auct. & vsu pal.per totum. 158.1

Auctoritas superioris non excusat delinquentem, de tempo.ord.c. dilectus filius. 186.1

Auctoritas eligentium profertur numero eligentium, de elect.c.dudū. 98.2

Auctoritas regalis & sacerdotalis tenetur defendere ecclesiā, 23.q.5.res autem omnes.

AVDITVS testium contra matrimonium non valet, nisi sint graues personæ testantes factum, de testi.ca. præterea. 513.1

Auditur quis veniens contra factum suum, de sen.& re iud.c.lator. 623.1

Ab auditore dato a iudice ordinario

Cætera de excommunicatione, & absolutione quære ad literam A vbi ponitur absolutio, & infra de litera P. vbi ponitur Percutere.

Con-

Dam-

Damno facto per antecessorem nō obligatur successor, si est in damnum ecclesiæ factum, de preca. c. 3. 790. 2

In damnum ecclesiæ alienata sunt reuocanda, de reb. eccle. alie. c. ad audientiam. 788. 1

Damnum faciens non excusatur ignorantia, si scire debuit, quin teneat satisfacere. de iniu. c. si. 1310. 2

DEBITOR plus obligatus si alteri quam creditori soluit, de iureiur. c. eam te. 579. 1

Pro debitis soluendis potest episcopus beneficium retinere, de fideius. c. peruenit. 812. 2

Pro debitis alienis ecclesia nō grauetur, de do. c. fraternitatem. 818 1

Debita patris soluat filius, & prælati prædecessorū suorū, de sol. c. 1. 815. 2

Debitor excōmunicatus debet absolui, si non potest soluere, præstita cautione quod soluat cum poterit. eo. tit. c. Odoardus. 816. 2

Debiti iniusti solutio per debitorē probari debet, eo. tit. c. is qui. 817. 1

Debito pro maiori parte soluto nō debet pœna exigi, si aliud non potest solui. de pœnis c. suam. 1514. 1

Debitor tenetur liberare fideiussorem ab omni obligatione de fideiuss. c. constitutus. 813. 2

Indebite exactum, licet ex consuetudine, non est soluendum, de exces. præla. c. sane. 1250. 2

Ad debita soluenda quatuor menses conceduntur, de offi. del. ca. quærenti. 253. 1

DECEPTIS & non decipientibus iura subueniunt, de rerum permu. c. cum vniuersorum. 805. 1

DECESSVS alicuius non impedit quin de statu eius cognosci possit de hær. c. si quis episcopus. 1183. 2

DECIMAE danda sunt de lana, fœno, molendinis, piscarijs, deductis expensis, de deci. cap. peruenit. 859. 1. & c. pastoralis. 868. 2

Decimæ statim soluuntur collectis fructib. ante solutionem mercedis mercenariorū, e. ti. c. cum hoēs. 859. 2

A decimarum solutione nemo absolui potest per principem, eod. titu. cap. tua. 866. 2

Decimæ dandæ sunt de omnibus rebus licite acquisitis, eo. ti. c. ex transmissa. 865. 2

Ad decimas dandas omnes tenentur, eo. tit. c. a nobis. 866. 1

Decimas detinens laicus careat sepultura ecclesiastica, eo. tit. cap. prohibemus. 864. 1

Decimæ dentur ecclesiæ illi, in cuius parochia sunt prędia, tamen antiqua tenere possunt de paro. & alien. paro. c. si. 856. 2

Decimæ iure hæreditatis teneri nō possunt de deci. c. ad hæc. 862. 1

Decimæ debentur diuina constitutione, eo. tit. c. tua. & cap. parochianos 866. 1. & 862. 1

Decimæ non debent retineri propter malitiam clericorum, eo. tit. ca. tua nobis. 865. 2

Decimæ dandæ sunt de diuersis seminibus etiam vnius agri, eo. tit. c. ex parte. 1. 866. 2

Decimæ sunt dandæ de omnibus bonis, de apibus, & omni fructu terræ, eo. tit. c. non est. 865. 1

Decimæ pertinent ad ecclesiam parochialem de iure communi. eod. tit. c. cum contingat. 869. 2

Decimas non tenentur dare Cistercien. hospitalarij, templarij, de terris quas proprijs manibus, & sumptib. colunt eo. tit. c. ex parte. 860. 2

De terris tamen, quas tradunt alijs excolendas, tenentur ad decimas, eo. tit. cap. nuper 873. 1 & c. licet. 861. 2

Decimę debentur in signum vniuersalis dominij. Item sunt tributa egentium animarum, eo. tit. c. tua nobis. 866. 2

Ad decimas persoluendas sunt cōpellendi laici per censuram ecclesiasticam, si nolunt persoluere. ibid.

A decimarum solutione non excusat concessio ad firmam, eo. tit. cap. in aliquibus. 872. 1

In decimis soluendis consuetudo approbata seruanda est, eod. tit. cum sint. 863. 1

Decimarum solutio præcedit exactiones tributorum, & censuum, eo. tit. c. cum non sit in homine. 872. 2

Decimæ possunt locari quibuscunque de locato & conducto, c. vestra 799. 2

In decimis bene habet locum compositio, de deci. c. suggestū est. 860. 1

Decimæ soluendæ sunt de terris, quæ olim pascuosæ, nūc frugiferę sūt, & de fundo, vbi steterunt olim domus. ibidem

Decimas non tenetur soluere mercator nisi deductis expensis suis, eod. tit. c. pastoralis. 868. 2

Decimas tenentur clerici de patrimonio soluere, eo. tit. c. nouum. 857. 2

In decimis non deducuntur expensæ pro fructibus percipiendis, vel rebus reseruandis factæ. eo. tit. c. cum homines. 859. 2

Decimas tenentur Iudæi soluere de terris, quas tenent colendas, eo. tit. de terris. 862. 2

Decimas non recipiat ecclesia in alieno episcopatu, eo. titul. cum sint. 863. 1

Decimæ cum conceduntur de maioribus conceduntur, & de noualibus percipiendis, eo. tit. c. ex parte 2. 864. 2

Decimæ non recipiant à manu laici de priuil. c. cum & plantare. 1275. 1

Decimæ bene recipiuntur à laico de consensu episcopi, de decimis cap. dudum. 870. 2

Decimas alterius ecclesię a laico detentas, alius in pignus non recipiat eo. tit. c. interdicimus. 873. 2

Decimas de hortis suis fratres prædicatores & minores soluere nō tenent de exces. præl. c. nimis iniqua. 1268. 1

Decimæ datæ in feudum reuocentur de ijs quæ si à prælat. c. cum apostolica sedes. 775. 2

Decimas laico concedens deponatur, idem de ec. lesiis & oblationib., de deci. c. quamuis. 862. 2

Decimarum transactio debet fieri de consensu episcopi vel Papæ, aliàs non valet, de transactio c. statuimus, & c. veniens. 318. 2. & 322. 1

DELEGATVS potest esse arbiter in causa sibi commissa, de præsump. c. litteras. 963 1

Delegatus potest exequi iurisdictionem suam per annum integrum de offi. & po. iudi. deleg. c. quærēti. 253. 1

Delegatus maior est ordinario in causa sibi commissa, eo. tit. c. sane, 2. 239. 1

Delegatus potest committere vices suas suo coniudici, vel alteri, eo. ti. c. quamuis. 236.

Delegatus potest excommunicare contumacem eod. tit. cap. quærenti. 253. 1

Delegatus potest committere vices suas non in arduis casibus, eo. tit. c. si pro debilitate. 235. 1

Delegatus prędicationem crucis sibi commissam, siue dispensationes, absolutiones, pœnitentiarum iniunctiones non potest alteri committere, eod. tit c. quoniam apostolica sedes. §. cæterum. 176. 1

Delegatus potest coercere, quemlibet suam iurisdictionem impedientem, eo. tit. c. pręterea. 236. 1

Delegatus per negligentiam vel malitiam suam amittit iurisdictione, eo. tit. c. quoniam. 240. 2

Delegatus eandem habet potestatem vel iurisdictionem in principali & accessorio. ibidem.

Delegatus generalis non habet potestatem super causa delegata alteri specialiter, de offi. deleg. c. 2. 234. 2

Delegatus debet supersedere, & de non delegatis se non intromittere, de rescri. c. super litteris. 37. 2

Delegatus pōt esse testis in causa sibi cōmissa si iudicādi officio nō assumat. de testi. c. dilecto filio. 226. 1

Delegatus potest alteri causam cōmittere, ut vult, de offi. & pote. iud. deleg. c. super quæstionum. 254. 1

Delegatus committens alteri vices suas, de cæt ro se non intromittet, si ex toto commisit. ibidem.

Delegatus debet sequi mentem delegantis, eo. tit. c. sane, 2. 239. 1

Delegatus non potest committere alteri causam appellatione remota, prædicto, c. super quæstionum. 254. 1.

Delegatus debet esse viginti annorum, nisi partes scienter consentirent in eum; qui xviij. annum transcendisset, aliàs facta delegatio à alio quam à principe non teneret. eo. tit. c. cum vigesimum. 275. 1

Delegatus potest dare iudicem, eo. tit. c. pastoralis. 259. 2

Delegatus potest compellere non delegatum ad recipiendum vices suas tamen defert pro qualitate personarum. ibidem.

Delegatus non procedat in causa sibi commissa, si litteræ prioribus litteris opponuntur de eis mentionem nō tinentes, eod. tit. c. sane 1. 234. 2

Delegatus puniat contumaces

Dispen-

Ab

 nec

olim. 1618.1

Institui debent boni etiam vndecũ que sint, de insti.c.ad decorem. 754.2

INSTRVMENTA tantum nota ta post mortẽ scriptori possint redigi in formam publicam, de fide instr. c.cum P.tabellio. 557.1

Instrumento publico creditur vbicunque inueniatur, de præscriptionis capitulo, ad audientiam. 612.1

Instrumẽta inueterata, vel alias cõsumpta per iudicem ordinarium possunt reuocari, & valebunt vt primum de fi instru.c.si instrumenta. 557.1

Instrumenta non habentia testium inscriptionem, vel manu propria conscripta, non valent, eo.tit. cap. scripta vero. 545.2

Instrumenti copia facienda est aduersario postulãti, eo.ti.cõtigit. 547.1

Et de proba.c.quoniã contra. 494.2

Instrumentis vel priuilegijs vtens tenetur illa edere petenti, in capitulo contingit, de fide instrumẽtorũ. 547.1

Instrumenta inspici possunt ab aduersario in absentia iudicis propter periculum portandi, ibid.

Instrumenta non indicantur falsa quando in narratione facti tantũ abraduntur, eodẽ tit.cap.ex litteris. 546.3

Instrumenta legi debẽt coram parte aduersa, vel saltem illud super quo est cõtẽtio, eo.ti.c.contingit 1. 547.1

Instrumentis laici secundum consuetudinem loci credẽdũ est, eo.d.tit. c.cum dilectus. 552.2

Instrumenta contra se non tenetur reus edere actori, sed actor reo instrumenta quibus vsurus est, sed communia instrumenta tenetur alter dare alteri. de prob.c.1. 484.1

Instrumento non potest derogari per testes. de præsump.c. illud. 560.2

Instrumenta vel priuilegia non inspecta non possunt argui de falsitate, de fide instr.c.accepimus. 546.2

Instrumenta subtrahens aduersario puniendus est a iudice, de test. cap. peruenit.1. 540.2

Instrumenta transumpta non valẽt nisi originalia instrumenta diligenter sint perspecta, & examinata, de fide instr.c.1. 545.1

Instrumentorum defectus vnius litteræ nõ vitiat, eo.ti.c.ex parte. 555.1

Instrumentorum falsorum obtentu sententia lata, vsque ad viginti annos potest retractari, de excep.c. cum venerabilis. 595.2

Instrumenta & testes parem habẽt potestatem in lite de fid. instru. cap. cum Ioan. 553.1

Sub instrumentorum nomine testes includuntur, de testi.cog.cap.peruenit. 540.2

Sub instrumentorum nouorũ prætextu non debent lites instaurari, de sen.& re.iud.c.inter. 624.2

Instrumento debita formæ carenti non credant, de fi.instru. ca.quod super his. 551.2

Instrumentis potest derogari per testes, eod.tit.c.cum Ioannes. 553.1

Instrumenta contraria in iudicium proferens sibi obest, eo.tit.cap imputari. 556.2

Instrumentum falsum iudicatur propter rasuram, vel interlineaturã, eod. tit.c inter dilectos. 547.2

INTEGRA debent dari beneficia vel post debent integrari, de præb. & digni.cap.vacante. 742.1

Integra re mortuo mandatore expirat mandatum, de off.iud. deleg. cap. licet. 262.1

Integrari non debet una præbenda per diuisionem alterius, de præben. & dig.c. ex causam. 749.1

INTERDICTVM generale tenentur priuilegiati obseruare ob suam culpam latam, priuilegio non obstante, de priuileg.cap. petisti. 1288.2

Interdictum non seruetur nisi ab episcopo vel capitulo indictum, de ijs quæ fiunt à maio.par.ca. quæsiuit. 779.2

In interdicto possunt clerici sepeliri in cœmeterio, qui bene seruauerunt interdictum nisi causam dederint, de pœnitent.& remis.quod in te. 1321.2

Interdicto qualiter horæ dicendæ sunt. ibid.

Et quæ sacramenta sunt interdicta. ibidem.

In interdicto generali conceditur episcopis diuina celebrare ianuis clausis, & non pulsatis campanis, exclusis interdictis, de priuileg.ca. quod nonnullis. 1292.2

Interdicto generali non est denegãda pœnitentia cruce signatis & peregrinis, de pœnit.& remis.ca quod in te. 1321.2

In interdicto generali licet interdictis & excommunicatis prædicare, & confirmare baptizatos, de sentent. excom.n.c.permittimus. 1363.2

In interdicto semper excipitur baptismus paruulorum & pœnitentiæ morientium, & viaticorum, de sponsal.c.non est. 1016.1

In interdicto celebrantiũ pœna, de cleri.excomm.mini. cap. postulastis. 1251.2

In interdicto loco ab homine potest quis vti priuilegio, sed non interdicto a iure, de priuileg. cap.tuarum. 1279.2

Interdictum in priuilegiatos ferentes puniendi sunt, eod.tit.cap.quanto amplius. 1293.1

Contra interdictum Ecclesiæ matrimonium celebratum non dimittitur, de matri. contrahen. contra interdi eccle.c.ex litteris. 1085.1

Post interdictum emissum ratione consanguinitatis, separandi sunt, vsquequo constet de impedimento. eo. tit.c.1. 1084.2

Interdictum non seruantis pœna, de priuil.c.petistis. 1288.2

In edictis non licet solemniter celebrare ratione alicuius consuetudinis, de consuetu.cap. cum inter nos. 63.2

Interdictum non seruans, si eligatur ad dignitatem vel postuletur, cassatur, de postul.prælat.c.1 97.1

Interdictum in terras vel ciuitates promulgatum generaliter non habet relaxationem ad cautelam, Grego. in nouel.de sen. excõ.c.præsenti. 70.1

INTERFECISSE videtur qui liberare potuit, & noluit, de homici. cap sicut signum. 1202.2

Interfectores, & tales defendentes pari pœna sunt puniendi. ibid.

Interficiens furẽ quã sit inculpa.ib.

Et c.si perfodiens. 1201.1

Interficientis pœna, eod.tit.c.interfecisti. 1200.2

INTERLOCVTORIA sententia silentio docendi transit in auctoritatem rei iudicatæ sicut diffinitiua, de elect.capitulo cum dilectus, de testi.significauit. 116.1.& 527.2

Interlocutoriam sententiam si iudex reuocat, appellatio non valet, de appel.cum cessante. 683.1

INTERPRETARI eius est cuius est cõdere, de iud.c.cũ venissent. 377.2

Interpretatio semper in meliorem partem facienda est, de testi.cap.cum tu. 506.2

Interpretatio adhibenda est plena in contractibus, plenior in testamentis, plenissima in beneficijs, de dona. ca.cum dilecti filij. 820.1

Interpretari debet Papa sui statuta prædecessoris, de off.iu.del.super quæstionum. 254.1

Interpretatur Papa dubiis verborum sententias, de verb.sign.c.in his, & c.sequenti. 1570.1

Interpretatio debet fieri, quod prosit, & nõ obsit, de priu.c.in his. 1295.2

Interpretari debet iudex in instrumentis dubia, de donat. cum dilecti filii. 880.1

INTRODVCTVM vi vel illicite nullus est stabilitatis, de regu. iur. quod latentes. 1387.2

INVESTIRI potest absens de beneficio per alium de præb.& digni. c. accedens. 740.2

IRREGVLARIS potest assumi in abbatem in necessitate, de. æta. & quali præfi.c.tuam. 194.2

ITERATVM non intelligitur quod nescitur esse factum, de presby. non baptiz.c.veniens. 991.2

Iteratur ordo in nõ baptizato post baptismum, eo.tit.c.veniens. ibid.

Iterandũ non est sacramentum, sed omissum caute supplendum, de sacra. non iteram.c.1 & vlt. 201.2

Iterandus non est ordo si presbytero vel diacono est impositio manus omissa, sed tũc ordinum caute est supplendum, eo tit.c.vlt. 202.2

Iteranda nõ est benedictio in secũdis nuptijs, & clericus huius oppositum faciens suspensus ad Papã est mittendus, de secun.nup.c.1 1114.1

Iterato nõ est reordinandus eps vel presbyter si vnctio olei non est facta, sed caute supplenda, de sacr. vnct.ca. vno. 198.2

IVDÆI nouas synagogas non faciant, sed veteres possunt resarcire, de Iudæis.c.Iudæi 1. 1473.2

Iu-

Locari

N

Ordi-

Q

R

 pe-

Sponsam fratris nemo hēre pōt pp publicæ honestatis iustitiā,de sp. c.ad audientiam. 1012.2

Sponsa non tenetur sequi sponsum vagabundum,nec tenetur cum diu ex pectare,eo.tit.c.de illis. 1013.1

Spōsa de præsenti viuēte illo aliū nō pōt ducere nisi intret alter religionē,de spōs.duorū,c.2. 1041.1

Spōsa duorū est,quando contrahit cum vno de futuro,cum alio per verba de præsenti,eodē tit.c.1. 1040.2

Spōsa duorū in lite nec cū vno nec cū alio ꝯhere dēt quousq; q̄stio decidatur,eo.ti.c. tua fraternitas. 1041.2

Sponsalibus contractis inter puberē & impuberē,pubes si ꝑ verba de p̄sēti cōsensērit,nō potest dissentire: sed impubes potest,cum venerit ad ætatē de despō.impub.c.de illis. 1032.2

Sponsalia sunt & nō matrimonia quæ fiunt ante annos legitimos,eo.ti. c.tuæ nobis. 1037.1

Sponsalia contrahens de præsenti inducendus est consummare,eo. tit.c. ex litteris. 1034.2

Sponsalia de futuro contrahentes possunt separari si volunt,de spons.c. ꝑterea,tñ religionē alter itrare pōt ante copulā,c.verū de cōu.cōiug. 898.2

Spōsalia cōditione honesta apposita nō tenēt nisi extante conditione,de condi.appo.c.de illis. 1043.2

Sponsalia possunt contrahi inter absentes per personam interpositam, qui cler.vel vo.c.veniens. 1049.1

Sponsalia contrahens,& terram relinquens potest alteri nubere,de spon sa.c.veniens. 1017.1

Sponsalia iurās,vel promittēs,& religionem intra re volens prius soluat promissum,eodē ti.c.cōmissū. 1019.1

Post sponsalia contracta cum puella in cunabulis potest quis ducere matrē nō obstāte publicæ honestatis iustitia,c.litteras,de despō.imp. 1030.1

Spōsalib.intra annos nubiles ꝯtractis postea non consentiens,pōt alteri nubere,eodē tit.c.ex litteris. 1034.2

Spōsalia circa quam ætatem soluūtur,vel consummantur,eo.tit. c. attestationes. 1033.2

Sponsalium probatio incumbit viro,de claud.despon.c.r. 1011.1

Sponsalia conditione inhonesta cōtracta sunt tenēda,& cōditio fugiēda, sed apposita ꝯditio ꝯ substātiā matrimonij,soluit matrimonium de cond. appo.1042.2.& vlt. 1046.2

In spōsalibus recurrēdū est ad communē intelligentiā verboru,qū alter ignorat ligua,de spō.c.ex litt.1.1013.2

Ad sponsalia consummanda tutius quis mouetur,quam compellatur, eo. tit.c.requisiuit. 1019.2

STATVTA Ecclesiæ variari possunt pro tempore,de consuetg. & affi. c.non debet. 1075.2

Statuta laicorū super ecclesiastica non valent nisi ab Ecclesia confirmētur,de const.c.quæ in 13.2

Statuētes contra Ecclesiā excommunicentur,nisi reuocent,de sent.excom.c.nouerit. 1359.2

SVBDELEGATVS a principe solus valet alteri causam delegare , de appel.c.cum causam. 685.2

A subdelegato si fuerit appellatum delegatus potest procedere si aliquid iurisdictionis sibi retinuit,de off.dele. c.super quæstionum. 254.1

SVBDIACONVS,& diaconus simili gaudent priuilegio,de seru. non ord.c.miramur. 212.2

Subdiaconus a Papa ordinarius priuilegium habet,de t.mp.ord.c. cū in distrib. 184.1

Subdiaconus petitus in seruum, vicarium dare potest,de ser.non ord. c. miramur. 212.2

Subdiaconus potest eligi in Episcopū,& q̄ hēt curā animarū,de æta. or. c.a multis.194.1.& c.præterea. 191.2

SVCCESSOR nō obligatur ex cōtractu in damnū Ecclesiæ ab antecessore facto,de preca.cap.1.790.1.& de transact.c.veniens. 312.1

Successor potest reuocare donationem antecessoris,de dona.ca. propter ingratitudinem. 824.2

Successor punitur pro culpa antecessoris,& etiam excommunicatur nisi satisfaciat intra certū tēpus pro culpa pro qua fuit antecessor excommunicatus,de seque.poss.& fru.c.1.479. 2 Eccle.c.aduersus consules. 1002.1

Successionis vitiū tollit media persona,de fil.presby.ex transmissa.205.1

SVFFRAGANEVS delegationē Archiepiscopi nō tenetur recipere inuitus,de offi.ord c.pastoralis. 291.1

SVSPENSVS est quo ad alios cuius peccatum notorium est,de cohab. cler.c.quæsitum. 714.1

Suspensus nec eligi nec eligere potest,de consue.c.cū dilectus. 65.2

Item non debet conferre beneficiū, de cler excom.c.si celebrat. 1254.2

Item non auferat beneficia, sed superior faciat,de conces.præb.c.quia diuersitatem. 760.1

Item si celebret priuetur officio, & beneficio rigore iuris,de cler.excom. c.clerici. 1249.1

Item suspensus est quilibet obligans Ecclesiam pro debitis alienis,de solu.c.si quorundam. 815.2

Suspensus est quilibet existens in mortali peccato,de cohab.cler.c. quæsitum. 714.1

Suspensus a Papa propter cōtumaciā recipiēs beneficiū in suspensione priuetur ēt prius habito,de æta & qualit.c.cum nōnnullæ memoriæ. 193.1

Suspēsus est episcopus ordinarius accepto iuramento de nō inquietando super prouisione & ordinatus vterque per triennium donec Papa dispenset,de ti.n.c.si qs ordinauerit. 1166.1

Item in forma electionis,vel in personā electam obijciens & non probās per trienniū a beneficijs ecclesiasticis est suspēsus Inn.de elect.c.1. 46.2

Suspensus est iudex ecclesiasticus per vnum mensem ab ingressu Ecclesiæ,q̄ sine scriptis ꝓfert sniam excōicationis,& nō seruās irregulari efficitur de qua nisi ꝑ Papā dispēsari,de sēt. excō.c.cū medicinalis,lib.6. 478.2

Itē de proferente sniam ex fauore,vel gratiā in detrimentū alterius partis,idē dicitur quod de prædictis,Inn. de sen.& re iud.c.1.lib.6. 253.2

Suspēdi dēt per trienniū clericus clādestinas coniūctiones faciēs matrimoniales,vel si eis interest,de claud. despons.c.cum inhibitio. 10,8.2

Suspendi debet ab officio,& beneficio falsans litteras capituli,de testib. c.tam litteris. 518 2

Suspensionis snia nō ligatur episcopi,& superiores,nisi de eis mentio expressa fiat,Inn.in nouel.de sen. excō. c.quia periculosum. 484.2

Suspēsus est sacerdos cōcubinarius quo ad alios,cū in iudicio per sniam, vel propriā confessionē est condēnatus,de cohab.cler.c.6. 712.1

Suspensio,q̄ est ꝯ negligētes tm̄ sic statuta de sex mēsib.nō currit,nec talib.cōputat,nec a suspēsis,nec de suspēso valet elec.de elec.c.cū iter R. 89 2

Et de ꝯce.pb.c.qa diuersitatē 750.1

In suspensionis absolutione requiritur iuramentū sicut in excommunicatione de stando mandato Ecclesiæ, de sen.excom.c.veneralibi. 1360.2

Suspensus celebrans est deponendus,de dolo & contu.c.veritatis 469.1

Suspensus est Eps per annū ipso iure clericum alterius diœcesis ordinās sine litteris dimissor is,Greg.in nou. de temp.ord.c.nullus. 246.2

Et clerici Episcoporum sic suspensorū pñt sine licētia eorū a vicinis Episcopis,canonice tñ ordinari. ibid.

Suspensi sunt plati ꝑ trieniū,q̄ Ecclesias,vel bona immobilia Ecclesiæ iū supponūt dominio laicorū,vel eos instituēdos aduocatos,vel patronos, vel metū cōpulerint,cuiuscūq; cōditionis sint sunt excōmunicati,& nihilominus factū est irritū,Greg.de reb. ecc.ā ali.c.hoc ꝯsultissimo.li 6 354 2

SVSPECTO non dēt cā cōmitti, nec Papa committit ex certa scientia de off.deleg c.causam.243.1.& de excep.c.cum inter priorem. 595.2

Propter suspicionē iniustā pōt dominus reuocare mandatū , de rescrip. c.ex parte. 28.1

Ex suspicione pōt vxor accusari de adulterio,de adul.c.maritus. 1.18.1

Suspicionis cā non corā suspecto iudice,sed corām arbitris est probanda, de app l.c.2.requiris. 661.1

Suspicionis cā de iudice corā quo probā da,de offi.del suspicionis.273.1

Suspicionis cā non probata iudex procedat,de app.l. cū speciali. 683.2

Suspicio sola licet vehemēs,nō cōdēnat,de præsum.c.litteras. 563.1

T

TABELLIONATVS officio nō debent vti clerici in sacris ordinibus constituti,ne cleri. vel mona. ca. sicut. 1008.1

Tabellio,qui morte præuentus nō perfecerit instrumentum, auctoritate ordinarij per aliū tabellionē potest nota prioris in formam publicam redigi de fide instr.c.cum P. 557.1

Tabellionatus officium,de prob. c. quoniam contra falsam. 494.2

Tempore prior,est in iure prior, de con-

tiantium debet fieri coram episcopo alias non tenet, eo. tit. c. 1. 898.1

VSVCAPI tunc potest pro dote quando res est æstimata, de test. capi. Rayn. 834.2

VSVRARII ad vsuras restituendas debent compelli, de vsuris, c. cum tu, 616.2. & quibus restituenda, eo. ti. c. tua. 1229.1

Vsurarius contractus qñ æstimatur ratione dubietatis, eo. tit. c. in ciuitate, 323.1. & c. conquestus. 1229.1

Vsurarius est qui carius vendit pro rogato termino solutionis, eodem ti. c. in ciuitate, 230.1. & capi. consuluit. 1229.2

Vsurario appellanti deferendũ non est. eo. ti. c. quam perniciosum. 1230 2

Vsura restituatur licet debitor creditori iurauerit, quod non repeteret, de iureiuran. c. ad nostram.

Et si iurauerit ante, soluet, & postea repetet, de vsur. c. tuas dudu. 1231.1

Vsura non est si deducuntur expensæ, eo. tit. c. quoniam. 1226.1

Contra vsuras constitutio facta ad præterita trahitur & vltra sortem nihil plus peti potest. eo tit. ca. cum tu. 320.1. & c. nauiganti. 1234.1

Vsuram non committit ecclesia fructus tendi non computando in sorte, nec etiam in pignore dotis, eod. tit. c. conquestus. 1229.1

Vsurariorum pœna, eo. ti. ca. quia in omnibus. 1226.2

Tamen non tenentur quos ad restituendum paupertas excusat, eo. ti. ca. cum tu. 1227.1

In vsuræ crimine non potest dispésari, eo. ti. c. super eo. 1227.1

Vsuras repetens non auditur nisi prius restituat receptas, eo. tit. ca. quia frustra, 1231.1. & c. Michael. 1232.2

Contra vsurarium potest hæres sicut dominus agere, de pig. c. illo vos. 808 2

Vsurarius est plus repetens quam qui periculo suo pecuniam, mutuauit de vsu. c. nauiganti. 1234.1

Vsura non est beneficium ecclesiasticum pecunia redimere, eo. tit. ca. 1. 1225.2

Vsura est impignoratarum rerum fructus in sortem non computare, eo. tit. c. quoniam. 1226.1

Vsura videtur cum quis possessionem in pignus tenet, si plus recipit quam sortem deductis expensis, eod. tit. c. quoniam non solum. ibid.

Vsuras restituere compellant Iudæi, eo. ti. c. quanto amplius. 1233.1

Contra vsurarium potest procedi deficiente accusatore ex sola fama, e. ti c. cum in diœcesi. 1231.2

Vsuram committens, vt in ludo sit vnum pro tribus, repellitur a promotione, de excess. prælator. c. inter dilectos.

Vsurarijs publicis nullus domos locet, & contrafacientium pœna, Greg. de vsur. lib. 6. c. 1. 445.1

Vsurarius publicus quomodocunque pœniteat, non debet sepeliri si iuxta, posse præsentibus non restituat vsuras nominatim, & pro absentib. alij qui fide digni de parochia ordinario vel eius vicario, vel plebano sic obligentur, vt illis actio acquiratur super restitutione facienda, eo. tit. c. quam quam. 447.2

Et quicunque siue religiosi, siue alij tales manifestos vsurarios sepelliunt contra prædicta, teneantur pro restitutione respondere, nec debent testamenti eorum interesse, nec ad confessionem debent recipere, nec absoluere nisi satisfaciant iuxta posse, vel satisfactionem præstent canonicã iuxta posse modo supradicto, eo. tit. c. vlt. lib. 6

VSVSFRVCTVS est ius vtendi, & fruendi rebus alienis salua rerum substantia, de pignor. c. vlt. 811.2

Vsufructuarius tenetur dare cautionem de reb. immobilib. quæ vsu non consumuntur, eo. ti. c. vlt. ibi.

Vsufructuarius ad arbitrium boni viri debet dare cautioné, vnam de rebus fruendis, aliam de rebus restituendis termino finito. ibi.

Vsurpans ordinis officium ad qué non est promotus, illo ordine propter temeritatem perpetuo priuet de cle. non ord. mini. per totum 1255 2

Vsurpatio ecclesiasticæ iurisdictionis a laicis reprobatur, de reo. ec. non alie c. vlt. 789.2

VXOR sine consensu viri non intret religionem, de conuer. coniu. ca. placet. 903.1

Vxor religionem intrans credés virum mortuum, debet ei si redit restitui, neque si moritur potest compelli tur intrare, sed non potest exigere debitum, de conuer. coniu. c. placet. ibi.

Vxorem repulsam propter suspicionem sine iudicio ecclesiæ non tenetur vir recipere, si postea commisit adulterium, si autem vterque commisit, ipsam recipiet de diuor. c. significasti. 1103.1

Vxori vir restitui dét si ingressus religionem illa non continet, de conuer. coniu. c. præterea. 898.1

Vxor non dimittaẽ sine iudicio ecclesiæ, de despon. impu. c. duo. 1135.1

Vxor uiro non restituatur ante sententiam diffinitiuam si timeatur de odio capitali, de restit. spo. c. ex transmissa. 446.1

Vxores duas simul habés de facto, bigamus est, & infamis, de bigam. ca. debitum. 219.1

Vxoratus beneficio & officio priuetur in minoribus ordinibus constitutus, de cle. coniug. c. quod a te. 715.2

Vxor non debet priuari dote propter maleficium viri, de pig. c. ex literis. 809.2

Vxore sene & castitatem vouente potest vir de licentia eius ordiné intrare illa remanente in seculo, de conuer. coniu. ca. cum sis, 899.1. & de cle. coniug. c. sane. 715.1

Vxore defuncta non ordinetur vir nisi vnius vxoris, & virginis, c. debitũ de big. 219.1

Vxor restituenda est viro si exit religionem, de conuer. coniu. cap. accedens. 906.2

Vxorem causa fornicationis tantũ dimittens, aut contineat, aut vxori reconcilieẽ, de diuor. c. ex literis, 1103.2

Vxore viuente cũ alia cõtrahens, & cohabitãs, post morté separetur ab ea, & de cætero sine spe coniugij maneat, de eo qui duxit in matr. quam pol. c. cum haberet. 1053.2

Vxorem repudians infidelem, si cõuertitur, non ducat aliam, illa viuente, de diuor. c. gaudemus. 1106.1

Vxores plures semper fuit illicitũ habere nisi sanctis, &c. ibi.

Vxor ante viri reditum non potest nubere alteri, nisi constet de morte viri, de sponsa. c. in præsentia, 1030.2. & de secundis nupt. c. dominus. 1114.2

Vxoré propter hæresim relinquens siue iudicio ecclesiæ illam restitutionem petentem cogitur ab ecclesia recipere, de diuor. c. quanto. 1104.2

Et cap. de illa. 1104.1

Vxor iudicio ecclesiæ separata potest intrare religionem, de conuer. cõiu. c. mulier. 909 2

Vxor a viro suscepta recedens non restituitur nisi præstita cautione de impunitate, de rest. spo. capit. literas, 1450.2

Vxor viuente viro potest testari, de testa. c. iudicante. 828.1

Vxor machinata in mortem viri, ei postea nubere non potest, de diuor. c. si qua. 1101.2

Vxori adulteræ viri ingressus religionẽ non est restituendus ipsum repetẽti, de conuer. coniug. c. veniens. 906.1

Vxoratus non gaudet priuilegijs clericorum, vel tõsuratus, nec dét habere beneficiũ ecclesiasticũ de cle. cõiu. c. Ioan. 728 2. & c. cũ decoré. 718 1

Vxore inuita religioné intrans cõpellendus est ad eam redire, nec ipsa mortua potest ad religionem cõpelli, nec potest ab alia quam ducit petere debitum, stat tñ matrimoniũ contractũ, de conuer. coniug. c. q.dã 898.3

Vxore habitum religionis assumente potest vir in episcopum consecrari, eo. ti. c. sane. 900.1

Vxoris votũ non tenet, nisi vir similiter voueat, eo. tit. c. sane. ibid.

Sed vir vxore consentiente votũ religionis emittens obligatur, eo. tit. c. ex parte. 904 1

Et c. carissimus. 903.2

Vxoratus acolythus tonsuram nõ tenetur portare, & beneficium amittat, de cle. coniu. c. Io. 714 2. & c. si qui clericorum. 718 1

Imaginé Crucis vel B. Mariæ Virg. vel alterius Sancti super terrã vel inter spinas, ponere sub grauis, & Iura snia prohibetur. Greg. in nouel. de of. iudi. ord. c. si canonici, lib. 6. 176.1

Z

ZEli ad zelum fieri debet collatio & vbi maior numerus, ibi maior zelus præsumitur, de elect. c. ecclesia vestra 2. 148.1

Zonas de auro vel argento non portenet clerici, de vi. & hon. cler. c. clerici. 701.2

REPERTORIVM VERBORVM

Quæ in Margarita continentur.

Primus numerus paginam, secundus columnam demonstrat.

Mira-

FINIS.

LAVS DEO, BEATAEQVE semper Virgini eius Matri Mariæ.